Tanzimat'tan Bugüne

Edebiyatçılar Ansiklopedisi

CİLT 2

K-Z

Genişletilmiş 3. baskı

YKY

Tanzimat'tan Bugüne

Edebiyatçılar Ansiklopedisi

Tanzimat'tan Bugüne
Edebiyatçılar Ansiklopedisi

Cilt II

K - Z

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 1810

Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi - Cilt II

Editör: Murat Yalçın
Düzelti: Nurettin Pirim

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Grafik uygulama: Arzu Yaraş

Baskı: Mas Matbaacılık A.Ş.
Hamidiye Mah. Soğuksu Cad. No: 3 Kağıthane-İstanbul
Telefon: (0 212) 294 10 00 e-posta: info@masmat.com.tr
Sertifika No: 12055

1. baskı: İstanbul, Temmuz 2001
(21.5 x 27.5 cm. boyutlarında 1. hamur olarak yayımlanmıştır.)
2. baskı: İstanbul, Mart 2003
3. baskı: İstanbul, Mart 2010
ISBN 978-75-08-0568-2
Takım ISBN 978-975-08-0567-4

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2010
Sertifika No: 12334
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

K., BÜNYAMİN *(Kahramanmaraş, 4 Ocak 1971 -)* Şair.

Soyadı KÜÇÜKKÜRTÜL. İlk ve orta öğrenimini Maraş'ta tamamladı (1990). Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim Bölümü'nü bitirdi (1994). Bursa, Maraş ve Osmaniye'de öğretmenlik yaptı (1995-2004). Bir süre Maraş'ta inşaatlarda çalıştı, resim sergileri açtı, *Yeni Marmara* gazetesinin sanat sayfasını hazırladı. Arkadaşlarıyla *İnsan Saati* dergisini çıkardı (1995-98, 18 sayı). İlk şiiri *Kırağı* dergisinde çıktı (1995). *Kaşgar*, *Dergâh*, *Merdiven* dergilerinde şiirleri yayımlandı.

Ödül: *Hiçbir Baloda Yokum* ile 2003 Cahit Zarifoğlu Şiir Ödülü (jüri özel).

Yapıtları: Şiir: *Yanımdaki*, İst.: Ümran, 1992, *Dağ Hazırlığı*, İst.: İnsan Saati, 1996; *Hiçbir Baloda Yokum*, İst.: Şule, 2002; *Bak Anne Geliyor Kara Tren*, İst.: Kaknüs, 2008.

Kaynaklar: Işık 06, 1883.

K., TARIK DURSUN *(İzmir, 26 Mayıs 1931 -)* Öykücü, romancı.

Soyadı KAKINÇ. T. Kakınç imzasını da kullandı. Neriman Ayşe Hanım ile Mehmet Halit Kakınç'ın oğlu. İlkokulu İzmir ve Ankara'da tamamladı; ortaokulu dışarıdan sınavlara girerek bitirdi (1950). Bir süre gazete dağıtıcılığı, seyyar köftecilik, otobüs biletçiliği, muhasebe yardımcılığı, memurluk gibi işlerde çalıştı. İzmir *Anadolu* gazetesinde başladığı gazeteciliğini Ankara ve İstanbul'da sürdürdü; Ankara'da *Son Havadis*, *Pazar Postası*, *Yenigün*, *Ulus*; İstanbul'da *Son Posta*, *Vatan*, *Milliyet*, *Dünya*, *Yeni Ortam* gazetelerinde sekreter yardımcılığı, röportaj yazarlığı yaptı, kitap tanıtma yazıları yazdı. 1962'de "Aramıza Kan Girdi" adlı polisiye filmiyle yönetmenliğe başladı; daha sonra "Korkusuz Kabadayı" (1963), "Cehennem Arkadaşları" (1964), "Kelebekler Çift Uçar" (1964) gibi filmleri yönetti. Senaryo yazarlığı ("Aşkın Dünü, Bugünü, Yarını", 1966) ve reji asistanlığı yaptı. *Cumhuriyet Ansiklopedisi*'nde çalıştı. 1969'da Kurul Kitabevi'ni açtı, Milliyet Yayınları'nı yönetti (1973). *Günümüzde Kitaplar* isimli aylık bir dergi çıkardı (10 sayı, 1973-74). Koza Yayınları'nın kurucularından biri oldu ve yöneticiliğini üstlendi (1975). TYS üyesi. İzmir'de yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri 1949'da *Kaynak*'ta çıktı. Öykülerini 1951'den itibaren *Yeditepe*, *Kaynak*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Mavi*, *Yenilik*, *Dost*, *Yelken*, *Ataç*, *Yeni Ufuklar*, *Varlık*, *Türk Dili*, *Adam Öykü*,

Gösteri, *Milliyet Sanat* dergilerinde yayımladı. Senaryo, kitap tanıtma yazıları, öykü, roman gibi farklı türlerdeki ürünleriyle 1950 kuşağının verimli ve hareketli kalemlerinden biri olarak görüldü. İlk yapıtlarında sanayileşmenin ivme kazandığı bir dönemde İzmir ve diğer Ege kent ve kasabalarının emekçi mahallelerinde yaşayan insanların gençlik serüvenlerini, cinsel dünyalarını, fabrika, inşaat ve deniz işçilerini, esnaf ve küçük memurların yaşamlarından kesitleri yalın bir dille ve yoğun bir duyarlıkla işledi. Sinema dilinin özelliklerinden yararlanarak oluşturduğu yalın ve etkili anlatımı, "özellikle çizim ve diyalog ustalığının yanı sıra anlatım-betimleme-ruhsal çözümleme dengesini koruyan öyküleriyle sevildi" (Ş. Kurdakul).

Çoğu öykülerinde çocukluk ve gençlik anılarına ve gözlemlerine dayanarak hareketli yaşam kesitleri verdi. Özellikle halk öyküleri, polisiye romanlar ve sinemaya olan ilgisi yazarın sürekli yeni anlatım olanaklarını araştırmasına kaynaklık etti. Örneğin *Bağrıyanık Ömer ile Güzel Zeynep* adlı öykü kitabında halk öykülerinin dil, yapı ve anlatım özelliklerinden yararlanarak gerçeklerin ve simgelerin uyumlu bir kaynaşmasıyla köy ve kent yaşamını yansıttığı görüldü. S. İleri'nin değerlendirmesine göre, "gündelik dili başarıyla kullanan bir öykücü olarak (...) birbirinin 'devamı' öyküler" yazdı; çoğu romanında daha önce yazdığı öykülerden yola çıktığı görülür.

Yapıtlarından "İnsan Kurdu" öyküsü ("Kara Gün" adıyla, yön. B. Olgaç, 1971) ve *Kurşun Ata Ata Biter* romanı (yön. Ü. Elçi, 1985) sinemaya aktarıldı. "Bağrıyanık Ömer ile Güzel Zeynep" öyküsü (yön. Y. Çakmaklı, 1979), *Denizin Kanı* (yön. Y. Çakmaklı, 1980) ve *Alçaktan Uçan Güvercin* (1998) romanları televizyona uyarlandı ve dizi olarak gösterildi. "Molla Kendini Kolla" adlı oyunu 1969'da Ankara Çuvaldız Kabare Oyuncuları tarafından sahnelendi.

Ödül: "Haritada Beş Nokta" röportajıyla 1960 Gazetecilik Başarı Armağanı; *Güzel Avrat Otu* ile 1961 TDK Hikâye Ödülü; *Yabanın Adamları* ile 1967 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Ona Sevdiğimi Söyle* ile 1985 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Kurşun Ata Ata Biter* ile 1984 Orhan Kemal Roman Armağanı; *Ömrüm Ömrüm* ile 1987 Türkiye İş Bankası Büyük Edebiyat Ödülü; *Ağaçlar Gibi Ayakta* ile 1991 Yunus Nadi Yayımlanmış Roman Armağanı.

Yapıtları: Öykü: *Hasangiller*, İst.: Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, 1955; *Vezir Düşü*, İst.: Yeditepe, 1957; *Güzel Avrat Otu*, İst.: Düşün, 1960; *Aşkın Dünü Bugünü Yarını*, İst.: Habora, 1966; *Sevmek Diye Bir Şey*, İst.: Kurul, 1965; *Yabanın Adamları*, İst.: Kurul, 1967; *36 Kısım Tekmili Birden*, 1970; *Bağrıyanık Ömer ile Güzel Zeynep*, İst.: Sinan, 1972; *Bahriyeli Çocuk*, 1976; *İmbatla Dol Kalbim*, İst.: Adam, 1982; *Ona Sevdiğimi Söyle*, Ank.: Bilgi, 1984; *Ömrüm Ömrüm*, Ank.: Bilgi, 1987; *Aşk Allahaısmarladık*, Ank.: Bilgi, 1993; *Hikâyeler: Öyküler*, İst.: Gendaş, 1992; *Gönderdiğin Mektubu Aldım*, Ank.: Bilgi, 1999; *Sümbülteber*, (Seçme Öyküler), İst.: Dünya, 2004; *Hepsi Hikâye*, İst.: Aykırı, 2006; *Toplu Öyküler I, II*, İst.: YKY, 2009.
Roman: *Rıza Bey Aile-Evi*, İst.: Varlık, 1957; *İnsan Kurdu*, İst.: Varlık, 1959; *Sabah Olmasın*, İst.: Cem, 1967; *Denizin Kanı*, İst.: Cem, 1968; *Kopuk Takımı*, İst.: Cem, 1969; *Gün Döndü*, 1974; *Kayabaşı Uygarlığının Yükselişi ve Birdenbire Çöküşü*, 1980; *Alçaktan Uçan Güvercin*, İst.: E, 1980; *Kurşun Ata Ata Biter*, Ank.: Bilgi, 1983; *İyi Geceler Dünya*, Ank.: Bilgi, 1986; *Ağaçlar Gibi Ayakta*, Ank.: Bilgi, 1990; *Bizimkisi Zor Zanaat*, Ank.: Bilgi, 1990. *Göl Hafif Çalkantılı Olacak*, Ank.: Bilgi, 1997; *Bağışla Onları*, Ank.: Bilgi, 1989; *Yaz Öpüşleri*, Ank.: Bilgi, 1996; *Alo, Harika Hanım Nasılsınız?*, Ank.: Bilgi, 1999; ; *Dulevi*, İst.: Bulut, 2003; *Kutup*, İst.: Bulut, 2003.
Deneme-İnceleme: *Ünlü Sinema Rejisörleri*, (T. Kakınç imzasıyla) İst.: Elif Kitabevi, 1963; *Bir Damla Kan Bir Damla Petrol*, İst.: Kurul, 1965; *Edebiyat Üstüne Narin*, Ank.: Bilgi, 1993; *Ben Unutmadan*, Ank.: Bilgi, 1994; *Şu Acayip Dünya*, İst.: Altın Kitaplar, 1995; *Geçti Akşam Suları (Ben Unutmadan-2)*, Ank.: Bilgi, 1997; *Kokulu Kentler*, İst.: Literatür, 2001; *Kitaplara Giden Tren*, İst.: İnkilap, 2001; *Dünya Düzdür*, İst.: Bulut, 2003; *Atım Kaçtı Ben Vuruldum*, İst.: Alkım, 2004; *Gavur İzmir Güzel İzmir*, İst.: Dünya, 2004; *Bir Gün Issız Bir Adaya Düşerseniz*, İst.: Bulut, 2005; *Kaş Kaş Üstüne Taş Taş Üstüne*, İst.: Cumhuriyet, 2008.
Şiir: *Devriâlem*, (C. Tuncer ile) Ank.: Kaynak, 1951.
Çocuk Kitabı: *Ezop Masalları*, 1966; *Deve Tellal Pire Berber İken*, İst.: Milliyet, 1970; *Bir Küçücük Aslancık Varmış*, İst.: Milliyet, 1978 (3. bas); *Hoşçakal Küçük*, İst.: Remzi, 1979; *Anadolu Masalları: Gel Zaman, Git Zaman*, İst.: Cem, 1983; *Otobüsüm Kalkıyor*, Ank.: Bilgi, 1990; *Yaramaz Kuzu*, Ank.: Bilgi, 1998 (5. bas); *İyilikçi Tilki*, Ank.: Bilgi, 1991 (2. bas.); *Kerem'i Kimse İstemiyor*, Ank.: Bilgi, 1997; *Kırmızı Kedi*, (11 dünya yazarından) Ank.: Bilgi, 1998; *Benim Dedem Birtane*, İst. İş Bankası, 1998; *Güzel Uykular Alara*, İst.: İş Bankası, 2001; *Memleketin Birinde*, İst.: Arkadaş, 2007; *Az Gittik Uz Gittik Dere Tepe Düz Gittik*, İst.: Arkadaş, 2007; *Evlere Şenlik*, İst.: Özyürek, 2008.
Diğer: *Taşbasması*, (halk öyküleri) 1972.

Kaynaklar: Nebioğlu, 368-369; Necatigil, *İsimler*, 203; Necatigil, *Eserler*, 118, 176-177, 199, 240, 309, 311, 335-336, 389-390; Özkırımlı, *TEA*, III, 699-700; M. Kutlu, "Kakınç, Tarık Dursun", *TDEA*, V, 108-109; Karaalioğlu, 292-293; M. Me-

nemencioğlu, "Tarık Dursun K. ile Söyleşi", *Varlık*, 15 Ekim 1962; A. Bezirci, "Tarık Dursun K. ile", *Varlık*, 1 Mart 1973; S. İleri, "Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri", *Türk Dili (Türk Öykücülüğü Özel Sayısı)*, S. 286 (Temmuz 1975); F. Zaim, "Tarık Dursun K.'nın Anlatım Özellikleri", *Çağdaş Eleştiri*, S. 7 (Eylül 1982); Kurdakul, *Sözlük*, 342-343; Önertoy, 274-276; Özgüç I, 188-189, 217, 229, 240, 436; II, 237; A. Özkırımlı, *O Güzel İnsanlar*, s. 152-155; *Kim Kimdir*, 410

KABAAĞAÇLI, CEVAT ŞAKİR
bak. Halikarnas Balıkçısı

KABACALI, ALPAY *(Antalya, 1 Eylül 1942 -)*
Araştırmacı, yazar.

Tam adı Hasan Alpay Kabacalı. Mehmet Kasım ve Rıfkı Sabih imzalarını da kullandı. Fatma Türkân Hanım ile Abdurrahim Kabacalı'nın oğlu. Antalya Sakarya İlkokulu'nu (1954), Antalya Lisesi'ni (1960) bitirdi. İÜ Hukuk Fakültesi'nde öğrenimini sürdürürken gazeteciliğe başladı. Aylık *Gerçekler Postası*'nın 14 sayı sahip ve yöneticiliğini (1966-68), *Ant* (1968-69), *Milliyet Sanat* (1980-81), *Sanat Olayı* (1982-84) dergilerinin yazı işleri müdürlüklerini yaptı. Çeşitli yayınevi ve haber ajanslarında redaktör olarak çalıştı. *Ant* dergisinde yazı işleri müdürü olarak görevliyken 30 kadar yazı nedeniyle hakkında davalar açıldı. Bu dergide yayımlanan bir yazısı nedeniyle Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a hakaretten mahkûmiyet kararı verildi; on ay yirmi günlük mahkûmiyetini Bayrampaşa Cezaevi'nde tamamladı (1972-73). Serbest araştırmacı yazar olarak çalışmalarını sürdürüyor (1986-). PEN Yazarlar Derneği ve BESAM Başkanlığı yaptı. TYS, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; heykel sanatçısı İffet Kabacalı ile evli, iki çocuk babası.

İlk yazısı *Varlık*'ta çıktı (15 Ağustos 1959). *Cumhuriyet*, *Yeni Ortam*, *Milliyet Sanat*, *Varlık* ve *Bizim Gazete*'de yazıları yayımlandı. Tarih araştırmaları ve çeşitli röportajların yanı sıra *Yeni Ortam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde "Sağcı Basın Ne Diyor" adlı köşeyi hazırladı. *Bizim Gazete*'de köşe yazarlığı yaptı. 1996'da TRT için beş bölümlük "Rotatifler Dönerken-Basının 50 Yılı" adlı programın metin yazarlığı ve danışmanlığını üstlendi. İnceleme, araştırma, derleme ve basıma hazırladığı yapıtlarında "her alana bütünleyici bir anlayışla yaklaş"tı (A. Binyazar).

Ödül: *Türk Yayın Tarihi* ile 1980 Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Basın Üzerine Araştırma Ödülü (ikincilik); *Türkiye'de Gençlik Hareketleri* ile 1992 Altın Kitaplar Yayınevi "Altın Kitap" Ödülü.

Yapıtları: İnceleme-Araştırma: *Türkiye'de Yazarın Kazancı*, İst.: Cem, 1981; *Neyzen Tevfik*, İst.: Özgür, 1987; *Türk Yayın Tarihi*, İst.: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1987 (yb *Türk Kitap Tarihi*, İst.: Cem, 1989); *Şair Eşref*, İst.: Özgür, 1988; *Bir İhtilalcinin Serüvenleri*, İst.: Cem, 1988; *Türkiye'de Basın Sansürü*, İst.: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1990; *Arap Çöllerinde Türkler*, İst.: Cem, 1990; *Tarihimizde Kürtler ve Ayaklanmaları*, İst.: Cem, 1991; *Nasreddin Hoca*, İst.: Özgür, 1991; *Türkiye'de Gençlik Hareketleri*, İst.: Altın Kitaplar, 1992; *Türkiye'de Siyasal Cinayetler*, İst.: Altın Kitaplar, 1993; *Türk Basınında Demokrasi*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1994; *Kültürümüzden İnsan Adaları*, İst.: YKY, 1995; *Gözyaşından Gülmeceye Aziz Nesin*, İst.: Çağdaş, 1995; *Yakın Tarihimizden Büyük Dönemeçler*, İst.: Çağdaş, 1995; *Bir Destan Rüzgârı*, (Yaşar Kemal'in yaşamöyküsü) İst.: Sel, 1997; *Türkiye'de Matbaa, Basın ve Yayın*, İst.: Literatür, 2000; *Abdülhamit*, İst.: Deniz Kültür, 2006; *Şükran Kurdakul*, İst.: Evrensel, 2006; *Fatih Sultan Mehmed*, İst.: Deniz Kültür, 2007; *Geçmişten Günümüze İstanbul*, İst.: Deniz Kültür, 2008; *Bilinmeyen Yönleriyle Cumpuriyet Tarihi*, İst.: Deniz Kültür, 2008; *Kanuni Sultan Süleyman*, İst.: Deniz Kültür, 2008.
Derleme: *Sağcı Basın Ne Dedi*, İst.: Derinlik, 1977; *Fazıl Hüsnü Dağlarca*, İst.: TÜYAP, 1987; *Nadir Nadi*, İst.: TÜYAP, 1988; *Turhan Selçuk*, İst.: TÜYAP, 1989; *Aziz Nesin*, İst.: TÜYAP, 1990; *Aşk Şiirleri Antolojisi*, İst.: Özgür, 1991; *Melih Cevdet Anday*, İst.: TÜYAP, 1991; *Yaşar Kemal*, İst.: TÜYAP, 1992; *Rıfat Ilgaz*, İst.: TÜYAP, 1993; *Cevdet Kudret'e Saygı*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1994; *Adalet Ağaoğlu*, İst.: TÜYAP, 1994; *İlhan Selçuk*, İst.: TÜYAP, 1995; *Peride Celal*, İst.: TÜYAP, 1996; *Ege Kültüründen Damlalar*, İst.: TÜYAP, 1997; *Gül Yaprağın' Döktü Bugün*, İst.: YKY, 1997, *Vedat Günyol*, İst.: TÜYAP, 1997; *Fethi Naci*, İst.: TÜYAP, 1998; *Yedi Deniz Beş Bucak*, (inceleme-antoloji) İst.: Creative, 1998; *Server Tanilli*, İst.: TÜYAP, 1999; *Şükran Kurdakul*, İst.: TÜYAP, 2000; *Semih Balcıoğlu*, İst.: TÜYAP, 2001; *İlhan Berk*, İst.: TÜYAP, 2002; *Tahsin Yücel*, İst.: TÜYAP, 2003; *Gülten Akın*, İst.: TÜYAP, 2004; *Vüs'at O. Bener*, İst.: TÜYAP, 2005; *Doğan Hızlan*, İst.: TÜYAP, 2006.
Kaynaklar: *BF* (1 Ağustos 2000); Necatigil, *İsimler*, 204-205; Kurdakul, *Sözlük*, 343; "Kabacalı, Alpay", *TDEA*, VI, 61; A. Binyazar, "Geçmişimizin Birikimlerini Aktaran Bir Yazarımız: Alpay Kabacalı", *Cumhuriyet Kitap*, S. 319 (8 Mart 1996); *Kim Kimdir*, 410-411; A. Binyazar, "40. Sanat Yılında Alpay Kabacalı'ya Saygı", *Evrensel Kültür*, Temmuz 2000; K. Ertop, "Kültürümüzde Derin Bir Ada", *aynı yerde*; O. Şahin, "Küçük Dev Adam", *aynı yerde*.

KABAKLI, AHMET *(Harput/Elazığ, 30 Mayıs 1924 - İstanbul, 8 Şubat 2001)* Gazeteci, yazar, edebiyat tarihçisi.

Münire Hanım ile Ömer Kabaklı'nın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Elazığ'da tamamladıktan sonra İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1948). Diyarbakır ve Aydın liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı; bu arada AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1959). MEB tarafından bir süre Paris'e staj için gönderildi. Dönüşünde İstanbul Eğitim Enstitüsü'nde edebiyat öğretmenliğine atandı. Bu görevini daha sonra İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nda, 1974'te emekli oluncaya değin sürdürdü. Emekli olduktan sonra bir süre Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nda Türk edebiyatı dersleri verdi. Türkiye Aydınlar Ocağı, Türk Edebiyatı Vakfı ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti üyesiydi. Eyüp Mezarlığı'nda gömülüdür.

"Yunus Emre mi Haklı Gölpınarlı mı?" başlıklı ilk yazısı 1947'de *Son Saat* gazetesinde yayımlandı. Aynı yıllarda *Hisar* ve *Yeni İstanbul* dergilerinde şiirleri çıkan Kabaklı'nın siyasi hiciv, tartışma ve yorum yazıları Nurettin Topçu'nun çıkardığı *Hareket* ve *Bizim Türkiye* gibi dergilerde yayımlandı. 1956'da *Tercüman* gazetesinin açtığı fıkra yarışmasında Emil Galip Sandalcı ve Hakkı Gülmen'le birlikte birinci oldu. Aynı yıl *Tercüman* gazetesinde fıkra yazarlığına başladı. *Tercüman* gazetesindeki günlük yazılarını aralıklarla da olsa uzun süre sürdürdü. N. Sami Banarlı, Mehmet Kaplan, Mümtaz Turhan, Tarık Buğra ve İrfan Atasagun gibi arkadaşları ile kurduğu Türk Edebiyatı Cemiyeti'nin çıkardığı *Türk Edebiyatı* dergisini yönetti (38 sayı, 1972-75). 1978'de bazı yazarlar ve öğretim üyeleri ile birlikte Türk Edebiyatı Vakfı'nın kurucuları arasında yer aldı. 1996'da Aydınlar Ocağı tarafından kendisine "şeyhü'l-muharririn" unvanı verildi.

Kabaklı, siyasi yorum ve tartışma yazılarında Türk toplumunun güncel sorunlarını geçmişin maddi ve manevi değerleri açısından ele aldı ve yorumladı. Türk edebiyatı tarihi üzerine olan çalışmaları nesnel bir edebiyat tarihi olmaktan çok, edebiyat tarihi üzerine zaman zaman öznelliğin ağır bastığı bir yorum/deneme olarak değerlendirildi.

Ödül: *Bürokrasi ve Biz* ile 1976 Türkiye Milli Tarih Vakfı Fikir Ödülü ve 1983 TYB Basın Ödülü.

Yapıtları: Edebiyat İncelemesi: *Türk Edebiyatı*, 3 c., İst.: Türkiye, 1965-66; *Yunus Emre*, İst.: Toker, 1971; *Mehmet Akif*, İst.: Toker, 1972; *Mevlana*, İst.: Toker, 1972; *Necip Fazıl'ın Edebiyatımızdaki Yeri: Ben ve Biz Şairleri*, İst.: Edebiyat Fak. B., 1988; *Şair-i Cihan Nedim: Nedim'in Üç Aşkı*, İst.: Türk Edebiyatı Vakfı, 1996; *Sultanu'ş-şuara Necip Fazıl*, İst.: Türk Edebiyatı Vakfı, 1995; *Nazım Hikmet*, İst.: Türk Edebiyatı Vakfı, 2002; *Tasavvuf Tarikat Edebiyat*, İst.: Türk Edebiyatı Vakfı, 2006; *İslam'la Kaynaşmış Türk Edebiyatı*, İst.: Türk Edebiyatı Vakfı, 2006; *Âşık Edebiyatı*, İst.: Türk Edebiyatı Vakfı, 2006; *Divan Edebiyatı*, İst.: Türk Edebiyatı Vakfı, 2006.
Mizahi Roman: *Ecurufya*, İst.: Kervan, 1980.
Anı-Öykü: *Ejderha Taşı*, İst.: Türk Edebiyatı Vakfı, 1985.
Sadeleştirme: *Şehir Mektupları* (A. Rasim), Ank.: MEB, 1971; *Muhayyelat-ı Aziz Efendi*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1973.
Şöyleşi: *Neden Milliyetçilik?*, (Hz. A. Hakan) İst.: Birey, 2001.
Deneme: *Sınırların Ötesi*, İst.: Türk Edebiyatı Vakfı, 2003; *Türkiye'yi Yoğuranlar*, İst.: Türk Edebiyatı Vakfı, 2003; *Kültür Emperyalizmi*, İst.: Türk Edebiyatı Vakfı, 2004; *Alperen*, İst.: Türk Edebiyatı Vakfı, 2005.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 204; Kurdakul, *Sözlük*, 344; M. Kutlu, "Kabaklı, Ahmet", *TDEA*, V, 61-62; Işık, 331; Karaalioğlu, 293; *Kim Kimdir*, 411.

KAÇAN, METİN *(İncesu/Kayseri, 15 Kasım 1961 -)* Romancı.

Bazı yazılarında Jak Laban ve Andante imzalarını kullandı. Solmaz Hanım ile berber Ali Kaçan'ın oğlu. Karikatürcü Hasan Kaçan ağabeyi, karikatürcü ve tiyatrocu Fatih Kaçan kardeşidir. Kasımpaşa Lisesi'ni orta ikiden terk etti. K. Aratan'la birlikte gerçekleştirdikleri *İstedikleri Yere Gidenler* (1996) çizgi romanı hakkında "toplumun ahlakını rencide etmek" iddiasıyla 1996'da açılan dava düştü. TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor; bekâr.

İlk yazısı 1985'te *Gırgır*'da çıktı. Daha sonra *Leman*, *Ustura*, *Mizah Kültür* ve *Amann* dergilerinde mizahi öyküleri yayımlandı. Dolapdere'deki Romanların renkli ve hareketli yaşamını fantastik bir dille anlattığı *Ağır Roman* 1997'de M. Altıoklar tarafından sinemaya aktarıldı. İkinci kitabı *Fındık Sekiz* ise "bir 'New Age' romanı" (Y. Ecevit) olarak değerlendirildi.

Yapıtları: Roman: *Ağır Roman*, İst.: Metis, 1990; *Fındık Sekiz*, İst.: YKY, 1997; *Harman Kaplan*, İst.: Gendaş, 1999.
Öykü: *Adalara Vapur*, İst.: Gendaş, 2002.
Kaynaklar: *BF* (29 Nisan 1999).

KAFLI, KADİRCAN *(Dağıstan, 1889 - İstanbul, 22 Ocak 1969)* Yazar, gazeteci.

Asıl adı Abdülkadir. Kadircan imzasını da kullandı. Küçük yaşta Türkiye'ye geldi. İlk ve orta öğrenimini Adana ve Konya'da gördü. 1921'de Konya Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Uzun yıllar ilkokul öğretmenliği yaptı. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nde mezun olduktan (1938) sonra Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. 1960 İhtilali'nden sonra Kurucu Meclis üyesi oldu; bir dönem Konya milletvekilliği yaptı (1962-65). Evli, üç çocuk babasıydı.

İlk öyküleri 1934'te *Yedigün*'de çıktı; aynı dergide *Sürgün* romanı tefrika edildi (1935). 1936'dan başlayarak makale ve fıkraları çeşitli İstanbul ve İzmir gazetelerinde yayımlandı. Öldüğünde *Tercüman* gazetesinde günlük fıkra yazarlığı yapıyordu.

Yapıtları: Roman: *Yağız Atlı*, İst.: Yeni Mecmua, 1943; *Kösem Sultan*, İst.: Yeni Mecmua, 1943; *Turhan Sultan*, İst.: Yeni Mecmua, 1943; *Korsan Yuvası*, İst.: Tan Mtb., 1946; *Diri Gömülenler*, İst.: Tan Mtb., 1947; *Sürgün*; *Aradığım Erkek*; *İlk Sevgili*; *Melek ve Şeytan*; *Ulus Kızı*; *Şahin Reis*; *Kızıl Kadırga*; *Kara Kartal*.

Şiir: *Köpüklü Deniz*, İzmir: Yeni Mtb., 1933.

İnceleme: *Şimali Kafkasya*, İst.: Vakit Mtb., 1942; *Atatürk'ten Altın Yapraklar*, İst.: Yeni Mecmua, 1943; *Osmanlı Devrinde Tarihi Fırtınalar*, İst.: Yeni Mecmua, 1943; *Mithat Paşa*, İst.: Yeni Mecmua, 1947; *Türkiye'nin Kaderi*, İst.: Celtüt Mtb., 1965; *Hz. Nuh ve Tufan*, İst.: Bedir, 1966; *Hz. Âdem ve Havva*, İst.: Bedir, 1966; *Türkiye'ye Göçler*, İst.: Çeltüt Mtb., 1966.

Kaynaklar: Nebioğlu, 367-368; "Kaflı, Kadircan", *TDEA*, III, 99; Işık, 332.

KAFTANCIOĞLU, ÜMİT *(Saskara köyü/Hanak/Kars, 1934 - İstanbul, 11 Nisan 1980)* Öykücü ve romancı.

Asıl adı Garip TATAR. Ümit İlhan Kaftancıoğlu imzasını da kullandı. Cilavuz Köy Enstitüsü'nü bitirdikten (1957) sonra Mardin'e bağlı Derik'te ilkokul öğretmenliği yaptı (1957-69). Daha sonra Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi (1964). Kısa bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra TRT'ye girdi; Ankara Radyosu "TRT Köy Yayınları Servisi"nde çalıştı; 1974'te İstanbul Radyosu'nda yapımcı oldu. İşine giderken teröristlerce vurularak öldürüldü.

İlk öykülerini *Varlık* dergisinde yayımladı (1954). "Dönemeç" adlı öyküsüyle TRT ödülünü alınca adını duyurdu. "Doğu Anadolu gerçeğini, çarpıcı olaylardan, gözlemlerinden yararlanarak sergilediği, yerel anlatım özellikleriyle de zenginleşen yapıtlarıyla tanındı" (A. Özkırımlı). Öykü ve romanlarının konusunu kendi yaşamından ve yetiştiği bölge insanlarının sorunlarından aldı. Doğu Anadolu'daki efsaneleri yapıtlarına yansıttı. T. Alangu'ya göre, "temasına ve kişilerin yaşama şartlarına uygun düşen sert ve sağlam bir dil ve anlatım" geliştirdi. Öte yandan masal ve efsaneleri derleme çalışmaları da yaptı. Yayımlanmamış öyküleri ölümünden sonra *İstanbul Allak Bullak* adıyla basıldı.

Ödül: "Dönemeç" adlı öyküsüyle 1970 TRT Büyük Ödülü; "Hakkullah" adlı röportajıyla 1972 Ali Naci Karacan Armağanı; *Çocuk ve Kent* ile 1980 Başkent Yarışması (üçüncülük).

Yapıtları: Öykü: *Dönemeç*, İst.: Remzi, 1972; *Çarpana*, İst.: Remzi, 1975; *İstanbul Allak Bullak*, İst.: Yazko, 1983.

Roman: *Yelatan*, İst.: Remzi, 1972; *Tüfekliler*, İst.: Remzi, 1974.

Çocuk Kitabı: *Kekeme Tavşan*, İst.: Koza, 1974; *Dört Boynuzlu Koç*, İst.: Remzi, 1979; *Kan Kardeşim Dorutay*, İst.: Remzi, 1979; *Altın Ekin*, İst.: MEB, 1979; *Çizmelerim Keçeden*, İst.: ABeCe, 1979; *Çoban Geçmez*, İst.: Remzi, 1980; *Hınzır Paşa*, İst.: Yeni Büyük Dağıtım, 1980; *Çocuk ve Kent*, İst., 1980; *Salih Bey*, İst.: Yazko, 1981; *Şülgül Deresi*, İst.: Yeni Büyük Dağıtım, 1981.

Derleme: *Halk Destanları*, İst.: Büyük Dağıtım, 1974; *Tek Atlı Tekin Olmaz*, İst.: Remzi, 1973; *Köroğlu Destanları*, İst.: Kültür Bakanlığı, 1979.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 206; Necatigil, *Eserler*, 101, 128-129, 404; Özkırımlı, *TEA*, III, 707-708; M. Uyguner, "Tatar, Garip", *TDEA*, VIII, 284; Kurdakul, *Sözlük*, 344-345; Karaalioğlu, 295-296; C. Özcan, söyleşi, *Varlık*, S. 783 (Aralık 1972); M. Uyguner, "Dönemeç ve Sonrası", *Varlık*, Eylül 1972; ay, "Yelatan Üzerine", *Türk Dili*, S. 259 (Nisan 1973); ay, "Tek Atlı Tekin Olmaz", *Türk Dili*, S. 264 (Eylül 1973).

KAHRAMAN, ÂLİM *(Kula/Manisa, 1956 -)* Denemeci, eleştirmen.

Asiye Hanım ile çiftçi Ahmet Kahraman'ın oğlu. Manisa Lisesi (1974) ve İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1978) bitirdi. İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde lisansüstü ("Yahya Kemal ve Milli Mücadele") ve doktora ("Milli Mücadele Döneminde [1918-22] Edebiyat Dergiciliği ve Dergilerde Edebi Tenkit") tezlerini hazırladı. Sümerbank'ta memurluk, özel kuruluşlarda yöneticilik ve öğretmenlik yaptı; 1993'ten beri Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi. *Mavera* dergisinin editörlüğünü üstlendi (1985-86), *Yedi İklim*

dergisinin kurucuları arasında yer aldı (1987). İstanbul'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk şiiri ("Akşam") 1973'te, Manisa'da yayımlanan *Hür Işık* gazetesinde çıktı. Deneme, eleştiri ve inceleme yazılarını *Mavera*, *Yedi İklim*, *Yönelişler*, *Kayıtlar*, *Matbuat*, *İzlenim*, *İlmi Araştırmalar*, *Kadın ve Aile*, *İlim ve Sanat* dergileriyle *Zaman* gazetesinde yayımladı.

Ödül: *Bir Duyarlığın Çağdaş Biçimleri* ile eleştiri dalında 1985 TYB Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Kayıp Hikâyeci*, İst.: İz, 2000.
Deneme-Eleştiri: *Bir Duyarlığın Çağdaş Biçimleri*, İst.: Akabe, 1985; *Okumaya Giriş*, İst.: Yedi İklim, 1988; *Çalışan Saat*, İst.: Yedi İklim, 1989; *Toprağı İşleyen Kalem*, İst.: Yedi İklim, 1997; *Edebiyatın Saklı Dili*, İst.: İz, 2000; *Cahit Zarifoğlu*, İst.: Kaknüs, 2003; *Üsküdar Zaman Aynasında*, İst.: Kaknüs, 2003; *Yaşayan Beykoz*, İst.: Kaknüs, 2006; *Edebiyatın İç Yapısı*, İst.: Kaknüs, 2008.
Biyografi: *Yahya Kemal Beyatlı*, İst.: Şule, 1998; *Şinasi*, İst.: Timaş, 2001; *Rasim Özdenören*, İst.: Kaknüs, 2007.
Anı: *Atik Valide*, İst.: Heyamola, 2009.
Kaynaklar: *BF* (31 Ağustos 1999).

KAHRAMAN, HASAN BÜLENT *(Kars, 1 Eylül 1957 -)* Eleştirmen, denemeci.

Bir dönem Hüseyin Yavuz Haknamar imzasını kullandı. Jale Nihal Hanım ile avukat Hüseyin Kahraman'ın oğlu. Ankara Koleji'nden sonra girdiği Gazi Üniversitesi'ni bitirerek inşaat mühendisi oldu. Yüksek lisans eğitimini Hacettepe Üni. Ekonomi Bölümü'nde, doktorasını Bilkent Üni. Siyasal Bilgiler Bölümü'nde tamamladı. 1980-84 arasında Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nde inşaat mühendisi olarak çalıştı; Avrupa ülkeleri ile ABD'deki çeşitli üniversitelerde estetik ve sanat felsefesi konularında düzenlenen seminerlere katıldı. 1992-96 arasında Kültür Bakanlığı'nda danışmanlık yaptı. 1998'den beri Sabancı Üniversitesi'nde öğretim üyesi. *Radikal* ve*Sabah* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. TYS, Edebiyatçılar Derneği, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı ile Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı üyesi. İstanbul'da yaşıyor; bekâr.

İlk yazısı ("Nazlı Eray'la Gelen") 1976'da *Varlık*'ta çıktı. Deneme, eleştiri ve siyasi yazıları *Özgür İnsan*, *Varlık*, *Gösteri*, *Sanat Olayı*, *Kalın* ve *Sosyal Demokrat* gibi dergilerde yayımlandı. Kurucusu olduğu *Kalın* dergisinde editörlük ve yazarlık yaptı (7 sayı, 1985-88). *Politika*, *Cumhuriyet*, *Güneş* ve *Radikal* gazetelerinde siyaset, kültür, sanat ve edebiyat konularında yazıları yayımlandı. Siyasal tezlerini içeren kitaplarıyla da tanındı.

Yapıtları: Eleştiri: *Beyazlar Kirli*, İst.: Kavram, 1989; *Bir Sürekli Cehennem*, İst.: Kavram, 1990.
Deneme: *Sanatsal Gerçeklikler, Olgular ve Öteleri*, İst.: YKY, 1996; *Postmodernite ile Modernite Arasında Türkiye*, İst.: Everest, 2002; *Kitle Kültürü Kitlelerin Afyonudur*, İst.: Agora, 2003; *Kültür Tarihi Affetmez*, İst.: Agora, 2004; *Cinsellik, Görsellik, Pornografi*, İst.: Agora, 2005; *Cam Odada Oturmak*, İst.: Agora, 2007.
Monografi: *Halil Akdeniz*, Ank.: Enlem 80, 1996.
İnceleme: *Yahya Kemal Rimbaud'yu Okudu mu?*, İst.: YKY, 1997; *Modernizm, Türk Şiiri, Şiir*, İst.: Varlık, 1999 (yb *Türk Şiiri, Modernizm, Şiir*, İst.: Büke, 2000).
Diğer: *ABD Bu 11 Eylül'ü Çok Sevdi*, İst.: Agora, 2006; *Türk Sağı ve AKP*, İst.: Agora, 2007; *Türk Siyasetinin Yapısal Analizi*, İst.: Agora, 2008.
Kaynaklar: *BF* (12 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 206-207; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 378.

KÂHYAOĞLU, ORHAN *(İstanbul, 11 Ocak 1960 -)* Şair, müzik eleştirmeni.

Tam adı Orhan Kâmil Kâhyaoğlu. *Hürriyet* gazetesindeki bazı müzik yazılarında Umut Bensan imzasını da kullandı. Hatice Hanım ile Hüseyin Kâhyaoğlu'nun oğlu. Üsküdar'da İcadiye İlkokulu'nda okudu. Kadıköy Maarif Koleji'nden (1979) sonra İÜ İktisat Fak. Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi (1988). *İmge/Ayrım* (3 sayı, 1984), *Sombahar* (35 sayı, 1990-96) ve *Ludingirra* (11 sayı, 1997-99) dergilerini çıkardı; *Stüdyo İmge* (1985, 1989) dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yürüttü. Kurucuları arasında yer aldığı Korsan Yayınları'nı yönetti (1990-96); şiir ve müzik kitapları yayımladı. TRT İstanbul Televizyonu'nca hazırlanan "Rüzgâr Gibi", "Albüm" ve "Müzik Senfonisi" adlı müzik programlarının metin yazarlığını ve danışmanlığını yaptı. Akademi İstanbul'da müzik bölümü başkanı olarak çalıştı (1995-2002). Türk pop ve caz tarihi dersleri verdi. İstanbul'da yaşıyor; evli.

İlk yazısı (Z. Coşkun ile) 1984'te *İmge/Ayrım* (1. sayı), ilk müzik yazısı ("Müzik Üzerine Düşünmeye Başlarken") 1985'te *Stüdyo İmge* (1. sayı) ve ilk şiiri 1987'de *Şiir Atı* (4. sayı) dergilerinde çıktı. Şiir ve yazılarını *İmge/Ayrım*, *Stüdyo İmge*, *Varlık*, *Gösteri*, *Şiir Atı*, *Sombahar*, *Milliyet Sanat*, *Ludingirra* ve *Jazz, kitap-lık* dergileriyle *Güneş*, *Milliyet*, *Hürriyet* ve *Evrensel* gazetelerinde yayımladı. İkinci Yeni şiirine yakın bir duyarlıkla yazdığı uzun şiirlerinde daha çok aşk ve ayrılık gibi temaları kendine özgü bir algı dünyası içinde irdeledi. Caz ve rock müziği yazıları ve özellikle İkinci Yeni'den günümüze Türk şiiri üzerine eleştiri-

leriyle dikkat çekti. Çıkardığı şiir dergilerinde (*Sombahar* ve *Ludingirra*) hazırladığı özel bölümlerle ilgi topladı.

Yapıtları: Şiir: *Hoyrat Bir Ruhun Eksilme Tabloları*, İst.: Korsan, 1993; *Aşk ve Harf*, İst.: Çiviyazıları, 2000; *Rahimdeki Ot*, İst.: Metis, 2007.
Derleme: *Mor Külhani: Ece Ayhan Şiiri*, İst.: Ne Kitaplar, 2004; *Güneşte Ayıklanmış: Melih Cevdet Anday Şiiri*, İst.: Ne Kitaplar, 2004.
Kaynaklar: *BF* (7 Temmuz 2000).

KALE, MUZAFFER *(Bodrum/Muğla, 1957 -)* Şair.

İlk ve ortaöğrenimini Milas'ta gördü. Liseyi bitirdikten sonra beş yıl tiyatro yaptı. Diyarbakır Dicle Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu (1983). Öğretmenlik yaptı. Edebiyatçılar Derneği üyesi. İzmir'de yaşıyor. Şiirleri 1981'den sonra *Broy*, *Papirüs*, *Varlık*, *Düşün* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Bir Günlük Güneş*, İst.: Broy, 1990; *Gözlerim Akşama Ölür*, Ank.: Öteki, 1995; *Acıtmıyor Boynumu Dünya*, Ank.: Öteki, 1997; *Işıktan Kalan Kırılma*, 1998; *Hiçbir Şeyi Unutmadım*, İzmir: İlya, 2001; *Sakın Zar Atma*, İzmir: İlya, 2003; *Lirik Aksan*, İzmir: İlya, 2007.
Kaynaklar: Işık 06, 1991.

KALELİ, LÜTFİ *(Malatya, 2 Temmuz 1939 -)* Öykücü, romancı.

Nüfus kaydındaki soyadı KALALI. *Sebat* gazetesindeki değinme/taşlama yazılarında "Çimdik" imzasını kullandı. Hatice Hanım ile Mehmet Kalalı'nın oğlu. Malatya Lisesi'nin orta ikinci sınıfından ayrıldı (1953), matbaa işçiliği yaptı. Malatya'da çıkardığı *Sebat* gazetesinde (1962-72) günlük yazılar yazdı. 1971'deki askeri müdahaleden sonra bir süre göz altında tutuldu; aynı yıl İstanbul'a yerleşerek matbaacılık ve gazetecilik işini sürdürdü, 1997'de emekli oldu. *Tanrı İnsan* kitabından dolayı hakkında açılan dava 1998'de para cezasıyla sonuçlandı. 1990'dan itibaren Alevi-Bektaşilerin dernekleşme hareketini yürüttü. Alevi-Bektaşi Eğitim ve Kültür Vakfı genel başkanlığı yaptı. TYS, PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk yazısı 1962'de *Sebat* gazetesinde çıktı. İnceleme-araştırma yazılarını ve öykülerini *Aydınlık*, *Gönüllerin Sesi* ve *Cumhuriyet* gazeteleriyle *İmece*, *Oluş*, *TÖS*, *Nefes*, *Türk Dili*, *Pir Sultan* ve *Şahkulu* dergilerinde yayımladı. Özellikle 1970'li yıllarda toplumsal sorunları dile getirdiği öykü ve romanlarıyla tanındı. Daha sonra çalışmalarını Anadolu Aleviliği üstünde yoğunlaştırdı.

Ödül: 1994 Hacı Bektaş Veli Barış ve Dostluk Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Isdanbıllı Gardaşım/Zöhre Bacı'dan Mektuplar*, İst.: Sebat Mtb., 1972; *Görgü*, İst.: Yörük Mtb., 1972; *Haşhaş*, İst.: Hür, 1974; *Kardeşlerin Kini*, İst.: Suda, 1976; *Vakarlı Mamo*, İst.: May, 1982; *Vurgun*, İst.: Tekin, 1990; *Köşker İmam*, İst.: Habora, 1992; *Güççük Haççа ile Vakarlı Mamo*, İst.: Can, 1997; *Yol Düşkünü*, İst.: Can, 1999.
Öykü: *Dişliler Arasında*, İst.: Yücel, 1973; *Dönek*, İst.: Yeni Dünya, 1978; *Gül Üreten Kız*, İst.: Dadaloğlu, 1980; *Horoz Şekeri ile Badem Şekeri*, İst.: Oda, 1980.
Deneme: *A'dan Z'ye Sözcükler Dansı*, İst.: Alev, 2008.
Kaynaklar: *BF* (Ekim 1999); Necatigil, *İsimler*, 207; Kurdakul, *Sözlük*, 345.

KALENDER, ARİFE *(Malatya, 7 Ağustos 1954 -)* Şair.

İlk kitaplarını A. Kalender Önel adıyla yayımladı. Fatma Hanım ile müteahhit Sadık Kalender'in kızı. İlk ve orta okulu Malatya'da, liseyi İstanbul'da okudu; 1977'de İÜ Yabancı Diller Yüksek Okulu Almanca Bölümü'nü bitirdi. 1978'den itibaren İstanbul'da çeşitli liselerde Almanca öğretmenliği yaptı; 1997'de emekli oldu. 1994'te Umut FM'de "Yaşamda Sanat" programını hazırladı. PEN Yazarlar Derneği, TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; boşanmış, bir çocuk annesi.

İlk şiiri ("Bir Düğün Havası") 1973'te *Yansıma*'da çıktı. Şiirlerini *Kıyı*, *Yansıma*, *Karşı*, *Varlık*, *Gösteri* ve *Yaşasın Edebiyat* dergilerinde yayımladı. Çağdaş Alman edebiyatından şiirler çevirdi. Türk şiirinin ustaları üzerine araştırma ve incelemelerini *Cumhuriyet Kitap*'ta yayımladı.

Ödül: *Suskun Resimler Durağı* ile 1995 Behçet Aysan Şiir Ödülü (anılmaya değer eser); 2004 Orhan Murat Arıburnu Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Maviler de Eskidi*, İst.: Cem, 1992; *Göçebe Sevinçler*, İst.: Cem, 1994; *Suskun Resimler Durağı*, İst.: Hera, 1995; *Gül Küstü*, İst.: Hera, 1997; *Kırmızı Firari*, İst.: Cem, 1997; *Kadın Burcu*, İst.: Hera, 2001; *Deli Bal*, İst.: Telos, 2004; *Yedi İklim Dört Mevsim Türkiye Destanı*, Ank.: Phoneix, 2006.
Deneme-Eleştiri: *Şiir Irmakları*, Ank.: Phoneix, 2005.
Kaynaklar: *BF* (Mayıs 1999).

KALPAKÇIOĞLU, FETHİ NACİ
bak. Fethi Naci

KAM, ÖMER FERİT *(İstanbul, 1864 - Ankara, 22 Mayıs 1944)* Edebiyat tarihçisi, şair.

Askeri tabip Ahmet Muhtar Paşa ile kütüphane kurucusu Atıf Efendi'nin torununun kızı Fatma Fıtnat Hanım'ın oğlu; tamburi Ruşen Kam'ın babası. Beylerbeyi Rüştiyesi'ni bitirdi. Tıbbiye Mektebi'ne ve Hukuk Mektebi'ne bir süre devam etti, öğrenimini tamamlamadan ayrıldı. Dönemin tanınmış hocalarından Arapça, Farsça ve Fransızca dersleri, 1905'te M. Asım Efendi'den icazetname aldı. 1887'de Hariciye Nezareti Tercüme Odası'nda göreve başladı. Bir yıl sonra sınavla Beylerbeyi Rüştiyesi'ne Fransızca hocası oldu. Daha sona Darülfünun Türk edebiyatı müderrisliğine (1914), Süleymaniye Medresesi felsefe-i umumiye tarihi müderrisliğine (1917) ve Darü'l-Hikmeti'l-İslamiye üyeliğine (1918) getirildi. 1919'da Edebiyat Fakültesi şerh-i mütûn (metin şerhi) müderrisi oldu. Milli Mücadele'den sonra bir süre açıkta kaldı. Kapatılmasına kadar Şer'iye ve Evkaf Vekâleti Telifat ve Tetkikat-ı İslamiye Heyeti üyeliği yaptı. 1924'te Darülfünun'da İran edebiyatı müderrisi oldu, üniversite reformuna kadar (1933) bu görevde kaldı. 1943'te DTCF'de İran edebiyatı kürsüsüne getirildi.

Türkçe, Arapça, Farsça şiirleri olan; *Sırat-ı Müstakim*, *Sebilürreşat*, *Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, *Peyam-ı Sabah* gibi dergi ve gazetelerde yazıları yayımlanan Ferit Kam, Fars-Arap edebiyatları ile eski Türk edebiyatı, felsefe ve İslam felsefesi konularıyla yakından ilgilenmiştir. Bugünkü edebiyatı anlayabilmek için önceki edebiyatları da sırasıyla gözden geçirmek ve bilmek gerektiği fikrini savunmuştur.

Yapıtları: Şiir: *Türrehat*, İst.. Karabet ve Kaspar Mtb., 1303/1886.

Araştırma-İnceleme: *Dini Felsefi Musahabeler*, İst.: Sırat-ı Müstakim Mtb., 1329/1913 (sadeleştirilerek yb 1974); *Vahdet-i Vücut*, İst.: Matbaa-i Amire, 1331/1915 (yb [haz. Ethem Cebecioğlu] Ank., 1994); *Asar-ı Edebiye Tetkikatı Dersleri*, (1915-16 arasında verdiği ders notları, taşbaskı); *Şerh-i Mütûn*, (1919-22 arasında verdiği ders notları); *İran Edebiyatı Tarihi*, (Sadi'ye kadar, taşbaskı) İst.: Darülfünun Mtb., 1927; *Eski İranlılar'da Felsefe ve İbn Arabi'de Varlık Düşüncesi*, 1992 (*Eski İranlılar'da Felsefe*, Türk Tarih Kurumu tarafından *Türk Tarihinin Ana Hatları* adlı esere kaynak olmak üzere hazırlattırılmış küçük bir inceleme olup Başvekâlet Müdevvenat Matbaası tarafından ayrı olarak yayımlanan müsveddelerin 37. sayısıdır).

Mektup: *Avrupa Mektupları*, (haz. Nergiz Yılmaz) İst.: Dergâh, 2000.

Çeviri: *Mebadi-i Felsefe'den İlm-i Ahlak* (E. Boriac), 1923; *İlm-i Maba'de't-Tabia* (E. Boriac), 1925.

Kaynaklar: S. İ. "Kam, Ömer Ferit", *AA*, I, 21; A. S. Levend, *Profesör Ferid Kam: Hayatı ve Eserleri*, İst., 1946; Gövsa, 203; S. H. Bolay, "Kam, Ferid", *TDEA*, V, 127-128; ay, *Ferît Kam*, Ank., 1988; M. İz, *Yılların İzi*, İst., 1975; İ. Kara, "Kam, Ömer Ferit", *YYOA*, II, 1-2.

KAMU, KEMALETTİN *(Bayburt, 15 Eylül 1901 - Ankara, 6 Mart 1948)* Şair.

Kemalettin Kâmi imzasını da kullandı. Erzurum, Bayburt, Hasankale, Refahiye malmüdürlükleri ve Refahiye belediye başkanlığı görevlerinde bulunan Osman Nuri Efendi ile Hayriye Hanım'ın oğlu. İlköğrenimini özel olarak yaptı. 1910'da Erzurum'da başladığı rüştiye öğrenimini babasının atandığı (1911) Refahiye'de tamamladı. I. Dünya Savaşı'nın başladığı yıllarda babasını kaybetti (1915). Annesi ile beraber Sivas ve Kayseri'ye, oradan da Bursa Sultanisi matematik öğretmenliğine atanan ağabeyi Hüsnü [Uluğ] Bey'in yanına gitti. 1920'de girdiği Darülmuallimin'in (İstanbul Erkek Muallim Mektebi) son sınıfındayken Kurtuluş Savaşı'nın başlaması üzerine Ankara'ya gitti; Matbuat Umum Müdürlüğü'nde istihbarat kâtibi ve matbuat tetkik memuru olarak çalışmaya başladı. 1923'te İstanbul'a giderek yarım bıraktığı Darülmuallimin'deki öğrenimini sınavla tamamladı. Öğrenimine devam etmek üzere yeni açılan Orta Öğretmen Okulu'na kaydoldu. Fakat Anadolu Ajansı'ndan çağrılması üzerine Ankara'ya döndü. Ajansın şirket haline gelmesinden sonra hem şirketin on bir ortağından biri oldu, hem de 1926'dan 1933'e kadar ajans başmuharrirliği görevini yürüttü. Bu arada ajansın İstanbul teşkilatını kurmak amacıyla bir yıl süreyle İstanbul'da görevlendirildi (1929). 1933'te Anadolu Ajansı temsilcisi olarak gönderildiği Paris'te Siyasal Bilimler Okulu'nda ekonomi politik eğitimi gördü. Yurda döndükten (1938) sonra Rize (1939-46) ve Erzurum (1946-48) milletvekili olarak Meclis'te görev yaptı. TDK'da Terim Kolu başkanı olarak çalıştı. Geçirdiği kalp krizi sonucu öldü. Ankara Asri Mezarlığı'nda gömülüdür.

Şiire küçük yaşlarda başlayan Kamu şiirlerinde önce aruz veznini (bunlar arasında yazılmış olan ilk şiirler: "Takip", "Lâle Devri İçin", "Benim Aşkım", "Hicret Akşamları", "Erzurum", "İzmir"), İstanbul'a gittikten sonra aruzun yanında heceyi, 21 yaşından sonra da yalnızca heceyi kullandı. Hayattayken kitap yayımlamayan Kamu'nun şiirleri daha çok *Dergâh*, *Varlık*, *Kalem*, *Büyük Mecmua*, *Oluş*,

Ülkü, *Türk Yurdu* gibi dergilerde yayımlandı. Kurtuluş Savaşı yıllarında yazdığı "Türkün Duası", "İzmir Yollarında", "İstiklâl Ordusu Şehitlerine", "Zafer", "Dumlupınar Yolunda" gibi şiirleriyle dikkat çekti. Gurbet, hasret, kimsesizlik gibi duygusal yönü ağır basan lirik şiirleri, özellikle "Gurbet" adlı şiiri dolayısıyla "gurbet şairi" olarak tanındı. Şairin hayatını ve yapıtını inceleyen ve şiirlerini bir kitapta toplayan R. N. Evrimer "içli ve samimi bir ifade, hakiki sanat titizliği ve itinası, onun şiirlerinde göze çarpan başlıca hususiyetlerdir. (...) Şiirlerinin başlıca vasfı, lirik olmasıdır" der.

Kaynaklar: R. N. Evrimer, *Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri*, İst., 1949; N. Esin, *Kemâlettin Kamu*, İst., 1975; M. Gökçe, *Kemâlettin Kamu*, Ank., 1958; G. Sâmanoğlu, *Kemâlettin Kâmi Kamu*, Ank., 1986; M. Kutlu, "Kamu, Kemâlettin Kâmi", *TDEA*, V, 134-136.

KANDAŞ, KEMAL *(Antalya, 1925 -)* Şair, romancı.

Antalya Lisesi'nden sonra İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirerek avukatlık yapmaya başladı. Şiir, eleştiri ve denemelerini *Varlık*, *Kovan*, *Yenilik*, *Kaynak* dergilerinde yayımladı. S. K. Karaalioğlu'na göre, yazılarında "Durulmuş, oturmuş gerçekçi bir görüşle, halkın anlayacağı arı bir dille ele aldığı konuya yalın bir aydınlık vermekte."

Yapıtları: Şiir: *İnsanoğlu Yirminci Asırda*, İst.: İktisadî Yürüyüş Mtb., 1949.
Roman: *Katıla Katıla Gülen Kalimkos*, İst.: Ataç Kitabevi, 1964.

Kaynaklar: Karaalioğlu, 297; "Kandaş, Kemal", *TDEA*, V, 141.

KANETTİ, VİVET *(İstanbul, ? -)* Romancı.

Romanlarında E. Emine adını da kullandı. Satıcılık, tiyatro oyunlarında ve sinema filmlerinde oyunculuk, öğretmenlik, televizyonculuk yaptı. *Yeni Yüzyıl*, *Güneş*, *Aktüel*, *Virgül* gibi gazete ve dergilerde yazdı. Fransız edebiyatından çeviriler yaptı. İstanbul'da yaşıyor.

Yapıtları: Roman: *Bizans Sohbetleri*, İst.: Metis, 1988; *Kurabiye Saatinde*, İst.: Cem, 1992; *Kırık Zarlar*, İst.: İletişim, 1997; *Turuncu Kayık*, İst.: İletişim, 2000; *Prensler Adası*, İst.: Gendaş, 2002; *Bana Modern Türkün Tarifini Yapabilir Misin Kaan?*, İst.: Kanat, 2009.
Deneme: *Hissesiz Kıssalar*, İst.: İletişim, 1998; *Koş Süreyya Koş*, İst.: Gendaş Kültür, 2002.

Kaynaklar: F. Kürkçüoğlu "Hissesiz Kıssalar", *Virgül*, S. 14 (Aralık 1998); E. Emine, *Turuncu Kayık*, İst., 2000.

KANIK, ADNAN VELİ *(İstanbul, 9 Aralık 1916 - İstanbul, 6 Aralık 1972)* Öykücü, gazeteci.

"Bir Hukukçu" ve Mehmet Yanık imzalarını da kullandı. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası şeflerinden Mehmet Veli Kanık'ın oğlu, şair Orhan Veli Kanık'ın kardeşidir. Boğaziçi ve Galatasaray liselerini bitirdi. İÜ Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenimini yarıda bırakarak Etibank'a girdi (1938). Çeşitli memurluklardan sonra gazeteciliğe ve mizah yazarlığına yöneldi; radyo oyunları yazdı. Bir süre Ankara Cezaevi'nde tutuklu kaldı. Yazılarını *Vatan* gazetesi ve *Akbaba* dergisinde yayımladı. Emekli olduktan iki ay sonra kalp krizinden öldü; Aşiyan Mezarlığı'na gömüldü.

1949'dan itibaren tutukluluğu sırasında "Bir Hukukçu" imzasıyla yazdığı makalelerini ve *Mapusane Çeşmesi*'ndeki yazılarını (Mehmet Yanık imzasıyla, 1951-52) *Vatan* gazetesinde yayımladı. Cezaevi dünyasını canlı, esprili ve renkli bir dille yansıttığı *Mapusane Çeşmesi*'yle tanındı. Öykülerinde Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ahmet Rasim, Ercüment Ekrem Talu ve Osman Cemal Kaygılı zincirinin son halkası olarak, yaşadığı günlerin olaylarını ve büyük şehir yaşantısını mizahi yönleriyle ele aldı. Ağabeyi Orhan Veli'nin ölümü üzerine çıkan yazıları *Orhan Veli İçin*'de topladı.

Yapıtları: Anı-Röportaj: *Mapusane Çeşmesi*, İst.: İnsel Kitabevi, 1952 (1968'de genişletilmiş 2. basım).
Öykü: *Sosyete*, İst.: Akbaba, 1956; *Uçan Daireler*, İst.: Akbaba, 1957; *Seçim Konuşmaları*, İst.: Akbaba, 1957; *Kaynana*, İst.: Akbaba, 1957.
Derleme: *Orhan Veli İçin*, İst.: Yeditepe, 1953.

Kaynaklar: Özkırımlı, *TEA*, III, 712; "Kanık, Adnan Veli", *TDEA*, V, 143; Kurdakul, *Sözlük*, 347; Karaalioğlu, 298.

KANIK, ORHAN VELİ *(İstanbul, 13 Nisan 1914 - İstanbul, 14 Kasım 1950)* Şair.

Varlık'ta yayımlanan ilk şiirlerinde Mehmet Ali Sel, bazı çevirilerinde Adil Hanlı imzasını kullandı. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası şeflerinden Bando Heyeti başkanı Mehmet Veli Kanık'ın oğlu. Yazar Adnan Veli Kanık kardeşidir. Çocukluğu Beykoz, Beşiktaş ve Cihangir semtlerinde geçti. Galatasaray Lisesi'nde yatılı olarak başladığı ilkokulu babasının Ankara'ya atanması üzerine Ankara Gazi İlkokulu'nda, ortaöğrenimini yine yatılı olarak Ankara Erkek Lisesi'nde tamamladı (1928-32). Lise yıllarında hocaları Ahmet Hamdi Tanpınar, Rıfkı Melûl Meriç, Halil Vedat Fıratlı ve Yahya Saim Oza-

noğlu'nun ilgisini gördü. Bir süre İÜEF Felsefe Bölümü'ne devam etti (1932-36). Ankara PTT Genel Müdürlüğü Telgraf İşleri Reisliği Milletlerarası Nizamlar Bürosu'nda memur olarak çalıştı (1936-42). Askerlik görevini Gelibolu'da yedek subay olarak tamamladıktan sonra MEB Tercüme Bürosu'nda çalışmaya başladı (1945-47); ancak daha sonra, "kurumda anti-demokratik bir hava esmeye başladığı"nı söyleyerek bu görevinden istifa etti. 1 Ocak 1949 tarihinden itibaren on beş günde bir yayımlanan iki sayfalık (tek yaprak) *Yaprak* dergisini çıkarmaya başladı. 15 Haziran 1950'ye kadar 27 sayı yayımlanan bu dergiyi parasal güçlükler nedeniyle yayımlayamaz olunca Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a döndü (*Son Yaprak* adlı özel bir sayı arkadaşları tarafından ölümü üzerine yayımlandı). Aynı yılın kasım ayında, bir haftalığına gittiği Ankara'da bir gece, belediyenin kablo döşetmek için açtırdığı bir çukura düşerek başından yaralandı. İstanbul'a döndükten sonra bir arkadaşının evinde otururken birdenbire fenalaştı ve kaldırıldığı Cerrahpaşa Hastanesi'nde 14 Kasım salı günü beyin kanamasından öldü. Rumelihisarı'ndaki Aşiyan Mezarlığı'na gömüldü.

İlk yazılarını lise yıllarında çıkardığı *Sesimiz* adlı okul dergisinde yayımladı. Nahit Sırrı Örik'in teşvikiyle *Varlık* dergisine gönderdiği ilk şiirleri ("Oaristys", "Ebabil", "Düşüncelerimin Başucunda", "Eldorado") 1 Aralık 1936 tarihinde şu notla basılmıştır: "Varlık'ın şiir kadrosu yeni ve genç imzalarla zenginleşmektedir. Aşağıda dört şiirini okuyacağınız Orhan Veli, şimdiye kadar yazılarını hiç neşretmemiş olmasına rağmen olgun bir sanat sahibidir. Gelecek sayılarımız onun ve arkadaşları Oktay Rifat, Melih Cevdet, Mehmet Ali Sel'in şiirimize getirdikleri yeni havayı daha iyi belirtecektir." ("Mehmet Ali Sel" Orhan Veli'nin ilk şiirlerinde kullandığı imzadır.) Daha sonraki şiir ve yazılarını *İnsan*, *Ses*, *Gençlik*, *Küllük*, *İnkılâpçı Gençlik* dergilerinde yayımladı. 1947'den sonra çeviriye ağırlık verdi; M. A. Aybar'ın çıkardığı *Hür* ve *Zincirli Hürriyet* adlı gazetelerde eleştiriler, *Ulus*'ta "Yolcu Notları" başlıklı yazılar yayımladı.

1936-37 arasında yayımladığı şiirlerinde, Fransız sembolist şairlerin (Baudelaire, Verlaine, Rimbaud) ve bu şairlerin etkisinde yazan (A. Haşim, A. H. Tanpınar, A. M. Dıranas ve C. S. Tarancı etkisi görülen Orhan Veli, şairliğinin ilk yıllarında, hece ölçüsüne dayanan, kafiye ve redife özen gösteren şiirler yazdı. Bu şiirlerinde geçmişi özleyiş, çocukluk anıları, doğa sevgisi, umutsuzluk ve yalnızlık gibi temaları hüzünlü bir lirizm ve akıcı bir dille işledi. Eski biçimde yazılmış olduğu için sağlığında yayımlanan hiçbir kitabına almadığı bu şiirleri yayımladığı tarihten yaklaşık bir yıl gibi kısa bir zaman sonra, "yeni biçimli" ilk şiiri "Ağaç"ı (Oktay Rifat'la birlikte) yayımladı. Fransız sembolistlerinin etkisinden çabucak kurtularak bir sonraki kuşağın modern ve gerçeküstücü (A. Breton, P. Eluard, P. Soupault, J. Supervielle) şairlerin etkisinde, şiirde vezin, kafiye ve söz sanatlarını bırakarak serbest şiire yöneldi.

1941'de liseden arkadaşları Oktay Rifat ve Melih Cevdet ile birlikte, ortaklaşa çıkardıkları *Garip* adlı şiir kitabına A. Breton tarafından 1924'te kaleme alınmış olan "Gerçeküstücülük Bildirgesi"nden (*Manifeste du Surrealisme*) esinlenerek yazdığı imzasız bir önsözle Türk şiirindeki yenileşme hareketini başlattı. "Şiir Hakkında Düşünceler" başlıklı bu önsöz aslında 1939-40 yıllarında *Varlık*'ta yayımladığı "Şiire Dair" başlıklı yazılarını içeriyordu. "Bu kitap sizi alışılmış şeylerden şüpheye davet edecektir" ibaresiyle başlayan kitabın önsözünde ad belirtmeden hem Nâzım Hikmet'in toplumcu şiirine, hem de simgeci ve geleneksel hece şiirine karşı çıkan Orhan Veli, şiirin "insanın beş duyusuna değil, kafasına hitap eden bir söz sanatı" olduğunu, ölçü ve uyağın şiiri yozlaştırdığını, bunun için şaireneliğe sırt çevrilerek yeni araçlar ve yeni yollarla çoğunluğa seslenmek gerektiğini vurguluyordu. Konuşma diline yaslanan bu yeni şiir sokaktaki adamın yaşamına eğilmeli, sözcük hiyerarşisine ve parıltılı sözcüklerin egemenliğine son vermeliydi.

Garip'in önsözünde ileri sürülen bu düşünceler ve kitapta yer alan Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday'ın dönemin şiir anlayışına taban tabana zıt ve "garip" şiirleri, özellikle eski kalıplara bağlı kalarak yazan şairler, eski şiiri savunan yazarlar ve tutucu kesimler tarafından tepkiyle karşılandı; Garip akımı anlayışı çerçevesinde yazan şairler ve onları savunan diğerleri alay konusu oldular. Örneğin, Y. Z. Ortaç 28 Mart 1940 tarihli *Akbaba* dergisinde "Vezin gitti, kafiye gitti, mana gitti. Türk şiirinin berceste mısraı diye 'Yazık oldu Süleyman Efendiye' rezaletini alkışladılar. Sanatın darülacezesiyle tımarhanesi el ele

verdi, birkaç mecmuanın sahifesinde saltanat kurdular. Ey Türk gençliği! Sizi bu hayasızlığın suratına tükürmeye davet ediyorum" sözlerini içeren kışkırtıcı bir yazı yazdı. Ayrıca dönemin toplumcu gerçekçi anlayışı savunan yazarları da Garip hareketine uzak durmayı yeğlediler. *Garip* yayımlanmadan bir yıl önce Türkiye Komünist Partisi genel sekreteri Reşat Fuat Baraner, *Yeni Edebiyat* dergisinde Ali Rıza takma adıyla yazdığı bir yazıda O. Veli, O. Rifat ve M. Cevdet'i "Bobstiller" olarak niteledi (daha sonra Attilâ İlhan da Garipçileri aynı şekilde niteleyecektir). Ancak şiirdeki bu yenileşme hareketini baştan beri çok büyük bir ilgiyle izleyen Nurullah Ataç'ın koşulsuz desteği geldikten sonra Garip akımı Türk şiirini kökten sarsan, etkileyen, giderek de belirleyen bir devrim niteliğine dönüştü.

Orhan Veli'nin Garip şiiri hareketinin tipik örneğini oluşturan "Kitabe-i Seng-i Mezar I" adlı şiiri ("Hiçbir şeyden çekmedi dünyada / Nasırdan çektiği kadar / Hattâ çirkin yaratıldığından bile / O kadar müteessir değildi; / Kundurası vurmadığı zamanlarda / Anmazdı ama Allahın adını, / Günahkâr da sayılmazdı. / Yazık oldu Süleyman Efendi'ye") sokakta, berber dükkânı ve kahvehane gibi mekânlarda dilden dile dolaşan bir şiir oldu. Orhan Veli başlıca özelliği hemen hemen her türlü süsten arınmış bir yalınlık, içtenlik, duygulara olduğu kadar düşünce ve akla da seslenmek olan bu şiirlerinde, "güzel söyleyiş"ten kaçınarak "anlam"a yöneldi. Beğenisi eski şiirin kurallarıyla belirlenen, kalıplaşmış, kısıtlı bir çevreye hitap etmektense yığınlara seslenmeyi seçti. Bu seçiminin doğal sonucu olarak, o zamana dek şiire giremeyen birçok sözcük ve günlük yaşayıştan sayısız tip, Orhan Veli şiirinde kendine yer buldu.

Türk şiirindeki Garip akımı ya da "Birinci Yeni"nin en gönülden destekçisi N. Ataç, Orhan Veli'nin, şiirden "belâgat"i kovmasının öneminden söz ederken, Orhan Veli şiirini bir "mucize" olarak niteler: "Şiiri manası, hayalleri, düşünceleri, duyguları için sevenlere, gün oluyor imreniyorum. Onlar biliyor şiirde ne aradıklarını, ben bilmiyorum. Yalnız ben değil, yeni şiirden hoşlananların hiç birimiz bilemiyoruz. Neden Orhan Veli'nin şiiri iyi de Orhan Veli gibi yazmaya özenenlerin, onun işlediği konuları işlemeye kalkanların yazdıkları şiirler iyi değil, bu sırrı hangimiz çözebiliyoruz? Orhan Veli 'Kâzımın türküsünü söylerler / Efkârlanırım' diyor, hayran oluyorum. Oysaki bu 'efkârlanmak' sözünü başka nerede görsem, beylik bir lakırdı, basmakalıp bir lakırdı diye bir tiksinti geliyor içime. Doğrusu, on dokuzuncu yüzyıl sonuna doğru büyük bir devrim oldu şiirde. Verlaine'in, 'Tut belâgati de sıkıver ümüğünü!' sözü eski şiiri, şu kuralları olan, öğretilen, öğrenilen şiiri öldürüverdi. O günden beri şiiri yitirdik, ne olduğunu sezdiğimiz için, bulduğumuz için yitirdik. Anladık ki şiir bir mucizedir, karşılaşınca hayran olduğumuz, ama ne olduğunu bir türlü söyleyemediğimiz bir mucize. Onların beğendikleri, sevdikleri hep belâgat, yalnız belâgat. Yeni anlayış sıktı o belâgatin ümüğünü!.. Orhan Veli'nin yolundan gitmek, onun konularını işlemek, onun gibi 'efkârlanmak' demek de belâgat. Mucize taklit edilir mi?" Turgut Uyar ise Orhan Veli'nin çıkışını şöyle değerlendirir: "Orhan Veli'nin ilk ve en önemli özelliği, bilindiği gibi, şiirde 'şairanelik'e karşı açtığı savaştır. 'Gülü ve bülbülü' sürüp çıkarmıştır şiirden. O, bu sürüp çıkarma işini, büyük bir bilinçle ve gerekçeyle yapıyordu: yeni bir insan getiriyordu Türk şiirine. Kendi deyişi ile, şiire uzak düşmüş bir insanın şiirini yapıyordu. Küçük insandı bu: büyük kentlerde çalışan, ezilip horlanan, kıt kanaat geçinen, dünyası ve zevkleri küçük insan. Bir çeşit tevekküle varan dünyayı ve düzeni kabullenmişliği, gündelik küçük alışkanlıklarından vazgeçmezliği, ezilmişliğin verdiği hoşgörüsü ile sevimli bir 'tip' haline gelen küçük insan..."

Garip'in, Oktay Rifat ve Melih Cevdet'in şiirlerinden ayrı, yalnızca kendi şiirlerinin yer aldığı ikinci baskısına yazdığı önsözde Orhan Veli, gerek "*Garip*"le başlattıkları yenileşme hareketinin değerlendirilmesine yönelik saptamalarında, gerekse genel olarak şiir ve kendi şiiri hakkındaki yaklaşımlarında, işi ve çabasını evrensel boyutta kavrayışının örneğini verir: "Şiirdeki garip mefhumu üzerinde bugün bir yazı yazmağa kalksam herhalde aynı şeyleri yazmam. Ama, bundan dolayı kim beni haksız bulabilir? Onları beş sene evvel yazmıştım. Beş sene sonra da aynı şeyleri söyliyecek olduktan sonra ne diye yaşadım? O günden ölsem olmaz mıydı? (...) Yazdıkça farkediyorum; *Garip*'in müdafaasına kalkışmış gibi bir hâlim var. *Garip*'i kimseye karşı değil, kendime karşı müdafaa etmek isterim. Bunun, etrafımı hiçe sayışımdan geldiğini de sanmayın. *Garip*'i baş-

kalarından evvel kendime karşı müdafaa etmek isteyişim, ondaki kusurları, başkalarından çok, kendim bildiğim içindir. (...) Bu bahsi derinleştirmek isterdim. Ama söyliyeceğim sözlerin âlimâne olmasından korkuyorum. Şiir hakkında âlimâne olmadan da söylenebilecek sözler var. Fakat *Garip*'i yazdığım zaman, daha ziyade, garipliğin nereden geldiğini düşünmüş, şiirin kıymetleri üzerinde o kadar durmamıştım. Gerçi o kıymetleri, o vakitler, pek de bilmiyordum ya. Ama bugün öyle değil. Şiir üzerinde hem tecrübem fazla, hem bilgim."

Genel olarak *Garip*'i sürdüren ikinci şiir kitabı *Vazgeçemediğim* ile Orhan Veli, A. Bezirci'ye göre, "yalnızca kavgayı değil, kendi şiirini de düşünür. (...) katı ilkelerden ucun ucun sıyrılmaya, yıkıcılıktan yapıcılığa geçmeye, kendi şiirini estetik yönden daha da geliştirmeye çalışır." Yer yer uyağa başvurur, halk şiirinden yararlanır. Halk şiirini günün beğenisine uydurma yolunda yapılmış bir deneme olarak nitelenen *Destan Gibi*'den sonra *Yenisi*'de *Garip*'e bağlanabilecek şiirlerin yanı sıra yeni temalara yöneldiği, daha toplumsallaştığı görülür.

Yarı siyasi yarı edebi bir kavga dergisi olan *Yaprak*'ı yayımladığı dönemde ise şiirlerinde, S. Hilav'ın değerlendirmesiyle, "duygusal bir halkçılık" eğilimi görülmeye başlar. 1945'ten sonraki bu dönemde S. Eyuboğlu'nun halkçı sanat anlayışına yaklaştı; yalın bir halk diliyle tekerleme izlenimi veren bu şiirlerinde şaşırtıcılıktan uzak duygular, yaşama sevinci, sokaktaki insanın sorunları gibi konulara eğildi. İnce yergi ve taşlama öğelerinin ağır bastığı bu şiirlerde ("Altındağ", "Sucunun Türküsü", "Sizin İçin", "Galata Köprüsü", "Karşı", "Pireli Şiir", "Delikli Şiir") geleneksel halk şiirinin olanaklarından yararlandı. Bu dönem şiirlerinden bir bölümünü 1949'da yayımladığı son kitabı *Karşı*'da topladı.

Orhan Veli, Türk edebiyatında çığır açmış bir şair olarak kendisinden sonra gelen şairleri etkilemeye devam etmiştir. A. Bezirci onun Türk şiirindeki yerini "... yeni şiirin kurulmasında Orhan Veli'nin büyük payı vardır. Gerçi bu payın sınırları bir yere değin şiirimizin yararına olmuştur, ama bir yerden sonra da Orhan Veli şiirinin zararına olmuştur. Çünkü kuruculuk hareketi ve apansız gelen ölüm, onun kendi şiirini kurma zamanını daraltmıştır. Neyse ki, Orhan Veli bu kısa zamanı dahi çok iyi kullanmasını bilmiştir. Yıkıcılık şiirlerinin ardı sıra kuruculuk şiirleri de vermiştir. Bunlar Orhan Veli'nin Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Nâzım Hikmet, Cahit Sıtkı, Ahmet Muhip gibi seçkin şairler arasında yer almasını sağlayacak yeterliktedir" biçiminde değerlendirir. Şiirlerinden yapılan seçmeler İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça ve Yunanca gibi çeşitli dillere çevrilerek basıldı.

Yapıtları: Şiir: *Garip*, (şiir hakkında düşünceler ve Melih Cevdet, Oktay Rifat ve Orhan Veli'den seçilmiş şiirler) İst.: Resimli Ay Mtb., 1941 (yalnız Orhan Veli'nin şiirlerinden oluşan genişletilmiş 2. bas., 1946); *Vazgeçemediğim*, İst.: Marmara Kitabevi, 1945; *Destan Gibi*, İst., 1946 (yb *Destan Gibi* [Yol Türküleri], B. R. Eyuboğlu'nun resimleriyle İst.: Sebat B., 1969); *Yenisi*, İst.: İnkılâp Kitabevi, 1947; *Karşı*, Ank.: Güney Mtb.,1949; *Bütün Şiirleri*, İst.: Varlık, 1951; *Seçme Şiirler*, (der. M. Fuat) İst.: Adam, 1997.
Düzyazı: *Nesir Yazıları*, (makale ve öyküleri) İst.: Varlık, 1953 (yb *Denize Doğru* adıyla İst.: Varlık, 1969); *Edebiyat Dünyamız*, (der. A. Bezirci) Ank.: Bilgi, 1975 (yb *Bütün Yazıları I / Sanat ve Edebiyat Dünyamız*, İst.: Can, 1982); *Bütün Yazıları II / Bindiğimiz Dal*, (der. A. Bezirci) İst.: Can, 1982.
Çocuk Kitabı: *Nasrettin Hoca Hikâyeleri*, (72 manzum fıkra) İst.: Doğan Kardeş, 1949.
Derleme: *Fransız Şiiri Antolojisi*, İst.: Varlık, 1947.
Çeviri: *Bir Kapı ya Açık Durmalı ya Kapalı* (A. de Musset; O. Rifat ile), Ank.: MEB, 1943; *Scapin'in Dolapları* (Molière), Ank.: MEB, 1944; *Sicilyalı yahut Resimli Muhabbet* (Molière), Ank.: MEB, 1944; *Tartuffe* (Molière), Ank.: MEB, 1944; Versailles Tulûatı (Molière), Ank.: MEB, 1944; *Barberine* (A. de Musset), Ank.: MEB, 1944; *Üç Hikâye* (N. V. Gogol; E. Güney ile), Ank.: MEB, 1945; *Turcaret* (A. R. Lesage), Ank.: MEB, 1946; *La Fontaine'in Masalları*, (2 c., 49 fabl) İst.: Doğan Kardeş, 1948; *Hamlet ve Venedikli Tüccar* (Shakespeare; Ş. Erdeniz ile), İst.: Doğan Kardeş, 1949; *Batıdan Şiirler*, (O. Rifat ve M. Cevdet ile) İst.: Yeditepe, 1953; *Antigone* (J. Anouilh), Ank.: MEB, 1955; *Saygılı Yosma* (J. P. Sartre), İst.: Ataç, 1961; *Bütün Çeviri Şiirleri*, (der. A. Bezirci) İst.: Can, 1982; *El Kapısında* (İ. S. Turgenyev), İst.: YKY, 1994 (çevriyazı ve notlar,, M. S. Koz).

Kaynaklar: Y. Köksal (haz.), *Orhan Veli*, İst., 1952; A. V. Kanık, *Orhan Veli İçin*, (ölümünün ardından yazılanlar) İst., 1953; Necatigil, *İsimler*, 208; Acaroğlu, 146-147; *Papirüs*, Orhan Veli Özel Sayısı S. 8 (Ocak 1967); M. Uyguner, *Orhan Veli Kanık*, İst., 1967; ay, *Orhan Veli'nin Dil ve Şiir Üzerine Düşünceleri*, Ank., 1967; A. Bezirci, *Orhan Veli Kanık*, İst., 1967; ay, *Orhan Veli ve Seçme Şiirleri*, İst., 1976; Turgut Uyar, *Bir Şiirden*, İst., 1983, s. 94-95; H. Sazyek, *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi*, Ank., 1996; Kurdakul, *Sözlük*, 347-348; Karaalioğlu, 298-299; M. Kutlu, "Kanık, Orhan Veli", *TDEA*, V, 143-144; Ş. Kurdakul, *Çağdaş Türk Edebiyatı III*, Ank., 1992, s. 188-196; E. Canberk, "Kanık, Orhan Veli", *DBİA*, IV, 413-414; M. Ş. Özsoy, *Kanık'sadığım Orhan Veli*, İst.: 2001.

KANSU, M. *(Baf/Kıbrıs, 1 Eylül 1937 -)* Şair ve yazar.

Tam adı Mehmet Kansu. İlk ve orta öğrenimini Kıbrıs'ta gördü. Kıbrıs Öğretmen Koleji'ni (1958), Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü'nü bitirdi (1960). Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra fark derslerini vererek Hacettepe Üniversitesi'nden mezun oldu (1970). İngiltere ve İskoçya'da Halk Eğitimi kurslarına katıldı. Kıbrıs'ta öğretmen, müfettiş ve Halk Eğitimi Şube amirliği görevlerinde bulundu. 1983'te emekliye ayrıldı. Türk Direniş Örgütü'ne ve Türk Mücahit Teşkilatı'na katıldı. Batı edebiyatından çeviriler yaptı.

Ödül: 1988 BRT Ulusal Şiir Yazma Yarışması Birincilik Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *İkinin Yaşamı*, (F. Demirağ ve İ. Tezel ile), Ank.: 1959; *Tutku*, (F. Demirağ ve İ. Tezel ile), 1960; *Piramit Acısı*, 1962; *Bir Mücahit*, 1965; *Direnişten Önce*, 1968; *Marazlıyım Size ve Zamana*, Kıbrıs: Işık Kitabevi, 1995; *Alacakaranlık*, Kıbrıs: Işık Kitabevi, 1996; *Şaşırtıcı Bir Rüzgârdı*, İst.: Cem, 1997; *Kendin Kadar Sev Onu*, İst.: Liman, 1998; *Ve Ansızın Güneş*, İst.: Liman, 1998; *Kim Söyleyecek Ölü Olmadığımı*, İst.: Cem, 1999; *İki Ada*, İst.: Fok, 2001; *Yüzüm ve Gökyüzü Arasında Hayaletler*, Ank.: Ürün, 2002; ; *O'yum Güneşin Defteri*, (Seçme Şiirler) Ank.: Ürün, 2005; *Yeşil Kurbağa Yılan Açlık*, Ank.: Ürün, 2006.
Öykü: *Bir Elin Sıcaklığını Çaldım*, Kıbrıs: Işık Kitabevi, 1995; *Boşluk*, Ank.: Ürün, 2008.
Deneme: *Bir Çığlık Kaç Renge Parçalanır*, 1995.
Kaynaklar: Işık 06, 1941; kultur.gov.tr.

KANSU, CEYHUN ATUF *(İstanbul, 7 Aralık 1919 - Ankara, 17 Mart 1978)* Şair ve yazar.

Eğitimci ve siyaset adamı Nafi Atuf Kansu ile Ayşe Müfdale Hanım'ın oğlu. Antropolog ve arkeolog Şevket Aziz Kansu amcası, eğitimci İsmail Hakkı Tonguç eniştesi, gazeteci-yazar Işık Kansu oğludur. Küçük yaşta annesini kaybettikten sonra, Milli Mücadele'ye katılan babasıyla birlikte Ankara'ya gitti. İlköğrenimini Necatibey İlkokulu'nda yaptı. Ortaöğrenimine İstanbul İstiklal ve Ankara Gazi liselerinde devam etti (1938). İÜ Tıp Fakültesi'nden 1944'te mezun oldu. Ankara Numune Hastanesi Çocuk Kliniği bölümünde ihtisas yaptıktan sonra, Turhal Şeker Fabrikası Hastanesi'nde uzun yıllar hekim olarak çalıştı (1948-59), ayrıca bu hastanenin Çocuk Kliniği'ni kurdu. Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ'ye sağlık müfettişi olarak atanarak tekrar Ankara'ya gitti (1959). Etimesgut Şeker Fabrikası'nda hekim olarak görev yaparken öldü. TDK'da çeşitli görevler alan şairin mezarı Ankara'dadır.

Şiir yazmaya 1937'de lise dönemindeyken okul dergisi *Filiz*'de başladı. Daha sonra *Gençlik*, *İnkılâpçı Gençlik*, *Yücel*, *Ülkü*, *Millet*, *İstanbul*, *Varlık*, *Yön*, *Ataç*, *Papirüs*, *Türk Dili*, *Ilgaz* ve *Yansıma* gibi dergilerde şiir ve yazılarını yayımladı. Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında dönemin önde gelen eğitimci, yazar ve siyaset adamlarının arasında yetişmesi, düşünce ve şiir dünyasının oluşumunu büyük ölçüde etkiledi. Başlangıçta halk şiiri geleneklerine bağlı olarak ürünler veren Kansu daha sonra "yeni şiir" görüşünü benimseyerek 1940 kuşağının toplumcu şairlerine katıldı. Halkın yaşama savaşını ve sevincini iyimser bir dille yansıtan şiirlerinin altyapısını Atatürkçü düşünce oluşturur. Makale, deneme ve öykü türlerinde de ürünler vermiştir. Adına 1987'den beri şiir ödülü verilmektedir.

Ödül: *Köy Öğretmenine Mektuplar* ile 1965 TDK Deneme Ödülü; *Bağımsızlık Gülü* ile 1966 Yeditepe Şiir Ödülü; *Sakarya Meydan Savaşı* ile 1970 Behçet Kemal Çağlar Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Bir Çocuk Bahçesinde*, Ank.: Recep Ulusoğlu B., 1941; *Bağbozumu Sofrası*, Ank.: Ülkü, 1944; *Çocuklar Gemisi*, Ank.: Koşal B., 1946; *Yanık Hava*, İst.: Varlık, 1951; *Haziran Defteri*, İst.: Varlık, 1955; *Yurdumdan*, İst.: Varlık, 1960; *Bağımsızlık Gülü*, Ank.: Toplum, 1965; *Sakarya Meydan Savaşı*, Ank.: Bilgi, 1970; *Buğday Kadın Gül ve Gökyüzü*, İst., 1970; *Tüm Şiirleri*, (ölümünden sonra Vecihi Timuroğlu tarafından hazırlandı) Ank.: Türkiye İş Bankası, 2 c., 1978.
Makale-Deneme: *Devrimcinin Takvimi*, Ank.: Dernek, 1962; *Ya Bağımsızlık Ya Ölüm*, İst.: Varlık, 1964; *Tonguç'un Kitapları*, Ank.: Toplum, 1964; *Köy Öğretmenine Mektuplar*, 1965; *Anayasa ve Yasalar*, 1965; *Atatürkçü Olmak*, İst.: Varlık, 1966; *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı*, (radyo konuşmaları) İst.: Varlık, 1969; *Balım Kız Dalım Oğul*, (yurt yazıları) Ank.: TDK, 1971; *Halk Önderi Atatürk*, Ank.: TDK, 1972; *Cumhuriyet Bayrağı Altında: Yaşamöyküm de Devrim*, İst.: Varlık, 1973; *Cumhuriyet Ağacı*, Ank.: TDK, 1973; *Dram Kaynağı Olarak Söylev*, Ank.: Türk Tarih Kurumu B., 1980.
Öykü: *Sevgi Elması*, ("Tahir ile Zühre" öyküsünün yeniden yazımı) Ank.: TDK, 1972.
Çocuk Kitabı: *Sihirli Değnek*, (oyun) 1941; *Üvey Ana*, (resimli öykü) Ank.: MEB, 1964; *İyi İnsan Mehmet Ali*, Ank.: MEB, 1966.
Bunların dışında, kitaplarına girmemiş yazı ve şiirleri Muzaffer Uyguner tarafından yayımlanmıştır: *Güneş Salkımı*, Ank.: Bilgi, 1991; *Bir Kasabadan Resimler*, Ank.: Bilgi, 1991; *Halk Albümü*, Ank.: Bilgi, 1993; *Söylevi Okurken*, Ank.: Bilgi, 1996.
Kaynaklar: Nebioğlu, 374; Necatigil, *İsimler*, 186-187; B. S. Ediboğlu, *Bizim Kuşak ve Ötekiler*, İst., 1968, s. 215-219; V. B. Kurdoğlu, *Şâir Tabibler*, İst., 1967, s. 515-517; Özkırımlı, *TEA*, III, 716-717; Kurdakul, *Sözlük*, 349; Karaalioğu, 299-300; Kurdakul, *Cumhuriyet*, 251-256; "Kansu, Ceyhun Atıf", *TDEA*, V, 147.

KANTÜRK, TURGAY *(İstanbul, 1961 -)* Şair, tiyatrocu.

Kartal Lisesi'ni (1980) ve Mimar Sinan Üni. Tiyatro Bölümü'nü bitirdi (1991). Oyun yazarlığı ve tiyatro yönetmenliği yaptı. İlk oyunu "Pencereler" 1983'te Yeni Oyuncular tarafından Dostlar Tiyatrosu'nda sahnelendi. 1996-97 sezonunda Yılmaz Erdoğan'ın yazdığı "Otogargara"yı sahneye koydu. Sahne çalışmalarını Bakırköy Belediye Tiyatroları'nda oyuncu, yönetmen, yönetim kurulu üyesi, genel sanat yönetmeni yardımcısı olarak sürdürdü. *Eski'Z* (2 sayı, 1991-92), *Hamlet* (1994) ve *No* (1998-) dergilerinin yayın yönetmenliğini ve Sel Yayıncılık'ın şiir dizisi editörlüğünü yürüttü. TRT 2 televizyonunda Okudukça programını sundu (1999-2004). İstanbul'da yaşıyor.

İlk şiiri 1981'de *Oluşum*'da çıktı. *Sanat Olayı*, *Türk Dili*, *Yeditepe*, *Gösteri*, *Varlık*, *Yazko Edebiyat*, *Sombahar*, *Argos*, *Milliyet Sanat* ve *Nar* dergilerinde yayımladığı şiir ve yazılarıyla tanındı. S. K. Aksal ile B. Necatigil'e yakın bir çizgide yazdığı ilk şiirlerini 1980'li yıllarda dergilerde yayımladıktan sonra ilk kitabıyla aldığı ödülle adını duyurdu. Daha çok ölçülü-uyaklı, bazıları sone tarzındaki bu şiirlerinde sağlam bir akustik düzen olduğu görüldü. Daha sonraki şiirlerinde yeni temalara uzanarak anlatımını daha da zenginleştirdiği, yine kendine özgü sağlam bir kurguyla incelikli bir dil yolculuğunu sürdürdüğü kabul edildi. Ş. Yorozlu, S. Çekiç, İ. Çiftçioğlu ve Y. Tanyeli gibi ressamlarla gerçekleştirdiği ortak kitaplarla şiir-resim kaynaşmasının özgün örneklerini verdi.

Ödül: "Düş müydü?" ile 1983 Gösteri Dergisi Şiir Ödülü (ikincilik); *İlk Gibi Son* ile 1991 Behçet Necatigil Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *İlk Gibi Son*, İst.: Korsan, 1991; *Siyah Eşya*, İst.: Telos, 1994; *Ay İçin Küçük Şeyler*, (Ş. Yorozlu'nun resimleriyle) İst.: Sel, 1996; *Öteki Sahne*, İst.: BDS, 1996; *Göl Felaketleri*, İst., 1997; *Alfabe Meleği*, (İ. Çiftçioğlu ve S. Çekiç'in resimleriyle) İst., 1997; *Gördüğüm Kördüğüm!*, (Y. Tanyeli'nin resimleriyle) İst., 1998; *Alacakaranlık*, (M. Horasan'ın resimleriyle) İst.: 1999; *Seçme Şiirler*, İst., 1999.
Deneme: *Tuzak Kitap: İki Şiirsel Metin*, İst.: Sel, 2000; ; *Yanlış At*, İst.: Şiirden, 2005.
Öykü: *Hayat Siyah Ölüm Beyaz*, İst.: Sel, 2004.
Kaynaklar: "T. Kantürk, Şiir Ödülü İkincisi", *Gösteri*, S. 35 (Ekim 1983), s. 18; S. Erözçelik, "Fahriye Abla Niye Erzincanlıya Vardı?", *Sombahar*, S. 8 (Kasım-Aralık 1991), s. 11-12; M. Yalçın, "!: Alfaze", *Argos*, S. 41 (Ocak 1992), s. 128; E. Turgut, " 'Başkalarının Şair Dediği' Biri: Turgay Kantürk" (söyleşi), *Cumhuriyet Kitap*, S. 370 (20 Mart 1997), s. 2, 4-5; G. Emre, "Şiirlere Uyanmak ve Kantürk Şiiri", *aynı yerde*, s. 5-6; E. Topaloğlu, "Sevgilim, Öteki Sahnem, Sürprizim!...", *aynı yerde*, s. 5; M. Cengiz, "Hayatı Yeniden Kurgulamak ve Kantürk", *aynı yerde*, s. 6; H. Ergülen, "Öteki Sahne'yi Gördüm, 'Ay İçin Küçük Şeyler' Düşündüm!", *aynı yerde*, s. 7; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 383-384; turgaykanturk.com.

KANYILMAZ, AHMET *(Ovacık köyü/Çeşme/İzmir, 23 Temmuz 1943 -)* Şair.

Nimet Hanım ile Sadullah Kanyılmaz'ın oğlu. Çeşme Namık Kemal İlkokulu'nu, Ertan Ortaokulu'nu, İzmir Karataş Lisesi'ni bitirdi. Çeşme Cumhuriyet Savcılığı'nda kâtip (1968-78), Çeşme Belediyesi'nde (1978-91) memur ve başkâtip olarak çalıştı. 1991'de emekli oldu. TYB üyesi. Çeşme'de yaşıyor. 1970'ten başlayarak yazı ve şiirleri *Türk Edebiyatı*, *Toker (Meşale)*, *Yeni Devir*, *Millî Gazete*, *Zaman*, *Aylık Dergi*, *İslami Edebiyat*, *Mavera* gibi çeşitli dergi ve gazetelerde yer aldı.

Yapıtları: Şiir: *Çeşme'den Hüzünlerle*, İzmir: 1973; *Hicret*, İzmir: ?, 1982; *Gemi*, İzmir: Uğur Ofset, 1986; *999 Beyit*, İzmir: Yavuzdil Mtb., 1991; *Çeşme Şiirleri*, İzmir: Çeşme Belediyesi, 1998.
Kaynaklar: Işık, 337-338; kanyilmaz.com.

KAPKINER, MURAT *(Malatya, 10 Nisan 1950 -)* Romancı, şair.

Hediye Hanım ile işçi Ahmet Hamdi Kapkıner'in oğlu. Malatya Erkek Sanat Enstitüsü (1967) ve Hava Astsubay Okulu (1969) mezunu. Hava Kuvvetleri ve özel şirketlerde elektrik teknisyeni olarak çalıştı; 1980'de emekli oldu. Konya'da *Çağımıza Selam* (1984), *Kelime* (12 sayı, 1986-87) ve *Vâride* (37 sayı, 1987-94) dergilerini çıkardı. Konya'da yaşıyor; evli, beş çocuk babası. İlk yazısı "Sanatçı Atalarımız" 1964'te *Hünerli Eller* dergisinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Aylık Dergi*, *Kelime* ve *Vâride* dergilerinde yayımladı. 1990'dan itibaren yazdığı mistik şiirleriyle dikkat çekti. "Bu Rüzgâr" ve "Acımız Geceyi Büyütür" adlı iki şiir kaseti var.

Yapıtları: Roman: *Güz İnsanları*, İst.: Petek, 1982; *Karanlıktakiler*, Konya: Kelime, 1983; *Wesirfinger Pastanesi*, İst.: Beyan, 2001; *İblisin Son Savunması*, İst.: Beyan, 2001.
Şiir: *Not Düştüm Besmeleye*, Ank.: Birleşik, 1990; *Anne Ben Artık İyiyim*, Konya: Vâride, 1991; *Elifbamdan Arta Kalan*, İst.: Esra, 1994; *Ademin Müstesna Ölümü*, İst.: Beyan, 1998; *Kimsenin Aklına Gelmeyen*, İst.: Timaş, 1999.

Deneme: *Yaşamayı Göze Almak*, Konya: Kelime, 1986; *Şiir Üzerine Bir Şeyler Söylemek*, İst.: Beyan, 2001.

Kaynaklar: *BF* (Ağustos 1999); V. Aydın, "Murat Kapkıner ile Söyleşi", *Kalem ve Onur*, S. 2 (Kış 1994).

KAPLAN, MEHMET *(Sivrihisar, 18 Mart 1915 - İstanbul 23 Ocak 1986)* Eleştirmen, edebiyat tarihçisi.

Nuri Hisar, Ruhi Çınar, K. Domaniç, Nuri Tarhan, Osman Okatan, Osman Selçuk imzalarını da kullandı. Halil İbrahim Bey ile Fatma Hanım'ın oğludur. İlköğrenimini Sivrihisar'da (1928), ortaöğrenimini Eskişehir Lisesi'nde tamamladı. İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1939). Aynı yıl önce Türkiyat Enstitüsü'nün, daha sonra yeni kurulan 19. Asır Türk Edebiyatı Kürsüsü'nde A. H. Tanpınar'ın ilk asistanı oldu. Namık Kemal üzerine teziyle doktor (1942), Tevfik Fikret çalışmasıyla doçent (1944), *Şiir Tahlilleri* adlı yapıtlarıyla profesör (1953) oldu. Edebiyat Fakültesi'nin kurucu dekanı olarak görev yaptığı Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde, Türkiye'de ilk olarak halk edebiyatı üzerine akademik araştırma ve çalışmaları başlattı (1958-60). İstanbul'a dönüşünde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün başkanı (1962) ve Türkiyat Enstitüsü müdürü (1974, 1983) oldu. 1949, 1959-60 ve 1967'de araştırmalar yapmak üzere Fransa, İngiltere, Almanya ve İsviçre'de bulundu. 1984'te emekli oldu. Karacaahmet Mezarlığı'nda gömülüdür.

Yazı hayatına şiir denemeleriyle başlayan Kaplan bir süre sonra kendini bütünüyle düşünce ve inceleme yazılarına verdi. *Hareket*, *Çığır*, *İstanbul*, *Bizim Türkiye*, *Komünizme Karşı Mücadele*, *Hisar*, *Türk Yurdu*, *Türk Düşüncesi*, *Yol*, *Türk Kültürü*, *Türk Edebiyatı* dergileriyle *Yeni Sabah*, *Milliyet*, *Tercüman* gibi gazetelerde yayımladığı bin beş yüz kadar bilimsel, düşünsel, siyasal makale ve denemenin, çeşitli konularda verdiği konferansların bir bölümü kitaplaştırılmıştır. Bu yazılarında kendi alanı olan yeni Türk edebiyatıyla birlikte, genel olarak edebiyatın ve dilin, ayrıca kültür, uygarlık, toplum ve siyaset alanlarının da tarihsel ya da güncel pek çok sorununa bir düşünür olarak yaklaşmış ve çözüm yolları önermiştir. Fransız düşünür Alain'den çeviriler de yapan Kaplan onun yöntemini benimseyerek bazı düşüncelerini açık, net ve kısa cümlelerle denemeler halinde yayımlamıştır. Tip çözümlemeleri ve üslup üzerinde araştırmalarıyla edebi yapıtları yandan metin bütünlüğü içinde ele alırken, bir yandan da dil estetiği, psikoloji ve sosyoloji bilimlerinin ışığında bunlara yeni yorum olanakları aramıştır.

Ödül: 1981 Milli Kültür Vakfı Milli Kültüre Hizmet Şeref Armağanı.

Yapıtları: İnceleme-Deneme: *Tevfik Fikret ve Şiiri*, İst.: Türkiye, 1946 (genişletilmiş yb *Tevfik Fikret: Devir, Şahsiyet, Eser*, 1971); *Namık Kemal, Hayatı ve Eserleri*, İst.: İÜEF, 1948; *Şiir Tahlilleri*, I, İst.: İÜEF, 1953; *Şiir Tahlilleri*, II, İst., 1965 (genişletilmiş yb *Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, İst.: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı, 1973); *Tanpınar'ın Şiir Dünyası*, İst.: İÜEF, 1963; *Edebiyat Üzerine Araştırmalar*, 3 c., İst.: Dergâh, 1979, 1985, 1986; *Nesillerin Ruhu*, İst.: Hareket, 1967; *Büyük Türkiye Rüyası*, İst.: Türkiye Kültür Ens., 1969; *Türk Milletinin Kültürel Değerleri*, Ank.: MEB, 1977; *Edebiyatımızın İçinden*, İst.: Dergâh, 1978; *Hikâye Tahlilleri*, İst.: Dergâh, 1979; *Oğuz Kağan Destanı*, İst.: Dergâh, 1979; *Kültür ve Dil*, İst.: Dergâh, 1982; *Tip Tahlilleri: Türk Edebiyatında Tipler*, 1985; *Âli'ye Mektuplar*, İst., 1992; *Sevgi ve İlim*, İst.: Dergâh, 2002; *Edebiyatımızın Bahçesinde Dolaşırken*, İst.: Dergâh, 2007.
Derleme: *Köroğlu Destanı*, (M. Akalın ve M. Bali ile) Erzurum: Atatürk Üni., Edebiyat Fak., 1973; *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi*, 5 c., (İ. Enginün ve B. Emil ile) İÜEF, 1974-79; *Devrin Yazarlarının Kalemiyle Milli Mücadele ve Gazi Mustafa Kemal*, 2 c., (İ. Enginün, B. Emil, N. Birinci, A. Uçman ile) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1981; *Atatürk Devri Fikir Hayatı*, 2 c., (İ. Enginün, Z. Kerman, N. Birinci, A. Uçman ile) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1981; *Atatürk Devri Türk Edebiyatı*, 2 c., (İ. Enginün, Z. Kerman, N. Birinci, A. Uçman ile) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1981; *Atatürk Şiirleri Antolojisi*, (N. Birinci ile) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1986.

Kaynaklar: Nebioğlu, 375; N. Birinci, "Kaplan, Mehmet", *TDEA*, V, 153-154 ; Z. Kerman, "Hayatı", *Mehmet Kaplan'a Armağan*, İst., 1984, s. 15-21; ay, "Prof. Mehmet Kaplan, Hayatı ve Eserleri", *Mehmet Kaplan İçin*, Ank., 1988, s. 1-31; Z. Kerman - İ. Enginün, *Mehmet Kaplan: Hayatı ve Eserleri*, İst., 2000; S.Uğurcan, *20 Yılın Ardından Mehmet Kaplan*, İst.:, 2007.

KAPLAN, MEVLÜT *(Ökes köyü/Akşehir/Konya, 20 Haziran 1930 -)* Çocuk edebiyatı yazarı.

Fadime Hanım ile inşaat ustası Mehmet Kaplan'ın oğlu. İlkokulu üç yıllık köy okulunda okudu. Ereğli İvriz Köy Enstitüsü'nü (1948) ve Gazi Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Bölümü'nü bitirdi (1955). Almanya (1958) ve İngiltere'de çocuk edebiyatı üstüne eğitim gördü, Londra Marylebone Dil Koleji'ni bitirdi (1962). Akşehir'de öğretmenlik (1948-53), Mersin (1955) ve Antalya'da (1957) ilköğretim müfettişliği, İzmir'de eğitim uzmanlığı yaptı (1958-81). Tür-

kiye Öğretmenler Sendikası'nın (TÖS) kurucuları arasında yer aldı (1964). İzmir'de Özgür Eğitim Yayınevi'ni kurdu (1964); adına her yıl çocuk edebiyatı ödülü veriliyor. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İzmir'de yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Yaylam") 1945'te Samsun'da yayımlanan *Yayla* dergisinde çıktı. Şiir, öykü ve makalelerini *Kaynak*, *Yeni Ufuklar*, *Yücel*, *İmece* ve *Kıyı* dergilerinde yayımladı. Şiir, masal, anı, öykü, roman türlerinde yazdığı, hazırladığı ve derlediği yüz elli civarında kitabı vardır. Çocuk edebiyatı alanında çeşitli dernek ve belediyelerden toplam on iki ödül aldı. Kitaplarında sevgi, barış, dostluk ve özgürlük temalarını işledi.

Yapıtları: Şiir: *Cıvıltı*, 1949; *Anadolu Yankıları*, Akşehir: Nasreddin Mtb., 1950; *Ozanca*, 1951; *Sevgi Barışla Büyür*, 1996; *Yaşama Sevinci*, 2000; *Sabahlar Günaydınla Başlar*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2002.
İnceleme: *Aydınlanma ve Köy Enstitüleri*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2002.
Başlıca Çocuk Kitapları: *Öksüz Osman*, Isparta: Altındağ Mtb., 1959; *Sihirli Hançer*, İst.: Yeni Savaş Mtb., 1964; *Kaz Hanım*, İzmir: Özgür Eğitim, 1973; *Ana Kırlangıç*, İzmir: Özgür Eğitim, 1973; *Tavşan ile Kaplumbağa*, İzmir: Özgür Eğitim, 1988; *İbikli Cingöz*, İzmir: Özgür Eğitim, 1988; *Tatlı Gezi*, İzmir: Özgür Eğitim, 1988; *Çiçekler Böcekler*, İzmir: Özgür Eğitim, 1988; *En Güzel Anılar*, İzmir: Özgür Eğitim, 1988; *Tülü Daylak*, İzmir: Özgür Eğitim, 1988; *Kınalı Güvercin*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2000; *Minik Kuş*, İzmir: Özgür Eğitim, 2005; *Çalışkan Çocuk*, İzmir: Özgür Eğitim, 2005.
Kaynaklar: *BF* (5 Temmuz 1999).

KAPLAN, SEFA *(Çorum, 1956 -)* Şair.

Gazi Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nü bitirdikten sonra İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki öğrenimini son sınıfta bıraktı. Öğretmenlik yaptı. 1984'te öğretmenliği bırakarak gazetecilik yapmaya başladı. Beş yıl İngiltere'de yaşadıktan sonra Türkiye'ye döndü. *Hürriyet* Gazetesi'nde editör. İstanbul'da yaşıyor. İlk şiirleri 1978'de *Türk Edebiyatı* dergisinde çıktı.

Ödül: *İnsan Bir Yalnızlıktır* ile 1990 Behçet Necatigil Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sürgün Sevdaları*, Ank.: Birlik, 1984; *İnsan Bir Yalnızlıktır*, İst.: Bebekus'un Kitapları, 1990; *Seferberlik Şiirleri*, İst.: Anadolu Sanat, 1994; *Disconnectus Erectus 2+1*, İst.: Altıkırkbeş, 1995; *Londra Şiirleri*, İst.: YKY, 2000; *Mecusi Şiirleri*, İst.: Altıkırkbeş, 2004; *Şiirler*, (Toplu Şiirler), İst.: İş Bankası, 2007.
Araştırma: *Batılı Gezginlerin Gözüyle İstanbul*, İst.: Kültür A.Ş., 2006; *Türk Yazarların Gözüyle Dünya Kentleri*, İst.: Kültür A.Ş., 2006.
Deneme: *İyi Okuma*, İst.: Gendaş, 2002.
Roman: *Öyküler Seni Söyler*, İst.: Oğlak, 2003.
Söyleşi: *Olaylar ve İnsanlar'ın Peşinde Bir Ömür, Hasan Pulur Kitabı*, İst.: İş Bankası, 2006.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 210; Işık, 339.

KAPLAN, YAŞAR *(Kayırlı/Niğde, 1952 -)* Öykücü, yazar.

İlkokulu köyünde okuduktan sonra Kayseri İmam-Hatip Lisesi'ni bitirdi (1974). DTCF Latin Dili ve Edebiyatı ile İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümlerinde okudu (1975-79) ancak yüksek öğrenimini tamamlamadı. Diyanet İşleri Başkanlığı, İller Bankası ve Türkiye Zirai Donatım Kurumu'nda memur, Mila Haber Ajansı ve Devlet Planlama Teşkilatı'nda çevirmen olarak çalıştı (1972-82). Ankara'da *Aylık Dergi* ve yayınlarını (1978-88), İstanbul'da Eksen Yayıncılık ve *Meydan* dergisini kurdu ve yönetti. İstanbul'da yaşıyor.

İlk ürünlerini 1976'dan başlayarak N. Pakdil'in çıkardığı *Edebiyat* dergisinde yayımladı. Özellikle *Aylık Dergi*'deki cesur ve yenilikçi yaklaşımlarıyla yeni kuşak İslamcı şair ve yazarların yetişmesine katkıda bulundu. Dört kitabından dolayı kovuşturmaya uğrayan Kaplan, 1985'te yayımladığı *Demokrasi Risalesi* kitabı nedeniyle Ceza Kanunu'nun 163. maddesinden yargılandı ve 6 yıl 3 ay hapse mahkûm edildi; yaklaşık 3 yıl hapis yattı. Cezaevi günlerini *Giriş ve Çıkışlar* adlı kitabında anlattı.

Yapıtları: Öykü: *Birinci Kitap: Öyküler (1976-77)*, Ank.: Aylık Dergi, 1982; *İkinci Kitap: Öyküler (1979-80)*, Ank.: Aylık Dergi, 1982; *Sıfırüç Depremleri–Bir Uzun Hikâye (1978-83)*, 1987; *Canhıraş*, İst.: Eksen, 1991.
Deneme: *İzdüşüm*, Ank.: Aylık Dergi, 1983; *Demokrasi Risalesi*, Ank.: Aylık Dergi, 1985; *Mücahide Mektuplar*, İst.: Eksen, 1990; *Açıl Susam Açıl*, İst.: Eksen, 1990; *Vatan Millet Sakarya Üstüne Düşülmüş Notlar*, İst.: Eksen, 1993; *Devrim ve Terbiye*, İst.: Eksen, 1995; *Kalem ve Kelepçe*, İst.: Eksen, 1995.
Anı-Günlük: *Yazışmalar*, Ank.: Aylık Dergi, 1982; *Giriş ve Çıkışlar*, İst.: Eksen, 1989.
Kaynaklar: "Kaplan, Yaşar", *TDEA*, V, 154; Işık, 339.

KAPTANOĞLU, MUAZZEZ *(Karamürsel, 1917 -12 Mayıs 2006)* Romancı, şair.

Soyadı ARUOBA. Felsefeci, şair Oruç Aruoba oğludur. İlköğrenimini Karamürsel'de yaptı. Ortaöğrenimini Bursa Kız Lisesi'nde ve İstanbul'da Cumhuriyet Lisesi'nde tamamla-

dı. İÜEF Felsefe Bölümü'nde okudu. Çalışma hayatına atıldı. Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde görev yaptı. Ankara'da yayımlanmakta olan *Zafer* gazetesinde uzun süre çalıştı. 1972'de emekliye ayrıldı. Ankara'da *Türk Kadını* adlı bir dergi çıkardı (97 sayı, 1966-74).

1935'ten itibaren yazılarını yayımlamaya başlayan Kaptanoğlu'nun ilk yazısı *Cumhuriyet* gazetesinde çıktı. Şiir, fıkra ve öykü türündeki ürünlerini *Resimli Ay*, *Servetifünun-Uyanış* dergilerinde yayımladı. Romanlarını *Vakit*, *Yeni İstanbul*, *Ulus* gibi gazetelerde tefrika etti. *Çile* adlı romanı 1938'de *Servetifünun-Uyanış* dergisinde "Çalınan Beste" adıyla tefrika edildi. "Altı Sene Evvel" isimli öyküsüyle *Seçme Hikâyeler* (1940) adlı derlemede yer aldı.

Yapıtları: Roman: *Hasret*, Ank.: Akba, 1943; *Çile*, Ank.: Doğuş Mtb., 1946; *Alev*, Ank.: Doğuş Mtb., 1946; *Beni Kurtar*, İst.: Türkiye, 1958.
Şiir: *Üç His ve Üç Akis*, (R. Ayas ve F. Ülkümen ile) 1936.
Deneme: *Kadın ve Ahlak*, Ank.: Alaattin Kıral Mtb., 1943.
Kaynaklar: F. R. Tuncor, "Kaptanoğlu, Muazzez (Aruoba)", *TDEA*, V, 155.

KARA, MEHMET *(Gülnar/İçel, 9 Kasım 1960 -)* Şair, Türkolog.

Emine Hanım ile Ahmet Kara'nın oğlu. Hacettepe Üni. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1986). Gazi Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktorasını tamamladı. Çeşitli üniversitelerde okutmanlık yaptı (1987 -93). Kırıkkale Üni. Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde çalıştı (1993-2005). Kasım 2007'de profesör oldu. Halen İstanbul Fatih Üniversitesi'nde öğretim üyesi. TYB üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası. İlk yazısı 1983'te yayımlandı. Bu tarihten itibaren şiirleri ile edebiyat üzerine çeşitli makale ve incelemeleri çok sayıda dergide yer aldı.

Yapıtları: Şiir: *Gün Doğmak Üzere*, Ank.: Koza, 1990; *Denizi Mavileştiren Uyku*, 1992; *Gündüz Tükenmeden*, Ank.: Gökkuşağı, 2000.
İnceleme: *Bir Başka Açıdan Kutadgu Bilig*, Ank.: Koza, 1990; *Türkmen Türkçesi ve Türkmen Edebiyatı Üzerine Araştırmalar*, Ank.: Akçağ, 1998; *Türkmence: Giriş - Gramer - Metinler - Sözlük*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2000; *Atatürk ve Sanat*, (C.Anadol'la) İst.: Yaylım, 2001; *Türkmen Türkçesi - Türkiye Türkçesi Deyimler Sözlüğü*, (A. Karadoğan ile), İst.: Çağlar, 2004; *Ayrı Düşmüş Kelimeler*, İst.: Çağlar, 2004; *Türkmen Türkçesi Grameri*, Ank.: Gazi, 2005; *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Grameri I*, Ank.: TDK, 2006.
Kaynaklar: Işık, 340; *Kim Kimdir*, 421; mehmetkara.com.

KARAALİOĞLU, SEYİT KEMAL *(Bafra/Samsun, 14 Mart 1925 - İstanbul, 9 Ağustos 1995)* Şair ve yazar.

Seyit Güleç imzasını da kullandı. Bafra Merkez İlkokulu'ndan sonra İstanbul Haydarpaşa Lisesi'nde parasız yatılı olarak okudu. İÜ Hukuk Fakültesi'ndeki (1944-45) öğrenimini tamamlamadı; İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1950). *Vatan*, *Dünya* ve *Tercüman* gazetelerinde çalıştı (1953-60). Denizli ve İstanbul'da çeşitli liselerde edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı (1961-81); İstanbul Erkek Lisesi'nde öğretmenken kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Evli ve iki çocuk babasıydı. Daha çok ortaokul ve lise edebiyat dersleri için hazırladığı yardımcı ders kitapları; şairler, yazarlar ve terimlerle ilgili "ansiklopedik sözlük" türündeki yapıtlarıyla tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Tutuşan Mısralar*, (Seyit Güleç adıyla) Samsun: Osman Apaydın Kitabevi, 1945.
Roman: *Cebrail Buzağısı*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1975.
Öykü: *Değirmen Döndükçe*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1976.
Ansiklopedi-Sözlük: *Dilbilgisi Sözlüğü*, İst.: Bahar Mtb., 1960; *Türkçe ve Edebiyat Sözlüğü*, İst.: Okat, 1962; *Edebiyatımızda Şair ve Yazarlar*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1968; *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1969; *Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1974; *Çağdaş Öztürkçe Sözlüğü*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1975; *Edebiyat Akımları*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1975; *Resimli Dünya Edebiyatçıları Sözlüğü*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1979.
İnceleme: *Nabi Divanı'nda Hiciv ve Mizah*, (bitirme tezi) 1959; *Sözlü Yazılı Kompozisyon, Konuşmak ve Yazmak Sanatı*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1963; *Edebiyat Sanatı*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1964; *Türk Şiir Sanatı*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1966; *Resimli Motifli Türk Edebiyat Tarihi*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1973; *Edebiyat Terimleri Kılavuzu*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1975; *Resimlerle Atatürk: Hayatı, İlkeleri, Devrimleri*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1981; *Özetli Örnekli Türk Romanları*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1983; *Ziya Paşa: Hayatı ve Şiirleri*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1984; *Namık Kemal: Hayatı ve Eserleri*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1984; *Neyzen Tevfik: Hayatı ve Şiirleri*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1984.
Çocuk Kitabı: *Güneşle Yarışan Yarasa*, İst.: Burhanettin Erenler Mtb., 1961; *Hürriyet Kartalı*, İst.: Burhanettin Erenler Mtb., 1961; *Sihirli Oğlak*, İst.: Burhanettin Erenler Mtb., 1961; *Resimli En Güzel Çocuk Hikâyeleri*, İst.: Burhanettin Erenler Mtb., 1961.
Derleme: *Bafra Ağzından Derlemeler*, 1948; *Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1983; *Türk Hikâye Antolojisi*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1984.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 210-211; Özkırımlı, *TEA*, III, 717-718; "Karaalioğu, Seyit Kemal", *TDEA*, V, 157; Karaalioğlu, 301.

KARAAVCI, ALİ *(Narman/Erzurum, 1942 - Erzurum, 4 Aralık 1995)* Denemeci.

Erzurum Lisesi'ni; İÜEF Arap-Fars Dilleri Bölümü'nde okuduktan sonra Erzurum Atatürk Üni. Ziraat Fakültesi'ni bitirdi. Kars Zirai Mücadele Müdürlüğü'nde (1970), Erzurum Kooperatifler Müdürlüğü'nde (1972-73) görev yaptı. Memurluktan ayrılarak felsefe, resim ve edebiyatla uğraştı. Deneme ve öykülerini çeşitli gazete ve dergilerde yayımladı. Erzurum Asri Mezarlığı'nda gömülüdür.

Yapıtları: Deneme: *Sayıklama*, İst.: Güçlü Ajans, 1985; *Niyaz*, İst.: Güçlü Ajans, 1985; *Tutku*, İst.: Güçlü Ajans, 1985.
Öykü: *Baharın Özlemi*, İst.: Ötüken, 1995.
Kaynaklar: Işık, 341.

KARABAY, ZAFER EKİN *(Kayseri, 1975 - Eskişehir, 13 Eylül 2002)* Şair.

İlk ve orta öğrenimini Kayseri'de tamamladı. Kayseri Atatürk Ticaret Lisesi'ni bitirdi. AÜ Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu (1999). Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı, yüksek lisans yaptı. *Sanat Eylemi* dergisinin kurucularındandı (1995). 27 yaşında hayatına son verdi. Şiir ve eleştirileri *Bahçe, Dize, Edebiyat ve Eleştiri, Islık, Kül, Varlık* gibi dergilerde yayımlandı.

Ödül: 1999 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Şiir Ödülü; 2000 Arkadaş Z. Özger Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Şubatta Saklambaç*, İzmir: Mayıs, 2002.
Kaynaklar: Işık 06, 1965.

KARABULUT, MEHMET *(Yerkesik/Muğla, 1925 -)* Şair.

Antalya Lisesi'nden sonra İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Felsefe Bölümü'nü bitirdi (1950). Edirne, Erzurum, Kırklareli, Develi ve İstanbul'daki liselerde felsefe öğretmenliği yaptı; 1976'da kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Şiirleri 1954'ten başlayarak *Yelken, Ataç, Varlık, Yön, Yenilik, İmece* ve *May* gibi çeşitli dergilerde yayımlandı. Özellikle ikinci kitabından sonra insancıl ve toplumcu dünya görüşünü işleyen şiirleriyle tanındı.

Ödül: *Şimdi Haberleri Veriyoruz* ile 1968 May Yayınları Edebiyat Ödülü; *Gün Kapısı* ile 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması (başarı ödülü).

Yapıtları: Şiir: *Marçal Akşamları*, İst.: Ekin Mtb., 1956; *Güney Çocuk Değil*, İst.: Ekin Mtb., 1959; *Şimdi Haberleri Veriyoruz*, İst.: May, 1969; *Gün Kapısı*, İst.: Yankı, 1974; *Ferhat Yoruldu mu*, İst., 1988.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 211; Kurdakul, *Sözlük*, 351.

KARABULUT, ÖZCAN *(Adana, 1 Ocak 1958 -)* Öykücü.

Fikriye Hanım ile ayakkabıcı Salih Karabulut'un oğlu. İlk ve orta öğrenimini Adana'da tamamladı. Atatürk Üni. Ziraat Fakültesi'ni bitirdi (1978). ODTÜ ve Gazi Üni. İstatistik bölümlerinde yüksek lisans yaptı. Türk-İş'te araştırma uzmanı olarak çalıştı (1988-93); 1993'ten itibaren aynı konfederasyonda Çalışan Çocuklar Bürosu müdürü. *Düşler Öyküler* dergisinin (9 sayı) editörlüğünü üstlendi; 1997'den itibaren "Ankara Öykü Günleri"ni düzenledi. TYS ve Edebiyatçılar Derneği (kurucu) üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk öyküsü ("Gecedeki Sevgili") 1981'de *Sesimiz* dergisinde çıktı. Öykülerini *Varlık, Adam Öykü* ve *Düşler Öyküler* dergilerinde yayımladı. Yalnızlık ve hüzün temalarını işlediği öyküleri ve aldığı ödüllerle dikkat çekti.

Ödül: *Karşı Öyküler* ile 1983 Akademi Kitabevi Öykü Ödülü (mansiyon); "Karşılaşma" ile 1992 Abdi İpekçi Aşk Hikâyesi Yarışması (mansiyon); "Yalnızlıktan Yalnızlığa Fısıldanan Sözcükler" ile 1994 Ömer Seyfettin Hikâye Yarışması Özel Ödülü; "Yüzünde Hep O İnce Gülüşünle" ile 1996 Orhon Murat Arıburnu Film Öyküsü Ödülü (birincilik); *Baştan Sona Yalnızlık* ile 1998 Orhan Kemal Öykü Ödülü (ikincilik) ve Sabahattin Ali Öykü Ödülü (başarı); *Belki de Kaybeden Zaman* ile 1998 Kültür Bakanlığı Cumhuriyet Ödülleri Öykü Ödülü (başarı).

Yapıtları: Öykü: *Karşı Öyküler*, Ank.: Pür, 1984; *Hüzünle Bazı Günler*, Ank.: Yazıt, 1990; *Baştan Sona Yalnızlık*, İst.: Telos, 1997; *Belki de Kaybeden Zaman*, İst.: Can, 1998; *Öykünün Penceresinden*, İst.: Era, 1998; *Aşkın Halleri*, İst.: Can, 2000.
Roman: *Amida, Eğer Sana Gelemezsem*, İst.: Can, 2008.
Diğer: *"Her Pazartesi" Edebiyat Konuşmaları*, Ank.: Ekin, 1996.
Kaynaklar: *BF* (10 Ağustos 1999).

KARACA, MEHMET SELİM *(Tavlusun/Kayseri, 1916 -)* Şair.

Murat İğneci, Selim Demirhan, Cemalettin Erkan, Selçuk Selman, Tavlusunlu Hicrani imzalarını da kullandı. İlköğrenimini köyünde, ortaöğrenimini İstanbul Pertevniyal Lisesi ve Kayseri Lisesi'nde tamamladı (1940); İÜEF

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Çeşitli liselerde edebiyat öğretmenliği yaptı. Halk edebiyatından esinlenerek yazdığı şiirlerinde Tavlusunlu Hicrani mahlasını kullandı. Şiir ve yazılarını daha çok yerel dergi ve gazetelerde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Hürriyet Şehitlerine Ağıtlar*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1961; *Sevmek*, İst.: Cetvel Mtb., 1962; *Dertli Dertli*, (Tavlusunlu Hicrani mahlasıyla) İst.: Zuhal Mtb., 1962; *Gönüller Dolusu*, ?.
Derleme-İnceleme: *Kayseri Fıkraları*, İst.: Ahmet İhsan Mtb., 1944; *İzahlı Edebi Sanatlar*, İst.: Gül Mtb., 1960; *Akif'e ve Fikret'e Dair*, İst.: Gencay Mtb., 1971.
Kaynaklar: "Karaca, Mehmet Selim", *TDEA*, V, 160.

KARACA, NUSRET *(Adapazarı, 14 Nisan 1955 -)* Şair.

Tam adı Mehmet Nusret Karaca. Hatice Hanım ile ayakkabı imalatçısı Necdet Kemalettin Karaca'nın oğlu. Eyüp Lisesi'ni, Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi; Anadolu Üni. Tarih Bölümü'nde lisans tamamlama eğitimi gördü. 1980'den beri öğretmen. İstanbul'da yaşıyor, evli, bir çocuklu. TYS, Eğitim-Sen üyesi. Ürünlerini *Damla*, *Eleştiri*, *Güncel Yazılar*, *Türk Dili Dergisi*, *Detay* dergilerinde, *Gazete Kadıköy*'de yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Bulutların Arasından Öylesine*, İst.: Zafer Dağıtım, 1997; *Hep Mavidir Düşlerim*, İst.: Star, 1998; *Ben Haliç'in Çocuğuyum*, İst.: Gerçek Sanat, 2000; *Bir Tadımlık Haliç*, İst.: Doğuş, 2007.
Kaynaklar: *BF* (2002).

KARACA, ŞÜKRÜ *(Tokat, 1956 -)* Şair, romancı.

Tokat İlköğretmen Okulu'nu bitirdi (1974); bir süre ilkokul öğretmenliği yaptı. Dışarıdan sınavlara girerek AÜ Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu ve avukatlık yaptı (1983-91). Bir kamu kuruluşunda uzmanlık yaptı. DYP ve AKP'de siyasi danışmanlık yaptı, görevlerde bulundu. Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. Şiirlerini *Töre*, *Doğuş*, *Erguvan* ve *Dolunay* dergilerinde yayımladı.

Ödül: 1990, 1991 Türkiye Diyanet Vakfı Naat ve Münacaat Yarışması (ikincilik); *Dünyayı Dolduran Kiraz* ile 1990 TYB Roman Ödülü; *Ânestü Nârâ* ile 1993 TYB Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Ânestü Nârâ*, 1993.
Roman: *Dünyayı Dolduran Kiraz*, Ank.: Vadi, 1990.
Kaynaklar: Işık, 342.

KARAÇAM, FERMAN *(Ardahan, 30 Ocak 1955 -)* Şair.

Gülsün Hanım ile Sabit Karaçam'ın oğlu. İlk ve orta okulu Ardahan'da okudu; Erzincan Endüstri Meslek Lisesi'ni, Atatürk Üni. Edebiyat Fak. Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1982). İstanbul'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası. *Gül Çocuk* (1987-90) ve *İlim ve Sanat* dergilerinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Şiir ve yazılarını *Vahdet*, *İlim ve Sanat*, *Hüner* dergileri ile *Milli Gazete*, *Yeni Şafak* gazetelerinde yayımladı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* çalışmalarına katkıda bulundu. Halen Radyo 7'yi yönetiyor. TYB üyesi.

Yapıtları: Şiir: *Karanfil*, İst.: Birey, 2000; *Aşk Buzlu Bir Yanardağ*, İst.: Birey, 2000; *Yetim Çağrışımlar*, İst.: Birey, 2002.
Öykü: *Yaralı Öyküler*, İst.: Yediharf, 2007.
Kaynaklar: *BF* (15 Mayıs 2002).

KARAÇOBAN, AYTEKİN *(Kırşehir, 23 Ağustos 1958 -)* Şair, çevirmen.

A. Tekin imzasını da kullandı. Ankara Gazi Orman Çiftliği Lisesi'ni bitirdi (1976). Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1984). Aynı fakültede iki yıl araştırma görevlisi olarak çalıştı. Fransa Rouen Üniversitesi'nde yüksek lisans yaptı, Bordeaux'a yerleşti (1988). 1992'den beri sosyal danışmanlık yapıyor. Fransa'da yaşıyor.

İlk şiiri ("Yeni Türkü") 1978'de çıktı. Şiirleri ve çevirileri *Akdeniz*, *Dize*, *Düşlem*, *Promete*, *Sombahar*, *Şiir Odası* dergilerinde yayımlandı. *Anlık Görüntüler* adlı yapıtı Fransızcaya çevrilerek Fransa'da yayımlandı (2000).

Yapıtları: Şiir: *Ben Gülün Kardeşiyim*, 1988; *Pablo Neruda'yla Söyleşi*, İst.: Mezopotamya, 1995; *Anlık Görüntüler*, Ank.: Öteki, 1998; *Kavuşma Tadında*, Ank.: Pervaz, 2000.
Kaynaklar: Işık 06, 1983.

KARADAYI, İSMET KEMAL *(Pülümür/Tunceli, 5 Haziran 1927 - İstanbul, 29 Temmuz 2006)* Şair, yazar.

Asıl adı İsmet Karadayı. İsmet Kemal ve Hatice Cemal imzalarını da kullandı. Rahime Hanım ile memur S. Sabri Karadayı'nın oğlu. Erzurum Lisesi (1947) ve AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1951). Anadolu'nun çeşitli illerinde ve İstanbul'da cumhuriyet savcısı olarak görev yaptıktan sonra emekli oldu (1954-81); İstan-

bul'da avukatlık yaptı (1981-94). Mübeccel İzmirli ile birlikte *Otağ* dergisini (15 sayı, Ocak 1963-Mart 1964) çıkardı. TYS, PEN Yazarlar Derneği, Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği, İnsan Hakları Derneği ve Çağdaş Hukukçular Derneği üyesiydi.

İlk yazısı ("Faydalı İnsan") 1947'de *Yeni Erzincan* gazetesinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Varlık*, *Yeni Ufuklar*, *Forum*, *Yansıma*, *Yazko Edebiyat*, *Türk Dili*, *May*, *Oluşum*, *Somut* ve *Gösteri* dergileri ile *Akşam*, *Yeni Tanin*, *Yeni Ortam*, *Politika* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımladı. Toplumcu gerçekçi anlayışla yazdığı şiirlerinde, yaşadığı çağı, umutlarını, kuşkularını ve toplumsal sorunları yalın bir dille yansıttı.

Ödül: İzmir Belediyesi "Kadın Şiirleri" Yarışması Ödülü; 1999 Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü ve Altın Madalyası.

Yapıtları: Şiir: *Bahar, Deniz ve Kadın*, (şiirler-özdeyişler) Çorum: Yeni Adım, 1959; *Cam Parçası*, İst.: Hatipoğlu, 1961; *Unutmak Atları*, İst.: Yeditepe, 1972; *Dipnotlu Şiirler*, İst.: Gerçek Sanat, 1990; *Kadın, Özgürlük, Çağ ve Ölüm Üzerine Şiirler*, İst.: Broy, 1994; *Taşı Gediğine*, İst.: Toplumsal Dönüşüm, 1998; *Kurtkapanı Şiirleri-Mağma*, İst.: Pencere, 1999; *Us-su*, 1998; *Biraz İstanbul Musun?*, Ank.: Karınca, 2005; *Çakıllamalar ve Bilgelikler Denemdim*, Ank.: Karınca, 2006.
Deneme: *Gezi ve Dostluk Üzerine Düşünceler*, İst.: Hatipoğlu, 1960; *Patlıcan Fidelerine Muska*, İst.: Broy, 1992; *Sosyalizm, Aşk ve Hukuk*, İst.: Gerçek Sanat, 1995; *Hukuksuz Yönetimler-Suskun İnsanlar*, İst.: Kaynak, 1999; *Daldan Dala Felsefe*, İst.: Kaynak, 2002; *Günden Güne*, Ank.: Karınca, 2005.
Portre: *Düşün Sanat Dostlarım*, İst.: Yön, 1997; *Politika ve Edebiyatımızda Aykırı Tipler*, İst.: Pencere, 2003.
Öykü: *Ve İyi Günler Hepinize*, İst.: Gerçek Sanat, 1990; *Ortaköy'de Zaman*, 2000.
Anı-Gezi: *Arınmalar*, İst.: Yenigün, 1985; *Adalet Diye Diye*, İst.: Yön, 1993.
Aforizma: *"Söz Gümüş"se*, İst.: Gerçek Sanat, 1994; *Bilgelikler Denedim*, Ank.: Güldikeni, 2000.
Derleme: *Denemeler*, İst.: Deniz, 1971; *Denemeler, Denemeciler Antolojisi*, İst.: Erzurum Matbaası, 1977.
Kaynaklar: *BF* (25 Mart 1999); Necatigil, *İsimler*, 212; Kurdakul, *Sözlük*, 352; Karaalioğlu, 303; M. Y. Bilen, "Unutmak Atları", *Güney*, Temmuz 1973; T. Bele, "Bir Aydınlanma Savaşçısı İsmet Kemal Karadayı", *Cumhuriyet Kitap*, S. 406 (27 Kasım 1997).

KARADENİZ, ENGİN *(Muğla, 17 Ağustos 1939 - Bodrum / Muğla, 2002)* Öykücü.

Öğretmen Memduha Hanım ile inşaat mühendisi İsmail Karadeniz'in oğlu. Siyaset adamı Raif Karadeniz amcası, yazar ve çevirmen Şadan Karadeniz amcasının kızıdır. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı; İÜEF Sosyoloji-Sosyal Antropoloji Bölümü'nden sonra DTCF Etnoloji Bölümü'nde yüksek lisans, Almanya'da Tübingen Üni. Felsefe Fak. Etnoloji Bölümü'nde doktora çalışması yaptı. Sosyolog ve sosyal plancı olarak Tarım ve Köyişleri, İmar ve İskân ve Turizm bakanlıklarında çalıştı; özel bir kolejde felsefe öğretmenliği yaptı.

Öykülerini *Tan* dergisinde yayımladı. 1980'e kadar sürdürdüğü *Cumhuriyet* gazetesindeki opera, bale ve tiyatro eleştirileriyle tanındı. Dil inceliklerine ağırlık veren "avant-garde" bir yazar olarak dikkat çekti. Yazdıklarını "uzun öykü" olarak tanımladı.

Yapıtları: Öykü: *Mersinaki Kuşçusu*, Ank.: Tan, 1981; *Yüksükotu*, Ank.: Tan, 1981; *Öğürtü Bulvarı*, İst.: Habora, 1982; *Kaptan Sustu*, Ank.: Tan, 1984; *Kırmızı Papyonlu Korkuluk*, Ank.: Memleket, 1986.
Kaynaklar: *BF* (28 Mayıs 1999).

KARADENİZ, ŞADAN *(Vakfıkebir/Trabzon, 1 Mart 1931 -)* Yazar, çevirmen.

Zehra Hanım ile eski bakan ve İstiklal Madalyası sahibi avukat Raif Karadeniz'in kızı. İlkokulu Ankara'da, ortaokulu Trabzon Kız Ortaokulu'nda okudu. Ankara Koleji'nden sonra DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1951). Lisans tezini Rudyard Kipling üstüne yaptı. BBC Türkçe Yayınlar Bölümü'nde program uzmanlığı (1967-68), TRT Genel Müdürlüğü Merkez Program Dairesi'nde program uzmanlığı (1968-71), Türk Tarih Kurumu'nda uzman çevirmenlik (1971-73) yaptı. Kültür Bakanlığı'nca yayımlanan dört aylık düşün ve yazın dergisi *Çeviri*'nin yazı kurulu üyeliğinde bulundu (Eylül 1979). PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor.

İlk yazısı ("Adları Kalacak Elimizde-*Gülün Adı*: Roman Açısından Filme Bakış") 1987'de *Cumhuriyet Dergi*'de çıktı. *Uçan Kaçan Sözcüklerin Ardında-Bir Çevirmenin Güncesi* için O. Duru "Bir çevirmenin güncesinden çok yazınsal bir yapıt bu, okuru geçmişten bugüne yazın evreninde dolaştıran bir yapıt. Üstelik yazarın kendine özgü anlatımı da, bilgi yüklü yorumları da bu özelliğin boyutlarını genişletiyor. ...Yaptığı başarılı çevirilerden sonra bilenmiş bir Türkçe ile çıkıyor karşımıza" değerlendirmesini yaptı.

Ödül: *Foucault Sarkacı* (U. Eco) ile 1992 Nokta Dergisi Çeviri Ödülü.

Yapıtları: Anlatı: *Gelgitler*, İst.: Boyut, 1999; *Ölümsüz Adagio'lar*, İst.: YKY, 2001.
Öykü: *Fındıkfaresiyle Bilgisayar Faresi*, İst.: YKY, 2004.
Günce: *Uçan Kaçan Sözcüklerin Ardında-Bir Çevirmenin Güncesi*, Ank.: Ümit, 1998.
Deneme: *Oyuncular ve Seyirciler*, İst.: YKY, 2006.
Başlıca Çevirileri: *Ortaçağ Kentleri* (H. Pirenne), İst.: Dost Kitabevi, 1982; *Deri Değiştirmek* (C. Fuentes), İst.: Can, 1984; *Endülüs Şalı* (E. Morante), İst.: Can, 1985; *Gülün Adı* (U. Eco), İst.: Can, 1986; *Roma Dünyası* (T. Cornell-J. Matthews), İst.: İletişim, 1988; *Kolera Günlerinde Aşk* (G. G. Màrquez), İst.: Can, 1989; *Sarı Köpek* (G. Simenon); *Foucault Sarkacı* (U. Eco), İst.: Can, 1992; *Bir Hüzün Güncesi* (K. Mansfield), İst.: Can, 1994; *Ortaçağı Düşlemek* (U. Eco), İst.: Can, 1994; *Sylvia Plath'ın Günceleri* (S. Plath), İst.: Oğlak, 1998; *Biri Hiçbiri Binlercesi* (L. Pirandello), İst.: Telos, 1998; *Kaçan Ayna* (G. Papini), Ank.: Dost, 1999; *Oğluma Ahlak Üstüne Öğütler* (F. Savater), İst.: İletişim, 1999.
Kaynaklar: *BF* (23 Nisan 1999); O. Duru, "Uçan Kaçan Sözcükler", *Yeni Yüzyıl*, 7 Mayıs 1998; F. Oran, "Şadan Karadeniz'den Güncelerin Güncesi", *Cumhuriyet Kitap*, S. 461 (17 Aralık 1991); O. Menteşe, "Cumhuriyetin 75. Yılında Kadın Yazınından Örnekler: E. Atasü, M. Urgan, Ş. Karadeniz", *Hacettepe Üni. Edebiyat Fak. Dergisi*, (Cumhuriyetimizin 75. Yılı Özel Sayısı).

KARADENİZ, ZERİA *(İstanbul, 1926 -)* Romancı.

Ali Emir imzasını da kullandı. Alman Lisesi'nden sonra bir süre İÜ İktisat Fak. ve Gazetecilik Enstitüsü'ne devam etti. Öğrenimini tamamlamadan gazetecilik yapmaya başladı. *Tercüman* gazetesinde Ali Emir takma adıyla yazdı (1954-55); *Son Saat*, *Tasvir* gibi gazetelerde fıkralar ve röportajlar yayımladı. Haber ajansı Ajans Ekspres'i kurdu ve yöneticiliğini yaptı. Çevirileri vardır.

Ödül: *Yeğen* ile 1977 Peyami Safa Roman Yarışması (üçüncülük).

Yapıtları: Roman: *Yeğen*, İst.: Ötüken, 1977.
Derleme: *Hasatlar ve Sanatlar Velisi Hacı Bayram Veli*, İst.: Okat, 1964; *Bir Varmış Bir Yokmuş*, İst.: Arat, 1967.
Çeviri: *Zafer Abidesi* (E. M. Remarque), İst.: Bütün, 1946; *Hürriyeti Seçtim* (V. Kravchenko), İst.: Rafet Zaimler, ty.
Kaynaklar: "Karadeniz, Zeria", *TDEA*, V, 165.

KARAER, MUSTAFA NECATİ *(Kayseri, 2 Nisan 1929 - İstanbul, 15 Mart 1995)* Şair.

Fırıncı Hasan Hüseyin Efendi'nin oğlu. Konya Kuleli Askeri Lisesi'nden (1947) sonra Kara Harp Okulu'nu (1949) bitirdi. İstihkâm subayı olarak orduda görev aldı. Bu arada AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1961). Ordudaki görevinden 1969'da istifa ederek ayrıldı. Basın İlan Kurumu'nda çalışmaya başladı; genel müdür yardımcılığına kadar yükseldi (1978). Bu kurumdan emekliye ayrıldı. *Hisar* dergisinin kurucuları arasında yer aldı.

İlk şiiri ("Yurdumun Dağlarına") 1942'de *Çınaraltı*'nda çıktı. Şiirlerini *Şadırvan*, *Yedigün*, *Ülkü*, *Hisar*, *Varlık*, *Türk Yurdu*, *Türk Dili*, *Türk Edebiyatı*, *İnanç*, *Milli Kültür* dergilerinde yayımladı. "Hisar şairleri" arasında, gelenekten büyük ölçüde yararlanmakla birlikte, yeni buluşlarla ve titizlikle ördüğü şiirleriyle tanındı. M. Kutlu'ya göre, şiirlerinde "ferdi yönelişleri dile getirirken masal-şiir unsurlarını kendi 'şairanesi' içinde yakalıyor. Zaman zaman mecazlar yoluyla tarihe, geleneğe, milli kültüre yöneliyor; oradan hale, yaşanan zamanın dramatik gerilimine ve ardından istikbale açılıyor."

Ödül: *Karacaoğlan* ile 1981 Müzik-San Vakfı yarışması birinciliği; *Kuşlar ve İnsanlar* ile 1981 Kültür Bakanlığı Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı Şiir Yarışması (birincilik) ve 1982 Ankara Gazeteciler Cemiyeti Şiir Ödülü; 1984 İnanç Dergisi Yılın Şairi Ödülü; *Kerem ile Aslı* ile 1985 TYB ve Konya Turizm Derneği Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sevmek Varken*, Ank.: Hisar, 1972; *Güvercin Uçurmak*, Ank.: Hisar, 1977; *Kuşlar ve İnsanlar*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1982; *Kerem ile Aslı*, (destan) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1985.
İnceleme: *Karacaoğlan: Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, İst.: Tercüman, 1973.
Derleme: *Ses Mimarlarımızdan Şiirler*, 1995.
Kaynaklar: A. Satoğlu, *Kayseri Şairleri*, Kayseri, 1962, s. 107; M. Kutlu, "Karaer, Mustafa Necati", *TDEA*, V, 165-166; "Güvercin Uçurmak", *TDEA*, III, 428-429; G. Sâmanoğlu, "Hisar'dan Portreler", *Hisar*, S. 17 (1 Eylül 1951); Necatigil, *İsimler*, 212; Kurdakul, *Sözlük*, 353; Karaalioğlu, 304.

KARAGÖZ, ERKAN *(Kars, 12 Nisan 1954 -)* Yazar.

E. Serazad, Ender Selim imzalarını da kullandı. Medihe Hanım ile eğitimci Ramazan Karagöz'ün oğlu. Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilimler Bölümü (1978) ve Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun (1986). 1994'den beri *Alternatif Süreç* gazetesinin yazı işleri müdürü. İstanbul'da avukat; evli, iki çocuğu var. İlk öyküsü ("Özgürlük Üstüne") *Sanat ve İnsan* dergisinde çıktı (1976). Öyküleri *Yapıt*, *Yeni Olgu*, *Adam Öykü*, *Yeni Papirüs* ve *Eski* dergilerinde yayımlandı. Bir öyküsü Almancaya çevrildi.

Ödül: 1982 Yarın Dergisi Yarışması Roman ve Öykü Eleştirisi dalında başarı ödülü.

Yapıtları: Roman: *Rus Kızı Vasilisa*, İst.: Gendaş, 2002; *Yüreğinin Seğirdiği Andır Aşk*, İst.: Gendaş, 2004.
Öykü: *Ömer Seyfettin Kürt müydü?*, İst.: Broy, 1996.
Kaynaklar: *BF* (30 Ocak 2009).

KARAHACIOĞLU, ALİ HAYDAR *(Görele/Giresun, 1931 -)* Şair.

Giresun Lisesi'nden sonra İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi; Tutak, Göle, Araklı ve Ordu'da hâkimlik, Yargıtay'da tetkik hâkimi, genel sekreter yardımcısı, üye ve hukuk dairesi başkanı olarak görev yaptı (1978-1996). Hukuki ve edebi yazıları ile şiirleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Pek çok mesleki kitabı vardır.

Yapıtları: Şiir: *Çile*, İst.: Özlem, 1968; *Damlalar*, İst.: Özdemir B., 1969; *Düşlerim*, İst.: Doğruluk Mtb., 1970; *Kuzey Rüzgârları Bakışların*, İst.: Eko Mtb., 1973; *Çağların Yorgun Adamı*, Ank.: Ajans-Türk Mtb., 1975; *Tomurcuk Güller*, Ank.: Üçbilek Mtb., 1991; *Süslü Ev Köpekleri*, Ank.: ?, 2005.
Mizah: *Dalkavuk*, Ank.: Kardeş Mtb., 1983.
Kaynaklar: "Karahacıoğlu, Ali Haydar", *TDEA*, V, 170.

KARAHAN, ABDULLAH NEYZAR *(Samsun, 23 Ekim 1939 -)* Şair, yazar.

Bazı yazılarında Aysen B. imzasını kullandı. Mahinur Hanım ile esnaf Ali Asker Karahan'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Samsun, Muğla ve İzmir'de tamamladı; İzmir Yabancı Diller Meslek Yüksek Okulu'nu bitirdi. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi merkez kütüphanesi ve yayın müdürlüğünde 27 yıl memurluk yaptıktan sonra emekli oldu. 1992'den beri *Gözlem* gazetesinde çalışıyor. 1963'te *Özleşim* dergisini çıkardı. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İzmir'de yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri 1957'de *Menteşe* gazetesinde (Muğla) çıktı. *Yeni Ufuklar*, *Yelken*, *Yeditepe*, *Varlık*, *Otağ*, *Su*, *Dönemeç*, *Oluşum*, *Soyut*, *Kıyı* ve *Türk Dili* dergilerinde yayımladığı şiir, inceleme ve kitap tanıtım yazılarıyla tanındı. Sürrealizm, toplumsal gerçekçilik ve romantizm akımlarından etkilendiğini belirtti. İzmir gazetelerinin düzenlediği bazı şiir yarışmalarında ödüller aldı.

Ödül: *Aslan, Kurt ve Tilki* ile 1979 Spor-Toto "Dünya Çocuk Yılı" Masal Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Şiir: *Yorgun Yaşayana*, İzmir, 1963; *Çıplak Ateş*, İzmir, 1967; *Yabanistan*, İzmir, 1968; *Körfez Solgunu*, İzmir, 1971; *Savaşa Yalnız Gidilmez*, İzmir, 1975; *Mavi Aydınlık*, İzmir, 1979; *Çiçek Güzellemesi*, İzmir, 1981; *Gece Bin Çağdır*, İzmir, 1990; *Uzak Kıyısında Sevdanın*, Ank.: Engin, 1991; *Gizli Su*, Ank.: Engin, 1994; *Gözlerimde Saklı Sonbahar*, İzmir: Göksev, 2000; *Dalgın Şarkı*, İzmir: Göksev, 2004.
İnceleme: *Gel Dosta Gidelim (Çağdaş Düşüncede Yunus Emre)*, İzmir, 1980; *Samsun'dan Ankara'ya*, Ank.: Spor-Toto, 1980; *Atatürk ve Eğitimde Çağdaşlaşma*, Ank.: Spor-Toto, 1980; *Atatürk Gerçekçiliği*, Ank.: Spor-Toto, 1980; *Atatürk'ün Halk İktidarı Anlayışı*, Ank.: Spor-Toto, 1980; *Şehit Edilişinin 50. Yılında Kubilay*, Ank.: Spor-Toto, 1980.
Çocuk Kitabı: *Aslan, Kurt ve Tilki*, Ank.: Spor-Toto, 1980; *Konuşan Kutu*, İzmir, 1992; *Yengeç ile Kızı*, İzmir.: Tudem, 2002.
Antoloji: *Şiir ve Siz*, (Ş. Gökovalı'yla) İzmir, 1965.
Kaynaklar: *BF* (8 Eylül 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 354; A. N. Karahan, *Gözlerimde Saklı Sonbahar*, İzmir, 2000, s. 53-65.

KARAHAN, ABDÜLKADİR *(Siverek/Şanlıurfa, 1 Eylül 1913 - İstanbul, 28 Temmuz 2000)* Edebiyat tarihçisi.

Bilge Işıldak imzasını da kullandı. Besime Hanım ile imam, hatip, vaiz Zülfikâr Karahan'ın oğlu. İlköğrenimi Siverek Türközü'nde (1928), ortaöğrenimini İzmir Öğretmen Okulu ve İzmir Atatürk Lisesi'nde tamamladı (1934); İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü "Anadolu Türk Edebiyatında Maktel-i Hüseyin" konulu lisans teziyle bitirdi (1939). Samsun ve İzmir liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptıktan (1939-47) sonra aynı bölümde Fuzuli üzerine teziyle edebiyat doktoru oldu. *Ege Işıldağı* (İzmir, 1934), *Gençlik Gazetesi* (İstanbul, 1938-40) ve *19 Mayıs* (Samsun, 1939-40) dergilerini kurdu. 1947'de Osmanlı edebiyatı ve metinler şerhi asistanlığına atandı. 1952'de "İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis" konulu teziyle doçentliğe, (1960 İhtilali'yle sonra 147'ler arasında üniversiteden uzaklaştırıldıktan sonra) 1963'te eski Türk edebiyatı profesörlüğüne yükseldi; 1983'te bu bölümden emekliye ayrıldı. Bu süre içinde ayrıca Yüksek İslam Enstitüsü'nde hadis ve İslami edebiyat okuttu (1963-73), Yüksek Öğretmen Okulu'nda eski Türk edebiyatı ve edebiyat metodu profesörlüğünü üstlendi (1972-79). İkbal Akademisi, Joseph von Hammer Cemiyeti, Avrupa Arap ve İslam Tetkikleri Birliği, Dünya Mukayeseli Edebiyat Birliği, Orta ve Batı Asya İncelemeler Derneği, Uluslararası Altay İlimleri Kongresi üyesi, Türkiye-Pakistan Kültür Derneği başkanıydı. Evli, bir çocuk babasıydı. Zincirlikuyu Mezarlığı'na gömüldü.

Yazılarını *Türklük*, *Hamle*, *Türkiyat Dergisi*, *Türk Dili ve Edebiyatı* ve *Türk Yurdu* dergileriyle *Tasvir*, *Yeni Sabah*, *Milliyet*, *Tercüman*, *Türkiye*, *Güneş* ve *Hürriyet* gazetelerinde yayımladı. Çalışmalarıyla divan edebiyatının yeniden ele alınmasında geniş ölçüde etkili oldu. "Yedek Subay Marşı"nın güftesi ona aittir.

Ödül: 1990 MEB Hizmet Şeref Ödülü; 1993 Türk Edebiyatı Vakfı Hizmet Şeref Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Güneşin Doğduğu Yurt*, İzmir, 1934.
Edebiyat Tarihi-Araştırma-İnceleme: *Hakkı Baha Pars*, (V. Baha Pars'la) İzmir: Halkevi, 1943; *Fuzûlî'nin Mektupları*, İst.: İÜEF TDE Mezunları Cemiyeti, 1948; *Fuzûlî: Muhiti, Hayatı ve Şahsiyeti*, İst.: İÜEF, 1949; *Câmî'nin Erbaîn'i ve Türkçe Tercümeleri*, İst., 1952; *Nâbî*, İst.: Varlık, 1953 (1967'de genişletilmiş 2. bas.); *Nef'î*, İst.: Varlık, 1953 (1967'de genişletilmiş 2. bas.); *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, İst.: İÜEF, 1954; *Türk Edebiyatında Arapça'dan Nakledilmiş Kırk Hadis Tercüme ve Şerhleri*, İst., 1954; *Fatih Şair Avni*, İst., 1954; *Türkiye'de Dr. Muhammed İkbal*, İst.: Türkiye-Pakistan Kültür Cemiyeti, 1962; *Tercümânü'l-ümem*, İst.: Yüksek İslam Enstitüsü, 1962; *Kanuni Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden Figanî ve Divançesi*, İst.: İÜEF, 1966; *Nef'î Dîvanı'ndan Seçmeler*, İst.: MEB, 1972; *Dr. Muhammed İkbal ve Eserlerinden Seçmeler*, İst., 1974; *M. Ali Cinnah'a Armağan*, İst.: Kültür Bakanlığı, 1977; *Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri*, İst.: İÜEF, 1980; *Şirazlı Hâfız ve Şiirlerinden Seçmeler*, Ank., 1988; *Les Poétes Classiques á l'Époque de Soliman le Magnifique*, Ank., 1991.
Diğer: *Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki Şehnâme Yazmalarından Seçme Minyatürler*, İst.: Türkiye İş Bankası, 1971; *Kırk Hadis*, İst.: Kültür Bakanlığı, 1977; *İman, İbadet, Ahlak ve Fazilet Konularında Kırk Armağan*, İst., 1981; *Müslümanlığın Temel Bilgileri*, İst., 1981; *Hadis-i Şerifler*, İst., 1984.
Çeviri: *Osmanlı Devleti Tarihi* (Hammer'den özet).
Kaynaklar: *BF* (31 Ağustos 1999); Nebioğlu, 379; Necatigil, *İsimler*, 212; İ. Pala, "Karahan, Abdülkadir", *TDEA*, V, 170; Özkırımlı, *TEA*, III, 724; Karaalioğlu, 304.

KARAHAN, HAKAN *(İstanbul, 1960 -)* Yazar.

Robert College'den sonra University of Miami'de işletme eğitimi gördü (1983). Cenevre'de Du Pont de Nemours'da iş hayatına atıldı. Sabancı Holding'in çeşitli kuruluşlarında çalıştı. 2003'ten beri serbest yazar olarak çalışıyor. "Sağır Oda" dizisinin senaryolarını yazdı, rol aldı. Profesyonel voleybol oynadı. İstanbul'da yaşıyor. *Yeni Başlayanlar İçin Aikido* isimli bir kitabı var.

Yapıtları: Şiir: *Kafamdaki Ses*, İst.: Scala, 1998; *İntizar*, İst.: Scala, 2000.
Roman; *Sürüden Ayrı*, İst.: Alfa, 2001; *19*, İst.: Alfa, 2004; *Azrail*, İst.: Alfa, 2005.
Deneme: *Ama Öyle*, İst.: Alfa, 2006.
Kaynaklar: hakankarahan.net

KARAHASANOĞLU, SUBUTAY *(Trabzon, 6 Mayıs 1925 - İstanbul, 1 Mart 2006)* Şair, yazar.

Tam adı Subutay Hikmet Karahasanoğlu. Necmi Gün, Subutay Karsan, Mehmet Ali Müftüoğlu, Subutay Hikmet, Kul Hikmetî, Âşık Hikmetî imzalarını da kullandı. İlköğretim müfettişi Ömer Hikmet Karahasanoğlu ile Hadiye Hanım'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da yaptı. AÜ Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu (1946). Ankara ve Trabzon'da stajyer yargıç adaylığı (1946-48), Torul ve Rize'de yetkili sorgu yargıçlığı (1948), Hadımköy 33. Tümen Komutanlığı'nda askeri adli yargıç yardımcılığı (1948), Bandırma'da yargıç yardımcılığı (1949-53), Sandıklı'da sorgu yargıçlığı (1953-54), Çayeli'nde yargıçlık (1955), Trabzon ve İstanbul barolarına bağlı olarak avukatlık (1955-89) yaptı. TYS üyesiydi. İstanbul'da yaşıyordu.

İlk şiiri ("Yolculuk") 1949'da Trabzon Halkevi dergisi *İnan*'da çıktı. *Kaynak*, *Fikirler*, *Şadırvan*, *Varlık*, *Türkiye Yazıları*, *Oluşum*, *Sesimiz*, *Çağ*, *Kıyı*, *Yelken* ve *Saçak* dergilerinde imzası sıkça görüldü. *Saçak Şiir Dergisi*'ni kurup yönetti (26 sayı, 1976-80); Rüknettin Resuloğlu'nun sahibi olduğu *Yelken* dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı (1972-73). "1940 Kuşağı şiirini izledi, benimsedi, günümüze kadar getirdi" (B. Necatigil).

Yapıtları: Şiir: *Hepsibir*, Trabzon: Bayraktar, 1968; *Dünyanın Tadı*, Trabzon: Karahasanoğlu, 1969; *Gece Aydınlığı*, Trabzon: Karahasanoğlu, 1969; *Ateş Çiçeği*, İst.: Ozanca, 1976; *Zaman Boyutu*, İst.: Ufuk Mtb., 1985.
Anı: *Anılar (1929-1941)*, İst.: Saçak Şiir Dergisi, 1979.
Çocuk Kitabı: *Beyza'yı Tanır mısınız?/Çocuk ve Şiir*, İst.: Saçak Şiir Dergisi, 1977; *Nasrettin Hoca/Şiirler*, Ank.: Öğün, 1988; *Şiirlerle Nasrettin Hoca*, (10 kitap) İst.: Atlıkarınca, 1988.
Kaynaklar: *BF* (25 Mayıs 1999); Necatigil, *İsimler*, 213; Kurdakul, *Sözlük*, 354; "Karahasanoğlu, Subutay", *TDEA*, V, 174; Karaalioğlu, 395.

KARAKAN, HÜSEYİN *(Rize, 1931 -)* Şair.

Rize'de başladığı öğrenimini Haydarpaşa Lisesi'nde tamamladı. İÜ Tıp Fakültesi'ni bitirdikten sonra uzun yıllar Almanya'da hekimlik yaptı. Şiirlerinin yanı sıra Türk ve dünya şiirinden hazırladığı antolojileriyle tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Bir Aşk Hikâyesi*, İst.: Turgay Mtb., 1954; *Hürriyetin Ortasında*, İst.: Baha Mtb., 1957
Derleme: *Türk Edebiyatında Yeniler*, İst.: İstanbul Mtb., 1955; *Atatürk*, (şiir antolojisi) İst.: kendi yayını, 1955-56; *Şiirimiz*, İst.: Şiir, 1956; *Başlangı-*

cından Bugüne Dünya Şiiri, İst.: Yeni Mtb., 1957; *Şiirimizin Cumhuriyeti I*, İst.: İstanbul Mtb., 1958; *Şiirimizin Cumhuriyeti-Yeniler II*, 1958; *Ey Türk Gençliği*, İst.: Şiir, 1961; *Türkçe Hayyam*, İst.: Şiir, 1962; *Şiir Filizleri*, (çocuk şiirleri antolojisi) İst.: Şiir, 1959; *Dünya Şiiri I*, 2 c., İst.: Şiir, 1963; *Dünya Şiiri III*, 1963.

Kaynaklar: M. Uyguner, "Karakan, Hüseyin", *TDEA*, V, 178.

KARAKAŞ, BERRİN *(Konya, 29 Şubat 1975 -)* Öykücü.

Ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. İÜ iletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü mezunu. *Negatif, Kim, Tempo, Milliyet Sanat* dergilerinde çalıştı. İstanbul'da yaşıyor; evli. Öykü, şiir ve yazıları *Çalıntı, İskenderiye Yazıları, Adam Sanat, Adam Öykü* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Öykü: *Sidre*, İst.: Okuyan Us, 2004; *Tül*, İst.: Okuyan Us, 2005.
Roman: *Hayalhane*, İst.: Merkez, 2007.
Kaynaklar: Işık 06, 2002.

KARAKAŞLI, KARİN *(İstanbul, 5 Ekim 1972 -)* Öykücü.

Lilyan Hanım ile Hırayır Nurhan Karakaşlı'nın kızı. Sankt Georg Avusturya Lisesi'ni ve Boğaziçi Üni. Yabancı Diller Yüksek Okulu Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nü bitirdi. Tercüme Konseyi'nde simültane çevirmenlik yaptı; 1996'dan beri *Agos* gazetesinde kültür-sanat sayfası editörü. İstanbul'da yaşıyor; bekâr. İlk öyküsü ("Sis'in Ötesi") 1996'da *Adam Öykü*'de çıktı. *Agos, Varlık* ve *Üçüncü Öyküler* dergilerinde yayımladığı öykülerinde "yaşamın kırılma anlarını" ya da "insanların yüzleşme anlarını", hüzün ve umut dolu şiirsel bir anlatımla yansıtmaya çalıştığı belirtildi.

Ödül: 1994 Gençlik Kitabevi Öykü Yarışması (üçüncülük); 1995 Gençlik Kitabevi Öykü Yarışması (birincilik); *Ay Denizle Buluşunca* ile 1997 Bu Yayınevi Çocuk Edebiyatı Roman Yarışması (mansiyon); 1998 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Başka Dillerin Şarkısı*, İst.: Varlık, 1999; *Can Kırıkları*, İst.: Can, 2002.
Roman: *Müsait Bir Yerde İnebilir miyim?*, İst.: Doğan Kitap, 2005.
Deneme: *Cumba*, İst.: Doğan Kitap, 2009.
Çocuk Romanı: *Ay Denizle Buluşunca*, İst.: Bu, 1997.
Kaynaklar: *BF* (27 Aralık 1999); "Öykü Ödülü: Karin Karakaşlı" (söyleşi), *Varlık*, Ağustos 1998; N. Mete, "Hesaplaşmanın Edebiyatı", *Artı Haber*, 15-21 Ağustos 1998; M. Batmankaya, "Yaşam, Öykülerin Atardamarı", *Cumhuriyet*, 5 Temmuz 1999; B. Öktülmüş, "Yaşamın Kırılma Anları", *Radikal*, 19 Ağustos 1999.

KARAKAYA, MÜŞTEHİR *(Bulanık/Muş, 1 Ocak 1962 -)* Şair, romancı.

M. Taha Arifoğlu imzasını da kullandı. Fatma Hanım ile Molla Arif adıyla tanınan din adamı M. Arif Karakaya'nın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Muş, İstanbul ve Patnos'ta tamamladı; Açık Öğretim Fakültesi'nin İktisat Bölümü'nde okudu. Yayımcılık ve gazetecilik yaptı. *Mavera* ve *Dâvâ* dergilerinde yöneticilik yaptı; *Kardelen* (36 sayı, 1990-94) ve *Hazan* (24 sayı, 1996-98) dergilerini, *Anadolu'nun Sesi* ve *Gündemde Van* gazetelerini çıkardı. TYB, Dünya İslâmi Edebiyatçılar Birliği ve Van Gölü Havzası Gazeteciler Cemiyeti üyesi. Van'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası. İlk şiiri 1986'da *Mavera*'da çıktı. Ürünlerini *Kardelen, Hazan, Seyir* ve *Kitap* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Kerbela Ey Kerbela*, İst.: Objektif, 1989; *Oralarda Bir Yerde Yüreğimi Bırakıp Gelmiştim*, İst.: Kardelen, 1990; *Sayha*, İst., 1993; *Ebced*, Van: kendi yayını, 1995; *Epopeler*, Van: Seyir, 1996; *Kır Çiçeklerinin Ağıtı*, İst.: Beyan, 1997; *Gece Sağanakları*, (Bütün Şiirleri) İst.: Erguvan, 2002; *Yalnızlık Gridir Biraz*, İst.: kendi yayını, 2004.
Roman: *Mazlum Halepçe*, İst.: İslamoğlu, 1991; *Ellerimde Üşüyen Güneş*, İst.: İslamoğlu, 1992; *Yüz Karası*, İst.: İslamoğlu, 1992; *Hüzün Yaprağı*, İst.: İslamoğlu, 1992; *Gecenin Soluğu*, İst.: İslamoğlu, 1992; *Başımız Döndü İnkılaplardan*, İst.: İslamoğlu, 1992; *Ay Karanlıktı*, İst.: İlke, 1993; *Yurdunu Arayan Ölüm*, İst.: İlke, 1994; *Savunma*, İst.: İlke, 1995.
Öykü: *Burada Deniz Vurgun*, İst.: İlke, 1994; *Üç Yağmur Masalı*, İst.: İlke, 1999; *İçinde Eylül Biriktiren Kadın*, İst.: ?, 2003.
Deneme: *Dokunmadan Geçemediğim*, İst.: Kardelen, 1990; *Erguvani Zamanlar*, İst.: ?, 2002.
Çocuk Öyküsü: *Kırmızı Gül*, İst.: Nehir, 1997; *Çocuk, Hüzün ve Ölüm*, İst.: Nehir, 1997; *Ay Böründüğü Gece*, İst.: Nehir, 1997; *Irmak*, İst.: Nehir, 1997; *Düşlerin Kıyısında*, İst.: Nehir, 1997.
Derleme: *Kuşan Ey Yürek*, (Nidai Kuloğlu; M. Sönmez'le) İst., 1989; *Van Şiirlerinden Seçmeler*, (A. Talay'la) Van Belediyesi, 1996.
Kaynaklar: *BF* (13 Temmuz 1999).

KARAKOÇ, ABDURRAHİM *(Ekinözü/Kahramanmaraş, 7 Nisan 1932 -)* Şair.

Fadime Hanım ile çiftçi Ümmet Karakoç'un oğlu. Şair Bahattin Karakoç ağabeyi, şair Ertuğrul Karakoç kardeşidir. İlkokulu Ekinözü [Celâ] köyünde bitirdikten (1944) sonra bir süre marangozluk yaptı. Belediye muhasebeciliğinden emekli oldu (1958-1984). Ankara'nın Sincan ilçesinde kurduğu *Yeni Ufuk, Yeni Düşünce, Yeni Hafta* ve *Gündüz* gazetelerinde yazdı. Şiirlerinden dolayı hakkında pek çok

dava açıldı, beraat etti. Sincan'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk şiiri 1955'te *Engizek* gazetesinde (Elbistan) çıktı. Şiirlerini *Fedai*, *Devlet*, *Töre* ve *Bizim Ocak* dergileriyle çeşitli gazetelerde yayımladı. Yabancılaşma ve gurbet duygularını yansıttığı şiirleri, özellikle, dini, siyasi ve toplumsal sorunları dile getirdiği taşlamalarıyla "âşık tarzı" şiirin temsilcileri arasında yer aldı. Ahmet Kabaklı tarafından, "Halk şiirine derin düşünce ve davayı genişlemesine, derinlemesine sokan şair" olarak değerlendirildi. "Mihriban" ve "Bulduktan Sonra Arama" başta olmak üzere yüzden fazla şiiri şarkı ve türkü formunda bestelendi. "Dava şiirleri" olarak adlandırdığı bazı şiirleri siyasi gruplarca marş haline getirildi.

Yapıtları: Şiir: *Hasan'a Mektuplar*, İzmir: Fedai, 1964; *El Kulakta*, İst.: Maya, 1969; *Haberler Bülteni*, Ank.: Serdengeçti, 1969; *Vur Emri*, Ank.: Töre/Devlet, 1972; *Kan Yazısı*, Ank.: Töre/Devlet, 1977; *Suları Islatamadım*, Ank.: Töre/Devlet, 1980; *Dosta Doğru*, Ank.: Ocak, 1984; *Beşinci Mevsim*, Ank.: Yeni Düşünce, 1986; *Gök Çekimi*, Ank.: Yenisey, 1991; *Akıl Karaya Vurdu*, Ank.: Günalp, 1994; *Yasaklı Rüyalar*, İst.: Alperen, 2000; *Gerdanlık I*, İst.: Alperen, 2000; *Parmak İzi*, İst.: Alperen, 2002; *Gerdanlık II*, İst.: Alperen, 2002.
Deneme: *Düşünce Yazıları*, Ank.: Yeni Düşünce, 1990; *Çobandan Mektuplar*, Ank.: Tema, 1996.
Kaynaklar: *BF* (10 Ekim 1999); Necatigil, *İsimler*, 213; S. K. Tural, "Abdurrahim Karakoç'un Şiiri Etrafında", *Divan*, S. 11 (Eylül 1979); A. Cebeci, "Ülkücü Şair Abdurrahim Karakoç", *Töre*, S. 39-40 (Ağustos-Eylül 1974); "Karakoç, Abdürrahim", *TDEA*, V, 179; *Doğuş Edebiyat* (A. Karakoç özel sayısı), S. 20 (Kasım 1983); *Genç Kardelen* (A. Karakoç özel sayısı), S. 9 (Mayıs-Temmuz-Ağustos 1998).

KARAKOÇ, BAHATTİN *(Ekinözü/Kahramanmaraş, 1930 -)* Şair.

Ekinözülü Âşık Rahmanî mahlasını da kullandı. Fadime Hanım ile çiftçi Ümmet Karakoç'un oğlu. Şair Abdurrahim Karakoç ve Ertuğrul Karakoç'un ağabeyidir. İlkokulu doğduğu köyde okuduktan sonra Adana Düziçi Köy Enstitüsü'nü ve Hasanoğlan (Ankara) Köy Enstitüsü Sağlık Bölümü'nü bitirdi (1949). Uzun yıllar Kahramanmaraş'ta sağlık memuru olarak çalıştı (1949-82). 1982'de kendi isteğiyle emekli oldu.

İlk şiiri 1942'de *Yurt* gazetesinde çıktı. Bu dönemde şiirleri *Köy Postası*, *Genç Kalemler*, *Orkun*, *Tohum*, *Ozan* gibi dergilerde, daha sonra *Varlık*, *Büyük Türkiye*, *Hareket*, *Adımlar*, *Elif*, *Zeren*, *Töre*, *Hisar*, *Türk Edebiyatı*, *Doğuş*, *Nilüfer*, *Milli Kültür*, *Elbistan'ın Sesi*, *Yeni Elbistan*, *Kent Huduteli*, *Ortadoğu*, *Sabah*, *İstiklal*, *Bayrak* gibi çok sayıda dergi ve gazetede yer aldı. Şiirlerinde halk şiiri geleneğinden yararlanmakla birlikte kendine özgü bir biçim geliştirdi, hece ölçüsü ile uyaklı şiirler yazdı; son dönem şiirlerinde modern şiir biçimine doğru bir çizgi izledi. Mistisizmden güncel sorunlara değin uzanan şiirlerinde genel olarak halk şiirinden kaynaklanan duyarlığı, keskinleşen ve derinleşen özünü koruyarak çağdaş bir dinamizmle birleştirdi.

Ödül: 1983 Kayseri Sanatçılar Derneği Yılın Şairi; *Bir Çift Beyaz Kartal* ile 1986 TYB Şiir Ödülü; *Beyaz Dilekçe* ile Türkiye Diyanet Vakfı Münacat Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Şiir: *Mevsimler ve Ötesi*, Elbistan: Gençlik Mtb., 1962; *Seyran*, İst.: Hareket, 1973; *Sevgi Turnaları*, İst.: Türk Edebiyatı, 1975; *Ay Şafağı Çok Çiçek*, Ank.: Ocak, 1982; *Kar Sesi*, Ank.: Ocak, 1983; *Zaman Bir Beyaz Türküdür*, İst.: Orkun, 1984; *İlk Yazda*, İst.: Cönk, 1984; *Bir Çift Beyaz Kartal*, İst.: Cönk, 1986; *Menzil*, Kahramanmaraş: Dolunay, 1991; *Uzaklara Türkü*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1991; *Güneşe Uçmak İstiyorum*, 1993; *Güneşten Öte*, Kahramanmaraş: Dolunay, 1995; *Leylü Nehar Aşk*, Ank.: Diyanet Vakfı, 1997; *Beyaz Dilekçe*, İst.: Beyan, 1998; *Aşk Mektupları*, Ank.: Dolunay, 1999; *Ihlamurlar Çiçek Açtığı Zaman*, İst.: Sıla, 2001; *Sürgün Vezirin Aşk Neşideleri*, Ank.: Dolunay, 2004; *Ben Senin Yusuf'un Olmuşum*, Ank.: Dolunay, 2006.
Derleme: *Şiir Burcunda Çocuk (Güldeste)*, İst.: MEB, 1993; *Dolunay Şiir Güldestesi*, Kahramanmaraş: Dolunay, 1996.
Kaynaklar: M. Kutlu, "Karakoç, Bahattin", *TDEA*, V, 179-180; Işık, 347; Necatigil, *İsimler*, 213; Karaalioğlu, 305; Kurdakul, *Sözlük*, 355.

KARAKOÇ, ERTUĞRUL *(Ekinözü/Kahramanmaraş, 15 Mart 1936 -)* Şair.

Erkan Yaşar imzasını da kullandı. Fadime Hanım ile çiftçi Ümmet Karakoç'un oğlu. Şair Bahattin Karakoç ile Abdurrahim Karakoç ağabeyleridir. İlkokulu Ekinözü'nde, ortaokulu Elbistan'da okudu; Gaziantep İlköğretmen Okulu'nu ve 1962'de Necatibey Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. Hakkâri (1960) ve Gaziantep'te (1963) öğretmenlik, İçel'de Milli Eğitim müdürlüğü yaptı; Milli Eğitim Bakanlığı'nda müfettiş, başmüfettiş olarak çalıştı. *Ozan* dergisini çıkardı (1958-59), *Ede* dergisinin sanat yönetmenliğini yaptı (1965-66). Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. İlk şiiri 1953'te *Alev* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Çaba*,

Dolunay, *Hareket*, *Hisar*, *Türk Edebiyatı* ve *Varlık* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *İlk*, Gaziantep: Kültür ve Sanat, 1956; *Kan Ağrısı*, Gaziantep: Ozan, 1966; *Altay Türküsü*, Gaziantep: Kültür ve Sanat, 1966; *Turnama Ağıt Yakamam*, Ank.: Dolunay, 1988.
Derleme: *Yurt Güzellemesi*, Ank.: MEB, 1998.
Kaynaklar: *BF* (17 Mayıs 1999); "Karakoç, Ertuğrul", *TDEA*, V, 180.

KARAKOÇ, SEZAİ *(Ergani/Diyarbakır, 1933 -)* Şair, düşünce adamı.

Tam adı Mehmet Sezai Karakoç. Mehmed Levendoğlu, Zülküf Canyüce, Sait Yeni, Mehmet C. Güneş, M. Cemil, Mehmet Yasin, Mehmet Yasinoğlu, S. Y., M. B. Y., M. Y. imzalarını da kullandı. I. Dünya Savaşı'nda Ruslara karşı savaşırken esir düşen ve bir süre Kafkasya'da esaret hayatı yaşayan Yasin Efendi ile Emine Hanım'ın oğlu. Ailesi, Ergani'de Levendoğulları adıyla da tanınan bir sipahi soyundan gelmektedir. İlkokulu Ergani'de bitirdi, ortaöğrenimini parasız yatılı olarak okuduğu Maraş Ortaokulu ile Gaziantep Lisesi'nde tamamladı (1950). Aile içinde özellikle babasından öğrendiği dini bilgilerle yetişti. Liseyi bitirdikten sonra babasının ilahiyat, kendisinin ise felsefe öğrenimi yapmak istemesine rağmen, AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde burslu okuma olanağı kazanınca bu okula girdi, 1955'te Maliye Şubesi'nden mezun oldu. Aynı yıl *Şiir Sanatı* adlı bir dergi çıkardı (2 sayı). Maliye müfettiş muavinliği (1956-59) ve Gelirler Genel Müdürlüğü kontrolörlüğü (1959-65) görevlerinde bulundu. Görevi dolayısıyla çeşitli denetleme gezileri sırasında özellikle Orta Anadolu ve Ege bölgesinde birçok yeri yakından görme ve tanıma fırsatı buldu. 1965'te kendi isteğiyle memurluktan ayrıldı.

Yeni İstanbul, *Babıâli'de Sabah* ve *Millî Gazete*'de günlük yazılar yazdı. 1969'da Diriliş Yayınları'nı kurdu. 1971-74 arasında yine Maliye Bakanlığı'nda resmi görev yaptı. 1960'ta *Diriliş* adıyla çıkarmaya başladığı (2 sayı) dergiyi 1966-67 yıllarında 12 sayı, 1969-71'de 16 sayı, Eylül 1974-Şubat 1976 arasında 18 sayı, Mayıs 1976-Ağustos 1978 arasında gazete boyutlarında 60 sayı yayımladı. Ekim 1979'dan itibaren derginin yayımını aralıklarla sürdürdü; 1988'den sonra haftalık dergi olarak çıkardı. 1990'da Diriliş Partisi'ni kurdu ve partinin genel başkanlığını yaptı. Parti faaliyetleri sırasında çeşitli açık hava toplantıları düzenledi ve ilk defa kamuoyunun karşısına çıktı; zaman zaman konferanslar verdi. Diriliş Partisi yeter sayıda il ve ilçede örgüt kuramadığı gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından 1997'de kapatıldı. Karakoç halen İstanbul'da Diriliş Yayınları'nı yönetmekte ve burada sadece kendi kitaplarını yayımlamaktadır.

1950'den sonraki Türk şiirinin önde gelen isimlerinden biri olan Karakoç bir süre adı İkinci Yeni şairleri arasında (hem aynı yıllarda şiirler yayımlaması, hem de biçimsel yönden onlarla birtakım benzerlikler taşıması ve Cemal Süreya ile dostluğu dolayısıyla) anılmış olmakla beraber, gerek şiirinde işlediği temalar, gerekse şiirsel duyarlığa yaklaşımı bakımından onlardan ayrılır.

Çok küçük yaşlarda evde kendi kendine okuma yazma öğrenen Karakoç sonraki yıllarda daha çok babasının etkisi altında yetişmiştir. Yıllar sonra burada yaşadığı bağ bozumları, ramazan aylarının neşesi, kışlar, kar, kitaplar, oruç, namaz ve yakın akrabalarının ölümü arasında geçirdiği çocukluk çağlarını daima güzel bir anı olarak hatırlayacak ve zamanla bu öğeler onun şiirinin temel dokusunu oluşturacaktır. Ortaokul yıllarında çeşitli yerli yazarların yapıtlarını okurken, bir yandan da kendi kendine Farsça ve Fransızca öğrenmeye çalışır. Lise sıralarında ise Batı edebiyatına açılır; Shakespeare'in bütün oyunları ile G. Duhamel'in bazı yapıtlarını, A. Gide'in *Dünya Nimetleri*'ni, Stendhal'in *Kırmızı ve Siyah*'ını, Yakup Kadri'nin M. Proust'tan çevirdiği *Kaybolmuş Zaman Peşinde-Swanların Semtinden*, Dostoyevski'nin *Karamazof Kardeşler*'i ile daha birçok Batı klasiğini bu yıllarda okur.

Lise yıllarında önce belli belirsiz birtakım imgeler çevresinde hece ölçüsüyle başlayan mısra kurma çabaları, okulda çıkarılan duvar gazetesinde yayımlanan ilk şiir denemeleri ve bazı yazılarla bir süre devam eder. İlk şiiri Mehmed Levendoğlu imzasıyla 1949'da *Büyük Doğu* dergisinde çıkar. *Hisar*, *Mülkiye*, *İstanbul*, *Şiir Sanatı*, *Pazar Postası* ve *Soyut* gibi dergilerde şiir ve yazıları yer alır. Bir süre *Büyük Doğu* dergisinin edebiyat sayfasını yönetir (1964).

"Rüzgâr" ve "Yağmur Duası" gibi ilk şiirlerinde, daha çok N. F. Kısakürek ile A. M. Dıranas arasında bir yerde, hece ölçüsüyle kendine özgü bir söyleyiş geliştirmeye çalıştığı dikkati çekmektedir. Daha başka şiirleriyle birlikte, üzerinden yıllar geçtiği halde unu-

tulmayan şiirleri arasında farklı bir yeri olan "Monna Rosa" şiiri de yine bu dönemde ortaya çıkmıştır. Kendisi bunu "Modern bir Leyla ile Mecnun denemesiydi. Bir gencin dilinden anlatılış şeklinde başladı şiir" diye açıklamaktadır. İlk defa Nisan 1952'de okulun düzenlediği bir kır gezisinde okunan ve büyük ilgi gören şiirin birinci bölümü aynı yıl *Hisar* dergisinde yayımlanır. Yıl sonunda ikinci ve üçüncü bölümleri de yazılan şiirin tamamı 1953'te *Mülkiye* dergisinde okuyucunun karşısına çıkar. "Monna Rosa" gerek muhtevası, gerek ifade gücü ve gerekse hece ölçüsüyle başlayıp serbest biçimde devam eden şekliyle Karakoç'un şiir çizgisinde önemli bir başlangıç kabul edilmektedir.

Sezai Karakoç adıyla adeta özdeşleşen "Diriliş" kavramı da, henüz fakültenin son sınıf öğrencisiyken Cezayir Bağımsızlık Savaşı dolayısıyla *Yeni Ay* (1954) dergisinde yayımladığı "Bir Milletin Ba'süba'delmevti" adlı yazı ile doğar. 1956'da annesinin ölümü üzerine şiirlerinde başta ölüm teması olmak üzere diğer çeşitli metafizik temaların yoğunluk kazandığı dikkati çeker. Kendisi de bu dönemi yıllar sonra şu satırlarla hatırlayacaktır: "Annemin ölümü beni çok sarsmıştı. O sıralar ve daha yıllarca yazdığım şiirlerimin teması ölümdür. 'Yoktur Gölgesi Türkiye'de' şiirimi de annemin ölümü duyarlığıyla yazmıştım. Yirmi dört yaşındaydım. Zaten hüzünle dolu olan şiirime bu kez ölümün gölgesi düşmüştü. Metafizik bir havaya bürünmüştü şiirlerim. Fizik ötesini kurcalama psikolojisi son derece yoğunlaşmıştı."

1960'ta kendi kıt olanaklarıyla *Diriliş* adıyla küçük hacimde bir dergi çıkarmaya başladı. Derginin hazırlık dönemini ise kendisi anılarında "Yeni bir nesil gelmişti. Ortam otuz yıl öncesine göre çok değişmişti. Düşünüşte bir yenilenme ve tazelenmeye ihtiyaç vardı. Yeni bir dil ve üslup gerekliydi. Bir süredir daldığım metafizik düşünceler de kendini ifade için beni zorluyordu. Bu fevkalade şartlar içinde doğdu *Diriliş*. Ba'süba'delmevtin karşılığı olarak *Diriliş*'i bulmuştum; Ölümden Sonra Dirilme anlamına..." sözleriyle açıklamaktadır. 1961 yılı ise bütünüyle metafizik duyarlıklarla dolu geçer. 1963 sonlarında bu kez babasının ölümü onu yine oldukça derinden etkileyecektir. 1966'da *Diriliş* dergisini renkli kapaklı ve daha ciddi görünümlü bir dergi halinde yeniden çıkarmaya başlar, ancak bir yıl kadar sonra dergi tekrar kapanmak zorunda kalır.

Karakoç'un şiir çizgisinin esas dönüm noktası 1967'de yayımlanan *Hızırla Kırk Saat*'le başlamaktadır. Onda başlangıçtan beri mevcut mistik ve metafizik öğeler bu kitapla birlikte destansı anlatımla birleşerek bütünüyle dini bir havaya bürünür. Burada ölümü bir kurtuluş ve bir arınma olarak gören Karakoç'un bu yapıtı bazı yönleriyle E. Pound'un "The Cantos"una benzetilmiştir. *Hızırla Kırk Saat*'in bir anlamda devamı kabul edilen, inanç ve imge dünyasının biraz daha zenginleşip derinleştiği *Taha'nın Kitabı*'nda toplumsal kimlik de ön plana çıkmaktadır. Burada, kötülüğün simgesi olan yarasalarla savaşan Taha aynı zamanda "diriliş" imgesi olarak sunulmaktadır. Üçlemenin son kitabını *Gül Muştusu* (1969) oluşturur. Bazı eleştirmenlerin "modern bir gül mesnevisi" olarak gördükleri bu yapıtta gül imgesinin ortaya koyduğu bütün çağrışımlardan yola çıkılarak, gül bir inanç sisteminin simgesi haline getirilir. Şiirlerinde metafizik problemler, Anadolu gelenek ve görenekleri, kent uygarlığının ortaya çıkardığı bunalımlar ve çağdaş Batı şiirinden gelen imgeler bir arada bulunmaktadır. Çağdaşı birçok şairden farklı olarak hiçbir zaman karamsar olmayan Karakoç, hayatta olduğu gibi sanatında da yaşama ve yaşatma sevincine sahip çıkmıştır. Çocukluk yılları Diyarbakır ve Ergani çevresinde geçen Karakoç'un şiirinde bu ortam bir "mutlu çağ", bir çeşit "kayıp cennet" gibi yer almaktadır.

Şiirinde insanı bütün düşünce, duygu ve sezgileriyle veren şair, şiirin insanı soyutlaştırması gerektiği, şiirin bir "nitelikler sanatı" olduğu, şairin de yapıtına insanı sadece bir fon olarak yerleştirebileceği görüşüne yer verir. Özellikle "Şahdamar" ve "Köpük"ten sonra biraz da İkinci Yeni şairleri gibi kapalı bir anlatım biçimine doğru kayan şiirlerinin arka planı oldukça zengin imgeler ve serbest çağrışımlarla yüklüdür. Bir yazısında, "Anlam, yeni şiirde kendi öz fonksiyonunu yitirmiştir. Bir uyurgezerdir, hafızasını kaybetmiştir belki. Gerçi yeni şiir yer yer anlamsızlığı dener. Anlam boşlukları bırakabilir, anlam sıkıntıları çekebilir, ama büsbütün anlamsız şiir düşünülemez" der.

Şiirin içeriği kadar biçiminin de önem taşıdığını belirten şair, yeniliğin şairin özünde olması gerektiğini ve her özün de yeni bir biçimi beraberinde getireceğini söyler. Yeni olmayı, "ölmezlik" kazanan "eskinin sırrını bulmak"

olarak görür ve sanatta yeniliğin esasta geleneğe karşı olmak, hele onu yıkmakla değil, işe onun bıraktığı yerden başlamak, oradan alıp ileri götürmek biçiminde değerlendirir. Esas olarak İslami bir şiir duyarlığına sahip olan Karakoç'un Batılı örnekleri arasında T. S. Eliot ile Ezra Pound gibi isimler sayılmakta, onun şiirinin tamamen yerli bir şiir olduğu kadar, yeni ve modern bir şiir olduğu da vurgulanmaktadır. 1957-58 yıllarında *Şiir Sanatı* ve *Pazar Postası* dergilerinde yazmış olduğu çeşitli yazılarda genel olarak şiirden ne anladığını, yeni Türk şiirini nasıl gördüğünü açıklayan Karakoç "Sanatçı ve Realizm", "Şiirde İnsan" ve "Şiir ve Mantık" adlı yazılarında kendi şiir anlayışının temel ilkelerini de ortaya koymuştur. Kendi kuşağından diğer şairler gibi, dilin şiiri doğurduğu düşüncesine katılmaz; "bizim ülkemizde şaire yetecek olan, şair oluncaya kadar edindiği realite lezzeti değil, kendidir, kendinin nefis, zarif öz benliğidir. Şairin cevheridir kendine yetecek olan" diyerek, şairin esasen kendi kendine yetmesi gerektiğini belirtir.

"Diriliş"i özel olarak kendi sanatı, genel anlamda bütün İslam uygarlığının yeniden kendine gelmesi anlamında geniş ve kapsamlı bir terim olarak temellendiren Karakoç'a göre diriliş, "insanın İslam'da dirilmesi ve İslam'da kurtulması"dır. Anılarında "zaten hayat, insanın süreklice kendini araması değil midir bir bakıma" diyen Karakoç "Diriliş" kavramı çerçevesinde İslam uygarlığını yeniden diriltmeyi ve içinde yaşadığımız çağa bütünüyle yansıtmayı amaçlar. Ayrıca tarihin bütün gerçeklerinin bilinmesi; eski edebiyatın yeni kuşaklar tarafından mutlaka öğrenilmesi; kültür, edebiyat ve bilgi alanında yeni bir diriliş hamlesi yapılması gerektiği görüşündedir. Düşüncelerini ve ideallerini özellikle *Sütun* adlı kitabında dile getirmiştir. Hemen hemen hepsi önce gazete ve dergilerde yayımlanan düşünce yazılarının çoğu kitaplaşmış olup bunların sayısı otuzu bulmuştur. Bu kitaplar arasında *Diriliş Neslinin Âmentüsü*, *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü* ve *İslamın Dirilişi* en çok okunanlardır. Diyarbakır'da bir caddeye "Sezai Karakoç Bulvarı" adı verildi.

Ödül: 1968 Milli Türk Talebe Birliği Millî Hizmet Armağanı; 1970 Sürgündeki Macar Yazarları Gümüş Madalya Ödülü; *Hikâyeler* ile 1982 TYB Yılın Hikâye Ödülü; 1988 TYB Üstün Hizmet Ödülü; 1991 XII. Dünya Şairler Kongresi "World Academy of Art and Culture" Ödülü; 2007 Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Körfez*, İst.: Kül, 1959; *Şahdamar*, İst.: Kül, 1962; *Hızırla Kırk Saat*, İst.: Diriliş, 1967; *Sesler*, İst.: Yağmur, 1968; *Taha'nın Kitabı*, İst.: Diriliş, 1968; *Gül Muştusu*, İst.: Diriliş, 1969; *Şiirler I (Hızırla Kırk Saat)*, İst.: Diriliş; 1974; *Şiirler II (Taha'nın Kitabı-Gül Muştusu)*, İst.: Diriliş, 1974; *Şiirler III (Körfez-Şahdamar-Sesler)*, İst.: Diriliş, 1974; *Şiirler IV (Zamana Adanmış Sözler)*, İst.: Diriliş, 1975; *Şiirler V (Âyinler)*, İst.: Diriliş, 1977; *Şiirler VI (Leyla ile Mecnun)*, İst.: Diriliş, 1980; *Şiirler VII (Ateş Dansı)*, İst.: Diriliş, 1987, *Şiirler VIII (Alınyazısı Saati)*, İst.: Diriliş, 1989; *Şiirler IX-Monna Rosa*, İst.: Diriliş, 1998; *Gün Doğarken*, (toplu şiirleri) İst.: Diriliş, 2000.

Öykü: *Hikâyeler I: Meydan Ortaya Çıktığında*, İst.: Diriliş, 1978; *Hikâyeler II: Portreler*, İst.: Diriliş, 1982.

Oyun: *Piyesler I*, İst.: Diriliş, 1982; *Armağan*, (uyarlama) İst.: Diriliş, 1997.

İnceleme: *Yunus Emre*, İst.: Bedir, 1965; *Mehmed Âkif*, İst.: Yağmur, 1968; *Mevlana*, İst.: Diriliş, 1996.

Deneme: *Edebiyat Yazıları I: Medeniyetin Rüyası, Rüyanın Medeniyeti Şiir*, İst.: Diriliş, 1982; *Edebiyat Yazıları II: Dişimizin Zarı*, İst.: Diriliş, 1986; *Edebiyat Yazıları III: Eğik Ehramlar*, İst.: Diriliş, 1996.

Düşünce: *İslamın Dirilişi*, İst.: Ötüken, 1967; *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü*, İst.: Ötüken, 1967; *İslam*, İst.: Diriliş, 1967; *Dirilişin Çevresinde*, İst.: Diriliş, 1967; *Kıyamet Aşısı*, İst.: Diriliş, 1968; *Mağara ve Işık*, İst.: Diriliş, 1969; *Allah'a İnanmak ve İnsanlık*, İst.: Diriliş, 1970; *Ölümden Sonra Kalkış*, İst.: Diriliş, 1970; *Ruhun Dirilişi*, (*Mağara ve Işık*, *Allah'a İnanmak ve İnsanlık* ile *Ölümden Sonra Kalkış*'ın bir arada basımı) İst.: Diriliş, 1974; *Çağ ve İlham I*, İst.: Diriliş, 1974; *Diriliş Neslinin Âmentüsü*, İst.: Diriliş, 1976; *Yitik Cennet*, İst.: Diriliş, 1976; *Çağ ve İlham II*, İst.: Diriliş, 1977; *İnsanlığın Dirilişi*, İst.: Diriliş, 1977; *Gündönümü*, İst.: Diriliş, 1977; *Çağ ve İlham III*, İst.: Diriliş, 1980; *Makamda*, İst.: Diriliş, 1980; *Diriliş Muştusu*, İst.: Diriliş, 1980; *Gün Saati*, İst.: Diriliş, 1986; *Çağ ve İlham IV*, İst.: Diriliş, 1986; *Düşünceler I*, İst.: Diriliş, 1986; *Fizik Ötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I*, İst.: Diriliş, 1995; *Fizik Ötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi II*, İst.: Diriliş, 1995; *Fizik Ötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III*, İst.: Diriliş, 1995; *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I*, İst.: Diriliş, 1996; *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı II*, İst.: Diriliş, 1996; *Unutuş ve Hatırlayış*, İst.: Diriliş, 1996; *Varolma Savaşı*, İst.: Diriliş, 1997; *Düşünceler II: Kurumlar*, İst.: Diriliş, 1997; *Samanyolunda Ziyafet*, İst.: Diriliş, 2004.

Günlük Yazılar: *Farklar*, İst.: Fatih, 1967; *Sütun*, İst.: Fatih, 1969; *Sur*, İst.: Diriliş, 1975.

Röportaj: *Tarihin Yol Ağzında*, İst.: Diriliş, 1996.

Konferans: *Çıkış Yolu I*, İst.: Diriliş, 2002; *Çıkış Yolu II*, İst.: Diriliş, 2002; *Çıkış Yolu III*, İst.: Diriliş, 2003.

Çeviri: *Üç Kaside*, İst.: Fatih, 1967; *İslamın Şiir Anıtlarından*, (*Üç Kaside*'nin genişletilmiş basımı) İst.: Diriliş, 1976; *Batı Şiirlerinden: Çeviriler*, İst.: Diriliş, 1976; *Çağdaş Batı Düşüncesinden: Çeviriler*, İst.: Diriliş, 1997.

Kaynaklar: Kaplan, *Cumhuriyet* (1975) 356-359; Çankaya, VI, 3642-3643; *Sezai Karakoç: Hayatı, Sanatı, Düşüncesi Üzerine Derleme*, Ank., 1976; Ş. Diclehan, *Sanat ve Düşünce Dünyasında Sezai Karakoç*, İst., 1980; E. Eroğlu, *Sezai Karakoç'un Şiiri*, İst., 1981; ay, "Karakoç, Sezai", *TDEA*, V, 180-182; B. Ayvazoğlu, *İslam Estetiği ve İnsan*, İst., 1989, s. 342-353; A. Kabaklı, *Türk Edebiyatı*, IV, İst., 1991, s. 188-211; *Yedi İklim*, (Sezai Karakoç özel sayısı) S. 44-45 (Kasım-Aralık 1993); B. Ayvazoğlu, *Geleneğin Direnişi*, İst., 1997, s. 202-215; Ş. Beysanoğlu, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının Diyarbakırlı Üç Büyük Şairi: Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Arif, Sezai Karakoç*, Ank., 1997; T. Karataş, *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, İst., 1998; Işık, 348-349; *Ludingirra*, (Sezai Karakoç dosyası) S. 9 (1999), s. 33-95; K. E. Berki, "Sezai Karakoç", *Diyarbakır: Müze Şehir*, (haz. Ş. Beysanoğlu-M. S. Koz-E. N. İşli) İst., 1999, s. 347-357.

KARAKOYUNLU, YILMAZ *(İstanbul, 26 Nisan 1936 -)* Romancı, siyaset adamı.

Öğretmen Melek Hanım ile avukat Zeki Arif Karakoyunlu'nun oğlu. Liseyi Diyarbakır'da okudu (1955); AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi (1960). Bir bankada müfettiş yardımcısı olarak çalışmaya başladı; 1963'te müfettiş oldu. 1966'da Devlet Planlama Teşkilatı'na girdi. 1969'da lisansüstü öğrenimi için ABD'ye gönderildi; doktorasını İÜ'de tamamladı. Sabancı Holding'de, Kanal D televizyonunda, Tekstilbank'ta çalıştı. Daha sonra İstanbul milletvekili olarak Meclis'te görev yaptı. *Sabah* gazetesinde köşe yazıları yazdı. Tiyatro Yazarları Derneği üyesi. Evli ve iki çocuk babası.

İlk romanı *Salkım Hanımın Taneleri*'nde İkinci Dünya Savaşı sırasında İstanbul'daki ticaret sermayesinin el değiştirmesini ve bu süreçteki ahlaki ve kültürel yozlaşmayı; Varlık Vergisi uygulamalarıyla güç durumda kalan azınlıkların dramını işledi. *Üç Aliler Divanı*, Atatürk'e yapılan suikastı, Cumhuriyetçiler ile İttihatçıların hesaplaşmasını ve yeni "Cumhuriyet" anlayışını dile getirdi. *Güz Sancısı*'nda, İstanbul'daki 6-7 Eylül Olayları'nı (1955), Rum, Ermeni, Yahudi azınlıkların ülkelerini terk etmek zorunda kalışlarını kendine özgü üslubuyla roman kurgusu içinde ele aldı. *Çiçekli Mumlar Sokağı* adlı romanında ise Batum'dan İstanbul'a göçen aileler ile kaderleri birleşen Çiçekli Mumlar Sokağı'nın babasız çocuklarını anlattı. Güfteleri ve besteleri de olan Karakoyunlu'nun *Salkım Hanım'ın Taneleri* (yön. T. Giritlioğlu, 1998) ve *Güz Sancısı* (yön. T. Giritlioğlu, 2008) adlı romanları filme çekildi.

Ödül: *Salkım Hanım'ın Taneleri* ile 1990 Yunus Nadi Roman Ödülü; *Üç Aliler Divanı* ile 1991 TYB "En İyi Tarihi Roman" Ödülü; *Güz Sancısı* ile 1992 TYB Roman Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Salkım Hanımın Taneleri*, İst.: Simavi, 1990; *Üç Aliler Divanı*, İst.: Simavi, 1991; *Güz Sancısı*, İst.: Simavi, 1992; *Çiçekli Mumlar Sokağı*, İst.: Doğan Kitap, 1998; *Yorgun Mayıs Kısrakları*, İst.: Doğan Kitap, 2004; *Perize - Ezan Vakti Beethoven*, İst.: Doğan Kitap, 2005.
Öykü: *Mor Çiçekli Natürmort*, İst.: Kent B., 1984; *Mevsimler Eskidi Biraz*, İst.: Doğan Kitap, 2000.
Şiir: *O Hayal Aynasından*, İst.: Türkiye İş Bankası, 1989, *Rubailer*, İst., 1994.
Oyun: *Sokullu (Zirveden Sonra)*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1992; *Önce İnsan*, (Mithat Paşa) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1997; *Kuzguncuklu Fazilet*, (müzikli oyun) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1997.
İnceleme: *Bıçak Sırtında Türkiye*, Ank.: Irmak Mtb., 1996; *Penbe Donlu Köstebek*, İst.: Ümit, 1998; *Yahya Kemal Şarkıları*, İst.: Türk Musikisi Vakfı, 1998; *Parlamenter Bestekârlar*, Ank.: TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu, 1999.

Kaynaklar: Çankaya, VI, 4008-4009; *Kim Kimdir*, 429; Z. Güven, "50 Yıldır Malumat Biriktiriyor", *Hürriyet*, 10 Ekim 1999; U. Aktaş, "Benim Romanlarım Çok Karakterlidir", *E*, S. 13 (Nisan 2000).

KARAKURT, ESAT MAHMUT *(İstanbul, 1902 - İstanbul, 15 Temmuz 1977)* Romancı.

Şûra-yı Devlet üyesi Urfalı Mahmut Nedim Paşa ile Fatma Şerife Hanım'ın oğlu. Kadıköy Sultanisi'nden sonra Diş Hekimliği Okulu'nu (1924) ve İÜ Hukuk Fakültesi'ni (1930) bitirdi. Avukatlık, gazetecilik ve Galatasaray Lisesi'nde Türkçe öğretmenliği yaptı. Milletvekili (1954-60) ve senatör (1961-66) olarak TBMM'de bulundu. Beyin kanaması sonucunda öldü. İstanbul'da Zincirlikuyu Mezarlığı'nda gömülüdür.

İlk yazılarını *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde yayımladı. Mütareke döneminde gazeteci olarak çalışmaya başladı; *Akşam*, *İkdam*, *Cumhuriyet*, *Tasvir*, *Yeni Sabah* gibi gazetelerde romanları, röportajları, gezi yazıları basıldı. Aşk ve serüven romanlarıyla ilgi gördü; pek çoğu sekiz-on kez basıldı. Karakurt'un romanlarındaki erkek kahramanlar yakışıklı, cesur, ödün vermeyen kişiler olarak betimlenmiştir. Edebi değerleri oldukça düşük olan bu

romanların okuyucuları daha çok ortaöğrenim gençleri ve kadınlar olmuştur.

Yapıtlarından *Allahaısmarladık* (yön. S. Ayanoğlu, 1951; yön. N. Saydam, 1966), *Ankara Ekspresi* (yön. A. Arakon, 1952; yön. M. Aslan, 1970), *Son Gece* (yön. S. Ayanoğlu, 1952; yön. M. Ün, 1967), *Vahşi Bir Kız Sevdim* (yön. L. Ö. Akad, 1954; yön. N. Saydam, 1972), *Dağları Bekleyen Kız* (yön. A. Yılmaz, 1955; yön. S. Duru, 1968), *İlk ve Son* (yön. A. Yılmaz, 1955; yön. M. Ün, 1968), *Kadın Severse* (yön. A. Yılmaz, 1955; yön. Ü. Erakalın, 1968), *Çölde Bir İstanbul Kızı* (yön. F. Kenç, 1957), *Ömrümün Tek Gecesi* (yön. Dr. A. Alyanak, 1959; yön. N. Ergün, 1968), *Sokaktan Gelen Kadın* (yön. Dr. A. Alyanak, 1961; yön. A. Aksoy, 1983), *Son Tren* (yön. N. Saydam, 1964), *Kadın İsterse* (yön. N. Saydam, 1965), *Erikler Çiçek Açtı* (yön. N. Ergün, 1968), *Ölünceye Kadar* (yön. S. Önal, 1970), *Bir Kadın Kayboldu* (yön. S. Önal, 1971), *Aldatacağım* (yön. O. Elmas, 1991) filme alındı.

Yapıtları: Roman: *Çölde Bir İstanbul Kızı*, İst.: Sühulet Ktp., 1934; *Dağları Bekleyen Kız*, İst.: Semih Lütfi, 1934; *Allaha Ismarladık*, İst.: Semih Lütfi, 1936; *Ölünceye Kadar*, İst.: Semih Lütfi, 1937; *Son Gece*, İst.: Semih Lütfi, 1938; *Kadın Severse*, 1939; *İlk ve Son*, 1940; *Kocamı Aldatacağım*, İst.: İnkılâp, 1940 (daha sonra *Aldatacağım* adıyla); *Sokaktan Gelen Kadın*, İst.: İnkılâp, 1945; *Ankara Ekspresi*, İst.: İnkılâp, 1946; *Bir Kadın Kayboldu*, İst.: İnkılâp, 1948; *Ömrümün Tek Gecesi*, İst.: İnkılâp, 1949; *Erikler Çiçek Açtı*, İst.: İnkılâp, 1952; *Son Tren*, 1954; *Kadın İsterse*, 1960.
Öykü: *Aşkın Alevleri*, ("Vahşi Bir Kız Sevdim", "Perde Arkasında", "Bir Çılgın", "Çölde Bir Aşk Macerası" adlarında dört büyük öykü) İst.: Akbaba-Papağan Kitaphanesi, 1926.
Kaynaklar: M. Uraz, *Esat Mahmut Karakurt*, 1937; Yazar, 127; Nebioğlu, 380; Necatigil, *İsimler*, 1998; "Karakurt, Esat Mahmut", *TDEA*, V, 183; Hazar, 36-42; Özgüç, III, 12.

KARAKURT, İSMAİL *(Sarıkaya/Yozgat, 1 Ocak 1964 -)* Şair.

Ortaöğrenimini Yozgat ve Kayseri'de gördü. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu (1989). Manisa'da öğretmen; evli, iki oğlu var. İlk şiiri *Aylık Dergi*'de çıktı (1987). Şiir ve yazıları *Albatros, Araf, Dergâh, Hece, Kanat, Kayıtlar* dergilerinde yayımlandı.

Ödül: *Simurg* ile 1992 TYB Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Simurg*, Ank.: MEB, 1992; *Mahrem Mecazlar*, Ank.: Hece, 1999; *Çocukluğum Bir Çocuk*, Ank.: MEB, 2005.
Kaynaklar: tr.wikipedia.org.

KARAKUŞ, HİDAYET *(Yalvaç/Isparta, 6 Eylül 1946 -)* Şair, romancı.

Huriye Hanım ile rençber Hasan Tahsin Karakuş'un oğlu. İlkokulu Yalvaç'ta okudu (1957); Gönen İlköğretmen Okulu (1964) ve Selçuk Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi (1966). Türkçe öğretmenliğini Adana ve Manisa'dan sonra, 1978'den beri İzmir'de sürdürüyor. TRT İzmir Bölge Radyosu için "Ege'yi Yazanlar" adlı programı yaptı (1995-96); pek çok radyo oyunu yazdı. PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İzmir'de yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

Çağrı, *Şölen*, *Ilgaz*, *Forum*, *Varlık*, *Yelken*, *Dönemeç*, *Yarın*, *Somut*, *Yazko Edebiyat*, *Gösteri* ve *Düşlem* dergilerinde yayımladığı şiir ve yazıları, *Cumhuriyet* gazetesinde yayımladığı öykü ve röportajlarıyla tanındı. Daha ilk kitabında, M. Başaran'ın deyişiyle, "sevgiyi, acıyı, direnci, yaşam gerçeklerini, ince bir duyarlıkla, taze imgelerle dile getiren" şiirleriyle dikkat çekti. Toplumsal, siyasal ve kültürel sorunları irdelediği ve sorguladığı romanlarında ele aldığı konuları derinlikli bir dille işledi. Yapıtlarını "toplumcu gerçekçi sanat anlayışıyla yazmaya çalıştığını" belirtti. Şiir ve romanlarının yanı sıra çocuk kitapları ve radyo oyunlarında da başarılı bir çizgi tutturdu.

Ödül: *Yağmurlar Nereye Yağar?* ile 1981 Mehmet Ali Yalçın Roman Ödülü (üçüncülük); *Hangi Leylasın Sen* ile 1982 Nevzat Üstün Şiir Ödülü (başarı); *Uykusu Derin Şehir* ile 1991 Ferit Oğuz Bayır Roman Ödülü; *Sesini Bana Bırak* ile 1993 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü; "Şeyh-i San'an'ın Aşkı" ile 1997 Almanya'nın Sesi Radyosu Türkçe Edebiyat Ödülü Radyo Oyunu Birinciliği; çocuk kitaplarıyla TÖMER Altın Kalem Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Günaydın Gül Yaprağı*, İzmir: Karınca Mtb., 1979; *Kemeraltı Şiirleri*, İst.: Yeni Türkü, 1982; *Hangi Leylasın Sen*, İzmir: Dönemeç, 1986; *Sesini Bana Bırak*, Ank.: Bilgi, 1994; *Ateş Mektupları*, Ank.: Bilgi, 1995; *Konuş Benimle*, Ank.: Bilgi, 1998; *Sancı Sancı*, Ank.: Bilgi, 2001.
Roman: *Yağmurlar Nereye Yağar?*, İst.: May, 1981; *Uykusu Derin Şehir*, İst.: Cem, 1991; *Yalnız Seninle*, Ank.: Bilgi, 2003.
Başlıca Çocuk Kitapları: *Sıska Balıkçı*, İzmir: Dönemeç, 1980; *Alyanaklı Mavi Balon*, İzmir: Bük, 1982; *Can Dede'nin Çocukları*, İzmir: Bük, 1986; *Can Dede'nin Oyuncakları*, İzmir: Bük, 1986; *Bilgisayara Giren Tırtıl*, Ank.: Bilgi, 1994; *Bilgisayar Amca*, Ank.: Bilgi, 1997; *Sevgi Kuşları*, Ank.: Bilgi, 1997; *Akıllı Tavşanlar*, Ank.: Bilgi, 1997; *Dedem*

Çocuk Oldu, Ank.: Bilgi, 1997; *Kuyudaki Asker*, Ank.: Bilgi, 1998; *Serçenin Şiir Defteri*, Ank.: Bilgi, 1998; *Yengeçten Korkan Köpek*, Ank.: Bilgi, 1999; *Yaralı Tavşanın Doktoru*, Ank.: Bilgi, 1999; *Kardan Adam Kaçtı*, Ank.: Bilgi, 2001; *Bir Kedinin Anıları*, Ank.: Bilgi, 2001; *Bilgisayarlı Şapka*, Ank.: Bilgi 2001; *Annemin Mektupları*, Ank.: Bilgi, 2001; *Bahçeden Kovulan Çiçek*, Ank.: Bilgi, 2001; *Sayısal Çocuk*, Ank.: Bilgi, 2007.

Kaynaklar: *BF* (Ekim 1999); Necatigil, *İsimler*, 215; M. Uyguner, "Karakuş, Hidayet", *TDEA*, V, 183-184; Kurdakul, *Sözlük*, 356; İ. Aral Gür, "Günaydın Gül Yaprağı", *Aydınlık*, 29 Mart 1979; H. Şahan, "Kimsesizliğin Şiiri", *Edebiyat Cephesi*, Temmuz 1979; M. Başaran, "Türkçe'nin Güzelliğine Yakışma Eylemi", *Milliyet Sanat*, S. 160 (15 Ocak 1987); D. Sezgin, "Uykusu Derin Şehir Üzerine Hidayet Karakuş'la Söyleşi", *Çağdaş Türk Dili*, Mart 1992; A. Günbaş, "Hidayet Karakuş'la Şiir ve Yaşam Üstüne" (söyleşi), *Dünya Kitap*, S. 83 (Eylül 1998).

KARAL, CEVDET *(Of/Trabzon, 14 Aralık 1967 [nüfus kaydında 1 Mart 1969] -)* Şair.

Vecdet Karla ve Cem Karabudak imzalarını da kullandı. Mukaddes Hanım ile çiftçi Ahmet Karal'ın oğlu. Of İmam-Hatip Lisesi'ni bitirdi; 1986'da İÜ Tıp Fakültesi'nde başladığı öğrenimini Boğaziçi, İstanbul ve Mimar Sinan üniversitelerinin sosyoloji ve psikoloji bölümlerinde sürdürdü; İÜ Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Reklamcılık Programı'ndan mezun oldu. 1993'ten beri reklam sektöründe metin yazarı olarak çalışıyor. Ö. Erdem'le birlikte *Kaşgar* dergisini çıkardı. İstanbul'da yaşıyor; evli.

İlk denemesi 1983'te *Yeni Devir* gazetesinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Argos*, *Yönelişler*, *Dergâh*, *Diriliş*, *Bürde*, *İkindi Yazıları*, *Kelime*, *İpek Dili*, *Kayıtlar*, *Defter*, *Virgül*, *Matbuat*, *Nar* ve *Kaşgar* dergileri ile *Yeni Şafak* gazetesinde yayımladı. H. Ergülen'in değerlendirmesiyle "Cevdet'in şiirinde şaşırtıcı olan bir şey var, seçtiği 'sakin' sözcükler yan yana gelip dize ve iç içe geçip şiir olduklarında, bu 'sakinlik'ten beklenmeyecek yoğunlukta bir 'isyan' olup çıkıyorlar."

Yapıtları: Şiir: *Horozlu Ayna ve Ölüm*, İst.: Kaknüs, 1998; *Hilkatin İlk Günleri*, İst.: Kaknüs, 2006.

Kaynaklar: *BF* (10 Eylül 1999); H. Ergülen, "İçten Yanmalı Bir Şiir", *Varlık*, S. 1104 (Eylül 1999).

KARAOSMANOĞLU, ÜLKÜ *(Tekirdağ, 7 Şubat 1955 -)* Romancı.

Tam adı Ülkü Sever Karaosmanoğlu. Öğretmen Fatma Hanım ile öğretmen Süleyman Üstün'ün kızı. Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu'nu üçüncü sınıfta terk etti. *Yazko Somut*, *Sanat Olayı*, *Bakış* ve *Cönk* dergilerinde yöneticilik, TRT-2'de yayınlanan "Cumhuriyete Kanat Gerenler" belgeselinde editörlük (1996-97), "Ondan Sonra" ve "Gündemde Sanat Var" programlarında metin yazarlığı yaptı. 1998'den itibaren TV 8'de program müdürü olarak çalıştı. Bersay/Kesişim Dergi Grubu yayın yönetmeni. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk annesi. 1976'da *Politika* gazetesinde yazmaya başladı. Yazılarını *Sanat Olayı*, *Bakış*, *Cönk* ve *Varlık* dergilerinde yayımladı. Bazı senaryoları filme çekildi: "Aşkın İlk Yarısı" (yön. H. Karakaş, 1987), "Bir Kadın Düşmanı" (R. N. Güntekin'in romanından uyarlama; yön. H. Karakaş, 1991), "Senin İçin Bir Kadeh" (yön. B. İlhan, 1993), "Sokaktaki Adam" (A. İlhan'ın romanından, A. İlhan'la birlikte; yön. B. İlhan, 1995), "Kayıkçı" (M. Belgin'in öyküsünden, M. Belgin'le birlikte; yön. B. İlhan, 1999).

Ödül: "Cumhuriyete Kanat Gerenler" belgeseli ile 1997 Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Ödülü (bütün ekibe).

Yapıtları: Roman: *İsyanın Bin Yüzü*, Ank.: Bilgi, 1993; *Sus*, Ank.: Bilgi, 1997.

Kaynaklar: *BF* (Mayıs 1999); Özgüç, II, 286; III, 14, 72, 114.

KARAOSMANOĞLU, YAKUP KADRİ *(Kahire, 1889 - Ankara, 13 Aralık 1974)* Öykücü, romancı, gazeteci, siyaset adamı.

Manisa ve çevresinde adı daha çok 17. yy sonlarında duyulmaya başlanan ve zaman zaman bazı siyasi olaylara da karışan Karaosmanoğulları ailesinden gelen Abdülkadir Bey ile Mısır Hıdivi İsmail Paşa'nın saray halkından İkbal Hanım'ın oğludur. Çocukluğu, bir rüya ve efsane ülkesi olarak hatırladığı Mısır'da, Kahire'de geçti. Altı yaşlarında iken ailesiyle birlikte asıl memleketleri olan Manisa'ya döndü. İlköğrenimini Manisa'da Feyziye İptidai Mektebi'nde yaptı; rüştiyeyi de yine Manisa'da bitirdi. Aile daha sonra Manisa'dan İzmir'e taşınınca, orada bir süre idadiye devam etti (1903). Edebiyata ilgisi on dört yaşında başladı. İzmir'de aralarında Şahabettin Süleyman, Ömer Seyfettin, Baha Tevfik ve Memduh Süleyman'ın da bulunduğu genç bir edebiyatçı grubuyla tanıştı; onların toplandıkları Askeri Kıraathane'ye devam etti.

İlkokulda okuduğu macera romanlarından sonra, önce Ahmet Mithat Efendi'nin romanlarından, daha sonra Muallim Naci, Recaiza-

de Ekrem, Abdülhak Hâmit ve Mehmet Celal gibi dönemin tanınmış şairlerinden zevk almaya başladı. Yine arkadaşlarının özendirmesiyle bir yandan da Servet-i Fünun şair ve yazarlarıyla bazı Fransız yazarlarını okudu. Bir yazısında İzmir günlerini şöyle anlatmaktadır: "Baha Tevfik, Şahabeddin Süleyman ve ben birbirimizden hiç ayrılmaz, coşkun bir şiir meczubu idik. İzmir Askeri Kıraathanesi ve Kemeraltı'nda Giritli Ali Efendi'nin kütüphanesi her günkü içtima yerimizdi. Baha Tevfik müstehzî ve reybî, Şahabeddin Süleyman coşkun ve gürültücü, ben utangaç ve sükûtî, akşam üstü mektepten çıkar çıkmaz koltuğumuz altında bir yığın kitap, bizi bekleyen genç zabit Ömer Seyfeddin ile görüşmeğe giderdik."

Ancak Yakup Kadri babasının ani ölümü ve ailenin tekrar Mısır'a dönmek zorunda kalması üzerine idadiyi bitiremeden İzmir'den ayrıldı (1905). Aile dostlarından birinin aracılığıyla İskenderiye'de Fransızca öğretim veren Frère'ler Mektebi'ne kaydoldu (1906); bir süre de İsviçre Lisesi'ne devam etti. Anadolu'dan Mısır'a dönüş onun hayatında olumlu etkiler yaptı, özellikle duygusal kişiliğinin gelişmesinde yararlı oldu. Nil nehriyle ilgili olarak dinlediği efsaneler, Kahire yakınlarındaki efsanevi anıtlar muhayyilesini geliştirirken bir yandan da onu romantizme sürükledi. Gençlik yıllarına ait ürünü olan *Bir Serencam*'da, Mısır'da geçirdiği günlerin büyük izleri görülecektir.

Frère'lerde öğrendiği Fransızca ile Fransız şair ve romancıları, özellikle P. Bourget, G. Flaubert, G. de Maupassant, A. Daudet'yi ve H. İbsen'i okudu. Ayrıca edebiyat ve düşünce alanında bazı ciddi konularla da ilgilendi. Yine bu dönemde Montesquieu'nün *L'Esprit des Lois*'sını çevirmeye kalkıştığı gibi, Gustave le Bone'u ve Max Nordau'yu tanıma fırsatı buldu.

1908 başlarında, II. Meşrutiyet'in ilanından kısa bir süre önce yine ailesiyle birlikte bu sefer İstanbul'a gitti ve burada Hukuk Mektebi'ne kaydoldu. İstanbul'u daha önceleri Halit Ziya'nın romanlarından tanıyan Yakup Kadri burada İzmir günlerinden arkadaşı Şahabettin Süleyman aracılığıyla edebiyat dünyasına ilk adımlarını attı. İstanbul'da tanıdığı edebiyatçılar arasında Refik Halit ve Faik Âli de bulunuyordu. Bir süre sonra Fecr-i Ati topluluğuna katıldı. 1916'da tedavi için İsviçre'ye gitti, üç yıl kadar orada kaldı. Mütareke döneminde *İkdam* gazetesinde yazdığı siyasi nitelikli yazılarıyla Anadolu'da Mustafa Kemal'in önderliğinde başlayan Milli Mücadele hareketini büyük bir heyecanla destekledi. Mustafa Kemal'in daveti üzerine 1921'de Ankara'ya gitti. Tetkik-i Mezalim Komisyonu'nda görevli olarak Halide Edip, Falih Rıfkı ve Mehmet Asım'la birlikte bütün Batı Anadolu'yu dolaştı, Yunan zulmüne uğramış halkın acı ve ıstıraplarına yakından tanık oldu. Cumhuriyet'in ilanından sonra Mardin (1923-31) ve Manisa (1931-34) milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı. 1926'da ikinci kez yine tedavi amacıyla İsviçre'ye gitti.

Milletvekili iken Şevket Süreyya (Aydemir), Burhan Asaf (Belge), İsmail Hüsrev (Tökin) ve Vedat Nedim (Tör) ile birlikte *Kadro* dergisini çıkardı (1932). Yayın politikası hükümet tarafından iyi karşılanmayan dergi iki yıl sonra kapanınca, Yakup Kadri Tiran elçiliğine atandı (1934). Daha sonra sırasıyla Prag (1935), Lahey (1939), Bern (1942, 1951) ve Tahran elçiliklerinde görev yaptı. 1960 ihtilalinden sonra Kurucu Meclis üyesi oldu; 1961-65 döneminde yeniden Manisa milletvekili seçildi. 1962'de, Atatürk ilkelerine ters düşüldüğünü ileri sürerek CHP'den ayrıldı; 1965'te politikadan tamamen uzaklaştı. Bu arada *Ulus* gazetesinde başyazarlık yaptı. Son görevi Anadolu Ajansı yönetim kurulu başkanlığı oldu. Ankara'da öldü, İstanbul Beşiktaş'ta Yahya Efendi Dergâhı Kabristanı'na gömüldü.

İlk edebiyat zevkini çocukluk günlerinde annesinden dinlediği aşk ve macera romanlarından edinmiş olduğunu söyleyen Yakup Kadri, II. Meşrutiyet'i izleyen yıllarda yazı hayatına atılmış; Türkiye'de İttihat ve Terakki, Mütareke, Milli Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerinde yaşanan hemen hemen bütün siyasal ve toplumsal değişmelere tanık olmuştur.

Şahabettin Süleyman'la birlikte çıkardıkları *Ümit* adlı dergide ilk öykü denemeleriyle bazı yazıları yayımlanan Yakup Kadri, aynı günlerde *Resimli Kitap*'ta da İbsen'in *Hortlaklar*'ına nazire olarak yazdığı "Nirvana" adlı oyununun yayımlanmasıyla edebiyat dünyasına ilk adımlarını attı. II. Meşrutiyet'i izleyen günlerde birçoğu *Servet-i Fünun* dergisinde yazan ve varlıklarını ortaya koyabilmek için, kendilerinden önceki Servet-i Fünun şair ve yazarlarını ağır bir dille eleştiren gençler (Müfit Ratip, Refik Halit, Faik Âli, Şahabettin Süleyman) arasına katıldı ve bu gençlerin oluşturduğu "Fecr-i Ati" edebi topluluğu için-

de yer aldı. Amaçlarını *Servet-i Fünun*'da (No. 977, Şubat 1910) yayımladıkları bir bildiri ile açıklayan Fecr-i Ati topluluğu mensupları, ağır bir dille eleştirdikleri Servet-i Fünuncular'dan pek de farklı ve yeni bir edebi anlayış ortaya koyamadılar. Daha acemice denemeler yazma döneminde olan Yakup Kadri arkadaşlarının önayak olmasıyla bu topluluğa katılmışsa da, henüz durulmuş bir sanat anlayışı yoktu. Buna karşın Fecr-i Ati topluluğuna yöneltilen bütün eleştirilere cevap vermek, hatta topluluğun bir slogan halinde benimsediği "Sanat şahsi ve muhteremdir!" görüşünü savunmak ona düştü. Bir yandan kendilerine yöneltilen eleştirilere cevaplar vermeye çalışırken, bir yandan da *Servet-i Fünun*'da küçük öykülerini yayımlıyordu. Bu öykülerinde yer yer gerçekçi, yer yer romantik bir havada görünen yazar, zaman zaman yalın, bazen de sanatkârane bir üslupla dikkati çekiyordu. Onun bu ilk öykülerinde daha çok Maupassant ile İbsen etkisi açıkça görülmektedir.

Yazar çoğu birer deneme niteliğindeki sanatkârane düzyazılarını da yine bu sırada yayımlar. "Miss Chalfrin'in Albümü" adlı denemeleri bu yılların ürünüdür. Yakup Kadri'nin 1913'te *Bir Serencam* adıyla yayımlanan ilk öykülerinin Mısır, Batı Anadolu ve İstanbul'a ilişkin gözlemlerin ve romantik duyguların ürünü olduğu üzerinde durulmuştur. Onun, sanatı biricik amaç olarak görmesi, yeni arayışları 1911'e, Balkan Savaşı'na kadar devam eder. Bu savaşın oluşturduğu dehşet tablosunun onda sanatın toplum hizmetinde kullanılması gerektiği yönünde bir değişime yol açtığı görülür: "Ne vakit ki Çatalca önüne dayanan düşman toplarının sesini ta yatağımın içinden işitmeye başladım, hisseder gibi oldum ki, hayatta benim yaptığım mücadeleden daha mühimleri vardı. Balkan Harbi'ni daha bir sürü felaketler takip etti. Ben gene 'Sanat şahsi ve muhteremdir' diyordum. Fakat onun yanı başında hiç değilse onun kadar şahsi ve muhterem başka şeyler olabileceğini de düşünmeye başladım." Bu günlerden sonra Yakup Kadri toplum meseleleri üzerinde daha çok durmaya, sanatını bu yönde kullanmaya başlayacaktır.

Bu sırada *Peyam* gazetesinde daha çok, günün, üzerinde en çok konuşulan konularından kadın sorunu çevresinde yazılar yazan Yakup Kadri, bu yazılarında biraz tutucu bir bakış açısıyla kadını daha çok bir sanat eseri olarak ele alma eğiliminde görülmüştür. Yine aynı günlerde *Peyam-ı Edebi*'de yayımlanan yazılarında ise Tevrat'taki anlatım tarzını andırır bir üslup dikkati çekmektedir.

Henüz bir arayış döneminde olan Yakup Kadri o günlerde araştırmalarını edebiyatın asıl kaynaklarına doğru yöneltir ve burada eski Yunan edebiyatıyla karşılaşır. Hele Homeros'u okuyunca, o zamana kadar okudukları ona tamamen anlamsız görünür. Bunun üzerine Yahya Kemal'le birlikte ortak Akdeniz uygarlığı düşüncesinden hareket ederek Nev-Yunanilik adını verdikleri yeni bir akım oluşturmaya kalkışırsa da, görüş ve düşüncelerini dönemin sanat ve edebiyat çevrelerinde kabul ettiremediği gibi, birçok sert eleştiriyle de karşılaşır.

Yakup Kadri, biraz da içinde yaşadığı toplumun geçirmekte olduğu siyasal ve toplumsal değişimlerin etkisiyle, 1916'dan başlayarak *İkdam* gazetesinde yayımladığı yeni öykülerinde, Türkiye'nin sorunlarıyla birlikte gerçek hayatla ilgili çeşitli konuları ele almaya başlayacaktır. Bu öykülerin büyük bir bölümünde, sürmekte olan savaşlara ve bu savaşların ortaya çıkardığı bireysel ve toplumsal çöküntülere yer verildiği görülmektedir.

1918'de Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra İstanbul'da toplumsal hayat ve düşünceler büyük ölçüde değişmiş, bir kısım aydınlar en güç koşullarda bile yine de bir kurtuluş ümidinin bulunduğuna inanırken, bazıları büyük bir şaşkınlık ve kararsızlık içine düşmüştü. Bu sırada *İkdam*'da çalışan Yakup Kadri *Yeni Mecmua*'da, var olan toplumsal durumla pek ilgisi bulunmayan "Erenlerin Bağından" adlı düzyazı parçalarını yayımlıyordu (1918-19). *İkdam*'daki yazıları 1923'e kadar sürdü. Memleketin bu karanlık günlerinde biraz da mizacından kaynaklanan kötümserliğinin, onu aşırı bir mistisizme sürüklediği de ileri sürülmüştür. Bununla birlikte aynı günlerde gerek İstanbul hayatına dair yazdığı bazı öykülerde, gerekse Anadolu'da başlayan Milli Mücadele üzerine yazdığı öykülerinde, yavaş yavaş da olsa bireycilikten kurtulmaya ve giderek toplumsal konulara eğilmeye başladığı görülür.

Yakup Kadri bir yandan *İkdam*'da bir gazeteci olarak çalışırken, bir yandan da asıl önemli yapıtlarını, romanlarını yazmaya başlar. 1920'de önce *İkdam*'da tefrika halinde yayımlanan *Kiralık Konak* romanında üç kuşak arasındaki görüş, yaşayış ve anlayış farklılıklarını bütün ayrıntılarıyla ele alıp eleştirir. Esas

olarak, Osmanlı Devleti'nin yıkılışı sırasında, toplumu meydana getiren en küçük birim olan aileyi işleyen yazar, aynı konakta yaşayan üç kuşak, Naim Efendi, kızı ve damadı Servet ile torunları Seniha ve Cemil'in çevresinde, toplumun bozulmasını ve ahlaki bakımdan çöküşünü anlatır. Sağlam kurgusu, kişilerin yetkin bir biçimde işlenişi ve çözümlemelerinin ölçülülüğü ile *Kiralık Konak* yazarın ve Türk edebiyatının en başarılı yapıtlarından biri kabul edilmiştir. Kendisiyle yapılan bir konuşmada "En fazla tercih ettiğim roman hiç okunmamış olan *Kiralık Konak*'tır. Çünkü *Kiralık Konak*, tasvir nokta-i nazarından benim en az kusurlu olan eserimdir" demektedir.

Yakup Kadri *Kiralık Konak*'tan sonra, kamuoyunda büyük yankılar uyandıran *Nur Baba*'yı yayımlar (1922). Önce *Akşam* gazetesinde tefrika edilen roman, "Bektaşi sırrı"nın ifşa edildiği gerekçesiyle birçok eleştiriye hedef olmuş, ancak yazar bütün eleştirilere bıkıp usanmadan gerekli cevapları vermiştir. Yazar ikinci baskının başına koyduğu açıklamada, son zamanlarda gerçek kimliğini kaybeden İstanbul'da bir Bektaşi tekkesinde geçen olaylardan hareket ettiğini belirtmiş ve bu tarikatın dejenere oluşu karşısında duyarsız kalmadığı için bu romanı yazma ihtiyacı duyduğunu açıklamıştır. Konusu eleştirilmekle birlikte, bazı gelenek ve göreneklerin betimi, karakterlerin canlandırılışı ve mistik bir aşkın başarıyla öykülenmesi romanın güçlü bir sanat yanı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yönleriyle *Nur Baba*, Türk edebiyatının önemli yapıtlarından biri olma özelliğini hâlâ korumaktadır.

1923-25 arasında *Hâkimiyet-i Milliye* ile *Cumhuriyet* gazetelerinde daha çok siyasi yazılar yazan Yakup Kadri 1926'dan sonra yine tedavi amacıyla İsviçre'ye gider; buradan *Milliyet* gazetesine gönderdiği yazılarla "Alp Dağlarından" dizisini oluşturur. Yakup Kadri'nin üçüncü romanı *Hüküm Gecesi* 1927'de önce *Milliyet*'te tefrika edilir. Romanda II. Meşrutiyet'in ilanından sonraki günlerde İttihat ve Terakki ile Hürriyet ve İtilaf fırkaları arasındaki görüş ayrılıkları ve kavgalardan hareket eden yazar, romanın birinci derecedeki kahramanı Ahmet Kerim'in ağzından biraz da kendi düşüncelerini ortaya koyma fırsatı bulur.

Yakup Kadri, *Hüküm Gecesi*'nden sonra, bu defa işgal altındaki İstanbul'u, daha doğrusu düşmanla işbirliği halindeki bazı çevrelerin içine düştüğü yozlaşma ve ahlaki çöküşü anlattığı *Sodom ve Gomore*'yi yayımlar (1928). Romanda yazar, işgal altındaki İstanbul'u, Kutsal Kitap'ta geçen Tanrı'nın gazabına uğramış Filistin'deki tarihi Sodom ve Gomore şehirlerine benzetmiş ve şehrin ahlaken çökmüş çevrelerini eleştirmiştir.

Yakup Kadri 1932'de politikada devletçiliği, sanatta inkılapçılığı ve gerçekçiliği savunan *Kadro* dergisinin kurucuları arasında yer alır. Derginin hemen hemen her sayısında sanat ve edebiyat üzerine yazıları yayımlanan Yakup Kadri'nin, bu yazılarında Fecr-i Ati günlerinin sanat anlayışından bir hayli uzaklaştığı dikkati çeker. Milli Mücadele sırasındaki gözlem ve izlenimleri sonucu yazmaya karar verdiği, ancak çeşitli sebeplerle yayımı ertelenen *Yaban* romanı da, yazarın yeni bir sanat anlayışı ve dünya görüşünü benimsediği *Kadro*'nun çıktığı günlerde kaleme alınır (1932). Yayımlandığı günlerde çeşitli eleştirilere hedef olan romanda, İstanbullu bir aydın olan Ahmed Celal'in gözüyle Kurtuluş Savaşı sırasında Porsuk Irmağı yakınlarındaki bir Orta Anadolu köyünde yaşanan olaylar anlatılmaktadır; ama bunlar, 1920'li yılların gerçekliğinden çok, Anadolu köyünü ve köylüsünü inkılapların arkasından ve Ankara'dan görmeye çalışan Kadrocu Yakup Kadri'nin gözüyledir. Roman, Ahmed Celal'in tuttuğu günlükler biçiminde yazılmıştır. Gerek Milli Mücadele günlerinde, gerekse daha sonraki yıllarda halk ile aydınlar arasında var olan uzaklığın gerçekçi biçimde anlatıldığı romanda, romancının gerçeklerden çok kafasındaki düşünceleri bir romanın gerektirdiği biçim ve yapının ötesinde bir makale havasında ele alması eleştirilerin kaynağını oluşturmuştur. Eleştiriler karşısında ikinci baskının başına 1920'lerde yazdığı "Barbarların Yaktığı Köyler Ahalisine" adlı yazısını koyan yazar, o günden *Yaban*'ın yayımlandığı tarihe kadar Anadolu'da pek fazla bir şey değişmediğini, aslında kendi görüşlerinin de pek farklı olmadığını belirtmiştir. Milli Mücadele yıllarının Anadolu köyünü ve köylüsünü bütün gerçekliğiyle yansıtmadığı iddialarına rağmen *Yaban*, Türk okuyucusunun ilgisini çekmiş, yayımlandığı tarihten kısa bir süre sonra Almanca ve İtalyancaya çevrilmiş, ayrıca 1942'de CHP Roman Mükâfatı'nda ikincilik ödülü almıştır.

Dikkatle bakıldığı zaman Yakup Kadri'nin Tanzimat'tan başlayarak kendi zamanına kadar Türk toplumunda yaşanan belli başlı siyasal ve toplumsal olayları büyük bir roman

zincirinin halkaları halinde sırayla ortaya koymak istediği anlaşılmaktadır; bu çerçevede *Yaban*'ı *Ankara* romanı izler. Cumhuriyet'in onuncu yıldönümünün hemen ardından yayımlanan *Ankara*'da, savaş günlerinden başlayarak Cumhuriyet döneminin Ankara'sı ve bu on yıl süresince düşüncelerdeki değişimlerle birlikte inkılapların uygulamadaki başarı ve başarısızlıkları ele alınır. Romanın sonlarında gelecekteki Türkiye'nin mutlu bir tablosunu çizen yazar, bu tablo ortasında Ankara'nın da "danslı, süslü püslü, gramafonlu, radyolu evleriyle Yenişehir Ankarası değil, müzeleriyle, stadyumlarıyla, laboratuvarlarıyla, hastaneleriyle ve diğer müesseseleriyle hakiki bir Avrupa Ankarası" olması gereği üzerinde durur.

17 Ağustos 1934'te Moskova'da toplanan Edebiyat Kongresi'ne katılan Yakup Kadri, orada, I. Dünya Savaşı sonrasında değişen toplumsal yapının edebiyat anlayışlarına getirmiş olduğu yenilikler üzerinde durmuştur.

1938'de yayımlanan *Bir Sürgün* romanında I. Dünya Savaşı sırasında daha yakından tanıma fırsatı bulduğu Batı uygarlığının arkasındaki çürük ve değersiz yanları anlatmaya çalışmıştır.

Son romanlarından biri olan *Panorama*'da ise *Ankara* romanından sonraki inkılap hareketlerinin bir bilançosunu yapmaya çalışır; roman bir bakıma 1933-53 arasının geniş bir tablosu niteliğindedir.

İlk yazı denemelerini tiyatro türünde yapan Yakup Kadri, H. İbsen ve Maeterlinck etkisi altında birkaç oyun kaleme aldıktan sonra düzyazı şiir tarzına yönelmiştir. Özellikle Nev-Yunanilik anlayışını benimsediği sırada yazdığı düzyazı şiirlerinde eski çağlara duymuş olduğu özlem dikkati çekmektedir.

Yıllarca süren gazetecilik hayatında büyük bir bölümü gündelik olaylar ve günün politik sorunlarıyla, bir bölümü de sanat ve edebiyatla ilgili makaleler yazan Yakup Kadri'nin bu yazıları *İkdam*, *Peyam*, *Hâkimiyet-i Milliye*, *Cumhuriyet*, *Milliyet* ve *Vatan* gazeteleriyle *Servet-i Fünun*, *Yeni Mecmua*, *Rübap*, *Peyam-ı Edebi*, *Dergâh*, *Muhit*, *Türk Yurdu*, *Varlık* ve *Kadro* dergilerinde yayımlanmış, çok az bir bölümü dışında çoğu kitap haline gelmemiştir.

Türk edebiyatı tarihinde daha çok romanları dolayısıyla üzerinde durulan Yakup Kadri'nin yapıtları, bütünüyle Türk toplumunun Tanzimat'tan Cumhuriyet'e, Cumhuriyet'ten de çok partili rejime geçişe kadar yaşamış olduğu deneyimleri hikâye etmektedir. Aralarında kronolojik zaman sıralaması kadar, zihniyet itibariyle de bağlar bulunan romanları bütünüyle bu dönemin bir tür panoraması niteliğindedir.

Yapıtlarından *Nur Baba* ("Boğaziçi Esrarı" adıyla, yön M. Ertuğrul, 1922) ve *Yaban* (yön. N. Durak, 1996) filme alındı.

Yapıtları: Roman: *Kiralık Konak*, İst.: Dergâh Mecmuası, 1338/1922; *Nur Baba*, İst.: Akşam Mtb., 1338/1922; *Hüküm Gecesi*, İst.: Milliyet Mtb., 1927; *Sodom ve Gomore*, İst.: Hamit Mtb., 1928; *Yaban*, İst.: Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, 1932; *Ankara*, Ank.: Akba, 1934; *Bir Sürgün*, 1937; *Panorama I*, 1953; *Panorama II*, 1954; *Hep O Şarkı*, İst.: Varlık, 1956.
Düzyazı Şiir: *Erenlerin Bağından*, İst.: Dergâh Mecmuası, 1338/1922; *Okun Ucundan (Erenlerin Bağından-Kadınlık ve Kadınlarımız ve Diğer Nesirleri)*, İst.: Remzi, 1940.
Öykü: *Bir Serencam*, İst.: Hilal Mtb., 1330/1913; *Rahmet*, İst.: Dergâh Mecmuası, 1338/1922; *Milli Savaş Hikâyeleri*, İst.: Varlık, 1947.
Anı: *Zoraki Diplomat*, İst.: İnkılâp, 1955; *Anamın Kitabı*, İst.: Varlık, 1957; *Vatan Yolunda: Milli Mücadele Hatıraları*, İst.: Selek, 1958; *Politikada 45 Yıl*, Ank.: Bilgi, 1968; *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları*, Ank.: Bilgi, 1969.
Makale: *İzmir'den Bursa'ya*, (H. Edip, F. Rıfkı ve M. Asım ile) 1922; *Kadınlık ve Kadınlarımız*, İst.: Orhaniye Mtb., 1339/1923; *Seçme Yazılar*, (F. Rıfkı ve R. Eşref ile) 1928; *Ergenekon*, I, II, İst.: Hamit Mtb., 1929; *Alp Dağlarından ve Miss Chalfrin'in Albümünden*, İst.: Remzi, 1942.
Monografi: *Ahmet Haşim*, Ank.: Hâkimiyet-i Milliye Mtb., 1934, *Atatürk*, İst.: Remzi, 1946.
Mektup: *Yakup Kadri'den Hasan-Âli Yücel'e Mektuplar*, (haz. C. Yücel-Eronat) İst.: YKY, 1996.
Oyun: *Tiyatro Eserleri*, (haz. N. Akı) 2. bas., İst.: İletişim, 1991.
Çeviri: *Geçmiş Zaman Peşinde-Swann'ların Semtinden* (M. Proust), 1942.

Kaynaklar: İsmail Hikmet (Ertaylan), *Türk Edebiyatı Tarihi*, Bakû, 1926, c. III, s. 29-37; A. F. Oğuzkan, *Yakup Kadri Karaosmanoğlu*, İst., 1954; N. Akı, *Yakup Kadri Karaosmanoğlu (İnsan, Eser, Fikir, Üslup)*, İst., 1960; Banarlı, *RTET*, II, 1202-1205; Fethi Naci, *Türkiye'de Roman*, 141-144; Moran, I, 151-169, 170-184; İ. Enginün, "Yakup Kadri ve Halide Edib", "Milli Mücadele Edebiyatında Yakup Kadri Karaosmanoğlu", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İst., 1983, s. 15-41, 209-248; N. Z. Bakırcıoğlu, *Başlangıcından Günümüze Türk Romanı*, İst., 1983, s. 135-145; Ş. Aktaş, *Yakup Kadri Karaosmanoğlu*, Ank., 1987; *Doğumunun 100. Yılında Yakup Kadri Karaosmanoğlu*, MÜ Fen-Edebiyat Fakültesi, İst., 1989; A. Oktay, *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950*, Ank., 1993, s. 925-955; Fethi Naci, *40 Yılda 40 Roman*, İst., 1994, s. 40-56; O. Okay, "Türk Romanında Köy Gerçeği ve Yaban", *Yedi İklim*, Ekim 1995, s. 5-10; İ. Enginün, "Karaosmanoğlu, Yakup Kadri", *TDEA*, V, 185-189; A. Uçman, "Karaosmanoğlu, Yakup Kadri", *YYOA*, II, 13-14; Özgüç, I, 26; III, 139.

KARAS, NURSEN *(Burhaniye, 20 Mart 1938 -)* Öykücü.

Tam adı Hacer Nursen Karas. Nursen Karas AK imzasını da kullandı. Banka memuru Ayşe Sıdıka Hanım ile yargıç Abdülkadir Karas'ın kızı. *Ceride-i Havadis*'in sahibi ve başyazarı Mehmet Nuri Efendi annesinin dedesidir. İlkokulu Düzce'de, ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. Yapı ve Kredi Bankası'nda (1954-59) şef yardımcılığı, maliye memurluğu (1963-65), *Varlık* dergisinde düzeltmenlik (1965-67), Osmanlı Bankası'nda (1967-84) şef yardımcılığı yaptı. Osmanlı Bankası'ndan emekli oldu. Fotoğraf sergileri açtı; "Vitamin mi, Zehir mi?" adlı çocuk oyunu 1997'de Bodrum Belediye Tiyatrosu'nda sahnelendi. Karas Yayınevi'ni kurdu. TYS, PEN Yazarlar Derneği ve İFSAK üyesi. İstanbul'da yaşıyor; fotoğraf tarihçisi Seyit Ali Ak'la evli.

İlk öyküsü 1952'de *Yeni İstanbul* gazetesinin "Çocuk Köşesi"nde çıktı. Öykülerini *Yeni Ufuklar*, *Varlık*, *Yelken*, *Güney*, *Türk Dili*, *Milliyet Sanat* ve *Gösteri* dergilerinde yayımladı. Gürsel Aytaç onun öykülerinde "masalsı anlatımdan, günlük konuşma diline, şiirsel deyişlere kadar geniş bir dil yelpazesinde gezindiği"ni belirtti.

Yapıtları: Şiir: *Gülümseyen Hayâl*, İst.: kendi yayını, 1959; *Boşluğun Sesi*, İst.: Gerçek Sanat, 2003; *Küskün Kuşlar Göçe Kadar*, İst.: Fotoğrafevi, 2005.
Öykü: *Sevgi-sizler*, Ank.: Dost, 1967; *Türkü Olan Kadın*, İst.: kendi yayını, 1972; *Ceviz Sürgünü*, İst.: Karas, 1993; *İçinden Rüzgâr Geçen Sarı*, İst.: Karas, 1993.
Deneme: *Saçmalarla Gerçekler*, İst.: Mitos Boyut, 2003; *Çıldır Gölü'ne Mektuplar*, (D.Günday'la) İst.: Gita, 2008.
Gezi: *Fotoğraf Çektiğim Dağlarda*, (röportajlar ve fotoğraflarla) İst.: Karas, 1994.
Çocuk Öyküsü: *Dağlardan Atlamak İstiyorum*, İst.: Karas, 1994.
Oyun: *Toplu Oyunları I*, İst.: Mitos Boyut, 2006.
Kaynaklar: *BF* (7 Temmuz 1999); Necatigil, *İsimler*, 216; Kurdakul, *Sözlük*, 359; Karaalioğlu, 308; M. Uyguner, "Sevgi-Sizler Üzerine", *Varlık*, S. 722 (15 Temmuz 1968); G. Aytaç, "İçinden Rüzgâr Geçen Sarı", *Cumhuriyet Kitap*, 17 Temmuz 1995; M. T. Acaroğlu, "Fotoğraf Çektiğim Dağlarda", *Cumhuriyet Kitap*, 21 Eylül 1995.

KARASU, BİLGE *(İstanbul, 1930 - Ankara, 14 Temmuz 1995)* Öykücü, romancı, denemeci.

Şişli Terakki Lisesi'ni ve İÜEF Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Ankara'ya yerleşerek, önce Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü'nde, daha sonra TRT Ankara Radyosu Dış Yayınlar Bölümü'nde çalıştı. Rockefeller Bursu'yla Avrupa'nın çeşitli kentlerinde bulundu (1963-64). 1974'ten ölümüne kadar Hacettepe Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı; "Metin Okuma ve Yazma" dersleri verdi. Pegasus Edebiyat Ödülü alan *Gece* adlı romanının Amerika ve Fransa'da yayımlanması üzerine 1994 baharında Amerika, Fransa, İngiltere ve Almanya'yı kapsayan bir gezi yaparak konferanslar verdi, "okuma toplantıları"na katıldı. Hacettepe Hastanesi'nde pankreas kanserinden tedavi gördüğü sırada öldü; vasiyeti gereği Karşıyaka Mezarlığı'nda çok yakın dostları tarafından toprağa verildi. Yine vasiyeti üzerine, bütün yapıtlarını yayımlayan Metis Yayınları tarafından kitaplarının gelirinden elde edilen parayla Bilge Karasu Edebiyat Bursu veriliyor.

İlk yazısı 1950'de, ilk öyküsü 1952'de *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde çıktı. Öykü, deneme, resim eleştirisi, şiir ve çevirilerini *Seçilmiş Hikâyeler*, *Dost*, *Forum*, *Türk Dili*, *Tan*, *Gösteri*, *Gergedan*, *Şehir*, *Argos*, *Kedi* gibi dergilerde yayımladı. 1950 kuşağı öykücüleri arasında, bireyin sorunlarına ağırlık veren, onun günlük hayatındaki açmazlarını derinlemesine işleyen bir yazar olarak öne çıktı. Sevgi, dostluk, yalnızlık, tutku, inanç/inançsızlık, korku ve ölüm gibi kavram ve temalardan hareketle çağrışımlara yaslanan, eğretileme ve simgelerden bolca yararlanan bir dil aracılığıyla kendine özgü bir üslup geliştirdi. Gerek sözdiziminde denediği yeni olanaklar, gerekse dilin yapısı yönündeki araştırma ve önerileriyle anlatımın sınırlarını zorladı. "Metin" olarak adlandırdığı kimi ürünlerinde resim ve müziğin açılımlarını düzyazıya taşıdı. Edebiyatla felsefenin belirli bir denge içinde rahatlıkla kaynaştığı kitaplarında Türk edebiyatının özgün örneklerini verdiği kabul edildi.

İlk kitabı *Troya'da Ölüm Vardı*'da yer alan öykülerde bir yandan bireyin iç dünyasına yönelip onu tutkularının pençesinde ölümcül bir güce dönüşen sevgisiyle, insanlar arasındaki yalnızlığı ve çevresinin katılığıyla, kıskançlıkları ve acısıyla yansıtırken, öte yandan, fona özenle yerleştirdiği ortam ve insan ilişkileriyle de bazı gerçekliklere ışık tutar. "Doğum", "Sarıkum'a Giriş", "Şarkısız Gecelerin İlki" ve "Beşinci Gün" adlı öykülerinde köy ve kasaba fonunda yaşanan bireysel gerçeklikleri, "Oda Oda Dünya", "Zanzalak Ağacı" ve "Anahtar" adlı öyküleriyle büyük kente, İstanbul'a taşır.

Troya'da Ölüm Vardı, Karasu'nun yazarlık yaşamının ilk kitabı olmasının yanı sıra anlatıma taşıdığı farklı dil ve biçim özellikleriyle, dile getirdiği duyarlık bakımından Türk edebiyatında da alışılmamış, ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Gerek tek tek öykülerin içinde, gerekse kitapta yer alan öyküler arasında örülen "mozaik doku", kitabı bir araya getirilmiş öyküler toplamı olmaktan öte bütünsel bir yapıya kavuşturur. F. Akatlı'nın değerlendirmesiyle "Yazarın hemen her yazısında kendini sezdiren mozaikçiliği, *Troya'da Ölüm Vardı*'da başat özellik olarak dikkat çekiyor. Hem her bir öykünün içinde, hem öyküler arasında işlenmiş, geniş açıdan bakıldığında bütünlüğünün görülmesi olanaklanan bir mozaik bu."

İkinci kitabı *Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı*, aynı adlı uzun öyküyle birlikte "Dutlar" öyküsünü içerir. Bir novella olarak da nitelenebilecek "Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı"nda anlatılan, dostluk, bağlılık, inanç ve ilişkilerdeki ölümcül çelişki ile çatışmalardır. Bu kez zaman ve mekân olarak eskiye, Bizans'a dönülmüştür; yazar, günümüz gerçekleri ve bireyin açmazına, görece yabancı ve uzak bir zaman parçasından bakmayı dener. Karasu, öyküsünün "Ada" başlıklı bölümünde Adronikos, ikinci bölümü "Tepe"de ise İoakim adlı iki genç manastır çömezinin gözlerinden dünyaya, insan ilişkilerine, tanrı inancına, bağlanmaya, dostluğa, sevgiye, tutkuya, yaşama ve ölüme ya da kısaca, uzun psikolojik çözümlemeler aracılığıyla bireye ve onun hayatı algılayışına bakar. Karasu'nun yazarlık yaşamında belki de en önemli kilometre taşını oluşturan "Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı", gerek bireyi geçmiş, şimdi ve gelecek bağlamındaki konumlayışı, gerekse anlatım ve dile getirdiği açılımlar bakımından dikkati çeker. Metnin, zengin çağrışım ve düşüncenin bir tür bilinç akışı tekniğiyle yeni düşünceler doğurarak ilerlemesi, kendi içinde alt katmanlardan üst ya da uzak düzeylere sıçrayarak devinmesi, bireyi olanca karmaşa ve çelişkisiyle yansıtırken onu evrensel planda kavrayışı da örnekler. Kitapta yer alan "Dutlar" adlı öyküde İtalya'da Mussolini'nin diktatörlüğünden kaçan ve kadını Türkiye'ye, erkeği Arjantin'e sığınmış bir ailenin serüveni anlatılır. Öykünün sonunda 27 Mayıs 1960 İhtilali öncesindeki baskı ortamı ve öğrenci hareketleri simgesel bir dille verilir. Öyküde bir simge gibi kullanılan dut ağaçları, tırtılların ölümüyle yeniden yaprak açar. B. Necatigil, bu kitap hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Birkaç iletkenli kablo gibi, olguyu, düşünceyi, çağrışımı paralel götürme tekniğiyle yazılmış, şimdiki zaman'dan geçmiş zaman'a geçişlerde birden kesilmiş, yarım bırakılmış cümleleri bir anlatım özelliği olarak benimsemiş kitapta, ilk iki hikâyede halka halka, dini inancın geçirdiği sarsıntılar genişletiliyor; üçüncü hikâyede ise demokratik ve siyasal bir ümit ve inancın zaferi vurgulanıyor."

Göçmüş Kediler Bahçesi adlı masal/anlatı kitabıyla, benzer temaları masal türü ve söyleminin sağladığı olanaklarla daha da geliştirerek sürdüren Karasu, bireyi bir anlamda masal dünyasına taşıyıp orada konumlamıştır. Söz konusu masalsı dünya, kendi yaşamı, iç dünyası, ilişkileri ve tutkuları çerçevesinde çağrışımlarını dilediğince koşturabileceği özgür bir alan sunmuştur Karasu'ya; daha uzak ve daha yabancı bir sahnede, eski göçebelerden karanlık ormanlara, surları, yıkık kemerleri ve köprüleriyle eski şehir kalıntılarından içlerinde en büyük tarih demek olan geçmişi taşıyan taşlara, atlara, parslara, kurtlara, karacalara ve tazılara varıncaya, ilkel dönemleri anıştıran sahneler kurar. *Göçmüş Kediler Bahçesi*'nin ardından gelen *Kısmet Büfesi* adlı öykü kitabı Karasu'nun başta müzik ve resim olmak üzere farklı disiplinlerin olanak ve açılımlarından bolca yararlandığı tam bir deneysel metinler kitabıdır. Öykülerinin sayfa düzeninden dizilişi ve bölümlemelerine varıncaya bir dizi biçimsel (görsel) öğenin öne çıktığı *Kısmet Büfesi*'yle Karasu daha kapalı bir anlatıma yönelir. Kitapta yer alan "Çapavulun Çattığı Çaparız–Erol Akyavaş'ın Bir Resmi Üzerine Metin" ve "Çeşitlemeli Korku–Beş Ses İçin Metin"in yanı sıra "Ertuğrul Oğuz Fırat'ın Resimleri Üzerine Akdeniz'den Uzak Bir Metin" ve "Turan Erol'un Bir Gençlik Resmi Üzerine Akdeniz'i Anar (Arar) Bir Metin" adlı metinlerde, salt kendine özgü dili ve anlatımıyla Türk edebiyatında deneysel/yenilikçi edebiyatın uç örneklerini vermiştir.

Bilge Karasu'ya yayımlanışından altı yıl sonra Pegasus Edebiyat Ödülü'nü getiren *Gece*, darbe dönemlerinin toplumsal-politik karabasanını bir yazarın dünyasından, dil ve biçim arayışlarını sürdürerek işlediği bir romandır. Buradaki birey, dili arayan "yaratma"nın peşinde bir birey olarak önceki yapıtlarından

bambaşka bir düzlemde ele alınmıştır; üstelik bireyin yalnızlığına yaratmanın yalnızlığı eklemlenir. Söz konusu içerik, roman boyunca, yazar, yaratıcı, anlatıcı ve hatta düzeltmenin sürekli yer değiştirmesiyle dalgalanıp duran söylem aracılığıyla çok farklı biçimsel özellikler de kazanır. Geleneksel yazı, yazar, anlatı, anlatıcı, kişilik ve öyküleme kavramlarının tek tek değişikliğe uğratıldığı *Gece*'de Karasu, gerek öznel, gerekse nesnel düzlemde, başta yazar olmak üzere, dilin ve konu edilen yaşam gereçlerinin varlık sınırlarını yok eder. A. Göktürk'ün "özdeşliğin dil ile aranışı, dil ile kurulma çabası" olarak değerlendirdiği *Gece*, alabildiğine karanlık, karamsar atmosferinin yanı sıra aynı zamanda umudun da romanıdır; birey, "özdeşliği dil aracılığı ile kurarken", belki bir yandan da kendi "ideal ülkesi"ni oluşturmaktadır: "Bir özdeşlik arayışının aracı olan söylem, gene gecede sürecektir. Öncesi sonrası karanlık, ölümü, korkuyu, gizemi, yaratıcılığı, düş gücünün en çılgın sanrılarını, dilin gündelik sınırlar ötesindeki bulgularını, karanlık anlamlarını, belirsizliklerini içeren gecede. Alışkanlıkların, tanıdık bildik durumların, geleneğin, uzlaşımın simgesel ortamı olan gündüz, bu niteliğiyle geceye, gizemli yaratıcılığın simgesel ortamına karşıttır. Gerçekte, gündüzün geceyi hep kovması kovalaması gibi, gündelik alışkanlığın baş işlevi de yeniyi, yabancıyı, düşseli, yapıntıyı yaşamdan kovmaktır. Bizim alışkanlıklarımızın, yerleşik algı düzenimizin, rahatlığımızın bu yönüne direniyor işte *Gece*. Yer yer, salt anlatma işlevinden soyutlanmış sözceleriyle, bir düş düzeninde örülü görünüşte dağınık söylemiyle, temel gereksinmelerimizi, yerleşik beklentilerimizi bu noktada altüst ediyor, bocalatıyor. Çizgisel akışlı bir öyküyü, her an göklere çıkarmaya hazır kolaycı okur beğenisine ters düşüp kovulmayı göze alarak" (A. Göktürk).

"Gotik türde fantastik bir roman" (B. Moran) olarak değerlendirilen ikinci romanı *Kılavuz*, kurmaca içinde kurmaca biçiminde gelişen ve yer yer polisiye romanları anıştıran bir kitaptır. Düş/uyanıklık, kurmaca/gerçeklik ve hayal gücü/akıl gibi karşıtlıklar arasında gidip gelen roman aynı zamanda sevgi, sevgisizlik, bencillik ve sorumluluk gibi duygu ve davranışları irdelemesi açısından da dikkat çekicidir. Denemelerini topladığı *Ne Kitapsız Ne Kedisiz* ile daha sonraki kitapları *Narla İncire Gazel* ve *Altı Ay Bir Güz*'de denemenin ve anlatının sınırlarında dolaşan Karasu, yazmak ya da yazarlık çabasını bir tür kol emeği, el becerisi, öğrenilecek ve öğretilebilecek bir uğraş olarak ele almıştır. Söz konusu uğraşı, gündelik yaşayışın yemek pişirme, dikiş dikme, çiçek derme gibi sıradan işleriyle özdeşleştirir; yazdığı kitaplardan söz ettiğinde, kitabı "çatmak", "dokumak", "demlemek", "budamak", "makaslamak", "yoğurmak" gibi doğrudan hayatın içinde olan iş ya da eylemler söz konusudur. Dolayısıyla kitap yazmak, herhangi bir iş yapmaktan farklı değildir. N. Gürbilek'in saptamasına göre, "Dili de sanki bu el emeğini görünür kılacak biçimde kurgulanmıştır. Sayısız ayraç, not, dipnot, dipnotun dipnotuyla karşımıza çıkan, dikiş yerleri, makas izleri, teğelleri özellikle ortada bırakılmış, budanarak bir dengeye ulaşsın istenmiş, bütün diğer el emeği biçimlerine, bu arada yaşamın kendisine de benzesin diye uğraşılmış bir yazıdır."

Ölümünden sonra, eleştirmen Füsun Akatlı'ya bıraktığı metinlerden derlenen *Lağımlaranası ya da Beyoğlu* ve *Öteki Metinler* adlı kitapları yayımlandı. *Gece*, A. Mascarou ile S. Yılmaz'ın çevirisiyle Fransızcaya (1993), daha sonra İngilizceye (1994), *Kılavuz* A. Mascarou tarafından Fransızcaya (1999) çevrilmiştir. Karasu'nun J. M. Barrie'den çevirdiği *Peter Pan* Ankara Devlet Tiyatrosu'nda ve çocuk oyunu olarak uyguladığı biçimle de TRT Ankara Radyosu'nda oynandı. Yine Ankara Radyosu'nda "Sevilmek" adlı oyunu ile "Kerem ile Kediler" adlı çocuk oyunu yayımlandı. *Lağımlaranası ya da Beyoğlu* kitabında yer alan "Sevilmek" adlı oyunu daha sonra I. Kasapoğlu'nun yönetiminde İstanbul'da Aksanat Prodüksiyon Tiyatrosu'nda sahnelendi. *Göçmüş Kediler Bahçesi*'nde yer alan "Usta Beni Öldürsene!" adlı metni B. Pirhasan tarafından senaryolaştırılarak aynı adla filme çekildi (1997). Ölümünün ardından Metis Yayınları *Bilge Karasu Aramızda* (1997) adlı bir armağan kitap, *Tömer Edebiyat Dergisi* (1996), *Anadolu Sanat Dergisi* ("Bilge Karasu İçin", Eskişehir, 1996) ve *Frankofoni* dergileri de birer özel sayı yayımladı. *Yazının da Yırtılıverdiği Yer: Bir Bilge Karasu Okuması* (Cem İleri, 2007) adlı kitapta bütün yapıtları topluca incelendi ve yorumlandı.

Ödül: *Ölen Adam* ile 1963 TDK Çeviri Ödülü; *Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı* ile 1971 Sait Faik Hikâye Armağanı (B. Yıldız

[*Kaçakçı Şahan*] ile paylaştı); *Gece* ile 1991 Pegasus Edebiyat Ödülü; *Ne Kitapsız Ne Kedisiz* ile 1994 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Troya'da Ölüm Vardı*, Ank.: Forum, 1963; *Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı*, Ank.: Bilgi, 1970; *Kısmet Büfesi*, İst.: Adam, 1982.
Roman: *Gece*, İst.: İletişim, 1985 (Akşit Göktürk'ün "Sunu"suyla); *Kılavuz*, İst.: Remzi, 1990.
Anlatı: *Göçmüş Kediler Bahçesi*, İst.: Milliyet, 1979; *Narla İncire Gazel*, İst.: Metis, 1995; *Altı Ay Bir Güz*, İst.: Metis, 1996; *Lağımlaranası ya da Beyoğlu*, İst.: Metis, 1999 (haz. F. Akatlı).
Deneme: *Ne Kitapsız Ne Kedisiz - Denemeler I*, İst.: Metis, 1994; *Öteki Metinler*, İst.: Metis, 1999 (haz. F. Akatlı).
Mektup: *Halûk'a Mektuplar*, (haz. H. Aker) İst.: Devin, 2002.
Derleme: *Susanlar*, (haz. S. Soydan) İst.: Metis, 2009.
Çeviri: *Şehir Çocuğu* (H. Wouk), Ank.: Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, 1953; *Abraham Lincoln* (E. Ludwig), Ank.: Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, 1953; *Doktor Martino* (W. Faulkner), İst.: Yenilik, 1956; *Ölen Adam* (D. H. Lawrence), İst.: Ataç, 1962; *Peter Pan* (J. M. Barrie), Ank.: MEB, 1966; *Sessiz Bir Ölüm* (S. de Beauvoir), İst.: Bilgi, 1966; *Bella'nın Ölümü* (G. Simenon), İst.: Karacan, 1981; *Üç Deneme* (I. Calvino), İst.: YKY, 1993.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 216; Necatigil, *Eserler*, 371-372, 378-379; Kurdakul, *Sözlük*, 360; Karaalioğlu, 309; Özkırımlı, *TEA*, III, 729; A. İnam, "Karasu'nun Dünyasına Doğru", *Dost*, Nisan, Mayıs, Ekim 1971; Önertoy, 285-287; F. Akatlı, "Her Yapıtın Tarihinde Ölü Noktalar Olabilir" (söyleşi), *Gösteri*, S. 5 (Nisan 1981); ay, *Bir Pencereden*, İst., 1982; O. Aruoba, "Kılavuz'a Kılavuz", *Argos*, Mart 1991; M. Yalçın, "Kılavuz: Bilge Karasu", *Varlık*, Ocak 1991; ay, "Bilge Karasu ile" (söyleşi), *Varlık*, Mart 1991; H. Aktunç-O. Aruoba-S. İleri, "Yazılı Sorulara Bilge Karasu'dan Yazılı Yanıtlar", *Argos*, S. 31 (Mart 1991); S. Gümüş, "Kılavuz: Kendini Yazan Yazı", *Adam Sanat*, Ağustos 1991; E. Batur, "Nicedir Zaten Orada'ydı", *Cumhuriyet*, 17 Kasım 1991; H. Aktunç, "Yazarların Yazarı", *aynı yerde*; Moran, III, 119-133; D. Hızlan, "Bilge Karasu'yu Okuma Kılavuzu ya da Nakış Teşebbüslerim", *Tömer Edebiyat Dergisi*, S. 1 (Şubat-Mart 1996); S. R. Kırkoğlu, "Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı", *aynı yerde*; Ö. Otçu, "Bilge Karasu Olunmayış Üstüne", *aynı yerde*; M. Yalçın, "Karasu'da Boy Vermek", *aynı yerde*; *Bilge Karasu Aramızda*, (haz. F. Akatlı-M. G. Sökmen) İst., 1997; N. Gürbilek, "Ne Kedisiz Ne Korkusuz", *Virgül*, Haziran 1998; F. Andaç, "Öykünün Labirentlerinde / Öykücülüğümüzde Bir Ada: Bilge Karasu", *Varlık*, S. 1098 (Mart 1999); F. Akatlı, "Gün Battı, Yazık, Arkalarında", *Virgül*, Haziran 1999; T. Açık, "Bilge Karasu'nun Yapıt'ına Bir Çala Bakış", *Virgül*, S. 32 (Temmuz-Ağustos 2000); B. Ülner, "Ağaç, Yemiş, Çekirdek", *aynı yerde*; M. Arslantunalı, "Sınırlarla İşlenmiş İncecik Bir Oya", *aynı yerde*.

KARATAŞ, AHMET *(Aladağ/Adana, 1 Ocak 1965 -)* Şair, yazar.

Kiraz Hanım ile Yusuf Karataş'ın oğlu. İlkokulu Kışlak'ta, ortaokulu Aladağ'da, liseyi Kozan'ta okudu. DTCF Kütüphanecilik Bölümü'nü bitirdi (1988). 1997'den beri AÜ Fen Fakültesi Kütüphanesi müdürü. Evli, bir çocuklu. Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD), Üniversite ve Araştırma Kütüphaneleri Derneği üyesi. 1999-2001 arasında TKD'nın çıkardığı *Düşünceler* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. *Düşünceler*, *Türk Kütüphaneciliği* ve *Sonduvar* dergilerinde mesleki yazılar yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Çukurova'dan Uzakta*, Ank.: TKD, 1995; *Yitik Düşler Gibi Zamandan*, İst.: Kora, 2000.
Deneme: *Yolun Başında*, Ank., 1999.
Derleme: *Adanmış Şiirler Antolojisi*, Ank.: TKD, 1998.
Kaynaklar: *BF* (15 Mayıs 2002).

KARATAŞ, LEVENT *(Kars, 28 Mayıs 1972 -)* Şair.

Aysel Turan Baranoğlu ile elektronik uzmanı Mustafa Karataş'ın oğlu. Haydarpaşa Lisesi mezunu. *Yeni Yüzyıl* ve *Hürriyet* gazetelerinde çalıştı. 1997'den beri reklamcılık yapıyor. TYS ve Türkiye PEN üyesi. İstanbul'da yaşıyor; bekâr. Şiirleri ve denemeleri 1993'ten beri *Varlık*, *Adam Sanat*, *Yasakmeyve*, *Dergâh*, *Kaşgar*, *Yedi İklim* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Düşüyorum Galileo*, İst.: Broy, 1992; *Masal*, İst.: Yasak Meyve, 2006; *Bir Doğu Uykusu*, İst.: Artshop, 2008.
Kaynaklar: *BF* (20 Kasım 2008).

KARATAŞ, OSMAN *(Gökdere köyü/Erzin/Hatay, 13 Mart 1952 -)* Oyun yazarı.

Adana İmam-Hatip Lisesi'nden sonra (1969), Erzurum Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirdi (1975). 1980'den beri Osmaniye Endüstri Meslek Lisesi'nde yönetici ve din dersi öğretmeni. İLESAM ve TYB üyesi. Osmaniye'de yaşıyor; evli ve beş çocuk babası. İlk şiiri 1985'te *Osmaniye* gazetesinde çıktı. Şiir ve yazıları *Hasret*, *Osmaniye*, *Yeni Osmaniye*, *Bayrak*, *Çınar*, *Diyanet Çocuk* gibi dergi ve gazetelerde yer aldı. Tarihi piyesleriyle tanındı.

Yapıtları: Oyun: *Altın Kalpli Türkler*, İst.: 1988; *Bir Şişecik*, 1989; *Haç Hilale Saldırdı*, 1990; *Yürü Sultan Selim*, 1982; *Çanakkale Geçilmez*, 1994; *Zafer Müjdecileri, İmamın Zaferi*, 1994; *Mehmet Akif ve Oyun İçinde Oyun*, 1995.
Kaynaklar: Işık, 352.

KARATAŞ, YELDA *(Zonguldak, 14 Ocak 1954 -)* Şair.

Yelda Tuncer, Yelda Şilliler imzalarını da kullandı. Mirat Hanım ile işçi Hakkı Karataş'ın kızı. İlkokulu Zonguldak'ta okudu; İstanbul Kız Lisesi'ni ve Galatasaray İşletmecilik Yüksek Okulu'nu bitirdi. Santral memurluğu, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde kütüphane şefliği gibi işlerden sonra 1986'da reklamcılığa başladı. Hür FM'de yaklaşık bir yıl boyunca şairlerin tanıtıldığı "Şairler Korsandır" adlı programın yapımcılığını ve sunuculuğunu üstlendi. Sezen Aksu ile birlikte "Deli Kızın Türküsü" ve "Işık Doğudan Yükselir" albümlerine şarkı sözleri yazdı ("Kalbim Ege'de Kaldı", "Aşkları da Vururlar", "Dert Faslı", "Davet", "Son Sardunyalar", "Salla" ve "Yarası Saklım" vb). Reklam Yazarları Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor, evli, iki çocuk annesi. İlk yazısı 1970'li yıllarda *Sanat Emeği* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Varlık*, *Hayalet Gemi*, *Adam Sanat* ve *Şiir Atı* dergilerinde yayımladı.

Ödül: *Ürperme* ile 1996 Orhon Murat Arıburnu Şiir Dosyası Ödülü; "Alacaaydınlık" ile 1998 Dünya Globus Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Ürperme*, İst.: Hera, 1996; *Alacaydınlık*, İst.: Dünya B., 1999; *Enel Aşk*, İst.: Okuyanus, 2001; *Şems ve Mevlana*, İst.: Alfa, 2006; *İstanbul Bir Dişi Orospu*, İst.: Telos, 2007; *Hüzün Suretleri*, İst.: Telos, 2008.

Kaynaklar: *BF* (Haziran 1999); M. Fındıkçı, "Uzak ve Uzun Gece", *Cumhuriyet Kitap*, S. 552 (14 Eylül 2000).

KARATAY, ATA *(İstanbul, 13 Haziran 1926 -)* Şair.

Fatma Şekibe Hanım ile Mehmet Emin Vefa'nın oğlu. Şair ve yazar Namdar Rahmi Karatay amcası, şair M. Safa Karatay kardeşidir. Konya Lisesi'nden sonra İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukat olarak çalıştı. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. Şiirleri *Çağrı*, *Varlık*, *Yeditepe* gibi dergilerde yer aldı. İskandinav dili ve edebiyatı üzerine çalışmaları bulunmaktadır.

Yapıtları: Şiir: *Çöle Akan Nehir*, İst.: Basın ve Yayın Mtb., 1952; *İster İstemez*, İst.. Sıralar Mtb., 1956; *Gözdağı*, İst.: Sıralar Mtb., 1958; *Seni Var Saymak*, İst., 1964; *Yaşamak Yarından Önce*, İst.: kendi yayını, 2006.

Derleme: *Çağdaş İskandinav Şiiri Örnekleri*, (35 şiirden 6 İsveç şiiri L. Özkök'ün çevirisiyledir) İst.: Sıralar Mtb., 1961; *Sözlüklü Dili İsveç Konuşma Klavuzu*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1994; *Sözlüklü Norveç Dili Konuşma Klavuzu*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1994; *Sözlüklü Danimarka Dili Konuşma Klavuzu*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1997.

Kaynaklar: "Karatay, Atâ", *TDEA*, V, 190; Karaalioğlu, 309; *Kim Kimdir*, 433.

KARATAY, HÜSEYİN *(Gündüzbey/Malatya, 1937 -)* Romancı.

Tam adı Hasan Hüseyin KARATAŞ. Malatya Öğretmen Okulu'nu bitirdi (1957); Hakkâri ve Malatya'nın köylerinde öğretmenlik yaptı. 1964'te Malatya Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nden mezun olduktan sonra Malatya, Elazığ ve Kastamonu'da edebiyat öğretmeni olarak çalıştı; 1982'de emekli oldu. TYB üyesi. Yazı ve şiirlerini *Çile* (Diyarbakır) ve *Aylık Dergi*'de yayımladı. *Sürgün Öğretmen* adlı romanı "Sürgün" adıyla filme alındı (yön. M. Tanrısever, 1992) ve bu filme Palermo Film Yarışması'nda ve Taşkent Film Festivali'nde ikincilik ödülleri verildi.

Yapıtları: Roman: *Kıbrıslı*, Ank.: Elif, 1970; *Sürgün Öğretmen*, İst.: Hicret, 1974; *İsyan Eşiği*, İst.: Hicret, 1976; *Ana*, İst.: Bir, 1980; *Bir Şehrin İskeleti*, İst.: Aksa, 1982; *Çalınan Savaş*, İst.: Timaş, 1986; *Sürgünde*, İst.: Emre, 1991; *Selahattin Eyyubi*, İst.: 1994.

Öykü: *Suç*, İst.: Timaş, 1991; *Avrupa Görmüş Bir Maymun*, 1975; *Yüz Yüz*, İst.: Eylül, 2002; *Hayal Tutkusu*, İst.: Çıra, 2005.

İnceleme: *İrticanın Anatomisi*, İst.: Timaş, 1993.

Kaynaklar: "Karataş, Hasan Hüseyin", *TDEA*, V, 190; Işık, 352-353; Özgüç, III, 42.

KARATAY, M. SAFA *(Konya, 1911 -)* Şair.

Fatma Şekibe Hanım ile Mehmet Emin Vefa'nın oğlu. Şair ve yazar Namdar Rahmi Karatay amcası, şair Ata Karatay kardeşidir. Kuleli Askeri Lisesi'ni (1932) ve Askeri Tıbbiye'yi (1938) bitirdi. Gülhane Askeri Tıp Akademisi (1943) ve Amerika Birleşik Devletleri Columbia Üni. Tıp Fakültesi'nde ihtisas yaptı (1946). Deniz Kuvvetleri'ne bağlı birliklerin yanı sıra, Columbia Üni. ve İstanbul Tıp Fakültesi'nde görev yaptı. Şiir kitaplarının yanı sıra mesleki yayınları da bulunmaktadır.

Yapıtları: Şiir: *Delikanlıyım Ben*, İst.: Sanayi-i Nefise Mtb., 1934; *Umutlanma*, İst.: Tecelli B., 1936.

Kaynaklar: V. B. Kurdoğlu, *Şair Tabibler*, İst., 1967, s. 488-490; *Kim Kimdir*, 433.

KARATAY, NAMDAR RAHMİ *(Kütahya, 24 Kasım 1896 - İstanbul, 26 Ağustos 1953)* Şair, yazar.

Asıl adı Mehmet Namdar. Aslen Konyalıdır. İlk ve orta okulu Kütahya'da tamamladıktan sonra 1912'de Konya İdadisi'ni bitirdi. Hukuk

Mektebi'nde öğrenimini sürdürürken Konya ve Afyon'da öğretmenlik yaptı. 1925'te Fransa'ya giderek Sorbonne Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi gördü. 1928'de ülkeye döndükten sonra yine öğretmenlik mesleğini seçti; Konya ve Bursa liselerinde felsefe öğretmenliği yaptı. 1932'de Dolmabahçe Sarayı'nda toplanan I. Türk Dil Kurultayı'na katıldı. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde, İstanbul'da Çapa Kız Enstitüsü'nde eğitbilim ve felsefe okuttu. Hastalığı nedeniyle öğretmenlik mesleğini sürdüremedi; 1950'de Fatih Millet Kütüphanesi'nde yorucu olmayan bir göreve atandı. 1952'de kendi isteğiyle emekli oldu.

Karatay genç yaşta başladığı yazı hayatını genellikle yerel dergilerde yazarak sürdürdü. *Babalık*, *Nur*, *Milli Mecmua*, *Uludağ*, *Ocak*, *Şahap*, *Ufk-ı Ati* gibi dergilerde ilk şiirlerini, felsefe, toplumbilim alanındaki yazılarını yayımladı. Görüşlerini açıkladığı asıl dergi ise yakın arkadaşı Naci Fikret (Baştak) ile birlikte Konya'da yayımladıkları *Yeni Fikir* (10 Ocak 1925-15 Ekim 1929, 51 sayı) dergisidir. Alman kimyacı Wilhelm Ostwald'ın görüşlerinden etkilenerek Naci Fikret'le birlikte geliştirdikleri, "Konya Enerjetizm Felsefe Okulu" olarak adlandırılan felsefi düşünce akımına ilişkin tez ve incelemelerini *Yeni Fikir* dergisinde yayımladı.

Yapıtları: Deneme-İnceleme: *Felsefi Meslekler Vokabüleri*, Afyon: Doğan Mtb., 1932; *Namık Kemal ve İdealizmi*, Bursa: Ankara Kitabevi, 1941; *Yazma Dersleri*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1945; *Kitaplarımın Hikâyesi*, İst.: Berksoy B., 1952; *Paris Mektupları*, İst.: Berksoy B., 1952.
Şiir: *Geçti Bor'un Pazarı (Bir Ömür Böyle Geçti)*, İst.: Yenilik Mtb., 1952.
Kaynaklar: M. G. Muşta, *Konya Enerjetizm Felsefe Okulu*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1990; Kurdakul, *Sözlük*, 360-361; N. Akbayar, "Karatay, Namdar Rahmi", *TDEA*, V, 191.

KARAUĞUZ, AKIN TAHİR *(Safranbolu, 1898 - İstanbul, 4 Haziran 1982)* Gazeteci, şair, yazar.

İlk ve orta öğrenimini Safranbolu'da, lise öğrenimini Kastamonu'da yaptı. Öğrenimini yarıda bırakarak (1916) askere gitti ve I. Dünya Savaşı sona erince tekrar okuluna döndü. Kastamonu'da arkadaşlarıyla birlikte Ulusal Kurtuluş Hareketi'ni desteklemek amacıyla *Açıksöz* adlı gazeteyi çıkardı (1919). Bir müddet sonra buradaki görevinden ayrılarak, Zonguldak belediye başkanlığı da yapan dayısı Maksut Çivi'nin yanına geldi ve onun sahibi olduğu ocaklarda sorumlu müdür olarak çalıştı. Dayısının katkıları ile Zonguldak Karaelmas Yazım ve Basımevi'ni kurdu ve aralıksız otuz yıl boyunca yayımlanacak olan Zonguldak'ın ilk gazetesi *Zonguldak* gazetesini çıkardı (1923). Orhan Şaik Gökyay ve Behçet Kemal Çağlar gibi ünlü şairlerin ilk şiirleri bu gazetede yayımlandı. *Karaelmas* (1938), *Türk Kanadı* ve *Doğu* (1942) dergileriyle *Kömür* (1942), *Safranbolu-Karabük* (1951) gazetelerini çıkardı. Birçok dernek ve kuruluşun yanı sıra Zonguldak CHP il örgütü ve Halkevi başkanlığı da yapan Karauğuz, TDK'nın ilk üyelerindendir; yayınlarında Öztürkçe'nin yaygınlaşması için çaba göstermiştir. Aşiyan Mezarlığı'nda gömülüdür.

Yapıtları: Şiir: *Ordu'ya Armağan*, İst.: Kitaphane-i Sudi, 1922.
İnceleme: *Orta Anadolu'da Yunan Faciaları*, İst.: Matbaa-i Amire, 1338/1922; 1965; *Anadolu'dan Kovduklarımız*, İst.: Deniz B., 1965; *Öz Türk Adları Kılavuzu*, Zonguldak: Karaelmas Mtb., 1935; *Ekler-Kökler Üzerine Deneçler*, Zonguldak: Karaelmas Mtb., 1937; *Zonguldak Limanları*, Zonguldak: Karaelmas Mtb., 1946; *Türkçülüğün Öğünçleri*, 1974.
Kaynaklar: M. Ç., "Ülkücü Bir Yazarın 58. Yılı", *Hisar*, S. 100 (Nisan 1972), s. 23; "Karauğuz, Akın Tahir", *TDEA*, V, 192; Bayrak, 1, 34; *Zonguldaklı Yazarlar, Zonguldak'ı Yazanlar. Biyografiler*, (haz. A. Öztürk), Ereğli, 1998.

KARAVELİ, ORHAN *(Ankara, 25 Şubat 1930 -)* Gazeteci, yazar.

Raife Hanım ile işadamı Mahmut Karaveli'nin oğlu. Gazeteci Nihat Karaveli ağabeyidir. Galatasaray Lisesi (1949), İÜ Hukuk Fakültesi (1955) ve Londra Politeknik Okulu'nda (1957) öğrenim gördü. *Bilimsel Seksoloji* (1949-54) ve *İstanbul Haftası* (1953-54) dergilerinin kurucuları arasında yer aldı. *Yeni İstanbul*, *Milliyet*, *Vatan* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yazdı. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti üyesi. Basın Şeref Kartı sahibi. İstanbul'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası. İlk röportajları 1948'de *Her Hafta* ve *Kahkaha* dergilerinde çıktı. Aile monografisi niteliğindeki anı kitabı *Bir Ankara Ailesinin Öyküsü* ile dikkat çekti.

Ödül: 1977 ve 1998 Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Başarı Ödülü.

Yapıtları: Anı: *Bir Ankara Ailesinin Öyküsü*, İst.: Pergamon, 1999; *Görgü Tanığı: Bir Gazetecinin "Sıradışı" Anıları*, İst.: Pergamon, 2001; *Tanıdığım Nazım Hikmet*, İst.: Pergamon, 2002; *Sakallı Celâl*, İst.: Pergamon, 2004; *Tevfik Fikret ve Halûk Gerçeği*, İst.: Pergamon, 2005; *Ziya Gökalp'i Doğru Tanımak*, İst.: Doğan Kitap, 2008.
Gezi-Röportaj: *Kişiler ve Köşeler*, İst.: Koza, 1982.
Şiir: *46-99/Şiirler*, İst.: Pergamon, 1999.
Kaynaklar: *BF* (1 Kasım 1999).

KARAY, REFİK HALİT *(İstanbul, 14 Mart 1888 - İstanbul, 18 Temmuz 1965)* Gazeteci, öykücü, romancı.

Aydede, Dürenda, Kirpi, Kirpi-i Natuvan, Mübeccel Halit, Nakş-ı Ber-âb, Rehak, Vakanüvis takma adlarını da kullandı. Aslen Mudurnulu; Karakayışoğulları adıyla tanınan bir ailenin çocuğudur. Babası Maliye başveznedarı Mehmet Halit Bey, annesi Kırım Hanları sülalesi Giraylardan Nefise Ruhsar Hanım'dır. İlköğrenimine Vezneciler'deki Şemsü'l-maarif Mektebi'nde başladı, daha sonra Göztepe'de Taş Mektep'te okudu. On iki yaşlarında Galatasaray Sultanisi'ne girdi. Burada Fransızca hocası ve okul müdürü ile aralarında geçen bir olay yüzünden okulu bitiremeden ayrılmak zorunda kaldı. Daha sonra sınavla dışarıdan diploma aldı. İki yıl kadar da Hukuk Mektebi'ne devam etti, bu sırada Maliye Nezaret Devair-i Merkeziye Kalemi'nde memur olarak çalışmaya başladı (1907). Hukuk Mektebi'nin henüz ikinci sınıfında iken II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi üzerine hem okulu, hem de kalemdeki görevini terk ederek gazetecilik hayatına atıldı (1908).

İlk yazısı 1909'da *Servet-i Fünun*'da yayımlandı. Bir süre Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde kendi adıyla makale ve başmakaleler yazdı. Biraz da bundan cesaret alarak kendi maddi imkânlarıyla *Son Havadis* adıyla bir gazete çıkarmaya başladı, fakat kısa bir süre sonra zararla kapatmak zorunda kaldı. 1909'da "sanat şahsi ve muhteremdir" görüşü etrafında kurulan Fecr-i Ati edebi topluluğuna katıldı, fakat bu topluluk içinde fazla etkili olamadı.

Onun basında adını duyurması *Kalem* ve özellikle *Cem* gibi dönemin tanınmış mizah dergilerinde "Kirpi" takma adıyla yazdığı siyasi mizah yazılarıyla oldu. Bu yazılarda genellikle muhalif bir tavırla, daha çok iktidarda bulunan İttihat ve Terakki Fırkası mensuplarını ağır bir dille eleştirdi. Aynı tondaki yazılarını daha sonra *Şehrah* dergisinde de sürdürdü. İttihatçılar tarafından, biraz da İstanbul'dan uzaklaştırılmak amacıyla, yüksek bir maaşla Adana Lisesi'ne Türkçe hocası olarak atandıysa da, çok daha az bir ücretle Beyoğlu Belediyesi müdürü Ahmet İhsan Bey'in başkâtibi olarak İstanbul'da kalmayı tercih etti.

Yazılarında Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nı desteklediği halde, bu fırkanın iktidara gelmesinden sonra herhangi bir resmi görev almadı. Ancak İttihatçıların bir darbeyle iktidarı ele geçirmesi ve Sadrazam Mahmut Şevket Paşa'nın bir suikast sonucu öldürülmesinden sonra tutuklanıp Sinop'a sürüldü (1913). Burada üç yıl kadar sürgün hayatı yaşadı; sürgün yeri 1916'da Çorum'a, daha sonra Ankara ve Bilecik'e çevrildi. Anadolu'nun değişik yerlerindeki bu sürgün hayatı, daha sonra *Memleket Hikâyeleri* adlı yapıtındaki öykülerinin malzemesini oluşturdu. 1917-18 yıllarında *Yeni Mecmua*'da yayımladığı öykülerle sohbet yazılarının bir bölümü okuyucuların büyük ilgisini çekti. Bunun üzerine *Türk Yurdu* da ondan öykü isteyince, ünlü "Boz Eşek" öyküsü burada yayımlandı. Bu sırada Ziya Gökalp'in araya girmesiyle bağışlandı ve sürgün hayatı sona erdi.

İstanbul'a döndükten sonra bir yandan Robert Kolej'de Türkçe dersleri verirken, bir yandan da *Vakit*, *Tasvir-i Efkâr* ve *Zaman* gazetelerinde edebi ve siyasi nitelikte yazılar yazmaya başladı. Mütareke yıllarında ise doğrudan doğruya politikaya girdi ve Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın merkez cemiyeti üyesi oldu. Bunun üzerine fırka tarafından *Sabah* gazetesinin başyazarlığına getirildi, ayrıca *Alemdar* ve *Peyam-ı Sabah* gazetelerinde de siyasi yazılar yazmaya devam etti.

1919'da Damat Ferit Paşa hükümeti tarafından Posta-Telgraf umum müdürlüğüne getirildi, ancak bir süre sonra bu görevden kendi isteğiyle ayrıldı. 1922'de *Aydede* adıyla bir mizah dergisi çıkarmaya başladı ve asıl ününü dönemin tanınmış mizah yazarlarını da bir araya topladığı bu dergide yazdığı "Nakş-ı Ber-âb" sütunundaki yazılarıyla kazandı. Gerek gazetelerdeki yazıları, gerekse Posta-Telgraf umum müdürlüğü sırasında Anadolu'da Mustafa Kemal'in önderliğinde başlayan Milli Mücadele hareketine karşı takındığı muhalif tavır dolayısıyla, Ankara'da kurulan milli hükümet tarafından yakalanıp sorgulanacağını anlayınca 9 Kasım 1922'de eşi ve oğluyla birlikte yurtdışına kaçmak zorunda kaldı. Daha sonra Haziran 1924'te çıkarılan Yüzellilikler listesine alındı.

Yurtdışına çıktıktan sonra önce Beyrut'a gitti ve bir süre burada kaldı, daha sonra Halep yakınlarında Cünye kasabasına yerleşti. Büyük bir maddi sıkıntı içinde bulunduğundan, bir süre sonra karısı ile oğlunu İstanbul'a geri gönderdi; kendisi de Halep'te Türkçe olarak yayımlanmakta olan *Doğru Yol* (1924) gaze-

tesinde yazılar yazmaya başladı. Daha sonraki yıllarda yine Halep'te çıkan *Vahdet* (1928-37) gazetesinde çoğu siyasi mahiyette yazılar yazdı. *Deli* adlı piyesi de önce bu gazetede tefrika edildi. Daha sonra yine bu gazetede Türkiye'de yeni kurulan rejimi ve Atatürk'ü öven yazılarıyla dikkati çekti. Yine bu sırada Antakyalı gençlerle ilişki kurarak onları Türkiye lehinde yönlendirmeye çalıştı. 1932'de ikinci defa evlendi. Sürgün hayatı 1938'e kadar devam etti. Yüzellilikleri affeden kanunun 7 Temmuz 1938'de TBMM tarafından kabul edilmesinden sonra İstanbul'a döndü; bu tarihten sonra herhangi bir şekilde politikayla meşgul olmadı. *Tan* gazetesi başta olmak üzere dönemin çeşitli dergi ve gazetelerinde öykü, roman, fıkra ve anılarını yayımladı. 1948'de *Aydede*'yi yeniden çıkardı, ancak eski ilgiyi bulamayınca 1949'da kapatmak zorunda kaldı. Geçirdiği bir ameliyat sırasında öldü, Zincirlikuyu Mezarlığı'na gömüldü.

Refik Halit açık, sade ve terkipsiz bir dille yazdığı roman ve öyküleri kadar mizahi yazılarıyla da tanınmış bir yazardır. Doğrudan doğruya katılmamakla birlikte, 1912'de Yeni Lisan hareketinden sonra edebiyat dili olarak yaygınlaşmaya başlayan İstanbul Türkçesini en güzel kullanan yazarlardan biri olarak milli edebiyatın oluşumunda en büyük paya sahip yazarların başında gelmektedir.

Refik Halit'in çocukluk ve gençlik yılları oldukça rahat bir ortamda geçmiştir. Galatasaray Sultanisi'nde okurken *Servet-i Fünun* yazarları ve başta Maupassant olmak üzere bazı Fransız yazarları okuma fırsatı bulmuş, bunlar arasında özellikle Maupassant'ın etkisi altında kalmıştır. Küçük yaştan itibaren okuduğu tarih, coğrafya kitaplarıyla ansiklopedik bilgisini geliştiren yazar, zaman zaman bu kaynaklardan konu ve malzeme olarak da yararlanmıştır. Kendisiyle yapılan bir konuşmada "Tercihan okuduğum kitaplar esasen tarihle alakalı kitaplardır. Sonra, bende coğrafya zevki de vardır. Nitekim *Nilgün* bunun bir misalidir. Hiç gitmediğim, görmediğim yerlerin tasvirleri, okuduğum kitaplar ve tetkiklerim sayesinde, orada yaşamışım tesirini verecek kadar kuvvetlidir. Tarih merakımın da bir nümunesi vardır. O da *2000 Yılın Sevgilisi*'dir. Bu eserde Roma ve Selçuklu devirlerini hemen hemen hiçbir kusur yapmadan yaşatabildiğimi sanıyorum" demektedir.

Refik Halit'in Anadolu'da geçen sürgün yılları ise ona İstanbullu aydınlar tarafından henüz pek fazla bilinmeyen yeni bir çevreyi ve bu çevrenin insanlarını daha yakından tanıma fırsatı vermiştir. Öykü ve romanlarındaki gözlem zenginliğinde gazeteciliğinin de büyük payı vardır.

Gençlik yıllarında bir ara "sanat şahsi ve muhteremdir" görüşü etrafında Edebiyat-ı Cedide'nin bir tür devamı gibi görünen Fecr-i Ati topluluğuna da katılan Refik Halit, bir yazısında bu toplulukla Edebiyat-ı Cedide arasındaki en önemli farklılığın dilde olduğunu belirtir: "Bizi Edebiyat-ı Cedide'den belli başlı ayıran ilk fark lisan farkıdır. Elimizde, farkına varmadan, zorlanmadan, tabii bir itişle lisan sadeleşiyordu. Bir gün Rumeli'den bir ses çıktı, 'Terkipleri atınız!' Bu sada Fecr-i Ati'nin kulağına hoş geldi."

Kıvrak zekâsı ve usta kalemi ile gerek İstanbul'un, gerekse Anadolu'nun orta halli insanlarının hayatını anlattığı öykülerinde ilk defa Anadolu gerçeğini dile getirmiş, sürgün olarak bulunduğu yerlerdeki gözlemleriyle esnaf, memur, köylü, şehirli, kadın-erkek hemen hemen her kesimden insanın iç dünyasını ve sorunlarını ele aldığı öyküleriyle Türk edebiyatına yeni bir ufuk açmıştır. Çağdaşları ondan söz ederken, yapıtlarının, yaşadığı çevrenin gerçek bir yansıması olduğu ve toplumsal hayatı ânında yakalayan gerçek fotoğrafları çekmekten zevk alan titiz bir gözlemci olduğunda birleşirler. Kendisiyle yapılan bir konuşmada "Gayem, Türk okuyucusunu çok değersiz eserlerden kurtarıp biraz daha değerlisini, düşünerek zevkini terbiye edecek olanını ortaya koymaktır" diyen yazar, bütünüyle gördüklerini ve yaşadıklarını yazmıştır.

Daha yaşarken, "İstanbul Türkçesini en iyi kullanan yazar" unvanını kazanan Refik Halit dilin yapısını zorlamadan, evde ve sokakta kullanılan Türkçe ile yazmış, bundan dolayı da büyük bir kitle tarafından sevilerek okunmuştur. Daha çok başlangıcı belli, ama sonu şaşırtıcı olan Maupassant tarzı öyküler yazan Refik Halit'in anlattığı olaylar bütünüyle yaşadığı dönemin olaylarıdır. Gözleme büyük ölçüde önem vermiş ve anlattığı kahramanların karakterlerini bütün ayrıntılarıyla ortaya koymaya çalışmıştır. *Memleket Hikâyeleri* ile *Gurbet Hikâyeleri*'nde canlandırılan kişilerin çoğu adeta canlı insanlardır. Bütün bu yönle-

riyle Halide Edip onun "yalnız Türk edebiyatının değil, Rus ve Amerikan edebiyatlarından sonra, hikâyecilikte cihan ölçüsünde ön planda bir yer işgal edebilecek bir hikâyecimiz" olduğunu belirtir.

Refik Halit, romanlarında ise toplumsal değişimi ve bunların toplumun çeşitli tabakalarındaki yansımalarını işlemiş, geleneksel değerlerle yeni değerleri çeşitli yönleriyle karşılaştırmıştır. Bir Osmanlı ailesinin çocuğu olan Refik Halit genel tavrı bakımından eskiye bağlı olmakla beraber, Cumhuriyet'ten sonra toplum hayatında meydana gelen değişmelere olumlu yaklaşmıştır. Ancak zaman zaman Batı özentisi türedi zenginlerle mirasyediler ve dejenere tiplerle alay etmekten de kendini alamamıştır.

Öykü ve romanları dışındaki anı, sohbet ve fıkra tarzındaki yapıtlarında da çoğu gerçek hayattan alınmış, konak terbiyesi görmüş hizmetçilerden türedi zenginlere, mirasyedi beyefendilerden yüksek sosyeteye mensup kişilere kadar değişik sosyal tabakalardan insanlarla karşılaşılır. Yakın arkadaşı Yakup Kadri'nin "Kalemi de tebüssümü kadar iğneli bir edip" dediği Refik Halit'in yapıtları keskin zekâsı, nükteci kişiliği ve kıvrak üslubuyla Türk edebiyatında bir dönemeç oluşturmaktadır.

Yapıtlarından *Çete* (yön. Ç. Karamanbey, 1950), *Sürgün* (yön. O. M. Arıburnu, 1951), *Nilgün* (yön. M. H. Egeli, 1954; yön. E. Eğilmez, 1968), *Karlı Dağdaki Ateş* (yön. S. Önal, 1969), *İkibin Yılın Sevgilisi* (yön. E. Göreç, 1973), "Yatık Emine" (aynı adlı öyküsünden; yön. Ö. Kavur, 1974) filme alındı.

Yapıtları: Öykü: *Memleket Hikâyeleri*, İst.: Orhaniye Mtb., 1335/1919; *Gurbet Hikâyeleri*, İst.: Semih Lütfi, 1940.
Roman: *İstanbul'un İç Yüzü*, İst.: Orhaniye Mtb., 1336/1920 (*İstanbul'un Bir Yüzü adıyla*, 1939); *Yezid'in Kızı*, Halep, 1937; *Çete*, İst.: Semih Lütfi, 1939; *Sürgün*, İst.. Semih Lütfi, 1941; *Anahtar*, İst.: İnkılâp, 1947; *Bu Bizim Hayatımız*, İst.: Nebioğlu, 1950; *Nilgün*, İst.: Nebioğlu, 3 c., 1950-52; *Yer Altında Dünya Var*, İst.: Çağlayan, 1953; *Dişi Örümcek*, İst.: Çağlayan, 1953; *Bugünün Saraylısı*, İst.: Çağlayan, 1954; *2000 Yılın Sevgilisi*, İst.: Çağlayan, 1954; *İki Cisimli Kadın*, İst.: Çağlayan, 1955; *Kadınlar Tekkesi*, İst.: Çağlayan, 1956; *Karlı Dağdaki Ateş*, İst.: Arif Bolat Kitabevi, 1956; *Dört Yapraklı Yonca*, İst.: Arif Bolat Kitabevi, 1957; *Sonuncu Kadeh*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1965; *Yerini Seven Fidan*, 1977.
Mizah-Hiciv: *Sakın Aldanma, İnanma, Kanma*, 1915; *Kirpinin Dedikleri*, İst., 1916; *Ago Paşa'nın Hatıratı*, İst.: Sabah Mtb., 1338/1922; *Ay Peşinde*, İst.: Sabah Mtb., 1338/1922; *Guguklu Saat*, İst.: 1341/1925; *Tanıdıklarım*, 1922.
Kronik: *Bir İçim Su*, Halep, 1931; *Bir Avuç Saçma*, Halep, 1937; *İlk Adım*, İst.: Semih Lütfi, 1941; *Üç Nesil Üç Hayat*, İst.: Semih Lütfi, 1943; *Makiyajlı Kadın*, İst.: Semih Lütfi, 1943; *Tanrıya Şikâyet*, İst.: Semih Lütfi, 1944.
Anı: *Minelbâb İlelmihrâb*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1964; *Bir Ömür Boyunca*, İst.: İletişim, 1990.
Oyun: *Deli*, İst.: Semih Lütfi, 3. bas., 1939.
Kaynaklar: *Nevsal-i Milli*, İst., 1914, s. 109-110; H. M. Ebcioğlu, *Kendi Yazdıklarıyla Refik Halid*, İst., 1943; Baydar, 107-112; Yahya Kemal, *Portreler*, 44-47; Karaosmanoğlu, 57-93; Kudret, II, 159-186; Alangu, *100 Ünlü*, II, 1004-1010; Kaplan, *Hikâye*, 85-99; M. Kutlu, "Karay, Refik Halid", *TDEA*, V, 192-194; N. S. Banarlı, *Kitaplar ve Portreler*, İst., 1985, s. 80-85, Ş. Aktaş, *Refik Halid Karay*, Ank., 1986; S. İleri, "Karay, Refik Halid", *DBİA*, IV, 462-464; Ali İlmî Fânî, *Bir 150'liğin Mektupları-Ali İlmî Fânî'den Rıza Tevfik'e Mektuplar*, (haz. A. Uçman-H. İnci) İst., 1998, s. 204-205; Özgüç, I, 60, 69, 97, 357, 379, 501; II, 29; Artan, 27; T. Toros, *Mâzi Cenneti*, İst., 1998, s. 94-103.

KARCI, MEHMET RAGIP *(Siverek/Şanlıurfa, 14 Haziran 1945 -)* Şair, öykücü.

Abdullah Nedim Cem ve Nuh Canbeyli imzalarını da kullandı. Melek Hanım ile terzi Mehmet Reşat Karcı'nın oğlu. Erzincan Askeri Lisesi'nden ayrıldı; Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi'ni ve DTCF Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1974'te girdiği TRT'de kameramanlık ve yönetmenlik yaptı; 1993'ten itibaren "Kaçkar", "Dört Mevsim" ve "Yusufeli Güzellemesi" gibi belgeseller çekti; 1997'de emekli oldu. TYB üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri 1967'de *Türk Yurdu*'nda çıktı. Ürünlerini *Edebiyat*, *Gelişme*, *Mavera*, *Yönelişler* ve *Kayıtlar* dergilerinde yayımladı. Halk şiiri ve divan şiirinden beslenen bir duyarlıkla yazdığı şiirlerinin yanı sıra Hint, İran ve Arap şiirinden çeviriler de yaptı.

Ödül: "Kaçkar" ile 1997 TYB Yılın Belgeseli Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Yeni Bir Sevda Süleymanı*, Ank.: Yazı, 1986; *Bir Başkasının Kitabı*, Konya: Esra, 1997; *Yakarış Temrinleri*, Ank.: İksir, 1999.
Öykü: *Talan*, Ank.: İksir, 1999.
Kaynaklar: *BF* (10 Ağustos 1999).

KARCILILAR, AHMET *(Denizli, 6 Haziran 1965 -)* Romancı.

Sabahat Hanım ile esnaf Faik Karcılılar'ın oğlu. Ortaöğrenimini Pamukkale ve Denizli'de tamamladı. 1987'de AÜ Eğitim Bilimleri

Fakültesi'nden mezun oldu. Çeşitli firmalarda finansman müdürü, müdür yardımcısı olarak çalıştı. 1997'den beri bir oto satış firmasında müdür. Denizli Sanatsevenler Derneği üyesi. Denizli'de yaşıyor.

Öyküleri henüz lise yıllarındayken yerel gazetelerin kültür-sanat sayfalarında çıktı; *Hayalet Gemi*'de yazıyor. *Yağmur Hüznü*'nü ilkin 1985'te "İlk Aşkın Anıları" adıyla bir film senaryosu olarak kaleme almaya başladı, sonradan romana dönüştürdü. Kendisini postmodernizme yakın hissettiğini belirtti. F. Naci'ye göre, "Anlattığı her şeyi bütün ayrıntılarıyla betimliyor. Kalemini bir kamera gibi kullanıyor ve romana müthiş bir sahihlik havası veriyor." *Gülden Kale Düştü* adlı romanında aşk, cinsellik, sadakat ve ihanetin değişen anlamlarını sorguladı.

Ödül: *Yağmur Hüznü* ile 1999 Orhan Kemal Roman Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Yağmur Hüznü*, İst.: Can, 1998; *Gülden Kale Düştü*, İst.: Doğan Kitap, 2000; *Fotoğraf Hikâyeleri*, İst.: Doğan Kitap, 2001; *Akrep ve Semender*, İst.: İnkılap, 2002; *Anonim Kitap*, İst.: İnkılap, 2004.

Kaynaklar: *BF* (26 Nisan 1999); F. Naci, "Yeni Bir Romancı", *Cumhuriyet Kitap*, S. 458 (26 Kasım 1998); ay, "Bir İlk Roman: Yağmur Hüznü", *Gösteri*, (Mart-Nisan 1999); A. Karcılılar, "Hüzün ve Oyun", *aynı yerde*; C. Kavukçu, "O Bir Melankoli Manifestosu", *Cumhuriyet Kitap*, S. 458 (26 Kasım 1998).

KARDAŞ, ÜMİT *(Çorlu/Tekirdağ, 18 Mart 1950 -)* Şair.

Tam adı Hatip Ümit Kardaş. Ayşe Hanım ile öğretmen Ömer Kardaş'ın oğlu. Pertevniyal Lisesi ve Öğretmen Lisesi'nden sonra İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1971). İkinci lig takımlarından Küçükpazar'da basketbol oynadı (1967-68). "Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yetkileri" konusunda doktora yaptı (1985); bu çalışması 1991'de basıldı. Öğretmenlik (1971-73) ve askeri hâkimlik (1975-95) görevlerinde bulundu. 1995'te emekli oldu; halen serbest avukat. İstanbul'da yaşıyor; iki çocuk babası. *Cumhuriyet*, *Milliyet* ve *Radikal* gazetelerinde makaleleri yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Kentte Yalnızlık*, İst.: Anten, 1971; *Sensizlik Senfonisi*, İst.: Anten, 1972; *Soneler*, İst.: Doyuran Mtb., 1973; *Yaşamın Şiirini Yazmalı*, İst.: Doyuran Mtb., 1991; *Bir Yaşam Yetmez*, İst.: Kazancı, 1999; *Aşka Dair Ne Varsa*, İst.: Timaş, 2005.

Kaynaklar: *BF* (27 Aralık 1999).

KAREL, NEŞE *(Bursa, 19 Ekim 1940 [1943'ten tashihli] -)* Öykücü.

Fatma Alagöz imzasını da kullandı. Hatice Hanım ile asker pilot Namık Ekrem Bey'in kızı. Manisa Lisesi'ni bitirdi (1961). TYS, Edebiyatçılar Derneği ve Antalya Sanatçılar Derneği üyesi. Antalya'da yaşıyor; evli, bir çocuk annesi.

Öykülerini 1975'ten itibaren *Yaba Öykü*, *Varlık*, *Çağdaş Türk Dili*, *Yazıt*, *İnsancıl*, *AykırıSanat*, *Morca*, *Kıyı* ve *Yeni Biçem* dergilerinde yayımladı. Öykülerinde insanın yalnızlık ve özlemlerini etkili bir anlatımla dile getirdiği görüldü.

Yapıtları: Öykü: *Yalnız Kadın Irmağı*, Antalya: Akdeniz Kitap Kulübü, 1991; *Sokak Kedisi*, Antalya: Akdeniz Kitap Kulübü, 1992; *Bisikletli Gelin*, Antalya: Akdeniz Kitap Kulübü, 1994; *Erkekler de Sever*, Antalya: Mim Production, 1994.

Kaynaklar: *BF* (15 Temmuz 1999); Işık, 355; H. Demirhan, "Çaplı Bir Öykü Yazarı: Neşe Karel", *Yeni Biçem*, S. 51 (1997).

KARINCA, ERAY *(Siirt, 28 Mart 1960 -)* Öykücü.

Mürüvet Hanım ile öğretmen Kerim Karınca'nın oğlu. Ortaklar Öğretmen Lisesi'ni (1977) ve AÜ Hukuk Fakültesi'ni (1981) bitirdi. Şanlıurfa, İdil, Araç, Gökçebey ve İncirliova'da hâkimlik yaptı; 1998'den beri Ankara 4. Asliye Ticaret Mahkemesi hâkimi. *Aydınca* dergisinin (18 sayı, 1997-98) kurucuları arasında yer aldı. Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. İlk öyküsü ("Şak") 1994'te *Uğraş* dergisinde çıktı. Öykülerini *Adam*, *Öykü*, *Çağdaş Türk Dili*, *Damar*, *Edebiyat ve Eleştiri* dergilerinde yayımladı.

Ödül: "Çökelez" dosyası ile 1996 Çankaya Belediyesi ve Damar Dergisi İlkbahar Ödülleri Birincisi; "Bir Top Sarı Işık" dosyası ile 1998 Halkevleri 66. Yıl Kültür Sanat Yarışması (üçüncülük).

Yapıtları: Öykü: *Çökelez*, Ank.: Çankaya Belediyesi, 1997; *Bir Top Sarı Işık*, Ank.: Halkevleri, 1998; *Erken Açan Papatyalar*, Ank.: Bilgi, 2002.
Çocuk Öyküsü: *Hayvanat Bahçesinde Bir Gün*, İst.: Bu, 1997; *Denizkızı*, İst.: Bu, 1999; *Perilerin Dansı*, Ank.: Bilgi, 2007.

Kaynaklar: *BF* (18 Mayıs 1999); C. Nesipoğulları, "Eray Karınca'yla Söyleşi", *Aydınca*, S. 15-16 (Temmuz-Ağustos 1998).

KARTAL, NUMAN *(Akmeşe/Kocaeli, 24 Kasım [nüfusta 15 Ocak] 1935 -)* Yazar, halkbilimci.

Behiye Hanım ile çoban Lütfü Kartal'ın oğlu. Göl İlköğretmen Okulu'nu (1956), Bursa Eğitim Ens. Edebiyat Bölümü'nü (1961), Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nü (1967) bitirdi. Yurdun birçok yerinde ilk ve orta öğretim okullarında öğretmenlik yaptı. Emekli, İnegöl'de yaşıyor. Evli, iki çocuk babası. İlk yazıları 1956'da *Köy ve Eğitim* dergisinde çıktı. Belli başlı sanat dergilerinde ve gazetelerde, bazı yerel gazete ve dergilerde değişik türlerde pek çok yazısı yayımlandı. *Türk Folklor Araştırmaları* dergisinde yayımladığı halkbilim derlemeleriyle ve özellikle *Kandıra'dan Masallar* dizisiyle dikkat çekti. Çeşitli bilimsel toplantılara katıldı, bildiriler sundu. Yardımcı ders kitapları ve sözlükler hazırladı.

Ödül: 2000 Folklor Araştırmaları Kurumu'nun Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülü.

Yapıtları: Öykü ve Masal: *Küçük Simitçi*, İst.: Yuva, 1986; *Keloğlan'ın Allı Gelini*, İst.: kendi yayını, 1976; *Arslan Keloğlan*, İst.: Koza, 1977; *Keloğlan Geldi*, İst.: Koza, 1978; *Keloğlan Dağlar Padişahı*, İst.: Koza, 1981; *Üvey Kız*, İst., Bilgi Başarı, 1983; *Garip ile Hancı*, İst., Bilgi Başarı, 1983; *Sarı Kız*, İst.: İnkilap, 1996; *Çil Horoz*, İst.: İnkilap, 1995; *Ali Baba*, İst.: Yuva, 2000; *Bülbül Sarayı*, İst.: Yuva, 2004; *Çoban Kız*, İst.: Yuva, 2004.

İnceleme: *Kocacık'ta Türk Efsaneleri*, İst.: Anadolu Sanat, 1984; *Kocacık ve Kocacık Türklerinin Halk Edebiyatı*, İst.: 1984; *İnegöl Folkloru*, İnegöl, 1998; *Atatürk ve Kocacık Türkleri*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2002.

Sözlük: *Açıklamalı Türkçe Sözlük*, (İlköğretim Okulları), İst.: İnkilap, 1995; *Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü*, İst.: İnkilap, 1995; *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, İst.: İnkilap, 1999.

Kaynakça: M. Sabri, Koz, "Kartal, Numan", *TDEA*, V, 201.

KARTER, ABDULLAH SABRİ

bak. Abdullah Sabri

KASIR, HASAN ALİ *(Genç/Bingöl, 11 Temmuz 1953 - Mersin, 31 Ağustos 2000)* Şair, araştırmacı.

Hatun Hanım ve Ali Kasır'ın oğlu. Elazığ İmam-Hatip Okulu (1967) ve Bingöl Lisesi'nden (1970) sonra DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1975). Osmaniye, Ankara, Tunceli ve Kayseri'de edebiyat öğretmenliği yaptı (1976-86). 1986'da TRT Erzurum Radyosu'nda göreve başladı; halen TRT Çukurova Radyosu'nda prodüktör olarak çalışıyor. Atatürk Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 1990'da yüksek lisansını "Sabri Divanı", 1996'da doktora çalışmasını *Esrar Dede Divanı* üzerine yaptığı çalışmalarla tamamladı. *Kardelen* (1991-92) ve *Yenişehir Sanat*'ta (1995) yayın kurulu üyeliği, *Palandöken* adlı haftalık gazetede (1994-97) sanat danışmanlığı yaptı. Fırat Havzası Gazeteciler Cemiyeti, Mersin Gazeteciler Cemiyeti, İçel Fotoğraf Amatörleri Derneği ve Mersin Şairler ve Yazarlar Derneği üyesi.

İlk şiir ve yazıları Elazığ'da yerel gazetelerde çıktı. *Aylık Dergi*, *Erciyes*, *İlim ve Sanat*, *Karçiçeği*, *Palandöken*, *Kardelen*, *Eylül*, *Harman*, *Düş Çınarı*, *Yedi İklim*, *Güneysu*, *Kalem ve Onur*, *Yenişehir Sanat*, *Kırağı*, *Seviye*, *Maki*, *Hece* gibi dergilerde şiir, eleştiri, deneme ve çevirileri yayımlandı.

Ödül: 1987, 1991, 1992, 1993 yıllarında Doğu Anadolu Gazeteciler Cemiyeti Başarılı Radyo Programcısı ödülleri; 1990 ve 1992'de Fırat Havzası Gazeteciler Cemiyeti Yılın Gazetecisi ödülleri; 1992'de Milli Prodüktivite Merkezi Verimliliğe Katkı Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Delâl*, İst.: Denge, 1991; *Yorgun İkindiler*, İst.: Denge, 1997.

Deneme: *Kültür Bilinci*, İst., 1993; *Gündönümünde Yaşamak*, İst.: Denge, 1995.

Derleme-Araştırma-İnceleme: *Seyranî*, İst.: Acar Mtb., 1984; *Edebiyat Dersleri*, (Rıdvan Canım'la) 2 c., İst.: Denge, 1996; *Erzurum Şiirleri Antolojisi*, Erzurum: Erzurum Kalkınma Vakfı, 1997; *Şiir Defteri*, İst.: Denge, 1997; *Mevla Şiirleri*, İst.: Denge, 1997; *Gurbet Şiirleri*, İst.: Denge, 1997; *Peygamber Şiirleri*, İst.: Denge, 1998; *Hüzün Şiirleri*, İst.: Denge, 1998; *Ölüm Şiirleri*, İst.: Denge, 1998; *Sevda Şiirleri*, İst.: Denge, 1999; *Erzurum Şairleri*, İst.: Dergâh, 1999; *Esrâr Dede: Dîvânı, Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, Ank.: Akçağ, 1999; *Çocuk Şiirleri*, İst.: Denge, 2000; *Anne Şiirleri*, İst.: Denge, 2001.

Kaynaklar: *BF* (14 Temmuz 1999); Işık, 346; B. Kanter, "Hasan Ali Kasır'ın Şiiri ve Şiirlerinin Tematik İncelemesi", (lisans tezi) Fırat Üni. Fen-Edebiyat Fak., Elazığ, 1999; H. Koç, "Hasan Ali Kasır'la Şiirin Dünü, Bugünü Üzerine", *Kırağı*, S. 18 (Nisan-Mayıs, 1996); Ö. Lekesiz-M. Solak, "Hasan Ali Kasır ile Şiiri ve Güldeste Çalışmaları Üzerine", *Hece*, S. 24 (Aralık 1998), M. Aydoğan, "Hasan Ali Kasır", *Hece*, Aralık, 2000, *Üç Karanfil Üç Güzel Adam* (Armağan, 2006).

KAVAKLI, ALİ ERKAN *(Seydişehir/Konya, 10 Nisan 1952 -)* Romancı, öykücü.

Asıl adı Ali ERKAN. Rahime Hanım ile çiftçi Ahmet Erkan'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Konya'da tamamladı; 1976'da İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Hatay, Sivas,

Çanakkkale, İstanbul ve 1988-94 yıllarında Almanya'da edebiyat öğretmenliği yaptı. TYB ve Türkiye Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. İlk öyküsü ("Tertip") 1975'te *Yeni Asya* gazetesinde çıktı. Ürünlerini *Türk Edebiyatı*, *Kültür Dünyası* ve *Sur* dergileri ile *Zaman*, *Türkiye* ve *Akit* gazetelerinde yayımladı. Konularını yakın tarihten ve güncel olaylardan alan tezli romanlarıyla tanındı. "Postmodern düşünce ve sanat akımını benimsediğini" belirtti.

Ödül: "Sacayağın Ayakları" ile 1977 Yeni Asya Gazetesi Makale Yarışması birinciliği; "Yemin" ile 1982 Yeni Düşünce Dergisi Hikâye Yarışması üçüncülüğü; "Sılaya Göç" ile 1993 Avrupa Türk Yazarları Kompozisyon Yarışması ikinciliği; "Avrupalı Mevlevi" ile 1997 Esra Film Jüri Özel Ödülü; "Tante Ruth" ile 1998 Kültür Dünyası Dergisi Hikâye Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Gülü Koklayamadım*, İst.: Nesil, 1988; *Kader Kapımı Çaldı*, İst.: Nesil, 1990; *Alman Doktor*, İst.: Timaş, 1993; *Gecenin Siyah Kalbi*, İst.: Türdav, 1994; *Umudun Rengi Soldu*, İst.: Türdav, 1994; *İnsanlık Ayağa Kalk*, İst.: Nesil, 1995; *Başkaldırıyorum*, İst.: Nesil, 1995; *İhtilal Yapan Adam ve Sandra*, İst.: Timaş, 1996; *Mafya Kıskacında Vurgun*, İst.: Nesil, 1997; *İtiraf Ediyorum*, İst.: Nesil, 1998; *Derdimi Seviyorum*, (5 ciltlik fikir romanı, H. İsmail ve R. Ş. Apuhan'la) İst.: Timaş, 1985-95; *Hicran*, İst.: Nesil, 1996; *İntikam*, İst.: Nesil, 2000; *Hançer Saplı Yüreğimde*, İst.: Nesil, 2001; *Çığlık*, İst.: Nesil, 2003; *Cehennem Vadisi*, İst.: Popüler, 2006; *Gülen Öğretmen*, İst.: Bilge, 2007.
Öykü: *Gönülleri Fethedenler*, İst.: Pamuk, 1982; *Yemin*, İst.: Cihan, 1988; *Avrupalı Mevlevi*, İst.: Nesil, 2003.
Derleme: *Sevdalı Şiirler*, İst.: Timaş, 1996; *Güldeste Meşhur Şairlerden Seçme Şiirler*, (M.Elçi ile) İst.: Nesil, 2005 .
Kaynaklar: *BF* (9 Haziran 1999); alierkankavakli.org.

KAVUKÇU, CEMİL *(İnegöl/Bursa, 12 Mart 1951 -)* Öykücü.

Terzi Mükerrem Hanım ile esnaf Mustafa Kavukçu'nun oğlu. İlk ve orta öğrenimini İnegöl'de tamamladı (1971); 1976'da İÜ Fen Fakültesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü'nü bitirdi. 1977'den beri jeofizik mühendisliği yapıyor. Uzun yıllar MTA Sismik-1 gemisinde çalıştı; Marmara Denizi ve özellikle İzmit Körfezi'ndeki araştırmalara katıldı. PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk öyküsü ("Pazar Güneşi") 1981'de *Sesimiz* dergisinde çıktı. Yalın ve gerçekçi bir dille yazdığı öykülerini *Yaba Öykü*, *Karşı*, *Dönemeç*, *Dönem*, *Yazıt* ve *Adam Öykü* dergilerinde yayımladı. "Nolya" adlı öyküsü TRT tarafından televizyona uyarlandı. Özellikle 1995'ten itibaren peş peşe yayımladığı kitaplarıyla adını duyurdu. Kıyı kasabalarında yaşayan insanların yalnızlıklarını, umutsuzluklarını, karamsarlıklarını ve hüzünlerini Sait Faik öykücülüğüne yakın bir anlayışla kaleme aldı. Fethi Naci tarafından "bir anlatı ustası" olarak değerlendirildi.

Ödül: "Patika" adlı dosyasıyla 1987 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü; *Uzak Noktalara Doğru* ile 1995 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Angelacoma'nın Duvarları* ile 2009 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Pazar Güneşi*, Ank.: Yaba, 1983; *Patika*, İst.: Varlık, 1987; *Temmuz Suçlu*, Ank.: Yazıt, 1990; *Uzak Noktalara Doğru*, İst.: Can, 1995; *Yalnız Uyuyanlar İçin*, İst.: Can, 1996; *Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak*, İst.: Can, 1997; *Temmuz Suçlu*, (*Patika* ile birlikte) İst.: Can, 1998; *Dört Duvar Beş Pencere*, İst.: Can, 1999; *Gemiler de Ağlarmış*, İst.: Can, 2001; *Başkasının Rüyaları*, İst.: Can, 2003; *Suda Bulanık Oyunlar*, İst.: Can, 2004; *Nolya*, İst.: Can, 2005; *Radde*, (B. Ç. Genç'le) İst.: Daktylos, 2009; *Tasmalı Güvercin*, İst.: Can, 2009.
Roman: *Dönüş*, İst.: Can, 1998; *Mimoza'da Elli Gram*, İst.: Can, 2007; *Angelacoma'nın Duvarları*, İst.: Can, 2008.
Çocuk: *Selo'nun Kuşları*, İst.: Can, 2004.
Kaynaklar: *BF* (12 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 219; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 4000 F. Naci, "Eleştiri Günlüğü", *Adam Sanat*, S. 69 (Ağustos 1991); ay, "Cemil Kavukçu'nun Yeni Hikâye Kitabı", *Adam Öykü*, S. 2 (Ocak-Şubat 1996); M. S. Aslankara, "Uzak Noktalara Doğru", *Cumhuriyet Kitap*, S. 321 (11 Nisan 1996); F. Naci, "Cemil Kavukçu'dan Bir Roman (I-II)", *Yeni Yüzyıl*, 6 ve 13 Temmuz 1998; H. Meryem, "Ben Yaralarımı Sarıyorum", *Öküz*, S. 67 (Aralık 1999); Ö. Karabulut, "Öykücülüğümüzde Derinden Akan Bir Irmak: Cemil Kavukçu", (söyleşi) *Cumhuriyet Kitap*, 13 Ocak 2000; K.Selçuk, *Cemil Kuvukçu ile 24 Saat*, İst.: 2001; T.Er, *Kendi Yatağını Çizen Öyküler; Bir Cemil Kavukçu Portresi*, İst.: 2004; M.Koçak, *Beşinci Pencere, Cemil Kavukçu Kitabı*, İst.: 2008.

KAVUKÇUOĞLU, DENİZ *(İstanbul, 30 Ekim 1943 -)* Yazar.

Tam adı Deniz Hüseyin. Şair Nuşin Kavukçuoğlu ve gemi makine mühendisi Ferit Kavukçuoğlu'nun oğlu. Haydarpaşa Lisesi'nde okudu. 1963'de Almanya'ya gitti; Tübingen, Heidelberg ve Nürnberg üniversitelerinde felsefe, tarih, ekonomi okudu. 1970'den sonra özel

kuruluşlarda yöneticilik yaptı. Hamburg'da Mesleki Eğitim Vakfı'nda üç yıl öğretim görevlisi olarak çalıştı. Yirmi iki yılı zorunlu olmak üzere otuz yıl Almanya'da yaşadı. 1992'de Türkiye'ye döndü; 1993'ten beri TÜYAP Fuarcılık şirketinin Kültür Fuarları genel koordinatörü. Türkiye PEN üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk yazısı 1968'de *Ant* dergisinde çıktı. *Aydınlık, Yeni Ortam, Milliyet, Cumhuriyet* gazetelerinde yazdı. Sosyal Demokrasi üzerine araştırma kitapları var. Almancadan edebiyat çevirileri yaptı.

Yapıtları: Anı: *Alageyik Sokağı Bir Liman mıydı?*, İst.: Doğan, 2002; *Sen Vatan Haini misin Baba?*, İst.: Doğan, 2003; *Kedi Gülüşü*, İst.: Doğan, 2004.
Roman; *Zarife*, İst.: Doğan, 2003; *Onu Ben Öldürdüm Leonardo*, İst.: Can, 2008.
Öykü: *Canım Acıyor Baba*, İst.: Can, 2006; *Komik Şeyler Yazmak*, İst.: Can, 2007.
Deneme: *Deniz Bitti*, İst.: Can, 1999; *İnsan Suretleri*, İst.: Literatür, 2007; *Tarih Her Sabah Yeniden Yazılır*, İst.: Literatür, 2007; *Umut Sosyalizm*, İst.: Literatür, 2009.
Kaynaklar: *BF* (20 Kasım 2008).

KAVUKÇUOĞLU, NUŞİN *(İzmir, 20 Ocak 1926 - İstanbul, 26 Temmuz 1999)* Şair.

Öğretmen Mükerrem Hanım ile tüccar Hüseyin Bey'in kızı, yazar Deniz Kavukçuoğlu'nun annesidir. İzmir Lisesi'nden (1942) sonra bir süre Yüksek Ticaret Okulu'na devam etti. Türkiye Gemi Sahipleri Sendikası'nda halkla ilişkiler ve basın müşaviri olarak çalıştı. Kadıköy Halk Eğitim Merkezi Kültür ve Edebiyat Kolu başkanlığı yaptı; İstanbul Sanatseverler Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı. İki çocuk annesiydi; mezarı Karacaahmet'tedir. Şiir ve yazıları *Başkent, Hâkimiyet, Hür Anadolu, Medeniyet, Emel, Zaman, Defne, Çaba, Çağrı, Hedef, Kadın, Karınca, Türkiye, Tarla* gibi dergi ve gazetelerde yer aldı. *Eflatun* dergisini yirmi yedi yıl aralıksız çıkardı (1969-96).

Yapıtları: Şiir: *Vız Gelir*, İst.: Anıl Mtb., 1965; *Değirmen Taşları*, İst.: Ahenk Mtb., 1967; *Kırmızı Sardunyalar*, İst.: Yeni Savaş Mtb., 1968; *Engin Deniz*, İst.: Eflatun, 1973; *Atatürk Çocuklarına Nuşin Abla'dan Şiirler*, İst.: Eflatun, 1975; *Zaman Denilen Perde*, İst.: Eflatun, 1990; *Söğüt Dalım*, İst.: Eflatun, 1998.
Derleme: *Eflatun Dergisi Şiir Antolojisi*, İst.: Eflatun, 1970.
Kaynaklar: *BF* (4 Eylül 2000; oğlu D. Kavukçuoğlu'ndan); F. R. Tuncor, "Kavukçuoğlu, Nuşin", *TDEA*, V, 230.

KAYA, BÜLENT *(Ardahan, 8 Şubat 1968 -)* Şair.

Selvinaz Hanım ile makine mühendisi Cemal Kaya'nın oğlu. İlk ve ortaokulu Kars'ta okudu; Kabataş Erkek Lisesi'ni (1985), Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü (1990) bitirdi. İstanbul'da yaşıyor evli. MESAM üyesi. Şiirlerini daha çok *Berfin Bahar* dergisinde yayımladı. Şiirlerinden bazıları ("Ölüm Kimin Nesiydi", "Ay Balam", "Korkarım Gideceksin", "Dizimin Bağısın") Ali Haydar Timisi ve Mehmet Gümüş tarafından bestelendi.

Yapıtları: Şiir: *Kuytular Saklamaz Beni*, İst.: Kara, 1999; *Ay Deliydi Ben Serseri*, İst.: Kora, 2000; *Korkarım Gideceksin*, İst.: Kora, 2003.
Kaynaklar: *BF* (15 Mayıs 2002); İ. Karaca, "Kuytular Saklamaz Beni", *Berfin Bahar*, S. 23 (Ocak 2000); İ. Karaca, "Kim Serseri Kim Deli", *Berfin Bahar*, S. 39 (Mayıs 2001).

KAYA, DOĞAN *(Acıyurt köyü/Sivas, 1951 -)* Folklor ve halk edebiyatı araştırmacısı.

Âşık tarzı şiirlerinde Acıyurtlu Mahcûbî mahlasını kullandı. İlk ve orta öğrenimini Sivas'ta tamamladıktan sonra İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1974); lisans tezinin konusu "Acıyurt Köyü Ağzının Fonetik ve Morfolojik Hususiyetleri"dir. Sivas, Diyarbakır, Aksaray ve İstanbul'da edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı. 1983'te Cumhuriyet Üniversitesi'ne halk edebiyatı uzmanı olarak atandı. Cumhuriyet Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Mahmut ile Nigâr Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir İnceleme" konulu yüksek lisans tezini (1988), Gazi Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatî" konulu doktora tezini verdi. Cumhuriyet Üniversitesi'nde öğretim üyesi.

Lise yıllarından beri Acıyurtlu Mahcûbî mahlasıyla âşık tarzında şiirler yazan ve bazı âşıklarla manzum mektuplaşmaları bulunan Kaya, yazı hayatına üniversite öğrencisiyken *Türk Folklor Araştırmaları* dergisinde yayımladığı derleme yazılarıyla başladı. Sonraki yıllarda *Sıvas Folkloru, Türk Folkloru, Halk Kültürü, Erciyes, Halay, Güney'de Kültür, Millî Folklor, Altıncı Şehir, Folklor/Edebiyat, Türklük Bilimi Araştırmaları* gibi dergilerde derleme ve araştırma yazıları yayımlandı.

Kaya, Sivas ve çevresindeki zengin âşık edebiyatı geleneğini enine boyuna araştıran, özellikle Deliktaşlı Ruhsatî'nin bütün şiirlerini eleştirel yöntemle yayımlayan, yabancısı olmadığı âşık edebiyatı konularında yeni görüş ve öneriler getiren araştırmacılardandır.

Ödül: 1991 Folklor Araştırmaları Kurumu İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü; 2001 Motif Vakfı Halkbilim Araştırma ve Hizmet Ödülü; 2006 Kayseri Sağlık Eğitim Enstitüsü "Türklük Bilimine Hizmet Ödülü"; 2008 "Aşık Veysel Halk Kültürüne Katkı Ödülü".

Yapıtları: Araştırma-İnceleme-Derleme: *Âşık İsmetî*, Sivas: Esnaf Mtb., 1984; *Ruhsatî'nin Uğru ile Kadı Hikâyesi*, Sivas: Anadolu Sanat, 1995; *Şairnameler*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1990; *Âşık Ruhsatî Bibliyografyası*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1992 (Ali Abbas Çınar'ın *Âşık Kâtibî Bibliyografyası* ve Esma Şimşek'in *Posoflu Âşık Müdamî Bibliyografyası* ile birlikte); *Mahmut ile Nigâr Hikâyesi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1993; *Âşık Minhacî*, Sivas: Dilek Mtb., 1994; *Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatî*, Sivas: Cumhuriyet Üni., 1994, *Âşık Sefil Selimî-Çobanın Can Pınarı*, Sivas, 1996; *Âşık Zakirî*, Sivas, 1996; *Sızırlı Âşık Hasan (Coşarî)*, Sivas, 1997; *Sivas'ta Âşıklıklık Geleneği*, Sivas, 1998; *Âşık Ruhsatî*, Sivas: Sivas Belediyesi, 1999; *Acıyurtlu Halk Şairleri*, Sivas, 1999; *Anonim Halk Şiiri*, Ank.: Akçağ, 1999; *Halk Hikâyeleri I*, (M. S. Koz ile) İst.: Kitabevi, 1999; *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, İst.: Kitabevi, 2000; *Sivas'ta Bıçakçılık*, (V. Mesci ile), Sivas, 2002; *Çamşık Ozanları*, Ank.: 2002; *Halbilim Araştırmaları*, İst.: Kitabevi, 2002; *Aşık Edebiyatına Giriş*, Ank.: 2003; *Yaşnâmeler*, Ank.: 2004; *Âşık Veysel*, Ank.: 2004; *Âşık Talibi Coşkun*, Ank.: 2005; *Âşıkların Diliyle Sivas*, Sivas, Valilik, 2006; *Sivas Halk Şairleri*, 5 cilt, Sivas, Valilik, 2009; *Âşık Şenlik'in Selman Bey ile Turnatel Hanım Hikâyesi*, Sivas, 2009; *Âşık Şenlik'in Sevdakâr ile Gülenaz Hanım Hikâyesi*, Sivas, 2009; *Şarkışlalı Agâhî, Sivas*, 2009; *Yunus Emre ve Seçme Beyitler*, Sivas, 2009.
Sözlük: *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Ank.: Akçağ, 2007.
Kaynaklar: *BF* (ty, M. S. Koz'dan).

KAYA, İ. GÜVEN *(Ünye, 15 Eylül 1944 -)* Öykücü.

Tam adı İdris Güven Kaya. Fatma Hanım ile işçi İbrahim Kaya'nın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ünye ve Samsun'da tamamladı; 1969'da İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1969-81 yıllarında İzmir'deki liselerde ve Buca Eğitim Enstitüsü'nde öğretmenlik yaptı. 1984'te Kosova Üniversitesi'nde "Dukaginzade Taşlıcalı Yahya Bey'in Sanatı" konulu teziyle doktor oldu. Kosova Üniversitesi (1981-87) ve Boğaziçi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'ndeki (1988-97) öğretim üyeliğinden sonra 1997'den beri Kocaeli Üniversitesi'nde eski Türk edebiyatı doçenti. TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli.

İlk yazısı ("Bugünkü Dil Meselemiz") 1969'da *Bizim Ünye* gazetesinde çıktı. Yazı ve öykülerini *Hisar*, *Varlık*, *Türk Dili*, *Sanat Olayı*, *Yazko Edebiyat*, *Tarih ve Toplum*, *Yaşasın Edebiyat*, Yugoslavya'daki *Çevren* ve *Sesler* dergileri ile *Tan* gazetesinde yayımladı. Toplumcu gerçekçi anlayışa bağlı kaldığını belirtti.

Ödül: 1974 Tercüman Gazetesi Karacaoğlan İnceleme Ödülü; 1984 Tan Gazetesi Başarı Ödülü (Yugoslavya).

Yapıtları: Öykü: *İki Gündüz Bir Gece*, İzmir: Ozan, 1975; *Herhangi Bir Yerde*, İzmir: Gündem, 1981.
İnceleme: *Yugoslavya Türk Halk Edebiyatına Gerçekçi Bir Bakış*, Priştine: Tan, 1985; *Yugoslavya Türk Halk Edebiyatı*, İst.: Boğaziçi Üniversitesi, 1993; *Ömer Seyfettin, Hayatı, Sanatı ve Yapıtları*, İst.: Altın, 1991; *Derviş Şemsî and his Mesnevi Deh Murg*, Havvard, 1997; *Divan Edebiyatı ve Toplum*, İst.: Donkişot, 2006.
Kaynaklar: *BF* (14 Nisan 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 365.

KAYA, NİHAN *(İzmit, 1 Ağustos 1979 -)* Romancı.

İlk ve ortaöğrenimini İzmit'te tamamladı. Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (2001). İngiltere'de Essex Üniversitesi'nde psikanaliz üzerine yüksek lisans yaptı (2005). İlk öyküsü ("Yedi Kontörlük Hayat") *Dergâh* dergisinde çıktı (Şubat 2000).

Ödül: *Çatı Katı* ile 2005 TYB Öykü Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Gizli Özne*, İst.: Dergâh, 2003; *Buğu*, İst.: Dergâh, 2006; *Disparoni*, İst.: Dergâh, 2008.
Öykü: *Çatı Katı*, İst.: Dergâh, 2004.
Kaynaklar: Işık 06, 2094.

KAYA, SEYYİD AHMET *(Zivanlı/Bozova/Şanlıurfa, 1967 -)* Şair.

Şanlıurfa İmam-Hatip Lisesi orta kısmından mezun oldu (1982); liseyi dışarıdan bitirdi (1988). Üniversite öğrenimini yarım bıraktı. 1986'dan sonra *Harran* dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı. Çeşitli konularda yazıları *Akit* ve *Gap Gündemi* gazetesinde yayımlandı. 1986'dan bu yana Şanlıurfa Belediyesi'nde çalışıyor. Evli ve bir çocuk babası. Şiir ve yazıları *Harran, Anzılha, Yazgı, Düş Çınarı, Yedi İklim, Ay Vakti gibi* dergilerde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Ölümü Seven İbrahim Bey*, Ank.: Harran, 1991.
Deneme: *Bir Dosta Mektup*, 2005.
Antoloji: *Urfa Şairleri (Cumhuriyet Dönemi)*, 1998.
Kaynaklar: Işık, 359; sanliurfa.bel.tr.

KAYA, ZİYA *(Umurbey/Gemlik, 1891 - Bursa, 1953)* Şair.

Dr. Kaya imzasını da kullandı. Davavekili Ahmet Rıfat Efendi'nin oğlu. İlkokulu Umurbey'de, ortaokulu Gemlik'te okudu; Bursa Lisesi'nden sonra İstanbul'da Tıbbiye Mektebi'ni bitirdi (1912). Yüzbaşı rütbesiyle Balkan Savaşı'na katıldı. Orhangazi'de hükümet tabipliği yaptı. Çanakkale Savaşı'ndan sonra Damat Ferit Paşa Hükümeti'ne karşı çete kurmaktan tutuklandı ve Bekirağa Bölüğü'nde 11 ay hapis yattı. Milli Mücadele sırasında Gemlik Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde çalıştı. 1921'den sonra Silifke Hastanesi'nde ve Gelibolu Hükümet Tabipliği'nde görev aldı. 1946'da Demokrat Parti'nin Gemlik şubesini kurdu ve başkanı oldu. Gemlik'te belediye başkanlığı, Bursa İl Genel Meclisi ve Daimi Encümen üyeliği yaptı. Beyin kanamasından öldü. Şiirlerini *İçtihat*, *Varlık*, *Türk Dili* gibi dergilerde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Yollar ve İzler*, İst.: Kütüphane-i İçtihat, 1928; *Dhamma*, İst.: Burhanettin Erenler Mtb., 1946.
Masal: *Keloğlan*, Bursa: İl B., 1938.
Kaynaklar: V. B. Kurdoğlu, *Şair Tabibler*, İst., 1967, s. 412-415; "Kaya, Ziya", *TDEA*, V, 231.

KAYABAŞI, NAHİT *(Yunuseli köyü/Bursa, 1955 -)* Şair.

İlk ve orta öğreniminden sonra Marmara Üni. Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndaki öğrenimini yarım bıraktı. 1981'de İstanbul'a yerleşti; redaktör ve editör olarak yayınevlerinde ve *Büyük Larousse Ansiklopedisi*'nde çalıştı. 1987'de Bursa'ya döndü; gazeteciliğe başladı. *Biçem* (12 sayı, Nisan 1990-Şubat 1993) dergisini çıkardı; *Yeni Biçem* ve *Düşlem* (Mayıs 1997) dergilerinin kurucuları arasında yer aldı. *Olay* gazetesinin kültür sanat sorumlusu ve *Bursa Defteri* dergisinin yazı işleri müdürü olarak çalışıyor. İlk şiirlerini 1975'ten başlayarak *Yeni Nilüfer*, *Oluşum*, *Biçem* ve *Yeni Biçem* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Saklı Sözler*, Bursa: Düşlem, 1997.
Derleme: *Cumhuriyetten Yarına Bursa Şiirleri*, Bursa: Bursa Ticaret Borsası, 1997; *Bursa Denemeleri*, Bursa: Osmangazi Belediyesi, 2002.
Çeviri: *Galile'nin Yaşamı* (B. Brecht; Ö. Barlas ile), İst.: Deniz Kitaplar, 1984.
Kaynaklar: *BF* (1999).

KAYABAY, BİLAL *(Adana, 7 Eylül 1947 -)* Şair.

Mekedina Hanım ile çiftçi Ziver Kayabay'ın oğlu. Türkçe ve edebiyat öğretmenliğinden emekli oldu. TYS, Edebiyatçılar Derneği ve Dil Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk şiiri 1987'de *Öğretmen Dünyası* dergisinde çıktı. Şiirlerini *İnsancıl*, *Türk Dili*, *İzlek* ve *Damar* dergilerinde yayımladı. Düşünsel, toplumsal söylemi ağır basan şiirlerinde halk şiirinin etkileri görüldü. Toplumcu gerçekçi akıma bağlı olduğunu belirtti.

Yapıtları: Şiir: *Adanmış Türkülerim*, Ank.: Şahin Mtb., 1993; *Bir Hüzzam Şarkı*, Ank.: Gri, 1993; *Gülüşüne Bereket*, Ank.: Gri, 1994; *Bahar Kal*, Ank.: Damar, 1996; *Öfkenin Yedi Rengi*, Ank.: Güldikeni, 2000.
Kaynaklar: *BF* (17 Haziran 1999); B. Kayabay, "Sorulara Yanıt", *Damar*, S. 50 (Mayıs 1995); Ö. Seçkin, "Hangi Dizelerini Yazmış Olmayı İsterdim", *aynı yerde*; N. Aksakal, "Dağı Çalınmış Bir Şair", *aynı yerde*.

KAYACAN, FEYYAZ *(İstanbul, 1919 - Londra, 5 Nisan 1993)* Öykücü, şair.

Asıl adı Feyyaz FERGAR. İstanbul Saint Joseph Lisesi'nden sonra Paris'te Ecole Libre des Sciences'te bir yıl siyaset, Londra'da Durham Üniversitesi'nde iktisat öğrenimi gördü. Uzun yıllar Londra'da BBC Türkçe Yayınlar Servisi'nde görev aldı; buradan emekli oldu.

İki Fransızca şiir kitabı (*Les Gammes Insolites*, 1938; *Gèstes à la Mer*, 1939) ile edebiyat dünyasına adımını attı. Şiir ve öykülerini *Yeditepe*, *Yenilik*, *Türk Dili* dergilerinde yayımladı. Bu öykülerde II. Dünya Savaşı yıllarında özellikle Londra'daki insanların yaşamında savaş psikozunun etkilerini işledi. Savaşın insanların ruhsal yapılarında yarattığı karmaşayı, yol açtığı saplantılı davranış biçimlerini ve buna karşılık yeni başkaldırılara yöneltişini şiirsel bir dille öyküledi. Sait Faik sonrası öykücülüğün önemli adları arasında yer aldı. Türkçenin olanaklarını genişleten öykülerinde dengeli ironisi, ince zekâsı ve özgün anlatımıyla dikkat çekti.

Öykülerinde biçime ve kurguya önem veren, gerçeküstü ve somut öğeleri kaynaştırmaya çalışan bir yazar olarak tanındı. Yapıtlarındaki gerçeküstücü öğeler ve soyut ifadeler ile İkinci Yeni akımına yakın görüldü. Örtük bir ironinin ve olay duygusunun egemen olduğu öykülerinden özellikle *Cehennemde Bir Yusuf* ve *Hiçoğlu'nun Serüvenleri*'nde "mizahın ve kara mizahın öncülüğünü de üstlenen ilginç bilim-kurgular ve anti-ütopyalar da oluşturduğu" belirtildi. "İroninin yanı sıra şiir, şiirin yanı sıra handiyse tozlanmış bir maziperestlik

ve o maziperestlikle için için fokurdayarak alay eden bir yenilikçilik: Feyyaz Kayacan'ın öykülerini ille özetlemek gerekirse, akla ilk gelen bunlar..." (S. İleri).

Ödül: *Sığınak Hikâyeleri* ile 1963 TDK Hikâye Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Şişedeki Adam*, İst.: Yenilik, 1957; *Sığınak Hikâyeleri*, İst.: Yeditepe, 1962; *Cehennemde Bir Yusuf*, İst.: Ağaoğlu, 1964; *Gibiciler*, İst.: Yeditepe, 1967; *Hiçoğlunun Serüvenleri*, (*Şişedeki Adam* ve üç yeni öykü) İst.: Yeditepe, 1969; *Bir Deli Değilin Defterleri*, İst.: Eleştiri, 1987; *Bütün Öyküler*, İst.: YKY, 1993.
Roman: *Çocuktaki Bahçe*, İst.: Tomurcuk, 1982 (yb. İst.: YKY, 2008).
Şiir: *Kaşık Havası*, İst.: Yeditepe, 1976; *Benim Örümceğim Başka*, İst.: Tomurcuk, 1982.
Oyun: *Mutlu Azınlık*, (dört perde) İst., 1968.
Derleme: *Modern Turkish Poetry*, Londra, 1992.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 219-220; Özkırımlı, *TEA*, III, 734; Kurdakul, *Sözlük*, 366; Karaalioğlu, 315-316; "Kayacan, Feyyaz", *TDEA*, V, 231; *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, VI, 318; F. Kayacan, "Öykü Nedir?", *Türk Dili/Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*, S. 286 (Temmuz 1975); F. Kayacan, *Bütün Öyküler*, İst., 1993; S. İleri, "Feyyaz Kayacan'ın Öyküleri", *Milliyet*, 13 Ağustos 1993; T. Tanyol, "Feyyaz'a Son Mektup", *kitap-lık*, S. 1 (Eylül 1993).

KAYACAN, İSA *(Ece/Tefenni/Burdur, 10 Eylül 1943 -)* Şair.

Güldali Hanım ile Hasan Hüseyin Kayacan'ın oğlu. İlkokulu doğduğu köyde, ortaokulu Tefenni'de okudu. İş ve İşçi Bulma Kurumu'nda memur olarak çalıştı. Daha sonra Orman Bakanlığı'na girdi; Basın ve Halkla İlişkiler müşaviri ve Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı şube müdürü olarak görev yaptı. Ankara'da Ece Yayınları'nı kurdu, *Ece* dergisini yönetti. İLESAM üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası. Ankara gazetelerinde köşe yazıları yazdı.

Yapıtları: Şiir: *Dönemeç*, Ank.: Ajans-Türk Mtb., 1965; *Hatır İçin*, Ank.: Can, 1966; *Der Gibisin*, Ank.: Can, 1966; *Çehre*, Ank.: Can, 1966; *Cepheden Kaçanlar*, Ank.: Can, 1966; *18 Yaş*, Ank.: Can, 1966; *Kıbrıs Semalarında Cengiz Topel'in Yumruğu*, Ank.: Can, 1966; *Makarios'a Açık Mektup: Akdeniz'in Yeni Dalgaları*, Ank.: Can, 1966; *Köyden Şehirden*, Ank.: Can, 1966; *Lekeli Önlük*, Ank.: Can, 1966; *Vatanım ve Ondan Başka*, Ank.: Can, 1966; *Yüz Karası*, Ank.: Can, 1966; *Bazıları*, Ank.: Can, 1966; *Avaz Avaz*, Ank.: Can, 1966; *Kim Anlar*, Ank.: Ece, 1967; *Kennedy'ye Sesleniş*, Ank.: Ece, 1969; *Özlemler*, Ank.: Ece, 1970; *Mıknatıs Gözlüm*, Ank.: Ece, 1971; *Rezillik Birikintileri*, Ank.: Ece, 1971; *Tanıdığım Ozanlar Arasından*, Ank.: Ece, 1976; *Makale ve Şiirlerle Çeşitleme*, Ank.: Ece, 1983; *Burdur Hatırlamaları*, Ank.: Ece, 1989.
Öykü: *Silintiler*, Ank.: Ece, 1971.
Senaryo: *Topraksızlar*, Ank.: Ece, 1967.
Deneme-İnceleme-Derleme: *Atatürk'ün Emrinde Kırksekiz Ay*, Ank.: Can, 1966; *Nodüller*, Ank.: Ece, 1974; *Türk Basınının Kısa Tarihçesi*, Ank.: Ece, 1976; *Radyo ve TV Yayınları İçin Ne Diyorlar*, Ank.: Ece, 1976; *Kandırılanlar*, Ank.: Ece, 1977; *Almanya Kapısı Kapanmadan Gidenler*, Ank.: Ece, 1977; *Anadolu ve Trakya Basını İçin Düşündüklerim*, Ank.: Ece, 1977; *Anadolu Basınında Ormancılık ve Orman Köylüsü*, Ank.: Ece, 1980; *Ağaç ve Orman Kültürü*, Ank.: Ece, 1980; *Ağaç ve Orman ile İlgili Yazdıklarım*, Ank.: Ece, 1980; *Şarkılarımızda Ağaç ve Orman*, Ank.: Ece, 1980; *Türkülerimizde Ağaç ve Orman*, Ank.: Ece, 1980; *Ağaç ve Orman ile İlgili Şiirler*, Ank.: Ece, 1980; *Ağaç ve Orman ile İlgili Özlü Sözler*, Ank.: Ece, 1980; *Atatürk ve Ormancılık*, Ank.: Ece, 1980; *Anadolu ve Trakya Basını*, Ank.: Ece, 1980; *Anadolu Basınının Rehberi*, Ank.: Ece, 1980; *Turizm ve Otelcilik*, Ank.: Ece, 1980; *Orman Bakanlığı'ndaki Gezi Notlarım*, Ank.: Ece, 1980; *Anadolu ve Trakya Basınında Atatürk*, Ank.: Ece, 1981; *Genel Olarak Kamu Kuruluşlarında ve Orman Bakanlığı'nda Basın ve Halkla İlişkiler*, Ank.: Orman Bakanlığı, 1981; *Mustafa Kemal, Ağaç, Orman ve Tarım*, Ank.: Ece, 1981; *Türk Basın Hayatında Ağaç ve Ormancılık*, Ank.: Ece, 1981; *Atatürk ve Laiklik*, Ank.: Ece, 1986; *Artvinli Âşık Gülhani ve Şiirleri*, Ank.: Ece, 1988; *Orta Asya Türk Cumhuriyetleri*, Ank.: Ece, 1993; *Artvinli Fuat Altun'un Sessiz Köyü*, Ank.: Ece, 1994; *Bana Gelen Mektuplar*, Ank.: Ece, 1999; *Türk Basınında Unutamadıklarımız*, Ank.: Gazeteciler Cemiyeti, 1999; *Sayfa ve Sütunlarda Kırk Beş Yıl*, Ank.: Ece, 2001; *Azerbaycan Can Azerbaycan*, Ank.: Ece, 2003; *İşte Hayatım*, Ank.: Ece, 2004; *Şiirlerle Burdur*, Burdur: Burdur Belediyesi, 2005; *Aramızdan Ayrılanlar*, Ank.: Ece, 2007.
Kaynaklar: F. R. Tuncor, "Kayacan, İsa", *TDEA*, V, 231-232; *Kim Kimdir*, 441.

KAYAOĞLU, ÖMER *(Örnekalan/Maçka/Trabzon, 1916 - İstanbul, 3 Kasım 2001)* Şair.

Ö. Kaya imzasını da kullandı. İlkokulu Maçka'da (1929), ortaokulu İstanbul Vefa'da (1934) okudu. Kuleli Askeri Lisesi'ni (1937), Kara Harp Okulu'nu (1939), Topçu Okulu'nu (1940) bitirdi. Yarbay rütbesindeyken kendi isteği ile emekliye ayrıldı (1962). İstanbul'a yerleşerek baba ve aile mesleği olan bakırcılık işine girdi.

Şiirleri ilk kez lise öğrencisiyken (1936) *Doğuş* dergisinde yayımlandı; *Yeni Fırat* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. *Yücel*, *İstanbul*, *Yirminci Asır*, *Aydabir*, *Kemalizm*, *Çağrı*, *Yeni Fırat*, *Ajans-Türk*, *Varlık Yıllığı*, *Halay*, *İnanç*, *Tarla*, *Türk Folkloru*, *Ekin*, *Karınca*,

Birlik, *Sevinç*, *Sesler* gibi dergi, gazete ve yıllıklarda şiirleri yayımlandı. Yöresel özellikler taşıyan, halk şiiri geleneğinden beslenen, kendisini çağdaş bir söyleyişle yenileyen şiirleri, taşlamalarındaki buluşları ve söz oyunlarındaki ustalığı ile dikkati çekmiştir.

Şiirlerinden seçmeler Makedoncaya çevrildi (*Zlatna Devoyka* [Altın Kız, Çev: İlhami Emin], Üsküp: Ogledalo, 1993.

Yapıtları: Şiir: *Bir Avuç Köpük. Şiirler*, (Ö. Kaya imzasıyla) İst.: Yeni Kitapçı, 1936; *Kabuk*, Ank.: Rekor Mtb., 1962; *Şah Katı Düşleri (Şiirler)*, İst.: Anadolu Sanat, 1982; *Trabzonlu Kemençe'den*, İst.: Anadolu Sanat, 1986; *Ozanca. Deyişler*, İst.: Folklor Araştırmaları Kurumu., 1986; *Sevgi Bayramı. Çocuklara Şiirler*, İst., 1993; *Maçka'yı Ettim Türkü*, İst.: Anadolu Sanat, 1998.

Kaynaklar: K. Özen, "Trabzonlu Kemençeden", *Türk Folkloru*, S. 80-81 (Mart-Nisan 1986), s. 27-29, 49; S. H. Karahasanoğlu-İ. Z. Eyüboğlu, "Şair Ömer Kayaoğlu ile Söyleşi", *Kıyı*, S. 6 (Eylül 1986), s. 8-10; E. Ütük, "Ömer Kayaoğlu ve Şiiri", *Kıyı*, S. 11 (Şubat 1987), s. 8-9; *Tarla*, (Ömer Kayaoğlu Özel Bölümü) Ağustos 1988, s. 6-19.

KAYGALAK, METİN *(Bingöl, 16 Ağustos 1968 -)* Şair.

Sose Hanım ile memur Mehmet Kaygalak'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Bingöl'de tamamladı; 1990'da Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. 1992'den beri serbest muhasebeci ve mali müşavir olarak çalışıyor. İstanbul'da yaşıyor; evli.

İlk şiiri ("Konya") 1987'de *Güneş Gazetesi Genç Şairler Şiir Antolojisi*'nde çıktı. Şiirlerini *Defter* dergisinde yayımladı. Eleştirmen Orhan Koçak'ın *Yüzümdeki Kuyu*'nun arka kapak yazısında yer alan değerlendirmesi şöyle: "Bir noktada tıkanıp kalmış ve ancak çok sonra azar azar, kesik kesik akmaya başlamış bir suyu andırıyor Kaygalak'ın şiiri. Tıkandığı yerde çok kalmış ve böylece kendi üzerine dönmüş, kendini, kendi tıkanışını iyi tanımış bir şiir. İmkânlarını da. Yahya Kemal gibi, Cemal Süreya ve Ece Ayhan gibi, Hilmi Yavuz ve İsmet Özel gibi, yapacağı işi en baştan sezen ve çoktan biçimlenmiş olarak doğan bir şiiir."

Yapıtları: Şiir: *Yüzümdeki Kuyu*, İst.: Avesta, 1998; *Suya Okunan Dua*, İst.: Avesta, 2000; *Nar Defterleri*, İst.: Avesta, 2006; *Ortodoks Oğlanlar İçin Fücur*, İst.: Avesta, 2006.

Kaynaklar: *BF* (14 Haziran 1999); Y. Varol, "Ne Kadar Azap Eylediysek Affola", *Virgül*, S. 10 (Temmuz 1998); küçük İskender, "Şiirlideğnek", *Varlık*, S. 1090 (Temmuz 1998).

KAYGILI, OSMAN CEMAL *(İstanbul, 22 Eylül 1890 - İstanbul, 9 Ocak 1945)* Romancı, öykücü.

O. C., Anber, Kanber, Cımbız, O. C. Kaygısız imzalarını da kullandı. (Kaygısız soyadını almak istediyse de aynı nüfus dairesinde bu ad kullanılmış olduğundan Kaygılı'yı almak zorunda kaldı. Bu yüzden soyadı bazı kaynaklarda "Kaygısız" olarak geçmektedir.) İstanbul'un sur dışında hayatlarını sürdüren mahalle bakkalı Mustafa Ağa ile Gülfem Hanım'ın oğludur. Tam bir halk çocuğu olan Osman Cemal, Eğrikapı semtindeki fakir evlerinde doğdu. Babasını ve annesini küçük yaşta kaybedince akrabalarının yardımıyla Eyüp'teki Cezeri Kasım İptidai Mektebi'yle Eğrikapı Merkez Rüştiyesi'ni bitirdi. Menşe-i Küttab-ı Askeriye'den (askeri kâtip okulu) mezun oldu. Erkân-ı Harbiye-i Umumiye dairesinde kâtiplikle memuriyete başladı (1906). Kıtaat-ı Fenniye Müfettişliği Kalemi'nde çalışırken Mahmut Şevket Paşa'ya yapılan suikastta rolü olduğu iddiasıyla Sinop'a sürüldü (1913). I. Dünya Savaşı sonundaki sürgün dönüşünde kaybedilmiş haklarını elde ederek eski görevine döndü. Sağlığı ciddi olarak bozulduğundan genç yaşta malulen emekliye ayrıldı (1918). Aldığı emekli maaşı geçimine yeterli olmadığından inek beslemek, sebze yetiştirmek, dağlardan böğürtlen toplayıp satmak, seyyar manifaturacılık, ızgara-maşa satıcılığı, Haliç vapurlarında biletçilik gibi değişik işler yaptı. 1920'den başlayarak bazı gazete ve matbaalarda çalıştı. 1925'ten ölümüne kadar çeşitli okullarda Türkçe öğretmenliği yaptı. 1943'te ağır bir tüberküloz ve mide kanseri teşhisiyle tedavi gördü. Başarısız bir ameliyet sonunda Gureba Hastanesi'nde öldü. Eyüp sırtlarında Tokmaktepe Mezarlığı'nda gömülüdür.

Yazı hayatına 1910'da Baha Tevfik'in çıkardığı *Eşek* adlı mizah dergisinde ve bir halk gazetesi olan *Karagöz*'de yayımlanan mizahi yazı ve manzumeleriyle başladı. Sinop'ta kendisi gibi sürgün olan Refik Halit (Karay) ve Refi Cevat'ın (Ulunay) özendirmesiyle kalemini bütünüyle mizah çalışmalarına verdi. Bundan sonra ölümüne kadar, belirli bir yayın organına bağlı kalmaksızın *Alemdar*, *Aydede*, *Şebap*, *Alay*, *Âyine*, *Akbaba*, *Sabah*, *İkdam*, *Payitaht*, *Akşam*, *Cumhuriyet*, *Yeni Gün*, *Son Saat*, *Vakit*, *Haber*, *Son Telgraf*, *Yıldız*, *Açıksöz*, *Hakikat* gibi çok çeşitli gazete ve dergilerde öykü, manzum öykü, mizahi manzume, anı, sohbet, fıkra

türünde yazılar yayımladı. Bir ara tiyatroyla da uğraştı, müzikal komediler ve halk tiyatroları için metinler yazdı, hatta bizzat sahneye de çıktı. Ortaoyununa çıkan ve bu sanatta da başarılı olan yazarlar arasında onun da adı anılır. "İstanbul" ve "Mezarlık Kızı" adlı revüleri ile "Bana Benziyor mu?" adlı oyunu sahnelenmiş, ancak basılmamıştır. Hazırladığı argo sözlüğü *Haber* gazetesinde tefrika edilmiştir.

Bir halk yazarı olan Osman Cemal, aynı türün diğer temsilcileri olan Ahmet Mithat, Hüseyin Rahmi, Ahmet Rasim gibi yazarların yolundan gitmiştir. Ancak Batı romanına yabancı kalması bir yandan yapıtlarının edebi değer bakımından zayıflığına yol açarken, bir yandan da ona, yabancı etkilere kapalı kalmak ve bütünüyle yerli olmak gibi bir özellik de kazandırmıştır. Bütün öykü, roman ve diğer kalem denemeleri, artık kaybolan zengin İstanbul folklorunun, özellikle kenar mahalle halkının, çingenelerin dil, örf, yaşama biçimlerini ve bu çerçevede zengin bir şahıs kadrosu sergiler. Çoğunda yazar-anlatıcı olarak bizzat kendisinin bulunuşu bu ürünlerin bir çeşit meddah geleneğinin devamı olduğunu düşündürür.

Ödül: *Çingeneler* ile 1939 CHP Roman Yarışması'nda derece aldı.

Yapıtları: Roman: *Çingeneler*, İst.: Etiman Kitabevi, 1939; *Aygır Fatma*, İst.: Semih Lütfi, 1944; *Bekri Mustafa*, İst., 1944.
Öykü: *Bir Kış Gecesi*, İst.: Sabah Mtb., 1923; *Çuvalcı Şeyhinin Halefi*, İst.: Sabah Mtb., 1923; *Altın Babası*, İst.: Cihan Biraderler Mtb., 1923; *Çingene Kavgası*, İst.: Orhaniye Mtb., 1925; *Goncanın İntiharı*, İst.: Orhaniye Mtb., 1925; *Mahkemede Kaynana-Gelin Kavgası*, İst.: Orhaniye Mtb., 1925; *Tekin Olmayan Kedi*, İst.: Orhaniye Mtb., 1925; *Sandalım Geliyor Varda*, İst.: Çığır Kitabevi, 1938.
Oyun: *Üfürükçü*, İst.: Devlet B., 1935.
İnceleme: *İstanbul'da Semai Kahveleri ve Meydan Şairleri*, İst.: Eminönü Halkevi, 1937.
Kaynaklar: R. F. Yüzüncü, *Osman Cemal Kaygılı*, İst., [1947]; Y. Z. Ortaç, *Bizim Yokuş*, İst., 1966; Alangu, *Hikâye ve Roman* (1968), 93-99; M. Kutlu, "Kaygılı, Osman Cemal", *TDEA*, V, 232-233; H. F. Ozansoy, *Edebiyatçılar Çevremde*, İst., 1970, s. 104-110; M. O. Okay, "Osman Cemal Kaygılı", *Büyük Türk Klasikleri*, c. XII, s. 281-283; "Osman Cemal Kaygılı Özel Bölümü", *Yazılı Günler*, S. 16 (Temmuz-Ağustos 1982), s. 13-36; M. S. Koz, "Kaygılı, Osman Cemal", *DBİA*, IV, 499-500; ay, " 'Ortaoyunları' Kitapçığı...", *İstanbul Armağanı 3*, (haz. M. Armağan), İst., 1997, s. 159; H. S. Gezgin, *Edebî Portreler*, İst., 1999, s. 222-224; H. Dizdaroğlu, "Ölümünün 35. Yıldönümünde Osman Cemal Kaygılı", *Milliyet Sanat*, Şubat 1980, s. 76-78.

KAYGUSUZ, İSMAİL *(Arapkir/Malatya, 5 Nisan 1944 -)* Romancı, oyun yazarı.

Fidan Hanım ile Mehmet Kaygusuz'un oğlu. Akçadağ İlköğretmen Okulu ve Malatya Lisesi'ni bitirdikten sonra 12 yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. İÜEF Klasik Diller ve Edebiyatları Bölümü'nü bitirdi. Aynı bölümde "Grek Epigrafisi" alanında doktora yaptı ve dokuz yıl öğretim üyesi olarak çalıştı. Van, Enez ve Perge'de arkeolojik kazılara katıldı. Fransa'da Bizans dili ve epigrafisi üstüne çalıştı. Paris ve Londra'daki çeşitli üniversitelerde Alevilik üstüne çalışmalar yaptı. Londra'da yaşıyor; iki çocuk babası.

Mesleki makalelerini *Anadolu Araştırmaları*, *Belleten*, *Arkeoloji ve Sanat* ve *Türk Arkeoloji Dergisi*'nde, Alevilik araştırmalarını *Kavga* ve *Kervan* dergilerinde yayımladı. Epigrafik verilere dayanarak yazdığı *Kentin Kızı Plankia Magna* romanı ve Adana Devlet Tiyatrosu ile İstanbul Şehir Tiyatroları'nda sahnelenen *Silvanlı Kadınlar* oyunuyla tanındı.

Yapıtları: Roman: *Son Görgü Cemi I*, İst.: Alev, 1991; *Kentin Kızı Plankia Magna*, İst.: Alev, 1997; *Darbe Günleri*, İst.: Alev, 2003.
Oyun: *Silvanlı Kadınlar*, İst.: Alev, 1999; *Satılık (Evlilik Oyunu)*, İst.: Alev, 1999; *Kısır*, İst.: Alev, 1999; *Pascal ile Stephanie*, İst.: Alev, 1999; *Plankia Magna*, İst.: Alev, 1999; *Oğlan Şeyh Maşuki Duruşması*, İst.: Alev, 1999; *Baba Erenler*, İst.: Alev, 1999; *Baba Resul*, İst.: Alev, 2001.
Öykü: *Savaşlı Yıllar*, İst.: Alev, 2006; *Şarabi Öyküler*, İst.: Su, 2008;
Kaynaklar: *BF* (18 Aralık 1999).

KAYGUSUZ, SEMA *(Samsun, 29 Ağustos 1972 -)* Öykücü.

Sabahat Hanım ile emekli albay ve avukat Yusuf Kaygusuz'un kızı. İlk ve orta öğrenimini Gaziantep, Kars ve İzmir'de tamamladı; Gazi Üni. İletişim Bilimleri Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü'nü bitirdi. Üniversite sıralarında tiyatroyla uğraştı; 1993 ve 1994'te AÜ Gençlik Festivali'nde en iyi kadın oyuncu seçildi. Senaryo, reklam, halkla ilişkiler, belgesel yazarlığı ve araştırmacılığı yaptı. İstanbul'da yaşıyor.

Samimi ve ince bir duyarlıkla işlediği öykülerini *Varlık*, *Adam Öykü*, *Yaşasın Edebiyat* ve Uppsala Üni. Türkoloji Bölümü dergisi *Prizma*'da yayımladı. *Yere Düşen Dualar* Almanca ve Fransızcaya çevrildi.

Ödül: Öykü dosyası ile 1995 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü (N. Beşergil ile paylaştı); Öykü dosyası ile 1996 Gençlik Kitabevi Öykü

Yarışması (ikincilik) ile *Sandık Lekesi* ile 2000 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Ortadan Yarısından*, İst.: Can, 1997; *Sandık Lekesi*, İst.: Can, 2000; *Doyma Noktası*, İst.: Can, 2002; *Esir Sözler Kuyusu*, İst.: Doğan Kitap, 2004; *Üşüyen/Efsiri*, İst.: Lis, 2007.
Roman: *Yere Düşen Dualar*, İst.: Doğan Kitap, 2006; *Yüzünde Bir Yer*, İst.: Doğan Kitap, 2009.
Kaynaklar: *BF* (Haziran 1999); N. T. Öztokat, "Ortadan Yarısından", *Adam Öykü*, S. 16 (Mayıs-Haziran 1998); F. Şakacı, " 'Öykünün Ayrıntıları Gören Keskin Bir Zekâsı Olmalı' "(söyleşi) *Cumhuriyet Kitap*, S. 539 (15 Haziran 2000); C. Kavukçu, "Sandık Lekesi", *Cumhuriyet Kitap*, S. 543 (13 Temmuz 2000).

KAYIHAN, HASAN *(Bakraz köyü/Pazaryeri/Bilecik, 1949 -)* Romancı.

İlkokulu köyünde okudu; parasız yatılı olarak Yunus Emre İlköğretmen Okulu'nu (1968) ve Balıkesir Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nü (1971) bitirerek ve öğretmenliğe başladı. Daha sonra Hacettepe Üni. Eğitim Fak., Devlet Lisan Okulu ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü'nü bitirdi (1974). MEB Film-Radyo ve Televizyonla Eğitim Merkezi'nde program yapımcılığı, Almanya'da öğretmenlik yaptı. İlk şiiri 1966 *Emre* dergisinde çıktı. Yazılarını *Oba*, *Töre*, *Orta Doğu*, *Hergün*, *Milli Eğitim ve Kültür*, *Kan* ve *Doğuş* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Bilecik'te *Oba* gazetesini çıkardı (1975-76). Romanlarında siyasal ve toplumsal sorunlara ulusal duygularla eğildi.

Ödül: *Yoklar* ile Peyami Safa Roman Yarışması (ikincilik); *Zincir* ile 1979 Türkiye Milli Kültür Vakfı Teşvik Ödülü; *Uyanmak* ile Dündar Taşer Roman Armağanı (ikincilik); *Gurbet Ölümleri* ile 1983 TYB Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Yoklar*, İst.: Ötüken, 1975; *Zincir*, 1977; *Uyanmak*, Ank.: Töre Devlet, 1978; *Acı Su*, 1978; *Gurbet Ölümleri*, 1982; *Beyler Aman*, Ank.: Ocak, 1984; *Dönüş*, Ank.: Elips, 2005; *Sultan*, Ank.: Elips, 2006.
Kaynaklar: "Kayıhan, Hasan", *TDEA*, V, 237; Işık, 362.

KAYIRAN, YÜCEL *(Adana, 13 Eylül 1964 -)* Şair, eleştirmen.

Tam adı Ercan Yücel Kayıran. Seher Hanım ile memur Osman Necati Kayıran'ın oğlu. Afşin Lisesi'ni ve Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü birincilikle bitirdi (1987). Kilis, Afşin, Arapkir, Malatya ve Ankara'daki çeşitli liselerde felsefe öğretmenliği yaptı. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri ("Saçaklarına Sığınırım") 1984'te *Yaba Öykü*'de çıktı. Şiir ve yazılarını *Oluşum*, *Mor Köpük*, *Sombahar*, *Gösteri*, *Adam Sanat*, *Varlık*, *Edebiyat ve Eleştiri* ile *Ludingirra* dergilerinde yayımladı. Özellikle günümüz şiiri üstüne yazdığı eleştiri ve incelemeleriyle tanındı. "Benim için şiir, varolma haline ilişkin bir şeydir. (...) Benim için önemli olan, insanın başına gelen bir bela durumunun telaffuzudur. Şiir insanın varoluşunda açılan yarılmayı kendine yurt edinen bir şeydir" diyor.

Ödül: *Beni Hiç Görmezsin* ile 2005 Antalya Altın Portakal Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Hayaline Firar Edemeyenlerin Afsunu*, Ank.: Ekin, 1997; *Beni Hiç Görmezsin*, Ank.: Ekin, 2004; *Çalgın*, İst.: Metis, 2006.
Deneme-Eleştiri: *Felsefi Şiir*, İst.: YKY, 2007.
Kaynaklar: *BF* (Haziran 1999); H. Ferhad, "Yücel Kayıran'la Söyleşi", *Varlık*, Kasım 1997; Y. Güneş, "Hayal ve Firar", *Ludingirra*, S. 5 (Bahar 1998); N. Alpay, "Alarm", *Virgül*, Ocak 1998.

KAYMAZ, RIFKI *(Erzincan, 1950 -)* Şair, yazar.

Salihoğlu imzasıyla şiirleri yayımlandı. İlk ve orta öğrenimini Erzincan'da tamamladı. Erzurum Atatürk Üni. Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1972). Seydişehir'de edebiyat öğretmenliği yaptı (1972-75). 1990'dan bu yana Ankara Polis Akademisi'nde Türk dili okutmanı. *Muştu* dergisini (37 sayı, 1976-80) Erzincan ve Ankara'da çıkardı. TYB üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli ve üç çocuk babası.

İlk şiir ve yazıları yerel gazete ve dergilerde çıktı. Şiir ve yazılarını *Adımlar*, *Tohum*, *Milli Gençlik*, *Yeşilay*, *Hisar*, *Hareket*, *Muştu*, *Mavera*, *Türk Edebiyatı*, *Kültür-Edebiyat*, *Gençlik* gibi dergilerde ve *İttihad*, *Bugün*, *Yeni Devir*, *Millî Gazete*, *Doğu* gazetelerinde yayımladı.

Ödül: 1974 Arkın Çocuk Edebiyatı Şiir Yarışması (üçüncülük); 1987 Gökyüzü Yayınları Şiir Yarışması (mansiyon); 1996 TMKV Hicret Şiir Yarışması (birincilik); Trabzon Belediyesi Naa't Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Şiir: *Muştu*, Erzincan: Ermet Mtb., 1987; *Sıla Türküsü*, Ank.: 1998.
İnceleme-Derleme: *Bütün Yönleriyle Erzincan*, (H. İ. Özdemir ve M. Buyruk ile) Erzincan: Ermet Mtb., 1983; *Günümüz Yazarlarından Seçme Hikâyeler*, (B. Coşkun ve S. Er ile) İst.: Timaş, 1987; *Güzel Çocuk Şiirleri*, İst.: Timaş, 1995; *Gençlik Kültür Ansiklopedisi*, 2 c., (S. Er ve E. Kücet ile) İst., 1996; *Bir Demet Şiir*, 2001; *Şiir Defteri*, 2003; *Öykü Yağmuru*, 2004; *Öykü Sepeti*, 2004.
Çocuk: *Küçük Çeşmenin Tatlı Suyu*, Ank.: Tutibay, 2000; *Sevginin Gülleri*, Ank.: Tutibay, 2002; .
Kaynaklar: "Kaymaz, Rıfkı", *TDEA*, V, 238-239; Işık, 363.

KAYMAZ, SEZGİN *(Sinop, 25 Ocak 1962 -)* Romancı.

Ebe Saliha Hanım ile sağlık memuru Hasan Kaymaz'ın oğlu. Konya Maarif Koleji'ni bitirdi. Hacettepe Üni. İngiliz Dil Bilimi'ni son sınıfta, AÜ Hukuk Fakültesi'ni üçüncü sınıfta bıraktı. 1976'dan itibaren Türkiye Hentbol Ligi'nde ve milli hentbol takımında oynadı; 1993-97'de milli takımı çalıştırdı. Birinci lig futbol takımlarından Ankaragücü'nde antrenörlük yaptı. Hentbol üzerine araştırmaları vardır. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. Fantastik bir yazar olarak kabul edildi.

Yapıtları: Roman: *Uzunharmanlarda Bir Davetsiz Misafir*, İst.: İletişim, 1997; *Geber Anne!*, İst.: İletişim, 1998; *Kaptanın Teknesi*, İst.: İletişim, 1998; *Lucky*, İst.: İletişim, 2000; *Zindankale*, İst.: İletişim, 2004; *Medet*, İst.: İletişim, 2007; *Ateş Canına Yapışsın*, İst.: İletişim, 2008.
Öykü: *Sandık Odası*, İst.: İletişim, 2008.
Kaynaklar: *BF* (3 Kasım 1999); "Hentbolden Gelen Yazar", *Negatif*, Nisan 1997; A. Ö. Türkeş, "Kaptanın Teknesi", *Virgül*, S. 19 (Mayıs 1999).

KAYNAK, FATİH *(Elazığ, 19 Ağustos 1975 -)* Yazar.

Bedriye Hanım ile başkomiser Abdullah Kaynak'ın oğlu. Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdi. İÜ İktisat Fakültesi Ekonometri Bölümü mezunu. 1996 yılında İÜ İktisat Fakültesi'nin işgali sonrasında "Anarşist" hareket öğrenci liderliği ve Atatürk'e hakaret suçlamasıyla tutuklanarak 2 ay cezaevinde kaldı. Barlarda garsonluk, kitapçı tezgâhtarlığı, postacılık gibi işlerde çalıştı (1995-2005). 2005'den beri banka veznedarı. İstanbul'da yaşıyor; evli.

İlk yazı ve şiirleri *İskenderiye Kütüphanesi* dergisinde çıktı (1996). *Karakalem* dergisinde düzenli olarak yazdı (2008).

Yapıtları: Roman: *İlk Yarı 10-0*, İst.: Stüdyo İmge, 2001; *Hiçliğin Aynasıyım Ben*, İst.: Neden Kitap, 2004.
Kaynaklar: *BF* (30 Ocak 2009).

KAYNAK, MELİKE FUNDA *(Konya, 5 Şubat 1961 -)* Çocuk edebiyatı yazarı.

Bankacı Münire Hanım ile avukat Enis Açar'ın kızı. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı; AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi (1991). TRT'nin radyo ve TV programlarına çocuk oyunları yazdı. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk annesi.

Ödül: *Güneşe Açılan Pencere* ile 1996 Bu Yayınevi Çocuk Edebiyatı Roman Ödülü (mansiyon); *Selvi Çıkmazı* ile 1997 Bu Yayınevi Çocuk Edebiyatı Öykü Ödülü (mansiyon).

Yapıtları: Roman: *Güneşe Açılan Pencere*, İst.: Bu, 1996.
Öykü: *Selvi Çıkmazı*, İst.: Bu, 1997; *Senfonik Öyküler*, Ank.: Bilgi, 1998; *Yaşama Doğru*, Ank.: Bilgi, 2000.
Kaynaklar: *BF* (29 Nisan 1999).

KAYNAR, UĞUR *(Sivas, 1955 - 2 Temmuz 1993)* Şair.

İlk ve orta öğrenimini Sivas'ta tamamladı. Zara Meslek Lisesi'ni bitirdi. Ahşap oyuncak yapımı, video kaset satışı gibi işlerde çalıştı. 12 Eylül'den sonra siyasi görüşleri nedeniyle iki yıl Mamak Askeri Cezaevi'nde tutuklu kaldığından yüksek öğrenimini tamamlayamadı. Ankara'da El Yazıları Yayınevi'ni kurdu. Evli, iki kız çocuk babasıydı. 1993 Sivas Katliamı'nda, Madımak Oteli'nde yanarak öldü.

Yapıtları: Şiir: *Çiçekler Halaya Durdu*, Ank.: 1988; *Gizemya*, Ank.: El Yazıları, 1989; *Aşıkınam*, Ank.: El Yazıları, 1992; *Güncesika*, Ank.: Suteni, 1995.
Kaynaklar: Işık 06, 2121; *Uğur Kaynar Kitabı*, Ank., 1993.

KAYNARDAĞ, ARSLAN *(Sana/Yemen, 23 Temmuz 1923 - İstanbul, 4 Haziran 2008)* Şair, felsefeci.

Tam adı Arslan Turgut Kaynardağ. Ferhat Sılacı ve Ali Konuk imzalarını da kullandı. Yarbay Ali Ruhi Bey ve Türkân Sultan Hanım'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Kastamonu'da tamamladı (1941). 1948'de mezun olduğu İÜEF Felsefe Bölümü'nden "Spinoza'da Doğruluk Kavramı" adlı tezi ile yüksek lisans derecesi aldı. Bir süre çevirmenlik yaptıktan sonra yayımcılık ve kitapçılıkla uğraştı. 1957'dan itibaren İstanbul Sahaflar Çarşısı'nda Elif Kitabevi'ni işletti. Türkiye Felsefe Kurumu, PEN Yazarlar Derneği, BİLSAK ve İstanbul Sahhaflar Derneği üyesiydi.

İlk yayımlanan ürünü 1942'de *Son Dakika* dergisinde çıkan bir röportajı oldu. Şiir ve felsefi yazılarının yanında bibliyografya alanındaki çalışmalarıyla da dikkat çekti. 1960-65 arasında 43 sayı yayımlanan *Kitap Belleten* dergisinin sahipliğini ve editörlüğünü üstlendi. İki şiiri "Bir Horoz Öttü" M. C. Atasoy ve "İstanbul Türküsü" R. Ayangil tarafından bestelendi. Kaynardağ çalışmalarını *Akşam*, *Son Saat* ve *Cumhuriyet* gazeteleri ile *Yeni Ufuklar*, *Yığın*, *Kitap Belleten*, *Somut*, *Varlık*, *Cumhu-*

riyet Kitap, *Türk Dili*, *Türkiye Felsefe Kurumu Bülteni*, *Sanat Olayı* ve *Fikirler* gibi dergilerde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Sevgiler de Gündemdedir*, İst.: Elif, 1979.
İnceleme: *Shakespeare'de Türkiye, Türkiye'de Shakespeare*, İst., TMTF; 1960; *Değişen Türkiye, Değişen Felsefe Dili ve Macit Gökberk*, İst., Elif, 1983; *Türk Düşüncesinde Sokrates İlgisi*, İst., 1989; *Felsefede Diyalog, Diyaloğun Felsefesi*, İst., 1989; *Bizde Felsefenin Kurumlaşması ve Türkiye Felsefe Kurumu Tarihi*, Ank.: Türkiye Felsefe Kurumu, 1994; *Kadın Felsefecilerimiz*, Ank.: Türkiye Felsefe Kurumu, 1999; *Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Felsefe*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2002.
Diğer: *Seçilmiş 1001 Bilmece*, (Ferhat Sılacı adıyla) İst., Altın Eserler, 1960; *Kitap Yılı Bibliyografyası*, İst.: Elif, 1974; *Eğitim ve Yayın: Ramazan G. Arkın'la Söyleşi*, İst.: Arkın Kitabevi, 1985; *Felsefecilerle Söyleşiler*, İst.: Elif, 1986;
Kaynaklar: *BF* (6 Mayıs 1999); Nebioğlu, 390; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 403-404; Karaalioğlu, 318; U. Barlas, "Arslan Kaynardağ'ın Elli Yılı Aşan Kitapçılığı" (söyleşi), *Müteferrika*, S. 3 (Yaz 1994), s. 63-72; M. Günay, *Arslan Kaynardağ'a Armağan*, İzmir, 2006.

KAYRA, CAHİT *(İstanbul, 11 Mart 1917 -)* Öykücü, araştırmacı.

Tam adı Ömer Cahit Kayra. Kadriye Hanım ile işadamı Ali Lütfü Kayra'nın oğlu. Özel Boğaziçi Lisesi'nden (1935) sonra Mülkiye'yi (1938) bitirdi. 1938-72 arasında bürokrat olarak maliye ve ticaret bakanlıklarında çalıştı. 1973-77 arasında Cumhuriyet Halk Partisi Ankara milletvekili olarak Meclis'te görev yaptı; Birinci Ecevit Hükümeti'nde (1974) enerji ve tabii kaynaklar bakanlığına getirildi. Ekonomi ve maliye alanlarında çalışmalar yaptı. 1981'de emekli oldu. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. *Cumhuriyet*, *Milliyet* ve *Güneş* gazetelerinde yazdı. Mesleki yayınları da bulunmaktadır.

Yapıtları: Öykü: *Bodrum Üzerine Çeşitlemeler*, İst.: Milliyet, 1983; *Romantik Bir Karga*, İst.: Milliyet, 1984; *Eda Hanım'ın Kırmızı Kedileri*, İst.: Mey, 1986; *Hoşça Kal Bodrum*, İst.: Boyut, 1996; *Kadıköy Rüzgârları*, İst.: Boyut, 1996; *Çiçekleri Unuttular*, İst.: Boyut, 1998; *Bilgeler ve Balıklar*, İst.: İş Bankası, 2004; *Dünya Erkekleri Birleşiniz*, İst.: Erciyaş, 2005.
Anı: *1938 Kuşağı*, İst.: Cem, 1995; *Telefon Defteri*, İst.: Erciyaş, 2006.
Diğer: *İstanbul. Mekânlar ve Zamanlar*, İst.: Akbank, 1989; *İstanbul'un Yokuş ve Merdivenleri*, İst.: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 1991; *İkinci Mahmut'un İstanbul'u*, (E. Üyepazarcı ile) İst.: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 1992; *Bebek. Mekânlar ve Zamanlar*, İst.: Akbank, 1993; *Kandilli. Vaniköy. Çengelköy. Mekânlar ve Zamanlar*, (E. Üyepazarıcıyla) İst.: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 1993; *Sevres Dosyası*, İst.: Cem, 1997; *Bir Mavi Yolculuk: Seyir Defteri*, İst.: Büke, 2001.
Derleme: *Turan Güneş'in Siyaset Şiirleri*, İst.: Milliyet, 1985.
Kaynaklar: *BF* (Mayıs 1999); Nebioğlu, 390-391; Çankaya, 2037.

KAZANCI, AHMET LÜTFİ *(Çorum, 1 Ağustos 1936 -)* Romancı, araştırmacı.

Çorum İmam-Hatip Lisesi'ni (1960) ve İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nü (1964) bitirdi. Çorum ve Isparta'da imam-hatip okullarında öğretmenlik yaptı (1964-67). Uludağ Üni. İlahiyat Fakültesi'nde İslam tarihi öğretim üyeliği yaptı (1980-2003). "Hitabet-i Neberiye" ile doktora tezini, "Abdulmelik b. Mervan ve Ziyad b. Ebih" ile doçentlik tezini verdi. Bursa'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası. Makaleleri *Uludağ Üni. İlahiyat Fak. Dergisi*, *Altınoluk*, *Arayış* (Hollanda) dergilerinde yayımlandı. Dini, milli, ahlaki değerleri aşılamak amacıyla tezli romanlar yazdı. Çok sayıda mesleki kitabı vardır.

Yapıtları: Roman: *Kaynana Münevver Hanım*, Isparta: Malazgirt, 1969; *Üvey Anne*, (2. bas.) İst.: İrfan, 1971; *Bir Vicdan Uyanıyor*, 1974; *Son Fırtına*, 1976.
Kaynaklar: "Kazancı, Ahmet Lütfi", *TDEA*, V, 258; Işık, 364.

KÂZIM NAMİ
bak. DURU, Kâzım Nami

KAZMAZ, SÜLEYMAN *(Rize, 1915 -)* Romancı, halkbilim araştırmacısı.

İlk ve orta öğrenimini Rize'de yaptı. Edirne Öğretmen Okulu'ndan sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nü, DTCF Felsefe Bölümü'nü, AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Öğretmen ve avukat olarak uzun yıllar görev yaptı. İlk şiiri Rize Vilayet Gazetesi'nde "Süleyman" imzasıyla yayımlandı (6 Ağustos 1931). Pek çok dergi ve gazetede halk edebiyatı ve kültürü üzerine kaleme alınmış makaleleri ve araştırmaları yayımlandı. Bunlardan bir kısmını kitap halinde bastırdı.

Hayatı ve çalışmalarıyla ilgili olarak *Süleyman Kazmaz'a Armağan* adıyla bir kitap yayımlandı. (Ank., 2009)

Yapıtları: Roman: *Seninle*, Ank.: Ankara Basım ve Cilt Evi, 1944; *Çifteçamlık*, Ank.: Kardeş Mtb., 1968; *Ağaç Meyva Verince*, İst.: Gül, 1978.

Öykü: *Kestane Karası*, Ank.: Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı, 1998.
Araştırma-Derleme: *Çıldırlı Âşık İlyas Anlatıyor*, Ank.: Halk Bilgisi ve Halk Edebiyatı, 1946; *Köy Tiyatrosu*, Ank.: CHP Halkevleri Bürosu, 1950; *Bakırcılık: Küçük Sanat Alanında Bir İnceleme*, Ank.: Türkiye Halk Bankası 1973; *Rize Halk Şairleri*, 1976; *Halk Kültürü Ürünlerinde Telif Hakkı*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1990; *Rize Yemekleri ve Yemek Kültürü*, Ank.: Odak Ofset, 1992; *Beyazsu Köyü: Bir Köy Araştırması*, Ank.: Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı, 1994; *Çayeli: Geçmiş Günler ve Halk Kültürü*, Ank.: Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı, 1994; *Sarıkamış'ta Köy Gezintileri*, Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı, 1994; *Rize Çayeli Halk Kültürü Araştırmaları*, Ank.: Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı, 2001; *Barla: Geçmiş Günler ve Halk Kültürü*, Ank.: Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı, 2003; *Kutadgu Bilig: Hukuk ve Devlet Yönetimi Açısından*, Ank.: Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı, 2003.
Oyun: *Yarının İnsanları*, Ank.: MEB, 1961.
Deneme: *İnsanca Bir Dünya*, Ank.: Kardeş Mtb., 1969; *Yeni Bir Güneş: Atatürk ve Anadolu Medeniyeti*, Ank.: Kardeş Mtb., 1982.
Gezi, Anı: *Biz ve Onlar (Dış Geziler ve Düşünceler)*, Ank.: kendi yayını, 2002; *Kazmaz Ailesinden Anılar*, Ank.: Kendi yayını, 2004; *Dış Geziler*, Ank.: Kendi yayını, 2006.
Ders Kitabı: *Okuma ve Yurt Bilgisi*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1944.
Kaynaklar: C. Öztelli, "Kazmaz, Süleyman", *TDEA*, V, 259.

KEMAL AHMET *(İstanbul, 1904 - İstanbul, Ekim 1934)* Yazar, gazeteci.

Kara Kemal de denir. Müderris Ahmet Rıdvan Efendi'nin oğlu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da yaptı. Genç yaşlarda gazeteciliğe başladı. *Halk*, *Cumhuriyet*, *Yarın* gazetelerinde çalıştı. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı destekleyen *Yarın*'ın sorumlu yazı işleri müdürlüğünü üstlendi, gazetede çıkan yazıları dolayısıyla bir süre hapis yattı. Gazetenin kapatılması üzerine işsiz kaldı ve büyük maddi sıkıntılar yaşadı. Bir süre hiçbir yerde iş bulamadı. Hakkı Tarık Us, kendisini, çıkarmakta olduğu *Haber* gazetesine aldı. Cerrahpaşa Hastanesi'nde veremden öldü. Necatigil onu "Kemal Ahmet emeği değerlendirmeyen gazete dişlilerine yağ olmayıp kum olduğu için, otuz yaşında yoksulluktan ve veremden ölmüş, yetenekli bir edebiyatçı idi" biçiminde değerlendirir.

Ölümünden sonra Naci Sadullah, çıkarmakta olduğu *Yarımay* dergisinde "Kemal Ahmet" köşesi açarak, Nizamettin Nazif, Suat Derviş, Selami İzzet gibi yazarların ona ilişkin yazılarını yayımladı; bu köşeye ilişkin talep üzerine Nâzım Hikmet ünlü "Kemal Ahmet" şiirini kaleme aldı.

Yazarın dramatik yaşamı, basılmış tek kitabı olan *Sokakta Harp Var*'ın Hüseyin Avni Şanda tarafından hazırlanmış olan ikinci baskısında (1970) yer aldı.

Yapıtları: Roman: *Sokakta Harp Var*, (küçük roman) İst.: Numune Mtb., 1932.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 221-222; A. Aydemir, *Nâzım Nâzım*, İst., 1986, s. 64-65; F. Kürkçüoğlu, "Mukaddes Bir Izdırap Şarkısı", *Virgül*, Ocak 2000.

KEMAL BEKİR *(Çivril/Denizli, 1924 -)* Öykücü, romancı, aktör.

Asıl adı Kemal ÖZMANAV. Kemal B. Özmanav, Kemal Bekir Manav ve K.B. imzalarını da kullandı. Ayşe Hanım ile memur Bekir Özmanav'ın oğlu. İlk ve orta okulu Denizli ve İzmir'de okudu; 1949'da Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nü bitirdi. Aynı yıl Ankara Devlet Tiyatrosu'nda sahneye çıktı. 1951'de Ceza Kanunu'nun 141. maddesine muhalefetten tutuklanarak hapis yattıktan sonra bir süre muhasebecilikle uğraştı. 1959'da girdiği İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'nda oyunculuk ve yönetmenlik yaptı. 1980'den sonra İstanbul Devlet Tiyatrosu'nda çalıştı; 1989'da emekli oldu. 1995'e kadar Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğretim üyeliği yaptı. İstanbul Radyosu'nda yerli ve yabancı yazarlardan pek çok öyküyü oyunlaştırdı. *Yabancılar* romanı 1966'da altı bölümlük radyo dizisi (arkası yarın), *Kaçaklar* romanı 1983'te iki bölümlük TV dizisi oldu. TYS ve Tiyatro Yazarları Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; opera sanatçısı Özcan Özman'la evli, devlet tiyatrosu sanatçısı Esen Özman tek çocuğudur.

İlk şiiri 1944'te *İstanbul* dergisinde çıktı. "Gogol ile Çehov'un insana ve doğaya bakış açıları beni başından beri etkiledi" diyen Kemal Bekir öykülerini *Fikirler*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yeditepe*, *Varlık*, *Yazko Edebiyat*, *Felsefe Dergisi*, *Somut* ve *İnsancıl* dergilerinde yayımladı. Behçet Necatigil, romanlarındaki "ayrıntılı bir anlatımla bütün davranışların psikolojik nedenlerini açıklama gücü"ne dikkat çekerken, Mehmet Seyda, öykülerinde "tutarlı, özüne bağlı, insan gerçeğini can alıcı noktalarıyla yakalamasını" başarabildiğine değindi.

Ödül: *Düşüş* ile Sanatsevenler Derneği

1975-76 En İyi Oyun Yazarı Ödülü; *Hücre 1952* ile 1998 Orhan Kemal Roman Armağanı.

Yapıtları: Roman: *Yabancılar*, İst.: Varlık, 1958; *Kaçaklar*, İst.: Remzi, 1961; *Kanlı Düğün*, İst.: Ceylan, 1997; *Hücre 1952*, İst.: Pencere, 1997.
Öykü: *Fatma Hanımın Erik Ağacı*, İst.: Yücel, 1970; *Bayrama Yakın*, İst.: Habora, 1975; *Bütün Öyküler*, İst.: Pencere, 2006.
Oyun: *Düşüş*, (N. S. Örik'in *Sultan Hamid Düşerken* romanından uyarlama) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1988; *Kâmil Bey*, (Kemal Tahir'in *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu*, *Yol Ayrımı* üçlemesinden uyarlama) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1991.
Kaynaklar: *BF* (12 Nisan 1999); Nebioğlu, 436; Necatigil, *İsimler*, 222; Kurdakul, *Sözlük*, 369; Karaalioğlu, 319; Necatigil, *Eserler*, 152-153, 208-209, 390; S. Sezer, "Hücre 1952", *Cumhuriyet Kitap*, (27 Ağustos 1998).

KEMAL TAHİR *(İstanbul, 13 Mart 1910 - İstanbul, 21 Nisan 1973)* Romancı.

Asıl adı İsmail Kemalettin DEMİR. (Önceki soyadı Tipi. Benerci soyadını da kullandı.) Nurettin Demir, Cemalettin Mahir, İsmail Kemalettin, Körduman, Bedri Eser, Murat Aşkın, Samim Aşkın, Ali Gıcırlı, F. M. İkinci, Celal Dağlar imzalarını da kullandı. Abdülhamit'in hünkâr yaverliğini, Yıldız Sarayı özel marangozluğunu yapmış Şebinkarahisarlı Yüzbaşı Tahir Bey ile Nuriye Hanım'ın oğlu. İlköğrenimini gezginci hastaneler inzibat subaylığı yapan babasının yanında çeşitli kentlerde tamamladı. Mütareke'den sonra Kasımpaşa'daki Cezayirli Hasan Paşa Rüştiyesi'ni bitirdi (1923). Aynı yıl girdiği Galatasaray Lisesi'ni onuncu sınıfa kadar okudu. Annesinin ölümü üzerine okulu bıraktı. Avukat kâtipliği, Zonguldak Kömür İşletmesi'nde ambar memurluğu yaptı (1928-32). 1932'de Yakup Sabri, Ertuğrul Şevket, İsmail Safa, Arif Nihat Asya ile birlikte *Geçit* (10 Ekim 1932-14 Temmuz 1934, 7 sayı) adlı bir sanat dergisi çıkardı. Gazeteciliğe başlayarak *Vakit*, *Haber*, *Son Posta* gazetelerinde düzeltmen, röportaj yazarı, çevirmen olarak çalıştıktan sonra *Yedi Gün* ve *Karikatür* dergilerinde sekreterlik, *Karagöz* gazetesinde başyazarlık ve *Tan* gazetesinde yazı işleri müdürlüğü görevlerinde bulundu (1932-38). Babıâli yıllarında Y. Z. Ortaç, A. M. Dıranas, N. F. Kısakürek, S. Simavi, Cemal Nadir, Naci Sadullah, N. N. Tepedelenlioğlu, Sadri Ethem, Suat Derviş, H. T. Us, A. Us, Z. Sertel, S. Sertel vb pek çok ünlü kişiyle dostluğu ve tanışıklığı oldu. Bir süre *İzmir Ticaret* gazetesinin İstanbul temsilciliğini yaptı, iktisadi konularda telif ve çeviri yazılar yayımladı. 12 Ağustos 1937'de öğretmen Fatma İrfan'la evlendi. 15 Haziran 1938'de, aralarında deniz astsubayı Nuri Tahir ve Nâzım Hikmet'in de bulunduğu bazı sivil ve askerlerle birlikte "Donanmayı ayaklanmaya kışkırtmak"tan sanık olarak tutuklandı; 19 Ağustos 1938'de Donanma Kumandanlığı Askeri Mahkemesi'nce 15 yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı. 1940'ta Fatma İrfan kocasından ayrılma isteği ile mahkemeye başvurdu ve 10 Haziran 1940'ta ayrıldılar. İstanbul Tevkifhanesi (1938-40), Çankırı (Aralık 1940-Mayıs 1941), Malatya (Mayıs 1941-Ekim 1944), Çorum (Ekim 1944-Kasım 1949), Nevşehir (Kasım 1949-Nisan 1950) cezaevlerinde 13 yıl yattı. Çorum cezaevinde iken Sedat Simavi'nin isteği üzerine "Zoraki Nişanlı", "Bir Nedim Divanının Esrarı", "Camı Kıran Çocuk", "Halk Plajı", "Gönül Denilen Hayvan", "Aşk Pınarı" gibi birtakım serüven romanları yazarak Sedat Simavi'ye yolladı. 1950'de Demokrat Parti'nin çıkardığı Genel Af Yasası'ndan yararlanarak hapisten çıktıktan sonra geçimini yazarlıkla sağlamaya çalıştı. Çeşitli takma adlarla çeviriler yaptı. (*Kastil Büyücüsü*, *Saygon Geceleri*, *Dehşet Yolcuları* ve Mayk Hammer dizisi.) F. M. İkinci takma adıyla çevirdiği Mayk Hammer polis romanlarının gördüğü ilgi üzerine bu kitapların benzerlerini kaleme aldı. Bunlar çevirilerden daha fazla rağbet gördü. İlk zamanlarda kendi romanlarından birkaçını da (*Sağırdere*, *Esir Şehrin İnsanları*) gazetelerde takma adlarla tefrika etti. Sıdıka (Semiha) Uzunhasan ile evlendi. 1955'te, 6-7 Eylül Olayları'na karıştığı iddiasıyla 6 ay tutuklu kaldı. 1957'de Aziz Nesin'le birlikte Düşün Yayınevi'ni kurdu. Yakın arkadaşları olan Metin Erksan, Halit Refiğ ve Atıf Yılmaz gibi rejisörlerle birlikte bir yan iş olarak film senaryoları üzerinde çalıştı. Bu senaryolardan bazıları film haline geldi. ("Haremde Dört Kadın", yön. H. Refiğ, 1965; "Namusum İçin", yön. M. Ün, 1965; "Yarın Bizimdir", yön. A. Yılmaz 1963). 1968'de davet edildiği Sovyetler Birliği'ne gitti. 1970'te akciğer kanserine yakalandı ve bir ameliyatla sol akciğeri tamamen alındı. İyileşmeye yüz tuttuktan sonra yeniden çalışmalarına döndü. Ancak taslak halinde kalan birçok romanını tamamlayamadan tartışmalı geçen bir ziyaret dönüşünde kalp krizi geçirerek vefat etti. Erenköy Sahrayıcedit Mezarlığı'nda gömülüdür.

Kemal Tahir, kuşağının çoğu yazarı gibi, edebiyata şiirle başladı. *İçtihat*'ta yayımlanan ilk şiir denemeleri ("Bardaki Kadınlar", Nisan 1931; "Açın Türküsü", Mayıs 1931) toplumsal içerikleriyle dikkat çekiyordu. Daha sonra *Yeni Kültür* (1932), arkadaşlarıyla birlikte çıkardıkları *Geçit*, *Varlık* dergilerinde yayımladığı şiirleri, Yahya Kemal'in etkisinde ölçülü ve kafiyeli şiirlerdi. Nâzım Hikmet'le dost olduktan sonra yeniden toplumsal temalara döndü. 1939'a kadar *Ses* dergisinde sürdürdüğü bu tür şiirlerinde Cemalettin Mahir ve İsmail Kemalettin takma adlarını kullandı. Kendisi bu dönem için "1940 yılına kadar gazete ve mecmualardaki çeşitli yazı çalışmalarını saymazsak, yalnız şiirle uğraştım. Şiir çalışmalarından bana Türkçede düz yazıyı iyi yazabilme daha açıkçası kelimeleri değerlendirme idmanı kaldı" der.

Aynı yıllarda kısa mizahi roman ve öykü yazmaya başladı. "Aşk Çetesi", "Sahte Serseri", "Aşk Modası" vb romanları *Karikatür*'de (1935); "Bütün Ahmetler Ayağa Kalksın", "Mollalar Asker", "Yalancı Şahit", "Kuş Kafesleri" vb *Yedigün*'de yayımlandı. Hapse girince, *Hürriyet* gazetesinde Bedri Eser takma adıyla serüven romanları yayımladı. Geçim kaygısıyla başvurduğu bu yoldaki çalışmalarını hapisten çıktıktan sonra da yine takma adlarla sürdürdü. Gerçek edebi çalışmalarını da gerek hapiste iken (1941), gerek hapisten çıktıktan sonraki ilk yıllarda yine takma adlarla yayımladı. *Tan* gazetesinde *Göl İnsanları* genel başlığı altında Cemal Mahir takma adıyla tefrika edilen (1941) öyküleri onun dikkati çeken ilk ürünleridir. Hapisten çıktıktan sonraki ilk romanı *Sağırdere*'yi *Son Posta* gazetesinde Körduman takma adıyla (1950), onu izleyen *Esir Şehrin İnsanları*'nı *Yeni İstanbul* gazetesinde Nurettin Demir takma adıyla (1952) tefrika etti. Kemal Tahir adını ancak 1955'te kullanmaya başladı.

Göl İnsanları (1955) kitabında topladığı dört uzun öyküsü romanlarına bir geçiş olarak sanki birer küçük roman gibi kurulmuşlardır. Çoğunda köylü tipleri ya da şehirde çalışan gurbetçi köylülerin yaşam öyküleri işlenmiştir. Konular klasik sağlamlıkla örülmüş, törelerin ve çevrelerin betimleri de geniş tutulmuştur. Kemal Tahir anlattığı olayların dışında bir gözlemci gibi kalarak Sait Faik tarzı yeni öykü tarzına yanaşmamıştır. Ayrıntılara ve toplumsal gerçekliğe önem veren yazar, öykü yapısında gelenekçi ve kuralcıdır. Öykülerdeki kişiler kendilerince sorunları olan çok yönlü kişiliklerdir.

Kemal Tahir Türk insanı ve toplumunun Batı insanı ve toplumuna benzemediği, bu nedenle Türk romanının da içerik bakımından Batı romanına benzememesi gerektiği; bunu sağlamak için de Türk romancısının Türk insanını ve toplumunu, bunların özelliklerini incelemesinin zorunlu olduğunu savunmuştur.

Çankırı-Çorum dolaylarında geçen *Sağırdere*, *Körduman*, *Yediçınar Yaylası*, *Köyün Kamburu*, *Büyük Mal*, *Rahmet Yolları Kesti*, *Kelleci Memet*, *Bozkırdaki Çekirdek* köye yönelik romanlarıdır. Bunlara yazarın ölümünden sonra yayımlanan *Namusçular*, *Karılar Koğuşu*, *Damağası* romanları da eklenebilir. Bu romanlarda diğer romanlarında olduğu kadar belirgin bir tarih silsilesi bulunmaz, ama yine de bir zaman süresi içinde ele alınmışlardır. Hatta kimi romanlar bir öncekinin devamı olarak düzenlenmiştir. Köye yönelik ilk iki romanı *Sağırdere* ve *Körduman* konu bakımından birbirini tamamlayan romanlardır. *Sağırdere* bir köy delikanlısının 1938-39 yıllarında Çankırı dolaylarında Yamören köyündeki ve iş tutmak amacıyla gittiği Ankara'daki yaşamını ele alır. *Sağırdere*'nin devamı olan *Körduman*'da gencin gurbetten döndükten sonra Yamören'deki yaşayışı işlenmektedir. Romanda köylünün günlük yaşayışıyla iç içe girmiş sorunları, dışarıya kapalı ve çok sessiz görünen bir köyün çok yönlü ve renkli dünyası başarıyla verilmektedir.

Yazarın bir üçlü oluşturan *Yediçınar Yaylası*, *Köyün Kamburu* ve *Büyük Mal* adlı romanları Kırım Savaşı'ndan başlayarak Cumhuriyet dönemini de içine alan süreç içinde ağalık kurumunun gelişmesini sergiler. İnsan ilişkilerini derinliğine irdelerken çarpıcı portreler çizer. Bu üçlüyle birlikte yazarın ağalığa değindiği bir başka romanı *Kelleci Memet*'tir.

Yazarın Malatya Cezaevi gözlemlerine dayanarak kaleme aldığı *Namusçular*'da mahpusane yaşantısı, mahpusların geçmişleri, acıları, sevinçleri, beklentileri olayların akışı içinde verilir. Aynı cezaevinin kadınlar koğuşunun iç yüzünü ortaya koyduğu *Karılar Koğuşu*'nda, bilgisizlik ve elverişsiz koşulların suça ittiği, çaresiz, zavallı kadınlarla karşılaşırız. Yazarın Çorum cezaeviyle ilgili notlarının derlemesinden oluşan *Damağası* 1948'de yazılmış notlarla başlar. Romanın birinci bölümünü oluşturan

bu notlarda Çorum Cezaevi, gardiyanı, müdürü, müdür yardımcısı, kâtibi, cezaevindeki birkaç hükümlü tanıtılırken cezaevi yaşantısı sergilenir. İkinci defterde cezaevine yeni gelen ilgi çekici tipler anlatılırken o yılların önemli olayları da birlikte verilir.

Kemal Tahir kırsal kesimle ilgili öteki iki romanından *Bozkırdaki Çekirdek*'te köy enstitülerini, *Rahmet Yolları Kesti*'de ise eşkıyalık olgusunu farklı bir yaklaşımla ele alır. *Bozkırdaki Çekirdek*, Çankırı, Çorum ve Kastamonu'nun birleştiği Şirinköy'e yakın Keşiş Düzü'nde kurulacak köy enstitüsünün kuruluş serüvenini anlatırken köylülerin eğitimi için bir model olarak ortaya atılan köy enstitülerini sert biçimde eleştirir. *Rahmet Yolları Kesti* ise eşkıyalık ve haydutluğa yeni bir bakış açısı getirir. Türk edebiyatında çoğunlukla birer kahraman olarak ele alınan eşkıya tipini ırz düşmanı, sefil, perişan, kıyıcı bir kişilik olarak ortaya koyar.

Esir Şehrin İnsanları, *Esir Şehrin Mahpusu*, *Yorgun Savaşçı*, *Kurt Kanunu* ve *Yol Ayrımı* adlı romanları belirli tarihsel dönemleri ele alan kentsel romanlardır. Bunlarda tarih sırası gözetilir ve bir önceki romanda silik bırakılan kişiler dostları, fikir arkadaşları, hatta çocukları ile daha sonraki bir romanda görülür, bazen roman kahramanı olurlar. Ölümünden sonra yayımlanan *Hür Şehrin İnsanları* ve *Bir Mülkiyet Kalesi* romanları da bu kategori içinde değerlendirilmelidir.

Esir Şehrin İnsanları ve onu izleyen *Esir Şehrin Mahpusu*'nda, aristokrat bir Osmanlı aydınıyken, Milli Mücadele'ye katılan ve Anadolu'ya gönderdiği bir plan yüzünden divan-ı harpçe yedi yıl hapis cezasına çarptırılan Kâmil Bey'in öyküsü ekseninde Mütareke yıllarının İstanbul'u anlatılır.

Yorgun Savaşçı 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından başlayarak Trablusgarp, Balkan, İmparatorluğun topyekûn çöküşüyle sonuçlanan I. Dünya savaşlarına katılan ve Batı Anadolu'nun Yunanlılar ve İstanbul'un Müttefikler tarafından işgali üzerine Anadolu'ya geçerek Mustafa Kemal tarafından örgütlenen Ulusal Hareket içinde yer alan bir subay kuşağının öyküsüdür.

Kemal Tahir, *Kurt Kanunu*'nda bir bölüm eski İttihatçının 1926'da İzmir'de Gazi'yi hedef alan suikast girişimi çevresinde Cumhuriyet'i kuran kadronun İttihatçılar ile hesaplaşmasını konu alır. Kendisi bu romanı için şöyle der: "Romanın konusu 1926 İzmir Suikastı gibi son derece buhranlı devrede geçiyor. (...) Gerçekten büyük tehlikeler içinde kıstırılmış insanların romanı bu." *Yol Ayrımı*'nda Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kuruluş ve kapanış serüveni çevresinde, eski Kuvay-ı Milliyecilerin hayal kırıklıklarını dile getirir.

Yayımlandığında büyük tartışmalara yol açan *Devlet Ana*'da Osmanlının aşiretten devlete doğru gelişimini, Osmanlının 600 yıl süren imparatorluğunun dinamiğini oluşturan güçleri dile getirmeyi amaçlar. Yazar Anadolu insanının tarihsel ve toplumsal özelliklerini saptayabilmek için Osmanlı İmparatorluğu'nu kuran ve yaşatan gücün kaynağına inmek istemiştir. O dönemdeki köklerden bugünün insanının özelliklerini belirlemeye çalışmıştır. 1290 yılında iki aylık bir süre içinde geçen roman "... zengin kadrosu, iç içe dolanmış öyküleri ve bol serüvenleriyle karmaşık bir roman olmasına karşın ustaca kurgulanmıştır" (Moran).

Yazar *Devlet Ana*'yı tarih araştırmalarıyla elde edilmiş bir bilgi birikiminin özümlenmesi sonucu ulaşılmış bir tarih görüşü üzerine kurarken, onun her şeyden önce bir edebi yapıt olduğunu, yani dil malzemesiyle canlılık kazanabileceği gerçeğini de göz önünde bulundurmuş, Dede Korkut ve Evliya Çelebi'nin üslubundan, deyimlerden yararlanarak kıvrak, renkli bir dil oluşturmuştur. Romanın anlatımında başvurulan alıntı tekniğinin söz konusu tarihin kültür atmosferini oluşturmada önemli payı vardır. Yunus Emre'den, Dede Korkut masallarından, *Kelile ve Dimne*'den, *Kabusname*'den, *Felekname*'den, *Siyasetname*'den alıntılar, Kuran'dan, İncil'den ayetler, halkın değer yargılarını yansıtan özdeyişler, atasözleri romanın anlatım dokusuna ustalıkla yerleştirilmiştir.

"Göl İnsanları" adlı öyküsü "Güneşe Köprü" adıyla 1986'da E. Tokatlı, *Karılar Koğuşu* 1989'da H. Refiğ, *Kurt Kanunu* 1991'de E. Pertan tarafından filme alındı. *Yorgun Savaşçı* H. Refiğ (1979) ve T. Yönder (1993) tarafından TV dizisi yapıldı.

Ödül: *Yorgun Savaşçı* ile 1967-68 Yunus Nadi Roman Ödülü; *Devlet Ana* ile 1968 TDK Roman Ödülü. Bütün eserlerinin yayın hakkına alan İthaki Yayınları 2004'den itibaren gazetelerde kalmış tefrika roman ve öyküleri derleyerek kitaplaştırdı. Yazarın sağlığında

takma adlarla yayımladığı Mayk Hammer uyarlamaları da yine kendi adıyla yayımlandı.

Yapıtları: Öykü: *Göl İnsanları*, İst.: Martı, 1955 (yb eklenen öykülerle 1969); *Arabacı*, (Seçme Öyküler) İst.: Adam, 2004; *Dutlar Yetişmedi*, İst.: İthaki, 2005; *Zehra'nın Defteri*, İst.: İthaki, 2005; *Üstadın Ölümü*, İst.: İthaki, 2006.

Roman: *Sağırdere*, İst.: Remzi, 1955; *Esir Şehrin İnsanları*, İst.: Martı, 1956; *Kör Duman*, İst.: Remzi, 1957; *Rahmet Yolları Kesti*, İst.: Düşün, 1957; *Yediçınar Yaylası*, İst.: Düşün, 1958; *Köyün Kamburu*, İst.: Düşün, 1959; *Esir Şehrin Mahpusu*, İst.: Düşün, 1961; *Kelleci Memet*, İst.: Remzi, 1962; *Yorgun Savaşçı*, İst.: Remzi, 1965; *Bozkırdaki Çekirdek*, İst.: Remzi 1967; *Devlet Ana*, Ank.: Bilgi, 1967; *Kurt Kanunu*, Ank.: Bilgi, 1969; *Büyük Mal*, Ank.: Bilgi, 1970; *Yol Ayrımı*, İst.: Sander, 1971. Ölümünden sonra basılanlar: *Namusçular*, Ank.: Bilgi, 1974; *Karılar Koğuşu*, Ank.: Bilgi, 1974; *Hür Şehrin İnsanları*, 2 c., Ank.: Bilgi, 1976; *Damağası*, Ank.: Bilgi, 1977; *Bir Mülkiyet Kalesi*, 2 c., Ank.: Bilgi, 1977; *Aşk Çetesi*, İst.: İthaki, 2005; *Merhaba Sam Krasmer*, (F.M. İkinci adıyla), İst.: İthaki, 2006; *Gangsterler Kraliçesi*, (F.M. Duran adıyla), İst.: İthaki, 2006; *Kıran Kırana*, (F.M. İkinci adıyla), İst.: İthaki, 2006; *Ecel Saati*, (F.M. İkinci adıyla), İst.: İthaki, 2006; *Kara Nara*, (F.M. İkinci adıyla), İst.: İthaki, 2006; *Derini Yüzeceğim*, (F.M. İkinci adıyla), İst.: İthaki, 2006.

Anket: *Namık Kemal İçin Diyorlar ki*, İst.: Şirketi Mürettibiye B., 1936.

Mektup: *Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a Mektuplar*, İst.: Sander, 1979; *Mektuplar*, (haz. C. Yazoğlu) İst.: Bağlam, 1993.

Notlar: Ölümünden sonra C. Yazoğlu tarafından yayıma hazırlanan notları Bağlam Yayınevi'nce "Notlar" genel başlığı altında bir dizi halinde yayımlandı: *Sanat-Edebiyat*, 4 c., İst., 1989-1900; *Roman Notları I (Topal Kasırga-Darmadağın Olan Devlet)*, İst., 1990; *Roman Notları II (Batı Çıkmazı)*, İst., 1991; *Roman Notları III (Patriyot Ömer-Güleh Azap Çıkmazı)*, İst., 1991; *1950 Öncesi Şiirler ve Ziya İlhan'a Mektuplar*, İst., 1990; *1950 Öncesi Cezaevi Notları*, İst., 1991; *Batılaşma*, İst., 1992; *Osmanlılık/Bizans*, İst., 1992; *Sosyalizm, Toplum ve Gerçek*, İst., 1992; *Çöküntü*, İst., 1992; *Kitap Notları*, İst., 1993.

Kaynaklar: N. Çelik, "Kemal Tahir İçin Bir Biyografi Çalışması", *Türkiye Defteri*, Nisan 1974, s. 17-50; A. Kabaklı, *Türk Edebiyatı*, c. 5; Önertoy, 91-100; H. Dosdoğru, *Batı Aldatmacılığı ve Putlara Karşı Kemal Tahir*, İst., 1974; T. Timur, *Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik*, İst., 1991; G. Aytaç, *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*, Ank., 1990; Moran, II, 130-181; H. Refiğ-M. Kutlu, "Demir, Kemal Tahir", *TDEA*, II, 231-235; Hazar, 42; H. Refiğ, *Gerçeğin Değişkenliği. Kemal Tahir*, İst., 2000; İ.Bozdağ, *Kemal Tahir'in Sohbetleri*, İst., 2003; U.Özcan, E.Eğribel, *Kemal Tahir'in 30. ölüm Yıldönümü Anısına*, İst., 2003; N.Çelik, G.Avcı, *Biyografya 4: Kemal Tahir*, İst., 2004.

KENAN HARUN *(Siverek/Şanlıurfa, 1925- Akçay/Balıkesir, 12 Aralık 2002)* Şair.

Eski soyadı Soran'ı Harunoğlu olarak değiştirdi. Harun Soran ile Nadire Hanım'ın oğlu. Çocukluğu ve ortaöğrenim yılları Anadolu'da geçti. Kendi deyişiyle " 'Hayriye'den 'Bahriye'ye kadar bir çok okulda" okudu. Kısa bir süre Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne devam etti. 1950'den sonra gazetecilik yaptı; Meclis muhabirliğinden emekli oldu.

Şiire 16 yaşında Afyon Lisesi'nde öğrenciyken (1941) başladı. *Servetifünun-Uyanış, Varlık, Yücel, Gün, Yirminci Asır* gibi dergilerde ve kimi antolojilerde Nâzım Hikmet'in ve 40 Kuşağı şairlerinin belirgin etkileri görülen kırk iki şiir yayımladı. 1947'de şiiri bıraktı. "Çeyrek yüzyıl sonra" bir kitapta topladığı şiirleri için Cemal Süreya "Kenan Harun'un şiirlerini çok severdim. Birdenbire ortadan kaybolan bu sanatçıda gerçek bir şiir yeteneği vardı. Sürdürseydi, bugün önemli ustalardan biri olabilirdi" der.

Yapıtları: Şiir: *Dörtyolağzı*, Ank.: Başnur Mtb., 1973.

Kaynaklar: "Bir İki Söz", (Sunuş yazısı) *Dörtyolağzı*, Ank., 1973.

KENAN HULUSİ *(İstanbul, 9 Haziran 1906 - Adapazarı, 23 Mayıs 1943)* Öykücü, yazar.

Soyadı KORAY. İstanbul Erkek Lisesi'nden sonra bir süre İÜEF'ye devam ettiyse de bitirmeden ayrıldı. 1934'te *Vakit* gazetesinde çalışmaya başladı. Aynı gazetede yazı işleri müdürlüğü yaptı. Yedek subay olarak askerlik görevini yaptığı sırada tifüs hastalığından öldü. Mezarı Adapazarı'ndadır.

İlk yazı ve öykülerini fakülte öğrencisiyken *Servetifünun-Uyanış* dergisinde yayımladı. 1928'de şairane ve süslü bir üslupla yazılmış olan "Rübâb-ı Şikeste", "Hâtıraların Hikâyesi", "Bir Tutam Saç", "Beyaz Güller", "Çıplak Model", "Güzel ve Esrarengiz", "Bir Kölenin İntikamı" adlı romantik öyküleriyle tanındı. 1928'de yayımladıkları *Yedi Meşale* adlı kitap ve 8 sayı çıkabilen *Meşale* adlı dergiyle edebiyat dünyasına giren "Yedi Meşaleciler" arasında yer aldı. *Milliyet, Vakit, İkdam, Tan, Resimli Uyanış, Hayat, Muhit, Mektep, Bütün, Yeni Türk Mecmuası, Yeni Mecmua, Varlık* gibi dergi ve gazetelerde öykülerinin yanında düzyazı şiir, eleştiri ve röportajlar da yayımladı.

İ. Enginün, ilk öykülerinden başlayarak

biçim ile özü uyuşturmaya çalıştığını belirttiği Kenan Hulusi için, "insanlara bakışı sevgi doludur, bütün beşeri zaaflar bazan bir kader halini alan ufak bir vak'a etrafında verilir. Hikâyelerinin dünyası genellikle İstanbul'dur ve beyaz Rusları konu alan hikâyeleri ayrıca dikkati çeker. Köy ise meseleleri ile hikâyelerine girer" değerlendirmesini yaptı. Kenan Hulusi'nin Cumhuriyet döneminde öykünün gelişimine yol açan yazarlardan biri olduğunu belirten O. Önertoy, daha çok, olayları gerçekleştiren kişiler üzerine dikkati çekerek "öykülerindeki kişilerin kimileri gerçek yaşamdan alınmış, kimileri de kendisinin idealinde yarattığı kişilerdir. Fizik ve psikolojik yapıları, toplumsal durumları belirlenmeyen bu kişiler özellikle korku öykülerinde kaderlerine boyun eğen insanlardır. Kimi öykülerinde de öykünün kahramanı hayvanlardır" der. B. Necatigil ise onun önce kelime, hayal ve renge önem vererek biçim sorunları üzerinde durduğunu, renkli ve hareketli bir üsluba eriştikten sonra, içe ve olaya geçerek olgunluk eserlerini verdiğini belirtir. Yazarın *Vakit* gazetesinde tefrika edilen "Osmanoflar" (1938) adlı romanı ile "RBK Pansiyonu" (1942) adlı uzun öyküsü kitaplaşmamıştır. Ayrıca ilk kitabının arka kapağında, yayımlanacağı belirtilen "Merzenguş Sultan" adlı öykü kitabı ile "Sürgün Yarası" ve "Roman" adlı romanları ile H. S. Gezgin'in yayımlanacağını belirttiği "Paraşüt" kitabı da basılmamıştır.

Yapıtları: Öykü: *Yedi Meşale*, (ortak kitap) İst.: Akşam Mtb., 1928; *Bir Yudum Su*, İst.: Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, 1929; *Bahar Hikâyeleri*, İst.: Çığır Kitabevi, 1939; *Son Öpüş*, İst., 1939; *Bir Otelde Yedi Kişi*, İst., 1940; *Bir Yudum Su*, (yedi yeni öyküyle birlikte) İst.: 1949; *Hikâyeler*, (der. İ. Enginün) İst.: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı, 1973; *Beşer Dakikalık Hikâyeler*, (haz. M. K. Özgül), İst.: Timaş, 2000.

Kaynaklar: H. S. Gezgin, "Kenan Hulusi", *Yeni Mecmua*, S. 64 (19 Temmuz 1940); İ. Enginün, "Koray, Kenan Hulusi", *TDEA*, V, 395; İ. Enginün, *Hikâyeler*, (K. Hulusi Koray) İst., 1973; Necatigil, *İsimler*, 233; Önertoy, 226; Ö. Lekesiz, *Yeni Türk Edebiyatında Öykü 1*, İst., 1997, s. 333-339.

KERİME NADİR *(İstanbul, 5 Şubat 1917 - İstanbul, 20 Mart 1984)* Romancı, yazar.

Soyadı AZRAK. Nadir Bey'le Zehra Hanım'ın kızı. Saint Joseph Fransız Kız Lisesi'ni bitirdi (1935), ayrıca özel dersler aldı. İlk şiir ve öykülerini 1937'de *Servetifünun-Uyanış* ve *Yarımay* dergilerinde yayımladı. Aşk ve macera konulu öykü ve romanları *Yedigün*, *Aydabir* ve *Hayat* gibi dergilerde ve bazı gazetelerde tefrika edildi.

Bir dönemin çok okunan romancılarından biri olan Kerime Nadir'in yapıtlarının ana konusu aşktır. Romanlarında genel olarak aşkı işleyiş nedenini bir röportaj sırasında şöyle açıklamaktadır: "Hayatta üzerime en fazla tesir eden ve beni yazmaya sevk eden âmil insanların aşk konusundaki vefasızlığı, egoizmi, anlayışsızlığı olmuştur" (*Hayat*, Haziran 1966). Kerime Nadir'in, yazarlığını topluma ve gerçeklere sırt çevirerek kendi dünyasında sürdürdüğünü söyleyen O. Önertoy, onun "romanlarında aşkla birlikte yalnızlık, kıskançlık, bunalım gibi insanın iç dünyasını yansıtan temaları da buluyoruz. Genellikle saf ve duygusal olan, zaman zaman maddîleşmiş aşklar, tek yanlı ya da karşılıklı olarak, kişiye mutluluk verdiği gibi azap da veriyor. Kişiler daha çok aşk yüzünden bunalıma düştükleri gibi, kıskançlık da aşka bağlı olarak doğuyor. Aşk kişinin ruhsal durumunu geniş ölçüde etkileyen bir öge olarak hemen hemen bütün romanlarda egemenliğini sürdürüyor" değerlendirmesini yapar. N. S. Banarlı, Kerime Nadir'in yazdığı piyasa romanlarıyla genç kuşaklar arasında kısa zamanda sevildiğini belirtirken, S. Kemal Karaalioğlu, onun romanlarının halka okuma sevgisini aşılaması ve gerçekçi romanlara okuyucuyu hazırlaması bakımından dikkate değer olduğunu ifade eder. *Posta Güvercini* adlı romanı Fransızcaya çevrilmiş, kırkı aşkın romanı iki yüze yakın baskı ve beş milyona yakın satış yapmıştır.

Yapıtlarından *Seven Ne Yapmaz* (yön. Ş. Kâmil, 1947; yön. O. Aksoy, 1970), *Hıçkırık* (yön. A. Yılmaz, 1953; yön. O. Aksoy, 1965), *Son Beste* (yön. Dr. A. Alyanak, 1955), *Funda* (yön. N. Hançer, 1958; yön. M. Dinler, 1968); *Samanyolu* (yön. N. Pesen, 1959; yön. O. Aksoy, 1967), *Sonbahar* (yön. N. Hançer, 1959), *Boş Yuva* (yön. M. Ün, 1961), *Şahane Kadın* (yön. N. Pesen, 1961), *Aşk Bekliyor* (yön. Ü. Utku, 1962), *Esir Kuş* (yön. Ü. Utku, 1962), *Aşka Tövbe* (yön. O. Elmas, 1963; yön, T. İnanoğlu, 1968), *Posta Güvercini* (yön. N. Pesen, 1965); *Günah Bende mi?* (yön. N. Pesen, 1969), *Uykusuz Geceler* (yön. O. Aksoy, 1969), *Güller ve Dikenler* (yön. N. Saydam, 1970), *Son Hıçkırık* (yön. E. Eğilmez, 1971), *Sisli Hatıralar* (yön. N. Saydam, 1972), *Dert Bende* (yön. O. Elmas, 1973), *Zambaklar Açarken* (yön. N. Saydam, 1973) filme alındı.

Yapıtları: Roman: *Yeşil Işıklar*, 1937; *Hıçkırık*, İst.: İnkılâp, 1938; *Günah Bende mi?*, İst.: İnkılâp, 1939; *Seven Ne Yapmaz*, İst.: İnkılâp, 1940; *Gönül Hırsızı*, İst.: İnkılâp, 1941; *Samanyolu*, İst.: İnkılâp, 1941; *Funda*, İst.: Semih Lütfi, 1941; *Kalp Yarası*, İst.: Semih Lütfi, 1941; *Gelinlik Kız*, İst.: İnkılâp, 1943; *Sonbahar*, İst.: İnkılâp, 1943; *Solan Ümit*, İst.: İnkılâp, 1945; *Aşka Tövbe*, İst.: İnkılâp, 1945; *Uykusuz Geceler*, İst.: İnkılâp, 1945; *Kahkaha*, İst.: İnkılâp, 1946; *Balayı*, İst.: İnkılâp, 1946; *Ormandan Yapraklar*, İst.: İnkılâp, 1948; *O Gün Gelecek mi?*, İst.: İnkılâp, 1948; *Aşk Rüyası*, İst.: İnkılâp, 1949; *Posta Güvercini*, İst.: İnkılâp, 1950; *Ruh Gurbetinde*, İst.: İnkılâp, 1953; *Pervane*, İst.: İnkılâp, 1955; *Son Hıçkırık*, İst.: İnkılâp, 1956; *Esir Kuş*, İst.: İnkılâp, 1957; *Kırık Hayat*, İst.: İnkılâp, 1957; *Aşk Bekliyor*, İst.: İnkılâp, 1959; *Gümüşselvi*, İst.: İnkılâp, 1960; *Bir Aşkın Romanı*, İst.: İnkılâp, 1962; *Boş Yuva*, İst.: İnkılâp, 1962; *Dehşet Gecesi*, İst.: İnkılâp ve Aka, 2. bas., 1963; *Suya Düşen Hayal*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1964; *Saadet Tacı*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1966; *Sisli Hatıralar*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1967; *Güller ve Dikenler*, İst.: İnkılâp ve Aka, 2. bas., 1972; *Dert Bende*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1973; *Karar Gecesi*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1973; *Zambaklar Açarken*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1973; *Kaderin Sırrı*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1976; *Bir Çatı Altında*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1979; *Aşk Fısıltıları*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1983.
Öykü: *Mücrim*, İst.: İnkılâp, 1943 (*Suçlu* adıyla, İst.: İnkılâp ve Aka, 1966).
Anı: *Romancının Dünyası*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1981.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 199-200; Nebioğlu, 106; "Azrak, Kerime Nadir", *TDEA*, I, 270; Banarlı, *RTET*, II, 1236-1237; Karaalioğlu, 411-412; Önertoy, 60-61; *Hazar*, 36-41.

KERMAN, ZEYNEP *(İstanbul, 1942 -)* Edebiyat araştırmacısı, yazar.

Ortaöğrenimini Notre Dame de Sion ve Erenköy kız liselerinde tamamladı. İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1968). Kısa bir süre lise öğretmenliği yaptı. Okutman olarak Türkiyat Enstitüsü'nde göreve başladı (1970); mezun olduğu bölümün Yeni Türk Edebiyatı Kürsüsü'ne asistan olarak girdi (1975). Doktorasını *1865-1910 Yılları Arasında Victor Hugo'dan Türkçe'ye Yapılan Tercümeler Üzerinde Bir Araştırma* adlı teziyle tamamladı; 1974'te edebiyat doktoru unvanını aldı. *Halid Ziya Uşaklıgil'in Romanlarında Batılı Yaşayış Tarzı ile İlgili Unsurlar* adlı teziyle 1980'de doçent oldu. Mimar Sinan Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanı iken kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Araştırmaları ve çevirileri *Türk Dili ve Edebiyatı*, *Türkiyat Mecmuası*, *Türk Edebiyatı*, *Hareket*, *Dünya Edebiyatından Seçmeler*, *Tarih Dergisi* ve *Milli Kültür* gibi çeşitli dergilerde yayımlandı.

Yapıtları: İnceleme-Araştırma-Derleme: Ahmed Hamdi Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, İst.: Dergâh, 1969; Sami Paşazade Sezai, *Sergüzeşt*, (sadeleştirme) İst.: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı, 1972; Ahmed Hamdi Tanpınar, *Mektuplar*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1974; *1865-1910 Yılları Arasında Victor Hugo'dan Türkçe'ye Yapılan Tercümeler Üzerine Bir Araştırma*, İst.: İÜEF, 1978; *Sami Paşazade Sezai'nin Hikâye, Hatıra, Mektup ve Edebi Makaleleri*, İst.: İÜEF, 1981; *Belçika Temsilciliği Vesikalarına Göre Milli Mücadele*, İst.: Dergâh, 1982; Ahmet Haşim, *Bütün Şiirleri*, (İ. Enginün ile) İst.: Dergâh., 1987; *Hikâyeciliğimizin 100 Yılında Yüz Örnek*, (S. K. Tural, M. K. Özgül ile) Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1987; *Prof. Dr. Mehmet Kaplan*, Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1987; *Mehmet Kaplan İçin*, Ank.: Türk Kültürünü Araştırma Ens., 1988; *Mehmet Kaplan'dan Seçmeler*, (İ. Enginün ile) Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1988; Ahmet Haşim, *Bize Göre*, (*İkdam*'daki diğer yazıları; İ. Enginün ile) İst.: *Dergâh*, 1991; Ahmet Haşim, *Bütün Eserleri*, (İ. Enginün ile) İst.: Dergâh, 1991; Mehmet Kaplan, *Ali'ye Mektuplar*, (İ. Enginün ile) İst.: Dergâh, 1992; *Süleyman Nazif'den Oğluna Mektuplar*, 1993; *Halit Ziya Uşaklıgil'in Romanlarında Batılı Yaşayış Tarzı ile İlgili Unsurlar*, Ank.: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Kurumu, 1995; *Kurtuluş Savaşı ve Edebiyatımız*, (İ. Enginün ve S. İleri ile) İst.: Oğlak, 1998; *Mehmet Kaplan: Hayatı ve Eserleri*, (İ. Enginün ile) İst.: Dergâh, 2000; *Tanzimat Edebiyatı*, (A.B. Ercilasun, A. Uçman, İ. Parlatır, N.Çetin ve İ. Enginün ile) Ank.: Akçağ, 2006; *Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Başbaşa*, (İ. Enginün ile) İst.: Dergâh, 2008; *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*, (İ. Enginün ve S. İleri ile) İst.: Dergâh, 2009.
Kaynaklar: "Kerman, Zeynep", *TDEA*, V, 292; Işık, 368.

KESKİN, BİRHAN *(Kırklareli, 22 Aralık 1963 -)* Şair.

İftade Hanım ile Ali Keskin'in kızı. İÜEF Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi (1986). TRT'de gösterilen "17'den 7'ye" ve "Yarım Elma" programlarında danışmanlık yaptı (1989); bir süre ticaretle uğraştı. Yapı Kredi Yayınları'nda editör olarak çalıştı. İbrahim Kiras'la birlikte *Geniş Zamanlar* (3 sayı, 1990-91) ve Hasan Öztoprak, İrfan Yıldız ve Osman Çakmakçı'yla birlikte *Göçebe* (7 sayı, 1995-98) dergilerini çıkardı. TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor; bekâr.

İlk şiiri 1984'te *Yeryüzü Konukları* (tek sayı) dergisinde çıktı. Şiirlerini *Şiir Atı*, *Fanatik*, *Düşler*, *Yedi İklim*, *Geniş Zamanlar*, *Sombahar*, *Göçebe*, *kitap-lık* ve *Kaşgar* dergilerinde yayımladı. Şiirlerinde, parçalanmış bir dünyada yaşanan aşkı, ayrılığı, acıyı, üzüntü ve can

sıkıntısını sitemli ve ironik bir dille anlattı. İlk kitabı *Delilirikler* ve "bir aşkı yitirişin ardından yapılan uzun bir dua ve ayin" niteliğindeki ikinci kitabı *Bakarsın Üzgün Dönerim* ile dikkat çekti. Daha sonraki şiirlerinde kendine ait konu ve imgeleri, yaşananları kabullenmiş bir içe kapanıklık ve lirizmle irdeledi.

Ödül: *Ba* ile 2006 Antalya Altın Portakal Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Delilirikler*, İst.: İskenderiye Kütüphanesi, 1991; *Bakarsın Üzgün Dönerim*, İst.: Era, 1994; *Cinayet Kışı + İki Mektup*, İst.: Göçebe Şiir Kitapları, 1996; *20 Lak Tablet + (Yolcunun Siyah Bavulu)*, İst.: YKY, 1999; *Yeryüzü Halleri*, İst.: YKY, 2002; *Kim Bağışlayacak Beni*, (Toplu Şiirler), İst.: Metis, 2005; *Ba*, İst.: Metis, 2005; *Y'ol*, İst.: Metis, 2006.
Kaynaklar: *BF* (10 Eylül 1999); *Göçebe*, söyleşi, S. 1 (Ocak 1995); *Sombahar*, (özel bölüm), S. 33 (Ocak-Şubat 1996); M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1985, s. 293-296.

KESKİN, ÖZGEN *(Ardanuç/Artvin, 17 Ekim 1953 -)* Romancı, oyun yazarı.

Nazmiye Hanım ile uzman çavuş Asım Keskin'in oğlu. Sivas Suşehri Lisesi (1971) ve Bursa Eğitim Fakültesi Türkçe Bölümü'nü (1974) bitirdi. Öğretmenlik, Milli Eğitim şube müdürlüğü, Bursa Vakıflar bölge müdürlüğü, Bursa Nilüfer belediye başkan yardımcılığı ve belediye başkanlığı görevlerinde bulundu. *Öner Sanat* (Bursa) dergisini çıkardı. TYB üyesi. Bursa'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası. İlk yazısı 1972'de *Bursa Hâkimiyet* gazetesinde çıktı. Ürünlerini *Hisar*, *Türk Edebiyatı* ve *İnanç* dergilerinde yayımladı. *Vakıflarımız* oyunu Devlet Tiyatrosu'nda sahnelendi.

Ödül: *Mühür* ile 1985 İnanç Edebiyat Üçüncülük Ödülü; 1989 Öner Edebiyat Yılın Yazarı Ödülü; *Yeşil Tutku* ile 1989 Orman Bakanlığı Roman Yarışması birincilik ödülü; *Kimliğimi Arıyorum* ile 1990 Yeşilay En İyi Oyun Yazarı Ödülü; *Göçmen Gözler* ile 1992 MEB Roman Birincilik Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Bir El Ateş*, Diyarbakır: Agâh Mtb., 1974.
Roman: *Yeşil Tutku*, Ank.: Orman Bakanlığı, 1989; *Mühür*, Ank.: MEB, 1992; *Göçmen Gözler*, Ank.: MEB, 1992; *Alperenler Ocağı*, Bursa: Öner, 1995.
Oyun: *Kutlu Yürekler*, Ank.: MEB, 1987; *Kimliğimi Arıyorum*, Yeşilay, 1991; *Selçuk Hatun*, Bursa: Öner, 1996; *Vakıflarımız*, 1998; *Başarı Yolları*, 2004.
Araştırma: *Türk Saz Şairliği ve Ardanuçlu Efkârî*, Bursa: Öner, 1986; *Bursa'da Yaygın Eğitim*, Ank.: MEB, 1991; *Hedef Projeler*, 1995.
Antoloji: *Öner Sanat Antolojisi*, Bursa: Öner, 1997.
Kaynaklar: *BF* (26 Ağustos 1999).

KESKİN, TUĞRUL *(Iğdır/Kars, 15 Mayıs 1961 -)* Şair.

Tam adı Ertuğrul Keskin. A. Tuğrul Keskin, Azer Tuğrul Keskin ve A. Tuğrul imzalarını da kullandı. Muhterem Hanım ile Kahraman Keskin'in oğlu. 1977'de İzmir Atatürk Ticaret Lisesi'ni bitirdi, iki yıl devam ettiği Muğla Yüksek İşletme Okulu'ndan 1981'de ayrıldı. Özel bir şirkette yöneticilik yaptı. Kunduz Düşleri ve Ütopya dergilerinin kurucuları arasındadır. 1982'de İzmir'de *Körfez* dergisi ile 1989'a kadar *Broy* dergisi ekibi içinde yer aldı. TYS üyesi. İzmir'de yaşıyor; boşanmış, bir çocuk babası.

İlk şiiri 1981'de *Yaba*'da çıktı. Şiir ve yazılarını *Yaba*, *Olgu*, *Dönemeç*, *Türkiye Yazıları*, *Broy*, *Yeni Biçem*, *Edebiyat ve Eleştiri* ve *Papirüs* dergilerinde yayımladı. Manifestosu Ocak 1988'de *Broy* dergisinde yayımlanan, toplumsal gerçekçiliği şiirin kendi olanakları içinde değerlendirerek 1980 sonrası Türk şiirine yön vermeyi amaçlayan Yeni Bütün Hareketi'ne (S. Nezir, M. Cengiz, V. Çolak ve H. Haydar'la birlikte) ve 1990'lı yılların başında Sanat Hareketi'ne katıldı.

Ödül: *Kırılan Kar Sesi* ile 1990 Dokuz Eylül Şiir Ödülü; *Tacir ve Cinayet* ile 1994 Dyonisos Şiir Ödülü; *Kanda'har* ile 2008 Behçet Aysan Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Bir Suyun Kıyısında*, Ank.: Kalem, 1985; *Kırılan Kar Sesi*, İst.: Broy, 1988; *Babek*, İst.: Broy, 1990; *Tacir ve Cinayet*, İst.: Piya, 1994; *İpekler Çoğaltmaya*, İst.: Piya, 1999; *Zifir*, İst.: Everest, 2004; *Solgun*, İst.: Everest, 2005; *Eski'ten*, İst.: Everest, 2005; *Babek Bir İsyan*, İst.: Everest, 2005; *Kanda'har*, İst.: Everest, 2009.
Kaynaklar: *BF* (20 Nisan 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 372; N. Kuyumcu, "Şiirin Çağırdığı Yerde Duran Biri", *Cumhuriyet Kitap*, S. 530 (13 Nisan 2000).

KESKİN, YILDIRIM *(Erzincan, 28 Mart 1932 -)* Yazar.

Fitnat Hanım ile Abdurrahman Sait Keskin'in oğlu. Galatasaray Lisesi'nden sonra İsviçre'de Lozan Üni. Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1957). Türkiye'ye dönüşünde Dışişleri Bakanlığı'na girdi; Dışişleri Bakanlığı Kültür İşleri Dairesi genel müdürlüğü, Sofya ve Brasilia büyükelçiliği görevlerinde bulundu. Bir süre devlet bakanları Mesut Yılmaz ve Ali Bozer'in özel müşaviri oldu. Evli ve bir çocuk babası.

1944'ten itibaren öykü, tiyatro eleştirileri, kitap tanıtma yazıları ve çevirilerini *Varlık*, *Yeditepe*, *Yenilik*, *Edebiyat Dünyası*, *Seçilmiş Hikâyeler* gibi dergilerde yayımladı. *Bir Gece-*

nin Beyliği'nde Lozan kentindeki Türk öğrencilerin hayatlarını yansıttı. Sait Faik ve S. Ağaoğlu'nun anlattığı Batı'daki üniversite şehirlerinde yaşayan yabancı öğrenciler dünyasına Türk üniversitelilerin hayatını eklemiş olmasıyla bir yenilik gösteren roman, yaşamın hiçliği duygusunun güçlü biçimde iletildiği varoluşçu bir temele yaslanır (B. Necatigil). Bu romanının ardından tiyatroya yöneldi ve oyun yazarı olarak ünlendi. Oyunları Ankara'da Oda Tiyatrosu'nda, Yeni Sahne'de ve Devlet Tiyatrosu'nda sahnelendi. "Anlaşmazlık" (1958), "Uzaktakiler" (1959), "Tut ki Öleceksin" (1972) ve "Çiçek Sepetli Kız" (1991) gibi oynanmış, ama basılmamış oyunları da vardır. Oyunları İsviçre, Fransa, İtalya, Belçika, Romanya, Kıbrıs ve Yunanistan'da sahnelendi ve yayımlandı.

Ödül: *Yoldan Geçen Adam* ile 1983 Korent Tiyatro Festivali Ödülü.

Yapıtları: Oyun: *İnsansızlar*, İst.: Varlık, 1962; *Soruşturma*, İst.: Varlık, 1964; *Aklı Başında Bir Adam*, Ank.: Şiir-Tiyatro, 1979.
Roman: *Bir Gecenin Beyliği*, İst.: Varlık, 1957; *Ölümü Bekleyen Kent*, Ank.: Bilgi, 1996; *Biraz Çekil de Oturayım*, İst.: Dünya, 2004.
Öykü: *Yoldan Geçen Adam*, Ank.: Bilgi, 1992.
Anı: *Avrupa Yollarında Türkiye: Edebiyatla Karışık Diplomasi Anıları*, Ank.: Bilgi, 2001; *Zaman Akarken*, İst.: Dünya, 2006.
Çeviri: *Sekiz Oyun* (J. Jardieu), 1964; *Sanatçı ve Çağı* (A. Camus), 1965.
Araştırma: *Tiyatronun İlkeleri*, İst.: Doruk, 2008.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 224; Kurdakul, *Sözlük*, 373; Karaalioğlu, 321; Necatigil, *Eserler*, 66, 199-200; *Kim Kimdir*, 449.

KESTEL, SERHAT *(İstanbul, Nisan 1922 -)* Romancı, öykücü.

Tam adı Ayşe Serhat Kestel. Serbest meslek sahibi Mehmet Sait ile başhemşire Fatma Enver Çağlar'ın kızı. İlk ve orta okulu Tokat ve Trabzon'da okudu; Kandilli Kız Lisesi'ni (1939) ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1947). Buca, Kütahya, Çorlu ve İstanbul'da Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. İstanbul Musevi Lisesi'nden emekli oldu (1973). *Korkunç ve Güzel* romanı için "müstehcenlik" iddiasıyla başlatılan soruşturma Milli Eğitim müfettişlerinin "eğitseldir" raporu ile kapandı. İstanbul'da yaşıyor; evli, üç çocuk annesi.

İlk şiirleri ("Mensur Şiirler") 1946-47'de *Yedigün*'de çıktı. Öykü ve yazılarını *Geçit*, *Kemalist Ülkü*, *Varlık*, *Yeditepe* ve *Tiryaki* dergileri ile *Yeni Ortam* gazetesinde yayımladı. Araştırmaya dayalı yapıtlarının "toplumsal gerçekçi ve eğitsel" nitelikte olduğunu belirtti.

Yapıtları: Roman: *Korkunç ve Güzel*, İst.: Fer, 1970; *Maya*, İst.: Fer, 1971; *Sonsuz Yarım*, İst.: Bağlan, 1998.
Öykü: *Üçüncü Ses*, İst.: Minnetoğlu, 1976; *Cennette Bir Mevsim*, İst.: Kurtiş Mtb., 1988.
Anı, Gezi: *Stutgart ve Paris'te İstanbul*, İst.: kendi yayını, 2002; *Üç Kardeş*, İst.: Düşünce, 2004.
Şiir: *Yaşamdan Damlalar*, İst.: 7 Renk, 2007.
Çocuk Kitabı: *Kurşunkalem*, İst.: Kaynak, 2000.
Kaynaklar: *BF* (18 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 224; Kurdakul, *Sözlük*, 373.

KESTELLİ, RAİF NECDET *(İzmir, 1880 - Londra, 1937)* Yazar, eleştirmen.

İzmir'in eski ailelerinden olan Kestellioğulları'ndandır. Babasının adı Eyüp Sabri'dir. Harbiye Mektebi'ni bitirdi. Kuleli Askeri Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı ve buradan emekli oldu. Musevi Lisesi (Beneberith) (1932) ve Amerikan Kız Koleji'nde (1937) Türkçe ve edebiyat dersleri verdi. Londra'da seyahatteyken ölen yazar, İstanbul'da defnedildi.

Erken yaşlarda basın hayatına girdi. İsmini asıl duyuruşu 1908'den sonraya rastlar. II. Meşrutiyet öncesi ve sonrası dergilerde makaleler ve edebi eleştiriler yayımladı. Özellikle *Resimli Kitap* dergisinde (1908-13) Fecr-i Ati topluluğuna karşı yönelttiği eleştirilerle adını duyurdu ve II. Meşrutiyet sonrası, eleştiri türünün önemli yazarları arasında yer aldı. Fecr-i Ati edebiyatının "Sanat sanat içindir" görüşüne karşı çıkmış olması, onun "toplumcu" yazar olarak tanınmasına yol açtı. Eleştirilerinin yansızlığı ve ciddiliği diğer yazarlar tarafından da kabul edilen Raif Necdet, dönemin edebi akımlarının dışında kalması nedeniyle daha az tanınmış ve değerlendirilmiştir. Roman, öykü, mektup, antoloji, tiyatro ve sözlük gibi türlerde ürün vermiş olan yazar çeviriler de yapmıştır.

Yapıtları: Eleştiri: *Hisler ve Fikirler*, İst.: Matbaa-i Hayriye, 1326/1910; *Hayat-ı Edebiye*, İst.: Orhaniye Mtb., 1922.
Roman ve Öykü: *Üfûl*, İst.: Resimli Kitap Mtb., 1329/1913; *Ziya ve Sevda*, İst.: Tefeyyüz, 1924; *Yirminci Asır*, İst.: Yeni Şark, 1932; *Semavî İhtiras*, İst.: Yeni Şark, 1933.
Tiyatro: *Tiraje*, (M. Rauf'la) İst.: Hilal Mtb., 1919.
Mektup: *Fikrî ve Ahlâkî Mektuplar*, İst.: Kanaat, 1925; *Hayat ve Mektuplar*, İst.: İkdam Mtb., 1925; *Talebe Mektupları*, İst.: Ahmet Kâmil Mtb., 1927; *Küçük Mektup Nümuneleri*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, 1929.
Sözlük: *Resimli Türkçe Kamus*, (Hasan Bedrettin'le) İst.: Ahmet Kâmil Mtb., 1927.
Antoloji: *Süzme Sözler*, 3 c., İst.: Türkiye B.,

1935-36; *Yaşayan Mısralar*, İst.: Türkiye B., 1936. Çeviri: *Bir İzdivacın Romanı* (Tolstoy), 1326/1910; *Anna Karenin* (Tolstoy; Sadık Naci ile), 1328/1912.
Kaynaklar: Gövsa, 312; M. Uraz, *Edebiyat Antolojisi*, c. II, İst., 1938, s. 143-144; "Kestelli, Raif Necdet", *TDEA*, V, 295; Ülken, 231; Gönç, III, 98.

KETHÜDAOĞLU, FATMA
bak. UÇUK, Semiha

KEZER, AYSIN UĞUR *(Fethiye/Muğla, 1 Ocak 1942 -)* Şair, romancı.

Hacer Hanım ile Mustafa Taşkelle'nin kızı. Manisa Öğretmen Okulu'ndan sonra Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdi (1963). İskenderun, Adana ve İzmir ticaret liselerinde meslek dersleri öğretmeni olarak görevde bulundu; 1983'te emekli oldu. İzmir'de yaşıyor; evli ve iki çocuk annesi. İlk öyküsü *Milliyet* gazetesinde yayımlandı. Şiir ve öykülerini *Güney*, *Varlık*, *Sesimiz*, *Edebiyat 81*, *Yeni Sanat*, *Temmuz* gibi dergilerde yayımladı. Çocuk kitaplarının yanı sıra radyo oyunları da vardır.

Ödül: 1973 Sesimiz Dergisi Şiir Yarışması (birincilik); *İlmekler Sökülüyor* ile 1977 Milliyet Roman Yarışması (mansiyon); 1987 Temmuz Dergisi Öykü Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Şiir: *Tutsak*, İst.: Güney, 1972; *Ayak İzleri*, İst.: Güney, 1974; *Sevmezdin Yalnızlığı*, İst.: Cem, 1989.
Roman: *İlmekler Sökülüyor*, Ank., Yaba, 1977; *Yüreğe Sevgi Gerek*, İzmir: Bük Yayın Dağıtım, 1984; *Öfke*, İzmir: Gündem, 1985; *Aşkını Sorgula*, İst.: Bulut, 2003.
Başlıca Çocuk Kitapları: *Çocuk Öyküleri*, İzmir: Bük Yayın Dağıtım, 1982; *Akçe Dede*, İzmir: Bük Yayın Dağıtım, 1982; *Akıllı Ayva*, İzmir: Bük Yayın Dağıtım, 1982; *Korkak İbiş*, İzmir: Bük Yayın Dağıtım, 1982; *Sütçü Kadın*, İzmir: Bük Yayın Dağıtım, 1982; *Şakacı Komşu*, İzmir: Bük Yayın Dağıtım, 1982; *Bir Günlük İzin*, İzmir: Bük Yayın Dağıtım, 1983; *Dilek İle Demir*, İzmir: Bük Yayın Dağıtım, 1983; *Mavi Benekli Kayık*, İzmir: Bük Yayın Dağıtım, 1983; *Canım Kardeşim*, İzmir: Bük Yayın Dağıtım, 1983; *Küçük Maymun*, İzmir: Bük Yayın Dağıtım, 1983; *Meraklı Durmuş*, İzmir: Bük Yayın Dağıtım, 1983; *Silahlar Çiçek Açmaz*, (roman) İzmir: Bük Yayın Dağıtım, 1984; *Savaşın Öncüleri*, (roman) İzmir: Bük Yayın Dağıtım, 1984; *Yaşamak Ne Güzel*, 1986; *Çatıdaki Güvercinler*, 1986, *Odadaki Işıklar*, 1986; *Küçük Pıtırcık*, İst.: Gendaş, 1995.
Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 372; Işık, 370; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1985, s. 184-185; *Kim Kimdir*, 450.

KILIÇ, NUHUZ OLCAY *(Edremit/Balıkesir, 11 Şubat 1961 -)* Şair.

Savaştepe Öğretmen Lisesi (1978) ve Erzurum Atatürk Üni. Türk Dili ve Edebiyat Bölümü (1983) mezunu. Namık Kemal'in *Cezmi* adlı romanı üzerine bitirme tezi verdi. Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. TYB üyesi. İlk şiiri 1981'de Kayseri *Kültür Sanat* dergisinde çıktı.

Ödül: *Bizim Mahallenin Şiirimsileri* ile 1994 MEB Öğretmen Şairler Yarışması (ikincilik); 1995 Ömer Seyfettin Hikâye Yarışması (üçüncülük).

Yapıtları: Şiir: *Deniz Üstünde Raks*, 1988; *Bizim Mahallenin Şiirimsileri*, Ank.: MEB, 1995.
Kaynaklar: Işık, 371.

KILIÇARSLAN, İSMAİL *(Ankara, 20 Ekim 1976 -)* Şair, yazar.

Maide Hanım ile esnaf Mustafa Kılıçarslan'ın oğlu. Ankara Muradiye Koleji'nde okudu. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'ndeki öğrenimini yarım bıraktı. Ülke TV'de "Meksika Sınırı" programını sundu. Sinema, belgesel ve televizyon programları alanında çalışan bir ofisin ortağı. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk şiiri ("Ne Yani Şimdi de Metal Günler mi Yaşayacağım") *Hece* dergisinde çıktı (1997). Şiir ve yazıları *Yedi İklim*, *Kırklar*, *Dergâh*, *Atlılar*, *Fayrap* dergilerinde yayımlandı.

Ödül: *Ablam Uzak Ülkede* ile 2003 Cahit Zarifoğlu Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Portakal Turta Bir de Kirpi*, İst.: Birey, 2001; *Ablam Uzak Ülkede*, İst.: Birun, 2003; *Amerika Sen Busun*, Ank.: Nirengi, 2009.
Çocuk: *Başka Masallar*, İst: Birey, 2002.
Kaynaklar: BF (10 Şubat 2009).

KILLIOĞLU, İSMAİL *(Kahramanmaraş, 11 Nisan 1947 -)* Öykücü, yazar.

Mustafa Yakup, İsmail Karaosmanoğlu imzalarını da kullandı. Gülsüm Hanım ile çiftçi Hanifi Kıllıoğlu'nun oğlu. Kahramanmaraş İmam-Hatip Okulu mezunu (1967); fark derslerini vererek lise diplomasını Kahramanmaraş Lisesi'nden aldı (1968). AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1974). Çalışma Bakanlığı'nda iş müfettişi olarak çalışırken (1976-78) Sakarya Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisi'ne asistan olarak girdi. İÜ Hukuk Fakültesi'nde kamu hukuku alanında yüksek lisans yaptı (1981). 1985'ten itibaren Marmara Üni. İlahiyat Fakültesi'nde felsefe tarihi okuttu; İÜ Hu-

kuk Fakültesi'nde "Ahlak-Hukuk İlişkisi" konulu bir tezle doktor unvanı aldı (1988). Halen Marmara Üni. İlahiyat Fak. Felsefe Anabilim Dalı başkanı. İstanbul'da yaşıyor; evli ve üç çocuk babası.

İmam-Hatip Okulu'nda öğrenciyken Osman Sarı'yla birlikte çıkardıkları *Gonca* (1965-67) adlı sanat ve edebiyat dergisinde ilk öyküsü ("Tahım") çıktı. *Yeni Devir*, *Millî Gazete*, *Zaman*, *Yeni Şafak*, *Sağduyu* gazeteleri ile *İlim ve Sanat*, *Diriliş*, *Edebiyat*, *Mavera*, *Yönelişler*, *İslam*, *Kadın ve Aile*, *Merdiven* dergilerinde yazı ve öyküleri yayımlandı. *Kelam*, *Mavera*, *İlim ve Sanat* ve *BFT* (Bilim, Felsefe, Tarih) dergilerinde yöneticilik yaptı. "Kesit" öyküsü Ö. F. Yılmaz tarafından TV filmi olarak çekildi ve TRT'de gösterildi (1978). Öykülerinde klasik sınırları zorladığı görüldü; "bilinç akımı" tekniğine yakınlık duyduğunu belirtti.

Yapıtları: Öykü: *Ateş Yalımı Üstünde Bir Toplantı*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1974; *Hayata Uyanış*, İst.: Ekin, 1984; *Aşkın İzi*, İst.: Esra, 1999.
Deneme-İnceleme: *Düşünce ve Duyarlık*, İst.: Risale, 1986; *Edebiyat ve Suç*, İst.: Akabe, 1988; *Ahlak-Hukuk İlişkisi*, İst.: İFAV, 1988; *Düşünce ve Özgürlük*, İst.: Timaş, 1992; *Gül ve Ateş*, İst.: Sefa, 1993.
Kaynaklar: *BF* (17 Eylül 1999); "Kıllıoğlu, İsmail", *TDEA*, V, 304; Işık, 372; "İsmail Kıllıoğlu'yla Konuşma", *Gelişme*, S. 8 (1975); R. Güneş, "İsmail Kıllıoğlu'yla Konuşma", *Mavera*, S. 103 (Temmuz 1985); A. Kahraman, *Bir Duyarlığın Çağdaş Biçimleri*, İst., 1985, s. 68-70; C. Çiftçi, *Maraşlı Şair-Yazar Âlimler*, İst., 2000, s. 170-171.

KIRAÇ, RIZA *(İstanbul, 23 Şubat 1970 -)* Romancı, sinemacı.

Şaziye Hanım ile işçi Ali Kıraç'ın oğlu. İstanbul Yapı Meslek Lisesi'ni bitirdi. Ardından 18 Mart Üni. Yüksek Meslek Okulu Fotoğrafçılık Bölümü'ne, 9 Eylül Üni. Güzel Sanatlar Fak. Sinema-TV Bölümü'ne devam etti. Marmara Üni. Güzel Sanatlar Fak. Sinema-TV Bölümü'nden mezun oldu. Halen bir kafe işletiyor. İstanbul'da yaşıyor, bekâr. İlk öyküsü (Tedirgin) 1999'da *Yaşasın Edebiyat* dergisinde yayımlandı. *E*, *Klaket*, *25. Kare*, *SineMasal*, *Yeni Gündem* dergilerinde sinema üzerine yazılar yazdı. Bir dönem *Klaket* dergisine editör olarak katkıda bulundu. Belgesel film çalışmalarında yönetmen yardımcılığı yaptı. *Meleğin Selamı* isimli kısa filmi TRT 1-2 televizyonlarında gösterildi. Sinema araştırmaları kitaplaştı.

Ödül: 1999-2000 Gençlik Kitabevi Öykü Ödülü; "Son Bakışta Aşk" ile 1998 Ankara Film Festivali En İyi Kısa Film Ödülü; "Alim Hoca" ile 1999 Sinema-Tarih Vakfı En İyi Belgesel Ödülü (üçüncülük).

Yapıtları: Roman: *Cin Treni*, İst.: Gendaş, 2000; *Senin İçin Değil*, İst.: Doğan Kitap, 2004; *Düşmüş Erkekler Masalı*, İst.: Doğan Kitap, 2005; *Namahrem*, İst.: Altın, 2007; *Senin İçin Değil*, İst.: Altın, 2009.
Öykü: *Komşunun Uzun Kızıl Saçlı Sevgilisi*, İst.: Doğan Kitap, 2004; *Araf'ta Bir Melek*, İst.: Doğan Kitap, 2006.
Diğer: *Film İcabı*, İst.: De ki, 2008.
Biyografi: *Hürrem Erman*, İst.: Can, 2008.
Söyleşi: *Atilla Dorsay / Sinemayı Yazan Adam*, İst.: Say, 2009; *Yoldaşım 40 Yıl* (Hulki Aktunç) İst.: Say, 2009.
Kaynaklar: *BF* (3 Mayıs 2002).

KIRAN, HÜSEYİN *(Amasya, 1965 -)* Şair.

Orta öğrenimini Amasya'da tamamladı. Siyasi faliyetleri nedeniyle üniversite öğrenimini yarım bıraktı. On yıl cezaevinde kaldı. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuğu var. Şiirleri *Defter*, *İzlek*, *E* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Madde Kara*, İst.: Metis, 2004.
Roman: *Resul*, İst.: Metis, 2006.
Kaynaklar: metiskitap.com

KIRAN, ŞENGÜL *(İzmir, 29 Haziran 1955 -)* Şair.

Meliha Hanım ile Şükrü Ayaz'ın kızı. İzmir Özel Çamlaraltı Koleji'ni bitirdi. 1978 yılında Buca Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü'nden mezun oldu. Edebiyat öğretmenliği yapıyor. İzmir'de yaşıyor; evli, iki çocuklu. *Uyanış* dergisinde ilk yazıları yayımlandı (1975-76). *İzmir İzmir* dergisine katkıda bulundu.

Yapıtları: Oyun: *Bir Şiir*, İzmir: Karınca, 1986.
Şiir: *Bir Can Suyu Düşürdüm Siyah Güllere*, İzmir: Atadost, 2000.
Kaynaklar: *BF* (30 Mayıs 2002).

KIRDAR, AYHAN *(Aydın, 1936 -İstanbul, 31 Ocak 1999)* Şair.

İlkokulu Bağdat'ta, ortaokulu İzmir'de, liseyi İstanbul'da okuduktan sonra İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü bitirdi (1967). İstanbul'da çeşitli liselerde sanat tarihi ve resim öğretmeni olarak görev yaptı.

İlk şiiri 1956'da yayımlandı. Bu tarihten itibaren *Sanat Dünyası*, *Gençlik*, *Yelken*, *Hisar*, *Çağrı*, *Dost*, *Varlık* gibi dergilerde şiirleriyle göründü. Kendine özgü bir duyuşla, renkli bir imge ve güçlü bir söyleyişle dikkat çekti. A. Özkırımlı'ya göre "yer yer B. R. Eyuboğlu ve A. İlhan'ı hatırlatan, imge ve görüntü olarak

zengin, bireysel bunalımların işlendiği şiirleriyle" tanındı. Şiirlerinde mistisizmin etkileri güçlü bir biçimde hissedildi.

Yapıtları: Şiir: *Lo*, İst.: Baha Mtb., 1961; *Bağırıyorum*, İst.: Baha Mtb., 1963; *Ole*, İst.: Güzel Sanatlar Akademisi, 1966; *Gece Bir Kelepçe Bileklerimde*, İst., 1966; *Soyarken Bıçak Karanlığı*, İst.: Karaca Ofset Mtb., 1975; *Geceye Çizilen Güneş*, İst., 1977.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 225; Özkırımlı, *TEA*, III, 748; M. A. Maraş, "Kırdar, Ayhan", *TDEA*, V, 310; Kurdakul, *Sözlük*, 374; Karaalioğlu, 322.

KIRIKKANAT, MİNE G. *(Ankara, 1951 -)* Yazar.

Mine G. Saulnier adını da kullandı. Notre Dame de Sion Kız Lisesi'ni bitirdi. İÜ Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü mezunu. 1977'de mizah yazıları yazarak gazeteciliğe başladı. *Milliyet, Cumhuriyet, Radikal, Vatan* gazetelerinde yurtdışı muhabirliği ve köşe yazarlığı yaptı. Fransız TV5 Monde kanalının muhabiridir.

Yapıtları: Roman: *Sinek Sarayı*, İst.: Cep, 1990; *Bir Gün Gece*, İst.: Om, 2003; *Destina*, İst.: Literatür, 2008.
Öykü: *Aşk Hikâyeleri*, İst.: Om, 2000.
Deneme: *Gülün Öteki Adı*, İst.: Cep, 1989; *Kafes Kadınları*, İst.: Cep, 1991; *Pandispanya*, İst. Cep, 1990; *Ben, Siz ve Köpekbalıkları*, İst. Can, 1992; *Topuk Tıkırtıları*, İst.: Milliyet, 1996, *Yalnız Kalem*, İst.: AD, 1997; *Bir New Varmış York Olmuş*, İst.: Milliyet, 1998; *İyi Kötü Kadın*, İst.: Epsilon, 2005; *Her Şeye Rağmen*, İst.: Epsilon, 2006; *Yalnız Kalem Unutmaz*, İst.: Detay, 2006; *Allah Allah Bizim Kontesi Kim Sevdi*, İst.: Erko, 2007.
Mektup: *Carissima Sevgilim, (D. Piatti ile)* İst.: Epsilon, 2004.
Gezi: *Paris Paris*, İst.: Erko, 2007; *Amerika Amerika*, İst.: Erko, 2007.
Kaynaklar: Işık 06, 2181.

KIRIMLI, MEHMET SADIK *(Balıkesir, 11 Kasım 1934 -)* Şair.

Hanife Hanım ile Devlet Demiryolları'ndan emekli İbrahim Kırımlı'nın oğlu. Balıkesir Ticaret Lisesi ve İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunu. TRT İzmir Bölge Müdürlüğü'nde uzun yıllar müdürlük ve danışmanlık yaptıktan sonra emekli oldu. Pek çoğu Türkiye Radyoları'nda (TRT) yayınlanan radyo oyunları yazdı; çeşitli fotoğraf sergilerine katıldı. İzmir Kültür ve Sanat Derneği başkanlığını yürüttü; İzmir Çağdaş Kültür ve Sanat Etkinlikleri üyesi. İzmir'de yaşıyor; evli, üç çocuk babası. Bazı şiirleri şarkı formunda bestelendi.

Ödül: 1970 TRT Çocuk Oyunları Başarı Ödülü; "Tohur Zamanı" ile 1999 TRT Radyo Oyunu Yarışması (mansiyon).

Yapıtları: Şiir: *Aldanış*, İzmir: Ege Üni. Mtb., 1968; *Gün Kesiği*, İzmir: Sardes, 1999; *Güz Kuşatması*, İzmir: Etki, 2002; *Ağacına Küsen Yaprak*, İzmir: İlya, 2007.
Kaynaklar: *BF* (4 Nisan 2000).

KISAKÜREK, NECİP FAZIL *(İstanbul, 26 Mayıs 1905 - İstanbul, 25 Mayıs 1983)* Şair, yazar.

Ön adı Ahmet Necip. Ne-Fe-Ka, Hi-Ab-Kö, Ha-A-Ka, Prof. Ş. Ü., Be-De, Adı Değmez, Neslihan Kısakürek, Ahmed Abdülbaki, Ozan imzalarını da kullandı. Mediha Hanım ile hukukçu Abdülbaki Fazıl Bey'in oğlu. Baba tarafından aslen Maraşlı olup Kısakürekoğulları diye bilinen aile, Dulkadıroğulları'na dayanır. Cinayet mahkemesi reisliğinden emekli büyükbabası Mehmet Hilmi Efendi'nin Çemberlitaş'taki Taş Konağı'nda doğdu. Anılarında babasından çok, kendisini şımartacak kadar çok seven büyükbabasının adı geçer. Çemberlitaş'taki büyük ve kalabalık konaktaki çocukluk hayatı da bazı öykülerinin ("Bir Yalnızlık Gecesinin Vehimleri" gibi) konusunu teşkil eder.

Çok değişik okullarda düzensiz ve kesintili bir eğitim gören Necip Fazıl, Gedikpaşa'da bir Fransız mektebinde, aynı yerdeki bir Amerikan mektebinde, Büyük Reşit Paşa Numune Mektebi'nde, Vaniköy'deki Rehber-i İttihat Mektebi'nde okudu. Son olarak girdiği Heybeliada Numune Mektebi'nden diploma aldı. Aynı yıl Heybeliada Bahriye Mektebi'ne (askeri deniz lisesi) yazıldı, beş yıl okuduğu bu okuldan da diploma alamadan ayrıldı. 1921'de yazıldığı Darülfünun Felsefe Şubesi'ndeki öğrenimini de tamamlamadan, karşısına çıkan Fransa'da okuma fırsatını değerlendirerek Paris'e gitti. Burada geçirdiği iki yıl (1924-25), anılarındaki ifadesiyle, tam bir bohem hayatıdır. Türkiye'ye dönüşünde, İstanbul ve Anadolu'da bazı bankalarda (Hollanda, Osmanlı ve Türkiye İş bankaları) memurluk, müfettişlik ve muhasebe müdürlüğü yaptı. Değişik sürelerle bir Fransız okulunda, Ankara Devlet Konservatuvarı'nda, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde, Robert Kolej'de çeşitli dersler verdi (1938-41). Bu arada, felsefe öğrenciliğinden beri girdiği basın çevresi, meslek olarak kendisine daha çekici geldiğinden 1942'den sonra memurluktan ayrılarak bütünüyle bu alanda çalışmaya başladı. Son yıllarına kadar *Büyük Doğu* dergisinin ve Büyük Doğu Yayınları'nın sahibi ve yazarı ol-

duğu gibi, bazı günlük gazetelerde de zaman zaman köşe yazıları, fıkralar ve makaleler yazdı. Bir ara Büyük Doğu Cemiyeti adı altında bir siyasi dernek kurarak Türkiye'nin hemen hemen her tarafını dolaşıp konferanslar verdi. Zaman zaman gerek dergideki yazıları, gerekse konferansları nedeniyle kovuşturmaya uğradı, hakkında pek çok tutuklama, mahkûmiyet ve beraat kararları verildi. Uzunca süren, fakat yazı faaliyetini engellemeyen bir hastalığın sonunda Erenköy'deki evinde öldü. Kalabalık ve olaylı bir cenaze töreninden sonra Eyüp'te Gümüşsuyu Mezarlığı'na defnedildi. 1980'de Türk Edebiyatı Vakfı tarafından kendisine törenle "Sultanüşşuara" unvanı verilmişti.

Necip Fazıl'ın edebiyat dünyasına girişi 1923'te, *Yeni Mecmua*'daki ilk şiirleriyle başladı. Bu dergideki ve dönemin bir diğer kültür odağı olan *Hayat* dergisindeki şiirleriyle dikkat çekti. İlk şiir kitabı *Örümcek Ağı* yayımlandığı zaman (1925) yirmi, kendisine Kaldırımlar Şairi unvanını kazandıran "Kaldırımlar" şiiri yayımlandığında da (1928) yirmi üç yaşındaydı. Bu erken ün kısa zamanda onun edebiyatın diğer türlerine açılmasına zemin hazırladı. Nitekim *Kaldırımlar* kitabının yayımlandığı 1928'de *Cumhuriyet* gazetesinin edebi sayfalarında şiirleriyle birlikte ilk öyküleri de çıkmaya başlar. Üçüncü şiir kitabı olan *Ben ve Ötesi*'ni (1933) öykülerinden bazılarını ve deneme tarzı yazılarını topladığı *Birkaç Hikâye Birkaç Tahlil* (1933) izler. Aynı dönemde sanatına büyük değer verdiği oyuncu ve yönetmen Muhsin Ertuğrul'un etkisiyle tiyatroya ilgi duymaya başlar ve atalarının toprağı olan Maraş'ın Milli Mücadele yıllarından bir kesit verdiği epik-dramatik türde ilk tiyatro yapıtını yazar: *Tohum* (1935). Oyundaki Ferhat rolünü Muhsin Ertuğrul'un oynadığı bu piyesi İstanbul Şehir Tiyatroları'nda sahnelenen ve ilgiyle karşılanan diğer oyunları izler.

1936'da İş Bankası'nda görevli olarak bulunduğu sırada Ankara'da *Ağaç* dergisini çıkarmaya başlar. 7. sayıdan sonra İstanbul'a taşınan ve 17. sayıda yayımına son veren *Ağaç* tutulmayan bir dergi olarak onu hayal kırıklığına uğratmasına rağmen, döneminin tanınmış yazarlarını bir araya getirmesiyle Türk dergiciliğinde önemli bir yere sahiptir. Derginin kadrosunda başta kurucuları Necip Fazıl, A. H. Tanpınar ve A. K. Tecer olmak üzere A. Ş. Hisar, B. Toprak, Fikret Adil, M. Ş. Tunç, Sabahattin Ali, A. M. Dıranas, S. F. Abasıyanık, B. R. Eyuboğlu gibi isimler yer alır.

II. Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde ve savaş yıllarında, günlük gazetelerde "Çerçeve" genel başlığı altında fıkralar yazan Necip Fazıl bu tarz yazılarıyla da dikkatleri çeker. Çoğu siyasal, toplumsal ve güncel konulardan oluşan bu köşe yazılarından 212'sini *Çerçeve* adıyla kitaplaştırır (1940). Fıkracılığı devam ederken 1 Eylül 1943'te, Türk basınının en uzun ömürlü dergilerinden biri olan *Büyük Doğu*'nun ilk sayısını çıkarır. Başlangıçta düşünsel ve edebi karakterde olmakla birlikte giderek daha çok dini ve siyasi bir görünüş kazanan dergi, değişik boyutlarda, çoğu haftalık, birkaç kez de aylık ve günlük (gazete) olarak çıkmış, her seferinde birinci sayıdan başlamak üzere on beş kez ve toplam 512 sayı yayımlanmıştır. Bu dizilerin düşünsel ve edebi olarak en zengin olanı 1945-48 arasında 87 sayı devam eden ikinci dönemidir. Bu dizide şiirleriyle B. R. Eyuboğlu, Z. O. Saba, S. K. Aksal, F. H. Dağlarca; öyküleriyle S. F. Abasıyanık, M. Yesari, Z. Güvemli, O. Akbal, F. Erdinç; romanıyla S. Ayverdi; çeşitli yazılarıyla da H. C. Yalçın, B. Toprak, S. M. Uzdilek, Fikret Adil, R. E Koçu, N. Berk, A. A. Saygun, H. Z. Ülken, K. N. Duru, M. Ş. Tunç, S. Z. Aktay, N. N. Tepedelenlioğlu, Ş. Baban gibi imzalar bulunmaktadır. *Büyük Doğu*'nun son sayısı 14 Haziran 1978'de çıkmıştır.

Dini ve siyasi görüşleri, hatta yaşama biçimiyle Cumhuriyet döneminin çok dikkate değer kişiliklerinden biri olan Necip Fazıl'ı şair ve tiyatro yazarı olarak değerlendirirken diğer yönlerini de göz önünde bulundurmak gerekir. Necip Fazıl'ın şiiri Cumhuriyet'in ilk yıllarında hece ölçüsüyle yazılan şiirler arasında estetik kaygıları ve metafizik-psikolojik derinliği olan bir içerikle kendisini fark ettirir. Bu tarz şiiri, özellikle estetik ağırlığıyla, Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'in temsil ettiği, farklı yönlerde olsa da ortak yanları saf şiiri aramak olan bir eğilimin uzantısı olarak düşünmek mümkündür. Necip Fazıl bir süreden beri tekdüze bir ses ve dar bir biçimsel yapı içinde bocalayan hece ölçüsünü ilk kez poetik bir yetkinliğe kavuşturmuştur. Bunun yanı sıra içerik bakımından da mistik ve metafizik eğilimlerle, vehim ve sayıklamalarla ortaya çıkan patetik ve trajik karakter onu döneminin diğer şairlerinden ayırmaktadır. Bir süre sonra S. Z. Aktay, Ö. B. Uşaklı, Sabahattin Ali, E. B. Koryürek, A. H.

Tanpınar ve A. K. Tecer'in de bazı şiirleriyle bu ortak duyguyu ifade etmelerini, genel olarak Necip Fazıl'ın başlattığı bu yeni eğilimin devamı olarak görmek gerekir. Sözü edilen mistik ve metafizik eğilimlerin dışında Necip Fazıl'ın şiiri için kaynak olarak biçim bakımından divan, tekke ve halk şiiri geleneğinden gelen estetik ve sessel öğeler, içerik olarak da tasavvufi motifler, hikmetli düşünceler; Batı'dan ise çığrını Ahmet Haşim'in açtığı simgeci ve izlenimci şiirin izleri, Freud'un, sanat sistemlerini de etkileyen bilinçaltı ve libido kuramları, varlığa ve zaman kavramına yeni bir anlam kazandıran Bergson felsefesi ile varoluşçuluk da düşünülmelidir. Bütün bu özelliklerin bileşkesi olarak Necip Fazıl'ın şiirini trajik yapan temaların başında yalnızlık ve bunun doğurduğu korku gelir. Bu korku varoluşçuların anahtar kavramlarından olan "angoisse" gibi belirli bir kaynağı olmayan sebepsiz korkudur. Bu korku, *Kaldırımlar*'ın bütününde duyulduğu gibi pek çok şiirinde anlaşılmayan ayak sesleri, periler, cinler, hayaletler, kâbuslar, siyah kediler, geceleri insanın etrafında fıldır fıldır dönen kambur cüceler gibi motiflerle görünür. Bu temaya bağlı olarak yine karamsar bir dünya görüşünü yansıtan yalnızlık, vehim, hastalık, sayıklama gibi temalara da şiirlerinin çoğunda rastlanır. 1934'te eski Nakşibendi şeyhlerinden Abdülhakim Efendi'yi tanıdıktan sonra, bu genel karakter kaybolmamak koşuluyla, şiirinde dini-mistik eğilimler ağırlığını gittikçe daha fazla duyurmaya başlamıştır. Gerek bu tarz dini lirizm ve coşkunluk gösteren şiirlerinde, gerekse aynı coşkunluğun egemen olduğu bazı doğa şiirlerinde ("Şehirlerin Dışından", "Ses", "Dalgalar", "Dağlarda Şarkı Söyle") bile daima trajik ve felaketli bir atmosfer kendisini hissettirir.

Ağaç dergisindeki ilk denemelerinden başlayarak şiir sanatı üzerine düşüncelerini yazan Necip Fazıl bunları ilk defa 1946'da *Büyük Doğu*'da sistemleştirir ve bundan sonra "Poetika" başlığı altında bütün şiir kitaplarının sonuna ekler. Bu yazılarda şiir, kategorik olarak 14 bölüm halinde ele alınmış, tanımından başlayarak amacı, yöntemi, vezin, kafiye, biçim ve sesin değeri, soyut ya da somut oluşu, içerikte duygu ve düşünce dengesi, şiirin gerçekle, bilimle, dinle ve toplumla ilişkisi gibi sorunlar çoğu kez mistik ağırlıklı açıklamalar ve yorumlarla anlatılmıştır. Poetika'sıyla aynı zamanda bir şiir estetikçisi olan Necip Fazıl bu görüşlerinin ışığında Türk şiirinde kendi şiirleri üzerinde en çok değişiklik yapan şair olmuştur. Dergilerde yayımlanmasından başlayarak ilk şiir kitabından sonuncusuna kadar hemen hemen her basımda birçok şiirini yeniden ele almış, ekler ve çıkarmalar yapmış, sürekli değiştirmiştir.

Muhsin Ertuğrul'un özendirmesiyle tiyatro yapıtları yazmaya başlayan Necip Fazıl başarısız kabul ettiği ilk denemesi *Tohum*'dan sonra *Bir Adam Yaratmak* oyunuyla bu alanda da eleştirmenlerin dikkatlerini üzerinde toplamıştır. Şiirinde soyut olarak ele aldığı korku, dehşet, sıkıntı, vehim, şüphe, yalnızlık gibi duygular, oyunlarında çeşitli sahne teknikleri ve çarpıcı diyaloglarla seyirciye sunulmuştur. Yer yer etkileyici ve biraz da abartılı bir üslupla yüksek ihtirasları, kahramanlık, âlicenaplık, onur duygularını dile getiren konuşmalarıyla klasik trajedilerin tiratlarını hatırlatır. Başka bir açıdan bakıldığında oyunlarında kahramanlarının çok kez günah duygusu, vicdan azabı, kader-irade, akıl-duygu-sezgi ilişkileri, madde ve ruh çatışması, aklın sınırlarının zorlanması ve her şeyin ötesinde bir sır bulunduğu inancı gibi sorunsallarla uğraşmaları bazı eleştirmenlere Kuzey Avrupa edebiyatından Ibsen, Strindberg ve Maeterlinck gibi tiyatro yazarlarının etkilerini düşündürmüştür. Necip Fazıl'ın oyunlarında olay, mekân ve kahramanlar yerli olduğu gibi, özellikle Ibsen etkisinin söz konusu edildiği *Bir Adam Yaratmak*'tan iki yıl sonra yazdığı *Sabırtaşı*, yerli olmanın yanında Türk halk masalları motiflerinden hareket edilerek ortaya konmuştur.

Necip Fazıl'ın hemen hemen bütün oyunları, tiyatro tekniği açısından aşırı ayrıntıya boğulmuş görünür. Bu metinlerde, sahneleyene hiçbir yorum olanağı bırakmayacak derecede bir aksesuar, dekor, kostüm, ışık, ses tonu, arka plan sesleri, jest ve mimik ayrıntısı dikkati çeker.

Yazı hayatının ilk yıllarından başlayarak şiir ve tiyatro kadar olmamakla birlikte öyküyle de uğraşmış olan Necip Fazıl *Cumhuriyet* gazetesinde çıkan ilk öykülerini önce *Birkaç Hikâye Birkaç Tahlil* (1933), daha sonra bunları yeni eklerle birlikte *Ruh Burkuntularından Hikâyeler* (1965), son defa yine öncekilerle birlikte yeni bir düzenlemeyle *Hikâyelerim* (1970) adı altında toplamıştır. Bu sonuncu kitapta bulunan kırk öyküden sekizi kumar ve hasta kumarbaz tipi çevresinde biçimlenir ki, bunların kişi, olay ve temalarından bazıları *Nam-ı Diğer Parmak-*

sız Salih adlı oyununda işlenmiştir. Kumar konusunun dışında, öykülerinde de şiir ve oyunlarındaki düşünce ve yapı egemendir. Bununla birlikte öykülerinin diğer yapıtlarına göre daha gerçekçi bir temele dayandığı görülür.

Necip Fazıl gençlik yıllarında, olasılıkla Peyami Safa ile dostluğunun ürünü olarak, polisiye roman yazmaya özenmiş, bunun tek örneği de *Meş'um Yakut* adıyla yayımladığı bir romandan ibaret kalmıştır. Üzerinde "nâkılı" kaydıyla imzası bulunan ve çeviri-uyarlama karmaşığı bir metin izlenimi veren bu kitabından yakın zamana kadar ne kendisi, ne de yakın dostları bahsetmediğine, hatta başlıca kütüphanelerde de nüshalarına rastlanmadığına göre unutulmasını istemiş olmalıdır. Son yıllarında yazdığı ve roman adı altında yayımlanan iki kitabından *Aynadaki Yalan*, yazarının dinsel ve toplumsal düşüncelerinin (*İdeolocya Örgüsü* ve benzer kitapları) basit olay ve diyaloglarla romanlaşmış bir biçimidir. Ölümünden sonra basılan *Kafa Kâğıdı* ise *O ve Ben* ve *Babıâli* adlı otobiyografilerinin hazırlık notları veya müsveddeleri mahiyetindedir.

Necip Fazıl'ın hemen hemen bütün oyunları, başta İstanbul Şehir Tiyatroları ve Ankara Devlet Tiyatrosu olmak üzere, resmi ve özel tiyatrolar tarafından birçok kez sahneye konmuştur. *Nam-ı Diğer Parmaksız Salih* ("Parmaksız Salih" adıyla, yön. T. Demirağ, 1968), "Diriliş" (yön. Y. Çakmaklı, 1974), *Reis Bey* (yön. M. Uçakan, 1988) filme alınmış, *Bir Adam Yaratmak* da televizyon oyunu olarak gösterilmiştir (1977).

Ödül: *Sabırtaşı* ile 1940 CHP Piyes Yarışması (birincilik); 1980 Kültür Bakanlığı Üstün Hizmet Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Örümcek Ağı*, İst.: Halk, 1925; *Kaldırımlar*, İst.: İkbal, 1928; *Ben ve Ötesi*, İst.: Sühulet, 1932; *Sonsuzluk Kervanı*, Ank.: Serdengeçti, 1955; *Çile*, İst.: Bedir, 1962; *101 Hadis: Manzum, Meal, Tefsir*, İst.: Büyük Doğu, 1951; *Şiirlerim*, İst.: Fatih, 1969; *Esselâm: Mukaddes Hayattan Levhalar*, İst.: Büyük Doğu, 1973; *Öfke ve Hiciv*, 3. bas., İst.: Büyük Doğu, 1997.

Tiyatro-Senaryo Romanı: *Tohum*, İst.: Semih Lütfi, 1935; *Bir Adam Yaratmak*, İst.: Sühulet, 1938; *Künye*, İst.: Semih Lütfi, 1938; *Sabırtaşı*, İst.: Semih Lütfi, 1940; *Para*, İst.: Semih Lütfi, 1942; *Vatan Şairi Namık Kemal*, İst.: Semih Lütfi, 1944; *Nam-ı Diğer Parmaksız Salih*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, 1946; *Reis Bey*, İst.: Ötüken, 1964; *Ahşap Konak*, İst.: Büyük Doğu, 1964; *Siyah Pelerinli Adam*, İst.: Büyük Doğu, 1964; *Ulu Hakan Abdülhamid Han*, İst.: Ötüken, 1965; *Yunus Emre*, İst., 1969; *Kanlı Sarık*, Ank.: Akçağ, 1970; *Senaryo Romanları*, İst.: Toker, 1972; *Tiyatro Eserleri I*, İst.: MEB, 1976; *Tiyatro Eserleri II*, İst.: MEB, 1976; *Tiyatro Eserleri III*, İst.: MEB, 1976; *İbrahim Edhem*, İst.: Büyük Doğu, 1978.

Öykü-Roman: *Meşum Yakut*, İst.: Amidi Mtb., 1928; *Birkaç Hikâye Birkaç Tahlil*, Ank.: Hâkimiyet-i Milliye Mtb., 1933; *Ruh Burkuntularından Hikâyeler*, İst.: Ötüken, 1965; *Hikâyelerim*, İst.: Toker, 1970; *Aynadaki Yalan*, İst.: Büyük Doğu, 1980; *Kafa Kâğıdı*, İst.: Büyük Doğu, 1984.

Anı: *Cinnet Mustatili*, (hapishane notları) İst.: İnkılâp, 1955 (ilavelerle *Yılanlı Kuyudan*, İst.: Akçağ, 1970); *Büyük Kapı*, İst.: Yeniş Şark Maarif Kütüphanesi, 1965; *Hac'dan Çizgiler, Renkler ve Sesler ve Nur Mahyaları*, İst.: Büyük Doğu, 1973; *O ve Ben*, İst.: Büyük Doğu, 1974; *Babıali*, İst.: Büyük Doğu, 1975.

Diğer: *Abdülhak Hâmit ve Dolayısıyla*, Zonguldak: Halkevi, 1937; *Namık Kemal: Şahsı, Eseri, Tesiri*, Ank.: TDK, 1940, yb İst.: Sebil, [1966]; *Çerçeve*, İst.: Semih Lütfi, 1940; *Müdafaa*, İst.: Gavsi Ozansoy B., [1949?]; *Halkadan Parıltılar*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, 1948 (*Veliler Ordusundan 333: Halkadan Parıltılar*, İst.: Büyük Doğru, 1976); *Çöle İnen Nur*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, 1950; *At'a Senfoni*, [Ank.] Türkiye Jokey Kulübü, 1958; *Büyük Doğuya Doğru: İdeolocya Örgüsü*, Ank.: Hilal, 1959 (*İdeolocya Örgüsü: Büyük Doğruya Doğru*, İst.. Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü Talebe Derneği, 1968); *O ki O Yüzden Varız*, İst.: Neşriyat Yurdu, 1961; *Türkiye'de Komünizma ve Köy Enstitüleri*, İst.: Doğan Güneş, 1962; *Her Cephesiyle Komünizma*, İst.: Doğan Güneş, 1962; *Hazret-i Ali*, İst.: Bedir, 1964; *İman ve Aksiyon*, İst.: Bedir, 1964; *Hûlafa-i Raşidinin Menkibelerine Ait Bir Pırıltı, Bir Işık*, İst.: Uğur, [1965]; *Tarih Boyunca Büyük Mazlumlar*, İst.: Sebil, [1966?]; *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, İst.: Toker, 1968; *Türkiye'nin Manzarası*, İst.: Toker, 1968; *Peygamber Halkası*, İst.: Toker, 1968; *Vatan Haini Değil, Büyük Vatan Dostu Vahidüddin*, İst.: Toker, 1968; *Çepçevre Sosyalizm, Komünizm ve İnsanlık*, İst.: Ak, 1969; *Müdafaalarım*, İst.: Toker, 1969; *İktidar Bizde Olsa Ne Olur*, Sivas: Sivas Milli Mukaddesatçı Gençler A., [1969]; *Son Devrin Din Mazlumları*, (haz. M. K. Keçeci) İst.: Toker, 1969; *Çöle İnen Nur*, İst.: Toker, 1969; *Efendimiz, Kurtarıcımız, Müjdecimizden Nur Harmanı*, İst.: Çile, 1970; *Yeniçeri: Olanca Romanıyle ve Son Hortlamalarıyle*, İst.: Özbahar, 1970; *Benim Gözümde Menderes*, İst.: Ötüken, 1970; *Tarihimizde Moskof*, İst.: Toker, 1973; *Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye'nin Manzaraları*, İst.: Büyük Doğu, 1973; *Başbuğ Velilerden 33 - Altun Silsile*, İst.: Büyük Doğu, 1974; *İhtilâl*, İst.: Büyük Doğu, 1976; *Sahte Kahramanlar*, (konferans), 2. bas., İst.: Büyük Doğu, 1977; *Konferans: Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz*, İst.: Büyük Doğu, 1977; *Moskof*, İst.: Büyük Doğu, 1979; *İman ve İslam Atlası: Şekil, Ruh-Amel, Hikmet*, İst.: Büyük Doğu, 1981; *Batı Tefekkürü ve İslâm Tasavvufu*, İst.: Büyük Doğu, 1982; *Doğru Yolun Sapık Kolları: Arınma Çağında İslâm*, 3. bas., İst.: Büyük Doğu, 1983; *Hitabeler*, 2. bas., Büyük Doğu, 1985; *Dünya Bir İnkılap Bekliyor*, (konferans), İst.: Büyük Doğu, 1985; *Çerçeve 1*, (günlük fıkralar) İst.: Büyük Doğu, 1985; *Hesaplaşma*, (konferans) İst.: Büyük Doğu, 1985; *Hücum ve Polemik*, İst.: Büyük Doğu, 1992;

Mümin-Kâfir, 5. bas., İst.: Büyük Doğu, 1994; *Konuşmalar*, İst.: Büyük Doğu, 1994.
Kaynaklar: A. A. Bülendoğlu, *Necip Fazıl Kısakürek: Şiiri, Sanatı, Aksiyonu*, İst., 1968; *Mavera:* "Necip Fazıl'a Rahmet/Özel Sayısı", S. 80., 81., 82 (Temmuz-Ağutos-Eylül 1983); B. Oğuzbaşaran, *Necip Fazıl'ın Şiiri*, İst., 1983; O. S. Kocahanoğlu, *Necip Fazıl Kısakürek*, İst., 1983; O. Okay, *Necip Fazıl Kısakürek*, Ank., 1987; Nebioğlu, 400; *TDEA*, V, 329-333; H. Çebi, *Bütün Yönleriyle Necip Fazıl Kısakürek'in Şiiri*, Ank., 1987; M. Miyasoğlu, *Necip Fazıl Kısakürek*, İst., 1985; *Bütün Yönleriyle Necip Fazıl*, Ank., 1994; *Türk Edebiyatı*, S. 117 (1983); *Kültür ve Sanat*, S. 28-29 (Kayseri: 1983); *Suffe Kültür ve Sanat Yıllığı* (1984); Özgüç, I, 358; II, 16, 346.

KIVANÇ, HALİT *(İstanbul, 18 Şubat 1926 -)* Mizah yazarı, gazeteci, sunucu.

Tam adı Halit Mecit Kıvanç. Leman Hanım ile İsmail Kıvanç'ın oğlu. Öykü ve roman yazarı Ümit Kıvanç oğludur. Fatih İlkokulu ve Pertevniyal Lisesi'nden sonra İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1948); bir süre yargıçlık yaptı (1950). Öğrencilik yıllarında gazeteciliğe başladı. Otuz yıl süreyle maç spikeri, 1969'dan itibaren TV ve sahne sunucusu olarak tanındı; ilk TV yarışma programı "Bildiklerimiz Gördüklerimiz Duyduklarımız"ı sundu. Türkiye'nin ilk günlük spor gazetesi *Türkiye Spor*'un yazı işleri müdürlüğünü yaptı (1953). TYS, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Türkiye Gazeteciler Sendikası üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk yazısı 1944'te *Yeniden Doğuş* dergisinde çıktı. *İstanbul Ekspres*, *Son Saat*, *Tan*, *Milliyet*, *Türkiye Spor*, *Tercüman*, *Hürriyet*, *Güneş* ve *Fotospor* gazetelerinde yazarlık, sekreterlik ve yöneticilik yaptı; *Fırt* dergisinde yazdı. TV, sahne ve spor alanında aldığı yüzlerce ödülün yanı sıra haber, gülmece ve fıkra dallarında da pek çok ödül aldı.

Yapıtları: Mizah: *Ve Allah Gazeteciyi Yarattı*, İst.: İstanbul Mtb., 1959; *Kazulet Hanımın Minisi*, (A. Erbulak'ın çizgileriyle) İst.: Altın Kitaplar, 1968; *Mikrofonunu Kordonuna Göre Uzat*, 1977; *Ve Karşınızda Halit Kıvanç*, İst.: Milliyet, 1979.
Anı: *Gool Diye Diye*, 1983; *Hadi Anlat Bakalım*, (Anılar-I) İst.: İdea İletişim Hizmetleri, 1998; *Telesafir: Bizde TV Böyle Başladı*, İst.: Remzi, 2002; *Futbol Bir Aşk*, İst.: İletişim, 2004.
Derleme: *Gülmece Güldürmece*, 1978; *333 Fıkra*, 1979; *Gelin Yarışalım*, (sorular) İst.: Kelebek, 1982; *Halit Kıvanç'ın Seçtiği Fıkralar*, 1987; *Çok Affedersiniz Ama...*, İst.: Aksoy, 1999.
Söyleşi: *Bulutlarla Yarışan Kadın*, (Sabiha Gökçen'le söyleşi; Türkçe-İngilizce) İst.: YKY, 1998; *Halit Kıvan Kitabı Bir Koltukta Kaç Karpuz*, (A. Engin'le söyleşi) İst.: İş Bankası, 2003; *Ağlama Palyaço Makyajın Bozulur Müjdat Gezen Kitabı*, İst.: İş Bankası, 2006.
İnceleme: *Kupaların Kupası Dünya Kupası: 1930'dan 2002'ye*, İst.: İş Bankası, 2002.
Çeviri: *Zehir Hafiye*, (uyarlama) 1967; *Asteriks Dizisi*, (6 kitap, uyarlama) 1972; *Beckenbauer Futbol Okulu*, İst.: Kelebek, 1977.
Kaynaklar: *BF* (Nisan 1999); Nebioğlu, 400; "Kıvanç, Halit", *TDEA*, V, 339; Kurdakul, *Sözlük*, 376; Karaalioğlu, 323.

KIVANÇ, ÜMİT *(İstanbul, 27 Ocak 1956 -)* Öykü ve roman yazarı.

Tam adı İsmail Ümit Kıvanç. Eczacı Bülbin Hanım ile gazeteci ve sunucu Halit Kıvanç'ın oğlu. İstanbul Erkek Lisesi'nden sonra bir süre Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okulu'na devam etti; İÜ Basın-Yayın Yüksek Okulu'nu bitirdi. Eczacıbaşı yıldız ve genç voleybol takımlarında oynadı (1971-75). *Milliyet* (1980-81), *Cumhuriyet* (1981-86) ve *Radikal* (1997-98) gazetelerinde çalıştı. Haftalık haber dergisi *Yeni Gündem*'de (1986-87) yayın yönetmenliği, *Birikim* dergisinde teknik yönetmenlik, İletişim Yayınları'nda yayın kurulu üyeliği ve kapak tasarımcılığı yaptı (1987-98). Fotoğraf ve müzikle uğraştı. İstanbul'da yaşıyor; boşanmış.

Yazılarını 1978'den itibaren *Birikim* dergisinde yayımladı. *Radikal*'de yayımladığı "memleket ahvali üstüne" yazıları *...Demiş Bulundum*'da topladı. *Macbeth, Muhitimize Uyarlama Denemesi* (1991) ve "Burada Öyle Hoş Bir Ortam Var ki" oyunları sahnelendi. *"Bekle" Dedim Gölgeye* (yön. A. Yılmaz, 1990) filme alındı.

Yapıtları: Öykü: *Aşkım Bana Resimaltı*, (uzun öykü) İst.: İletişim, 1989; *Erkek Hikâyeleri*, İst.: İletişim, 1990.
Roman: *"Bekle" Dedim Gölgeye*, İst.: İletişim, 1989; *Gaib Romans*, İst.: İletişim, 1992; *Yalnız Olmuyor*, İst.: İletişim, 1995; *Siyah Makamı*, İst.: İletişim, 1997.
Oyun: *Macbeth, Muhitimize Uyarlama Denemesi*, İst.: İletişim, 1991.
Kaynaklar: *BF* (24 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 226; Özgüç, II, 370.

KIVILCIM, GÖNÜL *(Kırıkkale, 7 Nisan 1963 -)* Öykücü, romancı.

Zuhal Hanım ile Atila Kıvılcım'ın kızı. İlk ve orta okul eğitimini Kırıkkale'de tamamladı. Erenköy Kız Lisesi ve BÜ Ekonomi Bölümü'nü (1986) bitirdi. Norveç Bergen Üniversitesi Kitle İletişim Bölümü'nde yüksek lisans derecesi aldı. *Aktüel* dergisi için 1991-93 arasında Berlin muhabirliği yaptı. Avrupa geneline yayın yapan Arte TV'de program hazırladı. Kanal

6, Radikal Gazetesi ve NTV'de çalıştı. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuklu. *Radikal 2*, *Öküz* dergilerinde yazıları yayımlandı.

Yapıtları: Öykü: *Kasaba ve Yalanlar*, İst.: Can, 2001; *Parçalı Aşklar*, İst.: Everest, 2004.
Roman: *Jilet Sinan*, İst.: Can, 2001.
Kaynaklar: *BF* (7 Mayıs 2002); A. Ömer Türkeş, "Serseri Aşıklar", *Virgül*, S. 51; O. Gülen, "Çatısız Evin Çocukları", *Radikal Kitap* (8 Şubat 2002); gonulkivilcim.com.

KIYAFET, HASAN *(Kaman/Kırşehir, 1 Mart 1938 -)* Öykücü, romancı.

Gülender Hanım ile duvarcı Mustafa Kıyafet'in oğlu. İlkokulu köyünde okudu. Kayseri Pazarören İlköğretmen Okulu'nu (1958) ve Gazi Eğitim Ens. İngilizce Bölümü'nü (1962) bitirdi. Bingöl, Eskişehir, Tekirdağ, Niğde, Samsun ve İstanbul'da öğretmenlik yaptı. 1971 ve 1980'deki askeri müdahale dönemlerinde pek çok kitabı toplatıldı, kovuşturmaya uğradı; *Bizim Lise* romanı nedeniyle Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılandı. İki öyküsü filme alındı: "İş" ("Baraj" adlı öyküsünden; yön. F. A. Akıncı, 1994) ve "Ekmek" ("Yürüyüş Okulu" adlı öyküsünden; yön. F. A. Akıncı, 1996). TYS üyesi. Yalova'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk yazıları 1962-66 yıllarında Samsun'da *Çaltı* dergisi ve *Selamet* gazetesinde çıktı. Yazılarını *Yön*, *İmece*, *Güney*, *Damar*, *Yeni Toplum*, *Vatan*, *Cumhuriyet*, *Evrensel*, *Radikal* dergi ve gazetelerinde yayımladı. Toplumcu gerçekçi edebiyat akımına bağlı olduğunu açıkladı.

Ödül: *Baraj* ile 1974 Sabahattin Ali Hikâye Yarışması (başarı ödülü).

Yapıtları: Roman: *Gomonist İmam*, İst.: İmece, 1969; *Başlayan Kavga*, İst.: Yeni Büyük Dağıtım, 1974; *Ali Ali*, İst.: Alev, 1984; *Bizim Lise*, İst.: Özgür, 1984; *Yaşamak Yasak*, İst.: İnsanca, 1986; *Yatırım Çocuklar*, İst.: İnsanca, 1990; *Bismillah Sevda ve Sosyalizm*, İst.: Doruk, 1995.
Öykü: *Baraj*, İst.: Ararat, 1973; *Radar*, İst.: Yeni Büyük Dağıtım, 1977; *Görüş Günü*, İst.: İnsanca, 1985; *İşkence Öyküleri*, İst.: İnsanca, 1987; *Yelkovanotu*, İst.: Akyüz, 1989; *Umut Çiçeği*, İst.: Alev, 1992; *Ölülerle Söyleşi*, İst.: Doruk, 1995; *Sizin Masalınız*, İst.: Dönüşüm, 1998; *Diyarbekir'e Girmek*, İst.: Evrensel, 2001; *Özgür Zindan*, İst.: Ceylan, 2004.
Anı-Deneme: *12'den Fıkralar*, İst.: May, 1976; *Oy Pazarı*, İst.: Yücel, 1978; *Mahpus Yılmaz Güney*, İst.: Akyüz, 1989; *Hücrede Şenlik*, İst.: Papirüs, 1989; *The Asker*, İst.: Arena, 1994; *İnsan Yokuşu*, İst.: Ceylan, 2002; *Umut Direniyor*, İst.: İskele, 2006.
Çocuk Kitabı: *Çingene Çocuğu*, İst.: ABC, 1975; *Bizim Fabrika*, 1978; *Cin Top*, İst.: Köyün Çocuğu, 1978; *Almanya Afacanları*, İst.: Yalçın 1981; *Küçük Kapıcı*, İst.: Yeni Büyük Dağıtım, 1979; *Kurnaz Kurt*, İst.: Yeni Büyük Dağıtım, 1978; *Kuşkalenin Kuşları*, İst.: Gündüz, 1983; *Sığırcık Kayası*, ?; *Uçan Tilki*, İst.: Gendaş, ?; *Küçük Yarışçı*, İst.: Gendaş, 1996; *Gül ile Güdek*, İst.: Arıtaş, 1990.
Kaynaklar: *BF* (26 Mayıs 1999); Necatigil, *İsimler*, 226; Kurdakul, *Sözlük*, 376; Özgüç, III, 93, 126.

KIYAT, MEHMET *(Malatya, 13 Eylül 1943 [nüfus kaydında 1 Mart 1940] -)* Şair.

Asıl adı Memet Kıyat. Esma Hanım ile çiftçi Mamo Kıyat'ın oğlu. İlk ve orta okulu Malatya'da okudu; Kuleli Askeri Lisesi'ni (1958) ve İzmir Hava Harp Okulu'nu bitirdi (1960). İzmir, Diyarbakır, Ankara ve Balıkesir'de görev yaptı. 1980'de kıdemli binbaşıyken kendi isteğiyle emekli oldu. 1984'ten beri Doku Sanat Galerileri'nin yöneticiliğini yapıyor. TYS, Galericiler Derneği (İst.) ve TDK üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri 1960'ta *Çağrı* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Çağrı*, *Evrim*, *Yeditepe*, *Varlık*, *Türk Dili*, *Ataç*, *Yelken*, *Adam Sanat* ve *Karşı Edebiyat* dergilerinde yayımladı. Necati Cumalı "pürüzsüz, sağlam bir deyiş ustalığı, simgelerinin zenginliğiyle dikkati çeken bir şair" olarak nitelendirdi. 1970'lerin sonundan itibaren toplumcu gerçekçi çizgide kendi sesini bulduğu kabul edildi.

Yapıtları: Şiir: *Ak Özlem*, İzmir: Karınca Mtb., 1962; *Çoklu Kentler Gerçeği*, İzmir, 1963; *Sürelerin Sözü*, İzmir, 1964; *Doğu*, İst.: Yeditepe, 1965; *Türkiye Bizi Dinliyor*, İst.: Arkın Ofset Mtb., 1967; *Yeniden*, Ank., 1970; *Kolkola*, Ank., 1977; *Yazılan*, İst.: Yazko, 1982; *Doğu/Türkiye Bizi Dinliyor*, (iki kitap bir arada) Ank.: Karşı, 1996; *Yeniden/Kolkola*, (iki kitap bir arada) Ank.: Karşı, 1996; *Acılar Bize Kalıyor*, Ank.: Karşı, 1996; *Ses ve Doku*, Ank.: Karşı, 1996; *İzini Süren*, Ank.: Karşı, 1996; *Gül ve Defne*, Ank.: Karşı, 1996; *Yüreğim Yüreğim*, Ank.: Karşı, 1996; *Sesler*, Ank.: Karşı, 1997; *Kasırga*, Ank.: Karşı, 2002; *Çakmaktaşı*, Ank.: Karşı, 2003; *Kimsenin Umrunda Değil*, Ank.: Karşı, 2005; *Ölüm Kaçmış Gözlerine*, Ank.: Karşı, 2005; *Daha İyisi Yok*, Ank.: Mutlu Son, 2007; *Koca Çınar Olsanız İstemem*, Ank.: Mutlu Son, 2008.
Kaynaklar: *BF* (10 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 226; Kurdakul, *Sözlük*, 377; Çongar, 390.

KIZILKAYA, MUHSİN *(Çukurca/Hakkâri, 1963 [nüfus kaydında 2 Şubat 1966] -)* Yazar.

Ayşe Hanım ile tüccar Abo Kızılkaya'nın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Hakkâri'de tamamladı; 1987'de İÜ Siyasal Bilgiler Fakülte-

si'ni bitirdi. *Güneş* (1987-91), *Özgür Gündem* (1992) gazetelerinde yazdı. Reklamcılık yaptı. Lisanslı satranç hakemi. İstanbul'da yaşıyor; evli. İlk denemesi 1983'te *Edebiyat '81*'de çıktı. Yazılarını *D'eli*, *Express*, *Varlık* ve *Öküz* dergilerinde yayımladı. Kürtçeden Türkçeye çeviriler yaptı.

Ödül: *Dünden Yarına Kürtler* ile 1991 Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Araştırma-İnceleme Ödülü.

Yapıtları: Anlatı: *Eski Zaman Eşkıyaları*, İst.: Sel, 1991; *Kayıp Dîwan*, İst.: İletişim, 2000.
Deneme: *Ben Hâlâ Annemin Dilini Kullanamıyorum*, İst.: Parantez, 1992; *İyi Hal Kâğıdı*, İst.: Parantez; , 1994; *Bende Mahfuz Fotoğraflar*, İst.: İletişim, 1997; *Gölgeler Çabuk Ölür*, İst.: İletişim, 2001; *Kuyruktan uyruğa*, İst.: Sel, 2005.
Biyografi, Anı: *Yılmaz*, İst.: Sel, 2001; *Sen u Ben, Anılarla Mehmed Uzun'un Hayatı*, İst.: İthaki, 2008.
İnceleme: *Dünden Yarına Kürtler*, (H. Nebiler'le) Ank.: Yurt, 1991.
Derleme: *Sürgün Göç ve Ölüm: Çağdaş Kürt Edebiyatından Seçme Hikâyeler*, İst.: İletişim, 2004.
Kaynaklar: *BF* (6 Nisan 1999).

KIZILTUĞ, FIRAT *(Bayburt, 13 Ocak [nüfus kaydında 1 Nisan] 1935 -)* Şair, müzisyen.

Ozan Karakalpak, Kul Ozan, Çırak Hicvi ve Mirza Kemankeş imzalarını da kullandı. Hacıhanım Hanım ile bando şefi Ahmet Kızıltuğ'un oğlu. Trabzon Öğretmen Okulu'nu bitirdi (1956). Erciş ve Ergani'de öğretmenlik yaptı. Feyha Talay'dan viyolonsel dersleri aldı, İleri Türk Musikisi Konservatuvarı'nda Türk musikisi teorisi öğrendi. 1965'te Münir Nuretin Selçuk yönetimindeki icra heyetine önce konuk, sonra asıl saz sanatçısı olarak kabul edildi. 1976'dan beri, Kültür Bakanlığı'na bağlı İstanbul Devlet Klasik Türk Müziği Korosu'nda çalışıyor. TRT'de yayınlanan İstanbul Devlet Korosu programlarını hazırladı; "Dönüş" adlı TV filminin müziğini yaptı. Türk Edebiyatı Vakfı ve İLESAM üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli ve iki çocuk babası.

İlk şiiri 1961'de *Toprak* dergisinde, ilk bestesi 1963'te *Musiki Mecmuası*'nda çıktı. *Türk Edebiyatı* dergisinde yazı, şiir ve öyküleri, *Ayyıldız* gazetesinde makaleleri yayımlandı. Halk şiiri ve aruz tarzına yakınlık duydu; A. Kabaklı'ya göre "yeni şeyler söyleyebilmesi, vezin, kafiye ve redifleri ustalıkla kullanabilmesi" ile dikkat çekti.

Ödül: 1987 Necip Fazıl Senaryo Yarışması Jüri Özel Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Bir Dâne, Bir Dâne*, Elcompany, 1990; *Bayburt Şikesteleri*, Bayburt Vakfı, 1997; *Mavi Karanlık*, İst.: Türk Edebiyatı Vakfı, 1998; *Oğuz Destan*, İst.: kendi yayını, 1998; *Kitab-ı Yâve*, İst.: kendi yayını, 1999.
Deneme: *Satrançname*, İst.: Kubbealtı, 2003.
Kaynaklar: *BF* (10 Ocak 2000); Işık, 378.

KIZILTUĞ, ÖMER ATEŞ *(Ankara, 10 Nisan 1957 -)* Şair.

Ömer Ateş, Ferit Muzaffer adlarını da kullandı. Faika Hanım ile bürokrat Orhan Bey'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladıktan sonra AÜ Gazi Eğitim Enstitüsünü bitirdi (1979). Bir süre ansiklopedi yazarlığı ve çevirmenlik yaptı; 1982'den bu yana öğretmen; İzmir'de yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri "Dost'a", *Doğrultu* dergisinde yayımlandı (1976). Şiir ve yazılarıyla, yazı kurulu üyesi olduğu *Yarın*; genel yayın yönetmeni olduğu *Yazılı Günler, Varlık ve Kavram* gibi dergilerde yer aldı.

Yapıtları: Şiir: *Hançer*, İst. Gölge, 1990; *Gündüzdüşü*, İst.: Yazılı Günler, 1996.
Kaynaklar: *BF* (6 Şubat 2001).

KİLİMCİ, AYŞE *(İzmir, 1954 -)* Öykücü.

Karşıyaka Aydoğdu İlkokulu'nu, Şerife Eczacıbaşı Ortaokulu'nu, İzmir Kız Lisesi'ni ve Ankara Sosyal Hizmetler Akademisi'ni bitirdi. Mersin Çocuk Bakımevi'nde sosyal hizmet uzmanı olarak çalıştı. Ayvalık'ta yaşıyor. İlk öyküsü 1972'de *Varlık* dergisinde çıktı. Öykülerini *Yansıma*, *Dönemeç*, *Türk Dili*, *Varlık* ve *Oluşum* dergilerinde yayımladı. Özellikle kent insanlarını, kimsesiz ve fakir çocukları konu edindiği öykülerinde başarılı gözlemleri ve samimi anlatımıyla dikkat çekti. İlk kitabı *Yapma Çiçek Ustaları*'nda kadınların dünyasını başarıyla yansıttığı kabul edildi. Çocuk kitapları da vardır.

Ödül: "Anadilinde Çocuk Olmak" röportajıyla 1989 Yunus Nadi Ödülü (mansiyon); "Kanadı Gümüşlü Kuş" öyküsüyle 1990 Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü (üçüncülük); *Yeni Moda Aşklar Destanı* ile 1995 Yunus Nadi Öykü Ödülü (Nevra Bucak'la paylaştı).

Yapıtları: Öykü: *Yapma Çiçek Ustaları*, İst.: Bilgi, 1976; *Sevdadır Her İşin Başı*, İst.: Kaynak, 1983; *Sevgi Yetimi Çocuklar*, Ank.: Bilgi, 1987; *Gül Bekçisi/Eylül Arifesi Mektuplar*, Ank.: Bilgi, 1989; *Yeni Moda Aşklar Destanı*, İst.: Papirüs, 1997; *Mucize Var mıdır Mehmet Abla*, İst.: Epsilon, 2002; *Şu Ölüm Dedikleri*, İst.: Altın, 2006.

Röportaj: *Anadilinde Çocuk Olmak*, İst.: Papirüs, 1998.
Anı: *Ah Benim Akortsuz Kalbim*, İst.: Altın, 2008.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 226-227; M. Uyguner, "Kilimci Ayşe", *TDEA*, V, 349; Kurdakul, *Sözlük*, 377; Karaalioğlu, 326; Necatigil, *Eserler*, 394-96; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 250-252.

KİREMİTÇİ, TUNA *(Eskişehir, 24 Şubat 1973 -)* Şair.

Mediha Hanım ile inşaat yüksek mühendisi Kasım Ömer Kiremitçi'nin oğlu. İlkokulu Ankara'da okudu. Galatasaray Lisesi'ni (1994) ve Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema-Televizyon Bölümü'nü (1999) bitirdi. Kumdan Kaleler grubuyla birlikte yarı profesyonel olarak rock müziği yaptı (1991-96); şarkı besteledi. Reji asistanı ve metin yazarı olarak çalıştı, kısa filmler çekti. İstanbul'da yaşıyor; bir oğlu var. İlk şiiri ("Gece Şiirleri") 1991'de *Varlık*'ta çıktı. *Vatan* gazetesinde köşe yazıları yazdı.

Ödül: 1994 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Şiir Ödülü; 1997 II. Balkan Şiir Günleri "Genç Erguvan" Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Ayabakanlar*, İst.: Oğlak, 1994; *Akademi*, İst.: YKY, 1998; *Bazı Şiirler Bazı Şarkılar*, (Toplu Şiirler) İst.: Doğan, 2003.
Roman: *Git Kendini Çok Sevdirmeden*, İst.: Doğan, 2002; *Bu İşte Bir Yalnızlık Var*, İst.: Doğan, 2003; *Yolda Üç Kişi*, İst.: Doğan, 2005; *Dualar Kalıcıdır*, İst.: Doğan, 2007; *Küçüğe Bir Dondurma*, İst.: Doğan, 2009.
Deneme: *A.Ş.K Neyin Kısaltması*, İst.: Doğan, 2005.
Kaynaklar: *BF* (7 Temmuz 1999); tunakiremitci.com

KİRKORYAN, KEVORK *(İstanbul, 30 Temmuz 1967 -)* Yazar.

Alis Hanım ile Adrujan Kirkoryan'ın oğlu. İlkokulu Anarat Hğutyan'da tamamladı. Ardından Galatasaray Lisesi'ni bitirdi (1986). BÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu (1991). Aynı üniversitenin İşletme Bölümü'nde yüksek lisans derecesi aldı. Turist rehberliği yapıyor. İstanbul'da yaşıyor, bekâr. Şişli Spor Kulübü'nde voleybol oynadı. İlk öyküsü (Taksimli Öykü) *Varlık* dergisinde (Ocak 2000) yayımlandı.

Ödül: 1999 İnkılap Yayınları Öykü Ödülü ("Kev'gir Öyküler" dosyası ile).

Yapıtları: Öykü: *Kev'gir Öyküler*, İst.: İnkılap, 2000; *Aşkın Kör Noktası*, İst.: İnkılap, 2004.
Roman: *Atların Yelesinde*, İst.: İnkılap, 2002.
Kaynaklar: *BF* (10 Mayıs 2002).

KOCA, MÜCAHİT *(Bursa, 1949 -)* Şair.

İlk ve orta öğrenimini Mustafakemalpaşa'da tamamladıktan sonra Bursa Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nü bitirdi (1975). Bursa Yüksek Tahsil Talebe Derneği'nin başkanlığını yaptı (1972). *Sur* dergisini çıkardı (Nisan 1972 - Temmuz 1973). Yazı işleri müdürü, redaktör, genel yayın danışmanı ve sayfa sekreteri olarak İstanbul ve Bursa'da çeşitli gazetelerde çalıştı (1973-80). 1978'de Bursa'da kırk arkadaşıyla birlikte kurduğu Sur Kitabevi'ni 1987'ye kadar işletti. Uzun bir süre edebiyat öğretmenliği yaptı. Çeşitli dergi ve gazetelerde şiir, öykü, deneme ve günlükleri yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Ebcedhan*, İst.: Sanat-Edebiyat, 1987; *Ermiş Sevinci*, Bursa: Sur, 1990; *Yıldızdan Feleğe*, Bursa: Sur, 1994; *Dağ Çağrısı*, Bursa: Sur, 1998; *Bosna Kitabı*, Bursa: Sur, 1999; *Kardeşlik Türküsü*, Bursa: Sur, 2008; *Kudüs'e Ağıt*, Bursa: Sur, 2008; *Alaturka Divan*, Bursa: Sur, 2009; *Kılıç ve Kelebek*, Bursa: Sur, 2009.
Öykü: *Veysel Hoca'nın Tufan Öyküsü*, Bursa: Sur, 2001; *Güçlü Rüzgârlar Üzerine Yemin*, Bursa: Sur, 2001.
Roman: *Asım'ın Nesli*, Bursa: Sur, 2004.
Deneme: *Şair Gözünün Gör Dediği*, Bursa: Sur, 2001; *Ateşte Gül Dansı*, Bursa: Sur, 2001; *Surnâme*, 2006; *Kardeşlik Ülküsü*, 2008.
Kaynaklar: Işık, 379.

KOCAGÖZ, FADIL *(İzmir, 21 Şubat 1953 -)* Şair, mizah yazarı.

Tam adı Ahmet Fadıl Kocagöz. İngilizce öğretmeni Sevinç Hanım ile yazar Samim Kocagöz'ün oğlu. Şair Halil Kocagöz amcası, öykücü Ferzan Gürel halası, siyaset adamı Şükrü Sina Gürel halasının oğludur. Ortaöğrenimini İzmir St. Joseph'te ve Karşıyaka Lisesi'nde tamamladı; AÜ Hukuk Fakültesini bitirdi (1977). Bu arada Karşıyaka yıldız ve genç takımlarında voleybol oynadı (1966-70). Bir süre SBF'de öğretim görevlisi olarak çalıştı (1981-83). Halen çiftçilik ve hukuk danışmanlığı yapıyor. İzmir ve Kuşadası'nda yaşıyor. Evli, bir çocuklu. Şiir ve yazılarını daha çok *Günümüzde Kitaplar*, *Yeni Gündem*, *Yeni Biçem* (Bursa) dergilerinde yayımladı. *Yeni Gündem*'in İzmir temsilciliğini yaptı.

Yapıtları: Şiir: *İs Kandilin Uçurtması*, İst.: Öteki-siz, 2002.
Mizah: *Kenan Evren'in Yazılmamış Anıları* (B. Oran ile), Ank.: Bilgi, 1988; *Das Kapital'i Nasıl Okudum* (A. Sipahioğlu ile), İzmir; kendi yayını, 1992.

KOCAGÖZ, HALİL *(Söke/Aydın, 1930 - Söke, 7 Ağustos 1984)* Şair.

Ressam Saliha Vahide Hanım ile çiftçi M. Şükrü Kocagöz'ün oğlu. Romancı Samim Kocagöz ile öykücü Ferzan Gürel'in kardeşidir. İlkokulu Söke'de okudu. Galatasaray Lisesi'nden sonra İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1970). Söke'de çiftçilikle uğraştı.

İlk kitabı *Bulutlar*'ı on dört yaşındayken yayımladı. *Yeryüzü*, *Şairler Yaprağı*, *Yeditepe*, *Ataç*, *Türk Dili*, *Güney* dergilerinde yayımladığı şiirleriyle "memleket gerçeklerini başarılı bir şiir içinde" (M. Uyguner) veren bir şair olarak tanındı; evrensel konulardaki şiirleri de oldukça başarılı bulundu (M. Halıcı). Bireysel duygulardan hareket eden şairin zaman zaman mistik boyutlara ulaşan lirik bir dili vardır. 1988'den itibaren "Halil Kocagöz Şiir Yarışması" düzenlendi.

Ödül: 1967 Haute-Academice de Lutece Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Bulutlar*, İst.: Raşit Bütün Mtb., 1944; *Adamlar*, İst.: Güven Mtb., 1951; *Yaşayanların İçinde*, Afyon: Şairler Yaprağı, 1957; *Yaşamak Türküsü*, İst.: Yeditepe, 1959; *Yitik Duman*, İst.: Yeditepe, 1961; *Geyik Düşmesi*, İst.: Yeditepe, 1965; *Atatürk Işığı*, İzmir: Kovan Kitabevi, 1965; *Uzay Duvarları*, İst.: Yücel, 1971; *Çiçekle Tüfek*, Söke: Barış Mtb., 1980.
Roman: *Uzaya Kaçış*, İst.: Boyut, 1997.
Çocuk Romanı: *Ötleğen Kuşu*, İst.: Milliyet, 1971; *Ötleğen Kuşunun Sonu*, İst.: Milliyet, 1980.
Oyun: *Yaşayanlar İçinde*, Afyon: Şairler Yaprağı, 1957.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 227; Kurdakul, *Sözlük*, 377-378; "Kocagöz, Halil", *TDEA*, V, 378.

KOCAGÖZ, SAMİM *(Burunköy/Söke/Aydın, 13 Şubat 1916 - İzmir, 5 Eylül 1993)* Öykücü, romancı.

Çiftçi Şükrü Kocagöz'ün oğlu. Şair Halil Kocagöz'ün ağabeyidir. İlköğrenimini Söke'de, ortaöğrenimini İzmir Erkek Lisesi'nde (1937) tamamladı. İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1942). İsviçre'nin Lozan kentinde sanat tarihi öğrenimi gördü (1942-45). Askerliğini yaptıktan sonra İzmir Ticaret Okulu'nda edebiyat, İzmir Devlet Konservatuvarı'nda tiyatro tarihi ve edebiyat dersleri verdi. H. Bozok'un kurduğu Yeditepe Yayınları'nın bir süre ortağı oldu (1955-60). Türkiye İşçi Partisi'nin yönetim ve yürütme kurullarında çalıştı (1963-70). 1950'den itibaren yaşamını Söke'de çiftçilik yaparak sürdürdü; son yıllarını İzmir'de geçirdi. Evli ve iki çocuk babasıydı.

İlk yazısı İzmir liselerinin ortaklaşa çıkardığı *Ege Işıldağı* dergisinde (1933), ilk öyküsü 1935'te *Yücel* dergisinde çıktı. İlkgençlik yıllarında romantik duygularla yazdığı *İki Dünya* adlı romanından sonra yazarlığının temel özelliklerini yansıtan ilk öyküsü ("Yarıntı") 1939'da *Ses* dergisinde yayımlandı. 1939-50 arasında *Servetifünun-Uyanış*, *Ses*, *Yürüyüş*, *Hep Bu Topraktan*, *Vatan*, *Fikirler*, *Demokrat İzmir*, *Yenilikler* ve *Yeditepe* gibi dergi ve gazetelerde yayımladığı öykülerinde Sadri Ertem-Sabahattin Ali anlayışı doğrultusunda toplumcu gerçekçi sanat anlayışını benimsemiş bir yazar olarak öne çıktı. Daha sonra öykü ve yazılarıyla *Ataç*, *Sosyal Adalet*, *Yön*, *Türk Dili*, *Varlık*, *Yeni Ufuklar*, *Adam Sanat* ve *Cumhuriyet*'te yer aldı. Çocukluğu ve yaşamının büyük bir bölümünü geçirdiği Söke ovası ve Menderes vadisi çevresinden derlediği gözlem ve tanıklıklara dayanan ilk yapıtlarında köy ve kasaba gerçekliğini yalın bir dil ve klasik bir anlatıma bağlı kalarak işledi; ekonomik nedenlerle değişen düzeni ve dünya görüşlerini irdeledi. Bir yandan, pamuk tarlalarında mevsimlik işçi olarak çalışan köylülerin güç yaşama koşullarını ve yoksulluğunu anlatırken, öte yandan tarımdaki makineleşmenin yarattığı sorunları işledi. Kırsal kesim insanının sorunlarını doğayla mücadeleleri içinde, sınıf çatışmasına dayanan toplumsal çelişkileriyle birlikte yansıttı. 1954'ten sonra özellikle *Cihan Şoförü*, *Ahmet'in Kuzuları*, *Yağmurdaki Kız* adlı kitaplarındaki öykülerde Sait Faik çizgisine yaklaşarak "eski yapılı teori ve kitap kokan gerçekçi anlayışı yerine sanata daha yatkın bir yola girdiği" (T. Alangu) belirtildi.

Romanlarından *Yılan Hikâyesi*, çok partili döneme geçiş sırasında topraksız köylülerin ağa ile mücadelesini ve kırsal kesimdeki bozuk düzeni anlatır. Toprağı ve gölü (Bafa Gölü) ağanın elinden kurtarmak amacıyla Cumhuriyet Halk Partisi iktidarından kaçarcasına Demokrat Parti'ye sığınan köylülerin yaşadıklarını gelişen olaylar çerçevesinde röportaj mantığıyla aktaran *Yılan Hikâyesi*, yayımlandığı dönemde olduğu kadar sonraki yıllarda da ilgiyle okunmuş bir kitaptır; özellikle Türkiye'nin demokrasi deneyimi açısından ilginç olabilecek gözlem ve tanıklıkları içerir. *Kalpaklılar* ve *Doludizgin* adlı romanlarında Kurtuluş Savaşı'nı destansı bir dille ve belgesel roman tekniğiyle aktaran Kocagöz *Onbinle-*

rin Dönüşü'nde, demokrasiye geçiş sürecinde aydınların ve özellikle üniversite gençliğinin toplumcu bir düzene geçme yolundaki mücadelelerini, *İzmir'in İçinde*'de 27 Mayıs 1960 İhtilali'ni, *Tartışma*'da 12 Mart 1971 müdahalesini dile getirdi.

Öyküleri çeşitli dillere çevrilerek dergi ve antolojilerde yer aldı. *Onbinlerin Dönüşü* adlı romanı Rusça (1961) ve Özbekçe (1965) basıldı; on sekiz öyküsü M. Nicolas tarafından Fransızcaya çevrilerek *A la suite du Soleil* ("Güneşin Ardından") adlı bir kitapta toplandı (1980). "Sayılı Günler" adlı oyunu İÜ Talebe Birliği Gençlik Tiyatrosu tarafından sahnelenmiş (1956), *Kalpaklılar* romanı aynı adla filme alınmıştır (yön. N. Saydam, 1959). Kendi yazdığı yaşamöyküsü ve sanat anlayışı *Türk Dili* (Kasım 1968) dergisindedir.

Ödül: "Sam Amca" adlı öyküsüyle *Yeni İstanbul* ve *New York Herald Tribune* gazetelerinin 1950'de düzenledikleri Dünya Hikâye Yarışması (birincilik); *Yağmurdaki Kız* ile 1968 TDK Hikâye Armağanı; *Alandaki Delikanlı* ile 1979 Lions Hikâye Ödülü; *Mor Ötesi* ile 1987 Ferit Oğuz Bayır Kültür ve Sanat Ödülü; *Eski Toprak* ile 1989 Orhan Kemal Roman Armağanı.

Yapıtları: Öykü: *Telli Kavak*, İst.: Ahmet Halit, 1941; *Sığınak*, İst.: F.K.B.,1946; *Sam Amca*, İst.: Yeditepe, 1952; *Cihan Şoförü*, İst.: Yeditepe, 1954; *Ahmet'in Kuzuları*, İst.: Yeditepe, 1958; *Yolun Üstündeki Kaya*, Ank.: İmece, 1964; *Yağmurdaki Kız*, İst.: Set, 1967; *Alandaki Delikanlı*, İst.: Okar, 1978; *Gecenin Soluğu*, İst.: İzlem, 1985; *Simon Pepeta*, (uzun öykü) 1986; *Bütün Öyküleri*, 1991.

Roman: *İkinci Dünya*, İst.: Yeni Kitapçı, 1938; *Bir Şehrin İki Kapısı*, İst.: Remzi, 1948; *Yılan Hikâyesi*, İst.: Yeditepe, 1954; *Onbinlerin Dönüşü*, 1957 (yb İst.: Yazko, 1983); *Kalpaklılar*, İst.: Ataç, 1962; *Doludizgin*, İst.: Ataç, 1963; *Bir Karış Toprak*, İst.: Ataç, 1964; *Bir Çift Öküz*, İst.: Ararat, 1970; *İzmir'in İçinde*, İst.: Sinan, 1973; *Tartışma*, İst.: Okar, 1976; *Mor Ötesi*, İzmir: Sanat-Koop, 1986; *Eski Toprak*, İst.: Cem, 1988; *Baskın*, 1990.

Deneme: *Roman ve Yazarlık Onuru*, İst.: Çağdaş, 1983.

Anı: *Bu da Geçti Yahu*, İst.: Düşün, 1989.

Çocuk Kitabı: *Zar Kanat*, 1981 (yb İst.: Gendaş, 1995); *Koca Tülü*, (*Yağmurdaki Kız* adlı kitabında yer alan bir öykü) İst.: Gündüz, 1984.

Derleme: *Nasrettin Hoca Fıkraları*, İst.: Yeditepe, 1972.

Kaynaklar: Nebioğlu, 404; Necatigil, *İsimler*, 227; Necatigil, *Eserler*, 17, 65-66, 70, 73, 96-97, 127, 204, 211, 286, 315, 391; Acaroğlu, 158-159; Alangu, *Hikâye ve Roman*, II, 326; M. Baydar, *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar*, İst., 1960, s. 124; İ. Tatarlı-R. Mollof, *Marksist Açıdan Türk Romanı*, İst., 1969, s. 136; Fethi Naci, *Türkiye'de Roman*, 229-232; Kurdakul, *Sözlük*, 378-379; Fethi Naci, *Edebiyat Yazıları*, İst., 1971; ay, "İzmir'in İçinde", *Yeni Dergi*, S. 108 (Eylül 1973); Önertoy, 239-241; A. Yakar, *Türk Edebiyatında Milli Mücadele*, 1973; Karaalioğlu, 326; Özkırımlı, *TEA*, III, 757-758; M. Kutlu, "Kocagöz, Samim", *TDEA*, V, 378-379; Kurdakul, *Cumhuriyet*, 123-134; H. Çetinkaya, *Yılların Tanığı Üç Yazar*, İst., 1986; "Samim Kocagöz Özel Sayısı", *Varlık*, Temmuz 1989; "Samim Kocagöz Özel Sayısı", *Beşparmak*, Mayıs-Haziran 1998; Özgüç, I, 143.

KOCATÜRK, VASFİ MAHİR *(Gümüşhane, 1907 - Ankara, 17 Temmuz 1961)* Şair, yazar.

I. Dünya Savaşı'nda ölen Arif Efendi ile Fikriye Hanım'ın oğlu. Öğretim üyesi Utkan Kocatürk'ün babası. Gümüşhane'de geçen çocukluğunun ardından, ilköğrenimine İstanbul Kocamustafapaşa Numune Mektebi'nde başladı. Darüşşafaka Lisesi'ni birincilikle (1927) ve Mülkiye Mektebi'ni pekiyi dereceyle (1930) bitirdi. Ankara, Edirne, Kastamonu, Malatya, Eskişehir, İstanbul Kabataş, Haydarpaşa ve Darüşşafaka liselerinde edebiyat öğretmenliği ve yöneticilik görevlerinde bulundu. 1948-50 arasında maarif müfettişi olarak çalıştı. Demokrat Parti Gümüşhane milletvekili olarak TBMM'ye girdi (1950-54). Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde edebiyat öğretmeniyken vefat etti (1954-61). Evli, iki çocuk babasıydı.

"Yedi Meşale" şairlerinden biri olan Kocatürk genel olarak Milli Edebiyat akımı çizgisinde hece ölçüsüyle yazmıştır. Kahramanlık, vatan ve millet sevgisi gibi temaları destansı hava içinde işleyen şiirleri âşık edebiyatından izler taşır. *Divan* adlı aylık bir dergi de çıkaran şair son yıllarında şiirden çok oyun yazarlığı ve edebiyat araştırmacılığına yönelmişti.

Yapıtları: Şiir: *Yedi Meşale*, (ortak kitap) İst.: Akşam Mtb., 1928; *Tunç Sesleri*, Kastamonu: Vilayet Mtb., 1935; *Geçmiş Geceler*, İst.: Ahmet Halit, 1936; *Bizim Türküler*, İst.: Ahmet Halit, 1937; *Ergenekon*, İst., 1941; *Hayat Şarkıları*, Ank.: Edebiyyât, [1965?].

Oyun: *On İnkılap*, İst.: Ahmet Halit, 1933; *Yaman*, (manzum) İst.: Devlet B., 1933; *Sanatkâr*, (manzum) Ank.: Edebiyyât, 1965.

Derleme: *En Güzel Türk Manileri*, İst.: Resimli Ay, [1933?]; *En Güzel Türk Masalları*, İst.: Resimli Ay, 1934; *Şâheserler Antolojisi*, İst.: Devlet B., 1. c., 1934, 2. c., 1939 (yb iki cilt bir arada, Ank., 1958); *Dîvân Şiiri Antolojisi*, İst.: Cemal Azmi Mtb., 1947 (eklerle yb Ank., 1963); *Türk Edebiyyâtı Şâheserleri*, İst., 1955; *Batı Edebiyyâtı Şâheserleri*, İst., 1955; *Tekke Şiiri Antolojisi*, Ank., 1955; *Şiir Defteri*,

Ank., 1956; *Dîvân Şiiri*, Ank., 1958; *Hikâye Defteri*, Ank., 1958; *Saz Şiiri Antolojisi*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1963; *Türk Nesri Antolojisi*, Ank., 1963; *Meşhur Beyitler*, Ank., 1963; *Eski Yunan ve Latin Şiirleri*, Ank., 1965; *Türk Edebiyyâtı Antolojisi*, Ank., 1967.

Araştırma-İnceleme: *Fransız Edebiyyâtı*, İst.: Resimli Ay, 1934; *Yeni Türk Edebiyatı*, Ahmet Halit, 1936; *Osmanlı Padişahları*, İst., 1949; *Nâmık Kemâl*, Ank., 1955; *Nâmık Kemâl'in Şiirleri*; 1959; *Ziyâ Paşa'nın Şiirleri*, Ank., 1959; *Türk Edebiyyâtı Tarihi*, Ank., 1964.

Çocuk Kitabı: *Lafonten Hikâyeleri*, (çeviri) İst.: Ahmet Halit, 1934; *Akıllı Fâre*, İst., 1945; *Ali Baba*, İst., 1945; *Aslan'ın Kaptığı Çocuk*, İst., 1945; *Ay ile Ayı*, İst., 1945; *Maymunlar Ülkesinde*, İst., 1946; *İnanılmaz Hikâyeler*, (çeviri) İst., [1946]; *Bir Yaramazın Başına Gelenler* (C. de Ségur), İst.: Kenan B., 1946; *Nuh'un Gemisi* (W. Disney), İst., 1946; *Pinokyo*, (C. Collodi) İst., 1947; *Don Kişot* (Cervantes; özet çeviri), İst., 1947; *Allo! Gel Oynayalım*, İst., [1947?]; *Aslanla Öküz*, İst., 1947; *En Güzel Çocuk Hikâyeleri*, İst., [1947?]; *Kargalar ile Baykuşların Muhârebesi*, İst., [1947?]; *Maymunla Kaplumbağa*, İst., 1947; *En Kuvvetli Adam*, İst., 1947; *Vahşi Hayvan Kavgaları*, (çeviri) İst., 1947; *Tılsımlı Düdük*, (çeviri) İst., [1947?]; *Ali Baba ve Kanbur Cüce*, İst.: Kardeşler B., [1947?]; *Çirkin Ördek Yavrusu* (H. C. Andersen), İst., [1949?]; *Dokuz Başlı Ejderha*, İst., [1953?]; *Hayvanları Öğreniyorum*, İst., 1953; *Tavşanla Ördek*, İst., 1953; *Akıllı Bücür*, İst.: Tan Mtb., [1953?]; *Ali Baba ve Kırk Harâmîler*, İst.: Tan Mtb., 1953; *Kayık Çeken Aslan*, İst.: Tan Mtb., 1953; *Keloğlan*, İst.: Tan Mtb., 1953; *Al Takgecik*, (çeviri) İst., 1953; *Kaplan ile Çoban*, İst., 1953; *Şeytan'ın Köprüsü*, İst., 1953; *Kolomb Kaptan'ın Maceraları* (R. Perrein), İst., 1953; *Kralın Yeni Elbiseleri*, (çeviri) İst., [1947?]; *Altın Kuş*, (çeviri) İst., 1961; *Kurt ile Yedi Keçi Yavrusu*, (çeviri) İst., [1961].

Diğer: *İzahlı Türkçe Metinler*, (lise 1.-3. sınıflar için) İst., 1945; *Metinlerle Türk Edebiyyâtı*, İst.: Tan Mtb., 1.-2. c., 1951, 3.-4. c., İst., 1953; *Metinlerle Edebiyyât*, 2 c., İst., 1955; *Öğretmenliğin Ruhu*, Ank., 1966.

Çeviri ve Sadeleştirme: *Hüsn ile Aşk* (Şeyh Galip), İst., 1944; *Bayan Çocuk İstemiyor* (Clément Vaute), İst., 1945; *Kelile ile Dimne*, (Beydaba) İst., [1948?]; *Şarkılar Kitabı: Aşk ve Iztırâb Şiirleri* (H. Heine), İst., 1948; *Ömer Hayyâm'ın Rübâîleri* (Ömer Hayyam), Ank., 1955; *Elem Çiçekleri* (C. Baudelaire), Ank., 1957; *Faust* (Goethe), Ank., 1965.

Kaynaklar: Çankaya, V, 1931-1941; Yazar, 433-442; Nebioğlu, 405; Necatigil, *İsimler*, 228; "Kocatürk, Vasfi Mahir", *TDEA*, V, 380; *Yeni Yayınlar*, c. VII, S. 1 (Ocak 1961).

KOÇ, HAMDİ *(Fatsa/Ordu, 20 Aralık 1963 -)* Romancı, çevirmen.

Reyhan Hanım ile tüccar Aydın Koç'un oğlu. Kabataş ve Şişli liselerinden sonra İÜEF İngiliz Filolojisi Bölümü'nü bitirdi. Çevirmenlik (1984-93), televizyonculuk (1993-96) ve reklamcılık yaptı. *Hokka* dergisinin (6 sayı, 1989-90) editörlüğünü üstlendi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk yazısı (*Robinson Crusoe* üzerine) 1985'te *Günümüzde Kitaplar* dergisinde çıktı. Yazı ve çevirilerini *Yeni Düşün* ve *Hokka* dergilerinde yayımladı. Tek romanı *Çocuk Ölümü Şarkıları*'nda, "hareketsiz" ve bunalımlı bir gencin fantezilerini başarılı bir dil ve üslupla anlattı. Beckett'ten çevirdiği kısa oyunlar 1993'te Şahika Tekand Tiyatrosu'nda sahnelendi.

Yapıtları: Roman: *Çocuk Ölümü Şarkıları*, İst.: YKY, 1992; *Melekler Erkek Olur*, İst.: YKY, 2002; *Çiçeklerin Tanrısı*, İst.: YKY, 2003; *İyi Dilekler Ülkesi*, İst.: İş Bankası, 2005; *Kalpten Parçalar*, İst.: Doğan Kitap, 2005.

Başlıca Çevirileri: *Kutsal Sığınak* (W. Faulkner), İst.: De, 1987; *Pericles* (W. Shakespeare), İst.: YKY, 1992; *Toplu Kısa Oyunlar, 1956-62* (S. Beckett), İst.: YKY, 1993; *O Akşam Güneşi* (W. Faulkner), İst.: YKY, 1994.

Kaynaklar: *BF* (5 Mayıs 1999).

KOÇ, TURAN *(Kayseri, 3 Mayıs 1952 -)* Şair, yazar.

Davut Dağ imzasını da kullandı. Fatma Hanım ile çiftçi Vehbi Koç'un oğlu. Kayseri İmam-Hatip Lisesi'ni (1971) ve Kayseri Sümer Lisesi'ni (1972) bitirdi. AÜ İlahiyat Fakültesi'ni bitirdikten sonra 1990'da Dokuz Eylül Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktora yaptı. 1990'dan beri Erciyes Üni. İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi. TYB ve Türk Felsefe Derneği üyesi. Kayseri'de yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk şiiri ("Öğle") 1975'te *Edebiyat* dergisinde çıktı. Ürünlerini *Edebiyat*, *Diriliş*, *Mavera*, *Hece* gibi dergilerde yayımladı. *Hece* dergisinin kurucuları arasında yer aldı. Şiirlerinin yanı sıra din felsefesi üzerine de birçok yazısı yayımlandı. T. S. Eliot, S. Ungaretti ve M. Derviş'ten şiirler çevirdi. Nuri Pakdil'in öncülüğünde yayımlanan *Edebiyat* dergisiyle çıkış yapan en önemli isimlerden birisi oldu. Hayat, aşk, ölüm, yalnızlık ve yabancılaşma gibi temaları metafizik bir duyarlık ve modern bir şiir diliyle işledi. Kent insanının acılarını, ilkgençlik tutkularını, gençlik hüzünlerini imgesel bir yoğunluk ve trajik bir duyguyla şiirleştirdi.

Ödül: *Din Dili* ile 1995 TYB İnceleme Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Kan Gibi Vakte Düşen*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1980; *Fetret Zamanları*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1983; *Ara Dönem*, İst.: İz, 1992.

Deneme-İnceleme: *Ölümsüzlük Düşüncesi*, İst.: İz, 1991; *Din Dili*, Kayseri: Rey, [1995]; *Ceylan Kovalamak*, Ank.: Hece, 1998; *İslam Estetiği*, İst.: İsam, 2008.
Derleme: *Uluslararası Davud el Kayserî Sempozyumu*, Ank.: Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 1998.
Kaynaklar: *BF* (5 Mayıs 1999); B. Gencer, " 'Fetret Zamanları'nın Şairi Vuslat Zamanını Bekliyor", *Yönelişler*, S. 51 (Ekim 1990); N. Türinay, Ö. Lekesiz, M. Keramettin, S. Sahra, H. Su, E. Ölüç, "Turan Koç'la Şiir Üzerine Söyleşi", *Hece*, S. 7 (Temmuz 1997).

KOÇ, ZERRİN *(Samsun, 26 Mart 1956 -)* Öykücü.

Sabahat Hanım ile fotoğrafçı Yusuf Karakurt'un kızı. Samsun 19 Mayıs Lisesi'ni bitirdi (1972). *Samsun Sanat* dergisinin kurucuları arasında yer aldı (1992), yazı işlerini yönetti. *Yeni Biçem* dergisinde bir yıl süreyle yazı kurulu üyeliği yaptı. "Başka Bir Martı" öyküsü 1993-94 mevsiminde Küçük Sahne Oyuncuları tarafından sahnelendi. Edebiyatçılar Derneği üyesi. Evli, üç çocuk annesi.

İlk şiirleri 1987'de *Sanat Olayı*'nda çıktı. Öykü ve yazılarını *Varlık*, *Biçem* ve *Yeni Biçem* dergilerinde yayımladı. Öykülerinde ikili ilişkiler çevresinde bireyin arayışlarını, aykırılık ve başkaldırısını derinlemesine işledi. Özellikle iç diyalogları ustaca kullandığı görüldü.

Yapıtları: Öykü: *Bir Ara Uğra Sevgin Kalmış Bende*, Bursa: Ekin Öğrenci Pazarı, 1991; *Ben Sizi Çok Aradım*, İst.: Kavram, 1994 (ve Stockholm: Förlaget, 1994); *Aşkın Selamı Var*, İst.: Can, 1998.
Roman: *Islak Kentin İnsanları*, İst.: Can, 2000.
Kaynaklar: *BF* (14 Nisan 1999); M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 260-261.

KOÇAK, GÜLAYŞE *(New York, 27 Mart 1956 -)* Romancı.

Ferengiz Hanım ile emekli elçi Sacit Somel'in kızı. Siyaset bilimci Prof. Sina Akşin dayısı, siyaset bilimci Doç. Dr. Cemil Koçak eşidir. Çocukluğu Amerika ve Habeşistan'da geçti; ilkokulu Kopenhag'ta, ortaokulu Hannover'de okudu. Ankara Tevfik Fikret Lisesi'nden (1975) sonra AÜ Siyasal Bilgiler Fak. Basın-Yayın Yüksek Okulu'nu bitirdi (1979). Kanada Büyükelçiliği'nde çevirmenlik, konsolos yardımcılığı, yabancı bir şirkette personel müdürlüğü yaptı. Nisan 2000'den beri Sabancı Üniversitesi'nde rektör özel kalemi. Ayrıca oda müziği çalışmaları yapmakta ve kilisede org çalmaktadır. İstanbul'da yaşıyor; evli ve iki çocuk annesi.

İlk çevirisi ("Eski Yunan Özlemi ve Endüstri Toplumu", H. Arendt) M. Tunçay'ın hazırladığı *Çağdaş Siyaset Felsefecileri* adlı kitapta yer aldı (İst., 1981, s. 223-242). Çevirilerinin yanı sıra *Tarih ve Toplum* dergisinde kitap eleştirileri yazdı. *Çifte Kapıların Ötesi*'nde psikanaliz tedavisi sırasında "tranferance (aktarım) nevrozu"na tutulmuş bir kadının yaşadıklarını, çevresini ve iç dünyasını anlattı. Günlük ve mektuplardan oluşan roman içten, coşkulu ve yalın diliyle dikkat çekti. İkinci romanında ise müzikal bir atmosfer içinde kadın-erkek ilişkilerini irdelediği belirtildi.

Yapıtları: Roman: *Çifte Kapıların Ötesi*, İst.: Oğlak, 1994; *Gözlerindeki Şu Hüznü Gidermek İçin Ne Yapmalı?*, İst.: Oğlak, 1999; *Topaç*, İst.: Kanat, 2004.
Kaynaklar: *BF* (18 Eylül 2000); E. Ergu, "Yeni Bir Yazar: Gülayşe Koçak" (söyleşi), *Sabah*, 8 Ocak 1998; İ. Savaşır, "Yalom'un Sorduğu Yanlış Soru: 'Siz Kimsiniz?'", *Virgül*, S. 30 (Mayıs 2000).

KOÇAK, ORHAN *(İstanbul, 1948 -)* Eleştirmen.

Ankara Koleji'nden sonra ODTÜ İdari İlimler Fakültesi'ni bitirdi (1971). 1977-84 arasında Marmara Üni. İdari İlimler Fak. Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Bir süre reklam sektöründe metin yazarlığı ve çevirmenlik yaptı. Metis Yayınları'nda çalışıyor; 1987'den itibaren üç aylık *Defter* dergisinin yayın kurulu üyeliğini yaptı. 1997'den beri *Virgül* dergisi genel yayın yönetmeni. İstanbul'da yaşıyor.

İlk eleştiri yazısı (Tomris Uyar'ın *İpek ve Bakır* adlı kitabı üzerine) 1971'de *Sosyalist Gençlik* dergisinde çıktı. Modern Türk edebiyatı ve özellikle İkinci Yeni şairleri üzerine olan yazılarının büyük bölümü 1987'den sonra *Defter*, *Sombahar*, *Gösteri*, *Virgül*, *Ludingirra* ve *kitap-lık* gibi dergilerde yayımlandı. H. Z. Uşaklıgil'in *Mai ve Siyah*, O. Pamuk'un *Kara Kitap* yapıtları hakkında yazdığı yazılar, M. C. Anday şiiri ve Türk şiirinde modernizmi irdeleyen çalışmalarıyla adını duyurdu. Edebiyat eleştirisi yazılarında felsefe ve psikanalizin verilerini yazınsal metinlere uyguladığı görüldü.

Yapıtları: Deneme: *İmgenin Halleri: Mithat Şen'in Resmi Üzerine Üç Deneme*, İst.: Metis, 1995.
Çeviri: *Arap Dünyasında Milliyetçilik ve Sınıf Mücadeleleri* (A. el-Kudsi), İst.: Köz, 1975; *Barış İçinde Birlikte Yaşama ve Dünya Devrimi* (E. Mandel), İst.: Köz, 1975; *Almanya'da Faşizme Karşı Mücadele* (L. Troçki; O. Dilber ile), İst.: Köz, 1977; *Akıl Tutulması* (M. Horkheimer), İst.: Metis, 1985; *Bitmemiş Devrim: Rusya 1917-1967* (I. Deutscher), İst.: Belge, 1990; *Minima Moralia: Sakatlanmış Yaşamdan*

Yansımalar (T. W. Adorno; A. Doğukan ile), İst.: Metis, 1998; *Haset ve Şükran* (M. Klein; Y. Erten ile), İst.: Metis, 1999.
Kaynaklar: *BF* (3 Ekim 2000); "Kim Kimdir", *kitap-lık*, S. 39 (Ocak-Şubat 2000), s. 172.

KOÇAK, SERDAR *(İstanbul, 15 Ağustos 1961 -)* Şair, yazar.

Nebahat Hanım ile mobilyacı Hasan Koçak'ın oğlu. Kadıköy Maarif Koleji'ni siyasi nedenlerle lise birinci sınıftayken terk etti. 1991'e kadar Üsküdar'da, babasına ait halı ve beyaz eşya dükkânında tezgâhtarlık yaptı. TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli.

İlk denemesi ("Rick'in Yeni Yerinden") 1986'da *Şiir Atı*'nda çıktı. "1986-93 yıllarında bir çekim merkezi oluşturan" bu dergiye "özel bir yakınlık duyduğunu" belirtti. Engin Turgut'un yaptığı bir söyleşide "İmgeler benim hayatıma bir zıpkın gibi girdi ve bir daha da çıkmadı" dedi. Şiirlerini *Sombahar*, *Gösteri*, *Varlık*, *Ludingirra*, *Göçebe* ve *Şiir Ok'u* dergilerinde yayımlamayı sürdürdü. *Şizofrengi* dergisindeki denemeleri, bir uzun anlatısı ve yayımlanan iki öyküsüyle de dikkat çekti.

Yapıtları: Şiir: *Pervazda*, İst.: Şiir Atı, 1991; *Barışmalar*, İst.: Göçebe Şiir Kitapları, 1996; *Gemi Zamanları*, İst.: Donkişot, 2001; *Tika Lima Tu*, İst.: Donkişot, 2001; *Erenköyü'mde Bahar*, İst.: Don Kişot, 2001; *Kırmızı Yıllar*, İst.: Don Kişot, 2001; *Avare Şiirler*, İst.: Papirüs, 2004; *Köhne*, İst.: Simurg, 2008.
Anlatı: *Ben Napoli Radyosu*, İst.: Korsan, 1995; *Zem Şehri*, İst.: Don Kişot, 2001; *Trieste'ye Bir Komün*, İst.: Versus, 2008.
Deneme: *Gezgin Aklın Günlüğü*, İst.: Babil, 2000; *Uykumdan Bir Portakal Düştü*, İst.: Bilim ve Sanat, 2002.
Kaynaklar: *BF* (24 Haziran 1999): M. Yalçın, "Ben'in Bildirisi ya da Şairin 'Ölüm İlişkileri' ", *Sombahar*, S. 10 (Mart-Nisan 92); E. Turgut, "Okurun Sesine Doğru Büyümek Şairin Çocuksu Tutkusudur", *Varlık*, Temmuz 1992; H. Korkmaz, *Şiir Hangi Sözcüklerle Yazılmalı ki*, İst., 1993, s. 86-88.

KOÇER, SUAVİ *(İstanbul, 1909 - İstanbul, 12 Haziran 1987)* Şair.

Alman ve Fransız okulları ile Galatasaray Lisesi'ndeki öğrenimini tamamlamadan çalışmaya başladı. İşçilik, daha sonra banka memurluğu ve gazetecilik yaptı. Bohem bir yaşam sürdü. 1940 kuşağı şairlerinin yakın arkadaşı olan Koçer, Yeni Şiir hareketinin ilk yıllarında, bu akımın bilinen kalemleri arasında yer aldı. *Servetifünun-Uyanış*, *Ses*, *Yeni Ses* dergilerinde yayımlanan şiirleriyle dikkat çekti. "Uzay Şairi" diye tanındı. "Koçer, adını bu yılların dergilerinde ve yaşadığı bohem hayatının tatlı anılarında bıraktı" (B. Necatigil).

Yapıtları: Şiir: *Uzay Yolcuları*, İst.: Çınar Mtb., 1965.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 228; "Koçer, Süavi", *TDEA*, V, 381; Kurdakul, *Sözlük*, 380-381; Karaalioğlu, 328.

KOÇU, REŞAD EKREM *(İstanbul, 1905 - İstanbul, 6 Temmuz 1975)* Tarihçi, yazar.

Ahmet Bülent Koçu ve Reşad Ekrem imzalarını da kullandı. Gazeteci-yazar Ekrem Reşat Bey ile Fatma Hanım'ın oğlu. Konya Anadolu İntibah Mektebi (1918) ve Bursa Erkek Lisesi'nde (1927) okuduktan sonra İÜEF Tarih Bölümü'nü bitirdi (1931). Asistan olarak girdiği aynı bölümden, 1933'te yapılan üniversite reformu üzerine ayrıldı. Kuleli Askeri Lisesi, Pertevniyal ve Vefa liselerinde tarih öğretmenliği yaptı. Öldüğünde *Tercüman* gazetesinde sohbet ve tarihi fıkralar yazıyordu. Sahrayıcedit Mezarlığı'na gömüldü.

Akıcı üslubu ve Osmanlı tarihine hâkimiyeti ile bir edip-tarihçi olarak popüler tarihçiliğin önde gelen ismi olan Koçu, *Son Posta*, *Milliyet*, *Hafta*, *20. Asır*, *Amcabey*, *Tef*, *Akbaba*, *Hayat Tarih*, *Türk Düşünce Mecmuası*, *Hergün* gibi gazete ve dergilerde folklor, tarih ve kültür alanlarında birçok yazı, inceleme ve araştırma yayımladı. Gereğinden fazla notlarla ağırlaştırılmamış, herkesin zevk alarak okuyacağı, ilgi çekici araştırmaların, romanlaştırılmış tarihi olayların yanında *İslam Ansiklopedisi*'ne yazdığı "Hekimoğlu Ali Paşa", "Sürmeli Ali Paşa" maddeleri, *Osmanlı Muahedeleri ve Kapitülasyonlar* kitabı ve *İstanbul Enstitüsü Dergisi*'nde 1814-15 yılına ait Bostancıbaşı Defteri'ni yayımlaması gibi bilimsel çalışmaları da bulunan Koçu'nun en önemli yapıtı *İstanbul Ansiklopedisi*'dir. Yazarın kültür, tarih ve sanat alanlarındaki geniş bilgisinin görüldüğü bu yapıt tamamlanamadı. İlk fasikülü Kasım 1944'te çıkan ansiklopedi, 1951'de dördüncü cildin ortalarında iken "Bahadır Sokağı" maddesiyle (34. fasikül) maddi sıkıntılar nedeniyle yayımını durdurdu; 1958'de ikinci kez yayımlanmaya başlandı, ancak 1973'te 11. ciltte "Gökçınar" maddesiyle (173. fasikül) yayımına aynı nedenlerle son vermek zorunda kaldı. Çoğu maddelerini Koçu'nun yazdığı ansiklopedi, folklor ve biyografi konularında geniş katkılarda bulundu.

Yapıtları: Şiir: *Acı Su*, İst.: Koçu, 1965.

Öykü: *Çocuklar: Hatıralar ve Hikâyeler*, İst.: Çığır, 1938.
Tarihi Roman/Öykü: *Kızlar Ağasının Piçi*, İst.: Türkiye Mtb., 1933; *Esircibaşı: Lâle Devrinde Bir Aşk Romanı*, İst.: Net, 1944; *Forsa Halil*, İst.: Koçu, 1962; *Erkek Kızlar*, İst.: Koçu, 1962; *Haşmetli Yosmalar*, İst.: Koçu, 1963; *Patrona Halil: Devlet Gücünü Zedelemiş Bir Serserinin Romanlaştırılmış Hayatı*, İst.: Koçu, 1967; *Kabakçı Mustafa: Bir Serserinin Romanlaştırılmış Hayatı*, İst.: Koçu, 1968; *Kösem Sultan*, İst.: Kervan, 1972; *Haydut Aşkları*, İst.: Ana, 1981.
İnceleme: *Osmanlı Muahedeleri ve Kapitülasyonlar 1300-1920 ve Lozan Muahedesi 24 Temmuz 1923*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1934; *Hatice Sultan ile Ressam Melling: Tarihten Hikâyeler*, İst.: Türkiye Mtb., 1934; *Mimar Sinan*, (Sedat Çetintaş ile) İst.: Matbaacılık ve Neşriyat TAŞ, 1936; *Hayreddin Barbaros*, Ank.: Genel Kurmay Başkanlığı, 1937; *Tarihteki Güzel Kadınlar: Taçlı Fahişeler*, İst.: Sanat ve Tarih, 1944; *Eski İstanbul'da Meyhaneler ve Meyhane Köçekleri*, İst.: Tan Mtb., 1947; *İstanbul Camileri*, İst.: Tan Mtb., 1948; *Tarihimizde Garip Vakalar*, İst.: Varlık, 1952; *Fatih Sultan Mehmed (1430-1481)*, İst.: Ahmet Halit Yaşaroğlu, 1953; *Türk Tarihinin 50 Büyük Adamı*, İst.: Rafet Zaimler, 1953; *Türk İstanbul*, İst.: Cumhuriyet Gazetesi, [1953?]; *Osman Gazi'den Atatürk'e: 600 Yılın Panoraması*, İst.: Cumhuriyet Gazetesi, 1955?; *İçinde Geçen Vakalar, Eski Saray Hayatı ve Teşkilatı ile Beraber Adım Adım, Köşe Köşe Topkapu Sarayı*, İst.: İstanbul Ansiklopedisi, 1960; *Osmanlı Padişahları: Tarihimizde Büyük Şekavet ve İsyanlar*, İst.: Nebioğlu, 1960; *Dağ Padişahları*, İst.: Koçu, 1962; *Türk Zaferleri*, İst.: Nebioğlu, [1964]; *Yeniçeriler*, İst.: Koçu, 1964; *Osmanlı Tarihinin Panoraması*, İst.: Ak, 1964; *Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Ank.: Sümerbank, 1967; *Darülaceze (1895-1974)*, İst.: Darülaceze'ye Yardım Derneği, 1974; *Yangın Var!: Eski İstanbul Tulumbacıları*, İst.: Ana, 1981.
Derleme: *Ahmed Refik: Hayatı, Seçme Şiir ve Yazıları*, İst.: Sühulet, 1938; *Ahmet Rasim: Hayatı, Seçme Şiir ve Yazıları*, İst.: Sühulet, 1938.
Çocuk Edebiyatı: *Kotra ile Akdenizde Bir Gezinti*, İst.: Kanaat, [1932?]; *Timur ve Oğulları*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1933; *Kontesin Pabuçları*, İst.: Kanaat, 1935; *Konuşan Eşek*, İst.: Tecelli B., 1935; *Gizli Yol: Meraklı Çocuk Romanı*, İst.: Ahmet Halit, 1944; *Eskici Baba*, İst.: Ahmet Halit, 1944; *Kara Korsanın Peşinde 248 Çocuk*, İst.: Ahmet Halit, 1944; *Yusufun Borcu*, İst.: Kenan Mtb., 1947; *Murat Reis'in Oğlu: Korsan Romanı*, İst.: Ahmet Halit, 1947; *Balabancık: İstanbul'un Taşı Toprağı Altın*, İst.: Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kâğıtçılık, 1951 (2. bas.); *Sihirli Şamdan*, İst.: Rafet Zaimler, [1953?]; *Kanuni Sultan Süleyman'ın Beş Fedaisi*, İst.: Tan Mtb., 1952; *İstanbul Cenginde Fatih Sultan Mehmet'in On Fedaisi*, İst.: Tan Mtb., 1953; *İlk Kurşun: Milli Hikâyeler*, İst.: Akın, 1954; *Murat Reis*, İst.: Deniz, 1973; *Bağdat Kervanı*, İst.: Deniz, 1973; *Son Yeniçeri*, İst.: Deniz, 1973.
Çocuklara Tarih: *En Eski Zamanlardan Bugüne Türk Tarihi Bilgisi*, (Ahmet Halit ile) İst.: Muallim Ahmet Halit, 1930; *Selçuk İmparatorluğu. Alpaslan ve Bizanslılar. Kılıç Aslan ve Haçlılar*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1933; *Büyük Deniz Keşifleri (XV ve XVI. Asırlarda)*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1933; *Attilâ ve Hunlar*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1933; *Sümer Türkleri: Eski Zaman Medeniyetlerinin İlk Ocağını Kuran Türk Ustalar*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1933; *Cengiz ve Türk Moğol İmparatorluğu*, İst.: Milliyet, 1934; *Tarihten Evvelki Zamanlar*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1934; *Bizans Tarihi: (Şarkî Roma İmparatorluğu) 395-1453*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1934; *Tarihin Ön Çağları*, İst.: Okul ve Öğretmen, 1938; *Sokullu Mehmet Paşa*, İst. Gençlik Kütüphanesi, 1943; *İlkokulda Tarihe Giriş*, İst.: Net, 1944; *Tarihimizde Kahramanlar*, İst.: Çocuk, 1960.
Çevriyazı: Seyid Vehbi, *Sûrnâme: Üçüncü Ahmed'in Oğullarının Sünnet Düğünü*, İst.: Çığır, 1939; Haşmet, *Viladetname: Üçüncü Mustafa'nın Kızı Hibetullah Sultan'ın Doğum Donanması*, İst.: Çığır, 1940?; *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, (6 kitap) İst.: Semih Lütfi, 1944; Halil İbrahim Aşçıdede, *Hatıralar: Geçen Asrı Aydınlatan Kıymetli Vesikalardan Bir Eser*, (M. A. Akbay ile) İst.: Nurgök Mtb., 1960.
Çeviri: *1874'de İstanbul* (E. de Amicis), İst.: Çığır, 1938; *1869'da Trabzon'dan Erzurum'a* (T. Deyrolle), İst.: Çığır, 1939; *1786'da Türkiye* (E. Craven), İst.: Çığır, 1939; *1717-1718'de (Lâle Devri Başlarında) Türkiye* (M. Montague), İst.: Çığır, 1939; *1588'de Anadolu'nun Bir Köşesi: İzmit-Geyve-Torbalı-Mudurnu-Nallıhan-Beypazarı-Sivrihisar-Gemlik* (J. E. Dauzats), İst.: Çığır, [1940?]; *1655-1656'da İstanbul ve Türkiye* (J. de Thevenot), İst.: 1939.
Çocuk Kitabı: *Define Adası* (R. L. Stevenson), İst.: Ülkü, 1942; *Gemici Sind Bad'ın Harikulâde Maceraları*, İst.: Ülkü, 1942; *Çocuklar Cumhuriyeti*, (J. Verne'den uyarlama) İst.: Deniz, 1974.
Kaynaklar: Nebioğlu, 407; S. Eyice, "Tarihçi ve Folklorist Reşat Ekrem Koçu", *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi* (Mayıs 1976); ay, "Koçu, Reşad Ekrem", *DBİA*, V, 41-43; ay, "İstanbul Ansiklopedileri", *DBİA*, IV, 218-221; "Koçu, Reşad Ekrem", *TDEA*, V, 382; M. Kutlu, "İstanbul Ansiklopedisi", *TDEA*, V, 22.

KONDUK, KANDEMİR *(İstanbul, 4 Eylül 1945 -)* Öykücü, oyun yazarı.

Nuriye Hanım ile polis memuru Haşim Konduk'un oğlu. İlkokulu İstanbul'da, ortaokulu Kırklareli'nde okudu. Edirne'de başladığı lise eğitimini yarım bıraktı ve İstanbul'a dönerek puantörlük, muhasebe yardımcılığı, gazetecilik, trikotajcılık, tiyatro oyunculuğu ve tersane işçiliği yaptı. 1982'de Müjdat Gezen ile birlikte Güldürü Üretim Merkezi'ni (GÜM) kurdu ve ekibiyle birlikte çeşitli gazetelere mizah sayfaları hazırladı; "Beyoğlu Beyoğlu" müzikalini yazdı. Televizyon dizileri yazmayı sürdürüyor. Son olarak İstanbul'da Kandemir Konduk Tiyatrosu'nu kurdu. İstanbul'da yaşıyor.

Mizahi öyküleri, oyunları ve televizyon dizileriyle tanındı. İlk oyunu "Yüzsüz Zühtü"

1972'de Çevre Tiyatrosu'nda Altan Erbulak'ın yönetiminde sahnelendi. Sahnelenen on beş oyunundan bazıları: "Deli Deli Tepeli", "Dök İçini Rahatla", "İnsanlığın Lüzumu Yok", "Yasaklar", "Şuna Buna Dokunduk." 1971'den beri yazdığı TV dizileri arasında "Perihan Abla", "Ana", "Mahallenin Muhtarları" ve "Ana Kuzusu" sayılabilir.

Yapıtları: Öykü: *Televizyona Dokunduk*, İst.: Gür, 1981; *Sayenizde Efendim*, Ank.: Bilgi, 1982; *Üniformanın Hatırı Var*, Ank.: Bilgi, 1989; *Geldim Gördüm Çok Güldüm*, Ank.: Bilgi, 2002; *Mor Dönem Öyküleri*, Ank.: Bilgi, 2003.
Şiir: *Masala Kanma Küçük*, İst.: Özer, 1991; *Komik Hüzünlerim*, Ank.: Bilgi, 1992; *Kadınlar Hep Gülmeli*, İst.: Aksoy, 2000.
Roman: *Aşklar da Değişti*, İst.: Remzi, 2005.
Derleme: *Ünlülerden Komik Anılar*, Ank.: Bilgi, 1990.
Senaryo: *Yerli Film*, Ank.: Bilgi, 1998.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 229; Karaalioğlu, 329.

KONUK, A. KADİR *(Erzincan, 1947 -)* Romancı.

Gümüşhane Erkek İlköğretmen Okulu'ndan mezun oldu (1966). 1973'e kadar öğretmenlik yaptı. Boyacılıktan seyyar satıcılığa birçok işte çalıştı. 1982'de siyasi faaliyetleri nedeniyle tutuklandı. 1983'de aldığı ölüm cezası 1984'de onaylandı. 1989'da tedavi gördüğü hastaneden kaçarak yurt dışına gitti. Almanya'da yaşıyor. Yapıtları Almancaya çevrildi, Almanya'da yayınlandı.

Ödül: Heinrich Böll Vakfı Bursu; Ingeborg Drewitz Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Gün Dirildi*, İst.: Belge, 1987; *Çözülme*, İst.: Belge, 1988; *Sıcak Bir Günün Şafağında*, İst.: Belge, 1989; *Dağdan Kopan Özgürlük*, İst.: Belge, 1995; *Sarı Tipi*, İst.: Belge, 1996; *Kurukafa Bir Kötünün Basit Felsefe Notları*, İst.: Belge, 1998; *Su Uyur İnsan Kaçar*, İst.: Belge, 1998; *Çağımdan Utanıyorum*, İst.: kendi yayını, 2001; *Hiçbir Yere Gitmek ya da Hoşçakal Pitt*, İst.: Belge, 2003; *Sırat Köprüsünde İki Gün*, Almanya: Zer, 2006.
Şiir: *Martı Kanadı*, İst.: Belge, 1990.
Belgesel: *Gökçe Fidan Erdal Eren*, İst.: Evrensel, 1990; *Hıdır ve İlyas*, İst.: Belge, 1992; *Bizim Ferhat*, İst.: Belge, 1994.
Öykü: *Dağın Öte Yüzü*, İst.: Belge, 1991; *Sünnet*, İst.: Melsa, 1993; *Zula*, Almanya: Zer, ?.
Kaynaklar: Işık 06, 2241.

KONUK, OSMAN *(Emirdağ/Afyon, 1961 -)* Şair.

İlk öğrenimini İzmir'de, orta öğrenimini Bursa'da tamamladı. İÜ Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun oldu (1982). Malatya İnönü Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalıştı. Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde görev yapıyor. İlk şiiri İzmir'de *Yeni Sanat* dergisinde çıktı (1978). Şiirleri *Yönelişler, Oluşum, Tan, İpek Dili, Atlılar, Kırklar, Hece* dergilerinde yayımlandı.

Ödül: *Tehlikeli Belki* ile 2006 TYB Yılın Şiir Kitabı Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Seni Yalnız Ben Anlarım*, İst.: Üç Çiçek, 1981; *Tehlikeli Belki*, Ank.: Hece, 2006; *Beyaz Savunma*, İst.: Pan/Heves, 2009.
Kaynaklar: Işık 06, 2242; tr.wikipedia.org.

KOPAN, YEKTA *(Eskişehir, 28 Mart 1968 -)* Öykücü.

Tam adı Ethem Yekta Kopan. Engin Hanım ile Ömer Lütfi Kopan'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladıktan sonra Hacettepe Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. Seslendirmeci, oyuncu, radyocu ve televizyoncu olarak çalıştı. Açık Radyo'da "Kum Kitabı" adlı programı hazırlayıp sundu. İnternet ortamında yayın yapan altkitap.com'un kurucuları arasında yer aldı. NTV'de Gece-Gündüz adlı kültür sanat programını hazırlayıp sunuyor. İstanbul'da yaşıyor; evli.

İlk ürünlerini *Doğan Kardeş, Milliyet Çocuk, Yarın* ve *Yeni Olgu* dergilerinde yayımladı. *Hayalet Gemi* ile kurucusu ve editörü olduğu internet dergisi altzine.net'te yayımlanan öyküleriyle tanındı.

Ödül: *Aşk Mutfağından Yalnızlık Tarifleri* ile 2002 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Karbon Kopya* ile 2007 Dünya Kitap Yılın Telif Kitabı Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Fildişi Karası*, İst.: Can, 2000; *Aşk Mutfağından Yalnızlık Tarifleri*, İst.: Can, 2001; *Yedi Derste Vicdan Muhasebesi*, İst.: Can, 2003; *Kara Kedinin Gölgesi*, İst.: Can, 2005; *Karbon Kopya*, İst.: Can, 2007; *Bir de Baktım Yoksun*, İst.: Can, 2009.
Roman: *İçimde Kim Var*, İst.: Can, 2004.
Çocuk: *Burun*, İst.: Marsık, 2009.
Kaynaklar: *BF (11 Aralık 2000)*; M. Gülsoy, "Yazı Hızlı Koşan Bir At, Ona Yetişmek Zorundayız", *Cumhuriyet Kitap*, S. 561; S. Coşar, "İnsanız, Halimiz Bu İşte", *Binyıl Kitap*, 27 Ekim 2000; C. Yıldırım, "İnsan Okuryazardır, Yazar-okur Değildir...", *Virgül*, Kasım 2000.

KORALTAN, ESAT AHMET *(İstanbul, 25 Ağustos 1957 -)* Şair.

Zeliha Hanım ile polis memuru Osman Koraltan'ın oğlu. Eski TBMM başkanlarından Refik Koraltan amcasıdır. Haydarpaşa Lise-

si'nin (1978), İÜ İktisat Fakültesi Basın Yayın Yüksekokulu'nu bitirdi. İstanbul'da matbaacılık yapıyor; evli, bir çocuklu.

Yapıtları: Şiir: *Hikâyeden Şiirler*, İst.: Çınar, 2002; *Dokun Sevgi Uyansın*, İst.: Çınar, 2002; *Yol Verdim Dalgalara*, İst.: Mart, 2004.
Mizah: *Rendelenmiş Deyimler*, İst.: Çınar, 2003.
Deneme: *Öteki*, İst.: Anneyizbiz, 2008.
Kaynaklar: *BF* (6 Mayıs 2002).

KORAT, GÜRSEL
bak. Gürsel Korat

KORAY, KENAN HULUSİ
bak. Kenan Hulusi

KORAY, MEBRURE SAMİ *(İstanbul, 1907 - 1992)* Romancı.

Mebrure Hurşit, Mebrure Sami, Mebrure Sami İşler, Mebrure Alevok imzalarını da kullandı. Romancı Yaman Koray oğludur. Bezmiâlem Valide Sultanisi'nden mezun oldu. Edebiyat alanına şiirle girdi. Daha sonra öyküye yöneldi. İlk öyküsü ("Gümüşi Odanın Sırrı") 1926'da *Akşam* gazetesinde yayımlandı. Öyküden romana yöneldi. İlk romanı *Sönen Işık* 1929'da *Milliyet* gazetesinde tefrika edildi.

Romantik ve melodramatik unsurların ağır bastığı çok sayıda roman yazan Koray, P. S. Buck, Balzac, Bisson'dan yaptığı çevirilerle de tanındı. "Fazilet Kuklası", "Kızkardeşim ve Ben" adlı uyarlamaları İstanbul Şehir Tiyatroları'nda oynandı.

Yapıtları: Roman: *Sönen Işık*, (Mebrure Hurşit adıyla) İst.: Sühulet, 1930; *Leylaklar Altında*, İst.: İkbal, 1936; *Çöl Gibi*, İst.: İkbal, 1938; *Gönül Cehennemi*, İst.: Remzi, 1943.
Biyografi: *Garp Musikisinde Büyük Adamlar*, İst.: Hilmi, 1934.
Anı: *Geçmişte Yolculuk*, İst.: Hürriyet, 1971.
Çeviri: *Ana* (P. S. Buck), 1940; *Gurbetteki Kadın* (P. S. Buck), 1942; *Madame Curie* (E. Curie), 1943; *Tours Papazı* (Balzac), 1949.
Kaynaklar: Yazar, 232-242; "Koray, Mebrure Sami", *TDEA*, V, 395; Artan, 36.

KORAY, YAMAN *(İstanbul, 1934 - Marmaris, 6 Mart 2006)* Romancı.

Romancı Mebrure Sami Koray'ın (Alevok) oğlu. Kadıköy Saint Joseph Fransız Lisesi'nden birincilikle mezun oldu (1954). Denize olan tutkusu nedeniyle 1956'da Erdek'e yerleşti. Bu ilçede annesinin kurduğu Otel Alevok'u işletmeye başlattı. Bodrum'da Mavi Tur için tekne işletmeciliği yaptı. Daha sonra Marmaris Karacasöğüt köyü'ne yerleşti. 80'li yıllarda yazmayı bıraktı. Prostat kanserini yendikten sonra 2000'lerde yeniden yazmaya başladı. Evli, üç çocuk babasıydı. Teknesinde elektrik çarpması sonucu öldü.

Akşam ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımlanan öykülerinden sonra romana yöneldi. Marmara Adası'ndaki kılıçbalığı avcılarını, denizcilerin yaşamını, ada insanlarının ekmek kavgasını, sevgilerini, buralarda yaşanan parti çekişmelerini, Kapıdağ insanlarının yaşamını, zeytin bahçelerini kendi gözlemleri ile folklorik öğeleri kaynaştırarak, bu yöre insanlarının yaşayan, canlı dili ile yansıttı. Kendi dışındaki bir çevreye olumlu bir metot anlayışı ile yönelerek, onları, yaşamlarındaki davranışların canlı ayrıntılarını bozmadan, bir fotoğrafçı objektifliği içerisinde ve şiirsel bir içtenlikle verdiği kabul edildi (T. Alangu). *Büyük Orfoz* adlı romanı *Milliyet* gazetesinde tefrika edilmiştir (1974-75).

Yapıtları: Roman: *Deniz Ağacı*, İst.: Remzi, 1962; *Gelin Taşı*, İst.: Remzi, 1963; *Sığırcıklar*, İst.: Remzi, 1967; *Mola*, İst.: Remzi, 1970; *Büyük Orfoz*, İst.: Milliyet, 1978; *Badanalı Yüzler*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1983; *Kuyudaki Adam*, İst.: Dünya, 2005; *Ne Cennet Şey Şu Deniz*, İst.: Akis, 2005; *Bir Ömür Yetmez*, İst.: Akis, 2006.
Çocuk Kitabı: *Hayvanlarım*, İst.: Remzi, 1946.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 230; Özkırımlı, *TEA*, III, 763; *TDEA*, V, 395-396; Kurdakul, *Sözlük*, 385; Karaalioğlu, 330; Necatigil, *Eserler*, 275, 336-337.

KORAY, YUNUS
bak. Yunus Koray

KORCAN, KERİM *(Aktefek köyü/Adapazarı, 31 Ocak 1918 - İstanbul, 9 Kasım 1990)* Romancı, öykücü.

Saat tamircisi Murat ustanın oğlu. Eskişehir Akçalan İlkokulu'ndaki öğrenimini maddi sıkıntılar nedeniyle 4. sınıfta bırakmak zorunda kaldı ve çalışmaya başladı (1932). Berber ve doğramacı çıraklığı, kahvecilik, dondurmacılık, köftecilik gibi işlerde çalıştı. İstanbul'da berber kalfası olarak çalışırken gizli örgüt kurmak iddiasıyla tutuklandı, Ceza Kanunu'nun 141. maddesinden yargılandı ve on yıl hüküm giydi (1938-48). Mahpusluğu ve askerliği bittikten sonra İstanbul'da marangozlukla geçimini sağladı (1952-57). 1954'te Vatan Partisi'nin kurucuları arasına katıldı. 1957'de bu partinin yönetiminde yer aldığı için tutuklandı;

yargılama sonunda beraat etti (1959). Yaşamını İstanbul'da marangozluk, kitapçılık ve yazarlık yaparak sürdürdü.

İlk ciddi yazı denemelerine, ilk tutukluluğu sırasında Sinop Cezaevi'nde başladı. *Milliyet* gazetesinin açtığı "Bir Memleket Gerçeği" konulu yarışmada "Köse" adlı röportajının aldığı ödülle (1962) tanındı. "Korcan daha sonra yayımladığı roman ve öykülerinde diri, canlı, doğal bir anlatım içinde, yer yer kişilerin iç hesaplaşmalarını yansıtarak toplumsal gerçekçi akımın başarılı örneklerini verdi" (Ş. Kurdakul). Öykülerinde genellikle hapishane yaşamının anı ve gözlemlerini yansıtır; çoğunlukla konuşulan dile ve yöresel diyaloglara ağırlık verir. *Linç* adlı romanı (yön. Bilge Olgaç, 1970) filme alındı, "Tatar Ramazan" adlı öyküsü ise 1976'da İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sahnelendi ve daha sonra filme alındı (yön. M. Gülgen, 1990).

Ödül: "Köse" ile 1962 "Bir Memleket Gerçeği" konulu Milliyet Gazetesi Karacan Yarışması (ikincilik); "Tatar Ramazan" filmi ile 1991 Ankara Çankaya Belediyesi "İnsan Hakları" konulu yarışmada birincilik ödülü.

Yapıtları: Roman: *Linç*, İst.: E, 1967; *İdamlıklar*, İst.: E, 1971, *Ter Adamları*, İst.: E, 1975; *Dimitrof Geçiyor*, İst.: E, 1978; *Patrona*, İst.: Yazko, 1983; *Ateşten Köprü*, İst.: Bibliotek, 1988; *Harbiye Kazanı*, İst.: E, 1989, *Ölüm Pusuda*, İst.: Müka Mtb., 1990.
Öykü: *Tatar Ramazan*, İst.: Ararat, 1969; *Kanlı Bayraklar*, İst.: Süreç, 1985; *Acılar Çemberi*, İst.: Esin, 1990.
Şiir: *Ey Gaziler*, İst.: E, 1989.
Çocuk Kitabı: *Capon*, İst.: Gendaş, 1990.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 230; Özkırımlı, *TEA*, III, 763-764; "Korcan, Kerim", *TDEA*, V, 396; Necatigil, *Eserler*, 259-260, 361-362; Kurdakul, *Sözlük*, 385; Karaalioğlu, 331; Özgüç, I, 407; II, 379.

KORKMAZ, RAMAZAN *(Kars, 27 Şubat 1962 -)* Edebiyat tarihçisi.

Sihat Hanım ile çiftçi Sümmani Korkmaz'ın oğlu. İlkokulu Kayabeyi köyünde, ortaokulu Ardahan'da, liseyi Erzurum'da okudu; Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1985). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Keçecizade İzzet Molla ve Mihnet-Keşan Üzerine Bir Araştırma" teziyle yüksek lisansını (1988), "Sabahattin Ali-İnsan ve Eser" teziyle doktorasını (1991) tamamladı; "Cahit Sıtkı Tarancı (Hayatı ve Şiir Dünyası)" çalışmasıyla doçent oldu (1996). Cengiz Aytmatov Kulübü ve Vakfı (Bişkek) üyesi. Elazığ'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. İlk yazısı ("Milli Romantik Duyuş Tarzı") 1984'te *Erciyes* dergisinde çıktı. Makalelerini *Türk Edebiyatı*, *Adam Sanat*, *Türk Dili* ve *Yaşasın Edebiyat* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Monografi: *Sabahattin Ali: İnsan ve Eser*, İst.: YKY, 1997; *İkaros'un Yeni Yüzü - Cahit Sıtkı Tarancı*, İst.: Akçağ, 2002.
İnceleme: *Yeni Türk Edebiyatı 1839 - 2000*, (Editör ve yazar), Ank.: Grafiker, 2004; *Aytmatov'un Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri*, İst.: Türksoy, 2004; *Türk Edebiyatı Tarihi*, (Editör ve yazar), Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006.
Kaynaklar: *BF* (16 Haziran 1999).

KORKMAZ, TÜRKAY *(Bayburt, 1948 -)* Öykücü, şair.

İlköğrenimini Bayburt'ta tamamladı. Trabzon İlköğretmen Okulu'nu bitirdi; uzun bir süre ilkokul öğretmenliği yaptı. Fatih Eğitim Ens. Türkçe Bölümü ve Açık Öğretim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Trabzon Lisesi'nde edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. Öykülerini *Türk Dili* ve *Kıyı* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Öykü: *Sabahları Seviyorum*, 1990; *Annem Âşık*, İst.: Eğitim Sanat, 2002.
Şiir: *Doludizgin*, İst.: Kora, 2000; *Zaman Kanatlı Sözler*, İst.: Eğitim Sanat, 2002.
Kaynaklar: Işık, 385.

KORKMAZEL, GÜRGENÇ *(Stavrokonno/Baf/Kıbrıs, 21 Ekim 1969 -)* Şair, yazar.

1974'ten sonra ailesiyle birlikte Kuzey Kıbrıs'a göç etmek zorunda kaldı. İlk ve orta öğrenimini Lisi'de (Akdoğan) tamamladı. Liseyi Lefkoşa'da okudu. 1986 yılında üniversite için Ankara'ya gittiyse de yıl bitmeden ayrılıp geri döndü. İki yıl adadaki bir üniversiteye devam etti, ama oradan da atıldı. 1992'de Kıbrıs'tan ayrıldı ve Türkiye'ye gitti. Dört yıl Fethiye'de yaşadıktan sonra, Britanya'ya yerleşti; barmenlik, dansörlük, rehberlik, tercümanlık gibi işlerde çalıştı. Bir yıl Londra ve altı yıl da Manchester'da yaşadıktan sonra 2003'te Kıbrıs'a döndü. Boğazköy'de yaşıyor, çevirmenlik, koordinatörlük, editörlük ve bağcılık yapıyor.

2005-2008 yılları arasında *Isırgan* dergisini çıkardı. Şiirleri İngilizce, Rusça, Almanca, Fransızca, Yunanca, İsveççe, Hollandaca gibi dillere çevrildi. Uluslararası festivallerde şiir okudu, bildiri sundu. Kıbrıs Yazarlar Birliği'nin ilk Kıbrıslı Türk yönetim kurulu üyesidir. Edebiyat yanında ekoloji ve ornitoloji üzerine çalışmaları da var.

Yapıtları: Şiir: *Yarımlık*, Lefkoşa: Dörtrenk, 1992;

Lefkoşa: Işık KY, 1994; *Yolyutma*, Lefkoşa: Işık KY, 2000; *Augur*, Lefkoşa: B/6 Yayınları, 2005.
Öykü: *Yağmur Yüzünden*, Lefkoşa: B/6 Yayınları, 2008.
Antoloji: *Modern Kıbrıslı Türk Edebiyatından Öyküler/Short Stories From Modern Turkish Cypriot Literature*, Girne: Freebirds Yayıncılık, 2009.
Çeviri: *Tilki ile Çobanaldatan: Toplu Şiirler (1951-2001)*, Taner Baybars, İstanbul: YKY, 2007.
Kaynaklar: *BF* (9 Ağustos 2009).

KORKMAZGİL, HASAN HÜSEYİN
bak. Hasan Hüseyin

KORYÜREK, ENİS BEHİÇ *(İstanbul, 11 Mart 1893 - Ankara, 17 Ekim 1949)* Şair.

Askeri hekim yarbay İsmail Behiç Bey ile Faika Hanım'ın oğlu. Çocukluk yılları, babasının mesleği dolayısıyla Makedonya'da geçti. Bu yüzden ilk öğrenimi ile ilgili bilgilerini okullardan değil, babasından ve özel hocalardan aldı. 1909'da İstanbul Sultanisi'nden, 1913'te Mülkiye Mektebi'nden mezun oldu. Hariciye Nezareti Umur-ı Ticariye şubesinde kâtiplikle başladığı dışişleri memurluğunu Bükreş şehbenderliği (1915), Budapeşte şehbender yardımcılığı (1916) görevleriyle sürdürdü. 1919'da İstanbul'a dönerek Hariciye Nezareti'nde çalıştı. Bu arada MM (Milli Müdafaa) grubunda görev aldı. Ankara hükümeti tarafından Edirne Vilayeti Hukuk İşleri müdürü tayin edildi (1922). 1926'da Ticaret Vekâleti'nde görev alarak Ankara'ya gitti. İktisat Vekâleti İş ve İşçiler Dairesi başkanı ve aynı bakanlığın müsteşarı oldu. 1946 seçimlerinde Demokrat Parti'den aday olduysa da kazanamadı. Bu yüzden resmi bir görev de alamadığından son yıllarını sıkıntı içinde geçirdi. Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Enis Behiç'in ilk şiirleri 1913'te *Şehbal* dergisinde çıktı. Aruzla yazılmış ve çoğu hamasi olan bu denemelerinden sonra Ziya Gökalp'ın etkisiyle hece vezniyle ve daha sade bir dille yazmaya başladı. "Hecenin Beş Şairi" ya da "Beş Hececiler" diye anılan şairler arasında yer aldı. Müziğe merakıyla aruzda ve hecede birtakım yeniliklere girişti. Asıl başarısı Ahmet Haşim'in aruzla yaptığı serbest müstezat biçimini hece ile denemesidir. "Süvariler", "Gemiciler", "Uğursuz Baskın" gibi şiirleri bu türün hamasi-lirik örnekleri olarak uzun zaman beğenilmiştir. Ankara'ya gittikten sonra şiir yazmayı bıraktı. Enis Behiç'in 1946'dan sonra katıldığı ispritizma seanslarında ("bezm-i âli") kendisine, geldiği söylenen esinler, toplantıda bulunanlar tarafından not edilerek ölümüne yakın *Vâridât-ı Süleyman* adı altında toplanmıştır. Enis Behiç bu kitaba yazdığı önsözde dini-tasavvufi bir nitelik gösteren, aruzla yazılmış bu metinleri, ruhu ile ilişki kurduğu Mevlevi şeyhi Çedikçi Süleyman Çelebi'den (ö. 1701) aldığı esinle söylediğini ve kendisinin sadece bir aracı olduğunu öne sürer. Bu metinler bazıları tarafından olağanüstü bir olay olarak karşılanırken, bazıları tarafından da şarlatanlık olarak nitelenmiştir.

Yapıtları: Şiir: *Miras*, İst.: İkbal, 1927 [yb *Miras ve Güneşin Ölümü*, (haz. F. Tevetoğlu) Ank.: MEB, 1951]; *Vâridât-ı Süleyman: Çedikçi Süleyman Çelebi (Ruhundan İlhamlar)*, İst.: Pulhan Mtb., 1949.
Çeviri: *Kanuni Süleyman* (F. Downey), Ank.: Milli Eğitim B., 1950.
Kaynaklar: Ergun, *Şairler*, III, 1287-1291; T. Ararad, "Edebiyat Âleminde Metapsişik Bir Hadise", *Edebiyat Âlemi*, S. 9-13 (1949); Necatigil, *İsimler*, 230-231; F. Tevetoğlu, *Enis Behiç Koryürek*, Ank., 1985; P. Özbatağ-O. S. Kocahanoğlu, "Koryürek, Enis Behiç", *TDEA*, V, 399-400; O. Okay, "Enis Behiç Koryürek", *Büyük Türk Klasikleri*, c. XII, s. 381-383.

KOŞUKÇU, ALİ CEMAL *(Trabzon, 1910 - ?)* Şair, yazar.

Trabzon eşrafından Yahya Reis ailesine mensup, Reji müdürlerinden Şükrü Bey'in oğlu. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Devlet hizmetine girdi, uzun yıllar Konya'da Muhakemat müdürlüğü yaptı. Daha sonra serbest avukat olarak çalıştı ve avukatlıktan emekliye ayrıldı.

Yapıtları: Şiir: *Özleyiş*, Konya: Yeni Kitap Mtb., 1970.
Öykü: *Kız Alayrum Oğlan Çıkayı*, (mizahi öyküler) Konya: Deniz Kuşları, 1974.
Diğer: *Fıkra ve Nükteler*, İst.: Numune Mtb., 1944.
Kaynaklar: "Koşukçu, Ali Cemal", *TDEA*, V, 405.

KOT, AHMET *(Eskişehir, 1 Ekim 1953 -)* Şair, çevirmen.

Serdar Gürler, Oğuz Yeni, Celayir Tunç imzalarını da kullandı. Emine Hanım ile Hasan Kot'un oğlu. Eskişehir Maarif Koleji'nden sonra ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi'nden mezun oldu; yüksek lisans öğrenimini İÜEF Sosyoloji Bölümü'nde yaptı. *Yeni Devir* gazetesinde çalıştı, arkadaşlarıyla birlikte kurduğu Yeryüzü Yayınları'nı yönetti (1979-83) *Millî Gazete*'de yazı işleri müdürlüğü yaptı (1985); aynı yıl kurduğu Yazıevi İletişim Hizmetleri'nin sanat yönetmeni. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı'nda edebiyat bölümünde yönetici oldu (2008). TYB İstanbul Şubesi başkanlığı

(1991-2005) ve genel başkan yardımcılığı yaptı (2002-2005). Genç Sosyologlar Derneği ve Grafikerler Meslek Kuruluşu üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli ve üç çocuk babası.

İlk şiiri *Hareket* dergisinde çıktı (1970). *Diriliş*, *Edebiyat*, *Deneme*, *Gelişme*, *Hareket* ve *Mavera* dergileri ile *Yeni Devir* ve *Millî Gazete*'de şiirleri ve yazıları yayımlandı. *Deneme* (14 sayı, 1971-72) ve Nabi Avcı ile birlikte *Gelişme* dergisini (8 sayı, 1973-76) kurdu ve yönetti.

Ödül: "Şiir, Sadece Şiir" sloganıyla yayımladığı şiir dizisi ile 1988'de TYB Yayıncılık Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sirkeler ve Sular*, İst.: Yazı, 1988; *Hasbahçe*, İst.: Yazı, 1989.
Kaynaklar: *BF* (5 Ekim 1999); Işık, 386-387.

KOYTAK, CAHİT *(Erzurum, 29 Ocak 1949 -)* Şair, çevirmen.

Nazmiye Hanım ile kunduracı Hakkı Koytak'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Erzurum'da tamamladı; 1974'te İTÜ Kimya Fakültesi'ni bitirdi. Ankara Şeker Fabrikası'nda mühendislik yaptı; konfeksiyon, manifatura ve kâğıt ticaretiyle uğraştı; 1994'ten beri Kanal 7 televizyonunda dış kaynaklı programlar müdürü. İstanbul'da yaşıyor; evli, sekiz çocuk babası. İlk şiiri 1968'de *Diriliş* dergisinde çıktı. *Dergâh*, *Yönelişler*, *Kelime*, *Yedi İklim*, *Kayıtlar* ve *Kaşgar* dergilerinde yayımladığı şiirleriyle tanındı.

Ödül: *Siyah Deri Beyaz Maske* ile 1987 TYB En İyi Çeviri Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *İlk Atlas*, İst.: Yazıevi, 1990; *Gazze Risalesi*, İst.: Pınar, 2009.
Kaynaklar: *BF* (25 Mart 1999); Işık, 387; M. Ocaktan, "Hayatın Ölüme En Çok Yakışan Yeri", *Bürde*, S. 1 (Nisan 1991); İ. Deniz, "Martin Heidegger mi, Âl-i İmrân mı?", *aynı yerde*; S. Ünlü, "Cahit Koytak'ın Şiiri İçin Nur Heykelleri", *aynı yerde*; N. Çavuş, "Cahit Koytak'ın Şiiri I", *aynı yerde*; ay, "Cahit Koytak'ın Şiiri II", *Bürde*, S. 2 (Mayıs 1991).

KOYUNCU, CENK *(İstanbul, 27 Haziran 1967 - Antalya, 14 Mayıs 2006)* Şair.

Neriman Hanım ile polis Ahmet Koyuncu'nun oğlu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul ve Isparta'da tamamladı; Açık Öğretim Fakültesi İş İdaresi Bölümü'nden ayrıldı. Çeşitli yayınevlerinde çalıştı; *eski'Z* dergisinin (2 sayı, 1992) kurucuları arasında yer aldı, 1995'te 8 ay süreyle *kitap-lık* dergisinin editörlüğünü üstlendi. TRT 2'de Okudukça programında metin yazarlığı yaptı. *Son Kişot* dergisini yayınladı. TYS üyesiydi.

İlk şiiri ("Kitabe-i Ceng-i Mezar") 1992'de *eski'Z*'de çıktı. Şiir ve yazılarını *Gösteri*, *Varlık*, *Şiir Atı* dergileri ile *Cumhuriyet Kitap* ve *Aydınlık* gazetelerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Otoben*, İst.: Altıkırkbeş, 1993; *Yüz'de Yüz*, İst.: Sel, 1996; *Son Veda*, İst.: C, 2002; *Suçlu Hafıza*, İst.: Yasak Meyve, 2007.
Diğer: *Kuvve'den Fiil'e*, İst.: Mitos, 1993.
Kaynaklar: *BF* (15 Mayıs 1999).

KOZ, M. SABRİ *(Kırkgöz köyü/Divriği/Sivas, 11 Eylül 1950 -)* Eğitimci, yazar, halk edebiyatı araştırmacısı.

Sayıt Sandaş, Ali Güzelbahçeli, Emre Gülbabalı imzalarını da kullandı. Divriğili nalbant Ahmet Faik Koz ile Zekiye Hanım'ın oğlu. Sivas İlköğretmen Okulu'nu (1968) ve İstanbul Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nü bitirdi (1971). Anadolu Üni. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden lisans diploması aldı (1991). Kahramanmaraş-Ekinözü'nde başladığı Türkçe öğretmenliği ve yöneticilik görevini 1975'ten itibaren İstanbul'da sürdürdü; 1997'de emekli oldu. *Halk Kültürü* adlı bir derleme-araştırma dizisi çıkardı (8 sayı, 1984-85). Bir sahaflık firmasında (1990-98) ve Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı'nın Bilgi-Belge Merkezi'ndeki Pertev Naili Boratav Arşivi'nde görev yaptı (1998-99). Yapı Kredi Yayınları'nda danışman-editör olarak çalışıyor. İstanbul'da yaşıyor; evli ve iki çocuk babası.

İlk ürünleri Sivas'ta yayımlanan *Haber* gazetesinde çıktı. *Türk Folklor Araştırmaları*, *Folklor*, *Folklora Doğru*, *Sıvas Folkloru*, *Türk Folkloru*, *Tarih ve Toplum*, *Müteferrika*, *Dünya Kitap*, *Cumhuriyet Kitap*, *Zaman*, *Kitap Zamanı* ve *Kaşgar* gibi dergi ve gazetelerde derleme, araştırma ve kitap tanıtma yazıları yayımlandı. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, *Ansiklopedik Büyük Sözlük*, *AnaBritannica* ve *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*'ne bine yakın madde yazdı. Bir bölümü takma adlarla elli kadar çocuk kitabı ve okullar için yardımcı kitaplar hazırladı.

Ödül: 1986 Folklor Araştırmaları Kurumu İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü; Truva Folklor Araştırmaları Derneği 2003 "Pertev Naili Boratav Halkbilimi Ödülü"; Egeli Yazarlar ve Araştırmacılar Birliği "2005 Türk Kültürüne Hizmet Ödülü"; 2006 Sadi Yazar Ataman Türk Kültürüne Hizmet Ödülü"; Hü-

seyin Gazi Kültür ve Sanat Vakfı "2008 Türk Halk Bilimine ve Kültürüne Hizmet Ödülü.

Yapıtları: Derleme: *Nasreddin Hoca'dan Fıkralar*, İst.: kendi yayını, 1978; *Dalda Durur Elde Durmaz. Bilmeceler I*, İst.: May, 1982; *En Güzel Öğrenci Fıkraları*, İst.: Deniz Kitaplar, 1982; *En Güzel Bekri Mustafa ve İncili Çavuş Fıkraları*, İst.: Deniz Kitaplar, 1983; *Nükte ve Fıkralarıyla Ömer Seyfettin*, İst.: Milliyet, 1984; *Bilmece Bildirmece*, İst.: Hitit Color, 1990; *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, İst.: Oğlak, 1996; *Edirne: Serhattaki Payıtaht*, (E. N. İşli ile) İst.: YKY, 1998; *Bekçi Baba. Ramazan Fasılları*, İst.: Kitabevi, 1998; *Halk Hikâyeleri I*, (D. Kaya ile) İst.: Kitabevi, 2000; *Diyarbakır: Müze Şehir*, (Ş. Beysanoğlu ve E. N. İşli ile) İst.: YKY, 1999; *Adana: Köprü Başı*, (E. Artun ile) İst.: YKY, 2000; *Yemek Kitabı (Tarih-Halkbilimi-Edebiyat)*, İst.: Kitabevi, 2002; *Her Güne Bir Ninni*, İst.: YKY, 2005; *Nasreddin Hoca Kitabı*, İst.: Kitabevi, 2006; *Metin And'a Armağan*, İst.: Kendi Y., 2007; *Yağmur Duası Kitabı*, İst.: Kitabevi, 2007; *Dokuz Kollu Bir Oyunbaz Metin And*, İst.: Tüyap, 2007; *Letâif-Nasreddin Hoca Fıkralarının İlk Baskısı* (Çevriyazı-Tıpkıbasım), İst.: Büyükşehir B., 2008; *Edirne Müdafiii Mehmed Şükrü Paşa*, İst.: Zaman, 2008; Ahmet Şükrü Esen'e Armağan, İst.: Kendi Y., 2009.
Çevriyazı-Yayım: *Şermin* (Tevfik Fikret), İst.: Ya-Ba, 1980; *Gecelerim* (Ahmet Rasim), İst.: Arba, 1987; *Falaka* (Ahmet Rasim), İst.: Arba, 1987; *Türkiye'nin Sıhhî-i İctimâî Coğrafyası. Çatalca Vilâyeti* (Dr. M. Ali [Kayacan]), İst.: Erguvan, 1991; *El Kapısında* (Turgenyev; O. V. Kanık çevirisi), İst.: YKY, 1994; *Çulluk* (Mahmut Yesari), İst.: Oğlak, 1995; *Sergüzeşt-i Hayatımın Cild-i Evveli* (Gazi Ahmet Muhtar Paşa; E. N. İşli ile), İst.: Tarih Vakfı, 1996; *Mum Hala*, 1. c., (A. Nesin'in günlüğü), İst.: Düşün, 1996; *Halk Hikayeleri ve Halk Hikayeciliği*, (Pertev Naili Boratav), İst.: Tarih Vakfı, 2003.
Kaynaklar: *BF* (18 Eylül 2000); Necatigil, *İsimler*, 231; "Koz, M. Sabri", *TDEA*, V, 407; Kurdakul, *Sözlük*, 385.

KOZALI, ŞÜKRAN *(Denizli, 7 Ağustos 1948 -)* Şair, romancı.

Tam adı Fatma Şükran Kozalı. Zeliha Hanım ile ipek tüccarı İsmail Kozalı'nın kızı. İzmir Buca Eğitim Fak. Matematik Bölümü mezunu. Matematik öğretmenliğinden emekli oldu. Edebiyatçılar Derneği kurucu üyesi. Ankara'da yaşıyor; boşanmış. Toplumsal konuların yanı sıra aşk, direnme ve umut gibi duyguları işlediği şiirlerini başta *Varlık* olmak üzere çeşitli dergilerde yayımladı. *Eğreti Gelin* adlı romanı T. Günersel tarafından sahneye, Atıf Yılmaz tarafından sinemaya uyarlandı.

Yapıtları: Şiir: *Etekleri Yelde Kız*, Ank.: Hacan, 1988; *Ay Boy Attı Bahçelerde*, Ank.: Yazıt, 1990; *Suteni*, İst.: Şiirarı, 1994; *Papalina*, Stockholm: Yarın, 1998.
Roman: *3 Gen*, Ank.: Suteni, 1995; *Ege'ye Akan Irmak*, Stockholm: Yarın, 1996; *Kostak Kızı (Eğreti Gelin)*, Stockholm: Yarın, 1999; *Eğreti Gelinler*, Ank.: Bilgi, 2004; *Deniz İpeği*, Ank.: Bilgi, 2005; *Eğreti Erkekler*, Ank.: Bilgi, 2007.
Kaynaklar: *BF* (24 Mayıs 2000); B. Tamsöz, *Kadın Şairler*, Ank., 1994, s. 237-239; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 232-233; *Kim Kimdir*, 472.

KOZANOĞLU, ABDULLAH ZİYA *(İstanbul, 1906 - İstanbul, 29 Mart 1966)* Romancı, oyun yazarı.

Nişantaşı İttihat ve Terakki Mektebi'nde (1919), Gazi Osmanpaşa Ortaokulu'nda (1919) ve Kabataş Lisesi'nde (1922) okudu. Mühendis Mektebi ve Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi (1929). Bir süre mimar olarak Adana Belediyesi'nde çalıştı; ardından Maarif Vekâleti başmimarı oldu (1932). Daha sonra serbest mimar ve müteahhit olarak çalıştı. İstanbul Edebiyat ve Fen fakülteleri, AÜ Hukuk Fakültesi, Etibank, Uçak Fabrikası, Malatya Tütün Fabrikası gibi binaların mimarlığını yaptı. On yıl süreyle Beşiktaş Kulübü başkanlığında bulundu (1940-50). İstanbul'da kurduğu Arena Tiyatrosu'nda kendi oyunlarını sahneledi. Öğrencilik yıllarında gazete ve dergilerde çizim çalışmalarını yayımladı.

Yazı hayatına 14 yaşındayken *Bizim Mecmua*'da yayımladığı "Şairle Ekmekçi" (1920) adlı şiirle başlayan Kozanoğlu roman ve oyunlarının konularını Türk tarihindeki ünlü olaylardan ve kahramanların hayatlarından alarak oluşturdu, eserleriyle Türk edebiyatının tarihi roman türünün en ünlü temsilcilerinden biri oldu. Özellikle ortaöğrenim gençliği tarafından büyük rağbet gören romanları birçok kez basıldı; *Kızıltuğ* (yön. A. Arakon, 1952), *Cengiz Han'ın Hazineleri* (yön. A. Yılmaz, 1962; "Karaoğlan Geliyor" adıyla, yön. M. Aslan, 1972), *Kolsuz Kahraman* (yön. N. Saydam, 1966), *Gültekin* (yön. M. Aslan, 1968) filme alındı.

Yapıtları: Roman: *Kızıl Tuğ*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1927; *Türk Korsanları*, 1926; *Seydi Ali Reis*, 1927; *Seyyid Battal*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, 1929; *Boğaç Han*, 1929; *Kanlıoğlu Kanturalı*, 1929; *Boz Aygırlı*, 1929; *Kara Çoban*, 1929; *Küçük Korsan*, 1930; *Kolsuz Kahraman*, 1930; *Savcı Bey*, 1931; *Sarı Benizli Adam*, 1932; *Malkoçoğlu*, 1933; *Patronalılar*, 1934; *Kurtlar*, 1935; *Küçük Kahraman*, 1935; *Küçük Uçman*, (T. Demiray'la) 1936; *Gültekin, Orhun Barkı Kahramanı*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1935; *Battal Gazi Destanı*, 1937; *Kuduzlar Kraliçesi*, (T. Demiray'la) 1938; *Kuş Adamın Maceraları*, (T. Demiray'la) 1938; *Sencivanoğlu*, 1938; *Atlı Han*, İst.: Türkiye, 1942; *Lale Devrinde*

Patronalılar Saltanatı, 1943; *Avrupa'da Türk Akıncıları: Malkoçoğlu*, İst.: Türkiye, 1943; *Bizansta Türk Şehzadeleri: Savcı Bey*, İst.: Türkiye, [1944]; *Kolsuz Kahraman*, 1945; *Fatih Feneri*, 1949; *Karakoldaki Ayna*, 1950; *Dağlar Delisi*, 1951; *Sencivanoğlu: Afrika'da Türk Korsanları*, İst.: Türkiye, 1957; *Hilâl ve Salip*, 1958 (sonraki bas. *Hilal ve Haç*); *Alagaya'nın Ölümü*, 1962; *Altın Saçlı Kız*, İst.: Atlas, 1962; *Cengiz Han'ın Hazineleri*, İst.: Atlas, 1962; *Hülagû'nun Gözdesi*, İst.: Atlas, 1962; *Kız Kulesi Kahramanı*, İst.: Atlas, 1962; *Tibet Canavarı*, İst.: Atlas, [1962?]; *Kızıl Kadırga*, 1962; *Ağahan'ın Yüzüğü*, 1963; *Altın Hançer*, 1963; *Bozkurt'un İntikamı*, İst.: Atlas, 1963; *Arena Kraliçesi*, İst.: Atlas, 1964; *Sarı Benizli Adam*, 1964; *Kubilay Han'ın Gelini*, İst.: Atlas, 1966.

Oyun: *Kozanoğlu*, 1928; *Tavşan Başı*, İst.: Türkiye, 1944; *Tokat*, İst.: Türkiye, [1948?]; *Sezar ve Kleopatra*, 1948.

Kaynaklar: "Kozanoğlu, Abdullah Ziya", *TDEA*, V, 408; Necatigil, *İsimler*, 207; *Yeni Yayınlar* (Mart 1967); Özgüç, I, 78, 192, 300, 348, 472.

KOZANOĞLU, CENAP MUHİTTİN *(Trablusgarp, 1892 - İstanbul, 16 Kasım 1972)* Şair.

1879'da İstanbul'dan kaçarak Kozan'da isyan girişiminde bulunan ve bu nedenle Trablusgarp'a sürgün edilen Kozanoğlu Mehmet Bey'in oğlu. Trablusgarp Askeri Rüştiyesi ve İdadisi'nde öğrenim gördü. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'a gitti. Vefa İdadisi'ni bitirdi. Bir süre Darülfünun edebiyat ve hukuk fakültelerine devam etti. I. Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine gönüllü olarak, milis yüzbaşısı rütbesiyle savaşa katıldı ve Kafkas cephesinde görev aldı. Ardından, aynı zamanda ünlü bir şair ve hatip olan Ömer Naci komutasındaki Kuvve-i Seferiye'ye katılarak Erzurum'dan İran'a geçti; tifüse yakalanınca İstanbul'a dönmek zorunda kaldı. 1919'dan sonra Anadolu'da çeşitli okullarda edebiyat öğretmenliği ve yöneticilik yaptı. Bir süre İktisat Vekâleti İş Dairesi'nde memur olarak çalıştı. 1945'ten itibaren on yıl süreyle TDK'da uzman olarak görev yaptı.

Şiirleri *Edebiyat-ı Umumiye*, *İçtihat*, *Büyük Duygu*, *Malumat*, *Donanma* ve *Yücel* gibi dergilerde yayımlandı; *Akın* (Trabzon), *Yürüyüş* (Samsun) ve *Taşan* (Merzifon) gibi Anadolu'da yayımlanan yerel dergilerde de yazdı. 1917'de Feyzullah Sacit ve Şirvanlı Hadi ile birlikte *Mehtap* isminde bir dergi çıkardı. Şiirlerinde hem heceyi, hem aruzu kullandı, daha çok aşk ve kadın temaları üzerine yazdı. Destan türünde bazı denemelerde bulunmuş, şarkı türünde yazdığı pek çok şiiri bestelenmiştir.

Yapıtları: Şiir: *Al Bayrak*, İst.: Matbaa-i Arşak Garoyan, 1328/1912; *Şarkılar*, 1. kitap, Sivas: Vilayet Mtb., 1339/1923; *Kadın*, İst.: Ahmet Halit, 1936. Piyes: *Muhabereden Önce ve Sonra*, (manzum).

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, I, 233-235; "Kozanoğlu, Cenab Muhittin", *TDEA*, V, 408.

KÖK, KEMAL *(Hafik/Sivas, 1 Kasım 1972 -)* Şair.

Sultan Hanım ile Niyazi Kök'ün oğlu. Haydarpaşa Endüstri Meslek Lisesi'nden mezun oldu. MÜ Halk Eğitimi Bölümü'nü bitirdi (1999). Uzun yıllar tornacılık yaptı. Öğretmen. İstanbul'da yaşıyor, bekâr. *Sorun Polemik* dergisine yazıları ile katkıda bulunuyor.

Yapıtları: Şiir: *Üç Mavi Çığlık*, İst.: Sorun, 1997; *Gerçeğin Sevda Tutanağı*, İst.: Sorun, 2000; *Barış ve Başak*, İst.: Sorun, 2006.

Antoloji: *Bizim Şiir Antolojisi*, (İ.Hardal ile) İst.: Sorun, 2006.

Kaynaklar: *BF* (20 Mayıs 2002).

KÖKDEN, UĞUR *(Çorum, 7 Temmuz 1934 -)* Denemeci.

Mehmet Umut, M. Kabagil ve Ömer Karagözoğlu imzalarını da kullandı. Ayşe Naile Hanım ile öğretmen ve bankacı Sabit Kökden'in oğlu. İlkokulu Ürgüp'te (1945), ortaokulu Bor'da (1948), liseyi Kayseri'de (1951) tamamladı. 1958'de İTÜ İnşaat Fakültesi'ni bitirdi; aynı bölümde asistan oldu (1958-61). Paris'te proje mühendisliği yaptı (1961-66). Türkiye'ye döndükten sonra çeşitli kuruluşlarda teknik koordinatör olarak görev aldı. Ankara Belediyesi'nde danışmanlık (1976-78), Proje ve Yatırımlar genel müdürlüğü (1978-79), İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi genel sekreterliği (1986-88), Şişli Belediyesi'nde başkan yardımcılığı (1989-99), Beykoz Belediyesi'nde danışmanlık görevlerinde bulundu. TYS ve PEN Yazarlar Derneği üyesi. Evli, iki çocuk babası.

1968'de *Vatan* gazetesinde yayımlanan "Bolivya Günlüğü" yazısı nedeniyle Ceza Kanunu'nun 122. maddesinden yargılanıp aklandı; *Politika* gazetesindeki "Kapitülasyonlar Türkiye'si" başlıklı yazısı nedeniyle 159. maddeden bir yıl ceza aldı (1977-78). Türkiye Barış Derneği yönetim kurulu üyeliği sıfatıyla 141. maddeden yargılanıp bir yıl tutuklu kaldıktan (1982-83) sonra aklandı.

1966'dan itibaren *Yeni Dergi*, *Papirüs*, *Soyut*, *Milliyet Sanat*, *Yazko Edebiyat*, *Yeni Düşün*, *Gösteri*, *Adam Sanat*, *Cumhuriyet Kitap*,

kitap-lık, *Sanat Dünyamız* ve *Cogito* dergilerinde ve *Politika* gazetesinde yayımladığı deneme ve yazılarında son yüzyıla özgü insanlık durumlarını, yabancılaşma, teknoloji ve doğa karşısında insanın konumunu çağına tanıklık eden bir aydın sorumluluğuyla yorumladı. Şiir, müzik, resim, felsefe ve edebiyat konularında yazdığı, genellikle "anlatısal metinler" niteliğindeki denemelerinde ustalıklı bir anlatımın örneklerini verdi.

Yapıtları: Deneme: *Tiksinti Çağı*, İst.: De, 1985; *Umut İçin Senfoni*, İst.: Cem, 1989; *Anı Kentler*, İst.: Cem, 1992; *Güneş Damlıyor*, İst.: Adam, 1993; *Seslerin Resmi*, İst.: YKY, 1995; *1900'e Veda*, İst.: YKY, 1996; *Yazı'nın Yedi Rengi*, İst.: İyi Şeyler, 1997; *Düşlerin Günbatımı*, İst.: YKY, 1999; *Batı'nın Doğu'daki Yüzü*, İst.: Dünya, 2003; *Zaman Devriyeleri*, İst.: YKY, 2003; *İstanbul Zamana Açılan Kapı*, İst.: YKY, 2005; *Kaz Dağı Çobanları*, İst.: Dünya, 2005; *Leman Gölü Yalnızı*, İst.: YKY, 2008; *Doğu Akdeniz Yakından*, İst.: Doruk, 2008.
Anı: *Geçmişe Açılan Pencere*, İst.: YKY, 1997; *Uzun Gecenin Tutsakları: Barış Derneği Cezaevi Günlüğü - 1982*, İst.: YKY, 2001; *Kuğular, Kanallar, Salkım Söğütler*, İst.: YKY, 2002; *12 Mart Günleri (1971-1974) / Karşı-Günlük*, İst.: YKY, 2009.
Öykü: *Geceye Evet*, İst.: Sözcükler, 2009.
Kaynaklar: *BF* (7 Eylül 1999); Necatigil, *İsimler*, 232; Kurdakul, *Sözlük*, 388; Işık, 388; A. Ağaoğlu, "Seslerin Resmi'nden Resimlerin Sesine", *kitap-lık*, S. 15 (Mayıs-Haziran 1995); M. Yalçın, "Seslerin Resmi", *Varlık*, S. 1061 (Şubat 1996); Tarık Dursun K., "Deneme Diyerek Geçmeyin", *Yeni Yüzyıl*, 19 Mart 1996; B. Çelik, "Denemeyle Çıkılan Yolculuk", *Virgül*, Mayıs 1998; U. Kökden, "Günbatımı'nın Işığı ve Gölgeleri", *Adam Sanat*, S. 169 (Aralık 1999).

KÖKLÜGİLLER, AHMET *(Bahçe/Osmaniye, 15 Aralık 1939 -)* Şair, yazar.

Asıl adı Ahmet KÖKLÜ. *Forum* dergisindeki yazılarında A. Ceyhun, A. Güney imzalarını kullandı (1965-70). Fatma Hanım ve memur Mehmet Köklü'nün oğlu. Cumafakılı köyünde ilkokulu okuduktan sonra Düziçi İlköğretmen Okulu'nu ve Balıkesir Necati Eğitim Ens. Edebiyat Bölümü'nü bitirdi (1960). Amasra, İvrindi ortaokullarında Türkçe, Tarsus ve Küçükçekmece liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı; 1986'da emekli oldu. TYS, TDK ve Dil Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk ürünleri *Damla* (Edirne) ve *Çağrı* (Konya) dergilerinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Varlık*, *Türk Dili*, *Yelken*, *Özgür*, *İmece*, *Gerçekler Postası*, *Ilgaz*, *Sosyal Adalet*, *Yön*, *And*, *Forum* dergilerinde, *Öğretmenler*, *TÖS*, *Akşam*, *Yedi Gün*, *Cumhuriyet* gazetelerinde yazdı. Çocuk kitapları ve okullar için hazırladığı yardımcı kitaplarla da tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Ağrılı Üçgen*, (İ. Atlıhan ve M. Uz ile) Balıkesir: Türk Dili Mtb., 1960.
Çocuk Kitabı: *Gılgamış*, İst.: Can, 1983; *Tonguç Baba*, İst.: Yuva, 1981; *Çocuklara Fıkralar*, İst.: Yuva, 1981; *Pekmezci Anne*, (Z. Gökalp'ten uyarlama), 1981; *Çıt Pıt Mavi Boncuk*, İst.: Milliyet, 1985; *Keloğlan ve Topal Dev*, İst.: Milliyet, 1985.
Anı: *Türk Yazarlarından Çocukluk ve Gençlik Anıları*, Ank.: Bilgi, 1988.
Sözlük: *Türkçe ve Edebiyat Sözlüğü*, İst.: Hür, 1974; *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, İst.: Kaya, 1981; *Yazım, Noktalama ve Kısaltmalar Sözlüğü*, İst.: Milliyet, 1983; *Edebiyatımızda Şairler ve Yazarlar*, İst.: Kaya, 1986.
Röportaj: *Şair ve Yazarlarımız Nasıl Yazıyorlar*, (İ. Minnetoğlu'yla) İst.: Minnetoğlu, 1975;
Araştırma-İnceleme: *Atatürk*, İst.: Köyün Çocuğu, 1976; *Nasreddin Hoca*, İst.: Koza, 1976; *Karacaoğlan*, İst.: Serhat Dağıtım, 1984; *Pir Sultan Abdal*, İst: Serhat Dağıtım 1984; *Atatürk'ümüz*, İst.: Bilgi ve Başarı, 1986.
Gezi: *Az Gittik Uz Gittik*, İst.: Bilgi ve Başarı, 1988.
Diğer: *150 Soruda Türkçe Temel Bilgiler*, Ank., 1970; *Açıklamalı Atasözleri*, İst.: ABeCe, 1979; *Açıklamalı Atasözleri ve Özdeyişler*, İst.: Kaya, 1979; *Ortaokul Türkçe Eğitim Programı*, İst.: Bayrak Mtb., 1981; *Atatürk İlkeleri*, İst.: Otağ, 1981; *Yazım Kılavuzu*, İst.: Murat Dersanesi, 1982; *İlkokul Dilbilgisi*, İst.: Kaya, 1985; *Ortaokul Dilbilgisi*, İst.: Kaya, 1986; *Çözümlemeli Cümle Bilgisi*, İst.: Kaya, 1986; *Atatürk'ün İlkeleri ve Düşünceleri*, İst.: Bilgilik, 1986; *Nutuk Nedir, Ne Değildir?*, İst.: IQ, 2005; *Atatürkçülük Nedir, Ne Değildir?*, İst.: IQ, 2007; *Atatürk'ten Düşünceler ve Özdeyişler*, İst.: Bahçeşehir Ünv., 2007; *Milliyetçilik Nedir, Ne Değildir?*, İst.: IQ, 2008; *Dünya'nın Gözünde Atatürk*, İst.: IQ, 2008; *Belirli Günler ve Haftalar*, İst.: Bahçeşehir Ünv, 2008; *Batılılışma ve Çağdaşlaşma Nedir, Ne Değildir?*, İst.: IQ, 2009.
Kaynaklar: *BF* (6 Mayıs 1999); Necatigil, *İsimler*, 232; M. S. Koz, "Köklügiller, Ahmet", *TDEA*, V, 409-410; Kurdakul, *Sözlük*, 386; Karaalioğlu, 333.

KÖKSAL, AHMET *(Kızılkeçili köyü/Çanakkale, 1920 - İstanbul, 24 Ocak 1997)* Şair, resim eleştirmeni.

Edirne Erkek Öğretmen Okulu'nu bitirdi (1939). Ayvalık'ta iki yıl ilkokul öğretmenliği ve ardından askerlik görevini yaptı. Ankara Gazi Eğitim Ens. Resim-İş Bölümü'nü bitirerek (1946) Silifke, Aydın, Zara, Bayramiç, Lapseki, Çanakkale ortaokul ve liselerinde öğretmen olarak çalıştı. İstanbul Ümraniye Lisesi'nde öğretmenken kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.

İlk şiirleri 1940'ta *Servetifünun-Uyanış*'ta çıktı. Daha sonra *Ülkü*, *Yirminci Asır*, *Ant*, *Edebiyat Dünyası*, *Kaynak*, *Seçilmiş Hikâye-*

ler, *Dost* ve özellikle *Yeditepe* dergisinde yayımladığı şiir ve yazılarıyla tanındı (1946-69). *Papirüs*, *Yeni Edebiyat*, *Yeni Gazete*, *Yansıma* dergi ve gazetelerinde kitap tanıtma ve eleştirilerini sürdürdü (1970-71). Gezi notlarını ("Yollar Boyunca") 1970'te *Cumhuriyet* gazetesinde yayımladı. A. Özkırımlı'ya göre, şiirlerinde "Garip'ten sonraki ara kuşağın toplumcu yönsemeye girmiş temsilcileri arasında Anadolu görünümleri içinde bir umudu, bir direnme duygusunu yansıtmaya çalıştı." Ölümünden önce *Milliyet Sanat* dergisinde resim eleştirileri yazmaktaydı.

Yapıtları: Şiir: *Yanık Sarı*, Ank.: Dost, 1958; *Sonsuz Haziran*, İst.: Yeditepe, 1962; *Çoğul Mavilik*, İst., 1991.
Şiir Antolojisi: *Atatürk İçin*, (B. Gider ve Ş. Saba ile) İst.: Yeditepe, 1953; *Aşk Şiirleri Antolojisi*, İst.: Yeditepe, 1955; *Çocuk Şiirleri*, İst.: Koza, 1973.
İnceleme: *Ressam, Eğitimci ve Yazar Malik Aksel*, İst.: Türk Kültürüne Hizmet ve Sanat Vakfı, 1988.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 232; Kurdakul, *Sözlük*, 386-387; Özkırımlı, *TEA*, III, 796; "Köksal, Ahmet", *TDEA*, V, 410; Karaalioğlu, 333.

KÖKSAL, ÜLKER *(Ankara, 12 Ağustos 1931 -)* Oyun yazarı.

Tam adı Neyire Muhterem Ülker Köksal. Ülker A. Köksal imzasını da kullandı. Fatma Sıdkiye Hanım ile Korgeneral Mithat Akçakoca'nın kızı. Ankara'da Mimar Kemal İlkokulu (1943) ve Ankara Kız Lisesi'nden (1950) sonra AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni (1955) ve Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nü (TODAİE) bitirdi. Devlet Su İşleri'nde hesap uzmanı (1955-57), TODAİE'de asistan, İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu, TRT Program Etüt Planlama Dairesi ve Karayolları Genel Müdürlüğü Eğitim Dairesi'nde uzman, Kültür Bakanlığı'nda danışman olarak çalıştı. 1980'de emekliye ayrıldı. DTCF Tiyatro Bölümü'nde ders verdi (1990-95). Tiyatro ve TV Yazarları Derneği, Çocuk Yayınları Derneği, Assitej Türkiye Merkezi, Edebiyatçılar Derneği, TYS ve Dil Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli ve bir çocuk annesi.

İlk öyküsü ("Bir Horoz Öttü") 1946'da İstanbul'da *Yıldız Mecmuası*'nda çıktı. Kurucusu olduğu *Sinema Tiyatro Dergisi*'nin (8 sayı, 1959) yazı işleri müdürlüğünü yürüttü. Birçok oyunu TRT tarafından radyoya ve TV'ye uyarlandı; TRT için "Yarın Gurbet Olmasın" (1978), "Güneş Ülkesi" (1993-94) ve "Susam Sokağı" (1989-90) adlı çocuk dizilerini yazdı. Oyunları çeşitli şehirlerin devlet tiyatroları, şehir tiyatroları, Zürih Sanat Topluluğu, Kent Oyuncuları, çeşitli üniversite ve lise tiyatroları ile başka birçok tiyatro tarafından sahnelendi.

Ödül: "Sıfıra Bir Var" ile 1965 TRT Radyo Oyunları Yarışması (ikincilik); *Ormanın Bekçileri* ile 1977 14. Uluslararası Altın Portakal Ödülü; *Besleme* ile 1979 Sanatsevenler Derneği Yılın En İyi Oyun Yazarı Ödülü; 1986 Sanat Kurumu En İyi Oyun Yazarı Ödülü; *Uzaklar* ile 1986 İsmet Küntay En İyi Oyun Yazarı Ödülü ve 1986 Nokta Dergisi En İyi Oyun Ödülü; 1995 Kültür Bakanlığı Yılın En Başarılı Oyun Yazarı Ödülü.

Yapıtları: Oyun: *Âdem'in Kaburga Kemiği*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1980; *Sacide, Besleme, Gün Dönerken*, Ank.: Hacan, 1986; *Yollar Tükendi, Uzaklar, Bir Garip Oyun*, Ank.: Hacan, 1986; *Karagöz Trafikte*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1987; *Besleme*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1990; *Toplu Oyunlar 1: Uzaklar, Bir Garip Oyun, Sevdalı Fidanlar, Karanlıkta İlk Işık (Kubilay)*, İst.: Mitos Boyut, 1993; *Toplu Oyunlar 2: Kadın Dörtlemesi, Sacide, Yollar Tükendi, Âdem'in Kaburga Kemiği, Gün Dönerken*, İst.: Mitos Boyut, 1994; *Toplu Oyunlar 3: Kadın Üçlemesi, Besleme, Önce Sevgi, Dünyanın Yaşlı Çocukları*, İst.: Mitos Boyut, 1999; *Değişim*, İst.: Mitos Boyut, 2003.
Çocuk Oyunu: *Barış Gezegeni*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1979; *Ormanın Bekçileri*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1988; *Çocuk Oyunları: Yarını Akıl Yapar, Dağ Denize Kavuştu, Sırça Köşk, Sevgili Kulübemiz, Gül Emri*, İst.: Esin, 1991; *Çocuklar İçin Tiyatro Oyunları*, (12 kısa oyun) İst.: Esin, 1994; *Çocuklar İçin Tiyatro Oyunları (2): Düş Robotuyla Tarihe Yolculuk*, (19 kısa oyun) İst.: Esin, 1996.
Çocuk Yazını: *En Küçükler İçin Birazcık Büyükler İçin Masallar*, İst.: Esin, 1994; *Uzaydaki Arkadaşım*, Ank.: Bilgi, 1995; *Dağ Denize Kavuştu*, Ank.: Bilgi, 1996; *Boncuk Adası*, Ank.: Bilgi, 1996; *Ayşegül*, Ank.: Bilgi, 1996; *Sevgisayar*, Ank.: Bilgi, 1997; *Bana Çocukluğumu Anlat*, Ank.: Bilgi, 1998; *Mevsimleri Seçelim*, İst.: Esin, 1999; *Uzayda Kedi Var mı*, Ank.: Bilgi, 2004; *Gel de Gülme Şu Halimize*, Ank.: Bilgi, 2005; *Altın Kayalar Adası*, Ank.: Bilgi, 2006; *Benim Sevgili Genim*, Ank.: Bilgi, 2007; *Annemle Kahve İçmek*, Ank.: Bilgi, 2008; *Ankara'da Leylak Günleri*, Ank.: Bilgi, 2009.
Kaynaklar: *BF* (21 Nisan 1999); Çankaya, VI, 3646-3649; Necatigil, *İsimler*, 232-233; Kurdakul, *Sözlük*, 387; *Kim Kimdir*, 474-475.

KÖKTEN, METİN *(Geçmiş köyü/Terme/Samsun, 1 Mart 1947 -)* Öykücü.

Samsun Perşembe İlköğretmen Okulu'ndan (1965) sonra bir yıl kadar ilkokul öğretmenliği yaptı. Ardından Trabzon Eğitim Enstitüsü'nden

mezun oldu (1970). Kavak, Çarşamba-Dikbıyık, Zonguldak Kozlu-Sivriler, Bingöl, Uşak-Banaz ortaokul ve liselerinde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı; Samsun Cumhuriyet ve Anadolu liselerinde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. 1980'deki askeri darbeden sonra öğretmenlik görevinden ayrılmak zorunda kaldı. Önce Samsun'da Kökten Kitabevi'ni, daha sonra İzmir'de Egekent Kitabevi'ni işletti. Evli ve iki çocuk babasıdır. İlk yazısı 1967'de Erzurum'da çıkan *Hürsöz* gazetesinde yayımlandı. Ürünleri *Damar*, *Kuzeysu*, *Kıyı*, *Devrek'in Sesi*, *Minerva* gibi bazı yerel dergi ve gazetelerde yer aldı.

Yapıtları: Öykü: *Tik*, Samsun: Kökten Kitabevi, 1982; *Ölümü Beklerken*, Samsun: Kökten Kitabevi, 1982; *Arayış*, Samsun: Kökten Kitabevi, 1985; *On Mermi*, İst.: İnsanca, 1989; *Çıkmaz Sokak*, İst.: İnsanca, 1989; *Ana*, İzmir: Kuzeysu, 1997; *Gönlümün Gölgeleri*, İzmir: Kuzeysu, 1998.
Roman: *Yaşamak Tutkusu*, İst.: İnsanca, 1986.
Şiir: *Sarı Defter*, Samsun: Kökten Kitabevi, 1985; *Sorma Bana*, İst.: İnsanca, 1989.
Anı: *Ey Gidi Gençlik*, (günce) Samsun: Kökten Kitabevi, 1985; *Ölüme Direniş*, (bir kanserlinin güncesi) İzmir: Kuzeysu, 1998.
İnceleme: *Komplo*, Samsun: Kökten Kitabevi, 1983.
Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 387; Işık, 389.

KÖPRÜLÜ, MEHMED FUAD *(İstanbul, 1890 - İstanbul, 28 Haziran 1966)* Edebiyat tarihçisi, siyaset adamı.

Mahkeme başkâtibi Köprülüzade Faiz Bey ile Hatice Hanım'ın oğlu. Ayasofya Rüştiyesi ile Mercan İdadisi'nde okudu, daha sonra girdiği Hukuk Mektebi'ni yarıda bıraktı (1910). Bu yıllarda bir yandan edebiyatla ilgilenmeye, bir yandan da özel olarak Fransızca dersleri almaya başladı. Babasının zengin kütüphanesindeki kitapları okumak suretiyle kültürünü geliştirdi. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra 1909'da kurulan Fecr-i Ati topluluğuna katıldı; *Mehasin*, *Servet-i Fünun*, *Muhit* gibi dergilerde şiirler, *Tanin*'de edebi konularda yazılar yayımladı. Bu arada çeşitli okullarda edebiyat ve Türkçe dersleri verdi (1910-13). Türk Bilgi Derneği, Türk Yurdu Cemiyeti, Türk Ocağı ile Asar-ı İslamiye ve Milliye Tetkik Encümeni gibi kuruluşların çalışmalarına katıldı. 1913'te Darülfünun Edebiyat Fakültesi Türk edebiyatı tarihi müderrisliğine tayin edildi; 1923'te Edebiyat Fakültesi reisliğine seçildi. 1924'te Türkiyat Enstitüsü'nü kurdu. Bilimsel ünü kısa zamanda bütün Avrupa'ya yayıldı ve birçok bilimsel toplantıda Türkiye'yi temsil etti. 1925'te Sovyet Bilimler Akademisi üyeliğine, 1926'da Macar Bilim Cemiyeti üyeliğine seçildi. 1927'de Türk Tarih Encümeni başkanlığına getirildi, kendisine aynı yıl Heidelberg Üniversitesi, 1938'de Sorbonne ve Atina üniversiteleri tarafından fahri doktor unvanı verildi. 1933'te ordinaryüs profesör oldu.

Köprülü 1934'te Kars milletvekili seçilerek TBMM'ye girdi; 1943'te üniversiteden ve bilimsel hayattan tamamen ayrılarak politikayla uğraşmaya başladı; 1946'da Demokrat Parti'nin (DP) kurucuları arasında yer aldı. 1950-56 arasında dışişleri bakanlığı, devlet bakanlığı, başbakan yardımcılığı, vekâleten milli savunma bakanlığı görevlerinde bulundu. Politika hayatı DP'den istifa ettiği 1957'ye kadar devam etti. 1960 İhtilali'nden sonra bir süre tutuklandıysa da, daha sonra serbest bırakıldı. 1964'te Londra'daki School of Oriental and African Studies'in haberleşme üyeliğine seçildi. 1965'te Ankara'da geçirdiği bir trafik kazasından sonra iyileşemedi ve öldü. Mezarı Köprülüler ailesinin kabirlerinin bulunduğu Divanyolu'ndaki Köprülü Mehmed Paşa Camii haziresindedir.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonraki günlerde Ziya Gökalp'in Türk ulusçuluğunun felsefi temellerini belirleyici nitelikteki çalışmalarına koşut olarak Türk edebiyatını bilimsel temeller içinde ele alıp inceleyen Köprülü, Türkiye'de modern anlamda Türk edebiyatı tarihi anlayışını başlatan kişi olarak kabul edilmektedir. 1910'dan sonra Türk edebiyatı tarihi üzerindeki çalışmalarını hızlandıran Köprülü, yüzyıllar öncesinden başlayan Türk edebiyatını bütünüyle bilimsel esaslar çerçevesinde ele alıp incelemiştir. Onun, özellikle Fransız edebiyat tarihçisi G. Lanson'un görüşlerinden esinlenerek kaleme aldığı "Türk Edebiyatı Tarihinde Usul" (1913) adlı makalesi, Türkiye'de modern edebiyat tarihçiliğinin temellerini atan ilk önemli çalışma kabul edilmektedir.

Edebiyat tarihçiliğinden ayrı olarak, modern tarihçiliğin, vakanüvis tarihçiliğinden farklı biçimde yalnızca olayları aktarmaktan ibaret olmadığı, olayların gerisindeki siyasal, toplumsal ve ekonomik sebepleri de göz önünde bulundurmak gerektiği anlayışı yine onunla başlamıştır. Her edebi kişiliğin, içinde doğup büyüdüğü çevre koşulları da göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi gerektiği anlayışıyla Türk edebiyatını Anadolu sınırları dışına çıkaran edebiyat tarihçisi de yine odur.

Köprülü, oldukça genç bir yaşta Batı bilim dünyasına adını duyuran *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* adlı yapıtında, Yeseviye tarikatı kurucusu Ahmet Yesevi ile Anadolu topraklarında yaşayan Yunus Emre'yi en eski tarihi kaynakların ışığı altında incelemiş ve bu iki mutasavvıf şairi rivayete dayalı kimliklerinden kurtararak tarihi bir zemine oturtmuştur. Modern anlamda ilk edebiyat tarihi niteliğine sahip *Türk Edebiyatı Tarihi*'nde, İslam öncesinden başlayarak 14. yy'a kadar gelen Türk edebiyatı örneklerini ve edebi kişilikleri bilimsel bir gözle incelemiştir.

Köprülü'nün Türk edebiyatı tarihi yanında Türk uygarlığı, hukuk ve kültür tarihi, edebi eleştiri, dil, Türk sanatı ve müziği konularındaki incelemeleri yerli ve yabancı bilim adamlarının başvurdukları belli başlı kaynaklar arasında yer almaktadır.

Yapıtları: Edebiyat-Edebiyat Tarihi: *Hayat-ı Fikriye*, İst.: Fecr-i Ati Ktp., 1325/1909; *Yeni Osmanlı Tarih-i Edebiyatı*, (Şahabettin Süleyman'la) İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1332/1916; *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, İst.: Matbaa-i Amire, 1919; *Tevfik Fikret ve Ahlakı*, İst.: Kanaat, 1918; *Nasrettin Hoca*, İst.: Kanaat, 1918; *Türk Edebiyatı Tarihi*, İst.: Matbaa-i Amire, 2 c., 1920-21 (değişiklerle İst.: Milli Mtb., 1926); *Bugünkü Edebiyat*, İst.: İkbal, 1342/1924; *Azeri Edebiyatına Ait Tetkikler*, Bakû: Azer Neşr, 1926; *Milli Edebiyat Cereyanının İlk Mübeşşirleri ve Divan-ı Türki-i Basit*, İst.: Türkiyat Ens., 1928; *XVII. Asır Saz Şairlerinden Gevheri*, İst.: Türkiyat Ens., 1929; *XIX. Asır Saz Şairlerinden Erzurumlu Emrah*, İst.: Türkiyat Ens., 1929; *XVI. Asır Sonuna Kadar Türk Saz Şairleri*, Türkiyat Ens., 1930; *XVII. Asır Saz Şairlerinden Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi*, İst.: Türkiyat Ens., 1930; *Eski Şairlerimiz*, (divan edebiyatı antolojisi) İst.: Ahmet Halit, 1932; *Türk Dili ve Edebiyatı Hakkında Araştırmalar*, İst.: Kanaat, 1934; *Anadolu'da Türk Dili ve Edebiyatının Tekâmülüne Bir Bakış*, İst.. Akşam B., 1934; *Türk Halk Edebiyatı Ansiklopedisi: Ortaçağ ve Yeniçağ Türklerinin Halk Kültürü Üzerine Coğrafya, Etnoğrafya, Etnoloji, Tarih ve Edebiyat Lügatı*, İst.: Türkiyat Ens., 1935; *Ali Şir Nevai*, Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1941; *Edebiyat Araştırmaları*, (makaleler) Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1966; *Türk Saz Şairleri II: XVI-XVIII. Asırlar*, İst.: Kanaat Ktp., 1940; *Türk Saz Şairleri III: XIX-XX. Asırlar*, İst.: Kanaat, 1941 (yb *TürkSaz Şairleri*, 5 c., [XV.-XIX. yüzyıllar], Ank., 1962-1965).

Tarih-Kültür Tarihi: *Türkiye Tarihi I: Menşelerden Anadolu İstilasına Kadar Türkler*, İst.: Kanaat, 1923; *Türk Tarih-i Dinisi*, İst.: Darülfünun Mtb., 1341/1925; *Samanoğulları 874-1005*, Ank.: Başvekâlet Müdevvenat B., 1931?; *Ortazaman Türk Hukuki Müesseseleri*, İst.: Burhanettin B., 1937; *Les origines de l'Empire Ottoman*, Paris, 1935 (Türkçe basım: *Osmanlı Devletinin Kuruluşu*, Ank., 1959); *İslam Medeniyeti Tarihi*, (W. Barthold'un *Kultura Musulmanstva* adlı yapıtının çevirisinin notlar ve açıklamalarla yayımı) İst.: Kanaat, 1940; *Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri*, İst.: Ötüken, 1981.

Diğer: *Demokrasi Yolunda*, 1964.

Kaynaklar: Şerif Hulusi Sayman, *Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün Yazıları İçin Bibliyografya (1913-1934)*, İst., 1935; *60. Doğum Yılı Münasebetiyle Fuad Köprülü Armağanı*, Ank., 1953; *Türk Kültürü*, (Köprülü özel sayısı) S. 47 (Eylül 1966); *Türkiyat Mecmuası*, (Köprülü hatıra sayısı) c. XV, İst., 1969; *Köprülü'nün Edebi ve Fikri Eserlerinden Seçmeler*, (haz. Orhan Köprülü) İst., 1972; H. Berktay, *Cumhuriyet İdeolojisi ve Fuat Köprülü*, İst., 1983; M. Kutlu-N. Birinci, "Köprülü, Mehmed Fuad", *TDEA*, V, 411-415; A. Uçman, "Köprülü, Mehmed Fuad", *YYOA*, II, 36-37.

KÖRPE, DOST *(İstanbul, 9 Mart 1972 -)* Öykücü, çevirmen.

Nişantaşı Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. İki yıl Boğaziçi Üni. İş İdaresi Bölümü'ne devam ettikten sonra İÜEF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde okudu. İstanbul'da yaşıyor. Öykü ve denemelerini 1991'den itibaren *Kaçınılmaz*, *Varlık*, *Yaşasın Edebiyat*, *Düşler*, *Şizofrengi*, *Stüdyo İmge* ve *Göçebe* dergilerinde yayımladı. Dünya Edebiyatı'ndan çevirileri vardır. İlk kitabı *Zaman Sona Ermeli*'deki öykülerinde "neden-sonuç ilişkisinin mekanikliği ve sıkıcılığı"na, "bir başlangıcın ve bir sonun, kısacası bir sürecin zorbaca dayatılması"na duyduğu isyanı dile getirdiğini belirtti. Öykülerinde Kafkavari bir ortam yaratma çabası görüldü.

Ödül: "Zaman Sona Ermeli" ile 1991 Yunus Nadi Yayımlanmamış Öykü Kitabı Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Zaman Sona Ermeli*, İst.: Era, 1993; *Günah Yiyen*, İst.: Metis, 1997.

Şiir: *Kıyı*, İst.: Stüdyo İmge, 1998.

Başlıca Çevirileri: *Gotik Öyküler* (H. P. Lovecraft), İst.: Mitos, 1994; *Ve Melekler Biliyor Ötesini* (E. Dickinson), İst.: Era, 1995; *Çağdaş Korku Öyküleri*, (derleme) İst.: Gendaş, 1999; *Cthulhu'nun Çağrısı* (H. P. Lovecraft), İst.: Gendaş, 2000; *Bütün Hikâyeleri 1* (E. A. Poe), İst.: İthaki, 2000.

Kaynaklar: S. Evren, *Genç Şairler ve Yazarlar Kitabı*, İst.: 1995, s. 99-111.

KÖRÜKÇÜ, MUHTAR *(Gaziantep, 16 Kasım 1915 - Ankara, 5 Ocak 1985)* Öykücü, eleştirmen.

Davavekili Ahmet Bey'in oğlu. Maraş İlkokulu (1925), Feyziati (Boğaziçi) Lisesi (1931) ve İÜ Hukuk Fakültesi'nde (1936) öğrenim gördü; ayrıca Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nü bitirdi (1953). Türk Hava Kurumu hukuk ve çeviri işlerinde çalıştı (1937-39).

Daha sonra İçişleri Bakanlığı'na geçti; Ergani, Karlıova, Devrekâni ve Mut ilçeleri kaymakamlıklarında bulundu. Emniyet Genel Müdürlüğü Matbuat ve Film Şubesi Müdürlüğü, PTT Genel Müdürlüğü'nde hukuk müşavirliği yaptı. Son olarak TRT Program Etüt ve Planlama Dairesi başkanlığı görevini sürdürdü.

1935'ten itibaren *Yücel* dergisinde, daha sonra *Varlık* ve *Hisar* dergilerinde yayımladığı köy izlenimleri ve kitap tanıtma yazılarıyla tanındı. Doğu Anadolu'yu çarpıcı bir dille yansıtan öykü kitabı *Doğu'dan Hikâyeler* ile dikkat çekti. On altı öyküden oluşan bu kitapta bu bölgenin fiziksel koşullarının burada yaşayan insanların gündelik hayatlarında yarattığı güçlüklerin yanı sıra gelenek ve törelerin Doğu Anadolu halkının yaşamı üzerindeki etkisini yalın bir dille aktarır. Öykülerinde gerçekçi gözlemlere dayanır. Radyo oyunları ve çevirileri de vardır.

Yapıtları: Öykü: *Anadolu Hikâyeleri*, İst.: Varlık, 1954; *Doğu'dan Hikâyeler*, Ank.: Kutulmuş Mtb., 1968.
Gezi: *Köyden Haber*, İst.: Varlık, 1950.
Çeviri: *Pastoral Senfoni* (A. Gide), 1957; *Avrupa'ya İhtar* (T. Mann); *Aşk Bitmesin* (E. Zola; O. Akbal'la).
Kaynaklar: Seyda, 281-300; Kurdakul, *Sözlük*, 390; Necatigil, *İsimler*, 234; "Hisar'dan Biyografiler: Muhtar Körükçü", *Hisar*, S. 99 (Mart 1972), s. 23; "Körükçü, Muhtar", *TDEA*, V, 420; Necatigil, *Eserler*, 125-126; Karaalioğlu, 336.

KÖSE, HÜSEYİN *(Gaziantep, 8 Mart 1970 -)* Şair.

Behiye Hanım ile Mustafa Köse'nin oğlu. İlk ve orta öğrenimini Gaziantep'te tamamladı. Ege Üni. İletişim Fak. Gazetecilik Bölümü'nden lisans ve yüksek lisans derecelerini aldı. Aynı üniversitede öğretim görevlisi. İlk Şiiri "Öteki" *Varlık*'ta 1994'te yayımlandı. Şiir ve yazıları *Ayrım*, *Kötü Tüccarlar*, *Yaratı*, *Sokak Şarkıları*, *E*, *Virgül* dergilerinde çıktı.

Ödül: 1998 Arkadaş Z. Özger Şiir Ödülü (Serap Erdoğan ile paylaştı).

Yapıtları: Şiir: *Üzülmüş Evler Kraliçesi*, İzmir: Mayıs, 2000; *Mahvedici Melek*, İzmir: İlya, 2007.
Kaynaklar: *BF* (Haziran 2002).

KÖSEOĞLU, HAMDULLAH *(Demirkent/Kars, 1 Ocak 1945 -)* Çocuk edebiyatı yazarı.

Aslı Hanım ile çiftçi Hamit Köse'nin oğlu. İlk ve orta öğrenimini Kars'ta tamamladı; 1969'da Atatürk Üniversitesi Türkoloji Bölümü'nü bitirdi. Tire Lisesi (1970-80) ve Tire İmam-Hatip Lisesi'nde (1980-96) edebiyat öğretmenliği yaptı. Edebiyatçılar Derneği üyesi. 1997'den beri İzmir Tire'de kırtasiyeci; evli, iki çocuk babası. İlk öyküsü ("Gülenaz") lisedeyken *Varlık Yıllığı*'nda çıktı. Öykülerini *Dönemeç*, *Yarın*, *Edebiyat '81*, *Ortaklaşa* ve *Tömer Dil* dergilerinde yayımladı.

Ödül: "Kara Bir Gecede" ile 1979 İzmir Halkevi Öykü Ödülü; *Canı Sıkılan Kitap* ile 1998 Vedat Dalokay Öykü Ödülü; "Barış Koyağı" ile 1998 Tömer Masal Ödülü; "Güle Güle Ay Canım" ile 2000 Ömer Seyfettin Öykü Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Kırık Testi*, İzmir: kendi yayını, 1981; *Gül Açar Yüreğimde*, İzmir: kendi yayını, 1981; *Kara Bir Gecede*, İzmir: Gündem, 1984; *Saksı ile Çekirdek*, İst.: Bu, 1997; *Canı Sıkılan Kitap*, İzmir: kendi yayını, 1998; *Çocukluğum Hoşçakal*, İzmir: Özgür Eğitim, 1998; *Okuma Sevgisi*, İzmir: kendi yayını, 1998; *Yiğit'in Arkadaşları*, İzmir: kendi yayını, 1998; *Trenler Nereye Gider*, İzmir: kendi yayını, 2000; *Başı Bulutlu Uçurtma*, İst.: Ank.: Kültür Bakanlığı, 2000; *Yayla Çiçeği*, İst.: Bu, 2002; *Elimi Bırakma Anne*, İzmir: Tudem, 2002; *Kar Kuşları*, İzmir: Tudem, 2002; *Çöl Çiçeği*, İzmir: Tudem, 2002; *Yazarına Direnen Öyküler*, İzmir: Tudem, 2003; *Mavi Irmak*, İzmir: Tudem, 2004; *Küçük Ressam*, İzmir: Tudem, 2004.
Masal: *Kar Çiçekleri*, İst.: Bu, 1998; *Sevgi ile Barış*, İzmir: kendi yayını, 1998; *Az Gittim Uz Gittim*, İzmir: Tudem, 2002; *Çocuk ve Leylek*, İzmir: Tudem, 2004; *Korkak Oğlan*, İzmir: Tudem, 2008.
Roman: *Aynalı Geyik*, Eskişehir: Özgür Eğitim, 1997; *Uzak Yaz*, İst.: Bu, 1999; *Kardelen*, İst.: Bu, 1999; *Bir Yıldız Geçiyor*, İst.: Bu, 2002; *Küçük Tay*, İzmir: Çınar, 2009.
Kaynaklar: *BF* (5 Temmuz 1999); Işık, 391.

KÖSTEKÇİ, MAZLUM KENAN *(Karakeçili/Çorum, 26 Eylül 1910 - Çorum, 13 Haziran 1936)* Şair.

Asıl adı Ömer Mazlum Köstekçi. Mazlum Kenan imzasıyla yayımladığı şiirleriyle tanındı. 1923'te ilköğrenimini bitirerek Çorum'da Bölge Ziraat İşleri Okulu'na (Mıntıka Ziraat Ameliyat Mektebi) girdi. 1927'de Ankara'da köy öğretmenliği kursunu tamamladı ve Çorum'un köylerinde öğretmenliğe başladı. Dört yıl Heybeliada ve Burgazada senatoryumları ile Cerrahpaşa Hastanesi'nde verem tedavisi gördü. Hastalığı sırasında yazdığı 28 şiir ölümünden sonra *Yedigün* dergisinde yayımlandı ve İ. A. Gövsa'nın önsözüyle kitaplaştı. Hece vezniyle yazdığı lirik şiirlerde, çektiği acıları ince bir duyarlık ve ustalıklı bir dille ele aldı.

Yapıtları: Şiir: *Zakkum Çiçekleri*, İst.: Ahmet Halit, 1942.
Kaynaklar: A. R. Ergüven, *Resimli Yedigün Şairleri Antolojisi*, İst., 1947, s. 58-62; "Köstekçioğlu, Mazlum Kenan", *TDEA*, V, 421.

KÖYDEN, BİLAL *(Uzunisa/Ordu, 1894 - Ankara, 1967)* Gazeteci, yazar.

Ordu Rüştiyesi'nden mezun oldu. Erzincan Zabit Mektebi'nde öğrenciyken I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi üzerine öğrenimini tamamlayamadan askere gitti. Milli Mücadele yıllarında Ordu ilinde yayımlanan *Muvaffakiyet-i Milliye*, *Hadim-i Cumhuriyet* ve *Tekâmül* gazetelerinde şiir, fıkra ve makaleleri yayımlandı. Daha sonra Trabzon'da yayımlanmakta olan *Kahkaha* ve *Devekuşu* gazetelerinde yazdı. 1927'de Uzunisa köyünde *Güzelordu* adı ile haftalık bir gazete çıkarmaya başladı. *Güzelordu*'nun yayımını tam 25 yıl sürdürdü. Gazeteyi kendi imalatı olan bir makinede bastı. Tahtadan imal edilmiş bu makineyi 1948'de Basın Müzesi'ne hediye etti. 1951'den itibaren haftalık *Birlik* gazetesini çıkardı. Bu gazetenin yayımına iki yıl sonra son verdi ve *Ordu Postası*, *Zaman* ve *Ordu Sesi* gibi yerel gazetelerde makale, fıkra ve anılarını yayımlamayı sürdürdü. Daha çok hece vezniyle şiirler yazdı. *Güzelordu* gazetesine ilişkin anılarını kitap haline getirdi.

Yapıtları: Şiir: *Kabukname*, 1962.
Anı: *Güzelordu Gazetesinin 25 Yıllık Hikâyesi*, Ordu: Ordu Yeni Mtb., 1952.
Kaynaklar: "Köyden, Bilal", *TDEA*, V, 426.

KÖYLÜ, İDRİS *(Sungurlu/Çorum, 15 Mayıs 1958 -)* Şair.

Cennet Hanım ile çiftçi İlyas Köylü'nün oğlu. İlkokulu Arifegazili köyünde okudu; ortaöğrenimini Sungurlu'da tamamladı; 1986'da Gazi Eğitim Enstitüsü Matematik Bölümü'nü, 1992'de İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Özel dershanelerde matematik öğretmenliği yaptı (1987-96); 1994'ten beri avukat. Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. Toplumcu gerçekçi çizgideki şiirlerini *Çalı* dergisinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Buluta Çizilen Resim*, Ank.: Adım, 1992; *Çingene Çadırında Bahar*, Ank.: Prospero, 1995; *Korsan Gülümsemeler*, Ank.: İlke, 1999.
Kaynaklar: *BF* (6 Temmuz 1999); Işık, 391.

KÖYLÜ, ZEYNEP *(Sungurlu/Çorum, 1 Ocak 1978 -)* Şair.

Sultan Hanım ile Yaşar Köylü'nün kızı. İlkokulu bitirdikten sonra öğrenimine 6 yıl ara verdi, ortaokulu dışarıdan bitirdi. Sungurlu Lisesi'nden mezun oldu. AÜ İletişim Fakültesi Radyo-Televizyon-Sinema Bölümü'nü bitirdi. Gazetecilik yapıyor. İstanbul'da yaşıyor. Şiirleri *Yazılıkaya*, *Varlık*, *İnsan*, *Bahçe*, *Özgür Edebiyat* gibi dergilerde yayımlandı.

Ödül: "Son Arzum Gül ve Kedi" dosyasıyla 1997 Arkadaş Z. Özger Şiir Ödülü; *Son Arzum Gül ve Kedi* ile 1998 Sabri Altınel Şiir Ödülü (üçüncülük, reddetti) ve 1999 Orhon Murat Arıburnu En İyi Şiir Kitabı Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Son Arzum Gül ve Kedi*, İzmir: Mayıs, 1998; *İlk Ağacı Öperek*, İst.: Everest, 2007.
Kaynaklar: *BF* (Temmuz 1999).

KÖYLÜOĞLU, MUSTAFA *(Anamur/İçel, 1943 -)* Öykücü.

Konya Selçuk Eğitim Enstitüsü'nden mezun olduktan sonra (1968) öğretmenlik yapmaya başladı. Sultandağı, Alanya, Mersin ve Anamur'daki bazı ortaokul ve liselerde matematik ve fen dersleri öğretmeni olarak görev yaptı. 1970'li yıllarda yazdığı öykülerini üç kitapta topladı.

Yapıtları: Öykü: *Kimsesiz Gömülen*, 1977; *Yolculuk*, 1978; *Özel Gün*, 1979.
Kaynaklar: "Köylüoğlu, Mustafa", *TDEA*, V, 427.

KÖZ, MUSTAFA *(Niğde, 15 Şubat 1959 -)* Şair.

Asiye Hanım ile Yusuf Köz'ün oğlu. 1980'de Atatürk Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nü bitirdi. 1986'dan beri dershane öğretmeni. *Mavi Yaka* ve *Edebiyatta Seçki* dergilerini yönetti; şiir dergisi *Atika*'nın yazı kurulunda bulundu; *Şiir Ok'u* (1996 -) dergisini yayımladı. TYS yönetim kurulu üyeliğinde bulundu. İstanbul'da yaşıyor; dul, bir çocuk babası.

İlk şiiri ("Vaktiyle Asılmış Şu Saatte Yaşayan İnsanların Baladı") 1989'da *Mavi Yaka*'da çıktı. Şiir ve şiir üzerine denemelerini *Varlık*, *Şiir Ok'u*, *Yeni Biçem*, *Evrensel Kültür*, *Şiir-lik* ve *Atika* dergilerinde yayımladı. Kendisi hakkında "İkinci Yeni şiirinin dil ve biçim yapısından izler taşıyan, bu şiirin imge ve dil düzenini toplumsal bir bakışla yeniden üretmeye çalışan bir şiiri kurduğum söylenebilir" dedi.

Yapıtları: Şiir: *Ay Düşü*, İst.: Akyüz, 1990; *Su Resimleri*, İst.: Akyüz, 1991; *Yengeç Sepeti*, İst.: Mavi Kitaplık, 1992; *Salıdan Önceki Pazartesi*, İst.: Tümzamanlar, 1995; *Sonsuzluk Taşta*, İst.: Tümzamanlar, 1998; *Ateş Bağı*, İst.: Papirüs, 2003; *Açık Yara*, İst.: Alkım, 2004.
Çocuk Şiiri: *Işıkları Karartmayın Çocuklar*, İst.: Gül, 1992.
Deneme: *Sincabın Gölgesi*, İst.: Artshop, 2008.
Kaynaklar: *BF* (29 Haziran 1999); Kurdakul, *Sözlük* (1999), 425-426; O. Özdem, "Hep Şiir İçin Atan Bir Yürek", *Cumhuriyet Kitap*, S. 531 (20 Nisan 2000);

F. Demirağ, "Sonsuzluk Taşta", *aynı yerde*; L. Şahin, "Yepyeni Bir Ay", *aynı yerde*; B. Aykın, "Karşı Ada Şiirleri"*aynı yerde*; M. Cengiz, "Bir Yolculuğun Şiirleri", *aynı yerde*; A. İzci, "Saklı Su", *aynı yerde*.

KUDRET, CEVDET *(İstanbul, 7 Şubat 1907 - İstanbul, 10 Temmuz 1992)* Şair, yazar, edebiyat tarihçisi.

Tam adı Süleyman Cevdet Kudret (1934'te soyadı yasası çıktığında aldığı Solok soyadını 1959'da Kudret olarak değiştirdi). Cevdet Kudret Solok, Nevzat Yesirgil, Suat Hızarcı, Abdurrahman Nisari, Nermi Ocaklı, Cevdet Baykara ve Cevkud imzalarını da kullandı. Birinci Dünya Savaşı'nda Musul'da ölen (1918) terlik ustası Sadullah Efendi ile Hatice Hanım'ın oğlu. Numune-i İrfan İlkokulu'nu ve Davutpaşa Ortaokulu'nu bitirdi. İstanbul Erkek Lisesi'nde okurken yakalandığı zatülcenp hastalığı nedeniyle öğrenimine bir süre ara verdi; iyileştikten sonra lise öğrenimini İstiklal Lisesi'nde tamamladı (1930). Darülfünun Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1933). Kayseri Lisesi'nde edebiyat öğretmenliğine başladı (1934). 1937'de İhsan Nisari Hanım'la evlendi. Ankara Konservatuvarı'nda edebiyat ve diksiyon öğretmenliği yaptı (1938-39). Ankara Erkek Lisesi'nde öğretmen, *Türk Ansiklopedisi*'nde edebiyat sekreteri olarak (1945-50) çalıştı. Demokrat Parti'nin iktidar olmasıyla Bitlis Ortaokulu Türkçe öğretmenliğine atanınca istifa etti ve bir süre avukatlık yaptı (1951-52). TDK'da redaktörlük (1963-65), Bilgi Yayınevi'nde danışmanlık (1967-70) yaptı. Siyasal Bilgiler Fak. Basın-Yayın Yüksek Okulu'nda öğretim görevlisi olarak çalıştı. (1970-75). Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı'nın kurucuları arasında yer aldı; PEN Yazarlar Derneği ve TYS üyesiydi. Emekli olduktan sonra Bodrum'a yerleşen Kudret, bir çocuk babasıydı. Cerrahpaşa Hastanesi'nde öldü; Aşiyan Mezarlığı'nda toprağa verildi.

İlk şiiri 1927'de *Servet-i Fünun*'da çıktı. Ertesi yıl Yusuf Ziya'nın (Ortaç) çıkardığı *Meşale* dergisinde toplanan genç sanatçıların arasına katıldı. S. E. Siyavuşgil, Z. O. Saba, Y. N. Nayır, Muammer Lütfi, V. M. Kocatürk, K. H. Koray, C. Kudret'ten oluşan ve Yedi Meşale olarak anılan topluluk 1928'de ortak kitapları *Yedi Meşale*'yi yayımladı. Aynı yıl içinde Yusuf Ziya'nın *Meşale* dergisini kapatmasıyla (15 Ekim 1928) grup dağıldı. Topluluk içinde Z. O. Saba'dan sonra şiire en fazla sadık kalan Cevdet Kudret, şiirlerini *Birinci Perde* adıyla kitaplaştırdı (1929). Bu kitapta, Necatigil'in ifadesiyle, "bireysel duyguları, münzevi ve kötümser, ama orijinal açılardan arada hikâye ve balad imkânlarından da faydalanarak başarıyla yansıttı." Ahmet Haşim'in ve parnasyenlerin etkisinin görüldüğü *Birinci Perde*'den sonra yazdığı şiirlerde toplumsal konulara yöneldi ve geleneksel halk şiiri özelliklerinden yararlandı. *Servetifünun-Uyanış*, *Yeditepe* gibi dergilerde yayımlanan şiirlerinin dışında *Varlık*, *Gündüz*, *Ağaç* dergilerinde oyunları tefrika edildi. "Konuları, ruhsal saplantılar, kıskançlıklar, yasak sevgiler gibi bireysel durumlardan köy-kent çatışması gibi toplumsal gerçekliklere doğru gelişen" (A. Özkırımlı) oyunları Darülbedayi'de sahnelendi. "Süleyman'ın Dünyası" başlıklı roman üçlemesinde Türkiye'nin birinci ve ikinci dünya savaşları arasındaki otuz yıllık dönemini otobiyografik verilerden yola çıkarak anlattı.

"Aydınlanmacı bir yazar" olarak gösterilen Kudret 1952'den başlayarak, önce takma adlarla, sonra kendi adıyla Türk edebiyatının önemli adları ve yapıtları üzerine araştırma, inceleme, eleştiri yazıları, tanıtma ve el kitapları yazdı; metin derlemeleri yaptı. Üç ciltlik *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman* adlı kitabında Tanzimat'tan başlayarak edebiyatımızın önde gelen yazarlarının yapıtlarını inceledi. Karacaoğlan'dan Ahmet Rasim'e, Fuzuli'den Pir Sultan Abdal'a kadar pek çok şair ve yazarla ilgili kitap hazırladı. *Karagöz* adlı kitabında, tarihçeleri ve açıklamalarıyla otuz beş Karagöz oyununu topladı. Abdurrahman Nisari adıyla yazdığı lise ders kitapları da vardır.

Ödül: *Ortaoyunu* ile 1974 TDK Bilim Ödülü; 1989 Dil Derneği Türk Dili Onur Ödülü; *Kalemin Ucu* ile 1991 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü; 1992 Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Yedi Meşale*, (ortak kitap) İst.: Muallim Ahmet Halit, 1928; *Birinci Perde*, İst.: Hamit Mtb., 1928.
Öykü: *Sokak*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1974.
Roman: *Sınıf Arkadaşları*, İst.: Ahmet Halit, 1943 (yb İst.: İnkılâp ve Aka, 1976); *Havada Bulut Yok*, İst.: Düşün, 1958 (yb İst.: İnkılâp ve Aka, 1976); *Karıncayı Tanırsınız*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1976.
Oyun: "Tersine Akan Nehir" (1929'da sahnelendi; basılmadı); "Rüya İçinde Rüya", (tefrika *Varlık*, S. 31-37, 1934); "Kurtlar", (tefrika, *Gündüz*, S. 8-18, 1936); *Yaşayan Ölüler*, İst.: Mitos Boyut, 1994; "Danyal ve Sara", (tefrika *Varlık*, S. 114-116, 1938).

Deneme: *Dilleri Var Bizim Dile Benzemez*, Ank.: Bilgi, 1966; *Bir Bakıma*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1977; *Benim Oğlum Binâ Okur*, İst.: Varlık, 1983; *Kalemin Ucu*, İst.: Cem, 1991.

İnceleme-Eleştiri: *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman I (Tanzimat'tan Meşrutiyet'e 1859-1910)*, İst.: Varlık, 1965; *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman II (Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e 1911-1922)*, İst.: Varlık, 1967; *Abdülhamid Devrinde Sansür*, İst.: Milliyet, 1977; *Örneklerle Edebiyat Bilgileri I-II*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1980; *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman III (Cumhuriyet Dönemi 1923-1959)*, İst.: İnkılâp, 1990; *Örnekli Türk Edebiyatı Tarihi*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1995; *Edebiyat Kapısı*, İst.: YKY, 1997.

Monografi (Tanıtma-Elkitapları): *Fuzuli*, (Nevzat Yesirgil takma adıyla) İst.: Varlık, 1952; *Nedim*, (Nevzat Yesirgil takma adıyla) İst.: Varlık, 1952; *Bâki*, (Nevzat Yesirgil takma adıyla) İst.: Varlık, 1953; *Ahmet Rasim*, (Suat Hızarcı takma adıyla) İst.: Varlık, 1953; *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, (Suat Hızarcı takma adıyla) İst.: Varlık, 1953; *Hüseyin Cahit Yalçın*, (Suat Hızarcı takma adıyla) İst.: Varlık, 1957; *Karacaoğlan*, (Nevzat Yesirgil takma adıyla) İst.: Yeditepe, 1958; *Yunus Emre*, (Nevzat Yesirgil takma adıyla) İst.: Yeditepe, 1958; *Ahmet Mithat*, Ank.: TDK, 1962; *Ziya Gökalp*, Ank.: TDK, 1963; *Pir Sultan Abdal*, (Nevzat Yesirgil takma adıyla) İst.: Yeditepe, 1965.

Derleme: *Türk Edebiyatı Hikâye ve Roman Antolojisi*, İst.: Nebioğlu, 1945; *Tanzimat Edebiyatı Antolojisi*, (Suat Hızarcı takma adıyla) İst.: Varlık, 1955; *Divan Şiiri Antolojisi*, (Nermi Ocaklı takma adıyla) İst.: Varlık, 1958; *Yurt İçin, Ulus İçin*, İst.: Yeditepe, 1958; *Karagöz I*, Ank.: Bilgi, 1968; *Karagöz II*, Ank.: Bilgi, 1969; *Karagöz III*, Ank.: Bilgi, 1970; *Ortaoyunu I*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1973; *Ortaoyunu II*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1975.

Günümüz Diline Aktarma: *Hicviyeler* (Şair Eşref), İst.: Yeditepe, 1953 (yb İst.: Varlık, 1977); *Hikâyeler* (Dede Korkut; Suat Hızarcı takma adıyla), İst.: Varlık, 1953 (yb *Bugünkü Türkçemizde Dede Korkut Hikâyeleri*, İst.: Varlık, 1970); *Leyla ile Mecnun* (Fuzuli; Nevzat Yesirgil takma adıyla), İst.: Yeditepe, 1958; *Şair Evlenmesi* (Şinasi), İst.: Yeditepe, 1959; *İşkilli Memo* (Teodor Kasap), İst.: Elif, 1965; *Evhamî* (Feraizcizade Mehmet Şakir), İst.: Varlık, 1974.

Okul Kitapları: *Metinli Türk Edebiyatı* (4 c; Abdurrahman Nisari takma adıyla), 1951-54; *Türk ve Batı Edebiyatı I-III*, (Abdurrahman Nisari takma adıyla) İst.: Örgün, 1979 (yardımcı ders kitabı olarak yb İst.: Gendaş, 1990); *Batı Edebiyatından Seçme Parçalar*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1972; *Türk Edebiyatından Seçme Parçalar*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1973.

Kaynaklar: *BF* (11 Mayıs 1999; kızı Ayşe Kudret tarafından); Ergun, *Şairler*, III (No: 65-66), 1032-34; Yazar, 115-126; Nebioğlu, 421; Necatigil, *İsimler*, 234-236; Karaalioğlu, 137-138; Özkırımlı, *TEA*, III, 773-774; M. And, *50 Yılın Türk Tiyatrosu*, İst., 1973; "Yaşayan Eleştirmenlerimiz 7: Cevdet Kudret", *Gösteri*, S. 29 (Nisan 1983); K. Ertop, "Aydınlanmacı Bir Edebiyat Araştırmacısı", *Gösteri*, S. 141 (Ağustos 1992); İ. Kudret-A. Kabacalı, *Cevdet Kudret'e Saygı*, Ank., 1993; A. Kabacalı, *Kültürümüzden İnsan Adaları*, İst., 1995; *Cevdet Kudret'e Mektuplar*, (haz. İ. Kudret-H. İnci) Ank., 1995; İ. Kudret, *İhsan Benimle Çalışır mısın?*, İst.: İnkılâp, 1998; "Solok, Cevdet Kudret", *TDEA*, VIII, 34; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 188-189.

KUDRET, İHSAN *(İstanbul, 10 Temmuz 1916 -)* Yazar.

Celile Cem imzasını da kullandı. Tevhide Hanım ile tüccar Ahmet Nisari'nin kızı. Cevdet Kudret eşi, devlet adamı Prof. Turhan Feyzioğlu teyzesinin torunudur. İlk ve orta öğrenimini İstanbul ve Kayseri'de tamamladı; 1949'da DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1946-51 yıllarında *İnönü Ansiklopedisi*'nde düzeltmenlik, 1975'e kadar Karayolları Genel Müdürlüğü'nde memurluk yaptı. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı üyesi. İstanbul'da yaşıyor; dul, bir çocuk annesi. İlk öyküsü ("Karanlık Ev") 1966'da *Dost*'ta çıktı. *Dost* ve *Yön* dergilerinde yazdı. Eşi Cevdet Kudret ile ilgili anılarıyla tanındı.

Yapıtları: Anı: *İhsan Benimle Çalışır mısın?*, İst.: İnkılâp, 1998.

Derleme: *Cevdet Kudret'e Saygı*, (A. Kabacalı ile) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1993; *Cevdet Kudret'e Mektuplar*, (H. İnci ile) Ank.: Ümit, 1995.

Kaynaklar: *BF* (Nisan 1999).

KUKUL, M. HALİSTİN *(Beşikdüzü/Trabzon, 1 Ocak 1943 -)* Şair, yazar.

Tam adı Mehmet Halistin. İlk ve orta okulu Beşikdüzü'nde okudu; Erzincan Askeri Lisesi'ni bitirdi (1961). Kara Harp Okulu'ndayken 20/21 Mayıs olayları nedeniyle okuldan ayrılmak zorunda kaldı (1963). Aynı yıl girdiği Atatürk Üni. Fen-Edebiyat Fak. Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 1967'de mezun oldu. Çeşitli liselerde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. 1972'den itibaren Diyarbakır ve Samsun eğitim enstitülerinde ve daha sonra Samsun Ondokuz Mayıs Üni. Eğitim Fakültesi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1987'de emekliye ayrıldı. Evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri 1961'de *Harbiye'nin Sesi* dergisinde çıktı. Şiir, öykü ve yazılarını *Defne*, *Türk Edebiyatı*, *Çağrı*, *Sur*, *Zafer*, *Hisar*, *Töre*, *Milli Kültür*, *Kültür ve Sanat*, *Çaba*, *Bayrak*, *Ülkemiz*, *Öncüler* dergileri ile *Ortadoğu*, *Tercüman*, *Babıalide Sabah*, *Hergün*, *Türkiye*, *Zaman*, *Millet* gazetelerinde yayımladı.

Ödül: 1968 Ülkemiz Dergisi Şiir Yarışması (birincilik); 1984 Töre Dergisi Şiir Yarışması

(2. özendirme); 1985 Tercüman Gazetesi Şiir Yarışması (3. mansiyon); 1987 Milli Kültür Vakfı-Gökyüzü Yayınevi Çocuk Şiiri Yarışması (2. mansiyon); 1987 Türk Edebiyatı Vakfı Mehmet Akif Şiir Tahlilleri Yarışması (birincilik); 1992 Ortadoğu Gazetesi Şiir Yarışması (üçüncülük).

Yapıtları: Şiir: *Türkün Ayak Sesleri*, 1974; *Kıbrıs Destanı*, 1975; *Sonsuzluk Merdiveni*, Samsun: Aksiseda Mtb., 1987; *Kıbrıs Destanı*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1985; *Şiirlerle Nasreddin Hoca Fıkraları*, 1989; *Ayçiçek'le Nurdede*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1989; *Dağıstanlı Arslan Şeyh Şamil Destanı*, Ank.: Türkiye Diyanet Vakfı, 1992; *Kanije Destanı*, Ank.: Türkiye Diyanet Vakfı, 1992.
Öykü: *Zincirli Tepe*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1985; *Sevgi Çemberi*, 1991; *Yarınlar Daha Güzel*, 1998.
Oyun: *Gelincikler Narindir*, 1986; *Havada Bulut Yok*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı 1986.
Kaynaklar: *BF* (Ocak 2001); "Kukul, Mehmet Halistin", *TDEA*, V, 433; Işık, 392.

KULİN, AYŞE *(İstanbul, 7 Eylül 1941 -)* Öykücü, romancı.

Sitare Hanım ile yüksek mühendis Muhittin Kulin'in kızı. Ankara Koleji ve Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni bitirdikten sonra London School of Economics'te iki yıl okudu. *Otomobil Dergisi* (1965) ve *Etap Otelleri Dergisi*'nde (1983-87) yazı işleri müdürlüğü, film yapımcılığı, televizyon programcılığı, metin yazarlığı ve muhabirlik yaptı (1978-89); "Ayaşlı ve Kiracıları" dizisinin yapımcılığını ve sanat yönetmenliğini üstlendi. "Gülizar" adlı öyküsü ("Kırık Bebek" adıyla; yön. N. Akman, 1987) filme alındı. *Sabah*, *Dünya*, *Cumhuriyet*, *Milliyet* ve *Yeni Yüzyıl* gazetelerinde yazdı. Resim Heykel Müzeleri Derneği, Çağdaş Eğitim Vakfı, KA-DER, Robert Kolej Mezunları Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; boşanmış, dört çocuk annesi.

Dokümanter, biyografik romanları ile dikkat çekti. Dokümanter, biyografik romanı *Adı: Aylin* ve Arnavutluk'taki savaşı konu alan aktüel romanı *Sevdalinka* ile ünlendi. Romanları televizyona dizi olarak uyarlandı.

Ödül: 1988-89 Tiyatro ve Televizyon Yazarları Derneği Televizyon Başarı Ödülü; *Foto Sabah Resimleri* ile 1996 Haldun Taner Öykü Ödülü ve 1997 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Adı: Aylin* ile 1997 İÜ İletişim Fakültesi Roman Ödülü ve 1997 *Nokta* Dergisi Zirvedekiler Edebiyat Ödülü; ile 2007 TYB En İyi Roman Ödülü; ile 2008 European Consil of Jewish Communities En İyi Roman Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Güneşe Dön Yüzünü*, İst.: Yazko, 1984; *Foto Sabah Resimleri*, İst.: Sel, 1996; *Bir Varmış Bir Yokmuş*, İst.: Everest, 2007.
Roman: *Adı: Aylin*, İst.: Remzi, 1997; *Geniş Zamanlar*, İst.: Remzi, 1998; *Sevdalinka*, İst.: Remzi, 1999; *Füreya*, İst.: Remzi, 1999; *Köprü*, İst.: Remzi, 2001; *Nefes Nefese*, İst.: Remzi, 2002; *Gece Sesleri*, İst.: Remzi, 2004; *Bir Gün*, İst.: Everest, 2005; *Veda*, İst.: Everest, 2007; *Umut*, İst.: Everest, 2008.
Biyografi: *Bir Tatlı Huzur*, (Münir Nurettin Selçuk'un hayatı) İst.: Sel, 1996; *İçimde Kızıl Bir Gül Gibi...*, (Nazım Hikmet'in Hayatı), İst.: Remzi, 2002; *Türkân*, İst.: Everest, 2009.
Şiir: *Babama*, İst.: Remzi, 2002.
Röportaj: *Kardelenler*, İst.: Remzi, 2004.
Çocuk: *Sit Nene'nin Masalları*, İst.: Büyülü Fener, 2008.
Çeviri: (Milliyet Yayınları 20. Yüzyıl Dosyası Dizisi:) *Anarşistler* (R. Kedward), 1971; *Rusya Ayaklanıyor*, 1905 (D. Floyd), 1971; *Habsburgların Çöküşü*, 1971; *Kayser'in Almanyası*, 1971; *Amerika Sahnede* (A. E. Campbell), 1971.
Kaynaklar: *BF* (12 Haziran 1999); Özgüç, II, 293.

KUMRULAR, ÖZLEM *(İstanbul, 3 Nisan 1974 -)* Yazar.

Bankacı İffet Hanım ile muhasebe müdürü İsmail Kumrular'ın kızı. Boğaziçi Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nü bitirdi. Aynı üniversitede tarih üzerine yüksek lisans, Salamanca Üniversitesi'nde tarih doktorasını tamamladı. İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi'nde öğretim üyesi. Dans, polifonik müzik, seramik, resim sanatlarıyla uğraşıyor. İstanbul'da yaşıyor. Yazıları *Laneth, Non Serviam, Blue Jean* müzik dergilerinde yayımlandı. Müzik ve tarih üzerine kitapları, İspanyolcadan çevirileri var.

Ödül: *De Estambul a Rodas*, (El cobre, 2005) ile İspanya La Mar de Letras 2005 Uluslararası Çeşitlilik-Roman ödülü.

Yapıtları: Roman: *Bayan Hayatbirrüyadır'ın Yeldeğirmenleri*, İst.: Gendaş, 1998; *Hola*, İst.: Gendaş, 2002; *Hoşçakal Milano, Hoşçakal Aşkım*, İst.: Cadde, 2003; *Aşkın Beş Hali*, İst.: Dharma, 2005; *Kırmızı*, İst.: Cosmopolitan, 2006.
Mizah: *Kaçılın Türkler Geliyor*, İst.: Neden, 2005; *Kadınlara Coğrafya Dersleri*, İst.: Neden, 2005.
Kaynaklar: *BF* (30 Aralık 2008).

KUNT, BEKİR SITKI *(Antakya, 1905 - İstanbul, 8 Mart 1959)* Öykücü.

Gökkaya imzasını da kullandı. Dudu Hanım ile tüccar ve çiftçi Abdulgafur Bey'in oğlu. Yazar Ahmet Miskioğlu amcasının oğludur. İlkokulu Antakya'da çeşitli okullarda okudu (1912-17). O dönemde Fransızların idaresindeki Antakya Lisesi'ni bitirdi (1923). İstanbul'a

giderek bir süre Edebiyat Fakültesi'ne devam etti. *Vakit* gazetesinde de çalışmaya başladı (1925). Gazetecilik mesleği için daha yararlı olacağı düşüncesiyle Hukuk Fakültesi'ne geçti (1928); buradan mezun oldu. Bir süre daha gazeteciliğe devam ettikten sonra, adliyeye geçti. Düzce, Uşak ve Aydın'da yargıçlık yaptı (1930-34); Temyiz Mahkemesi başsavcı yardımcılığına atandı (1934). Hatay sorununun alevlenmesi üzerine memleketine gitti (1938); Hatay Meclisi'ne Antakya milletvekili olarak girdi (1938-39). Bu arada Antakya'da yayımlanan *Yeni Gün* gazetesinin başyazarlığını yaptı. Hatay'ın Anavatan'a katılmasından sonra yapılan ilk seçimde Hatay milletvekili seçildi (1939); 1946'ya kadar bu görevde kaldı. 1946 seçimlerini kazanamayınca yargıçlık mesleğine döndü, İstanbul Asliye Ceza hâkimiyken (1947-59) kansere yenik düştü. Zincirlikuyu Mezarlığı'na gömüldü. Evli, üç çocuk babasıydı.

Sanat hayatına düzyazı denemeleriyle girdi. İlk yazısı *Yeni Adana* gazetesinde çıkan bir "muhabir mektubu"dur (1922). 1925-28 arasında *Vakit* ve *Son Saat* gazetelerinde düzyazı şiirler yayımladı. Asıl ününü 1930'dan başlayarak *Vakit* gazetesinin ekinde ve *Varlık*, *Adımlar*, *Yurt ve Dünya*, *Yeditepe* dergilerinde çıkan öyküleriyle yaptı. "Gerçekçi memleket hikâyeleri" kaleme almayı hedefleyen Kunt, bu anlayışını genel çizgileriyle son çalışmalarına kadar sürdürdü. İlk öykülerinde "esnaf ve aracı tüccar arasında tek başlarına kalarak sömürülen köylüler, kasaba eşrafının hileci tipleri, eski düzenin artıkları" işlenmiştir (Kurdakul). Özellikle ilk öykülerinde Anadolu insanının yaşamına eğilirken, toplumsal gerçekçi, sert, zaman zaman hicivci bir tavır takınır. Sonraki öykülerinde, yaşananı olduğu gibi yansıtmaya çalışan, eski sertliğini terk etmiş, ılımlı bir gerçekçilik, sanatını biçimlendirmiştir. Sağlam tekniği, temiz dili, ayrıntılara verdiği önem, aralıklı yazmasına karşın, ona Cumhuriyet sonrası Türk öykücülüğü içinde özel bir yer kazandırmıştır.

Yapıtları: Öykü: *Memleket Hikâyeleri*, İst.: Remzi, 1933; *Talkınla Salkım*, İst.: Bozkurt Mtb., 1937; *Arzu ile Kanber*, (modernleştirilmiş halk öyküsü) Ank.: Matbuat Umum Müdürlüğü,1940; *Herkes Kendi Hayatını Yaşar*, İst.: Vakit Mtb., 1941; *Yataklı Vagon Yolcusu*, İst.: Varlık, 1948; *Ayrı Dünya*, İst.: Yeditepe, 1952; *Yeni Hikâyeler*, İst., Varlık, 1957.

Kaynaklar: *BF* (10 Ekim 1999, amcasının oğlu Ahmet Miskioğlu tarafından); Yazar, 86-87; Necatigil, *İsimler*, 236; Kurdakul, *Sözlük*, 392; M. Kutlu, "Kunt, Bekir Sıtkı", *TDEA*, V, 442; Necatigil, *Eserler*, 186.

KUNTAY, MİTHAT CEMAL *(İstanbul, 1885 - İstanbul, 30 Mart 1956)* Şair, romancı, yazar.

İşkodralı köklü bir aileden gelen Selim Sırrı Bey ile Samiye Hanım'ın oğlu. İlköğrenimini İstanbul Aksaray'da evlerinin yanındaki Mekteb-i Osmani'de yaptı. Rüştiyeyi yine Aksaray'da okuduktan sonra yatılı olarak verildiği Galata'daki Saint Joseph Lisesi'nin sıkı disiplinine ancak altı ay kadar dayanabildi, öğrenimini Vefa İdadisi'nde tamamladı. Hukuk Mektebi'ni bitirdi ve 1908'de açılan sınavı kazanarak idare hukuku müderrisi Hakkı Paşa'nın yanında muallim muavini olarak çalışmaya başladı. Bir süre sonra yine sınavla Adliye Nezareti Hususi Kalemi'ne kâtip olarak girdi; kalemin müdürlüğüne kadar yükseldi. Bu arada 1. Hukuk Mahkemesi üyeliğine seçildi. 1923'te atandığı Beyoğlu 4. Noterliği'ni ölümüne kadar sürdürdü. Hicaz valilerinden Ahmet Ratip Paşa'nın torunlarından Naile Hanım'la evlendi. 1950 seçimlerinde CHP listesinden Çorum milletvekili adayı olduysa da seçilemedi. Akciğer kanserinden öldü. Karacaahmet Mezarlığı'nda gömülüdür.

Şiir, roman, oyun, biyografi türlerinde yapıtlar veren Mithat Cemal edebiyat dünyasında adını II. Meşrutiyet'ten sonraki yıllarda yayımladığı şiirlerle duyurdu. Şiirlerinde yalnızca aruz ölçüsünü kullandı. Daha çok kahramanlık, yurt sevgisi gibi ulusal duyguları dile getirdiği epik-lirik şiirlerle ün kazandı. Şiirlerinde yakın dostu Mehmet Akif ve Yahya Kemal'in etkileri görülür. Zaman zaman hiciv türünde şiirler de yazmış, ancak bunlar epik şiirleri kadar beğenilmemiştir. Tek romanı *Üç İstanbul*'da, bir bölümünü yakın çevresinden seçtiği kahramanlarla II. Abdülhamit, Meşrutiyet ve Mütareke dönemleri İstanbul'unu, toplumun hemen hemen her yönüyle düşüşünü, her türlü zaaflarını büyük bir başarıyla yansıtmıştır. Romanda İstanbul'un "kokuşmuşluğu"nun gözler önüne serildiğini ileri süren Fethi Naci gereksiz bazı ayrıntılarına rağmen, gerek üç ayrı dönemin toplumsal gerçeğini başarıyla ortaya koyması, gerekse Adnan ve Belkıs gibi unutulmaz iki roman kahramanı yaratması bakımından *Üç İstanbul*'un yıllar sonra bile ilgiyle okunduğunu belirtir. *Üç İstanbul* 1980'li yıllarda TRT tarafından televizyon dizisi halinde gösterilmiştir.

Mithat Cemal, şiir ve roman dışında, Ali Suavi, Namık Kemal ve Mehmed Akif'le ilgili biyografik yapıtlarıyla da dikkat çeken bir edebiyatçıdır.

Yapıtları: Şiir: *Türkün Şehnâmesinden*, İst.: Tasvir, 1945.
Roman: *Üç İstanbul*, İst.: Sühulet, 1938.
Oyun: *Kemal*, (4 perdelik manzum oyun) İst.: Sırat-ı Müstakim Mtb., 1328/1912; *Yirmi Sekiz Kânun-ı Evvel*, (3 perdelik manzum oyun) İst.: Matbaa-i Osmaniye, 1334/1918.
Biyografi: *Mehmed Akif: Hayatı, Seciyesi, Sanatı*, 1939; *İstiklal Şairi Mehmed Âkif*, (ölümünün 6. yılı dolayısıyla) Ank.: Ülkü, 1944; *İlkler ve Ötekiler*, İst.: Ülkü B., 1944; *Namık Kemal: Devrinin Olayları ve İnsanları Arasında*, Ank.: Maarif Vekâleti, 3 c., 1944, 1949, 1956; *Sarıklı İhtilalci Ali Suavi*, İst.: Ahmet Halit, 1946; *Mehmed Âkif: Hayatı, Sanatı, Seciyesi, Seçme Şiirleri*, İst.: Yeni Mecmua, 1948.
Diğer: *Nefâis-i Edebiye*, (manzum ve mensur örneklerden oluşan antoloji) 2 c., Tefeyyüz, 1329/1913; *İftira-yı Taassup*, İst.: Tercüman-ı Hakikat Mtb., 1329/1913; *Hitabet ve Münazara Dersleri*, İst.: Matbaa-i Hayriye, 1329/1913; *Hitabet Dersleri*, Kanaat, 1330/1914; *Edebiyat Defteri*, İst.: Matbaa-i Amire, 1915.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, II, 960-963; Kudret, II, 362-363; R. Mutluay, *Bende Yaşayanlar*, İst., 1977, s. 350-354; Banarlı, *RTET*, II, 1238-1239; Fethi Naci, *Türkiye'de Roman*, 103-112; H. İ. Gökturk, *Mithat Cemal Kuntay*, Ank., 1987; "Kuntay, Midhat Cemal", *TDEA*, V, 442-443; Fethi Naci, *40 Yılda 40 Roman*, İst., 1994, s. 29-39; Necatigil, *Eserler*, 380; T. Toros, *Mâzi Cenneti*, İst., 1998, s. 104-113.

KURBANOĞLU, ŞERİF HULUSİ
bak. Şerif Hulusi

KURDAKUL, ŞÜKRAN *(İstanbul, 23 Mart 1927 - istanbul, 15 Aralık 2004)* Şair, yazar.

Fatma Mukadder Hanım ile binbaşı Mehmet Salih Bey'in oğlu. İstanbul Şehremini'de 34. İlkokul'u bitirdi. İzmir Karşıyaka Lisesi'ndeyken Ceza Kanunu'nun 142. maddesine aykırı eylemde bulunduğu iddiası ile 4,5 ay tutuklu kaldı (1946). Bu nedenle öğrenimini sürdüremedi, bir süre İzmir Belediye Encümen Kalemi'nde daktiloluk, askerlik dönüşü Ziraat Bankası Bahçekapı şubesinde depo ve muhasebe memurluğu yaptı (1951-53). Yayımına katıldığı *Yeryüzü* dergisinin (11 sayı, 1951-52) Türkiye Komünist Partisi ile ilgisi bulunduğu gerekçesiyle Ceza Kanunu'nun 141. maddesinden 2 yıl tutuklu kaldı. Askeri Yargıtay'da cezası bozularak beraat etti (1955). *Tan*, *Yeni Gazete* ve Varlık Yayınevi'nde düzeltmenlik yaparak yaşamını sürdürdü. Türkiye İşçi Partisi'nin çeşitli yönetim kademelerinde bulundu (1963-68). *Yelken* dergisini yönetti (1958-62). Ataç Kitabevi'ni kurdu; *Ataç* (30 sayı, 15 Mayıs 1962-1 Ekim 1964) ve *Eylem* (34 sayı, Mart 1964-15 Mayıs 1966) dergilerini çıkardı ve yönetti. Şiir, yazı ve öyküleri *Fikirler*, *Çığır*, *Kovan*, *Genç Nesil*, *Kaynak*, *İstanbul* (yönetiminde de yer aldı), *Yeryüzü*, *Beraber*, *Yelken*, *Ataç*, *Yön*, *Eylem*, *Ant*, *Vatan*, *Akşam*, *Yeni Edebiyat*, *Yeni Ufuklar*, *Yeni Dergi*, *Yeni Gazete*, *Yansıma*, *Cumhuriyet*, *Milliyet Sanat*, *Çağdaş Eleştiri*, *Yazko Edebiyat*, *Bilim ve Sanat*, *Yeni Düşün* gibi çok sayıda dergi ve gazetede yayımlandı. *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazıları yazdı. TYS ve PEN yönetiminde bulundu.

Çocuk Sesi, *Maceralar Dünyası* ve *Yedigün* dergilerinde küçük yaşta şiirleri yayımlandı; ilk kitabını henüz 16 yaşında iken çıkardı. Ölçülü, uyaklı ve kişisel duygularını yansıttığı ilk şiir denemelerinden sonra (1947) toplumcu şiire yöneldi; "1940 kuşağı"nın en genç şairi olarak tanındı. Ulusal kurtuluş, bağımsızlık, özgürlük ve sömürü izlekleri çevresinde geliştirdiği şiiri kalabalıklara seslenmek isteyen, eylemci bir şiirdir. 1956'da *Giderayak* adlı kitabı yayımlanır ve ayrıntıdan kurtulma, denge, yeni bir ses arayışı Kurdakul'u kendisiyle savaşmaya iter; salt bildiriye yaslanan özellikleri olan bazı şiirlerini bu kitabına almaz (Ö. Yağcı).

"Yeniden doğuşum" dediği *Acılar Dönemi*'ndeki şiirlerinde geçmişe uzanan acılı bir duygusallık görülür. Gözlem ve yaşantılarına dayanan toplumcu gerçekçi anlayıştaki öykülerinde orta tabakadan insanları ve yakın tarihte yaşanan bazı olayları ve insanları anlattı. 1970'li yılların başında yayımladığı öykü kitaplarını 1987'de *Öyküler* adıyla bir araya getirdi. Araştırma ve inceleme kitaplarıyla da adını duyurdu. Bunlardan *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü* ile *Çağdaş Türk Edebiyatı* en önemlileridir.

Ödül: *Bir Yürekten Bir Yaşamdan* ile 1983 Nevzat Üstün Şiir Ödülü; 2000 TÜYAP 19. İstanbul Kitap Fuarı Onur Yazarı.

Yapıtları: Şiir: *Tomurcuk*, İzmir: Ege Mtb., 1943; *Zevklerin ve Hülyaların Şiirleri*, İzmir: Ülkü, 1944; *Giderayak*, İst., 1956; *Nice Kaygılardan Sonra*, İst.: Ataç, 1963; *İzmir'in İçinde Amerikan Neferi*, İst.: Ataç, 1965; *Halk Orduları*, İst.: Ataç, 1969; *Acılar Dönemi*, İst.: Cem, 1977; *Bir Yürekten, Bir Yaşamdan*, İst.: Karacan, 1982; *Ökselerin Yöresinde*, İst.: İzlem, 1984; *Ölümsüzlerle*, İst.: İzlem, 1985; *Bir Yürekten Bir Yaşamdan*, (50. Şiir Yılı nedeniyle toplu şiirleri) İst.: Cem, 1993; *İhtiyar Yüzyıla Şiirler*, İst.: Ümit, 1997; *Boşuna Belindeki Anahtar Işığım Kilitlenmez ki Benim*, (seçme şiirler) İst.: Adam, 2000; ; *Toplu Şiirleri 1-6*, İst.: Evrensel, 2001.
Öykü: *Tanığın Biri*, İst.: Habora, 1970; *Beyaz Yakalılar*, İst.: Ataç, 1972; *Kurtuluştan Sonra*, İst.: Ataç,

1973; *Onların Çocukları*, İst.: Ataç, 1975; *Öyküler*, (dört kitabından seçmeler) İst.: Cem, 1987.
Derleme-İnceleme: *İçe Kapanış/Charles Baudelaire*, İst.: Ataç, 1959; *Sosyalist Açıdan Türk-İş Yargılanıyor*, (Ş. Yıldız ile) İst.: Ataç, 1966; *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, İst.: Ataç, 1971; *Çağdaş Türk Edebiyatı I (Meşrutiyet Dönemi)*, İst.: May, 1976; *Namık Kemal*, İst.: Cem, 1977 (*Namık Kemal: Yaşamı, Sanatçı Kişiliği, Romancılığı*, İst.: Altın Kitaplar, 1991); *Nâzım'ın Bilinmeyen Mektupları*, İst.: Broy, 1986; *Çağdaş Türk Edebiyatı II (Cumhuriyet Dönemi)*, İst.: Broy, 1987 (*Çağdaş Türk Edebiyatı*, 4 c., Ank.: Bilgi, 1992); *Nazım'dan Armağan*, (K. Coşkun ve Ö. Yağcı ile) İst.: Cem, 1990; *Şairce Düşünmek*, (edebiyat yazıları) İst.: Gerçek Sanat, 1990; *En Güzel Öyküler: 28 Türk Yazarından Bir Seçki*, Oberhausen: Ortadoğu Verlag, 1994; *Nâzım, Dünya ve Biz: Nâzım Hikmet Şiirinde Belirgin Temalar*, (S. Sezer ile), İst.: Evrensel, 2002.
Oyun: *Zindandaki Şair*, İst.: Gerçek Sanat, 1990.
Anı: ; *Cezaevinden Babıali'ye Babıali'den Tip'e*, İst.: Evrensel, 2003.
Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 393-394; Nebioğlu, 425; Necatigil, *İsimler*, 237; Necatigil, *Eserler*, 250-251; Özkırımlı, *TEA*, III, 777; M. Kutlu, "Kurdakul, Şükran", *TDEA*, VI, 7-8; Karaalioğlu, 339; Ö. Yağcı, "50 Yıldır Şairce Düşünen Bir Yürek: Şükran Kurdakul", *Cumhuriyet Kitap*, 8 Nisan 1993; Ö. Yağcı, *Şükran Kurdakul'un Yaşamı ve Yapıtları*, İst., 1994; Z. Aliye, "Yenilikçi Şiirimizde Bir Köşe Taşı", *Cumhuriyet Kitap*, 17 Temmuz 1997; S. Sezer, "Yetmiş Yıldır Sesi ve Kalemiyle Var", *Cumhuriyet Kitap*, 17 Temmuz 1997; A. Kabacalı, *Şükran Kurdakul*, İst., 2000.

KURNAZ, CEMAL *(Taşlıca köyü/Akseki/Antalya, 1956 -)* Şair, araştırmacı.

Emine Hanım ile Mustafa Kurnaz'ın oğlu. Aksu İlköğretmen Okulu'nu (1974) ve Hacettepe Üni. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1979). Mezuniyet tezi "Ali Zelilî/Niyâzü'l- Müznibîn" (1979), yüksek lisans tezi "Taşlıcalı Yahya Bey Divanında Kozmik Unsurlar" (1981); doktora tezi "Hayalî Bey Divanı'nın Tahlili" (1984) adını taşır. 1989'da doçent, 1995'te profesör oldu. 1986'dan beri Gazi Eğitim Fakültesi'nde öğretim üyesi. TYB ve İLESAM üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. Şiir ve makaleleri *Hareket*, *Divan*, *Töre*, *Millî Kültür ve Eğitim*, *Doğuş*, *Dolunay*, *Türk Kültürü Araştırmaları*, *Türk Yurdu*, *Millî Eğitim*, *Türk Edebiyatı*, *Yedi İklim*, *Millî Folklor*, *Dergâh*, *Türk Dili* ve *Journal of Turkish Studies* dergilerinde yer aldı.

Ödül: *Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler* ile 1990 TYB Deneme Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Bir Avuç Sevinç*, 1992.
Araştırma-İnceleme: *Hayalî Bey Divanı'nın Tahlili*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1987; *Türk Kültürü Bibliyografyası*, (A. Abdulkadıroğlu ile) Ank.: Türk Kültür Araştırma Ens., 1989; *Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler*, 1990 (yb *Türküden Gazele/Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Bir Deneme*, Ank.: Akçağ, 1997); *Ahmet Talat Onay*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1990; *Münâcaat Antolojisi*, Ank.: Diyanet Vakfı, 1992; *Divan Edebiyatı Yazıları*, Ank.: Akçağ, 1997; *Üzüm Dedesi Hüseyin Hulusi Efendi: Hayatı ve Şiirleri*, (M. Tatcı ile) Ank.: Kızılcabölüklüler Yardımlaşma ve Çevre Güzelleştirme Derneği, 1997; *Türk Edebiyatında Hû Şiirleri*, (M. Tatcı ile), Ank.: Reyhan, 1999; *Yesevilik Bilgisi*, (M. Tatcı ile), Ank.: MEB, 2000; *Osmanlı Dönemi Kırım Edebiyatı*, (H. Çelik ile), Ank.: Kültür Bakanlığı, 2000; *Bayburtlu Celali ve Şiir Dünyası*, (M. Tatcı ile), Ank.: MEB, 2000; *Bir Mektebe Uğradım Kuş Dilini Okurlar - Türk Edebiyatında Şathiyye*, (M. Tatcı ile), Ank.: Akçağ, 2001; *Eski Türk Edebiyatı*, Ank.: Bizim Büro, 2001; *Halk Şiiri ve Divan Şiiri Müşterekleri*, Ank.: Bizim Büro, 2003; *Divan Dünyası*, Ank.: Bizim Büro, 2003; *Türküden Şiire*, Ank.: Bizim Büro, 2003.
Çevriyazı-Derleme: *Osmanlı Şairleri (Muallim Naci)*, Ank.: Kültür Turizm Bakanlığı, 1986; *Şeyhî Divanı*, (M. İsen ile) 1990; *Makâlât-ı Seyyid Hârûn (Abdulkerim bin Şeyh Mûsâ)*, Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1991; *Sarı Çiğdemler* (Ahmet Talât Onay), Ank.: MEB, 1993; *Divan Edebiyatının Bazı Beyitlerinin İzahına Dair Edebî Mektuplar* (Tahir Olgun), Ank.: Akçağ, 1995; *Millî Mücadele Yazıları* (Ahmet Talât Onay; Ş. Kurnaz ile), Ank.: MEB, 1995; *Çilehane Mektupları* (Tahir Olgun; G. Erişen ile) Ank.: Akçağ, 1996; *Türk Halk Şiirinin Şekil ve Nev'i*, Ank.: Akçağ, 1996; *Türk Şiirlerinin Vezni* (Ahmet Talât Onay) Ank.: Akçağ, 1996; *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı* (Ahmet Talât Onay), Ank.: MEB, 1996; *Türkiye* (Reşat İzbırak), Ank.: MEB, 1996; *Safahat* (Mehmet Akif Ersoy; ortak) 1996; *Müslümanlıkta İbadet Tarihi* (Tahir Olgun), Ank.: Akçağ, 1998; *Ölümünün Ellinci Yılında Belgelerle Orhan Veli*, (M. Tatcı ile), Ank.: MEB, 2000; *Ümmi Divan Şairleri ve Enveri Divanı*, (M. Tatcı ile), Ank.: MEB, 2001; *Tasavvufi Gelenekte Miyarlar ve Karabaş-ı Veli'nin Miyar'ı*, (M. Tatcı ile), Ank.: Bizim Büro, 2001; *Giritli Salacoğlu Mustafa ve Mesnevileri*, (M. Tatcı ile), Ank.: MEB, 2001.
Kaynaklar: Işık, 396; *Türküden Gazele*, Ank., 1997; *Kim Kimdir*, 481.

KURŞUNLU, NÂZIM *(İstanbul, 1911 - Ankara, 8 Ekim 1980)* Oyun yazarı.

S. Kuray imzasını da kullandı. İstanbul Yıldız Teknik Okulu İnşaat Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldu. Bayındırlık Bakanlığı, Ankara İmar Müdürlüğü ve Ankara Belediyesi Fen İşleri'nde görev aldı. Ankara Devlet Tiyatrosu Genel Müdürlüğü'nde dekoratör-mühendis olarak çalıştı (1958-71) ve bu işinden emekliye ayrıldı. Bir kalp krizi sonucu öldü.

Önce takma adlar kullanarak kısa öykü denemelerinde bulundu. Radyo oyunları yaz-

dı, bazıları Ankara Radyosu'nda seslendirildi. İlk oyunu olan "Melekler ve İnsanlar" 1950'de Ankara Küçük Tiyatro'da sahnelendi. Bu oyununu izleyen diğer yapıtlarının çoğu Ankara Devlet Tiyatrosu ve İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda oynandı. *Fatih* adlı oyunu 1953'te İstanbul'un fethinin 500. yılında İstanbul'da oynandı. Bu oyun yazarın yeniden ele aldığı biçimiyle 1973'te, Cumhuriyet'in kuruluşunun 50. yılında ikinci kez Rumelihisarı'ndaki açık hava tiyatrosunda sahneye konuldu. Bazıları sahnelenmemiş olan ve sayıları elliyi bulan oyunlarında genellikle toplumsal temalara yer verdi. Günlük yaşamdan aldığı konular içinde özellikle memur, esnaf, işçi gibi insanların sorunlarına yöneldi.

Yapıtları: Oyun: *Branda Bezi*, İst.: Yeditepe, 1952; *Fatih*, Ank.: MEB, 1953; *Dumanlı'da Telâki Var*, Ank.: MEB, 1964; *Merdiven*, Ank.: MEB, 1966. Basılmamış oyunları arasında şunlar sayılabilir (sahneleniş sırasıyla): "Melekler ve İnsanlar" (1950-51), "Çığ" (1953), "İpler Elimizde Değil" (1962), "Çivi Çiviyi Söker" (1962), "Ana Babalar Okulu" (1967), "Gecikenler" (1968), "Kör Kadı" (1970), "Evler ve İnsanlar" (1974), "Baba Evi" (1978).
Öykü: *Bir Haylazın Hikâyeleri*, (S. Kuray adıyla) 1947.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 237; Özkırımlı, *TEA*, III, 777-778; "Kurşunlu, Nazım", *TDEA*, VI, 8; *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, c. VI, s. 3364; Necatigil, *Eserler*, 82, 104, 135-136, 270-271.

KURŞUNLUOĞLU, MEHMED KEMAL
bak. Mehmed Kemal

KURŞUNOĞLU, PEKAY *(Biga/Çanakkale, 20 Temmuz 1939 -)* Romancı.

Avukat Asiye Melahat Hanım ile öğretmen Tevfik Özben'in kızı. İlk ve orta öğrenimini Çanakkale'de tamamladı; 1966'da İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1970-91 yıllarında İstanbul'da avukatlık yaptı. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk annesi.

Yapıtları: Roman: *Kederli Bir Su Yıldızı*, İst.: AD, 1996; *Ağlamak İçin Doğmadık*, İst.: Cinius, 2008.
Kaynaklar: *BF* (7 Haziran 1999).

KURT, AYHAN *(İstanbul, 4 Ağustos 1971 -)* Şair.

Vefa Lisesi'nden sonra Marmara Üni. Hukuk Fakültesi ve İÜEF Felsefe Bölümü'ne devam etti. *Sombahar* ve *Ludingirra* dergisinde yayın sekreterliği yaptı. Yayınevlerinde editör ve düzeltmen olarak çalıştı. İstanbul'da yaşıyor; evli. İlk şiiri ("Yara") 1992'de *Sombahar*'da çıktı. *Sombahar*, *Düşler* ve *Ludingirra* dergilerinde yayımladığı şiir ve yazılarıyla tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Canavarlığa Yazgılı Şehzade*, İst.: Oğlak, 1998; *Canavarlığa Yazgılı Şehzade - Müsadere*, Ank.: Ebabil, 2007.
Kaynaklar: S. Evren, *Genç Şairler ve Yazarlar Kitabı*, İst., 1995, s. 152-161; B. Asiltürk, "Canavarlığa Yazgılı Şehzade", *Virgül*, S. 22 (Eylül 1999).

KURT, SEYHAN *(Grenoble/Fransa, 16 Mart 1971 -)* Şair.

Ecole Les Marroniers'de, Jean Jaures College ve Mersin Dumlupınar Lisesi'nde okudu. 1985'de Türkiye'ye geldi. Fransız Dili ve Edebiyatı, Antropoloji ve Selçuk Üniversitesi'nde sosyoloji öğrenimi gördü. Turizm rehberliği, editörlük yaptı, resim sergileri açtı. Türkiye PEN ve Antalya Sanatçılar Derneği üyesi. Şiirleri 1997'den sonra *Varlık*, *Yom Sanat*, *Çalı*, *Tohum* dergilerinde yayımlandı.

Ödül: Karacaoğlan Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Kapa Gözlerini*, İst., 1993; *Destinos*, Konya: Nüve, 1995; *Hüznün Söz Yitimleri*, Konya: Çizgi, 1998; *El İlanı*, Konya: Çizgi, 2001; *Bizden Geçen Sular*, Konya: Çizgi, 2004.
Kaynaklar: Işık 06, 2323; tr.wikipedia.org.

KURT, YILDIRIM İSHAK *(İvrindi/Balıkesir, 22 Nisan 1971 -)* Şair.

Balıkesir Cumhuriyet Lisesi (1988) ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nden (1990) mezun oldu. 1993'ten bu yana İzmir Sigara Fabrikası'nda çalışıyor. Atatürkçü Düşünce Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İlk şiiri ("Ve Barış") 1995'te *Minerva* dergisinde çıktı. Diğer şiirleri *Konak Haber*, *Damar*, *Beş Parmak* dergilerinde yer aldı.

Yapıtları: Şiir: *Ağlarsan Denizler Duymasın*, 1995; *Özgürlüğün Ötesinden*, 1996.
Kaynaklar: Işık, 396.

KURTULAN, İLDENİZ *(Benderpelevi/İran, 6 Ağustos 1932 - İstanbul, 2008)* Romancı, yazar.

Oktay Güneş adını da kullandı. Töre Hanım ile Rusça öğretmeni Ejder Kurtulan'ın oğlu. Üniversite eğitimine kadar Tahran'da okudu. İÜ Tıp Fakültesi'ni 1965'te bitirdi. Uzmanlığını Kadın-Doğum alanında yaptı. *Ankara'da Azerbaycan* (1959-69), *Toplumsal Kurtuluş* ve *2000'e Doğru* dergilerinde ve *Cumhuriyet* gazetesinde yazdı. Evli, iki çocuk babasıydı.

İstanbul Tabib Odası Bülteni *Toplum ve*

Hekim dergisinin 1985-86 arasında yayın müdürlüğünü yaptı. Farsça ve Azericeden çeviriler yaptı. *Amcam Hamlet* adlı romanı Azericeye çevrildi ve *Azerbaycan Edebiyat Gazetesi*'nde tefrika edildi.

Yapıtları: *Amcam Hamlet*, İst.: Everest, 2001; *Kurtalan'da Doktor Olmak*, İst.: Everest, 2002.
İnceleme: *Yazı ve Çizi ile Darwin ve Evrem Kuramı*, İst.: Haziran, 1987.
Çocuk Edebiyatı: *Bu Hoca Başka Hoca*, İst.: Gendaş, 1997.
Çeviri: *Küçük Kara Balık* (S. Behrengi), İst.: Oda, 1980; *Pancarcı Çocuk* (S. Behrengi), İst.: Oda, 1980; *Sevgi Masalı* (S. Behrengi), İst.: Oda, 1980; *Bir Günlük Düş ve Gerçekler*, İst.: Oda, 1980; *Ulduz ve Kargalar*, İst.: Oda, 1980; *Bir Şeftali Bin Şeftali*, İst.: Gendaş, 1992; *Beş Katlı Binanın Altıncı Katı* (Anar), Ank.: Kültür Bakanlığı, 1994; *Mahmud ve Meryem* (Elçin), Ank.: Kültür Bakanlığı, 1994; *Kel Güvercinci* (Behrengi), İst.: Gendaş, 1996; *Yeşilin Düşüş Resmi* (Ahmad), İst.: Gendaş, 1998; *Seçilmiş Öyküler* (Anar), Ank.: Kültür Bakanlığı, 1999; *Şuşa'ya Sis Çöktü* (Efendiyev), İst.: Everest, 2000; *Danabaş Köyü'nün Öyküsü* (Memedguluzade), İst.: Cumhuriyet, 2000, *Bir Fırsat Bulsam* (Anar), İst.: Da, 2002; *Sıraselviler'de Bir Otel Odası* (Anar), İst.: Everest, 2000.
Kaynaklar: *BF* (16 Mayıs 2002).

KURTULUŞ, AKİF *(Ankara, 26 Ekim 1959 -)* Şair.

Nermin Hanım ile yüksek maden mühendisi Celal Kurtuluş'un oğlu. İlkokulu Ankara'da, ortaokulu Antalya'da tamamladı; 1976'da Konya Seydişehir Lisesi'ni, 1981'de AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1983'ten beri avukat. Ankara'da çıkan *Yarın* dergisinde (1982-83) ve İstanbul'da çıkan *Edebiyat Dostları* dergisinde (1987-89) yayın kurulu üyeliği yaptı. Finikespor'da masatenisi ve futbol (1973-75), Seydişehirspor'da yüzme, sutopu ve futbol (1975-78), Samsun Yolspor'da masatenisi (1978-83) sporlarıyla uğraştı; Beden Terbiyesi Spor Kulübü'nde masatenisçisi (1999-). Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; bekâr.

İlk şiiri 1981'de *Türkiye Yazıları* dergisinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Yarın*, *Edebiyat '87*, *Edebiyat Dostları* ve *Edebiyat-Eleştiri* dergilerinde yayımladı. Özellikle *Edebiyat Dostları*'ndaki yazılarında tarih, politika, ideoloji, dil ve söylem açısından edebiyat ve şiir üstüne düşünce üretti: Edebiyat "bir pratiktir ve her pratik gibi politikadır"; şiir ise "edebi metin olarak bir toplumun okunma biçimidir de. Her edebi metin, estetik bütününde, metnin ideolojisi, üretildiği dönemin ve yazarın ideolojisini taşır, ifade eder, yeniden üretir" (*Edebiyat Dostları*, S. 6) ve "Şiir, ideolojik ve politik etkileriyle bir bütündür" (*Sombahar*, S. 4). Şiirlerinde kendine özgü imgelerle resmi değerler ve kurumlara muhalif bir söylem geliştirdi.

Ödül: *Herkes Gitmiş* ile 2005 Necatigil Şiir Ödülü (Betül Tarıman'la birlikte).

Yapıtları: Şiir: *Yalan Şiirler*, Ank.: Tan, 1983; *Tören Provası*, İst.: Eleştiri, 1987; *Kırgınlıklar Galası*, İst.: Avesta, 1998; *Romantik Korno*, İst.: Avesta, 1999; *Herkes Gitmiş*, (Toplu Şiirler), İst.: Adam, 2005.
Deneme: *Harita Metod Defteri*, İst.: Zed, 1999.
Araştırma-İnceleme: *Politika ve Sanat (Ekim Devrimi, 1917-1935)*, İst.: Avesta, 1997.
Kaynaklar: *BF* (1999); O. Kâhyaoğlu, "Hukuk Sınırlarla Kendini Var Eder. Şiir Yok Etmek İstiyorsa Sınırlar" (söyleşi), *Sombahar*, S. 4 (Mart-Nisan 1991); E. Erem, "Bir Fırtınadır Dolaşıp Duruyor Dilimin Ucunda", *aynı yerde.*

KURTULUŞ, BAKİ *(Struga/Makedonya, 1929 -)* Gazeteci, yazar, yayımcı.

B. K. imzasını da kullandı. Şefiye Hanım ile tüccar Numan Kurtuluş'un oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı; AÜ Tıp Fakültesi'nde okudu. *Son Havadis* gazetesinde yazı işleri müdürlüğü yaptı (1953-57). Kurtuluş Yayınları'nı kurdu (1959); ilkokul ders kitapları ve ünite dergileri (42 sayı, 1975-80) hazırladı. Ankara'da yaşıyor; evli. İlk yazısı ("Genç Bir Şaire Mektup") 1951'de *Pazar Postası*'nda çıktı.

Yapıtları: Biyografi: *Şairler ve Yazarlar*, Ank.: Kurtuluş, 1959; *Osmanlı Padişahları*, Ank.: Kurtuluş, 1965.
Ansiklopedi: *Gençlik Ansiklopedisi*, Ank.: Kurtuluş, 1962; *Ansiklopedik Sözlük*, Ank.: Kurtuluş, 1963; *İlkokul Ansiklopedisi*, Ank.: Kurtuluş, 1977.
Antoloji: *Atatürk Şiirleri Antolojisi*, Ank.: Kurtuluş, 1981.
Diğer: *Tarihsel Olaylarla Söylev*, Ank.: Kurtuluş, 1981; *Atatürk: Yaşamı, Devrimleri*, Ank.: Kurtuluş, 1981.
Kaynaklar: *BF* (6 Eylül 1999); *Kim Kimdir*, 483.

KURU, MAHMUT *(Antakya/Hatay, 1928 - Antakya, 1976)* Şair.

Antakya Ticaret ve İstanbul Kumkapı Ortaokulu'ndaki öğrenimini ekonomik nedenlerle yarıda bırakarak şoförlükten lokantacılığa, büro kâtipliğinden inşaat malzemeleri satıcılığına kadar çeşitli işlerde çalıştı. Hatay Defne Hidroelektrik Birliği'nde memurluk yaptı. İlk şiiri 1941'de Zonguldak *Karainci* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Toprak*, *Fikirler*, *Kaynak*, *Türke Doğru*, *Edebiyat Dünyası*, *Güney* ve *Varlık* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *İklimden İklime*, İst.: Toprak Dergisi, 1946; *Taşlı Tarla*, İst.: Varlık, 1957.
Kaynaklar: "Kuru, Mahmut", *TDEA*, VI, 9-10; Karaalioğlu, 340.

KURUCA, ZEKİ *(Tirebolu/Giresun, 20 Kasım 1922 - ?, 12 Mart 1988)* Şair.

Sıdıka Hanım ile Yunus Kuruca'nın oğlu. Balıkesir Lisesi'ni (1942) ve AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni (1946) bitirdi. Maliye ve Ticaret bakanlıklarının çeşitli birimlerinde çalıştı (1947-70). Çalışma yaşamını sürdürürken fark sınavlarını vererek AÜ Hukuk Fakültesi'nden sertifika aldı. Maliye başhesap uzmanı ve Hesap Uzmanları İstanbul Grubu başkan yardımcısıyken Maliye Bakanlığı'na müşavir olarak atandı. Bu görevinden 1974'te emekliye ayrıldı. Şiirlerini *Yelken* ve *Varlık* dergilerinde yayımladı (1958-68). Özellikle *Varlık* dergisindeki özgür koşuklar ve düzyazı şiirleri ile tanındı. Mesleki yayınları bulunan Kuruca'nın şiirleri kitap halinde yayımlanmadı. C. Süreya, mısra düzenini koruyarak yazdığı şiirlerinde Kuruca'nın C. S. Tarancı ile Orhan Veli arasında bir çizgide durduğunu belirtir.
Kaynaklar: C. Süreya, *Mülkiyeli Şairler*, İst., 1966, s. 53; Çankaya, V, 2914-2916; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 431.

KURUCU, ALİ ULVİ *(Konya, 3 Mart 1922 -Medine/Suudi Arabistan, 3 Şubat 2002)* Şair.

Hacı Veyiszade İbrahim Efendi'nin oğlu. İlköğrenimini Konya'da tamamladı; küçük yaşta Kuran'ı hıfzetti. 1938'de ailesiyle birlikte Medine'ye göç etti. Kahire'de El-Ezher Üniversitesi'ni bitirdi (1945). Medine'de II. Mahmut tarafından kurulan Mahmudiye Kütüphanesi'nin (1953-75), Şeyhülislam Arif Hikmet Bey Kütüphanesi'nin (1975-85) müdürlüğünü yaptı ve bu görevdeyken emekli oldu. Aruz ölçüsüyle yazdığı, İslami düşünce duyarlığı taşıyan ve çoğunlukla M. A. Ersoy tarzında dile getirdiği şiirleri İstanbul'da A. K. Belviranlı'nın çıkardığı *İslâmın Nûru* adlı dergide yayımlandı (1951-53).

Yapıtları: Şiir: *Gümüş Tül*, İst.: Ahmed Said Mtb., 1962 (yb *Gümüş Tül ve Alevler*, İst., 1970).
Anı: *Bir Ömürden Sayfalar*, Ank.: 2002; *Medine Notları*, Ank.: 2002; *Hatıralar 1-2-3*, İst.: Kaynak, 2007-2008.
Diğer: *Nurdan Sesler*, Ank.: Hilâl, 1957; *Gecelerin Gündüzü*, İst.: Marifet, 1990.
Çeviri: *Büyük İslam Şairi Dr. Muhammed İkbal* (E. H. Nedvî), Ank.: Hilâl, 1957; *Zulmeti Yıkan Nur* (E. H. Nedvî), Ank.: Hilâl, 1958; *Muhammed İkbal-Parlayan Nur* (İ. İ. Sunusi), Ank.: Orkun B., 1963.
Kaynaklar: "Kurucu, Ali Ulvi", *TDEA*, VI, 10; Işık, 397; A. Tekin, *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*, İst., 1995, s. 359; B. Ayvazoğlu, *Siretler ve Suretler*, İst., 1999, s. 93-98.

KUŞKONMAZ, SABRİ *(Fethiye, 15 Mart 1962 -)* Şair.

Ayşe Hanım ile çiftçi Mehmet Kuşkonmaz'ın oğlu. İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1987'den beri avukatlık yapıyor. Kanal D'de "Gereği Düşünüldü" (1993-94) adlı aktüel-drama programının metin yazarı olarak çalıştı. PEN Yazarlar Derneği, TYS ve BESAM üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri 1984'te *Gözlem* dergisinde çıktı. Şiir ve öykülerini *Berfin-Bahar*, *Mum* ve *Sevi* dergilerinde yayımladı.

Ödül: Kısa film öyküsü "Sis" ile 1985 İFSAK Özel Ödülü; *Kıyımın... Kıyısında* ile 1996 PEN Yazarlar Derneği Onat Kutlar Anlatı Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sorular ve Yanlışlıklar*, İst.: Kora, 1994; *Ölümsüz Resimler Geçidi*, İst.: Kora, 1996; *Bir Şairin Balkonda Öğle Sonu*, İst.: Kora, 1998; *Paslı Hınçlar Ülkesi*, İst.: Kora, 2002; *Anadolu Beyleri*, İst.: Kora, 2004; *Soğuk Takvim*, İst.: Berfin, 2008.
Anlatı: *Kıyımın... Kıyısında*, İst.: Berfin, 1996; *Postallar*, (kısa film öyküleri) İst.: Bulunmaz, 1997.
Roman: *Çık Dışarı*, İst.: Kora, 2004; *Acele Komünistler Aranıyor*, İst.: Berfin, 2009.
Antoloji: *Aşık Olmadan Önce Okunacak 100 Şiir*, İst.: Nokta, 2007.
Kaynaklar: *BF* (20 Nisan 1999); A. Tekin, "Şiirler Yaratılan Dünya", *Ülkede Gündem*, 13 Eylül 1998.

KUT, GÜNAY *(Aydın, 5 Mayıs 1939 -)* Öğretim üyesi, yazar.

Günay Alpay, Günay Alpay Kut imzalarını da kullandı. Meliha Hanım ile veteriner İsmail Hakkı Alpay'ın kızı. İlk ve orta öğrenimini Aydın'da tamamladı (1956); İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Asistan olarak girdiği aynı bölümde yüksek lisans ve doktorasını yaparak 1970'e kadar çalıştı. Daha sonra Chicago Üniversitesi'nde profesör yardımcısı olarak görev yaptı (1970-78); Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu İstanbul sorumlusu olarak çalıştı (1978-81). 1981'de öğretim görevlisi olarak girdiği Boğaziçi Üni. Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde 1988-2006 yılları arasında bölüm başkanı ve öğretim üyesi olarak görev yaptı. İstanbul'da yaşıyor; evli.

İlk yazısı ("Zati ve Şem'ü Pervane Mesnevi-

si") 1961'de *Türk Dili ve Edebiyatı* dergisinde çıktı. Makaleleri *Türk Yılı Araştırmaları Belleten*, *Milli Kültür*, *Çevren*, *Türklük Bilgisi Araştırmaları* (Cambridge) olmak üzere çeşitli yayınlarda yer aldı. *TDEA* ve *DİA*'nın yayın kurulu üyeliklerinde bulundu; bu ansiklopedilerde yazarlık yaptı. Yurt içi ve dışındaki çeşitli kongre ve toplantılarda bildiriler sundu.

Yapıtları: *Contemporary Turkish Short Stories an Intermediate Reader*, (R. L. Chambers ile) Mineapolis ve Chicago: Bibliotheca Islamica, 1977 (örnek metinlerle Türkçe öğretimi); *Heşt Behişt: The Tezkire by Sehi Beg an Analysis of the First Biografical Work on Ottoman Poets With a Critical Edition Based on MS. Süleymaniye Library, Ayasofya 3544*, Cambridge, Mass.: Harvard Uni. Priting Office, 1978 (metin yayımı); *Ormanda Yaşam* (*Das Leben im Wald*; çev. Z. Sayın), İst.: YKY Bankası, 1983 (*Kelile ve Dimne*'den Türkçe-Almanca); *Yazma Eserlerde Vakıf Mühürleri*, (N. Bayraktar ile) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1984; *Et-Terkibat fi tabhi'l-hulviyyât* (Tatlı Pişirme Tarifleri), Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1986 (metin yayımı); *Tercüman Gazetesi Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Kataloğu*, İst.: Tercüman Gazetesi, 1989; *Orhan Şaik Gökyay: Hayatı ve Eserleri*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1989; *Mir'ât-ı İstanbul: Asya Yakası* (Mehmet Raif; H. Aynur ile), İst.: Çelik Gülersoy Vakfı, 1996 (notlarla metin yayımı); *Türk Lehçeleri Üzerine Bir Deneme*, (E.Karabacak ve N.Altun ile) İst.: Boğaziçi Ünv., 1999; *Şinasi Tekin'in Anısına*, (F. Büyükkarcı Yılmaz ile) İst.: Simurg, 2006; *Yazmalar Arasında*, İst.: Simurg, 2006.

Kaynaklar: *BF* (15 Şubat 2000); "Kut, Günay (Alpay)", *TDEA*, VI, 15-16; *Kim Kimdir*, 485.

KUTLAR, ONAT *(Alanya, 25 Ocak 1936 - İstanbul, 11 Ocak 1995)* Şair, öykücü, sinemacı.

Tam adı Mehmet Arif Onat Kutlar. *Pazar Postası* dergisinde Orhan Kutlugil takma adıyla eleştiriler yazdı (1959). Asiya Hanım ile yargıç Ali Rıza Kutlar'ın oğlu. Yazar Seza Aksoy kardeşidir. İlk ve orta öğrenimini Gaziantep'te yaptı. 1955'te Gaziantep Lisesi'nden mezun olduktan sonra İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdi (1956). Bir yıl sonra buradan ayrılarak İÜ Hukuk Fakültesi'ne geçti. 1956'da *a* dergisinin kuruluşunda yer aldı ve bu dergide yazarlık yaptı. Bir yıl kadar Paris'te yaşadı, dönüşünde *Doğan Kardeş* çocuk dergisinin yayın sekreterliği görevini üstlendi (1963-65). 1972-74 arasında yayımlanan *Yeni a* dergisinin yazı kurulu üyesiydi. Kurucuları arasında yer aldığı Türk Sinematek Derneği'nin yöneticiliğini üstlendi (1965-76). Kuruluşundan itibaren Kültür Bakanlığı Sinema Yapım ve Gösterim Merkezi'nin yöneticiliğini yaptı (1978-80). Yine kuruluşundan başlayarak (1982) İstanbul Kültür Sanat Vakfı İcra Kurulu üyeliği, Sinema Danışma Kurulu üyeliği, ayrıca Vakfın başkan yardımcılığı görevlerini üstlendi. Bu kurumdaki görevleri ölümüne dek sürdü. Bu arada iki reklam ajansı kurdu ve yönetti. 1991'den 1995'e kadar İstanbul Film Ajansı'nın ortağı ve yöneticisi oldu.

Edebiyatın yanı sıra sinemayı da uğraş edindi. 1967-70 yıllarında *Yeni Sinema* adlı aylık derginin Sinematek adına sahibi ve yazarıydı. 1970-76 yıllarında ise *Film* dergisini yine Sinematek adına yönetti ve bu dergide sinema yazıları yayımladı. TRT'ye sinema programları yaptı: Haftalık sinema programlarının yanı sıra, 1975'te "7. Sanat Sinema", "Milletin Radyosu" ve 1994 sonunda ancak bir kez yayımlanabilen "Gündemdeki Sanatçı" adlı programları hazırladı. 1989'da TRT için hazırlanan "Turkuaz" belgeselinin metin yazarlığını ve yapımcılığını, 1993-94'te yine TRT için Simurg Belgeseli'nin danışmanlığını ve yapımcılığını üstlendi. 1989'da *Menekşe Koyu* adlı filmin, ortağı bulunduğu Consept Film adına yapımcısı oldu. 30 Aralık 1994'te İstanbul Taksim'deki Marmara Oteli'nin pastanesinde otururken teröristlerin bıraktığı bombanın patlaması üzerine ağır yaralandı, kaldırıldığı Amerikan Hastanesi'nde öldü. Evli ve iki çocuk babasıydı.

Edebiyata şiirle girdi. İlk öyküsü "Volan Kayışı" 1955'te *Seçilmiş Hikâyeler* (S. 36) dergisinde yayımlandı. *Hisar*, *Küçük Dergi*, *İlke* (Gaziantep) dergilerinde şiirlerini yayımlamayı sürdürdü. Daha sonraki yıllarda öyküleri ve çeşitli konularda kaleme aldığı yazıları *Meydan*, *Yeni a*, *Yeni Ortam*, *Yürüyüş*, *Yeni Düşün*, *Milliyet Sanat* ve *Gösteri* dergileri ile *Cumhuriyet* gazetesinde yer aldı.

Onat Kutlar'ın ilk yapıtı bir öykü kitabıdır. *İshak* adını taşıyan bu kitabı, sanat yolunun daha başlarındayken, 1959'da yayımlamış ve 9 kısa öykünün derlendiği bu küçük yapıt genç bir yazarın taşıdığı ustalık nedeniyle edebiyat çevreleri tarafından büyük övgülerle karşılanmıştır. Kutlar bu öykülerinde çocukluk ve ilkgençlik yıllarını geçirdiği Gaziantep'i anlatmaktadır. Ancak Fethi Naci'nin ifadesiyle, "Gaziantep hikâyelerini yazarken gönlünce bir Gaziantep yaratmış, kendi Gaziantep'ini; yeniden yarattığı kendi Gaziantep'i içinde yarattığı kişilerle, olaylarla kendine özgü gizemli bir dünya kurmuştur." *İshak*'ı besleyen önemli bir kaynağın 1950'lerde Türkçeye çevrilen Batı

edebiyatı yapıtları olduğu görülmektedir. Yakın arkadaşı yazar Demir Özlü, Kutlar'dan söz ederken, "Sartre, Camus geleneğinden gelen bir düşünür-yazardı o. Genç yaştan başlayarak hem Marx'ı hem de özgürlükçü bireyciliği savunan Max Stirner'i bulgulamıştı. Birey -hakiki birey olmasının- temelinde de bu kültür yatmaktadır" demektedir. *İshak*'taki öykülerde de Batı yapıtlarında görülen "olağanüstü" öğelerle çok sık karşılaşılır. "Onat Kutlar'ın *İshak*'ı 1950'lerin sonundaki İkinci Yeni akımının öykü dalındaki bir yansıması, benzeridir. Dönemin öteki genç öykücülerinden ayrılan yanı ise Batılı kaynaklardan beslendiği kadar yerli olmayı da başarmasındadır" (K. Ertop). Yine Ertop'a göre, Kutlar'ın öyküleri "hem öncü hem de yerel"dir.

Kutlar'ın deneme türündeki kitabı *Yeter ki Kararmasın* (1984), Doğan Hızlan'ın sözcükleriyle, "Bach'ın çello süitleri gibidir, içten içe sarar ve sizi teslim alır... Mektupları da, denemeleri de, öykünün tadı ötesinde iyi kadrajlanmış bir sinema karesi kadar ölçülü biçili, aşkın ama dengelidir." Kutlar denemelerinde sanat ve toplum olaylarını konu edinirken kalemi öyküden de, şiirden de bol bol yararlanır. Yine denemelerinin yer aldığı *Bahar İsyancıdır* (1986) adlı kitabında yer alan "Çevirmen" isimli deneme, Kutlar'ın "edebiyatı ve kişiliğine ilişkin ipuçlarının bulunduğu bir yazı" biçiminde değerlendirildi. Sinema yazılarının yer aldığı *Sinema Bir Şenliktir* (1985) adlı çalışması, sinemayı bir eleştirmen gibi değil, gerçek bir edebiyatçının sinemayı teknik ayrıntılar dışında görebildiği metinler olarak nitelendi.

Kutlar'ın öykülerinde şiir, şiirlerinde öykü öğeleri vardır. Kendi ifadesiyle "şiirle öyküyü katı sınırla ayırmak olanaksızdır" ve yazın türlerinin "bağımsızlık savaşlarının" artık öneminin kalmadığını savunmaktadır. İlk şiir kitabı *Pera'lı Bir Aşk İçin Divan*'da (1981) İstanbul'un, Beyoğlu'nun, özellikle Galata'nın (eski adıyla Pera) şairin belleğinde bıraktığı derin izlerin yansımaları görülür. Bununla beraber Kutlar bu kitaptaki şiirlerinin asıl kaynağının kent değil, insan olduğunu belirtmiştir. İkinci şiir kitabı *Unutulmuş Kent* 1986'da yayımlandı.

Kutlar'ın *Cumhuriyet* gazetesinde her pazar günü yayımlanan "Gündemdeki Konu" ve "Gündemdeki Sanatçı" başlıklı yazıları ölümünden sonra aynı başlıklarla kitaplaştırıldı. Bütün şiirleri, çeşitli Fransız şairlerinden çevirdiği şiirlerle birlikte, yine ölümünden sonra *Unutulmuş Kent ve Çeviri Şiirler* (1999) adıyla yayımlandı.

Yazarın şiir çevirilerinin dışında, André Breton'dan Hüseyin Baş'la birlikte çevirdikleri *Aklın Oyunu* adlı bir de tiyatro oyunu bulunmaktadır. Bazı şiirleri ve öyküleri Fransızca, İngilizce ve Almancaya çevrildi. Ayrıca "Hazal" (1979, yön. Ali Özgentürk), "Hakkâri'de Bir Mevsim" (1982, yön. Erden Kıral) ve "Yusuf ile Kenan" (1979, yön. Ömer Kavur) adlı sinema filmlerinin senaryoları da Kutlar'ın kaleminden çıkmıştır. Ölümünden sonra, Demir Özlü ortak anılarını konu alan bir yazı dizisi yayımladı (*Cumhuriyet*, 1995), Turgut Çeviker *Onat Kutlar Kitabı* (2006) hazırladı.

Ödül: *İshak* ile 1960 TDK Öykü Ödülü; Fransız Devleti tarafından Chevalier de l'ordre des Arts et des Lettres nişanı; Polonya tarafından Kültür Nişanı.

Yapıtları: Öykü: *İshak*, İst.: a Dergisi Yayınları, 1959 (yb İst.: YKY, 2009); *Karameke*, (haz. F. Edgü) İst.: YKY, 2009.
Şiir: *Pera'lı Bir Aşk İçin Divan*, İst.: Cem, 1981; *Unutulmuş Kent*, İst.: Ada, 1986; *Unutulmuş Kent ve Çeviri Şiirler*, İst.: YKY, 1999.
Deneme: *Yeter ki Kararmasın*, İst.: De, 1984; *Bahar İsyancıdır*, İst.: De, 1986; *Gündemdeki Sanatçı*, İst.: YKY, 1995; *Gündemdeki Konu*, İst.: Mitos, 1995.
Sinema Yazıları: *Sinema Bir Şenliktir*, İst.: De, 1985.
Çeviri: *Aklın Oyunu* (A. Breton; H. Baş ile), 1960; *Gerçeküstücülük*, (S. Hilav ve E. Ertem ile) İst., 1962.
Kaynaklar: *BF* (Temmuz 1999, eşi Filiz Kutlar tarafından); Necatigil, *İsimler*, 237-238; Kurdakul, *Sözlük*, 396-397; D. Özlü, "Bir Bireyin Anıları: Onat Kutlar", *Cumhuriyet*, 1995; E. Atasü, "Onat Kutlar İçin", *Varlık*, Ağustos 1995, s. 30; Fethi Naci, "Onat Kutlar'ın Hikâyeleri", *Adam Öykü*, S. 1 (Kasım-Aralık 1995), s. 37-49; D. Hızlan, "Onat Kutlar'ı Anlatmak ya da Yazmak", *Gösteri*, S. 171 (Şubat 1995), s. 12-15; K. Ertop, *Pir Sultan Abdal'dan Onat Kutlar'a*, İst., 1997, s. 283-288; Necatigil, *Eserler*, 201-202.

KUTLU, AYLA *(Antakya, 15 Ağustos 1938 -)* Romancı, öykücü.

Aygen Berel imzasını da kullandı. Sabriye Hanım ile öğretmen Selahattin Kutlu'nun kızı. İlk ve orta öğrenimini İskenderun, Gaziantep ve Antakya'da tamamladı. Antakya Lisesi'ni (1956) ve AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni (1960) bitirdi. Personel eğitimi, organizasyon, metot gibi çeşitli uzmanlık konularında, İçişleri Bakanlığı'na bağlı kamu kurumlarında görev yaptı. Ankara'da yaşıyor; bir çocuk annesi.

İlk öyküleri ve kitap tanıtım yazıları Aygen Berel imzasıyla *Özgür İnsan* dergisinde yayımlandı (1976-77). Sonraki öyküleri özellikle *Türk Dili*, *Sanat Olayı*, *Gösteri*, *Varlık* gibi dergilerde yer aldı. Öyküleri Arapça, İngilizce, Almanca ve Flamanca gibi çeşitli yabancı dillere çevrildi. Önce *Milliyet* gazetesinde tefrika edilen ilk romanı *Kaçış* ilgiyle karşılandı. Türkiye'nin belirli bir dönemindeki gerçekliğini, 27 Mayıs 1960 İhtilali öncesindeki çalkantılı ortamı küçük burjuva aydınlar bakımından başarıyla anlattığı kabul edildi. Öznel psikolojik gerçekliğin ön plana çıktığı bu romanının dili özenli, temiz ve şiirsel bulundu (Fethi Naci).

Tutsaklar adlı kitabında da bir grup siyasi tutuklu gencin, geçmişte aileleriyle olan ilişkileri, gençlerin yetişme sürecinde ailelerin çocuklarına karşı olan tutumları irdelenir. Sonraki romanı *Bir Göçmen Kuştu O*'da Kafkasya göçmeni bir ailenin Osmanlının son dönemiyle, Milli Mücadele ve Cumhuriyet'in ilk yılları arasında geçen çok yönlü serüvenleri anlatılır. *Hoşçakal Umut* adlı romanında yazar, roman kahramanına geçmişte içinde yer aldığı sol hareketin bir muhasebesini yaptırır. S. Gümüş'e göre bu roman "politik birey"i anlatmaya çalışan, ancak bunu başaramayan bir romandır. "Sen de Gitme Triyandafilis" adlı uzun öyküsü, yüzyılın başında Fransız işgali altındaki İskenderun'da yaşayan azınlık bir ailenin özürlü kızının başına gelenleri anlatır. *Kadın Destanı* ise koşuk biçiminde yazılmıştır. Gılgamış destanını temel alıp çağlar boyu sürüp giden kadın yazgısıyla bağ kurmaya çalışan yazar bu yolla insan kimliği parçalanan ya da "alt-insan" durumuna getirilen kadınlığın öyküsünü anlatır. Başta *Hoşçakal Umut* (yön. C. E. İçöz, 1993) ve "Sen de Gitme Triyandafilis" adlı öyküsü ("Sen de Gitme" adıyla, yön. T. Başaran, 1995) olmak üzere toplam beş yapıtı filme alındı.

Ödül: 13. Antalya Film Festivali Film Öyküsü Ödülü (ikincilik); *Bir Göçmen Kuştu O* ile 1986 Madaralı Roman Ödülü; *Hoşçakal Umut* ile 1988 Mülkiyeliler Birliği Rüştü Koray Ödülü; *Sen de Gitme Triyandafilis* ile 1991 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Mekruh Kadınlar Mezarlığı* ile 1996 Yunus Nadi Öykü Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Kaçış*, İst.: *Hürriyet*, 1979; *Islak Güneş*, İst.: Hürriyet, 1980; *Cadı Ağacı*, Ank.: Bilgi, 1983; *Tutsaklar*, Ank.: Bilgi, 1983; *Bir Göçmen Kuştu O*, Ank.: Bilgi, 1985; *Hoşça Kal Umut*, Ank.: Bilgi, 1987; *Kadın Destanı*, Ank.: Bilgi, 1994; *Emir Beyin Kızları*, Ank.: Bilgi, 1998.
Öykü: *Hüsnüyusuf Güzellemesi*, Ank.: Bilgi, 1984; *Sen de Gitme Triyandafilis*, Ank.: Bilgi, 1990; *Mekruh Kadınlar Mezarlığı*, Ank.: Bilgi, 1995; *Zehir Zıkkım Hikâyeler*, Ank.: Bilgi, 2001; *Ateş üstünde Yürümek*, Ank.: Bilgi, 2004.
Anı: *Zaman da Eskir*, Ank.: Bilgi, 2007.
Başlıca Çocuk Kitapları: *Merhaba Sevgi*, Ank.: Bilgi, 1989; *Yıldız Yavrusu Ramram'ın Dünya Serüveni*, Ank.: Bilgi, 1994; *Başı Kuşlu Çocuk*, Ank.: Bilgi, 1995; *Küçük Mavi Tren*, Ank.: Bilgi, 1995; *Kendini Köpek Sanan Ayakkabılar*, Ank.: Bilgi, 1995; *Beceriksizler Sirki*, Ank.: Bilgi, 1995; *Çiçek Elli Robot*, Ank.: Bilgi, 1995; *Gezgin Kertenkele ile Kutup Ayısı*, Ank.: Bilgi, 1995; *Harika İkizler*, Ank.: Bilgi, 1997; *Minik Sultan Sihirbaz*, Ank.: Bilgi, 2000; *Minik Sultanla Deniz Kızı*, Ank.: Bilgi, 2000; *Minik Sultan Beceriksiz Palyaço*, Ank.: Bilgi, 2000.
Kaynaklar: Çankaya, VI, 4040; Necatigil, *İsimler*, 238; Kurdakul, *Sözlük*, 396; Özkırımlı, *TEA*, III, 780; M. Uyguner, "Kutlu, Ayla", *TDEA*, VI, 19; Fethi Naci, *Türkiye'de Roman*, 256-260; S. Gümüş, *Roman Kitabı*, İst., 1991, s. 133, 136-138, 160; Özgüç, III, 62, 113-114, 137.

KUTLU, MUSTAFA *(Kuruçay/Erzincan, 6 Mart 1947 -)* Öykücü.

Sulhiye Hanım ile nahiye müdürü Nurettin Kutlu'nun oğlu. Erzincan Lisesi'ni (1963) ve Erzurum Atatürk Üni. Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1968). Tunceli Lisesi (1969-72) ve İstanbul Vefa Poyraz Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. Erzurum'da çıkan *Adımlar* dergisinin yayımına katıldı. 1974'te yayımcılığa başladı; Hareket Yayınları ve *Hareket* dergisinde (1979-82), Dergâh Yayınları'nda yöneticilik, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*'nde (ikinci ciltten itibaren) yayın yönetmenliği ve madde yazarlığı yaptı. 1990'dan beri *Dergâh* dergisini yönetiyor. 1986'da *Zaman* gazetesinde ("Bir Demet İstanbul" başlıklı şehir yazıları), 1995'te *Yeni Şafak* gazetesinde köşe yazarlığına başladı. TRT-2'de "Pazartesi Hikâyeleri", Kanal 7'de (Ekrem Işın'la birlikte) "İstanbul Tekkeleri" ve TRT-1'de "Bir Kitabın Hikâyesi: Müzedeki Şiir" programlarını hazırladı. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk öyküsü ("O") 1968'de *Hareket*'te çıktı. Öykü ve yazılarını *Adımlar*, *Hareket*, *Hisar*, *Türk Edebiyatı*, *Düşünce*, *Yönelişler* ve *Dergâh* dergilerinde yayımladı. Anadolu insanının, günlük endişelerini romantik bir dille anlattığı ilk öykülerinden sonra *Yoksulluk İçimizde* ve *Ya Tahammül Ya Sefer* kitaplarında Türkiye'nin kapitalistleşme sürecinin getirdiği

toplumsal ve kültürel sorunlara geleneksel bir duyarlıkla eğildi. Kısa geleneğine dayanan öykülerinde samimi dil ve sağlam bir bütünlük görülür. *Uzun Hikâye*, ustalıklı bir dille kaleme aldığı otobiyografik bir anlatıdır.

Öykülerinden "Gönül İşi" (yön. Naci Çelik) TRT'de gösterildi; "Kurtar Beni" (yön. H. Refiğ, 1987) ve "Kapıları Açmak" (yön. O. Sınav, 1992) filme alındı.

Ödül: *Yoksulluk İçimizde* ile 1981, *Ya Tahammül Ya Sefer* ile 1983 TYB Yılın Hikâyecisi, *Uzun Hikâye* ile 2000 TYB Dil ödülleri.

Yapıtları: Öykü: *Ortadaki Adam*, İst.: Hareket, 1970; *Gönül İşi*, İst.: Hareket, 1974; *Yokuşa Akan Sular*, İst.: Dergâh, 1979; *Yoksulluk İçimizde*, İst.: Dergâh, 1981; *Ya Tahammül Ya Sefer*, İst.: Dergâh, 1983; *Bu Böyledir*, İst.: Dergâh, 1987; *Sır*, İst.: Dergâh, 1991; *Arkakapak Yazıları*, İst.: Dergâh, 1995; *Hüzün ve Tesadüf*, İst.: Dergâh, 1999; *Beyhude Ömrüm*, İst.: Dergâh, 2001; *Mavi Kuş*, İst.: Dergâh, 2002; *Tufandan Önce*, İst.: Dergâh, 2003; *Rüzgârlı Pazar*, İst.: Dergâh, 2004; *Chef*, İst.: Dergâh, 2005; *Menekşeli Mektup*, İst.: Dergâh, 2006; *Kapıları Açmak*, İst.: Dergâh, 2007; *Huzursuz Bacak*, İst.: Dergâh, 2008; *Tahir Sami Beyin Özel Hayatı*, İst.: Dergâh, 2009.
Anlatı: *Uzun Hikâye*, İst.: Dergâh, 2000.
Deneme: *Şehir Mektupları*, İst.: Dergâh, 1995; *Akasya ve Mandolin*, İst.: Dergâh, 1999; *Yoksulluk Kitabı*, İst.: Dergâh, 2005.
İnceleme: *Sait Faik'in Hikâye Dünyası*, İst.: Hareket, 1968; *Sabahattin Ali*, İst.: Hareket, 1972.
Çocuk: *Yıldız Tozu*, İst.: Erdem, 2007.
Kaynaklar: *BF* (13 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 138; Özkırımlı, *TEA*, III, 780; "Kutlu, Mustafa", *TDEA*, VI, 19; Kurdakul, *Sözlük*, 396; Işık, 398; Necatigil, *Eserler*, 288-299; G. Aytaç, "Uzun Hikâye", *Cumhuriyet Kitap*, S. 538 (8 Haziran 2000); Özgüç, II, 314; III, 38; N. Özcan, K. Aykut, *Mustafa Kutlu Kitabı*, İst., 2001; N. Tosun, *Türk Öykücülüğünde Mustafa Kutlu*, İst., 2002; N. Tonga, *Mustafa Kutlu ve Yoksulluk İçimizde*, İst., 2005; E. Yıldırım, *Mustafa Kutlu Hikâyeciliği*, Ank., 2007.

KUTLU, ŞEMSETTİN *(Çardak/Göksun/Kahramanmaraş, 1918 - İstanbul, 25 Ağustos 1991)* Araştırmacı, yazar.

Bazı öykü ve köşe yazılarında Kudret Sinan imzasını kullandı. İlkokulu dışarıdan bitirdi. Gaziantep Lisesi'nden mezun oldu. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1941). Erzurum Lisesi (1942), Elazığ Lisesi (1945-48) ve Ankara liselerinde (1948-57) öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. MEB müfettişliği (1957-61) ve Yüksek Öğretim genel müdür yardımcılığı (1961-62) görevlerinden sonra İstanbul Eğitim Enstitüsü'ndeki edebiyat öğretmenliğinden (1962-75) emekliye ayrıldı.

İlk yazısı 1941'de *Vatan* gazetesinde yayımlanan bir incelemeydi. *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Vatan*, *Tanin*, *Yeni İstanbul* gazetelerinin yanı sıra Ankara'nın hemen hemen bütün gazetelerinde yazılar yazdı. İlk öyküsü *Çınaraltı* dergisinde yayımlandı (1942). *Yedigün*, *Yaratış*, *Varlık*, *Hisar*, *Türk Edebiyatı*, *Hayat*, *Hayat Tarih*, *Gösteri* gibi dergilerde de öykü ve incelemeleri yer aldı. Eski edebiyat metinlerinin yeni basımlarını hazırladı; antolojiler düzenledi.

Ödül: 1986'da Kültür Bakanlığı tarafından, Türk kültür ve sanatına yaptığı hizmetlerden ötürü bir takdirname ile ödüllendirildi.

Yapıtları: Derleme-Araştırma-İnceleme: *Eski Türk Hayatı*, (tarihi hatıralar, anekdotlar) Varlık, İst.: 1958; *Türkçe Kadın-Erkek Adları*, Ank.: TDK, 1969; *Türk Romanları: Başlangıcından Günümüze Kadar*, İst.: Türkiye, 1970; *Bu Şehr-i İstanbul ki*, İst.: Milliyet, 1972; *Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi*. İst.: Bateş, 1972; *Servetifünun Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi*, İst.: Bateş, 1973; *Eski İstanbul'un Ünlüleri*, İst.: Hür, 1978; *Şair Dertli*, 2 c., İst.: Tercüman 1001 Temel Eser, 1979; *Türk Edebiyatında Kahramanlık Hikâyeleri Antolojisi*, İst.: Murat Ders, 1981; *Divan Edebiyatı Antolojisi*, İst.: Remzi, 1983.
Çevrimyazı-Sadeleştirme: *Diyorlar ki* (R. E. Ünaydın), Ank.: MEB, 1972; *Yeni Osmanlılar Tarihi* (Ebüzziya Tevfik), İst.: Hürriyet, 1973; *Lehcetü'l-Hakayık* (Direktör Âli Bey), İst.: Tercüman 1974?; *Eslaf* (Faik Reşat), İst.: Tercüman, 1975; *Tutiname*, İst.: Tercüman, 1967?; *Türk-İslam Tarihinden* (Süheyli Ahmet bin Hemdem), İst.: Tercüman 1977?; *Olgun Sözler*, 2 c., İst.: Tercüman, 1977; *Anılar* (Sait Paşa), İst.: Hürriyet, 1977. Ayrıca H. Z. Uşaklıgil ve Ömer Seyfettin'in bazı yapıtlarını da sadeleştirerek yayımlamıştır.
Kaynaklar: Özkırımlı, *TEA*, III, 781; "Kutlu, Şemsettin", *TDEA*, VI, 20; Işık, 399.

KUTLUER, SADULLAH *(İstanbul, 8 Haziran 1921 -)* Şair.

Tam adı Mehmet Sadullah Kutluer. Atike Hanım ile deniz yüzbaşı Tiritzade İsmail'in oğlu. Eski Şûra-yı Devlet başkanı Sait Paşa büyük amcasıdır. Darüşşafaka Lisesi'nden (1940) sonra AÜ Tıp Fakültesi'ni (1946) bitirdi. Kulak-burun-boğaz uzmanı olarak çeşitli kentlerde görev yaptı. Kayseri'de *Ozanca* (1976) ve *Hâkimiyet Sanat* (1977) dergilerini çıkardı. Masatenisi hakemi. Kayseri Sanatçılar Derneği'ni kurdu; Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası. İlk şiiri ("Kısır Döngü") 1976'da *Ozanca*'da çıktı. *Ozanca*, *Dergâh*, *Saçak* ve *Hâkimiyet Sanat* dergilerinde yayımladığı şiirleriyle tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Ve/De*, Kayseri: Hâkimiyet B., 1979;

Kar da Isıtır, Kayseri: Hâkimiyet B., 1981; *Bitmemiş İşler Sevgilim*, Ank.: Sal, 2005.
Derleme: *Meçhuller*, (öykü) 1975.
Kaynaklar: *BF* (1 Ağustos 1999); M. Uyguner, "Kutluer, Sadullah", *TDEA*, VI, 20.

KUYUMCU, NAMIK *(Ereğli/Konya, 26 Kasım 1961 -)* Şair.

Necla Hanım ile Kemal Yılmaz Kuyumcu'nun oğlu. Konya Ereğlisi Cumhuriyet Lisesi'ni bitirdi. !2 eylül 1980 Askeri darbesinde tutuklandı. 141, 142 ve 146. maddelerden yargılandı. Altı yıl çeşitli illerdeki cezaevlerinde yattı. 1999'dan beri İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde "kent kitapları" editörü olarak görev yaptı. Akdeniz Şairleri Derneği Başkanlığı yaptı. TYS, PEN Yazarlar Derneği üyesi, BESAM'ın İzmir temsilciliği görevinde bulundu. *Kunduz Düşleri* ve *Ütopiya* dergilerinin yazı kurulu üyeliği yaptı. İzmir Uluslararası Şiir Buluşmaları proje koordinatörlüğü yaptı. Salihli Belediyesi'nde danışman. İzmir'de yaşıyor.

İlk şiiri 1983'te *Yarın* dergisinde yayımlandı. Ürünlerini *Kunduz Düşleri*, *Ütopiya*, *İzmir Kent Kültürü Dergisi*, *İzmirliye*, *E* dergilerinde yayımlandı. Şiirleri İngilizce ve Fransızcaya çevrildi.

Ödül: 1990 Akademi Kitabevi Şiir Ödülü (mansiyon).

Yapıtları: Şiir: *Talan Bir Ömrün Ortasında*, İst.: Belge, 1985; *Belki Bir Şarkı*, İst.: Piya, 1991; *Bir Şakayım Dünyada*, İst.: Piya, 1996.
Deneme: *Aşkın Rengi Siyahtır*, İzmir: İlya, 2008.
Kaynaklar: *BF* (29 Haziran 2002); namikkuyumcu.com.

KÜCET, ERBAY *(Ankara, 13 Ekim 1955 -)* Yazar.

Erkam Aktaşlı imzasını da kullandı. Firdevs Hanım ile memur Emin Ali Kücet'in oğlu. Besteci ve ses sanatçısı Zekai Tunca teyzesinin oğludur. Gazi Üni. Eğitim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1988). 1997'den beri TBMM'de milletvekili danışmanı. Çocuk dergisi *Kıvılcım*'da yayın kurulu üyesi; Arifan Radyo'da "Divan" adlı bir program hazırladı. TYB üyesi, Çocuk Edebiyatçıları Birliği genel başkan yardımcısı, M. Akif Ersoy Fikir ve Sanat Vakfı yönetim kurulu üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası. Yazılarını 1975'ten itibaren *Hergün*, *Millet*, *Ortadoğu*, *Yenidevir*, *Millî Gazete*, *Vahdet* ve *Akit* gazetelerinde yayımladı.

Ödül: 1993 Yenidevir Gazetesi Mizah Hikâyeleri Yarışması (mansiyon); 1996 Gençlik Dergisi Yılın Mizah Yazarı.

Yapıtları: Mizah: *İlerleyelim Beyler*, İst.: İnkılâp, 1993; *Kendi Kiliseni Kendin Yap*, Ank.: Karakoç, 1996.
Çocuk Öyküsü: *Yakalatan Şapka*, İst.: Sistem, 1999.
Derleme: *Şirin Şiirler*, 1996; *Fıkır Fıkır Fıkralar*, 1996.
Diğer: *Gençlik Kültür Ansiklopedisi*, (R. Kaymaz ve S. Er'le) 1996.
Kaynaklar: *BF* (24 Eylül 1999).

KÜÇÜK İSKENDER *(İstanbul, 28 Mayıs 1964 -)* Şair.

Asıl adı Derman İskender ÖVER. Fatma Nilsu Hanım ile ressam Derman Över'in oğlu. Kabataş Erkek Lisesi'nden sonra beş yıl Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde, üç yıl da İÜEF Sosyoloji Bölümü'nde okudu. İstanbul'da yaşıyor.

İlk şiiri 1985'te *Milliyet Sanat*'ta "Genç Şairler" köşesinde İskender Över imzasıyla çıktı. *Adam Sanat*, *Varlık*, *Gösteri*, *Şiir Atı*, *Sombahar*, *Avni*, *Deli*, *Öküz* gibi dergilerde yayımladığı şiirleriyle tanındı. *Gösteri* ve *Varlık* dergilerinde "Şiirli Değnek" adı altında değerlendirme ve değiniler yazdı. Kişisel yaşamından, çocukluk, aşk ve cinsellik gibi konulardan hareketle yazdığı şiirleriyle kendi kuşağının önemli isimlerinden birisi oldu. Kendisini "marjinal" ve "aykırı" bir "metropol şairi" olarak tanımladı. Şiirlerinde pornografiye ve argoya açılarak alt-kültür dilini rahatça kullanması, imgelemi öne çıkaran akıcı ve hırçın üslubuyla dikkatleri çekti. "Toplumsal kuşatmaya karşı bireysel tepkilerini, iç sızılarını, öfke ve sevinçlerini yansıttığı şiirlerinde değişik kurgular yaratmayı başardı" (Kurdakul). Sınırsız çağrışımlara ve zengin bir imgeleme dayalı şiirlerinde sözcük oyunlarına ağırlık vermesi ile yer yer C. Yücel ya da C. Süreya şiirinden etkiler gözlense de, kozmopolit bir dünyanın, kaotik bir yapının, ironik ve simgesel bir dilin şairi olarak belirdi. A. Oktay bir değerlendirmesinde, onun "belirgin bir şiddet" içeren şiirlerinde "siyasal ve bireysel isyan en yüksek perdeden dile gelir"ken "marjinale sığınan dil kabalaşır ve ayrıksılaşır" dedi. O. Kâhyaoğlu ise "metropol kültürünün doğurduğu müzikal ve şiirsel paradoksları farklı bir dille şiirine taşımaya çalışmıştır" görüşünü dile getirdi. Bir söyleşide kendisini "Türkçe yazsam da Türk şiirinin dışındayım" diye nitelerken "Şiir, aşka

tutsak ideolojiyle yazılır, ideolojinin altına yatmış aşkla yazılan şiir künyesizdir" dedi.

"Gece, Melek ve Bizim Çocuklar" ile M. Altıoklar'ın yönettiği "Ağır Roman" filminde oyunculuk yaptı.

Ödül: *Bir Çift Siyah Deri Eldiven* ile 2000 Orhon Murat Arıburnu "Şiir Kitabı" Ödülü; *İskender'i Ben Öldürmedim* ile 2006 Melih Cevdet Anday Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Gözlerim Sığmıyor Yüzüme*, İst.: Adam, 1988; *Erotika*, İst.: Adam, 1991; *Yirmiş Nisan*, İst.: YKY, 1994; *Periler Ölürken Özür Diler*, İst.: YKY, 1994; *Güzel Annemin Hayal Gücü*, (seçme şiirler-metinler) İst.: Hera, 1996; *Suzidilara*, İst.: Adam, 1996; *Ciddiye Alındığım Kara Parçaları*, İst.: YKY, 1997; *Papağana Silah Çekme*, İst.: YKY, 1998; *Göz Yaşlarım Nal Sesleri*, İst.: Adam, 1999; *Bir Çift Siyah Deri Eldiven*, İst.: Adam, 2000; *İpucu Bırakma Sanatı*, İst.: Om, 2000; *Bahname*, İst.: Om, 2000; *Klarnet*, İst.: Om, 2001; *Kahramanlar Ölü Doğar*, İst.: Om, 2001; *Çürük Et Deposu*, İst.: Adam, 2001; *Bir Nedeni Yok Yalnızca Öptüm*, İst.: Om, 2002; *Eski Kral Deposu*, İst.: Adam, 2002; *Siyah Beyaz Denizatları*, (Toplu Şiirleri I), İst.: Gendaş, 2003; *Dicle ile Fırat*, İst.: Gendaş, 2004; *Bir Daha Bana Benzeme Angel*, İst.: Varlık, 2004; *Çok Ayıp Bir Şey Mutluluk*, Ş.Urfa: Yom, 2004; *İskender'i Ben Öldürmedim*, İst.: Sel, 2005; *Karanlıkta Herkes Biraz Zencidir*, İst.: Sel, 2006; ; *Teklifsiz Serseri*, İst.: Sel, 2006; *Lezzetli Tümörler Lokantası*, İst.: Sel, 2007; *Ağır Abiler Orkestrası*, İst.: Sel, 2008; *Hasta Hayat Depoları*, İst.: Sel, 2007; *The God Jr.*, İst.: Sel, 2008; *Ölü Evinde Seks Partisi*, İst.: Sel, 2008.

Anlatı: *Dedem Beni Korkuttu Hikâyeleri*, İst.: Armoni, 1992; *İkizler Burcu Hikâyeleri*, İst.: Parantez, 1993; *666*, İst.: Parantez, 1994; *Belden Aşağı Aşk Hikâyeleri*, İst.: Parantez, 1996; *The Kırmızı Başlıklı İstasyon Şefi*, İst.: Parantez, 1996; *Pop H'art*, İst.: Parantez, 1997; *'Alp Ağrısı*, İst.: Çalıntı, 2000; *Balık Burcu Hikâyeleri*, İst.: Parantez, 2000; *Insectisid*, İst.: Stüdyo İmge, 2002; *Necromicon Ölüm Kitabı*, İst.: Turuncu Medya, 2004.

Deneme: *Şiirli Değnek*, İst.: YKY, 1995; *Cehenneme Gitme Yöntemleri*, İst.: Parantez, 1999; *Made In Hell*, İst.: İnkılap, 2001; *Eflatun Sufleler*, İst.: Gendaş, 2003; *Rimbaud'ya Akıl Notları*, İst.: Alkım, 2004; *Burç Hikâyeleri*, İst.: Sel, 2005; *Rahibinden Satılık Kilise*, İst.: Sel, 2006; *İt Cazı*, İst.: Sel, 2006; *Lucifer'in Bisikleti*, İst.: Sel, 2007; *Medusa'nın Makası*, İst.: Sel, 2008.

Günlük: *Cangüncem*, İst.: YKY, 1996.

Roman: *F'lu'es*, İst.: Parantez, 1998; *Zatülcenp*, İst.: İnkılâp, 2000.

Antoloji: *Aşk Şiirleri Kolonisi*, İst.: Everest, 2004.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 239; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 433-434; M. Fuat, "Yeni Bir Dil", *Adam Sanat*, S. 87 (Şubat 1993); M. Celâl, "küçük İskender: Türkçe Yazsam da Türk Şiirinin Dışındayım", *Sombahar*, S. 17 (Mayıs-Haziran 1993); O. Kâhyaoğlu, "Şiirde Karmaşa-Şiirde Parıltı", *aynı yerde*; A. Oktay, "Tehlikeli İlişkiler: Türk Şiirinde Cinsellik", *aynı yerde*; H. Alemdar, "Bir Sıkışık Makas", *Cumhuriyet Kitap*, S. 375 (24 Nisan 1997).

KÜÇÜKAĞA, AHMET *(Erzincan, 1953 -)* Şair, yazar, gazeteci.

İlköğrenimini Erzincan'da, ortaöğrenimini Isparta'da tamamladı. İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. *Millî Gazete* (1973-75), *Muştu* (1976), *Mektup* (1986-87) ve *Vahdet* (1988) gibi dergi ve gazetelerde çalıştı. Aksa Yayınları'nı kurdu. "Çığlık", "Sonsuzluk", "Hasta", "Ölüm", "Plevne Kahramanları" gibi oyunlar yazdı. 1970'te İbret Sahnesi ve 1973'te Çağrı Oyuncuları adlı tiyatro topluluklarında görev aldı.

Ödül: "Plevne Kahramanları" oyunuyla 1975 Milli Türk Talebe Birliği Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Yollar*, 1969; *Ufukta Tüten Duman*, 1970.

Oyun: *Çığlık*, İst.: Çağrı Oyuncuları, 1974.

Diğer: *Bir Evren Paşa Vardı Netekim*, İst.: Risale, 1990; *Türkiye'de Laiklik Serüveni*, İst.: Emre, 1996.

Kaynaklar: "Küçükağa, Ahmet", *TDEA*, VI, 33; Işık, 402.

KÜÇÜMEN, ZİHNİ *(İstanbul, 16 Şubat 1929 - İstanbul, 26 Haziran 1996)* Denemeci, çevirmen, aktör.

İlk ve orta okulu İstanbul Ortaköy'de okudu. Eczacı çıraklığı, fabrika işçiliği, odacılık, park temizleyiciliği gibi işlerde çalıştıktan sonra Kabataş Erkek Lisesi'ni (1946) ve İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1950) bitirdi. İstanbul Şehir Tiyatroları'na stajyer olarak girdi (1946). Askerlik görevinin ardından kısa bir süre Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptıktan (1951) sonra İstanbul Şehir Tiyatroları'na döndü (1953); oyuncu, yönetmen, dramaturg olarak çalıştı. 1960'a kadar *Yeni İstanbul* ve *Dünya* gazetelerinde muhabir, haber alma şefi, gece sekreteri olarak çalıştı. Politik baskılar nedeniyle İstanbul Şehir Tiyatroları'ndan ayrıldı (1965). Çeşitli özel tiyatrolarda (Ulvi Uraz, Dostlar, Ülkü-Gazanfer Özcan) çalıştıktan sonra İstanbul Şehir Tiyatroları'na yeniden döndü. Burslu olarak Paris ve Lyon'da tiyatro çalışmaları yaptı (1963). Romanya (1967) ve Fransa'nın çeşitli bölge tiyatrolarının çalışmalarını izledi (1965-73). 1980'deki askeri darbeden sonra İstanbul Şehir Tiyatroları'ndaki görevine son verildi. Danıştay kararıyla görevine dönene kadar çeşitli reklam şirketlerinde çalıştı (1981-87). 1947'den itibaren çeşitli gazete

ve dergilerde, çoğu tiyatro üzerine, çok sayıda eleştiri ve deneme yazıları yayımladı. Türkiye Radyoları'nda çeviri ve telif oyunları, tiyatrolarda çeviri ve uyarlama oyunları oynandı.

Ödül: "Bir Kuşak" adlı yazısıyla 1975 Milliyet Sanat Dergisi Deneme Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Anlatı: *Si Minör Ortaköy*, İst.: Remzi, 1993.
Yayım: *Kâni S. Kıpçak Jübilesi, 1931-1959*, İst., 1959.
Çeviri: *Ve Konyakla Başladı Her Şey* (J. Tanizaki), 1972; *Julie* (G. Néry), 1972; *Don Fernando* (F. Fournier-Aubry), 1973; *Ve Silahlar Sustu* (B. Clavel), 1974; *Bir Noterin Hatıra Defteri* (P. Nemours), 1974; *Alo!... Ölüyorum* (J. P. Ferriere), 1974; *Bir Katilin Peşinde Altı Kişi* (C. Mantey), 1975; *Bu İş Burada Biter* (B. Pelman), 1975; *Paranın Yüzü Sıcaktır* (J. Carter), 1975; *Perşembe Günleri* (C. Joste), 1975; *Sayın Doktorun Karısı* (B. Pelman), 1975; *Sinema Delisi* (J. P. Ferriere), 1975; *Kapıyı Aç* (K. Hoinski), 1979; *Sartre Yıllarım: Bir Dostluğun Öyküsü* (G. Michel), 1985.
Kaynaklar: Karaalioğlu, 343.

KÜLEBİ, CAHİT *(Zile/Tokat, 10 Ocak 1917 - İstanbul, 20 Haziran 1997)* Şair.

Tam adı Mahmut Cahit Külebi. Mahmut Cahit, Nazmi Cahit, Cahit Erencan imzalarını da kullandı. Niksar Gazi Ahmet Danişment İlkokulu'nu (1929) ve Sivas Lisesi'ni (1936) bitirdi. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1940). Antalya Lisesi (1942-45), Devlet Konservatuvarı (1945-54), Ankara Gazi Lisesi'nde (1954-56) Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptıktan sonra, 1960'a kadar MEB'de müfettiş olarak çalıştı. İsviçre Bölgesi kültür ataşeliği ve öğrenci müfettişliği (1960-64), MEB başmüfettişliği (1964-69), kültür müsteşar yardımcılığı (1969-71), yeniden başmüfettişlik (1971-73) görevlerinden sonra emekliye ayrıldı. 1983'e kadar TDK'da genel yazman olarak çalıştı.

İlk şiirlerini lise sıralarındayken Sivas Erkek Lisesi'nin *Toplantı* adlı dergisinde yayımlayan Külebi'nin daha sonra *Yücel* dergisinde "Sivas Erkek Lisesi-Ahmet" imzasıyla bir şiiri çıktı (1935). İstanbul'a geldikten sonra ise *Gençlik* dergisinde "Mahmut Cahit" ve "Nazmi Cahit" imzalarıyla ikişer şiiri yayımlandı (Haziran-Temmuz 1938). *Varlık* ve *Sokak* dergilerinde "Cahit Erencan" adıyla şiirleri yayımlandı. Daha sonra *İnsan*, *Yaratış*, *Türk Dili*, *Kültür Dünyası*, *Söz* ve *Hisar* gibi dergilerde yazdı.

Şiirlerini II. Dünya Savaşı içinde gelişen hareketli bir edebiyat ortamında yazmaya başlayan Külebi, değişik akımlardan etkilenen ve farklı kaynaklardan beslenen Türk şiirinde bir yandan âşık edebiyatının, bir yandan da serbest şiirin özelliklerini kullanarak farklı bir ses meydana getirdi. M. Kutlu onun şiirini "Çocukluk ve ilk gençlik günlerinden gelen intibaların ağır bastığı şiirlerinde insanı bıktırmayan, oldukça serbest, fakat yine de kendisini hissettiren bir dil musikisi vardır. Âşık edebiyatına yaklaşır, ama taklide düşmez. Sade, rahat, kolay bir söyleyişi vardır. Yurt manzaraları çizer, bazen kötümser olsa da esasen sıcak, sevimli, yerine göre gurbet ve hasret kokan canlı bir memleket edebiyatı oluşturmaya çalışır" biçiminde değerlendirir. B. Necatigil, şiirinin özgünlüğüne dikkat çeker: "1940-1950 yıllarını kapsayan Yeni Şiir akımında kendine özel bir yer ayırdı. Aydın bir saz şairi içtenliği, bir Karacaoğlan rahatlığı ve temiz bir dil ile zaman zaman kötümser, güvensiz, kendi türküsünü söyledi. Yarım kafiyeler, iç sesler, duygu ve düşüncelerine eklediği zarif benzetmeler ve söyleyişindeki titizlikle en sevilen şairler arasına girdi. Yurt köşelerinin manzara ve insan gerçeklerini, modern bir biçim ve yeni bir romantizmle yaşatış, anılarla güçlü içten bir duyarlık başlıca özellikleridir." Külebi'nin şiirini değerlendirirken araştırmacıların üzerinde en çok durduğu nokta bu yerliliğidir. Kent-doğa ilişkisine değinen Hilmi Yavuz da Külebi'ye bu açıdan bakar: "Külebi'nin büyük şehir karşısındaki konumu, Doğa'yı olumsuzlayan istiarelerle bildirilir. Doğa'ya, doğal olan'a karşıttır büyük şehir; bu yüzden de şairi ürkütür, doğal olan'ı özletir. Büyük şehirle iletişim kurulamaması, şehrin doğal olmayan işaretler taşımasındandır. Şehir karadır, kır mavi: kara boyalı Cebeci Köprüsü, Külebi'ye 'mavi rüzgârların estiği', 'bıldır gezdiği' tarlaları özletecektir." Şairin kendisi ise sanatını şöyle açıklar: "Benim şiirim halkçıdır. Toplumculuk da halkçılığın içinde bir yer alır. Halkçılık, toplumculuktan daha geniş ve kapsamlıdır. Elbette, benim şiirimde, herhangi bir öğreti belirtisi yoktur. Herhangi bir öğretiye dayanarak da şiir yazmıyorum. Toplumcu ülkelerde de artık öğreti açısından şiir yazma modası gittikçe azalmaktadır. Ama, toplumculuktan çok halkçılığı benimsemiş bir insan olduğum için, toplumculuğuma gölge düşürmenin yanılgı olduğunu belirtmek isterim. Ben halkçı bir şairim."

Atatürk Kurtuluş Savaşında Nevit Kodallı tarafından "Atatürk Oratoryosu" adı ile bestelendi ve ilk kez 9 Kasım 1953'te Atatürk'ün naaşının Anıtkabir'e nakli törenlerinde icra edildi.

Ödül: *Yeşeren Otlar* ile 1955 TDK Edebiyat Ödülü; *Yangın* ile 1981 Yeditepe Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Adamın Biri*, İst.: Üniversite Mtb., 1946; *Rüzgâr*, 1949; *Atatürk Kurtuluş Savaşında*, İst.: Yenilik, 1952; *Yeşeren Otlar*, İst.: Varlık, 1954; *Süt*, Ank.: Hisar, 1965; *Yangın*, İst.: Derinlik, 1980; *Güz Türküleri*, Ank.: Başak, 1991; *Şiirler*, (bütün şiirleri) İst.: Varlık, 1969; *Türk Mavisi*, (seçilmiş şiirler) Ank.: Bilgi, 1973; *Sıkıntı ve Umut*, (bütün şiirleri) İst.: Cem, 1977; *Bütün Şiirleri*, İst.: Adam, 1982.
Deneme: *Şiir Her Zaman*, İst.: Kelebek, 1985.
Anı: *İçi Sevda Dolu Yolculuk*, İst.: Çağdaş, 1986.
Kaynaklar: C. Kavcar, "Külebi, Cahit", *TA*, XXII, 418; B. S. Ediboğlu, *Bizim Kuşak ve Ötekiler*, İst., 1968, s. 186-192; O. Akbal, *Şair Dostlarım*, İst., 1964, s. 51-55; Nebioğlu, 430; Necatigil, *İsimler*, 214-215; M. Uyguner, *Cahit Külebi*, İst., 1991; V. Timuroğlu, *Cahit Külebi/Hırçın ve Lirik*, İst., 1995; M. Kutlu, "Külebi, Cahit", *TDEA*, VI, 35-36; H. Yavuz, *İnsanlar, Mekânlar, Yolculuklar*, İst., 1999, s. 26-28; A. Oktay, *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950*, Ank., 1993, s. 1041-1060; C. Külebi, "Çocukluğum", *Türkiye Yazıları*, Mayıs 1977.

KÜNTAY, İSMET *(Artvin, 1923 - Ankara, 25 Temmuz 1974)* Oyun yazarı.

İlk ve orta öğrenimini Ankara ve Bursa'da tamamladı. Sümerbank'ta çalıştı. Hastalığı dolayısıyla buradan emekliye ayrıldı (1967). Bir süre bazı özel kuruluşlarda yöneticilik yaptı. Edebiyat alanındaki ilk çalışmaları gülmece dalında oldu; 1968'den sonra oyun yazarlığıyla adını duyurdu. İlk skeci "Pompa" (1968) ve "Osman Kongo'da" (1971) Haldun Taner'in yönettiği Devekuşu Kabare Tiyatrosu'nda sahnelendi. Ankara'da bir kalp krizi sonucu öldü, İstanbul'da toprağa verildi.

Ankara Sanat Tiyatrosu'nda (AST) sahnelenen ilk uzun oyunu "Tozlu Çizmeler"de, bir grup subayın işgal altındaki İstanbul'da ulusal harekete hazırlanışlarını ele aldı. Siyasal ve toplumsal kargaşa içindeki kentte ezilen insanları ve işgal güçleriyle işbirliği yapan fırsatçıları gerçekçi bir biçimde canlandırdı. "Evler Evler"de (1972), farklı tabakalardan insanların evlerine uzanarak toplumsal bir panorama çizmeyi amaçladı. "403. Kilometre"de (1973) ise demiryolu döşeyen işçilerin bireysel sorunlarını ve çelişkilerini, çıkar grupları karşısında bilinçlenme süreçlerini sergiledi.

Tiyatronun ancak bir topluluk anlayışı ile üretildiği ölçüde verimli ve saygın olabileceğini savunan Küntay bu amaçla nesnel toplumsal gerçekliği yansıtmaya çalıştığı oyunlarını, AST sanatçılarıyla oluşturduğu bir yazı grubuyla kolektif biçimde üretti. Ölümünden sonra ailesi tarafından İsmet Küntay Tiyatro Ödülü konuldu.

Yapıtları: Oyun: *Oyunlar: Tozlu Çizmeler, Evler Evler, 403. Kilometre*, İst.: Tiyatro'78 Dergisi, 1978; *Bütün Oyunları*, İst.: Mitos Boyut, 1993.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 240; *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, VII, 3385; Kurdakul, *Sözlük*, 399; Özkırımlı, *TEA*, III, 788.

KÜR, İSMET *(Kadıköy/İstanbul, 29 Eylül 1916 -)* Öykücü, romancı, eğitimci.

Tam adı Halide İsmet Kür. İsmet Ayten, İsmet Avnullah, İsmet Zorluhankızı ve Zorluhankızı imzalarını da kullandı. Gazeteci-yazar ve Fedakâran-ı Millet Cemiyeti başkanı Avnullah el-Kâzımî (Mehmet Selim) ile Ayşe Nazlı Zorluhan'ın kızı. Kaptanıderya Müşir Ahmet Paşa dedesi, romancı Pınar Kür ile heykeltıraş Işılar Kür kızları, şair ve yazar Halide Nusret Zorlutuna ablası, romancı Emine Işınsu yeğenidir. İlköğrenimini Kız Tatbikat Okulu'nda gördü; Çamlıca Ortaokulu (1930), Edirne Kız Öğretmen Okulu (1934) ve Ankara Gazi Eğitim Ens. Edebiyat Bölümü'nü bitirdi (1938). İngiltere Kent Drama Okulu Çocuk Yazımı Bölümü'nden 1953'te sertifika aldı. Daha sonra ABD'ye giderek New York Üniversitesi'nin eğitim ve psikoloji kurslarına katıldı (1956-60). Zonguldak, Kırklareli, Kars, Bursa ve Bilecik'te çeşitli orta dereceli okullarda yirmi yıla yakın bir süre ile Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı (1938-52 ve 1953-56). Amerika Bölgesi kültür ataşeliği talebe müfettişliği yardımcılığı (New York, 1956-60) görevlerinde bulundu. İstanbul'da yaşıyor; dul. Çocuk Yayınları Derneği, Edebiyatçılar Derneği ve TYS üyesi; Çocuk ve İlk Gençlik Kültürü ve Edebiyatı Araştırmacılar Derneği ile Türkiye Kadınlar Birliği (New-York) kurucu üyesidir.

İlk şiiri ("Büyük Gazi") 1927'de *Çocuk Dünyası* dergisinde, ilk öyküsü ("Mesut Tahayyüller") 1931'de *Muhit* dergisinde çıktı. 1958'de *Yankı-Reflection* adlı dergiyi kurdu ve yönetti (New York); Kür Yayınevi'ni kurdu. Çeşitli gazetelerde özellikle dil ve çocuklara yönelik yayımlara ilişkin yazılarıyla dikkat çekti. "Ankara Radyosu Çocuk Saati" progra-

mını (1949-50), Londra'da BBC'de söyleşiler (1952-53), Lefkoşa Bayrak Radyosu'nda müzik-şiir-söyleşi programları hazırladı ve sundu (1979-82). Ankara ve İstanbul radyolarında pek çok oyunu seslendirildi, "Ne Güzel Şey" adlı oyunu Ankara Devlet Tiyatrosu Çocuk Bölümü tarafından sahnelendi.

Yapıtları: Şiir: *Yaşamak*, Zonguldak: Zonguldak B., 1947; *99. Kat Şiirleri*, İst.: Everest, 2005.
Çocuk Kitabı: *Mavi'nin Hikâyesi*, İst.: Kür, 1966; *Mavi'nin Anıları*, İst.: Kür, 1967; *Mutlugiller ile Beykoz Serüveni: Kiraz Bayramı*, İst.: Kür, 1967; *Memo ve Ay*, İst.: Kür, 1969; *Ay ile İkinci Gece*, İst.: Kür, 1969; *Memo Masallar Ülkesinde*, İst.: Kür, 1969; *Oyuncakların Öfkesi*, İst.: Kür, 1970; *Coşkun'un Serüveni*, İst.: YKY, 1994; *Karvera*, İst.: Bu, 2000; *Karvera Nereye*, İst.: Bu, 2001; *Çoşkun'un Serüvenleri 1*, İst.: Bu, 2003; *Coşkun'un Serüvenleri 2*, İst.: Bu, 2003.
Roman: *Onuncu Sigara*, İst.: Varlık, 1990.
Anı: *Yarısı Roman*, İst.: YKY, 1995; *Yıllara mı Çarptı Hızımız*, İst.: Everest, 2008.
Araştırma-İnceleme: *Türkiye'de Süreli Çocuk Yayınları 1869-1928*, Ank.: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Kurumu, 1991.
Diğer: *Anneler Sizin İçin*, İst.: Akbank, 1964; *Anılarla Mustafa Kemal*, İst.: Kür, 1965; *Anneler Günü İçin Akbank'tan Annelere*, İst.: Baha Mtb., 1970; *Çiçekler Sevgiyle Büyür*, Ank.: Akbank, 1985.
Kaynaklar: *BF* (18 Haziran 1999); Karaalioğlu, 345; Ş. Denktaş, "Bir Çağ Yangını", *Cafe Pazar*, 7 Ocak 1996; N. İçözü, "Yazdıkça Gençleşen Bir Kalem", *Yeni Binyıl Kitap*, 7 Nisan 2000.

KÜR, PINAR *(Bursa, 15 Nisan 1943 -)* Romancı, öykücü, çevirmen.

Tam adı Havva Pınar Kür. Matematik öğretmeni Behram Kür ile eğitimci ve yazar İsmet Kür'ün kızı. Şair ve yazar Halide Nusret Zorlutuna teyzesi, romancı Emine Işınsu kuzenidir. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da, lise öğrenimini New York'ta tamamladı. Robert Kolej'in Yüksek Bölümü'nü bitirdikten sonra Paris'e giderek tiyatro çalışmalarında bulundu ve Sorbonne Üniversitesi'nde "Yirminci Yüzyıl Tiyatrosunda Gerçekçilik ve Yanılsama: Pirandello, O'Neill ve Etkileri" konusunda doktora yaptı (1964-69). Türkiye'ye dönüşünde Ankara Devlet Tiyatrosu'nda dramaturg olarak çalıştı (1971-73). Daha sonra İstanbul'a yerleşti; çevirmenlik ve İÜ Yabancı Diller Yüksek Okulu'nda öğretim üyeliği yaptı (1979-96). Bilgi Üniversitesi'nde öğretim görevlisi. NTV'de "Haydi Gel Bizimle Ol" adlı programda yorumcu olarak yer aldı (2007-2009). Ayrıldığı eşi gazeteci ve reklamcı Can Kolukısa'dan bir çocuk annesi.

Öğrenciyken yazdığı "İki Başlı Adamın Tek Eli" oyunu önce Ankara'da, daha sonra İstanbul'da Uluslararası Kültür Şenliği'nde sahnelendi. "Kuru Kuru Kurbanın Olam" adlı oyunu Fransızcaya çevrildi ve Paris'te oynandı. Daha sonra "tiyatronun anlatım aracı olarak kendisine yetmediğini görerek" öykü yazmaya başladı; ilk öyküleri *Dost* dergisinde çıktı (1971-73). Daha sonra *Yazko Edebiyat*, *Varlık*, *Milliyet Sanat* ve *Gösteri* gibi dergilerde yayımlanan öyküleriyle tanındı.

İlk romanı *Yarın... Yarın...*'da "entelektüel burjuva-devrimci çevreler"i yetkinlikle ele aldığı kabul edildi. F. Naci'ye göre "sömürülenlerin pek bol ama sömürenlerin pek az olduğu edebiyatımıza bir sömürücü çevresini başarıyla" sokan Pınar Kür'ün bu çevreyi iyi tanıdığı bellidir, "çünkü bu çevrenin kişilerini anlatırken, küçük bir ayrıntıdan hareketle bir roman kişisi yaratmayı biliyor. Romanın bir solukta okunmasının dışında Pınar Kür'ün başarılarından biri de bu"dur.

Küçük Oyuncu ve *Asılacak Kadın*, bireysel gerçeklikle toplumsal gerçekliğin birlikte kavranmaya çalışıldığı ve biçim olarak da yetkinlik taşıyan yapıtlar olarak değerlendirildi. F. Akatlı'ya göre *Bitmeyen Aşk*'ta özgül bir aşk ele alınıp inceleniyor ve insan bilimlerinin yararlandığı kimi yöntemler örneksenerek kuramsal bir çözümlemeye ulaşılıyor. Bu anlamda roman kahramanları *Bitmeyen Aşk*'ın denekleri olarak ortaya çıkmaktadır. Romanın iki önemli başkişisinin yanı sıra yazarın araya soktuğu üçüncü başkişi "yazar"dır. Böylece, romandaki yazarın düşüncelerini Pınar Kür'ün ağzından öğrenmiş oluruz. Bu romandaki en ilgi çekici ve üstesinden ustalıkla gelinmiş kurgu ve biçim özelliği, metnin bu tabakalı yapılanışıdır (F. Akatlı). Pınar Kür'ün romancılığında, "postmodern doğrultuda yeni bir aşama" olarak kabul edilen *Bir Cinayet Romanı* ise Türk romanında yeni arayışlara bir örnek olarak gösterildi: "Pınar Kür hem içinde cinayet işlenen polisiye türde bir roman sunuyor bize, hem de bu roman aracılığıyla polisiye tür üzerine yazılmış bir üstkurmaca" (B. Moran).

Bir Cinayet Romanı, Sonuncu Sonbahar, ve Cinayet Fakültesi romanlarının bir polisiye üçleme olduğuna dikkati çeken A.Ö.Türkeş bu romanları "akranları sayılabilecek diğer polisiyelerler birlikte türün edebiyatımızdaki en önemli örnekleridir" diye değerlendirdi.

Bir Deli Ağaç ve *Akışı Olmayan Sular* adlı öykü kitaplarında kişilerin iç dünyalarını yansıtırken onları kuşatan çevreyi ve İstanbul'un yakın geçmişteki güzelliklerini işledi. Konuları bakımından birbirlerini tamamlayan ilk öykülerinde, yaşamdan kopuk insanların dünyalarını ele aldı. *Akışı Olmayan Sular*'da duygusal yanı ağır basan ve erkeklerin ağzından anlatılan öykülerini topladı.

Yarın... Yarın..., *Küçük Oyuncu*, *Asılacak Kadın*, *Bitmeyen Aşk* ve *Bir Cinayet Romanı* müstehcenlik savıyla toplatıldı; imhasına karar verildi. Ancak romanları daha sonra aklanarak "serbest kaldı." *Asılacak Kadın* (yön. B. Sabuncu, 1986) ve *Yarın... Yarın...* (yön. S. Güçlü, 1987) romanları filme çekildi. *Asılacak Kadın* filmi sansüre uğradı ve pek çok tartışmaya neden oldu.

Ödül: *Akışı Olmayan Sular* ile 1984 Sait Faik Hikâye Armağanı.

Yapıtları: Roman: *Yarın... Yarın...*, Ank.: Bilgi, 1976; *Küçük Oyuncu*, Ank.: Bilgi, 1977; *Asılacak Kadın*, Ank.: Bilgi, 1979; *Bitmeyen Aşk*, İst.: Can, 1986; *Bir Cinayet Romanı*, İst.: Can, 1989; *Sonuncu Sonbahar*, İst.: Can, 1992; *Beşpeşe*, (M. Mungan, C. Oker, F. Ulay, E. Şafak ile), İst.: Metis, 2004; *Cinayet Fakültesi*, İst.: Everest, 2006.

Öykü: *Bir Deli Ağaç*, İst.: Yazko, 1981; *Akışı Olmayan Sular*, İst.: Can, 1983; *Hayalet Hikayeleri*, İst.: Everest, 2004.

Söyleşi: *Aşkın Sonu Cinayettir*, (Haz. M. Söğüt), İst.: Everest, 2006.

Başlıca Çevirileri: *Şaklaban* (M. West), İst.: E, 1975; *Tiyatro Tarihi* (R. Pignarre), İst.: Gelişim, 1975; *Doğmamış Çocuğa Mektup* (O. Fallaci), İst.: Hürriyet, 1977; *Himmler'in Oyunu* (J. Semenov), İst.: Hür, 1979; *Ademden Önce* (J. London), İst.: Can, 1981; *Geniş Geniş Bir Deniz* (J. Rhys), İst.: Can, 1982; *Dörtlü* (J. Rhys), İst.: Can, 1985; *Theo'ya Mektuplar* (Van Gogh), İst.: Ada, 1985; *Karanlıkta Yolculuk* (J. Rhys), İst.: Can, 1989; *Aç Sınıfın Laneti* (S. Shepard), İst.: Remzi, 1990; *Dalda Duran Kuşlar* (J. Rhys), İst.: Can, 1991; *Neon Işıklı İncil* (J. K. Toole), İst.: Simavi, 1992; *Roger Ackroyd Cinayeti* (A. Christie), İst.: Metis, 1992; *Yabancı Kucak* (I. McEwan), İst.: Can, 1992; *Karanlıkta Kahkaha* (V. Nabokov), İst.: İletişim, 1993; *Çeşm-i Bülbülün İçindeki Cin* (A. S. Byatt), İst.: YKY, 1994; *Durulmayan Bir Kafa* (K. R. Jamison), İst.: Oğlak, 1996; *Hannah Arendt-Martin Heidegger: Bir Aşkın Anatomisi* (E. Ettinger), İst.: Oğlak, 1996; *Tutku* (J. Winterson), İst.: İletişim, 1997.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 240; Kurdakul, *Sözlük*, 399-400; Özkırımlı, *TEA*, III, 788; "Kür, Pınar", *TDEA*, VI, 44-45; Karaalioğlu, 344; Moran, III, 33, 53, 106-117; F. Naci, *Türkiye'de Roman*, 426-432; R. Taner-A. Bezirci, *Seçme Romanlar*, İst., 1983, s. 331; Önertoy, 321-322; M. H. Doğan, "Hikâye ve Romancılığımız", *Milliyet Sanat*, Aralık 1976; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1985, s. 188-189; F. Akatlı, "Bitmeyen Aşk ve Anlatıcı Sorununa Yeni Bir Yaklaşım", *Gösteri*, Ağustos 1986; ay, "Bir Cinayetin Romanı", *Cumhuriyet*, 16 Mart 1989; F. Akerson, "Bir Cinayetin Romanı'nı Eleştirmek", *Gösteri*, Nisan 1989; Necatigil, *Eserler*, 399-400; Özgüç, II, 253-254, 327; A. Ö. Türkeş, "Cinayet Fakültesi", *Radikal Kitap*, 6 Ekim 2006.

KÜRNEK, CAVİT *(İzmir, 25 Ağustos 1933 -)* Öykücü.

Tam adı İsmail Cavit Kürnek. Leylâ Hanım ile gümrük muhafaza memuru Salih Suphi Kürnek'in oğlu. İzmir'de Zafer İlkokulu ve Karataş Ortaokulu'nu bitirdi. Matbaacılık (1955-65) ve sendikacılık (1968-78) yaptı; Basın-İş sendikasının İzmir Şubesi başkanlığını yürüttü. 1968'de *Menteşe* dergisinde yayımlanan bir öyküsü nedeniyle hakkında açılan davada aklandı. İzmir Kültür Sanat Derneği ve Çeşme Kültür Sanat derneği üyesi. Çeşme'de yaşıyor; bekâr. Edebiyat yaşamına şiirle başladı; ilk şiiri ("Kiralık Duvak") *Ege Ekspres* gazetesinde çıktı. Ürünlerini *Varlık*, *Dost*, *Evrim* ve *Menteşe* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Öykü: *İnce Çimene Su*, İzmir: Mayıs, 1998; *Deniz Öğütüyor Değirmenlerim*, İzmir: 2000.

Kaynaklar: *BF* (19 Haziran 2000).

LÂV, ERCÜMEND BEHZAD *(İstanbul, 15 Kasım 1903 - İstanbul, 16 Mayıs 1984)* Şair, oyun yazarı, aktör.

İki divan sahibi topçu subayı Yozgatlı Hasan Sıtkı Bey'le Belkıs Hanım'ın oğlu. Öğrenimine babasının görevi nedeniyle bulundukları Bingazi'de Cizvit Anaokulu'nda başladı; İstanbul'da Assomption Okulu'na, Hadika-yı Meşveret Mektebi'ne, ardından İstanbul Sultanisi'ne gitti. Kısa bir süre *Vakit* gazetesinde çalıştı ve Numune-yi Hamidiye Mektebi'nde Türkçe öğretmenliği yaptı. İstanbul Sultanisi'nde okul temsilleriyle başladığı oyunculuğa Yeni Sahne'nin açtığı sınavları kazanıp profesyonel olarak devam etti. Kısa bir süre sonra Darülbedayi'ye geçti. Daha sonra Berlin'de Stern Müzik Konservatuvarı ve Reinhardt Tiyatro Akademisi'nde öğrenim gördü (1921-25). Dönüşünde 1925-26 döneminde Darülbedayi'den ayrılan Muhsin Ertuğrul ve arkadaşlarıyla birlikte Ferah Tiyatrosu'nda çalıştı. 1927'de Darülbedayi'ye döndü ve 1930'a kadar burada "Hortlaklar", "Matmazel Julie", "RUR" gibi pek çok oyunda rol aldı. "Ankara Postası" (1928), "Bir Millet Uyanıyor" (1932), "Karım Beni Aldatırsa" (1933) adlı filmlerde jönprömiye olarak göründü. 1930'da Ertuğrul Sadi Tek'le birlikte Türk Akademi Tiyatrosu'nu (TAT) kurdu. 1930-35 arasında *Vakit*, *Hareket* ve *Akşam* gazetelerinde gece sekreterliği yaptı. Ankara Radyosu'nda spikerlik ve yayın şefliğinin (1935-43) yanı sıra halkevleri rejisörlüğüne (1941-47) atandı. 1950'de İstanbul Konservatuvarı'nın tiyatro ve bale bölümlerini kurmakla görevlendirildi. 1962'de emekli oluncaya kadar oyunculukla birlikte konservatuvarda hocalık yaptı. Daha sonraki yıllarda Türk Edebiyatçılar Birliği başkanlığını (1970) üstlendi ve Metin İlkin'in sahibi olduğu sosyalist edebiyat dergisi *Gelecek*'in kurucuları arasında yer aldı (1971). Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Ercümend Behzad'ın ilk şiirleri on kişilik bir yazar ve şair grubu tarafından çıkarılan *Çelenk* adlı ortak kitapta yayımlandı (1920). Daha sonra dergilerde yayımladığı şiirlerini *S.O.S.* adlı kitabında topladı (1931). *S.O.S.*'te dünya düzenine ve geleneksel olana bir başkaldırı, öfke ve alay vardır. Almanya'da fütürizm, dadaizm ve gerçeküstücülük akımlarını tanıma fırsatı bulan, ancak bu akımlardan hiçbirine bütünüyle bağlanmayan Lâv, dadaizmin etkisiyle şiirlerinde biçime çok önem verdi,

alışılmış şiir kalıplarının dışına çıktı. Fütürizmin etkisiyle sözcüklerin, seslerin kullanılışını ve ritmi ön plana çıkardı, ölçü ve uyağa karşı çıktı. Gerçeküstücülük akımının etkisiyle, şiirde anlamın okurun çağrışımlarıyla tamamlanabileceğini savundu. Bütün bunlar eski kuşak şairler tarafından eleştirildi. İlk yayımlandığında dönemin şiir anlayışlarına ters düştüğü için suçlanan *S.O.S.*'in ikinci baskısı (1965) "dinsel, kutsal inançları aşağılama" savıyla toplatıldı.

Kaos'ta (1934) çağdışı kurumlarla alayı ve sömürüye karşı çıkışını sürdürdü, uzay çağının getirdiği karmaşayı sergiledi. *S.O.S* ve *Kaos*'ta gerçek dünyayı bütün katı ve soğuk yönleriyle sergileyen Ercümend Behzad *Açıl Kilidim Açıl*'la (1940) bir masal dünyasına yöneldi, çocukluğun masalsı günleri, aşk, doğa gibi temaları işledi. Doğan Hızlan *Açıl Kilidim Açıl*'daki şiirlerin ortak özelliğinin fantezi olduğunu söyler ve bazı şiirlerde fütürist etkiden söz eder. Lâv, 1950-62 arasında yazdığı şiirlerini topladığı *Mau Mau*'da Afrika insanının emperyalist devletlerce sömürülmesini ve bağımsızlık mücadelesini anlattı. 1964'te yayımlanan *Üç Anadolu* 13. yüzyıldan 20. yüzyıla uzanan bir Anadolu destanıdır. Moğol istilasıyla başlayan savaşlar, Osmanlı Devleti'nin yıkılışı ve Kurtuluş Savaşı, uzay çağını yakalama yarışı gibi geniş bir zaman dilimine yayılan kitapta her dönem kendi diliyle anlatılmıştır. Bu nedenle eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi ve çeşitli söyleyişlere yer verilmiştir.

Ercümend Behzad şiirlerinin yanı sıra iki de tiyatro oyunu yazdı. *Karagöz Stepte* (1940) adlı oyunda Cumhuriyet rejimi ve öncesi karşılaştırılır. Yazarın deyimiyle "Putlar Soytarısı Asur Banipal'in somurtuk güldürüsü" olan *Altın Gazap*'ta (1971) ise geçmişe ve geleceğe göndermelerle çağın eleştirisi yapılır. Şiirlerinde geleneğe karşı çıkan şair, oyunlarında geleneksel Türk tiyatrosunun bazı öğelerini kullanmıştır.

Yapıtları *Bütün Eserleri* (haz. D. Hızlan, İst.: YKY, 1996) adlı kitapta toplandı.

Yapıtları: Şiir: *Çelenk*, (ortak kitap) İst.: Halk Kütüphanesi, 1920; *S.O.S.*, İst.: Sinan Mtb., 1931; *Kaos*, İst.: Ülkü, 1934; *Açıl Kilidim Açıl*, Ank.: Haşet, 1940; *Mau Mau*, İst.: Düşün, 1962; *Üç Anadolu*, İst.: Yeditepe, 1964.
Oyun: *Karagöz Stepte*, Ank.: CHP Yeni Seri Temsil Yayını, 1940; *Altın Gazap*, İst.: Yücel, 1971.
Kaynaklar: Ergun, III, 1307-1309; R. A. Sevengil, "Sanatkârlarımızın Hayatı: Ercümend Behzad", *Büyük Gazete*, 19 Nisan 1928; Necatigil, *İsimler*, 241-242; Nebioğlu, 432; Kurdakul, *Sözlük*, 259; "Kendi Kaleminden Ercümend Behzad Lav", *Günümüzde Kitaplar*, Haziran 1984; D. Hızlan, "Genç Şairlerin Dilde Yarattıkları Başıboşluğun Karşısındayım" (söyleşi), *Gösteri*, S. 30 (Mayıs 1983); ay, "Araya Sıkışan Şair: Ercüment Behzad Lav", *Nar*, Mayıs-Haziran, 1995; E. Demirkan, "Ercümend Behzad Lav (Hayatı, Sanatı, Eserleri)", Hacettepe Üni., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, 1996; E. B. Lâv, *Bütün Eserleri*, (haz. D. Hızlan) İst., 1996.

LEKESİZ, ÖMER *(Akdağmadeni/Yozgat, 1 Ocak 1958 -)* Deneme ve inceleme yazarı.

Şemsi Hanım ile Hacı Osman Lekesiz'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Yozgat'ta tamamladı; Ankara Meslek Yüksek Okulu'nu bitirdi. 1976-98 arasında Ankara ve Kırıkkale'de memurluk ve yöneticilik yaptı. *Kayıtlar* ve *Hece* dergilerinin kurucuları arasında yer aldı. Özel sektörde yöneticilik yaptı (1998-2004). edebistan.com adlı internet dergisini kurdu. İstanbul'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası. İlk inceleme yazısı 1982'de *Mavera* dergisinde çıktı. Deneme, eleştiri ve incelemelerini *Kayıtlar*, *Yedi İklim* ve *Hece* dergilerinde sürdürdü. Beş ciltte tamamlanacak olan *Yeni Türk Edebiyatında Öykü* çalışmasıyla adını duyurdu.

Ödül: *Yeni Türk Edebiyatında Öykü* ile 2001 TYB Edebi Tenkit Ödülü; edebistan.com sitesi ile 2002 TYB Elektronik Yayıncılık Ödülü.

Yapıtları: Deneme-Eleştiri-İnceleme: *Mimlerin Abecesi*, İst.: İnsan, 1995; *Şirazeden Şirazeye*, İst.: Timaş, 1997; *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, 5 c., İst.: Kaknüs, 1997-2001; *Öykü İzleri*, Ank.: Hece, 2000; *Öyküce Konuşmalar*, İst.: Meneviş, 2003; *Çizgi Sanatında Dil ve Mesaj*, Ank.: Hece, 2003; *Hüseyin Su Kitabı*, (K. Aykut ile) İst.: Nehir, 2005; *Kuramdan Yoruma*, İst.: Selis, 2006.
Kaynaklar: *BF* (3 Nisan 1999); A. Ay, "Okuma Üslûbundan 'Mimlerin Abecesi'ne", *Yeni Şafak*, 18 Aralık 1995; M. Erdoğan, "Ömer Lekesiz'le Bir Konuşma", *Ülke*, 25 Kasım 1996.

LEVEND, AGÂH SIRRI *(Rodos, 1894 - Ankara, 28 Ekim 1978)* Edebiyat tarihçisi, yazar.

Edirne Adliye müdürü ve İstinaf Hukuk Mahkemesi başkanı Mehmet Sırrı Bey'in oğlu. Edirne'de Mülkiye Rüştiyesi (1906) ve Askeri Rüştiye'yi (1909) bitirdi. İstanbul Kabataş İdadisi'nde başladığı lise öğrenimini, Balkan Savaşı'nın çıkmasından sonra okulun hastane haline getirilmesi üzerine, Konya İdadisi'nde tamamladı (1913). Aynı yıl Darülfünun Edebiyat Şubesi'ne girdi, ayrıca muallimliğe başladı.

1914'te I. Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine askere alınarak Doğu Cephesi'ne gönderildi. Askerlik görevini bitirdikten sonra İstanbul'a dönerek yarım bıraktığı öğrenimini tamamladı (1919). Aşiyan Sultanisi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı, ayrıca *Yeni Gün* gazetesinde muhabir olarak çalıştı. 1922'de kurduğu özel İstiklal Sultanisi'nde 1940'a kadar müdürlük ve edebiyat öğretmenliği yaptı. Bu okulda, öğrencilerin çalışmalarının yayımlandığı *İstiklal Postası* adıyla bir yıllık çıkardı. İstanbul Erkek Lisesi'nde Türkçe ve edebiyat dersleri verdi (1927-40). Bu sırada arkadaşı Mehmet Servet Bey'le birlikte *Felsefe ve İçtimaiyat* dergisini yayımladı (1927-30). Eminönü Halkevi başkanlığı yaptı (1935). 1936-40 arasında halkevinin yayın organı *Yeni Türk* dergisini çıkardı. Aydın milletvekilliği yaptı (1940-46). *İnönü* (daha sonra *Türk*) *Ansiklopedisi* yayın kurulu sekreterliğiyle görevlendirildi (1945-51 ve 1961-63). Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde edebiyat öğretmenliği (1947-49), TDK genel yazmanlığı (1951-60) ve başkanlığı (1963-66) yaptı. 1953-56 arasında İÜEF'de Türk edebiyatı tarihi ile ilgili dersler verdi. TDK'nın çıkardığı *Türk Dili* dergisini ve *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı/Belleten*'i uzun yıllar yöneten Levend ömrünün son yıllarında en önemli yapıtı olan ve yalnızca ilk cildi yayımlanan *Türk Edebiyatı Tarihi* üzerine çalıştı.

İlk yazısı ("Hayatta Say") 1913'te Konya'da *Babalık* gazetesinde çıktı. Edebiyat tarihi, dil ve eğitim üzerine çalışmalarının yanı sıra şiir, öykü, roman ve deneme türlerinde de ürünler veren Levend yazılarını *Yeni Gün*, *Felsefe ve İçtimaiyat*, *Cumhuriyet*, *Ulus*, *Son Posta*, *Ülke* (Sivas), *Vakit*, *Memleket*, *Sanat ve Edebiyat*, *Şadırvan*, *Aydın* (Aydın), *Şehir Tiyatrosu*, *Türk Dili*, *Türk Düşüncesi*, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı/Belleten*, *Vatan*, *Dernek* gibi gazete ve dergilerde yayımladı.

Edebiyat tarihi alanındaki çalışmalarıyla tanınan Levend, M. Behçet Yazar'ın yayımladığı *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı* (1938) adlı yapıtta yöntemini "edebiyat tarihinde takip ettiğim sistem, edebiyat tarihini edebî şahsiyetlerin tarihi olmaktan kurtarmak ve edebî nevilerin tarihi tekâmül ve inkışafını takip ederek, şahsiyetleri bunun içinde tetkik etmektir" biçiminde açıklamaktadır.

Yapıtları: Araştırma-İnceleme: *Edebiyat Tarihi Dersleri*, 3 c. (I. c. Tanzimata Kadar, 1932; II. c. Tanzimat Edebiyatı, 1934; III. c. Servet-i Fünun Edebiyatı, 1938); *Maarifimiz ve Millî Terbiyemiz*, İst.: Eminönü Halkevi, 1940; *Eserler ve Şahsiyetler: Tahlil ve Tenkit*, İst.: Eminönü Halkevi, 1940; *Divan Edebiyatı*, Niğde: Halkevi, 1941; *Profesör Ferid Kam: Hayatı ve Eserleri*, İst.: Burhanettin Erenler Mtb., 1946; *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Safhaları*, Ank.: TDK, 1949 (ilaveli basım 1960); *Türk Edebiyatı*, İst.: İnkılâp, 1950; *Türk Edebiyatında Şehrengizler ve Şehrengizlerde İstanbul*, İst.: İstanbul Ens., 1958; *Arap-Fars ve Türk Edebiyatlarında Leylâ ve Mecnun Hikâyesi*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1959; *Tarih Boyunca Türk Dili*, 1961; *Ümmet Çağı Türk Edebiyatı*, Ank.: Diyanet, 1962; *Türkçülük ve Millî Edebiyat*, Ank.: Türk Tarih Kurumu B., 1962; *Türk Edebiyatında Manzum Atasözleri ve Deyimler*, Ank.: Türk Tarih Kurumu B., 1962; *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, Ank.: TDK, 1964; *Ahmed Rasim*, Ank.: TDK, 1965; *Şemseddin Sami*, Ank.: TDK, 1969; *Türk Edebiyatı Tarihi*, (1. cilt/giriş) Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1973.
Metin Yayımı-Çevriyazı: *Nâbi'nin Surnâmesi: Vakayi-i Hıtan-i Şehzadegân-ı Hazret-i Sultan Muhammed-i Gaazi li Nabî Efendi*, (araştırma-inceleme-metin) İst.: İnkılâp, 1944; *Atayi'nin Hilyetü'l-Efkâr'ı*, Ank.: Milli Eğitim B., 1948; *Mantıku't-Tayr*, Ank.: TDK, 1955; *Gazavatnâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavatnâmesi*, Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1956; *Ali Şir Nevâî*, (I. c. hayatı, sanatı, kişiliği ve eserlerinin başlıca özelliği, 1965; II. c. Divanlar [4 Türkçe, 1 Farsça Divan], 1966; III. c. Hamse, 1967; IV. c. Diğer Eserleri, 1968).
Roman: *Acılar*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1928.
Diğer: *Halk Kürsüsünden Akisler*, Niğde: Halkevi, 1941; *Dil Üstüne*, (yazılar) Ank.: TDK, 1973.
Kaynaklar: Ergun, *Şairler*, I, 19; Yazar, 19-36; Dr. İ. Kutluk, *Agâh Sırrı Levend: Hayatı ve Eserleri*, Ank., 1963; İ. Ulçugür, *Agâh Sırrı Levend*, 1982; M. Uyguner, "Levend, Agâh Sırrı", *TDEA*, VI, 83-85; Karaalioğlu, 347-348; Kurdakul, *Sözlük*, 403; Necatigil, *İsimler*, 242.

LEVİ, MARİO *(İstanbul, 25 Şubat 1957 -)* Öykücü, romancı.

Tam adı Mario Moris Levi. Polet Leyla Hanım ile tüccar Eliya Levi'nin oğlu. Şişli 19 Mayıs İlkokulu'nda okudu; Saint Michel Lisesi'ni (1975) ve İÜEF Fransız ve Roman Filolojisi'ni (1980) bitirdi. Bir süre ticaretle uğraştı, Fransızca öğretmenliği yaptı. *Şalom* gazetesinin kültür-sanat sayfasını bir yıl yönetti; *Hokka* dergisinin (9 sayı) yayın kurulunda yer aldı. TRT-3 ve Açık Radyo'da uzun süre dünya müzikleri üzerine programlar yaptı. 1998'den beri Yeditepe Üniversitesi'nde öğretim görevlisi. PEN Yazarlar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk yazısı (F. Kafka'nın *Değişim*'i üzerine

bir deneme) 1984'te *Şalom* gazetesinde çıktı. *Şalom*, *Stüdyo İmge*, *Hokka*, *Cumhuriyet*, *Yeni Gündem*, *Varlık*, *Argos* gibi gazete ve dergilerde öykü, deneme ve eleştirilerinin yanı sıra klasik ve çağdaş müzik üzerine yazıları yayımlandı. *Hokka* dergisinde "Karşı Çık-ma'lar" başlığı altında yer yer aforizmayı andıran yazılar yazdı. 1975'ten itibaren yazmaya başladığı öykülerinde İstanbul'da yaşayan azınlıkların çevrelerine uyum sağlayamamalarından kaynaklanan yalnızlık ve hüzünlerini dile getirdi. Bireysel yaşamından yola çıkarak etnik, kültürel ve dinsel azınlık coğrafyasının insanlarını ele aldığı *İstanbul Bir Masaldı* adlı romanında "azınlık duygusu"nu işlemeye çalıştığını belirtti. *Bir Yalnız Adam* adlı kitabında Belçikalı besteci, söz yazarı ve şarkıcı Jacques Brel'in yaşamı ve sanatını konu alır.

Ödül: "Bir Şehre Gidememek" adlı öyküsüyle 1990 Haldun Taner Öykü Ödülü; *İstanbul Bir Masaldı* ile 2000 Yunus Nadi Roman Ödülü (C. Pamukçu ile paylaştı).

Yapıtları: Öykü: *Bir Şehre Gidememek*, İst.: Afa, 1990; *Madam Floridis Dönmeyebilir*, İst.: Afa, 1990.
Roman: *En Güzel Aşk Hikâyemiz*, İst.: Afa, 1992; *İstanbul Bir Masaldı*, İst.: Remzi, 1999; *Lunapark Kapandı*, İst.: Doğan Kitap, 2005; *Karanlık Çökerken Neredeydiniz*, İst.: Doğan Kitap, 2009.
Monografi: *Bir Yalnız Adam*, İst.: Ahtapot, 1986.
Deneme: *Bir Yaz Yağmuruydu*, İst.: Doğan Kitap, 2005.

Kaynaklar: *BF* (19 Eylül 2000); Necatigil, *İsimler*, 243; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 439-440; M. Levi, *Madam Floridis Dönmeyebilir*, İst., 1990, s. 1; M. Yalçın, "Madam Floridis Dönmeyebilir", *Varlık*, Mayıs 1991; E. Ercan, "Bireysel Tarihe Seyahat" (söyleşi), *Radikal*, 22 Eylül 1999; Y. Z. Ay, "Gerçek Ülkem Türkçe" (söyleşi), *Cumhuriyet Kitap*, S. 540 (22 Haziran 2000).

LEYLA HANIM *(İstanbul, 1850 - İstanbul, 6 Aralık 1936)* Şair, besteci.

SAZ soyadını almıştır. Sultan Abdülmecit dönemi saray hekimlerinden Sakızlı İsmail Paşa'nın kızı. İstanbul şehreminlerinden Yusuf Razi Bel ile mimar Vedat Tek'in annesidir. Çok küçük yaşta saraya alındı, yedi yıl aralıksız yaşadığı bu çevrede öğrenim gördü ve piyanoya başladı. Batı müziği bilgileri edindi. Öğrenimini 1861'den sonra babasının vali olarak atandığı Girit'te aldığı özel derslerle sürdürdü; Yunanca ve Fransızca öğrendi; ayrıca Farsça ve Arapça dersleri aldı. 1870'te İzmir vilayeti mektupçusu Sırrı Efendi (daha sonra Paşa) ile evlenince yaşamını eşinin vali olarak görev yaptığı yerlerde, kimi zaman da İstanbul'da geçirdi. Saray çevresiyle ilişkileri hiçbir zaman kopmadı. Evi zamanın ünlü sanatçılarının bir araya geldikleri bir müzik çevresi durumundaydı. Damadı Mehmet Ali Ayni'nin Kızıltoprak'taki evinde öldü, Edirnekapı Şehitliği'nde toprağa verildi.

Leyla Hanım imparatorluk dönemini yaşayıp Cumhuriyet'e yetişebilen son müzisyenler kuşağının tanınmış bir temsilcisidir. Besteci Medeni Aziz Efendi ile Nikoğos Ağa en çok yararlandığı hocalarıdır. Günümüzde bilinen elli dolayındaki yapıtının büyük çoğunluğu şarkı formundadır. Üslubu, dönemin duygusallığını ve romantizmini yansıtır. Hece ölçüsüyle yazıp türkü tarzında bestelediği parçaları ise halk sanatına duyduğu yakınlığı gösterir. "Yaslı gittim şen geldim..." diye başlayan marşı da çok sevilmiş, okullarda, resmi törenlerde sık sık çalınıp okunmuştur.

Eşiyle gittiği Girit, İzmir, Kastamonu, Rusçuk, Trabzon vilayetleri üzerine gezi notları ile harem ve saray anılarını 1920-22 yıllarında *Vakit* ve *İleri* gazetelerinde yayımlamıştır. Zamanın geleneklerine uymayan açık ve cesur şiirleriyle dikkatleri çekmiş, bu nedenle adı bazı dedikodulara karıştırılmıştır. Bunun yanı sıra Mevlevi tarikatına mensup olan Leyla Hanım tasavvufi ve dini şiirler de yazmıştır. Ancak esas olarak şiirleri kişisel duygularını yansıtan birer kalem denemesi olarak değerlendirilmiş, Leyla Hanım da bunların çoğunu şarkılarında güfte olarak kullanmıştır. Bostancı'daki köşkünün yanmasıyla, gençliğinde yazmaya başladığı anıları ve şiirlerinin yanı sıra bestelediği şarkıların notaları da yok olmuştur. Harem ve saray anıları 1974'te Sadi Borak tarafından derlenip yayımlanmıştır. "Harem-i Hümayun ve Sultan Sarayları" adlı bölüm ise oğlu Yusuf Razi tarafından *le Harem impérial et des sultanes au XIXème siécle* adıyla Fransızcaya çevrilerek 1915'te Paris'te basıldı. Daha sonra Almanca ve Çekçeye de çevrildi. Anıları, Türk müziği tarihinin yanı sıra, Batı müziğinin saraydaki durumuna ve genel olarak Türk sanat ve kültür tarihine ilişkin pek çok konuda içerdiği zengin bilgilerle, önemli bir kaynak kitaptır.

Yapıtları: Anı: *Haremin İçyüzü*, (haz. S. Borak) İst., 1974.
Şiir: *Solmuş Çiçekler*, İst., 1928.

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, II, 880-885; İ. M. K. İnal, *Hoş Sadâ*, İst., 1958, s. 215-216; Necatigil, *İsimler*, 243; M. Rona, *50 Yıllık Türk Musikisi*, İst., 1969, s. 18; "Saz, Leyla", *TDEA*, VII, 471-472; M. Güntekin, "Saz, Leyla", *DBİA*, VI, 475; ay, "Saz, Leyla", *YYOA*, 505-506.

LİVANELİ, ZÜLFÜ *(Ilgın/Konya, 20 Haziran 1946 -)* Yazar, müzisyen.

Tam adı Ömer Zülfü LİVANELİOĞLU. Şükriye Hanım ile hukukçu Mustafa Sabri Livanelioğlu'nun oğlu. Ankara Koleji'ni bitirdi. 12 Mart 1971 darbesi sonrası cezaevine girdikten sonra yurtdışına çıktı: 1972'de İsveç'e yerleşti. Stockholm'de müzik eğitimi aldı (1974-75). İlk albümü Belçika'da çıktı (1973). Yirmi beş albümü, üç yüz bestesi vardır. "Otobüs", "Yol", "Sürü" filmlerinin müziklerini yaptı. 1987'de ilk filmi "Yer Demir Gök Bakır"ı çekti. 1996'da UNESCO Kültür elçisi seçildi. 2002'de CHP İstanbul milletvekili seçildi; 2004'de partisinden istifa etti. 1989'dan sonra *Sabah, Milliyet, Vatan* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. Edebiyata öykü yazarak başladı. Kitapları birçok dile çevrildi.

Ödül: *Engereğin Gözündeki Kamaşma* ile 1997 Balkan Edebiyatı Ödülü; *Bir Kedi Bir Adam Bir Ölüm* ile 2001 Yunus Nadi Roman Ödülü; *Mutluluk* ile Barnes Noble (ABD) Yeni Yazarları Keşif Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Arafat'ta Bir Çocuk*, İst.: Cem, 1979.

Roman: *Sis*, İst.: Logos, 1990; *Engereğin Gözündeki Kamaşma*, İst.: Can, 1996; *Bir Kedi Bir Adam Bir Ölüm*, İst.: Remzi, 2001; *Mutluluk*, İst.: Remzi, 2002; *Leyla'nın Evi*, İst.: Remzi, 2006; *Son Ada*, İst.: Remzi, 2008.

Deneme: *Orta Zekâlılar Cenneti*, İst.: Logos, 1991; *Diktatör ile Palyaço*, İst.: Telos, 1992; *Sosyalizm Öldü mü?*, İst.: Telos, 1990.

Söyleşi: *Gorbaçov'la Devrim Üzerine Konuşmalar*, İst.: Remzi, 2003.

Anı: *Sevdalım Hayat*, İst.: Remzi, 2007.

Kaynaklar: livaneli.gen.tr; tr.wikipedia.org

M. RAUF
bak. Rauf

MACİT CEVAT *(Vılçıtır/Yugoslavya, 1912 - İstanbul, 9 Ağustos 1986)* Yazar.

Soyadı DOĞUDAN. Balkan Savaşı sırasında ailesiyle birlikte Tekirdağ'a yerleşti. Ortaokulu Tekirdağ'da bitirdi. Daha sonra İstanbul'a yerleşti. 1933'te siyasal görüşleri nedeniyle tutuklanarak cezaevine kondu. Cezaevinde bulunduğu dönem içerisinde Orhan Kemal ve Nâzım Hikmet gibi edebiyatçılarla tanıştı. Bu dönemde oyunlar ve senaryolar kaleme aldı. 1950'de Barışseverler Cemiyeti'ne katıldı. Asıl tanınması özel tiyatrolarda uzun süre oynanan *Komprador Oyunu* ile oldu. Daha sonra Vietnam Savaşı'na ilişkin belgelerden yararlanarak kaleme aldığı *Vietnam Geçidi* adlı romanını yayımladı. Basılmamış sahne yapıtları da bulunmaktadır.

Yapıtları: Oyun: *Tufan*, İst.: Marifet B., 1943; *Komprador Oyunu*, İst.: Öncü, 1970.
Roman: *Vietnam Geçidi*, İst.: Öncü, 1973.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 243; Kurdakul, *Sözlük*, 405; Karaalioğlu, 349.

MACUN, ENDER *(İstanbul, 28 Eylül 1965 -)* Romancı.

Hemşire Semiha Hanım ile Bahri Macun'un oğlu. Vefa Lisesi'ni (1972), Marmara Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1990) bitirdi. 1994'ten beri öğretmenlik yapıyor. İstanbul'da yaşıyor, bekâr. İlk yazısı ("Marksizm ve Hıristiyanlık Arasında Eşcinsel Bir Sinemacı: Passolini") 1991'de *Varlık* dergisinde yayımlandı. Yazı ve şiirleriyle *Varlık*, *Galeri* dergilerinde göründü. Postmodern edebiyata yakınlık duyuyor.

Yapıtları: Anlatı: *Yağmuruykusu*, İst.: Varlık, 1993.
Roman: *Seslerimiz Öpüşürken*, İst.: Çınar, 2000.
Kaynaklar: *BF* (13 Mayıs 2002).

MADAK, DİDEM *(İzmir, 1970 -)* Şair.

Orta öğrenimini İzmir'de tamamladı. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Öğrenciliği sırasında tezgâhtarlık, anketörlük, sekreterlik gibi işlerde çalıştı. Avukatlık yapıyor. İstanbul'da yaşıyor. İlk şiiri *Sombahar* dergisinde çıktı (1995). *Ludingirra, Adam Sanat* dergilerinde şiirleri yayımlandı.

Ödül: "Grapon Kâğıtları" dosyası ile 2000 İnkılap Kitapevi Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Grapon Kâğıtları*, İst.: İnkılap, 2000; *Ah'lar Ağacı*, İst.: Everest, 2002; *Pulbiber Mahallesi*, İst.: Metis, 2007.
Kaynaklar: Işık 06, 2391.

MADEN, MEHMET *(Elazığ, 2 Haziran 1953 -)* Öykücü, şair.

Mehmet Yıldız imzasını da kullandı. Kâmile Hanım ile esnaf Tursun Maden'in oğlu. 1978'de Diyarbakır Eğitim Enstitüsü İngilizce Önlisans Programı'nı tamamladı. İngilizce öğretmenliği yaptı. İlk şiirleri ("Ekmek Kırıntıları") *Elazığ Uluova Gazetesi*'nde yayımlandı (1970). *Gerçek Sanat, Sanat Rehberi, Yeni Şiir, Berfin Bahar* gibi dergilerde şiir ve öyküleri yayımlandı. *Siyah-Beyaz* ve *Günlük Haber* gazetelerinde köşe yazıları yazdı. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk öyküsü ("Ücret") 1974'te *Yapıt* dergisinde çıktı. Şiir ve öykülerini *Yaba, Amida, Alleben, Dize* ve *Cumhuriyet Dergi*'de yayımladı. Kendisini eleştirel gerçekçi olarak tanımlıyor.

Ödül: *Karanlığın Gül Kokusu* ile 1997 Körler Federasyonu Öykü Ödülü Birinciliği ve 1998 Halkevleri Öykü Mansiyon Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Bir Sabah Hüzün*, Ank.: Yaba, 1994; *Karanlığın Gül Kokusu*, Ank.: Yaba, 1998.
Şiir: *Alışmak Ayrılıklara*, Ank.: Suteni, 1996.
Roman: *Yarın Çok Uzakta*, Ank.: Kum, 2004.
Çocuk: *Sevgi Sokağı*, (10 Kitap) Ank.: Özgüven, 2003; *Yapraklar Güneşe Bakar*, (10 Kitap) Ank.: Özgüven, 2003.
Kaynaklar: *BF* (12 Haziran 1999); Işık, 409; mehmetmaden.com.

MADEN, SAİT *(Çorum, 1932 -)* Şair, çevirmen, grafiker.

İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü bitirdi (1954). Bir süre gazetelerde ressamlık yaptı. Kurduğu çizim bürosunda serbest ressam olarak çalışmaya başladı. 1960-70'li yıllarda kitap kapağı düzenlemesine yeni teknikler getirdi. Halen bağımsız ressam ve grafiker olarak çalışıyor; İstanbul'da yaşıyor. Bugüne değin 7 bin dolayında kitap ve dergi kapağı çizdi.

İstanbul, Yeditepe, Türkçe, Yansıma, Türk Dili, Yazko Edebiyat, Somut, Gösteri ve özellikle de sürekli biçimde *Soyut* dergisinde yayımladığı şiirleri ve çevirileri ile tanındı. Dilin yenileşme olanaklarını sonuna kadar kullanarak kendine özgü bir şiir dili kurdu. 1950'de Varlık Yayınevi tarafından düzenlenen çeviri yarışmasında aldığı birincilik ödülünden sonra şiir çevirisinde yoğunlaştı. Şiir kitaplarının dışında, çizdiği amblem ve logolardan 150 kadarının yer aldığı *Simgeler* ve *Türk Grafik Sanatı Tarihi* ile *Gerçeküstücülük* (derleme, ortak çeviriler) adlı kitapları bulunmaktadır.

Ödül: Baudelaire'den uyarlanan "Moesta et Errabunda" ile 1950 Varlık Yayınları Çeviri Şiir Yarışması (birincilik); *Elsa'ya Şiirler* ile 1976 TDK Çeviri Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Hiçlemeler*, İst., 1971; *Açıl Ey Gizem*, İst.: Çekirdek, 1996; *Yol Yazıları*, İst.: Çekirdek, 1998; *Şiirin Dip Sularında*, İst.: Çekirdek, 2004.
Başlıca Çevirileri: *Yıldızlar Yanar Söner* (H. N. Bialik), İst.: Yenilik, 1959; *Güneş Taşı* (O. Paz), İst.: Oluş, 1963; *Seçmeler* (B. Cendrars), İst.: De, 1964; *Kara Ada Şiirleri* (P. Neruda), İst.: Altın Kitaplar, 1971; *Bütün Şiirler* (F. G. Lorca), İst.: Cem, 1974; *20 Aşk Şiiri ve Umutsuz Bir Şarkı* (P. Neruda), İst.: Varlık, 1983; *Seçme Şiirler* (E. Montale), İst.: Cem, 1975; *Elsa'ya Şiirler* (L. Aragon), İst.: Cem, 1975; *Şiirler* (P. Eluard); *Beyazların Çocuklarına Küçük Zenci Öyküleri* (B. Cendrars), İst.: Derinlik, 1977; *Şiirler* (Saint-John Perse), Ank.: Tan, 1981; *Şiirler* (V. Mayakovski), İst.: Varlık, 1984; *Şiir Tapınağı*, İst.: Adam, 1985; *Kötülük Çiçekleri* (C. Baudelaire); *Apaçık Yüreğim: Özel Günceler*, (C. Baudelaire), İst.: Çekirdek, 2000; *Ben Kimim*, (V.Mayakdovski), İst.: Dünya, 2003.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 243-244; Kurdakul, *Sözlük*, 405; "Maden, Sait", *TDEA*, VI, 109; Karaalioğlu, 349.

MADRA, ÖMER *(İstanbul, 11 Temmuz 1945 -)* Romancı, yazar.

Fazilet Zehra Hanım ile Cem Madra'nın oğlu. İlkokulu Şişli Terakki'de, orta ve liseyi Robert Kolej'de okudu. AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi (1968), burada 13 yıl öğretim üyeliği yaptı; 1982'de doktorasını tamamladı. Aynı yıl YÖK'ü protesto ederek üniversiteden istifa etti. *Milliyet* gazetesinin araştırma ve dış haberler servisinde, bazı ansiklopedik yayınlarda çalıştı (1982-84). *Playboy* (ilk 9 sayı), *Gergedan, Şehir, Start* ve *Güneş* gazetesinin pazar ekinde editör ve editör yardımcısı olarak görev aldı. 1989'da *Arredamento Dekorasyon* dergisini kurdu, derginin yayın yönetmenliğini ve başyazarlığını yaptı (59 sayı). *Status* dergisinin (1989-93) iki, *Fol* dergisinin (1995) bir sayısı için editörlük görevini üstlendi. 1995'te Açık Radyo'yu kurdu. Halen bu radyoda genel yayın yönetmeni olan Madra, İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde ders veriyor. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. Futboldan modaya, mimariden politikaya, sinemadan edebiyata dek birçok konuda yazılar yazan Madra, yönettiği dergiler dışında *Yeni Gündem, Argos, Nisan, ...Ve Sinema, Video-Sinema* ve *Cogito* gibi dergilerde göründü.

Yapıtları: Roman: *Romanımla Sana Bir Ses*, İst.: Remzi, 1992.
Deneme: *Rüzgâra Karşı*, İst.: YKY, 1995; *Akıntıya Kürek*, İst.: Parantez, 2002.
Araştırma: *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Bireysel Başvuru Hakkı*, 1977; *Migrant Workers and International Law*, 1985; *Küresel Isınma ve İklim Krizi*, İst.: Agora, 2007.
Çeviri: *Franny ve Zooey* (J. D. Salinger), İst.: YKY, 1993.
Kaynaklar: *Kim Kimdir*, 494.

MAĞDEN, PERİHAN *(İstanbul, 24 Ağustos 1960 -)* Şair, romancı, yazar.

Tülay Tuna ile makine mühendisi Etem Mağden'in kızı. Öykücü Reha Mağden kuzenidir. Maçka İlkokulu'nu (1971), İngiliz Kız Ortaokulu'nu (1976), Robert Lisesi'ni (1979) ve Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nü (1983) bitirdi. Bir süre reklam yazarlığı yaptı, TRT-2'deki "Okudukça" programında ve Kanal 6'da çalıştı. 1997'den itibaren *Radikal*'de günlük yazılar yazdı. PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk annesi.

İlk şiiri ("Zenciyse Yürek") 1979'da *Felsefe Dergisi*'nde çıktı. Şiirlerini *Beyaz*, *Sombahar* ve *Oluşum* dergilerinde yayımladı. Şiir ve romanlarında sıradan olanın ve ayrıntıların üstünden giderek kişi ve olayları somutlaştırmasıyla dikkat çekti. Şiir kitabı *Mutfak Kazaları* Emre Koyuncuoğlu tarafından oyunlaştırıldı; İzmit ve İstanbul'da sahnelendi. *İki Genç Kızın Romanı* sinemaya uyarlandı. Romanları *(Haberci Çocuk Cinayetleri* ve *Refakatçi)* Almancaya çevrildi.

Yapıtları: Şiir: *Mutfak Kazaları*, İst.: Kabalcı, 1995; *Dünya İşleri*, İst.: Everest, 2001.
Roman: *Haberci Çocuk Cinayetleri*, İst.: Afa, 1991; *Refakatçi*, İst.: Afa, 1994; *İki Genç Kızın Romanı*, İst.: Everest, 2002; *Biz Kimden Kaçıyorduk Anne*, İst.: Can, 2007.
Deneme: *Pazartesi Yazıları ya da Hiç Bunları Kendine Dert Etmeye Değer mi?*, İst.: İletişim, 1997; *Habaset Yazıları ya da Kapı Açık, Arkanı Dön ve Çık*, İst.: İletişim, 1998; *Fakat Ne Yazık ki Sokak Boştu*, İst.: İletişim, 2000; *Herkes Seni Söylüyor Sahi Mutsuz musun?*, İst.: Everest, 2001; *Topladım Kalbimin Dağılan Her Köşesini*, İst.: Everest, 2003; *Korkma Bu Akşam Gelip Çalmam Kapını*, İst.: Everest, 2004; *Best of Perihan Mağden, (Seçmeler)* İst.: Merkez, 2005; *Politik Yazılar*, İst.: Merkez, 2006; *Hangimiz Uğramadık Sanki Haksızlıklara?*, İst.: Merkez, 2006; *Son Yazılar*, İst.: Can, 2008.
Kaynaklar: *BF* (19 Mart 1999); E. Temelkuran, "Yazın Dünyamızın Zeyna'sı", *Cumhuriyet Kitap*, S. 386 (10 Temmuz 1997); N. Özcan, "Robert'den Radikal'e Perihan Hanım" (söyleşi), *Radikal İki*, 5 Aralık 1999.

MAĞDEN, REHA *(Ordu, 13 Nisan 1955 - İstanbul, 25 Temmuz 2006)* Öykücü.

Tam adı Reha Oğuz Mağden. Ayşe Hanım ile eski Adalet Partisi Ordu milletvekillerinden (1965-80) tüccar Hamdi Mağden'in oğlu. Yazar Perihan Mağden kuzinidir. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı; 1981'de Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji ve İdare Bölümü'nü bitirdi. İlkokul vekil öğretmenliği (1975-77), TRT'de ses operatörlüğü (1977-81), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde asistanlık yaptı (1981-83). Anadolu Ajansı'nda, *Nokta*, *Tempo*, *Aktüel* ve *Haberextra* dergileri ile *Posta* ve *Radikal*, *Birgün* gazetelerinde çalıştı. Bir internet servis sağlayıcı kuruluşunda görev yaptı. İstanbul Burgazada'da yaşıyordu.

Yapıtları: Öykü: *Üçünün Nerkisi*, İst.: Akış, 1989; *Yazgıların Tableti*, İst.: Avesta, 1999; *Cehennemde Bir Şehit*, İst.: Agora, 2004; *Ah O Müstehcen Salınış*, İst.: Agora, 2005.
Deneme: *Kalem Ele Küsmeden*, İst.: Vs, 2006.
Kaynaklar: *BF* (1999).

MAHMUT EKREM (RECAİZADE) *(İstanbul, 14 Mart 1847 - İstanbul, 31 Ocak 1914)* Şair, oyun yazarı.

Tanzimat'tan sonra Takvimhane nazırlığı yapan, şair, hattat ve vakanüvis Recaizade Mehmet Şakir Efendi'nin oğludur. Babasının Vaniköy'deki yalısında dünyaya geldi. Küçük yaşta evde babasından Arapça ve Farsça öğrendi, bir süre Vaniköy sıbyan mektebi ile Beyazıt Rüştiyesi ve Mekteb-i İrfan'da okudu (1858). Buradan mezun olduktan sonra Harbiye İdadisi'ne gönderildiyse de, henüz ikinci sınıftayken hastalanınca ayrılmak zorunda kaldı. 1862'de girdiği Hariciye Mektubi Kalemi'nde bir yandan eski şiir anlayışını devam ettiren Leskofçalı Galip ve Hersekli Arif Hikmet Bey ile, diğer yandan da Namık Kemal ve Ayetullah Bey gibi yenilikçilerle tanışma fırsatı buldu. Diğer yandan Fransızca öğrenmeye başladı ve böylece Batı kültürüyle ilişki kurma olanağı buldu. Yine burada iken divan şiiri tarzında şiirler yazmaya ve Fransızcadan bazı çeviriler yapmaya başladı. İlk yazıları *Tasvir-i Efkâr*, *Terakki* ve *Hakayıkü'l-vekayi* gazetelerinde yayımlandı. 1866'da Maliye Esham Kalemi'nde çalışmaya başladı, üç ay kadar sonra Tahrir-i Emlak Kalemi'ne geçti. Namık Kemal 1867 Mayısında gizli Yeni Osmanlılar Cemiyeti'nin üyesi olarak Fransa'ya kaçarken *Tasvir-i Efkâr*'ın sorumluluğunu

ona bıraktı. 1868'de, amcası Arif Efendi'nin kızı Güzide Hanım'la evlendi.

1872'de Şûra-yı Devlet aza muavinliğine tayin edildi. 1876'da tedavi olmak üzere Avrupa'ya gitti ve bir süre Viyana yakınlarında bir kasabada kaldı. 1877'de Şûra-yı Devlet azası oldu, daha sonra Temyiz Mahkemesi azalığı ile Tanzimat Dairesi reisliği gibi görevlerde bulundu. 1878-87 arasında Galatasaray Sultanisi ile Mülkiye Mektebi'nde edebiyat hocalığı yaptı. Bu yıllarda Namık Kemal ve Abdülhak Hâmit ile karşılıklı yazışması sanat hayatının yönünün belirlenmesinde önemli bir rol oynadı. Mülkiye Mektebi'nde okuttuğu derslerin notlarını *Talim-i Edebiyat* adıyla yayımlaması edebiyat çevrelerinde büyük bir yankı uyandırdı; doğrudan doğruya onu hedef alan eleştirilerin yazılmasına yol açtı. *III. Zemzeme* mukaddimesi ile *Takdir-i Elhân* adlı kitapları Muallim Naci'nin *Demdeme* başlığıyla yazdığı yazılarla eleştirildi. 1883'te, onu hayata bağlayan oğlu dünyaya geldi. 1889'da resmi bir görevle Trablusgarp'a gitti; geri dönerken yolda, biraz da yaşadığı sıkıntıları hafifleteceği düşüncesiyle, Avrupa'ya kaçmaya niyet ettiyse de, Malta konsolosu tarafından İstanbul'a geri gönderildi. Hükümetçe, hava değişimi için bir süre Büyükada'da oturması uygun görüldü (1890-93). Bu yıllarda edebiyat dünyasından biraz uzaklaştı.

1895'te, *Musavver Malumat* gazetesi sahibi Baba Tahir lakaplı Malumatçı Tahir'le aralarında çıkan kafiye tartışmasında, eski anlayıştan farklı olarak, ilk defa "kulak için kafiye" anlayışını savundu. Tartışma sürerken, Mülkiye Mektebi'nden eski öğrencisi Ahmet İhsan'a, yayımlamakta olduğu *Servet-i Fünun* dergisini yeni edebiyat anlayışını savunan genç şair ve yazarlara açmasını tavsiye etti. Bunun üzerine 1896 başlarında Recaizade Ekrem'in önayak olmasıyla *Servet-i Fünun* dergisi çevresinde Edebiyat-ı Cedide hareketi başlamış oldu. Ancak büyük ümitler bağladığı Servet-i Fünun topluluğunun beş yıl gibi kısa bir süre sonra dağılması, arkasından çok sevdiği oğlu Nijad'ın ölümü onu çok sarstı ve yine edebiyat çevrelerinden uzaklaşmasına neden oldu.

1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından sonra kurulan Kâmil Paşa kabinesinde evkaf ve maarif nazırlıklarında bulundu. Daha sonra nazırlıktan ayrılarak Meclis-i Âyan azası oldu. Şişli'deki evinde öldü; cenazesi Anadoluhisarı'ndaki Küçüksu Mezarlığı'na, oğlu Nijad'ın yanına defnedildi.

Recaizade Ekrem, Türk edebiyatı tarihinde 1860'lı yıllarda Şinasi ile başlayıp Namık Kemal ve Abdülhak Hâmit ile gelişen yenileşme akımının belli başlı temsilcilerinden biridir. Söz konusu yenileşme hareketi içinde gerek yapıtları, gerekse hocalığı ile genç kuşaklara daima yol gösterici bir rol oynayan Recaizade Ekrem edebiyat dünyasına eski tarzda şiirler yazarak girmiş, asıl kişiliğini ise *Tasvir-i Efkâr*'da yazmaya başladıktan sonra bulmuştur. Yeni Osmanlılar Cemiyeti mensuplarıyla, başta Namık Kemal olmak üzere yakın ilişkisi bulunduğu halde politikaya karışmamış, etkinliklerini daha çok edebiyat alanında ve edebiyatın yenileşmesi yönünde yoğunlaştırmıştır. Gerek Galatasaray Sultanisi'nde, gerekse Mülkiye Mektebi'ndeki edebiyat hocalığı sırasında otoriter kişiliğiyle öğrencilerinin saygı ve sevgisini kazanmış, bundan dolayı haklı olarak "Üstat Ekrem" unvanıyla anılmıştır.

Edebiyat-ı Cedide topluluğunun kurulmasında başlıca rolü oynayan Recaizade Ekrem yeni edebiyatın gelişmesinde yapıtlarından çok düşünceleri ve gençlere yol göstermesiyle hizmet etmiştir. 1880'lerden sonra Abdülhak Hâmit'in yenilikçi girişimleri karşısında daha ılımlı bir anlayışı savunan Muallim Naci ve yandaşları arasındaki tartışmalarda Hâmit tarafında yer almış ve bu tavrıyla edebiyatın yenileşmesine katkıda bulunmuştur.

Öteki Tanzimat dönemi yazarları gibi çok yönlü bir kişiliğe sahip olan Recaizade Ekrem, bir şair olarak, bir yandan divan şiiri geleneğini sürdürürken, bir yandan da halk söyleyişleri ile mahallileşme akımından etkilenmiştir. Ancak bütün bunların üstünde, Fransız şiirinin etkisi altındadır. İçerik olarak onun şiirlerine aşk, doğa ve ölümle ilgili duygu ve düşünceler egemendir. Hece ile yazdığı birkaç parça dışında genellikle aruzu tercih eden şair, bu vezni Muallim Naci gibi rahatça kullanamamıştır. Edebiyat tarihlerindeki yargılara göre, Namık Kemal'in coşkun söyleyişi ile Abdülhak Hâmit'in metafizik derinliği arasında kalmış orta düzeyde bir şairdir. Mahzun ve dokunaklı şeyleri sevdiğini söyleyen Recaizade Ekrem için solgun güller, bülbüller, bir kelebek, ağaçlar, bir kitap sayfaları arasına konmuş kuru bir yaprak ya da bir çiçek bile şiir konusu olabilmektedir. Özellikle Musset, Lamartine ve Ab-

dülhak Hâmit'in etkisi altında kaleme aldığı aşk şiirleriyle yeni tarzdaki hemen hemen bütün şiirlerinde hep aynı duyarlığı taşımaktadır. Onun duygu bakımından en yoğun şiirleri çocuklarının ölümünden duyduğu ıstırapla yazdığı manzumelerdir.

Recaizade Ekrem'in en önemli özelliği yeni edebiyat yanlısı bir hoca olmasıdır. Öğrencilerine edebi ve estetik zevki tattırmaya çalışan bu hoca, aynı zamanda bir edebi yapıt üzerinde ilk defa ciddi bir tarzda düşünmeyi öğretmiş, güzellik veya çirkinliğin duygusal ölçüler yerine birtakım estetik kurallarla belirlenmesi gerektiği anlayışını yerleştirmeye çalışmıştır. Onun Mülkiye Mektebi'nde okuttuğu ders notlarından oluşan *Talim-i Edebiyat* adlı yapıtı döneminin Batılı sanat ve estetik ölçüleri içinde yazılmış yeni bir retorik kitabıdır. Bu yapıtı kaleme alırken Fransız retorikçi E. Lefranc'ın aynı konudaki yapıtından yola çıkan Recaizade Ekrem, Türk şiirini yeni bir bakış açısıyla değerlendirirken eskiden beri süren yaklaşımlardan da bütünüyle uzaklaşmamıştır. Burada yer alan edebi örneklerin bir kısmını divan şairlerinden seçmesi, eski zevk ve anlayıştan büsbütün ayrılmadığını göstermektedir. Yapıtın "Üslup" adını taşıyan bölümünde edebi üslubu "sade", "müzeyyen" ve "âlî" olarak üçe ayırması sonraki yıllarda yapılan edebi incelemelerde uzun süre geçerliliğini korumuştur. 1895 sonlarında Edebiyat-ı Cedide hareketinin doğmasına yol açan ünlü "kulak için kafiye" anlayışı da yine ilk defa onun tarafından ortaya atılmıştır. Sözcüklerin yazılışlarındaki benzerlikten çok, kulakta uyandırmış olduğu ses uyumu ile kafiyeli olup olmadığını ortaya koyan bu anlayış, eski edebiyatın yüzyıllardır devam eden "göz için kafiye" anlayışını sona erdirmiş ve bu anlayışı benimseyen yeni bir kuşak ile Servet-i Fünun hareketi doğmuştur.

Recaizade Ekrem eski tarzda yazdığı şiirleri *Nağme-i Seher* ve *Yadigâr-ı Şebâb* adlı kitaplarında toplamıştır. Ancak Batılı örnekler doğrultusunda kaleme aldığı yeni tarzda şiirlerini bir araya getirdiği *Zemzeme*'ler (I, II, III), şair olarak belirli bir ün kazanmasında oldukça önemli bir rol oynamıştır. Bu kitaplardaki şiirler genellikle yeni olmakla birlikte, aralarında klasik biçimde yazılmış örnekler de bulunmaktadır. Onun, yine manzum ve mensur örneklerden oluşan *Tefekkür* ile *Pejmürde* dışındaki en dikkate değer şiir kitabı, çok sevdiği oğlu Nijad'ın ölümü üzerine yazdığı şiirleri bir araya getirdiği *Nijad Ekrem*'dir.

Recaizade Ekrem'in, Namık Kemal'in etkisi altında ve şairane bir üslupla kaleme aldığı öykü türündeki ilk eseri, o günlerin edebi modasına uygun biçimde acıklı bir olayın işlendiği *Muhsin Bey yahut Şairliğin Hazin Bir Neticesi* adlı uzun öyküdür. Devrin modasına uygun bir biçimde "verem edebiyatı"nın işlendiği diğer bir uzun öyküsü de *Şemsâ* adını taşımaktadır. Fakat onun düzyazı türündeki asıl önemli eseri *Araba Sevdası*'dır. Kendi ifadesine göre, 1886'da kaleme alınan yapıtın bazı nedenlerle yayımı gecikmiş, 1896'da önce *Servet-i Fünun*'da tefrika edilmiş, daha sonra da kitap olarak yayımlanmıştır. Namık Kemal'den başlayarak Tanzimat sonrası romancılarına konu olan ev ve aile hayatındaki birtakım sarsıntılar Recaizade Ekrem'in de ilgisini çekmiş ve sonunda onu bu romanı yazmaya yöneltmiştir. Roman doğrudan doğruya Tanzimat'tan sonra Türk toplumunda görülmeye başlanan alafranga tiplerle alay etmek amacıyla yazılmıştır. İstanbul'da alafranga yaşama biçiminin gülünç yanlarını başarılı bir şekilde sergileyen yapıt, döneminde ilgiyle karşılanmıştır. Romanın, aynı konuyu ele alan dönemin öteki romanlarından farklı yanı, mizahi öğenin öne çıkmasından ileri gelmektedir. Eleştirmenlerin tahminine göre Sultan Abdülaziz döneminde geçen yapıtta, İstanbul'un mirasyedi zengin çevrelerinde görülmeye başlanan "alafranga züppe" tipi abartılı bir anlatımla eleştirilmektedir. Recaizade Ekrem canlandırdığı Bihruz Bey tipiyle aşırı Batılılaşma örnekleri üzerinde durmuş, bu tür taklitçi, köksüz, mirasyedi tipleri alaycı bir dille eleştirmiştir.

Bütün yazarlık hayatı boyunca "sanat sanat içindir" görüşünü benimseyen Recaizade Ekrem tiyatro yapıtlarında da aynı anlayışı sürdürmüştür. Onun, dönemin egemen anlayışı doğrultusunda yazdığı ilk piyesi *Afife Anjelik* adlı tragedyayı, aşk, verem ve ölüm konusunu işlediği *Vuslat* ve Chateaubriand'dan uyarladığı *Atala yahut Amerika Vahşileri* izlemiştir. Tiyatro türünde en beğenilen yapıtı, ancak ölümünden sonra yayımlanabilen *Çok Bilen Çok Yanılır* adlı komedisidir.

Yapıtları: Şiir: *Nağme-i Seher*, İst.: Terakki Mtb, 1288/1871; *Yâdigar-ı Şebâb*, İst.: Tasvir-i Efkâr Mtb., 1290/1873; *Zemzeme I*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1299/1882; *Zemzeme II*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1300/1883; *Zemzeme III*, İst.: Şirket-i Mü-

rettibiye Mtb., 1301/1884; *Tefekkür*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1303/1886; *Pejmürde*, İst.: Âlem Mtb., 1311/1894; *Nijad Ekrem*, İst.: Servet-i Fünun Mtb., 1316/1901; *Nefrin*, İst.: Matbaa-i Şems, 1332/1914.
Oyun: *Afife Anjelik*, 1870; *Atala*, (Chateaubriand'dan uyarlama) İst.: Terakki Mtb., 1288/1872 (*Atala yahut Amerika Vahşileri* adıyla 1290/1873); *Vuslat yahut Süreksiz Sevinç*, İst.: Şark Mtb., 1291/1874; *Çok Bilen Çok Yanılır*, İst.: Yeni Osmanlı Mtb. ve Ktp., 1332/1916.
Öykü: *Muhsin Bey yahut Şairliğin Hazin Bir Neticesi*, İst.: İstepan Mtb., 1307/1889; *Şemsâ*, 1896.
Roman: *Araba Sevdası*, İst.: Âlem Mtb., 1314/1896.
Diğer: *Nâçiz*, İst.: Hakayik Mtb., 1288/1871; *Talim-i Edebiyat*, İst.: Mekteb-i Mülkiye-i Şahane Mtb., 1296/1879; *Takdir-i Elhân*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1301/1884; *Kudemadan Birkaç Şair*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1305/1888; *Takrizat*, İst.: Âlem Mtb., 1314/1896.
Kaynaklar: İsmail Hakkı (Eldem), *Ekrem Bey*, İst., 1890; Ali Ekrem (Bolayır), *Recaizade Ekrem Bey*, İst., 1924; İsmail Habib (Sevük), *Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi*, İst., 1926, s. 181-209; İsmail Hikmet (Ertaylan), *Recaizade Ekrem*, İst., 1932; A. H. Tanpınar, "Ekrem Bey", *İA*, IV, 218-221; N. H. Onan, *Namık Kemal'in Ta'lîm-i Edebiyat Üzerine Bir Risalesi*, Ank., 1950; F. A. Tansel, "Muallim Nâci ile Recaizade Ekrem Arasındaki Münakaşalar ve Bu Münakaşaların Sebep Olduğu Edebi Hadiseler", *Türkiyat Mecmuası*, c. X (1953), s. 159-200; Ş. Kurgan, *Recaizade Mahmut Ekrem*, İst., 1954; G. Dino, "Recaizade Ekrem'in Araba Sevdası Romanında Gerçekçilik", *Türkiyat Mecmuası*, c. XI (1954), s. 57-74; E. E. Talu, "Ekrem, Recaizade Mahmut", *AA*, I, 265-270; ay, "Ekrem Bey (Recâizâde Mahmud), *İSTA*, IX, 4982-4983; Kaplan, *Şiir*, I, 67-76; Akyüz, *Antoloji*, 80-92; Banarlı, *RTET*, II, 916-924; Tanpınar, 475-499; İ. Parlatır, *Recaizade Mahmut Ekrem (Hayatı, Eserleri, Sanatı)*, Ank., 1983; Moran, I, 59-71; R. P. Finn, *Türk Romanı-İlk Dönem: 1872-1900*, (çev. Tomris Uyar) Ank., 1984, s. 87-98; İ. Parlatır, *Recaizade Mahmut Ekrem*, Ank., 1985; K. Yetiş, *Ta'lim-i Edebiyat'ın Retorik ve Edebiyat Nazariyatı Sahasında Getirdiği Yenilikler*, Ank., 1996.

MAHMUT SADIK *(İstanbul, 1864 - İstanbul, 28 Temmuz 1930)* Gazeteci, yazar.

Osman Galip, Galip Kadri, Kadri, Çatlak Zurna, Mırnav, Serazat imzalarını da kullandı. Mülkiye Mektebi'nde okurken ziraat öğrenimi yapmak üzere Almanya'ya gönderildi. Hastalık nedeniyle geri döndü, Babıâli Tercüme Odası'nda çalışmaya başladı. Bir süre sonra memurluktan ayrılarak gazetecilik mesleğini seçti. *Mirat-ı Âlem*, *Saadet*, *Tercüman-ı Hakikat*, *Sabah* gazetelerinde çalıştı. *Tarik* gazetesinin (1886-92), II. Meşrutiyet'in ilanından sonra bir ara *Servet-i Fünun*'un başyazarlığını yaptı. Bir süre Mülkiye Mektebi'nde usul-i maliye muallimliği görevinde bulundu. *Şûra-yı Ümmet* ve Abdullah Zühtü'nün kurduğu *Yeni Gazete*'de yazılar yayımladı. İstanbul Matbuat Cemiyeti'ne ilk kurulduğu yıl başkan seçildi (1916). Öldüğünde Türk basınının emektarı, "Şeyhü'l-Muharririn" unvanı sahibiydi. Evli, iki çocuk babasıydı. Telif ve çeviri olarak pek çok yapıtı bulunmaktadır. Bunlardan bazıları basılmıştır.

Yapıtları: Yazılar: *Takvimden Yapraklar*, Matbaa-i Hayriye, 1329/1913.
Roman: *Tekâmül*, Matbaa-i Hayriye, 1328/1912; *Rüşvet*, ?; *Sevda*, ?; *Kalb-i Şeyda*, ?.
Kaynaklar: Gövsa, 236; Ahmet İhsan, "Mahmut Sadık ve Servetifünun", *Servetifünun-Uyanış*, S. 1173-88 (7 Ağustos 1930), s. 146-149; Artan, 28; Kurdakul, *Sözlük*, 404; M. Kutlu, "Mahmud Sadık", *TDEA*, VI, 117.

MAKAL, MAHMUT *(Demirci köyü/Aksaray, 1 Ocak 1930 -)* Yazar.

Tufan Mahmut Makal imzasını kullandı. Atike Hanım ile çiftçi, çoban İsmail Makal'ın oğlu. Demirci Köyü İlkokulu (1937), Konya İvriz Köy Enstitüsü (1947) ve Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'nü (1955) bitirdi. Aksaray'ın Nurgöz, Çardak ve Demirci köylerinde öğretmenlik yaptı (1947-53); Antalya (1955), Ankara (1957-64) ve Adana bölgesinde (1966-67) ilköğrenim müfettişi olarak çalıştı. Bir süre öğretmenlikten uzaklaştırıldı, fakat Danıştay kararıyla göreve döndü. İstanbul'da Sağır ve Dilsizler Okulu'ndaki Türkçe öğretmenliğinden istifa ederek Ankara'da Bizim Köy Yayınları'nı kurdu (1968). Venedik Üniversitesi'nde Türk dili ve edebiyatı dersleri verdi (1971-72); bir yıl Paris'te, bir yıl da Londra'da toplumbilim ve eğitim tekniği alanlarında öğrenim gördü. Karadeniz Bakır İşletmeleri'ndeki görevinden emekli oldu (1976). 1978-79 arasında Kültür Bakanlığı danışmanı olarak görev yaptı. TYS, Edebiyatçılar Derneği ve Dil Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Torosun Eteğinde") Temmuz 1945'te *Türke Doğru* dergisinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Köy Enstitüleri Dergisi*, *Varlık*, *Çağdaş Türk Dili*, *İmece* ve *ABeCe* dergilerinde yayımladı. Mayıs 1948'den itibaren *Varlık* dergisine göndermeye başladığı mektup ve notlarıyla ("Bizim Köy") dikkat çekti. Nurgöz ve Demirci köylerindeki acımasız yaşam koşullarını gerçekçi bir tutum ve yalın bir dille anlattığı, anı ve

izlenimlerini öyküleştirdiği bu notlarıyla gerçekçi köy edebiyatının ilk örneklerini verdiği kabul edildi. 1950'lerde pek çok köy enstitülü yazarı peşinden sürükleyen "köy edebiyatı" çığırının öncüsü oldu.

Anadolu köylerinin ekonomik ve sosyal yapısını kötü göstererek komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle bir süre tutuklandı (1949). *Bizim Köy* kitap olarak 1950'de çıktı ve bir yıl içinde dört baskı yaptı. 1950 seçimlerinde Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi'nin köy politikalarını eleştirirken *Bizim Köy*'den örnekler verdi; yazarı *Cumhuriyet* gazetesi İstanbul'da konuk etti. Üniversitelerde tarım ve ekonomi uzmanlarıyla sosyologların çalışmalarına ve günlük gazetelerin başyazılarına konu olan, yurtdışında da büyük yankı uyandıran *Bizim Köy* yabancı basında "Demokrat Parti'nin zaferine yararlı oldu" biçiminde değerlendirildi. 1975'te sorunlarını konu ettiği köylerin yirmi beş yıl sonraki görünüşünü anlattığı röportajları kitaplaşmadan (*Değişenler-Bizim Köy 1975*) önce *Politika* gazetesinde tefrika edildi.

Fransız-Belçika ortak yapımı bir televizyon belgeseli olarak çekilen (1993) *Bizim Köy* çeşitli Avrupa ülkelerinde gösterildi. Yazar, köy-kasaba ve eğitim sorunlarını, öğretmen kıyımları üzerine gözlemlerini, yaşanmış öyküler, notlar ve izlenimler biçiminde yansıttığı kitaplarının çoğunu "anlatı" olarak sundu.

Ödül: 1967 UNESCO Dünya Kültürüne Hizmet Ödülü; *Değişenler-Bizim Köy 1975* ile 1977 TDK Gezi Ödülü.

Yapıtları: Anı-İzlenim-Öykü: *Bizim Köy*, İst.: Varlık, 1950; *Köyümden*, İst.: Varlık, 1952 (yb *Hayal ve Gerçek*, İst.: Varlık, 1957); *Memleketin Sahipleri*, İst.: Varlık, 1954; *Kuru Sevda*, (yaşanmış öyküler) İst.: Varlık, 1956; *Köye Gidenler*, Ank.: Köy ve Eğitim, 1959; *17 Nisan*, İst.: Yeditepe, 1959; *Kalkınma Masalı*, İst.: Varlık, 1960; *İplik Pazarı*, Ank.: İmece, 1964; *Ötelerin Havası*, İst.: İnkılâp, 1965; *Kamçı Teslimi*, İst.: İnkılâp, 1965; *Halktan Ayrı Düşenler*, İst.: İnkılâp, 1965; *Köpeksiz Köy*, İst.: İnkılâp, 1965; *Yeraltında Bir Anadolu*, İst.: May, 1968; *Zulüm Makinesi*, İst.: May, 1969; *Açlık Pınarı*, Ank.: Telliağa, 1973; *Karanlığı Zorlayanlar*, İst.: Yeni Büyük Dağıtım, 1976; *Değişenler-Bizim Köy 1975*, İst.: Sander, 1976; *Bir İşçinin Günlüğünden*, İst.: Tekin, 1980; *Anımsı Acımsı*, İst.: Görkem, 1990; *Bozkırdaki Kıvılcım*, Ank.: Başak, 1992; *Köy Enstitüleri ya da Deli Memedin Türküsü*, Ank.: Başak, 1993.
İnceleme: *Eğitimde Yolumuz Nereye?*, İst., 1960; *Köy Enstitüleri ve Ötesi*, İst.: Çağdaş, 1979.
Deneme: *Ağlatı*, Ank.: 17 Nisan, 1989.

Kaynaklar: *BF* (9 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 244; Özkırımlı, *TEA*, III, 803-804; "Makal, Mahmut", *TDEA*, VI, 123; Kurdakul, *Sözlük*, 405-406; Karaalioğlu, 350; A. Binyazar, "Otuzuncu Yılında 'Bizim Köy' ", *Sanat Olayı*, S. 14 (Şubat 1982); T. Bele, "Yazarlığının 50. Yılında Bir Köy Enstitülü" (söyleşi) *Cumhuriyet Kitap*, S. 426 (18 Nisan 1998); O. Bolulu, "Mahmut Makal'ın Dili", *aynı yerde*; Y. Kanbolat, "Gerçekçi Türk Yazınının Başlangıcı", *aynı yerde*.

MAKAL, TAHİR KUTSİ *(Acıpayam/Denizli, 9 Şubat 1937 - İstanbul, 15 Ağustos 1999)* Şair, yazar.

Acıpayam Ortaokulu (1953), Denizli Lisesi (1956), İstanbul Özel Ticaret Okulu ve Gazetecilik Ens. (1959) mezunu. *Denizli*, *Tan*, *Yeni Gazete*, *Dünya*, *Vatan*, *Ekspres*, *Tasvir*, *Son Havadis*, *Hergün*, *Ortadoğu*, *Güneş*, *Sabah* gazetelerinde muhabir, haber müdürü, yazar, sekreter, yazı işleri müdürü ve genel yayın müdürü olarak çalıştı. *Petek*, *Yelken*, *Maya*, *İnanç* ve *Tarla* (1965-99) dergilerini yönetti. Müzik-San Vakfı'nın, Turizm Yazarları Derneği'nin başkanlığını, Türk Edebiyatı Vakfı'nın genel sekreterliğini yaptı. Denizcilik Bankası ve Printemps firmasında basın müşaviri, *Ortadoğu* gazetesinde yazar olarak çalışmaktaydı. Evli ve dört çocuk babasıydı. Büyükçekmece Mezarlığı'nda gömülüdür.

Koşma tarzındaki ilk şiiri 1953'te *Demokrat Denizli* gazetesinde çıktı. *Yücel*, *Varlık*, *Milli Kültür*, *XX. Asır*, *Maya*, *Türk Edebiyatı* dergilerinde yazdı. Özellikle âşık edebiyatı alanındaki çalışmaları ve milliyetçi bir yaklaşımla köy gerçekliğini yansıtan romanları ile tanındı.

Ödül: "İstanbul Sevdalısı" şiiriyle 1953 Doğan Kardeş Dergisi Fethin 500. Yılı Şiir Yarışması (birincilik); 1956 Nasır Dergisi Ödülü; 1962-63 "İçgöç" dizi röportajıyla yılın gazetecisi; *Kamyon* ile 1979 Peyami Safa Roman Ödülü; *Karadan* ile 1987 Kültür ve Turizm Bakanlığı Öykü Ödülü; Türk folkloruna ve halk edebiyatına hizmetleri dolayısıyla Folklor Araştırma Kurumu tarafından ödüllendirildi. Halk edebiyatı çalışmaları dolayısıyla 1989'da İnönü Üniversitesi Senatosu'nca "Fahri Doktor"luk unvanı verildi.

Yapıtları: Şiir: *Fakir İşi*, İst.: Petek Dergisi, 1957; *Babanız Yine Âşık Çocuklar*, 1987; *Öpkü*, İst.: Maya, 1997.
Roman: *Meydan Dayağı*, İst.: Ötüken, 1977; *Kamyon*, İst.: Kalem, 1979.
Öykü: *Delitay*, 1982; *Karadan*, İst.: İnanç, 1987.
Röportaj: *İçgöç*, İst.: Toplum, 1964; *Acı Yol*, İst.: Ağaoğlu, 1964.

İnceleme: *Büyük Fatih*, İst.: Aylık Tarih Kitapları, 1967; *Sahte Ozanlar: Âşık İhsani ve Ali İzzet'in İçyüzü*, İst.: Tarla Dergisi, 1969; *Âşık Veysel*, İst.: Tarla Dergisi, 1969; *Anadolu'da Türk Mührü*, İst.: Mayataş, 1971; *Âşık Zülfikâr Divânî*, 1971; *Zaralı Âşık Adem*, 1972; *Karacaoğlan*, İst.: Toker, 1973; *Dadaloğlu*, İst.: Toker, 1973; *Köroğlu*, İst.: Toker, 1975; *Pir Sultan Abdal*, 1976; *Âşıklar Şöleni*, 1977; *Âşık Veysel'in Dünyası*, 1982; *Çağlar Boyunca Türk Büyükleri*, 1983; *Benim Benim O Benim*, 1987; *Halkbilim ve Edebiyat*, İst.: Toker, 1990; *Âşık Hasan Dede*, 1995.
Gezi: *Köylü Gözüyle Avrupa*, İst.: Tarla Dergisi, 1965.
Fıkra: *Al Kırbacı Eline*, İst.: Kıraçlı, 1978.
Derleme: *Türk Halk Şiiri Antolojisi*, İst.: Toker, 1975; *Yunus Emre Şiirleri*, İst.: Fatih Rotary Kulübü, 1991.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 244-245; "Makal, Tahir Kutsi", *TDEA*, VI, 123-124; Özkırımlı, *TEA*, III, 804; Kurdakul, *Sözlük*, 406; Karaalioğlu, 351; *Kültür Dünyası*, S. 19 (Aralık 1998); *Türk Edebiyatı*, S. 309 (Temmuz 1999); S. 310 (Ağustos 1999); Işık, 411.

MAKBULE LEMAN *(Beşiktaş/İstanbul, 1865 - Göztepe/İstanbul, 2 Kasım 1898)* Şair.

Tam adı Fatma Makbule ("Leman" mahlasıdır). V. Murat'ın kahvecibaşısı Hacı İbrahim Efendi'nin kızı, Şûra-yı Devlet üyesi şair Mehmet Fuat Bey'in eşidir. *Hanımlara Mahsus Gazete*, *Hazine-i Evrak* ve *Hazine-i Fünun* dergilerinde yazdı. Mezarı Eyüp'te Siyavuş Paşa Türbesi haziresindedir. Yaşamının son on dört yılını hastalıkla geçirdi, bu yüzden sabrıyla da şöhret buldu. Şiir ve yazılarının çoğunu hasta yatağında yazdı. Ölümü üzerine Tevfik Fikret *Servet-i Fünun*'da bir mersiye yayımladı. Ahlaka ve kadın terbiyesine ilişkin yazıları nedeniyle kendisine "Şefkat Nişanı" verildi.

Yapıtları: Şiir: *Ma'kes-i Hayal*, İst.: Yuvanaki Panayotidis Mtb., 1314/1896 (öyküleri, makaleleri ve hakkında yazılanlarla birlikte yb İst.: Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1331/1915).
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, II, 904-906; Banarlı, *RTET*, II, 992-993; İ. Enginün, "Fatma Makbule Leman", *TDEA*, III, 167.

MANİOĞLU, HASAN KAYA *(Trabzon, 1920 - İstanbul, 1982)* Şair.

İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da tamamladı. Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü'nden mezun olduktan sonra Tarım Bakanlığı'na bağlı çeşitli birimlerde görev aldı. Bu arada Köyişleri Bakanlığı bünyesinde çıkarılmakta olan *Köye Doğru* adlı gazetenin yazarlığını ve yöneticiliğini yaptı. Yedi yıl süre ile *Bizim Pınar* adlı bir tarım-aktüalite dergisi çıkardı. Bu dergide mesleki yazılar da yayımladı. Şiirleri *Hisar*, *Defne*, *Çağrı*, *Türk Edebiyatı*, *Gülpınar* gibi çeşitli dergilerde yayımlandı. Şiir kitaplarının yanı sıra mesleki yapıtları da bulunmaktadır.

Yapıtları: Şiir: *Mevsimsiz Arzular*, Ank.: Defne, 1965; *Kayısı Çiçekleri*, Ank.: Defne, 1967; *Işık Yağmuru*, Ank., 1971.
Kaynaklar: "Manioğlu, Hasan Kaya", *TDEA*, VI, 140.

MAPOLAR, HİKMET AFİF *(Girne/Kıbrıs, 1919 -Lefkoşe, 5 Mart 1989)* Yazar.

Lefkoşe İdadisi ile Shakespeare Özel Okulu'nda okudu. Öğrenimini sürdürürken bir yandan da edebiyatla uğraşmaya başladı ve 1930'lu yıllarda ilk öykü ve yazılarıyla adını duyurdu. 1942'de Kıbrıs'ta yayımlanan *Halkın Sesi* gazetesinde gazeteciliğe başladı. *Hürsöz*, *İstikbal* gibi çeşitli Kıbrıs gazetelerinde çalıştı. *Devrim* adıyla yayımladığı gazetenin yazarlığını da yaptı.

Yapıtları: Roman: *Son Damla*, 1937; *Diken Çiçeği*, 1938; *Son Çıldırış*, 1939; *Kendime Dönüyorum*, 1943; *Mermer Kadın*, 1948; *Kök Nal*, 1952; *Üçümüz*, 1954; *Beyaz Gül*, 1962.
Öykü: *Toprak Aşkı*, 1943; *Kahve Fincanındaki Aşk*, 1943.
Oyun: *Duman*, 1938; *Meşale*, 1942; *Altın Şehir*, 1943.
Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 406.

MARAŞ, MEHMET ATİLLA *(Şanlıurfa, 1 Temmuz 1949 -)* Şair.

Mehmet A. Maraş, M. Atillâ Maraş ve Yusuf Reha imzalarını da kullandı. Hanım Maraş ile esnaf Halil Maraş'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Urfa'da tamamladı; 1971'de Erzurum Atatürk Üni. Ziraat Fakültesi'ni bitirdi. Tarım öğretmenliği, Devlet Su İşleri'nde mühendislik, Türkiye Zirai Donatım Kurumu'nda bölge müdürlüğü ve genel müdür yardımcılığı yaptı; 1999'da kendi isteğiyle emekli oldu. 1966'da *Balıklı Göl*, 1969'da *Adımlar* dergilerinin yazı işlerini yönetti. TYB genel başkanlığı yaptı. AKP'den Şanlıurfa milletvekili seçildi (2002). Ankara'da yaşıyor; evli, altı çocuk babası.

İlk şiiri ("Eski Kent") 1966'da Urfa'da *Şafak* gazetesinde çıktı. Şiirlerini *Hareket*, *Mavera*, *Adımlar*, *Harran* ve *Edebiyat* dergilerinde yayımladı. "Ortadoğu insanının yaşadığı acıyı ve sancılı durumu, tarihinden de kesitler ve-

rerek şiirleştirdi" (M. Miyasoğlu). Geleneksel şiirin ses öğesini esas aldığı şiirlerinde net bir söyleyişe ulaşmayı amaçladı. Bireyin ve toplumun açmazlarını İslami dünya görüşüyle dile getirdi.

Ödül-Unvan: *Şehrayin* ile 1981 TYB Yılın Şairi Ödülü; 1992 Dünya Kültür ve Sanat Akademisi Fahri Doktoru (ABD).

Yapıtları: Şiir: *Doğudan Batıdan Ortadoğudan*, İst.: Dergâh, 1976; *Şehrayin*, İst.: Elifbe, 1981; *Aney*, Urfa: Harran, 1983; *Zor Sözler*, İst.: Yazıevi, 1989; *Child Dreams*, Eskişehir: kendi yayını, 1991; *Merhaba Ey Hüzün*, İst.: Beyan, 1997; *Künyemize Aşk Yazıldı*, İst.: Timaş, 1997; *Adanmış Şiirler*, Ank.: Lazer, 2004; *Bulurum Ben Yar Seni*, İst.: Erguvan, 2006.
Deneme: *Esrarlı Sesler*, Konya: Esra Sanat, 1999; *Beyaz Adamın Kutusu*, İst.: Vadi, 2001.
Monografi: *Peygamberler Şehri*, Ank.: Birlik, 1986.
Antoloji: *Şair Milletvekilleri*, İst.: Erguvan, 2007.
Kaynaklar: *BF* (10 Mayıs 1999); "Maraş, Mehmet Atilla", *TDEA*, VI, 144-145; Işık, 411.

MARDİN, YUSUF *(İstanbul, 16 Mart 1916 - İngiltere, 6 Ocak 1995)* Şair, yazar.

Tam adı Yusuf Sıtkı Mardin. Yusuf S. Mardin ve Garip Mustafa imzalarını da kullandı. Hukukçu Ebulûla Mardin ile Bedriye Hanım'ın oğlu. İstanbul Amerikan Koleji'nden (Robert Kolej) mezun olduktan (1936) sonra İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1940). Aylık fikir ve sanat dergisi *Yücel*'in kurucuları arasında yer aldı (1935). Bir süre turistik *Boğaziçi* dergisini çıkardı. Robert Kolej'de öğretmen, genel sekreter ve hukuk danışmanı olarak görev aldı. Bu arada İstanbul şehir meclisi üyeliğine seçildi. 1949 ara seçimlerinde Mardin milletvekili olarak TBMM'ye girdi. Bir süre serbest avukatlık yaptı. Türk Eğitim Derneği Yenişehir Lisesi'nin Ankara Koleji haline getirilmesi planını hazırladı ve kolejin eğitim danışmanlığını yürüttü. 1957'de Londra basın ataşeliğine atandı. Daha sonra Ankara'da Turizm müdürlüğü yaptı. Londra Turizm ve Tanıtma Bürosu müdürlüğüne, 1969'da Washington Büyükelçiliği basın danışmanlığına atandı. 1970-72 arasında Ankara'da genel müdür danışmanlığı ve yardımcılığı, üç ay da genel müdür vekilliği yaptı. Son görevi olan Bonn basın danışmanlığını iki yıl yürüttükten sonra kendi isteğiyle emekliye ayrıldı (1975). Şiirlerinde sade Türkçeyle aruzu kolay kullandığı görülmektedir.

Yapıtları: Şiir: *Bir Ad Bulamadım*, 1934; *Mezar Taşları*, 1947; *İki Damla Yaş*, İst.: Yücel, 1947; *Üç Yaprak*, İst.: Çiturus Mtb., 1948; *Bir Semtini Sevmek*, Ank.: Ajans-Türk, 1972; *Sonelerle Seneler*, Ank.: Ajans-Türk, 1981.
Araştırma: *Namık Kemal'in Londra Yılları*, İst.: Milliyet, 1974; *Abdülhak Hâmid'in Londra'sı*, İst.: Türkiye İş Bankası, 1976; *Şair Şeref Hanım (1808-1861)*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1994.
Anı: *Kocataş Yalısı Anılarım*, İst.: Güryay Mtb., 1988.
Diğer: *Colloquial Turkish*, (Türk dili ve grameri konusunda) Londra, 1961; *Turkish Phrasebook*, (turistlere elkitabı) Londra, 1970; *The Pocket Book of Twentieth Century of Turkish Poetry*, (antoloji) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1990; *Bosphorus Through the Ages*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1995.
Çeviri: *Romeo-Jülyet* (W. Shakespeare), Ank.: MEB, 1945.
Kaynaklar: Nebioğlu, 473; Kabaklı, IV, 434; Necatigil, *İsimler*, 245; "Mardin, Yusuf Sıtkı", *TDEA*, VI, 145-146; Y. Mardin, *Abdülhak Hamid'in Londrası*, İst., 1976.

MARGOSYAN, MIGIRDİÇ *(Diyarbakır, 23 Aralık 1938 -)* Öykücü.

Diyarbakır'ın Gâvur Mahallesi olarak da bilinen Hançepek Mahallesi'nde doğdu. Ortaokuldan sonra İstanbul'a göç etti. Getronagan Ermeni Lisesi ve İÜEF Felsefe Bölümü'nü bitirdi (1965). Surp Haç Tıbrevank Lisesi'nde felsefe, psikoloji, edebiyat öğretmenliği ve okul müdürlüğü yaptı (1966-72). Daha sonra öğretmenliği bırakarak ticarete atıldı. Öyküleri Ermenice basılan *Marmara* gazetesinde yayımlandı. İstanbul'da yaşıyor.

Hamasdeğ (Hampartsum Gelenyan) ve Mıntzuri (Hagop Demirciyan) ile doruk noktasına ulaşan Ermeni taşra edebiyatının son dönem temsilcisi olan Mıgırdiç Margosyan, öykülerinde özellikle 1940'lı, 1950'li yıllarda Diyarbakır'daki sıradan insanların günlük yaşamlarından renkli kesitler sunar. Ermeni, Süryani, Keldani, Pırot, Kürt, Türk, Yezidi gibi farklı kimlik ve kültürlerin bir arada yaşadığı bir dönemin "masal"ını anlatan Margosyan ince bir mizah duygusuyla kaleme aldığı öykülerinde, kaybolmuş bir geçmişi, yaşandıkları günlerin tazeliğiyle ve yalın bir dille okurun karşısına çıkarır. Margosyan'ın öykülerinde Zazaca, Ermenice, Kürtçe, Türkçe konuşmalar, türküler, maniler birbirine öylesine karışır ve kişiler öylesine canlıdır ki, okur yakın tarih gerçeklerinin neden bir masala dönüştüğünü düşünmeden edemez. R. Duran "otantik edebiyat" ya da "etnik edebiyat" olarak da değerlendirilebilecek olan *Gâvur Mahallesi*'ndeki anlatımın zaman zaman Yaşar Kemal'in röpor-

tajları ile Sait Faik'in mahkeme röportajlarını anımsattığını belirtir.

Eserleri Ermenice ve Türkçe olarak ayrı ayrı yayımlanmaktadır.

Ödül: *Mer Ayt Goğmeri (Bizim Oralar)* ile 1988 Eliz Kavukçuyan Vakfı Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Gâvur Mahallesi*, İst.: Bebekus'un Kitapları, 1992; *Söyle Margos Nerelisen?*, İst.: Aras, 1995; *Biletimiz İstanbul'a Kesildi*, İst.: Aras, 1998.
Anı: *Çengelliığne*, İst.: Belge, 2000; *Tespih Taneleri*, İst.: Aras, 2006.
Deneme: *Kirveme Mektuplar*, İst.: Lis Basım Yay., 2006; *Zurna*, İst. Aras, 2009.
Kaynaklar: R. Duran, *Cumhuriyet Kitap*, 6 Şubat 1992; *Nokta*, 5 Nisan 1992; *Varlık*, Haziran 1992; İ. Igan, "Anadolu'daki İnsanı Anlattım" (söyleşi), *Cumhuriyet Kitap*, S. 435 (18 Haziran 1998); Kurdakul, *Sözlük* (1999), 445.

MARGULİES, RONİ *(İstanbul, 5 Mayıs 1955 -)* Şair.

Claudette Hanım ile işadamı Mişel Margulies'in oğlu. Şişli Terakki Lisesi, High School ve Robert Kolej'den sonra 1972'de İngiltere'ye giderek yükseköğrenimini tamamladı; iktisat doktoru oldu. Devrimci Sosyalist İşçi Partisi'nin (DSİP) yönetiminde bulundu, genel başkan yardımcılığı yaptı. Londra'da tercümanlık yapıyor; bekâr.

İlk şiirleri ("Yenilenmek" ve "Anacadde") 1983'te *Tan* edebiyat seçkisinde, İngiliz şiirinden yaptığı ilk çeviriler 1975'te *Soyut*'ta çıktı. Şiirleri ve çevirileri *Yazko Çeviri*, *Adam Sanat*, *Varlık*, *Gösteri*, *Defter* ve *Sombahar* dergilerinde yayımlandı. Geleneksel şiirin ses yapısını ustalıkla bugüne taşıdı; yalnızlık, ayrılık ve acıları samimi bir söyleyişle işledi. Bir söyleşide "şiir, coşkuyla korkunun, heyecanla kaygının birlikteliğinden çıkıyor" görüşünü dile getirdi. Kendi kuşağından şairlerle yaptığı şiir tartışmalarıyla da dikkat çekti.

Ödül: *Saat Farkı* ile 2002 Yunus Nadi Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Her Rind Bilir*, İst.: Remzi, 1991; *Gün Ortasında*, İst.: Korsan, 1992; *Mağrur Olma Padişahım*, İst.: YKY, 1994; *Bilirim Niye Yanık Öter Ney*, İst.: YKY, 1996; *Elsa*, İst.: Adam, 1999; *Uzaklıklar/1984-1995 Şiirleri*, (ilk dört kitap) İst.: Adam, 2000; *Saat Farkı*, İst.: Adam, 2002; *TK 1980*, İst.: YKY, 2006; *Apollo Yılları*, İst.: YKY, 2010.
Anı: *Gülümser Çocukluğum Ardımdan*, İst.: Adam, 2000.
Deneme: *Şiir Yahudilik Vesaire*, İst.: Kanat, 2004; *Bugün Pazar Yahudiler Azar*, İst.: Kanat, 2006; *Larda Yüzen Alsancak*, İst.: Kanat, 2007.
Kaynaklar: *BF* (23 Mayıs 1999); Necatigil, *İsimler*, 246; T. Fişekçi, "Geleneğin İzleri", *Cumhuriyet*, 27 Kasım 1996; S. İleri, "Ney ve Ayrılık", *Cumhuriyet*, 11 Aralık 1996; A. Cemal, "Rembetiko Tadında Şiirler", *kitap-lık*, S. 25 (Ocak-Şubat 1997); S. R. Yirmibeş, "Baştan Yeniktir Çağımızda Her Aşk", *Cumhuriyet*, 11 Şubat 2000; F. Naci, "Gülümser Çocukluğum Ardımdan", *Cumhuriyet Kitap*, S. 543 (13 Temmuz 2000).

MARLALI, HALDUN *(İstanbul, 14 Nisan 1926 -)* Oyun yazarı.

Tam adı Haldun Halûk Marlalı. Nesime Hanım ile İktisat Vekâleti başmümeyyizi Fehmi Marlalı'nın oğlu. 1949'da Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nün Yüksek Dönemi'ni bitirdi. Devlet Tiyatroları'nda rejisörlük yaptı, Ankara Devlet Konservatuvarı'nda mimik, rol ve sahne dersleri verdi (1966-75); 1991'de emekli oldu. TYS üyesi. İzmir'de yaşıyor; evli, üç çocuk babası. Devlet Tiyatroları'nda oynanan oyunları ve tiyatro uyarlamalarıyla tanındı.

Ödül: 35. Kuruluş Yıldönümünde (1984) Devlet Tiyatroları Şeref Belgesi.

Yapıtları: Oyun: *Leylek Sultan*, Ank.: Resimli Posta Mtb., 1962; *Deli İbrahim*, Ank.: Doğuş Mtb., 1962.
Şiir: *Masal*, Ank.: Doğuş Mtb., 1968.
Uyarlama: *Âdemin Kavuğu* (Kleist), Ank.: Betik, 1971; *Goldoni'den 3 Güldürü (Otelci Güzeli, Gelin Kaynana, İzmirli İmprezaryo)*, Ank.: Betik, 1984; *Aynaroz Kadısı-Derebeyi Oyunu* (Musahipzade Celal), İzmir: Güzel Sanatlar Mtb., 1993.
Diğer: *Mimik-Rol Alıştırmaları ve Temel Tiyatro Bilgisi*, Ank.: Betik, 1974; *Oyuncu Dediğin*, Ank.: Betik, 1990.
Çeviri: *Yine Başladılar Şarkılarına* (M. Frisch).
Kaynaklar: *BF* (7 Temmuz 1999).

MARMARA, NİLGÜN *(İstanbul, 13 Şubat 1958 - İstanbul, 13 Ekim 1987)* Şair.

Perihan Hanım ile yönetim koordinatörü Fikri Marmara'nın kızı. Kadıköy Gazi Mustafa Kemal Paşa İlkokulu, Maarif Koleji ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1985). Bir süre *AnaBritannica* ansiklopedisinde çalıştı, İngilizce dersleri verdi. Kaan Önal'la evliydi. Kızıltoprak'taki evinde kendisini altıncı kattan atarak intihar etti; mezarı Karacaahmet'tedir.

Şiirleri *Şiir Atı* ve *Sombahar* dergilerinde, Amerikalı şair Sylvia Plath üzerine hazırladığı mezuniyet tezinin ("Sylvia Plath Şiiri Üzerine Bir Çözümleme") ilk üç bölümü *Somba-*

har dergisinde (S. 21-22, Ocak-Nisan 1994) yayımlandı. Kitaplarını yayıma hazırlayan Gülseli İnal "şiirine yayılmış olan ölüme tutku içkin bir anlam taşır. (...) şiirinin yapısı ve dili dünya karşısında duyduğu büyük irkilme ve sonrasıdır" derken, Ece Ayhan "Haklılığın inadıyla apaçık yazıyorum ki, Nilgün Marmara uçsuz bucaksız sivil şairlerden biridir. Belki de en önde geleni. Sözgelimi, kendi kuşağı rahatça onun adıyla anılabilir" dedi. Kitapları ölümünden sonra yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Daktiloya Çekilmiş Şiirler*, İst.: Şiir Atı, 1988; *Metinler*, İst.: Şiir Atı, 1990.
Günlük: *Kırmızı-Kahverengi Defter*, (haz. G. İnal) İst.: Telos, 1992.
İnceleme: *Slyvia Plath'ın Şairliğinin İntiharı Bağlamında Analizi*, İst.: Everest, 2008
Kaynaklar: *BF* (Ekim 1999, G. İnal tarafından); G. İnal, "Genç Bir Şair, Yaşlı Bir Çocuk", *Cumhuriyet*, 7 Kasım 1987; ay, "Arka Pencere Lal Rengi Bir Gezegene Açıktır", *Defter*, Aralık-Ocak 1988; ay, "Haydi! Bu Ölümcül Suyun Şerefine Nilgün", *Sombahar*, S. 13 (Eylül-Ekim 1992) Nilgün Marmara Özel Bölümü; S. Erözçelik, "Senin Gam Çekmeye Fermanın mı Vardı?", *aynı yerde*; V. Ülkü-M. Yalçın, "Bir İç Zaman Sarkacı: Nilgün Marmara!", *aynı yerde*; E. Ayhan-İ. Berk, "Nilgün Marmara Üstüne Sekiz Soru İki Görüş", *aynı yerde*; E. Ayhan, "Umutsuzlar Merdiveni", *Şiirin Bir Altın Çağı*, İst., 1993, s. 29-31.

MARTI, ALTAY *(Kilis, 28 Şubat 1963 -)* Mizah yazarı.

Dr. Martinez ve Hazım Ruhi imzalarını da kullandı. Sabihe Hanım ile işçi Varol Martı'nın oğlu. Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi; radyasyon onkolojisi uzmanı. 1997'de haftalık mizah-kültür dergisi *Fesat*'ın (16 sayı) genel yayın yönetmenliğini üstlendi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk mizah öyküsü ("Ödüllü Suç İşleme Yarışması") 1982'de *Gırgır*'da çıktı. Yazı ve karikatürlerini *Express*, *Söz*, *Gırgır*, *Leman*, *Öküz* ve *Dinozor* dergilerinde yayımladı. Karikatür yarışmalarında dört ulusal ödül aldı.

Yapıtları: Anlatı-Mizah: *Öldürmenin Erkek Yüzü*, İst.: Leman, 1995; *Ağır Aksak Öyküler*, İst.: Parantez, 1996; *Savaş ve Kalbim*, İst.: Leman, 1996; *Geçkin Bir Kadın*, İst.: Çivi Yazıları, 1997; *Süleyman Bey Çocuğu*, İst.: Çivi Yazıları, 1998; *İyilik Tanrısının Günleri*, İst.: Gendaş, 2003.
Kaynaklar: *BF* (12 Haziran 1999).

MATAY, NEŞE *(Değirmendere/Kocaeli, 25 Temmuz 1956 -)* Şair.

Günal Hanım ile M. Esat İnce'nin kızı. 1980'de İÜ Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Göz hastalıkları uzmanı. Edebiyatçılar Derneği üyesi. Eskişehir'de yaşıyor; evli, iki çocuk annesi. *Size* ve *Damar* dergilerinde yayımladığı şiirlerinde sevgi, doğa ve dostluk temalarını işledi.

Yapıtları: Şiir: *Sevgi Diyelim*, Ank.: İlke, 1994; *Seni Seviyorum*, Ank.: İlke, 1995; *Sevgi Piramidi*, İst.: Hera, 1998.
Deneme: *Yüreğim Deniz Şimdi*, İst.: Mitos, 2001.
Kaynaklar: *BF* (30 Temmuz 1999); Işık, 413; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 262.

MATUR, BEJAN *(Maksutuşağı köyü/Pazarcık/Kahramanmaraş, 14 Eylül 1968 -)* Şair.

Hatice Hanım ile çiftçi Mehmet Matur'un kızı. İlkokulu Maksutuşağı köyünde, ortaokulu ve liseyi Gaziantep'te okuduktan sonra 1994'te AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. *Zaman* gazetesinde yazıyor. Diyarbakır Kültür ve Sanat Vakfı (DKSV) yöneticisi. İstanbul'da yaşıyor.

İlk şiiri ("Gözleri Yanlış Hatırlanan Çingene") 1991'de *Yazıt* dergisinde çıktı. Şiirleri *Defter* ve *Adam Sanat* dergilerinde yayımlandı. Şiirleri İngilizce, Almanca, Fransızcada yayımlandı. E. Temelkuran "Bejan Matur, Kürt, kadın ve şair olmayı *Rüzgâr Dolu Konaklar*'da anlatıyor. Acıyı ve öfkeyi eğiriyor. Ölümün ve o 'çatışmaların' kadınca şiirini yazıyor, ağıt yakıyor. Kimliksizliği, hep yabancı ve dışarıda olmayı bir 'olanak' gibi görüyor" dedi.

Ödül: *Rüzgâr Dolu Konaklar* ile 1997 Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülü ve 1997 Halil Kocagöz Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Rüzgâr Dolu Konaklar*, İst.: Avesta, 1996; *Tanrı Görmesin Harflerimi*, İst.: Metis, 1999; *Ayın Büyüttüğü Oğullar*, İst.: Metis, 2002; *Onun Çölünde*, İst.: Metis, 2002; *İbrahim'in Beni Terk Etmesi*, İst.: Metis, 2008.
Kaynaklar: *BF* (20 Eylül 1999); E. Temelkuran, "Şair, Kadın, Kürt!", *Cumhuriyet Dergi*, S. 587 (27 Haziran 1997).

MAVRUK, RUHAN *(İstanbul, 9 Eylül 1956 -)* Şair.

İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da gördü. İTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü mezunu (1978). Yüksek lisansını yaptığı Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktora çalışmasını sürdürürken üniversiteden uzaklaştırıldı. *Milliyet* gazetesinde adliye muhabirliği (1981), İngilizce öğretmenliği, tıbbi çevirmenlik yaptı. Şiir ve düzyazıları 1993'den sonra *Aykırı*, *İnsancıl*, *İblis*, *Gerçek Sanat*, *Evrensel Kültür* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *İda Dağı Çöz Beni*, İst.: Berfin, 1994; *Leyla'dan Beri*, İst.: Gerçek Sanat, 1998.
Öykü: *Fiyortlar*, İst.: Daima, 2005.

Deneme: *Derinliğin Serinliği*, İst.: Ulusal, 1996; *Simurg Tufanı*, İst.: Ayışığı, 2005.
Kaynaklar: Işık 06, 2422; mevsimsiz.net.

MEBRURE SAMİ
bak. KORAY, Mebrure Sami

MEHMED KEMAL *(Ankara, 11 Nisan 1921 - İstanbul, 14 Eylül 1998)* Şair, romancı, gazeteci.

Soyadı KURŞUNLUOĞLU. Ayşe Hanım ile Ahmet Bey'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da yaptı. 1940'ta Ankara Erkek Lisesi'nden mezun oldu. Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Dairesi'nde memuriyet görevini sürdürürken yükseköğrenime devam etti, DTCF Felsefe Bölümü'nden üç yıl kadar öğrenim gördükten sonra ayrıldı. Gazeteciliğe 1939'da henüz lise öğrencisi iken öğretmeni Nurettin Artam'ın yardım ve teşvikleri ile başlamıştı. 1945'te mesleğe profesyonel olarak girdi ve *Kuvvet* gazetesinin parlamento muhabirliği görevini üstlendi, daha sonra yazı işleri müdürlüğü görevine getirildi. *Kudret* ve ardından da arkadaşları ile birlikte çıkardığı haftalık köylü gazetesi *Battal Gazi*'de yazarlık yaptı (1945-48). Askerlik dönüşü Türk Haberler Ajansı'nda ve *Demokrat Ankara* gazetesinde, *ABC*, *Yön* ve *Kim* dergilerinde çalıştı; Bayındırlık Bakanlığı Basın Bürosu'nu yönetti. *Yeni İstanbul* (1953-60), *Vatan*, *Ant* (1961-67) gazete ve dergilerinin Ankara temsilciliğini yaptı. Bir süre Ankara'da Kalem adındaki lokantayı işletti (1967-69). İstanbul'a giderek gazetecilik mesleğini burada sürdürmeye başladı. İstanbul'da *Yeni Gazete*'de röportaj, *Akşam*, *Barış* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. 1980'deki askeri darbe sonrası dönemde bir yazısından dolayı gözaltına alındı. 1975'ten başlayarak öldüğü tarihe kadar *Cumhuriyet*'e "Politika ve Ötesi" başlığıyla köşe yazıları yazdı. Evli ve iki çocuk babasıydı. Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi.

1942'de *Gençlik* dergisinde yayımlanan ilk şiiriyle edebiyat dünyasına girdi. Lise yıllarında Ahmet Haşim'in etkisinde divan tarzında şiirler denedi. 1940'ların toplumcu şairleri arasında yalın diliyle sivrildi, sonraları bu türde daha seyrek ürün verdi. *Gençlik*, *Kaynak*, *Seçilmiş Hikâyeler*, daha sonra *Yeryüzü*, *Yeditepe*, *Ant*, *Dost*, *Yeryüzü*, *Yön*, *Yansıma*, *Varlık*, *Türk Dili*, *Sanat Olayı* gibi dergilerde yazdı. Kendisi de bir şiir dergisi çıkarma girişiminde bulundu: *Meydan* (tek sayı, Ankara, 15 Mayıs 1948). İlk şiir kitabı *Birinci Kilometre* hakkında toplatma kararı alındı, sonradan serbest bırakıldı. İlk şiirlerinden itibaren benimsediği toplumcu sanat anlayışı içinde Garipçiler ve halk şiirinden de yararlanarak ustaca girişimlerle kendi sesini oluşturan bir şair kimliği ile göründü. Genellikle yaşamına ilişkin hüzün ve duyarlıklarını yalın bir üslupla dile getirdi. *Sürgün Alayı* adıyla yayımladığı ilk romanında İkinci Dünya Savaşı yıllarında bir aydının öğrencilik ve askerlik günlerini konu aldı. Kendi anıları romanlarında geniş yer tuttu.

Ödül: *Söz Gibi* ile 1978 Lions Edebiyat Ödülü; 1995 Burhan Felek Basın Hizmet Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Birinci Kilometre*, İst.: Sebat, 1945; *Dünya Güzel Olmalı*, Ank.: Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, 1954; *Söz Gibi*, İst.: Derinlik, 1977 (genişletilmiş basımı İst.: Karacan, 1982); *Öğle Rakıları*, İst.: Broy, 1986; *Tükenmez*, (bütün şiirleri) İst.: Gerçek Sanat, 1990.
Roman: *Sürgün Alayı*, İst.: Soyut, 1974; *Pulsuz Tavla*, İst.: Soyut, 1975; *Kalenin Eteğinde*, (*Pulsuz Tavla* ile) İst., 1975.
Anı-Deneme-Röportaj: *Acılı Kuşak*, İst.: Toplum, 1967; *Politika ve Ötesi*, İst.: 1970; *12 Mart/Öfkeli Generaller ve İşkence*, İst.: Soyut, 1974; *Sol Kavgası*, İst.: May, 1975; *Ara Rejim Kara Rejim*, İst.: Çağdaş, 1979; *Celal Bayar Efsanesi ve Raftaki Demokrasi*, İst.: ABeCe, 1980; *Şairler Dövüşür*, İst.: Çağdaş, 1981; *Türkiye'nin Kalbi Ankara*, İst.: Çağdaş, 1983; *Bir Deste İskambil*, (denemeler) Eskişehir: Evrim Sanat Galerisi, 1985; *Bu Darbeler Kimin İçin*, İst.: Cem, 1986; *Gayrıresmi Yakın Tarih ve Nerde Eski Seçimler: Anekdotlar, Gerçek Olaylar, Fıkralar, Anılar*, İst.: Yılmaz, 1991; *Haber Peşinde Elli Yıl*, İst., 1993; *Gene Aynı Tangolar*, İst.: Gerçek Sanat, 1994; *Denemeler, Elemeler*, İst.: Çağdaş, 1997.
Yayıma Hazırlama: *Ecevit'in Şiirleri*, İst.: May, 1976.
Kaynaklar: Nebioğlu, 426; Necatigil, *İsimler*, 246-247; Özkırımlı, *TEA*, III, 834; M. Uyguner, "Kurşunoğlu, Mehmed Kemal", *TDEA*, VI, 8-9; Kurdakul, *Sözlük*, 409-410; Karaalioğlu, 353; H. Altınkaynak, *Edebiyatımızda 1940 Kuşağı*, İst., 1977; Kurdakul, *Cumhuriyet* (III), 284-287; C. Süreya, *Toplu Yazılar*, I, İst., 2000, s. 147-160; D. Hızlan, "Şiirde Taklit Çabuk Sırıtır" (söyleşi), *Gösteri*, S. 21 (Ağustos 1982).

MEHMET ASIM
bak. US, Asım

MEHMET CELAL *(İstanbul, 1867 - İstanbul, 26 Ocak 1921)* Şair, yazar.

Ferik Hakkı Paşa'nın oğlu. Düzenli bir öğrenim görmedi. Babasının Jandarma Dairesi reisliği sırasında girdiği tahrirat kâtipliği ve mümeyyizlik görevlerini içki ve eğlence düşkünlüğü sebebiyle yürütemedi. Bir süre özel okullarda kitabet ve kavaid-i Türkiye dersleri verdi. Beş kez evlenip boşandı. İçki yüzünden bilincini kaybedip bir süre tedavi gördü. Karaciğer rahatsızlığından öldü. Yenikapı Mevlevihanesi mezarlığına gömüldü.

Yazı hayatına *Gülşen* dergisinde yayımlanan şiiriyle giren Mehmet Celal'in *Gayret*, *Maarif*, *Mürüvvet*, *Hazine-i Fünun*, *Mektep*, *Musavver Terakki*, *İrtika*, *Muktebes* ve *Malumat* dergilerinde yazı, şiir ve tefrika romanları çıkmıştır. Doğaçlama şiir söylemekte çok usta olan şair bu özelliğinden dolayı "şair-i zî-irtical" lakabı ile anılmıştır. Şiirlerinin çoğunda Büyükada'dan ve orada yaşadığı aşklardan bahsettiği için "Ada Şairi" diye de tanınır. Şiir anlayışı olarak Muallim Naci çizgisini benimsemiştir.

Yapıtları: Şiir: *Tercüme-i Ahval-i Selatin*, İst., 1886; *Ada'da Söylediklerim*, İst., 1886, *Gazellerim*, İst., 1892; *Zade-i Şair*, İst., 1893; *Elvah-ı Şairane*, İst., 1894; *Sürûd*, İst., 1896; *Asar-ı Celal*, İst., 1896.
Öykü-Roman: *Cemile*, İst., 1886; *Orora*, İst., 1886; *Venüs*, İst., 1886; *Dehşet yahut Üç Mezar*, İst., 1886; *Dâmenalûde*, İst., 1898; *Bir Kadının Hayatı*, İst., 1890; *Margırit*, İst., 1890; *Vicdan Azapları yahut Bilinmeyen Kıymet*, İst., 1891; *Küçük Gelin*, İst., 1892 (yb İst.: Kitabevi, 1995); *Mükâfat*, İst., 1894; *Zehra*, İst., 1895; *Müzeyyen*, İst., 1898; *İskambil*, İst., 1899; *Piyango*, İst., 1900; *İsmete Taarruz*, İst., 1900; *Ninni*, İst., 1900; *Aşk-ı Masumane*, İst., 1900; *Kuşdilinde*, İst., 1910; *Leman*, İst., 1910.
Diğer: *İstiğrak yahut Nesirlerim*, İst., 1887; *Hüdavendigâr Gazi yahut Fetihler ve Kosova Sahrası*, İst., 1891; *Fatih Sultan Mehmed-i Sani yahut İstanbul'un Fethi*, İst., 1891; *Çelebi Sultan Mehmed yahut Müceddid-i Devlet*, İst., 1892; *Elvah-ı Masumane ve Makalât-ı Edebiye*, İst., 1893; *Osmanlı Edebiyatı Nümuneleri*, İst., 1894; *Ahmet Rasim Bey*, İst., 1900.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, I, 212-218; "Mehmed Celâl Bey", *TDEA*, VI, 201; M. F. Andı, *Ara Nesil Şairi Mehmed Celâl*, İst., 1995.

MEHMET KÂZIM *(Muğla, 27 Mart 1955 -)* Şair.

Soyadı KUMPASOĞLU. Güler Hanım ile bankacı Bekir Kumpasoğlu'nun oğlu. İlk ve orta öğrenimini Aydın ve Ankara'da tamamladı; 1985'te Ege Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü'nü bitirdi. 1998'e kadar inşaat mühendisliği yaptı. İzmir'de yaşıyor, özel bir şirketin satış müdürlüğünde çalışıyor; evli, iki çocuk babası. İlk şiiri 1989'da *Milliyet Sanat*'ta çıktı. Şiir ve yazılarını *Adam Sanat*, *Yeni Biçem*, *Gösteri* ve *Dize* dergilerinde yayımladı. 1997'den itibaren aldığı ödüllerle dikkat çekti.

Ödül: *Yılkı Teknesi* ile 1997 PEN Yazarlar Derneği Edip Cansever Jüri Özel Ödülü, Arkadaş Z. Özger Şiir Ödülü (övgüye değer dosya) Ödülü, İbrahim Yıldız Şiir "Övgüye Değer Dosya" Ödülü; "Tavla" ile 1997 Samim Kocagöz Öykü Ödülü; *Kule* ile 1998 Yunus Nadi Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Yılkı Teknesi*, İzmir: Mayıs, 1998; *Kule*, İst.: Yumuşak G, 1999; *Kuyu*, İst.: Everest, 2003.
Söyleşi: *Süreyya Berfe'yle Hayattan Şiire*, İst.: Dünya, 2006.
Kaynaklar: *BF* (2 Eylül 1999).

MEHMET MEMDUH PAŞA *(İstanbul, 1839 - İstanbul, 9 Nisan 1925)* Şair, yazar, devlet adamı.

Faik imzasını da kullandı. Mazlum Fehmi Paşa'nın oğlu. Rüştiyeyi bitirdikten sonra, Hariciye Nezareti Mektubi Kalemi'nde memuriyete başladı. Mabeyin kâtipliği, sadaret mektupçuluğu, Şûra-yı Devlet üyeliği görevlerinde bulundu. Konya, Sivas, Ankara valiliklerinden sonra, 1894'te vezirliğe, 1895'te dahiliye nazırlığına getirildi. Bu dönemde iftihar nişanları ve çok sayıda madalyayla ödüllendirildi. II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle (1908) görevinden alındı; diğer bazı nazır ve paşalarla birlikte Harbiye Dairesi'nde bir odada 30 gün süreyle tutuklu kaldı. Ardından önce Büyükada'ya, sonra Sakız adasına sürgüne gönderildi. İzmir'e gitmelerine hükümetçe izin verilmesi üzerine bir süre İzmir'de kaldı. Bir süre sonra ilan edilen af sonucunda yeniden döndüğü İstanbul'da münzevi bir hayat yaşadı. Kireçburnu'ndaki yalısında öldü, vasiyeti gereği Çarşamba'da bulunan İsmet Efendi Dergâhı haziresine gömüldü.

Mehmet Memduh Paşa asıl olarak Abdülhamit dönemi anılarını kaleme aldığı yapıtlarıyla önemli kabul edilmektedir. Faik mahlasıyla yazdığı şiirleri döneminde beğenilmiştir.

Yapıtları: *Eser-i Memduh*, İst.: Matbaa-i Amire, 1289/1872; *Berk-i Sebz*, 1289/1872; *Feveran-ı Ezman*, 1324/1908; *Serair-i Siyasiye ve Tahavvülat-ı Esasiye*, ty [1324/1908]; *Yemen Islahatı ve Bazı*

Mutalaat, İst.: Numune-i Tıbaat Mtb., 1325/1909; *Esvat-ı Sudur*, İzmir: Vilayet Mtb., 1328/1912; *Mirat-ı Şuunat*, İzmir: Ahenk Mtb., 1328/1912; *Tasvir-i Ahval Tenvir-i İstikbal*, İzmir: Vilayet Mtb., 1328/1912; *Hal'ler İclaslar*, İst.: Matbaa-i Hayriye, 1329/1913; *Kuvvet-i İkbal-Alamet-i Zeval*, İst.: Matbaa-i Hayriye, 1329/1913; *Miftah-ı Yemen*, İst.: Matbaa-i Hayriye, 1330/1914; *Bedayi-i Âsâr*, İst.: Matbaa-i Hayriye, 1329/1914; *Divan-ı Eşar*, İst.: Matbaa-i Hayriye, 1332/1916.

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, II, 913-928.

MEHMET MÜFİT *(Demirci/Manisa, 25 Kasım 1952 -)* Şair.

Asıl adı Mehmet EREL. İlk şiirleri asıl adıyla çıktı. Nimet Hanım ile ziraat memuru Hayrettin Erel'in oğlu. Çocukluğu ve ilkgençliği babasının görevi nedeniyle Anadolu'nun çeşitli yerlerinde geçti. 1968'de ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşti; Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi (1968). Saymanlık, bankacılık, metin yazarlığı ve müşteri temsilciliği yaptı; serbest ticaretle uğraşıyor. Oktay Akıncı ile *Yaşam İçin Şiir* (1982), Tuğrul Tanyol ve Metin Celâl ile birlikte *Poetika* (1985) dergilerini çıkardı. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

Şiirlerini 1978'den itibaren *Genç İşçi*, *Sesimiz*, *Yapıt*, *Somut*, *Küçücük*, *Oluşum*, *Yusufçuk*, *Türkiye Yazıları*, *Yazko Edebiyat*, *Varlık*, *Gösteri*, *Üç Çiçek*, *Yaşam İçin Şiir*, *İmge/Ayrım* ve *Sombahar* dergilerinde yayımladı. 1980 kuşağı şairleri arasında "kendine özgü sözcüklerle ince yergi öğelerinin egemen olduğu" (Ş. Kurdakul) şiirleriyle dikkat çekti. Tuğrul Tanyol'un değerlendirmesiyle "Müfit'in, bir alt kültürün, bir alt dilin şairi olduğu söylenebilir. Ne var ki onun Ece'den en temel farkı, Ece'deki dünyanın kitabi, Müfit'inkinin ise yaşanmış olmasıdır. Lirizm ve hüzün onun külhani dizelerinin arasında hep gizli bir niyet gibi dolaşır."

Ödül: "Oradan O Kızıl Mermerin Altından" ile 1979 Savaş Yolu Dergisi Şiir Ödülü; "Yaprak Kasırgası" ile 1983 Gösteri Dergisi Şiir Ödülü (mansiyon).

Yapıtları: Şiir: *İstanbul'un Ağır Sultanları*, İst.: Üç Çiçek, 1984; *Tekke'de Bahar*, İst.: Çizgi, 1986.

Kaynaklar: *BF* (7 Eylül 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 410; O. Kâhyaoğlu, "Biz Babasız Bir Kuşağız" (söyleşi), *Sombahar*, S. 3 (Ocak-Şubat 1991); K. Ünsal, "Bitirim Şiirin Harbi Şairi", *aynı yerde*.

MEHMET NİYAZİ

bak. ÖZDEMİR, Mehmet Niyazi

MEHMET RAUF *(İstanbul, 24 Ağustos 1875 - İstanbul, 23 Aralık 1931)* Romancı.

Rauf Vicdani, Besim Rauf, Cemil, Jüpon, Ali Necdet, Mehmet Nafiz imzalarını da kullandı. Liman Dairesi memurlarından Ahmet Şükrü Efendi'nin oğlu. İlköğrenimini Defterdar'da mahalle mektebinde gördükten sonra, 1884'te Soğukçeşme Askeri Rüştiyesi'ne, 1888'de Bahriye Mektebi'ne kaydoldu. 1894'te teğmen rütbesi ile mezun olduktan sonra bir süre Girit'te staj gördü. 1895'te Kiel Kanalı'nın açılış töreni için Hamburg'a gitti. Dönüşünde Girit'te bir süre daha kaldıktan sonra İstanbul'a atanarak çeşitli gemilerde görevlendirildi. 1901'de Tevfik Fikret'in akrabası Ayşe Sermet Hanım'la evlendi. 1904'te protokol memurluğuna, 1905'te Bahriye Mektebi'nde kitabet öğretmenliğine getirildi. II. Meşrutiyet'in ilanıyla (1908) birlikte kıdemli yüzbaşı oldu. *Bir Zambak'ın Hikâyesi* adlı pornografik romanının Dahiliye Nezareti'nce yasaklanıp toplatılmasından sonra askeri mahkeme tarafından altı ay hapis cezasına çarptırıldı ve askerlikle ilişiği kesildi. 1910'da zengin bir ailenin kızı olan Besime Hanım'la İzmir'de ikinci evliliğini yaptı. 1920'de Şule Neşriyat Evi adında bir yayınevi açtı. 21 Kasım 1921-2 Mart 1922 tarihleri arasında *Vakit* gazetesi yazarı sıfatıyla İtalya'da bulundu. İkinci eşinden de ayrıldıktan sonra, 10 Ocak 1926'da kendisinden 28 yaş küçük Muazzez adlı bir öğretmen hanımla üçüncü evliliğini yaptı. Evliliğinden kısa bir süre sonra kısmi felç geçiren ve sağ kolunu kullanamayan Mehmet Rauf'a bu yıllarda eşi yardımcı oldu. 1928'de geçirdiği ikinci felç, yazarı yatağa düşürdü. Basın ve yayın dünyasından da artık eskisi gibi ilgi göremeyen yazara zamanın hükümetince maaş bağlandı. İkinci felcinden yaklaşık bir buçuk yıl sonra, kaldırıldığı Cerrahpaşa Hastahane'sinde öldü. Cenazesi 25 Aralık 1931'de Teşvikiye Camii'nden kaldırılarak Maçka'daki aile mezarlığında toprağa verildi.

Mehmet Rauf'un edebiyata eğilimi, küçük yaşta okuduğu kitaplar ve babasıyla gittiği tiyatrolarla başladı. Önceleri, başta piyesler olmak üzere Türk ve Batı edebiyatıyla ilgili yapıtları okumaya, hatta bazılarını Türkçeye çevirmeye çalışan Mehmet Rauf edebi zevki geliştikçe George Ohnet, Octave Feuillet, Alphonse Daudet, Emile Zola, Gustave Flaubert gibi yazarlara yöneldi. Yapıtlarından tanıdığı

ve hayran olduğu, İzmir'de *Hizmet* gazetesini çıkarmakta olan Halit Ziya'ya (Uşaklıgil) gönderdiği "Düşmüş" adlı öyküsü sözü edilen gazetede yayımlandığında henüz 16 yaşındaydı. Mektuplarla kurulan ve Halit Ziya'nın 1893'te İstanbul'a gelişiyle daha da pekişen bu yakınlık edebi hayatında yepyeni ufuklar açtı. Bu dönemde "Rauf Vicdani" takma adını kullanmaktaydı. İlk ciddi edebi deneyimlerinden olan "Garam-ı Şebap" Halit Ziya'nın yardımıyla *İkdam* gazetesinde yayımlandı. Bu arada eski ve yeni edebiyat taraftarları arasında çıkan tartışmalarda yeni edebiyat taraftarlarını destekleyen Mehmet Rauf, davet edildiği *Mektep* dergisinin kadrosuna girdi. Bu yıllarda "Ali Necdet" takma adını kullanan yazarın bu dergideki yazı hayatı *Servet-i Fünun*'a geçinceye kadar yoğun bir şekilde sürdü.

Servet-i Fünun'da da yaklaşık beş yıl süren yazı hayatında öykü, roman, düzyazı şiir, Türk ve Batı edebiyatlarıyla ilgili makale ve incelemeler yazan Mehmet Rauf'un bu dönemdeki yapıtları sanatının doruğu kabul edilegelmiştir. Yine bu dönemde, Prosper Merimeé, Alphonse Daudet ve Catulle Mèndes'ten öyküler de çeviren Mehmet Rauf'un ilk romanı *Ferda-yı Garam* ile *Eylül* ve düzyazı şiirleri *Siyah İnciler* bu dergide tefrika edilmiştir.

Derginin sansür tarafından yayımına ara verilmesinden sonra, uzun bir süre sessiz kalan Mehmet Rauf, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra tekrar yazı hayatına döndü; ama artık yeni bir edebiyat anlayışı ve yeni bir edebi kuşak vardı. 1908'den 1927'ye kadar süren bu dönemde *Servet-i Fünun*, *Resimli Kitap*, *Musavver Hale*, *Musavver Muhit*, *Şehbal*, *Şiir ve Tefekkür*, *Şebap*, *Resimli Ay*, *Sevimli Ay*, *Güneş* dergilerinin yanı sıra *Tanin*, *Yeni Ses*, *Cumhuriyet*, *Peyam (Peyam-ı Edebi)*, *Payitaht*, *Vakit* gazetelerinde yazdı ve *Mahasin*, *Süs*, *Gelincik* ve *Sinema Yıldızı* adlarıyla dört de magazin dergisi yayımladı.

Bu döneme Mehmet Rauf'un unutuluş dönemi denilebilir. Bu unutuluşun etkisiyle ve para kazanmak amacıyla, 1910'da pornografik bir roman kaleme aldı. Cinsel ilişkilerin sokak ağzıyla anlatıldığı *Bir Zambak'ın Hikâyesi* adlı bu roman, gördüğü tepkilere rağmen, yayımından toplatılmasına kadar geçen kısa zaman zarfında büyük ilgi gördü. İtibarı derinden sarsılan Mehmet Rauf'a bu zor günlerde Hüseyin Cahit (Yalçın) yardım elini uzattı ve *Tanin* gazetesinde "Mehmet Nafiz" imzasıyla bir süre yazı yazmasına olanak tanıdı. Mehmet Rauf bu dönemde 11 roman kaleme almıştır. Bunlardan *Genç Kız Kalbi*, *Bir Aşkın Tarihi-Mültehip*, *Menekşe*, *Böğürtlen*, *Define* ve *Kan Damlası* tefrika edildikten sonra kitap haline gelirken, "Harabeler" ve "Kâbus" tefrika olarak kalmıştır. Yazarın yine bu dönemde yazılmış olan *Karanfil ve Yasemin*, *Son Yıldız* ve *Halas* adlı romanlarını da bunlara eklemelidir. Bu son dönemde, Mehmet Rauf'un eserlerinde platonik aşktan çok, maddi aşkın ağırlıkta olması dikkat çekicidir. Düzyazı şiirlerindeki azalma ise artık duygusallığa eskisi kadar önem vermediğinin bir göstergesi kabul edilebilir.

II. Meşrutiyet'ten sonra tiyatroyla yakından ilgilenen Mehmet Rauf bu konuda makaleler yazdı, uyarlamalar yaptı, "Sahne-i Osmaniye" adlı tiyatro okulunun Okuma Kurulu'nda, 1914'te kurulan Darülbedayi'nin Yönetim ve Okuma kurullarında görev aldı. 1920'de kurulan "Yeni Sahne" adlı topluluğun sahne yöneticiliğine getirildi ve topluluğa seçilecek sanatçıları belirleyen kurulda görev yaptı. Bu dönemde, beşi telif, onu uyarlama on beş piyes kaleme aldı. Birbirine çok benzeyen bu piyeslerin ortak yanı, tezli ve adlarının sembolik oluşudur. Bu oyunlardan *Pençe* 1917'de Sedat Simavi tarafından filme alındı. Yazarın "Serenat" adlı bir oyunundan söz edilmekle birlikte hakkında bir bilgi yoktur. Mehmed Rauf'un uyarlamaları ise şunlardır: Halit Ziya'nın aynı adlı romanından uyarlanan *Ferdi ve Şürekâsı* (1909), *Süs*'te tefrika edilen, Alfred Phaed'in aynı adlı yapıtından "Gençlik", A. Bisson'un "115. Rue Pigalle" adlı yapıtından "Pembe Köşk", Victorien Sardou'nun "Les Pattes de Mouche" adlı yapıtından "Kargacık Burgacık" ile Fedora'dan uyarlama "Leyla", Octave Feuillet'nin "Charybe et Scylla" adlı yapıtından *Yağmurdan Doluya*, Maurice Hennequin ile George Duval'in "Le Coup de fovet" adlı yapıtından "Kamçı", Paul Gavault'un "Mon bon oncle" adlı yapıtından "Amca Bey", Bernstein'ın "Le Détour" adlı yapıtından "İnhiraf"; "Erkek", "Evlat Acısı" ve "Komşu Kocası" hakkında fazla bir bilgi yoktur.

Kadınlara yönelik *Mahasin*, *Süs* ve *Gelincik* adlı üç magazin dergisi çıkaran Mehmet Rauf bu dergilerdeki makalelerinde, kadının sosyal hayatta daha etkin bir rol alması gerektiğini vurguladı. Hatta Türk kadınının tiyatro

sahnesine çıkmasının gereğini daha o yıllarda dile getirdi. *Süs* dergisinde 1925'te yayımlanan açık bir kadın resminden dolayı üç ay hapse mahkûm edildiyse de matbuat emektarı olduğu için suçu TBMM tarafından affedildi.

Mehmet Rauf'un eserlerindeki ortak özellik, ana tema olarak genellikle aşırı bir duygusallık, alınganlıklar, tutkulu ve sonu intihara varan karşılıksız aşklar, ihanetler, vefasızlıklar, hastalık, ölüm fikri ve bunların vermiş olduğu karamsar atmosferin işlenmiş olmasıdır. Bunlara aşırı müzik düşkünlüğünü de eklemelidir. Eserlerinin bir diğer özelliği, sık rastlanan aşırı ruh çözümlemeleridir. Yapıtlarındaki kahramanlar aşağı yukarı aynı tiplerdir. Bunlar, Batılı yaşam tarzını benimsemiş, müziği seven, duygusal, aşk için yaşayan bohem insanlardır. İstisnai birkaç eserinde yerel renkler, geçim sıkıntısı ve vatan aşkının işlendiği görülür. Bunların dışında onun kahramanlarının geçim sıkıntısı yok gibidir.

Servet-i Fünun edebi topluluğu içinde dili en sade olan yazardır. Çünkü o, kendi ifadesiyle, bu üslupçuluğu başaramamıştır. Bu fark, topluluğun dağılmasından sonraki yapıtlarında kendini daha iyi gösterir.

Yapıtları: Roman: *Eylül*, İst.: Edebiyatı-ı Cedide Ktp., 1317/1901; *Serap*, (resimli roman) İst., 1325/1909; *Bir Zambak'ın Hikâyesi*, (imzasız) [İst., 1910]; *Ferda-yı Garam*, İst.: Selanik Mtb., 1329/1913; *Genç Kız Kalbi*, İst.: Teshil-i Tıbaat İdaresi, 1330/1914; *Menekşe*, İst.: Edebiyat-ı Cedide Ktp., 1331/1915; *Karanfil ve Yasemen*, İst.: Kanaat, 1340/1924; *Böğürtlen*, İst.: Akşam Mtb., 1926; *Son Yıldız*, İst.: Gündoğdu Mtb., 1927; *Define*, İst.: Kanaat, 1927; *Kan Damlası*, İst.: Kanaat, 1928; *Halas*, İst.: Ahmet Halit, 1929.

Öykü: *İhtizar*, İst.: Edebiyat-ı Cedide Ktp., 1325/1909; *Âşıkane*, İst.: Edebiyat-ı Cedide Ktp., 1325/1909; *Son Emel*, İst.: Edebiyat-ı Cedide Ktp., 1329/1913; *Hanımlar Arasında*, İst.: Kanaat, 1330/1914; *Bir Aşkın Tarihi*, İst.: Kanaat, 1331/1915; *Kadın İsterse*, İst.: Hilal Mtb., 1335/1919; *Üç Hikâye*, İst.. Kitaphane-i Sudi, 1919; *Safo ve Karmen*, İst.: Şule Neşriyatı, 1920; *Pervaneler Gibi*, İst.: Matbaa-i Orhaniye, 1920; *İlk Temas İlk Zevk*, Kitaphane-i Sudi, 1338/1922; *Aşk Kadını*, İst.: Matbaa-i Cihan Biraderler, 1923 ?; *Gözlerin Aşkı*, İst.: Amidî Mtb., 1924; *Eski Aşk Geceleri*, İst.: Kanaat, 1927.

Düzyazı Şiir: *Siyah İnciler*, İst.: Âlem Mtb., 1317/1901 (yb İst., 1997, haz. R. Tarım).

Oyun: *Ferdi ve Şürekâsı*, (Halit Ziya'nın aynı adlı romanından uyarlama) İst.: Edebiyat-ı Cedide Ktp., 1325/1909; *Pençe*, İst.: Edebiyat-ı Cedide Ktp., 1325/1909; *Cidal*, İst.: Asya Mtb., 1327/1911; *Yağmurdan Doluya*, (O. Feuillet'den uyarlama) İst.: Karabet Mtb., 1919 ?; *Sansar*, İst.: Şule Neşriyat Evi, 1920; *Yara*, İst.: Hilmi, ty [1935].

Anı: *Edebi Hatıralar*, (haz. M. Törenek), İst.: Kitabevi, 1997; *Mehmed Rauf'un Anıları*, (haz. R. Tarım), İst.: Özgür, 2001.

Kaynaklar: *Nevsal-i Milli*, İst., 1914s, 226-227; S. İ. Sedes, "Mehmed Rauf", *AA*, I, 278; L. S. Akalın, *Mehmet Rauf*, İst., 1953; E. Coşkun, *Mehmet Rauf*, İst., 1976; R. Tarım; *Mehmed Rauf*, Ank., 1998; Karaosmanoğlu, 20-25; Hüseyin Cahit (Yalçın), *Kavgalarım*, İst., 1326; ay, *Edebî Hatıralar*, İst., 1935, s. 150-153; Halit Ziya (Uşaklıgil), *Kırk Yıl*, c. III, İst., 1936, s. 137-139; Halit Ziya (Uşaklıgil), *Sanata Dâir (I-III)*, İst., 1955; N. Akı, *Türk Tiyatro Edebiyatı Tarihi I*, İst., 1989; Ö. Nutku; *Darülbedayi'nin Elli Yılı*, Ank., 1969; M. And, "Tanzimat ve Meşrutiyet'te Tiyatro Yazarlığı", *TCTA*, VI, 1625; Moran, I-II; Z. Kerman, "Mehmet Rauf", *TDEA*, VI, 214-216; R. Tarım, "Mehmed Rauf'un Hayatı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma", Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, İst., 1992; Mehmed Rauf, *Siyah İnciler*, (haz. R. Tarım) İst., 1997; A. Uçman, "Mehmet Rauf", *YYOA*, II, 198-199.

MEHMET RIFAT (MANASTIRLI) *(Manastır, 1851 - Halep, 1907)* Oyun yazarı, dilci.

Alay kâtipliğinden emekli Raşit Efendi'nin oğlu. 1872'de Harbiye'den mezun oldu. Bir süre bu okulda hocalık yaptı. Daha sonra orduda aktif görevlerde bulundu. Binbaşı rütbesi ile katıldığı 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'nda esir düştü. Bir süre sonra İstanbul'a döndü. Ancak Abdülaziz'in hal'inde suçu olduğu gerekçesiyle II. Abdülhamit tarafından 1882'de kaymakam rütbesiyle önce Şam'a, ardından Halep'e sürüldü. Bir daha İstanbul'a dönemedi. Halep Mevlevîhânesi'nde gömülü.

Mehmet Rıfat şiirlerini dini ve hikemi bir tarzda kaleme aldı. Harbiye'de hocalık yaptığı yıllarda *Çanta* adıyla çıkardığı dergi ile ulusal duyguların yanı sıra askeri bilgilerin geliştirilmesine de katkıda bulunduğu kabul edilir. Oyun yazarlığı da yaptı; oyunlarının çoğu Gedikpaşa Tiyatrosu'nda sahnelendi. Bir münacat, bir naat, 23 gazel, 18 manzume, 6 mesnevi, bir mersiye, 8 tarih, 11 şarkı, 80 kıta, 50 beyit ve iki koşmadan oluşan divançesi yayımlanmadı. Dili bir bütün olarak ele alan Mehmet Rıfat, Tanzimat sonrasında biçimlenen yeni gramer anlayışını klasik formlardan da kopmayarak sürdürdü. Özellikle *Külliyat-ı Kavaid-i Osmaniye* adlı yapıtının Türk gramerinin gelişim seyrinde önemli bir yeri olduğu kabul edildi.

Yapıtları: Oyun: *Görenek*, İst.: Şark Mtb., 1290/1873; *Osman Gazi*, 1873; *Ya Gazi ya Şehit*, İst., 1291/1874; *Hüsrev ü Şirin*, [İst.], ?; *Pak-damen*, İst.: Zartanyan Fabrikası, 1291/1874; *Ebulala yahut Mürüvvet*, (Hasan Bedrettin ile) 1875; *Ebulfida*,

(Hasan Bedrettin ile) 1875; *Delile yahut Kanlı İntikam*, (Hasan Bedrettin ile) 1876; *Kölemenler*, (Hasan Bedrettin ile) 1876; *Nedamet*, (Hasan Bedrettin ile) 1876; *Ahmet Yetim yahut Netice-i Sadakat*, (Hasan Bedrettin ile) 1880; *Fakire yahut Mükâfat-ı İffet*, (Hasan Bedrettin ile) 1887.

Diğer: *Hikâyat-ı Müntahabe*, (seçme öyküler) İst., 1293/1873; *Münhaniyat-ı Müstamele*, (*Mecelle-i Hendese*'nin 4. cildi) İst., 1292/1875; *Hendese-i Hattiye*, (*Mecelle-i Hendese*'nin 1. cildi) İst., 1292/1876; *Hendese-i Musattaha*, (*Mecelle-i Hendese*'nin 2. cildi) İst., 1296/1878; *Süllem-i Rifat*, İst.: Ceride-i Askeriye Mtb., 1298/1881; *Kavaid-i Esasiye-i Harbiye*, İst.: Ceride-i Askeriye Mtb., 1298/1881; *Hace-i Lisan-ı Osmani*, 2 c., İst., 1883; *Usul-i Bedayi*, İst.: Mihran Mtb., 1302/1885; *Külliyat-ı Kavaid-i Osmaniye*, İst.,1886; *Menakıb-ı Tabiiyat*, (çeviri) İst., 1887-88; *Manzum İlmihal*, Selanik, 1305/1888; *Mükemmel Osmanlı Sarfı*, İst.: Kaspar Mtb., 1307/1890; *Mufassal Nahv-i Osmani*, İst.: Kaspar Mtb., 1308/1891; *Kavaid-i İlm-i İnşa*, İst.: Kaspar Mtb., 1308/1891; *Mecamiü'l-Edep*, 3 c., İst.: Tedrisat-ı İdadiye Ktp., 1308/1891; *Tuhfetü'l-İslam*, (manzum peygamberler tarihi) Şam, 1891, İst., 1897; *Cevahir-i Çeharyar ve Emsal-i Kibar*, Halep, 1327/1911.

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, III, 1479-1483; *OM*², II, 331-332; "Rifat Mehmet (Manastırlı)", *TDEA*, VII, 332-333; M. Koç, "Mehmet Rıfat (Manastırlı)", *YYOA*, II, 178.

MEHMET RİFAT *(İstanbul, 1949 -)* Eleştirmen, araştırmacı, çevirmen.

Tam adı Mehmet Rifat GÜZELŞEN. İlk ve orta öğrenimini İstanbul Beylerbeyi İlkokulu'nda (1959) ve Saint Benoit Lisesi'nde (1968) gördü. İÜ Edebiyat Fakültesi Fransız ve Roman Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nden mezun (1973). Aynı bölümde Fransız Dili ve Edebiyatı doktorasını hazırladı (1973-1977). Paris'te École des hautes études en sciences sociales'de (A. J. Greimas; 1978-1979, 1980, 1981) ve Collège de France'ta (R. Barthes, 1978-1979) doktora sonrası göstergebilim araştırmaları yaptı. İstanbul Üniversitesi'nde Fransız Dili ve Edebiyatı (1974-1982), Boğaziçi Üniversitesi'nde Modern Fransız Edebiyatı ve Fransızca-Türkçe Çeviri (1986), Yeditepe Üniversitesi'nde Metin Çözümleme (2005-2007) dersleri verdi. Boğaziçi Üniversitesi'nde Modern Fransız Edebiyatı ve Fransızca-Türkçe Çeviri dersleri veriyor. Yapı Kredi Yayınları'nda yayın kurulu üyesi (Fransızca yayınlar danışmanı) olarak görev yapıyor. İstanbul'da yaşıyor; çevirmen, araştırmacı yazar Sema Rifat'la evli.

Araştırmaları daha çok Paris Göstergebilim Okulu doğrultusunda yer aldı, göstergebilimin, metin (gösterge) eleştirisinin ve anlatı çözümlemesinin Türkiye'de tanınması ve yaygınlaşması için çaba gösterdi. İncelemeleri *Dilbilim, Varlık, Yeni Ufuklar, Soyut, Yazı, Ludingirra, kitap-lık, Cogito, Sanat Dünyamız* gibi Türk ve *Degrés, Le français dans le monde* gibi yabancı dergilerde yayımlandı. R. Barthes, P. Ricœur, Rus Biçimcileri (T. Todorov'un derlemesi), V. Propp, E. M. Meletinski, R. Jakobson, A. J. Greimas, J.-R. Ladmiral, A. Berman, M. Butor, I. Calvino, Platon'dan tek başına ya da Sema Rifat ile birlikte çeviriler yaptı.

Yapıtları: İnceleme-Araştırma: *Yazınsal Betik Üzerine Araştırmalar*, İst.: 1976; *Roman Kurgusu ve Yapısal Çözümleme: Michel Butor'un Değişim'i*, İst.: İstanbul Üniversitesi, 1978; *Genel Göstergebilim Sorunları*, İst.: Alaz, 1982; *Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları (Temel Metinlerin Çevirisiyle Birlikte)*, İst.: Yazko, 1983; *Dilbilim ve Göstergebilimin Çağdaş Kuramları*, İst.: Düzlem, 1990; *Göstergebilimin ABC'si*, İst.: Simavi, 1992 (genişletilmiş yb İst.: Say, 2009); *Homo Semioticus*, İst.: YKY, 1993; *Göstergebilimcinin Kitabı (Göstergebilimin ABC'si'nin genişletilmiş baskısı)*, İst.: Düzlem, 1996; *Gösterge Avcıları. Şiiri Okuyan Şairler 1*, İst.: YKY, 1997; *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları: 1. Tarihçe ve Eleştirel Düşünceler; 2. Temel Metinler*, İst.: YKY, 1998; *Gösterge Eleştirisi*, İst.: Kaf, 1999; *Metnin Sesi*, İst.: İş Bankası, 2007; *Homo Semioticus ve Genel Göstergebilim Sorunları*, İst.: YKY, 2007; *Yaklaşımlarıyla Eleştiri Kuramcıları*, İst.: Sel, 2008, *Marcel Proust ya da Bir Roman Yaratmak*, İst.: İş Kültür, 2009.

Sözlük: *Başlıca Dilbilim Terimleri*, (ortak yapıt), İst.: İstanbul Üniversitesi, 1978; *Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, (ortak yapıt), Ank.: Türk Dil Kurumu, 1980; *Dilbilim ve Göstergebilim Terimleri*, (Ortak yapıt), İst.: Sözce, 1988.

Derleme: *Balzac Kitabı*, İst.: YKY, 1994; *Çeviri ve Çeviri Kuramı Üstüne Söylemler*, İst.: Düzlem, 1995; *Eleştiri ve Eleştiri Kuramı Üstüne Söylemler*, İst.: Düzlem, 1996; *Honoré de Balzac. Romancının Evreninden Sahneler (Balzac Kitabı'nın geliştirilmiş basımı)*, İst.: Kaf, 1999 (genişletilmiş yb İst.: İş Kültür, 2007); *Çeviri Seçkisi I: Çeviriyi Düşünenler*, İst.: Dünya, 2003; *Çeviri Seçkisi II: Çeviri(bilim) Nedir?*, İst.: Dünya, 2004; *Eleştirel Bakış Açıları*, İst.: Dünya, 2004; *Bizim Eleştirmenlerimiz*, İst.: İş Bankası, 2008; *Roland Barthes: "Yazma Arzusu"*, İst.: Sel, 2008

Kaynaklar: *BF* (10 Ocak 2009).

MEHMET SAMİ (SÜLEYMAN PAŞAZADE)
bak. Süleyman Nesip

MEHMET SELAHATTİN *(Diyarbakır, 1 Temmuz 1923 -)* Romancı.

Soyadı ERDEM. Sıdıka Hanım ile memur Nâzım Erdem'in oğlu. İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'ndaki öğrenimini tamamlamadı. Uzun yıllar hesap uzmanlığı ve mali mü-

şavirlik yaptıktan sonra emekli oldu. 1977-78 yıllarında D. Hızlan'la birlikte kurduğu Değer Yayınları'nı yönetti. TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. 1970'te *Küçük Dünya* adlı romanı *Günaydın* gazetesinde tefrika edildi. Romanlarında toplumsal sorunları ve çelişkileri dile getirdi. Toplumcu gerçekçi akıma bağlı kaldığını belirtiyor.

Yapıtları: Roman: *Küçük Dünya*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1971; *Kaybolan Dünya*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1973; *Şehirde İnsan Yoktu*, İst.: Altın Kitaplar, 1976; *Samyeli*, İst.: Değer, 1977.

Kaynaklar: *BF* (3 Haziran 1999); T. Dursun K., "Bir Umut Işığı", *Milliyet*, 6 Nisan 1971; "Erdem, Mehmet Selâhattin", *TDEA*, III, 60; Kurdakul, *Sözlük*, 412; Karaalioğlu, 354; *Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı*, İst., 1978, s. 64-65.

MEHMET SEMİH *(İstanbul, 19 Şubat 1952 -)* Mizah yazarı.

Babası gazeteci ve eczacıdır. Burgaz Adası Yatılı İlkokulu'ndan (1964) sonra bir yıl Fındıklı Ortaokulu'na devam etti, ancak babasının ölümü nedeniyle öğrenimini daha fazla sürdüremedi. Bir süre mücellit yardımcılığı yaptı. Basın hayatına 1975'te *Yeni İstanbul* gazetesinde spor yazarı olarak başladı. Düzeltmenlik, reklamcılık, sekreterlik gibi çeşitli işlerde çalıştı. *Büyük Larousse* ve *AnaBritannica* ansiklopedilerine basın ve mizah ile ilgili maddeler yazdı.

İlk yazısı 1967'de *Ekspres* gazetesinde çıktı. Sonra *Akbaba*, *Cumhuriyet*, *Politika*, *Edebiyat Cephesi*, *Vatan*, *Yeni Toplum*, *Yeni Asır*, *Yelken*, *Milliyet Sanat*, *Sanat Olayı*, *Sıfır*, *Dolmuş*, *Gıcık*, *Gümgüm*, *Limon* dergi ve gazetelerinde yayımlanan mizah öyküleri ile tanındı.

Ödül: "Dünyanın En Haksız Yere Dayak Yiyen Adamı, Selahattin Bey" ile 1976 Uluslararası Mizah Hikâyeleri Yarışması "Altın Kirpi" (birincilik) ve Svistov Kenti Özel Ödülü; Nasrettin Hoca Gülmece Öykü Yarışması'nda 1979'da ikincilik, 1985'te birincilik.

Yapıtları: Mizah Öyküleri: *Dünyanın En Haksız Yere Dayak Yiyen Adamı, Selahattin Bey*, İst.: Tekin, 1977; *Gözlüklü Beyefendi*, İst.: Yazko, 1982; *Hurda Kralı*, İst.: Yazko, 1983; *Umutla Yaşıyoruz Efendim*, İst.: Yazko, 1983; *Mahallede Dedikodu Var*, İst., 1984; *Fotolu Vergi Mükellefi*, İst., 1994.
Antoloji: *Türk Mizah Hikâyeleri Antolojisi*, Ank.: Bilgi, 1980; *Türk Şiirinde Hiciv, Taşlama, Yergi*, İst.: Miyatro, 1982; *Türk Gülmece Öyküleri Antolojisi*, İst., 1994.
Sözlük: *Türk Edebiyatında Mahlaslar, Takma Adlar, Tapşırmalar ve Lakaplar*, İst.: Anahtar, 1993.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 248; Kurdakul, *Sözlük*, 412; Karaalioğlu, 355.

MEHMET SEYDA *(İstanbul, 15 Ağustos 1919 - İstanbul, 13 Temmuz 1986)* Öykücü, romancı.

Tam adı Mehmet Seyda ÇELİKER. James Sullivan, Necdet Ası, Ömer Sakıp, Mim-Sin, Özcan Çeliker, S. Toprak, Toprak imzalarıyla mizah ve magazin öyküleri, polisiye romanlar ve politik yazılar yayımladı. Remziye (Ruhsar) Hanım ile eczacı-kimyager Mahmut Kâmil Bey'in oğlu. Antalya İlkokulu'nda (1932) ve Kırıkkale Askeri Sanat Lisesi'nde okudu. Pertevniyal Lisesi'ndeki öğrenimini yarıda bırakarak (1935) Zonguldak Kömür İşletmeleri'nde, Divriği, Devrek ve Merzifon madenlerinde memur olarak çalıştı (1937-46). İstanbul'a dönerek 1951-60 arasında Belediye Eğlence Yerleri kontrol memurluğu görevinde bulundu, bir süre Basın İlan Kurumu Genel Müdürlüğü'nde çalıştıktan sonra buradan emekli oldu.

İlk şiir ve öykülerini 1933'te yayımlamaya başladı; psikolojik çözümlemelerin öne çıktığı bir anlatımla öykü ve romana yöneldi. Tolstoy'dan esinlenerek yazdığı "Mum" adlı öyküsü *Yücel*'de S. Toprak imzasıyla çıktı (1936). Kendi adıyla yayımlanan ilk öyküsü ("Alınyazısı") 1937'de *Yeni Adam*'da çıktı. Klasik Batı romanının etkisinde, bireyin iç dünyasını derinlemesine ele alırken bireyin duygu dünyasını cinselliğiyle birlikte işledi. *Ses*, *Tan*, *Yeni Adam*, *Yedigün* ve *Yeni Edebiyat* dergilerinde yayımladığı öykülerinden sonra uzun bir süre edebiyat çevrelerinden uzak kalan Seyda, geçim zorluğu nedeniyle, takma adlarla *Gece Postası*, *Akşam* ve *Zafer* gazetelerinde otuz kadar tefrika roman yazdı. *Ne Ekersen* adlı romanının 1958'de Yunus Nadi Roman Armağanı'nda üçüncülük almasından sonra yeniden edebiyat çevrelerinde görünmeye başladı ve 1958'den 1980'e kadar ara vermeksizin *Yelken*, *Yeditepe*, *Dost*, *Yeni Dergi*, *Yeni Ufuklar*, *Güney*, *Varlık* ve *Türk Dili* gibi dergilerde yazdı.

1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması'nda "başarı ödülü" alan romanı *Yanartaş* ile ünlendi. Yer yer belgesel özellikler taşıyan iki ciltlik bu büyük çalışmasıyla Zonguldak ve çevresindeki "kömür ocağı" gerçeğine ışık tuttu. Bu roman, Uzun Mehmet'in taşkömürünü bulması rivayetiyle, 1829'dan 1940'lı yıllara kadar Zonguldak Kömür İşletmeleri'nin belgelere dayanan tarihi niteliğindedir. Bu tarih çerçevesinde *Yanartaş*, kömür madeni işçilerinin yaşamı ve çalışma koşullarına tanıklık eden, belgesel nitelikte ilk roman olma özelliğiyle

Türk edebiyatında ayrıcalıklı bir konum edinmiştir.

Ödül: *Ne Ekersen* ile 1958 Yunus Nadi Roman Armağanı (üçüncülük); *Başgöz Etme Zamanı* ile 1964 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Bir Gün Büyüyeceksin* ile 1964 Doğan Kardeş Çocuk Romanı Armağanı (birincilik); *Yanartaş* ve *Şehzadenin Başıdır* ile 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması'nda iki başarı ödülü; *İhtiyar Gençlik* ile 1971 May Yayınevi Edebiyat Ödülü; *İçe Dönük ve Atak* ile 1974 TDK Roman Ödülü; üç oyunuyla 1968 Milliyet Gazetesi "Günümüz Dili ve Hayatına Uygun Karagöz Oyunları" konulu 6. Karacan Armağanı (ikincilik ödülü).

Yapıtları: Öykü: *Beyaz Duvar*, İzmir: Kovan, 1962; *Zonguldak Hikâyeleri*, İst.: Yeditepe, 1962; *Başgöz Etme Zamanı*, İst.: Yeditepe, 1963; *Oyuncakçı Dükkânı*, İst.: Yeditepe, 1964; *Garnizonda Bir Olay*, İst.: Set, 1968; *Anahtarcı Salih*, İst.: Yeditepe, 1969; *Kör Şeytan*, 1974; *Bana Karşı Ben*, (mizah öyküleri) İst.: Okar, 1976; *Kapatma*, İst.: Altın Kitaplar, 1980.

Roman: *Ne Ekersen*, Ank.: Dost, 1958; *Yaş Ağaç*, İst.: Varlık, 1958; *Cinsel Oyun*, İst.: Ağaoğlu, 1966; *Sultan Döşeği*, (tarihi roman) İst.: Atlas, 1969; *Köroğlu*, (destan roman) İst.: Altın Kitaplar, 1969; *Nemrut Mustafa*, (tarihi roman) İst.: Atlas, 1969; *Süeda Hanım'ın Ortanca Kızı*, İst.: Atlas, 1969; *Yanartaş*, 2 c., İst.: Ararat, 1970; *İhtiyar Gençlik*, İst.: May, 1971; *İçe Dönük ve Atak*, İst.: Tel, 1973; *Gerçek Dışı*, İst.: Sander, 1976.

Deneme: *Bir Açıdan*, İst.: Ataç, 1963.

İnceleme: *Türk Romanı*, (Kemal Tahir'in *Devlet Ana* adlı romanı üzerine açık oturum tutanakları) İst.: Tekin, 1969.

Biyografi-Anı: *Edebiyat Dostları*, (24 yazarla röportaj ve biyografiler) İst.: Kitapçılık Ticaret Limited Şirketi, 1970; *Çocukluk Yılları*, (çeşitli yazarlardan çocukluk anıları) Ank.: TDK, 1980.

Çocuk Kitabı: *Bir Gün Büyüyeceksin*, (roman) İst.: Arkın, 1966; *Evliya Çelebi'den Çocuklara Hikâyeler*, İst.: Koza, 1973; *Cumhuriyet Öncesi Yazarlardan Çocuklara Hikâyeler*, 2. bas., İst.: Milliyet, 1976; *Çikolata*, İst.: Milliyet, 1976; *Şeytan Çekiçleri*, 3. bas., İst.: Milliyet, 1976; *Bastıbacak Ermiş*, (roman) 1979; *Düşleme Oyunu*, (öyküler) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1979; *Deli Ali*, İst.: Yeni Büyük Dağıtım, 1980; *Cumhuriyet Yazarlarından Cumhuriyet Çocuklarına Hikâyeler*, İst.: Karacan, 1981; *Gururlu Peri*, İst.: Altın Kitaplar, 1981; *Ölümsüz Dostluk*, İst.: Altın Çocuk Kitapları, 1981; *Şampiyonluk Kupası*, İst.: Altın Çocuk Kitapları, 1981; *Zaman Dede*, İst.: Örgün, 1982; *Çocuktan Korkan Efeler*, İst.: Altın Kitaplar, 1985; *Gerçek Sevgi*, İst.: Altın Kitaplar, 1986.

Derleme: *Tarihimizde Gariplikler*, İst.: Milliyet, 1973; *Türk ve Dünya Edebiyatından Seçmelerle Korku ve Şiddet Hikâyeleri*, İst.: Varlık, 1975; *Olmaz Böyle Vakalar*, İst.: Seçme Kitaplar, 1976; *Ecir ve Sabır*, (H. R. Gürpınar'dan seçme öyküler) İst.: Milliyet, 1976.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 327; Karaalioğlu, 491-492; Kurdakul, *Sözlük*, 540-541; Fethi Naci, *Türkiye'de Roman*, 339-343; Necatigil, *Eserler*, 29-30, 53-54, 98, 155-156, 193, 195-196, 244-245, 282, 291-292, 350, 393-394, 420, 421-422; M. Kutlu, "Çeliker, Mehmet Seyda", *TDEA*, II, 130; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1032-1033.

MEHMET SITKI *(İskeçe, 1882 - İstanbul, 20 Mayıs 1932)* Şair.

Hukuk Mektebi'nde okudu. Öğrenimini sürdürürken yazılarını *İrtika*, *Musavver Fen ve Edep*, *Terakki*, *Malumat* gibi dergilerde yayımladı. 1906'da önce Erzurum'a, daha sonra Hınıs'a sürüldü. Erzurum valiliğine atanan Hukuk Mektebi muallimlerinden Nâzım Paşa'nın aracılığıyla, İstanbul'da kalmamak ve yazı yazmamak koşuluyla bağışlandı ve Gümülcine'ye gönderildi. Gümülcine Mutasarrıfı Mazhar Müfit Bey'in telkiniyle İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katıldı. Meşrutiyet'in ilanından sonra Drama ve Selanik'te *Kâinat* gazetesini yayımladı, *Zaman* gazetesinde çalıştı. 1910'da sınavla öğretmenliğe başladı. Edirne Sultanisi'nde edebiyat okuttu. Milli Mücadele sırasında Trakya/Paşaeli Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti'nde çalıştı. Yunanlılar tarafından idama mahkûm edilmesi üzerine Bulgaristan'a sığındı. Eskicuma Mekâtib-i İslamiye müdürlüğünde bulundu. Daha sonra İstanbul, Edirne ve yeniden İstanbul'da edebiyat öğretmenliği yaptı.

Yapıtları: *Leylak*, İst.: Asır Kütüphanesi, 1319/1901; *Hüsn-i Melul*, Edirne: Yako Levi Mtb., 1327/1911; *Mezar*; *Ömr-i Harab*; *Serab*; *Muhaceret*. ("Kara Günler" ve "Meriç Ağlarken" adlı yapıtları basılmamıştır.)

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, III, 1713-1715; "Sıdkî Bey (İskeçeli)", *TDEA*, VIII, 1.

MEHMET SÜLEYMAN (AVANZADE) *(Beşiktaş/İstanbul, 1871 - İstanbul, 1922)* Yazar, yayımcı.

Karahisarlı Avanzade Süleyman Bey'in oğludur. 1890'da Beşiktaş Askeri Rüştiyesi'ni, 1893'te Tıbbiye Mektebi'nin eczacılık bölümünü bitirdi. Bir süre Haydarpaşa ve Yıldız hastanelerinde çalıştı. Çeşitli dergilerde yazılar yazmaya, kitaplar yayımlamaya başladı. 1902 sonlarına doğru yönetmeye başladığı *Musavver Terakki* dergisinin Rus-Japon savaşıyla ilgili olarak yaptığı yayım Rusya'nın tepkisini çektiğinden 1903'te Kudüs'e sürgün edildi. Burada dört sene kadar kalan Avanzade 1907'de Kahire'ye kaçtı. II. Meşrutiyet'in ilanı (1908) üzerine İstanbul'a döndü ve yüzbaşı rütbesiyle Sıhhiye-i Askeriye Tercüme ve İsta-

tistik Kısmı'na memur atandı. 1912'de binbaşı oldu ve Harbiye Nezareti Sıhhiye Dairesi ecza müfettişi olarak çalışmaya başladı. Bir yandan da *Ceride-i Tıbbiye-i Askeriye* adlı derginin yayımını üstlendi. Bu dönemde yayımladığı dergilerden *Afiyet* 8 bin, *Güzel Prenses* 12 bin tiraja ulaştı. 1918'de çocuklara yönelik *Hür Çocuk* isimli bir dergi çıkardı. Ahmet Mithat'ı izleyerek, başta sağlık olmak üzere hemen hemen her konuda (polisiye romanlar, yemek kitapları, atasözü kitapları, tarih incelemeleri...) halka yönelik kitaplar yazdı ya da çevirdi. Ayrıca kadınlar için ilk yıllık olan *Nevsal-i Nisvan*'ı çıkardı. Halka yönelik yayınlarla önemli bir boşluğu doldurdu. Telif ve çeviri yüz otuzun üstünde yapıt bıraktı. Mezarı Karacaahmet'tedir.

Yapıtları: *Muharrir Kadınlar*, İst.: Kaspar Mtb., 1892; *Musavver Fenni Eğlenceler*, 1. ve 2. kısımlar, İst.: Kaspar Mtb., 1892; 3. kısım, İst.: Kaspar Mtb., 1894; *Çocuklara Mahsus Hikâye Cüzdanı*, İst.: Y. Panayotidis Mtb., 1896; *Receb'in Nişanlısı*, İst.: Y. Panayotidis Mtb., 1898; *Ahrar mı, İttihat mı*, İst.: Karabet Mtb., 1911; *Gençlerde İstimna Bilyed*, İst.: Keteon Bedrosyan Mtb., 1912; *Eczacılara Mahsus Muhtıra*, İst.: Kader Mtb., 1913; *Ayna ile Keşf-i İstikbal*, İst.: Keteon Mtb., 1914; *İdrar Tahlili*, İst.: Kader Mtb., 1914; *Kısır Kadınlar*, İst.: Artin Asaduryan Mtb., 1914; *Kızlara ve Hanımlara Jimnastik*, İst.: Araks Mtb., 1914; *Kızları Nasıl Evlendirmeli*, İst.: Necm-i İstikbal Mtb., 1914; *Musavver ve Mükemmel Kıyafetname*, İst.: A. Asaduryan Mtb., 1914; *Rehber-i Muamelat-ı Zevciye*, İst.: Hukuk Mtb., 1914; *Tılsım, Sihir, Büyü: Bizdeki Tesirat ve Tatbikat*, İst.: Tefeyyüz, 1914; *Aza Seğirmesi*, İst.: Lüsiyen Mtb., 1915; *Aile Aşçısı, 100 Türlü Çorba Pişirmek Usulü*, İst.: Orhaniye Mtb., 1919; *Alman Kadınları*, İst.: Orhaniye Mtb.: 1919; *Alman Usulü Tütün İçmek*, İst.: Orhaniye Mtb, 1919; *Almanlar Gibi Kuvvetli ve Uzun Boylu Nasıl Olmalı*, İst.: Orhaniye Mtb., 1919; *Almanya Tarihi*, İst., Orhaniye Mtb., 1919; *Baha ile Şefika*, İst.: Kader Mtb., 1919; *Gözlerdeki Esrar ve Göz Hıfzıssıhası*, İst.: Kader Mtb., 1919; *İngiliz Kadınları*, İst.: Kader Mtb., 1919; *Kuvvet İlaçları*, İst.: Kader Mtb., 1919; *Semirmek Usulleri ve Zayıflamak Çareleri*, İst.: Kader Mtb., 1919. (Ayrıntılı bibliyografyası için Halil Bingöl'ün makalesine bakın.)

Çeviri: *Sefiller* (V. Hugo), 5 c., İst.: J. Keteon Mtb., 1911-12; *Monte Kristo* (A. Dumas Pere), 6 c., İst.: J. Keteon Mtb., 1911-12.

Kaynaklar: H. Avan, "Avanzade Mehmet Süleyman", *AA*, IV, 1388; M. Kutlu, "Mehmed Süleyman (Avanzade)", *TDEA*, VI, 218-219; H. Bingöl, "Kitabiyat Vadisinde Unutulan Bir Halk Yazarımız: Ecz. Bnb. Avanzade Mehmed Süleyman", *Tarih ve Toplum*, S. 100 (Nisan 1992), s. 252-255; E. Üyepazarcı, *Korkmayınız Mr. Sherlock Holmes*, İst., 1997, s. 146, 147, 151.

MEHMET ŞAKİR (FERAİZCİZADE) *(Bursa, 1853 - Bursa, 9 Eylül 1911)* Oyun yazarı.

Aslen Buharalı bir aileden olan Feraizcizade Hacı Hasip Efendi'nin oğludur. On iki yaşındayken babasını kaybetti ve çocukluğu sıkıntı içinde geçti. Özel öğrenim görerek yetişti; Arapça, Farsça ve Fransızca öğrendi. Genç yaşlarda Hüdavendigâr (Bursa) vilayeti Mektubi Kalemi'ne girdi (1867). Bu görevinin yanı sıra Hüdavendigâr gazete ve basımevi müdürlüğü görevinde bulundu (1872-98). Bursa İdadisi'nde edebiyat ve ahlak dersleri öğretmenliği yaptı (1892-96). 1883'te Feraizcizade Matbaası'nı kurdu ve 1877-91 arasında 60 sayı yayımlanan aylık *Nilüfer* dergisini, daha sonra *Gündoğdu* (1894) dergisini çıkardı. Ahmet Vefik Paşa'nın Bursa valiliği (1892-97) yıllarında kendisine tiyatro çalışmalarında yardım etti. Bursa'daki Fasulyacıyan Kumpanyası mensuplarına Türkçe diksiyon ve edebiyat dersleri verdi. 1904'te Kırklareli tahrirat müdürlüğüne atandı, buradan Niğde tahrirat müdürlüğüne atanınca (1911) görevden ayrılıp memleketi Bursa'ya döndükten kısa bir süre sonra kalp krizinden öldü.

Tanzimat dönemi edebiyatının öncü oyun yazarlarından olan Feraizcizade, Ahmet Vefik Paşa'nın Molière çevirilerinden etkilenerek oyunlar kaleme aldı. Güçlü Molière etkisine rağmen oyunlarında kendi kişiliğini korumuş, Batı'dan aldığı çerçeve içinde çağının töre ve düşüncelerini vermiştir. Bu türde yazılmış altı oyununu 1885-86 yıllarında kendi matbaasında bastırdı. Bu oyunları dolayısıyla bazı tiyatro tarihçileri ve edebiyat eleştirmenleri tarafından "Türk Molière'i" olarak tanımlandı. Eleştirmenler övgülerini Feraizcizade'nin oyun tekniğindeki ustalığı kadar, kullandığı dille Türkçeyi sadeleştirme çabalarına yaptığı katkıya dayandırdılar. Dili sadeleştirme çabaları oyunlarının yanı sıra *Gündoğdu* dergisinde yayımlanan yazılarında da görüldü.

Kuvvetli bir Doğu kültürüyle yetişmiş olan yazar, sanat alanındaki tutumunu anlatmak için, oyunlarından ilkinin başına yazdığı önsözde, Batı'dan gelen yeni edebiyat türlerini incelediğini, eski edebiyatın artık verimsizleşen türleri yerine yeni edebiyatın komedya türünü benimseyerek hem okuru eğlendirmek, hem de bu vesileyle görenekleri ortaya koymak istediğini, bunu yaparken de çeviri yerine telif eser verme yolunu seçtiğini belirtmektedir.

Oyunlarının dışında yazma bir sözlüğü de

bulunmaktadır. *Persenk* adlı bu çalışmasında Türkçenin "Âdem'in dili ve bütün dillerin kaynağı" olduğunu ileri sürmüş ve dilbilgisi terimlerinin hepsini Türkçeleştirmiştir. *İngilizlerin Kutb-ı Şimaliye Seyahat-ı Fevkaladeleri* adlı eseri ise bulunamamıştır.

Yapıtları: Oyun: *Evhami*, Bursa: Feraizcizade Mtb., 1301/1884 (yb haz. C. Kudret, İst.: Varlık, 1974); *İcab-ı Gurur yahut İnkılab-ı Muhabbet*, Bursa: Feraizcizade Mtb., 1301/1884; *İnatçı yahut Çöpçatan*, Bursa: Feraizcizade Mtb., 1301/1884; *Kırk Yalan Köse*, Bursa: Feraizcizade Mtb., 1302/1885; *Teehhül yahut İlk Gözağrısı*, Bursa: Feraizcizade Mtb., 1302-1303/1886; *Yalan Tükendi*, Bursa: Feraizcizade Mtb., 1304/1887. (*Kırk Yalan Köse* ve *Yalan Tükendi*'nin yb haz. N. Özbek, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1979.)

Sözlük: *Persenk, Sarf-ı Lisan-ı Osmanî, Şükûfe-nisar-ı Zeban-ı Umumî*, (1310/1894) Millet Ktp., Ali Emiri, Sözlük, no. 128.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 162; N. Akı, *Türk Tiyatro Edebiyatı Tarihi*, c. I, İst., 1989, s. 76; İ. Enginün, "Feraizcizade, Mehmed Şakir", *TDEA*, III, 191; Levend, 289-290; Akyüz, *Türk Edebiyatı*, 66; Cevdet Kudret, *Türk Edebiyatından Seçme Parçalar*, İst., 1973, s. 198; N. Albayrak, "Feraizcizâde Mehmed Şâkir", *DİA*, XII, 363-365; D. Bayraktar, "Mehmed Şakir Efendi (Feraizcizade)", *YYOA*, II, 189.

MEHMET TAHİR (BURSALI) *(Bursa, 22 Kasım 1861 - İstanbul, 28 Ekim 1925)* Bibliyografya ve biyografi yazarı.

Sultan Abdülmecit'in Hassa Alayı kumandanlarından Üsküdarlı Seyyit Mehmet Tahir Paşa'nın torunu, Bursa belediye kâtibi Rıfat Bey'in oğludur. İlköğrenimini Bursa'da yaptıktan sonra, 1875'te Bursa Askeri İdadisi'ni, 1883'te piyade teğmeni olarak Harbiye'yi bitirdi. Manastır Askeri Rüştiyesi, Mülkiye Rüştiyesi ve Mülkiye İdadisi'nde coğrafya, tarih ve hitabet dersleri verdi. Üsküp Askeri Rüştiyesi'ne nakledildikten (1897) sonra 1898'de kolağası rütbesiyle Manastır Askeri Rüştiyesi müdürlüğüne, 1904'te Selanik Askeri Rüştiyesi müdürlüğüne atandı. 1906'da, Selanik'te İttihat ve Terakki Cemiyeti'yle ilişkisi nedeniyle müdürlük görevine son verilerek Alaşehir redif alayı tabur komutanlığına gönderildi (1907). II. Meşrutiyet'in ilanından (1908) sonra Burşa milletvekili seçildi, meclisin çeşitli komisyonlarında görev aldı. 1911'de fesih kararı alınması üzerine milletvekilliğinden ayrıldı ve Harp Dairesi Divanıharp (Mart 1912), Muhakemat Dairesi (Ekim 1912) üyeliklerinde bulundu. 1913'te askerlikle ilişkisi sürerken Evkaf Nezareti tarafından, Kilisli Rıfat ve Hüseyin Hüsamettin ile birlikte İstanbul kütüphanelerini teftişle görevlendirildi. 1914'te yarbay rütbesiyle emekli olduktan sonra Topkapı Sarayı Kütüphanesi müdürlüğüne getirildi.

İrili ufaklı birçok kitabın yanında *Türk Derneği*, *Türk Yurdu*, *Sebilürreşat*, *Sırat-ı Müstakim*, *İslam* gibi dergilerde çoğu biyografi türünde makaleler yazan Mehmet Tahir Bey son dönem Osmanlı biyografi ve bibliyografya çalışmalarında öncü bir rol oynayarak, unutulmuş birçok ismin ve yapıtın gün ışığına çıkmasını ve tanınmasını sağlamıştır. Özellikle *Osmanlı Müellifleri* vazgeçilmez bir başvuru kaynağı olma niteliğini günümüzde de korumaktadır. Türk Bilgi Derneği'nin asil, Tarih-i Osmanî Encümeni'nin yardımcı üyesi olan Tahir Bey'in mezarı Üsküdar'da Aziz Mahmut Hüdayi Camii haziresindedir.

Yapıtları: Bibliyografya ve Biyografi: *Türklerin Ulum ve Fününa Hizmetleri*, İst.: Kitaphane-i İkdam, 1314/1897; *Terceme-i Hal ve Fezail-i Şeyh-i Ekber Muhyiddin-i Arabi*, İst.: Şirketi-i Mürettibiye Mtb., 1316/1900; *Kibar-ı Meşayih ve Ulemadan On İki Zatın Teracim-i Ahvali*, İst.: Kitaphane-i Hilmi, 1316/1900; *Meşayih-i Osmaniye'den Sekiz Zatın Teracim-i Ahvali*, İst.: Kitaphane-i Hilmi, 1318/1902; *Ulema-yı Osmaniye'den Altı Zatın Terceme-i Hali*, İst.: Kitaphane-i Hilmi, 1321/1905; *Müverrihin-i Osmaniye'den Âlî ve Kâtip Çelebi'nin Terceme-i Halleri*, Selanik, 1322/1906; *Aydın Vilayetine Mensup Meşayih, Ulema, Şuara, Müverrihin ve Etıbbanın Teracim-i Ahvali*, İzmir: Keşişyan Mtb., 1324/1908; *Ahlak Kitaplarımız*, İst.: Necm-i İstikbal Mtb., 1325/1909; *Hacı Bayram-ı Veli*, İst.: Necm-i İstikbal Mtb., 1329/1913; *Mevlana eş-Şeyh İsmail Hakkı el-Celveti (Kuddise Sirrehu) Hazretlerinin Muhtasaran Tercüme-i Halleriyle Matbu ve Gayr-i Matbu Asarını Havi Risaledir*, İst.: Matbaa-i Bahriye, 1329/1913; *Kâtip Çelebi*, İst.: Kanaat Mtb., 1331/1915; *Siyasete Müteallik Asar-ı İslamiye*, İst.: Kader Mtb., 1332/1916; *İdare-i Osmaniye Zamanında Yetişen Kırım Müellifleri*, İst.: Matbaa-i Orhaniye, 1335/1919; *Osmanlı Müellifleri*, 3 c., İst., 1333-42/1915-24 (yeni harflerle, haz. A. F. Yavuz-İ. Özen, İst., 1972-75; ayrıca bu kitaptan daha geniş bir şekilde faydalanmak için, Ahmet Remzi [Akyürek] tarafından yapıt adlarını da içine alan *Miftâhu'l-kütüp ve Esamî-i Müellifîn Fihristi* [İst., 1928] adlı geniş bir dizin hazırlanmıştır).

Araştırma-İnceleme: *Delilü't-tefasir (İlm-i Tefsir ve Müfredat-ı Kuran'a Dair Malumat-ı İcmaliye)*, İst.: Hilal Mtb., 1324/1908; *Nazar-ı İslamda Fakr*, İst., 1330/1914.

Antoloji: *Müntahabat-ı Mesari ve Ebyat*, İst.: Necm-i İstikbal Mtb., 1328/1912; *Menakıb-ı Harp*, İst., 1333/1917.

Kaynaklar: Muallim Vahyî, *Müslümanlık ve Türklüğü Yükseltmeye Çalışanlardan: Bursalı Tahir Bey*, İst., 1335; Ö. F. Akün, "Bursalı Mehmed Tâhir", *DİA*, VI, 452-461; İ. Hatipoğlu, "Mehmed Tahir (Bursalı)", *YYOA*, II, 193-194.

MEHRİZAT *(Kemaliye/Erzincan, 23 Mart 1943 -)* Şair.

Soyadı POYRAZ. Kitaplarında sadece ön adını kullanmaktadır. Fahriye Hanım ile Mahmut Poyraz'ın kızı. Beyoğlu Firuzağa İlkokulu ile Beyoğlu İtalyan Lisesi'ni bitirdikten sonra İÜEF Fransız Filolojisi'nden mezun oldu (1980). Marmara Üni. Atatürk Eğitim Fak. Fransızca Bölümü'nde bölüm başkanlığı yaptı (1981-89); aynı bölümde öğretim üyesi olarak görevini sürdürüyor. Yeditepe TV yönetim kurulu ikinci başkanlığı görevinde bulundu. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor. İlk şiiri 1961'de *Varlık* dergisinde çıktı. Şiirleri başta *Türk Dili* olmak üzere *Yeni İnsan*, *Çağrı*, *Elif*, *Varlık* dergilerinde yayımlandı. M. Uyguner, "Mehrizat'ın bütün şiirlerinde insanlar, insanlığın birlikteliği ve bunun duyumsamaları da görülür" dedi.

Yapıtları: Şiir: *Ben Dünyalı Değilim*, 1990; *Gökırmakları*, İst.: İlgi, 1997.

Kaynaklar: Işık, 416; *Kim Kimdir*, 589; M. Uyguner, "Yaşamın Cansuyu", *Cumhuriyet Kitap*, S. 417 (12 Şubat 1998).

MEMET FUAT *(İstanbul, 16 Şubat 1926 - İstanbul, 19 Aralık 2002)* Yazar, eleştirmen, yayımcı.

Tam adı Mehmet Fuat Engin BENGÜ. Yazılarında Engin Bengü imzasını da kullandı. Oyun yazarı ve sinemacı Vedat Örfi Bengü ile Piraye Hanım'ın oğlu. 1932'de babasından ayrılan annesi Piraye Hanım 1935'te Nâzım Hikmet'le evlenmiştir. 1946'da Haydarpaşa Lisesi'ni, 1951'de İÜEF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Öğrenciliği sırasında *Aylık Ansiklopedi*'ye maddeler yazdı. Bu dönemde Tuna Baltacıoğlu ve Oktay Verel ile birlikte *Memleketimizde ve Dünyada Kitaplar* adlı bir bibliyografya dergisi çıkardı (1950-51). Öğretmenlik, çevirmenlik, muhabirlik gibi işlerin yanı sıra mimar yardımcılığı da yaptı. Çocukluğundan başlayarak spora ilgi duyan Memet Fuat, başlangıçta yaşadığı çevredeki çocuklara spor yaptırmak amacı ile ilgilendiği voleybolla daha sonra profesyonelce uğraştı. Ünlü oyuncular yetiştirdi ve profesyonel voleybol antrenörlüğü yaptı. 1979-82 arasında Anadoluhisarı Gençlik ve Spor Akademisi'nde (şimdiki Marmara Üniversitesi Spor Akademisi) öğretim görevlisi olarak voleybol dersleri verdi. 1972-80 arasında Voleybol Milli Takımı'nı çalıştırdı. 1960'ta kurulan De Yayınevi'nin yönetimini üstlendi. 1964-75 arasında çıkardığı *Yeni Dergi*'de daha sonraları ünlenecek pek çok yazar ve şairin ilk çalışmaları yayımlandı. Memet Fuat yayımcılığında olduğu gibi dergiciliğinde de edebiyata ilişkin klasik ve çağdaş bilgi aktarımına büyük önem vermiştir. Nâzım Hikmet'in 1963'te ölümünden sonra, Piraye'de bulunan el yazmalarından yararlanarak *Saat 21-22 Şiirleri*, *Dört Hapisaneden*, *Rubailer*, *Memleketimden İnsan Manzaraları*'nı basıma hazırladı (1965-67). Ayrıca Nâzım Hikmet'in Piraye'ye yazdığı mektupları *Piraye'ye Mektuplar* adıyla, kendisine yazdığı mektupları *Oğlum*, *Canım Evladım*, *Memedim* adıyla yayımladı (1968). Her yıl, bir önceki yılda basılmış yazı, öykü ve şiirlerden yaptığı derlemelerden oluşan *Türk Edebiyatı* adlı yıllıkları yayımladı (1963-72). 1980-83 arasında *Yazko Edebiyat* dergisini yönetti. 1981'de Adam Yayınevi'nin yerli yayınlar yönetmenliğini üstlendi. 1985'te yayımlanmaya başlayan *Adam Sanat* dergisinin genel yayın yönetmenliğini 1999'a kadar sürdürdü.

İlk yazıları *Aylık Ansiklopedi*'de yayımlanan Memet Fuat kısa süren öykü yazarlığından sonra *Yeryüzü*, *Yeditepe*, *Yeni Ufuklar*, *Varlık*, *Yeni Dergi*, *Milliyet Sanat*, *Politika*, *Vatan*, *Adam Sanat* gibi dergi ve gazetelerde yayımladığı deneme ve eleştirileriyle tanındı. Çağdaş Amerikan yazarlarından çeviriler yaptı; kurucusu olduğu De Yayınevi'nde Faulkner, Joyce gibi yazarların çevirilerini yayımlayarak Türk okuyucusuyla tanışmasını sağladı. Çağdaş eleştiri yöntem ve ilkelerine dayanan değerlendirmeleriyle Türk eleştirisinin belli başlı adlarından oldu. Eleştirilerinde, edebiyat yapıtlarının toplumsal işlevini dikkate almakla beraber, metnin özerkliğine de önem vermiştir. Yazılarında çağdaş Türk şiirine, bilimsel eleştiriye, sanat-politika ilişkisine ve öznel eleştiriye özel bir yer veren Memet Fuat'ın başta denemeleri olmak üzere hemen hemen bütün çalışmalarında düşünce özgürlüğü ve hoşgörü en önemli temalar olmuştur.

Ödül: 1969 Ataç Eleştiri Armağanı; *Düşünceye Saygı* ile 1961 TDK Deneme-Eleştiri Ödülü; *Çağdaşımız Makyavel* ile 1992 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü (G. Akın ile paylaştı); 1995 Kültür Bakanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü; 1996 Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Aşk ve Sümüklüböcek*, (T. Baltacıoğlu ile) İst., 1946; *Bir Ayrılışın Öyküsü*, İst.: Adam, 1998.

Roman: *Yaşadığımız*, İst., 1951; *Sana Deliler Gibi*, İst.: Adam, 2002; *Adlin*, İst.: Adam, 2003.
Deneme-Eleştiri-İnceleme: *Düşünceye Saygı*, İst.: De, 1960 (genişletilmiş yb İst.: YKY, 1994); *Çağını Görebilmek*, İst.: Adam, 1982; *Unutulmuş Yazılar*, İst.: Broy, 1986; *Çağdaşımız Makyavel*, İst., 1992; *Eleştiri Sorumluluğu*, İst.: YKY, 1994; *İki Yönlü Yozlaşma*, İst.: YKY, 1995; *Konuşan Toplum*, İst.: İyi Şeyler, 1996; *Dağlarda Yüreğim*, İst.: Adam, 1996; *Özgünlük Avı*, İst.: YKY, 1996; *Her Yer Tiyatrodur*, İst.: YKY, 1997; *Sömürüsüz Bir Dünya*, İst.: Adam, 1998; *Biçemden Biçeme*, İst.: YKY, 1999; *Çoğunluğun Gücü*, İst.: Adam, 1998; *Duyumsanmayan Karanlık*, İst.: YKY, 1998; *Yaşlı Bir Şaire Mektuplar*, İst.: Adam, 1999; *Aykırılıklar*, İst.: Adam, 1999; *Demokrasi Kültürü*, İst.: Adam, 2000; *Din ile Felsefe*, İst.: Adam, 2000; *İkinci Yeni Tartışması*, İst.: Adam, 2000; *Nâzım Hikmet: Yaşamı, Ruhsal Yapısı, Davaları, Tartışmaları, Dünya Görüşü, Şiirinin Gelişmeleri*, İst.: Adam, 2000; *Kültür Alışverişi*, İst.: Adam, 2000; *Nâzım Hikmet Üstüne Yazılar*, İst.: Adam, 2001; *Tartışmalar*, İst.: Adam, 2001; *Eleştiri Üstüne*, İst.: Adam, 2001; *Eğitim Sorunu*, İst.: Adam, 2001; *Dil Üstüne*, İst.: Adam, 2001; *Kitap Eleştirileri*, İst.: Adam, 2002; *Konuşmalar*, İst.: İş Bankası, 2002.
Anı, Günlük: *Gölgede Kalan Yıllar*, İst.: Adam, 1997; *Tribünden Palavra Anılar*, İst.: Adam, 1999; *Yazarlığın Eteklerinde*, İst.: Literatür, 2002; *Ölünceye Kadar*, İst.: Adam, 2003.
Derleme-Araştırma: *Rubailer*, İst.: De, 1966; *İlkokul Çocukları İçin Şiirler*, İst.: De, 1968; *Tiyatro Tarihi*, İst.: Varlık, 1961; *Türk Edebiyatı*, (yıllıklar, 10 kitap) İst.: De, 1963-72; *Nâzım ile Piraye*, İst.: De, 1975; *Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*, İst.: Adam, 1985; *Dünya Yazınından Çeviri Şiirler*, İst.: Adam, 1992; *Dünya Yazınından Seçilmiş Kısa Oyunlar*, I-II, İst.: Adam, 1993; *Dünya Yazınından Seçilmiş Kısa Öyküler*, İst.: Adam, 1993; *Türk Yazınından Seçilmiş Çocuklar İçin Şiirler*, İst.: Adam, 1993; *Türk Yazınından Seçilmiş Denemeler*, İst.: Adam, 1993; *Türk Yazınından Seçilmiş Eleştiri Yazıları*, İst.: Adam, 1993; *Nasrettin Hoca Fıkraları*, İst.: İş Bankası, 2002; *A'dan Z'ye Nazım Hikmet*, İst.: YKY, 2002.
Biyografi: *Yunus Emre*, İst.: De, 1976; *Şinasi*, İst.: De, 1977; *Pir Sultan*, İst.: De, 1977; *Karacaoğlan*, İst.: De, 1977; *Ahmet Haşim*, İst.: De, 1977; *Tevfik Fikret*, İst.: De, 1979; *Dadaloğlu*, İst.: YKY, 2002.
Diğer: *Voleybol*, (Mehmet Bengü adıyla) İst.: Adam, 1983; *Aydınlar Sözlüğü*, İst.: Adam, 2001.
Çeviri: *Çimen Yaprakları* (W. Whitman), İst.: Yeditepe, 1954; *Alın Yazısı* (E. Caldwell), İst.: Varlık, 1954; *Morgue Sokağı Cinayeti* (E. A. Poe), İst.: Varlık, 1954; *Ateş Yakmak* (J. London), İst.: Yeditepe, 1953; *Kasımpatları* (J. Steinbeck), İst.: Yeditepe, 1953; *Denizin Değiştirdiği* (E. Hemingway), İst.: Yeditepe, 1954; *Yoksul İnsanlar* (W. Saroyan); İst.: Varlık, 1961; *Kuyudaki Zenci* (E. Caldwell), İst.: Yeditepe, 1953; *Ölü Albayın Kızları* (K. Mansfield), İst.: Varlık, 1953 (yb *Yolculuk* adıyla İst.: Adam, 1991); *Gece Ağacı* (T. Capote), İst.: Varlık, 1954.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 248; Özkırımlı, *TEA*, III, 840; "Bengü, Memet Fuat", *TDEA*, I, 396; E. Batur, "Çağdaşımız Memet Fuat", *Cumhuriyet Kitap*, S. 403 (8 Kasım 1997); S. Sezer, "Edebiyatımızın Maestrosu Memet Fuat", *aynı yerde*; M. Sarsmaz, "Memet Fuat'a Saygıyı Yazmadan 'Özgünlük Avı'na Çıkmak", *aynı yerde*; T. Fişekçi, "Mehmet Fuat" (söyleşi), *Cumhuriyet Kitap*, S. 542 (6 Temmuz 2000); A. Kaynardağ, "Memet Fuat'lı Anılar, Düşünceler", *aynı yerde*; G. Arıtürk, "Memet Fuat'ın Medyaya Anımsattıkları", *aynı yerde*; A. Ada, "Yaşlı Bir Şaire Mektuplar", *aynı yerde;* memetfuat.com.

MEMİK, NAİL *(Akveren köyü/Safranbolu/Zonguldak, 30 Ağustos 1916 - İstanbul 1989)* Şair.

Ayşe Hanım ile Mustafa Memik'in oğlu. İstanbul Pertevniyal Lisesi'nden (1936) sonra AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni (1940) bitirdi. Anadolu'nun çeşitli ilçelerinde kaymakamlık yaptıktan sonra Kırklareli ve Bitlis valiliklerinde bulundu. Rubai ve gazel tarzında yazdığı şiirleriyle tanındı. Bu tarzda yazdığı bazı şiirler *Milli Kültür* dergisinde yayımlandı. "Her dilberi sevdik neme lazım demedik" dizeleriyle başlayan rubaisi İ. Baha Sürelsan tarafından bestelendi.

Yapıtları: Şiir: *Neslimizin Masalı (Şiirler, Rubailer, Tahmis ve Gazeller)*, Çanakkale: İl Mtb., 1961.
Kaynaklar: Çankaya, V, 2411-2413; M. Uyguner, "Memik, Nail", *TDEA*, VI, 246; *Kim Kimdir*, 498.

MENDİ, BURHAN *(Tarsus/İçel, 1938 -)* Şair.

Bursa Eğitim Enstitüsü'nden mezun oldu (1960). Türkçe öğretmeni ve yönetici olarak çalıştı (1960-86). 1990'lı yıllarda *Söylem* ve *Ardıçkuşu* dergilerini çıkardı. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. Adana'da yaşıyor. İlk şiiri *Şölen* dergisinde çıktı (1956). Şiirleri *Varlık, Çıra, Çağrı* gibi dergilerde yayımlandı.

Ödül: "Lacivert Akşamlar" şiiriile 2000 Hacı Bektaş Veli Şiir Ödülü; "Kumsaldaki Altın" adlı öyküsü ile 2003 Hacı Bektaş Öykü Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Bulut Geçti*, Adana: Esti, 1984; *Kurtdereli Yusuf*, 1990; *Birin İçindekiler*, 1995; *İçimizdeki Uzaklar*, 1997; *Yalnızlık Umutları*, 1997; *Deniz Mantolu Kadın*, 2000; *Kar Sıcağı*, 2003; *Sevdalı Yalnızlıklar*, 2006; *Kıvırcık Saçlı Rüzgâr*, İst.: Ardıçkuşu, 2008.
Kaynaklar: Işık 06, 2458.

MENEMENCİOĞLU, MUAZZEZ *(Ereğli/Konya, 25 Haziran 1929 -)* Şair.

Tam adı Muazzez Çiğdem Menemencioğlu. Fikriye Hanım ile Halil İbrahim Çatlı'nın kızı. Aksaray Kız Meslek Lisesi'ni bitirdikten sonra İstanbul Sanayi Odası'nda memurluk yaptı; buradan emekli oldu. Ankara ve İstanbul rad-

yolarında "Bizim Sanatçımız" ve "Arkası Yarın" programlarını hazırladı. *Evrensel* gazetesi için sanatçılarla söyleşiler yaptı. İstanbul'da yaşıyor; dul.

Şiirlerini 1956'dan itibaren *Varlık*, *Türk Dili*, *Yeditepe* ve *Çağrı* dergilerinde yayımladı; özellikle *Varlık* dergisinde çıkan röportajlarıyla tanındı. Şiirlerinde kadın dünyasının sorunlarını yer yer erotik motiflerle ve incelikli bir dille anlattı.

Ödül: İzmir Anakent Belediyesi Kadın Şiirleri Ödülü; *Savunma* ile Ankara Sanat Kurumu Çeviri Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Emi*, Ank.: Ajans-Türk Mtb., 1963; *Sen Kraldın Taçsız*, İst.: Sermet Mtb., 1967; *Davullar Vurur*, İst.: Osmanlı Mtb., 1978; *Dünya Çocukların Olacak*, (çocuk şiirleri) İst.: ABeCe, 1979; *Gözlerimde Atlar Koşuyor*, İst.: Gerçek Sanat, 1992.
Oyun: *Pembe Gözlükler*, Salihli Anakent Belediyesi, 1991.
Çeviri: *Savunma*, (oyun) İst., 1985.
Kaynaklar: *BF* (31 Mayıs 1999); Necatigil, *İsimler*, 249; M. Uyguner, "Menemencioğlu, Muazzez", *TDEA*, VI, 259; Kurdakul, *Sözlük*, 414; Karaalioğlu, 356; E. Öz, "Kadınca Yazmak", *Varlık*, 15 Mayıs 1964; H. Cöntürk, "Emi", *Dönem*, S. 10 (Temmuz 1964); M. Uyguner, "Emi", *Türk Dili*, Mart 1964; C. A. Kansu, "Emi", *Varlık Yıllığı*, 1964; H. İ. Dinamo, "Davullar Vurur", *Edebiyat Cephesi*, 15 Haziran 1979; M. Uyguner, "İnsancıl Bir Sevgi Ozanı", *Cumhuriyet Kitap*, 19 Aralık 1993; B. Tamsöz, *Kadın Şairler*, Ank., 1994, s. 182-184; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 109.

MENEMENCİOĞLU, NERMİN *(İstanbul, 6 Mayıs 1910 - Londra, 11 Nisan 1994)* Yazar, çevirmen.

Evlilik soyadı STREATER. Meclis-i Mebusan'da Saruhan mebusluğu, Cumhuriyet'ten sonra Anadolu Ajansı genel müdürlüğü yapan, Fenerbahçe Kulübü'nün kurucularından olan Muvaffak Menemencioğlu'nun kızı, eski maliye nazırlarından ve Meclis-i Âyan reislerinden Menemenlizade Mehmet Rifat'ın torunu. Namık Kemal'in kızı Feride Hanım babaannesidir. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni bitirdikten (1927) sonra bir yıl Amerika'da Brown Üniversitesi'nde tarih okudu. Türkiye'ye döndü ve bir süre öğretmenlik ve çevirmenlik yaptı. Tekrar Amerika'ya giderek Columbia Üni. Siyasal Bilgiler Bölümü'nde öğrenim gördü (1935-38). Londra'da toplanan Dünya Ekonomi Konferansı'nda (1938) ve New York'ta açılan uluslararası serginin Türkiye bürosunda (1939) çevirmen olarak çalıştı. 1941'de bir İngiliz şirketinin Türkiye temsilcisi olan Jasper Streater'la evlendi; önce Ankara'ya, daha sonra Londra'ya yerleşti (1962) ve ölümüne kadar orada yaşadı.

1932'den sonra *The Bookman*, *The Saturday Review of Literature*, *The Nation*, *Asia Magazine*, *The Western Review*, *The Literary Review*, *New World Writing* gibi Amerikan ve İngiliz dergilerinde yayımladığı Türk edebiyatını tanıtan yazı ve çevirileriyle adını duyurdu. Deneme, eleştiri ve çevirilerini Türkiye'de *Yurt ve Dünya*, *Adımlar*, *Forum*, *Yeditepe*, *Dost*, *Yeni Ufuklar*, *Dönem*, *Değişim*, *Varlık*, *De*, *Yön*, *Yeni Dergi*, *Türk Dili*, *Şiir Sanatı*, *İmece*, *Dost* ve *Demet* dergilerinde yayımladı. F. İz ile birlikte Penguin yayınevi için bir Türk şiiri antolojisi hazırladı.

Yapıtları: Derleme: *Turkish Verse*, (F. İz ile) Londra: Penguin, 1979.
İngilizceye Çeviri: *The Mikado Game* (M. C. Anday), Ank.: Turkish Centre of the International Theatre Institute, 1980.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 248; Seyda, 314-329; Karaalioğlu, 356; Özkırımlı, *TEA*, III, 842; "Menemencioğlu, (Streater) Nermin", *TDEA*, VI, 259; Kurdakul, *Sözlük*, 414.

MENGÜŞOĞLU, METİN ÖNAL *(Elazığ, 21 Mayıs 1947 -)* Şair, yazar.

Asıl adı Metin Önal (1962'den beri soyadı yerine Mengüşoğlu). İzzettin Hanifi imzasını da kullandı. Rukiye Hanım ile Devlet Demiryolları memuru Nuri Önal'ın oğlu. Mengücek soyundan Halil Bey'in torunudur. İlk ve orta öğrenimini Diyarbakır ve Malatya'da tamamladı; 1978'de İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1980'den beri ticaretle uğraşıyor. *Dal* ve *Çile* dergileri (Malatya, 1963-64, 3'er sayı) ile *Kelime* dergisini (İstanbul, 1973 - Bursa, 1986, 16 sayı) çıkardı. TYB üyesi. Bursa'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. İlk şiiri ("Unutmak") 1964'te *Yeni İstiklâl*'de çıktı. Ürünlerini *Türk Yurdu*, *Hareket*, *Aylık Dergi*, *Varide*, *İktibas* ve *Umran* dergilerinde yayımladı. Sanat anlayışını "rasyonalizme yakın/yatkın ve radikal" olarak niteliyor.

Yapıtları: Şiir: *Ben Asyalı Bir Ozan*, Konya: Aylık Dergi, 1983; *Çamurlu Bir Irmak*, Konya: Kelime, 1989; *Hayatımın Bahanesi*, Konya: Esra Sanat, 1994; *Sevda Söze Dönüşmez*, İst.: Beyan, 1998.
Öykü: *Gâvur Kayırıcılar*, İst.: Kelime, 1973; *Dr. S*, Konya: Kelime, 1987; *İstanbul Hikâyeleri*, İst.: İlke, 2004.
Roman: *Yerler Mühürlendi*, İst.: Beyan, 1996.
Deneme: *Ağabeyime Mektuplar*, İst.: Pınar, 1995; *Düşünmek Farzdır*, İst.: Pınar, 1995; *Kimliğin Fo-*

toğrafsız Yaprağı, İst.: Esra, 1998; *Havada Bulut Var*, İst.: Beyan, 1999; *Vahiy ve Sanat*, İst.: Pınar, 2004; *Müstesna Şair Mehmet Akif*, İst.: Pınar, 2007; *Öptüm Kara Gözlerinden*, İst.: Artus, 2007; *Zihni Karışıklar İçin Alışkanlık Reçetesi*, İst.: Beyan, 2008.
Diğer: *Harput Şehrengizi*, İst.: Beyan, 2000.
Kaynaklar: *BF* (5 Nisan 1999); Işık, 466.

MENTEŞ, MURAT *(İstanbul, 21 Eylül 1974 -)* Şair, yazar.

İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da gördü. İÜ Edebiyat Fakültesi'ndeki öğrenimini yarıda bıraktı. Sahaflık yaptı, gazete, dergi ve yayınevlerinde çalıştı. *Gerçek Hayat* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki oğlu var. Yazıları ve şiirleri *Gerçek Hayat, Yedi İklim, Şehrengiz, Dergâh, Atlılar* ve *Kökler* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Kuzgunun Gölgesi*, İst.: Yedi İklim, 1997.
Deneme: *Kaosa Mütevazı Bir Katkı*, İst.: Şule, 2001; *Aynalı Barikatlar*, İst.: Şule, 2003.
Roman: *Dublörün Dilemması*, İst.: İletişim, 2005; *Korkma Ben Varım*, İst.: İletişim, 2009.
Kaynaklar: Işık 06, 2462.

MERAM, ALİ KEMAL *(İstanbul, 1914 - 2001)* Gazeteci, yazar.

İÜEF'yi bitirdi. On yedi yaşından itibaren gazetecilik ve öğretmenlik yaptı. İlk şiirleri *Yolların Sesi* (1932), öyküleri *Servetifünun-Uyanış* dergisinde yayımlandı. Çoğunluğu Türkçülük üzerine olan şiir, öykü, roman ve tarihi inceleme türlerinde pek çok kitabı bulunmaktadır.

Yapıtları: Şiir: *Bozbulanık Yıllar*, İst.: Öz, ty; *Aksız Karalar*, İst.: Tecelli B., 1936; *Büyük Rüzgâr*, İst.: Türk Neşriyat Ajansı, 1957; *Seninle Konuşuyorum*, ?.
Öykü: *Esir*, İst.: İnkılâp, 1938; *Deniz Kenarındaki Ev*, ?; *Ölüme Yalnız Gidilir*, İst.: Türk Neşriyat Ajansı, 1957; *Kader Rüzgârları*, İst.: İz, 1970.
Roman: *Esir*, İst.: İnkılab, 1938; *Yaşamak Cehennemi*, 1946; *Kaybolmuş Cennet*, 1956; *Kader Bizi Ayırdı*, 1957; *Kıbrıs Destanı*, 1964; *Siyah Kaplı Defter*, İst.: Işık, 1967; *Vadideki Köy*, ?; *Sensiz Yaşadığım Yıllar*, ?; *Felâket Arkadaşları*, ?; *Kaybolmuş Cennet*, ?; *Kader Böyle İstedi*, ?; *Yine Sabah Olacak*, ?; *Dağ Başı*, İst.: Ahmet Saitoğlu, 1945; *Padişah Anaları*, (belgesel tarih romanı) İst.: Öz, 1977; *Liseli Ayfer*, İst.: Öz, 1990.
İnceleme: *İsmet İnönü ve İkinci Cihan Harbi*, İst.: Ahmet Saitoğlu, 1945; *Belgelerle Türk-İngiliz İlişkileri Tarihi*, İst.: Kitaş, 1969; *İlk Türk Devleti ve Yazılı Türk Anıtları*, İst.: Kitaş, 1968; *Türkçülük ve Türkçülük Mücadeleleri Tarihi*, İst.: Kültür, 1969; *Türk-Rus İlişkileri Tarihi*, İst.: Kitaş, 1969; *Göktürk İmparatorluğu*, İst.: Milliyet, 1974.
Çocuk Kitabı: *Ergenekon*, İst.: Ülkü B., 1981.
Diğer: *Senaryo Yazma Tekniği ve Sinemada Artistik Oyun Sanatı*, (T. Akpolat ile) İst.: Kültür, 1963; *Türk Casusu İngiliz Kemal'in İsrail Macerası*, (anlatan İngiliz Kemal) İst.: Kültür, 1973.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 249-250; Karaalioğlu, 357; "Meram, Ali Kemal", *TDEA*, VI, 266.

MERCANOĞLU, SALİH *(Ankara, 6 Ocak 1959 -)* Şair.

İlk ve orta öğrenimini Kırıkkale'de tamamladı. Kırşehir Eğitim Enstitüsü'ndeki öğrenimini yarım bıraktı. 1982'den itibaren Akdeniz Kitabevi ve Yayınevi'nin sanat danışmanı olarak çalıştı. Bir süre *İnsan* dergisinin yayın kurulu üyeliğini yaptı. Evli ve iki çocuk babası. İlk şiiri ("Sevgi ve Semah") 1983'te *Yarın* dergisinde çıktı. Şiirleri ve yazıları *Yarın*, *Varlık*, *İnsan*, *Kırkmerdiven*, *Portakal*, *Sanat Edebiyat 81*, *Yeni Biçem* dergileri ile Adam Şiir Yıllıkları'nda (1992-96) yer aldı.

Ödül: *Yağmurun Elleri* ile 1995 Ordu Sanat Evi (ORSEV) Vedat Güler Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sevgi ile Semah*, 1991; *Yağmurun Elleri*, 1994; *Ara İstasyon*, Ş.Urfa: Yom, 2004; *Bahçeye Çıkmak*, Ank.: Kül, 2006.
Öykü: *Asuman*, 1994.
Çocuk: *Güzel Günler Kitabı*, İst.: Can, 2007.
Kaynaklar: Işık, 419-420.

MERİÇ, CEMİL *(Reyhanlı/Hatay, 12 Aralık 1916 - İstanbul, 13 Haziran 1987)* Yazar.

Tam adı Hüseyin Cemil Meriç. Fırsat Yoksulu takma adını kullandı. Balkan Savaşı sırasında Yunanistan'dan göç etmiş bir ailenin çocuğudur. Dimetoka ulemasından Hafız İdris Efendi'nin torunu Mahmut Niyazi Bey ile Zeynep Ziynet Hanım'ın oğlu. 1920-36 arasında Hatay'ın Fransız mandası olmasından dolayı, öğrenimini Fransız liselerine özgü bir program uygulanan Antakya Sultanisi'nde tamamladı. Bir süre İÜEF Felsefe Bölümü'ne devam etti (1936); Hatay'da ilkokul öğretmenliği, Tercüme Bürosu başkan yardımcılığı ve nahiye müdürlüğü yaptı. İstanbul'a gidiş gelişlerinde Nâzım Hikmet, Kerim Sadi gibi isimlerle ilişkiye girdi. 1939'da siyasi görüşlerinden dolayı kısa bir süre tutuklu kaldı. 1940'ta İstanbul'a giderek İÜ Yabancı Diller Yüksekokulu'nda Fransız dili ve edebiyatı okudu. Elazığ Lisesi'nde Fransızca öğretmenliği (1942-45), İÜ Yabancı Diller Okulu'nda okutmanlık (1946-74) yaptı. 1963'ten itibaren İÜEF Sosyoloji Bölümü'nde dersler verdi. Giderek artan miyopi nedeniy-

le 1954'ten itibaren görme yetisini bütünüyle kaybetti. Evli ve iki çocuk babasıydı.

İlk basılı ürünleri lise yıllarında Antakya'da *Karagöz* gazetesinde; "Fırsat Yoksulu" takma adıyla yazdığı şiirleri ve "Geç Kalmış Bin Muhasebe" başlıklı yazısı, 1936'da *Yenigün* gazetesinde yayımlandı. 1941'de *İnsan* ve *Yücel* gibi dergilerde deneme ve eleştiriler yayımlayarak başladığı yazı hayatını ömrünün sonuna kadar aralıksız sürdürdü. Fransız edebiyatı ve düşüncesi üzerine eleştiriler ve incelemeler yazdı. Doğu ve Batı kültürlerini yorumlayıcı, bir bireşime varmayı amaçlayan yazılarının yanı sıra çeviriler de yaptı. Düşünür ve sosyolog yanı ağır basan yazılarında özellikle kullandığı bazı kelimeler, coşkulu üslubu ve temiz Türkçesi dikkat çeker. *İnsan*, *Yücel*, *Amaç*, *20. Asır*, *Ayın Bibliyografyası*, *Gün*, *Dönem*, *Yapraklar*, *Yeni İnsan*, *Hisar*, *Hareket*, *Türk Edebiyatı*, *Yeni Devir*, *Köprü*, *Doğuş*, *Kök* ve *Kubbealtı* gibi dergi ve gazetelerde sürekli denemeler yazdı.

Ödül: *Umrandan Uygarlığa* ile 1974 Türkiye Milli Kültür Vakfı Fikir Ödülü; *Kırk Ambar* ile Türkiye Milli Kültür Vakfı Fikir Ödülü; 1981 TYB Üstün Hizmet Ödülü; *Kültürden İrfana* ile 1986 TYB Yılın Fikir Adamı Ödülü.

Yapıtları: İnceleme-Deneme: *Balzac*, İst., 1942; *Hind Edebiyatı*, İst.: Dönem, 1964 (yb *Bir Dünyanın Eşiğinde*, İst., 1976); *Saint Simon*, İst.: Çan, 1967; *Bu Ülke*, İst.: Ötüken, 1974; *Umrandan Uygarlığa*, İst.: Ötüken, 1974; *Mağaradakiler*, İst., 1978; *Kırk Ambar*, İst.: Ötüken, 1980 (yb iki cilt olarak İst.: İletişim, 1999); *Bir Facianın Hikâyesi*, Ank.: Umran, 1981; *Işık Doğudan Gelir*, İst.: Pınar, 1984; *Kültürden İrfana*, İst.: İnsan, 1985; *Sosyoloji Notları ve Konferansları*, İst.: İletişim, 1993.
Günlük: *Jurnal 1*, İst.: İletişim, 1992; *Jurnal 2*, İst.: İletişim, 1993.
Çeviri: *Altın Gözlü Kız* (Balzac), 1943; *Otuzundaki Kadın* (Balzac), 1945; *Onüçlerin Romanı*, 1945; *Kibar Fahişelerin İhtişam ve Sefaleti* (Balzac), Ank., 1946; *Hernani* (V. Hugo), 1956; *Marionde Lorme* (V. Hugo), 1966; *Dillerin Yapısı ve Gelişimi* (Meillet; B. Vardar ile), İst., 1966; *Ziya Gökalp-Türk Milliyetçiliğinin Temelleri* (U. Heyd), İst.: Sebil, 1980; *Köprüden Düşenler* (T. Wilder), 1981; *Batıyı Büyüleyen İslam* (M. Rodinson), 1983.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 250-251; M. Kutlu, "Meriç, Cemil", *TDEA*, VI, 268-270; Ü. Meriç Yazan, *Babam Cemil Meriç*, İst., 1994; M. A. Meriç, "Entelektüel Bir Biyografi", *Bu Ülke*, İst., 1974.

MERİÇ, NEZİHE *(Gemlik/Bursa, 28 Şubat 1924 - İstanbul, 18 Ağustos 2009)* Öykücü, romancı.

Tam adı Nezihe Şükran Meriç (ŞENGİL). Fatma Muattar Hanım ile mühendis Mehmet Halis Meriç'in kızı. Babası Karayolları mühendisi olduğundan çocukluğu Anadolu'nun çeşitli illerinde geçti. Eskişehir'de başladığı ilkokulu Karaköse'de (Ağrı) (1936), ortaokulu Kırşehir'de (1959) tamamladı. Eskişehir Lisesi'nden (1943) sonra İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı ile aynı üniversitenin felsefe bölümlerine devam ettiyse de öğrenimini tamamlamadan ayrıldı (1945). Bir süre Heybeliada İlkokulu'nda müzik öğretmenliği yaptı (1946-54). Eşi, öykücü ve yayımcı Salim Şengil ile Ankara'da Dost Yayınları ve *Dost* dergisini yönettikten (1957-73) sonra İstanbul'a yerleşti; bir çocuk annesiydi.

İlk yazısı ("Ümit", bir yanlışlık sonucu N. Ufuk imzasıyla) *İstanbul* dergisinde (15 Şubat 1945), ilk öyküsü ("Bir Şey") 1950'de *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde çıktı. Özellikle bu dergide yayımladığı öyküleri ve ilk kitabı *Bozbulanık* ile adını duyurdu. "İşlediği konulara bir iç zenginliği, dinlendirilmiş dikkatler, boyutlar ekleyen yazar değerini daha bu ilk kitabıyla kabul ettirdi" (B. Necatigil). İç yalnızlığından kurtulamayan kadınları anlatmadaki başarısı ve şiirli havasıyla 1950 kuşağının öykücüleri arasında belli bir çizgi oluşturdu. Öykülerinde iç ve dış gerçekler iç içe verilirken duygu ve düşünceler çağrışımlarla sürekli beslenerek gelişir; özellikle ilk yapıtlarında alttan alta sevgiye, iyimserliğe ve umuda yöneliş sezilir (son öykü kitaplarından biri olan *Bir Kara Derin Kuyu*'da ise olabildiğince karamsar bir tablo ortaya çıkar). Düşle gerçeği aynı anda kotarırken yer yer halk deyimlerine ve konuşma diline yaklaşan rahat, samimi ve incelikli bir dili vardır. Örneğin *Dumanaltı* adlı öykü kitabında yerel ve türetme sözcükler de göze çarpar. Meriç'in Türk öykücülüğünün geleneksel çizgisi ile yenilikçi yönelişleri arasında sağlam bir köprü kurduğu kabul edildi.

İlk kitabı *Bozbulanık*'ta bazıları yalnızlığın ve hayal kırıklıklarının bunalımını, bazıları yoksulluğun acılarını yaşayan, bazıları da düşler ardında koşan daha çok genç kız ve kadınların öykülerini anlattı. Ayrıntılarla beslenen iç gözlemlerini yalın, duru bir dille anlatırken "olayın geriye itilmesine, buna karşılık olaydan göveren duygulanımın öne geçmesine" dikkat

ettiği görüldü (S. İleri). "Öz Suyu" öyküsündeki Hayriye'yi de sonradan *Sular Aydınlanıyordu* adlı oyununda yeniden canlandırdı. Daha sonraki yapıtlarında dilin olanaklarını zorlayan, soyut ve samimi bir anlatım biçimiyle kendine özgü bir öykü dünyası kurdu.

İkinci kitabı *Topal Koşma*'daki "Susuzluk" başlıklı on öykü simgesel olarak bir çeşit "yakınmalar demeti"dir. Bu kitabında çoğu kadın ve öğretmen olan sıkıntılı kişilerin bir türlü uyum sağlayamadıkları toplumun eskimiş değer yargılarından kaynaklanan tedirginliklerini dile getirdi. V. Günyol'a göre, "sanatçının, insanların mutsuz ve yalnız göçüp gittiklerini görüp, eskimiş, anlamını yitirmiş törelere baş kaldırarak nasıl yürüyebileceğine güzel bir örnek vermiş"tir. Bu kitabındaki "Susuz VII" öyküsünden hareketle *Korsan Çıkmazı* adlı romanını yazdı. Anılara, çağrışımlara, duygulara ve iç konuşmalara dayanan ve adını Beyoğlu'ndaki bir sokaktan alan bu roman, anlatım ustalığı ve ifade yenilikleriyle, yayımlandığı yıl büyük bir ilgi gördü.

Dördüncü öykü kitabı *Dumanaltı* ile birlikte öykücülüğünün ikinci döneminin başladığını belirten N. Meriç, kadın duyarlılığına ve bakış açısına sahip bir yazar olarak, gerek öykülerinde, gerekse romanlarında değişik tipteki insanları ve konuları işledi; bu çabasında yapaylığa düşmemesi başarısını sağlayan özelliklerin başında geldi. Kadınların yaşamakta olduğu sorunlara karşı bazen öfkeli ve hatta hırçın ve başkaldırıcı bir tutum sergilerken de içtenliğiyle birlikte estetik kaygılarını da yitirmedi. Öyküyü "İnsanın bir ruh halinin, herhangi bir olay karşısındaki durumunun, kısmetine düşen zaman içinde, bir gülüşün, bir davranışın makaslanıverişidir"şeklinde tanımlayan N. Meriç inceliklerle dolu yeni anlatım biçimleri geliştirdiği *Yandırma* adlı öykü kitabıyla tekrar gündeme geldi. Bu arada çocuklar için yazdığı kitaplarla da "çocuk edebiyatı"nın önemli isimleri arasında yer aldı. Üç oyunu yurt içi ve dışında sahnelendi. A. Bezirci, yaşamı ve yazarlığı hakkında bir monografi kitabı hazırlamış, Melike Koçak "Nezim'in Kadınları" adlı bir inceleme yapmıştır.

Ödül: *Korsan Çıkmazı* ile 1962 TDK Roman Ödülü; *Bir Kara Derin Kuyu* 1990 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Yandırma* ile 1998 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü; 2007 Mersin Kenti Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Bozbulanık*, Ank.: Dost, 1953; *Topal Koşma*, Ank.: Dost, 1956; *Menekşeli Bilinç*, Ank.: Dost, 1965; *Dumanaltı*, İst.: Cem, 1979; *Bir Kara Derin Kuyu*, İst.: Can, 1989; *Toplu Öyküleri I*, (*Bozbulanık*, *Topal Koşma*, *Menekşeli Bilinç*) İst.: YKY, 1998; *Toplu Öyküleri II*, (*Dumanaltı*, *Bir Kara Derin Kuyu*), İst.: YKY, 1998; *Yandırma*, İst.: YKY, 1998; *Çisenti*, İst.: YKY, 2005; *Gülün İçinde Bülbül Sesi Var*, İst.: YKY, 2008.
Roman: *Korsan Çıkmazı*, Ank.: Dost, 1961; *Boşlukta Mavi*, İst.: Gendaş, 1992; *Alacaeren*, İst.: YKY, 2002; *Oradan da Geçti Kara Leylekler*, İst.: İş Bankası, 2006.
Oyun: *Sular Aydınlanıyordu*, Ank.: Dost, 1970; *Sular Aydınlanıyordu-Sevdican*, İst.: Can, 1992; *Çın Sabahta*, İs.: MitosBoyut, 1995; *Toplu Oyunlar*, İst.: YKY, 2003.
Anı: *Çavlanın İçinde Sessizce*, İst.: YKY, 2004.
Çocuk Kitabı: *Alagün Çocukları*, İst.: Cem, 1976; *Küçük Bir Kız Tanıyorum Altı Yaşında*, İst.: YKY, 1992; *Küçük Bir Kız Tanıyorum Yedi Yaşında*, İst.: YKY, 1992; *Küçük Bir Kız Tanıyorum Sekiz Yaşında*, İst.: YKY, 1993; *Küçük Bir Kız Tanıyorum Dokuz Yaşında*, İst.: YKY, 1994; *Küçük Bir Kız Tanıyorum On Yaşında*, İst.: YKY, 1996; *Küçük Bir Kız Tanıyorum On Bir Yaşında*, İst.: YKY, 1996; *Küçük Bir Kız Tanıyorum On İki Yaşında*, İst.: YKY, 1998; *Ahmet Adında Bir Çocuk*, İst.: YKY, 1998; *Dur Dünya, Çocukları Bekle*, İst.: YKY, 1999.
Kaynaklar: *BF* (Haziran 2000); Necatigil, *İsimler*, 251; Necatigil, *Eserler*, 79-80, 242, 368; V. Günyol, *Dile Gelseler*, İst., 1966, s. 204-212; S. İleri, "Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri", *Türk Dili*, (Türk Öykücülüğü Özel Sayısı) S. 286 (Temmuz 1975); Kurdakul, *Sözlük*, 417-418; Karaalioğlu, 360; A. Bezirci, *1950 Sonrasında Hikâyecilerimiz*, İst., 1980, s. 109-115; Özkırımlı, *TEA*, III, 844; M. Uyguner, "Meriç, Nezihe", *TDEA*, VI, 270; F. Akatlı, *Bir Pencereden*, İst., 1982, s. 381; "Korsan Çıkmazı", *TDEA*, V, 398; Önertoy, 181-182; F. Akatlı, *Edebiyat Defteri*, İst., 1987, s. 109-115; F. Naci, *Roman ve Yaşam*, İst., 1992, s. 24-29; F. Andaç, *Yazınsal Gerçekliğin Boyutları*, İst., 1995, s. 49-50; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 92-97; F. Andaç, "Bir Yazar Zaten Çağının Tanığıdır" (söyleşi), *Adam Öykü*, S. 2 (Ocak-Şubat 1996); A. Bezirci, *Nezihe Meriç*, İst., 1999; *Kim Kimdir*, 500.

MERİÇ, RIFKI MELÛL *(Ferecik/Dedeağaç, 15 Ekim 1901 - İstanbul, 22 Ocak 1964)* Şair, yazar, eğitimci.

Asıl adı Süleyman Rıfkı COŞKUNMERİÇ. "Melûl" mahlasını kullandı. Saatçi Ferecekli Hafız Mehmet Ali Efendi'nin oğlu. Ortaöğrenimine Edirne Sultanisi'nde başladı. Balkan Savaşı sırasında ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşti. İstanbul İdadisi'nde bir süre okuduktan sonra Menba'ul-İrfan özel idadisini bitirdi. 1917'de girdiği Tıbbiye'yi, iki yıl kadar devam ettiği Yüksek Ticaret Okulu'nu yarıda bırakarak gir-

diği Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü 1927'de bitirdi. Ankara Etnografya Müzesi'nde bir yıl çalıştıktan sonra Ankara, Kütahya, Akşehir, Adana ve İstanbul'un çeşitli liselerinde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. 1939-44 arasında Türk Tarih Kurumu İstanbul Bölgesi kitabeleri derleme başkanlığında bulundu. İÜEF, Güzel Sanatlar Akademisi ve AÜ İlahiyat Fakültesi'nde Osmanlıca, paleografi, sanat ve Türk sanatı tarihi dersleri verdi. Daha sonra İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde Türk Sanatı Enstitüsü'nü kurdu ve müdürlüğünü üstlendi. İstanbul Fetih Derneği ve İstanbul Enstitüsü, İslam İlimleri Enstitüsü, İlahiyat Fakültesi Türk-İslam Sanatları Enstitüsü, Eski Eserleri Koruma Cemiyeti gibi çeşitli kurumlarda başkan, genel sekreter ve üye olarak görev aldı. *Şebap*, *Düşünce*, *Servet-i Fünun*, *Yarın*, *Hayat* ve *Mihrap* gibi dergilerde şiirleri yayımlanan Meriç daha çok rubaileri ile tanındı. Rumelihisarı'nda toprağa verildi.

Yapıtları: Şiir: *İnkıraz*, Ank.: Hâkimiyet-i Milliye Mtb., 1928; *Rubaiyyat-ı Melûl*, İst.: Milli Mecmua B., 1951.

Araştırma-İnceleme: *Akşehir Türbe ve Mezarları*, Fas. I, (*Türkiyat Mecmuası*'ndan ayrı bas.), İst., 1936; *Türk Tezyini San'atları ve Son Üstadlardan Altısı*, İst.: Güzel Sanatlar Akademisi, 1937; *Türk Nakış San'atı Tarihi Araştırmaları: I Vesikalar*, Ank.: AÜ İlahiyat Fak. Türk ve İslam Sanatları Tarihi Ens., 1953; *Türk Cilt San'atı Tarihi Araştırmaları: I Vesikalar*, Ank.: AÜ İlahiyat Fak. Türk ve İslam Sanatları Tarihi Ens., 1954; *Bayezid Camii Mimarları, İkinci Sultan Bayezid Zamanı Binaları, Mimarları ve Sanatkârları*, 1959.

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, III, 1493-1495; H. Z. Ülken, "Rıfkı Melûl Meriç", *İlahiyat Fak. Dergisi*, XII (1964); F. K. Timurtaş, "Rıfkı Melûl Meriç İçin", *Hisar*, (Şubat 1964) s. 18-19; A. Uçman-M. Kutlu, "Meriç, Rıfkı Melûl", *TDEA*, VI, 270-271.

MERİÇBOYU, İBRAHİM ABDÜLKADİR

bak. A. Kadir

MERİÇELLİ, ANIL *(Milas, 23 Haziran 1937 -)*

Şair, çevirmen.

Asıl adı Anıl BODUROĞLU. 1958'den beri Anıl Meriçelli imzasını kullanıyor. Zeliha Hanım ile deri sanayicisi Hüseyin Hüsnü Boduroğlu'nun oğlu. İstanbul Erenköy İlkokulu, İstanbul Koleji, Robert Kolej ve Robert Kolej'in Kimya Bölümü'nden sonra Londra Dericilik Koleji'ni birincilikle bitirdi (1960). Bir süre *Vatan* gazetesinde çalıştı (1957). Robert Kolej'de Ülkü Tamer'le birlikte *İzlerimiz* (1955-58) dergisini çıkardı. *Deri Dergisi*'nin yazı kurulu başkanlığını yaptı (1984-94). Bursa'da yayımlanan *Düşlem* (1997 -) dergisinin kurucuları arasında yer aldı. PEN Yazarlar Derneği üyesi. 1960'tan beri İstanbul'da deri sanayicisi; evli, üç çocuk babası.

İlk şiiri ("Yaşanmamış") 1955'te *Varlık*'ta çıktı. Şiir ve çevirilerini *Varlık*, *Yenilik*, *Yeditepe*, *Pazar Postası*, *Dost*, *Şiir Sanatı*, *Yelken*, *Papirüs*, *İnsancıl*, *Yaşasın Edebiyat* ve *Düşlem* dergilerinde yayımladı. Ezra Pound, e. e. cummings, W. H. Auden, W. B. Yeats, Marry Mills gibi şairlerden yaptığı çevirilerle adını duyurdu. Şiirlerinde doğa, evren, aşk, güzellik konularını yalın ve samimi bir dille işledi.

Yapıtları: Şiir: *Mayıslara Açılan Kapı*, İst.: Yeditepe, 1964; *Yüzün Bir Yalnızlıktır Yüzümde*, İst.: Yeditepe, 1970; *İstanbul Gözlerimin Ucunda*, İst.: Graphis, 1996; *Aşk Şiiri*, İst.: İnsancıl, 1997; *Aşkın ve Yalnızlığın Yanısıra*, İst.: ?, 2005.

Deneme: *Yılların Ardından*, İst.: ?, 1996; *Yalnızlık Mevsim Olur*, İst.: Gerçek Sanat, 2002.

Derleme: *Umutsuz Bir Aşkın Şairi, Emily Dickinson'dan Seçilmiş Şiirler*, İst.: İnsancıl, 1998; *Modern İngiliz-Amerikan Şiiri Antolojisi*, İst.: İnsancıl, 1999.

Çeviri: *Irmağın Ötesi* (E. Hemingway), İst.: Varlık, 1965; *Çağdaş İngiliz-Amerikan Şiiri*, İst.: Meriçelli, 1968; *Kırmızı Kırmızı Bir Güldür Aşkım*, İst.: İnsancıl, 1997; *Altın ve Erguvan*, İst.: Yaba, 2002.

Kaynaklar: *BF* (22 Mart 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 361; "Anıl Meriçelli ile Söyleşi", *Yeditepe*, Mart 1965.

MERT, NECATİ *(Adapazarı, 25 Mart 1945 -)*

Öykücü.

Tam adı Ahmet Necati Mert. Huriye Hanım ile Mustafa Necati Mert'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini doğduğu kentte tamamladı. DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1968). Adapazarı'nda öğretmenlik yaptı (1968-73). 1971'deki askeri müdahale sonrasında siyasal düşünceleri nedeniyle tutuklanarak cezaevine kondu; af yasasından yararlanarak serbest kaldı. 1978'e kadar sahibi bulunduğu Gelişim Kitabevi'ni işletmenin yanı sıra özel dersler vererek yaşamını sürdürdü. Bir süre sonra tekrar öğretmenlik mesleğine döndü (1978-80). Adapazarı'nda Çarksuyu Yayımcılığı kurdu. TYS, PEN Yazarlar Derneği, Edebiyatçılar Derneği üyesi. Adapazarı'nda yaşıyor; evli ve iki çocuk babası.

Öykü, eleştiri ve yazıları *Yansıma*, *Sanat ve Toplum*, *Yazko-Somut*, *Yaba-Öykü*, *Karşı Edebiyat* gibi çeşitli dergilerde yer aldı, *Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

Bazı yerel radyo-televizyon kanallarında sanat ve kültür ağırlıklı programlar hazırladı. Şiirsel bir dile ve sağlam gözlemlere dayanan öykülerinde değişen koşulların yarattığı yeni insanları, yeni ilişkileri başarıyla işlediği kabul edildi. "Kendine özgü bir kurgu içinde tiplemeleri bazen hiç sezdirmeden, bazen de kalın çizgilerle gözümüzün önüne ayrıntılı birer resim gibi sergilerken ipek tellerinden oluşan ipleri elinden hiç bırakmıyorsa da her şeyin onda başlayıp bittiğini hiç hissettirmiyor" (F. Baysal).

Ödül: "Sevgilim İstanbul" ile 1987-87 Abdi İpekçi Sanat Yarışması eleştiri dalında (mansiyon).

Yapıtları: Öykü: *Gramofonlar, Radyolar, Teypler*, İst.: Yansıma, 1979; *Bir Bir Değilken*, (masallar) İst.: Yansıma, 1979; *Hindinin Biri*, (çocuklara masallar ve hikâyeler), İst.: Oda, 1980; *Minnacık Bir Uçurum*, Adapazarı: Çarksuyu, 1994; *Aynalar*, Adapazarı: Çarksuyu, 1994; *Geceye Uçurulan Güvercinler*, Adapazarı: Çarksuyu, 1996; *Gönüller Küçüldü*, İst.: Gendaş, 2002.
Deneme: *Paytonun P'si*, Adapazarı: Çarksuyu, 1995; *10 Kapıdan İçeri Girmek*, Adapazarı: Çarksuyu, 1997; *Öykü Yazmak*, Ank.: Hece, 2006.
İnceleme: *Ömer Seyfettin: İslamcı, Milliyetçi ve Modernist Bir Yazar*, İst.: Kaknüs, 2004; *Adalı Sinğrit*, Ank.: Hece, 2006.
Anı: *Hikâyem Adapazarı*, İst.: Heyamola, 2008.
Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 418-419; Işık, 422; Karaalioğlu, 361; F. Baysal, "Taşranın Ayak Sesleri", *Cumhuriyet Kitap*, 10 Ekim 1996; *Kim Kimdir*, 501.

MERT, ÖZKAN *(Erzurum, 21 Ekim 1944 -)* Şair.

Muâlla Hanım ile Astsubay Reşat Mert'in oğlu. İzmir Namık Kemal Lisesi'nde okudu. Ortaöğrenimini askerliği sırasında dışarıdan sınavlara girerek tamamladı; DTCF Urdu Dilleri ve Sinoloji Bölümü'nü yarım bıraktı. Türkiye Elektrik Kurumu'nda topografllık yaptı. İlk şiir kitabı *Kuracağız Her Şeyi Yeniden* toplatıldı; Ceza Kanunu'nun 142. maddesinden yargılanarak altı yıla hüküm giydi (1972). İsveç'in Lund Üniversitesi'nde drama, tiyatro ve film eğitimi gördü. 1981'den beri İsveç Devlet Radyosu Türkçe Yayınlar Bölümü'nde program yapımcısı ve sunucu. TYS, PEN Yazarlar Derneği, İsveç Yazarlar Birliği, İsveç Gazeteciler Sendikası ve İsveç PEN Kulübü "Tutuklu Yazarlar Komitesi" üyesi. Stockholm'de yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiirleri 1960'ların başında *Demokrat İzmir* gazetesinde, Attilâ İlhan'ın yönettiği sanat sayfasında çıktı. Şiirlerini *Evrim*, *Devrim*, *Dönem*, *Ant*, *Türk Solu*, *Halkın Dostları*, *Militan* ve *Varlık* dergilerinde yayımladı. Toplumcu gerçekçi akımın üçüncü kuşağı içinde değerlendirildi; İkinci Yeni'ye karşı 1960 protestocu şiir kuşağı manifestosunu oluşturanlar ve imzalayanlar arasına katıldı (*Ant*, 16 Aralık 1969). "Diren Ey Kalbim" (İst.: Yeni Dünya, 1998), "Tango över Egeiska havet" ("Ege Denizinde Tango", Stockholm: Kulturrad, 1990) adlı şiir kasetleri vardır.

G. Emre "Özkan Mert'in şiirlerinde acı, hüzün, alay, abartı, erotizm, kadınlar, ırmaklar, ülkeler durmadan kol gezer. O, dünyaya sataşmayı seven bir şairimizdir (...) kendisi militanca yaşamasa da, militanca söylemini yıllardır dipdiri ayakta tutmayı başaran, kendi çizgisi içinde tutarlı bir şairdir" derken, kendi kuşağının şairlerinden S. Sezer ise "hüznü dengeleyen, daha doğrusu silmeye çalışan acı bir alaycılık"ın şiirlerine egemen olduğunu belirtir: "Alaysılık, hüznü keskinleştiren bir söyleyiş biçimidir."

Ödül: *Allah ve Tango* ile 1990 Yunus Nadi Şiir Mansiyonu ve İlhan Demiraslan Şiir Büyük Ödülü; 1991 Salihli Şiir İkindileri Dyonisos Şiir Ödülü; *Mozart ve Akdeniz* ile 1992 Petrol-İş III. Geleneksel Şiir Yarışması Jüri Ödülü; *Gelincikya* ile 2007 Cemal Süreya Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Kuracağız Her Şeyi Yeniden*, Ank.: DTCF Sosyal Fikir Kulübü, 1969; *Kırlangıçlar Kırlangıçlar*, Ank.: Ar, 1978; *Irgatoğlu Atçalı Kel Mehmet*, Berlin-Stockholm, 1980; *İşte Hayat! İşte Ölüm ve Tarih!*, Ank.: Dayanışma, 1984; *Stockholm'de Mavi Saatler*, İst.: Broy, 1987; *Dünya Çarpıyor Yüzüme*, (toplu şiirler) İst.: Cem, 1988; *Allah ve Tango*, İst.: Cem, 1990; *Mozart ve Akdeniz*, İst.: Cem, 1992; *Bir Irmakla Düello Ediyorum*, İst.: Oğlak, 1995; *Bir Dünyalının Notları*, (toplu şiirler) İst.: YKY, 1997; *Kentlerin Senfonisi*, İst.: Boyut, 2000; *Nehir: Şiirler 60-02*, (Toplu Şiirler), İst.: Boyut, 2002; *Gelincikya*, Ank.: Hayal, 2006; *Yeryüzü Şarkıları*, İst.: Boyut, 2008.
Antoloji: *Svenska kvinnors kärleksdikter* (*İsveçli Kadınların Aşk Şiirleri Antolojisi*), Stockholm: Podium, 1998; *Elbet Acı Duyar Tomurcuklar* (*İsveçli Kadınların Aşk Şiirleri Antolojisi*), İst.: Papirüs, 2003; *Yedi İklimden*, İst.: Artshop, 2008.
Söyleşi: *Ben Savaşçı Değil Gül Yetiştiricisiyim*, İst.: Dünya, 2005.
Çocuk Kitabı: *Sanem Okula Başlıyor*, Stockholm: Skriptor, 1981.
Kaynaklar: *BF* (21 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 251; "Mert, Özkan", *TDEA*, VI, 275; Kurdakul, *Sözlük*, 419; Karaalioğlu, 362; F. Andaç, "Yeryüzünde Gezgin Bir Yürek", *Cumhuriyet Kitap*, S. 287 (17 Ağustos 1995); G. Emre, "Özkan Mert Bir

Irmakla Düello Ediyor", *aynı yerde*; G. Emre, "Bir Dünyalının Notları", *Cumhuriyet Kitap*, 18 Eylül 1997; S. Sezer, "Hep Gurbette Bir Şair", *aynı yerde*; M. M. Doğan, "Benim Anayurdum Dilimdir", *aynı yerde*; O. S. Arolat, "Saçı Sakalı Beyazlanmış Genç Şair", *Dünya Kitap*, 6 Haziran 1997.

MESUT ADNAN *(Akseki/Antalya, Ağustos 1965 -)* Şair.

Soyadı GÖKSOY. Hasibe Hanım ile esnaf Ali Göksoy'un oğlu. İlk ve orta öğrenimini Antalya'da tamamladı; 1989'da Açık Öğretim Fakültesi'ni terk etti. 1990'dan beri piyango bayiliği ve hediyelik eşya ticaretiyle uğraşıyor. Antalya'nın Serik ilçesinde yaşıyor; bekâr. Doğa, aşk ve Akdeniz çevresinde yoğunlaşan şiirlerini *Varlık*, *İzlek* ve *Göçebe* dergilerinde yayımladı. Tarık Dursun K. bir yazısında "şiiri Lorca gibi soluduğunu" belirtti.

Ödül: 1993 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü; *Yaseminli Mektup* ile 1999 Cemal Süreya Şiir Ödülü (D. Dirlikyapan'la paylaştı).

Yapıtları: Şiir: *Ebruli İlkyaz Kızı*, Antalya: Akdeniz, 1992; *Yaseminli Mektup*, İst.: Hera, 1998.

Kaynaklar: *BF* (5 Haziran 1999); T. Dursun K., "Uzun Bir Yolsun Şiir, Mesut Adnan Biliyor", *Gösteri*, S. 141 (Ağustos 1992); E. Ercan, "Şiir, Doğası Dışında Belirlenmiş Hiçbir İşleve Aldırış Etmez" (söyleşi), *Varlık*, Temmuz, 1993.

METE, LEVENT *(İzmir, 28 Aralık 1958 -)* Romancı.

Tam adı Ahmet Levent Mete. Meliha Hanım ile Muammer Mete'nin oğlu. Ankara Fen Lisesi'ni (1976), HÜ Tıp Fakültesi'ni (1983) bitirdi. EÜ Psikiyatri Bölümü'nde uzmanlığını tamamladı (1991). Aynı üniversitede doçentlik derecesi aldı (1996). Halen İzmir Atatürk Eğitim Hastanesi 2. psikiyatri kliniği şefi. Evli, bir çocuklu. *Cumhuriyet Bilim-Teknik* ekine 1994-2000 arasında katkıda bulundu. İzmir Devlet Tiyatrosu'nda sahnelenen "Albay Kuş" oyununa danışmanlık yaptı (2001-02).

Ödül: 1993 Türk Psikiyatri Derneği Araştırma Ödülü; 1998 Türk Psikiyatri Birliği Araştırma Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Aşk Romanları Yazan Adam*, İst.: İletişim, 2000; *Terapi*, İst.: İletişim, 2002; *Büyücüler*, İst.: Can, 2003; *Rika'nın Beyninde*, İst.: Can, 2005; *Aşk Hastalığı*, İst.: Can, 2006.
Deneme: *Sokaktan Geçen Dünya*, İst.: Beş Us, 2002.
İnceleme: *Şizofreni: En Uzak Ülke*, İst.: İletişim, 1998; *Depresyon: Hüzünden Melankoliye*, İst.: İletişim, 1999.

Kaynaklar: *BF* (Haziran 2002).

METE, ÖMER LÜTFÜ *(Rize, 1950 - İstanbul, 18 Kasım 2009)* Şair, romancı, senaryo yazarı.

İlk ve orta öğrenimini Rize'de tamamladı. Özel olarak din eğitimi aldı, Kuran kurslarında hocalık yaptı. 1970'te girdiği İÜ İktisat Fakültesi'ndeki öğrenimini yarıda bıraktı. *Babıali'de Sabah* gazetesinde çalışmaya başladı. Atatürk Eğitim Fakültesi'nden 1976'da mezun oldu. Kısa süren edebiyat öğretmenliğinin ardından gazeteciliğe döndü. Şiirleri ve mizah öyküleri 1980'den sonra *Türk Edebiyatı* ve *Boğaziçi* dergilerinde yayımlandı. Yazdığı çok sayıdaki senaryolardan "Bizim Ev" dizi yapıldı; *Çizme* adlı romanını İ. Güneş filme aldı (1991). Belgesel filmlerde senaryo ve metin yazarı olarak çalıştı. "Deli Yürek" ve "Kurtlar Vadisi" adlı televizyon dizilerinin senaristiydi.

Ödül: "Çizme" ile 1992 TYB En İyi Senaryo Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Gülce*, 1989.
Roman: *Balınya Tüneli*, İst.: Kadim, 1979; *Çığlığın Ardı Çığlık*, 1989; *Ezan Günü: Çizme*, İst.: Ferşat, 1991; *Yerden Göğe Kadar*, İst.: Burak, 1993; *Asker ile Cemre*, İst.: Burak, 1993; *İtfaiye Yanıyor*, İst.: Bir Harf, 2005.
Anı: *Basılı Yakıt*, İst.: Etkileşim, 2009.

Kaynaklar: Işık, 423; Özgüç, III, 15.

METİN, ALİ K. *(Söğüt/Bilecik, 1964 -)* Şair.

Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nu bitirdi (1989). Bir kamu kurumunda görev yapıyor. *Edebiyat Ortamı* dergisini çıkardı (12 sayı, 1997-98), *Kökler* dergisinin kurucularından. *Yeni Şafak* gazetesinde yazdı (1995-96), Umut Radyo'da kültür ve edebiyat programları hazırlayıp sundu. *Türk Tarım* dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı. Evli, bir kızı var. Şiir ve yazıları *Kelime, Dergâh, İkindi Yazıları, Hece, Atlılar* gibi dergilerde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Sürgün ve Atlas*, İst.: Beyan, 1999; *Bir Yangın Tenhası*, İst.: Şule, 2004; *Barbar Senfoni*, Ank.: Ebabil, 2006.
Eleştiri: *Yazıyla Solumak*, İst.: Dergâh, 2002; *Şiir Harmanı*, Ank.: Ebabil, 2007.

Kaynaklar: Işık 06, 2488; *Barbar Senfoni*, Ank., 2006.

METİN CELÂL *(Ankara, 13 Mart 1961 -)* Şair, yazar.

Soyadı ZEYNİOĞLU. Yaşar Saneyer, Ahmet Yılmaz ve Mehmet Çağlayan imzalarını da kullandı. Müberra Hanım ile ziraat mühendisi Akif Vural Zeynioğlu'nun oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da gördü. İstanbul'da Göztepe Aryamerh Lisesi'ni (1978) bitirdi. ODTÜ Petrol

Mühendisliği Bölümü'nde okudu (1978-81); İÜ Gazetecilik ve Basın-Yayın Yüksek Okulu'nu bitirdi (1982-85). Redaktörlük ve yazı işleri müdürlüğü yaptı; Heinrich Böll bursu kazandı, Almanya'nın Köln kentinde kaldı (1989-92). Halen Parantez Yayınevi'nde yönetici. *İmge/Ayrım* (1984, 3 sayı), *Yeryüzü Konukları* (1984, 1 sayı), *Poetika* (1985, 4 sayı), *Fanatik* (1989, 4 sayı) ve *Sombahar* (1990-96, 35 sayı) dergilerinin yayın kurullarında yer aldı. *E* ve *Özgür Edebiyat* dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı. turksiir.com web sitesini kurdu, yönetti. EDİSAM'ın kurucularından ve genel başkanlık görevinde bulundu (2000-07). TYS ve PEN Yazarlar Derneği üyesi, Türkiye Yayıncılar Birliği genel sekreteri. İstanbul'da yaşıyor.

İlk deneme yazısı ("Yol Ayrımı") 1980'de *ODTÜ Edebiyat Kulübü Bülteni*'nde çıktı. *Yeni Olgu*, *Oluşum*, *Edebiyat '81*, *Varlık*, *Türk Dili*, *Sanat Olayı*, *Günümüzde Kitaplar*, *Cönk*, *Gösteri*, *Broy*, *Yeni Düşün*, *Üç Çiçek*, *Fanatik*, *Öküz* ve *Düşler* dergilerinde yayımladığı şiir ve yazılarıyla tanındı. Aşk, hüzün, yabancılaşma, mutsuzluk ve unutma/unutulma temaları üstünde ironik bir anlatımla yoğunlaştığı şiirlerinde konuşma dilini başarıyla kullandığı kabul edildi. Yalın imgelerle dolu şiirinde duyarlı, hüzünlü ve sıcak bir dil yakaladığı belirtildi. Kendi kuşağı içinde şiir eleştirileriyle de dikkat çekti.

Yapıtları: Şiir: *Adım Ölüm*, İst.: Çizgi, 1986; *Kendi Kendini Tatmin*, İst.: Çizgi. 1989; *Konformist*, İst.: Korsan, 1993; *Küçük Hayat Bağları*, İst.: Gendaş, 1999; *Herkes Kendine Yabancı*, (ilk üç kitap bir arada) İst.: Çizgi, 1999.
Roman: *Ne Güzel Çocuklardık Biz*, İst.: Gendaş, 2000; *Gitmek Zamanı*, İst.: Gendaş, 2003; *Seni Sevdiğimi Biliyorsun*, İst.: Everest, 2005.
Eleştiri: *Yeni Türk Şiiri*, İst.: Çizgi, 1999; *Şiir Ustalardan Öğrenilir*, İst.: Everest, 2006.
Sözlük: *Çocuk İsimleri Sözlüğü*, İst.: Papirüs, 1996.
Antoloji: *Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*, İst.: Papirüs, 1996; *199 Şairden 199 Şiir*, (E. Canberk'le) İst.: Oğlak, 1998; *Çocuk Şiirleri Antolojisi*, İst.: Bulut, 1998; *Atatürk Şiirleri Antolojisi*, İst.: Kavram, 1998; *Çağdaş Türk Edebiyatı Öykü Antolojisi*, İst.: Bulut, 1998; *Türk Edebiyatından Aşk Şiirleri Antolojisi*, İst.: Alfa, 2001.
Kaynaklar: *BF* (1999); Necatigil, *İsimler*, 252; Kurdakul, *Sözlük*, 420; O. Kâhyaoğlu, "Aşklar Hep Can Simidim Oldu" (söyleşi), *Sombahar*, S. 7 (Eylül-Ekim 1991), s. 13-20; E. Erem, "Metin Celâl Üzerine...", *aynı yerde*, s. 21-23; A. Özer, "Metin Celâl ya da Bir Romantiğin Ketumluğu Üzerine", *aynı yerde*, s. 27-28; C. Ersöz, "Kendi Memnuniyetsiz İçi Çocuk", *aynı yerde*, s. 29-31; G. Emre, "Hayat Nasıl Biter?", *Cumhuriyet Kitap*, S. 2000 (23 Aralık 1993).

MIHÇI, ALİ İHSAN *(Tepebaşı/Elbistan 1945 [nüfus kaydında 1947] - Ankara, 29 Haziran 1993)* Öykücü.

İlk ve orta okul öğrenimini Elbistan'da tamamladı; Erzincan Lisesi'ni, DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Elbistan Lisesi'nde (1967-74), daha sonra Ankara'da çeşitli orta derecede okullarda ve Gazi Eğitim Enstitüsü'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. Son olarak özel bir dersanede görev yapıyordu. İlk öyküsü ("Haceli") *Yansıma* dergisinde (Nisan 1975) yayımlandı. Öykü ve yazılarını *Yansıma*, *Demokratik Eğitim*, *Sanat ve Toplum*, *Türkiye Yazıları*, *Yapıt*, *Demokrat*, *Dönemeç* gibi gazete ve dergilerde yayımlamayı sürdürdü. Sözlü anlatım geleneğinden tatlar taşıyan öykülerinde genellikle yetiştiği coğrafyanın insanlarını anlattı. Çok sayıda yardımcı ders kitabı yazdı.

Ödül: "Bin Bir Resul Gelmedi" adlı öyküsüyle 1978 Yapıt Dergisi Ödülü (birincilik); "Ünlemdeki" adlı öyküsüyle 1978 Yakacık Kültür ve Sanat Şenliği Öykü Ödülü (üçüncülük); "Düdük Davası" adlı öyküsüyle 1980 Hacıbektaş Şenliği Mizah Öyküsü Ödülü (birincilik).

Yapıtları: Öykü: *İnsan Kısım Kısım Yer Damar Damar*, Ank.: Dayanışma, 1982.
Kaynaklar: A. Özer, *Bir Uzun Ölüm*, Ank., 2002.

MISIRLI, ERTAN *(Çaycuma/Zonguldak, 17 Eylül 1958 -)* Şair.

Tam adı Ahmet Ertan Mısırlı. İşçi Fatma Hanım ile şair, yazar Ziya Mısırlı'nın oğlu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı; Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İktisat Bölümü'nde okudu. Özel şirketlerin satış temsilciliği ve müşteri ilişkileri departmanlarında çalıştı, düzeltmenlik yaptı. *Eski'Z* (2 sayı, 1992-93) dergisini çıkaranlar arasında yer aldı. İstanbul'da yaşıyor; evli.

İlk şiiri 1991'de *Argos*'ta çıktı. Şiir ve yazılarını *Varlık*, *Bahçe*, *Uç*, *No* dergileri ve *Cumhuriyet Kitap* ekinde yayımladı. "Sevmek Çoğalmaktır" adlı uzun şiiri İstanbul Şehir Tiyatroları'nın Gençlik Günleri'nde tek kişilik bir oyun olarak sahnelendi. Şiirlerinde aşk, özlem ve hüzün temalarını incelikli bir anlatımla işledi.

Yapıtları: Şiir: *Eski Islık*, İst.: Hera, 1999; *Ölüm Beyaz Gölge*, İst.: An, 2003; *Cinnet Yazı*, Ank.: Hayal, 2008.
Kaynaklar: *BF* (1 Eylül 1999); H. Ergülen, "Açık Mektup/Gören Kalp Mağazası", *Radikal*, 18 Şubat 1999; E. Turgut, "Eski Islık", *Cumhuriyet Kitap*, 17 Haziran 1999.

MISIRLI, ZİYA *(Çaycuma/Zonguldak, 5 Şubat 1926 -)* Şair, yazar.

Terkadın ile kunduracı Ahmet Mısırlı'nın oğlu. Şair Ertan Mısırlı oğludur. 1944'te Zonguldak'ta lise ikinci sınıftayken bir boğulma tehlikesi geçirdi ve gözlerini yitirdi. Keman ve ut dersleri aldı, beste yaptı. İzmir Körlere Yardım Derneği'nin üyesi olarak Anadolu'yu gezdi, okullarda göz sağlığı ve görmezlik üzerine konferanslar verdi (1951-70). TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor; dul, üç çocuk babası. Kendi imkânlarıyla bastırdığı kitaplarından bazıları Milli Eğitim Bakanlığı'nca okullara tavsiye edildi. Altı Nokta Körler Derneği'nin yayın organı *Sesli Gazete*'nin düzenlediği öykü yarışmasında ve bir gazetenin düzenlediği şiir yarışmasında ödüller aldı.

Yapıtları: Şiir: *Kalbe Çevrilen Gözler*, Zonguldak: Turhan Mtb., 1956; *Gurbette Bir Damla*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1957; *Kalbimin Sesi*, 1958; *Okulda Bir Yıl*, 1958; *Gönlümün Dili*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1960; *Bahçemden Bir Demet*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1963; *Dalımdaki Son Yaprak*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1964; *Görenkalp*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1967; *Gurbet Rüzgârı*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1968; *Çırpınış*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1972; *Sevi de Çiçek Açar*, İst.: Afa Mtb., 1991; *Gülün Kökündeki Işık*, 1997; *Yürekteki Kor*, İst.: ?, 2001; *Gören Kalpten Dörtlükler*, İst.: Artshop, 2007; *Avuçlarımda Kalan Çiçekler*, (Seçmeler) İst.: Artshop, 2009.
Öykü: *Yaşantımdan Birkaç Yaprak*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1962; *İstiklâl Madalyası*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1963; *Ben ve Hikâyelerim*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1964; *Anne*, İst.: Görenkalp, 1968; Siyah *Çanta*, İst.: Görenkalp, 1970; *Öğretmenim*, İst.: Görenkalp, 1972; *Dost Eli*, İst.: Görenkalp, 1977; *Işıksız Yaşantılar*, İst.: Görenkalp, 1979.
Roman: *Dilenci*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1966; *Karanlığın Güneşi*, İst.: Görenkalp, 1973.
Gezi: *Çaba*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1968; *Gezilerimden Anılar*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1968.
Kaynaklar: *BF* (27 Ağustos 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 422; Karaalioğlu, 364.

MİNKARİ, TARIK *(Bartın, 16 Mart [nüfus kaydında 5 Eylül] 1925 -)* Yazar, cerrah.

Tam adı Erol Tarık Minkari. Remziye Hanım ile yargıç (sonra noter) Sadık Minkari'nin oğlu. İlk ve orta okulu Ayvalık'ta okudu; İstanbul'da Vefa Lisesi'ni (1942) ve İÜ Tıp Fakültesi'ni (1948) bitirdi. Aynı yıl Cerrahpaşa Cerrahi Kliniği'ne asistan olarak girdi; 1952'de uzman, 1957'de doçent ve 1964'te profesör oldu. Genel cerrahi alanında on kitabı, bir çeviri kitabı ve pek çok makalesi yayımlandı. 1987'den beri *Çağdaş Cerrahi* dergisinin editörü. *Posta* gazetesinde haftalık yazılar yazıyor. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. 1993'ten itibaren yayımladığı gezi, anı ve gülmece kitaplarıyla tanındı.

Yapıtları: Anı-Gezi-Gülmece: *Bir Cerrahın Anıları*, İst.: Milliyet, 1993; *Anılar Portreler Tören*, İst.: Milliyet, 1994; *Şaştım Kaldım*, İst.: Milliyet, 1994; *Hoş ya da Boş*, İst.: Milliyet, 1995; *Neler Gördüm Neler*, İst.: Milliyet, 1995; *Yetmişin Baharında*, İst.: Milliyet, 1996; *Keyfimin Sepeti*, İst.: Milliyet, 1996; *Coştum Koştum*, İst.: Milliyet, 1996; *Alaska Kıyıları ve Kanada*, İst.: Milliyet, 1997; *Norveç Kıyıları ve Cerrah Çelebinin Anıları*, İst.: Milliyet, 1997; *İçim İçime Sığmıyor*, İst.: Milliyet, 1998; *Seviyorum Geziyorum*, İst.: Milliyet, 1998; *İskoçya Gezisi*, İst.: Milliyet, 1999; *Koç Tıp Bayramı*, İst.: Logos, 1994; *İnsan Dünyanın Mikrobudur*, İst.: Aksoy, 2000; *Yılların Ardından*, Ank.: Bilgi, 2001; *Cerrah Çelebi'nin Boncukları*, İst.: Doğan, 2002; *İsrail ve Amerika Gezileri*, İst.: Kapital Medya, 2002; Yılların Ardından 2, *Meraklının Anıları*, Ank.: Bilgi, 2002; *Dalmaçya, Normandiya, Fas ve Cebelitarık Gezileri*, İst.: Doğan, 2003; *Çin ve Japon Gezileri*, İst.: Kendi Yayını, 2003; *Anılar Sevdikçe Coşar*, İst.: Dünya, 2005; *Önce Bayılt Sonra Ayılt*, İst.: Doğan, 2005; *Kim Tutar Beni*, İst.: Tekin, 2008.
Söyleşi: *Mizah Zekanın Zekatıdır/Tarık Minkari Kitabı*, (Haz. F. Şakacı), İst.: İş Bankası, 2009.
Kaynaklar: *BF* (14 Mayıs 1999); *Kim Kimdir*, 503.

MİNNETOĞLU, İBRAHİM *(Ağvan köyü/Malatya, 5 Ocak 1920 - İstanbul, 24 Temmuz 1993)* Şair, yazar.

Hanife Hanım ile Muharrem Minnetoğlu'nun oğlu. 1928'de İstanbul'a gitti. İstanbul Erkek Lisesi'nden (1940) sonra İÜ Hukuk Fakültesi'ne girdi. Burada öğrenciyken gazetecilik hayatına atıldı. *Yeni Sabah* gazetesinde çalıştı. Yataklı Vagonlar Şirketi'ne işçi olarak girdi (1944); şef ve müfettiş oldu. 1952'den itibaren *Dünya* gazetesinin "Vagon Penceresinden" sütununun yazarlığını yaptı. Minnetoğlu Yayınevi'ni (1961), Minnetoğlu Dağıtım Teşkilatı'nı (1962) kurdu. Yataklı Vagonlar Şirketi'nden ayrılarak (1965) *Tercüman* gazetesinde fıkra yazarlığı yaptı. 1976'da *Tercüman* gazetesinden emekli oldu. Evli ve iki çocuk babasıydı.

Şiirleri ve yazıları *Hürses*, *Hergün*, *Dünya*, *Tercüman* gazeteleriyle *Yedigün*, *Her Hafta*, *Kaynak*, *Aile*, *Edebiyat Dünyası*, *Hisar*, *Türk Dili*, *Türk Düşüncesi*, *Varlık*, *Salkım*, *Çağrı*, *Meşale*, *Defne* ve *Türk Edebiyatı* dergilerinde yayımlandı. Çoğu Anadolu gezilerini yansıtan röportajları ve *Tercüman* gazetesindeki fıkralarıyla da tanındı. Şiirlerinde önce hece ölçüsünü kullandı, sonra serbest şiire yöneldi. Yurdun her köşesinden kokular, renkler bulunan

şiirlerinde kendi deyişiyle, iç ahenkte yenilikler yapmak için ses oyunlarına önem vermiştir.

Ödül: Sözlük çalışmaları ile 1980 Türk Milli Kültür Vakfı Türkçe Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *İstanbul'un Fethi Destanı*, İst.: Ülkü B., 1953; *Kıbrıs Destanı*, Ank.: Hilâl, 1958; *Ağvan*, İst.: Hatipoğlu, 1960; *Sevgiler*, (şiirlerinden seçmeler) İst.: Minnetoğlu, 1979; *Uyum*, İst., 1992; *Gülümse*, İst.: Doyuran Mtb., 1993.
Gezi: *Vagon Penceresinden*, İst.: Hilâl, 1958.
Sözlük: *Örnekli ve Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü*, (M. E. Saraçbaşı ile) İst.: Minnetoğlu, 1978; *Örnekli-Açıklamalı Atasözleri Sözlüğü*, (M. E. Saraçbaşı ile) İst.: Minnetoğlu, 1978.
Röportaj: *Nasıl Yazıyorlar*, (A Köklügiller'le) İst.: Minnetoğlu, 1974.
Kaynaklar: A. R. Ergülen, *Resimli Yedigün Şairleri*, İst., 1947, s. 43-49; Necatigil, *İsimler*, 254; Özkırımlı, *TEA*, III, 855; "Minnetoğlu, İbrahim", *TDEA*, VI, 367; Kurdakul, *Sözlük*, 422-423; Karaalioğlu, 365-366; İ. Minnetoğlu, *Sevgiler*, (şiirler) İst., 1979; Kabaklı, IV, 405.

MİRAÇ, YAŞAR
bak. Yaşar Miraç

MİRZABEYOĞLU, SALİH *(Erzincan, 10 Mayıs 1950 -)* Yazar, şair.

Asıl adı Salih İzzet ERDİŞ. Eskişehir'de Fatih Sultan Mehmet İlkokulu (1962), Mehmetçik Ortaokulu (1965) ve Atatürk Lisesi'ni bitirdi (1968). İstanbul Üniversitesi'nde son sınıf öğrencisi iken siyasi nedenlerle okuldan atıldı. Tekel İdaresi'nin İstanbul Karaköy, Sirkeci ve Edirne vergisiz satış mağazalarında çalıştı (1975-77). Daha sonra yayımcılık ve yazarlıkla uğraştı; İbda Yayınları'nı, *Tavır* ve *Karar* dergilerini kurdu. İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi (İBDA-C) adlı örgütün lideri olduğu gerekçesiyle halen tutuklu olarak İstanbul Kartal Cezaevi'nde bulunmaktadır. Yazı ve şiirleri *Babıâlide Sabah*, *Yeşilay*, *Gölge*, *Akıncı Güç*, *Büyük Doğu-Rapor*, *Tavır*, *Karar* gazete ve dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Aydınlık Savaşçıları*, İst., 1979; *Önsöz*, İst.: Gönüldaş, 1981; *Anafor*, İst.: Gönüldaş, 1982; *Kayan Yıldız Sırrı*, İst., 1983.
Roman: *Yaşamayı Deneme*, İst., 1981; *Gölgeler*, İst.: İbda, 1984.
Öykü: *Müjdelerin Müjdesi*, İst.: Gönüldaş, 1982.
Kaynaklar: Işık, 425-426.

MİSKİOĞLU, AHMET *(Antakya, 9 Kasım 1924 -)* Yazar.

Nevzat Ovalı ve Arat Ovalı imzalarını da kullandı. Makbule Hanım ile çiftçi Nafi Miskioğlu'nun oğlu. Öykücü Bekir Sıtkı Kunt amcasının oğlu, Bağımsız Hatay Devleti (1937-39) milli eğitim bakanı, yazar Ahmet Faik Türkmen halasının oğludur. Antakya Lisesi ve İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Bitlis, Tekirdağ ve İskenderun liselerinde edebiyat öğretmenliği (1956-63); Konya, Selçuk, Balıkesir Necatibey, Bursa ve İstanbul Atatürk eğitim enstitülerinde öğretim üyeliği ve Türkçe bölüm başkanlığı (1963-83) görevlerinde bulundu. *Gökçeyazın* dergisini çıkardı (10 sayı; İskenderun, 1962; Konya, 1963; Balıkesir, 1964). Bu dergi dolayısıyla 1964'te Türk Dil Kurumu'nca resmi bir yazıyla ödüllendirilirken aynı tarihte MEB müfettişlerince hakkında soruşturma başlatıldı. 1987'den beri *Türk Dili Dergisi*'nin sorumlu yönetmeni. TYS ve Dil Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli. İlk denemesi ("Arkadaşlık") 21 Nisan 1944'te Antakya'da çıkan *Atayolu* gazetesinde yer aldı. Yazılarını *Varlık*, *Yula*, *Gökçeyazın*, *Alkım* ve *Türk Dili Dergisi* dergileriyle *Cumhuriyet* gazetesinde yayımladı.

Yapıtları: İnceleme: *Ana Temleriyle Sait Faik ve Yeni Türk Edebiyatı*, İst.: Gökçeyazın, 1979; *Sait Faik (Yaşamı, Kişiliği, Sanatı, Yapıtları, Değerlendirmeler, Şiirler)*, İst.: Altın Kitaplar, 1991.
Deneme: *Yazınımız Dilimiz*, İst.: Türk Dili Dergisi, 1999.
Kaynaklar: *BF* (17 Eylül 1999); Işık, 426; O. Bolulu, "Türkçe'nin Tutkunu Ahmet Miskioğlu", *ABeCe*, Haziran 1992; *Kim Kimdir*, 504.

MİYASOĞLU, EMRE *(İstanbul, 26 Ekim 1981 -)* Yazar.

Tam adı Osman Emre. Nilüfer Hanım ile yazar Mustafa Miyasoğlu'nun oğlu. Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümü mezunu. İstanbul Kültür Üniversitesi'nde Klasik Türk Edebiyatı yüksek lisansını tamamladı. 2000'den beri *Milli Gazete*'de kültür-sanat yazıları yazıyor ve İngilizce kaynaklı dış basından çeviriler yapıyor. İstanbul'da yaşıyor. Öykü, yazı ve çevirileri *Dergâh*, *Kırklar*, *Yedi İklim*, *Eğitim Bilim*, *Tarih ve Düşünce*, *Dergibi*, *Berceste* dergilerinde yayımlandı.

Ödül: *Yalnızlık Rüyası* ile 2002 Beyan Yayınları İlk Romanlar Yarışması İkinciliği

Yapıtları: Öykü: *Olmaz Hayal*, İst.: Konak, 2003.
Roman: *Yalnızlık Rüyası*, İst.: Konak, 2006.
Kaynaklar: *BF* (30 Aralık 2008); O. Akkuşak, "Şiir mi Hikâye mi", *Yeni Şafak*, 14 Temmuz 2003; M. Niyazi, "Baba ve Oğul", *Zaman*, 5 Temmuz 2004.

MİYASOĞLU, MUSTAFA *(Kayseri, 14 Ağustos 1946 -)* Şair, romancı, denemeci.

Semih Güngör, Mehmet Sadef ve Osman Burak imzalarını da kullandı. Hatice Hanım ile ayakkabı imalatçısı Osman Miyasoğlu'nun oğlu. Kayseri Akşam Lisesi (1967) ve İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1973). İzmit ve İstanbul'da edebiyat öğretmenliği (1974-85), Mimar Sinan Üniversitesi'nde Türk dili okutmanlığı (1985-98), İslamabad Modern Diller Milli Enstitüsü'nde Türk dili yardımcı profesörlüğü (1988-92), Şehir Tiyatroları repertuar kurulu üyeliği (1996-98) yaptıktan sonra emekli oldu. *Yeni Sanat* (10 sayı, 1974-75) ve *Sedir* (4 sayı, 1980) dergilerinin yayın kurulunda bulundu. Suffe Yayınları'nı kurdu (1982-88); *Suffe Kültür Sanat Yıllığı*'nı (5 cilt) çıkardı. Akra FM'de "Yaşayan Edebiyat" (1994), Mesaj TV'de "Kültür Hayatımız" (1996) programlarını yaptı. İstanbul'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk şiiri 1966'da *Filiz* dergisinde çıktı. Şiir, öykü, deneme ve incelemelerini *Millî Gençlik*, *Hisar*, *Edebiyat*, *Türk Edebiyatı*, *Yeni Sanat*, *Sedir*, *Mavera*, *İslâmî Edebiyat*, *Düş Çınarı* ve *Yağmur* dergileriyle *Babıâlide Sabah*, *Sebil*, *Yeni Devir*, *Millî Gazete* ve *Türkiye* gazetelerinde yayımladı. "Umut Suları" adlı oyunu 1973'te Milli Türk Talebe Birliği Tiyatrosu'nda sahnelendi; 1999'da Ahmet Mithat'ın "Çengi" oyunundan "Dâniş Çelebi ve Çengi Sümbül" adlı bir müzikal uyarladı. Çağdaş insanın iç dünyasındaki kırılmaları ve bunların doğurduğu hüzünleri dile getirdiği yapıtlarında geleneksel ve manevi değerleri savundu. Şiir ve öyküleri Arapça, Urduca ve İngilizceye çevrildi.

Ödül: *Kaybolmuş Günler* ile 1975 Türk Millî Kültür Vakfı Armağanı; *Dönemeç* ile 1980 TYB Yılın Romancısı Ödülü; *Hicret Destanı* ile 1981 Türk Millî Kültür Vakfı Armağanı; *Bir Aşk Serüveni* ile 1995 TYB Yılın Romancısı Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Rüya Çağrısı*, Ank.: Hisar, 1973; *Devran*, İst.: Çağrı, 1978; *Hicret Destanı*, İst.: Elifbe, 1981; *Şiirler*, İst.: Suffe, 1983; *Bir Gülü Andıkça*, İst.: Ötüken, 1997; *Kalbimin Coğrafyası*, İst.: Romantik, 2005.
Roman: *Kaybolmuş Günler*, İst.: Yeni Sanat, 1975; *Dönemeç*, İst.: Elifbe, 1980; *Güzel Ölüm*, İst.: Suffe, 1982; *Bir Aşk Serüveni*, İst.: Ötüken, 1995; *Yollar ve İzler*, İzmir; Ufuk, 2002.
Öykü: *Geçmiş Zaman Aynası*, İst.: Nakışlar, 1976; *Pancur*, İst.: Ötüken, 1998; *Devrim Otomobili*, İst.: Konak, 2003.
Deneme: *Edebiyat Geleneği*, İst.: Yeni Sanat, 1975; *Devlet ve Zihniyet*, İst.: Elifbe, 1980; *Muhacir*, İst.: Elifbe, 1981; *Roman Düşüncesi ve Türk Romanı*, İst.: Ötüken, 1998; *Kültür Hayatımız*, Ank.: Akçağ, 1999; *Edebiyat Sohbetleri*, İst.: Konak, 2003.
İnceleme: *Dede Korkut Kitabı*, İst.: Suffe, 1984; *Necip Fazıl Kısakürek*, İst.: Suffe, 1985; *Asaf Halet Çelebi*, (S. Güngör imzasıyla) İst.: Suffe, 1986; *Ziya Osman Saba*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1987 (genişletilmiş 2. bas., Ank.: Akçağ, 1999); *Haldun Taner*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1988; *Bir Gönül Medeniyeti*, İst.: Marmara Medya, 2005.
Derleme: *Necip Fazıl Armağanı*, İst.: Suffe Yıllığı, 1984; *Çağdaş İslâmî Şiirler Antolojisi*, İst.: Ünaş, 1988; *Gül Şiirleri Antolojisi*, Tuzla Belediyesi, 1999.
Söyleşi: *Sanat ve Edebiyat Konuşmaları*, Ank.: Akçağ, 2000.
Gezi: *Zügüdar - Babil'den Tac Mahal'e Gezi Notları*, İst.: Konak, 2003.
Kaynaklar: *BF* (22 Aralık 1999); Necatigil, *İsimler*, 254; Kurdakul, *Sözlük*, 424; Karaalioğlu, 367; Işık, 426-427; *Seviye*, (Mustafa Miyasoğlu Özel Sayısı) S. 12 (Mart-Nisan 1999).

MORAN, ADLİ *(İstanbul, 1919 - 1981)* Gazeteci, yazar, çevirmen.

Fevziye Hanım ile Servet Bey'in oğlu. Ortaöğrenimini Saint Michel, Saint Joseph Fransız okullarıyla, Robert Kolej'de tamamladı. 1945'te çalışma hayatına atıldı. Önce *Aylık Ansiklopedi* ve *Tarih Ansiklopedisi*'nde çalıştı. Michel Clerc, Cecil Day-Lewis, Jean Bruce, Jean Laborde, Richard Wright, Shakespeare gibi İngiliz ve Fransız sanatçılardan yaptığı çevirilerle tanındı. *Yeditepe*, *Yirminci Asır* gibi dergilerde yazı ve çevirileri yayımlandı. Ankara, İstanbul ve Kıbrıs radyolarında program hazırladı. *Yeni Sabah*, *Akşam*, *Tercüman*, *Hayat*, *Yeni İstanbul*, *Hürriyet*, *Yeni Gazete*, *İstanbul Postası* gazetelerinde yazar, yönetici olarak çalıştı. *Soyut* dergisinde birkaç şiiri çıktı. Resim sanatı tarihi ve sanatçıları üzerine yaptığı araştırmalardan bazılarını kitap halinde yayımladı. Evli ve bir çocuk babasıydı.

Yapıtları: Roman: *Aşkın Çevresindekiler*, ?.
Derleme: *İlkel Efsaneler*, İst.: Varlık, 1961; *Monet'den Picasso'ya: Yirmi Çağdaş Ressam ve Ötekiler*, İst.: Kitapçılık Ticaret Ltd. Şirketi, 1966; *Büyük Sanatçılar*, İst.: Hürriyet, 1968; *Dinler Tarihi*, İst.: Hürriyet, 1968; *Görgü (Adab-ı Muaşeret)*, İst.: Hürriyet, 1969; *Batı'dan Koparak Doğuya Yönelen Ressam: Athos Garutti*, İst., 1976.
Çeviri: *Romeo ve Juliet* (Shakespeare), İst.: Ak., 1959; *Suçlu Kim?* (J. Laborde), İst.: Ak, 1962; *Tokyo'dan Sevgilerle OSS 117* (J. Bruce), İst.: Ağaoğlu, 1965; *Yeraltında Yaşayan Adam* (R. Wright), İst.:

Ataç, 1965; *Kanlı Anlaşma* (N. Blake), İst.: Ak, 1962; *Uygarlık Tarihi* (İ. Lissner), İst.: Milliyet, 1973; *Bahşiş* (M. Clerc), İst.: Milliyet, 1977.
Kaynaklar: Nebioğlu, 444-445; "Moran, Adli", *TDEA*, VI, 400.

MORAN, BERNA *(İstanbul, 23 Ocak 1921 - Moda/İstanbul, 31 Ekim 1993)* Eleştirmen, öğretim üyesi.

Ticaretle uğraşan Vefa Bey ile uzun yıllar Darüşşafaka Lisesi'nin müdürlüğünde bulunmuş olan Ali Kâmi Akyüz'ün kızı Mesrûre Hanım'ın oğlu. Ali Kâmi Akyüz, İsmail Safa ile şair Ahmet Vefa'nın kardeşi, romancı Peyami Safa'nın amcasıdır. Berna Moran İngiliz High School'da başlayıp Robert Kolej ve Darüşşafaka Lisesi'nde sürdürdüğü ortaöğrenimini Işık Lisesi'nde tamamladı. 1941'de İÜEF İngiliz Filolojisi Bölümü'ne girdi. 1945'te mezun olduktan sonra aynı bölüme asistan olarak alındı. Kürsü başkanı Prof. Halide Edip Adıvar'la başladığı "John Donne ve Dinî Cephesi'nin Tekâmülü" konulu tezini tamamlayarak doktor unvanını kazandı (1950). Ford Vakfı'ndan aldığı bir yıllık bursla Cambridge Üniversitesi'nde doçentlik çalışması yaptı (1950-51). 1952'de İngiliz Filolojisi Bölümü'nde asistan olan Tatyana Hanım ile evlendi. "Onyedinci Asır İngiliz Edebiyatında Tabiat Anlayışları" konulu teziyle doçentliğe yükseldi (1956). Eşi Doç. Dr. Tatyana Moran'la birlikte Erzurum Atatürk Üni. İngiliz Filolojisi Kürsüsü'nü kurdu (1958-59); bu kürsüde eşiyle birlikte üç yarıyıl boyunca ders verdi (1958-60). *Türklerle İlgili İngilizce Yayınlar Bibliyografyası* adlı araştırmasıyla profesör oldu (1964).

Bundan sonra, Batı'da geliştirilen edebiyat kuramları ile eleştiri yöntemleri üzerinde çalışmaya başladı. Batı düşünce tarihine duyduğu ilginin bir sonucu olarak, giderek disiplinler arası bir yaklaşımı edebiyat araştırmalarına uyguladı ve bu amaçla kürsüde verilen dersler arasına eleştiri dersini de aldı. Moran'ın eleştiri dersleri bir bakıma, 1940'lı yıllarda İstanbul Üniversitesi'nde Batı dilleri ve edebiyatları alanında dersler veren Erich Auerbach ile Leo Spitzer'in başlattıkları çalışmaların devamıydı. 1972'de *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri* adıyla kitaplaştırılan ve eleştiri tarihini bir bütün olarak ele alan, belli başlı bütün eleştiri kuramlarını ve yöntemlerini tanıtıp yorumlayan eleştiri dersi notları büyük ilgi gördü. 1981'de kendi isteğiyle emekli oldu. Emekli olmadan bir yıl önce Boğaziçi Üni. Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nde başladığı "On Yedinci Yüzyıl İngiliz Edebiyatı" ve "Eleştiri Kuramları" adlı derslerini 1984'e kadar sürdürdü. Karaciğer kanseri sonucu yaşamını yitirdi; Karacaahmet Mezarlığı'nda gömülüdür.

Moran, Batı kuram ve yöntem bilgilerini Türk edebiyatına uyguladığı eleştirilerini 1960'lı yıllarda yayımlamaya başladı. *Yeni Ufuklar*, *Yeni Dergi*, *Birikim*, *Çağdaş Eleştiri*, *Yeni Düşün*, *Gösteri*, *Adam Sanat*, *Çağdaş Türk Dili* dergilerinde yayımladığı eleştiri yazılarının büyük çoğunluğu *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış* adlı üç ciltlik incelemesini oluşturdu. Bu çalışması boyunca bir yandan İngiliz ampirik geleneği içinde yetişmiş olmasının bir sonucu olarak titiz bir metin incelemesi yaparken, bir yandan da metnin yapısı içinde gizlenen dünya görüşünü açığa çıkarmayı amaçlar.

Ödül: *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri* ile 1973 TDK Bilim Ödülü; *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I* ile 1984 TYB Deneme-Tenkit Ödülü.

Yapıtları: İnceleme: *Türklerle İlgili İngilizce Yayınlar Bibliyografyası*, İst.: İÜEF, 1964; *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İst.: İÜEF, 1972; *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I (Ahmet Mithat'tan A. H. Tanpınar'a)*, İst.: İletişim, 1983; *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış II (Sabahattin Ali'den Yusuf Atılgan'a)*, İst.: İletişim, 1990; *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış III (Sevgi Soysal'dan Bilge Karasu'ya)*, İst.: İletişim, 1994.
Çeviri: *Kral III. Richard Faciası* (W. Shakespeare), İst.: MEB, 1947.
Kaynaklar: N. Aksoy-B. Aksoy (haz.), *Berna Moran'a Armağan, Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*, İst., 1997, s. 13-22; Necatigil, *İsimler*, 255; Kurdakul, *Sözlük*, 424; Özkırımlı, *TEA*, III, 860; "Moran, Berna", *TDEA*, VI, 400-401; D. Hızlan, *Kitaplar Kitabı*, İst., 1996, s. 350.

MORAN, TATYANA *(Kerç/Kırım, 1910 - İstanbul, 21 Mayıs 2007)* Öğretim üyesi, yazar.

Ekim Devrimi'yle birlikte Rusya'dan Türkiye'ye kaçan bir ailenin üç kızından en büyüğüdür. Babası Lev, Kurtuluş Savaşı sırasında Türk ordusunun ekmek ihtiyacını karşılayan bir fırıncıdır. Tatyana, Notre Dome de Sion'daki eğitiminden sonra önce Belçika'ya, Belçika'da evlendiği ilk eşi Nikita ile Afrika'ya gitti. İstanbul'a döndükten sonra gazetelerde çalıştı. İstanbul Edebiyat Fakültesi'ni bitirip aynı fakültede doçent oldu. Aynı fakülteden İngiliz edebiyatı profesörü ve eleştirmen Berna Moran'la evlene-

rek, Erzurum Atatürk Üniversitesi'nin kuruluş yıllarında birlikte çalıştı; İstanbul ve Boğaziçi üniversitelerinde ders verdi. Bir asra yakın bir ömrün anılarından derlediği tek kitabı *Dün, Bugün*'de, Ekim Devrimi, Kurtuluş Savaşı, I. ve II. Dünya Savaşı'yla dünya tarihi; 27 Mayıs, 12 Mart ve 12 Eylül'le Türkiye tarihinin belirli dönemlerinden tanıklıklarını yansıttı. Üniversite yaşamının yanı sıra kültür sanat çevresinden arkadaşlıkları aracılığıyla çizdiği panorama ise, Füreya Koral, Mîna Urgan, Halide Edip, A. H. Tanpınar, Aziz Nesin, Haldun Taner, Murat Sarıca ve Server Tanilli gibi bir dizi figürü kapsayan Türk entelektüel tarihini gözler önüne serer niteliktedir.

Yapıtları: Anı: *Dün, Bugün*, İst., İletişim, 2000.
İnceleme: *The Testament of Cresseid and the Book of Troylus*, İst., 1961; *Sovyet Türkologların Türk Edebiyatı İncelemeleri*, İst., Cem, 1980.
Kaynaklar: *Dün, Bugün*, İst., İletişim 2000.

MORKAYA, BURHAN CAHİT *(İstanbul, 1892 - İstanbul, 20 Ocak 1949)* Romancı.

Emval ve Eytam Meclisi azası Ömer Fahrettin Efendi'nin oğlu. İlk derslerini özel hocalardan aldıktan sonra Mercan İdadisi'ni ve 1912'de Mülkiye'yi bitirdi. Mülkiye öğrencisiyken *Yeni Gazete*'nin yazı kurulundaydı. Mezun olduktan sonra Osmanlı Milli Ajansı'nda çalıştı, *Yeni Gazete*'nin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. 1918'de başyazarı olduğu *Karagöz* gazetesinin 1927-28 arasında sahipliğini de üstlendi. 1928'de çıkarmaya başladığı *Köroğlu* gazetesinin yayımını ölümüne kadar sürdürdü. Bu süre içinde *Son Posta* gazetesinde fıkra yazarlığı yaptı. 1946 seçimlerinde Demokrat Parti'den İstanbul milletvekili seçildi, ancak mazbatası TBMM tarafınca kabul edilmediği için görev yapamadı. Mezarı Zincirlikuyu'dadır.

Büyük bir kısmını gazetelerde tefrika ettikten sonra kitaplaştırdığı romanlarıyla genellikle I. Dünya Savaşı'nın ardından yaşanan toplumsal değişimleri işleyen Burhan Cahit popüler edebiyat düzeyindeki yapıtlarıyla geniş bir okur kesimine ulaşmıştır.

Yapıtları: Roman: *Adam Sarrafı*, İst.: Burhan Cahit ve Şürekâsı Mtb., 1925; *Aşk Bahçesi*, İst.: Burhan Cahit ve Şürekâsı Mtb., 1925; *Coşkun Gönül*, İst.: Burhan Cahit ve Şürekâsı Mtb., 1925; *Kızıl Serap*, İst.: Vatan Mtb., 1926; *Ayten*, İst.: Burhan Cahit ve Şürekâsı Mtb., 1927; *Harp Dönüşü*, İst.: Burhan Cahit ve Şürekâsı Mtb., 1928; *Hizmetçi Buhranı*, İst.: Hamit Mtb., 1928; *Komşumuzun Romanı*, 1929; *Aşk Politikası*, İst.: Burhan Cahit ve Şürekâsı Mtb., 1930; *Şeyh Zeynullah*, 1931; *Bir Çatı Altında*, 1932; *Köy Hekimi*, 1932; *Cephe Gerisi*, İst.: Kanaat, 1933; *Düğün Gecesi*, 1933; *İhtiyat Zabiti*, İst.: Cemal Azmi Mtb., 1933; *Yalı Çapkını*, 1933; *Yüzbaşı Celâl*, 1933; *Dünkülerin Romanı*, İst.: Kanaat, 1934; *Gurbet Yolcusu*, İst.: Kanaat, 1934; *Kır Çiçeği*, İst.: Kanaat, 1934; *Patron*, İst.: Kanaat, 1935; *Gönül Yuvası*, 1936; *Kurşun Yarası*, 1936; *Nişanlılar*, İst.: İnkılâp, 1937; *Sevenler Yolu*, İst.: İnkılâp, 1937; *Yaprak Aşısı*, Köroğlu Mtb., 1939; *Köydeki Dost*, Kenan B., 1940.
Öykü-Fıkra: *Bu Yaştan Sonra*, İst.: Cemiyet, 1335/1919; *Bizans Akşamları*, İkdam Mtb., 1922; *Hüsam Efendi'nin Kızı*, (uzun öykü) 1925.
Oyun: *Gavur İmam*, (tarihi piyes) İst.: Devlet Mtb., 1933.
İnceleme: *Atatürk ve İki Cephesi*, İst.: Kanaat, 1939; *İzmir'in Romanı*, İst.: Kanaat, 1931; *Mudanya-Lozan-Ankara*, İst.: Kanaat, 1933; *Gazi Mustafa Kemal*, İst.: Kanaat, 1930; *Gazi'nin Dört Süvarisi*, İst.: Kanaat, 1932; *Karagöz'ün Fıkraları*, İst.: Hacivat Mtb., 1926.
Kaynaklar: A. Baydar, "Morkaya, Burhan Cahit", *AA*, V, 1676; Gövsa, 256; Çankaya 804-805; Necatigil, *İsimler*, 255; "Morkaya, Burhan Cahit", *TDEA*, VI, 401.

MOROĞLU, ŞEBNEM *(İzmir, 3 Mayıs 1964 -)* Çocuk edebiyatı yazarı.

Ayla Hanım ile tüccar Hasan Congar'ın kızı. İzmir Özel Fatih Koleji ve Dokuz Eylül Üni. Eğitim Fak. Yabancı Diller İngilizce Ana Bilim Dalı'nı bitirdi. Resim öğretmenliğinin yanı sıra ahşap boyama ve dekorasyonla da uğraşıyor. Güzel Sanatlar Eğitim ve Kültür Vakfı kurucu üyesi. İzmir'de yaşıyor; evli, bir çocuk annesi.

Yapıtları: Çocuk Kitabı: *Canboy ve Prenses Şiba*, İst.: YKY, 1997; *Rüya Ormanı*, İst.: YKY, 1997; *Uykuları Çalınan Çocuk*, İst., Bu, 2002.
Kaynaklar: *BF* (12 Kasım 1999).

MUAMMER LÜTFİ *(Ödemiş, 1903 - 30 Mayıs 1947)* Şair.

Soyadı BAHŞİ. Müderris Lütfi Efendi'nin oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ödemiş'te tamamladı; Arapça ve Farsça öğrendi. İstanbul'da ilahiyat (1927) ve hukuk (1929) fakültelerini bitirdi. Antalya, Kuşadası, Bozdoğan, Nazilli, Muğla, Ürgüp gibi Anadolu'nun birçok il ve ilçesinde yargıçlık yaptı. Daha sonra istifa ederek ölümüne kadar Ödemiş'te serbest avukat olarak çalıştı.

Muammer Lütfi Yedi Meşale şairlerindendir. *Meşale* dergisi etrafında toplanan sanatçılar derginin 1928'de kapanması üzerine dağılmıştır. Meşaleciler 1933'te *Varlık* dergisinde

tekrar birleştilerse de, Muammer Lütfi artık onlara katılmadı. Zaten başından beri mesleki zorunluklar, sürekli yer değiştirmeler nedeniyle sesini yeteri kadar duyuramamış, Meşaleciler'in renkli yaşam dünyalarının uzağında kalmıştı. Bu tarihten sonra da *Ahenk*, *Sada-yı Hak*, *Yeni Gün*, *Mahfel*, *Nazikter*, *Hilal*, *Şark*, *Anadolu*, *Yurt*, *Yanık*, *Servetifünun-Uyanış*, *İçtihad*, *Yeni Ses* ve *Türk Denizi* gibi dergi ve gazetelerde şiirlerini yayımladı, ayrıca şiir kitabı çıkarmadı. Şiirlerinde genellikle ulusal konuları, önceleri aruz ve hece ölçüleriyle, daha sonra da serbest nazımla işledi.

Yapıtları: *Yedi Meşale*, (ortak kitap), İst.: Akşam Mtb., 1928.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 256; Karaalioğlu, 369.

MUHİTTİN MEKKİ *(Mekke, 1874 - İstanbul, 1 Aralık, 1936)* Şair.

Tam adı Mehmet Muhittin Mekki, künyesi Arapgirlioğlu, soyadı ÇAĞPAR. Hicaz vilayeti muhasebe mümeyyizlerinden Arapkirli Mehmet Efendi'nin oğlu. Mekke'deki ilköğreniminin ardından İstanbul'a giderek Harbiye'ye girdi. Mezun olduktan sonra çeşitli askeri görevlerde bulundu. Kurtuluş Savaşı sırasında Erkân-ı Harbiye Harp Tarihi Şubesi'nde çalıştı. Miralay rütbesiyle emekliye ayrıldı. Bir süre öğretmenlik yaptı. Erkân-ı Harbiye Miralayı Recep Vahyi Bey'in teşvikiyle şiir yazmaya başladı. Abdülhak Hâmit, Cenap Şahabettin, Ali Ekrem ve Süleyman Nazif'le mektuplaşarak edebi dostluklar kurdu.

Yapıtları: Şiir: *Yeşil Yaprak*, İst.: Ahmet İhsan ve Şürekâsı Mtb., 1331/1915; *Yeni Mevlid-i Nebevi*, (Süleyman Çelebi'den) İst.: Orhaniye Mtb., 1335/1919; *Yeni Filiz*, Konya: Babalık Mtb., 1930.

Oyun: *Vatan Daha Güzel*, (*Güzel Rumeli* adlı oyunuyla birlikte) Mamuretülaziz: Vilayet Mtb., 1914; *Anîze*, (manzum) İst.: Evkaf-ı İslamiye Mtb., 1335/1919; *Nahit*, (manzum) İst.: Hapishane Mtb., 1930.

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, II, 990-992; "Çağpar, Muhiddin", *TDEA*, II, 109.

MUHTEREMOĞLU, AFET
bak. ILGAZ, Afet

MUMCU, CEM *(Akçaabat, 26 Aralık 1966 -)* Şair, yazar, yayımcı.

Öğretmen Suzan Hanım ile psikiyatrist Ahmet Yaşar Mumcu'nun oğlu. Samsun Ondokuzmayıs Lisesi'ni, Gazi Üni. Tıp Fakültesi'ni (1989) bitirdi. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ndeki uzmanlık eğitimini 1996'da tamamladı. 1999'dan bu yana psikiyatrist olarak çalışıyor. Okuyanus yayınlarının kurucusu ve genel yayın yönetmeni. Ürünlerini *Cogito*, *Aries*, *Haliç*, *Edebiyat*, *E*, *Kitaplık*, *Avra*, *Yaşasın Edebiyat* ve yayın yönetmenliğini yaptığı *Artimento*, *Şizofreni ve Sanat* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Öykü: *Üçüncü Sayfa Güzeli/Binbir İnsan Masalları 1*, İst.: Okuyanus, 2001; *Muallakta, Araf'ta ve Düşlerde/Binbir İnsan Masalları 2*, İst.: Okuyanus, 2002; *Hassas Ruhlar Terazisi*, İst.: Okuyanus, 2005; *Hayat Gerçeğe Perde*, İst.: Okuyanus, 2008.

Roman: *Sahici Aşklar Külliyatı*, İst.: Okuyanus, 2003; *Makber*, İst.: Okuyanus, 2004.

Deneme: *Hayat Kırıklığı*, İst.: Okuyanus, 2005.

Diğer: *Edebiyatta Demans* (A. Babaoğlu ile), İst.: Okuyanus, 1998; *Desen mi Demesen mi?* (S. Demirel, Y. B. Doğan ile), İst.: Okuyanus, 2000, *Terapi Şeysi* (M. Ulusel, Y. B. Doğan ile), İst.: Okuyanus, 2001.

Kaynaklar: *BF* (2002); H. Gökhan, "Ölülerin ve Delilerin Masalları", *Radikal Kitap* (19 Ekim 2001); H. Şarman, "Masal Masal İçinde" (Söyleşi), *Radikal Kitap* (30 Temmuz 2002).

MUNGAN, MURATHAN *(İstanbul, 21 Nisan 1955 -)* Şair, öykücü, oyun yazarı.

Murathan (*Tiyatro '73*, *Yeni Ortam*), Murat Hancı ve Dr. Ruhi Çözer ("Sağlık Köşesi", *Söz* gazetesi, 1987) imzalarını da kullandı. On aylıkken ailesiyle birlikte baba memleketi olan Mardin'e göçtü; İncesu İlkokulu, Kurtuluş Ortaokulu ve Mardin Lisesi'nde okudu. 1972'de Ankara'ya yerleşti; bir süre banka memurluğu ve tezgâhtarlık yaptı. DTCF Tiyatro Bölümü'nde öğrenim gördü; bitirme tezi "Türk Sinemasının İdeolojik ve Ekonomik Yapısı ve Yılmaz Güney Sineması", lisansüstü tezi "Yazarlık Sorunları Açısından Aynı Malzemenin Üç Ayrı Türde Yazılması ve İncelenmesi" idi; "Dil ve Yapı Özellikleri Açısından İki Kişilik Oyunlar" konulu doktora çalışması yaptı. Devlet Tiyatroları ve Şehir Tiyatroları'nda dramaturg olarak çalıştı. İstanbul'da yaşıyor.

İlk yazıları *Yeni Ortam* gazetesinde, ilk şiirleri 1980'de Y. Türker ile birlikte Ankara'da çıkardığı *Yeni İnsan* dergisinde yayımlandı. Şiir, öykü ve yazıları *Gösteri*, *Varlık*, *Yazko Edebiyat*, *Milliyet Sanat*, *Gergedan*, *Argos*, *Defter*, *Sombahar*, *Nar* ve *Öküz* dergilerinde yer aldı. *Dağınık Yatak* adlı senaryosu Atıf Yılmaz tarafından filme alındı (1984). Yeni Türkü grubunun "Akdeniz Akdeniz" adlı albümü için şarkı sözü yazdı; bu grubun seslen-

dirdiği "Maskeli Balo", "Telli Telli", "İstersen Hiç Başlamasın", "Çember" ve Deniz Türkali'nin seslendirdiği "Bir Kadın Nasıl Döner Köşeyi" adlı şarkı sözleri ile dikkat çekti. Selim Atakan'ın bestelediği "Keziban'ın Önlenebilir Yükselişi" adlı müzikalin metnini ve şarkı sözlerini yazdı; bu müzikal henüz sahnelenmedi.

Gösteri dergisinin şiir ödülünü kazanan "Sahtiyan" adlı şiiriyle tanındı; "Mezopotamya Üçlemesi" olarak adlandırdığı ödüllü oyunları (*Mahmut ile Yezida*, *Taziye*, *Geyikler Lanetler*) ile ünlendi; öykü kitapları *Cenk Hikâyeleri* ve *Kırk Oda* ile geniş bir okur kitlesi kazandı. Oyunları başta Devlet Tiyatroları ve Şehir Tiyatroları olmak üzere pek çok tiyatroda sahnelendi. "Mezopotamya Üçlemesi"ni oluşturan oyunlarında antik tragedyadan geleneksel İran tiyatrosuna, çadır tiyatrosundan köy seyirlik oyunlarına, kan ve şiddet tiyatrosundan hokkabaz oyunlarına kadar geniş bir seyir yelpazesinden yararlandığı görüldü. *Bir Garip Orhan Veli*'de ise şiirlerinden yola çıkarak Orhan Veli'nin yaşamını ve iç dünyasını işledi.

Şiir, oyun ve öykülerinde masallardan, mitolojilerden, halk öykülerinden, halk oyunlarından ve diğer geleneksel anlatılardan yola çıkarak günümüz insanının sorunlarını, toplum içindeki varoluşunu ve başkaldırısını sosyolojik, tarihsel, antropolojik ve psikolojik boyutlarıyla ele aldı. Özellikle cinsel seçimleri nedeniyle toplumun dışına itilmiş, törelerin baskısı altında ezilen insanların yasak aşklarını, sevgi arayışlarını, yabancılaşma ve iletişimsizlik sorunlarını, kendini gerçekleştirme çabalarını, değişen toplumla birlikte içine düştükleri trajik durumları kendine özgü bir çeşitlilik ve derinlilikle işledi. Yazdığı her şeyle yaşamının iç içe geçtiğini belirttiği bir söyleşide, "Ben Mardin'de büyüdüm. Yazarlığımı belirleyen bütün temalar, büyüdüğüm şehrin izlerini taşıyor. Ben öykü, roman, şiir olarak çalıştığım bütün sanat türlerinde bir tek şeyi, eskinin soylu, güçlü ve tutkulu şiddetini yazıyorum" demektedir. H. E. Giderer'e göre, "Mungan'ın eşcinsellik, Mezopotamya, yabancılaşmış birey, iletişimsizlik, 'kişi' olma, aydın olma ve kaybolan geçmişi yakalayarak bugünü anlatmaya çalışma gibi temel izlekleri, daha ilk kitapta okuyucuya göz kırpar." R. Dara ise *Osmanlı'ya Dair Hikâyat*'tan itibaren genel olarak "çağrışımlarla yüklü anlatımcı bir şiir"i geliştirdiğini belirtti.

Mungan, kendi öykücülük serüvenini şöyle anlatır: "Malzemesi hikâye türüne uygun düşen, kendi dünyamda karşılığı olan, yazarlığımın temel dertleriyle örtüşen şeyleri hikâye olarak yazıyorum... Şiiri de, hikâyeyi de bir oyun, bir roman gibi bütünlüklü bir toplam olarak düşünüyorum. Benim için 'bağlam' çok önemli. İlk hikâye kitabım *Son İstanbul*, kitabın katlanma yeri olan bir çizgide ikiye katlanan bir bütünlük gösterir. Hem İstanbul'un, hem kadınlar-erkekler dünyasının birbirinden sürgün edilmiş iki yüzünü göstermeyi amaçlar. İkinci hikâye kitabım *Cenk Hikâyeleri* de gene benzer bir biçimde bir yapı bütünlüğü kaygısında inşa edilmiştir. İlk hikâye, son hikâyeyle buluştuğunda daire kapanmıştır. Bunun yanı sıra temel izleklerim hikâyenin birinden ötekine geçerek sürer. *Kırk Oda* adlı üçüncü hikâye kitabımda da ayrı bir dil dünyası ve başka bir bağlam kurmaya çalıştım. Yazdığım her şeyi ilkin bir dil dünyası olarak görüyorum. Bu anlamda bakılacak olduğunda bu üç kitabın dilinin birbirine benzemediği görülür. Benim için her kitap ayrı bir serüven, ayrı bir konaklama yeri." Genellikle "novella" da denebilecek uzun öykülerden oluşan *Lal Masallar*, *Kaf Dağının Önü* ve *Üç Aynalı Kırk Oda* adlı kitapları belli bir izleğin çevresinde derinleşen bir üçleme niteliğindedir. Y. Türker'in ifadesiyle "Masal zamanı ve masal dokunuşuyla okşanan; uzayı masalın gerçekliğiyle örülmüş" olan bu öyküler hem kendi içlerinde bağımsız birer birim olarak okunabiliyor, hem de bir "mimari bütünlük" kurma amacı gözetiliyor.

Paranın Cinleri adlı kitabı, N. Esen'in deyimiyle, "derinliği olan, birkaç düzlemde okunabilen bir anı kitabı. (...) Bu kitapta Murathan Mungan hem kişiliği, hem de yazarlığı ile görülüyor. Aslında bu ikisinin ayrılmaz bir bütün olduğu anlaşılıyor. Çocukluğundan itibaren benliği ile yazarlığı birlikte oluşuyor, gelişiyor. (...) Yazmış olduğu şiirlerle, oyunlarla, öykülerle anlattığı hayat parçalarını birleştiriyor. Kendi metinleri arasında bir metinlerarasılık kurarak, eserlerini bütünleştiriyor."

Ödül: *Mahmut ile Yezida* ile 1979 Türkiye İş Bankası Tiyatro Ödülü (ikincilik); *Osmanlıya Dair Hikâyat* ile 1980 Akademi Kitabevi Şiir Başarı Ödülü (Turgay Fişekçi ve Ozan Telli ile paylaştı); "Sahtiyan" adlı şiiri ile 1981 Gösteri Dergisi Şiir Ödülleri (birincilik); *Taziye* ile 1984 Ankara Sanat Kurumu Yılın En İyi Tiyatro Yazarı (Mehmet Baydur ile paylaştı); "Hedda Gabler Adlı Bir Kadın" ile 1987 Haldun Taner Öykü Ödülü (Nedim Gürsel ile paylaştı).

Yapıtları: Şiir: *Osmanlıya Dair Hikâyat*, İst.: Akademi Kitabevi, 1981; *Kum Saati*, Ank.: Yeni İnsan, 1984; *Sahtiyan*, Ank.: Yeni İnsan, 1985; *Yaz Sinemaları*, İst.: Remzi, 1989; *Eski 45'likler*, İst.: Remzi, 1989; *Mırıldandıklarım*, İst.: Remzi, 1990; *Yaz Geçer*, İst.: Metis, 1992; *Oda Poster ve Şeylerin Kederi*, İst.: Metis, 1993; *Omayra*, İst.: Metis, 1993; *Metal*, İst.: Metis, 1994; *Oyunlar, İntiharlar, Şarkılar*, İst.: Metis, 1997; *Mürekkep Balığı*, İst.: Metis, 1997; *Başkalarının Gecesi*, İst.: Metis, 1997; *Doğduğum Yüzyıla Veda*, (seçme şiirler) İst.: Metis, 2000; *13+1 Fazladan Bir Kitap*, (Tüm Şiirleri), İst.: Metis, 2000; *Erkekler İçin Divan*, İst.: Metis, 2001; *Timsah Sokak Şiirleri*, İst.: Metis, 2003; *Eteğimdeki Taşlar*, İst.: Metis, 2004; *Dağ*, İst.: Metis, 2007; *Bazı Yazlar Uzaktan Geçer*, İst.: Metis, 2009.
Oyun: *Mahmut ile Yezida*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1980; *Taziye*, Ank.: Dost, 1982; *Geyikler Lanetler*, İst.: Metis, 1992; *Bir Garip Orhan Veli*, İst.: Metis, 1993; *Kâğıt Taş Kumaş*, İst.: Metis, 2007.
Öykü: *Son İstanbul*, Ank.: Uçurum, 1985; *Cenk Hikâyeleri*, İst.: Remzi, 1986; *Kırk Oda*, İst.: Remzi, 1987; *Lal Masallar*, İst.: Remzi, 1989; *Kaf Dağının Önü*, İst.: Metis, 1994; *Üç Aynalı Kırk Oda*, İst.: Metis, 1999; *Yedi Kapılı Kırk Oda*, İst.: Metis, 2007; *Kadından Kentler*, İst.: Metis, 2008; Eldivenler, Hikâyeler, İst.: Metis, 2009.
Roman: *Yüksek Topuklar*, İst.: Metis, 2002; *Beşpeşe*, (C. Oker, P. Kür, E. Şafak, F. Ulay'la), İst.: Metis, 2001; *Çador*, İst.: Metis, 2004.
Anı: *Paranın Cinleri*, İst.: Metis, 1997.
Deneme: *Meskalin 60 Draje*, İst.: Metis, 2000; *Soğuk Büfe*, İst.: Metis, 2001; *Bir Kutu Daha*, İst.: Metis, 2004; *Kullanılmış Biletler*, İst.: Metis, 2007.
Senaryo: *Dağınık Yatak*, İst.: Metis, 1997; *Dört Kişilik Bahçe*, İst.: Metis, 1997; *Başkasının Hayatı*, İst.: Metis, 1997.
Diğer: *Murathan '95*, İst.: Metis, 1996; *Metinler Kitabı*, İst.: Metis, 1998; *Doğduğum Yüzyıla Veda*, İst.: Metis, 1999; *Elli Parça*, İst.: Metis, 2005; *Söz Vermiş Şarkılar*, İst.: Metis, 2006.
Seçki: *Li Rojhilate Die Min*, (seçme şiirler, Kürtçe) İst.: Metis, 1996; *Ressamın Sözleşmesi*, İst.: Metis, 1996; *Çocuklar ve Büyükleri*, İst.: Metis, 2001; *Yazıhane*, İst.: Metis, 2003; *Yabancı Hayvanlar*, İst.: Metis, 2003; *Erkeklerin Hikâyeleri*, İst.: Metis, 2004; *Kadınlığın 21 Hikâyesi*, İst.: Metis, 2004; *Büyümenin Türkçe Tarihi*, İst.: Metis, 2007.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 257; Kurdakul, *Sözlük*, 426-427; "Mungan, Murathan", *TDEA*, VI, 440; Karaalioğlu, 370; S. Sezer, "Akademi Edebiyat Ödülleri: Sorular, Yanıtlar", *Yazko Edebiyat*, S. 3 (Ocak 1981); Y. Türker, "Murathan Mungan'la 'Bir Garip Orhan Veli' Üstüne Söyleşi", *Gösteri*, S. 7 (Haziran 1981); Y. İlksavaş, "Murathan Mungan: 'Sahtiyan'da İyiden İyiye Geleneksel Şiirin Sesine Yaslanmaya Çalıştım", *Gösteri*, S. 11 (Ekim 1981); H. E. Giderer, "Murathan Mungan'ın Sanatı", *Sombahar*, S. 28 (Mart-Nisan 1995); N. Esen, "Yaşamı Gerçek Kılan Yazı", *Cumhuriyet Kitap*, S, 384 (26 Haziran 1997); R. Dara, "Maskeli Balo ve Onun Müdavimleri", *Kırık Amfora*, İst., 1999, s. 113-125; Y. Türker, "Aynanın Sırlı Yüzünden Öyküler", *Radikal İki*, 30 Mayıs 1999; "Otuz İki Kısım Tekmili Birden Murathan Mungan", *Öküz*, S. 61 (Haziran 1999); Özgüç, II, 200-201.

MURAT (MİZANCI) *(Huraki/Dağıstan, 1854 - İstanbul, 15 Nisan 1917)* Gazeteci, tarihçi, yazar, siyaset adamı.

Tam adı Mehmet Murat. Dağıstan'ın bağımsızlığı için Ruslarla savaşan ve Hacı Murat'ın maiyetinde görev yapan Hacı Mustafa Efendi'nin oğludur. Küçük yaşta dini dersler aldı ve Arapça öğrendi. Timurhan Şûra Rüştiyesi (1864) ile İstavropol İdadisi'ni (1866) bitirdi. Rus baskısı karşısında küçük yaştan beri İstanbul'a gidip İslam halifesine hizmet sunma isteği içindeydi. 1873'te İstanbul'a gitti ve Rus basınında Osmanlı Devleti ile ilgili olarak çıkan yazıları çevirmek üzere Hariciye Matbuat Kalemi'nde çevirmen olarak çalışmaya başladı. Bu sırada Maliye Nazırı Şirvanizade Rüştü Paşa'nın himayesini gördü, onun konağına yerleşti ve mühürdarı oldu. 1876-77 yıllarında *Vakit* ve *İttihat* gazetelerinde dış siyasetle ilgili yazılar yazmaya başladı. Bu sırada açılan bir sınavı kazanarak Mülkiye Mektebi'ne hoca oldu; burada ve Hukuk Mektebi'nde tarih dersleri verdi. Daha sonra Maarif Nezareti teftiş ve muayene heyeti üyesi oldu (1879-82). Bir ara Dağıstan'a gitti, dönüşünde *Mizan* gazetesini yayımlamaya başladı (Ağustos 1886). Başlangıçta yönetim tarafından beğenilen gazete, eleştiri dozunu artırdıkça sansür tarafından zaman zaman kapatıldı. 1891'de, dört yıl kadar görev yapacağı Düyun-ı Umumiye komiserliğine getirildi. Memleketin içine düştüğü bunalımdan kurtulması için hazırlamış olduğu reform teklifi II. Abdülhamit tarafından ilgi görmeyince yönetimle arası açıldı ve Avrupa'ya kaçma planları yapmaya başladı.

Kasım 1895'te Sivastopol üzerinden Dağıstan'a, oradan da Avrupalıların Osmanlılar hakkındaki olumsuz düşüncelerini değiştirmek amacıyla Kiev-Viyana yoluyla Paris'e gitti. Orada Jön Türkler'le ve İttihat Terakki lideri Ahmet Rıza ile görüştü. Ermeni sorununu çözüme kavuşturmak amacıyla Londra'da Lord Salisbury ve bazı Ermeni komitacılarla ilişki kurdu, ancak büyük bir hayal kırıklığı içinde Paris'e döndü. Ahmet Rıza'dan da umduğu ilgiyi göremeyince Mısır'a geçti ve *Mizan* gazetesini Kahire'de yayımlamaya başladı (Ocak 1896). Bu dönemde yazdığı yazılarında saraya ve özellikle II. Abdülhamit'e açıkça cephe aldı ve ağır eleştiriler yaptı. Temmuz 1896'da yeniden Paris'e gitti ve Ahmet Rıza'nın karşısında yer alan Jön Türkler'in desteğiyle Kasım 1896'da İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin başına geçirildi. Kısa bir süre sonra cemiyetin merke-

zini Cenevre'ye taşıdı. *Mizan* gazetesini de cemiyetin yayın organı olarak orada çıkarmaya başladı. Ancak cemiyet mensupları arasındaki anlaşmazlıkları ortadan kaldırma çabalarında başarılı olamadı. Serhafiye Ahmet Celalettin Paşa'nın padişah adına birtakım vaatleri üzerine, ani bir kararla gazetenin yayımını durdurup İstanbul'a geri döndü. Ancak yapılan vaatlerin hiçbiri gerçekleşmediği gibi, İstanbul'a döner dönmez de göz hapsine alındı. 1899'da Şûra-yı Devlet maliye dairesi üyeliğine getirildi. II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte *Mizan*'ı tekrar çıkarmaya başladı (30 Temmuz 1908). Ancak bu defa, iktidarı ele geçiren İttihat ve Terakki Fırkası'na muhalefet edince gazetesi kapatıldı, kendisi de göz hapsine alındı. Daha sonra 31 Mart Olayı'na karıştığı ileri sürülerek müebbet kalebentlik cezasına çarptırıldı ve Rodos'a sürüldü (Haziran 1909). Bir süre Rodos'ta, bir süre de Midilli'de kaldı. Dört yıl sonra çıkan af üzerine 1913'te İstanbul'a geri dönebildi. Anadoluhisarı'ndaki yalısında öldü, Anadoluhisarı Mezarlığı'na gömüldü.

Tanzimat'tan sonraki Türk düşünce hayatının önde gelen isimlerinden biri olan Mizancı Murat gerek Mülkiye Mektebi'ndeki hocalığı sırasında, gerekse *Mizan* gazetesinde yazdığı yazılarıyla hürriyet ve meşrutiyet özlemi çeken bir nesle önder olmuş, onlara tarih bilinci aşılamış bir eylem adamıdır. Bir süre aralarında bulunmasına, hatta liderliğe bile gelmesine rağmen rejim konusunda Jön Türkler'den farklı düşünen Mizancı Murat bu konuda daha çok Yeni Osmanlılar'a yaklaşır ve devlet yönetimi için ileri sürdüğü "usul-i meşveret"in şeriatın gerektirdiği bir sistem olduğunu savunur. Ona göre, devletin resmi ideolojisi Osmanlılık, kültürel anlamdaki ideolojisi ise "İttihad-ı İslam" (İslam birliği) olmalıdır. Gazete sayfalarında kalan ve rejim sorunu, dış politika, eğitim-öğretim, maliye, iktisat ve toplumsal hayatla ilgili yazılarında dönemine göre oldukça yeni ve modern görüşlerin yer aldığı görülür.

Çağdaşları arasında edebiyat ve özellikle edebi eleştiri alanındaki yazılarıyla da dikkati çeken Mizancı Murat eski Türk edebiyatını yapay ve ahlaka aykırı bulmuş, kendi tercihinin gerçekçi bir edebiyat anlayışından yana olduğunu dile getirmiştir. Ona göre, bir edebi yapıt toplumun gelenek, görenek ve din anlayışına aykırı olmamalı, yazar toplumun örnek alabileceği ideal tipler yaratmalıdır. Yeni edebiyat türlerinden olan roman ve tiyatro da "edebiyat-ı ahlakiye"ye ters düşmemelidir.

Mizan gazetesinde Namık Kemal, Recaizade Ekrem ve Samipaşazade Sezai'nin yapıtları üzerine "Üdebamızın Numune-i İmtisalleri" başlığı altında yazmış olduğu yazılar, Türk edebiyatında uygulamalı eleştiri türünde ortaya konulan ilk örnekler kabul edilmektedir. *Turfanda mı Yoksa Turfa mı?* adıyla yazdığı tek romanında ise kuramsal olarak ileri sürdüğü düşünceleri somut örneklerle ortaya koyduğu görülmektedir. Mizancı Murat bu yapıtıyla, Türkiye'de ilk kez toplumsal kalkınma ve ilerlemenin ilkokuldan başlayarak basamak basamak gerçekleştirilebileceği görüşünü işlemiştir.

Yapıtları: Roman: *Turfanda mı Yoksa Turfa mı?*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1308/1891.
Oyun: *Tencere Yuvarlandı Kapağını Buldu*, İst.: Tefeyyüz Ktp., 1326/1910.
Diğer: *Tarih-i Umumi*, 6 c., İst., 1298-99/1880-82; *Muhtasar Tarih-i Umumi*, 2. bas., İst.: Civelekyan Mtb., 1302/1885; *Muhtasar Tarih-i İslam*, Bahçesaray: Tercüman Basmahanesi, 1890; *Devr-i Hamidî Asarı*, İst.: Matbaa-i Osmaniye 1308/1891; *Le Palais de Yıldız et la Sublime Port*, Paris, 1896; *Müdafaa Niyetine Bir Tecavüz*, İst.: Meşveret Mtb., 1314/1896; *La Force et la Faiblesse de la Turquie*, Cenevre, 1897; *Hürriyet Vadisinde Bir Pençe-i İstibdat*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1326/1908; *Mücahede-i Milliye*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1326/1908; *Tarih-i Ebülfaruk*, 7 c., İst., 1325-32/1909-16; *Enkaz-ı İstibdat İçinde Züğürdün Tesellisi*, 1911; *Meskenet Mazeret Teşkil Eder mi?*, İst.: Matbaa-i Amidi, 1329/1913; *Tatlı Emeller Acı Hakikatler yahut Batn-ı Müstakbele Adab-ı Siyasiye Talimi*, İst.: Matbaa-i Amidi, 1330/1914; *Taharri-i İstikbal*, 2 c., İst.: Matbaa-i Amidi, 1329-30/1913-14.
Kaynaklar: F. A. Tansel, "Mizancı Mehmed Murad Bey", *İÜEF Tarih Dergisi*, c. II, S. 3-4 (1952), s. 67-68; Şerif Mardin, *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri*, Ank., 1964, s. 46-92; Ülken, 178-188; B. Emil, *Mizancı Murad Bey: Hayatı ve Eserleri*, İst., 1979; Kudret, I, 150-155; M. Kutlu, "Mehmed Murad (Mizancı)", *TDEA*, VI, 211-212; S. Akşin, *Jön Türkler ve İttihat ve Terakki*, İst., 1987, s. 34-35; A. Uçman, "Murad (Mizancı)", *YYOA*, II, 250-251.

MURAT, FATMA *(Ankara, 16 Şubat 1949 -)* Öykücü.

Ümran Hanım ile PTT memuru Murat Murat'ın kızı. Liseden sonra bir süre İngiltere'de dil öğrenimi gördü. 1979'da Ankara Halk Tiyatrosu'nda oyunculuğa başladı; TRT'nin bazı dizilerinde rol aldı. On üç yıl boyunca Levent Kırca ve Oya Başar'ın "Olacak O Kadar" dizisinde oynadı. İstanbul'da yaşıyor; iki çocuk annesi.

İlk öyküsü 1996'da *Varlık*'ta çıktı. Öykülerini *Adam Öykü*, *kitap-lık* ve *Düşler Öyküler* dergilerinde yayımladı. "Toplumun değişik katmanlarında yaşayan, birbirine benzemeyen kadınların" öykülerini anlatırken "kişileri canlandırmada belirgin bir yetkinliğe ulaştığı" kabul edildi (A. Yurdakul).

Yapıtları: Öykü: *Hiç Değilse Ölüm Var*, Ank.: Bilgi, 1997; *Korkuyor Aşk*, Ank.: Bilgi, 1999.

Kaynaklar: *BF* (Ağustos 1999); S. Özpalabıyıklar, "Hiç Değilse Ölüm Var", *Varlık*, Kasım 1997; N. T. Öztokat, "Hiç Değilse Ölüm Var", *Adam Öykü*, S. 14 (Ocak-Şubat 1998).

MUSAHİPOĞLU, CELAL

bak. Celal (Musahipzade)

MUSTAFA NİYAZİ *(Balıkesir, 1912 - İstanbul, 8 Mart 1977)* Öykücü, şair.

Tam adı Mustafa Niyazi ISPARTALI. Mustafa Mümtaz imzasını (Mümtaz Zeki Taşkın'la birlikte) kullandı. Balıkesir belediye başkanlarından Vasıf Ispartalı'nın oğlu. İlkokulu Balıkesir'de okudu; ortaöğrenimini İstiklal Lisesi'nde tamamladı (1935). İÜ Edebiyat ve Hukuk fakültelerindeki öğrenimini tamamlamadı; Gelibolu'da yedek subay olarak yaptığı askerlik görevinden (1939) sonra çalışma hayatına atıldı. Bir süre Devlet Demiryolları'nda sicil memurluğu yaptı; 1946'dan itibaren *Haber, Havadis, Tan, Yeni Sabah, Vatan, Yeni Gazete* ve *Tercüman* gazetelerinde muhabir ve istihbarat şefi olarak çalıştı. 1959'da girdiği Anadolu Ajansı İstanbul Şubesi'nde adliye muhabirliğinden emekliye ayrıldı. Evli ve bir çocuk babasıydı. Zincirlikuyu Mezarlığı'na gömüldü.

Edebiyat yaşamına şiirle girdi, daha sonra öyküye yöneldi. İlk öyküleri İzmir ve İstanbul gazetelerinde (*Vakit*, *Haber*), *Yarımay* (1934), *Ses* ve *Yeditepe* dergilerinde yayımlandı. Uzun süre edebiyat dünyasından uzak kaldı. Öykülerinde gazeteciliğinin sağladığı gözlem zenginliği ve anlatım rahatlığı görülmektedir. Ö. F. Toprak, "*Pazar Ekmeği* Sabahattin Ali türünde, *Mavi Bluzlu Kadın* biraz Sait Faik havasında görünür" dedi. Yapıtları "değişik çevrelerin insanlarını gözlemci ve tasvirci bir gerçekçilik anlayışına bağlayan güçlü bir soluğun ürünleri" olarak değerlendirildi (T. Alangu). *Mavi Bluzlu Kadın* kitabındaki pasif direnişi anlatan "Gölge Vergisi" adlı öykü için B. Necatigil, "aksiyonsuzluğuna rağmen, bir argo sözlüğü için bol malzemeye sahip kitabın en orijinal hikâyesi sayılabilir" dedi. Şiir kitaplarını M. Z. Taşkın'la birlikte yayımladı; bunlardan *Allo Allo* N. Ataç tarafından beğenilirken, H. C. Yalçın'ın eleştirisine uğradı. Öldüğünde, "Beyaz Uyku" (öykü), "Maya" (roman), "Küçük Balıklar" (oyun) ve "Gecekondu" (oyun) kitapları basılamamıştı.

Yapıtları: Öykü: *Pazar Ekmeği*, İst.: Tarla, 1966; *Mavi Bluzlu Kadın*, İst.: Yeditepe, 1968.
Şiir: *Allo Allo*, (M. Z. Taşkın ile) İst.: Ülkü, 1934; *Köy Melodileri*, (Mustafa Mümtaz imzasıyla, M. Z. Taşkın ile) İst.: Cumhuriyet, 1936.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 258; "Ispartalı, Mustafa Niyazi", *TDEA*, IV, 311; Kurdakul, *Sözlük*, 428; Karaalioğlu, 371-372; Gönç, I, 95; Necatigil, *Eserler*, 268, 302-303; A. Köksal, "Mavi Bluzlu Kadın", *Yeditepe*, S. 156 (Nisan 1969); H. İ. Dinamo, "Pazar Ekmeği", *Varlık Yıllığı*, İst., 1970; T. Alangu, "Pazar Ekmeği", *aynı yerde*; Ö. F. Toprak, "Gözlemci, Eleştirel Gerçekçi Bir Öykü Yazarı: Mustafa Niyazi", *Milliyet Sanat*, S. 223 (18 Mart 1977).

MUSTAFA REŞİT *(Edirne, 1861 - İstanbul, 7 Ekim 1936)* Gazeteci, öykücü, romancı, şair.

Edirne Kadirihanesi şeyhlerinden Ahmet Niyazi Efendi'nin oğludur. On dört yaşında gittiği İstanbul'da düzensiz bir öğrenimden sonra gazeteciliğe başladı. Adliye teşkilatında çalıştı ve bu görevi dolayısıyla Niğde, İzmir ve Rodos'ta bulundu. Daha sonra İstanbul'da Maarif Nezareti'nin çeşitli dairelerinde görevlendirildi. Gazeteciliğe *Basiret* gazetesinde fıkra yazmakla başladı; kendisinin çıkardığı *Şark* ve *Envar-ı Zekâ* dergilerinde yazdığı düzyazı şiir ve öyküleriyle dikkati çekti. 1885'ten başlayarak değişik türde ve çok sayıda kitap yayımladıysa da 1899'dan sonra herhangi bir kitabı, 1918'den sonra da gazete ve dergilerde yazısı görülmez. Mustafa Reşit 1880'lerden sonra ortaya çıkan ve Edebiyat-ı Cedide yazarları üzerinde etkileri olan ara nesil mensuplarındandır. Yapıtları vasat olmakla birlikte, döneminde okuyucudan büyük ilgi görmüştür. Aşırı duygusal bir aşk teması etrafında dönen şiirlerinde ve özellikle öykülerinde kadın ilk defa onun kalemiyle erkekle eşit düzeyde bir kişilik olarak Türk edebiyatına girmiştir.

Yapıtları: Öykü-Roman-Mensure: *Bir Çiçek Demeti*, İst. Matbaa-i Ebüzziya, 1886; *Tezkir-i Mazi*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1886; *Yeis -yahut- Bir Cürm-i Meşhut*, İst.: Mihran Mtb., 1886; *Flora*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1886; *Cüzdanımdan Birkaç Yaprak*, İst.: Cemal Efendi Mtb., 1888; *Göz Yaşları*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1887; *Hayf*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1887; *Neyyir*, İst.: Mahmut Bey

Mtb., 1890; *Ressam*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1891; *Defter-i Âmâlim*, İst.: İstepan Mtb., 1891; *Penbe Ferace*, İst.: Şems Kitaphanesi, 1892; *Lorans*, İst.: Şems Kitaphanesi, 1892; *İzdivac-ı Mtizac*, İst.: İstepan Mtb., 1893; *Tesir-i Terbiye*, İst.: İstepan Mtb., 1893; *Bir Kızın Hatası*, İst.: İstepan Mtb., 1894; *Tesavir-i Hayat*, İst.: İstepan Mtb., 1894; *Küfran-ı Nimet*, İst.: Yuvanaki Panayotidis Mtb., 1896; *Son Salon ve Aşk*, İst.: Malumat Kütüphanesi, 1889; *Bir Askerin Nişanlısına Mektubu*, İst., ty.
Şiir: *Şükûfe-i İstiğrak*, İst.: Alem Mtb., 1892; *Milona Marşı*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1895; *Muzafferiyet İçinde Mürüvvet*, İst.: Yuvanaki Panayotidis Mtb., 1897; *Medfun Emeller*, I ve II, İst.: Matbaa-i Amire, 1919, 1925; *Şehit Onbaşının Oğluna Vasiyeti*, İst., ty. Bunların dışında antoloji, çeviri ve ders kitabı olmak üzere basılmış birçok kitabı bulunmaktadır.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, III, 1457-1460; "Mustafa Reşid", *TDEA*, VI, 458; E. Özarslan, "Mustafa Reşid Bey: Hayatı ve Eserleri", (Erzurum Atatürk Üni. Sosyal Bilimler Ens., basılmamış yüksek lisans tezi), 1994.

MUSTAFA SUPHİ *(İstanbul, 18 Mart 1967 [nüfus kaydında Ordu, 19 Aralık 1969] -)* Şair, romancı.

Soyadı YEŞİLYURT. Orhan Gökçe ve Suna Yurt imzalarını da kullandı (1990-92). Esnaf Suna Yeşilyurt ile müteahhit Adnan Yeşilyurt'un oğlu. Ordu'da Akyazı İlkokulu'nu bitirdi (1980). *İnsancıl* dergisinin kurucuları arasında yer aldı (1990-91). Cumhuriyet Kitap Kulübü'nde, E Yayınları'nda çalıştı; *Özgür Gündem* gazetesinde yazdı. 1993-97 arasında çeşitli televizyon yapımlarında senaryo yazarı, yapım müdürü, oyuncu olarak çalıştı. 1997'den beri inşaatçılık yapıyor. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; boşanmış, bir çocuk babası.

İlk şiiri ("Açım") Ordu'da çıkan *Tribün* gazetesinde yer aldı. *İnsancıl*, *Yazıt*, *İn Vivo*, *Berfin Bahar* ve *Damar* gibi dergilerde yayımlanan şiirleriyle tanındı. "Zampara Seyfi" adlı senaryosu filme alındı (yön. Ü. Küpeli, 1996) ve Star TV'de gösterildi.

Yapıtları: Şiir: *Mavi Kalsın Gökyüzü*, İst.: Günışığı, 1990; *Dudağımda Tekrarlanıp Durduğun*, İst.: Çağıltı, 1991; *Sevda Gömütleri*, İst.: Şiirden, 2009.
Roman: *Bir Yaşamın Güncesi*, İst.: E, 1992; *Sonbahar Düşü*, İst.: Felis, 1994.
Kaynaklar: *BF* (23 Haziran 2000).

MUTLU, AYTEN *(Bandırma/Balıkesir, 6 Ekim 1952 -)* Şair.

Müsepbiye Hanım ile nakliyeci Ali Mutlu'nun kızı. İlk ve orta öğrenimini Balıkesir'de tamamladı; İÜ İşletme Fakültesi'ni bitirdi (1975). Merkez Bankası'ndan emekli oldu (1977-98). *Kadın Bülteni* ve *İnsancıl* dergilerinde kurucu ve yöneticilik yaptı. PEN Yazarlar Derneği, TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli.

İlk şiiri 1967'de *İmece* dergisinde çıktı. Şiirleri, yazılarını ve şiir çevirilerini *Edebiyat'81*, *Yazko*, *Varlık*, *Milliyet Sanat*, *Gösteri*, *Evrensel Kültür*, *Sombahar*, *Cumhuriyet Kitap*, *Şiir Ok'u*, *Atika* ve *Ludingirra* dergilerinde yayımladı. İngilizce, İspanyolca ve Almancaya çevrilen bazı şiirleri yurtdışındaki dergilerde yer aldı. "Sualimdir" adlı şiiri F. Ereren tarafından bestelendi. Şiirlerinde aşk, acı, özlem ve yalnızlık temalarını lirik ve çarpıcı bir dille işledi.

Ödül: 1997 İbrahim Yıldız Şiir Ödülü (kabul etmedi).

Yapıtları: Şiir: *Dayan Ey Sevdam*, Ank.: Hacan, 1984; *Vaktolur*, Ank.: Hacan, 1986; *Seni Özledim*, İst.: İnsancıl, 1991; *Kül İzi*, İst.: E, 1993; *Denize Doğru*, İst.: Kavram, 1994; *Çocuk ve Akşam*, İst.: Yön, 1999; *Taş Ayna*, İst.: Öteki-Siz, 2002; *Ateşin Köklerinde*, (Seçme Şiirler), İst.: Toroslu, 2005; *Uzun Gemide Akşam*, İst.: Artshop, 2008.
Derleme: *Sen Sanırdım Her Baharı: İngiliz Kadın Şairlerden Seçmeler*, İst.: Artshop, 2008.
Kaynaklar: *BF* (4 Mayıs 1999); Kurdakul, *Sözlük* (1999), 468; B. Tamsöz, *Kadın Şairler*, Ank., 1994, s. 247-249; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 246-247; G. Emre, "Rüzgârın Bekleme Odasındaki Şair: Ayten Mutlu", *Cumhuriyet Kitap*, 1999; F. Demirağ, "Sükûnet Denizinde Hüzünlü Bir 'Sapho' İzleği", *aynı yerde*; M. Cengiz, "Çocuk ve Akşam Üzerine Notlar", *aynı yerde*.

MUTLUAY, RAUF *(Eskişehir, 1925 - İstanbul, 14 Mayıs 1995)* Eleştirmen, denemeci.

Salih Tepe ve Samih Emre imzalarını da kullandı. Küçük yaşta annesini yitirdi; çocukluğunu babası Salih Bey'in göç etmek zorunda kaldığı Kütahya'da geçirdi. 1939'da İstanbul'a gitti. İstanbul Erkek Lisesi'ni (1942) ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1946) bitirdi. Ahmet Hamdi Tanpınar, Sadrettin Celal Antel ve Ali Nihat Tarlan'ın öğrencisi oldu. 1947'den itibaren Antalya, Kastamonu, Edirne ve İstanbul liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı, 1974'te emekli oldu. İÜ Gazetecilik Enstitüsü'nde, Devlet Tatbiki Sanatlar Yüksekokulu'nda dersler verdi. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kitaplığı'nda, çeşitli yayınevi ve ansiklopedilerde çalıştı. Evli ve üç çocuk babasıydı.

İlk öyküsü ("Bir Selam") 1946'da *Gün* dergisinde çıktı. 1958'den sonra *İstanbul*, *Yorum*, *Dünya*, *Hür*, *Vatan*, *Kim*, *Yön*, *Cumhuriyet* gibi gazete ve dergilerde kitap tanıtma, deneme ve eleştiri yazıları yayımladı. *Cumhuriyet*'te "Edebiyat Sohbetleri" başlığı altında yazdı. *Dostluk*, *Varlık*, *Türk Dili*, *Yeni Ufuklar*, *Papirüs*, *Yeditepe*, *Kitap Belleten*, *Milliyet Sanat* gibi edebiyat ve sanat dergilerinde yazmayı sürdürdü. Bu arada "İnci", "Korku", "Pençe" gibi öyküleri yayımlandı. Özellikle Gerçek Yayınevi'nin "100 Soruda" dizisi için hazırladığı kitaplarda eleştirilerini ekonomik, toplumsal ve siyasal temeller üzerinde geliştirdiği görüldü. Eski ve yeni edebiyatın sorunlarını işleyen yazılarının yanı sıra *Bende Yaşayanlar* adlı kitabında roman kişilerini kendi çağları içine oturtarak inceledi.

Yapıtları: Araştırma-İnceleme: *100 Soruda Türk Edebiyatı*, İst.: Gerçek, 1969; *100 Soruda XIX. Yüzyıl Türk Edebiyatı*, İst.: Gerçek, 1970; *100 Soruda Edebiyat Bilgileri*, İst.: Gerçek, 1970; *100 Soruda Çağdaş Türk Edebiyatı 1908-1972*, İst.: Gerçek, 1973; *50 Yılın Türk Edebiyatı*, İst.: Türkiye İş Bankası, 1973.
Deneme: *Pas Demiri Yiyor*, İst.: Sander, 1974; *Bende Yaşayanlar*, İst.: Türkiye İş Bankası, 1977.
Derleme: *Türk Halk Şiiri Antolojisi*, İst.: Milliyet, 1972; *Tanzimattan Günümüze Kadar Türk Şiiri*, İst.: Milliyet, 1973.
Kaynaklar: Seyda, 330-349; Özkırımlı, *TEA*, III, 872-873; Kurdakul, *Sözlük*, 429; Necatigil, *İsimler*, 258; "Mutluay, Rauf", *TDEA*, 460-461; Karaalioğlu, 372-373; D. Hızlan, "Yaşayan Eleştirmenlerimiz-II", *Gösteri*, S. 24 (Kasım 1982)

MUZ, BURHANETTİN *(Anamur, 1939 -)* Şair.

Bozyazı İlkokulu, Anamur Ortaokulu ve Ankara Atatürk Lisesi'ni bitirdi. AÜ Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra 1961'de Dışişleri Bakanlığı'nda çalışmaya başladı. Avusturya, Tayvan ve Almanya'da sürekli, Fransa, İngiltere, Belçika, Yunanistan, İran ve Tunus'ta geçici görevle bulundu. Daha sonra Kültür Bakanlığı Dış İlişkiler daire başkanı oldu. 1980'de Dışişleri Bakanlığı'na dönerek başmüşavir olarak çalıştı. Daha çok *Hisar* dergisinde yayımlanan şiirleriyle tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Güneş Doğacaktı*, 1977; *Şairin Duası*, 1978.
Antoloji: *Der Neuemensch in der Türkei*, (Türkiye'de Yeni İnsan, öykü antolojisi) 1976.
Kaynaklar: M. Uyguner, "Muz, Burhanettin", *TDEA*, VI, 462.

MUZAFFER TAYYİP
bak. USLU, Muzaffer Tayyip

MÜFİDE FERİT
bak. TEK, Müfide Ferit

MÜFİT RATİP *(İstanbul, 1887 - İstanbul, 1917)* Oyun yazarı, tiyatro eleştirmeni.

Meclis-i Maarif reisi Haydar Efendi'nin torunu ve İkinci Ceza Mahkemesi reisi İbrahim Bey'in oğlu. Galatasaray Sultanisi'ni bitirdi (1908); matbaacılık, Evkaf Nezareti'nde mütercimlik, Evkaf Müzesi'nde birinci kâtiplik yaptı. Düzyazı şiirleriyle dikkati çekti, 1909'da Fecr-i Ati topluluğuna katıldı. Çalışmalarını tiyatro üzerine yoğunlaştırdı. "Sayfiyede", "Zincir", "Kanije Müdafaası ve Tiryaki Hasan Paşa" (Refik Halit [Karay] ile) oyunlarını kaleme aldı. Bunlardan *Zincir* Burhanettin Topluluğu, *Kanije Müdafaası* Mınakyan Topluluğu tarafından sahnelendi. Çevirdiği *Bir Sukut-ı Natamam* (G. de Gaillavet ile R. de Flers), "Kadın Pençesi" (H. Bernstein), "Bir Buhran" (H. Bernstein), "Büyük Gece" (L. Kampf) gibi oyunlar sahnelendi. *Musavver Muhit*, *Servet-i Fünun*, *Resimli Kitap*, *Musavver Tiyatro Mecmuası*, *Aşiyan*, *Hak* gibi dergi ve gazetelerde tiyatro eleştirileri yazdı. Veremden öldü.

Yapıtları: Oyun: *Zincir*, İst.: Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1326/1910.
Çeviri: *Bir Sukut-ı Natamam* (G. de Gaillavet ile R. de Flers), İst., 1911; *Güzel Dost* (G. de Maupassant), İst.: Tanin Mtb., 1326/1910.
Kaynaklar: *Nevsal-i Milli*, İst., 1914, s. 125; Necatigil, *İsimler*, 258; Karaalioğlu, 373; M. And, "Tanzimat ve Meşrutiyet'te Tiyatro Yazarlığı", *TCTA*, VI, 1622-1628; ay, *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu*, Ank., 1971, s. 107; "Müfid Ratib", *TDEA*, VI, 464.

MÜJDE, GANİ *(İstanbul, 1 Ocak 1959 -)* Mizah yazarı.

Mimar Sinan Üniversitesi Sinema-Televizyon Bölümü'nü bitirdi. Lise yıllarında *Gırgır* dergisinde çalışmaya başladı. 8 yıla yakın bir süre *Gırgır* ve *Fırt* dergilerinde çalıştı. *Laklak* adlı dergide bir süre editörlük yaptı. Bir grup arkadaşı ile birlikte *Limon*, *Nankör* ve *Deli* dergilerini kurdu. Gazete ve dergilerde köşe yazarlığı yaptı. Televizyon için dizi, skeç, talk show programları yazdı, yapımcılık yaptı. NTV'de günlük söyleşi programları hazırlayıp sundu. "Arabesk" filminin senaryosunu yazdı, "Kahpe Bizans" ve "Osmanlı Cumhuriyeti" filmlerinin senaryosunu yazdı ve yönetti. Tiyat-

ro oyunları, sahne gösterileri, müzikaller yazdı. Evli, iki çocuk babası; İstanbul'da yaşıyor.

İlk mizah yazıları *Limon* dergisinde "Peynir Gemisi" başlığı ile yayımlanmaya başladı. *Politika, Şenola, Günaydın, Güneş, Cumhuriyet, Tomorrow, Aktüel, Sabah, Milliyet* gazete ve dergilerinde yazdı.

Yapıtları: Öykü-Yazı: *Peynir Gemisi*, İst.: Güneş, 1989; *Burası T.Ö.rkiye*, İst.: Yılmaz, 1990; *Ayaküstü*, İst.: Parantez, 1993; *Beraber ve Solo Kaygılar*, İst.: Parantez, 1994; *Ahmak Islatan*, İst.: Parantez, 1995; *Aramızda Kalsın*, İst.: Parantez, 1996; *Seni Sevdiğimi Kimseye Söyleme Çünkü Ben Herkese Söyledim*, İst.: Parantez, 1997; *Üç Yanlış Bir Doğruyu Getirir*, İst.: Parantez, 1998; *İsim Şehir Hayvan Bitki*, İst.: Parantez, 1999; *Ya Benimsin Ya Toprağın ya da Arasını Bulalım*, İst.: Parantez, 2000; *Bendeki Kulak Van Gogh'ta Yok*, İst.: Parantez, 2002; *Dijital Saadet Olmaz*, İst.: Parantez, 2006.
Senaryo: *Kahpe Bizans*, (K.K. Ergen ile) İst.: Parantez, 2000.
Kaynaklar: A. Nesin, *Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı*, İst., 2001, s. 653.

MÜKERREM KÂMİL

bak. SU, Mükerrem Kâmil

MÜLDÜR, LÂLE *(Aydın, 21 Şubat 1956 -)* Şair.

Tam adı Lâle Zehra Müldür. Öğretmen Müzeyyen Hanım ile öğretim üyesi Kemal Müldür'ün kızı. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da yaptı; Teşvikiye Nilüfer Hatun İlkokulu (1967), Arnavutköy Amerikan Kız Koleji (1972) ve Robert Kolej'i (1975) bitirdi. ODTÜ'de başladığı ekonomi öğrenimini Manchester Üniversitesi'nde tamamladı (1980). Essex Üniversitesi'nde edebiyat sosyolojisi alanında lisansüstü yaptı (1983). Daha sonra Belçika'da Université Libre de Bruxelles'de araştırmalarını sürdürdü. Bir süre TRT'de yayımlanan "Yarım Elma" adlı programda çalıştı. 1999'dan sonra *Radikal İki*'de yazdı. PEN Yazarlar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor.

İlk şiiri ("Kadın Portreleri") Mart 1980'de *Yeni İnsan*'da çıktı. Şiir, yazı ve çevirilerini *Yazı, Yeni İnsan, Oluşum, Morköpük, Yazko Edebiyat, Gösteri, Defter, Fanatik, Sombahar, Bürde, Külliye, Yedi İklim, İzlenim, Edebiyat Dergisi, Öküz, Kaşgar* ve *kitap-lık* dergileriyle *Güneş* gazetesinde yayımladı. Şiirlerinde masalımsı öğelerden yararlanarak tarihe, coğrafyaya, antik çağ kültürlerine, kutsal metinlere, pop kültürünün nesnelerine göndermeler yaptığı, "kozmik" bir şiir evreninde kendine özgü bir "dil galaksisi" oluşturduğu belirtildi. İç dünyasına ait deneyimleri ve yaşanmışlıkları oldukça girift bir dille verirken yer yer lirizme ve mistisizme kaydığı görüldü. Oldukça farklı bir algı, çağrışım ve imge düzeyinde yazdığı şiirlerinde yabancı bir dünyanın şifrelerini çözmeye çalışırken geleneksel şiir kurgusunun dışında "şiirsel metin"ler ortaya koyduğu, "hermetik" bir şiir yazdığı (G. Turan) kabul edildi.

"Destina" adlı şiiri Yeni Türkü grubu tarafından bestelendi ve seslendirdi, "La Luna" adlı şiirini ise Serdar Ateşer besteledi; "Eskil Bir Aşk Öyküsü" adlı şiiri için Deniz Türkali'nin yaptığı klip TRT'deki "Yarım Elma" programında gösterildi.

Ödül: *Ultra-zone'da Ultrason* ile 2007 Altın Portakal Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Uzak Fırtına*, İst.: Şiir Atı, 1988; *Voyıcır 2*, (Ahmet Güntan ile) İst.: Metis, 1990; *Seriler Kitabı*, İst.: Remzi, 1991; *Kuzey Defterleri*, İst.: Metis, 1992; *Buhurumeryem*, İst.: Metis, 1994; *Divanü Lugat-it-Türk*, İst.: Metis, 1998; *Saatler / Geyikler*, İst.: YKY, 2001; *Anemon*, (toplu şiirler) İst.: YKY, 2002; *Ultra-zone'da Ultrason*, İst.: YKY, 2006; *Güneş Tutulması 1999*, İst.: YKY, 2008.
Yazılar: *Anne, Ben Barbar mıyım?*, İst.: Patika, 1998.
Çeviri: *Pale Fire* (V. Nabokov; F. Özgüven ile).
Kaynaklar: *BF* (25 Ağustos 2000); Necatigil, *İsimler*, 259; B. Tamsöz, *Kadın Şairler*, Ank., 1994, s. 257-262; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 263-265; "Aklımdan Sadece Sıradanlıklar Geçiyor Ama..." (söyleşi), *Sombahar*, S. 15 (Ocak-Şubat 1993); H. Ergülen, "Yağmur Ormanları Cumhuriyeti'nin En İyi Şairi", *aynı yerde*; G. Turan, "Giz Şairi: Lale Müldür", *Yazıyla Yaşamak*, İst., 1996, s. 107-109; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 470; M.Tuncel, A.tüzün, S.Kavasoğlu vd., *Lale Müldür Şiiri ve Ultra-zone'de Ultrason*, İst., 2009.

MÜNİF PAŞA *(Antep, 1828 - İstanbul, 6 Şubat 1910)* Devlet adamı, eğitimci, şair, bilgin.

Tam adı Münif Mehmet Tahir. Bilginler ve şairler yetiştirmiş bir aileden gelen Abdünnafi Efendi'nin oğlu. Antep'te başladığı medrese öğrenimini Kahire ve Şam'da sürdürdü. Arapça, Farsça ve dini bilgiler öğrendi. 1851'de Şam Meclis-i Kebir kâtipliği ile memurluk hayatına başladı. 1852'de İstanbul'a gitti ve Arapça-Farsça çevirmeni olarak Tercüme Odası'na girdi. Bu sırada Mühtedi Emin Efendi'den Fransızca öğrendi. 1855'te Berlin Sefareti ikinci kâtibi olarak Almanya'ya gitti. Üç yıl kadar kaldığı Berlin'de Almanca öğrendi, ayrıca üniversiteye devam etti. 1857 sonlarında İstanbul'a döndü ve yeniden Tercüme Odası'nda çalışmaya başladı. Bu sırada özel hocalardan İngilizce dersleri aldı. 1860'ta Mahkeme-i Ticaret başkanlığına getirildi; aynı yıl *Ceride-i Havadis* gazetesinde

yazılar yazmaya ve *Ruzname-i Ceride-i Havadis* ekini çıkarmaya başladı.

Sadrazam Fuat Paşa'nın da desteğiyle, bir bilim derneği olan Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye'yi kurdu (1861) ve bu kuruluşun yayın organı olan *Mecmua-i Fünun*'u yayımladı (Temmuz 1862-Ocak 1882, aralıklarla 48 sayı). Ayrıca Fuat Paşa tarafından cemiyete tahsis edilen Çiçekpazarı'ndaki Taş Mektep binasında bir kütüphane kurdu, burada halka açık konferanslar düzenledi.

1867'de zaptiye müsteşarlığına, ertesi yıl Divan-ı Temyiz başkanlığına atandı; 1869'da Meclis-i Maarif başkanı oldu. Klasik Osmanlı eğitim sisteminde köklü değişiklikler yapmak istiyordu, ancak çeşitli engeller yüzünden tasarılarının hiçbirini gerçekleştiremedi. 1872'de Tahran elçiliğine atandı; 1877-91 arasında üç kez maarif nazırlığına getirildi. Bir ara Meclis-i Sıhhiye başkanlığı yaptı; 1896'da yeniden Tahran elçiliğine atandı. 1898'de emekliye ayrıldı ve ölünceye kadar Erenköy'deki köşkünde sakin bir hayat sürdü. Sahrayıcedit Mezarlığı'na gömüldü.

Tanzimat'tan sonraki B atılılaşma hareketleri içinde Münif Paşa, Batı dünyasındaki modern bilim anlayışını ülkeye yerleştirmeye çalışan aydınların başında gelmektedir. Bir ara II. Abdülhamit'e ekonomi politik dersleri de veren Münif Paşa ülkenin ancak eğitim ve kültür düzeyinin yükselmesiyle kalkınacağına inanmış, dönemin siyasi olaylarına karışmamıştır. Ülkenin kalkınmasını, Yeni Osmanlılar'dan farklı olarak, rejim değişikliğinden çok, kitap, gazete ve okul sayılarının artırılmasında görmüş, maarif nazırlıkları sırasında gazete ve kitap yayımını desteklemiştir. Yine bu amaçla Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye binasındaki kütüphaneden sonra Beyazıt Umumi Kütüphanesi'ni kurmuş, Darülmuallimin'in gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Yayımladığı *Mecmua-i Fünun*'un Türkiye'deki rolü A. H. Tanpınar tarafından 18. yüzyılda Fransa'da yayımlanan *Grande Encyclopédie* ile karşılaştırılan Münif Paşa, *Ceride-i Havadis*'te yayımlanan yazılarında, Şinasi'den çok önce oldukça sade bir dil kullanmış, *Mecmua-i Fünun*'da ise Arap alfabesinin Türk dilini ifade için yeterli olmadığı konusunu ilk kez gündeme getirmiştir. Bilim ve felsefe dili yine ilk kez onun yazılarıyla tartışılmaya başlanmıştır. Doğulu ve Batılı birçok fikir adamı ve edebiyatçının uğrak yeri olan konağı, dönemin önemli kültür merkezlerinden birini oluşturmuştur.

Münif Paşa'nın, bildiği Batı dillerinden okuyup öğrendiği çeşitli konularda çok sayıda makalesi ile bir bölümü yayımlanmamış otuza yakın yapıtı vardır.

Yapıtları: *Muhâverât-ı Hikemiye*, (Batı dillerinden Türkçeye yapılan ilk çeviri kabul edilen bu yapıt Fénelon, Fontenelle ve Voltaire'in felsefe diyaloglarından meydana gelmektedir) İst.: Ceridehane Mtb., 1276/1859; *Dâsitân-ı Âl-i Osman* (Osmanlı hanedanı ile ilgili bilgiler veren, sade bir dille yazılmış uzun bir manzumedir), 1882; *Telhîs-i Hikmet-i Hukuk*, (haz. M. Esat Seydişehri) İst.: Mekteb-i Sanayi-i Şahane Mtb., 1301/1884; *Hikmet-i Hukuk*, İst.: Şirket-i Mürettibiye, 1302/1885; *İlm-i Servet*, İst.: Mekteb-i Sanayi Mtb., 1302/1885.

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, 997-1012; N. Berkes, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, İst., 1978, s. 232; Tanpınar, 181; D. Akünal, "İlk Türk Dergisi: Mecmua-i Fünun", *TCTA*, I, 117-118; "Münif Mehmed Tahir Paşa", *TDEA*, VI, 470-472; M. Kutlu, "Mecmua-i Fünun", *TDEA*, VI, 175-176; E. İhsanoğlu, "Cemiyet-i İlmiyye-i Osmaniye'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri", *Osmanlı İlmî ve Meslekî Cemiyetleri*, İst., 1987, s. 200-220; İ. Doğan, *Tanzimat'ın İki Ucu: Münif Paşa ve Ali Suavi*, İst., 1991; E. İhsanoğlu, "Cemiyet-i İlmiyye-i Osmâniyye", *DİA*, VII, 333-334; A. Uçman, "Münif Paşa", *YYOA*, II, 330.

MÜSTECAPLIOĞLU, BARIŞ *(İzmit, 27 Nisan 1977 -)* Romancı.

Terzi Gülşen Hanım ile memur Adil Müstecaplıoğlu'nun oğlu. Hukukçu ve siyasetçi Esat Adil Müstecaplıoğlu'nun (1904-1958) torunu. İstanbul Atatürk Fen Lisesi'ni bitirdi (1994). Boğaziçi Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü mezunu (1999). Yapı ve Kredi Bankası, Çukurova Holding Medya Grubu ve Arkas Holding'in İnsan Kaynakları bölümünde çalıştı. İstanbul'da yaşıyor.

İlk öyküsü ("Balık Avı") *Yaşasın Edebiyat* dergisinde çıktı (Kasım 1998). Öyküleri ve yazıları *Varlık, kitap-lık* dergileriyle *Radikal* gazetesinde yayımlandı. Fantastik romanlarıyla tanındı. *Kardeş Kanı* Polonya'da yayımlandı.

Ödül: "Rüzgârın Yolculuğu" isimli öykü ile 1995 İstek Vakfı Mezunları İffet Esen Öykü Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Korkak ve Canavar, Perg Efsaneleri Serisi 1.Kitap*, İst.: Metis, 2002; *Merderan'ın Sırrı Perg Efsaneleri Serisi 2.Kitap*, İst.: Metis, 2002; *Bataklık Ülke, Perg Efsaneleri Serisi 3.Kitap*, İst.: Metis, 2004; *Tanrıların Alfabesi, Perg Efsaneleri Serisi 4.Kitap*, İst.: Metis, 2005; *Şakird*, İst.: Metis, 2005; *Kardeş Kanı*, İst.: Everest, 2007; *Bir Hayaldi Gerçekten Güzel*, İst.: Profil, 2009.
Çocuk: *Hodi Podi – Gökyüzündeki Ülke*, İst.: İkarus, 2008.

Kaynaklar: *BF* (20 Aralık 2008).

NACİ (ALAYBEYİZADE) *(Trabzon, 1854 - İstanbul, 12 Ocak 1920)* Şair, yazar.

Tam adı Hasan Naci. Trabzonlu tüccarlardan Hacı Osman Efendi'nin oğlu. İlköğreniminden sonra rüştiyeye devam etti. Arapça ve Farsçayı özel derslerle öğrendi. Bir süre Trabzon'da mahkeme başkâtipliği gibi çeşitli görevlerde bulunduktan sonra 1888'de İstanbul'a gitti. On beş yıl kadar Galatasaray Lisesi'nde edebiyat dersleri okuttu. Ayrıca Darüşşafaka ve Menşe-i Küttab-ı Askeriye'de edebiyat ve kitabet dersleri verdi. Aynı zamanda Seraskerlik Dairesi'nde memur olarak çalışmayı sürdürdü. Son görevi olan Muhakemat Dairesi başkâtipliğinden emekliye ayrıldı. Emekli olduktan on yıl kadar sonra Küçükçamlıca'daki köşkünde öldü. Merkez Efendi Mezarlığı'nda gömülüdür. Muallim Naci tarzında yazdığı şiirlerini *Neşide* adlı kitabında topladı. "Trabzon yahut Tahassür" adlı kitabı basılmamıştır.

Yapıtları: Şiir: *Neşide*, İst.: Âlem Mtb., 1312/1894.
Uzun Öykü: *Serair-i Alüftegân*, İst.: Karabet ve Kaspar Mtb., 1305/1888.
Diğer: *Lisan-ı Kitabet*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1307/1890.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, II, 1051-1054; Gövsa, 270-271.

NACİ (MUALLİM) *(İstanbul, 1849 - 12 Nisan 1893)* Şair, yazar, sözlükçü.

Asıl adı Ömer'dir. Ahmet Mesut, Mesud-ı Harabati, Bir Hane-Berduş imzalarını da kullandı. Saraçhanebaşı'nda saraçlık yapan Ahmet Ağa ile Fatma Zehra Hanım'ın oğlu. İlk öğrenimine Fatih'te Feyziye Mektebi'nde başladı, burada Kuran'ı hatmetti, biraz da sülüs yazı öğrendi. 1857'de babasını kaybedince, gençlik yılları Varna'daki dayısının yanında geçti. Burada bir süre yine mahalle mektebine devam etti, ağabeyinin önayak olmasıyla Abdülhalim Efendi'den Farsça dersleri aldı, hocasıyla birlikte *Gülistan* ve *Hafız Divanı*'nı okudu. Varna'da yeni açılan rüştiye mektebine hocasının yanında ikinci muallim olarak atandı (1867). Bu sırada eline geçen Giritli Aziz Efendi'nin *Muhayyelat*'ındaki "Kıssa-i Naci Billah ve Şahide" öyküsündeki Naci adını kendisine mahlas olarak aldı. Aynı günlerde Kavalalı Hüseyin Efendi'den telhis ve aruz dersleri, hükümet tercümanı Kamyano Efendi'den Fransızca dersleri alırken ilk şiir denemelerini yazdı. İlk şiirleri ve yazıları Rusçuk'ta çıkan *Tuna* gazetesinde yayımlandı. Bağdatlı Ruhi ile Ziya Paşa'nın

aynı adı taşıyan manzumelerine nazire olarak kaleme aldığı *Terkib-i Bend*'i bir kitapçık halinde Rusçuk'ta basıldı (1874).

1876'da Sait Paşa'nın Varna mutasarrıflığına atanmasıyla onun da hayatının yönü değişti; önce Sait Paşa'nın özel kâtibi oldu, daha sonra onunla birlikte Tulça'ya gitti. 93 Harbi adıyla bilenen 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'nın çıkması üzerine Tırnova-Varna yoluyla İstanbul'a geldi. Bir süre sonra yine Sait Paşa ile birlikte Yenişehir Feneri'ne gitti, burada bir süre mahkeme kâtipliği yaptı. Orada dönemin ünlü şairlerinden Yenişehirli Avni Bey'le tanıştı, onun özendirmesiyle yeni şiirler kaleme aldı. Mahkeme kâtipliğinden sıkılınca işini bırakıp İstanbul'a döndü. Aynı günlerde Siirt mutasarrıflığına atanan Sait Paşa onu da yanında götürdü. M. Naci bu münasebetle Sait Paşa ile birlikte Halep, Diyarbakır, Elaziz, Sivas, Erzurum ve Trabzon dolaylarında yaklaşık dokuz ay dolaştı. Sait Paşa'nın Cezayir-i Bahr-ı Sefid (Akdeniz Adaları) valiliğine atanması üzerine, Mektubi Kalemi mümeyyizi olarak yine onunla birlikte Sakız adasına gitti (1881). Sakız adasında kaldığı süre içinde yine şiirler yazmaya ve bu arada İstanbul'da *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinin sahibi Ahmet Mithat Efendi ile mektuplaşmaya başladı. Bu sırada yazdığı "Kuzu", "Şâm-ı Gariban" ve "Nusaybin Civarında Bir Vadi" gibi, daha sonra dönemin edebiyat çevrelerinin de beğenisini kazanan manzumeleri gazetede "Naci", "Ahmet Mesut", "Bir Hane-Berduş" gibi adlarla yayımlandı. Sait Paşa Mayıs 1882'de hariciye nazırlığına atanınca, Naci de Mektubi Kalemi halifesi olarak İstanbul'a döndü. Kısa bir süre sonra Sait Paşa bu sefer Berlin Sefareti'ne tayin edilince Naci'yi de yanında götürmek istedi, ancak Naci artık kendi hayatını yaşamak istediğini belirterek bu öneriyi geri çevirdi.

1883 başlarında, daha önce Sakız'da iken mektuplaştığı Ahmet Mithat Efendi'nin çağrısına uyarak yetenekli gençleri özendirmek üzere *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinin edebi sütununu yönetmeye başladı. Gazetede bazen kendi adıyla, bazen de "Mesud-ı Harabati" takma adıyla yayımladığı şiir, makale ve çevirileriyle kısa zamanda adı dönemin edebiyat çevrelerinde ün yaptı. Ekim 1884'te Ahmet Mithat Efendi'nin kızı Mediha Hanım'la evlendi. Divan şiirinin son temsilcilerinden sayılan Hersekli Arif Hikmet Bey ile Kâzım Paşa'nın, gazetenin edebiyat sütununda yayımlanan eski tarzdaki bazı şiirlerine nazireler yazması, bir anda onu ününün doruğuna çıkardı. Yine bu sırada Ahmet Mithat Efendi'nin özendirmesiyle Fransızcasını ilerletti. Ancak büyük bir bölümünü Mesud-ı Harabati mahlasıyla yazdığı eski tarzdaki şiirlere çoğunlukla genç şairlerce yazılan yüzlerce nazirenin gazetede yayımlanması Ahmet Mithat Efendi ile aralarının açılmasına sebep oldu. Gazete sayfalarında M. Naci ve arkadaşları çevresinde bir "meyhane edebiyatı" oluştuğu söylentisi üzerine Ahmet Mithat Efendi'nin "Mülahaza-i Gayr-ı Edibane" adıyla yazdığı bir yazıdan sonra Naci ve arkadaşları *Tercüman-ı Hakikat*'i terk etti (1885).

Kısa bir süre sonra Şeyh Vasfi, Necip Nadir ve Abdülkerim Sabit ile birlikte *İmdadü'l-midad* dergisini çıkarmaya, bir yandan da *Tarik*, *Saadet* ve *Mürüvvet* gazetelerinde yazmaya başladı (1885-86). Selanikli Tevfik ile birlikte de *Teavün-i Aklam* dergisini çıkardı (1886). 1885-91 arasında bir yandan Mekteb-i Sultani, Mekteb-i Mülkiye ve Mekteb-i Hukuk'ta edebiyat dersleri verirken, bir yandan da çeşitli çeviriler yaptı, biraz da geçimini sağlamak üzere irili ufaklı birçok kitap yayımladı. Edebiyatta yenilik taraftarı olan Recaizade Ekrem'e 1886'da yayımlanan *Takdir-i Elhan* adlı kitapçığı dolayısıyla *Saadet* gazetesinde "Demdeme" başlığıyla verdiği cevaplar, dönemin adabına aykırı bulunarak hükümetin müdahalesiyle durduruldu. 1887'den başlayarak yalnız başına *Mecmua-i Muallim*'i yayımlamaya başladı (1887-88 arasında 58 sayı). Türk diline yapmış olduğu hizmetlerden dolayı, 1889'da Stockholm'de toplanan 8. Doğubilimciler Kongresi kendisine altın madalya verdi. 1890'da bir süre *Mürüvvet* gazetesinde başmakaleler yazdı. 1891'de, Osmanlı Devleti'nin kurucusu Ertuğrul Gazi'nin hayatını destanlaştırdığı "Ertuğrul Bey Gazi" adlı 176 beyitten oluşan manzumesi üzerine, II. Abdülhamit tarafından rütbe ve nişanla ödüllendirildi. Ayrıca, "Tarih-nüvis-i selatin-i Âl-i Osman" unvanı verilerek, Osmanlı sultanları tarihini kaleme almakla görevlendirildi. 1892'de, yazmayı tasarladığı Osmanlı tarihi için yakın arkadaşı Şeyh Vasfi ile birlikte Osmanlı Devleti'nin kurulduğu Söğüt, Bursa ve Bilecik dolaylarında bir geziye çıktı. Ancak söz konusu tarihi tamamlayamadan bir kalp krizi sonucu öldü. Cenaze masrafları saray tarafından karşılanmak suretiyle Divanyolu'ndaki II. Mahmut Türbesi bahçesine defnedildi.

Türk edebiyatının Tanzimat'tan sonraki yenileşme döneminde adı çevresinde büyük gürültüler koparılan kişiliklerinden biri olan Muallim Naci, Türk şiirine yeni bir anlayış getiren Abdülhak Hâmit ve Recaizade Ekrem'e yönelttiği eleştiriler dolayısıyla, eski-yeni tartışmalarında uzun süre eski anlayışın temsilcisi olarak tanınmıştır.

Şiir, edebi eleştiri, mektup, anı, dil ve sözlük alanlarında yapıtlar veren Muallim Naci'nin önde gelen yanı şairliğidir. Şiirleri, divan şiiri geleneğini sürdürenler ve yeni tarzdakiler olmak üzere iki grupta ele alınabilir. Onun, döneminde çok tartışılan ve ün kazanmasına yol açan şiirleri, belirli bir geleneği sürdürme çabasıyla yazmış olduğu gazel tarzındaki şiirlerdir. Duygu, hayal ve söyleyiş tarzı bakımından zaman zaman özgün buluşları da olan Naci'nin yeni tarzdaki şiirlerinin bir bölümü dönemin edebiyat otoritelerince de beğenilmiş başarılı örneklerdir.

Şiir ve düzyazılarında Türkçeyi yanlışsız denebilecek biçimde iyi kullanan Naci'nin şiirdeki başarısı, daha çok Türkçeyi aruz ölçüsüne rahatça uydurabilmesi ve sade bir üslupla yazmasından gelmektedir. "Kuzu", "Kebuter", "Dicle", "Feryad", "Şâm-ı "Gariban", "Nusaybin Civarında Bir Vadi" ve "Avcı" gibi bazı şiirleri döneminde biçim kadar içerik bakımından da yeni kabul edilmiş ve örnek olarak bazı antolojilere alınmıştır.

M. Naci, klasik tarza bağlı bulunanların başında gelmekle birlikte, yeni Türk edebiyatının Tanzimat'tan sonra örnek aldığı Fransız edebiyatının da büsbütün yabancısı değildi. Fransızcadan yaptığı manzum ve düzyazı çeviriler yanında, yeni tarzda başarılı manzumeler de yazmıştır. Onun edebi kimliği ile savunduğu edebi meslek uzun süre birbirine karıştırılmıştır. M. Naci, edebiyatta yenileşmeden çok, taklitçiliğe karşı çıkmıştır. *Tercüman-ı Hakikat* sayfalarında Mesud-ı Harabati takma adıyla öncülük ettiği eski tarzda şiir yazma modası, hatta bizzat kendi şiirlerine nazireler yazması, gazetenin edebiyat sütununun kısa zamanda aşk ve şarap konulu şiirlerle dolmasına yol açmış, bu da edebiyatta yenilik yandaşlarınca eskinin canlandırılması olarak gösterilmiştir. Edebi eleştirilerinde estetik ve sanat ölçülerinden çok dil, vezin ve üslup meseleleriyle ilgilenen M. Naci, bu yüzden karşı görüşte olanların yanında biraz zayıf kalmıştır. Türk dili ve edebiyatının yeni gereksinimler doğrultusunda yenilenmesini isteyen M. Naci, döneminde özellikle Hacı İbrahim Efendi gibi dil ve üslupta aşırılık taraftarlarına karşı, Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerin Türk söyleyişine uydurulması gerektiğini söyleyerek karşı çıkmıştır. Onun bu düşünce doğrultusunda hazırlamış olduğu ve Türk dilindeki Arapça-Farsça sözcükleri doğru belirlemek bakımından büyük bir önem taşıyan sözlüğü, uzun yıllar bir başvuru kitabı olarak kullanılmıştır. M. Naci, hangi dilden olursa olsun, Türkçeye mal edilmek istenen bütün sözcüklerin Türkçe söyleyişe uydurulmasını ister. Yanlışsız Türkçe yazabilmek için Türk dilini çok iyi bilmek gerektiğini belirten M. Naci bunun için de konunun uzmanlarından oluşacak bir edebi ve bilimsel topluluğun bir dilbilgisi, bir yazım kılavuzu ve bir sözlük hazırlaması gerektiğini dile getirmiştir. Hece ölçüsüne hiçbir zaman itibar etmeyen ve bir Türk aruzu oluşturmaya çalışan M. Naci'nin sayısı elliyi bulan irili ufaklı yapıtları incelendiğinde onun eski edebi zevk ve anlayışın bütünüyle bırakılması yerine, yenileştirilmesi yanlısı olduğu görülecektir.

Yapıtları: Şiir: *Terkib-i Bend-i Muallim Naci*, Rusçuk: Tuna Vilayeti Mtb., 1874; *Ateşpâre*, İst.: Mihran Mtb., 1301/1884; *Şerâre*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1301/1884; *Fürûzan*, İst.: Vatan Ktp., 1303/1886; *Sünbüle*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1307/1890; *Mirat-ı Bedâyî*, İst.: Asır Ktp., 1313/1895; *Yadigâr-ı Naci*, İst.: Şems Ktp., 1314/1896.

Manzum Destan: *Musa bin Ebi'l-Gazan yahut Hamiyet*, İst.: Mihran Mtb., 1298/1881; *Zâtu'n-Nıtakayn yahut İbnü'z-Zübeyr*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1307/1890; *Gazi Ertuğrul Bey*, 1894.

Edebi Eleştiri ve Sözlük: *Muallim*, İst.: Şirket-i Mürettibiye, 1303/1886; *Demdeme*, İst.: Mihran Mtb., 1303/1886; *Müdafaaname*, 1886; *Istılahat-ı Edebiye*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1307/1890; *Lügat-ı Naci*, İst., 1308/1891; *Çocuklar İçin Lügat Kitabı*, 2 c., 1901.

Biyografi-Anı-Mektup: *Yazmış Bulundum*, İst., 1301/1884; *Muhaberat ve Muhaverat*, (Ahmet Mithat ile) İst., 1301/1884; *Şöyle Böyle*, (Mesud-ı Harabati takma adıyla; Şeyh Vasfi ile) İst., 1302/1885; *Mektuplarım*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1303/1886; *Medrese Hatıraları*, İst., 1302/1885; *Yadigâr-ı Avni*, İst., 1886; *İntikad*, (Beşir Fuat ile) İst.: Kitapçı Arakel, 1304/1887; *Ömer'in Çocukluğu*, (*Sünbüle* içinde) 1890; *Osmanlı Şairleri*, 1890; *Esami*, İst.: Mahmut Bey Mtb, 1308/1890.

Okul Kitabı: *Talim-i Kıraat*, 1885; *Mekteb-i Edeb*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1303/1886; *Vezaif-i Ebeveyn*, İst., 1304/1887.

Diğer: *Mehmet Muzaffer Mecmuası*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1306/1889; *Tarih-i Selatin-i Âl-i Osman*, 1891; *Aruz Nümûnesi*, İst.: Kaspar Mtb., 1313/1895; *Necm-i Saadet*, ty; *Heder*, (iki perdelik oyun) İst.: Kanaat Ktp., 1326/1910.

Çeviri: *İcâz-ı Kuran*, Matbaa-i Nişan Berberyan, 1308/1884; *Hurde-füruş*, 1885; *Muamma-yı İlahi* (Fahrettin Razi), 1885; *Saib'de Söz*, 1886; *Sanihatü'l-Arap*, 1886; *Nevâdirü'l-ekâbir*, 1887; *Sanihatü'l-Acem*, 1887; *Emsal-i Ali*, 1887; *Hikemü'r-Rufai*, 1887; *Hulasatü'l-İhlas*, 1887; *Mütercem*, 1887; *Ubeydiye*, 1888; *Nümûne-i Sühan*, 1891; *İnşâ ve İnşâd*, 1891; *Thérèse Raquin* (E. Zola).

Kaynaklar: Salahi, *Muallim Naci*, İst., 1893; İsmail Hakkı (Eldem), *Muallim Naci Efendi*, İst., 1894; İsmail Habib (Sevük), *Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi*, İst., 1924, s. 375-395; İsmail Hikmet (Ertaylan), *Türk Edebiyatı Tarihi*, c. II, Bakû, 1925, s. 545-586; Hüseyin Avni, *Muallim Naci*, İst., 1932; M. Uraz, *Muallim Naci*, İst., 1938; F. A. Tansel, "Muallim Naci ile Recaizade Ekrem Arasındaki Münakaşalar ve Bu Münakaşaların Sebep Olduğu Edebi Hadiseler", *Türkiyat Mecmuası*, c. X (1953), s. 159-200; ay, "Naci, Muallim", *İA*, IX, 15-21; Tanpınar, 596-614; Kaplan, *Şiir*, I, 77-81; Akyüz, *Antoloji*, 179-183; Banarlı, *RTET*, II, 982-989; İ. Parlatır, "Tanzimat Şiiri: Muallim Naci", *Büyük Türk Klasikleri*, c. VIII, İst., 1988, s. 392-409; C. Tarakçı, *Muallim Naci Efendi (Hayatı ve Eserlerinin Tedkiki)*, Samsun, 1994; ay, *Muallim Naci Efendi ve Eserlerinden Seçmeler*, Ank., 1994; Ş. Aktaş, *Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi (1860-20)*, c. I, Ank., 1996, s. 66-70; A. Uçman, *Muallim Naci (Hayatı, Edebi Şahsiyeti, Eserleri)*, İst., 1998.

NACİ ÇELİK *(Zonguldak, 4 Eylül 1947 -)* Eleştirmen.

Soyadı BERKSOY. Vehbi Selman imzasıyla *Günümüzde Kitaplar* dergisinde yazdı. Semahat Hanım ile öğretmen-eczacı Ebazer Berksoy'un oğlu. İlk ve orta öğrenimini Bursa, Konya ve İstanbul'da tamamladı; İÜ Edebiyat Fak. Sosyal Antropoloji Bölümü ve Gazetecilik Yüksek Okulu'nda okudu. Yayınevlerinde çalıştı. 1970'te *Milliyet* gazetesine muhabir olarak girdi; *Akşam* gazetesinin sanat sayfasını yönetti. TRT İstanbul Televizyonu'nda yönetmenlik yaptı (1975-87). Özellikle Orhan Kemal, Ümran Nazif, Namık Kemal gibi yazarlardan televizyon için uyarlamalar yaptı; 1997'den bu yana K. Tuğcu'nun öykülerini Star TV için filme alıyor. Edebiyat-siyaset dergisi *Türkiye Defteri*'ni çıkardı (20 sayı, 1971-75). Film Yönetmenleri Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; dul, bir çocuk babası.

İlk eleştiri yazısı ("Yorgun Savaşçı'daki Mustafa Kemal") 1969'da *Papirüs*'te çıktı. Eleştiri ve yazıları *Yeni Ufuklar*, *Yeni Dergi*, *Yeni Edebiyat*, *Dost*, *Soyut*, *Türkiye Defteri* ve *Günümüzde Kitaplar* dergilerinde yayımlandı. Edebiyat anlayışını şöyle dile getirdi: "Yazarlığın doğrultusu gerçekçiliktir. Tarihsel perspektiften kaynaklanan bu gerçekçiliğin en büyük ustası da Kemal Tahir'dir. Ondan çok şeyler öğrendim."

Yapıtları: Eleştiri: *Romanda Hesaplaşma*, Ank.: Türkiye Defteri, 1971.

Derleme: *Çocuklara Hikâyeler*, İst.: Milliyet, 1969; *Biyografya: Kemal Tahir*, (G. Avcı ile) İst.: Bağlam, 2004.

Kaynaklar: *BF* (22 Mart 2000); Necatigil, *İsimler*, 261; Kurdakul, *Sözlük*, 188; Karaalioğlu, 150.

NACİ SADULLAH *(İzmir, 1910 - İstanbul, 27 Ağustos 1975)* Yazar, gazeteci.

Soyadı DANİŞ. Narteks, Eski Dost, Zahide Samsam, Selim Tevfik, Hatice Handan, Naciye Sadun imzalarını da kullandı. İzmir'in Uşşakizadeler ailesine mensuptur. Halit Ziya Uşakligil amcası, Atatürk'ün eşi Latife Hanım halasının kızıdır. Onuncu sınıfa kadar Galatasaray Lisesi'nde okudu. Buradan Halıcıoğlu Askeri Lisesi'ne geçti. Ancak sağlık sorunları nedeniyle Askeri Lise'den çıkarılınca Fransa'ya giderek Grenoble Üniversitesi'nde eczacılık okudu. Türkiye'ye döndükten sonra bir süre eczacılık yaptı. Daha sonra yazarlığa geçti (1928). Kanserden öldü. Zincirlikuyu Mezarlığı'nda gömülüdür.

Gazeteciliğe *Son Posta* gazetesinde başladı. Uzun yıllar *Son Posta*, *Yedigün*, *Hergün*, *Cumhuriyet*, *İzmir*, *Havadis*, *Yeni Asır*, *Demokrat İzmir*, *Ulus*, *Akbaba*, *Kirpi* gibi gazete ve dergilerde çalıştı. Zaman zaman takma adlarla fıkralar, mizah öyküleri, tefrika romanlar yazdı; çeviriler ve röportajlar yayımladı. Şair ve yazarlarla yaptığı röportajlar 1933-35 arasında *Yedigün* dergisinde yayımlandı. İzmir gazetelerinde Ulusal Kurtuluş Savaşı sırasında kahramanlık göstermiş kişilikleri konu alan tarihi romanları tefrika edildi. Rıza Nur'la ilgili bir yazısı dolayısıyla mahkûm olarak 6 ay hapis yattı. Otuza yakın yazısı dolayısıyla Demokrat Parti döneminde kovuşturmalara uğradı; bu arada 6 ay tutuklu kaldıktan sonra beraat etti (1952). Nâzım Hikmet'le Kemal Tahir'in yakın arkadaşı olan Naci Sadullah, Nâzım Hikmet'in ölümünden sonra *Kirpi* dergisinde şair hakkında hazırladığı yazı dizisi nedeniyle kovğuşturmaya uğradı.

Kaynaklar: A. Yetkiner, *Konuşan Kalemler*, İst., 1969; Kurdakul, *Sözlük*, 200; Necatigil, *İsimler*, 261; A. Aydemir, *Nâzım Nâzım*, s. 60; Gönç, III, 46; Artan, 25.

NAİL V.
bak. ÇAKIRHAN, Nail

NAKİBOĞLU, OSMAN OCAK *(Diyarbakır, 1901 - Diyarbakır, 1984)* Şair.

Diyarbakır'ın nakibüleşraflığını yapan, önemli kişiler yetiştirmiş bir aileden gelmektedir. Kadılık ve I. Meşrutiyet'te mebusluk yapmış olan Hacı Mesut Bey ile Fatma Hanım'ın oğlu. Ağabeyi Bekir Sıtkı Bey de (1886-1936) şairdi. İlk ve orta öğrenimini doğduğu yer olan Diyarbakır'da yaptı. Yükseköğrenimini İÜEF'de tamamladı (1931). Öğretmenlik mesleğini seçti ve çeşitli liselerde edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı. 1940'tan sonra aktif politikayı uğraş edindi ve 1943-50 arasında Diyarbakır milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı. Evli, üç çocuk babasıydı. Edebiyata şiirle başladı.

Yapıtları: Şiir: *Ağlarım*, 1936; *Kendime Dair*, 1969.
Kaynaklar: "Nakiboğlu, Osman Ocak", *TDEA*, VI, 505; Ş. Beysanoğlu, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, 2 c., Ank., 1997, s. 439-448.

NALBANDOĞLU, MUHİTTİN *(Gümüşhane, 1935 -)* Yazar, yayımcı.

Çocuk kitaplarında Ertuğrul Özbahadır adını kullandı. Davutpaşa İlkokulu, Gelenbevi Ortaokulu ve Pertevniyal Lisesi'ni bitirdi. Çiftçilik ve kitapçılık yaptı. Bir süre Vakıflar Umum Müdürlüğü'nde çalıştı. Daha sonra tümüyle yayımcılığa yöneldi; Ak Yayınları'nı (1961-64) yönetti; Arkın Kitabevi'nde çalıştı. Uğur Kitabevi ve Muhit Yayınları'nı kurdu. Halen İstanbul'da yaşamaktadır.

Edebiyat incelemeleri ve bibliyografya çalışmaları ile tanındı. Öykü, şiir, eleştiri, bibliyografya, biyografi ve tarih üzerine yazıları *İstanbul*, *Yelpaze*, *Düşünen Adam*, *Sanat Dünyası*, *Kalem*, *Hareket*, *Milli Hareket*, *Tercüman*, *Gençliğin Sesi*, *Anadolu*, *Ülkücü Öğretmen*, *Bilgi*, *Düşün*, *Milli Ziraat ve Ekonomi* dergi ve gazeteleri başta olmak üzere pek çok yayın organında yer aldı. İki yıl Sakarya'da yayımlanan günlük *Yenidoğu* gazetesinin başyazarlığını yaptı ve kültür sanat sayfasını hazırladı.

Yapıtları: Araştırma-Derleme: *İstiklal Marşımızın Tarihi*, İst.: Cem, 1964; *Kurtuluş Savaşının Kahraman Çocukları*, (öyküler antolojisi) İst.: Kaynak, 1972; *Mehmet Akif ve İstiklal Marşı*, İst.: Veli, 1981; *İnmeyen Bayrak*, İst.: Veli, 1981; *Vatan Şiirleri*, İst.: Otağ, 1984; *Alparslan Türkeş ile Tarihi Konuşmalar*, İst.: Zümrüt, 1986; *Yüz Seçme Piyes*, İst.: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1988
Çocuk Kitabı: *Akıncı Doğan Bey*, İst.: Kalem, 1981; *Altın Dere: Okul Hikâyeleri*, İst.: Veli, 1981; *Anne Kalbi: Aile Hikâyeleri*, İst.: Veli, 1981; *Aya Yolculuk*, İst.: Veli, 1981; *Ayşegül'ün Aklı: Milli Hikâyeler*, İst.: Veli, 1981; *Barbaros Kardeşler: Türk Kahramanları*, İst.: Kalem, 1981; *Batu Han*, İst.: Kalem, 1981; *Cengâver Kadı*, İst.: Kalem, 1981; *Çanakkale Aslanları*, İst.: Kalem, 1981; *Çocuksuz Ülke*, İst.: Veli, 1981; *Denizlerin Çocuğu Turgut Reis*, İst.: Kalem, 1981; *Doğruluk Armağanı*, İst.: Veli, 1981; *Estergon Kalesi*, İst.: Veli, 1981; *Fatih'in Fedaisi*, İst.: Kalem, 1981; *Fedai Çocuklar*, İst.: Kalem, 1981; *Fedakâr Öğretmen*, İst.: Kalem, 1981; *Hakan'ın Rüyası*, İst.: Kalem, 1981; *Hilal ile Yıldız: Anayurttan Destanlar*, İst.: Kalem, 1981; *Hükümdar ile Soyguncu*, İst.: Veli, 1981, *Issız Ada*, İst.: Veli, 1981; *İstiklâl Madalyası*, İst.: Kalem, 1981; *İzcilik Hatırası*, İst.: Veli, 1981; *Kahraman Kız*, İst.: Kalem, 1981; *Kahraman Ayşe Nine*, İst.: Kalem, 1981; *Kardeş Sevgisi*, İst.: Veli, 1981; *Kezban Nine*, İst.: Veli, 1981; *Kuşun Öğüdü*, İst.: Veli, 1981; *Küçük Şehit*, İst.: Kalem, 1981; *Küçük Mehmetçik*, İst.: Kalem, 1981; *Küçük Şehzade*, İst.: Veli, 1981; *Küçük Avcı*, İst.: Veli, 1981; *Mareşal Fevzi Çakmak*, İst.: Kalem, 1981; *Mimar Sinan*, İst.: Kalem, 1981; *Oğuz Han: Anayurttan Destanlar*, İst.: Kalem, 1981; *Osmancık*, İst.: Kalem, 1981; *Örnek Çocuk*, İst.: Veli, 1981; *Perili Köşk*, İst.: Veli, 1981; *Rüyalar Ülkesinde*, İst.: Veli, 1981; *Sakarya'nın Kızı*, İst.: Kalem, 1981; *Sarı Efe*, İst.: Kalem, 1981; *Serhatlerin Çocuğu*, İst.: Kalem, 1981; *Sihirli Takke*, İst.: Veli, 1981; *Şehit Öğretmen*, İst.: Kalem, 1981; *Timuçin*, İst.: Kalem, 1981; *Türkistan Hikâyeleri*, İst.: Kalem, 1981; *Vatan Uğruna*, İst.: Kalem, 1981; *Vatan Fedaisi*, İst.: Kalem, 1981; *Yıldırım Kemal*, İst.: Kalem, 1981; *Yiğit Çocuk*, İst.: Kalem, 1981; *Yüzbaşının Oğlu*, İst.: Kalem, 1981; *Zafer Sancağı*, İst.: Kalem, 1981; *İstanbul: Seçme Masallar*, İst.: Veli, 1981; *Fareli Köyün Kavalcısı: Dünyadan Masallar*, İst.: Veli, 1981; *İstanbul'u Nasıl Aldık: Tarihimizden Destanlar*; İst.: Kalem, 1981; *Vatanımız Hikâyesi*, İst.: Baysan, 1982; *Resimli Cumhuriyet Bayramı*, İst.: Baysan, 1982; *Resimli İlk Kurşunun Hikâyesi*, İst.: Baysan, 1982; *Resimli Türk Tarihi*, İst.:, Baysan, 1982; *Küçük Postacı*, İst.: Veli, 1981, *Atatürk Haftası-10 Kasım*, İst.: Baysan, 1982; *Çocuk Fıkraları*, İst.: Otağ, 1984; *Çocuk Şiirleri*, İst.: Otağ, 1984; *Fatih Sultan Mehmet: Çocukluğu, Gençliği, Zaferleri*, İst.: Fatih Belediyesi, 1987; *Kağnı Seslerinden Zafer Marşlarına*, İst.: Uğur, 1992; *İlk Kurşun*, İst.: Veli, 1992; *Küçük Fedai*, İst.: Veli, 1992; *Küçük Efe*, İst.: Veli, 1992; *Şehit Fadime*, İst.: Veli, 1992; *Şehidin Yavrusu*, İst.: Veli, 1992; *Şehidin Armağanı*, İst.: Veli, 1992.
Kaynaklar: "Nalbandoğlu, Muhiddin", *TDEA*, VI, 508; Karaalioğlu, 379-380.

NALDÖVEN, FİLİZ *(Limasol/Kıbrıs, 24 Ağustos 1953 -)* Şair.

Filiz Sıtkı, Özinç Hamlet adlarını da kullandı. Kerime Hanım ile nalbant, liman işçisi Osman Sıtkı'nın kızı. İÜ Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden mezun oldu. Kıbrıs'ta felsefe öğretmenliği yaptı (1977-92). *Yenidüzen* ve *Afrika* gazetelerinde yazdı. BRT Kıbrıs televizyonunda "Şiirin Halleri"programını (1996-

2000) hazırladı ve sundu. Lefkoşa'da yaşıyor; bir kızı var. İlk öyküsü Limasol'da *Güney* dergisinde çıktı (1967). Şiirleri *Varlık, Yasemin, Sombahar* dergilerinde yayımlandı. "Köşede Durmak" adlı oyunu sahnelendi. Şiirleri İngilizce ve Rumcaya çevrildi.

Ödül: "Köşede Durmak" ile 1984 Lefkoşa Belediyesi Oyun Yazma Yarışması (ikincilik); *Aşk Ben'i Yıka* ile 2000 Türk Bankası Sanat Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sevgiden Doğma*, Lefkoşa, 1987; *Mağma Mavera*, (Toplu Şiirler), Lefkoşa, 1994; *Aşk Ben'i Yıka*, Lefkoşa, 1998.
Kaynaklar: *BF* (20 Şubat 2009).

NAMIK EKREM (ÂYANZADE) *(Birecik, 1878 - Kerkük, 1917)* Şair, yazar.

Âyanzade Mehmet Sürur Efendi'nin oğludur. Birecik Rüştiyesi'ni, Halep İdadisi'ni, İstanbul'da Mühendishane Mektebi'ni ve Darülmuallimin'i bitirdi. Makriköy, Mercan ve başka liselerde matematik öğretmeni olarak çalıştı. Erzurum, Van, Bitlis bölgesinde maarif müfettişi olarak görev yaptı. Kerkük Sultanisi müdürlüğü görevini sürdürürken tifodan öldü.

İstanbul'da yayımlanan *Avam* gazetesinin bir dönem başyazarlığını yaptı. Hatipliği ile de tanınmıştır. Arapça, Farsça ve Fransızca bilen Namık Ekrem'in şiirlerinde Fuzuli etkisinin yanı sıra Namık Kemal, Hâmit, Recaizade ekolünden gelen etkiler de görülmektedir.

Yapıtları: *Dibace-i Aşkımdan*, İst.: Saryan Mtb., 1319/1903; *Bahar-ı Edep*, İst.: Matbaa-i Kütüphane-i Cihan, 1321/1905; *Zevahir-i Pejmürde*, İst.: Gayret Ktp., 1321/1905; *Japonlar*, İst.: Hanımlara Mahsus Gazete Mtb., 1322/1906; *Nasayih*, İst.: Asır Mtb., 1322/1906; *Fevaid*, İst.: Asır Mtb., 1322/1906; *Marifet*, İst., 1907; *İnkılap*, İst.: Ruşen Mtb., 1324/1908; *On Temmuz Hatırası*, İst.: Ruşen Mtb., 1325/1909; *Zafer-i Hürriyet*, İst.: Ruşen Mtb., 1325/1909; *Makalat-ı Güzide*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1325/1909; *Mebahis-i Müfide*, İst.: İkbal-i Millet Mtb., 1325/1909; *Maskat-ı Re'sim yahut Birecik*, İst.: Ruşen Mtb., 1325/1909; *Hicran*, İst.: Ruşen Mtb., 1326/1910; *Layiha: Devr-i İstibdadda Atebe-i Şahaneye*, İst.: İkbal-i Millet Mtb., 1326/1910; *Maarif*, İst.: İkbal-i Millet Mtb., 1326/1910; *Anadolu'da Bir Cevelan*, İst.: Necm-i İstikbal Mtb., 1327/1911; *Şi'r-i Hakikat*, İst.: Hikmet Matbaa-i İslamiyesi, 1332/1914; *Ah Vatan; Nuhbe-i Kavaid*, İst.: Asır Mtb., ty; *Faideli Türkçe Sarf.*
Kaynaklar: V. Kankılıç, *Kerkük'te Yatan Bir Türk Şairi Birecikli Namık Ekrem: Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri*, Birecik, 1967; ay, "Namık Ekrem (Ayanzâde)", *TDEA*, VI, 510.

NAMIK KEMAL *(Tekirdağ, 21 Aralık 1840 - Sakız adası, 2 Aralık 1888)* Şair, yazar, fikir adamı.

Asıl adı Mehmet Kemal'dir. Ahmet Nafiz, Hitam-ı Acemi, Sabir imzalarını da kullandı. Hem anne, hem de baba tarafından devlet kademelerinde çeşitli görevler yapmış köklü bir aileden gelmektedir. Babası bir süre II. Abdülhamit'in müneccimbaşılığını da yapan Esham müdürü Mustafa Asım Bey, annesi Koniçe eşrafından Abdüllatif Paşa'nın kızı Fatma Zehra Hanım'dır.

Büyükbabası Abdüllatif Paşa'nın Tekirdağ'daki konağında dünyaya geldi, küçük yaşta annesi ölünce çocukluk ve gençlik yılları büyükbabasıyla birlikte geçti. 1846'da büyükbabasıyla birlikte Afyon'a gitti, orada müftü Buharalı Hacı Vahit Efendi'den Farsça dersleri aldı. Öğrenimine İstanbul'da Beyazıt Rüştiyesi'nde başladı, daha sonra bir süre Valide Mektebi'ne devam etti (1848). 1853'te Kars valiliğine atanan Abdüllatif Paşa ile birlikte gittiği Kars'ta kaldığı bir buçuk yıl süresinde Vaizzade Mehmet Efendi'den özel dersler aldı, ayrıca cirit, av ve binicilik gibi yöresel sporlarla yakından ilgilendi. Hocasının özendirmesiyle ilk şiir denemelerini de yine Kars'ta yaptı. Abdüllatif Paşa Mayıs 1855'te Sofya kaymakamlığına tayin edilince, yine onunla birlikte Sofya'ya gitti. Burada da yine bir yandan bazı özel hocalardan Arapça, Farsça dersleri alırken, bir yandan da şiir çalışmalarını sürdürdü, hatta bir divanı dolduracak kadar şiir kaleme aldı. Bu şiirlerde kullanılmak üzere büyükbabasının yakın arkadaşlarından Eşref Paşa tarafından kendisine "Namık" mahlası verildi.

1856'da Niş kadısı Ragıp Efendi'nin kızı Nesime Hanım'la evlendi, ertesi yıl İstanbul'a döndü. İstanbul'da memur olarak girdiği Hariciye Nezareti Tercüme Odası'nda bir yandan da Fransızca öğrenmeye başladı. 1861'de, aynı dairede çalışan Leskofçalı Galip Bey aracılığıyla Encümen-i Şuara mensuplarıyla tanıştı, topluluğun en genç mensubu olarak Hersekli Arif Hikmet Bey'in Laleli'deki konağında düzenlenen toplantılara katıldı. 1862'de Şinasi ile tanışması hayatının akışını değiştirdi, yayın hayatına girişinden dört ay kadar sonra Şinasi'nin yayımlamakta olduğu *Tasvir-i Efkâr* gazetesinin yazı kadrosuna dahil oldu.

Şinasi 1865'te gizlice Paris'e gidince, gazetenin yayım işi ona kaldı. Aynı yıl 5-6 arka-

daşıyla birlikte, Osmanlı devletinin de Batılı ülkelerde olduğu tarzda meşruti bir rejimle idare edilmesini sağlamak amacıyla, gizli Yeni Osmanlılar Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı. Girit olayları dolayısıyla hükümetin dış politikasını eleştiren bazı yazılarıyla dikkatleri çekti. Aynı günlerde cemiyeti maddi bakımdan da destekleyen Mustafa Fazıl Paşa'nın Sultan Abdülaziz'e hitaben Belçika'da *Nord* gazetesinde yayımlanan Fransızca bir mektubu tercüme edilerek önce *Muhbir*'de, daha sonra *Tasvir-i Efkâr*'da yayımlandı. Namık Kemal ile Ali Suavi'nin özellikle "Şark Meselesi" münasebetiyle kaleme aldıkları bazı yazılar üzerine 23 Şubat 1867'de, Sadrazam Âli Paşa'nın imzasıyla, Kararname-i Âli adıyla da ünlü sansür nizamnamesi yayımlandı. Siyasi mahiyetteki her türlü yayımı yasaklayan bu sadaret emrinden sonra, büyük bir ihtimalle gizli Yeni Osmanlılar Cemiyeti de hükümet tarafından haber alındı ve önce *Muhbir* gazetesi süresiz olarak kapatıldı, Ali Suavi de Kastamonu'ya sürgüne gönderildi. Hemen arkasından Namık Kemal Erzurum vali muavinliğine, Ziya Paşa da Kıbrıs mutasarrıflığına tayin edildi. Ancak bu göreve gitmeyip Mustafa Fazıl Paşa'nın daveti üzerine, İstanbul'da yayımlanan *Courrier d'Orient* gazetesinin sahibi Giampietri'nin de yardımıyla, Ziya Paşa ile birlikte Paris'e kaçtı (17 Mayıs 1867). Mesine limanında Ali Suavi de onlara katıldı.

Namık Kemal'in hayatında böylece yeni bir dönem başladı. Kısa bir hazırlık devresinden sonra, biraz da Ali Suavi'nin yönettiği *Muhbir*'in etkisini azaltmak üzere, cemiyet adına ve Mustafa Fazıl Paşa'nın maddi desteğiyle Ziya Paşa ile birlikte Londra'da *Hürriyet* gazetesini çıkarmaya başladı (29 Haziran 1868). Onun cemiyet mensubu diğer arkadaşlarıyla birlikte Avrupa'daki mücadelesi daha çok bu gazete üzerinden gerçekleşti. Mustafa Fazıl Paşa'nın Sultan Abdülaziz'le anlaşıp İstanbul'a dönmesi, bunun üzerine Ziya Paşa'nın da Hıdiv İsmail Paşa'yı destekleyen yazılar yazması üzerine, 64. sayıda *Hürriyet*'ten ayrıldı. Sadrazam Âli Paşa'nın bilgisi dahilinde, Dahiliye Nazırı Hüsnü Paşa'nın şartlı davetini kabul ederek 24 Kasım 1870'te İstanbul'a döndü. Âli Paşa'nın ölümüne kadar da (Eylül 1871) *Diyojen*'deki imzasız yazıları dışında kendi imzasıyla herhangi bir şey yayımlamadı.

1872'de Ebüzziya Tevfik ile birlikte *İbret* gazetesini çıkarmaya başladı. *İbret* böylece, Namık Kemal'in bazen birkaç sayfayı bulan makaleleriyle ülke sorunlarına doğrudan sahip çıkan bir fikir gazetesi kimliği kazandı. Ancak hükümetin iç ve dış politikasını eleştiren yazılarıyla birlikte Mithat Paşa'nın Bağdat valiliğinden uzaklaştırılmasını ağır bir dille ele aldığı "Garaz Marazdır" yazısı yüzünden hem gazete kapatıldı, hem de kendisi Gelibolu mutasarrıflığıyla İstanbul'dan uzaklaştırıldı (26 Eylül 1872). Gelibolu'da bir yandan, hükümet tarafından yayımına izin verilen *İbret*'e B. M. (başmuharrir) rumuzuyla yazılar gönderdi, bir yandan da *Hadika*'da N. K. rumuzuyla yazılar yazdı. Burada ayrıca *Evrak-ı Perişan*'ın üç kitabını yayımlarken, edebi kurulunda yer aldığı Osmanlı Tiyatrosu için de *Vatan yahut Silistre* piyesini kaleme almaya başladı.

Ocak 1873'te İstanbul'a döndükten sonra yeniden *İbret*'in başına geçti ve eskisinden daha şiddetli bir kalem mücadelesine girişti; bunun üzerine gazete 100. sayısında bir ay süreyle kapatıldı. Bu arada Gelibolu'da başladığı *Vatan yahut Silistre*'yi tamamladı ve Gedikpaşa'daki Osmanlı Tiyatrosu'na teslim etti. Piyesin ilk kez oynandığı 1 Nisan gecesi seyircilerin büyük bir heyecana kapılarak gösteri yapması, ardından topluca *İbret* gazetesi idarehanesine gitmeleri, ertesi gün bu olayların tekrarlanması ve Veliaht Murat Efendi (V. Murat) lehine bir siyasi tutum olarak kabul edilen bütün bu olup bitenlerin gazetede adeta alkışlanarak yer alması üzerine, *İbret* 132. sayısında süresiz olarak yeniden kapatıldı (5 Nisan 1873). Hemen arkasından Namık Kemal, Ebüzziya Tevfik, Nuri Bey, İsmail Hakkı ve Ahmet Mithat Efendi ile birlikte tutuklandı, birkaç gün sonra da "muzır neşriyatta bulunmak" suçundan Magosa'ya sürgüne gönderildi.

Namık Kemal Magosa'da kaldığı 38 ay süresince edebiyatla biraz daha fazla meşgul olma fırsatı buldu ve edebi nitelikli yapıtlarının büyük bir bölümünü burada kaleme aldı. Biraz da bu sürgüne yol açan ve kendisini bir anda ününün doruğuna çıkaran *Vatan yahut Silistre*'nin seyirci üzerindeki etkisinden aldığı moralle tiyatro türünde yeni yapıtlar yazmaya başladı. Aralarında *Kanije Muhasarası*, *Tercüme-i Hal-i Nevruz Bey* gibi tarihi içerikli yapıtlarla *İntibah* romanı, *Âkif Bey*, *Gülnihal*, *Zavallı Çocuk* ve *Kara Bela* gibi piyesler, *Tahrib-i Harabat* ve *Takip* adlarını taşıyan iki eleş-

tiri kitabı ile *Rüya*, *İrfan Paşa'ya Mektup*, *Mes Prisons Muahezenamesi*, *Bahar-ı Daniş* tercüme ve mukaddimesi hep Magosa'da bulunduğu sırada yazıldı.

30 Mayıs 1876'da askeri bir darbe ile Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilerek yerine V. Murat'ın geçirilmesinden birkaç gün sonra diğer siyasi hükümlülerle birlikte affedilerek İstanbul'a döndü (19 Haziran 1876). Kısa bir süre sonra padişahın akli dengesinin bozulup yerine II. Abdülhamit'in tahta geçtiği günlerde Şûra-yı Devlet üyeliğine atandı ve Kanun-ı Esasi Komisyonu'nda görevlendirildi. Yıllardır özlemi çekilen meşrutiyet nihayet Aralık 1876'da ilan edildi. Ancak kısa bir süre sonra II. Abdülhamit meşrutiyet taraftarlarını teker teker İstanbul'dan uzaklaştırmaya başladı. 5 Şubat 1877'de Mithat Paşa'nın sadrazamlıktan azledilerek yurtdışına çıkarılmasının ardından Namık Kemal tutuklandı. Yargılama ve beş aylık bir tutukluluktan sonra Midilli'ye sürüldü. Adaya gelişinden yaklaşık iki buçuk yıl sonra Aralık 1879'da adanın mutasarrıflığına atandı. Namık Kemal adada kaldığı süre içinde yirmiye yakın ilkokul açtığı gibi, aynı zamanda adanın Türk nüfusunu da artırmaya çalıştı. Ancak onun bu çalışmalarından rahatsız olan Rum ahalinin şikâyeti üzerine Ekim 1884'te Rodos mutasarrıflığına nakledildi. Burada, daha Magosa sürgünü sırasında hazırlıklarını yaptığı *Osmanlı Tarihi*'ni yazmaya başladı. Kendisinin çok önem verdiği bu yapıtın ilk cüzü basıldığında hürmetkâr bir ifadeyle II. Abdülhamit'e bir nüsha takdim etti, ancak verilen bir jurnal üzerine yapıtın baskısı durdurulduğu gibi, basılanlar da toplatıldı. Aralık 1887'de adada meydana gelen bir olay bahane edilerek bu sefer Sakız'a atandı. Burada sağlığı tekrar bozuldu, yakalandığı zatürreeden kurtulamayarak öldü. Cenazesi önce adadaki bir caminin haziresine defnedildi, daha sonra vasiyetine uyularak Gelibolu'ya nakledildi. Rumeli fatihi Süleyman Paşa'nın Bolayır'daki türbesinin bahçesine gömüldü.

Türk tarihinde vatan, millet ve hürriyet gibi kavramlardan ilk defa söz eden ve hayatının sonuna kadar bunları savunan Namık Kemal bu yönüyle zaman içinde ulusal kahraman kimliği kazanmıştır. Tanzimat'tan sonraki yıllarda Osmanlı Devleti'ne de Batılı devlet modellerine uygun yeni bir biçim vermek isteyen ve düşünceleri uğruna gözü pek bir mücadeleye girişen Namık Kemal yaşadığı dönemin gerçek aydın niteliğine sahip insanlarının da başında gelmektedir. O aynı zamanda Türk edebiyatında düşünce ve eyleme bağlı edebiyat anlayışını ilk defa uygulayan ve bu yönüyle etkisi günümüze kadar ulaşan belli başlı adlardan biridir.

Namık Kemal'in siyasal ve toplumsal anlamda gündeme getirdiği konuların temelinde devlet yönetimi ile Osmanlıcılık ve ittihad-ı İslam ideolojileri bulunmaktadır. Devlet yönetimi hakkında "meşveret usulü"nü savunan Namık Kemal *Hürriyet* gazetesinde yayımlanan "Veşavirhüm fi'l-emr" adlı makalesinden başlayarak "Usul-i Meşveret Hakkında Mektuplar" ve "Barika-i Hakikat Müsademe-i Efkârdan Çıkar" adlı makalelerine kadar birçok yazısında meşrutiyet konusunu değişik açılardan gündeme getirmiştir. Onun düşündüğü meşveret meclisi üç kısımdan oluşmaktadır: Yasaları hazırlamak ve idari düzeni sağlamakla görevli Meclis-i Şûra-yı Devlet; yasaları görüşecek olan Meclis-i Şûra-yı Ümmet; 18 yaşını doldurmuş şehzade, din büyükleri ve toplumdaki saygın kişilerin oluşturacağı Senato.

Namık Kemal'in siyasal ve toplumsal düşüncelerinin en önemlilerinden biri de vatan konusu etrafında geliştirilmiştir. *Hürriyet* gazetesinin ilk sayısında yayımlanan "Hubbü'l-vatan mine'l-iman" adlı makalesinden başlayarak vatan düşüncesini ve vatan sevgisini Türk edebiyatında en geniş çerçevede ele alıp işleyen Namık Kemal, vatanı, Osmanlılık ideolojisinin yaşaması için en önemli öğe olarak görür. İnsan için en büyük erdemlerden biri olarak gördüğü vatan sevgisi gerek yazılarında, gerekse başta *Vatan yahut Silistre* piyesi olmak üzere "Vatan Şarkısı" ve "Vatan Mersiyesi" gibi manzumelerinde de anlamlı bir şekilde işlenmiştir.

Namık Kemal'in adıyla özdeşleşen kavramlardan biri de hürriyet düşüncesidir. "Hürriyet-i Efkâr" adlı makalesinde geniş anlamda düşünce hürriyeti üzerinde duran yazar, insanın daha dünyaya gelirken hür olarak doğduğuna inanmaktadır. "Hürriyet Kasidesi" adlı ünlü manzumesinde de hürriyetin doğuştan geldiğini savunan şair, hürriyet duygusunun baskıyla ve zulümle asla ortadan kaldırılamayacağı görüşüne yer verir. Ona göre hürriyet düşüncesi, ister istemez, yanı sıra kanun düşüncesini de getirmektedir. Çünkü insanın doğuştan sahip olduğu hür düşünme ve yaşama hakkı eğer kanunların güvencesi altına alınırsa gerçek değerine kavuşmuş olur. Hukuk konusunda daha çok Fransız düşünür Montesquieu'den etkilen-

mekle beraber, ona göre hukuk bir ulusun kendi tarih, gelenek ve göreneklerine göre zamanla oluşabilecek bir sistemdir.

Edebi zevk bakımından eski anlayıştan fazla ayrılmadığı halde düşünce itibariyle bütünüyle yenilik yanlısı olan Namık Kemal yaşadığı dönemde Türk dili ve edebiyatı hakkında da dikkate değer görüşler ileri sürmüştür. Yeni Türk edebiyatının bir nevi beyannamesi kabul edilen "Lisan-ı Osmani'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülahazatı Şamildir" adlı makalesinin Türk dili ve edebiyatının o günkü sorunlarını toplu halde ele alan ve getirmiş olduğu görüşler bakımından dönemini aşan bir nitelikte olduğu kabul edilmiştir.

Namık Kemal *Tahrib-i Harabat* ve *Takip* ile *Celal Mukaddimesi*'nde, bir yandan zihniyet ve ortaya konulan örnekler bakımından divan edebiyatını bütünüyle eleştirirken, bir yandan da yeni edebiyatın ve bazı yeni edebi türlerin savunmasını yapmaktadır. Divan edebiyatını dili kullanışı, hayat tarzı ve edebi sanatlar bakımından eleştiren yazar eski şiirin yapay süslerle dolu olduğunu, ses ve kafiye yapma hevesi yüzünden bu şiirlerden herhangi bir anlam çıkarabilmenin mümkün olamadığını ileri sürmüştür. Ayrıca divan şiirinde anlamın sanata feda edildiğini söylemiş, mübalağa ile mecaza büyük ölçüde yer verildiğinden dolayı da bu yapıtlarda gerçeklikten uzaklaşıldığını ileri sürmüştür.

"Edebiyatın vatanı yoktur" diyerek geniş anlamda bir edebiyat anlayışına sahip olduğunu belirten Namık Kemal bu görüşe bağlı olarak sık sık gerçeğe bağlı edebiyat karşılığı olarak "edebiyat-ı sahiha" ve "edebiyat-ı hakikiye" kavramlarını kullanmıştır. Başta tiyatro olmak üzere edebiyatın hemen hemen her türünde ürün veren Namık Kemal oldukça verimli bir kalemdir. Kısa bir ömre sığdırdığı çok sayıdaki yapıtında estetik endişeden çok, düşüncelerini ön plana çıkarmıştır.

Siyasi mücadelesinin yanında Türk edebiyatının yenileşmesi yolunda verdiği mücadeleyle de sonraki kuşakları etkileyen Namık Kemal'in gazetecilik dışındaki faaliyetleri tiyatro, roman, şiir, tarihi biyografi, tarih ve eleştiri başlıkları altında toplanabilir.

Yapıtları: Oyun: *Vatan yahut Silistre*, 1289/1873; *Zavallı Çocuk*, İst.: Şark Mtb., 1290/1873; *Âkif Bey*, İst.: Hayal Mtb., 1290/1874; *Gülnihal*, İst.: Kırkanbar Mtb., 1292/1875; *Celaleddin-i Harzemşah*, 1292/1875; *Kara Bela*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1326/1910.

Roman: *İntibah*, 1291/1874; *Cezmi*, İst.: Mihran Mtb., 1297/1880.

Tarih-Biyografi: *Devr-i İstila*, İst.: Tasvir-i Efkâr Mtb., ty; *Evrak-ı Perişan*, İst., 1301/1884 (*Devr-i İstila*, İst., 1288/1871; *Teracim-i Ahval-i Salahattin*, İst., 1288/1871; *Teracim-i Ahval-i Fatih*, İst., 1288/1871; *Teracim-i Ahval-i Sultan Selim*, İst., 1288/1871 adlı dört ayrı kitap olarak yayımlandıktan sonra dördü bir arada); *Barika-i Zafer*, 1289/1872; *Silistre Muhasarası*, (Ahmet Nafiz adıyla) İst.: Teodor Kasap Mtb., 1290/1873; *Kanije*, (Ahmet Nafiz adıyla) İst.: Hayal Mtb., 1290/1874; *Tercüme-i Hal-i Nevruz Bey*, İst.: La Türki ve Şark Mtb., 1292/1875; *Osmanlı Tarihi*, 4 c., 1326-27/1908-09.

Eleştiri: *Tahrib-i Harabat*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1303/1885, *Takip*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1303/1885; *Mes Prisons Muahezenamesi*, 1885; *Kemal Bey'in İrfan Paşa'ya Mektubu*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1304/1887; *Talim-i Edebiyat Üzerine Bir Risale*, (yay. N. H. Onan) Ank., 1950.

Mektup: *Nâmık Kemal'in Hususi Mektupları*, (haz. F. A. Tansel) 4 c., Ank., 1967, 1969, 1973, 1986.

Diğer: *Müntehabat-ı Tasvir-i Efkâr*, İst., 1303/1886; *Rüya*, 1304/1887; *Renan Müdafaanamesi*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1326/1908; *Makalat-ı Siyasiye ve Edebiye*, 1911.

Çeviri: *Bahar-ı Daniş* (Şeyh İnayetullah; bir önsözle).

Kaynaklar: Ebüzziya Tevfik, *Yeni Osmanlılar Tarihi*, (haz. Ziyad Ebüzziya) c. I-III, İst., 1973-74; ay, *Kemal*, İst., 1306/1888; Ali Ekrem, *Ruh-ı Kemal*, İst., 1327/1908; Süleyman Nazif, *Nâmık Kemal*, İst., 1922; İsmail Hikmet (Ertaylan), *Namık Kemal*, İst., 1932; M. N. Özön, *Namık Kemal ve İbret Gazetesi*, İst., 1938; C. Perin, *Namık Kemal ve Fransız Edebiyatı*, Ank., 1942; M. C. Kuntay, *Namık Kemal (Devrinin İnsanları ve Olayları Arasında)*, c. I-III, İst., 1944, 1949, 1956; İ. Sungu, "Namık Kemal", *AA*, I, 245-247; M. Kaplan, *Namık Kemal: Hayatı ve Eserleri*, İst., 1948; Ö. F. Akün, "Nâmık Kemal", *İA*, IX, 54-72; Tanpınar, 322-432; Kaplan, *Şiir*, I, 26-31; Akyüz, 52-76; M. K. Bilgegil, *Harâbât Karşısında Nâmık Kemal*, İst., 1972; Ö. F. Akün, *Nâmık Kemal'in Mektupları*, c. I, İst., 1972; ay, "Namık Kemal'in Kitap Halindeki Eserlerinin İlk Neşirleri", *Türkiyat Mecmuası*, c. XVIII, s. 1-78; Banarlı, *RTET*, II, 879-914; M. Kaplan, *Tip Tahlilleri*, İst., 1985, s. 177-194; M. Kutlu, "Namık Kemal", *TDEA*, VI, 510-520; M. Can, *Namık Kemal Bibliyografyası*, Ank., 1988; *Ölümünün 100. Yılında Namık Kemal*, MÜ Türkiyat Araştırmaları, İst., 1988; *Namık Kemal'in Türk Dili ve Edebiyatı Üzerine Görüşleri ve Yazıları*, (haz. K. Yetiş) İst., 1989; *Namık Kemal Sempozyumu Bildirileri*, Gazimagusa, 1988; A. Uçman, "Namık Kemal", *YYOA*, II, 345-348.

NAR, ALİ *(Sarıkamış/Erzurum, 15 Mayıs 1941 -)* Romancı, oyun yazarı.

Katip Sezer, Halis Emin, Yusuf Tercüman ve Ali Gülşehri takma adlarını kullandı. Gül Hanım ile çiftçi Şehri Nar'ın oğlu. Kayseri

ve Erzurum'da İmam-Hatip Okulu'nu, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirdi (1964). İstanbul İmam-Hatip Lisesi'nde öğretmenlik yaptı. 1988'den beri *İslâmi Edebiyat* dergisini çıkarıyor. TYB, Dünya İslami Edebiyat Birliği, İslami Edebiyat Vakfı ve İlim Yayma Cemiyeti üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli. İlk şiiri ("Su") 1961'de *İslam* dergisinde çıktı. Ürünlerini *Sebil*, *Büyük Doğu*, *Sedir* ve *Yeni Sanat* dergileri ile *Millî Gazete* ve *Yeni Devir* gazetelerinde yayımladı. Oyunları ve "İslami bilimkurgu" romanlarıyla tanındı.

Ödül: *Muhtar Kafası* ile 1975 Milli Türk Talebe Birliği Piyes Yarışması (ikincilik); *Anadolu Günlüğü* ile 1998 TYB Hatırat Ödülü.

Yapıtları: Bilimkurgu: *Arılar Ülkesi*, İst.: Büyük Dağıtım, 1978; *Uzay Çiftçileri*, İst.: Gonca, 1988.
Oyun: *Fetih*, İst.: Milli Türk Talebe Birliği, 1974; *Muhtar Kafası*, İst.: Çığır, 1975; *Koro*, İst.: Milli Türk Talebe Birliği, 1976; *Nasrettin Hoca'dan Öğüt*, İst., 1985; *Ruh Paraziti ya da Porselen Dişli Bürokrat*, İst., 1991.
Şiir: *Ezan Donanması*, İst.: Gonca, 1990; *Sığamadığım Dünya*, İst.: Elif, 2003.
Öykü: *Kan Denizi*, İst.: Gonca, 1990; *Bir Demet Yasemen*, İst.: Gonca, 1991; *Dağ Pınarı*, İst.: Elif, 2004.
Deneme: *İslami Düşünüş ve Yaşayış Çevresinde*, İst.: Büyük Dağıtım, 1980; *Hicret*, İst.: Eren, 1980; *İki Sonsuzda Gerilim*, İst.: Gonca, 1990; *Mizah Edebiyatı*, İst.: Elif, 2004; *Bir Çağ Sonrasına* , İst.: Elif, 2004; *Edebiyatın İslamcası*, İst.: Toprak, 2008.
Gezi-Anı: *Ortadoğu Günlüğü*, İst.: Çığır, 1975; *Anadolu Günlüğü*, İst.: Beyan, 1998; *Yedi İklim Dört Kıta 1-2*, İst.: Elif, 2005.
Derleme: *Çağdaş Arap Hikâyesinden Seçmeler*, İst.: Elif, 2005.
Kaynaklar: *BF* (31 Mayıs 1999); "Nar, Ali", *TDEA*, VI, 521; Işık, 437.

NAR, TURGAY *(Van, 1961 -)* Şair, oyun yazarı.

İlk ve orta öğrenimini Van'da tamamladıktan sonra öğrenimini sürdürmedi. 1979'da Bursa'ya yerleşerek bir bankada çalışmaya başladı. 1980'de İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin açtığı genç şairler şiir yarışmasında aldığı üçüncülük ödülü ile adını duyurdu. Daha sonra tiyatroya yöneldi. İstanbul'da yaşıyor.

Şiir Atı, *Adam Sanat*, *Varlık* gibi dergilerde yayımladığı şiirlerinde yaşam, ölüm, ölümsüzlük, gökyüzü, güneş, ateş, toprak, zaman, çürüme gibi hiç değişmeyen temel mitsel öğeleri felsefi bir düzlemde işledi. Hilmi Yavuz, şiirlerini "büyülü ve yabanıl bir bütünsellik" olarak niteledi. Oyunlarında ise zamanın, iktidarın ve şiddetin kıstırdığı insanın sorunlarını irdeledi. *Çöplük* adlı oyunu Tiyatro Sahnesi'nce sahnelendi; izleyiciler ve eleştirmenlerce övgüyle karşılandı. Bu oyun için "yılın tiyatro olayı" ve "yılın sanat olayı" değerlendirmeleri de yapıldı.

Ödül: 1987 Güneş Gazetesi Genç Şairler Yarışması (birincilik); 1989 Gazete Gazetesi Genç Şairler Yarışması (birincilik); 1989 Diyarbakır Belediyesi Cahit Sıtkı Tarancı Şiir Ödülü; *Terzi Makası* ile 1993 Diyarbakır Devlet Tiyatrosu 1. Kısa Oyun Yazım Yarışması; "Sabrın Denize İndirildiği Gün" ile 1993 Tariş 80. Yıl Kısa Oyun Yarışması (birincilik); *Çöplük* ile 1995 Avni Dilligil ve 1995 İsmet Küntay En İyi Oyun Ödülü (Avni Dilligil Ödülü'nü iade etti).

Yapıtları: Şiir: *Hatıra Foturafı*, İst.: Cem, 1988; *Yüz Yapraklı Ateş*, İst.: Cem, 1991; *Kuzgun ve Gölgesi*, İst.: Cem, 1995.
Oyun: *Tepegöz*, İst.: Gerçek Sanat, 1994; *Toplu Oyunları: Çöplük/Şehrazat'ın Oyunu/Kuyu/Terzi Makası*, İst.: Mitos Boyut, 1999; *Can Ateşinde Kanatlar*, İst.: Mitos Boyut, 2004; *Divane Ağaç*, İst.: Mitos Boyut, 2006.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 264-265; Işık, 438; O. Şahin, "Nuh'un Gemiye Almadığı Yazar", *Cumhuriyet Kitap*, 9 Eylül 1999; "Hilmi Yavuz'un 'Hatıra Foturafı'na Yazdığı Sunuş", *Cumhuriyet Kitap*, 9 Eylül 1999; A. Levendoğlu, "Dehşetin Şiiriyle Yoğrulan Tiyatro", *Cumhuriyet Kitap*, 9 Eylül 1999.

NARLI, MEHMET *(Türkoğlu/Kahramanmaraş, 3 Mart 1963 -)* Şair.

Kahramanmaraş Endüstri Meslek Lisesi'ni bitirdi (1981). Ondokuz Mayıs Üni. İlahiyat Fakültesi'nde bir süre okuduktan (1983-85) sonra aynı üniversitenin Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1989). Bitirme tezinin konusu "1950 Sonrası Türk Şiirinde Bahattin Karakoç" idi. Edebiyat öğretmenliği yaptı (1989-93). Yüksek lisansını Sütçü İmam Üniversitesi'nde, doktorasını Hacettepe Üniversitesi'nde tamamladı. Sütçü İmam Üniversitesi'nde görev yaptı. Balıkesir Üniversitesi Yeni Türk Edebiyatı AnabilimDalı Başkanı. TYB üyesi. Balıkesir'de yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk şiiri 1986'da *Dolunay* dergisinde çıktı. Şiir ve yazıları *Kardelen*, *Türk Edebiyatı*, *Güneysu*, *İkindi Yazıları*, *Kırağı*, *Dergâh* ve *Yedi İklim* gibi dergilerde yayımlandı.

Ödül: 1985 Ondokuz Mayıs Üniversitesi Gençlik Yılı Şiir Birincilik Ödülü; Güneysu Dergisi Şiir Yarışması Jüri Özel Ödülü; *Şiir ve Mekan* ile 2008 TYB İnceleme Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Çiçekler Satılmasın*, 1988; *Ruhumun Evvel Yazıları*, Ank.: MEB, 1999.

İnceleme: *Orhan Kemal'in Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2002; *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri*, Balıkesir, 2002; *Şiir ve Mekân*, Ank.: Hece, 2007; *Roman Ne Anlatır*, Ank.: Akçağ, 2007.

Kaynaklar: Işık, 438; B. Ayvazoğlu, Şiir ve Şehir, *Zaman*, 06 Temmuz 2007; H.Ejderha, Roman Ne Anlatır, *Kardeş Kalemre*, Temmuz 2007.

NASRATTINOĞLU, İRFAN ÜNVER *(Afyonkarahisar, 18 Aralık 1937 -)* Gazeteci, folklor ve halk edebiyatı araştırmacısı.

İsmet Kemal, Karahisarî, Nasrattınoğlu Gözüyle, Salih Deniz imzalarını da kullandı. Hava Astsubay Okulu'ndan mezun olduktan (1955) sonra yirmi yıl astsubaylık yaptı. 1976'da emekli olduktan sonra Ankara'da yayımlanmakta olan *Gündem*'de profesyonel gazeteciliğe adım attı. Daha sonra *Devrim*, *Anadolu*, *Yeni Gün*, *Vatan*, *Hergün*, *Ortadoğu*, *Güneş* gibi Ankara'da yayımlanan gazetelerle Afyonkarahisar'da çıkan *Türkeli*, *Kocatepe* ve *Zafer* gazetelerinde çalıştı. 1981'den bu yana Folklor Araştırmaları Kurumu'nun (FAK) genel başkanı; TYB ve İLESAM üyesi. Evli ve dört çocuk babası.

İlk yazısı 1954'te Afyonkarahisar'da *Türkeli* gazetesinde çıktı. *Tarla*, *Size*, *Yeni Defne*, *Erciyes*, *Gülpınar*, *Türk Folklor Araştırmaları*, *Türk Folkloru*, *Halay* gibi dergilerle yurtdışında yayımlanan *Birlik* gazetesi ile *Sesler* dergisinde (Makedonya), *Tan* gazetesi ile *Çevren*, *Bay* ve *Esin* dergilerinde (Yugoslavya-Kosova), *Karadeniz* gazetesinde (Romanya) ve Azerbaycan Yazarlar Birliği'nin yayın organı olan haftalık *Edebiyat* gazetesinde yazılar yayımladı. Başlangıçta Afyonkarahisar halk kültürüyle ilgili kitaplarıyla dikkatleri çeken Nasrattınoğlu, yıllar içinde ilgi alanını bütün Türk dünyasını kapsayacak biçimde genişletti; dünyanın dört bir yanına gazeteci, folklorcu ve araştırmacı olarak geziler yaptı ve Türk gezi edebiyatına birçok gezi kitabı kazandırdı. Başta Azerbaycan ve Türkmenistan şairleri olmak üzere pek çok ülkenin şairlerini tanıtan kitaplar ve antolojiler hazırladı.

Unvan: Azerbaycan İlimler Akademisi'nden "Fahri doktorluk, profesörlük" (1988); Azerbaycan Mehmet Emin Resulzade Adına Bakû Devlet Üniversitesi'nden "Fahri doktorluk" (1991); Moldova Komrat Devlet Üniversitesi'nden "Fahri doktorluk" (1992) ve "Fahri profesörlük" (1999).

Ödül: Müzik-San Vakfı 1981 Türk Folkloruna Üstün Hizmet Ödülü; Tosya Kaymakamlığı 1990 Türk Şiirine Hizmet Ödülü; Denizlililer Birliği Vakfı 1990 Türk Dünyası Kültürü Hizmet Ödülü; Azerbaycan Aşıglar Birliği 1991 Aşık Alı Mükâfatı; Özbekistan Yazarlar Birliği 1996 Halkqara Qaşkari Mükâfatı (Uluslararası Kaşkari Ödülü); Yugoslavya-Kosova Prizren Doğru Yol Kültür ve Güzel Sanatlar Derneği 1997 Süleyman Brina Balkanlar Türk Kültürüne Hizmet Ödülü; Moldova Yazarlar Birliği 1998 Eminecu Onur Ödülü; Moldova-Komrat Devlet Üniversitesi 1998 Onur Ödülü.

Yapıtları: Afyonkarahisar İncelemeleri: *Afyonkarahisarlı Şâirler, Yazarlar, Hattatlar*, Ank.: Nasrattınoğlu, 1971; *Afyonkarahisar Kocatepe Kurtuluş Zafer Şiirleri Antolojisi*, Ank.: Ulusoğlu Mtb., 1972; *Afyonkarahisar Efsaneleri*, 1973; *Anamın Afyonkarahisar Yemekleri*, 1974; *Afyonkarahisar'da Söz Kesmekten Çeyiz İndirmeye Dek Evlenme Töreleri*, Ank.: Nasrattınoğlu, 1975; *Bütün Yönleriyle Afyonkarahisar*, 1975; *Afyonkarahisar Folklorundan Damlalar-I*, Ank.: Nasrattınoğlu, 1976; *Afyonkarahisar Folklorundan Damlalar-II*, Ank.: Nasrattınoğlu, 1977; *Afyonkarahisarlı Şair Çizmecioğlu Vehbi*, Ank., 1981; *Afyonkarahisar Ağzı*, (M. Ünver ile) Ank., 1986; *75 Yılda Yöneticilerimiz, Cumhuriyetimizin 75. Kuruluş Yıldönümünde Afyonkarahisar Milletvekilleri, Senatörler, Temsilciler Meclisi-Kurucu Meclis Üyeleri, Belediye Başkanları ve Valiler*, (M. Sarlık ile) 1998; *Afyon Karahisar Folklor-Edebiyat-Tarih Araştırmaları*, Ank.: 2003; *Afyonkarahisarlı Çağdaş Halk Ozanları*, Ank., 2005; *Afyonkarahisar Fıkraları*, Ank., 2007.

Âşık Edebiyatı: *Gürünlü Âşık Gülhanî*, Ank., 1976; *Samsunlu Âşık Kemalî Bülbül*, Ank.: Hotey-Der, 1976; *Âşıkların Diliyle Atatürk*, Ank.: Nasrattınoğlu, 1976; *Ölümünün 8. Yıldönümünde Âşık Veysel*, Ank.: Nasrattınoğlu, 1981; *Ölümünün Onuncu Yılında Âşık Veysel'e Deyişler*, (H. İvgin'le) Ank.: FAK, 1983; *Posoflu Âşık Zülâlî*, Ank., 1987; *Doğumunun 110. Yıldönümü Dolayısiyle Âşıklardan Atatürk'e Deyişler*, Ank.: Atatürk Kültür Merkezi, 1992.

Gezi: *Kardeş Libya 1978-1979 Gezi Notları*, Ank.: Ulucan Mtb., 1980; *Makedonya ve Struga '81*, Ank., 1981; *Azerbaycan Cumhuriyeti*, Ank.: Ergün Mtb., 1982; *Volgograd Dün-Bugün*, Ank.: 1983; *Urumçi'den Pekin'e Çin*, Ank.: FAK, 1983; *Kapı Komşumuz Bulgaristan*, Ank.: Şafak Mtb., 1983; *Dost Romanya*, Ank.: Sistem Ofset, 1985; *Dünkü-Bugünkü Polonya*, Ank., 1987; *Adım Adım Balkanlar*, Ank., 2005; *Romanya Yazıları*, Denizli: Egeli Araştırmacı ve Yazarlar Birliği, 2006; *Bir Türk'ün Gözüyle Bugünkü Polonya*, Ank., 2006.

İnceleme-Biyografi-Bibliyografya-Antoloji: *Ali Çetinkaya*, 1977; *Fahriye Tufan*, (G. Özmen ile) Ank.: Ayyıldız Mtb., 1977; *Ölümünün I. Yıldönümünde H. Cahit Öztelli Kaynakçası*, (N. Tan ile), Ank.: FAK, 1979; *Destan Atatürk*, (A. İnal ile) Ank.: Antoloji, 1981; *Kooperatifçi Atatürk*, Ank., 1981; *Yu-*

nus Emre Şiirleri Antolojisi, Eskişehir: Turizm Tanıtma Müdürlüğü, 1982; *Doğumunun 100. Yılında Belá Bartók*, Ank.: FAK, 1981; *Çağdaş Azerbaycan Şiiri Antolojisi*, Ank., 1984; *Karınca Dergisi Kooperatifçilik Bibliyografyası*, (N. Tan-H. İvgin ile) Ank.: Türk Kooperatifçilik Kurumu, 1984; *Çağdaş Uygur Şiiri Antolojisi*, Ank.: Sistem Ofset, 1985; *Azerbaycanlı Şair Refik Zeka Handan*, Bakû-İst., 1987; *Azerbaycanlı Şair Nebi Hazri*, Ank., 1988; *Barışçı Başkan Ceauşescu*, Ank.: Yorum Basım Sanayii, 1988; *Çağdaş Özbekistan Şiiri Antolojisi*, Ank.: Âşık Ofset, 1988; *Kazakistan Çağdaş Uygur Şiiri Antolojisi*, (Ş. Turan'la) Ank., 1989; *Ölümünün 100. Yıldönümü Nedeniyle Şair Eminescu*, Ank., 1989; *Trajan Petrovski-Şiirler*, (N. Dişo Ülkü ile) Ank., 1990; *Mevlâna'nın Torunu Sultan Divanî ve Afyonkarahisar Mevlevî Dergâhı*, Ank., 1990; *Görkemli Türkmen Ozanı Mahdumkulu*, Ank., 1990; *Yunus Emre Şiirleri*, (T. K. Makal ile) İst.: Anadolu Sanat, 1991; *Sevelim Sevilelim*, (G. Tanyeri ile) Eskişehir: Eskişehir Valiliği, 1991; *Çağdaş Moldavya Şiiri Antolojisi*, Ank., 1992; *Çağdaş Gagauz Şiiri Antolojisi*, Antakya: Kültür Ofset, 1992; *Görkemli Türkmen Ozanı Kemine*, Antakya: Kültür Ofset, 1993; *Atatürk İçin Türkiye Dışında Yazılan Şiirler*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1994; *Görkemli Türkmen Ozanı Zelilî*, Ank., 1995; *Görkemli Tükmen Ozanı Berdak*, Ank., 1997; *Nasreddin Hoca'nın Dünyası*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1996; *Görkemli Tükmen Ozanı Nazar Seydi*, Ank., 2000; *Doğumunun 150. Yıldönümünde Mihal Eminesku*, Ank., 2000; *Bulgaristan Türk Folkloru, (M. Turan'la)* Ank., 2001.

Kaynaklar: *BF* (ty, M. S. Koz'dan); "Nasrattınoğlu, İrfan Ünver", *TDEA*, VI, 523; Işık, 438-439.

NAYIR, YAŞAR NABİ (*Üsküp, 25 Aralık 1908 - İstanbul, 15 Mart 1981*) Şair, yazar, yayımcı.

Muammer Nadi ve Muzaffer Reşit imzalarını da kullandı. Nigâr Hanım ile memur Nabi Bey'in oğlu. Balkan Savaşı nedeniyle annesiyle birlikte gittiği İstanbul'da Kadıköy Osman Gazi İlkokulu'nda okudu; daha sonra Üsküp'e dönerek öğrenimini Fransız Mektebi'nde sürdürdü. 1924'te ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşti; Galatasaray Lisesi'nin Ticaret ve Bankacılık Bölümü'nü bitirdi (1929). Bir süre Ziraat ve Merkez bankalarında çalıştı (1929-33). *Hâkimiyet-i Milliye*'de (*Ulus*) gazetecilik (1934-40) yaptıktan sonra TDK (1940-43) ve MEB Tercüme Bürosu'nda (1943-46) çevirmen olarak çalıştı. 15 Temmuz 1933'ten itibaren Ankara'da *Varlık* dergisini yayımlamaya başladı. 1946'da dergiyi İstanbul'a taşıdı ve Varlık Yayınevi'ni kurdu. Sadece çağdaş dünya edebiyatı örneklerine yer veren *Cep Dergisi*'ni (29 sayı; Kasım 1966-Mart 1969) ve *Varlık Yıllığı*'nı çıkardı. PEN Yazarlar Derneği'nin başkanlığını yürüttü. Evli ve iki çocuk babasıydı. Mide kanaması sonucu kaldırıldığı Şişli Etfal Hastanesi'nde öldü; Zincirlikuyu Mezarlığı'na gömüldü. 1982'den beri *Varlık* dergisi tarafından anısına Yaşar Nabi Nayır Edebiyat Ödülü verilmektedir.

İlk şiiri 1926'da *Servet-i Fünun*'da çıktı. Yusuf Ziya Ortaç'ın kurduğu *Meşale*, *Yeni Kitap*, *Hayat*, *Muhit*, *Ülkü*, *Çığır* ve *Varlık* dergilerinde yayımladığı şiir, deneme ve çevirileriyle tanındı. Altı arkadaşıyla birlikte (Ziya Osman, Cevdet Kudret, Sabri Esat, Muammer Lütfi, Vasfi Mahir ve Kenan Hulusi) bir edebiyat topluluğu oluşturarak *Yedi Meşale* adlı ortak şiir kitabını yayımladı (1928). Fransız sembolizminin etkisindeki bu şiirlerde, kuşağının diğer şairlerinde olduğu gibi, ağırlıklı olarak bireysel duygulanım ve izlenimlere yer verdi. C. Süreya, onun, düşünce şiiri ile izlenimci şiir arasında kararsız kaldığını belirtir. *Kahramanlar* ve *Onar Mısra* adlı kitaplarından sonra şiirden uzaklaşarak önce roman, öykü ve oyun, daha sonra inceleme ve araştırma türünde ürünlerle düzyazıya yöneldi.

Türk edebiyatında daha çok dergici ve yayımcı kimliğiyle öne çıkan Nayır'ın 1933'ten itibaren aralıksız yayımladığı *Varlık* dergisi Türk edebiyatında ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. "Garip şiiri" ve "Köy edebiyatı"na tanıklık etmenin yanı sıra sayfalarında yürütülen tartışmalarla da uzun bir dönem Türk edebiyatına yön veren dergi, bugün Türk edebiyatının önde gelen birçok şair ve yazarının ilk ürünlerine yer vermiştir. Gerek *Varlık* dergisi, gerekse Varlık Yayınevi'nde yayımladığı bini aşkın kitapla çağdaş Türk edebiyatının ve kültür yaşamının gelişmesine önemli katkılar sağlayan Nayır, birçok şair, yazar ve çevirmen yetişmesine olanak sağlamıştır.

Ödül: 1979 Kültür Bakanlığı Büyük Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Yedi Meşale*, (ortak kitap) İst.: Ahmet Halit, 1928; *Kahramanlar*, İst.: Ahmet Halit, 1929; *Onar Mısra*, İst.: Ahmet Halit, 1932; *Kahramanlar*, (*Onar Mısra* ve *Mesafeler*'le birlikte) İst.: Varlık, 1970.

Roman: *Bir Kadın Söylüyor*, (büyük hikâye) İst.: Ahmet Halit Kitabevi, 1931; *Âdem ve Havva*, İst.: Ahmet Halit, 1932.

Öykü: *Bu da Bir Hikâyedir*, Ank.: Ulus B., 1935; *Sevi Çıkmazı*, 1935.

Oyun: *Mete*, (manzum) İst.: Ahmet Halit, 1933; *İnkılâp Çocukları*, (manzum) İst.: Hakimiyeti Milliye Mtb., 1933; *Beş Devir*, (manzum) Ank.: Varlık, 1933; *Köyün Namusu*, Ank.: Varlık, 1933; *Radyofonik Öyküler*, (radyo oyunları) İst.: Varlık, 1979.

Çocuk Kitabı: *Kahraman İzciler*, (M. Reşit imzasıyla) İst.: Varlık, 1949.

Sözlük: *Kılavuz Sözlük/Osmanlıca-Türkçe, Türkçe-Osmanlıca*, İst.: Varlık, 1961.
Makale-İnceleme: *Balkanlar ve Türklük*, Ank.: Ulus B., 1936; *Edebiyatımızın Bugünkü Meseleleri*, İst.: Kanaat, 1937; *Nereye Gidiyoruz*, İst.: Varlık, 1948; *Yıllar Boyunca (Edebiyatımız Üzerine Düşünceler)*, İst.: Varlık, 1959; *Atatürkçülük Nedir*, İst.: Varlık, 1963; *Atatürk Yolu*, İst.: Varlık, 1966; *Yıllar Boyunca Edebiyat Dünyamız*, İst.: Varlık, 1971; *Yıllar Boyunca Değişen Dünyamız: Balkanlar ve Türklük*, İst.: Varlık, 1973; *Çağımıza Ters Düşenler*, İst.: Varlık, 1975.
Biyografi: *Ahmet Haşim*, İst.: Varlık, 1952; *Ömer Seyfettin*, İst.: Varlık, 1952; *Tevfik Fikret*, İst.: Varlık, 1952; *Homeros*, İst.: Varlık, 1953; *Molière*, İst.: Varlık, 1953.
Derleme: *Genç Neslin En Güzel Hikâyeleri*, İst.: Kanaat, 1937; *Dünyanın En Güzel Hikâyeleri*, İst.: Varlık, 1947; *Türk Yenilik Şiiri Antolojisi*, (Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar) İst.: Varlık, 1947; *Dünyanın En Güzel Büyük Hikâyeleri*, İst.: Varlık, 1948; *Yeni Türk Hikâyeleri I*, İst.: Varlık, 1948; *Dünyanın En Güzel Fıkraları*, (M. Reşit imzasıyla) İst.: Varlık, 1949; *En Güzel Türk Fıkraları*, İst.: Varlık, 1949; *Seçme Yazılar*, İst.: Varlık, 1949; *Fransız Hikâyeleri Antolojisi*, İst.: Varlık, 1949; *Yeni Şiirler 1949*, İst.: Varlık, 1949; *Yeni Hikâyeler 1949*, İst.: Varlık, 1949; *Yeni Şiirler 1950*, İst.: Varlık, 1950; *Yeni Hikâyeler 1950*, İst.: Varlık, 1950; *Atatürk Şiirleri Antolojisi*, (M. Reşit) İst.: Varlık, 1950; *Türk Nesir Antolojisi*, (M. Reşit imzasıyla) İst.: Varlık, 1952; *En Güzel Türk Hikâyeleri*, İst.: Varlık, 1954; *Vatan Şiirleri Antolojisi*, İst.: Varlık, 1954; *Seçilmiş Çocuk Şiirleri*, İst.: Varlık, 1958; *Divan Şiiri Antolojisi*, (M. Reşit imzasıyla, N. Ocaklı ile) İst.: Varlık, 1958; *Başlangıcından Bugüne Türk Hikâye Antolojisi*, (M. Baydar, M. S. Arısoy ile) İst.: Varlık, 1967; *Başlangıcından Bugüne Türk Şiiri*, İst.: Varlık, 1968; *Macar Hikâyeleri Antolojisi*, İst.: Varlık, 1970; *Atatürk Diyor ki*, İst.: Varlık, 1970; *Dost Mektuplar*, İst.: Varlık, 1972; *Günümüz Dünya Hikâyeleri*, İst.: Varlık, 1976; *Günümüz Dünya Şiiri*, İst.: Varlık, 1977; *Günümüz Türk Hikâyeleri*, İst.: Varlık, 1977; *Tanzimattan Günümüze Türk Hikâye Antolojisi*, (K. Ertop ile) İst.: Varlık, 1982.
Çeviri: *Monna Vanna* (M. Maeterlinck), İst.: Büyük Kitaplar, 1930; *Odise* (Homeros), İst.: Büyük Kitaplar, 1931; *Kolonel Şaber* (Balzac), İst.: Kanaat, 1938 (*Albay Chabert*, Ank.: MEB, 1944); *Kira Kiralina* (P. Istrati), İst.: Remzi, 1939; *Angel Dayı* (P. Istrati), İst.: Remzi, 1940; *Bir Zamane Çocuğunun İtirafları* (A. de Musset), İst.: Remzi, 1941; *Akdeniz* (P. Istrati), İst.: Remzi, 1942; *Baragan'ın Dikenleri* (P. Istrati), İst.: Remzi, 1943; *Hikâyeler* (A. de Musset), Ank.: MEB, 1943; *Özdeyişler* (La Rochefoucauld), Ank.: MEB, 1943; *Colomba* (P. Mérimée), Ank.: MEB, 1944; *Âfaktaki Ruhlar* (P. Mérimée), Ank.: MEB, 1944; *Ummadık Taş Baş Yarar* (A. de Musset), Ank.: MEB, 1944; *Cormosine* (A. de Musset), Ank.: MEB, 1944; *Carmen* (P. Mérimée), Ank.: MEB, 1945; *Cimri* (Molière), Ank.: MEB, 1945; *Ariane'la Mavi Sakal* (M. Maeterlinck), Ank.: MEB, 1945; *Hikâyeler* (P. Mérimée), Ank.: MEB, 1945; *Minka Abla* (P. Istrati), İst.: Remzi, 1945; *Mezar Ötesinden Hatıralar* (Chateaubriand), Ank.: MEB, 1946; *Zadig ve Başka Hikâyeler* (Voltaire), Ank.: MEB, 1946; *İsviçreli Robenson* (J. R. Wyss), İst.: Varlık, 1946; *İradesiz Adam, Noel Ağacı ve Düğün* (Dostoyevski; E. Güney ile), Ank.: MEB, 1946; *Kodin* (P. Istrati), İst.: Varlık, 1946; *Münasebetsizler* (Molière), Ank.: MEB, 1946; *Yalnız Değiliz* (J. Hilton), İst.: Varlık, 1948; *Sokak Kızı* (P. Istrati), İst.: Varlık, 1948; *Arkadaş Mihail* (P. Istrati), İst.: Varlık, 1949; *Hayat Yollarında* (P. Istrati), İst.: Varlık, 1950; *Sönmüş Hayaller* (Balzac), 2 c., Ank.: MEB, 1949, 1951; *Din Ticareti* (E. Caldwell), İst.: Varlık, 1950; *Can Pazarı* (C. Malaparte), İst.: Varlık, 1950; *Bir Garip Adam* (E. Caldwell), İst.: Varlık, 1951; *Mesut Olmak Sanatı* (Alain), İst.: Varlık, 1951; *Uşak* (P. Istrati), İst.: Varlık, 1951; *Temmuz Vakası* (E. Caldwell), İst.: Varlık, 1951; *İş Bulma İdarehanesi* (P. Istrati), İst.: Varlık, 1952; *Cennet Çayırları* (J. Steinbeck), İst.: Varlık, 1952; *Aldatan Işık* (P. Istrati), İst.: Varlık, 1952; *Roman Sanatı* (K. Haedens), İst.: Varlık, 1953; *Pinokyo* (C. Collodi), İst.: Varlık, 1953; *Perlmutter Ailesi* (P. Istrati), İst.: Varlık, 1953; *Beyaz Geceler ve Bir Yufka Yürekli* (Dostoyevski; N. Y. Taluy ile), İst.: Varlık, 1953; *Üçüncü Adam* (G. Green), İst.: Varlık, 1953; *Sünger Avcısı* (P. Istrati), İst.: Varlık, 1953; *Andersen Masalları* (H. C. Andersen; T. Yücel ile), İst.: Varlık, 1954; *Define Adası* (R. L. Stevenson), İst.: Varlık, 1956; *Bir Garip Zenci* (E. Caldwell), İst.: Varlık, 1975.
Kaynaklar: Yazar, 455-470; Necatigil, *İsimler*, 165-266; Nebioğlu, 450; Acaroğlu, 191-194; Seyda, 350-362; Karaalioğlu, 382-383; Kurdakul, *Sözlük*, 440; Özkırımlı, *TEA*, III, 892-893; "Nayır, Yaşar Nabi", *TDEA*, VI, 534-535; D. Hızlan, "Yaşar Nabi Nayır'ın Ardından", *Gösteri*, S. 5 (Nisan 1981); *Yaşar Nabi'ye Saygı*, İst., 1982; C. Süreya, "Yaşar Nabi Nayır", *Şapkam Dolu Çiçekle*, İst., 1985 (2. bas.), s. 139-144; Artan, 28.

NÂZIM (FLORİNALI) *(Florina, 1883 - İstanbul, 6 Haziran 1939)* Şair.

Tam adı Mehmet Nâzım ÖZGÜNAY. İlk ve orta öğrenimini Florina'da yaptı. İstanbul'da hukuk öğrenimi gördükten sonra, Dahiliye Nezareti'nde memurluk, Emniyet-i Umumiye dördüncü şube müdürlüğü, *Polis Mecmuası* müdürlüğü, Emniyet-i Umumiye Neşriyat Şubesi müdürlüğü gibi görevlerde bulundu. Gümüşhane mektupçuluğuna atanması üzerine emekliye ayrıldı.

Florinalı Nâzım dil ve teknik yönden oldukça başarılı şiirleriyle tanındı. Son yıllarında kendi kendisine "şiir kralı" unvanını vermesi çevresince hoş karşılanmadı. İbrahim Alâettin Gövsa, Florinalı Nâzım'ın kendi geçiminden keserek gazetelerin reklam sütunlarında manzumeler ve kendisini öven yazılar bastırdığını belirtir. Birçoğu Nefi, Abdülhak Hâmit, Tevfik Fikret gibi ünlü şairleri öven risaleler kaleme aldı.

Yapıtları: *Sünbülistan-ı Musıki*, İst., Osmanlı Ktp., 1325/1909; *Zafer Terâneleri*, İst.: Yeni Osmanlı Mtb., 1334/1918; *Terennümler-Teellümler*, İst.: Tefeyyüz, 1340/1924; *Ziya Gökalp'in Tabutu Huzurunda*, İst., 1924; *Cumhuriyet Marşları*, 1924; *Nef'i ve Fikret'in Büyük Ruhlarına*, İst.: Matbaa-i Amire, 1341/1925; *Hatırat-ı Meşahir*, İst.: Matbaa-i Amire, 1341/1925; *Yadigâr-ı Takdis-i Fikret*, İst., 1926; *Türk'ün Büyük Zaferi*, İst.: Tefeyyüz, 1928; *Şair-i Azamımızı Tebcil*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1928; *Ebediyet Yolunda Bir Hitabe*, İst.: Matbaa-i Bahriye, 1927; *Türk Şiir Krallığı Neden ve Nasıl Doğmuştur*, 1934.

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, II, 1155-1159; Gövsa, 278; "Özgünay, Mehmed Nazım", *TDEA*, VII, 214; Necatigil, *İsimler*, 165; D. Bayraktar, "Nâzım (Florinalı)", *YYOA*, II, 352; B. Ayvazoğlu, *Florinalı Nâzım*, İst., 2007.

NÂZIM (NABİZADE) *(İstanbul, 1862 - İstanbul, 6 Ağustos 1893)* Öykücü, romancı.

Tam adı Ahmet Nâzım'dır. Râvî imzasını da kullandı. Tophane Defterdar Mahallesi'ndeki sıbyan mektebinden sonra Beşiktaş Askeri Rüştiyesi'ne gönderildi (1876). Buradan mezun olunca Mühendishane-i Berri İdadisi'ne geçti (1878). 1884'te topçu mülazım-ı sanisi olarak erkân-ı harbiye sınıfına ayrıldı. 1886'da erkânıharp yüzbaşısı rütbesiyle okuldan mezun oldu. Bir süre Harbiye Mektebi'nde matematik, yüksek istihkâmat-ı harbiye ve topografya dersleri verdi. 1889'da kolağası oldu. Askerlik mesleğiyle ilgili bazı araştırmalar yapmak üzere bir süre Suriye'de kaldı. 1891'de evlendi, ancak evliliğinin henüz ilk aylarında yakalandığı kemik vereminden kurtulamayarak öldü. Üsküdar Karacaahmet Mezarlığı'nda Miskinler Tekkesi'nden Saraçlar Çeşmesi'ne inen yol üzerinde toprağa verildi.

Türk edebiyatının yenileşme döneminde, Tanzimat sonrası ile Servet-i Fünun dönemi arasında ürün veren ve kendilerine "Ara Nesil" adı verilen topluluğa mensup olan Nabizade Nâzım 1880'li yıllardan sonra adı duyulmaya başlayan yazarlardan biridir. Edebiyat dünyasına ilk adımını şiirle atmış, daha sonra öykü ve roman türünde ürünler vermiş, özellikle *Karabibik* (1890) adlı uzun öyküsü gerçekçiliğin Türk edebiyatındaki başarılı ilk örneği olarak kabul edilmiştir. Yazı hayatına girdikten sonra öykü ve roman türünün Batı'daki gelişmelerini de yakından izleyen Nabizade o yıllarda Avrupa'da büyük yankılar uyandıran realizm ve natüralizm akımlarından övgüyle söz etmiş, bu anlayışı Türk okuyucusunun da benimsemesi yolunda çaba harcamıştır.

Edebiyatla daha okul sıralarındayken ilgilenmeye başlayan Nabizade Nâzım ilk edebi zevkini Beşiktaş Askeri Rüştiyesi'nde edebiyat hocası olan Muallim İbrahim Cudi Efendi'den almıştır. Muallim Naci'nin etkisi altında gelişmekte olan edebi anlayışın önde gelen isimlerinden biri olan Cudi Efendi Arapça, Farsça ve Fransızcayı iyi bilen, ayrıca divan şiir geleneği içinde yetişmiş bir şairdi. Nabizade Mühendishane'ye geçtikten sonra da bir yandan mesleğiyle ilgili bilgilerini geliştirirken, bir yandan da edebi çalışmalarla meşgul oluyordu. İlk yazısı 1880'de "Mühendishane Mektebi şakirdanından A. Nâzım" imzasıyla *Vakit* gazetesinde çıktı. Bir yıl sonra *Ceride-i Havadis* gazetesinde "Hoşnişin veya Cihanda Safa Bu mu?" adlı manzum piyesi yayımlandı. Daha sonraki tarihlerde *Hazine-i Evrak*, *Mirat-ı Âlem*, *Rehber-i Fünun*, *Âfâk*, *Berk* ve *Servet-i Fünun* gibi dönemin önde gelen edebiyat dergileriyle *Servet*, *Mürüvvet* ve *Tercüman-ı Hakikat* gazetelerinde şiir, yazı ve öykülerini yayımladı.

İlk şiirlerini İsmail Safa, Menemenlizade Tahir ve Muallim Naci'nin etkisi altında yazan Nabizade, Muallim Naci'nin o sırada büyük tartışmalara neden olan eski tarzdaki şiirlerini değil de daha çok yeni bir biçim ve içerik ile yazdığı şiirlerini örnek almıştır. Naci'nin yeni tarzdaki şiirlerinde dikkati çeken sade dili, lirik üslubu ve doğal söyleyişi taklit etmeye çalışmış, özellikle sağlam dil anlayışını benimsemesi bakımından Naci etkisi onda kendisini her zaman duyurmuştur. Abdülhak Hâmit ve Recaizade Ekrem'in şiirleriyle karşılaştıktan sonra yazdığı şiirlerde ise gerek biçim, gerekse içerik bakımından yenilikler yaptığı dikkati çekmektedir. Şiiri güzel elbiseler giymiş bir kıza benzeten Nabizade daha çok güzel mecazlarla süslü gerçekçi şiire ilgi göstermiştir.

Nabizade Nâzım bu yıllarda şiirle birlikte dil ve edebiyat üzerine de yazılar yazmış, özellikle 1891'den sonra *Servet-i Fünun* dergisinin "Tahlilat-ı Edebiye" sütununda Fuzuli ve Nedim gibi önde gelen divan şairleri hakkında yayımladığı incelemeleriyle bazı çevrelerin dikkatini çekmiştir. Yine buradaki sütunda, daha sonraki yıllarda Servet-i Fünuncular'ın geliştireceği "resim altı şiir"in ilk örneklerini de o vermiştir. Şiir, Nabizade'nin edebi hayatının belirli bir dönemiyle sınırlı kalmış, özellikle 1890'dan sonra dönemine göre oldukça sade bir dille kaleme aldığı öykülerini kitaplar halinde yayımlamaya başlamıştır. 1890-91 yıl-

larında sipariş üzerine bir kitapçı için bir dizi uzun öykü kaleme alan Nabizade'nin o yıllardaki bazı edebi tartışmalara Râvî müstear adıyla katıldığı görülmektedir.

Nabizade özellikle V. Hugo, A. de Musset, Chateaubriand, A. Dumas Fils ve L. Büchner gibi tanınmış Batılı yazarlardan yaptığı çevirilerle çeşitli Batılı edebi akım ve düşüncelerin Türk okuyucusu tarafından tanınmasına da hizmet etmiştir.

Nabizade Nâzım'ın *Karabibik* öyküsü için kaleme almış olduğu mukaddime, Türk edebiyatı tarihinde realizm ile natüralizm akımlarını haber veren ilk yazı kabul edilmektedir. O sırada bu edebi akımları yeni yeni tanımaya başlayan ve daha çok romantizm ile beslenen Türk okuyucusunun durumunu da göz önünde tutan Nabizade, kendi yapıtlarında yer yer romantik öğelere yer vermekle beraber, *Seyyie-i Tesâmüh* öyküsü ve özellikle *Zehra* romanında doğrudan doğruya realizmi uygulamaya çalışmıştır. *Zehra*'yı yazarken Şehzadebaşı'ndaki tiyatrolar, İstanbul tulumbacılarının hayatı, cinayet kovuşturması gibi konularda birtakım araştırmalar da yapan yazar, romandaki olay örgüsünün kıskançlık üzerine kurulmasından dolayı yer yer psikolojik inceleme ve gözlemlere de başvurmuştur. *Zehra*'nın, içerdiği psikolojik çözümlemeler dolayısıyla Namık Kemal'in *İntibah*'ı ile Servet-i Fünun dönemi romanları arasında bir aşama oluşturduğu ileri sürülmüştür.

Türk edebiyatı tarihinde Nabizade Nâzım'a asıl ününü sağlayan *Karabibik* adlı uzun öyküsü ile *Zehra* romanıdır. Bazı edebiyat tarihçileri tarafından Nabizade Nâzım'ın en önemli yapıtı kabul edilen *Karabibik*'in önsözünde yazar, "Hakikiyyun mesleğinde yazılmış roman mütalaa etmemiş iseniz, işte size bir tane ben takdim edeyim" diyerek, "E. Zola, A. Daudet gibi realistlerin, yani hakikiyyunun romanları hep fuhşiyat ile mâlîdir zannında bulunanlar *Karabibik*'i okuduktan sonra zanlarını tashih edeceklerdir sanırım" sözleriyle, bilerek ve bu tarzda yazmayı amaç edinerek gerçekçi roman anlayışına uygun bir yapıt ortaya koymuştur. Bu öykünün en önemli tarafı, konusunun Anadolu köylüsünün hayatından seçilmiş olmasıdır. Yazar, kahramanları kendi düşünceleri ve yerel dilleriyle konuşturmaya çalışmış, hatta "eserde bulacağınız hüküm ve mütalaalar hep vaka şahıslarının kendi mallarıdır" şeklinde bir açıklama yapmaya bile gerek görmüştür.

Nabizade Nâzım'ın ancak ölümünden sonra *Servet-i Fünun*'da (no. 254, 11 Kânunısani 1893-no. 272, 16 Mayıs 1894) tefrika halinde yayımlanabilen *Zehra* aynı yıl kitap halinde de basılır; esas itibariyle, kocasını aşırı derecede kıskanan bir kadının bir tür intikam alma öyküsü çerçevesinde gelişen roman boyunca süren psikolojik çözümlemeler, özellikle kıskançlık psikolojisinin geliştirilmesi ve değişik toplumsal çevrelerin tanıtılması yapıtta dikkatle gerçekleştirilmiştir. Bu yönüyle *Zehra* Türk edebiyatında psikolojik içerikli ilk roman kabul edilmiştir. Dönemin yaygın eğilimi dolayısıyla entrika öğesine aşırı biçimde yer verilmesi ve romanın trajik bir biçimde sona ermesi, eleştirilerin kaynağını oluşturmakla birlikte, yapıt devrine göre modern bir roman görünümündedir. Çağdaşı yazarlarla karşılaştırıldığında mümkün olduğunca sade denebilecek bir dili yakalamaya çalıştığı anlaşılan romancının üslup itibariyle biraz da olsa Namık Kemal'in izinden gittiği söylenmektedir.

Yapıtları: Şiir: *Hatıra-i Şebâp*, İst.: Mihran Mtb., 1298/1880; *Heves Ettim*, İst.: Kitapçı Aleksan, 1302/1884; *Mini Mini yahut Yine Heves*, İst.: Karabet ve Kaspar, 1303/1885.
Öykü: *Yadigârlarım*, İst.: Karabet ve Kaspar, 1303/1885; *Zavallı Kız*, İst.: Kaspar Mtb., 1307/1889; *Bir Hatıra*, İst.: Kaspar Mtb., 1307/1889; *Sevda*, İst.: Asır, 1308/1890; *Hâlâ Güzel*, İst.: Asır, 1308/1890; *Haspa*, İst.: Asır, 1308/1890; *Seyyie-i Tesâmüh*, İst.: Âlem Mtb., 1308/1890; *Karabibik*, İst.: Asır, 1307/1890 (yb Ank., 1961, haz. A. B. Serengil).
Roman: *Zehra*, İst.: Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1312/1894 (yb İst., 1952, haz. M. N. Özön).
Okul Kitabı: *Hanım Kızlar*, 1886; *Mini Mini Mektepli*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1308/1890.
Diğer: *Katre*, (fenni lügat, Mehmet Rüşdi ile) İst.: Kaspar Mtb., 1306/1888; *Mesâil-i Riyâziyeden Cebir*, İst.: Kaspar Mtb., 1307/ 1889; *Muhtasar Yeni Kimya*, İst.: Kaspar Mtb., 1307/1899; *Aynalar*, İst.: Asır, 1320/1892; *Esâtîr*, 1892.

Kaynaklar: Ahmet İhsan, "Nabizade Nâzım", *Servet-i Fünun*, no. 127 (17 Ağustos 1893), s. 355; Ahmet Rasim, *Muharrir, Şair, Edip*, İst., 1924, s. 87-88; İsmail Hikmet (Ertaylan), *Nabizade Nâzım*, İst., 1933; İbnülemin, *Şairler*, II, 1139-1143; Kudret, I, 137-150; Alangu, *100 Ünlü*, I, 704-714; M. Kaplan, "Karabibik", *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar*, c. I, İst., 1976, s. 384-391; Z. Kerman, "Zehra", *Şükrü Elçin Armağanı*, Ank., 1983, s. 211-220; R. P. Finn, *Türk Romanı-İlk Dönem: 1872-1900*, (çev. Tomris Uyar) Ank., 1984, s. 99-111; N. Birinci, *Nâbizâde Nâzım*, Ank., 1987; F. A. Tansel, "Nâbizâde Nâzım", *İA*, IX, 138-140; Z. Kerman, "Nâzım, Nâbizâde", *TDEA*, VI, 541; ay, "Zehra", *TDEA*, VIII, 648-649; Necatigil, *Eserler*, 214-215, 419-420.

NÂZIM HİKMET *(Selanik, 20 Kasım 1901 [nüfus kaydında 15 Ocak 1902] - Moskova, 3 Haziran 1963)* Şair.

Asıl adı Mehmet Nâzım RAN. Orhan Selim, Adsız Yazıcı, Ahmet Cevat, Ahmet Oğuz Saruhan, Ben, Bendeniz, Ercüment Er, Fıkracı, İbrahim Sabri, İhsan Koza, İmzasız Adam, Kartal, H. İhsan, Mazhar Lütfi, Mümtaz Osman, Osman Cemal, Sarı Murat, Süleyman Sabur Ran takma adlarını da kullandı. Ressam Celile Hanım ile hariciye memurlarından Hikmet Nâzım Bey'in oğlu. Bir yıl kadar Fransızca öğretim yapan bir okulda okudu; ilköğrenimini Göztepe'deki Numune Mektebi'ndė (Taş Mektep) tamamladıktan sonra Galatasaray Sultanisi'ne yazıldı, ancak ertesi yıl ailesinin paraca sıkıntıya düşmesi nedeniyle Nişantaşı Sultanisi'ne verildi. 1917'de girdiği Bahriye Mektebi'ni 1919'da bitirdi ve Hamidiye Kruvazörüne stajyer güverte subayı olarak atandı. Ancak zatülcenpe yakalanması dolayısıyla sağlık kurulu kararıyla askerlikten çıkarıldı (1920). Bu arada 1914'ten başlayarak, bir Mevlevi ve şair olan büyük babası Nâzım Paşa'nın etkisiyle şiirler yazmaya başladı. İlk şiiri ("Hâlâ Servilerde Ağlıyorlar mı") 3 Ekim 1918'de *Yeni Mecmua*'da yayımlandı. 1920'de *Kitap*, *Alemdar*, *Ümit* gazete ve dergilerinde Mütareke İstanbul'unun karamsar ortamında direniş duygularını yansıtan şiirler yayımladı. Ocak 1921'de arkadaşı Vâlâ Nurettin'le birlikte Milli Mücadele'ye katılmak üzere Anadolu'ya geçti. İsteğine karşın cepheye gönderilmeyerek Vâlâ Nurettin'le birlikte öğretmen olarak Bolu'da görevlendirildi. Bolu'daki tutucu ortam ve Sovyet devrimine duyduğu ilgi onu Sovyetler Birliği'ne yöneltti. Eylül 1921'de yine Vâlâ Nurettin'le birlikte Batum üzerinden Moskova'ya gitti, Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'ne (KUTV) yazıldı. Rus fütüristleri ve konstrüktivistlerinden etkilendi; serbest şiiri ve basamaklı dizeleri denediği ilk şiirlerini bu yıllarda yazdı; bazılarını İstanbul'da çıkan *Aydınlık* dergisinde yayımladı. Bu arada ilk eşi Nüzhet Hanım'la kısa süren bir evlilik yaptı. 1924 Ekiminde gizlice Türkiye'ye girdi, Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın yayın organları *Orak-Çekiç* gazetesi ile *Aydınlık* dergisinde çalışmaya başladı. 1 Ocak 1925'te Dr. Şefik Hüsnü'nün Beşiktaş'taki evinde toplanan Türkiye Komünist Partisi (TKP) 2. Kongresi'ne katıldı, TKP Merkez Komitesi üyeliğine seçildi. Komünistlerin tutuklanmaya başlamaları üzerine Haziran 1925'te yeniden Moskova'ya gitti. Ankara İstiklal Mahkemesi'nce yokluğunda 15 yıl hapis cezasına çarptırıldı. 1926'da diş hekimi Yelena Yurçenko ile ikinci evliliğini yaptı. 1928'de Bakû'da ilk şiir kitabı *Güneşi İçenlerin Türküsü*'nü yayımladı. Cumhuriyet'in beşinci yılı dolayısıyla çıkarılan aftan yararlanmak amacıyla Temmuz 1928'de yine gizlice Türkiye'ye girdi; Hopa, İstanbul ve Ankara'da 23 Aralık 1928'e kadar tutuklu kaldı.

İstanbul'da Vâlâ Nurettin'in aracılığıyla, Zekeriya Sertel'in çıkardığı *Resimli Ay* dergisinde çalışmaya başladı. Mayıs 1929'da yayımlanan *835 Satır* adlı şiir kitabı edebiyat çevrelerinde geniş yankı uyandırdı. *Resimli Ay*'ın Haziran ve Temmuz 1929 sayılarında "Putları Yıkıyoruz" başlığı altında imzasız olarak yayımladığı Abdülhak Hâmit ve Mehmet Emin'i hedef alan iki yazısı ile siyasi sonuçlar da doğuran bir eski-yeni kavgası başlattı. Bir yandan birbiri ardına şiir kitaplarını yayımlarken, bir yandan da 1930'dan başlayarak değişik takma adlarla *Hür Adam*, *Halk Dostu*, *Yeni Gün*, *Akşam*, *Tan*'da fıkra yazarlığı yaptı. Sinema ile ilgilendi, kendi adı ve Mümtaz Osman adıyla Muhsin Ertuğrul'un yönettiği "Cici Berber", "Fena Yol", "Karım Beni Aldatırsa", "Naşit Dolandırıcı", "Söz Bir Allah Bir", "Aysel Bataklı Damın Kızı", "Leblebici Horhor Ağa", "Milyon Avcıları" filmlerinin senaryolarını yazdı. "Düğün Gecesi" (1933) ve "Güneşe Doğru" (1937) filmlerini ise yazdı ve yönetti. 1932'de *Kafatası*, ardından *Bir Ölü Evi*, *Unutulan Adam* adlı oyunları Şehir Tiyatrosu'nda sahnelendi. Ocak 1935'te bir süredir birlikte olduğu Piraye Altınoğlu ile evlendi. (İkinci eşi Dr. Yelena Yurçenko, Odessa'da vize beklerken 1929'da salgın bir hastalığa yakalanarak ölmüştü.)

Pratik politikadan uzak durmak, kavgasını bir devrimci şair olarak sürdürmek eğilimine karşın Nâzım Hikmet kovuşturma ve yargılamalardan kurtulamadı. Mayıs 1929'daki TKP tutuklamalarında ona dokunulmadı. Ancak TKP içinde Hamdi Şamilof, Vanlı Kâzım, Mustafa Börklüce'yle birlikte ayrıca oluşturdukları İcra Komitesi'nin sekreterliğini üstlenmek zorunda kaldı. Şubat 1932'de İstanbul'da toplanan TKP kongresi Nâzım Hikmet'i Komintern kararlarını eleştirme özgürlüğü isteyen grup içinde yer aldığı gerekçesiyle partiden ihraç etti. Ardından Mart 1935'te yurtdışındaki başkan

Şefik Hüsnü, Komintern'e Stalin karşıtı çalışmaları nedeniyle Nâzım Hikmet'in partiden çıkarıldığını bildiren bir rapor gönderdi. Komintern bülteninde yayımlanan bu haber Türkiye'de *Orak Çekiç*'in 1 Haziran 1936 tarihli sayısında açıklandı. Bu arada 1929'da "Sesini Kaybeden Şehir" adlı şiiri ve 1931'de ilk beş kitabında yer alan şiirleri nedeniyle açılan davalar aklanmaya sonuçlandı. 1933'te *Gece Gelen Telgraf* adlı kitabı dolayısıyla "halkı rejim aleyhine kışkırtmak" suçlamasıyla hakkında dava açılırken 22 Mart 1933'te gizli örgüt kurmak ve duvarlara bildiriler yapıştırarak komünizm propagandası yapmak suçlamasıyla tutuklandı ve yargılanmak üzere Bursa'ya gönderildi. Ancak Cumhuriyet'in onuncu yılı dolayısıyla çıkarılan af yasasıyla birinci dava düştü, ikinci davada ise 4 yıl hapse mahkûm olan Nâzım Hikmet, bu cezanın 3 yılı af yasası kapsamına girdiğinden, kalan cezasını ise fazlasıyla çekmiş olduğundan Ağustos 1934'te salıverildi. Aralık 1936'da aralarında Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın da bulunduğu 13 kişiyle birlikte tutuklanarak komünistlik suçlamasıyla yargılandı, Şubat 1937 ortalarına kadar tutuklu kaldığı bu dava da beraatla sonuçlandı. 17 Ocak 1938'de yeniden tutuklanan Nâzım Hikmet bu kez, orduyu ayaklanmaya teşvik ettiği iddiasıyla Ankara'da Harp Okulu Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde yargılandı ve 15 sene hapse mahkûm edildi. Bunu İstanbul'da "donanmayı ayaklanmaya teşvik" suçundan 20 yıla mahkûm olması izledi; iki ceza birleştirilerek toplam 28 yıl 4 ay hapis cezasına mahkûm edildi.

Ankara ve Çankırı cezaevlerinde kaldıktan sonra Aralık 1940'ta Bursa Cezaevi'ne nakledildi. 1950 Temmuzuna kadar süren cezaevi yılları boyuncu şiir ve oyun yazmayı sürdürdü. Geçimini sağlamak için çeviriler yaptı, senaryolar yazdı. Nâzım Hikmet'in dönemin genelkurmay başkanı Fevzi Çakmak ve içişleri bakanı Şükrü Kaya'nın ısrarı üzerine haksız yere mahkûm edildiği yolunda söylentiler yaygınlaştıysa da bunun kararı değiştirmede bir etkisi olmadı. 1949'da *Vatan* gazetesi başyazarı A. E. Yalman'ın ve hukukçu M. A. Sebük'ün yazılarıyla Nâzım Hikmet'in suçsuzluğu konusu gündeme geldi. M. A. Sebük 11 Kasım 1949'dan 2 Şubat 1950'ye kadar yazdığı 10 yazıyla şairin suçsuzluğunu belgelerle ortaya koydu ve Ocak 1950'de özel af isteğiyle TBMM'ye başvurdu. Öte yandan Uluslararası Barışseverler Komitesi gibi birçok yabancı kuruluş hükümete başvurarak şairin serbest bırakılmasını istedi. Türkiye'de de aydınlar Nâzım Hikmet'in bağışlanması için geniş bir kampanya başlattılar. Resmi makamların başvurular karşısında hareketsiz kalmaları üzerine Nâzım Hikmet 8 Nisan 1950'de açlık grevine başladı ve aynı gün İstanbul'a nakledildi. Avukat M. A. Sebük'ün isteği üzerine ertelediği açlık grevine 2 Mayıs 1950'de yeniden başladı ve 19 Mayısa kadar sürdürdü. 15 Mayıs 1950'de iktidara gelen Demokrat Parti'nin 14 Temmuz 1950'de çıkardığı Genel Af Yasası'ndan yararlanarak 15 Temmuzda serbest bırakıldı.

Mahpusluğunun son yıllarında âşık olduğu Münevver Andaç'la birlikte annesinin Cevizlik'teki evinin bir katına yerleşti. Geçimini sağlamak için İpek Film Stüdyosu'nda dublaj yönetmeni olarak çalışıyor, senaryolar yazıyordu. 23 Mart 1951'de eşi Piraye'den boşandı. 26 Mart 1951'de Münevver Andaç'tan oğlu Memet dünyaya geldi. Serbest bırakılmasına rağmen sürekli izlenen, bu arada kendisine verilen barış ödülünü (P. Picasso, P. Neruda, P. Robeson, W. Jebukowska ile) almak için Kasım 1950'de Varşova'da toplanan Dünya Barış Kongresi'ne katılmak için pasaport isteği geri çevrilen Nâzım Hikmet tedirgindi. Bahriye Mektebi'ni bitirdiği ve stajyer güverte subayıyken hastalanarak çürüğe çıkarıldığı halde askerliğine karar alınmasını kendisini ortadan kaldırmak için düzenlenmiş bir komplo olarak değerlendirdi. 17 Haziran 1951'de Bulgaristan'a gitmek üzere üvey kız kardeşinin eşi Refik Erduran'ın kullandığı bir sürat motoruyla Karadeniz'e açıldı, yolda rastladığı bir Rumen şilebiyle Romanya'ya gitti, daha sonra Moskova'ya yerleşti. 25 Temmuz 1951'de Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığından çıkarıldı.

Nâzım Hikmet mültecilik yılları boyunca birçok uluslararası toplantıya katıldı, Doğu Avrupa ülkelerinin yanı sıra Roma, Berlin, Paris, Viyana, Havana, Pekin ve Tanganika'ya gitti. 1952'de geçirdiği kalp krizinden sonra doktoru Galina Grigoryevna Kalesnikova ile birlikte yaşamaya başladı. 1954'te kendisine anne tarafından Polonya kökenli olması dolayısıyla atalarının soyadıyla (Borzenski) Polonya vatandaşlığı ve pasaportu verildi. Memet Fuat'ın ifadesiyle "Aslında konuk olarak bulunduğu Sovyetler Birliği'ndeki Stalinci yönetimden korkmaması

olanaksızdı. (...) Özgürlükçü davranışları, birtakım uygulamaları eleştirisi zaten göze batmakta, arada bir yakınlarınca uyarılmaktaydı. Bir iki kez de sorumlu kişilerce uyarılmıştı." 1956 Martındaki Yirminci Kongre ile başlayan Stalinciliğin tasfiyesi hareketi Nâzım Hikmet'te büyük umutlar uyandırmıştı. Ancak Sovyet bürokrasisini eleştirdiği *İvan İvanoviç Var mıydı, Yok muydu?* adlı oyununun 11 Mayıs 1957'de Moskova Yergi Tiyatrosu'nda bir gün sahnelendikten sonra gerekçe gösterilmeden kaldırılması üzerine hayal kırıklığına uğradı. Kasım 1960'ta bir süredir âşık olduğu, kendisinden 30 yaş küçük tiyatro sanatçısı ve senaryo yazarı Vera Tulyakova ile evlendi. 1961'de 1920'lerde yaşadıklarından esinlenen *Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim* adlı romanını yazdı. Bir kalp krizi sonucu öldü, Moskova'da Novodeviçiy Mezarlığı'na gömüldü.

"Hâlâ Servilerde Ağlıyorlar mı?" adlı ilk şiiri "Mehmet Nâzım" imzasıyla *Yeni Mecmua*'da çıkan (1918) Nâzım Hikmet "Bir Dakika" adlı şiirle de *Alemdar* gazetesinin 1920'de açtığı bir yarışmada birincilik kazanmıştır. Daha sonra şiirlerini *Yeni Mecmua*, *İnci*, *Ümit Birinci Kitap-İkinci Kitap...*, *Aydınlık*, *Resimli Ay*, *Hareket*, *Resimli Herşey*, *Her Ay*, *Yeni Edebiyat*, *Ses*, *Gün*, *Yürüyüş*, *Yığın*, *Baştan*, *Barış* gibi dergilerde yayımlamıştır. Dedesi şair Mehmet Nâzım Paşa'nın da etkisiyle çok küçük yaşlarda şiir yazmaya heves duyan Nâzım Hikmet çocukluğunda hangi etkiler altında ilk şiirlerini yazdığını dostu Zekeriya Sertel'e şöyle anlatır: "17 yaşında galiba ilk şiirim basıldı. Yani 'Serviliklerde', yani mezarlıklarda ağlayan, hayatında sevmiş ölüler üstüne idi. Yahya Kemal düzeltmişti birçok yerini. Sonra kızlara tutuldum. Şiir yazdım. Sonra Antant devletleri İstanbul'u işgal etti. Onlara karşı ve Anadolu savaşını tutan şiirler yazdım. Vicdan nedir, namus nedir, falan diye düşündüm, şiirler yazdım. Ama artık dilim temizce idi. Ve hece vezniyle de doğru dürüst kafiyelerle yazmasını da öğrenmiştim."

Ahmet Oktay bu ilk gençlik yıllarındaki şiir anlayışında Osmanlı İmparatorluğu'nun gerilemesinden ve uğradığı yenilgilerden kaynaklanan "ulusal duygular"ın önemli bir yeri olduğunu belirtirken "Kırk Haramilerin Esiri ile Yaralı Hayalet bunların en güçlü örnekleridir. Teşrinievvel 1326 (1920) tarihli Yedinci Kitap'ta yayımlanan Yaralı Hayalet şu dizelerle başlamaktadır: 'Bir gece bir odada dört arkadaş toplandık/Bir uzak rüya olan geçmiş günleri andık/Gözlerimiz yaşlıydı, gönüllerimiz mahzun/ Hepimiz memleketten konuştuk uzun uzun'. Daha aşağıda şu iki dize gelmektedir: 'Çaldı, tanburasından tarihin sesi geldi/Dağlara yaslanarak sanki Zeybek yükseldi'. Yurt sevgisinin, tarihsel geçmişe bağlılığın yanı sıra bu şiirlerde şairin ustalaşmaya başladığı, vezni kullanmada zorlanmadığı ve daha arı bir Türkçe'ye yöneldiği de görülmektedir" demektedir.

İstanbul'un işgali ortamında, işgal kuvvetlerinin halka yaptıkları zulüm ve baskıyı, birkaç canlı olayla iyice hisseden şair bunu şiirlerinde açıkça yansıtır. Bu duyguların bir yapıya geçmesinde Anadolu'yu yakından görmesi, Anadolu insanının çilesini, sefaletini bizzat gözlemlemesi büyük önem taşır. Bu gerçekçi tablo Nâzım'ın sanatını da etkileyecektir. E. Babayef, şairin Anadolu'yu gördükten, o güne kadar fark edemediği gerçeklerle karşılaştıktan sonra, yeni ve başka bir şiire gitmesi gerektiği yolundaki düşüncelerini kendi sözlerinden şöyle aktarır: "Anadolu'ya geçtim. Millet sıska, nuhtan kalma silahı, açlığı ve bitiyle savaşıyordu Yunan ordularına karşı. Milleti ve savaşını keşfettim. Şaştım, korktum, sevdim ve bütün bunları yazmak gerektiğini sezdim. Şiirle yeni şeylerin, şimdiye kadar söylenmemiş şeylerin ifade edilmesi gerektiğini sezdim. Bu işte önce beni yeni öze göre yeni bir şekil bulmak meselesi ilgilendirdi. İşe kafiyeden başladım. Kafiyeleri mısraların sonunda değil de bir sonda bir başta denedim."

Nâzım Hikmet'in hayatını ve düşünce sistemini etkileyen önemli olaylardan biri de, Anadolu'ya geçerken bekletildikleri İnebolu'da, Almanya'dan gelip Ankara'ya gitmekte olan komünist eğilimli Spartakist Türk gençleriyle karşılaşmasıdır. Bu gençler Almanya'da öğrenim görmüş, savaştan sonra Spartakist hareketlere katılmış kimselerdir. Şimdi ise Ankara'da Mustafa Kemal'in yanında çalışmak üzere Anadolu'ya geçmektedirler. Nâzım Hikmet'in yakın arkadaşı Vâlâ Nurettin bu tanışmayı şöyle anlatır: "Nâzım'a İnebolu'da komünistlik fikirlerini ilk aşılayan Spartakistler arasındaki Sadık Ahi'nin, kırmızı boyun atkısı vardı. Rüzgârda yürüyorduk ve o anlatıyordu: 'Böyle bir boyun atkısı takıp ihtilal nutukları söylemek, ihtilal şiirleri okumak senin tipine ve manevî bünyene ne kadar yakışacak Nâzım!'

ve Sadık Ahi anlatıyor, zulüm gören halk tabakasının karşısına şair olarak çıkıp insanlığa sosyal adaleti sağlamanın asil bir yüreğe vereceği büyük zevki anlatıyordu. Anlatıyordu. Nâzım'ın yaratılışı öyle imiş ki, her halde bir misyonla dolmuş olacak. Sesi, hali, ilhamlarının üslûbu hep bunu müjdeliyormuş. (...) 19 yaşındaki ihtiraslı bir genç şair, bu telkinlere kayıtsız kalabilir mi? İşte Nâzım'ın kafasına komünizmin ilk tohumları bu Spartakist gençler tarafından atılmıştır. Sonraları bu tohum yeşerecek, filizlenecek ve Nâzım'ın sanat hayatına yeni bir yön verecektir."

Bu etkiyle birlikte yeni bir şiir kurmak isteyen şair, Rus şiirine fütürizmi getiren Mayakovski'yi örnek alarak kurmak istediği şiirin altyapısını oluşturur: "Başlangıçta hiçbir şey anlamıyordum ondan, çünkü Rusçam kötüydü. Şimdi de tümüyle anladığımı söyleyemem. Fakat basamak biçimindeki dizelerini taklit ediyordum. Mayakovski'nin şiiriyle benimki arasındaki ortak yanlar: İlkin, şiir ve düzyazı; ikincisi çeşitli türler (lirik, yergisel vb) arasındaki kopukluğun aşılması; üçüncüsü şiire siyasal dilin sokulmasıdır. Bununla birlikte, farklı biçimler kullanıyoruz onunla. Mayakovski öğretmenimdir, fakat onun gibi yazmıyorum ben." Cezaevi arkadaşı Kemal Tahir'e gönderdiği mektupta da bu konuda şunları söyler: "Mayakovski'nin 940 senesinde neşredilen ve bir tek ciltte toplanan şiirleri elime geçti. Okuyorum. Sana bir itirafta bulunayım, aramızda kalsın, Mayakovski ile yeni tanışıyorum. Yani kendi ağzından dinlediğim bir iki şiiri müstesna, matbu şiirlerini ilk defa okuyorum. Sanat meseleleri hakkındaki görüşleri ise, seni maalesef temin ederim ki ilk defa manzurum oluyor. Fakat, aynı şartların aynı düşünceleri yaratması kaidesi kaba hattında burada da tahakkuk etti. Mayakovski ile aynı işi yapmışız. Tabii o birçok hususlarda da, bu işi benden iyi yapmış, fakat tevazua lüzum yok, bazı hususlarda da, yani işin ben daha iyisini yapmışım. Bu böyle."

Nâzım Hikmet'in şiirinde köklü değişiklikler yaptığı ve ileride devam ederek değiştireceği, gitgide bir poetikaya dönüştüreceği asıl dönem olan 1929-32 yıllarında –yani *835 Satır*, *Jokond ile Si-Ya-U*, *Varan 3*, *1+1=1*, *Sesini Kaybeden Şehir*, *Benerci Kendini Niçin Öldürdü*, *Gece Gelen Telgraf* isimli şiir kitaplarının basıldığı dönem– yayımladığı şiirleri biçim ve içerik özellikleriyle geleneksel şiir anlayışını kökünden yıkan örneklerdi. Bu vezinsiz, serbest şiirlerde dizeler, hatta sözcükler kırılarak merdiven basamakları biçiminde sıralanıyor, keskin uyaklar, iç uyaklar kullanılıyor, yeni konu ve sözcüklerle içerik zenginleştiriliyordu. Büyük ölçüde sözcüğün gerçek anlamında "orkestrasyon"una dayanan bu ürünlerin ortaya konulması o zamana değin süregelen yazım ve yazın tekniklerinin bir bireşimiydi. Bu bireşimi Nâzım Hikmet mektuplarında ve yazılarında şöyle ortaya koyar: "Şiir, roman, hikâye vesaire gibi edebiyat şubelerini yekdiğerinden, nisbî olarak ayıran şey, şekilden ziyade muhteva, hava, derinlik, mikyas farkı, velhasıl fikir ve his sahasında gördükleri iştir. (...) Şehrin şiiri olan yeni şiirin terkibi ve tekniği daha mürekkeb olmuştur" *(Yazılar-I)*. "Hem melodi hem armoni. Hem kafiye hem kafiyesizlik, hem 'mısrai berceste' hem 'kül'. Hem solo keman, hem orkestra. Yani bütün mürekkebliği ve hareketi ile, mazisi, hali ve istikbali ile realiteyi ve o realite içindeki faal insanı 'iç' ve 'dış' âleminde aksettirebilmesi lazım gelen şiire uygun dinamik şekil ve ölçüler" (*Vâ-Nû'lara Mektuplar*). Bu düşünce ve uygulamaların özgünlüğü ve yeniliği konusunda yapılan eleştirilere rağmen, bazı önemli kalemler de (Ahmet Haşim ve Yakup Kadri gibi) övgü dolu sözler etmişlerdir.

Nâzım Hikmet için "poetikasının estetiği, kaynağını şehir ve sanayi hayatında bulmaktadır" diyen Selahattin Hilav, onun üzerine yazdığı notlarda, şairin şiir kaynağını "çıkış noktası bakımından, yirminci yüzyılın öncü sanat ve şiir akımları içinde dolaylı olarak yer almaktadır. Sınırsız bir zenginlik taşıyan eserinde yüzyılımızın öncü şiir anlayışlarının belli bir yöne açılmış ve aşılmış halde kaynaştığı görülür" ifadesiyle ortaya koyar.

1936'da yayımladığı *Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı* Nâzım Hikmet'in şiirinde bir dönemeç oluşturur. 1938'e kadar yazdıkları arasında bir başyapıt olarak nitelenen bu yapıttan kendisi daha sonra şöyle söz edecektir: "Bir sıra poemin sonuncusu *Bedreddin Destanı*'dır. Burada şekil bakımından, halk vezni unsurları, divan edebiyatı unsurları bence azami haddinde kullanılmıştır. Diğer taraftan bu kitap, şekil bakımından, o zamana kadar elde edebildiğim bütün şekil imkânlarının bir muhasebesiydi. Bu kitapta, biraz aceleye gelen ve ancak yarısı yazılabilen bu kitapçıkta, şekil bakımından bütün merhalelerimi, bazen

bir parçada, bazen ayrı ayrı parçalarda kullanmak istedim. Bu kitaptan sonra, şekil meseleleri, hele hapise girdikten sonra, kafamda bir kat daha berraklaştı." S. Ertem ise *Bedreddin Destanı* için "Tarihin geçmiş hayat dekoru içinde ihyası çok ustacadır. Bu ustalığın en güzel tarafı, Türk çinilerine benzeyen mısralarda bir kütlenin kültürünü ve ince zevkini motif olarak kullanmak olmuştur. *Bedreddin Destanı*'nı ben çiniler gibi seviyorum" der.

Nâzım Hikmet 1938'de başlayan cezaevi yıllarında yeni yeni denemeler yapıyor, şiirine değişik sesler, tonlar, söyleyiş özellikleri katmak istiyordu. 1939-40'ta yazdığı "Ceviz Ağacı ile Topal Yunus'un Hikâyesi", "Şaban Oğlu Selim ile Kitabı" gibi şiirleriyle eşi Piraye'ye mektup tarzında yazdığı şiirlerinde, şiirle öykü anlatmanın değişik yollarını araştırıyordu. Bu çabalarını Kemal Tahir'e yazdığı bir mektupta şöyle anlatır: "Şekli tayin eden muhtevadır. İyi, doğru. Fakat muhtevada renk, koku, ahenk, resim falan filan en muğlak akışlarıyla mevcut. Kaldı ki bu muhtevayı aktif olarak, sadece fotoğraf adesesi gibi değil, bu muhteva üzerinde müessir olarak en uygun çerçevesinde şekilleyecek üslubun ne kadar çok taraflı olması lazım... (...) Bir iki mısra yazıyorum, bozuyorum. Beğenmiyorum (...) Realiteyi daha yüksek, daha doğru, ona daha layık bir şekilde ifadeyi araştırıyorum."

1941'de yazmaya başladığı başyapıtı *İnsan Manzaraları* ya da *Memleketimden İnsan Manzaraları*'nda II. Meşrutiyetten bu yana Türkiye'nin toplumsal tarihini yansıtmayı amaçlıyordu. Kendi başına ne şiir, ne öykü, ne roman, ne senaryo, ne oyun, ne tarih olan, ama bütün bu türlerden öğeler içeren *İnsan Manzaraları*'nda ne yapmak istediğini Kemal Tahir'e şöyle açıklar: "1) İstiyorum ki okuyucu 12 000 mısraı bitirdikten sonra vıcık vıcık insan kaynaşan bir mahşerden geçmiş olsun. 2) İstiyorum ki bu insan mahşerinin konkre ifadesi okuyucuya ana hattında muayyen bir devirdeki, muhtelif sınıflara mensup Türkiye insanları vasıtasıyla Türkiye'nin muayyen bir tarihi devresini sosyal durumunu anlatsın. Tabii donmuş halde değil, diyalektik seyri ve akışıyla. 3) İstiyorum ki, ikinci planda, Türkiye cemiyetini çevreleyen dünya durumu –muayyen bir devrede– anlaşılsın. 4) İstiyorum ki –nereden gelinip nerede olunduğu, nereye gidildiği sualine– sahamın içinde azami imkânlarla cevap verilsin."

Sovyetler Birliği yıllarında yazdığı şiirlerinde üslubu daha yumuşamıştır. Yurt özlemini, barışa, gelecek güzel günlere olan inancını, aşkı, umudu, umutsuzluğu, ölümü, "insana özgü olan her şeyi" konu alır. 1961'den başlayarak şiirinde yeni bir aşama sayılan "Saman Sarısı", "Havana Röportajı" gibi uzun şiirlerinde düzyazı ve özgür çağrışımlardan yararlanırken, şiirini gerçeküstü kavrayışın imkânlarına açar.

İsmi etrafında birçok polemik ve siyasi tartışma yapılan şair hakkında Cemal Süreya'nın tespiti, bütün bu polemik ve çekişmelere set çekecek yapıdadır: "Şimdilerde Nâzım Hikmet'i değerlendiren iki aşırı uç belirmiş bulunuyor: kimi yazar onu dünyanın en büyük şairi olarak anarken, kimi yazar da sadece siyasal bir bildirinin taşıyıcısı olarak görmek istiyor. Kuşkusuz bu iki ucun ikisi de siyasal bir tavırdan çıkıyor. Hele sosyalizme karşı olanların Nâzım Hikmet'in üstünü çizerken ileri sürdükleri kanıtlar bütünüyle şiir dışı şeyler. Bununla birlikte Nâzım Hikmet'i tapınılacak bir şair olarak görmeyi istemek de, sanırım, önce gerçekçilik açısından, onun anısına hayınlık etmek olacaktır."

Yapıtları: Şiir: *835 Satır*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1929; *Jokond ile Si-Ya-U*, İst.: Akşam Mtb., 1929; *Varan 3*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1930; *1+1=1*, (Nail V. ile) İst.: İlhami Mtb., 1930; *Sesini Kaybeden Şehir*, 1931; *Benerci Kendini Niçin Öldürdü*, İst.: Sühulet, 1932; *Gece Gelen Telgraf*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1932; *Portreler*, İst.: Yeni Kitapçı, 1935; *Taranta Babu'ya Mektuplar*, 1935; *Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedrettin Destanı*, 1936; *Kurtuluş Savaşı Destanı*, İst.: Yön, 1965; *Saat 21-22 Şiirleri*, (haz. Memet Fuat) 1965; *Memleketimden İnsan Manzaraları*, 5 c., (haz. M. Fuat) 1966-67; *Rubailer*, (haz. M. Fuat) İst.: De, 1966; *Dört Hapishaneden*, (haz. M. Fuat) İst.: De, 1966; *Yeni Şiirler*, Ank.: Dost, [1966]; *Son Şiirler*, İst.: Habora, 1970. Adam Yayınları'nca yayımlanan toplu şiirleri: *835 Satır (Jokond ile Sİ-YA-U, Varan 3, 1+1=1, Sesini Kaybeden Şehir)*, İst., 1988; *Benerci Kendini Niçin Öldürdü? (Gece Gelen Telgraf, Portreler, Taranta-Babu'ya Mektuplar, Şeyh Bedreddin Destanı, Şeyh Bedreddin Destanı'na Zeyl)*, İst., 1988; *Kuvâyi Milliye (Saat 21-22 Şiirleri, Dört Hapishaneden, Rubailer)*, İst., 1988; *Yatar Bursa Kalesinde*, İst., 1988; *Memleketimden İnsan Manzaraları*, İst., 1989; *Yeni Şiirler*, İst., 1989; *Son Şiirler*, İst., 1989; *İlk Şiirler*, İst., 1989; *Seçme Şiirler*, (haz. M.Fuat) İst.: Adam, 1997; *Ne Güzel Şey Hatırlamak Seni*, (Seçme Şiirler) İst.: Adam, 2003; *Bütün Şiirleri*, (tek ciltte) İst.: YKY, 2007; *Henüz Vakit Varken Gülüm*, (Seçme Şiirler, haz. R. Çavaş) İst.: YKY, 2008.
Oyun: *Kafatası*, İst.: Sühulet, 1932; *Bir Ölü Evi yahut Merhumun Hanesi*, 1932; *Unutulan Adam*,

1935; *İnek*, Ank.: Dost, 1965; *Ferhat ile Şirin*, İst.: De, 1965; *Enayi*, Ank.: Dost, 1965; *Sabahat*, İst.: De, 1966; *Ocak Başında-Yolcu*, 1966; *Yusuf ile Menofis*, İst.: İzlem, 1967; *Demokles'in Kılıcı*, İst.: Habora, 1974; *İvan İvanoviç Var mıydı, Yok muydu?*, İst.: Kaynak, 1985. Adam Yayınları'nca yayımlanan toplu oyunları: *Kafatası (Ocak Başında, Bir Ölü Evi; Unutulan Adam, Bu Bir Rüyadır)*, İst., 1989; *Ferhad ile Şirin (Yolcu, Sabahat, Enayi)*, İst., 1989; *Yusuf ile Menofis (Allah Rahatlık Versin, Evler Yıkılınca, İnsanlık Ölmedi Ya, İvan İvanoviç Var mıydı, Yok muydu?)*, İst., 1990; *Demokles'in Kılıcı (İstasyon, İnek, Tartüf-59)*, İst., 1990; *Kadınların İsyanı (Yalancı Tanık, Kör Padişah, Her Şeye Rağmen)*, İst., 1990.

Roman: *Kan Konuşmaz*, 1965; *Yeşil Elmalar*, 1965; *Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim*, İst.: Gün, 1966.

Yazılar: *İt Ürür Kervan Yürür*, (Orhan Selim adıyla) İst.: Selamet B., 1936; *Alman Faşizmi ve Irkçılığı*, (çeviri, derleme) İst.: Kader B., 1936; *Millî Gurur*, İst.: Reklam B., 1936; *Sovyet Demokrasisi*, 1936. Adam Yayınları'nca yayımlanan toplu yazıları: *Sanat, Edebiyat, Kültür, Dil*, İst., 1991; *Yazılar (1924-1934)*, İst., 1991; *Yazılar (1935)*, İst., 1991; *Yazılar (1936)*, İst., 1991; *Yazılar (1937-1962)*, İst., 1992.

Mektup: *Kemal Tahir'e Hapishaneden Mektuplar*, Ank.: Bilgi, 1968; *Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar*, İst.: De, 1968; *Bursa Cezaevinden Vâ-Nû'lara Mektuplar*, İst.: Cem, 1986; *Nâzım'ın Bilinmeyen Mektupları*, (Adalet Cimcoz'a Mektuplar, haz. Ş. Kurdakul) 1986; *Piraye'ye Mektuplar*, (haz. M. Fuat) 2 c., İst.: Adam, 1988; *Hasretle*, (haz. M.M. Güneş) İst.: YKY, 2008.

Masal: *La Fontaine'den Masallar*, (Ahmet Oğuz Saruhan adıyla) 1949; *Sevdalı Bulut*, 1967; *Masallar (Orman Cücelerinin Sergüzeşti, Sevdalı Bulut)*, İst.: Adam 1991.

Öykü: *Hikâyeler*, İst.: Adam, 1991; *Öteki Defterler*, (haz. M. Yalçın) İst.: YKY, 2008.

Kaynaklar: Vâlâ Nurettin, *Bu Dünyadan Nâzım Geçti*, İst., 1965; Z. Sertel, *Mavi Gözlü Dev*, İst., 1969; ay, *Nâzım Hikmet'in Son Yılları*, İst., 1978; Orhan Kemal, *Nâzım Hikmet'le Üç Buçuk Yıl*, İst., ty; Orhan Seyfi [Orhon], *Nâzım Hikmet-Hayatı ve Eserleri*, İst., 1937; Asım Bezirci, *Nâzım Hikmet*, İst., 1989; E. Babayef, "N. Hikmet'in Sanatı", *Bütün Şiirleri*, c. 1 içinde, Sofya, 1967; ay, *Yaşamı ve Yapıtlarıyla Nâzım Hikmet*, (çev. A. Behramoğlu) İst., 1977; Ahmet Oktay, *Bir Arayışın Yazıları*, İst., 1980, s. 108-109; N. Sançar, *Nâzım Hikmet Masalı*, İst., 1975; A. Kadir, *1938 Harp Okulu Olayı ve Nâzım Hikmet*, 1966; Z. Bayar, *Nâzım Hikmet Üzerine*, İst., 1967; Balaban, *Şair Baba ve Damdakiler*, İst., 1968; A. Coşkun, *Nâzım'ın Siyasal Yaşamı ve Davaları*, İst., 1995; R. Fish, *Nâzım'ın Çilesi*, (çev. G. Bozkaya-Kolontay) İst., 1975; M. A. Sebük, *Nâzım'ın Özgürlük Savaşı*, İst., 1990; K. Sülker, *Nâzım Hikmet'in Gerçek Yaşamı*, 6 c., İst., 1987-89; A. Aydemir, *Nâzım*, (genişletilmiş 5. bas.) Ank., 1999; Cemal Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle*, İst., 1976, s. 48; K. Sülker, *Nâzım Hikmet Dosyası*, 1967; A. Timuçin, *Nâzım Hikmet'in Şiiri*, 1978; S. Hilav, "Nâzım Hikmet Üzerine Notlar: Kaynaklar", *Yön*, S. 115 (11 Haziran 1965), s. 14; ay, "Nâzım Hikmet Üzerine Notlar: Şiir Anlayışı", *Yön*, S. 116 (18 Haziran 1965), s. 14; "N. Hikmet Diyor ki", *Her Ay*, S. 3 (Nisan 1937); İsmet Özel-Mustafa Kutlu, "Ran, Nâzım Hikmet", *TDEA*, VIII, 279-282; A. Oktay, *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950*, Ank., 1993, s. 1075-1120; *Papirüs*, (özel sayı) Eylül 1967; *Yeni Dergi*, (özel sayı) Şubat 1967; Memet Fuat, *Nâzım Hikmet: Yaşamı, Ruhsal Yapısı, Davaları, Tartışmaları, Dünya Görüşü, Şiirinin Gelişmeleri*, İst., 2000.

NEBİOĞLU, OSMAN *(Güneyköy/Afyon, 1912 - ?)* Yazar, yayımcı.

Osman Nebi imzasını da kullandı. İzmir Atatürk Lisesi'nde başladığı öğrenimini İstanbul Işık Lisesi'nde tamamladı. İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten (1936) sonra Berlin ve Göttingen üniversitelerinde okudu, iktisat doktorası yaptı (1940). İÜ İktisat Fakültesi'ne sosyoloji asistanı olarak girdi (1940). Ankara'da Basın Yayın Umum Müdürlüğü'nde çalıştı. Yayımcılık yaşamını daha çekici bulduğu için 1943'te Nebioğlu Yayınevi'ni kurdu.

Nebioğlu yazı hayatına lise yıllarında İzmir'de başladı (1928). Bu yıllarda *Ahenk*, *Hizmet*, *Halkın Sesi*, *Fikirler*, *Çiçek* gibi çeşitli gazete ve dergilerde yazıları yayımladı. *Ulus*, *Tasvir-i Efkâr*, *Cumhuriyet* gazetelerinde makale, öykü ve araştırmalarını yayımladı. Kurduğu Nebioğlu Yayınevi ile yayımcılık yaşamına büyük katkıları oldu; pek çok kitap yayımladı ve yayımcılık yaşamına yenilikler getirdi. Haftalık *Yirminci Asır*, aylık *Bütün Dünya*, iki haftalık *Resimli Roman*, çocuk dergisi *Arkadaş* ve mizah dergisi *Anahtar*'ı çıkardı.

Yapıtları: Çocuk Edebiyatı: *Anne, Yurt ve Toprak Kokusu*, (kardeşi Ziya Nebioğlu ile) İst.: Çituris B., 1936.

Deneme: *Sihirli Bahçe*, İst.: Nebioğlu, 1975.

Derleme-Ansiklopedi: *Güzel Sözler*, İst.: Nebioğlu, 1944; *Çocuk Ansiklopedisi*, İst.: Nebioğlu, 1946; *Yüz Meşhur Türk*, İst.: Nebioğlu, 1950; *Türkiye'de Kim Kimdir?*, İst.: Nebioğlu, 1958, 1961-62; *Tarihin Meşhur Olayları*, İst.: Nebioğlu, 1963.

Araştırma: *Die Auswirkungen der Kapitulationen auf die türkische Wirtschatt*, Jena, 1941; *Hürriyet ve Politika*, İst.: Nebioğlu, 1960; *Kölelik ve Hürriyet*, (Bülent Nuri Esen ile) İst.: Nebioğlu, 1960; *Soljenitsin'in Hayatı*, İst.: Nebioğlu, 1974.

Mizah: *Dam Üstünde Saksağan: Gırgır Fıkra ve Karikatürler*, İst.: Nebioğlu, 1976; *Matrak Fıkra ve Karikatürler ve Daha Neler Neler*, İst.: Nebioğlu, 1977; *Seksi Karikatürler ve Daha Neler Neler*, İst.: Nebioğlu, 1979.

Kaynaklar: Nebioğlu, 451; "Nebioğlu, Osman", *TDEA*, VI, 548; Karaalioğlu, 376.

NECATİGİL, BEHÇET *(Atikali / İstanbul, 16 Nisan 1916 - İstanbul, 13 Aralık 1979)* Şair, yazar.

Tam adı Mehmet Behçet, eski soyadı Gönül'dür. 1935'ten 1943'e kadar Behçet Necati adını kullandı. Daha sonraki yıllarda Necatigil soyadını kullandı ve bu soyadını resmen aldı. Ortaokul yıllarında Küçük Muharrir, daha sonra Bedri Tezgit, İzzet Geyve takma adlarını da kullandı. Babası Beyoğlu ve Sarıyer müftülüklerinde bulunmuş müderris ve vaiz Kastamonulu Hacı Mehmet Necati Gönül'dür. Annesi, Geyveli Hafız İbrahim Hakkı Efendi'nin kızı Fatma Bedriye Hanım mide hummasından ölmüştür (1896-1918). Dedesi İbrahim Hakkı Efendi, Fatih ve Dolmabahçe camilerinde başimamlık ve Tetkîk-i Mesâhif ve Müellefât-ı Şer'iye Meclisi azalığı yapmış, 1913'te Sinop'a sürgün edilmiş ve 1920'de ölmüştür. İki yaşındayken annesini kaybeden Necatigil, öğrenimine 1923'te Beşiktaş Cevri Usta İlkokulu'nda başladı. İlk dört sınıfını bu okulda, son sınıfı babasının görevi nedeniyle bulundukları Kastamonu'da, Erkek Muallim Tatbikat Mektebi'nde okudu (1927). Ortaokula Kastamonu'da başladı, ancak uzun süren bir hastalık (boyunda adenit tüberküloz) nedeniyle iki yıl ara vermek zorunda kaldı. 1931'de İstanbul'a giderek Kabataş Lisesi orta ikinci sınıfa kaydoldu. 1936'da Kabataş Lisesi Edebiyat Kolu, 1940'ta Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden birincilikle mezun oldu. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisiyken Berlin Üni. dil kurslarına katılmak için dört ay Almanya'da bulundu (1937); iki yıl da İÜ Alman Filolojisi'nde okudu. 1940'ta edebiyat öğretmeni olarak Kars Lisesi'ne, buranın iklimine uyum sağlayamadığı için bir yıl sonra da Zonguldak Çelikel Lisesi'ne atandı. Mart 1943'te İstanbul Pertevniyal Lisesi'nde göreve başladı ancak iki ay sonra askere alındı. Askerliğini levazım subayı olarak İzmir'de yaptı (1943-45). Askerlik sonrasında 1960'a dek çalışacağı Kabataş Lisesi'nde göreve başladı. 1960-72 arasında İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsü'nde çalıştı; 1972'de buradan emekli oldu. İÜ İktisat Fak. Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Enstitüsü'nde kompozisyon dersleri vermeyi sürdürdü. Ayrıca Yıldız Yüksek Teknik Okulu'nda da ders verdi. Kanser teşhisiyle kaldırıldığı Cerrahpaşa Hastanesi'nde 13 Aralık 1979 perşembe günü saat 17:30'da öldü; Zincirlikuyu Mezarlığı'nda gömülüdür. Edebiyat öğretmeni Huriye Korkut ile olan evliliğinden (1949) iki çocuk babasıydı.

Kendisi için el yazısıyla hazırladığı *Küçük Muharrir* adlı bir gazete çıkararak yazmaya başladı. Ortaokul ikinci sınıftayken *Akşam* gazetesinin haftalık "Çocuk Dünyası" sayfasında yine Küçük Muharrir imzasıyla şiirler, öyküler yazdı, Almanca ders kitabından fıkralar çevirdi. Lise ikinci sınıf öğrencisiyken 1 Ekim 1935 tarihli *Varlık* dergisinde Behçet Necati imzasıyla ilk şiiri ("Gece ve Yas") çıktı. Üniversite yıllarında (1936-40) yazdığı, içine kapalı bir gencin karamsarlığını yansıtan şiirlerini *Varlık*, *Oluş*, *Gençlik* dergilerinde yayımladı. Zonguldak'taki öğretmenlik yıllarında Zonguldaklı şairler Rüştü Onur ve Muzaffer Tayyip Uslu ile bir edebiyat çevresi oluşturdu, *Ocak* ve *Yeni Zonguldak* gazeteleriyle *Kara Elmas* ve *Değirmen* (İstanbul) dergilerinde şiir ve yazı yayımlamayı sürdürdü. Daha sonraki şiirleri çoğunlukla *Türk Dili*, *Yeni Dergi*, *Yeni Edebiyat*, *Varlık*, *Yelken*, *Ataç*, *Yenilikler*, *Yeni İnsan*, *Yeditepe* gibi dergilerde yayımlandı.

Necatigil'e göre, bir şair, şiir yaşamı boyunca üç burçtan geçer: "Gurbet, hasret ve hikmet burçları." Bir arayış dönemi olan "gurbet burcu"ndaki şair, beğendiği sanatçıların etkisi altındadır ve özentilidir. Necatigil, *Kapalıçarşı* (1945) ve *Çevre* (1951) adlı kitaplarında yer alan şiirlerde "gurbet burcu"ndadır ve Ziya Osman, Cevdet Kudret, Necip Fazıl gibi şairlerin etkisindedir. *Kapalıçarşı*'da evlilik, cinsellik, mutlu aile düşleri, doğa ve yaşama sevgisi temaları işlenirken, *Çevre*'de yalnız insanın dramı ve aile kurma özlemi artar. Necatigil *Arada* (1958) ile başlayan dönemde "hasret burcu"ndadır. "Hasret burcu"ndaki şair, artık kişiliğini bulma çabasındadır, kendi şiirini özler, gurbetlerde oyalanmanın zaman kaybından başka bir şey olmadığını görür. *Arada* ve *Dar Çağ* (1960), 'arada' kalmış insanın durumunu ve 'dar çağ'larda yaşamanın zorluğunu anlatır. Şairin üçüncü burcu "hikmet burcu"dur. Necatigil, "hikmet burcu"na geçişi şöyle anlatır: "zaman geçer, [şair] birden görür: Çevreyi, dünyayı dilediğince bir biçime sokmanın zorluğunu görür (...) Anlar ki, kendi küçük özlemlerini bile gerçekleştirememiş, yakın çevreyi bile değiştirememiştir (...) O zaman hikmet burcuna girer. Hikmet çapraşıktır ve

çok az değişir. Geçmişin büyük şairlerini o zaman anlar." Necatigil, "hikmet burcu"na *Yaz Dönemi*'ye birlikte girer, artık sanat ön plandadır. *Divançe*'yle (1965) başlayan dönemde geleneğe yönelir, anlatımcı şiirden uzaklaştığı görülür. *Kareler*'de (1975) somut şiirin özelliklerini ustalıkla kullanır. Hikmet burcundaki diğer şiirlerinde de anlam iyice kapanır, simgeler artar.

"Şiir yoğunlaştırmadır, biçim titizliğidir" diyen Necatigil'e göre "durulmuş özler, kesin biçimlerini beraberlerinde getirirler." Ona göre "Aslolan duygudur, kesin bir duyarlıktır. Sonra da bunu elden geldiğince ustalıklı biçimlendirmedir." Sözcükler üzerinde titizlikle durur, "şiiri az kelimeyle kurmak, şiiri korumaktır." Kullandığı sözcüklerin anlamları kadar ses değerlerine de önem verir. Sözcüklerin değişik anlamlarından yararlanarak anlam çoğaltmaları yapar. Sözcüklerin hecelerini ayrı yazmak, sözcükleri eğik çizgi ile bölmek ("Ümit/sizsiniz, susma/k"), merdiven şiir teknikleriyle şiirin anlam boyutunu genişletir. "Kareler"de denediği merdiven şiir için kendisi "Güvensizlikle karşılanan bu şiirlere beni öz zorladı; özün iki başlı değil üç dört yönlü oluşu. O şiirlerin sağdan sola, yukarıdan aşağı, merdiven basamakları gibi inişli çıkışlı okunmak istenişleri, merkezcil ve merkezkaç güçlere hep birden dikkati çekmek istediğimdendir" der. Eski edebiyatı çok iyi bilen Necatigil, şiirlerinde Divan şiirinin tevriye, tenasüp gibi edebi sanatlarından, bazı mazmunlarından da yararlanmıştır. Bu konuda şunları söyler: "Söz ve anlam sanatları, edebiyat sanatları diye bir şey var: Adları henüz Türkçeleştirilmemiş sanatlar. Her millette var. Duyguyu, düşünceyi, buluşu, bildiriyi eritip kaynaştırıp perçinleme araçlarıdır bunlar, yani kaynak yapmak. Divan şiiri bunları kullanıyordu. Divan şiiri diriltilsin demiyorum, imkânsız bu. Yalnız şu var: Montaj ve çağrışım 'geçme'leri, kenetlenmeleri, modern şiirde çok önemli ilkelerdir. Bunlar şiire dayanıklılık sağlar, montaj ve çağrışım kaynaştırmaları. Ama bir disiplin ister bu iş, sabır ister, serinkanlılık ister. İnsanların, nesnelerin, eşyaların olduğu gibi, dilin de bir hayatı, bir serüveni vardır. Her serüven, her yaşantı, anlatış hünerleri ve söz sanatlarıyla ilginçlik, özgünlük kazanır."

Başlangıçta "anlatma" öğesinin ağır bastığı şiirler yazan Necatigil 1945'ten sonra kendini kolay ele vermeyen, anlaşılması daha zor bir şiire yöneldi: "Başlangıçta, yani 1945-1955 arası yazdıklarımda anlatma unsuru ağır basmış. Yani yaşam durakları bir kere de benden geçerken, gözlemler, tespitler üzerinde durmuşum hep. Geri planı olmayan tespitler bunlar. Düşündürmüyor, yormuyor, çağrışımlara kapalı, ayrıntıları belli, anlamları açık. 1955'ten sonra beğenmez oldum bu anlayışla yazılmış şiirleri ve öykü unsurunu azaltıp, kısıtlayıp, sadece bir duyarlığı sezdirme, bir telkin, bir yaşantı birliği sağlama yoluna saptım. Modern şiirin biraz da okuyucu tarafından doldurulması gerekli boşluklar taşıdığını bilmeyen, böyle bir şiir tecrübesinden geçmemiş kimselere bu tür şiirler biraz katıdır, kapalıdır, kabul ediyorum. Ama şiirin ilk bakışta çapraşık ve bilmeceli görünmesi, onun çözülemeyeceği anlamına gelmez..." Bu eğilimi en uç noktasına götürdüğü 1972-74 arasında "Kareler" başlıklı şiirleri için şunları söyler: "Sözcüklerin aralarını açtım, sözcüklerden değişik kombinezonlarda başka anlam dizileri çıkarmayı denedim. Bir deniz fenerinin tek odaktan yaydığı ve nesnenin türlü yanlarını, görünümlerini gösteren ışın demetleri gibiydi bunlar. Bu 'Kareler'de amacım, okuyucunun rasgele bir şiirde, alışılmış yazışın içinde de böyle şeyler aramasına dikkati çekmek isteğiydi."

1961'de yaptığı bir konuşmada "Ben mum alevinde pervane gibi hep aynı odakta yazdım şiirlerimi: Ev ve her günkü yaşamalar. (...) Toplumun ve imkânlarımın bana bağışladığı dar dörtgende gözlerimi her açtıkça karşımda büyük şehrin orta-fakir sınıf, ev, aile çevrelerini buldum. Benim bugüne kadar varmak istediğim gerçekler, hiçbir zaman bu sınırların ötesinde olmadılar" diyordu. Büyük kentte tutunmaya, ayakta kalmaya çalışan orta halli, fakir insanın hayatı onun şiirinin ana eksenini oluşturdu. Dramatik bir üslupla "orta yurttaş" dediği sıradan insanın sevinç ve kederini, çıkmazlarını, açmazlarını irdeledi. Fethi Naci, onun ilk şiir kitabı *Kapalı Çarşı* üzerine yazdığı yazıda, Necatigil'in şiirini şöyle değerlendirir: "O, kendi zamanını, beraber yaşadığı, her gün görüp tanıdığı insanları, onların dertlerini, sevinçlerini, küçük ve temiz hayallerini veriyor şiirlerinde. Onun şiirlerinde kendimizi, halkı buluyoruz. Gerçi şiirde bir kişi konuşur; fakat bu konuşan geniş bir insan kütlesinin dertlerini sevinçlerini kendi kalbinde duymuş, bu geniş insan kütlesinin sözcüsü olmuştur. Fertçi gö-

züken bu şiirlerin böyle bir sosyal karakteri vardır." "Ev ve aile" onun yaşamında olduğu kadar şiirinde de merkezi bir konuma sahipti. Evleri dış dünyanın baskısı altında bunalan sıradan insanın sığınabileceği tek mekân olarak çeşitli yönleriyle betimledi. Kendine özgü tutuk söyleyişiyle tedirginliğini, sıkıntılarını, korkularını, öfkelerini yansıtırken yalnız, biraz kırgın, içine kapanık bir kimlik sergiledi. Çok kendine özgü duyarlığı şiirine ulaşılması güç bir derinlik kazandırdı. Necatigil şiirlerinin konularını çoğunlukla kendinden ve çevresinden alır, ancak bunları farklı anlatım teknikleriyle işler. Kelimeleri ses değerlerini, müziğini, hesaplayarak kullanır. Eski şiirin, eskimeyen değerlerini ve divan şairlerindeki şiir disiplinini benimser, biçimle öz arasındaki bağıntıyı kurmaya çalışır.

Necatigil'in şiir dışında uğraştığı bir alan da radyo oyunlarıdır. Kâmuran Şipal'le birlikte Almancadan radyo oyunları çeviren Necatigil'in ilk radyo oyunu 7 Mart 1963'te radyoda oynanan "Kadın ve Kedi"dir. Necatigil radyo oyununu sahne oyunundan bağımsız, çağrışımlardan faydalanan, yeni, şiire en yakın tür olarak görür. Şiirlerinde kullandığı temaları radyo oyunlarında da işler. Bu oyunlarında masallardan, mitolojiden yararlanır; sembolik, mecazi ifadelerle şiire yaklaşır. Çağdaş dünyanın sorunlarını, bireyin yalnızlığını, yaşadığı ve gözlemlediği gerçeklerden yola çıkarak anlatan Necatigil radyo oyunu yazarlığının Türkiye'deki öncüsüdür.

Almanya'da katıldığı kurslar ve Alman Filolojisi bölümünde gördüğü eğitimle Almancasını ilerletmiş, K. Hamsun, G. Eich, H. Heine, T. Mann, Unamuno, S. Zweig, R. M. Rilke, Hauptman, H. Hesse gibi şair ve yazarlardan önemli çeviriler yapmıştır. Edebiyat tarihine yönelik titiz çalışmalarıyla da tanınan Necatigil'in *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* ve *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü* adlı çalışmaları, benzerleri arasında önemli ve öncü yapıtlardır. Necatigil'in ölümünden sonra uzun süre oturduğu Beşiktaş'ta bir sokağa adı verilmiş ve 1980'de ailesi tarafından adına bir şiir ödülü konmuştur.

Ödül: *Eski Toprak* ile 1956 Yeditepe Şiir Armağanı; *Yaz Dönemi* ile 1964 TDK Şiir Ödülü; Carl Zuetmayer'den çevirdiği "Kurtlar" adlı şiirle Türk-Alman Derneği'nin düzenlediği çeviri yarışmasında birincilik ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Kapalı Çarşı*, İst.: Marmara Kitabevi, 1945; *Çevre*, İst.: Varlık, 1951; *Evler*, İst.: Yeditepe, 1953; *Eski Toprak*, İst.: Varlık, 1956; *Arada*, İst.: Varlık, 1958; *Dar Çağ*, İst.: Varlık, 1960; *Yaz Dönemi*, İst.: Ataç, 1963; *Divançe*, İst.: De, 1965; *İki Başına Yürümek*, İst.: De, 1968; *En/Cam*, İst.: De, 1970; *Zebra*, İst.: De, 1973; *Kareler Aklar*, Ank.: Bilgi, 1975; *Sevgilerde* (Bütün şiirlerinden seçmeler), İst.: Hürriyet, 1976; *Beyler*, İst.: Cem, 1978; *Söyleriz*, İst.: Cem, 1980; *Eski Sokak: Seçme Şiirler* (haz. S. Özpalabıyıklar), İst.: YKY, 2009.
Radyo Oyunu: *Yıldızlara Bakmak, Kadın ve Kedi*, İst.: D, 1965; *Gece Aşevi*, Ank.: Bilgi, 1967; *Uç Turunçlar*, İst.: Varlık, 1970; *Pencere*, İst.: Varlık, 1975; *Ertuğrul Faciası*, İst.: YKY, 1995.
Yazılar, Konuşma ve Konferanslar: Yazı: *Bile/Yazdı*, İst.: Ada, 1979; *Düzyazılar 1*, (*Bile/Yazdı*, yazılar; haz. A Tanyeri-H. Yavuz) İst.: Cem, 1983; *Düzyazılar 2*, (Konuşmalar, Konferanslar; haz. A. Tanyeri-H. Yavuz) İst.: Cem, 1983.
Sözlük: *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, İst.:Varlık, 1960; *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü*, İst.: Varlık, 1971.
İnceleme: *100 Soruda Mitologya*, İst.: Gerçek, 1969.
Antoloji: *Atatürk Şiirleri*, Ank.: TDK, 1963.
Mektup: *Mektuplar* (haz. A. Tanyeri-H. Yavuz), İst.: 1000 Tane, 1989; *Serin Mavi (Behçet Necatigil'den Eşine Mektuplar)*, İst.: YKY, 1999.
Sadeleştirme: *Musullu Süleyman* (Ahmet Mithat), İst.: Milliyet, 1971.
Çeviri: *Türk Halk Kitapları (Mukayeseli Masal Bilgisine Bir İlave)* (O. Spies; Behçet Gönül imzasıyla), İst.: Eminönü Halkevi Neşriyatı, 1941; *Sis* (M. de Unamuno), Ank.: MEB, 1948; *Malte Laurids Brigge'nin Notları*, (M. Rilke, A. Tietze ile), Ank.: MEB, 1948 (Necatigil bu yapıtı ayrıca 1966'da kendisi çevirip yayımlamıştır İst.: De, 1966); *Bir Haylazın Hayatı* (J. von Eichendorff), Ank.: MEB, 1949; *Sonbahar Yıldızları Altında* (K. Hamsun), Ank.: MEB, 1946; *Dünya Nimeti 1* (K. Hamsun), Ank.: MEB, 1949; *Dünya Nimeti 2* (K. Hamsun), Ank.: MEB, 1950; *Açık Deniz Kenarında* (A. Strindberg), Ank.: MEB, 1951; *Venedikte Ölüm* (T. Mann), Ank.: MEB, 1952; *Victoria* (K. Hamsun), İst.: Varlık, 1952; *Morbaçka* (S. Lagerlöf; Salâh Birsel ile), Ank.: MEB, 1952; *Tarihte Garip Vakalar* (M. Kemmerich) İst.: Varlık, 1952; *Korku* (S. Zweig), İst.: Varlık, 1953; *Yaman Adam* (M. de Unamuno), İst.: Varlık,1954; *Tedirgin Gece* (A. Goes), İst.: Varlık, 1954; *Serserilik Günleri* (K. Hamsun), İst.: Varlık, 1955; *Pan* (K. Hamsun), Ank.: MEB, 1955; *Açlık* (K. Hamsun), İst.: Varlık, 1956; *Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* (E. M. Remarque), İst.: Varlık,1956; *Küçük Mitologya Sözlüğü* (O. Hitbrunner), İst.: Varlık, 1957; *Benoni* (K. Hamsun) Ank.: MEB 1960; *Kapıların Dışında* (W. Borchert), İst.: De, 1962; *Fareler* (G. Hauptmann), İst.: Varlık, 1962; *Martı* (A. Çehov), İst.: Kent, 1963; *Fener, Gece ve Yıldızlar* (W. Borchert), İst.: De, 1963; *Gençlik Güzel Şey* (H. Hesse), İst.: Varlık, 1963; *Vanya Dayı*, (A. Çehov), İst.: Kent., 1964; *Dönemeç* (T. Dorst), İst.: De, 1964; *Kara Kız* (T. Dorst), İst.: Ekin, 1965; *Ve O Hiç Birşey Demedi* (H. Böll), İst.: Cem, 1966; *İtiraz* (W.

von Scholz), Ank.: MEB, 1966; *Gondolda* (seçilmiş hikâyeler) (H. Bender; K. Şipal ve T. Noyan ile) İst.: Ekin, 1966; *Göçebe* (K. Hamsun), İst.: Cem, 1968; *Rosa* (K. Hamsun), İst.: Cem, 1968; *Şarkılar Kitabı* (H. Heine), İst.: Türkiye İş Bankası, 1972; *Andersen Masalları I* (H. C. Andersen), İst.: Bozok Yayınları, 1977; *Kör Baykuş* (Sâdık Hidayet), İst.: Varlık, 1977; *Son Bölüm* (K. Hamsun), İst.: Tur, 1980; *Üç Kitap (Sonbahar Yıldızları Altında, Hüzünlü Havalar, Son Mutluluk)* (K. Hamsun), İst.: Cem, 1983; *Yalnızlık Bir Yağmura Benzer*, (Almanca yazan 27 şairden 109 şiir; düzenleyen: A. Necatigil), İst.: Adam, 1984; *Uçarı* (K. Hamsun), İst.: Arma, 1990.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 220; N. Çetin, *Behçet Necatigil: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Ank., 1997; G. Gökalp, "Behçet Necatigil'in Şiirlerinde Aile", Hacettepe Üni., yayımlanmamış yüksek lisans tezi, 1992; H. Cöntürk, *Behçet Necatigil ve Edip Cansever Üstüne*, Ank., 1964; Y. Elçin, *Behçet Necatigil*, (fotobiyografi) 1988; F. Türe, *Bir Usta, Bir Dünya: Behçet Necatigil*, İst., 1993; S. İleri, *Kırık İnceliklerin Şairi: Behçet Necatigil*, İst., 1999; O. Akbal, *Şair Dostlarım*, İst., 1977, s. 28-33; M. Belge, *Edebiyat Üzerine Yazılar*, İst., 1994, s. 257-268; İ. Enginün, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İst., 1991, s. 250-261; C. Külebi, *İçi Sevda Dolu Yolculuk*, İst., 1986, s. 84-92; A. Oktay, *Yazılarla Okunan*, İst., 1983, s. 105-165; V. Timuroğlu, *Yazınımızdan Portreler*, Ank., 1911, s. 113-117; H. Yavuz, *Yazın Üzerine*, İst., 1987, s. 116-127, 128-134; A. Sarısayın, *"Çok Şey Yarım Hâlâ", Ayşe Sarısayın Babası Behçet Necatigil'i Anlatıyor*, İst.: YKY, 2001.

NERİMAN HİKMET *(İstanbul, 22 Aralık 1912 - İstanbul, 31 Ekim 1987)* Şair, yazar.

Soyadı ÖZTEKİN. İstasyon memuru Hikmet Bey'in kızı. Annesini küçük yaşlarda kaybetti. İlkokulu Hereke'de, ortaokulu Erenköy Kız Lisesi'nde, liseyi İstanbul İstiklal Lisesi'nde okudu. İÜ Hukuk, İktisat ve Felsefe bölümlerine belirli sürelerle devam ettiyse de hiçbirini tamamlayamadı. *Haber*, *İstiklal*, *Vatan*, *Tanin*, *İkdam*, *Son Telgraf*, *Son Saat*, *Tan*, *Şehir*, *Meram* (Konya, 1950), *Ankara Telgraf* gibi çok sayıda gazetede çalıştı; bazı yazıları nedeniyle tutuklandı. 1968'de emekli oldu. Hiç evlenmedi. İlk şiirleri 1937-38 yıllarında *Servetifünun* dergisinde yayımlandı. Bir arkadaşı ile *Doğuş* (1936) dergisini ve on beş günlük gazete *Yeni Edebiyat*'ı (11 sayı, 1937) çıkardı. Şiirlerinden çok gazeteciliği ve sola yakın görüşleriyle tanındı. Suat Derviş'in yakın dostuydu.

Yapıtları: Şiir: *Konya Yolunda Tahassüsler*, İst.: Burhanettin Mtb., 1931; *Tren*, İst.: Tecelli Mtb., 1935.
Roman: *Köyün Dulları*, İst.: Gençlik Kütüphanesi, 1944.
Röportaj: *Ankara Kabristanında Açan Güller*, Ank.: Cönk, 1966.
İnceleme: *Gazetelerin Yazmadığı, Partilerin Konuşmadığı Hakikatlar*, İst.: Yeni Çağ Mtb., 1948; *Mevlana: Bilimsel Gerçekçilik Açısından Varoluş Felsefesi*, 1975.

Kaynaklar: M. Uraz, *Edebiyat Antolojisi*, c. V, İst., 1940, s. 76-77; Gönç, I, 87; F. R. Tuncor, "Öztekin, Neriman Hikmet", *TDEA*, VII, 220; S Paker-Z. Toska, "Suat Derviş'in Kimlikleri", *Toplumsal Tarih*, S. 39 (Mart 1997), s. 16.

NESİN, AZİZ *(Heybeliada/İstanbul, 2 Ocak 1916 - Çeşme/İzmir, 5 Temmuz 1995)* Mizah yazarı.

Asıl adı Mehmet Nusret Nesin. Kimi yazılarında Ateş Sin, Ayşegül, Bahri Filbahri, Battal Bataner, Bedri Birdirbir, D. Kırat, Daver Devletlü, Dr. Daim Derer, Falan, Falan Filan, Fettane Şâtifil, Fevzi Şerbetçi, Hakkı Haklar, Hakkı Hukuki, Hasan Dene Gör, Hikâyeci, Nuri Hayat, İsmail Ateş, İzzet İzinde, Kasım Kahkah, Kerim Kihkih, Kerâmi Pestenkerâni, Levazımcı Kâzım, Naneyedibaşı, Nuri Hayat, Ord. Prof. Pof-Puf, Öküz Aleyhisselam, Oya Ateş, Prof. Dr. A. Ayvacı, Prof. Tosun Okuyucular Sağolsun, Recep Kinayi, Sarraf Mutasarrıf, Sıktı Sırılsıklam, Sülüman Gider, Şaban Şabaner, Şakir Şıkırşıkır, Taki Zoraki, Vaiz El-Hac, Ömer Ölçer, Vedia Nesin, Yazar Bazan, Yüksel Damaçık imzalarını da kullandı. Hanife Hanım ile imam Abdülaziz Efendi'nin oğlu. İstanbul'da Süleymaniye Kanuni Sultan Süleyman İptidai Mektebi'nde (sonra İstanbul 7. İlkokul) başladığı (1925) ilköğrenimini Darüşşafaka Lisesi'nin ilk bölümünde sürdürdü. Vefa Ortaokulu, Davutpaşa Ortaokulu ve Çengelköy Askeri Ortaokulu'ndan sonra Kuleli Askeri Lisesi'ni bitirdi (1935). Ankara'daki Harp Okulu'ndan asteğmen olarak çıkınca (1937) kıta hizmetlerinde bulundu. İstanbul Maçka'daki Askeri Fen Tatbikat Okulu'nda öğrenim görürken bir yandan da Güzel Sanatlar Akademisi Doğu Süsleme Sanatları Bölümü'nün derslerini izledi. Teğmen rütbesiyle Fen Okulu'nu bitirdi (1939); Trakya, Erzurum ve Kars'ta görev yaptı. 1942'de üsteğmenliğe yükseltildi. 1944'te Ankara'da Harp Okulu'nda açılan ilk tank kursuna katıldıktan sonra Safranbolu, Zonguldak ve İstanbul'da askeri görevlerde bulundu. Bir ere izin vermesi sonucu "görevini kötüye kullanmak" suçlamasıyla 3 ay 10 gün hapse mahkûm edildi ve ordudan çıkarıldı (1944). İstanbul Nuruosmaniye'de bir bakkal dükkânı işletti, ardından *Karagöz* gazetesi ve *Yedigün* dergisinde redaktörlük ve yazarlık yaptı (1945). Bu

tarihte profesyonel yazarlığa başlayan Nesin, *Tan* gazetesinde yayımlanan köşe yazılarıyla adını duyurdu. *Tan* gazetesi yakılınca *Cumartesi* adlı bir magazin dergisi çıkardı. 1946'da E. A. Müstecaplıoğlu'nun kurduğu Türkiye Sosyalist Partisi'ne girdiyse de iki ay sonra ayrıldı; bir süre *Vatan* gazetesinde çalıştı. Aynı yıl Sabahattin Ali'yle birlikte *Markopaşa* adlı mizah dergisini yayımladı. Gazete sık sık kapatıldı, yazarları ve yöneticileri için soruşturmalar açıldı. Gazete bu nedenle *Merhumpaşa*, *Malumpaşa*, *Ali Baba* vb adlarla yayımlandı. Aynı yıl 17 gün süreyle gözaltına alınıp sorgulanan yazar "Amerikan emperyalizmi ve Truman doktrini" adlı bir kitapçığından dolayı sıkıyönetim tarafından tutuklandı ve askeri mahkemede yargılanarak 10 ay hapis cezasına çarptırıldı. Aynı davada verilen sürgün cezasını Bursa'da çekti (1947). Ertesi yıl yayımladığı *Aziznâme* adlı taşlama kitabından dolayı İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı; dört ay tutuklu olarak süren yargılama sonunda aklandı. 1949'da, İngiltere prensesi Elizabeth, İran şahı Rıza Pehlevi ve Mısır kralı Faruk'un Aziz Nesin tarafından yazılan bir yazıda kendilerine hakaret edildiğini öne sürerek Dışişleri Bakanlığı'na başvurmaları üzerine açılan dava sonucunda 6 ay hapse mahkûm edildi. Cezaevinden çıktıktan sonra *Baştan* dergisini yayımlamaya başladı (1950). Bu dergi kapatılınca *Yeni Baştan*'ı çıkardı, ancak dergide yer alan G. Politzer'in *Marksist Felsefe Dersleri* adlı kitabından çevrilmiş bir yazı yüzünden Ceza Kanunu'nun 124. maddesi uyarınca 16 ay hapis, 16 ay güvenlik gözetimi altında bulundurulma cezasına çarptırıldı; cezasını Üsküdar Paşakapısı ve Nevşehir cezaevlerinde çekti. 1952'de Levent'te Oluş Kitabevi'ni açtı, bir yandan da evlere gazete dağıtımı yapıyordu. Bu işten geçimini sağlayamayınca bir ortak bularak Beyoğlu'nda Paradi Fotoğraf Stüdyosu'nu kurdu. Ertesi yıl (1954) mizah dergisi *Akbaba*'da yazmaya başladı. 6-7 Eylül 1955'te İstanbul'da gayrimüslimlerin ev ve dükkânlarının yağmalanması, yakılıp yıkılmasıyla sonuçlanan olayların ardından, birçok solcu aydınla birlikte Aziz Nesin de tutuklandı. Harbiye Askeri Cezaevi'ndeki altı aylık tutukluluğunun ardından sorgusu bile yapılmadan salıverildi. 1940'ta ilk evliliğini yapan Nesin'in 1942'de ilk çocuğu Oya, 1943'te ikinci çocuğu Ateş doğdu. 1955'te öykücü Meral Çelen'le evlendi; 1956'da üçüncü çocuğu Ali, 1957'de dördüncü çocuğu Ahmet dünyaya geldi; 1980'de boşandı.

1956'da İtalya Bordighera'da düzenlenen Uluslararası Mizah Yarışması'nda "Kazan Töreni" adlı öyküsüyle birincilik ödülünü (Altın Palmiye) alması, Aziz Nesin'in yaşamında bir dönüm noktası oldu. Ertesi yıl aynı yarışmada "Fil Hamdi" adlı öyküsüyle ikinci kez birincilik ödülünü aldı. Artık kendi imzasını kullanabiliyordu. 1959'da *Akşam* gazetesinde köşe yazıları yazmaya başladı; 1961'de *Yeni Tanin*'e geçti. Ancak bu gazetedeki yazılarından dolayı Ceza Kanunu'nun 142. maddesine aykırılık gerekçesiyle açılan davadan tutuklandı ve dört ay Balmumucu Cezaevi'nde kaldı; bu dava da aklanmayla sonuçlandı. Kemal Tahir ile birlikte kurduğu (1956) Düşün Yayınevi'ni yönetti (1958-63); yayınevi anlaşılamayan bir nedenle yandı ve depodaki kitapları yok oldu. 1961'de *Zübük* adlı haftalık mizah dergisini yayımladı (43 sayı). *Yeni Gazete*, *Akşam*, *Tanin*, *Öncü*, *Yeni Tanin* ve *Ustura* adlı haftalık gülmece ekini hazırladığı *Günaydın* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı.

1972'de, Çatalca yakınında aldığı arsa üzerine, kimsesiz çocukları yetiştirmek için kurduğu Nesin Vakfı'nın binaları yapılmaya başlandı. Nesin, kazancının büyük bir bölümünü bu vakfın binalarının yapımı ve kimsesiz çocukların yetiştirilip okutulması için harcadı. *Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı*'nı yayımladı (1976-81). 1975'te TYS'nin genel başkanlığına seçildi ve bu görevi 1980'deki askeri darbeden sonra sendikanın kapatılışına kadar sürdü. 1987'de sendika yeniden açılınca iki dönem daha başkanlık yaptı. 1982'de açılan TYS davasının bir numaralı sanığı olarak yargılandı; dava aklanmayla sonuçlandı. 1984'te askeri yönetime karşı sivil bir girişim olan "Aydınlar Dilekçesi"nin hazırlanmasına öncülük eden ve bu nedenle açılan davada yargılanıp aklanan Nesin, yaşamının bundan sonraki döneminde de demokratikleşme ve tabuların yıkılması amacına yönelik sivil girişimlerin ön sırasında yer aldı. Bunlar arasında, toplanmasına öncülük ettiği "Demokrasi Kurultayı" ve "Demokrasiyi İzleme Komitesi"nin oluşması (iki eş başkanından biriydi), köktendinciliğe karşı kongre toplama girişimi ve İran rejiminin, öldürülmesine fetva çıkardığı Salman Rüşdi'nin *Şeytan Ayetleri* adlı kitabının Türkiye'de ya-

yımlanması girişimleri sayılabilir. 1993'te kurucularından olduğu *Aydınlık* gazetesinde yazmaya başladı. 1993 Temmuzunda Sivas'ta 34 aydının yakıldığı "Sivas Toplukıyımı" adıyla anılagelen olayda Madımak Oteli'nden kurtulduysa da, iki yıl sonra imza günü için gittiği Çeşme'de kalp yetmezliğinden öldü. Vasiyeti uyarınca, Çatalca'daki Nesin Vakfı bahçesinde (iki yakınından başka kimsenin bilmediği bir yerde) toprağa verildi.

İlk öyküsünü ("Bir Salkım Üzüm") ve şiirlerini Vedia Nesin (ilk eşinin adı) imzasıyla *Yedigün*'de (1941), öykülerini *Millet* ve *Yeni Adam* dergilerinde (1943) yayımladı. Mizah öyküleri ve romanlarıyla tanınan ve geniş bir okur kesimine ulaşan, 1960'lı yıllardan sonra kitapları sürekli olarak basılan ve dünyada en çok tanınan Türk yazarlarından biri olan Aziz Nesin, toplumsal olayları ve durumları yalın bir dille anlattı. Onun mizahi yapıtlarında "komik", anlattığı olayın kendisindedir; usta anlatımı komiğin belirginleşmesini, ortaya çıkmasını sağlar. Böylece olağan gibi görünen, göze batmayan toplumsal çarpıklıklar, birdenbire belirginleşir. Bu, kendi deyişiyle "çemberin dışında kalmak", dünyaya ve olaylara uzaktan, içinde yaşamıyormuşçasına bakmaktan kaynaklanır ve "yabancılaştırma" etkenini başarıyla kullanmasını sağlar. Ama günün hemen hemen her çeşit toplumsal, ekonomik, kültürel olayından; kişilerden, kuruluşlardan, yaşanılan değişimden esinlenmekte, çağının tanığı olmaktadır. Yapıtında ulaştığı iç tutarlılık, A. Binyazar'ın deyişiyle, "güldürme ögesi, mantık, toplumsal eleştiri, tipleri çizme ve öyküleme"nin iyice birbiri içine geçmiş, bir denge yaratmış olmasından ileri gelmektedir. Kimi yapıtlarında masal öğesinden, meddah geleneğinden yararlandı; hatta surnamelere, şenliknamelere kadar giderek anlatım olanaklarını geliştirmeyi denedi. Ayrıca -kimisi sahneye konulan- oyunlar yazdı; son yıllarda yazdığı şiirleri yayımladı. Zaman, mekân, kişi ve olguları soyutlayan *Bişey Yap Met*, *Biraz Gelir misiniz* gibi oyunlarının Türk tiyatro edebiyatına katkı getirdiği yolunda değerlendirmeler yapıldı. Aziz Nesin, yazarlığı yanında, özellikle son yıllarında toplumun aydınlanma, çağdaşlaşma ve demokratikleşmesine katkıda bulunmak için çaba harcayan, "topluma borç ödeme" anlayışının yönelttiği eylemleriyle dikkat çeken bir aydın olarak da kendinden söz ettirdi. Yapıtlarından *Yaşar Ne Yaşamaz* (yön. E. Orbey, 1974), *Gol Kralı* (yön. K. Tibet, 1980), *Zübük* (K. Tibet, 1980) filme alındı.

Ödül: "Kazan Töreni" adlı öyküsüyle 1956 İtalya Bordighera Uluslararası Mizah Hikâyeleri Yarışması (birincilik; Altın Palmiye); "Fil Hamdi" ile 1957 İtalya Bordighera Uluslararası Mizah Hikâyeleri Yarışması (birincilik; Altın Palmiye); fıkra dalında 1959 İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Birincilik Ödülü; "Vatani Vazife" adlı öyküsüyle 1966 Bulgaristan Uluslararası Mizah Hikâyeleri Yarışması (birincilik; Altın Kirpi); *Üç Karagöz Oyunu* ile 1968 6. Karacan Armağanı (birincilik); *İnsanlar Uyanıyor* ile 1969 Krokodil Uluslararası Mizah Hikâyeleri Yarışması (birincilik); *Çiçu* ile 1970 TDK Tiyatro Ödülü; *Pırtlatan Bal* ile 1974 Arkın Çocuk Edebiyatı Ödülü (ikincilik); 1974 Asya-Afrika Yazarlar Birliği "Lotus" Ödülü; Bulgaristan'ın Gabrovo kentinde düzenlenen 1976 Uluslararası Mizah Kitabı Yarışması "Hitar Petar" Ödülü; *Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz* ile 1978 Madaralı Roman Ödülü; TÜYAP (Tüm Fuarcılık Yapım AŞ) tarafından düzenlenen anket sonucu 1985-86 Halkın Seçtiği Yılın Yazarı Ödülü; 1989 Sovyetler Birliği Çocuk Fonu Tolstoy Altın Madalyası; 1990 TÜYAP Kitap Fuarı "Onur Yazarı;" 1994 ABD Gazetecileri Koruma Komitesi Uluslararası Basın Özgürlüğü Ödülü (New York); 1995 Editha Morris Vakfı Dünya Barışına Katkı Ödülü (İsveç).

Yapıtları: Öykü: *Parti Kurmak Parti Vurmak*, İst., 1946; *Geriye Kalan*, İst.: Oluş, 1953; *İt Kuyruğu*, İst.: Akbaba, 1955; *Yedek Parça*, İst.: Akbaba, 1955; *Fil Hamdi*, İst.: Akbaba, 1956; *Damda Deli Var*, İst.: Akbaba, 1956; *Koltuk*, İst.: Düşün, 1957; *Kazan Töreni*, İst.: Düşün, 1957; *Toros Canavarı*, İst.: Düşün, 1957; *Deliler Boşandı*, İst.: Düşün, 1957; *Hangi Parti Kazanacak*, İst.: Düşün, 1957; *Ölmüş Eşek*, İst.: Düşün, 1957; *Mahallenin Kısmeti*, İst.: Düşün, 1957; *Bay Düdük*, İst.: Düşün, 1958; *Havadan Sudan*, İst.: Yeni Mtb., 1958; *Nazik Alet*, İst.: Karikatür, 1958; *Memleketin Birinde*, İst.: Düşün, 1958; *Gıdı Gıdı*, (resimleyen: Altan Erbulak) İst.: Yeni Mtb., 1958; *Kördöğüşü*, İst.: Karikatür, 1959; *Aferin*, İst.: Karikatür, 1959; *Mahmut ile Nigâr*, İst.: Karikatür, 1959; *Ah Biz Eşekler*, İst.: Karikatür, 1960; *Gözüne Gözlük*, İst.: Karikatür, 1960; *Hoptirinam*, İst.: Karikatür, 1960; *Bir Koltuk Nasıl Devrilir*, İst.: Karikatür, 1961; *100 Liraya Bir Deli*, İst.: Karikatür, 1961; *Kağnı Gölgesindeki İt*, İst.: Karikatür, 1961; *Biz Adam Olmayız*, İst.: Karikatür, 1962; *Yeşil Renkli Namus Gazı*, İst.: Düşün, 1964; *Damda Deli Var, Gıdı Gıdı, Bay Düdük, Ah Biz Eşekler*, İst.: Düşün, 1964; *Sosyalizm Geliyor Savulun*, İst.: Düşün, 1965; *Rıfat Bey Neden Kaşı-*

nıyor, İst.: Düşün, 1965; *İhtilâli Nasıl Yaptık?*, İst.: Düşün, 1965; *Fil Hamdi, Kazan Töreni, Havadan Sudan*, İst.: Düşün, 1967; *Vatan Sağolsun*, İst.: Düşün, 1968; *Memleketin Birinde, Hoptirinam*, Ank.: Bilgi, 1971; *İnsanlar Uyanıyor*, İst.: Cem, 1972; *Hayvan Deyip de Geçme*, İst.: Tekin, 1973; *Bay Düdük, Bir Koltuk Nasıl Devrilir, 100 Liraya Bir Deli*, İst.: Tekin, 1975; *Seyahatnâme (Duyduk Duymadık Demeyin)*, İst.: Cem-May, 1976; *Büyük Grev*, İst.: Aziz Nesin Vakfı, 1978; *Yetmiş Yaşım Merhaba*, İst.: Adam, 1984; *Kalpazanlık Bile Yapılamıyor*, İst.: Adam, 1984; *Maçinli Kız İçin Ev*, İst.: Adam, 1987; *Nah Kalkınırız*, İst.: Adam, 1988; *Rüyalarım Ziyan Olmasın*, İst.: Adam, 1990; *Aşkım Dinimdir*, İst.: Adam, 1991.

Roman: *Kadın Olan Erkeğin Hatıraları*, İst.: Akbaba, 1955; *Düğümlü Mendil*, (polisiye roman; Nuri Hayat takma adıyla) İst.: Ayda Bir Polis Romanları, 1955; *Gol Kralı*, İst.: Düşün, 1957; *Erkek Sabahat*, İst.: Düşün, 1957; *Saçkıran*, İst.: Karikatür, 1959; *Zübük*, İst.: Karikatür, 1961; *Şimdiki Çocuklar Harika*, (çizgiler: Ferit Öngören) İst.: Düşün, 1967; *Tatlı Betüş*, İst.: Tekin, 1974; *Surnâme*, İst.: Tekin, 1976; *Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz*, İst.: Tekin, 1977; *Tek Yol*, İst.: Cem-May, 1978.

Oyun: *Biraz Gelir misiniz*, İst.: Karikatür, 1958; *Bir Şey Yap Met*, (yb *Bişey Yap Met*) İst.: Karikatür, 1959; *Toros Canavarı*, İst.: Düşün, 1965; *Düdükçülerle Fırçacıların Savaşı*, İst.: Düşün, 1968; *Üç Karagöz Oyunu: Karagöz'ün Kaptanlığı, Karagöz'ün Berberliği, Karagöz'ün Antrenörlüğü*, İst.: Düşün, 1969; *Çiçu*, İst.: İstanbul Mtb., 1969; *Tut Elimden Rovni*, İst.: İstanbul Mtb., 1970; *Hadi Öldürsene Canikom*, İst.: İstanbul Mtb., 1970; *Beş Kısa Oyun: Bir İnsan Başı Üzerine Üç Sesli Üzünç, Bir Kadın İçin Düet, Hazırol, Sen Gara Değilsin, Yaşasın Kavuniçi*, Ank.: Şiir-Tiyatro, 1979; *Bütün Oyunları I*, İst.: Adam, 1992; *Bütün Oyunları II*, İst.: Adam, 1992; *Bütün Oyunları III*, İst.: Adam, 1992.

Şiir: *On Dakika*, 1957; *Sondan Başa*, İst.: Adam, 1984; *Seviye On Ölüme Beş Kala*, İst.: Adam, 1986; *Kendini Yakalamak*, İst.: Adam, 1988; *Hoşça Kalın*, İst.: Adam, 1990; *Bir Aşk Var Bir de Ölüm*, İst.: Adam, 1992; *Sivas Acısı*, İst.: Adam, 1995.

Taşlama: *Aziznâme*, İst.: Arkadaş, 1948; *Hazreti Dangalak*, İst.: Adam, 1992.

Yazılar-Söyleşiler-Soruşturma Yanıtları: *Nutuk Makinası*, İst.: Yeni Mtb., 1958; *Merhaba*, Ank.: Bilgi, 1971; *Suçlanan ve Aklanan Yazılar*, Ank.: Dayanışma, 1982; *Ah Biz Ödlek Aydınlar*, İst.: Adam, 1985; *Soruşturmada*, İst.: Adam, 1988; *İnsanlar Konuşa Konuşa*, İst.: Adam, 1988; *Korkudan Korkmak*, İst.: Adam, 1988; *Bulgaristan'da Türkler Türkiye'de Kürtler*, İst.: Adam, 1989; *Sora Sora Cennet Bulunur*, İst.: Adam, 1990; *Bir Dokun Bin Dinle*, İst.: Adam, 1994; *Bir Tutam Aydınlık*, İst.: Adam, 1994; *Çuvala Doldurulmuş Kediler*, İst.: Adam, 1995; *Bir Vicdan Davası*, İst.: Adam, 1998.

Anı: *Bir Sürgünün Hatıraları*, İst.: Düşün, 1957; *Böyle Gelmiş Böyle Gitmez I-Yol*, İst.: Düşün, 1966; *Poliste*, İst.: Düşün, 1967; *Böyle Gelmiş Böyle Gitmez II-Yokuşun Başı*, İst.: Tekin, 1976; *Ben de Çocuktum*, (resimleyen: İsmail Gülgeç) İst.: Cem, 1979; *Benim Delilerim*, İst.: Adam, 1984; *Salkım Salkım Asılacak Adamlar*, İst.: Adam, 1987; *Onursal Doktor Olamamanın Büyük Onuru*, İst.: Adam, 1993.

Gezi: *Dünya Kazan Ben Kepçe*, İst.: Tekin, 1977 (yb *Dünya Kazan Ben Kepçe I: Irak Mısır*, İst.: Adam, 1984).

Günlük: *Mum Hala*, (yay. haz. M. S. Koz) 1. c., İst.: Düşün, 1996.

Mektup: *Aziz Nesin-Ali Nesin Mektuplaşmaları*, 4 c., İst.: Düşün, 1994-95; *Aziz Nesin-Tahsin Saraç Mektuplaşmaları*, İst.: Düşün, 1995; *Aziz Nesin-Saliha Scheinhardt: Mektuplar*, İst.: Düşün, 1999.

Çocuk Kitabı: *Monologlar*, (Oya Ateş imzasıyla) 1949; *Uyusana Tosunum*, İst.: Ant, 1971; *Bu Yurdu Bize Verenler*, İst.: Cem, 1975; *Borçlu Olduklarımız*, İst.: Cem, 1976; *Pırtlatan Bal*, İst.: Tekin, 1976; *Anıtı Dikilen Sinek*, İst.: Karacan, 1982; *Nasrettin Hoca Gülütleri*, İst.: Adam, 1991.

Okuma Notları: *Okuduğum Kitaplar*, İst.: Adam, 2000.

Derleme: *Mizah Hikâyeleri Antolojisi*, 4 c., 1995; *Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı*, İst.: Akbaba, 1973; *Sizin Memlekette Eşek Yok mu?*, İst.: Adam, 1995.

Çeviri: *Konuşan Katır* (D. Stern), İst.: Düşün, 1957; *Leyla ile Mecnun* (Fuzuli), Ank.: TDK, 1972.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 271-272; Necatigil, *Eserler*, 73-74, 75-76, 108; Acaroğlu, 200-203; Alangu, *Hikâye ve Roman*, III, 641; Karaalioğlu, 391-393; N. S. Yekovleva, "Aziz Nesin Yergisinin Kimi Özellikleri Üzerine", *Leningrad Üni. Belleteni*, S. 14 (1965); ay, "Mizah Yazarı Aziz Nesin Üzerine", *Leningrad Üni. Doğubilimleri Fak. Bülteni*, 1966; H. Melzig, *Die Skandalösen Geschichten vom Türkischen Erzgauner Zübük*, Berlin, 1968; L. O. Alkayeva; "Aziz Nesin'in Yergisi Üzerine", *Doğu Edebiyatları Teorik Problemleri*, Moskova, 1969; N. S. Yakovleva, *1950-1960 Arasında Aziz Nesin'in Yergi Hikâyeleri*, Leningrad Üni. Doğubilimleri Fak., 1972; A. Gall, "Aziz Nesin, Contemporary Turkish Humorist", *Michigan Uni. Near Eastern Studies*, 1974; H. Broadbent, "Aziz Nesin", (doktora tezi) *Manchester Uni. Near Eastern Studies*, 1974; A. G. Palvoviç, "Önsöz", *Aziz Nesin'den Seçmeler*, Moskova: Akademia Nauk USSR, 1975; Özkırımlı, *TEA*, III, 908-911; E. Pucnta, "Aziz Nesin'in Kitaplarına Dayanarak Türkiye'nin Toplumsal Görünümü", Varşova Üni. Türkoloji Bölümü'nde doktora tezi, 1990; M. Kutlu, "Nesin, Aziz", *TDEA*, VII, 24-26; D. Ceyhun, *Asılacak Adam Aziz Nesin*, İst., 1994; A. Kabacalı, *Kültürümüzden İnsan Adaları*, İst., 1995; *Cumhuriyet Gazetesi Aziz Nesin Özel Eki*, 11 Temmuz 1995; Ali Nesin (haz.) *Gömüyü Arayan Adam*, İst., 1998; Y. Çongar, *Asker Yazarlarımız ve Ozanlarımız*, Ank., 1998, s. 176-192; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 489-491; Özgüç, II, 29, 136, 140-141; A. Behramoğlu, *Aziz Nesin'li Anılar*, İst.: Gendaş, 2001.

NEYDİM, NECDET *(Ödemiş/İzmir, 18 Haziran 1955 -)* Yazar.

Şahur Hanım ile memur Mehmet Neydim'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ödemiş'te tamamladı; İÜ Yabancı Diller Yüksek Okulu Almanca Bölümü'nü bitirdi. 1980'den beri aynı bölümde okutman. İÜEF'de Çeviri Kuramları ve Uygulamaları Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yaptı; doktora çalışmaları sürüyor. Çocuk ve İlkgençlik Kültürü ve Edebiyatı Araştırmacıları Derneği ile Çocuk Yayınları Derneği kurucu başkanı. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İnceleme ve araştırma yazılarını *Cumhuriyet Kitap* ve *Dünya Kitap* eklerinde yayımladı. "Eşitlikçi çocuk ve gençlik edebiyatı anlayışı"nı benimsediğini belirtiyor.

Yapıtları: Roman: *İsmail ve Babamın 68 Kuşağı*, İst.: Mavibulut, 1997.
Şiir: *Sen Islık Çalmayı Bilir misin?*, İst.: Bu, 1998.
İnceleme-Eleştiri: *Çocuk ve Edebiyat*, İst.: Bu, 1998.
Diğer: *Düşler Teknesi*, İst.: Bu, 1998; *Annem Öyle Söylüyor*, İst.: Bu, 1998; *Ben Özgür(müy)üm?*, İst.: Bu, 2001.
Çocuk Edebiyatı: *Öyküler*, İst.: Bu, 2001; *Şehrazat/İstiridyenin Sırrı*, İst.: Bu, 2004; *Kâğıt Helvayı Paylaşmak*, İst.: Heyamola, 2007; *Tiyki Çalışmayı Nasın Öğrendi*, İst.: İş Bankası, 2009; *Sana Güvenebilir miyim Dostum*, İst.: İş Bankası, 2009; *Elli Altın Eden Hükümdar*, İst.: İş Bankası, 2009; *Geleceği Gören Çocuk*, İst.: İş Bankası, 2009.
Kaynaklar: *BF* (1999).

NEYZEN TEVFİK
bak. Tevfik (Neyzen)

NEYZİ, ALİ H. *(İstanbul, 14 Mart 1927 - 2005)* Yazar.

Tam adı Ali Halim Neyzi. Yazar Leyla Neyzi kızıdır. Düşünür Mehmet Ali Aynî'nin oğlu tüccar Muzaffer Halim Bey ile Nezihe Nefise Hanım'ın oğlu. Robert Kolej Erkek Lisesi Edebiyat Bölümü'nü bitirdi (1946). Amsterdam'da gemi şantiyesinde çalıştı; BBC radyosunda Türkçe çevirmenliği ve spikerlik, daha sonra TRT Ankara Radyosu'nda İngilizce çevirmenliği ve spikerlik yaptı. Burslu olarak Harvard Üni. İşletme Bölümü'nde okudu (1955). 1950'den itibaren sigortacılıkla uğraştı. TYS üyesiydi. Antalya'da yaşıyordu; evli, iki çocuk babasıydı.

İlkokuldan mezun olduğu yaz kaleme aldığı ve dedesi Mehmet Ali Aynî'nin kendisinden habersiz olarak bastırdığı *Sibirya Ormanlarında* (1939), yayımlanmış ilk yapıtıdır. Bir ara *Pazar Postası* dergisi ve *Vatan* gazetesinde tiyatro eleştirileri yazdı. Tiyatro çevirilerinin yanı sıra sigortacılık konusunda da telif ve çeviri pek çok makalesi yayımlandı.

Ödül: "Çıkmaz Sokak Çocukları" (D. Mamet) çevirisi ile Ankara Sanat Sevenler Derneği Ödülü; *Damdakiler* adlı oyunu ile İnönü Vakfı Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Sibirya Ormanlarında*, İst.: Marifet B., 1939 (tıpkıbasım, İst.: Yanar, 1989); *Hüseyin Paşa Çıkmazı No. 4*, İst.: Karacan, 1983; *Meyzi ile Neyzi*, İst.: Karacan, 1983; *Dadı*, İst.: Karacan, 1984; *Pafe*, İst.: Evrim, 1985; *Işık*, İst.: Dizekonca Mtb., 1986; *Uzatmalı Sevgiliye Mektuplar*, İst.: Anadolu, 1986; *Dost Mektupları*, İst., 1988; *Mahir: Bir Teröristin Yaşam Öyküsü*, İst.: Yanar, 1988; *Beyzade/Paşazade*, 2 c., İst.: Yanar, 1991; *Çoban*, İst.: Cem, 1992; *Benim Sigortacılarım*, İst.: Dünya, 1998; *Gökdelen*, İst.: Cem, 2006; *Gönüllü Sürgün*, İst.: Cem, 2005; *Işık*, İst.: Cem, 2005.
Anı: *Alma Mater*, İst.: Karacan, 1984 (İngilizce bas., İst.: Peva, 1997); *Lara Feneri Çakıp Sönen Anılar 1-2-3*, İst.: İş Bankası, 2003 -2005.
Oyun: *Damdakiler*, İst.: Yanar, 1987; *Toplu Oyunları I (Alas Hatun, Yar Direktörün Eşi, Mektuplar)*, İst.: MitosBoyut, 1997.
İnceleme, Deneme: *Tiyatrodan Gösteri Sanatlarına*, İst.: MitosBoyut, 2004.
Kaynaklar: *BF* (26 Nisan 1999); *Kim Kimdir*, 512.

NEZİHE MUHİTTİN *(İstanbul, ? - 1958)* Romancı.

Soyadı TEPEDELENLİ[GİL?]. Nezihe Muhlis imzasını da kullandı. Kandilli'de mahalle mektebinde başlayan öğrenimini evinde özel dersler alarak sürdürdü. Bir süre Kumkapı rahibe okuluna, altı ay kadar da Darülmuallimat'a devam etti. II. Meşrutiyet'in ilanından (1908) sonra İttihat ve Terakki Sanayi Mektebi'nde öğretmenliğe başladı. Sonrasında ise çeşitli okullarda yöneticilik ve öğretmenlik yaptı. Sosyal yaşamda da görevler üstlendi: Osmanlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği'nin genel sekreterliğini yaptı; Donanma Cemiyeti Hanımlar Şubesi'nin kurucuları arasında yer aldı. Müdafaa-i Milliye Osmanlı Hanımlar Heyeti'nde çalıştı. Döneminin dergi ve gazetelerinde kadının toplumsal hayattaki yerine ilişkin yazılar yayımladı. Kadınların toplum yaşamında daha fazla yer almaları için çaba gösterdi. Haziran 1923'te kuruluşuna izin verilmeyen Kadınlar Halk Fırkası'nın, 1924'te Türk Kadınlar Birliği'nin kuruluşuna öncülük etti ve 1927'ye kadar başkanlığını yaptı. Bu arada Kadınlar Birliği adına *Kadın Yolu* (4. sayıdan itibaren *Türk Kadın Yolu*, 1925-27) dergisini

çıkardı. *Türk Kadını* adlı incelemesinde anıları ve deneyimlerinin ışığında Türkiye'deki kadın hareketinin tarihini ele aldı.

Yapıtları: Roman: *Şebab-ı Tebah*, (Nezihe Muhlis adıyla) İst.: Muhtar Halit Külliyatı, 1327/1911; *Benliğim Benimdir*, İst.: Sudi, 1929; *Güzellik Kraliçesi*, İst.: Resimli Ay, 1933; *Bozkurt-Küçük Mehmedin Romanı*, İst.: Anadolu Türk, 1934; *Haydudun Sonu*, İst.: Anadolu Türk, 1934; *İstanbul'da Bir Landro*, İst.: Numune, 1934; *Kevser Nine*, İst.: Anadolu Türk, 1934; *Ateş Böcekleri*, İst.: Hilmi, 1936; *Bir Aşk Böyle Söndü*, İst.: İnkılâp, 1939 (1943'te *Bir Aşk Böyle Bitti* adıyla); *İzmir Çocuğu: Geçen Cihan Harbi Mütareke Seneleri Romanı*, İst.: Hilmi, 1943; *Bir Yaz Gecesiydi*, İst.: Arif Bolat, 1943; *Avare Kadın*, İst.: Arif Bolat, 1943; *Kalbim Senindir*, İst.: Arif Bolat, 1943; *Çıngıraklı Yılan*, İst.: Arif Bolat, 1943; *Gene Geleceksin*, İst.: Arif Bolat, 1944; *Sus Kalbim Sus!*, İst.: Arif Bolat, 1944; *Sabah Oluyor*, İst.: Arif Bolat, 1944.
İnceleme: *Türk Kadını*, İst.: Nümune Mtb., 1931.
Kaynaklar: A. Beykan-B. Ötüş-Baskett, *Nezihe Muhittin ve Türk Kadını 1931 (Türk Feminizminin Düşünsel Kökenleri ve Feminist Tarih Yazıcılığından Bir Örnek)*, İst.: İletişim, 1999; "Tepedelenli, Nezihe Muhiddin", *TDEA*, VIII, 314.

NİGÂR HANIM *(İstanbul, 1862 - İstanbul, 1 Nisan 1918)* Şair.

Uryan Kalp, Nigâr binti Osman imzalarını kullandı. 1848 Macar İhtilali sırasında Macaristan'dan kaçarak Osmanlı Devleti'ne sığınan bir subay olan ve yıllarca Harbiye Mektebi'nde hocalık yapan Macar Osman Paşa ile Emine Rıfati Hanım'ın kızı. Evde küçük yaşta Kuran'ı hatmetti, ilköğrenimini yatılı olarak Kadıköy'de Madam Garos'un Fransızca eğitim veren okulunda yaptı. Burada piyano, resim ve elişi dersleri gördü, ayrıca bazı özel hocalardan dersler aldı. Fransızcadan başka Arapça, Farsça, Almanca, İtalyanca ve Rumca öğrendi. Henüz 14 yaşındayken Mehmet İhsan adlı biriyle evlendirildi, ancak evlilik hayatında mutlu olamadı ve bir süre sonra üç çocuk sahibi olduğu kocasından ayrılmak zorunda kaldı. Önce annesinin, daha sonra babasının ölümü üzerine maddi bakımdan güç duruma düştü, bunun üzerine II. Abdülhamit tarafından kendisine "Hidemât-ı Kalemiye" tertibinden maaş bağlandı (1898).

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra gerek Rumelihisarı'ndaki yalısında, gerekse Nişantaşı'ndaki konağında, düzenli olarak salı günleri, zaman zaman Abdülhak Hâmit, Recaizade Ekrem, Celal Sahir, Cenap Şahabettin ve Faik Âli gibi dönemin tanınmış edebiyatçıları ile bir kısım Avrupalı bilim adamlarının da katıldıkları edebi toplantılar düzenledi. I. Dünya Savaşı yıllarında yeniden geçim sıkıntısına düştü, yakalandığı tifüs hastalığından kurtulamayarak öldü. Mezarı annesiyle babasının da gömülü olduğu Rumelihisarı'ndaki Kayalar Mezarlığı'ndadır.

İlk şiirlerini "Uryan Kalp" takma adıyla *Servet-i Fünun* dergisinde yayımlayan Nigâr Hanım daha çok Abdülhak Hâmit, Recaizade Ekrem, Tevfik Fikret ve Cenap Şahabettin'in etkisi altında yazdığı, hayatının acılarını dile getirdiği şiirleri son derece duygusal özellikler taşımaktadır. Yapıtlarında daha sonraki yıllarda "Nigâr binti Osman" imzasını kullanan Nigâr Hanım Fransız edebiyatından V. Hugo, Lamartine ve Musset'yi, Alman edebiyatından H. Heine'yi, Türk edebiyatından da Fuzuli, Nedim, Şeyh Galip, Namık Kemal ve Abdülhak Hâmit'i ciddi biçimde okumuş, bunlar arasında özellikle Musset ile Fuzuli'nin etkisi altında kalmıştır. Şiir ve edebiyattan başka müzik ve resimle de ilgilenen Nigâr Hanım'ın, misafirlerine zaman zaman piyano çaldığı da belirtilmektedir.

Süleyman Nazif'in "kadınların Abdülhak Hâmit'i" dediği Nigâr Hanım çok sayıda şiir yazmış, yeni tarzda şiirler yanında, oldukça başarılı gazeller de kaleme almıştır. Sanatının en canlı esinlerini Boğaziçi'nin güzelliklerinden aldığını dile getiren şair, kendisinden önceki kadın şairlerden biraz farklı olarak, şiirlerinde bir kadının duygu ve duyarlıklarını yansıtmaya çalışmıştır. "Mânî oluyor hâlimi takrîre hicâbım" ve "Feryâd ki feryâdıma imdâd edecek yok" mısralarıyla başlayan şarkıları bestelenen Nigâr Hanım şiirlerinde daha çok aşk, ıstırap, ayrılık acıları, doğa güzellikleri ve annelik duygularını dile getirmiştir. Duygularını ifade ediş biçimiyle Cumhuriyet dönemine kadar yetişen kadın şairlerin en büyüğü olarak ün yapmıştır.

Mutsuz geçen hayatının son yıllarını daha çok seyahat ederek geçirdi; Selanik, Mısır, Viyana ve Paris'e gitti. "Alnımın Yazısı" adlı, yirmi defterden oluşan günlük tarzındaki anılarını ölümünden elli yıl sonra açılması koşuluyla Aşiyan Müzesi'ne bağışlamıştır. *Hayatımın Hikâyesi* adıyla bir bölümü yayımlanan günlüklerinde, duyarlı bir kadın ruhuna son derece yabancı olan bir erkekten neler çekmiş olduğu-

nu bütün ayrıntılarıyla anlatmaktadır.

"Tasvir-i Aşk", "Suiistimal", "Girive" (üç perdelik dram, 1912'de Burhanettin Bey topluluğu tarafından sahnelendi) adlı oyunları kitaplaşmamıştır.

Yapıtları: Şiir: *Efsûs*, 2 c., (şiir-düzyazı karışık) İst., 1304/1886, 1306/1890; *Nîran*, İst.: Hanımlara Mahsus Gazete Ktp., 1312/1896; *Aks-i Sadâ*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb, 1316/1900.
Düzyazı: *Safahât-ı Kalp*, (aşk mektupları) İst.: Kitabhane-i Hilmi, 1317/1901; *Elhân-ı Vatan*, İst.: Tercüman-ı Hakikat Mtb., 1332/1916.
Anı: *Hayatımın Hikâyesi*, (yay. Salih Karamet Nigâr) İst.: Ekin, 1959.
Kaynaklar: Ruşen Eşref (Ünaydın), *Diyorlar ki*, İst., 1918, s. 21-31; İbnülemin, *Şairler*, 1196-1199; M. Uraz, *Kadın Şair ve Muharrirlerimiz*, İst., 1940, s. 98-107; Akyüz, *Antoloji*, 217-221; Yahya Kemal, *Edebiyata Dair*, 207-208; M. Kutlu, "Nigâr Hanım", *TDEA*, VII, 56-57; N. Bekiroğlu, *Şair Nigâr Hanım*, İst., 1998; A. Uçman, "Nigâr Hanım", *YYOA*, II, 366-367.

NOM, İBRAHİM *(İstanbul, 1878 - İstanbul, 30 Kasım 1947)* Şair.

Asıl adı Avram Naon ya da Avram Naum olup bu adlarla da anıldı. Hasköy Şule-i Marif Rüştiyesi ve Vefa İdadisi'nde okudu. Darülfünun Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Şiirleri *Malumat*, *Mektep* ve *Servet-i Fünun* dergilerinde çıktı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra *Mirat* dergisini yayımladı (1908). Bu dergide dönemin Yahudi aydınların yazıları yer aldı. İbrahim Nom daha sonra Türkçeyi öğretme amacını güden *Ceride-i Lisan* dergisini çıkardı.

Yapıtları: Şiir: *Kalb-i Şikeste*, İst.: Asır Mtb, 1317/1899.
Kaynaklar: Moiz Mizrahi, "Maestro Avram Naon", *Şalom*, 20 Mayıs 1959; Albert Cohen, "El abogado poeta İbrahim Nom murio", *La Boz de Türkiye*, 1 Aralık 1947, s. 141; "Musevi Bir Türk Şairi: İbrahim Nom", *Akşam*, 11 Ekim 1940; R. N. Bali, "Naon, Abraham (İbrahim Nom)", *YYOA*, II, 348.

NUR, RIZA *(Sinop, 1878 - İstanbul, 8 Eylül 1942)* Yazar, siyaset adamı, hekim.

Mahmut Zeki isimli bir kunduracının oğlu. Kuleli İdadisi'ni ve Askeri Tıbbiye'yi bitirdi (1901). Gülhane Hastanesi'nde ihtisas yaptı. 1907'de cerrahi profesörü oldu. Tıbbiye'de öğrenci iken İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girdi. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Sinop'tan milletvekili seçildi (1908). Parti yöneticileri ile anlaşmazlığa düşerek istifa etti. Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın kurucuları arasına katıldı. 1913'teki Babıâli baskınından sonra yurtdışına kaçtı; kısa bir süre Paris'te, daha sonra Mısır'da yaşadı. Mütarekeden sonra İstanbul'a döndü ve son Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda Sinop milletvekili olarak yer aldı. Bu meclisin dağıtılması üzerine Ankara'da toplanan TBMM'ye katıldı. Milli Mücadele yıllarında eğitim (1920), sağlık bakanlıklarında bulundu ve bir süre dışişleri bakanlığına vekâlet etti. Sağlık bakanı iken çalışmaları daha önce başlatılmış olan "Türkiye'nin Sıhhî-i İctimâî Coğrafyası" adlı şehir monografilerinin yayımlanmasıyla doğrudan ilgilendi. Lozan Konferansı'na delege olarak katıldı. Atatürk'e yönelik İzmir suikastından sonra yeniden ülke dışına çıktı; 7 yıl Paris'te, daha sonra İskenderiye'de yaşadı (1926-38). Atatürk'ün ölümünden sonra yurda döndü. Merkezefendi Mezarlığı'nda gömülüdür.

Türkçülük-milliyetçilik düşüncesine bağlı şiir, yazı ve incelemeleriyle tanındı. 12 cilt tutan *Türk Tarihi* Cumhuriyet'in ilk yıllarında basıldı (1924-26). Paris Milli Kütüphanesi'nde bulduğu "Garp Ocakları"na mensup şairlerin şiirlerini yayımladı. "Kantik" diye adlandırdığı milli ilahi türünde şiirler yazdı. Ali Şir Nevai, Tevfik Fikret, Namık Kemal üzerine çalıştı. İskenderiye'de *Revue de Turcologie/Türkbilik Revüsü* adlı dergiyi çıkardı. Yurda dönüşünden sonra (1938) *Kopuz* ve kendi çıkardığı *Tanrıdağ* (18 sayı 1942) dergilerinde göründü. Ölümünden sonra bulunup İstanbul'da yayımlanan *Hayat ve Hatıratım* adlı anılarında tarihi gerçekleri çarpıttığı, dahası bu anıların sağlıksız ruh halini yansıttığı kabul edilir.

Yapıtları: *Servet-i Şahane ve Hakk-ı Millet*, İst.: Selanik Mtb., 1324/1908; *Meclis-i Mebusan'da Fırkalar Meselesi*, İst.: İkdam Mtb., 1325/1909; *Tıbbiye Hayatından*, İst.: Matbaa-i Hayriye, 1327/1911; *Cemiyet-i Hafiyye*, 1914; *Hürriyet ve İtilaf Nasıl Doğdu ve Nasıl Öldü*, İst.: Akşam Mtb, 1335/1919; *Samson ile Delile*, (operakomik) Sinop: Ulu Altay, 1337/1921; *Sıhhiye ve Muavenat-ı İçtimaiye Vekâletine Rapor*, 1923; *Türk Tarihi*, 12 c., Ank.: Maarif Vekâleti, 1924-26 (yb haz. E. Kılıç, İst.: Toker, 1978); *Arap Şiirbiliği yahut el-Aruz*, Sinop: Ulu Altay, 1926; *Sinop'ta Türk Atları Tamgaları*, 1928; *Türk Mantıkası*, 1928; *Oğuz-name*, İskenderiye, 1928; *Oughouz-name Üzerine M. Pelliot'a Cevap*, 1931; *Hilalin Tarihi*, 1933; *Ali Şir Nevai*, 1935; *Kaygusuz Abdal Gaybî Bey*, 1935; *Namık Kemal*, İskenderiye, 1936; *Hücumlara Cevablar*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1941; *Hayat ve Hatıratım*, İst.: Altındağ, 1967; *Lozan Hatıraları*, İst.: Boğaziçi, 1991;

Dr. Rıza Nur'un Moskova-Sakarya Hatıraları, İst.: Boğaziçi, 1991; *Milli Kıyam: Milli Mücadele'nin İç Yüzü*, (haz. Yalçın Toker) İst.: Toker, 1994.
Çeviri: *Türk Şeceresi* (Ebülgazi Bahadır Han), Ank.: Maarif Vekâleti, 1343/1925.
Kaynaklar: C. O. Tütengil, *Dr. Rıza Nur Üzerine*, İst., 1965; *Sevenlerin Kalemiyle Dr. Rıza Nur*, (haz. Z. Y. İlhan) İst., 1962; B. Z. Avşar, *Bir Muhalifin Portresi: Rıza Nur*, İst., 1992; M. S. Koz, "Türk Halk Kültürünün Unutulmuş Kaynaklarından Biri: Türkiye'nin Sıhhî-i İctimâî Coğrafyası", *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, I. Genel Konular*, Ank.: Küldür Bakanlığı, 1992, s. 37-58; Gövsa, 327; Necatigil, *İsimler*, 313; Kurdakul, *Sözlük*, 514; A. Birinci, "Nur, Rıza", *YYOA*, II, 372-373.

NURULLAH CAN
bak. CAN, Nurullah

NUTKU, ÖZDEMİR *(İstanbul, 12 Ocak 1931 -)*
Yazar, yönetmen, çevirmen.

Ergun Tosun imzasını da kullandı (1950-53). Avukat, milletvekili Emrullah Nutku ile Nezihe Hanım'ın oğlu. Robert Kolej'den (1950) sonra DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1956) ve Almanya'da Georg-August Üni. Tiyatro Bölümü'nü (1959) bitirdi. Aynı yıl DTCF Tiyatro Enstitüsü'ne asistan olarak girdi; 1961'de doktor, 1967'de doçent, 1974'te profesör oldu. 1976'da İzmir'e yerleşerek Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Tiyatro Bölümü'nü kurdu; aynı fakültede bir süre dekanlık yaptı ve kurucusu olduğu Sahne ve Görüntü Sanatları Bölümü'ne 1981'de başkan oldu. 1990'da kurduğu İzmir Şehir Tiyatroları'nın genel sanat yönetmenliğine atandı. 1998'de yaş haddinden emekli olmasına rağmen öğretim üyeliğini sürdürdü. Amerika'da pek çok üniversitede ders ve konferans verdi, seminer düzenledi. *Yeni Mavi* (1955-56), *Değişim* (12 sayı, 1961-62), *Tiyatro* (1965-66), *Tiyatro Araştırmaları Dergisi* (1969-76) ve *Deney* (1976-82) dergilerinde yöneticilik yaptı. Dünya Tiyatro Eğitimi Enstitüsü'nün yönetim kurulu üyesi, TYS, PEN Yazarlar Derneği, Türk Dil Derneği, Atatürkçü Düşünce Derneği, Milletlerarası Tiyatro Enstitüsü (ITI) üyesi. İzmir'de yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk şiir kitabını yayımladıktan sonra 1952'de *Mavi* dergisinde göründü ve ardından bu derginin son sayılarının yayımını da üstlenerek "Mavi Hareketi"ne katıldı. 1953'ten itibaren *Pazar Postası*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Dost*, *Varlık*, *Yeditepe*, *Milliyet Sanat*, *Gösteri* ve *Sanat Olayı* gibi pek çok dergi ve gazetede 1800'ün üstünde yazı yayımladı; Türk tiyatro tarihine ilişkin araştırmaları ve kuramsal tiyatro çalışmalarıyla tanındı. *Encyclopedia of Islam* (Hollanda), *World Encyclopedia of Contemporary Theatre* (Kanada) ve *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*'nin yazarlarındandır. 1947'de ilk profesyonel rolünü oynadı, 1949'da ilk piyano konserini verdi, 1950'li yıllarda caz piyanisti olarak tanındı. Senaryolarını yazdığı iki bölümlük "Muhsin Ertuğrul" (1989) ve on bölümlük "Türk Tiyatrosu" (1990) belgeselleri TRT'de gösterildi. Oyun sahneleme hocası ve tiyatro yönetmeni olarak yüze yakın oyun sahneledi.

Ödül: *Savaş Oyunu* ile 1965 Erlangen Uluslararası Tiyatro Şenliği Reji Birinciliği; *Meddahlık ve Meddah Hikâyeleri* ile 1979 Milli Kültür Vakfı Büyük Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Eller*, Ank., 1950; *Üç Nokta*, Ank., 1954; *Bölük Yaşantı*, Ank., 1957; *Bir O Kuşlar*, İzmir, 1996.
Oyun: *Merdiven*, Ank.: Değişim, 1962; *Köprü*, Ank.: TDK, 1964; *Savaş Oyunu*, (S. Çağan'la) Ank.: Tiyatro Dergisi Eki, 1968 (*Kriegsspiel* adıyla Almancaya çeviren Max Frisch, Deutscher Theaterverlag, 1965); *Söylev*, Ank.: AÜ, 1973.
Tiyatro: *Tiyatro ve Yazar*, Ank.: Gim, 1960; *The Stagnation and Revival of Verse Drama in England*, (doktora tezi) Ank., 1961; *Modern Tiyatro Akımları I*, Ank.: Dost, 1963; *Oyun Yazarı*, İst.: İzlem, 1965; *Tiyatro Terimleri Sözlüğü*, (H. Taner ve M. And'la) Ank.: TDK, 1966; *Stanislavski'nin Sahneye Koyduğu "Martı"*, Ank.: Ankara Üni., 1968; *Darülbedayi'nin Elli Yılı*, Ank.: Ankara Üni., 1969; *Dünya Tiyatrosu Tarihi I, II*, Ank.: Ankara Üni., 1971, 1972; *IV. Mehmet'in Edirne Şenliği*, Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1972; *Tiyatro Yönetmeninin Çalışması*, Ank.: Ankara Üni., 1974; *Türkiye'de Brecht*, İst.: Tiyatro 76, 1976; *Yaşayan Tiyatro*, İst.: Çağdaş, 1976; *Meddahlık ve Meddah Hikâyeleri*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1978 (genişletilmiş 2. bas., Ank.: AKM, 1997); *Sahne Bilgisi*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1980; *Sahne Bilgisi I, II*, Ank.: İzlem, 1982, 1983; *Dram Sanatı*, İzmir: Dokuz Eylül Üni., 1983 (genişletilmiş 3. bas., İst.: Kabalcı, 1998); *Gösterim Terimleri Sözlüğü*, Ank.: TDK, 1983 (genişletilmiş 2. bas., İst.: İnkılâp, 1998); *Uzatmalı Gerçekler*, İst.: Remzi, 1986; *Benden Sonra Tufan Olmasın*, (M. Ertuğrul'un anıları; E. Sevinçli ve M. Tuncay'la), İst.: Eczacıbaşı Vakfı, 1989; *Theatre in Turkey*, (S. Şener ve A. Yüksel'le) İst., 1991; *Zümrüdüankanın Külleri*, İst.: Yılmaz, 1991; *Zeynep'in Tiyatro Kitabı*, 2. bas., İst.: Kabalcı, 1992; *Kor Altındaki Kor*, İst.: Kabalcı, 1993; *Gerçeklerin Düşleri*, İst.: Eczacıbaşı Vakfı, 1994; *Duvardaki Mavi Kuş*, İzmir: Güzel Sanatlar Fak., 1994; *Oyunculuk Tarihi*

I, İst.: YKY, 1995; *Gecenin Maskesi*, İst.: Mitos, 1995; *Kültür Tarihimizden Manzaralar*, İst.: Kabalcı, 1995; *Oyun-Çocuk-Tiyatro*, İst.: Özgür, 1998; *Atatürk ve Cumhuriyet Tiyatrosu*, İst.: Özgür, 1999; *Yeni Başlayanlar İçin Oyuncunun Çalışması*, İst.: Alkım, 2004; *Duvar Yıkılırken Almanya'da Tiyatro*, İst.: Alkım, 2005; *Bertolt Brecht ve Epik Tiyatro*, İst.: Özgür, 2007; *Shakespare Sözlüğü*, İst.: Kabalcı, 2008.

Çeviri: *Çağdaş Amerikan Şiirleri*, (Tarık Dursun K. ile) Ank.: Şairler Yaprağı, 1956; *Yolculuk Günlüğü* (B. Curipeschitz), Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1977; *Göktaşı* (F. Dürrenmatt), Ank.: Kültür Bakanlığı, 1979; *Romeo ve Juliet* (W. Shakespeare), İst.: Remzi, 1984; *Oyuncu: Yönetmenin Elinde Yaratıcı Bir Özne ya da Araç* (M. Dietrich), Ank.: Devlet Tiyatroları, 1985; *Othello* (W. Shakespeare), İst.: Remzi, 1985; *Kral Lear* (W. Shakespeare), İst.: Remzi, 1986; *Yeter ki Sonu İyi Bitsin* (W. Shakespeare), İst.: Remzi, 1988; *Onikinci Gece* (W. Shakespeare), İst.: Remzi, 1988; *Tiyatrocu* (T. Bernhard), İzmir: İleri, 1992; *At* (J. Hay), İst.: Kabalcı, 1991; *Edirne Günlüğü* (J. Covel), Ank.: Kültür Bakanlığı, 1994; *Weisman ile Kızılyüz* (G. Tabori), İst.: Boyut, 1994; *Bir Casusa Ağıt* (G. Tabori), İst.: Boyut, 1994; *Çizme ve Çorapları* (H. Achternbusch), İst.: Boyut, 1994; *Dram Sanatının Alanı* (M. Esslin), İst.: YKY, 1996; *Sezuan'ın İyi İnsanı* (B. Brecht), İst.: Boyut, 1998; *Simone Machard'ın Hayalleri* (B. Brecht), İst.: Boyut, 1998; *Kafkas Tebeşir Dairesi* (B. Brecht), İst.: Boyut, 1998.

Kaynaklar: *BF* (3 Mayıs 1999); Necatigil, *İsimler*, 275-276; Özkırımlı, *TEA*, III, 921; "Nutku, Özdemir", *TDEA*, VII, 89-90.

NÜZHET SABİT *(Sana/Yemen, 1883 - İstanbul, 6 Ocak 1920)* Gazeteci, yazar, eğitimci.

Karamanoğullarından Mirliva Sabit Paşa'nın oğlu. Rüştiyeyi babasının görevli olduğu Sana'da bitirdi. İstanbul Mercan İdadisi'nin ardından, Mülkiye Mektebi'nin yüksek kısmından mezun oldu (1905). İttihat ve Terakki hareketi içinde yer aldı. Paris'te hukuk öğrenimi gördü (1909). İstanbul'da çeşitli liselerde pedagoji ve psikoloji öğretmenliği yaptı (1910-18). İttihat ve Terakki'den sonra katıldığı Hürriyet ve İtilaf Fırkası ile masonluktan da bir süre sonra ayrıldı. 1911'de Teavün-i İçtimai Cemiyeti adıyla bir dernek kurdu. Aynı dönemde *Vazife* (1911-12) gazetesini çıkardı ve "Binbir Kuş Kütüphanesi" başlıklı bir dizi kitapçık yayımlayarak eleştirilerini sürdürdü. Balkan Savaşı sırasında Müslüman Türklere yönelik kötü uygulamaları saptamak amacıyla kurulan Neşr-i Vesaik Cemiyeti'nin kuruluşuna katıldı. *Takip ve Tenkit* dergisini yayımladı. I. Damat Ferit Kabinesi zamanında üç ay kadar İaşe umum müdürlüğü yaptı. *Fağfur* dergisinde Ziya Gökalp ve Rıza Tevfik hakkında eleştirileri yayımlandı.

Yapıtları: Oyun: *Tonguz'un Rüyası*, İst.: Orhaniye Mtb., 1918.

Diğer: *Siyaset Yolları*, İst.: Araks Mtb, 1327/1911; *Teavün-i İçtimai*, İst.: Matbaa-i Hayriye, 1327/1911; *Kelime Usulü ile Elifba*, (iki bölüm) 1917-18; *Vazife-i İsyan*, İst.: Matbaa-i İçtihat, 1918; *Ana Dili*, 1918; *İaşede Kırk Beş Gün*, İst.: Kader Mtb., ty; *Bugünün Vazifesi*, İst., ty.

Kaynaklar: *Nüzhet Sabit: Hayatı ve Asarı*, İst., 1920; C. Okay, *Bir Meşrutiyet Aydını: Nüzhet Sabit*, Ank., 2001; Çankaya, III, 1065; T. Z. Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, c. I, s. 11-12, 280, 418-420; "Nüzhet Sâbit", *TDEA*, VII, 96; C. Okay, "Nüzhet Sabit", *YYOA*, II, 378.

OBRUK, CAHİT *(Kırşehir, 28 Ekim 1921 - Ankara, 1982)* Şair, öykücü.

Maliyeci H. Ahmet Obruk'un oğlu. İlk ve orta okulu Kırşehir'de okudu. Maltepe Askeri Lisesi'nden (1940) sonra Harp Okulu'nu bitirdi (1942). Askerlik mesleğinden kendi isteğiyle ayrıldı (1956). Ankara Radyosu müdür yardımcılığı yaptı. İlk şiiri *Yeni Gün* dergisinde çıktı. *Yedi Gün*, *Kaynak*, *Çağrı* ve özellikle *Varlık* dergisinde yayımlanan şiirleriyle tanındı. Fazla süse yer vermeden ve uyak kaygısı gütmeden yazdığı şiirlerde duygusal özlemlerini, arzularını yansıttı. Kırşehirli Âşık Said'den yaptığı derleme ölümünden sonra yayımlandı.

Ödül: 1966 Tercüman Gazetesi Hikâye Yarışması (ikincilik).

Yapıtları: Şiir: *Yaşama Sevinci*, Ank.: Güney Mtb., 1954; *Toprağın Ağrısı*, İst.: Toker Mtb., 1965; *Düşsevi Şiirler*, Ank.: Kent Mtb., 1967; *Atatürkçe*, Ank.: Kardeş Mtb., 1974.
Derleme: *Kırşehir'li Âşık Said*, Ank.: Ulus Mtb., 1983.

Kaynaklar: A. R. Ergüven, *Resimli Yedigün Şairleri*, İst., 1947, s. 12-15; M. Uyguner, "Obruk, Cahit", *TDEA*, VII, 98; Kurdakul, *Sözlük*, 459; Karaalioğlu, 397.

OCAK, ESMA *(Diyarbakır, 5 Haziran 1928 -)* Öykücü.

Tam adı Aydın Esma Ocak. Şevkiye Hanım ile tarım il müdürü Osman Şahap Yıldırım'ın kızı. Şair, milletvekili Osman Ocak Nakiboğlu dayısıdır. Lise öğrenimini yarım bıraktı. Diyarbakır'ı Tanıtma Kültür ve Dayanışma Vakfı başkanı, TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. Diyarbakır'da yaşıyor; dul, üç çocuk annesi. 1990'da Atıf Yılmaz tarafından sinemaya aktarılarak birçok uluslararası ödül alan *Berdel* ile tanındı. "Berdel" ve "Yeni Çardak" öyküleri tiyatroya uyarlandı.

Yapıtları: Öykü ve Roman: *Berdel*, Ank. Memleket, 1981 (Almancaya çevrildi ve Almanya'da basıldı); *Kırlar Dağının Düzü*, Ank.: Memleket, 1982; *Kervan Servan*, Ank.: Dayanışma, 1983; *Sara Sara*, Ank.: Memleket, 1987; *Kuyudaki Ses*, İst.: Ajans 21, 1990; *Muş Gürcüsü Destanı*, Ank.: San Mtb., 1991; *Surlu Kentin Sır Suyu*, ?, Akşam Ofset, 1994; *Kadınlar Mektebi*, ?, Akşam Ofset, 1995; *Duvar İçindeki Diyar (Diyar-be-kir)*, ?, Pakajans, 1998; *Münire*, İst.: Bir Harf, 2005; *İçerdeki Avcı*, Diyarbakır: Dicle Sahaf, 2008.
Biyografi: *Bir Filozofun Özel Yaşamı Ziya Gökalp*, İst.: Bir Harf, 2006.

Kaynaklar: *BF* (12 Mayıs 1999); Özgüç, II, 371; Ş. Beysanoğlu, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, 3. c., (2. bas.) Ank., 1997, s. 304-306.

OCAK, MUSTAFA *(Filibe/Bulgaristan, 4 Ağustos 1972 -)* Şair.

Ebe ve hemşire Melekper Hanım ile terzi Süleyman Ocak'ın oğlu. 1978'de ailesiyle birlikte Bursa'ya göç etti; ilk ve orta öğrenimini burada tamamladı. Bir süre ODTÜ Kimya Fakültesi'ne devam etti (1989-90); Uludağ Üni. Makine Mühendisliği'ni bitirdi. 1997'den beri makine mühendisi olarak çalışıyor. Bursa'da yaşıyor. İlk şiiri ("Güz Getirisi") 1994'te *Yeni Biçem* dergisinde çıktı. Yoğun bir imge dünyası ve dil işçiliği görülen şiirlerini daha sonra *İzlek*, *Poetik'us*, *Yine Hişt*, *Başka*, *Dize* ve *Mozaik* dergilerinde yayımladı.

Ödül: 1994 Uludağ Üni. Şiir Ödülü (birincilik); 1995 Balıkesir Üni. Şiir Ödülü (başarı); "Kış Uykusu" adlı dosyasıyla 1995 Sabri Altınel Şiir Ödülü (övgüye değer).

Yapıtları: Şiir: *Geçmiş Zaman Siluetleri*, İst.: Hera, 1999; *Eksik Sayıklama*, Ş.Urfa: Yom, 2005.
Kaynaklar: *BF* (2 Haziran 2000).

OCAKTAN, MEHMET *(Karyağmaz/Dursunbey/Balıkesir, 8 Haziran 1955 -)* Şair.

Bursa Erkek Lisesi (1975) ve İÜEF Doğu Dilleri Bölümü'nü (1984) bitirdi. *Yeni Devir* (1980-83), *Tercüman*, *Güneş* ve *Özgür Gündem* gazetelerinde sayfa sekreteri olarak çalıştı. *Yeni Şafak* gazetesinin genel yayın yönetmenliği ve Ankara temsilciliği yaptı (1994-2007). AKP'den Bursa Milletvekili seçildi (2007). Ankara'da yaşıyor.

İlk şiirleri 1978'de *Mavera*'da çıktı. *Yöneliş-ler*, *Üç Çiçek*, *Şiir Atı*, *Gösteri*, *Gergedan*, *Yedi İklim*, *Bürde*, *Fanatik*, *Düşler*, *Sombahar*, *İpek Dili*, *Kaşgar* ve *kitap-lık* gibi dergilerde yayımladığı şiirleri ve şiir eleştirileriyle tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Rüzgârla Yaslı*, İst.: Üç Çiçek, 1984; *Kırık Bir Rüya Denizi*, İst.: Şiir Atı, 1989; *Aşk Meleği*, İst.: Şiir Atı, 1996; *Melek Burcu*, İst.: Everest, 2001.
Deneme: *Kanun Hükmünde Kederli Bir Sonbahar Şarkısı*, İst.: Birey, 2001; *Yüreğimin Son Kalesi*, İst.: Nesil, 2004; *Naziler Caz Sevmez*, İst.: Mavi Ağaç, 2004; *İçimdeki Hafız*, İst.: Nesil, 2006.
Kaynaklar: "Ocaktan, Mehmet", *TDEA*, VII, 100; Işık, 450.

ODABAŞI, YILMAZ *(Diyarbakır, 15 Ağustos 1961 -)* Şair, yazar.

Daha çok gazete yazılarında (1982-86 ve 1991-92) Ümit Mola imzasını kullandı. Mediha Hanım ile öğretmen Mehmet Odabaşı'nın oğlu. 1979'da Diyarbakır Lisesi'ni bitirdi. Gazetecilik, kitapçılık ve editörlük yaptı. 1980'deki askeri darbeden sonra 1981'de ve *Şeyh Said İsyanı* kitabı dolayısıyla 1994'te birer yıl hapis yattı. *Düş ve Yaşam* adlı kitabından dolayı bir buçuk yıl hapis cezası aldı ve Saray Cezaevi'nde yattı. *Cehennem Bileti* nedeniyle yargılandı. Uluslararası PEN Kulüp, PEN Yazarlar Derneği, TYS, Çağdaş Gazeteciler Derneği, Uluslararası Gazeteciler Federasyonu ve Nâzım Hikmet Vakfı Danışma Kurulu üyesi. Yalova'da yaşıyor; bir çocuk babası.

İlk şiirleri 1981'de *Oluşum*, *Edebiyat '81* ve *Yeni Olgu* dergilerinde çıktı. Seçilmiş şiirlerini "Nice Küllerden" ve "Kalbimde Hazan" kasetlerinde topladı. On altı şiiri bestelenerek Grup Kızılırmak, Grup Yorum, Onur Akın ve Ahmet Kaya'nın kasetlerinde yer aldı. Kendisini "eleştirel gerçekçiliğe yakın hissettiğini" açıklıyor.

Ödül: 1990 Cahit Sıtkı Tarancı Şiir Ödülü; 1992 Petrol-İş Sendikası İkincilik Ödülü; 1992 ve 1994 Adana Altın Koza Film Öyküsü Ödülü; 1992 Çankaya Belediyesi ve Damar Dergisi Çocuk Yazını Ödülü; 1994 Çağdaş Gazeteciler Derneği Ödülü; 1997 PEN Yazarlar Derneği Onat Kutlar Film Öyküsü Ödülü; 1997 Temmuz Dergisi Halk Ödülü; 1998 TAYAD Hikâye Yarışması ikincilik ödülü; 1998 Sabri Altınel Şiir Yarışması birincilik ödülü; 1999 Orhan Murat Arıburnu Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Siste Kalabalıklar*, İst.: Cem, 1985; *Yurtsuz Şiirler*, İst.: Cem, 1987; *Feride*, İst.: Scala, 1990; *Her Ömür Kendi Gençliğinden Vurulur*, Ank.: Doruk, 1992; *Cehennem Bileti*, İst.: Cem, 1995; *Aşk Bize Küstü*, Ank.: Doruk, 1997; *Hayat Gül Kokulu Bir Sağanak Yine*, (seçmeler) Ank.: Doruk, 1997; *Aynı Göğün Ezgisi*, İst.: Cem, 1998; *Çalınmış Bir Mahşer İçin Ahval*, İst.: Cem, 1999; *Konuşsam Sessizlik Gitsem Ayrılık-Bütün Şiirleri: 1 (1980-1990)*, İst.: Scala, 2000; *Aşk Bize Küstü-Bütün Şiirleri: 2 (1990-2000)*, İst.: Scala, 2000; *Ey Hayat!*, İst.: Scala, 2000; *Aşk Tek Kişiliktir*, İst.: Scala, 2000; *Buğulu Atlas*, İst.: Alfa, 2002; *Konuşsam Sessizlik Gitsem Ayrılık*, (1990-2000) İst.: Alfa, 2003; *Sakla Yamalarını Kalbim*, (Seçme Şiirler) İst.: Alkım, 2006.
Öykü-Anlatı: *Kül Aşklar*, İst.: Scala, 1991; *Çocuklar ve Adresler*, Ank.: Doruk, 1992; *Şafak, Keya'da Çıplaktı*, (film öyküleri) Ank.: Doruk, 1998; *Çocuklara Hikâyeler*, İst.: Cem, 1998; *Kül Aşklar: Bütün Hikâyeleri 1*, İst.: Everest, 2001; *Kuşlar Uzaktı Sonra: Bütün Hikâyeleri 2*, İst.: Alfa, 2001; *Şarkısı Beyaz*, İst.: Everest, 2004.
Deneme-Günlük-Fıkra: *Sevginin Herkesten Şikâyeti Var*, (denemeler) Ank.: Doruk, 1997; *Düş ve Yaşam*,

(gazete yazıları) Ank.: Doruk, 1997; *Bütün Kanamalar Umuttan*, (günlükler) Ank.: Doruk, 1997; *Hayat Bilgisi Notları*, İst.: Alfa, 2001.
Anı: *Eylül Defterleri*, Ank.: Doruk, 1991.
Araştırma-İnceleme: *Şeyh Said İsyanı*, ?; *Güneydoğuda Gazeteci Olmak*, İst.: Kaynak, 1994.
Derleme: *1975-2000 Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi*, İst.: Scala, 2000; *Yılmaz Odabaşı'nın Seçtiği Aşk Şiirleri*, İst.: Alfa, 2001; *Aşk Şiirleri Antolojisi*, İst.: Alfa, 2001.
Kaynaklar: *BF* (25 Mayıs 1999); Necatigil, *İsimler*, 276; Kurdakul, *Sözlük*, 457.

ODMAN, FÂKİHE *(Bursa, 1908 - ?)* Şair, romancı.

Bursa'da Mal Hatun Rüştiyesi ve Amerikan Koleji'nde okudu. İstanbul Erenköy Lisesi'ni (1930), ardından Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1935) bitirdi. Kayseri Lisesi ve Konya Kız Muallim Okulu'nda edebiyat öğretmenliği yaptı. Hiciv ve mani türünde yazdığı şiirlerle edebiyat dünyasına girdi; daha sonra aşk ve serüven romanları yazdı. Basılmamış şiir ve romanları vardır.

Yapıtları: Şiir: *Âşık ve Mâşuk*, İst.: Şaka Mtb., 1953. Roman: *Sevgi ve Saygı*, İst.: Ahmet Halit, 1935; *Leylâ ve Süheylâ*, İst.: İktisadi Yürüyüş Mtb. ve Neşriyat Yurdu, 1946; *O ve Ben*, İst.: Şehir Mtb., 1952; *Çiçek ve Güneş*, 2. bas., İst.: Şaka Mtb., 1953.
Kaynaklar: Yazar, 138-143.

ODMAN, MESUT *(Gönen, 24 Ağustos 1950 -)* Şair, yazar.

Asıl adı Mesut Odabaşı. Nevin Hanım ile ormancı Mehmet Kemal Odabaşı'nın oğlu. Bursa erkek Lisesi'ni (1967), ODTÜ Ekonomi-İstatistik Bölümü'nü bitirdi. Milli Prodüktivite Merkezi'nde çalıştı. Ankara'da yaşıyor. Boşanmış, iki çocuklu. Ankara Nâzım Kültürevi yöneticisi. Sinema-Tiyatro üzerine ilk yazılarını 1969'da Ankara'da çıkan *Yenigün* gazetesinde yayımladı. Daha sonra *Yürüyüş*, *Toplumsal Kurtuluş*, *Hep İleri*, *Sosyalist İktidar*, *Sol* (Sol dışındaki dergilerin yazı kurulunda yer aldı) dergilerinde yazdı.

Yapıtları: Şiir: *Sessiz Yürüyüş*, Ank.: Öteki, 1995; *Geceyi Bölen Şiirler*, İst.: Gelenek, 2000.
Kaynaklar: *BF* (9 Mayıs 2002).

ODYAKMAZ, A. NEVZAD *(Erzincan, 3 Ağustos 1923 -)* Şair.

Tam adı Ali Nevzat Odyakmaz. Nevzad Sudi Odyakmaz, Nevzad Sudi, N. Sudi, Nevzad Sudioğlu ve Nâzım Sılanoğlu imzalarını da kullandı. Safiye Hanım ile subay Süleyman Sudi Odyakmaz'ın oğlu. İstanbul Çapa Tatbikat İlkokulu, Pertevniyal Lisesi ve Vefa Lisesi'nde okudu; İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1950). Edirne, Lalapaşa ve Aşkale'de hâkimlik (1953-62), Adapazarı, Bilecik ve Balıkesir'de cumhuriyet savcılığı (1962-82), Yargıtay üyeliği (1982-88), Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyeliği (1982-86) görevlerinde bulundu. 1990'dan bu yana Marmara Üni. Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda öğretim görevlisi. Dil Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri 1939'da *Yeni Ses* dergisinde çıktı. *Yurt*, *Küllük*, *İnsan*, *Yeni Türk*, *Tütün Dünyası* ve *Yenilik* dergilerinde Nevzat Sudi Odyakmaz imzasıyla şiirler, N. Sudi imzasıyla öyküler yayımladı (1939-60); son dönem şiirleri *Kıyı*, *Karşı*, *Türk Dili*, *Çağdaş Türk Dili* dergilerinde yer aldı. İlk şiirlerinde "küçük kaygılara, sevinçlere, sevecenliklere bağlı temaları yalın bir dille" işlediği, sonraki şiirlerinde ise "kendine özgü bir sözcük dünyası kurarak özgün söyleyiş olanakları yarattı"ğı belirtildi (Ş. Kurdakul). Ayrıca hukuk alanında yirmi civarında kitabı vardır.

Yapıtları: Şiir: *Üç Yön*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1958; *Kuşliman*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1984; *Elleri Bir Etmeli*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1985; *Şiir Çıkartması*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1988; *Öteyaz*, İst.: Kerem, 1991; *Zaman Ey Düş*, İst.: kendi yayını, 2002; *Yolu Belli Gemi*, (Toplu Şiirler), İst.: Mephisto, 2006.
Anı: *Küllük Anıları*, Ank.: Kerem, 1987.
Kaynaklar: *BF* (1 Temmuz 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 457-458; M. Gökalp, "Odyakmaz, A. Nevzad", *TDEA*, VII, 100.

OFLAZOĞLU, A. TURAN *(Adana, 17 Şubat 1932 -)* Oyun yazarı, çevirmen.

Asıl adı Turan Oflazoğlu. Hanife Hanım ile imam Ahmet Oflazoğlu'nun oğlu. Bünyan İlkokulu (1944), İstanbul Gedikpaşa Ortaokulu (1948), Vefa Lisesi (1951) ve İÜEF Felsefe Bölümü'nü bitirdi (1960); aynı fakültenin İngiliz Filolojisi Bölümü'nden de sertifika aldı. Fulbright bursuyla gittiği Washington Üniversitesi'nde oyun yazarlığı ve tiyatro öğrenimi gördü (1963-64). Türkiye'ye döndükten (1968) sonra TRT İstanbul Radyosu Tiyatro Şubesi'nde oyun seçici, dramaturg ve yapımcı olarak çalıştı; 1997'de emekli oldu. TDK, Türkiye Tiyatro ve TV Yazarları Derneği ve ITI (Uluslararası Tiyatro Enstitüsü) üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk çevirisi (*Ceza Sömürgesi*, Kafka) 1955'te

çıktı. Şiir, yazı ve çevirilerini *Varlık*, *Türk Dili*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Ulusal Kültür*, *Dönem*, *Yazı*, *Oluşum*, *Devlet Tiyatroları Dergisi*, *Şehir Tiyatroları Dergisi*, *Sanat Dergisi* ve *Sanat Olayı* dergilerinde yayımladı. Dünya edebiyatından yaptığı önemli çevirilerle dikkat çekti. *IV. Murat* oyunu 1977'de TRT radyolarında seslendirildi, 1980'de Okan Demiriş opera olarak besteledi, Yücel Çakmaklı TV filmi olarak çekti. *Deli İbrahim* İngilizce, Rusça ve Macarcaya çevrildi; 1985'te Budapeşte Radyosu'nda seslendirildi.

Bünyan'da ilkokul sıralarındayken yaptığı Karagöz şekilleriyle temsiller verdi. İlk oyunlarını (*Keziban* ve *Allah'ın Dediği Olur*) 1967'de Amerika'dayken yazdı; kan davası olgusunu psikolojik boyutlarıyla işlediği tek perdelik manzum trajedi *Keziban* Amerika'da sahnelendi (1967). Oyunları, konusunu köyden alanlar ve Türk tarihinden alanlar olmak üzere iki kümede toplanır. Özellikle Osmanlı tarihinden bazı trajik olayları ve kişileri şiirsel bir dille işleyen oyunları Ankara Devlet ve İstanbul Şehir tiyatrolarında sahnelendiğinde büyük bir ilgiyle karşılandı. *Deli İbrahim*'de tahta çıkmaya hazır olmayan padişahın bilinçli çılgınlığını, *IV. Murat*'ta iktidar tutkusunu işledi. Genellikle iktidar mücadelesini konu alan oyunlarında koroyu başarılı bir şekilde komedi unsuruyla birleştirdiği görüldü.

Ödül: *Deli İbrahim* ile 1968 TDK Tiyatro Ödülü; *IV. Murat* ile 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması Başarı Ödülü; *Kanlı Düğün* ile 1980 Avni Dilligil Çeviri Ödülü; *Kösem Sultan* ile 1982 Avni Dilligil Tiyatro Ödülü; *Cem Sultan* ile 1984 Enka Sanat Ödülü (mansiyon); *Güzellik ile Aşk* ile 1995 Yunus Emre Ödülü; *Kanuni Süleyman* ile 1996 Atatürk Kültür Merkezi Tiyatro Ödülü.

Yapıtları: Oyun: *Keziban-Allah'ın Dediği Olur*, İst.: Kent, 1967; *Deli İbrahim*, İst.: Kent, 1967; *IV. Murat*, Ank.: Pınar, 1970; *Sokrates Savunuyor*, İst.: Varlık, 1971; *Elif Ana*, İst.: Cem, 1980; *Bizans Düştü-Fatih*, İst.: Cem, 1981; *Genç Osman*, Ank.: Devlet Tiyatrosu, 1981; *Kösem Sultan*, İst.: Adam, 1982; *III. Selim-Kılıç ve Ney*, İst.: Cem, 1983; *Güzellik ile Aşk*, (Şeyh Galip'in *Hüsn ü Aşk*'ından) Ank.: Atatürk Kültür Merkezi, 1986; *Atatürk*, Ank.: Atatürk Kültür Merkezi, 1986; *Cem Sultan*, Ank.: Atatürk Kültür Merkezi, 1986; *Sinan*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1988; *Gardiyan*, İst.: Cem, 1989; *Dörtbaşı Mamur Şahin Çakırpençe*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1991; *Kanuni Süleyman*, Ank.: TDK, 1997; *Yine Bir Gülnihal*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1997; *Korkut Ata*, Ank.: TDK, 1998; *Yavuz Selim*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1999; *Fatih ve Kısa Oyunlar*, İst.: İz, 2002.
Senaryo: *Topkapı*, Ank.: TDK, 1992; *Mütarekeden Büyük Taarruza*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1994.
Şiir: *Sevgi Hakanı*, İst.: Dergâh, 1986.
Derleme-Tanıtma: *Shakespeare*, İst.: Cem, 1977; *Molière*, İst.: Cem, 1978.
Çeviri: *Ceza Sömürgesi* (Kafka), İst.: Varlık, 1955; *Böyle Buyurdu Zerdüşt* (Nietzsche), Ank.: MEB, 1964; *Bernarda Alba'nın Evi* (Lorca), İst.: Dönem, 1965; *Kanlı Düğün* (Lorca), İst.: Dönem, 1965; *Othello* (Shakespeare; A. V. Turhan ile) İst.: İÜEF, 1965; *Yedinci Mühür* (Bergman), Ank.: Bilgi, 1966; *Kafka ile Konuşmalar* (G. Januch), Ank.: Bilgi, 1966; *Baba* (Strindberg), İst.: Varlık, 1972; *Seçme Şiirler* (Rilke), İst.: Adam, 1976; *Duino Ağıtları* (Rilke), Ank.: Kültür Bakanlığı, 1977; *Kış Masalı* (Shakespeare), Ank.: Kültür Bakanlığı, 1978; *Romeo ve Juliet* (Shakespeare), Ank.: Bilgi, 1985; *Seçme Şiirler* (Hölderlin), İst.: İz, 1997.
Kaynaklar: *BF* (6 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 276; Özkırımlı, *TEA*, III, 923; İ. Enginün, "Oflazoğlu, A. Turan", *TDEA*, VII, 100-101; Kurdakul, *Sözlük*, 458; Karaalioğlu, 398.

OFLUOĞLU, MÜCAP *(İstanbul, 14 Eylül 1923 -)* Aktör, yazar.

Tam adı Mücap Nedim Ofluoğlu. Nedim Radi ve Nedim Ofluoğlu imzalarını da kullandı. Öğretmen Emine Yegâne Özdil ile Süleyman Radi Ofluoğlu'nun oğlu. Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi. 1943'ten itibaren İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları, İzmir Belediyesi Şehir Tiyatrosu, Küçük Sahne, İstanbul Oda Tiyatrosu ve Mücap Ofluoğlu Tiyatrosu'nda oyunculuk ve yönetmenlik yaptı. 1971'de E. Rostand'ın *Cyrano de Bergerac* oyununda unutulmaz bir performans gösterdi. 1943-60 arasında birçok filmde rol aldı; uzun yıllar seslendirme sanatçısı olarak çalıştı. 1976'da Şehir Tiyatroları'ndan emekli oldu. 1983'te 40. Sanat Yılı Jübilesi yapıldı. Haftalık mizah gazetesi *Markopaşa* (1947) ve mizah dergisi *Alibaba ve Kırkharamiler*'in (1948) sorumlu yazı işleri müdürlüğünü yürüttü. TYS, Tiyatro Oyuncuları Derneği, İstanbul Şehir Tiyatroları Sanatçıları Derneği, İstanbul Filarmoni Derneği ve Fenerbahçe Spor Kulübü (divan) üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli.

İlk öyküsü 1943'te Nedim Radi imzasıyla *Vakit* gazetesinde, ilk şiiri ("Kazan") 1949'da *Kaynak* dergisinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Yeditepe*, *Varlık*, *Milliyet Çocuk*, *Milliyet Sanat* ve *Sanat Olayı* dergileriyle *Milliyet*, *Dünya* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımladı. Şiirde kendisini "1940 kuşağı"na yakın hissettiğini belirtti.

Yapıtları: Şiir: *Fotoğraftaki Çocuk*, İst.: Karacan, 1982.
Anı: *Bir Avuç Alkış*, İst.: Çağdaş, 1985.
Tiyatro/Anı: *Aynada*, İst.: Çağdaş, 1991; *Ağlamakla Gülmek Arasında*, İst.: Mitos, 1993; *Dünya Bir Sahnedir*, İst.: Mitos, 1995; *Suya Yazı Yazanlar*, İst.: MitosBoyut, 2003.
Söyleşi: *Silinmiş Alkışlar İçinde*, (haz. N. Dikeç) İst.: İş Bankası, 2008.
Kaynaklar: *BF* (9 Eylül 1999); R. Bilginer, "Ağlamakla Gülmek Arasında Bir Kitap", *Cumhuriyet Kitap*, S. 200 (23 Aralık 1993).

OĞUZ, CİHAN *(İstanbul, 18 Nisan 1963 -)* Şair.

Meliha Hanım ile memur Doğan Oğuz'un oğlu. İlk ve orta öğrenimini Samandağ ve Uzunköprü'de tamamladı; 1987'de Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. Aynı üniversitede "İsmet Özel'de Kimlik Sorunu" konulu yüksek lisans tezini hazırladı (1992); İÜ İletişim Fakültesi'nde doktora yapıyor. 1988'den beri gazetecilik yapıyor. Anadolu Ajansı'nda muhabirlik, CNNTürk ve TV 8'de haber editörlüğü yaptı. *Edebiyat Dostları* dergisini çıkaranlar arasında yer aldı. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli.

İlk eleştiri yazısı ("Arabesk'in Toplumsal İşlevi") 1984'te *Yazko Somut*'ta çıktı. Şiir ve yazılarını *Cumhuriyet Kitap*, *Şiir-lik*, *Yeni Biçem*, *Virgül*, *İskenderiye Yazıları* ve *Ütopiya* dergilerinde yayımladı. Şiirlerinde aşk, yazgı, hüzün ve yabancılaşma gibi temaları dramatik bir anlatımla işledi.

Ödül: 1984 Sanat Rehberi Dergisi Şiir Yarışması (üçüncülük); 1987 Milliyet Sanat Dergisi Abdi İpekçi Roman/Öykü Eleştirisi Yarışması (üçüncülük).

Yapıtları: Şiir: *Ay Işığı Karanlığı Yırtarken*, Uzunköprü: Ümit Mtb., 1983; *Hoşbulduk Cehennem*, Ank.: Promete, 1994; *Aşkla Satranç*, Ank.: Gibi, 1995; *Girdap ve Safir*, Ank.: Öteki, 1998; *Kendime Savurduğum Hançer*, Ş.urfa: Yom, 2005.
Kaynaklar: *BF* (4 Eylül 1999); Ş. Pak, " 'Girdap ve Safir' Üstüne Söyleşi", *Radikal*, 27 Ağustos 1998.

OĞUZ, MÜSLÜM *(Iğdır, 1960 -)* Romancı.

Iğdır Lisesi'ni (1968) ve İÜEF Tarih Bölümü'nü (1974) bitirdi. İznik, Babaeski ve Kars liselerinde öğretmenlik ve idarecilik yaptı (1977-87). 1989'da Manisa İl Kültür ve Turizm müdürlüğüne atandı. TYB ve İLESAM üyesi. Evli ve üç çocuk babası. Yazı ve şiirleri *Hergün*, *Bursa Hâkimiyet*, *Tohum*, *Yeni Nesil*, *Doğuş Edebiyat* (Kayseri), *Hüryurt* (Kars), *İlimiz* (Kars), *Nilüfer* (Elazığ), *Yeşil Iğdır* dergi ve gazetelerinde yayımlandı.

Ödül: *İlk Hançer* ile 1980 Doğuş Edebiyat (Kayseri) Dergisi Roman Yarışması (mansiyon); *Önce Vatan Dediler* ile 1992 Yeni Düşünce Gazetesi Yarışması (mansiyon).

Yapıtları: Roman: *Kan Yolları Kapadı*, İst.: Fatih Mtb., 1981; *İlk Hançer*, Ank.: Feryal Mtb., 1985; *Nisan Ağlar Mayısa*, 1991.
Kaynaklar: Işık, 451.

OĞUZ, ZEKİ *(Tatköy/Konya, 1 Ocak 1951 -)* Şair, öykücü.

Havva Hanım ile çiftçi Ali Oğuz'un oğlu. 1967'de Konya Erkek Sanat Enstitüsü'nü bitirdi. 1991'den beri Tarım İl Müdürlüğü'nde memur. *Çalı* dergisini çıkarıyor. Çeşitli illerde fotoğraf sergileri ve dia gösterileri düzenledi. TYS, Edebiyatçılar Derneği, Atatürkçü Düşünce Derneği, Konya Fotoğraf Amatörleri Derneği üyesi. Konya'da yaşıyor; evli, dört çocuk babası. Ürünlerini 1969'dan itibaren *Yeni Konya* gazetesinde, *Yaba*, *Gerçek Sanat*, *Varlık*, *İnsancıl* ve *AykırıSanat* dergilerinde yayımladı. "Toplumcu köy edebiyatı"nı benimsediğini açıkladı.

Yapıtları: Şiir: *Kavgadayız Her Saat*, Konya: Kaplan Mtb., 1970; *Gezgin Yürek*, Konya: Çalı, 1999.
Öykü: *Bebek*, Konya: Arı Mtb., 1981; *Hayrat*, Konya: Arı Mtb., 1992; *Âdemin Kaburga Kemiği*, Konya: Alagöz Mtb., 1994; *Yüreğimi Getirdim Armağan*, Ank.: Toplum, 1995; *Ürkek Bir Keklik*, Ank.: Yaba, 1996; *Dolavlı Yılmaz Güney*, İst.: kendi yayını, 2002; *Seçme Öyküler*, İst.: ?, 2004.
Halkbilim: *Konya Dağ Köyleri*, Konya: kendi yayını 1997; *Bir Bozkır Türküsü: Beldeleri ve Yaylalarıyla Konya*, İst.: Konya Büyükşehir Belediyesi, 2003.
Kaynaklar: *BF* (25 Mayıs 1999); Işık, 451.

OĞUZBAŞ, TURHAN *(Mersin, 1933 - İstanbul, 15 Mayıs 1997)* Şair.

İÜ Hukuk Fakültesi'nde bir süre okuduktan sonra reklam şirketlerinde yapımcı olarak çalışmaya başladı. Bazı şiirleri bestelendi; "Yalan Gözler", "Ali Baba ve Kırk Haramiler" gibi şiirleri plağa okundu. Asıl ününü "İspanyol Meyhanesinde Seni Aradım" şiiriyle sağladı. Şiirlerinde aşk, ayrılık ve özlem gibi temaları işledi.

Yapıtları: Şiir: *İspanyol Meyhanesinde Seni Aradım*, İst.: Ay, 1964; *Yaşanmamış Mektuplar*, İst.: Ay, 1965; *Gözlerin İstanbul Senin*, İst.: Pınar, 1966; *Sonbahar Rüzgârları*, İst.: Tekin, 1966; *Beyaz Kasımpatılar*, İst.: Tekin, 1969.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 276.

OĞUZCAN, ÜMİT YAŞAR *(Tarsus, 22 Ağustos 1926 - İstanbul, 4 Kasım 1984)* Şair.

Eskişehir İnkılap İlkokulu (1937), Konya Askeri Ortaokulu (1940) ve Eskişehir Ticaret Lisesi'nden (1945) mezun oldu. Osmanlı Bankası'na memur olarak girdi. Türkiye İş Bankası'nın Adana, Ankara ve İstanbul'daki şubelerinde görev yaptı (1948-60). Kısa bir süre Yapı ve Kredi Bankası'nda çalıştı. İstanbul'da Ümit Yaşar Yayınevi'ni kurdu (1960). *Yergi-Dergi* adlı bir hiciv ve mizah dergisi çıkardı (3 sayı, 1965). 18 Ocak 1967 tarihinde 25. sanat jübilesi yapıldı. Yayınevini kapattıktan sonra bir süre İstanbul Akbank Genel Müdürlüğü Krediler Servisi II. müdürlüğü görevinde bulundu. Bir süre de gazetecilik yaptı. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları müşavirliği görevini üstlendi. Aynı bankanın Halkla İlişkiler müdür yardımcılığı görevini sürdürmekteyken, Haziran 1977'de kendi isteği ile emekliye ayrıldı. Emeklilik sonrasında İstanbul'da kendi adını taşıyan bir sanat galerisi kurdu ve yönetti. *Hürriyet* gazetesinde ve *Çarşaf* dergisinde yazdı.

1940'ta *Yedigün* dergisinde hece ölçüsüyle yayımladığı ilk şiirlerinden sonra *İstanbul*, *Büyük Doğu*, *Yücel*, *Varlık*, *Toprak*, *Türke Doğru*, *Çığır*, *Hisar* gibi dergilerde göründü. Özellikle bir dönemin popüler şairleri arasında yer alan Oğuzcan "genellikle Faruk Nafiz Çamlıbel duyarlılığında ve aşk, ayrılık, özlem temaları ekseninde" şiirler kaleme aldı (B. Necatigil). Şiir plakları, şarkı sözleri ve hiciv-mizah karışımı taşlamaları da bulunmaktadır. "Ağla Gitar", "Bir Mevsim Daha Geçti", "Sen Gözlerimde Bir Renk", "Yandı Hayat Söndü Emel" gibi geniş dinleyici kitlesi tarafından büyük beğeni toplamış olan şarkıların sözleri ona aittir.

1973'te büyük oğlu Vedat'ın ölümü edebiyat yaşamında da bir dönüm noktası oldu; hayatın anlamı, ölüm, ayrılık, çaresizlik, yalnızlık, acı gibi temalara, öz ve biçim yoğunlaştırmalarına yöneldi. Şairlik başarısını, daha etkili, aruzla yazdığı rubailerinde de gösterdi (B. Necatigil). Edebiyatın gelişmeleri dışında kalan geniş okur kitlesinin izlediği bir "aşk şairi" kimliği kazandı (Ş. Kurdakul). Yaşamı ve yapıtları hakkında yazılanlardan oluşan seçmeler *Ümit Yaşar: 25. Sanat Yılı Jübilesi* adlı kitapta yer almaktadır.

Yapıtları: Şiir: *İnsanoğlu*, Adana: Türke Doğru, 1947; *Deniz Musikisi*, Adana: Türke Doğru, 1949; *Dillere Destan*, Ank.: Berkalp, 1954; *Dolmuş*, Ank.: Örnek Mtb., 1955; *Aşkımızın Son Çarşambası*, Ank.: Doğuş Mtb., 1955; *Bir Daha Ölmek*, Ank.: Doğuş Mtb., 1956; *Kör Ayna*, Ank.: Doğuş Mtb., 1957; *İki Kişiye Bir Dünya*, Ank.: Berkalp, 1957; *Beni Unutma*, (ilk yedi kitabından seçmeler) Ank.: Ajans-Türk Mtb., 1958; *Karanlığın Gözleri*, Ank.: Güzel İstanbul Mtb., 1960; *Akıllı Maymunlar*, (taşlama şiirleri) Ank.: Ümit Yaşar, 1960; *Seninle Ölmek İstiyorum*, Ank.: Ümit Yaşar, 1960; *Üstüme Varma İstanbul*, İst.: Düşün, 1961; *Sahibini Arayan Mektuplar*, İst.: Ekin B., 1961; *Yeni Dünya Rekoru*, İst.: Ümit Yaşar, 1961; *Sevenler Ölmez*, İst.: Ay, 1962; *Çigan Gözler*, İst.: Ümit Yaşar, 1962; *Ötesi Yok*, İst.: Ümit Yaşar, 1963; *Hüzün Şarkıları*, İst.: Ümit Yaşar, 1963; *Bir Gün Anlarsın*, İst.: Bateş, 1964; *Sadrazamın Sol Kulağı*, İst.: Ümit Yaşar, 1965; *Mihriban'a Mektuplar*, İst.: Tan, 1965; *Taşlar ve Başlar*, İst.: Alpay, 1966; *Seni Sevmek: Şiiristan Sultanına Rubailer*, İst.: Alpay, 1966; *İnşallahla Maşallah*, İst.: Alpay, 1966; *Mihriban'a Şiirler ve Mektuplar*, İst.: Alpay, 1967; *Sen Aşk Nedir Bilmezdin mi*, İst.: Alpay, 1967; *Avrupa Görmüş Adam*, (gezi notlarıyla) İst.: Alpay, 1967; *Toprak Olana Kadar*, İst.: Ümit Yaşar, 1968; *Göbek Davası*, İst.: Ümit Yaşar, 1968; *Ben Seni Sevdim mi*, İst.: Ümit Yaşar, 1968; *Halktan Yana*, İst.: Kültür, 1969; *Aşk mıydı O*, İst.: Ümit Yaşar, 1969; *Önce Sen Sonra Sen*, İst.: Ümit Yaşar, 1971; *Rubailer*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1972; *Yalan Bitti*, İst.: Sander, 1975; *Acılar Denizi*, (şiirlerinden seçmeler) İst.: Hür, 1977; *En Eski Yalnızlığımdır Aşk Benim*, İst.: Özlem, 1978; *Şiirle Kırk Yıl*, (şiirlerinden seçmeler) İst.: Ağaoğlu, 1982; *Tüm Şiirleri*, 4 c., İst.: Özgür, 1982-84; *Dikiz Aynası: Yergi Şiirleri 1971/1980*, İst.: Miyatro, 1983; *Yüzyıl Yanarım Yanmayı Öğrendimse*, İst.: Özgür, 1984; *Sözüm Meclisten Dışarı*, (yergiler) İst.: Özgür, 1984.

Derleme: *Garip Şiirler Antolojisi*, Ank.: Bilgi, 1958; *Çağdaş Türk Şiiri*, (N. Evliyagil ile) Ank.: Ajans-Türk Mtb., 1961; *Şiirimizde Aşk ve Kadın*, İst.: Ümit Yaşar, 1961; *Şiirimizde İstanbul*, (Tarık Dursun K. ile) İst.: Ümit Yaşar, 1961; *Şiirimizde Ölüm*, (Tarık Dursun K. ile) İst.: Ümit Yaşar, 1961; *Şiirimizde Ayrılık ve Yalnızlık*, (Tarık Dursun K. ile) İst.: Ümit Yaşar, 1961; *Şiirimizde Tabiat*, (Tarık Dursun K. ile) İst.: Ümit Yaşar, 1962; *Garip Şiirler Antolojisi*, (M. Eloğlu ile 2. Baskı) İst.: Yay, 1968; *Çocuklara Şiirler*, İst.: Milliyet, 1971; *Şairlerin Seçtikleri*, İst.: Türkiye İş Bankası, 1971; *Âşık Veysel: Hayatı, Şiirleri ve Hakkında Yazılanlar*, Ank.: MEB, 1972; *Dostlar Hatırlasın: Bütün Şiirleri/Âşık Veysel*, İst.: Türkiye İş Bankası, 1973.

Kaynaklar: A. R. Ergüven, *Resimli Yedigün Şairleri Antolojisi*, İst., 1947, s. 112-116; Nebioğlu, 458; Necatigil, *İsimler*, 276-277; Özkırımlı, *TEA*, III, 924; "Oğuzcan, Ümit Yaşar", *TDEA*, VII, 102-103; Kurdakul, *Sözlük*, 459-460; Karaalioğlu, 399-400; *Ümit Yaşar: 25. Sanat Yılı Jübilesi*, İst., 1967.

OĞUZKAN, FERHAN *(İstanbul, 28 Mart 1921 - İstanbul, 1999)* Yazar, eğitimci.

Dumlupınar İlkokulu, Üsküdar Ortaokulu, Haydarpaşa Lisesi ve İÜEF'de sürdürdüğü öğrenimini Amerika'da Columbia Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde tamamladı. Edebiyat öğretmeni olarak Kadıköy Kız Lisesi, Savaştepe ve Düziçi öğretmen okulları ile İzmit Lisesi'nde (1943-53), öğretim üyesi olarak Gazi Eğitim Enstitüsü, Ankara Yüksek Öğretmen Okulu ve ODTÜ'de görev yaptı (1961-75). MEB Talim ve Terbiye Başkanlığı'ndaki görevinden emekli oldu (1986). Şiir ve yazıları *Kaynak*, *Varlık*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Türk Dili*, *Çağdaş Eğitim*, *Eğitim Dünyası*, *Pedagoji*, *Dernek*, *Vatan* dergi ve gazetelerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Fecir Kuşları*, İst.: Ülkü B., 1945.
İnceleme: *Türk Edebiyatı Tarihi*, İst.: Şaka Mtb., 1949; *Devrimci Atatürk*, Ank.: Öğretmenler Bankası Ders Alet ve Malzemeleri Endüstrisi, 1953; *Mehmet Emin Yurdakul: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İst.: Varlık, 1953; *Yakup Kadri Karaosmanoğlu: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İst.: Varlık, 1954; *Sami Paşazade Sezai: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İst.: Varlık, 1954.
Eğitim: *Okul Yönetiminde Demokrasi*, Ank.: Ülkü, 1965; *Öğretmenliğin Üç Yönü*, 1965; *Eğitim Üzerine*, Ank.: Ülkü, 1966; *Orta Dereceli Okullarda Öğretim: Amaç, İlke, Yöntem ve Teknikler*, Ank.: Emel Mtb., 1985.
Derleme: *İstanbul Şiirleri Antolojisi*, İst.: Varlık, 1953; *Çocuklar İçin Şiir Dünyası*, İst.: Remzi, 1973; *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Ank.: Kadıoğlu Mtb., 1979.
Sözlük: *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*, (R. Alaylıoğlu ile) İst.: Arif Bolat, 1968; *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Ank.: TDK, 1974.
Diğer: *Asıl Tehlike*, (Z. İlkan'la) İst.: Numune Mtb., 1943; *Ortaokulda Türkçeye Giriş I*, (M. Güllüoğlu'yla) İst.: Net, 1945.
Çeviri: *Deniz Kızı* (H. C. Andersen), Ank.: Türkiye Öğretmenler Bankası, 1964; *Yüksek Öğretim (Kolej Öğretimi) Çeşitli Açılardan Görünüşü ve Rehber İlkeler* (J. W. Brown, J. N. Thornton; A. Akgün, Ş. Uysal'la), Ank.: MEB, 1965; *Çeşitli Ülkelerde Yüksek Öğretim*, Ank.: MEB, 1969; *Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi* (A. Bingham), Ank.: MEB, 1971; *Çağdaş Eğitim: Milli Eğitim Sistemleri Üzerine Mukayeseli Bir İnceleme* (J. F. Cramer, G. Stephenson), Ank.: MEB, [1974?]; *Okul Öncesi Çocuk Bakımı ve Eğitimi*, 1981; *Yetişkin Eğitimi Tercümeleri* (C. Titmus vd), Ank.: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, 1985.

Yapıtları: Kurdakul, *Sözlük*, 460; Karaalioğlu, 400; "Oğuzkan, Ferhan", *TDEA*, VII, 108; Işık, 453.

OKAN, ALİ HADİ *(Alanya, 1901 - ?)* Şair.

Hicivlerinde kullandığı Nef'i-yi Zaman mahlası kendisine Tokadizade Şekip Bey tarafından verildi. Babası Alanya gümrük müdürü Şeyh Ahmet Vahyi'dir. Küçük yaşlarda babasını kaybetmesi üzerine İzmir'de dedesinin yanına yerleşti. İzmir Sultanisi'nden mezun oldu. Darülfünun Hukuk Mektebi'nde başladığı öğrenimini Ankara Hukuk Mektebi'nde tamamladı (1929). Dörtyol ve Adana'da yargıç olarak görev yaptı. 1944'ten sonra İktisadi Devlet Teşekkülleri'nde çalışmaya başladı. 1960'ta emekli oldu.

Şiirleri *Saday-ı Hak*, *Hizmet*, *Yeni Asır* gibi İzmir gazetelerinde ve *Yeni Mecmua*, *Servetifünun-Uyanış*, *Güneş*, *Akbaba*, *Aydede*, *Çınaraltı* gibi dergilerde yayımlandı. Şiirlerinde aruzu da, heceyi de kullandı; daha çok hicivleriyle tanındı. Anılarını İÜ Tıp Tarihi Enstitüsü'ne verdi.

Yapıtları: Şiir: *Siham-ı Kazay-ı Zaman*, İzmir, 1924; *İki Kitap*, Adana: Türk Sözü Mtb., 1936; *Dünden Yapraklar*, İst.: Üçler Mtb., 1952.
Kaynaklar: "Okan, Ali Hâdi", *TDEA*, VII, 112-113.

OKAY, HAŞİM NEZİHİ *(Niğde, 10 Haziran 1904 - İstanbul, 9 Mayıs 1998)* Şair, halk edebiyatı araştırmacısı.

Ali Hulusi Bey ile Girit kökenli Hüsniye Hanım'ın oğlu. Amasya Çöplüce İlkokulu'nu bitirdi. Trabzon'un kurtuluşundan sonra ailesiyle birlikte bu kente yerleşti. Ortaöğrenimini Trabzon Darülmuallimini'nde tamamladı (1924). Öğretmen olarak göreve aynı kentte Gazipaşa İlkokulu'nda başladı. Daha sonra İzmir'e atandı (1926). Ardından İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden yeterlik belgesi aldı (1930). Askerliğini İstanbul Yıldız Sarayı'nda tamamladıktan sonra Sinop (1930-33), Zile (1934-37), Develi (1937-42), Bursa (1942-53), Bandırma (1953-66) ortaokul ve liselerinde Türkçe ve edebiyat dersleri verdi. İstanbul Atatürk Kız Lisesi'ndeki edebiyat öğretmenliğinin (1966-69) ardından emekli oldu. Küçükyalı Mezarlığı'nda gömülüdür.

Edebiyata şiirle başladı. 1920-24 arasında Trabzonlu halk şairi Baba Salim'den (Öğütcen) divan edebiyatı dersleri aldı. 1931'e kadar gazel tarzında şiirler yazdı. İlk şiiri Trabzon'da yayımlanan *İzler* dergisinde basıldı. Daha sonra *Fikirler*, *Yücel* ve *Varlık* dergilerinde göründü. Bir süre *Fikirler* dergisinin yazı işlerini yönetti. Ardından halk edebiyatı araştırmalarına yöneldi. Şiir anlayışı bakımından geleneksel değerlerle beslenen yenilikçi akımlara bağlı kaldı. Bu açıdan Ömer Bedrettin Uşaklı, Kemalettin Kamu ve Behçet Kemal Çağlar çizgisindedir.

Âşık edebiyatıyla ilgili yazı ve kitaplarıyla geleneğin eski temsilcilerini gün ışığına çıkarttığı gibi, sözlü kaynaklardan yararlanmaya erken dönemlerde başlamış bir araştırmacı olarak, bellek gücünün de yardımıyla, kendisi de bir kaynak kişi konumunu kazandı.

Ödül: 1983 İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü (Ş. Elçin, M. And, K. Gökçe, C. C. Güzelbey ile paylaştı).

Yapıtları: Şiir: *Akşam Şarkıları*, İst.: Şirketi Mürettibiye Mtb., 1934; *Ilgar*, İst.: Anadolu Türk Kitap Deposu, 1935; *Ömrümden Yapraklar*, İst.: Baha Mtb., 1978; *Atatürk ve İnkılap Şarkıları*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1981.
İnceleme-Derleme: *Saz Şairi Âşık Sümmani. Hayatı ve Şiirleri*, İst.: Meserret Mtb., 1934; *Develili [Everekli] Seyrani*, İst.: Maarif Kitaphanesi, 1945; *Bolulu Dertli Divanı. Hayatı, Şiirleri*, İst.: Maarif Kitaphanesi, 1954; *Dadaloğlu. Hayatı ve Deyişleri*, Ank.: Emek Mtb., 1959; *Köroğlu ve Dadaloğlu*, İst.: May, 1970.
Kaynaklar: Nebioğlu, 459; Necatigil, *İsimler*, 277-278; C. Kurnaz, "Haşim Nezihi Okay ile Ahmet Talât Onay'ın Mektuplaşmaları", *Müteferrika*, S. 13 (Yaz 1998/1), s. 53-74; Haşim Nezihi Okay'ın teksir halinde notları (İ. G. Kayaoğlu arşivi).

OKAY, M. ORHAN *(İstanbul, 26 Ocak 1931 -)* Yazar, araştırmacı, öğretim üyesi.

Tam adı Mehmet Orhan Okay. Dr. S. F. Kâhyaoğlu imzasını da kullandı. Fatma Naciye Hanım ile polis Yaşar Salih Okay'ın oğlu. İstanbul'da 17. İlkokul'u (1943), Edirnekapı Ortaokulu'nu (1947) ve Vefa Lisesi'ni (1950), Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'nu ve İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1955). Aynı yıl Artvin Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. Askerlik görevinin ardından tayin edildiği Diyarbakır Lisesi'nde iki yıl öğretmenlik yaptıktan (1957-59) sonra Erzurum Atatürk Üni. Edebiyat Fakültesi'ne yeni Türk edebiyatı asistanı olarak girdi. 1963'te *Beşir Fuad: İlk Türk Pozitivist ve Natüralisti* adlı çalışmayla doktor oldu. Bir süre Paris'te, Fransız basınında Osmanlının Batılılaşması konusu üzerinde çalıştı (1963-65). 1975'te doçent, 1988'de profesör oldu. 1994'e kadar çalıştığı Atatürk Üniversitesi'nden Sakarya Üniversitesi'ne geçti. Aynı üniversiteden emekli oldu (1996). Halen Fatih Üniversitesi'nde öğretim üyesi ve *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'nde redaktör olarak görev yapmaktadır. TDK, TYB ve İLESAM üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

Yazı hayatına *Türk Sanatı* dergisinde "İfadenin Masuniyeti" adlı makaleyle başlayan (1953) Okay yazılarını *İstanbul*, *Hareket*, *Türk Dili*, *Türk Edebiyatı*, *Dergâh*, *Yedi İklim*, *Yönelişler*, *Millî Kültür*, *Türk Kültürü*, *Türk Yurdu*, *Zaman* gibi dergi ve gazetelerde yayımladı. Batılılaşma/yenileşme dönemi Türk edebiyatı üzerine yaptığı titiz çalışmalarla, 10'u aşkın kitap, 300'ü aşkın makale ve onlarca tez yönetimiyle, sahasında önemli bir yere sahiptir.

Ödül: *Batı Medeniyeti Karşısında Ahmed Midhat Efendi* ile 1976 Türkiye Milli Kültür Vakfı İnceleme Ödülü; *Sanat ve Edebiyat Yazıları* ile 1991 TYB Eleştiri Ödülü; 1977 TYB Yılın Kültür Adamı Ödülü; 1998 Kombassan Vakfı Mevlana Büyük Ödülleri Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Araştırma-İnceleme: *Sanat ve Hayat*, İst.: Milliyetçiler Derneği, 1956; *Beşir Fuad: İlk Türk Pozitivisit ve Natüralisti*, İst.: Hareket, 1969; *Abdülhak Hamid'in Romantizmi*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 1971; *Batı Medeniyeti Karşısında Ahmed Midhat Efendi*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 1975; *Necip Fazıl Kısakürek*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1987; *Mehmed Akif: Bir Karakter Heykeli'nin Anatomisi*, Ank.: Akçağ, 1989; *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, İst.: Dergâh, 1990; *Kültür ve Edebiyat Dünyamızdan*, Ank.: Akçağ, 1991; *Konuşmalar*, Ank.: Akçağ, 1998; *Ahmed Hamdi Tanpınar*, İst.: Şule, 1999; *Poetika Dersleri*, Ank.: Hece, 2004; *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, İst.: Dergâh, 2005.
Çevriyazı: Şeyh Galip, *Hüsn ü Aşk*, (H. Ayan'la) İst.: Dergâh, 1975.
Anı: *Silik Fotoğraflar*, İst.: Ötüken, 2001; *Mehmet Kaplan'dan Hatıralar Mektuplar*, İst.: Türk Edebiyatı Vakfı, 2006.
Deneme: *Bir Başka İstanbul*, İst.: Kubbealtı, 2002.
Anı: *Balat*, İst.: Heyamola, 2009.
Kaynaklar: *BF* (9 Ağustos 1999); "Okay, Orhan", *TDEA*, VIII, 113; Kurdakul, *Sözlük*, 461; *Orhan Okay'a Armağan*, İst., 1997; *Kim Kimdir*, 517.

OKAY, SÜLEYMAN *(Antakya, 1928 - Antakya, 20 Eylül 1999)* Şair.

Fatma Hanım ile Arif Okay'ın oğlu. Antakya basınında yer alan yazılarında "***", "Orkun", "Kurbağa", "Abbuş", "Orukçu", "Çökeleksi", "Kirve", Yaylacı", "Çırak", "Biber", Del-Kadir", Abarasız", "Acar", "Deli Happo", "Köşker", "Halk Ozanı", "Çamsakızı", "Safiye Sema" gibi takma adlar da kullandı. Antakya Lisesi birinci sınıftan ayrıldı. Antakya Trahom Savaş Dispanseri'nde mutemet olarak çalıştı ve buradan emekli oldu (1977). İki evlilik yaptı; dört çocuk babasıydı. Şiirlerini 1947'den itibaren *Atayolu Gazetesi*, *Ürün*, *Kaynak*, *Ataç*, *Yelken*, *Yeditepe*, *Yeni Edebiyat*, *May*, *Yansıma* gibi dergilerde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Mermi Konuşuyor*, Antakya: Okay Mtb., 1980; *Sevda Tutuklanamaz*, Ank.: Atak, 1988; *Şakayık*, İst.: Belge, 1996; *Hoşçakalın Dostlarım*, Haz. Arif Okay, İst.: Belge, 2001.
Öykü: *Hişştt!*, haz. Arif Okay, İst.: Ezgi Mat., 2004; *Nerde Benim Oruğum. Orukçu ve Çökelekçi'den Antekece Hekiyeler*, haz. Arif Okay, İst.: Ezgi Mat., 2008.
Deneme: *90 Derste Midesel Eğitim*, haz.: Arif Okay, İst.: Ezgi Mat., 2009.
Kaynaklar: *BF* (15 Ocak 2001).

OKÇU, ÖMER
bak. Hekimoğlu İsmail

OKER, CELİL *(Kayseri, 14 Eylül 1952 -)* Polisiye roman yazarı.

Tam adı Celil Remzi Oker. Aysel Hanım ile mühendis Mehmet Oker'in oğlu. Talas Amerikan Ortaokulu (1967), Tarsus Amerikan Koleji (1971) ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü (1979) mezunu. Çevirmenlik, gazetecilik, ansiklopedi yazarlığı yaptı; 1983'ten beri reklam yazarı, 1998'den beri Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde öğretim üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. İlk öyküsü 1982'de *Yarın* dergisinde çıktı. Polisiye romanlarında yarattığı Remzi Ünal tiplemesi ve akıcı üslubuyla Türk polisiyesine yeni bir soluk getirdiği belirtildi.

Ödül: *Çıplak Ceset* ile 1999'da Kaktüs Kahvesi Polisiye Roman Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Roman: *Çıplak Ceset*, İst.: Oğlak, 1999; *Kramponlu Ceset*, İst.: Oğlak, 1999; *Bin Lotluk Ceset*, İst.: Doğan Kitap, 2000; *Rol Çalan Ceset*, İst.: Doğan Kitapçılık, 2001; *Son Ceset*, İst.: Doğan, 2004; *Beşpeşe*, (M. Mungan, P. Kür, E. Şafak, F. Ulay ile), İst.: Metis, 2004; *Bir Şapka Bir Tabanca*, İst.: Merkez, 2005.
Kaynaklar: *BF* (6 Eylül 1999); H. Tüzel, "Artık Saatler Ondan Yana", *Radikal*, 9 Ağustos, 2000.

OKTAY, AHMET *(Ankara, 21 Ocak 1933 -)* Şair, denemeci.

Asıl adı Ahmet Oktay BÖRTECENE. Havva Hayriye Hanım ile Yusuf Kenan Bey'in oğlu. Çocukluk ve ilkgençlik yılları Ankara'da geçti. Ankara Dördüncü Ortaokul mezunu. Ankara Atatürk Lisesi'ndeki öğrenimine yatılı olarak bir süre Bursa'da devam ettiyse de öğrenimini sürdüremeyerek çalışmaya başladı (1951). İstatistik Genel Müdürlüğü'nde bir yıl süren memurluktan sonra İstanbul'a yerleşti (1957), ancak Ankara'ya dönerek gazeteciliğe başladı ve 1961-65 arasında *Yeni İstanbul*, *Vatan* ve *Ekspres* gazetelerinde çalıştı. İlk profesyonel gazetecilik deneyimi 1961'de *Yeni İstanbul* gazetesinin Ankara bürosunda parlamento muhabirliği oldu. Ardından belirli sürelerle *Ankara Ekspres*, *İktisat ve Piyasa*, *Vatan* gibi gazetelerde muhabir olarak çalıştı. 1965'te TRT Ankara Haber Merkezi'nde görev aldı. 1976'da TRT'den istifa ederek önce Akajans, sonra da *Dünya* gazetesinde haber müdürü olarak çalışmaya başladı. 1978'de tekrar TRT'ye döndü; İstanbul Radyosu Haber Şubesi müdürlüğü görevini üstlendi. 1982'ye kadar sürdürdüğü bu görevinden kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Emeklilik sonrasında *Milliyet* gazetesine geçti. Yazı işleri müdürlerinden biri olduğu *Milliyet* gazetesinden 1993 Şubatında ayrıldı. Bu tarihten sonra kendisini tümüyle edebiyat çalışmalarına verdi. 1998'de, Bursa Valiliği Cumhuriyet'in 75. Yılı etkinlikleri çerçevesinde "Her Yönüyle A. Oktay" adlı bir sempozyum düzenledi ve aynı adla 28 akademisyen, şair ve yazarın katıldığı sempozyum bildirilerini kapsayan bir kitap yayımladı. TV8'de kültür programları yaptı. İstanbul'da yaşıyor; ressam Tülay Tura Börtecene'yle evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri on beş yaşlarındayken *Gerçek* dergisinde yayımlandı (1948). Şiir ve yazıları *Beraber*, *Kaynak*, *Mavi*, *Şairler Yaprağı*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Dünya*, *Pazar Postası*, *Emre*, *Yelken*, *Değişim*, *Yeditepe*, *Ataç*, *Dönem*, *Dost*, *Papirüs*, *Cumhuriyet*, *Yeni Dergi*, *Birikim*, *Yazko Edebiyat*, *Çağdaş Eleştiri*, *Gösteri*, *Milliyet Sanat*, *Gergedan*, *Argos*, *Sanat Dünyamız*, *Cogito*, *kitap-lık* gibi çok sayıda dergi ve gazetede yayımlandı. *Mavi* dergisi (33 sayı, 1952-56) çevresinde oluşan edebiyat hareketi içinde yer aldı. Bu dergide manifesto sayılabilecek imzasız yazılar yazdı. Bir söyleşisinde "*Mavi*'de öne çıkarılan, üzerinde anlaşmaya varılan tek ilke yazın'ın imgeselliğiydi. Bu girişim, daha sonraları 'İkinci Yeni' diye vaftiz edilecek evrimin başlangıcını oluşturur" dedi.

Ahmet Oktay, ilk dönemi sayılan 1950-60 yıllarında Ahmet Arif'ten etkilendiği izlenimi yaratan, destansı bir söyleyişle şiirler yazdı; güncel ve yerel olandan evrensel temalara uzanmayı denedi. Bu dönemde biçim oyunlarına ilgi duymadan, toplumcu sanatı benimseyen bir şair kişiliğiyle, bilinçli bir arayış içinde ve deneyci kimliğiyle belirdi (Ş. Kurdakul). 1960'lardan sonra ise toplumsal gerçekçi anlayış ile

İkinci Yeni arasında bir köprü oluşturmaya çalıştığı görüldü. Bu tutumunu kendisi "Gelişen toplumcu akım yanlış varsayımlar ve içeriğin yorumlanmasındaki sakatlıklar yüzünden, tekçi bir edebiyat yaratıyor. Bu yargının, kendini toplumcu sayan ve on beş yıldır bunun yolundan ayrılmadığına inanan bir şair olarak, hiç değilse kendi açımdan önemi var. Bu edebiyatın içinde yaşıyorum çünkü, yoğruluyorum onunla. Genel olarak da şiirin yanlış anlaşılması, gerçek bir duyarlığın toplumculuk adına 'soysuzlaşmayla' sonuçlanması bana acı veriyor" sözleriyle açıkladı. Bu dönemdeki şiirlerinde İkinci Yeni içerisinden özellikle Edip Cansever'in etkisi hissedilmiştir. Ahmet Arif'le başlayan ve İkinci Yeni'ye uzanan şiir serüveninde "kendi durumuna ve yaşadığı günlere tanıklık etmek isteyen" bir sanat tutumunu benimseyerek imgenin aralıklarından toplumcu bir aydınlığa uzanmak isteğiyle, tedirginliğin şiirini yazdı (A. Özkırımlı). *Dr. Kaligari'nin Dönüşü* ve *Yol Üstündeki Semender* kitapları bu şiir serüveni içinde önemli birer kesit olarak belirir.

Ahmet Oktay 1970'lerin ikinci yarısından itibaren yalnız şiirleriyle değil, ilk örneklerini *Yeni Dergi*'de verdiği kapsamlı araştırmalarıyla da dikkatleri çekti. 1981-83 arasında üç ayrı kitapta topladığı eleştirel incelemelerinde (*Bir Yazının Arayışları*; *Yazın, İletişim, İdeoloji*; *Yazılanla Okunan*) "Maddeci Estetiğin, kültürün bağlamını okuma izlencesinden kopmayan; buna koşut olarak, bütünleyici işlevlerini gözönünde tutmaksızın, yeri geldiğinde öteki çözümleyici yöntemlerden de yararlanma yolunu seçen Ahmet Oktay'ın bakışını bir tek yazınsal ürünler üzerinde değil, sık sık yazınsal sorunlar üzerinde de yoğunlaştırdığı göze çarptı" (E. Batur). *Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları* adlı çalışması Marksçı eleştirinin Türkiye'deki ve Türkiye dışındaki evrelerine ışık tuttu.

Türkiye'de Popüler Kültür adlı kitabında ise popüler kültür olgusunun Türkiye'de hangi biçimde varlık kazandığını ve biçimlendiğini, bu olgunun yaşam alanı olan medyanın, Cumhuriyet'in başlangıcından günümüze kadar olan süreçte, verili düşünce kalıplarına paralel olarak nasıl bir söylem değişikliği geçirdiğini ortaya koymaya çalıştı. 1923-50 dönemini ele aldığı *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı* adlı çalışması ve deneme-inceleme türündeki diğer yapıtlarıyla önemli bir yer edindi. Yazarın "Kurt Dişi" adlı bir oyunu 1971 ve 73'te Ankara Devlet Tiyatrosu tarafından sahnelenmiştir.

Ödül: *Her Yüz Bir Öykü Yazar* ile 1964 Yeditepe Şiir Ödülü; *Yol Üstündeki Semender* ile 1987 Behçet Necatigil Şiir Ödülü; *Ağıtlar ve Övgüler* ile 1991 TYB Yılın Şairi Ödülü; *Hayalete Övgü* ile 2002 Altın Portakal Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Gölgeleri Kullanmak*, Ank.: Dost, 1963; *Her Yüz Bir Öykü Yazar*, Ank.: Örnek Mtb., 1964; *Dr. Kaligari'nin Dönüşü*, Ank.: Dost, 1966; *Sürgün*, İst.: Ada, 1979; *Sürdürülen Bir Şarkının Tarihi*, Ank.: Tan, 1981; *Kara Bir Zamana Alınlık*, İst.: Ada, 1983; *Yol Üstündeki Semender*, İst.: Ada, 1987; *Ağıtlar ve Övgüler*, İst.: Telos, 1991; *Bir Sanrı İçin Gece Müziği*, İst.: Telos, 1993; *Toplu Şiirler*, İst.: YKY, 1995; *Gözüm Seyirdi Vakitten*, İst.: YKY, 1996; *Söz Acıda Sınandı*, İst.: YKY, 1996; *Az Kaldı Kışa*, İst.: Sel, 1996; *Hayalete Övgü*, İst.: YKY, 2001; *Poyrazda Kımıldayan Salıncak*, İst.: Alkım, 2004; *Kaç Kişiyiz Kendimizde*, (Bütün Şiirleri), İst.: İthaki, 2007.

İnceleme-Araştırma: *Bir Arayışın Yazıları, Bir Yazının Arayışları*, İst.: Yazko, 1981; *Yazın, İletişim, İdeoloji*, İst.: Adam, 1982; *Yazılanla Okunan*, İst.: Yazko, 1983; *Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları*, İst.: B/F/S, 1986; *Kültür ve İdeoloji*, İst.: Gür, 1987; *Toplumsal Değişme ve Basın: 1960-1986 (Türk Basını Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma)*, İst.: B/F/S, 1987; *Karanfil ve Pranga: Ahmed Arif'in Şiiri Üzerine Eleştirel Bir Çalışma*, İst.: Metis, 1990; *Rafaello'nun Direnişi*, İst.: Sanat Çevresi Dergisi, 1990; *Sanat ve Siyaset*, İst.: Yön, 1990; *Zamanı Sorgulamak*, İst.: Remzi, 1991; *Kabul ve Red*, İst.: Simavi, 1992; *Türkiye'de Popüler Kültür*, İst.: YKY, 1993; *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı: 1923-1950*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1993; *İsrafil'in Sur'u*, İst.: YKY, 1997; *Gece Defteri: Yazınsal Günlükler*, İst.: YKY, 1998; *Şeytan; Melek, Soytarı: Selim İleri'nin Romancılığı ve Romanları*, İst.: Oğlak, 1998.

Deneme: *Şair ile Kurtarıcı*, İst.: Korsan, 1992; *İnsan, Yazar, Kitap*, Ank.: Ark, 1995; *Şiddet, Söz, Yaşam*, Ank.: Ark, 1995; *Medya ve Hedonizma*, İst.: Yön, 1995; *Postmodernist Tahayyüle İtirazlar*, İst.: İnkılâp, 2000; *Siyasal İslâma İtirazlar*, İst.: İnkılâp, 2000; *Metropol ve İmgelem*, İst.: İş Bankası, 2002; *Entelektüel Tereddüt*, İst.: Everest, 2003; *Gönüllü Mağdurluk*, İst.: Alkım, 2005; *İliği Olmayan Düğme, Radyo Konuşmaları 1*, İst.: Everest, 2005; *Ne Söylesem Bir Eksik, Radyo Konuşmaları 2*, İst.: Everest, 2005; *Kahramanın Ölümü*, İst.: Alkım, 2005; *İmkânsız Poetika*, (Bütün Şiir Yazıları) İst.: İthaki, 2007.

Anı: *Gizli Çekmece: Basın, TRT, Edebiyat ve Bohem Dünyasından Resimli Hayat-ı Hakikiye Sahneleri*, İst.: Yılmaz, 1991.

Eleştiri: *Şairin Kanı: Yazınsal Eleştiriler 1*, İst.: YKY, 2001; *Anlatıların Aynası: Yazınsal Eleştiriler 2*, İst.: YKY, 2001; *Resim Yazıları*, İst.: Bilim Sanal Galerisi, 2002; *Romanımıza Ne oldu?*, İst.: Dünya, 2004.

Söyleşi: *Hayat, Edebiyat, Siyaset*, (haz. M.Cengiz) İst.: Everest, 2004.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 278; Kurdakul, *Sözlük*, 462; Özkırımlı, *TEA*, III, 926; Karaalioğlu, 401-402; *Kim Kimdir*, 180; A. Çalışlar, *Türk ve Dünya Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, c. III, s. 283; "Oktay, Ahmet", *TDEA*, VII, 114-115; E. Berköz, "Çağdaş Bir Ahmet Oktay İçin Prolog", Papirüs S. 21 (Şubat 1968); D. Hızlan, "Dünyanın Dönüştürülmesi Gerektiğine İnanmadıkça Her Şey Yararsızdır Bir Bakıma", *Gösteri*, S. 13 (Aralık 1981); E. Batur, *Gösteri*, S. 96 (Ağustos 1986); *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, c. VIII, s. 4282-4283; C. Koyuncu, "Pusulası Kültür Olan Şair: Ahmet Oktay", *Cumhuriyet Kitap*, S. 211 (10 Mart 1994); Haz.A.Tüzün, *Hayalete Övgü Odağında Ahmet Oktay Şiiri*, İst.: 2005.

OKTAY, OSMAN *(Bucak/Burdur, 1951 -)* Romancı, oyun yazarı.

İlk ve orta öğrenimini Bucak'ta tamamladı. DTCF'yi bitirdi (1974). Öğretmenlik ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın çeşitli kademelerinde yöneticilik yaptı. 1986'da TRT'de çalışmaya başladı. TRT Radyosu'na "Bizim Aile" adlı 30 bölümlük dizi başta olmak üzere çeşitli programlar hazırladı.

Yapıtları: Oyun: *Bizim Ev*, Ank.: Ak-San Mtb., 1988; *Şehir Hastalığı*, İst.: Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı Öğretmen Yazarlar Dizisi, 1988.
Roman: *Gönül Dostları*, 1996; *Bizim Aile*, 1996.
Öykü: *Peygamber Dostları*, 1996; *Kendini Unutan Adam*, İst. Yeni Avrasya, 2004.
İnceleme: *Göç Destanı*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1991; *Bilge Kağan 2*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1991; *Manas Destanı 1*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1991.
Kaynaklar: Işık, 454.

OKTAY, TURHAN *(Silifke/İçel, 31 Mayıs 1948 - İstanbul ?)* Şair, eleştirmen.

İstanbul Pertevniyal Lisesi (1967) ve İÜEF Psikoloji Bölümü'nden mezun oldu (1973). Üniversite öğrenciliği döneminde büfe işletmeciliği, çizgi roman ressamlığı yaptı; İstanbul Erkek Lisesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi'nde eğitim uzmanı olarak çalıştı (1973-81).

Varlık, *Tartışma*, *Eleştiri*, *Yazko Edebiyat*, *Sanat ve Toplum*, *Cumhuriyet*, *Politika*, *Hürriyet*, *Demokrat*, *Yansıma*, *Umut*, *Sanat Olayı* gibi dergi ve gazetelerde yayımlanan şiirleri ve eleştirel incelemeleriyle tanındı. Öğrenciler için hazırladığı çeşitli test kitapları da bulunmaktadır.

Yapıtları: Şiir: *Çeyrek Yaşamak*, 1975; *Utkuya Çağrı*, 1975.
İnceleme: *Yunus Emre*, 1981.
Kaynaklar: *TDEA*, VII, 115; Kurdakul, *Sözlük*, 464; Karaalioğlu, 403.

OKTÜRK, ŞERİF *(İstanbul, 12 Mart 1919 - İstanbul, 2001)* Yazar, eğitimci.

Tam adı Mehmet Şerif Oktürk. İstanbul Erkek Lisesi'nden (1939) sonra İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1944). *Yeşilay* dergisinde müdür olarak çalıştı (1939-43). İstanbul, Diyarbakır, Burdur'da edebiyat öğretmenliği yaptı. Ford Vakfı tarafından ABD'ye gönderildi (1954-55); dönüşünde Eskişehir Maarif Koleji'ni kurdu (1957). Bir süre MEB müfettişi olarak görev yaptı (1963); Beşiktaş Kız Lisesi müdürüyken emekli oldu (1975). Pertevniyal Eğitim Vakfı'nı kurdu (1991). İstanbul'da yaşıyor; evli. İlk yazısı ("Atamızdan Ayrılırken") 1938'de, ilk öyküsü ("Şüphe") 1939'da *Yeni Sabah* gazetesinde çıktı. Edebiyat, folklor ve toplumsal konularda yazdığı makaleler *Yeni Defne*, *Hilâl*, *Meşale* ve *Size Aktüel* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Araştırma-İnceleme: *Ömer Seyfettin*, İst.: Gülşen, 1984; *Ahmet Hamdi Tanpınar*, İst.: Toker, 1998; *Yaşantımızda Dün-Bugün*, İst.: Kastaş, 1999.
Derleme: *Özlü ve Güzel Sözler*, İst.: Milliyet, 1972; *Anadolu Masalları*, İst.: Kastaş, 1982; *Konuşma Sanatı ve Güzel Sözler Antolojisi*, 2 c., İst.: Kastaş, 1983; *Türk Mânileri Antolojisi*, İst.: Kastaş, 1985; *Ahmet Hamdi Tanpınar'dan Düşünceler-Görüşler-Özdeyişler*, İst.: Yörük Mtb., 1977 (genişletilmiş yb İst.: Kültür Basın-Yayın Birliği, 1993).
Kaynaklar: *BF* (3 Ağustos 1999); "Oktürk, Şerif", *TDEA*, VII, 115.

OKUMUŞOĞLU, SULTAN
bak. Sultan

OKUR, YİĞİT *(3 Ağustos 1934 -)* Romancı.

Avukat Emine Hanım ile yargıç Hasan Tahsin Okur'un oğlu. Galatasaray Lisesi'ni (1954), Cenevre Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni (1961) bitirdi. Aynı fakültede "Anonim Şirketler Hukuku" konulu doktora çalışması Cenevre Üniversitesi Hukuk Ödülü'ne layık görüldü. 1965'ten beri İstanbul'da avukatlık yapıyor, bekâr. 1950'li yıllarda *Varlık*, *Yenilik*, *Mavi* dergilerinde şiirleri, *Sabah*, *Vatan* gazetelerinde tiyatro eleştirileri yayımlandı. Aynı yıllarda Cep Tiyatrosu'nun kurucuları arasında yer aldı ve bir süre sahneye çıktı.

Yapıtları: Roman: *Hulki Bey ve Arkadaşları*, İst.: Can, 1999; *Güvercinler*, İst.: Can, 2000; *Topal Viktor'un Anıları*, İst.: Can, 2001; *Piyano*, İst.: Can, 2003; *Büyücü*, İst.: Can, 2007; *Deniz Taşları*, İst.: Can, 2008.
Öykü: *O Zaman Kim Söyleyecek Şarkıları*, İst.: Can, 2002; *Tutuklanacaklar Listesi*, İst.: Can, 2007.

Kaynaklar: *BF* (6 Mayıs 2002); Z. Coşkun, "Hayat Adamı Ne Yapar?", *Radikal Cumartesi* (19 Şubat 2000); E. Öktem, "Geçmiş Zaman İçinde Sultani Yegâh Requiem", *Cumhuriyet Kitap* (2 Mart 2000); Z. Coşkun, "Hiçliğin Destanı: Güvercinler", *Radikal Cumartesi* (13 Şubat 2001); D. Derman, "Bir Köpeğin Gözünden Haliperişanımız" (Söyleşi), *Radikal Kitap* (14 Eylül 2001).

OKYAY, LEYLA RUHAN *(Alpullu/Kırklareli, 24 Nisan 1952 -)* Öykücü.

Öğretmen Makbule Hanım ile öğretmen Fikret Gönenç'in kızı. Kandilli Kız Lisesi ve İTÜ Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi. Yüksek mimar olarak çalışıyor. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk annesi. İlk öyküsü ("Onlar Denize Karıştılar") 1996'da *Adam Öykü'de çıktı. E, AykırıSanat* ve *Adam Öykü* dergilerinde yayımladığı öykülerle adını duyurdu.

Yapıtları: Öykü: *Gölgesi Güz*, İst.: Gendaş, 2000; *Geyikli Orman*, İst.: Can, 2003.
Kaynaklar: *BF* (15 Ocak 2001).

OKYAY, SEVİN *(İstanbul, 25 Kasım 1942 -)* Yazar, sinema eleştirmeni.

Tam adı Fatma Sevin Okyay. Emine Fahire Hanım ile Ahmet Naim Okyay'ın kızı. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni bitirdikten (1963) sonra çevirmenlik yapmaya başladı. 1976'dan bu yana gazetecilik yapıyor; *Politika, Dünya, Ayrıntılı Haber, Milliyet, Hürriyet* ve Dönemli Yayıncılık'ta çalıştı. İstanbul'da yaşıyor; iki çocuk annesi.

Sinema ve caz üzerine yazdığı yazılar *Gergedan, Şehir, Kapris, Start, Gösteri, Elele, Hürriyet Pazar, Kadın, Milliyet Sanat, Radikal İki* gibi pek çok dergi ve gazete ekinde yayımlandı. Sinema eleştirmeni olarak tanındı.

Yapıtları: Roman: *İlk Romanım*, İst.: İyi Şeyler, 1996.
Deneme: *Çiçek Dürbünü*, İst.: YKY, 1998.
Diğer: *120 Filmde Seyrialem*, İst.: İyi Şeyler, 1996; *Gol Atan Kaleye*, Ank.: Phoneix, 2002.
Başlıca Çevirileri: *Moby Dick* (H. Melville; çocuklar için özet), İst.: Nil, 1981; *Vahşi Doyum* (J. Coyne), İst.: Kelebek, 1982; *Yalnızlar Şöleni* (C. Freeman), İst.: Kelebek, 1982; *Dişilik Kompleksi* (C. Dowling), İst.: Kelebek, 1983; *Yapayalnız* (H. Fast), İst.: Kelebek, 1983; *Hayvanlar Çiftliği* (G. Orwell), İst.: Kelebek, 1984; *Türkiye Tatları* (E. Roditi), İst.: YKY, 1999; *Harry Potter ve Sırlar Odası*, (J. K. Rowling), İst.: YKY, 2001; *Harry Potter ve Azkaban Tutsağı*, (Kutlukhan Kutlu ile, J. K. Rowling), İst.: YKY, 2001; *İstanbul'da Bir İsveç Sarayı*, (S. Theolin), İst.: YKY, 2000.
Kaynaklar: *Kim Kimdir*, 520; S. Okyay, *Çiçek Dürbünü*, İst., 1998.

OLCAY, HAMDİ *(Güdül/Ankara, 1910 - ?)* Öykücü, oyun yazarı.

Arife Hanım ile müderris kadı Hacı Mustafa Zihni Efendi'nin oğlu. Çubuk Numune-i Terakki Okulu'nu ve İzmir Erkek Öğretmen Okulu'nu (1929) bitirdi. Bir süre Anadolu'nun çeşitli okullarında öğretmenlik yaptı. On yıl kadar Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü'nde çalıştıktan sonra tekrar Milli Eğitim'e döndü ve yöneticilik görevlerinde bulundu; İlköğretim Genel Müdürlüğü'nde şube müdür muavinliği, Talim Terbiye Dairesi raportörlüğü yaptı. Genelkurmay Başkanlığı'nda Er Okuma Yazma Okulları'nın kuruluşunda görev aldı. 1967'de eğitim müşavirliğinden kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Evli ve üç çocuk babası.

1943'ten itibaren öyküyle girdiği edebiyat yaşamını *Ülkü, Hisar, Seçilmiş Hikâyeler, Şadırvan, Meydan, Sanat ve Edebiyat, Türk Yurdu* gibi dergilerde yayımladığı öykü ve makaleleriyle sürdürdü. Ankara Radyosu'nda seslendirilen oyunlarıyla dikkat çekti.

Ödül: *Kafakâğıdı* ile Halkevleri Sanat Yarışmaları (mansiyon).

Yapıtları: Oyun: *Kafakâğıdı*, Ank.: Ortanca Dergisi, 1945; *Sevilen Adam*, Ank.: Ulus Mtb., 1947; *Ucuz Çoban: Köy Ortaoyunu*, Ank.: CHP Halkevleri Bürosu, 1950; *Elif: Köy Ortaoyunu*, Ank.: CHP Halkevleri Bürosu, 1950; *Tarla: Köy Ortaoyunu*, Ank.: CHP Halkevleri Bürosu, 1950; *Köse ile Muhtar*, Ank.: MEB, 1950; *Günlerden Bir Gün*, Ank.: CHP Halkevleri Bürosu, 1950; *Altın İğne*, Ank.: MEB, 1961.
Öykü: *Düş*, 1980.
Diğer: *Yurt ve Yaşama Bilgisi*, İst.: Milli Müdafaa Vekâleti, 1959; *Aritmetik Kılavuzu I - II*, (H. Olcay ve M. Tuğrul ile) İst.: Milli Müdafaa Vekâleti, 1959; *Parayı Niçin Çok Basmazlar*, Ank.: MEB, 1960; *Zengin Olmanın Yolu*, Ank.: MEB, 1962; *Yetişkinler Alfabesi*, (A. H. Güçlü ve M. Özgün ile) Ank.: MEB, 1963; *Sağlık Alfabesi*, Ank.: Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, 1969; *Orta Dereceli Okullar İçin Türkçe Okul Sözlüğü*, (B. Göğüş ile) İst.: Arkın, 1972.
Kaynaklar: "Hisar'dan Biyografiler", *Hisar*, S. 104 (Ağustos 1972); *Ayaşlı Şairler*, Ank., 1948, s. 44; "Olcay, Hamdi", *TDEA*, VII, 117; Karaalioğlu, 404.

OLGUN, TAHİR *(İstanbul, 13 Eylül 1877 - İstanbul, 1951)* Edebiyat tarihçisi, şair.

Tam adı Mehmet Tahir. Tahirü'l Mevlevi, Tahir Saffet imzalarını da kullandı. Hademe-i hassa başçavuşlarından Hacı Mustafa Saffet Bey ile Abdülaziz'in Çerkez cariyelerinden Emine Emsal Hanım'ın oğlu. İlköğre-

nimini Hekimbaşı Ömer Efendi Mektebi'nde tamamladıktan sonra Gülhane Askeri Rüştiyesi'ne girdi. Bu sırada babasını kaybetti. Rüştiyeden sonra Seraskerlik Dairesi'ne kâtip yetiştiren Menşe-i Küttab-ı Askeri'de iki yıl öğreniminin ardından (1892) Bab-ı Seraskeri'ye memur olarak girdi. Daha sonra Maliye, Ticaret ve Ziraat nezaretlerinde kâtiplik yaptı. Fatih dersiâmlarından Filibeli Rasim Efendi ve Mesnevihan Mehmed Esat Dede'nin derslerine devam etti; Esat Dede'den icazet aldı (1893). Aileden bağlı bulunduğu Mevleviliğe intisap etti; Yenikapı Mevlevihanesi'nde çile çıkardı. 1930'dan başlayarak çeşitli okullarda Arapça ve Farsça dersleri verdi, Darüşşafaka Lisesi'de ve Kuleli Askeri Lisesi'nde uzun süre edebiyat öğretmenliği yaptı.

Yapıtları: Şiir: *Mirat-ı Hazret-i Mevlana*, İst.: Tahir Dede Ktp., 1315/1897; *Divançe-i Tahir*, İst.: Asır Ktp., 1318/1900.
Roman: *Teşebbüs-i Şahsi*, İst.: Yeni Osmanlı Mtb., 1330/1914.
Edebiyat Tarihi-İnceleme: *Nazım ve Eşkâli Nazım*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1329/1913; *Başlangıcından Tanzimat Devrine Kadar Edebiyat Tarihimize Dair Manzum Bir Muhtıra*, İst.: İttifak Mtb., 1931; *Edebiyat Lügatı*, İst.: Asar-ı İlmiye Ktp., 1936; *Fuzuli'ye Dair*, İst.: Selamet B., 1936; *Şair Nev'î ve Sûriye Kasidesi*, İst.: Aydınlık B., 1937; *Baki'ye Dair*, İst.: Aydınlık B., 1938; *Germiyanlı Şeyhi ve Harnamesi*, Giresun: Yeşilgiresun Mtb., 1949; *Edebi Mektuplar*, (yay. haz. C. Kurnaz) Ank.: Akçağ, 1995.
Biyografi: *Yenikapı Mevlevihanesi Postnişini Şeyh Celalettin Efendi Merhum*, İst.: Matbaa-i Mekteb-i Sanayi, 1326/1910.
Tarih: *Tarih-i İslam Sahaifinden*, İst.: Mekteb-i Sanayi Mtb., 1326/1910; *Medaris-i İslamiye Talebesine Tarih Hulasaları*, İst.: Matbaa-i Amidi, 1331/1915; *Cengiz ve Hulagu Mezalimi*, İst.: Sebilürreşad Ktp., 1322/1916; *Hazret-i Peygamber ve Zamanı*, İst.: Evkaf-ı İslamiye Mtb., 1339/1923.
İslam ve Tasavvuf: *Müslümanlıkta İbadet Tarihi*, 1946-47; *Mesnevi'nin Yeni Muterizine İkinci Cevap*, ?: Rıza Koşkun Mtb., 1947; *Mesnevi Dersleri*, 2 c., İst.: Esad Ekicigil, 1949-51; *Müslümanlığın Medeniyete Hizmetleri*, (yay. haz. A. Sert) İst.: Bahar, 1974; *Çilehane Mektupları*, (yay. haz. C. Kurnaz-G. Erişen) Ank.: Akçağ, 1995.
Dil: *Destaviz-i Farisihanan*, İst.: Cihan Mtb., 1325/1907; *Amuzgâr-ı Farisi*, ?.
Anı: *Matbuat Âlemindeki Hayatım ve İstiklal Mahkemeleri*, 1992.
Çeviri: *Şeyh Sadi'nin Bir Sergüzeşti* (Muslihuddin Sadi-i Şirazi) İst.: Asır Mtb., 1327/1911; *Kafkasya Mücahidi Şeyh Şamil'in Gazevatı*, (Mehmet Tahir el-Karani), İst.: Matbaa-i Amidi, 1333/1917.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, IV, 1857-1860; Yazar, 427-428; Gövsa, 291-292; Necatigil, *İsimler*, 278-279; "Olgun, Tahir", *TDEA*, VII, 118-119; Işık, 455; A. Şentürk, *Tahirü'l-Mevlevi, Hayatı ve Eserleri*, İst., 1991.

OLMUŞ, OSMAN *(Ankara, 5 Haziran 1966 -)* Şair.

Elife Hanım ile esnaf Yaşar Olmuş'un oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ankara Çubuk'ta tamamladı; ODTÜ Elektrik ve Elektronik Mühendisliği'ni bitirdi (1989). Aynı bölümde iki yıl, ODTÜ Felsefe Bölümü'nde dört yıl süreyle yüksek lisans öğrenimi gördü. 1999'dan beri özel bir şirkette pazarlama mühendisi olarak çalışıyor. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

"Mizahi şiir" olarak nitelendirdiği ilk şiiri 1987'de *Fırt*'ta çıktı. Şiirlerini *Yeni Şiir*, *Varlık*, *Argos*, *Sombahar*, *Gösteri*, *Şiir-lik* ve *Adam Sanat* dergilerinde yayımladı. Argoya dayalı mizahi bir dille yazdığı erotik şiirleriyle dikkat çekti.

Yapıtları: Şiir: *Vişneçürüğü Aşklar*, Ank.: Gece, 1992; *Pan Flüt Çetesi*, İst.: Korsan, 1995; *Kuduruk Kalpler Malikanesi*, İst.: Yasak Meyve, 2008.
Kaynaklar: *BF* (11 Mayıs 1999); küçük İskender, "Şiirlideğnek", *Gösteri*, S. 139 (Haziran 1992); M. Celâl, "Şiir Okuma Notları", *Varlık*, Mart 1996; B. Asiltürk, "Osman Olmuş'un Yeni Şiirleri", *Gösteri*, S. 191 (Ekim 1996); G. Cengizhan, "Çetenin Şairi: Osman Olmuş", *Aydınlık*, 27 Nisan 1997.

OLUKLU, İBRAHİM *(Adana, 25 Kasım 1953 -)* Şair, yazar.

Kemal Doğan, Ender Gözler ve Kemal Selçuk imzalarını da kullandı. Gülüzar Hanım ile çiftçi Mustafa Oluklu'nun oğlu. Ayşehoca Köyü İlkokulu'nu (1976), Ceyhan Lisesi'ni (1978), Necatibey Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nü bitirdi. Kars Hanak'ta öğretmenlik (1979), Balıkesir'de İl Kültür müdür yardımcılığı (1979-92) yaptı. 1994'ten sonra Balıkesir Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Edebiyatçılar Derneği, Balıkesir Güzel Sanat Ürünlerini Koruma ve Yaşatma Derneği (Bal-Sanat) üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri Mart 1972'de *Işınsu*'da (Ceyhan) çıktı. *Cumhuriyet*, *Varlık*, *Adam Sanat*, *Milliyet Sanat*, *Gösteri*, *Yeni Biçem*, *Karşı*, *Sanat Olayı*, *Broy*, *İnsancıl*, *Yaşasın Edebiyat*, *Düşlem*, *Yaklaşım*'da yazmayı sürdürdü. 1985'te *Karşı/Edebiyat*, *Yaklaşım* (20 sayı, 1995), 1997'de *Düşlem* (Bursa) aylık dergilerini kurdu. Kendisini toplumcu gerçekçi olarak niteliyor.

Ödül: *Gerçekçilik Işığında* ile 1988 Akademi Kitabevi Eleştiri Ödülü; 1991 Mavi Derinlik Dergisi Şiir Ödülü; 1993 Körfez Belediyesi Şiir Ödülü; 1996 Damar Dergisi-Çankaya Belediyesi Şiir Ödülü; *Yazdıkça Eleştiri* ile

1999 Asım Bezirci Araştırma-İnceleme-Eleştiri Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Kimi Zaman Bir Başına*, Ank.: Damar, 1997.
Eleştiri: *Gerçekçilik Işığında*, Ank.: Kerem, 1990.
Derleme: *Geçmiş de Konuşur*, Ank.: Balıkesir Rotary Kulübü, 1997; *Tarih Öncesi Yazıları*, (Attilâ İlhan'ın İlk Yazıları), Ank.: Balıkesir Genç Mütesebbisler Derneği, 1998.
Kaynaklar: *BF* (12 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 279; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 505.

OLUT, ILGIN *(İzmir, 1969 -)* Romancı.

İzmir Bornova Anadolu Lisesi'ni bitirdi. Cerrahpaşa İngilizce Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra Hacettepe Üniversitesi'nde infeksiyon hastalıkları dalında ihtisas yaptı. UNESCO adına Güney Afrika Cumhuriyeti'nde çalıştı. İzmir'de bir hastanede görevli.

Yapıtları: Roman: *Neva*, İst.: Dünya Aktüel, 2000; *Yüzleri Arayan Adam*, İst.: Remzi Kitabevi, 2001; *Küf Kedisi*, İst.: Doğan Kitap, 2007.
Kaynaklar: dogankitap.com.tr

ONAN, NECMETTİN HALİL *(Çatalca/İstanbul, 1902 - İstanbul, 18 Ağustos 1968)* Şair, edebiyat tarihçisi.

Düyun-ı Umumiye memurlarından Halil Hilmi Bey ile Ayşe Nazmiye Hanım'ın oğlu. Vefa Sultanisi'ni bitirdi. Bir süre Sanayi-i Nefise Mektebi'ne (Güzel Sanatlar Akademisi) devam etti, daha sonra Darülfünun Edebiyat Bölümü'ne girdi (1919). İstanbul işgal edilince Ankara'ya geçerek zabit vekili oldu. Milli Mücadele'nin ardından yeniden İstanbul'a dönerek yarıda bıraktığı öğrenimini 1925'te tamamladı. 1927'de öğretmen olarak İzmir Amerikan Koleji'ne atandı. 1932'de Adana Erkek Öğretmen Okulu müdürlüğüne atanana kadar İzmir Erkek ve İzmir Kız liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Maarif Vekâleti müfettişliği (1939-43) ve Yüksek Öğretim genel müdürülüğü (1943-46) yaptı. 1946'da DTCF'de eski Türk edebiyatı profesörü oldu ve bu görevini 1960'ta emekli olana kadar sürdürdü. Daha sonra İstanbul Küçüksu'ya yerleşti. Kandilli'de aile mezarlığına gömüldü.

Edebiyat dünyasına şiirle giren Onan'ın ilk ürünleri Mütareke döneminde *Nedim* dergisinde çıktı. Daha sonra *Servet-i Fünun*, *Kitaplar*, *Dergâh*, *Hayat*, *Milli Mecmua ve Anadolu Mecmuası*'nda hece ile yazdığı şiirleri yayımlandı. Daha çok ulusal duyguları öne çıkardığı şiirlerinde sade bir dil kullandı.

Yapıtları: Şiir: *Çakıl Taşları*, İst.: Ahmet Kâmil Mtb., 1927; *Bir Yudum Daha*, İst.: Semih Lütfi, 1933.
Roman: *Kolejli Nereye?*, (1932-33'te "İşleyen Yara" adıyla *Vakit*'te tefrika edildi) İst.: Boğaziçi, 1977.
Edebiyat Tarihi: *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*, İst.: Maarif Mtb., 1940.
Yayım: *Leyla ile Mecnun*, İst.: Maarif Mtb., 1956; *Namık Kemal'in Talim-i Edebiyat Üzerine Bir Risalesi*, Ank.: Milli Eğitim Mtb., 1950.
Dilbilgisi: *Dilbilgisi*, 2 c., 1928; *Dilbilgisi*, (A. Onan ile) 1934; *Dilbilgisi*, (A. Başman, T. N. Gencan, M. S. Sander ile) 1943.
Kaynaklar: Yazar, 314-315; A. Hayber, *Necmettin Halil Onan*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1988; M. Cunbur, "Yeni Bir Kaybımız Necmettin Halil Onan", *Hisar*, S. 57 (Eylül 1968), s. 7-9; H. Mazıoğlu, "Necmettin Halil Onan'ın Kişiliği, Eserleri ve Şairliği", *Türkoloji Dergisi*, c. IV, S. 1 (1972), s. 1-36; Z. Korkmaz, "Necmettin Halil Onan ve Türk Diline Hizmeti", *aynı yerde*, s. 37-39; "Onan, Necmettin Halil", *TDEA*, VII, 120-123.

ONARAN, MUSTAFA ŞERİF *(İzmir, 1927 -)* Şair, yazar.

Emine Hanım ile Şerif Onaran'ın oğlu. İzmir Namık Kemal Lisesi'nden sonra askeri öğrenci olarak İÜ Tıp Fakültesi'ne girdi; AÜ Tıp Fakültesi'ni bitirdi (1954). Harici hastalıklar dalında uzmanlık eğitimi aldı; askeri hastanelerde çalıştı. 1964'te binbaşı rütbesindeyken ordudan ayrıldı; Ankara Yüksek İhtisas Hastanesi'nde cerrah olarak görev yaptı. TDK Yönetim Kurulu üyeliği ve Yayın ve Tanıtma Kolu başkanlığı, Edebiyatçılar Derneği genel başkanlığı görevlerini yürüttü. 1993'te cerrahlıktan kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Ankara'da yaşıyor. İlk şiirleri *İstanbul* dergisinde yayımlandı (1944-46). Daha sonra şiir ve yazıları, yönetiminde de görev aldığı *Fikirler* (İzmir, 1946-48), *Yücel*, *Varlık*, *Türk Dili* dergilerinde yer aldı.

Ödül: 1952 Yunus Nadi Şiir Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Şiir: *Unutulmuş Şiirler*, 1986.
Oyun: *Ben Bir İnsan*, (R. Asyalı'yla) İst.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2004.
Biyografi: *A'dan Z'ye Cahit Külebi*, İst.: *kitap-lık* Dergisi eki, 2004
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 279-280; Kurdakul, *Sözlük*, 465; Karaalioğlu, 406.

ONAT, LEYLA *(İzmir, 30 Eylül 1942 -)* Yazar, ressam.

Behire Hanım ile inşaat mühendisi Enver Berkes'in kızı. Prof. Niyazi Berkes amcasıdır. TED Ankara Koleji (1961) ve DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1965).

Paris ve New York'ta resim eğitimi aldı. TÜBİTAK (1965-68), Ankara Sanatevi (1981-82) ve Ankara Sanat Yapım Galerisi'nde çalıştı (1982-85). 1978'den itibaren yurtiçi ve yurtdışı pek çok karma sergiye katıldı; kişisel sergiler açtı. Edebiyatçılar Derneği, Birleşmiş Ressamlar ve Heykeltıraşlar Derneği, Dil Derneği ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; boşanmış, iki çocuk annesi.

İlk şiiri ("Bir Topal Irgat") 1968'de *Varlık*'ta çıktı. *Sanat Çevresi*, *Türkiye Yazıları*, *Somut*, *ABeCe* ve *Sanat* dergilerinde görüldü. *Sanat* ve *Güzel Sanatlar* dergilerinin yöneticiliğini yaptı (1994-96). TRT Radyosu için çok sayıda oyun yazdı ve çevirdi (1964-99).

Ödül: *Kerem ile Dostları* ile 1991 TOBAV Çocuk Oyunları Ödülü; 1992 Kültür Bakanlığı Sinopsis Ödülü; 1993 Ankara Büyükşehir Belediyesi "Ankara'yı Seviyorum" konulu Senaryo Yarışması Ödülü; 1995 Kültür Bakanlığı Film Öyküsü Ödülü; "Gerçekle Oyun" ile 1996 TOBAV Sahne Oyunları Başarı Ödülü; "Uyanan Dev" ile 1998 Cumhuriyetin 75. Yılı Radyo Oyunu Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Sorumlu Bulutlar*, Ank.: Bilgi, 1992; *Elmadağı'na Kar Yağmış*, İst.: Erko, 2005. Derleme: *Mitolojik Öyküler*, Ank.: Özkaynak, 1984.

Kaynaklar: *BF* (15 Temmuz 1999); M. Buyrukçu, "Seni Anlıyoruz Ama...", *Cumhuriyet Kitap*, S. 126.

ONAT, MUVAFFAK SAMİ *(Ürgüp/Nevşehir, 26 Ağustos 1919 - İstanbul, 15 Şubat 1986)* Şair.

Ayşe Sıdıka Hanım ile avukat Mustafa Lütfi Onat'ın oğlu. Konya Erkek Lisesi (1938), AÜ Siyasal Bilgiler Fak. (1941) ve Hukuk Fakültesi'den mezun oldu. Bir süre Maliye Bakanlığı'nda ve İstanbul Defterdarlığı'nda çalıştı. Daha sonra Çalışma Bakanlığı'na geçti; Konya ve İstanbul'da iş müfettişliği (1947-51), Gaziantep Bölge Çalışma müdürlüğü (1951-52), Ankara'da şube müdürlüğü (1956-64) ve genel müdürlük (1964-71) yaptı. Son olarak Danıştay üyeliğine seçildi (1971). TDK üyesiydi. 1985'te emekli olarak Ankara'ya yerleşti; evli ve bir çocuk babasıydı.

1936'dan itibaren şiirleri *Servetifünun-Uyanış*, *Varlık*, *İnkılapçı Gençlik*, *Sanat ve Edebiyat*, *Şadırvan*, *Hisar* gibi pek çok dergi ve gazetede yayımlandı. İlk şiirlerinde içe dönük bir tutumla halk şiiri havasında mistik yapıtlar verdi, daha sonra serbest ölçüye yöneldi ve daha dışa dönük şiirler yazdı. Şiirlerinde temiz bir dil örgüsü içerisinde ve kimi zaman F. H. Dağlarca'nın *Çocuk ve Allah* şiirlerinden çağrışımlar yaratan bir duygu şairi olarak kabul edildi (Ş. Kurdakul).

Yapıtları: Şiir: *Vazo*, İst.: Rıza Koşkun Mtb., 1941; *Yaratılış (Cosmogonie Destanı)*, Ank.: İdeal Mtb., 1942; *Gel Gör Ki*, İst.: Reklam B., 1948; *Hibiskus Çiçekleri*, İst., 1984; *Şiirler*, (bütün şiirleri, F. Zeid'in desenleriyle) Ank.: Ayyıldız Mtb., 1984. Diğer: *İzahlı Yıllık Ücretli İzin Kanunu ve Talimatnamesi*, (E. Onbulak ile) Ank.: Ayyıldız Mtb., 1960.

Kaynaklar: Nebioğlu, 466; Necatigil, *İsimler*, 280; C. Süreya, *Mülkiyeli Şairler*, İst., 1966, s. 44; Çankaya, V, 2603-2607; M. Uyguner, "Onat, Muvaffak Sami", *TDEA*, VII, 123; Kurdakul, *Sözlük*, 467.

ONAY, AHMET TALAT *(Çankırı, 1885 - Ankara, 1956)* Araştırmacı, şair, yazar.

Şair, dilci ve halk edebiyatı araştırmacısı Dehri Dilçin'in amcasının oğlu. Bazı şiir ve yazılarında Sühâ Zâhir imzasını kullandı. İlk derslerini Çankırı'nın eski ailelerinden Saraç Hacı Ali oğullarından olan babası Hafız Numan Efendi'den aldı. Kastamonu ve Ankara idadilerinde okuduktan sonra İstanbul Darülfünunu Edebiyat Bölümü'nü bitirdi (1910). Kastamonu Erkek Lisesi, İzmir Erkek Lisesi, İzmir Kız Muallim Mektebi ve Hilal Kız Lisesi'nde Türkçe, edebiyat ve felsefe öğretmenliği yaptı. Zonguldak (1920), Bolu (1921), Ankara (1922) ve tekrar Bolu (1923) maarif müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1923-46 arasında Çankırı ve Giresun milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı.

Kastamonu'da *Tiraje* (1910) adlı haftalık bir edebiyat dergisi (18 sayı) çıkardı. İzmir'de *Anadolu* ve *Duygu* gazetelerinin başyazarlığını yaptı, gözetiminde hazırlanan *Mufassal Bolu Salnamesi*'nin edebi kısmını yazdı. "Bazı şiirlerinde gür sesli, mutantan bir söyleyiş görülür" (C. Kurnaz). Tanınması, bazı örnekleri *Son Asır Türk Şairleri*'nde yer alan eski ve yeni tarz şiirlerinden çok, âşık edebiyatı üzerine yaptığı çalışmalarla olmuştur.

Yapıtları: Araştırma-İnceleme: *Türk Halk Şiirleri'nin Şekil ve Nev'i*, 1928; *Âşık Dertli: Hayatı, Divanı*, Bolu, Vilayet Mtb., 1928; *Çankırı Şairleri*, 2 c., Çankırı: Vilayet Mtb., 1931-33; *Âşık Tokatlı Nûrî*, Çankırı: Çankırı Mtb., 1933; *Dasitan-ı Ahmet Haramî*, Çankırı: Duygu Gazetesi, 1933; *Bir Bilgiçin Tenkidini Tenkit*, Çankırı: Duygu Gazetesi, 1937; *Kızılbaş Şiirinde Sual-Cevap*, 1953; *Eski Türk Edebiyatı'nda Mazmunlar ve İzahı*, (haz. C. Kurnaz) İst.: MEB,

1996; *Türk Şiirlerinin Vezni*, (haz. C. Kurnaz) Ank.: Akçay, 1996.
Şiir: *Sarı Çiğdemler*, (haz. C. Kurnaz) Ank.: MEB, 1993.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, IV, 1898-1900; Ergun, I, 356-359; C. Kurnaz, *Ahmet Talat Onay*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1990; "Onay, Ahmet Talat", *TDEA*, VII, 123.

ONAY, YILMAZ *(Üçkubbe/Gaziantep, 20 Nisan 1937 -)* Oyun yazarı, çevirmen.

Tam adı Mustafa Yılmaz Kurt Onay. Sıdıka Hanım ile öğretmen Cevat Onay'ın oğlu. Ankara'da Ulus İlkokulu, Cebeci Ortaokulu (1951) ve Gazi Lisesi'ni (1955) bitirdi. İTÜ İnşaat Fakültesi'ni bitirdikten (1960) sonra yüksek lisansını tamamladı. Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü'nde proje mühendisi (1960-72), TÜBİTAK Yapı Araştırma Enstitüsü'nde araştırma uzmanı (1972-80) olarak çalıştı. 1980'de emekli oldu. Öğrenciliğinde başladığı tiyatro çalışmalarına Ankara ve İstanbul'da çeşitli tiyatrolarda konuk rejisör olarak devam etti. 1993'ten sonra İstanbul Devlet Tiyatrosu'nda rejisörlük yaptı. Nâzım Hikmet Vakfı, PEN Yazarlar Derneği, TYS, Tiyatro ve TV Yazarları Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli ve iki çocuk babası.

İlk yazısı *Türk Solu*'nda yayımlandı (1967). *Yeni Ortam*, *Cumhuriyet*, *Yürüyüş*, *Yurt ve Dünya*, *Bilim ve Sanat*, *Evrensel Kültür* ve *Papirüs*'te yazdı. *Bilim ve Sanat* dergisinin sanat sorumluluğunu yürüttü. *Yazılar Filmatik* romanı TRT tarafından filme alınarak gösterildi (1998-99). Oyunları yurtdışında da sahnelendi. Kendisini toplumsal gerçekçi bir yazar olarak tanımlıyor.

Ödül: *Küçük Adam Ne Oldu Sana?* ile 1982 Sanat Sevenler Reji Ödülü; *Dev Masalı* ile 1984 TOBAV Oyun Yarışması (üçüncülük); *Sanatçının Ölümü* ile 1986 TOBAV Oyun Yarışması (üçüncülük).

Yapıtları: Roman: *Yazılar Filmatik*, İst.: Mitos Boyut, 1994; *Oyun Değil*, İst.: Evrensel, 2002.
Oyun: *Tren Gidiyor*, Ank.: Hacan, 1984; *Dört Oyun (Bu Zamlar Bana Karşı, Dev Masalı, Sevdalı Bulut, Şarkılarımız Ölmesin)*, Ank.: Hacan, 1985; *Dev Masalı*, Ank.: TOBAV-Ziraat Bankası, 1986; *Toplu Oyunları I (Sanatçının Ölümü, Arafta Kalanlar, Karagözün Muaması)*, İst.: Mitos Boyut, 1992; *Toplu Oyunları II (Karadul Efsanesi, Hücre İnsanı, Promethia, Karakedi Geçti, Tren Gidiyor)*, İst: Mitos Boyut, 1994; *Şarkılarımız Ölmesin*, İst.: Mitos Boyut, 2005.
Derleme: *Brecht'le Yaşamak*, Ank.: Kalem, 1985; *Tiyatro Çalışması*, İst.: Mitos Boyut, 1994.
Uyarlama: *Uyarlamalar I: Küçük Adam Ne Oldu Sana?*, (H. Fallada) İst.: Mitos Boyut, 1992.
Başlıca Çevirileri: *İşçi Tiyatroları: Ajit-prop Topluluklar* (A. Kammrad-F. K. Schek), İst.: İşçi Kültür Derneği, 1978; *Öyküler* (A. Seghers), Ank.: Yarın, 1983; *Edebiyat Bilimi* (G. N. Pospelov), Ank.: Bilim ve Sanat, 1984; *Tarihte ve Günümüzde Epik Tiyatro* (M. Kesting), İst.: Adam, 1985; *İki Oyun: Bir Halk Düşmanı/Mariane Pineda* (H. Ibsen, F. G. Lorca), Ank.: Hacan, 1985; *Richard Waverley Davası/Sonuncular* (R. Schneider, M. Gorki), Ank.: Yarın, 1986; *Kafkas Tebeşir Dairesi* (B. Brecht), İst.: Mitos Boyut, 1997; *İlk Adımlar* (A. Seghers), İst.: Evrensel, 1998; *Komünist Parti Manifestosu* (K. Marx, F. Engels), İst.: Evrensel, 1998.
Kaynaklar: *BF* (30 Nisan 1999); Kurdakul, 465-466; T. Özçelik, "Yılmaz Onay'ın Üç Oyunu", *Milliyet Sanat*, 15 Temmuz 1992; ay, "Tek Kişilikler Ayrı Bir Yazın Türü mü?" (söyleşi), *Cumhuriyet*, 24 Mart 1994; T. Nar, "Yazılar Filmatik", *Cumhuriyet Kitap*, S. 268 (6 Nisan 1995); Muazzez Menemencioğlu, "Yönetmen Yılmaz Onay, Sanatçıları Çağıyla Hesaplaşmaya Çağırıyor" (söyleşi), *Finans Dünyası*, Ağustos 1995; Y. Arslan, "Güncelin İzinde", *Cumhuriyet Kitap*, S. 356 (12 Aralık 1996).

ONGER, FAHİR *(Bebek/İstanbul, 1920 - İstanbul, 6 Temmuz 1971)* Eleştirmen.

Halime Samia Hanım ile Hasan Ferit Onger'in oğlu. İlköğrenimine Beşiktaş'taki Şark İdadisi'nde başladı (1927), bir süre sonra 38. İlkokul'a, oradan da 1931'de Nişantaşı 15. İlkokulu'na geçti. Işık Lisesi'ni bitirdi (1938). Bir süre İÜEF Felsefe Bölümü ile Yüksek Ticaret ve İktisat Okulu'nda okudu. Uzun yıllar banka memurluğu yaptı, ilaç şirketlerinde çalıştı. *Meydan-Larousse*'ta redaktörlük yaptı. 1965'te Fahir Onger Yayınevi'ni kurdu. Ölümünden önce bu yayınevinin yöneticiliği görevini sürdürmekte idi. Kanserden öldü, Zincirlikuyu Mezarlığı'na gömüldü.

İlk öyküsü 1940'ta *Sokak* dergisinde çıktı. Düzyazı şiirlerini, öykülerini ve eleştiri yazılarını *Servetifünun-Uyanış*, *Yaratış*, *Sanat ve Edebiyat*, *Edebiyat Dünyası*, *Yenilikler*, *Varlık*, *Fikirler*, *Genç Nesil*, *Beraber*, *Yenilik* ve *Kaynak* dergilerinde yayımladı. Sonra uzun bir suskunluk dönemine girdi. Ardından *Eylem* dergisinde (1965) Rıfat Ilgaz ve Sait Faik, *Türk Dili*'nde (1970) Behçet Necatigil üzerine geniş inceleme yazıları yayımladı. *Bugünkü Şiirimiz* adlı antolojisiyle 1940 kuşağı edebiyatçılarını yapıtları ve eğilimleriyle toplu halde ilk olarak ortaya çıkardı. Nâzım Hikmet, Ercümend Behzad sonrası şiirin değişik yönelişlerinin ayırt edici özelliklerini görerek, eğilimleri düşünsel yönden değerlendirmeye çalıştı.

Yapıtları: Derleme: *Bugünkü Şiirimiz*, İst.: Yaratış Mürettiphanesi, 1946.
Kaynaklar: Kurdakul, *Cumhuriyet*, IV, 222-224; Seyda, 363-382; Necatigil, *İsimler*, 280; Kurdakul, *Sözlük*, 466; Özkırımlı, *TEA*, III, 929-930; "Onger, Fahir", *TDEA*, VII, 124-125; Karaalioğlu, 407; A. Bezirci, "Fahir Onger Bibliyografyası", *Gelecek*, Eylül 1971.

ONGUN, CEMİL SENA *(Seydişehir/Konya, 1894 - İstanbul, 15 Nisan 1981)* Yazar, eğitimci.

İlk soyadı SENA. Maliye memuru Eşref Ongun ile Azize Hanım'ın oğlu. İlköğrenimine Halep'te başladı, Kilis Rüştiyesi'ni, İstanbul Sultanisi'ni ve Darülmuallimin-i Âliye'nin Felsefe Şubesi'ni bitirdi (1916). 1918'de Niğde Darülmuallimini'nde öğretmenliğe başladı. Psikoloji ve eğitim yöntemleri (ruhiyat ve usul-i tedris) dersleri verdi. Darülfünun Mektep ve Terbiye Müzesi müdür muavinliğine getirildi. Milli Mücadele sırasında Ankara'ya geçerek *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinde çalıştı. Maarif Vekâleti'nde görev aldı ve Ankara Kız Öğretmen Okulu'nda, Amasya ve Sivas liselerinde edebiyat ve felsefe okuttu (1924-25). MEB tarafından Paris'e gönderildi; Sorbonne'da felsefe eğitimi gördü. 1927'de Türkiye'ye döndü ve İstanbul Erkek, Galatasaray, İstanbul Kız, Kuleli ve Haydarpaşa liselerinde felsefe öğretmeni olarak çalıştı.

İlk yazısı *Rübap* dergisinde çıktı. *Kadınlar Dünyası* dergisinde "Sükût", "Mavi Boncuk" ve "Bir Sevimli Şeytan" adlı romanları tefrika edildi. *Milli Mecmua* başta olmak üzere pek çok dergide çıkan "felsefi ve vatani" şiirlerini "Nirvana" adıyla topladıysa da kitaplaştırmadı. Zamanla şiirden uzaklaşarak eğitim, felsefe, tarih konularına yöneldi; ders kitaplarının yanı sıra deneme, inceleme, monografi türünde kitaplar yayımladı ve bu alanlarda yaptığı araştırmalarla tanındı. Yazılarını *İfham* (Konya), *Ocak* (Amasya) ve ayrıca *Milli Talim ve Terbiye Mecmuası, Anadolu Duygusu, İçtihat, Gündüz, Varlık, Çığır* gibi dergilerde yayımladı.

Yapıtları: İnceleme-Monografi-Deneme: *Umumi Usul-i Tedris*, İst.: Muallim Halit, 1928; *Hususi Tedris Usülleri*, İst.: Kanaat, 1930; *Amelî Tedris Usülleri*, İst.: Kanaat, 1930; *Estetik*, İst.: Kanaat, 1931; *İlk ve Orta Tedrisatta Hususi Tedris Usülleri*, İst.: Kanaat, 1932; *Allah Fikrinin Tekâmülü*, İst.: Sühulet, 1934; *Mufassal Umumi Tedris Usülleri*, İst.: Sühulet, 1935; *Felsefe ve İçtimaiyat Notları*, İst.: Ahmet Sait Mtb., 1935; *Ruhi Mucizeler*, İst.: Dün ve Yarın, 1935; *Psikoloji Dersleri*, İst.: Sühulet, 1936; *Felsefe ve İçtimaiyat Notları*, İst.: İnkılâp, 1936; *Yeni Kadın*, İst.: Dün ve Yarın, 1937; *Filozofi*, İst.: İnkılâp, 1937; *Büyük Adam Olmak*, İst.: İnkılâp, 1940; *Buda ve Konfüçyüs*, İst.: Tefeyyüz, 1941; *Felsefe ve Sosyoloji*, İst.: İnkılâp, 1943; *Yahya Kemal: Eserleri ve Şahsiyeti*, İst.: Tefeyyüz, 1945; *Sanat Sistemleri ve Ahmet Haşim'in Sembolizmi*, İst.: Tefeyyüz, 1947; *Mehmet Akif: Hayatı Eserleri ve İdealleri*, İst.: Tefeyyüz, 1947; *Saadet Yolları*, İst.: Tefeyyüz, 1948; *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*, İst.: Hatipoğlu, ty [1949]; *Meşhur Filozoflar*, İst.: Remzi, 1950; *İnsan Ruhu Ebedi midir?*, İst.: Erkmen Mtb., 1951; *Ahuramazda Böyle Dedi*, İst.: Çeltüt Mtb., 1960; *Büyük Filozoflar Ansiklopedisi*, 4 c., İst.: Okat, 1957-1969; *Hz. Muhammedin Felsefesi*, İst.: Okat, 1967; *İnsanlar ve Ahlaklar*, İst.: Okat, 1970; *Tanrı Anlayışı*, İst.: Remzi, 1978.
Çeviri: *Mufassal Ruhiyat Usulleri*, (*Traité de Psychologie*, G. Dumas vd) 1931; *Hipnotizma* (P. Janet), 1936; *Sen ve Ben* (P. Geraldy), 1947.
Kaynaklar: Ergun, *Şairler*, III, 989-991; Nebioğlu, 549; Necatigil, *İsimler*, 280; Karaalioğlu, 407-408; "Ongun, Cemil Sena", *TDEA*, VII, 125; Özkırımlı, *TEA*, III, 930; Kurdakul, *Sözlük*, 466-467.

ONGUN, İPEK *(Ankara, 7 Ocak 1942 -)* Romancı.

Tam adı Sevim İpek Ongun. Edebiyat öğretmeni Fatma Aliye Hanım ile subay Nusret Erden'in kızı. Ankara Koleji'ni ve Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni bitirdi. *Sabah* gazetesinde haftalık yazılar yazıyor. Mersin'de yaşıyor, evli, iki çocuk annesi. 1980'den bu yana yazdığı gençlik romanlarıyla tanındı.

Ödül: 1991 Altın Kitap Ödülü; 1995-96 Rotary Meslek Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Mektup Arkadaşları*, İst.: Altın Kitaplar, 1980; *Kamp Arkadaşları*, İst.: Altın Kitaplar, 1982; *Yaş 17*, İst.: Altın Kitaplar, 1987; *Afacanlar Çetesi*, İst.: Altın Kitaplar, 1988; *Bir Genç Kızın Gizli Defteri*, İst.: Altın Kitaplar, 1990; *Bir Pırıltıdır Yaşamak*, İst.: Altın Kitaplar, 1991; *Bu Hayat Sizin*, İst.: Altın Kitaplar, 1993; *Lütfen Beni Anla*, İst.: Altın Kitaplar, 1995; *Arkadaşlar Arasında*, İst.: Altın Kitaplar, 1997; *Kendi Ayakları Üstünde*, İst.: Altın Kitaplar, 1998; *Adım Adım Hayata...*, İst.: Altın Kitaplar, 2000; *Şimdi Düğün Zamanı*, İst.: Epsilon, 2004; *İşte Hayat*, İst.: Epsilon, 2005; *Hayat Devam Ediyor*, İst.: Epsilon, 2007; *Günler Akıp Giderken*, İst.: Epsilon, 2008.
Yazılar: *Sabah Pırıltıları*, İst.: Altın Kitaplar, 2001; *Şu Çılgın Tempoda Duyarlı Davranışlar*, İst.: Epsilon, 2005; *Yarım Elma Gönül Alma*, İst.: Epsilon, 2006.
Kaynaklar: *BF* (13 Haziran 1999).

ONUR, NECMİ *(Alışam köyü/Harput/Elazığ, 18 Şubat 1925 - İstanbul, 21 Aralık 1992)* Gazeteci, romancı.

Pakize Hanım ile Ruhi Bey'in oğlu. İzmir Ortaokulu'ndan ve İstanbul Haydarpaşa Lise-

si'nden mezun oldu (1944). Öğrenimini sürdürürken bir taraftan gazete satıcılığı, tezgâhtarlık, işçilik, hamallık, ayakkabı boyacılığı, mürettiplik gibi işlerde çalıştı. İÜ Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenimini iki yıl sonra terk etmek zorunda kaldı. Basın hayatına 1945'te *Hürsöz* gazetesinde muhabirlik yaparak başladı. Ardından *Zaman*, *Ekonomi*, *Dünya*, *Yeni Sabah*, *Tercüma*, *Ulus*, *Milliyet*, *Son Havadis*, *Yeni İstanbul*, *Yeni Gazete* gibi çok sayıda gazetede muhabir, istihbarat şefi, yazı işleri müdürü, yazar olarak çalıştı; 1971'de emekliye ayrıldı; emeklilik sonrasında *Hürriyet* gazetesinde serbest röportaj yazarlığı yaptı. Yüksek tansiyon nedeniyle beyin kanaması geçirdikten sonra yaşamının son iki ayını felçli olarak geçirdi. Yakacık Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Daha çok alt sınıflardan insanların sıkıntılarını ve çaresizliklerini, sağlam bir gözlem gücüyle yapıtlarına yansıttı. Gazetecilik yıllarında Anadolu'yu gezdi; izlenimlerini ve gözlemlerini çok canlı ve dikkat çekici bir üslupla aktarmayı başardı. "Ünlü Yazarlarımız Nasıl Çalışıyor" adlı röportaj dizi 1970-71 arasında *Yeni Gazete*'de yayımlandı. "Damdaki Muhalif" adlı güldürüsü İstanbul'da 1974'te özel bir tiyatroda sahnelendi.

Ödül: *Telsiz Duvaksız Anadolu* ile 1965 Gazeteciler Cemiyeti Başarı Ödülü; *Çadır Tiyatrosu* ile 1966 Gazeteciler Cemiyeti Başarı Ödülü.

Yapıtları: Röportaj: *Çanakkale Savaşları ve Şehitler Abidesi*, İst.: Gün Mtb., 1959; *Mezarlarında Yaşayanlar*, İst.: Gün Mtb., 1963; *Telsiz Duvaksız Anadolu*, İst.: Okat, 1965; *Çadır Tiyatrosu*, İst.: Kurul, 1966; *Allaha Giden Yol*, İst.: Toker Mtb, 1967; *İnsan Emeği Bekleyen Ülke Avustralya*, İst.: Okat, 1968; *Kanlı Kerbela*, İst.: Menteş, 1968; *Şark Cephesinde Yeni Bir Şey Yok*, İst., 1972; *Unuttuğumuz Doğu*, İst.: Serhat Dağıtım, 1980.

Öykü: *Asker Cigarası*, İst.: Toplum, 1964; *Deli Feto*, İst.: Menteş, 1968; *Grevci Ecevit*, İst.: Ararat, 1975.

Roman: *Küçük Ömer*, İst.: Burhaneddin Erenler Mtb., 1956; *Vicdansız Kadın*, İst.: İtimat, 1967; *Arap Abdo*, (belgesel roman) İst.: Halk, 1974; *Kadınlar Daha Çok Sever*, İst.: Halk, 1974; *Orospu*, (belgesel roman) İst.: Nebioğlu, 1976 (2. kitap, 1979); *Kör Sait'in Oğlu*, (belgesel roman) İst.: Ekspres, 1980; *Para Babası*, İst.: Çolakoğlu, 1982; *Devlet Baba*, İst.: Serhat Dağıtım, 1984.

Kaynaklar: Nebioğlu, 468; Necatigil, *İsimler*, 280-281; "Onur, Necmi", *TDEA*, VII, 127; Necatigil, *Eserler*, 33-34; Kurdakul, *Sözlük*, 467; Karaalioğlu, 408; *Kim Kimdir*, 524.

ONUR, RÜŞTÜ *(Devrek/Zonguldak, 1920 - İstanbul, 2 Aralık 1942)* Şair.

Öğretmen Mehmet Onur'un oğlu. Devrek İlkokulu'nu bitirdikten sonra Zonguldak Çelikel Lisesi'nde başladığı öğrenimine Kastamonu Lisesi'nde devam etti. Sağlığının bozulması üzerine öğrenimini lise ikinci sınıfta bırakmak zorunda kaldı (1940). Zonguldak'ta pek çok küçük işe girip çıktı. Son olarak Zonguldak Ereğli Kömür İşletmeleri'nde memur olarak işe alındı. Bu görevini sürdürürken tekrar ciddi biçimde rahatsızlandı. Tedavi için gittiği İstanbul'da henüz 22 yaşındayken veremden öldü. Beşiktaş'ta Yahya Efendi Mezarlığı'nda gömülüdür.

Rüştü Onur genç yaşta edebiyat çevrelerinin ilgisini çeken ince bir duyarlıkla kendine özgü sesi ve tekniği olan şiirler yazdı (Ş. Kurdakul). Talihsiz ve acılarla yüklü bir yaşantının esinleriyle yazdığı mısralarla Türk şiirine hüzünlü bir lirizm kattığı ve taze bir ürperti bıraktığı belirtildi. Sıkıntılı günlerinin duygulanımlarını özentisiz, abartısız, sade bir söyleyişle dile getirdi. Zonguldak ve İstanbul dergilerinde çıkan şiirleri, mektupları ve yaşamöyküsü, ölümünden sonra hakkında yazılmış olanlardan yapılan seçmelerle birlikte Salâh Birsel tarafından *Rüşdü Onur: Şiirleri Yazıları, Kendisi İçin Yazılanlar* adlı bir kitapta toplandı.

Kaynaklar: S. Birsel, *Rüşdü Onur: Şiirleri, Yazıları, Kendisi İçin Yazılanlar*, İst.: Yeditepe, 1956; Ü. Tekinalp, *Yeni Türk Şiiri Antolojisi*, İst., 1958, s. 91-95; Necatigil, *İsimler*, 281; Kurdakul, *Sözlük*, 468-469; Karaalioğlu, 409.

ORAL, ÜNVER *(Erbaa/Tokat, 1937 -)* Oyun yazarı.

Halide Hanım ile öğretmen Kemal Oral'ın oğlu. Tokat Erkek Sanat Enstitüsü'nden mezun oldu (1957). Gemilerde iaşe memurluğu (1957-58) ve bakkallık (1961-63) yaptı. Sümerbank Beykoz Deri ve Kundura Sanayii'den emekli oldu (1964-83). 1983'ten beri Karagöz ve kukla gösterilerinin yanı sıra bunların atölye çalışmalarını gerçekleştiriyor. *Halk Tiyatrosu* dergisini (12 sayı, 1995) çıkardı. TRT-1 televizyonuna 13 bölümlük bir "Karagöz" dizisi hazırladı. "Gözlerin" adlı şiiri O. Akdoğu tarafından bestelendi ve A. Özhan tarafından yorumlandı. UNIMA (Uluslararası Kukla ve Gölge Oyunları Birliği) Türkiye merkezi kurucu üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk şiiri 1956'da *Damla* dergisinde çıktı. *Varlık*, *Cemre*, *Halk Tiyatrosu*, *Türk Edebiyatı*, *Kültür Dünyamız*, *Milli Kültür*, *Hayat* ve *Damla* dergilerinde çalışmaları yayımlandı.

Ödül: *Kavuklu İş Buldu* ile 1986 Kültür ve Turizm Bakanlığı Ortaoyunu Metni Yarışması (ikincilik); *İbiş Yeni Evde* ile 1986 Kültür ve Turizm Bakanlığı Kukla Oyun Metni Yarışması (üçüncülük); "Karagöz" senaryosu ile 1987 Kültür ve Turizm Bakanlığı Belgesel Film Senaryosu Yarışması (üçüncülük); *Karagöz Park Bekçisi* ile 1992 MEB Çocuk Kitapları Yarışması Tiyatro Dalı (üçüncülük) ve 1992 Çankaya Belediyesi 3. Çocuk ve Gençlik Tiyatro Oyun Metni Yarışması (büyük ödül); 1994 Temaşa Sanatları Hizmet Ödülü; *Karagöz Belediye Başkanı* ile 1998 Tiyatro ve TV Yazarları Derneği Tiyatro Metni Yarışması (üçüncülük); "Karanlığın Kolları" ile TRT 25. Yıl Yarışmaları Konulu Film Senaryosu dalında mansiyon ödülü; 1998 Çocuk Vakfı Karagöz'e Hizmet Ödülü.

Yapıtları: Oyun: *Öp Hacivat'ın Elini*, İst.: Üsküdar, 1965; *Kiracı*, İst.: MEB, 1985; *Prenses ve Çoban*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1993; *Karagöz Park Bekçisi*, İst.: MEB, 1995; *Karagöz Belediye Başkanı*, İst.: Veli, 1998; *Ah Şu İnsanlar*, (çocuk oyunu) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1998; *Kavuklu İş Buldu*, Ank.: MEB, 2000.

Radyo Oyunu: *Barış Korkusu*, İst.: MEB, 1994.

Çocuk: *Ülkücü Ali*, 1976; *Küçük Mehmetçikler*, 1978; *Cin İkizler*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1993; *Lorel-Hardi İstanbul'da*, İst.: Veli, 1982; *Küçük Kuklacılar*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1986; *Kuklacı Kardeşler*, İst.: MEB, 1998; *Yüz Çocuklu Anne*, İst.: MEB, 1999; *Karagöz ile Hacivat*, İst.: Nehir, 2005; *Çocuklara Karagöz ile Hacivat*, İst.: Nar, 2007.

Öykü: *Çocuklara Karagöz Hikâyeleri*, İst.: MEB, 1996; *Karagöz Amca*, (resimli çocuk öyküleri dizisi) İst.: Salan, 1996; *Bir Meddah Hikâyesi: Börekçi Güzeli*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1999.

Öykü-Şiir: *Tabut*, İst.: Hamle, 1998.

Roman: *Karayazılılar*, İst.: Hamle, 1999.

Derleme: *Karagöznâme*, İst.: Türkiye İş Bankası, 1977; *Çocuklara Karagöz Şiirleri*, İst.: MEB, 1995; *Karagöz Perde Gazelleri*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1996; *Çocuklara Karagöz ve Kukla Şiirleri*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1998; *Günümüzden Karagöz-Hacivat Söyleşmeleri*, İst.: Kitabevi, 2002; *İbişli Kukla Oyunlarımız*, İst.: Kitabevi, 2002; *Karagöz Oyunları*, İst.: Kitabevi, 2002; *Meddah Kitabı*, İst.: Kitabevi, 2003; *Kukla ve Kuklacılık*, İst.: Kitabevi, 2003; *Kukla Kitabı*, İst.: Kitabevi, 2005; *Karagöz Oyunları 1-2-3*, İst.: Kitabevi, 2007.

Araştırma: *İlçemiz Beykoz*, İst.: Üsküdar, 1973.

Kaynaklar: *BF* (15 Ocak 2000); "Oral, Ünver", *TDEA*, VII, 129.

ORAL, ZEYNEP *(İstanbul, 15 Şubat 1946 -)* Gazeteci, yazar, tiyatro eleştirmeni.

İlk yazılarında (1967-68) Zeynep Birsel imzasını kullandı. Selçuk Hanım ile kimyager Semih Birsel'in kızı. Şair ve yazar Salâh Birsel baba tarafından akrabasıdır. İzmir Amerikan Kız Koleji'nden (1964) sonra Paris Yüksek Gazetecilik Okulu'nu (1967) bitirdi. Bir süre Sorbonne Üniversitesi Tiyatro Araştırmaları Enstitüsü'ne devam etti. 1972'de *Milliyet Sanat* dergisinin kurucuları arasında yer aldı; 1981'den itibaren yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. Cumhuriyet gazetesinde köşe yazıları yazıyor. 1974'te "Adsız Oyun" adlı oyunu İstanbul Şehir Tiyatroları'nda sahnelendi. Cumhuriyet Radyo'da "Gökten 3 Elma Düştü" adlı bir kültür programı hazırladı (1998-99). Türkiye Tiyatro Eleştirmenleri Birliği ve Nâzım Hikmet Vakfı kurucularından, Uluslararası Tiyatro Eleştirmenleri Birliği başkan yardımcısı; Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, PEN Yazarlar Derneği ve TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk annesi.

Lise yıllarında *Yeni Asır*'da göründü. *Hayat* dergisi, *Cumhuriyet* ve *Yeni Gazete*'de "Paris Mektupları"nı yazdı. Özellikle *Milliyet* gazetesi ve *Milliyet Sanat* dergisindeki tiyatro eleştirileri, röportajları, gezi yazıları ve çevirileriyle tanındı. Gezi, röportaj, araştırma, izlenim ve anı yazılarının yanı sıra *Tutkunun Romanı-Leyla Gencer* ile biyografi alanında da adını duyurdu.

Ödül-Unvan: 1991 İnsan Hakları Derneği Başarılı Gazeteci Ödülü; Fransız Hükümetince verilen "Officer des Palmes Académiques" unvanı.

Yapıtları: Deneme: *Esintiler '82*, İst.: Gür, 1983; *Esintiler-80'li Yıllar*, İst.: Cem, 1989; *Karanlıktaki Işık*, (Dünya tiyatrosu izlenimleri) İst.: Altın, 1994; *Bu Cennet, Bu Cehennem*, (Türkiye izlenimleri) İst.: AD, 1996; *Esintiler-90'lı Yıllar*, İst.: Cem, 1999; *O Güzel İnsanlar*, İst.: Cumhuriyet, 2008.

Öykü: *Yaz Düşüm Yaz*, İst.: Gür, 1985.

Anı, Röportaj: *Konuşa Konuşa*, İst.: Gür, 1983; *Sözden Söze*, İst.: Cem, 1990; *Meslek Yarası*, İst.: Doğan Kitap, 2006.

Gezi-Araştırma: *Katmandu'dan Meksika'ya*, İst.: Gür, 1985 (yeni eklemelerle İst.: AD, 1998); *Kadın Olmak*, İst.: Milliyet, 1985; *Kara Sevda*, İst.: Milliyet, 1988; *Uzak Doğu'm*, İst.: Doğan Kitapçılık, 2000.

Biyografi: *Bir Ses*, İst.: Milliyet, 1986; *Tutkunun Romanı-Leyla Gencer*, İst.: Milliyet, 1992; *Leyla Gencer'e Armağan*, Ank.: Sevda-Cenap And Müzik Vakfı, 1995.

Kaynaklar: *BF* (28 Eylül 1999); Necatigil, *İsimler*, 281; Kurdakul, *Sözlük*, 468; A. Özer, "Esintiler '82", *Somut*, 6 Ocak 1984; M. Öneş, "Esintiler-80'li Yıllar", *Varlık*, Nisan 1990; Z. Ankara, "İnsanlık Durumlarına Tanıklık", *Cumhuriyet*, 26 Ekim 1994; M. Buyrukçu, "Bu Cennet Bu Cehennem", *Cumhuriyet Kitap*, S. 379 (22 Mayıs 1997).

ORAN, BÜLENT *(İstanbul, 27 Mart 1924 - 23 Eylül 2004)* Sinema oyuncusu, senaryo ve mizah yazarı.

Tam adı Mehmet Bülent Oran. Bazı senaryolarında Orhan Or takma adını kullandı. Milis generali ve yazar Cevat Rifat Atilhan ile Hatice Macide Hanım'ın oğlu. Bestekâr, udi Ali Rifat Çağatay ve şair, dilci Samih Rifat amcalarıdır. Bakırköy 2. İlkokul ve Bakırköy Ortaokulu'ndan sonra Pertevniyal Lisesi'ni bitirdi. İÜ Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu, Sanat Tarihi bölümündeki öğrenimini yarım bıraktı. 1949'da set işçiliği ve "kötü adam" rolleriyle başlayan sinema serüveni "Drakula İstanbul"da filmindeki başrolden sonra oyuncu ve senarist olarak devam etti. "Evlat Acısı", "Kaybolan Gençlik", "Son Şarkı", "Aramızda Yaşayamazsın", "Uçurum", "Poyraz Osman", "Dertli Gönül", "Pusu", "Ayrılık", "Yol Palas Cinayeti" gibi filmlerde başrol oynadı. "İki Aşk Arasında" (yön. O. Seden, 1961), "Mahalleye Gelen Gelin" (yön. O. Seden, 1961), "Bir Kadın Bir Hayat" (P. Kür ile birlikte, yön. F. Tuna, 1985), "Kartal Murat" (F. Tuna ile birlikte), "Kara Kafa" (yön. K. Yursever, 1979) başta olmak üzere pek çok film senaryosu kaleme aldı. Sinemadaki etkinliğini 1980'den sonra televizyonda sürdürdü.

1943'te *Şaka* dergisinde yayımlanan bir mizah öyküsü ile yazı hayatına başladı. *Kahkaha*, *Akbaba*, *Kırkbirbuçuk*, *Dolmuş* ve *Tıp*, *Tıp Karikatürü* gibi dergilerde 300 kadar öykü, "Eşeklikten Eşekliğe", "Üç Silahşörler", "Kleopatra", "Araba Sevdası", "Hitler Salim" ve "Kendini Arayan Adam" gibi tefrika romanlar yayımladı. *Dolmuş* dergisinde yayımlanan "Eşeklikten Eşekliğe" adlı romanında, TBMM ve devlet büyüklerine hakaret ettiği gerekçesiyle dava açıldı ve tutuklandı, ancak daha sonra beraat etti.

Ödül: "Ankara Ekspresi" senaryosu ile 1970 Antalya Film Festivali Altın Portakal Ödülü; 1994 Truva Kültür Sanat Ödülü.

Yapıtları: Mizah Öyküsü: *Pabuçlar*, İst.: Muzaffer, 1945; *Kapatma*, İst.: Akbaba, 1956; *Üç Bacaklı Kedi*, İst.: Düşün, 1957.

Senaryo: *Cemil*, İst.: Gülgen Film, 1975.

Kaynaklar: *BF* (16 Eylül 1999); Karaalioğlu, 410; "Oran, Bülent", *TDEA*, VII, 129-130; G. Scognamillo, *Türk Sinema Tarihi*, İst., 1998.

ORANCI, CUMHUR *(İstanbul, 28 Ekim 1960 -)* Romancı, öykücü.

Tam adı Rüştü Cumhur Orancı. Feriha Hanım ile memur Aziz Azmi Orancı'nın oğlu. Davutpaşa Lisesi'ni orta ikinci sınıfta terk etti. 1978-93 yıllarında bir Alman denizcilik şirketinde gemi telsiz operatörü olarak çalıştı; dünyayı dolaştı. Bir süre *2000'e Doğru* dergisinin dış haberler şefliğini yaptı. 1998'de Dodo Yayınları'nı kurdu; editörlüğünü yaptığı üç kitap müstehcen olduğu gerekçesiyle toplatıldı; yargılama sürüyor. TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor. İlk öyküsü ("Venseramos!")1985'te *Gökyüzü* dergisinde çıktı. Fantastik gerçekçi bir yazar olarak değerlendirildi.

Yapıtları: Roman: *Butterfly'ın İntihar Seferi*, İst.: Telos, 1991; *Saydam*, İst.: Telos, 1996.
Öykü: *Domingo Garcia'dan Geriye Kalan Öykü*, İst.: Telos, 1995.

Kaynaklar: *BF* (26 Nisan 1999).

ORHAN KEMAL *(Ceyhan/Adana, 15 Eylül 1914 - Sofya/Bulgaristan, 2 Haziran 1970)* Öykücü, romancı.

Asıl adı Mehmet Raşit ÖĞÜTÇÜ. Orhan Kemal adını ona Kemal Sülker verdi; Orhan Raşit imzasıyla *Yürüyüş* dergisine gönderdiği bir öyküyü, dergi hakkında soruşturma açılmasın diye Kemal Sülker, Orhan Kemal imzasıyla yayımladı (1942). Reşat Kemal (ilk şiirinde), Raşit Kemali (ilk şiirlerinde), Hayrullah Güçlü, Rüştü Ceyhun, Orhan Raşit (*Yeni Ses*'teki ilk şiirlerinde [1941-43], *Yeni Edebiyat* [1941], *Yürüyüş* [1941-43] ve *Gün* [1946] dergilerindeki öykülerinde), Ülker Uysal (film senaryolarında), Yıldız Okur (kızının adı) imzalarını da kullandı. TBMM'de bir dönem Kastamonu milletvekili olarak görev yapmış (1920-23) olan avukat Abdülkadir Kemali Bey ile Azime Hanım'ın oğlu. Babasının 1930'da Adana'da kurduğu Ahali Fırkası ve çıkardığı gazeteler (*Toksöz*, *Ahali*) aracılığıyla yürüttüğü muhalefet sonucunda aile Suriye'ye kaçmak zorunda kalınca ortaokulun son sınıfındaki öğrenimi yarıda kaldı. İki yıl babasıyla birlikte Antakya, Hama ve Beyrut'ta yaşadığı sürgün hayatından sonra 1932'de Adana'ya dönerek babaannesinin yanında kaldı; pamuk tarlala-

rında hamallık, çırçır fabrikalarında işçilik ve kâtiplik yaptı, futbol oynadı (1932-37). Askerlik görevi sırasında (1938) Ceza Yasası'nın 94. maddesine aykırı hareketten tutuklanarak beş yıla mahkûm oldu. Kayseri Cezaevi'ndeyken hece ölçüsüyle yazdığı ilk şiiri ("Duvarlar") Reşat Kemal imzasıyla *Yedigün* dergisinde çıktı (25 Nisan 1939); aynı yılın sonuna kadar Raşit Kemali imzasıyla *Yedigün* ve *Yeni Mecmua*'da şiirler yayımladı. Daha sonra Adana, oradan da Bursa Cezaevi'ne yollandı; cezaevi kaleminde çalıştı. Bursa cezaevinde tanıştığı Nâzım Hikmet'in yönlendirmesiyle şiiri bırakarak öykü ve roman yazmaya başladı. *Yeni Edebiyat* dergisinde yayımlanan (1940) "Balık" adlı öyküsünden sonra *Yeni Ses*, *İkdam*, *Yürüyüş*, *Yurt ve Dünya*, *Yığın*, *Gün*, *Genç Nesil* ve *Varlık* dergilerinde yayımlamayı sürdürdüğü öyküleriyle adını duyurdu. 1943'te cezaevinden çıktı ve Adana'ya döndü; sebze nakliyeciliği ve Verem Savaş Derneği'nde kâtiplik yaptı. Ancak siyasi düşünceleri nedeniyle işsiz kalınca eşi ve çocuklarıyla birlikte İstanbul'a yerleşti (1950). Demokrat Parti döneminin baskıcı ortamında sürekli olarak polis takibi altında tedirgin bir hayat yaşarken geçimini sağlamak üzere aralıksız yazmaya devam etti; gazetelere (*Vatan*, *Dünya*, *Cumhuriyet*, *Milliyet*) tefrika romanlar, oyunlar ve Yeşilçam için senaryolar yazdı. 1970'te Bulgaristan ve Romanya Yazarlar Birliği'nin davetlisi olarak gittiği Sofya'da beyin kanamasından öldü; cenazesi Türkiye'ye getirilerek Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi. Evli ve altı çocuk babasıydı. Orhan Kemal'in toplumcu dünya görüşü ve gerçekçi edebiyat anlayışına uygun yapıtlara verilmek koşuluyla 1972'den başlayarak ailesi tarafından "Orhan Kemal Roman Ödülü" verilmektedir.

Orhan Kemal gerek ilk öykülerinde, gerekse "Küçük Adamın Notları" başlıklı bir dizi içinde yayımlanan otobiyografik nitelikli ilk romanları *Baba Evi* ve *Avare Yıllar*'da babasıyla sürgünde geçen yıllardan başlayarak çocukluk ve gençlik yıllarını, ortak bir çevreyi paylaştığı insanların yaşam mücadelesi ekseninde küçük hayatlarını, gündelik sorunlarını konu edindi. P. Istrati ve M. Gorki gibi yazarların etkisi altında olduğu bu dönemde Çukurova'da pamuk tarlalarındaki ırgatların, çırçır fabrikalarındaki işçilerin sorunlarını işleyip onların yaşamlarından öyküler derledi. Toplumun dar gelirli, ezilen sınıflarının güç yaşama koşulları ve ağırlıklı olarak geçim sıkıntısı, yoksulluk ve yoksunluklarını yansıttı. Bu dönemin verimi *72. Koğuş* adlı uzun öyküsünde anlattığı "âdem baba koğuşu"yla Türk edebiyatında o güne dek karşılaşılmayan bir hapishane gerçeği çizerek yaygın bir üne kavuştu. Hapishanelerin en yoksul, beş parasız insanlarının yer aldığı âdem baba koğuşunu, toplum tarafından bir kenara itilmiş insanların, parasızlıkları nedeniyle hapishanede de nasıl bir kenara itilip dışlandıklarını çok çarpıcı bir dille anlatan *72. Koğuş*, 1967'de Ankara Sanat Tiyatrosu (AST) tarafından oyunlaştırılarak sahneye kondu; 372 defa oynanan bu oyun ona Ankara Sanatsevenler Derneği'nin "En İyi Oyun Yazarı" ödülünü kazandırdı.

Köyden kente göç ekseninde gelişen ve gerek dili, gerekse yarattığı atmosferle bütün romanları arasında ayrıcalıklı bir yere sahip olan *Bereketli Topraklar Üzerinde*'de (1954'teki ilk baskısında 288 sayfa olan romanı yeniden yazarak genişletti ve 1964'teki ikinci baskısı 427 sayfa olarak çıktı), pamuk tarlaları, büyük toprak sahipleri, ırgatlar ve ırgatbaşları; çırçır fabrikaları, patronlar, işçiler; saz, bar ve genelevleriyle Çukurova gerçeğini ve Adana'yı olanca çarpıcılığıyla resmeder. Orta Anadolu'nun köylerinden birinde toprakları olmadığı için barınamayan üç arkadaşın (İflahsızın Yusuf, Pehlivan Ali, Köse Hasan) Çukurova'ya pamuk toplamaya inişlerinin çerçevesinde gelişen *Bereketli Topraklar Üzerinde*, yer yer J. Steinbeck'in *Gazap Üzümleri* adlı romanından etkiler taşımakla birlikte, iş ve ekmek peşinde önce verimli topraklara, daha sonra da kente gerçekleştirilen göçü son derece dramatik gözlemler ve çarpıcı bir dille verir. Tarlada, toprak sahibi ağa, yardakçısı ırgatbaşları ve tarım işçileri arasında yaşanan çıkar çelişkilerini, kentte fabrikaya taşıyarak işçileşme sürecindeki insanı bekleyen sömürü zincirini örnekler. Ancak gerçekçi tutumunun doğrudan yansıması olarak ele aldığı tipler henüz kişisel çıkar hesapları peşinde kendi bireysel kurtuluşlarını ararlar.

Orhan Kemal konularını Adana ve Çukurova yöresinin yaşantı ve tiplerinden alan *Vukuat Var*, *Hanımın Çiftliği*, *Kanlı Topraklar*, *Kaçak* adlı romanlarında da gene büyük toprak sahipleri ile tarım işçileri arasındaki sömürü ve baskı çerçevesinde yaşanan sorunlu ilişkileri; tarımdaki makineleşmenin tarım işçiliği

üzerindeki etkilerini işledi. Bu romanlarında toprak ağası-tarım işçisi, fabrikatör-işçi ilişkilerini yansıtan Orhan Kemal, mirasyedisinden küçük memuruna, ırgatbaşlarından ustabaşlarına, sıtma ve trahom hastalığına yakalanmış küçücük çocuklardan "artist" olma özentisi içindeki kızlara kadar alabildiğine geniş bir panorama çizer. *Murtaza* ve *Gurbet Kuşları* ise köyden kente göçmüş, iş ve aş peşindeki insanın kente uyum çabasının anlatıldığı romanlardır. *Murtaza* ile, fabrika patronlarına kul köle olan, bütün fabrika çalışanlarına olduğu kadar fabrikada çalışan kendi yakınlarına da çalışmayı zehir eden, görevine körü körüne bağlı fabrika bekçisinin kişiliğinde ölümsüz tiplerinden birini yaratır. *Murtaza* 1952'de Ulvi Uraz tarafından "Bekçi Murtaza" adıyla tiyatroya uyarlanarak sahnelendi.

Orhan Kemal, konularını kentten alan, kentli insan tiplerine yer verdiği romanlar da yazdı ancak kentin kenar mahallelerinden, dar gelirli insanların yaşama sorunlarından uzaklaşmadı. *El Kızı*'nda, dar gelirli bir çevrede yaşamak zorunda kalarak kendi toplumsal konumundan geriye itilmiş bir kadının mutsuz evliliğini; *Suçlu*, *Sokakların Çocuğu* ve *Arkadaş Islıkları* adlı romanlarında hayaller, ele geçirilemez maddi imkânlar, yoksulluk ve eğitimsizliğin suça ittiği çocuklar ve gençlerin tükenen yaşamlarını anlattı. *Müfettişler Müfettişi* ve *Üç Kâğıtçı* ise taşradaki yöneticilerin "resmi" kimliklerini kullanarak yoksul ve saf halktan nasıl yararlandıklarını dile getiren, yöresel ağızlara yer vererek esprili bir dile yaslanan toplumsal yergi romanlarıdır.

Gerek öykülerinde, gerekse romanlarında gözlem gücündeki yetkinlik, yaklaşımındaki gerçekçi tutum ve anlatımındaki akıcılıkla öne çıkan Orhan Kemal, gözlem gücündeki yetkinliğini, yapıtlarına son derece çarpıcı diyaloglar aracılığıyla yansıtmış ve bu yönüyle Türk edebiyatının "diyalog ustası" olarak anılmıştır. Gerçekçi tutumunun bir yansıması olarak, ele aldığı tipleri idealize etmeden, zaafları, küçüklük ve kötülükleriyle birlikte aktarması ise gerek olaylar, gerekse kişilerindeki sahicilik duygusunu desteklemiştir. Öykülerinin klasik anlatım tarzı bakımından Ömer Seyfettin'e, toplumsal içeriği bakımından Sabahattin Ali'ye yakın olan Orhan Kemal'in daha çok gözlem ve izlenim gerçekçiliğine dönük öykülerinde gerilim yoktur. Önceleri diyaloglarda şive özelliklerine yer verirken sonraları bunu en aza indirdi. Yalın ve süssüz anlatımını hiç bozmadan anlattığı insanların sorunlarını yansıtırken kinsiz, herkese karşı sevecen ve umutlu bir yaklaşımı benimsediği görüldü. Orhan Kemal, çağdaş Türk roman ve öykücülüğünde toplumcu gerçekçi akımın en etkili adlarından biri olarak kabul edildi.

Yapıtlarından *Suçlu* (yön. A. Yılmaz, 1960); *Devlet Kuşu* ("Avare Mustafa" adıyla, yön. M. Ün, 1961 ve "Devlet Kuşu" adıyla 1980); *Sokakların Çocuğu* ("Üç Tekerlekli Bisiklet" adıyla, yön. L. Ö. Akad, 1962); *Murtaza* (yön. T. Başaran, 1965; "Bekçi" adıyla, yön. A. Özgentürk, 1984); *El Kızı* (yön. N. Saydam, 1966); *Sokaklardan Bir Kız* (yön. N. Saydam, 1974); *Bereketli Topraklar Üzerinde* (yön. E. Kıral, 1979); *Kaçak* (yön. M. Ün, 1982); *72. Koğuş* (yön. E. Tokatlı, 1987); *Eskici ve Oğulları* (yön. Ş. Gök, 1990); *Tersine Dünya* (yön. E. Pertan, 1993) filme çekildi.

Ödül: 1948'de *Varlık* dergisinin düzenlediği bir yarışmada "en çok beğenilen" öykücü seçildi; *Kardeş Payı* ile 1958 Sait Faik Hikâye Armağanı; *72. Koğuş* ile 1968 Ankara Sanatsevenler Derneği "Yılın En Başarılı Oyun Yazarı" Ödülü; *Önce Ekmek* ile 1969 Sait Faik Hikâye Armağanı (F. Baysal ile paylaştı), 1969 TDK Hikâye Armağanı.

Yapıtları: Öykü: *Ekmek Kavgası*, İst.: Varlık, 1949; *Sarhoşlar*, İst.: Varlık, 1951; *Çamaşırcının Kızı*, İst.: Yeditepe, 1952; *Grev*, Ank.: Seçilmiş Hikâyeler, 1954; *72. Koğuş*, İst.: Ekicigil Mtb., 1954; *Arka Sokak*, İst.: Yeditepe, 1956; *Kardeş Payı*, Ank.: Seçilmiş Hikâyeler, 1957; *Babil Kulesi*, (mizah öyküleri) İst.: Düşün, 1957; *Serseri Milyoner*, (uzun öykü) İst.: Ekicigil, 1957; *Dünyada Harb Vardı*, İst.: Ataç, 1963; *Mahalle Kavgası*, (uzun öykü) İst.: Pınar, 1963; *İşsiz*, İst.: Barış, 1966; *Önce Ekmek*, İst.: Yeditepe, 1968 (Bütün öyküleri şu kitaplarda toplandı: *Yağmur Yüklü Bulutlar*, Ank.: Bilgi, 1974; *Kırmızı Küpeler*, Ank.: Bilgi, 1974; *Oyuncu Kadın*, Ank.: Bilgi, 1975; *Serseri Milyoner / İki Damla Gözyaşı*, Ank.: Bilgi, 1976).
Roman: *Baba Evi*, İst.: Yeditepe, 1949; *Avare Yıllar*, İst.: Varlık, 1950; *Cemile*, İst.: Varlık, 1952; *Murtaza*, İst.: Varlık, 1952; *Bereketli Topraklar Üzerinde*, İst.: Remzi, 1954 (genişletilmiş yb 1964); *Suçlu*, İst.: Remzi, 1957; *Devlet Kuşu*, İst.: Düşün, 1958; *Vukuat Var*, İst.: Remzi, 1958; *Dünya Evi*, Ank.: Dost, 1958; *Gâvurun Kızı*, İst.: İbrahim Gezer, 1959; *Küçücük*, (uzun öykü) İst.: Varlık, 1960; *El Kızı*, İst.: Ak, 1960; *Hanımın Çiftliği*, (*Vukuat Var*'ın sonu) 1961; *Eskici ve Oğulları*, İst.: Ak, 1962 (yb *Eskici Dükkânı*, İst.: Cem, 1970); *Gurbet Kuşları*, İst.: Varlık, 1962; *Sokakların Çocuğu*, İst.: Altın Kitaplar, 1963; *Kanlı Topraklar*, İst.: Remzi, 1963; *Bir Filiz*

Vardı, İst.: Varlık, 1965; *Müfettişler Müfettişi*, İst.: Varlık, 1966; *Yalancı Dünya*, İst.: Ağaoğlu, 1966; *Evlerden Biri*, İst.: May, 1966; *Arkadaş Islıkları*, 1968; *Sokaklardan Bir Kız*, İst.: Ülkü, 1968; *Kötü Yol*, İst.: Öncü, 1969; *Üç Kâğıtçı*, İst.: Tekin, 1969; *Kaçak*, İst.: Altın Kitaplar, 1970; *Tersine Dünya*, İst.: Yön, 1986.

Oyun: Orhan Kemal'in doğrudan doğruya oyun olarak yazdığı tek yapıt 1965'te Şehir Tiyatroları'nda sahnelenen *İspinozlar*'dır (3 perde, İst.: Varlık, 1965); daha sonra *Yalova Kaymakamı* adıyla sahneye konmuştur. Ayrıca öykü ve romanlarından uyarlanarak sahnelenen dört oyunu daha vardır: *72. Koğuş*; *Bekçi Murtaza*; *Eskici Dükkânı*; *Kardeş Payı*.

Anı: *Nâzım Hikmet'le Üç Buçuk Yıl*, İst.: Sosyal, 1965.

Röportaj: *İstanbul'dan Çizgiler*, (çizgiler F. Öngören) İst.: Sinan, 1971.

Çocuk Kitabı: *Küçükler ve Büyükler*, İst.: Ant, 1971.

İnceleme: *Senaryo Tekniği ve Senaryoculuğumuzla İlgili Notlar*, 1963.

Kaynaklar: T. Alangu, *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman*, İst., 1965, c. 2; ay, "Orhan Kemal'in Romancılığı", *Cumhuriyet/Sanat-Edebiyat* S. 3 (Temmuz 1970); Orhan Kemal Özel Sayısı, *Yeni Edebiyat*, S. 9 (Temmuz 1970); P. Paruşev, "İnsan ve Yazar Orhan Kemal", *Yeni Gazete*, (çev. T. Acaroğlu) 6 Ekim 1970; N. Uğurlu, *Orhan Kemal'in İkbal Kahvesi*, İst., 1972; M. Uyguner, "Orhan Kemal'in Öykücülüğü Üzerine", *Türk Dili*, S. 286 (Temmuz 1975); F. Otyam, *Arkadaşım Orhan Kemal ve Mektupları*, Ank., 1975; A. Bezirci-H. Altınkaynak, *Orhan Kemal*, İst., 1977; Y. Kenan Karacanlar, *Orhan Kemal'den Anılar*, İst.: Tüm, 1977; K. Sülker, "Orhan Kemal'in Şairliği", *Yazko Edebiyat*, S. 2 (Aralık 1980); H. Altınkaynak, *Hikâye Yazarı Orhan Kemal*, İst., 1982; M. Buyrukçu, *Arkadaş Anılarında Orhan Kemal*, İst., 1984; Necatigil, *İsimler*, 281-283; Acaroğlu, 203-205; Kurdakul, *Sözlük*, 468-470; Karaalioğlu, 411-412; Fethi Naci, *Türkiye'de Roman*, 343-348; Önertoy, 101-109; "Öğütçü, Mehmet Raşit", *TDEA*, VII, 172-174; Ş. Kurdakul, *Çağdaş Türk Edebiyatı IV*, Ank., 1992, s. 135-148; Özgüç, I, 162, 166, 204, 270, 292; II, 27, 108, 134, 172, 195, 330, 374; III, 74.

ORHAN, MUHTEREM *(Çal/Denizli, 1924 -)* Şair.

Gülboy Hanım ile çiftçi İbrahim Orhan'ın oğlu. Denizli Lisesi'nden (1942) sonra AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi (1946). Maliye Bakanlığı'nda görev aldı ve uzun yıllar bu bakanlığın merkez ve il teşkilatlarında çalıştı. 1953'te Bitlis ve 1954'te Kütahya defterdarlığı görevlerinde bulundu. 1956'dan sonra bir süre serbest çalıştıysa da sonra tekrar devlet memurluğuna döndü. 1967'de İzmir, 1980'de Ankara defterdar yardımcılığı görevine getirildi. Şiirlerinde Denizli ve çevresinin doğal güzelliklerinin yanında kendi kişisel izlenim ve gözlemlerini yalın bir dille aktardığı belirtildi.

Yapıtları: Şiir: *Özgürlüğün Uykusu*, İzmir: İzmir Ticaret Mtb., 1973; *Ergin Gölgeler*, İzmir: İzmir Ticaret Mtb., 1977; *Gülümseyen Toprak*, İzmir: İzmir Ticaret Mtb., 1981; *Islak Güneş*, İzmir: Ofis Ticaret Mtb., 1989; *Sevgiler Hüzünde Devleşir*, İzmir: Ofis Ticaret Mtb., 1995; *Sevgi Sağnağında Düşler*, İzmir: Ofis Ticaret Mtb., 1999; *Zamanı İçmek*, İzmir: Ofis Ticaret Mtb., 2003.

Kaynaklar: Çankaya, V, 2928; "Orhan, Muhterem", *TDEA*, VII, 130.

ORHAN, SELÇUK *(Afyon, 1977 -)* Öykücü.

Üsküdar Anadolu Lisesi'ni bitirdi. Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü mezunu (2001). Öyküleri ve yazıları *Dergâh, Şehrengiz, Atlılar, Mizan, kitap-lık* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Öykü: *Kansızlık*, İst.: Dergâh, 2000; *Taş Kayık*, İst.: Mavi Ağaç, 2003.

Deneme: *Acemi Şansı*, İst.: Mavi Ağaç, 2004.

Kaynaklar: Işık 06, 2716.

ORHON, ORHAN SEYFİ *(İstanbul, 1890 - İstanbul, 22 Ağustos 1972)* Şair, yazar.

Mizah yazılarında Fiske imzasını kullandı. Miralay Mehmet Emin Bey ile Nimet Hanım'ın oğlu. İlköğrenimini Çengelköy İptidaisi ile Havuzbaşı Mektebi'nde tamamladı (1902). Beylerbeyi Rüştiyesi'nden sonra Mercan İdadisi'ne devam etti. 1909'da bu okulu bitirdikten sonra Tıbbiye Mektebi'ne girdi, ancak bir anestezi sırasında fenalaşınca okulu terk etti. Bir süre sonra girdiği Hukuk Mektebi'nden 1914'te mezun oldu ve Meclis-i Mebusan Kavanin Kalemi'ne memur oldu. Ankara'da milli hükümet kurulup İstanbul'daki Meclis-i Mebusan daireleri kaldırılınca açıkta kaldı. Bunun üzerine geçimini sağlamak amacıyla gazeteciliğe başladı. Öğrenciliği sırasında *Hıyaban* (5 sayı, 1911) adlı bir edebiyat dergisi çıkarmıştı. 1922'de bacanağı Yusuf Ziya (Ortaç) ile mizah dergisi *Akbaba*'yı çıkardı. Umulanın üzerinde bir ilgi gören dergi, geçimini sağladığı gibi, daha sonraki yıllarda çıkaracağı dergiler için de bir zemin hazırladı. *Papağan* (1924), *Resimli Dünya* (1924-25), *Güneş* (1926-27), *Edebiyat Gazetesi* (1932), *Aydabir* (1938), *Çınaraltı* (1941-44) dergilerini yayımladı. Bu dergilerin yanı sıra *Milliyet*, *Tasvir-i Efkâr*, *Ulus*, *Zafer*, *Havadis* ve *Son Havadis* gazetelerinde de makaleler yayımladı; Harp Akademisi, Harbiye Mektebi, Erenköy Kız Lisesi, Pertevniyal Lise-

si, İstanbul Erkek Lisesi ve İtalyan Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı.

1946'da Cumhuriyet Halk Partisi'nden Zonguldak milletvekili seçilerek Meclis'e girdi. 1950 seçimlerini kaybedince gazeteciliğe döndü. 1960 İhtilali'nden sonra yeniden politikaya girdi ve 1965 seçimlerinde bu sefer Adalet Partisi'nden İstanbul milletvekili seçildi, ancak 1969 seçimlerini kaybetti. Ölümüne kadar *Son Havadis* gazetesinde günlük fıkralar yazdı. Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.

Henüz Beylerbeyi Rüştiyesi'nde okurken şiirler yazmaya başlayan Orhan Seyfi dönemin edebiyat hareketleriyle de yakından ilgilendi. Daha çok Abdülhak Hâmit, Cenap Şahabettin ve Tevfik Fikret'in etkisi görülen ilk şiirlerini *Türk Yurdu* ve *Yeni Mecmua* gibi dergilerde yayımladı. 1916'da yayımlanan *Fırtına ve Kar* adlı şiir kitabıyla adı daha geniş bir çevrede duyuldu. Bu yıllarda devam ettiği Bilgi Derneği'nde karşılaştığı Ziya Gökalp'in etkisiyle hece veznine yöneldi ve kısa zamanda bu yolda da başarılı örnekler ortaya koydu. Bu tarihten sonra doğrudan doğruya Milli Edebiyat akımını benimseyen Orhan Seyfi Türk edebiyat tarihinde "Hecenin Beş Şairi"nden biri olarak yer aldı.

1917'de Şairler Derneği'nin kuruluşuna katılan Orhan Seyfi'nin 1919'da yayımlanan *Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi* adlı manzum yapıtında Ziya Gökalp'in etkisi açıkça duyulmaktadır. Ona asıl ününü ise *Gönülden Sesler* (1922) adlı kitabı sağladı. *Yeni Mecmua*, *Şair*, *Büyük Mecmua* ve *Yarın* gibi dönemin önde gelen dergilerinde şiirleri, daha çok halk edebiyatı nazım biçimlerinden koşmayla yazdığı şiirlerinde sade Türkçeye güzel bir ahenk vermiş, daha çok öykü unsurunun ağır bastığı örnekler ortaya koymuştur. Ancak yeni Türk şiirinde 1930'lardan sonra serbest nazım ön plana çıkmaya başlayınca, onun bu tarihten sonra yazmış olduğu şiirler pek fazla ilgi görmemiştir. Orhan Seyfi şiir dışında Türk halk öykülerini romana uyarlamaya çalışmış, sohbet havasının egemen olduğu mizahi fıkra ve makaleler kaleme almıştır.

Yapıtları: Şiir: *Fırtına ve Kar*, İst., 1916; *Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi*, İst.: Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1919; *Gönülden Sesler*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1338/1922; *Kervan*, İst.: Akbaba Mtb., 1935; *O Beyaz Bir Kuştu*, İst.: Akbaba, 1941; *İstanbul'un Fethi*, 1953; *İşte Sevdiğim Dünya*, İst.: Nişantaşı, 1962; *Kervan*, İst.: Akbaba Mtb., 1964; *Orhan Seyfi Orhon'dan Şiirler*, Ank.: MEB 1000 Temel Eser, 1970.

Roman: *Çocuk Adam*, İst.: Semih Lütfi, 1941.

Öykü: *Düğün Gecesi*, İst.: Akbaba, 1957.

Destan: *Kerem ile Aslı*, İst.: A. Sait B., 1934; *Asrî Kerem*, İst.: Bilgi, 1938.

Monografi: *Abdülhak Hâmid: Hayatı ve Eserleri*, İst.: Cumhuriyet, 1937; *Ziya Gökalp: Hayatı ve Eserleri*, İst.: Cumhuriyet, 1937; *Yahya Kemal: Hayatı ve Eserleri*, İst.: Cumhuriyet, 1937; *Mehmet Akif: Hayatı ve Eserleri*, İst.: Cumhuriyet, 1937; *Nâzım Hikmet: Hayatı ve Eserleri*, İst.: Cumhuriyet Kitaphanesi, 1937.

Derleme: *Hayat Bilgisi Şiirleri*, 3 c., İst.: Tefeyyüz, 1929.

Diğer: *Fiskeler*, (Fiske takma adıyla) İst.: Evkaf Mtb., 1338/1922; *Dün, Bugün, Yarın*, İst.: Çınar, 1943; *Kulaktan Kulağa*, İst.: Çınar, 1943; *Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'e Açık Mektup*, İst.: Çınaraltı, 1944; *Hicivler*, Ank.: Doğuş Mtb., 1951; *Gençlere Açık Mektup*, Ank.: Doğuş Mtb., 1951.

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, 1279-1280; Nebioğlu, 471; Necatigil, *İsimler*, 283; H. F. Ozansoy, *Edebiyatçılar Çevremde*, İst., 1970, s. 222-226; Kaplan, *Şiir*, I, 212-217; N. S. Banarlı, *Kitaplar ve Portreler*, İst., 1985, s. 91-105; "Orhon, Orhan Seyfi", *TDEA*, VII, 130-132.

ORTAÇ, YUSUF ZİYA *(İstanbul, 1895 - İstanbul, 11 Mart 1967)* Gazeteci, şair, yazar.

Arif Ünlü, Çimdik, İzci, Kamber, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa, Yakuboğlu Işık imzalarını da kullandı. Mühendis Süleyman Sami Bey'in oğludur. Beylerbeyi'ndeki Abdullah Ağa Mektebi'nden sonra Alyans İzrailit Mektebi ile Vefa İdadisi'nde okudu. Darülfünun Edebiyat Fakültesi'nde sınava girerek öğretmenlik diploması aldı. Önce İzmit Sultanisi'nde, daha sonra Galatasaray Sultanisi ile çeşitli yabancı okullarda edebiyat öğretmenliği yaptı. Mütareke yıllarında *Şair* adıyla bir dergi çıkardı (12 Aralık 1918-20 Mart 1919 arasında 15 sayı). Daha sonra Orhan Seyfi ile *Akbaba* dergisini yayımlamaya başladı (1922-67 arasında). Öğretmenlikten sonra bir süre İstanbul Belediyesi Sular İdaresi'nde çalıştı; 1946 seçimlerine Cumhuriyet Halk Partisi'nden Ordu milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. Milletvekilliği 1950'ye kadar sürdü; 1950 seçimlerini kaybedince tekrar *Akbaba*'nın başına döndü.

Aruzla yazdığı şiirlerle edebiyat dünyasına ilk adımlarını atan Yusuf Ziya, I. Dünya Savaşı yıllarında Ziya Gökalp'in çevresinde toplanan genç şairler arasına katıldı ve onun yönlendirmesiyle hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerle kısa zamanda edebiyat çevrelerinde adını duyurdu. Bu sırada "Hece vezninin Tevfik Fikret'i" diye övülen Yusuf Ziya, dönemin *Türk Yurdu*, *Servet-i Fünun*, *Büyük Mecmua* ve *İnci* gibi önde

gelen dergileriyle kendi çıkardığı dergilerde şiirler yanında edebiyat ve sanatla ilgili yazılar da yayımladı. Edebiyat tarihlerinde genellikle "Beş Hececiler" arasında bir şair olarak ele alınmakla birlikte, birçoğu *İkdam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımlanan fıkra ve mizah yazıları şiirlerinden daha fazla ilgi çekmiştir. Uzun yıllar yayımlamış olduğu *Akbaba* Türk mizah edebiyatının önde gelen yayın organlarından biri kabul edilmektedir.

Sade, güzel ve zarif bir İstanbul Türkçesiyle yazan Yusuf Ziya şiir dışında fıkra, mizah yazıları, öykü, roman, manzum öykü ve tiyatro türlerinde de ürünler vermiş bir yazardır. Lale Devri'ne ait bir olayı canlandırdığı *Binnaz* adlı oyunu, dönemin gerek dil, gerekse tiyatro tekniği bakımından çok beğenilen yapıtlarından biri olmuş, sade ve doğal Türkçesiyle hecenin zaferi olarak görülmüştür. Ancak yazar daha sonraki yıllarda mizaha yönelmiş ve güçlü yapıtlar ortaya koyamamıştır. Yusuf Ziya ayrıca *Akşam*, *Alemdar*, *Zaman*, *Temâşâ* ve *Türk Yurdu* dergilerinde tiyatro eleştirileri de yazmış, anılarıyla bir döneme ışık tutmuştur.

Yapıtlarından *Binnaz* Ahmet Fehim tarafından 1919'da filme alındı.

Yapıtları: Şiir: *Akından Akına*, İst.: Hilal Mtb.. 1332/1916; *Âşıklar Yolu*, İst.: Evkaf-ı İslamiye Mtb., 1335/1919; *Cenk Ufukları*, İst.: Kader Mtb., 1336/1920; *Yanardağ*, İst.: Marifet Mtb., 1928; *Bir Servi Gölgesi*, İst.: Kanaat, 1938; *Kuş Cıvıltıları*, (çocuk şiirleri) İst.: Kanaat, 1938; *Bir Rüzgâr Esti*, İst.: Yeni Mtb., 1962.
Roman: *Göç*, İst.: Akbaba, 1943; *Üç Katlı Ev*, İst.: Ayda Bir, 1953; *İsmet İnönü: Bir Hayatın Romanı*, (biyografi-roman) İst., 1946.
Oyun: *Binnaz*, İst.: Kanaat Mtb., 1919; *Nâme*, İst.: Büyük Mecmua, 1335/1919; *Kördüğüm*, İst.: Türk Dünyası Mtb., 1335/1920; *Nikâhta Keramet*, (manzum sahneler-manzum mükâlemeler) İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1923; *Aşk Mektebi*, (üç perdelik operet) 1937.
Fıkra: *Beşik*, İst.: Çınar, 1943; *Ocak*, İst.: Akbaba, 1943; *Sarı Çizmeli Mehmet Ağa*, İst.: Akbaba, 1956; *Gün Doğmadan*, İst.: Yeni Mtb., 1960.
Anı: *Portreler*, İst.: Akbaba, 1960; *Bizim Yokuş*, İst.: Akbaba, 1966.
Gezi: *Göz Ucuyla Avrupa*, İst.: Akbaba, 1958.
Antoloji-İnceleme: *Halk Edebiyatı Antolojisi*, İst.: Kanaat, 1933; *Edebiyat Bakaloryası*, İst.: Kanaat, 1933; *Seyrani*, İst.: Sühulet, 1933; *Nedim Divanı*, (seçki) İst.: Sühulet, 1933; *Ahmet Haşim: Hayatı ve Eserleri*, İst.: Cumhuriyet, 1937; *Faruk Nafiz: Hayatı ve Eserleri*, İst.: Cumhuriyet, 1937.
Diğer: *Âh İzmir*, (Faruk Nafiz ile) ty; *Dağların Havası*, İst.: Akbaba, 1341/1923; *Düğünden Sonra*, İst.: Kanaat Mtb., 1919; *Lâtife*, İst.: Kanaat, 1919; *Şairin Duası*, İst.: Türk Dünyası Mtb., 1919; *Şen Kitap*, İst.: Kanaat, 1919; *Kürkçü Dükkânı*, İst.: İkbal, 1931; *Şeker Osman*, İst.: Sühulet, 1932; *Bekâr Odası*, ty.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, IV, 2085-2087; Banarlı, *RTET*, II, 1141-1143; "Ortaç, Yusuf Ziya", *TDEA*, VII, 136-137; M. Önal, *Yusuf Ziya Ortaç: Hayatı ve Eserleri*, Ank., 1986; Özgüç, I, 23.

ORUÇOĞLU, MUZAFFER *(Kars, 20 Şubat 1948 -)* Yazar, ressam, heykeltraş.

Yazılarında Haydar Teber adını da kullandı. Sıdıka Hanım ile çiftçi Mehmet Oruçoğlu'nun oğlu. Çapa Yüksek Ogretmen Okulu Hazırlık Lisesi'ni bitirdi (1967). İstanbul Fen Fakültesi Matematik Astronomi bölümünde okurken 68 olayları nedeniyle son sınıfta ayrıldı (1971). "12 Eylül Dönemi"nde ilk şiiri kitabı *Huruç* için yedi buçuk yıl, *Mengene* adlı romanı için üç buçuk yıl hapis cezası aldı. *Newroz* ve *Dersim* romanları toplatıldı. Başka siyasi davalardaki cezaları ile birlikte on üç yıl hapiste kaldı. 1986'da serbest kalınca yurtdışına çıktı. Avustralya Yazarlar Topluluğu ve Victoria Yazarlar Merkezi üyesi. 1988'den beri Avustralya'da yaşıyor. Avrupa ve Avustralya'da kırk beş kişisel resim sergisi açtı.

Yazı ve şiirleri *Tohum, Sanat ve Hayat, Evrensel Kültür, Devrimci Demokrasi* dergilerinde yayımlandı. Tiyatro oyunları sahnelendi. Kitapları İngilizce ve İsveççeye çevrildi

Yapıtları: Roman: *Tohum*, İst.: Umut, 1992; *Newroz*, İst.: Umut, 1993; *Kangurular*, İst.: Umut, 1994; *Karyatidler*, 1992; *Gül, Demir ve Çığlık*, İst.: Tufan, 1995; *Brunswick Delileri*, İst.: Yön, 1996; *Dersim*, İst.: Babek, 1997; *Uçurum Geyikleri*, İst.: Babek, 2000; *Mengene*, İst.: Kardelen, 2001; *Çıplak ve Özgür*, İst.: Kardelen, 2002; *Filozof*, İst.: Babek, 2003; *Grizu I-II*, İst.: Kardelen, 2005-2006; *Grizu III*, İst.: Babek, 2007.
Şiir: *Huruç*, İst.: Ocak, 1980; *Demirin ve Ateşin Dilinden*, Duisburg: Ocak, 1985; *Eşrefoğlu Al Haberi*, Duisburg: Ocak, 1986; *Ateş ve Işık İçinde*, Duisburg: Ocak, 1987; *Kahramanlık Klamları*, İst.: Umut, 1993; *Baba İshak Destanı*, İst.: Tufan, 1995; *Falaris Prelüdleri*, İst.: Babek, 1995.
Deneme: *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, İst.: Babek, 1998; *Denemeler*, İst.: Babek, 1998; *Büyücüye Mektuplar*, İst.: Babek, 2006.
Masal: *Mavi Munzur Masalları*, İst.: Kardelen, 2002; *Sevdalı Kız*, İst.: Babek, 2005.
Kaynaklar: *BF* (20 Aralık 2008).

ORUZ, İFFET HALİM *(İstanbul, 1904 - ?)* Şair, yazar.

Maliye mümeyyizlerinden Nizamettin Bey ile Süleyman Nazif'in kız kardeşi Saide Hanım'ın kızı. İstanbul Erenköy Kız Lisesi'nden

sonra İÜ İktisat Fakültesi'ni bitirdi (1940). Ticaret Bakanlığı'nda ve İstanbul Belediyesi'nde Fiyat Murakabe Bürosu şefliği, İthalatçılar Birliği Fiyat Kontrolü Bürosu müdürlüğü görevlerinde bulundu (1941-45). Başta Türk Ocağı ve Halkevi olmak üzere pek çok dernekte çalıştı. Türk Kadınlar Birliği'nin Diyarbakır şubesini kurdu; bu derneğin İstanbul şubesi başkanlığını ve genel başkan vekilliğini yaptı. General Halim Oruz'la evlendi; bir çocuk annesi.

İlk yazılarını 1927'de eşinin görevli olarak bulunduğu Diyarbakır'da, *Halk Sesi* adlı gazetede yayımladı; *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinin "Kadınlık" adlı sütununda (1930-33) ve *Ulus* gazetesinde yazdı. *Kadın* gazetesini daha sonra dergi halinde 32 yıl aralıksız yayımladı (111 sayı, 1947-78); "İstifçi" adlı romanını bu gazetede tefrika etti. Türklük, kahramanlık ve vatan sevgisi gibi temaları didaktik bir üslupla işlediği şiirleriyle tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Füsun*, 1928; *Tul Daireleri*, İst.: Hâkimiyeti Milliye Mtb., 1931; *Kışın Bahar*, İst.: Çolakoğlu Mtb., 1965.
Oyun: *Burla*, (manzum) Ank.: Maarif Vekâleti, 1933.
İnceleme: *Yeni Türkiye'de Kadın*, Ank.: Hâkimiyeti Milliye, 1933; *Türkiye'de Fiyat Murakabesi: Mevzuat ve Tatbikat*, (S. Yırcalı ile) İst., 1944; *Atatürk Döneminde Türkiye'de Kadın Devrimi*, İst., Gül Mat., 1986.
Konuşmalar: *Arkadaşlar!*, İst.: Selamet B., 1936.
Kaynaklar: Yazar, 215-220; Ş. Dil, *Türk Kadın Şairleri Antolojisi*, Ank., 1959, s. 153-158; F. R. Tuncor, "Oruz, İffet Halim", *TDEA*, VII, 142.

OSMAN FAHRİ *(1890 ? - İstanbul, 1920?)* Şair, yazar.

Şahabettin Bey ile İsmet Hanım'ın oğlu. Şair Cenap Şahabettin ve şair Ali Nusret'in anne bir, baba ayrı kardeşidir. Ancak kardeşlerinin babası ile kendi babasının aynı adı taşıması bazı kaynaklarda karışıklığa yol açmıştır. Darülfünun Edebiyat Şubesi'ni bitirdi. Yakın arkadaşı Mithat Sadullah (Sander) ile beraber 14 sayı yayımlanan *Mekteplilere Arkadaş* isimli bir çocuk dergisi çıkardı (1910). Bir süre Aydın'da çalıştı (1912). Mithat Sadullah'ın o zamanki eşi edebiyatçı Şükûfe Nihal (Başar) ile bir aşk yaşadı. En yakın arkadaşının karısına âşık olup onunla beraber olamayınca Harput'a tayinini istedi. Burada münzevi bir hayat yaşadı. Bir bunalım anında kafasına kurşun sıkarak intihar etmek istedi. Kurşun beyninde kaldı. İstanbul Fransız La Paix Hastanesi'nde dört ay yattıktan sonra öldü. *Terbiye ve Oyun*, *Türk Kadını*, *Talebe Defteri*, *Sırat-ı Müstakim*, *İçtihat* gibi dergilerde yazılar ve şiirler yayımladı. Kardeşi Ali Nusret'in şiirlerini bir kitap halinde bastırdı. Şiirlerinde doğa, aşk, ölüm konularını işledi.

Yapıtları: Şiir: *Mersiyeler*, İst.: Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1329/1913.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, III, 1299-1300; Z. Kerman, *Osman Fahri: Hayatı, Şiirleri*; Ank., 1988.

OTYAM, FİKRET *(Aksaray, 19 Aralık 1926 -)* Gazeteci, yazar, ressam.

Tam adı Fikret Vesim Otyam. Fikret Mayto, FO, Ali Bircan ve Elvan Can imzalarını da kullandı. Naciye Hanım ile eczacı Binbaşı Vasıf İbrahim (nüfus kaydında "Ahmet Vasıf") Bey'in oğlu. Besteci, orkestra şefi Nedim Otyam ve şair Nusret Kemal Otyam ağabeyleridir. İlk ve orta okulu Aksaray'da tamamladı; İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Orta Resim Bölümü ve Bedri Rahmi Eyüboğlu Resim Atölyesi'nden mezun oldu (1953). *Gece Postası*, *Son Saat*, *Dünya*, *Akın*, *Ulus* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde çalıştıktan sonra 1979'da emekli oldu. 1960'ta haftalık siyasal dergi *Söz*'de genel yayın müdürü, 1998-99'da *Müdafaa-i Hukuk* dergisinde yazı kurulu başkanı oldu. *Kanlı Gömlekler* 1983'te toplatıldı; *Mayınlar Çiçek Açmaz* nedeniyle 1988'de yargılandı ve beraat etti. Yurtiçi ve yurtdışında pek çok fotoğraf ve resim sergisi açtı. Edebiyatçılar Derneği ve AFSAD onur üyesi. Antalya yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk yazısı (gazete haberi) 1942'de *Tasvir-i Efkâr*'da çıktı. Yazılarını *Varlık*, *Yeditepe*, *Yön*, *Türkiye Yazıları* ve *Nefes* dergilerinde yayımladı. 1953'ten itibaren Doğu ve Güneydoğu Anadolu gezi notlarından oluşan *Gide Gide* dizisiyle adını duyurdu. Röportajlarında Anadolu insanını başarıyla yansıtırken kendine özgü renkli, coşkulu ve canlı bir dil kullandı. Bazı kitapları çeşitli dillere çevrildi. "Mayın" adlı oyununu yönetmen Ayberk Çölok 1968'de AST'ta sahneledi; "Toprak" adlı senaryosunu ağabeyi Nedim V. Otyam 1952'de filme aldı.

Ödül: *Harran, Hoyrat, Mayın ve Irıp* ile 1962 TDK Deneme-Eleştiri-Gezi Ödülü; 1957, 1963, 1965, 1966, 1967, 1969, 1976 ve 1977 Ankara Gazeteciler Cemiyeti Altın Kalem Armağanı; 1998 Cumhurbaşkanlığı Büyük Kültür ve Sanat Ödülü.

Unvan: 1998'de "Devlet Sanatçılığı" unvanını reddetti.

Yapıtları: Gezi Notları (*Gide Gide* dizisi): *Ha Bu Diyar*, Ank.: Dost, 1959; *Doğu'dan Gezi Notları*, Ank.: Dost, 1960; *Harran, Hoyrat, Mayın ve Irıp*, Ank.: Forum, 1961; *Uy Babo*, Ank.: Dost, 1962; *Topraksızlar*, İst.: Yeditepe, 1963; *Hû Dost*, Ank.: Forum, 1965; *Bir Karış Toprak İçin*, Ank.: İmece, 1965; *Oy Fırat, Asi Fırat, Denizi Yiyenler, Yaşama Duvarı Kızamık Melekleri*, Ank.: İmece, 1966; *Korku, Kaymakam Babo, Köprü Kara Tohum Topalları*, Ank.: İmece, 1967; *Can Pazarı, Vay Kurban, Hayvanlar ve İnsanlar*, Ank.: Doğan, 1969; *Ne Biçim Amerika Ne Biçim Rusya ve İran, Afganistan, Pakistan*, Ank.: Ok, 1970; *Arkadaşım Orhan Kemal ve Mektupları*, Ank., 1975; *Karasevdam Anadolum*, İst.: Çağdaş, 1976; *Mayınlı Topraklar Üzerinde*, İst.: Çağdaş, 1977; *Adı Yemendir*, İst.: Yazko, 1981; *Mayınlar Çiçek Açmaz*, İst.: Yazko, 1983; *Harran Koçaklaması*, İst.: Boyut, 1987; *Ey Samandağ Samandağ*, İst.: Gerçek Sanat, 1991; *Kırk Yıl Önce Kırk Yıl Sonra/Gelin Canlar Bir Olalım*, Ank.: Ümit, 1994.
Deneme: *Hu Dost Cancana*, İst.: Günizi, 2002; *Can Pazarı*, İst.: Günizi, 2007.
Anı-Röportaj: *Şu Bizim Gazi Paşa ve İsmet Paşa'lı Yıllar*, İst.: Adam, 1984.
Mektup: *Pavli Kardeş*, İst.: Kaynak, 1985; *Dosttan gelen Selamsın*, İst.: Günizi, 2004.
Çocuk Kitabı: *Can Arkadaş*, İst.: Cem, 1978; *Kanlı Gömlekler*, Ank.: Köyün Çocuğu, 1978; *Ceylanlar Suya İndi*, İst.: Prospero, 1978; *Ağlama Anam*, İst.: Gendaş, 1991.
Fotoğraf: *Fotoğraflar*, 1978; *Şiirli Fotoğraflar*, 1997.
Kaynaklar: *BF* (16 Eylül 1999); Necatigil, *İsimler*, 285; *Fikret Otyam: Gazeteci-Ressam*, Ank.: Halkbank, 1997; "Otyam, Fikret", *TDEA*, VII, 161-162; K. Özsezgin, *Türk Plastik Sanatçıları*, İst., 1999, s. 364; *Kim Kimdir*, 528; Özgüç, I, 81.

OTYAM, NUSRET KEMAL *(Üsküdar/İstanbul, 11 Eylül 1922 -)* Şair, yazar.

Nusret K. Otyam, Nusret Otyam, Nusret Kemal imzalarını da kullandı. Naciye Hanım ile eczacı Binbaşı A. Vasıf Otyam'ın oğlu. Besteci Nedim Otyam ağabeyi ve gazeteci, yazar, ressam Fikret Otyam kardeşidir. Konya Lisesi'nden mezun olduktan (1940) sonra siyasal bilgiler öğrenimi görmek istediği halde ailesinin baskısıyla İÜ Tıp Fakültesi Eczacılık Yüksekokulu'na girdi. Üniversite öğrenimi sırasında birçok şair ve edebiyatçıyla tanıştı; *Yeni Edebiyat* gazetesinde çalıştı. Mezun olduktan (1946) sonra eczacılık yaptı. Aksaray'da yaşadığı dönemde haftalık *Aksaray Sesi* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yürüttü (1951-55). Eczacılık mesleğine ilişkin yazıları *Yeni İstanbul* gazetesinde çıktı; bu yazılarını 1956'da *Eczacılığımızın ve Ecza Sanayiimizin Meseleleri* adlı bir kitapta topladı. Edebiyatçılar Derneği onur üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk şiiri 1938'de *Yedigün* dergisinde çıktı. Yazı ve şiirlerini *İnkılâpçı Gençlik*, *Barış*, *Yeni Gün*, *Yeni İstanbul*, *Varlık*, *Oluşum*, *Türkiye Yazıları*, *Yeni Ortam*, *Karşı Edebiyat*, *Damar* ve *Kıyı* gibi gazete ve dergilerde yayımladı. 1940 kuşağı toplumcu gerçekçi akımı içinde değerlendirildi.

Yapıtları: Şiir: *Barış Güncesi*, Ank.: MİM, 1963; *Suyüzü*, Ank.: Karşı, 1977; *Truva'nın Kırılası Elleri*, Ank.: Kerem, 1988.
Öykü: *Ölüm Çemberi*, Ank.: Dayanışma, 1983.
Oyun: *Kavga*, 1943; *Ay Uzak Değil*, 1967.
Deneme: *ArDüşü*, Ank.: Ayyıldız, 1965; *Güneş ve Bulut*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2003.
Kaynaklar: *BF* (27 Nisan 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 472; Necatigil, *İsimler*, 285; "Otyam, Nusret", *TDEA*, VII, 162; Karaalioğlu, 416; Mehmed Kemal, "Üç Otyam'dan Biri", *Vatan*, 9 Nisan 1963; Ü. Sakman, "Barış Güncesi Üstüne", *Dünya*, 12 Nisan 1963; N. K. Otyam, "Parça Parça...", *Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı*, İst., 1983, s. 558-563; "Sanat ve Edebiyatımızda Nusret Kemal Otyam", *Kıyı*, S. 36; N. K. Otyam, "Kendi Kaleminden", *Kıyı*, S. 119.

OY, AYDIN *(Tekirdağ, 23 Haziran 1937 - İstanbul, 9 Aralık 1997)* Şair, eğitimci, folklor ve halk edebiyatı araştırmacısı.

İlk ve orta okulu Tekirdağ'da okudu. İstanbul-Çapa İlköğretmen Okulu'nu (1954) ve Eğitim Enstitüsü'nü (1956) bitirdi. Silvan, Konya, Yozgat, Tekirdağ ve İstanbul'da Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. 1966'da atandığı İstanbul'da öğretmenlik görevine devam ederken İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1972). Yugoslavya Belgrad Üni. Filoloji Fak. Doğu Dilleri Bölümü'nde Türk dili okutmanı olarak görev yaptı (1976-80). Yurda döndükten kısa bir süre sonra Kadıköy Anadolu Lisesi edebiyat öğretmenliği görevinden kendi isteğiyle emekliye ayrıldı (1981). Notre Dame de Sion ve Darüşşafaka liselerinde öğretmen, İstanbul Mimar Sinan Üni. Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde halk edebiyatı okutmanı olarak görev yaptı.

İlköğretmen Okulu öğrencisiyken ilk şiirini *Kahramanlar* adlı dergide yayımladı (1952). Sonraki yıllarda şiirlerini *Köy Postası*, *Türk Dili*, *Hisar*, *Türk Dili Dergisi* ve *Kiraz* gibi dergilerde yayımladı. *Türk Dili*, *Yücel*, *Eğitim Hareketleri*, *Bozok* (Yozgat), *Yeni İnan* (Tekir-

dağ), *Türk Folklor Araştırmaları*, *Hisar*, *Ilgaz*, *Cumhuriyet*, *Sıvas Folkloru*, *Halk Kültürü*, *Türk Folkloru*, *Türk Folkloru Belleten*, *Tarih ve Toplum*, *Yeni Yüzyıl* gibi gazete ve dergilerde yayımlanan yazılarında, değinilmemiş halk kültürü konularına ilişkin özgün yorumlar yaptı. Atasözleri ve yer adları konusunda çalışan Oy, özellikle eski bir göçmen ailesinin çocuğu olarak Rumeli'den Trakya ve Anadolu'ya; buradan da çeşitli dönemlerde değişik yerlere taşınan folklorik değerler üzerinde durdu. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* ve *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'nde maddeler yazmıştır.

Ödül: 1973 Tercüman Gazetesi Eleştiri Yarışması (birincilik); 1991 Folklor Araştırmaları Kurumu İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü.

M. Sabri Koz- Muharrem Kaya, *Aydın Oy'a Armağan* adıyla çalışmalarını dostlarının anılarını ve ona armağan edilmiş yazıları derleyen bir kitap çıkardılar (2009).

Yapıtları: Şiir: *Malazgirt Destanı*, İst.: Anadolu Sanat, 1983.
Araştırma-İnceleme: *Tekirdağ İli Yer Adları I. (Merkez İlçenin Toponomisi)*, İst.: Tekirdağ Halkevi, 1964; *Tekirdağ'da Atatürk: Anılar-Belgeler-Fotoğraflar*, İst.: Ekin B., 1965; *Tarih Boyunca Türk Atasözleri*, İst.: Türkiye İş Bankası, 1972; *Şiir Dünyamızda Atatürk*, Ank.: TDK, 1989; *Tarihte Hayrabolu ve Çevresi*, (Hayrabolulu Caferzade Mehmet Tevfik'in *Vakâyi-i Târihiyyeden Bir Nebze yahud Memâlik-i Şâhâneden Bir Kaza* adlı yapıtının sadeleştirilmiş yayımı) Tekirdağ: Çağrı Ofset, 1989; *Yüzyıllar Boyunca Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar*, İst.: Tekirdağ Valiliği, 1995.
Bibliyografya: *Çevren Dergisi Folklor Etnografya ve Halk Edebiyatı Bibliyografyası*, İst.: Anadolu Sanat, 1985; *Tekirdağ Bibliyografyası*, İst.: Tekirdağ Valiliği, 1993.
Kaynaklar: *BF* (ty, M. S. Koz'dan); Necatigil, *İsimler*, 285-286; "Oy, Aydın", *TDEA*, VII, 161.

OYMAK, MEHMET *(Zivanlı/Şanlıurfa, 1 Ocak 1950 [mahkeme kararıyla 1948])* Şair, yazar.

Tam adı Mehmet Adil Oymak. M. Adil Oymak imzasını da kullandı. Lütfiye Hanım ile çiftçi Mehmet Cuma Oymak'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Şanlıurfa'da tamamladı; 1970'te AÜ İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. Liselerde öğretmenlik ve yöneticilik (1970-84), Şanlıurfa belediye başkan yardımcılığı (1984-92) yaptı. 1997'den beri Harran Üniversitesi Türk dili ve edebiyatı öğretim görevlisi. 1974'te Harran Üniversitesi'nin kurulması için çıkarılan *Harran Üniversitesi Gazetesi* ile *Harran* ve *Akademik Bakış* dergilerinin yayın kurulunda yer aldı. Tarihi eser restorasyonu ve çevre düzenleme çalışmalarına katıldı. Halk oyunları değerlendirme kurulu üyeliği yaptı. TYB, Şanlıurfa Kültür Sanat ve Araştırma Vakfı üyesi. Şanlıurfa'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

Şiir ve yazılarını *Harran Kültür Folklor ve Sanat*, *Anzılha*, *Yaz-gı* ve *Güneydoğu* dergilerinde yayımladı. Kültür, sanat, folklor ve tarih araştırmalarıyla tanındı. Bazı şiirleri Sadi Hoşses, Yusuf Nalkesen ve Alaaddin Yavaşça tarafından bestelendi.

Ödül: Şair Nabi Kültür ve Sanat Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Adsız Kitap*, Ank.: Harran, 1981; *Leyla ile Mecnun -Garip Kitap-*, Ank.: Harran, 1994.
Araştırma: *Urfa Harran Üniversitesi*, Ank.: Önder Mtb., 1976; *Hz. İbrahim Halilullah ve Urfa*, Ank.: Harran, 1990; *Peygamberler Şehri Urfa ve Harran*, Ank.: Harran, 1990; *Urfa ve Hz. Eyyup*, Ank.: Harran, 1990; *Urfa and Harran*, Ank.: Şanlıurfa Belediyesi, 1998.
Derleme: *Şanlıurfa'dan Derlenen Atasözleri ve Deyimler*, Şanlıurfa Belediyesi, 1998.
Kaynaklar: *BF* (Temmuz 1999); "Oymak, Mehmet", *TDEA*, VII, 162; S. A. Kaya, *Urfa Şairleri*, Şanlıurfa, 1998.

OZAN, AHMET TEVFİK *(Harput/Elazığ, 1953 -)* Şair, yazar.

Elazığ Lisesi'ni (1971) ve Erciyes Üni. Tıp Fakültesi'ni (1986) bitirdi. Balıkesir'de tamamladığı zorunlu hizmetinin (1987-90) ardından Kayseri Sağlık Müdürlüğü'nde çalıştı (1990-93). Kayseri'de yaşıyor, serbest hekimlik yapıyor. Evli, iki çocuk babası. TYB, İLESAM üyesi. Şiirlerini 1970'lerin başında yayımlamaya başladı. *Türk Edebiyatı*, *Töre*, *Doğuş*, *Boğaziçi*, *Devlet*, *Divan*, *Yağmur*, *Erciyes*, *Kültür ve Sanat*, *Yeni Düşünce*, *Erguvan*, *Hedef*, *Gözyaşı* gibi dergilerde yazdı. Struga Şiir Akşamları'nda Türkiye'yi temsil etti (1994).

Yapıtları: Şiir. *Dağlar Ardı Şiirleri*, Kayseri, SeDa, 1984; *Kâinat Şiiristan*, 1986; *Şeyma Ceylan Yüreği*, 1991.
Deneme: *Şiirden Taşan Sözler*, 1992.
Kaynaklar: Işık, 463.

OZANKAN, CENAP *(Diyarbakır, 1924 -)* Şair, yazar.

Şair ve yazar Süleyman Nazif'in torunu. İzmir İnönü Lisesi'ni ve AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre Ticaret Bakanlığı'nda görev yaptı. 1957'de İstanbul Radyosu'na girdi. Daha sonra İzmir Radyosu'na geçtiyse de tekrar İstanbul Radyosu'ndaki

görevine döndü. Yazılarını 1950'den itibaren *Cumhuriyet*, *Tercüman*, *Dünya* ve *Son Havadis* gazetelerinde yayımladı. Türk folkloru, halk oyunları ve halk şairleri üzerine çalışmalar yaptı.

Yapıtları: İnceleme-Araştırma: *Türk Milli Oyunları*, İst.: Sucuoğlu Mtb., 1955; *Mustafa Kemal'in Anafartalar Destanı*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1960; *Kırk Halk Şairi*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1960; *Mustafa Kemal'in İstiklâl Destanı*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1961; *Destan Adam: Atatürk*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1973; *Atatürk: Zamanı Aşan Adam*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1981.

Kaynaklar: "Ozankan, Cenap", *TDEA*, VII, 164; Ş. Beysanoğlu, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, c. 3 (2 bas.), Ank., 1997, s. 173-175.

OZANOĞLU, YAHYA SAİM *(İstanbul, 1898 - İstanbul, 3 Temmuz 1962)* Şair, yazar.

Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nde Erzurum mebusu olan Yusuf Ziya Bey'in oğlu. Galatasaray Sultanisi ve Darülfünun Edebiyat Şubesi'ni bitirdi. I. Dünya Savaşı süresince askerdi. Terhis olduktan sonra çeşitli okullarda Türkçe, edebiyat ve Fransızca öğretmenliği yaptı. On yıl kadar Konya, Kayseri, Trabzon ve Ankara'da görev yaptıktan sonra İstanbul'a döndü. Son olarak görev yaptığı Haydarpaşa Lisesi'nden 1953'te "genel kültürü noksan" olduğu gerekçesiyle emekli edildi. Ozanoğlu ilk şiir kitabını 18 yaşındayken yayımladı. 1918'den başlayarak *Fağfur*, *Milli Mecmua*, *İçtihat*, *Yeni Adam*, *Türk Yurdu* gibi dergilerde yazı ve şiirleriyle yer aldı. Şiirlerinde aruz ve hece vezinlerini kullandı. Yapıtlarında vatan sevgisi, milli mücadele ve cumhuriyet ruhu gibi konuları işledi.

Yapıtları: Şiir: *Hilalin Gölgesinde: Çanakkale-Kutü'l-amare Zafer Destanı*, İst.: Matbaa-i Askeriye, 1332/1916; *Memleket İlhamları*, İst.: Fağfur, 1335/1919; *Leyla'nın Ölümü*, İst.: Fağfur, 1338/1922; *Mayıs Gecesi*, İst.: Fağfur, 1339/1923; *Çin Masalı*, İst.: Ahmet İhsan Mtb., 1927; *Mahşerde Sabah*, İst.: Matbaa-i Amire, 1925, *Çoban Ateşi*, İst.: Kader Mtb., 1928; *Çoban Ateşi II*, Kayseri: Yeni Mtb., 1928; *Gül ve Lale Bahçelerinde*, İst.: Resimli Ay Mtb., 1931; *Çoban Ateşinden III: Süngülerin Gölgesinde*, Kayseri: Yeni Mtb., 1933; *Bugünün Destanı*, İst.: Ülkü Mtb., 1939; *Bezm-i Rindan*, Ank.: Mars Mtb., 1962.

Kaynaklar: Yazar, 443-454; F. R. Tuncor, "Ozanoğlu, Yahya Saim", *TDEA*, VII, 184; N. H. Polat, "Yahya Saim Ozanoğlu", *Kızılırmak*, (Sivas) S. 9 (Eylül 1992), s. 4-7

OZANSOY, FAİK ÂLİ *(Diyarbakır, 22 Mart 1876 - Ankara, 1 Ekim 1950)* Şair, yazar.

Asıl adı Mehmet Faik. İlk şiirlerinde Zahir imzasını kullandı. Şair ve devlet adamı Diyarbakırlı Sait Paşa'nın küçük oğlu; şair ve yazar Süleyman Nazif ağabeyi, şair Munis Faik Ozansoy oğludur. İlköğrenimini Diyarbakır'da yaptı. Diyarbakır Askeri Rüştiyesi'ni bitirdi, bir yıl idadiye devam ettikten sonra İstanbul'da Mülkiye Mektebi'nin idadi kısmına girdi. Bazı siyasi olaylara karıştığı gerekçesiyle bir süre tutuklu kaldı ve okuldan uzaklaştırıldı. Daha sonra ağabeyi Süleyman Nazif'in girişimleriyle yeniden kabul edildiği Mülkiye Mektebi'nden 1901'de mezun oldu. Çalışma hayatına o sırada Süleyman Nazif'in mektupçu olarak görev yaptığı Bursa'da maiyet memurluğu ile başladı. Bir süre sonra sırasıyla Sındırgı, Burhaniye, Pazarköy ve II. Meşrutiyet'ten (1908) sonra Mudanya'da kaymakamlık yaptı. Midilli, Beyoğlu, Üsküdar ve Kütahya mutasarrıflıklarında bulundu. Dahiliye Teftiş Heyeti başkâtipliğine, Diyarbakır valiliğine atandı, ancak birkaç ay kadar sonra istifa etti. Ebubekir Hazım'ın (Tepeyran) dahiliye nazırlığı sırasında Dahiliye Nezareti müsteşarı oldu (Şubat 1920). Ancak kısa bir süre sonra kabine değişince görevinden ayrılmak zorunda kaldı. Bir süre bazı okullarda Türkçe ve Fransızca dersleri verdikten sonra yeniden atandığı Dahiliye müsteşarlığından 1931'de emekli oldu. Ölünceye kadar edebiyatla olan ilişkisini kesmedi; bir ara oğlu Munis Faik Ozansoy ile Ankara'da *Marmara* adıyla aylık bir dergi çıkardı (1936). Vasiyeti üzerine cenazesi İstanbul'a getirilerek Zincirlikuyu'da Abdülhak Hâmit'in mezarı yanına gömüldü.

İlk edebi zevkini evde babası ile ağabeyi Süleyman Nazif'ten alan Faik Âli küçük yaştan başlayarak Fuzuli, Nabi ve Nedim gibi klasik Türk şiirinin önde gelen isimleri yanında yenileşme dönemi şairlerinden Namık Kemal, Recaizade Ekrem ve Abdülhak Hâmit'in yapıtlarını da okumuş ve onlardan etkilenmiştir. Henüz Mülkiye Mektebi'nde öğrenciyken 1897'de *Servet-i Fünun*'da yayımladığı şiirleriyle edebiyat dünyasına ilk adımlarını atmıştır. Büyük ölçüde bireyci özellikler taşıyan, "Zahir" mahlası ile yazdığı ilk şiirlerinde genellikle aşk, doğa ve kadın gibi konuları işlediği görülür. Duygu ve hayalin daima ön planda olduğu bu ilk şiirlerinde daha çok Abdülhak Hâmit ve Tevfik Fikret'in etkisi altın-

dadır. Başta dil ve üslup olmak üzere Servet-i Fünuncular'ın hemen hemen bütün özelliklerini gösterir.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonraki görece serbest ortamda dönemin öteki şairleri gibi toplum sorunlarına eğildiği görülür. Bu tarihten sonra yazdığı şiirlerinde Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya savaşlarının bütün izleri görülmektedir. 1908'de ilk olarak Mithat Paşa için yazdığı uzun manzume ile kendisini gösteren şair, böylece, bireysel sorunlar yanında, içinde yaşadığı dönemin siyasal ve toplumsal sorunlarıyla da ilgilendiğini ortaya koymuştur. Özellikle *Elhan-ı Vatan* adlı kitabındaki şiirler bu ilginin içten bir anlatımıdır.

Servet-i Fünun topluluğunun dağılmasından sonra 1909'da genç şair ve yazarları bir araya getirmek üzere kurulan Fecr-i Ati topluluğunun başkanlığını yapan Faik Âli topluluğa bu adı kendisi vermiştir.

Faik Âli'nin şiirden sonra en fazla ilgi duyduğu alan tiyatrodur. *Payitahtın Kapısında* adlı iki perdelik manzum oyunu, bir aşk öyküsü ile vatan sevgisini bir arada yürüten ve yer yer şiirleştiren bir yapıttır. Altı perdelik *Nedim ve Lâle Devri* ise konusunu şair Nedim'in hayatından ve yaşadığı dönemden alır. Yapıt, Abdülhak Hâmit tarafından, aruzun sahneye çok uygun bir biçimde kullanılmış olmasından dolayı beğenilmiştir.

Yapıtları: Şiir: *Fânî Teselliler*, 1900; *Mithat Paşa*, (manzum biyografi) Bursa, Matbaa-i Vilayet, 1324/1908; *Temâsil*, İst.: Tefeyyüz, 1329/1913; *Elhan-ı Vatan*, İst.: Yeni Osmanlı, 1331/1915; *Şair-i Âzam'a Mektup*, İst.: Kitaphane-i Cihan, 1339/1923.
Oyun: *Payitahtın Kapısında*, İst.: Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1336/1918; *Nedim ve Lâle Devri*, Ank.: MEB, 1950.
Kaynaklar: "Faik Âli Bey", *Nevsal-i Milli*, İst., 1914, s. 17-19; İbnülemin, *Şairler*, 359-361; Ergun, *Şairler*, III, 1391-1393; Kaplan, *Şiir*, 116-119; Akyüz, *Antoloji*, 414-418; İ. Binark-N. Sefercioğlu, *Ölümünün 20. Yıldönümü Münasebetiyle Fâik Âli Ozansoy Bibliyografyası*, Ank.: 1970; "Ozansoy, Faik Ali", *TDEA*, VII, 164-166; M. F. Anı, "Fâik Âli Ozansoy'un Servet-i Fünun Edebiyatı ve Tevfik Fikret'e Dair Midhat Cemal Kuntay'a Yazdığı Mektuplar", *Doğu Akdeniz*, S. 1 (1998), s. 51-64; İ. Parlatır, "Faik Âli Ozansoy", *DİA*, XII, 100-101; D. Bayraktar, "Ozansoy, Faik Âli", *YYOA*, II, 418.

OZANSOY, GAVSİ *(İstanbul, 1917 - İstanbul, 10 Nisan 1970)* Şair, yazar.

Gavsi Halit Ozansoy imzasını da kullandı. Şair Halit Fahri Ozansoy'un oğlu. Henüz lise öğrencisiyken *Son Posta* gazetesinde başladığı gazetecilği *Tan*, *Yeni Sabah*, *Son Telgraf*, *Vakit*, *Gece Postası* gibi çeşitli gazetelerde sekreterlik, yazarlık ve muhabirlik yaparak sürdürdü. Bir ara *Harman* adlı bir gazete çıkardı. *Servetifünun-Uyanış* dergisini yöneten babasının yanında çalıştı; bu arada dergide şiirleri yayımlandı. 1940'larda *Servetifünun-Uyanış* dergisi etrafında toplanan ve eskiye karşı "hür bir isyan içinde" bulunan genç kuşak edebiyatçıların önünde yer aldı. Tek şiir kitabı bu dönemden kalmadır. Ozansoy daha sonraları şiiri bıraktı; sadece edebiyatçılarla röportaj ve edebiyat sohbetleri yaptı. Çeşitli gazetelerde yayımlanan röportaj ve anketleri ile edebiyat tarihine önemli katkılarda bulundu. Kitaplaşmadan gazete sayfalarında kalan bu tür yazı dizilerinden bazıları şunlardır: "Edebiyatımızda Dünküler mi, Bugünküler mi Daha Kuvvetli, 40 Yıl Sonra Diyorlar ki" (*Tercüman*, 17 Kasım 1962 - 5 Ocak 1963); "Mısralarda Yaşayan Aşklar" (10 röportaj, *Tercüman*, 10-19 Mart 1964); "Beş Kuşak Konuşuyor" (46 röportaj, *Haber*, 8 Şubat-28 Mart 1967).

Yapıtları: Şiir: *Harman Sonu Gelen*, İst.: Tan Mtb., 1945.
Öykü: *Sevmek İçin Sevmek*, İst.: Ahmet İhsan B., 1936.
Diğer: *Sarıyer Cinayeti*, (F. Öner ile) İst.: Babıâli B., 1952.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 287; "Ozansoy, Gavsi", *TDEA*, VII, 166; Gönç, III, 112.

OZANSOY, HALİT FAHRİ *(İstanbul, 13 Temmuz 1891 - İstanbul, 23 Şubat 1971)* Şair, oyun yazarı.

Pek çok mesleki yapıtı ve şiirleri bulunan hekim Mehmet Fahri Paşa ile Zehra Hanım'ın oğlu. Şair ve yazar Gavsi Ozansoy oğludur. Doğum yeri olan Unkapanı civarında bir mescit odasındaki mahalle mektebinde başladığı ilköğrenimine Kovacılar'da Şemsülmekâtip, Vefa'da Rehber-i Tahsil, Sultanahmet'te Feyz-i Ati okullarında devam etti. Bakırköy Rüştiyesi'nde ve Galatasaray Sultanisi'nde okudu. Buranın dördüncü sınıfından tasdikname alarak Edebiyat Fakültesi Fransız Edebiyatı Şubesi'ne girdi, fakat devam etmedi. Bir tiyatro okulu olan Darülbedayi-i Osmani'ye kaydolduysa da (Temmuz 1914) bir süre sonra ayrılarak öğretmenliğe başladı. Bakırköy Numune Mektebi (1915), Muğla Lisesi (1917), Konya Sultanisi, Üsküdar Lisesi (1918), Vefa, İstanbul (1919), Kadıköy Sultanisi (1919), Kadıköy Orta Muallim Mektebi (1923), Galatasaray Sultanisi

(1928), İnönü Kız (1939), Beyoğlu Kız (1945), Beyoğlu Erkek (1947), Atatürk Kız (1953) liselerinde öğretmenlik yaptı; 1956'da yaş haddinden emekliye ayrıldı. 1932'de ek görev olarak başladığı İtalyan Ticaret Lisesi'ndeki edebiyat öğretmenliğini emekliliğinden sonra da sürdürdü. Son günlerine kadar yazı faaliyetini devam ettiren Halit Fahri kısa süren bir rahatsızlık sonunda kalp krizinden öldü. Zincirlikuyu Mezarlığı'nda gömülüdür.

Halit Fahri'nin ilk yazıları Galatasaray Sultanisi'nin yayın organı olan *Tiraje* dergisinin 3 Mart 1910 tarihli 3. sayısında çıkan iki nesir parçasıdır. 1912'den itibaren Tevfik Fikret'in de bir şiirinin yayımlandığı *Rübap* dergisinde yazı ve şiirleri çıktı. Bu dergideki ilk şiiri olan "Mazideki Aşk İçin Sana" hemen hemen tamamıyla Servet-i Fünun nazmının özelliklerini gösterir. İlk oyun denemesi olan "İtiraf" da bu derginin üç sayısında tefrika edildi ve aynı yıl ilk şiir kitabı *Rüya* yayımlandı. *Rübap* dergisinden tanıdığı edebiyatçılar aracılığıyla sanat çevresi genişleyen ve bu tarihten sonra yoğun bir yazı etkinliğine giren Halit Fahri'nin elliden fazla gazete ve dergide 500'ün üzerinde şiiri, çeşitli konularda 1500'den fazla makalesi, basılmış 34 telif kitabı ve bir o kadar çeviri ve uyarlama yapıtı bulunmaktadır. Yazı ve şiirlerinin çıktığı süreli yayınların başlıcaları şunlardır: *Alemdar*, *Peyam*, *Peyam-ı Sabah*, *Cumhuriyet*, *Son Posta*, *Tercüman* gazeteleriyle *Kehkeşan*, *Şehbal*, *Türk Yurdu*, *Yeni Mecmua*, *Temaşa*, *Servetifünun-Uyanış*, *Hayat*, *Varlık*, *Türk Tiyatrosu*, *Çınaraltı*, *Hisar*, *İstanbul* dergileri. Uzun yıllar *Servetifünun-Uyanış* dergisini yöneten (1926-47) Ozansoy *Nedim* adlı edebi bir haftalık dergi çıkarmış (17 sayı, 1919); bir süre İstanbul Şehir Tiyatroları'nın dergisi *Türk Tiyatrosu*'nu yönetmiştir. Oyunlarından *Baykuş*, *Sönen Kandiller*, *Nedim* ve *On Yılın Destanı* şehir tiyatrolarında, halkevlerinde ve amatör tiyatrolarda oynanmış ve ilgi görmüştür.

Kuvvetli bir nazım tekniği olan, aruzu ve heceyi aynı ustalıkla kullanabilen, ahengi sağlamak için neslinin birçok şairi gibi aliterasyonlardan faydalanan Halit Fahri'nin şiirlerinde çok defa hüzünlü ve egzotik bir atmosfer hissedilir. Simgeci tiyatronun önde gelen yazarlarından M. Maeterlinck'in etkisi görülen ve çoğu manzum olan oyunlarında da hüzün ve melankoli egemendir. Kısa ömürlü küçük edebi topluluklardan Nesl-i Ati ve Nâyiler arasında bulunmuş olan Halit Fahri, 1914'ten sonra "Aruza Veda" adlı şiiriyle Milli Edebiyat akımına katılmış ve konuşulan Türkçe ile şiirler yazmaya başlamıştır. Daha sonra Beş Hececiler'den biri olarak anılmışsa da fazla öne çıkmamıştır. II. Meşrutiyet'ten sonra kurulan Müdafaa-i Milliye ile Türkçü kuruluşlardan Bilgi Derneği'nin üyesi olduğu gibi, Şehir Tiyatroları'nın edebi kurullarında da uzun süre görev yapmıştır. Ortaöğretim öğrencileri için yardımcı ders kitapları, Batı edebiyatları tarihleri ve monografileri, uyarlama roman ve oyunları, başta Fransız romancı Georges Duhamel'in yapıtlarının çoğu olmak üzere roman çevirileri ile dergilerde kalmış telif ve çeviri pek çok edebi yapıtı bulunmaktadır.

Yapıtları: Şiir: *Rüya*, İst.: Necm-i İstikbal Mtb., 1912; *Cenk Duyguları*, İst.: Necm-i İstikbal Mtb., 1917; *Efsaneler*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1919; *Bulutlara Yakın*, İst.: Yeni Edebiyat, 1920; *Zakkum*, İst.: Hukuk Mtb., 1920; *Gülistanlar, Harabeler*, İst.: İkbal, 1922; *Paravan*, İst.: Ahmet İhsan Mtb., 1929; *Balkonda Saatler*, İst.: Ahmet İhsan Mtb., 1929; *Sulara Dalan Gözler*, İst.: Ülkü B., 1936; *Hep Onun İçin*, İst.: Çeltüt B., 1962; *Sonsuz Gecelerin Ötesinde*, İst.: Baha Mtb., 1964.

Oyun: *Baykuş*, İst.: Ahmet İhsan Mtb., 1916; *İlk Şair*, İst.: İkbal, 1923; *Sönen Kandiller*, İst.: Ahmet İhsan Mtb., 1926; *Nedim*, İst.: İnkılâp, 1932; *On Yılın Destanı*, Ank.: Hâkimiyet-i Milliye Mtb., 1933; *Hayalet*, İst.: Kanaat, 1935; *Bir Dolaptır Dönüyor*, İst.: Baha Mtb., 1958.

Roman: *Sulara Giden Köprü*, İst.: Kenan B., 1939; *Âşıklar Yolunun Yolcuları*, İst.: Kanaat, 1939.

Anı: *Edebiyatçılar Geçiyor*, İst.: Kanaat, 1939 (genişletilmiş yb İst.: Türkiye, 1967); *Darülbedayi Devrinin Eski Günlerinde*, İst.: Ak Kitabevi, 1964; *Eski İstanbul Ramazanları*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1968; *Edebiyatçılar Çevremde*, İst.: Sümerbank, 1970.

Çeviri: *Rafael* (Lamartine), İst.: Kanaat, 1935; *Goethe'nin Aşkları ve Şiirleri*, İst.: Kanaat, 1936; *Poil de Carotte* (J. Ranard), İst.: Remzi, 1937; *Bir Sipahinin Romanı* (P. Loti), İst.: Remzi, 1939; *Yaralılar* (G. Duhamel), İst.: Remzi, 1941; *Aşka İnanmayan Adam: Mukaddes Mavi Sakal* (G. Delaquis), İst.: Ahmet Halit, 1942; *Graziella* (Lamartine), İst., 1942; *Selavin'in Ruznamesi* (G. Duhamel), İst.: Remzi, 1942; *Son Gece* (E. Bove), İst.: Remzi, 1942; *Havr Noteri* (G. Duhamel), İst.: ABC, 1943; *Kontes d'Escarbagnes* (Molière), Ank.: MEB, 1943; *Öldüren Bahar* (Z. Lajos), İst.: Ahmet Halit, 1943; *İki Adam* (G. Duhamel), İst.: Remzi, 1944; *"La Reine Pêdauque" Kebapçısı* (A. France), İst.: Güven, [1945?]; *Üç Gün, Üç Gece* (M. Gilbert), İst.: Ahmet Halit,1946; *Jack* (A. Daudet), İst.: İnkılâp, [1948?]; *Tutunamıyanlar* (H. R. Lenormand), İst.: MEB, 1952; *Binbir Gece Masalları*, İst.: Doğan Kardeş, 1957; *Şanghay'da Balayı* (M. Dekobra), İst.: Hakan, [1963?].

Kaynaklar: Ş. Aktaş, "Halit Fahri Ozansoy", *Büyük Türk Klasikleri*, c. XII, s. 343-346; Banarlı, *RTET*, II, 1136; Nebioğlu, 476; Yazar, 150-167; B. S. Ediboğlu, *Bizim Kuşak ve Ötekiler*, İst., 1968, s. 16-20; Necatigil, *İsimler*, 286-287; Özkırımlı, *TEA*, III, 943-944; M. K. Özgül, *Halit Fahri Ozansoy*, Ank., 1986; "Ozansoy, Halit Fahri", *TDEA*, VII, 166-168; A. Acehan, "Halit Fahri Ozansoy: Hayatı, Eserleri, Sanatı", Sakarya Üni. Sosyal Bilimler Ens., yayımlanmamış doktora tezi, 1998; H. S. Gezgin, *Edebî Portreler*, (haz. H. B. Ayvazoğlu) İst., 1999, s. 121-123.

OZANSOY, MUNİS FAİK *(Midilli, 4 Nisan 1911 - Paris, Nisan 1975)* Şair, yazar.

Şair Faik Âli Ozansoy ile Mevhibe Hanım'ın oğlu. Şair ve yazar Süleyman Nazif amcasıdır. İlk öğrenimine aile çevresinde başladı. Ecole Moderne adlı Fransız okuluna ve Erenköy'de Özel Enver Paşa Okulu'na bir süre devam ettikten sonra Galatasaray Lisesi'ni (1932) ve AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1935). Celal Bayar'ın aracılığıyla İş Bankası'nda stajyer olarak başladığı devlet memurluğunu, aynı bankada hukuk müşaviri ve müfettiş olarak 1939'a kadar sürdürdü. 1957'ye kadar İktisat ve Ticaret Bakanlığı'nda sırasıyla kredi müdür muavini, şirketler müdürü, müfettiş, teftiş heyeti başkanı, dış ticaret dairesi başkanı ve müsteşar olarak çalıştıktan sonra Yüksek Murakebe Heyeti üyesi ve Başbakanlık müşavirliği görevlerinde bulundu. Bir süre Basın-Yayın genel müdürlüğünün ardından 1958'de Milletlerarası Brüksel Sergisi Türkiye genel komiserliğine ve Cumhurbaşkanlığı genel sekreterliğine atandı. Merkez Bankası başmüşavirliği (1961-64), Ankara Sanayi Odası genel sekreterliği (1964-65) görevlerinin ardından Başbakanlık müsteşarı oldu (1965). 1971'de UNESCO Türkiye temsilcisi ve büyükelçi olarak Paris'e gönderildi. Bu görevi sürdürürken öldü. İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığı'nda gömülüdür.

İlk şiirlerini 1930'lu yıllarda Galatasaray Lisesi'nde öğrenciyken yayımlayan Ozansoy aynı yıllarda *Galatasaray* ve *Akademi* dergilerini, babası Faik Âli Ozansoy'la birlikte *Marmara*'yı (1936) çıkardı. 1939-50 arasında *Resimli Şark*, *Millet*, *Bayrak*, *Çığır*, *Şadırvan* gibi dergilerde yazdı; kurucuları arasında yer aldığı *Hisar* dergisini gerek şiirleri, gerekse deneme, eleştiri ve inceleme yazılarıyla destekledi. Daha çok aruz ölüsüyle yazdığı şiirlerinde Yahya Kemal estetiğine, vezne ve kafiyeye bağlı kalmıştır. Yurt içinde ve dışında birçok kültür, sanat ve bilim kurullarında yer alan Ozansoy The American Foundation ve Uluslararası Sanat Eleştirmenleri Cemiyeti'ne (AICA) üye seçilmiştir.

Yapıtları: Şiir: *Büyük Mabedin Eşiğinde*, İst.: Cumhuriyet Mtb., 1938; *Hayal Ettiğim Gibi*, 1948; *Yakarış*, İst.: Doğan Kardeş, 1959; *Bir Daha*, İst.: Doğan Kardeş, 1959; *Zaman Saati*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1965; *Yakınma*, Ank.: Hisar, 1968; *Kaybolan Dünya*, Ank.: Hisar, 1971.

Deneme-Eleştiri: *Düşündüğüm Gibi*, İst.: Doğan Kardeş, 1957.

Oyun: *Medea*, (2 perdelik manzum tragedya; T. Saraç tarafından Fransızcaya çevrildi) Ank.: Ankara Üni. B., 1963.

Çeviri: *Andromak* (Racine), 1963.

Kaynaklar: Nebioğlu, 476; B. S. Ediboğlu, *Bizim Kuşak ve Ötekiler*, İst., 1968, s. 100-105; G. Sâmanoğlu, "Munis Faik Ozansoy", Hisar S. 15 (1 Temmuz 1951), 4-5; ay, "[Munis Faik] Ozansoy'u Anarken", *Hisar*, Mart 1978, s. 172; "Ozansoy, Munis Faik", *TDEA*, VII, 168-169; T. Toros, *Mâzi Cenneti I*, (2. bas.) İst., 1998, s. 164-175.

ÖCAL, F. CEMAL OĞUZ *(İncesu/Seydişehir/Konya, 1913 - İstanbul, 3 Aralık 1971)* Şair.

Seydişehir Merkez İlkokulu'nda, Konya ve İstanbul ilköğretmen okullarında okudu. Anadolu'nun birçok yerinde ve uzun bir süre Eskişehir'de öğretmenlik yaptı. Gazi Terbiye Ens. Pedagoji Bölümü'ne girdi. Mayıs 1944'te ırkçılık ve Turancılık iddiasıyla yargılandı ve beraat etti. Daha sonra *Eskişehir* gazetesinde yazarlık, Şeker Fabrikası'nda puantörlük, Seyitgazi Toprak Mahsulleri Ofisi'nde memurluk, Seydişehir ve Konya bölge müdürlüklerinde mümeyyizlik gibi işlerde çalıştı. 1947'de öğretmenliğe döndü ve mesleğini İstanbul'da sürdürdü. Türkçü, milliyetçi şiirleriyle tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Yurttan Sesler*, 1939; *Türk Geliyor*, 1944; *Ata Sevgisi*, 1946; *Savulun Kızıllar, Gençlik Geliyor*, 1949; *Türk Çocuklarına Milli Şiirler*, Eskişehir, 1951; *Her Şey Vatan İçin*, İst.: Yeşilnur Mtb., 1953; *Kıbrıs'a Seferim Var*, (makaleler ve şiirler) İst., 1958; *Ramazan Şiirleri*, İst.: Sıralar Mtb., 1960; *Eyüp Sultan'ı Ziyaret*, İst.: Sıralar Mtb., 1960; *Olan Oldu Bizlere*, 1960; *Yavrularımıza Okul ve Bayram Şiirleri*, İst.: Sıralar Mtb., 1960; *Vatan Bahçemizden Sesler*, İst.: Yaylacık Mtb., 1967; *Bir Millet Şahlanıyor*, İst.: Yaylacık Mtb., 1968.
Kaynaklar: "Öcal, F. Cemal Oğuz", *TDEA*, VII, 171.

ÖĞDEVİN, HALİL RECAİ *(Manastır, 1871 - İstanbul, 1955)* Şair.

Manastırlı Recai Bey adıyla tanındı. İlk ve orta öğrenimini Manastır'da yaptı. Daha sonra İstanbul'a giderek Harbiye Mektebi'ne kaydoldu. Bu okuldan mezun olarak orduda görev aldı; 1919'da emekliye ayrıldı. Devlet Demiryolları'nda, İstanbul Belediyesi'nde ve Türk Petrol'de çalıştı. Bazı şiirleri *Nilüfer* dergisinde yayımlandı. Divanı kayboldu. Ölümünden sonra oğlu Mithat Recai Öğdevin tarafından şiirlerinin bir bölümü ve yaşamöyküsü yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Babam Manastırlı Halil Recai Bey'in Şiirleri*, (haz. M. R. Öğdevin) 1978.
Kaynaklar: "Öğdevin, Halil Recai", *TDEA*, VII, 172.

ÖKMEN, NECDET *(İstanbul, 1924 - İstanbul, 17 Mayıs 1995)* Öykücü.

AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1948). Çalışma hayatına serbest avukat olarak başladı. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) örgütlerinde uzun yıllar çalıştı; CHP İstanbul milletvekili seçilerek bir dönem Meclis'te bulundu. 1979'da

emekliye ayrıldı. *Somut* dergisini çıkarıp yönetti (26 sayı, 1979-81). Öyküleri 1950'den itibaren *Somut*, *Varlık* ve *Yeni İstanbul*'da çıktı. H. R. Gürpınar'dan uyarladığı "Evlere Şenlik" adlı oyun Ankara Devlet Tiyatrosu ve İstanbul'daki özel bir tiyatroda sahnelendi.

Ödül: "Merhametli Bir Kadın" öyküsüyle 1950 Yeni İstanbul Gazetesi Hikâye Yarışması (birincilik, S. Kocagöz'le paylaştı); 1961 Havadis Gazetesi Fıkra Yarışması (birincilik); "Evlere Şenlik" ile 1965 MEB Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Eserlerini Oyunlaştırma Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Öykü: *Köpeğin Biri*, İst.: Esra Mtb., 1961; *Sen Kim Bilir Ne Kadar Güzel Ölürsün*, İst.: Hikâye, 1992.

Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük* (1999), 517; T. Uçarol, "Ökmen'in Tek Hikâye Kitabı: 'Köpeğin Biri'", *Somut*, 15 Nisan 1983.

ÖKSÜZ, EMİNE IŞINSU
bak. Emine Işınsu

ÖKTEM, ALTAY *(İstanbul, 21 Ocak 1964 -)* Şair.

Emine Türel ile subay Necati Öktem'in oğlu. İlk ve orta okulu Üsküdar'da okudu; 1982'de Kuleli Askeri Lisesi'ni ve 1990'da Trakya Üni. Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Pratisyen hekim olarak Kahramanmaraş Devlet Hastanesi'nde (1990-98) ve Etiler Huzurevi'nde çalıştı. *Yazılı Günler* dergisinin (1991-93, 19 sayı) yayın kurulunda bulundu. Karakalem dergisini yayınlıyor. Penguen mizah dergisinde yazıyor. Edebiyatçılar Derneği ve TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor; şair Deniz Durukan'la evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri 1984'te *Yamaç* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Varlık*, *Adam Sanat*, *Milliyet Sanat*, *Edebiyat ve Eleştiri* dergilerinde yayımladı. Hüzün, yalnızlık ve sevgi temalarını çarpıcı bir dille işledi, İkinci Yeni şiirinden yararlanarak kurduğu kendine özgü imge dünyasıyla dikkat çekti.

Ödül: "Yazılmamış Mektuplar" ile 1988 Ali Rıza Ertan Şiir Ödülü; *Eski Bir Çocuk* ile 1989 Akademi Kitabevi Şiir Ödülü (mansiyon); 1991 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Şiir Ödülü; *Çamur Şiir* ile 1995 Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülü; "Şiddet, Evet" dosyasıyla 2000 Cemal Süreya Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sukuşu*, İst.: Yazılı Günler, 1992; *Eski Bir Çocuk*, İst.: Gölge, 1992; *Beni Yanlış Öptüler Aslında*, İst.: Cem, 1993; *Çamur Şiir*, İst.: Cem, 1995; *Herşey: Oda, Kırbaç, Ayna*, İst.: Cem, 1998; *Sokaklar Tekin Değil*, İst.: İthaki, 2003; *Parça Tesirli*, İst.: Yasak Meyve, 2005; *Beni Yanlış Öptüler*, (Toplu Şiirler) İst.: Everest, 2006.
Roman: *Filler Çapraz Gider*, İst.: Stüdyo İmge, 2001; *Bu Kitaptan Kimse Sağ Çıkmayacak*, İst.: Everest, 2005.
Deneme: *Şeytan Aletleri (Fanzinler, Demilar, Fotokopi Afişler)*, İst.: Varlık, 2000; *Hayat Bazen Çentiklidir*, İst.: İthaki, 2002; *Tanrı Acıkınca*, İst.: İthaki, 2003; *İçimde Bir Boşluk Var*, İst.: Sel, 2004; *Sık Rastlanan Hastalıklar Atlası*, İst.: Everest, 2007.
Öykü: *Aslında Saçları Siyahtı*, İst.: İthaki, 2002.
Derleme: *Genel Kültürden Kenar Kültüre 101 Fanzin*, İst.: İthaki, 2002; *Şehrin Kötü Çocukları*, (Fanzin Şiir Antolojisi), İst.: İthaki, 2002.

Kaynaklar: *BF* (19 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 288; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 518; A. Çakmak, "Altay Öktem'in Şiirine Yaklaşırken", *İzlek*, Temmuz-Ağustos 1997.

ÖLEZ, Ş. AVNİ *(İstanbul, 1932 -)* Şair.

İstanbul'da desinatörlük ve yöneticilik yaptı, 1965'te Almanya'ya gitti. Döndükten sonra İzmir'e yerleşti (1999). 60'lı yıllarda arkadaşları ile birlikte *Si-sa, Beşgen, Denge* dergilerini çıkardı. 2000'li yıllarda tekrar edebiyata döndü; 2004'den beri kendi adına şiir ödülü veriyor. Şiirleri *Onüç, Çağrı, Pazar Postası, Yelken, Yaprak, Ataç, Papirüs, Evrensel Kültür* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Gülün Kara Yazıtı*, (Bütün Şiirleri 1) Ank.: Karşı, 2000; *Yaprak Dökümü*, (Bütün Şiirleri 2) Ank.: Karşı, 2001.

Kaynaklar: Işık 06, 2758.

ÖMER NİDA *(Trabzon, 30 Haziran 1929 - İstanbul, 11 Şubat 2004)* Şair, yazar.

Soyadı BIÇAKÇI. Hafize Aziye Hanım ile memur Mustafa Fazıl Bıçakçı'nın oğlu. İlkokulu Çayeli, Trabzon, Mardin ve Yozgat'ta tamamladı. Kadıköy Kemal Atatürk Ortaokulu'nu dışarıdan sınavlara girerek bitirdi. Adana Sümerbank fabrikasında puantör (1951-59), İstanbul'da Galatasaray Lisesi'nde yönetim memuru (1959-64) ve Akbank Genel Müdürlüğü'nde arşiv, muhaberat ve hisse senetleri bölümü şefi olarak çalıştı (1964-71). SSK'dan emekli oldu. Türkiye İşçi Partisi'nin Üsküdar, Kadıköy ve Kartal ilçe örgütlerinde görev aldı. Üç resim sergisi açtı, amatör tiyatrolarda oyunculuk ve yönetmenlik yaptı. Adana'da *Çizgi* (1956) ve *Kimsecik* (1957), İstanbul'da *Gerçek Sanat* (12 sayı, 1986-87) dergilerinin yönetiminde bulundu.

İlk şiiri ("Gölgeli Dere") 1951'de *XX. Asır Mecmuası*'nda çıktı. Şiir ve yazılarını *Türk Dili*, *Yenilik*, *Mavi*, *Yelken*, *Pazar Postası*, *Yeni Ufuklar*, *Soyut*, *Tan*, *Hisar* ve *Gerçek Sanat* dergilerinde yayımladı. İlk şiirleri ile İkinci Yeni akımı içinde sayıldı; sonraki dönemlerde toplumcu gerçekçi çizgisindeki şiirleriyle tanındı. "Ki Oğlu Ki" adlı şiiri Ş. A. Özışık tarafından bestelendi; "Kartpostal" adlı şiiri T. S. Halman tarafından İngilizceye çevrildi.

Ödül: 1956 Adana Halk Eğitim Merkezi Şiir Yarışması (birincilik, K. Pencaplıgıl ile paylaştı); 1991 Pendik Belediyesi Neyzen Tevfik Yergi ve Taşlama-Hiciv Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Şiir: *İskeledeki Işık*, Adana: Doğan Gazetecilik, 1958; *Bir Sürgün Mavi*, İst.: Kimsecik, 1960; *Kum*, Ank.: Yenigün 1985; *Aşk Kurultayı*, (hiciv) İst.: Toplumsal Dönüşüm, 1996; *Dikenler de Okşanır*, İst.: Toplumsal Dönüşüm, 1996; *Padişahlar Taşlaması*, (gülmece koşuk) İst.: Toplumsal Dönüşüm, 1996.

Öykü: *Yaşayıp Gitmek*, İst.: Toplumsal Dönüşüm, 1996.

Deneme: *İşçi Tiyatrosuna Doğru*, İst.: Habora, 1970; *Halk Sanat İlişkileri*, İst.: Toplumsal Dönüşüm, 1996; *Sanatta Kişilik Sorunu*, İst.: Toplumsal Dönüşüm, 1996; *İçki, Meyhane ve Çilingir Sofrası*, İst.: Gerçek Sanat, 1998.

Anı-İnceleme: *Yarın Biz Konuşacağız (Türkiye İşçi Partisi Tarihi ve Anılar)*, İst.: Gerçek Sanat, 1989.

Araştırma-İnceleme: *Kadın Romancılarımız*, İst.: Gerçek Sanat, 1991.

Kaynaklar: *BF* (18 Nisan 2000); Kurdakul, *Sözlük*, 477; F. Toprak, "Ömer Nida'dan Korktum Doğrusu!..", *Cumhuriyet Kitap*, S. 339 (15 Ağustos 1996).

ÖMER SEYFETTİN *(Gönen/Balıkesir, 1884 - İstanbul, 6 Mart 1920)* Öykücü.

Ayas, Camsâp, C. Nazmi, C. Nizami, Ç. Kemal, F. Nezihi, Feridun Perviz, Kâf-ı Farsi, Kaygusuz, M. Enver, M. Enver Perviz, Ömer, Perviz, Süheyl Feridun, Şit, Tarhan, Tekin imzalarını da kullandı. Kafkasya kökenli bir aileden gelen Binbaşı Ömer Şevki Bey ile İstanbullu bir ailenin kızı olan Fatma Hanım'ın oğlu. İlköğrenimine Gönen'de, "And" adlı öyküsünde söz konusu ettiği mahalle mektebinde başladı. Bir süre, babasının şube başkanı olarak atandığı Ayancık'taki sıbyan mektebine devam etti. Babasının sık sık yer değiştirmesi yüzünden iyi ve düzenli bir öğrenim yapamayacağı kaygısıyla 1892'de annesiyle birlikte İstanbul'a gönderildi ve Aksaray'da Yusufpaşa Yokuşu'ndaki Mekteb-i Osmani'ye yazdırıldı. Diğer okullara göre daha modern bir eğitim sisteminin uygulandığı bu okulda biraz da Fransızca öğrendi. Ancak babası kendisi gibi oğlunun da asker olmasını istediği için bir süre sonra bu okuldan alınarak Eyüp Askeri Baytar Rüştiyesi'nin sadece subay çocuklarının alındığı "sınıf-ı mahsus" şubesine yatılı olarak gönderildi (1893). Dört yıl okuduğu bu okulu bitirdikten sonra Kuleli Askeri İdadisi'ne gitmesi gerekirken Edirne Askeri İdadisi'ni tercih etti (1896). İlk edebi zevkinin uyandığı bu okulda Aka Gündüz'le tanışıp arkadaş oldu. Yine burada iken bir kısım edebi akımları izlemeye ve küçük bazı şiir denemeleri yapmaya başladı. Askeri İdadi'yi bitirdiği 1900'de "Yâd" adını taşıyan bir manzumesi *Mecmua-i Edebiye*'de yayımlandı. Edirne'den sonra yeniden İstanbul'a gitti ve Harbiye Mektebi'ne girdi.

Harbiye'de kavgacı, sporla uğraşan ve mert bir delikanlı olarak tanınan Ömer Seyfettin bir ara arkadaşlarından biriyle yaptığı kavga yüzünden okuldan atılma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı; ancak Makedonya İhtilali'nin çıkması dolayısıyla döneminin erken mezun edilmesi sayesinde okuldan uzaklaştırılmaktan kurtuldu. Ağustos 1903'te, mülazım-ı sani rütbesiyle Harbiye'den mezun oldu ve merkezi Selanik'te bulunan 3. Ordu'nun İzmir'deki Redif Fırkası'na gönderildi. Oradan Kuşadası Redif Taburu'na geçti. Dört yıla yakın bir süre kaldığı bu görevinde, yalnız geçen günlerini edebiyatla doldurmaya çalıştı. Bu sırada yazdığı bazı şiirleri Selanik'te çıkan *Kadın* ve *Bahçe* dergilerinde yayımlandı. 1907'de İzmir'de yabancıların denetiminde kurulan Jandarma Zabitan ve Efrad Mektebi'ne din dersi hocası olarak atandı. Bu sırada İzmir'de edebi ve kültürel faaliyette bulunan Türkçü Necip, Şahabettin Süleyman, Yakup Kadri ve Baha Tevfik gibi yazarlarla tanıştı ve dostluk kurdu. Fransızca çalışmalarını hızlandırdı, bir yandan da öyküler yazmaya başladı.

II. Meşrutiyet'in (1908) ilanından sonra mülazım-ı evvel (üsteğmen) rütbesiyle 3. Ordu'nun Selanik'teki bir nizamiye taburunda görevlendirildi. Burada iki yıl kadar Manastır, Serez, Pirlepe, Razlık, Cuma-i Bâlâ, Babina, Demirhisar ve Köprülü gibi sınır köy ve kasabalarında çete takibi yaptı. Bu sırada Balkan kavimleri arasındaki milliyetçilik duygularının nasıl uyanmaya başladığını yakından görme fırsatı buldu; bütün bunlar onda ulusal duygu-

ların iyice gelişmesinde ve kökleşmesinde etkili oldu. İleride kaleme alacağı birçok öykünün malzemesini burada topladı. Ancak Makedonya sınırında Yakorit köyünde bölük komutanlığı yaptığı sırada tanık olduğu bir kısım olaylar onu askerlik mesleğinden büsbütün soğuttu. Sınır boyundaki askeri göreviyle birlikte edebi çalışmalarını da sürdürdü. Bir yandan Selanik ve Manastır'da çıkan *Kadın*, *Bahçe*, *Hüsn ve Şiir*, bir yandan da İstanbul'da çıkan *Aşiyan*, *Zekâ* ve *Musavver Hale* gibi dergilerde "Perviz" takma adıyla şiir ve öykü denemeleriyle bazı yazılar yayımladı. Bir yandan da Ali Canip ile sık sık mektuplaşıyor, onunla dönemin edebi sorunlarını tartışıyordu.

O sırada Ali Canip, Âkil Koyuncu'nun aracılığı ile, Selanik'te *Hüsn ve Şiir* adıyla yayımlanan derginin *Genç Kalemler* adı altında çıkmasını sağladı ve Ömer Seyfettin'in de derginin yazar kadrosuna katılmasını istedi. Bunun üzerine Ömer Seyfettin, dilde ve edebiyatta yeni bir hareketin öncüsü olarak dergiye "Yeni Lisan" başlığıyla bir yazı gönderdi. Derginin 11 Nisan 1911 tarihli sayısında imzasız olarak yayımlanan ve milli edebiyat akımının bir tür bildirgesi kabul edilen bu yazı daha sonra bir dönüm noktası olarak nitelendirildi. Ömer Seyfettin bir yandan dilde sadeleşme konusundaki görüşlerini açıklarken, bir yandan da bu görüşler doğrultusunda halkın anlayabileceği bir dille öyküler yazmaya başladı. Bu anlayışın ilk örneği *Genç Kalemler*'de yayımlanan "Bahar ve Kelebekler" adlı öyküsüdür. Aynı yıl Ziya Gökalp'in İttihat ve Terakki Fırkası'ndan sağladığı para ile tazminatını ödeyerek ordudan ayrıldı ve yazarlık hayatını sürdürmek üzere Selanik'e yerleşti.

Ancak Trablusgarp Savaşı'nın hemen arkasından Balkan Savaşı'nın başlaması üzerine yeniden askere çağrıldı ve Garp Ordusu'nun 39. Alayı'nda görevlendirildi. Önce Komanova'da Sırplarla, daha sonra Yanya'da Yunanlılarla savaştı. Yanya Kalesi'nin savunması sırasında Yunan kuvvetlerine tutsak düştü (20 Ocak 1913) ve bir yıl kadar Atina yakınlarındaki Nafliyon kampında esir kaldı. Tutsaklığı sırasında da boş durmadı ve yazdığı öyküleri Ali Canip vasıtasıyla *Tanin* gazetesiyle *Türk Yurdu*'nda yayımladı. 17 Aralık 1913'te İstanbul'a döndü, Ali Canip ve Ziya Gökalp'in aracılığıyla *Türk Sözü* dergisinin yönetimine geçti. Burada farklı dil ve edebiyat anlayışı dolayısıyla Edebiyat-ı Cedide mensuplarıyla polemiklere girişti. Ancak bu işten elde ettiği para ile geçinmesi mümkün olmadı; bazı mizah dergilerinde mizahi öyküler yayımlamak zorunda kaldı, Kabataş Erkek Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yapmaya başladı (1914). Bu sırada çok sevdiği annesinin ölümü ile büyük ölçüde sarsıldı ve bir aile kurma arzusu duydu. Bunun üzerine ertesi yıl Dr. Besim Ethem Bey'in kızı Calibe Hanım'la evlendi (1915). Bir yıl sonra bu evlilikten Güner adındaki kızı dünyaya geldi. Ancak bütünüyle alafranga bir eğitimle yetiştirilmiş olan Calibe Hanım'la uzun süre yaşayamadı; aradığı mutluluğu bulamayınca ayrılmak zorunda kaldı (5 Eylül 1918).

Boşandıktan sonra oldukça sıkıntılı günler geçirdi; bu sırada Kalamış koyundaki küçük köşklerden birine yerleşti ve münzevi bir hayat sürmeye başladı. Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndaki yenilgisi, ardından Mondros Mütarekesi'nin imzalanması onu derinden etkiledi. Bütün olumsuz şartlara rağmen yine de edebiyatla olan ilişkisini kesmedi. "Münferit Yalı" adını verdiği Kalamış'taki evine sohbet toplantılarına gelenler arasında Yusuf Ziya, Salih Zeki, Reşat Nuri, Halit Fahri, Ahmet Rasim, Aka Gündüz, Yakup Kadri ve Fuad Köprülü gibi tanınmış isimler de bulunuyordu. Bu sırada, Ziya Gökalp'in milliyetçi görüşleri doğrultusunda yayın hayatına giren *Yeni Mecmua*'da, halkın moralini yükseltmeye yönelik, ulusal ve tarihsel öyküler yayımladı. Ayrıca *Vakit* ve *Zaman* gazeteleriyle mizah dergisi *Diken*'de yazılar yazdı.

İlk belirtileri 1917'de yorgunluk ve bezginlik şeklinde başlayan hastalığı, ülkenin içinde bulunduğu bunaltıcı havanın da etkisiyle kısa zamanda ilerledi. İstanbul'un işgal edilmesi, kendisinin de yandaşı olduğu İttihat ve Terakki Fırkası önderlerinin bir kısmının memleketi terk etmesi, bir kısmının tutuklanıp sürgüne gönderilmesi onu psikolojik bakımdan derinden etkiledi. 22 Şubat 1920'de, bir daha kalkmamak üzere yatağa düştü. Nevralji teşhisiyle kaldırıldığı Haydarpaşa Hastanesi'nde yapılan bütün müdahalelere rağmen 36 yaşındayken öldü; yapılan otopsi sonucunda şeker hastalığından öldüğü anlaşıldı. Önce Kadıköy Kuşdili'nde Mahmut Baba Mezarlığı'na defnedildi, fakat 1939'da bu mezarlığın kaldırılması üzerine Zincirlikuyu Mezarlığı'na nakledildi. 1991'den bu yana adına Gönen Belediyesi ile

Türk Edebiyatı Vakfı tarafından "Ömer Seyfettin Hikâye Yarışması" düzenlenmektedir.

İlk örnekleri II. Meşrutiyet'ten sonra görülmeye başlayan Milli Edebiyat akımının kurucularından biri kabul edilen Ömer Seyfettin aynı zamanda kısa öykü türünün de Türk edebiyatındaki öncülerinden biridir. Yeni Türk edebiyatında kısa öykü türünün benimsenip yaygınlaşmasını sağlayan öyküleri Cumhuriyet'ten sonraki kuşaklar tarafından da sevilerek büyük ilgiyle okunmuştur.

Ömer Seyfettin'in edebiyata karşı ilgisinin uyanmasında, dönemine göre oldukça kültürlü bir kadın olduğu anlaşılan annesi Fatma Hanım'ın büyük etkisi vardır. Onu Edirne'de idadide tanıyan Aka Gündüz "Zekâsındaki cevvaliyet daha o zaman görülür, her gün dikkati celbeden yeni bir zekâ eseri göstermezse rahat edemezdi. Orijinal bir çocuktu. O zamanlar arkadaşları arasında henüz komik olmanın çerçevesini aşamamıştı" demektedir.

Edirne Askeri İdadisi'ne girdikten sonra edebiyatla ciddi olarak ilgilenmeye başlayan Ömer Seyfettin bu yıllarda daha çok Servet-i Fünun şair ve yazarlarını okumakta ve büyük ölçüde onlara özenmektedir. 1918'de Ruşen Eşref'in sorularına verdiği, *Diyorlar ki*'de yayımlanan cevaplarında edebiyata karşı ilgisini şu sözcüklerle dile getirmektedir: "Daha çocukken evimizde birçok divanlar vardı. Onları okuya okuya edebiyata heves ettim. Fakat eski edebiyatın çeşnisini, zevkini tattığımı iddia edemem. Çünkü bunun için başka bir ilim, başka bir tahsil ister. Pek genç iken gazeller falan da yazdım. Fakat tabii saçma şeylerdi. O vakitten aklımda *Leyla ile Mecnun*'lar kaldı. Demek hakikatte yalnız onları anlayabiliyormuşum. Bugün artık edebiyat-ı atikamıza hiç taraftar kalmadığı için, bu bahse bile değmez sanırım. Divan edebiyatı! İşte nihayet edebiyat tarihi için bir saha! Daha fazlasına aklım ermez. Şinasi'den sonraki edebiyata gelince: Kemal Bey'i çok sevdim, *Evrak-ı Perişan*'dan sayfalar ezberledim. Bana hayatiyet veren, beni iyiye, doğruya, güzele samimiyetle alakadar eden Kemal'dir sanıyorum. Ne yalan söyleyeyim, Hâmit'i pek o kadar anlayamıyorum. Ekrem Bey'e gelince, Nijad'ı için yazdığı şeylere hâlâ bayılırım, ne müessir şeylerdir! Fikret!.. İşte bana mükemmellik iştiyakını veren! İdadiye mektebinde iken *Rübab*'ı okuyordum. Halit Ziya bizim ilk üstâdımızdır. Ben bir gece hiç uyumamış, sabaha kadar *Bir Ölünün Defteri*'ni okumuştum."

Edebiyat dünyasına ilk adımını şiirle atan Ömer Seyfettin, Edebiyat-ı Cedide şairlerinin etkisi altında yazdığı ilk şiirlerini takma adlarla, dönemin önde gelen edebiyat dergilerinden *Mecmua-i Edebiye*'de yayımlamıştır. "Yâd", "Terâne-i Giryân", "Hüsn-i Müncemid" ve "Âzâdegî-i Tahassür" adını taşıyan ilk şiirlerini daha sonra başkaları izleyecektir. Mekteb-i Harbiye öğrencisi iken yazdığı şiirlerde Edebiyat-ı Cedide zevk ve üslubunu sürdürdüğü görülmektedir. Edebiyat zevkinde ve dil anlayışında değişiklikler İzmir döneminden sonra başlar. Ömer Seyfettin'in bu döneme ait şiirleri daha çok aruz vezniyle ve çoğu Servet-i Fünuncular'ın etkisi altında yazılmış pek de güçlü olmayan manzumelerdir. 1908'e kadar devam eden bu dönemden sonra yavaş yavaş tabiat konuları ile toplumsal sorunları ele almaya başladığı görülecektir.

Ömer Seyfettin üsteğmen rütbesiyle İzmir'de kaldığı dört yıl boyunca orada tanışıp dostluk kurduğu Türkçü Necip, Şahabettin Süleyman, Yakup Kadri, Baha Tevfik ve Bezmi Nusret'in de etkisiyle, başta Guy de Maupassant olmak üzere çeşitli realist Fransız yazarları ciddi bir şekilde okumaya girişir. Ekim 1904'ten başlayarak İzmir'de çıkmakta olan haftalık *İzmir* (daha sonra *Serbest İzmir*) gazetesinde ve *Ahenk* dergisinde yazıları yayımlanmaya başlar. Onun "İlk Namaz", "Sebat", "Erkek Mektubu", "Çirkin Bir Hakikat" ve "Ay Sonunda" adlı öyküleri hep bu dönemin ürünleridir.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra, 1909'da İzmir'den Balkanlar'a giderken Baha Tevfik'ten "gerçekçilik"i, Türkçü Necip ile Maupassant'dan da "dilde sadelik" fikrini öğrenen Ömer Seyfettin bütün olumsuz koşullara karşın yazmayı sürdürür.

Ziya Gökalp'le tanışmadan önce Ali Canip'e gönderdiği bir mektupta: "Edebiyattan nefret ettiğimi ve bu nefretimin iğrenç, tiksindirici bir nefret olduğu yazmıştım. Bu nefretim edebiyata olmaktan ziyade lisanadır. Bizim lisanımız -her zaman düşündüğünüz gibi- berbat, perişan, fenne, mantığa muhalif bir lisandır. Garp edebiyatını biraz tanıyan, mümkün değil bu nefretten kurtulamaz. Bu lisanı zaman ve vâkıfane bir sa'y tasfiye eder. Ben işte edebiyattan vazgeçtikten sonra tetebbu edeceğim fenlere, ilimlere çalışırken bu

tasfiyeye yardım edeceğim. (...) Bunu yalnızca başaramam. Geliniz Canip Bey, edebiyatta ve lisanda bir ihtilal vücuda getirelim! Ah büyük fikir, sa'y, sebat ister!" demektedir.

Ömer Seyfettin'in bundan sonraki edebi etkinliğinin temellerini bu mektupta bulmak mümkündür. *Genç Kalemler*'in 18 Nisan 1911'deki ilk sayısında imzasız olarak yayımlanan "Yeni Lisan" adlı makalesinden sonra, yeni ve sade bir dille yeni bir edebi hamleye girişir. *Genç Kalemler*'de yayımlanan "Bahar ve Kelebekler" adlı öyküsü, edebi alandaki kesin değişmenin ilk önemli örneğidir. "Yeni lisanla" kaydıyla yayımlanan bu öykü, Ömer Seyfettin'in edebiyat yaşamında olduğu kadar Türk öykücülüğünün gelişme çizgisinde de önemli bir dönemeçtir, çünkü yalnızca sade bir dille değil, aynı zamanda yeni bir hayat görüşüyle yazılmıştır. Mehmet Kaplan'a göre bu yeni hayat görüşü, "Türk kültür ve edebiyatına o zamana kadar hâkim olan İran ve Batı taklitçiliğine karşı milli ve çağdaş bir dil, edebiyat ve kültür yaratma gayesine yöneliktir."

1911-12 yıllarında Ziya Gökalp, felsefi planda düşündüklerini somut bir biçimde idealist Ömer Seyfettin'de bulur. Birlikte oluşturdukları "yeni hayat" bireşimi, ülkenin içinde bulunduğu sorunlara çağdaş bir düşünce ve ulusal bir kaygıyla yaklaşarak onları zenginleştirmek temeline dayanmaktadır.

Genç Kalemler'de yayımlanan ikinci öyküsü "Pamuk İpliği"nde, Edebiyat-ı Cedide anlayışından ayrıldığını açıkça ortaya koyan Ömer Seyfettin, yine aynı yerde yayımlanan "Bomba", "Primo Türk Çocuğu", "And" ve "Aşk Dalgası" adlı öyküleriyle öykücülükte artık kendi çizgisini yakalar. Önce Trablusgarp, sonra Balkan Savaşları, hemen arkasından gelen tutsaklık günlerinde arkadaşlarına gönderdiği mektuplarda Rumeli topraklarının kaybedilişinin acısını ve içine düştüğü karamsarlığı bütün ayrıntılarıyla gözler önüne sermektedir. Şubat 1914'te askerlikten ikinci kez ayrılarak yeniden yazarlık hayatına dönen ve İstanbul'da *Türk Yurdu*, *Tanin* ve *Türk Sözü* gibi dergi ve gazetelerde yazı ve öykülerini yayımlayan Ömer Seyfettin'in bu dönemi edebi yaşamının en verimli yıllarıdır. 1917'de, İttihat ve Terakki'nin maddi desteğiyle yazı hayatına giren *Yeni Mecmua*'da öyküler yayımlamaya başlayan yazar, "İstanbul devresi" adı verilen 1917-20 arasında ününün bir bakıma doruğuna çıkar. Toplam sayısı 150'yi bulan öykülerinin 100'e yakını hep bu üç yıl içinde yazılıp yayımlanmıştır.

Ömer Seyfettin tutsaklıktan döndükten sonra yazdığı öykülerden "Şîmeler" ve "Gayet Büyük Bir Adam"da, Ziya Gökalp'in çevresinde oluşan düşünce hareketine, hümanist bir tavırla karşı koymaya çalışan Rıza Tevfik ve Abdullah Cevdet'i ele alıp eleştirmiş; "Boykotaj Düşmanı" öyküsünde de yine aynı tavırla, Türk edebiyatında bir Nev-Yunanilik hareketi başlatmak isteyen Yahya Kemal'i ele almıştır. II. Meşrutiyet dönemine ait değişik olayları konu edindiği *Efruz Bey* dizisinde ise kahramanı Efruz Bey'i herhangi bir meziyeti olmayan, şöhret düşkünü ve yarı aydın ("Hürriyete Layık Bir Kahraman"); bazen politikadan nefret eden, kitaplara düşkün, bilim âşığı biri ("Tam Bir Görüş"); bazen de Türkiye'de yaşayanların tam anlamıyla Türk olmadığını iddia edecek derecede aşırı Türkçü ("Bilgi Derneği") olarak canlandırır. Ömer Seyfettin Efruz Bey tipiyle 1910-18 arasında ülkenin düşünce ve siyaset alanında öne çıkan, biraz gösteriş budalası, yarı aydın ve kendilerini soylu sanan birtakım tanınmış isimleri karikatürize etmiştir.

Ömer Seyfettin'in aynı döneme ait öykülerinden "Mermer Tezgâh", "Dama Taşları", "Makul Bir Dönüş" ve "Acaba Ne İdi?" öykülerinde canlandırdığı Cabi Efendi ise olumlu bir tiptir. Özü sözü bir, olgun, çalışkan, fedakâr ve alçakgönüllü bir tip olan Cabi Efendi ile yazar, olasılıkla, ahlaklı bir kişilik ortaya koymak istemiş, ancak bir roman niyetiyle başladığı bu diziyi tamamlayamamıştır.

Osmanlı Devleti'nin sona ermek üzere olduğu bunalımlı günleri maddi ve manevi sıkıntılar içinde geçiren yazar, edebiyatla hangi koşullar altında uğraştığını anı defterine kaydettiği şu satırlarla dile getirmiştir: "Evet, İtalyan Muharebesi, Balkan Muharebesi... Ben Yanya Kalesi'nde esir oldum. Yunanistan'da bir seneden ziyade esirlik. İstanbul'a gelip kendimi toplayacağım zaman annemin ölümü... Sonra Cihan Harbi... İşte dört senedir bu felaketli harbin müthiş buhranı içindeyiz. Yarım okka ekmek otuz kuruşa satılırken kim edebiyatla uğraşabilir? Ama ben uğraştım!.." Ömer Seyfettin bütün olanaklarını kullanarak hemen hemen her hafta bir öykü kaleme alır.

Milli edebiyat akımının yanı sıra "Yeni Lisan" hareketinin öncüsü olarak Türk edebiyatı tarihinde ayrı bir yeri olan Ömer Seyfettin, "Yeni Lisan" adlı makalesinde sadelik

konusunda şu görüşlere yer vermiştir: "Şimdi yeni bir hayata giren Türklere yeni, tabii bir lisan, kendi lisanları lazımdır. Milli bir edebiyat vücuda getirmek için, evvela milli bir lisan ister. Konuştuğumuz lisan, İstanbul Türkçesi en tabii lisandır." Bu anlayış doğrultusunda kaleme aldığı öykülerinin bir bölümünde, içinde yaşadığı toplumun beğenmediği yanlarını eleştirmekten de kaçınmayan yazarın öykücülükteki asıl başarısı, hemen hemen her düzeyden okuyucunun kolayca anlayabileceği bir dil kullanmasından gelmektedir. I. Dünya Savaşı yıllarında "Eski Kahramanlar" başlığı altında yayımladığı ve aralarında "Ferman", "Başını Vermeyen Şehit", "Pembe İncili Kaftan", "Kütük", "Forsa", "Vire", "Teke Tek", "Kızıl Elma Neresi?" ve "Topuz" gibi unutulmaz örneklerin de bulunduğu öykülerinde, savaşın ortaya çıkardığı kötümser havayı dağıtma, halkın kahramanlık duygularını uyandırma ve onlara geleceğe yönelik bir ümit verme amacı taşıdığı görülmektedir.

Daha önceki Türk öykü ve romancılarından farklı olarak, konularını sadece İstanbul'dan değil, başta Balkan şehir ve kasabaları olmak üzere ülkenin dört bir yanından alan öykücü, toplumun hemen hemen her tabakasından seçtiği kahramanlarla aynı zamanda dönemine de ışık tutmuştur. "Perili Köşk", "Sanduka" ve "Keramet" gibi öykülerinde halk arasında yaygın batıl inanışları, bazılarında ise yabancı kültürle yozlaşmış aydınları eleştirmektedir. "Ashab-ı Kehfimiz", "Hürriyet Bayrakları" ve "Boykotaj Düşmanı" gibi öykülerinde dönemin yaygın bazı ideolojilerini ele alırken, "Beyaz Lale", "Bomba", "Tuhaf Bir Zulüm", "Primo Türk Çocuğu" adlı öykülerinde de Türk ulusal bilincini uyandırmaya çalışmaktadır. "Diyet", "Mermer Tezgâh" gibi öykülerinde canlandırmış olduğu tipler, dünyada şeref ve haysiyetten daha kutsal bir değer tanımayan, mert, açık sözlü, gerçek halk kahramanlarıdır. "Ferman", "Pembe İncili Kaftan", "Topuz" gibi öykülerindeki kahramanlar ise devlet ve padişah uğruna her türlü tehlikeyi göğüsleyen, hatta gözünü kırpmadan ölüme giden cesur ve fedakâr insanlardır.

Ömer Seyfettin'in öykü tekniği üzerinde, II. Meşrutiyet'ten sonraki bütün Türk öykücülerinde görülen Guy de Maupassant etkisi vardır. Ancak bu etki insan-mekân ilişkisinin okuyucuda belirli bir gerçeklik duygusu uyandırmasıyla sınırlı kalmıştır.

Öykü ile birlikte fıkra, makale, sohbet yazısı ve şiir de yazan Ömer Seyfettin'in bütün öyküleriyle birlikte yazıları ve şiirleri de değişik yayınevleri tarafından külliyat halinde yayımlanmıştır.

Yapıtları: Öykü: *Tarih Ezeli Bir Tekerrürdür*, İst.: Manzume-i Efkâr Mtb., 1326/1910; *Yüksek Ökçeler*, İst.: Ümit Ktp., 1926; *Gizli Mâbed*, İst.: İkbal Kitaphanesi, 1926; *Bahar ve Kelebekler*, İst.: Marifet Mtb., 1927; *Beyaz Lale*, İst.: Ahmet Halit, 1938; *Asilzadeler*, İst.: Ahmet Halit, 1938; *Bomba*, İst.: Ahmet Halit, 1938; *İlk Düşen Ak*, İst.: Ahmet Halit, 1938; *Dalga*, İst.: Ahmet Halit, 1943; *Nokta*, İst.: Ahmet Halit, 1943.
Roman: *Ashab-ı Kehfimiz*, İst.: Kanaat Mtb., 1918; *Harem*, İst.: Türk Kadını Mecmuası, 1334/1918; *Efruz Bey*, İst.: Vakit Mtb., 1919.
Şiir: *Ömer Seyfeddin'in Şiirleri*, (haz. F. A. Tansel) Ank.: Türk Kültürünü Araştırma Ens., 1972.
Oyun: *Mahcupluk İmtihanı*, (bazı öyküleriyle birlikte) İst.: Ahmet Halit, 1938.
Diğer: *Vatan! Yalnız Vatan*, Selanik: Rumeli Mtb., 1327/1911; *Milli Tecrübelerden Çıkarılmış Ameli Siyaset*, (Tarhan imzasıyla) İst.: Matbaa-i Hayriye, 1330/1914; *Yarınki Turan Devleti*, İst.: Türk Yurdu Kitaphanesi, 1330/1914; *İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi?*, (Turan masalları) İst.: Türk Yurdu Kitaphanesi, ty; *Türklük Mefkûresi*, İst., ty; *Ticaret ve Nasip*, (Ömer Tarhan imzasıyla) İst.: Türk Yurdu Kitaphanesi, ty; *Doğduğum Yer: Şiirler-Mensur Şiirler-Fıkralar*, (haz. M. Uyguner) İst.: Bilgi, 1989; *Dil Konusunda Yazılar*, (haz. M. Uyguner) İst.: Bilgi 1989; *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, (haz. M. Uyguner) İst.: Bilgi, 1990; *Olup Bitenler, Toplumsal Yazılar: Kadınlar ve Çocuklar-Eğitim ve Uygarlık-Dedikodu Fıkraları-Anı Defterinden*, İst.: Bilgi, 1992.
Kaynaklar: A. C. Yöntem, *Ömer Seyfettin: Hayatı ve Eserleri*, İst., 1935; ay, "Ömer Seyfettin", *AA*, I, 370-371; ay, *Ömer Seyfettin: Hayatı, Karakteri, Edebiyatı, İdeali ve Eserlerinden Nümuneler*, İst., 1947; Y. N. Nayır, *Ömer Seyfettin: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İst., 1952; H. Yücebaş, *Ömer Seyfettin: Hayatı, Hatıraları, Şiirleri*, İst., 1960; H. Dizdaroğlu, *Ömer Seyfettin*, Ank., 1964; T. Alangu, *Ömer Seyfettin: Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, İst., 1968; Alangu, *100 Ünlü*, II, 900-928; İ. Parlatır, "Ömer Seyfettin", *Türk Ansiklopedisi*, c. XXVI, Ank., 1977, s. 261-266; Banarlı, *RTET*, II, 1100-1135; Kaplan, *Hikâye*, 54-72; *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfeddin*, İst., 1984; M. S. Koz, *Nükte ve Fıkralarıyla Ömer Seyfettin*, İst., 1984; *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfettin*, Ank., 1985; M. Kutlu, "Ömer Seyfettin", *TDEA*, VII, 182-187; İ. G. Kaya, *Ömer Seyfettin*, İst., 1991; Ş. Aktaş, "Ömer Seyfettin", *Büyük Türk Klasikleri*, c. XI, İst., 1992, s. 130-138; Y. Z. Öksüz, *Türkçe'nin Sadeleşme Tarihi: Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi*, Ank., 1995, s. 77-173; *"Ben Gönen'de Doğdum": Ömer Seyfettin ve Eserleri Sempozyum Bildirileri, 1977-Gönen*, İst., 1998; N. H. Polat, *Külliyâtına Girmemiş Yazılarıyla Ömer Seyfettin*, İst., 1998; M. F. Andı, *Ömer Seyfettin*, İst., 1999; A. Uçman, "Ömer Seyfeddin", *YYOA*, II, 427-429.

ÖNAL, MEHMET *(Hekimhan/Malatya, 25 Mayıs 1963 -)* Romancı.

Malatya İmam-Hatip Lisesi'ni (1982) ve İÜEF Felsefe Bölümü'nü (1986) bitirdi. "Türk-İslâm Düşüncesi Tarihinde Hikmet" başlıklı teziyle yüksek lisans yaptı (1996). Bayburt (1986-90) ve Malatya'da (1990-93) Türkçe ve edebiyat öğretmenliği görevlerinde bulundu. TYB üyesi. Evli ve üç çocuk babası. İlk öyküsü ("Bir Gün Büyüyüp Şehir Olacaklar") 1985'te *Gençlikte Hamle*'de çıktı. Öykü ve şiirleri *Vahdet*, *Zaman*, *Ayane*, *Gençlik*, *Milli Kültür*, *Diyanet Çocuk*, *Dava* gibi gazete ve dergilerde yayımlandı.

Yapıtları: Roman: *Şeffaf Kanatlı Zaman*, 1994; *Ömrün Özeti Bir Gün*, Ank.: Akçağ, 1996; *Kırlangıçlar Ülkesi*, Ank.: Bizim Büro, 2008.
Öykü: *Kafdağına Kar Yağıyor*, Ank.: Yeni Kuşak, 2000; *Çemberimde Gül Oya*, Ank.: Akçağ, 2005.
İnceleme: *Yusuf Ziya Ortaç: Hayatı ve Eserleri*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1986; *En Uzun Asrın Hikâyesi: Yeni Türk Edebiyatına Teorik bir Yaklaşım*, Ank.: Akçağ, 1999.
Çocuk Şiirleri: *Merhaba Çocuklar*, İst.: MEB, 1992.
Kaynaklar: Işık, 466

ÖNCÜ, HÜSEYİN *(Manisa, 2 Mart 1962 -)* Şair.

Nuray Hanım ile tüccar Necdet Öncü'nün oğlu. Alman Lisesi ve Tarhan Lisesi'ni bitirdikten sonra bir süre İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne devam etti. Scala Yayınevi'nde danışmanlık yaptı. İstanbul'da yaşıyor. Şiirlerini *Şiir Atı* ve *Göçebe* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Soluklan Bu Şehirde*, İst.: Scala, 1996; *Okyanus Kalbi*, İst.: Scala, 1998.
Kaynaklar: *BF* (22 Ekim 1999).

ÖNCÜL, TAMER *(Lefkoşa, 3 Ekim 1960 -)* Şair.

Melek Hanım ile inşaat ustası Münür Nurettin Öncül'ün oğlu. İÜ Diş Hekimliği Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre İstanbul'da çalıştıktan sonra Lefkoşa'da kendi kliniğini açtı. Kıbrıs Türk Sanatçı ve Yazarlar Birliği yönetim kurulunda görev yaptı. Lefkoşa'da yaşıyor; evli, bir oğlu var. Şiirleri İngilizce, Rumca ve Letoncaya çevrildi. İlk yazısı *Lefkoşa Türk Lisesi Dergisi*'nde çıktı (1977). Eleştiri ve inceleme yazıları da yayımladı.

Ödül: "Beyaz Güvercin" adlı şiiriyle 1982 Kıbrıs Türk Barış Derneği Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Günleri Kayıp Bir Çocuk Güncesi*, İst.: kendi yayını, 1987; *Şiirdir Dünya*, Lefkoşa: kendi yayını, 1992; *İ Hora Şeher*, Lefkoşa: Pygmalion, 1996; *Yitik Aşklar Sokağı*, Lefkoşa: Pygmalion, 1996; *Gündüz Düşleri*, İst.: Hera, 1998; *Kuru Pınar Yazıtları*, Lefkoşa: Pygmalion, 2003; *Düşler*, İst.: KTSYB, 2008.
Kaynaklar: *BF* (2 Nisan 2009); Işık 06, 2771.

ÖNDER, DERYA *(Reşadiye, 1 Ocak 1973 -)* Şair.

Fadime Hanım ile astsubay Osman Önder'in kızı. İlk ve orta öğrenimini Konya'da tamamladı, İTÜ Mimarlık Fakültesi'ni dört yıl okuduktan sonra terketti. *Öteki-siz* dergisinin sahibi ve yöneticisi. İstanbul'da yaşıyor, bekâr. Edebiyatçılar Derneği üyesi. İlk şiiri ("Herkesin Bildiği Kadınlara Ağıt") 2002'de *Utopiya* dergisinde yayımlandı. Şiir ve öyküleriyle *Utopiya*, *İzmir İzmir*, *Düzlük*, *Öteki-siz*, *Kül* dergilerinde göründü.

Yapıtları: Şiir: *Ceza Defteri*, İst.: Öteki-siz, 2002; *Akasya Telaşı*, İst.: Şiirden, 2008.
Kaynaklar: *BF* (2002).

ÖNDER, MEHMET *(Çumra/Konya, 1 Mart 1926 - Konya, 22 Ağustos 2004)* Şair, halkbilimci, müzeci.

Huriye Hanım ile çiftçi Mevlüt Önder'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Konya'da tamamladı (1945); 1950'de DTCF Sanat Tarihi Bölümü'nü bitirdi. Konya Mevlana Müzesi müdürlüğü (1953-64), Eski Eserler ve Müzeler genel müdürlüğü (1964-67), Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı müsteşarlığı (1967-74), Başbakanlık kültür müşavirliği ve Bonn Büyükelçiliği kültür müşavirliği (1974-87) görevlerinde bulunduktan sonra emekli oldu. Almanya'daki Türkevleri'ni kurdu. Türkiye İş Bankası'nda kültür ve sanat danışmanı olarak görev yaptı (1987-99). Bu bankanın yayın organı *Kültür ve Sanat* dergisini çıkardı (1989-99, 42 sayı). Uluslararası Anıtlar Konseyi Türkiye Milli Komitesi kurucularındadır.

İlk yazısı 1945'te *Konya Halkevi* dergisinde çıktı. Tarih, tasavvuf, sanat tarihi, etnografya, halkbilim ve edebiyat alanlarındaki yazılarını *Hisar*, *Şadırvan*, *Türk Folklor Araştırmaları*, *Türk Sanatı*, *Hayat Tarih* dergileri ve *Tercüman* gazetesinde yayımladı. Yurtiçi ve yurtdışında pek çok seminer ve kongreye katılarak tebliğler sundu. Kendisine Pakistan hükümeti tarafından İkbal Nişanı verildi.

Gönüller Sultanı Mevlana adlı yapıtından T. Özakman ve E. Orbey'in oluşturduğu senaryo, "Mevlana" adıyla 1973'te A. Yılmaz tarafından filme alındı.

Yapıtları: Şiir: *Köyün Bağrından*, Konya: Ekekon B., 1946; *Zafer Yolunda*, (M. Balkan ile) Ank.: Akın Mtb., 1947; *Mevsim Sonu*, Konya: Ülkü B., 1949.

Yerel Tarih-İnceleme: *Seyahatnamelerde Konya*, Konya: Yeni Kitabevi, 1948; *Konya Matbuatı Tarihi*, Konya: Konya Halkevi, 1949; *Konya Maarif Tarihi*, Konya: Ülkü Yayını, 1952; *Tarihi Turistik Konya Rehberi*, Konya: Konya Belediyesi, 1950; *Milli Mücadelede Konya*, Konya: Yeni Kitabevi, 1953; *Konya Çeşme ve Şadırvanları*, Konya, 1955; *Konya Camileri*, Konya, 1960; *Mevlana Şehri Konya*, Konya: Konya Valiliği, 1962; *Konya Efsaneleri*, Konya: Şahap Kitabevi, 1963; *Kırşehir Güldestesi*, Ank.: Filiz, 1976; *Seydişehir Tarihi*, Ank.: Seydişehir Belediyesi, 1986.

Mevlana Araştırmaları: *Mevlâna ve Türbesi*, İst.: Yeni Kitap, 1955 (*Mevlana und Sein Mausoleum*, çev. Prof. Dr. F. Taeschner); *Gönüller Sultanı Mevlâna*, İst.: Yıldız, 1958; *Mevlâna Şiirleri Antolojisi*, İst., 1956; *Mevlâna'nın Konya'daki Evi ve Medresesi*, Konya: Gazeteciler Cemiyeti, 1956; *Mevlâna'nın Sandukası*, Konya: Konya Müzesi Şaheserleri, 1958; *Mesnevi'den Hikâyeler*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1969; *Mevlâna*, İst., 1973; *Mevlâna Bibliyografyası*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1973; *Mevlâna Bildirileri*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1973; *Çocuklara Mevlâna'dan Hikâyeler*, Ank., 1962; *Güldeste*, Ank.: Ajans-Türk, 1984; *Yüzyıllar Boyunca Mevlevilik*, Ank.: Dönmez, 1992; *Yeşil Kubbenin Gölgesinde*, Ank.: Dönmez, 1993.

Müze Katalogları-Müzecilik Araştırmaları: *Mevlâna Müzesi Rehberi*, Ank.: MEB, 1958; *Çini Eserler Seksiyonu Rehberi*, İst.: MEB, 1961; *Selçuklu Taş ve Ahşap Eserler Rehberi*, İst.: MEB, 1962; *Mevlâna Müzesi*, Ank.: Ajans-Türk, 1969 (Almanca, İngilizce ve Fransızca basımlarıyla); *Türkiye Müzeleri*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1977; *Yurtdışı Müzelerinde Türk Eserleri*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983; *Antika ve Eski Eserler Ansiklopedisi*, İst.: Mısırlı Mtb., 1987; *Antika ve Eski Eserler Kılavuzu*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1995.

Türk Kültürü, Tarih, Halkbilim Araştırmaları: *Bilgin Sivaslı Ali Kemali*, Konya: Yeni Kitabevi, 1962; *Aydınlık Kapı*, Ank.: Kazancı, 1963; *Nasreddin Hoca*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1963; *Anadolu Efsaneleri*, Ank.: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1966; *Efsane ve Hikâyeleri ile Anadolu Şehir Adları*, Ank.: Defne, 1969; *Büyük Bilgin Hadimi*, Ank.: Hadim Turizm Derneği, 1969; *Anadolu Fetih Destanları*, Ank.: Defne, 1970; *Bitmez Tükenmez Anadolu*, Ank.: Sümerbank, 1970; *Şehirden Şehire*, 3 c., İst.: YKY, 1972-74; *Anadolu'yu Aydınlatanlar*, 2 c., İst.: YKY, 1973-74; *Milli Kültür Politikamız*, Ank.: Türk Kadınları Kültür Derneği, 1975; *Aldı Sözü Anadolu*, Ank.: Ekonomik ve Sosyal Yayınlar, 1976; *Efsane, Destan ve Hikâyeleri ile Anadolu Kentleri*, İst.: Milliyet, 1986; *Nasreddin Hoca'nın Hayatı*, İst.: Tercüman, 1986; *Şehirden Şehire Anadolu*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1995; *Şaheserler Konuştukça*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1996.

Atatürk Araştırmaları: *Atatürk Evleri-Atatürk Müzeleri*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1970; *Atatürk'ün Yurt Gezileri*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1975; *Atatürk'ün Evleri, Karargâhları*, Ank.: Basın Yayın Genel Müdürlüğü, 1977; *Atatürk'ün Almanya Gezisi*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1981; *İzmir Yollarında*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1989; *Atatürk Konya'da*, Ank.: Atatürk Araştırma Merkezi, 1989; *Atatürk Bildirileri*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1990; *Milli Mücadelenin Yanında ve Safında Öğüd Gazetesi*, Ank.: Güven, 1986; *Atatürk'e Mektuplar*, Ank.: Atatürk Araştırma Merkezi, 1987; *Atatürk Eskişehir'de*, Eskişehir: Eskişehir Valiliği, 1991; *Atatürk'ün Almanya ve Avusturya Gezileri*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1995.

Yabancı Dillerde Yayınları: *Konya and Mevlana*, İst., 1959; *Die Museen von Konya*, (çev. Prof. Dr. F. Taeschner) Konya: Konya Turizm Derneği, 1964; *Les Musees de Konya*, Konya: Konya Turizm Derneği, 1964; *Atatürk's House in Thessaloniki*, (İngilizce-Türkçe) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1974; *Konya*, (Fransızca-İngilizce) İst.: Keskin Color, 1977; *Konya and Mevlana*, İst.: Keskin Color, 1986; *Mevlana and the Whirling Dervishes*, Ank.: Eski Eserleri Severler Derneği, 1977; *The Museums of Turkey*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1977; *Konya Guide*, (İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca) Ank.: Dönmez Ofset, 1990; *Mevlana Museum*, Ank.: Dönmez Ofset, 1991.

Çeviri: *Mevlâna'nın Huzurunda* (M. Barrés).

Kaynaklar: *BF* (25 Mayıs 1999); Nebioğlu, 483; Necatigil, *İsimler*, 189; Özkırımlı, *TEA*, IV, 961; "Önder, Mehmet", *TDEA*, VII, 190; *50. Sanat Yılında Mehmet Önder'e Armağan*, (haz. M. Yardımcı) Ank., 1996; Özgüç, I, 507.

ÖNDERSEVER, CENGİZ *(İstanbul, 17 Nisan 1961 -)* Öykücü.

İÜEF Felsefe Bölümü'nü bitirdikten sonra reklam şirketlerinde metin yazarı olarak çalıştı. İ. Yıldırım ile birlikte *Yaşasın Edebiyat* dergisini çıkardı. Reklamcılık yapıyor. İstanbul'da yaşıyor. İlk öyküsü 1979'da *Somut* dergisinde çıktı. Ustalıklı dili, rahat ve samimi anlatımıyla dikkat çeken öykülerinde ayrıntıya ve ironiye önem verdiği görüldü.

Ödül: "İkarus'un Kanatları" ile 1981 Gösteri Dergisi Öykü Ödülü (üçüncülük)

Yapıtları: Öykü: *Kapalı Sevda*, İst.: Çizgi, 1986; *Cuma'yı Gömme Töreni*, İst.: Ara, 1991.

Kaynaklar: C. Öndersever, *Cuma'yı Gömme Töreni*, İst., 1991, s. 4; M. Yalçın, "Sabit Yaşamlar, Duyarlı İnsanlar", *Güneş Gazetesi*, 25 Ağustos 1991.

ÖNEL, AHMET *(Görele, 20 Aralık 1952 -)* Öykücü, oyun yazarı.

Tam adı Ahmet Metin Önel. Muzaffer Hanım ile öğretmen Kemal Önel'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı, AÜ SBF Maliye-Ekonomi Bölümü'nü bitirdi (1975). Reklam yazarlığı, Radyo-TV metin yazarlığı yaptı. Ankara'da yaşıyor; boşanmış, bir çocuklu. İlk mizah öyküsü *Akbaba* dergisinde yayımlandı. *Günümüzde Kitaplar, Edebiyat ve Eleştiri, E*, dergilerinde yazdı. Salih Polat, Ahmet Önel'in öykülerini "... genellikle bir başlangıcı,

gelişimi ve çözümü olan, bir yaşantının, olayın, ilişkinin çözümüne dayanan klasik 'olay öykücülüğü' anlayışıyla gerçekleşiyor. Ama yer yer, gündelik yaşamın bir kesitinin aktarıldığı, çözülmesi gereken bir olayın olmadığı, 'durum ya da kesit öykücülüğü' anlayışına da yaklaşıyor" biçiminde değerlendiriyor.

Ödül: "Matine'de Mükremin" dosyası ile 1984 Sabahattin Ali Ödülü; *Sürpriz Konuklar* ile 1999 Haldun Taner Öykü Ödülü (ikincilik).

Yapıtları: Öykü: *Matine'de Mükremin*, İst.: Cem, 1984; *Küçük Bir Cinayet Girişimi*, İst.: Cem, 1987; *İkinci Yaşamın Günlüğü*, İst.: Cep, 1987; *Sürpriz Konuklar*, Ank.: Öteki, 1998; *Kimse Kimseyi Kesmiyor*, İst.: Gendaş, 2000; *Alabalık Üçlemesi*, İst.: Gendaş, 2001; *Aynı Düşün İçinde*, İst.: Varlık, 2004.
Oyun: *Erteleme Oyunu*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2000; *Baton ya da Baton*, (*Ödüllü Oyunlar 2* içinde) İst.: Mitos Boyut, 2000; *Oyunlar 1*, (Kültürevi, Çaylaklar, Yüzleşme) Ank.: Deniz Kitabevi, 2006.
Roman: *Sesin Kabuğu*, İst.: Adam, 2004; *Kıpırtı*, İst.: Gri, 2006.
Kaynaklar: *BF* (15 Mayıs 2002); S. Polat, "Sürpriz Konuklar", *Cumhuriyet Kitap* (29 Temmuz 1999)

ÖNELÇİN, HASAN ADNAN *(İzmir, 1919 - İstanbul, 18 Ekim 1987)* Yazar.

Adnan Atilla imzasını da kullandı. Liseyi İzmir'de bitirdi. AÜ Hukuk Fakültesi'nden sonra çeşitli yerlerde yargıç olarak çalıştı. 1974'te emekli oldu. İlk yazısı 1935'te İzmir'de *Anadolu* gazetesinde çıktı. İzmir'de yayımlanan *Halkın Sesi*, *Akın*, *Anadolu* ve Tekirdağ'da yayımlanan *Yeni İnsan* gazetelerinde yazdı.

Yapıtları: Şiir: *Damlalar*, (Nâzım Feyzi ve Saffet Tekin ile; Adnan Atilla takma adıyla) ?, 1935; *Tekirdağ Tutkusu*, İst.: Eko Mtb., 1977.
İnceleme-Araştırma: *Tekirdağ ve Çevresi Basın Tarihi Hakkında Kısa Notlar*, Tekirdağ: Halkevi, 1966; *Namık Kemal'i 80. Ölüm Yıldönümünde Anıyoruz*, (A. Oy ve M. Sümer ile) 1968; *Trakya Basını*, Tekirdağ: Halkevi, 1972.
Derleme: *Nutuk'un (Söylevin) İçinden*, (Atatürk'ün *Nutuk*'unda geçen kişi, kurum, kabineler vb sözlüğü) İst.: Yüce, 1981.
Sadeleştirme: *Şeriat Açısından Halifeliğin İçyüzü*, (ilk adliye vekili Seyyid Bey'in TBMM'deki konuşması) Tekirdağ: Halkevi, 1969; *Sanat ve Edebiyat*, (haz. A. Tanrınınkulu, H. R. Gürpınar'ın yazılarından ve hakkında yazılanlardan derleme) Ank.: Oğlu, 1972.
Kaynaklar: "Önelçin, Hasan Adnan", *TDEA*, VII, 191; A. Oy, *Yüzyıllar Boyunca Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar*, İst., 1995, s. 257-259.

ÖNEMLİ, İDİL *(Kilis, 4 Aralık 1977 -)* Öykücü.

Asiye Mine Hanım ile yüksek jeoloji mühendisi Ömer Faruk Önemli'nin kızı. İstanbul Reşat Nuri Güntekin İlkokulu'nda ve Kazım İşmen Lisesi'nde okudu. Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü'ndeki öğrenimini dört yıl sonra bıraktı. Varlık ve İnkılap yayınlarında editörlük, *Yasak Meyve* şiir dergisinde yazı işleri müdürlüğü yaptı (1998-2006). İstanbul'da yaşıyor. İlk öyküsü ("Korku Tası") *Hayalet Gemi* dergisinde çıktı (1996). Öykü ve denemeleri *Varlık*, *Adam Öykü*, *E* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Öykü: *Şiryan'ın Orkideler Kitabı*, İst.: Varlık, 2004; *Gel Kollarımda Unut*, İst.: Everest, 2008.
Derleme-Antoloji: *Erkeklerin Aklından Geçen Öyküler*, (E. Ercan ile) İst.: İnkılap, 2001; *Kadınların Aklından Geçen Öyküler*, (E. Ercan ile) İst.: İnkılap, 2001; *Aşık Katiller Antolojisi*, (E. Ercan ile) İst.: İnkılap, 2002; *Gergin Ruhlar Antolojisi*, (E. Ercan ile) İst.: İnkılap, 2002; *Dünya Edebiyatından Öykü Antolojisi*, (E. Ercan ile) İst.: İnkılap, 2002; *Türk Edebiyatından Öyküler I-II*, (E. Ercan ile) İst.: İnkılap, 2003.
Kaynaklar: *BF* (10 Ocak 2009).

ÖNER, ÇETİN *(Sarız/Kayseri, 25 Mart 1943 -)* Öykücü, tiyatrocu, sinemacı.

Asmin Hanım ile çiftçi Yahya Öner'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Kayseri'de tamamladı; 1965'te Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. Kayseri Demirspor (1960) ve MKE Ankaragücü genç takımında (1962) futbol oynadı. Teknik ressamlık (1962), muhasebecilik (1963), Ankara Sanat Tiyatrosu'nda (AST) oyunculuk ve yönetmenlik (1972) yaptı. 1973'ten beri yapımcı, yönetmen, senaryo yazarı ve oyuncu olarak "Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz", "Güz Güneşi", "Bir Ceza Avukatının Anıları", "72. Koğuş", "Yorgun Savaşçı", "Can Şenliği" ve "Gülibik" gibi TRT yapımlarında görev aldı, belgeseller hazırladı. Bölücülük iddiasıyla toplatılan *Gülibik* 1982'de aklandı, *Kömürcü Çocuk* 1995'te yakıldı. TYS, Edebiyatçılar Derneği, TÜRSAK, Televizyon ve Radyo Yazarları Derneği üyesi, Radyo Televizyon Yayıncıları Derneği başkanı. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk öyküsü ("Keklik") 1972'de *Yeni a* dergisinde çıktı. Öykü ve yazılarını *Türkiye Yazıları*, *Milliyet Sanat*, *Varlık* ve *Gösteri* dergileriyle *Barış*, *Olay*, *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımladı. *Gülibik* (yön. Jurgen Hasse, 1984) filme alındı.

Ödül: *Gülibik* ile CIFEJ Ödülü (Berlin), 2000 Film Arasında En İyi İlk 10 Çocuk Filmi (ABD), En İyi Çocuk Filmi (Yugoslavya, İspanya); *Dağlara Yazılıdır* ile 1995 İsveç Hümanist Enternasyonal Ödülü.

Yapıtları: Çocuk Öyküsü: *Gülibik*, İst.: Cem, 1975 (*Anrich*, Almanya: Verlag an der Ruhr, 1997); *Mavi Kuşu Gören Var mı?*, İst.: Can, 1977; *Binboğa'dan Gelen Çocuk*, Ank.: Köyün Çocuğu, 1979; *Portakal*, İst.: Can, 1991; *Kargalar Kara Değildi*, İst.: Can, 1991; *Kömürcü Çocuk*, Kırşehir: Kırşehir Belediyesi, 1995; *Piyango*, İst.: Can, 2000; *Keloğlan*, Ank.: Angora, 2005; *Karakar*, Ank.: Angora, 2005; *Kalem*, Ank.: Angora, 2005; *Dünyanın Bütün Kedileri*, İst.: Can, 2007.
Roman: *Dağlara Yazılıdır*, İst.: Can, 1984.
Araştırma: *Şu Bizim Çerkesler*, İst.: Can, 2000.
Kaynaklar: *BF* (23 Nisan 1999); Özgüç, II, 208.

ÖNER, YILMAZ *(İstanbul, 12 Eylül 1928 - 31 Ekim 2003)* Felsefeci, çevirmen.

Tam adı Mehmet Yılmaz Öner. Nazire Münire Hanım ile darphane müdürü Tahsin Fazıl Öner'in oğlu. İstanbul Erkek Lisesi (1946) ve İÜ Fen Fak. Matematik Enstitüsü'nü bitirdi (1951). Göttingen Üni. Matematik-Fizik Bölümü (Almanya, 1951-55), Poitiers Üni. Edebiyat Bölümü (Fransa, 1957-58) ve Cambridge Üni. Yabancı Diller Bölümü'nde (İngiltere, 1958) öğrenim gördü. *Yapı Kredi Resimli Bilgi Ansiklopedisi* ve *Yurt Ansiklopedisi*'nde madde yazarlığı ve redaktörlük, bir tercüme bürosunda çevirmenlik yaptı. Bilim felsefesi ağırlıklı yazılarını 1979'dan itibaren *Yeni Olgu*, *Doğa-Bilim*, *Tiyatro Dergisi*, *Evrensel Kültür* ve *İskenderiye Yazıları* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Şiirin Lüzumu Yok*, İst.: kendi yayını, 1982.
Felsefe: *Metafizik Şuur ve Matematik-Metafizik Hakkında*, İst.: kendi yayını, 1951; *Geleneksel Çin Felsefesi ve Sosyal Karar Teorisi*, İst.: E, 1974; *Diyalektik: Olasılık'tan Determinizm'e Doğru*, İst.: kendi yayını, 1976; *Faşizm Üzerine Notlar*, İst.: kendi yayını, 1977; *Canlıların Diyalektiği ve Yeni Evrim Teorisi*, İst.: kendi yayını, 1978; *Bunalım Teorisinin Matematiği*, İst.: Belge, 1983; *Din Üretim Biçimleri Hakkında*, İst.: İletişim, 1984; *Pozitivizmi Eleştirmek*, İst.: Metis, 1987; *Olasılıkçı Determinizm*, İst.: Metis, 1987; *Bilimlerde ve Sanatta Diyalektik*, İst.: Belge, 1990; *Zaman İçimizde Dışımızda*, İst.: Evrensel Kültür, 1994; *Prodeterminizm: Yaşar-Kalma Olasılığı ve Zamanın Doğası/Prodeterminismus: Überlebensvahrscheinlichkeit und Natur der Zeit*, İst.: Belge, 2000.
Sözlük: *Ansiklopedik Fen ve Teknik Sözlüğü*, (Almanca-Türkçe) İst.: kendi yayını, 1963.
Kaynaklar: *BF* (2 Nisan 2000); O. Koçak, "Arızanın Lüzumu Yok", *Virgül*, S. 34 (Ekim 2000), s. 25.

ÖNEŞ, MUSTAFA *(Giresun, 1935 -)* Eleştirmen.

Giresun ve Erzurum liselerinde öğrenimini tamamladıktan (1960) sonra İÜEF Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Kitapçılık, metin yazarlığı ve redaktörlük yaptı. İstanbul'da yaşıyor.

İlk şiir denemeleri Giresun'da *İleri* gazetesinde çıktı; *Varlık*, *Yelken* dergilerinde şiirlerini yayımlamayı sürdürdü. 1966'da *Yeni Dergi*'nin açtığı eleştiri yarışmasında birincilik kazandıktan sonra eleştiriye yöneldi. Özellikle 1960 sonrası şiirimize ilişkin yorumları *Soyut*, *Yeni Dergi*, *Yeni Ortam*, *Milliyet Sanat* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Başlangıçta öznel eleştiriye ilgi duyarken son yıllarda nesnel eleştiri yöntemlerine bağlı göründü.

Ödül: "Nâzım Hikmet'in Şiiri" ile 1966 Yeni Dergi Eleştiri Yarışması; *Şiir Kuşatması* ile 2006 Memet Fuat Eleştiri Ödülü.

Yapıtları: Deneme: *Şair-Şiir Yazıları*, İst.: Oğlak, 1996; *Şiir Kuşatması*, İst.: Say, 2007.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 290; Kurdakul, *Sözlük*, 480; Karaalioğlu, 422.

ÖNGAY, MEHMET NECATİ *(Ayaş/Ankara, 1914 - Ankara 1992)* Şair, eğitimci.

Berber Ahmet Bey'in oğlu. Kayseri İlköğretmen Okulu'nu bitirdi (1931); ilkokul öğretmenliği yaptı. Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü kültür işleri şefi oldu (1939). Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde mümeyyizlik (1943), Turizm Genel Müdürlüğü'nde raportörlük yaptı. *Ulus* gazetesinde çalıştı. İstanbul'a yerleştikten (1954) sonra çeşitli ilk ve orta okullarda öğretmenlik yaptı; 1972'de emekli oldu. İlk şiiri 1931'de *Resimli Şark* dergisinde çıktı. *Gündüz*, *Yücel*, *Varlık*, *Çığır* gibi dergilerde yayımladığı şiirlerle tanındı. 1942'den sonra yazdığı çocuk şiirleri ilkokul kitaplarında yer aldı.

Yapıtları: Şiir: *Dağınık Deyişler*, 1933; *Bir Çölde Kaybolan Su*, 1934; *Ergenekon'dan Doğan Güneş*, İst.: Resimli Ay B., 1935; *Tılsım*, Ank.: Ar B., 1947.
Çocuk Kitabı: *Çocuk Şiirleri*, Ank.: Ali Bitik Kitabevi, 1942; *Çocuklara Sevgi Şiirleri*, Ank.: İdeal B., 1945; *Üç Türk Masalı*, (M. Abacı ile) Ank.: Ankara Basım ve Ciltevi, 1949; *Okul Yolunda*, (T. Atay ile) Ank.: Güney Mtb., 1949; *Türkiye Coğrafya Şiirleri*, Ank.: Öğretmen Dergisi, 1950; *Suculuktan Sultanlığa*, İst.: Yeni Okul Bilgisi, 1955; *Ercün'le Cürcün*, İst.: Yeni Okul Bilgisi, 1955; *Altın Çerçeve*, İst.: Yeni Öğretmen, 1955; *Konuşan Kuş*, İst.: Yeni Okul Bilgisi, 1955; *Farenin Çektikleri*, İst.: Yeni Okul Bilgisi, 1960; *Sevgi Bahçesi*, İst.: Çevre, 1963; *Temel Eğitimde Bütün Belirli Günler (Düzyazılar, Kısacık Oyunlar, Öyküler, Şiirler)*, İst.: Güryay Mtb., 1975.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 290; *TDEA*, VII, 191-192; Karaalioğlu, 422; *Ayaşlı Şairler*, Ank., 1948, s. 45-49.

ÖNGÖREN, FERİT *(Hacıhan/Diyarbakır, 30 Haziran 1932 -)* Yazar, karikatürist.

Cemile Hanım ile madenci Bedrettin Öngören'in oğlu. Şair Veysel Öngören ağabeyi, oyun yazarı Vasıf Öngören kardeşidir. Afyon Lisesi'ni (1954) ve İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1958); bir süre avukatlık yaptı. 1950'de Tavşanlı'da *Filiz* dergisini, *Yeni a* dergisini (27 sayı, 1972-74) ve DİSK'e bağlı Lastik-İş sendikasının yayın organı *Lastik-İş* gazetesini çıkardı (1966). *Gün* gazetesinde masal ve halk öykülerini resimledi, *Dolmuş* ve *Yön* dergilerinde çizdi, *Gırgır* dergisinin yayımına katkıda bulundu. 1970'ten itibaren *Günaydın*, *Sabah* ve *Bugün* gazetelerinde çalıştı; "Selam" başlıklı günlük yazılar yazdı. 1969'da Karikatürcüler Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı; 1974'te bu derneğe başkan seçildi. 1963'te Steinbeck'in *Bitmeyen Kavga* (Ağaoğlu Yayınları) romanına yaptığı kapak resmi nedeniyle hakkında Ceza Kanunu'nun 142. maddesinden açılan davada aklandı. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

Filiz, *a*, *Yeni a*, *Yeditepe*, *Yelken*, *Ataç*, *Köprü*, *Soyut*, *Değişim* ve *Şiir Sanatı* dergilerinde yayımladığı şiirlerinin yanı sıra şiir ve öykü üstüne yazdığı eleştiri, deneme ve inceleme yazılarıyla dikkat çekti. Anadolu şiirini başlangıcından günümüze değin ele alan incelemesinin bir bölümü *Soyut*'ta çıktı. Edip Cansever'in *Petrol* (1959), Halûk Akgün'ün *Türküleri Dinlerken* ve Orhan Kemal'in *İstanbul'dan Çizgiler* (1971) kitaplarına çizgileriyle katkıda bulundu.

Yapıtları: Derleme: *Mizah Hikâyeleri Antolojisi*, İst.: Gar, 1959; *50 Yılın Türk Mizah ve Karikatürü*, (S. Balcıoğlu ile) İst.: Türkiye İş Bankası, 1973; *Cumhuriyet'in 60. Yılında Türk Mizahı ve Hicvi*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1983; *Cumhuriyet'in 75. Yılında Türk Mizahı ve Hicvi*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1998.
İnceleme: *CHP Ne Olacak?*, İst.: Martı, 1960.
Çocuk: *Tahir ile Zühre*, İst.: YGS, 2003; *Ferhat ile Şirin*, İst.: YGS, 2003; *Gemici Sinbad*, İst.: YGS, 2003.
Kaynaklar: *BF* (7 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 290; Özkırımlı, *TEA*, IV, 961; "Öngören, Ferit", *TDEA*, VII, 192; Kurdakul, *Sözlük*, 480; Karaalioğlu, 423.

ÖNGÖREN, VASIF *(Tavşanlı/Kütahya, 15 Şubat 1938 - Amsterdam/Hollanda, 14 Mayıs 1984)* Oyun yazarı.

Cemile Hanım ile madenci Bedrettin Öngören'in oğlu. Şair Veysel Öngören ile karikatürist ve yazar Ferit Öngören ağabeyleridir. Kütahya Lisesi'nden sonra bir süre İÜ Fen Fak. Jeofizik Bölümü'nde okudu. 1961'de Almanya'ya giderek Berlin Üni. Felsefe Fakültesi'nin Tiyatro Bilimleri Bölümü'nde ve Berliner Ensemble topluluğunda dört yıl epik tiyatro öğrenimi gördü; Manfred Wekwerth'in reji çalışmalarına katıldı. 1966'da Ankara'ya dönüşünde Halk Oyuncuları'nda çalıştı, epik tiyatro anlayışını uygulamak için Birlik Sahnesi'ni kurdu ve *Göç* adlı ilk oyununu Türkiye Milli Talebe Federasyonu Gençlik Tiyatrosu'nda sahneye koydu. 1970'te Ankara'da Dostlar Tiyatrosu'nda sahnelediği *Asiye Nasıl Kurtulur?* ile büyük bir ilgi gördü. 1971'de Brecht'in *Adam Adamdır* oyununu yönetti. 1971'deki askeri müdahaleden sonra kurduğu tiyatro topluluğu gizli örgüt sayılarak 6 yıl 8 ay hapse mahkûm olduysa da 2 yıl yattıktan sonra aftan yararlanarak çıktı; 1980'deki askeri darbeden sonra yargılandığı Barış Derneği Davası'ndan aklandı. 1980'de önce Berlin'e, sonra Hollanda'ya gitti; orada 1982'den itibaren tiyatro dersleri verdi; El Kapısı Tiyatro Topluluğu'nu kurdu (ölümünden sonra topluluk Vasıf Öngören Tiyatrosu adını aldı). Amsterdam'da "Yeni Nesil" adlı oyunu üstünde çalışırken kalp krizi geçirerek öldü. Boşanmış ve bir çocuk babasıydı.

B. Brecht'in geliştirdiği epik tiyatronun Türkiye'deki en önemli uygulayıcılarından biri olarak tanındı. Yalın bir dille yazdığı ve yer yer mizah öğesini de kullandığı *Almanya Defteri* (*Göç*'ün yeniden işlenmiş biçimi), *1941-42'den İnsan Manzaraları* (Nâzım Hikmet'ten oyunlaştırma), *Oyun Nasıl Oynanmalı* ve *Zengin Mutfağı* gibi oyunlarında yabancılaşma temasını, toplumsal değerleri, sınıfsal çelişkileri, ekonomik ve siyasal sorunları epik bir yöntemle işledi. Bunlardan *Asiye Nasıl Kurtulur?* (yön. N. Saydam, 1973; yön. A. Yılmaz, 1986) ve *Zengin Mutfağı* (yön. B. Sabuncu, 1988) filme alındı.

Ödül: "Göç" ile 1966 Uluslararası Gençlik Tiyatro Şenliği Ödülü (ikincilik); *Asiye Nasıl Kurtulur* ile 1972 Ankara Sanatsevenler Derneği Ödülü; "Zengin Mutfağı" ile 1977 İsmet Küntay Ödülü, Ankara Sanatsevenler Derneği Ödülü, Tiyatro '78 Dergisi Yılın Oyunu Ödülü; 1984 Ulvi Uraz Ödülü; *Masalın Aslı* ile 1979 Alman Gençlik Kitap Ödülü.

Yapıtları: Oyun: *Asiye Nasıl Kurtulur?*, Ank.: San Mtb., 1970; *Bütün Oyunları*, (A. Yüksel'in önsözüyle) İst.: Mitos Boyut, 1991.
Masal: *Masalın Aslı*, İst.: Arkadaş, 1979 (Almancası 1978).
Kaynaklar: *BF* (7 Nisan 1999, ağabeyi Ferit Öngören

tarafından); Necatigil, *İsimler*, 290-291; Özkırımlı, *TEA*, IV, 961-962; "Öngören, Vasıf", *TDEA*, VII, 192; Kurdakul, *Sözlük*, 480-481; Karaalioğlu, 423; Özgüç, I, 490; II, 254-255, 351.

ÖNGÖREN, VEYSEL *(Diyarbakır, 1931 - Diyarbakır, 30 Eylül 1998)* Şair.

Fatma Hanım ile madenci Bedrettin Öngören'in oğlu. Karikatürist ve yazar Ferit Öngören ile oyun yazarı Vasıf Öngören kardeşleridir. Afyon Lisesi'ni (1949) bitirdikten sonra İÜEF Türkoloji Bölümü'ndeki öğrenimini yarım bırakarak Diyarbakır'ın Hacıhan Köyü'ne yerleşti; burada yedi yıl yaşadı. Bir süre DTCF Felsefe Bölümü'ne devam etti. *Vatan* gazetesinde ve TRT Dış Haberler Servisi'nde çalıştı. Evli ve iki çocuk babasıydı.

İlk şiiri 1950'de Tavşanlı'da *Filiz* dergisinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Dost*, *Türk Dili*, *Yeditepe*, *Türkiye Yazıları*, *Ankara Birliği*, *Yarın*, *Bilim ve Sanat*, *Yeni Düşün* dergileriyle *Ulus* gazetesinde yayımladı. Yöresel deyişlerden de yararlandığı şiirlerini gözlemlerinden kaynaklanan zengin bir duyarlıkla işledi. Edebiyat sorunlarını irdeleyen yazılarıyla da dikkat çekti.

Yapıtları: Şiir: *Remo ve Salo*, Ank.: Türkiye Yazıları, 1979; *Vay Gözüm*, Diyarbakır: kendi yayını, 1981; *Remtelebe*, Ank.: ABS, 1982; *Koca Ülke*, Ank.: Yenigün, 1983; *Arif'in Kızı*, İst.: Memleket, 1987.
İnceleme: *Dil, Estetik, Felsefe ve Tarih Bağlamında Şiir ve Yenilik*, İst.: Broy, 1997.
Kaynaklar: *BF* (7 Nisan 1999, kardeşi Ferit Öngören tarafından); "Öngören, Veysel", *TDEA*, VII, 192; Kurdakul, *Sözlük*, 481; Karaalioğlu, 424.

ÖNOL, HİKMET ŞİNASİ *(İstanbul, 1919- ?)* Şair.

Rahime Makbule Hanım ile temyiz başkâtibi Şinasi Önol'un oğlu. Beşiktaş 19. İlkokul (1933), Gaziosmanpaşa Ortaokulu (1937) ve Kabataş Erkek Lisesi'nde okudu. İÜEF ve Güzel Sanatlar Akademisi'ne devam etti. Sarıyar Barajı'nın yapımında (1952-57) ve Eti Yapı Limited Şirketi'nde çalıştı (1958-61). İlk şiiri 1938'de *Servetifünun-Uyanış*'ta çıktı. Daha sonra *Yedigün*, *Yeşilay*, *Yeni Mecmua*, *Yarımay*, *Güzel Ankara*, *Gençlik*, *Çınaraltı*, *Doğu*, *Toprak* gibi dergilerde şiirleri yayımlandı. "Galiba ben bütün ömrümce Boğaziçi'nden bahsedeceğim" diyen Önol, "Boğaziçi şairi" olarak anıldı. Aruz ölçüsüyle yazdığı şiirlerinden bazıları bestelenmiştir.

Yapıtları: Şiir: *Türk Akınları*, İst.: Tecelli Mtb., 1944; *Boğaziçi*, İst.: Güzel Sanatlar Mtb., 1959; *Hayallerin Şarkısı*, İst., 1961.
Derleme: *Boğaziçi Şiirleri*, İst., 1944.
Kaynaklar: Nebioğlu, 486; A. R. Ergüven, *Resimli Yedigün Şairleri Antolojisi*, İst., 1947, s. 38-42.

ÖREN, ARAS *(İstanbul, 1939 -)* Şair, öykücü, romancı.

Ortaöğrenimini tamamladıktan sonra İstanbul tiyatrolarında oyuncu ve dramaturg olarak çalıştı (1959-69). Daha sonra Almanya'ya gitti; Berlin'de işçilik ve oyunculuk yaptı. Şiir ve yazıları daha çok *Yeni Ufuklar*'da yayımlandı. Yapıtlarında Türk işçilerin yaşamlarını, acı ve özlemlerini yansıttı. Almanca yazdığı yapıtları da bulunmaktadır.

Ödül: 1985 Albert von Chamisso Ödülü (anadili Almanca olmayıp Alman edebiyatına katkıda bulunan yazarlara veriliyor).

Yapıtları: Şiir: *Terkedilmişlerin Akşamı*, 1960; *Pek Büyük Gözlerim*, İst.: Batur Mtb., 1964.
Öykü: *Berlin Üçlemesi*, İst.: Remzi, 1980; *Enkaz-İkinci Elden Resimler*, 1984; *Nar Çiçeği*, İst.: Afa, 1988; *A'nın Gizli Yaşamı*, İst.: Afa, 1990; *Hollywood Özlemi*, İst.: Afa, 1991; *Büyülü Çınarlar*, İst.: İş Bankası, 2003.
Roman-Anlatı: *Gündoğduların Yükselişi*, İst.: Kaynak, 1985; *Kaybolan Şefkat*, İst.: Afa, 1987; *Beklenmedik Bir Ziyaretçi*, 1995; *Kitaptaki Yüz*, İst.: Aralık, 2001; *Yanılsamalar ve Sonrası*, İst.: İş Bankası, 2004; *Hayaller ve Rastlantılar*, İst.: İthaki, 2009.
Deneme: *Özel Bir Sürgün*, İst.: Dünya, 2005.
Almanca: *Was will Niyazi in der Naunyn Strasse* (Niyazi'nin Naunyn Sokağı'nda İşi Ne?), 1973; *Der Kruze Traum aus Kağıthane* (Kâğıthane Rüyası), 1974; *Privatexil* (Sefilnâme), 1977; *Deutschland ein Türkisches Märchen* (Almanya Bir Türk Masalı), 1978; *Alte Märchen, Neu Erzählt* (Yeni Dille Eski Masallar), 1979; *Die Fremde ist auch ein Haus* (Gurbet Değil Artık), 1984; *Berlin Savignyplatz*, 1993.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 291; Kurdakul, *Sözlük*, 481; Karaalioğlu, 424; Işık, 469.

ÖRİK, NAHİT SIRRI *(İstanbul, 1895 - İstanbul, 18 Ocak 1960)* Öykücü, romancı.

Nahit Sırrı ve Ayşe Nesrin imzalarını da kullandı. Oltulu Örikoğulları ailesindendir. Dedesi Ahmet Nafiz Paşa divan sahibi bir şair, babası, II. Abdülhamit dönemi Maarif Nezareti mektupçularından, Mabeyin mütercimi ve Hukuk Mektebi hocası Örikağasızade Hasan Sırrı Bey'dir. İlk bilgilerini özel hocalardan aldığı derslerle edindi ve bir Fransız mürebbiye tarafından eğitildi. Daha sonra Beşiktaş'ta Afitab-ı Maarif Rüştiyesi'nden mezun oldu. II. Meşrutiyet'ten (1908) sonra Galatasaray Sultanisi'ne yazıldıysa da öğrenimini tamamlaya-

madı. Bir süre de Hukuk Mektebi'ne dinleyici olarak devam etti. Ancak babasıyla birlikte, onun dost ve arkadaş çevresinde görüp tanıdığı insanlardan birçok şey öğrendi, yine bu sayede tarihe ve edebiyata merak sardı. 1915-28 arasında babasıyla birlikte başta Paris olmak üzere Roma, Tiflis, Viyana, Berlin ve Kopenhag gibi belli başlı Avrupa şehirlerinde bulundu.

1928'de yurda döndükten bir süre sonra, önce Ankara'da Maarif Vekâleti'nde çevirmen olarak çalıştı, yine bu sırada Karadeniz, Marmara çevresi, Trakya, İzmir dolayları ile Kayseri'ye kadar Anadolu'nun çeşitli yerlerini dolaştı. Daha sonra gazeteciliğe başladı; *Cumhuriyet*, *Tan*, *Tanin*, *Milliyet*, *Hayat*, *Muhit*, *Varlık*, *Aydabir*, *Tarihte Bu Ay* gibi gazete ve dergilerde öykü ve roman tefrikaları, gezi yazıları, denemeler, sanat ve edebiyat eleştirileri yayımladı, fıkralar yazdı.

Edebiyat tarihlerinde daha çok öykü ve roman yazarı olarak tanıtılan Nahit Sırrı tiyatro, gezi, anı, eleştiri ve inceleme türlerinde de birçok eser kaleme almıştır. İlk öykü denemesi Paris'te *Les Oeuvres libres* adlı dergide yayımlanan "Zeynéb, la Courtisane"dır, ancak o Türk okuyucuları arasında *Kırmızı ve Siyah* adlı öykü kitabı ve *Sultan Hamid Düşerken* romanıyla tanınmıştır.

Öykü ve romanlarında, bir bölümüne kendisinin de yakından tanık olduğu eski zaman hayatının kıyıda köşede kalmış gelenek ve görenekleri ile Türk toplumunda Tanzimat'tan sonra başlayan Batılılaşma sürecinde zengin tabakanın maddi ve manevi çöküşünü ele alıp anlatmıştır. II. Abdülhamit dönemi ile II. Meşrutiyet sonrası ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında yaşanan çeşitli olaylar ve bu olayların içindeki insanlar yapıtlarının başlıca konusunu oluşturmaktadır. Yapıtlarında, artık yok olmaya yüz tutmuş gelenek ve görenekleri, büyük ailelerin zamanla nasıl ortadan kalktıklarını belli belirsiz bir hüzünle anlatan yazarın, bu yönüyle Abdülhak Şinasi Hisar'la olan benzerliği üzerinde de durulmuştur. Ancak, Nahit Sırrı ondan farklı olarak nostaljiye fazla yer vermemiş, olayları kendi gerçekliği içinde aktarmıştır. Ele aldığı konulara ve kahramanlara uygun, biraz eski ve uzun cümleler kurmaktan hoşlanan Nahit Sırrı'nın sanatkârane üslubu için zaman zaman "konak Türkçesi" deyimi de kullanılmıştır. Gezi yazılarında ise dolaştığı yerlerin yer yer tarihi ve coğrafi ayrıntıları üzerinde de durduğu dikkati çekmektedir.

Son dönem Osmanlı tarihini konu aldığı *Sultan Hamid Düşerken* adlı romanında olaylar 24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinden başlayarak 31 Mart 1909'da Selanik'ten yola çıkan Hareket Ordusu'nun İstanbul'a girmesine kadar uzanan zaman dilimi içinde geçmektedir. Bu süre içerisinde Abdülhamit ile onun yaşadığı saray çevresini, Mehmed Şahabeddin Paşa ile Osmanlı bürokrasisini, Şefik Bey ile de İttihatçıları ele alan yazar, 31 Mart Olayı'ndan sonra 33 yıllık saltanatına son verilen padişahın içine düştüğü trajedi ile birlikte memleketin genel havasını yansıtmaya çalışmıştır. Romanda ortaya konulan tarihi bakış, İttihat ve Terakki Fırkası'nın son hesaplaşmada eski Osmanlı bürokrasisi ile nasıl bütünleştiğini açıkça ortaya koymaktadır. II. Abdülhamit ise bu ortamda sadece onurlu bir biçimde yerini korumaya çalışmaktadır. Yazara göre, bütün bu olup bitenlerde oldukça etkili bir biçimde "kadın parmağı" da vardır. Romanda Mehmed Şahabeddin Paşa'nın kızı Nimet'in kişiliğinde belirgenleşen bu nokta, o yıllarda tarihçi Ahmet Refik'in Osmanlı saltanatında kadınları ön plana çıkarmış olmasıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Nahit Sırrı, romanında, aynı dönemi ve olayları ele alan başka romancılardan farklı olarak özellikle Abdülhamit'i fazla eleştirmemiş, alttan alta sanki padişahtan yana bir tavır sergilemiştir. Bundan başka, en önemli yapıtı kabul edilen *Sanatkârlar*'da, yaşanmış bir hayattan yola çıkılmakla birlikte, anlatım tarzı ve çevresi ile geçmişe gidilmekte ve okuyucuda yer yer hayali bir atmosfer duygusu uyandırılmaktadır.

Yapıtlarında, kendi şahsında meydana getirdiği bir İstanbul beyefendisi karakterine uygun insanları canlandıran Nahit Sırrı, ayrıca toplumun hemen hemen her tabakasından insanın haksızlıklara karşı isyanını, hayat tarzlarını ve dramlarını da anlatmıştır.

Edebiyatın dışında resim sanatı ile de yakından ilgilenen Nahit Sırrı, yaşadığı dönemin sanatçılarıyla da yakın ilişkiler kurmuş, resim çalışmalarını yakından izlemiş ve özellikle *Tanin* gazetesinde yazdığı sanat eleştirilerinde Türk resminin gelişmesi yolunda dikkate değer görüşler ileri sürmüştür. *Sanatkârlar*'daki "En Güzel Eseri" başlıklı öyküsünde de bu konudaki düşüncelerini ortaya koymuştur.

Zaman zaman edebiyat eleştirileri de yazan Nahit Sırrı bu tür yazılarında daha çok bir eleştirmenin her şeyden önce bağımsız bir

şekilde düşünebilme ve yazabilme hakkına sahip olması gerektiğini dile getirmiştir. Edebiyat dünyasında yeterli sayıda edebiyat eleştirmeni bulunmamasından yakınmış, memlekette yeni düşünceler ortaya koyanlara karşı bir duyarsızlık olduğundan söz etmiştir.

Fransızcayı çok iyi bilen Nahit Sırrı, Fransız edebiyatı ve sanatına duyduğu yakın ilgi dolayısıyla Türk edebiyatına yirmiye yakın çeviri yapıt kazandırmıştır.

Edebiyatın hemen hemen her dalında ürün veren Nahit Sırrı bunların birçoğunu gazete ve dergilerde önce tefrika olarak yayımlamış, ancak hepsini kitaplaştıramamıştır. Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının oldukça önemli yazarlarından biri kabul edilmesine rağmen zamanla unutulan Nahit Sırrı, 1990'larda kitaplarının yeni baskılarının yapılmasıyla yeniden gündeme gelmiştir. *Kıskanmak* romanını Zeki Demirkubuz 2009'da filme çekti.

Yapıtları: Öykü: *Kırmızı ve Siyah*, İst.: Sudi Kitabevi, 1929; *Sanatkârlar*, İst.: Burhanettin Mtb., 1932; *Eski Resimler*, Ank.: Hâkimiyeti Milliye Mtb., 1933; *Colére de Sultan*, İst., 1933; *Eve Düşen Yıldırım*, İst.: Varlık, 1934.
Roman: *Kıskanmak*, İst.: Hilmi, 1946; *Sultan Hamid Düşerken*, İst.: Kanaat, 1957 (1976'da K. Bekir tarafından "Düşüş" adıyla sahnelenmiştir); *Yıldız Olmak Kolay mı?*, İst.: Oğlak, 1996.
Oyun: *Sönmeyen Ateş*, Ank.: Varlık, 1933; *Muharrir*, Ank.: Varlık, 1934; *Bütün Oyunları*, İst.: Oğlak, 1997.
Gezi: *Anadolu: Yol Notları*, İst.: Kanaat, 1939; *Bir Edirne Seyahatnamesi*, Ank.: Ulusal Mtb., 1941; *Kayseri, Kırşehir, Kastamonu*, İst.: Kanaat, 1955.
Deneme-Eleştiri: *Edebiyat ve Sanat Bahisleri*, Ank.: Köy Hocası Mtb., 1932; *Roman ve Hikâye Hakkında Bir Kalem Denemesi*, Ank.: Varlık, 1933; *Hayat ile Kitaplar*, İst.: Kanaat, ty.
Tarih: *Tarihi Çehreler Etrafında*, Ank.: Köy Hocası Mtb., 1933.
Anı: *Eski Zaman Kadınları Arasında*, İst.: İnkılâp, 1958.
Çeviri: *Avrupa ve Fransız İhtilali* (A. Sorel), 7 c., 1949-56; *Journal* (A. Galland); *Âziyâde* (P. Loti), 1940; *Bezgin Kadınlar* (P. Loti), 1947.
Kaynaklar: Yazar, 304-305; Alangu, *Hikâye ve Roman*, I, 241-245; İ. Parlatır, "Örik, Nahit Sırrı", *TA*, XXVI, 273; F. Naci, *Türkiye'de Roman*, 113-119; H. Yavuz, "Nahit Sırrı Örik ve Tarihsel Roman", (1-2), *Yazın Üzerine*, İst., 1987, s. 49-58; Fethi Naci, *40 Yılda 40 Roman*, İst., 1994, s. 78-84; M. K. Özgül, "Bir İnter-mezzoya Prelüd", *Sanatkârlar*, İst., 1996, s. 9-21; Ö. Lekesiz, *Yeni Türk Edebiyatında Öykü I*, İst., 1997, s. 343-376.

ÖRNEK, SEDAT VEYİS *(Zara/Sivas, 9 Kasım 1927 - Ankara, 15 Kasım 1980)* Halkbilimci.

İlk ve orta öğrenimini Sivas'ta tamamladı. AÜ İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi (1953). Konya'da üç ay kadar öğretmenlik yaptıktan sonra Almanya'ya gitti (1956). Tübingen Üniversitesi'nde etnoloji ve dinler tarihi alanlarında araştırmalar yaptı; DTCF'ye asistan olarak girdi (1961) ve 1971'deki profesörlüğüne kadar çalışmalarını bu fakültede sürdürdü. Burada Etnoloji Kürsüsü'nün Sosyal Antropoloji ve Halkbilim kürsüleri olarak ikiye ayrılıp yeniden örgütlenmesine öncülük etti. Kültür Bakanlığı Kültür Yüksek Kurulu üyeliğinde bulundu (1977-79). Konuk profesör olarak Almanya ve Avusturya üniversitelerinde birçok konferans verdi.

Türk Halkbilimi adlı kitabı bu alanda çalışanlar için değerli bir elkitabı olarak yerini hâlâ korumaktadır ve yeni basımları yapılmaktadır. Kaynak ve karşılaştırma yöntemlerine önem verdiği halkbilim çalışmalarının yanı sıra öykü, eleştiri ve oyunlar yazdı. İlk öyküsü 1946'da Sivas'ta *Hakikat* gazetesinde çıktı; diğer edebi ürünleri *Varlık*, *Su*, *Yelken*, *Türk Dili*, *Değişim*, *Yeditepe* gibi dergilerde görüldü. "Kurt", "Pirinçler Yeşerecek" ve "Manda Gözü" adlı oyunları İstanbul Şehir Tiyatroları ve Devlet Tiyatroları'nda sahnelendi.

Yapıtları: İnceleme-Araştırma: *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, Ank.: DTCF, 1966; *100 Soruda İlkellerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*, İst.: Gerçek, 1971; *Anadolu Folklorunda Ölüm*, Ank.: DTCF, 1971; *Türk Halkbilimi*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1977; *Geleneksel Kültürümüzde Çocuk*, Ank.: Türkiye İş Bankası,1979.
Sözlük: *Etnoloji Sözlüğü*, Ank.: DTCF, 1971; *Budunbilim Terimleri Sözlüğü*, Ank.: TDK, 1973.
Oyun: "Kurt" (1964-65, İstanbul Şehir Tiyatroları); "Pirinçler Yeşerecek" (1969, Devlet Tiyatroları).
Çeviri: *Sur Dibinde* (T. Dorst).
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 262; Özkırımlı, *TEA*, IV, 963; Kurdakul, *Sözlük*, 482; Karaalioğlu, 425; "Örnek, Sedat Veyis", *TDEA*, VII, 194; Ö. Nutku, "Sessizlikte Ölen Bilim Adamı", *Gösteri*, S. 2 (Ocak 1981).

ÖRS, İBRAHİM *(Trabzon, 1928 - ? 1992)* Gazeteci, romancı.

İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da, yükseköğrenimi Gazi Eğitim Enstitüsü'nde tamamladı. Lise yıllarında Trabzon *Yeni Yol* gazetesinde başladığı (1942) gazetecilik mesleğini *Son Saat* ve *Milliyet* gazetelerinde sürdürdü. *Milliyet* gazetesinin Diyarbakır bürosu şefliği-

ni yaptı. Basın Şeref Kartı sahibi ve iki çocuk babasıydı. Çocuklar için yazdığı romanlarla tanındı.

Ödül: 1955 Türkiye Gazeteciler Sendikası Haber Yarışması (üçüncülük).

Yapıtları: Çocuk Romanı: *Muhtarın Yeğenleri*, İst.: Milliyet, 1972; *Onur Çocuğu*, İst.: Milliyet, 1974; *Mücahitin Oğlu*, İst.: Milliyet, 1975; *Canbazlar Kralı*, 1975; *Almanya Öyküsü*, İst.: Milliyet, 1975; *Balıklı Köy*, 1978; *Göl Çocukları*, İst.: Remzi, 1980; *Çocuk Cumhuriyeti*, İst.: Milliyet, 1980; *Büyük Tutku*, İst.: Karacan, 1982; *Yeşil Mağara*, İst.: Milliyet, 1982.
İnceleme: *Türk Basınında Cumhuriyetin 60. Yılı*, (O. Erinç ile) İst.: Gazeteciler Cemiyeti, 1984.
Kaynaklar: Karaalioğlu, 426; *Gazeteciler Cemiyeti 30. Yıl 1946-1976*, İst., 1976.

ÖVÜNÇ, NAHİT *(İstanbul, 1922 -)* Şair, müzisyen.

İstanbul Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdi. Müziğe olan ilgisi nedeniyle konservatuvar eğitimi almaya karar verdi. İstanbul Devlet Konservatuvarı'nın Şan Bölümü'nden mezun oldu. Uzun yıllar Devlet Opera ve Balesi'nde opera sanatçısı olarak çalıştıktan sonra 1974'te emekliye ayrıldı. Şiir çalışmalarının yanı sıra resim sanatıyla da ilgilendi.

Yapıtları: Şiir: *Keder Galerisi*, İst.: Sıralar Mtb., 1971; *Lejyon Akşamları*, İst.: Özdemir Mtb., 1980; *Ölüler Ağlamaz*, İst.: Özdemir Mtb., 1981; *Jerbero*, İst.: Ana Dergisi, 1982; *Acıların Romansı*, İst.: Özdemir Mtb., 1983.
Kaynaklar: "Övünç, Nahit", *TDEA*, VII, 195.

ÖZ, ERDAL *(Yıldızeli/Sivas, 26 Mart 1935 - İstanbul, 6 Mayıs 2006)* Öykücü, romancı, yayımcı.

Mehcure Hanım ile yargıç Şefik Öz'ün oğlu. Babasının görevi nedeniyle ilkokulu Uzunköprü ve Muğla'da, ortaokulu Antalya'da, liseyi Tokat Gaziosmanpaşa Lisesi'nde tamamladı (1953). İÜ Hukuk Fakültesi'nde başladığı hukuk öğrenimini uzun bir aradan sonra AÜ Hukuk Fakültesi'nde bitirdi (1969). A. Özyalçıner, K. Özer ve E. Özyörük ile birlikte *a* dergisinin (29 sayı, 1956-60) kurucuları arasında yer aldı; Ümid Serdaroğlu'nun sahibi olduğu *Değişim* dergisinin (1961) ilk yedi sayısında sorumlu yönetmenlik yaptı. Amerikan Haberler Merkezi'nde (1958), TDK Yayın Kolu'nda (1960) ve Sinematek Derneği Ankara şubesinde çalıştı. Ankara'da işletmekte olduğu Sergi Kitabevi 12 Mart 1971'deki askeri müdahaleden sonra kapatıldı; siyasal görüşleri nedeniyle üç kez tutuklanarak sıkıyönetimce yargılandı ve aklandı. İstanbul'a giderek Cem Yayınları'nda "Arkadaş Kitaplar" adlı çocuk edebiyatı dizisini yönetti (1975-81). 1981'den sonra kendi kurduğu Can Yayınları'nı yönetti.

İlk şiiri ("Rasgele") 1952'de *Kaynak*'ta, ilk öyküsü ("Yağmurlu Hikâye") 1954'te *Seçilmiş Hikâyeler*'de çıktı. 1955'te şiiri bırakarak öyküye ve eleştiri yazılarına yöneldi; bu dönemin ürünleri *Varlık*, *Pazar Postası*, *Yenilik*, *Yeditepe*, *a*, *Değişim* ve *Yeni a* dergilerinde yer aldı. Dille anlatım tekniğini bağdaştırma becerisiyle öykülerine çekicilik kazandırdı; etkin anlatımı ve canlı çizimleriyle 1950 kuşağının önde gelen öykücüleri arasında gösterildi. Özkırımlı'nın ifadesiyle "İlk öykülerinde dış dünyanın içteki yansımaları üzerinde yoğunlaşan Erdal Öz, bireysel duygulanımları anlatıyordu. Uzun bir suskunluk döneminden (1963-69) sonra yayımlanan öyküleriyle romanında, anlattığı bireyi toplumsal bir konuma yerleştirdiği, bireyin dünyasına toplumsal özü vurgulayarak yaklaştığı görüldü."

1970'ten sonraki öykü ve romanlarında toplumsal gerçekçi bir çizgiye yöneldi. Bireyin baskı, korku ve acı karşısındaki yalnızlığını, ezikliğini, direncini, umudunu bilinçli ve etkili bir duyarlıkla, yalın bir dille yansıttı. Bunlar arasında, 12 Mart 1971'deki askeri müdahale sonrası dönemde hukuk dışı baskılara uğrayan siyasal tutukluların yaşamlarından kesitler verdiği ve 1973'te *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika edilen *Yaralısın* romanı ile üne kavuştu. Roman boyunca "sen" zamirini kullanmasına dayanılarak biçimsel bakımdan "Yeni Roman" akımının öncü yazarlarından Michel Butor'un etkilerini taşıdığı belirtildi (Fethi Naci). Bu roman Macaristan, Almanya, Hollanda, Suriye ve Makedonya'da yayımlandı. Deniz Gezmiş'le arkadaşlarının idam kararı öncesi ve sonrasındaki yaşamlarını yansıtan yarı belgesel anı kitabı *Deniz Gezmiş Anlatıyor*'u (1976) daha sonra romanlaştırarak *Gülünün Solduğu Akşam* (1986) adıyla yayımladı. Ölümünün ardından adına bir edebiyat ödülü kondu (2007) ve Ayşe Sarısayın biyografisini yazdı: *Unutulmaz Bir Atlı* (2009).

Ödül: *Yaralısın* ile 1975 Orhan Kemal Roman Armağanı; *Sular Ne Güzelse* ile 1998 Sait Faik Hikâye Armağanı (O. Duru ile paylaştı); *Cam Kırıkları* ile 2001 Sedat Simavi Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Yorgunlar*, İst.: a Dergisi, 1960; *Kanayan*, İst.: Cem, 1973; *Havada Kar Sesi Var*, İst.: Can, 1987; *Sular Ne Güzelse*, İst.: Can, 1997; *Cam Kırıkları*, İst.: Can, 2001.
Roman: *Odalarda*, İst.: Varlık, 1960 (değiştirilmiş yeni basım, İst.: Can, 1995); *Yaralısın*, İst.: Cem, 1974; *Gülünün Solduğu Akşam*, (anı-roman) İst.: Can, 1986.
Anı-Belgesel: *Deniz Gezmiş Anlatıyor*, İst.: Cem, 1976; *Defterimde Kuş Sesleri*, İst.: Can, 2003.
Gezi: *Allı Turnam (Sovyetler Birliği'nde Bir Geziden Bende Kalanlar)*, İst.: Cem, 1976 (değiştirilmiş yeni basım, *Bir Gün Yine Allı Turnam*, İst.: Can, 1999).
Çocuk Kitabı: *Dedem Korkut Öyküleri*, İst.: Cem, 1979; *Beyaz Yele*, İst.: Cem, 1981; *Alçacıktan Kar Yağar* (bilmeceler), İst.: Cem, 1981; *Kırmızı Balon*, (A. Lamorisse'ten uyarlama) İst.: Can, 1990.
Kaynaklar: *BF* (1999); Necatigil, *İsimler*, 292; Özkırımlı, *TEA*, IV, 963; "Öz, Erdal", *TDEA*, VII, 196; Kurdakul, *Sözlük*, 483-484; Karaalioğlu, 427; Necatigil, *Eserler*, 213, 285, 396-397; Önertoy, 297-299; S. İren, "Erdal Öz'le Bir Konuşma", *Milliyet Sanat*, 28 Aralık 1973; F. Naci, *Türkiye'de Roman*, İst., 1981; M. Menemencioğlu, "Çok Güzel Öyküler Yazmak İstedim" (söyleşi), *Cumhuriyet Kitap*, S. 432.

ÖZAKIN, AYSEL *(Şanlıurfa, 7 Eylül 1942 -)* Öykücü, romancı.

İzmir'de İnkılap İlkokulu, Kestelli Kız Ortaokulu, Karataş Kız Lisesi, Ankara Gazi Eğitim Ens. Fransızca Bölümü'nü (1963) bitirdi. "Gerçeküstücü Şairlerde Aşk ve Mizah" konulu bitirme tezi hazırladı. Nazilli ve Edirne liselerinde üç yıl süre ile Fransızca öğretmenliği yaptı. Burslu olarak Fransa'ya gönderildi (1971-74). İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü'nde Fransızca öğretmenliği görevini sürdürürken Çanakkale'ye atanması üzerine istifa etti (1976-77). Bir süre yazarlığı ve çeviriyi uğraş edindi. Daha sonra İstanbul Devlet Konservatuvarı Fransızca öğretmenliğine atandı (1979). 1980'deki askeri darbeden sonra, gittiği Almanya'dan dönmeyince konservatuvardaki görevine son verildi. 1988'ten beri İngiltere'de yaşıyor; bir çocuk annesi.

İlk şiiri ("Salıncak") 1960'ta *Demokrat İzmir* gazetesinde çıktı. 1974'te *Yeni Adımlar* dergisince açılmış olan Sabahattin Ali Hikâye Yarışması'nda bir öyküsünün "en başarılı öykü" seçilmesiyle adını duyurdu. Bu tarihten sonra *Yarına Doğru*, *Politika*, *Militan*, *Hürriyet*, *Milliyet Sanat*, *Cumhuriyet*, *Yeni Toplum*, *Varlık* gibi dergi ve gazetelerin sanat sayfalarında yazıları yayımlandı. "Kısa nitelemelerle, somut çağrışımlar yaratarak gerçeklik duygusu veren, yalın bir anlatımı seçtiği öykü ve romanlarında, insanı toplumsal konumu ve bir ilişkiler bütünü içinde yansıttı. Belli bir bakış açısıyla toplumun gelişim sürecinde bireyin durumunu, yöneliş ve arayışlarını anlatmayı amaçladı" (Özkırımlı).

İlk kitabı *Sessiz Bir Dayanışma*'da yer alan öykülerde insanların korkularını, çelişkilerini, uğradıkları haksızlıkları yalın bir dille işledi. Devrimci romantizme yatkın, duygusal eğilimlerin baskın olduğu yapıtlarında "gerçeğin ideolojik doğrultuda alabildiğine zorlandığı ve yer yer abartılara düşüldüğü" belirtildi. Özellikle *Alnında Mavi Kuşlar* romanını eleştiren Fethi Naci, aydınlara ve devrimcilere ilişkin ilginç gözlemler içermesi nedeniyle bu romanın yine de dikkate değer olduğu görüşündedir.

Genç Kız ve Ölüm için Gürsel Aytaç, "Aysel Özakın yeni roman tekniklerini, bilinçli bir kurgu özeni içinde uygulayarak 1970'lerin Türkiye'sinde yazarlık mesleğini seçen bir kadının dünyasını, sanat-toplum-kadınlık-çağdaşlık sorunları açısından işlerken, edebiyatımızda sanatçı romanlarına ve kadının kendini gerçekleştirmesi sorununu işleyen emansipasyon romanlarına kalıcı bir örnek veriyor" dedi.

Ödül: "Küçük Şehrin Soğuk Geceleri" ile 1974 Sabahattin Ali Hikâye Yarışması (en başarılı öykü); *Alnında Mavi Kuşlar* ile 1978 Madaralı Roman Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Gurbet Yavrum*, İst.: E, 1975; *Alnında Mavi Kuşlar*, İst.: E, 1978; *Genç Kız ve Ölüm*, İst.: Yazko, 1982; *Güzellik Acısı*, İst.: Alkım, 2005.
Öykü: *Sessiz Bir Dayanışma*, İst.: E, 1976; *Kanal Boyu*, İst.: Yazko, 1982; *Hamburg Akşamları*, (Azade Köker'in resimleriyle) Frankfurt: Dağyeli, 1986; *Mavi Maske*, İst.: Can, 1988.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 292-293; Karaalioğlu, 428; Kurdakul, *Sözlük*, 484-485; Özkırımlı, *TEA*, IV, 964; "Özakın, Aysel", *TDEA*, VII, 197; A. Bezirci, *Seçme Romanlar*, 321; Önertoy, 322-323; Necatigil, *Eserler*, 328-329; Fethi Naci, *Türkiye'de Roman*, 393-397; G. Aytaç, *Yazko Edebiyat*, Mart 1982; M. Yüzbaşıoğlu, *Türk ve Batı Edebiyatında Şairler ve Yazarlar*, s. 242; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1985, s. 185-186.

ÖZAKINCI, UĞUR *(?, 1960 - İstanbul, 18 Mayıs 2004)* Şair, yazar.

Edebiyat, sinema, modern fotoğraf ve reklamcılık öğrenimi gördü. "Ayna Tutan Çocuklar" isimli senaryosuyla sinemaya yöneldi. 1980-1985 yılları arasında, siyasi nedenlerle idamla yargılanarak tutuklu kaldı. "Kılıçlar Kırılınca" adlı romanını tamamlayamadan

kansere yakalanarak öldü. *Radikal* ve *Zaman* gazetelerinde, dergilerde güncel ve edebi yazılar yazdı. Kendine özgü imla yorumuyla ve nesneleri hikâyelerinin kahramanı yapmasıyla dikkati çekti.

Yapıtları: Şiir: *Yarın Çok Geç Olabilir Sevgilim*, İst., 1998.
Öykü: *Aşkın Z'si*, İst.: Yayınevi, 1999; *Ben Bir Kiralık Katilim*, İst.: Otopsi, 2000; *Siyah*, İst.: Can, 2001.
Deneme: *An'lamak*, İst.: Zaman, 2002.
Kaynaklar: canyıyanlari.com; Işık 06, 2804.

ÖZAKMAN, TURGUT *(Ankara, 1 Eylül 1930 -)* Oyun ve senaryo yazarı.

Tam adı S. Turgut Özakman. Münevver Hanım ile Hikmet Özakman'ın oğlu. İlkokulu Kırıkkale'de, ortaokulu Ankara'da okudu; Ankara Atatürk Lisesi'ni (1947) ve AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1952). Bir süre avukatlık yaptı. Almanya'da iki yarıyıl Köln Tiyatro Bilimi Enstitüsü'ne devam ettikten (1956) sonra Devlet Tiyatrosu'na dramaturg olarak atandı (1956-57). Buradan ayrılarak (1958) DTCF Tiyatro Enstitüsü'nde Prof. Kenneth Macgowan tarafından yönetilen oyun yazarlığı seminerlerine katıldı (1958). Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde ve Bonn'da basın ataşe yardımcılığı görevinde bulundu (1961). Ankara Radyosu'na Söz ve Temsil Yayınları şefi olarak atandı (1962); TRT Haber ve Program genel müdür yardımcısı oldu (1967). Bu görevden istifa ettikten sonra (1970) bir süre film yapımcılığı ve tanıtım işleri yaptı. DTCF Tiyatro Bölümü'nde (1976-78) ve İzmir Dokuz Eylül Üni. Güzel Sanatlar Fak. Ses ve Görüntü Sanatları Bölümü Tiyatro Dalı'nda öğretim görevlisi oldu (1978-80). Devlet Tiyatroları genel müdürlüğü (1983-87) ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) üyeliği (1988-94) yaptı. 1994'ten beri DTCF Tiyatro Bölümü'nde öğretim görevlisi. Türk Eğitim Derneği bilim kurulu üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk öyküsü ("Lades") *Ulus* gazetesinde çıktı (4 Aralık 1946). *Hisar*, *Türk Dili* dergilerinde yazdı; *Tercüme* dergisine şiir çevirileri yaptı (1946). Oyunlarının konularını günümüzün ve geçmişin günlük yaşamından seçer; oyun kişilerine sevecen ve şakacı bir biçimde yaklaşır, olayları eleştirel bir gözle değerlendirirken akıl ve mantık ölçüsü yanında yerleşik ahlak kurallarını gözettiği görülür. İlk oyunlarını gerçekçi akımın klasik oyun tekniği ile yazmış, daha sonra oyunlarına geleneksel Türk tiyatrosunun açık biçimini ve göstermeci biçemini çağdaş bir anlayışla uygulamıştır. Kurgulama tekniği yanında oyun kişilerini konuşturmasındaki kıvraklık oyunlarının başarısında en büyük etkenler olarak gösterilmiştir. Son yıllarda yayımladığı araştırmaları tarihi olgulardan örnekler sunarak, canlı tartışmalara yol açmıştır. Kendisine Anadolu Üniversitesince fahri doktor unvanı verildi (1998). Atatürkçü Düşünce Derneği ise "Yılın Atatürkçüsü" seçti (1999).

Ödül: *Sarıpınar 1914* ile 1968 Sanatsevenler Derneği Yılın Yazarı Ödülü; *Fehim Paşa Konağı* ile 1979 Türkiye İş Bankası Büyük Ödülü; *Duvarların Ötesi* ile 1981 Avni Dilligil Oyun Yazarı Ödülü; *Resimli Osmanlı Tarihi* ile 1983 İsmet Küntay Yerli Oyun Yazarı Ödülü; *Bir Şehnaz Oyun* ile 1984 Enka Oyun Yazarlığı Ödülü (ikincilik); *Vahidettin, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele* ile 1997 Sedat Simavi Sosyal Araştırmalar Ödülü ve 1998 Yunus Nadi Sosyal Bilimler Ödülü; 1999 Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü.

Yapıtları: Oyun: *Güneşte On Kişi*, Ank.: Anadolu, 1955 (Devlet Tiyatrosu, yön. N. Aybars); *Ocak*, Ank.: Dernek, 1963 (Devlet Tiyatrosu, yön. E. Orbey, 1962); *Duvarların Ötesi*, Ank.: Bilgi, 1965 (Devlet Tiyatrosu, yön. Z. Demirel, 1959); *Fehim Paşa Konağı*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1980 (Ankara Halk Tiyatrosu, yön. E. Yücel, 1979-80); *Ah Şu Gençler*, Ank.: MEB, 1990 (Pamukbank Gençlik Tiyatrosu, yön. R. Asyalı, 1983); *Töre, (Toplu Eserleri 1)* İst.: Mitos Boyut 1991 (Nisa Serezli-Tolga Aşkıner Tiyatrosu, yön. T. Aşkıner, 1986); *Sarıpınar 1914, (Toplu Oyunları 2)* İst.: Mitos Boyut, 1992 (Ankara Sanat Tiyatrosu [AST], yön. E. Orbey, 1967); *Resimli Osmanlı Tarihi, (Toplu Oyunları 2)* İst.: Mitos Boyut, 1992 (AST, yön. E. Orbey, 1982-83); *Bir Şehnaz Oyun, (Toplu Oyunları 2)* İst.: Mitos Boyut, 1992 (AST, yön. E. Orbey 1984-85); *Pembe Evin Kaderi*, İst.: Mitos Boyut, 1999 (Devlet Tiyatrosu, yön. H. Ozansoy, 1951; *Hastane, (Toplu Oyunları 3, Gençlik ve Çocuk Oyunları)* İst.: Mitos Boyut, 1999 (Sahne Z, yön. G. Sümer, 1959); *Kanaviçe*, İst.: Mitos Boyut, 1999 (Devlet Tiyatrosu, yön. Z. Demirel, 1960); *Paramparça*, İst.: Mitos Boyut, 1999 (Devlet Tiyatrosu, yön. M. Kurdoğlu, 1963); *Ak Masal Kara Masal* ("Masal Var Masalcı Var"), İst.: Mitos Boyut, 1999, (çocuk oyunu, Pamukbank Gençlik Tiyatrosu, yön. R. Asyalı, 1981); *Ben Mimar Sinan*, İst.: Mitos Boyut, 1999 (Devlet Tiyatrosu Çocuk ve Gençlik Tiyatrosu, yön. K. Afşar, 1988); *Toplu Oyunları 4: Pembe Evin Kaderi-Güneşte On Kişi*, İst.: Mitos Boyut, 1999; *Toplu Oyunları 5: Duvarların Ötesinde-Kanaviçe-Paramparça*, İst.: Mitos Boyut, 2000; *Şu Çılgın Türkler*, Ank.: Bilgi, 2006.
Basılmamış Oyun: "Masum Katiller", Ankara Halkevi'nde Atatürk Lisesi öğrencileri tarafından temsil edildi, 1946; İncesu Halk Odası Tiyatrosu Kolu tarafından oynandı (1947). Hakkında ilk eleştiri

A. Hünalp tarafından yazıldı ve *Bayrak* gazetesinde yayımlandı (24 Haziran 1947); "Tufan", Devlet Tiyatrosu, yön. S. Alpago, 1956-57; "Bulvar", Dormen Tiyatrosu, müzikli olarak sahnelendi, yön. H. Dormen, müzik B. Arel, 1964; Eskişehir İl Tiyatrosu'nda müziksiz olarak oynandı, yön. E. Orbey, 1964; "Ulusal Kolej Disiplin Kurulu", Ankara Başkent Tiyatrosu, yön. F. Tantan, 1966; "Komşularımız", Ankara Küçük Komedi Tiyatrosu, yön. Z. Demirel, 1966; "Babamla Birlikte", Ankara Küçük Komedi Tiyatrosu, yön. A. Eldem, 1971; "Deliler", Devekuşu Kabare Tiyatrosu, yön. Z. Alasya, 1987.
Film ve Televizyon Senaryosu: "Keloğlan Aramızda;" "Yatık Emine;" "Tuzsuz Deli Bekir" (1972-75); "Kurtuluş", yön. Z. Öztan, müzik M. Sun, 20 bölümlük TV dizisi olarak TRT'de yayınlandı (1995); "Cumhuriyet", yön. Z. Öztan, müzik M. Sun, Cumhuriyet'in 75. yılı dolayısıyla film olarak gösterime girdi (1998) ve TRT'de dizi olarak yayınlandı.
Roman: *Korkma İnsancık Korkma*, İst.: Boyut, 1993; *Romantika*, Ank.: Bilgi, 2000; *19 Mayıs 1999*, Ank.: Bilgi, 2002; *Çılgın Türkler*, Ank.: Bilgi, 2005; *Diriliş*, Ank.: Bilgi, 2008; *Cumhuriyet*, Ank.: Bilgi, 2009.
Araştırma: *Dr. Rıza Nur Dosyası*, Ank.: Bilgi, 1995, *Vahidettin, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele*, Ank.: Bilgi, 1997; *1881-1938 Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Kronolojisi*, Ank.: Bilgi, 1999.
Anı: *Radyo Notları*, Ank.: TRT, 1969.
Diğer: *Bizi Dinler misiniz?*, Ank.: TDK, 1969; *Oyun ve Senaryo Yazım Tekniği*, Ank.: Bilgi, 1998.
Çeviri: *Unutulmaz Şiirler*, Ank.: Bilgi, 1999.
Kaynaklar: *BF* (Aralık 1999); Necatigil, *İsimler*, 293; Özkırımlı, *TEA*, IV, 964; Kurdakul, *Sözlük*, 485; "Özakman, Turgut", *TDEA*, VII, 197; Ö. Nutku, *Tiyatro ve Yazar*, Ank., 1960; T. Özakman, *Toplu Oyunlar*, (haz. S. Tekman) İst., 1992, s. 5-8 (yazarın özgeçmişi); A. Yüksek, *Çağdaş Türk Tiyatrosu'ndan On Yazar*, İst., 1997; Necatigil, *Eserler*, 136-137, 169-170, 212-213, 285, 300; S. Şener, *Türk Tiyatrosu*, Ank., 1999; A. Dinç vd, *İstanbul Radyosu: Anılar, Yaşantılar*, İst., 2000, s. 182-183, 259-260.

ÖZARIKÇA, BARLAS *(İstanbul, 16 Eylül 1948 -)* Romancı, öykücü, denemeci.

Tam adı Şevkati Barlas Özarıkça. Öğretmen Safiye Hanım ile hukukçu Salih Özarıkça'nın oğlu. Avusturya (1963) ve Kabataş Erkek liselerini (1966), İstanbul Gazetecilik Yüksek Okulu'nu bitirdi (1971). Hamburg Üni. Felsefe Bölümü'nde misafir öğrenci, Düsseldorf Kızılhaç örgütünde sosyal danışman olarak bulundu; Köln, Amsterdam ve Paris'te yaşadı. 1972'de Türkiye'ye döndü; çevirmenlik, rehberlik ve Hekimoğlu Ali Paşa Kütüphanesi'nde beş yıl yöneticilik yaptı. 1980'den sonra *Cumhuriyet* gazetesinde düzeltme ve dış haberler servislerinde çalıştı. Emekli. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk ürünleri 1966'da Kabataş Lisesi'nin yayın organı *Kabataş* dergisinde çıktı. Öykü ve yazıları *Yazko Edebiyat*, *Somut*, *Gösteri*, *Varlık* dergileri, *Cumhuriyet Kitap* eki ve *Güneş* gazetesinde yayımlandı. "Sera'da Aşk" adlı öyküsü filme alınarak TRT'de gösterildi (1995). Oğuz Atay çizgisinde değerlendirilen *Ters Adam* romanıyla tanındı.

Yapıtları: Roman: *Ters Adam*, İst.: Habora, 1986.
Öykü: *Sera'da Aşk*, İst.: Varlık, 1991.
Anlatı: *Ayna Giyinen Şişko*, İst.: İnkılâp, 2000.
Deneme: *Seks Aşkı Öper*, İst.: Varlık, 1992.
Kaynaklar: *BF* (10 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 293; T. Ay, "Ayna Giyinen Şişko", *Cumhuriyet Kitap*, S. 542 (6 Temmuz 2000).

ÖZAY, MAHMUT *(Kayalar/Manastır, 1908 - İzmir, 1981)* Öykücü.

Ailesi Balkan Savaşı sırasında Manastır'dan göç ederek Nazilli'ye yerleşti. Bozdoğan ve Nazilli'deki ilköğreniminden sonra İzmir Erkek Öğretmen Okulu'nu bitirdi (1928). Kayseri ve Söke'de üç yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. Ortaokul öğretmenliği sınavını kazanarak Türkçe öğretmeni oldu. Aksaray ve Merzifon ortaokullarında sekiz yıl müdürlük, Aydın ve Kuşadası'nda öğretmenlik yaptı. Kuşadası Ortaokulu Türkçe öğretmeniyken kendi isteğiyle emekliye ayrıldı (1965).

Varlık ve *Hisar* dergilerinde yayımlanan öykülerinde Batı Anadolu kasabalarındaki yaşamı, kasaba insanlarının içinde bulunduğu yaşam koşullarını anlattı. Tahir Alangu'nun değerlendirmesine göre "genellikle Batı Anadolu'da ailesinin yoksul yaşayışını, kendi öğretmenlik yıllarının olaylarını betimlediği öykülerinde, küçük kasaba yaşantılarını ve olaylarını anlatırken yumuşak, okşayıcı ve mutlu denebilecek küçük adamları yansıtırken, dilinde bu insanlara ve hayata karşı duyduğu sevginin ince titreşimleri görüldü, iddiasız bir ustalığa ulaştığı kabul edildi."

Ödül: *Yorgo* ile 1965 Sait Faik Hikâye Armağını (Kâmuran Şipal'le paylaştı).

Yapıtları: Öykü: *Yorgo*, Aydın: Kanaat Mtb., 1964; *İhtiyar Elma Ağacı*, İst.: Yeditepe, 1966; *Babam Babam*, İzmir: Karınca Mtb., 1970; *Deli Dana*, İzmir: Karınca Mtb., 1974; *Deli Manda*, (Bütün Hikâyeleri), İst.: YKY, 2007.
Masal: *Hafsa Hatun*, İzmir, Berrin B., 1946; *O Mübarek Serviler*, İst.: Pulhan Mtb., 1950; *Kelile ve Dimne'den Manzum Masallar*, Aydın: Kıraat Mtb., 1960.
Derleme: *En Güzel Bektaşi Şiirleri*, (K. Burcuoğlu ile) İst.: Gayret Kitabevi, 1952.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 294; Kurdakul, *Sözlük*, 485-486; "Özay, Mahmut", *TDEA*, VII, 197; Necatigil, *Eserler*, 46.

ÖZBAHÇE, OSMAN *(Konya, 1 Ocak 1971 -)* Şair, yazar.

Ömer Çiğdeli, Cahit Cem, Ömer Bayram imzalarını da kullandı. Yeter Hanım ile çiftçi Mustafa Özbahçe'nin oğlu. Ilgın İmam Hatip Lisesi (1986) ve AÜ İlahiyat Fakültesi mezunu (1991). 1992'den beri öğretmen. *Kökler* dergisini yönetti (12 sayı, 2003-2006), Hakan Şarkdemir ve Serkan Işın'la *Karagöz* dergisini çıkardı. İstiklal Marşı Derneği (İMDER) üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuğu var.

İlk şiiri ("Güz Alazında Uçuşan Kar Beyazlığı I-II") *Yeni Taşova* gazetesinin eki Kültür Edebiyat'ta çıktı (1990). Şiir ve yazıları *Ayane, Dergâh, Yedi İklim, Kayıtlar, İkindi Yazıları, Hece, Edebiyat Ortamı, Atlılar, Kökler, Karagöz* gibi dergilerde yayımlandı.

Ödül: *Kural Dışı* ile 2007 TYB Eleştiri Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Uzun Yürekli Nehir*, Ank.: Hece, 1999; *Düşmanlık*, İst.: Şule, 2004; *Kral*, Ank.: Ey Kitap, 2006.
Deneme-Eleştiri: *Sağlam Şiir*, Ank.: Ebabil, 2006; *Kural Dışı*, Ank.: Ebabil, 2007; *Modern Şiirimizin Kökenleri*, Ank.: Ebabil, 2008.
Kaynaklar: *BF* (30 Aralık 2008); İ. Deniz, "Uzun Yürekli Nehir Nereye Nasıl Akıyor?", *Yeni Şafak*, 25 Ağustos 1999; A. Özdenören, "Uzun Yürekli Nehir", *Ay Vakti*, S. 8, Mart 2001; İ. Demirci, "Kral'ın Şairi", *Memleket*, 25 Temmuz 2006; H. Ergülen, "Şairin Yazısı", *Radikal Kitap*, S. 315, 30 Mart 2007.

ÖZBAY, ADEM *(Çaycuma, 12 Nisan 1976 -)* Şair, yazar.

Adem Suat, Murat Karanfil imzalarını da kullandı. Azime Hanım ile maden işçisi Mehmet Özbay'ın oğlu. İlköğrenimini Başat köyünde, ortaöğrenimini Çaycuma'da tamamladı. ODTÜ Tarih Bölümü'nde iki yıl okudu. İÜEF Felsefe Bölümü'nü bitirdi. İlk öyküsü (Kevakib) 1997'de *Endülüs* dergisinde yayımlandı. Şiir ve öykü ve denemelerini *Ayrıntı, Kırklar, Yolcu, Vuslat* dergilerinde yayımladı. *Ayrıntı* (1998-2000, 16 sayı), *Vuslat* (2000-) dergilerinin editörlüğünü üstlendi. Marmara FM radyosunda 1996-2001 arasında haftalık "Okuma Günlüğü" programını, 2000'de Hayat Yayınları için 9 kitaplık "Bilgi Teknolojileri" dizisini hazırladı. İstanbul'da yaşıyor. Evli, bir çocuklu.

Yapıtları: Şiir ve öykü: *Kevakib-Hayal Libaslı Akşam*, İst.: Birey 2000.
Öykü: *Acele Bir Hikâye Yazarı Aranıyor*, Ank.: İlke, 2004.
Roman: *Saraydaki Mesih Sabatay Sevi*, İst.: Nokta, 2004.
Deneme: *Resimli Hayat Bilgisi Kitabı*, İst.: Sarmaşık, 2001; *Kayıp Tayfanın Günlüğü*, İst.: Radyo, 2002; *Gelmesem de Bekle Beni*, İst.: Akis, 2006.
Derleme: *Türk Şiiri Antolojisi*, İst.: Sarmaşık, 2001; *Türk Hikâyesi Antolojisi*, İst.: Sarmaşık, 2002; *Sevgililer Sevgilisine Gül Kokulu Şiirler*, İst.: Semerkand, 2003; *Şehit Mektupları*, İst.: Akis, 2007; *En Güzel Aşk Şiirleri*, İst.: Akis, 2008.
Kaynaklar: *BF* (3 Mayıs 2002).

ÖZBEN, RAİF *(Of/Trabzon, 1 Ocak 1946 -)* Şair.

Kutlay Özlen imzasını da kullandı. Emine Hanım ile Mehmet Özben'in oğlu. İlk ve orta okulu Of'ta tamamladı; Trabzon Erkek Öğretmen Okulu'nu, Trabzon Fatih Eğitim Ens. Edebiyat Bölümü'nü (1967) ve Eskişehir Anadolu Üni. Açık Öğretim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1991) bitirdi. 1967'den itibaren Trabzon ve İzmir'de öğretmen ve öğretim görevlisi olarak çalıştı; 1994'te emekli oldu. *Göze* (Kars, 1967-68; 11 sayı) ve *Kıyı* (Trabzon, 1981-83) dergilerinin yazı kadrosunda yer aldı. İzmir'de yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiir ve öyküleri 1963'te Trabzon yerel gazeteleri ve *Çakıl* dergisinde çıktı. Şiir, deneme ve eleştirilerini *Kıyı, Yazko Edebiyat, Yazko Somut, Varlık, Gösteri, Ayrım, Oluşum* ve *Ortaklaşa* dergilerinde yayımladı. Hilmi Yavuz'a göre, "Raif Özben, görünmeyen yaşamların epiğini yazıyor; sıradan insanların, ya da 'bütün yolculukları bir abonman bileti kadar küçülmüş' olan 'herkes'in bir 'epik söz'e dönüşebileceğini gösteriyor. Raif Özben'in şiiri, 'ne yaşamın onlara, ne de onların yaşama yettiği' insanların arkaya itilmiş sözünü öne çıkaran bir şiir. Kısık sesli bir Ulysses sözü. Belki de anti-epik?"

Yapıtları: Şiir: *Sevginin Aktığı Yer*, İst.: Yazko, 1985; *Asyalı Ayyaş*, İst.: Can, 2000.
İnceleme: *Nuran Hariri*, İst.: Etki, 2000.
Diğer: *Türkçe Diksiyon*, İst.: İnkılâp, 1989.
Kaynaklar: *BF* (1999); "Özben, Raif", *TDEA*, VII, 205; A. Bulut, "Bir Ozanın İki Şiiri", *Varlık*, Mart 1981; K. Öner, "Yeni Yapıtlar Yeni Yazarlar", *Sevgi Yazıları*, İst., 1986; *Kim Kimdir*, 544.

ÖZBİR, KÂMURAN *(Eskişehir, 1927 -)* Şair, öykücü.

Ankara'da tamamladığı ilk ve orta öğreniminin ardından DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Üç yıl öğretmenlik yaptıktan sonra gazeteciliğe başladı. *Kudret* ve *Yeni Sabah* gazetelerinde muhabir ve istihbarat şefi, *Ticaret ve Ekonomi* gazetesinde yazı işleri müdürü olarak çalıştı. İlk şiiri on beş yaşındayken *Ülkü* dergisinde çıktı. Şiir, öykü ve eleştirileri

Çığır, Çınaraltı, Fikirler, Yedigün, Varlık ve *Hisar* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Son Durak*, ?.
Çocuk Öyküsü: *Alay*, Ank.: Devrim B., 1948; *Hep Sizin İçin*, Ank.: Akın Mtb., 1948.
Diğer: *Fransa'nın Gerçek Yüzü*, İst., [1984]; *Bulgar Yönetimi Gerçeği Gizleyemez*, İst., 1986.
Kaynaklar: Karaalioğlu, 430; "Özbir, Kâmuran", *TDEA*, VII, 205.

ÖZCAN, BÜLENT *(Sarız/Kayseri, 25 Şubat, 1973 -)* Şair.

Anadolu Üni. İşletme Fakültesi'ndeki öğrenimini birinci sınıftayken bıraktı (1995). Gaziantep'te yayımlanan *Doğan* gazetesinde yazı işleri müdürlüğü yaptı (1995). TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. 1997'de Londra'ya yerleşti. Londra olay gazetesinin kültür sanat yönetmeni. İlk şiiri ("Yeni Bir Gün") 1989'da *Türkiye Çocuk* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Şafak, Ses, Hürriyet Kelebek, AykırıSanat, Son Haber, Ozan, Damla, Şiir Defteri, Tepe Edebiyat, Kuzeysu, Kırkmerdiven* gazete ve dergilerinde yayımladı.

Ödül: 1988 Türkiye Çocuk Dergisi Yılın Araştırmacısı Ödülü; 1992'de İsveç Hümanist Enternasyonal Şiir Dalında Jüri Özel Ödülü; Türkiye Dergisi Barış Şiiri Yarışması (ikincilik).

Yapıtları: Şiir: *En Güzel Ben Ölürüm*, 1994; *Bağbozumu*, (ortak kitap) 1995; *Gelincik Tozları*, İst.: Hera, 2002.
Kaynaklar: Işık, 474; bulentozcanbcom.

ÖZCAN, CELÂL *(Mudurnu / Bolu, 4 Ocak 1941 -)* Öykücü, romancı.

Celal Özcanlı imzasını da kullandı. Hanife Hanım ile Mehmet Özcan'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Çatalca'da yaptı. Balıkesir Necatibey Öğretmen Okulu (1957) ve Eğitim Ens. Edebiyat Bölümü'nden (1960) mezun oldu. 30 yıl sonra Anadolu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1991). 1961'de öğretmenlik mesleğine girdi. Yedi yıl süreyle Anadolu'nun çeşitli yerlerinde öğretmenlik yaptıktan sonra 1967'den itibaren İstanbul'da çalışmaya başladı. Edebiyat dışında resimle de ilgilenen yazar öğrencilik yıllarında lisanslı amatör futbolcu olarak Balıkesirspor'da oynadı (1957-60). 1985'ten bu yana Avusturya Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yapmaktadır. İstanbul'da yaşıyor; evli ve iki çocuk babası.

Edebiyat yaşamına şiirle giren Özcan daha sonra öyküye yöneldi. İlk şiiri ("Çizgiler") *Ajans-Türk Şiir Antolojisi*'nde çıktı. *Çağrı, Hisar, Güney, Varlık, Yansıma, Oluşum, Türk Dili, Türkiye Yazıları, Gösteri, Yazko, Somut* gibi dergilerde ve *Yeni Ortam* gazetesinde öyküleri, kitap tanıtma ve inceleme yazıları yayımlandı. Edebiyat yaklaşımını toplumcu gerçekçi olarak niteleyen yazar, öykülerinde kendine özgü sıcak bir dille sıradan insanların sorunlarını ele aldı. 1976-85 arasında radyo çocuk oyunları kaleme aldı; çocuk öykülerinin bir bölümü radyo oyunu olarak yayımlandı.

Ödül: *Gökova'nın Yalazları* ile 1975 Sabahattin Ali Öykü Ödülü (ikincilik); "Topyeri" adlı öykü ile 1975 12. Antalya Festivali Öykü Yarışması (ikincilik); *Düğüncüler* ile 1983 Nevzat Üstün Hikâye Başarı Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Gökova'nın Yalazları*, İst.: Okar, 1977; *Sokak Kedileri*, (çocuk öyküleri) İst.: Yeni Büyük Dağıtım, 1980; *Düğüncüler*, İst.: Yazko, 1983; *Pamuk Kız*, İst.: Yuva, 1986; *Canım Kitabım*, İst.: Özer, 1986.
Roman: *Şakacı Çocuklar*, İst.: Oda, 1981; *Ovadaki Şenlik*, İst.: Remzi, 1981; *Sevgi Tuzak mı*, İst.: Alaz, 1982.
Anı: *Gözbebeğim Göztepe*, İst.: Heyamola, 2009.
Kaynaklar: *BF* (1999); Necatigil, *İsimler*, 294; Karaalioğlu, 431; Kurdakul, *Sözlük*, 487; Necatigil, *Eserler*, 161; "Özcan, Celâl", *TDEA*, VIII, 205.

ÖZCAN, GÖKHAN *(İnegöl/Bursa, 19 Mart 1965 -)* Öykücü, denemeci.

Hanife Hanım ile memur Mustafa Şükrü Özcan'ın oğlu. İlkokulu Bursa'da okudu; ortaöğrenimini İnegöl İmam-Hatip Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesi'nde tamamladı; Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi'ni bitirdi. TRT'de gösterilen "Mimar Sinan" (1988), "Yayla Yollarında" (1988-89), "Yunus Emre" (1990) ve "Kırkambar" (1991-92) adlı yapımlarda yönetmen yardımcılığı yaptı. 1989'dan beri gazeteci; *Yeni Şafak*'ta köşe yazıları yazıyor. Arkadaşlarıyla birlikte *Albatros* dergisini (12 sayı, 1989-90) çıkardı. TYB üyesi. Ankara'da yaşıyor; bekâr. İlk öyküsü ("Ressamın İçgeçirmeleri") 1989'da *Albatros*'ta çıktı. Öykü ve yazılarını *Hece* dergisiyle *Zaman* ve *Yeni Şafak* gazetelerinde yayımladı.

Ödül: *Hiçbişey* ile 1991 TYB Hikâye Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Hiçbişey*, Ank.: Vadi, 1991.
Deneme: *Günlerin Gölgeleri*, İst.: Mavi, 1997; *Ruh Yordamı*, Ank.: Vadi, 1998.
Çocuk Öyküsü: *Altmışikiden Tavşan*, İst.: Kırkambar, 1997; *Kim Duma Dum Kime*, İst.: Uğur Böceği, 2005.
Kaynaklar: *BF* (7 Eylül 1999); Işık, 474.

ÖZCAN, HALİL İBRAHİM *(Kayseri, 1 Ocak 1957 -)* Şair, öykücü.

Gülhanım Hanım ile işçi Mehmet Özcan'ın oğlu. 1978'de Kayseri Eğitim Enstitüsü'nden mezun olduktan sonra ilkokul öğretmenliğine başladı. Ceza Kanunu'nun 146. maddesinden mahkûm olarak 1981-91 yıllarında çeşitli hapishanelerde yattı. 1992'de Fehmi Uzal'la birlikte hazırladıkları *1980-1990 Cezaevi Şiir Antolojisi* DGM kararıyla toplatıldı. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor, evli.

İlk öyküsü 1988'de *Yaba-Öykü*'de çıktı. Şiir ve öyküleri *Edebiyat Dostları*, *Sombahar*, *Varlık*, *Papirüs*, *Defter* ve *Öküz* dergilerinde yayımlandı. Yapıtlarında yaşanmış acıların, kırıklıkların, ihanetlerin izlerini şizofrenik bir dille anlattı. "Şaşırtıcı imgeler ve özgün eğretilemelerle oluşturduğu" şiirlerinde "zaman-uzam-nesne ilişkisindeki o tanımlanması güç boyuta 'etik' bir mesaj" gönderdiği belirtildi (C. Oğuz). Öykülerini ise Y. Eradam, "dil ve biçem düzeyinde boğuntu ve tükeniş" olarak değerlendirdi.

Ödül: *Kırık Zar* ile 1997 Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Randevu Hazırlığı*, İst.: Metis, 1992.
Şiir: *Kırık Zar*, İst.: Hera, 1997; *Yüzünü Temiz Tut Ecel Her An Gelebilir*, İst.: Virtüel, 2000; *Kavgalı Küçük Fener*, İst.: Nokta, 2005.
Roman: *Ejderha Yılları*, İst.: Gendaş Kültür, 2001.
Antoloji: *1980-1990 Cezaevi Şiir Antolojisi*, (F. Uzal ile) İst.: Sorun-Melsa, 1992.
Biyografi: *Fikriye Çankaya'nın Duvaksız Gelini*, İst.: Nokta, 2007.
Kaynaklar: *BF* (16 Nisan 1999); Işık, 474-475; Y. Eradam, "Kim Gelecek Randevuya?", *Cumhuriyet Kitap*, S. 186 (1992); A. Ö. Erdoğan, "Hazırlıksız Randevu", *Gerçek*, S. 26 (1993); M. Yücel, "Hayatta Son Hazırlıklar Bitmez" (söyleşi), *Gündem*, 26 Temmuz 1993; A. Halis, "Antolojiyi Mahkûm Ettiren Şiirler", *Gündem*, 6 Ocak 1994; C. Oğuz, "Kırık Zar", *Cumhuriyet Kitap*, S. 408 (1997); B. Balcı, "Kırılganlıkların Şairi", *Gündem*, 8 Ağustos 1997.

ÖZÇELİK, MUSTAFA *(Günyüzü/Eskişehir, 1 Kasım 1954 -)* Şair, yazar.

İlk öğrenimini Günyüzü'nde tamamladı. Eskişehir İmam-Hatip Lisesi'ni (1972) ve Bursa Eğitim Enstitüsü'nü (1975) bitirdi. Nevşehir ve Eskişehir'deki çeşitli okullarda Türkçe, edebiyat öğretmenliği ve idarecilik yaptı (1976-93). 1993'te Türk dili ve edebiyatı öğretim görevlisi olarak üniversiteye geçti. 2002'de emekli oldu. TYB üyesi. Evli ve iki çocuk babası. İlk şiiri ("İfşa") 1975'te *Gelişim* dergisinde yayımlandı. *Mavera*, *Yönelişler*, *Hilâl*, *Gelişme*, *İslam*, *İlim ve Sanat*, *Yedi İklim*, *Kayıtlar*, *Dolunay*, *Dergâh*, *Kardelen* ve *Kırağı* dergileri ile *Yeni Devir* ve *Akit* gazetelerinde şiir ve denemeler yayımladı. Çocuklar için öyküler yazdı, klasik yapıtlardan uyarlamalar yaptı.

Ödül: 1993 Suffe Şiir Armağanı (H. Akay ile paylaştı); 1997 Gençlik Dergisi Yılın Şairi; 2004 Edebiyatçılar ve Sanatçılar Birliği Yılın Çocuk Romancısı.

Yapıtları: Şiir: *İfşa*, İst.: Akabe, 1985; *Güle Yağmura ve Bahara Selam*, İst.: Beyan, 1991; *Serenat*, İst.: Beyan, 1995; *Dünyanın Tenhasında*, İst.: Esra, 1996; *Diriliş Türküsü*, İst.: Yaşayan Kitaplar, 1997; *Güneş ve Ayna*, İst.: Beyan, 1997; *Gül ve Hançer*, İst.: İstanbul, 2002.
Biyografi: *Yunus Emre*, İst.: Beyan, 1984; *Samiha Ayverdi*, İst.: ?, 2003; *Sunullah Gaybi*, İst.: ?, 2004.
İnceleme, Deneme: *Şiir İklimi*, İst.: Esra, 1998; *Nun ve Kalem*, İst.: Sütun, ?; *Mehmet Akif ve İstiklal Marşı*, İst.: Lamure, 2004; *Gece Işıltısı*, İst.: Sütun, 2006; *Mehmet akif ve Çanakkale*, İst.: Yarımada, 2009.
Antoloji: *Şairin Duası, Dua Şiirleri Antolojisi*, İst.: Selis, 2002; *Sufi Şiirler Antolojisi*, İst.: Lamure, 2005; *Gül'e Salavat Hz. Peygamber'e Şiirler Antolojisi*, İst.: Mavi, 2006.
Ders Kitabı: *Türkçe Edebiyat Bilgileri*, 1992.
Kaynaklar: Işık, 476; siiraze.net.

ÖZÇELİK, TAHİR *(İstanbul, 14 Mayıs 1929 - İstanbul, 9 Kasım 1995)* Şair, yazar, tiyatro eleştirmeni.

Tahir Pamir imzasını da kullandı. Nurinnisa Hanım ile Mehmet Sait Bey'in oğlu. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi. Perugia Üniversitesi'nde İtalyan dili ve edebiyatı, ardından Floransa Üniversitesi'nde sanat tarihi ve mimarlık eğitimi aldı (1949-53). Özel kuruluşlarda yönetici olarak çalıştı ve emekliye ayrıldı (1960-83). Daha sonra redaktör olarak Gelişim Yayınları'nda çalışmaya başladı. Evli ve üç çocuk babasıydı.

İlk yazısı *Yücel*'de çıktı. Şiir ve yazıları *Sanat ve Edebiyat*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Dost*, *Yeditepe*, *Türk Dili*, *Şairler Yaprağı*, *Varlık*, *Yeni Ufuklar* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Bu dönemdeki ürünlerinde Tahir Pamir imzasını kullandı. 1968'den sonra tiyatroya yöneldi; *Yeditepe*, *Aydınlık*, *Ufuklar*, *Somut*, *Milliyet Sanat* dergi ve gazetelerinde tiyatro eleştirileri yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Alabildiğine*, Ank.: Şairler Yaprağı, 1957.
Deneme: *Düşüncemle Röportajlar; Mektuplar ve Diğer Nesirler*, İst.: Şirketi Mürettibiye Mtb., 1952.

Diğer: *Sanat Ansiklopedisi*, (A. Kabacalı ve B. Berkman'la) İst.: Milliyet, 1991.
Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 487; Işık, 476; *Kim Kimdir*, 548; E. Özman, "Tahir Özçelik'i Uğurlarken", *Gösteri*, S. 181 (Aralık 1995).

ÖZDAMAR, MUSTAFA *(Konya, 18 Mart 1946 -)* Romancı, biyografi yazarı.

Coşkun Şeyda imzasını da kullandı. Nazife Hanım ile din görevlisi Mevlut Özdamar'ın oğlu. Ankara İmam-Hatip Lisesi'nden sonra girdiği Erzurum Yüksek İslam Enstitüsü'nü ikinci sınıfta terk etti. Üsküdar'daki İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi'nde yönetici. İstanbul'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası. İlk yazıları 1966'dan itibaren, Konya'da çıkan *Özduyu* gazetesinde yer aldı. *Hareket*, *Çile* ve *Altınoluk* dergilerinde yazdı; *Millî Gazete*'de köşe yazarlığı yaptı. Biyografi kitaplarıyla dikkat çekti.

Yapıtları: Roman: *Cinnet*, İst.: Çığır, 1976; *Devran*, İst.: İklim, 1988; *Şah-ı Nakşibend*, İst.: Kırkkandil, 1997.
Şiir: *Yunuslar Deryası*, İst.: Kırkkandil, 1998.
Araştırma: *Yaşı ve Başıyla Mim Sin Harekâtı*, İst.: Çığır, 1967; *İstanbul'da Makam ve Merkadleri Bulunan Şehid Sahabeler*, İst.: Hırka-i Şerif Vakfı, 1988; *Dersaadet Dergâhları*, İst.: Kırkkandil, 1994; *Hüvel Baki*, İst.: Kırkkandil, 1996; *Ahmed Gazali ve Tevhidde Tecrid*, İst.: Kırkkandil, 1997; *İslâmbol Geleneğinde Sivil Merasimler ve Doğumdan Ölüme Mûsikî*, İst.: Kırkkandil, 1997.
Deneme-Sohbet: *Nazlar ve Niyazlar*, İst.: Kırkkandil, 2002; *Vahdet ve Mehmet Gülşeni Hasbahçe*, İst.: Kırkkandil, 2000; *Zarafet Bahisleri*, İst.: Kırkkandil, 2008.
Kaynaklar: *BF* (1 Haziran 1999); Işık, 476.

ÖZDAMAR, SEMRA *(Bursa, 11 Ocak 1956 -)* Öykücü.

Fatma Hanım ile Mustafa Özdamar'ın kızı. Amerikan Kız Koleji mezunu. Fotomodel (1973-74) ve sinema oyuncusu olarak (1974-80) çalıştı; reklam ve sinema oyuncusu olarak çeşitli ödüller aldı; 1977 Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde en iyi kadın oyuncu seçildi. İki çocuk annesi. Öykülerinin yanı sıra sinema, edebiyat ve kadın konusunda çeşitli dergilerde yayımlanmış yazıları vardır.

Ödül: 1984 De Yayınevi Masal Yarışması (mansiyon); 1985 Akademi Kitabevi Öykü Yarışması (mansiyon).

Yapıtları: Öykü: *Sessiz Çığlıklar*, İst.: Kavram, 1986; *Kadırga'da Son Horon*, İst.: Kavram, 1987; *Sekiz Kadın*, İst.: Boyut, 1988; *Hayat Bizi Yaşar*, İst.: Akaşa, 1995.
Oyun: *Yalnız Kadın*, Ank.: Ziraat Bankası, 1986.
Kaynaklar: *Kim Kimdir*, 549.

ÖZDEK, REFİK *(Köstence/Romanya, 1 Eylül 1928 - İstanbul, 28 Ağustos 1995)* Gazeteci, romancı, çevirmen.

Refik Şevki ve Gaffaroğlu imzalarını da kullandı. Elif Hanım ile inşaat ustası Şevki Özdek'in oğlu. Galatasaray Lisesi'nden sonra bir süre İÜ Hukuk Fakültesi'ne devam etti; Çapa Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi. 1959'da *Yeni İstanbul*'da gazeteciliğe başladı. *Büyük Doğu*, *Bugün*, *Babıâli'de Sabah*, *Tercüman* ve *Yeni Haber* gazetelerinde çalıştı. *Tercüman Çocuk* dergisinin genel yayın müdürlüğünü üstlendi. Bir süre Galatasaray Lisesi'nde Fransızca öğretmenliği yaptı. Uzay Yayınevi'ni kurdu (1968). Roman ve öykülerinin yanı sıra özellikle Cengiz Aytmatov çevirileriyle tanındı. Türk Edebiyat Vakfı üyesi, Basın Şeref Kartı sahibiydi. Evli ve bir çocuk babasıydı. Edebi ürünlerinin yanı sıra, *Yeni İstanbul* ve *Tercüman* gazeteleri için çocuk kitapları, güncel ansiklopediler ve kitaplar hazırladı. Gezi notları ve güncel siyasi tahliller içeren kitaplar kaleme aldı.

Yapıtları: Roman: *Hücre K*, İst.: Yağmur, 1973; *Ocağımız Sönmesin*, İst.: Ötüken, 1989; *Afşaroğlu*, İst.: Ötüken, 1994; *Gece Yarısı Güneşi*, İst.: Ötüken, 1994; *Yazı Yazmaktan Karnı Nasırlaşan Adam*, İst.: Ötüken, 1994.
Öykü: *Yüreğim Yanardağ*, İst.: Ötüken, 1991; *Kiziroğlu Mustafa*, İst.: Ötüken, 1994.
Şiir: *Hz. Peygamber Geliyor*, (Refik Şevki adıyla) İst.: Uzay, 1968; *Kezban'a Mektuplar*, İst.: Türk Edebiyatı, 1986.
Çocuk Kitabı: *Gözyaşı İncisi*, (öyküler) İst.: Tercüman, 1978; *Uzaydan Gelen Adam*, (roman) İst.: Tercüman, 1978; *Uzaylı Bargan'ın Dönüşü*, (roman) İst.: Tercüman, 1979.
Deneme-Araştırma: *Çanlar ve Zindanlar*, İst.: Boğaziçi, 1985; *Siyasi Vasiyetnameler*, İst.: Boğaziçi, 1975; *Hedef TRT*, İst.: Sosyal, 1977; *Halley Geliyor*, İst.: Tercüman, 1986.
Çeviri: A. Carel'den *Yarınlara Doğru*, İst.: Bedir, 1969; *İnsan Denen Meçhul*, İst.: Yağmur, 1973; C. Aytmatov'dan *Cemile/Sultan Murad*, İst.: Ötüken, 1990; *Yıldırım Sesli Manasçı/Yüzyüze/Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek*, İst.: Ötüken, 1990; *Beyaz Gemi*, İst.: Ötüken, 1991; *Hikâyeler*, İst.: Ötüken, 1992; *Gün Olur Asra Bedel*, İst.: Ötüken, 1992; *Elveda Gülsarı*, İst.: Ötüken, 1993; *Dişi Kurdun Rüyaları*, İst.: Ötüken, 1993; *Toprak Ana*, İst.: Ötüken, 1995; *Şatodaki İkizler* (G. Duhamel), İst.: Yağmur, 1964; *Muhteşem İstanbul* (G. de Nerval), İst.: Boğaziçi, 1974; *Özgürlük ve Demokrasi Yolunda* (N. S. Nazarbayev), İst.: Hotama Kültür, 1992; *Hükümet Darbesi Tekniği* (C. Malaparte), İst.: Bedir, 1964; *Dünyanın Kaderi Benim Ellerimde İdi* (H. Baun), İst.: Yağmur, 1974; *Sahra* (P. Benoit), İst.: Boğaziçi, 1976; *Eğer Allah İsteseydi* (M. Long), İst.: Yeni Asya, 1988.
Kaynaklar: *BF* (3 Mayıs 1999; kızı Almıla Özdek tarafından); Işık, 476-477.

ÖZDEM, FİLİZ *(İstanbul, 19 Temmuz 1965 -)* Şair, yazar.

Gülsen Hanım ile Mehmet Bakkalbaşı'nın kızı. İtalyan Lisesi'nden mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi, aynı bölümde yüksek lisans programına devam etti.

Çeşitli dergi ve gazetelerde şiirleri, yazıları, yorumlayıcı sanat metinleri ve çevirileri yayımlandı. Maltepe Sanat Galerisi, Milli Reasürans Sanat Galerisi, Sevimce Sanat Galerisi ve Artisan Sanat Galerisi tarafından yayımlanan pek çok kataloğun metinlerini yazdı. *Uygarlıklar Kapısı Urfa* (İst.: YKY, 2002), *Bitek Kent Balıkesir* (İst.: YKY, 2003), *Sırtı Dağ, Yüzü Deniz: Mersin* (İst.: YKY, 2004), *Taşın Belleği: Mardin* (İst.: YKY, 2005), *Kars: "Beyaz, Uykusuz, Uzakta"* (İst.: YKY, 2006), *Karaların ve Denizlerin Sultanı İstanbul* (İst.: YKY, 2009) başlıklı şehir monografilerini hazırladı. İstanbul'da yaşıyor; Utku Özdem'in annesi.

Yapıtları: Şiir: *Saydam ve Seyirci*, İst.: Maltepe Sanat Galerisi, 1999.
Roman: *Korku Benim Sahibim*, İst.: YKY, 2007; *Düş Hırkası*, İst.: YKY, 2009; *Yalan Sureleri*, İst.: YKY, 2010.
Çeviri: *Fildişi Kulenin Dışından* (P. P. Pasolini), İst.: Belge, 1991; *İçimdeki Şahmaran* (L. Malerba), İst.: Telos, 1998; *Atalarımız* (I. Calvino), Çevirenler: Rekin Teksoy, Filiz Özdem, Neyyire Gül Işık, İst.: YKY, 2008; *Dere Tepe Ters* (I. Calvino), İst.: YKY, 2009; *Ağaca Tüneyen Baron* (I. Calvino), İst.: YKY, 2009.
Kaynaklar: *BF* (Haziran 1999).

ÖZDEM, OĞUZ *(Elazığ, 4 Mart 1959 -)* Şair.

Hulkiye Hanım ile öğretmen Kahraman Özdem'in oğlu. Şair Yavuz Özdem ağabeyidir. 1983'te Dicle Üniversitesi Eğitim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1986-96 yıllarında öğretmenlik yaptı; 1996'dan beri sahaf. 1993'te *Atika* dergisini çıkardı. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk şiiri ("Güzel İnsanlar Senfonisi") 1987'de *Mavi Derinlik* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Atika*, *Varlık*, *Milliyet Sanat*, *Şiir Ok'u*, *Ütopiya*, *Edebiyat ve Eleştiri* ve *Islık* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Bir Oyundu Ölüm*, İst.: Bilim Kitabevi, 1988; *Su Yürüdüm Destan Geçtim*, İst.: Kırlangıç, 1992; *Su İçmek Güzeli*, İst.: Atika, 1994; *Uzak*, İst.: Piya, 1999; *Cesur Acı*, İst.: Öteki-siz, 2002.
Roman: *Biz Vatanımıza Hasret Öldük Yavrularım*, (İ.Oral ile) Ank.: Yurt Kitap, 2007.
Kaynaklar: *BF* (1 Haziran 1999); M. Cengiz, "Oğuz Özdem'in Yeni Şiirleri: Uzak", *Cumhuriyet Kitap*, S. 546 (3 Ağustos 2000), s. 23.

ÖZDEM, YAVUZ *(Elazığ, 5 Ağustos 1956 -)* Şair.

Hulkiye Hanım ile öğretmen Kahraman Özdem'in oğlu. Şair Oğuz Özdem kardeşidir. 1979'da Dicle Üniversitesi Eğitim Fak. Türkçe Bölümü'nü bitirdi. Beyoğlu Terzilik Meslek Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı; 1984'ten beri özel bir dershanede öğretmen. *Atika* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. İlk şiiri 1985'te *Yazko Edebiyat*'ta çıktı. Şiirlerini ve şiir üstüne kuramsal yazılarını *Sanat Olayı*, *Varlık*, *Gösteri*, *Atika*, *Şiir Ok'u*, *Şiir Ülkesi* ve *Şiir-lik* dergilerinde yayımladı.

Ödül: "Eylemlik" ile 1993 Dünya Kitap Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Göl*, İst.: Edebiyat Gazetesi, 1991; *Bir Yüzle Yürümenin Kitabı*, İst.: Atika, 1994; *Adımız Kime*, İst.: Tümzamanlar, 1997; *İstanbul Yolcusu Kalmasın*, İst.: Yön, 1999; *Yer Gece Dinlenir*, İst.: Şiirden, 2005; *Gümüş Ten*, İst.: Şiirden, 2007.
Deneme: *Şiir ve Dil*, İst.: Şiirden, 2005.
Kaynaklar: *BF* (6 Mayıs 1999).

ÖZDEMİR ASAF *(Ankara, 11 Haziran 1923 - İstanbul, 29 Ocak 1981)* Şair.

Asıl adı Halit Özdemir ARUN. *Yedigün* dergisinde Özdemir Özdem adıyla şiirler yayımladı. Hamdiye Hanım ile Şûra-yı Devlet üyelerinden Mehmet Asaf Bey'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde yaptı. Lise son sınıfta Kabataş Lisesi'ne geçti ve lise diplomasını bu okuldan aldı (1942). İÜ Hukuk ve İktisat fakülteleri ile Gazetecilik Enstitüsü'ne devam ettiyse de öğrenimini tamamlamadı (1947). Bir süre sigortacılık yaptıktan sonra *Zaman* ve *Tanin* gazetelerinde çevirmen olarak çalıştı. Sanat Basımevi'ni kurarak matbaacılık hayatına atıldı (1950). Bir süre de kitapçılık ve meyhanecilik yaptı. Sonraki yıllarda Yuvarlak Masa Yayınları'nı kurdu ve yönetti. Karaciğer kanserine yakalanarak öldü. Fotoğraf sanatçısı Yıldız Arun'la evliydi ve üç çocuk babasıydı.

İlk şiiri 1940'ta *Servetifünun-Uyanış*'ta çıktı. Şiirlerini *Büyük Doğu*, *Varlık*, *Kaynak*, *Edebiyat Dünyası*, *Amaç*, *Yirminci Asır*, *Şadırvan*, *Yeditepe*, *Küçük Dergi*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yenilik*, *Vatan*, *Dost*, *Türkçe*, *Türk Dili* gibi dergilerde yayımladı. "Kendisiyle insanlar ve dış dünya arasındaki bağlantılar üzerine kurduğu, düşüncenin temel alındığı, yoğun bir kendine özgülük taşıyan şiirleriyle tanındı" (A. Özkırımlı).

1950'den sonra kendi özgün sesini buldu; 1950 şiirinin ortak biçim arayışından ayrı olarak, özel bir dil kullanmaya başladı. İlk kitabına (*Dünya Kaçtı Gözüme*) 1952'den sonraki şiirlerini alan Özdemir Asaf'ın, "şairdeki 'ikinci kişi' problemini, ikinci kişi ile kendi arasındaki bağlantıları çeşitli yönlerden derinleştirdiği, yaşamını dolduran davranışları soyutlaştırarak bir düşünme planına yükselttiği, bunu yaparken de çelişmeli, oyunlu bir mantık düzeninde mısra sayısını çok kere en aza indirdiği görülür" (B. Necatigil). Özellikle ikili ve dörtlü dizelerden oluşan bu dönem şiirlerinde, insanın toplum ile olan ilişkilerini konu edinmiş, yergisel bir söyleyiş kullanmış; sevgi, ayrılık, ölüm gibi temaları duygu ve düşünce yoğunluğu içinde işlemiştir. Aşkın büyük sözlerle yüceltilmeye çalışılmayıp iki bireyin özneler arası düzeylerde birbirlerinde yaşamaları biçiminde sunulduğu *Sen Sen Sen*, şairin kendine özgü içtenliğini, duyarlılığını, coşkusunu yansıtan önemli yapıtlarından biri olarak kabul edildi. *Bir Kapı Önünde*, İkinci Yeni akımının güçlenmeye başladığı yıllarda yayımlandı. Bu kitabında, B. Necatigil'in ve E. Cansever'in deyiş özelliklerini andıran şiirlerine rastlanır. Bazı şiirleri ise dört yıl sonra yayımlanacak olan *Yuvarlağın Köşeleri*'nin bir ön hazırlığı olarak değerlendirildi.

Yuvarlağın Köşeleri'nde düşünme, devinme ve eylemlerimizle ilgili kavramlardan, değerlerin çeşitli uygulanış biçimlerine değin seçenekler sıralanarak ahlak, mantık ya da sağduyu açısından birinin olumlanıp ötekilerin çürütülmesi yöntemiyle oluşturulmuş özdeyişler, şiir anlayışını olduğu kadar, yaşam felsefesini de örnekler niteliktedir. Bir sonraki kitabı olan *Yumuşaklıklar Değil*'de ise *Yuvarlağın Köşeleri*'nde düzyazı olarak yer alan özdeyişlerin, bu kez eni boyu belirli dikdörtgen çerçevelere yerleştirilmiş dörtlükler biçiminde sunulduğu görülmektedir. *Nasılsın*'da, yaşantı, gözlem ve deneylerinden damıttıklarını, aklın süzgecinden geçirdikten sonra bir ahlak filozofu kimliğiyle ya da zekice buluşlar, mantık ve sözcük oyunlarıyla okuyucunun karşısına çıkarır.

Özdemir Asaf'ın baştan beri içerik ve biçim bakımından ağır ağır geliştirdiği çok yönlü yapı, *Çiçekleri Yemeyin*'de doruğa çıkar. Buna öncekilerden farklı olarak halk şiiri ve divan şiirinin bazı türleriyle, Şair Eşref ve Neyzen Tevfik'inkilere benzer taşlamalar ve yergi şiirleri de eklenmiştir. Hece ölçüsü ve çağdaş bir içerikle oluşturduğu son iki kitabında (*Çiçekleri Yemeyin* ve *Yalnızlık Paylaşılmaz*) şiir dağarcığına kattığı kaside ve gazellerden başka, halk şiirinin koşma türü üzerine birçok örnek vermiş olan şairin, tekke şiirinin içeriğinden ve tasavvuf felsefesinden de geniş ölçüde yararlandığı anlaşılmaktadır.

Yayımlanmamış şiirleri ölümünden sonra *Benden Sonra Mutluluk* adıyla basılmıştır. Bütün şiirleri, *Bir Kapı Önünde* ve *Yalnızlık Paylaşılmaz* adlarıyla iki kitap halinde yayımlandı. İngilizceye çevrilen 92 şiiri *To Go To* (çev. Yıldız Moran, İst.: Sanat B., 1964) adlı bir kitapta toplandı.

Yapıtları: Şiir: *Dünya Kaçtı Gözüme*, İst.: Yuvarlak Masa, 1955; *Sen Sen Sen*, İst.: Yuvarlak Masa, 1956; *Bir Kapı Önünde*, İst.: Yuvarlak Masa, 1957; *Yuvarlağın Köşeleri*, (özdeyişler-etika) İst.: Yuvarlak Masa, 1961; *Yumuşaklıklar Değil*, İst.: Yuvarlak Masa, 1962; *Nasılsın*, İst.: Yuvarlak Masa, 1970; *Çiçekleri Yemeyin*, İst.: Bilgi, 1975; *Yalnızlık Paylaşılmaz*, İst.:, Bilgi, 1978; *Bir Kapı Önünde*, İst.: Adam, 1982; *Benden Sonra Mutluluk*, İst.: Adam, 1984; *Seçme Şiirler*, İst.: Adam, 1997; *Çiçek Senfonisi*, (Toplu Şiirler) İst.: YKY, 2009.
Deneme: *Kırılmadık Bir Şey Kalmadı*, İst.: YKY, 2009.
Öykü: *Dün Yağmur Yağacak*, İst.: Adam, 1987.
Çeviri: *Reading Zindanı Balladı* (O. Wilde), 1968.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 294-295; Nebioğlu, 80; Kurdakul, *Sözlük*, 488; A. Çalışlar, *Türk ve Dünya Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, c. III, s. 304; Özkırımlı, *TEA*, IV, 965; "Arun, Halit Özdemir", *TDEA*, I, 165; Karaalioğu, 431-432; O Akbal, *Şair Dostlarım*, İst., 1964, s. 69-75; ay, "Özdemir Asaf ile Geçen Zaman", *Gösteri*, S. 4 (Mart 1981); Ü. Tekinalp, *Yeni Türk Şiiri Antolojisi*, İst., 1957, s. 31-36; Kurdakul, *Cumhuriyet*, I, 288-290.

ÖZDEMİR, AHMET *(Şarkışla/Sivas, 25 Nisan 1948 -)* Şair, yazar.

Ahmet Niyazi, Ahmet Kemal, Ahmet Şarkışlalı imzalarını da kullandı. Beyhan Hanım ile işçi Niyazi Özdemir'in oğlu. İlkokulu (1959) ve ortaokulu (1962) Şarkışla'da, liseyi İzmir'de Askeri Hava Lisesi'nde (1966) okudu. İÜEF Türkoloji Bölümü'nü bitirdi (1975). 1966'da gazetecilik yapmaya başladı. Basın İlan Kurumu kontrol hizmet müdürü olarak çalıştı (1990-2003). Emekli. İLESAM ve TÜRKSAV (kurucu) üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk ürünü Ankara'da 1962'de *Pancar* dergisinde çıktı. Yazılarını *Tarla*, *Türk Edebiyatı*, *Türk Dili*, *Yesevi*, *Defne*, *Kültür Dünyası* ve *Bizim Gazete*'de yayımladı. *İstiklal*, *Hürses* ve *Özgür* gazetelerinin yazı işleri müdürlüğünü (1975-1980), *Ortadoğu*'nun genel yayın mü-

dürlüğünü (1980-89) yaptı. TRT için "Folklor Penceresi", "Halk Şairlerimiz", "Bir Şiirdir Yaşamak", "Geleceğimizi Aydınlatanlar" programlarını, Samanyolu TV için "Cumhuriyetimiz-Şiirimiz" programını hazırladı. "Kuşku", "Kuzguncuk Vapuru", "Düble Kaynana", "Armudun Sapı" gibi radyo oyunları TRT'de yayınlandı. "Hisar edebiyatçıları" arasında değerlendirildi.

Ödül: 1989 Türk Hava Kurumu Hikâye Yarışması (birincilik); 1997 Tarla Kültür Hizmet Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Bir Dal Erguvan*, İst.: Veli, 1999; *Sitem Taşları*, İst.: Avcıol, 2004.
Öykü: *Sevgi Çıkmazı*, İst.: Bayrak, 1990; *Bir Yaz Günü Üşütmek*, İst.: Babıali Kültür, 2002.
Araştırma: *Folklor Penceresi*, İst.: Veli, 1992; *Cönklerden Günümüze Halk Şairleri*, İst.: Veli, 1993; *Şarkışla Çevresi Halk Ozanları*, İst.: Şarkışla Derneği; *Cumhuriyet Şiirimiz*, İst.: Yesevi, 1999; *Cumhuriyet Dönemi Türk Hikayesi*, İst.: Toker, 2002.
Deneme: *Hayatın Kendisi Şiir*, İst.: Yesevi, 2004.
Biyografi: *Cenap Şehabettin*, İst.: Toker, 1975; *Ahmet Haşim*, İst.: Cemra, 1990; *Abdülhak Hamit*, İst.: Boğaziçi, 1998; *Tevfik Fikret*, İst.: Boğaziçi, 1998; *Sait Faik*, İst.: Toker, 1998; *Muallim Naci*, İst.: Hikmet Neşriyat, 2002; *Hacı Bayram Veli ve Eşrefoğlu Rumi*, İst.: Toker, 2002; *Aşık Sefil Selimi - İrfan Okulu*, İst.: Avcıol, 2003; *Rıza Beşer*, İst.: Avcıol, 2005.
Antoloji: *Gönül Dostları Güldestesi*, Ank., 1996; *Şiir İkindileri I, II*, İst.: Yesevi, 1998, 1999; *75. Yılda Türk Şiiri Güldestesi*, İst.: Dünya, 1998.
Derleme: *Kelkitli Serdari*, İst.: Başaran Mtb., 1975; *Maraşlı Hüdai*, İst.: Başaran Mtb., 1976; *Şarkışlalı Serdari*, İst.: Şarkışla Derneği, 1980; *Âşık Cafer*, İst.: Bayrak Mtb., 1982; *Kerem ile Aslı*, İst.: Bordosiyah, 2006; *Nasreddin Hoca*, İst.: Bordosiyah, 2006; *Karacaoğlan*, İst.: Bordosiyah, 2006.
Kaynaklar: *BF* (7 Ağustos 1999).

ÖZDEMİR, ASLAN *(Bitlis, 7 Temmuz 1973 -)* Şair, karikatürcü.

Zeynep Hanım ile İsmail Özdemir'in oğlu. Ortaokul mezunu. Leman Yayıncılık'ta yayın yönetmenliği yaptı (1995-98). *Leman* dergisinde sayfa sekreteri ve karikatürcü olarak çalışıyor. Karikatürcüler Derneği ve TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk mizah yazısı ("Şiörler") 1988'de *Limon*'da çıktı. Şiir ve karikatürlerini *Leman, Kaçak Yayın* ve *Öküz* dergilerinde yayımladı. Kendisini İkinci Yeni şairlerine yakın hissettiğini belirtiyor.

Yapıtları: Şiir: *Aşk Bitti*, İst.: Leman, 1993; *Sen Güzelsin Pelikan da Güzel*, İst.: Leman, 1996.
Anlatı: *Zaman Aynası*, İst.: Leman, 1999.
Kaynaklar: *BF* (21 Nisan 1999).

ÖZDEMİR, EMİN *(Kemaliye/Erzincan, 1931 -)* Yazar.

Kıvanç Özdemir ve Özdemir Çobanoğlu imzalarını da kullandı (*Türk Dili* dergisinde ve okul kitaplarında). Cemile Hanım ile çiftçi Mustafa Özdemir'in oğlu. Pamukpınar Köy Enstitüsü'nü (1948) ve Gazi Eğitim Enstitüsü'nü (1953) bitirdi. Gazi Eğitim Enstitüsü'nde edebiyat öğretmenliği yaptı (1957-68). Hacettepe Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı ve Temel Bilimler Yüksekokulu'nda bölüm başkanlığı yaptı (1969-73). AÜ İletişim Fakültesi'ndeki görevinden emekli oldu (1996). Bu tarihten beri TÜBİTAK'ın çıkardığı *Bilim ve Teknik* ve *Bilim Çocuk* dergilerinin yayın danışmanlığı görevini sürdürmektedir. Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği ve İletişimciler Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli ve iki çocuk babası.

İlk yazısı ("Köyden Notlar") 1949'da *Varlık* dergisinde çıktı. Dil ve edebiyat sorunlarına ilişkin yazılarını ve eleştirilerini *Varlık, Kaynak, Pazar Postası, Türk Dili, Sanat Olayı, Çağdaş Eleştiri* dergilerinde yayımladı. İlk ve orta öğrenim kurumları için çeşitli ders ve yardımcı ders kitapları yazdı. *Düşüncenin Toprağı* adlı deneme kitabı toplatıldı, daha sonra aklandı. TRT için birçok televizyon programı hazırladı; 1992'den sonra Bir Kelime Bir İşlem programında çalıştı.

Yapıtları: Araştırma-İnceleme: *Türkçe Öğretimi Kılavuzu*, İst.: Ansiklopedi, 1967; *Dil Devrimimiz*, Ank.: TDK, 1968; *Erdemin Başı Dil*, Ank.: TDK, 1969; *Yazmak Sanatı*, (A. Binyazar ile) İst.: Varlık, 1969; *Öz Türkçe Üzerine*, Ank.: TDK, 1969; *Dil ve Yazar*, Ank.: TDK, 1973; *Terim Hazırlama Kılavuzu*, Ank.: TDK, 1973; *Güzel ve Etkili Konuşma Sanatı*, İst.: Varlık, 1976; *Anlatım Sanatı*, İst.: Remzi, 1979; *Türk ve Dünya Edebiyatı*, Ank.: AÜSBF, 1980; *Yazı ve Yazınsal Türler*, İst.: Karacan, 1981; *Mustafa Nihat Özön*, Ank.: TDK, 1982; *Yazın Türleri*, Eskişehir: Anadolu Üni., 1991; *Okuma ve Metin İnceleme*, Eskişehir: Anadolu Üni., 1991; *Dilin Öte Yakası*, İst.: YKY, 2002; *Eleştirel Okuma*, Ank.: Bilgi, 2007; *Sözlü ve Yazılı Anlatım Sanatı*, İst.: Remzi, 2008.
Deneme: *Düşüncenin Toprağı*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1979; *Anadilin Toprağında*, İst.: Dünya, 2004; *İnsan Yüreğine Yolculuk*, İst.: Can, 2008.
Çocuk Kitabı: *Yazılı Anlatım Bilgileri*, (A. Binyazar ile) İst.: Milliyet, 1980; *Öykülerle Atasözleri*, İst.: Remzi, 1983; *Bizler Büyüyünce*, (roman) İst.: Milliyet, 1983; *Dilbilgisi Oyunları*, İst.: Remzi, 1984; *Eğlenceli Dilbilgisi*, İst.: Önel, 1993; *Sözcük Sözcük İçinde*, İst.: Önel, 1994; *Mutlu Kentin Yöneticisi*, Ank.: Kök, 2005; *Yalnızlığı Seven Kırlangıç*, Ank.:

Kök, 2007; *Ölümsüzlük Gezegeni*, Ank.: Kök, 2008.
Sözlük: *Öz Türkçe Kılavuz Sözlük*, İst.: Varlık, 1976; *Deyimler Sözlüğü*, İst.: Remzi, 1981; *Atasözleri Sözlüğü*, İst.: Remzi, 1982; *Edebiyat Bilgileri Sözlüğü*, İst.: Remzi, 1990.
Derleme: *Düzyazının Sorgulayan Gücü*, İst.: Dünya, 2003.
Kaynaklar: *BF* (16 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 295; "Özdemir, Emin", *TDEA*, VII, 206; Kurdakul, *Sözlük*, 488-489; Karaalioğlu, 482; A. Binyazar, "Eğin Türkülerinin Gurbeti ya da Emin Özdemir", *Cumhuriyet Kitap*, S. 367 (27 Şubat 1997).

ÖZDEMİR, MEHMET NİYAZİ *(Akyazı/Adapazarı, 8 Nisan 1942 -)* Yazar.

Mehmet Niyazi imzasını da kullandı. Haydarpaşa Lisesi'ni ve İÜ Hukuk Fakültesi'ni (1967) bitirdi. Uzun yıllar Almanya'da yaşadı; Malburg, Bonn ve Köln üniversitelerinde "Türk Kamu Hukukunda Temel Hürriyetler" konusunda doktora yaptı. İlk makalesi ("Vatan") 1967'de *Milli Hareket* dergisinde çıktı. *Tercüman*, *Türkiye*, *Babıalide Sabah*, *Gündüz* gazeteleri ile *Yeni Akademi*, *Yeni Hafta*, *Ufuk Çizgisi*, *Bayrak*, *Genç Akademi*, *Türk Yurdu*, *İnsan ve Kâinat*, *Türk Edebiyatı* gibi dergilerde yazdı. Halen *Zaman* gazetesinde haftalık denemeler yazmaktadır. Türkiye'nin sosyal olguları ve devlet felsefesine dair incelemeler yaptı. Tarih konulu öyküler ve romanlar yazdı.

Ödül: *Ölüm Daha Güzeldi* ile 1982 TYB Ödülü; 1982 Milli Kültür Vakfı Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Bayram Hediyesi*, İst.: Ötüken, 1971.
Roman: *Var Olmak Kavgası*, İst., 1969; *Çağımızın Âşıkları* (yb *İki Dünya Arasında*, İst.: Ötüken, 1992); *Ölüm Daha Güzeldi*, İst.: Ötüken, 1980; *Yazılmamış Destanlar*, İst.: Ötüken, 1991; *Güneş Batmasın*, İst.: Ötüken, 1996; *Çanakkale Mahşeri*, İst.: Ötüken, 1998; *Dahiler ve Deliler*, İst., Ötüken, 2001; *Yemen! Ah! Yemen!*, İst., Ötüken, 2004; *Daha Dün Yaşadılar*, İst., Ötüken, 2006.
Kaynaklar: "Özdemir, Mehmet Niyazi", *TDEA*, VII, 206; Işık, 478; A. Tekin, *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler Sözlüğü*, İst., 1995, s. 383-384.

ÖZDEMİR, MUZAFFER *(Arguvan/Malatya, 1961 -)* Şair, müzisyen.

İlkokulu İsaköy'de okuduktan sonra İstanbul'a giderek çeşitli işlerde çalıştı. Bağlama dersi aldı ve kendisi de bağlama ustası oldu. Yaptığı film müzikleriyle tanındı. Özgün müzik çalışmalarını içeren kasetleri *Ateşi Üfleyin* ve *Sesimi Sevdaya Saldım*'ı 1992'de çıkardı. İstanbul'da yaşıyor. İlk şiirleri *Sanat Emeği*'nde yayımlandı. Halk şiiriyle toplumcu şiiri özümsemiş bir şair olduğu belirtildi (A. Behramoğlu).

Yapıtları: Şiir: *Çelik Renkli Şiirler*, İst.: Yeni Türkü, 1982; *Baltalanmış Bir Orman*, İst.: Çağıltı, 1985; *Bu Dünyadan Gökçe Geçti*, İst.: Çağıltı, 1985; *Mor Gecemin Terlediği Yıldızlar*, İst.: Çağıltı, 1985; *Yazıldığına Pişman Olmayan Şiirler*, İst.: Çağıltı, 1985; *Yorguncunun Anıları*, İst.: Çağıltı, 1988; *İyi Akşamlar Perşembe*, (seçme şiirler) İst.: Liberta, 1992; *Gökyüzü Bahaneydin*, İst.: Dharma, 1993.
Mizah: *Muzovizyon*, İst., 1990.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 295-296; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 531.

ÖZDEMİR, NURETTİN *(Kelkit/Gümüşhane, 1927 -)* Şair.

Babası Fikri Özdemir 1954'te dönemin siyasal parti çekişmeleri nedeniyle öldürüldü. İlkokulu Kelkit'te, ortaokulu Gümüşhane'de okuduktan sonra Trabzon Lisesi'nde başladığı lise öğrenimini İstanbul Haydarpaşa Lisesi'nde tamamladı. İÜ Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Mareşal Fevzi Çakmak'ın cenazesi kaldırılırken meydana gelen öğrenci hareketine katıldı ve tutuklandı. Bir süre avukat olarak çalıştıktan sonra Cumhuriyet Halk Partisi'nden (CHP) Gümüşhane milletvekili seçilerek (1961, 1969) Meclis'e girdi; milletvekilliği yaptığı dönemlerde Millet Meclisi'nin idareci üyeleri arasında yer aldı. 1973'te CHP'den ayrılarak Güven Partisi'ne geçti. Evli ve dört çocuk babası.

1945'ten başlayarak Trabzon'da yayımlanan *Halk* ve *Yeni Yol* gazetelerinde, Halkevi dergisi *İnan*'da ve lise dergisi *Boztepe*'de yayımlanan şiirleriyle edebiyat dünyasına girdi. *Şadırvan*, *Varlık*, *Aile*, *Beş Sanat*, *Çağrı* ve *Hisar* dergilerinde yayımladığı şiirleriyle tanındı. Eski şiirin biçim anlayışı içinde lirik şiirler yazdığı, âşık tarzından da yararlandığı belirtildi. "Hisar şairleri" arasında değerlendirildi.

Yapıtları: Şiir: *Hayat Şiiri*, İst.: Ahenk, 1949; *Yağmur Sonrası*, İst.: İstanbul Mtb., 1955; *Yitik Sevgi*, Ank.: Arı Mtb., 1959; *Vakit Geçti Yorgunum (1959-81)*, Ank.: Eroğlu Mtb., 1981; *Zaman ve Aşk*, (Bütün Şiirleri) Ank.: Eroğlu Mtb., 1997.
Kaynaklar: "Özdemir, Nurettin", *TDEA*, VII, 207; Karaalioğlu, 432-433.

ÖZDEMİRCİLER, FAİZE *(Larnaka/Kıbrıs, 12 Aralık 1964 -)* Şair.

Hatice Hanım ile emekli Salih Özdemirciler'in kızı. İÜ İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu (1987). *Ortam*, *Yeni Düzen* gazetele-

rinde yazdı. 2004'den beri *Afrika* gazetesinin haftalık Pazar ekinin editörü. Kıbrıs Türk Sanatçı ve Yazarlar Birliği üyesi. Kıbrıs'ta yaşıyor.

İlk şiir ve denemeleri İstanbul'da *Genç Kıbrıslı* dergisinde çıktı (1986). Daha sonra Kıbrıs'taki gazetelerin kültür sanat sayfalarında, özellikle Neriman Cahit'in hazırladığı *Ortam* gazetesi sanat sayfası ve Fikret Demirağ'ın hazırladığı *Kıbrıs* gazetesi sanat sayfalarında şiirleri yayımlandı. Şiirleri Rumca ve İngilizceye çevrildi.

Ödül: *Hüzzam Bozuldu* ile 1999 Türk Bankası Kültür Sanat Ödülü (reddetti).

Yapıtları: Şiir: *Yitik Manzaralar*, Lefkoşa: Pygmalion, 1995; *Hüzzam Bozuldu*, Lefkoşa: Işık Kitabevi, 1998; *Deli Temmuz*, İst.: Cep, 1999; *Her Aşk Doğduğu Yere Benzer*, İst.: Hera, 2001; *Rumca Küstüm Türkçe Kırıldım*, İst.: Artshop, 2007.
Kaynaklar: *BF* (10 Şubat 2009).

ÖZDEN, DURSUN *(Ulukışla/Niğde, 21 Ekim 1950 -)* Şair.

Emine Hanım ile çiftçi Ali Özden'nin oğlu. İlkokulu Beyağıl köyünde, ortaokulu Ulukışla'da, liseyi Niğde'de okudu; 1988'de Eskişehir Anadolu Üni. Basın ve Halkla İlişkiler Bölümü'nü bitirdi. 1974'ten beri Karayolları kontrol teknisyeni. Milliyet Haber Ajansı'nda çalıştı, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin yayımladığı *Bizim Gazete*'de köşe yazarlığı, Marmara Yayıncılık'ta editörlük yaptı. Ulusal Radyo'da "Emek Dünyası" adlı programı hazırlayıp sundu. TYS, Edebiyatçılar Derneği, Türkiye Şair ve Şiir Sevenler Derneği üyesi. Silivri'de yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Gümüşdağı Güzellemesi") 1970'te Niğde'de *Hamle* gazetesinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Türk Dili*, *Kitap Rehberi*, *Cumhuriyet Kitap*, *Radikal İki*, *Milliyet*, *Tempo* ve *Bizim Gazete*'de yayımladı.

Ödül: "Fidel'in Resmi" ile 1996 Fidel Castro Uluslararası Edebiyat Ödülü (beşincilik); *Gökkuşağı Tarlası* ile 1997 Balkan Festivali Şiir Ödülü (Bulgaristan); *Sevginin Uçları* ile 1998 Grigore Kaizm Dostluk Ödülü (Romanya).

Yapıtları: Şiir: *Gökkuşağı Tarlası*, İst.: Yalçın, 1986; *Yeni Zamanlar Dervişi*, İst.: Evrim, 1995; *Sevginin Uçları*, İst.: Marmara, 1996; *Kanayan Türkü*, İst.: Marmara, 1997; *Dudak İzi*, İst.: Marmara, 1999; *Yitik Zaman Işığı*, İst.: Babıali Kitaplığı, 2003; *Ateşli Al Atlar*, İst.: Dönence, 2008.
Eleştiri, Deneme: *Okudukça-Portreler*, İst.: Marmara, 1998; *Yüreğimin Açkısı*, 2000; *Kuşatılmış Yazılar 1*, İst.: kendi yay., 2009.
Anı, Gezi: *Küba Uzak Değil*, İst.: Belge, 1998; *Uygur Karızlarına Yolculuk*, İst.: Kaynak, 2006; *Galina'nın Nazım'ı*, İst.: Kaynak, 2007.
Antoloji: *Çağdaş Öykü Antolojisi*, İst.: Toplumsal Dönüşüm, 1999.
Gezi Rehberi: *Yalansız Cennet Küba*, 1999.
Kaynaklar: *BF* (27 Mayıs 1999).

ÖZDEN, YEKTA GÜNGÖR *(Niksar/Tokat, 5 Haziran 1932 -)* Şair, hukukçu.

GÜN-ÖZ imzasını da kullandı. Kadriye Hanım ile öğretmen Mahmut Halis Özden'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Niksar'da tamamladı. 4 Eylül Lisesi'nden sonra (1951), AÜHukuk Fakültesi'ni (1956) bitirdi. Cebeci Ortaokulu'nda Türkçe öğretmeni (1956-66), Sağlık İdaresi Yüksek Okulu'nda öğretim görevlisi (1966-68) olarak çalıştı ve avukatlık yaptı. 1979'da Anayasa Mahkemesi üyeliğine getirildi; 1991'de atandığı Anayasa Mahkemesi başkanlığından 1998'de emekli oldu ve Atatürkçü Düşünce Derneği başkanlığını üstlendi. *Devrim Gençliği* dergisini yönetti (1954-56) ve *Türkiye Hukuk Dergisi*'ni kurdu (1975-76). 1990'dan beri *Cumhuriyet* gazetesinde yazıyor. Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği, Türkiye Felsefe Kurumu ve Türk Hukuk Kurumu üyesi. Ankara'da yaşıyor; iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Yeşil Yeşil") 1950'de *Yeni Her Hafta* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Kaynak*, *Varlık*, *Türk Dili*, *Hisar*, *Mülkiye* ve *Nilüfer* dergilerinde, yazılarını *Ulus* ve *Barış* gazetelerinde yayımladı. Teoman Alpay, Atillâ İçli, Fethi Karamahmutoğlu ve Selahattin İnal tarafından şarkı ve marş türünde bestelenmiş on şiiri vardır. Atatürkçülük, cumhuriyet, laiklik ve hukuk alanındaki çalışmaları ve çabaları nedeniyle çeşitli kurum ve üniversitelerden kendisine pek çok ödül ve "onursal doktora" verildi.

Ödül: Macarların bağımsızlık savaşı için yazdığı bir şiire 1963 Hür Macarlar Gümüş Madalya Ödülü; 1988 Türk Dili Onur Ödülü; 1993 Sanat Kurumu Onur Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Dilek*, Ank.: Doğuş Mtb., 1953; *Taş Ayna*, Ank.: Doğuş Mtb., 1960; *Atatürk İçin*, Ank.: Spor-Toto, 1981; *Bir Gün Belki*, Ank.: Tısa Mtb.,1981; *Çağrı Barışa, Özgürlüğe, Mutluluğa*, 1991; *Yüreğim Güneş*, 1991; *Tançiçeği*, (seçme şiirler) Ank.: Opus, 1994; *Tutsak Yürek*, Ank.: Bilgi, 2001.
Derleme: *Nereden Baksa Güzel, Nereden Baksan Güzel*, (Atatürk şiirleri) Ank.: Opus, 1997; *Aşkımız Şiir*, Ank.: Bilgi, 1999.
Kaynaklar: *BF* (2 Nisan 1999); "Özden, Yekta Güngör", *TDEA*, VII, 207; *Kim Kimdir*, 552.

ÖZDENOĞLU, ŞİNASİ *(Gümüşhane, 29 Ekim 1922 -)* Şair.

Tam adı Mustafa Şinasi Özdenoğlu. Asiye Hanım ile Gümüşhane Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurucularından avukat Hüseyin Hikmet Özdenoğlu'nun oğlu. TBMM I. dönem (1919-23) Gümüşhane milletvekillerinden Mustafa Bey (Darman) yakını olur. Gazipaşa İlkokulu, Gümüşhane Ortaokulu ve Trabzon Lisesi'nden (1940) sonra AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. 1944'ten itibaren çeşitli illerde maiyet memurluğu, kaymakamlık, Polis Enstitüsü müdür yardımcılığı yaptı. 1952'de fark sınavı vererek AÜ Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu; 1954'te avukatlığa başladı. 1960'ta Kurucu Meclis üyeliğine seçildi. 1969-73 arası Cumhuriyet Halk Partisi Ankara milletvekili olarak Meclis'te bulundu ve Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu üyesi olarak görev yaptı. 1973'te yeniden avukatlık mesleğine döndü. 1975'te Halkevleri genel sekreteri seçildi. Türk Parlamenterler Birliği genel başkan yardımcısı olarak yönettiği *Parlamento* dergisinde yazdı (1982-86). Ankara'da yıllarca hava kirliliği ve çevre sorunlarıyla ilgili çalışmalar yürüttü; Ankara Kent Kurultayı'nca 1989'da Kültür Komisyonu, 1990'da Çevre Komisyonu başkanı seçildi. Edebiyatçılar Derneği ve Türk Sanat Kurumu üyesi. Mülkiyeliler Birliği Vakfı'nca adına şiir, deneme ve çevre dallarında Özdenoğlu Ödülü düzenlenmektedir. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri 1935'te Gümüşhane valiliğinin yayın organı *Gümüşeli* gazetesinde çıktı. Şiir, yazı ve çevirileri *Servetifünun-Uyanış*, *Varlık*, *Yücel*, *Ülkü*, *Aile*, *Şadırvan*, *Hisar*, *Türk Dili*, *İstanbul*, *Kemalist Ülkü*, *Kıyı* ve *Yaşasın Edebiyat* dergileri ile *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yayımlandı. 1940 Kuşağı içinde Anadolu insanının acılarını, barış, kardeşlik, özgürlük, aşk ve ölüm temalarını lirik bir dille işledi. C. Süreya, "Özdenoğlu, Cumhuriyet Şiiri'nde hece vezninin Anadolu'cu özünü, yeni şiirin tekniğiyle bağdaştırmaya çalışır ve bunu da başarır" dedi. Yazılarında şiirin geniş kitlelerle buluşması gerektiğini savundu; 1974'te *Özgürlük İçin Ölmek* kitabına yazdığı sunuşta bütün şairleri "Yeni Toplumcu Akım" adını verdiği harekete davet etti. "Atatürk Marşı" ve "75. Yıl Cumhuriyet Marşı" şiirleri bestelendi.

Ödül: 1942 Yeni Adam Dergisi Fikir Yarışması (birincilik); "Macar Rapsodisi" epopesiyle 1956 Macar Ulusal Kurtuluş Örgütü Nemzetör Ödülü (altın madalya ve berat); 1992 Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkent Onur Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Teselli*, Ank.: A. Kıral B., 1943; *Anaforda Dönen Adam*, İst.: Üniversite B., 1946; *Vatanım Benim*, Ank.: Eroğlu, 1973; *Mustafa Kemal Ateşi*, Ank., 1973; *Özgürlük İçin Ölmek*, Ank.: Eroğlu, 1974; *Memleketi Sevmek Suçu*, Ank.: Eroğlu, 1978; *Şairler Böyle Sever*, Ank.: Grafik Stüdyo, 1986; *Yasaklar Cehennemi*, Ank.: Dost, 1991; *Özgürlük Tek Sevgilim*, 1992; *Sımsıcak Dostluğunda Ölümün*, Ank.: Gece, 1993; *Sevdim-Savaştım*, 1995; *Uzak Şiirler*, Ank.: Renk, 1997; *Türkiye Sevdası*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1997; *Her Aşk Bir Titanik*, İst.: Öner Mat., 2003.
Öykü: *Seninle Bir Yılbaşı*, 1989.
İnceleme: *Edebiyatımızın Beş Ana Meselesi*, İst.: İnkılâp, 1949.
Deneme: *Acısıyla Yanmak Türkiye'nin*, Ank.: Eroğlu, 1975; *Önce İnsan Olmak*, Ank.: Akın, 1981; *Suskunlar Ülkesi*, Ank.: Dost, 1988.
Anı: *Anılar ve Portreler*, İst.: Cumhuriyet Kitapları, 2000.
Kaynaklar: *BF* (10 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 296; "Özdenoğlu, Şinasi", *TDEA*, VII, 207; Kurdakul, *Sözlük*, 489; Karaalioğlu, 433; Çankaya, IV, 2721-2729; C. Süreya, *Mülkiyeli Şairler Antolojisi*, İst., 1966, s. 47; H. F. Ozansoy, *Son Posta*, 29 Haziran 1946; *Kim Kimdir*, 553.

ÖZDENÖREN, ALÂEDDİN *(Kahramanmaraş, 20 Mayıs 1940 - Kütahya, 26 Haziran 2003)* Şair, denemeci.

Yeni Devir gazetesi ve *Edebiyat Dergisi*'ndeki köşe yazılarında Bilal Davut imzasını kullandı. Ayşe Hanım ile mühendis Hakkı Özdenören'in oğlu. Öykücü Rasim Özdenören ikiz kardeşi, Necip Fazıl Kısakürek anne tarafından akrabasıdır. İlk ve orta öğrenimini Kahramanmaraş ve İstanbul'da tamamladı; 1966'da İÜEF Felsefe Bölümü'nü "Bergson'da Özgürlük Problemi" adlı teziyle bitirdi. Felsefe öğretmenliği ve Kültür Bakanlığı müşavirliği yaptı. *Hamle* ve *Mavera* dergisinin kurucuları arasında yer aldı.

İlk şiiri 1957'de *Hamle* dergisinde çıktı. Şiir ve yazıları *Diriliş*, *Edebiyat Dergisi*, *Mavera* ve *Kayıtlar* dergileriyle *Yeni İstiklâl*, *Yeni Devir* ve *Zaman* gazetelerinde yayımlandı. İkinci Yeni ve özellikle Sezai Karakoç'un etkisindeki şiirlerinde yabancılaşma sorununu dile getirdi.

Ödül: *Yalnızlık Gide Gide* ile 1996 TYB Yılın Şairi Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Güneş Donanması*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1975; *Yalnızlık Gide Gide*, İst.: Esra Sanat, 1996; *Şiirler (1975-1999)*, İst.: İz, 1999.
Deneme: *İnsan ve İslâm*, İst.: Beyan, 1982; *Batılı-*

laşma Üzerine, İst.: Beyan, 1983; *Devlet ve İnsan*, İst.: Nehir, 1986; *Yakın Çağ Batı Dünyası ve Türkiye'ye Yansımaları*, İst.: Mavera, 1986; *Şiirin Geçitleri*, İst.: ?, 1998.
Anı: *Unutulmuşluklar*, İst.: İz, 1999
Kaynaklar: *BF* (21 Mayıs 1999); Necatigil, *İsimler*, 296; "Özdenören, Alaeddin", *TDEA*, VII, 207; Işık, 480; *Kim Kimdir*, 553; C. Çiftçi, *Maraşlı Şair-Yazar Âlimler*, İst., 2000, s. 238-240.

ÖZDENÖREN, RASİM *(Kahramanmaraş, 20 Mayıs 1940 -)* Öykücü, romancı, denemeci.

A. Gaffar Taşkın, Celil Kahvecioğlu imzalarını da kullandı. Ayşe Hanım ile mühendis Hakkı Özdenören'in oğlu. Şair Alâeddin Özdenören ikiz kardeşi, Necip Fazıl Kısakürek anne tarafından akrabasıdır. Malatya Gazi İlkokulu (1952), Tunceli Ortaokulu (1955) ve Maraş Lisesi'nden (1958) sonra İÜ İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü'nü (1964) ve İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1967). Aynı yıl Devlet Planlama Teşkilatı'na (DTP) uzman yardımcısı olarak girdi. 1970-71 yıllarında bulunduğu New Mexico Üniversitesi'nde "Kalkınma İktisadı" konusundaki lisansüstü çalışmasını tamamlayamadı. DPT'de uzman (1972-75), Kültür Bakanlığı'nda müşavir (1975-78), DPT'de daire başkanı (1975-78), genel sekreter yardımcısı (1983-88), genel sekreter (1988-90) ve müşavir (1990-) olarak görev yaptı. 1969'da Nuri Pakdil, Erdem Bayazıt ve Akif İnan'la birlikte *Edebiyat Dergisi*'ni, 1976'da Cahit Zarifoğlu, Akif İnan, Nazif Gürdoğan, Alâeddin Özdenören ve Erdem Bayazıt'la birlikte *Mavera* dergisini kurdu. *Yeni Devir*, *Zaman* ve *Yeni Şafak* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk öyküsü ("Akar Su") 1957'de *Varlık*'ta çıktı. Öykü ve denemelerini haftalık *Yeni İstiklâl* gazetesi ile *Soyut*, *Diriliş*, *Hamle*, *Dost*, *Hisar*, *Edebiyat* ve *Mavera* dergilerinde yayımladı. "Çok Sesli Bir Ölüm" (1977) ve "Çözülme" (1978) adlı öyküleri TRT tarafından TV filmi yapıldı.

Sezai Karakoç'a göre onun öyküleri "toplumumuzun derinliğindeki tarihi-metafizik acıyı yansıtan örneklerdir." Kültürel ve sosyal değişimin bireyde ve ailede meydana getirdiği çarpıklıkları, çelişkileri, açmazları, uyumsuzlukları şairane bir üslup ve yerli bir bakış açısıyla anlattığı kabul edildi.

Ödül: *İki Dünya* ile 1979 Türkiye Milli Kültür Vakfı Jüri Özel Ödülü; *Denize Açılan Kapı* ile 1984 TYB Yılın Hikâyecisi Ödülü; *Ruhun Malzemeleri* ile 1986 TYB Yılın Denemecisi Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Hastalar ve Işıklar*, İst.: Fatih, 1967; *Çözülme*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1973; *Çok Sesli Bir Ölüm*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1974; *Çarpılmışlar*, Ank.: Akabe, 1977; *Denize Açılan Kapı*, Ank.: Akabe, 1983; *Kuyu*, İst.: İz, 1999; *Hışırtı*, İst.: İz, 2000; *Ansızın Yola Çıkmak*, İst.: İz, 2000; *Toz*, İst.: İz, 2002; *İmkânsız Öyküler*, İst.: İz, 2009.
Roman: *Gül Yetiştiren Adam*, Ank.: Akabe, 1979.
Deneme: *İki Dünya*, Ank.: Akabe, 1977; *Müslümanca Düşünme Üzerine Denemeler*, İst.: İnsan, 1985; *Yaşadığımız Günler*, İst.: İnsan, 1985; *Ruhun Malzemeleri*, İst.: Risale, 1986; *Yeniden İnanmak*, İst.: Nehir, 1987; *Kafa Karıştıran Kelimeler*, İst.: İnsan, 1987; *Çapraz İlişkiler*, İst.: Risale, 1987; *Yumurtayı Hangi Ucundan Kırmalı*, İst.: Akabe, 1987; *Müslümanca Yaşamak*, İst.: Akabe, 1988; *Red Yazıları*, İst.: Beyan, 1988; *Yeni Dünya Düzeninin Sefaleti*, İst.: İz, 1996; *Ben ve Hayat ve Ölüm*, İst.: İz, 1997; *İpin Ucu*, İst.: İz, 1997; *Acemi Yolcu*, İst.: İz, 1997; *Kent İlişkileri*, İst.: İz, 1998; *Yüzler* İst.: İz, 1999; *Köpekçe Düşünceler*, İst.: İz, 1989; *Eşikte Duran İnsan*, İst.: İz, 2000; *Yazı İmge ve Gerçeklik*, İst.: İz, 2002; *Aşkın Diyalektiği*, İst.: İz, 2003; *Düşünsel Duruş*, İst.: İz, 2004.
Kaynaklar: *BF* (21 Haziran 1999); Necatigil, *İsimler*, 296-297; Özkırımlı, *TEA*, IV, 965; "Özdenören, Rasim", *TDEA*, VII, 207-209; Kurdakul, *Sözlük*, 489; Karaalioğlu, 433; *Yeni Türk Ansiklopedisi*, c. VIII, İst., 1985, s. 2953; Kabaklı, *Türk Edebiyatı*, IV, 592-599; *Kim Kimdir*, 553; S. Karakoç, *Sütun I*, İst., 1969, s. 168; N. Pakdil, *Biat II*, Ank., 1977, s. 51; C. Çiftçi, *Maraşlı Şair-Yazar Âlimler*, İst., 2000, s. 242-244; A.Kahraman, *Işıyan Kelimeler Rasim Özdenören*, İst., 2007.

ÖZDEŞ, MÜFİT *(Ankara, 15 Mayıs 1943 -)* Bilimkurgu yazarı.

Tam adı Ahmet Müfit Özdeş. Mithat M. Özdeş, Ahmet Özdeş, Gariboğlu imzalarını da kullandı. Dürnev Hanım ile bankacı Mithat Özdeş'in oğlu; İstiklal Savaşı gazisi ve Kırşehir mebusu Lütfi Müfit Özdeş'in torunu. İstanbul Robert Lisesi ve Özel Şişli Koleji'nden sonra ODTÜ'de (1964-71) ve Oslo Üniversitesi'nde (1973-75) okudu. Bu süre içinde plastik enjeksiyon operatörlüğü yaptı. 1975'te İstanbul'a döndükten sonra çevirmenliğe başladı. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk öyküsü ("Virginia") 1960'ta Robert Kolej Öğrenci Birliği yayın organı *Bosphorus* dergisinde çıktı. Daha çok İstanbul'da yayımlanan *Nostromo* adlı bilimkurgu dergisinde görünen yazar kendisini bilimkurgu alanında neoklasik akıma yakın hissettiğini belirtmektedir.

Yapıtları: Öykü-Masal: *Kimin Ağrır O Bağırır*, İst.: Kor, 1991; *Son Tiryaki*, İst.: Metis, 1996.
Kaynaklar: *BF* (7 Nisan 1999).

ÖZDEŞ, OĞUZ *(Kırşehir, 1920 - İstanbul, 7 Haziran 1979)* Romancı.

Şahende Hanım ile Reşat Bey'in oğlu. Ankara Erkek Lisesi'nden mezun oldu (1938). Bir süre İÜ Hukuk Fakültesi'ne devam ettiyse de buradaki öğrenimini tamamlamadı. *Resimli Ay* dergisinde başlayan yazarlığını *Yeni Sabah* gazetesinde sürdürdü (1941). Bu yıllarda *Çınaraltı* dergisinde şiirlerine ve *Kovan* dergisinde sanat üzerine yazılarına rastlanır. Askerlik dönüşü İstanbul'a yerleşerek Türkiye Yayınevi'nde çalışmaya başladı (1946). *Yeni İstanbul*, *Çocuk Haftası*, *Ateş*, *Altın Işık*, *Yıldız*, *Hafta*, *Posta*, *Yasemin* gibi magazin ve çocuk dergilerinde yazarlık, sekreterlik, yazı işleri müdürlüğü yaptı. *Yeni İstanbul*'daki görevini (1968-71) *Resimli Roman* dergisi yazı işleri müdürlüğü izledi. Basın Şeref Kartı sahibi; evli ve bir çocuk babasıydı.

Şiir, röportaj, eleştiri, magazin ve çocuk öyküleri 1936'dan itibaren *Yavrukurt*, *Çınaraltı*, *Kovan*, *Yarımay*, *Yeni Sabah* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Röportaj ve öykü yazarlığından sonra romana yöneldi. Geniş halk kitlelerinin severek okuduğu, duygusal konuları ya da tarihsel olayları anlatan romanlar yazdı. Romanlarının birçoğu gazetelerde tefrika halinde kaldı. Filme alınan yapıtlarından bazıları şunlardır: *Aşk Istıraptır* (yön. A. Yılmaz, 1953), *Uçurum* (yön. S. Gültekin, 1957), *Dağ Başını Duman Almış* (yön. M. Ün, 1964), *Kara Pençe* (yön. M. Aslan, 1968; yön. Y. Uçanoğlu, 1973) ve *Gecekondu Rüzgârı* (yön. S. Gültekin, 1972).

Yapıtları: Roman: *Aşk Istıraptır*, İst.: İkbal, 1939; *Hasret*, İst.: İkbal, 1940; *Gizlenen Istıraplar*, İst.: İnkılâp, 1940; *İtiraf*, İst.: İnkılâp, 1941; *Coşkun Gönüller*, İst.: İkbal, 1941; *Cennet Yolu*, İst.: İnkılâp, 1943; *Uçurum*, İst.: İnkılâp, 1943; *Memnu Meyva*, İst.: İnkılâp, 1944; *Kalbimin Güzel Kadınına*, İst.: İnkılâp, 1946; *Rusya'da Bir Türk Subayı: Şafak Sökerken*, İst.: Türkiye, 1957; *Vatan Borcu*, İst.: Türkiye, 1958; *Bay Tekin Meçhul Dünyalarda*, (çizgi roman) İst.: Türkiye, 1959; *Korkusuz Pilot Casus Kadına Karşı*, (çizgi roman) İst.: Türkiye, 1959; *Dağ Başını Duman Almış*, İst.: Türkiye, 1960; *Gecekondu Rüzgârı*, İst.: Türkiye, 1960; *Tuna Nehri Akmam Diyor*, İst.: Türkiye, 1962; *Karabaşlı Kadırga*, İst.: Türkiye, 1963; *Çölde Açan Zambak*, İst.: Ak, 1964; *Büyük Türk Romanı: Oğuz Han*, İst.: Türkiye, 1964; *Yavuz'un Pençesi: Büyük Türk Romanı*, İst.: Türkiye, 1964; *Karapençe*, İst.: Türkiye, 1965; *Karapençe Estergonda*, İst.: Türkiye, 1966; *Karapençenin İntikamı*, İst.: Türkiye, 1966; *Karapençe'nin Oğlu*, İst.: Türkiye, 1967; *Karapençe Voyvoda'ya Karşı*, İst.: Türkiye, 1967; *Liseli Bir Kız Sevdim*, İst.: Tekin, 1968; *Şebnem*, İst.: Tekin, 1970; *Reyhan: Aşka Dönüş*, İst.: Tekin, 1970; *Aşka Susayan Dudaklar*, İst.: Tekin, 1970; *Yerdeki Bulutlar*, İst.: Tekin, 1971, *Aşk, Para, Şöhret*, İst.: Tekin, 1972; *Kızım ve Ben*, İst.: Tekin, 1972; *Dertli Kadınlar*, İst.: Tekin, 1972; *Hülya*, İst.: Tekin, 1972; *Herkesten Uzak*, İst.: Tekin, 1973; *Gülmeyi Unutanlar*, İst.: Tekin, 1974; *Kıbrıs Kanı*, İst.: Tekin, 1974; *Kader*, İst.: Tekin, 1975; *Kadınım*, İst.: Tekin, 1975; *Hasret*, İst.: Tekin, 1976; *Şeyh Şamil*, İst.: Tekin, 1977; *Gurbet*, İst.: Tekin, 1981.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 297; Nebioğlu, 493; Özkırımlı, *TEA*, IV, 965-966; "Özdeş, Oğuz", *TDEA*, VII, 209; Karaalioğlu, 434; Gönç, II, 109; Hazar, 37-41.

ÖZDOĞRU, NÜVİT *(İstanbul, 5 Mayıs 1925 - İstanbul, 20 Haziran 2002)* Şair, aktör, çevirmen.

Nahide Hanım ile Niyazi Bey'in oğlu. İstanbul Robert Kolej'den mezun oldu (1946). Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdi. Washington Eyalet ve Wisconsin üniversitelerinde öğrenim gördü (1950-57). Wisconsin'de eleştirmenlerce 1951'de en iyi oyuncu, 1952'de en iyi karakter oyuncusu seçildi. New York'ta aktör ve spiker olarak çalıştı. Kore'de askerliğini yaparken ses tellerinden rahatsızlandı ve üç yıl kadar sahneye çıkamadı. 1959'dan itibaren İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda, TRT Radyoları'nda ve tiyatro yayınlarında oyuncu ve yönetici olarak çalıştı; 1983'te emekli oldu.

Tiyatro çalışmalarının yanı sıra yazarlığıyla da tanındı. *Milliyet* gazetesinin pazar ekinde dil sorunlarına ilişkin yazılar yayımladı. Türkçeden İngilizceye ve İngilizceden Türkçeye pek çok oyun çevirdi. İngilizceye çevirdiği yazarlar arasında Haldun Taner, Ahmet Kutsi Tecer, Necati Cumalı gibi isimler bulunmaktadır. "İttihat ve Terakki", "Yorgun Savaşçı", "Gecenin Öteki Yüzü", "Üç İstanbul" gibi bazı sinema ve TV filmlerinde oynadı.

Ödül: *Issız Topraklar* ile 1976 Ankara Sanat Kurumu Ödülü; *Bir Daha Oyna* ile 1978 Avni Dilligil Tiyatro Ödülü; *Kadife Çiçekleri* ile 1983 Ankara Sanat Kurumu Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sığil Taş Olsa*, İst.: Ergeç, 1966.
İnceleme: *Türkçemiz*, İst.: Gün Mtb., 1959.

Kaynaklar: Nebioğlu, 494; "Özdoğru, Nüvit", *TDEA*, VII, 209; Kurdakul, *Sözlük*, 490; Karaalioğlu, 434.

ÖZEL, İSMET *(Kayseri, 19 Eylül 1944 -)* Şair, denemeci.

Sıddıka Hanım ile polis memuru Ahmet Özel'in oğlu. İlkokulu Kastamonu'da (1955), ortaokulu Çankırı'da okudu; Ankara Gazi Li-

sesi'nden mezun oldu (1962). AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki öğrenimini tamamlamadan ayrıldı. Çeşitli sendikalarda çalıştı. Hacettepe Üni. Sosyal ve İdari Bilimler Fak. Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1977). Öğrencilik yıllarında çeşitli işlerde çalıştı. *Türkiye Mühendislik Haberleri Dergisi*'nde (1970-72) ve Ticaret Bakanlığı'nda (1976-77) görev yaptı. Çıdam Yayınları'nı kurdu ve yönetti. 1980'den başlayarak İstanbul Devlet Konservatuvarı'nda ve Mimar Sinan Üni. Devlet Konservatuvarı'nda Fransızca okutmanı olarak çalıştı; 1998'de emekli oldu. İstanbul'da yaşıyor; evli, dört çocuk babası.

İlk şiiri ("Yorgun") Eylül 1963'te *Yelken*'de çıktı. İlk dönem şiirleri *Türk Dili*, *Devinim 60*, *Dönem*, *Şiir Sanatı*, *Papirüs*, *Yeni Dergi*, *Halkın Dostları* dergilerinde yayımlandı (1964-71). Şiirlerindeki tema, biçim ve anlatım özellikleriyle 1960 sonrası Türk şiirinde biçim değişiminin öncülerinden oldu. B. Necatigil'e göre, "İkinci Yeni deneylerinden yararlanarak, taze buluşlar, yoğun söyleyiş, esrarlı ve mistik bir hava yaratma ustalığıyla kişiliğini pekiştirdi."

İlk şiirlerinde dönemin egemen edebiyat anlayışı içinde kalarak imgeyi öne çıkaran ve sözcük seçmede oldukça titiz bir tutumu benimsedi. Teknik açıdan zayıf olmakla birlikte çok yönlü çağrışımlara açık ve sözcüğün bağımsız kimliğini araştıran şiirler yazdı; şiiri insanın birey olarak yerini ve anlamını irdelemenin özel bir alanı olarak kabul etti. Türkiye'yi özellikle siyasal-düşünsel planda etkisi altına almaya başlayan toplumsal hareketler şairi de etkilemiş, ancak ilk şiirlerini yazdığı bu dönemde bizzat toplumsal hareketlerde yer almış olmakla beraber, bunun izlerini şiirine yansıtmaktan kaçınmıştır. Bu dönemin ürünleri sayılabilecek şiirlerini *Geceleyin Bir Koşu*'da topladı. Bu kitabı bir "ergenlik şiiri" olarak niteleyen E. Gürson, "İmge sondajıyla, çektiği sancıların kaynağını aramaktan geri durmayan şair, öte yandan bunun boşunalığını anlamışçasına sancının düzenini kurmaya yönelir" değerlendirmesinde bulundu. Daha sonra toplumsal-siyasal tavrı ile sanatı arasında köprü kurmayı amaçlayan yeni arayışlara yöneldi. Yeni dize biçimleriyle işlediği temaların üstesinden gelerek toplumcu gerçekçi akımda farklı bir çizgiye ulaştığı görüldü. Büyük bir ilgiyle karşılanan ikinci kitabı *Evet, İsyan* "özellikle politik yönsemeleri şiirin öz değerlerini sakatlamadan da dışa vurabilme özelliğiyle" (*TDEA*) dikkat çekiciydi. Bu kitaptaki şiirlerinde umut ve umutsuzluğun sürekli olarak birbirine geçiş halinde olduğu, ayrıca şairin kesin çözümlerden ısrarla uzak durduğu da gözlendi.

1970'te Ataol Behramoğlu ve Murat Belge ile birlikte devrimci sanatı savunan ve toplumcu gerçekçi akımın üçüncü kuşağı sayılabilecek şair ve yazarların ürünlerinin yayımlandığı *Halkın Dostları* dergisini çıkardı (Mart 1970-Temmuz 1971). Bu derginin Sıkıyönetim Komutanlığı'nca kapatıldığı ve yazarlarının tutuklandığı 12 Mart 1971'deki askeri müdahaleyi izleyen dönem, kendisi için bir arayış ve değerlendirme dönemi oldu. Bu "hesaplaşma" şairin dizelerine de yansımıştır. Bu yıllardan itibaren giderek içe dönük duyarlıkları işleyen şiirler yazdı; siyasi ve felsefi görüşleri bakımından köklü değişiklikler yaşadı. Dinsel ve mistik dünya görüşüne yöneldi; 1974'te Sezai Karakoç'un çıkardığı *Diriliş* dergisinde "Amentü" adlı şiirini yayımladı. Böylece daha ilk şiirlerinden başlayan arayış ve sorgulama sürecine bir yanıt bulmuş gibi göründü. 1975'te yayımladığı *Cinayetler Kitabı*, şiir serüveninde daha önceki yazdıklarıyla bağlarını ustalıkla vurgulayan bir uğraktır ve bütün bu dönem boyunca kendi içinde yaşadığı trajik sayılabilecek bir çatışmayı yansıtmaktadır.

1981'den itibaren *Sanat Olayı*'nda yayımladığı şiirlerinde kendi şiir yapısı içinde yeni bir ses ararken, bir ölçüde "ideolojilerin gürültüsüne boğulmuş" şiirin çıkmazlarını ve sorunlarını aşmak için çaba gösterdiği görülür (*TDEA*). Şiir anlayışını ortaya koymak üzere yazdığı *Şiir Okuma Kılavuzu*'nda Türk şiirinin günümüzdeki konumu üzerine yazdıklarıyla yankıları devam eden bir araştırma alanına işaret eder. Bu çalışma özellikle daha sonraki kuşağın şairleri tarafından ilgiyle karşılanmış ve Özel'in şiirleri kadar etkili olmuştur. 1984'te yayımladığı *Celladıma Gülümserken* ile şiir evreninin ana hatlarını daha berrak çizgilerle belirlemiş göründü. Son kitabı *Bir Yusuf Masalı*'nda ise mesnevi formuna yakın bir tarz denedi.

1970'lerin ortasından itibaren şiirlerini *Gösteri*, *Yazko Edebiyat*, *Yeni Gündem*, *Adam Sanat*, *Sanat Olayı*, *Diriliş*, *Mavera*, *Düşünce*, *Dergâh* gibi dergilerde yayımladı. Üç yılı kapsayan bir süre (1977-79 ve 1981-82) *Yeni Devir* gazetesinde, 1981-82 ve 1985'ten itibaren de aralıklarla *Millî Gazete*'de "Sel Gi-

der Kum Kalır" adlı köşesinde ve "Cuma Mektupları" başlığı altında haftalık yazılar yazdı. Ayrıca *Yeni Şafak* gazetesinde günlük fıkralar yazmayı sürdürdü. *Yeni Devir*, *Mavera*, *Düşünce*, *Millî Gazete* gibi gazete ve dergilerde yayımladığı yazılarından bir kısmını kitaplaştırdı. Gerek bu yazılarında, gerekse "Müslümanca Düşünmeye Başlangıç" adını da verdiği ilk deneme kitabı olan *Üç Mesele*'de İslami kaynaklardan uzaklaşılarak oluşturulduğunu düşündüğü bir sosyopolitik ortamda, Müslümanların kendi kaynaklarına bağlı kalarak gerçekçi ve haklı bir çıkış yolu arama çabalarını savundu. Bu bağlamda özellikle teknik, uygarlık ve yabancılaşma konuları ile İslam'ın günümüzde kavranışı-yaşanışı üzerine yoğunlaştırdığı düşünceleri ile geniş bir kesimin ilgisini çekti. Son yıllarda şairliği kadar toplumsal ve felsefi konularda yaptığı çalışmalarıyla da sürekli izlenen ve tartışılan bir isim oldu.

Ödül: *Taşları Yemek Yasak* ile 1985 TYB Yılın Deneme Yazarı Ödülü; 1995 Şili Gabriela Mistreal Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Geceleyin Bir Koşu*, Ank.: Başnur Mtb., 1966; *Evet, İsyan*, İst.: De, 1969; *Cinayetler Kitabı*, İst.: 1975; *Şiirler 1962-74*, İst.: Yeryüzü, 1980; *Şiir Kitabı*, İst.: Adam, 1982; *Celladıma Gülümserken Çektirdiğim Son Resmin Arkasındaki Satırlar*, İst.: İmge, 1984; *Erbain/Kırk Yılın Şiirleri*, İst.: İklim, 1987; *Bir Yusuf Masalı*, İst.: Şule, 2000; *Çatlayacak Kadar Aşki*, (Seçme Şiirler) İst.: Adam, 2003; *Of Not Being A Jew*, İst.: Şule, 2005; *İlaveler ve Vaat edilmiş Bir Şiir*, İst.: Şule, 2008.

Deneme: *Üç Mesele: Teknik, Medeniyet, Yabancılaşma*, İst.: Dergâh, 1978; *Şiir Okuma Kılavuzu*, İst.: Yeryüzü, 1980; *Zor Zamanda Konuşmak*, İst.: Dergâh, 1984; *Taşları Yemek Yasak*, İst.: Risale, 1985; *Bakanlar ve Görenler*, İst.: Risale, 1985; *Faydasız Yazılar*, İst.: Risale, 1986; *İrtica Elden Gidiyor!..*, İst.: İklim, 1986; *Surat Asmak Hakkımız*, İst.: İklim, 1987; *Tehdit Değil Teklif*, İst.: İklim, 1987; *Waldo Sen Neden Burada Değilsin?*, İst.: Risale, 1988; *Cuma Mektupları I, II, III, IV, V*, İst.: Çıdam, 1989-92; *Sorulunca Söylenen*, İst.: Çıdam, 1989; *Tahrir Vazifeleri*, İst.: Çıdam, 1992; *Neyi Kaybettiğini Hatırla*, İst.: Şule, 1996; *Ve'l Arz*, İst.: Şule, 1996; *Tavşanın Randevusu*, İst.: Şule, 1999; *Bile Bile İlginç*, İst.: Şule, 2000; *Cuma Mektupları 6, 7*, 8, 9,10 İst.: Şule, 2002-2004; *Kırk Hadis*, İst.: Şule, 2004; *Henry Sen Neden Burdasın I-II*, İst.: Şule, 2004; *Çenebazlık*, İst.: Şule, 2007; *Kalın Türk*, İst.: Şule, 2007; *Toparlanın Gitmiyoruz I-II-III*, Ank.: Ebabil, 2008.

Mektup: *Genç Bir Şairden Genç Bir Şaire*, (Ataol Behramoğlu'yla mektuplaşmalar) İst.: Oğlak, 1995.

Kaynaklar: *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, c. VIII, s. 4363-4364; Necatigil, *İsimler*, 297; Kurdakul, *Sözlük*, 490-491; Karaalioğlu, 435; Özkırımlı, *TEA*, IV, 966; "Özel, İsmet", *TDEA*, VII, 210-212; Işık, 482-483; E. Gürson, "Ergenlikten Bir Koşu...", *Yeni Dergi*, S. 24 (Eylül 1967); M. Belge, "Edebiyatçı Çok, Gerçek Anlamda Ürün Yok" (söyleşi), *Gösteri*, S. 24 (Kasım 1982); S. Cumalı, "Modern Zaman Mesnevisi", *Radikal*, 9 Şubat 2000; H. Aktaş, *İsmet Özel'in Amentüsü*, İst., 2000; C. Süreya, "Dergiler Arasında", *Toplu Yazılar I*, İst., 2000, s. 336-340; S.Yusuf, *Bir Masal İsmet Özel'i*, İst., 2005; İ.Tüzer, *İsmet Özel Şiire Damıtılmış Hayat*, İst., 2008.

ÖZEL, SEVGİ *(Beyceğiz/Polatlı/Ankara, 30 Haziran 1950 [nüfus kaydında Ankara, 9 Ocak 1948] -)* Öykücü, dilci.

Seçkin Doğan imzasını da kullandı. Miyase Hanım ile çiftçi Seyit Ahmet Özel'in kızı. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı; 1971'de DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. TDK'da dilbilgisi/dilbilim araştırmalarına katıldı, *Çağdaş Türk Dili* dergisi (1988-92), Bilgi ve Ümit yayınlarında yayın yönetmenliği yaptı. 1998'den beri Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı'nda yayın yönetmeni. Otoyol yolsuzluğunu anlatan kitabı *Yolunu Yoldan Bulanlar* nedeniyle aldığı üç ay hapis cezası paraya çevrildi (1995). PEN Yazarlar Derneği, Edebiyatçılar Derneği üyesi, kurucuları arasında yer aldığı Dil Derneği'nin başkanı. Ankara'da yaşıyor; bekâr.

İlk yazısı 1978'de *Türk Dili*'nde çıktı. Öykü ve yazılarını *Çağdaş Türk Dili*, *Varlık*, *Gösteri*, *Adam Sanat*, *Yaşasın Edebiyat* dergileri, *Cumhuriyet Kitap* eki, *Cumhuriyet* ve *Radikal* gazetelerinde yayımladı.

Yapıtları: Öykü: *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, Ank.: Ümit, 1994; *Aşk Bir Boncuktur*, Ank.: Ümit, 1995; *Direncin Kuşları*, Ank.: Ümit, 1996; *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, Ank.: Ümit, 1997; *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, Ank.: Bilgi, 1999; *Aptal Dünya*, Ank.: Bilgi, 2002.

Roman: *Yıldızlar mı Suçluydu?*, İst.: Çınar, 2006.

Deneme: *Dil Kiri El Kiri*, Ank.: Bilgi, 2000; *Dilimde Tüy Bitti*, İst.: Çınar, 2006; *Dilleri Uzun*, İst.: Cumhuriyet, 2007.

Araştırma: *Türkiye Türkçesinde Sözcük Türetme ve Bileştirme*, Ank.: TDK, 1977; *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, (N. Atabay, A. Çam ile) Ank.: TDK, 1981; *Yolunu Yoldan Bulanlar*, (Seçkin Doğan adıyla) Ank.: Ümit, 1995; *Uğur Mumcu'dan um ag'a Unutmadık*, Ank.: um ag, 2000; *Sözcük Türleri*, (N. Atabay, İ.Kutluk ile) İst.: Papatya, 2003.

Biyografi: *Besim Atalay*, Ank.: TDK, 1983; *Uğur Olsun*, Ank.: Bilgi, 2003.

Derleme: *Atatürk'ün Türk Dil Kurumu ve Sonrası*, (H. Özen ve A. Püsküllüoğlu ile) Ank.: Bilgi, 1986; *Baba İnönü'den Erdal İnönü'ye Mektuplar*, (yay. haz.) Ank.: Bilgi, 1988; *Afili Mavallar*, Ank.: Ümit, 1993.

Sözlük: *Türkçemin Renkleri İlköğretim İçin Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, İst.: Cumhuriyet, 2008.
Kaynaklar: *BF* (7 Haziran 1999); M. Aslankara, "Sevgi Özel Öykücülüğü", *Cumhuriyet Kitap*, S. 362 (23 Ocak 1997); A. Sürer, "Sevgi Özel'le Öyküleri Üzerine" (söyleşi), *Cumhuriyet Kitap*, S. 374 (17 Nisan 1997); B. Çeri, "Dil Kiri El Kiri", *Cumhuriyet Kitap*, S. 543 (13 Temmuz 2000); sevgiozel.com.

ÖZEL, SİYAMİ *(Tekirdağ, 1927 - Kastamonu, 5 Mart 1981)* Şair.

Babası subay olduğu için ilk ve orta okulu çeşitli illerde okudu; Kastamonu Lisesi'nden sonra matbaacılık işiyle uğraşmaya başladı; Kastamonu'da yayımlanmakta olan günlük *Karadeniz Postası* gazetesinde haftalık sanat sayfaları düzenledi ve *Yeni Kastamonu Sanat* (1970-74) adıyla aylık olarak yayımlanan bir kültür sanat dergisi çıkardı. Anadolu basını arasında yapılan yarışmalarda çeşitli dereceler aldı. Evli ve üç çocuk babasıydı.

1951'de *Yeni İstanbul* gazetesinde yayımladığı röportaj ve öyküleriyle dikkat çekti; 1955'ten sonra şiire yöneldi. 1965'ten itibaren *Yeditepe*, *Son Çağ*, *Güney*, *Varlık*, *Hisar* dergilerinde yayımlanan şiirleriyle tanındı. Mizahi yergi şiirleri *Akbaba* ve *Pardon* dergilerinde yer aldı (1964-70).

Yapıtları: Şiir: *Bu Çağın Türküleri*, Kastamonu: S, 1970; *Sosyal Adalet*, (mizah şiirleri) Kastamonu: S, 1970.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 297-298; "Özel, Siyami", *TDEA*, VII, 212; Kurdakul, *Sözlük*, 491; Karaalioğlu, 435; "Hisar'dan Biyografiler", *Hisar*, S. 100 (Nisan 1972).

ÖZELLİ, FERGUN *(Ilgaz/Çankırı, 1 Ekim 1955 -)* Şair.

Tam adı Hasan Fergun Özelli. Necla Hanım ile yargıç ve avukat Ali Kâzım Özelli'nin oğlu. İlk ve orta öğrenimini Seferihisar ve İzmir'de tamamladı; Ege Üni. İşletme Fakültesi'ni bitirdi. İzmir'de çıkan *Küçücük* (1979-80, 10 sayı), *Körfez* (1983-84, 8 sayı) ve *Dilizi* (1992-93, 5 sayı) dergilerinin yayın kurulunda yer aldı. Edebiyatçılar Derneği üyesi. İzmir'de muhasebecilik yapıyor; evli.

İlk şiiri ("Şarkıcı") 1974'te *Demokrat İzmir* gazetesinde çıktı. Şiirlerini *Dönemeç*, *Yusufçuk*, *Yarın*, *Sanat Olayı*, *Kuzeysu*, *Yazılı Günler*, *İzlek*, *Yeni Biçem* ve *Sombahar* dergilerinde yayımladı. Erhan Doğan tarafından bestelenen "Buralardan Gitmeliyim" adlı şiirini Atilla Atasoy seslendirdi.

Ödül: *Aşkıya* ile 1998 Türk Tabipler Birliği Behçet Aysan Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Buralardan Gitmeliyim*, İzmir: Gündem, 1985; *Yirmi Dört Satır Yalnızlık*, İzmir: Ayrım, 1990; *Aşkıya*, İst.: Piya, 1997; *Kilitli Defter*, İst.: Şiirden, 2005; *Narin Zehir*, İzmir: İlya, 2007.
Kaynaklar: *BF* (29 Nisan 1999); M. Şener, "Fergun Özelli'nin Şiirinde Bağdaştırmalar", *Kıyı*, S. 91 (1993); Y. Alper, "Aşkıya Üstüne Söyleşi", *Varlık*, Temmuz 1998.

ÖZEN, RAHMİ *(Terme/Samsun, 1949 -)* Şair, öykücü.

Samsun Eğitim Ens. Türkçe Bölümü (1976) ve Anadolu Üni. Açık Öğretim Fakültesi (1989) mezunu. Diyanet İşleri Başkanlığı'nda çeşitli kademelerde görev yaptı (1971-79). Samsun Namık Kemal Lisesi'nde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği görevini sürdürmektedir. TYB üyesi. Samsun'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

Ödül: 1969 Bugün Gazetesi Makale Yarışması Ödülü; "Son Kurban" ile 1991 Ömer Seyfettin Hikâye Yarışması Ödülü; 1993 MEB Yarışması *Yeşile Hasret Gözler* ile roman, "Bir Damla Su" ile öykü ödülleri.

Yapıtları: Roman: *Zulmetten Nura Doğru*, Ank.: Nur, 1971; *Mukaddes Çile*, 1974; *Yeşile Hasret Gözler*, Ank.: MEB, 1995; *Töre Bitti*, Ank.: MEB, 1995; *Yaralı Ceylan*, Ank.: MEB, 1996; *Zulüm Dağları Aşar Çanakkale İçinde*, Ank.: Kalkan Mat., 2000; *Depreli Hasan*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2001.
Oyun: *Boğaç Han Destanı*, Ank.: MEB, 1997; *Çanakkale Diye Diye*, Ank.: MEB, 1999; *Hacı Bayram Veli*, Ank.: MEB, 2001; *Yürek Şöleni*, Ank.: MEB, 2003.
Öykü: *Bir Damla Su*, Ank.: MEB, 1999 (2. baskı).
Kaynaklar: Işık, 483.

ÖZER, ADNAN *(Gazioğlu/Tekirdağ, 20 Şubat 1957 -)* Şair.

Meryem Hanım ile İsmail Özer'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Silivri ve Batman'da tamamladı (1974); İÜ Basın Yayın Yüksek Okulu'nu bitirdi (1991). Yeni Türkü, Üç Çiçek, Stüdyo İmge ve Era yayınlarını kurdu; *Nokta* dergisinde çalıştı. Arkadaşlarıyla birlikte *Üç Çiçek*, *Stüdyo İmge*, *Fanatik*, *Düşler*, *Düşler Öyküler* dergilerini çıkardı. Gendaş Yayınları'nda ve 1999'da çıkmaya başlayan aylık kültür ve edebiyat dergisi *E*'de genel yayın yönetmenliği yaptı. Everest Yayınları'nda editörlük görevinde bulundu. İspanyolcadan çeviriler yapıyor. TYS üyesi, EDİSAM başkanı. İstanbul'da yaşıyor; bir çocuk babası.

İlk şiiri ("Savaşçının Tolgasındaki Kuş")

1977'de *İlerici Yurtsever Gençlik* dergisinde çıktı. Şiir, yazı ve İspanyolcadan çevirdiği şiirleri *Sanat Emeği*, *Türk Dili*, *Yeni Türkü*, *Yusufçuk*, *Yazko Edebiyat*, *Üç Çiçek*, *İmge*, *Yönelişler*, *Poetika*, *Sanat Olayı*, *Varlık*, *Milliyet Sanat*, *Fanatik*, *Gösteri*, *Düşler* dergileriyle *Cumhuriyet Kitap* eki ve *Radikal* gazetesinde yayımlandı. Şiirlerinde folklora, sufiliğe, geleneksel hayatın sembollerine yaslanarak kentli insanın yaşama biçimini sorguladı. Üçüncü kitabı *Rüzgâr Durdurma Takvimi*'nde tarihsel ve mistik öğeler üstünde yoğunlaştığı, varoş kültürünü, doğayı yüceltti ği, coşkulu ve isyankâr bir dil yakaladığı görüldü. Kurduğu yayınevleri ve dergilerle de kendi kuşağı içinde, bir edebiyat çevresinin oluşmasına katkıda bulunan bir isim oldu. Şiirlerinden seçmeler Makedonca, Rumence ve İspanyolca çevrilerek kitap halinde yayımlandı.

Ödül: "Trakya Efsaneleri" dosyasıyla 1980 DGSA Kültür Şenliği Şiir Yarışması (birincilik); *Zaman Haritası* ile 1992 Cemal Süreya Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Ateşli Kaval*, İst.: Yeni Türkü, 1981; *Çıngırağın Ölümü*, İst.: Üç Çiçek, 1983; *Rüzgâr Durdurma Takvimi*, İst.: İmge, 1985; *Zaman Haritası*, İst.: Telos, 1991; *Seçme Şiirler*, İst.: Era, 1994; *Veda Şiirleri*, İst.: Gendaş, 1999; *Rüzgâr Durdurma Takvimi*, (Toplu Şiirler), İst.: Everest, 2001.
Anlatı: *Hayal Tabirleri*, İst.: Gendaş, 1998.
Çocuk Kitabı: *Küçük İstasyon*, İst.: Gendaş, 1991.
Derleme: *Dünya Edebiyatından Aşk Şiirleri Antolojisi*, İst.: Alfa, 2001.
Biyografi: *Fernando Pesoa 20. Yüzyılın Yalnızı*, (R. Aslan ile) İst.: Everest, 2000; *Latin Aşk Ateşi*, İst.: Cadde, 2005.
Anı: *Benim Taşlıtarlam*, İst.: Heyamola, 2009.
Kaynaklar: *BF* (21 Eylül 1999); Necatigil, *İsimler*, 298; "Özer, Adnan", *TDEA*, VII, 212; Kurdakul, *Sözlük*, 491; E. Erem, "Adnan Özer'i Okurken", *Sombahar*, S. 8 (Kasım-Aralık 1991).

ÖZER, AHMET *(Maçka/Trabzon, 19 Ocak 1946 -)* Şair, yazar.

Esat Akıncı, Ethem Doğan, Erdemir Sultanoğlu imzalarını da kullandı. Zehra Hanım ile öğretmen İsmail Özer'in oğlu. Trabzon Lisesi'ni, Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsü'nü ve Eskişehir Anadolu Üni. Açık Öğretim Fakültesi'ni bitirdi. Kocaeli, Trabzon ve Ankara'da ilkokul öğretmeni olarak görev yaptıktan sonra Bilkent Üni. İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. *Kıyı* (1986-99) ve *4 Mevsim* (1997-99) dergilerinde sanat yönetmenliği yaptı. TRT Trabzon Radyosu, Sahil FM, TV 61 ve Ekin Radyo'da programlar hazırladı; "Ahmet Selim Teymur" adlı belgeseli TV 61'de yayınlandı. PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri ("Yitik Tümceler") 28 Ekim 1966'da *Trabzon Son Haber* gazetesinde çıktı. 1972'den bu yana *Yansıma*, *Güney*, *Doğrultu*, *Dönemeç*, *Türkiye Yazıları*, *Yazko Edebiyat*, *Somut*, *Varlık*, *Kıyı*, *Damar*, *Çağdaş Türk Dili*, *Dünya Kitap* ve *4 Mevsim* adlı dergilerle *Ekspres* gazetesinde (Trabzon) yayımladığı şiir, öykü, deneme ve incelemeleriyle adını duyurdu. Toplumcu gerçekçi anlayıştaki şiirleriyle 1970 kuşağı şairleri arasında yer aldı. "Sabahla Yürüyen" adlı şiiri İtalyancaya çevrilerek *Tribuna Letteraia* dergisinde yayımlandı (1998).

Ödül: *Ayrı Beraberlikler* ile 1981 Nevzat Üstün Şiir Ödülü (başarı) ve 1982 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü (mansiyon); "Aşklar Yedeğinde Ömrümüzün" dosyasıyla 1993 Yunus Nadi Yayımlanmamış Şiir Ödülü; 1998 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Ayrı Beraberlikler*, Ank.: Türkiye Yazıları, 1981; *Günle Dokunan*, Ank.: Dayanışma, 1984; *Gecenin Kanayan Yerinden*, Ank.: Kerem, 1987; *Söyle Yüzüm Tanığımsın*, İst.: Cem, 1990; *Aşklar Yedeğinde Ömrümüzün*, İst.: Cem, 1993; *Aşkın Taç Yaprağı*, Ank.: Bilgi, 1998; *Sözümüz Vardı*, Ank.: Bilgi, 2001.
Öykü: *Çocuklar Varken*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1998.
Araştırma-İnceleme: *Onlarla Yaşadım*, Ank.: Prospero, 1995; *Yıldızlar Geceyle Gelir*, Ank.: Karşı, 1996.
Gezi: *Atlastan Bir Yeryüzü*, Ank.: İlkyaz Kitaplığı, 1996; *Sosyal Bir Varlık Olarak İnsan*, Ank.: Öteki, 2002.
Söyleşi: *Sordum Söylediler*, İst.: Anadolu Sanat, 1996.
Deneme: *Sarkaç*, Ank.: Güldikeni, 1998; *Denizin Öptüğü Kent*, Ank.: Güldikeni, 1999; *Sesimi Rüzgâra Verdim*, Ank.: Güldikeni, 1999; *Yüzün Yeryüzüdür*, Ank.: Güldikeni, 2000; *Sözün Kanatlarında*, İst.: Kültür Bakanlığı, 2002; *Yolcu Yolun Nereye*, İst.: Etik-Us, 2004; *Bir Düşün Ardından*, Ank.: Damar, 2005; *Yer Değiştiriyoruz Hayatla*, İst.: Sarissa, 2008.
Derleme: *Sözden Yazıya*, Ank.: İlkyaz Kitaplığı, 1996; *1997 Şiir Coğrafyamız*, Ank.: Damar, 1997; *1998 Şiir Coğrafyamız*, Ank.: Damar, 1998; *Ankara Dostları*, Ank.: Güldikeni, 1998; *Cumhuriyet Dönemi Çocuk Şiirleri Seçkisi*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1998.
Kaynaklar: *BF* (9 Mayıs 1999); Necatigil, *İsimler*, 298; Kurdakul, *Sözlük*, 492; M. Y. Bilen, *70 Kuşağı Şiirimizi Tartışıyor*, Ank., 1985; Işık, 484; Ç.Sezer, *Akan Söz Çınlayan Zaman Ahmet Özer'in Yaşamı ve Yapıtları*, İst., 2009.

ÖZER, KEMAL *(İstanbul, 9 Mart 1935 - 30 Haziran 2009)* Şair, yazar.

Soyadı ÖZLER. Bir demiryolu makinistinin oğludur. Kumkapı Ortaokulu'nu (1950) ve İstanbul Erkek Lisesi'ni (1955) bitirdi. İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki öğrenimini yarıda bıraktı. Varlık Yayınları, haftalık haber ve yorum dergisi *Kim*, *Cumhuriyet* gazetesi (1960-81), Karacan Yayınları (1981-83) ve Cem Yayınevi'nde çalıştı. *Cumhuriyet* gazetesindeki düzeltmenlik görevinin yanı sıra Beyazıt'ta ve Moda'da Uğrak Kitabevi'ni işletti (1965-70). *Cumhuriyet* gazetesinden emekliye ayrıldıktan sonra *Varlık* dergisini yönetti (1983-90). 1956'da *a*, 1972'de *Yeni a* dergilerinin yönetimine katıldı; "yalnız şiire ve şiirin sorunlarına yer vermek" amacıyla G. Özler ile birlikte *Şiir Sanatı* dergisini çıkardı (20 sayı, 1965-67). Kendi kurduğu Yordam Yayınları'nı yönetti. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesiydi. İstanbul'da kalp krizinden yaşamını yitirdi; evli ve bir kız babasıydı.

İlk şiirleri, Ankara'da yayımlanan *Harika* dergisinde çıktı (1951). *Kaynak*, *İstanbul*, *Türk Sanatı*, *Onüç*, *Şairler Yaprağı*, *Salkım* ve *Yenilik* dergilerindeki, kendisinin "içgüdüsel dönem" olarak nitelediği, bireyselliği ağır basan ilk dönem şiirlerinden sonra *Seçilmiş Hikâyeler*, *Pazar Postası*, *a*, *Yeni a*, *Yeditepe*, *Şiir Sanatı*, *Yeni Dergi*, *Yeni Edebiyat*, *Varlık*, *Yazko Edebiyat*, *Gösteri*, *Milliyet Sanat* gibi dergilerde yayımladığı şiirleriyle tanındı. *Seçilmiş Hikâyeler* ve *Dönem* dergilerinde öykü de yayımladı. Daha çok *Pazar Postası* ve *a* dergisindeki (1956-60) şiirleriyle İkinci Yeni etkisinde bir biçim ustası olarak belirdi. Bu dönemde çağrışımlara dayanan, soyut imgelerle örülü, betimleyici şiirlerinde estetik ve bireysel kaygılar öne çıktı. İlk üç kitabındaki (*Gül Yordamı*, *Ölü Bir Yaz* ve *Tutsak Kan*) şiirlerinde imgeye ağırlık veren, soyut bir anlatım biçimi egemen oldu. Şiirin biçimsel örgüsünü kurmaktaki titiz işçiliğinin yanı sıra özgün bir imge ve duyarlık evreni oluşturmasıyla İkinci Yeni şairleri arasında yer aldı.

1965'ten başlayarak gelişen toplumsal ve siyasal ortamdan etkilenerek "sınıfsal kavganın içerisinde, şiirin de etkin bir yeri vardır" düşüncesiyle, toplumcu gerçekçi estetiği benimsedi; *Yaşadığımız Günlerin Şiirleri*'yle birlikte her şeyi açan, somut imgeli ve anlatımcı bir şiire yöneldi. 1970'lerde hem içerik, hem de estetik düzeyde "okurla ilişki kurma arayışları" biçiminde açıkladığı şiirlerinde, politik ve güncel olaylara eğilirken de iç yapı ve biçim özgünlüğünü korumayı bildi. İkinci Yeni şiirinden edindiği ustalığı kullanarak, güncel-toplumsal temaları yalın ve salt estetik kaygılardan uzak, kendine özgü etkileyici bir lirizmle işlemeyi uğraş edindi.

Çocuk kitapları da yayımlayan K. Özer iki ciltte topladığı günlüklerinde 1963-93 yılları arasında yaşadığı olayları ele aldı. "Haliç" adlı şiiri A. Küçükyalçın tarafından belgesel olarak filme alındı (1978).

Ödül: *Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya* ile 1976 TDK Şiir Ödülü; *Kimlikleriniz Lütfen* ile 1982 Toprak Şiir Ödülü; *İnsan Yüzünün Tarihinden Bir Cümle* ile 1991 Yunus Nadi Şiir Armağanı; *Bir Adı Gurbet* ile 1993 Ferit Oğuz Bayır Ödülü; *Temmuz İçin Yaralı Semah* ile 2008 Dünya Kitap Dergisi Altın Sayfa Edebiyat Ödülü ve 2009 Altın Portakal Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Gül Yordamı*, İst.: Yeditepe, 1959; *Ölü Bir Yaz*, İst.: kendi yayını, 1960; *Tutsak Kan*, İst.: Sürek, 1963; *Kavganın Yüreği*, İst.: Yücel, 1973; *Yaşadığımız Günlerin Şiirleri*, İst.: Habora, 1974; *Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya*, İst.: Cem, 1976; *Geceye Karşı Söylenmiştir*, İst.: Cem, 1978; *Kimlikleriniz Lütfen*, İst.: Yazko, 1981; *Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya*, (seçme şiirler) İst.: Yazko, 1982; *Araya Giren Görüntüler*, İst.: Varlık, 1983; *Çağdaş ve Boyun Eğmeyen*, (bütün şiirlerinden seçmeler) İst.: Can, 1985; *Sınırlamıyor Beni Sevda*, İst.: Cem, 1987; *İnsan Yüzünün Tarihinden Bir Cümle*, İst.: Yordam, 1990; *Bir Adı Gurbet*, İst.: Yordam, 1993; *Oğulları Öldürülen Analar*, İst.: Yordam, 1995; *100 Şiir*, İst.: Yordam, 1996; *Onların Sesleriyle Bir Kez Daha*, İst.: Yordam, 1999; *XX. Yüzyıldan Duvar Kabartmaları*, (bütün şiirleri) 2 c., İst.: Yordam, 2000; *Birlikte Aynı Ateşten Geçerek*, (Seçme Şiirler), İst.: Evrensel, 2003; *Sevdalı Buluşma*, İst.: Adam, 2005; *Dalgayı Haber Veren Yakamoz*, İst.: Toroslu, 2005; *Takas*, (E.Duyan ile) İst.: Sanat Cephesi, 2006; *Temmuz İçin Yaralı Semah*, İst.: Yordam, 2008.

Deneme: *Umut Edebiyatı Yedi Canlıdır*, İst.: Yordam, 1992; *Acı Şölen*, İst.: Yordam, 1992; *Gün Olur Söze Yazılır*, İst.: Yordam, 1992; *Yaşadığımız Günlerin Yazıları*, İst.: Yordam, 1996; *Benim Ellerimi Al, Benim Gözlerimi Al Kullan: Gönderemediğim Mektuplar*, İst.: Yordam; 1999; *Bendeki Görüntüler*, İst.: Yordam, 2000; *Şiiri Sorgulayan Yazılar*, İst.: Yordam, 2000.

Anı-Gezi- Günlük- Mektup: *Güldeki Şafak: Bulgaristan İzlenimleri*, İst.: Habora, 1979; *Tanık Günler I, II (1963-1993)*, İst.: Yordam, 1993; *Düşmanı Kardeş Yapmak*, İst.: Yordam, 1994; *Gölgeden Güneşe (1994-1998)*, İst.: Yordam, 1998; *İkinci Yeni'den*

Toplumcu Şiire: Anılar, İst.: Yordam, 1999; *Sanatçılarla Yazışmalar-I*, İst.: Yordam, 2000; *Günlerle Yolculuk* (2 cilt), Ank.: Hayal, 2009.
Öykü: *Baba ile Kız*, İst.: Yordam, 1999.
Çocuk Kitabı: *Nasrettin Hoca*, İst.: Demet, 1975; *Tatil Köyünün Çocukları*, İst.: Özer, 1989; *Trenler Ne Güzeldir*, İst.: Yordam, 1983; *Dünya Onlarla Daha Güzel*, İst.: Yordam, 1992; *Çiçek Dürbünü*, İst.: Yordam, 1994; *Şiirlerle Ezop Masalları*, İst.: Yordam, 2. bas., 1996; *Şiirlerle Andersen Masalları*, İst.: Yordam, ?; *Sinemayı Seven Çocuk*, İst.: Yordam, ?; *Sorulardan Bir Gökkuşağı*, İst.: Yordam, 1999; *Güneş Arkasına Baktı*, İst.: Yordam, 2000.
Derleme, Antoloji: *Sanatçılarla Konuşmalar*, İst.: Çağdaş, 1979; *Şiirlerle İstanbul*, İst.: Yordam, 1992; *Soruların Gündeminde*, İst.: Yordam, 1995; *Eleştirilerin Gündeminde*, İst.: Yordam, 1999; *60 Yılın Ardından Oradayım Diyebilmek*, İst.: Yordam, 1996; *45. Sanat Yılında*, İst.: Yordam, 2000.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 298-299; Kurdakul, *Sözlük*, 492-493; Karaalioğlu, 436; Özkırımlı, *TEA*, IV, 967; M. Seyda, "Kemal Özer ile", *Güney*, S. 60 (Eylül 1972); Memet Fuat, "Sonu Bilinmeyen Kavga", *Politika*, 31 Mart 1976; M. Ergün, "Kemal Özer Şiirinin Yeni Dönemi", *Militan*, S. 15 (Mart 1976); H. Asılyazıcı, "Sanatçılarla Konuşmalar", *Vatan*, 17 Ağustos 1977; D. Hızlan, "Kemal Özer: 'Şiirin Amaçları Arasında Kitlelere Ulaşmak da Var'", *Gösteri*, S. 7 (Haziran 1981); "Özer, Kemal", *TDEA*, VII, 212-213; S. Sezer, "Bir Şairin Tanıklığı: Tanık Günler", *Cumhuriyet Kitap*, S. 239 (22 Eylül 1994); M. B. Mısır, *Toplumcu Şiirimizde Bir Kanal: Kemal Özer*, İst., 1996; A. Özkırımlı, "Ozanın Görevi Ufuk Açmaktır", *O Güzel İnsanlar*, İst., 1998, s. 167-169; *Kemal Özer 45. Sanat Yılında*, İst: Yordam, 2000; kemalozer.net.

ÖZER, MUSTAFA *(Kıranardı köyü/Kayseri, 1949 -)* Şair, yazar.

İlk ve orta öğrenimini Kayseri'de tamamladıktan sonra İÜ İktisat Fak. Siyaset Bilimi Bölümü'nden mezun oldu (1975). Sosyal Sigortalar Kurumu'nda çalıştı; 1980'de Işır Yayınları'nı kurdu. Şiir ve yazılarını *Yeni Sanat*, *Sedir* ve *Millî Gazete*'de yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Evsa*, İst.: Işır, 1976; *Sis ve Selva*, İst.: Işır, 1979.
Deneme: *Düşüşten Sonra: Sanat Politikası Üstüne Notlar*, İst.: Işır, 1977.
Kaynaklar: "Özer, Mustafa", *TDEA*, VII, 213; Işık, 484-485.

ÖZERDİM, SAMİ N. *(Hayrabolu/Tekirdağ, 1918 - Ankara, 5 Mart 1997)* Yazar, kütüphaneci.

Tam adı Sami Nabi Özerdim. İlk ve orta okulu İzmir'de okudu. İstanbul Erkek Lisesi'nden (1938) sonra DTCF Macar Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1943). Erzurum Lisesi'nde kısa bir süre öğretmenlik yaptı. Ankara Etnoğrafya Müzesi'nde asistan (1945-48), Milli Kütüphane'de uzman ve müdür vekili olarak çalıştı (1948-60). ABD'ye gitti; Stanford Üniversitesi'nde Türkçe koleksiyonların düzenlenmesi işinde çalıştı. Bu görevi Çalışma Bakanlığı yayın müdürlüğü izledi (1963-64). Daha sonra *Ulus* gazetesinin arşivini yönetti. TBMM Kütüphanesi müdür yardımcılığı yaptı. AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nda ders verdi. Son olarak Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde kütüphane müdürü olarak görev yaptıktan sonra emekliye ayrıldı. Ölümünden sonra arşivi Tarih Vakfı Bilgi Belge Merkezi'ne bağışlandı.

İlk yazısı 1933'te yayımlandı. *Varlık*, *Türk Dili*, *Forum*, *Ataç*, *Çağrı*, *Yeditepe*, *Dost* gibi dergilerde ve *Cumhuriyet*, *Ulus* gibi gazetelerde yazıları yayımlandı. Bibliyografya çalışmaları ve özellikle Atatürk üzerine yaptığı araştırmalarla dikkati çekti. Yeni yayınlar üzerine yaptığı tanıtma yazıları, antolojiler, eleştiri ve denemeleriyle birlikte Macar edebiyatından çevirileri de vardır.

Yapıtları: Araştırma-Derleme-Bibliyografya: *Eşref*, Ank.: Emek Basım, 1953; *10 Kasım-31 Aralık 1938 Günlerinde Türk Basınında Atatürk İçin Çıkmış Yazıların Bibliyografyası*, Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1958; *Bayraklaşan Atatürk*, İst.: Varlık, 1963; *Atatürk Devrimi Kronolojisi*, İst.: Varlık, 1963; *Nurullah Ataç Bibliyografyası*, Ank.: TDK, 1962; *Sait Faik Bibliyografyası*, İst.: Varlık, 1966; *Sabahattin Ali Bibliyografyası*, İst.: Varlık, 1966; *Elli Yılda Kitap*, Ank.: Sevinç, 1975; *Bir Don Bir Gömlek/ Seçilmiş Bektaşi Fıkraları*, Ank.: TDK, 1975; *Bilinmeyen Atatürk*, İst.: Varlık, 1976; *Yazı Devriminin Öyküsü*, Ank.: TDK, 1978; *Atatürkçü'nün El Kitabı*, Ank., 1981.
Deneme: *Sevgiye Saygı*, Ank.: Gürsoy, 1975.
Çeviri: *Üçüncü Kudret* (G. Gordonyi), Ank.: MEB, 1946; *Macar Masalları*, İst.: Varlık, 1957.
Kaynaklar: "Özderdim, Sami N.", *TDEA*, VII, 213; Necatigil, *Sözlük*, 299, Özkırımlı, *TEA*, IV, 967; Kurdakul, *Sözlük*, 493-494; Karaalioğlu, 437.

ÖZGENTÜRK, IŞIL *(Gaziantep, 19 Eylül 1948 -)* Öykücü.

Asıl adı Zeynep Işıl TÜRKBEN. Öğretmen Sabriye Hanım ile eğitimci Rahmi Türkben'in kızı. İlk ve orta okulu Gaziantep'te okudu; Çamlıca Kız Lisesi ve İÜ İktisat Fakültesi'ni bitirdi. 1968-71 yıllarında Ali Özgentürk ve Mehmet Ulusoy'la birlikte kurdukları Devrim İçin Hareket Tiyatrosu'nda yazar ve oyuncu olarak çalıştı. Tiyatro ve sinema yönetmenliği, film senaryosu ve oyun yazarlığı, radyo prog-

ramcılığı yaptı. Çocuk oyunları "Keloğlan'ın Tembelliği" (1975) ve "Dünyayı Tanıyorum" (1977) İstanbul Şehir Tiyatroları'nda sahnelendi. 1997'den beri *Cumhuriyet* gazetesinde yazıyor. *Yokuşu Tırmanır Hayat* ve *Kuş Ne Yana Öter* kitapları 1980'deki askeri darbeden sonra yasaklandı. TYS yönetim kurulu üyesi. İstanbul'da yaşıyor; boşanmış, bir çocuk annesi.

Yazı hayatına çocuk öyküleri ve şiirleriyle başladı. Öykü-röportajlarını *Cumhuriyet*'te, öykü ve yazılarını *Milliyet Sanat*, *Gösteri*, *Yeni Düşün* ve *Broy* dergilerinde yayımladı. Öykülerinde, yaşadığı olayları hüzünlü ve şiirli bir anlatım ve sinemasal bir teknikle ele aldı.

Ödül: "Güneşe Gidenlerin Türküsü" öyküsü ve "Önce Selâm Ederim" şiiri ile 1972 Arkın Kitabevi Çocuk Edebiyatı Ödülü; *Hayat Okulu* ile 1979 TDK Çocuk Yazını Ödülü.

Yapıtları: Çocuk Kitabı: *Güneşe Giden Yiğitler*, İst.: Arkın, 1976; *Hayat Okulu*, İst.: Can, 1979; *Dünyaya Masallar*, İst.: ABeCe, 1982; *Kuş Ne Yana Öter*, İst.: Cem, 1983; *Mavi Karaca*, İst.: Göze, 1985.
Öykü: *Hançer*, İst.: Yazko, 1981; *Yokuşu Tırmanır Hayat*, İst.: Cem, 1984; *Derdim Yeter Sakin Ol*, İst.: Say, 1987; *Geniş Mavi Bir Gök*, İst.: Altın Kitaplar, 1996; *Çocukluk Şarkıları*, İst.: Cumhuriyet, 2000; *Sessizlik ve Sırdır Ötesi*, İst.: Alkım, 2004;.
Şiir-Kabare: *Küçük Sevinçler Bulmalıyım*,. İst., 1983.
Röportaj: *Alevin ve Acının İçinden*, İst.: Telos, ?; *Al Gözüm Seyreyle*, İst.: Say, 1986.
Gezi: *Büyülü Bir Yolda*, İst.: Telos, 1997; *Gezi Fısıltıları*, İst.: Cumhuriyet, 2008.
Tiyatro: *Toplu Oyunları 1, Küçük Sevinçler Bulmalıyım / Avluda*, İst.: Boyut Mitos, 1998.
Kaynaklar: *BF* (Temmuz 1999); Necatigil, *İsimler*, 299; Kurdakul, *Sözlük*, 494; Karaalioğlu, 438; M. Buyrukçu, "Geniş Mavi Bir Gök", *Cumhuriyet Kitap*, S. 380 (29 Mayıs 1997).

ÖZGER, ARKADAŞ Z. *(Bursa, 8 Ocak 1948 - Ankara, 5 Mayıs 1973)* Şair.

Tam adı Arkadaş Zekâi Özger. Fahriye Hanım ile işçi Ali Özger'in oğlu. Bursa Atatürk Lisesi'nden sonra 1970'te AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nu bitirdi. 1968'de *Yeni Eylem* dergisinde yayın kurulu üyeliği yaptı, TRT Ankara Televizyonu'nda kurgucu olarak çalıştı. Beyin kanamasından öldü; 9 Mayıs'ta Ankara'da toprağa verildi.

İlk şiiri ("Sakalsız Bir Oğlanın Tragedyası") 1967'de *Soyut*'ta çıktı. Şiir ve yazılarını *Soyut*, *Forum*, *Yordam*, *Dost*, *Papirüs* ve *Yansıma* dergileri ile *Ulus* gazetesinin sanat sayfasında yayımladı. Şiirleri ölümünden sonra bir kitapta toplandı. İlk şiirlerinde İkinci Yeni etkisi görüldü, daha sonra ise halk edebiyatından ustaca yararlandığı belirtildi (İ. Uyaroğlu). "Aşkla Sana" şiiri Grup Yorum ve Ahmet Kaya tarafından bestelendi.

Yapıtları: Şiir: *Şiirler*, Ank.: Nadas, 1974 (*Sevdadır*, İzmir: Mayıs, 1994, yeni şiirlerle 5. bas. 1997).
Kaynaklar: *BF* (Eylül 1999, Mayıs Yayınları'ndan Suat Çelebi); Kurdakul, *Sözlük*, 494; *Sevdadır*, İzmir, 1997; O. Tümbaş, "Sen de mi 'Arkadaş'ım?", *Güney*, S. 70 (Temmuz 1973); İ. Uyaroğlu, "Arkadaş Z. Özger", *Gösteri*, S. 30 (Mayıs 1983).

ÖZGÜL, GÖNÜL *(İstanbul, 1947 -)* Romancı.

Lise öğrenimini tamamlamadı. Beş yıl bir bankada memurluk yaptı. Almanya'ya gitti. On beş yıl işçilik yaptı. Öyküleri *Varlık*, *Türk Dili* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Öykü: *Geminin En Altındaki*, Ank.: Bilgi, 1991; *Sevdalıydın*, İst.: Altın, 1999; *Menekşe*, İst.: Altın, 2003.
Roman: *Lise Defterleri*, İst.: Altın, 1995; *Dereiçi Sokağı*, İst.: Altın, 1995; *Lise Defterlerinden Sonra*, İst.: Altın, 1997; *Yetmiş Altıncı Kış*, İst.: İnkılap, 1998; *Lise Defterlerine Veda*, İst.: Altın, 2000; *En Kötü Anneyi Bile Ararsınız*, İst.: Altın, 2002; *Aralık 1999*, İst.: Altın, 2004; *Sevgili Gençliğim*, İst.: Altın, 2005.
Kaynaklar: Işık 06, 2897.

ÖZGÜN (BRUDO), BERTA *(İstanbul, 4 Temmuz 1926 - İstanbul, 21 Şubat 2009)* Şair, karikatürcü.

Berta Bensusen Özgün (Brudo) imzasını kullandı. Rejin Karidi Hanım ile hekim H. Bensussen Özgün'ün kızı. Çanakkale'de İstiklâl İlkokulu'nu ve Çanakkale Ortaokulu'nu bitirdikten sonra İstanbul'da Işık Lisesi'nden mezun oldu (1943). İÜ Fen ve Hukuk fakültelerinde birer yıl okudu, ancak öğrenimini tamamlamadı. Bir sigorta şirketinde çalıştı. İLESAM ve MESAM üyesi. İstanbul'da oturuyor; evli, iki çocuk annesi.

Lise yıllarında şiirleri *La Boz de Türkiye* (1939-49) dergisinde yayımlandı. Şiirleri ve denemeleri *Ajans-Türk*, *Yeni Defter*, *Eflatun* ve *Tiryaki* dergilerinde yayımlandı. "Kime Ne?" şiiri Nino Varon tarafından bestelenip Tanju Okan tarafından seslendirildi.

Ödül: Türk Tabipler Birliği Karikatür Yarışması'nda üçüncülük.

Yapıtları: Şiirler: *Berta'nın Şiirleri*, İst.: Yön Mtb., 1986; *Beşyüz Yıl Destanı*, İst.: As Mtb, 1991.
Anı: *Yedi Nesil Öncesinden Günümüze Yolculuk*, İst., 1997.
Karikatür: *Diyojen Karikatür Albümü*, İst.: Tiglat Mtb., 1995.
Kaynaklar: *BF* (10 Ağustos 1999).

ÖZGÜNAY, M. NÂZIM
bak. Nâzım (Florinalı)

ÖZGÜVEN, FATİH *(İstanbul, 2 Ekim 1957 -)* Romancı, çevirmen.

Tam adı Safter Fatih Özgüven. Safter Böke imzasını da kullandı. Avukat Şengül Hanım ile yüksek mühendis Atilla Özgüven'in oğlu. Halası ve enişte si seramik sanatçıları Filiz Özgüven ile Atilla Galatalı'dır. İlkokulu İstanbul Ataköy İlkokulu'nda, orta ve liseyi Avusturya Lisesi'nde okudu. İÜEF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1981). Bir süre İngilizce öğretmenliği ve İletişim Yayınları'nda editörlük yaptı. Halen İstanbul Bilgi Üni. İletişim Fak. Sinema ve Televizyon Bölümü'nde ders veriyor. PEN Yazarlar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; bekâr.

İlk yazısı ("Avcı" filmi üzerine) *Birikim* dergisinde çıktı. Sinema ve edebiyat yazılarını *Yazko Çeviri*, *Yazko Somut*, *Çağdaş Eleştiri*, *Gösteri*, *Video-Sinema*, *Sokak*, *Yeni Gündem*, *Express*, *Roll* dergileri ile *Cumhuriyet* ve *Radikal* gazetelerinde yayımladı.

Yapıtları: Roman: *Esrarengiz Bay Kartaloğlu*, İst.: Can, 1990.
Deneme: *Yerüstünden Notlar*, İst.: Everest, 2001.
Öykü: *Bir Şey Oldu*, İst.: Metis, 2006; *Hiç Niyetim Yoktu*, İst.: Metis, 2007.
Başlıca Çevirileri: *Lolita* (V. Nabokov), İst.: Can, 1982; *Tonio Kröger-Tristan* (T. Mann), İst.: Birikim, 1983; *Washington Meydanı* (H. James), İst.: İletişim, 1983; *Yolları Çatallaşan Bahçe* (J. L. Borges), İst.: Can, 1985; *Sebastian Knight'ın Gerçek Yaşamı* (V. Nabokov), İst.: E, 1985; *Ölümsüz Öykü* (K. Blixen), İst.: Ada, 1986; *Tek Başına Bir Adam* (C. İsherwood), İst.: Metis, 1987; *Edebiyat Dersleri* (V. Nabokov; N. Akbulut ile), İst.: Ada, 1988; *Wittgenstein'ın Yeğeni: Bir Dostluk* (T. Bernhrad), İst.: Metis, 1989; *Bir Yazarın Güncesi* (V. Woolf), İst.: Oğlak, 1996; *Jacob'un Odası* (V. Woolf), İst.: Oğlak, 1997; *Ada ya da Arzu* (V. Nabokov), İst.: İletişim, 2000.
Kaynaklar: *BF* (22 Haziran 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 495.

ÖZKAN, ALİ İZZET (ÂŞIK) *(Höyük köyü/Şarkışla/Sivas, 1902 - Sivas, 10 Ekim 1981)* Saz şairi.

İzzeti mahlasını da kullandı. Kurtuluş Savaşı sırasında Antep savunmasında görev aldı. Saz çalıp koşmalarını okuyarak yurdun dört bir yanını dolaştı. Plağa da okuduğu "Mühür Gözlüm" türküsüyle ünlendi. Bazı şiirleri *Ülkü* dergisinde yayımlandı. İ. Başgöz onun üzerine bir inceleme kitabı yayımladı. Ustası Sivaslı Âşık Sabri'dir.

Yapıtları: Şiir: *Türk'ün Sazından*, Ank.: Doğuş Mtb., 1951; *Ali Baba Kimdir*, Ank.: Yıldız Mtb., 1957; *Mühür Gözlüm*, Sivas, 1967.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 54; Işık, 78; İ. Başgöz, *Ali İzzet Özkan*, 1979.

ÖZKAN, HAKKI *(Bursa, 1926 - İstanbul, 1999)* Romancı, öykücü.

Ortaöğrenimini yarıda bırakıp gazete satıcısı ve basımevi işçisi olarak hayata atıldı. 1957'de İstanbul Belediyesi Basımevi'ne geçti, ardından Basın Yayın Müdürlüğü'nde görev aldı. Buradan emekli oldu (1980). Yaşamının son dönemlerinde İstanbul Ortaköy Çarşısı'nda kendi kitaplarının tanıtımını yaptı. Yazı hayatına 1950'de başladı. O yıllarda *Buluş* adlı aylık bir dergi çıkardı. Yazar Orhan Kemal ile olan dostluğu onu, yaşadığı çevreyi yansıtmaya yöneltti. Ardından şiir çalışmalarına ve çocuk edebiyatına yöneldi. *Pilli Bebek* ve *Yıldızları Çalmışlar* adlı kitapları oyunlaştırılarak Bizim Tiyatro'da, Kartal Sanat İşliği'nde sergilendi.

Ödül: 1974 Hürriyet Gazetesi Fıkra Yarışması (üçüncülük); *Grevden Sonra* ile 1976 Milliyet Gazetesi Roman Yarışması (mansiyon); *Her Çocuğun Kanadı Vardır* ile 1986 Sıtkı Dost Çocuk Romanı Yarışması (birincilik); Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Şiir Ödülü (üçüncülük); *Aynalı Çarşılar* ile 1986 Yenice Gazetesi Sabri Akay Şiir Yarışması (üçüncülük); *Bir Çiçek Bin Çiçek* ile 1986 Sıtkı Dost Çocuk Oyunu Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Güneşli*, İst.: Yazko, 1983; *Aynalı Çarşılar*, 1988; *Çiçekle*, 1989.
Öykü: *Bedava*, İst., 1954; *Kuşlar Gibi*, İst.: Türk Sanatı, 1957; *Kıvılcım*, İst.: Bilgi, 1959; *Bakışların*, İst.: Set, 1968; *Unutulmayan*, İst.: Nil, 1969; *Kırmızı Kırlangıç*, İst.: Nil, 1970; *Kız*, İst.: Nil, 1971; *Babamın Türküleri*, İst.: Mini, 1979; *Ben Bir Elektrik Direğiyim*, 1994.
Roman: *Dönüş*, İst.: Nil, 1968; *Sürtük*, İst.: Nil, 1973; *Taş*, İst.: Milliyet, 1972; *Grevden Sonra*, İst.: Milliyet, 1976; *İnci*, İst.: Yazko, 1981.
Çocuk Romanı: *Pilli Bebek*, İst.: Milliyet, 1973; *Bütün Çocuklar Gülmeli*, İst.: Kervan, 1974; *Okyanus Çocukları*, İst.: Milliyet, 1975; *Şans*, İst.: Milliyet, 1975; *Şeytan Üçgeni Yolunda*, İst.: Milliyet, 1977; *Sihirli Toz*, İst.: Milliyet, 1978; *Her Çocuğun Kanadı Vardır*, İst.: Kelebek, 1985.
Masal: *Keloğlan Masalları*, (derleme) 1979; *Keloğlan'ın Sihirli Kavalı*, İst.: Nil, 1979; *Keloğlan'ın Talihi*, İst.: Nil, 1980; *Altın Kuş*, İst.: May, 1981; *Eşek Kulaklı Kral*, İst.: Oda, 1981; *Yıldızları Çalmışlar*, İst.: Yazko, 1981; *Üç Altın Öğüt*, (Ö. Seyfettin) İst.: Kelebek, 1985; *Bir Çiçek Bin Çiçek*, (oyun) 1987; *Kanatlı Çocuk*, 1997.
Mizah-Derleme: *Fıkralarda Çocuklar*, İst. Milliyet, 1973; *Nasrettin Hoca'da Çocuklar*, İst.: Nil, 1979;

Dünyayı Güldüren Adam: Nasrettin Hoca, İst.: Nil, 1980; *Hoca'dan Seçmeler*, Nil, 1981; *Nasrettin Hoca'nın Eşeği*, İst. Nil, 1984; *Keloğlan*, İst.: Esin, 1984; *Seçme Fıkralar*, İst.: Nil, 1983; *Dünya Fıkraları*, 1985; *Nasrettin Hoca Fıkraları*, 1985; *Bacaksız Bir Gün...*, 1985.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 300-301; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 538-539; Karaalioğlu, 440-441; Işık, 486; "Özkan, Hakkı", *TDEA*, VII, 216; *Nesin Vakfı Yıllığı*, 1977.

ÖZKILIÇ, HASAN *(Iğdır, 12 Mayıs 1951 -)* Öykücü.

İşçi Hanım hanım ile İşçi Emirali Özkılıç'ın oğlu. Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi mezunu (1980). 1976'dan beri mali müşavir ve danışman olarak çalışıyor. *Agora* dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı (45 sayı, 2000-2006). İzmir'de yaşıyor; evli, bir çocuğu var.

İlk öyküsü ("Anamın Umudu") *Demokrat İzmir* gazetesinde çıktı (1973). Öyküleri *Edebiyat Cephesi*, *Öykü*, *Küçücük* dergilerinde yayımlandı. On yıl ara verdikten sonra 1994'te tekrar öykülerini yayımlatmaya başladı. *Bir Yanı Yaralı* öyküsünü Erden Kral uzun metrajlı film (Vicdan), *Adı Kargalarda Saklı* öyküsünü Özcan Alper kısa metrajlı film olarak uyarladı (Motoguzzi).

Ödül: *Gönlümün Şirazesi Bozuldu* ile 2008 Haldun Taner Öykü Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Kuş Boranı*, İst.: İnsancıl, 1988; *Şerul'da Beklemek*, İst.: Can, 2002; *Orada Yollarda*, İst.: Can, 2005; *Gönlümün Şirazesi Bozuldu*, İst.: Can, 2008.

Kaynaklar: *BF* (10 Ocak 2009); Işık 06, 2908.

ÖZKIRIM, ÇETİN A. *(Eskişehir, 1930 - İstanbul, 6 Şubat 1996)* Romancı, sinema eleştirmeni.

İstanbul Erkek Lisesi, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi (1951) ve Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'nden (1956) mezun oldu. 1944'ten itibaren *Vatan*, *Karikatür*, *Hergün*, *Akşam*, *Havadis*, *Milliyet*, *Yeni Sabah*, *Günaydın*, *Sanat Olayı*, *Varlık*, *Akbaba* ve *Ses* dergi ve gazetelerinde yayımlanan resim, yazı ve sinema eleştirileriyle tanındı. Sinema eleştirmenliğindeki yazınsal kişiliğini özellikle *Varlık* dergisindeki yazılarında gösterdi. 1959'da Y. Ataman'la birlikte *Sinema 59* adlı ile bir dergi çıkardı. "Sinema Üstüne Anılar" başlıklı yazıları çeşitli dergilerde yayımlandı. Ayrıca gazete sayfalarında kalan pek çok resimli romanı bulunmaktadır.

Yapıtları: Roman: *Düş Erimi*, İst.: Karacan, 1982.

Kaynaklar: Karaalioğlu, 441; Kurdakul, *Sözlük*, 496; Işık, 486-487.

ÖZKIRIMLI, ATİLLA *(Konya, 1942 - İstanbul 23 Ocak 2005)* Araştırmacı, eleştirmen.

Adana'da başladığı ortaöğrenimini Maraş'ta tamamladı (1960). İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1968). Hacettepe Üni. Temel Bilimler Yüksek Okulu'nda Türkçe öğretim görevlisi olarak çalışırken 1971'deki askeri müdahale sonrasında görevine son verildi. Askerliğini yaptıktan sonra yayınevlerinde danışmanlık ve düzeltmenlik yaptı. Altın Kitaplar Yayınevi'nde ve *Meydan-Larousse Ansiklopedisi*'nde çalıştı. *Cumhuriyet* gazetesinde düzeltmenlik yaptı (1968-69, 1973). Atatürk Eğitim Enstitüsü'nde (1978) ve İstanbul Devlet Konservatuvarı'nda Türkçe ve edebiyat dersleri verdi. 1982'de Yükseköğretim Kurulu yasasıyla Devlet Konservatuvarı'nın Mimar Sinan Üniversitesi'ne bağlanmasını protesto amacıyla görevinden istifa etti (1982). Eskişehir Anadolu Üni. İletişim Bilimleri Fakültesi'nde Türkçe dersleri öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1984-86 yıllarında *Günümüzde Kitaplar* dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı.

İlk şiir ve öyküleri *Su* ve *Düzlem* dergilerinde çıktı (1963-64). Üç yıla yaklaşan bir suskunluk döneminden sonra eleştiri ve incelemeleriyle *Papirüs* dergisinde tekrar göründü; yazılarını *May*, *Yeni Dergi*, *Ulus*, *Gösteri*, *Türk Dili*, *Soyut*, *Birikim*, *Milliyet Sanat*, *Cumhuriyet* gibi çeşitli dergi ve gazetelerde sürdürdü. Bir dönem de TV'de kitap tanıtım programları hazırladı ve sundu (1989). Yakup Kadri ve Sabahattin Ali'nin yapıtlarının eleştirel basımlarını hazırladı. Eleştirilerinin yanı sıra Türk edebiyat tarihine ilişkin incelemelerinde de sanatı toplumsal yapı ile ilişkilendirerek ele alma tavrını benimsedi.

Yapıtları: İnceleme-Derleme: *Kabusnâme: Keykavus Mercimek Ahmet*, İst.: Tercüman, 1973 (önsöz ve notlarla sadeleştirme); *Nedim*, İst.: Toker, 1974; *Ahmet Haşim*, İst.: Toker, 1974; *Tevfik Fikret*, İst.: Cem, 1978; *Sabahattin Ali*, (Filiz Ali Laslo ile) İst.: Cem, 1979; *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, 4 c., İst.: Cem, 1982 (yb 5 c., 1987); *Edebiyat İncelemeleri/ Yazılar I*, İst.: Cem, 1983; *Alevilik-Bektaşilik ve Edebiyatı*, İst.: Cem, 1985; *Dede Korkut Masalları*, İst.: Cem, 1985; *Yazarları da Vururlar*, (C. Üster ile) İst.: Cem, 1987; *Pir Sultan Abdal*, (S. Eyüboğlu ile) İst.: Cem, 1989; *Tarihe Not Düşmek*, İst.: Cem, 1989; *Toplumsal Bir Başkaldırının İdeolojisi Alevilik-Bektaşilik*, İst.: Cem, 1990; *Hayatımıza, Sevgisizliğe ve Yalnızlığa Dairdir*, İst.: Cem, 1991; *Açıklamalı Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, İst.: Altın Kitaplar, 1991; *Söylev*, (sadeleştirilmiş özet metin) İst.: Altın Kitaplar, 1991; *Çağdaş Türk Edebiyatı*, İst.:

Altın Kitaplar, 1991; *Türk Dili*, (T. Baraz ve N. Karasar ile) İst.: Altın Kitaplar, 1992; *Ömer Seyfettin: Seçilmiş Hikâyeler*, İst.: Altın Kitaplar, 1992; *Dil ve Anlatım*, Ank.: Ümit, 1994; *Romanların Dünyasında*, Ank.: Ümit, 1994; *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, Ank.: Ümit, 1995; *Sevgim Acıyor*, Ank.: Ümit, 1995; *Öykülerle Romanlarla Yaşamak*, Ank.: Ümit, 1995; *O Güzel İnsanlar*, İst.: İyi Şeyler, 1998; *En Güzel Türk Hikâyeleri*, İst.: Altın Kitaplar, 1998; *Türk Dili: Dil ve Anlatım*, İst.: Bilgi Üniversitesi, 2001; *Türk Edebiyatı Tarihi*, İst.: İnkılap, 2004.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 301; Özkırımlı, *TEA*, IV, 968; Kurdakul, *Sözlük*, 496; "Özkırımlı, Atilla", *TDEA*, VII, 216; Ö. Yağcı, "Dil ve Anlatım'dan Romanların Dünyası'na", *Cumhuriyet Kitap*, 17 Kasım 1994.

ÖZKİŞİ, BAHATTİN *(İstanbul [nüfus kaydında Manisa], 19 Haziran 1928 - İstanbul, 10 Kasım 1975)* Öykücü, romancı.

Tam adı Mehmet Bahattin Özkişi. Azize Hanım ile müderris ve müftü Ömer Lütfi Özkişi'nin oğlu; dedesi Nakşi şeyhlerinden Hacı Hâlid Efendi'dir. İstanbul'da 20. Yıl İlkokulu (1939), Karagümrük Ortaokulu (1942; şimdiki Ahmet Rasim Ortaokulu) ve Sultanahmet Sanat Enstitüsü'nde (1946) okudu. Almanya'da Elektrik Ark Kaynak Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra kaynak öğretmenliği konusunda ihtisas yaptı. Devlet Havayolları'nda oto makinistliği yaptı (1951-55); 1956'dan ölümüne kadar İTÜ'de kaynak öğretmeni olarak çalıştı. Tezhip ve maket gibi el sanatlarıyla da uğraştı; eski İstanbul evlerinin maketlerini yaptı. Evli, bir çocuk babasıydı. Mezarı Edirnekapı'daki Sakızağa Şehitliği'ndedir.

A. H. Tanpınar'ın teşvikleriyle yazmaya başlayan ve *Akbaba* dergisinde mizah öyküleri de yayımlayan (1960-65) Özkişi, *Köse Kadı* ve *Sokakta* adlı romanlarıyla tanındı. Açık, yalın ve samimi bir dille kaleme aldığı tarihi romanlarının yanı sıra düşünce ve duygu yönü ağır basan öyküleriyle dikkat çekti. Doğaüstü güçlerin de karıştığı bir cinayet olayı çevresinde gelişen *Sokakta* adlı romanında geleneksel değerlerin yozlaşmasını Batılılaşma süreci içinde değerlendirdi. Hakkında İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde E. Özarslan'ın hazırladığı bir lisans tezi vardır.

Ödül: *Sokakta* ile 1975 Peyami Safa Roman Yarışması (başarı); *Göç Zamanı* ile 1975 Türkiye Milli Kültür Vakfı Kültür Armağanı.

Yapıtları: Öykü: *Bir Çınar Vardı*, İst.: Vakit Mtb., 1959; *Göç Zamanı*, İst.: Ötüken., 1975. Roman: *Köse Kadı*, İst.: Ötüken, 1974; *Uçtaki Adam*, İst.: Ötüken, 1975 (*Köse Kadı*'ın devamı; daha sonra iki kitap tek cilt halinde basıldı); *Sokakta*, İst.: Ötüken, 1975.

Kaynaklar: *BF* (22 Şubat 2000; kızı Zeynep Demir tarafından); "Özkişi, Bahattin", *TDEA*, VII, 216-217; M. N. Yardım, "Romanımızın 'Özkişi'si", *Türkiye Gazetesi*, 10 Kasım 1998.

ÖZKÖK, LÜTFİ *(İstanbul, 15 Mart 1923 -)* Şair, fotoğraf sanatçısı.

Emine Devletşah Hanım ile balıkçı Mehmet Muradasıl'ın oğlu. İlköğrenimini Feriköy'de, ortaöğrenimini Vefa Lisesi, Saint Jean d'Arc Koleji ve Taksim Lisesi'nde tamamladı; İÜEF'de Fransız Dili ve Edebiyatı, Viyana Üniversitesi'nde Germanistik ve Sorbonne'da tekstil öğrenimi gördü. 1951'den beri İsveç'te fotoğrafçılık ve Stockholm Şehircilik Bürosu'nda maketçilik yapıyor. Sabahattin Kudret Aksal ve Fahir Onger'le birlikte *Sokak* (1940, 2 sayı) dergisini çıkardı. Dört bölümlük sanatsal kısa film belgeselleri İsveç'te TV'de gösterildi. Amerika ve Avrupa'nın çeşitli kentlerinde yazar ve şairlerin fotoğraflarından oluşan sergiler açtı. İsveç Yazarlar Birliği, İsveç Fotoğrafçılar Birliği ve PEN Kulüp üyesi. Stockholm'de yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk şiirleri 1940'ta *Sokak*'ta çıktı. Şiir ve şiir çevirilerini *Yeditepe*, *Türk Dili*, *Varlık*, *İnsanlık*, *Hamle* ve *Dost* dergilerinde yayımladı. Yaptığı çevirilerle Türk ve İsveç edebiyatları arasında köprü oldu. İsveç Yazarlar Birliği ve İsveç Akademisi De Tio Sanat Kurumu'ndan şiir ödülleri aldı. Şiirlerinde gerçeküstücülüğe bağlı kaldı. İsveççe yazdığı şiirlerini iki kitapta (1971, 1984) topladı. O. V. Kanık, M. C. Anday, F. H. Dağlarca, Nâzım Hikmet, O. Rifat gibi şairlerden İsveççeye şiirler çevirdi.

Yapıtları: Şiir: *İçimizdeki Sıla*, İst.: Yeditepe, 1978; *Toplu Şiirler*, İst.: Cem, 1989.

Çeviri-Derleme: *Çağdaş İsveç Şiiri*, İst., 1973; *Ekmek ve Aşk*, (Türkçeden İsveççeye şiirler) 1953; *1945 Sonrası İsveç Şiiri Antolojisi*, (Yüksel Peker'le); İst.: YKY, 1996; *Kardan Düşler* (L. Söderberg), İst.: YKY, 1998.

Kaynaklar: *BF* (10 Haziran 1999); Necatigil, *İsimler*, 301; Kurdakul, *Sözlük*, 497; Karaalioğlu, 442.

ÖZLÜ, DEMİR *(Vefa/İstanbul, 9 Eylül 1935 -)* Öykücü, romancı.

Öğretmen Nimet Hanım ile eğitimci ve hukukçu Ş. Sabih Özlü'nün oğlu. Öykücü Tezer Özlü ve çevirmen Sezer Duru kız kardeşleri, öykücü Orhan Duru enişteside. Ödemiş İstiklal

İlkokulu, İzmir Karşıyaka Ortaokulu, Kabataş Erkek Lisesi (1953) ve İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1959). Bir yıl kadar Paris'te kaldıktan (1961-62) sonra Türkiye'ye dönerek İÜ Hukuk Fakültesi'nde Hukuk Felsefesi ve Metodoloji Kürsüsü'nde asistanlık yaptı (1960-64). Siyasal eylemleri nedeniyle işine son verilince avukatlık mesleğine döndü (1964-79). Yedek subaylık hakkı verilmediği için askerliğini er olarak Muş ve İstanbul'da tamamladı. 1971'deki askeri müdahaleden sonra bir süre tutuklu kaldı. 1979'da İsveç'e yerleşti; burada hukuk danışmanlığı yaptı. 1980'deki askeri darbeden sonra vatandaşlıktan çıkarıldı; Türkiye'ye ancak Aralık 1989'da dönebildi. İsveç Yazarlar Birliği (Sveriges Författarförbund) ve İsveç PEN Kulüp üyesi. Stockholm ve İstanbul'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk şiirleri 1952'de Kabataş Lisesi öğrencilerinin yayımladığı *Dönüm* dergisinde, daha sonra *Türk Dili*'nde çıktı (1953). Öykü, deneme, eleştiri ve çevirilerini *Mavi*, *a*, *Türk Dili*, *Pazar Postası*, *Yeni Ufuklar*, *Soyut*, *Somut*, *Yeni Edebiyat*, *Gösteri* ve *Adam Öykü* dergilerinde yayımladı. 1950 kuşağı öykücüleri içinde bireyin yalnızlığını, mutsuzluğunu, bunalımlarını, intihar saplantılarını, yabancılaşma duygusunu ve tedirginliklerini metaforlarla dolu simgesel bir dille işlemesiyle farklılaştı. Öykülerini "varoluşçu ve gerçeküstü öğelerle oluşturduğu, entelektüel ve esrarlı havasıyla yalın gerçekçilerin karşıtı bir yazar olduğu" kabul edildi.

Necatigil'in "sessizlikler araştırıcısı" diye nitelediği yazar, "çevreden kopmuş, içindeki ıssızlığı dinleyen bir duyarlık"la yazdığı ilk öykülerinde varoluşçu felsefeye dayanan bir sanat anlayışını gerçekleştirmeye çalıştı. Fransız varoluşçu ve gerçeküstücü yazarlar ile Amerika'daki "Beat Kuşağı" şairlerinden beslenen öyküleri, "anlamsızlığın, kuşkunun, hiçliğin ortasına yuvarlanmak için bütün bağlarını koparmaya" çalışan bireyin anlatıldığı varoluşçu edebiyatın en tipik örnekleri sayıldı. Öykülerinde zaman, yer, tip ve olay öğelerini en aza indirerek soyut bir ortamda sezgilerini ve duygusal izlenimlerini anlattı; korkulu, sıkıntılı ve karamsar bir hava içinde yalnız, tedirgin ve mutsuz insanları ele aldı. Yazdıklarının "somut bir karşılığı" olmadığı biçiminde yapılan eleştirilere ve "taklitçilik" suçlamalarına karşı, A. Özyalçıner'le yaptığı bir söyleşide, kendi kuşağını şöyle savundu: "1950 kuşağı yazarlarının ortaya koydukları dünya evrensel bir olgunun yansıması: Kapitalizmin bunalım döneminin getirdiği bir yansıma olduğu için, teorik gücü olmayan dar bakış açılı eleştiri, önceleri onu taklitçilikle suçladı. Oysa, yazarların bireysel yaratma güçlerinin en yetkin ve özgün buluşlarıyla, eğretileme 'metafor'larıyla dolu çok özgün bir yazındı o dönemin yazını."

Daha sonraki yıllarda, özellikle romanlarında, "belli bir kapalılıktan –ezoterik– olma eğiliminden yaşamla daha çok alışverişi olan bir açıklığa doğru yol aldığı", "hayatın durmadan değişen ve çeşitlenen çoğulluğunu kavramaya" yöneldiği görüldü. *Bir Uzun Sonbahar* ve *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları* romanlarında "sosyalizmi yeni bir toplumun kuruluşu olmaktan çok kişisel bunalımlarından kurtulmak için bir liman, bir sığınak olarak gören" bir küçük burjuva aydınının serüvenini "durgun, ağır, hüzne yatkın, temiz bir dil"le anlattı. Bu romanları, yazarın kendi yaşantısından kesitler derleyerek oluşturduğu birer "uzun öykü" olarak da nitelendirildi (Fethi Naci).

1980'den sonra roman, anlatı, anı, günce ve gezi kitaplarına ağırlık verdi. Üç öyküsü ("Diskotekte Bir Yazar", "Eczane" ve "Crutina Nilsson'u Aramak") İsveç Radyosu'nda dramatize edildi.

Ödül: *Soluma* ile 1964 TDK Öykü Ödülü; *Stockholm Öyküleri* ile 1989 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Bir Yaz Mevsimi Romansı* ile 1990 Orhan Kemal Roman Armağanı; *İthaka'ya Yolculuk* ile 1997 Dünya Kitap Dergisi Yılın Kitabı Ödülü ve 1998 Yunus Nadi Roman Ödülü; 1998 Düşler Öyküler Dergisi Öykü Onur Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Bunaltı*, İst.: Ahmet Halit, 1958; *Soluma*, İst.: Sürek, 1963; *Boğuntulu Sokaklar*, İst.: De, 1966; *Öteki Günler Gibi Bir Gün*, İst.: Soyut, 1974; *Aşk ve Poster*, İst.: Derinlik, 1980; *Stockholm Öyküleri*, İst.: Ada, 1988; *İstanbul Büyüsü*, (seçme öyküler) İst.: Can, 1994; *Geçen Yaz Kentte Kızlar*, İst.: İş Bankası, 2001; *Şapka Deniz Kıyısı ve Yüz*, İst.: Dünya, 2003.

Roman: *Bir Uzun Sonbahar*, İst.: Derinlik, 1976; *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları*, İst.: Derinlik, 1979; *Bir Yaz Mevsimi Romansı*, İst.: Ada, 1990; *Tatlı Bir Eylül*, İst.: Can, 1995; *İthaka'ya Yolculuk*, İst.: Can, 1996; *Amerika 1954*, Ank.: İmge Kitabevi, 2004; *Dalgalar*, Ank.: İmge Kitabevi, 2006.

Anlatı: *Bir Beyoğlu Düşü*, İst.: Ada, 1985 (*Ein Istanbuler Traum*, Frankfurt: Dağyeli Verlag, 1987); *Berlin'de Sanrı*, İst.: Ada, 1987 (*Halluzination in Berlin*, Berlin: Aufbau Verlag, 1992; *Hallucination À Berlin*, Paris: Publisud, 1993); *Kanallar*, İst.: Can, 1991.

Anı: *Sürgünde On Yıl*, İst.: Milliyet, 1990.
Günlük: *Berlin Güncesi*, İst.: Can, 1991; *Paris Güncesi*, İst.: P Kitaplığı, 1999.
Gezi: *Ne Mutlu Ulysses Gibi*, İst.: Simavi, 1991.
Eleştiri-Deneme: *Borges'in Kaplanları*, İst.: YKY, 1997; *Samuel Beckett'in Terzisi*, İst.: Dünya, 2003; *Kentler Kadınlar Yazarlar*, İst.: İş Bankası, 2003.
Diğer: *Siyasî Yazılar*, İst.: BDS, 1993; *Balkur'da Akşam Yemeği*, (düzyazı şiirler ve bir öykü) İst.: YKY, 1997.

Kaynaklar: *BF* (3 Mayıs 1999); Necatigil, *İsimler*, 302; Özkırımlı, *TEA*, IV, 968-969; "Özlü, Demir", *TDEA*, VII, 217; Kurdakul, *Sözlük*, 497-498; Karaalioğlu, 443; Necatigil, *Eserler*, 77-78; Önertoy, 290-292; A. Bezirci-H. Cöntürk, *Günlerin Getirdiği Götürdüğü*, İst., 1962; R. Mutluay, "Küçük Notlarla", *Cumhuriyet*, 10 Haziran 1976; Fethi Naci, "Bir Uzun Sonbahar", *Politika*, 26 Temmuz 1976; V. Timuroğlu, "Bir Uzun Sonbahar", *Türk Dili*, S. 301 (Ekim 1976); A. Bezirci, *1950 Sonrasında Hikâyecilerimiz*, İst., 1980; A. Özyalçıner, "Yazdıklarımda Yozlaşma Varsa, Sadece Hayatın Getirdiği Kadar Var" (söyleşi), *Gösteri*, S. 7 (Haziran 1981); Fethi Naci, *Türkiye'de Roman*, 397-399.

ÖZLÜ, TEZER *(Simav/Kütahya 10 Eylül 1942 - Zürih/İsviçre 18 Şubat 1986)* Öykücü, romancı.

Tezer Sümer, Tezer Özlü Kıral ve Tuncay Gökmen imzalarını da kullandı. Öğretmen Nihat Hanım ile eğitimci ve hukukçu Ş. Sabih Özlü'nün kızı. Öykücü Demir Özlü ağabeyi, çevirmen Sezer Duru kardeşi, oyun yazarı Güner Sümer ilk eşi, yönetmen Erden Kıral ikinci eşi, romancı Adalet Ağaoğlu görümcesi ve öykücü Orhan Duru eniştesidir. Anne ve babasının memuriyetleri nedeniyle çocukluğu Simav, Ödemiş ve Gerede'de geçti. İstanbul'a geldikten sonra Taksim 29 Ekim İlkokulu'nu bitirdi. Avusturya Kız Lisesi'ndeki eğitimini tamamlamadan Ankara'ya yerleşti (1963), ancak daha sonra babasının isteğiyle dışarıdan sınavlara girerek İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdi (1965). Ankara'da Türkiye Şeker Fabrikaları ve Goethe Enstitüsü'nde çevirmen olarak çalıştı; 1968 yılında İstanbul'a dönerek M. A. N. ve Alman Birleşik İlaç fabrikalarında çevirmenlik, Türk-Alman Kültür Merkezi'nde program danışmanlığı yaptı. 1981 yılında bir yıllık sanatçı bursuyla Berlin'e gitti ve Alman radyolarında Türk edebiyatı üzerine bir dizi program hazırladı. Kendine yakın bulduğu yazarlar Kafka, Pavese ve Svevo'nun yaşadıkları yerleri gezip araştırarak Almanca olarak kaleme aldığı *Auf dem Spuren eines Selbstmords* ("Bir İntiharın İzinde"; daha sonra Türkçe olarak *Yaşamın Ucuna Yolculuk*) adlı kitabını yayımladı; bu kitabıyla bir yıl sonra Marburg Kenti Edebiyat Ödülü'nü aldı. 1983'te Türkiye'ye döndü ancak buradaki koşullara dayanamayarak Mart 1984'te Zürih'e yerleşti ve Kanadalı ressam Hans-Peter Marti ile evlendi. Zürih hastanesinde göğüs kanserinden öldü; cenazesi İstanbul'a getirildi ve 25 Şubat'ta Aşiyan Mezarlığı'nda toprağa verildi. İkinci eşi Erden Kıral'dan bir çocuğu vardır.

Tezer Özlü'nün ilk öyküsü ("Fortuna") Celal Sılay'ın yayımladığı *Yeni İnsan* dergisinde (1963); sonraki öyküleri aralıklı olarak *Milliyet Sanat* dergisinde yayımlandı. Kendi yaşamından belirgin izler taşıyan ilk öykülerinden başlayarak incelikli, lirik ve sözünü sakınmayan, sarsıcı bir yazar olarak tanındı. Özellikle çocukluk yıllarının eksen alındığı bu öykülerde, aile içinde baba ve okulda öğretmen disipliniyle uygulanan baskıların, yetişmekte olan bir insanı birçok yönden nasıl sakatladığını, bu sakatlığın ileriki yaşlarda kadın erkek her bireyi biçimleyerek baskı toplumu biçiminde yansıdığını, deneylere yaslanan çarpıcı bir dille aktardı. Çocuklukla başlayan ve ilerleyen yaşlarda da bireyin yakasını kurtaramadağı bu baskıyı, onun özgürsüzleşmesi, yabancılaşması, giderek de kimsesizlik boyutlarında beliren ölçüsüz bir yalnızlık ve çıkışsızlık çerçevesinde işledi. Bu özellikleriyle "Türk edebiyatının lirik, gamlı ve nostaljik prensesi" olarak nitelenen Tezer Özlü, Leyla Erbil'e göre "ilk öykülerinde başlayan yalnızlık, ihtiyarlık, intihar ve ölüm izlekleri ya da korku onu yaşamının sonuna kadar kovalamıştır." Özlü'nün otobiyografik romanı *Çocukluğun Soğuk Geceleri* için Füsun Akatlı ise şu saptamalarda bulunur: "yalnızlığın çıldırtıcı boyutlarını, çıldırmanın ve ona bağlı koşulların (klinikler, çevrenin kuntluğu) dehşetini, cinselliğin sevgi ve dostlukla bütünleştiği, yalnızlığa karşı silah olduğu, o silahın tutukluk yaptığı ya da hedefi vurduğu durumları son dere temiz ve yalın bir biçimde, alabildiğine açık ve yürekli bir tutumla anlatıyor." Ölümünden sonra *Kalanlar* adıyla kitaplaştırılan Tezer Özlü'nün kimi anı ya da izlenim notlarından oluşturulan kitaba yazdığı önsözde Ferit Edgü, Tezer Ölü'den "kalanları"ı değerlendirirken şunları söyler: "İç içe geçen yaşamlar vardır. El-örgüleri gibi. Bu örülen giysi sizin sırtınızda da olabilir, karşınızdaki bir insanın sırtında da. Renk renk motifler. Ya

da düz. Hangi motif nerde başlıyor, nerde bitiyor çıkaramadığınız. Ama bir yerinden çekip koparmaya bakın. Örgü sökülür, eğer sararsanız adına ÇİLE denen bir yumağı oluşturur." Aynı önsözde sözü edilen, *Yaşamın Ucuna Yolculuk* hakkında Ferit Edgü'nün Tezer Özlü'ye gönderdiği şu mektup ise Tezer Özlü'nün sanatı ve arayışı konusunda en doğrudan açıklamayı yapar niteliktedir: *"Bir İntiharın İzinde* müthiş bir kitap. Çok müthiş bir kitap. Yıllar var ki böyle bir metin okumadım. Bana gençlik yıllarımda, Rimbaud'yu, Lautreamont'u, daha sonra Kafka'yı, Rilke'yi, Hölderlin'i keşfettiğim günleri yaşattı. Çok ender yaşanılan kimi aşklar gibi. Öyle bir aşk yaşamışsındır ki, bir daha artık böylesini yaşayamam dersin. Aşk sözcüğüne anlamını veren, bedenin tüm hücrelerinde, sinirlerin her atomunda duyduğun bir duygudur. (...) Kitaplar da benim için öyledir. Eski aşklara dönemezsin, ama eski kitaplara dönebilirsin. Bu nedenle de yıllar var ki eski aşklarımı okuyorum. Dostoyevski'yi, Kafka'yı, Rimbaud'yu... İlk kez, yıllar var ki ilk kez, bugüne değin okumadığım bir kitap, daha kitap bile olmamış bir metin bende böylesi bir duygu yarattı."

Tezer Özlü'nün kendi kaleminden "kısa biyografi"si olarak nitelebilecek olan şu satırlar ise onun yolculuğunu birinci elden ve çok çarpıcı biçimde özetler: "Doğumum bile bir kökünden kopma idi. On yaşıma kadar, çevremi, özellikle çevremdeki sessizliği kavramaya çalıştım... Yirmi yaşım ile otuz yaşım arasında aklın bittiği yerleri ve çıldırmanın sınırlarını aradım... Otuz yaşım ile kırk yaşım arasında ne akıllı ne de çılgındım. Dünyayı kavradığımı sandım... Kırk yaşındayım. Bugün, gecenin bazı saatlerinde kitlenin anlamsız gürültüsü içinde boğuluyorum... Kendimi öldürmeye çalışıyorum... Özlemlerim kalmadı. Bıraktım. Hepsini kendi ve benim dünyamı anlamaları için bıraktım... Ve bana ölümsüzlerin sonsuz acıları kaldı."

Tezer Ölü'nün ölümünün ardından ilk öykü kitabı (*Eski Bahçe*), daha sonra yazdığı öykülerle birlikte *Eski Bahçe – Eski Sevgi* adıyla basılmış; Gergedan dergisi 13. Sayısında yazar adına bir "fotobiyografi" hazırlamış; Tezer Özlü hakkında yazılanlar, yaşamöyküsü ve fotoğrafları, kardeşi Sezer Duru'nun hazırladığı *Tezer Özlü'ye Armağan* adlı kitapta bir araya getirilmiştir.

Ödül: *Auf den Spuren eines Selbstmords* ile 1983 Marburg Kenti Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Eski Bahçe*, İst.: Ada, 1978; *Eski Bahçe-Eski Sevgi*, İst.: Ada, 1987.
Roman: *Çocukluğun Soğuk Geceleri*, İst.: Derinlik, 1980 (Almancaya çev. W. Riemann, Berlin: Express, 1985; Hollandacaya çev. G. Özlen, Utrecht: Sjaloom Literair, 1987; Yunancaya çev. A. Diamandopulos, Atina: Rodamos, 1990).
Anlatı: *Yaşamın Ucuna Yolculuk*, İst.: Ada, 1984 (*Auf den Spuren eines Selbstmords* adıyla önce Almanca basıldı, 1982).
Günlükler-Aforizmalar: *Kalanlar*, İst.: Ada, 1990 (Almancadan çeviren: S. Duru).
Mektup: *Leylâ Erbil'e Mektuplar*, İst.: YKY, 1995.
Senaryo: *Zaman Dışı Yaşam*, İst.: YKY, 1998 (Almancadan çeviren: S. Duru).
Çeviri: *Yaban Çilekleri* (I. Bergman), Ank.: Bilgi, 1965; *Aynadaki Gibi* (I. Bergman), Ank.: Bilgi, 1967; *Fotoğrafta Kadın da Var* (H. Böll), İst.: E, 1971; *Bir Bolşeviğin Anıları* (O. Piatnizki; Tuncay Gökmen imzasıyla), İst.: Oda, 1978.
Kaynaklar: *BF* (18 Nisan 1999, kız kardeşi S. Duru tarafından); Necatigil, *İsimler*, 302; S. Duru (haz.), *Tezer Özlü'ye Armağan*, İst., YKY 1997.

ÖZMEN, GONCA *(Tefenni/Burdur, 7 Eylül 1982 -)* Şair.

Biçki dikiş öğretmeni Belgin Hanım ile Felsefe öğretmeni Adil Özmen'in kızı. Burdur Anadolu Lisesi'nden sonra İÜ Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (2004). Aynı bölümde yüksek lisansını tamamlayarak doktora öğrencisi oldu. Diyarbakır'da çıkan *Palto* dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı (2009). İstanbul'da yaşıyor.

İlk şiiri ("Boş Sıralarda Özlenen") *Varlık* dergisinde çıktı (Haziran 1997). Şiirleri ve yazıları *kitap-lık, Adam Sanat, Yasak Meyve, E, Kül, Yom Sanat* dergilerinde yayımlandı.

Ödül: 1999 Ali Rıza Ertan Şiir Ödülü; "Kuytumda" ile 2000 Orhan Murat Arıburnu Yayınlanmamış Dosya Ödülü; 2003 İÜ İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Berna Moran Şiir Ödülü; "Edip Cansever'in 'Kaybola' Şiiri Üzerine" yazısı ile 2005 Homeros Şiir İnceleme Yarışması Üçüncülük Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Kuytumda*, İst.: Hera, 2000; *Belki Sessiz*, İst.: YKY, 2008.
Kaynaklar: BF (10 Ocak 2009), Işık 06, 2922.

ÖZÖN, MUSTAFA NİHAT *(İstanbul, 1896 - Ankara, 2 Ocak 1980)* Edebiyat tarihçisi, yazar.

İstanbul Gümrüğü memurlarından Hasan İhsan Efendi'nin oğlu. Sinema tarihçisi ve sözlükçü Nijat Özön oğludur. İlköğrenimini Şem-

sü'l-Maarif ve Burhan-ı Terakki mekteplerinde yaptı. Davutpaşa ve Gelenbevi rüştiyelerinde okuduktan sonra girdiği Mercan İdadisi'nin üçüncü sınıfındayken askere alındı (1915). Kafkas Cephesi'nde görev yaptıktan sonra 1919'da terhis oldu. Öğrenimini tamamlayamamış olanların üniversiteye kabul edilmeleri üzerine yazıldığı Darülfünun'un Edebiyat Fakültesi'nde A. H. Tanpınar, N. H. Onan, H. V. Fıratlı gibi isimlerle birlikte okudu. Öğrenimini 1923'te tamamladıktan sonra Ankara Erkek Lisesi Fransızca öğretmenliğine atandı. Bu görevinin yanı sıra Anadolu Ajansı'nda çalıştı, İmam-Hatip Okulu'nda "ruhiyat ve ahlak" dersleri verdi. 1926'da Üsküdar Erkek Lisesi'ne edebiyat öğretmenliğine getirildi. Daha sonra çeşitli okullarda (İstanbul Kız Muallim Mektebi, Üsküdar Fransız Okulu, Kabataş Lisesi) öğretmenlik yaptı. 1934'te atandığı Gazi Eğitim Enstitüsü edebiyat öğretmenliğini 1961'de emekliye ayrılıncaya kadar sürdürdü. Emekliliğinden sonra sözlük ve diğer çalışmalarına ağırlık verdi.

Çevriyazı/metin yayımı ve çevirinin yanında, daha çok edebiyat tarihi ve sözlük çalışmalarıyla tanınan Özön yazılarını *Dergâh*, *Aylık Ansiklopedi*, *Ayın Tarihi*, *Gazi Eğitim Enstitüsü Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, *Kalem*, *Sanat ve Edebiyat*, *Şadırvan*, *Oluş*, *Tercüme*, *Türk Dili*, *Ulus*, *Ülkü*, *Yeni Sabah* gibi dergi ve gazetelerde yayımladı. Bu dergilerden *Dergâh*'ın (15 Nisan 1921-5 Ocak 1923, 42 sayı) sahipliğini, *Oluş*'un (Ocak-Eylül 1939, 36 sayı) yazı işleri müdürlüğünü ve *Kalem*'in de (15 Mart 1938-1 Haziran1939, 13 sayı) yöneticiliğini yaptı. Ayrıca, 1928'den sonra yeni harflerle çıkan yapıtların belirlenmesi için, Maarif Vekâleti Talim ve Terbiye Heyeti adına yayımlanan *Bibliyografya* (1932-33, 15 sayı) adlı dergiyi çıkardı.

Özön'ün *Metinlerle Muasır Türk Edebiyatı Tarihi* adlı yapıtı şiir, roman, öykü gibi edebi türlerin yanı sıra tarih, coğrafya, gezi, eleştiri, mektup, anı, felsefe, hitabet, gazetecilik konularına ağırlık vermesi ile benzeri yapıtlardan farklı bir yol izlenerek kaleme alınmıştır. *Türkçede Roman* yapıtı da Türk romanının başlangıç dönemi ve daha önemlisi roman öncesi öykü, masal, destan, halk hikâyesi vb gibi geleneksel anlatım türleri üzerine önemli bir çalışmadır. Sözlük çalışmalarında kavramları adlandırırken metinlerden hareket etmiş ve sağlam tanımlar yapabilmiştir. *Namık Kemal ve İbret Gazetesi* adlı çalışmasında Namık Kemal'in *İbret* gazetesinde çıkan bütün yazıları yeni harflere aktarılarak, Osmanlı siyasal ve kültürel tarihinin önemli bir dönemi incelenmektedir. Ayrıca Şinasi, Namık Kemal, Recaizade Mahmut Ekrem, Ahmet Vefik Paşa, Nabizade Nâzım gibi yazarların kimi yapıtlarını yeni harflerle yayımlamış, H. R. Gürpınar'ın kimi yapıtlarını sadeleştirmiştir.

Yapıtları: Sözlük: *Türkçe Tabirler Sözlüğü*, İst.: Remzi, 1943; *Okullar İçin Yeni Türkçe Cep Sözlüğü*, İst.: İnkılâp, [1946?]; *Türkçe-Osmanlıca-Fransızca-İngilizce Terimler Klavuzu*, 1948; *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, İst.: İnkılâp, 1952 (genişletilmiş 3. bas. *Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük* adıyla); *Türk Atasözleri*, İst.: İnkılâp, 1952; *Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü*, 1954; *Türkçe Yabancı Kelimeler Sözlüğü*, İst.: İnkılâp, 1962; *Türkçe İmlâ Kılavuzu* 1963 (daha sonra *Türkçe Yazım Kılavuzu*); *Resimli Türk Dili Sözlüğü*, 1967.

Ansiklopedi: *Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi*, (B. Dürder ile) İst.: Remzi, 1967.

Edebiyat Tarihi: *Metinlerle Muasır Türk Edebiyatı Tarihi*, 2 c., Ank.: Maarif Vekâleti, 1930, 1932; *Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1940; *Açıklamalı Batı Edebiyatı*, 1952; *Açıklamalı Türk Dili ve Edebiyatı*, İst.: İnkılâp, 1952.

Araştırma-İnceleme: *Türkçede Roman Hakkında Bir Deneme*, 1. c., İst.: Remzi, 1936 (2. bas. *Türkçede Roman*, haz. A. Kabacalı, 1985); *Namık Kemal ve İbret Gazetesi*, İst.: Remzi, 1938; *Hüseyin Rahmi Gürpınar'dan Seçilmiş Parçalar ve Eserleri Hakkında Mütalaalar*, İst.: Hilmi, 1945.

Ders Kitabı: *Atatürk*, (B. Dürder, R. G. Arkın ile) İst.: Yeni Mecmua, 1941; *Yazmak Sanatı ve Kompozisyona Giriş*, İst.: Remzi, 1943; *Alıştırmalı Dilbilgisi*, (K. Demiray ile) İst.: Remzi, 1948; *Hayat Bilgisi Konuları ile İlgili Dil Çalışmaları: Konuşma, İmlâ, Dilbilgisi, Tahrir*, (F. Baymur ile) 1953; *Güzel Yurdum*, (okuma parçaları) Ank.: MEB, 1964.

Metin Yayımı-Çevriyazı: *Hindeli'nden İstanbul'a* (Seydi Ali Reis; H. Örs ile), Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1935; *Şair Evlenmesi* (Şinasi), İst.: Remzi, 1940; *Vatan yahut Silistre* (Namık Kemal), İst.: Remzi, 1940; *Zavallı Çocuk* (Namık Kemal), İst.: Remzi, 1940; *Ayyar Hamza* (Âli Bey), İst.: Remzi, 1940; *Kanlı Nigâr*, İst.: Remzi, 1941; *Kanlı Kavak*, İst.: Remzi, 1941; *Çok Bilen Çok Yanılır* (Recaizade Mahmut Ekrem), İst.: Remzi, 1941; *Yeniçeriler* (Ahmet Mithat), 1942; *Seyahatnâme: On Yedinci Asır Hayatından Levhalar* (Evliya Çelebi), 3 c., Ank.: Akba, 1944-45 (yb *Gördüklerim* adıyla, 2 c., 1976-77); *Silahtar Tarihi* (Silahtar Fındıklılı Mehmet Ağa), 1947; *Zehra* (Nabizade Nâzım), İst.: Remzi, 1954; *İntibah: Sergüzeşt-i Ali Bey* (Namık Kemal), İst.: Remzi, 1971.

Kaynaklar: M. Kutlu, "Özön, Mustafa Nihat", *TDEA*, VII, 217-218; Necatigil, *İsimler*, 272-273; E. Özdemir, *Mustafa Nihat Özön*, Ank., 1982;

ÖZÖN, NİJAT *(İstanbul, 25 Aralık 1927 -)* Sinema tarihçisi, sözlükçü.

Tam adı Ali Nijat Özön. N. Özer ve Adnan Ufuk imzalarını da kullandı. Fatma İnayet Hanım ile edebiyat tarihçisi Mustafa Nihat Özön'ün oğlu. Ankara Atatürk Lisesi'nden (1947) sonra DTCF'nin Türk Dili ve Edebiyatı ve Kütüphanecilik bölümlerini bitirdi (1952); redaktörlük, Anadolu Ajansı'nda çevirmenlik, sekreterlik ve bölüm şefliği yaptı; buradan emekli oldu (1958-80). AÜ Siyasal Bilgiler Fak. Basın Yayın Yüksek Okulu'nda sinema dersleri verdi, Kültür Bakanlığı Kültür Yüksek Kurulu ve Sinema Yarkurulu üyeliklerinde bulundu. Arkadaşlarıyla *Sinema Dergisi*'ni (8 sayı, 1956) çıkardı; Bilgi Yayınevi'nin sinema dizisini yönetti (1965-68). Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. Basın Şeref Kartı sahibi.

İlk yazısı ("Yeni İtalyan Sinema Okulu") 1950'de *Yağmur ve Toprak* dergisinde çıktı. Sinema yazılarını *Pazar Postası*, *Yeditepe*, *Akis*, *Dost*, *Türk Dili* ve *Yön* dergileriyle *Ulus* ve *Öncü* gazetelerinde yayımladı. *Meydan-Larousse*, *Arkın Sinema Ansiklopedisi* ve *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*'nde Türk sinemasıyla ilgili maddeler yazdı; *Okul Ansiklopedisi*'ni hazırladı (2 cilt, 1954-56). Eleştirilerinin yanı sıra Türk sinema tarihi araştırmaları ve çevirileriyle sinema sanatının tanınması ve sinema kültürünün yerleşmesine katkıda bulundu.

Ödül-Unvan: 1980 SİYAD Onur Belgesi; 1984 İFSAK Sinema Ödülü; 1989 İstanbul 8. Uluslararası Film Festivali Onur Ödülü; 1990 Fransa Gençlik ve Spor Bakanlığı Palme Academique Nişanının Officier Rütbesi; 1994 İzmir Uluslararası Film Festivali Altın Artemis Ödülü; 1996 Ankara 8. Uluslararası Film Festivali Aziz Nesin Sinema Emek Ödülü (G. Scognamillo ile paylaştı); 1996 Türk Sineması'nın 83. Yıldönümü Onur Ödülü.

Yapıtları: Sinema: *Sinema Sanatı*, Ank.: Sinema, 1956; *Ansiklopedik Sinema Sözlüğü*, İst.: Arkın, 1958; *Türk Sineması Tarihi, Dünden Bugüne, 1896-1960*, İst.: Artist Reklam, 1962; *Sinema Terimleri Sözlüğü*, Ank.: TDK, 1963; *Sinema El Kitabı*, İst.: Elif, 1964; *Türk Sineması Kronolojisi, 1895-1966*, Ank.: Bilgi, 1968; *İlk Türk Sinemacısı Fuat Uzkınay*, İst.: Sinematek, 1970; *100 Soruda Sinema Sanatı*, İst.: Gerçek, 1972; *Arkın Sinema Ansiklopedisi*, (redaksiyon ve Türk sineması bölümü) İst.: Arkın, 1975; *Semaine du Cinéma Turc*, Paris, 1975; *Türk Sineması Kısa Tarihçesi*, (Türkçe/İngilizce/Fransızca/Almanca) İst.: Kültür Bakanlığı ve III. Balkan Film Şenliği Düzenleme Kurulu, 1979; *Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü*, Ank.: TDK, 1981; *Sinema: Uygulayımı, Sanatı, Tarihi*, İst.: Hil, 1985; *Karagöz'den Sinemaya Türk Sineması ve Sorunları*, 2 c., Ank.: Kitle, 1995; *Sinema, Televizyon, Video, Bilgisayarlı Sinema Sözlüğü*, İst.: Kabalcı, 2000.

Dil-Sözlük: *Resimli Uygulamalı Dilbilgisi*, İst.: Bir, 1954; *Telaffuzlu Fransızca-Türkçe Okul Sözlüğü*, İst.: Arkın, 1965; *Telaffuzlu Fransızca-Türkçe Sözlük*, İst.: Remzi, 1972 (*Söylenişli Fransızca-Türkçe Sözlük* adıyla 3. bas. İst.: İnkılâp, 1988); *Dil Kılavuzu*, İst.: Arkın, 1985 (*Güzel Türkçemiz* adıyla 3. bas. İst.: Milliyet, 1986; *Büyük Dil Kılavuzu* adıyla genişletilmiş 4. bas. İst.: YKY, 1995); *Yeni Okul Sözlüğü*, İst.: Arkın, 1996; *Büyük Yazım Kılavuzu*, İst.: Kabalcı, 1999.

Çeviri: *Yurttaş Kane* (O. Welles), Ank.: Bilgi, 1965; *Sinemanın Temel İlkeleri* (V. İ. Pudovkin), Ank.: Bilgi, 1966; *Çağdaş Sinemanın Sorunları* (A. Bazin), Ank.: Bilgi, 1966; *Potemkin Zırhlısı/Harp Esirleri/Cehennemden Dönüş* (S. M. Eisenstein, J. Renoir, J. Ford), Ank.: Bilgi, 1967; *Film Duyumu* (S. M. Eisenstein), İst.: Payel, 1984; *Film Biçimi* (S. M. Eisenstein), İst.: Payel, 1985.

Kaynaklar: *BF* (3 Mayıs 1999); Necatigil, *İsimler*, 303; Özkırımlı, *TEA*, IV, 968.

ÖZSEVER, HÜSEYİN SİRET *(İstanbul, 1872 - İstanbul, 1959)* Şair, yazar, siyaset adamı.

Asıl adı Hamdullah Siret'tir. Ömer Senih imzasını da kullandı. Zaptiye Nezareti mektupçusu Süleyman Mazhar Bey'in oğludur. Bir süre Aksaray'daki Taş Mektep ile Medrese-i Hayriye'de okudu. Daha sonra Mülkiye İdadisi'ne girdi, ancak okulun âli kısmına devam ederken hastalanınca okuldan alındı, iki yıl kadar Kadıköy'deki Frerler Okulu'na devam etti.

Önce Hariciye Nezareti Mektubi Kalemi'nde maaşsız olarak çalıştı, oradan asli görevle Nafia Nezareti Tercüme Odası'na geçti. Burada çalışırken *Servet-i Fünun*'da şiirlerini yayımlamaya başladı. 1900 başlarında Transvaal'da Boerlerle savaşan İngilizleri destekleyen, dönemin birçok aydınının imzaladığı bir muhtırayı İstanbul'daki İngiliz elçiliğine götüren grup içinde o da bulunuyordu. Olayı haber alan hükümet ziyaretçilerin hepsini tutukladı. İngiliz Elçiliği'nin araya girmesiyle serbest kaldılar, ancak bir süre sonra çeşitli görevlerle İstanbul'dan uzaklaştırıldılar.

Hüseyin Siret kendisine teklif edilen Selanik vilayeti mektupçuluğunu kabul etmeyince, Hısn-ı Mansur (Adıyaman) kazası tahrirat kâtipliğine gönderildi. Oradan, önce Mersin'e, İngiliz konsolosunun yardımıyla da İskenderiye

yoluyla Kahire'ye kaçtı. Korfu'da bulunan Damat Mahmut Celalettin Paşa'nın daveti üzerine Hoca Kadri ile birlikte Korfu'ya gitti, oradan da Paris'e geçti. 1902'de Paris'te toplanan Birinci Jön Türk Kongresi'ne delege olarak katıldı.

II. Abdülhamit'e karşı düzenlenecek bir bombalı saldırı için bomba sağlamak üzere Mahmut Celalettin Paşa tarafından Paris'e gönderildiğine ilişkin bir jurnal üzerine, gıyaben idama mahkûm edildi. Paris'ten İngiltere'ye geçti, Folkstown'da yayımlanmakta olan *Osmanlı* gazetesinin başyazarlığını üstlendi. II. Meşrutiyet'in ilanına kadar çeşitli Avrupa ülkelerinde dolaştı, ancak 1908'den sonra İstanbul'a dönebildi. Önce Bursa vilayeti mektupçuluğuna, daha sonra Matbuat-ı Dahiliye müdürlüğüne (1912), aynı yıl Hazine-i Evrak müdürlüğüne getirildi. Bir ara Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nda yöneticilik yaptı. Babıâli Baskını'ndan sonra evinin aranması üzerine bir süre Tevfik Fikret'in evinde gizlendi, daha sonra gizlice Marsilya'ya kaçtı (1913). I. Dünya Savaşı süresince Selanik ve İsviçre'de kaldı, ancak Mütareke'den (1918) sonra İstanbul'a dönebildi.

Döndükten sonra bir süre Beşiktaş'ta Gazi Osman Paşa Sultanisi'nde edebiyat hocalığı yaptı, daha sonra Hariciye Nezareti mektupçuluğuna atandı. Mayıs 1921'de Matbuat-ı Umumiye müdürlüğüne getirildi. Kasım 1922'de saltanat kaldırılıp İstanbul hükümeti ortadan kalkınca, o da açıkta kaldı. Daha sonra Darüşşafaka Lisesi ile Alman Mektebi'nde edebiyat hocalığı yaptı. Rumelihisarı Kabristanı'nda gömülüdür.

Çocuk denebilecek bir yaşta şiir yazmaya başlayan ve "Edebiyat-ı Cedide'nin en içli şairi" olarak tanınan Hüseyin Siret asıl kişiliğini Mülkiye Mektebi'nde edebiyat hocası olan Recaizade Ekrem aracılığıyla Servet-i Fünuncuları tanıdıktan sonra bulmuştur. Daha çok Tevfik Fikret'in etkisi altında, diğer Servet-i Fünun şairleri gibi içli ve bedbin şiirler yazan şair, ayrıca aşk, tabiat ve kadın konularına da yer vermiştir. Siyasetin içine girmiş olması, yıllarca evinden ve ülkesinden uzakta yaşamak zorunda kalışı, onun duygularını ve dolayısıyla şiirlerini de etkilemiştir. Başlangıçta Servet-i Fünun dil ve üslubuyla yazarken zamanla o da belirli bir sadeleşme içine girmiş, hatta Cumhuriyet'ten sonra yayımladığı son kitabında hece veznini tercih etmiştir.

Yapıtları: Şiir. *Leyâl-i Girîzân*, Paris: Şark ve Garp Mtb., 1904; *Bağ Bozumu*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1928; *Kıvılcımlı Kül*, İst.: Acun B., 1937; *Üstadın Şairi*, (50. sanat yılında Halit Ziya Uşaklıgil'e ithaf edilmiştir) İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1937; *Kargalar*, (manzum hicviye) İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1939; *Geç Kalmış Cevap*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1939; *İki Kaside*, İst.: Ahmet İhsan Mtb., 1942; *Bir Mektubun Cevabı ve Hüseyin Avni Ulaş'a*, İst.: Kader B., 1948.

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, 1722-1726; S. İskit, *Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları*, İst., 1943, s. 165-168; H. Z. Uşaklıgil, *Kırk Yıl*, 2. bas. İst., 1969, s. 369-374; C. Süreya, *Mülkiyeli Şairler*, İst., 1966, s. 13; Akyüz, *Antoloji* (1970), 324-326; "Özsever, Hüseyin Siret", *TDEA*, VII, 219-220; Mehmet Rauf, *Edebi Hatıralar*, İst., 1997, s. 51-54.

ÖZSEZGİN, KAYA *(Diyarbakır, 24 Mayıs 1938 -)* Denemeci, sanat tarihçisi.

Fahriye Hanım ile esnaf Süleyman Özsezgin'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Diyarbakır'da tamamladı; 1960'ta DTCF Sanat Tarihi Bölümü'nü bitirdi. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde yeterlilik tezini verdi; 1984'ten beri aynı fakültede öğretim görevlisi. Sanat Kurumu, Sanat Eğitimcileri Derneği ve Exlibris Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası. İlk yazısı 1957'de *Forum*'da çıktı. Sanat tarihi, resim eleştirisi ve deneme yazıları *Hisar*, *Pazar Postası*, *Forum*, *Varlık*, *Milliyet Sanat*, *Türkiye'de Sanat* ve *Genç Sanat* dergilerinde yayımlandı.

Ödül: 1991 Sanat Kurumu Sanat Yazarı Özel Ödülü; 1995 Hacettepe Üniversitesi Sanat Ödülü; 1997 7. Sanat Fuarı Eleştiri Ödülü; 1999 GESAM Ödülü.

Yapıtları: Deneme: *Prometheus'un Dönüşü*, Ank.: Toplum, 1965; *Sanat Üzerine Yazılar*, İst.: Cumalı, 1982.

Sanat Tarihi: *Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi*, İst.: Tiglat, c. III, 1982, c. IV, 1989; *Türk Plastik Sanatçıları: Ansiklopedik Sözlük*, İst.: YKY, 1994 (genişletilmiş yb 1999); *Cumhuriyet'in 75. Yılında "Türk Resmi"*, İst.: Türkiye İş Bankası, 1999.

Monografi: *Ekrem Kahraman*, İst.: Bilim-Sanat Galerisi, 1991; *İbrahim Çallı*, İst.: YKY, 1993; *Fethi Arda*, İst.: Bilim-Sanat Galerisi, 1997; *Sami Yetik*, İst.: YKY, 1997; *Mustafa Plevneli*, İst., 1997; *Burhan Uygur*, İst.: YKY, 2000; *Erdinç Bakla*, İst.: Bilim-Sanat Galerisi, 2000; *Onay Akbaş*, İst.: Aktüel-Alkent, 2000; *Güngör Taner Ritm ve Devinim*, İst.: İş Bankası, 2008.

Kaynaklar: *BF* (15 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 303; *Kim Kimdir*, 571.

ÖZSOY, RASİM *(Barla/Eğirdir/Antalya, 1927 -)* Şair.

Zehra Hanım ile ilkokul öğretmeni İrfan Özsoy'un oğlu. İlk ve orta okulu Yalvaç'ta okudu. Antalya Lisesi (1945) ve AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi (1950). Anadolu'nun çeşitli ilçelerinde kaymakamlık görevinde bulundu (1951-57). Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne geçti; müfettişlik ve İstanbul Bürosu müdürlüğü yaptı. Evli ve iki çocuk babası. *Varlık* ve *Güney* dergilerinde yayımladığı şiirlerinde Anadolu'ya ilişkin gözlemlerini romantik ve duygusal bir dille aktardı.

Yapıtları: Şiir: *Bulanık Yöre*, İst.: Güney, 1973; *Kentin Ötesi*, İst.: Güney, 1974.

Kaynaklar: Çankaya, VI, 3203-3205; "Özsoy, Rasim", *TDEA*, VII, 220; Karaalioğlu, 445.

ÖZSU, M. NECATİ *(Ulamış/Seferihisar/İzmir, 1922 -)* Şair, öykücü.

İlkokulu doğduğu köyde okudu. Kızılçullu Köy Öğretmen Okulu'ndaki öğrenimini yarım bırakmak zorunda kaldı. Köyünde rençberlikle uğraşarak yaşamını sürdürdü; evli ve üç çocuk babası. Kendi olanaklarıyla *Nasır* (37 sayı) ve *Saban* (6 sayı) adlı edebiyat dergilerini çıkardı. *Varlık*, *Hisar*, *Çağrı* gibi dergilerde yayımlanan yazı ve öyküleriyle tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Bu Diyar*, İzmir: Marifet Mtb., 1955. Öykü: *Ana Katilleri*, İzmir: Radyo Gazetesi Mtb., 1958; *Diken*, İzmir, 1964; *Tükenen Karanlıklar*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1998.

Kaynaklar: "Özsu, M. Necati", *TDEA*, VII, 220; Karaalioğlu, 446.

ÖZTAŞ, MAHİR *(İstanbul, 19 Aralık 1951 -)* Şair, öykücü, romancı.

Saime Hanım ile savcı M. Fahrettin Öztaş'ın oğlu. İlkokulu Çorum'da okudu; ortaöğrenimini Samsun Maarif Koleji ve Kadıköy Maarif Koleji'nde tamamladı (1970). İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi (1981). Çeşitli inşaat şirketlerinde yüksek mimar olarak çalıştığı sırada birçok ülke gezdi (1979-90). TYS ve PEN Yazarlar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; bekâr.

İlk şiiri ("Sarnıç") 1973'te *Yansıma* dergisi şiir özel sayısında çıktı. Şiir, öykü ve yazılarını *Oluşum*, *Somut*, *Gösteri*, *Varlık*, *Yarın*, *Tan*, *Defter*, *Şiir Atı*, *Playboy*, *Elele*, *Milliyet Sanat*, *Nar*, *Virgül* ve *E* dergilerinde yayımladı. Şiir ve roman türlerinde de yapıt vermesine rağmen, *Ay Gözetleme Komitesi* ve *Korku Oyunu* kitaplarında topladığı öyküleriyle adını duyurdu. Aşk, korku, cinsellik, yalnızlık, mutsuzluk, ölüm, unutuş ve bellek çevresinde dönenen, daha çok "kutu içinde kutu" tekniğiyle yazdığı "ben-anlatısal" metinlerinde kendine özgü bir öykü dünyası kurduğu kabul edildi. Füsun Akatlı, öykülerinde "Borges'çe bir ürperticilik" bulduğu yazarı "bir bellek mimarı" olarak niteledi. Öykülerinde özellikle arayış ve iletişimsizlik üzerinde yoğunlaşan Öztaş, kurgusu "sağlam" ve dili "rahat" bir yazar olarak nitelendirildi.

Ödül: "Öteki Kadın" ile 1988 Playboy Dergisi Hikâye Ödülü (birincilik); *Ay Gözetleme Komitesi* ile 1988 Sait Faik Hikâye Armağanı (G. Bilgili'yle paylaştı); *Korku Oyunu* ile 1989-1990 Yunus Nadi Yayımlanmamış Öykü Kitabı Ödülü (ikincilik); *Soğuma* ile 1996 Yunus Nadi Roman Ödülü (E. Bener'le paylaştı).

Yapıtları: Şiir: *Unutulmak Tozları*, İst.: Gerçek Sanat, 1983.
Öykü: *Ay Gözetleme Komitesi*, İst.: Çizgi, 1987; *Korku Oyunu*, İst.: Afa, 1989; *Ruh İkizini Arar*, İst.: YKY, 1997.
Roman: *Soğuma*, İst.: YKY, 1995; *Bir Arzuyu Beslemek*, İst.: YKY, 2002; *Koparıldığımız Topraklar*, İst.: YKY, 2009.

Kaynaklar: *BF* (10 Eylül 1999); Necatigil, *İsimler*, 304; Tomris Uyar, "Mahir Öztaş'ın Labirentleri", *Yeni Gündem*, 1987; F. Akatlı, "Ay Gözetleme Komitesi", *Gergedan*, Eylül 1987; C. Öndersever, "Tecahül-ü Mahirâne", *Yaşasın Edebiyat*, Temmuz 1987; M. Celâl, "Ecnebi Bir Yazar: Mahir Öztaş", *Gösteri*, Ocak 1990; F. Akatlı, "Bir Oyunu Birlikte Oynamaya Çağrı", *Tenha Yolun Ortasında*, İst.: 1995.

ÖZTEK, MEHMET *(Şanlıurfa, 1 Eylül 1977 -)* Şair.

Cemile Hanım ile çiftçi Ali Öztek'in oğlu. Çukurova Üniversitesi Makine Mühendisliği bölümü mezunu. 2000'den beri özel bir şirkette mühendis. 2003'ten beri arkadaşlarıyla *Heves* dergisini yayımlıyor. Adana'da yaşıyor; evli, bir kızı var.

İlk şiiri ("Metal") *Aykırı Sanat* dergisinde çıktı (2002). *Varlık*, *Ücra*, *Mahfil*, *Yom Sanat* dergilerinde şiirleri ve yazıları yayımlandı. Üç şiiri Almancaya çevrildi. "Deneysel Şiir", "Yeni Biçimci Şiir" ile ilgili yazılarda adı geçen şairlerden.

Ödül: "Sentetik Rüyalar" ile 2004 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü, 2004 Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sentetik Rüyalar*, İst.: Varlık, 2004; *Ben Google Değilim*, İst.: Pan/Heves, 2008.

Kaynaklar: *BF* (30 Ocak 2009); B. Asiltürk, "Sentetik Rüyalar", *Virgül*, S. 81, Şubat 2005; N. Alpay, "Ben Google Değilim", *Heves Şiir Eleştiri*, S. 14, Nisan 2007; Ö. Şişman, "Ben Google Değilim: Kurtulmaya Konuşan Şiir", *Mahfil*, S. 29, 1 Ağustos 2008.

ÖZTEKİN, NERİMAN HİKMET
bak. Neriman Hikmet

ÖZTELLİ, CAHİT *(Erzincan, 1910 - Ankara, 24 Şubat 1978)* Folklor ve halk edebiyatı araştırmacısı.

Tam adı Hüseyin Cahit Öztelli. İlk yazı ve kitaplarında H. Cahit Öztelli imzasını, bazı yazılarında Leylâ Zaloğlu, Ruşen Yıldırım takma adlarını kullandı. Dr. Ali Vasfi Bey ile Zehra Hanım'ın oğlu. Tokat'ta Yeşilırmak İlkokulu'nu (1924), Gümüşhane Ortaokulu'nu (1928) ve Trabzon Lisesi'ni (1936) bitirdikten sonra DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1939). Burada Pertev Naili Boratav'ın öğrencisi olan Öztelli, Denizli, Samsun, Mersin, Konya liselerinde ve Ankara Atatürk Öğretmen Okulu'nda edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı (1940-61). *Türk Ansiklopedisi*'ne redaktör ve madde yazarı olarak katkıda bulundu (1961-66). Başlangıçta MEB'ye bağlı iken daha sonra Kültür Bakanlığı'na bağlanan ve adı birkaç kez değiştirilerek sonunda Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü olan Milli Folklor Enstitüsü'nü kurdu ve müdürlüğünü yürüttü (1966-70). Bu kuruluşun yayın faaliyetlerini başlatarak bir belgelik ve uzmanlık kitaplığı kurulmasına öncülük etti. Çankaya Lisesi edebiyat öğretmeniyken kendi isteğiyle emekli olduktan (1972) sonra DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde halk edebiyatı dersleri okuttu. TDK'da yönetim kurulu üyesi (1963-69) ve Sözlük Kolu başkanı (1963-66) olarak görev yaptı.

İlk yazılarını Eminönü Halkevi'nin yayın organı *Halk Bilgisi Haberleri* (1940) ve Denizli Halkevi'nin dergisi *İnanç*'ta (1941) yayımladı. Daha sonraki yıllarda *Kopuz*, *19 Mayıs* (Samsun Halkevi), *Güney*, *Çağrı*, *Türk Folklor Araştırmaları*, *Sıvas Folkloru*, *Milliyet Sanat* başta olmak üzere pek çok süreli yayında dört yüzden fazla yazısı yayımlandı. Görevli olduğu dönemde *Türk Ansiklopedisi*'nde, sonraki yıllarda ise *Meydan-Larousse*'ta ve *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*'nde araştırma konularıyla ilgili maddeler yazdı. Özellikle âşık edebiyatı araştırmalarında bilinmeyen birçok eski âşığı gün ışığına çıkarması, bilinen âşıklarla ilgili yeni bilgiler ve şiirler arayıp bulması onun bu tür çalışmalardaki ustalığının en dikkat çekici yönüdür. Yunus Emre, Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal, Kuloğlu, Köroğlu, Koroğlu, Dadaloğlu, Ercişli Emrah, Erzurumlu Emrah ve Âşık Veysel gibi şair ve âşıklarla ilgili farklı görüşler ileri süren makale ve kitaplarıyla halk edebiyatı araştırmalarının önde gelen isimleri arasında yer aldı.

Yapıtları: Araştırma-İnceleme: *Zileli Şairler*, Samsun: Vilayet Mtb., 1944; *Karacaoğlan*, İst.: Varlık, 1952; *Dertli-Seyranî*, İst.: Varlık, 1953; *Köroğlu-Dadaloğlu*, İst.: Varlık, 1954; *Küçük Folklor Çalışma Planı*, (A. Çiçekli ile) Konya: Konya Gazeteciler Cemiyeti, 1958; *Nasreddin Hoca*, (M. Ş. Ülkütaşır ile) Ank.: Türk Etnografya, Folklor ve Turizm Derneği, 1964; *Onyedinci Yüzyıl Tekke Şairi Kul Nesimî*, Ank.: Türk Etnografya, Folklor ve Turizm Derneği, 1969; *Karacaoğlan: Bütün Şiirleri*, İst.: Milliyet, 1970; *Pir Sultan Abdal: Bütün Şiirleri*, İst.: Milliyet, 1971; *Yunus Emre: Bütün Şiirleri*, İst.: Milliyet, 1971; *Yunus Emre. Yeni Belgeler-Bilgiler*, Ank.: kendi yayını, 1971; *Üç Kahraman Şair: Köroğlu, Dadaloğlu, Kuloğlu*, İst.: Milliyet., 1974; *Sahte Şöhret Bir Ozan: Erzurumlu Emrah*, Ank.: kendi yayını, 1976; *Şehzâde Bayezit'in Babası Kanunî'ye İran'dan Gönderdiği Son Mektup*, Ank.: Ankara Basım ve Ciltevi, 1976; *Belgelerle Yunus Emre*, Ank.: kendi yayını, 1977; *Pir Sultan'ın Dostları*, İst.: Özgür, 1984.
Antoloji: *Halk Türküleri*, İst.: Varlık, 1953; *Halk Şiiri: 14-17. Yüzyıllar*, İst.: Varlık, 1955; *Halk Şiiri: 18. Yüzyıl*, İst., 1955; *Evlerinin Önü: Bütün Halk Türküleri*, İst.: Hürriyet, 1972; *Bektaşî Gülleri: Alevî Bektaşî Şiirleri Antolojisi*, İst.: Milliyet, 1973; *Uyan Padişahım*, İst.: Milliyet, 1976.
Diğer: *Söylev (Nutuk) 1-2*, (M. Tuğrul ve S. Birsel ile) Ank.: TDK, 1963, 1964; *Resmi Yazışmalar Sözlüğü*, Ank.: TDK, 1965.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 304; Acaroğlu, 212-213; Karaalioğlu, 446; *Sıvas Folkloru Cahit Öztelli Özel Sayısı*, S. 68 (Eylül 1978); *Türk Folklor Araştırmaları*, (Cahit Öztelli Özel Sayısı), S. 355 (Şubat 1979); N. Tan-İ. Ü. Nasrattınoğlu, *Ölümünün I. Yıldönümünde H. Cahit Öztelli Kaynakçası*, Ank., 1979; *Ölümünün 10. Yılında Cahit Öztelli*, Ank., 1988; Özkırımlı, *TEA*, IV, 970; "Öztelli, Cahit", *TDEA*, VII, 220-221; S. Sakaoğlu, "Ölümünün 20. Yılında H. Cahit Öztelli", *Türk Dili*, S. 554 (Şubat 1998), s. 155-164.

ÖZTOPRAK, HASAN *(İstanbul, 17 Aralık 1957 -)* Şair.

Hasan Sabri imzasını da kullandı. Fatma Hanım ile esnaf Mehmet Öztoprak'ın oğlu. Şişli Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. 1989'a kadar Türkiye Komünist Partisi üyesi ve yöneticisi olmakla suçlanarak üç kez tutuklandı. 1990-95 arası muhasebe müdürlüğü yaptı. *Düşler* ve *Gö-*

çebe dergilerinin kurucuları arasında yer aldı. TYS yayın organı *Yazarlar Dünyası*'nın yazı işleri müdürlüğünü, kültür ve edebiyat dergisi *E*'nin yayın yönetmenliğini üstlendi. Gendaş Yayınları'nda yöneticilik, İnkılap ve Dharma yayınlarında editörlük yaptı. TYS üyesi. Foça'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri Hasan Sabri imzasıyla 1984'te *Yönelişler* dergisinde çıktı. Şiir ve yazıları *Düşler*, *Göçebe*, *Gösteri* ve *E* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *O Hayalle Kal*, İst.: İskenderiye, 1991; *Sanırım Hiçbirimizin Farkedemediği Bir Sarsıntı Oldu*, İst.: Armoni, 1993; *Ağıtlar*, İst.: Göçebe, 1996; *Ey Aşkı Anlayanlar*, (toplu şiirler) İst.: Gendaş, 1999; *Kırklar Kitabı*, İst.: Can, 2002.
Roman: *İmkânsız Aşk*, İst.: Can, 2003; *Devamı Hayat*, İst.: İnkılap, 2004; *Hakikatin Ölümü*, İst.: Dharma, 2006.
Anı: *Draman Hatırası*, İst.: Heyamola, 2009.
Kaynaklar: *BF* (20 Mart 1999); küçük İskender, "Gölgesiyle Saklambaç Oynayan Çocuk", *Gösteri*, S. 156 (Kasım 1993); H. Ergülen, "Şiir Kitapları Arasında", *Cumhuriyet Kitap*, S. 252.

ÖZTURANLI, O. ZEKİ *(Söke/Aydın, 1926 - Aydın, 13 Eylül 1982)* Öykücü.

Tam adı Osman Zeki. İlkokulu Söke'de okudu. İzmir İnönü (Namık Kemal) Lisesi'nden (1945) sonra İÜ Hukuk Fakültesi'ni (1951) bitirdi. 1954'ten itibaren Söke'de serbest avukat olarak çalıştı. Edebiyata şiir yazarak giren Özturanlı daha sonra öyküye yöneldi. Öykülerinde genellikle yakın çevre ilişkilerini, İç Ege yöresi insanlarının yaşamını ve sorunlarını işledi. Özellikle Ömer Seyfettin tarzı klasik öykü yapısını benimsediği görüldü. "Olayları çekiciliğini yitirmeden anlatmasını çok iyi bilen" bir yazar olarak değerlendirildi (Ö. F. Toprak). Söke'de göl kenarındaki bir köye yerleştirilmiş altı kişilik bir göçmen ailenin yaşadığı sorunları anlatan *Batak Göl* adlı oyunu ile tanındı. Bu iki bölümlük oyun İstanbul'da Kent Oyuncuları tarafından sahnelendi (1969).

Yapıtları: Öykü: *Mühür*, İzmir: İstiklal Mtb., 1962; *Tabanca*, İst.: Yeditepe, 1969; *Başakçılar*, İst.: Dilek Mtb., 1970; *Kör Karga*, İst.: Yeditepe, 1972.
Oyun: *Batak Göl*, İst.: Kent Oyuncuları, 1969.
Şiir: *Kırklar Kitabı*, İst.: Can, 2002.
Kaynaklar: Kurdakul, 501; "Özturanlı, Osman Zeki", *TDEA*, VII, 222; Necatigil, *Eserler*, 51-53.

ÖZTÜRE, AVNİ *(İzmit, 19 Eylül 1925 -)* Şair.

Fatma Nimet Hanım ile Cemal Mustafa Öztüre'nin oğlu. İlk ve orta öğrenimini İzmit'te yaptı. Tapu Kadastro Teknik Okulu'nu bitirdi. İzmit Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü'nde çalıştı. Yarımca belediye başkan vekili olarak görev yaptı. Son olarak Marmara Belediyeler Birliği genel sekreteri oldu; 1977'de emekliye ayrıldı. Evli ve iki çocuk babası.

Demet (1943) ve *Taşra* (1955-56) adlı sanat dergileri ile *Bizim Şehir* (1950) ve *Beldemiz* (1979-80) adlı yerel gazeteleri çıkardı. *Edebiyat Postası* dergisinin yöneticiliğini üstlendi. İlk şiiri 1938'de yayımlandı; *Kaynak* ve *Varlık* dergilerinde şiirleri görüldü.

Yapıtları: Şiir: *Sahne*, İzmit: Hızal, 1944; *Yeniden*, İzmit, 1955; *Türküsüz Dönem*, İst.: Güney Mtb., 1971.
Araştırma: *Resim, Fotoğraf ve Belgelerle Nicomedia (İzmit) Tarihi*, İst.: Celtüt Mtb., 1969; *Resim, Fotoğraf ve Belgelerle Brunga (Yarımca) Tarihi*, İzmit: Yarımca Belediyesi, 1971; *Nicomedia Yöresindeki Yeni Bulgularla İzmit Tarihi*, İzmit, 1981.
Kaynaklar: "Öztüre, Avni", *TDEA*, VII, 222; *Kim Kimdir*, 574.

ÖZTÜRK, ASIM *(Selendi/Manisa, 15 Kasım 1950 -)* Şair.

İsmihan Hanım ile berber-sünnetçi Hasan Hüseyin Öztürk'ün oğlu. İlk ve orta öğrenimini Manisa'da tamamladı; 1978'de İzmir Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü'nü bitirdi. İzmir Rafinerisi, Türkiye İş Bankası ve Ege Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nda çalıştıktan sonra kırtasiyeciliğe ve yayımcılığa başladı. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İzmir'de yaşıyor; evli. İlk şiirleri Manisa'daki yerel gazetelerde çıktı. Şiirleri *Sanat Emeği*, *Edebiyat '81*, *Küçücük*, *Dönem*, *Ortaklaşa*, *Yanıt* ve *Karşı Edebiyat* dergilerinde yayımlandı.

Ödül: *Düşümdeki Alevle* ile Vedat Güler Şiir Ödülü (mansiyon); *Yaprak Yorgunları* ile Hümanist Enternasyonal Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Üretmenin Nar Çiçeği*, İzmir: kendi yayını, 1978; *Mavi Bir Sancıda*, İzmir: Sanat-Koop, 1982; *Acının Irmakları*, Ankara: Yaba, 1985; *Yağmur Kapıları*, Ank.: Karşı, 1986; *Irmağın Gözü*, Ank.: Karşı, 1987; *Aydınlık Budanırken*, İzmir: Ozan, 1989; *Petrol Tomurcuğu*, İzmir: Ozan, 1989; *Sarsılan Karanlık*, İzmir: Ozan, 1990; *Düşümdeki Alevle*, İzmir: Ozan, 1991; *Yaprak Yorgunları*, İzmir: Ozan, 1992; *Körlüğü Konuşmak*, İzmir: Ozan, 1993; *Yosun Tutmuyor Yaram*, İzmir: Ozan, 1994; *Sensiz Bir Yüzle Yaşamak*, İzmir: Ozan, 1996; *Kendi Sesimin Sesi*, İzmir: Ozan, 1997; *Eylül Tüneği*, İst.: Bumerang, 1998; *gitmelerin Gözü*, İst.: ?, 2000; *Taylar İçiyor Gölgemi*, İst.: Toplumsal Dönüşüm, 2001; *Ten Odası*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2002; *Hiçlikler*, İst.: 2003; *Acıyı Renk Sandım*, İst.: 2005; *Üşürken Yol Uzun*, İst.: Sone, 2005; *Dil Yurdum*, İst.: 2006; *Işık Kokusu*, İst.: Sarissa, 2008.
Kaynaklar: *BF* (27 Mart 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 501.

ÖZTÜRK, AYDIN *(Pertek/Tunceli, 1 Ocak 1955 -)* Şair.

Seray Hanım ile Süleyman Öztürk'ün oğlu. İlk ve orta öğrenimini Elazığ'da tamamladı; Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni son sınıfta terk etti. *Edebiyatta Seçki* dergisini yönetti, *Berfin Bahar* dergisinin sanat danışmanlığını üstlendi. Radyo Umut'ta yayın yönetmenliği ve programcılık yaptı. TYS, PEN Yazarlar Derneği, Edebiyatçılar Derneği ve MESAM üyesi. İstanbul'da yaşıyor; bekâr. Şiirlerini *İnsancıl* dergisinde yayımladı. Şiir kasetleri çıkardı. Bazı şiirleri bestelendi.

Yapıtları: Şiir: *Yanardağ Sıcağında*, İst.: Ekin, 1988; *Bir Sevgi Kırılmasıydı*, İst.: Berfin, 1993; *Ağıtlara Yazıldı Zaman*, İst.: Berfin, 1994; *Yıkık Duvarlar Gibi Kaldı Gözlerim*, İst.: Berfin, 1995; *Cumartesi Anneleri*, İst.: İnsancıl, 1996; *Ölülerle Hatıra Fotoğrafı*, İst.: Berfin, 1998; *Yağmur Yürekli Mektuplar*, İst.: Berfin, 1998; *Yağmur Yüreklim*, İst.: Berfin, 1999; *Şehriban*, İst.: Berfin, 2000; *Saklı Sevdiğim*, İst.: Berfin, 2001; *Açılmamış Bir Mektuptu Zaman*, İst.: Berfin, 2003; *Ne Çok Vedalaştık*, İst.: Berfin, 2005; *Güneş Seninle Gitti*, İst.: Berfin, 2008.
Roman: *Bilirim Dayanır Yürek*, İst.: Ekin, 1990.
Deneme: *Derin Nehirler Gibi*, İst.: Piya, 1991; *Ezberletilmiş Yalnızlıklar*, İst.: Berfin, 1997; *Yürek Sapağı*, İst.: Berfin, 1998.
Söyleşi: *Afşar Timuçin'le Düşünceye Yolculuk*, (C. Yıldırım ile), İst.: Pencere, 1999.
Kaynaklar: *BF* (14 Nisan 1999).

ÖZTÜRK, FADIL *(Tunceli, 1 Aralık 1955 -)* Şair.

Güllü Hanım ile gardiyan Adil Öztürk'ün oğlu. Elazığ Yakup Şevki İlkokulu ve Devrim Ortaokulu'nu bitirdi. Tunceli Lisesi'ni dışarıdan tamamladı. Öğretmen Okulu'nu 2. sınıfta siyasal nedenlerden dolayı terketti. 1981-1991 yılları arasında tutuklu kaldı. Yayıncılık yapıyor. İstanbul'da yaşıyor; bir çocuk babası. *Ütopiya* ve *Kunduz Düşleri* dergilerinin yayımlanmasına katkıda bulundu. Aynı dergilerde şiirlerini yayımladı.

Ödül: *Suyu Uyandırın Sesim Olsun* ile 1998 Enver Gökçe Şiir Yarışması ödülü (üçüncülük).

Yapıtları: Şiir: *Suyu Uyandıran Sesim Olsun*, İst.: Belge, 1988; *Esmer Bir Acı*, İst.: Piya 1995; *Hep Kuzeydi Gözlerin*, İst.: Piya, 2000.
Kaynaklar: *BF* (21 Mayıs 2002).

ÖZTÜRK, HANDAN *(Tunceli, 19 Ağustos 1959 -)* Romancı.

Fatma Hanım ile eğitimci Niyazi Öztürk'ün kızı. İlk ve orta okulu Bingöl'de tamamladı; Fatih Kız Lisesi'ni ve İÜ Basın Yayın Yüksek Okulu'nu bitirdi (1985). "Faytonlar", "Haremin Büyüsü" ve "Bir Doğu Masalı Galata" adlı belgesellerde senarist ve yönetmen olarak çalıştı. 1987'de Bern Radio Förderbrand'taki "Türkiye'nin Sesi" programında yapımcılık, 1995'te Mavi Radyo'da genel koordinatörlük yaptı. Belgesel Sinemacılar Birliği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; bekâr. 1985'ten itibaren *Somut*, *Gelişim Sinema* ve *Playboy* dergilerinde denemeler, *Cumhuriyet Dergi*'de araştırma yazıları yayımladı. Postmodern bir anlayışla tarihi roman yazan genç kuşak yazarlar arasında gösterildi.

Yapıtları: Roman: *Yalnız Bebekler*, İst.: İletişim, 1996; *Mor Tecavüz*, İst.: Gala, 2000; *Doğunun Çıplak Kadınları*, İst.: Dünya, 2004; *Arumi'nin Rüzgârgülü*, İst.: Doğan Kitap, 2001.
Kaynaklar: *BF* (5 Nisan 1999); İ. Ayyıldız, "Genç Bir Yazarla Bizans'ta", *Nokta*, 11-17 Ağustos 1996; Z. Selimoğlu, "Yalnız Bebekler", *Yeni Yüzyıl*, 11 Ağustos 1996.

ÖZTÜRK, HÜSEYİN EMİN *(Kayseri, 20 Haziran 1956 -)* Şair, yazar.

Hikmet Hanım ile Mehmet Öztürk'ün oğlu. Kayseri İmam-Hatip Lisesi ve Atatürk Üni. Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Türkiye Diyanet Vakfı'nda görev yaptı (1982-92). 1997'den beri Gökyüzü Eğitim Kurumları yönetim kurulu başkanı. TYB, İLESAM ve Birleşik Sanatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, dört çocuk babası. İlk şiiri ("Bizim Değil") 1976'da *Pınar* dergisinde çıktı. *Türk Edebiyatı*, *Diyanet Çocuk*, *Türkiye Çocuk* ve *Gül Çocuk* dergilerinde çalışmaları yayımlandı. Milli Edebiyat'a ve Beş Hececiler'e yakınlık duyduğunu belirtti.

Ödül: *Kınalı Kuzu* ile 1979 Gerçek Dergisi Hikâye Yarışması (birincilik); *Yaralı Keklik* ile 1987 Kültür Bakanlığı Çocuk Edebiyatı (ikincilik); *Gül Ağacı* ve *Çiğdem Çiçekleri* ile 1988 TYB Çocuk Edebiyatı Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Kınalı Kuzu*, Ank.: Kandil, 1983; *Gül Ağacı*, İst.: Seha, 1988.
Roman: *Derviş Dede*, 2 c., Ank.: Türkiye Diyanet Vakfı, 1983, 1987; *Yaralı Keklik*, İst.: Seha, 1987; *İpek Kuyruklu Uçurtma*, Beyan.
Şiir: *Bu Sevdanın Uğrunda*, Ank.: Mesaj, 1986; *Kalbimin Kanat Sesleri*, Ank.: Yedi Harf, 2008.
Çocuk Oyunu: *Çiğdem Çiçekleri*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1987.
Araştırma: *Batı Çocuk Klasiklerinde Temel Değerler*, Ank.: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1992; *Kişilik Gelişimi Açısından Çocuk ve Televizyon*, İst.: Beyan, 2002.
Kaynaklar: *BF* (25 Ocak 2000); Işık, 491.

ÖZTÜRK, ZEKİ *(Aşkale, 1934 - ?)* Şair, yayımcı.

Öncü, Ö. Ufuk, Salih Zeki imzalarını da kullandı. Ayşe Hanım ile tarım işçisi Mehmet Öztürk'ün oğlu. Yazar Sırrı Öztürk kardeşidir. İlk ve orta öğrenimini Erzurum'da tamamladı; İÜ İktisat Fakültesi'ni bitirdi. İstanbul'da Öncü Kitabevi ve Öncü Yayınevi'ni kurdu. Ankara'da yaşıyor; evli, beş çocuklu. İlk şiiri "Beyoğlunda Bir Dilenci" 1952'de *Kök* dergisinde yayımlandı. Ürünlerini *Varlık*, *İnsancıl* gibi dergilerde yayımlamayı sürdürdü. *Sorun-Birlik-Üretim* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Sosyalist Gerçekçi bir sanattan yana olduğunu ifade ediyor.

Yapıtları: Şiir: *Sevgi Yiğitlemesi*, İst.: Sorun, 1995; *Umudun Fotoğrafı*, İst.: Sorun 1997.
Kaynaklar: *BF* (24 Mayıs 2002).

ÖZTÜRKMEN, ÖMER *(İstanbul, 1929 -)* Şair, gazeteci.

Tam adı Ömer Doğan Öztürkmen. Kerküklü şair Mehmet Rasih Öztürkmen'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da yaptı. 1955'te İÜEF'den mezun oldu. Gazeteciliğe öğrencilik yıllarında başladı (1949); *Yeni İstanbul*, *Tercüman*, *Son Havadis* gazetelerinde çalıştı. Anadolu Ajansı'nda görev aldı (1962-65). Bir dönem Adalet Partisi Bursa milletvekili oldu (1965-69). *Ortadoğu* ve *Türkiye* gazetelerinin başyazarlığını, *Türkiye* gazetesinin genel yayın yönetmenliğini, *İnsan ve Kâinat* dergisinin genel yayın müdürlüğünü yaptı. İstanbul'da yaşıyor; evli ve iki çocuk babası. Şiirleri başta *Diriliş* olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlandı.

Ödül: *Gözyaşı Medeniyeti* ile 1983 Türkiye Milli Kültür Vakfı Jüri Özel Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Kerkük*, İst., 1949; *Taşkent'te Sabah Namazı*, İst.: Güryay Mtb., 1974.
Deneme: *İslam: Gözyaşı Medeniyeti*, İst.: Murat Ofset, 1984; *Zihniyet İnkılabı*, İst.: Ötüken, 1995; *Bilimden Damlalar*, İst.: Ötüken, 1995; *Geleceğin Eşiğinde*, İst.: Ötüken, 1998; *Karıncalardan Özür Dilerim*, İst.: Kendi Yayını, 2004.
Kaynaklar: "Öztürkmen, Ömer", *TDEA*, VII, 225; Işık, 493.

ÖZÜNAL, MUCİZE *(İstanbul, 1947 -)* Romancı.

AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra savcı ve avukat olarak Ege ve Akdeniz bölgelerinde bulundu. Yerel dergi ve gazetelerde yazdı, derneklerde görev aldı. İlk öyküsü *Şölen* dergisinde çıktı (1964). Romanlarıyla adını duyurdu.

Ödül: "Alayın Kızları" ile Can Yayınları İlk Roman Ödülü; ile 2003 TUDEM Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Kızkovalayan*, Ank.: Karşı, 1991; *Park Öyküleri*, Ank., Karşı, ?; *Gün Tutulması Öyküleri*, İst., Kaynak, 1997.
Roman: *Alayın Kızları*, İst.: Can, 2000; *Kara Cümle*, İzmir: Tudem, 2005; *Kullanılmış Hayat*, İst.: Can, 2005; *Dar Köprünün Dervişi*, İzmir: Tudem, 2005; *Kalpak ve Kartal*, Kuşadası: Kuşadası Ticaret Odası, 2007; *Aşk Zamana Doğar*, İst.: Cumhuriyet, 2008.
Kaynaklar: mucizeozunal.com.tr; F. Naci, "Alayın Kızları", *Cumhuriyet Kitap*, s. 553; S. Aslankara, "Öyküyle roman sarkacında Mucize Özünal", *Cumhuriyet Kitap*, S. 931.

ÖZYALÇINER, ADNAN *(İstanbul, 18 Şubat 1934 -)* Öykücü.

Asıl soyadı ÇELİK. Ayşe Hanım ile dokuma işçisi Ahmet Nuri Özyalçıner'in oğlu. Kâğıthane 3. Pansiyonlu İlkokulu (1947), Eyüp Ortaokulu (1950) ve İstanbul Erkek Lisesi mezunu (1955). İÜ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki öğrenimini yarım bıraktı (1960). İstanbul'un çeşitli semtlerinde eczacı çıraklığı (1948), manavlık (1951-54), dokuma atölyesinde kâtiplik (1955), dergi ve kitap dağıtıcılığı gibi işlerde çalıştı. *Kim* dergisi ve Varlık Yayınları'nda başladığı düzeltmenlik işini *Cumhuriyet* gazetesinde sürdürdü (1959-81). "Sabah Ajansı" başlıklı yazısının yayımlandığı *Yeni a* dergisi toplatıldı (27. sayı, Haziran 1974), kendisi de komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla ağır ceza mahkemesinde yargılandı ve aklandı. Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kuruluşuna katıldı (1974); 15 yıl sendikanın genel sekreterliğinde bulundu. 1980'deki askeri darbeden sonra TYS sorumlusu olarak sendikayı illegal örgüte dönüştürmek suçlamasıyla yargılandı ve aklandı (1983).

K. Özer ve E. Özyörük'le birlikte aylık edebiyat dergisi *a*'yı (29 sayı, 15 Ocak 1956-Haziran 1960) çıkardı. Daha sonra F. Öngören ve R. Durbaş'ın çıkardığı ve *a* dergisinin devamı niteliğindeki *Yeni a* (27 sayı, Nisan 1972-Haziran 1974) dergisinin son beş sayısını yönetti. Yazarlar ve Çevirmenler Yayın ve Üretim Kooperatifi'nin (YAZKO) yöneticiliğini ve ikinci başkanlığını yaptı. *Yazko Edebiyat* (1980-84) ve *Yazko Çeviri* (1981-83) ve *Gösteri* (1984-86) dergilerinin yazı işleri sorumluluğunu üstlendi. Daha sonra Hürriyet Vakfı Yayınları basın sorumlusu oldu (1986-88), Simavi Yayınları'nda

çalıştı. Radyo ve televizyon programları da hazırladı; 1995'te Radyo Umut'ta "Öykü Defteri" adlı programı hazırlayıp sundu; 1998'de TRT-2'deki "Ateşi Çalmak" programının "Emeğin Haritası" bölümünü hazırladı. Sennur Sezer ile birlikte "Kızlar Sınıfı" ve "Seyyar Kâmil" adlı televizyon yapımlarının senaryolarını yazdı. TYS, PEN Yazarlar Derneği, Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği, Nâzım Hikmet Vakfı Danışma Kurulu ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti üyesi. İstanbul'da yaşıyor; şair Sennur Sezer'le evli ve iki çocuk babası.

İlk öyküsü ("Bir Yılbaşı Gecesi") 1953'te, lisedeyken arkadaşlarıyla birlikte tek sayı çıkardıkları *Demet* dergisinde yayımlandı. *Onüç*, *Mavi*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Papirüs*, *Yeni Dergi*, *Halkın Dostları*, *Varlık*, *Yazko Edebiyat*, *Gösteri*, *Evrensel Kültür* gibi çeşitli dergilerde öykü ve yazılarını yayımlamayı sürdürdü. İlk öykülerinde İstanbul'un kenar mahallelerinde yaşayan yoksul insanların günlük yaşamlarını ayrıntılarına inerek ve ruhsal çözümlemelere ağırlık vererek anlattı. 1950 kuşağı öykücüleri arasında, bireyin çevresiyle ve eşyayla olan ilişkilerindeki çelişkileri varoluşçu ve gerçeküstücü bir yöntemle dile getirdi. Kent insanının yalnızlık, bunaltı ve yabancılaşma gibi sorunlarını, daha çok "durum"ları öne çıkararak, uzun cümlelerle ele aldı; soyutlama ve betimlemede gösterdiği ustalıkla dikkati çekti.

İlk iki kitabı *Panayır* ve *Sur*, S. Sezer'e göre, "insan-eşya, yöneten-yönetilen, düzen-özgürlük çelişkilerinin genel ve özel anlatımları" niteliğindedir. Düş, simge ve alegori bu dönem öykülerinin başlıca öğeleri oldu; yer yer gerçeküstücü ve fantastik anlatımdan da yararlandı. Geleneksel öykü tekniğinin dışında, kendine özgü bir anlatı evreni kurdu. A. Özyalçıner bu iki kitabının birlikte yeni basımına yazdığı önsözde ("Tükenmeyen Panayır") şöyle dedi: "Öykülerimdeki uzun cümleleri, çağrışımlarla geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanı iç içe anlatmaya çalışmamı, kişilerimi derinlemesine ve düşünsel bir planda ortaya koymak isteyişimi o zamanların moda akımı İkinci Yeni'nin öyküdeki uzantısı sayanlar oldu. Bu yanlıştı. Çünkü İkinci Yeni daha çok, cümle ve kelime deformasyonlarına dayanıyordu. Rastlantısallığa bağlı bir tür anlamsızlığı savunuyordu. Öyküde bunların hiçbiri geçerli olamazdı."

Yağma adlı kitabıyla birlikte, bireyselden toplumsala yöneldi. 1970'li yılların ürünlerinde orta ve alt sınıftan insanları en belirgin nitelikleriyle kişileştirdiği görüldü. Çeşitli toplumsal sorunları ele alan bu dönem öykülerinde, toplumsal yaşamdaki eşitsizlikleri, sınıfsal çelişkileri eleştirel bir dille işledi. A. Özkırımlı'nın değerlendirmesiyle, "Genellikle bireyin başkaldırısından, bunalımından, uyumsuzluğundan yola çıktığı öykülerini toplumcu görüşün egemen olduğu ve toplumsal çelişkileri işlediği, öz ve biçim uyumunu sağlamaya çalıştığı yapıtları izledi." Öyküleri Almanca, Fransızca ve Bulgarca yayımlanan antolojilerde yer aldı.

Ödül: *Sur* ile 1964 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Yağma* ile 1972 TDK Hikâye Ödülü; *Gözleri Bağlı Adam* ile 1978 Sait Faik Hikâye Armağanı (S. Baran ile paylaştı); "Çamlıca" röportaj-öyküsüyle 1980 Çağdaş Gazeteciler Derneği Yılın Başarılı Gazetecisi Ödülü; *Keloğlan ile Köse* ile 1990 Sıtkı Dost Çocuk Edebiyatı Ödülü (birincilik); *Cambazlar Savaşı Yitirdi* ile 1991 Haldun Taner Öykü Ödülü (N. Ay ile paylaştı); "Babıâli Ölüyor mu?" ile 1993 Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Türkiye Gazetecilik Başarı Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Panayır*, İst.: a Dergisi, 1960; *Sur*, İst.: Sürek, 1963; *Yağma*, İst.: Yücel, 1971; *Yıkım Günleri*, Ank.: Bilgi, 1972; *Gözleri Bağlı Adam*, İst.: Milliyet, 1977; *Cambazlar Savaşı Yitirdi*, İst.: Can, 1991; *Alaycı Öyküler*, İst.: Can, 1991; *Taş*, (seçme öyküler) İst.: Gendaş, 1992; *Sağanak*, İst.: Can, 1993; *Panayır/Sur*, İst.: YKY, 1996; *Ayak İzleri*, İst.: Evrensel, 2000; *Yazdan Kalma Bir Gün: İstanbul Öyküleri*, İst.: Doğan Kitapçılık, 1999; *Toplu Öyküler 1: Panayır-Sur*, İst.: Evrensel, 2001; *Toplu Öyküler 2: Gözleri Bağlı Adam-Yağma*, İst.: Evrensel, 2001; *Toplu Öyküler 3: Cambazlar Savaşı Yitirdi-Sağanak*, İst.: Evrensel, 2001; *Toplu Öyküler 4: Alaycı Öyküler-Aradakiler*, İst.: Evrensel, 2001; *Gökyüzünde Ayaklanma*, (Seçmeler) İst.: Dünya, 2003; *İç*, (A. Solakoğlu'yla) İst.: Daktylos, 2008.

Çocuk Kitabı: *Kırmızı Çini Kâse*, İst.: Cem, 1976; *Garip Nasıl Okuyacak*, İst.: Köyün Çocuğu, 1977; *Ölümsüzleşen Bahçe*, İst.: Cem, 1980; *Sabır Taşı Çatladı*, İst.: Cem, 1980; *Anıtların Öyküleri*, İst.: ABeCe, 1981; *Devlet Kuşu*, İst.: Bilgi Başarı, 1988; *Keloğlan ile Köse*, (S. Sezer'le) İst.: Özel, 1989; *Anadolu'dan Öyküler*, (S. Sezer'le) Ank.: Ümit, 1989; *Tarihten Öyküler*, Ank.: Ümit, 1995; *Keloğlandan Masallar*, (5 kitap) İst.: Özer, 1994; *Gökkuşağı Masalları*, (10 kitap) İst.: ATP, 1999.

Deneme: *Tarihin Işıldağı*, İst.: İnsancıl, 1998.

İnceleme-Araştırma: *İstanbul'un Taşı Toprağı Altın (Eski İstanbul Yaşayışı ve Folkloru)*, (S. Sezer'le) İst.: Altın Kitaplar, 1995.

Belgesel Roman: *IV. Murat ve Mirgün Bahçeleri*, İst.: Milliyet, 1997.

Anı: *Karagümrüklü Yıllar*, İst.: Heyamola, 2009.

Derleme: *Ekmek Kavgası: Emek Öyküleri I*, (S.

Sezer'le) İst.: Evrensel, 1998; *Grev Bildirisi: Emek Öyküleri II*, (S. Sezer'le) İst.: Evrensel, 1998; *Edebiyatın Ağır işçisi Cevdet Kudret*, İst.: Evrensel, 2007; *Aşık Garip ve Şahsenem*, İst.: Merkez, 2007.
Çeviri: *Irgat Siman* (İ. Andriç; İ. Emin ile), İst.: Cem, 1976.
Kaynaklar: *BF* (7 Haziran 1999); Necatigil, *İsimler*, 305; Özkırımlı, *TEA*, IV, 970; "Özyalçıner, Adnan", *TDEA*, VII, 225; Kurdakul, *Sözlük*, 501-502; Karaalioğlu, 448; Önertoy, 300-301; S. Sezer, " 'Panayır' ile 'Sur'un Kuşattığı Yazar", *Cumhuriyet Kitap*, S. 323 (25 Nisan 1996); E. Doğan, "İki Kitap, İki Farklı Tema", *aynı yerde*; M. Yalçın, "Panayır/Sur", *Varlık*, Nisan 1996; *Öykücülüğümüzün 45 Yıllık Çınarı: Adnan Özyalçıner*, İst., 1999; *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, VIII, 4372; *Kim Kimdir*, 577.

ÖZYURT, HAMDİ *(Muş, 1964 -)* Şair.

İÜ Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ndeki öğrenimini yarım bıraktı, İsveç'e yerleşti (1994). Çizgi Roman, animasyon okuluna gitti. Bir günlük gazeteye karikatürler çizdi. *Pirzam* adlı derginin Türkçe versiyonunun düzeltmenliğini yaptı, illistürasyonlar çizdi. İsveç Yazarlar Sendikası, Türkiye Edebiyatçılar Derneği üyesi.

Ödül: 2000 Samim Kocagöz Öykü Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Rakkasın Ağustosu*, 1992; *Çat Gelin*, 1996; *Saçlarını Sancıma Sür*, 2001.
Öykü: *Feleğin Bir Kuşu Var*, İst.: Nokta, 2003; *Pencereler*, İst.: Düş, 2007.
Roman: *Senin İçin Bir Düş Kurdum*, İst.: Nokta, 2003; *Ay Aslında Camdandır*, İst.: Nokta, 2004; *Yirmi Ağaç Tek Portakal*, İst.: Nokta, 2005; *Yürekte Sıcak Bir Yer*, İst.: Çivi Yazıları, 2007.
Kaynaklar: Işık 06, 2954; tr.wikipedia.org.

ÖZYÜREK, EMİNE MEMDUHA *(İstanbul, 1 Nisan 1912 - ?)* Yazar, eğitimci.

Yazar ve eğitimci Mustafa Remzi Özyürek eşidir. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da yaptı. Çapa Kız İlköğretmen Okulu'ndan mezun oldu. Kayseri, Eskişehir ve İstanbul'da çeşitli okullarda görev yaptı (1929-57). İki çocuk annesi. Eşi ile birlikte çocuklara yönelik yayımda bulunmak üzere 1948'de İstanbul'da Özyürek Yayınevi'ni kurdu, *Sınıf Bilgisi* dergisini çıkardı ve bu dergide ilkokul öğrencileri için eğitici yazılar kaleme aldı. Özyürek Yayınevi'nden çıkardığı çok sayıda çocuk kitabı ile çocuk edebiyatına katkıda bulundu.
Kaynaklar: Işık, 493; *Kim Kimdir*, 578.

ÖZYÜREK, MUSTAFA REMZİ *(Viraca/Bulgaristan, 12 Şubat 1907 - ?)* Yazar, eğitimci.

Eğitimci ve yazar Emine Memduha Özyürek eşidir. İÜ Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Polatlı, Kayseri ve İstanbul'da ilkokul öğretmeni, ilköğretim müfettişi ve okul müdürü olarak çalıştı (1933-51). İki çocuk babası. 1948'de eşi ile birlikte Özyürek Yayınevi'ni ve *Sınıf Bilgisi* dergisini kurdu. İlkokullar için ders kitapları ve *Özyürek Ansiklopedisi*'ni hazırladı. Özyürek Yayınevi'nden çıkardığı çok sayıda çocuk kitabı ile çocuk edebiyatına katkıda bulundu.
Kaynaklar: Işık, 493, *Kim Kimdir*, 578.

ÖZYÜREKLİ, TİMUÇİN *(Turgutlu/Manisa, 1950 -)* Şair.

İzmir Dokuz Eylül Üni. İktisadi İdari Bilimler Fak. İşletme Bölümü'nü bitirdi. *Çıkış* dergisini (4 sayı) yayımladı. İzmir'de yaşıyor. Şiirlerinin yanı sıra çeşitli konularda yazılar da kaleme aldı. İlk ürünleri *Demokrat İzmir-Sanat Eki*, *Yeditepe*, *Yarına Doğru*, *Yeni Ortam* gibi dergi ve gazetelerde, olgunluk dönemi ürünü sayılabilecek çalışmaları *Doğrultu*, *Dönemeç*, *Türkiye Yazıları*, *Sanat Emeği*, *Yürüyüş*, *Edebiyat 81*, *Bilim ve Sanat*, *Yarın*, *Varlık*, *Adam Sanat*, *Mècène* dergilerinde yer aldı. Toplumcu gerçekçi anlayışa bağlı kaldı.

Yapıtları: Şiir: *Şafağın Buğusu*, Ank.: Türkiye Yazıları, 1982; *Merhaba Yaşamak*, İst.: Dayanışma, 1983; *Ufkumuz Sonsuz*, (toplu şiirleri) İzmir: Ege Kültür Kitaplığı, 1996; *Fırtına Kuşları*, İst.: Toplumsal Dönüşüm, 2002.
Çocuk: *Mustafa Kemal'in Süvarileri*, İzmir: Tudem, 2002; *Kurtuluş Kartalı*, İzmir: Tudem, 2002; *Kanatsız Melek*, İzmir: Tudem, 2004.
Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 502; Y. Arslan, "Yaşanabilir Bir Hayatın Peşinde", *Cumhuriyet Kitap*, S. 529 (6 Nisan 2000).

PAKDİL, NURİ *(Kahramanmaraş, 1934 -)* Denemeci, oyun yazarı, şair, çevirmen.

Emin Ziyaioğlu imzasıyla denemeler, Ebubekir Sonumut imzasıyla şiirler ve denemeler yazdı. Maraş Lisesi'ni ve İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Bakanlık hukuk müşaviri (1965-67), Devlet Planlama Teşkilatı uzmanı olarak (1967-73) çalıştıktan sonra devlet hizmetinden ayrılarak yayımcılığa başladı. Lise yıllarında *Hamle* adlı bir dergi çıkardı (1954-55); *Yeni İstiklâl* gazetesinin sanat sayfasını yönetti (1964). Şubat 1969'dan itibaren Ankara'da *Edebiyat* dergisini çeşitli aralıklarla çıkardı; Edebiyat Dergisi Yayınları'nı kurarak kendi kitaplarını ve bu dergi çevresindeki şair ve yazarların kitaplarını yayımladı. Ankara'da yaşıyor.

İlk şiir ve denemeleri Maraş'ta *Demokrasiye Hizmet* gazetesinde çıktı. *Edebiyat* dergisinde yayımladığı şiir, deneme ve çevirileriyle tanındı. Paris gezisinin izlenim ve yorumlarından oluşan *Batı Notları*, titiz bir dil işçiliği görülen denemelerinden oluşan *Biat* (3 cilt) ve *Bir Yazarın Notları*'nda (3 cilt) Batı'ya karşı yerli düşüncenin egemenliğini savunan düşüncelerini dile getirdi. Temelde Doğu-İslam düşüncesine bağlı, yeniliği yerlilikte arayan bir sanat anlayışını savundu. Şiirlerinde ve oyunlarında alegorik bir ifade tarzı geliştirdi.

Geleneklere ve yerli kültüre bağlı kalarak mistik, idealist ve çağdaş sanat anlayışlarıyla İslamcı görüşün birleşiminin amaçlandığı ürünlere yer veren *Edebiyat* "Yeni İslamcı akımın kümelendiği bir dergi" olarak tanımlandı. Necip Fazıl'ın *Büyük Doğu* ve Sezai Karakoç'un *Diriliş* dergilerinden farklı bir çizgide, yeni bir akım oluşturma çabasındaki Pakdil özellikle dilde TDK anlayışını benimsemesi nedeniyle muhafazakâr çevrelerce eleştirildi.

Yapıtları: Deneme: *Batı Notları*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1972; *Biat*, 3 c., Ank.: Edebiyat Dergisi, 1973, 1977, 1982; *Bağlanma*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1979; *Bir Yazarın Notları*, 3 c., Ank.: Edebiyat Dergisi, 1980, 1981, 1982; *Edebiyat Kulesi*, Ank.: Edebiyat, 1984; *Sükût Sûretinde*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1997; *Derviş Hünerleri*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1997; *Arap Saati*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1997; *Ahid Kulesi*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1997; *Klas Duruş*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1998; *Kalem Kulesi*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1998; *Otel Gören Defterler I: Çarpışan Sesler*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1999; *Yazının Epik Resmi Çekildiği Sırada*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 2000; *Büyük Sorgu*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 2001; *Simsiyah*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 2002; *Ateş Hattında Harf Müfrezeleri*, Ank.:

Edebiyat Dergisi, 2003; *Yazmak Bir Mucize*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 2005.
Oyun: *Umut*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1974; *Put Yapımevleri*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1980; *Korku*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1980; *Kalbimin Üstünde Bir Avuç Güneş*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1982.
Şiir: *Osmanlı Simitçiler Kasidesi*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1999.
Antoloji: *Çağdaş Arap Şiiri-Güldeste*, 2 c., Ank.: Edebiyat Dergisi, 1976.
Çeviri: *Harikalar Tablosu* (J. Prévert), Ank.: Edebiyat Dergisi, 1974; *Ay Operası* (*L'Opera de la Luna*, J. Prévert), Ank.: Edebiyat Dergisi, 1975; *Kasırganın Çatırtıları* (E. Guillevic), Ank.: Edebiyat Dergisi, 1981.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 305-306; "Pakdil, Nuri", *TDEA*, VII, 228-229; "Edebiyat", *TDEA*, II, 437; Özkırımlı, *TEA*, IV, 971; II, 415; Kurdakul, *Sözlük*, 503; Karaalioğlu, 449; Işık, 495; C. Çiftçi, *Maraşlı Şair-Yazar Âlimler*, İst., 2000, s. 249-253.

PAKSOY, ABDÜLKADİR *(Darende/Malatya, 10 Mayıs 1954 -)* Şair.

A. Kadir imzasını da kullandı. Zeynep Hanım ile çiftçi, işçi, çerçi Mustafa Hilmi Paksoy'un oğlu. Gazi Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilimler Bölümü (1979) ve Anadolu Üniversitesi Tarih Bölümü (1991) mezunu. Ankara Belediyesi'nde çalıştı, liselerde öğretmenlik yaptı (1979-2002). *Yeni Şiir* (16 sayı, 1987-89), *Anadolu Ekini* (40 sayı, 1990-2001) ve *Tan Edebiyat* (6 sayı, 2005-2006) dergilerini kurup yönetti. TYS, Edebiyatçılar Derneği ve BESAM üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Gerçek") *Gerçek* dergisinde çıktı (1977). Şiirleri *Yeni Şiir, Milliyet Sanat, Anadolu Ekini, Tan Edebiyat, Abece, Öğretmen Dünyası, Edebiyat ve Eleştiri, Afrodisyas Sanat* dergilerinde yayımlandı, Çekçeye çevrildi.

Ödül: *Usulca* ile 1992 Kıyı Dergisi Nabi Üçüncüoğlu Şiir Ödülü; *İki Bulut Yardan Aşağı* ile 1999 Kocaeli Üniversitesi Akademik Şiir Ödülü; *Öte-Beri* ile 2000 Behçet Aysan Şiir Ödülü (övgüye değer); 2006 Zihni Anadol Anı Anlatı Yarışması Büyük Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Ayrılığın ve Ölümün Dışında*, İst.: Yeditepe, 1984; *Güneş Batarken*, Ank.: Ayko, 1986; *Yenigün Aynası*, 1988; *Şiirler* (Seçmeler), 1989; *Usulca*, Ank.: Anadolu Ekini, 1992; *Hacı Bektaş Destanı*, Ank.: Anadolu Ekini, ?; *Kadir Bey Tarihi*, Ank.: Prospero 1994; *Yaralı Temmuz*, Ank.: Ardıç, 1994; *Başak ve Asma*, (Ü. Sarıaslan'la) İst.: E, 1996; *İki Bulut Yardan Aşağı*, Ank.: kendi yayını, 1998; *Öteberi*, Ank.: Anadolu Ekini, 2000; *Tetik ve Kalem*, İst.: Etikus, 2003; *Tan Ağrısı*, Ank.: Tan Edebiyat, 2005; *İnsana İnan*, Ank.: Tan Edebiyat, 2008.
Deneme: *Pireotu*, Ank.: Karşı, 1996; *Dizelerden Denizlere*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1999.
Gezi: *Anadolu Anadolu*, (Ü. Sarıaslan'la) Ank.: Kültür Bakanlığı, 2001.
Kaynaklar: *BF* (10 Ocak 2009).

PAKSOY, NADİR *(Çatalca/İstanbul, 7 Şubat 1952 -)* Gezi yazarı.

Fatma Hanım ile Devlet Demiryolları gar şefi Emin Paksoy'un oğlu. Bilecik Ertuğrul Gazi Lisesi'ni (1969) ve İÜ Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ni (1976) bitirdi. İÜ Çapa Tıp Fakültesi'nde patoloji dalında uzmanlık (1979-83), Oslo Kanser Enstitüsü'nde sito-patoloji üst uzmanlık eğitimini tamamladı (1992-93). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı çerçevesinde beş yıl Pasifik Okyanusu'ndaki adalarda, Hindistan ve Avustralya'da mesleğiyle ilgili incelemelerde bulundu. Antalya Akdeniz Üni. Tıp Fakültesi'nde Patoloji Anabilim Dalı doçenti olarak görev yaptı; halen Kocaeli Üni. Tıp Fakültesi'nde profesör. PEN Yazarlar Derneği üyesi. Kocaeli'nde yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk yazısı 1979'da *Aydınlık* gazetesinde çıktı. Yazılarını *Cumhuriyet* gazetesi ile bu gazetenin *Dergi*, *Bilim-Teknik* ve *Kitap* eklerinde yayımladı. Yapıtlarında gözlemlerini renkli ve yazınsal bir dille aktarırken gezi edebiyatına katkıda bulunan önemli isimler arasında yer aldı.

Ödül: *Bir Demet Pasifik* ile 1990 Milliyet Sanat Dergisi Gezi Yazıları Ödülü (ikincilik).

Yapıtları: Gezi: *Bir Demet Pasifik*, İst.: Bağlam, 1989; *Sırt Çantamda Coğrafyalar*, İst.: Bağlam, 1992; *Kuzey Sardunyaları*, İst.: Bağlam, 1994; *Gözümden Afrika*, İst.: Bağlam, 1998; *Gezgin Bir Hekimin Dünyası*, İst.: Bağlam, 2001; *Yaş 21 Hayber*, İst.: Bağlam, 2005.
Kaynaklar: *BF* (30 Aralık 1999); A. Kabacalı, *Yedi Deniz Beş Bucak*, İst., 1997; O. Duru, "Kitaplardan İzlenimler", *Yeni Yüzyıl*, 5 Kasım 1998; C. Aydın, "Çocuklarınıza Keşif Heyecanlarını Miras Bırakın", *Cumhuriyet Kitap*, S. 463 (31 Aralık 1998).

PALA, İSKENDER *(Uşak, 10 Kasım [nüfus kaydında 8 Haziran] 1958 -)* Yazar, edebiyat tarihçisi.

İlhami Yalınkılıç, Zülkarneyn Kılıç, Pertev Pala imzalarını da kullandı. Devlet memuru Mehmet Pala ile Fatma Hanım'ın oğlu. İlk ve orta okulu Uşak'ta, liseyi Kütahya'da okudu (1975). İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1979). Aynı bölümde "Aşkî, Hayatı,

Edebi Kişiliği ve Eserleri" konulu çalışmasıyla doktor unvanı aldı (1983). 1982'de teğmen rütbesiyle girdiği Deniz Kuvvetleri'nden 1997'de öğretmen-binbaşı rütbesiyle ayrıldı. 1997'den beri İstanbul Kültür Üniversitesi'nde profesör olarak görev yapıyor. *Zaman* gazetesinde köşe yazıları yazıyor. İstanbul'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

Divan edebiyatı üzerine incelemelerinin yanında, yardımcı ders kitapları ve özgün denemeleriyle dikkat çekti. *Türk Edebiyatı*, *Dergâh*, *Yedi İklim* ile *Tarih ve Medeniyet*, imzasının sık görüldüğü dergiler oldu.

Ödül: *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü* ile 1989 TYB Yılın Yazarı Ödülü (dil dalında) ve 1990 TDK Ödülü; *Şairlerin Dilinden* ile 1996 TYB Yılın Yazarı Ödülü (araştırma dalında).

Yapıtları: Deneme: *Divan Edebiyatında Müstesna Güzeller*, İst.: İnsan, 1995; *Şairlerin Dilinden*, İst.: Ötüken, 1996; *Şiirler, Şairler ve Meclisler*, İst.: Ötüken, 1997; *Divan Edebiyatında Aşina Güzeller*, İst.: Ötüken, 1998; *Kudemanın Kırk Atlısı*, (edebi biyografiler) İst.: Ötüken, 1998; *Leyla ile Mecnun*, İst.: Timaş, 1998; *Ayine*, İst.: Babıâli Kültür Yayıncılığı, 2000; *Kırklar Meclisi*, İst.: Ötüken, 2000; *Âh Mine'l Aşk*, İst.: Ötüken, 1999; *İki Dirhem Bir Çekirdek*, İst.: Babıali Kültür, 2000; *Tavan Arası*, İst.: LM, 2002; *Şir'i Kadim*, İst.: LM, 2002; *Kırklar Meclisi*, İst.: LM, 2002; *Gözgü*, İst.: LM, 2002; *Efsane Güzeller*, İst.: LM, 2002; *Mir'at*, İst.: Kapı, 2004; *Divane Güzeller*, İst.: Kapı, 2004; *Kırkıncı Kapı*, İst.: Kapı, 2005; *Düşte Kalan*, İst.: Kapı, 2008; *Dört Güzeller*, İst.: Kapı, 2008.
İnceleme-Araştırma: *Ansiklopedik Divan Edebiyatı Sözlüğü*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1988; *Türk Düğmeciliği ve Bahriye Düğmeleri*, İst.: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 1995; *Divan Edebiyatı*, İst.: Ağaç, 1996; *Şi'r-i Kadîm*, İst.: Ötüken, 1997; *Nedim*, İst.: Timaş, 2001; *Akademik Divan Şiiri Araştırmaları*, İst.: LM, 2003;.
Ders Kitabı: *Türk Dil Bilgisi ve Kompozisyon*, İst.: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 1987; *Meslek Liseleri İçin Türkçe I, II, III*, (komisyon) İst.: Deniz, 1990; *Sözlü ve Yazılı Anlatım*, Ank.: Ülke, 1991; *Örnekli ve Uygulamalı Kompozisyon*, Ank.: Ülke, 1991; *Ortaokullar İçin Türkçe, I, II, III*, (komisyon) İst.: Deniz, 1992; *Ortaokullar İçin Dilbilgisi, I, II, III*, (ders kitabı, komisyon) İst.: Deniz, 1992; *Atasözleri Sözlüğü*, İst.: Deniz, 1992; *99 Soruda Türkçe Kültürü*, (komisyon) İst.: Çocuk Vakfı, 1994;
Çeviri-Sadeleştirme-Derleme: *Aşkî Divanı'ndan Örnekler*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1988; *Hayriyye* (Nâbi), İst.: Bedir, 1989; *Namık Kemal'in Tarihi Biyografileri*, Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1989; *Hilye-i Saadet* (Hakanî), Ank.: Türkiye Diyanet Vakfı, 1991; *Güldeste (Edebiyat Şaka ve Nükteleri)*, Ank.: Akçağ, 1993; *Osmanlı Deniz Savaşları (Muhârebât-ı Bahriyye-i Osmâniyye)* (Süleyman Nutki), İst.: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 1993; *Turgut Reis* (A. R. Seyfioğlu), İst.: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 1994; *Bahriyemiz Tarihinden Filasalar* (Safvet Bey), İst.: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 1994; *Osmanlı Bahriyesi'nin Mazisi* (Hüsnü Tengüz), İst.: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 1995; *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*, (komisyon) Ank.: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 1995; *Kronolojik Divan Şiiri Antolojisi (Divânü'd-devâvîn)*, Ank.: Akçağ, 1995; *Bakî*, İst.: Timaş, 1998; *Necatî*, İst.: Timaş, 1998; *Yunus Emre*, İst.: Timaş, 1999; *İki Dirhem Bir Çekirdek Hikâyeleriyle Deyimlerimiz*, İst.: Babıâli Kültür Yayıncılık, 2000; *Ve Gazel Yeniden*, İst.: Ötüken, 2001; *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, İst.: LM, 2002; *Gül Şiirleri*, İst.: LM, 2002; *Atasözleri Sözlüğü*, İst.: LM, 2002; *Şeyh Galib*, İst.: Gendaş, 2002; *Fuzuli*, İst.: Gendaş, 2002; *Mevlana*, İst.: Gendaş, 2002; *Fatih'in Şiirleri*, İst.: Klasik, 2003; *Fatih Sultan Mehmet*, İst.: Metropol, 2003; *Hayriyye*, (Nabi) İst.: Kapı, 2005; *Kadılar Kitabı*, İst.: Kapı, 2006; *Su Kasidesi*, İst.: Kapı, 2008; *Hakani Mehmet Bey Hiyle-i Saadet*, İst.: Kapı, 2008; *Kırk Güzeller Çeşmesi*, İst.: Kapı, 2008; *Aşkname*, İst.: Kapı, 2008; *Peri-şan Güzeller*, İst.: Kapı, 2009.
Roman: *Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk*, İst.: LM, 2003; *Katre-i Matem*, İst.: Kapı, 2009.
Kaynaklar: *BF* (4 Nisan 1999); iskenderpala.net.

PAMİR, TAHİR
bak. ÖZÇELİK, Tahir

PAMUK, ORHAN *(İstanbul, 7 Haziran 1952 -)*
Romancı.

Şeküre Hanım ile Gündüz Pamuk'un oğlu. İktisat tarihçisi Şevket Pamuk ağabeyidir. Robert Kolej'den (1970) sonra üç yıl İTÜ Mimarlık Fakültesi'ne devam etti. 1976'da İÜ Gazetecilik Enstitüsü'nden mezun oldu; aynı okulda yüksek lisans eğitimi gördü (1977-79). New York'ta üç yıl kaldı. İstanbul'da yaşıyor; bir çocuk babası.

İlk şiirleri on sekiz yaşındayken *Yeditepe* dergisinde yayımlandı (1970). 1974'ten başlayarak düzenli bir şekilde yazmayı kendine iş edindi. Öykü, anı, deneme ve eleştiri türündeki ürünlerini *Gösteri*, *Yeni Düşün*, *Kadın*, *Milliyet Sanat*, *Defter*, *Express*, *Öküz*, *Cumhuriyet Gençlik*, *Cumhuriyet Kitap* ve *Radikal İki* dergileriyle *Cumhuriyet*, *Hürriyet*, *Radikal* ve *Milliyet* gazetelerinde yayımladı. *Kara Kitap*'ın "Karlı Gecenin Aşk Hikâyeleri" bölümündeki bir öykü ve Metin Erksan'ın "Sevmek Zamanı" filminden yola çıkarak yazdığı *Gizli Yüz* senaryosu Ömer Kavur tarafından filme alındı (1990). Romanları onlarca dile çevrilen Orhan Pamuk dünya çapında tanınan bir isim oldu.

İlk romanı *Cevdet Bey ve Oğulları*'nda İs-

tanbullu bir ailenin üç kuşağını kapsayan serüveni eşliğinde Türkiye'nin yüz yıllık modernleşme tarihini anlattı. Abdülhamit döneminin sonlarında (1905) Müslüman bir tüccarın iş hayatında kendini kabul ettirmesi, toplumda yer bulması ve Cumhuriyet dönemiyle birlikte burjuva niteliği kazanması sürecini verirken geleneksel 19. yüzyıl romanının formlarına sadık kaldı. "Irmak roman" olarak nitelendirilebilecek bu aile romanı, Batılı anlamda kapitalistleşmeye çalışan Cevdet Bey ve oğullarının Vefa'daki bir evde başlayıp Nişantaşı'ndaki bir apartmanda sonuçlanan "başarma arzusu"nun öyküsüdür. Thomas Mann'ın kuşaklar boyu bir aileyi anlatan ve adeta kapitalistleşmeye ağıt olan *Buddenbrook Ailesi*'nden etkilendiğini belirten Pamuk, "kendi ailem ve hayatımdan pek çok şey var" dediği bu kitapta başlangıçta benimsedikleri birtakım "yüksek fikirler"den vazgeçmek pahasına sonunda zengin olan bir aileyi anlatır.

Üç mutsuz kardeşin İstanbul yakınlarındaki küçük bir sahil kasabasında (Cennethisar), doksan yaşındaki babaannelerinin evinde geçirdiği bir haftayı konu alan *Sessiz Ev*'de ise çeşitli üslup denemelerine giriştiği, hem modern hem de klasik romanın olanaklarını başarılı bir denge içinde kullandığı kabul edildi. Romanda, biri tarihçi, biri devrimci ve biri de zengin olmayı kafasına koymuş üç torunun, dedelerinin (Doktor Selahattin) yetmiş yıl önce bir siyasi sürgün olarak yaptırdığı evde kalırken akıllarından geçenler bilinç akışı tekniği ile verilir. Beş ayrı kahramanın bakış açısından yazılan romanda, dedenin, Doğu ile Batı arasındaki uçurumu çabucak kapatacağını sandığı büyük bir ansiklopediyi yazışı hatırlanır. Pamuk, 1970 sonrası şiddet olaylarının toplumsal ve bireysel kaynaklarını araştırdığı bu romanı için, "Romandaki gençler çevresi, araba yarıştırmak, evlere toplanıp kafayı çekmek, diskoteğe gitmek, sahilde buluşup vakit öldürmek gibi ayrıntılar da 1970'lerin başındaki Bayramoğlu Sahil Mahallesi'nden benim de arkadaşlarımın hikâyesinden çıkmadır" der. Abidin Dino'nun "gerçek bir dilsel yoğunlukla değişik açılar ve perspektiflerden bir olaylar dizisi kuruyor" dediği *Sessiz Ev* özellikle Fransa'da büyük ilgi gördü ve yazara "Avrupa Keşif Ödülü"nü getirdi.

Temelde kültür ve kimlik farklılığı sorunlarını irdelediği ve yazarın "benim bütün meselem, bu fazlasıyla siyasi olan sorunun Doğu-Batı, gelenek-modernlik dertlerinin güncelliğinden kurtulabilecek bir kitap yazmaktı" dediği üçüncü romanı *Beyaz Kale*'de ise düşle gerçeğin birbirine karıştığı bir üslup gözlenir. 17. yüzyılda korsanlara tutsak düşen bir Venedikliyle onu köle olarak satın alan bir Türkün ilişkileri çerçevesinde gelişen *Beyaz Kale*'de, genel olarak egemen kültürle bir başka kültürden gelen iki insanın baskı, yalnızlık ve çevrenin şiddeti altındaki ilişkisi, daha derinde de kültür-mutluluk ilişkisi üstünde durulur. IV. Mehmet dönemi çerçevesinde canlandırılan roman, tarihsel sorunları dile getiren bir "tarihi roman" değildir. *New York Times* gazetesinin "Doğuda bir yıldız yükseldi" sözleriyle karşıladığı *Beyaz Kale* belli başlı bütün Batı dillerine çevrildi; Amerika'da "ustaca kurulmuş paradokslarla örülü, hayranlık uyandıran, zarif bir postmodern hikâye" olarak anıldı.

Orhan Pamuk, "Benim bütün kitaplarım bir önceki kitabın içinden doğar. Oradaki bir ayrıntıdan, bir cümleden. *Cevdet Bey*'deki gençlerden bir anlamda *Sessiz Ev* doğdu. *Sessiz Ev*'deki tarihçi Faruk'tan *Beyaz Kale* çıktı. *Beyaz Kale*'nin düşsel ortamından, oradaki kimi tarihi sahnelerden, esrarlı mavi gece diyebileceğim karanlık sahnelerden *Kara Kitap* çıktı" der bir söyleşide. Yazarın postmodern romana yönelişinin en önemli örneği olan *Kara Kitap*, karmaşıklığı ve çeşitliliği ile modern Türk edebiyatının en çok tartışılan kitaplarından biri oldu. Galip'in, çocukluk aşkı, arkadaşı, amcasının kızı, sevgilisi ve kayıp karısı Rüya'yı karlı bir kış günü İstanbul'da köşe bucak arayışıyla başlayan romanda Galip'e çocukluğundan beri yazılarını hayranlıkla okuduğu yakın akrabası gazeteci Celâl Salik'in köşe yazıları eşlik eder; Galip'in araştırmalarını Celâl'in köşe yazıları tamamlar. Ayrıntılar üzerinde titizlikle iz süren yazarın deyişiyle "hayatın esrarını gösterme" çabası içinde yazılmış bir dedektiflik öyküsü gibidir.

Parodi, pastiş, eğretileme ve alegorilerle yüklü, metinler arası alışveriş tekniklerine ve çağrışımlara dayalı, "tarih parçacıkları, gelecek parçacıkları, şimdiki zaman, değişik, birbirine yabancı gibi görünen hikâyeler"in kolajından oluşan *Kara Kitap* modern ve postmodern anlatının özelliklerini taşıyan yapısıyla dikkat çekti. Berna Moran "Üstkurmaca Olarak Kara Kitap" başlıklı yazısında, *Kara Kitap*'ın, Doğu

edebiyatının *Binbir Gece Masalları*, *Mantıkü't-tayr*, *Mesnevi* ve *Hüsn ü Aşk* gibi yapıtlarında görülen "öykü içinde öykü" düzeninin ve "arayış" motifinin (post)modern bir uyarlaması olduğunu belirttikten sonra Pamuk'un "romanda ve özellikle Türk romanında 'kendi olmak' sorununa bir çözüm" getirdiğini, "eski bir gelenekten yola çıkarak ve buna çağdaş romanın anlatım tekniklerini ekleyerek yeni tür bir roman yazmayı başardığını" belirtti. Tahsin Yücel ise romanın dilini ve gevşek yapısını eleştiren bir yazısında "bu parçaların yarısını çıkarın, hiçbir şey değişmez; bir bu kadar daha parça ekleyin, gene hiçbir şey değişmez" dedi (*Gösteri*, Kasım 1990).

Orhan Pamuk bir söyleşide *Kara Kitap*'ı şöyle anlattı: "*Kara Kitap* ile yaptığıma, İstanbul'da hayatın şiddetine, renklerine, karmaşasına uygun bir hikâye dokusu bulmaktır da diyebilirim. Romanın uzun cümleleri, kendi etrafında dönen baş döndürücü barok cümleler bana şehrin karmaşasından, tarihinden ve bugünkü zenginliğinden, kararsızlığından ve enerjisinden çıkmış gibi gelir. *Kara Kitap* İstanbul ile ilgili her şeyi bir anda söyleyebilme heyecanıyla yazıldı ve kitap bir anda pek çok şeyi söylemeye çalışır. *Binbir Gece Masalları*'nı İstanbul'da yaşatmaya çalışmak da kitabın bir iddiasıdır. (...) Benimkisi kişisel bir İstanbul ansiklopedisi... Kalbinde ise gene Nişantaşı, apartman hayatı, Alaaddin'in Dükkânı gibi gerçek yerler yer alıyor. Bu noktadan bütün Beyoğlu'na ve bütün İstanbul'a açılıyor kitap. Oradan da Doğu'nun hikâye geleneğine, tasavvufî hikâyelere, mesellere, Mevlana'ya ve Şeyh Galip'e. Rüya ile Galip'in aşkı, Galip'in İstanbul'da gezinmelerini anlatırken Şeyh Galip'in *Hüsn ü Aşk*'ını da akılda tutuyordum."

"Bir gün bir kitap okudum ve bütün hayatım değişti" cümlesiyle başlayan ve esrarengiz bir kitaptan etkilenen üniversiteli gençleri anlatan *Yeni Hayat*, ölüm, kaza ya da rastlantı, zaman, aşk, yazı, mutsuzluk, ikinci sınıf vatandaş olmak, taşrada yaşamak, ezik ve kırık kalpli olmak çevresinde geliştirilmiş sezgilerle varoluşun anlamını hüzünlü ve coşkulu bir dille kurcalayan bir yolculuk romanıdır. Bu romanın diğerlerinden farkı, yazarın kendi ifadesiyle "hikâyenin iç ritmiyle, iç renkleriyle bir şair gibi konuşabilmeye cüret etmesi"dir. Kitabın çıkış noktalarından biri "Novalis'in ve Alman Romantikleri'nin hayal dünyasıdır. Biraz masalımsı, biraz da saflık, romantik düşçülük ve mutlak'ı arayan birinin hikâyesi"dir çünkü. Dante'nin *Yeni Hayat*'ındaki Beatrice ile Rilke'nin *Duino Ağıtları*'ndaki "melek imgesi" bu romanda Canan olarak ortaya çıkar. *Yeni Hayat*'ın başkişisi Osman, yazarın kendi gençliğinden yarattığı yalnız, kırılgan ve karamsar bir tip, Rıfkı Amca ise Devlet Demiryolları'nda memur olarak çalışmış, Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki gibi demiryollarının Türkiye'yi kalkındıracağına inanmış, çocuklara resimli romanlarla bir şeyler öğretmek isteyen, nesli tükenmiş, naif bir Cumhuriyetçi, yazarın tanımlamasıyla "Çehov'un dünyasından çıkmış bir taşra kahramanıdır."

Pamuk'un "en renkli ve en iyimser romanım" dediği romanı *Benim Adım Kırmızı*, 1591 yılında İstanbul'da, karlı dokuz kış gününde geçen olayları anlatır. Dört yıldır savaştan dönmeyen kocasının yerine yeni bir sevgili arayan güzel Şeküre, birbiriyle sürekli çatışan iki küçük oğluyla birlikte yaşamakta ve babasının sırayla eve çağırdığı saray nakkaşlarını saklandığı yerden izlemektedir. Osmanlı Padişahı'nın (III. Murat) gizlice hazırlattığı bir kitap için babasının denetiminde Frenk etkisi taşıyan tehlikeli resimler yapan usta nakkaşlardan biri öldürülünce, Şeküre'ye âşık teyzesinin oğlu Kara devreye girer. *Sessiz Ev*'deki gibi herkesin birinci tekil şahısla konuştuğu, ölülerin ve eşyanın dillendiği, ölüm, sanat, aşk, evlilik ve mutluluğu konu alan ve "ilk bakışta aşk" teması üzerinde duran bu roman için yazarın ilk düşündüğü ad "İlk Resimde Aşk"tır.

Çocukluk anılarını, romanlarını nasıl yazdığını, gezi notlarını, sevdiği yazarlar ve kitaplar hakkındaki eleştirilerini, politik görüşlerini, kültür ve gündelik hayat konusundaki heyecanlarını dile getiren *Öteki Renkler* ise yazarın dünyasını ortaya koyan bir seçki niteliğinde. Kitapta ayrıca bir çocuğun gözünden anlatılan "Pencereden Bakmak" adlı uzun bir öykü vardır.

İstanbul, Orhan Pamuk'un hem yirmi iki yaşına kadar olan hatıralarını aktardığı anne babası, ailesi ile ilişkilerini anlattığı bir hatıra kitabı, hem de kendi bildiği İstanbul üzerine bir denemedir.

Masumiyet Müzesi aşkı için bir müze kuran bir adamın romanı gibi görünse de 1975'te bir bahar günü başlayıp günümüze kadar gelen İstanbullu zengin çocuğu Kemal

ile uzak ve yoksul akrabası Füsun'un hikayesi çevresinde evlilik, aşk, cinsellik, tutku, aile, mutluluk gibi kavramlar irdeleniyor ve 70'li, 80'li yılların İstanbul'undaki günlük hayatın inceliklerine de değiniliyor.

Ödül: "Karanlık ve Işık" (*Cevdet Bey ve Oğulları*) ile 1979 Milliyet Roman Yarışması Ödülü (birinciliği M. Eroğlu ile paylaştı); *Cevdet Bey ve Oğulları* ile 1983 Orhan Kemal Roman Armağanı; *Sessiz Ev* ile 1984 Madaralı Roman Ödülü; *Sessiz Ev* (Fransızca çevirisi) ile 1991 Prix de la découverte européenne (Avrupa Keşif Ödülü); *Gizli Yüz* ile 1991 28. Antalya Altın Portakal Film Festivali En İyi Senaryo Ödülü; *Kara Kitap* (Fransızca çevirisi) ile 1995 Prix France Culture (Fransa); *Benim Adım Kırmızı* (Fransızca çevirisi) ile 2002 Prix du Meilleur Livre Etranger (Fransa); *Benim Adım Kırmızı* (İtalyanca çevirisi) ile 2002 Premio Grinzane Cavour (İtalya); *Benim Adım Kırmızı* (İngilizce çevirisi) ile 2003 IMPAC Dublin Literary Award (İrlanda); 2005 Alman Yayıncılık Sektörü Barış Ödülü (Almanya); *Kara Kitap* (Fransızca çevirisi) ile 2005 Prix Medicis Etranger (Fransa); 2005 Ricarda- Huch Ödülü; 2006 Nobel Edebiyat Ödülü; 2006 Washington University's Distinguished Humanist Award (ABD); 2006 Puteburg Award (ABD); 2008 Ovid Ödülü (Romanya).

Yapıtları: Roman: *Cevdet Bey ve Oğulları*, İst.: Karacan, 1982; *Sessiz Ev*, İst.: Can, 1983; *Beyaz Kale*, İst.: Can, 1985; *Kara Kitap*, İst.: Can, 1990; *Yeni Hayat*, İst.: İletişim, 1994; *Benim Adım Kırmızı*, İst.: İletişim, 1998; *Kar*, İst.: İletişim, 2002; *Masumiyet Müzesi*, İst.: İletişim, 2008.
Diğer: *Öteki Renkler-Seçme Yazılar ve Bir Hikâye*, İst.: İletişim, 1999; *İstanbul*, İst.: YKY, 2003; *Babamın Bavulu*, İst.: İletişim, 2007.
Senaryo: *Gizli Yüz*, İst.: Can, 1992.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 306; "Pamuk, Orhan", *TDEA*, VII, 229; F. Akerson, "Anlatımda Kurgunun İşlevi", *Çağdaş Eleştiri*, S. 8 (Ekim 1982); A. Özkırımlı, "Bir Romanı Değerlendirirken Önce Romanın Dünyasına Bakmalı", *Günümüzde Kitaplar*, Haziran 1984; A. Eken, "Tarih, Edebiyatın Alt Kollarından Biridir", *Argos*, Ekim 1989; Fethi Naci, "Eleştiri Günlüğü", *Yeni Düşün*, Yaz 1990; H. Çağdaş, "Orhan Pamuk Kara Kitap'ı Anlatıyor", *Gösteri*, Nisan 1990; O. Koçak, "Aynadaki Kitap, Kitaptaki Ayna/Postmodern Anlatının Bazı Sorunları", *Defter*, S. 17 (Ağustos-Aralık 1991); N. Esen (haz.), *Kara Kitap Üzerine Yazılar*, İst., 1992; Moran, III, 93-104; Y. Ecevit, *Orhan Pamuk'u Okumak*, İst., 1996; O. Çalışlar, "Nakkaşın Mürekkebi Kırmızı", *Cumhuriyet Dergi*, 20 Aralık 1998; C. Dündar, "Kendimi Döve Döve Yazar Yaptım", *Öküz*, Haziran 1999; O. Pamuk, *Öteki Renkler*, İst., 1999; Kılıç (der.), *Orhan Pamuk'u Anlamak*, İst., 1999; Y. Ecevit, "Benim Adım Kırmızı'da Çoğulcu Estetik", *Varlık*, S. 1098 (Mart 1999); Özgüç, II, 374; A. Hakan, *Orhan Pamuk: Kırmızı ve Kar*, İst.: 2002; Y.Solmaz, *Orhan Pamuk'un Anlam Çağrısı*, Ank.: 2005; *Orhan Pamuk Edebiyatı*, İst: 2007; E.Kılıç-N.Esen, *Orhan Pamuk'un Edebi Dünyası*, İst: 2008; orhanpamuk.net.

PAMUKCİYAN, KEVORK *(İstanbul, 23 Şubat 1923 - İstanbul, 23 Eylül 1996)* Halkbilimci, tarih ve biyografi araştırmacısı.

Kayserili manifaturacı Mikayel Pamukciyan ile Kayseri Sancağı Meclis-i İdare azası Hacı Mardiros Lusararyan Efendi'nin kızı Nazeli-Hacı Gül'ün oğlu. İlköğrenimini Üsküdar İcadiye'deki Nersesyan-Yermonyan Ermeni İlkokulu'nda tamamladı. Saint Joseph Fransız Lisesi'nin 10. sınıfına kadar okudu. 1943'te Ermenice *Nor Lur* (Yeni Haber) gazetesinde amatör olarak yazı hayatına atıldı. 1944-50 arasında bir süre karakalem portre ressamlığı ile uğraştı. 1949'dan itibaren yurtdışındaki Ermeni basınında da yazıları yayımlanmaya başladı. R. E. Koçu'nun *İstanbul Ansiklopedisi*'ne İstanbul Ermenileriyle ilgili maddeler yazdı. 1953'te Kültürel Araştırmaları Teşvik Cemiyeti'nin kurucularından biri oldu. 1956'dan itibaren Türkçe popüler tarih dergilerinde (*Hayat Tarih*, *Tarih ve Toplum*) yazılar yayımladı. 1967'de Ermeni Patrikhanesi'nde çalışmaya başladı. Patrikhane tarafından çıkarılan *Şoğagat* (Işın Düşmesi) dergisi ve yıllıklarının yayımını yönetti. 1982'den sonra Ermeni Patrikhanesi'nin fahri kültür danışmanlığını yaptı. 1976'da İTÜ Mimarlık ve Tarihi ve Restorasyon Ens. ve 1983'te Hollanda'nın Leiden şehrindeki Association Internationale des Etudes Arméniennes (Uluslararası Ermeni Araştırmaları Kurumu) üyesi oldu.

Çalışmalarını büyük ölçüde Ermeni kaynaklarına dayandıran ve tarih, epigrafi, biyografi, edebi metin yayımında yoğunlaştıran Pamukciyan çok sayıda Ermenice ve Türkçe yapıta, yayın organına, ansiklopedilere maddeler, makaleler, açıklama notları, ekler yazdı. Ermenice yazdığı "Eğinli Eski Ermeni Aileler ve Şahıslar", "Cumhuriyetin Elli Yıllık Döneminde İstanbul'da Basılan Ermenice ve Ermeni Harfli Türkçe Kitaplar Bibliyografyası" adlı makaleleri; Eremya Çelebi Kömürciyan'la ilgili biri Türkçe, diğeri Ermenice iki çalışması; Hrand Der Andreasyan'ın Türkçeye çevirip

yayımladığı *İstanbul Tarihi*'nin (1952) ikinci basımına "önsöz", "Kömürciyan Ailesi Şeceresi" gibi çeşitli biyografi ve bibliyografyaya ek, not ve düzeltmeleri; *İstanbul'un 1660 Yangını Tarihi* adlı Ermenice yapıtı baskıya hazırlarken yaptığı geniş ekler tarih ve halkbilim alanında dikkate değer katkılardır.

Pamukciyan'ın İstanbul patrikleriyle ilgili iki Ermenice biyografi çalışması yayımlanmıştır: *Patrik Hagop Nalyan 1706-1764* (İst., 1981-1983) ve *Patrik Hovannes Golod 1678-1741* (İst., 1984-85).

Türkçe şiirler söyleyen Ermeni "aşuğ"larla ilgili, birçoğu halk edebiyatına isim ve yapıtlarıyla katkı sağlayacak çalışmalar da yapan Pamukciyan'ın bu konudaki en boyutlu çalışması *Folklor ve Etnografya Araştırmaları* adlı yıllığın 1984 ve 1985 sayılarında yayımlanan "Ermeni Harfli Türkçe Elyazması Eski Bir Cönk" başlıklı iki makaledir.

Pamukciyan'ın Üsküdar, Edirnekapı ve Balıklı Ermeni mezarlıklarından derlediği 2000 kadar kitabe metni ve yaklaşık 3500 tanınmış Ermeniye ait biyografiden oluşan yayımlanmamış çalışmaları da vardır.

Yapıtları: Araştırma: *İstanbul Yazıları*, İst.: Aras, 2002; *Ermeni Harfli Türkçe Metinler*, İst.: Aras, 2002; *Zamanlar Mekanlar İnsanlar*, İst.: Aras, 2003; *Biyografileriyle Ermeniler*, İst.: Aras, 2003.

Kaynaklar: M. S. Koz, "Pamukciyan, Kevrok", *DBİA*, VI, 208; ay, "Kevork Pamukciyan", *Müteferrika*, S. 8-9 (Bahar-Yaz 1996), s. 3-4; ay, "Kevrok Pamukciyan'ın Kaybı Vesilesiyle...", *Jamanak*, 26 Eylül 1996, s. 3; ay, "Artık Aramızda Değil", *Tarih ve Toplum*, s. 165 (Eylül 1997), s. 135-136; G. Abrahamyan, "Ermeni Kültürünün Son Kaybı Kevork Pamukciyan (1923-1996)", çev. P. Akbaş, *aynı yerde*, s. 132-134.

PAR, ARİF HİKMET *(Kavakdere/Muğla, 1920 -)* Şair, yazar.

Paroğlu, Hikmet Paroğlu imzalarını da kullandı. Öğretmen Ali Vasfi Efendi'nin oğlu. İzmir Kınık İlkokulu (1932), Buca Ortaokulu (1936), İstanbul İlköğretmen Okulu (1941) ve Ankara Gazi Eğitim Ens. Edebiyat Bölümü'nü (1946) bitirdi. Balıkesir, Giresun, Kayseri, Kırkağaç'ta öğretmenlik ve çeşitli idarecilik görevlerinde bulundu (1946-63). MEB Mesleki ve Teknik Öğretim istatistik müdürlüğü yardımcılığına atandı (1963). Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nde öğrenim gördü (1966). Daha sonra Kerkük Kültür Merkezi'nde okutmanlık yaptı. Nişantaşı Kız Sanat Enstitüsü'nde Türkçe öğretmenliği yaptığı sırada emekliye ayrıldı (1974). Emekli olduktan sonra Serhat Yayınları'nda danışmanlık yaparak yardımcı ders kitapları hazırladı.

İlk şiirleri *Yeni Mecmua*'da çıktı (1940). Daha sonra *Şadırvan*, *Varlık*, *Fikirler*, *Kaynak*, *Yurt Sesi* gibi dergilerde yazdı. Daha çok 1950-60 arasında yazdığı destanlar ve *Kompozisyon* kitabıyla tanındı. Günümüz şiirinde epik türe güzel örnekler vermiş bir şair olarak kabul edildi (B. Necatigil).

Ödül: *Dertli Dolap* ile 1967 Tercüman Gazetesi Piyes Yarışması (başarı ödülü).

Yapıtları: Şiir: *İstiklâl Destanı*, Giresun: Yeşilgiresun B., 1950; *İki Kemal*, İst.: Yenilik B., 1952; *İstanbul Fetih Destanı*, İst.: Yenilik B., 1953; *Giresun Destanı*, Ank.: Doğuş Mtb., 1955; *Ulu Şark-Mevlâna*, 1960; *Kartal Bakışlı Deha*, İst.: Gül Mtb., 1981.
Oyun: *Dertli Dolap*, 1967.
Sözlük: *Açıklamalı Atasözleri*, İst.: Minnetoğlu, [1977?]; *Açıklamalı Özdeyişler*, İst.: Serhat, [1980]; *Ansiklopedik Türk Adları Sözlüğü*, İst.: Serhat, 1981; *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, İst.: Serhat, 1982; *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük*, İst.: Serhat, 1984; *Şairler ve Yazarlar*, İst.: Serhat, 1984.
İnceleme: *Atatürk'ü Anlamak*, (M. Agâh Önen'le) İst.: Serhat, 1981.
Ders Kitabı: *Planlı Yazma Sanatı-Kompozisyon*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1962; *Sorulu Cevaplı Örnekli Alıştırmalı Lise Bitirme*, 1973; *Türkçe Yardımcı*, (orta I, II, III) İst.: Serhat, ?.
Diğer: *Anneler Gününde: Anneler İçin*, İst.: Gül Mtb., 1985.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 306; Kurdakul, *Sözlük*, 504; "Par, Arif Hikmet", *TDEA*, VII, 231; Işık, 496; Karaalioğlu, 449.

PARLA, JALE *(İstanbul, 5 Şubat 1945 -)* Yazar, öğretim üyesi.

Melda Hanım ile hekim Mülhem Kövenklioğlu'nun kızı. İlkokulu Antakya'da (1956), ortaokulu Üsküdar Amerikan Kız Lisesi'nde (1960), liseyi Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'nde (1964) tamamladı. Robert Kolej'den (1968) sonra Harvard Üni. Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nde doktora yaptı (1978); 1988'de profesör oldu. Boğaziçi Üni. Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nde öğretim üyeliği yaptı (1976 -2000). Halen İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde öğretim üyesi. İstanbul'da yaşıyor; siyasetbilimci Taha Parla ile evli, bir çocuk annesi.

Edebiyat tarihi ve eleştirisi türündeki yazılarını *Varlık*'ta yayımladı. Boğaziçi Üni. öğretim üyeleriyle ortak editörlüğünü yaptığı *Çağdaş Uygarlığın Oluşumu* adlı kitabın "16. Yüzyıldan 18. Yüzyıla Çağdaş Türk Kültürünün Oluşumu", "16. ve 17. Yüzyıllarda Avrupa

Edebiyatı" ve "18. Yüzyılda Avrupa Edebiyatı" bölümlerini yazdı.

Yapıtları: İnceleme: *Efendilik, Kölelik, Şarkiyatçılık*, İst.: İletişim, 1985; *Babalar ve Oğullar: Tanzimat Romanının Epistemolojik Temelleri*, İst.: İletişim, 1990; *Don Kişot'tan Günümüze Anlatı ve Roman*, İst.: İletişim, 2000.
Derleme: *Çağdaş Uygarlığın Oluşumu*, (ortak) İst.: Metis, 1986; *Kadınlar Dile Düşünce*, (S.Irzık ile) İst.: İletişim, 2004.
Kaynaklar: *BF* (19 Ekim 1999); Necatigil, *İsimler*, 306-307; *Kim Kimdir*, 581.

PAŞALI, MELEK *(Rize, 10 Kasım 1969 -)* Öykücü.

Ayşe Hanım ile esnaf Osman Paşalı'nın kızı. Üsküdar İmam Hatip Lisesi'nde ve İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde okudu. Viyana Üniversitesi Türkoloji Bölümü'nde yüksek lisans yaptı. 1996'dan beri edebiyat öğretmenliği yapıyor. Viyana'da *Sabah Ülkesi* dergisinin editörlüğü, İstanbul Burç FM'de haber spikerliği yaptı. İstanbul'da yaşıyor. İlk öyküsü *Kardelen* dergisinde çıktı (1991). Öyküleri *Mostar, Hece, Dergâh* dergilerinde yayımlandı. Almancadan çeviri kitapları vardır. Şiirleri Almancaya çevrildi.

Yapıtları: Öykü: *Hayal Günlüğü*, İst.: Kaknüs, 1997; *Camtutan*, İst.: Kaknüs, 2003.
Kaynaklar: *BF* (30 Ocak 2009); R. Özdenören, "Camtutan", *Yeni Şafak*, Eylül 2003.

PAYAM, NAZIM *(Elazığ, 1960 -)* Şair.

Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü'nü (1980), Eskişehir Anadolu Üni. Açık Öğretim Fak. lisan tamamlama programını (1992) bitirdi. Orta dereceli okullarda edebiyat öğretmenliği yaptı. TYB üyesi. Elazığ'da yaşıyor; Evli, dört çocuk babası. İlk şiiri ("Put Bilmek") 1982'de *Türk Edebiyatı* dergisinde çıktı. *Erciyes*, *Gülçocuk*, *Nilüfer*, *Güneysu*, *Çınar*, *Beşinci Mevsim*, *Kırağı* gibi dergilerde yazdı. *Bizim Külliye* dergisini yayınlıyor.

Ödül: Milli Prodüktivite Merkezi'nin eğitimle ilgili yarışmasında il birinciliği; Gülçocuk Dergisi Cahit Zarifoğlu Şiir Yarışması (ikincilik).

Yapıtları: Şiir: *Sonrası Güldür Açar*, 1994; *Ben Kendimi Dağ Bilirim*, 2004.
Kaynaklar: Işık, 497.

PAYASLI, AYSEL *(Mersin, 1936 -)* Şair, romancı.

Mersin Kız Enstitüsü'nü bitirdi. İlk şiir kitabını on yedi yaşındayken kendisi bastırdı. Edebiyat gazetesi *İnsan*'ı çıkardı (1967-68). Şiirlerinde yalnızlık ve mutsuzluk gibi temaları lirik bir dille işledi.

Yapıtları: Şiir: *His*, Mersin: kendi yayını, 1953; *Bir İnsan Sesleniyor*, Tarsus: Önder B., 1956; *Kanserli Çağ*, Ank.: Gülyılmaz Mtb., 1974.
Roman: *Yaşmaklı Gelinler*, Ank.: Çağdaş, [1964?]; *İnsanlık Ağlıyordu*, Ank.: Şark Mtb., 1965; *Deli Saime*, 1967.
Kaynaklar: Ş. Dil, *Türk Kadın Şairleri Antolojisi*, Ank., 1959, s. 165-167; B. Tamsöz, *Kadın Şairler*, Ank., 1994, s. 200-202.

PAZARKAYA, YÜKSEL *(İzmir, 24 Şubat 1940 -)* Şair, yazar.

Ortaöğrenimini İzmir'de tamamladı (1957). Daha sonra Sümerbank'ta istihdam edilmek üzere Almanya'ya burslu olarak gönderildi; Stuttgart Üniversitesi'nde kimya mühendisliği öğrenimi gördü (1966). Aynı üniversitenin Edebi Bilimler Enstitüsü'nde edebiyat doktorasını tamamladı (1973) ve Almanca, edebiyat ve felsefe dersleri verdi. Almanya'da *Anadil* adlı edebiyat dergisini çıkardı (1980).

Türkiye ve Almanya'da yayımlanan çeşitli dergi ve gazetelerde şiir, öykü, deneme ve incelemelerini yayımladı. Özellikle Almanya'da Türk şiirinin tanıtılmasına katkıları oldu. *Moderne Türkische Lyrik* adıyla çağdaş Türk şiiri üzerine Almanya'daki en geniş antoloji çalışmasını gerçekleştirdi. Bunu Behçet Necatigil'in şiirlerinin çevirisi ve Yahya Kemal'den Ahmet Erhan'a kadar 37 şairden yaptığı çevirileri içeren bir derlemesi izledi. Radyo, televizyon ve sahne oyunları ile öykülerinde Almanya'da yaşayan Türk işçilerinin sorunlarını konu edindi. "Ohne Bahnhof" adlı yapıtı Stuttgart Teknik Üniversitesi'nde 1967'de sahnelendi. Senaryosunu yazdığı "Komşumuz Balta Ailesi" adlı TV dizisi Federal Almanya'da gösterildi.

Ödül: *Yol Dolayları* ile 2007 Yunus Nadi Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Koca Sapmalarda Biz Vardık*, İst.: İzlem, 1968; *Umut Dolayları*, Stuttgart: Y, 1969; *Aydınlık Kanayan Çiçek*, Ank.: Dost, 1974; *İncindiğin Yerdir Gurbet*, İst.: Derinlik, 1979; *Saat Ankara-Takvim Dizeleri*, İst.: Derinlik, 1981; *Sen Dolayları*, İst.: Yazko, 1983; *Karanlıktan Yakınma*, İst.: Cem, 1984; *Dost Dolayları*, İst.: Cem, 1990; *Mutluluk Şiirleri*, İst., 1995; *Somut Şiir*, İst.: Açı, 1996; *Yol Dolayları*, İst.: Cem, 2006.
Öykü: *Oturma İzni*, İst.: Derinlik, 1977; *Yaban Sıla Olur mu?*, İst.: Derinlik, 1979, *Güz Rengi*, İst.: Sistem, 1998; *Güz Öyküleri*, İst.: Cem, 2007; *Bahar Öyküleri*, İst.: Cem, 2009.
Roman: *Ben Aranıyor*, İst.: Cem, 1989.
Çocuk Kitabı: *Aya Uçan Minare*, İst.: Derinlik,

1980; *Balinanın Bebeği*, İst., Bilgi-Başarı, 1988; *Oktay Atatürk'ü Anlatıyor*, Stuttgart, 1982.
Oyun: *Mediah*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1992.
Antoloji: *Ağaca Takılan Uçurtma*, Stuttgart, 1974; *Moderne Türkische Lyrik*, Tübingen-Basel, 1971; *Die Wasser sind weiser als wir*, Münih, 1987.
İnceleme: *Mölln ve Solingen'den Sonra Almanya Üzerine*, İst.: Sis Çanı, 1995.
Çeviri: *Orhan Veli Kanık*, Frankfurt, 1966; *Gedichte*, (şiirler, B. Necatigil) Stuttgart, 1972.
Röportaj: *Almanya Üzerine Düşünmek*, İst.: Sis Çanı, 1995.
Biyografi: *Karabıyıklıların Aksakalı Demirtaş Ceyhun*, İst.: Cem, 2004.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 307; "Pazarkaya, Yüksel", *TDEA*, VII, 237; Kurdakul, *Sözlük*, 504; Karaalioğlu, 450.

PEDRAM, HÜSEYİN DANİŞ
bak. Hüseyin Daniş

PEKER, HÜSEYİN *(İzmir, 29 Mayıs 1946 -)* Şair, romancı.

Saadet Hanım ile noter başkâtibi Şükrü Peker'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini İzmir'de tamamladı; iki yıl Ege Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fizik-Kimya Bölümü'nde okudu, 1968'de İÜ Gazetecilik Yüksek Okulu'nu bitirdi. İzmir'de *Seda* dergisini çıkardı (1965, 4 sayı); yerel gazetelerde sanat sayfası danışmanlığı ve yöneticiliği yaptı. 1966'ya kadar *Varlık* ve *Yelken* dergilerinde desenler çizdi, resim sergileri açtı. Yapı Kredi Bankası'nın İzmir şubelerinde (Çankaya ve Armutlu) müdürlük yaptıktan (1971-1990) sonra emekli oldu. İzmir'de yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Çukur") 1966'da *Soyut*'ta, ilk öyküsü ("1920") aynı yıl *Yordam*'da çıktı. Şiir, öykü ve yazıları *Papirüs*, *Somut*, *Oluşum*, *Şiir Sanatı*, *Sanat Olayı*, *Varlık*, *Adam Sanat*, *Yaşasın Edebiyat*, *Yeni Biçem* ve *Şiir-lik* dergileriyle *Demokrat İzmir* (Attilâ İlhan'ın yönettiği sanat sayfasında) ve *Yeni Asır* gazetelerinde yayımlandı. 1960 kuşağının önde gelen şairleri arasında yer aldı; uzun yıllar kitap çıkarmadı. "Varoluşçuluk ve İkinci Yeni akımlarına, modern akımların tümüne yakın durmaya çalıştığını" söylüyor.

Ödül: "İnsan Arkadaşınındır" dosyası ile 1997 Arkadaş Z. Özger Şiir Ödülü; "Yer Bezinden Bir Köle" dosyası ile 2000 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü; *Tek Vuruş* ile 2007 Behçet Necatigil Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *İnsan Arkadaşınındır*, İst.: YKY, 1997; *Yer Bezinden Bir Köle*, İst.: Om, 2000; *Ses Salkımları*, İst.: Hera, 2001; *Ateşin Zilleri*, (Toplu Şiirler) İst.: YKY, 2003; *Tek Vuruş*, İst.: YKY, 2007.
Roman: *Yazıcı ya da Bir Yol Romanı*, İst.: YKY, 1996; *İzmirli*, İst.: Telos, 1998; *Eli Torbalı Adam*, İst.: Telos, 1999.
Kaynaklar: *BF* (22 Nisan 1999); R. Durbaş, "Yılların Zaman Aralığında Bir Şair", *Yeni Yüzyıl*, 3 Eylül 1997; S. İleri, "Kimse Okumak İstemiyor", *Cumhuriyet*, 7 Ekim 1997; H. Ergülen, "Yıllar Sonra Hüseyin Peker", *Varlık*, Mart 1999; H. Peker, "Yaykın'dan Kırkın'a", *Cumhuriyet Kitap*, S. 325 (9 Mayıs 1996).

PEKER, YÜKSEL *(Konya, 5 Mart 1961 -)* Şair, çevirmen.

Emine Hanım ile Ali Osman Peker'in oğlu. Eskişehir Anadolu Lisesi'ni ve İÜ Tıp Fakültesi'ni bitirdi (1985). Göteborg Üniversitesi'nde felsefe doktorasını verdi. 1996'dan beri iç hastalıkları uzmanı. *Gökkuşağı Edebiyat Dergisi* (6 sayı, 1995-96) ve *Regnbagen* (10 sayı) dergilerini çıkardı. İsveç Göçmen Yazarlar Birliği üyesi. 1987'de İsveç'in Skövde şehrine yerleşti; evli, üç çocuk babası.

İlk çevirileri (Richard Wilbur'dan şiirler) 1980'de *Diriliş*'te çıktı. Şiir, çeviri, öykü ve inceleme-deneme ağırlıklı yazılarını *Yedi İklim*, *Gösteri*, *Varlık*, *Sanat Olayı* ve *Gökkuşağı* dergilerinde yayımladı. Kendisini "1980 kuşağı içinde İkinci Yeni'ye, özellikle Sezai Karakoç çizgisinde gelişen Diriliş Akımı'na bağlı" gördüğünü belirtti. Otobiyografik bir içerik, bilinç akışına yaklaşmaya çalışan bir teknik ve şiirsel bir anlatımla yazdığı tek romanı *Seninle Uzak Bir Ülkede*'de İsveç'in kasvetli ortamını dile getirdi.

Yapıtları: Şiir: *Yapraklar*, İst.: Binbirdirek, 1985; *Macaristan Günlüğü*, İst.: Yedi İklim, 1987; *Dut Yaprağında Raks*, İst.: Binbirdirek, 1992.
Roman: *Seninle Uzak Bir Ülkede*, İst.: Yedi İklim, 1994.
Derleme: *1945 Sonrası İsveç Şiiri Antolojisi*, (L.Özkök ile) İst.: YKY, 1996.
Kaynaklar: *BF* (Temmuz 1999); "Peker, Yüksel", *TDEA*, VII, 239.

PEKŞEN, YALÇIN *(İzmir, 6 Ağustos 1940 -)* Mizah yazarı, gazeteci.

Münire Nimet Hanım ile Hüseyin Murat Pekşen'in oğlu. Darüşşafaka Lisesi'nden (1959) sonra İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1964). 1966'da *Cumhuriyet* gazetesine girdi; çevirmenlik, muhabirlik, spor yazarlığı ve köşe yazarlığı yaptı. *Milliyet* gazetesi (1981) ve haftalık haber dergisi *Nokta*, *Güneş*, *Hürriyet ve Akşam* gazetelerinde yazdı. Mizah yazıları ve röportajlarıyla, üyesi olduğu Gazeteciler

Cemiyeti'nden beş kez başarı ödülü aldı. İstanbul'da yaşıyor.

Yapıtları: Mizah: *Suya Sabuna Dokunarak*, İst.: Çağdaş, 1980; *Nuh Peygamberin Seyir Defteri*, İst.: Çağdaş, 1985; *Ye Türküm Ye*, (resimleyen İ. Gülgeç) İst.: Cep, 1988; *Köpeği Isıran Adamın Peşinde*, İst.: Cep, 1989; *The Türkler*, İst.: Say, 2006; *İnsanlık Tarihinden Gayriciddi Notlar*, İst.: Say, 2006; *Ferarisini Satan Hergele*, İst.: Say, 2007; *Ko-medya*, İst.: Say, 2008.
Konuşma: *Dilin Kemiği Yok (Sansürsüz Konuşmalar)*, İst.: Cep, 1986.
Gezi: *Nevşehir'den New York'a*, İst.: Varlık, 1986.
Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 505; Işık, 498; *Kim Kimdir*, 585.

PEPEYİ, HALUK NİHAT *(Katerin/Selanik, 1901 - İstanbul, 27 Mayıs 1972)* Şair.

Hayriye Hanım ile çiftçi Mustafa Ağa'nın oğlu. Kadıköy Sultanisi'ni (1918) ve Mülkiye Mektebi'ni (1921) bitirdi. Çeşitli ilçelerde nahiye müdürlüğü ve kaymakamlık yaptı. İstanbul vali muavinliği (1939-40), Siirt (1940-42), Burdur (1942) valilikleri, İstanbul emniyet müdürlüğü (1942-43) görevlerinde bulundu. Erzurum (1943-46) ve Antalya (1946) valiliklerinden sonra emniyet genel müdürlüğüne (1946-47), Dahiliye Vekâleti emniyet müsteşarlığına, 1950'de Kütahya, 1952'de merkez valiliğine atandı. Demokrat Parti listesinden 1954'te Kütahya, 1957'de İstanbul milletvekili seçildi. Milletvekilliği 1960 İhtilali'yle son buldu. Edirnekapı Şehitliği'nde toprağa verildi. Epik türde şiirler yazdı.

Yapıtları: Şiir: *Geçmiş Zamanın Masalları*, İst.: Hüsn-i Tabiat Mtb., 1928; *Türk Destanına Giriş*, İst.: Ülkü, 1934; *Çanakkale: Destan*, İst.: Yeni Kitapçı, 1936; *Mütareke: Destan*, İst.: İnkılâp, 1938; *Millî Mücadele Destanı*, İst.: İnkılâp, 1940; *Türk Destanından*, İst.: Stad Mtb., 1945; *Erenler Gaziler*, İst.: İsmail Akgün Mtb., 1951.
Kaynaklar: Yazar, 168; Nebioğlu, 516; Çankaya, IV, 1691-1693; Necatigil, *İsimler*, 294; "Pepeyi, Halûk Nihad", *TDEA*, VII, 242.

PERİDE CELAL *(Fındıklı/İstanbul, 10 Haziran 1915 -)* Romancı, öykücü.

Genç kızlığında üvey babasının Bayburtluoğlu soyadını taşıdı; daha sonra eşi avukat Atıf YÖNSEL'in soyadını aldı. Gençay ve P. Bayburtlu imzalarını da kullandı. Zeliha Mirat Türel ile Mehmet Celalettin Erem'in kızı. Çocukluğu üvey babasının savcılık görevi nedeniyle Anadolu'da özellikle Karadeniz yöresinde geçti. Haydarpaşa İlkokulu'ndan sonra İstanbul Saint Pulchérie Fransız Kız Lisesi'nde iki yıl okudu. Enistesi Ali Naci Karacan'ın ortağı olduğu *Tan* gazetesine girdi; burada Peyami Safa'nın yönlendirmesiyle yazarlığını geliştirdi. Mösyö Angel'den Fransızca dersleri aldı. Bir süre İstanbul Elektrik Şirketi'nin Neşriyat Bürosu'nda sekreterlik yaptıktan sonra 1944'te İsviçre'ye gitti. Bern Basın Ataşeliği'nde üç yıl sekreterlik yaptığı sırada Türkiye'nin Bern büyükelçisi Y. K. Karaosmanoğlu ile tanışıp dostluk kurdu. Bu yıllarda *Cumhuriyet* gazetesine "İsviçre Mektupları" başlığı altında röportajlar yayımladı. Türkiye'ye dönüşünde (1947) Basın Yayın Genel Müdürlüğü Yabancı İşçilerle İrtibat Bürosu'nda ve *Yeni İstanbul* gazetesinde ikişer yıl çalıştı; daha sonra A. Erhat, V. Günyol ve Fikret Adil ile birlikte bu gazetenin edebiyat bölümünü hazırladı. Kısa bir süre *Milliyet* ve *Son Posta* gazetelerinde çalıştı. İstanbul'da yaşıyor; dul, biri üvey iki çocuk annesi.

İlk öyküsü ("Ak Kız") 1935'te Sedat Simavi'nin *Yedigün* dergisinde çıktı. *Tan*, *Son Posta* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımladığı öykü, röportaj ve tefrika romanlarıyla tanındı. 1935-49 arasında yazdığı, "pembe roman" da denilen popüler aşk ve serüven romanlarını daha sonra beğenmeyerek dışlamış, kendi ifadesiyle "geçinmek için çalakalem" yazdığı bu kitapları bir tür "roman alıştırması" olarak görmüştür. 1949'da çıkan *Dar Yol*, romancılığında bir dönemeç kabul edildiyse de kendisi "pembe edebiyattan gerçek edebiyata" geçişini *Üç Kadının Romanı*'yla (1954) başlatır. Romancılığındaki bu "ikinci başlangıç" için Necatigil "daha sonra gözlem, sanat ve çözümleme yatırımlarıyla, öncekilerden çok ayrı ve Türk romanının gelişim çizgisi üzerinde ağırlığı olan romanlara geçti" değerlendirmesini yaptı.

Roman ve öykülerinde İstanbul'un aydın ve zengin kesimini çözümleyici, zengin bir gözlem gücüyle, gerçekçi, yalın ve yer yer hüzünlü bir dille anlattı. S. İleri'ye göre "seçkin bir üslupçulukla İstanbul'un yakın tarihini, aydınlar ve zengin sınıf açısından ustaca değerlendirdiği gözlenmektedir." Son yapıtlarında ayrıntılara inmedeki başarısı, sevgisizlik, yalnızlık ve ölüm temalarını işlerken trajedi ve ironiyi birlikte vermesi ile dikkat çekti. Özellikle kendisinin "otofiction" diye nitelediği *Kurtlar*'da yazarın "modern bir roman yapısını kurmayı denediği" belirtildi (K. Ertop). "Çukur" (*Pay Kavgası*) adlı öyküsü ustalık dolu bir edebiyat verimi olarak değerlendirildi.

1996'da 15. İstanbul Kitap Fuarı'nın "onur

yazarı" seçildi; hakkında S. İleri ve A. Kabacalı'nın hazırladığı iki kitap vardır. *Kızıl Vazo* romanı Atıf Yılmaz tarafından (1961'de V. Türkali'nin, 1969'da A. Şasa'nın senaryosuyla), *Yıldıztepe* romanı Memduh Ün tarafından 1965'te, "Ada" öyküsü Süreyya Duru tarafından 1988'de filme alındı.

Ödül: *Üç Yirmi Dört Saat* ile 1977 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü (F. H. Dağlarca ile paylaştı); *Kurtlar* ile 1991 Orhan Kemal Roman Armağanı.

Yapıtları: Roman: *Sönen Alev*, İst.: İnkılâp, 1938; *Yaz Yağmuru*, İst.: İnkılâp, 1940; *Ana-Kız*, İst.: İnkılâp, 1941; *Kızıl Vazo*, İst., 1941; *Ben Vurmadım*, İst.: Semih Lütfi, 1942; *Atmaca*, İst.: İnkılâp, 1944; *Aşkın Doğuşu*, İst.: Semih Lütfi, 1944; *Yıldıztepe*, İst.: İnkılâp, 1945; *Dar Yol*, İst., 1949; *Üç Kadının Romanı*, 2 c., İst.: Çağlayan, 1954 (yb *Üç Kadın*, İst.: Remzi, 1987); *Kırkıncı Oda*, İst., 1958; *Gecenin Ucundaki Işık*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1963 (yb *Gecenin Ucunda*, İst.: Can, 1996); *Güz Şarkısı*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1966; *Evli Bir Kadının Günlüğünden*, İst.: Milliyet, 1971; *Üç Yirmi Dört Saat*, İst.: Milliyet, 1977; *Kurtlar*, İst.: Can, 1990; *Deli Aşk*, İst.: Can, 2002.
Öykü: *Jaguar*, İst., 1978; *Bir Hanımefendinin Ölümü*, İst., 1981; *Pay Kavgası*, İst.: Remzi, 1985; *Mektup*, İst.: Can, 1995; *Melahat Hanım'ın Düzenli Yaşamı*, İst.: Can, 1999.
Kaynaklar: *BF* (7 Nisan 1999); Nebioğlu, 689; Necatigil, *İsimler*, 308; Özkırımlı, *TEA*, IV, 974; "Yönsel, Peride Celal", *TDEA*, VIII, 603; S. İleri, "Peride Celâl", *DBİA*, VI, 241-242; *TA*, XXIV, 470; S. İleri (haz.), *Peride Celal'e Armağan*, İst., 1994; A. Kabacalı (haz.), *Çok Katmanlı Duyarlıklar Yazarı: Peride Celal*, İst., 1996; Özgüç, I, 174, 282, 379; II, 333.

PERİN, CEVDET *(Nevrekop/Bulgaristan, 1914 - ?, 10 Kasım 1994)* Araştırmacı, çevirmen.

Şükriye Hanım ile Celal Bey'in oğlu. İstanbul Saint-Benoit Fransız Lisesi'ni bitirdikten (1932) sonra Fransa'ya giderek Lion Üni. Edebiyat Fakültesi'nde okudu (1936). Sorbonne Üniversitesi'nde bir yıl staj yaptıktan sonra Türkiye'ye döndü; bir süre İzmir Erkek Lisesi'nde Fransızca öğretmeni olarak çalıştı. Daha sonra DTCF'ye doçent olarak atandı (1939). İÜEF Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim üyeliğini sürdürdü (1943-60). 1960 İhtilali'nden sonra görevden alınan 147 üniversite öğretim üyesinden biri olunca Bursa'dan milletvekili seçilerek Meclis'e girdi (1961-65). Ankara'da Özel Gazetecilik Yüksek Okulu müdürlüğü görevinden kendi isteğiyle emekli oldu (1974). İki çocuk babasıydı.

Ekspres, *Hafta*, *Tercüman*, *Yeni Sabah* gibi dergi ve gazetelerde yayımlanan yazılarının yanı sıra Fransızcadan yaptığı çevirilerle de tanındı. Balzac, Stendhal, A. France, A. Maurois, R. Rolland gibi yazarlardan çok sayıda yapıtı dilimize kazandırdı. Fransız edebiyatı üzerine çalışmalar yayımladı.

Yapıtları: Araştırma-İnceleme: *Chateaubriand*, İst.: Ülkü B., 1940; *Fransız Romantizmi*, (etüt, biyografi, antoloji) Ank.: DTCF, 1942; *Namık Kemal ve Fransız Edebiyatı*, Ank.: DTCF, 1942; *Fransız Edebiyatına Toplu Bir Bakış*, İst.: İÜEF, 1943; *Türk Romancılığında Fransız Tesiri Nasıl Başladı*, İst.: İÜEF, 1943; *Fransız Edebiyatında Komedi ve Molière*, İst.: İÜEF, 1944; *Fransız Edebiyat Tarihi*, İst.: İÜEF, 1946; *Tanzimat Edebiyatında Fransız Tesiri*, İst.: İÜEF, 1946; *Çağdaş Fransız Edebiyatı*, İst.: İÜEF, 1957; *Tarih Boyunca Düşünce ve Basın Özgürlüğü*, İst.: Remzi, 1974; *Atatürk ve Kültür Devrimi*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1981.
Çeviri: *İlk Akdeniz Medeniyetleri* (J. Gabriel-Leroux), İst.: Remzi, 1944; *Korneliüs'ün Elmasları* (Balzac), İst.: Işık Kitap ve Basımevi, 1944; *Şehvet Kadını Anna Lombard* (V. Cross), İst.: Rıza Koşkun Mtb., 1944; *Tartuffe* (Molière), İst.: İÜEF, 1944; *Vadideki Zambak* (Balzac), İst.: Remzi, 1945; *Kırmızı ve Siyah* (Stendhal), İst.: Arif Bolat, 1945; *Jean-Christophe: İlk Aşk Uyanıyor* (R. Rolland), İst.: Ölmez Eserler, 1945; *César Birotteau'nun Yükselişi ve Düşüşü* (Balzac), İst.: Remzi, 1945; *Düşünme Sanatı* (J. Guitton), 2. bas., İst.: Remzi, 1961; *Konuşma Sanatı* (R. de Saint-Laurent), 2. bas., İst.: Remzi, 1961; *Siyasi Propaganda* (J. M. Domenach), İst.: Remzi, 1961; *Köy Hekimi* (Balzac), İst.: Remzi, 1966; *Thais* (A. France), İst.: Remzi, 1969; *Bir Gence Açık Mektup* (A. Maurois), İst.: Kervan, 1980.
Kaynaklar: Nebioğlu, 517; "Perin, Cevdet", *TDEA*, VII, 244; Karaalioğlu, 452; Kurdakul, *Sözlük*, 506-507.

PINAR, SAFFETTİN *(İstanbul, 1914 - ?)* Şair, yazar.

Ümmü Gülsüm Hanım ile Mehmet Ali Bey'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. Yüksek İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü'nü (1936), İÜ Hukuk Fakültesi'ni (1938) bitirdi. Sümerbank Genel Müdürlüğü'nde, Başbakanlık Umumi Murakabe Heyeti'nde, Halk ve Denizcilik bankalarında çalıştı. İstanbul'da serbest avukatlık yaptı. *Yücel* dergisinin kurucu-yazarları arasına katıldı. Şiirlerinin yanı sıra felsefi denemeleriyle de tanınmıştır.

Yapıtları: Şiir: *Sevince Dair*, İst.: Halk Mtb., 1969; *Evrende Tek Bir Kalp Çarpıyor*, (şiirler, 1970-71) İst.: Halk Mtb., 1972; *Şiirlerle Türk Büyükleri*, İst.: Halk Mtb., 1972; *Güzellemeler*, (şiirler, 1971-72) İst.: Halk Mtb., 1973; *Bütün Güzel-İyi-Doğru İçin Şiirler: 1937-77*, İst., 1978; *Yeni Şiirler*, İst.: Yenilik B., 1986.

Öykü: *İndilip Delişmenleri*, (öyküler, 1938-75) İst.: Minnetoğlu, 1975; *Gerçekler, Hayaller*, İst.: Yenilik B., 1985.
İnceleme-Deneme: *Türkiye'de İçtimai Siyaset Meseleleri*, İst.: İsmail Akgün Mtb., 1951; *Doğmamış İnsanla Konuşmalar*, İst.: Halk Mtb., 1972; *Şiirler ve Biyografilerle Yüz Türk Büyüğü*, İst.: Halk Mtb., 1973; *İnsanlığın Sorunları*, İst.: Halk Mtb., 1973; *Yaşayan İnsanla Konuşmalar*, İst.: Halk Mtb., 1974; *Ölen İnsanla Konuşmalar*, İst.: Minnetoğlu, 1978; *Duygular, Düşünceler: 1969-79*, İst.: Minnetoğlu, 1979; *Uzaylılar ve İnsanlar*, İst.: Minnetoğlu, 1981; *Arayışlar, Yorumlar*, (bilim ve ahlak felsefesi) İst.: Yenilik B., 1985; *Sebepler-Sonuçlar*, (kültür felsefesi) İst.: Yenilik B., 1986.
Kaynaklar: Nebioğlu, 516; "Pınar, Saffettin", *TDEA*, VII, 249; Karaalioğlu, 452.

PİRHASAN, BARIŞ *(İstanbul, 15 Ağustos 1951 -)* Şair, sinemacı.

Tam adı Hasan Barış Pirhasan. Bankacı Merih Hanım ile romancı Vedat Türkali'nin oğlu. Sinema oyuncusu Deniz Türkali ablasıdır. İlk ve orta öğrenimini Aydın İlkokulu, İngiliz Erkek Lisesi ve Ankara Fen Lisesi'nde tamamladı. 1969'da girdiği Hacettepe Üni. Tıp Fakültesi'nde iki yıl okuduktan sonra Boğaziçi Üni. İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1976). Yüksek lisans çalışmasını İngiltere'de The National Film and TV School'da yaptı. Ömer Kavur'un yönettiği "Körebe" (1985) ve "Amansız Yol" (1985), Atıf Yılmaz'ın yönettiği "Aahh Belinda" (1986) gibi pek çok filmin senaryosunu yazdı; yabancı filmlerden ve başka yazarlardan birçok uyarlama yaptı. TYS ve Film Yönetmenleri Derneği üyesi. İstanbul ve Berlin'de yaşıyor; boşanmış, iki çocuk babası.

İlk şiirleri 1974'te *Yeni Dergi*'de çıktı. *Militan* dergisi yazı kadrosu içinde yer aldı (1975); *Devrimci Savaşımda Sanat Emeği* dergisini çıkardı (31 sayı, Şubat 1978-Eylül 1980). Şiirlerini *Yazko Edebiyat*, *Sanat Olayı*, *Gösteri*, *kitap-lık* gibi dergilerde yayımladı. İlk şiirlerinde tarih, toplum ve doğayı merkeze aldığı görüldü. Daha sonra bireyin iç dünyasına yöneldi ve burada hissettiği gerilimi yer yer mizahi öğeleri de kullandığı şiirlerle dile getirdi.

Ödül: *Usta Beni Öldürsene* ile 1997 Antalya Altın Portakal Film Festivali En İyi Senaryo Ödülü, 1998 Ankara Film Festivali En İyi Film ve En İyi Senaryo Ödülleri.

Yapıtları: Şiir: *Tarih Kötüdür*, İst.: Yeni Türkü, 1981; *Tarih Kötüdür-İmzasız El Yazıları*, İst.: Adam, 1985; *Babam Benden Hiçbir Şey Anlamıyor*, İst.: YKY, 1995.
Senaryo: *Usta Beni Öldürsene*, İst.: YKY, 1997; *O da Beni Seviyor*, (G. Dirican ile), İst.: Alfa, 2001.
Kaynaklar: *BF* (6 Eylül 1999); Özgüç, II, 223, 235, 250.

PİRSELİMOĞLU, TAYFUN *(Trabzon, 1959 -)* Romancı, sinemacı.

ODTÜ mezunu. Viyana'da Hochschule für angewandte Kunst'ta resim ve gravür eğitimi aldı; İstanbul, Viyana ve New York'ta sergiler açtı, ortak sergilere katıldı. Akademie Genius'un ve 1980'den sonra *Sokak* dergisinin kurucuları arasında yer aldı. Çeşitli dergilerde sinema yazıları yayımladı. Yazdığı kısa ve uzun film senaryolarının çoğu gerçekleştirildi. *Çöl Masalları* adlı romanı hakkında "Çölün sarı rüzgârında savrulan 'sıradışı' insanların iç içe geçmiş hikâyeleri... Gerçek'in ve Gerçekdışı'nın sınırlarını zorlayan, masalı hayata, hayatı masala dönüştüren bir roman" değerlendirilmesi yapıldı.

Yapıtları: Roman: *Çöl Masalları*, İst.: YKY, 1996; *Kayıp Şahıslar Albümü*, İst.: Om, 2002; *Malihülya*, İst.: Om, 2004; *Şehrin Kuleleri*, İst.: İthaki, 2005; *Otel Odaları*, İst.: İthaki, 2009.
Kaynaklar: T. Pirselimoğlu, *Çöl Masalları*, İst., 1996, s. 1.

POLAT, NECATİ *(Bingöl, 27 Haziran 1963 -)* Şair.

Azmi Yırcalı, Naim Ulvi Seliçi, Tunç Çivillioğlu, Nuran Yeşim Boynuince, Mustafa Cura, Ali Cina, Azmi Gülen, Kemal Bayrak ve C. Halit Seyitrıza imzalarını da kullandı. Nadire Hanım ile memur Mehmet Şerif Polat'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Elazığ'da tamamladı (1979); 1985'te İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1988'de ODTÜ'de siyaset bilimi dalında lisansüstü çalışmasını tamamladı. İngiltere Nottingham Üniversitesi'nde doktora çalışmasını tamamlayarak (1989-94) hukuk doktoru oldu. 1994'ten beri ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesi. Uluslararası hukuk, siyaset ve hukuk felsefesi konularında birçok makale, bir de kitap yayımladı. 1978'de Elazığ'da *Sıla* (2 sayı), 1982'de İstanbul'da *Tin Yazıtları* (1 sayı) dergilerinin editörlüğünü üstlendi. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk denemesi ("Ölümün Tanımı Üzerine") 1978'de *Sıla* dergisinde çıktı. Şiir ve eleştiri yazılarını *Aylık Dergi*, *Gergedan*, *Argos*, *Defter* ve *Albatros* dergilerinde yayımladı. *Yeni Devir*, *Millî Gazete* ve *Zaman* gazetelerinde edebiyat,

sinema, politika ve magazin yazıları yazdı. Son yayımlanan şiiri "Koku"dan (*Defter*, 1989) sonra şiire uzun bir ara verdi; 1999'dan itibaren yeni şiirlerini İngilizce yazmaya başladı.

Yapıtları: Şiir: *Kalender*, Ank.: Aylık Dergi, 1984; *İyilik*, İst.: Yazı, 1990.
Kaynaklar: *BF* (24 Haziran 1999); "Polat, Necati", *TDEA*, VII, 254.

POLAT, ÖMER *(Sincan köyü/Ağrı, 1943 -)* Romancı, oyun yazarı.

Ağrı Lisesi'ni ve Atatürk Üni. Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1970). Bingöl Lisesi'nde Almanca öğretmeni olarak görev yaparken 1971'deki askeri müdahaleden sonra tutuklandı ve öğretmenlikten uzaklaştırıldı. 1974'te Danıştay kararıyla görevine döndü. Bir süre Ankara'da bir ortaokulda Almanca öğretmenliği yaptıktan sonra kültür ataşesi olarak Almanya'ya gönderildi (1978). Halen Almanya'da yaşıyor.

Köy seyirlik oyunlarından yola çıkarak yazdığı *Aladağlı Mıho* ve "804 İşçi" adlı oyunları Ankara Sanat Tiyatrosu tarafından sahnelendi ve büyük bir ilgiyle karşılandı. Romanlarında doğu insanının gerek olumsuz doğa koşulları nedeniyle, gerekse toplumsal eşitsizlikler, töresel baskılar ve yoksulluk nedeniyle içinde yaşadığı güç koşulları ele aldı. *Saragöl* adlı romanının konusu Ağrı ve Süphan Dağları arasında Saragöl köylülerinin toprak sorunudur. Bu yapıtında hükümetin adamlarıyla işbirliği içindeki toprak ağasına karşı topraklarından sökülüp atılmak istemeyen ve buna karşı direnen köylülerin mücadelesi anlatılır. *Mahmudo ile Hazel* edebiyat çevrelerinde ilgi uyandırmışsa da ikinci romanı *Saragöl* "romanı zorlayan bir şematiklik" eleştirisiyle karşılaştı (Fethi Naci). *Dilan* 1986'da E. Kıral tarafından filme alındı.

Ödül: *Aladağlı Mıho* ile 1976 İsmet Küntay Tiyatro Ödülü; *Dilan* ile 1977 Madaralı Roman Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Mahmudo ile Hazel*, İst.: Yar, 1973; *Saragöl*, İst.: May, 1974; *Dilan*, İst.: May, 1976.
Oyun: *Aladağlı Mıho*, İst.: May, 1977.
Çeviri: S. Behrengi'den *Püsküllü Deve* ve *Bir Şeftali Bin Şeftali*.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 309; Özkırımlı, *TEA*, IV, 977-978; "Polat, Ömer", *TDEA*, VII, 255; Kurdakul, *Sözlük*, 508; Karaalioğlu, 454; Necatigil, *Eserler*, 319; F. Naci, *Türkiye'de Roman*, 269-273; Özgüç, II, 260.

POLİKAR, TANSELİ *(Ankara, 9 Ocak 1948 -)* Öykücü.

Tam adı Emine Tanseli Polikar. Hamdiye Müjgân Hanım ile Ahmet Sami Bey'in kızı. İÜEF Felsefe Bölümü'nü bitirdikten (1970) sonra Gelibolu Lisesi'nde felsefe öğretmenliğine başladı. Bir süre İngiltere'de yaşadı; dönüşünde İstanbul Anadolu Lisesi'nde felsefe öğretmeni oldu (1976), Mithatpaşa Kız Meslek ve Teknik Lisesi'nden emekliye ayrıldı (1995). TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli. Öykü, deneme ve çeviri çalışmalarını *Detay*, *İnsancıl*, *Dünya Kitap Eki*, *Düşler Öyküler*, *Yaşasın Edebiyat* ve *Berfin Bahar* gibi dergilerde sürdürdü.

Yapıtları: Öykü: *Yarının Tarihi*, Ank.: Vidaş, 1995; *Deccal: Karanlık Öyküler*, İst.. Gökkuşağı, 1997; *Sati*, İst.: Berfin, 2004.
Anı: *Bu Benim Hayatım: Brigitte F.*, İst.: Siyah Beyaz, 2008.
Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük* (1999), 554; *Kim Kimdir*, 588-589.

POYRAZ, AHMET MİKDAT *(Kesme/Divriği, 1871 - Erzincan, 1939)* Şair, yazar.

Küçük yaşta gittiği İstanbul'da Fatih Medreseleri'nde eğitim gördü. Siyasi eğilimleri nedeniyle birkaç kez sürgüne gönderildi. Ancak sürgüne gönderildiği yerlerden kaçmayı başardı ve doğum yeri olan Divriği'ye gidip amcasının yanına yerleşti. Erzincan İdadisi'nde Türkçe dersleri verdi. I. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine gönüllü olarak Kafkas Cephesi'ne katıldı. Savaştan sonra Erzincan, Bayburt, Artvin ve Trabzon'da öğretmenlik yaptı. Erzincan depreminde yaşamını yitirdi. 11'i manzum, 14'ü mensur olmak üzere toplam 25 yapıtından 5'i basılmıştır.

Yapıtları: Şiir: *Ozanlar*, Ank.: İdeal B., 1935.
Diğer: *Cevahirü'l-efkâr fi Keşfi'l-esrar*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1326/1910; *Feryad-ı Dehşetengiz der Hakk-ı Trablusgarp*, İst.: Necm-i İstikbal Mtb., 1327/1911; *Şerefü'l-mücahidin*, İst.: Necm-i İstikbal Mtb., 1331-1915; *Tevhid-i Kâinat*, İst.: Matbaa-i Hayriye, 1331/1915.
Kaynaklar: İ. Aslanoğlu, *Divriği Şairleri*, İst., 1961; "Poyraz, Ahmet Miktad", *TDEA*, VII, 257-258.

PULTAR, GÖNÜL *(İstanbul, 3 Kasım 1943 -)* Romancı, öğretim üyesi.

Tam adı Fahriye Gönül Pultar. Gönül Ayda imzasını da kullandı. Yazar, öğretim üyesi Adile Ayda (1912-92) ile makine mühendisi, öğretim üyesi Reşid Mazhar Ayda'nın kızı. Hukuk

tarihçisi Sadri Maksudi Arsal anne tarafından dedesidir. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji ve Uluslararası Amerikan Lisesi'nden (Hollanda) sonra 1967'de Robert Kolej Yüksek Kısmı'nı bitirdi. ODTÜ'de "Doris Lessing'de Kadın Özgürlüğü" konusunda yüksek lisans, "Samuel Beckett'ın Roman Üçlemesinde Teknik ve Gelenek" konusunda doktora yaptı. 1992'den beri Bilkent Üniversitesi'nde öğretim üyesi. *Journal of American Studies of Turkey* (JAST) dergisinin kurucu yayın yönetmeni. Türkiye Amerikan Etüdleri Derneği başkan yardımcısı, Dünya Tatarlar Birliği genel başkanı. Ankara'da yaşıyor; evli, üç çocuk annesi.

Ödül: "Bağbozumu" senaryosuyla 1965 Robert Kolej Sinema Kulübü Ödülü; "Lettre à un ami" denemesiyle 1970 Hachette-Larousse Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Dünya Bir Atlıkarınca*, Ank.: Ok, 1979; *Ellerimden Su İçsinler*, Ank.: Bilgi, 1999.
İnceleme: *Technique and Tradition in Beckett's Trilogy of Novels*, Maryland (ABD): University Press of America, 1996.
Derleme: *Kardeşim Yaralısın-Fakir Baykurt'u Anarken*, (S. Sünter ile), İst.: Tetragon, 2001; *Kültür ve Modernite*, (E. İnciroğlu, B. Akşit ile) İst.: Tetragon, 2003; *Türkiye Kültürleri*, (T.Erman ile) İst.: Tetragon, 2005; *İslam ve Modernite*, İst.: Remzi, 2007.
Söyleşi: *Kardeşliğe Bin Selam İlhan Başgöz ile Söyleşi*, (S.A.Cengiz ile) İst.: Tetragon, 2004.
Kaynaklar: *BF* (14 Eylül 1999); *Kim Kimdir*, 589-590.

PURA, İDRİS AHMET *(Üsküp, 1910 - İstanbul, 1975)* Şair.

İlköğrenimini Üsküp'te, ortaöğrenimini İstanbul'da Saint-Benoit Fransız Koleji'nde tamamladı. Çalışma hayatına atılarak bir süre Osmanlı Bankası'nda görev yaptı. Daha sonra *Haber* gazetesine düzeltmen olarak girdi. Bir yandan da yükseköğrenime devam etti ve Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi'nden mezun oldu. Merkez Bankası İstanbul Şubesi'nde çalışmaya başladı. Bu kurumda kırk yıl görev yaptıktan sonra 1975'te emekliye ayrıldı. Sade ve abartısız olarak değerlendirilen şiirleri *Varlık*, *İstanbul* gibi çeşitli dergilerde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Bir Ses İki Nağme*, (Z. İ. Zaimoğlu ile) İst., 1931; *Güneşli Sağanaklar*, İst., 1934; *Ay Düğümleri*, İst.: Kamuran Çelebi Mtb., 1944; *Bitmeyen Mevsim*, İst.: Numune Mtb., 1945; *Memleket Havası*, (Z. İ. Zaimoğlu ile) İst.: Nazım Berksoy Mtb., 1946; *Islığımın Çevresi*, İst.: Rafet Zaimler, 1963.
Kaynaklar: "Pura, İdris Ahmet", *TDEA*, VII, 259.

PÜSKÜLLÜOĞLU, ALİ *(Kadirli/Adana, 1 Ocak 1935 - Ankara, 24 Haziran 2008)* Şair, dilci.

Ali Memet, Aliş Güneyli ve Güney Çetin imzalarını da kullandı. Zeynep Aymı Hanım ile çiftçi Durdu Mehmet Püsküllüoğlu'nun oğlu. Kadirli Cumhuriyet İlkokulu ve Kadirli Ortaokulu'ndan sonra Mersin Lisesi'ndeki öğrenimini hastalığı nedeniyle sürdüremedi (1952). Avukat kâtipliği, gazetecilik ve yayımcılık yaptı; İstanbul'da Çevre Yayınevi'ni kurdu (1959). Kadirli'de *Karacaoğlan* adlı haftalık bir gazete çıkardı (29 Temmuz 1960, 12 sayı). 1960-83 arasında TDK'da Yayın ve Tanıtma Kolu uzmanı olarak çalıştı ve buradan emekli oldu. Ankara Radyosu'nda "Kitap Saati" (1962-63) ve "Anadilimiz Öz Dilimiz" (1963-66) programlarını hazırladı. *Ulus* gazetesinin haftalık sanat-edebiyat sayfasını yönetti (Nisan 1970-Nisan 1971, 51 sayı); şiir dergisi *Yusufçuk*'u çıkardı (Ocak 1979-Aralık 1980, 24 sayı). *Öz Türkçe Sözlük* kitabı toplatıldı ve beraat etti; *Kırlangıcın Kanat Vuruşu* adlı çocuk kitabı savcılık tarafından soruşturuldu ve takipsizlik kararı verildi.

İlk şiiri Haziran 1951'de *Kaynak* dergisinde çıktı. Doğayı, sevgiyi ve toplumsal sorunları işlediği şiirlerini ve yazılarını *Varlık*, *Hisar*, *Türk Düşüncesi*, *Türk Sanatı*, *İstanbul*, *Değişim*, *Türk Dili*, *Papirüs*, *Dost*, *Oluşum*, *Yusufçuk* ve *Çağdaş Türk Dili* dergileriyle *Akşam*, *Vatan*, *Cumhuriyet* ve *Ulus* gazetelerinde yayımladı. "Mağara" adlı radyo oyunu Türkiye Radyoları'nda seslendirildi. İlk şiirlerinde halk şiirinin düşünce ve duyarlığından yararlandı; 1960'tan itibaren şiirlerinde İkinci Yeni ve toplumcu şiir anlayışının olanaklarını kullanarak açık ve yalın bir anlatımla kendi şiirini kurdu. Bir söyleşisinde "Benim şiirim, benim kuşağımın şiiri, herkesi ilgilendirmeyen şiirdir. Benim şiirim sessizliğin, usun ve karanlığın tadının şiiridir" dedi.

Ödül: "Gül, Sevgili Yurdum" dosyasıyla 1983 Toprak Şiir Ödülü; *Nasrettin Hoca* ile 1981 TDK Çocuk Yazını Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Pembe Beyaz*, İst.: Türk Sanatı, 1955; *Aydınlık İçinde*, İst.: Sami Gürel, 1956; *Karanfilli Saksı*, İst.: Işıl B., 1958; *Uzun Atlar Denizi*, Ank.: GİM, 1962; *Sırtımızda Kızgın Güneş*, Ank.: AP Kitapları, 1965; *Unutma Onları*, Ank.: Bilgi, 1976; *Yaz ve Yağmur*, Ank.: Bilgi, 1978; *Gül, Sevgili Yurdum*, İst.: Varlık, 1984; *Eskidikçe*, İst.: Cem, 1992; *Seçilmiş Şiirleri*, İst.: YKY, 1996; *Babadat*, (toplu şiirler, 1950-97) Ank.: Arkadaş, 1998; *Zamansız*, İst.: Özgür, 2005.

Dil-Sözlük: *Öz Dilimiz*, Ank.: TDK, 1966; *Konuşmalar*, Ank.: TDK, 1966; *Öz Türkçe Sözlük*, Ank.: Nokta, 1966; *Yaşar Kemal Sözlüğü*, İst.: Cem, 1974; *Öz Türkçe Kılavuzu*, Ank.: Maya, 1980; *Çağdaş Türkçe Sözlük*, Ank.: Maya, 1980; *Ortaokullar İçin Türkçe Sözlük*, Ank.: Maya, 1980; *Seçilmiş Çocuk Adları Sözlüğü*, Ank.: Maya, 1981; *İlkokullar İçin Örnekli-Resimli Türkçe Sözlük*, İst.: ABC, 1988; *Türkçe Sözlük (küçük)*, Almanya: Schulbuch Verlag, 1991; *Türkçenin Yazım Kılavuzu*, İst.: ABC, 1991; *Arkadaş Türkçe Sözlük*, Ank.: Arkadaş, 1994; *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, Ank.: Arkadaş, 1995; *Türk Atasözleri Sözlüğü*, Ank.: Arkadaş, 1995; *Türkçe Sözlük*, İst.: YKY, 1995; *Edebiyat Sözlüğü*, İst.: Özgür, 1996; *Türkçenin Argo Sözlüğü*, İst.: Özgür, 1996; *Öğrenciler İçin Temel Deyimler Sözlüğü*, İst.: Alfa, 1996; *Türkçedeki Yabancı Sözcükler Sözlüğü*, Ank.: Arkadaş, 1997; *Ereğli Yokken Armudun Adı Neydi?*, İst.: Can, 2005; *Dile Karışılmaz mı?*, İst.: Can, 2008; *Edebiyat Sözlüğü*, İst.: Can, 2008.

Antoloji: *Sevgi Şiirleri Antolojisi*, İst.: Sami Gürel, 1955; *Şiirimizin Dört Ahmedi*, İst.: Çevre, 1959; *Yeni Türk Tiyatrosu*, (kısa oyunlar seçkisi) Ank.: Nokta, 1969; *Türk Halk Şiiri Antolojisi*, Ank.: Bilgi, 1975.

Anlatı: *Efsaneler*, Ank.: TDK, 1971 (2. bas. *Efsanelerimiz*); *Türk Halk Öyküleri*, Ank.: TDK, 1982.

Çocuk Kitabı: *Okumaya Geçiş Kitabı*, İst.: Ararat, 1976 (2. bas. *Okuma Sevinci*); *Çocuklara Şakacı Şiirler*, İst.: Derinlik, 1977; *Kırlangıcın Kanat Vuruşu*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1979; *Nasrettin Hoca*, İst.: Derinlik, 1980; *Anadolu Söylenceleri*, İst.: Milliyet, 1983; *Bektaşi*, İst.: Cem, 1987; *Afacan Cem*, (10 kitaplık dizi) İst.: Cem, 1990.

Kaynaklar: *BF* (8 Eylül 1999); Necatigil, *İsimler*, 309; "Püsküllüoğlu, Ali", *TDEA*, VII, 260; Kurdakul, *Sözlük*, 509; Özkırımlı, *TEA*, IV, 978; Karaalioğlu, 455; Cemal Süreya, *999. Gün: Üstü Kalsın*, İst., 1991; S. Tekin, "Ali Püsküllüoğlu'nun Ozanlığı", DTCF, Yeni Türk Edebiyatı bitirme tezi, 1980; R. Dara, "Yalın Olmak, Bıçak Sırtı Gibi Bir Yoldur" (söyleşi), *Gösteri*, Nisan 1983.

RÂBİA HÂTUN
bak. DANİŞMEND, İsmail Hami

RADO, ŞEVKET *(Radovişte/Üsküp, 1913 - İstanbul, 10 Nisan 1988)* Şair, yazar.

İlk şiirlerinde Şevket Hıfzı imzasını kullandı. Kevser Hanım ile Hıfzı Bey'in oğlu. Selanik mebusu Radovişteli Mustafa Bey'in torunudur. Balkan Savaşı'nın patlaması üzerine henüz dokuz aylıkken ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etti. Ortaöğrenimini Vefa ve Pertevniyal liselerinde tamamladı (1933). 1936'da AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İstanbul'a dönerek gazeteciliğe başladı. *Akşam* gazetesinde fıkra yazarlığı yaptı. Yapı ve Kredi Bankası'nın desteğiyle *Aile, Resimli Hayat* ve çocuklar için *Doğan Kardeş* dergilerini çıkardı. 1956-78 arasında magazin ağırlıklı *Hayat* dergisini yayımladı; *Ses, Resimli Roman, Ayna, Hayat Spor ve Hayat Tarih* dergilerinin yayım işlerini yürüttü. Bazı liselerde edebiyat, İÜ Gazetecilik Enstitüsü'nde yazı türleri dersi verdi.

İlk şiirlerini *Muhit, Milli Mecmua* ve daha sonra *Varlık* dergisinde Şevket Hıfzı imzasıyla yayımladı. Necip Fazıl Kısakürek'in etkisi görülen şiirlerinde doğa, aşk gibi konuları işledi. Radyoda gerçekleştirdiği sohbetleri değişik kitaplarda bir araya getirdi. TDK Bilim Kurulu üyeliği de yapan Rado, Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü Basın Mesleğinde 50 Yıl Hizmet Belgesi ve Basın Şeref Kartı sahibiydi. Mezarı Zincirlikuyu'dadır.

Ödül: 1987 İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Burhan Felek Hizmet Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Şiirler*, İst.: Doğan Kardeş Mtb., 1970.
Yeniden Yazım: *Kerem ile Aslı*, İst.: Doğan Kardeş, 1972.
Derleme: *Yunus Emre*, İst.: Doğan Kardeş, 1972; *Karacaoğlan*, İst.: Doğan Kardeş, 1974; *Türk Şairlerinden Seçmeler*, [1974?].
Sohbet: *Eşref Saat*, İst.: Doğan Kardeş, 1956; *Ümit Dünyası*, İst.: Doğan Kardeş, 1957; *Hayat Böyledir*, İst.: Doğan Kardeş Mtb., 1966, *Aile Sohbetleri*, İst.: Doğan Kardeş Mtb., 1967; *Saadet Yolu*, İst.: Rado, 1981; *İnsan Severse Yaşar*, 1981.
Gezi: *Amerikan Masalı*, İst.: Doğan Kardeş, 1950; *50. Yılında Sovyet Rusya*, İst.: Doğan Kardeş Mtb., 1968; *Milliyetçi Çin Ne Âlemde?*, Ank.: Bilgi B., [1969?].
İnceleme-Biyografi: *Kuruluşunun 25. Yıldönümünde Yapı Kredi Bankası ve Kâzım Taşkent*, İst.: Yapı Kredi Bankası, 1969; *Türk Hattatları: XV. Yüzyıldan Günümüze Kadar Gelmiş Ünlü Hattatların Hayatları ve Yazılarından Örnekler*, İst.: Yayın Matbaacılık Ticaret, [1984?].

Yayım-Sadeleştirme: *Yaşayan Mevlîdi Şerif*, İst.: Doğan Kardeş Mtb., 1964; *Sultan Cem'in Başına Gelenler (Vakıât-ı Sultan Cem)*, 1969; *Yirmisekiz Mehmed Çelebi'nin Fransa Seyahatnamesi*, 1970; *Bostancıbaşı Defteri*, 1972.
Gazete yazıları: *Sözün Gelişi*, haz. Cem Akaş, İst.: YKY, 2003.
Kaynaklar: Nebioğlu, 522; Necatigil, *İsimler*, 310; N. H. Polat, "Rado, Şevket", *TDEA*, VII, 266-267; A. Alpaslan, "Şevket Rado", *Türk Dili*, S. 437 (Mayıs 1988), s. 231-238; C. Avcı, "Şevket Rado", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S. 12 (Temmuz 1988), s. 793-797.

RAMAZANOĞLU, YILDIZ *(Ankara, 3 Mart 1958 -)* Öykücü, denemeci.

Tam adı Hacer Yıldız Ramazanoğlu. Ankara Kız Lisesi'ni bitirdi. Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi mezunu. Öğrencilik yıllarında arkadaşlarıyla *Ana* ve *Gergef* dergilerini çıkardı, Ülkücü Gençlik Derneği Yönetim Kurulu üyeliği yaptı, eskrim sporu ve tiyatro ile ilgilendi. Eczane işletmeciliği yaptı (1990). Mazlum-Der'in kurucularından. Öykü ve yazıları *Dergâh, Gerçek Hayat, Kırklar, Kökler* dergilerinde, *Yeni Şafak* gazetesinde yayımlandı.

Ödül: *Derin Siyah* ile 2002 TYB Hikâye Ödülü.

Yapıtları: Deneme: *Bir Dünyanın Kadınları*, İst.: Ekin, 1998; *İçimden Geçen Şehirler*, İst.: Selis, 2005.
Öykü: *Derin Siyah*, İst.: Söylem, 2002; *Kırmızı*, İst.: Selis, 2006; *Zilha Günü*, İst.: Timaş, 2008.
Roman: *İkna Odası*, İst.: Pınar, 2003.
Kaynaklar: Işık 06, 3025.

RAN, NÂZIM HİKMET
bak. Nâzım Hikmet

RASİM HAŞMET *(Selanik, 1888 - İstanbul, 1919)* Şair, gazeteci.

Rasim Hikmet imzasını da kullandı. Zekiye Hanım ile tüccar Haşmet Bey'in oğlu. Ressam Haşmet Akal oğludur. Çocukluğunda yaşadığı sağlık sorunları nedeniyle ilk öğrenimini özel derslerle evde sürdürdükten sonra Selanik Fransız Mektebi'ni bitirdi. Selanik'te faaliyet gösteren Sosyalist Amele Heyet-i Müttehidesi'nin yayın organı olan *Amele* gazetesinin Türkçe bölümünü Rasim Hikmet adıyla yönetti (1909, 4 sayı). Balkan Savaşı'nda Yunanistan'ın Selanik'i işgali üzerine İstanbul'a gitti (1913). Hukuk Mektebi'ndeki öğrenimini tamamladıktan sonra bir süre İzmir'de öğretmenlik yaptı. Ardından Konya Sultanisi'nde felsefe dersleri okuttu (1915-17). Daha sonra yeniden İstanbul'a döndü; Gelenbevi Sultanisi'nde 1917'de başladığı felsefe öğretmenliği görevini sürdürürken veremden öldü.

Rasim Haşmet Türkiye'nin ilk sosyalist şair ve gazetecisi kabul edilmektedir. Yazma tutkusu öğrencilik yıllarında başladı. Yirmili yaşlarında işçi eylemlerinin yanında yer aldı. Bazıları Selanik'te yayımlanan *Yeni Asır*, *Bahçe*, *Genç Kalemler*, *Yeni Felsefe*, *Eşref*, *Musavver Eşref*, *Rebap*, *Resimli Kitap*, *Hale*, *Tenkit*, *Zekâ* dergi ve gazetelerinde çıkan şiir ve yazılarının yanı sıra 1910'da *Felsefe* dergisinde yayımlanan "Mezahib-i İçtimaiye" başlıklı yazı dizisiyle tanındı. İnsanlar, sınıflar, milletler arasında barış ve kardeşliğin kurulması özlemini dile getiren, Türkiye'de sosyalist edebiyatın ilk örnekleri sayılabilecek şiirleri Servet-i Fünun özellikleri taşımasına karşın içerik yönünden yeni bir ses de getirmiştir. Yine sosyalist edebiyatın ilk örnekleri sayılabilecek düzyazıları şiirlerinden daha güçlü bulunmuştur.
Kaynaklar: A. Bezirci, "İlk Sosyalist Şairimiz Rasim Haşmet", *Forum*, S. 374 (1 Şubat 1970); M. Tunçay, *Türkiye'de Sol Akımlar (1908-1925)*, Ank., 1978, s. 49-50, 62, 516; A. Cerrahoğlu, *Türkiye'de Sosyalizmin Tarihine Katkı*, İst., 1975, s. 128-130; Kurdakul, *Sözlük*, 511-512; Karaalioğlu, 456.

RAUF *(İstanbul, 1882 - İstanbul, 22 Şubat 1918)* Oyun yazarı.

Tam adı Mehmet Rauf. M. Rauf imzasını kullandı. 1902'de Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. İstinaf Mahkemesi savcılığı, sadaret şifre kalemi müdürlüğü görevlerinde bulundu. Darülfünun Edebiyat Şubesi'nde Yunan ve İtalyan edebiyatı dersleri verdi (1912-18). Bu görevini sürdürürken öldü.

Resimli Kitap dergisinin başyazarlığını yaptı. Bu dergide çıkan şiir, makale ve çevirileriyle tanındı. Yunanca ve İtalyancadan yaptığı çevirilerin yanı sıra Yunan ve İtalyan edebiyatı tarihi üzerine araştırmalar yaptı.

Yapıtları: İnceleme: *Yunan-ı Kadim Tarih-i Edebiyatı*, İst.: Hacı Hüseyin Efendi Mtb., 1327/1911; *İtalyan Tarih-i Edebiyatı*, İst.: Kanaat Mtb., 1329/1913.
Oyun: *Tiraje*, (Raif Necdet [Kestelli] ile) İst.: Hilal Mtb., 1919. (Ayrıca "Pervane", "Nikâhta Keramet", "Ateş ile Barut Arasında" adlı üç oyunu daha vardır.)
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, III, 1468-1470; M. And, *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu*, Ank., 1971, s. 110; "Rauf Mehmed Bey", *TDEA*, VII, 289; Kurdakul, *Sözlük*, 412.

REEL, AHMET HİDAYET
bak. Ahmet Hidayet

REGÜ, ŞÜKRÜ ENİS *(Çankırı, 1923 - İstanbul, 19 Mart 1976)* Şair.

Lise öğrenimini yarıda bırakarak çalışma hayatına atılmak zorunda kaldı. Bir süre Adana Lisesi'nde sekreterlik yaptı. Daha sonra İstanbul'a gitti. Çeşitli dergilerin ve gazetelerin yazı işlerinde ve bazı yayınevlerinde çalıştı. Uzun yıllar *Doğan Kardeş* dergisinde sekreterlik ve yöneticilik yaptı. Bir süre Nebioğlu ve Atlas yayınevlerinde çalıştı. *Ulus* gazetesinin çocuk sayfasını düzenledi. Yankı Yayınevi'ni kurdu. Aşiyan Mezarlığı'nda gömülüdür.

İlk şiirleri ve yazıları *Vakit* gazetesinin sanat ekinde yayımlandı (1931). Daha sonra *Servetifünun-Uyanış*, *İstanbul*, *Hep Bu Toprak*tan, *Fikirler*, *Diyelim* (1941-53) gibi dergilerde şiirleri ve yazıları görüldü. Bu ilk şiirlerinden sonra çocuk şiir ve masallarının yazımına ağırlık verdi.

Yapıtları: Şiir: *Buğu*, İst.: Remzi, 1942; *Yağmur*, İst.: Remzi, 1944; *Canım Dünya*, İst.: İktisadi Yürüyüş Mtb., 1945; *Bayram Yeri*, (çocuk şiirleri) İst.: Doğan Kardeş, 1947; *Elma Ağacı*, (çocuk şiirleri) İst.: Atlas, 1971; *Guguklu Saat*, İst.: Milliyet, 1977.
Derleme: *Şiir Bahçesi: Çocuklar İçin Atatürk, Memleket, Tabiat ve Aile Şiirleri*, İst.: Doğan Kardeş, 1958; *Büyük Borç*, İst.: Yankı, 1963; *Onlar da Çocuktu*, (çocuklar için ünlü kişilerin yaşamöyküleri) İst.: Milliyet, 1972.
Kaynaklar: Özkırımlı, *TEA*, IV, 988; Kurdakul, *Sözlük*, 512; Necatigil, *İsimler*, 311; "Regü, Şükrü Enis", *TDEA*, VII, 306.

REŞAT ENİS *(İstanbul, 1909 - İstanbul, 12 Ocak 1984)* Romancı.

Tam adı Reşat Enis AYGEN. Jandarma subayı Selim Sırrı ile Şaziye Hanım'ın oğlu. Çocukluğu babasının görevi nedeniyle çeşitli Anadolu şehirlerinde geçti. İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdi. Yüksek Ticaret Okulu'nda başladığı öğrenimini yarıda bıraktı. *Milliyet*, *Vakit*, *Haber*, *Bugün* (Adana), *Cumhuriyet* ve *Yeni İstanbul* gazetelerinde muhabir olarak çalıştı; köşe yazarlığı, yazı işleri müdürlüğü yaptı. 1968'de Anadolu Ajansı'ndan emekliye ayrıldı. Basın Şeref Kartı sahibiydi.

İlk yazıları adliye röportajlarıydı. Öykülerden oluşan ilk kitabı *Kılıcımı Sürüyorum*'u 1930'da yayımladı. Romanlarında toplumun en alt katmanlarının acı gerçeklerini yansıttı. 1933'te yayımlanan *Gong Vurdu*'da Babıâli'deki yazarların yaşayışlarını anlatır; ardından konuyu Beyoğlu'na kaydırarak oranın gece hayatını sergiler. Kitaptaki Ömer tiplemesi yer yer yazarın kendi yaşamıyla örtüşür. *Afrodit Buhurdanında Bir Kadın* adlı romanı, dağınık ve gevşek dokusuna karşın, Türk edebiyatında fabrika yaşamını, iş kazalarını, grevleri, Zonguldak maden işçilerinin yaşamlarını başarıyla anlatır. 1944'te yayımlanan *Toprak Kokusu* adlı romanı, yayımlandığı tarihte büyük olay oldu ve mecliste toprak kanunuyla ilgili düzenlemelerin yapıldığı bu tarihte bakanlar kurulu kararıyla toplatıldı. Kitap daha sonra *Kara Toprak* adıyla ikinci kez yayımlanmıştır. 1949'da yayımlanan *Ağlama Duvarı*'nda çeşitli olaylar, kişiler bazen çok gevşek bağlantılarla, ama hızlı bir akış içinde anlatılır. II. Dünya Savaşı'nın getirdiği sıkıntıları yaşayan kenar mahalleler, devlet dairelerinin durumları, mahalle kahvehanelerinde geçen savaş ve parti dedikoduları, Cağaloğlu kitapçıları, İstanbul'daki Rumların gelenek ve görenekleri iç içe verilir. *Yol Geçen Hanı*, 1946-50 yıllarında Cumhuriyet Halk Partisi ile Demokrat Parti arasında geçen seçim çekişmelerini konu edinir. Reşat Enis'in bir başka romanı olan *Sarı İt*, Türk edebiyatında işçi haklarını savunan sendikalara karşı, işveren çıkarlarını kollama amacıyla kurulmuş sarı sendikaların içyüzünü sergileyen ilk roman olarak bilinir.

Yapıtları: Öykü: *Kılıcımı Sürüyorum*, İst.: Ahmet Halit, 1930.
Roman: *Kanun Namına*, İst.: Sühulet, 1932; *Gong Vurdu*, İst.: Sühulet, 1933; *Gece Konuştu*, İst.: Semih Lütfi, 1935; *Afrodit Buhurdanında Bir Kadın*, 1939; *Toprak Kokusu*, İst.: Semih Lütfi, 1944 (2. bas. *Kara Toprak*, 1969); *Ekmek Kavgamız*, İst.: İnkılâp, 1947; *Ağlama Duvarı*, İst.: İnkılâp, 1949; *Yol Geçen Hanı*, 1952; *Despot*, İst.: Remzi, 1957; *Sarı İt*, İst.: Ararat, 1968.
Kaynaklar: T. Alangu, *Hikâye ve Roman*, İst., 1959; Nebioğlu, 99; Ş. Balcıoğlu, "Reşat Enis'in Burnu Babıâli'de Kırıldı", *Gösteri*, S. 36 (Kasım 1983), s. 64-65; Necatigil, *İsimler*, 312; Necatigil, *Eserler*, 12, 15, 159, 318, 368, 411; "Aygen, Reşat Enis", *TDEA*, I, 242; Gönç, II, 69.

REŞAT, SEVİM *(Kayseri, 1966 -)* Romancı.

İTÜ İnşaat Fakültesi mezunu (1987). İÜ İşletmecilik bölümünde İnşaat İşletmeciliği yüksek lisansı yaptı (1989). Bir süre bir gazetede köşe yazarlığı yaptı.

Yapıtları: Roman: *Nisan'a Veda*, İst.: İnkılap, 1997; *Mutluluk Sana Yakışır*, İst.: İnkılap, 1998; *Düşlerin Zaferi*, İst.: Gendaş, 2002; *Rüzgâr Kokulu Atlar*, İst.: İnkılap, 2008.
Kaynaklar: Işık 06, 3037.

REY, AHMET REŞİT *(İstanbul, 1870 - İstanbul, 14 Ağustos 1955)* Şair, yazar, devlet adamı.

H. Nâzım imzasıyla tanındı, Reşit imzasını da kullandı. Çankırı mutasarrıfıyken ölen Abdullah Şefik Bey ile Atiye Huri Hanım'ın oğlu. Operet yazarı Ekrem Reşit Rey ile besteci Cemal Reşit Rey oğullarıdır. Soğukçeşme Askeri Rüştiyesi'ni, Mülkiye Mektebi'nin idadi ve yüksek kısımlarını bitirdi (1888). İdadilerde muallimlik, Mülkiye Mektebi'nde bir sene kadar tabiiye muallim muavinliği yaptı. 1890'da üçüncü kâtiplikle girdiği Mabeyin'de birinci kâtipliğe kadar yükseldi. 1904'te Mabeyin'den ayrıldıktan sonra Kudüs mutasarrıfı, Manastır, Ankara, Halep (1908-09) valisi olarak görev yaptı. 1910-12 arasında Galatasaray Sultanisi'nde edebiyat dersleri verdi. 1912'de Aydın valiliğine, ardından Kâmil Paşa hükümetinde dahiliye nazırlığına getirildi. İttihat ve Terakki'nin kapatılması yolunda girişimlerde bulunduğu sırada İttihatçıların Babıâli Baskını'yla (23 Ocak 1913) iktidarı yeniden ele geçirmeleri üzerine ülkeden ayrılmak zorunda kaldı. Mahmut Şevket Paşa'nın öldürülmesi dolayısıyla gıyabında idama mahkûm edildi. Mısır'a, ardından Paris'e gitti, I. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine Cenevre'ye yerleşti. Mütarekeden sonra Türkiye'ye döndü, Tevfik Paşa ve Damat Ferit Paşa hükümetlerinde dahiliye nazırlığını üstlendi. Temmuz 1920'de Sevr Antlaşması'nın hükümlerini ağır bularak imzalamadı ve siyasi hayattan tümüyle çekildi.

İlk şiiri ("Nevha")1885'te *Gülşen* dergisinde çıktı. Şiir ve yazılarını daha sonra *Mektep* ve 1896'dan başlayarak H. Nâzım imzasıyla *Servet-i Fünun*'da yayımladı ve Edebiyat-ı Cedide şair ve yazarları arasında yer aldı. 1900'de Ali Ekrem'le birlikte *Servet-i Fünun*'dan ayrılarak *Malumat* gazetesine geçti. II. Meşrutiyet'ten (1908) sonra daha çok *Yeni Gazete*, *Alemdar*, *Rehber* gibi İttihat ve Terakki karşıtı gazetelerde yazdı. Başlangıçta Recaizade Ekrem ve Abdülhak Hâmit etkisinde olan şiiri *Servet-i Fünun*'da yazmaya başladıktan sonra bu topluluğun özelliklerini gösterir. Şiirleri ve edebi eleştirileri kitaplaşmamıştır. Racine ve Vergilius'tan çeviriler yapmıştır.

Yapıtları: Anı: *Gördüklerim Yaptıklarım, 1890-1923*, İst.: Türkiye, 1945.
İnceleme: *Nazariyat-ı Edebiye*, İst.: Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1328/1912.
Çeviri: *J. Rasin Külliyatı'ndan*, (I, II, III, IV) İst.: Vakit, 1934-1935; *Enéide*, I-II (Vergilius), İst.: Vakit, 1936.

Kaynaklar: A. R. Rey, *Gördüklerim Yaptıklarım, 1890-1923*, İst., 1945; İbnülemin, *Şairler*, III, 1463-1465; İsmail Habip, *Yeniliğimiz*, 201-202; Ergun, I, 330-336; Gövsa, 323; M. B. Yazar, "Ahmet Reşit (H. Nâzım)", *Yedigün*, S. 438 (28 Temmuz 1941), s. 14; Necatigil, *İsimler*, 312; M. Uyguner, "Rey, Ahmed Reşid", *TDEA*, VII, 324; A. Birinci, "Rey, Ahmet Reşit", *YYOA*, II, 458-459.

REY, EKREM REŞİT *(İstanbul, 1900 – İstanbul, 13 Temmuz 1959)* Operet yazarı.

Şair Ahmet Reşit Rey'in (H. Nâzım) oğlu, besteci Cemal Reşit Rey'in ağabeyidir. Bir süre özel öğrenim gördükten sonra Galatasaray Lisesi'nde ve Paris'te Buffon Lisesi'nde okudu. Cenevre Güzel Sanatlar Akademisi'ni birincilikle bitirdi. 1919'da Türkiye'ye döndü; Ankara (1938-40) ve İstanbul (1950-55) radyolarında temsil kolu şefi olarak çalıştı. Son olarak İÜEF ve İTÜ'de Fransızca okutmanlığı yaptı.

Revü-operet yazarı olarak tanındı; ilk yapıtı *Üç Saat* adlı revü-operetidir (1932). Bazıları Cemal Reşit Rey tarafından bestelenen operetlerinin tamamı Darülbedayi'de sahnelendi. Öte yandan *Son Posta, Akşam, Hakikat* ve *Tercüman* gazetelerindeki eleştiri yazılarıyla da dikkat çekti. Komediler ve çocuk oyunlarının yanı sıra Ankara ve İstanbul radyolarında oynanan otuzu aşkın radyo oyunu kaleme aldı. *La Vie de Khaireddine Barberousse* (Barbaros Hayrettin Yaşamı) kitabı için Fransız hükümeti tarafından kendisine Officier d'Acadèmie rütbesi verildi. Yapıtlarının tam listesi *Yeni Yayınlar*'ın Nisan 1960 sayısındadır.

Yapıtları: Libretto: "Üç Saat", (1932); "Lüküs Hayat", (1933); "Deli Dolu", (1934); "Adalar", (1934); "Saz-Caz", (1935); "Maskara", (1936); "Hava-Cıva", (1937); "Alabanda", (1942); "Aldırma", (1943).
Komedi: "Dalga", (1938); "Lafonten Baba", (1938); "Olan Oldu", (1949).
Roman: *La Vie de Khaireddine Barberousse*, (Barbaros Hayrettin'in Yaşamı).
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 312-313; Kurdakul, *Sözlük*, 515; Özkırımlı, *TEA*, IV, 990; "Rey, Ekrem Reşit", *TDEA*, VII, 324.

REYNA, İSHAK *(İstanbul, 1963 -)* Yazar.

İÜ İktisat Fakültesi'ni bitirdi. 1987'den itibaren Dönemli Yayıncılık ve Yapı Kredi Yayınları'nda çalıştı; 1999'da Kaf Yayınları'nı kurdu. İstanbul'da yaşıyor. Deneme, eleştiri ve tanıtım yazıları *Gergedan*, *Argos*, *kitap-lık* gibi dergilerde ve çeşitli gazetelerde yayımlandı.

Yapıtları: Deneme: *Mahşerin Dört Atlısı*, İst.: Mitos, 1993; *Alfabetika*, İst.: YKY, 1998; *Dokuz'dan*

Sıfır'a, İst.: Kaf, 1999; *Ha Hayat Ha Edebiyat*, İst.: Everest, 2008.
Derleme: *İlkgençlik Çağına Dünya Öyküleri 1-2*, İst.: YKY, 1995; *İlk Aşk'ın On Öyküsü*, İst.: YKY, 1997; *Nobel Ödüllü Yazarlardan Öyküler*, İst.: Alfa, 2003; *Öyküler Anlatsın*, İst.: Kelime, 2009.
Kaynaklar: İ. Reyna, *Alfabetika*, İst., 1998, s. 1.

RIZA TEVFİK
bak. BÖLÜKBAŞI, Rıza Tevfik

RİFAT, OKTAY *(Trabzon, 10 Haziran 1914 - İstanbul, 18 Nisan 1988)* Şair, romancı, oyun yazarı.

Tam adı Ali Oktay Rifat. Kendisi almadığı ve kullanmadığı halde bazı kaynaklarda soyadı "Horozcu" olarak geçer. Şair ve dilci Sâmih Rifat ve Münevver Hanım'ın oğlu. Ali Rifat Çağatay (amca) ve Ali Fuat Cebesoy'un (dayı) yeğeni; Nâzım Hikmet (teyze oğlu) ve Mehmet Ali Aybar'ın (kardeş torunu) kuzenidir. Yazar ve çevirmen Samih Rifat oğludur. İlkokulu Ankara'da okudu (1927); Ankara Erkek Lisesi'nden (1934) sonra AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1937). Hukuk doktorası için Maliye Bakanlığı tarafından Paris'e gönderildi; üç yıl Sorbonne Üni. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne devam etti, ancak savaş nedeniyle doktorasını tamamlayamadı. Bir süre Maliye Bakanlığı'nda ve Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde çalıştıktan sonra avukatlık yaptı; Devlet Demiryolları'ndaki "Birinci İşletme avukatlığı" görevinden (1961-73) emekliye ayrılarak İstanbul'a yerleşti. İlk eşi Türkân Hanım'ın ölümünden sonra Sabiha Hanım ile evlendi; bu evliliğinden Samih Rifat adında bir oğlu var. Mezarı Karacaahmet'tedir.

İlk şiiri ("Eza") 15 Aralık 1936'da *Varlık*'ta (83. sayı) çıktı. Şiir ve yazılarını daha çok *Varlık*, *Aile*, *Yaprak*, *Yeditepe*, *Yeni Dergi*, *Gösteri*, *Adam Sanat* dergilerinde yayımladı. Hece ölçüsüyle yazdığı, "kafiye" ve "redif" gibi kuralların gözetildiği, içerik olarak genç bir şairin duygusal etkilenmelerini yansıtan ilk şiirlerinden sonra, başta Baudelaire olmak üzere Fransız sembolistlerinden etkilenen şiirler yazdı. Daha sonra geleneksel şiire karşı çıkışın "manifestosu" sayılabilecek yeni biçimli ilk şiiri "Ağaç"ı (Orhan Veli'yle birlikte) yayımladı: ("Ağaca bir taş attım; / Düşmedi taşım, / Düşmedi taşım. / Taşımı ağaç yedi; / Taşımı isterim, / Taşımı isterim!", *Varlık*, 15 Eylül 1937). Geleneksel şiirin "vezin", "kafiye" gibi kuralları ve söz sanatlarının, çağımız bireyinin duygu ve düşünce dünyasını yansıtamayacağı düşüncesiyle "serbest şiir"e yönelerek "küçük insan"ın gündelik yaşantısına, "sıradan" olaylara yer verdi. O. V. Kanık ve M. C. Anday ile birlikte çıkardıkları *Garip* adlı şiir kitabının imzasız "önsöz"üyle Türk şiirindeki ilk devrimci dönüşümü gerçekleştirerek "Garip Hareketi"ni başlattı. Orhan Veli imzasıyla yayımlanan bu önsözde, o güne dek geçerli tek ölçü olarak kabul edilmiş olan geleneksel şiirin katı biçim kurallarına karşı çıkılırken içerik olarak da "yeni şiirin" gündelik yaşamın kimi konu ve duyarlıklarına yer vermesi gerektiği savunuluyordu.

Eşi Sabiha Hanım'a adanmış toplam yedi şiirden oluşan ilk kitabı *Güzelleme*'den bir yıl sonra yayımladığı *Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler* adlı kitabıyla geleneksel şiirin dokunulmaz ve bütünüyle hayaller dünyasında soluklanan şiirini gündelik yaşamın içine taşıyarak "yaşayan" bir şiire dönüşmesini sağladı. O. Rifat, yeni şiirin en başarılı örneklerini verdiği kabul edilen bu kitaptaki şiirlerde daha önce şiire giremeyen "sıradan insan"ın nesneler ve doğa görünümleri (ekmek, defter, potin, lavanta çiçeği, ağaç, bulut, gökyüzü, su, deniz) karşısındaki tepki ve duygulanımlarını yansıtır. Dize ve anlatım arasında organik bir bütünlük sağlanan şiirlerdeki sözcükler bile, önce birim olarak dizenin, sonra da yapı olarak şiirin ayrılmaz parçalarıdır. *Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler*, şiire "gündelik dil"in girişi, yarım ve tam uyakların ve kimi halk deyişlerinin başarıyla kullanılması bakımından da dikkat çekicidir; yaşamdan derlenen kimi ayrıntılar konuşulan dille ifade edilerek yeni bir bireşime varılır. Ayrıca geleneksel şairlerden farklı olarak, çağına tanıklık etmek gibi yeni bir duyarlıkla İkinci Dünya Savaşı'nın özellikle çocuklar üstündeki etkilerini de şiirleştirmiştir ("Polanyalı Çocuklar", "Uçaklar").

Aşağı Yukarı ve *Karga ile Tilki* adlı şiir kitaplarında ağırlıklı olarak Garip şiirini sürdürmekle birlikte toplumsal konulara yer vermesiyle kuşağının öteki şairlerinden farklı bir içeriğe yönelir. Örneğin *Aşağı Yukarı*'daki "Ramazan" adlı şiir ("Bir girmiş ramazan / Giriş o giriş / Beş yıldır ramazan / On yıldır ramazan / Ramazan efendim ramazan"), Orhan Veli'nin, "Kitabe-i Sengi Mezar" adlı şiiri gibi sembol

niteliği kazanarak Garip şiirinin tipik özelliklerini taşısa da, Oktay Rifat, "Sabah Türküsü", "İstanbul Türküsü", "Ağa Tekerlemesi", "Çocuğun Dişleri", "Uludağ Sokak Satıcıları" ve özellikle "İstanbul Şiiri" adını verdiği uzun şiiriyle Garip şiirinin başlardaki esprili dilinden görece uzaklaşarak sınıfsal çelişkilerden kaynaklanan toplumsal sorunları şiirin gündemine taşır. Gerek *Aşağı Yukarı*, gerekse *Karga ile Tilki* adlı şiir kitaplarında ezilen sınıfın yanında yer alan şiirleriyle eleştirel anlatıma yönelmiş bir şairdir artık ve bu konuları öne çıkaran şiirleriyle insanın direnişini örnekler; insanı yaşamaya, yaşadığı sürece onurlu direnişiyle ayakta durmaya, özgürlük tutkusuna ve özgürlük uğruna verilen mücadelede desteğe çağırır. Ezilen, yoksulluk ve yoksunlukla yaşamaya çalışan insanların yaşamından derlenen bu şiirlerde, abartı ve slogandan uzak, olguları kendi gerçekliği içinde yansıtır. *Karga ile Tilki*'de yer alan ve daha yayımlandıkları yılda ünlenen "Ahmet" ve "Mehmet Bey" adlı şiirlerinde gerek şiir kavramı ve poetikası, gerekse şiirinin taşıdığı içerik bakımından sanatını "güzel bir dünya düşü"nün, yoksulluk ve sömürünün yaşanmadığı bir dünyanın mücadelesine adamıştır. Bu dönemdeki şiirlerinde gene konuşulan dilin olanaklarından, halk deyişlerinden, yerel motiflerden, tekerlemelerden ve kara mizah öğesinden yararlanmıştır.

Karga ile Tilki'den iki yıl sonra yayımlanan *Perçemli Sokak* adlı kitap içerikte olduğu kadar biçimde de başkalaşan özellikleriyle Oktay Rifat şiirinde yeni bir dönemin başlangıcını oluşturur. Garip hareketinin çıkışıyla kıyaslandığında çok farklı bir poetikanın dile getirildiği bir şiir yaklaşımı ("Önsöz") ve bu yaklaşımı örnekleyen şiirlerin yer aldığı *Perçemli Sokak*, başta Oktay Rifat'ın kendisi olmak üzere kimi eleştirmenler tarafından İkinci Yeni şiirini önceleyen/başlatan bir şiir kitabı olarak da değerlendirilmiştir. *Perçemli Sokak*'ın "önsöz"ünde, dil, konuşma dili, gerçek, gerçeklik, görüntü, imaj gibi kavramlardan yola çıkarak bu konulardaki görüşlerini özetleyen Oktay Rifat şu sonuca ulaşır: "... Ama biz gerçeğe olan ilgimizi de yitirmişizdir. Çünkü gerçeğe alışmışızdır. Gerçeğin gündelik düzenini değiştirmek, yahut başka bir açıdan bakabilmek elimizde olsaydı, değişikliği, kelimelerin gündelik konuşma dilindeki gündelik düzeninde yapmak bize bu açıyı sağlayacak, birbirine yabancı sanılan kelimelerin karşılıklı ışığında gerçek unuttuğumuz yüzüyle çıkacaktır karşımıza." Bu "önsöz" ya da "manifesto"nun ardından başlıkların yalnızca numara verilerek oluşturulduğu 41 şiir yer alır. "I" numaralı şiir, Oktay Rifat'ın yeni şiir tavrını biçim ve içerik olarak örneklemesi bakımından tipiktir. *Perçemli Sokak*'ın "önsöz"ünden önce yer alan "Ahmet'e" başlıklı şiir ise bir önceki kitap *Karga ile Tilki*'nin "Ahmet"iyle bir tür vedalaşma niteliğindedir ve Oktay Rifat, söz konusu şiiriyle, şiirinde bir dönemin kapanıp yeni bir dönemin açıldığını açıkça ilan eder.

Eleştirmenler, Oktay Rifat'ın, *Perçemli Sokak*'la birlikte kapalı bir şiire yöneldiği değerlendirmeleri başta olmak üzere, şiir dilindeki anlamsız, hatta saçma tercihler aracılığıyla büsbütün bireyci bir şiir yazdığını ileri sürmüşlerdir. Örneğin, *Perçemli Sokak*'ın I numaralı şiirinin sonunda yer alan "Telgraf tellerinde gemi leşleri" dizesi, genel olarak İkinci Yeni şiirinin ne ölçüde "anlamsız", "saçma", "kendi küçük dünyasında yaşayan" bir şiir olduğu yolundaki iddiaların "örnek dizesi" olarak sembol niteliği kazanmıştır. Oysa Oktay Rifat'ın tek yapmak istediği, *Perçemli Sokak*'ın "önsöz"ünde de tartışma ya da yanlış değerlendirmelere yer bırakmayacak ölçüde belirttiği gibi, gerçeğin gündelik düzenini değiştirerek onu unuttuğumuz yüzüyle karşımıza çıkarmaktır. İçerik açısından bakıldığında, Oktay Rifat'ın önceki kitaplarında yer alan toplumsal ağırlıklı konulara *Perçemli Sokak* adlı kitabında rastlanmamasının gerekçelerini ise Oktay Rifat'ın bireyci şiirden yana tavır almasından çok, şiirinin güncelle kopan bağlarında aramak gerekir. Oktay Rifat, insan ve şair olarak gelişim süreci içinde, düşünsel planda, "gelecek güzel günlerin" umulandan belki de daha uzak bir zamanda gerçekleşeceğini görmekle birlikte, sanatsal planda da, güncelin şiire düşman karakterini keşfetmiştir. Oktay Rifat, şiirinde yeni bir dönemi başlatan *Perçemli Sokak* adlı kitabıyla şiir serüveninin ilk yıllarındaki gençlik coşkularından uzaklaşmakla birlikte, kendini toplumsal planda yaşanan heyecandan da uzak tutarak sanatın, şiirin ve insanın sorunlarında derinleşerek gerçeği ve anlamı iletmede dilin yeni olanaklarını aramaya koyulmuştur. Oktay Rifat'ı, kuşağının öteki şairlerinden de keskin çizgilerle ayıran bu yöneliş, şiirin içerik ve biçim araştırmalarını öncelikle ele alan

ve bu tutumunu her yeni kitabında daha ileri aşamalara taşıyan bir şair olarak onun modern Türk şiirinin ustaları arasına yerleşmesini sağlamıştır.

Oktay Rifat şiirinin geçirdiği kabuk değişimi *Perçemli Sokak*'tan sonra da sürmüş, *Perçemli Sokak*'la başlatılan gerçek ya da anlamı, unuttuğumuz yüzüyle gün yüzüne çıkarmak yolundaki deneme, araştırma, dil ve imge deneyleri *Âşık Merdiveni* adlı kitabında ağırlıklı olarak yer almıştır. Ancak gerek genel planda İkinci Yeni şiirine duyulan tepkiler, gerek şiirde gerçek ya da anlamı "yeni yüzü"yle ortaya çıkarma çabasının sadece dil düzeyinde girişilen denemelerle sınırlı kalması, gerekse 1960'lı yıllarla birlikte yeniden hareketlilik kazanan toplumsal muhalefet, Oktay Rifat'ı, bir manifestoyla ilan ettiği şiir çizgisinden bir ölçüde uzaklaştırmıştır. Dolayısıyla yeni dönemin ilk kitabı, daha adından başlayarak son derece açık ve anlaşılır bir mesajla yüklüdür: *Elleri Var Özgürlüğün*. Bu kitap şairin yeniden toplumsal temalara yöneldiği bir kitap olmakla birlikte, artık *Aşağı Yukarı* ve *Karga ile Tilki*'nin toplumsal temalarını işleyen Oktay Rifat değildir. *Elleri Var Özgürlüğün*, başta umutsuzluk olmak üzere, hemen hemen bütün şiirlere karamsarlık ya da kötümserlik halinde sinmiş olan gerçekçi içerik ve dil düzeyinde imgeye yaslanan seçimiyle gene belli kapalılıklar taşıyan şiirlerin yer aldığı bir kitaptır ve bu yönüyle de her şeyden önce şiirsel değerleri ortaya çıkarır. Oktay Rifat'ı güncelin tehlikelerinden uzaklaştırarak *Perçemli Sokak* ve *Âşık Merdiveni*'ne taşıyan gerekçeler hâlâ geçerlidir ve ancak bu kitapta düz, doğrudan ya da kimi beylik gerçeklikleri yüksek sesle dile getiren bir şiir yerine, alçak sesle söylenen, içeriği dolaylı yoldan ileten bir şiir tavrı gözlenir. Şair, hayatı evrensel planda kavrayan kimi şiirlerinde yine insanın güzel günlere kavuşacağı yolundaki iyimserliğini korumaktadır. *Elleri Var Özgürlüğün*'de mitolojiden de yararlanmış ve bazı değerleri dolaylı bir anlatımla çağımızla ilişkisi içinde yansıtmıştır. *Elleri Var Özgürlüğün* adlı kitabının Oktay Rifat şiir serüvenindeki bir başka özelliği, kitaptaki şiirlerin kimi zaman tümce uzunluğunda satırlarla yazılmış olmasıdır.

Şiirler, her tür dayanak ve fazlalıktan arınmış, şiiri, insanoğlunun kuracağı barış ve sevgi içinde yaşanacak dünyanın tek ve güzel dili olarak yücelten şiirlerin yer aldığı bir kitaptır ve Oktay Rifat şiirinin dördüncü dönemini oluşturur. Bu yeni dönem daha sonra *Yeni Şiirler, Çobanıl Şiirler* ve *Bir Cıgara İçimi* adlı kitaplarında bazı değişiklikler dışında kalıcı olacak, Oktay Rifat'ı, geçirdiği onca şiir deneyinden sonra durmuş oturmuş ve son derece kendinden emin bir söylemle *Elifli, Denize Doğru Konuşma, Dilsiz ve Çıplak* ve *Koca Bir Yaz* adlı şiir kitaplarıyla ustalık katına taşıyacaktır. *Şiirler*, alttan alta duyurduğu yaşamın evrensel plandaki kavranışına yönelik iyimserliğin tersine, genelde yalnızlığın, iletişimsizliğin, giderek de mutsuzluk ve umutsuzluğun öne çıktığı bir kitaptır. Kimi zaman büyük kentte, kimi zaman da kırsalda yaşayan bireye yansıyan tek gerçeklik boşluk ve hiçlik duygusudur. İçerikte yaşanan söz konusu bu indirgeme, şiirlerin biçimine, dil ve imge seçiminin yanı sıra söyleme de yalınlık olarak yansır. *Yeni Şiirler*, Oktay Rifat'ın tarihe, özellikle de Osmanlı tarihine yöneldiği bir kitaptır ve görünürdeki bu özelliğinden daha önemli olarak şairin zaman kavramını arayan, sorgulayan şiirlerin toplamından oluşur. *Yeni Şiirler*'de yer alan "Fatih ve Elma" ve özellikle "Fatih ve Zaman" adlı şiirler söz istifi, dize seçimi ve kusursuz yapı gibi özelliklerinin yanı sıra şairin yaşamı kavrayışıyla da (zaman-uzam-anlam ya da gerçek) ne kadar bilge bir tutuma ulaşmış olduğunu örnekler. Oktay Rifat şiirinde, ilk şiirlerinden başlayarak önem ve ağırlığını korumuş olan görüntü öğesi, bu kitapta kimi zaman fotografik, kimi zaman da sinemasal özellikler kazanarak daha etkili bir düzleme taşınmıştır.

Çobanıl Şiirler ve *Bir Cıgara İçimi* adlı kitaplarıyla yeniden yaşanan zamana dönen Oktay Rifat, şiir dilinde ulaştığı ustalık ve yalınlığı, söz konusu kitaplara ulaşıncaya kadar geçirdiği bütün dönem ve deneylerden izler taşıyarak günün duyarlığıyla yeniden kurar. Giderek daha duru, daha yumuşak bir söylem kurmaktan yanadır. Doğa ve başta insan olmak üzere, doğayı oluşturan her şey pastoral özellikleriyle yansır. Öte yandan birey (şair), çelişki, açmaz ve bunalımlarını aşmış, yaşama, çekildiği köşesinden, zaman ve mekândan bağımsız bir dinginlikle bakmaktadır. 1980'de yayımlanan *Elifli*, bu zaman ve mekândan bağımsız, dingin ruh halini bir üst düzeyde ve daha kalın çizgilerle vurgulayan bir kitaptır. *Elifli*'deki şiirler, daha başlıklarıyla birlikte, neyi anlatacağının

ipuçlarını verir gibidir ve bir sonraki aşamada "görünüm" başlığının kullanımıyla ("Fesleğenli Görünüm", "Yıldızlı Görünüm") şiir aracılığıyla enstantaneler ya da tablolar yaratır ("Başını Sallayan At", "Ovada Bir Adam", "Hasırda Bir Adam"). *Elifli*'den sonra ikişer yıl arayla yayımlanan *Denize Doğru Konuşma* ve *Dilsiz ve Çıplak* ise aynı şiir tutumunu, dilin ulaşabileceği en son yalınlık düzeyinde temsil eden kitaplar olarak değerlendirilebilir. Ölümünden önceki son kitabı *Koca Bir Yaz*, *Çobanıl Şiirler*'den başlayarak Oktay Rifat şiirinin özünü oluşturan yaşamı bilgece kavrayış yaklaşımını, belirgin bir hüzünle çok farklı düzlemlerden yansıtır.

Şiirlerinde ulaştığı ustalık düzeyini kolaya kaçmayan edebiyat yaklaşımıyla romanlarında da tutturabilen Oktay Rifat'ın romanları, taşıdıkları öneme rağmen şairliğinin gölgesinde kalmıştır. 1975 Türkiye'sinde İstanbul'un aydınlar çevresinde geçen ilk romanı *Bir Kadının Penceresinden* (1976), üç çocuk annesi bir genç kadının genç bir devrimciyle yaşadığı aşkı anlatır; kadının dar bakış açısından taşmamaya özen göstererek kişisel dramları yansıtırken, söz konusu dönemde Türkiye'de yaşanan toplumsal drama da belirginlik kazan-dırır. *Bir Kadının Penceresinden*, "Türk romanı içinde hem kurgusu hem kişi oluşumu hem ortaya attığı etik sorgulamalar nedeniyle 70'li yılların en önemli yapıtlarından biridir (Güven Turan)". İkinci romanı *Danaburnu* (1980) için Oktay Rifat'ın şu sözleri, onun roman konusuna yaklaşımını da özetler niteliktedir: "Romanın başlıca özelliği, bence, bir imgelem ürünü olmasıdır. Kimi büyük romancılar, sözgelimi Stendhal, *Kırmızı ve Siyah*'ı geçmiş bir olaya dayandırdığını söyler. Ne var ki iki satırlık geçmiş bir olaydan koca bir kitap çıkarmak ancak uydurma gücüne, başka bir deyişle imgelem gücüne dayanmakla başarılır. Nitekim ben de *Danaburnu*'nun temel olayını yıllarca önce *Hürriyet* gazetesinde görmüştüm. Anlattığım cinayet geçmiş bir olaya dayanıyor. Ama kitabım tümüyle uydurmadır. Unutmamak gerekir ki yaşamın kendisi sanat değildir. Yaşamı sanata dönüştüren sanatçıdır, yorumudur." Aynı roman için Güven Turan, "Yapıt, kişiler üzerine etik bir sorgulama getirmeden, bir çağ eleştirisi olma özelliği taşıyor. Burada, kişiler yerine doğrudan çağ ortaya çıkartılıyor ve çağ yargılanıyor" diyerek *Danaburnu*'ndaki yaklaşım farklılığını saptar. Son romanı *Bay Lear* ise Joyce'un bilinç akışı tekniğinden yola çıkarak, kişileri, düşünen varlıklar olarak ele almakta ama anlatmak yerine göstermektedir. Oktay Rifat'a göre, iki tür düşünce vardır: Biri sözcüklerle gelişen düşünce, öteki olaylar ve nesnelerle kurduğumuz ilişki sonrasında oluşan düşünce; bu bağlamdan bakıldığında, "iç monolog ve düş, özellikle uyanıkken görülen düş" *Bay Lear*'ın başlıca konusudur.

Roman ve oyunlarının yanı sıra resim sergileri de açmış olan Oktay Rifat'ın, *Kadınlar Arasında* (1948) "Oyun İçinde Oyun" (1949), "Birtakım İnsanlar" (1960), "Atlar ve Filler" (1962); "Çil Horoz" (1964), "Zabit Fatma'nın Kuzusu" (1965); "Yağmur Sıkıntısı" (1969), "Dirlik ve Düzenlik" (1975) adlı oyunları sahnelenmiştir. Şiirlerinden seçmeler R. Christie ve R. McKane tarafından İngilizceye çevrilerek *Voices of Memory* adıyla yayımlanmıştır (1994).

Ödül: *Karga ile Tilki* ile 1955 Yeditepe Şiir Armağanı; *Şiirler* ile 1970 TDK Şiir Ödülü; *Bir Cıgara İçimi* ile 1979 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü; *Yağmur Sıkıntısı* ile 1970 Ankara Sanatsevenler Derneği Yılın En İyi Oyunu Ödülü ve 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması (başarı ödülü); *Danaburnu* ile 1981 Madaralı Roman Ödülü; *Dilsiz ve Çıplak* ile 1984 Necatigil Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Garip*, (şiir hakkında düşünceler ve Melih Cevdet, Oktay Rifat ve Orhan Veli'den seçilmiş şiirler) İst.: Resimli Ay Mtb., 1941; *Güzelleme*, Ank.: Çankaya Mtb., 1945; *Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarelik Üszerine Şiirler*, İst.: Marmara Kitabevi, 1946; *Aşağı Yukarı*, İst.: Yeditepe, 1952; *Karga ile Tilki*, İst.: Yeditepe, 1954; *Perçemli Sokak*, (resimleyen: R. Güran) İst.: Yeditepe, 1956; *Âşık Merdiveni*, İst.: Yeditepe, 1958; *İkilik*, (*Aşağı Yukarı* ve *Karga ile Tilki*) İst.: Çan, 1963; *Elleri Var Özgürlüğün*, İst.: De, 1966; *Şiirler*, Ank.: Bilgi, 1969; *Yeni Şiirler*, İst.: E, 1973; *Çobanıl Şiirler*, İst.: Koza, 1976; *Bir Cıgara İçimi*, İst.: Ada, 1979; *Elifli*, İst.: Ada, 1980; *Denize Doğru Konuşma*, İst.: Adam, 1982; *Dilsiz ve Çıplak*, İst.: Adam, 1984; *Koca Bir Yaz*, İst.: Adam, 1987; *Bütün Şiirleri I, II, III*, İst.: Adam, 1999-2000.
Oyun: *Birtakım İnsanlar*, İst.: Varlık, 1961; *Kadınlar Arasında*, Ank.: MEB, 1966; *Yağmur Sıkıntısı (Toplu Oyunlar: Birtakım İnsanlar, Kadınlar Arasında, Atlar ve Filler, Çil Horoz, Yağmur Sıkıntısı)*, İst.: Adam, 1988.
Roman: *Bir Kadının Penceresinden*, Ank.: Bilgi, 1976; *Danaburnu*, İst.: Adam, 1981; *Bay Lear*, İst.: Adam, 1982.
Deneme: *Şiir Konuşması (Bütün Yazıları)*, İst.: Adam, 1992.
Çeviri: *Sevda Hekim* (Molière), Ank.: MEB, 1943;

Bir Kapı ya Açık Durmalı ya Kapalı (A. de Musset; O. V. Kanık ile), Ank.: MEB, 1943; *İlk Aşk* (I. S. Turgenyev; E. Güney ile), Ank.: MEB, 1944; *Klara Miliç* (I. S. Turgenyev; E. Güney ile), Ank.: MEB, 1944; *Mutlak Peşinde* (H. de Balzac; Sabiha Rifat ile), Ank.: MEB, 1945; *Gecenin Sonu* (F. Mauriac), İst.: Uğur Kitabevi, 1945; *Louis Lambert* (H. de Balzac), Ank.: MEB, 1946; *Modesto Mignon* (H. de Balzac), Ank.: MEB, 1947; *Şanlı Âşıklar* (Molière), Ank.: MEB, 1950; *Batıdan Şiirler*, (M. C. Anday ve O. V. Kanık ile) İst.: Yeditepe, 1953; *Kanaldaki Ev* (G. Simenon), İst.: Varlık, 1959; *Elektra* (J. Giraudoux), Ank.: MEB, 1959; *Latin Ozanlarından Çeviriler*, İst.: Çan, 1963; *Yunan Antologyası*, İst.: Çan, 1964; *Yunan Antologyası ve Latin Ozanlarından Çeviriler*, İst.: Adam, 1986; *Gece Yazı/Çeviri Şiirler*, (S. Rifat ile) İst.: YKY, 1994.

Kaynaklar: *BF* (1999; oğlu Samih Rifat tarafından); Acaroğlu, 219-220; Necatigil, *İsimler*, 313-314; Karaalioğlu, 402-403; Kurdakul, *Sözlük*, 462-464; Özkırımlı, *TEA*, III, 926-927; M. Kutlu, "Horozcu, Oktay Rifat", *TDEA*, IV, 254-255; *Yusufçuk*, "Oktay Rifat Özel Sayısı", Ekim 1980; D. Hızlan, "İnsana İnanırım, İnsana İnandığım İçin de Kendime Güvenirim" (söyleşi), *Gösteri*, S. 1 (Aralık 1980); F. Edgü, "Oktay Rifat Şiirinden Ders Notları", *aynı yerde*; T. Uyar, *Bir Şiirden*, İst., 1983; E. Ercan, *Şair Çünkü Onlar*, İst., 1990; *Oktay Rifat Kitabı*, İst., 1991; S. İleri, "Rifat, Oktay", *DBİA*, VI, 334-335; F. Türe (haz.), *Bir Usta Bir Dünya: Oktay Rifat*, İst., 1994; *Oktay Rifat İçin Sempozyum ve Belgeler*, İst., 1999; C. Süreya, "Oktay Rifat'ın Şiir Çizelgesi", *Toplu Yazılar I*, İst., 2000, s. 84-93; ay, "Oktay Rifat'ın Şiirinde Fırsat Rantı", *aynı yerde*, s. 187-191; ay, "Oktay Rifat'ın İlk Şiirleri", *aynı yerde*, s. 345-351.

RİFAT, SAMİH *(Ankara, 24 Kasım 1945 - İstanbul, 4 Ağustos 2007)* Yazar, çevirmen, fotoğrafçı.

Tam adı Mehmet Samih Rifat. Öğretmen Sabiha Hanım ile şair Oktay Rifat'ın oğlu. Şair ve dilci Sâmih Rifat dedesi, şair Nâzım Hikmet babasının teyze oğlu, siyaset adamı ve hukukçu Mehmet Ali Aybar babasının kardeş torunudur. Beylerbeyi ilkokulundan sonra Saint-Benoit Lisesi'ni (1963) ve İTÜ Mimarlık Fakültesi'ni (1970) bitirdi. Devlet kurumlarında restoratör olarak çalıştı (1970-86). Daha sonra reklam sektörüne geçti; fotoğrafçılık, belgesel film ve reklam filmi yönetmenliği ile reklam yazarlığı yaptı. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık'ta danışman, Koç Kültür Sanat Tanıtım'da grup yöneticisi, Pera Müzesi'nde danışman olarak çalıştı.

İlk yazısı *Cumhuriyet* gazetesinde çıktı (1978). Öncü nitelikleriyle dikkat çeken *Fol* dergisinde yazdı. Yazı ve çevirilerini *Sanat Dünyamız*, *kitap-lık*, *Aries* gibi dergilerde yayımladı.

Yapıtları: İnceleme: *Herakleitos (Bir Kapalı Söz Ustasıyla Buluşma Denemesi)*, İst.: YKY, 1998.

Şiir: *Çocuğu Anlat Bana*, İst.: YKY, 2010.

Anı: *Ada*, İst.: Sel, 2002; *Akla Kara Arası*, İst.: YKY, 2002.

Derleme: *Çok Eski Bir Günbatımı (Osmanlı Öncesi İstanbul'undan Seçme Şiirler)*, İst.: Adam, 1999.

Diğer: *Living in Turkey*, (A. Güler ve S. Yerasimos'la birlikte) Londra: Thames and Hudson, 1992; *Demeures Ottomanes en Turquie*, (A. Güler ve S. Yerasimos'la birlikte) Paris: Albin Michel, 1992.

Başlıca Çevirileri: *Seçme Şiirler* (R. Char), İst.: Ada, 1990; *Ölü Doğa* (A. Verdet), İst.: İyi Şeyler, 1993; *Mimarlık Öğrencileriyle Söyleşi* (Le Corbusier), İst.: YKY, 1993; *İmge ve Sanrı* (P. Valéry), İst.: Harf, 1993; *Sanat Her Zaman Yalan Söylemez mi?* (K. Kavafis), İst.: YKY, 1993; *Yaramaz Çocuklara Masallar* (J. Prévert), İst.: YKY, 1994; *Kapadokya Kaya Kiliselerinde Üç Gün* (Y. Seferis), İst.: YKY, 1995; *Bahçelerin Beyaz Güneşi* (J. Follain), İst: İyi Şeyler, 1996; *Altın Yağmur* (Mabeyinci Pavlos), İst.: Adam, 1997; *Pera Palas* (Abidin Dino), İst.: Ada, 1999; *San Marco'nun Betimi* (M. Butor), İst.: YKY, 1999; *Ne Var Ne Yok?* (V. Mayakovski), İst.: Sel, 2000; *Yüzüncü Ad* (A. Maalouf), İst.: YKY, 2000; *Abidin Dino ya da Kanatlanan El: Bir Yaşamöyküsü Denemesi* (J. Deleage), İst.: YKY, 2007.

Kaynaklar: *BF* (Haziran 1999).

RUHSAN NEVVARE *(İstanbul, 10 Şubat 1884 - İstanbul, 15 Mart 1913)* Öykücü, oyun yazarı.

Asıl adı Hadiye Selimoğlu (Talha Ebüzziya ile evlendikten sonra Hadiye Ebüzziya). Burdur eşrafından Tevfik Selimoğlu ile Tepedelenli Ali Paşa'nın soyundan İkbal Hanım'ın kızı. Darülmuallimat'ı bitirdikten sonra özel hocalardan İngilizce ve Fransızca öğrendi. II. Meşrutiyet'in ilanından (1908) hemen sonra Tahsin Nahit'le birlikte yazdığı *Jön Türk* isimli üç perdelik oyunu aynı yıl Mınakyan Efendi'nin Osmanlı Tiyatrosu'nda sahnelendi (2 Ekim 1908). Halide Edip (Adıvar) ile birlikte, daha sonra Cemiyet-i Nisvan adını alan, ilk kadın kuruluşu Teali-i Nisvan Cemiyeti'nin kuruluşuna katıldı; Halide Edip cemiyetin başkanlığını, kendisi de sekreterliğini üstlendi (1909). Aynı yıl Talha Ebüzziya ile evlendi ve Ziyad adını verdikleri bir çocuğu oldu. Genç yaşta veremden öldü ve Bakırköy'deki aile mezarlığına gömüldü.

Aşiyan, *Mehasin*, *Musavver Muhit* ve *Demet* gibi dergilerde öykü ve yazıları yayımlandı. Ahmet Rasim tarafından bestelenmiş şarkıları vardır. *Jön Türk*, bir kadın yazar tarafından kaleme alınan ve sahnelenen ilk oyundur.

Yapıtları: Oyun: *Jön Türk*, (Tahsin Nahit ile) İst.: Asaduryan Mtb., 1325/1909.

Kaynaklar: Z. Ebüzziya, "Ebüzziya Hâdiye", *TDEA*, II, 418; Ö. F. Şerifoğlu, "Hadiye Ebüzziya", *YYOA*, I, 505.

RUŞEN HAKKI *(Kütahya, 21 Temmuz 1936 -)* Şair, yazar.

Tam adı Ruşen Hakkı ÖZPENÇE. Torun Balıkçı ve RH imzalarını da kullandı. Emine Hanım ile boyacı Hasan Özpençe'nin oğlu. Kütahya Erkek Sanat Enstitüsü demircilik bölümünü (1954) ve Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nün İstanbul'da açtığı Tapulama Kursu'nu bitirdi (1958). Küçük yaştan itibaren pek çok işte çalıştı, 51 kiloda "Ciklet Hakkı" lakabıyla boksörlük yaptı. Tapu fen memuru olarak Turgutlu, Kütahya, Manisa ve İzmit'te görev yaptı. *Demokrat Kütahya* gazetesinde çalıştı (1952-55). TV 41'de "Günler Kitaplar Dergiler" adlı bir program hazırladı (1998-99). İnsan Hakları Derneği'nin Kocaeli şubesini kurdu ve başkanı oldu; Aydınlar Dilekçesi Davası'nda yargılanıp aklandı. 1994'te İzmit Belediyesi'nce evinin bulunduğu caddeye adı verildi. TYS, Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği ve Basın Konseyi üyesi. İzmit'te yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk şiiri ("Yollarda") 1952'de *Yeşilay* dergisinde çıktı. *Türk Dili*, *Yelken*, *Yeni Ufuklar*, *Varlık*, *Yedi Tepe*, *Türkiye Yazıları*, *Soyut*, *Yazko Edebiyat*, *Adam Sanat*, *Evrensel Kültür*, *İnsancıl* ve *Düşlem* dergilerinde yayımladığı şiir, öykü ve eleştiri-tanıtım yazılarıyla tanındı. İlk şiirlerinde soyut ve bireysel bir anlatımla duygulanımlarını dile getirirken 1970'lerden itibaren toplum sorunlarına yöneldi.

Ödül: *Irmak* ile 1979 Başkent Sanat Ödülleri (birincilik); Röportajları ile 1984 ve 1985 Çağdaş Gazeteciler Derneği Yılın Gazetecisi Ödülü; *Balkonda Akşamüstü* ile 2006 Yunus Nadi Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Köprü*, İst.: Yeditepe, 1962; *Yuvarlak Masa Oturumu*, İst.: Yeditepe, 1964; *Hüznün Dalgın Kuşları*, İst.: Yeditepe, 1968; *Dağlama*, İst.: Yücel, 1974; *Çakmaktaşı Kav Kıvılcım*, Ank.: Türkiye Yazıları, 1980; *Canevimden*, İst.: Gerçek Sanat, 1989; *Üretimde Sevda*, İst.: Gerçek Sanat, 1993; *Elini Hünerle Kuşlara Yelek Giydir*, İst.: Gerçek Sanat, 1999; *Değirmen*, (Seçme Şiirler) İst.: Evrensel, 2003; *Balkonda Akşamüstü*, İst.: Gerçek Sanat, 2005.

Öykü: *Sokağın Ucu Deniz*, İst.: Yelken, 1977; *Irmak*, İst.: Yalım, 1979; *Kentin Konukları*, İst.: Gerçek Sanat, 1991; *Sırtı Çilçiçeği Bahçesi Kadın*, İzmit: Özgür Kocaeli, 1996; *Sokağın Ucu Deniz/Irmak*, (Bütün Öyküleri I) İst.: Gerçek Sanat, 2002; *Serçeler ve Kediler*, (Bütün Öyküleri II) İst.: Gerçek Sanat, 2003.

Roman: *Umudun Çiçeklendiği Günler*, İst.: Gerçek Sanat, 1991.

Günlük: *Bir Şafaktan Bir Şafağa*, İst.: Gerçek Sanat, 1997; *Körfez Güncesi*, İst.: ?, 2003; *Güne Düşen Benekler*, İst.: Gerçek Sanat, 2005.

Kaynaklar: *BF* (28 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 315; "Özpençe, Ruşen Hakkı", *TDEA*, VII, 219; Kurdakul, *Sözlük*, 516-517; Karaalioğlu, 462-463.

SABA, ZİYA OSMAN *(İstanbul, 30 Mart 1910 - İstanbul, 29 Ocak 1957)* Şair, yazar.

Babası Binbaşı Osman Bey'dir. Beşiktaş'ta Hayreddin İskelesi yakınlarında bir yalıda doğdu. Sekiz yaşındayken annesini kaybetti. İlköğreniminden sonra Mütareke yıllarında girdiği Galatasaray Lisesi'nde yatılı olarak okudu. Sanat görüşünün ve şiirinin gelişmesinde büyük payı olan yakın dostu Cahit Sıtkı Tarancı'yı burada tanıdı. Liseden 1931'de mezun olduktan sonra girdiği Hukuk Fakültesi'ne devam ederken, bir yandan da *Cumhuriyet* gazetesi muhasebe servisinde çalıştı. Fakülteyi 1936'da bitirdi. Hariciye'ye girmek istedi. Bankadaki görevinin Ankara'ya nakledilmesi üzerine bir süre orada kaldı, ancak istifa ederek İstanbul'a döndü; Milli Eğitim Basımevi Tashih Bürosu şefi olarak çalışmaya başladı (1945). Geçirdiği kalp rahatsızlığı sebebiyle işinden ayrılarak evine çekildi (1950). Varlık Yayınları'nın bazı işlerini yürüttü. Eyüpsultan'daki aile mezarlığında gömülüdür.

Lise yıllarından itibaren şiirle uğraşmaya başlayan Saba ilk şiirini ("Sönen Gözler") *Servet-i Fünun* dergisinde "Ziya" imzasıyla yayımladı (19 Ocak 1927). Edebiyata/şiire ilgisinin daha küçük yaşlarda başladığını belirten Saba'nın ilk kalem denemeleri küçük yaşta kaybettiği annesinin ölümüne dair yazdığı yazılardır. *Servet-i Fünun* dergisinde ve okulda tanıştığı arkadaşlarıyla "Yedi Meşale" topluluğunun kuruluşuna katılan şairin, topluluğun ortak kitabı *Yedi Meşale*'de ve Yusuf Ziya Ortaç'ın desteğiyle kurulan *Meşale* (8 sayı) dergisinde şiirleri çıktı. Daha sonra *Milliyet* gazetesinin kültür/edebiyat sayfasında ve *İçtihat* dergisinde yazı ve şiirlerini yayımlayan Saba *Varlık* dergisinin kurulmasından (15 Temmuz 1933) sonra çalışmalarını çoğunlukla bu dergide yayımladı. Bu arada *Ağaç* ve *Yücel* dergilerinde de adı görüldü.

Şiir yazmayı kendisi için adeta bir zorunluluk ve yaşama nedeni olarak gören Saba, edebi görüş ve şiir anlayışı olarak Galatasaray Lisesi'ndeyken okuduğu Régnier, Mallarmé, Rimbaud, Baudelaire, Supervielle gibi Fransız simgecilerden etkilendi.

A. Oktay, Ziya Osman'ın, ilk kitabı *Sebil ve Güvercinler*'de şiir dünyasının bütün izlekleri olan Tanrı, ölüm, merhamet ve sevgiyi verdiğini belirtir. Bu bağlamda şimdiye kadar retoriksel bir izlek olarak alınan "ölüm"ün, Saba'da ontolojik bir sorun olduğunu söyleyen Oktay,

bu şiirde şaşırtıcı olanın "ölüm üzerine yapılan vurgu değil, ölüm karşısında gösterilen tevekkül, daha da ötesinde, ölümün asıl gerçeklik olduğuna yapılan vurgu" olduğunu belirtir. Kendisi de mizaç olarak şaire yakın olan B. Necatigil "Ziya Osman'ın şiiri Âşık Paşalar'dan, Yunuslar'dan gelen soyut tasavvuf şiirini, hayattan parçalar da ekleyerek biraz dünyalaştırıp sona mı erdirdi; Türk iman kültürünü işleyen son şairimiz miydi? Sanmıyorum. Ziya Osman'daki yaşamak bıkkınlığını, isteksizliğini benimseyecek, ölümü bir kurtuluş olarak görmek tema'sını besleyecek şairler, tek tük de olsa her zaman bulunacaktır" der. V. M. Kocatürk, Saba'nın şiirindeki bu tavrı "yarı mistik bir dindarlık" biçiminde tanımlarken, H. Yavuz da şairin "Türkiye'de gördüğümüz en Müslümanca dizeleri yazdığı" saptamasını yapar. S. İleri onun "İstanbul kültürünün bir dönemdeki inanç anlayışını dile getirdiğini" söyler.

Kişisel çatışmalardan olduğu kadar, toplumsal çekişmelerden de uzak kalan bir şiir dünyası kuran Saba "çocukluk özlemi, anılara düşkünlük, ev-aile sevgisi, yoksul yaşamalara karşı utanç ve acıma, Tanrıya kulluk, kadere boyun eğiş, küçük mutluluklarla yetinme, ölüm yakınlığı, öte dünya özlemi gibi konuları" (Necatigil) yalın, duru bir dille işledi. Genel olarak hece ölçüsüyle yazan Saba 1940'tan sonra serbest biçimleri de denedi.

Saba, şiirin yanında, çocukluğunu, gençliğini, evliliğini ve çok sevdiği İstanbul'da yaptığı gezileri anlattığı, anı/öykü tarzı anlatılar da yazmıştır. A. Ş. Hisar etkisinin duyulduğu bu anlatılarda kendisinin yanında, değişen İstanbul karşısındaki hüzünlü duyarlığını da dile getirir.

Yapıtları: Şiir: *Sebil ve Güvercinler*, İst.: ABC, 1943; *Geçen Zaman*, İst.: Ülkü B., 1947, *Nefes Almak*, İst.: Varlık, 1957.
Anı-Öykü: *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*, İst.: Varlık, 1952; *Değişen İstanbul*, İst.: Varlık, 1959.
Kaynaklar: Z. İ. Zaimoğlu, "Ziya Osman Saba'nın Hayatı", *Varlık*, S. 451 (1 Nisan 1957); Y. N. Nayır, "Aramızda Bir Ermiş Yaşadı", *aynı yerde*; O. Akbal, *Şair Dostlarım*, İst., 1964, s. 31-44; B. S. Ediboğlu, *Bizim Kuşak ve Ötekiler*, İst., 1968, s. 92-99; H. F. Ozansoy, *Edebiyatçılar Çevremde*, Ank., 1970, s. 118-122; Necatigil, *İsimler*, 315-316; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 566; M. Kutlu, "Saba, Ziya Osman", *TDEA*, VII, 379-382; S. İleri, "Saba, Ziya Osman", *DBİA*, VI, 380; A. Oktay, *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950*, Ank., 1993, s. 1175-1186; B. Necatigil, *Yazılar 1*, İst., 1983, s. 213-214; H. Yavuz, *Okuma Notları*, İst., 1992, s. 139; M. Miyasoğlu, *Ziya Osman Saba*, 1987.

SABAHATTİN ALİ *(Eğridere [bugün Ardino]/Gümülcine/Bulgaristan, 25 Şubat 1907 - Kırklareli, 2 Nisan 1948)* Öykücü, romancı.

Asıl adı Sabahattin ALI. Kimi siyasi yazılarında A. Metin adını kullandı. Karadeniz kökenli Cihangirli piyade yüzbaşısı Ali Selahattin Bey ile Hüsniye Hanım'ın oğlu. Müzikçi Filiz Ali Laslo kızıdır. İstanbul'da Üsküdar Doğancılar'daki Füyüzat-ı Osmaniye Mektebi'nde başladığı öğrenimini Çanakkale ve 1921'de bitirdiği Edremit iptidai mekteplerinde sürdürdü. 1922'de yazıldığı Balıkesir Muallim Mektebi'ndeki öğrenciliği sırasında arkadaşlarıyla birlikte çıkardığı okul gazetesinde ilk öykü ve şiir denemelerini yayımladı. 1926'da nakledildiği İstanbul Muallim Mektebi'ni 1927'de bitirdi, öğretmen olarak Yozgat Merkez Cumhuriyet İlkokulu'na atandı. 1928'de Milli Eğitim Bakanlığı'nca açılan sınavı kazanarak dil öğrenimi için Almanya'ya gitti; Potsdam ve Berlin'de dil kurslarına devam etti. 1930'da öğrenimini tamamlamadan Türkiye'ye döndükten sonra Almanca öğretmeni olarak Aydın Ortaokulu'na atandı. Komünist etkinliklerde bulunduğu iddiasıyla tutuklandı, Aydın Cezaevi'nde üç ay kadar tutuklu kaldıktan sonra Eylül 1931'de beraat etti. Aynı yıl Konya Ortaokulu Almanca öğretmenliğine atandı. Aralık 1932'de özel bir toplantıda okuduğu "hicviye" nedeniyle tutuklandı, "Gazi'yi ima ve telmihen tahkir ettiği" iddiasıyla yargılandı ve 14 ay hapse mahkûm edildi. Konya ve Mayıs 1933'ten sonra Sinop cezaevlerinde yattı, Cumhuriyetin 10. kuruluş yıldönümü dolayısıyla çıkarılan aftan yararlanarak 29 Ekim 1933'te serbest bırakıldı. Bir süre boşta kaldıktan sonra Maarif Vekili Yusuf Hikmet Bayur ve Hukuk İşleri Müşaviri Hamit Şevket İnce'nin Atatürk'ten izin almalarıyla Mayıs 1934'te geçici olarak Orta Tedrisat Şube Müdürlüğü'ne, ardından Eylül 1934'te asaleten Milli Talim Terbiye'de ikinci mümeyyizliğe atandı. 1935'te, 1932 yazında İstanbul'da tanıştığı Aliye Hanım ile evlendi. Haziran 1935'te Maarif Vekâleti Neşriyat Müdürlüğü kalem şefliğine getirildi, ek olarak Ankara İkinci Ortaokulunda Almanca öğretmenliği yaptı. Mayıs 1837'de askere alındı, İstanbul'da yedek subay öğrenciliği sırasında kızı Filiz dünyaya geldi. Askerliğini Eskişehir'de tamamladıktan (1 Mayıs 1938) sonra Aralık 1938'de Türkçe öğretmeni olarak Ankara Musiki Muallim Mektebi'ne, ardından

öğretmen Carl Ebert'in asistanı ve dramaturg olarak görev yaptığı Devlet Konservatuvarı'na atandı. Konservatuvar'daki görevine ek olarak Tercüme Bürosu'nda ve Türk Dil Kurumu'nda görev aldı. Nisan 1944'te *Orkun* dergisinde yayımladığı "Başvekil Saracoğlu Şükrü'ye İkinci Açık Mektup" başlıklı yazısında kendisini komünistlik ve vatan hainliği ile suçlayan Nihal Atsız'a karşı açtığı hakaret davası Atsız'ın mahkûmiyeti ile sonuçlandı. 1 Aralık 1945'te Cami Baykurt ile birlikte çıkarmaya başladığı *Yeni Dünya* gazetesi 4 Aralık 1945'teki "Tan Olayı" sırasında basımevinin tahrip edilmesi sonucu beşinci sayısında kapandı. Ardından 11 Aralık 1945'te bakanlık emrine alınan Sabahattin Ali Konservatuvar'daki görevinden ayrılmak zorunda kaldı.

1946'da ailesini Ankara'da bırakarak İstanbul'a gitti, 25 Kasım 1946'da Aziz Nesin'le birlikte haftalık mizah gazetesi *Marko Paşa*'yı çıkarmaya başladı. Sorumlu yazı işleri müdürlüğünü de üstlendiği *Marko Paşa*'da çıkan yazılar dolayısıyla hakkında birçok dava açıldı. Cemil Sait Barlas'ın açtığı hakaret davasından aldığı 4 aylık mahkûmiyetin kesinleşmesi üzerine 16 Mayıs-10 Eylül 1947 arasında hapis yattı. "Adliye Koridorları" adlı yazısı nedeniyle açılan davadan bir süre tutuklu kaldıktan sora beraat etti. Daha sonra bir dostunun kamyonuyla nakliyecilik yapmaya başlayan Sabahattin Ali, bu arada Mehmet Ali Aybar'ın çıkardığı *Zincirli Hürriyet*'te yayımlanan "Asıl Büyük Tehlike Bugünkü Ehliyetsiz İktidarın Devamıdır" başlıklı yazısı dolayısıyla iki ay hapis cezasına çarptırıldı. Bulgaristan sınırından yurtdışına çıkmak isterken kendisine kılavuzluk eden Ali Ertekin adlı şahıs tarafından öldürüldü.

Sabahattin Ali edebiyat yaşamına 1925-26'da *Irmak* (Balıkesir), *Çağlayan* (Balıkesir), *Güneş*, *Hayat*, *Servetifünun*, *Meşale* dergilerinde yayımladığı şiir ve öykülerle başladı. Öyküden romana, şiirden oyuna kadar çeşitli edebi türlerde yapıtlar vermesine karşın Sabahattin Ali'nin asıl sanatçı kişiliğinin öykülerinde ortaya çıktığı kabul edilir. Anadolu insanının gerçeğini bütün çıplaklığıyla yansıtan bu öyküler kurgularının sağlamlığı yanında anlatımlarının duruluğuyla da dikkat çekerler. Bu öykülerde Anadolu "Toprak ağasıyla, eşrafıyla; esnafı, tüccarıyla; yöneticisi, jandarması, memuruyla; yoksul köylüsüyle; şarkıcı, oyuncu kızlarıyla; hapishaneleri, hırsızları, su ve toprak kavgaları, hastalıkları, ölümleri, düğünleri, eğlenceleri, kadın oynatmaları, kadın kaçırmaları, şarkılı sazlı kahveleriyle; bir doyumsuzluğun sonucu kadın düşkünlükleri ya da tertemiz sevdalarıyla ve bütün bunları bütünlemek ister gibi birçok hikâyede uzaktan uzaktan görünüp kaybolan 'golf pantolonlu, kasketli, kara gözlüklü, boyunları fotoğraf makineli' *köycüler* ve bürokrat kalabalığıyla tüm Anadolu köyleri ve kasabaları belli bir tarihsel konum içinde gerçekçi renk ve biçimleriyle silinmez bir biçimde çizilmiştir" (M. H. Doğan). Ş. Kurdakul onun öykücülüğünü "Sabahattin Ali'nin 60'ı aşkın öyküsünde köylü kentli kadınlar, mahpuslar, çocuklar, bürokratlar, kendi niteliklerinin yanı sıra, sınıflı toplumun insanı olmaktan gelen nitelikleriyle birlikte yaşarlar. Issız, kendi durumuna bırakılmış Anadolu'nun yalnız insanları, idare lambalarının soluk ışıkları altında hüzünlü bakışlarıyla insanlığımızı arar gibidir. Sorma aşamasına bile gelememiş bu insanları –birkaç öykü dışında– gerçeği zorlamadan verir Sabahattin Ali" biçiminde değerlendirir.

Sabahattin Ali'nin öyküsü Ömer Seyfettin geleneğini geliştirerek sürdürür. Ekseninde Anadolu insanının yer aldığı bu öyküler belli bir olaya dayanan, belli bir zaman ve mekân içinde geçen, belli bir giriş-gelişme-sonuç çizgisi izleyen klasik bir kuruluşa sahiptir. Ama gerçeği kavrama ve ifade etme biçimindeki farklılık onu Türk öykücülüğünde Kemal Tahir, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Samim Kocagöz çizgisiyle sürecek yeni bir çığırın başlatıcısı yapar. R. Mutluay'ın deyişiyle "Refik Halit'le Ömer Seyfettin'in ilk örneklerini verdikleri 'Memleket Hikâyeleri' çok bilinçli bir bakışın toplumumuzdaki düzensizlikleri sergileyen eleştirisiyle birleşmiştir." İlk öykü kitabı *Değirmen*'de gerçekçi öykülerinin yanı sıra 1930'a kadar yazdığı ilk öykülerinin romantik havası gözlenir. Aynı kitapta yer alan ve ilk olarak 1930'da yayımlanan "Bir Gemicinin Hikâyesi" adlı öyküsü, bu hayalci, romantik dönemini noktalar ve gerçekçi, eleştirel bir dönemin başlangıcı olur. Bu değişimde yazarın Anadolu halkı ve gerçekleriyle yüz yüze geldiği taşra ve hapishane yaşamının etkili olduğu söylenebilir. Bundan sonra, M. H. Doğan'ın deyişiyle, "... yakından tanıdığı, sıkı ilişkiler içine girdiği köy ve kasabaları; köy-kent ikiliğini; geri bir ekonomik düzenin ve baskıcı bir

yönetimin ürünü yoksunluklar, yoksulluklar içinde ekmek uğruna, su uğruna, toprak uğruna ölen, öldüren, hapislere düşen Anadolu insanını; ağa, eşraf, esnaf, köylü, bürokrat ilişkilerini konu edinecektir."

İlk romanı *Kuyucaklı Yusuf*, kahramanı Yusuf'un serüveni çevresinde bir Anadolu kasabasında mütegallibe esnaf ve eşrafın hükümet güçleriyle işbirliği halinde yoksul halkı nasıl ezdiğinin öyküsüdür. B. Moran Batılılaşmayı Türk toplumunun ana sorunsalı olarak ele alan daha önceki romanlardan farklı olarak, toplumsal yapının kendisinden kaynaklanan çatışmalara yönelmesi bakımından *Kuyucaklı Yusuf*'u yol açıcı bir yapıt olarak değerlendirir. B. Moran'a göre "*Kuyucaklı Yusuf*'ta bu yapıya ve düzene karşı çıkış, yazarını, Orhan Kemal'in, Yaşar Kemal'in ve genellikle Anadolu romancılarının öncüsü yapar." Fethi Naci ise *Kuyucaklı Yusuf*'u "... kişilerinin canlılığıyla, ayrıntıları kullanmaktaki ustalığıyla, olay örgüsündeki mükemmellikle, mahalli renkleri vermekteki üstün başarısıyla, sosyal gerçeklikle insani gerçekliği tam bir uyum içinde, dengeli olarak yansıtmasıyla eskimeyecek, tazeliğini sürdürecek bir roman" biçiminde değerlendirir. Kahramanı Ömer'in bireysel çelişkileri ve bunalımları üzerine kurulan ikinci romanı *İçimizdeki Şeytan*'da Sabahattin Ali, Anadolu'dan İstanbul'a geçer. İkinci Dünya Savaşı öncesi üniversite ve sanat çevrelerini, siyasi yönelişleri, bu çevrelerdeki ahlaki bakımdan yozlaşmış kişilikleri ele alır. Üçüncü romanı *Kürk Mantolu Madonna* romantik yanı ağır basan bir aşk öyküsüdür. Ankara'da bir memur olarak çalışan, kimsenin önemsemediği, silik bir kişilik olarak görünen 35 yaşlarındaki Raif Efendi'nin seneler önce Berlin'de Maria Puder adlı bir Alman kadınla yaşadığı aşk geriye dönüşlerle verilir.

Sabahattin Ali'nin öykü ve romanlarındaki toplumsallığa karşılık hece vezniyle yazdığı şiirlerinde alabildiğine bir duygusallık egemendir. R. Korkmaz'a göre, "Sabahattin Ali'nin şiirleri genel olarak incelendiğinde karşımıza iç serzenişleri avutmaya, doyurmaya veya dindirmeye çalışan, ve bu yüzden de tezatların en uç noktalarına gidip gelen; zaman zaman cesur, kararlı ve kalender ama ekseriya vehimli, aciz, korkak, bedbin ve daha çok melankolik bir 'ben' şairi çıkar."

Sabahattin Ali'nin tek oyunu *Esirler* 7. yy'da Çin başkentlerinden Si-Gan-Fu'daki esir Türklerin Kür-Şad'ın önderliğinde ayaklanmalarını ve yenilmelerini konu alır.

Sabahattin Ali *Varlık*, *Terciime*, *Yurt ve Dünya*, *Ulus*, *Yeni Türk*, *Zincirli Hürriyet*, *Tan* gibi gazete ve dergilerde edebi ve siyasi yazılar; özellikle 1946-48 arasında *Marko Paşa* ve onun kapatılması üzerine çıkarılan *Malum Paşa*, *Merhum Paşa*, *Ali Baba* gibi mizah gazetelerinde hiciv yanı ağır basan mizah yazıları kaleme aldı.

"Kağnı", "Ses" ve "Gramofon Avrat" öyküleri ("Azap Yolu" adıyla; yön. Y. Duru, 1967), *Kuyucaklı Yusuf* (yön. F. Tunç, 1985), "Gramofon Avrat" adlı öyküsü (aynı adla; yön. Y. Kurçenli, 1987), "Hanende Melek", "Yeni Dünya" ve "Çilli" adlı öyküleri ("Develerin Ölümü" adıyla; yön. İ. Tözüm, 1990), "Hasan Boğuldu" öyküsü (aynı adla; yön. O. Aksoy, 1990) filme alındı.

Hakkındaki en geniş kaynak Sevengül Sönmez'in yazdığı *A'dan Z'ye Sabahattin Ali* adlı ansiklopedidir (YKY, 2009).

Yapıtları: Şiir: *Dağlar ve Rüzgâr*, İst.: Türkiye, 1934 ("Kurbağanın Serenadı" ve "Öteki Şiirler"le birlikte, Ank.: Bilgi, 1937); *Bütün Şiirleri*, (haz. A. Özkırımlı) İst.: YKY, 1999.
Öykü: *Değirmen*, İst.: Remzi, 1935; *Kağnı*, İst.: Yeni Kitapçı, 1936; *Ses*, İst.: Yeni Kitapçı, 1937; *Yeni Dünya*, İst.: Remzi, 1943; *Sırça Köşk*, İst.: Remzi, 1947; *Arabalar Beş Kuruşa*, (Seçmeler) İst.: Can, 2000; *Kamyon*, (Seçmeler, haz. S.Sönmez) İst.: YKY, 2009.
Roman: *Kuyucaklı Yusuf*, İst.: Yeni Kitapçı, 1937; *İçimizdeki Şeytan*, İst.: Remzi, 1940; *Kürk Mantolu Madonna*, İst.: Remzi, 1943; *Bütün Romanları*, (haz. S.Sönmez) İst.: YKY, 2004.
Oyun: *Esirler* (*Varlık*'ta tefrika, 1936).
Mektup: *İki Gözüm Ayşe*, (haz. Ayşe Sıtkı-D. Akın) İst.: Ataol, 1991; *Hep Genç Kalacağım*, (haz. S.Sönmez) İst.: YKY, 2008.
Yazılar: *Marko Paşa Yazıları ve Ötekiler*, (haz. H. Altınkaynak) İst.: Cem, 1986.
Diğer: *Çakıcı'nın İlk Kurşunu*, (Öyküler, Şiirler, Derlenmemiş yazılar, haz. N. Esen, E. Kılıç), İst.: YKY, 2002; *Mahkemelerde*, (haz. N.Esen, N.Seyhan) İst.: YKY, 2004.
Çeviri: *Tarihte Garip Varlıklar* (M. Mimmerich), Ank.: Ulus B., 1936; *Antigone*, (Sophokles), İst.: Maarif Vekilliği, 1941; *Minna von Barnhelm* (G. E. Lessing), Ank., 1942; *Üç Romantik Hikâye* ("Duka ile Karısı", E. T. Amedeus Hofmann; "Peter Sclemihl'in Acâyip Sergüzeşti", Adalbert von Chamisso; "San Domingo'da Bir Nişanlanma", Heinrich von Kleist), Ank.: MEB, 1943; *Fontamara* (I. Silone), Ank.: Akba, 1943; 1943; *Gyges ve Yüzüğü* (C. F. Hebbel), Ank.: MEB, 1944.
Kaynaklar: N. Atsız, *İçimizdeki Şeytanlar*, İst., 1940;

K. Bayram, *Sabahattin Ali Olayı*, Ank., 1978; A. Bezirci, *Sabahattin Ali*, İst., 1987; R. M. Ertüzün, *Sabahattin Ali Olayının Gerçeği (Benim Bildiğim Sabahattin Ali)*, İst., 1985; M. Kutlu, *Sabahattin Ali*, İst., 1972; F. A. Laslo-A. Özkırımlı, *Sabahattin Ali*, İst., 1979; S. Sülker, *Sabahattin Ali Dosyası*, İst., 1968; R. Korkmaz, *Sabahattin Ali: İnsan ve Eser*, İst., 1997; Alangu, *Hikâye ve Roman*; R. Mutluay, *50 Yılın Türk Edebiyatı*, Ank., 1973, s. 419-421, 560-565; R. Ilgaz, *Sarı Yazma*, İst., 1976, s. 178-186, 276-281; ay, *Yokuş Yukarı*, İst., 1987, s. 166-171; Kurdakul, *Cumhuriyet II*, s. 33-40; Kaplan, *Hikâye Tahlilleri* (1984), s. 139-143; S. Kutlu, *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Romanları*, İst., 1987, s. 235-243; Y. Küçük, *Aydın Üzerine Tezler IV*, Ank., 1986, s. 135-145; Moran, 14-35; Fethi Naci, *Türkiye'de Roman*, 499; Önertoy, 45-47, 222-223; S. Sertel, *Roman Gibi*, İst., 1969, s. 132-133, 240-243, 348-350; İ. Tatarlı-R. Mollof, *Hüseyin Rahmi'den Fakir Baykurt'a Marksist Açıdan Türk Romanı*, İst., 1969, s. 82-103; F. Tevetoğlu, *Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler*, Ank., 1967, s. 606-623; H. Altınkaynak, "Sabahattin Ali'nin Gazete ve Dergi Yazarlığı", *Edebiyat Cephesi*, S. 3 (Nisan 1979), s. 8; K. Ateş, "Sabahattin Ali'nin Eserlerinde Hapishane", *Yansıma*, S. 15 (Mart 1973), s. 181-185; A. Ayda, "Sabahattin Ali", *Hisar*, S. 148 (Nisan 1976), s. 11-14; Z. Bayar, "Türk Hikâyeciliğinin Büyük Dönemeci: Sabahattin Ali", *Yansıma*, S. 15 (Mart 1973), s. 172-175; A. Bezirci, "Sabahattin Ali'nin Çocukluk Anıları", *Gelecek*, S. 6 (Ekim 1971), s. 33-36; ay, "Sabahattin Ali'nin Hikâyelerinde Yapı", *Yeni A*, S. 12 (Mart 1973), s. 1, 8-9; A. Birkiye, "Kuyucak'tan Yusuf ve Diğerleri", *Yazko Edebiyat*, S. 31 (Mayıs 1983), s. 90-96; M. Ergün, "İçimizdeki Şeytan", *Yeni Dergi*, S. 103 (Nisan 1973), s. 26-36; ay, "Sabahattin Ali'nin Önemi", *Yansıma*, S. 14 (Nisan 1973), s. 270-278; V. Günyol, "Kıyaslama Yoluyla: Sabahattin Ali'nin Hikâyeciliği ve Romancılığı", *Yücel*, S. 103 (Mayıs 1945), s. 80-84; S. İleri, "Sabahattin Ali'nin Hikâyeleri", *Yeni Dergi*, S. 53 (Şubat 1969), s. 142-150; A. Nesin, "Son Anı", *Yansıma*, S. 15 (Mart 1973), s. 144-146; A. Özkırımlı, "İçimizdeki Şeytan Üzerine", *Yazko Edebiyat*, S. 4 (Şubat 1981), s. 91-94; D. Özlü, "Sabahattin Ali İçin Bir Önsöz", *Yeni Dergi*, S. 17 (Şubat 1966), s. 181-184; ay, "Sabahattin Ali İçin", *Yeni Dergi*, S. 21 (Haziran 1966), s. 482-486; B. Taşan, "Sabahattin Ali Sinop'ta", *Soyut*, S. 87 (Ocak 1976), s. 44-49; İ. Tatarlı, "Sabahattin Ali ve Batı Edebiyatı", *Türkiye Defteri*, S. 15 (Şubat 1975), S. 363-370; R. O. Türkkan, "İçimizdeki Şeytan: İyi Bir Kaabiliyet Kötü Bir Fikir Hizmetinde", *Bozkurt*, S. 3 (Mayıs-Haziran 1940), s. 84-88; M. H. Doğan, "Öykücü Sabahattin Ali", *Türk Dili* (Türk Öykücülüğü Özel Sayısı) S. 286 (Temmuz 1975), s. 84-93; Özgüç, I, 315; II, 237, 301-302, 373-374.

SABİT *(İstanbul, 1863 - İstanbul, 28 Ekim 1913)* Şair.

Tam adı Abdülkerim Sabit. Trabzon naibi Şerif Mahmut Bey'in oğlu. Bir süre özel öğrenim gördükten sonra girdiği Galatasaray Sultanisi'ni bitirmeden ayrıldı. Hariciye Tercüme Odası'na kâtip olarak girdi. Daha sonra çeşitli konsolosluklarda, Batum Başkonsolosluğu'nda bulundu. Hariciye Nezareti İstişare Odası muavinliği görevinden emekli oldu. Edirnekapı Mezarlığı'nda gömülüdür.

Sabit Bey Tanzimat dönemi şair ve yazarlarından Muallim Naci'nin izinde yürüyenler arasında yer aldı. Süleyman Nazif, Sabit Bey hakkında *Utarit* dergisinde yayımlanan bir yazısında, onun sürekli okuyup yazan, müzik, resim gibi sanat dallarıyla uğraşan biri olduğundan, ancak genç yaşlardan itibaren içkiye fazlaca düşkünlüğünden söz eder. Şairin evinde iki kez yangın çıktı, son yangında önemli evrakları da yandı.

Yapıtları: *Sabah-ı İnşirah*, İst.: Mihran Mtb., 1302/1885; *İmdadü'l-midad*, ?; *Şükûfezar*, ?.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, III, 1543-1544; "Sabit Abdülkerim Bey", *TDEA*, VII, 386.

SABUNCU, BAŞAR *(İstanbul, 9 Eylül 1943 -)* Oyun yazarı, yönetmen.

İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da yaptı, Saint Joseph Fransız Lisesi'ni bitirdi (1961). Oyuncu olarak, Ankara Meydan Sahnesi, Arena, Dormen gibi tiyatrolarda (1961-65), TRT Ankara Radyosu Tiyatro Şubesi'nde oyuncu, rejisör ve uygulayıcı olarak (1965-68) görev yaptı. Bir süre Fransa'da tiyatro yönetmenliği eğitimi gördükten sonra İstanbul Şehir Tiyatroları'nda çalışmaya başladı. 1981'de Şehir Tiyatroları'ndaki görevine son verilince sinemaya geçti; önemli filmleri arasında "Çıplak Vatandaş" (1985), "Asılacak Kadın" (1986), "Kupa Kızı" (1986; L. Bunuel'in "Gündüz Güzeli" filmine 'nazire' olarak çekti), "Kaçamak" (1987), "Zengin Mutfağı" (1988) ve "Yolcu" (1993) sayılabilir.

Türk tiyatrosuna toplumcu bir karakter kazandırmaya çalışan oyun yazarları arasında yer alan Sabuncu, sağlam bir gözlem ve mizahi bir üslupla farklı toplumsal kesimleri oyunlarına konu edindi. "Kişilerini toplumsal ve ekonomik ilişkiler bütünü içinde yansıtmayı amaçladığı", değer yargılarından ve kuşaklar arası anlaşmazlıklardan doğan çatışmaları yabancılaşma teması çevresinde ele aldığı belirtildi (A. Özkırımlı). Ayrıca "Ferhat ile Şirin" (1976), "Kardeş Payı" (1976) ve "Zengin Mutfağı" (1977) oyunlarını sahneye koydu.

Ödül: "Şerefiye" ile 1968 Ankara Sanatse-

verler Derneği Yılın En İyi Yerli Oyunu Ödülü (Yaşar Kemal ile paylaştı) ve 1969 Euro Théatre Onur Mansiyonu; "Zemberek" ile 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması (başarı ödülü); 1971 İlhan İskender En İyi Oyun Yazarı Ödülü; "Adak" filminin senaryosuyla 1980 Sinema Yazarları Derneği En İyi Senaryo Ödülü; yönettiği "Bahar Noktası" adlı oyunla 1981 Avni Dilligil Toplu Çalışma Özel Ödülü; "Namuslu" filminin senaryosuyla 1985 Sinema Yazarları Derneği En İyi Senaryo Ödülü.

Yapıtları: Oyun: "Kargalar", (*Değişim* dergisi, S. 11, 15 Eylül 1962'de yayımlandı); "Şerefiye", (oyunun ilk bölümü A. Püsküllüoğlu, *Yeni Türk Tiyatrosu-Kısa Oyunlar Antolojisi I*, 1969 içinde yer aldı); "Lades ya da Aile Ocağı", (*Türk Dili* dergisi Kısa Oyunlar Özel Sayısı, 1969'da yayımlandı); "Zemberek", 1970; "Çark", 1970; "Mutemet Ali Rıza Bey", 1972; "Memurlar", 1974; "İşçi Babası Ömer Ağa ile Küçük Hanımın Şoförü Recep", 1975; "İşgal ya da Talihli Amele Mehmet Ali'nin Harikulade Maceraları", 1977; "Kaldırım Serçesi", 1982.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 317; Karaalioğlu, 465; Kurdakul, *Sözlük*, 520-521; Necatigil, *Eserler*, 352-353; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1005; "Sabuncu, Başar", *TDEA*, VIII, 390; Özgüç, II, 227, 253, 268, 308, 351; III, 78.

SAÇLIOĞLU, MEHMET ZAMAN *(Bursa, 23 Şubat 1955 -)* Öykücü, şair.

Cumhuriyet gazetesindeki bazı yazılarında Nahit Zaman adını kullandı. Rükzan Hanım ile Anayasa Mahkemesi üyesi yargıç Nahit Saçlıoğlu'nun oğlu. TED Ankara Koleji ve Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nu bitirdi. Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde asistanlık yaptı (1977-81); 1981'den beri Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Sanatları Bölümü'nde öğretim üyesi (1996'dan itibaren profesör). Konuk öğretim üyesi olarak Belçika ve Avustralya'da bulundu. TYS, PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri ("Bir Tapınakta Gecelemek") 1989'da *Çağdaş Türk Dili*'nde çıktı. Öykü ve şiirlerini *Milliyet Sanat*, *Gösteri*, *Varlık*, *Çağdaş Türk Dili*, *Adam Öykü* ve *Yaşasın Edebiyat* dergilerinde yayımladı. "Tasarımlar II" adlı şiirini Nihan Atlığ besteledi. Fethi Naci onun öykülerini "Saçlıoğlu, bir kültür birikiminden güç aldığı belli olan hikâyelerinde, alışılmış hikâyenin sınırlarını zorluyor; zaman zaman gizemli, zaman zaman 'humour'a dayanan hikâyelerinde hep yeninin ardında" biçiminde değerlendirdi. Nursel Duruel ise "Kuramsal birikimiyle hayat deneyimlerini ve gözlemlerini; düşünsel olanla duyumsal olanı birbirinin içinde eriterek akıtıyor öykülerine" dedi.

Ödül: *Yaz Evi*'nin ilk yedi öyküsünden oluşan bir dosya ile 1993 Yunus Nadi Öykü Ödülü (Vüs'at O. Bener'le paylaştı); *Yaz Evi* ile 1994 Sait Faik Hikâye Armağanı; "Topaç" ile 1998 Haldun Taner Öykü Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Günden Önce*, İst.: Yazko, 1985; *Sarkaç*, İst.: İş Bankası, 2002.

Öykü: *Yaz Evi*, İst.: Cem, 1994; *Beş Ada*, İst.: Can, 1997; *Rüzgâr Geri Getirirse*, İst.: İş Bankası, 2002; *Sur ve Gölge*, İst.: İş Bankası, 2009.

Söyleşi: *Güneş Umuttan Şimdi Doğar: Türkân Saylan*, İst.: İş Bankası, 2004.

Kaynaklar: *BF* (Haziran 1999); Necatigil, *İsimler*, 317; Işık, 510; N. Duruel, "Öykücülüğümüzün Özgün Bir Adı" (söyleşi), *Cumhuriyet Kitap*, S. 388 (4 Temmuz 1997); A. İzci, "Sözün Hakkını Veren Yazar", *aynı yerde*; M. S. Aslankara, " 'Hişt, Hişt' Diyen Öyküler", *aynı yerde*.

SADAK, YALÇIN *(Kars, 1957 -)* Şair, denemeci.

İÜ Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi bölümünde öğrenim gördü. 1995'den beri plastik sanatlar üzerine yazılar, eleştiriler yazıyor. *Lami Sanat* gazetesinin yayın yönetmenliğini yaptı (17 sayı, 1988-89). Dergi ve gazetelerde plastik sanatlar ve şiir üzerine yazdı.

Yapıtları: Şiir: *Çıkış Kitabı*, İst.: 1986; *İkinci Kitap*, İst.: Kültür ve Sanat, 1990; *1+1+1=3 Kitap*, İst.: Ya da, 1995; *Dört Kitap*, (Toplu Şiirler), İst.: İthaki, 2003; *Kayada Açan Kitap*, İst.: YKY, 2008; *Tedirgin Yaz*, İst.: Öteki, 2008.

Deneme: *Ve Yazılar*, İst.: Düzlem, 1997; *Aforizmalar*, İst.: Düzlem, 1997; *Son Kitap*, İst.: İthaki, 2002.

Kaynaklar: Işık 06, 3063.

SADRİ, İBRAHİM *(İstanbul, 1963 -)* Şair, tiyatrocu.

Kasımpaşa Lisesi'nde okudu (1980). İÜ İşletme Fakültesi'ndeki öğrenimini yarıda bırakarak (1983) Anadolu Üni. Açıköğretim Fak. İşletme Bölümü'nden mezun oldu (1989). *Selam* dergisinde yazı işleri müdürlüğü (1984-86) yaparken başladığı Gece Oyuncuları adlı tiyatro topluluğunun yönetmenliğini iki yıl sürdürdü (1985-87). İstanbul'da yaşıyor; evli ve iki çocuk babası. Şiirleri ve mizah yazıları *Mavera*, *Gurbet*, *Yeni Devir*, *Millî Gazete*, *Kitap Dergisi* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Televizyonlarda yaptığı talk show programları, şiir kaseti ve klibiyle tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Memleket Havaları*, 1996; *Adam Gibi Şiirler*, İst.: Timaş, 2000; *Paramız Yoksa da Haysiyetimiz Var*, İst.: Timaş, 2001; *Sepia*, İst.: Timaş, 2003; .
Mizah: *Cihat Köfte Salonu*, 1990.
Oyun: *İnsanlar ve Soytarılar*, İst.: Zaman, 1985; *Efendi Hayrettin*, 1987; *Sanat Manata Karşı*, 1987; *Garangol*, 1987.
Anı: *Paramız Yoksa da Haysiyetimiz Var*, İst.: Timaş, 2001.
Deneme: *Aşk 29 Harftir*, İst.: Timaş, 2007.
Kaynaklar: Işık, 510-511.

SAFA, PEYAMİ *(İstanbul, 2 Nisan 1899 - İstanbul, 15 Haziran 1961)* Gazeteci, öykücü, romancı.

Çömez, Safiye Peyman, Serazâd, Server Bedi imzalarını da kullandı. Servet-i Fünun dönemi şairlerinden İsmail Safa ile Server Bedia Hanım'ın oğlu. Sivas'a sürgüne gönderilen babasının 1901'de orada ölmesi üzerine yetim kaldı. Bir süre sonra annesi ve kardeşleriyle birlikte İstanbul'a döndü. Çocukluğu, ailesinin uğradığı büyük acıyla birlikte, yok olma sürecinin bütün felaketlerinin yaşandığı Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında geçti. Sekiz-dokuz yaşlarındayken önemli bir kemik hastalığına yakalandı ve bu hastalığın fizyolojik ve ruhsal etkilerini uzun yıllar üzerinden atamadı. Doktor tarafından kolunun kesilmesine karar verildi, ama kendisi buna izin vermedi. Çocukluk ve ilkgençlik yılları hastane koridorlarında bu hastalığın verdiği sıkıntı ve ıstırap içinde geçti. Bu yıllara ait zengin izlenim ve yaşantılarını daha sonra *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* adlı yapıtında romanlaştırdı.

Gerek hastalığı, gerekse memleketin içinde bulunduğu felaketlerin yol açtığı maddi sıkıntılar yüzünden öğrenimini sürdüremedi. Kendisinin ve ailesinin geçimini sağlamak zorunda kalınca henüz on üç yaşındayken Vefa İdadisi'ndeki öğrenimini yarım bırakarak, kendi ifadesiyle "ayaklarında delik pabuçlar, üzerinde eski bir elbise, zayıf nahif bir vücut ile", önce kısa bir süre Keteon Matbaası'nda çalıştı, daha sonra Posta-Telgraf Nezareti tarafından açılan sınavı kazanarak bu daireye memur oldu. Bundan sonra kendi kendini yetiştirmek azim ve iradesiyle geceli gündüzlü çalışmaya koyuldu. Aynı yıl bir çocuk öyküsü olan *Bir Mekteplinin Hatıratı-Karanlıklar Kıralı* (1913) adlı yapıtı yayımlandı.

I. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine görevinden ayrılarak Boğaziçi'nde Rehber-i İttihat Mektebi'nde öğretmenlik yapmaya başladı (1914). Savaşın sonuna kadar okula devam ettiği dört yıl süresince kendi kendine Fransızcasını geliştirdi, biraz da mesleki zorunluluk dolayısıyla, eğitim, felsefe ve psikoloji ile meşgul oldu. Bu okuldaki deneyim ve izlenimlerini daha sonra *Biz İnsanlar* romanında kullandı.

1918'de ağabeyi İlhami Safa'nın isteği üzerine öğretmenliği bıraktı ve hayatının sonuna kadar elinden bırakmayacağı kalemi ile hayatını kazanmaya başladı. Önce Fransızcadan çevirdiği *Üç Kardeş* adlı bir çocuk kitabı yayımladı, daha sonra ağabeyi ile birlikte *Yirminci Asır* adlı akşam gazetesini çıkarmaya başladı. Bu gazetede "Asrın Hikâyeleri" genel başlığı altında yayımladığı öykülerle gazetecilik hayatı başlamış oldu. Daha çok halk için yazdığı ve ilk otuz-kırk kadarını imzasız olarak yayımladığı bu öyküler okuyucu tarafından geniş bir ilgi gördüğü gibi, bir süre sonra Yahya Kemal, Ömer Seyfettin ve Faruk Nafiz gibi dönemin usta kalemlerinin kendisini yazı yazması konusunda özendirmelerine neden oldu. Yakup Kadri "Bize bir üslup getirdin" derken, Yahya Kemal "İsmail Safa'nın en güzel eseri Peyami'dir" diyordu. Bütün bu teşvikler üzerine bir süre sonra öykülere imzasını atmaya başladı.

Peyami Safa'nın *Yirminci Asır*'da başlayan gazetecilik hayatı ve gazete yazarlığı sırayla *Son Telgraf*, *Tasvir-i Efkâr*, *Akşam*, *Cumhuriyet*, *Tasvir*, *Tan*, *Ulus*, *Zafer*, *Milliyet*, *Son Havadis* gibi dönemin önde gelen gazetelerinde ölümüne kadar devam etti. 1934-35 yıllarında bir buçuk yıl kadar *Hafta* dergisini çıkardı. 1936'da, aralarında Yahya Kemal, Mustafa Şekip Tunç, Ahmet Hamdi Tanpınar, Nizamettin Nazif, Cahit Sıtkı ve Faruk Nafiz gibi dönemin önde gelen düşünce adamı, şair ve yazarlarının da bulunduğu bir kadroyla *Kültür Haftası* (21 sayı) adlı haftalık dergiyi çıkarmaya başladı. Daha sonra, 1953'te başlayıp 1960'a kadar 63 sayı devam ettirdiği aylık *Türk Düşüncesi* dergisini yayımladı. Hemen hemen her sayısı bir kitap hacminde çıkan bu dergi dönemin önde gelen sanat ve fikir adamlarının yazılarıyla Türk kültür hayatına önemli katkılarda bulundu. O sırada Türk Dil Kurumu ve Türk Ocağı'nın etkin bir üyesi olan Peyami Safa 1950'de Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) listesinden Bursa milletvekili adayı olduysa da seçimi kazanamadı. 1950'den sonra, ölümüne kadar Demokrat Parti'yi (DP) destekledi.

Okuyucularından Nebahat Safa ile evli olan Peyami Safa'nın tek oğlu Merve 1961'de yedek subaylık yaptığı Erzincan'da ölünce, bu olay onu büyük bir acıya sürükledi. Oğlunun ölümünden iki-üç ay kadar sonra hayata gözlerini yumdu. Edirnekapı Şehitliği'nde oğlunun yanına gömüldü.

Bütün yapıtlarının yayım hakkını vârislerinden satın alan Ötüken Yayınevi tarafından 1974'te adına "Peyami Safa Roman Yarışması" düzenlendi.

Çeşitli hastalıklarla yıpranmış zayıf bünyesine rağmen olağanüstü yeteneği ve başarma azmiyle bütün engelleri aşarak varlığını ortaya koyan Peyami Safa yakın dönem Türk kültür ve edebiyat hayatının önde gelen isimlerinden biridir. Yazı hayatına *Yirminci Asır* gazetesindeki öyküleriyle başlayan Peyami Safa, ölümüne kadar birçok gazete ve dergiye bazen kendi adıyla, bazen de müstear adla yazılar yazıp tefrikalar hazırlamış, yeri geldikçe bazı tartışmalara katılmaktan da geri kalmamış bir polemikçidir. Gazeteci olması dolayısıyla çeşitli konularda ters düştüğü Nâzım Hikmet, Ahmet Haşim, Nurullah Ataç, Nadir Nadi, Ahmet Emin Yalman, Sabiha ve Zekeriya Sertel, Muhsin Ertuğrul ve Aziz Nesin başta olmak üzere birçok yazarla polemiğe girmiştir.

1932'de Ankara'da Şevket Süreyya [Aydemir], İsmail Hüsrev [Tökin], Burhan Asaf [Belge], Yakup Kadri [Karaosmanoğlu] ve Vedat Nedim [Tör] tarafından oluşturulan *Kadro* hareketine karşı aynı yıl İstanbul'da Ahmet Ağaoğlu'nun çevresinde Ahmet Hamdi [Başar], Mustafa Şekip [Tunç], Hilmi Ziya [Ülken], Namık İsmail, Münir Serim ve Peyami Safa gibi isimlerle bir kültür çevresi oluşmuştur. Bu topluluk daha sonra Peyami Safa'nın yönetiminde bir buçuk yıl kadar yayımlanan *Kültür Haftası* dergisini çıkarmıştır. Peyami Safa 1938'de *Türk İnkılâbına Bakışlar* adlı ilk önemli düşünsel yapıtını yayımlar. Burada belirli bir ulusçuluk anlayışı geliştiren yazar, kitabın önsözünde, "Şark-doğu ve garp-batı tabirlerini eşelemeye, İslam-Hristiyan an'aneleri ve kültürleri arasındaki ayrılıkları ve benzerlikleri tayin etmeye, iki âlem arasında sıkışan öz Türk düşüncesinin garp kültürünü benimseyebilmesi için taşıdığı büyük tarihî istidatları seçmeye başlamak zamanı gelmemiş midir?" diyerek, ulusal kültürle Batı uygarlığı ve inkılaplar arasında bir denge kurmaya çalışmaktadır. Ona göre, Cumhuriyet'ten önceki düşünce akımlarından "Türkçülük ve İslamcılık fena bir imtihandan geçmişler ve sakatlanmışlardır; bunlardan sadece garpçılık ayaktadır." Yapıtında, Türk ulusçuluğunun yeryüzünde tek olduğunu belirterek, ulusal hareketin temeli olarak gördüğü yeni dil ve tarih tezleri üzerinde durur ve öteden beri savunulan Türkçenin sadeleşmesi düşüncesinin yerindeliğini vurgular. Bu görüşleri doğrultusunda 1946'da TDK üyesi olarak çalışmış, yeni dile karşı çıkan M. Şekip Tunç'u eleştirmiş, ancak 1954'ten sonra TDK'dan ayrılmış ve bu kez de dili özleştirmeye çalışanlara şiddetle karşı çıkmıştır.

Peyami Safa'nın düşünsel nitelikteki ikinci yapıtı, çoğu daha önce *Türk Düşüncesi* dergisinde yayımlanan yazılarından derlenerek ölümünden sonra çıkan *Doğu-Batı Sentezi* adlı kitabıdır. Burada önceki düşüncelerinden biraz daha farklı bir çizgide olan Peyami Safa daha idealist bir tavırla dine ve özellikle mistizme yönelmiş görünmektedir. Yapıtın önsözünde, "Aramızda müfritler müstesna, hepimiz hem doğulu, hem batılıyız. Doğu-Batı sentezi, bizim, yani bütün insanların tarih ve ruh yapısı kaderimizdir. Doğu ile batı arasındaki mücadele, her insanın kendi nefsiyle mücadelesine benzer. Bunların sentezi, insanın var olmak için muhtaç olduğu vahdetin ifadesidir. İnsan, bütünlüğünü ve tamlığını ancak bu sentezde bulabilir" diyerek bu bireşim sorununu gündeme getiren ilk Türk aydınının kendisi olduğunu belirtir. Daha önceleri Cumhuriyet inkılabının eskiye herhangi bir şey borçlu olmadığını söyleyen yazar, burada ise "İnkılap bir tekamül hamlesidir, her şey eskiden hazırlanmıştı!" diyerek, Cumhuriyet inkılaplarında 1876 ve 1908 Meşrutiyet hareketlerinin de önemli payları olduğunu dile getirmiştir.

Görüşlerinde zaman içinde bazı rötuşlar yapma gereksinimi duymasında son yıllarında mistisizme yönelmesinin de önemli bir rolü olmuştur. Yine bu doğrultuda *Türk İnkılabına Bakışlar*'ın ikinci baskısına, ilk baskıdaki bazı bölümleri almamış ve çeşitli değişiklikler yapma gereği duymuştur. Bunda, önceleri CHP taraftarı olan yazarın 1950'den sonra DP'ye geçmiş olmasının da etkili olduğu bilinmektedir.

Şiir dışında edebiyatın hemen hemen her dalında yapıt veren Peyami Safa'nın en çok tanındığı ve başarılı olduğu alan romandır. Diğer alanlar onun bir bakıma yazacağı romanların

malzemesini oluşturmuş ve romanda daha kolay hareket etme olanağı sağlamıştır. O, özellikle psikolojik çözümleme romanlarının Türk edebiyatındaki başarılı örneklerini ortaya koymuş, Türkiye'nin geçirmekte olduğu kültür ve uygarlık değişmesinin toplum hayatına yansıyan çeşitli yanlarını eleştirel ve çözümleyici bakış açısıyla ele alıp incelemiştir.

Kültür ve uygarlık, çeşitli ideolojiler, maddeciliğe karşı manevi değerler, kuşaklar arasındaki uçurum ve çatışma; aile, kadın, evlilik, öğrenim, eğitim ve ahlak bunalımı, ekonomik sistemler, Peyami Safa'nın romanlarında ele alıp irdelediği belli başlı sorunlardır. Yapıtlarında daha çok "insanın iç macerası" diye nitelenen ruh durumları üzerinde çözümlemeler yapmaktan; bilinç ve bilinçaltını araştırmaktan; insan, eşya ve olayların içyüzünü anlamaya çalışmaktan zevk alır. Duyularımızla algıladığımız gerçeklerin gerisinde sezgiler, kader karşısında insanın aczi ve çaresizliği Peyami Safa'nın, romanlarında büyük bir başarıyla işlediği konulardır. Bütün bunların yanında ahlakça çürümüş, köklerinden kopmuş, paradan başka bir şey görmeyen ve daha çok gençlerin oluşturduğu sefih bir zümreyle, geleneksel değerlerle yetişmiş, ulusal, manevi ve ahlaki değerlere bağlı çevreler arasındaki çelişkiyi Doğu-Batı çatışması ekseninde ele almış ve kendine göre bir bireşime ulaşmaya çalışmıştır. Bundan dolayı onun romanları daha çok psiko-sosyal tahlil romanları olarak adlandırılmıştır. Romanlarında olaylar genellikle İstanbul'da geçmekte, tip ve karakterleri de yine İstanbullu kahramanlar meydana getirmektedir. Roman ve öykülerindeki olay kurgusu genellikle çeşitli çatışmalar üzerine kurulmuş bulunmaktadır.

Peyami Safa'nın kendi adıyla yayımlanan 11 romanı bulunmaktadır. Bunlar *Sözde Kızlar*, *Şimşek*, *Mahşer*, *Bir Akşamdı*, *Canan*, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, *Fatih-Harbiye*, *Bir Tereddütün Romanı*, *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu*, *Yalnızız* ve *Biz İnsanlar* adlarını taşımaktadır. Bunlar arasında özellikle belirli bir dünya görüşü vermeyi amaçladığı romanlarında hemen hemen aynen yinelenen bir şema görülür. Bu şemaya göre, bu romanlarda üçü erkek biri kız belli başlı dört kahramanın bulunduğu bir aşk öyküsü anlatılır. Erkeklerden biri Batılı, diğeri Doğulu değerleri temsil etmektedir. İkisi arasında bir süre tereddütte kalan genç kız ile bir de yazarın görüşlerini veren bilgili ve yerli-ulusal değerlere bağlı başka bir kahraman daha vardır. 1940'lı yıllara kadar yazdığı romanlarda hemen hemen hep bu yapıyı tekrarlayan yazar, çatışmanın temeline madde-ruh çelişkisini koymuş, son iki romanında ise biraz daha değişik bir yapı uygulamıştır. Batı'yı temsil eden kahramanın özellikleri daha çok madde ve bedenle, Doğu'yu temsil edeninki ise kalp ve ruhla ilgilidir. *Fatih-Harbiye*'deki Neriman hariç, kadın kahramanlar genellikle Batılılaşmış zengin ailelerden seçilmiştir. Kadın kahramanlar olayların akışı içinde bir noktada madde ile ruh arasında bir tercih yapmakla karşı karşıya kalırlar ve sonuçta genellikle, biraz da yazarın tercihi doğrultusunda, doğru olanda, yani Doğu'da karar kılarlar.

Dokuzuncu Hariciye Koğuşu yazarın bizzat kendi hayat deneyiminden canlı izler taşıyan otobiyografik nitelikte bir eserdir. On beş yaşlarında ve yıllardır kemik vereminden rahatsız bir genç olan roman kahramanı, İstanbul'un kenar semtlerinden birinde fakir bir hayat sürmektedir. Geçirdiği birkaç ameliyat onu iyileştirmemiştir; hekimlerin teklif ettiği son çare, mafsallardan bir miktar kesilerek bacağın kısalmasıdır. Hasta genç, uzak akrabalarından emekli bir paşanın Erenköy'deki köşküne sık sık gitmektedir ve paşanın, kendisinden dört yaş büyük kızı Nüzhet'e âşıktır. Romanın ilerleyen sayfalarında, hayat dolu ve biraz da havai bir kız olan Nüzhet'e, Doktor Ragıp adlı zengin bir adam talip olur. Hasta genç gerek hastalığı, gerekse fakirliği ile Doktor Ragıp'a rakip olabilecek güçte değildir. Romanın sonunda Nüzhet'le Ragıp evlenir, genç kahraman da ameliyat olur. Aynı zamanda roman kahramanlarından biri olan anlatıcı, roman boyunca bütün olayın eksenini oluşturmaktadır. Yazar bu romanında Batılı yeni anlatım tekniklerinden anlatma-gösterme tekniği ile bilinç akışı tekniğini Türk romanında ilk kez ve başarılı bir biçimde kullanmıştır.

Peyami Safa'nın aşk ekseninde Türkiye'de Doğu-Batı çatışmasını ele aldığı *Fatih-Harbiye* romanı, teknik bakımdan kendisinin de başarılı bulduğu yapıtlarından biridir. Romandaki olay, Cumhuriyet'in ilk yıllarında İstanbul'da geçer. Yedi yıllık mahalle arkadaşlıkları zamanla aşka dönüşen Neriman ile Şinasi, Darülelhan'da klasik Türk musikisi bölümünde

öğrencidirler. Her ikisi de muhafazakâr bir çevrede yetişen bu gençleri bu çevre birçok yönüyle birbirine bağlamıştır. Ancak bir süre sonra Neriman, yine Darülelhan'dan, modern bir genç olan Macid'le arkadaşlık yapmaya başlar. Bu ilgi, giderek içinde yetiştiği çevreden nefret etmesine ve Batılı bir yaşayışa özenmesine yol açar. Roman Neriman'ın değişimi, daha doğrusu kendi çevresine dönmesi ile sona erer. Özellikle musiki bu romanda Doğu-Batı çatışmasının temelini oluşturur.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra bütün insanlığı saran ahlak buhranı, sefalet, intiharlar, örf ve âdetlerin hızla yok oluşu, inançsızlık, iyilikle kötülük, sevgiyle nefret arasındaki tereddütlerin ele alındığı *Bir Tereddütün Romanı*'nda, okuduğu bir romanın yazarı ile tanışan roman kahramanı kadın, yazarın yaptığı evlenme teklifi karşısında tereddüt eder. Bu tereddüt roman sona erdikten sonra da sürer. Sanatçı çevrelerine de eleştiriler yönelten yazar, yapıtında esas olarak bireyin "tereddüt" karşısındaki dramını anlatmıştır.

Maddecilik, spritüalizm, mistisizm, ırkçılık gibi çok farklı sorunların ele alındığı *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* ise Peyami Safa'nın en dikkate değer romanlarından biridir. II. Dünya Savaşı yıllarında İstanbul'da geçen romanın konusunu, karşılaştığı bazı olağanüstü olayları, inandığı maddeci ve pozitivist değerlerle açıklamaya çalışan, ancak bunda pek de başarılı olamayan ve bundan dolayı kuşku ve tereddütlere düşen bir gencin (Ferid), çevresindeki bazı insanların (Vafi Bey ve Yahya Aziz) telkin ve açıklamalarıyla söz konusu kuşku ve tereddütlerinden sıyrılıp huzura kavuşması oluşturmaktadır. Bazı tezler bulunmakla birlikte, doğrudan doğruya bir görüşü ispatlamak amacıyla yazılmayan bu romanda yazar, Türk romanı için oldukça yeni kabul edilen anlatma ve gösterme tekniklerini kullanmış, olay, kahramanlar ve mekân arasında dikkat çekici bir uyum sergilemiştir.

Toplumsal kişilikleri ile biyolojik kişilikleri arasındaki çatışmaların kurbanı olan üç genç kızın öyküsünün anlatıldığı *Yalnızız* romanı ise manevi değerlerin zaafa uğraması sonucu insanın içine sürükleneceği açmazların maddeci görüşlerle çözümlenemeyeceği gerçeğini kabule yanaşmayanların sonunda yalnızlığa düşüp hüsrana uğrayacağı tezi çevresinde kurulmuştur. Romana genel olarak üçüncü şahıs anlatıcının bakış açısı egemen durumdadır. Roman kahramanı Samim'in "Simerenya" adını verdiği ütopik dünyaya ait tasarısının büyük ölçüde işlendiği *Yalnızız*, esas itibariyle düşünsel yanı ağır basan bir romandır. Yazar romanını bir düşünce üzerine kurmuş, figürlerini de o düşüncenin temsilcileri olarak tanıtmıştır. Söz konusu düşünce ise düalizmden başka bir şey değildir.

1922'de yayımladığı *Sözde Kızlar* ile romana adım atan Peyami Safa yalnızca roman yazmakla kalmamış, bu konuda kaleme aldığı çeşitli yazılarla romanın kuramsal yanıyla da ilgilenmiştir. Yazar bu tür yazılarında romanın içeriğinden çok teknik sorunlarıyla ilgilenmiş, benzer konu ve olayları değişik romanlarında değişik tekniklerle işleyerek kendi özgün çizgisini bulmuştur. Özellikle *Bir Tereddüdün Romanı*, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* ve *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* romanlarında anlatma tekniğine ayrı bir önem vermiş, bu yapıtlarında modern roman tekniklerinden "anlatma" ve "gösterme" tekniğini başarıyla uygulamıştır.

Kırk iki yıl boyunca durup dinlenmeden fıkra, makale, öykü, roman, eleştiri gibi birçok türde kalem oynatan Peyami Safa'nın gerek edebi, gerekse düşünsel yazı ve kitaplarında son derece zengin ve renkli bir anlatım görülmektedir. İstanbul Türkçesini büyük bir başarıyla kullanan yazar, süslü yazmaktan daima kaçınmış, yer yer düşünsel ağırlığı ve çözümleme yanı ağır basan yoğun cümleler kurmuştur. Öykü ve romanlarında kahramanları kendi düzeylerine, mizaç ve karakterlerine uygun tarzda konuşturmaya dikkat etmiş, betimleme ve çözümlemelerinde ise konuşur gibi yazmaya karşı çıkmıştır.

Yapıtlarından *Sözde Kızlar* (yön. Muhsin Ertuğrul, 1924; yön. N. Saydam, 1967; yön. O. Elmas, 1990), *Beyaz Cehennem* (Server Bedi adıyla, yön. M. Erksan, 1954), *Cumbadan Rumbaya* (Server Bedi adıyla, yön. T. Demirağ, 1960), *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (yön. N. Saydam, 1967), *Sabahsız Geceler* (yön. E. Göreç, 1968), *Cingöz Recai* (Server Bedi adıyla, yön. S. Önal, 1969) filme alındı.

Yapıtları: Roman ve Öykü: *Gençliğimiz*, İst.: Orhaniye Mtb., 1338/1922; *Sözde Kızlar*, 1922; *Siyah Beyaz Hikâyeler*, İst.: Orhaniye Mtb., 1339/1923; *Ben, Sen, O*, (Server Bedi adıyla) İst.: Orhaniye Mtb., 1923; *Aşk Oyunları*, İst.: Orhaniye Mtb., 1340/1924; *Süngülerin Gölgesinde*, İst.: Orhaniye Mtb., 1340/1924; *Mahşer*, İst.: Orhaniye Mtb., 1340/1924; *Yürü Yavrum Yürü*, (Server Bedi

adıyla) İst.: Orhaniye Mtb., 1340/1924; *Seni Seviyorum*, (Server Bedi adıyla) İst.: Orhaniye Mtb., 1340/1324; *Canan*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Zıpçıktılar*, (Server Bedi adıyla) İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Uçurumda İnsanlar*, (Server Bedi adıyla) İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Resimli Billur Köşk Hikâyesi*, (Server Bedi adıyla), İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Ateş Böcekleri*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü*, (Server Bedi adıyla) İst.: Orhaniye Mtb., 1925; *İstanbul Hikâyeleri*, İst.: Sühulet, ty; *Alnımın Kara Yazısı*, (Server Bedi adıyla) İst.: Orhaniye Mtb., 1926; *O Kadınlar*, (Server Bedi adıyla) İst.: Orhaniye Mtb., 1926; *Şimşek*, İst.: Akşam Mtb., 1927; *Hey Kahpe Dünya*, (Server Bedi adıyla) İst.: Türk Neşriyat Yurdu, 1927; *Karım ve Metresim*, (Server Bedi adıyla) İst.: Ahmet Kâmil Mtb., 1927; *Bir Akşamdı*, İst.: Gündoğdu Mtb., 1928; *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, İst.: Resimli Ay Mtb., 1930; *Fatih-Harbiye*, İst.: Sühulet, 1931; *Attilâ*, (tarihi roman) İst.: Resimli Ay Mtb., 1932; *Bir Tereddüdün Romanı*, İst.: Sühulet, 1933; *Sabahsız Geceler*, (Server Bedi adıyla) İst.: Sühulet, 1934; *Hep Senin İçin*, (Server Bedi adıyla) İst.: Sühulet, 1934; *Sinema Delisi Kız*, (Server Bedi adıyla), İst.: Semih Lütfi, 1935; *Çalınan Gönül*, (Server Bedi adıyla) İst.: Semih Lütfi, 1935; *Cumbadan Rumbaya*, (Server Bedi adıyla) İst.: Şirket-i Mürettibiye B., 1936; *Dizlerine Kapansam*, (Server Bedi adıyla) İst.: Kanaat, 1937; *Korkuyorum*, (Server Bedi adıyla) İst.: Sühulet, 1938; *Deli Gönlüm*, (Server Bedi adıyla, 2. bas.) İst.: Semih Lütfi, 1941; *Rüya Gibi*, (Server Bedi adıyla) İst.: İnkılâp, 1941; *Uçurumda Bir Genç Kız*, (Server Bedi adıyla, 2. bas.) İst.: İnkılâp, 1943; *Kucaktan Kucağa*, (Server Bedi adıyla) İst.: Tasvir Neşriyat, 1943; *Kanlı Günler*, (Server Bedi adıyla) İst.: Tasvir Neşriyat, 1943; *İkimiz*, (Server Bedi adıyla) İst.: Tasvir Neşriyat, 1943; *Fırtına Gecesi*, (Server Bedi adıyla) İst.: Tasvir Neşriyat, 1943; *Ateş*, (Server Bedi adıyla) İst.: İnkılâp, 1944; *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu*, İst.: Nebioğlu, 1949; *Yalnızız*, İst.: Nebioğlu, 1951; *Beklenen Nişanlı*, (Server Bedi adıyla) İst.: Neşriyat ve Matbaacılık, 1955; *Biz İnsanlar*, İst.: İnkılâp, 1959.

Oyun: *Gün Doğuyor*, İst.: A. İhsan B., 1937.

Çocuk Edebiyatı: *Bir Mekteplinin Hatıratı-Karanlılar Kralı*, İst.: Keteon Bedrosyan Mtb., 1329/1913; Çocuklara Hikâyeler Dizisi (*İki Öksüz Arkadaş*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Kuyuya Düşen Çocuk*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Korkunç Bir Akşam*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Küçük Hırsızlar*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Oduncunun Kızı*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Havaya Uçan At-Güvercinlerin Sarayı*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Mavi Sakallı Adam-Falcının Lambası*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *İnsan mı Yılan mı?*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Paşa Kızı ile Köylü Çocuğu-Hasan'ın Rüyası*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Cesur Gemici-Deniz Kızı*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925); *Cesur Çocuklar*, (Server Bedi adıyla), İst.: Gündoğdu Mtb. ve Ktp., 1928; *Galatasaraylı*, (Server Bedi adıyla) Ank.: Hâkimiyet-i Milliye Mtb., 1931; *Bir Varmış Bir Yokmuş*, (Server Bedi adıyla) İst.: Matbaacılık ve Neşriyat, 1934; *Amerikada Bir Türk Çocuğu*, (Server Bedi adıyla) İst.: Matbaacılık ve Neşriyat, 1934; *Küçük Hikâyeler*, (Server Bedi adıyla) İst.: Matbaacılık ve Neşriyat, 1934.

Fikri Eser: *Türk İnkılabına Bakışlar*, İst.: Kanaat, 1938; *Felsefi Buhran*, 1939; *Millet ve İnsan*, İst.: Akbaba, 1943; *Mahutlar*, İst.: Toprak Dergisi, 1959; *Nasyonalizm*, İst.: Babıâli, 1961; *Sosyalizm*, İst.: Babıâli, 1961; *Mistisizm*, İst.: Babıâli, 1961; *Doğu-Batı Sentezi*, İst.: Yağmur, 1963; *Nasyonalizm-Sosyalizm-Mistisizm*, İst.: A, 1975.

Biyografi: *Büyük Halaskârımız Mustafa Kemal Paşa*, İst.: Orhaniye Mtb., ty; *Değerli Kumandanlarımızdan Köprilili Kâzım Paşa*, İst.: Orhaniye Mtb., ty; *Değerli Kumandanlarımızdan Yakup Şevki Paşa*, İst.: Orhaniye Mtb., ty; *Muhterem Hariciye Vekilimiz İsmet Paşa*, İst.: Orhaniye Mtb., ty; *Muhterem Heyet-i Vekile Reisimiz Rauf Bey*, İst.: Orhaniye Mtb., ty; *İstanbul'un İlk Şerefli Mümessili Refet Paşa*, İst.: Orhaniye Mtb., ty; *Mussolini Kimdir? Faşizm Nedir?*, 1943; *Marks Kimdir? Marksizm Nedir?*, 1943; *Rousseau Kimdir? Liberalizm Nedir?*, 1943; *Atatürk Kimdir? Kemalizm Nedir?*, 1943; *Ziya Gökalp Kimdir? Türkçülük Nedir?*, 1943; *Makyavel Kimdir? Makyavelizm Nedir?*, 1943.

Gezi-Röportaj: *Büyük Avrupa Anketi*, İst.: Kanaat, 1938.

Objektif Dizisi: *Objektif 1: Osmanlıca-Türkçe-Uydurmaca*, 1970; *Objektif 2: Sanat-Edebiyat-Tenkit*, 1971; *Objektif 3: Sosyalizm-Marksizm-Komünizm*, 1971; *Objektif 4: Din-İnkılâp-İrtica*, 1971; *Objektif 5: Kadın-Aşk-Aile*, 1973; *Objektif 6: Yazarlar-Sanatçılar-Meşhurlar*, 1976; *Objektif 7: Eğitim-Gençlik-Üniversite*, 1976; *Objektif 8: Yirminci Asır-Avrupa ve Biz*, 1976.

Polisiye (Server Bedi adıyla): Cingöz Recai'nin Harikulade Sergüzeştleri dizisi (1924, 10 kitap: *Cizgöz'ün Kız Kaçırması*, *Nazar Boncuğu*, *Kasa Başında*, *Anadolu Kavağı'nda Bir Cinayet*, *Elmaslar İçinde*, *Kanlıca Vakası*, *Kumaş Parçası*, *Yangın Yerinde*, *Cingöz Tehlikede*, *Cingöz Kafeste*); Cingöz Recai Kibar Serseri dizisi (1925, 10 kitap: *Cingöz Geldi*, *Esrarlı Köşk*, *Karanlıkta Bir Işık*, *Kadın Cinayeti*, *Düşman Şakası*, *Tütüncünün Ölümü*, *Aynalı Dolap*, *Tatavla Cinayeti*, *Son Muvaffakıyet*, *Cingöz'ün Akıbeti*); Polis Hafiyesi Kartal İhsan'ın Maceraları dizisi (1925, 10 kitap: *Kartal Pençesi*, *Baş Kesenler*, *Boğuk Ses*, *Çocukları Çalan*, *Kanlı Esrarkeşler*, *Kâğıthane Faciası*, *Yeraltındaki Ölü*, *Altı Parmaklı El*, *Tekinsiz Ev*, *Kızıl Çeneli Baş*); Cıva Necati'nin Harikulade Sergüzeştleri dizisi (1927-28, 11 kitap: *Alevlerden Sonra*, *Bacadan Çıkan Duman*, *Bir Düğün Gecesi*, *Bodrumda Kalanlar*, *Çalınan Vasiyetname*, *Esrarlı Dolap*, *İnci Tespih Sirkati*, *Japon Masası*, *Mişon'un Definesi*, *Tiyatro Baskını*, *Zifiri Karanlıkta*); Çekirge Zehra'nın Harikaları dizisi (1928, 8 kitap: *Altın Kupa*, *Bıçağı Sapla*, *Denizde Bir Boğuşma*, *Dolap Deliğinden*, *Göztepe Soygunu*, *İki Sıçrayış*, *Mezarlıkta Hayalet*, *O Geceden Sonra*); Tilki Leman'ın Harikulade Maceraları dizisi (ty, 5 kitap: *Apartman Baskını*, *Bir Damla Kan ve Bir Haykırış*, *Bir Fincan Süt*, *Karanlıklara Doğru*, *Kızıl Maskeli Kadın*); Şarlok Holmes'e Karşı Cingöz Recai dizisi (1926-28, 15 kitap: *Kaybolan Adam*, *Karanlıkta Hücum*, *Han*

Baskını, *Yerin Dibinden Sesler*, *Gece Tuzağı*, *Ateşten Gözler*, *Sekiz Adım Kala*, *Al Kanlar İçinde*, *Gece Kuşları*, *İmdat*, *Şeytani Tuzak*, *Sahte Şarlok*, *Domuz Sokağı Vakası*, *Polis Tuzağı*, *Cingöz'ün Ziyafeti*); *Cingöz'ün Esrarı*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Kanlı Mektup*, İst.: Ahmet Kâmil Mtb., 1927; *Üç Buçuk Parmak*, İst.: Ahmet Kâmil Mtb., 1927; *Arsen Lüpen İstanbul'da Cingöz Recai ile Birlikte ve Karşı Karşıya*, İst.: Yeni Neşriyat, 1935; *Ben Casus Değilim*, İst.: Maarif Kitaphanesi, 1945; *Kral Faruğun Elmasları Peşinde*, İst.: Ayda Bir, 1955; *Beyaz Cehennem*, İst.: Türkiye Ticaret Mtb., 1955; *Sultan Aziz'in Mücevherleri*, İst.: İnkılâp, 1962; *Zeyrek Cinayeti*, İst.: Cingöz Neşriyat, 1968.

Ders Kitabı: *Cumhuriyet Mekteplerine Millet Alfabesi*, 1929; *Cumhuriyet Mekteplerine Alfabe*, 1929; *Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat*, 5 c., 1929; *Yeni Talebe Mektupları*, 1931; *Büyük Mektup Nümuneleri*, 1932; *Türk Grameri*, 1933; *Okul Grameri*, 1941; *Dil Bilgisi*, 1942; *Fransız Grameri*, 1942; *Türkçe İzahlı Fransız Grameri*, 1948.

Çeviri: *Üç Kardeş* (Lemonnier; Server Bedi adıyla), 1334/1918; *Katil Kim?* (C. Farrére), 1923; *Engerek Düğümü* (F. Mauriac), 1934; *Bozkurt* (H. C. Armstrong), 1955.

Kaynaklar: C. S. Tarancı, *Peyami Safa: Hayatı ve Eserleri*, İst., 1940; H. M. Ebcioğlu, "Peyami Safa Hakkında Ne Diyorlar?", *Yedigün*, 6 Kânunisani 1941; M. Baydar, *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar?*, İst., 1960, s. 170-173; Y. Hacaloğlu, *Sevenlerinin Kalemiyle Peyami Safa*, İst., 1962; H. Z. Ülken, *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, c. II, Konya, 1966, s. 743-747; T. Ulaş, "Görüş Açısı ve Matmazel Noraliya'nın Koltuğu", *Yeni Dergi*, S. 46 (Temmuz 1968), s. 54-56; E. Göze, *Peyami Safa-Nâzım Hikmet Kavgası*, İst., 1969; Kudret, II, 300-326; Alangu, *100 Ünlü*, II, 1111-1121; A. H. Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, (haz. Z. Kerman) 2. bas., İst., 1977, s. 361-364; V. Bürün, *Peyami Safa ile 25 Yıl*, İst., 1978; Moran, 185-218; N. Z. Bakırcıoğlu, *Başlangıcından Günümüze Türk Romanı*, İst., 1983, s. 122-134; E. Göze, *Peyami Safa*, Ank., 1987; O. Okay, *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, İst., 1990, s. 225-234; M. Tekin, *Peyami Safa'nın Roman Sanatı ve Romanları Üzerinde Bir Araştırma*, Konya, 1990; O. Söylemez, "Safa, Peyami", *TDEA*, VII, 402-406; A. N. Lee, *Peyami Safa'nın Romanlarında Doğu-Batı Meselesi*, İst., 1997; E. Üyepazarcı, *Korkmayınız Mr. Sherlock Holmes*, İst., 1997, s. 198-209; B. Ayvazoğlu, *Peyami: Hayatı, Sanatı, Felsefesi, Dramı*, İst., 1998; M. Tekin, *Romancı Yönüyle Peyami Safa*, İst., 1999; Necatigil, *Eserler*, 64, 74, 126, 151, 262, 267, 346, 355, 392; Özgüç, I, 28, 92, 153, 320, 334, 358, 369; II, 379.

SAFVET NEZİHİ *(İstanbul, 1871 - İstanbul, 3 Aralık 1939)* Romancı.

Asıl adı Ömer Lütfi. Bir süre Galatasaray Sultanisi'nde okudu, ancak okulu bitiremedi. Bir ara Kapalıçarşı'da baba mesleği olan kuyumculukla uğraştı. Daha sonra kendisini bütünüyle eğlence hayatına kaptırdı ve bir daha bu hayattan kurtulamadı. Düzensiz ve derbeder bir hayat sürdürdüğünden son günlerini Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde geçirdi ve orada öldü.

Gençlik yıllarında bir yandan kuyumculuk yaparken, bir yandan da *İkdam*, *Malumat*, *Servet-i Fünun* ve *Resimli Kitap* gibi gazete ve dergilerde yazılarla birlikte öykü ve romanlar yayımlayan Safvet Nezihi daha çok Edebiyat-ı Cedide akımının etkisi altında yazdığı duygusal romanlarla tanındı.

En ünlü yapıtı olan *Zavallı Necdet* adlı romanında, başta *Aşk-ı Memnu* ve *Eylül* olmak üzere çoğu Servet-i Fünun roman ve öykülerinde olduğu gibi, Batılı hayat tarzına özenen varlıklı çevrelerde geçen üçlü (karı-koca-sevgili) bir aşk macerası anlatılmaktadır. Aşırı duygusal nitelikteki roman özellikle halk arasında çok tutulmuş ve yıllarca ellerden düşmemiştir. Safvet Nezihi *Teehhül Âleminde* adlı romanını ise daha çok Hüseyin Rahmi'nin etkisi altında yazmış, burada geleneksel aile yapısı içinde yetişen bir erkeğin üç defa evlenmesi dolayısıyla, 19. yüzyıl sonlarında Osmanlı toplumundaki evlenme usulünün farklı yanlarını ortaya koymaya çalışmıştır.

Yapıtları: Roman: *Zavallı Necdet*, İst.: İkdam Mtb., 1316/1898; *Teehhül Âleminde*, İst.: İkdam Mtb., 1317/1899; *Kadın Kalbi*, İst.: Malumat, 1319/1901; *Kumar Beliyyesi*, İst.: Tahir Bey Ktp., 1320/1902; *Hemzad*, İst.: Malumat, 1321/1903; *Müsebbip*, İst.: Sühulet, 1326/1910.

Oyun: *İzah ve İstizah*, İst.: Edeb Mtb., 1326/1910.

Kaynaklar: Kudret, I, 320-334; Necatigil, *İsimler*, 319; *TA*, XXVIII, 38-39; "Safvet Nezihi", *TDEA*, VIII, 415; Akyüz, *Türk Edebiyatı*, 140-141, 145.

SAFVETİ ZİYA *(İstanbul, 1875 - İstanbul, 25 Temmuz 1929)* Öykücü, romancı.

Tanzimat dönemi maliye ve evkaf nazırlarından Musa Safveti Paşa'nın torunu, maadin müdürü Ahmet Ziya Bey'in oğlu. Galatasaray Sultanisi'ni bitirdi (1892). Hariciye Nezareti'nde kâtiplik, Şûra-yı Devlet üyeliği, Anadolu Şimendiferleri neşriyat müdürlüğü yaptı. Cumhuriyet'in ilanından sonra Hariciye'de teşrifat umum müdürlüğü görevinde bulundu. Prag elçiliğine atandı. Elçilik görevinin verilmesinden iki ay sonra Büyükada'da verilen bir baloda kalp krizi geçirerek vefat etti.

Edebiyat yaşamına *Servet-i Fünun*'da yayımlanan (26 Aralık 1896) "Onların Ruhu" adlı öyküyle giren Safveti Ziya daha sonra aynı dergide yayımlanan "Hanım Mektupla-

rı" adlı küçük öyküleriyle dikkat çekmiştir. Asıl tanınmasını sağlayan yapıtı, İstanbul'un o devirdeki kozmopolit çevrelerini konu alan ve devrin sosyete hayatını açıkça yeren ve ilk kez 1898'de tefrika edilen *Salon Köşelerinde* adlı romanıdır. Kendi kişiliğinden de izler taşıyan romanda, kahramanı aracılığıyla, Türklerin de Avrupalılar gibi salon hayatına uyum sağlayabileceklerini ispat etmek ister. Bu yönüyle romanın Türkiye'nin çağdaşlaşma/Batılılaşma tarihi içinde bir yeri olduğu söylenebilir. Beyoğlu'ndaki gece hayatı ve eğlence âlemlerine dalan sorumsuz gençler üzerine yazdığı *Haralambos Cankıyadis* adlı piyesi de yazarın tanınmasında rol oynamıştır.

Safveti Ziya hakkında anılarında geniş bilgi veren Halit Ziya Uşaklıgil onun renkli kişiliğini şöyle anlatır: "Onu son yıllarında değil, gençlik yıllarında tanımış olmalıydı ki tamamiyle anlaşılmış olsun. İnce hatta zayıf, her zaman şık, her zaman canlı, Beyoğlu'nun salonlarında, Boğaziçi'nin seyir yerlerinde başarıyle kıskanılan, o zamanın en iyi vals eden, en güzel Fransızca, İngilizce konuşan, Türk âleminin sivrilmiş güzel kadınlarına yanaşmak için en kurnaz çareler bulan bir genciydi. Ciddi olarak ne varsa hepsine pek gevşek bağlarla bağlı olan bu gençten Edebiyat-ı Cedide'ye de sıkı bağlanmış olmak beklenemezdi, fakat ona bağlanmak işinin en son mikyasında karışmış, hele şahsan bizlere, bu arada bana pek bağlanmıştı; ben de ona."

Kız kardeşi Behice Ziya ile *Ziya* (1911, günlük, 140 sayı) adlı bir gazete de çıkaran Safveti Ziya dil ve üslup yönünden daha çok Hüseyin Cahit ve Mehmet Rauf'tan etkilenmiştir. Son kitapları ise görgü ve protokol kurallarıyla ilgilidir.

Yapıtları: Roman: *Salon Köşelerinde*, İst.: Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1912 [yeni harflerle: İst.: Türkiye İş Bankası, 1998 (yay. haz. N. Akbayar)].
Öykü: *Bir Tesadüf*, İst.: Tahir Bey Mtb., 1910; *Bir Safha-i Kalp*, 1900, 50 s.; İst.: Muhtar Halit, 1912, 191 s.; *Hanım Mektupları*, İst.: Edebiyat-ı Cedide, 1913; *Kadın Ruhu*, İst.: Muhtar Halit, 1914; *Silinmiş Çehreler-Beliren Simalar*, İst.: Sudi, 1924.
Oyun: *Haralambos Cankıyadis*, İst.: Muhtar Halit, 1912.
Diğer: *Adab-ı Muaşeret Hasbihalleri*, Ank.: Türk Ocakları Merkez Heyeti Mtb., 1927; *Dahili Teşrifat Rehberi*, Ank.: Hariciye Vekâleti, 1928; *Nasıl Giyinmeli*, 1929.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 288-289; "Safvetî Ziya", *TDEA*, VII, 416; H. Z. Uşaklıgil, *Kırk Yıl*, İst., 1969, s. 540; N. Akbayar, "Sunuş", *Salon Köşelerinde*, İst., 1998, s. 7-8.

SAİT HİKMET *(İstanbul, 1883 - İstanbul, 1930)* Oyun yazarı.

Tam adı Mehmet Sait Hikmet. Adliye müfettişlerinden Mustafa Hikmet Bey'in oğlu. Ortaöğrenimini Vefa İdadisi'nde tamamladı. Ardından Mülkiye (1906) ve Hukuk (1910) mekteplerini bitirdi (1910). Daha sonra Paris'e giderek siyasi bilimler öğrenimi gördü. Yurda dönüşünde Hariciye Nezareti Mektubi Kalemi'ne girdi. Bir süre Bursa iktisat müdürlüğü görevinde bulundu. Daha sonra Preveze Şehbenderliği'ne atandı. Mütareke'de İstanbul'dan Ankara'ya yaya olarak gitti ve Milli Mücadele'ye katıldı. Cumhuriyet'in ilanından sonra Maarif ve Hariciye'de çeşitli görevlere atandıysa da sağlığının giderek bozulması ve içkiye aşırı düşkünlüğü yüzünden bu görevlerde uzun süre kalamadı. Hastalığının ilerlemesi ile sefalet içinde öldü.

Sait Hikmet'in edebiyata ilgisi öğrencilik yıllarında başladı. Dönemin çeşitli yayın organlarında bazı makaleleri ve öyküleri yayımlandı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Sermet Muhtar Alus ile birlikte *El-Üfürük* adlı bir mizah dergisi çıkardı. Bu yıllarda oyunlar yazdı. *Mazi ve Ati* adlı oyunu 1909'da Talebe-i Hukuk Cemiyeti'nin kuruluşu dolayısıyla Tepebaşı Kışlık Tiyatrosu'nda sahnelendi. "Kimi Seviyor" adlı komedisi *Musavver Tiyatro* dergisinde yayımlandı.

Yapıtları: Oyun: *Mazi ve Ati*, İst.: Matbaa-i Hayriye, 1909.
Diğer: *Mülkiyet-i Edebiye ve Fenniye*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1339/1923.
Kaynaklar: Gövsa, 340; Çankaya, II, 567-568; M. And, *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu, 1908-1923*, Ank., 1971, s. 168, 191; "Said Hikmet", *TDEA*, VII, 427.

SAKA, NUR *(İstanbul, 1 Ağustos 1956 -)* Şair.

Asıl adı Nurcihan EKEN. Necmiye Hanım ile inşaat teknisyeni Niyazi Saka'nın kızı. Gebze Lisesi (1976) ve Kocaeli Üni. Sevk-İdare Yüksek Okulu'nu (1979) bitirdi. Bir çimento fabrikasında muhasebeci olarak çalıştı (1976-84). TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk annesi.

İlk şiirleri 1991'de *Şiir Defteri*'nde çıktı. *Varlık*, *Şiir-lik*, *Edebiyat ve Eleştiri* dergilerinde yayımladığı şiirlerinde kendine özgü imgeleri, sıcak, coşkulu ve sağlam diliyle dikkat çekti.

Ödül: "Çingene Kadının Yoksul Memeleri" şiiriyle 1993 Şiir Defteri Yılın Şairi Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Yıl 1900 Sevgili*, İst.: Cep, 1998; *Anne de Olabilir İnsan Hayatta Aşık da*, İst.: Artshop, 2008.
Kaynaklar: *BF* (9 Mart 2000); H. Ergülen, "Okur-Yazar", *Varlık*, S. 1096 (Ocak 1999); F. Demirağ, "Yıl 1900 Sevgili", *Virgül*, S. 19 (Mayıs 1999), s. 33.

SAKA, ZEKERİYA *(Akçaabat/Trabzon, 30 Aralık 1947 -)* Öykücü.

Asiye Hanım ile ziraat teknisyeni Hacı Saka'nın oğlu. 1967'de Trabzon Erkek İlköğretmen Okulu'nu, 1977'de Trabzon Fatih Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nü, 1991'de Açık Öğretim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Tamamlama'yı bitirdi. Öğretmen ve yönetici olarak görev yaptı; 1994'te emekli oldu. Edebiyatçılar Derneği ve Dil Derneği üyesi. Trabzon'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. İlk şiiri 1965'te *Çakıl* dergisinde çıktı. Öykü ve yazılarını *Kıyı* dergisi ve *İleri* gazetesinde yayımladı.

Yapıtları: Öykü: *Adı Kalsın*, Ank.: Prospero, 1996; *Parmak Düşleri*, Trabzon: Kendi yayını, 2001.
Şiir: *Dönencemizde Forsadır Ömrümüz*, Trabzon: Kendi yayını, 2001.
Kaynaklar: *BF* (2 Eylül 1999); Işık, 514; V. Yazıcı, "Adı Kalsın", *Yazının Kırlarında*, Ank., 1999, s. 83-86.

SAKAOĞLU, SAİM *(Konya, 28 Şubat 1939 -)* Halkbilim araştırmacısı, yazar, öğretim üyesi.

Sencer Sakarya, Mehmet S. Meramlı, Hasan Tahsin Yazar, Sadi Dirlik ve Ahmet Eskişehirligil adlarını da kullandı. Zeliha Hanım ile Mehmet Sakaoğlu'nun oğlu. İlkokulu Konya Hakimiyeti Milliye İlkokulu'nda (1951), ortaokulu ve liseyi Konya Lisesi'nde okudu (1959) Yüksek öğrenimini ise İÜ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı (1965). Mecburi hizmetini bir yıl süreyle Tokat'ta, Gazi Osman Paşa Lisesi'nde yerine getirdi. Ardından Erzurum Atatürk Üni. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne asistan olarak girdi (1967). 1971 yılında doktor, 1977'de doçent, 1988'de profesör oldu. Bu arada ABD'de Texas Tech University'de araştırmalar yaptı. Selçuk Üni. Eğitim Fakültesi'nde dekanlık yaptı (1988-94). Yaş haddinden emekli oldu (2006). Halen aynı üniversitenin Fen-Edebiyat Fakültesinde Türk Dili ve Edebiyat Bölümü'nde ders vermektedir. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Folklor Araştırmaları Kurumu, Türk Dil Kurumu ve İLESAM üyesi; iki çocuk babası.

İlk yazıları *Özlem* dergisi ile *Yeni Konya* ve *Öz Demokrat Konya* gazetelerinde yayımlanmıştır.

Ödül: *Atatürk'ün Dili: Türkçe* ile 1981 Tercüman Gazetesi Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı Ödülü (birincilik); *Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu* ile 1990 Türkiye İş Bankası Sosyal Bilimler/Halk Edebiyatı Büyük Ödülü.

Yapıtları: Araştırma: *Gümüşhane Masalları/Metin Toplama ve Tahlil*, Ank.: Atatürk Üni., 1973; *Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1980; *Dadaloğlu*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1986; *Ercişli Emrah*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1987; *Bayburtlu Zihni*, İst.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1988; *Atatürk Gençlik ve Kültür*, Konya: Selçuk Üni., 1990; *Türk Fıkraları ve Nasreddin Hoca*, Konya: Selçuk Üni., 1992; *Efsane Araştırmaları*, Konya: Selçuk Üni., 1992; *Hurşit ile Mahmihri Hikâyesi*, (A. Duymaz ile) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1996; *Masal Araştırmaları*, Ank.: Akçağ, 1999; *80. Doğum Yılında Şair Ahmet Tufan Şentürk*, 1999; *Çaybaşı Yazıları*, Konya: Meram Belediyesi, 2000; *Türk Ad Bilimi I*, Ank.: Türk Dil Kurumu, 2001; *İslamiyet Öncesi Türk Destanları*, (A. Duymaz'la) İst.: Ötüken, 2002; *Türk Gölge Oyunu Karagöz*, Ank.: 2003.
Derleme: *Halk Şiirinde Atatürk*, Ank.: Atatürk Üni., 1974; *101 Anadolu Efsanesi*, İst.: Damla, 1976; *Türk Çocuklarına Masallar*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1977; *Sarı Çiçek/Sivaslı Âşık Kul Gazi*, Erzurum: Ticaret Mtb., 1980; *Kıbrıs Türk Masalları*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983; *Azerbaycan Âşıkları ve El Şairleri I*, İst.: Gümüş B., 1985; *Azerbaycan Âşıkları ve Halk Şairleri II*, İst.: Ekin Mtb., 1986; *Senin Aşkınla/Kadirlili Âşık Halil Karabulut*, Konya: Nur Mtb., 1987; *Dadaloğlu Bibliyografyası*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1988; *Bayburtlu Zihnî Bibliyografyası*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1990; *Türkmen Halk Masalları*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1991; *Folklor Bibliyografyaları Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme*, Konya: M. N. Gücüyener Matbaacılık, 1991; *Azerbaycan Tapmacaları/Bilmeceleri*, Elazığ: Elazığ Belediyesi, 1992; *Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri I*, (A. B. Alptekin, Y. Sakaoğlu, E. Şimşek ile) Ank.: Atatürk Kültür Merkezi, 1998; *Âşıkların Diliyle Cumhuriyet*, (Z. Karadavut ile) Ank., 1998; *Dede Korkut Kitabı/İncelemeler-Derlemeler-Aktarmalar I*, Konya: Selçuk Üni., 1998; *Dede Korkut Kitabı/İncelemeler-Derlemeler-Aktarmalar II*, Konya: Selçuk Üni. 1998; *Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri II*, (A. B. Alptekin, Y. Sakaoğlu, E. Şimşek ile) Ank.: Atatürk Kültür Merkezi, 1999; *Azerbaycan Aşıkları ve Halk Şairleri I*, (A. B. Alptekin, E. Şimşek ile) Ank.: Atatürk Kültür Merkezi, 1999; *Ercişli Emrah Bibliyografyası*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2002; *Konya Üzerine Şiirler*, Ank.: Konya Ticaret Odası, 2002; *Destan Destan Üstüne, Aşık Halil Karabulut'un Destanları*, Konya: 2002; *Karacaoğlan*, Ank.: 2004; *Nasreddin Hoca Fıkralarından Seçmeler*, Ank.: 2005.
Çevriyazı: *Hikâye-i Garîbe*, Kuzucular Ofset, 1992; *Proben VIII*, (M. Ergun ile) Ank.: TDK, 2003.
Kaynaklar: *Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na 55. Yıl Armağanı*, (haz. A. B. Alptekin) Kayseri: Doğan Mtb., 1994.

SALAZ, NECMETTİN *(Van, 3 Haziran 1958 -)* Şair, yazar.

Cahide Hanım ile şoför Süleyman Salaz'ın oğlu. Van Atatürk Lisesi'ni (1975), Van Eğitim Enstitüsü'nü (1979) bitirdi. 1980-87 arası siyasi nedenlerle hapis yattı. Van Belediyesi'nde başdanışman olarak görev yaptı. Ankara'da yaşıyor. Evli, iki çocuklu. *Sol* dergisinde köşe yazarlığı yaptı.

Yapıtları: Şiir: *Adule: Bir Özgürlüğe Yürüyüş Destanı*, İst.: Gelenek, 2000; *Adule: Bir Özgürlüğe Yürüyüş Destanı-Bölüm 2*, İst.: Gelenek, 2000; *Zilan: Bir Derenin Gözyaşları*, İst.: Gelenek, 2000.

Kaynaklar: *BF* (14 Mayıs 2002); Z. Kışanak, "Ufuk Açan Şiirler", *Yeni Gündem* (20 Ağustos 2000).

SALCI, VAHİT LÜTFİ *(İstanbul, 1883 - Kırklareli, 3 Şubat 1950)* Şair, müzisyen, halkbilimci.

Asıl adı Abdülvahit COŞKUNLU. Vahit mahlasını da kullandı. Telgraf müfettişlerinden Lütfi Bey ile Binbaşı Cerrah Nuri Bey'in kızı Naciye Hanım'ın oğlu. İlköğrenimine Nuruosmaniye'deki Taş Mektep'te başladı. Üç yaşındayken babası öldüğünden bu okuldan ayrılarak Darüşşafaka'ya geçti. Altıncı sınıftayken geçirdiği göz hastalığı yüzünden öğrenimine bir yıl ara verdi. İyileştiğinde Harbiye Nezareti'ne bağlı Sanayi İdadisi'ne kaydoldu. Daha sonra Harbiye'ye geçti. Harbiye'nin ikinci kurmay sınıfındayken işlediği bir disiplin suçu yüzünden okuldan çıkarıldı ve Dersim'e sürüldü (1905). Sürgüne götürüldüğü sırada müzisyen olduğunun anlaşılması üzerine Elazığ Alay Bandosu'nun şefliğine getirildi. O sırada Sivas valisi olan şair Akif Paşa onun şair ve müzisyen olduğunu öğrenince Sivas'a aldırdı ve bu bölgede halk edebiyatı ve müziği örnekleri toplamasına yardımcı oldu. Çalışmaları sırasında Rusya sınırına geldiğinde yetkililer tarafından Moskova'ya davet edildi. Kısa bir süre Lepinski Orkestrası'nda ikinci kemancı olarak çalıştı (1907). Meşrutiyetin ilanından sonra İstanbul'a döndü (1908).

Bir süre sonra Edirne'ye gitti. Bugün Bulgaristan sınırları içerisinde yer alan Vasilikoz ilçesi tahrirat kâtipliğine atandı. Balkan Harbi'nin başlamasıyla İstanbul'a döndü (1912). Kurtuluş Savaşı'nın bitimine kadar Edirne, Kırklareli, Çanakkale, Trablusşam, Kudüs ve İstanbul'da çeşitli devlet görevlerinde bulundu; öğretmenlik yaptı. Trakya'nın Yunanlılar tarafından işgalinde, göbeğine kadar bıraktığı sakalı, başına sardığı siyah sarığı ve eline aldığı asası ile köy köy gezip dolaştı. Bu nedenle Trakya halkı onu "Vahit Dede" adıyla tanımıştır. En son görevli bulunduğu Kırklareli'nin Yoğuntaş (Polos) bucağı nüfus memurluğundan yaş haddi nedeniyle emekliye ayrıldı (1948).

Feryâd-ı İstibdat (1910) ve *Hafiye Darbesi (Bir Kızın İntikamı)* (1911) adlı anı ve oyun kitaplarıyla edebiyat çevrelerinde tanındı. Bu yapıtlarının ardından yayımladığı şiirlerle farklı bir sanatçı kimliğine büründüğü görülür. Bektaşi tarikatına mensup olması ve Kızılbaş şairler üzerine yaptığı araştırmalar yazdığı şiirlerde etkili olmuştur. *Saz Şairleri Gibi...* (1940) ve *Benim Gibi* (1945) adlı şiir kitaplarında halk şairlerinin kullandığı geleneksel kalıpları kendine özgü bir anlayışla işledi. Şiirleri edebiyat çevrelerinden çok halk arasında yankı buldu. Özellikle Trakya dolaylarında dilden dile söylendi. Şiirlerinde duru bir Türkçe kullanmaya özen gösterdi. Aruzla da yazabileceğini gösterebilmek için divan edebiyatının birkaç türünde örnekler verdi. Şiirlerinde zaman zaman Vahit mahlasını kullanmıştır.

Geniş kitlelerce tanınması Alevi-Bektaşi şiiri ve müziği hakkında yayımladığı kitaplar ve makaleler sayesinde olmuştur. *Varlık*, *Karabük*, *Türk Folklor Araştırmaları*, *Karaelmas*, *Ülkü*, *Altıok*, *Halk Bilgisi Haberleri*, *Bartın*, *Yeşilyurt* gibi dergi ve gazetelerde çıkan halk şiiri ve müziği üzerine yazıları özgün çalışmalar olması bakımından önemlidir. Trakya ve çevresinin Bektaşi kültürünü edebi ve müzikal yönleriyle derleyerek "gizli" kalmış bir konunun ilk araştırmacısı olmuştur. *Gençamatör*, *Müzik ve Sanat Hareketleri*, *Ülkü*, *Milli Mecmua*, *Folklor Postası* gibi dergilerde çıkan "gizli halk müzikleri"ne ilişkin yazıları büyük ilgiyle karşılanmıştır. Türk müziğinin asıl özgün niteliklerinin Aleviler ve Bektaşiler arasında yaygın olan gizli müziklerde bulunduğu savını ortaya atması bilim çevrelerinde hayli yankı bulmuştur. Özellikle gizli müziklerdeki çoksesli yapının kitaplarında verdiği notalarla belgelenmesi, dönemin müzik uzmanları tarafından "ses kayıt cihazıyla tespit edilmedikleri" için çok tartışılmıştır. İçinde yaşadığı toplumu sanatında ve araştırmalarında kendine özgü ele alış tarzını M. R. Gazimihal şöyle ifade eder: "Bay Vahit Lütfi objektif bir kalemle müşahadelerini düpe düz tespit eden bir bîtaraf bilim adamı gibi konuşmuyor, aynı zamanda Bektaşî

halk sanatının iç âlemini bir Bektaşî'nin nasıl yaşadığını hissettirmeye çalışıyor."

"Trakya'da Türk Kabileleri", "Türk Alevî Kadın Şairleri", "Bektaşî Nefesleri ve Notaları" adlı incelemeleri ile sekiz öyküsü ve bir piyesi yayımlanmamış yapıtları arasında yer almaktadır.

Yapıtları: Şiir: *Saz Şairleri Gibi...*, İst.: Nümune Mtb., 1940; *Benim Gibi*, İst.: Akgün Mtb., 1945.
Oyun: *Hafiye Darbesi yahut Bir Kızın İntikamı*, İst., 1327/1911.
Araştırma-İnceleme: *Gizli Türk Halk Musikisi ve Türk Musikisinde Armoni Meseleleri*, İst.: Nümune Mtb., 1940; *Gizli Türk Dini Oyunları*, İst.: Nümune Mtb., 1941.
Anı: *Feryâd-ı İstibdat*, İst., 1326/1910.
Kaynaklar: *Vahit Lütfi Salcı Jübilesi*, Kırklareli, 1949; M. H. Bayrı, "Vahit Lütfi Salcı", *Türk Folklor Araştırmaları*, S. 9 (Nisan1950), s. 130-132; C. Öztelli, "Vahit Lütfi Salcı'nın Gizli Hazinesi", *Türk Folklor Araştırmaları*, S. 31 (Şubat 1952), s. 483-485; E. Ütük, "Vahit Lütfi Salcı", *TFEA*, İst., 1984, s. 601-610; ay, "Ölümünün 35. Yılında Vahit Dede'nin Yaşamından Değişik Sayfalar", *TFEA*, İst., 1985, s. 463-480; ay, "Vahit Lütfi Salcı ve 'Trakya Şairleri' ", *Halk Kültürü*, S. 2 (1984), s. 131-142.

SALİH KERAMET NİGÂR *(İstanbul, 20 Haziran 1885 - İstanbul, 7 Mart 1987)* Yazar.

1848 Macaristan İhtilali sırasında Osmanlı Devleti'ne sığınan Macar Osman Paşa'nın torunu, şair Nigâr Hanım'ın oğlu. Babası İhsan Bey (1857-1918) ile annesinin geçimsizlik nedeniyle ayrılmaları üzerine babasıyla beraber kalmaya başladığında dört yaşındaydı. Büyük kardeşleriyle (Salih Münir Nigâr, 1880-1940; Feridun Nigâr, 1882-1969) birlikte devam ettiği Mekteb-i Sultani'yi 1903'te bitirdikten sonra, devlet bursuyla ziraat öğrenimi için Fransa'ya gitti. Yurda dönüşünde Halkalı Ziraat Mektebi'nde hocalık yaptı. Daha sonra Rumeli ve Anadolu'daki çiftlik müdürlüklerine atandıysa da İstanbul'dan ayrılmak istemediği için, Düyun-ı Umumiye'nin açtığı sınavı kazanarak bu kurumda görev aldı. Hocası Tevfik Fikret'in müdürlüğü sırasında Mekteb-i Sultani'de müdür yardımcılığı ve ders nazırlığı yaptı. Fikret'in bu okuldan ayrılması üzerine kendisi de ayrıldı. Daha sonra, Abdülmecit Efendi'nin oğlu Şehzade Ömer Faruk Efendi'ye eğitimi sırasında refakat etmek göreviyle Avusturya'ya gönderildi (1910). Beş yıl sonra I. Dünya Savaşı nedeniyle İstanbul'a döndü. Bir süre sonra ataşe olarak atandığı Viyana'da İtalyan kökenli Hatice Hanım'la evlendi. Viyana'dan dönüşünde Abdülmecit Efendi'nin özel kâtipliğini yaptı, bu görevini onun veliahtlığı ve halifeliği sırasında da sürdürdü. Halifeliğin kaldırılarak hanedan mensuplarının yurtdışına sürülmesi üzerine onunla birlikte İsviçre'ye gitti. Robert Kolej'deki öğretmenliği nedeniyle geri döndü. Ortaköy'deki yalısında öldü. Rumelihisarı'ndaki aile mezarlığında gömülüdür.

Yapıtları: İnceleme-Araştırma: *Fikret'in Hayat ve Eseri*, İst.: İlhami-Fevzi Mtb., 1926; *İnkılap Şairi Tevfik Fikret'in İzleri*, İst.: Kenan B., 1942; *Halife İkinci Abdülmecid*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1964.
Yayım: *Hayatımın Hikâyesi*, (Şair Nigâr Hanım'ın günlüklerinden derleme) İst.: Ekin B., 1959.
Kaynaklar: T. Toros, *Mazi Cenneti*, İst., 1998, s. 190-196.

SALİHOĞLU, MEHMET *(Limanköy/Çayeli/Rize, 25 Aralık 1922 -)* Şair, denemeci.

Saniye Hanım ile tüccar Mehmet Salihoğlu'nun oğlu. Çayeli İlkokulu, İstanbul Eyüp Ortaokulu, İstanbul Erkek Lisesi (1940) ve İTÜ İnşaat Fakültesi'ni (1947) bitirdi. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nü tamamladı (1962). Uzun yıllar Devlet Demiryolları ve Karayolları'nda çalıştı. İmar ve İskân Bakanlığı'nda genel müdür yardımcılığı, genel müdürlük ve Tetkik Kurulu üyeliği yaptı. Aynı bakanlıkta 1971'de müsteşar, 1973'te danışman olarak görevini sürdürdü; 1982'de kendi isteğiyle emekli oldu. TDK'da yöneticilik yaptı ve *Türk Dili* dergisinin yazı kurulunda bulundu. Ankara ve Çeşme'de yaşıyor; evli.

İlk şiiri 1941'de *İstanbul* dergisinde çıktı. Şiir, deneme ve eleştiri yazılarını *Türk Dili*, *Yeditepe*, *Varlık*, *Dost*, *Yeni Ufuklar* dergileri ile *Akşam*, *Milliyet* ve *Yeni Ortam* gazetelerinde yayımladı; daha çok öz Türkçeciliği savunan yazılarıyla tanındı. Şiirlerinde aşk, doğa, dostluk, yurt sevgisi ve insan sevgisi üzerinde yoğunlaştı, düzyazılarında ise toplumsal sorunlara eğildi. A. de Musset ve C. Baudelaire'den şiir çevirileri de vardır.

Ödül: 1955 TDK Öztürkçe Deneme Yarışması Birincilik Ödülü; 1970-71 TRT Bilim Kültür ve Sanat Ödülleri Deneme Başarı Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Ağacın Derdi*, Ank.: Örnek Mtb., 1955; *Duman Duman Üstüne*, Ank.: Kültür B., 1959; *Bana Sensin Yaşamak*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1966; *Esintiler Kavşağı*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1973; *Sevgi Tutanağı*, Ank., 1979; *Güz Şarkıları*, Ank., 1991; *Güzellikler Ortasında*, Ank., 1992; *Öteler-den Gelen*, Ank., 1993.
Deneme-Eleştiri: *Işıklanan Ülke*, Ank.: Ayyıldız

Mtb., 1966; *Ataç'la Gelen*, Ank., 1968; *Atatürk ve Gençlik: Atatürkçü Düşünce Üzerine Denemeler*, Ank.: Halkevleri Atatürk Enstitüsü, 1972; *Gün Işığına Çıktıkça*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1975; *Günlerle Gelen I, II, III*, Ank.: Demircioğlu Mtb., 1979-92; *Okuyup Düşündükçe*, Ank.: Demircioğlu Mtb., 1989; *Piramidin Tepesinden*, Ank.: Demircioğlu Mtb., 1994; *Ah O Kırmızı Güller*, Ank.: 2004.

Kaynaklar: *BF* (15 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 319-320; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1013; "Salihoğlu, Mehmed", *TDEA*, VII, 441; Kurdakul, *Sözlük*, 525; Karaalioğlu, 470.

SALOR, NUR TAHSİN *(İstanbul, 1910 - ?)* Öykücü, romancı.

Hâkim Hasan Tahsin Bey'in kızı. İlk ve orta okulu İstanbul Kız Lisesi ve Çamlıca Kız Lisesi'nde okudu; 1929'da Erenköy Kız Lisesi'nden mezun oldu. 1932'de evlendi. Edebiyat yaşamına lise yıllarında başladı. Duygusal ve romantik konuları işleyen öykü ve romanlarıyla tanındı.

Yapıtları: Roman: *Memi*, 1927; *Avize*, 1927; *Maskeli Balo*, 1928; *Heykel*, 1930; *Gözlerin Sırrı*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1931; *Yaş Onsekiz*, 1941; *Ayrılık*, 1957.

Kaynaklar: Yazar, 322-331; "Salor, Nur Tahsin", *TDEA*, VII, 445.

SAMANCI, SUZAN *(Diyarbakır, 20 Eylül 1962 -)* Öykücü.

Tam adı Suzan Samancı DALGALI. Asiye Hanım ile öğretmen Şahabettin Samancı'nın kızı. 1979'da Diyarbakır Lisesi'ni bitirdi. Bir süre *Demokrasi* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. TYS ve PEN Yazarlar Derneği üyesi. Diyarbakır'da yaşıyor; evli, iki çocuk annesi.

İlk şiirleri 1985'te *Sanat Olayı*'nda çıktı. Öykülerinde, yaşadığı bölgenin toplumsal sorunlarını başarılı bir dille anlattığı kabul edildi. Gürsel Aytaç, "gerçekçi, ama gerçekliği geniş bir yelpaze içinde algılayan ve yansıtan bir yazar. Rüyayı, bilinçaltını bilinen gerçeklik kapsamı içinde değerlendirmeyi biliyor" yorumunu yaptı.

Ödül: *Kıraç Dağlar Kar Tuttu* ile 1997 Orhan Kemal Öykü Yarışması (ikincilik).

Yapıtları: Öykü: *Eriyip Gidiyor Gece*, İst.: Edebiyat Gazetesi, 1991; *Reçine Kokuyordu Helin*, İst.: Can, 1993 [*Die Helin roch nach Baumharz*, (Almanca) İsviçre: ArArat Verlag, 1997; *Helin Rook Naar Boomhars*, (Flamanca) Hollanda: Brussel Koerdisch Instituut, ?; *Bajara Mirine*, ("Ölüm Kenti", Kürtçe) İst.: Avesta, ?]; *Kıraç Dağlar Kar Tuttu*, İst.: Can, 1996; *Suskunun Gölgesinde*, İst.: İletişim, 2001.
Roman: *Korkunun Irmağında*, İst.: Metis, 2004; *Halepçe'den Gelen Sevgili*, İst.: Sel, 2009.

Kaynaklar: *BF* (29 Nisan 1999); G. Aytaç, "Suzan Samancı Dalgalı'nın Öyküleri", *Varlık*, Ağustos 1991; F. Andaç, "Yaklaşımlar", *Gösteri*, Şubat 1994; T. Dursun K., "Bir Kent Var Orada Günbatımıyla Issızlaşan", *Yeni Yüzyıl*, 9 Temmuz 1996; A. Sürer, "Dans Edip, Türkü Söyleyerek Doğar Öykülerim" (söyleşi), *Cumhuriyet Kitap*, S. 367 (27 Şubat 1997).

SÂMANOĞLU, GÜLTEKİN *(Konya, 2 Kasım 1927 - İstanbul, 11 Nisan 2003)* Şair.

Asıl soyadı SAMANCI. Havva Vesile Hanım ile memur Fehmi Samancı'nın oğlu. Kuleli Askeri Lisesi'ni (1947) ve Kara Harp Okulu'nu (1949) bitirdi. 1959'a kadar ordu donatım subayı olarak çeşitli yerlerde görev yaptı. 1959'da Basın Yayın Genel Müdürlüğü'ne girdi; 1960'ta İç Basın müdürü, 1961'de Basın İlan Kurumu yönetim kurulu üyesi, 1967'de genel müdür yardımcısı, 1973'te genel müdür oldu. 1988-96'da TRT yönetim kurulu üyeliği yaptı. *Hisar* dergisinin (1950-57, 1964-80) kurucu ve yöneticileri arasında yer aldı; *Türk Yurdu* dergisinin (1959-60) edebiyat sayfasını yönetti.

İlk şiiri ("O Kadın") 1948'de *Çınaraltı*'nda çıktı. Şiirlerini *Çınaraltı*, *Hisar*, *Türk Yurdu*, *Çağrı*, *Türk Edebiyatı*, *Milli Kültür* ve *Türk Dili* dergilerinde yayımladı. Mehmet Kaplan, "dış âlemden çok kendi içine, hâtıralarına gömülü bir şair" olarak değerlendirdi. Hakkında, Atatürk Üni. Eğitim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden Ali Çelebi'nin bitirme tezi vardır (1990). "Gözaydınlarla" adlı şiirinin öyküsü oyunlaştırılarak 1995'te TRT'de gösterildi.

Ödül: *Uzun Vuran Gölge* ile 1983 Konya Kültür ve Turizm Vakfı "En İyi Kültür ve Sanat Eseri" Ödülü; Anadolu Basınına Hizmet Ödülü (1987); Son Kırk Yılın En Başarılı Gazetecisi Ödülü (1988).

Yapıtları: Şiir: *Alacakaranlık*, Ank., 1970; *Uzun Vuran Gölge*, İst., 1983.
Biyografi: *Cahit Sıtkı Tarancı*, Ank.: MEB, 1971; *Kemalettin Kâmi Kamu*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1986.

Kaynaklar: *BF* (27 Mayıs 1999); M. Çınarlı, "Hisar'dan Portreler: Gültekin Sâmanoğlu", *Hisar*, S. 33 (Ocak 1953); Kaplan, *Cumhuriyet*, 500-505; Necatigil, *İsimler*, 320; "Sâmanoğlu, Gültekin", *TDEA*, VII, 447-448; Kurdakul, *Sözlük*, 525-526; Karaalioğlu, 470; F. Halıcı, "Şiirimizde 1945 Kuşağı: Gültekin Samancı", *Milli Kültür*, S. 4 (Nisan 1997); *Kim Kimdir*, 598.

SÂMİH RİFAT *(İstanbul, 1874 - Ankara, 3 Aralık 1932)* Şair, dilci.

Tam adı Mustafa Sâmih Rifat. Askeri kaymakamlardan Hasan Rifat Bey'in oğlu. Besteci Ali Rifat Çağatay kardeşi, şair Oktay Rifat oğlu, çevirmen Samih Rifat torunudur. İlköğrenimini babasından gördü; Kocamustafapaşa Askeri Rüştiyesi ve Darüttedris'te bir süre okudu, ancak sağlık durumu elvermediğinden öğrenimine devam edemedi. Denizlili müderris Şakir Efendi'den Arapça, Camcızade Rıza Efendi'den Farsça ve kendi kendine Fransızca öğrendi. Kantar İdaresi'ne memur olarak girdi (1892); daha sonra Şehremaneti Muhasebesi'nde görev aldı (1894). Buradan istifa ederek (1899) Dahiliye Matbuat Kalemi'ne girdi; Tesri-i Muamelat mümeyyizliğine atandı. 1908'de Dahiliye Mektubi Kalemi mümeyyizi oldu; aynı zamanda Mercan İdadisi'nde edebiyat dersi verdi. Meşrutiyet'ten sonra *İttifak* adlı bir gazete çıkardı. Biga ve Karesi mutasarrıflığı, Konya (1912, ikinci defa 1915), Trabzon (1913) ve Erzurum (1914) valiliği görevlerinde bulundu. Talat Paşa'nın nazırlığı döneminde Dahiliye müsteşarlığına getirildi. Milli Mücadele sırasında Anadolu'ya geçerek nutuklarıyla ulusal bilincin uyanması için çalıştı. Maarif Vekâleti'ne bağlı Telif ve Tercüme Heyeti üyeliği ve başkanlığı yaptı; vekâlet müsteşarı oldu. Biga ve Çanakkale milletvekili olarak Meclis'te bulundu (1923-31). Bu sırada Atatürk'ün yakın çevresi içinde yer aldı. TDK'nın ilk başkanıydı; Türk Tarih Kurumu üyeliği yaptı. Son olarak Birinci Türk Tarih Kongresi ile Birinci Dil Kurultayı'na katılmıştı. Evli ve üç çocuk babasıydı. Kabri Cebeci Mezarlığı'ndadır.

Hazine-i Fünun'da çıkan ilk şiirlerinde Muallim Naci, Recaizade Ekrem ve Abdülhak Hâmit gibi şairlerin, 1898'den itibaren *Terakki*'de çıkan şiirlerinde ise Tevfik Fikret'in etkisi görülür. 1896'da *Maarif* dergisinin (27. sayıdan başlayarak) yönetimini üstlendi, *Resimli Gazete*'nin (5. sayıdan başlayarak) başyazılarını yazdı. *Mektep*, *İrtika*, *Sabah* gibi dergi ve gazetelerde şiir ve yazıları yayımlandı. *İkdam* gazetesinde Servet-i Fünuncu'lara karşı yazılar yazdı; 1918'den sonra Celal Nuri'nin (İleri) çıkardığı *Âti* gazetesinde ve *Edebiyat-ı Umumiye* dergisinde Süleyman Nazif ile ırkçılık konusunda tartışmalara girişti. *Yeni Gün* ve *Hâkimiyet-i Milliye* gazetelerinde Türk dili ve müziği gibi çeşitli konularda makaleleri yer aldı. 1921'de hazırladığı "Türkçede tasrif-i hurûf kanunları ve tekellümün menşei" konulu raporu nedeniyle ağır eleştirilere uğradı. 1925'ten sonra halkıyat incelemelerine yöneldi; *Halkıyat* adlı yapıtının iki forması basıldı (1927).

Milli Edebiyat akımını benimsedi; dilde yalınlaşmayı savunan yazıları ve özellikle milli duyguları yansıtan şiirleriyle tanındı. Ancak İ. H. Sevük, "asıl emsalsiz ve mümtaz derinliği 'nefes'lerindedir" der. Hece ölçüsüyle yazdığı ünlü şiiri "Akdeniz Kıyılarında" (Yaslı gittim, şen geldim) bestelendi. S. N. Ergun'un hazırladığı *Sâmih Rifat: Hayatı ve Eserleri* adlı kitapta şairin şu yapıtları vardır: *Nedim*, *Selâm Nedir*, *Türk Parkları*, *Osmanlılarda Din Telakkileri*, *Tarihten Evvelki Devirlerin Tetkikinden Müracaat Olunacak Menbalar*, *Milliyet Düsturları*, *Divan-ı Lügati't-Türk Tercümesi* (1. cilt) ve *Türk Lügati*. Bu kitaptaki şiirleri ise "Divan Edebiyatı Taklidi Şiirler", "Bektaşi Nefesleri", "Teceddüt Edebiyatı Tesiri Altında Yazılan Şiirler", "Milli Şiirler" ve "Vatani Şiirler" başlıkları altında toplanmıştır.

Yapıtları: İnceleme: *Şarkın Masal Anaları*, Ank.: Türk Ocakları Hars Heyeti, 1927, *Halkıyat*, (ilk iki forması basıldı) 1927.

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, III, 1673-1676; İsmail Habip, *Yeniliğimiz*, 447-449; S. N. Ergun, *Sâmih Rifat: Hayatı ve Eserleri*, İst., 1934; Gövsa, 345; Banarlı, *RTET*, II, 1248; "Sâmih Rifat", *TDEA*, VII, 455-456; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1014; Kurdakul, *Sözlük*, 526; Karaalioğlu, 471; Ayşegül Celepoğlu, *Türk Dil Kurumu'nun Kurucus Başkanı Samih Rifat*, Ank.: 2008.

SAN, İLKAN *(Malatya, 22 Kasım 1941 - Ankara 21 Ekim 2008)* Şarkı sözü yazarı.

İnayet Hanım ile eğitimci, yazar Mehmet Salih San'ın oğlu. 1973'te Başkent Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu'nu bitirdi. 1965'ten beri yazdığı 300'ü aşkın şarkı sözünden 72 tanesi TRT repertuarına girdi; "Yılın Sevilen On Şarkısı" yarışmalarında dokuz ödül aldı. 1966'da Ankara'da "Desenli Şiir" sergisi açtı. Ankara'da yaşıyordu.

İlk şiiri ("Güzel Kız") 1960'ta *Resimli Posta Gazetesi*'nde çıktı. Yerel gazete ve dergilerde yayımladığı şiirlerini N. Tokatlıoğlu, A. Anıl, Z. Tunca, E. Sayan, E. Berker ve A. Yavaşça gibi isimler besteledi.

Yapıtları: Şiir: *Çam Sakızı Çoban Armağanı*, Ank.: Eroğlu Mtb., 1965; *S. O. S.*, Ank.: Tısa Mtb., 1969; *Sizden Biri*, Ank.: İlk-San Mtb., 1979; *Dua'dan Beddua'ya*, Ank.: Eroğlu Mtb., 1999.

Kaynaklar: *BF* (16 Eylül 1999); *Kim Kimdir*, 599.

SAN, M. SALİH *(Şanlıurfa, 1919 - Ankara, 1969)* Şair, eğitimci.

Tam adı Mehmet Salih San. Şair ve şarkı sözü yazarı İlkan San oğludur. İstanbul Öğretmen Okulu'nu bitirdikten (1937) sonra Muş, Diyarbakır, Kayseri, İstanbul ve Malatya'da öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Ankara Milli Eğitim müdür yardımcılığı görevinden sonra Ankara'da Özel Yükseliş Koleji, Başkent Gazetecilik, Başkent İktisat ve Başkent Dişçilik özel yüksek okullarını kurdu, dershaneler açtı. Muş'ta çıkan *Güneş* gazetesi ile Malatya'da çıkan *Erciyes* dergisinin yazı işlerini yönetti. Çeşitli gazete ve dergilerde folklor araştırmaları ve yazıları yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Fatiha*, Ank.: Özel Yükseliş Koleji, 1965; *Bambaşka*, Ank.: Özel Yükseliş Koleji, 1966; *Tekerlekler*, Ank.: Özel Yükseliş Koleji, 1966; *Hepsi Bir Arada*, Ank.: Başkent Gazetecilik Özel Yüksek Okulu, 1968.
Araştırma: *Her Bakımdan Kısaca Besni*, Malatya: Güven Mtb., 1950; *Kalkınan Malatya*, Malatya: San, 1955; *Doğu Anadolu ve Muş'un İzahlı Kronolojik Tarihi*, Ank.: Özel Yükseliş Koleji, 1966.
Derleme: *Malatya'da Mahalli Bilmeceler*, Kayseri: Sümer Mtb., 1947.
Diğer: *Halk ve Ordu Cep Alfabesi*, İst.: Cihan Mtb., 1955; *Yıllık İş Takvimi*, Ank.: Rekor Mtb., 1959.
Kaynaklar: İ. San, *Dua'dan Beddua'ya*, Ank., 1999, s. 7-8.

SANCAK, JALE *(İstanbul, 3 Aralık 1958 -)* Öykücü.

Süheyla Hanım ile sinemacılık ve şoförlük yapan Kemal Sabahattin Özer'in kızı. Bebek İlkokulu'nu, Behçet Kemal Çağlar Lisesi'ni bitirdi. Sekreterlik, düzeltmenlik, redaktörlük, desinatörlük yaptı. 1984'ten beri tekstil sektöründe modelist ve tasarımcı olarak çalışıyor. Resim çalışmaları da var. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk annesi.

İlk ürünü 1985'te TRT İstanbul Radyosu'nda seslendirilen "Yitik Sesler" adlı oyunudur. Öykülerini *Argos*, *Adam Öykü* ve *Varlık*'ta yayımladı. 1998'de TRT'ye "Ateşi Çalmak" adlı TV programını hazırladı. "Mırıl Mırıl Münevver" adlı öyküsü TRT'ye TV filmi yapıldı. TRT radyolarında 20 kadar oyunu yayınlandı. Özel TV ve radyolara tanıtım programları hazırladı. "Bu Gece Pera'da" adlı öyküsü Finceye çevrildi. G. Aytaç, "Jale Sancak, öykü türünün, düzyazı olsa da romandan çok şiire akraba oluşunun, yani yoğun anlatım ilkesini kavramış bir yazar. Anlatım biçimlerinin birinden ötekine geçişi ustaca" değerlendirmesini yaptı.

Yapıtları: Öykü: *Bu Gece Pera'da*, İst.: Can, 1989; *Aynadaki Yüzler*, İst.: Can, 1991; *Bahçedeki Tuhaf Adam*, İst.: Can, 1993; *Ansızın Gelen*, İst.: Sel, 1998; *Hayatın Bu Yakası*, İst.: Sel, 1999; *Aşkla Dayanmak*, İst.: Sel, 2000; *Surdibi'nde Çilingir Muhabbeti*, İst.: Doğan Kitap, 2002; *Üç Aşk (Toplu Öyküler 1983-93)*, İst.: Doğan Kitap, 2003; *Sürgün Melekler*, İst.: Doğan Kitap, 2004; *Tanrı Kent ve Yitik Şarkılar*, İst.: Turkuvaz, 2009.
Derleme: *Kenti Dinlemek: Büyülü Kent İstanbul'dan Öyküler*, İst.: Sel, 2002; *İstanbul Öyküleri Antolojisi*, İst.: İkaros, 2009.
Söyleşi: *Yaşamdan Sahneler*, İst.: Doğan Kitap, 2005.
Kaynaklar: *BF* (Nisan 1999); G. Aytaç, "İnsan ve Kader Manzaraları", *Cumhuriyet Kitap*, 1991; "Bir Vefa Borcu", *Nokta*, 21 Ocak 1990; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 241-242.

SANLI, SEVGİ *(İzmir, 2 Temmuz 1925 -)* Oyun yazarı, çevirmen.

Sevgi Batur imzasını da kullandı. Lütfiye Hanım ile *Sadâ-yı Hak* ve *Halkın Sesi* gazetelerinin sahibi ve başyazarı Mehmet Sırrı (Sanlı) Bey'in kızı. İzmir Amerikan Kız Koleji (1945) ve İÜEF İngiliz Filolojisi Bölümü'nü bitirdi (1950). Ankara Devlet Tiyatroları'nda başdramaturg (1956-76) ve Ankara Radyosu'nda İngilizce spikeri olarak çalıştı. 1976'dan beri çevirmenlik ve tiyatro eleştirmenliği yapıyor; eleştiri yazılarını *Cumhuriyet* gazetesi ve *Gösteri* dergisinde yayımladı. TDK, TYS, PEN Yazarlar Derneği, Tiyatro Yazarları Derneği ve Uluslararası Tiyatro Eleştirmenleri Birliği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; boşanmış ve iki çocuk annesi. İlk oyunu (*Dilsizlerin Dili*) 1950'de İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda, daha sonra pek çok oyunu, oyun ve müzikal çevirisi Devlet Tiyatroları, İstanbul Şehir Tiyatroları ve özel tiyatrolarda sahnelendi.

Ödül: "Bilimsel İnsancılık" adlı denemesiyle 1963 Cumhuriyet Gazetesi Deneme Yarışması Ödülü; *Küçük Tilkiler* adlı çevirisiyle 1972-73 Ankara Sanat Sevenler Derneği Ödülü; *Bu Hesapta Yoktu* adlı çevirisiyle 1973-74 Ankara Sanat Sevenler Derneği Ödülü; "Rita" adlı çevirisiyle 1981 Avni Dilligil Ödülü ve 1981 Ankara Sanat Evi Ödülü; 1993 Kültür Bakanlığı En İyi Eleştiri Ödülü; *Sinekli Bakkal* uyarlamasıyla 1997 Bakırköy Belediyesi Yunus Emre Kültür Merkezi Uyarlama Oyun Yarışması Büyük Ödülü.

Yapıtları: Oyun: *Dilsizlerin Dili*, İst.: İstanbul Şehir Tiyatrosu, 1950; *Menevşe Yaprağından İncinen Kız*, Ank.: Ankara Devlet Tiyatrosu, 1967; *Bu Elma*

Başka Elma, İst.: Cem, 1978; *Yazılı Kaya*, İst., ?; *Kaygusuz Abdal*, İst.: Cumhuriyet Kitapları, 2000.
Çeviri: *Küçük Tilkiler* (L. Helmann), Ank.: MEB, 1958; *Oturma Odası* (G. Green), Ank.: MEB, 1960; *Kılpayı* (E. Albee), Ank.: Dost, 1968; *Altın Kollu Adam* (N. Algrin), İst.: Hür, 1980; *Pygmalion-Kırgınlar Evi-J. Dark* (B. Shaw), İst.: Adam, 1982; *Şeytan Çelmesi* (V. Havel), İst.: Can, 1990; *Sevgili Doktor* (A. Çehov-N. Simon), Ank.: Kültür Bakanlığı, 1993; *Yedi Kadın* (B. Schottenfeld), Ank.: Kültür Bakanlığı, 1993; *Albion'un Rüyası* (R. Norman), İst.: YKY, 1998; *Sezar ile Kleopatra* (B. Shaw), İst.: Cumhuriyet Dünya Klasikleri, 1999; *Bu Hesapta Yoktu* (A. N. Ostrovski), İst.: Cumhuriyet Dünya Klasikleri, 2000; *Karanlıktan Aydınlığa* (B. Stavies), İst.: Cumhuriyet Dünya Klasikleri, 2000; *Yüzbaşı Corelli'nin Mandolini* (L. de Bernières; Ö. Arıkan ile), İst.: YKY, 2000.
Uyarlama: *Sinekli Bakkal* (H. E. Adıvar), İst.: Özgür, 1998.
Kaynaklar: *BF* (16 Haziran 2000); S. İleri, "Yazı Odası: Halide Edip Adıvar'ın Aynı Adlı Romanından", *Cumhuriyet*, 2 Şubat 1999; İ. Enginün, "Sinekli Bakkal", *Türk Dili*, S. 576 (Aralık 1999).

SAPAZ, K. TAHİR *(Sungurlu/Çorum, 2 Ocak 1945 -)* Şair.

Tam adı Karip Tahir Sapaz. Safiye Hanım ile çiftçi Arif Sapaz'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Çorum'da tamamladı; 1979'da Konya Selçuk Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Çorum ve Ankara'da öğretmenlik yaptı; 1994'te emekli oldu. Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, dört çocuk babası. Toplumcu gerçekçi anlayışta ürün verdiğini belirtti.

Yapıtları: Şiir: *Aydınlığın Dibine Dökülenler*, Ank.: Kerem, 1994; *Biz Ne Zaman Güleceğiz*, Ank.: Mozaik, 1994; *Bir Sen Çiçek Açtın Yüreğimde*, Ank.: Ürün, 1999.
Araştırma: *Türk Edebiyatının Çağdaşları*, Ank.: Ürün, 1997.
Kaynaklar: *BF* (25 Ağustos 1999); Işık, 517.

SARAÇ, TAHSİN *(Muş, 1 Ocak 1930 - İzmit, 29 Haziran 1989)* Şair, çevirmen, dilci.

Ankara Gazi Eğitim Ens. Fransızca Bölümü'nü bitirdi (1952). Devlet bursuyla gittiği Sorbonne Üniversitesi'nde Fransız dili ve edebiyatı ile sesbilim üzerine öğrenim gördü. Hakkâri, Trabzon, Samsun liselerinde öğretmenlik, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Fransız dili ve edebiyatı öğretim üyeliği yaptı. MEB Talim Terbiye Kurulu'nda (1963-65), *Tercüme Kurulu*'nda ve *Tercüme Dergisi*'nin çıkarılışında görev aldı. 1971'deki askeri müdahaleden sonra siyasal nedenlerle iki kez gözaltına alındı ve aklandı.

İlk şiiri ("Boğuntu") *Varlık* dergisinde çıktı (1954). *Varlık*, *Dost*, *Papirüs*, *Halkevleri*, *Türkiye Yazıları* ve özellikle *Türk Dili* dergilerinde yayımladığı şiirleriyle tanındı. Yunus Emre, M. Ş. Esendal, F. H. Dağlarca, O. Asena ve S. Çağan gibi yazarların yapıtlarını Fransızcaya kazandırdı. Bazı şiirleri Fransızcaya çevrilerek *Poemes Choisis* (çev. Ayhan Özden, 1974) adıyla kitaplaştı. Şiirlerinde özenli bir Türkçe, titiz bir kurgu ve imgesel bir söyleyişle toplumsal sorunlara yönelerek, barış, yaşama sevinci, kavga, ölüm, özgürlük ve çağın acıları gibi temaları işledi. Şiirlerinin en belirgin özelliği imge zenginliğini ve şiirselliğini yeni sözcüklerle sağlamış olmasıdır.

Ödül: *Günümüz Fransız Şiiri* ile 1964 TDK Çeviri Ödülü; "Direnmeler" ile 1970 TRT Sanat Ödülü; Fransızcaya yaptığı çevirileri nedeniyle Fransız Hükümetince 1968 Legion d'Honneur Ulusal Liyakat Nişanı; Macaristan Hükümetince 1976 "Endre Ady" Nişanı; *Beşinci Frank* (F. Dürrenmatt) çevirisiyle 1978 Ankara Sanatsevenler Derneği En İyi Çeviri Ödülü; 1988 Asya-Afrika Yazarlar Birliği Lotus Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Bir Ölümsüz Yalnızlık*, Ank.: Çeviri, 1965; *Güneş Kavgası*, Ank.: Dost, 1968; *Direnmeler: Dirim, Sevi, Ölüm*, İst.: Cem, 1973; *Güvercin Kasapları*, İst.: Cem, 1978; *Bir Sevgiyi Görüntüleme*, İst.: Cem, 1980; *Toplu Şiirler*, İst.: Tekin, 1989.
Çocuk Kitabı: *Balta Sapı*, Ank.: MEB, 1963; *Çolak Pehlivan*, Ank.: MEB, 1963; *Ağustos Böceği ile Karınca*, Ank.: MEB, 1963.
Sözlük: *Çağrışım Yoluyla Fransızca-Türkçe Sözlük*, (F. Baldaş ile) Ank.: Doğuş Mtb., 1959; *Fransızca-Türkçe Argo Sözlüğü*, Ank.: TDK, 1966; *Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük*, 2 c., Ank.: TDK, 1976.
Derleme: *Günümüz Fransız Şiiri*, Ank.: Dernek, 1963 (genişletilmiş yb yazarın ölümünün birinci yılında kurulan Saraç Vakfı tarafından *Tahsin Saraç'tan Armağan, 1990* adıyla yapılmıştır); *Çağdaş Fransız Şiiri Antolojisi*, İst.: Cem, 1976.
Diğer: *Altın Bilezik*, Ank.: MEB, 1963; *Atatürk*, Ank.: MEB, 1963; *Az Tamah Çok Zarar Verir*, Ank.: MEB, 1963; *Aile Ocağı*, Ank.: MEB, 1964; *Erzurumda Aziziye Savaşları*, Ank.: MEB, 1964; *Âşık Veysel*, Ank.: MEB, 1965; *Çıplak Kayada Çimlenmek*, Ank.: Sanat Yapım, 1989.
Çeviri: *Kurt Kardeş* (M. Aymé; S. Erışık ile), İst.: Tan Mtb., 1958; *Yerma* (F. G. Lorca), Ank.: MEB, 1962; *Ezgiler Ezgisi* (J. Giraudoux), Ank.: MEB, 1963; *Karı Koca ve Ölüm* (A. Roussin), Ank.: MEB, 1963; *Çark* (J. P. Sartre), Ank.: Toplum, 1964; *Kadınlar da Savaşı Yitirdi* (C. Malaparte; T. Açar'la), Ank.: Toplum, 1965; *Profesör Taranne* (A. Adamov), Ank.: MEB, 1965; *Kanlı Düğün* (F. G. Lorca; Y. Yıldırım ile), Ank.: MEB, 1966; *Amerikan İmparatorluğu* (C.

Jullien; A. Gülersan ile), Ank.: Hitit, 1969; *Okul Döneminde Çocuğu Yönetme* (M. Reuchlin; N. Engez ile), Ank.: MEB, 1970; *Şiirler* (S. Petöfi), İst.: Cem, 1973 (genişletilmiş yb İst.: Cem, 1976); *Beşinci Frank* (F. Dürrenmatt), Ank.: Kültür Bakanlığı, 1979; *Bütün Oyunları* (F. G. Lorca; A. T. Oflazoğlu ile), İst.: Adam, 1982; *Seçilmiş Şiirler* (R. Char), İst.: Adam, 1983; *Rimbaud'nun Mektupları*, İst.: Düşün, 1985; *Kan ve Altın* (E. Ady), İst.: Adam, 1992; *Truva Savaşı Olmayacak* (J. Giraudoux), Ank.: Kültür Bakanlığı, 1997.

Kaynaklar: *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, c. IV, s. 92; "Saraç, Tahsin", *TDEA*, VII, 461; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1016; Necatigil, *İsimler*, 321; Kurdakul, *Sözlük*, 527-528; Karaalioğlu, 473-474.

SARAÇBAŞI, MEHMET ERTUĞRUL *(Ankara, 29 Ekim 1922 -)* Araştırmacı.

Ayşe Hanım ile PTT memuru Şakir Bey'in oğlu. Ankara İsmet Paşa ilkokulu (1933) ve Ankara Erkek Lisesi'ndeki öğreniminden sonra, o zamanki adıyla Ankara Siyasal Bilgiler Okulu'nu bitirdi (1944). Balıkesir maiyet memurluğu, Maliye Bakanlığı stajyer birinci mümeyyizliği gibi görevlerde bulunduktan sonra Diyadin, Doğu Bayezit, Şirvan, Bafra ve Bor ilçelerinde kaymakamlık yaptı (1950-57). 1972'de, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği şube müdürlüğü görevinden emekli oldu. İstanbul'da yaşıyor.

Daha çok derleme ve sözlük çalışmalarıyla tanınan M. Ertuğrul Saraçbaşı'nın ilk kitabı *Dünya Edebiyatından Özdeyişler*, 1968 yılında yayımlandı.

Ödül: *Türkçe Deyimler Sözlüğü* adlı kitabıyla, Türkiye Milli Kültür Vakfı Özel Armağanı (1980).

Yapıtları: Derleme: *Dünya Edebiyatından Özdeyişler*, Ank.: Ajans-Türk, 1968; *Unutulmaz Sözler Antolojisi*, Ank.: Sander, 1972; *Damıtılmış Sözler*, İst.: YKY, 1997.
Sözlük: *Türkçe Deyimler Sözlüğü* (İ. Minnetoğlu ile birlikte), İst.: Minnetoğlu, 1978; *Türk Atasözleri Sözlüğü* (İ. Minnetoğlu ile birlikte), İst.: Minnetoğlu, 1978.

Kaynaklar: *BF* (3 Şubat 2001).

SARAR, İSMAİL ALİ *(Eskişehir, 27 Haziran 1925 - Eskişehir, 2003)* Şair.

İstanbul Haydarpaşa Lisesi'ni ve İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. İstanbul'da öğretmenlik ve bankacılık yaptı. Eskişehir'e yerleşti, 1962'de Hatiboğlu Kitabevi ve Yayınları'nı kurdu. Buradaki yöneticiliğinin yanı sıra Eskişehir Kız Öğretmen Okulu'nda Almanca öğretmenliği yaptı. Eskişehir'de Prof. Yusuf Ziya Binatlı ile birlikte *Emek* adlı bir dergi çıkardı (1964-70). *Emre* dergisinin yazı işlerini yönetti (1964-71). Şiir yazmaya 1939'da başladı. Şiirleri *Çağrı*, *İstanbul*, *Kaynak*, *Fikirler*, *Yücel*, *Varlık*, *Edebiyat Dünyası* ve kendi yayımı olan *Zeytin Dalı* ve *Yazı* dergilerinde yer aldı.

Yapıtları: Şiir: *İlk Adım*, Eskişehir, 1940; *Yaşamak*, İst.: Hatiboğlu, 1946; *Yaşamak İsteği*, 1947; *İnsanlar Konuşuyor*, İst.: Hatiboğlu, 1958; *Yurt Sevgisiyle Söylenmiş Destan*, İst.: Hatiboğlu, 1960; *Evren Üzerine Destan*, Konya: Çağrı, 1961; *Mevlana'dan Yana*, İst.: Hatiboğlu, 1961; *Düşüncelerimizde Yaşayanların Öyküsü*, İst.: Hatiboğlu, 1971; *Türkçeye Özlem*, İst.: Hatiboğlu, 1974; *Aydınlığa Açılan Kapı*, Eskişehir: Hatiboğlu, 1995; *Sonsuzluk Ufku ve Dörtlükler*, Eskişehir: Sarar, 2000.
Derleme: *Yeni Şiir Antolojisi*, İst.: Hatiboğlu, 1949; *Mevlana'ya Saygı*, İst.: Sarar, 1998.
Diğer: *Cemal Gürsel, Hayatı, Başarıları, Gençliğe Öğütleri*, (röportaj; A. Esin'le) İst.: Hatiboğlu, 1960; *Eskişehir (Çevre İncelemesi)*, Eskişehir: Hatiboğlu, 1977; *Cumhuriyet Dönemi Şiirimiz Üzerine Konuşmalar*, İst.: Sarar, 1997; *Seçme Şiirler ve Denemeler-Selected Poems and Essays*, Eskişehir: Sarar, 2000; Bilgin-*Şair Dursun Fakih*, Eskişehir: Sarar, 2000.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 321; Karaalioğlu, 474; Kurdakul, *Sözlük*, 528; "Sarar, İsmail Ali", *TDEA*, VII, 461.

SARI, OSMAN *(Sarımolla köyü/Yenicekale/Kahramanmaraş, 4 Nisan 1946 -)* Şair.

Maraş İmam-Hatip Okulu'ndan (1967) sonra AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1973). Çalışma Bakanlığı'nda iş müfettişi (1974-78), Sakarya Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisi'nde iş hukuku asistanı, Sakarya Meslek Yüksek Okulu'nda öğretim görevlisi olarak çalıştı. "Türkiye'de İş Denetimi" adlı teziyle doktor oldu. Önce fakülte, 1992'de de üniversite olan Sakarya Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. İlk şiirleri 1965'te Maraş'ta yayımlanan *Gonca* dergisinde çıktı. *Oku*, *Çıkış*, *Defne*, *Diriliş*, *Edebiyat*, *Mavera*, *İlim ve Sanat* dergilerinde yayımladığı şiir ve yazılarıyla adını duyurdu. Geleneksel şiire yaslanan bir söyleyişi benimsediği kabul edildi.

Yapıtları: Şiir: *Bir Savaşçıdır Kalbim*, Ank.: Edebiyat, 1975; *Önden Giden Atlılar*, İst.: İz, 1992; *Şiirler*, (2. bas.) İst.: İz, 1995.
Deneme: *Aydınlar İhaneti*, İst., 1991.
Diğer: *Türkiye'de İş Denetimi*, İst.: Kazancı, 1997.

Kaynaklar: "Sarı, Osman", *TDEA*, VII, 462; Işık, 518; C. Çiftçi, *Maraşlı Şair-Yazar Âlimler*, İst., 2000.

SARIALİOĞLU, KENAN *(Of/Trabzon, 22 Kasım 1946 -)* Şair, felsefeci.

Nuriye Hanım ile Kemal Sarıalioğlu'nun oğlu. İlk ve orta okulu Of'ta (1961), liseyi Ankara'da okudu (1966); İÜEF Felsefe Bölümü'nü "Varoluş Felsefesi" konulu teziyle bitirdi (1978). Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde öğretim görevlisi (1984-87), Trabzon Belediyesi kültür müdürü (1990-97) olarak çalıştı; 1998'den bu yana Gümüşhane Belediyesi kültür müdürü. Edebiyatçılar Derneği yönetim kurulu üyesi. Trabzon'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk şiiri ("Sarhoş ve Gece") 1972'de *Yeditepe*'de çıktı. *Gösteri*, *Yeni Biçem*, *Güldiken*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Kıyı*, *Nar*, *İnsan* ve *Dergâh* dergilerinde yayımladığı, daha çok felsefi konulara yer verdiği şiirlerle adını duyurdu. Kendisini "sûfi-varoluşçuluk" olarak adlandırılabilecek bir anlayışa yakın hissettiğini belirtti. "Gecekonduda Ölüm" adlı şiirini Ferhat Tunç, "Yaşar" adlı şiirini Kemal Sarıalioğlu besteledi. *Metafizik ve Gülümseme* adlı kitabında yer alan dokuz şiir V. Nikoladze tarafından Gürcüceye çevrilerek *Çan* gazetesinde basıldı (Tiflis, 1995). Şiir ve felsefe yapıtları çevirdi.

Yapıtları: Şiir: *Metafizik ve Gülümseme*, Ank.: İlkyaz, 1995; *Ayna Rubaileri*, İst.: Anadolu Sanat, 1995; *Kara Zaman Şiirleri*, Ank.: Kül, 2006; *İçdeniz*, İst.: Yom, 2006; *Yalağuz*, İst.: Kırmızı, 2007.
Deneme: *Issız İnsan Ormanında*, Trabzon: Serander, 1999; *Materyalizm ve Ahlak*, Trabzon: Serander, 1999; *Hiçliğin Doruklarında Cioran*, (S. E. Er ile) Ank.: Bilim ve Sanat, 2006.
Kaynaklar: *BF* (16 Ağustos 1999); A. Mustafa, "İlk Şiir Kitabı 'Metafizik ve Gülümseme' Üzerine Kenan Sarıalioğlu'yla Söyleşi", *Kıyı*, S. 103 (Ekim 1994); E. Turgut, "Külrengi Ufukların Filozof Şairi Kenan Sarıalioğlu" (söyleşi), *Cumhuriyet Kitap*, S. 537 (1 Haziran 2000); R. Şimşek, "Kenan Sarıalioğlu'nun Şiiri", *aynı yerde*; O. Tüleylioğlu, "Bir Türküyüm Aklın Söylediği", *aynı yerde*.

SARIKÂHYA, TEOMAN *(İstanbul, 1933 -)* Şair.

İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. İÜ Fen Fak. Matematik Bölümü'ne bir süre devam ettikten sonra Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'ne geçti ve buradan mezun oldu. Mimarlık ve daha sonra öğretim üyeliği yaptı.

1955'ten itibaren *Kaynak*, *Varlık*, *Yenilik*, *Yeditepe*, *Pazar Postası*, *Çağrı* dergilerinde yayımladığı şiirleriyle adını duyurdu. İlk şiir kitabı olan *Kaçmak Gülleri*'nde çeşitli etkilenmeler hissedilmekle beraber, kendine özgü bir ses yaratma çabası da görüldü.

Yapıtları: Şiir: *Kaçmak Gülleri*, İst.: Yenilik B., 1958; *Islak Tay*, Konya: Çağrı, 1962.
Kaynaklar: "Sarıkâhya, Teoman", *TDEA*, VII, 463; Kurdakul, *Sözlük*, 529; Karaalioğlu, 475.

SARISAYIN, AYŞE *(İstanbul, 24 Kasım 1957 -)* Yazar.

Edebiyat öğretmeni Huriye Hanım ile şair Behçet Necatigil'in kızı. İstanbul Esma Sultan İlkokulu'nu (1968) ve Alman Lisesi'ni bitirdi (1976). İÜ Kimya Fakültesi mezunu (1981). İÜ İşletme İktisadı Enstitüsü'nde yüksek lisans yaptı (1986). 1981'den beri özel bir ilaç firmasında çalışıyor. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuğu var.

İlk yazısı ("Çocukları Anlatıyor", S. Esemen'le) *Gösteri* dergisinde çıktı (1984). *Adam Öykü*, *İmge Öyküler* ve *Eşik Cini* dergilerinde öyküleri, www.iktidarsiz.com sitesinde "Nedensiz Yazılar" başlığıyla (Ekim 2005-Şubat 2008) yazıları yayımlandı. Almancadan çeviriler yaptı.

Ödül: *Denizler Dört Duvar* ile 2004 Yunus Nadi Öykü Ödülü; *Yorgun Anılar Zamanı* ile 2005 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Karakalem Resimler* ile 2008 Dünya Kitap Yılın Telif Kitabı Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Denizler Dört Duvar*, İst.: Can, 2004; *Yorgun Anılar Zamanı*, İst.: Can, 2005; *Karakalem Resimler*, İst.: Can, 2008.
Anı: *Çok Şey Yarım Hâlâ*, İst.: YKY, 2001; *Beşiktaş "Yollar ya da Anılar Boyunca"*, İst.: Heyamola, 2009.
Biyografi: *Erdal öz Unutulmaz Bir Atlı*, İst.: Can, 2009.
Derleme: *Yalnızlık Bir Yağmura Benzer*, (B. Necatigil'in Çeviri Şiirleri), İst.: Adam, 1984; *Serin Mavi*, (B. Necatigil'in Eşine Mektupları, S. Esemen'le) İst.: YKY, 1999.
Kaynaklar: BF (20 Ocak 2009).

SARISÖZEN, MUZAFFER *(Sivas, 1899 - Ankara, 4 Ocak 1963)* Folklor derlemecisi, yazar, müzisyen.

Sivaslı Sarı-Hasipzadeler'den Şeyh Hüseyin Hüsnü Efendi ile Zeliha Hanım'ın oğlu. İlkokulu Sivas'ta okudu. Sivas Lisesi'nin 8. sınıfındayken Çanakkale Savaşı'na katılmak üzere okuldan ayrıldı. Askerlik dönüşü (1922) bir süre Sivas'ta Türkçe ve müzik öğretmenliği yaptı. Darülelhan halk müziği derleme heyetiyle Sivas'a gelen Y. Z. Demircioğlu ile tanıştı. Sivas valiliği tarafından Darülelhan'da keman eğitimi alması için İstanbul'a gönderil-

di (1925). Öğrenimini tamamladıktan sonra Sivas'a döndü ve çeşitli okullarda müzik öğretmenliği yaptı. A. K. Tecer'le birlikte kurdukları Halk Şairlerini Koruma Derneği'nin ilk etkinliği olarak Sivas Halk Şairleri Bayramı'nı düzenlediler (1931). Birçok âşık ilk kez bu organizasyon aracılığı ile kamuoyuna tanıtılmış oldu.

Ankara Devlet Konservatuvarı adına derleme yapmak üzere gelen H. B. Yönetken, U. C. Erkin, F. Alnar, N. K. Akses ve teknisyen A. Etikan'dan oluşan heyete katılarak ilk resmi derlemesini gerçekleştirdi (1937). Ertesi yıl Konservatuvar'da Folklor Arşivi şefliğine getirildi. Konservatuvar adına yapılan bu derlemeler 17 yıl (1937-53) aralıksız devam etti ve Sarısözen bunların tamamına katıldı. 1940'ta Ankara Radyosu "Yurttan Sesler Topluluğu" korosunu kurdu ve yönetti. İzmir (1953) ve İstanbul (1954) radyolarında da aynı koroları kurdu. 1962'de geçirdiği prostat ameliyatının ardından öldü; Ankara Asri Mezarlık'a gömüldü.

Duygu ve Düşünce, *Çorumlu*, *Ülkü*, *Radyo*, *Güzel Sanatlar*, *Köy Postası*, *Türk Folklor Araştırmaları* dergilerinde ve *Ulus* gazetesinde halk kültürüyle ilgili makaleleri yayımlandı. Meslek yaşamı boyunca halk müziği ve oyunları alanlarında derlediği malzeme ile büyük bir arşiv oluşturdu. Halk türkülerinin derlenmesi sırasında yaklaşık 9000 türküyü el yazısı ile fişlere aktardı. Bu notaların birçoğunu "Yurttan Sesler" topluluklarına okutarak farklı bölge türkülerinin radyo aracılığıyla yurt geneline yayılmasını hedeflemekteydi. Halk müziğinin ve edebiyatının ruhunu anlamak ve bunların derinliklerine inmek gereğine inanan bir sanatçıydı. Bunu bir görüş olmaktan çıkarıp bir yaşama biçimi haline getirdiğini yıllarca birlikte çalıştığı dostu H. B. Yönetken şöyle ifade etmektedir : "Sarısözen Sivas dolayları müzik ve oyun folklorunu çok iyi tanıdığı gibi, Sümmani, Ruhsati, Emrah, Virani, Âşık Veysel ve Şarkışlalı diğer âşıkların edebiyatını da iyi tanıyor, yerli lehçeyi iyi bildiği için âşıkların söylediklerini iyi anlıyor, onlardan derlenen ezgilerin metinlerini kolayca ve dosdoğru kaydediyordu. (...) Halkla konuşmasını, halkı konuşturmasını biliyordu, halk kendisini hiç yadırgamıyordu. Halka karşı daima büyük bir saygı gösteriyor, bütün insanları akrabasıymışlar gibi telakki ediyordu. Bu, folklorcunun, halk tetkikçisinin ilk önemli kalitelerinden biri idi. O bu kaliteye tam olarak sahipti."

Yapıtları: Derleme: *Seçme Köy Türküleri*, İst.: Remzi, 1941; *Yurttan Sesler*, Ank.: Akın Mtb., 1952 ; *Türk Halk Musikisi Usulleri*, Ank.: Resimli Posta Mtb., 1962.

Kaynaklar: A. Ayral, *Muzaffer Sarısözen*, Sivas, 1995; N. Yılmaz, *Türk Halk Müziğinin Kurucu Hocası Muzaffer Sarısözen*, Ank., 1996; A. C. Elçi, *Muzaffer Sarısözen (Hayatı, Eserleri ve Çalışmaları)*, Ank., 1997; H. B. Yönetken, "Sarısözen'i Kaybettik", *Türk Folklor Araştırmaları*, S. 163 (1963), s. 2978-2981; V. C. Aşkun, "Muzaffer Sarısözen", *aynı yerde*, s. 2978; S. Y. Ataman, "Sarısözen'in Arkasından", *aynı yerde*, s. 2981-2982; N. Tan, "Muzaffer Sarısözen ve Türk Folklorundaki Yeri", *Sivas Folkloru*, S. 61 (1978), s. 3-5; M. Kaymak, "Muzaffer Sarısözen", *Türk Halk Müziği ve Oyunları*, S. 1 (1982), s. 6-7; A. Özbenli, "Ölümünün Yirmi Beşinci Yılında Muzaffer Sarısözen", *Türk Folkloru Araştırmaları*, 1989, s. 119-124.

SARIYÜCE, HASAN LATİF *(Sungurlu/Çorum, 1929 -)* Şair, yazar.

Bazı kitaplarında eşinin adını (Vahibe Sevim) imza olarak kullandı. Hasanoğlan Köy Ens., Gazi Eğitim Ens., Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nü bitirdi. Ortaokul ve lise öğretmenliği yaptı. Çorum'dan milletvekili seçildi (1965). 1979'da emekliye ayrıldı; evli ve üç çocuk babası. İlk şiiri 1947'de Ankara'da *Çığır* dergisinde çıktı. *Sesimiz* dergisinde öyküleri yayımlandı. 1970'ten sonra çocuk edebiyatı alanında ürünler verdi.

Yapıtları: Başlıca Çocuk Kitabı: *Tarla Kuşlarının Öyküsü*, İst.: Arkın, 1973; *Çocuk ve Şiir*, 1976; *Beyaz Pelerinli Kız*, 1976; *Büyülü Çiçekler*, Ank.: Güneş, [1979]; *Üç Ayaklı Oğlak*, 1980; *Anadoluya Açılan Pencere*, 1982; *İncili Salkım*, Ank.: Bilgi, 1998; *Deliler Ülkesinde*, Ank.: Bilgi, 1998; *Çıtıpıtı Hanım*, Ank.: Bilgi, 1998; *Mercan Kız*, Ank.: Bilgi, 1998; *Balkız ile Daloğlan*, Ank.: Bilgi, 1998; *Altın Oğlan ile Altın Kız*, Ank.: Bilgi, 1998; *Beyaz Kanatlı Kuş*, (roman) İst.: Nehir, 1999; *Güle Güle Küçük Arkadaş*, (roman) Ank.: Bilgi, 1999; *Çocuklara Şiirler*, Ank.: Bilgi, 1999; *Uğur Böceğinin Düğünü*, İst.: Nehir, 2000; *Kuş Seslerinden Korkan Çocuk*, İzmir: Kültür Kitap Sarayı, 2000; *El Evinde*, İzmir: Kültür Kitap Sarayı, 2000; *Dört İsimli Prenses*, İzmir: Kültür Kitap Sarayı, 2000; *Aslan Pençeli Kedi*, İzmir: Kültür Kitap Sarayı, 2000; *Hop Hop Tavşanla Zıp Zıp Tilki*, İzmir: Kültür Kitap Sarayı, 2001; *Bastıbacak Ördek*, İzmir: Kültür Kitap Sarayı, 2001; *Korkak Tavşan*, İzmir: Kültür Kitap Sarayı, 2001; *Karbeyaz*, İzmir: Kültür Kitap Sarayı, 2001; *Eli Kılçıklı Kahraman Fare*, İzmir: Kültür Kitap Sarayı, 2001; *Babasını Arayan Çocuk*, İzmir: Kültür Kitap Sarayı, 2001.

Derleme: *Manzum Ezop Hikâyeleri*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1959; *Manzum Nasrettin Hoca Hikâyeleri*,

Ank.: Güneş [1978]; *Keloğlan Masalları*, (12 kitap) 1982; *Anadolu Masalları*, 2 c., İst.: Serhat, 1983; *Karagöz ile Hacivat*, (12 kitap) 1984; *Kral Ulis'in Maceraları*, 1973; *Altın Öğütler* (F. Attar), İst.: Nehir, 1999; *Ders Veren Türk Masalları*, İst.: Nehir, 1999; *Anadolu Efsaneleri*, İst.: Nehir, 1999.
Şiir: *Düş Yağmurları*, İzmir: Kültür Kitap Sarayı, 2001; *Savaş ve Gonca Güller*, Ank.: Kül, 2004.
Deneme-Anı: *Anadolu'ya Açılan Pencere*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1982; *Avgar Dağı Mektupları*, İst.: Yaba, 2003.
Diğer: *Atatürk'ün Hayatı, Devrimleri, İlkeleri*, 1981.
Kaynaklar: "Sarıyüce, Hasan Latif", *TDEA*, VII, 463-464; Işık, 519-520.

SARSMAZ, MEHMET *(İzmir, 25 Eylül 1965 -)* Şair.

Korhan Aytüzün, Sunel Atasümer, Büyük İskender, İsmail İzmirli ve Mehmet Sağlam imzalarını da kullandı. İşçi Gülfiye Hanım ile işçi Ahmet Sarsmaz'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini İzmir'de tamamladı; 1987'de Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. 1989'dan beri felsefe öğretmeni. *Teos* (1992-93, 7 sayı), *Dördüncü Yeni* (1994-99, 12 sayı) dergileri ile kişisel şiir postası *mEhMeTsArSmAz*'ı (1998, 2 sayı) çıkardı. Edebiyatçılar Derneği üyesi. Seferihisar'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri ("Miraç Yaprakları") 1990'da *Taşra* dergisinde çıktı. Şiir, yazı ve çevirileri *Yeni Biçem*, *Şiir-lik*, *Sonsöz Halkın*, *Varlık*, *Öküz*, *Düşün*, *Kıyı*, *Karşı*, *Şiir Ülkesi*, *Bahçe*, *Güldiken* ve *İzlek* dergilerinde yayımlandı.

Ödül: "Yarımada Geceleri" ile 1995 Çeşme Yarımada Oyunları Şiir Yarışması (ikincilik); *P=we²* ile 1999 Kocaeli Üniversitesi Şiir Okulu Akademik Ödülü (ikincilik).

Yapıtları: Şiir: *Eylül Gülü*, İzmir: Rind, 1991; *Aktinya*, İzmir: Teos, 1993; *Poems ve Şiirler* (Thomas Steele Drach'la ortak), İzmir: Teos, 1994; *Yok Kitap*, İzmir: Teos, 1996; *P=we²*, İzmir: Teos, 1998; *Otuz Altı Yaş*, İzmir: Yenibinyıl, 2001; *Kimliksiz Kitap*, Konya: Ücra, 2004; *Büyük Başarısızlık*, İzmir: İlya, 2007.
Deneme: *Sözcükbilim*, İzmir: Teos, 2003.
Roman: *Kırmızı Dokuzlu*, İzmir: Teos, 1999,
Kaynaklar: *BF* (10 Nisan 1999); Işık, 520; *Kim Kimdir*, 606.

SATICI, ADNAN *(Diyarbakır, 17 Haziran 1962 - Ankara, 13 Şubat 2007)* Şair.

Adnan S. Erbey imzasıyla *Yaşam İçin Şiir* seçkisinde bir şiir ("Yolcular") yayımladı. Sabiha Hanım ile tüccar Ali Satıcı'nın oğlu. Diyarbakır Ticaret Lisesi'ni, Gazi Üni. Gazi Eğitim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1985) ve AÜ Hukuk Fakültesi'ni (1996) bitirdi. Erken yaşlardan itibaren inşaat işçiliği, tarım işçiliği, garsonluk, büro memurluğu gibi işlerde çalıştı. Öğretmenlik, avukatlık yaptı. 1996-97'de *Evrensel* ve *Emek* gazetelerinde haftalık yazılar yazdı. Emek Partisi kurucu üyesiydi. 1979-81 arasında amatör küme takımlarından Diyarbakır Ayspor'da oynadı.

İlk şiiri ("Denizden Gelenler Sordu") 1981'de *Yeni Olgu* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Yarın*, *Yeni Düşün*, *Varlık*, *Yeni Biçem*, *Evrensel Kültür*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Papirüs* ve *Poetikus* dergilerinde yayımladı. Şiiri hakkında "Rimbaud, Lautrèamont, Yesenin, Attila Jozsef, Jose Marti, Nâzım Hikmet, Cahit Sıtkı, Turgut Uyar (vb) bireşimi bir 'devrimci romantizm'e yakın durduğumu söyleyebilirim" dedi.

Ödül: *Ülkesiz Şarkılar* ile 1984 Yeni Türkü Şiir Ödülü; "Serin Gel Ölüm" ile 1993 Dünya Şiir Ödülü; *Yerçekimine Uyan Portakal Çiçeği* ile 1995 Behçet Aysan Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Ülkesiz Şarkılar*, İst.: Yeni Türkü, 1985; *Yerçekimine Uyan Portakal Çiçeği*, İst.: Evrensel Kültür, 1994; *Dokuzuncu Blues*, Ank.: Ekin, 1996; *Hep Unutur Uzaklardaki*, Ank.: Öteki, 1998; *Poetika*, İst.: Piya Kitaplığı, 2000; *Eksikti Geceler ve Bazı Günler*, Ank.: Ekin, 2004.
Çocuk Romanı: *Sonsuzluk Sandalı*, İst.: Evrensel Kültür, 1996.
Deneme: *Burada Bir Orman Var*, Ank.: Öteki, 1998.
Kaynaklar: *BF* (8 Eylül 1999); *"Şiir Gençliktir"*, (Yeni Türkü Şiir Ödülü Seçkisi), İst., 1986, s. 17-19.

SATOĞLU, ABDULLAH *(Kayseri, 15 Mayıs 1934 -)* Şair, yazar.

Bazı şiirlerinde İsmetî mahlasını, düzyazılarında Bülent Müşker takma adını kullandı. Behiye Hanım ile Kayseri'nin din âlimlerinden Mehmet Ali Satoğlu'nun oğlu. İlk ve orta öğrenimini Kayseri'de tamamladı; İstanbul Gazetecilik Yüksek Okulu'nu bitirdi. Kayseri'de günlük siyasi gazete *Hâkimiyet*'i (15 Haziran 1956-31 Mart 1970), 1958'den itibaren Kayseri ve Ankara'da sanat-edebiyat dergisi *Filiz*'i çıkardı. 1970'te Ankara'ya taşınarak As Matbaası'nı kurdu. TYB, İLESAM ve Folklor Araştırmaları Kurumu üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, dört çocuk babası.

İlk şiiri ("Erciyes") 1949'da Kayseri Halkevi dergisi *Erciyes*'te çıktı. Şiir ve yazılarını *Orkun*, *Türk Sanatı*, *Erciyes*, *Filiz*, *Çağrı*, *Bahçe*, *Tar-*

la, *Boğaziçi*, *Gülpınar*, *İlkyaz*, *Türk Edebiyatı*, *Millî Kültür*, *Karınca*, *Türk Dili* dergileriyle *Hâkimiyet*, *Son Havadis*, *Hür Anadolu*, *Orta Doğu*, *Akın* ve *Başkent* gazetelerinde yayımladı. E. Ünver ve H. Yurdabak ile birlikte çıkardıkları *Bahçe* dergisi (39 sayı, 1950-79) nedeniyle kendilerine "Bahçe'ciler" denildi; şiirlerinde sürekli "lale"yi işlemesi nedeniyle "lale şairi" olarak da anıldı. İki şiiri hüzzam ve hicaz makamında bestelendi; bir şiiri Arapçaya çevrildi.

Ödül: 1982 Kayseri Sanatçılar Derneği Folklor Ödülü; 1996 Folklor Araştırmaları Kurumu İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Bir Demet Lâle*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1956; *Lâle Üstüne*, Ank.: As Mtb., 1971; *Lâle Bahçelerinde*, Ank.: Emek Ofset, 1992; *Gönlümde Açan Lâleler*, Ank.: Günce, 1999.
Derleme: *Kayseri Şairleri*, Kayseri: Filiz, 1962; *Mimar Sinan Şiirleri Antolojisi*, Ank.: Emek, 1988; *Bahçe Şairleri*, (E. Ünver ve H. Yurdabak ile) Ank., 1992; *Gönül Sohbetleri Güldestesi*, (F. Halıcı ve H. Yurdabak ile) 3 c., Ank.: Çağrı Dergisi, 1997.
Diğer: *Kayseri-Erciyes ve Çevresi*, İst.: Şehir Mtb., 1957; *Âşık Hasan*, Kayseri: Hâkimiyet Mtb., 1958; *Kayseri Pastırmacılığı*, Kayseri: Hâkimiyet Mtb., 1960; *Mevlâna'nın Hocası Seyyid Burhaneddin*, Ank.: Ajans-Türk, 1968; *Türk Şiirinde Lâle*, Kayseri: Hâkimiyet Mtb., 1970; *Satoğlu Mehmet Ali Hoca Efendi*, Ank.: As Mtb., 1972; *Kayseri'nin Efsane Adamı Osman Kavuncu*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1977; *Halk Şairi Molulu Revaî*, Ank.: Emek Mtb., 1980; *Kayserililerin Ticaretteki Başarı Sırları*, Ank.: Ajans-Türk, 1995; *Kayseri Ansiklopedisi*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2002; *Edebiyat Dünyamızdan Hoş Sedalar*, Ank.: Akçağ, 2004.
Kaynaklar: *BF* (24 Eylül 1999); A. Satoğlu, *Kayseri Şairleri*, Kayseri, 1962, s. 118-120; "Satoğlu, Abdullah", *TDEA*, VII, 464-465; *Kim Kimdir*, 606; E. Kalkan, *Kayseri Şairleri*, Ank., 1996, s. 185-188.

SAV, ERGUN *(Dörtyol/Hatay, 1 Ocak 1933 -)* Tiyatro eleştirmeni, oyun yazarı.

Tam adı Mehmet Ergun Sav'dır. Handan Hanım ile avukat Nejat Sav'ın oğlu; Ankara Barosu başkanlarından ve çalışma bakanlarından Atilâ Sav ağabeyidir. Ankara Atatürk Lisesi'ni (1950) ve AÜ Hukuk Fakültesi'ni (1954) bitirdi. Avukatlığı sürdürürken DTCF Tiyatro Enstitüsü'nde yüksek lisans çalışmasını tamamladı (1960). İngiltere'de London Central School of Speech and Drama'da okudu (1960-61). 1962'de Dışişleri Bakanlığı'na girerek diplomat oldu; iki yıl Nato Dairesi'nde çalıştı; Katar, Brezilya ve Portekiz'de büyükelçilik yaptı. 1998'de emekliye ayrıldı. Ankara'da yaşıyor; evli.

İlk yazısı ("Tanrı Dağı Ziyafeti") 1954'te *Hisar*'da çıktı. *Hisar*'da yayımlanan "Lagos Mektupları" ve "Helsinki Mektupları" başlıklı yazılarıyla tanındı. *Yarın*, *Yankı* dergilerinde, *Tercüman*, *Akşam*, *Milliyet* gazetelerinde yazdı. Aristophanes, P. Ustinov, T. Williams gibi yazarlardan çevirdiği ve kendisinin yazdığı birçok oyun başta Devlet Tiyatroları ve İstanbul Şehir Tiyatroları olmak üzere çeşitli tiyatrolarda sahneye kondu. TRT televizyonunda yayınlanan "Sahnelerimizden" programı (1971-73) ile "Oyun Gemisi" (1973) ve "Atlı Karınca" (1977-78) adlı çocuk dizilerinin metinlerini yazdı.

Ödül: *Bir Başkası* ile 1992 Ankara Sanat Kurumu En İyi Oyun Yazarı Ödülü.

Yapıtları: Tiyatro: *Tiyatro Yazıları*, Ank.: Anadolu Mtb., 1964.
Derleme: *Halk Hikâyeleri*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1974 (genişletilmiş yb Ank.: Bilgi, 1998).
Oyun: *Pof'la Paf*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1994; *Barış Kervanı*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1995; *Beş Kız Arkadaş*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1995; *Bir Başkası*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1995.
Anı: *Diplomaturka: Bir Diplomat Yazarın Anıları*, Ank.: Bilgi, 2000.
Çocuk Kitabı: *Yakut Balık*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1976; *Kaplumbağa ve Kuşlar*, Ank.: Bilgi, 1996; *Hint Masalları*, Ank.: Bilgi, 2003; *Küçük Kahraman Yavuz*, Ank.: Bilgi, 2004.
Diğer: *Diplo-dra-matik Anlatılar*, Ank.: Bilgi, 1992; *Nostaljik Muhabbetler*, Ank.: Bilgi, 1993; *Rakı Sohbetleri*, Ank.: Bilgi, 1994; *Deli Deli (Anı-Anlatı-Oynatı)*, Ank.: Bilgi, 1995; *Sakızlı Koy Kumpanyası ve Rakıntılar*, Ank.: Bilgi, 1996; *Cumhuriyet Bebeleri*, Ank.: Bilgi, 1998; *Atatürk ve İki Büyük Türk Düşünürü Namık Kemal Ziya Gökalp*, Ank.: Bilgi, 2001.
Çeviri: *Gitgel Dolap* (H. Pinter), İst.: De, 1962; *Onuncu Senfoni* (P. Ustinov), [1985?].
Kaynaklar: *BF* (14 Nisan 1999); "Sav, Ergun", *TDEA*, VII, 466; Karaalioğlu; 475-476

SAVAŞÇI, FETHİ *(Taşpazarı köyü/Ödemiş/İzmir, 1930 - Münih/Almanya, 30 Ekim 1989)* Şair, yazar.

Genç yaşta babasını yitirince, beş kişilik ailesinin geçim sorunuyla karşı karşıya kaldı. Meslek lisesindeki öğrenimini yarıda bırakarak çalışmaya başladı; duvarcılık, demircilik, muhabirlik gibi çeşitli işlerde çalıştı. Almanya'ya gitti, fabrika işçisi olarak yaşamını sürdürdü. *Aydınlık*, *İmbat*, *Yeditepe*, *Varlık* gibi dergilerde yayımlanan şiir ve öyküleriyle tanındı. "Irgat Hasan" adlı romanı İzmir'de bir gazetede tefrika edildi. Yapıtlarında Almanya'da yaşayan Türk işçilerin sorunlarını yansıttı. *Maki-*

nalar Çalışırken adlı öykü kitabı Almanya'da Türkçe ve Almanca olarak yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Duvarcı Hasan Usta*, İst.: Yeditepe, 1970; *Bu Sarı Biraları İçince*, İst.: Yeditepe, 1971; *Çöpçü Türküsü*, 1975; *İş Arkadaşları*, İst.: Yeditepe, 1980; *Duyuyor musunuz?*, İst.: Yeditepe, 1983; *İzmir'in İçinde İnce Minare*, İzmir: Sanat-Koop., 1986; *Bir Ekmek Var Orada*, 1986.
Öykü: *İş Dönüşü*, İst.: Yeditepe, 1972; *Özel Ulak*, İst.: Yeditepe, 1973; *Taş Ocağında*, İst.: Yeditepe, 1975; *Alamanya Gurbeti*, İst.: Yeditepe, 1977; *Fırın Patlayınca*, İst.: Yeditepe, 1982; *Makinalar Çalışırken*, 1983; *Ayva Kokulu Ev*, 1986; *Almanya'nın Güzel Kızları*, Ank.: Kerem, 1989.
Roman: *Almanlar Bizi Sevmedi*, 1986; *Ekmekle Kitap*, Ank.: Kerem, 1989.
Antoloji: *Ödemiş Şairleri*, (K. Bengisu ile) İzmir: Radyo Gazetesi B., 1958.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 321-322; Kurdakul, *Sözlük*, 529-530; Karaalioğlu, 476.

SAVAŞÇI, ÖZGÜR *(Ödemiş/İzmir, 1955 -)* Şair ve yazar.

Şair Fethi Savaşçı'nın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ödemiş'te yaptı. Daha sonra Almanya'ya giderek Münih Üni. Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi; ayrıca Türkoloji öğrenimi gördü. 1974'ten itibaren çeşitli dergilerde yayımladığı şiirlerinin yanı sıra edebiyat ve dil üzerine, öz Türkçe akımını savunan yazılar da yazdı.

Yapıtları: Şiir: *Yalınayak Yürüdüler*, Ank.: Kerem, 1976; *Hal Böyle Böyle*, İst.: Yeditepe, 1987.
Kaynaklar: Karaalioğlu, 476.

SAVAŞIR, İSKENDER *(Ankara, 1955 -)* Öykücü, romancı, denemeci.

İlk ve orta öğrenimini Ankara Koleji'nde tamamladı; Hacettepe Üni. Psikoloji Bölümü'nü bitirdi (1976). Fulbright bursuyla ABD'ye gitti; Kansas Üniversitesi'nde dilbilim, Berkeley'deki California Üniversitesi'nde gelişim psikolojisi alanında uzmanlık eğitimi gördü (1976-84). Bu dönemde J. G. Gerhardt ile birlikte yaptığı araştırmaların sonuçları çeşitli akademik dergilerde İngilizce olarak yayımlandı. Eğitimini sürdürürken devlet hastanelerinde ve özel kliniklerde sağlık görevlisi ve psikolog olarak suçlu çocuklarla çalıştı. 1984'te İstanbul'a döndükten sonra İletişim Yayınları'nda çalışmaya başladı. *Bilgisayar Ansiklopedisi* ve *Ero Cinsel Yaşam Ansiklopedisi*'nin yayın yönetmenliğini, *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*'nin yayın koordinatörlüğünü yaptı; Cumartesi Yayınları'nı kurdu. İmago ve İçgörü psikoterapi merkezlerinde psikoterapist ve eğitimci olarak çalıştı (1995-99). Açık Radyo'da müzik programları yaptı. BİLAR'da, Karşı Sanat'ta, Bilgi Üniversitesi'nde, İTÜ'de ve kurucuları arasında yer aldığı Aralık'ta dersler ve seminerler verdi. İstanbul'da yaşıyor.

Şiir ve yazılarını 1977'den itibaren *Oluşum*, *Türkiye Yazıları* ve *Tan* dergileriyle yayın yönetiminde de yer aldığı *Toplum ve Bilim*, *Zemin*, *Defter* ve *Mc World* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Öykü/Şiir/Deneme: *Masaldan Sonra*, İst.: Cumartesi, 1992.
Roman: *Tutku 2000*, İst.: Metis, 1995.
Deneme: *Kelimelerin Anayurdu ve Tarihi*, İst.: Metis, 2000; *Modernliğin Vicdanı*, İst.: Kanat, 2007.
Kaynaklar: *BF* (20 Ekim 2000).

SAVCI, SELAHATTİN *(Diyarbakır, 1913 - 1992)* Şair, yazar.

Ankara Gazi Terbiye Ens. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Daha sonra Balıkesir ve İstanbul'da Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı. İÜ Türkoloji, sosyoloji ve felsefe bölümlerinin derslerine devam etti. Çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanan şiirleri, edebiyat eleştirileri ve araştırmalarıyla tanındı. "Karagöz Dostu", "Mehmetçik", "Preveze'den Bir Görünüş", "Antepli Şahin", "Malazgirt Savaşı" adlı oyunları vardır.

Yapıtları: Şiir: *Türklük ve Savcı: Diyarbakır'lı Selahattin*, İst.: Ahmet Halit, 1937; *Gülbağları*, Denizli: Denizli Yeni B., 1942; *Savcı'nın Sazından*, İst.: Bakış Mtb., 1951; *İstanbul'dan İlhamlar: 2000 Mısralık Şiir Külçesi*, (500. Fetih Yıldönümü dolayısıyla şiirler) İst.: Bakış Mtb., 1953; *Karagün Dostu*, İst.: Dizerkonca Mtb., 1957.
İnceleme-Derleme: *Virgil: Hayatı ve Eserleriyle Birkaç Bilgi*, Denizli: Denizli Yeni B., 1942; *Pakistan Dil ve Edebiyatı*, İst.: Fatih Mtb., 1966.
Kaynaklar: "Savcı, Selahaddin", *TDEA*, VII, 467.

SAVLI, HAKAN *(Ankara, 4 Mayıs 1965 -)* Şair.

Memur Nilüfer Hanım ile memur Hulusi Savlı'nın oğlu. İlk ve orta öğrenimini İskenderun'da tamamladı; 1989'da Samsun 19 Mayıs Üni. Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Bu okulun tiyatro kolunda dramaturji çalışmalarında bulundu. İstanbul İstinye Devlet Hastanesi'nde acil poliklinik hekimi olarak görev yaptı. 1991'de İÜ Onkoloji Enstitüsü'nde onkolojik genetik doktorasına başladı; 1992-93 yıllarında Londra'da sürdürdüğü bilimsel çalışmalarına 1994'ten itibaren Helsinki Üni. Kemik İliği Nakli Araştırma Ekibi'nde devam etti. PEN Yazarlar Derneği üyesi. Helsinki ve İstanbul'da yaşıyor; evli.

İlk şiiri 1973'te *Milliyet Çocuk*'ta çıktı. Şiirlerini *Adam Sanat* dergisinde yayımladı. M. Baydur "İnsana 'insan' olduğunu haber veren bir şiir Hakan Savlı'nın şiiri" derken, M. Yaşın "Hakan Savlı, Türkçedeki modern şiirin final gösterisinin orta yerine düştü. Modernizmi aykırılığıyla değil, uyumluluğuyla yolcu etmeye geldi, onunla kavga bile etmeden, modern şiirin kuşatıcı bilgi ve duyarlılığıyla" değerlendirmesinde bulundu.

Ödül: "Unutulmuş Çocukluk Eskizleri" ile 1994 Sabri Altınel Şiir Ödülü ve 1995 Cemal Süreya Şiir Ödülü (yayımlanmamış dosya dalında).

Yapıtları: Şiir: *Unutulmuş Çocukluk Eskizleri*, Ank.: Bilgi, 1995; *Köpükler*, İst.: Adam, 1996; *Sanşo Panza'nın Ölümü*, İst.: Adam, 1998; *Go Dersleri*, İst.: Adam, 2000; *Yalnızca Müzik İçin*, İst.: Adam, 2003; *Turuncu*, İst.: Artshop, 2009.

Kaynaklar: *BF* (16 Mart 1999); Kurdakul, *Sözlük* (1999), 577-578; M. Yaşın, "Modern Türk(çe) Şiiri Biterken Başlayanlar", *Adam Sanat*, S. 115 (Haziran 1995), M. Baydur, "Kuşbakışı", *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1998; Ü. Tamer, "Sanşo Panza'nın Ölümü", *Radikal*, 17 Ekim 1998.

SAVRAN, CEM *(Kadirli/Adana, 27 Mart 1965 -)* Şair.

Diyarbakır Anadolu Lisesi'nde başladığı öğrenimini siyasal nedenlerle Ankara'da tamamladı. DTCF Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki öğrenimini yarım bıraktı. Ankara'da *Silgi* (1989-90) ve *Promete* (1992-94) dergilerini çıkardı. Ankara'da yaşıyor. *Yeni Biçem*, *Karşı*, *İzlek*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Kavram ve Kargaşa*, *Rüzgâr* dergileriyle *Siyah-Beyaz* gazetesinde yayımladığı şiir ve denemeleriyle tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Külden Adam*, Ank., 1992; *A ve Ş ve K, Hançer Gelgitleri*, Ank., 1995.

Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük* (1999), 576.

SAY, AHMET *(İstanbul, 6 Eylül 1935 -)* Öykücü, romancı.

Tam adı Altan Ahmet Say. Felsefe öğretmeni Nüzhet Hanım ile matematik öğretmeni Fazıl Say'ın oğlu; piyanist, besteci Fazıl Say oğludur. İstanbul Belediye Konservatuvarı (1947-51) ve İstanbul Erkek Lisesi'nden (1954) sonra Almanya'da Basın Yayın Yüksek Okulu'nu (1954-60) bitirdi. Türkiye'ye döndükten sonra Bingöl ve Erzincan'da öğretmenlik, Halk Eğitim Merkezi müdürlüğü ve basın müşavirliği yaptı. 1966'da memurluktan ayrılarak *Türk Solu* dergisinin yazı işleri müdürü (1967-69) oldu; *Türkiye Yazıları* dergisini (72 sayı, 1977-83) kurdu ve yönetti. Türkiye'de yayımlanan ilk geniş oylumlu müzik ansiklopedisinin yayın yönetmenliğini yaptı, müzik eğitimi konusunda kitaplar yazdı. *Türk Solu*'ndaki yazı ve röportajlarından ötürü, 1971'deki askeri müdahaleden sonra, Ceza Kanunu'nun 142, 154 ve 159. maddelerinden hakkında altı dava açıldı; üç kez tutuklandı ve aklandı. Kurucuları arasında yer aldığı Edebiyatçılar Derneği'nin iki dönem başkanlığını yürüttü (1991-93). Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk yazısı 1960'ta *Ataç*'ta çıktı; *Eylem*, *Türk Solu*, *Türkiye Yazıları* dergilerinde yayımladığı öyküleriyle dikkat çekti. 1950-70 arasında Türkiye'deki toplumsal değişimi bir dolandırıcının hayatını merkeze alarak başarıyla dile getirdiği romanı *Kocakurt*'la tanındı. C. Süreya "1950 kuşağı ve 1960 kuşağı öykücülerinde pek rastlanmayan bir humor'la, eğleniyle dolup taşan anlatımı" üstünde dururken, Fethi Naci "A. Say'ın ustalığı, Türkiye'nin ekonomik-toplumsal yapısı hakkındaki bilgisini bilgiçliğe kaçmadan vermesinde" dedi. Müzik yazılarını *Filarmoni* ve *Lirik* dergileriyle *Hürriyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımladı.

Ödül: "Kâmil'in Atı" ile 1970 TRT Öykü Ödülü; "Kara Lastiğin Mutsuzluğu" ile 1974 Yeni Adım Dergisi Sabahattin Ali Hikâye Yarışması; "Görizli Mehmet Şerif Efendi" ile 1975 Antalya Film Şenliği Hikâye Yarışması (mansiyon); *Kocakurt* ile 1975 Milliyet Roman Yarışması (mansiyon).

Yapıtları: Roman: *Kocakurt*, İst.: Milliyet, 1976.
Öykü: *Bingöl Hikâyeleri*, İst.: Milliyet, 1980; *İpek Halıya Ters Binen Kedi*, (epik öykü) Ank.: Dayanışma, 1982 (*Die Katze, die sich rücklings auf den Seidenteppich setz*, Berlin: Express Edition, 1985); *Güneşin Savrulduğu Yerden*, İst.: Can, 1988.
Müzik: *Müzik Tarihi*, (3. bas.) 1997; *The Music Makers in Turkey*, 1995; *Türkiye'nin Müzik Atlası*, 1998; *Müziğin Kitabı*, Ank.: Müzik Ansiklopedisi, 2001; *Müzik Yazıları*, Ank.: Müzik Ansiklopedisi, 2007; *Müzik Nedir, Nasıl Bir Sanattır*, İst.: Evrensel, 2008.
Derleme: *Müzik Ansiklopedisi*, 4 c., 1985; *Müzik Öğretimi*, 1996.

Kaynaklar: *BF* (5 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 322; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1018; "Say, Ahmed", *TDEA*, VII, 467; Kurdakul, *Sözlük*, 530-531; Karaalioğlu, 477; Necatigil, *Eserler*, 236; C. Süreya, "Kocakurt", *Politika*, 17 Haziran 1976; S. İleri, "Kendini Yazmak", *Politika*, 6 Temmuz 1976; Fethi Naci, "Ahmet Say'ın Kocakurt'u", *Politika*, 19 Temmuz 1976; T. Uyar, "Kocakurt Üstüne", *Politika*, 24 Temmuz 1976; A. Özkırımlı, "Kocakurt", *Cumhuriyet*, 14 Ağustos 1976.

SAYAR, ABBAS *(Yozgat, 21 Mart 1923 - İzmir, 12 Ağustos 1999)* Romancı, şair.

N. Abbas Sayar imzasıyla şiir yayımladı. İÜ İktisat Fakültesi öğretim üyesi ve biyografi yazarı A. Güner Sayar oğludur. Yozgat Lisesi'ni bitirdikten sonra İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi, ancak maddi sıkıntılar nedeniyle öğrenimini yarıda bırakarak Yozgat'a dönmek zorunda kaldı. Bir süre tarımla uğraştıktan sonra gazete satıcılığı, kitapçılık, matbaacılık, ciltçilik gibi işler yaptı. Fakültede öğrenciyken *Bozlak* adlı kültür ve sanat gazetesini çıkardı (1948). Bu gazetenin yayımını 1959'dan itibaren *Bozok* adıyla sürdürdü. Beyin kanaması geçirmesi üzerine İzmir Dokuz Eylül Üni. Tıp Fakültesi Hastanesi'nde tedavi altına alındı ve burada yaşamını yitirdi. Bir çocuk babasıydı.

1946'dan sonra yayımladığı dört şiir kitabı (*Gönül Sandalı*, *Sereserpe*, *Neco'ya Mektuplar*, *Gibi*) ile dikkat çekti. Ama asıl ününü kırsal kesim insanının doğa ile yaşam kavgasını etkileyici biçimde işlediği romanlarıyla sağladı. A. Özkırımlı'nın deyişiyle "Anlatımının özgünlüğü ve yalınlığı, gözlemlerinin gerçekliği, şematik köy romanlarının dışına taşan konularıyla kendine bir yer açmasını bildi." Ünlü romanı *Yılkı Atı*, kocadığı, iş göremez duruma geldiği için, kışa, açlığa terk edilen bir atın öyküsüdür. Atın sahibi, hayvanın ölmeden kışı geçirdiğini öğrenince, onu yakalayıp yeniden işe koşmak ister, ama yılkı atı tayını da alarak uzaklara kaçar. *Yılkı Atı*'nda yazar, Türk köylüsünün ekonomik durumunu, atların duyarlığını ve issizliği, yalnızlığı içinde kışın şiirli gücünü başarılı çevre betimlemeleriyle çarpıcı bir biçimde yansıtır (B. Necatigil).

İkinci romanı *Çelo*'nun konusu, 1960'lı yıllarda Karacaviran yakınlarındaki bir köyde ve ilçede geçer. Yetim büyüyen Çelebi (Çelo) adlı bir genç, babasının hakkı olan araziyi alamayınca amcasını öldürür ve hapse düşer. Bu arada sevgilisi Kezik de bir başkasıyla evlendirilir. Çelo'nun hapse düşmesi üzerine Kezik de kendisini göle atar ve boğulur. *Can Şenliği*'nde ise eşeğiyle yük taşıyıcılığı yaparak yaşlanan Hüseyin Ağa'nın yeni karısı tarafından horlanması ve yaşama gücünü yitirerek eviyle birlikte kendisini yakması anlatılır. Yazar *Dik Bayır*'da, Yozgat'ın Beydiyar köyünde Cumhuriyet dönemi boyunca meydana gelen olayları, 1968'lerden sonra Almanya'ya göçü, köyde kalanların sorunlarını anlatır.

Romanlarında yerel dile ve şive taklitlerine ölçülü bir biçimde ağırlık verdiği, anlatımını yer yer deyim, atasözü ve manilerle destekleyerek rahat, akıcı ve sıcak bir dil geliştirdiği görüldü. *Yılkı Atı* (yön. Ü. Küpeli ve H. Karakaş) ve *Can Şenliği* romanları TRT tarafından filme alınarak gösterildi.

Ödül: *Yılkı Atı* ile 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması (başarı ödülü); *Çelo* ile 1973 TDK Roman Ödülü; *Can Şenliği* ile 1975 Madaralı Roman Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Yılkı Atı*, İst.: E, 1970; *Çelo*, İst.: E, 1972; *Can Şenliği*, İst.: E, 1974; *Dik Bayır*, İst.: Cem, 1977; *Tarlabaşı Salkım Saçak*, İst.: Cem, 1987; *El Eli Yur El de Yüzü*, İst.: Ötüken, 2003.
Şiir: *Gönül Sandalı*, 1946; *Sereserpe*, İst.: Sayar-Caner Mtb., 1953; *Neco'ya Mektuplar*, 1957; *Gibi*, 1960; *Şey*, Yozgat: Abbas Sayar Mtb., 1966; *Esinti*, 1969; *Boşluğa Takılan Ses*, Ank.: Yiğit Ofset, 1991; *Şiirler*, İst.: Ötüken, 2002.
Öykü: *Yorganımı Sıkı Sar*, İst.: Cem, 1977.
Diğer: *Anılarda Yumak Yumak*, 1990; *Noktalar*, 1991; *Yozgat Var, Yozgatlı Yok*, İst.: Ötüken, 2007.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 322; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1018-1019, 1230; Kurdakul, *Sözlük*, 531; Karaalioğlu, 478; Necatigil, *Eserler*, 90, 102, 121, 411; "Sayar, Abbas", *TDEA*, VII, 468; "Yılkı Atı", *TDEA*, VIII, 596; *Nesin Vakfı Yıllığı*, 1977 ve 1978; Önertoy, 186-188; İ. Parlatır, "Çelo İçin", *Türk Dili*, S. 272 (Mayıs 1974); A. Özkırımlı, "Yorganımı Sıkı Sar", *Cumhuriyet*, 11 Haziran 1977; D. Hızlan, "Bozkırın Edebiyatçısı Öldü", *Hürriyet*, 13 Ağustos 1999.

SAYAR, KEMAL *(Ordu, 26 Mayıs 1966 -)* Şair, denemeci.

Tam adı Mustafa Kemal Sayar. Nuran Hanım ile makine yüksek teknikeri Nuri Sayar'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Zonguldak ve Eskişehir'de tamamladı; Hacettepe Üni. Tıp Fakültesi'ni bitirdi (1989). *Albatros* (1988-89, 12 sayı) dergisinin kurucuları arasında yer aldı. Psikiyatri uzmanı olarak görev yapıyor. İstanbul'da yaşıyor. İlk şiiri 1988'de *Yedi İklim*'de çıktı. Şiir, öykü, deneme ve gezi yazılarını *Mavera*, *İkindiyazıları*, *Dergâh*, *Kayıtlar* ve *Yönelişler* dergilerinde yayımladı. Sezai Karakoç çizgisindeki mistik şiirleriyle tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Hızır ve Roza*, İst.: İz, 1992; *İki Güneş Arasında*, İst.: İz, 1995; *Ricat*, İst.: İz, 2003.
Öykü: *Otoyol Uykusu*, İst.: İz, 1996.
Deneme: *Hüzün Hastalığı*, İst.: İz, 1995; *Olmak Cesareti*, İst.: İz, 1997; *Kendine İyi Bak*, İst.: Kaknüs, 2002; *Özgürlüğün Baş Dönmesi*, İst.: Kaknüs, 2002.
Kaynaklar: *BF* (30 Mart 1999); Işık, 523.

SAYGEL, VEDAT *(Giresun, 11 Mart 1931 - İstanbul, 16 Mayıs 1990)* Mizah yazarı.

İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da yaptı. Daha sonra matbuat işine girdi; çeşitli işlerde çalıştı. İlk ürünlerini 1946'dan başlayarak *Marko Paşa* dergisi ile *Milliyet* gazetesinde yayımladı. 1959'da *Akbaba* mizah dergisinin yayın kadrosunda yer aldı. 1975'ten ölümüne dek *Çarşaf* dergisinin yazı kadrosunda çalıştı. Yirmili yaşlarında yayımladığı mizah yazıları ile edebiyat yaşamına girdikten sonra, 1969'da çıkardığı *Ortalık Neden Karıştı* adlı mizah kitabıyla dikkatleri çekti. Asıl tanınması *Akıllı Köyün Delisi* adlı öykü kitabıyla oldu. Ölümünden önce "Vesikalık Yıllar" adlı otobiyografik romanı üstünde çalışıyordu.

Ödül: "Öğrenmenin Yaşı Yoktur" ile Uluslararası Altın Kirpi Mizah Hikâyeleri Yarışması (Bulgaristan) Gümüş Kirpi Ödülü.

Yapıtları: Mizah Öyküsü: *Ortalık Neden Karıştı*, İst.: E, 1969; *Akıllı Köyün Delisi*, İst.: Ararat, 1972; *Bombalı Paket*, İst.: Gür, 1980.

Kaynaklar: "Saygel, Vedat", *TDEA*, VII, 469; Karaalioğlu, 478; M. Semih, "Mizah, Güler Yüzlü Bir Kavga Yöntemidir" (söyleşi), *Milliyet Sanat*, S. 241 (1 Haziran 1990).

SAYGINAR, NURSEL *(Gümüşhane, 15 Ocak 1959 -)* Şair, yazar.

N. Saygınar imzasını da kullandı. Öğretmen Memnune Hanım ile öğretmen Hamdi Kemal Saygınar'ın kızı. İlk ve orta öğrenimini Gümüşhane'de tamamladı; İstanbul Atatürk Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nden mezun olarak (1981) öğretmenliğe başladı. Malatya ve Rize'den sonra Ankara'da görevini sürdürmekte. Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; bekâr. İlk şiiri ("Mahpusanedeki") 1974'te Gümüşhane'de *Kuşakkaya* gazetesinde çıktı. Şiir ve öyküleriyle *Oluşum, Damar* ve *Türk Edebiyatı* dergilerinde görüldü. Ayrıca türkü derlemelerini ve halkbilimi alanındaki çalışmalarını da sürdürmektedir.

Ödül: Mersin, Mut ve Karacaoğlan Türkülerinin Öyküleri ile 1985 Sadeddin Nüzhet Ergun Başarı Ödülü; "Sevgisiz Olmaz" ile 1992 Dilem Yayınevi Anı Yarışması Başarı Ödülü; "Karayılan" ile 1995 Gümüşhane Valiliği Halk Hikâyeleri Ödülü (birincilik); "Çağdaş Aşkın Güncesi" ile 1993 Gönen Ömer Seyfettin Öykü Ödülü (üçüncülük); *Bebiş Yavruş Öyküleri* ile 1995 Çankaya Belediyesi ve Damar Dergisi İlkbahar Öykü-Şiir Ödülü (çocuk öyküsü üçüncüsü); "Yeşil Umut Küllüce" ile 1995 Türk Edebiyatı Vakfı ve Eminönü Belediyesi Ömer Seyfettin Hikâye Yarışması (seçiciler kurulu ödülü); *Benim Dünyalarım* ile 1996 Çankaya Belediyesi ve Damar Dergisi İlkbahar Öykü-Şiir Ödülü (çocuk romanı birincisi) ve Bu Yayınevi Çocuk Edebiyatı Yarışması (mansiyon); *Hayvanların Aklı Var mı?* ile 1998 Mevlüt Kaplan Çocuk Öyküsü Yarışması (üçüncülük); "Git Dağlardan Kar Getir" ile 1998 Türk Edebiyatı Vakfı ve Eminönü Belediyesi Ömer Seyfettin Hikâye Yarışması Ödülü (birincilik); *Türkü Çocuk* ile 1999 Mevlüt Kaplan Çocuk Romanı Yarışması (basılmaya değer).

Yapıtları: Çocuk Kitabı: *Bebiş Yavruş Öyküleri*, Ank.: Çankaya Belediyesi, 1995; *Benim Dünyalarım*, İst.: Çankaya Belediyesi, 1996; *Hayvanların Aklı Var mı?*, İzmir: Özgür Eğitim, 1999; *Türkü Çocuk*, İzmir: Özgür Eğitim, 2000; *İlklerin Güncesi*, İzmir: Özgür Eğitim, 2002; *Kestane Abi ile Kiraz*, İst: Gün, 2004; *Kuliste Şenlik Var*, İst.: Gün, 2004; *Dünyalarım Yaşatıyor*, İst.: Gün, 2004.

Kaynaklar: *BF* (30 Aralık 1999); Işık, 523.

SAYILGAN, ACLAN *(İzmir, 1924 - İzmir, 6 Eylül 2001)* Romancı, yazar.

Fatma Kan, Gaga ve Tahsin İskeçeli imzalarını da kullandı. İzmir İnönü Lisesi ve Ankara Devlet Konservatuvarı Drama Bölümü'nden mezun oldu. Ankara Devlet Tiyatrosu ve TRT'de oyuncu ve yönetmen olarak uzun yıllar çalıştı. Devlet Tiyatrosu'ndan emekli oldu. Hakkında 1947-52 arasında Türkiye Komünist Partisi faaliyetlerine katıldığı iddiasında bulunulmuş, 1952'de Türkiye'de faaliyet gösteren parti üyelerinin tutuklanması üzerine yazar bu hareketten kopmuştur.

Edebiyata *Kaynak* dergisinde yayımlanan bir şiiriyle girdi (Temmuz 1949). Bu dergide başlayan yazı hayatını daha sonra çeşitli dergilerde yazı ve şiirlerini yayımlayarak sürdürdü. Esas olarak tanınması Türkiye'deki sol hareketler üzerine yaptığı incelemelerle oldu. *Tutuklama* ve *Deprem* adlı romanlarında sol çevrelerde geçen günlerinin anılarından derlediği malzemeyi, 1960 İhtilali ve 1971 askeri müdahalesi gibi önemli yakın tarihsel dönemlerin toplumsal çalkantılarının perde arkasını yansıtmakta kullandı.

Yapıtları: Roman: *Tutuklama*, İst.: Ötüken, 1974; *Deprem*, İst.: Otağ, 1976.

Anı-İnceleme: *Aydınlık Savaşı*, Ank.: Doğuş Mtb., 1960; *İnkâr Fırtınası*, Ülke, 1962; *Parazit: Bir Şairin*

Yargılanması, Ank.: Kişisel Kitaplar, 1966; *Soldaki Çatlaklar*, Ank.: Uygar, 1966; *Sovyetlerde Eğitim ve Türk Öğrenciler*, Ank.: Mars Mtb., 1967; *Solun 94 Yılı: Türkiye'de Sosyalist, Komünist Hareketler*, Ank.: Mars Mtb., 1968; *Mazlum Milletlerin Kurtuluş Şavaşı Karşısında SSCB*, Ank.: Kardeş Mtb., 1969; *Komuna*, İst.: Milli Hareket, 1969; *Soldaki Bitmeyen Kavga*, Ank.: Ayşe, 1970; *Türkiye'de Sol Hareketler*, İst.: Milli Hareket, 1972.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 322; "Sayılgan, Aclan", *TDEA*, VII, 471; Karaalioğu, 479.

SAYIN, HİDAYET *(Aydın, 1929 -)* Oyun yazarı.

İzmir Atatürk Lisesi'nden sonra AÜ Tıp Fakültesi'ni bitirdi (1954). 1960'ta çocuk hastalıkları uzmanı oldu. Aydın'da Ana-Çocuk Sağlığı Merkezi başhekimi olarak çalışmaya başladı (1972).

Edebiyat alanına oyun yazarlığı ile girdi. Oyunlarında köy yaşamını bütün gerçekçi yönleriyle yansıttı, ağa baskısını, muhtarların çıkarcı tutumunu, törelerin katılığını dramatik bir yaklaşımla ele aldı. İlk oyunu *Topuzlu* 1963'te Ankara, Bursa, İzmir Devlet Tiyatroları'nda ve İstanbul Şehir Tiyatroları'nda peş peşe oynandı ve büyük ilgi gördü. Bu oyununda, köylülerin batıl inanışları nedeniyle adı evliyaya çıkmış yaşlı bir insanın, adını sürdürecek bir erkek toruna sahip olamamanın verdiği üzüntüyle başına gelen traji-komik olayları ve dramatik sonunu anlattı. İstanbul Kent Oyuncuları tarafından 1965-66 sezonunda sahneye konan *Pembe Kadın* bir sezonda 350 kez oynandı ve yazarına büyük bir şöhret kazandırdı. Daha sonra filme de çekilen (yön. A. Yılmaz, 1966) bu oyununda Sayın, Yakasız köyünde yaşayan ve kocası tarafından terk edilmiş yoksul bir anayla kızını konu edinir. Annesi yüzünden evlenememiş ve artık evde kalmaktan korkarak isyan eden kız ile evi tek başına ayakta tutmuş, erkeklere düşman ve yalnız kalmaktan korkan anneyi karşı karşıya getiren Sayın'ın, dramatik ilişkiyi büyük bir ustalıkla işlediği görülür. Bir sonraki oyunu "Kördüğüm"de köyden ayrılır ancak "Küçük Devler"de yine köy sorunlarına döner. Hidayet Sayın toplumsal temaları işlerken, oyun kişilerinin iç dünyalarını gerçekçi bir yaklaşımla irdelemeye yönelmiştir. "Kördüğüm" (1965), "Küçük Devler" (1967), "Yabancılar" (1975) ve "Köşe Kapmaca" (1982) gibi oyunları basılmamıştır.

Yapıtları: Oyun: *Pembe Kadın*, İst.: Kent, 1965; *Topuzlu/Uzak Dünyalar*, Ank.: Bilgi, 1972; *Düş Yüklü Bulutlar*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1997; *Yıldırım Bayezit*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1997; *Kördüğüm*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1998; *Kanlı Kuşku*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1999; *Tanrıların Oyuncakları*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1999; *Paragonya (Müziki Düşsel Oyun)*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2000; *Tüneldeki Kelebek*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2002; *Küller ve Tohumlar*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2002; *Bir Ateş Yumağı*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2002.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 322; Kurdakul, *Sözlük*, 531-532; *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, c. IX, s. 4908; Özkırımlı, *TEA*, 1019; "Sayın, Hidayet", *TDEA*, VII, 470; Karaalioğlu, 479-480; Necatigil, *Eserler*, 303-304, 370.

SAZ, LEYLA

bak. Leyla Hanım

SEÇKİN, ÖZGEN *(Şavşat/Artvin, 23 Ocak 1951 -)* Şair.

Ders kitaplarında ve okullar için hazırladığı şiir antolojilerinde Onur Şafak imzasını kullandı. Asiye Hanım ile çiftçi Habip Seçkin'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Artvin ve Çankırı'da tamamladı; Gazi Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nü, Anadolu Üni. Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Edebiyat öğretmenliği, ders kitapları ve ünite dergileri yazarlığı yaptı; 1989'dan beri yayımcılık ve dergicilikle uğraşıyor. *Soluk* (1971), *Gündeş* (1974) ve *Damar* dergilerini yönetti. *Dört Mevsim Türküleri II* kitabıyla ilgili olarak 1983'te hakkında açılan davadan beraat etti. AYKO (Ankara Yayın Üretim Kooperatifi) kurucu başkanı, Edebiyatçılar Derneği kurucusu ve genel sekreteri. Ankara'da yaşıyor; evli, dört çocuk babası. İlk şiiri ve öyküsü 1965'te yayımlandı. Toplumcu gerçekçi anlayışa bağlı kaldı.

Yapıtları: Şiir: *Böldüm Yüreğimi Avuçlarına*, Ank.: Kardeş Mtb., 1976; *Dört Mevsim Türküleri I*, (çocuk şiirleri) Ank.: Gelişim Mtb., 1978: *Dört Mevsim Türküleri II*, (çocuk şiirleri) Ank.: AYKO, 1983; *Bugünü Yaşayan Kalır*, Ank.: AYKO, 1986; *Sevmekten Başka*, Ank.: Öğretmen, 1986; *On Yıl*, Ank.: Damar, 1991; *Kırkbeşlik Aşk Yalnızı*, Ank.: Damar, 1997; *Hayatla Ufalanmış Şiirler*, Ank.: Damar, 1999; *Yaşadığımız Kimi Saatler*, Ank.: Damar, 2004.

Deneme-Öykü: *Öğrencinin Dünyası*, Trabzon, 1968.

Deneme: *Geleceğe Yazılmıştı*, Ank.: Damar, 2003; *Şairin Hayat Eğrisi*, Ank.: Damar, 2004; *Damarlarımıza Basıldıkça*, Ank.: Damar, 2005.

Derleme: *Damarı Sürdüren Yazılar*, Ank.: Damar, 1990; *Enver Gökçe Üzerine*, Ank.: Damar, 1991; *Bedrettin Cömert*, Ank.: Damar, 1991.

Kaynaklar: *BF* (19 Nisan 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 532; M. Yıldız, "Kırkbeşlik Aşk Yalnızı", *Varlık*, Ağustos 1997.

SEDES, SELAMİ İZZET *(İstanbul, 1896 - İstanbul, 14 Mayıs 1964)* Gazeteci, romancı.

İzzet Bülent ve Kumru imzalarını da kullandı. Rüsumat Emaneti hukuk müşaviri Yusuf İzzet Bey'in oğlu. Tefeyyüz Mektebi'nde, Burhan-ı Terakki'de ve Galatasaray Sultanisi'nde okudu; Darülfünun Edebiyat Şubesi'ndeki öğrenimini yarıda bıraktı (1917). *Servet-i Fünun* ve *Yeni Mecmua* dergilerinde çıkan yazı ve şiirleri ile yazarlık yaşamına başladı. Mehmet Rauf'un kızı Nihal Hanım ile evlendi; gazeteci İzzet Sedes oğludur. 40 yılı aşkın süreyle gazetecilik, fıkra, roman ve öykü yazarlığı yaptı. Hayatını kalemiyle, yaptığı çevirilerle kazandı; Leblanc'dan Arsen Lüpen ve Doyle'dan Şerlok Holmes dizilerini Türkçeye kazandırdı. Bu çeviri yapıtlar yayımlandıkları yıllarda Türk okurları arasında oldukça rağbet gördü. *Aşkım Günahımdır* (yön. N. Ergün, 1967) filme alındı.

Yapıtları: Roman: *Geceye Âşık*, İst.: Teşebbüs Mtb., 1339/1922; *Siyah Benli Kadın*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Dertli Geceler*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Sevişenler*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Aşkım Günahımdır*, İst.: Orhaniye Mtb., 1926; *Şüphe!.. Aşka Galipsin*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1925; *Gönül Sarmaşıkları*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1925; *Gönül Acısı*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1926; *Gönül Cehennemi*, İst.: Orhaniye Mtb., 1926; *Ağustos Böceği*, İst.: Orhaniye Mtb., 1926; *Menekşe Demeti*, İst.: Orhaniye Mtb., 1926; *Aşk, İzdivaç, Gönül Mektupları*, İst.: Orhaniye Mtb., 1926; *Yılan, Geber...*, İst.: Orhaniye Mtb., 1926; *Yaseminci Güzeli*, İst.: Orhaniye Mtb., 1926; *Bir Dans Gecesi*, İst.: Orhaniye Mtb., 1926; *Gönül Oyuncağı*, İst.: Orhaniye Mtb., 1926; *Külkedisi Evlendi*, İst.: İkbal, 1931; *Canım Ayşe*, İst.: Remzi, 1933; *Fadime*, İst.: Remzi, 1933; *Küçük Hanım'ın Kısmeti*, İst.: Sühulet, 1933; *Deli*, İst.: Akşam Kitaphanesi, 1933; *Bir Kadın Geçti*, İst.: Akşam Kitaphanesi, 1934; *Kalbimin Romanı*, İst.: İnkılâp, 1938; *Babil Melikesi*, İst.: Semih Lütfü, 1943; *Okşanmayan Kadın*, İst.: İnkılâp, 1944; *Gönül Avcısı*, İst.: İnkılâp, 1944; *Aşka Şeytan Karışır*, İst.: Hareket, 1962; *Sevimli Haydut*, İst.: Hareket, 1963.
Oyun: *Üçüzler*, (uyarlama) İst., 1336/1920,
Deneme: *Pierre Corneille ve Jean Racine*, İst.: Kanaat, 1931; *Tiyatro Sanatı*, İst.: Akşam Mtb., 1935; *Tiyatro Konuşmaları*, İst.: Akşam Mtb., 1936; *Tiyatroya Dair*, İst.: Kenan B., 1938.
Kaynaklar: Nebioğlu, 545; "Sedes, Selami İzzet", *TDEA*, VII, 483; Necatigil, *İsimler*, 323; Hazar, 39; Özgüç, I, 314, 342.

SEKİZİNCİ, İBNÜRREFİK AHMET NURİ
bak. İbnürrefik Ahmet Nuri

SELAHATTİN ENİS *(Antalya, 1892 - İstanbul, 11 Haziran 1942)* Romancı, öykücü.

Soyadı ATABEYOĞLU. Jandarma miralayı Enis Bey ile Naime Hanım'ın oğlu. Baba tarafı Artvinli olup aslen Gürcistan'ın Atabek hanedanındandır. Eşref Şefik ile kardeş çocuklarıdır. Gazeteci Cem Atabeyoğlu oğludur. Hukuk öğrenimini I. Dünya Savaşı çıkınca askere alınması dolayısıyla tamamlayamadı. Savaştan sonra Âyan Meclisi kâtipliğinde, daha sonra Devlet Denizyolları'nda müfettişlik, yazı işleri şefliği görevlerinde bulundu. Resmi görevinin yanı sıra *Tanin*, *İleri*, *İkdam*, *Vakit*, *Son Saat*, *Cumhuriyet*, *Son Posta* gibi gazetelerde düzeltmenlik, yazarlık, yazı işleri müdürlüğü yaptı. Zatürreeden öldü ve İstanbul'da Feriköy Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Selahattin Enis edebiyat yaşamına *Rübap* dergisinde çıkan yazılarıyla başladı (1912). Daha sonra düzyazıları ve öyküleri *Şair*, *Fağfur*, *Nedim*, *Şebap*, *Düşünce* dergilerinde çıktı. *Fağfur* dergisinde yayımlanan "Çingeneler" adlı öyküsü yüzünden kovuşturmaya uğradı. Mütareke döneminde *Kaplan* adlı edebiyat dergisini çıkardı. Derginin başındaki "sert ve serbest sözlü edebi-içtimai mücadele risalesidir" sözleri *Kaplan*'ın yayın çizgisini ortaya koyuyordu. I. Dünya Savaşı yıllarında İstanbul'un yozlaşmış yüksek çevrelerini konu alan doğalcı roman ve öyküleriyle tanındı. 1918-24 arasında yazdığı 13 öyküyü bir araya getiren *Bataklık Çiçeği*, konuları, kişileri ve yazarın gerçekçi-doğalcı gözlem gücünü yansıtması bakımından dikkat çekicidir. En ünlü romanı *Zaniyeler*'de, zengin biriyle evlenip İstanbul'dan Konya'ya giden, kısa bir süre için İstanbul'a dönmesine rağmen buradaki sefahata kapılıp geri dönmeyen Fitnat'ın öyküsü anlatılır. Babasını üzüntüden akıl hastanesine sürükleyen Fitnat, sonunda annesini yanına alarak İstanbul'un bir kenar mahallesinde eski sakin yaşamına çekilir. 1928'den sonra edebiyat yaşamından uzaklaşan Selahattin Enis'in "Orta Malı" (*Son Saat*, 1925-26), "Ayarı Bozuklar" (*Son Saat*, 1926), "Endam Aynası" (*Son Saat*, 1927), "Mahalle" (*Vakit*) adlı romanları tefrika halinde kalmıştır.

Yapıtları: Roman: *Neriman*, İst., 1328/1912; *Zaniyeler*, İst.: Orhaniye Mtb., 1339/1923 (yb 1943); *Sârâ*, İst.: Orhaniye Mt., 1339/1923; *Cehennem Yolcuları*, İst.: Orhaniye Mtb., 1342/1926.
Öykü: *Bataklık Çiçeği*, İst.: Orhaniye Mtb., 1340/1924.

Kaynaklar: Şahabettin Süleyman, "Selahattin Enis Bey", *Nevsal-i Milli*, İst., 1914, s. 212; *İSTA*, III, 1185 vd; Necatigil, *İsimler*, 323-324; "Atabeyoğlu, Salâhattin Enis", *TDEA*, I, 210-211; Necatigil, *Eserler*, 418.

SELÇUK, İLHAN *(Aydın, 1925 -)* Yazar, gazeteci.

Karikatürist Turhan Selçuk kardeşidir. İlkokulu İstanbul'da okudu, ortaöğrenimini Adana Erkek Lisesi'nde tamamladı (1944). İÜ Hukuk Fakültesi'nden 1950'de mezun oldu. İki yıl avukatlık yaptıktan sonra basın hayatına girdi. İlk yazıları *41 Buçuk* adlı mizah dergisinde görüldü (1952). Kardeşi Turhan Selçuk ile birlikte yönetimine katıldıkları *Dolmuş* adlı mizah dergisinde yazmaya başladı. *41 Buçuk*, *Karikatür*, *Taş Karikatür*, *Akbaba* mizah dergilerinde ve *Akşam*, *Tanin*, *Vatan* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı, *Yön* ve *Kitaplar* dergilerinde yazılar kaleme aldı. 1963'ten bu yana *Cumhuriyet* gazetesinde yazıyor. Anı, belgesel ve incelemelerinin yanı sıra Selahattin Yurtoğlu'nun anılarından hareketle Kurtuluş Savaşı'nı konu alan *Yüzbaşı Selahattin'in Romanı* adlı iki ciltlik bir roman kaleme aldı.

Yapıtları: Roman: *Yüzbaşı Selahattin'in Romanı*, 2 c., İst.: Remzi, 1973, 1975.
Gezi: *Güzel Amerikalı: Çağdışı Bir İmparatorluktan Gözlemler ve Düşünceler*, İst.: Fahir Onger, 1965; *Uzak Komşu Rusya'dan Gezi Notları*, İst.: Köprü, 1967; *Sovyetler-İran-Amerika İzlenimleri*, İst.: Remzi, 1976.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 324; Kurdakul, *Sözlük*, 533; Karaalioğlu, 481.

SELÇUK, KEMAL *(Bursa, 10 Ocak 1971 -)* Yazar.

Tam adı Mustafa Kemal Selçuk. Ferhan Hanım ile öğretmen İlkin Şelçuk'un oğlu. Mustafakemalpaşa Ticaret Lisesi'ni bitirdi. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi mezunu (2001). 1996'dan beri gazetecilik yapıyor. Türkiye PEN üyesi. Bursa'da yaşıyor. İlk yazısı ("Şu Kuşak Dedikleri...") *Olay* gazetesinin pazar eki *Yenigün*'de çıktı (1991). *Biçem, Yeni Biçem, Üçüncü Öyküler, Adam Öykü* dergilerinde öykü ve eleştirileri yayımlandı.

Ödül: *Teatral Bir Gece* adlı öyküsü ile 1999 Gönen Belediyesi Ömer Seyfettin Öykü Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Ağaç Adamlar*, İst.: Stüdyo İmge, 2002.
Roman: *Ay Aşkları*, İst.: Doğan Kitap, 2004; *Hüznün Kantosu*, İst.: Doğan Kitap, 2005; *Yeni Yetmeler*, İst.: Doğan Kitap, 2005; *Başkaldırmadan Yaşamaksa Hayat*, İst.: Doğan Kitap, 2006; *Kurşuni*, İst.: Metis, 2008.
Kaynaklar: *BF* (30 Ocak 2009). A. Kafaoğlu Büke, "Ay Aşkları", *Cumhuriyet Kitap*, 11 Kasım 2004.

SELEKLER, HAMİT MACİT *(Antalya, 1909 - Ankara, 23 Ocak 1974)* Şair.

Galatasaray Lisesi'nin ilk kısmını (1922), Antalya Ortaokulu'nu (1925), Konya Lisesi'ni (1928) ve Ankara Hukuk Fakültesi'ni (1931) bitirdi. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde savcılık, hâkimlik ve müfettişlik yaptı. Yargıtay'da ve Yüksek Hâkimler Kurulu'nda üye olarak bulundu (1963). Geçirdiği bir kalp krizi sonucu öldü. Antalya'da gömülüdür.

İlk yazıları Konya'da *Babalık* gazetesinde, ilk şiiri *Hayat* dergisinde çıktı (1929). Ankara'da Behçet Kemal Çağlar, Samet Ağaoğlu, İbrahim Saffet Omay, Cevat Perin, Hıfzı Oğuz Bekata, Ahmet Muhip Dıranas gibi genç yazarlarla birlikte Genç Türk Edebiyat Birliği adlı derneğin kuruluşuna katıldı. Bu derneğin yayın organı *Hep Gençlik* dergisinde (4 sayı, 1930) şiirlerini yayımladı. Daha sonra *Servetifünun-Uyanış*,*Varlık* (1933-38) ve *Çığır* dergilerinde yazdı. 1930-35 arası Türk şiirinin başarılı temsilcilerinden biri olarak kabul edildi. 1950'den sonra şiir yazmayı bıraktı. Yurt güzellikleri, tarih gururu, aşk sevinci ve üzüntüleri temalarını işlediği geleneksel biçimlere bağlı şiirleriyle tanındı. Genel olarak heceyi ve koşma biçimini, bazen de aruzu, soneyi ve başka nazım biçimlerini kullandı. B. Necatigil'in değerlendirmesiyle, "Mısralarında sese, buluşlarında inceliğe dikkat etti." A. M. Dıranas, H. M. Selekler ile Ziya Osman Saba'nın şiirlerinin yakınlıklarına dikkat çekmiş, ancak aralarındaki farkı şöyle belirtmiştir: "Hamit daha biçimci, daha plastik ve daha aydınlıktır."

Yapıtları: Şiir: *Sulh ve Diğer Şiirler*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1944; *İyilik*, İst.: Gün Mtb., 1956.
Deneme: *Yarım Asrın Arkasından*, İst.: Orhan Mete Mtb., 1960.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 324; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1023; "Selekler, Hamit Macit", *TDEA*, VII, 497; İ. Geçer, "Hamit Macit Üzerine Ahmet Muhip'le Bir Konuşma", *Hisar*, S. 124 (Nisan 1974).

SELENGE, ÖZDEN NAZIM *(Aynokofo/Kıbrıs, 1947 -)* Öykücü.

İlk ve orta öğrenimini Kıbrıs'ta gördü. Kıbrıs Türk Kız Lisesi'nden mezun olduktan sonra Ankara'ya gitti. Ankara Gazi Eğitim Ens. Resim Bölümü'nü bitirdi. Kıbrıs'ta öğretmen olarak çalışmaya başladı. Resimleri kişisel ve karma sergilerde yer aldı. Kimi dergi ve kurumların düzenlediği oyun ve öykü yarışmalarında ödüller kazandı.

Yapıtları: Öykü: *Çiçeklenemeyiz Biz Erik Ağacı*, 1987; *Gecelere Açar Gece Tütenler*, Lefkoşa: AKÜ, 1993; *Fincandaki Kraliçe*, Lefkoşa; Galeri Kültür, 1993; *Boncuklar Senin Olsun*, Lefkoşa; Işık Kitabevi, 2001.
Roman: *Sana Sevdam Sarı*, 1998; *Lale Yüreğin Beyaz*, 1999.
Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 534.

SELİMOĞLU, ZEYYAT *(İstanbul, 31 Mart 1923 - İstanbul, 30 Haziran 2000)* Öykücü.

Seniye Hanım ile armatör Hamdi Selimoğlu'nun oğlu. Beyoğlu Parmakkapı 29. İlkokul ve Alman Lisesi'nde okuduktan (1944) sonra İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1952). Bir süre Türk Şilepçilik Şirketi'nde avukatlık yaptı. Mişima, Böll, Lenz, Asturias, Andriç gibi yazarlardan çok sayıda kitap çevirdi. "Yola Çıkarken", "Deniz Adamları" ve "Bölünmeler" gibi oyunları İstanbul Radyosu'nda yayınlandı. TV filmleri "Bıldırcınlar" ve "Bir Tren Bekleniyor"un senaryolarını yazdı. PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği (onur) üyesiydi. Nişantaşı'ndaki evinde akciğer kanserinden öldü; Heybeliada Mezarlığı'na gömüldü.

"Rize'nin Köylerinden" adlı yazısıyla Yunus Nadi Armağanı'nı aldıktan sonra yazmaya ağırlık verdi. *Yenilik*, *Varlık*, *Türk Dili*, *Çınaraltı*, *Tan*, *Milliyet Sanat* ve *Gösteri* dergileriyle *Milliyet* gazetesinde yayımladığı öykülerinin yanı sıra radyo oyunları ve çevirileriyle de tanındı. Halikarnas Balıkçısı'ndan sonra deniz insanını anlatan bir yazar olarak dikkat çekti. Özellikle *Direğin Tepesinde Bir Adam* geniş ilgi gördü. Öykülerinde genellikle gemicilerin hareketli ve renkli yaşamlarını, serüvenlerini canlı karakterler yaratarak rahat bir anlatımla işledi. Ekmeğini denizden çıkaran Karadeniz insanını bütün gerçekliğiyle ve yalın bir anlatımla yansıtırken ayrıntıları, sevgi ve duyarlıkla yaklaştığı kişilerin psikolojik durumlarını ustaca değerlendirdi.

B. Necatigil "Yer yer şiir yoğunluğu içinde ahenkli gerilimli bir dille yazılmış hikâyelerdeki tazeliğin, çekiciliğin bir nedeni de yazarın, portrelerini çizdiği, maceralarını anlattığı denizcilerin karakter ve iç dünyalarını derinde duyurmasıdır" derken, A. Binyazar onun öykücülüğünü "gerçeğin, humorun ve toplumsal eleştirinin böylesine incelikle kaynaştırıldığı az görülür" biçiminde değerlendirdi. İnsan, deniz, açlık ve yalnızlık gibi temalardan örülü bir alegori niteliğindeki oyunu *Koca Denizde İki Nokta*, aynı adlı öykü kitabında yer aldı.

"Deprem" adlı uzun öyküsü A. Yılmaz tarafından 1981'de "Delikan" adıyla filme alındı.

Ödül: "Rize'nin Köylerinden" ile 1950 Yunus Nadi Armağanı ("Bir Yurt Yazısı" dalında); *Direğin Tepesinde Bir Adam* ile 1970 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Koca Denizde İki Nokta* ile 1974 TDK Öykü Ödülü; *Derin Dondurucu İçin Öykü* ile 1994 Haldun Taner Öykü Ödülü; 1994 Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Kavganın Sonu ve Başı*, İst.: Yenilik, 1955; *Direğin Tepesinde Bir Adam*, İst.: Cem, 1969; *Kıçüstünde Toplantı*, İst.: E, 1970; *Koca Denizde İki Nokta*, İst.: Remzi, 1973; *Karaya Vurdu Deniz*, İst.: Cem, 1975; *Deprem*, İst.: Sander, 1976; *Soyunanlar*, İst.: Hürriyet, 1980; *Çiçekli Dağ Sokağı*, İst.: Can, 1982; *Gemi Adamları*, (bütün deniz öyküleri, ilk dört kitabı bir arada) İst.: Can, 1984; *Bir Şarkı Gibiydi*, İst.: Can, 1987; *Aramızdaydı O Gün*, İst.: Can, 1990; *Denizlerin, İstanbul!*, İst.: Can, 1992; *Derin Dondurucu İçin Öykü*, İst.: Can, 1995; *Bahar Yorgunluğu*, İst.: Can, 1998.
Roman: *Tutkunun Köşeleri*, İst.: Yazko, 1982.
Anı: *Yeni Defter'den Eski Defter'e*, İst.: Can, 1993.
Çocuk Romanı: *Yavru Kayık*, İst.: Can, 1979; *Martılar Adası*, İst.: Can, 1979; *Uyumsuz Nuri*, İst.: Can, 1981.
Çeviri: *Ademin Hatıra Defteri* (M. Twain), İst.: Yeniçağ Mtb., 1948; *Tracy'nin Kaplanı* (W. Saroyan), İst.: Akbaba, 1964; *Bosna Hikâyeleri* (İ. Andriç), İst.: Varlık, 1965; *Ademoğlu, Neredeydin?* (H. Böll), İst.: İskender Mtb., 1966; *Bir Maskenin İtirafları* (Y. Mişima), İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1966; *Şüphe* (F. Dürrenmatt), İst.: Gün Mtb., [1966?]; *Bunlar da mı İnsan?* (L. Primo), İst.: Varlık, 1967; *İlk Yılların Ekmeği* (H. Böll), İst.: Yankı, 1967; *Sayın Başkan* (M. A. Asturias), İst.: May, 1967; *Trenin Tam Saatiydi* (H. Böll), Ank.: Bilgi, 1967; *Yükseklerde Uçmak* (İ. Jaroslav), İst.: Varlık, [1968]; *Bin Beyaz Turna* (Y. Kavabata), İst.: Cem, 1969; *Sıkı Kontrol Edilen Trenler* (H. Hrabal), İst.: E, 1969; *Nişan* (H. E. Nossack), İst.: Yakı, 1970; *Silah Arkadaşları* (K. M. Simonof), İst.: E, 1970; *Acı Yudum* (M. Simmel), İst.: E, 1971; *Tanrı Sevenleri Korur* (M. Simmel), İst.: E, 1971; *Çağlar Boyunca Toplumları Saran 100 Büyük Gün*, 2 c., (ortak çeviri), İst.: Milliyet, 1972; *Dalgaların Sesi* (Y. Mişima), İst.: Hürriyet, 1972; *Vatan Sağolsun* (M. Simmel), İst.: E, 1972; *Binlerce Şehit* (H. Habe), İst.: E, 1974; *Dresden Gecesi* (L. Mnacko), İst.: E, 1974; *Şili: Kara Darbe* (H-W. Borsch vd), İst.: Cem, 1975; *Azizler Kampı* (T. Novakovski), İst.: Hürriyet, 1977; *Kurnaz Tilki* (Goethe), İst.: Ağaoğlu, 1977; *Pal Sokağa Çocukları* (F. Molnar), İst.: Ağaoğlu, 1977; *Akıllı Sıpa* (H. Lind), İst.: Güneş, 1979; *Kara Değirmen* (Y. Brezan; uyarlama), İst.: Güneş, 1979; *Cepheye Yollanırken* (W. Schnurre), İst.: Yazko, 1980; *Hamburg'daki Küçük İstanbul* (R. Herrmann), 2 bas., İst.: Cem, 1980; *Taşlaşan Dünya: Belgesel Öyküler* (T. Baravski), İst. Yazko,

1981; *İşgal Altında* (S. Lenz), İst.: Can, 1982; *Kardeşim Rüzgâr, Kardeşim Deniz* (J. M. de Vasconcelos), İst.: Can, 1985; *Bir Savaş Sonu: Barışın Kenarında* (S. Lenz), İst.: Can, 1989; *Altı Çağdaş No Oyunu* (Y. Mişima), İst.: Can, 1991.

Kaynaklar: *BF* (10 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 324-325; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1024; M. Uyguner, "Selimoğlu, Zeyyat", *TDEA*, VII, 501; Kurdakul, *Sözlük*, 535; Karaalioğlu, 484-485; Necatigil, *Eserler*, 123-124, 219-220, 235-236; Önertoy, 264-266; *Türk Dili*, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, S. 286 (Temmuz 1976), s. 147-148; F. Zaim, "Soyunanlar Üstüne", *Çağdaş Eleştiri*, S. 6 (Ağustos 1982); M. Uyguner, *Yazko Somut*, 30 Eylül 1983; D. Hızlan - S. Sezer - K. Başar, *Gösteri*, Ocak 1985; S. Sezer, "Bahar Yorgunluğu", *Varlık*, Aralık 1998; Özgüç, II, 146; Z. Coşkun, "Açık Deniz Tutkunu", *Radikal*, 2 Temmuz 2000.

SELMA RIZA *(İstanbul, 1872 - İstanbul, Şubat 1931)* Gazeteci, romancı.

Şûra-yı Devlet ve Âyan Meclisi üyelerinden Ali Bey ile Müslüman olmuş Avusturyalı bir ailenin kızı olan Naile Hanım'ın kızı. Ağabeyi Jön Türk önderlerinden Ahmet Rıza Bey'den ve özel hocalardan ders aldı. 1898'de ağabeyinin yanına Paris'e gitti; bir süre Sorbonne Üniversitesi'ne devam etti. Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ilk kadın üyesi oldu, ağabeyinin çıkardığı *Mechveret Supplement Français* ve *Şûra-yı Ümmet*'te yazdı ve çalıştı. İkinci Meşrutiyet'in ilanından (1908) sonra İstanbul'a döndü; dönemin önde gelen kadın şair ve yazarlarından Fatma Âliye, Emine Semiye, Mihrinisa, Nigâr ve Nasip hanımlarla dostluk kurdu. Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı; beş yıl kadar genel sekreterliğini yürüttü. Boğaziçi'ni hüzünlü bir duygusallıkla ele alan şiirleri ve iki romanı vardır. İlk kadın romancı olarak bilinen Fatma Âliye Hanım'ın *Muhaderat* (1892) adlı romanından birkaç ay önce yazdığı *Uhuvvet* adlı romanı ancak 1999'da basılabildi.

Yapıtları: Roman: *Uhuvvet "Kardeşlik"*, (sadeleştiren: N. F. Alsan) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1999.

Kaynaklar: T. Toros, "İlk Kadın Gazeteci: Selma Rıza", *Skylife*, S. 130 (Şubat 1994), s. 60-64; Ö. F. Şerifoğlu, "Selma Rıza", *YYOA*, II, 521-522.

SEMENDEROĞLU, İSMAİL SAFA *(Girit, 1896 - İstanbul, 3 Mayıs 1948)* Şair.

Zülale Hanım ile Semenderzade Abdülhalim Bey'in oğlu. Küçük yaşta ailesiyle birlikte İzmir'e yerleşti. İzmir İdadisi'nde okudu (1911); bu okulda Fransızca öğretmeni Ahmet Haşim'den etkilendi. Kuleli Askeri Lisesi'ndeki öğreniminden (1915) sonra Çanakkale ve Doğu cephelerinde teğmen rütbesiyle savaştı. 1918'de tifüse yakalandı; bir süre Afyonkarahisar'daki sahra hastanesinde ve Haydarpaşa askeri hastanesinde tedavi gördü. 1919'da Selimiye Kışlası'nda geri hizmete alındı. Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'ye katıldı; TBMM Hükümeti Milli Müdafaa Vekâleti Sevkıyat ve Nakliyat Müdüriyeti Umumiyesi bünyesinde Eskişehir'de görev aldı. Burada da hastalanarak Ankara Cebeci Askeri Hastanesi'nde yattı ve malulen emekliye ayrıldı (1922). Matbuat Umum Müdürlüğü'nde ve 1933'ten sonra Hariciye Vekâleti'nde görev yaptı. Evli ve iki çocuk babasıydı. Son yıllarını İstanbul'da geçirdi; mezarı Karacaahmet'tedir. Yaşamı, şiirleri ve hakkında çıkan yazıları oğlu Vefa O. Semenderoğlu bir kitapta topladı (*İsmail Safa Semenderoğlu: Hayatı ve Şiirleri*, İst.: Bersay, 1994).

Yapıtları: Şiir: *Yanık Sesler*, Ank.: Yenigün Mtb., 1925; *Gönül Diyor ki!*, (nefesler) İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1947.

Kaynaklar: V. O. Semenderoğlu, *İsmail Safa Semenderoğlu: Hayatı ve Şiirleri*, İst., 1994.

SEMERCİ, GÜL ABUS *(Gölcük/Kocaeli, 1 Aralık 1968 -)* Romancı, öykücü.

İzmir Dokuz Eylül Üni. Güzel Sanatlar Fak. Tiyatro-Dramatik Yazarlık Bölümü'nden 1992'de mezun oldu. *Aktüel* dergisi Ankara bürosunda çalıştı. 1990'da Suat Taşer Kısa Oyun Yarışması'nda dereceye giren bir oyunu sahnelendi. 1993'te Kültür Bakanlığı Oyun Yazım Yarışması'nda dereceye girdi.

Ödül: "Cennette Üç Kişilik Bir Oda" ile 1993 Ömer Seyfettin Hikâye Ödülü (birincilik).

Yapıtları: Öykü: *Canım Kocacım*, Ank.: Bilgi, 1993. Roman: *Kara Pelerinli Bir Şövalye "Hamdi Bey"*, Ank.: Bilgi, 1995; *Pisuvar Tedirginliği*, İst.: Çınar, 2000.

Kaynaklar: S. Evren, *Genç Şairler ve Yazarlar Kitabı*, İst., 1999, s. 214-224.

SEPETÇİOĞLU, MUSTAFA NECATİ *(Zile/Tokat, 1932 - İstanbul, 8 Temmuz 2006)* Romancı, öykücü, oyun yazarı.

Tüccar Abdurrahman Sepetçioğlu'nun oğlu. İlk ve orta okulu Zile'de okudu. Sivas'ta başladığı lise öğrenimine Tokat ve Bursa'da devam ettikten sonra İstanbul Haydarpaşa Lisesi'nden mezun oldu (1950). Aynı yıl girdiği İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1957). 1958'de İstanbul Adalar Belediyesi'nde şube müdürü olarak başladığı memurluk hayatına daha sonra Kızılay neşriyat

müdürü (1963), Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) İstanbul Hukuk İşleri Müdürlüğü'nde idare amiri (1963-66), SSK Şişli Hastanesi müdürü (1967-68), MEB Basımevi müdürü (1968-74) olarak devam etti ve son görevi olan Milli Eğitim Derleme müdürlüğünden 1976'da emekli oldu.

İlk öyküleri 1948'de Sivas'ta *Hakikat* gazetesinde çıktı; bu gazetede "Zile'den Fıkralar" başlığı altında yazdı. Ardından *Seçilmiş Hikâyeler*, *Türk Düşüncesi*, *Türk Dili*, *İstanbul*, *Hisar*, *Yol*, *Pınar*, *Türk Edebiyatı*, *Tercüman* gibi dergi ve gazetelerde öyküleri yayımlandı. Çeşitli ödüller almış ve sahnelenmiş oyunları da olmakla birlikte daha çok 1971'den sonra yazmaya başladığı romanlarıyla tanındı. Sanatın "milli" olduğuna inanan ve bu yüzden konusunu Türk milletinin "yapısında" aradığını söyleyen Sepetçioğlu, Malazgirt Savaşı'ndan itibaren Türk tarihinin akışını destansı bir üslupla romanlaştırmaktadır. *Vatan*'da tefrika edilen "Çağlayanlı Vadi" (1961) adlı romanı ve "Trampacılar" (1967), "Çölde Bir İbrahim" (1970), "Ak Sinekler Sürüsü" (1971), "Mehveş Hanım" (1984), "Meragalı Abdulkadir" (1986) adlı oyunları kitaplaşmadı.

Ödül: *Çardaklı Bakıcı* ile 1967 MEB Ödülü; *Köprü* ile 1967 Ankara Türk Kadınlar Derneği Tiyatro Yarışması (birincilik); *Büyük Otmarlar* ile 1968 Avrupa Üniversitelerarası Tiyatro Festivali Ödülü (birincilik); *Umut Çeşmesi* ile 1968 MEB Yarışması (birincilik); *Kilit* ile 1971 Türkiye Milli Kültür Vakfı Ödülü; *Konak* ile 1973 Türkiye Milli Kültür Vakfı Ödülü; *Gece Vaktinde Gündönümü* ve *Karanlıkta Mum Işığı* ile 1980 Türkiye Milli Kültür Vakfı Armağanı; *Can Ocağında Pişen Aş* ile 1981 Türkiye Milli Kültür Vakfı Büyük Ödülü; *Ebem Kuşağı* ile 1982 Türkiye Milli Kültür Vakfı Armağanı; bütün romanları için 1986 Konya Kültür ve Turizm Derneği Edebiyat ve Sanat Büyük Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Kilit*, İst.: Dilek-İş Mtb., 1971; *Anahtar*, İst.: İrfan, 1972; *Kapı*, İst.: İrfan, 1973; *Konak*, İst.: İrfan, 1973; *Çatı*, İst.: İrfan, 1974; *Üçler-Yediler-Kırklar*, İst.: İrfan, 1975; *Bu Atlı Geçide Gider*, İst.: İrfan, 1977; *Cevahir ile Sadık Çavuş'un Buğday Kamyonu*, İst.: İrfan, 1977; *Geçitteki Ülke*, İst.: İrfan, 1978; *Darağacı*, İst.: İrfan, 1979; *Beyaz Güvercin*, (çocuk romanı) İst.: Tercüman, 1978; *Kutsal Kaya*, İst.: Tercüman, 1978; *Karanlıkta Mum Işığı*, İst.: İrfan, 1979; *Ebemkuşağı*, İst.: İrfan, 1980; *Sabır*, İst.: İrfan, 1980; *Çatı*, İst.: İrfan, 1980; *Gece Vaktinde Gün Dönümü*, İst.: İrfan, 1981; *Güneşin Dört Köşesi*, İst.: İrfan, 1983; *Ve Çanakkale I/Geldiler*, İst.: Akran, 1989; *Ve Çanakkale II/Gördüler*, İst.: Akran, 1989; *Ve Çanakkale III/Döndüler*, İst.: Akran, 1989; *Kutsal Mahpus*, İst.: Akran, 1990; *Sabır Ağacı*, İst.: ?, 1992; *Benim Adım Yunus Emre*, İst.: ?, 1994; *Sahibini Arayan Toprak*, İst.: ?, 2004.
Öykü: *Abdürrezzak Efendi*, İst.: Türk Sanatı, 1956; *Bir Büyülü Dünya ki*, İst.: Toker, 1971; *Menevşeler Ölmemeli*, İst.: Toker, 1972.
Oyun: *Umut Çeşmesi*, (çocuk oyunu) 1968; *Çardaklı Bakıcı*, Ank.: MEB, 1969; *Köprü*, Ank.: MEB, 1969; *Son Bloklar*, İst.: Türkiye Kültür Ens., 1969; *Büyük Otmarlar*, İst.: Yağmur, 1970; *Her Bizans'a Bir Fatih*, İst.: Ötüken, 1972; *Mehveş Hanım*, İst.: ?, 1984; *Maragalı Abdülkadir*, İst.: ?, 1986; *Yunus Emre*, İst.: ?, 1995.
Efsane: *Türk-İslâm Efsaneleri*, İst.: Yağmur, 1973.
Destan: *Yaratılış ve Türeyiş*, Ank.: Türk Kültürünü Araştırma Ens., 1965.
İnceleme: *Türk Destanları*, İst.: Toker, 1972; *Dede Korkut*, İst.: Toker, 1972; *Dedem Korkut'un Kitabı*, İst.: Toker, 1990.
Diğer: *Sonsuza Uyanan Taşlar*, İst.: İrfan, 1981; *Can Ocağında Pişen Aş*, İst.: İrfan, 1981.
Derleme: *Dağyolu ve Günebakan'dan Seçmeler* (H. S. Tanrıöver), Ank.: MEB, 1971.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 325; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1026; Kurdakul, *Sözlük*, 536; Karaalioğlu, 485-486; Işık, 526-527; M. Kutlu, "Sepetçioğlu, Mustafa Necati", *TDEA*, VII, 517-518.

SERBES, EMRAH *(Yalova, 28 Ocak 1981 -)* Romancı.

Memur Nazan Hanım ile işçi Sinan Serbes'in oğlu. DTCF Tiyatro Bölümü mezunu. TRT için dizi senaristliği yaptı (2007-2008). Ankara'da yaşıyor. İlk yazısı ("Batan Kamunun Malları Bunlar") *Hayvan* dergisinde çıktı (2003). Polisiye roman içinde "police procedure" (polis prosedürü) olarak bilinen türe yakın olduğuna inanıyor. Romanları özel dedektiflerin değil gerçek polislerin yürüttüğü soruşturmaları konu alıyor.

Yapıtları: Roman: *Her Temas İz Bırakır*, İst.: İletişim, 2006; *Son Hafriyat*, İst.: İletişim, 2008.
Öykü: *Erken Kaybedenler*, İst.: İletişim, 2009.
Söyleşi: *Şen Profesörler*, İst.: Say, 2006.
Kaynaklar: BF (30 Ocak 2009); A. Ö. Türkeş, "Ankara Kışında Cinayet", *Radikal Kitap*, 20 Ekim 2006; S. Okyay, "Behzat Ç. Zor Durumda", *Milliyet Kitap*, Ocak 2007.

SERDAR RİFAT *(İstanbul, 8 Ocak 1956 -)* Yazar, çevirmen.

Tam adı Serdar Rifat KIRKOĞLU. Hatice Mübeccel Hanım ile Sabri Enis Kırkoğlu'nun oğlu. İÜ İktisat Fakültesi'ni bitirdi; İÜEF Felsefe Bölümü'nde yüksek lisans ve doktora çalışması yaptı. İÜEF Yabancı Diller Bölümü'nde okutman olarak çalıştı. İstanbul'da yaşıyor.

1977'den sonra *Felsefe Dergisi*, *Oluşum*, *Türk Dili*, *Yazko Çeviri*, *Çağdaş Eleştiri*, *Günümüzde Kitaplar*, *Gergedan*, *Argos*, *Metis Çeviri* gibi dergilerde yayımladığı eleştiri, deneme, inceleme ve öyküler ile modern dünya edebiyatından yaptığı çevirilerle adını duyurdu. Günlük, deneme, çeviri, öykü, şiir, mektup gibi çeşitli yazın türleriyle örülen *Parodi Yaşamlar*, yazarın deyişiyle, "bir çevirmenin yaşamından hareketle" yazılmış, otobiyografik özellikler taşıyan deneysel bir roman olarak nitelendirildi.

Ödül: *Yöntem Araştırmaları: Diyalektik Aklın Eleştirisi* (J. P. Sartre) ile 1981 Yazko Çeviri Büyük Ödülü; *Parodi Yaşamlar* ile 1994 Yunus Nadi Roman Ödülü (H. A. Toptaş ile paylaştı); *Kitapların Şenlik Ateşi* ile 2008 Memet Fuat Deneme Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Parodi Yaşamlar*, İst.: YKY, 1993; *Dil Kayması*, İst.: Don Kişot, 2004; *Sürek Avı*, İst.: Don Kişot, 2005.
Öykü: *O Saatte O Yerde*, İst.: Don Kişot, 2003; *Ara Adamları*, İst.: Don Kişot, 2007.
Deneme-İnceleme: *Kitapların Şenlik Ateşi*, İst.: YKY, 2008.
Çeviri: *Yöntem Araştırmaları: Diyalektik Aklın Eleştirisi* (J. P. Sartre), İst.: Yazko, 1981; *Çağdaş Avrupa Felsefesi* (I. M. Bochenski), İst.: Yazko, 1983; *Aydınların Savunusu* (J. P. Sartre), İst.: Alan, 1985; *Kesik Bir Baş* (I. Murdoch), İst.: Ayrıntı, 1989; *Ateş ve Güneş* (I. Murdoch), İst.: Ayrıntı, 1992; *Hotel du lac* (A. Brookner), İst.: Ayrıntı, 1992; *Seni Sevmiyorum* (J. Barnes), İst.: Mitos, 1994; *Metroland* (J. Barnes), İst.: Mitos, 1996; *Benimle Tanışmadan Önce* (J. Barnes), İst.: Mitos, 1997; *Aristos* (J. Fowles), İst.: Mitos, 1997; *Aşk Vesaire*, (Y. Barnes), İst.: Ayrıntı, 2002.
Kaynaklar: *Kim Kimdir*, 456; S. Rifat, *Parodi Yaşamlar*, İst., 1993, s. 1; F. Oran, "Parodik Bir Dünyanın Parodisi", *Cumhuriyet Kitap*, 2 Şubat 1994; ay, "Romanımıza Babil'den Gelen Elçi: Serdar Rifat", *Gösteri*, Şubat 1994.

SERDAROĞLU, EMİN BÜLENT
bak. Emin Bülent

SERENGİL, AZİZ BEHİÇ *(İstanbul, 1907 - Ankara, 1962)* Şair.

Asıl adı Aziz ÇAĞLAR. Aziz Behiç imzasını da kullandı. Tapu mümeyyizlerinden Mehmet Ali Bey'in oğlu. Davutpaşa İlkokulu'nu, Kuleli Askeri Lisesi'ni ve Harp Okulu'nu bitirdi. Subay olarak Anadolu'nun çeşitli yerlerinde görev yaptı. Bu arada AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirerek bir süre avukat olarak çalıştı. Az sayıdaki şiir ve öykülerini 1930'lardan itibaren *Servetifünun-Uyanış* ve *Varlık* gibi dergilerde Aziz Behiç adıyla yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Şu Garip Türkü*, Ank.: Ajans-Türk Mtb., 1961.
Kaynaklar: B. Esemenli, "Serengil, Aziz Behiç", *TDEA*, VII, 522.

SERHAN, FATMA İRFAN *(İstanbul, 1915 - ?, 1992)* Romancı.

Subay bir baba ile öğretmen bir annenin kızıdır. Romancı Kemal Tahir'in ilk eşidir. Edirne Öğretmen Okulu'ndan sonra Ankara Gazi Eğitim Ens. Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. Bir süre İÜ Gazetecilik Enstitüsü'ne devam etti. Edebiyat öğretmenliğinin yanı sıra gazetecilik de yaptı. Avustralya'da bulunduğu sırada Sidney Macquarie Üniversitesi'nde ve "Australian Broadcasting Commission"da (ABC) görev aldı. Türkiye'ye döndükten sonra köylerde okuma yazma bilmeyen kadınlara yönelik kurslar düzenledi, ücretsiz İngilizce dersleri verdi. Dört çocuk annesiydi.

İlk şiirleri Edirne Öğretmen Okulu son sınıfında öğrenciyken Kemal Tahir'in çıkardığı *Geçit* dergisinde (1933-34) yer aldı. *Demokrat İzmir* gazetesinde "Güne Bakan" başlığı altında yayımlanan fıkralarıyla adını duyurdu. "Gavurdağlı" adlı romanı *Vatan* gazetesinde tefrika edildi (1962). *Cumhuriyet* ve *Vatan* gazetelerinde yazdığı gerçekçi, halktan yana, toplumcu içerik taşıyan yazılarıyla tanındı. Çocuklar için radyo oyunları yazdı. Kemal Tahir'in kendisine yazdığı mektupları *Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a Mektuplar* (1979) adıyla gün ışığına çıkardı.

Yapıtları: Roman: *Marziye*, İst.: Sander, 1978; *Karagöl*, İst.: Hürriyet, 1979.
Kaynaklar: "Serhan, Fatma İrfan", *TDEA*, VII, 524; Karaalioğlu, 487; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 57-58.

SERTEL, SABİHA *(Selanik, 1898 - Bakû, 2 Eylül 1968)* Gazeteci, yazar.

Sabiha Zekeriya imzasını da kullandı. Selanik Terakki İdadisi'ni bitirdikten sonra bir süre Fransız Mektebi'ne devam etti. Balkan Savaşı yıllarında ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etti. 1915'te gazeteci Mehmet Zekeriya Sertel ile evlendi. 1919'da, Zekeriya Sertel'in tutuklanması üzerine, onun çıkardığı *Büyük Mecmua*'nın imtiyaz sahipliğini üstlendi. Aynı yıl eşi ile birlikte ABD'ye giderek Columbia Üniversitesi'nde sosyoloji öğrenimi gördü. Yurda döndükten (1923) kısa bir süre sonra eşi ile birlikte yayımcılığa başladı. *Resimli Ay*, *Sevimli Mec-*

mua (çocuk dergisi), 1924-46 arasında *Resimli Perşembe*, *Tan*, *Görüşler* dergi ve gazeteleri ile Tan Cep Kitapları dizisinin çıkarılmasına ve yönetimine katıldı; araştırma, inceleme yazıları, günlük fıkralar yazdı. II. Dünya Savaşı yıllarında faşizme karşı çıkan yazıları nedeniyle baskılara maruz kaldı, bir süre yazı yazması yasaklandı. 1945'te bir kışkırtma sonucu bir grup tarafından Tan Matbaası'nın yakılıp tahrip edilmesinden sonra giderek artan siyasal baskılar nedeniyle 1950'de eşiyle birlikte yurtdışına çıkmak zorunda kaldı. Paris, Budapeşte ve Moskova'da yaşadıktan sonra 1958'de ölümüne kadar yaşadığı Bakû'ya yerleşti.

Sabiha Sertel siyasal kişiliği kadar toplumsal konularda kaleme aldığı araştırma, inceleme yazıları ve günlük fıkraları ile tanındı. 1930'lu yılların ortalarında A. Bebel, K. Kautsky, V. Adoratsky gibi bazı Marksist düşünürlerin kitaplarını Türkçeye kazandırdı. 1940'ta "Yeni Mecmua Çocuk Neşriyatı" tarafından yayımlanan *Efe Ali*, *Hayvanlar Meclisi*, *İnci Gerdanlık*, *Küçük Kahraman*, *Mavi Boncuk*, *Sihirbazın Kızı*, *Şehit Çocuk*, *Tıngır Mıngır Ben Geldim*, *Vatan Uğruna* gibi çocuk kitaplarının hazırlanışına katıldı.

Yapıtları: Roman: *Çitra Roy ile Babası*, İst.: Tan Mtb., 1936.
İnceleme: *İleri ve Geri Kavgasında Tevfik Fikret*, İst.: Tan Mtb., 1939; *Tevfik Fikret- Mehmet Akif Kavgası*, İst.: Tan Mtb., 1940; *"Tevfik Fikret- Mehmet Akif Kavgası Münasebeti" ile Sebilürreşatçıya Cevap*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1940; *Tevfik Fikret: İdeolojisi ve Felsefesi*, İst.: Yurt ve Dünya, 1946 (*İlericilik-Gericilik Kavgasında Tevfik Fikret* adıyla, Sofya, 1965).
Anı: *Roman Gibi*, İst.: Ant, 1969.
Ansiklopedi: *Çocuk Ansiklopedisi*, (4 cilt, Mehmet Zekeriya ve Faik Sabri ile) İst.: Resimli Ay Mtb., 1927-1928.
Çeviri: *Sınıf Kavgası* (K. Kautsky), 1934; *Kadın ve Sosyalizm* (A. Bebel), 1935; *Diyalektik Materyalizm: Marksizm-Leninizmin Nazari Temeli* (V. Adoratsky), 1936; *Yeni Sovyet Rusya ve Esas Teşkilât Kanunu* (O. M. Molotov), İst.: Selamet B., 1936; *Demokrasi Nedir* (J. Bryce), 1939.
Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 537; Karaalioğlu, 487; "Sertel, Sabiha", *TDEA*, VII, 525; S. Sertel, *Roman Gibi*, İst., 1969; Y. Sertel, *Annem Sabiha Sertel Kimdi, Neler Yazdı*, İst., 1994.

SERTEL, ZEKERİYA *(Ustrumca/Makedonya, 1890 - Paris, 11 Mart 1980)* Gazeteci, yazar.

Tam adı Mehmet Zekeriya Sertel. Selanik İdadisi'ni bitirdikten sonra, Selanik'te yeni açılan Hukuk Fakültesi'ne bir süre devam etti. İttihat ve Terakki'nin çıkardığı *Rumeli Gazetesi*'nde yazarlık yaptı, Nebizade Ahmet Hamdi ile birlikte *Yeni Felsefe* adıyla bir dergi çıkardı (1908). *Turan* gazetesinde yazılar yazdı (1911). Selanik'in işgali üzerine ailesiyle İstanbul'a yerleşti ve *Tasvir-i Efkâr*'da çalışmaya başladı. İstanbul Hukuk Mektebi'ni bitirdikten sonra Paris'e giderek (1913) Sorbonne Üniversitesi sosyoloji bölümünde okudu. I. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine İstanbul'a döndü (1914). Bir süre Muhacirin Umum Müdürlüğü'nde aşair (aşiretler) şube müdürlüğü yaptı. *Büyük Mecmua*'yı çıkardı (6 Mart-25 Aralık 1919). Halide Edip'in aracılığıyla, eşi ile birlikte gittiği (1919) Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) Columbia Üni. Gazetecilik Bölümü'nü bitirdi. 1923'te yurda döndüğünde Ankara'ya giderek Matbuat umum müdürlüğü görevini üstlendi. 1924'ten başlayarak *Resimli Ay*, *Resimli Hafta* dergilerini çıkardı, *Cumhuriyet* gazetesinin çıkışında görev aldı. Cevat Şakir'in (Kabaağaçlı) *Resimli Hafta*'da çıkan bir yazısı sebebiyle İstiklal Mahkemesi tarafından üç yıl süreyle Sinop'a sürüldü (1925). İstanbul'a dönüşünde *Resimli Ay*'ı çıkarmaya devam etti. F. S. Duran ile *Hayat Ansiklopedisi*'ni, E. Uşaklıgil, S. R. Emeç ve H. L. Dördüncü ile *Son Posta* gazetesini çıkardı. Daha sonra, 1936'da *Tan* gazetesinin yayımcıları arasında yer aldı. Tan'ın 1945'te bir kışkırtma sonucu tahrip edilmesi üzerine artan baskılar karşısında 1950'de eşi Sabiha Sertel'le birlikte yurtdışına çıktı. Uzun bir süre Paris ve Azerbaycan'da ikamet etti. 4 Mart 1977'de Danıştay kararıyla Türkiye'ye döndü. *Cumhuriyet* ve *Vatan* gazetelerinde yazdı. ABD'ye, oradan da Paris'e gitti. Parisien Thiasis Müslüman Mezarlığı'nda gömülüdür.

Yapıtları: Anı-Gezi: *Mavi Gözlü Dev*, 1968; *Hatırladıklarım*, İst.: Yaylacık Mtb., 1968; *Nâzım Hikmet'in Son Yılları*, İst.: Milliyet, 1978; *Olduğu Gibi/Rus Biçimi Yaşam*, İst.: İletişim, 1993; *Amerikan Biçimi Yaşam*, İst.: YKY, 1994.
İnceleme: *Hayat ve Şebap*, (Nebizade Ahmet Hamdi ile) Selanik: Rumeli Mtb., 1327/1911.
Kaynaklar: Sabiha Sertel, *Roman Gibi*, İst., 1969; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 585-586; Karaalioğlu, 488; "Sertel, Zekeriya", *TDEA*, VII, 525;

SERTOĞLU, MURAT *(Kazoma/Makedonya, 1910 - İstanbul, 1989)* Romancı.

"Eski Bir Pehlivan" imzasını da kullandı. Gazeteci ve yazar Mithat Sertoğlu kardeşidir. Ortaokulu Giresun'da, liseyi İstanbul'da ta-

mamladı. İÜ Hukuk ve Fen fakültelerinde öğrenim gördü. Liselerde fen dersleri ve matematik öğretmenliği yaptı. *Hergün*, *Haber*, *Vakit*, *Cumhuriyet*, *Son Posta*, *Tan*, *Yeni Sabah*, *Tercüman* ve *Dünya* gibi gazetelerde uzun yıllar muhabir, yazar ve yazı işleri müdürü olarak görev yaptı. Gazetelerde çizgi roman ve tam sayfa spor geleneğinin başlamasına öncülük etti.

Popüler tarihi romanlar ve ünlü pehlivanların hayatlarını gazetelerde tefrika halinde yayımladı. Sürükleyici bir dille yazdığı romanlarıyla geniş okur kitleleri tarafından ilgiyle okunan bir yazar oldu. M. Zévaco'dan da çevirileri bulunmaktadır. Sayıları 200'ü bulan romanlarıyla "Türkiye'nin Mişel Zevako"su unvanını aldı.

Yapıtlarından yararlanılarak "Çakırcalı Mehmet Efe" (yön. F. Kenç, 1950), "Efelerin Efesi" (yön. Ş. Sırmalı, 1952), "Bulgar Sadık" (yön. L. Ö. Akad, 1954), "Atçalı Kel Memet" (yön. A. Tengiz, 1964), "Dağlar Bizimdir" (yön. N. Saydam, 1964) adlı filmler çekildi.

Yapıtları: Roman: *Çakırcalı Mehmet Efe*, İst.: Güven B., 1941; *Çakırcalı Mehmet Efe Nasıl Vuruldu*, İst.: Güven B., 1941; *Komitacı Aşkı*, İst.: Sertoğlu, 1943; *Yapraklar Dökülürken*, İst.: Işıl, 1945; *Çakırcalı Efe'nin Maceraları*, İst.: Yeni Mecmua, 1947; *Teodora*, İst.: Güven B., 1948; *Teodora'nın Ölümü*, İst.: Güven B., 1950; *Tarihte Türk Kahramanları*, İst.: Üstünel, 1953; *Gedik Ahmet Paşa*, İst.: Üstünel, 1953; *Gazi Osman Paşa*, İst.: Üstünel, 1954; *Mustafa Reşit Paşa*, İst.: Üstünel, 1954; *Merzifonlu Kara Mustafa Paşa*, İst.: Üstünel, 1954; *Dağlar Kralı Yörük Osman Efe*, İst.: Güven B., 1955; *Kızıl Sultan Abdülhamit'e Yapılan Suikast*, İst.: Güven B., 1955; *Bizans Alevler İçinde*, İst.: Güven B., 1956; *Dağlar Rasputini Gavur İmam*, İst.: Bolayır, 1959; *Bizanslı Aspasya*, İst.: Aydın, 1960; *Meşhur Halk Kahramanı Köroğlu*, İst.: Bolayır, 1962; *Mustafa Sagir*, İst.: Hakiki Ucuzluk Kitabevi, 1963; *Kerbela*, İst.: İtimat, 1963; *Oniki İmam*, İst.: Minnetoğlu, 1965; *Baltacı ile Katerina*, İst.: Minnetoğlu, 1966; *Bulgar Sadık: Türk Casusu*, İst.: İtimat, 1966; *Battal Gazi*, İst.: İtimat, 1967; *Battal Gazi'nin Oğlu*, İst.: İtimat, 1968; *Katerina'nın Göz Yaşları*, İst.: Minnetoğlu, 1967; *Kanlı Takip: Battal Gazi'nin Oğlu*, İst.: İtimat, 1970; *Battal Gazi'nin Torunu*, İst.: İtimat, 1971; *Leyla ile Mecnun*, İst.: Bolayır, 1974; *Vali-i Vilayet, Hademe-i Devlet Atçalı Kel Mehmet*, İst.: Sağlam, 1983; *Kahramanlar Kahramanı Hekimoğlu ve Onun Akılları Durduran Macera ve Destanı*, İst.: Sağlam, 1983.

İnceleme-Derleme: "*Türkiye Cumhuriyeti'nin Banisi Büyük Atatürk Vatan Sana Minnettardır*", (haz.) İst.: Üstünel Mtb., 1953; *Hacı Bektaş-ı Veli*, İst.: Şadırvan, 1966; *Türkiye'de Yenileşmenin Tarihçesi ve Tanzimat Devrimi*, İst.: İstanbul Gazetesi, 1973; *Türk Halk Şiirinin En Büyük Ustası Şerhli Yunus Emre, Hayatı ve Divanı*, İst.: Sağlam, 1984; *Yunus Emre: Yaşamı ve Divanından Esintiler*, İst.: Doğuş Kültür Hizmetleri, 1997.

Çeviri: *Knock* (J. Romain), 1934; *Pardayanlar* (M. Zévaco), 1944; *Tribule'nin Sonu* (M. Zévaco), 1958; *Serseriler Yatağının Sonu* (M. Zévaco, [1961?].

Kaynaklar: "Sertoğlu, Murat", *TDEA*, VII, 526; Işık, 529; Karaalioğlu, 489; Hazar, 36-39.

SEVENGİL, REFİK AHMET *(Bingazi, 1903 - İstanbul, 13 Eylül 1970)* İnceleme yazarı, romancı, gazeteci.

Şefik Ragıp imzasını da kullandı. Binbaşı Bekir Hıfzı Bey'in oğlu. Mercan İdadisi ikinci sınıf öğrencisiyken sınavla girdiği Darülfünun Edebiyat Fakültesi'ndeki öğrenimini babasının ölümü nedeniyle yarım bıraktı. 1919'da *İfham* gazetesinde başladığı gazetecilik mesleğini *Kurun* ve *Vakit* gazetelerinde sürdürdü. Gazeteciliğin hemen hemen her alanında çalıştı. Gazeteciliğinin yanı sıra Üsküdar Amerikan Kız Lisesi'nde, daha sonra Alman ve Zapyon Rum Kız liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Elli yıla yaklaşan bir süre *Vakit*, *Kurun*, *Cumhuriyet* ve *Yeni Sabah* gazetelerinde tiyatro eleştirileri yazdı. Türk tiyatro tarihi üzerine monografiler de kaleme aldı. 1927'de Darülbedayi edebi kurul üyeliğine seçildi. 1930-38 arasında İstanbul Şehir Meclisi üyeliği yaptı. 1943-50 arasında Tokat milletvekili olarak TBMM'de bulundu. Radyolar Umum Müdürlüğü ve Basın Yayın ve Turizm Bakanlığı Radyo Dairesi müdürlüğü de yapan yazar TRT'nin ilk yönetim kurulu üyelerindendir (1964- 68). Sevengil öldüğünde TRT genel müdür müşavirliği görevini sürdürüyordu.

Gazeteciliğinin yanı sıra roman ve öykü dallarında da ürünler vermesine karşın Sevengil daha çok Türk tiyatrosu ve tiyatro tarihi üzerine incelemeleri ile tanındı. Radyoda halk şairleri ve divan edebiyatı üzerine söyleşiler de yapan yazar daha sonra bu söyleşilerini kitaplaştırdı.

Yapıtları: İnceleme: *İstanbul Nasıl Eğleniyordu*, İst.: Ahmet Kâmil Mtb., 1927 (yb haz. Sami Önal, İst.: İletişim, 1985); *Bizim İstediğimiz Edebiyat*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1933; *Yakın Çağlarda Türk Tiyatrosu*, 2 c., İst.: Kanaat, 1934; *Hüseyin Rahmi Gürpınar: Hayatı, Hatıraları, Eserleri, Münakaşaları ve Mektupları*, İst.: Hilmi, 1944; *Bedia: Ailesi, Hayatı, Sanatı*, İst.: 1950 (yb *Bedia Muvahhit* adıyla, 1973); *Eski Türklerde Dram Sanatı*, (Türk Tiyatrosu Tarihi, c. I) Ank.: Maarif Vekâleti, 1959; *Opera Sanatı ile İlk Temaslarımız*, (Türk Tiyatrosu Tarihi, c. II)

Ank.: Maarif Vekâleti, 1959; *Tanzimat Tiyatrosu*, (Türk Tiyatrosu Tarihi, c. III) Ank.: MEB, 1961; *Fatih Devrinde Âlimler, Sanatkârlar ve Kültür Hayatı*, İst.: Nebioğlu, 1961; *Saray Tiyatrosu*, (Türk Tiyatrosu Tarihi, c. IV) Ank.: MEB, 1962; *Eski Şiirimizin Ustaları*, İst.: Atlas, 1964; *Yüzyıllar Boyunca Halk Şairleri*, İst.: Atlas, 1965; *Çağımızın Halk Şairleri*, İst.: Atlas, 1967; *Meşrutiyet Tiyatrosu*, (Türk Tiyatrosu Tarihi, c. V) Ank.: MEB, 1968.
Roman: *Çıplaklar*, İst.: Vakit Mtb., 1936; *Açlık*, İst.: Vakit Mtb., 1937; *Perdenin Arkası*, İst., Semih Lütfi, 1941.
Öykü: *Köyün Yolu*, İst.: Aydınlık B., 1938.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 326; "Sevengil, Refik Ahmet", *TDEA*, VII, 544; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1031; S. Önal, "Sevengil, Refik Ahmed", *DBİA*, VI, 539-540.

SEVER, MÜJGÂN *(Giresun, 27 Aralık, 1958 -)* Şair.

Tan Ağarıyordu adlı kitabı Müjgân Çakmak Erdoğan imzasıyla çıktı. Giresun Atatürk Lisesi'ndeki öğrenimini tamamlamadan ayrıldı (1976). Edebiyatçılar Derneği, İzmit Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ve İsveç Yazarlar Birliği üyesi. İzmit'te yaşıyor; evli, iki çocuk annesi. İlk şiiri ("Seni Yazıyorum") 1993'te *Kocaeli* gazetesinde çıktı. Ürünlerini İzmit'te *Demlik*, *Özgür Ses*, *Kocaeli* gibi gazete ve dergilerde yayımladı.

Ödül: 1993 Özgür Ses Gazetesi Şiir Yarışması (mansiyon); 1995 İzmit Belediyesi Şiir Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Şiir: *Tan Ağarıyordu*, İst.: Yön Mtb., 1993; *Sürgün Çığlıkları*, 1995.
Kaynaklar: Işık, 530.

SEVİMAY, HAYRİ R. *(Develi/Kayseri, 25 Ocak 1933 -)* Şair, yazar.

İlk ve orta öğrenimini Develi, Kayseri ve İstanbul'da tamamladı. İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'ndan mezun oldu (1956). Çeşitli işlerde çalıştıktan sonra 1963'ten itibaren Ziraat Bankası'nda çeşitli kademelerde görev yaptı. Ankara Sanat Kurumu, Türkiye Ekonomik ve Mali Araştırmalar Vakfı üyesi. Evli ve beş çocuk babası. İlk şiiri lise yıllarında *Duvar Gazetesi*'nde çıktı. Mesleki makaleleri *Maliye Yazıları*, *Aktüel-Para* gibi dergilerde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Elem Peteği*, Ank.: Kalite Mtb., 1974.
Şiir-Öykü: *Kır Öyküleri*, İst.: Kazancı Mtb., 1979.
Deneme-Öykü: *Küçük Prensin Dönüşü*, İst., 1980.
Kaynaklar: Işık, 530-531.

SEVİN, NURETTİN *(İstanbul, 19 Mayıs 1900 - İstanbul, 17 Eylül 1975)* Halkbilimci, oyun yazarı.

Tam adı Mehmet Nurettin Sevin. Nezih Semin ve Nurettin Semin imzalarını da kullandı. Sadaret şifre müdürlerinden Ali Haydar Bey'in oğlu. Robert Kolej'den (1917) sonra İstanbul Muallim Mektebi'ni tamamladı. Kabataş ve İstanbul erkek liselerinde, Harp Akademisi'nde, AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde İngilizce öğretmeni ve okutmanı olarak çalıştı. Tiyatro eğitimi almak üzere İngiltere'ye gitti; Bath Tiyatro Okulu'nda okudu. Amerika'daki üniversitelerde, resmi ve özel tiyatro okullarında incelemelerde bulundu. Devlet Konservatuvarı'nda kostüm, dekor tarihi, diksiyon ve fonetik dersleri verdi, Tiyatro Bölümü şefliği yaptı (1939-65). TRT Dış Yayınlar Dairesi için Türk kültürü ve sanatı üzerine konuşmalar hazırladı. Beşiktaş'ta Yahyaefendi Mezarlığı'nda gömülüdür.

1919'dan itibaren yazılarını *Çocuk Dünyası*, *Şebap*, *Yıldız*, *Vakit*, *Yeni Hayat*, *Ar*, *Ülkü*, *Güzel Sanatlar*, *Sanat ve Edebiyat*, *Pazar Postası*, *Hayat*, *Ilgaz*, *Türk Düşüncesi* ve *Hisar* dergi ve gazetelerinde yayımladı. Yeni tiyatro hareketlerinden bir önceki dönemin başlıca yazarlarından biri olarak kabul edildi. Tiyatro inceleme ve eleştirileri, Karagöz ve folklor alanındaki çalışmaları ve özellikle *Türk Gölge Oyunu* adlı yapıtının yanı sıra W. Shakespeare, O. Wilde, B. Shaw'dan yaptığı çevirilerle de tanındı.

Ödül: *Alexius'un Sancıları* ile 1968 Türk Ev Kadınları Derneği Oyun Yarışması (ikincilik).

Yapıtları: Şiir: *Mir'at-ı Şikeste*, (Nurettin Semin adıyla) İst.: Matbaa-i Askeriye, 1920.
Oyun: *Gazan*, (üç perdelik manzum operet librettosu), Ank.: Türk Maarif Cemiyeti, 1938; *Keçi Anne ile Yavruları*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1945; *Alexius'un Sancıları*, (komedi) Ank.: Türk Ev Kadınları Derneği, 1968; *Nilüfer*, (tarihi oyun) Ank.: Türk Ev Kadınları Derneği, 1969.
İnceleme-Araştırma: *Pedagojik Temsiller*, Ank.: CHP, 1938; *Milletlerarası Fonetik İşaretleriyle Konuşma Dilimiz*, (T. Erem ile) Ank.: MEB, 1947; *Müslüman Çocuğun Destanı*, (N. Artam ile) Ank.: MEB, 1948; *Üniversitelilerin Karagün Destanı*, 1960; *Türk Gölge Oyunu*, Ank.: MEB, 1968; *On Üç Asırlık Türk Kıyafet Tarihine Bir Bakış*, Ank.: MEB, 1973.
Diğer: *English in Turkey*, (E. Ağış ile) 1930; *Oxford English Course*, Oxford Üni., 1933.
Çeviri: *Yaz Ortasında Bir Gecelik Rüya* (W. Shakespeare), İst.: Hilmi, 1936 (ikinci bas. *Bir Yaz Dönü-*

mü Gecesi Rüyası adıyla, Ank.: MEB, 1962; *Narlı Ev* (O. Wilde), İst.: Hilmi, 1939; *Julius Caesar* (W. Shakespeare), Ank.: Devlet Konservatuvarı, 1942; *Venedik Taciri* (W. Shakespeare), Ank.: Maarif Vekilliği, 1943; *Cesar'la Kleopatra* (B. Shaw), Ank.: MEB, 1945; *Hikâyeler* (O. Wilde), Ank.: MEB, 1945; *Tiyatro Sanatı Hakkında* (G. Craig), Ank.: MEB, 1946; *Hırçın Kız* (W. Shakespeare), Ank.: MEB, 1946; *Ehemmiyetsiz Kadın* (O. Wilde), 2. bas., Ank.: MEB, 1964.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 326; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1031; "Sevin, Mehmet Nureddin", *TDEA*, VII, 547-548; Kurdakul, *Sözlük*, 539; Karaalioğlu, 490.

SEVİNÇ, AKIN *(Eskişehir, 7 Kasım 1973 -)* Öykücü.

Zeynep Şadan Hanım ile eski milletvekillerinden Münir Sevinç'in oğlu. Eskişehir Anadolu Lisesi'ni (1991), İTÜ Mimarlık Fakültesi'ni (1995) bitirdi. Aynı okulda "Ütopyalar" konulu yüksek lisans çalışması yaptı. 1999'dan beri Yeditepe Üniversitesi'nde öğretim görevlisi. İstanbul'da yaşıyor, bekâr. İlk öyküsü (Yolcu) Ağustos 1996'da *Varlık* dergisinde yayımlandı. Öykü ve yazılarını *Varlık*, *Virgül*, *Adam Öykü* dergilerinde yayımlamayı sürdürdü. M. S. Aslankara, Akın Sevinç'in öykücülüğünü değerlendirirken biçim ve biçeme ilişkin ataklık, deneyci tutum, proteskten yararlanma özelliklerine dikkat çekiyor.

Ödül: Öykü dalında 1997 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü (dosya ile).

Yapıtları: Öykü: *Hayat Belirtisi*, İst.: Can, 2000; *Dünyanın Yan Etkileri*, İst.: Can, 2005.
Diğer: *Ütopya: Hayali Ahali Projesi*, İst.: Okuyan Us, 2004.

Kaynaklar: *BF* (16 Mayıs 2002); M. S. Aslankara, "Öykü Bahçelerinde Filizlenen Genç Öyküler-2", *Cumhuriyet Kitap* (7 Eylül 2000); A. Özdek, "Hayat Belirtilerinin Peşinde Koşan Öykü", *Varlık*, (Mayıs 2002).

SEVİNÇGÜL, ÖMER *(Elbistan/Kahramanmaraş, 22 Temmuz 1958 -)* Öykücü, romancı.

Emre Kevser ve Ökkeş Sevinçgül imzalarını da kullandı. Gülşen Hanım ile çiftçi Mehmet Sevinçgül'ün oğlu. İlk ve orta öğrenimini Elbistan'da tamamladı. Erzurum Atatürk Üni. Ziraat Fakültesi'nden mezun oldu; aynı üniversitede yüksek lisans çalışmasını bitirdi. Yüksek kontrol mühendisi olarak devlet memurluğu yaptı (1987-96). Çeşitli radyo ve televizyonlara programlar yaptı. Adapazarı'nda yaşıyor; evli ve dört çocuk babası.

İlk yazısı 1977'de Erzurum'da *Hürsöz* gazetesinde çıktı. *Yeni Asya, Köprü, Yeni Nesil, Zafer, Sur, Boğaziçi, Adı Yok* dergi ve gazetelerinde öyküleri ve yazıları yayımlandı. Denemelerini topladığı *İşte Hayat Böyledir* Arnavutçaya çevrildi (1998).

Ödül: "Kar Yağıyor" adlı öyküsü ile 1981 Köprü Dergisi Hikâye Yarışması (üçüncülük).

Yapıtları: Roman: *Çırpınış*, İst.: Cihan, 1984.
Öykü: *Hazan ve Bahar*, 1983; *Takip*, İst.: Cihan, 1985; *Dört Mevsim Bahar*, İst.: Timaş, 2005..
Deneme: *İşte Hayat Böyledir*, İst.: Zafer, 1987; *Kulluğum Sultanlığımdır*, İst.: Zafer, 1987; *Felsefi Kavramlar Üzerine*, İst.: Zafer, 1997; *Bana Soran Oldu mu*, İst.: Zafer, 1999; *Simuzer*, İst.: Zafer, 1999; *Sana Hayret Yakışır*, İst.: Zafer, 2004; *Tanrının Oyuncakları mıyız?*, İst.: Timaş, 2004; *Alın Yazımı Ben mi Yazıyorum?*, İst.: Timaş, 2004; *İsa Gelince Haber Ver*, İst.: Timaş, 2004; *Kurabiye Tanrılar*, İst.: Timaş, 2004; *Deccalın Adamları*, İst.: Timaş, 2004; *Var Oldum da Ne Oldu?*, İst.: Timaş, 2004; *Sen Bir İstisna mısın?*, İst.: Timaş, 2004; *Çürümüş Kemikleri Kim Diriltecek?*, İst.: Timaş, 2004; *Adem Baba Hangi Dili Konuşuyordu?*, İst.: Timaş, 2004; *Şeytanın Düdükleri*, İst.: Timaş, 2004; *Yazar Olmak İstiyorum*, İst.: Carpe Diem, 2005; *Aşk Kutsal mı?*, İst.: Zafer, 2006; *Hayat Sevince Güzel*, İst.: Carpe Diem, 2009; *Her Şey Anını Bekler*, İst.: Carpe Diem, 2009; *Sana Yeni Bir Dünya Gerek*, İst.: Carpe Diem, 2009; *Seni Seven Biri Var*, İst.: Carpe Diem, 2009; *Sonsuz Hayat Seni Bekliyor*, İst.: Carpe Diem, 2009.
İnceleme-Derleme: *Cep Lugat*, İst.: Zafer, 2001; *Özel Lugat*, İst.: Zafer, 2004; *Kıssa, En Güzel Dini Hikâyeler*, İst.: Zafer, 2006; *Albert Camus'den Ruha Dokunan Düşünceler*, İst.: Carpe Diem, 2006; *Kolay Kısa Keyifli Felsefe*, İst.: Carpe Diem, 2008; *Güzel Konuşma ve Yazma Sanatı*, İst.: Zafer, 1986; *İlmi-Felsefi-Edebi Lügat*, İst.: Zafer, 1996; *Kendine Gel Derin Adam*, İst.: Zafer, 2006.

Kaynaklar: *BF* (11 Ocak 2000); "Sevinçgül, Ökkeş", *TDEA*, VII, 548; Işık, 531.

SEVİNÇLİ, EFDAL *(Turgutlu/Manisa, 24 Haziran 1949 -)* Araştırmacı, yazar.

Gülter Hanım ile PTT müdürü Mustafa Sevinçli'nin oğlu. DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten (1972) sonra Adana, Manisa ve Menemen liselerinde, Buca Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nde (1978-79) edebiyat öğretmenliği yaptı. Dokuz Eylül Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Namık Kemal ve Tiyatro" konulu teziyle yüksek lisansını (1984) ve "Görüşleriyle, Uygulamalarıyla Bir Tiyatro Adamı Olarak Muhsin Ertuğrul" konulu teziyle doktorasını (1989) tamamladı. 1998'e değin Dokuz Eylül Üni. Güzel Sanatlar Fak. Sahne Sanatları Bölümü öğretim üyeliğini sürdürdü. 1999'dan beri Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Lefke Avrupa Üni. Türk Dili ve Ede-

biyatı Bölümü başkanı. Tiyatro Eleştirmenler Birliği üyesi. İzmir'de ve Lefke'de yaşıyor; evli ve iki çocuk babası.

İlk yazısı ("Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Konular Üstüne Notlar") 1974'te *Türk Dili*'nde çıktı. İzmir'de *Dönemeç* dergisinin yayın kurulu üyeliğini yaptı (1979-83). *Türk Dili*, *Türk Folklor Araştırmaları*, *Dönemeç*, *Varlık*, *Yazko Edebiyat*, *Çağdaş Eleştiri*, *Ortaklaşa*, *Tarih-Toplum*, *Gösteri*, *İzmir İzmir*, *Tiyatro Tiyatro*, *Gölge* dergilerinde yayımlanan incelemeleriyle tanındı. TRT İzmir Radyosu'nun "Şeker Mikrofon" programı içinde yayınlanan "Dilimizi Eşek Arısı Soktu" bölümünü hazırladı (1997). M. Ertuğrul'un anılarını *Benden Sonra Tufan Olmasın* adıyla kitaplaştırdı (Ö. Nutku, M. Tunçay'la; İst.: F. Eczacıbaşı Vakfı, 1989).

Yapıtları: İnceleme: *Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e, Sinemadan Tiyatroya Muhsin Ertuğrul*, İst.: Broy, 1987; *Görüşleriyle, Uygulamalarıyla Muhsin Ertuğrul*, İst.: Arba, 1990; *Hüseyin Rahmi Gürpınar (Yaşamı, Yapıtları, Sanatı)*, İst.: Arba, 1990; *Namık Kemal ve Tiyatro*, İzmir: Dokuz Eylül Üni. Güzel Sanatlar Fak., 1992; *İzmir'de Tiyatro*, İzmir: Ege, 1994.

Derleme: *Eleştirmen Gözüyle -I- (Türk Tiyatrosu Eleştiri Seçkisi)*, İst.: Kültür Bakanlığı, 1995.

Çevriyazı ve Sadeleştirme: *Bizans Söylenceleriyle Osmanlı Tarihi* (Yusuf bin Abdullah'ın *Târih-i Âl-i Osmân* adlı yapıtının çevriyazısı ve yazarının tanıtımı), İzmir: Eylül, 1997.

Kaynaklar: *BF* (29 Mart 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 539; O. Duru, "Osmanlı, O Kadar Hoşgörülü mü?", *Yeni Yüzyıl*, 6 Kasım 1997; S. Sezer, "İstanbul Sokakları Romancısı", *Cumhuriyet Kitap*, S. 21 (13 Temmuz 1990); G. Tümer, "Gâvur İzmir'in Kültürü", *Cumhuriyet*, 25 Nisan 1994; İ. Hakkı, "Hüseyin Rahmi İncelemesi", *Argos*, S. 26 (Ekim 1990); N. Zorlu, "İzmir Pagos'a Gömülü Bir Tragedya...", *Cumhuriyet Kitap*, S. 231 (28 Temmuz 1994); *Kim Kimdir*, 617.

SEVÜK, İSMAİL HABİB *(Edremit, 1892 - İstanbul, 17 Ocak 1954)* Edebiyat tarihçisi, yazar.

Sevüt Tekin, Münekkidin-i Askeri, Elif-Ha, Se-Te, Hikâyeci imzalarını da kullandı. İlköğrenimini jandarma binbaşısı olan babası Mustafa Habib Bey'in görevi nedeniyle bulunduğu Edremit'te yaptı. Bursa İdadisi'ni ve Darülfünun'un Hukuk Şubesi'ni (1913) bitirdi. Bursa İdadisi'nde edebiyat öğretmeni olan, Servet-i Fünun edebiyatının tanınmış şairlerinden Hüseyin Siret'ten (Özsever) aldığı edebiyat zevkinden dolayı, edebiyat öğretmenliği yapmak istedi. Maarif Nezareti'nin açtığı sınavı kazanarak 1914'te Kastamonu Lisesi'ne edebiyat ve felsefe öğretmeni olarak atandı. 1918'de görevini İzmir'e naklettirdi. İzmir'in işgali üzerine Balıkesir'e geçti ve Milli Mücadele'ye katıldı. Sonradan maarif vekilleri olan Mustafa Necati ve Vasıf (Çınar) beylerin çıkardığı *İzmir'e Doğru* (Balıkesir, 1919-20) dergisini yönetti. Yunanlıların Balıkesir ve Bursa'yı işgali üzerine tekrar Kastamonu'ya gitti. Burada Ahmet Hamdi (Çelen) ve Hüsnü (Açıksöz) beylerin çıkardığı *Açıksöz* gazetesinde (15 Haziran 1919-14 Aralık 1931) 13 Ekim 1922'ye kadar kadar başyazılar yazdı. Daha sonra görevi Ankara Erkek Lisesi'ne nakledildi. 1923'te Vasıf Bey'in maarif vekilliği sırasında Edirne maarif müdürlüğüne atandı. Maarif eminlikleri örgütü kurulunca önce Antalya, daha sonra Adana bölgesinde (1927-32) maarif emini olarak görev yaptı. Burada iken *Adana Mıntıkası Maarif Mecmuası* (sonra *Çukurova'da Memleket*, 1928-31, 40 sayı) adında bir dergi çıkardı. Maarif eminliklerinin kaldırılması üzerine Galatasaray Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak atandı. 1943'te Sinop milletvekili olarak Meclis'e girdi. 1946'da emekliye ayrılarak kendini tamamen yazmaya ve araştırmaya verdi. Gırtlak kanserinden öldü. Hiç evlenmedi.

Sevük'ün asıl tanınması *Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi* adlı yapıtıyla olmuştur. Tanzimat sonrası Türk edebiyatını konu alan ve bir süre liselerde okutulan kitap yayımlandığı yıllarda oldukça ilgi görmüş, Mehmet Rauf, Fazıl Ahmet (Aykaç), Ahmet Haşim, Cenap Şahabettin gibi dönemin önemli edebiyatçılarının katıldığı eleştiri ve tartışmalara sebep olmuştur. Üslubunun akademik olmamasından ve daha çok bir ders kitabı özelliği taşımasından dolayı eleştirilen yapıt, bütün bu eleştirilere karşın, sıcak anlatımı ile, öğrencilere yeni edebiyatı sevdirmede büyük pay sahibi olmuştur. Yapıt için C. Meriç "*Teceddüd Edebiyatı* bir neslin zevklerine istikamet veren bir kitap", A. H. Tanpınar da "*Teceddüd Edebiyatı*, o devir için bugün zannedildiğinden çok mühimdir. Bu kitapla o zamana kadar ancak dar çevrelerin tanıdığı bir yığın fikir, temayül ve insan birdenbire cemiyet hayatında tam yerini alıyordu. Ayrıca kitap yakın maziye ait bir yığın kıymet hükmünü değiştiriyordu" demiştir. Dönemin edebiyatçıları tarafından klasik şiirden çok iyi anladığı belirtilen İsmail Habib'in her hafta evinde düzenlediği edebiyat toplantıları şair-

ler ve yazarlar için bir tür akademi niteliğini taşımıştır. Makale ve deneme türü yazılarının büyük bir kısmı (özellikle 1940-51 yıllarında *Cumhuriyet*'te yayımlanan yazıları) kitaplaştırılmamış olan yazar, anı ve gezi türünde de ürünler vermiştir.

Yapıtları: Araştırma-İnceleme: *Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1340/1924 (ekleme ve değişikliklerle: *Edebî Yeniliğimiz*, 2 c., 1931-32; *Yeni Edebi Yeniliğimiz: Tanzimattan Beri*, 2 c., İst.: Remzi, 1940; *Neler Dediler: Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi Hakkında Tenkitler ve Cevaplarım*, İst.: Akşam Mtb., 1928; *Avrupa Edebiyatı ve Biz*, 2 c., İst.: Remzi, 1940-41; *Edebiyat Bilgileri*, 1942.

Anı-Gezi: *Tunadan Batıya*, İst.: Matbaacılık ve Neşriyat, 1935; *O Zamanlar: 1920-1923*, İst.: Cumhuriyet Mtb., 1937; *Yurttan Yazılar*, İst.: Cumhuriyet Mtb., 1943.

Diğer: *Atatürk İçin*, (ölümünden sonra anılar ve hayattayken yazılanlar) 1939; *Türk Güreşi ve Elli Yıl Önce Garp Âlemindeki On Yıllık Türk Kasırgası*, İst.: Ocak Mtb., 1948; *Dil Davası*, İst.: İnkılâp, 1949; *Mevlana*, İst.: Sel, 1954; *İmtihan Veren Millete*, (haz. M. Eski) Kastamonu: Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu, 1989; *Kurtuluş Savaşı'nda Yunanlılar ve Anadolu Rumları Üzerine Makaleler*, (haz. M. Eski) Ank.: Atatürk Araştırma Merkezi, 1999.

Kaynaklar: A. H. Tanpınar, "Dostum İsmail Habib", *Cumhuriyet*, 26 Ocak 1954; "Sevük, İsmail Habib", *TDEA*, VII, 548-549; M. S Koz, "Adana Mıntıkası Maarif Mecmuası (Çukurova'da Memleket-Memleket Çukurova'da) Halk Kültürü Bakımından Önemi", *II. Karacaoğlan-Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu-Bildiriler*, Adana, 1993, s. 419-424; T. Toros, *Mâzi Cenneti*, İst., 1998, s. 209-216.

SEYDA, MEHMET
bak. Mehmet Seyda

SEYFİOĞLU, ALİ RIZA
bak. Ali Rıza Seyfi

SEYMAN, YAŞAR *(Erzincan, 17 Mart 1954 -)*
Öykücü.

Güneş Hanım ile Binali Atik'in kızı. Ankara Eğitim Enstitüsü ve Bankacılık Enstitüsü'nü bitirdi. Türkiye İş Bankası Genel Müdürlüğü'nde çalıştı (1976-87). 1983'ten beri BASİSEN (Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası) Ankara ve İç Anadolu bölge başkanı. *Hüznün Coşkusu Altındağ* kitabı 1993'te Adem Atar tarafından oyunlaştırılarak Ankara Devlet Tiyatrosu'nda, müzikal olarak Bursa ve Antalya'da sahnelendi. TYS, Edebiyatçılar Derneği ve Dil Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; dul, bir çocuk annesi.

İlk yazısı ("Ozan Ali ile Söyleşi") 1982'de *Gösteri*'de çıktı. Yazılarını *Cumhuriyet*, *Yeni Yüzyıl*, *Milliyet* ve *Bizim Gazete*'de yayımladı. Kurgusal özellikleriyle öne çıkan araştırma-röportaj kitabı *Hüznün Coşkusu Altındağ* ile tanındı.

Ödül: *Hüznün Coşkusu Altındağ* ile 1987 Akademi Kitabevi Deneme-Eleştiri-İnceleme-Gezi Ödülü (Feridun Andaç ile paylaştı), 1993 Sanat Kurumu En İyi Yazar Ödülü ve 1995 Kültür Bakanlığı Özel Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Umut Gün Işığında*, Ank.: Bilgi, 1990; *Fındık Çiçek Açınca*, İst.: Sel, 2002.

Röportaj-Araştırma-Deneme: *Hüznün Coşkusu Altındağ*, İst.: Gür, 1986; *Kadın ve Sendika*, Ank.: Sosyal Demokrasi, 1992; *Söz Sözü Açtı mı?*, Ank.: Ümit, 1998; *Asmin: Korkuyu Yenmeliyiz*, İst.: Sodev, 2001.

Seçki: *Yüksek Sesle Düşünmenin Tam Sırasıdır*, İst.: Can, 1997; *Aydınlanmanın Kadınları*, İst.: Çağdaş, 1998; *Kadınlar Olmadan Asla*, İst.: Sabah, 1998; *Fırat'a Mektup*, İst.: Güncel, 2007.

Kaynaklar: *BF* (29 Nisan 1999); Işık, 533; İ. Soysal, "Hüznün Coşkusu Altındağ", *Milliyet Sanat*, 15 Eylül 1986; B. Uncular, "Fırtınanın Öyküsü", *Cumhuriyet Kitap*, 4 Nisan 1991.

SEYYİT NEZİR *(Çorlu/Tekirdağ, 18 Nisan 1950 -)*
Şair, yayımcı.

Asıl adı Muammer AKÇA. Halil Çemberli, Ali Sefer, Remzi Çığ ve M. Akça imzalarını da kullandı. Hatice Nezire Meliha Hanım ile memur Halil Seyyit Muharrem Akça'nın oğlu. Kepirtepe İlköğretmen Okulu ve Trabzon Fatih Eğitim Ens. Edebiyat Bölümü'nü bitirdi (1971). Mardin, İstanbul ve Van'daki ortaokul ve liselerde öğretmenlik yaptı (1971-83 ve 1994-98). *Yazko Edebiyat* dergisinin yazı kurulunda yer aldı. De Yayınevi'ni devralarak *Yeni Düşün* dergisini, bir yıl sonra Broy Yayınları'nı kurarak şiir dergisi *Broy* (1985), *Şairin Atölyesi*, *Eski* dergilerini çıkardı. Halen Broy Yayınları'nın sahibi ve yöneticisi. 1977'de "Haziran" adlı şiiri nedeniyle yargılandı ve aklandı. TYS ve PEN Yazarlar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri 1968'de *Yelken*'de çıktı. Şiirlerini *Türkiye Yazıları*, *Yeni Toplum*, *Sanat Emeği*, *Edebiyat Cephesi*, *Somut*, *Çağ*, *Alkım*, *Varlık*, *Yeni Düşün*, *Yazko Edebiyat*, *Milliyet Sanat*, *Broy*, *Şairin Atölyesi*, *Papirüs* dergilerinde yayımladı. *Vatan*, *Gerçek* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde toplumcu gerçekçi anlayışın sorunlarını irdeleyen yazılar yazdı. C. Süreya onun

şiirini "tepeden tırnağa coşku" olarak nitelendirirken, M. H. Doğan "şiiri ortak duyarlığın ötesine yuvarlayanlardan biri" olarak değerlendirdi. "Viranşehir" ve "Canım Bu Gece" adlı şiirleri N. Karakış tarafından bestelendi.

Ödül: *Israrla* ile 1977 Lions Şiir Başarı Ödülü; "İzleri Var" ile 1982 Ömer Faruk Toprak Şiir Başarı Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Şili Duyarlığı*, İst.: Kardeşler Mtb., 1976; *Israrla*, İst.: Kardeşler Mtb., 1977; *Bütün Yarımlarda*, İst.: May, 1978; *Dağları Öylecene*, İst.: Yazko, 1981; *İzleri Var*, İst.: Yazko, 1983; *İnsanın Beyaz Kokusunda*, İst.: Broy, 1988; *Bana Bir Senaryo Yaz Dediydin: Mesela Papalina*, İst.: Broy, 1993; *Mor ve Gülistan*, İst.: Broy, 1998.

Kaynaklar: *BF* (3 Temmuz 2000); Necatigil, *İsimler*, 329; Kurdakul, *Sözlük*, 543; Z. Bilgin, "Şiiri ve Tavrıyla Seyyit Nezir", *Cumhuriyet Kitap*, S. 285 (3 Ağustos 1995); L. Şahin, "Sonunda Oraya Geldin: 'Israrla'", *aynı yerde*; G. Yılmaz, "Şiir Güncel Tarihin İçindedir", *aynı yerde*.

SEZAİ (SAMİPAŞAZADE) *(İstanbul, Temmuz 1859 - İstanbul, 26 Nisan 1936)* Öykücü, romancı.

III. Ahmet devrinde ordu ile Mora'ya giden ve daha sonra Trapoliçe'de tekke kuran bir şeyh ailesinden gelmektedir. Büyük babası Halveti şeyhlerinden müderris ve şair el-Hac Ahmet Necip Efendi, babası Osmanlı Devleti'nde Meclis-i Vâlâ ve Meclis-i Âliye üyeliği ile maarif nazırlığı yapan Abdurrahman Sami Paşa'dır. Hatip, şair ve yazar Hamdullah Suphi Tanrıöver'in babası Abdüllatif Suphi Paşa kardeşidir.

Sezai, Sami Paşa'nın Aksaray Taşkasap'taki konağında, ikinci eşi Gülrayiş Hanım'ın ilk çocuğu olarak dünyaya geldi. Çocukluk ve ilkgençlik yılları, zaman zaman bazı yapıtlarında büyük bir özlemle anlattığı bu konakta geçti. Sami Paşa'nın konağı dönemin tanınmış edebiyatçı, şair ve devlet adamlarının da sık sık bir araya geldikleri önemli bir mahfildi. Konağa devam edenler arasında Yenişehirli Avni Bey, Ziya Paşa, Ahmet Vefik Paşa, Ali Suavi, Nevres Efendi ve Üsküdarlı Hakkı Bey gibi önemli kişiler bulunuyordu. Sami Paşa'nın Çamlıca'daki köşkü ise bir "mekteb-i edep" olarak ün yapmıştı. Sezai, Çamlıca'da, dostlukları hayatının sonuna kadar sürecek olan Abdülhak Hâmit ile tanıştı. Öğrenimini özel olarak tutulan hocaların yanında yaptı; bunlar arasında Çankırılı Haşim, Mehmet Galip, Resul Mesti ve Muallim Feyzi efendiler ile Fransızca hocası Mösyö Fabre bulunuyordu. Avni Bey, Nevres Efendi ve Hakkı Bey onda şiir ve edebiyat zevkini uyandırırken Fabre, Fransız İhtilali ile birlikte özgür düşünme anlayışını öğretti.

Yazı hayatına on dört yaşında başladı; bir yazısını ailesinden gizli olarak *Kamer* adlı bir dergide yayımladı. Gençlik döneminde onu en çok etkileyen edebi kişiliklerin başında Namık Kemal geliyordu. 1877'de tutuklandığında sık sık ziyaretine gittiği Namık Kemal'le ciddi bir dostluk kurdu.

1879'da memur olarak Evkaf-ı Hümayun Mektubi Kalemi'ne girdi, bir yıl kadar sonra Londra sefareti ikinci kâtipliğine atandı. Babası İngiltere'ye gitmesine izin vermediğinden, bu görevine ancak babasının ölümünden sonra gidebildi. İngiltere ve Londra onun dünyasını genişletti; burada İngiliz edebiyatını dikkatle inceledi, özellikle Shakespeare'in yapıtlarını okudu. 1885'te izinli olarak İstanbul'a döndüğünde görevinden azledildi. Ağustos 1886'da Viyana sefareti ikinci kâtipliğine atandı, fakat bu görevi kabul etmedi. 1886 kışını Paris'te geçirdi ve bu sırada tanıştığı Tunuslu Mahmut bin Âyât'ın kızı Latife Hanım ile kısa süren bir evlilik yaptı. 1901'e kadar İstanbul'da Hariciye Nezareti İstişare Odası muavinliği görevinde kaldı. İstanbul'da geçirdiği 1886-1901 yılları onun edebi bakımdan en verimli dönemi oldu. 1888'de *Sergüzeşt* romanını, 1891'de *Küçük Şeyler*'i, 1898'de *Rumûzü'l-edep*'i yayımladı. Özelikle *Sergüzeşt* romanında esirlik konusunu ve buna paralel olarak özgürlük kavramını ele alıp işlediğinden dolayı hükümet tarafından sıkı bir biçimde izlenmeye başlandı.

1901'de, İstanbul'da yaşadığı ortamın artık tahammül edilemez bir hale geldiğini görünce, yakın akrabalarından Ayetullah ve Baki beylerin de etkisiyle, Jön Türkler'e katılmak üzere gizlice Paris'e kaçtı. Burada, II. Meşrutiyet'in ilanına (1908) kadar yedi yıl kaldı. Bu süre içinde daha çok, Jön Türkler'in lideri Ahmet Rıza Bey'in denetimi altında yayımlanan *Şûra-yı Ümmet* gazetesinde II. Abdülhamit ve istibdat rejimi aleyhinde ağır yazılar yazdı. Daha sonraki yıllarda sanatkârane bir üslupla kaleme aldığı "1901'den İtibaren Paris'te Geçen Seneler", "Paris Hatıratından" ve "Paris'te Yedi Sene" adlı yazılarında Paris yıllarını ve Jön Türkler'e ilişkin anılarını ortaya koydu.

1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'a döndü. 1909'da Selanik'te toplanan

İttihat ve Terakki Kongresi'ne katıldı. 1909-21 arasında Madrid sefirliği yaptı. 1914'te sağlığı bozulunca, 1916-18 arasında İsviçre'de tedavi gördü. Trablusgarp, Balkan, I. Dünya savaşları ile Milli Mücadele yıllarını, Türkiye'nin maruz kaldığı haksız saldırılar karşısında büyük bir ıstırap içinde yurtdışında geçirdi. O zamana kadar büyük bir hayranlıkla savunduğu ve örnek alınmasını istediği Batı uygarlığı hakkındaki düşünceleri yavaş yavaş değişmeye başladı. 1921'de elçilik görevinden azledildi; bunun üzerine İstanbul'a döndü ve bundan böyle hayatını kalemiyle kazanmaya başladı. 1927'de TBMM tarafından kendisine "hidemat-ı vataniye" tertibinden maaş bağlandı, ayrıca İstanbul Belediyesi'nin Mühürdar'da kiraladığı bir evde ikamet etti. Küçüksu Mezarlığı'nda gömülüdür.

Tanzimat'tan sonra başlayan yenileşme dönemi Türk edebiyatının Recaizade Ekrem ve Abdülhak Hâmit ile beraber ikinci nesline mensup olan Samipaşazade Sezai, arkadaşları gibi, büyük ölçüde Namık Kemal'in etkisi altında kalmış ve hayatı boyunca onun düşüncelerinin savunucusu olmuştur. Gerek Namık Kemal'le olan ilişkisi, gerekse ailesindeki Jön Türkler dolayısıyla, ikinci Tanzimat kuşağı içinde siyasetle en çok ilgilenmiş olan odur. Türk edebiyatının, Halit Ziya'dan önce yetişen en büyük üslup ustası kabul edilen ve kısa öykü türünün en başarılı örneklerini ortaya koyan Samipaşazade Sezai daha çok *Sergüzeşt* yazarı olarak tanınmış ve bu romanın getirdiği ün onun öykücü ve denemeci yanını biraz gölgelemiştir. Oysa onun özellikle Servet-i Fünuncular üzerinde asıl etkili olan ve bir tür çığır açan yapıtı, Alphonse Daudet'den esinlenerek yazdığı kısa öykülerden oluşan *Küçük Şeyler*'dir. Halit Ziya, *Kırk Yıl* adlı anılarında bu kitaptan şöyle söz eder: "*Küçük Şeyler* beni çıldırttı. Bu, bana yeni bir ufuk, memleketin nesir ve sanat semasında vaatlerle dolu parlak bir maşrık göstermiş oldu."

Rumûzü'l-edep'te yazdıklarına bakılırsa, daha Avrupa'ya gitmeden önce Batı edebiyatını ve özellikle Fransız romantiklerini okumuş olduğu anlaşılan Sezai, Victor Hugo'nun *Les Contemplations*'unu, Lamartine'in *Méditations*'unu, Musset'nin *Geceler*'ini ruh ve kalbin vazgeçilmez gereksinimleri sayacak kadar sevmiştir. Londra'ya yerleştikten sonra İngiliz edebiyatını ve Shakespeare'i iyice inceleyen Sezai, İngilizlerin toplumsal ve kültürel hayatı ile birlikte dünya siyasetlerini de yakından tanıma fırsatı bulmuştur. İspanya'da geçirdiği yıllarını ise Türk edebiyatının en güzel düzyazı örneklerini oluşturan "Gırnata" ve "el-Mecidü'l-Camia: Elhamra" adlı yazılarında dile getirmiştir.

Türk edebiyatında modern anlamda kısa öykünün kurucusu kabul edilen Samipaşazade Sezai romantik bir mizaca sahip olmakla birlikte, Türk edebiyatında Beşir Fuat ve Mizancı Murat ile başlayan gerçekçilik anlayışının da etkisi altında kalmıştır. Bu tavrı, öykülerinde olduğu kadar gezi notları ve anı türündeki yazılarında da dikkati çekmektedir. Kuvvetli bir gözlem sonucu ortaya koyduğu gerçekçi tablolar, duygu yüklü cümleler ve sanatkârane ifadelerle kişiselleşmiştir. Bu bakımdan o, Türk edebiyatında romantizmden gerçekçiliğe geçişi hazırlayan bir yazar olarak da değerlendirilmektedir. Romantik yaradılışı ve gerçekçiliğin etkisi onun bütün yapıtlarında olduğu gibi siyasi yazılarında da görülmektedir. Çoğu *Şûra-yı Ümmet* gazetesinde yayımlanan siyasi yazıları dikkatle gözden geçirildiğinde, birçoğunda öznel yargı ve değerlendirmeler bulunduğu görülür. Özellikle II. Abdülhamit ve rejimini sürekli olarak Batılıların bakış açısıyla ele alıp eleştirdiği dikkati çeker.

Edebiyata ilk adımını attığı günden başlayarak Tanzimat'tan sonraki yıllarda ortaya konulmaya başlayan yeni edebi anlayışı ve yeni edebiyat türlerini savunan Samipaşazade Sezai eski edebiyat anlayışını gündeme getiren grubun yeni edebiyatçılara hücumları karşısında Recaizade Ekrem ile Abdülhak Hâmit'in yanında yer almıştır. Milli Edebiyat akımından sonra ise Türk dilinde sadeleşmenin doğruluğunu savunan yazılar yazmış, özellikle Mehmet Emin'in başlatmış olduğu Türkçe şiirler akımını desteklemekten geri durmamış, bunu "Türklüğün mevcudiyet-i maneviyesini gösterecek tek yol" olarak değerlendirmiştir. "Lisan" adlı makalesinde, 1911'de *Genç Kalemler*'de Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp ve Ali Canip tarafından daha geniş bir çerçevede ele alınacak olan dilde Türkleşme konusunu ana hatlarıyla ele alan Sezai, burada "edebiyatta millilik" sorunu üzerinde de durmuştur. Bundan dolayı o, edebi nitelikteki bütün yapıtlarında konularını hep yerli hayattan almış ve Türk insanının Osmanlı coğrafyası üzerindeki macerasını anlatmaya çalışmıştır.

Türk roman tarihinde bir dönüm noktası

kabul edilen *Sergüzeşt* romanı, baştan sona, bir mal gibi alınıp satılan, ezilen, hor görülen, oradan oraya sürüklenen Dilber adlı, Kafkasya'dan kaçırılmış zavallı bir kız ile onu ezen, korumaya çalışırken bile hakir gören zengin tabaka arasındaki çelişki üzerine kurulmuştur. Yazar burada, hayata ve olaylara doğrudan doğruya kahramanı Dilber'in gözüyle bakmaya çalışmış, bu biçimde kuvvetli-zayıf ve ezen-ezilen çelişkisini çarpıcı bir biçimde ortaya koymuştur. Dilber'in başından geçen tatsız olaylar aracılığıyla da toplumsal merhamet duygusunu harekete geçirmek istemiştir. Roman yayımlandığında, basında büyük yankılar uyandırmış, övgülerin yanında eleştirilere de hedef olmuştur. Yapıtın eleştirilen yanlarının başında, Sezai'nin, biraz romantik bir bakış açısıyla, esirlik sorununu yalnızca Doğu ülkelerine özgü bir kurum gibi göstermesi olmuştur. Dönemin güncel konularından biri olan esirliği, Servet-i Fünuncular'dan önce, estetik bir bakış açısıyla işleyen yazar, böylece Türk edebiyatında roman türünü başlatan Ahmet Mithat Efendi'den sonra bu türü asıl yatağına oturtmuştur. Türk edebiyatında roman türü, Halit Ziya'dan önce, çeşitli öğeleri arasında organik bir ilişki bulunması gereken yapı bütünlüğüne de yine *Sergüzeşt* romanıyla kavuşmuştur.

1934-35 yıllarında "Konak" adıyla ikinci bir roman yazmaya başlayan Samipaşazade Sezai bu romanından geriye sadece 32 sahifelik bir müsvedde bırakmış bulunmaktadır.

Yapıtları: *Şîr*, (oyun) İst.: Mihran Mtb., 1296/1879; *Sergüzeşt*, (roman) İst.: Mahmut Bey Mtb., 1305/1888; *Küçük Şeyler*, (öykü, deneme ve çeviri) İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1308/1891; *Rumûzü'l-edep*, (anı, gezi yazısı ve sohbetler) İst.: İkdam Mtb., 1316/1898; *İclâl*, (anı ve denemeler) İst.: Cihan, 1924.

Yazarın bütün öykü, anı, mektup ve edebiyatla ilgili yazıları Zeynep Kerman tarafından bir araya getirilerek *Sami Paşazade Sezai'nin Hikâye, Hatıra, Mektup ve Edebi Makaleleri* (İst., 1981) adıyla yayımlanmıştır.

Kaynaklar: H. Z. Uşaklıgil, *Kırk Yıl*, c. III, İst., 1936, s. 79; A. F. Oğuzkan, *Samipaşazade Sezai (Hayatı, Sanatı, Eserleri)*, İst., 1954; G. Güven, "Sami Paşazâde Sezai'nin Bitmemiş Bir Roman Müsveddesi: Konak", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, c. XX, İst., 1973, s. 97-113; M. Kaplan, "Sergüzeşt", *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar*, c. I, İst., 1976, s. 369-383; Kaplan, *Hikâye*, 17-25; Z. Kerman, *Sami Paşazâde Sezai*, Ank., 1986; ay, "Sezai, Samipaşazade", *TDEA*, VII, 562-563; ay, *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*, Ank., 1998, s. 46-66.

SEZAL, İHSAN *(Siverek/Şanlıurfa, 1947 -)* Şair.

İlk ve orta okulu Siverek'te, liseyi Diyarbakır'da okudu. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki öğrenimini yarıda bıraktı. İngiltere'ye gitti, burslu olarak Manchester ve Bath üniversitelerinde iktisat ve sosyal bilimler öğrenimi gördü. Yurda dönüşünde Bursa Uludağ Üni. Sosyal Bilimler Fakültesi'ne asistan olarak girdi (1978). 1984'te doçent, 1992'de profesör oldu. 1986'da Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı müsteşar yardımcılığına atandı. YÖK üyeliği yaptı (1987-91). İlk şiiri 1963'te *Orkun* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Hareket*, *Diriliş*, *Defne*, *Adımlar*, *Argos*, *Dergâh*, *Türk Edebiyatı* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Alaca Dünya*, İst.: Hareket, 1969; *Sabır ve Gül*, İst.: Yaz, 1988; *Hangi Gökyüzü*, 1995; *Çocuk Kuşları*, Ank.: İlk, 2000.

Kaynaklar: "Sezal, İhsan", *TDEA*, VII, 564; Işık, 534-535.

SEZER, ÇİĞDEM *(Trabzon, 6 Ağustos 1960 -)* Şair.

Meliha Hanım ile şoför Tahsin Yurdagüven'in kızı. Trabzon Sağlık Koleji'ni (1979), Ankara Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü'nü (1986) bitirdi. Yozgat, Trabzon ve Ankara'da hemşirelik (1979-86), 1986'dan sonra Sakarya ve Sapanca'da Sağlık Meslek Lisesi öğretmenliği yaptı. Edebiyatçılar Derneği yönetim kurulu üyesi. Adapazarı'nda yaşıyor; evli, iki çocuk annesi. İlk şiiri ("Yıldız Kaydı") 1983'te *Kıyı* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Kıyı*, *Yeni Biçem*, *Edebiyat Eleştiri*, *Şiir-lik*, *Poetik-us*, *Damar* ve *İnsan* dergilerinde yayımladı.

Ödül: *Kanadı Atlas Kuşlar* ile 1993 Ali Rıza Ertan Şiir Ödülü; *Çılgın Su* ile 1993 Dünya Kitap Şiir Ödülü; *Bir Şehrin Hatıra Fotoğraflarından* ile 1998 Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülü; *Dünya Tutulması* ile 2006 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Kanadı Atlas Kuşlar*, Ank.: Kerem, 1991; *Çılgın Su*, İst.: Dünya Kitap, 1993; *Kapalı Gişe Hüzünler*, Ank.: Karşı, 1996; *Bir Şehrin Hatıra Fotoğraflarından*, İst.: Hera, 1998; *Dünya Tutulması*, İst.: Yom, 2005; *Denizden Geçme Hali*, İst.: YKY, 2009.

İnceleme: *Kalbimin Kuzey Kapısı Trabzon*, İst.: Heyamola, 2007; *Akan Söz Çınlayan Zaman, Ahmet Özer'in Yaşamı ve Yapıtları*, İst.: Heyamola, 2009.

Roman: *Aşklar ve Baharatlar*, İst.: Heyamola, 2008.

Kaynaklar: *BF* (Mayıs 1999); Işık, 535.

SEZER, ÖZLEM *(Ankara, 21 Aralık 1971 -)* Şair.

Tam adı Melek Özlem Sezer. Terzi Ayten Hanım ile memur İhsan Sezer'in kızı. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı; Hacettepe Üni. Ekonomi Bölümü'nü bitirdi. Pazarlama, halkla ilişkiler, radyo programcılığı, reklam yazarlığı gibi işler yaptı. İlk şiiri 1982'de *Milliyet Çocuk*'ta çıktı.

Ödül: "Derin" dosyasıyla 1998 Cemal Süreya Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Derin*, İst.: Yön, 1998; *Söğüt Sefareti*, İst.: Kanguru, 2007.
Çocuk: *Sincap Evi*, İst.: Uçan Balık, 2008.
Kaynaklar: *BF* (22 Temmuz 1999); "Şeytan, Meleklerin En Dürüstü" (söyleşi), *Papirüs*, Şubat 1998.

SEZER, SENNUR *(Eskişehir, 12 Haziran 1943 -)* Şair, yazar.

Asıl adı Sennur Fatma ÇELİK. Sennur Çelik, Fatma Çelik ve Fatma Abla imzalarını da kullandı. Devlet Demiryolları'nda telgraf sürveyanı İbrahim Sezer ile Müeyyet Mahbube Hanım'ın kızı. Kasımpaşa Karma Ortaokulu'ndan (1956) sonra İstanbul Kız Lisesi'ndeki öğrenimini yarım bıraktı (1959). Aynı yıl Taşkızak Tersanesi'nde muhasebecilik işine başladı (1959-64). Bu arada haftalık *Büyük Gazete* dergisinde röportajları yayımlanan yazar daha sonra Varlık Yayınları'nda düzeltmenlik (1965-68) yaptı. İki yıl süreyle düzenli olarak *Cumhuriyet* gazetesinde resim eleştirileri ve röportajları yayımlandı (1972-74). Çeşitli ansiklopedilere maddeler yazdı (1974-82). Görsel Yayınları'nda metin yazarıyken emekli oldu (1984). Serbest yazarlığını *Elele Dergisi* ve *Hürriyet* gazetesinin Avrupa baskısı için hazırladığı yazılarla sürdürdü. 1974'te *Cumhuriyet Pazar*'da yer alan "Toplum Polisine Açık Mektup" şiiriyle ilgili olarak, hakkında "güvenlik güçlerini tahkirden" soruşturma açıldı; takipsizlik kararıyla sonuçlandı. TYS genel sekreteri, PEN Yazarlar Derneği, Edebiyatçılar Derneği, Nâzım Hikmet Vakfı Danışma Kurulu ve Dil Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; öykücü Adnan Özyalçıner ile evli, iki çocuk annesi.

İlk şiiri ("Gece Ve...") Temmuz 1958'de *Sanat Dünyası*'nda çıktı. Yazıları ve şiirleri *Varlık*, *Yeditepe*, *Yeni a*, *Türkiye Yazıları*, *Beşgen*, *Elif*, *Yazko Edebiyat*, *Yeni Ufuklar*, *Türk Dili*, *İnsancıl*, *Evrensel Kültür*, *Damar*, *Cumhuriyet Kitap*, *Sanat Emeği* gibi dergilerde yayımlandı. Toplumcu gerçekçi çizginin 1960 kuşağı temsilcileri arasında yer aldı. "Kadın kişiliğine, analık duyarlılığına ilişkin temaları işlerken, kendine özgü bir şiir kurmayı başardı"ğı (Ş. Kurdakul) ve "özgün bir söyleyiş ve duyarlıkla toplumsal gerçekliğin birey dünyasına yansımasını dile getirdi"ği (A. Özkırımlı) belirtildi.

Radyo ve televizyon programları hazırladı; Radyo Umut'ta kadınlara yönelik bir program (1995), TRT'de "Ateşi Çalmak" adlı TV programı içerisinde "Ateşi Çalan Kadınlar" ve "Olsun da Gör" adlı yapımları (1998-99) hazırladı. "Ben Mahpusum Abeyim", "Candarma", "Arife Türküsü", "Üşengeç Buğdaya Türkü" S. Gürbüz; "Sabah Türküsü", "Özgürlük Türküsü", "Umut" ise E. Ataer tarafından bestelendi. Bazı şiirleri İngilizce, Yunanca, Bulgarca, Almanca Türk şiiri antolojilerinde ve Hollanda dilinde *Dünya Kadın Şiirleri Seçmesi*'nde yer aldı.

Ödül: 1980 Kadınların Sesi Dergisi 8 Mart Ödülü (genel yazım tutumu nedeniyle); *Bu Resimde Kimler Var* ile 1987 Halil Kocagöz Şiir Ödülü; *Keloğlan ile Köse* ile 1990 Sıtkı Dost Çocuk Edebiyatı Birincilik Ödülü (A. Özyalçıner ile); 1998 Pir Sultan Abdal Dernekleri Edebiyat Ödülü ("Şiiri alanlara taşımak" gerekçesiyle); *Kirlenmiş Kâğıtlar* ile 2000 Yunus Nadi Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Gecekondu*, İst.: Ersa Mtb., 1964; *Yasak*, İst.: Habora, 1966; *Direnç*, İst.: Cem, 1977; *Sesimi Arıyorum*, İst.: Yazko, 1982; *Kimlik Kartı*, (1964-1977, seçmeler) İst.: Yazko, 1983; *Bu Resimde Kimler Var*, İst.: Çınar, 1986; *Direnç Şiirleri*, (toplu şiirler) İst.: Evrensel, 1995; *Uçuk Seçik Şiirler*, İst.: Yılmaz, 1995; *Kirlenmiş Kâğıtlar*, İst.: Varlık, 2000; *Dilsiz Dengbenj*, İst.: Evrensel, 2001; *Bir Annenin Notları*, (Seçme Şiirler) İst.: Evrensel, 2003; *Akşam Haberleri*, İst.: Evrensel, 2006.
Deneme-Araştırma-Belgesel: *Şiir Gündemi*, (deneme) İst.: İnsancıl, 1995; *İstanbul'un Taşı Toprağı Altın*, (A. Özyalçıner ile) İst.: Altın Kitaplar, 1995; *Türk Safosu Mihri Hatun*, (belgesel anlatı) İst.: Milliyet, 1997; *Osmanlı'da Fal ve Falnameler*, (araştırma) İst.: Milliyet, 1998; *Nâzım, Dünya ve Biz*, (Ş. Kurdakul ile), İst.: Evrensel, 2002; *Üç Dinin Buluştuğu Kent İstanbul*, (A. Özyalçıner ile) İst.: İnkılap, 2003; *Bir Zamanların İstanbul'u*, (A. Özyalçıner ile) İst.: İnkılap, 2003.
Anı: *Kasımpaşa*, İst.: Heyamola, 2009.
Çocuk Kitabı: *Gerçeğin Masalı*, (şiirler) İst.: ABeCe, 1979; *Sümüklü Böceğin Masalı*, (şiirler) İst.: Özer, 1989; *Keloğlan ile Köse*, (A. Özyalçıner ile) İst.: Özer, 1989; *Hasır Ören Padişah*, İst.: Gendaş, 1991; *Robin Hood*, İst.: Yılmaz, 1993; *Anadolu'dan Öyküler*, (A. Özyalçıner ile) Ank.: Ümit, 1995; *Pencereden Bakan Çocuk*, (şiirler) İst.: Evrensel, 1995; *Masal Evi*, (A. Özyalçıner ile) İst.: Alfa, 2003; *Transatlantiğin Vidası Ufacık Vudacık*, İst.: Heyamola, 2007.

Derleme: *Ekmek Kavgası/Emek Öyküleri I*, (A. Özyalçıner ile) İst.: Evrensel, 1998; *Grev Bildirisi/ Emek Öyküleri II*, (A. Özyalçıner ile) İst.: Evrensel, 1998; *Motorize Köleler/Emek Öyküleri III/*, (A. Özyalçıner ile), İst.: Everest, 1999; *Dokumacının Ölümü/Emek Öyküleri IV*, (A. Özyalçıner ile), İst.: Everest, 1999; *Binbir Gece Masalları*, İst.: Büyülü Fener, 2006; *Şahmaran*, İst.: Merkez, 2007; *Akdenizli Şiirler*, İst.: Evrensel, 2007; *Kerem ile Aslı*, İst.: Serhat, 2008; *68'in Edebiyatı Edebiyatın 68'i*, İst.: Evrensel, 2008; *Mevlana Dedem Demiş ki*, İst.: Büyülü Fener, 2009.

Kaynaklar: *BF* (7 Haziran 1999); Necatigil, *İsimler*, 329-330; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1037; *TDEA*, VII, 564; Kurdakul *Sözlük*, 544; N. Güngör, "Şair Ananın Sesi", *Gösteri*, S. 22 (Eylül 1982); B. Tamsöz, *Kadın Şairler*, Ank., 1994, s. 215-219; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 195-199; *Kim Kimdir*, 619.

SEZGİN, DİNÇER *(Torbalı/İzmir, 16 Haziran 1939 -İzmir, 20 Ocak 2010)* Öykücü, şair, oyun yazarı.

Türkan Sezgin ve Sezer Durukan imzalarını da kullandı. Gülsüm Hanım ile kundura tamircisi Mustafa Sezgin'in oğlu. 1956'da Çanakkale Öğretmen Okulu'nu (1956), Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü (1959) bitirdi. Bir süre edebiyat öğretmenliği yaptı. 1966'da TRT'ye prodüktör olarak girdi; radyo ve televizyon için pek çok program ve dizi hazırladı, çocuk oyunları yazdı. *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Yeni Yüzyıl* ve *Radikal* gazetelerinde köşe yazıları yazdı. 1995'te TRT'den emekli oldu. TYS, Edebiyatçılar Derneği, İzmir Kültür Sanat Derneği ve Ankara Sanat Kurumu üyesiydi.

İlk yazısı ("Tekerlemeler") 1959'da *Türk Dili*'nde çıktı. Ürünlerini *Varlık*, *Türkiye Yazıları*, *Sanat Olayı*, *Gösteri*, *Türk Dili*, *Sanat Rehberi* ve *Düşlem* dergilerinde yayımladı. Toplumcu gerçekçi anlayışa bağlı kaldığını belirtiyor.

Ödül: 1971 TDK Radyo Televizyon Dil Ödülü; 1984 İzmir Kültür Sanat Vakfı Öykü Ödülü; 1993 Yunus Nadi Röportaj Ödülü; 1994 Çankaya Belediyesi Öykü Ödülü; "Son Yazı" ile 1998 Televizyon ve Tiyatro Yazarları Derneği Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *İnsanların Ayak Sesleri*, İzmir: Nasır Dergisi, 1957; *Geçmişe Bakan Kadın*, Ank.: Bilgi, 1991; *Sokağa Çıkma Yasağı*, Ank.: Çankaya Belediyesi, 1993; *İzmir Resimleri 1*, İzmir: İleri, 1994; *Gözlerinde Mavi Kuşlar*, İzmir: Etki, 1997; *Kemanıma Güvercin Konsa*, İzmir: Etki, 1999; *Kaveko*, İst.: Papirüs, 2005; *Tek Kurşun*, İst.: Papirüs, 2008. Şiir: *Kanıma Güller Seren*, İst.: Broy, 1992; *Bir Düştür Uyanışın*, İst.: Broy, 1995; *Nar Fidem*, İzmir: Etki, 2002.

Çocuk Öyküsü: *Çılgın Geliyor*, İst.: Era, 1997; *Bir Şişe Gözyaşı*, İst.: Gendaş, 1999; *Düş Sokağı Çocukları*, İst.: K, 2003; *Lastik Top*, İzm.: Tudem, 2007.

Deneme: *İzmir Esintileri*, İzmir: 1994; *Deneyemeyenler*, İst.: Toplumsal Dönüşüm, 2004.

Kaynaklar: *BF* (Haziran 1999); Kurdakul, *Sözlük* (1999), 592-593.

SEZGİNTÜREDİ, ALGAN *(Erzurum, 5 Nisan 1968 -)* Yazar, çevirmen.

Prof. Dr. Esin Sarıoğlu ile dekoratör, ressam Ertan Sezgintüredi'nin oğlu. Saint Benoit Fransız Erkek Lisesi'ni bitirdi. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü mezunu. Reklam ajanslarında grafik tasarımcılığı ve sanat yönetmenliği yaptı (1990-1995), ticaretle uğraştı (1995-2002). 2005'ten beri çevirmenlik yapıyor. İzmir'de yaşıyor; evli, bir oğlu var. Bir öyküsü ABD'de *Istanbul Noir* adlı derlemede (New York: Akashic, 2008) yayımlandı.

Yapıtları: Roman: *Katilin Şeyi*, İst.: İthaki, 2006; *Katilin Meselesi*, İst.: Versus, 2007.

Kaynaklar: *BF* (20 Ocak 2009); A. Ö. Türkeş, *"Hoş Geldin Vedat Kurdel"*, *Radikal Kitap*, Mart 2006; A. S.Okyay, *"Vedat ile Tefo"*, *Milliyet Kitap*, Haziran 2006.

SILAY, CELÂL *(Bursa, 1914 - İstanbul, 7 Eylül 1974)* Şair.

Mehmet Celâl ve M. Celâl Silây imzalarını, Ahmed Selâmi Sel takma adını kullandı. Fahriye Hanım ile öğretmen Ahmet Hamdi Bey'in oğlu. Bursa Askeri Işıklar Lisesi ilk ve orta kısmında (1929), İstanbul Hayriye ve İstiklâl liselerinde okudu (1934); bir süre İÜEF Felsefe Bölümü'ne devam etti. *Vatan* (1940-44), *Tasvir-i Efkâr* (1944-45), *Her Hafta* ve *Her Gün* (1948), *Ticaret Postası* (1951) gazetelerinde çalıştı; *Yeni Memleket* gazetesinde yazı işleri müdürlüğü (1952-55), *Yeni Gazete* (1957-58) ve *Her Gün* (1959-60) gazetelerinde Ahmed Selâmi Sel takma adıyla köşe yazarlığı yaptı. *İşte* (4 sayı, 1944), *Doğu ve Batı* (30 sayı, 1952-56), *Esi* (15 sayı, 1956-57) ve *Yeni İnsan* (105 sayı, 1963-71) dergilerini çıkardı ve yönetti. Bir süre Fransa'da da kalan (1949-50) Sılay, Türk Edebiyatçılar Birliği üyesiydi. İstanbul'da kalp krizi sonucu öldü; mezarı Zincirlikuyu'dadır.

İnkılâpçı Gençlik, *Yücel*, *İşte*, *Doğu ve Batı*, *Esi*, *Yeni İnsan* dergilerindeki şiirleriyle adını duyurdu. İlk dönemde düşünce yanı ağır basan şiirler yazdı; özellikle *Merhamet Şiirleri*'nde sa-

vaşın neden olduğu acı, yıkım ve öfkeyi sarsıcı buluşlar ve etkileyici bir dille vermeye çalıştı. Şiirlerinde ev, sokak, eşya sınırları içinde kendini hapsolmuş gibi hissederek kendisiyle hesaplaşmaya girdiği ve yer yer bu sorgulamadan bezerek metafizik bir dünyaya sığındığı görülür. Daha sonra ise söyleyiş ve biçime de önem vererek etkili imgelerle bezeli özgün bir şiir dünyası geliştirdi; B. Necatigil'in ifadesiyle "Son on yılında şiirini tek başına ayakta tutma çabası da bir karakter belirtisidir." Belirli bir akım ve topluluk içinde yer almadığı için yeterince değerlendirilemediği ve şiirinin hak ettiği ilgiyi görmediği görüşü egemendir. V. Günyol'a göre "Celâl Sılay gerçek ötesine gitmeden, gerçeğin içinde bir başka gerçek arayan, her gün göre göre görmez olduğumuz, alışa alışa bilincimizden öte kalan nesneleri, yeniden ve ilk görenin hayretiyle göstermek isteyen bir ozan."

Yapıtları: Şiir: *Çöl Yolcuları*, (Mehmet Celâl imzasıyla) İst.: Keteon Mtb., 1934; *Dört Kapı*, (Mehmet Celâl imzasıyla) İst.: Millî Mecmua Mtb., 1934; *Lâcivert Işıklar*, (M. Celâl Silây imzasıyla) Bursa: Bizim B., 1934; *Ebedî Renkler*, (M. Celâl Silây imzasıyla) Bursa: Yeni B., 1936; *Mısralar*, 1937 (yb *Hüsran Filizleri* adıyla [M. Celâl Silây imzasıyla] Bursa: Emek B., 1937); *Merhamet Şiirleri 1939-1943*, İst.: Yeni Türkiye B., 1943; *Acaba*, (*Hüsran Filizleri* ile birlikte) İst.: Ülkü Kitap Yurdu, 1945; *Sonra?*, Bursa: Yeni B., 1946 ("Cevab" ve "Dünya'ya" adlı bölümler çıkarılarak yb İst.: Yeni İnsan, 1966); *Boşlukta Duran Taş*, İst.: Ülkü Mtb., 1948; *Zaman ile Yarış*, İst.: Orhan Mete ve Ortağı Mtb., 1956 (yb *Süre'yle Yarış*, İst.: Yeni İnsan, 1967); *Adamca*, İst.: Türkiye Ticaret Postası Mtb., 1959; *Doğa*, İst.: Yeni İnsan, 1965; *Aşk Dialektiği*, İst.: Yeni İnsan, 1967; *Şimdi Geldin - Şimdi Gittin*, İst.: Yeni İnsan, 1968; *Küpe Destanı*, İst.: Yeni İnsan, 1968; *İlişki Deyimleri*, İst.: Yeni İnsan, 1969; *Karşın*, İst.: Yeni İnsan, 1971; *Hüsran Filizleri*, (bütün şiirleri) İst.: YKY, 2001.
Deneme: *Değinmeler*, İst.: Yeni İnsan, 1966; *Kişi-Birey*, İst.: Yeni İnsan, 1967; *Yorum*, İst.: Yeni İnsan, 1968; *Söz-Eylem*, İst.: Yeni İnsan, 1969; *Üçüncü Dönem*, İst.: Yeni İnsan, 1971.
Öykü: *Zorunlu Somut*, İst.: Yeni İnsan, 1969.
Kaynaklar: Nebioğlu, 556; Necatigil, *İsimler*, 330; B. N. Şehsuvaroğlu, "Celal Sılay'sız Dünya", *Hisar*, S. 131 (Kasım 1974); Karaalioğlu, 495-496; V. Günyol, *Çalakalem*, İst., 1977; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1037-1038; Kurdakul, *Sözlük*, 544-545; Kurdakul, *Cumhuriyet*, III, 170-173; M. Kutlu, "Sılay, Celal", *TDEA*, VIII, 5.

SIRMA, TECELLİ SERCAN *(Pervari/Siirt, 1 Şubat 1956 -)* Öykücü.

Tecelli imzasını da kullandı. Fatma Hanım ile din görevlisi Salih Sırma'nın oğlu. İlahiyatçı yazar İhsan Süreyya Sırma amcasının oğludur. 1975'te Siirt Tarım Meslek Lisesi'ni, 1991'de Birmingham Inlingua School'u bitirdi. Bir süre Tarım Bakanlığı'nda çalıştıktan sonra sulama uzmanı olarak özel sektörde yöneticiliğe başladı. *Kırkmerdiven* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. TYS, Edebiyatçılar Derneği ve Antalya Sanatçılar Derneği üyesi. Antalya'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. İlk öyküsü ("Zavallı Kadir") 1972'de *Görüş* gazetesinde çıktı. Öykülerini *Kırkmerdiven*, *Bahçe* ve *Katılım* dergilerinde yayımladı. Öykülerini toplumsal sorunları gerçekçi bir dille yansıttığı kabul edildi.

Yapıtları: Öykü: *Berfin*, İzmir: İz, 1987; *Botan*, İzmir: İz, 1989; *Ferman*, İzmir: İz, 1991; *Kasaplar Deresi*, İzmir: İz, 1991; *Nurhak*, İst.: Ekol, 1997; *Toplu Öyküler*, İst.: İstanbul, 1998.
Kaynaklar: *BF* (7 Haziran 1999); Işık, 537; M. Başaran, "Bıçakçı Kafası", *Milliyet Sanat*, S. 181 (Aralık 1987); İ. Oluklu, "Toplumsal Trajedileri Yazabilmek", *Kıyı*, S. 46 (Ocak 1990); *Kim Kimdir*, 620.

SITKI (İSKEÇELİ)
bak. Mehmet Sıtkı

SIVACI, AHMET *(Melikgazi/Kayseri, 1954 -)* Şair.

İlk ve orta öğrenimini Kayseri'de yaptı. Kayseri Endüstri Meslek Lisesi'ni bitirdi (1973). Bir fabrikada makine teknik ressamı olarak çalışmaya başladı. Açık Öğretim Fak. İşletme Bölümü'nden mezun oldu (1989). Aynı yıl Toprak Tarım Reformu Müdürlüğü'nde, daha sonra Kayseri 2. HİBM Komutanlığı çizim biriminde görev yaptı. İLESAM ve TYB üyesi. Evli ve iki çocuk babası. İlk şiiri 1970'te Kayseri'de *Ülker* gazetesinde çıktı. Ürünlerini *Milli Kültür*, *Ortadoğu*, *Hisar*, *Türk Edebiyatı*, *Kültür Sanat*, *Küçük Dergi*, *Tarla*, *Güneysu*, *Mina*, *İnanç*, *Boğaziçi* gibi çeşitli dergi ve gazetelerde yayımladı.

Ödül: 1983 KASD Şiir Teşvik Ödülü; 1987 Kayseri Gazeteciler Cemiyeti Araştırma-İnceleme Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Yağmurlar Güle Yağdı*, Kayseri: Kültür ve Sanat, 1983; *Denizleri Gözlerime Yükledim*, Kayseri: Se-da, 1989; *Ay Doğacak Şafakta*, Kayseri, 1997; *İlk Kartallar*, İst.: ?, 1999; *Mimar Sinan Ağa Destanıdır*, Kayseri: Mimar Sinan Belediyesi, 2005; *Tükeniyor Bir Şeyler*, Kayseri: Mimar Sinan Belediyesi, 2006; *Çınarlar Sessiz Çöker*, Kayseri: Vatan, 2008.
Roman: *Kayseri - Kunuri Hattı*, Kayseri: Kayseri Büyük Şehir Belediyesi, 2009.
Derleme: *Kayseri Güldestesi*, Kayseri: Kayseri Büyük Şehir Belediyesi, 2000.
Kaynaklar: Işık, 537.

SİMAVİ, SEDAT *(İstanbul, 1898 - İstanbul, 11 Aralık 1953)* Gazeteci, yazar, karikatürcü.

Naşide Refik, Hüsamettin Ali, A. Cevdet, M. Reşit, Faik Remzi, A. Şekip, Rüştü, Abdullah Sıtkı, Rasim Servet, Çileli, Fuat Refik, Güleryüz, Hanım imzalarını da kullandı. Sakız mutasarrıfı iken ölen Hamdi Bey ile Âliye Hanım'ın oğlu. Sadrazam Saffet Paşa anne tarafından büyük dedesi, başmabeyinci Lütfi Simavi Bey amcasıdır. Çocukluğu babasının mutasarrıf olarak bulunduğu Samsun'da geçti. Bir süre Saint Joseph Fransız Lisesi'nde okudu, 1912'de yazıldığı Galatasaray Sultanisi'ni bitirdi. Öğrencilik yıllarında çizmeye başladığı karikatürleri *Kehkeşan*, *Zekâ*, *Eşek*, *Köylü* gibi dergilerde yayımlandı. 1916'da *Hande* adlı bir mizah dergisi yayımladı. Öte yandan sinemaya ilgi duydu ve Müdafaa-i Milliye Cemiyeti adına Türk sinemasının ilk konulu filmleri sayılan *Pençe* (1917), *Casus* (1917) ve *Alemdar Vakası*'nı (1918) yönetti. 30 Ekim 1918'de mizah dergisi *Diken*'i çıkarmaya başladı. Önce 15 günde, sonra haftada bir olmak üzere 72 sayı çıkardığı bu dergiyi, sunuş yazısında, dört yıl süren savaş sırasında gülmeyi unutan "dudaklara biraz tebessüm vermek" amacıyla yayımladığını belirtiyordu. Bu arada *İnci* (1919) adlı magazin dergisini çıkardı. Çıkardığı günlük gazeteler *Dersaadet* (1920, 128 sayı) ve *Payitaht*'ı (1921, 54 sayı) kapatmak zorunda kaldı. 18 Mayıs 1921-27 Ağustos 1923 arasında 122 sayı çıkardığı haftalık *Güleryüz*, Milli Mücadele'yi destekleyen tutumuyla dikkat çekti. *Güleryüz*'ün yanı sıra *Hanım* (1921), çocuklara yönelik *Hacıyatmaz* (1921), *Yeni İnci* dergilerini yayımladı. 21 Eylül 1923'te çıkarmaya başladığı ve yüksek bir tiraja ulaştırdığı haftalık *Resimli Gazete*'yi harf devriminden sonra 25 Mayıs 1929'da kapatmak zorunda kaldı. Bu arada *Yıldız* (1924-26, 17 sayı), *Meraklı Gazete* (1926), *Yeni Kitap* (1927-28), *Arkadaş* (1928) dergilerini çıkardı. 1929-33 arasında Kanaat Kütüphanesi'ne kendi adıyla, çeşitli takma adlarla, çoğu kez de imzasız olarak "Çocuk Hikâyeleri", "Vatani Hikâyeler", "Seyahat Hikâyeleri", "Büyük Adamlar", "Polis Hikâyeleri" adı altında telif ve çeviri kitaplar hazırladı. 15 Mart 1933'te çıkarmaya başladığı haftalık magazin dergisi *Yedigün*'ün yayımını 17 Ağustos 1950'ye kadar sürdürdü. Bu dergide, yeni yetişen edebiyatçıların öykü ve şiirlerine de yer verdi. Bu arada mizaha ilgisini de sürdürerek, 1935'te devraldığı *Karagöz* dergisini 1950'ye kadar yayımladı. *Karagöz* ve *Yedigün*'ün yayımı sürerken, yeni bir mizah dergisi olarak *Karikatür*'ü çıkarmaya başladı (1 Ocak 1936). Cumhuriyet tarihinin uzun ömürlü mizah dergilerinden biri olan *Karagöz*'ün yayımına 18 Mart 1948'de son verdiğinde, dergi 638. sayısına ulaşmıştı.

Sedat Simavi'nin basın alanındaki en önemli girişimi *Hürriyet* gazetesidir. 1 Mayıs 1948'de yayımlamaya başladığı bu gazete kısa sürede Türkiye'nin en çok satan gazetelerinden biri oldu. Simavi "günlük müstakil siyasi gazete" olarak yayımladığı *Hürriyet*'in ilk sayısında, bir bakıma bu tanıma bağlı kaldığını göstermek için, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün makalesinin yanında muhalefet partisi Demokrat Parti'nin genel başkanı Celal Bayar'ın yazısına da yer verdi.

Sedat Simavi gazeteciliğin ve karikatürün yanı sıra edebiyatla da ilgilendi. *Fuji-Yama* adlı romanı *Yedigün* dergisinin ilk sayısından (1933) itibaren tefrika edildi. *Hürriyet Apartmanı* adlı oyunu 1943'te İstanbul Şehir Tiyatroları tarafından sahnelendi; 1944'te T. Artemel tarafından sinemaya uyarlandı.

Gazeteciler Cemiyeti'nin kurucularından ve 1946-49 arasında ilk başkanı olan Sedat Simavi'nin ölümünden sonra ailesi tarafından Sedat Simavi Vakfı kuruldu (1977). Bu vakıf tarafından her yıl yedi dalda verilen ödüllerden biri de edebiyat ödülüdür.

Yapıtları: Oyun: *Hürriyet Apartmanı*, İst.: Yedigün, 1940; *Düşenin Dostları*, İst.: Yedigün, 1940; *Ceza*, İst.: Yedigün, 1941.
Roman: *Fuji-Yama*, İst.: Cemal Azmi B., 1934.
Karikatür Albümü: *Yeni Zenginler*, İst.: Matbaa-i Orhaniye, 1334/1918; *Kadınlar Saltanatı*, İst.: Diken, 1336/1920; *Paramparça: Yeni Zenginler, Harp Fakirleri*, (haz. T. Çeviker) İst.: Adam, 1993.
Makale: *Hürriyet'teki Yazılarıyla Sedat Simavi*, 1983.
Diğer: *Bir Günde Okuyorum*, İst.: Kanaat, 1928; *Ayhan'ın Kitabı*, İst.: Resimli Ay, 1929; *Sesli, Sessiz ve Renkli Sinema*, İst.: Kanaat, 1931; *Jan Jak Ruso (Jean Jacques Rousseau)*, İst.: Kanaat, 1931; *Fuzuli*, İst.: Kanaat, 1931; *Ahmet Mithat Efendi*, İst.: Kanaat, 1931; *Nedim*, İst.: Kanaat, 1931; *Osman Paşa*, İst.: Kanaat, 1931; *Ziya Paşa*, İst.: Kanaat, 1931; *Ziya Gökalp*, İst.: Kanaat, 1931; *Annenin Kitabı*, İst.: Kanaat, ty; *Bilen de Pişman Bilmeyen de*, İst., ty; *Eserleri*, İst.: Hürriyet, 1973.
Kaynaklar: M. Gökman, *Sedat Simavi*, İst., 1970; Necatigil, *İsimler*, 330-331; "Simavi, Sedat", *TDEA*, VIII, 18; Özgüç, I, 21, 22, 45.

SİPAHİ, TARIK *(İstanbul, 25 Kasım 1946 -)* Öykücü.

Express dergisindeki yazılarında Tarık 1000 Ziyad imzasını kullandı (bu yazıları *Hala Kitabı*'nda topladı). Nazmiye Hanım ile memur İhsan Sipahi'nin oğlu. Şair Cevat Çapan enişteside. Beşiktaş Barbaros İlkokulu, Şişli Ortaokulu ve Taksim Atatürk Erkek Lisesi'nin ardından DTCF Sinoloji Bölümü'nü bitirdi. Gazetelerde muhabirlik yaptı, ansiklopedilerde araştırmacı olarak çalıştı. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk şiiri 1991'de *Argos*'ta çıktı. Mavi Radyo ve Metropol FM'de programlar hazırladı. 1998 ve 1999'da resim sergileri açtı.

Yapıtları: Öykü: *Köprücücesi, Sırtoplayıcı, Kardanscıları ve Ötekiler*, İst.: Vega, 1994; *Hala Kitabı*, İst.: İyi Şeyler, 1997; *Köprücücesi*, İst.: Atölye, 1998; *Kertenkele Kumu*, İst.: Atölye, 1999; *Dokuz Öpüşen Balık*, İst.: Çitlembik, 2005; *Lacivert Kedi*, İst.: Çitlembik, 2007.
Roman: *Oyun Bozan ile Köprücücesi*, İst.: Turuncu Medya, 2003.
Kaynaklar: *BF* (27 Eylül 1999).

SİVRİ, İSMAİL *(Kırkağaç/Manisa, 15 Ocak 1927 - İzmir, 2 Ağustos 2007)* Öykücü, yazar.

Hatice Hikmet Hanım ile memur Ahmet Talat Sivri'nin oğlu. İzmir Atatürk Lisesi'nden (1954) sonra İÜ Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1951'de *Yeni Sabah*'ta başladığı gazeteciliğini *Dünya*, *Son Telgraf*, *Vatan*, *Tercüman* ve *Havadis* gazetelerinde sürdürdü. 1980'de *Milliyet* gazetesi İzmir bürosu şefiyken emekli oldu. 1998'den itibaren *Milliyet*'in Ege ekinde köşe yazıları yazdı. İzmir Gazeteciler Cemiyeti başkanlığı yaptı (1983-98). Evli, iki çocuk babasıydı. "Üniversite Yılları" adlı romanı 1974'te *Milliyet*'te tefrika edildi. Çocuk romanlarının yanı sıra yine çocuklar için Atatürk ve Nasrettin Hoca üzerine bir dizi kitap yazdı. Ege Üniversitesi'nden "Fahri Doktor" unvanı aldı (1999).

Yapıtları: Öykü: *Yeşil Pancurlu Ev*, İst.: İstanbul, 1958.
Çocuk Romanı: *Karınca Dostlar*, İst.: Milliyet, 1972; *Yürekli Kaplumbağa*, İst.: Milliyet, 1983; *Kavanozda İki Balık*, Ank.: Bilgi, 1991; *Leylekler Gelirken*, İst.: Altın Kitaplar, 1994; *Beş Kardeşler Masalı*, Ank.: Bilgi, 1996; *Yaz Biterken*, İst.: Akdeniz, 1997; *Çoban Köpeği*, Ank.: Bilgi, 2002.
Diğer: *Eski ve Yeni Ramazanlar*, (A. Nihat'la) İst.: Ekicigil Mtb., 1958; *Nasrettin Hoca*, İst.: Milliyet, 1977; *Nasrettin Hoca: Gençlik Yılları*, İst.: Milliyet, 1979; *Atatürk Çocukları Çok Severdi*, (şiir) İzmir: Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı, 1979; Çocuklar İçin Atatürk Kitaplığı Dizisi, (12 kitap) İst.: Karacan, 1981-82; *Nasrettin Hoca: Akşehir Yılları*, İst.: Karacan, 1983; *Nasrettin Hoca: Mahalle Okulu*, İst.: Kent B., 1987; *Nasrettin Hoca Akşehir Kadısı*, İst.: Dünya, 1992; *Nasrettin Hoca: Son Yılları*, İst.: Dünya, 1996; *Nasrettin Hoca: Fıkralarıyla Yaşam Öyküsü*, İst.: İnkılâp, 1998; *Atatürk Çocukları*, İst.: İnkılâp, 1999.
Kaynaklar: *BF* (2 Şubat 2000); Gönç, I, 138.

SİYAVUŞGİL, SABRİ ESAT *(İstanbul, 1907 - İstanbul, 6 Ekim 1968)* Şair, yazar.

Siyavuş Paşa soyundan Ahmet Esat Bey'in oğlu. Darülfünun Hukuk Fak. son sınıf öğrencisiyken (1928) devlet bursuyla Fransa'ya gönderildi. Dijon ve Lyon üniversitelerinde felsefe ve psikoloji öğrenimi gördü (1932). Ülkeye döndüğünde Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü'nde felsefe öğretmeni olarak görev aldı. Üniversite reformundan (1933) sonra İÜ Edebiyat Fakültesi'ne psikoloji-pedagoji doçenti olarak atandı. Aynı kürsüde profesörlüğe yükseldi. Şehir Tiyatroları'nın edebi heyetinde çalıştı (1949-53). Ölümüne kadar üniversitedeki çalışmalarını sürdürdü. Kanserden öldü, Zincirlikuyu Mezarlığı'na gömüldü.

İlk şiirleri *Güneş* ve *Hayat* dergilerinde çıktı. 1928'de Yaşar Nabi [Nayır], Muammer Lütfi, Ziya Osman [Saba], Vasfi Mahir [Kocatürk], Cevdet Kudret ve Kenan Hulusi [Koray] ile birlikte "Yedi Meşaleciler" edebi topluluğunu oluşturdu. Topluluğun *Yedi Meşale* adıyla çıkardığı ortak kitapta "Kukla Oyunu" bölümü altında 11 şiiri yayımlandı. Aynı grubun çıkardığı *Meşale* (1928, 7 sayı) dergisinde ise 14 şiiri çıktı. Daha sonra şiirlerini *Hayat*, *Muhit* ve *Varlık* dergilerinde yayımladı. On yıl kadar (1927-37) süren şiir hayatını bıraktıktan sonra *Tan* (1936-37), *Ulus* (1942-44), *Yeni Sabah* (1948-64) ve *Haber* gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı, tiyatro yazıları ve denemeler yazdı. *Meydan Larousse Büyük Lûgat Ansiklopedisi*'nin hazırlık çalışmalarına katıldı (1967). Yazarlık hayatını eğitim, folklor ve psikoloji üzerine araştırma ve incelemeler yayımlayarak sürdürdü. Yaptığı çevirilerle, özellikle manzum olarak yaptığı *Cyrano de Bergerac* çevirisiyle beğeni topladı.

"Ekspresyonist bir ressam tutumuyla eşya ve görünüm tasvirlerinde yeni, canlı şiirler" (B. Necatigil) yazan Siyavuşgil, şiiri bırakmasının nedenini, daha çok her şeyin açıklandığı mantığa ait bağların yerine, duygu ve serbest çağrışım bağlarının egemen olduğu "şiir kafası"nı bazı mesleklerin değiştirdiğini ve bu yüzden mesleğine sadık kalabilmek için şiirde yaratıcı

olmanın zevkinden kendisini mahrum ettiğini belirterek açıklar.

Yapıtları: Şiir: *Yedi Meşale*, (ortak kitap) İst.: Akşam Mtb., 1928; *Odalar ve Sofalar*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1933.
İnceleme-Araştırma: *İstanbul'da Karagöz ve Karagöz'de İstanbul*, İst.: Eminönü Halkevi, 1938; *Karagöz: Psiko-Sosyolojik Bir Deneme*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1941 (Fransızca, 1951; İngilizce, 1955); *Psikoloji ve Terbiye Bahisleri*, İst.: Eminönü Halkevi, 1940; *Tanzimat'ın Fransız Efkâr-ı Umumiyesinde Uyandırdığı Akisler*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1940; *Folklor ve Milli Hayat*, (ayrı basım) 1943; *Roman ve Okuyucu*, (ayrı basım) 1944; *L'ame Turque á Travers les Nouvelles*, ("Hikâyeler Boyunca Türk Ruhu", A. Benk ile) İst., 1953.
Çeviri: *Bilgi ve Hata* (E. Mach), 1935; *Yeni Terbiye'nin Prensipleri* (A. Malche), 1939; *Cyrano de Bergerac* (E. Rostand), 1942; *Aktörlük Hakkında Aykırı Düşünceler* (Diderot), 1943; *Değirmenimden Mektuplar* (A. Daudet), 1943; *Dr. O'Grady'nin Gevezelikleri* (A. Maurois), 1943; *Gil Blas de Santillane'ın Maceraları* (Lesage), 4 c., 1945-46; *Tiyatro ve Bizler* (F. Strowsky), 1946; *Ruy Blas* (V. Hugo), 1948; *İki Başlı Kartal* (J. Cocteau), 1949; *Un Point sur la Carte* ("Haritada Bir Nokta", S. F. Abasıyanık'ın 31 öyküsü), Leyden, 1962; *Madame Bovary* (G. Flaubert; N. Ataç ile), 1967.
Kaynaklar: H. F. Ozansoy, *Edebiyatçılarımız Geçiyor*, Ank., 1970, s. 127-130; Necatigil, *İsimler*, 300-301; M. Kutlu, "Siyavuşgil, Sabri Esat", *TDEA*, VIII, 29-30; H. Taner, "Sabri Esat Siyavuşgil", *Milliyet*, 1 Ekim 1978; T. Acaroğlu, "Yedi Meşaleciler'den Biri ve Çok Yönlü Kültür Adamı Siyavuşgil", *Milliyet Sanat*, S. 292.

SOHTORİK, MURAT *(İstanbul, 30 Mart 1969 -)* Öykücü.

Tam adı Mustafa Murat Sohtorik. Fatma Hanım ile işadamı Mustafa Sohtorik'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı, Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni (1990) bitirdi. 1992'den beri İstanbul'da reklam yazarlığı yapıyor. İlk öyküsü (Normal Çoğunluktur) 1995'te *Edebiyat ve Eleştiri* dergisinde çıktı.

Ödül: 1995 Çankaya Belediyesi ve Damar Dergisi Öykü Ödülü (üçüncülük, "Zıt Erenköy" dosyası ile); 1997 Yaşar Nabi Nayır Öykü Ödülü (dikkate değer öykü, "Objektif" adlı öyküsü ile); 1997 Gençlik Kitabevi Öykü Ödülü (mansiyon, "Otopark", "İlişkiler", "İpucu" öyküleri ile); Milliyet 2001 Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü (ikincilik, "Deprem Out Afganistan In" başlıklı köşeyazısı ile).

Yapıtları: Öykü: *Kısa Çöp*, İst.: Gendaş Kültür, 2001; *Absürtük Metinler*, İst.: Cinius, 2008.
Kaynaklar: BF (9 Mayıs 2002); İ. Yılmaz, "Kısa Çöp", *Hürriyet* (11 Ağustos 2001); Ç. Göksungur, "Fena Halde Trajikomik", *Radikal Kitap* (24 Ağustos 2001); T. Erbarıştran, "Yaşamın Sırlarına Alaycı Bir Bakış" *E* (Ekim 2001); N. Barbarosoğlu, "Murat Sohtorik ile Söyleşi", *E* (Nisan 2002).

SOKU, ZİYA ŞAKİR
bak. Ziya Şakir

SOLELLİ, SEZAİ *(İstanbul, 1914 - 1979)* Romancı, gazeteci.

"Görünmeyen Adam" ve "Lüks Koltuktaki Adam" imzalarını da kullandı. Çocukluğu İzmir'de geçti; ilköğrenimini burada yaptı. *Yeni Asır* gazetesinde amatör olarak gazeteciliğe başladı. İstanbul'a giderek Vefa Lisesi'ni bitirdi (1939). Türkiye Yayınevi'nde çalışmaya başladı. Bu dönemde Tahsin Demiray ve Cemil Cahit Cem ile birlikte magazin dergileri *Yıldız* (332 sayı, 1939-54) ve *Hafta*'yı (275 sayı, 1949-59) çıkardı. "Yıldız Romanlar" adlı dizi yayımını sürdürdü. 1960'tan itibaren *Hayat* yayın kadrosu içerisinde yer aldı. Başta *Hayat Ansiklopedisi* olmak üzere bu kurumun çıkardığı bütün yayınlarda emeği geçti. 1972'de *Hürriyet* gazetesine geçerek *Hürriyet Takvimi* ve *Hürriyet Yıllığı*'nın hazırlanmasında çalıştı. Romanlarının yanı sıra bir kısmı filme çekilen çok sayıda senaryosu vardır.

Yapıtları: Roman: *Bir Kadın Arıyorum*, İst.: Türkiye, 1956; *Kadınlar Merdiveni*, İst.: Türkiye, 1956; *Yorgun Kadınlar*, İst.: Türkiye, 1957; *Ali Baba'nın Küpleri*, İst.: Sümer Mtb., 1973; *Yabancı Kapılar*, İst.: Erkin, 1978; *Bir Başka Dünya*, ?.
Ansiklopedi: *Atatürk Ansiklopedisi*, İst.: Türkiye, 1959.
Kaynaklar: "Solelli, Sezai", *TDEA*, VIII, 33-34.

SOLMAZ KÂMURAN *(İstanbul, 2 Mart 1954 -)* Öykücü, romancı, biyografi yazarı.

Asıl adı Kâmuran SOLMAZ. Yıldız Hanım ile avukat Muvahhit Bey'in kızı. İÜ Diş Hekimliği Fakültesi'ni bitirdi (1980). 1995'e kadar diş hekimliği yaptı. "Bir Yudum İnsan" (atv) belgeselinin metinlerini yazdı. İstanbul'da yaşıyor; bir çocuk annesi. Yazıları *Sabah* ve *Yeni Yüzyıl* gazetelerinde, çevirileri *Yansıma* dergisinde yayımlandı (1970-71). Çetin Altan'ın sinopsislerini öyküleştirdi, yazılarını derledi.

Yapıtları: Öykü: *Sarhoş Bir Saydamlık*, İst.: Duran Ofset, 1996.
Roman: *Bir Levrek İskeleti*, İst.: Sel, 1998; *Kirâze*, İst.: İnkılâp, 2000; *Minta*, İst.: İnkılâp, 2002; *Banka*, İst.: İnkılâp, 2004; *Çanakkale Rüzgârı*, İst.: Goa, 2005.
Biyografi: *İpek Böceği Cinayeti*, (Çetin Altan'ın yaşamöyküsü) İst.: Sel, 1998.
Deneme: *Gecenin Yakamozu*, İst.: İnkılap, 2002.
Kaynaklar: *BF* (10 Temmuz 1999).

SOLOK, CEVDET KUDRET
bak. KUDRET, Cevdet

SORAN, SABRİ *(İstanbul, 1918 - İstanbul, Mayıs 1975)* Şair, öykücü.

Eyüp Ortaokulu'nu bitirdikten sonra çeşitli memurluklarda bulundu. İstanbul Vakıflar İdaresi'nden emekli oldu. İlk şiirleri ("Hakikat III", "Hakikat IV") *Yürüyüş* ve *Yeni Ses* dergilerinde çıktı. *Pınar*, *Yeryüzü*, *Beraber*, *Kaynak*, *Seçilmiş Hikâyeler* gibi dergilerde şiir ve öyküleri yayımlandı (1943-55). 1973'te kısa bir süre *Yeni Ortam* gazetesinin sanat sayfasında yazıları yer aldı. 1940 kuşağı toplumcu gerçekçi şairlerinden biridir. *Ses* gazetesinin 1946-48 arasında çıkan sayılarında şiirleri ve şiir üzerine yazıları vardır. Soran, "1944-62 dönemi şiirlerini içeren son kitabı *Sizinle Beraberim*'in ardından yazdıkları, ilk dönemdekilere oranla daha bir ustacadır; özellikle kısa şiirlerde biçim kaygısı da vardır" (A. Kabacalı). Öykülerinde ise yer yer gerçeküstü kimi öğelere yer verdiği bölümlerde bile, gerçeklikten, toplumun somut koşul ve bağlantılarından hiç kopmadığı, öykülerinin sonuç bölümlerinde Orhan Kemal'e özgü bir "aydınlık gerçekçilik" temeli sağlandığı görülür.

Yapıtları: Şiir: *Küçük Şiirler*, İst.: Arkadaş B., 1952; *Güzellik*, İst., 1954; *Gün Vurdu*, İst.: Kutulmuş Mtb., 1961; *Sizinle Beraberim*, (şiirler 1944-62) İst.: Kutulmuş Mtb., 1962.
Öykü: *Bozacının Kızı*, İst.: Yeni Doğuş Mtb., 1960.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 332; "Soran, Sabri", *TDEA*, VIII, 37; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1044; Kurdakul, *Sözlük*, 548; Karaalioğlu, 501; A. Kabacalı, *Milliyet Sanat*, S. 139 (4 Temmuz 1975).

SORGUN, ELİF
bak. TEKKANAT, Zühal

SORGUNLU, ÜMİT FEHMİ *(Kayseri, 1949 -)* Öykücü.

Ortaokulu bitirdikten (1964) sonra çalışma hayatına atıldı. Çeşitli işlerde çalıştıktan sonra 1995'te emekliye ayrıldı. İLESAM üyesi. Evli ve üç çocuk babası. İlk şiiri ("Sevgilime Sevgilerle") 1969'da *Emel* gazetesinde çıktı. Şiir ve öyküleri *Onlar*, *Meçhuller*, *Adımlar* adlı antolojilerde, *Doğuş Edebiyat*, *Hisar*, *Küçük Dergi*, *Kültür Sanat*, *Ankara Doğuş*, *Konevi*, *Dolunay*, *Güneysu*, *Türkü Sanat Edebiyat* ve *Öncü Edebiyat* dergilerinde yayımlandı. *Öncü Edebiyat* ve *Berceste* dergilerinin genel sanat yönetmenliği görevinde bulundu.

Ödül: 1982 KASD Hikâye Teşvik Ödülü; 1984 Kayseri Olay Gazetesi Hikâye Ödülü; 1987 Kayseri Gazeteciler Cemiyeti Röportaj Ödülü; 1992 Kayseri Akın Gazetesi Türk Edebiyatına Hizmet Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Acılar Nerede Başlar*, Ank.: Ocak, 1983; *Yağmur Yağmıyordu*, 1992; *Eylül Vurgunu*, İst.: Geçit, 1997; *Gülün Müjdesi*, İst.: Kaynak Kitaplığı, 2005; *Tarihten Gelen Ses*, İst.: Romantik, 2008.
Kaynaklar: Işık, 541.

SOYCAN, CELÂL *(Gaziantep, 1 Ocak 1948 -)* Şair, yazar.

Hatice Hanım ile berber Ali Bekir Soycan'ın oğlu. Gaziantep Lisesi (1965) ve İÜ Orman Fakültesi mezunu (1971). Orman Yüksek Mühendisi olarak Orman Bakanlığı'nda çalıştı (1971-1980). Mersin Büyükşehir Belediyesinde yöneticilik yaptı (1981-2000) ve emekli oldu. Mersin'de *Islık* dergisini çıkardı (1998-2006). Mersin'de yaşıyor; iki çocuğu var. İlk şiiri ("Öyle Kal") *Adam Sanat* dergisinde çıktı (1994). Şiirleri ve yazıları *Varlık, kitap-lık*, *Hürriyet Gösteri*, *Cumhuriyet Kitap*, *Sanat Dünyamız*, *Akatalpa*, *Mor Taka* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Öyle Kal*, İst.: Yön, 2000; *Cemresiz Günlerde*, İst.: Şiirden, 2005; *Adın Olsam*, Ank.: Mutlu Son, 2006; *Saptım Burçlar Bilgisinden*, İst.: Şiirden, 2006; *Ölüler İçin Oda Müziği*, İst.: Şiirden, 2007.
İnceleme-Deneme: *Mevsimsiz Bir Şair Özdemir İnce*, İst.: Dünya, 2005; *Şiir İçin Notlar*, İst.: Şiirden, 2005; *Zamanın Şiiri Şiirin Zamanı*, İst.: Şiirden, 2006.
Kaynaklar: *BF* (20 Ocak 2009).

SOYDAN, DOĞAN *(Elbistan/Kahramanmaraş, 1 Ağustos 1946 -)* Öykücü.

Fatma Hanım ile davavekili M. Hilmi Soydan'ın oğlu. Milletvekili, senatör Hilmi Soydan amcasının oğludur. İlk ve orta öğrenimini Kahramanmaraş'ta tamamladı; İzmir Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü'nü bitirdi. Elbistan, Çukurca ve Bursa'da edebiyat öğretmenliği yaptı; emekli olduğu 1994'ten beri *Kestel* gazetesini çıkarıyor. Edebiyatçılar Derneği üyesi. Bursa Kestel'de yaşıyor; evli. Öykü ve şiirlerini *Damar* ve *Yaba Öykü* dergilerinde yayımladı. Toplumcu gerçekçi anlayıştaki ürünlerini Mahmut Makal "Anadolu'nun yazgısını anlatan öyküler" olarak nitelendirdi.

Yapıtları: Öykü: *Delikli Kuruş*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1988; *Dünyam İğne Ucu*, Ank.: Damar, 1993.
Kaynaklar: *BF* (21 Ağustos 1999); N. Gezer, "Doğan Soydan'la Söyleşi", *Kıyı*, S. 90 (Eylül 1993).

SOYKAN, ALÂADDİN *(Kurudere köyü/Pınarhisar/Kırklareli, 10 Mart 1943 -)* Şair.

Fatma Hanım ile çiftçi ve berber İsmail Soykan'ın oğlu. İlkokulu köyünde okuduktan sonra İstanbul'a giderek bir Kuran kursunda hafızlığını tamamladı (1960); ortaokulu Lüleburgaz'da dışarıdan sınavla bitirdi. Kurudere köyünde ve Pınarhisar'da imam-hatiplik yaptı (1960-71). Demirköy'de maliye, muhasebe, nüfus tescil, tahrirat kâtipliği ve ilçe yazı işleri müdürlüğü görevlerinde bulundu. Sağlık sorunları nedeniyle 1981'de malulen emekli oldu. Halen Pınarhisar ilçesinde yaşıyor; evli ve dört çocuk babası.

İlk şiiri ("Ankara Aşk Kokar") 1964'te İstanbul'da *Yelpaze* dergisinde çıktı. *Hareket*, *Varlık*, *Soyut*, *Somut*, *Türk Dili*, *Çağdaş Türk Dili*, *Mavera*, *Ayane*, *Kardelen*, *Dergâh* ve *DüşÇınarı* dergilerinde şiirleri yayımlandı Kendisini İkinci Yeni çizgisinde gördüğünü belirtti. Doğa sevgisi, yaşama sevinci, aşk gibi temaları mistik bir duyarlıkla işlediği şiirlerinde geleneksel şiir formlarını ve halk deyişlerini ustalıkla kullandığı görüldü.

Ödül: 1988'de İstanbul Büyükşehir Belediyesi "Güzel İstanbul" Konulu Şiir Yarışması (mansiyon); "Sözün Vahşi Kırlarında" adlı şiirle 1998 Zehra Eğitim ve Kültür Vakfı III. Emre Kültür Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Şiir: *Doru Özlem*, İst.: Akabe, 1985; *Beşpınar*, (ortak kitap) Edirne: Edirne Özel Gözlem Dershanesi, 1989; *Vay Sevda Karam*, İst.: Beyan, 1997.

Kaynaklar: *BF* (11 Temmuz 1999); "Soykan, Alâaddin", *TDEA*, VIII, 39; Işık, 541; A. Dülger, "Doru Özlem'de Kuytuların Usul Sesli Şairi: Alâaddin Soykan", *DüşÇınarı*, S. 12 (Eylül-Ekim 1998), s. 12-17; M. Sönmez, "Şiirin Atlıları", *aynı yerde*, s. 18-20; C. H. Düz, "Ayışığını Dergâh Sanan Salkımsöğüt Şair...", *aynı yerde*, s. 21-24; S. Çelik, "Adamın Kelimeleri Vardı", *aynı yerde*, s. 25; İ. Eryiğit, "Alâaddin Soykan'ın Şiirinde Doğa ve Aşk", *aynı yerde*, s. 26-30; A. Dülger, "Şiir Beni Hayata Bağlıyor" (söyleşi), *aynı yerde*, s. 32-33.

SOYKUT, İSMAİL HİLMİ *(Hayfa, 1906 - İstanbul, 1974)* Şair, yazar.

İlk ve orta öğrenimini Bursa'da yaptı. Ankara Gazi Eğitim Ens. Edebiyat Bölümü'nü bitirdikten sonra öğretmenliğe başladı; Ankara Erkek Lisesi, Ankara İsmet Paşa Kız Enstitüsü (Kız Teknik Öğretmen Okulu), Balıkesir Necatibey Öğretmen Okulu ve Balıkesir Lisesi'nde edebiyat ve Fransızca dersleri verdi. Ankara Gazi Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği, İstanbul'da Üsküdar ve Kadıköy ortaokullarında müdürlük yaptı. İstanbul Erkek Lisesi edebiyat öğretmenliğinden emekli oldu (1967).

Edebiyat alanına şiirle girdi. Değişik tarzlarda şiir yazmayı denedi; divan tarzındaki şiirlerinden başka hem hece ölçüsüyle, hem de serbest nazımla yazılmış şiirleri bulunmaktadır. Bazı şiirleri bestelenmiştir.

Yapıtları: Şiir: *Köpükler*, İst.: Osmanbey Mtb., 1941; *Mahrem Şeyler*, İst.: Hür, 1961.
Deneme: *Yeni Şiir ve Karakterleri*, İst.: Berksoy Mtb., 1955.
Derleme: *Açıklamalarıyla XII. Asırdan XX. Asra Kadar Türk Şiirinde Tasavvuf, Hikmet ve Felsefeyle Dolu Unutulmaz Mısralar*, İst.: Sönmez Neşriyat, 1968; *Türk Atalar Sözü Hazinesi*, İst.: Ülkeler, 1974.

Kaynaklar: "Soykut, İsmail Hilmi", *TDEA*, VIII, 40.

SOYSAL, AHMET *(İstanbul, 3 Şubat 1957 -)* Yazar, çevirmen.

Tam adı Ahmet Deniz Soysal. Ferdan Hanım ile gazeteci Muzaffer Soysal'ın oğlu. Siyasetbilimci, hukukçu ve yazar Mümtaz Soysal amcasıdır. İlkokulu Brüksel'de, ortaokulu Galatasaray Lisesi'nde, liseyi Beyrut, Brüksel ve İstanbul Saint-Joseph Lisesi'nde tamamladı. İÜEF Felsefe Bölümü'nde okudu. Arkadaşlarıyla birlikte kurduğu *Beyaz* dergisini yönetti (1982-95). Halen Fransız Kültür Merkezi'nde çalışıyor. İstanbul'da yaşıyor; bekâr.

İlk çevirisi 1981'de *Yazko Çeviri*'de çıktı. Çeşitli dergilerde yayımladığı edebiyat ve felsefe alanındaki çeviri ve yazılarıyla tanındı. Bazı yazıları Fransa'da *Alter*, *Critique* ve *Eden-Art* gibi dergilerde, özellikle F. H. Dağlarca'dan yaptığı şiir çevirileri *Nouvelle Revue Française* ve *La Rivière Echappée* dergilerinde çıktı.

Yapıtları: Deneme-İnceleme: *Birlikte ve Başka*, İst.: Kabalcı, 1999; *Arzu ve Varlık/Dağlarca'ya Bakışlar*, İst.: YKY, 1999; *Madde ve Karanlık*, İst.: Norgunk, 2002; *Ölüm Yazı Vücut*, İst.: Norgunk, 2004; *Hüsnü Hat*, İst.: Norgunk, 2005; *Eşsiz Olana Yakınlık*, İst.: Kanat, 2006; *Devrim Düşüncesi*, İst.: Versus, 2008.

Kaynaklar: *BF* (19 Haziran 2000).

SOYSAL, SEVGİ *(İstanbul, 30 Eylül 1936 – İstanbul, 22 Kasım 1976)* Öykücü, romancı.

Sevgi NUTKU, Sevgi SABUNCU imzalarını da kullandı. Yazar Özdemir Nutku, yönetmen Başar Sabuncu ve siyasetçi Mümtaz Soysal ile evlendi. Aliye Hanım (aslen Anneliese Rupp adlı bir Almandı) ile İmar ve İskan Bakanlığı bürokratlarından Mithat Yenen'in kızı. Koreograf Duygu Aykal (1943-88) kardeşiydi. Ankara Kız Lisesi'nde (1952) ve DTCF Klasik

Arkeoloji Bölümü'nde bir süre okudu. Eşi Ö. Nutku'yla birlikte Almanya'ya giderek Göttingen Üniversitesi'nde arkeoloji ve tiyatro eğitimi gördü (1956-57). Dönüşünde Ankara'da Alman Kültür Merkezi ve İrtibat Bürosu'nda ve Ankara Radyosu'nda (1960-61) çalıştı. Bir süre Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'ne devam etti; Ankara Meydan Sahnesi'nde H. Dormen'in yönettiği "Zafer Madalyası" oyununda rol aldı. TRT'de program uzmanı olarak (1965-71) çalıştı. Kadın-erkek ilişkileri ve evlilik temasını işlediği ilk romanı *Yürümek* nedeniyle "müstehcenlik" suçlamasıyla yargılandı ve TRT'den ayrıldı. 1971'deki askeri müdahaleden sonra siyasal nedenlerle sekiz ay tutuklu kaldı; Adana'da iki buçuk ay sürgün hayatı yaşadı (1972). *Politika* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. İlk eşi Ö. Nutku'dan bir oğlu, üçüncü eşi M. Soysal'dan iki kızı vardır. Meme kanseri tedavisi için eşiyle birlikte Londra'ya gitti; burada *Hoş Geldin Ölüm* romanı üzerinde çalıştı. Doktorları yapacak bir şey kalmadığını söyleyince İstanbul'a döndü, bir gün sonra Mecidiyeköy'deki bir özel klinikte öldü; Zincirlikuyu Mezarlığı'nda gömülüdür.

İlk öyküleri (Sevgi Nutku adıyla, 1960-64) *Dost*, *Yelken*, *Ataç*, *Yeditepe*, *Değişim* dergilerinde yayımlandı. 1965-69 arasında *Dost*, *Papirüs* ve *Yeni Dergi*'de yayımlanan öyküleri sanatının gelişiminde yeni bir aşama olarak kabul edildi. İlk dönem öykülerinde bireysel sorunları varoluşçu-gerçeküstücü öğelerle irdelerken sonraki öykü ve romanlarında toplumsal sorunları titiz bir gözlemcilik ve yergili bir anlatımla ele aldı, gerçekliği birey-toplum diyalektiği içinde verdi; A. Oktay'ın deyişiyle "Duygusal, romantik ve Kafkaesk bir söylemden siyasal ve sorgulayıcı bir söyleme geçti." İlk öykü kitabı *Tutkulu Perçem*'de ve teyzesi Rosel'in kişiliğinden yola çıkarak, büyükannesinin adını verdiği, birbirine bağlı on dört öyküden oluşan *Tante Rosa*'da bunalımı, tedirginliği, karamsarlığı, yabancılaşmayı, kadın özgürlüğünü konu edinen Soysal'ın anlatımına eşlik eden ince alaycılık daha sonraki yapıtlarında da ağırlıklı olarak göze çarpar. *Tante Rosa* için B. Necatigil, "romantik ironisi, şiirli, nükteli, yer yer grotesk anlatımıyla hikâyeciliğimizin özel başarılarından biridir" der.

Romanlarında halkın ve aydınların toplumsal, siyasal gelişmeler içindeki yerlerine, 1960'lar ve sonrasındaki öğrenci ve gençlik hareketlerine, 12 Mart 1971'deki askeri müdahaleyi izleyen döneme, siyasal kovuşturmalara, hapishane, sürgün yaşamı ve işkenceye tanıklık etti. *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti*'nde, bağımsız karakterler çevresinde oluşan kısa epizotlardan kurulmuş, devrilen kavak ağacı alegorisiyle romanda bir bütünlük sağlanmaya çalışır. 12 Mart döneminde ise özellikle *Şafak* romanı ve *Barış Adlı Çocuk*'taki öyküleri ile Soysal'ın kişisel gözlemleri ve özyaşamöyküsüyle birleşerek yansır. *Politika* gazetesinde tefrika edilen hapishane anıları *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu*'nda, *Yeni Ortam* ve *Politika* gazetelerindeki günlük köşe yazıları ise ölümünden sonra *Bakmak*'ta toplanmıştır.

Fethi Naci, "küçük burjuvaları en iyi tanıyan ve eleştiren yazarlarımızdan biriydi" dediği Soysal'ın ilk iki romanında tam bir roman yapısının kurulamadığını, öykü ile romanın bu iki kitapta, boşandıktan sonra birlikte yaşamalarını sürdüren bazı karı kocalar gibi, aynı çatı altında birlikte yaşamaya devam ettiklerini ve Soysal'ın ilk kez *Şafak*'ta sağlam bir roman yapısı kurduğunu ileri sürer. B. Moran ise "bir çözümleme değil bir sergileme romanıdır" dediği *Şafak*'ın "sanatsal değerinden çok tarihsel değeri için okunan 12 Mart dönemi romanlarından biri" olduğu görüşündedir. V. Günyol'a göre, "Sevgi Soysal, Türk edebiyatına, hikâyeleri ve romanlarıyla, alışılmamış, yepyeni bir kadın tipi armağan eden, ilk değilse bile, en başarılı sanatçıdır. Onun eserlerinde, Halide Edib'le başlayan kadın duygusallığının, etinin teninin tutsaklığında eriyen, ama ruhunu, kişiliğini koruma yolunda savaş veren romantik kadın tipini gerilerde bırakıyoruz." Soysal'ın yapıtlarında "incenin incesi" bir alayın yapıcı bir eleştiri sıcaklığı içinde olduğunu söyleyen V. Günyol, "insan sıcaklığı ile dolup taşan toplumsal eleştirisi yanında, olaylara, en dokunulmaz konulara, seks sorunlarına, görülmedik bir açıksözlülükle, her şeye adını vere vere, mertçe yaklaşımı"nın, "sosyal adalet kaygısının ödün vermezliği"nin, "Türk edebiyatına yaptığı belli başlı katkılar" olduğunu da savunur.

Tante Rosa, annesi Aliye Yenen çevirisi ve Selçuk Demirel'in çizimleriyle Almanya'da basıldı (1981); Işıl Özgentürk "Seni Seviyorum Rosa" adıyla senaryosunu yazıp filme çekti (1991). Hakkında A. Mümtaz İdil'in hazırladığı *Bir Sevginin Öyküsü* adlı bir kitap vardır.

Ödül: *Yürümek* ile 1970 TRT Roman Başarı Ödülü; *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* ile 1974 Orhan Kemal Roman Armağanı.

Yapıtları: Öykü: *Tutkulu Perçem*, (Sevgi Nutku adıyla) 1962; *Tante Rosa*, (Sevgi Sabuncu adıyla) Ank.: Dost, 1968; *Barış Adlı Çocuk*, Ank.: Bilgi, 1976. Roman: *Yürümek*, (Sevgi Sabuncu adıyla) Ank.: Do-

ğan, 1970; *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti*, Ank.: Bilgi, 1973; *Şafak*, Ank.: Bilgi, 1975; *Hoş Geldin Ölüm*, (bitmemiş son romanı), Ank.: Bilgi, 1980.
Anı-Fıkra: *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu*, Ank.: Bilgi, 1976; *Bakmak*, Ank.: Bilgi, 1977.
Çeviri: *Mezar Bekçisi* (F. Kafka), 1966; *Godot Geldi* (M. Bulataviç), 1969; *Beş Paralık Roman* (B. Brecht), 1972.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 333; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1045; "Soysal, Sevgi", *TDEA*, VIII, 40-41; Kurdakul, *Sözlük*, 549-550; Karaalioğlu, 502-503; Necatigil, *Eserler*, 51, 359-360, 405; V. Günyol, "Sevgi Sabuncu ve Erkek Dünyası", *Yeni Ufuklar*, Mayıs 1971; H. Yavuz, "Yenişehir'de Bir Öğle Vakti", *Milliyet Sanat*, 31 Ağustos 1973; M. Belge, "Şafak Üstüne", *Birikim*, Temmuz 1976; S. İleri, "Sevgi Soysal Üzerine", *Türk Dili*, Ocak 1977; A. Özkırımlı, "Tutkulu Perçem'den Şafak'a Sevgi Soysal'ın Yazarlık Çizgisi", *Birikim*, 1977; V. Günyol, *Çalakalem*, İst., 1977, s. 155-167; F. Akatlı, "Sevgi Soysal'ı Anarken", *Gösteri*, S. 1 (Aralık 1980); Fethi Naci, *Türkiye'de Roman*, 372-378, 422-426; Önertoy, 289-290; A. Çalışlar, *Türk ve Dünya Edebiyatçıları*, IV, 168; Moran, *III*, 19-32; A. M. İdil, *Bir Sevginin Öyküsü*, İst., 1990; [Vesika-lık], "Sevgi Soysal", *kitap-lık*, S. 26 (Mart-Nisan 1997), s. 43; M. Kazmaoğlu, "Öznel Bir Yaşam Öyküsü", *aynı yerde*, s. 44-46; Tomris Uyar, "Özgünlüğün Görkemli Sınırları", *aynı yerde*, s. 47; S. İleri, "Sevgi Soysal'ı Hatırladıkça", *aynı yerde*, s. 48; A. Oktay, "Özgürlük Dolu Bir Kahkaha", *aynı yerde*, s. 49-50; S. Duru, "Sevgi İçin", *aynı yerde*, s. 51-52.

SOYUER, HALİL *(Havran/Balıkesir, 5 Ocak 1921 - Ankara, 17 Ocak 2004)* Şair.

Havran'da Ali Çetinkaya İlkokulu (1932) ve Edremit Ortaokulu'ndan (1936) sonra girdiği Balıkesir Lisesi'ndeki öğrenimini babasının ölümü nedeniyle yarım bıraktı. Havran'da bir süre ticaretle uğraştı. Askerlikten sonra Ankara'da MEB'ye bağlı Teknik Öğretim Müsteşarlığı'nda çalıştı (1944). 1947'den kapatılıncaya kadar Ankara Halkevi'nin dil-edebiyat kolu başkanlığını yürüttü. 1958'de memurluktan istifa ederek Ankara'da yayımlanan birçok siyasi gazetede (*Memleket*, *Hakikat*, *Devrim*, *Medeniyet*, *Halkçı*, *Telgraf*, *Yeni Ulus*, *Adalet*) muhabirlik, istihbarat şefliği, yazı işleri müdürlüğü ve köşe yazarlığı yaptı. Ankara'da *Çaba* adında aylık bir sanat dergisi yayımladı (36 sayı, 1966-69). 1982'de *Adalet* gazetesinden emekli oldu.

İlk şiiri 1938'de lise dergisi *Alkım*'da çıktı. *Yedigün*, *Çınaraltı*, *Ülkü* gibi dergilerde yayımladığı şiirlerinin çoğunun teması aşk, ölüm ve yurt sevgisidir. Soyuer âşık tarzı geleneğini sürdürmüş ve şiirlerinde eski ve çağdaş birçok halk şiirinin etki ve havalarını sezdirmiştir; aruz ölçüsüyle rubailer de yazmıştır. Şiirlerinden birçoğu İngilizce, Fransızca ve Farsçaya çevrilmiştir. Pek çok şiiri ünlü bestekârlarca muhtelif makamlarda bestelenerek şarkı yapılmıştır. *Defne* dergisindeki "Şair Dostlarım" başlıklı yazıları edebiyat tarihi açısından önemlidir. Adı Havran'da bir caddeye verilmiştir.

Yapıtları: Şiir: *Liman*, 1950; *Kin*, 1952; *Aylak İnsanlar Kenti*, 1965; *Kör Kuyu*, İst.: Nam Mtb., 1970; *Akşamüstü*, 1975; *Gönül Dağları*, 1990; *Sonbahar Çiçekleri*, 1992; *Sorma Hiç*, 1993; *Zaman Akıp Gidiyor*, Ank., 1994; *Ankara Kabadayıları*, Ank.: Minpa Mtb., 1995; *Sevgi Çiçekleri*, Ank.: Minpa Mtb., 1996; *Sevgi Burcu*, 1997; *Kader Faslı*, Ank.: Minpa Mtb., 1997; *Yürektir Sevginin Vatanı*, Ank.: Minpa Mtb., 1998; *Sevgi Seli*, Ank., 2000; *Sevgi Bağları*, Ank., 2001; *Bakış Mektubu*, İst.: ?, 2002.
Derleme: *Anılarla Şairler Albümü*, 1982; *Şair Dostlarım*, İst.: ., 2004.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 333; "Soyuer, Halil", *TDEA*, VIII, 41; A. R. Ergüven, *Resimli Yedigün Şairleri Antolojisi*, İst., 1947, s. 35-37; Karaalioğlu, 503; Kabaklı, IV, 406; A. İnal, *Halil Soyuer: Hayatı ve Sanatı*, Ank., 1981; H. Soyuer, *Yürektir Sevginin Vatanı*, Ank., 1998.

SÖĞÜT, MİNE *(İstanbul, 13 Haziran 1968 -)* Yazar.

Tam adı Olcay Mine Söğüt Baruter. Nural Hanım ile uzakyol kaptanı Ayhan Söğüt'ün kızı. Tatvan Uluer İlkokulu'nu (1979) ve Kadıköy Kız Lisesi'ni bitirdi (1985). İÜ Edebiyat Fakültesi Latin Dili ve Edebiyatı mezunu (1988). Aynı bölümde yüksek lisans yaptı (1989). *Güneş*, *Yeni Yüzyıl* gibi gazetelerde, *Tempo* dergisinde muhabirlik (1990-95), "Haberci" adlı belgesel dizinin metin yazarlığını yaptı (1996-99). *Cihangir Postası* adlı yerel gazetenin gönüllü editörlüğünü yaptı. İstanbul ve Bodrum'da yaşıyor; karikatürist Bahadır Baruter'le evli.

Öykü ve denemeleri *Öküz*, *Hayvan*, *kitap-lık*, *Eşik Cini*, *Özgür Edebiyat* dergilerinde yayımlandı. *Beş Sevim Apartmanı* Arapça ve Almancaya çevrildi.

Yapıtları: Roman: *Beş Sevim Apartmanı*, İst.: YKY, 2003; *Kırmızı Zaman*, İst.: YKY, 2004; *Şahbaz'ın Harikulade Yılı*, İst.: YKY, 2007.
Biyografi: *Adalet Cimcoz, Bir Yaşam Öyküsü Denemesi*, İst.: YKY, 2000.
İnceleme: *Sevgili Doğan Kardeş*, İst.: YKY, 2003.
Söyleşi: *Aşkın Sonu Cinayettir, Pınar Kür'le Hayat ve Edebiyat*, İst.: Everest, 2006.
Anı: *Dolapdere. Kürt Kediler Çingene Kelebekler*, İst.: Heyamola, 2009.
Kaynaklar: BF (10 Şubat 2009); Işık 06, 3235; A. Birkiye, "İlk faili meçhul", *Cumhuriyet*, 31.08.2000; F. Yanık, "Cinler, Periler, deliler arasında", *Sabah*, 15.07.2003; U. Matara, "Bir Cinnet Masalı", *Akşam Kitap*, Nisan 2007; M.Celal, "Şahbaz'ın Harikulâde yılı 1979", *Cumhuriyet Kitap*, 31.05.2007; A. Parıltı, "Lanetli Masal 12 Eylül", *Radikal Kitap*, 25. 05.2007.

SÖNMEZ, EMİNE *(Gürsu/Fındıklı/Rize, 15 Eylül 1948 -)* Şair.

Esme Hanım ile çiftçi Hüseyin Yıldız'ın kızı. İlkokulu köyünde (1960), ortaokulu sonradan Ankara'da tamamladı (1995). Dört yıl Ankara Ostim'de işçilik yaptı. *Yalaka* adlı mizah dergisinin reklam ve halkla ilişkiler müdürlüğünü yürüttü (1998-99). Sekreter olarak çalıştı. Ankara'da yaşıyor; dul, iki çocuk annesi. Şiirlerini *Yeni Kervan*, *Gülpınar* ve *Yalaka* dergileri ile *Büyük Anadolu* ve *Vakit* gazetelerinde yayımladı. Bazı şiirleri Yıldız İrengün tarafından bestelendi.

Yapıtları: Şiir: *Cumhuriyet Çocuğuna Sesleniş*, Ank.: Gün Ofset, 1997; *Bir Sevgi İstiyorum*, Ank.: Gün Ofset, 1997; *Özlem Şarkısı*, Ank.: Toros Matbaacılık, 1998; *Denizde Bir Damla*, Ank.: Gün Ofset, 1999; *Posta Güvercini*, Ank.: 2005.

Kaynaklar: *BF* (14 Ekim 1999); İ. Kara, "Kitaplar Arasında", *Gülpınar*, Mart 1999; N. Erdek, "Emine Sönmez", *Gülpınar*, Ağustos 1999.

SÖNMEZ, MÜRSEL *(Mesudiye/Ordu, 3 Kasım 1964 -)* Şair.

Nidai Kuloğlu, Olcay Güvenç ve Sâre Çermik imzalarını da kullandı. Nasibe Hanım ile tüccar Mehmet Sönmez'in oğlu. İlkokulu İstanbul'da bitirdi. 1973'ten beri beyaz eşya ticaretiyle uğraşıyor. *Kardelen* ve *DüşÇınarı* dergilerinin yayın kurullarında bulundu. *Bir Nokta* dergisini yayımlıyor. TYB üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, dört çocuk babası. İlk şiiri 1984'te *Milliyet Sanat*'ta çıktı. Şiirlerini *Mavera*, *Kardelen*, *DüşÇınarı* ve *Hece* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Cüzler*, İst., 1989; *Göz Aydınlığı*, İst.: Doğan Ofset, 1993; *Epitaf*, İst.: İnceler Ofset, 1995; *Tütün Küfesi*, (Bütün Şiirleri), İst.: İstanbul 2001; *Güvercin Ağacı*, İst.: İstanbul, 2003; *Külçe*, Ank.: İlke, 2004.

Deneme: *Dar Vakit Günleri*, İst.: Erkan Mtb., 1999; *Yüz Akı*, İst.: İstanbul, 2007.

Derleme: *Kuşan Ey Yürek*, (M. Karakaya ile) İst., 1988.

Öykü: *Su Terazisi*, İst.: Anka, 2001.

Kaynaklar: *BF* (Ağustos 1999); Işık, 543.

SÖNMEZ, TEKİN *(Şanlıurfa, 8 Temmuz 1936 -)* Şair, yazar.

Kars'ta dışarıdan sınavla ortaokulu bitirdikten sonra İstanbul'a gitti (1949); kuyumculuk gibi işlerde çalıştı. İstanbul'da Nadas Kitabevi (1971) ve Yansıma Yayınları'nı (1979) kurdu. Arkadaşlarıyla birlikte *Yansıma* (45 sayı, Ocak 1972-Eylül 1975) ile *Sanat ve Toplum* (4 sayı, 1978-79) dergilerini çıkardı; Ankara'da yayımlanan *Evrim* dergisini yönetti. *Türk Solu* dergisinde yayımladığı "Dokularımızın Matematiği" adlı şiiri nedeniyle kovuşturmaya uğradı (1968); *Kanatsız Kuş* adlı şiir kitabı nedeniyle 1980'deki askeri darbeden sonra yargılanarak aklandı. 1984'te yurtdışına çıktı; Almanya'da yaşıyor.

İlk şiirleri *Yelpaze* ve *Çağrı* dergilerinde çıktı (1961-63). Ürünlerini *Varlık*, *Türk Dili*, *Yelken*, *Türk Solu*, *Yeni Edebiyat*, *Ant*, *Gelecek*, *Politika*, *Sanat Olayı*, *Yazko Edebiyat*, *Cumhuriyet* dergi ve gazetelerinde yayımladı. "Toplumcu gerçekçi şiire söyleyiş dikkatlerinden de güç kazanmış etkili örnekler ekledi"ği (B. Necatigil), "halk şiirine yaslanan bir tavır" içinde güncel ve siyasal sorunlara eğilen şiirler yazdığı (E. Canberk) belirtildi. Şiir eleştirisi, deneme ve inceleme yazıları da yazdı.

Ödül: "Şafağın Demircisi" adlı şiiriyle 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması (başarı ödülü); "Morgun Önünde Üç Kadın" adlı yazısıyla 1980 Çağdaş Gazeteciler Derneği Makale-Fıkra Ödülü (birincilik).

Yapıtları: Şiir: *Günün Apansız Açıklanması*, 1968; *Boşuna Değil Yaşamak*, İst.: Nadaş, 1970; *Şafağın Demircisi*, İst.: Nadaş, 1971; *Ağıt Yok*, İst.: Nadaş, 1973; *Şili'nin ve Jara'nın Destanı*, İst.: May, 1976; *Yeryüzü Sevdiğim*, İst.: Yansı, 1977; *Ferhat'ım Şirin'im*, İst.: Yansıma, 1981; *Kanatsız Kuş*, (seçme şiirler) İst.: Yansıma, 1981.

Roman: *Kadınlar Vardı*, İst.: Yansıma, 1989; *Söylence Berlin*, 1992; *Çıplak Viking*, 1994; *Ben Aras*, 2004; *Güzel Ölüm*, 2004; *Marissa Epos*, İst.: Nis Media, 2006; *Pera da İstanbul*, İst.: Nis Media, 2007.

Gezi: *Ormanı Yedi Faşistler*, İst.: Yansı, 1978; *Yeryüzü Gurbeti*, İst.: Yansıma, 1981; *Hayal Üçgenleri*, 2004; *Köyceğiz Gölü Öyküleri*, 2004; *Haber Afganistan*, 2004.

Deneme: *Morgun Önünde Üç Kadın*, İst.: Yansıma, 1981; *Gizem ve Büyü*, 1990; *Batı Rüyası Okulu*, 2003; *Cappa Fantastica Kapadokya*, İst.: Nis Media, 2005; *Simgesi*, İst.: Nis Media, 2008.

Çocuk Kitabı: *Sevginin Düş Masalı*, (öykü) 1979; *Masal Gerçek İçinde*, (şiir) 1979; *Keloğlan Bir Destan*, İst.: Yansıma, 1981; *Bizim Hoca Nasrettin*, (şiir) İst.: Yansıma, 1981.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 333-334; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1046; "Sönmez, Tekin", *TDEA*, VIII, 41; Kurdakul, *Sözlük*, 550-551; Karaalioğlu, 504; *Nesin Vakfı Yıllığı*, İst., 1982.

SÖZEN, MELİHA AVNİ *(Ordu, 1913 - ?)* Yazar.

Tam adı Meliha Avni Sözen Musagil'dir. Tüccar Avni Bey'in kızı. Çamlıca Kız Ortaokulu'nu (Çamlıca Kız Lisesi) ve Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni bitirdi. Öğrenciliği sırasında *Son Posta* gazetesinde yazdı. İstanbul'da İngilizce öğretmenliği yaptı. Gazeteciliğinin ve edebiyat çalışmalarının yanı sıra iyi bir konuşmacı olarak da tanındı.

Yapıtları: Roman: *Bir Gecenin Sabahı*, İst.: Cihan, 1933.

Oyun: *Devrimden Evvel, Devrimden Sonra Köy*, ?.
Diğer: *Bir Ses*, (konuşmalar) İst.: Şirket-i Mürettibiye B., 1936; *Mehmetçiğin Anası*, İst.: Ahmet Halit, 1943; *Anam*, 1970.
Derleme: *1939 Anadolu Zelzelesi*, (İ. F. Sertelli ile) İst.: Eminönü Halkevi, 1940.
Kaynaklar: Yazar, 265-274; H. Feridun, "İlk Türk Kadın Hatibi", *Yedigün*, S. 153 (12 Şubat 1936); H. C. Tanju, *Meliha Avni Sözen*, İst., 1982.

SÖZER, ÖNAY *(İstanbul, 1936 -)* Felsefeci, romancı, öykücü.

İstanbul Erkek Lisesi'ni (1954) ve İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1959); İÜEF Felsefe Tarihi Kürsüsü'nde asistan olarak göreve başladı. 1966'da bu kürsüde doktorasını tamamladı, 1973'te doçent unvanını aldı. 1986'da kendi isteği ile emekli olarak üniversitedeki görevine bir süre ara verdi. 1993'te İÜEF Felsefe Bölümü'nde Sistematik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalı profesörü oldu. Boğaziçi Üni. Felsefe Bölümü'nde öğretim üyeliği yaptı. Alman ve Fransız üniversitelerinde Hegel ve fenomenoloji üzerine dersler verdi.

Yazarın deneme, eleştiri ve şiirleri 1955'ten itibaren *Onüç*, *Yeni Ufuklar*, *Türk Dili*, *Yeni Dergi*, *Çağdaş Eleştiri*, *Varlık*, *Soyut* gibi dergilerde yayımlandı. Felsefe yapıtları dışında edebiyat, sanat ve dil konuları üzerine denemeleri ve eleştiri türündeki yapıtları kitap haline getirildi. Felsefe alanında makalelerinin yanı sıra Hegel'in *Tarihte Akıl* adlı yapıtının çevirisi bulunmaktadır.

Ödül: *Anlayan Tarih* ile 1981 Yazko İnceleme Büyük Ödülü; *Öteki* ile 1981 Yazko Roman Özendirme Ödülü.

Yapıtları: İnceleme: *Berkeley'de Varlık ve Algı Sorunu*, İst.: İÜEF, 1970; *Edmund Husserl'in Fenomenolojisi ve Nesnelerin Varlığı*, İst.: İÜEF, 1977; *Anlayan Tarih: Dil-Tarih İlişkisi Üzerine Bir İnceleme*, İst.: Yazko, 1981; *Felsefenin ABC'si*, İst.: Simavi, 1992; *Metafizik ve Politika*, (S. Yazıcıoğlu Öge, F. Tomkinson ile) İst.: Boğaziçi Üniv., 2002; *Avrupa'nın Krizi*, (V. Turan ile) Ank.: Dost, 2007.
Roman: *Öteki*, İst.: Yazko, 1981; *Isis'in Düğümü*, İst.: İş Bankası, 2004; *Sonradan Yaşamak*, İst.: YKY, 2009.
Öykü: *Çıplak Gülüş*, 1988.
Deneme: *Kadın ve Benzeri: Bir Kadın Ütopisi*, İst.: Varlık, 1993.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 334; "Sözer, Onay", *TDEA*, VIII, 43; Kurdakul, *Sözlük*, 551; Işık, 544.

SÖZER, VURAL *(Kilyos/İstanbul, 5 Ağustos 1933 -)* Öykücü, romancı, oyun yazarı.

Sancar Sezgin ve Muzaffer Ulukaya imzalarını da kullandı. Saadet Dürdane Hanım ile otelci Cemal Sözer'in oğlu. Sultanahmet Ticaret Lisesi'ni bitirdi; Yüksek Ekonomi ve Ticaret'teki öğrenimini yarım bıraktı. Lise yıllarında Nişantaşı ve Galatasaray kulüplerinde boks yaptı. Onüç Yayınları'nın kurucuları arasında yer aldı (1952-55). Bir süre otelcilikle uğraştı. 1992'den beri Barajans yayın kolu başkanı. "Pamuk Eller Cebe" (Çevre Tiyatrosu, 1976), "Neş'e-i Muhabbet" (Şan Tiyatrosu, 1982) ve "Bin Yıl Önce Bin Yıl Sonra" (Şan Tiyatrosu, 1984) gibi müzikal komedileri sahnelendi. TRT İstanbul Radyosu için oyunlar ve skeçler, televizyon için parodiler yazdı. TYS ve Reklam Yazarları Derneği (kurucu) üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

Yazı ve röportajlarını *Senfoni*, *Pazar*, *Hayat Tarih* ve *Cumhuriyet Dergi* dergileriyle *Yeni Sabah* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımladı. Hazırladığı deyimler sözlüğü (*Dil Haşlama*), atasözleri sözlüğü (*Baba Tatlısı*) ve yazım kılavuzu (*Çobansalatası*) ile tanındı. *Yosmalar Feneri* adlı polisiye romanı, "Mayk Hammer" furyası sırasında Afif Yesari'nin Muzaffer Ulukaya takma adıyla yazdığı romanlar arasında yayımlandı.

Yapıtları: Öykü: *Palyaço*, İst.: Onüç, 1954; *Gümüş Kulplu Dünya*, İst.: A, 1964.
Polisiye Roman: *Yosmalar Feneri*, ("çeviren: Muzaffer Ulukaya" künyesiyle) İst.: Hâdise, 1957; *Cesetler Merdiveni*, İst.: Sel, 1963.
İnceleme: *Yanıldın, Sevgili Sait Faik*, İst.: Epsilon, 2000.
Dil: *Çobansalatası*, (yazım kılavuzu) İst.: Barajans, 1996; *Dil Haşlama*, (deyimler sözlüğü) İst.: Barajans, 1997; *Baba Tatlısı*, (atasözleri sözlüğü) İst.: Barajans, 1998; *Dilinizi Eşek Arısı Sokmasın*, (yazım kılavuzu) İst.: Gürer, 2008.
Derleme: *Yanıldın Sevgili Sait Faik*, İst.: Epsilon, 2000.
Diğer: *Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi*, İst.: Atlas, 1964 (geliştirilmiş yb: *Müzik/Ansiklopedik Sözlük*, İst.: Remzi, 1996); *Rubikon*, İst.: İstanbul Reklam, 1976; *Bir Reklamcı Aranıyor*, İst.: İstanbul Reklam, 1980; *Atatürklü Günler*, İst.: Barajans, 1998.
Kaynaklar: *BF* (25 Mayıs 1999); S. İleri, "Sait Faik'in Esinlendirdiği Kitap", *Cumhuriyet*, 9 Haziran 2000.

SU, HÜSEYİN *(Çiçekdağı/Kırşehir, 20 Ağustos 1952 -)* Öykücü.

Asıl adı İbrahim ÇELİK. Cemile Hanım ile çiftçi Salih Çelik'in oğlu. DTCF Yeni Türk Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi; Samipaşazade Sezai üstüne yüksek lisans yaptı. Öğretmenlik, Talim ve Terbiye Kurulu başkanlığı görevlerinde bulundu; 1997'den beri Beyazıt Devlet Kütüphanesi müdür yardımcısı. *Hece* dergisinin yayın yönetmeni. İstanbul ve Ankara'da yaşıyor; evli, dört çocuk babası.

İlk öyküleri ("Tüneller" ve "Ateş") 1981'de *Edebiyat Dergisi*'nde çıktı. Ürünlerini *Mavera*, *İlim ve Sanat*, *Hece* dergilerinde yayımlamayı sürdürdü. Bazı öyküleri Arnavutça ve Boşnakçaya çevrildi. Söyleyiş, anlatım ve tema açısından geleneksel, biçim ve kurgu açısından modern öyküleriyle tanındı.

Ödül: *Gülşefdeli Yemeni* ile 1998 TYB Yılın Hikâyecisi Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Tüneller*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1983; *Gülşefdeli Yemeni*, Ank.: Hece, 1998; *Ana Üşümesi*, Ank.: Hece, 1999; *Aşkın Halleri*, Ank.: Hece, 1999.
Deneme: *Bir Yağmur Türküsü*, Ank.: Hece, 1999; *Öykümüzün Hikayesi*, Ank.: Hece, 2000; *Teori ve Eleştiri*, Ank.: Hece, 2004; *Dil ve Düşünce*, Ank.: Hece, 2004.

Kaynaklar: *BF* (21 Mayıs 1999); Ö. Lekesiz, *Öykü İzleri*, Ank., 2000; M. Kutlu, "Oda Müziği", *Yeni Şafak*, 10 Kasım 1998; Z. Bulduk, "İz Sürücü", *Yedi İklim*, S. 110 (Mayıs 1999); G. Yalgın, "Gülşefdeli Yemeni", *Kalem*, S. 2 (Mayıs 1999); Ö.Lekesiz, K.Aykut, *Hüseyin Su Kitabı*, İst.: 2005.

SU, MÜKERREM KÂMİL *(Bursa, 1906 - İstanbul, 28 Mart 1984)* Romancı, yazar.

Babası Nafıa Nezareti müfettişi Halil Hulusi Bey'dir. Tarihçi Kâmil Su eşidir. Darülmuallimat'ı (Çapa Kız Öğretmen Okulu) bitirdi. Burhaniye, Edremit ve Balıkesir'de ilkokul öğretmenliği yaptı. 1936'da Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü tamamladıktan sonra ortaöğretim Türkçe öğretmenliğine geçti. Öğretmenlik mesleğini Balıkesir ve Ankara'da sürdürdü, 1954'te emekli oldu. Ankara'da *Yenigün*, *Zafer*, *Tasvir* gazetelerinde fıkra yazarlığı ve Ankara Radyosu'nda Çocuk Saati şefliği yaptı.

Konularını çoğunlukla, milli-ahlaki kaygıları da içeren aşk ve ihtiras duygularından alan romanlarının birçoğunu dönemin gazete ve dergilerinde tefrika etti. Popüler kadın romancılar arasında sanatın yanında "faydayı" da göz önünde bulundurması yönüyle farklı bir çizgiye sahip olan Mükerrem Kâmil'in romancılığını N. S. Banarlı "Bu değerli kadın romancımızın fikrî hayatındaki süratli gelişmelerdir ki onun yeni eserlerine daha sağlam bir tefekkür ve müşahede mahsulü olabilmek değeri ilave etmektedir. Mükerrem Kâmil'in son romanlarındaki insan ve cemiyet muammasının bilgili ve düşündürücü tahlil ve hadiseleriyle, insan ruhunun çeşitli sarsıntılarıyla değerlendirilmiş sahifeler, bu hakikatin kuvvetli delilleridir" biçiminde değerlendirir. Yapıtlarından *Ateşten Damla* (yön. M. Ün, 1960) filme alındı.

Yapıtları: Roman: *Sevgim ve Istırabım*, Balıkesir: Savaş, 1934; *Bu Kalb Duracak*, Balıkesir: Savaş, 1935; *Dinmez Ağrı*, İst.: Yeni Kitapçı, 1937; *Sus Uyanmasın*, İst.: Semih Lütfi, 1939; *Istranca Eteklerinde*, İst.: Semih Lütfi, 1939; *Çırpınan Sular*, İst.: Semih Lütfi, 1941; *Ateşten Damla*, İst.: Semih Lütfi, 1942; *Dinmez Ağrı*, İst.: Semih Lütfi, 1943; *Sızı*, İst.: Semih Lütfi, 1943; *Uyuyan Hâtıralar*, İst.: İnkılâp, 1944; *Uzaklaşan Yol*, İst.: İnkılâp, 1944; *Kaybolan Ses*, İst.: İnkılâp, 1945; *Büyük Rüzgâr*, İst.: Semih Lütfi, 1945; *İnandığım Allah*, İst.: İnkılâp, 1946; *Bir Avuç Hâtıra*, İst.: İnkılâp, 1947; *İhtiras*, İst.: İnkılâp, 1948; *Gençliğimin Rüzgârı*, İst.: İnkılâp, 1955; *Özlediğim Kadın*, İst.: Türkiye, 1959; *Aynadaki Kız*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1962; *Ayrı Dünyalar*, İst.: Arkın, 1964; *Ben ve O*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1970; *Günah Yolu*, 1973.
Öykü: *Bir Avuç Kül*, İst.: Semih Lütfi, 1944; *Gizlenen Acılar*, İst.: Semih Lütfi, 1944.
Çocuk Kitabı: *Mutluluk*, İst.: Milliyet, 1972; *Olaylar Gemisi*, İst.: Milliyet, 1973; *Vatan Toprağı*, Ank.: Kurtuluş, 1975; *Masal Dünyası*, İst.: Damla, 1976; *Karakız*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1977; *Ata'nın Romanı*, 1977.
Diğer: *Tarihte Türk Kadını*, Ank.: MEB, 1971; *Malazgirt Zaferi*, Ank.: MEB; 1971; *Kurtuluş Savaşı Başlarken*, Ank.: MEB, 1973; *Millet Malı*, Ank.: MEB, 1975; *Atatürk Bizimle*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1979; *En Büyüt Türk'ten Bize*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1981.

Kaynaklar: Yazar, 285-286; Necatigil, *İsimler*, 259; Banarlı, *RTET*, 1235-1236; "Su, Mükerrem Kâmil", *TDEA*, VIII, 48-49; Özgüç, I, 151.

SU, RUHİ *(Van, 1912 - İstanbul, 20 Eylül 1985)* Şair, müzisyen.

Tam adı Mehmet Ruhi Su. Adanalı yoksul bir ailenin yanında büyüdü. Adana Yetimler Yurdu'nda ilkokulu okudu. Bir süre İstanbul Halıcıoğlu Askeri Lisesi'nde okuduktan sonra parasız yatılı olarak Adana Lisesi'ni bitirdi. Ankara Musiki Muallim Mektebi (1936) ve Ankara Devlet Konservatuvarı Opera Bölümü'nde öğrenimini tamamladıktan (1937-42) sonra on iki yıl Devlet Operası'nda basbariton olarak, Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nde müzik öğretmeni olarak çalıştı. Ankara Radyosu'nda türkü söyledi (1943-45).

Siyasal nedenlerle 1952'de tutuklandı. Beş yıl cezaevinde yattı. Hapisteyken Sıdıka Hanım ile evlendi. Serbest kaldıktan sonra Opera'daki işine dönemedi. Konya'nın Çumra kasabasına sürgün edildi (20 ay). Daha sonra İstanbul'a yerleşti ve serbest çalışmaya başladı. Kendisini tümüyle folklorik müzik çalışmalarına verdi. On altı tane 45'lik, 12 tane de uzunçalar plak doldurdu; Ruhi Su Dostlar Korosu'nu kurdu ve Rahmi Saltuk, Zülfü Livaneli gibi sanatçıların yetişmesine katkıda bulundu. Başta Nâzım Hikmet olmak üzere bazı şairlerin şiirlerini besteledi. Ağır hastalığına rağmen siyasal nedenlerle pasaport alamadığından tedavi için yurtdışına çıkamadı. Cerrahpaşa

Hastanesi'nde prostat kanserinden öldü. Ölümünden sonra eşi ve dostları tarafından Ruhi Su Kültür ve Sanat Vakfı kuruldu.

Yapıtları: Şiir, Yazı ve Konuşmalar: *Ezgili Yürek*, İst.: Adam, 1985; *Ruhi Su Türküleri*, (Hz. K. Aydoğan) İst.: Everest, 2008.
İnceleme: *Türk Halk Oyunları*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1994.
Kaynaklar: "Su, Ruhi", *TDEA*, VIII, 49; Karaalioğlu, 505; Z. Oral, "Evet. Ruhi Su Öldü...", *Milliyet Sanat*, S. 129 (Ekim 1985).

SUAT DERVİŞ *(İstanbul, 1905 - İstanbul, 23 Temmuz 1972)* Yazar, gazeteci.

Asıl adı Hatice Saadet BARANER. Emine Hatip, Saadet Baraner, Hatice Hatip, Süveyda H., Sujet Doli imzalarını da kullandı. Tıbbiye müderrislerinden Dr. İsmail Derviş'in kızı. Dedesi Kimyager Derviş Paşa'dır. Sırasıyla Seyfi Cenap Berksoy, Selami İzzet Sedes, Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu ve Reşat Fuat Baraner'le evlendi. Özel bir eğitim aldı, Fransızca ve Almanca öğrendi. 1930'da gittiği Almanya'da Berlin Konservatuvarı ve Edebiyat Fakültesi'nde okudu, fakat öğrenimini tamamlamadan ayrıldı. 1933'te yurda döndükten sonra *Son Posta*, *Cumhuriyet*, *Tan*, *Haber* ve *Son Telgraf* gibi gazetelerde tefrika romanları ve tanınmasına neden olan röportajları yayımlandı. 1937'de *Tan* muhabiri olarak Sovyetler Birliği'ne gitti. 1941'de, 15 günlük sanat-edebiyat ve fikir gazetesi *Yeni Edebiyat*'ı çıkardı (5 Ekim 1940-15 Kasım 1941, 26 sayı). Sosyalist gerçekçi edebiyatın gelişmesi için çaba gösterdi; Orhan Kemal, Hasan İzzettin Dinamo, İlhan Tarus, A. Kadir, Mehmet Seyda gibi gençlere gazetesinin sayfalarını açtı. Toplumcu görüşler doğrultusunda yazdığı fıkra ve eleştiri yazılarını *Yeni Edebiyat*'la birlikte *Yeni Adam*, *Ses*, *Servetifünun-Uyanış* dergilerinde yayımladı. 1944'te *Niçin Sovyet Rusya'ya Hayranım* adlı kitabıyla da bağlantılı olarak Türkiye Komünist Partisi davası sanıkları arasında yer aldı, 8 aya mahkûm oldu. 1953-63 arasında bir tür sürgün olarak İsveç ve Fransa'da yaşadı. Yurda döndükten (1963) sonra çeşitli gazete ve dergilere yazılar yazdı. Devrimci Kadınlar Birliği'nin kuruluşunda (1970) aktif görev aldı. Feriköy Mezarlığı'nda gömülüdür.

"Hezeyan" adını taşıyan ilk şiiri on üç yaşındayken yayımlanan (*Alemdar*, 1918) Suat Derviş ilk romanı *Kara Kitap* basıldığında 16 yaşındaydı. Öğrenim için Almanya'ya gittiği 1930'a kadar roman ve öykülerini içeren 10 kitabı yayımlandı. Kadın sayfası düzenleyen ilk gazeteci oldu (*İkdam*, 1926). İlk yapıtlarını "çocukluk tecrübeleri" olarak değerlendiren Suat Derviş, bazıları yabancı dillere de çevrilen, yankılar uyandıran romanlarını 1934-53 arasında İstanbul'da yazdı. İstanbul gazetelerinin çoğunda ismine rastlanan Suat Derviş'in birçok romanı tefrika halinde gazete sayfaları arasında kalmıştır. A. Özkırımlı'ya göre, "popülist edebiyatın, toplumcu gerçekçi bir öz kazandırılmış ilk örneklerini vermiş" olan Suat Derviş yazarlığını şöyle değerlendirmektedir: "Ben natüralist bir muharrir değil, realist bir yazarım. Her mevzuu hayattan aldığım gibi aksettirmem, onu bütün buutlarıyla, nedenleriyle göstermek isterim. Benim tiplerim, oldukları gibi değil, malzeme gibi kullandığım birçok tipten kompoze edilmiş kişilerdir."

Yapıtları: Roman: *Kara Kitap*, İst.: Karabet Mtb., 1337/1921; *Ne Bir Ses, Ne Bir Nefes*, İst.: Orhaniye Mtb., 1339/1923; *Hiç Biri*, İst.: Kitaphane-i Sudi, 1339/1923; *Fatma'nın Günahı*, İst.: Orhaniye Mtb., 1340/1924; *Buhran Gecesi*, İst.: Matbaa-i Şems, 1340/1924; *Gönül Gibi*, İst.: İktisat Mtb., 1928; *Emine*, İst.: Resimli Ay Mtb., 1931; *Hiç*, İst.: İnkılâp, 1939; *Çılgın Gibi*, İst.: Semih Lütfi, 1945 (1944-45'te "Yalının Gölgeleri" adıyla *Yeni Sabah* gazetesinde tefrika edildi, 1958'de *Les Ombres du Yali* adıyla Fransızca olarak yayımlandı); *Ankara Mahpusu*, İst.: May, 1968 (1945'te "Zeynep İçin" adıyla *Haber* gazetesinde tefrika edildi, 1957'de *Le prisonnier d'Ankara* adıyla Fransızca olarak yayımlandı); *Fosforlu Cevriye*, İst.: May, 1968 (1944-45'te *Son Telgraf* gazetesinde tefrika edildi); *Aksaray'dan Bir Perihan*, İst.: Oğlak, 1997 (1963-64'te *Gece Postası* gazetesinde tefrika edildi).
Gazetelerde Tefrika Halinde Kalan Kitaplaşmamış Romanları: "Onu Bekliyorum" (*Cumhuriyet*, 1934); "Onları Ben Öldürdüm" (*Son Posta*, 1935-36); "Baba Oğul" (*Son Posta*, 1935-36); "Bu Roman Olan Şeylerin Romanı" (*Tan*, 1937); "İstanbul'un Bir Gecesi" (*Haber*, 1938-39); "Kendine Tapan Kadın" (*Son Telgraf*, 1944-45); "Biz Üç Kardeştik" (*Son Telgraf*, 1944-45); "Büyük Ateş" (*Son Posta*, 1947), "Yaprak Kımıldamasın" (*Hürses*, 1950); "Yeniden Yaşayabilseydik" (1950-51): "Şoför Mustafa" (*Gece Postası*, 1964-65).
Öykü: *Ahmet Ferdi*, İst.: Orhaniye Mtb., 1339/1923; *Behire'nin Talipleri*, İst.: Orhaniye Mtb., 1339/1923; *Beni mi?*, İst.: Sühulet Mtb., [1924] ; *Hepimiz Birbirimizin Örneğiyiz*, (seçme öyküler, yay. haz. Z. Toska) İst.: Oğlak, 1998.
Anı: *Ben Kimim?*, (yay. haz. R. Nuri İleri) 1986.
Diğer: *Niçin Sovyet Rusya'ya Hayranım*, İst.: Arkadaş Mtb., 1944.
Çeviri: *İnsanın Kaderi* (M. Şolohof), 1966; *Ateş* (H. Barbusse), 1970.
Kaynaklar: B. Necatigil, "Dünya Kadın Yılında Suat Derviş Üzerine Notlar", *Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı 1976*, İst.: 1977, s. 593-609; Necatigil, *İsimler*, 114; "Baraner, Suat Derviş", *TDEA*, I, 312; Özkırımlı,

TEA, II, 367-368; Z. T. Anadol, "Suat Derviş'le Konuşma", *Gerçekler Postası*, (Eylül 1967); S. Paker-Z. Toska, "Yazan, Yazılan, Silinen ve Yeniden Yazılan Özne: Suat Derviş'in Kimlikleri", *Toplumsal Tarih*, S. 39 (Mart 1997), s. 11-22; F. Berktay, "İki Söylem Arasında Bir Yazar: Suat Derviş", *Defter*, S. 29 (Kış 1997), s. 88-100; Z. Aliye, "Suat Derviş", *Cumhuriyet Kitap*, S. 426, s. 8-9.

SUBAŞI, MUHSİN İLYAS *(Şarkışla/Sivas, 25 Temmuz 1942 -)* Şair, yazar.

Selçuk Yurdagül imzasını da kullandı. Gülgez Hanım ile çiftçi Bayram Subaşı'nın oğlu. Kayseri İmam-Hatip Lisesi'nden (1964) sonra Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü'nü (1972) bitirdi. Malatya Atatürk Lisesi'nde (1973-74), Kayseri Mimar Sinan Endüstri Meslek Lisesi'nde (1974-77) ve Kayseri Ticaret Lisesi'nde (1977-96) öğretmenlik yaptı. *Küçük Dergi*'yi kurdu (Haziran 1979, 24 sayı, Kayseri). Bölgesel yayın yapan Elif TV'de bir yıl genel müdürlük yaptı (1996). 1996'dan beri gazetecilik yapıyor. TYB ve İLESAM üyesi. Kayseri'de yaşıyor; evli ve üç çocuk babası.

İlk şiiri ("Uyan") 1962'de *İslam* dergisinde çıktı. Yazı ve şiirleri *Zaman* ve *Türkiye* gazetelerinde, *Hisar*, *Hareket*, *Türk Yurdu*, *Türk Edebiyatı*, *Erciyes*, *Milli Kültür*, *Küçük Dergi*'de yayımlandı. "Düştüm", "Bana Ulaşır" ve "Merhaba Sevdalılar" adlı şiirleri şarkı formunda bestelendi; "Na't-ı Şerif" ilahi formunda İsmail Ötenkaya tarafından bestelendi, TRT repertuvarına alındı. Bazı şiirleri İngilizce, Almanca ve Arapçaya çevrilerek yayımlandı. Hakkında iki tez hazırlandı (Yüzüncü Yıl Üni. Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı, 1989; Gazi Üni. Kastamonu Eğitim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı, 1998).

Ödül: *Sevgi Donanması* ile 1981 Kayseri Sanatçılar Derneği Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Vuslat Türküsü*, Kayseri: Kayseri Mtb., 1968; *Aydınlığın Gözleri*, Kayseri: Hâkimiyet Mtb., 1979; *Bu Yüreğin Ülkesinde*, Kayseri: Olay Mtb., 1981; *Sevgi Donanması*, Kayseri: Kültür ve Sanat, 1982; *Sevdakâr*, Ank.: MEB, 1984; *Deryadil*, Ank.: Se-Da, 1985; *Bir Sır Gibi*, Kayseri: Se-Da, 1991; *Aşkistan*, Kayseri: Laçin, 2005.
Roman: *Ahtapot*, İst.: Timaş, 1995; *Güneşe Uçan Kelebek*, İst.: Nesil, 2001; *Aşkta Yanan Dede*, İst.: Nesil, 2003; *Ben Onurumu Çiğnetmem*, Kayseri: Kendi Yayını, 2004.
Biyografi-İnceleme: *Kayseri'nin Manevi Mimarları*, Ank.: Türkiye Diyanet Vakfı, 1995; *Taşla Konuşan Deha*, Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 1996; *Bu Şehrin Hikayesi*, Kayseri: Kayseri Ticaret Odası, 2003; *Ağırnaslı Sinan*, Kayseri: Ağırnas Belediyesi, 2004; *Şiirden Şuura*, İst.: Nesil, 2005.
Oyun: *Alpaslan*, İst.: ?, 1962.
Tanıtım: *Dünden Bugüne Kayseri*, İst.: Örnek, 1986.
Kaynaklar: *BF* (30 Kasım 1999); "Subaşı, Muhsin İlyas", *TDEA*, VIII, 49; Işık, 545; B. Oğuzbaşaran, "Sevgi Donanması", *Kültür Sanat*, S. 18 (Eylül 1982).

SUBUTAY HİKMET
bak. KARAHASANOĞLU, Subutay

SULTAN *(Baf/Kıbrıs, 14 Aralık 1961 -)* Romancı.

Tam adı Sultan OKUMUŞOĞLU. Emetullah Hanım ile ayakkabıcı Süleyman Recep Şehitoğlu'nun kızı. İlk ve orta öğrenimini Limasol ve Girne'de tamamladı. ODTÜ Psikoloji Bölümü'nü bitirdi (1985), klinik psikoloji dalında yüksek lisans yaptı (1988). Uzman klinik psikolog olarak çalışıyor. İzmir'de yaşıyor; evli, bir çocuk annesi.

Yapıtları: Roman: *Kurşun Sesi Duymadan Yaşamak*, İst.: Remzi, 1998; *Pembe Kitap*, İst.: Remzi, 1998; *Bir Fanus Masalı*, İst.: Cinius, 2009.
Kaynaklar: *BF* (1999).

SUNAL, LEVENT *(Adana, 25 Ekim 1960 - İstanbul, 27 Ocak 2009)* Şair, doktor.

Adana İsmet İnönü İlkokulu'nda 5 yıl okudu, son 2 ay Nuri ve Zekiye Has İlkokulu'nda okuyarak buradan mezun oldu (1972). Ortaokulu Tarsus Amerikan Lisesi'nde (1975), liseyi Robert Kolej'de bitirdi (1978). İÜ Tıp Fakültesi'nden mezun oldu (1984). İstanbul Kartal Eğitim-Araştırma Hastanesi acil bölümünde, Tuzla Devlet Hastanesi'nde çalıştı. Uzun yıllar kanserle mücadele etti. İlk şiiri 1984'te *Varlık*'ta çıktı. *Şadırvan*, *Yedi İklim* ve daha çok *Dergâh* dergisinde yayımladığı şiirlerle tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Mevsim Birden Bire*, İst.: Dergâh, 1997; *Biz Neyi Anlar*, İst.: Dergâh, 1999; *Soldurmayan İmlâ*, İst.: Dergâh, 1999.
Kaynaklar: *BF* (2000, İ. Safi'den)

SUNGUR, ŞAHİKA *(İzmir, 17 Aralık 1954 -)* Yazar.

Şimdiki soyadıyla Şahika EGELİ. Lerzan Hanım ile fabrikatör Cenap Egeli'nin kızı. 1974'te Amerikan Kız Koleji'ni bitirdi. Resim ve fotoğraf çalışmaları yapıyor. Edebiyatçılar Derneği üyesi. İzmir'de yaşıyor; dul, iki çocuk annesi.

Yapıtları: Anı: *Benim Kavak Ağacım*, İzmir: kendi yayını, 1993.
Anlatı: *Paradoks/Kusur Kusursuzlukta*, İst.: Altın Kitaplar, 1995; *Kanatlarını Arayan Kadın*, İst.: Gendaş, 1998.
Kaynaklar: *BF* (1999); Işık, 546.

SUSAM, ASUMAN *(İzmir, 26 Kasım 1968 -)* Şair.

Müzeyyen Hanım ile bankacı Halit Susam'ın kızı. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun (1990). Türk dili ve edebiyat öğretmenliği yaptı. 2007'den beri yalnızca edebiyat ve kültür çalışmalarıyla ilgileniyor. İzmir'de yaşıyor; bir oğlu var. İlk şiiri *Milliyet Sanat* dergisi *Genç Şairler Antolojisi*'nde çıktı (1989). Şiirleri, inceleme ve eleştiri yazıları *Milliyet Sanat, Cumhuriyet Kitap, Radikal Kitap, Öteki-siz, Akatalpa, Eliz* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Bir Unutuş Olsun*, İst.: Piya, 1995; *İhtimal ki Aşk*, İst.: Piya, 2001; *Susunca Sen*, İst.: Şiirden, 2008.
İnceleme: *99 Beyit: Divan Şiirinden Beyitler ve Çözümlemeleri*, İst.: Can, 2008.
Kaynaklar: *BF* (10 Şubat 2009).

SUTÜVEN, MUSTAFA SEYİT *(Edremit, 1908 - İzmir, 14 Ekim 1969)* Şair.

Hayriye Hanım ile Seyyit Efendi'nin oğlu. Edremit Numune İptidaisi'ni (1921), dışardan sınavlara girerek Balıkesir Lisesi'ni bitirdi. Daha sonra ticarete atıldı. 1929'dan itibaren uzun yıllar doğduğu şehirde bir kırtasiye dükkânı işletti; Edremit Zeytinyağı Satış Kooperatifi'nde müdür (1943-44), İzmir Zeytinyağı Kooperatifi'nde yönetim kurulu başkanı (1952-55) olarak çalıştı. Cenazesi İstanbul'a getirilerek Zincirlikuyu Mezarlığı'na gömüldü. Evli ve iki çocuk babasıydı.

Edremit yakınlarındaki Sutüven adlı dere ve çağlayan için aruzla yazmış olduğu "Sutüven" adlı şiirle edebiyat dünyasına kendini tanıttı (1934). *Yücel*, *Servetifünun-Uyanış*, *Yeni Ses* ve *İnsan* dergisindeki şiirlerinden sonra bir suskunluk dönemine girdi; daha sonra *Yurt ve Dünya*, *Türk Dili*, *Varlık*, *Yeditepe*, *Yeni İnsan* dergilerinde göründü. 1960'tan sonra şiirden tamamen koptu; C. Süreya, bu kopuşu "şairin 'Sutüven' şiirinden sonra bir daha aynı başarıyı gösteremediği, hep bu şiirin gölgesinde kaldığı ve ilk şiirine yenilmiş bir şair olduğu" şeklinde değerlendirdi. "Belirli bir kalıp ve akıma bağlı kalmayarak aruz, hece ve serbest vezinle yazdı. Lirizminin ve söyleyişinin kuvveti, yerine göre halk şiirimizdeki kalıcı imkânlardan ve Yunan mitologyasından iyi faydalanışı ile, hiç kitap çıkarmadığı ve dergilerde çok az göründüğü halde, unutulmayan şairlerimiz arasına girdi" (B. Necatigil).

İçinde yaşadığı toplumun bütün acılarını, sevinçlerini duyan, duyuran, halk söyleyişine bağlı bir şairdir. Şiirlerine bakıldığında, mitolojik unsurlarla bir ufuk genişliği yaratmak istediği, halk öykü ve efsanelerine yaslandığı, Köroğlu destanından esinlendiği, II. Dünya Savaşı yıkımlarına başkaldırdığı ve çağının sorunlarını işlediği görülür. Şiirlerinde çeşitli anlatım imkânlarına başvurmuştur; biçim yapısı bakımından her türü denemiştir. Sağlığında kitaplaştırmadığı şiirleri (80 kadar) Z. Güvemli ve B. Necatigil'in önsözleri ile yayımlanmıştır.

Yapıtları: Şiir: *Bütün Şiirleri*, (haz. Z. Güvemli-B. Necatigil) İst.: Türkiye İş Bankası, 1976.
Kaynaklar: Yazar, 296-303; Necatigil, *İsimler*, 334-335; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1053; "Sutüven, Mustafa Seyit", *TDEA*, VIII, 58; Kurdakul, *Sözlük*, 553; Karaalioğlu, 507; *Bütün Şiirleri*, (önsöz) İst., 1976, s. 5-20; M. Kaplan, *Cumhuriyet*, 304; A. Damar, "Sutüven", *Demokrat*, 1 Eylül 1980.

SÜALP, SÜAVİ *(Üsküdar/İstanbul, 23 Nisan 1926 - İstanbul, 14 Nisan 1981)* Mizah yazarı.

Kurtuluş Savaşı gazilerinden Albay Arif Hikmet'in oğlu. İlk ve orta okulu Üsküdar'da okuduktan sonra İstanbul Haydarpaşa Lisesi'ni ve Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü bitirdi. *Posta* gazetesinde ressam ve grafiker olarak çalışmaya başladı (1948). Gazinolarda, düğün salonlarında kanun çaldı (1950-56). Babıâli'de bir resim atölyesi açtı. *Akşam*, *Hergün*, *Tercüman*, *Son Saat*, *Gece Postası* gazetelerinde ressam olarak çalıştıktan sonra *Tef* dergisinde yirmi yedi yaşındayken ilk mizah yazılarını yayımlamaya başladı. 1953'ten başlayarak *Tef*, *Dolmuş*, *Akbaba*, *Karakedi*, *Gırgır*, *Çarşaf*, *Pardon* gibi mizah dergilerinde yayımlanan öyküleri ve çizgi romanlarıyla tanındı. *Akbaba* dergisinde hem yazar, hem ressam olarak çalıştı. Televizyon seyrederken geçirdiği bir kalp krizi sonucunda öldü. Türkiye'deki mizah anlayışına farklı bir soluk getiren Süalp günümüzde oldukça yaygın olan "absürd" tarzın ilk önemli ismidir.

"Üsküdar'ın Karşısında Galata", "Aç Koynunu Ben Geldim", "Şehvet Kurbanı Şevket" "Merhaba Vatandaş", "Ümit mi, Simit mi", "Ölür müsün, Öldürür müsün?", "Meraklı Köfteci" (yön. A. Orbey, 1976), "Saffet Beni Affet" (yön. A. Gülyüz, 1976) gibi oynanmış ya da filme alınmış olan öykü, oyun ve senaryoları bulunmaktadır.

Yapıtları: Mizah: *Zavallı Behçet*, İst.: DE-HA, 1971; *Meşhur Rezaletler*, İst.: DE-HA, 1971; *Gene İyi Dayandık*, İst.: Gür, 1980; *Gündüz İnsan Gece Hırt*, (Bülent Arabacıoğlu ile) İst.: Çağdaş, 1981.
Kaynaklar: "Süalp, Süavi", *TDEA*, VIII, 59; Karaalioğlu, 507; Özgüç, II, 64, 66; M. Seyda, "Sevgili Adli, Sevgili Suavi", *Milliyet Sanat*, S. 23 (Mayıs 1981); C. Demirci, *Bir Mizah Dehası Suavi Süalp*, İst., 1999; S. Özel, "Absürd Mizahın Türkiye'deki Öncüsü", *Cumhuriyet Kitap*, S. 529 (6 Nisan 2000).

SÜER, AYLİN *(İzmit, 17 Ağustos 1971 -)* Öykücü.

Saime Hanım ile işçi Arif Süer'in kızı. İlk ve orta öğrenimini Derince'de tamamladıktan sonra İÜ İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler Bölümü'nü bitirdi (1993). 2001'den bu yana Yıldız Teknik Üniversitesi'nde öğretim görevlisi. İstanbul'da yaşıyor, bekâr. Edebiyat Forumu Derneği üyesi. Edebiyatın yanı sıra sinemayla da ilgilendi, senaryolar yazdı. İ. Yıldırım onun öykücülüğünü "Yazarın sinemayla ilgilenmesinden olacak, *Pagaruşa*'daki öyküler görsel tatlar da içeriyor... Aylin Süer sanki bazı şeyleri okura göstermek istiyor" biçiminde değerlendiriyor.

Ödül: *Saat* ile 1998 Kültür Bakanlığı Uzun Metrajlı Film Senaryosu Ödülü (birincilik).

Yapıtları: Öykü: *Pagaruşa*, İst.: Doğan Kitapçılık, 2001; *İkinci El Aşk*, İst.: Doğan Kitapçılık, 2002. Senaryo: *Saat*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2000.
Kaynaklar: *BF* (6 Mayıs 2002); D. Hızlan, "Gençler Hikâye Anlatmayı Seviyor", *Hürriyet* (13 Ekim 2001); İ. Yıldırım, "Pagaruşa", *Varlık*, S. 1130 (Kasım 2001).

SÜLEYMAN GİRYANİ *(Divriği, 1860 - 1913)* Şair.

Şiirlerinde Sırri, Süleyman ve Giryani mahlaslarını kullandı. Bozokluoğlu İbrahim Ağa'nın oğlu. Doğduğu yerde bir süre öğrenim gördü. Daha sonra yaşadığı bölgede öğretmenlik yaptı. Hem divan, hem de âşık tarzında şiirleri vardır. 1900'de bir araya getirdiği şiirleri öğrencilerinden H. F. Kusuri tarafından bastırıldı. Bazı şiirleri ise İ. Aslanoğlu tarafından hazırlanan *Divriği Şairleri* adlı antolojide yer aldı.

Yapıtları: *Necmü'l-Kulûb yahut Gönüller Yıldızı*, (haz. H. F. Kusuri) Türk Neşriyat Yurdu, 1949.
Kaynaklar: "Süleyman Giryani", *TDEA*, VIII, 65; İ. Aslanoğlu, *Divriği Şairleri*, İst., 1964.

SÜLEYMAN NAZİF *(Diyarbakır, Şevval 1285 [15 Ocak-12 Şubat] 1869 - İstanbul, 4 Ocak 1927)* Şair, yazar, gazeteci.

İbrahim Cehdi, Selim Sabit, Abdülahrar Tahir imzalarını da kullandı. Divan şiiri tarzında şiirleri, *Mizanü'l-edep* adlı bir belagat kitabı ve *Miratü'l-iber* adıyla büyük bir tarih kitabı bulunan Diyarbakırlı Sait Paşa ile Akkoyunlulara uzandığı söylenen bir aşiretin beylerinden birinin kızı olan Ayşe Hanım'ın oğlu; şair Faik Âli Ozansoy kardeşidir. Öğrenimine babasının görevli olduğu Harput'ta başladı, bir süre de Diyarbakır Rüştiyesi'ne devam etti. Ailesiyle birlikte Mardin'de bulunduğu sırada özel hocalardan Fransızca, edebiyat, tarih, sarf nahiv ve mantık dersleri aldı. Düzenli bir öğrenim görmemekle birlikte evlerine gelen babasının arkadaşlarından birçok şey öğrendi. Küçük yaşta Namık Kemal ile Abdülhak Hâmit'in yapıtlarını okudu. Babasının ölümü üzerine Diyarbakır'a döndü (1891). Sırrı Paşa'nın aracılığıyla Muş Reji Müdürlüğü'nde, Mardin ve Diyarbakır idare meclisinde çalıştı. Diyabakır'da Vilayet Matbaası müdürlüğü yaparken *Vilayet* gazetesinde yazılar yazmaya başladı. 1895'te Diyarbakır'da meydana gelen Ermeni olayları dolayısıyla kaleme aldığı bir telgrafta kullandığı üslup, daha sonra olayları yerinde soruşturmak üzere Diyarbakır'a gelen Abdullah Paşa'nın dikkatini çekti, kendisini kâtip olarak yanına alan paşayla birlikte Musul'a gitti. Ertesi yıl görevinden ayrılıp İstanbul'a gitti, 1897'de de Paris'e kaçtı. Orada, Jön Türkler'in lideri Ahmet Rıza'nın yayımlamakta olduğu *Meşveret* gazetesinde istibdat rejimi ve II. Abdülhamit aleyhinde yazılar yazdı. Ancak Ahmet Rıza ile aralarındaki anlaşmazlıklar büyüyünce bir süre sonra İstanbul'a döndü. II. Abdülhamit tarafından mektupçu olarak Hüdavendigâr (Bursa) vilayetinde oturmaya memur edildi. Burada yaklaşık on iki yıl kaldı ve bu süre içinde İbrahim Cehdi (büyük dedesinin adı) müstear adıyla *Servet-i Fünun*'da çoğu yeni tarzda şiirler ve bazı edebi yazılar yazdı.

1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından sonraki günlerde Konya mektupçuluğuna atanınca istifa ederek İstanbul'a gitti ve gazetecilik yapmaya başladı. 1909'da *Yeni Tasvir-i Efkâr* gazetesinde, iktidarda bulunan İttihat ve Terakki hükümetini ağır bir dille eleştiren yazılar yayımladı. Bunun yüzünden İstanbul'dan uzaklaştırılarak sırayla Bursa, Kastamonu (1910), Trabzon

(1911), Musul (1913) ve Bağdat (1914) valiliklerinde görevlendirildi. Daha sonra İstanbul'a döndü, 1918'de Cenap Şahabettin'le birlikte *Hadisat* gazetesini yayımladı. Vilayat-ı Şarkiye Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurulmasında (Kasım 1918) rol oynadı. 9 Şubat 1919'da, Fransız General d'Esperey'in İstanbul'a girişi dolayısıyla kaleme aldığı "Kara Bir Gün" adlı makalesi geniş yankı uyandırdı. Türk-Fransız Muhipleri Cemiyeti (Aralık 1919) ve Piyer Loti Cemiyeti'nin (Ocak 1920) kurucuları arasında yer aldı. Cemiyetin 23 Ocak 1920'de düzenlediği Piyer Loti gününde yaptığı konuşma dolayısıyla tutuklanarak Malta'ya sürüldü. Burada yirmi ay kadar kaldı; geri döndükten sonra *Peyam-Sabah*, *Resimli Gazete* ve *Yarın* gazetelerinde yazdığı edebi ve siyasi yazılarla hayatını sürdürdü. Hayatının son günlerinde büyük maddi sıkıntılar çekti. Edirnekapı Mezarlığı'na gömüldü.

Edebiyat tarihlerinde daha çok bir Edebiyat-ı Cedide şairi olarak anılan Süleyman Nazif toplumsal içerikli ve ulusal özellikler taşıyan şiirleriyle onlardan büyük ölçüde ayrılmaktadır. II. Meşrutiyet'ten sonra yazdığı şiirlerinde ulusal ve vatani konulara daha geniş biçimde yer vermiştir. Şiir ve düzyazılarıyla o bir bakıma Namık Kemal'in gür sesli bir izleyicisi gibidir. Özellikle kaybedilen topraklar için duymuş olduğu acıları dile getirdiği şiirleri birer feryat edası taşımaktadır. Dönemin yazarları arasında düzyazı üslubuyla hemen dikkati çeken Süleyman Nazif edebi ve siyasi nitelikteki yazılarıyla son dönem Osmanlı Türkçesinin seçkin örneklerini ortaya koymuştur.

Yapıtları: Şiir: *Gizli Figanlar*, Kahire: Kütüphane-i İçtihat, 1906; *Firâk-ı Irak*, (bazı düzyazılarla) İst.: Mahmut Bey Mtb., 1336/1918; *Malta Geceleri*, İst.: Yeni Mtb., 1342/1924.

Diğer: *Bahriyelilere Mektup*, İsviçre, 1897; *Namık Kemal*, Paris, 1897; *Malumu İlâm*, Paris: Meşveret Mtb., 1314/1897; *el-Cezire Mektupları*, Kahire: Kütüphane-i İçtihat, 1906; *Boş Herif*, Bursa: Matbaa-i Emri, 1910; *Süleyman Paşa*, Bağdat, 1328/1910; *İki İttifakın Tarihçesi*, İst.: Matbaa-i Hayriye, 1330/1914; *Batarya ile Ateş*, İst.: Matbaa-i Amire, 1334/1916; *Asitan-ı Tarihte-Galiçya*, İst.: Matbaa-i Amire, 1335/1917; *Hitabe*, İst.: Matbaa-i Ahmet İhsan, 1338/1920; *Namık Kemal*, İst.: İkdam, 1340/1922; *Tarihin Yılan Hikâyesi*, İst.: Cihan Biraderler Mtb., 1341/1922; *Lütfi Fikri Bey'e Cevap*, İst.: Orhaniye Mtb., 1341/1922; *Çal Çoban Çal*, İst.: Kader Mtb., 1923; *Nâsırüddin Şah ve Bâbîler*, İst.: Kanaat, 1342/1923; *İmâna Tasallut: Şapka Meselesi*, İst.: Matbaa-i Tefekkür, 1342/1924; *Külliyat-ı Ziya Paşa*, İst.: Yeni Mtb., 1342/1924; *Çalınmış Ülke*, İst.: Yeni Mtb., 1342/1924; *Hazret-i İsa'ya Açık Mektup*, İst.: Yeni Mtb., 1343/1924; *Mehmet Akif*, İst.: Amidi Mtb., 1343/1924; *Abide-i Şühedâ*, İst.: Metanet Mtb., 1343/1925; *İki Dost*, İst.: Yeni Mtb., 1343/1925; *Fuzûlî*, İst.: Yeni Mtb., 1343/1926; *Kâfir Hakikat*, İst.: İlhami ve Fevzi Mtb., 1344/1926; *Yıkılan Müessese*, İst.: İlhami ve Fevzi Mtb., 1927.

Çeviri: *Viktor Hugo'nun Bir Mektubu*, Bursa, 1908; *Lübnan Kasrı'nın Sahibesi* (P. Benoit) İst., 1926.

Kaynaklar: Ruşen Eşref (Ünaydın), *Diyorlar ki*, İst., 1918, s. 111-133; İbnülemin, *Şairler*, 1118-1136; İbrahim Alaattin (Gövsa), *Süleyman Nazif*, İst., 1933; Ş. Kurgan, *Süleyman Nazif: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İst., 1955; S. N. Özerdim, *Süleyman Nazif*, Ank., 1958; H. Yücebaş, *Süleyman Nazif'ten Hatıralar*, İst., 1957; Kaplan, *Şiir*, I, 120-123; Akyüz, *Antoloji* (1970), 387-394; Ş. Beysanoğlu, *Doğumunun 100. Yılında Süleyman Nazif*, Ank., 1970; ay, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, c. II (2. bas), Ank., 1997, s. 189-227; M. T. Acaroğlu, *Açıklamalı Süleyman Nazif Kaynakçası*, Ank., 1987; Ş. Karakaş, *Süleyman Nazif*, Ank., 1988; M. Gür, "Süleyman Nazif", *TDEA*, VIII, 66-69; İ. Parlatır, "Süleyman Nazif", *Diyarbakır: Müze Şehir*, (haz. Ş. Beysanoğlu-M. S. Koz-E. N. İşli) İst., 1999, s. 313-317; A. Uçman, "Süleyman Nazif", *YYOA*, II, 564.

SÜLEYMAN NESİP *(İstanbul, 1866 - İstanbul, 28 Eylül 1917)* Şair.

Asıl adı Süleyman Paşazade Mehmet Sami'dir. Babası "Şıpka kahramanı" olarak ünlenmiş Müşir Süleyman Paşa'dır. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra 1889'da Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Hüdavendigâr, Bağdat ve Cezair-i Bahr-i Sefid vilayetlerinde öğretmenlik, idadi ve maarif müdürlükleri görevlerinde bulundu (1890-1908). II. Meşrutiyet'in ilanından sonra maarif müdürlüğü göreviyle İstanbul'a döndü, daha sonra Mekâtib-i Âliye müdürü (1911), İlm-i Terbiye ve Tedris müfettişi (1912) olarak çalıştı. Hayatının son yıllarında Maarif Nezareti Telif ve Tercüme Kurulu üyeliği yaptı (1915). Vasiyetine uygun olarak Eyüp'te Tevfik Fikret'in yanına gömüldü.

İlk şiirlerini 1886-87'de *Gülşen*, *Nahl-i Emel*, *Fevaid*, *Hizmet*'te yayımlayan Süleyman Nesip 1896'dan başlayarak *Servet-i Fünun* dergisinde yayımladığı, en sevdiği şair olan Tevfik Fikret'in etkisinde Edebiyat-ı Cedide duyarlığını yansıtan şiirleriyle tanındı. 1908'den sonra yazdığı şiirlerde Servet-i Fünun estetiğinden uzaklaştığı, Milli Edebiyat akımının etkisinde toplumsal sorunlara yöneldiği görülmektedir. Babası Süleyman Paşa'nın *Hiss-i İnkılap* (İst.,

1326) adlı yapıtını yayıma hazırlayan Süleyman Nasip'in şiir, yazı ve konferansları ölümünden sonra bir anma kitabında toplandı.

Yapıtları: *İlm-i Terbiye-i Etfal*, İst.: Matbaa-i Ahmet İhsan, 1323/1905; *Süleyman Paşa Muhakemesi*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1328/1912.

Kaynaklar: Şehabettin Süleyman, "Süleyman Nesip Bey", *Nevsal-i Milli*, İst., 1914, s. 283-284; Nail Reşit (haz.), *Süleyman Paşazade Sami Bey: Külliyat-ı Âsar ve İhtisasat*, İst., 1918; Çankaya, III, 381; Karaalioğlu, 735; Ş. Toker, "Süleyman Nesib", *YYOA*, II, 565.

SÜLEYMAN TEVFİK *(İstanbul, 1861 - İstanbul, 1939)* Yazar, gazeteci.

Soyadı ÖZZORLUOĞLU. Mabeyin kâtiplerinden Zorluzade Hacı (Aziz) Hüsnü Bey'in oğlu. Avnullah Kâzımi kardeşi, H. N. Zorlutuna ile İ. Kür yeğenleridir. İyi bir öğrenim gördü; Arapça, Farsça, Fransızca, İtalyanca öğrendi. 1881'de Antep'te Fransızca öğretmenliği yaptı. Halep ve Selanik'te çeşitli memurluklarda bulundu. *Sabah* gazetesinin muhabiri olarak Osmanlı-Yunan Savaşı'na katıldı (1897). Meclis-i Kebir-i Maarif üyesi oldu (1906). Cumhuriyet'ten sonra çeşitli gazetelerin ve dergilerin yönetiminde yer aldı. Üretken bir yazar olan Süleyman Tevfik'in din, edebiyat, folklor, tarih, yemek ve dil konularında yüz elliden fazla telif ve çeviri yapıtı belirlenmiştir. Çok çeşitli konularda yazmış, özellikle fıkralar, masallar yayımlamış, halk öykülerini yeni harflerle ilk yayımlayanlardan biri olmuştur.

Yapıtları: Gezi-Anı: *Devlet-i Aliyye-i Osmaniye ve Yunan Muharebesi*, (Abdullah Zühtü ile) İst.: Mihran Mtb., 1315/1897; *Tesalya'da Bir Cevelan ve Dört Aylık Seyahatim*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1315/1897.

Halk Öyküsü-Masal: *Şah ile Âşık*, 1917; *İncili Çavuş*, 1918; *Baba Hasan'ın Sihirbazlığı*, (Doğu masalları), 1923; *İskender'in Aynası*, 1923; *Şehzade Cihangir*, 1923; *Şahmeran Hikâyesi*, 1925 (yb İst.: İkbal, 1931); *Bolu Beyi'nin Gelini*, (Türk masalları) 1925; *Arzu ile Kamber*, İst.: İkbal, 1930; *Asüman ile Zeycan*, İst.: İkbal, 1930; *Ferhat ile Şirin*, İst.: İkbal, 1930; *Derdiyok ile Zülfü Siyah*, İst.: İkbal, 1930; *Hurşit ile Mahmihri*, İst.: İkbal, 1930; *Elif ile Mahmut*, İst.: İkbal, 1930; *Leyla ile Mecnun*, İst.: İkbal, 1930; *Melek Şah ile Güllü Hanım*, İst.: İkbal, 1930; *Razmihan ile Mahfiruze*, İst.: İkbal, 1930; *Seyfilmülûk*, İst.: İkbal, 1930; *Köroğlu*, İst.: İkbal, 1930; *Yusuf ile Züleyha*, İst.: İkbal, 1930; *Avcu Behram*, İst.: İkbal, 1931; *Behmen Şahın Hikâyesi*, İst.: İkbal, 1931; *Hayber Kalesi Gazası ve Fethi*, İst.: İkbal, 1931; *Mahanın Felaketleri*, İst.: İkbal, 1931; *Çoban Kızı Ayşe*, İst.: İkbal, 1931; *Sihirbaz Sultan*, İst.: İkbal, 1931; *Şah İsmail*, İst.: İkbal, 1931; *Yemlihanın Karısı*, İst.: İkbal, 1931; *Esirci Şahin*, İst.: İkbal, 1931; *Veysel Karani Hikâyesi*, İst.: İkbal, 1933; *Kerbelâ*, İst.: İkbal, 1933; *Dürrü Yekta*, İst.: İkbal, 1933; *Gül ile Sitemkâr*, İst.: İkbal, 1933; *Tahir İle Zühre*, İst.: İkbal, 1936.

Düzenleme: *Âşık Ömer Divanı*, İst.: İkbal, 1932; *Yunus Emre Divanı*, İst.: İkbal, 1937.

Diğer: *Kendi Kendine Konservecilik*, 1918; *Güzel Mektup Nümuneleri*, İst.: Yusuf Ziya [193?]; *Letaif Cüzdanı*, İst.: İkbal, 1930; *Kahraman Katil*, İst.: İkbal, 1930; *Yedi Âlimler*, İst.: İkbal, 1931; *Muhiddini Arabi Ta'birnamesi*, (Latin harfleriyle) İst.: Yusuf Ziya, 1932; *Yeni Mektup Örnekleri*, İst.: İkbal, 1932; *Serencam*, İst.: İkbal, 1933; *Vasiyetname*, İst.: İkbal, 1933; *Hürriyet ve Mahmure*; *Kamil'ul-Kelam ve Bânû Cihan*, İst.: Timaş, 1997; *Tutînâme*, İst.: Timaş, 1997.

Kaynaklar: N. Akbayar, "Tevfik Süleyman (Özzorluoğlu)", *TDEA*, VIII, 340; M. S. Koz, "19. ve 20. Yüzyıllarda İki Fıkra Derleyicisi: Mehmed Tevfik ve Süleyman Tevfik", *Müteferrika*, S. 4 (Kış 1994), s. 45-48; D. Cündioğlu, "Türkçe Kur'an Çevirilerinin Siyasî Bağlamında Bir Kur'an Mütercimi: Süleyman Tevfik", *Müteferrika*, S. 13 (Yaz 1998), s. 21-52.

SÜLEYMAN VEHBİ *(İstanbul, 1864 - İstanbul, 25 Eylül 1921)* Şair.

S. Vehbi imzasını kullandı. Maarif nazırlarından Münif Paşa'nın oğlu. Galatasaray Sultanisi'nden mezun olduktan sonra Mülkiye Mektebi'ni bitirdi (1882). Bir süre Galatasaray Sultanisi'nde hocalık yaptı. Maarif Nezareti Muayene ve Teftiş Encümeni üyeliği ve başkâtipliği görevindeyken rahatsızlandı. Bilinç bozukluğu biçiminde ortaya çıkan hastalığı nedeniyle bir süre Bursa'da istirahata çekildi. Ancak hastalığı uzun sürdü. Bunun üzerine Şişli Fransız Hastanesi'ne kaldırıldı. Bu hastanede vefat ederek Okmeydanı Mezarlığı'na gömüldü.

Yapıtları: Roman: *Haşim Bey yahut Münasebetsiz İzdivaç*, İst., 1302/1885; *Nedime yahut Düğün mü Matem mi*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1308/1891.

Şiir: *Ah ü Enin*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1304/1887.

Deneme: *Fransızca Mütalaatım*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1306/1899.

Çeviri: *Peter Şlemil'in Sergüzeşt-i Garibi yahut Gölgesini Satan Adam* (A. de Chamisso), İst.: Karabet Mtb., 1308/1891.

Kaynaklar: "İbnülemin, *Şairler*, IV, 1975-1976; "Vehbî Süleyman Bey", *TDEA*, VIII, 527.

SÜMER, DİNÇER *(İzmir, 19 Mart 1938 -)* Şair, oyun yazarı.

İzmir Namık Kemal Lisesi'nden (1947) ve Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nden mezun oldu (1961). 1960'tan itibaren tiyatro oyuncusu ve yönetmen olarak görev

yaptı. Cumhurbaşkanlığı başdanışmanlığı görevinde bulundu.

1953'ten başlayarak şiir ve öyküleri *Varlık*, *Dost*, *Yeditepe*, *Türk Dili*, *Cumhuriyet* gibi gazete ve dergilerde yer aldı. Daha sonra oyun türüne yöneldi. Adını daha çok oyunları ve senaryoları ile duyurdu. "Altın Kalpli Kız" ve *Kâtip Çıkmazı* adlı oyunları Devlet Tiyatrosu'nda, *Eski Fotoğraflar* adlı oyunu 1979'da Köln Türk Tiyatrosu'nda, "Karacaoğlan" ve "Aşk Dediğin Nedir ki" adlı oyunları 1984'te sahnelendi. Bunların dışında "Gül Satardı Melek Hanım" (1983) adlı oyunu ve Tarık Buğra ile birlikte kaleme aldıkları "Osmancık" (1984) adlı senaryosu bulunmaktadır.

Ödül: "Küpe Çiçeğinin Ölümü" ile 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması Radyo Oyunu Dalında; "Gecenin Bir Yerinde" ile Televizyon Oyunu Dalında ve "Serçe" ile Öykü Dalında Başarı Ödülü; *Eski Fotoğraflar* ile 1977 TDK Oyun Ödülü; "Meddah Amca" ile 1986 TBMM Kültür Sanat Kurulu Ödülü (üçüncülük).

Yapıtları: Şiir: *Günebakan*, İzmir: Gayret Mtb., 1955; *Denize Çıkan Cadde*, İzmir: Gutenberg, 1957; *Küçük Kızın Adı Ayşe*, Ank.: Doğan B., 1965; *Sandalım Kıyıda Bağlı ya da Ayyuklalı Alekos ile Namazgâhlı Şükrü Bey Destanı*, İst.: Yazko, 1983.
Roman: *Bozuk Bir Şey*, İst.: Koza, 1976; *Bir Düş müydü O İzmir*, Ank.: Bilgi, 1992.
Öykü: *Aklımda Kalan Masallar*, İst.: Bilge, 1983; *Memuroğlumemur*, İst.: Gerçek Sanat, 1994.
Oyun: *Kâtip Çıkmazı*, Ank.: Batı, 1970; *Bu Topraklar İçin*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1976; *Eski Fotoğraflar*, Ank.: Ziraat Bankası, 1978; *Toplu Oyunları I*, İst.: Mitos Boyut, 1994; *Toplu Oyunları II*, İst.: Mitos Boyut, 1997; *Toplu Oyunları III*, İst.: Mitos Boyut, 2004; *Karacaoğlan*, İst.: Mitos Boyut, 2007; *Toplu Oyunları IV*, İst.: Mitos Boyut, 2008.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 337, Özkırımlı, *TEA*, IV, 1058; "Sümer, Dinçer", *TDEA*, VIII, 76; Kurdakul, *Sözlük*, 556; Karaalioğlu, 511-512; Necatigil, *Eserler*, 147, 223.

SÜMER, GÜNER *(Ankara, 18 Mart 1939 - Ankara, 27 Nisan 1977)* Oyun yazarı, dramaturg, yönetmen, oyuncu.

Emine İsmet Hanım ile tüccar Mustafa Sümer'in oğlu. Romancı Adalet Ağaoğlu ablasıdır. Ankara Atatürk Lisesi'nde okudu. Bir süre AÜ Hukuk Fakültesi'ne devam etti. Lisedeyken *Mavi* dergisini (36 sayı, 1952-56) çıkaranlar arasına katıldı. Paris'te Théâtre National Populaire'de Jean Vilar ve Théâtre de France'ta J. L. Barrault'dan yönetmenlik öğrenimi gördü, asistanlık yaptı (1960-69); dönüşünde A. Çiyiltepe'nin kurduğu Arena Tiyatrosu'nda asistanlık yaptı. Ankara Sanat Tiyatrosu'nun (AST) kurucuları arasında yer aldı; bu tiyatronun etkinliklerine dramaturg, yönetmen, oyuncu olarak katıldı (1963-70). İstanbul Sanat Tiyatrosu'nu kurdu (1970). *Gizli Ordu* (1963-64), *Mezarsız Ölüler* (1963-64), *Yosma* (1964-65), *Ayak Bacak Fabrikası* (1964-65), *Bozuk Düzen* (1965-66), *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç* (1965-66), *Küçük Burjuvalar* (1966-67), *Durand Bulvarı* (1967-68), *Victor ya da Çocukların İktidarı* (1968-69), *Eskici Dükkânı* (1968-69), *Sınırdaki Ev* (1969-70) adlı oyunları yönetti. *Hürriyet* ve eki *Kelebek* için telif ve uyarlama fotoromanlar yazdı. Türkiye İşçi Partisi üyesiydi. Kansere yakalanarak öldü. Sinema ve tiyatro oyuncu Suna Selen ile olan evliliğinden bir oğlu vardır.

İlk öyküsü *Mavi*'de çıktı (1954). Öyküleri, tiyatro eleştirileri ve kısa oyunları *Şairler Yaprağı*, *Yelken*, *Ufuklar* ve *Pazar Postası*'nda yayımlandı. Lise yıllarında varoluşçuluk akımından etkilendiği söylenebilir. Öykülerinde, özellikle de oyunlarında toplumsal gerçekçilik akımını izledi. Bireyin, toplumsal yapıdaki bozukluktan kaynaklanan bunalımı üzerinde durdu; bu çıkmazda yaşayan insanların iç dünyasına ince bir duyarlıkla eğildi. Oyunlarında biçim kaygısını göz ardı etmediği, dengeli bir yapı kurduğu görülür. Hem yazar, hem yönetmen olarak temaya uygun bir atmosfer yaratılmasına, düşüncenin bu atmosfer tarafından iletilmesine özen göstermiştir. "Adı Nalan" adlı yarım kalmış bir romanı vardır.

Oyunlarından *Bozuk Düzen* (yön. H. Dormen, 1965) ve *Yarın Cumartesi* (yön. B. Olgaç, 1988) filme alındı.

Ödül: *Ayak Bacak Fabrikası* oyunundaki yönetimiyle 1965 Ankara Sanatsevenler Derneği En İyi Yönetmen Ödülü.

Yapıtları: Oyun: *Yarın Cumartesi*, 1962 (Site Tiyatrosu, 1961) (*Güner Sümer Toplu Eserleri II*, İst.: Ada, 1983); *Bozuk Düzen*, Ank.: Bilgi, 1965 (kendi yönetiminde AST'ta sahnelendi, 1965) (*Güner Sümer Toplu Eserleri II*, İst.: Ada, 1983); *Hüzzam*, İst.: Ada, 1983 (Ankara Devlet Tiyatrosu, 1984-85) (*Güner Sümer Toplu Eserleri II*); *Baba ile Oğul*, İst.: Ada, 1983 (*Güner Sümer Toplu Eserleri II*).
Şiir/Düzyazı: *Şiirler/Düzyazılar (1954-56)*, İst.: Ada, 1983 (*Güner Sümer Toplu Eserleri I*).
Öykü: *Öyküler (1954-56)*, İst.: Ada, 1983 (*Güner Sümer Toplu Eserleri I*).
Çeviri: *Gizli Ordu* (B. Behan), 1963; *Küçük Burjuvalar* (M. Gorki), 1975.
Uyarlama: *Kel Şarkıcı* (E. Ionesco), Sahne Z ekibi ile birlikte Ankara Radyosu için, 1960.

Kaynaklar: *BF* (Temmuz 1999, ablası Adalet Ağaoğlu tarafından doldurulmuştur); Necatigil, *İsimler*, 337-338; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1058; Kurdakul, *Sözlük*, 557; Karaalioğlu, 512; "Sümer, Güner", *TDEA*, VIII, 76; Necatigil, *Eserler*, 81-82; Özgüç, I, 257; II, 350.

SÜMER, MUALLÂ *(İstanbul, 13 Ağustos 1929 [nüfus kaydında 20 Ocak 1927] -)* Romancı.

Tam adı Hatice Muallâ Sümer. Saffet Hanım ile Ali Rıza Bey'in kızı. İstanbul Radyosu için Halide Edip Adıvar'ın *Kalp Ağrısı* ve Major Wren'in *Gönüllü Kahraman* romanlarını oyunlaştırdı. Çocuk ve doğa konulu fotoğraf sergileri açtı. TYS ve İLESAM üyesi. İstanbul'da yaşıyor; boşanmış.

Şiir, öykü ve yazılarını *İstanbul*, *Milli Kültür*, *Yeni Defne*, *Kadınca* ve *Ana* dergileri ile *Yeni İstanbul* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımladı. Bazı şiirleri Nazife Güran tarafından bestelendi. Yalnız kadınları anlattığı *13 Numaradakiler* adlı romanıyla tanındı.

Ödül: *13 Numaradakiler* ile 1971 Hürriyet Gazetesi Kadınlar Arası Roman Yarışması (ikincilik); 1979 Yapı Kredi Bankası ve Doğal Hayatı Koruma Derneği "Doğa ve Çocuk" Fotoğraf Yarışması (ikincilik).

Yapıtları: Roman: *13 Numaradakiler*, İst.: Kervan, 1984; *Yaşamak Diye Bir Şey*, İst.: Bayrak Mtb., 1986; *Ve Yalnızlık Vardı*, İst.: Bayrak Mtb., 1987; *Doğa Senfonisi*, İst.: Bayrak Mtb., 1989; *Sevgi Nerede*, İst.: Bayrak Mtb., 1995.
Öykü: *Ham Şeftali*, İst.: Bayrak Mtb., 1989.
Deneme: *Düşünce*, İst.: Bayrak Mtb., 1995; *Doğum Yeri: Dersaadet*, İst.: Bayrak Mtb., 1997.
Diğer: *Cep Bulmaca*, İst.: Bilgin Mtb., 1966.
Kaynaklar: *BF* (9 Ağustos 1999); F. H. Tökin, "Bir Kadın Romancı", *Yeni İstanbul*, 2 Mart 1985.

SÜMMANİ *(Samikale köyü/Narman/Erzurum, 1860 - Samikale köyü, 5 Ocak 1915)* Saz şairi.

Asıl adı Hüseyin. Babasının adı Hasan. Oğlu Şevkî usta malı satan bir hikâyeci idi. Hayatta olan iki torunu, Hüseyin Sümmanoğlu ve Nusret Torunî de âşıktır. Ömrünü çobanlıkla geçirdi. Saz çalmayı mahalli âşıklardan öğrendi. Hayalinde yarattığı sevgilisi Gülperi'yi bulmak için Kafkasya, İran, Afganistan, Hindistan'a kadar dolaştığı söylenir. Bu söylenceyi M. Uraz *Âşık Sümmani ve Gülperi*'de (1937) öyküleştirdi. Doğu Anadolu'da çok sevilen bir ozan olmuştur; koşmaları, destanları, öğütleri, methiyeleri, münacatları, dini şiirleri bulunmaktadır. Hem aruz, hem hece ölçülerini kullanan Sümmani'nin, dönemin tanıştığı ozanları ile karşılaşmaları vardır. 1972'den beri Narman'da aralıklarla "Sümmani Şenlikleri" düzenlenmektedir.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 338; "Sümmanî", *TDEA*, VIII, 76-77; Işık, 549; Z. Fahri [Fındıkoğlu], *Erzurum Şairleri*, İst., 1927; H. N. Okay, *Âşık Sümmanî, Hayatı ve Şiirleri*, 1934 (yb 1963); N. Yağmurdereli, *Âşık Sümmanî, Hayatı ve Şiirleri*, 1939; M. Kardeş, *Meşhur Saz Şairi Sümmanî: Hayatı ve Şiirleri*, 1963; ay, *Sümmâni Bibliyografyası*, 1982; A. Erkal, *Narmanlı Âşık Sümmanî, Hayatı ve Eserleri*, İst., 1998; H. A. Kasır, *Erzurum Şairleri*, İst., 1999, s. 147-153.

SÜNBÜLLÜK, AHMED ESAD SEZAİ *(Kastamonu, 1874 - ?)* Yazar.

Posta ve telgraf müdürü Hilmi Bey'in oğlu. İstanbul İdadisi ve Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Memurluğa Dahiliye Nezareti Muhasebe Kalemi'nde başladı (1894); çeşitli yerlerde kaymakamlık yaptı. 1921'den sonra İstanbul'daki bazı okullarda öğretmen olarak görev yaptıktan sonra emekliye ayrıldı. 1946-52 arasında *Hakka Doğru* gazetesinin başyazarlığını yaptı.

Yapıtları: Öykü: *Zincirli Adalet*, İst.: Kemal Özcan, 1943.
İnceleme-Araştırma: *Destan ve Divanlar*, 1940; *Eshab-ı Kehf ve Zülkarneyn Hikâyesi*, İst.: Kemal Özcan, 1943; *Şairler Sûresi*, 1943; *Ebu Eyyub-el-Ensari Tarihi*, İst.: 1943; *Tevfik Fikret'in "İman İhtiyacı" Şiirinin Şerhi*, İst.: Aydınlık B., 1946; *Tevfik Fikret'in Tarih-i Kadim Ünvanlı Manzumesinin Şerhi*, İst.: Aydınlık Mtb., 1947.
Diğer: *Çocuk Eğlencesi*, İst.: Bozkurt B., 1940; *Anne Karnında İkiz Çocuklar*, İst.: Aydınlık B., 1943.
Kaynaklar: Çankaya, II-III, 288-289; "Sünbüllük, Ahmed Esad Sezai", *TDEA*, VIII, 77.

SÜNGÜ, GÜRAY *(İstanbul, 5 Ağustos 1976 -)* Yazar.

Terzi Hatice Hanım ile derici Mevlüt Süngü'nün oğlu. Mensucat Santral Lisesi'ni ve Uludağ Üniversitesi'ni bitirdi. İstanbul Kapalıçarşı'da tezgâhtarlık (1992-1998), özel şirketlerde pazarlamacılık yaptı (1998-2004). 2004'den beri satış müdürlüğü yapıyor. İstanbul'da yaşıyor; evli. İlk öyküsü *Hece* dergisinde çıktı (Aralık 1998). *Hece Öykü, E, Özgür Edebiyat* gibi dergilerde öyküleri yayımlandı.

Yapıtları: Roman: *Pencereden*, İst.: Bir Harf, 2006; *Dördüncü Tekil Şahıs*, İst.: Bir Harf, 2007.
Kaynaklar: BF (20 Ocak 2009).

SÜNTER, MUHTEŞEM *(İstanbul, 1928 - İstanbul, 9 Temmuz 1985)* Şair.

Sarıyer Ortaokulu'nda ve Kabataş Lisesi'nde okudu (1948). Askerlik dönüşü çalışma hayatına atıldı; Sümerbank'ta işe girdi (1958). Sümerbank'ın bankacılık bölümündeki çeşitli servislerde 26 yıl çalıştıktan sonra bu kurumun Genel İşlemler şefliğinden kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. İlk şiiri 1948'de yayımlandı. 1950'den itibaren *Varlık*, *Yeditepe*, *Yenilik*, *Kaynak*, *Pazar Postası*, *Türk Dili*, *Yazko Edebiyat* dergilerinde ve günlük gazetelerin kültür-sanat sayfalarında yayımlanan şiirleriyle tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Gerilere Bırakmak*, İst.: Yeditepe, 1980; *Sen ile Sen*, İst.: Yazko, 1981; *Polonya'dan Kadınlar*, İst.: Yazko, 1983; *Omçalar*, İst.: Yazko, 1985.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 338; "Sünter, Muhteşem", *TDEA*, VIII, 77; Karaalioğlu, 514; Kurdakul, *Sözlük*, 558.

SÜREYYYA EVREN *(İstanbul, 19 Mayıs 1972 -)* Romancı, öykücü.

Asıl adı Süreyya Evren TÜRKELİ; "Süreyya"daki üçüncü Y'yi kendisi ekledi. Desinatör Özden Hanım ile mühendis Kemal Türkeli'nin oğlu. Nişantaşı Anadolu Lisesi'nden sonra girdiği Mimar Sinan Üni. Mimarlık Bölümü'nden ayrıldı; İÜEF Leh Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenci. Yayınevlerinde editörlük, redaktörlük ve çevirmenlik, TV metin yazarlığı gibi işler yaptı. *Kaçınılmaz* ve *Art-İst* dergilerinin yayın kurulunda yer aldı. İstanbul'da yaşıyor; evli.

İlk öyküsü ("Susmana Gerek Var ve Oturmana") 1991'de *Varlık*'ta çıktı. Öykü, şiir ve yazılarını *Varlık*, *Sombahar*, *Şizofrengi*, *Evrensel Kültür*, *İnsancıl* ve *Öküz* dergilerinde yayımladı. "*Kara Kitap*'ın fantastik öğelerle bezenmiş parodisi" niteliğindeki ilk kitabı *Postmodern Bir Kız Sevdim* ile tanındı. Kendisini "postmodern ve anarşist" olarak tanımlıyor.

Ödül: 1990 Galatasaray Lisesi Şiir Yarışması Ödülü (üçüncülük); 1991 Varlık Dergisi 1000. Sayı Gençlik Ödülleri Öykü Başarı Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Postmodern Bir Kız Sevdim*, İst.: Mitos, 1993; *Yaşayıp Ölmek Aşk ve Avarelik Üzerine Kısa Bir Roman*, İst.: Şizofrengi, 1994; *Ur Lokantası*, İst.: Varlık, 1999; *Kanlar Ülkesinde Karnaval*, İst.: İnkılap, 2001; *Viyana Nokta*, İst.: Versus, 2007.

Öykü: *Zaman Zeman Öyküleri*, İst.: Kabalcı, 1995; *Hepimiz Gogol'un Paltosundan Çıktık*, İst.: Okuyanus, 2001; *Buruşuk Arzular*, İst.: İthaki, 2004.

Derleme: *Genç Şairler ve Yazarlar Kitabı*, İst.: Kabalcı, 1995; *Bağbozumları-Kültür-Politika ve Gündelik Hayat Üzerine*, (R. G. Öğdül ile), İst.: İst.: Stüdyo İmge, 2002; *Başka Bir Dünya Mümkün*, (R. G. Öğdül ile), İst.: Stüdyo İmge, 2002.

Kaynaklar: *BF* (Aralık 1999); D. Doltaş, "Postmodern Bir Kız Sevdim", *Postmodernizm: Tartışmalar ve Uygulamalar*, İst., 1999, s. 161-170.

SÜRSAL, HAKAN *(Ankara, 1963 -)* Şair.

İÜ Jeoloji Mühendisliği bölümünü bitirdi (1980). Amatör olarak fotoğraf ve kolaj çalışmaları yapıyor. Edebiyatçılar Derneği ve BESAM üyesi. Yazı ve şiirleri Aykırı Sanat, Berfin Bahar, Evrensel Kültür, Yarın, yaba gibi dergilerde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *İs'tas'yön*, İst.: Tüm Zamanlar, 2005; *Eşeysiz Rodin*, İst.: Tüm Zamanlar, 2006; *Mavi Revir*, İst.: Sone, 2009.

Öykü: *Sigaralar ve Kargalar*, İst.: Sone, 2006.

Kaynaklar: Işık 06, 3280.

SÜZER, FATMA ŞENGİL *(Eskişehir, 1970 -)* Yazar.

İlk ve orta öğrenimini Eskişehir'de gördü. Anadolu Üniversitesi Eczacılık bölümü mezunu. Eczacılık yapıyor. Şiir ve öyküleri 1987'den itibaren *Dolunay*, *Albatros*, *Dergâh*, *Hece* gibi dergilerde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Su Siyah*, İst.: A Sanat, 1997.

Öykü: *Ferhat ile Şirin*, İst.: Timaş, 2000; *Avlunun Uğultusu*, İst.: Timaş, 2002.

Çocuk: *Gelincik Şarkısı*, İst.: Mavi Uçurtma, 2006.

Kaynaklar: Işık 06, 3281.

ŞADİ *(İstanbul, 16 Eylül 1888 - İstanbul, 28 Haziran 1923)* Şair.

Asıl adı İsmail Yaşar. Kayseri Talas kökenli Atpazarı esnafından Akmehmetzade Mustafa Efendi'nin oğlu. İlk ve rüştiye öğrenimini İstanbul Fatih'te tamamladıktan sonra Mercan İdadisi'ni bitirdi. Hukuk Mektebi'ne kaydoldu. Bir yıl kadar rüsumat emaneti muhasebe bürosunda çalıştı. 1909'da sınavla Şirket-i Hayriye'ye girdi. Şirket okula devamına izin vermediği için Hukuk Mektebi'nden ayrılmak zorunda kaldı. İdarede daha sonra enspektörlük başkâtipliğine atandı. Bir yandan da bir buçuk yıl Ticaret-i Bahriye Kaptan Mektebi'nde, İptidai Hariç Medresesi'nde Türkçe dersleri verdi. Fatih Türbesi haziresinde gömülüdür.

Hece ve aruz vezninde yazdığı şiirlerini bir araya getirdiği iki şiir defteri ölümünden sonra arkadaşlarınca yayımlanmak istendiyse de gerçekleştirilemedi. Dönemin tanınmış kişilerinin el yazılarını içeren, kendisinin "Mecmua-i Hatıratım" olarak adlandırdığı derlemesi ölümünden sonra Türk ve İslam Eserleri Müzesi Kütüphanesi'ne konuldu.

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, III, 1753; "Şadi İsmail Yaşar", *TDEA*, VIII, 83.

ŞAFAK, ELİF *(Strasbourg/Fransa, 25 Ekim 1971 -)* Öykücü, romancı.

Asıl adı Elif BİLGİN, Elif Shafak adını da kullanıyor. Öğretim görevlisi Nuri Bilgin ile hariciyeci Şafak Atayman'ın kızı. İlkokulu Ankara'da Kubilay İlkokulu'nda (1982), ortaokulu Madrid'deki Runnymede College'da (1986) okudu. Ankara Atatürk Anadolu Lisesi'ni (1989), ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü (1994) bitirdi. 1998'den itibaren Bilgi Üni. Uluslararası İlişkiler Bölümü araştırma görevlisi, aynı zamanda ODTÜ Siyaset Bilimi doktora öğrencisi. Aynı okulda yüksek lisans yaptı (1996). *Zaman* ve *Habertürk* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. İstanbul'da yaşıyor, evli, iki çocuk annesi.

Tarihte kendini, kimliğini arayan, bir anlamda sınırda yaşayan insanları kendine özgü bir roman diliyle anlattı. Bir söyleşisinde "tarih kitaplarının 'küçük' gördüğü, 'yabancı' olarak kabul edilen insanları anlatmayı önemsiyorum" dedi. Romanları yirmiden fazla dile çevrildi. *Araf, Baba ve Piç* ve *Aşk* adlı romanlarını İngilizce kaleme aldı. *Baba ve Piç* hakkında "Türklüğü aşağıladığı" gerekçesiyle TCK 301.

maddeden dava açıldı, yeterli delil bulunmadığından beraat etti.

Ödül: *Pinhan* ile 1998 Mevlana Büyük Ödülü; "Bektaşi ve Mevlevi Düşüncesinde Kadınsılığın Kurgulanması" adlı yüksek lisans teziyle 1999 Türk Sosyal Bilimler Derneği Genç Sosyal Bilimci Ödülü (ikincilik); *Mahrem* ile 2000 TYB Roman Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Kem Gözlere Anadolu*, İst.: Evrensel, 1994.

Roman: *Pinhan*, İst.: İletişim, 1997; *Şehrin Aynaları*, İst.: İletişim, 1999; *Mahrem*, İst.: Metis, 2000; *Bit Palas*, İst.: Metis, 2002; *Araf*, İst.: Metis, 2004; *Beşpeşe, (M. Mungan, C. Oker, P. Kür, F. Ulay'la)* İst.: Metis, 2004; *Baba ve Piç*, İst.: Metis, 2006; *Aşk*, İst.: Doğan Kitap, 2009.

Deneme: *Med-Cezir*, İst.: Metis, 2005; *Siyah Süt*, İst.: Doğan Kitap, 2007.

Kaynaklar: *BF* (13 Mayıs 1999); N. Köklü, "Üç Noktayla Biten Öykü", *Radikal*, 27 Temmuz 1999; M. S. Aslankara, "Romanda Tarihi Değiştirmek, Tarihseli Dönüştürmek", *Adam Sanat*, S. 169 (Aralık 1999).

ŞAHABETTİN SÜLEYMAN *(İstanbul, 1885 - Davos/İsviçre, 1919)* Yazar.

Balıkesir kökenli Çavdarlızade ailesinden Karesi mutasarrıfı Şerif Paşa'nın küçük oğlu olan İzmir Defter-i Hakani müdürü Süleyman Şevket Bey'in (ö. 1908) oğlu. Çocukluğu İzmir ve İstanbul'da geçti. İlk ve orta öğrenimini İzmir İdadisi'nde tamamladıktan (1903) sonra girdiği Mülkiye Mektebi'ni 1908'de bitirdi. İlk görevi olan Maarif Nezareti İzmir Tedrisat-ı İptidaiye kâtipliğini dört ay kadar sürdürdükten sonra Aralık 1908'de Vefa İdadisi Fransızca muallimliğine ve müdür yardımcılığına getirildi. Yazdığı "Çıkmaz Sokak" (tefrika, *Resimli Kitap*, 1909) adlı oyunun "ahlaka aykırı" bulunması nedeniyle Maarif Nezareti tarafından görevden uzaklaştırıldı (Mayıs 1910). Daha sonra Nisan 1911'de Galatasaray Sultanisi lisan-ı Osmani muallimliğine atandı. Darülmuallimin-i Âliye'de müdür yardımcılığı yaptı, edebiyat ve Fransızca dersleri verdi (1914). Son resmi görev olarak 1915'te Galatasaray Sultanisi'nde edebiyat ve İstanbul Sultanisi'nde edebiyat ve felsefe muallimliği görevlerinde bulundu. 1914'te Köse Raif Paşa'nın büyük kızı şair İhsan Raif Hanım'la evlendi. Her yaz gittiği İsviçre'de hastalanarak öldü. Davos-Platz kasabası mezarlığına gömüldü.

İdadi yıllarında İzmir gazetelerinde birçok yazısı yayımlanan Şahabettin Süleyman'ın saptanan ilk yazısı İzmir'de çıkan *Ahenk* dergisinde "Süleyman Şahabettin" imzasıyla yayımlanan "Ceriha-i Namus" adlı öyküdür (31 Aralık 1903). Daha sonra *İzmir*, *İzmir Sadası*, *Musavver Eşref*, *Şiir ve Tefekkür* (kendi kurduğu dergi), *Jale* (sorumlu müdür), *Servet-i Fünun*, *Rübap* (edebi müdür), *Resimli İstanbul*, *Resimli Roman*, *Musavver Hale*, *Mehasin*, *Piyano*, *Tenkit*, *Hâkimiyet-i Milliye*, *Yeni Ses*, *Muahede*, *Hür Memleket* gibi dergi ve gazetelerde yazdı.

Fecr-i Ati topluluğunun kurucuları arasında yer aldı; topluluğun temel ilkesini ifade eden "sanat şahsi ve muhteremdir" sözü onundur. Tiyatro yapıtları ve edebiyat tarihi araştırmaları ile tanındı. Bunların yanı sıra edebiyat ve tiyatro eleştirileri, öyküler, "fantaziye" adını verdiği düzyazı şiirler yazdı. "Şahabeddin Süleyman'ın hikâye, nuvel-diyalog, mensure, fantaziye ve tiyatrolarında en mühim muhteva hususiyeti fatalizm'dir. (...) Yazarın birçok kalem tecrübesinde, natüralist teknik müşahade edilmektedir. (...) eserlerindeki diğer bir muhteva hususiyeti de Servet-i Fünûnculardan kalma hayal-hakikat çatışmasıdır" (N. H. Polat).

Yapıtları: Oyun: *Fırtına*, İst.: Fecr-i Ati Ktp., 1326/1910 ("Aralarında", "Kanun", "Avdet", "Aziz Katil", "Kül" oyunları ve "İntikam" adlı öyküsüyle bir arada); *Çıkmaz Sokak*, İst.: Muhtar Halit Kitaphanesi, 1329/1913; *Ben...Başka*, (Tahsin Nahit ile) - *Kırık Mahfaza*, İst.: Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı, 1329/1913; "Kösem Sultan", (Tahsin Nahit'le birlikte; bir kısmı *Rübap* dergisinde yayımlanmış, kitap olarak basılmamıştır) 1912.

Estetik: *Sanat-ı Tahrir ve Edebiyat*, İst.: Tefeyyüz, 1329/1913; *Malumat-ı Edebiye*, (Köprülüzade Mehmed Fuad ile) 2 c., İst.: Kanaat, 1330/1914.

İnceleme: *Tenkidat-ı Edebiye: Namık Kemal-"Karabela" Münasebetiyle*, İst.: Cihan Mtb., 1329/1913; *Tenkidat-ı Edebiye: Abdülhak Hâmid-Hayatı ve Sanatkâr*, İst.: Cihan Mtb., 1329/1913; *Meşrutiyet'te Terbiye-i Etfal* -1. Kısım (Köprülüzade Mehmed Fuad ile), İst.: Necm-i İstikbal Mtb., 1327/1911; *Osmanlılıkta Vahime-i Mesuliyet*, İst.: Cemiyet Ktp., 1331/1915.

Edebiyat Tarihi: *Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye*, İst.: Sancakyan Mtb., 1328/1912; *Yeni Osmanlı Tarih-i Edebiyatı*, I. c. (Köprülüzade Mehmed Fuad ile), İst.: Tefeyyüz, 1916.

Antoloji: *Resimli Muktatafat*, 3 kısım, İst.: Kanaat, 1329-1330/1913-1914.

Çeviri: *Rehber-i Erib-i Kâmil: Bir Muallimin Şakirtlerine Dersleri*, 3 c. (Brunot, çeviri ve uyarlama), İst., 1912; *Aşk-Nesayıh-ı Aşereden* (E. Faguet), İst.: Külliyat-ı Kütüphane-i Mümtaz, 1913.

Kaynaklar: Yakup Kadri, "Şahabettin Süleyman Bey", *Nevsal-i Milli*, İst., 1914, s. 149-150; N. H. Polat, *Şahabeddin Süleyman*, Ank., 1987; ay, "Şahabeddin Süleyman", *TDEA*, VIII, 86-88; A. Uçman, "Şehabeddin Süleyman", *YYOA*, II, 577-578.

ŞAHAP SITKI *(Niğde, 2 Nisan 1915 - İstanbul, 3 Eylül 1991)* Öykücü, romancı.

İLTER soyadını aldı. Zahide Hanım ile A. Sıtkı'nın oğlu. Cumhuriyet İlkokulu (1926), Isparta Ortaokulu (1929) ve Antalya Lisesi'nden (1936) sonra AÜ Hukuk Fakültesi'ni (1941) bitirdi. Matbuat Müdürlüğü'nde (1936-37) başladığı memurluk hayatına PTT, Ankara Radyosu (1937-40), MEB (1940-47), Basın Yayın Genel Müdürlüğü (1951-52) ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nda (neşriyat müdürü) (1952-54) devam etti. Ziraat Bankası'nda basım bürosu amiriyken (1954-61) emekli oldu. Evli ve üç çocuk babasıydı.

Varlık dergisinde yayımladığı şiirlerle edebiyat dünyasına giren (1937) Şahap Sıtkı 1941'e kadar şiir eleştirileri ve sanat üzerine yazılar yazdı. Daha sonra öykü ve romana yöneldi. Adı daha çok *Varlık*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yenilik*, *Çağrı*, *Yaratış*, *Doğuş*, *Yeditepe* gibi dergilerde görüldü. *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde sekiz öyküsü bir özel sayıda toplandı (1949). "Ayrı Dünyalar" adlı oyunu İzmir ve Ankara devlet tiyatrolarında sahnelendi (1961). B. Necatigil'e göre, "hikâyelerinde hayat zorlukları, geçim kaygıları altında bunalan güçsüz kişilerin alınyazılarını, toplum düzenindeki haksızlık ve eşitsizlikleri verdiği, verirken de gerçekçi bir gözleme dayandığı, psikolojik bir atmosfer yarattığı görülür."

Ödül: *Acı* ile 1971 TDK Hikâye Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Çırılçıplak*, İst.: Yenilik B., 1957; *Bulut Gelir Pare Pare*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1958; *Gülen Ayva Ağlayan Nar*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1959; *Şubat Gecesi*, Ank.: Baynur Mtb., 1964; *Acı*, Ank.: Başnur Mtb., 1970.
Roman: *Gün Görmiyen Sokak*, İst.: Varlık, 1958; *Toprak*, Ank.: Türkiye Ticaret Odaları Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Mtb., 1962; *Gökkuşağı*, (çocuk romanı) 1965; *Horoz Değirmeni*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1967; *Kimin İçin*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1967.
Oyun: *Ayrı Dünyalar*, Ank.: MEB, 1961.
Anı: *Orhan Peker'den Anılar, Sergiler, Mektuplar, Şiirler*, İst.: Fotoğrafik, 1980.
Diğer: *Ziraat Bankası: Dün-Bugün*, Ank.: Başnur Mtb., 1967.
Çeviri: *Yaşayan Ölü* (L. N. Tolstoy; R. Çakıröz'le), 1943; *Vişne Bahçesi* (A. Çehov; E. Güney'le), 1944; *Akıldan Bela* (Griboyedov; Z. Akkoç'la), 1945; *Şaka, Alay, Hiciv ve Ötesi* (Grabbe; B. Feyzioğlu'yla), 1946; *Andrea Delfin* (P. Heyse; B. Feyzioğlu'yla), 1946; *Ana Yol* (J. J. Bernard; G. Acar'la), 1946; *Fakir Çalgıcı* (F. Grillparzer; B. Feyzioğlu'yla), 1946; *Rüya Bir Hayat* (F. Grillparzer; A. Alpaut'la), 1947.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 339; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1062-1063; "İlter, Şahap Sıtkı", *TDEA*, IV, 373; "Ayrı Dünyalar", *TDEA*, I, 250; "Gün Görmeyen Sokak", *TDEA*, III, 403; Nebioğlu, 557; Necatigil, *Eserler*, 11-12, 45, 168, 186-187, 233-234; Kurdakul, *Sözlük*, 561; Karaalioğlu, 741.

ŞAHİN, AHMET METİN *(Tutak/Ağrı, 1935 -)* Şair.

Zehra Hanım ile Doğubeyazıt eşrafından Askerhan Ağa'nın oğlu. Tutak İlkokulu'nu bitirdikten sonra Van Erciş Köy Enstitüsü'nden mezun olarak (1951) ilkokul öğretmenliği ve idarecilik yaptı.

İlk şiir ve yazıları Ağrı'da *Mesuliyet* gazetesinde çıktı. Erzurum'da *Hürsöz* gazetesine de bir süre yazı yazdı. *Hisar*, *Töre*, *Türk Edebiyatı*, *Eflatun*, *Yeni Adam*, *Bahçe* gibi dergilerde yayımlanan, "Anadolu insanının tarih ve kültürüne eğilen, milliyetçi görüşlerle yazdığı şiirleriyle" tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Sabrın Acı Suları*, Ank., 1976; *Kar Danesinde Yaşamak*, İst.: Yağmur, 2008.
Çeviri: *Cavidname* (M. İkbal), Bursa,: Irmak, 1997.
Kaynaklar: "Şahin, Ahmet Metin", *TDEA*, VIII, 92; Karaalioğlu, 516.

ŞAHİN, FERİT *(Tatvan/Bitlis, [nüfus kaydında 5 Temmuz 1952] 1950 - Karşıyaka/İzmir, 1 Ekim 1997)* Şair, öykücü.

Lütfiye Hanım ile işçi Mehmet Sabri Şahin'in oğlu. İlk ve orta okulu Tatvan'da okudu; Diyarbakır Öğretmen Okulu'nu bitirdi. 1971'den itibaren Anadolu'nun çeşitli illerinde ve Fransa Avignon Türk Okulu'nda ilkokul öğretmenliği yaptı. 1994'te yakalandığı beyin kanserinden öldü. Evli ve iki çocuk babasıydı. Toplumcu gerçekçi akıma bağlı kaldı. "Öykülerinde kara mizah ve zengin bir görsel anlatım vardır" (S. Çelebi). Bazı şiirlerini ölümünden sonra oğlu Mert Şahin besteledi.

Yapıtları: Şiir: *Atkıran'a Ağıt*, İzmir: Mayıs, 1992; *Alın Beni Çocuklar*, İzmir: Mayıs, 1992.
Öykü: *Refüje Politik*, İzmir: Mayıs, 1992.
Kaynaklar: *BF* (21 Mayıs 1999, eşi Selma Şahin ve yayımcısı Suat Çelebi tarafından); S. Çelebi, "Sevgi ve Coşkunun Ozanı", *Düşlem*, S. 21 (Ocak 1999).

ŞAHİN, LEYLA *(Şavşat/Artvin, 10 Aralık 1954 -)* Şair.

Üsküdar Kız Lisesi'ni bitirdi (1974). *Türkiye Birlik* gazetesinin kültür sayfasını yönetti (1975). İstanbul'da yaşıyor. İlk şiirleri *Doğan Kardeş* ve *Çevreye Işık* dergilerinde yayımlandı (1967-70). *Sesimiz*, *Direniş*, *Türkiye Yazıları*, *Güney*, *Demokrat*, *Varlık*, *Broy*, *Gösteri*,

Milliyet Sanat, *Karşı*, *Atika*, *Şiir Ok'u*, *Düşler*, *Yaşasın Edebiyat* gibi dergi ve gazetelerde yayımladığı şiirlerle adını duyurdu. Şiirlerinde toplumsal özlemlerin gerçekleşmemesine duyulan öfkeyi ve yaşanan çelişkileri dile getirdi. Halk deyişlerinden yararlanarak kurduğu şiirlerinde yer yer kendine özgü imge dünyası ile dikkat çekti.

Ödül: "Kırlangıç Yıldızı" adlı dosyayla 1988 Enver Gökçe Şiir Yarışması (ikincilik).

Yapıtları: Şiir: *Ateşte Parmak Uçları*, İst., 1988; *Kırlangıç Yıldızı*, İst.: Papirüs, 1989; *Mayıs Şarkıları*, İst., 1989; *Acı Toplayan İpekli Çardak Kuşu*, İst.: Edebiyat Gazetesi, 1990; *Saklısu*, İst., 1993; *Kerem Tarihi*, İst., 1993; *Atı Düşünmek*, İst., 1994.

Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük* (1999), 610; B. Tamsöz, *Kadın Şairler*, Ank., 1994, s. 252-256; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 254-255.

ŞAHİN, OSMAN *(Aslanköy/Mersin, 3 Mart 1940 [nüfus kaydında 1938] -)* Öykücü, senaryo yazarı.

Çiftçi Tahir Şahin ile Şakire Hanım'ın oğlu. İlkokulu doğduğu köyde bitirdi. Ortaöğrenimini Dicle Köy Enstitüsü'nde tamamladı. Bir süre Siverek'in Fırat yöresindeki aşiret köylerinde ilkokullarda öğretmenlik yaptı. Daha sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'ne devam etti ve bu okulun Beden Eğitimi Bölümü'nden mezun oldu (1961). 22 yıl beden eğitimi öğretmeni olarak Malatya, İzmit, Karamürsel, İstanbul ve Arsin liselerinde görev yaptı. 1980'deki askeri darbeden sonra Trabzon'un Arsin ilçesine sürgün edilerek emekli edildi. Edebiyat dışında aktif olarak sporla ilgilendi; lisanslı olarak futbol, voleybol, basketbol, atletizm, eskrim, dağcılık, yüzme, okçuluk, izcilik ve jimnastik sporlarıyla uğraştı. Kamp müdürlüğü yaptı. TYS, PEN Yazarlar Derneği, Ankara Edebiyatçılar Birliği ve Kadıköy Atatürkçü Düşünce Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk öyküsü ("Kırmızı Yel") 1971'de *Cumhuriyet* gazetesinin "Kültür-Sanat" ekinde yayımlandı. Öykü ve yazıları *Cumhuriyet Kitap*, *Varlık*, *Papirüs*, *Yaşasın Edebiyat*, *Gösteri*, *Kıyı*, *Evrensel Kültür* gibi dergilerde yer aldı. Toplumcu gerçekçi anlayıştaki yapıtlarında, genellikle çocukluğunun geçtiği Toroslar'ın ve Fırat yöresi insanlarının yaşam serüvenlerini çarpıcı olaylar içerisinde ve yerel bir dille anlattı. Kendisini yazmaya iten nedenler arasında bu bölgede yaşayan insanların sorunlarının önde geldiğini belirtti: "Benim gördüklerimi, yaşadıklarımı anlatmak için birçok nedenim vardı. Fırat yöresinde her gün karşılaştığım acı insan gerçeği; gövde, dal gitmiş, yalnız köküyle idare edilen hayatlar. Yaşamın orada, susuz toprakların arasında Fırat gibi yanlış aktığını görmek, sel sularının odun kütükleriyle birlikte sürükleyip getirdiği insan ölüleri..."

İlk öykü kitabı *Kırmızı Yel* (1971) ve bunu izleyen *Acenta Mirza*'da (1974), Fırat yöresi insanlarının aşırı bir yoksulluk, saflık, dinsel baskı ve topraksızlık içinde sürüp giden yaşamları yalın ve çarpıcı bir gerçekçilikle işlenmiştir. *Ağız İçinde Dil Gibi* (1980) adlı yapıtıyla öykücülüğünde bir farklılaşma gözlenir; burada olay-durum-atmosfer iç içe işlenir. Dilde, anlatımda yoğunlaşma, doğa-insan ilişkilerini yansıtmadaki derinlik, geleneksel yaşam öğelerinin tematik olarak ele alınıp incelenmesi gibi. Yine bu kitabında yer alan on öyküden yedisi Toroslar'la Çukurova insanını anlatır. Yazar aynı coğrafyada gezinse de öykücülüğündeki bu farklılaşma, "olay" öyküsünden çok, dile ve kurguya verdiği önemle *Acı Duman*'da (1983) iyice belirginleşir. *Kolları Bağlı Doğan* (1988) yazarın hapishanede geçirdiği günlerin anlatısıdır. Bu çalışmasında içerideki insanların trajik yaşamlarının çeşitli boyutlarını yansıtırken aynı zamanda bir döneme de tanıklık etmektedir. *Ay Bazen Mavidir*'de (1989) Şahin artık yöresel olanı olay-durum gerçekliği bağlamında yansıtmanın ötesinde, insanın içsel gerçekliğiyle iç içe verir. Yerel motiflerin daha silik hale geldiği, yöresel olduğu ölçüde insani ve evrensel boyutun ön plana çıktığı bu tavır *Selam Ateşleri*'nde (1993) de sürer. 1998'de yayımlanan *Mahşer* isimli öykü kitabı öykücülüğünde bir aşama, "birçok olumsuzlamadan arınarak varılan bir bileşim" olarak değerlendirildi. "Mahşer", kendi ifadesiyle, yazarlık yaşamında "hem en uzun, hem de en çok çalıştığı" öyküdür. Yayımlanmış öykülerinin dışında, 1961-67 arasında öğretmenlik yaptığı Malatya, Elazığ ve Tunceli'ye bağlı otuz köyde yaptığı geniş kapsamlı folklor çalışmaları sırasında derlediği bilmeceleri bir araya getirdiği *Anadolu Bilmeceleri: Su Kurusu* (1996) adlı bir de incelemesi bulunmaktadır.

Bazı öyküleri çeşitli dillere çevrildi: *Kırmızı Yel* İsveççe ve Almancaya, "Tomruk" ve "Odun" öyküleri Macarcaya, *Son Yörük* Fransızcaya ve *Yaşar Kemal Bir Çukurova'dır*

İngilizceye çevrilerek yayımlandı. Çok sayıda yapıtı sinemaya uyarlandı.

Ödül: *Kırmızı Yel* ile TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışması Öykü Büyük Ödülü; *Ağız İçinde Dil Gibi* ile 1980 Nevzat Üstün Öykü Ödülü; *Selam Ateşleri* ile 1992 Ömer Seyfettin Öykü Ödülü ve 1994 Sait Faik Abasıyanık Hikâye Armağanı; *Mahşer* ile 1998 Yunus Nadi Öykü Ödülü, 1997 9. Uluslararası Ankara Film Festivali Aziz Nesin Emek Ödülü; 1999 36. Antalya Film Festivali Yaşam Boyu Altın Portakal Onur Ödülü; 1999 Truva Kültür ve Folklor Derneği Onur Ödülü; 2009 Mersin Kenti Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Kırmızı Yel*, İst.: Asya Mtb., 1971; *Acenta Mirza*, İst.: Cem, 1974; *Ağız İçinde Dil Gibi*, İst.: Cem, 1980; *Acı Duman*, İst.: Cem, 1983; *Kolları Bağlı Doğan*, İst.: Cem, 1988; *Ay Bazen Mavidir*, İst.: Cem, 1989; *Başaklar Gece Doğar*, İst.: Cem, 1991; *Selam Ateşleri*, İst.: Kaynak, 1993; *Yeraltında Uçan Kuş*, İst.: Kaynak, 1998; *Mahşer*, İst.: Can, 1998; *Kanatları Yamalı Kuş*, İst.: Kaynak, 1999; *Bütün Öyküleri I-II*, İst.: Cumhuriyet, 1999; *Ölüm Oyunları*, İst.: Can, 2002; ; *Sonuncu İz*, İst.: Can, 2007.

Belgesel Roman: *Fırat'ın Sırtındaki Kan: Bucaklar*, İst.: Kaynak, 1995.

Çocuk Kitabı: *Kıral Eli*, İst.: Arkadaş, 1979; ; *Geloş Dağı Efsanesi*, İst.: Kaynak, 1996; ; *Güneş Harfleri*, İst.: Özyürek, 1999; *Güney Arısı*, İst.: Özyürek, 2008; ; *Katuna'da Dokuz Ay*, İst.: Günışığı, 2009.

Senaryo: *Ayna*, İst.: Afa, 1984; *Kan*, İst.: Kaynak, 1985.

Röportaj: *Son Yörük*, İst.: Kaynak, 1992.

Derleme: *Anadolu Bilmeceleri: Su Kurusu*, İst.: Kaynak, 1996; *Saçlı Yılan ile Selvihan*, İst.: Turkuvaz, 2008.

Deneme-İnceleme: *Geniş Bir Nehrin Akışı: Yaşar Kemal*, İst.: Can, 2004; *Ateş Yukarı Doğru Yanar*, İst.: Berfin, 2004.

Kaynaklar: *BF* (26 Ağustos 1999); Necatigil, *İsimler*, 339-340; Karaalioğlu, 742; Kurdakul, *Sözlük*, 561; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1063; A. F. Bilir, " 'Selam Ateşleri' Aydınlığında Osman Şahin'le Söyleşi", *Evrensel Kültür*, S. 22 (Ekim 1993); G. Demiray, *Cumhuriyet Kitap*, S. 309 (1995); Y. Cıbıroğlu, *Cumhuriyet Kitap*, S. 415 (29 Ocak 1998); A. F. Bilir, *Cumhuriyet Kitap*, S. 436 (25 Haziran 1998); O. Şahin, *Cumhuriyet Kitap*, S. 435 (18 Haziran 1998); F. Andaç, *Cumhuriyet Kitap*, S. 460 (10 Aralık 1998); Hazar, 41-43; "Osman Şahin ile Tele-Röportaj", *Cumhuriyet Kitap*, S. 519 (27 Ocak 2000).

ŞAKAR, CEMAL *(Balıkesir, 2 Şubat 1962 -)* Öykücü.

Emine Hanım ile esnaf Kemal Şakar'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Balıkesir'de tamamladı; 1983'te Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ni bitirdi. *Kayıtlar* dergisinin (45 sayı, 1990-95) yayın kurulunda yer aldı. Balıkesir'de ticaretle uğraşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk öyküsü ("Bir İnsan Ölür Bir Yıldız Kayarmış") 1982'de *Aylık Dergi*'de çıktı. Öykülerini *Mavera*, *Yönelişler*, *Yedi İklim*, *Hece* ve *Kayıtlar* dergilerinde yayımladı. A. H. Haksal, "Kendiyle uğraşıyor, didişiyor ve hatta kendi yalnızlığında derinleşiyor. (...) Kendi öyküsünün sınırlarını kendisiyle sınırlamış bulunuyor" değerlendirmesini yaptı.

Yapıtları: Öykü: *Gidenler Gidenler*, İst.: Yedi İklim, 1990; *Yol Düşleri*, (*Gidenler Gidenler*'le birlikte) İst.: Yedi Gece Kitapları, 1996; *Esenlik Zamanları*, İst.: Yedigece Kitapları, 1999; *Pencere*, Ank.: Hece, 2003.

Deneme: *Yazı Bilinci*, Ank.: Hece, 2006; *Hayal Perdesi*, İst.: Selis, 2008.

Kaynaklar: *BF* (4 Ağustos 1999); A. H. Haksal, "Cemal Şakar Öyküsünün Psikolojisi", *Yedi İklim*, Ekim 1997.

ŞAKİR (AYAŞLI) *(Ayaş, 1872 - Konya, 18 Haziran 1917)* Şair.

Ayaş'ın ileri gelenlerinden Nazif Ağa'nın oğlu. Rüştiye öğrenimini Ayaş'ta tamamladıktan sonra 15 yaşındayken gittiği İstanbul'da Darülmuallim'i birincilikle bitirdi (1895). Atandığı Konya İdadisi'nde müdür yardımcılığı görevinin yanı sıra edebiyat, tarih ve coğrafya dersleri verdi. 1901'de Tokat İdadisi müdürlüğüne atandı. Bu görevi esnasında rahatsızlandı; kimilerine göre "cezbe", kimilerince de "delilik" diye nitelenen bir duruma düşünce, Konya'ya gönderildi (1904). Öğretmenlik görevinden ayrıldı ve yerleştirildiği şehir dışındaki küçük bir evde ölümüne kadar münzevi bir hayat sürdürdü. Konya'da Şems-i Tebrizi Dergâhı haziresinde gömülüdür.

Şakir Efendi Rüştiyesi'ndeki öğrencilik yıllarında şiir, resim, müzik gibi güzel sanatların çeşitli dallarına ilgi duydu. İstanbul'a gittikten sonra, önce Muallim Naci tarzında şiirler yazdı; ancak daha sonra kendi kişiliğine uygun bir tarz geliştirdi. Özellikle "cezbe" halindeyken söylediği şiirleri başarılı bulundu, ancak bunların çoğunu yok ettiği için, pek azı okuyucuya ulaşabildi. Ölümünden sonra İstanbul'da yayımlanan gazete ve dergilerde yazar hakkında çeşitli yazılar yayımlandı. Üsküdar Mevlevihanesi Şeyhi Ahmet Remzi, Rıfkı Baba, Rıza Tevfik (Bölükbaşı), Feridun Nafiz (Uzluk) ve Süheyl Ünver'in (Elif Sin müstear adıyla) yazıları bunlardan bazılarıdır. Hayatı ve şiirleri üzerine Faik (Soymar) ve M. Muhlis (Koner) tarafından bir de kitap yayımlanmıştır.

Kaynaklar: *Muallim Ayaşlı Şakir: Hayatı ve Şiirleri*, (haz. Faik [Soymar] - M. Muhlis [Koner]), Konya, 1933; İbnülemin, *Şairler*, III, 1770-1774; "Şakir Efendi (Ayaşlı)", *TDEA*, VIII, 100-101; M. Önder, "Ayaşlı Şakir", *Hisar*, S. 39 (Mart 1967).

ŞAMİLGİL, METE *(Mersin, 1934 -)* Şair.

Babasının memuriyeti nedeniyle ilk ve orta öğrenimini çeşitli yerlerde tamamladı. Elbistan Ortaokulu'nu (1948) ve İstanbul Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi (1951). İÜ Eczacılık Fakültesi'nden mezun oldu (1955). Bir süre Tokat'ın Zile ilçesinde bulundu ve ardından askerliğini yedeksubay olarak Bitlis'te tamamladı. Askerlik sonrası dört yıla yakın bir süre İstanbul'da bir ilaç fabrikasında çalıştı. Daha sonra İstanbul'da kendi eczanesini açtı (1962). Evli ve iki çocuk babası.

İlk şiirleri 1955'te *İstanbul* dergisinde çıktı. *Varlık*, *Yelken* ve *Hisar* gibi dergilerde yayımladığı şiirlerinde yaşamla ilgili izlenimlerini, doğa sevgisini kendine özgü bir üslup ve duyarlıkla şiirlerine aktardığı görüldü.

Yapıtları: Şiir: *Gücengin Ayna*, İst.: Kervan Mtb., 1960; *Cumartesi Acıları*, İst.: Hilal Mtb., 1969; *Islak Çizgilerde*, İst.: Hilal Mtb., 1969.

Kaynaklar: M. Uyguner, "Şamilgil, Mete", *TDEA*, VIII, 103; Karaalioğlu, 517; "Hisar'dan Biyografiler: Mete Şâmilgil", *Hisar*, S. 82 (Ekim 1970).

ŞANAL, ABDULLAH *(Beyşehir/Konya, 3 Ağustos 1947 -)* Şair.

Yeter Hanım ile çiftçi, esnaf Ahmet Şanal'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Beyşehir'de tamamladı; 1968'de İÜEF Türkoloji Bölümü'nü ve İstanbul Yüksek (Çapa) Öğretmen Okulu'nu bitirdi. İstanbul, Rize, Artvin ve Antalya'da öğretmenlik (1968-94), Antalya'da gazetecilik (1995-97) yaptı; 1997'den beri kitabevi işletiyor. 1982'de *Bir Hüzün Sancısı* kitabı toplatıldı, kendisi gözaltına alındı. *Kırkmerdiven*, *Atatürkçü Düşünce* ve *ANSAN Sanat* (daha sonra *Morca*) dergilerinde yöneticilik yaptı. TYS, Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği ve Antalya Sanatçılar Derneği (kurucu) üyesi. Antalya'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Beyşehir") 1961'de *Yamaç* dergisinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Evrim*, *Türkiye Yazıları*, *Varlık*, *Dönemeç*, *Edebiyat '81*, *Gerçek Sanat*, *İnsancıl* ve *Yeni Biçem* dergileri ile Antalya gazetelerinde yayımladı. Kendisini herhangi bir akıma bağlı görmediğini belirtiyor, ancak "sıcak, vurucu ve en önemlisi içtenliğin ağır bastığı" (Remzi İnanç) şiirleri toplumcu gerçekçi çizgide değerlendirildi.

Ödül: *Uçurum Kokan Okyanus* ile 1998 İbrahim Yıldız Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Yorgun Sevi Çıkmazı*, İst.: Gençlik Mtb., 1973; *Bir Hüznün Sancısı*, Ank.: Yapıt, 1980; *Sorum Var Rüzgârlara*, Ank.: Dayanışma, 1984; *Adın Türkülerimde*, İst.: Habora, 1989; *Uçurum Kokan Okyanus*, Antalya: Akdeniz Sanat, 1997; *Milenyum Şarkıları*, İst.: Akdeniz Sanat, 2004; *Aşkın Yedi Rengi*, İst.: Akdeniz Sanat, 2005.

Deneme: *Yaşasın Edebiyat*, Antalya: Akdeniz Sanat, 1997; *Afrika'ya Yolculuk*, Antalya: Akdeniz Sanat, 1997.

Kaynaklar: *BF* (21 Haziran 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 562.

ŞAPOLYO, ENVER BEHNAN *(İstanbul, 1900 - Ankara, 2 Haziran 1972)* Gazeteci, eğitimci, yazar.

Şazimet Hanım ile Maarif Nezareti Meclis-i Kebir üyelerinden Fevzi Bey'in oğlu. İstanbul Sultanisi'ni (1917), İstanbul Muallim Mektebi'ni (1922) bitirdi. Daha sonra İÜEF Tarih Bölümü'nden mezun oldu (1933). Milli Mücadele sırasında Ankara'ya giderek Kuva-yı Milliye'ye katıldı. Tarih öğretmeni olarak Ankara Sultanisi, Konya Lisesi, İstanbul Lisesi, Maltepe Askeri Lisesi, Gedikli Küçük Zabit Okulu, Harp Okulu, Ankara Gazi Lisesi, Vefa Lisesi, Konya Lisesi'nde görev yaptı.

Yeni Gün gazetesinde yayımlanan yazıları ile basın yaşamına girdi (1922). Daha sonra *Hâkimiyet-i Milliye*, *Öğüt*, *Tanin*, *Cumhuriyet*, *Vakit*, *Son Telgraf*, *Yeni Türkiye*, *İnkılap*, *Zafer*, *Babalık*, *Akşam* gazetelerinde yazdı. Yakın tarihle ilgili araştırmaları, masal, destan, efsane ve halk hikâyelerinin yeniden yazımı belli başlı uğraşları arasındaydı. Atatürk ve İnönü'nün yurt gezilerinde gazeteci olarak yanlarında bulundu.

Yapıtları: Roman: *Ayşim: Tarihi Sinema Romanı*, Ank.: Cumhuriyet, 1934; *Lale Devrinde Şair Nedim'in Aşkı*, Ank.: Öz-Ar Mtb., 1952; *Fatih İstanbul Kapılarında*, İst.: Rafet Zaimler, 1953.

Öykü: *Alas: Küçük Tarihi Hikâyeler*, Ank.: Cumhuriyet, 1934; *Milli Mücadele Hatıraları: İnkılap Ötkünçleri*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1934; *Attila*, Ank.: Cumhuriyet, 1934.

Çocuk Kitabı: *Atatürk*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1943; *Egemenlik Ulusundur*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1944; *Yayla Gülü*, Ank.: Akaya, 1944; *19 Mayıs 1919*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1944; *Türk Halk Masallarından Peri ve Dev Masalları*, İst.: Ahmet Halit, 1946; *Gülbahar Sultan*, İst.: Tan Mtb., 1950; *Sünnet Düğünü*, İst.: Çocuk Kitapları, 1951; *Şehzade Kara Bulut*, İst.: Rafet Zaimler, 1952; *Gelincik Abla*, İst.: Rafet Zaimler, 1953; *Nar Tanesi*, İst.: Rafet Zaimler, 1953; *Ergenekon*, İst.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1954;

Küçük Mustafa Kemal: Atatürk'ün Çocukluk Hayatı, İst.: Rafet Zaimler, 1954; *Türk Akıncıları*, İst.: Rafet Zaimler, 1954; *Estergon Kalesi*, İst.: Çocuk Kitapları, 1955; *Ali Baba ve Kırk Haramiler*, İst.: Çocuk Kitapları, 1955; *Türk Efsaneleri*, İst.: Rafet Zaimler, 1955; *Atatürk'ün Ölümü, 10 Kasım 1938*, İst.: Rafet Zaimler, 1957; *Türk Masalları*, İst.: Rafet Zaimler, 1958; *Oğuz Han*, İst.: Işıl, 1959; *Atamız*, Ank.: Öğretmenler Bankası, 1963; *Melik Şah*, Ank.: Öğretmenler Bankası, 1964; *Tuğrul*, Ank.: Öğretmenler Bankası, 1964; *Selçuk Han*, Ank.: Öğretmenler Bankası, 1964; *Kılıçaslan*, Ank.: Öğretmenler Bankası, 1965; *Dede Korkut Masalları*, İst.: Rafet Zaimler, 1966; *Kılıçaslan Geliyor*, İst.: Tahir Yücetürk Çocuk Kitabevi, 1971.

Diğer Eserleri: *Filozof Gökalp*, Ank.: Kitap Yazanlar Koop., 1933; *Tarih Bakaloryası: Osmanlı ve Cumhuriyet Tarihi*, İst.: Sühulet, 1934; *Cumhuriyet'in Onuncu Yıl Dönümü Ankara'da Nasıl Kutlandı 1923-1933*, Ank.: Ülkü Dergisi, 1934; *Türk Soyadı: 396 Türk Adı*, Ank.: Maarif Kitabevi, 1935; *Müzeler Tarihi*, İst.: Remzi, 1936; *Ziya Gökalp: İttihadı Terakki ve Meşrutiyet Tarihi*, İst.: Berkalp, 1943; *İnönü*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1943; *Yıldırım ve Prenses Olivera*, Ank.: Ali Bitik, 1944; *Kemal Atatürk ve Milli Mücadele Tarihi*, Ank.: Berkalp, 1944; *Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat Devri Tarihi*, İst.: Güven, 1945; *Osmanlı-İnkılap ve Avrupa Tarihi Özü*, Ank.: Berkalp, 1946; *Karagöz'ün Tarihi*, İst.: Türkiye, 1946; *Karagöz Tekniği*, İst.: Türkiye, 1947; *Türk İnkılabı Tarihi Notları*, Ank.: Harp Okulu, 1149; *Hazreti Ali*, İst.: Doğruluk Kitabevi, 1950; *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi: 1918-1950*, Ank.: Milli Eğitim Vekâleti, 1950; *Atatürk'ün Hayatı*, Ank.: Zafer Gazetesi, 1954; *Anadolu Fatihi Alpaslan*, İst.: Türkiye, 1954; *Dünya Efsaneleri*, (mitoloji) İst.: Rafet Zaimler, 1954; *Kuvayi Milliye Tarihi: Gerilla*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1957; *Gazi Osman Paşa ve Plevne Müdafaası*, İst.: Türkiye, 1959; *Ahlak Tarihi*, Ank.: Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu, 1960; *Türk Büyükleri*, Ank.: Suat Osmanoğlu, 1960; *İlkçağ Tarihi*, Ank.: Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu, 1961; *Osmanlı Sultanları Tarihi*, İst.: Rafet Zaimler, 1961; *Türk Menkıbeleri*, İst.: Türkiye, 1964; *İstiklal Savaşı Edebiyat Tarihi: Nesirler ve Şiirler (Milli Mücadelenin Edebi Vesikaları)*, İst.: Ak, 1967; *Kırşehir Büyükleri*, Ank.: Kırsed, 1967; *Mustafa Kemal Paşa ve Milli Mücadele'nin İçalemi*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1968; *Peygamberler Tarihi*, Ank.: Ön Asya, 1968; *Mustafa Kemal ve Birinci Büyük Millet Meclisi Tarihçesi*, Ank.: Ülkemiz, 1969; *Atatürk ve Seymen Alayı*, Ank.: Ankara Kulübü, 1971; *Türk Gazeteciliği Tarihi: Her Yönü ile Basın*, Ank.: Güven Mtb., 1971; *Türkiye Turizm Rehberi ve Anıtlar Tarihi*, İst.: Kültür, 1971.

Kaynaklar: Nebioğlu, 576; "Şapolyo, Enver Behnan", *TDEA*, VIII, 105; Karaalioğlu, 518.

ŞARDAĞ, RÜŞTÜ *(Halep, 1917 - İzmir, 27 Kasım 1994)* Şair, yazar, müzisyen.

Tam adı Mehmet Rüştü Şardağ. Melek Hanım ile Elbistanlı alay kâtibi Mehmet Atıf Efendi'nin oğlu. Soyadını Elbistan şehir merkezinin çok yakınındaki Şardağı'ndan aldı. İlk ve orta okulu İstanbul'da okudu. Balıkesir Necatibey Öğretmen Okulu'nu ve Ankara Gazi Eğitim Ens. Edebiyat Bölümü'nü bitirdi (1938). Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nde yüksek lisans çalışmasını tamamladı (1960). Ankara'da orta dereceli okullarda, konservatuvarda ve musiki muallim mektebinde öğretmenlik yaptı. Tercüme Kurulu'nda çalıştı. *Türk Ansiklopedisi*'nde danışmanlık ve yazarlık yaptı (1944). 1950'den sonra İzmir Belediyesi'nde çalıştı, başkan yardımcılığından emekli oldu (1968). Ege Üni. Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Okulu'nda öğretim görevlisiydi. Manisa Gençlik ve Spor Akademisi'nde ders verdi. İzmir milletvekili olarak TBMM'de bulundu (1983-87). İzmir Sanatçılar Derneği'nin kurucu başkanıydı. Evli, iki çocuk babasıydı.

1937'den başlayarak *Varlık*, *Yeni Adam*, *Ülkü*, *Cumhuriyet*, *Vatan*, *Vakit*, *Tan*, *Ulus*, *Güneş* gibi dergi ve gazetelerde şiir, öykü, deneme, eleştiri ve günlük fıkralar yayımladı. Divan edebiyatı üzerine çalışmaları ve İran edebiyatından çevirileri bulunan Şardağ çok sayıda güfte ve besteyle tanınmıştır.

Ödül: İran edebiyatından yaptığı çevirilerden ötürü 1971'de İran'ın "Büyük Şükran Madalyası"nı aldı.

Yapıtları: İnceleme-Derleme: *Edebiyatımızda Vatan Duygusu*, 1940; *Klasik Şiirimiz I*, 1959; *Klasik Divan Şiirimiz*, 1976; *Şair Sultanlar*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1982; *Buhûrizade Mustafa Itrî*, Çanakkale: Çanakkale Seramik Fabrikaları AŞ, 1984.

Çeviri-Derleme: *Aşkname: Ünlü Terci-i Bend* (H. Esfahani), İzmir: Ege Üni. Mtb., 1962; *Perişan Baba Tâher ve Çift Beyitleri*, İzmir: Ticaret Mtb., [1966?]; *Rubailer/Seçmeler* (Ömer Hayyam), Ank.: MEB, 1966 (yb *Bütün Yönleriyle Hayyam Rubaileri*, İst.: Özgür, 1985); *Şirazlı Hafız'dan Gazeller*, İzmir: Hepileri Mtb., 1970; *Fars Bahçelerinden Altın Sözler*, İzmir: Karınca Mtb., 1977.

Diğer: *Hazret-i Ali'nin Özdeyişleri*, Ank.: Diyanet İşleri Başkanlığı, [1963?]; *Allah Diyor ki*, 1976; *Besmele Tefsiri* (Hacı Bektaş-ı Veli), 1985; *Her Yönü ile Hacı Bektaş-ı Veli*, İzmir: Karınca Mtb., [1985?]; *İslamda Sosyal Adalet*, İst.: İnkılâp, 1988.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 340; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 612-613; Karaalioğlu, 519; Işık, 554-555; "Şardağ, Rüştü", *TDEA*, VIII, 106; *Kim Kimdir*, 641.

ŞARKDEMİR, HAKAN *(İstanbul, 1971 -)* Şair.

İlk ve orta okulu Balıkesir'de okudu; Kuleli Askeri Lisesi (1989) ve AÜ Siyasal Bilgiler Fak. İşletme Bölümü'nü (1995) bitirdi. Marmara Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. Uluslararası Kalite Yönetimi Bölümü'nde yüksek lisansa

devam etti. Şubat 2008'de yayıma başlayan Karagöz Dergisi'nin yayın yönetmeni.

İlk şiirleri *Mülkiye Mektebi* dergisinde çıktı; daha sonra *Yedi İklim, Şehrengiz, Dergâh, Atlılar, Kökler, Heves* dergisinde şiir ve yazılarını yayımlamayı sürdürdü.

Yapıtları: Şiir: *Batık Değirmenler*, İst.: Mavi, 1996; *Tadat*, İst.: Ey Kitap, 2006; *Yerçekimi Bilgisi*, Ank.: Ebabil, 2007.
Deneme: *Kahramanın Dönüşü: Modern Epik Şiir Üzerine*, Ank.: Ebabil, 2008.
Kaynaklar: Işık, 555.

ŞATIROĞLU, VEYSEL (ÂŞIK) *(Sivrialan köyü/Şarkışla/Sivas, 25 Ekim 1894 - Sivrialan köyü, 21 Mart 1973)* Saz şairi.

Gülizar ile çiftçi Ahmet'in oğlu. Yedi yaşındayken çiçek hastalığı salgınında bir gözü kör oldu. Bir kaza sonucunda da öbür gözünü yitirdi. Babasının özendirmesiyle saz çalmaya başladı. 1919'da birinci evliliğini, 1928'de ikinci evliliğini yaptı; bu evlilikten 7 çocuğu oldu. 1930'ların başlarından itibaren ünlenmeye başladı; adının duyulmasında A. K. Tecer'in büyük katkısı oldu. Arifiye, Hasanoğlan, Çifteler köy enstitülerinde halk türküsü öğretmenliği yaptı (1941-46). Radyoda şiirlerini okudu. Kendisine 1965'te TBMM tarafından aylık bağlandı. Akciğer kanserinden öldü, köyüne gömüldü. Yaşamı, Metin Erksan'ın yönettiği, senaryosunu B. R. Eyuboğlu'nun yazdığı "Karanlık Dünya" (1952) adlı filme konu oldu. *Milliyet Sanat, Sivas Folkloru, Türk Folklor Araştırmaları* gibi dergiler onun hakkında özel sayılar düzenlendiler. Her yıl haziran ayında Şarkışla'da adına bir kültür ve sanat şenliği düzenlenmektedir.

Yapıtları: *Deyişler*, Ank.: Ülkü, 1944; *Sazımdan Sesler*, Ank., 1949; *Dostlar Beni Hatırlasın*, (toplu şiirler, haz. Ü. Y. Oğuzcan), Ank.: Türkiye İş Bankası, 1970.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 56-57; Işık, 80-81; "Şatıroğlu, Veysel", *TDEA*, VIII, 109-110; *Âşık Veysel: Hayatı ve Şiirleri*, İst., 1956; İ. Aslanoğlu, *Âşık Veysel*, 1964; S. Aytekin, *Âşık Veysel*, 1963; T. K. Makal, *Âşık Veysel*, 1969 (yb *Âşık Veysel'in Dünyası*, 1982); U. Turanlıoğlu, *Âşık Veysel Şatıroğlu*, İst., 1973; A. Binyazar, *Uzun İnce Yolda Âşık Veysel*, 1973; İ. Ü. Nasrattınoğlu, *Aşık Veysel*, 1981; *Âşık Veysel: Şiirlerinden Esintiler*, İst., 1997.

ŞEHİDOĞLU, SÜREYYA HAMİ *(Sarıkamış/Kars, 1925 -)* Şair, yazar.

Şefika Hanım ile orman fen memuru Hami Şehidoğlu'nun oğlu. Erzurum Lisesi'nden mezun olduktan sonra AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi (1949). AÜ Hukuk Fakültesi'nde fark sınavlarını vererek sertifika aldı. Bir süre kaymakam olarak çalıştı. Erzurum'da serbest avukatlık yaptı; bu arada politikaya atıldı. İçişleri Bakanlığı hukuk müşavirliği görevinden emekliye ayrıldı. Evli ve dört çocuk babası.

Şiir kitaplarının yanı sıra özellikle Milli Mücadele'de Anadolu halkının direnişi ile ilgili incelemeleri ve Erzurum folkloru üzerine yaptığı araştırmaları bulunmaktadır. Kaymakam olarak Anadolu'nun çeşitli yerlerinde görev yaptığı yıllarda edindiği izlenimleri de kitap haline getirdi.

Yapıtları: Şiir: *Yarıda Kalan Rü'ya*, Ank.: Caba, 1968; *Ve Sakarya'da Öldük*, Ank., 1973; *Avuçlarımda Ne Var*, Ank.: Kırali Ofset, 1976.
Anı-İnceleme: *Birinci Cihan Savaşı'nda İspir Müdafaası*, Erzurum: Doğan Mtb., 1957; *Erzurum Manileri*, İst.: Tortum Kalkındırma Derneği, 1965; *Erzurum'dan Çizgiler*, İst.: Tortum Kalkındırma Derneği, 1966; *Milli Mücadele'de Adapazarı-Bolu-Düzce-Hendek Yöresi Ayaklanmaları*, Ank.: Bilgi B., 1973; *Bir İdarecinin Anadolu İzlenimleri*, Ank.: Olgun Kardeşler Mtb., 1973; *Hatıralar*, (Y. H. Akdağ ile) Ank.: Basım ve Cilt Evi, 1973; *Eylül 1920 Bakü Kurultayı ve Milli Mücadeleye Sağdan Soldan El Koyma Çabaları*, Ank., 1975; *Milli Mücadele'nin Maddi Dayanakları I*, Ank.: Ofset B., 1975; *Milli Mücadele'de Zile Ayaklanması*, Ank.: Kırali Ofset, 1983; *Kurtuluş Savaşı'nda Savaş Sanayii*, 1992; *Kurtuluş Savaşında Bir Vatandaşımızın Uçak Bağışı*, 1992; *Elhac Hurşit Efendi*, Ank.: Türk Tarih Kurumu B., 1995; *Kadı Hasbi Efendi*, Ank.: Türk Tarih Kurumu B., 1995.
Çeviri: *Hürriyet'e Dair* (A. Einstein), Bursa: Millet Mtb., 1965.
Kaynaklar: Çankaya, V, 3142-3144; M. Uyguner, "Şehidoğlu, Süreyya Hami", *TDEA*, VIII, 116.

ŞEHSUVAROĞLU, LÜTFİ *(Erzincan, 27 Ağustos 1957 -)* Şair, yazar.

Asıl adı Lütfü ŞAHSUVAROĞLU. Derviş Edip, Muhip Alp imzalarını da kullandı. Fethiye Hanım ile memur Halis Şahsuvaroğlu'nun oğlu. İlk ve orta okulu Turhal'da, liseyi Sincan'da okudu. AÜ Ziraat Fakültesi'nden mezun oldu. AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü'nde Tarım Ekonomisi dalında doktora yaptı. Genç Sanat Yayınevi'ni kurdu. Ülkü Ocakları genel başkanlığı ile TYB genel başkanlığı yaptı. *Genç Arkadaş* (1976-80), *Hasret* (1977-80), *Nizam-ı Âlem* (1979-80) ve *Yeni Düşünce* (1987) dergilerinin genel yayın yönetmenliğini yürüttü. *Divan Edebiyatı* dergisinin yayın kurulunda yer aldı. (1978) *Millet* gazetesinin sanat sayfasını yönetti (1982-83). *Hergün*,

Yeni Hafta, *Gündüz*, *Son Çağrı*, *Türk Edebiyatı*, *Yeni Düşünce*, *Ayyıldız*, *Tarım ve Köy*, *Zaman* ve *Yeni Şafak* gibi dergi ve gazetelerde yazdı. Bir ara futbolla ilgilendi, 1974'te Şekerspor'da oynadı. Halen Tarım Bakanlığı Yayın Dairesi başkanı olarak görev yapıyor; TYB, İLESAM, GESAM üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli ve üç çocuk babası.

İlk şiirleri 1970'te *Genç Şairler Antolojisi*'nde çıktı. Yazı ve şiirlerini *Millet* gazetesinde yayımladı (1975). TRT'de yayınlanan bazı programların metin yazarlığını ve danışmanlığını yaptı (1989-91).

Ödül: "Türk Milliyetçiliğinin Tarihi" ile 1974 "3 Mayıs Türkçüler Bayramı" Yarışması (ikincilik); 1999 TYB Fikir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Eylül Seneleri*, Ank.: Genç Sanat, 1985; *Münzevi Pürtelaş*, Ank.: Esra, 2005.
Roman: *Kafes*, Ank.: Genç Sanat, 1983; *2024*, Ank.: Elips, 2006.
Biyografi: *Mehmet Akif Ersoy*, İst.: Alternatif, 2002; *Nurettin Topçu*, İst.: Alternatif, 2002; *Necip Fazıl*, İst.: Alternatif, 2003; *Namık Kemal*, İst.: Alternatif, 2003; *Milliyetçilik ve Namık Kemal*, Ank.: Elips, 2008.
Kaynaklar: *BF* (15 Şubat 2000); Işık, 556.

ŞEKİP (TOKADİZADE) *(İzmir, 12 Haziran 1871 - İzmir, 6 Ekim 1932)* Şair.

Rabia Hanım ile Osmanlı Bankası memurlarından şair Tokadizade Mehmet Nuri Bey'in oğlu. İzmir Rüştiyesi'ni bitirdikten sonra özel eğitim görerek kendisini yetiştirdi. İzmir Mektubi Kalemi'nde müsevvid, Ticaret Mahkemesi'nde zabıt kâtipliği yaptı. II. Abdülhamit yönetimi aleyhinde gizli örgüt faaliyetlerine katıldığı gerekçesiyle, aralarında Tevfik Nevzat ve Abdülhalim Memduh'un da bulunduğu dört arkadaşıyla birlikte Bitlis'e sürgün olarak gönderildi (1899). Bir süre sonra bağışlandı ve İttihat ve Terakki Fırkası'nın çalışmaları içinde yer aldı. II. Meşrutiyet döneminin ilk seçimlerinde Manisa'dan milletvekili seçilerek Meclis-i Mebusan'a katıldı. Meclisin feshinden sonra ticaretle uğraştıysa da giriştiği her işte zarar etti. Mütareke yıllarında İzmir Kız Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. Kurtuluştan sonra İzmir Belediye Meclisi üyeliğine seçildi. 1931'de kurulan İzmir Edebiyat Cemiyeti'nin ilk başkanı oldu. Oğlunun ölümünden duyduğu büyük üzüntü nedeniyle geçirdiği bunalım sonunda tabancayla intihar etti. Baba-oğul Soğukkuyu Mezarlığı'nda gömülüdürler.

Tokadizade aruz ve hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde mistik ve felsefi konuları, özellikle de tasavvufi konuları işledi. Geleneğe bağlı edebiyat çevrelerinin benimsediği bir şair olarak tanındı. İzmir'de kısa ömürlü *Şule-i Edep* (1896-97) ve *Zülal* (1898) dergilerini çıkaran Tokadizade Şekip şiirlerini ve yazılarını bu tür dergiler dışında daha çok *Muallim*, *Gencine-i Edep*, *İttihat*, *Çağlayan*, *Ahenk*, *Hizmet*, *Mahfil*, *İçtihat*, *Servet-i Fünun* dergi ve gazetelerinde yayımladı. Kitaplaşmamış yapıtları ve "Al Birini Vur Ötekine" adlı bir oyunu vardır.

Yapıtları: Şiir: *Neşide-i Vicdan*, İzmir: Keşişyan Mtb., 1325/1909; *Reşehat*, İzmir: Şark Mtb., 1339/1923; *Huzur-ı Hilkatte*, İst.: Marifet Mtb., 1341/1925; *Derviş Sözleri*, İst.: Şems Mtb., ty; *Sanihat*, ?.
Kaynaklar: Hüseyin Avni, *Tokadizade Şekip: Hayatı, Felsefesi, Eserleri*, İzmir, 1933; İbnülemin, *Şairler*, IV, 1783-1785; Necatigil, *İsimler*, 362; S. Çağın-M. Kutlu, "Şekîb, Tokadîzâde", *TDEA*, VIII, 125-126.

ŞEMSETTİN SAMİ *(Fraşer/Yanya, [bugünkü Yunanistan sınırları içinde] 1 Haziran 1850 - İstanbul, 18 Haziran 1904)* Dil bilgini, romancı, sözlükçü, oyun yazarı.

Sami, Ş. Sami, Sami Halit Fraşeri, Şemsettin Sami b. Halit el-Fraşeri imzalarını da kullandı. Tımar beylerinden Fraşerli Halit Bey ile Fatih ve II. Bayezid dönemi ileri gelenlerinden İmrahor İlyas Bey'in soyundan gelen Emine Hanım'ın oğlu. Arnavut milliyetçileri Abdül Bey ile Naim Bey'in kardeşi. Spor adamı Ali Sami Yen'in babası. İlköğrenimine Fraşer'de başladı, Kalkandelenli Mahmut Efendi'den özel dersler aldı. Küçük yaşta babasını (1859) ve annesini (1861) kaybetti. Ağabeyi Abdül Bey'in himayesi altında diğer kardeşleriyle birlikte gittiği Yanya'da bir Rum okuluna gönderildi; zekâsı, yeteneği ve çalışkanlığı sayesinde sekiz yıllık okulu yedi yılda tamamladı (1868). Okulda Rumca, İtalyanca ve Fransızca öğrendi, ayrıca bazı özel hocalardan aldığı derslerle Arapça ve Farsça bilgisini geliştirdi. Bir süre Yanya'da Mektubi Kalemi'nde çalıştı, 1871'de gittiği İstanbul'da Matbuat Kalemi'ne girdi.

1872'den başlayarak Ebüzziya Tevfik'in çıkardığı *Hadika* ve daha sonra *Sirac* gazetesinde çalıştı. Mayıs 1873'te imtiyazını kiraladığı *Hadika* gazetesini günlük olarak yayımlamaya başladı. *Hadika*'nın 42. sayısında kapatılması üzerine Matbuat Kalemi'ndeki görevine devam etti. Bu arada Fransızcadan çeviriler yaptı ve 1872'de Türk edebiyatının ilk telif romanı *Taaşşuk-ı Talat ve Fıtnat*'ı yayımladı.

Trablusgarp'tan, vilayet gazetesini çıkarmak üzere İstanbul'dan deneyimli bir gazeteci istenince oraya gönderildi. Bir yıl kadar, Türkçe ve Arapça olarak yayımlanan *Trablusgarp* gazetesinin başyazarlığını yaptı, 1875'te İstanbul'a döndü ve bir süre yine bazı gazetelerde çalıştı. 9 Şubat 1876'da, Mihran Efendi ile birlikte Türk basın tarihinde önemli bir yeri olan *Sabah* gazetesini çıkarmaya başladı. Okuyucu çevresinden belirli bir kesimin büyük ilgisini gören bu gazetenin bir yıl kadar başyazarlığını yaptı. Daha sonra Cezayir-i Bahr-i Sefid (Akdeniz adaları) valiliğine atanan Sava Paşa'nın mühürdarlığı göreviyle Rodos'a gitti (1877). 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'nın (93 Harbi) patlak vermesi ve Rus ordularının Balkanlar'a kadar inmesi üzerine beş ay kadar sonra Yanya'ya gitti; orada Abidin Paşa başkanlığında kurulan Sevkıyat-ı Askeriye Komisyonu'nda kâtip olarak çalıştı. Savaşın sona ermesiyle birlikte İstanbul'a döndü ve bu kez *Tercüman-ı Şark* gazetesinin başyazarlığını yapmaya başladı. Bu gazetede ayrıca "Şundan Bundan" başlığıyla fıkralar yayımladı ve bundan dolayı da bir ara "Şundan Bundancı" diye tanındı.

1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda toplanan Berlin Kongresi'ni izleyen dönemde, Arnavutluk topraklarından bir bölümün Yunanistan'a verilmesine tepki olarak doğan ve liderliğini de ağabeyi Abdül Bey'in yaptığı Arnavut İttihadı adlı örgütle ve Arnavut milliyetçileriyle yakından ilgilendi. Bu sırada Rumeli ve Balkan meseleleri üzerine siyasi nitelikte birçok yazı yazdı ve her fırsatta Arnavutların Osmanlı Devleti'nden ayrılmak gibi bir isteklerinin bulunmadığını dile getirdi. II. Abdülhamit'in onayı alınarak 1879'da kurulan Cemiyet-i İlmiye-i Arnavudiye'nin kurucuları arasında yer aldı. Yine bu sırada Arnavut dilinin, Latin harflerini temel alan bir alfabesini ("Arnavutça Alfabe", Bükreş, 1900) düzenledi, ayrıca Arnavutçanın gramerini ("Arnavutça Gramer", Bükreş, 1886) hazırladı.

Tercüman-ı Şark'ın 1878'de kapatılmasından bir yıl kadar sonra, yine Mihran Efendi ile birlikte Cep Kütüphanesi adıyla bir yayınevi kurdu ve burada *Yer*, *Gök*, *İnsan*, *Medeniyet-i İslamiye*, *Kadınlar*, *Esatir* gibi küçük hacimde ve ansiklopedik nitelikte kitaplar yayımladı. Yine bu sırada Fransızca aslından, Victor Hugo'nun ünlü romanı *Sefiller*'i Türkçeye çevirdi. Ayrıca *Aile* (1879) ve *Hafta* (1880-81) dergilerini yayımladı.

1881'de II. Abdülhamit'in iradesiyle, Mabeyin'de kurulan Teftiş-i Askeri Komisyonu kâtipliğine getirildi. Erenköy'de bir köşk yaptırarak oraya yerleşti ve hayatının sonuna kadar kaldığı yeni görevinde rahat bir çalışma ortamı içinde, kendisine büyük bir ün sağlayacak sözlükleriyle öteki yapıtlarının hazırlıklarına başladı.

1882'de Fransızcadan Türkçeye *Kamus-ı Fransevi*'yi yayımladı; bunu, Türkçeden Fransızcaya *Kamus-ı Fransevi* (1885) ile *Küçük Kamus-ı Fransevi* (1886) takip etti. 1884'te evlendi. 1888-99 arasında *Kamusü'l-a'lam* adıyla 6 büyük ciltten oluşan tarih, coğrafya ve ünlüler ansiklopedisini tek başına hazırlayıp yayımladı. Fransızcadan Türkçeye ve Türkçeden Fransızcaya *Kamus-ı Fransevi*'nin yayımının tamamlanması dolayısıyla II. Abdülhamit tarafından kendisine "Ula sınıf-ı sanisi" rütbesi ile bir İftihar Madalyası verildi. 1896'da formalar halinde *Kamus-ı Arabi*'yi yayımladı. Bütün bu faaliyetlerinin yanında dil öğrenimi ile ilgili bazı küçük kitaplar ve Türk dilinin ıslahı konusunda çeşitli yazılar yazdı. 1899-1900'de iki cilt halinde *Kamus-ı Türki*'yi çıkardı. Bu arada "Kütüphane-i Müntehabat" adıyla bir seri faydalı kitap yayımına başladı. Hayatının son yıllarını Orhun Abideleri, *Kutadgu Bilig*, *et-Tuhfetü'z-Zekiyye fi Lügati't-Türkiyye* ve *Lehçe-i Türkiyye-i Memalik-i Mısır* gibi Türk kültürünün bazı temel yapıtlarını hazırlamakla geçirdi. Ancak çeşitli maddi olanaksızlıklar ve hastalığı dolayısıyla bunları yayımlama fırsatı bulamadı. Erenköy'de Sahrayıcedit Mezarlığı'nda olan kabri daha sonra Feriköy'deki aile kabristanına nakledilmiştir.

Şemsettin Sami roman ve oyun yazarlığından gazeteciliğe, sözlükçülükten ansiklopedi yazarlığına kadar değişik alanlarda etkinlik göstermiş ve önemli yapıtlar ortaya koymuş çok yönlü biridir. Yazı hayatına gazete yazarı olarak başlamış, çevirileriyle dikkati çekmiş, roman ve piyesleriyle edebiyat çevrelerinde adını duyurmuş; sözlük, ansiklopedi ve dil konusundaki çalışmalarıyla Türk kültürüne büyük katkılarda bulunmuştur.

Roman ve piyes denemeleri de yapan Şemsettin Sami, *Taaşşuk-ı Talât ve Fitnat* adlı romanı ile Türk edebiyatında roman türünün ilk örneğini ortaya koymuştur. İlk örnek olmanın getirdiği bütün acemiliklere karşın yine de bu yapıt, dönemin kadın-erkek ilişkilerine getirdiği yeni bakış dolayısıyla aynı konu çevresinde

daha sonra yazılacak romanlar için bir başlangıç oluşturmuştur. Dönemin konuşma diliyle ve güçlü bir sahne tekniğiyle yazılmış olmaları dolayısıyla benzerlerinden daha başarılı bulunan oyunlarından *Besa yahut Ahde Vefa*, Namık Kemal'in *Vatan yahut Silistre* oyunundan önce Gedikpaşa'daki Osmanlı Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir. *Seydi Yahya*, konusunu Endülüs tarihinden alırken, *Gâve* adlı oyunu Firdevsi'nin *Şehname*'sinden esinlenerek yazılmıştır. Oyunları gerek dili, gerekse yapıları bakımından döneminde yazılan birçok oyundan daha başarılı bulunmakla birlikte, daha çok sözlükleri ve sözlükçülüğüyle tanınması oyun yazarlığını gölgelemiştir.

Şemsettin Sami'nin Türk kültürü ve dili açısından üzerinde durulması gereken en önemli ürünleri, hazırlamış olduğu ansiklopedi ve sözlüklerdir. Doğu ve Batı kaynaklarına dayanılarak hazırlanan bir tarih, coğrafya ve ünlüler ansiklopedisi niteliğindeki *Kamusü'l-a'lam* önemli bir başvuru kitabı olma niteliğini korumaktadır. Türk dilinin ilk derli toplu sözlüğü durumundaki *Kamus-ı Türki* ise Türkçe kökenli sözcükleri ilk kez alfabetik sıraya göre vermesi ve yine ilk kez "Türk" adını taşıması bakımından da büyük önem taşımaktadır. Yazar, yapıtının önsözünde kısaca Türk dilinin tarihsel gelişmesini de incelemiş, coğrafi durumunu gözden geçirmiş ve Türkçenin çeşitli kolları hakkında da bilgiler vermiştir. Yayımlandığı sırada büyük bir gereksinime cevap veren yapıt, üzerinden yüzyıllık bir zaman geçmesine karşın, değerini ve önemini korumaktadır.

Türk dilinin sadeleşmesi ve yazı dili ile konuşma dilinin birbirine yaklaşması konusu üzerinde de ısrarla duran Şemsettin Sami, yazılarının birçoğunda bilinçli bir dil bilgini olarak görünmektedir. Bu konudaki yazılarında, Türkçenin ne olduğu, nasıl geliştiği ve nasıl ele alınması gerektiği konuları üzerinde de ciddi bir biçimde durmuştur.

1880'lerden sonra dil konusunda yazdığı yazılarda, geniş bir coğrafi alana yayılmış bulunan Türk dilinin bir şubesinden başka bir şey olmayan Batı Türkçesi için "Osmanlıca" adlandırmasının doğru bir kullanım olmadığını belirtmiştir. Osmanlı unvanının dile ilişkin bir ad olmadığını, çünkü Türk dilinin ve Türk milletinin Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi'den önce de var olduğunu, dolayısıyla bu dile "Lisan-ı Türki" demek gerektiğini ifade etmiştir. Hazırlamış olduğu sözlüğe de ilk defa Türk adının geçtiği bir isim vererek bu konudaki duyarlığını ortaya koymuştur.

Şemsettin Sami'nin *Kamusü'l-a'lam*'a yazdığı "Türk", "Turan" ve "Turaniye" gibi maddelerle de Türklüğü Osmanlılık alanının dışına çıkararak çok geniş bir alana yaydığı, yani İslamiyet öncesi Türk tarihiyle de birleştirdiği görülmektedir. O bu konuda daha önce Ali Suavi ve Süleyman Paşa tarafından dile getirilen düşüncelerin sürdürücüsüdür.

Diğer bir kısım aydınlar gibi Şemsettin Sami'yi de en fazla meşgul eden meselelerden biri Türk yazı dilinin yabancı kelime ve kurallardan kurtulup ulusal bir kimlik kazanması olmuştur. Onun bu konudaki düşünceleri, Türk dili tarihinde 1911'de görülen *Genç Kalemler* hareketinden çok önce yapmış olduğu mücadeleyi göstermesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Ancak o bu meselede bazıları gibi aşırıya kaçmamış, konuşma diline girmiş Arapça ve Farsça asıllı kelimeleri Türkçeleşmiş kelimeler olarak kabul etmiş, tasfiyeciliğe karşı çıkmıştır.

Çeşitli yazılarında Türk edebiyatının başlangıcını Orta Asya'ya kadar götüren Şemsettin Sami, bu amaçla Orhun Abideleri ile *Kutadgu Bilig*'i tercüme etmiştir. "Gerçek edebiyat milli duyguların milli bir lisanla ifadesinden ibarettir" diyen Şemsettin Sami, halk edebiyatının önemine de işaret etmiş, ayrıca yukarıdaki yapıtlarla birlikte Ali Şir Nevai'nin kitaplarının okullarda ders kitabı olarak okutulmasını teklif etmiştir. Şemsettin Sami'nin, dönemine göre oldukça önemli önerilerinden biri de çeşitli Batı ülkelerinde olduğu gibi bizde de, başta Arapça ve Farsça olmak üzere Doğu dillerini modern metotlarla öğretecek bir Şark Dilleri Okulu açılması olmuştur. Şemsettin Sami gazetecilik yaptığı günlerde Muallim Naci taraftarlarıyla Recaizade Ekrem taraftarları arasında cereyan eden edebiyatta eskilik-yenilik meselesi etrafındaki tartışmalarda yenilik taraftarlarının yanında yer almış, ayrıca Ahmet Mithat Efendi gibi, halkın bilgi ve kültür seviyesinin yükseltilmesi için sade bir dille yazılması gerektiğini devamlı şekilde dile getirmiştir.

Yapıtları: Roman. *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*, İst.: Elcevaib Mtb., 1289/1872.

Oyun: *Besa yahut Ahde Vefa*, İst.: Matbuat-ı Ceyyide, 1292/1875; *Seydi Yahya*, İst.: Matbuat-ı Ceyyide, 1292/1875; *Gâve*, İst.: Matbuat-ı Ceyyide, 1293/1875.

Sözlük ve Ansiklopedi: *Kamus-ı Fransevi*, 2 c., (Fransızcadan Türkçeye) İst.: Mihran Mtb., 1299/1882;

Kamus-ı Fransevi, (Türkçeden Fransızcaya) İst.: Mihran Mtb., 1302/1885; *Küçük Kamus-ı Fransevi*, (Fransızcadan Türkçeye) İst.: Mihran Mtb., 1304/1886; *Kamusül'l-a'lam*, 6 c., İst.: Mihran Mtb., 1306-16/1888-98; *Kamus-ı Arabi*, (Arapçadan Türkçeye, cim harfinin sonuna kadar) İst.: Mihran Mtb., 1313/1895; *Kamus-ı Türki*, 2 c., İst.: İkdam Mtb., 1317-1318/1899-1900.

Ders Kitabı: *Tasrifat-ı Arabiye*, İst.: Şirket-i Müretttibiye Mtb., 1304/1886; *Yeni Usul Elifba-yı Türki*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1308/1890; *Nev Usul Sarf-ı Türki*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1308/1890; *Tatbikat-ı Arabiye*, İst., 1318/1900; *Küçük Elifba*, İst., 1300/1883.

Diğer: *Medeniyet-i İslamiye*, İst.: Cep Ktp., 1296/1879; *Esatir*, İst.: Cep Ktp., 1296/1879; *Kadınlar*, İst.: Cep Ktp., 1296/1879; *Gök*, İst.: Cep Ktp., 1296/1879; *Yer*, İst.: Cep Ktp., 1296/1879; *İnsan*, İst.: Cep Ktp., 1296/1879; *Emsal*, İst.: Cep Ktp., 1296/1879; *Letaif*, İst.: Cep Ktp., 1300/1882; *Himmetü'l-himem fi neşri'l-İslam*, (Arapça) İst.: Mihran Mtb., 1302/1884; *Yine İnsan*, İst.: Mihran Mtb., 1303/1885; *Hurde-Çin*, İst.: Mihran Mtb., 1302/1885; *Lisan*, İst.: Cep Ktp., 1303/1886; *Usul-i Tenkit ve Tertip*, (noktalama işaretleri ilgili ilk yapıt) İst.: Cep Ktp., 1303/1886; *Baki'nin Eşar-ı Müntehabesi*, İst.: Kütüphane-i Müntehabat, 1317/1899; *Ali bin Ebî Talip Efendimizin Eşar-ı Müntehabeleri ve Şerh ve Tercümesi*, İst.: Kütüphane-i Müntehabat, 1319/1901.

Çeviri: *Tarih-i Mücmel-i Fransa* (Saint-Quen), 1872; *İhtiyar Onbaşı*, 1873; *Galatée* (J. P. C. de Florion), 1873; *Şeytan'ın Yadigârları* (F. Soulié), 1878; *Sefiller* (V. Hugo), 1880; *Robenson* (D. Defoe), 1885.

Kaynaklar: İsmail Hakkı (Eldem), *Şemseddin Sami Bey*, İst., 1883; Abdurrahman Şeref, *Tarih Musahabeleri*, İst., 1923, s. 336-341; H. T. Dağlıoğlu, *Şemsettin Sami: Hayatı ve Eserleri*, İst., 1934; A. S. Levend, *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Safhaları*, Ank., 1949, bak. dizin; Ö. F. Akün, "Şemseddin Sami", *İA*, XI, 411-422; A. S. Levend, *Şemsettin Sami*, Ank., 1969; Banarlı, *RTET*, II, 1074-1077; R. Finn, *Türk Romanı: İlk Dönem 1872-1900*, (çev. Tomris Uyar) Ank., 1984, s. 17-23; Ö. F. Akün, "Hayatı, Hizmetleri ve Eserleri ile Şemseddin Sami", *Temel Türkçe Sözlük*, İst., 1985, s. VII-XX; M. Kaplan, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar*, c. II, İst., 1987, s. 73-92; M. Kutlu, "Şemseddin Sami", *TDEA*, VIII, 129-131; Ş. Tural, *Şemseddin Sami*, İst., 1999; A. Uçman, "Şemseddin Sami", *YYOA*, II, 580-582.

ŞEN, SELİM *(Mardin, 1 Ocak 1963 -)* Şair.

Selim Baran adını da kullandı. Rabia Hanım ile çiftçi İsmail Şen'in oğlu. Mardin ve Mersin'de ilk ve orta okul eğitimini tamamladı. İstanbul Maliye Meslek Lisesi'ni bitirdi. 9 Eylül Üni. İşletme Yönetimi Bölümü mezunu (1985). 1992'den beri mali müşavir. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuklu. 1986'da *Gökyüzü* dergisinde yayımlanan "Konuşturma" adlı şiiri ile yazı hayatına girdi.

Yapıtları: Şiir: *Çiçeklerim Kuş Açar*, Ank.: Suteni, 1995; *Ten ve Söz*, İst.: Piya, 2001; *Kardeşimin Biri Asker Biri Asi*, İst.: Günizi, 2005.

Kaynaklar: *BF* (28 Mayıs 2002).

ŞENDİL, SABİH *(Tekirdağ, 9 Şubat 1926 - İstanbul, 15 Şubat 2002)* Şair.

Tam adı Mehmet Sabih Şendil. Emine Saadet Hanım ile Ziya Şendil'in oğlu. İstanbul Erkek Lisesi'nden (1945) sonra İÜ İktisat Fakültesi'ne devam ettiyse de öğrenimini yarım bıraktı. Bir süre İmar Bankası'nda çalıştıktan sonra Yapı ve Kredi Bankası Beyoğlu Şubesi Umumi Muhasebe bölümünde müdür yardımcılığı görevinde bulundu.

İlk şiirleri *İstanbul* ve *Kaynak* dergilerinde çıktı (1944). *Varlık*, *Yeditepe*, *Dost*, *Fikirler*, *Doğan Kardeş*, *Yeryüzü*, *Çağdaş*, *Güney* ve *Hisar* dergilerinde yayımladığı (1944-64), ülkenin gelecek güzel günlerine inanan, karamsarlıktan ve kederden uzak, umutlu ve bereket dolu yarınların özlemini duyan şiirleri ile tanındı. 1952'de *Yeryüzü* dergisinde çıkan "Değil" adlı şiirinden ötürü Ceza Kanunu'nun 142. maddesine aykırılık savıyla yargılandı ve beraat etti.

Yapıtları: Şiir: *Bizim İskele*, İst.: Işıl Mtb., 1948; *Gelin Dünya*, İst.: Milli Mecmua B., 1951; *Yaşamak Herkesin Hakkı*, İst.: Sanat B., 1953; *Çiftlikte Sabah*, (çocuk şiirleri) İst.: Işıl, 1958.

Çocuk Masalı: *Altın Sakallı Dev*, İst.: Işıl, 1958; *Köylü Prenses*, İst.: Işıl, 1958; *Tanrı Misafiri*, İst.: Işıl, 1961; *Üç Kız Kardeş*, İst.: Işıl, 1961; *Bir Çatı Altında*, İst.: Işıl, 1961; *Beyaz At*, İst.: Işıl, 1961; *Saadet Anahtarı*, İst.: Işıl, 1964; *Şehzadenin Kısmeti*, İst.: Işıl, 1964; *Dilek ve İpek*, İst.: Su, 1966.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 341; M. Uyguner, "Şendil, Sabih", *TDEA*, VIII, 135; Kurdakul, *Sözlük*, 564-565; Karaalioğlu, 521; *Kim Kimdir*, 644.

ŞENEL, ALAATTİN *(Kütahya, 1 Ocak 1941 -)* Siyaset bilimci, yazar, çevirmen.

Adam Şenel imzasını da kullandı. Atiye Hanım ile işçi Salih Şenel'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Kütahya'da tamamladı; AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi (1963), siyaset bilimi doktoru oldu (1969). 1964'te öğretim üyesi olarak girdiği Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden 1983'te ayrıldı. İngilizceden çeviriler yaptı. 1991'de üniversiteye döndü. Ankara'da yaşıyor; evli.

Siyasal düşünceler tarihi ve insanlık tarihi ile ilgili pek çok kitap ve makale yazdı, çeviri-

ler yaptı. Yazılarını *Bilim ve Ütopya* dergisinde yayımladı. *Teleandregenos Ütopyasında Evlilik Hayatı*, Türkçede ütopya türünün özgün örneklerinden sayıldı.

Yapıtları: Ütopya: *Teleandregenos Ütopyasında Evlilik Hayatı*, Ank.: Bizim, 1968; *Ozmos Kronos*, İst.: Ayrıntı, 1993.
Diğer: *Uygarlık Çizgisi*, Ank.: Bizim Yayınlar, 1968; *Sağcı Düşünüşün Kritik Tarihi*, Ank.: Doğan, 1968; *Irk ve Irkçılık Düşüncesi*, Ank.: Bilim ve Sanat, 1984.
Çeviri: *Tarihte Neler Oldu* (G. Child), 1974; *Çağdaş Siyasal Düşünceler, 1850-1950* (E. M. Edward), 1984; *Devlet* (F. Oppenheimer), 1984; *Dünya Tarihi* (H. W. McNeil), 1985; *Rusya'nın Endüstrileşmesi, 1700-1914* (M. E. Falkus), [1986?]; *Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri: Çağdaş Dünyanın Yaratılmasında Soylunun ve Köylünün Rolü* (B. J. R. Moore; Ş. Tekeli ile), 1989; *Devrim Çağı, 1789-1848* (E. J. Hobsbawm; J. Ergüder ile), 1989; *Erken Devlet: Kuramlar, Veriler, Yorumlar* (H. J. M. Claessen-P. Skalnik), 1993; *Ortadoğu Mitolojisi: Mezopotamya, Mısır, Filistin, Hitit, Musevi, Hıristiyan Mitosları* (S. H. Hooke), 1993.
Kaynaklar: *BF* (15 Ekim 1999).

ŞENEL, SÜLEYMAN *(İstanbul, 21 Ağustos 1963 [nüfusta Taşköprü/Kastamonu, 1 Haziran 1964] -)* Halkbilim araştırmacısı.

İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'ndan mezun olduktan (1986) sonra burada araştırma görevlisi ve öğretim elemanı olarak çalışmaya başladı. 1988-90 yıllarında İstanbul Radyosu'nda "Halk Müziğimiz" adlı programı hazırladı.

Çok sayıda ulusal ve uluslararası toplantıya bildirilerle katıldı, konferanslar verdi. Çeşitli dergi, belleten, yıllık, gazete ve ansiklopedilerde yazılar yayımladı. Trakya ve Anadolu'nun çeşitli yörelerinde ve Türki cumhuriyetlerde alan araştırmaları yaptı, çok sayıda folklorik ve etnografik materyal derledi, bunların 300 kadarını notaya aldı, bir kısmını yayımladı. Yurt içinde ve dışında konserler verdi, 4 CD ve kasette seçici, yönetmen ve solist olarak yer aldı. Halen İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nda öğretim elemanı. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

Ödül: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu 1999 Türk Müziği Araştırmaları dalında birincilik ödülü; Milli Eğitim Vakfı İstanbul Şubesi 1999 Türk Folkloruna Hizmet Ödülü.

Yapıtları: Biyografi: *Kastamonulu Âşık Yorgansız Hakkı Çavuş*, İst.: Kastamonu Kalkınma Vakfı, 1997; *Sadi Yaver Ataman*, İst., 1995; *Cemile Cevher: Hayatı, Sanat Hayatı*, İst.: Anadolu Sanat, 2000.
Müzik: *Trabzon Bölgesi Mûsıkîsine Giriş*, İst.: Anadolu Sanat, 1994; *Mûsikili Arzu-Kamber Hikâyesi (Taşköprü Ağzı)*, İst.: Milenyum, 2002; *Geleneksel Türk Müziği Çalgıları*, İst.: ?, 2002; *Kastamonu'da Âşık Fasılları, I-II*, İst.: Kastamonu Valiliği, 2007.
Yayına hazırlama: *Türk İstanbul* (S. Y. Ataman), İst.: Kültür A.Ş., 1997; *Eski Safranbolu Hayatı* (S. Y. Ataman), İst.: ?, 2004; *İstanbul Konuşmaları* (R. E. Koçu), İst.: Kültür A.Ş., 2005; *Dümbüllü İsmail Efendi ve Geleneksel Türk Tiyatrosu Sempozyumu Bildirileri*, İst.: Büyükşehir Bel., 2008; *Sanatçı Dostların Dilinden İsmail Dümbüllü Efendi* (Panel Konuşmaları), İst.: Büyükşehir Bel., 2008; *Safranbolu'dan Uluyayla'ya* (S. Y. Ataman), İst.: Safranbolu Kaymakamlığı, 2008; *Yücel Paşmakçı ile Türküler Üzerine*, İst.: İst. Tek. Ün. Türk Müz. Kon. Yay., 2009; *Bu Toprağın Sesi* (A. Ataman), İst.: Türk Ed. Vakfı, 2009; *Safranbolu Türküleri ve Oyun Havaları* (A. Ataman), İst.: Safranbolu Kaymakamlığı, 2009.
Kaynaklar: *BF* (23 Ekim 2000).

ŞENER, SEVDA *(İstanbul, 25 Nisan 1928 -)* Tiyatro eleştirmeni ve tarihçisi.

Tam adı Azime Sevda Şener. Emine Neriman Hanım ile mühendis İsmail Hakkı Serter'in kızı. İlk ve orta öğrenimini Turhal, Ankara Maarif Koleji ve Eskişehir'de tamamladı (1974); DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1950). DTCF Tiyatro Bölümü'nde "Musahipzade Celal ve Tiyatrosu" konulu doktora çalışmasını tamamladı (1964); 1967'de doçent, 1972'de profesör oldu. İngiltere'de Bristol Üniversitesi Dram Bölümü ve Viyana Üniversitesi Tiyatrobilimi Enstitüsü'nde eğitim gördü. Devlet Tiyatrosu Edebi Kurul üyeliği yaptı (1978-80). 1995'te öğretim üyeliğinden emekli oldu; derslerine dışarıdan devam ediyor. Uluslararası Tiyatro Enstitüsü Türkiye Milli Merkezi, Tiyatro Eleştirmenleri Birliği, Dil Derneği, Edebiyatçılar Derneği ve Türkiye Felsefe Kurumu üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuk annesi.

İlk yazısı 1952'de *Yeditepe*'de çıktı. İnceleme, tanıtma ve eleştiri yazıları *Tiyatro Tiyatro*, *Devlet Tiyatrosu Dergisi*, *Türk Dili*, *Ulusal Kültür*, *Tiyatro Araştırmaları*, *Tiyatro 70*, *Birikim*, *Milliyet Sanat* ve *Gösteri* dergileriyle *Radikal* gazetesinde yayımlandı. Yapıtlarında dramatik olgunun öğelerini, tiyatronun tarihsel aşamalarını, oyunculuğun kaynaklarını irdeledi. Türk tiyatrosunun dönemlerini titiz bir araştırmacılık ve akıcı bir dille ortaya koydu.

Ödül: 1990 Avni Dilligil Jüri Özel Ödülü; 1990 Tiyatro ve Televizyon Yazarları Derneği Hizmet Ödülü; 1992 İtalya Adalaide Risto-

ri Ödülü; 1994 Nisa Serezli "Tiyatroda Yılın Kadını" Ödülü; 1999 Muhsin Ertuğrul Emek Ödülü.

Yapıtları: Araştırma-İnceleme: *Musahipzade Celal ve Tiyatrosu*, Ank.: DTCF, 1971; *Çağdaş Türk Tiyatrosu'nda Ahlak, Ekonomi ve Kültür Sorunları*, Ank.: DTCF, 1972; *Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi*, İst.: Adam, 1982; *Oyundan Düşünceye*, Ank.: Gündoğan, 1993; *Yaşamın Kırılma Noktasında Dram Sanatı*, İst.: YKY, 1997; *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1999; *Elveda Dünya Merhaba Kâinat: Memet Baydur'un Ardından*, (A. Yüksel ve F. Elmas ile), İst.: Mitos Boyut, 2002; *Nazım Hikmet'in Oyun Yazarlığı*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2002; *İnsanı Geçitlerde Sınayan Sanat*, İst.: Mitos Boyut, 2003; *Gelişim Sürecinde Türk Tiyatrosu*, İst.: Alkım, 2003; *İzleri Kaldı*, İst.: Dünya, 2005; *Oyunlar ve Gerçekler*, Ank.: Dost Kitabevi, 2007.
Kaynaklar: *BF* (14 Mayıs 1999); Necatigil, *İsimler*, 341; "Şener, Sevda", *TDEA*, VIII, 135; Kurdakul, *Sözlük*, 565; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 108-109; *Kim Kimdir*, 644-645.

ŞENGEL, PİRAYE *(Bayburt, 31 Ocak 1956 -)* Romancı, öykücü.

Şimdiki soyadıyla Piraye KAHRAMAN. Öğretmen Nahide Hanım ile öğretmen Mehmet Hulusi Kahraman'ın kızı. Fatih Kız Lisesi'nden sonra İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Fakültesi'ndeki öğrenimini yarım bıraktı (1977). PTT, Şişe Cam ve Karacan Yayınları'nda çalıştı. TRT'de ve özel kanallarda yayınlanan dizilerde yazarlık yaptı. Ürünlerini *Sanat Olayı* ve *Varlık* dergilerinde yayımladı. İstanbul'da yaşıyor; bir çocuk annesi.

Yapıtları: Roman: *Gölgesiz Bir Kadın*, İst.: Varlık, 1994; *Pusulasız Yolcu*, İst.: Epsilon, 2003; *Hayat Tutulması*, İst.: Altın Kitaplar, 2005; *Ay Çöreği*, İst.: Altın Kitaplar, 2006; *Cenin ve Ceset*, İst.: Altın Kitaplar, 2008.
Öykü: *Masumiyeti Özlemiştim*, İst.: Papirüs, 1999.
Kaynaklar: *BF* (Temmuz 1999).

ŞENGİL, SALİM *(Selanik, 1913 [nüfus kaydında 1916] - İstanbul, 28 Haziran 2005)* Öykücü.

Sıdıka Hanım ile makine ustası Recep Şengil'in oğlu. Nezihe Meriç'in eşi. Ortaokulu İzmir'de okudu, daha sonra Ankara Lisesi'nden (1938) mezun oldu. Banka memurluğu ve *Tan* gazetesinde muhabirlik (1935-36) yaptı. Daha sonra Ankara Radyosu'nda tiyatro sanatçısı olarak çalıştı. PEN Yazarlar Derneği, TYS, Edebiyatçılar Derneği, Nâzım Hikmet Vakfı, Dil Derneği ve Ankara Gazeteciler Cemiyeti üyesi.

Öyküleri *Yeni Edebiyat*, *Servetifünun-Uyanış*, *Ses*, *Yeni Ses*, *Oluş*, *Ülkü*, *Varlık*, *Yürüyüş*, *Büyük Doğu*, *Pınar*, *Gün*, *Yığın* gibi dergilerde yayımlandı. Yayımcılığa başladıktan sonra daha az ürün verdi. *Seçilmiş Hikâyeler* dergisini kurdu ve yönetti (66 sayı, 1 Ekim 1947-Temmuz 1957). Ankara'da yayımlanan dergide, uzun süre yalnız öykü ve öykü üzerine yazılara yer verdi ve 1950 kuşağı öykücülerinin ortaya çıkmasına olanak sağladı; B. Karasu, V. O. Bener, N. Meriç ve T. Dursun K. gibi yazarların ilk öyküleri bu dergide çıktı. 1953'ten sonra şiir, deneme, eleştiri, tiyatro ve plastik sanatlara da açılan dergi özel sayılarıyla da dikkat çekti. Daha sonra *Dost* dergisini ve Dost Yayınları'nı kurdu ve yönetti (102 sayı, Ekim 1957-73). Dergide sinema, tiyatro, müzik yazılarının yanı sıra İkinci Yeni şairlerine de derginin tutumunu belirleyecek ölçüde yer verdi. Çıkardığı her iki derginin de modern Türk şiiri ve öykücülüğünün gelişmesinde önemli payı vardır.

Ödül: "Toprağa Dönüş" ile 1937 Cumhuriyet Halk Partisi Öykü Yarışması (birincilik); 1944 ve 1945'te Ankara Halkevi Öykü Yarışması (birincilik); "Komşumuz Bulgaristan" adlı röportajı ile 1972 TDK Basın Dil Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Kafasını Törpüleyen Adam*, Ank.: Ulusal Mtb., 1943; *Es Be Süleyman Es*, İst.: Yazko, 1980; *Güzel Bir Oyun*, İst.: Yazko, 1983; *Savrulup Gidenler*, İst.: Can, 1987; *Penceredeki Işık*, 1992.
Anı: *Anılarda Kalan Portreler*, 1991.
Oyun: *Bir Rüzgâr Esti*, Ank.: Ark B., 1946.
Öykü Antolojisi: *Perşembe Yağmurları*, Ank.: Dost, 1957.
Kaynaklar: *BF* (2000); Necatigil, *İsimler*, 342; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1073; Kurdakul, *Sözlük*, 565; M. Uyguner, "Şengil, Salim", *TDEA*, VIII, 135; Karaalioğlu, 522.

ŞENKON, ATTİLÂ *(Ankara, 21 Ağustos 1962 -)* Öykücü.

Ruhsar Hanım ile avukat Turgut Oğuz Şenkon'un oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı. 1984'te ODTÜ Mimarlık Fak. Mimarlık Bölümü'nü bitirdi. 1989-97 arasında özel bir şirkette yüksek mimar olarak çalıştı; 1998'den beri Bilkent Üniversitesi'nde. Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk öyküsü ("Her Gün Perşembe Olsa") 1988'de *Varlık*'ta çıktı. Öykülerini *Varlık*, *Gösteri* ve *Adam Öykü* dergilerinde yayımlamayı sürdürüyor. G. A. Yiğit'in "Ten Yükü" adlı öyküsünden yaptığı film 19. İFSAK Kısa Metrajlı Film Yarışması'nda dördüncü oldu. Fantastik öykülerinde "düşsel bir kavrayış, kurgulama içinde gerçekleri ortaya koyabildiği" (M. Uyguner) vurgulandı.

Ödül: *Her Gün Perşembe Olsa* ile 1991 Akademi Kitabevi Öykü Özendirme Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Her Gün Perşembe Olsa*, Ank.: Yazıt, 1990; *Uykusuz Gece Düşleri*, Ank.: Ümit, 1993; *Ten Yükü*, Ank.: Ümit, 1995; *Bıyık İzi Yalanları*, İst.: Can, 2002; *Sustum Duydun mu?*, İst.: Turkuvaz, 2009.
Roman: *Bütün Düşler 'Nazlı'dır*, İst.: Can, 1998; *Gökkuşağına İki Bilet*, İst.: Can, 2004.
Kaynaklar: *BF* (14 Nisan 1999); M. Uyguner, "Her Perşembe Mutluluk Getirir mi?", *Kıyı*, S. 70 (Ocak 1992); Z. Ankara, "Uykusuz Gecelerin Düşleri", *Milliyet Sanat*, S. 344 (15 Eylül 1994); M. Uyguner, "Bir Yapboz Oyununun Parçaları Gibi...", *Cumhuriyet Kitap*, S. 275 (25 Mayıs 1995).

ŞENLER, ŞÛLE YÜKSEL *(Kayseri, 29 Mayıs 1938-)* Gazeteci, yazar.

Asıl adı Yüksel Şenler. Gazete yazılarında Şûle ve Ayşe Tahsin imzalarını kullandı. Ümran Mihriban Hanım ile kimya teknisyeni Tahsin Şenler'in kızı. Ortaokulu ikinci sınıfta terk etti. 1962'de AP Gençlik Kolları Edebiyat ve Kültür başkanlığı, 1978'de İdealist Hanımlar Derneği başkanlığı yaparak yurt çapında seri konferanslar verdi. 1969'da *Seher Vakti* dergisini çıkardı. *Bâbıâlide Sabah* (1966), *Yeni İstiklâl* gazetelerinde kadın sayfaları hazırladı. *Bugün*, *Millî Gazete* ve *Zaman* gazetelerinde köşe yazıları yazdı. 1968-71'de yazı ve konferanslarıyla ilgili olarak hakkında açılan davalardan beraat etti; 1971'de Cumhurbaşkanı'na hakaretten 13 ay hapse mahkûm oldu ve bir süre hapis yattı. İstanbul'da yaşıyor; dul.

İlk yazısı 1961'de haftalık *Kadın* gazetesinde çıktı. Yazılarını *Mektup* ve *Vahdet* dergilerinde sürdürdü. Satış rekorları kıran romanı *Huzur Sokağı*'nın ilk cildi 1970'te "Birleşen Yollar" adıyla Yücel Çakmaklı tarafından filme alındı.

Yapıtları: Roman: *Huzur Sokağı*, 2 c., İst.: Nur, 1970-73.
Diğer: *Hidayet*, İst.: 1969; *Sağ El*, İst.: Nur, 1970; *Yılanla Tilki*, İst.: Nur, 1970; *Bir Bilinçli Öğretmene*, İst.: Nur, 1970; *Bize Ne Oldu?*, İst.: 1970; *Duyuşlar*, İst.: Nur, 1975; *İslam'da ve Günümüzde Kadın*, İst.: Nur, 1975; *Her Şey İslam İçin*, İst.: Bedir, 1978; *Gençliğin Izdırabı*, İst.: 1970; *Uygarlığın Gözyaşları*, İst.: Timaş, 1990; *Kız ve Çiçek*, İst.: Timaş, 1990.
Kaynaklar: *BF* (1999); "Şenler, Şûle Yüksel", *TDEA*, VIII, 135; Işık, 559; Hazar, 40; D. Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü Şule Yüksel Şenler*, İst., 2007.

ŞENLİKOĞLU, EMİNE *(Adapazarı, 1 Ocak 1950-)* Yazar.

Tam adı Emine ÖZKAN ŞENLİKOĞLU. Hatice Kuyumcu, Mü'mine Mahkûm, Mehmet Çizgi imzalarını da kullandı. Fatma Hanım ile Mehmet Şenlikoğlu'nun kızı. İlk, orta ve lise öğrenimini dışarıdan sınavlara girerek tamamladıktan sonra bir süre Kahire'deki El-Ezher Üniversitesi'ne devam etti. 1984'ten itibaren bir süre *Mektup* dergisinin genel yayın yönetmenliğini yürüttü. *Gençliğin İmanını Sorularla Çaldılar* adlı kitabı nedeniyle 8 yıl 3 ay ceza aldı ve hapis yattı (1985). İstanbul'da yaşıyor; evli; iki çocuk annesi. *Gençlik*, *Cihad*, *Sur*, *Yeni Devir*, *Mektup*, *Ribat*, *Yeni Asır* ve *Akit* gibi dergi ve gazetelerdeki yazılarının yanı sıra *Gençliğin İmanını Sorularla Çaldılar* adlı kitabı ve *Bize Nasıl Kıydınız* adlı romanıyla tanındı. Bu romanı daha sonra sinemaya da aktarıldı (yön. M. Çamurcu, 1994). Çocuk kitapları da vardır.

Yapıtları: Roman: *Bize Nasıl Kıydınız*, İst.: Mektup, 1985; *İdamlık Genç*, 1993; *Maria*, 1993; *Ben Kimin Kurbanıyım?*, 1995; *Ne Olur İhanet Etme*, İst.: Mektup, 1990; *Sabıkalı ve Dul*, 1995; *İmamın Manken Kızı*, İst.: Mektup, 1997; *Son Pişmanlık Fayda Eder*, İst.: Mektup, 1997; *Çingene*, İst.: Mektup, 1996; *Çin İşkencesi*, İst.: Mektup, 1997; *Kadınları Kadınlar da Eziyor: Yaşanmış Hayatın, Gizli Bir Saplantının Hikâyesi*, İst.: Mektup, 1997; *Hıristiyan Gülü*, İst.: Mektup, 2000; *Sevgide Hiç Vefa Yok mu?*, İst.: Mektup, 2006; *Bir Gönül Mücadelesi*, İst.: Mektup, 2007; *Merhamet*, İst.: Mektup, 2007.
Şiir: *Mahkûm Duygular*, İst.: Gümüş B., 1985; *Ruhumun Penceresi*, 1991.
Anı-Gezi: *Burası Cezaevi: Asıl Suçluların Bulunmadığı Yer*, İst.: Mektup, 1988; *Kelepçeli Kalemimden*, 1991; *Ağlatan Yollar*, 1993; *Kıbrıs Sular İçinde Bir Yetim*, 1993; *İnsanlığın Belgeseli*, 1994; *Uzaktaki Çığlıklar*, 1995.
Deneme: *Gençliğin İmanını Sorularla Çaldılar*, İst.: Gümüş, B., 1984; *İslamda Erkek*, İst.: Mektup, 1988; *Ülkemi Arıyorum*, İst.: Mektup, 1990; *Biz Bu Vatanın Neyi Oluyoruz*, 1991; *İnsanlar da Kayar*, 1992; *Ham İnsanı Koparırlar Dininden*, 1993; *Anne! Büyüklere Bir Şey Söyle*, İst.: Mektup, 1993; *Geçmişin İzleri*, 1994; *Geri Tepen Kurşunlar*, 1995; *Esir Evliler*, İst.: Mektup, 2006; *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, İst.: Mektup, 2007.
Öykü: *Vicdan Azabı*, İst. 1991; *Depremin Ardından*, İst.: Mektup, 2003; *Ağlayan Köpek*, İst.: Mektup, 2003.
Derleme: *Telefonla Röportaj*, 1990; *Vicdan Azabı*, 1992; *Radyo-Basın Röportajları*, 1995.
Şiir: *Bir Adımlık Koşu*, İst.: Mektup, 2006.
Kaynaklar: *BF* (2 Mart 2000); Işık, 560; Özgüç, III, 86.

ŞENOCAK, HAKAN *(Ankara, 28 Ekim 1961 -)* Öykücü.

Nebahat Hanım ile tuhafiyeci Mükerrem Şenocak'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı; DTCF Tiyatro Bölümü'nü bitirdi (1987). TRT ve reklam ajanslarında senaryo ve metin yazarı olarak çalıştı. İstanbul'da yaşıyor; bekâr.

İlk öyküsü 1985'te *Nitelik* dergisinde (Ankara) çıktı. Öykülerini *Edebiyat Eleştiri, Milliyet Sanat* ve *E* dergilerinde yayımladı. Üçüncü kitabı *Naj*'la tanındı. Öykülerinde ölüm ve aşk konularını büyülü gerçekçi/gerçeküstücü bir anlayışla ele aldı. Masal dilinden aldığı imgelerle kurduğu ritmik cümlelerde Türkçeyi başarıyla kullandığı görüldü.

Ödül: *Karanfilsiz* ile 1987 Akademi Kitabevi Öykü Ödülü (birincilik; A. Yıldız ile paylaştı); *Naj* ile 1998 Sabahattin Ali Hikâye Yarışması (başarı ödülü).

Yapıtları: Öykü: *Karanfilsiz*, İst.: Cem, 1988; *Gülayşe Yabancının Aşkı*, Ank.: Yazıt, 1990; *Naj*, İst.: Can, 1999; *Hayatta Kalma Oyunu*, İst.: Can, 2001; *Sevgili Nefret*, İst.: Can, 2002.
Gezi: *Yoldan Çıkmış Anılar*, İst.: İş Bankası, 2005.
Kaynaklar: *BF* (17 Eylül 1999); F. Alptekin, "Yaşamı Gerçekdışı Algılıyorum" (söyleşi), *Cumhuriyet*, 23 Temmuz 1999; S. Uludağ, "Bütün Hayaller Gerçek", *Radikal*, 29 Temmuz 1999; E. Korap, "Gerçeküstü Öyküler...", *Milliyet Sanat*, S. 464 (15 Eylül 1999).

ŞENOCAK, ZAFER *(Ankara, 1961 -)* Şair, romancı.

Münih Üniversitesi'nde Alman Dili ve Edebiyatı, tarih, siyasi bilimler ve felsefe eğitimi gördü. Düzenli olarak *Frankfurter Allgemenie, Die Welt, Tageszeitung* gazetelerinde yazdı, Alman radyo ve televizyonlarında söyleşiler yapıyor. ABD ve Avrupa'da çeşitli üniversitelerde konuk profesör olarak dersler veriyor. 1971'den beri Almanya'da yaşıyor.

1979'dan sonra Almanca şiirler, öyküler, denemeler yazdı. Almanca ve Türkçe yazdığı şiirleri ve hikâyeleri birçok dile çevrildi. Türkçede yayımlanan ilk kitabı *Kara Kutu*'dur. Kitaplarının bir çoğu Türkçeye çevrilip yayımlandı. Yunus Emre'nin şiirlerini Almancaya çevirdi.

Yapıtları: Şiir: *Gençlik Ayinleri*, İst.: YKY, 1994; *Kara Kutu*, İst.: YKY, 2004.
Öykü: *Atletli Adam*, (çev. V. Çorlu, M. Tüzel) İst.: Kabalcı, 1997.
Deneme: *Hitler Arap mıydı?*, (çev. M. Tüzel) İst.: Kabalcı, 1997.
Roman: *Tehlikeli Akrabalık*, (çev. M. Tüzel) İst.: Alef, 2006; *Alman Terbiyesi*, İst.: Alef, 2007; *Yolculuk Nereye*, İst.: Alef, 2007; *Köşk*, İst.: Alef, 2008.
Kaynaklar: Işık 06, 3336.

ŞENSOY, FERHAN *(Çarşamba/Samsun, 26 Şubat 1951 -)* Tiyatro oyuncusu, yazar.

Tam adı Osman Ferhan Şensoy. Öğretmen Müjgan Hanım ile tüccar, Çarşamba belediye başkanı Yusuf Cemil Şensoy'un oğlu. 1960 Anayasası'nın hazırlayıcılarından, İÜ Hukuk Fakültesi dekanı (1959-64) Prof. Naci Şensoy amcasıdır. Galatasaray ve Çarşamba liselerini bitirdi (1970). Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'ndeki öğrenimini yarıda bıraktı; Fransa'da Strasbourg Ecole Supérieure d'Art Dramatique'i bitirdi (1975). Başta TRT olmak üzere çeşitli TV kanalları için skeçler ve komedi dizileri hazırladı. Bir süre özel tiyatrolarda çalıştıktan sonra 1980'de Ortaoyuncular topluluğunu, 1982'de Ortaoyuncular Yayınları'nı kurdu; 1989'da Ses Tiyatrosu'nu düzenleyerek "Ses 1885" adıyla yeniden gösterilere açtı. *Şahları da Vururlar* (1980), "Muzır Müzikal" (1987), "Ferhangi Şeyler" (1987), "Seyircili Seyir Defteri" (1994) ve "Felek Bir Gün Salakken" (1995) gibi yirmiyi aşkın oyuna yazar, yönetmen, oyuncu, besteci ve dekoratör olarak imza attı. "Muzır Müzikal" oyunu dolayısıyla "dini duyguları tezyif" iddiasıyla verilen 21 günlük hapis cezası paraya çevrildi. PEN Yazarlar Derneği ve Tiyatro Yapımcıları Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor. Dul, üç çocuk babası.

İlk öyküsü ("Dalgındır Hüsam Kusura Bakmayın") 1970'te *Yeni Ufuklar*'da çıktı. Öykü ve yazılarını *Soyut, Öküz* ve *Dinozor* dergilerinde yayımladı. Oyunlarında güncel olayları, toplumsal ve siyasal gelişmeleri dil inceliklerine dayanan mizah öğelerini kullanarak eleştirdi. 1989'da İsmail Dümbüllü Ödülü'nü kazandı; ortaoyununun geleneksel kavuğunu Münir Özkul'dan devralarak "Kavuklu" oldu.

Ödül: "Ce Fou de Gogol" ile 1975 Radio Canada En İyi Yabancı Yazar Ödülü; *Şahları da Vururlar* ile 1980 Avni Dilligil Jüri Özel Ödülü, Dergi-13 En Başarılı Oyuncu Ödülü, 1981 Tiyatro-81 En Başarılı Oyuncu Ödülü; 1987 Nokta Dergisi "Doruktakiler" Ödülü; "İstanbul'u Satıyorum" ile 1988 Ulvi Uraz En İyi Yönetmen Ödülü, Sanat Kurumu Ödülü; "Soyut Padişah" ile 1989 Avni Dilligil En İyi Kostüm Ödülü, Kültür Bakanlığı Jüri Özel Ödülü; "Ferhangi Şeyler" ile 1989 İsmail Dümbüllü Ödülü, Nasrettin Hoca Mizah Ödülü, Hey Girl Yılın Oskarları Ödülü, 1990 Altan Erbulak Ödülü; 1990 Nokta Dergisi "Doruk-

takiler" Ödülü; 1991 Nokta Dergisi "Doruktakiler" Ödülü; "Şu Gogol Delisi" ile 1993 Avni Dilligil En Özgün Oyun Ödülü; 1993 Altın Objektif Ödülü; "Seyircili Seyir Defteri" ile 1994 İsmail Dümbüllü Ödülü; 1994 Altın Frekans Ödülü; "Üç Kuruşluk Opera" ile 1995 Kültür Bakanlığı En İyi Topluluk Ödülü; 1997 En Başarılı İletişimciler Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Kazancı Yokuşu*, İst.: Yücel, 1978.
Oyun: *Şahları da Vururlar*, İst.: Ortaoyuncular, 1982; *Afitap'ın Kocası*, (manzum) İst.: Ortaoyuncular, 1982; *Gündeste*, (manzum) İst.: Ortaoyuncular, 1988; *Kahraman Bakkal Süpermarkete Karşı*, İst.: Ortaoyuncular, 1991; *Güle Güle Godot*, İst.: Ortaoyuncular, 1993; *Falımızda Rönesans Var*, İst.: Ortaoyuncular, 1998; *Rum Mehmet*, İst.: Ortaoyuncular, 2002; *Hacı Komünist*, İst.: Ortaoyuncular, 2005; *Elveda SSK*, İst.: Ortaoyuncular, 2006; *Karagöz ile Boşverin Beni*, İst.: Ortaoyuncular, 2008.
Öykü: *Ayna Merdiven*, İst.: Ortaoyuncular, 1986; *Düşbükü*, İst.: Ortaoyuncular, 1988; *Eşeğin Fikri*, Ank.: Bilgi, 2005.
Anı-Deneme: *İngilizce Bilmeden Hepinizi I Love You*, Ank.: Bilgi, 1992; *Denememeler*, İst.: Ortaoyuncular, 1993; *Oteller Kitabı*, İst.: Ortaoyuncular, 1996.
Otobiyografi: *Kalemimin Sapını Gülle Donattım*, İst.: Ortaoyuncular, 2001.
Antoloji: *Ferhantoloji*, İst.: YKY, 2003.
Kaynaklar: *BF* (30 Eylül 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 565.

ŞENTÜRK, AHMET TUFAN *(Esentepe köyü/Ermenek/Konya, [kendi ifadesiyle] 1918 veya 1919 [nüfus kaydına göre 12 Mayıs 1924] - Ankara, 9 Mayıs 2005)* Şair.

Battal Arif, Battal Gökcan Gökçe, Ahtuşen, Battaloğlu Ahtuşen imzalarını da kullandı. Fatma Hanım ile ırgat Ali'nin oğlu. Parasız yatılı olarak ilkokulu Ankara ve Ermenek'te, ortaokulu Bilecik'te ve liseyi İstanbul Haydarpaşa Lisesi'nde okudu. Bir süre AÜ Hukuk Fakültesi'ne devam etti. Ankara İl Özel İdare Teşkilatı'nda rüsum ve emlak memurluğu, emlak şefliği ve müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1975'te emekliye ayrıldı. *Hisar* dergisinin sekreterliğini yaptı (1951-52).

İlk şiiri (Atatürk'ün ölümü üzerine) 1938'de Ankara'da *Yurt* gazetesinde çıktı. İstanbul ve Ankara'da çıkan çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanan şiir, deneme, öykü ve tanıtma yazıları ile tanındı. Şiirleri daha çok *Hisar* dergisinde yayımlandı. Bazı şiirleri Erol Sayan, Gültekin Çeki ve Ali Kocatepe tarafından bestelendi.

Yapıtları: Şiir: *Sarhoş Dünya*, Ank.: Suat Osmanoğlu, 1958; *Mustafa Kemal*, Ank.: ATŞ, 1965; *Allah Versin*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1969; *Çakırdikeni*, (Ermenek türküleri) Ank.: ATŞ, 1971; *Çakırdikeni*, (memleket şiirleri) Ank.: ATŞ, 1971; *İnsanlık Şarkısı*, Ank.: ATŞ, 1976; *Hepsinden Güzel*, Ank.: Sanem Mtb., 1986; *Sevgiyle*, (seçilmiş şiirler) Ank.: Sanem Mtb., 1988; *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*, Ank.: Güven, 1988; *Şölen*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1991; *İnsanlık Şarkıları*, (seçilmiş şiirler) Ank.: Günce, 1988; *Selam Size Tüm İnsanlar*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2000.
Derleme: *Yarası Olan Gocunsun*, Ank.: Günce, 1999.
Kaynaklar: *BF* (13 Eylül 1999); "Şentürk, Ahmet Tufan", *TDEA*, VIII, 137; Karaalioğlu, 522; M. Ceylan, *Hayatı, Sanatı ve Şiirleri ile Ahmet Tufan Şentürk*, Ank., 1997; H. R. Çongur, *50. Sanat Yılında Ahmet Tufan Şentürk*, Ank., 1997; Prof. Dr. S. Sakaoğlu, *80. Doğum Yılında Şair Ahmet Tufan Şentürk*, Ank., 1999.

ŞENTÜRK, LEVENT *(Eskişehir, 6 Temmuz 1974 -)* Denemeci.

Saadet Hanım ile kimya mühendisi Lütfi Şentürk'ün oğlu. İlk ve orta öğrenimini Eskişehir'de tamamladı; Osmangazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi (1999). 1999'dan beri Eskişehir'de mimarlık yapıyor; evli. İlk denemesi ("Binanın Eşkaline Dair") 1997'de *Mimarlık* dergisinde çıktı. Yazı ve şiirlerini *Arredamento Mimarlık*, *kitap-lık* ve *Ludingirra* dergilerinde yayımladı. *İşaretname ve İntermezzo*, "yarı kurmaca yarı deneme bir metin, biraz ironik biraz öfkeli bir kitap" olarak sunuldu.

Yapıtları: Deneme: *İşaretname ve İntermezzo*, İst.: YKY, 1998; *Arazi Marazi*, (Ortak kitap), İst.: Sel, 2002; *Liliput Masallar*, İst.: Sel, 2004; *Doxa Yazıları*, İst.: YKY, 2003; *Yerdeğiştirmeler Seçkisi*, İst.: YKY, 2004.
Kaynaklar: *BF* (Temmuz 1999); E. Gökteke, "İşaretname ve İntermezzo", *kitap-lık*, S. 33 (Yaz 1998).

ŞENTÜRK, NAZIR *(Ardahan 1 Şubat 1948 -)* Öykücü, gazeteci.

İlk ve orta öğrenimini Kırşehir'de tamamladıktan sonra Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi (1974). Halen İstanbul Valiliği basın ve halkla ilişkiler müdürü. Evli, üç çocuklu. 1970'lerde Kırşehir Esnafspor'da futbol oynadı. Yazı hayatına 1980'lerde *Kırşehir'in Sesi* gazetesinde yayımladığı röportajlarla başladı. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin çıkardığı *Bizim Gazete*'de yazıyor.

Ödül: "Boyayan Eller, Büyüyen Eller" röportajı ile Başbakanlık Enformasyon Genel Müdürlüğü 1984 Anadolu Basınını Özendirme Yarışması ikincilik ödülü; "Pazarcı Analar"

röportajı ile aynı yarışmada mansiyon; *Kırmızı Karıncanın Anıları* ile UNICEF 2005 Emek Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *İstanbul'dan İnsan Öyküleri*, İst.: İnkılap, 2000.
Derleme: *Fotoğraflarla Nutuk'tan Cumhuriyet* (K. Çiftçi ile), İst., 1998.
Çocuk: *Dalda Uyuyan Serçe*, İst.: Bu, 2002; *Kırmızı Karıncanın Anıları*, İst.: Epsilon, 2005.
İnceleme: *Babıali ve Sadrazamları*, İst.: Doğan Kitap, 2007; *İstanbul Valileri*, İst.: Doğan Kitap, 2008; *Babıali Vakanüvistleri*, İst.: Doğan Kitap, 2008.
Kaynaklar: *BF* (13 Mayıs 2002).

ŞENYAPILI, ÖNDER *(Ödemiş/İzmir, 14 Mart 1940 -)* Denemeci.

Hayriye Hanım ile Ali Osman Şenyapılı'nın oğlu. İzmir Türk Koleji'ni ve ODTÜ Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi. ABD Pennsylvania Üniversitesi'nde lisansüstü öğrenim gördü. İmar ve İskân Bakanlığı'nda yüksek mimar, Başbakanlık'ta Yatırım Planlama ve Koordinasyon genel müdürü olarak görev aldı. *Vatan* gazetesinde fıkra yazarlığı, *Yankı* dergisinde yazı işleri müdürlüğü, *Dünya*, *Güneş* ve *Milliyet* gazeteleri ile *Sanat Olayı* ve *Sanat Çevresi* dergilerinde Ankara temsilciliği, Ankara haber müdürlüğü, *Şekersanat*'ta yayın kurulu üyeliği yaptı. TRT Televizyonu için "Çözüme Doğru" (10 bölüm, 1980), "Yüzyılımız Türk Resmi" (7 bölüm, 1991), "Stüdyo Ankara" (1996-97), "Kent ve Yaşam" ve "Sanattan Kesitler" (1999), TRT Ankara Radyosu için "Kent ve Yaşam", "Plastik Sanatlar", "Üçüncü Göz" ve "Kent Kültürü" programlarını hazırladı. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü öğretim görevlisi. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk yazısı 1957'de *Demokrat İzmir* gazetesinde çıktı. Yazılarını *Sanat Olayı*, *Sanat Çevresi*, *Milliyet Sanat* ve *Gösteri* dergilerinde yayımladı. Sanat tarihi hakkında bir çok incelemesi vardır.

Ödül: "Korkmayın Hain Kurttan" ile 1971 TRT Bilim ve Sanat Ödülleri Deneme Başarı Ödülü; "Cumhuriyet'in Ellinci Yılında Türk Basını" ile 1973 Yunus Nadi Yarışması (birincilik); *TV'nin Türk Toplumuna Etkileri* ile 1976, *Kentlileşen Köylüler* ile 1977 Karacan Yarışması (birincilik); Milliyet Sanat Dergisi Deneme Yarışması (üçüncülük; Bekir Onur ile paylaştı).

Yapıtları: Deneme-İnceleme: *Ankaralama*, Ank.: Belya AŞ, 1992; *Benim Sanatçılarım 2*, Ank.: Sanat Yapım, 1998; *Her Sözcüğün Bir Öyküsü Var*, Ank.: Metu Press, 1998; *Ne Demek İstanbul: Bebek Niye Bebek?*, Ank.: ODTÜ Vakfı, 2004; *Ne Demek Ankara: Balgat Niye Balgat*, Ank.: ODTÜ Vakfı, 2004; *Kimdir Ezo Gelin? Nedir Rab ve Amin? Kaçtır Sayısı Mehmet'in?*, Ank.: ODTÜ Vakfı, 2004; *Ne Demek İzmir: Buca Niye Buca*, Ank.: ODTÜ Vakfı, 2005; *Damakta Kalan Tadların Akılda Kalan Adları*, Ank.: Cumartesi Kitapları, 2006; *İsim İsim İstanbul*, İst.: Boyut, 2008.
Kaynaklar: *BF* (Haziran 1999); "Şenyapılı, Önder", *TDEA*, VIII, 137; Kurdakul, *Sözlük*, 566; Karaalioğlu, 523.

ŞENYENER, ŞEBNEM *(İzmir, ? -)* Yazar.

İstanbul'da büyüdü. Boğaziçi Üniversitesi'nde okurken gazeteciliğe başladı (1979). Columbia Üniversitesi'nde master yaptı (1986). Dış muhabir olarak çalışmaya bayladı. *Demokrat, Yeni Gündem, Cumhuriyet, Aktüel, Sabah, Milliyet Sanat, Varlık*'ta yazıları yayımlandı.1982'den beri New York'da yaşıyor.

Yapıtları: Roman: *Bir Türk Casusunun Mektupları*, İst.: İş Bankası, 2001; *30 Şubat*, İst.: İş Bankası, 2004; *Dansözün Ölümü*, İst.: İş Bankası, 2006; *Karakter Taciri*, İst.: Can, 2008.
Kaynaklar: *Karakter Taciri*, İst., 2008.

ŞERİF HULUSİ *(Manisa, 1910 - İstanbul, 4 Nisan 1971)* Edebiyat araştırmacısı, çevirmen.

Soyadı KURBANOĞLU. Şerif Hulusi SAYMAN imzasını da kullandı. İstanbul İstiklal Lisesi'ni bitirdikten sonra İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde okudu. İnceleme ve araştırma yazılarını *Ağaç*, *Kültür Haftası*, *Aydabir*, *İnsan*, *Yeditepe*, *Dost*, *Eylem* dergilerinde yayımladı. 1950'de Ömer Seyfettin'in toplu yapıtlarını yayıma hazırladı.

Ayrıca Engels, Lenin, Plehanov gibi sosyalist düşünce ve eylem adamlarından, Balzac, Flaubert, Aytmatov gibi yazarlardan çeviriler yaptı. Nâzım Hikmet'ten derleme kitaplar yayımladı. Nâzım Hikmet'in *Kurtuluş Savaşı Destanı*'nın ilk basımındaki yanlışlar üzerine kaleme aldığı ve *Eylem* dergisinde yayımladığı (1966) bir inceleme yazısından ötürü Ceza Kanunu'nun 312. maddesine aykırılık iddiası ile hakkında açılan davadan beraat etti. Ancak yaptığı çevirilerden ötürü hüküm giydi ve ölümünden önce 7,5 yıl hapis cezasına mahkûm edildi.

Yapıtları: İnceleme: *O. Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün Yazıları İçin Bir Bibliyografya 1913-1934*, (Şerif Hulusi Sayman imzasıyla) İst.: Burhanettin Mtb., 1935 (genişletilmiş 2. bas. Şerif Hulusi Kurbanoğlu imzasıyla, İst., 1941); *Ahmet Haşim: Hayatı ve Seçme Şiirleri*, İst.: Remzi, 1947.
Derleme: *İktisadi Buhran ve Monopoller*, İst.: Ataç, 1965.
Çeviri: *Paul Cezanne* (T. L. Klingsor), 1939; *Immoralist: Gayri Ahlakî* (A. Gide), 1941; *Kuzin Bette* (Bal-

zac), 1946; *Deliliğe Methiye* (D. Erasmus), 1956; *Kızgın Toprak* (J. Amado), 1960; *Romeo Juliett ve Karanlıklar* (J. Oçenaçek), 1962; *Bir Delikanlının Hikâyesi* (G. Flaubert), 1964; *Adam Öldürme Anonim Şirketi* (B. B. Turkus), 1965; *Cemile* (C. Aytmatov), 1965; *Küba ve İktisadın Plânlaştırılması* (C. Bettelheim), 1965; *Kültür, Sanat, Edebiyat* (Mao Tse-Tung), 1966; *Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Kuruluşu* (A. Fadeyev vd), 1966; *Almanya'da Köylü Savaşı* (F. Engels), 1967; *Sosyalizm ve Siyasi Mücadele* (G. V. Plehanov), 1967; *Ho Şi Minh* (J. Lacouture), 1968; *Karl Marx* (M. Beer; M. Şeref'le), 1968; *Sanat ve Edebiyat* (V. İ. Lenin), 1968; *Halk Kültürü* (M. Gorki), 1968; *Sacco ile Vanzetti'nin Çilesi* (H. M. Fast), 1969; *Fransız İhtilali Tarihi* (A. Soboul), 1969; *Biz Hangi Fikir Mirasını Reddediyoruz* (V. İ. Lenin), 1970; *Halkçılığın İktisadi Muhtevası ve Bay Struve'nin Kitabında Yapılan Tenkidi* (V. İ. Lenin), 1970; *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi* (V. İ. Lenin), 1971; *Hintli Kulübesi* (B. de Saint-Pierre), 1972.

Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 392-393.

ŞİMŞEK, AYDIN *(Mecitözü/Çorum, 23 Aralık 1960 -)* Şair.

İlk ve orta öğrenimini Muş ve Amasya'da tamamladı; Hava Astsubay Okulu (1979) ve Hava Lisan Okulu'nu bitirdi (1980). Datça Belediyesi'nde sevk ve idare amiri olarak çalıştı (1984-86). Muğla, Aydın, Nazilli ve Buca cezaevlerinde hapis yattı (1988-91). Damar Yayınları'nın sanat yönetmeniğini, Kum dergisi ve yayınları'nın yayın yönetmenliğini yaptı. Kanguru Yayınları'nı yönetiyor. *Deliler Teknesi* ve *Öykü Teknesi* dergilerini yayımlıyor. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; boşanmış, bir çocuk babası.

İlk şiiri 1984'te *İmece* dergisinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Damar, Edebiyat Eleştiri, Evrensel Kültür, Kavram Kargaşa, İnsancıl* ve *Virgül* dergilerinde yayımladı. Toplumcu gerçekçi anlayışta ürün verdiğini belirtti.

Ödül: *Arınmış ve Ölümsüz* ile 1988 İnsan Hakları Derneği Şiir Ödülü; *Ayrılıklar İmgedir* ile 1997 Ali Rıza Ertan Şiir Ödülü; *Aşk Ayrılığı da Bilir* ile 1999 İbrahim Yıldız Şiir Ödülü; *Susmalar Kitabı* ile 2003 Behçet Aysan Şiir Ödülü .

Yapıtları: Şiir: *İz ve Küf*, Amasya: Şeref Mtb., 1978; *Ertelenmiş Buluşma*, Sivas: 4 Eylül, 1986; *Arınmış ve Ölümsüz*, Ank.: Yaba, 1994; *Ayrılıklar İmgedir*, İzmir: Etki, 1996; *Aşk Ayrılığı da Bilir*, Ank.: Damar, 1998; *Susmalar Kitabı*, Ank.: Kum, 2003; *Sesler Kitabı*, Ank.: Kanguru, 2007.
Deneme: *Siyasal Tarih Sürecinde Sanat ve İktidar*, Ank.: Ümit, 2001; *Estetik ve Mücadele Estetiği*, İzmir: İlya, 2006; *Yaratıcı Yazarlık ve Deneysel Düşünme*, Ank.: Kum, 2006.

Kaynaklar: *BF* (Kasım 1999); Işık, 564.

ŞİMŞEK, HASAN *(Tarsus/İçel, 25 Temmuz 1918 - Ankara, 28 Ekim 1988)* Şair.

Şehriban Hanım ile Ali Şimşek'in oğlu. Adana Ziraat Lisesi'nden mezun oldu (1935). Toprak Mahsulleri Ofisi'nin Kırıkkale, Ankara ve Anadolu'nun diğer bölgelerindeki birimlerinde görev yaptı.

Şiirlerini 1936'dan itibaren *Hep Bu Topraktan, İstanbul, Yücel, Çığ, Başkent Ankara* ve *Varlık, Tarım Mahsulleri Ofisi* dergilerinde yayımladı. 1941'den sonra daha çok *Varlık* dergisinde yazdı. En verimli dönemi olarak belirlenen 1944-55 arasında yazdığı şiirlerde, "kendi halinde küçük burjuva insanının doğa ve yaşam karşısındaki duygulanımlarını, çevre ilişkilerinin yarattığı izlenimleri" (Ş. Kurdakul) işledi. C. S. Tarancı ve Z. O. Saba etkisindeki şiirleri için B. Necatigil "Ara sıra ikişer, üçer, dörder heceli mısralarla da yazarak kendine yeni bir şiir yapısı aradı ve daha çok, ölçülü uyaklı bu tür şiirleriyle tanındı; hayatın küçük mutluluklarını yazıyordu" değerlendirmesini yaptı.

Yapıtları: Şiir: *Gece Gündüz*, İst.: Varlık, 1952; *Beyaza Duran*, İst.: Ekin Mtb., 1963; *Bir Sevgiden Bir Yaşamdan*, Antalya: Yön Mtb., 1994.

Kaynaklar: Nebioğlu, 581; Necatigil, *İsimler*, 344; Kurdakul, *Sözlük*, 570; "Şimşek, Hasan", *TDEA*, VIII, 171; Karaalioğlu, 526.

ŞİMŞEK, SELAHATTİN *(Hakkâri, 1928 - Hakkâri, 3 Mayıs 1960)* Yazar.

Çiftçi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Pazarviran Köy Enstitüsü'nden mezun oldu (1944). Sivas'ın Gemerek ilçesinin Dendil köyünde on yıl süreyle ilkokul öğretmenliği yaptı (1945-55). Askerlik dönüşü bir yıl Tekmen köyünde çalıştıktan sonra Gemerek'e atandı. Ankara Gazi Eğitim Ens. Pedagoji Bölümü'nde öğrenimini tamamlayarak ilköğretim müfettişi olarak Hakkâri'ye atandı; at sırtında Oramar köyü ilkokulunu denetlemeye giderken Büyük Zap Suyu'nda boğularak öldü. Evli ve iki çocuk babasıydı. *Hakkâri Dedikleri*'nde köy gerçeklerine ilişkin gözlemlerini yalın bir dille yansıttı.

Yapıtları: Gezi-İzlenim: *Hakkâri Dedikleri*, (köy, kasaba, yol yazıları) İst.: Varlık, 1960.
Çocuk Kitabı: *Köycü Oktay*, (roman) İst.: Varlık, 1961.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 344-345; "Şimşek, Selahattin", *TDEA*, VIII, 171; Kurdakul, *Sözlük*, 570; Karaalioğlu, 526.

ŞİNASİ *(İstanbul, 1826 - İstanbul 12 Eylül 1871)* Şair, yazar, gazeteci.

Asıl adı İbrahim'dir. 1828 Osmanlı-Rus Savaşı'nda şehit düşen topçu yüzbaşısı Mehmet Ağa ile Esma Hanım'ın oğlu. Küçük yaşta babasız kalınca annesi tarafından büyütüldü. İlköğrenimini mahalle mektebinde yaptı. Tophane'deki Feyziye Mektebi'nden sonra Tophane Müşirliği Kalemi'ne girdi. Burada Arapça, Farsça ve Fransızca dersleri aldı. Batı dünyasını daha yakından tanımak üzere devlet tarafından Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi sırasında, Mustafa Reşit Paşa'nın aracılığıyla gittiği (1849) Paris'te maliye öğrenimine başladı. Bu arada doğubilimci De Sacy ailesi ve Ernest Renan ile tanıştı. Bir yandan da Bibliothèque Imperiale ve Doğu Dilleri Okulu'nda eski Türk dili ve edebiyatıyla ilgili araştırmalar yaptı. Haziran 1851'de Société Asiatique'e üye kabul edildi, bu derneğin ünlü isimlerinden sözlük yazarı Littré ile dostluk kurdu. 1854'te İstanbul'a döndü ve yeniden Tophane Müşirliği Kalemi'nde çalışmaya başladı. Bir süre sonra Meclis-i Maarif üyeliğine atandı. Ancak Âli Paşa'nın sadrazamlığında görevden alındı; Mustafa Reşit Paşa sadrazam olunca yeniden görevine döndü.

Resmi görevinin yanı sıra yayım etkinliklerine de başladı. Önce, Fransızcadan yaptığı şiir çevirilerini küçük bir kitapta topladı (1859). Aynı yıl Saray Tiyatrosu'nda oynanmak üzere, Türkçe ilk tiyatro yapıtı olan *Şair Evlenmesi*'ni kaleme aldı. Arkasından, Agâh Efendi ile birlikte, ilk özel Türkçe gazete olan *Tercüman-ı Ahval*'i çıkardı (22 Ekim 1860). Altı ay kadar sonra gazeteden ayrıldı. Bazı önemli teknik hazırlıklardan sonra 28 Haziran 1862'de yalnız başına *Tasvir-i Efkâr* gazetesini yayımlamaya başladı. Gazetenin çıkışı büyük bir ilgi görünce kısa sürede dönemin özellikle yeni düşüncelere açık gençlerini çevresine toplamayı başardı.

1862'de, şiirlerinden yaptığı seçmeleri kitaplaştırdı. 1863'te, Meclis-i Maarif üyeliği görevine yeniden son verildi. Aynı yıl, bir bölümünü Paris'te bulunduğu sırada derlediği atasözlerini *Durub-ı Emsal-i Osmaniye* adıyla yayımladı. Bunların yanı sıra, aralarında Yusuf Kâmil Paşa'nın *Télémaque* çevirisinin ikinci basımı ile Ahmet Vefik Paşa'nın *Hikmet-i Tarih* ve *Şecere-i Türki* gibi yapıtlarının da bulunduğu bazı kitapları kendi kurduğu Tasvir-i Efkâr Matbaası'nda özenli bir biçimde yeniden yayımladı. *Tasvir-i Efkâr*'a rekabet amacıyla çıkarılan *Ruzname-i Ceride-i Havadis* gazetesi yazarlarından Sait Efendi ile giriştiği meşhur "Mebhusetün anhâ" tartışmasının yankıları sürerken, gazeteyi Namık Kemal'e bırakarak yeniden Paris'e gitti (1865).

İkinci dönem Paris hayatı öncekine göre daha karanlık olmakla birlikte, bu kez kendisini bütünüyle bilimsel ve edebi çalışmalara verdiği anlaşılmaktadır. Société Asiatique'ten ayrıldıktan sonra Littré ile olan dostluğunu ilerletti. Paris'te, Yeni Osmanlılar Cemiyeti'ni maddi bakımdan destekleyen Mustafa Fazıl Paşa ile ilişkide bulunduğu iddiası ise bir söylentiden öteye gitmemiştir. Hatta Mustafa Fazıl Paşa'nın daveti üzerine Mayıs 1867'de Paris'e gelen, aralarında Namık Kemal'in de bulunduğu cemiyet mensuplarından mümkün olduğu kadar uzak durdu. 1869'da İstanbul'a döndükten sonra Babıâli'de bir ev kiralayarak kendisini bütünüyle yayım çalışmalarına verdi. Ancak Paris'te geçirmiş olduğu sıkıntılı günler onu bir hayli yıpratmıştı; 1871 kışında hastalandı. Bu sırada ensesinde çıkan habis bir ur yüzünden hastalığı hızla ilerledi ve beyin tümörü nedeniyle hayata gözlerini kapadı. Cenazesi sayısı on beşi geçmeyen bir cemaat tarafından vasiyeti gereğince Taksim'deki Ayaspaşa Mezarlığı'na annesinin yanına gömüldü. Ancak daha sonraki yıllarda söz konusu mezarlık yerleşim alanı içinde kalınca Şinasi'nin mezarı da kayboldu.

Münif Paşa, Cevdet Paşa ve Ahmet Vefik Paşa gibi çağdaşı diğer Osmanlı aydınları arasında çok yönlü kişiliğiyle dikkati çeken Şinasi'nin en önemli yanı etkinlikte bulunduğu hemen hemen her alanda öncü rolü oynamasıdır. Fransız şiirinden çevirdiği bazı örnekleri derli toplu bir biçimde ilk kez bir kitapta toplayıp Türk okuyucusuna sunan, Türkçe ilk tiyatro yapıtını kaleme alan, ilk Türk gazetesini kuran Şinasi bütün bu özellikleriyle Türk edebiyatında gerçek anlamda bir yol açıcı olmuştur.

Paris'e gitmeden önce bazı manzum tarihler ile birkaç gazel ve Mustafa Reşit Paşa için eski tarzda bir kaside kaleme alan Şinasi, Paris'ten döndükten sonra, içerik bakımından bütünüyle yeni tarzda şiirler yazmaya başlar. Esasında şairlik iddiasında bulunmayan Şinasi'nin Türk edebiyatına getirmiş olduğu ilk yenilik şiir alanında görülür. Onun şiirde yaptığı en önemli yenilik, birtakım güncel sorunları şiirin içeriğinde sunmasıdır. Onun *Tercüme-i Manzume*'si bir bakıma Batı edebiyatına açılan bir pencere olmuştur. *Müntehabat-ı Eşar*'da ise geleneğe az çok bağlı kalarak şiirlerini bir divan

tertibini hatırlatacak tarzda bir araya getiren şair, şiir kitabına ilk kez bağımsız bir isim koymuştur. Biçim bakımından herhangi bir yenilik iddiası bulunmayan yapıt, divan şiirinin mazmunlar dünyasından uzaklaşması ve sade bir söyleyişe yönelmesiyle dikkat çeker. Getirdiği bir başka yenilik ise şiirlerde mısra ve beyit bütünlüğü yerine, manzumenin belirli bir düşünce çevresinde gelişmesidir. İçerik bakımından divan şairlerinin münacatlarından çok farklı olan Şinasi'nin "Münacat"ında, modern gökbilimden alınma bazı öğelerle birlikte, daha çok 18. yüzyıl rasyonalist filozoflarının etkileri de dikkati çekmektedir. Şinasi'nin "Münacat"ını Derviş Yunus ilahisi sanarak ilk okuduğunda adeta büyülenen genç Namık Kemal'in, aralarında bulunduğu Encümen-i Şuara topluluğundan uzaklaşmasının nedeni bu manzumedeki gelenekten farklı yandır. Onun Mustafa Reşit Paşa için dört kaside ile bazı gazeller, şarkılar, tarihler, murabbalar, bazı manzum öyküler, Sultan Abdülmecit için bir marş ve bir bölüm hicviyelerinden oluşan bu küçük yapıtında, dönemin padişahı Sultan Abdülaziz için herhangi bir manzume bulunmaması da ayrıca dikkat çekicidir.

Tercüman-ı Ahval ve özellikle *Tasvir-i Efkâr* gazetelerinde yayımlanan çeşitli yazılarında Şinasi, açıkça ifade etmemiş olmakla birlikte, meşrutiyet yanlısı, parlamento düşüncesini benimsemiş bir Tanzimat aydını olarak görünmektedir. Dönemin koşulları dolayısıyla bu düşüncelerini Yeni Osmanlılar gibi açıkça ortaya koyamamış, ancak değişik biçimlerde kaside ve yazılarında ifade etmeye çalışmıştır.

Onun Mustafa Reşit Paşa için kaleme aldığı dört kasideden özellikle son ikisi klasik kasidelerden bütünüyle farklı, Fransız İhtilali'nden gelen bazı etkiler de içinde olmak üzere, doğrudan doğruya Tanzimat, kanun, adalet, millet, devlet, medeniyet, reis-i cumhur, taassup, cehalet gibi kavramlar çevresinde oluşmuş düşünce yanı ağır basan örneklerdir. O sırada kendine göre bazı ölçüler belirleyen Şinasi, kasidelerinde Mustafa Reşit Paşa'yı çeşitli açılardan çağdaşlarından üstün görmekte ve yüceltmektedir. Onun ölçülerine göre, Mustafa Reşit Paşa Tanzimat Fermanı'nı ilan etmekle Türk tarihinde yepyeni bir dönem başlatmıştır. Osmanlı Devleti'ne yeni bir hukuk anlayışı getirmiş, kan dökmeden, hukuk ölçüleri içinde Türk toplumunda kanun egemenliğini sağlamıştır. Bu yüzden Şinasi'nin gözünde Mustafa Reşit Paşa "medeniyet resulü" denilebilecek yeni bir kahraman tipidir. Kasidelerinden de anlaşıldığına göre, parlamenter bir rejim yanlısı olan ve bu yüzden kısa bir süre sonra meşrutiyet uğrunda basın yoluyla ciddi bir mücadeleye başlayan Yeni Osmanlılar Cemiyeti'nin akıl hocası kabul edilen Şinasi, başta Namık Kemal olmak üzere, hürriyet için savaşan gençleri de bir bakıma yönlendirmiştir.

Şinasi, dönemin okuyucusuna iletmek istediği asıl düşüncelerini açıkça ortaya koyma fırsatını gazete yoluyla bulabilmiştir. Onun *Tercüman-ı Ahval* ve *Tasvir-i Efkâr* gazeteleri mukaddimelerinde ortaya koyduğu temel düşünce, Türkiye'de vatandaşlık hukuku bakımından bir dönüm noktası oluşturan, vatandaşların ülke sorunları üzerinde düşünme ve düşüncelerini dile getirebilmelerinin "kazanılmış bir hak" olduğunu açıkça ifade etmesidir. Gazeteyi, bir ulusun maddi ve manevi kalkınması yolunda önemli bir adım kabul eden Şinasi, *Tercüman-ı Ahval*'de olduğu gibi, *Tasvir-i Efkâr* mukaddimesinde de bu nokta üzerinde ısrarla durmaktadır. Ona göre, bir devletin yönetiminde devlet adamları kadar vatandaşların düşünce ve istekleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Devlete karşı çeşitli sorumlulukları bulunan vatandaşlar, buna karşılık söz ve yazı ile kendi çıkarlarına ilişkin görüşlerini bildirmek hakkına sahip olmalıdır. Şinasi halkı medeni haklarından haberdar etmek ve bunları kullanabilmelerini sağlayabilmek istiyordu, bu da okuyucuya anlayabileceği bir dille hitap etme zorunluğunu doğurmuştur. İşte bu noktada o, Türk yazı dilini yeniden kurmaya ve düzyazıyı eskisinden farklı olarak, doğrudan doğruya bir anlatım öğesi durumuna getirmeye yönelmiştir. Şinasi'nin 19. yüzyıldaki Türk yazı dilinin sadeleşmesi yolunda yapmış olduğu en önemli hizmet, herhangi bir söz oyununa başvurmadan, sade ve anlaşılır bir biçimde yazma tarzını başlatmış olmasındadır. Bu konu üzerinde özellikle *Tercüman-ı Ahval* mukaddimesinde ısrarla duran ve gazetenin sade bir dille yayımlanacağından söz eden Şinasi, o zamana kadar düzyazıda çok sık kullanılan bağlaçları azaltmak ve noktalama işaretlerini ilk kez kullanmakla bu alanda bir yenilik başlatır. Bu yüzden gerek *Tercüman-ı Ahval*, gerekse *Tasvir-i Efkâr* yalnızca Türk basın tarihinin değil, aynı zamanda Türk kültür tarihinin de önemli dönüm noktalarını oluşturur.

Saray Tiyatrosu'nda oynanmak üzere özel-

likle halk diliyle kaleme aldığı *Şair Evlenmesi* oyunu ise, yazıldığı günlerde sahnelenmemiş olmakla birlikte, Türk tiyatro tarihinin metne dayalı, Batılı anlamda ilk telif örneği olması bakımından önem taşımaktadır. Molière tiyatrosundan hareket edilerek kaleme alınan oyunda halkın içinden seçilen tipler aracılığıyla Türk toplumunda Tanzimat'tan beri eleştirilen görücü usulüyle evlenme sorunu üzerinde durulmuştur. *Şair Evlenmesi* Türk tiyatrosu için iyi bir ilk örnek olmakla birlikte, olasılıkla siyasi düşüncelerin yoğun olduğu bir ortamda ortaya çıkmış olması dolayısıyla gereken ilgiyi görememiştir. Ancak II. Meşrutiyet'ten sonraki dönemde sahnelenen yapıt, Türk tiyatrosunda komedi türünün ilk örneği olması bakımından da başlangıç olarak kabul edilmektedir.

Şinasi'nin Türk edebiyatının klasik anlamda son tezkiresi kabul edilen *Hâtimetü'l-eşar*'ı, müellifi Fatin Efendi'nin onayıyla yeniden düzenleyerek yayımlamaya başladığı saptanmış, ancak birkaç forması basılabilen bu yapıt Şinasi'nin ölümü üzerine tamamlanamamıştır. Ebüzziya Tevfik'in, Şinasi'nin Paris'e ikinci defa gidişinde "tı" harfine kadar olan bölümünün yazılıp tamamlandığını belirttiği sözlüğünden ise herhangi bir örnek bulunamamıştır.

Yapıtları: Şiir: *Sadr-ı Esbak Merhum Reşit Paşa Hazretlerinin Sitayişini Mutazammın Olan Bazı Kasaid-i Acizanemdir*, ?; *Eşar-ı Acizanemden Bazı Müntehabat*, İst.: Tasvir-i Efkâr Mtb., 1279/1862 (1870'teki ikinci basımı *Müntehabat-ı Eşar* adıyla; 1886'da Ebüzziya Tevfik tarafından *Tercüme-i Manzume* ile birlikte *Divan-ı Şinasi* adıyla).
Oyun: *Şair Evlenmesi*, İst.: Tercüman-ı Ahval Gazetesi Mtb., 1277/1860.
Derleme: *Durub-ı Emsal-i Osmaniye*, İst.: Tasvir-i Efkâr Gazetehanesi, 1280/1863.
Makale: *Müntehabat-ı Tasvir-i Efkâr*, (*Tasvir-i Efkâr*'da yayımlanan yazıları, haz. Ebüzziya Tevfik) 2 c., 1303/1885; *Makaleler*, (haz. F. A. Tansel) Ank.: Dün-Bugün, 1960.
Çeviri: *Fransız Lisanından Nazmen Tercüme Eylediğim Bazı Eşar*, İst.: Pres Doryan (Presse d'Orient) Mtb., 1859 (1870'teki ikinci basımı *Tercüme-i Manzume* adıyla).
Kaynaklar: E. J. W. Gibb, *A History of Ottoman Poetry*, c. V, Londra, 1907, s. 22-40; İsmail Habib (Sevük), *Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi*, İst., 1340/1924, s. 107-122; İsmail Hikmet (Ertaylan), *Türk Edebiyatı Tarihi*, c. I, Bakû, 1925, s. 59-82; Ahmet Rasim, *İlk Büyük Muharrirlerden Şinasi*, İst., 1927; İsmail Hikmet (Ertaylan), *Şinasi*, İst., 1932; M. Kaplan, "Şinasi'nin Türk Şiirinde Yaptığı Yenilik", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, c. II, no. 1-2, İst., 1948, s. 21-42; H. Dizdaroğlu, *Şinasi: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İst., 1954; R. A. Sevengil, *Tanzimat Tiyatrosu*, İst., 1961, s. 11-52; Ö. F. Akün, "Şinasi'nin Bugüne Kadar Ele Geçmeyen Fatin Tezkiresi Baskısı", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, c. XI, İst., 1961, s. 67-78; ay, "Şinasi'nin Fatin Tezkiresi Baskısındaki Yeni Biyografik Bilgiler", *Türkiyat Mecmuası*, c. XIV, İst., 1964, s. 277-336; G. Akıncı, *Batıya Yönelirken Şinasi*, Ank., 1962; Tanpınar (1967), 155-188; Ö. F. Akün, "Şinasi", *İA*, XI, 545-560; Kaplan, *Şiir*, I, 15-22; Akyüz, *Antoloji* (1970), 2-21; M. K. Bilgegil, *Şâir Şinasi (Hal Tercümesi Üzerine Küçük Bir Araştırma)*, İst., 1972; Banarlı, *RTET*, II, 859-868; M. Kaplan, "Yeni Aydın Tipi: Büyük Reşit Paşa ve Şinasi", *Tip Tahlilleri*, İst., 1985, s. 167-176; Ş. Mardin, "Tanzimat ve Aydınlar", *TCTA*, I, s. 46-54; Ziyad Ebüzziya, *Şinasi*, (yay. haz. H. Çelik) İst., 1997; A. Uçman, "Şinasi", *YYOA*, II, 593-595.

ŞİPAL, KÂMURAN *(Adana, 24 Eylül 1926 -)* Öykücü, çevirmen.

İlk ve orta okulu Adana'da okudu. İstanbul Pertevniyal Lisesi (1946) ve İÜEF Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1955). Aynı bölümde iki yıl asistan olarak çalıştıktan sonra Almanya'da iki yıl akademik çalışma yaptı. Türkiye'ye dönüşünde İÜ Yabancı Diller Yüksek Okulu'nda Almanca okutmanı olarak görev aldı (1960); buradan emekli oldu. Halen İstanbul'da yaşıyor.

İlk şiiri (1949) ve ilk öyküsü (Haziran 1951) *Varlık* dergisinde çıktı. Öykü, inceleme ve çevirileri *Varlık*, *Türk Dili*, *Yelken*, *Ataç*, *Yeni Dergi*, *Dönem* (1949-70) gibi dergilerde yayımlandı. TDK'nın açtığı öykü yarışmasında aldığı ödülle (1953) adını duyurdu. Öykülerinde orta tabakadan insanların iç ve dış yaşamları arasındaki ilişki ve çatışmaları gerçekçi-düşçü bir yaklaşımla olayların ve çatışmaların nedenlerine yönelerek irdeledi. 1968'den sonra edebiyat ve kültür tarihinden beslenen çağrışım-bileşim öykülerine yöneldi (B. Necatigil). Yalnızlık, tedirginlik, mutsuzluk, çaresizlik, ayrılık ve pişmanlık gibi temaları geleneksel öykü düzeni içinde, Kafkavari bir anlatımla işlemeye çalıştı. Çevirileriyle de tanındı; çağdaş Alman edebiyatından pek çok önemli yapıtı Türkçeye kazandırdı.

Ödül: Bir öyküsüyle 1953 TDK Hikâye Yarışması (ödül); *Elbiseciler Çarşısı* ile 1965 Sait Faik Hikâye Armağanı (M. Özay ile paylaştı); *Köpek İstasyonu* ile 1988 TYB Hikâye Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Beyhan*, İst.: Ataç, 1962; *Elbiseciler Çarşısı*, İst.: Ataç, 1964; *Büyük Yolculuk*, İst., 1969; *Buhurumeryem*, İst.: Cem, 1971; *Köpek İstasyonu*, İst.: Cem, 1988; *Gece Lambaları (Toplu Öyküler)*, İst.: YKY, 2009.

Roman: *Demir Köprü*, İst.: Afa, 1998; *Sırrımsın Sırdaşımsın*, İst.: YKY, 2010.
İnceleme-Antoloji: *Çağdaş Alman Hikâyesi/1945'ten Sonra*, İst.: Ataç, 1962.
Başlıca Çevirileri: A. Adler'den *Yaşama Sanatı*, 1984; *İnsanı Tanıma Sanatı*, 1985; *Sorunlu Okul Çocuğu*, 1996; İ. Bachmann'dan *Otuz Yaş*, 1969; W. Borchert'ten *Bu Salı*, 1965; H. Böll'den *Cüce ile Bebek*, (öyküler) 1967; *Denemeler: Konuşmalar, Söyleşiler*, 1984; E. Canetti'den *Marakeş'te Sesler*, 1990; *Öbür Dava: Kafka'nın Felice'ye Mektupları Üzerine*, 1994; G. Grass'tan *Teneke Trampet*, 1983; H. Hesse'den *Gençlik Güzel Şey*, (B. Necatigil'le) 1983; *İlk Gençli Yıllarım (Demian)*, 1984; *Çarklar Arasında*, 1990; *Narziss ve Goldmund*, 1990; *Öldürmeyeceksin!*, 1991; *Yabancı Bir Gezegenden Tuhaf Haberler*, 1991; *Peter Camenzind*, 1992; *Sidarta*, 1992; *Hermann Laucher*, 1997; F. Kafka'dan *Dava*, 1964; *Amerika*, 1967; *Bir Savaşın Tasviri*, 1967; *Hikâyeler*, 1974; *Taşrada Düğün Hazırlıkları*, 1979; *Şato*, 1982; *Günlükler, 1910-1923*, 1985; *Değişim*, 1987; *Ottla'ya ve Ailesine Mektuplar*, 2. bas. 1997; T. Mann'dan *Seçme Öyküler*, 1989; *Aldatılmış Kadın*, 1999; *Tonio Kröger Tristan*, 1999; R. Musil'den *Genç Törless (Öğrenci Törless'in Bunalımları)*, 1972; R. M. Rilke'den *Rilke'nin Genç Şaire Mektupları*, 1983; B. Zeller'den *Hermann Hesse*, 1997; *Boncuk Oyunu*, (H. Hesse) İst.: YKY, 2002.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 345-346; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1085-1086; M. Uyguner, "Şipal, Kâmuran", *TDEA*, VIII, 176; Kurdakul, *Sözlük*, 572; Karalioğlu, 528-529; H. Dizdaroğlu, "Kâmuran Şipal ve Hikâyeciliği", *Hisar*, S. 12 (Aralık 1964); Necatigil, *Eserler*, 61-62, 83-85, 88-89, 145.

ŞİRİN, MUSTAFA RUHİ *(Of/Trabzon, 2 Ocak 1955 -)* Çocuk edebiyatı yazarı.

Selim Uğurlu, Zeki Kuş, Mümtaz Güleryüz ve Aytaç Yıldız imzalarını da kullandı. Meryem Hanım ile tüccar Mehmet Şirin'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Of'ta tamamladı; 1978'de Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu'nu bitirdi. Ankara I. Amatör Küme takımlarından Çınarspor ve Cihanspor'da futbol oynadı (1975-77). 1977'de TRT Ankara Radyosu'nda prodüktörlüğe başladı; 1981'den beri İstanbul Radyosu'nda prodüktör ve yönetici. İÜ Radyo Televizyon Yayımcılığı Yüksek Okulu'nda ders verdi (1986-91). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*'nı yönetti (1987-89). 1990'da kurduğu Çocuk Vakfı'nın başkanı. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri 1976'da *Pınar* dergisinde çıktı. Şiir ve yazıları *Hisar*, *Türk Edebiyatı*, *Diriliş*, *Dergâh*, *Yönelişler*, *Argos* ve *Kaşgar* dergileri ile *Zaman* gazetesinde yayımlandı.

Ödül: 1983 Kayseri Sanatçılar Derneği Çocuk Edebiyatı Ödülü; *Masal Mektuplar* ile 1983 TYB Çocuk Edebiyatı Ödülü; "Dünden Bugüne Çocuk Edebiyatımız" programıyla 1985 Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Türkiye Milli Kültür Vakfı Ödülü; "Gülücük" programıyla 1989 Türkiye Milli Kültür Vakfı Ödülü (Ekrem Oymak'la paylaştı); *Kuş Ağacı* ile 1993 UNESCO Asya Kültür Merkezi Resimli Çocuk Kitapları Yarışması Ödülü (Dr. Nazan Erkmen'le paylaştı).

Yapıtları: Başlıca Çocuk Kitabı: *Masal Mektuplar*, İst.: Türk Edebiyatı Vakfı, 1983 (*Cohobhja*, Makedonya, 1996); *Gökyüzü Çiçekleri*, İst.: Akabe, 1983; *Leyleğin Aklı*, İst.: Ekin, 1983; *Bilgi Ağacı*, İst.: Ekin, 1983; *Yüzük Taşı*, İst.: Ekin, 1983; *Altın Kiremitli Saray*, İst.: Ekin, 1983; *Kar Altında Bir Kelebek*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1988; *Bebeğin Duası*, İst.: Yeni Asya, 1985; *Guguklu Saatin Kumrusu*, İst.: Beyan, 1989 (*Turturica din cemsul cu cuc*, Romanya: Editura Gutinul, 1995); *Çocuk Kalbimdeki Kuş*, İst.: Çocuk Vakfı, 1991; *Her Çocuğun Bir Yıldızı Var*, İst.: Çocuk Vakfı, 1993; *Keloğlan'ın Oyunu*, İst.: Çocuk Vakfı, 1992; *Bülbül ile Leylek*, İst.: Çocuk Vakfı, 1992; *Kuş Ağacı*, İst.: Çocuk Vakfı, 1992; *Aslankuş*, İst.: Çocuk Vakfı, 1998.
Şiir: *Rüya Saati*, İst.: İz, 1998; *Yıldız Sayan Ağaç*, İst.: İz, 2002.
Araştırma-Deneme: *Çocuk Yüzlü Yazılar*, İst.: İz, 1998; *Televizyon, Çocuk ve Aile*, İst.: İz, 1998; *Masal Atlası*, İst.: İz, 1998; *Çocukluğun Kozası*, İst.: İz, 1998; *Gösteri Çağı Çocukları*, İst.: İz, 1998; *Kuşatılmış Çocukluğun Öyküsü*, İst.: İz, 2002; *Dersimiz Çocuk*, İst.: İz, 2006; *Çocuk Hep Çocuk*, İst.: İz, 2006.
Konuşma: *Çocuğa Adanmış Konuşmalar*, İst.: İz, 1998.
Derleme: *Kafdağındaki Uçurtma*, İst.: Erdem, 1990; *Masal Çocuk*, Ank.: Kandil, 1984; *Ninni Bebeğim Ninni*, Ank.: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1990; *Bir Varmış Bir Yokmuş*, İst.: Çocuk Vakfı, 1998; *Çocuk Edebiyatı Yıllığı I-II-III*, İst.: Gökyüzü, 1987-88-89.
Günlük: *Hayat Gibi*, İst.: İz, 2001.
Kaynaklar: *BF* (19 Mart 1999); Necatigil, *İsimler*, 346; "Şirin, Mustafa Ruhi", *TDEA*, VIII, 177; B. Ayvazoğlu, *Defterimde 40 Suret*, İst., 1996, s. 196-200; Kabaklı, IV, 391-400.

ŞÜKÛFE NİHAL *(İstanbul, 1896 - İstanbul, 24 Eylül 1973)* Şair, yazar.

Tam adı Şükûfe Nihal BAŞAR. V. Murat'ın baştabibi Emin Paşa'nın oğlu olan Miralay Ahmet Bey'in kızı. İlk ve orta öğrenimini babasının görevli olduğu Şam, Beyrut ve Selanik'te özel okullarda ve kısmen özel öğretmenlerle tamamladı. 1919'da Darülfünun'un Coğrafya Şubesi'nden mezun oldu. Mütareke yıllarında, ikinci eşi Ahmet Hamdi (Başar) ile birlikte

Müdafaa-i Milliye Grubu'nda çalıştı. Kadınlar Birliği'nin kurucuları arasında yer aldı. Çeşitli okullarda ve uzun süre İstanbul Kız Lisesi'nde edebiyat, tarih ve coğrafya öğretmenliği yaptıktan sonra 1953'te emekli oldu. Uzun bir süre İstanbul Huzurevi'nde tedavi gördükten sonra öldü. Rumelihisarı Aşiyan Mezarlığı'nda gömülüdür.

Şükûfe Nihal küçük yaştan başlayarak günlük gazetelerde ve küçük edebi dergilerde şiir, öykü ve yazılarını yayımlamakla birlikte, nitelik olarak oturmuş bir anlatıma sahip ilk şiirlerini yirmili yaşlarında yayımladı. Şiir ve yazıları daha çok *Nedim*, *Güneş*, *Şair*, *Aydabir*, *Çınaraltı*, *Şadırvan* gibi dergilerde görüldü. İlk şiirlerini aruz vezniyle yazarken, Milli Edebiyat görüşünü benimsedikten sonra çoğunlukla heceyi kullandı. Şükûfe Nihal'in şiiri hakkında N. S. Banarlı "heceye âhenk kazandıran şairler arasında mühim bir mevki almıştır. Bir şair olarak, özelliği, hayat ve tabiatın şair ruhunda ürperişler uyandıran çeşitli duygu ve heyacanları için şiir söyleyebilen engin ruhlu bir şair karakterine sahip oluşudur" derken, O. Burian da şu saptamayı yapar: "Şükûfe Nihal Başar, büyük ve insanı sarsan konuların şairi değildir. Gayyaya ne kendisi iniyor, ne bizi indiriyor. Hislerile oynayan, nazımla oynayan bir hali var. En iyi şiirleri iddiasız küçük hisleri ifade edenlerdir." Şiirin yanında öykü ve roman türlerinde de ürün veren Şükûfe Nihal bu tür yapıtlarında köyden kent ve salon hayatının çeşitli sahnelerine kadar toplumsal hayatı yansıtmaya çalıştı; özellikle kadın sorunları üzerinde durdu. "Akdağ Kahramanları" (tefrika edildi) ve "Mavi Şeytan" adlı romanları kitaplaşmadı.

Domaniç Dağlarının Yolcusu adlı romanı ("Domaniç Yolcusu" adıyla, yön. Ş. Sırmalı, 1946) filme alındı.

Yapıtları: Şiir: *Yıldızlar ve Gölgeler*, İst.: Halk Kitaphanesi, 1919; *Hazan Rüzgârları*, İst.: Sanayi-i Nefise Mtb., 1928; *Gayya*, İst.: Ahmet Halit, 1930; *Su*, İst., 1933; *Şile Yolları*, İst.: Resimli Ay Mtb., 1935; *Sabah Kuşları*, İst.: Akbaba, 1943; *Yerden Göğe*, İst.: La Turquie Moderne Mtb., 1960; *Şükûfe Nihal/ Şiirler*, (seçme şiirler) İst.: Sander, 1975.
Roman: *Renksiz Istırap*, İst.: Sühulet, 1928; *Yakut Kayalar*, İst.: Cumhuriyet Mtb., 1931; *Çöl Güneşi*, İst.: Ahmet Halit, 1933; *Yalnız Dönüyorum*, İst.: Kenan B., 1938; *Domaniç Dağlarının Yolcusu*, İst., 1946; *Çölde Sabah Oluyor*, İst.: Saray, 1951.
Öykü: *Tevekkülün Cezası*, İst.: İlhami-Fevzi Mtb., 1928.
Gezi-Anı: *Finlandiya*, İst.: Ahmet Halit, 1935.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, IV, 1849; Yazar, 416-417; Gövsa, 63; Banarlı, *RTET*, 1233-1234; H. F. Ozansoy, *Edebiyatçılar Çevremde*, Ank., 1970, s. 218-221; R. Silahsızoğlu, "Şükûfe Nihal'in Romanları", (Türkiyat Ens., Tez no: T. 2260), 1981; Karaalioğlu, 757; "Başar, Şükûfe Nihâl", *TDEA*, I, 342; Özgüç, I, 47.

T., BAKİ AYHAN
bak. Baki Asiltürk.

TAFTALI, OKTAY *(Erzurum, 25 Ekim 1958 -)* Şair, felsefeci.

Tam adı Mehmet Oktay Taftalı. Nevin Hanım ile PTT memuru İhsan Taftalı'nın oğlu. Haydarpaşa Lisesi'ni (1978) ve İÜEF Felsefe Bölümü'nü (1982) bitirdi. Viyana Üniversitesi'nde doktora yaptı. 1988'den beri Viyana'da eğitim danışmanlığı yapıyor. Fenerbahçe Kulübü'nde lisanslı olarak boks yaptı (1974-77). *Üç Çiçek*, *Poetika*, *Düşler* ve *Öküz* dergilerinin yazı kurullarında bulundu. Viyana'da yaşıyor; evli. İlk şiiri ("Ahırda Gördüm Onları") 1980'de *Somut*'ta çıktı. Şiir ve yazılarını *Varlık*, *Sombahar*, *Düşler*, *Kaçak Yayın*, *Yeni Harman*, *Özgür Edebiyat* ve *Öküz* dergilerinde yayımladı. "1980 kuşağı" şairleri arasında yer aldı.

Yapıtları: Şiir: *Pembe Aralık*, İst.: Çizgi, 1986; *Suların Durulduğu Yerlerde Yalnız Askerler*, İst.: Era, 1993; *Kan Geleneği*, İst.: Era, 1997; *Sivil Aşk Yoktur*, İst.: Gendaş, 1999.
Deneme: *Anti Postmodern Bakış/Şiirin Mikro Estetik Eleştirisi*, İst.: Era, 1993; *Medya Çağında Düşünce*, İst.: Era 1995; *Ahlak, Estetik ve Şiir*, İst.: Gendaş, 1988; *Bir Uzun Mektup, Emperyalizm, ahlak ve Siyaset Üzerine*, İst.: Cadde, 2005; *Batı Aydınlanmasının Sonu ve Yerli Düşünce*, İst.: Cadde, 2005.
Kaynaklar: *BF* (25 Mart 1999); M. Celâl, "Şair Estetikçi ve Etikçi Olmak Zorunda," *Cumhuriyet Kitap*, S. 261 (16 Şubat 1995).

TAHİR (BURSALI)
bak. Mehmet Tahir (Bursalı)

TAHİR (MENEMENLİZADE) *(Karaisalı/Adana, 1863 - İstanbul, 13 Şubat 1903)* Şair, yazar.

Tam adı Menemenlizade Mehmet Tahir. Babası Sadaret Telgraf kalemi müdürü Haşim Recep Bey'dir. Dışişleri bakanlarından Numan Menemencioğlu'nun amcasıdır. İlköğrenimini Karaisalı ve Adana sıbyan mekteplerinde gördükten sonra İstanbul'da Soğukçeşme Askeri Rüştiyesi'ni bitirdi. Mülkiye Mektebi'nin yüksek kısmını bitirdikten (1883) sonra Şûra-yı Devlet Tanzimat Dairesi'nde, Ziraat Nezareti Tercüme Kalemi'nde (1884) çalıştı. İzmir (1888) ve Selanik'te (1891) birer yıl Maarif müdürlüğü yaptı. Özellikle İzmir'de eğitimin ve okulların ıslahı için çalıştı. 1893'te İstanbul'a döndü; Maarif Nezareti Mektubi Kalemi müdürlüğüne,

daha sonra Maarif Nezareti Mühimme Kalemi müdürlüğüne atandı. Bu arada Mülkiye Mektebi'nde edebiyat ve kitabet-i resmiye, ayrıca Darülfünun Edebiyat Şubesi'nde usul-i terbiye ve tedris dersleri verdi. Enfarktüsten öldü; mezarı Karacaahmet'tedir.

Tanzimat sonrasının ikinci dönemiyle Servet-i Fünun edebiyatı arasında kalan ve "ara kuşak" denilen yazınsal dönemin önde gelenleri arasında sayılır. Şair, edebiyat eleştirmeni, retorikçi, yayımcı ve eğitimci olarak tanınmaktadır. Şiire Mülkiye Mektebi'nde öğrenciyken başladı; ilk şiiri ("Bir Kız") *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde çıktı. *Güneş*, *Haver*, *Malumat* gibi dergilerde şiir ve makaleleri yayımlandı. İlk dönem şiirlerinde Mülkiye'den hocası olan Recaizade Mahmut Ekrem ve Abdülhak Hâmit'in etkileri sezilmektedir; Muallim Naci de örnek aldığı yazarlar arasındadır. Hem eski edebiyatın, hem de Batı şiirinin nazım biçimlerini kullanarak kendine özgü yeni biçimler uygulayan Tahir aynı zamanda Türk şiirinin yapısında önemli bir değişiklik olarak nazımı düzyazıya yaklaştıran ilk şairler arasındadır. Aşk ve doğa, şiirlerinde işlediği temaların başında gelir.

Menemenlizade edebiyatın gelişmesi için eleştiri anlayışının gelişmesinin ve yerleşmesinin gereğine sık sık işaret etmiştir. Aruz ölçüsüne çeşitli noktalardan karşı çıkmış ve gelecekte Türk şiirinin ölçüsünün mutlaka hece olacağını belirtmiştir. Bazı makalelerinde dil üzerinde durmuş, "Osmanlıca" yerine ısrarla "Türkçe" sözcüğünü kullanmıştır. Türkçe sorununun çözülmesi için geniş bir sözlüğün yapılması gereğini öncelikle vurgulayan yazarın üzerinde durulması gereken bir başka yönü de yayımcılığıdır. Mülkiye'den mezun olduktan sonra bir süre Beşir Fuat ile birlikte *Güneş* ve *Haver* dergilerini yayımlamış; 1886'da tek başına *Gayret* dergisini çıkarmıştır. Döneminin önde gelen edebiyat dergisi olan bu dergide o sıralarda İstanbul dışında olan Namık Kemal ve Abdülhak Hâmit'in şiir ve mektuplarına yer veren Menemenlizade romantizmin ve Edebiyat-ı Cedide akımının savunusunu yapmıştır.

Adını Muallim Naci'nin koyduğu şiir kitabı *Elhan* büyük bir tartışmaya yol açmıştır. Recaizade Ekrem'in Muallim Naci'nin şiir anlayışını eleştirdiği *Takdir-i Elhan* (1886) adlı kitabının ortaya çıkışında, Menemenlizade'nin *Elhan*'ının rolü büyüktür; Recaizade, *Elhan*'ı değerlendirme bahanesiyle bu yapıtı kaleme almıştır. Muallim Naci de Recaizade'ye ağır cevaplar verdiği *Demdeme*'yi (1887) yayımlayınca tarafları mahkemeye düşürecek kadar büyük bir tartışma çıktı. Ancak Tahir'in *Elhan*'ında topladığı şiirler pek başarılı sayılmamaktadır. *Osmanlı Edebiyatı* ise II. Meşrutiyet'e kadar idadilerde ders kitabı olarak okutulmuştur.

Yapıtları: Şiir: *Elhan*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1886; *Yad-ı Mazi*, 1887; *Asar-ı Perişan*, İst.: İstepan Mtb., 1893; *Terane-i Zafer*, İst.: Babıâli Caddesi 25 Numaralı Mtb., 1897.

Ders Kitabı: *Osmanlı Coğrafyası*, İst.: Karabet Mtb., 1894; *Osmanlı Edebiyatı*, İst.: Kasbar Mtb., 1896; *Mükemmel Coğrafya-i Osmani*, İst.: Kasbar Mtb., 1898.

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, IV, 1855-56; *OM2*, II, 419-420; Çankaya, II-III, 74-75; Necatigil, *İsimler*, 249; Özkırımlı, *TEA*, III, 842; N. Birinci, "Menemenlizâde Mehmed Tahir", *TDEA*, VI, 259-262; ay, *Menemenlizâde Mehmed Tahir*, Ank., 1988; İ. Karakoç, "Tahir (Menemenlizade)", *YYOA*, II, 599-600.

TAHİR NADİ *(Divriği/Sivas, 1876 - İstanbul, 1952)* Şair, eğitimci.

Tam adı Mehmed Tahir Nadi OZANÖZGÜL. Orman memuru Mehmed Halim Efendi'nin oğlu. Kilis'te rüştiyeyi bitirdi, Maraş'ta Arapça ve Farsça öğrendi. Darülfünun Edebiyat Şubesi'ne girdi. Mezun olduktan sonra öğretmen ve yönetici olarak Mardin, Selanik, Ankara, Kerkük ve Basra'da görev yaptı. Basra'nın işgali üzerine İstanbul'a döndü; Kadıköy, Kabataş, Vefa liselerinde, ardından Adana Kız Öğretmen Okulu, Amerikan Koleji, İmam-Hatip Okulu, Pertevniyal ve İstanbul Kız ve Erkek liselerinde Arapça, Farsça ve edebiyat dersleri verdi. Daha çok hiciv şairi olarak tanınır. Bin sayfayı aşkın divanı bir yangında yitirildi.

Yapıtları: *Umdetü'l-kavaid*, Kerkük: Mekteb-i Sanayi Mtb., 1913; *Fezleke-i lisân-ı Farisi*, İst.: Cihan Biraderler Mtb., 1922.

Kaynaklar: İbnülemin, IV, 1861-1865; "Tahir Nadi", *TDEA*, VIII, 197; İ. Aslanoğlu, *Divriği Şairleri*, 1961.

TAHİR, ADNAN *(İstanbul, 1920 - İstanbul, 9 Haziran 1978)* Romancı, gazeteci, çevirmen.

Önce babasının soyadı olan GÜNTAN'ı almış, daha sonra soyadını Tahir olarak tescil ettirmiştir. Adnan Tahir Tan imzasını da kullandı. Akçakoca eşrafından Hacı Ahmet Tahir Güntan'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul İtalyan Lisesi'nde tamamladı (1938). Kendi çabasıyla İngilizce ve Fransızca öğrendi. İÜ

İktisat Fak. Gazetecilik Enstitüsü'nün birinci sınıfından ayrıldı (1952). Bir süre *Akbaba* dergisinin sekreterliğini yürüttü (1938-40). Basın alanında çok sayıda dergi ve gazetede yazar, çevirmen, yazı işleri müdürü ve sekreter olarak uzun yıllar çalıştı; *Çocuk Sesi*, *Demokrat Politika*, *Her Gün*, *Her Hafta*, *Dünyada Her Ay* dergi ve gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü yaptı. Bunların dışında, *Çınaraltı*, *Diken*, *Ev Kadını*, *Sen-Ben*, *Foto Roman*, *Tan*, *Son Saklambaç*, *Yirminci Asır* (1952-54), *Akşam*, *Yeni Sabah*, *Hürriyet* (1956), *Milliyet* (1963), *Cumhuriyet* ve *Günaydın* gibi gazete ve dergilerde çalıştıktan sonra emekliye ayrıldı. Gazeteciler Cemiyeti ve Gazeteciler Sendikası üyesi idi. Kendisini denize atarak intihar etti. Bakırköy aile kabristanında toprağa verildi.

İlk yazıları *Akbaba* dergisinde çıktı. Daha çok mizah yazılarıyla tanındı. Başta İtalyan yazarlardan olmak üzere pek çok çevirisi bulunmaktadır. Ayrıca İtalyan gazetelerinde yazıları ve İtalya'da yayımlanan *Il Travasso* adlı mizah dergisinde öyküleri çıktı.

Yapıtları: Roman: *Yarım Adam*, İst.: Yeni Mecmua Neşriyatı, 1946; *Unutulmayan Kadınlar*, (Şehbal Aygen ile) İst.: Anten, 1973.
Çeviri: *Kırmızı Entarili Kız* (A. Çehov), 1943; *Sabah Yıldızı* (A. Neyri), 1944; *Pranga Kaçağı* (G. Simenon), 1944; *Bir Aşk Romanı* (P. Buck), 1944; *Emsalsiz Macera*, 1948; *Musa ve Çömezleri*, 1948; Pitigrilli'den *Ben Koca Olamam*, [1948?]; *İt Ürür, Kervan Yürür*, 1950; *İki Kadın Arasında* (M. van Vorst), 1955; *Sapık Oğlan*, [1958?]; *Üzme Tatlı Canını*, [1959?]; *Bahar Hüznü* (A. Visalti), [1962]; *Aşk Oyunları* (L. Gallupieri), 1962; *Nehirden Gelen Kadın* (L. Zlahy), 1965; *Kukla Kadın* (C. Arley), 1965; *İntikamın Bedeli* (F. Rydell), 1965; *Garip Bir Aşk* (A. J. Cronin), [1969?]; *Çarpıntı* (F. Sagan), 1970; *Ölüm Çıkmazı* (L. Block), 1972; *Yarınsız Adam* (H. L. Dugall), 1972; *Fettan Kız* (D. Serge); 1972; *Elveda Aşk*, 1972; *Aşk Arayan Adam*, 1972; *Hayatım*, 1972; *Dayanılmaz Kelimeler*, 1973; *Ölünün İntikamı* (C. Arley), 1973; *Şehvet Kavgası* (J-C. Larriere), 1973; *Dikkat Cinayet Var* (E. McBain), 1973; *Aşk Virajı* (P. Andreota), 1974; *Okul Anıları* (G. Mosca), 1975.
Kaynaklar: "Tahir, Adnan", *TDEA*, VIII, 196; Karaalioğlu, 12; Gönç, I, 18.

TAHSİN NAHİT *(İstanbul, 1887 - İstanbul, 12 Mayıs 1919)* Şair, oyun yazarı.

T. Nahide, Ruh-ı Bîkayd imzalarını da kullandı. Gülhane Askeri Rüştiyesi matematik hocalarından Yarbay Asaf Bey'in oğlu. Yazar ve çevirmen Mîna Urgan kızı, şair ve ressam Mustafa Irgat torunudur. Soğukçeşme Askeri Rüştiyesi'nden sonra Galatasaray Sultanisi ve Hukuk Mektebi'ne devam etti, fakat her iki okulu da tamamlamadan bıraktı. Çeşitli memurluklar, I. Dünya Savaşı yıllarında bir süre iaşe müfettişliği yaptı. Kısa süreli bu memurlukların dışında zamanını edebiyat çalışmalarına ayırdı. Genç yaşta boğazındaki bir rahatsızlık sebebiyle öldü. Büyükada Mezarlığı'nda gömülüdür.

"Adalar Şairi" olarak tanınan Tahsin Nahit'in ilk şiirleri T. Nahide imzasıyla Selanik'te yayımlanan *Çocuk Bahçesi* adlı dergide çıktı (1905). Daha sonra Fecr-i Ati topluluğuna katıldı; şiirleri, öyküleri ve tiyatro üzerine yazıları *Muhit*, *Resimli Kitap*, *Rübap*, *Aşiyan*, *Kadın*, *Resimli Roman*, *Servet-i Fünun*, *Hale*, *Şair*, *Nedim* gibi dergilerde yayımlandı. Tahsin Nahit'in "bireysel konulardaki, dili ve kuruluşları zayıfça şiirleri Ahmet Haşim etkisindedir" (Necatigil). Bazı şiirleri bestelenen Tahsin Nahit'in daha çok oyunları ilgi çekmiş ve bu türde başarılı bulunmuştur. "Bir Çiçek İki Böcek" (R. de Flers-Caillavet'den uyarlama, 1919), "Akortacı" (M. Thiéery'den uyarlama), "Bursalı Hala" (uyarlama), "Sanatkâr", "Talâk" adlı oyunları basılmamıştır. "Kösem Sultan" (Şahabettin Süleyman ile) tefrika edilmiştir (1912).

Yapıtları: Şiir: *Ruh-ı Bîkayd*, İst.: Fecr-i Ati Ktp., 1326/1910.
Oyun: *Hicranlar*, İst.: İkbal, 1324/1908; *Jön Türk*, (Ruhsan Nevvare ile) İst.: Asaduryan Mtb., 1325/1909; *Firar*, İst.: Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1326/1910; *Ben... Başka!*, (Şahabettin Süleyman ile) İst.: Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı, 1329/1913; *Rakibe* (H. Kistemaeckers-E. Delard'dan uyarlama), İst.: Kanaat Mtb., 1919.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, IV, 1883-1884; R. N. Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahit*, 1961; Banarlı, *RTET*, II, 1095-1096, Necatigil, *İsimler*, 315; M. And, *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu*, Ank., 1971, s. 106-107; M. Urgan, *Bir Dinozorun Anıları*, İst., 1998; "Tahsin Nâhid", *Büyük Türk Klâsikleri*, c. XII, s. 63-66; Y. Toker, "Tahsin Nahid ve Şiirleri", 1965/1966 (Türkiyat Ens. Tez no: T. 728); F. Atahan; "Tahsin Nahid ve Tiyatro", 1978 (Türkiyat Ens. Tez no: T. 1871); E. Töre, "Tahsin Nahit", *TDEA*, VIII, 200; D. Bayraktar, "Tahsin Nahid", *YYOA*, II, 601-602.

TALAS, İ. HAKKI *(Talas/Kayseri, 1909 - Londra, 27 Ağustos 1978)* Şair.

Adana Erkek Öğretmen Okulu'ndan mezun oldu (1928). İlkokul öğretmenliği ve yöneticilik yaptı (1929-38). Daha sonra sınava girerek ortaokul Türkçe öğretmeni oldu (1939). İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1945). Öğretmenlik,

avukatlık (1947-55) ve yayımcılık yaptı; Talas Kitabevi'ni kurdu. İlkokullar için *Sınıf Bilgisi* (1948) ve *Okul Bilgisi* (1954) adlarında ünite dergileri çıkardı. Çocuklar için yazdığı lirik şiirlerin yanı sıra ilkokul öğrencileri için hazırladığı dergi, çok sayıda ders kitabı ve yardımcı ders kitaplarıyla tanındı. Kanser tedavisi için gittiği Londra'da öldü. İstanbul Sahrayıcedit Mezarlığı'nda toprağa verildi (1 Eylül 1978).

Yapıtları: Çocuk Şiiri: *Armağan*, İst.: Sühulet Mtb., 1941; *Bahar*, İst.: Yeni Okul Bilgisi, 1954; *Pınar*, İst.: Yeni Okul Bilgisi, 1955; *Vatan*, İst.: Yeni Okul Bilgisi, 1955; *Günaydın*, İst.: Yeni Okul Bilgisi, 1956; *Saat*, İst.: Yeni Okul Bilgisi, 1958; *Güneş*, İst.: Yeni Okul Bilgisi, 1958; *Cumhuriyet*, İst.: Yeni Okul Bilgisi, 1959; *10 Kasım*, İst.: Yeni Okul Bilgisi, 1959; *23 Nisan-19 Mayıs Şiirleri*, İst.: Yeni Okul Bilgisi, 1959; *Bütün Şiirlerim I*, İst.: Yeni Okul Bilgisi, 1969.

Kaynaklar: "Talas, İ. Hakkı", *TDEA*, VIII, 212; Karaalioğlu, 530

TALİBİ COŞKUN (ÂŞIK) *(Tonus/Şarkışla/Sivas, [1898?, nüfus kaydında 1320] - Ankara, 12 Mart 1976)* Ozan.

Asıl adı Hacı Bektaş Coşkun. Hali vakti yerinde bir ailenin çocuğu olmasına rağmen, I. Dünya Savaşı'nda yetim kalınca çobanlık yapmaya başladı. Birçok kent dolaşarak çoğunlukla okul ve askeri birlikleri gezerek saz çalmadan sadece şiirlerini okuyup Keklik Emine ile olan aşklarını anlatarak, güncel olaylar üzerine söylediği destan kitapçıklarını satarak hayatını kazanmaya çalıştı. Mizah ve hiciv şiirleri de yazdı. Ölümünden sonra *Sıvas Folkloru* dergisinin Ağustos 1976 tarihli 43. sayısı "Âşık Talibî Coşkun Özel Sayısı" olarak yayımlanmıştır.

Yapıtları: *Ankara Destanı*, Sivas: Kâmil Mtb., 1938 (yb *İlâveli Ankara Destanı*, 1939); *Büyük Ölüm Acısı*, 1939; *Zelzele-Seylap Destanı*, Ank., 1943; *Trakya Destanı*, Ank.: Çankaya Mtb., 1944; *Felek Yarası*, 1945; *Dolaştı Dünyayı Aldı Diline*, 1946; *Seher Yeli Gibi*, 1946; *Erciyes Yaylası*, 1949; *Çukurova Sesleniyor*, 1950; *Samsun Destanı*, 1953; *Kore Harbi Şehitlerinin Destanı*, 1953; *Trabzon'da Coşan Gönül*, 1957; *Kahraman Türk Ordularının Zaferleri*, 1958; *İnkılap Gecesi*, 1961; *Kıbrıs Destanı*, 1974; *Talibi Coşkun ve Keklik Emine*, ty.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 56; M. S. Koz, "Coşkun, Talibî", *TDEA*, II, 82; S. S. Yalçın, *Halk Şairi Talibi Coşkun'un Hayatı ve Eserleri*, Sivas, 1953; A. E. Uysal, *Türk Folklor Araştırmaları*, S. 323 (Haziran 1976); K. Özen, "Halk Şairi Talibî Coşkun", I-V, *Sıvas Folkloru*, Ağustos 1976-Aralık 1976, s. 43-47.

TALU, ERCÜMENT EKREM *(İstanbul, 1888 - İstanbul, 26 Aralık 1956)* Gazeteci, yazar.

Recaizade Ercüment Ekrem, Ebülmuvakkar, Ermel Talu, Çekirge, Ulat, Karga, Kertenkele, Âşık, Torik Necmi, Cin Ahmet, Evliya, Evliyayı Cedit, Kerbela, Meşhedi imzalarını da kullandı. Şair ve yazar Recaizade Mahmut Ekrem'in oğlu. Şarkı sözü yazarı Esin Talu kızıdır. Galatasaray Sultanisi'ni bitirdikten sonra bir süre hukuk öğrenimi gördü; siyasal bilimler okumak üzere Paris'e gitti. 1905'te yurda döndü ve devlet memurluğuna girdi. Ertesi yıl mütercim olarak Düyun-ı Umumiye'de çalışmaya başladı. 1908'de Meclis-i Âyan mütercimliğine, 1913'te Babıâli teşrifat memurluğuna getirildi. 1916'da istifa ederek ayrıldığı memurluk yaşamına Hariciye Nezareti matbuat umum müdürlüğüyle (Mayıs-Ağustos 1919) döndü. Bu görevi dolayısıyla Mütareke İstanbul'unda işgal ordularının kurmuş olduğu sansür kurulunda yer aldı. Daha sonra sırasıyla Edirne Vilayeti mektupçuluğu, Hariciye Nezareti müsteşar muavinliği vekâleti ve 1920'de Beyoğlu Belediye Dairesi memurluğu görevlerinde bulundu. 5 Haziran 1922'de İstanbul'a giden ve 19 Haziran'da Atatürk'le görüşmek üzere Kocaeli'ne geçen Claude Farrére'in mihmandarlığını yaptı.

1923-24 arasında ikinci kez Hariciye Nezareti Matbuat ve İstihbarat umum müdürlüğü yaptı. Ardından Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanlığı başkâtipliğine getirildi. 1925'te alındığı bu görevini İstanbul Şehremaneti muavinliği ve 1927-31 arasında üçüncü kez getirildiği matbuat umum müdürlüğü izledi.

1931-33 arasında Varşova Büyükelçiliği müsteşarlığında bulundu. Bu arada geçici olarak maslahatgüzarlık da yaptı. Ayrıca çeşitli dönemlerde Mülkiye Mektebi, Gazi Eğitim Enstitüsü, Hukuk Fakültesi, Polis Koleji, Galatasaray ve Notre Dame de Sion liselerinde Fransızca ve edebiyat dersleri verdi. Hayatının son zamanlarına kadar Şehir Tiyatroları Edebi Heyeti ve Sular İdaresi İdare Meclisi üyeliğinde bulundu.

Yazı hayatına 1904'te *Çocuklara Mahsus Gazete*'de başlayan Ercüment Ekrem II. Meşrutiyet'ten sonra *Resimli Kitap* başta olmak üzere çeşitli dergi ve gazetelerde yazı hayatına devam etti. *Tercüman-ı Hakikat*'te "Ebülmuvakkar" takma adıyla siyasal, toplumsal ve edebi makaleler yayımladı. Gazeteciliğe asıl geçişi Meclis-i Âyan mütercimliği sırasında, Ah-

met Rasim'in daveti üzerine *İkdam* gazetesine tercüman olarak girişiyledir. Milli Mücadele karşıtı *Peyam-ı Sabah* dışında hemen hemen bütün gazete ve dergilerde imzalı, imzasız ya da takma adlarla yazdı. Ebülmuvakkar, Ermel Talu, Çekirge, Ulat, Karga, Kertenkele en çok kullandığı takma adlardır.

1920'de Sedat Simavi'nin *Diken* adlı mizah dergisinde yazan Ercüment Ekrem, Aka Gündüz'le birlikte *Alay* adlı bir mizah dergisi çıkardı. Aynı yıllarda, daha sonra kendisine büyük ün sağlayacak olan *Evliya-yı Cedit*'i *İleri* gazetesinde tefrika etmeye başladı. 17. yüzyılın meşhur gezgini Evliya Çelebi'yi 20. yüzyıla getirip onun üslubunu ve dilini taklit ederek dönemin İstanbul'unu, teknolojik yeniliklerine, toplumsal olaylarına kadar o günler için açıkça söylenemeyecek birçok gerçeğine değinerek ve eleştirerek yansıttığı bu yapıtı gördüğü ilgi üzerine tefrika edildiği yıl kitap haline geldi ve aynı yıl ikinci baskıyı yaptı. Daha sonra da *Zeyl-i Evliya-yı Cedit* adıyla bu tür yazılarını sürdürmek zorunda kalan Ercüment Ekrem mizah alanındaki bu başarısını "Meşhedi" tipi ile sürdürdü. Aşırı derecede abartıcı bir İranlı olan Meşhedi'nin yanına Torik Necmi adında bir de temiz yürekli İstanbul külhanbeyini kattı.

Zeki, nüktedan, esprili bir mizaca sahip olan Ercüment Ekrem mizah alanında Hüseyin Rahmi ve Ahmet Rasim tarzını izlemeye çalıştı. Doğrudan mizahi olmadıkları halde diğer yapıtlarında da mizahi öğelere yer verdiği görülür. Daha çok, toplumsal bir konuyu işleyen bu yapıtlarda kahramanlar orta ve fakir tabakadan olup yaşanan hayatın içinden seçilmiş, kendi gelenekleri ve inançlarıyla yansıtılmaya çalışılan ve ait oldukları tabakanın diliyle konuşan sevimli tiplerdir. Yerli rengin ağır bastığı bu yapıtlarda Ermeni, Rum, Yahudi gibi gayrimüslimlerin yanı sıra Arap, Acem, Arnavut, Çerkez tipleri, Kastamonulu, Karamanlı, Trabzonlu vb taşralılar da kendi ağız özellikleriyle ve mübalağacılık, dolandırıcılık, korkaklık, gevezelik gibi özellikleriyle canlandırılmıştır.

Kahramanların olaylara bakışının verildiği veya romana kendi düşünceleriyle girdiği bölümlerdeki gereksiz ve aşırı uzatmalar yapıtlarının zayıf noktasını oluşturur. Bu da yapıtlarının kitaplaşmadan önce tefrika edilmelerinden kaynaklanmaktadır.

Yapıtları: Roman: *Evliya-yı Cedit*, İst.: Matbaa-i Orhaniye, 1336/1920; *Gün Batarken*, İst.: Diken-İnci, 1336-1920; *Asriler*, İst.: Orhaniye Mtb., 1922; *Kopuk*, İst.: Orhaniye Mtb., 1922; *Sabir Efendinin Gelini*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1922; *Kan ve İman*, İst.: İkbal, 1341/1925; *Şevketmeap*, 1925; *Kundakçı*, İst.: Yeni Şark, 1926; *Zeyl-i Evliya-yı Cedit*, Kanaat, 1341/1925; *Meşhedi ile Devr-i Âlem*, İst.: Sühulet, 1927; *Gemi Arslanı*, İst.: İkbal, 1928; *Meşhedi Arslan Peşinde*, İst.: Semih Lütfi, 1934; *Kodaman*, İst.: Semih Lütfi, 1934; *Papeloğlu*, İst.: Sühulet, 1938; *Beyaz Şemsiyeli*, İst.: Kanaat, 1939; *Bu Gönül Böyle Sevdi*, İst.: Semih Lütfi, 1941; *Çömlekoğlu ve Ailesi*, Ank.: Berkalp, 1945.

Öykü: *Teravih ten Sahura*, İst.: İkbal, 1341/1923; *Sevgiliye Masallar*, İst.: Halk Kitaphanesi, 1341/1925; *Kız Ali*, İst.: Resimli Gazete, 1926; *Meşhedi'nin Hikâyeleri*, İst.: İlhami ve Fevzi Mtb., 1926; *Gün Doğmayınca*, İst.: Sühulet, 1927; *Güldüren Kitap*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, 1928.

Oyun: *Erenler*, İst.: İkbal, 1926 (15 Ağustos 1925'te Darülbedayi'de sahnelenen üç perdelik vodvil).

Albüm: *Dünden Hatıralar*, (resimleyen Münif Fehim) İst.: Yedigün, [1945].

Diğer: *Yeni Kıraat*, (Sabiha ve Zekeriya Sertel ile) İst.: Resimli Ay Mtb., 1928.

Çeviri: *Cüceler ve Devler Memleketinde Gulliver'in Seyahatleri* (Swift), 1935; *Korku* (S. Zweig), 1944.

Kaynaklar: Hakkı Süha (Gezgin), "Edebi Portreler: Ercümend Ekrem", *Yeni Mecmua*, c. III, no. 51 (19 Nisan 1940); ay, *Edebi Portreler*, (haz. B. Ayvazoğlu) İst., 1997, s. 90-92; B. Yazar, "Edebiyatçılarımızı Tanıyalım: Ercüment Ekrem Talu", *Yedigün*, S. 431, s. 15, 18; S. İskit, *Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları*, Ank., 1943; A. Ş. Hisar, "Ercüment Ekrem Talu'ya Dair Hatıralar", *Türk Yurdu*, S. 264 (1957), s. 548-550; H. Yücebaş, *Bütün Cepheleriyle Ercüment Ekrem*, İst., 1957; N. S. Özerdim, "Ercüment Ekrem Talu", *Yeni Yayınlar Dergisi*, c. II, S. 3 (1957); H. Yücebaş; *Hiciv ve Mizah Edebiyatı Antolojisi*, İst., 1970; Y. Z. Ortaç, *Bir Varmış Bir Yokmuş: Portreler*, İst., 1960; A. Nesin, *Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı*, İst., 1973; K. Akyüz, "Talu, Ercüment Ekrem", *TA*, XXX, 373; *Yeni Türk Ansiklopedisi*, c. X, s. 3942-3943; *Büyük Türk Klasikleri*, c. XII, s. 148-165; R. Tarım, "Ercüment Ekrem Talu'nun Romanlarında Milli Mücadele", Marmara Üni. Sosyal Bilimler Ens., İst., 1986 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi, no. 75); ay, "Ercüment Ekrem Talu Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 6 (1991), s. 245-309; A. Çetin, "Ercümend Ekrem Talu", *DİA*, XI, 274-276; R. Tarım, "Talu, Ercüment Ekrem", *TDEA*, VIII, 216-218; Artan, 30.

TALUY, HAYREDDİN ZİYA *(İstanbul, 16 Nisan 1905 - Ankara, 17 Haziran 1945)* Öykücü, romancı.

Askeri Müze memurlarından Ziya Bey'in oğlu. Çevirmen Nihal Yalaza Taluy eşidir. Beşiktaş Gaziosmanpaşa Sultanisi'nden sonra Mülkiye Mektebi'ni bitirdi (1925). Divan-ı Muhasebat murakıp muavinliğine atanarak memurluğa başladı. Daha sonra Tuz İnhisarı'nda çalıştı ve Maliye Vekâleti Varidat umum

müdür muavinliği görevinde bulundu. 1942'de Bursa defterdarlığı görevine getirildi. Son görev yeri 1945'te atandığı Milli Savunma Bakanlığı merkez muhasebe müdürlüğü idi. Bu görevlerinin yanı sıra çeşitli okul ve kurslarda meslek dersleri öğretmenliği yaptı. Ülser hastalığına yakalanak öldü. Yazarın çocuklar için kaleme aldığı öykülerinin yanında basılmış romanları da bulunmaktadır.

Yapıtları: Roman: *Kahpenin Aşkı*, İst.: Sühulet, 1934; *Fatuş*, Trabzon: Yeni Yol B., 1937; *İnsan Artıkları*, Trabzon: Yeni Yol B., 1937; *Dadaş Kız*, Trabzon: Yeni Yol B., 1939; *Yüzler ve Maskeler*, İst.: Uğur Kitabevi, 1945.
Öykü: *Dert Veren Pınar*, İst.: Burhanettin Mtb., 1936; *Hayvanlar Âleminde 37 Hikâye*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1943; *Küçük Gezginin Serüvenleri*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1943; *Küçük Gezginin Serüvenleri: Ağrı Dolaylarında*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1944; *Küçük Gezginin Serüvenleri: Karadeniz Kıyılarında*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1944; *Küçük Gezginin Serüvenleri: Ardahan Yollarında*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1944; *Küçük Gezginin Serüvenleri: Hopa'ya Doğru*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1944; *Erzurum'dan Ankara'ya*, (tarihi öykü) Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1945; *Bir Avuç Askerle Tiryaki Hasan Paşa*, (tarihi öykü), Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1945; *Yurt İçin: Alemdar Mustafa Paşa*, (tarihi öykü) Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1945.
İnceleme: *Tuz İşleri*, Ank.: İnhisarlar Umum Müdürlüğü, 1934.
Kaynaklar: Çankaya, V, 1830-1831, "Taluy, Hayreddin Ziya", *TDEA*, VIII, 218.

TAMER, ÜLKÜ *(Gaziantep, 20 Şubat 1937 -)* Şair, çevirmen.

Gaziantep'te Dayı Ahmet Ağa İlkokulu'nu ve İstanbul'da Robert Kolej'i bitirdi (1958). Bir süre İÜ Gazetecilik Enstitüsü'nde okudu. Robert Kolej'de öğrenciyken tiyatroyla uğraştı; Robert Kolej Tiyatrosu'nu Anadolu'da turnelere çıkardı. 1964-68 yıllarında özel tiyatrolarda oyunculuk yaptı; "Keşanlı Ali Destanı", "Direkler Arası", "Teneke", "Kurban", "Palto" gibi oyunlarda rol aldı. Çeşitli yazarlardan birçok türde yetmişin üzerinde kitap çevirdi. Milliyet Yayınları (daha sonra Karacan Yayınları), *Milliyet Çocuk*, *Milliyet Sanat*, *Sanat Olayı* (Ocak 1981-Haziran 1983) dergilerini yönetti. Bir süre Onk Ajans'ta çalıştı. F. H. Dağlarca ile Yugoslavya'da yapılan Struga Kenti Şiir Geceleri Şenliği'nde (25 Ağustos 1971) ve birçok defa Uluslararası PEN Kulüp Kongresi'nde Türkiye'yi temsil etti. *Sabah* gazetesinde köşe yazıları yazıyor. İstanbul'da yaşıyor; evli.

1948'de on iki yaşındayken yazdığı tek perdelik okul oyunu *Duygular Konuşuyor*, basılan ilk yapıtıdır. İlk şiiri ("Dünyanın Bir Köşesinden Lucia") 1954'te *Kaynak*'ta çıktı. Daha sonra *Varlık*, *Pazar Postası*, *Yeditepe*,*Yenilik*, *Dost*, *Yeni Dergi*, *a*, *Yeni a*, *Papirüs*, *Sanat Olayı*, *Milliyet Sanat*, *Gösteri*, *kitap-lık* gibi dergilerde şiirler, İngiliz-Amerikan şairlerinden çeviriler ve öyküler yayımladı. İkinci Yeni şairleri arasında gösterilen Tamer, çocuk duyarlığını öne çıkaran bir şair olarak tanındı. Dilin yalınlığını göz ardı etmeden soyutlamalara giderken mitolojiden, halk edebiyatından, özellikle modern İngiliz ve Amerikan şairlerinden yararlanarak biçim bakımından düzyazıya yatkın örnekler verdi. Halk şiiri türlerine ve başka biçimlere ilgi duysa da bu çeşitlilik içinde kendi şiirinin sesini her zaman korumayı başardığı görüldü. A. Özkırımlı'ya göre, "İkinci Yeni duyarlığını paylaşan şiirlerinde, soyutlamalara yönelerek yoğun bir imge anlayışı geliştirdi. Çocuksu bir duyarlıkla ironinin birleştiği şiirleri de ilgiyle karşılaştı." Şiirlerinde yer verdiği imgeleri, temaları ve duyguları oldukça soğukkanlı bir tutumla, rahat bir söyleyişle ve yer yer öyküleştirmelere giderek irdelediği söylenebilir.

C. Süreya onun şiirini şöyle değerlendirir: "Ülkü Tamer'in ilk kitabından bu yana süregelen bir özelliği var: En soyut atılımını bile çok yalın bir dille yapan bir şairdir o. Konuşma dilini merkez alır kendine. Çok kere bir türkü rahatlığına ulaşır. Dalışlarını ordan yapar. Yani bir dil yaratmanın ancak ortak dil içinde olursa değerleneceğine inanmış gibidir. Deformasyonu anlatımda değil, anlatılanda görür daha çok. Bu, ona bir sıcaklık kazandırmış, çok şeyi somutlama imkânı vermiştir. Öte yandan dilindeki sıcaklık, şiirlerindeki özdenliğin yararına işlemiştir hep... Çok kere olağanı soyutlamaktadır. Olağanın bir köşesini abartarak anlattığı gerçeği birdenbire zenginleştirmektedir. En soyut olmayandan hareket ederek anlatılmazı vermektedir." C. Süreya ayrıca Ü. Tamer'in şiirindeki en büyük sıçramayı *Ezra ile Gary*'de yaptığını belirtir: "Öyle sanıyorum ki, Ülkü Tamer bugünkü şiirlerindeki büyük ve zengin imge düzeninin asıl ipuçlarını *Ezra ile Gary*'de yakalamıştır." Eleştirmen E. Erem ise "Ülkü Tamer'in şiir dünyasının en göze çarpan özelliği, 'düşünce-yaşam birliği'nin gövdeye, çekirdeğe yerleşmiş olmasıdır" değerlendirmesinde bulundu.

Tek öykü kitabı *Alleben Öyküleri*'nde Ga-

ziantep'teki çocukluk gözlemlerini ince bir duyarlıkla, yalın ve imgesel bir dille verdi. Konuşma diline ustalıkla yaslanan bu öyküler Türk öykücülüğünün önemli kitapları arasındaki yerini aldı. Gaziantep'teki çocukluk anılarını *Alleben Anıları*'nda, tiyatro ve edebiyat anılarını *Yaşamak Hatırlamaktır*'da topladı. Zülfü Livaneli'nin besteleyip seslendirdiği şiirlerinin yanı sıra geniş kitlelerce sevilen "Güneş Topla Benim İçin" ve "Memik Oğlan" gibi şarkıları da yazdı. Şiir, roman ve öykü dışında Euripides, W. Shakespeare, A. Çehov, B. Brecht, A. Miller, E. Ionesco, J. Steinbeck, T. S. Eliot, N. Simon, R. Dyer, H. Ibsen gibi yazarlardan otuzun üzerinde oyun çevirdi. Bu oyunların tamamına yakını özel tiyatrolarca sahnelendi.

Ödül: *Mitologya* (E. Hamilton) ile 1965 TDK Çeviri Ödülü; *İçime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür* ile 1967 Yeditepe Şiir Armağanı; *Alleben Öyküleri* ile 1991 Yunus Nadi Öykü Armağanı.

Yapıtları: Şiir: *Soğuk Otların Altında*, İst.: A Dergisi, 1959; *Gök Onları Yanıltmaz*, Gaziantep: kendi yayını, 1960; *Ezra ile Gary*, İst.: kendi yayını, 1962; *Virgülün Başından Geçenler*, İst.: De, 1965; *İçime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür*, İst.: De, 1966; *Sıragöller*, İst.: Cem, 1974; *Seçme Şiirler*, İst.: Karacan, 1981; *Yanardağın Üstündeki Kuş*, ("Antep Neresi" ile birlikte toplu şiirler) İst.: Can, 1986; *Ben Sana Teşekkür Ederim*, (Seçme şiirler) İst.: Adam, 2003.

Oyun: *Duygular Konuşuyor*, kendi yayını, 1948.

Öykü: *Alleben Öyküleri*, İst.: Can, 1991.

Anı: *Alleben Anıları*, İst.: Milliyet, 1997; *Yaşamak Hatırlamaktır*, İst.: YKY, 1998; *Bir Gün Ben Tiyatrodayken*, İst.: ?, 2003.

Çocuk Kitabı: *Şeytanın Altınları*, İst.: De, ?; *Pullar Savaşı*, İst.: Arkadaş Kitaplar, 1975; *Gün Işığı Hoşçakal*, İst.: Arkadaş Kitaplar, 1976; *Ne Biliyorum*, İst.: Milliyet, 1977; *Hangisi Doğru*, İst.: Milliyet, 1977; *Çocuklara Genel Kültür*, İst.: Milliyet, 1977; *Tele Yunus*, İst.: Arkadaş Kitaplar, 1980; *Sanat Sınavı*, İst.: Can, 2006.

Derleme: *Şiiristan*, (kısa mizahi şiir çevirileri) İst.: A Dergisi, 1959; *Yolcunun Kitabı*, İst.: Gergedan, 1962; *Varlık Şiirleri Antolojisi*, İst.: Varlık, 1966; *Sahici Mucizeler* (M. Jacob), İst.: Broy, 1986; *Nâzım'dan Seçmeler*, İst.: Ararat, ?; *Çağdaş Rus Hikâyeleri*, İst.: Varlık, 1971; *Çağdaş Latin Amerika Şiir Antolojisi*, İst.: Adam, 1982.

İnceleme: *Sinema Dedi ki*, İst.: +1 Kitap, 2006.

Söyleşi: *Ülkü Tamer'le Hayata ve Şiire Dair*, (Haz. F. Andaç) İst.: Dünya, 2006.

Başlıca Çevirileri: *Fizikçinin Duası* (O. Süleymanov); *Sürgünden Şiir* (R. Alberti); *Babi Yar* (Y. Yevtuşenko); *Deniz Bile Ölür* (F. G. Lorca); *Cathay* (E. Pound); *Tagore* (R. Tagore); *Mavi Bozkır* (Şolohov); *Kırmızı Yapraklar* (W. Faulkner); *Köpek Suratlı Maymun* (J. Haşek); *Sinirli İnsanlar* (Zoşçenko); *Kadınsız Erkekler* (E. Hemingway); *At Hırsızı* (E. Caldwell); *Mitologya* (E. Hamilton), İst.: Varlık, 1964; *Gece* (M. Antonioni), Ank.: Bilgi, 1971; *Vietnam'a Sevgiler* (E. Morris); *Hiroşima'nın Çiçekleri* (E. Morris); *Hiroşima'nın Tohumları* (E. Morris); *Nasıl mısın İyi misin?* (E. Morris), İst.: Cem, 1974; *Mutlu Gün* (E. Morris); *Hoşça Kal Columbus* (P. Roth); *Zamanımızın Kahramanı* (Lermontov); *Silahlara Veda* (E. Hemingway); *İhtiyar Balıkçı* (E. Hemingway); *Toprak Ana* (C. Aytmatov); *Cemile* (C. Aytmatov); *Sıkıyönetim* (F. Solinas'ın senaryosundan romanlaştırma), İst.: Konuk, 1974; *Dev* (T. Dery); *Arkadaki Silah* (E. Queen); *Şişkolarla Sıskalar* (A. Maurois), İst.: De, 1975; *Sanki* (J. Herzberg); *Pinokyo* (C. Collodi); *Kibritçi Kız* (Andersen); *Ezop Masalları* (Aisopos); *Altın Kuş* (Grimm Kardeşler); *Masallar* (La Fontaine); *Brigitte Bardot* (S. de Beauvoir); *İslam Tarihi* (S. F. Mahmut); *Türk Edebiyatında Sosyal Konular* (K. Karpat); *Kısa Dünya Edebiyatı Tarihi* (R. Alcock).

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 348; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1094; "Tamer, Ülkü", *TDEA*, VIII, 219; Kurdakul, *Sözlük*, 575-576; Karaalioğlu, 532-533; A. Meriçelli, "Kurşun Yerine Gelincik", *Papirüs*, S. 5 (1966); R. Durbaş, "İçime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür", *Şiir Sanatı*, S. 8 (Haziran 1966); T. Gönen, "Ülkü Tamer'in Hançeri", *Yordam*, S. 14 (Bahar 1967); C. Süreya, "Suçsuzluğun Şiiri", *Şapkam Dolu Çiçekle*, İst., 1976, s. 193-198; Kaplan, *Şiir*, II, 588-593; G. Turan, *Kendini Okumak*, İst., 1986, s. 110-115; E. Erem, "Tamer, Ülkü", *Sombahar*, S. 7 (Eylül-Ekim 1991); O. Kahyaoğlu-N. Alpay, "Ülkü Tamer'le Söyleşi", *Ludingirra*, S. 5 (Bahar 1998); K. Bek, "Ülkü Tamer'in İmgeleri", *aynı yerde*; M. C. Doğan, "Yanardağın Coğrafyası", *aynı yerde*; O. Kahyaoğlu, "Yeniliği Erken Yakalayan Şiir", *aynı yerde*; H. Ergülen, "Ülkü Tamer Yazdığı İçin Şiir Olan Ne Çok Şey Var...", *aynı yerde*; N. Alpay, "Ülkü Tamer Şiiri İçin, Ölüm Kavramı Çevresinde Sonradan Sinopsis", *aynı yerde*; Ö. Erdem, "Cehennem", *aynı yerde*; A. Meriçelli, "İçime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür", aynı yerde; A. Meriçelli, "Ülkü Tamer'in Yapıtları", *aynı yerde*.

TAN, ADNAN TAHİR

bak. TAHİR, Adnan

TAN, M. TURHAN *(Diyarbakır, 1886 - İstanbul, 25 Aralık 1939)* Romancı.

Asıl adı Mehmet Samih Fethi. M. Turhan, Bedrettin Mümtaz, Halil Rüştü, Samih, S., M. S. imzalarını da kullandı. Sivas eşrafından Ahmet Fethi Bey'in oğlu. Gümülcine ve Vefa idadilerine bir süre devam etti; özel hocalardan Arapça, babasından Farsça dersleri aldı. Babasının ölümü üzerine Sivas'a, 1902'de hukuk okumak üzere İstanbul'a gitti. Bazı dergilerde şiir ve yazıları yayımlandı. Sivas'a dönerek Sivas valisi Reşit Akif Paşa'nın kâtipliğini yaptı; bazı okullarda Türkçe ve tarih dersleri okuttu. 1909'da İstanbul'da Birinci Belediye Dairesi muhasebe başkâtipliğine getirildi. Daha sonra

atandığı Üsküp İdadisi edebiyat öğretmenliğinden ayrılarak İstanbul'a gitti. *Tasvir-i Efkâr*, *Tercüman-ı Hakikat* gazetelerinde "S..." rumuzuyla, *Servet-i Fünun*'da Bedrettin Mümtaz takma adıyla ve *İçtihat*, *Rübap* gibi dergilerde kendi adıyla şiir ve yazılar yayımladı. Samsun ve Amasya'da tahrirat müdürü, Remadiye ve Yalvaç'ta kaymakam, Çorum ve Kayseri'de mutasarrıf olarak görev yaptı. Sivas mebusu olarak son Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda yer aldı. Daha sonra Üsküdar mutasarrıflığına getirildi.

1922'de siyasi ve idari hayattan çekilerek kalemiyle geçinmeye başladı. M. Turhan Tan imzasıyla *Cumhuriyet*, *Tan* gibi gazetelerde makaleler yazdı. Ahmet Refik Altınay'ın açtığı yolu izleyerek tarihi romanlar kaleme aldı. *Hayat Ansiklopedisi*'nde "M. S." rumuzu ile maddeler yazdı. Otuzun üzerinde olan romanlarından bazıları gazete sayfalarında kalmıştır.

Yapıtları: Roman: *Cehennemden Selam*, İst.: İktisat Mtb., 1928; *Sevinç Han*, İst.: Agâh Sabri Ktp., 1931; *Gönülden Gönüle*, İst.: Agâh Sabri Ktp., 1931; *Kadın Avcısı*, İst.: Agâh Sabri Ktp., 1933; *Üç Ay Yatakta*, İst.: Semih Lütfi, 1934; *Akından Akına*, İst.: Cumhuriyet Gazete ve Mtb., 1936; *Cem Sultan*, İst.: Cumhuriyet Gazete ve Mtb., 1935; *Viyana Dönüşü*, İst.: Cumhuriyet Gazete ve Mtb., 1937; *Hürrem Sultan*, İst.: Cumhuriyet Gazete ve Mtb., 1937; *Safiye Sultan*, İst.: Kanaat, 1939; *Devrilen Kazan*, İst.: Kanaat, 1939; *Hint Denizlerinde Türkler*, İst.: Kanaat, 1939; *Krallar Avlayan Türk*, İst.: Yüksel, 1944; *Osmanlı Rasputini Cinci Hoca*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1962; *Cengiz Han*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1962.
Gezi: *Avrupa Notları*, İst.: Sühulet, 1938.
Derleme-İnceleme: *Timurlenk*, İst.: Matbaacılık ve Neşriyat AŞ, 1935; *Tarihte Türkler İçin Söylenen Büyük Sözler*, İst.: Cumhuriyet Gazete ve Mtb., 1936; *Atatürk*, İst.: Kanaat, 1939; *Tarihi Musahabeler*, İst.: Cumhuriyet Gazete ve Mtb., 1937; *Tarihi Fıkralar*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1962.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, III, 1677-1680; "Tan, M. Turhan", *TDEA*, VIII, 220; Artan, 30.

TAN, NAİL *(Araç/Kastamonu, 1941 -)* Şair, halk kültürü araştırmacısı.

Refiye Hanım ile polis memuru Remzi Tan'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Kastamonu'da yaptı. Bursa Eğitim Ens. Edebiyat Bölümü'nü (1962), Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nü (1973), Milli Güvenlik Akademisi'ni (1983) ve Anadolu Üni. Açık Öğretim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1990) bitirdi. Kastamonu, Van ve Mardin'de öğretmenlik ve müdür yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1970'te Milli Folklor Enstitüsü'ne (şimdiki adı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü) atandı; 1973'te enstitünün adı Milli Folklor Araştırma Dairesi olunca buranın ilk daire başkanı oldu ve aralıklı olarak 10 yıldan fazla bu görevde kaldı. 1984'te Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü genel müdür yardımcılığına atandı; kurucusu olduğu Ankara Devlet Türk Halk Müziği Korosu'nda uzman olarak çalıştı (1988-97). 1997'de Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'ne genel müdür olarak atandı ve 1998'de emekli olduktan sonra TDK'da uzman olarak çalışmaya başladı.

İlk şiiri ("Yaşamda Kalanlar") 1961'de *Şiir* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Elif*, *Varlık Yıllığı*, *Ilgaz*, *Hisar*, *Ajanstürk*, *Çağrı*, *Tarla*, *Antoloji*, *Bahçe*, *III. Yeni* dergilerinde yayımladı. Aşk, Atatürkçülük, doğa ve yurt sevgisi, şiirlerinde işlediği başlıca konulardır. Bazı yüksekokul ve fakültelerde halkbilim dersleri okutan, çalışma konularıyla ilgili olarak çok sayıda ulusal ve uluslararası bilimsel toplantıya katılan Tan'ın çeşitli dergilerde pek çok makalesi yayımlandı. Bakü Vektör Uluslararası Bilim Merkezi ile Bakü Asya Üniversitesi'nden "fahri doktor" unvanı aldı.

Ödül: 1981 Folklor Araştırmaları Kurumu İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü; 1997 Motif Halkbilim Ödülü; 1999 UNIMA Hizmet Ödülü; 2008 18 Mart Üniversitesi Saniye Can Halk Bilimine Hizmet Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Acaba Biraz Maviniz Biraz Yeşiliniz Var mı?*, Ank.: Set Ofset Mtb., 1990; *Gelince Gözlerine Bahar*, Ank.: Kültür, 2002; *Divarların Arasındaki Gökyüzü*, Bakü, 2004.
İnceleme-Antoloji: *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi Folklorik Dizin Denemesi*, Ank.: Nüve Mtb., 1974; *Borlu Kemâlî Baba*, (T. Özkubat ile) Ank.: Nüve Mtb., 1975; *Ölümünün I. Yıldönümünde H. Cahit Öztelli Kaynakçası*, (İ. Ü. Nasrattınoğlu ile), Ank.: Folklor Araştırmaları Kurumu, 1979; *Atatürk ve Türk Folkloru*, Ank.: Folklor Araştırmaları Kurumu, 1981; *Çocuklarımıza Folklor Hazinemizden Seçmeler*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1981; *Ayhan İnal ve Şairliği*, Ank.: Ulucan Mtb., 1981; *Âşık Tahirî Bibliyografyası*, (H. İvgin ile) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1983; *Folklorumuzda Ölçülü Sözler*, Ank.: Folklor Araştırmaları Kurumu, 1985 (5. bs., İst., 2000); *Folklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler*, İst.: Halk Kültürü, 1985; *Folklorik Türk Kıyafetleri*, (M. Özel ile) Ank.: 1990; *21. Yüzyılın Eşiğinde Örf ve Âdetlerimiz*, (ortak çalışma) İst., 1991; *Folklorumuzda Politik Fıkralar*, Ank.: Folklor Araştırmaları Kurumu, 1981; *Divan ve Halk Edebiyatımızda Lâedri ve Ölçülü Sözler*, Ank.: Folklor Araştırmaları Kurumu, 1999; *Atatürk ve Türk Halk Kültürü*, Ank.: Folklor Araştırmaları Kurumu, 2000; *Kuruluşunun 70. Yıl Dönümünde Türk Dil Kurumu*, Ank.: TDK, 2001; *Sepetçioğlu Osman Efe*, Ank.: KASÇETVAK, 2001; *"50. Sanat Yılı"nda Ayhan İnal:*

Hayatı-Sanatı-Şiirleri, Ank.: Yücel Ofset, 2001; *Orhan Şaik Gökyay - M. Behçet Necatigil*, Ank.: KASÇETVAK, 2002; *Kastamonulu İki Şair Hakkı Kamil Beşe ve Halil Erdoğan Cengiz*, Ank.: KASÇETVAK, 2003; *Cumhuriyet Dönemi Kültür Çalışmalarının Dünü Bugünü Yarını*, Ank.: BRC Basım, 2003; *Orhan Şaik Gökyay*, (R. Çongur ve Kudret Ünal'la) Ank.: 2002-2008; *Kastamonulu Ünlü Sahne Sanatçıları*, I-VII, Ö. Tan'la, Ank.: KASÇETVAK, 2004; *Gurur Kaynağımız Kastamonulular*, Ank.: Nail Tan, 2004-2009; *Atatürk ve Güzel Sanatlar Sempozyumu Bildirileri*, (H. İvgin'le), Ank.: BRC Basım, 2005; *Türk Şekerciliğinin Öncüsü Hacı Bekir*, Ank., 2005; *Atatürk ve Türk Dil Kurumu*, Ank.: TDK, 2006; *Atatürk Dönemi Kültür Kurumlarından Örnekler*, Ank.: Atatürk Kültür Merkezi, 2006; *Türk Halk Bilgisi Derneği*, Ank. 2006; *Altunhisarlı Âşık Kemali Baba*, Ank. 2006; *Derlemeler, Makaleler*, I-VIII, Ank.: BRC Basım, 2007; *Türk Halk Edebiyatında Karakuş Kadı Fıkraları*, S. Akten ve H. İvgin'le, Ank., Kültür Ajans, 2008; *Âşık Şeref Taşlıova'dan Derlenen Halk Hikâyeleri*, F. Türkmen ve M. M. Taşlıova ile, Ank.: TDK, 2008; *Araçlı Şair, Hikâyeci, Araştırmacı Fazıl Bayraktar*, Ank.: 2008; *Kastamonulu Oyun Yazarı, Eleştirmen Sabahattin Engin*, Ank.: 2008.

Halk Müziği-Halk Oyunları: *Yurt Oyunları Kataloğu I-III*, (M. Ragıp Gazimihal; A. Çakır ile bas. haz.) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1991, 1997, 1999; *Bayburt Musîkî Folkloru*, (S. Turhan ile) Ank., 1996; *Ankara Halk Müziği*, (S. Turhan ile) Ank., 1998; *Çankırı Halk Müziği*, (S. Turhan ile) Ank., 1999; *Kırıkkale Halk Müziği*, (S. Turhan ile) Ank., 2000; *Kırşehir Halk Müziği*, (S. Turhan vd ile) Ank.: 2000; *Van Halk Müziğine Giriş*, Ank.: Van Valiliği, 2001; *Uşak Türküleri*, (S.Turan ile) Uşak: Uşak Valiliği, 2001; *Isparta Türküleri*, Ank.: Isparta Valiliği, 2002; *Konya Halk Müziği*, (S. Turhan ve A. O. Öztürk ile) İst.: Ötüken, 2007.

Oyun: *Böyle Daha Güzel*, Ank.: 1993; *Sepetçioğlu Osman Efe*, S. Engin'le, Ank.: Folklor Araştırmaları Kurumu, 1999; *Sabretya Plâketya*, Ank., 2002.

Roman: *Nasreddin Hoca Senfonisi*, Ank.: Ürün, 2006.

Kaynaklar: *BF* (ty, M. S. Koz'dan); "Tan, Nail", *TDEA*, VIII, 220; H. İvgin, *Nail Tan*, Ank., 2003.

TAN, TURGUT *(İstanbul, 21 Haziran 1939 -)* Şair.

İlk ve orta okulu İstanbul Aksaray'da tamamladı. Bir süre Bursa Işıklar Askeri Lisesi'ne devam etti (1957). Bu okuldan ayrılarak öğrenimini İstanbul Pertevniyal Lisesi'nde tamamladı. İÜ Hukuk Fakültesi'nde okudu. Çeşitli dergi ve gazetelerde yayımladığı şiirlerini sade bir dille yazdı. Ona göre "edebiyat demek tavır, incelik, duygu, insancıllık demektir. Halkçı olmaktır."

Yapıtları: Şiir: *Oyuncaklar*, İst.: Eğilim, 1976; *Sessiz Sonsuz Yaz Akşamları*, İst.: Akçağ, 1983; *Anlatılmaz Şarkılar*, Bursa: Düşlem, 2000.

Kaynaklar: Karaalioğlu, 533.

TANALTAY, ERDOĞAN *(İzmit, 3 Haziran 1928 -)* Şair, yazar.

Tam adı Ahmet Erdoğan Tanaltay. Fatma Muzaffer Hanım ile öğretmen Ahmet Tanaltay'ın oğlu. İstanbul'da Kabataş Erkek Lisesi'ni ve İÜ Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Ruh ve sinir hastalıkları uzmanı olarak İstanbul'da çeşitli kurumlarda görev yaptı; 1959'dan beri serbest hekim olarak çalışıyor. TYS, Edebiyatçılar Derneği, Mersin Şairler ve Yazarlar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; yazar Suna Tanaltay ile evli. İlk şiiri ("Gider de Gider") Ocak 1952'de *Kaynak*'ta çıktı. Şiirlerini *Sanat Çevresi*, *Size* ve *Şiir Ülkesi* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Kuşlara Taş Atan Çocuk*, İst.: Tekin, 1990; *Isırgan Tarlasındaki Gelincik*, İst.: Tekin, 1992; *Portakal Çiçeği Kokar Gözlerin*, İst.: Tekin, 1995; *Tak Gözlerimi Gönlüne Nazar Boncuğu Olsun*, İst.: Tekin, 1999.

Anı-Söyleşi: *Sanat Ustalarıyla... Bir Gün*, İst.: Kültür ve Sanat, 1989; *Sanat Ustalarıyla Bir Yaşam*, İst.: Tekin, 1994; *Sanata Su Verenler*, İst.: Tekin, 1999.

Kaynaklar: *BF* (29 Haziran 1999); *Kim Kimdir*, 653-654.

TANALTAY, SUNA *(Mersin, 22 Nisan 1933 -)* Denemeci, öykücü.

Öğretmen Macide Hanım ile tüccar Sami Merze'nin kızı. Besteci Nevit Kodallı akrabasıdır. İlk ve orta öğrenimini Mersin'de tamamladı; 1957'de İÜEF Psikoloji Bölümü'nü bitirdi; psikiyatri, felsefe ve Türk edebiyatı sertifikaları aldı. Bir süre öğretmenlik, Çapa Psikiyatri Kliniği'nde psikologluk yaptı (1958-79). 1959'dan beri özel muayenehanesinde çalışıyor. TYS, Edebiyatçılar Derneği, Mersin Şairler ve Yazarlar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; şair ve yazar Erdoğan Tanaltay ile evli. İlk öyküsü ("İncir Ağacı") 1948'de *Akşam* gazetesinde çıktı. Yazılarını *Ses*, *Hey Girl*, *Bebek*, *Sanat Çevresi* ve *Size* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Deneme: *Sevdikçe*, İst.: Tekin, 1986; *Önce Sevgi Vardı*, İst.: Tekin, 1987; *Sonsuzu Paylaşanlar*, İst.: Tekin, 1989; *Ben Sevgiyim*, İst.: Tekin, 1991; *Gençlik Sevgidir*, İst.: Tekin, 1992; *Düş Sevginin Peşine*, İst.: Tekin, 1993; *Yaşam Nehri*, İst.: Tekin, 1995.

Öykü: *Kapıda Bir Gül Açtı*, İst.: Tekin, 1989; *Gül Kokusu*, İst.: Tekin, 1990; *Şakayık Sokak*, İst.: Tekin, 1994; *İskambil Evler*, İst.: Tekin, 1998; *Çocukluğum Bana Kalsın*, İst.: Tekin, 2004.

Şiir: *Sevdalar Çocuk Kalır*, İst.: Tekin, 1996.

Sesli Kitap: *Seviyorum, Öyleyse Varım*, İst.: Tuna Egemen, 1997.

Diğer: *Günaydın Raporu*, 1979; *Her Yaşta Ruh Sağlığı*, 1986; *Çocuklar Ağlamasın*, İst.: Tekin, 1988.

Kaynaklar: *BF* (29 Haziran 1999); *Kim Kimdir*, 654.

TANER, HALDUN *(İstanbul, 16 Mart 1915 - İstanbul, 7 Mayıs 1986)* Öykücü, oyun yazarı.

Değişik dönemlerde Haldun Hasırcıoğlu, Haldun Yağcıoğlu imzalarını ve radyo programlarında Can Enişte adını kullandı. Seza Hanım ile Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında İstanbul milletvekilliği yapmış, İstanbul Darülfünunu devletler hukuku profesörü Ahmet Selahattin Bey'in oğlu. Beş yaşındayken babasını kaybeden Haldun Taner parasız yatılı olarak Galatasaray Lisesi'nde okudu. Burada İ. H. Sevük, H. F. Ozansoy ve Mr. Dard'ın öğrencisi oldu. 1935'te mezun olduktan sonra devlet tarafından Heidelberg Üniversitesi'nde ekonomi ve siyaset bilimi öğrenimi görmesi için Almanya'ya gönderildi, ancak vereme yakalandığı için öğrenimini yarıda bırakarak dönmek zorunda kaldı (1938). Erenköy Sanatoryumu'nda tedavi gördüğü sırada (1938-42) Ankara Radyosu için skeçler yazdı. İÜEF Alman Filolojisi Bölümü'nü bitirdi (1950); Sanat Tarihi ve Türkoloji bölümlerinden de sertifika alarak öğrenimini tamamladı (1950); Sanat Tarihi Bölümü'nde asistan oldu (1950-54). Adli Moran, Semih Tuğrul ve Adnan Benk'le *Küçük Dergi*'yi çıkardı (12 sayı, 1952-53) ve derginin çevresindeki arkadaşlarıyla, ilki Galatasaray Lisesi'nde olmak üzere, edebiyat matineleri düzenledi. 1954'te *Oyun* adlı bir tiyatro dergisi çıkardı. 1955'te tiyatro eğitimi için Viyana'ya gitti, Prof. Kindermann'ın yanında ve Max Reinhardt Akademisi'nde eğitim gördü. Josephstad Enstitüsü'nde tiyatro ihtisası yaptı ve iki yıl boyunca kentin çeşitli tiyatrolarında reji asistanlığı görevinde bulundu. Ayrıca Viyana Doğubilim Enstitüsü'nde Türkçe okutmanı olarak ders verdi. 1956'da yurda döndükten sonra Cihad Baban'ın yayımladığı, Semih Tuğrul'un yazı işleri müdürlüğünü yaptığı *Tercüman* gazetesinde sanat ve kültür yazıları, "Devekuşuna Mektuplar" başlığı altında fıkralar yazdı (1955-60), bir ara başyazarlık da yaptı (1960). Gazete yazılarını "Pazar Sohbetleri"yle *Milliyet*'te sürdürdü (Mart 1974-Mayıs 1986). 1957'de İÜEF'de tiyatro dersleri vermeye başladı. İÜ Gazetecilik Enstitüsü'nde de sanat tarihi ve tiyatro dersleri veren Taner, 27 Mayıs 1960 sonrasında görevden alınan 147 öğretim görevlisi arasında yer aldı, ama sonradan yine dersler vermeyi sürdürdü. 1962'de Gen-Ar Galerisi'nde sanat yönetmenliği yaptı. 1966'da C. F. Başkut, A. K. Tecer, R. Bilginer ve R. Erduran'la birlikte Türkiye Tiyatro Yazarları Derneği'ni kurdu. Bir süre Türk Edebiyatçılar Birliği'ne başkanlık etti. PEN Yazarlar Derneği, TDK ve Viyana Dramaturji Kurumu üyesiydi.

1967'de Zeki Alasya, Metin Akpınar ve Ahmet Gülhan'la birlikte Türkiye'nin ilk kabare tiyatrosu Devekuşu Kabare Tiyatrosu'nu kurdu. Onuncu yılında gişe kaygısının kaliteyi düşürdüğü gerekçesiyle tiyatrodan ayrıldı (1977). 1968'de LCC tiyatro okulunu, 1969'da Münir Özkul'la birlikte Bizim Tiyatro'yu kurdu ve burada dramaturji dersleri verdi. 1979'da Ahmet Gülhan'la TEF Kabare'yi kurdu. Güzel Sanatlar Akademisi Tiyatro Kürsüsü'nde dersler verdi. 17 Kasım 1970'te Yeni Delhi'de yapılan Asya-Afrika yazarları toplantısında "gelenek ve sanat" konulu bir bildiri sundu. 1980'de Berlin Senatosu'nun davetlisi olarak Almanya'ya gitti, dramaturji ve tiyatro dersleri verdi; *Die Zeit* ve *Merian* gazetelerinde yazılar yazdı. UNESCO'nun kültür komisyonlarında da görev alan Haldun Taner, aniden rahatsızlanması üzerine kaldırıldığı Haydarpaşa Göğüs Hastalıkları Hastanesi'nde öldü; Küplüce'de aile mezarlığına gömüldü. Ölümünden sonra anısına "Haldun Taner Öykü Ödülü" düzenlenmeye başladı (1987). Son yıllarını geçirdiği Kadıköy Mühürdar'daki evinin bulunduğu sokağa büstü dikildi.

Vereme yakalandığı sırada hasta yatağında yazdığı radyo skeçleriyle edebiyata girdi (1938-42); ilk öyküsü ("Töhmet") 4 Ağustos 1946'da *Yedigün*'de Haldun Yağcıoğlu imzasıyla çıktı. *Yedigün*, *Yücel* (Haldun Yağcıoğlu imzasıyla, 1947), *Varlık*, *Ülkü* dergilerinde yayımlanan öyküleriyle dönemin sevilen, usta sanatçıları arasına girmeyi başardı. B. Necatigil'in deyişiyle, "Taner, gücünü gözlem, mizah ve yergiden alan; konuları büyük şehrin tipik ve türedi yaşamlarından gelme hikâyeleriyle tanındı." 1954'e kadar gelen ilk dönem öykülerinde M. Ş. Esendal ve F. C. Göktulga'nın etkileri görülür; bu öykülerindeki karamsarlığı, T. Alangu'ya göre, onun hastalığından kaynaklanmaktadır. Daha sonraki öykülerinde "toplumsal satir"e yönelerek evrenselliği ve sanatı ön planda tuttu.

Haldun Taner'in öykülerinde konu zenginliği, mizah ve eleştiri iç içedir. Kimi zaman öykü kahramanları yazarın sözcüsü durumundadırlar. Modern öykünün teknik özelliklerini

kullanan Taner betimleme ve çözümlemelere fazla yer vermez, ironik ve incelikli bir üslupla ayrıntıları öne çıkarır. Öykülerinde İstanbul ve Almanya başlıca mekânlardır; bu mekânlar kültürel değerleri ve değişimi sergileyecek biçimde anlatılır. Yazar, Bergsoncu zaman anlayışını öykülerinde de uygular ve "zaman" kurguda önem kazanır, geçmişle şimdi bir aradadır. Haldun Taner'in öykülerinde kurgu çok önemlidir; kimi öykülerinde, öykü kahramanı ve yazarın görüşlerinin ya da iki farklı görüşün paralel olarak ilerlediği kurgulamaya gider. "Konçinalar", "Sancho'nun Sabah Yürüyüşü" gibi öykülerinde simgesel bir anlatımı seçer. Diyalog ve monologlarda öykü kişilerini yaşlarına ve konumlarına göre konuşturmuş, atasözü, argo, yerel söyleyişler gibi dilin zenginliklerini ustaca kullanmıştır. Kimi öykülerinde gelenekten yararlandığı görülür. F. Akatlı, Haldun Taner'in Türk öykücülüğündeki yerini şöyle değerlendirir: "Öyküleri okuduğumda; Hüseyin Rahmi'den Orhan Kemal'e anlatılagelen 'halk'ı, hem içlerinden biri gibi tanıyarak ve severek, deyimleriyle, yaşama tavrı ayrıntılarıyla, 'sevap ve günah'larıyla yaşattığı, hem de bunları hiç bayağılaştırmamak gibi çok güç bir işin üstesinden, hiç çaba sarf etmemişçesine, rahatça geldiği görülür (...) Derinlik, incelik ve kurgu işçiliği kadar, gözlem ve ayrıntı çeşitliliği yönünden de zengindir Taner öyküsü. Dili ve biçemi klasik sayılabilir; dünyaya bakışı ve yorumları hep çağcıldır. Bu nitelikleriyle, hem kolay ve tad alınarak okunan, akıcı, okuru saran öyküler yazmış, hem de bunları, dikkate değer saptama ve derinlikli çözümlemeleriyle boyutlandırmıştır. Tiplerden, durumlardan, ruh hallerinden, aykırılıklardan, hatta durağan bir nesneden öykü çıkartmanın ustasıdır Taner."

Haldun Taner öyküdeki başarısının yanında tiyatro yazarlığıyla da öne çıkmış, yeniliklerin öncüsü olmuştur. İlk oyunu *Günün Adamı*'nda muhalefet partisine katılma önerisi alan bir ekonomi profesörünün başına gelebilecekleri anlatır. Oyun, dönemin İstanbul valisi ve belediye başkanı olan Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay tarafından sakıncalı bulunarak provalar sırasında yasaklanmıştır. A. Yüksel, Haldun Taner tiyatrosunu üç evreye ayırırarak *Günün Adamı*, *Dışardakiler*, *Ve Değirmen Dönerdi*, *Fazilet Eczanesi* ve *Lütfen Dokunmayın* (1949-62) oyunlarını birinci evre içinde ele alır: "Yanılsamacı anlatımın egemen olduğu birinci evre oyunlarında insanın ve toplumun değer yargılarını ve bu yargıların zaman içinde değişmesinden doğan çatışmaları anlatır. Oyunlar, yazıldığı dönemin Türkiye'sinden toplumsal ve politik izler taşır." Taner "Sahib-i Seyf ü Kalem" adlı öyküsünden yola çıkarak yazdığı *Dışardakiler*'i "traji-komedya" olarak nitelemiştir. Biçim ve içeriği uyumlu bir şekilde örtüştürdüğü *Fazilet Eczanesi*'nde, temelinde ekonomik nedenlerin yarattığı toplumsal değişim sürecindeki kişiler çevreleriyle yansıtılır. *Ve Değirmen Dönerdi*, A. Çalışlar'ın deyişiyle, "biri gerçekliğini yitirmiş törelerin kurallarına göre yaşayan, öteki buna karşıt yeni kurallar getirebilme gücünden yoksun iki çevreyi" anlatır. *Lütfen Dokunmayın*'da Osmanlının yüzyıllarca anlatılmış Baltacı-Katerina karşılaşmasını farklı bakış açılarıyla ve "açık biçim"i deneyerek ele alır.

İkinci evre 1960'ta başlar; *Keşanlı Ali Destanı*, *Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım*, *Eşeğin Gölgesi*, *Zilli Zarife*, *Sersem Kocanın Kurnaz Karısı*, *Ayışığında Şamata* bu dönem içinde incelenir. Bu dönemde göstermeci anlatım egemendir; Taner, Brecht tiyatrosunun gerçekçi yaklaşımını benimsemiştir. Toplumsal sorunları gerçekçi ve eleştirel bir yaklaşımla ele alır ve güldürü unsurları da katarak seyirciyi bilinçlendirmeyi amaçlar. Türk tiyatrosunun ilk epik oyunu sayılan *Keşanlı Ali Destanı*'nda, "gecekondu yaşamının toplumsal ekonomik çelişkilerini bir kahramanlık parodisi biçiminde anlatır" (Çalışlar, 225). *Keşanlı Ali Destanı*'nda geleneksel unsurlarla, çağdaş, deneysel, göstermeci unsurları kaynaştırır ve gelenekten nasıl yararlandığını şöyle açıklar: "Oyunun yapısında meddah, ortaoyunu, tulûat gibi halk gösterilerimizin anti-ilüzyonist öğelerini, dil ve diyalog özelliklerini, söz kalıplarını, tekerlemeleri bol bol kullandım." *Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım*'da küçük insanın tarih boyunca sömürülmesini anlatır ve eleştirir. *Eşeğin Gölgesi* politik taşlama çizgisi en keskin olan oyunudur. *Sersem Kocanın Kurmaz Karısı*'nda ise Türk tiyatrosunun gelişimini işler.

Üçüncü evre 1962'de *Bu Şehr-i Stanbul ki* ile başlayan kabare tiyatrosu ürünlerini içerir. Taner güncel, politik, toplumsal taşlamaya yönelen kabare tiyatrosunun da ülkemizdeki öncüsüdür. Kabare tiyatrosunu, "aktüel ve politik hiciv yapan, hiciv silahı ile aksaklıklara ışık tutan küçük fakat aktif bir tür" olarak tanım-

lar; kabare tiyatrosu yazarını ise "muzip, zeki ve cevval zekâlı" olarak niteler. Taner, *Vatan Kurtaran Şaban* (1967), "Bir Şehr-i Stanbul ki", "Astronot Niyazi" (1970), "Ha Bu Diyar", "Dün Bugün" (1971), "Aşk u Sevda" (1972), "Yar Bana Bir Eğlence" (1974), "Hayırdır İnşallah" (1980), "Dev Aynası" (1983), "Haneler", "Yalan Dünya" ve Devekuşu Kabare Tiyatrosu'nun on yılını anlatan "Çıktık Açık Alınla" (1977) gibi kabare oyunlarının çoğunun dramaturjisini yapmış ve bazen her gece yeni eklerle ve değişikliklerle oyunu zenginleştirmiştir. A. Yüksel, Taner'in ikinci ve üçüncü evre oyunlarını Aristophanes tiyatrosuyla karşılaştırır: "Taner tiyatrosu güncel, toplumsal ya da politik bir sorunun, arı gülmeceden ince alaya, kaba gülmeceye, farsa, politik yergiye ve toplumsal, bireysel taşlamaya uzanan, müziği ve şiiri yoğun biçimde değerlendiren bir anlatımla tartışıldığı Aristopehanes tiyatrosunun 'düşünce güldürüsü' özelliğini taşır. Aristophanes tiyatrosunun, oyuncuların güncel konular bağlamında seyirciye doğrudan doğruya seslendiği 'parabasis' bölümleri ve 'parabasis'i izleyen ikinci bölümlerin çok tablolu, gevşek dokulu yapısı, çağdaş kabare oyunlarının öncüsü niteliğindedir ve dolaylı olarak Taner'in kabare tiyatrosuna da yansımaktadır".

Kabare oyunlarına geleneksel tiyatromuzdan da unsurlar katan Taner seyirciyi düşünmeye yöneltmeyi amaçlar. Öykülerinde ve oyunlarında işlediği tema ne kadar entelektüel olursa olsun herkesin anlayabileceği bir üslubu tercih etmiş ve dili bütün incelikleriyle kullanan bir anlatım ustası olmayı başarmış; evrensel ile ulusalın kesiştiği noktaları yakalayarak Türk modern öykücülüğünün ve tiyatrosunun öncüleri arasında yerini almıştır. Yazarın yayımlanmamış ve bitirmediği yapıtlarının dışında kalanlar "Bütün Eserleri" başlığıyla Bilgi Yayınevi'nce yayımlandı. Öyküleri ve radyo oyunları pek çok dile çevrildi; *Keşanlı Ali Destanı* adlı oyunu İngilizce, Fransızca ve Almancaya çevrilerek basıldı. "Tuş" adlı öyküsü (yön. Şadan Kâmil, 1955) ve *Keşanlı Ali Destanı* adlı oyunu (yön. Atıf Yılmaz, 1964) aynı adlarla filme alındı.

Ödül: "Necmiye'nin Hatırı" adlı öyküyle Yunus Nadi Hikâye Yarışması (dördüncülük; *Yücel*, Ağustos 1948); "Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu" ile 1953'te *Yeni İstanbul* Gazetesi'nin *New York Herald Tribune* adına düzenlediği Uluslararası Hikâye Yarışması'nda yirmi ülke arasından birincilik; "On İkiye Bir Var" adlı öyküsüyle 1954 Atlantis Yayınevi "Zaman Üstüne Hikâyeler" Ödülü; *On İkiye Bir Var* ile 1955 Sait Faik Hikâye Armağanı (S. K. Aksal'ın *Gazoz Ağacı* adlı kitabıyla paylaştı); 1956 *Varlık Dergisi*'nin düzenlediği soruşturmada "Yılın En Beğenilen Hikâyecisi; "Kaçak" adlı senaryosu ile 1955 Türk Film Derneği Senaryo Ödülü (L. Oraloğlu ile paylaştı); "Dağlar Delisi Ferhat" senaryosuyla 1957 Basın Yayın ve Turizm Bakanlığı Senaryo Armağanı (O. Kemal ve L. Ö. Akad ile paylaştı); *Sancho'nun Sabah Yürüyüşü* ile 1969 Uluslararası Bordighera Avrupa Mizah Festivali Hikâye Armağanı; "Bu Şehr-i Stanbul ki" ile Musahipzade Celal Ödülü (1968-69); *Sersem Kocanın Kurnaz Karısı* ile 1972 TDK Tiyatro Ödülü ve Sanatsevenler Derneği "En İyi Yerli Oyun" Ödülü (1972-73); Sanat Kurumu Tiyatro Onur Ödülü (1984-85); 1982 Türk Gazetecilik "Güncel Yazı" Dalında Başarı Ödülü; *Yalıda Sabah* ile 1983 Sedat Simavi Ödülü (P. N. Boratav ile paylaştı); *Çok Güzelsin Gitme Dur* ile 1984 Gazeteciler Cemiyeti "Fıkra" Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Yaşasın Demokrasi* İst.: Ahmet Halit, 1949; *Tuş*, İst.: Varlık, 1951; *Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu*, İst.: Varlık, 1953; *Ayışığında "Çalışkur"*, İst.: Yenilik, 1954; *On İkiye Bir Var*, İst.: Varlık, 1954; *Konçinalar*, İst.: Varlık, 1967 (*Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu* ve *On İkiye Bir Var*'dan seçmeler); *Sancho'nun Sabah Yürüyüşü*, Ank.: Bilgi, 1969; *Hikâyeler I*, Ank.: Bilgi, 1970; *Hikâyeler II*, Ank.: Bilgi, 1971. Bütün öyküleri şu kitaplarda toplandı: *Kızıl Saçlı Amazon*, Ank.: Bilgi, 1983; *Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu*, Ank.: Bilgi, 1983; *On İkiye Bir Var*, Ank.: Bilgi, 1983; *Yalıda Sabah*, Ank.: Bilgi, 1983.

Oyun: *Günün Adamı*, İst.: Sander, 1953; *Keşanlı Ali Destanı*, İst.: İzlem, 1964; *Keşanlı Ali Destanı - Sersem Kocanın Kurnaz Karısı*, Ank.: Bilgi, 1971; *Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım*, Ank.: Bilgi, 1979; *Fazilet Eczanesi*, Ank.: Bilgi, 1982; *Ayışığında Şamata*, Ank.: Devlet Tiyatroları, 1987 ("Ayışığında 'Çalışkur'" adlı öyküsünden); *Vatan Kurtaran Şaban*, Ank.: Bilgi, 1989; *Günün Adamı-Dışardakiler*, Ank.: Bilgi, 1990; *Ve Değirmen Dönerdi-Lütfen Dokunmayın*, Ank.: Bilgi, 1991; *Eşeğin Gölgesi*, Ank.: Bilgi, 1995; *Haldun Taner'in Timsah'ı*, (Haz. D.Taner, S.Erez) Ank.: Bilgi, 2008.

Basılmamış Oyunları: "Huzur Çıkmazı", 1961; "Zilli Zarife", 1966.

Fıkra-Söyleşi: *Devekuşuna Mektuplar*, Ank.: Dost, 1960 (yb *Önce İnsan Olmak/Devekuşuna Mektuplar 1*, Ank.: Bilgi, 1987); *Hak Dostum Diye Başlayalım Söze*, Ank.: Bilgi, 1978; *Yaz Boz Tahtası*, Ank.: Bilgi, 1982 (yb *Yaz Boz Tahtası/Devekuşuna*

Mektuplar 2, Ank.: Bilgi, 1987); *Çok Güzelsin Gitme Dur*, Ank.: Bilgi, 1983; *Berlin Mektupları*, Ank.: Bilgi, 1984; *Koyma Akıl Oyma Akıl*, Ank.: Bilgi, 1985.

Anı-Gezi: *Ölürse Ten Ölür, Canlar Ölesi Değil: Portreler*, İst.: Cem, 1979; *Düşsem Yollara Yollara*, İst.: Tekin, 1979;

Sözlük: *Tiyatro Terimleri Sözlüğü*, (M. And ve Ö. Nutku ile birlikte) Ank.: TDK, 1966.

Çeviri: *15. Asır Türk Halısı* (K. Erdmann), İÜEF, 1957.

Kaynaklar: Nebioğlu, 588; Necatigil, *İsimler*, 348-349; Necatigil, *Eserler*, 41, 228, 238-239, 286-287, 316-317, 327, 355-356, 372; Acaroğlu, 239-240; Alangu, *Hikâye ve Roman*, III; V. Günyol, *Dile Gelseler*, İst., 1965, s. 191; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1094-1095; Önertoy, 250-252; M. Kutlu, "Taner, Haldun", *TDEA*, VIII, 221-223; A. Yüksel, *Haldun Taner Tiyatrosu*, Ank., 1986; M. Miyasoğlu, *Haldun Taner*, Ank., 1988; A. Çalışlar, *Türk ve Dünya Edebiyatçıları*, c. IV, İst., 1988, s. 224-225; *Haldun Taner Kitabı*, İst., 1993; S. D. Yalçın, *Haldun Taner'in Hikâyeleri ve Hikâyeciliği*, Ank., 1995; D. Taner, *Canlar Ölesi Değil*, (Fotoğraflarla Haldun Taner'in Yaşam Öyküsü) İst., 1996; Özgüç, I, 95-108.

TANER, MEHMET *(Gülşehir [eskiden Arapsun]/ Nevşehir, 4 Aralık 1946 -)* Şair.

F. Muallâ Hanım ile hukukçu Ahmet Taner'in oğlu. Oyun yazarı Orhan Asena dayısı, Ziya Gökalp annesinin büyük dayısıdır. İlk ve orta okulu Alaşehir'de, liseyi İstanbul Bakırköy Lisesi'nde okudu (1966). İÜ İktisat Fakültesi'ne (1966-68) ve Erzurum Atatürk Üni. İşletme Fakültesi'ne (1968-69) devam etti; DTCF Tiyatro Kürsüsü'nde 3 yıl tiyatro eğitimi gördü. TRT Erzurum, Van, Hakkâri radyolarında spiker ve yapımcı olarak çalıştı (1968-74). TRT Erzurum Bölge Radyosu için köy, aile ve kültür programları hazırladı. Kurmuş olduğu Tan Ltd. Şti. bünyesinde yayımcılık (1980-85) ve sigortacılık yaptı. Tan Yayınları'nın bir etkinliği olarak *Tan Seçkisi*'ni çıkardı (1982-83). Seçkinin ilk yedi sayısını ve *1982 Yıllığı*'nı Enis Batur, sonraki sayılarını Füsun Akatlı ve kendisi yönetti. 1980'den bu yana sigortacılık yapıyor. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri ("Rüzgârlı") 1966'da *Soyut*'ta çıktı. *Soyut*, *Türk Dili*, *Oluşum*, *Yazı*, *Tan*, *Yusufçuk*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *kitap-lık* gibi dergilerde yayımladığı şiirleriyle tanındı. Fred Stark ile birlikte İngiliz ve Amerikan şiirinden çeviriler, divan şiirinden bugünkü dile aktarmalar yaptı. İlk beş kitabındaki şiirleri (bazı şiirlerini dışarıda tutarak) *Küflü Şimşek*'te topladı. Kendi kuşağı içinde imgeye ağırlık veren bir şiir anlayışını sürdürdüğü, "coşkunun büyük ölçüde bastırıldığı, düşüncenin, uzak çağrışımlı bir imge ağının ağır bastığı bir şiir arayışı içinde" olduğu (M. H. Doğan) ve şiirinin "söz ve imge dizgesinin devingenliğine, bu sözcük ve imgelerle kurulan bileşimlere dayandığı" (O. Demiralp) kabul edildi. Kimi şiirlerinde divan şiirinin formlarından yararlandığı görüldü.

Şairin özellikle *Arka Oda* kitabı üzerinde duran E. Batur'a göre, "Mehmet Taner şiirinin farklılığı, uzayının düşünülüp durmadan tartılarak gerçekleştirilmiş olmasından kaynaklanır. Şüphesiz, bunu geniş ölçüde içerideki aritmetik düzen de belirler: Ritmik doku, yoğunlaştırmaların bütüne dağılımı, ses ve renk zonklamaları. Aruz, onda büyük bir sıkıntının, alt edilemez bir iç sıkıntının sigortasıdır." C. Süreya ise "rahat, her an coşku kotaran, düzyazı bölgelerinden şiir devşirmesini bilen bir anlatımı" olduğunu belirttikten sonra "İkinci Yeni'nin getirdiği olanakları açma, bir yerde de aşma çabası içinde (...) yer yer aştığı da oluyor. M. Taner'in şiirinde imgeyle retoriğin tuhaf bir uzlaşması var" dedi.

Ödül: "Ilık Kan" ile 1970 TRT Yarışmaları Ödülü (tek şiir dalında); Milliyet Sanat Dergisi 1974 Yılı Övgüye Değer Genç Şairi Ödülü (üç arkadaşıyla paylaştı); *Bir Denizin Çekildiği Bütün Kıyılar* ile 1981 TDK Şiir Ödülü; *Küflü Şimşek* ile 2000 Antalya Altın Portakal Şiir Ödülü; *Çevre Çitin Üzerinde Yağmur* ile 2006 Behçet Necatigil Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sunak*, İst.: Derinlik, 1978; *Bir Denizin Çekildiği Bütün Kıyılar*, İst.: Tan, 1981; *Arka Oda*, İst.: Tan, 1981; *Dip*, Ank.: Gibi, 1995; *Siperler*, İst.: No: 27, 1997; *Küflü Şimşek (Şiirler 1966-1996)*, İst.: YKY, 1999; *Veda Vezinleri*, İst.: YKY, 2002; *Rüzgârdı Dinleyen*, (Seçme Şiirler) İst.: Toroslu, 2002; *Çevre Çitin Üzerinde Yağmur*, İst.: Dünya, 2006.

Kaynaklar: *BF* (27 Ağustos 1999); Necatigil, *İsimler*, 349; M. Uyguner, "Taner, Mehmet", *TDEA*, VIII, 223; Kurdakul, *Sözlük*, 577; O. Demiralp, "Doktora Gerek Yok", *Dünya*, 1979; B. Gözkan, "Mehmet Taner: Şairin Serüveni de Kendi Şiir Yükünü İfade Edebileceği 'Denge'yi Aramaktır", *Sombahar*, S. 19 (Eylül-Ekim 1993); E. Batur, "Mehmet Taner İçin, Özel", *ayrı yerde*; E. Erem, "Mehmet Taner", *aynı yerde*; H. Haşal, "Mehmet Taner'in 'Dip' Dinlemeleri", *Milliyet Sanat*, Temmuz 1996; N. Tosuner, "Ben de, Ta Dibe Geçmişim", *Cumhuriyet Kitap*, S. 320 (1995); C. Yerli, "Mehmet Taner ve Siperler", *Yeni Biçem*, Nisan 1999; O. Koçak, "Ateş Burcunda" *Virgül*, S. 23 (Ekim 1999).

TANER, NURİ *(Ozanlar köyü/Ağrı, 23 Şubat 1952 -)* Yazar, folklor araştırmacısı.

İlk ve orta öğrenimini Ağrı'da tamamladı. Fark derslerini vererek Ağrı Öğretmen Okulu'ndan diploma aldı (1971). Ağrı, Silivri, Yalova halk eğitim merkezlerinde çalıştı (1975-94). Yalova'da bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra emekli oldu, kitap-kırtasiye ve yayımcılıkla uğraşmaya başladı. İlk şiiri 1968'de gençlik dergisi *Hey*'de çıktı. Yazıları *Bizden Size*, *Türk Folklor Araştırmaları*, *Türk Folkloru*, *Halk Kültürü*, *Folklor*, *Varlık*, *Damar*, *İnsancıl*, *Çağdaş*, *Türk Dili*, *Cem*, *Yalova*, *Folklor ve Edebiyat*, *Motif* gibi dergilerde yayımlandı. *Masal Araştırmaları* ve *Folklor Araştırmaları* adlı dergileri çıkardı.

Ödül: "Kefen Parası" adlı öyküsüyle 1970'te öğretmen okulları arası öykü yarışmasında birincilik; Folklor Araştırma Kurumu 1992 Türk Folkloruna Hizmet Ödülü.

Yapıtları: Araştırma-İnceleme: *Ağrı'da Folklor ve Etnoğrafya Müzesi Kuralım*, 1978; *Ağrı İli Bölge Folkloru*, 1978; *Silivri İlçesi*, 1981; *Yalova İlçesinde Okuma Yazma ve Kültür Durumu*, 1983; *Her Yönüyle Yalova*, 1984; *Halk El Sanatlarında Nakışların Abecesi ve Halkbilimsel Özellikleri*, İst.: Anadolu Sanat, 1984; *Dereköy'de Folklor Araştırmaları I*, 1991; *Masal Araştırmaları/Folktale Studies-I*, 1988; *Yalova Folkloru*, 1985; *Yalova'da Milli Mücadele Günlüğü, 1920-1922*, İst.: Ortipa, 1996; *Yalova'da Milli Mücadele Kahramanları*, İst.: ?, 1997; *Tüm ilçeleriyle ilimiz Yalova*, İst.: ?, 1997; *Yalova-Kağıthanesi*, İst.: ?, 1998; *Folklor Araştırmaları*, (3 Cilt) İst.: Ortipa, 1997-99; *Yalova Efsaneleri*, İst.: Ortipa, 1998; *Yalova Araştırmaları 2006/2*, İst.: Ortipa, 2007.

Masal: *Ay Ananın Gün Babanın Kızı*, 1984; *Alev ile Ateşi Kurtaran Şehzadenin Masalı*, 1984; *Keloğlan Masalları*, 1984; *Su Ateşe Ne Dedi, Ateş Suya Ne Dedi*, 1984; *Kurbağa Gelin*, 1984; *Deniz Dibi Devi ile Balıkçı*, İst.: Taner, 1985; *Gül ile Sinan'ın Masalı*, İst.: Taner, 1985; *Yedi Başlı Dev ile Kız*, İst.: Taner, 1985; *Mercimek Çocuk*, İst.: Taner, 1985; *Çöloğlu ile Kırk Peri*, İst.: Taner, 1985; *Kula Kız*, İst.: Erenler Mtb., 1985; *Padişah Olan Kız*, İst.: Erenler Mtb., 1985; *Sedef Bacı*, İst.: Serhat, 1987; *Tembel Oğlan*, İst.: Serhat, 1986; *Yer Altının Kartalı*, İst.: Serhat, 1986; *Karga Çalmış Kavalı*, İst.: Serhat, 1987; *Padişah Kızı*, İst.: Serhat, 1986; *İncili Yorgan*, İst.: Serhat, 1986; *Küselek*, İst.: Serhat, 1986; *Deveoğlu*, İst.: Serhat, 1987; *Ayı ile Tilki*, İst.: Serhat, 1986; *Peri Kızı*, İst.: Serhat, 1987; *Keloğlan ile Delioğlan*, 1987; *Keloğlan ile Topal Dev*, 1987; *Keloğlan/Açıl Susam Açıl*, 1987; *Keloğlan ile Akılsız Dev*, 1987; *Keloğlan ile Değirmenci*, 1987; *Keloğlan ile Soyguncular*, 1987; *Akıllı Keloğlan*, 1987; *Padişah Keloğlan*, 1987; *Keloğlan ile Büyülü Ayakkabılar*, 1987; *Dere Tepe Düz Gitmiş*, İst.: Erenler Mtb., 1988; *Robotlar*, İst.: Özer, 1989; *Yalova Masalları*, İst., 1995; *Nasreddin Hoca Fıkraları*, İst., 1996; *Yavru Bulut*, İst.: Ortipa, 1999; *Başakların Kızlarla Saç Yarıştırması*, İst.: Ortipa, 2003; *Işığın Sesle Öpüşmesi*, İst.: Ortipa, 2003; *Lili'nin Pembe Güneşi*, İst.: Ortipa, 2006.

Şiir: *Sevgice*, İst.: Ortipa, 1999; *Cennette Gün Dökülünce*, İst.: Ortipa, 2000; *Güneşi Sarkıt Saçlarından Deanize Değsin*, İst.: Ortipa, 2000.

Kaynaklar: Işık, 571-572.

TANIR, KADİR *(Kahramanmaraş, 1953 -)* Öykücü, romancı.

İlk ve orta öğrenimini Kahramanmaraş'ta gördü. İstanbul Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisi'nin Mimarlık Bölümü'nden mezun oldu (1976). Kahramanmaraş Belediyesi'nde mimar olarak işe başladı; il imar müdür muavinliği ve imar müdürlüğü yaptı. Halen bir devlet kuruluşunda mimar olarak çalışmaktadır. 1976'dan sonra *Mavera* dergisinde yayımladığı öykülerinde mistik duyarlıkta, oldukça kapalı anlatım özellikleri gösteren bir tarzı benimseyerek insanlığın yaşadığı trajik boyuttaki yalnızlığı dile getirdiği görüldü.

Yapıtları: Öykü: *Alagün*, Ank.: Akabe, 1982; *Güz Yağmurları*, İst.: ?, 1998; *Küskün*, İst.: Ukde, 2008. Roman: *Savaş İmparatorluğu*, İst.: İz, 2004; *Şeytan Sarmalı*, İst.: Timaş, 2006; *Sonsuz Uzun Ölüm*, İst.: Karakutu, 2008.

Kaynaklar: "Tanır, Kadir", *TDEA*, VIII, 223-224.

TANKUT, TÜLİN *(Üsküdar/İstanbul, 30 Ağustos 1943 -)* Romancı, oyun yazarı.

Tam adı Zafer Tülin Tankut. Tülin Tınaz ve Tülin Tankut Tınaz imzalarını da kullandı. Sekreter Güzin Hanım ile memur Mümtaz Melih Tankut'un kızı. Erenköy Kız Lisesi ve İÜ Fen Fakültesi Kimya Yüksek Mühendisliği'ni bitirdi. Mühendislik, dershane öğretmenliği yaptı. İstanbul'da yaşıyor; dul, iki çocuk annesi.

İlk yazısı ("Karakalem Bir Portre") 1984'te *Çağdaş* gazetesinde çıktı, yazılarını *Evrensel Kültür* dergisinde yayımladı. "Kız Doğdu" oyunu 1993'te Devlet Tiyatroları'nda sahnelendi.

Ödül: "Öldüren Cazibenin Öldürülen Cazibesi" ve "A Ay" yazılarıyla 1993 Kültür Bakanlığı Sinema Eleştirisi Ödülü; *Kınalı ile Koca Çam* ile 1998 Kültür Bakanlığı Çocuk Tiyatrosu Başarı Ödülü; *Kız Kulesi* oyunu ile İsviçre Hastanesi II. Soyut Edebiyat Ödülü Birinciliği; *Gelincik Arkadaş Arıyor* ile Bu Yayınevi 2001 Çocuk Edebiyatı Roman Yarışması İkincilik Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Ver Elini Avrupa*, İst.: Bu, 1997; *Gülün İçindeki Ses*, İst.: Bu, 1997; *Hoş Bulduk Viyana Prag*, İst.: Bu, 2000.
Çocuk: *Miyaaav!*, İst.: Esin, 1999; *Kınalı ile Koca Çam*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1999; *Gelincik Arkadaş Arıyor*, İst.: Bu, 2001.
Deneme: *Alt Tarafı Bir Film (mi?)*, İst.: Papirüs, 2004.
Tiyatro: *Toplu Oyunlar I (Koz Doğdu - Kız Kulesi)*, İst.: Mitosboyut, 2008.
Kaynaklar: *BF* (10 Mayıs 1999).

TANPINAR, AHMET HAMDİ *(İstanbul, 23 Haziran 1901- İstanbul 24 Ocak 1962)* Şair, öykücü, romancı, denemeci, edebiyat tarihçisi.

Çeşitli liva ve vilayetlerde kadılık yapan Hüseyin Fikri Efendi ile Trabzonlu Nesibe Hanım'ın oğlu olarak Şehzadebaşı semtindeki evlerinde doğan Ahmet Hamdi'nin çocukluğu çok defa babasının kadılığı dolayısıyla onun bulunduğu yerlerde geçti. İstanbul'da, ancak babasının yeni bir yere tayini sırasında kısa aralarla bulundu. Bu yüzden öğrenimi de düzenli olamadı. İlköğrenimine İstanbul'da Ravza-i Maarif İptidai Mektebi'nde başladı. Daha sonra Sinop (1908-09) ve Siirt (1909-10) rüştiyelerinde okudu. Siirt'te Katolik Dominiken misyonerlerinin yönettiği bir Fransız mektebinde bir yıl kadar öğrenim gördü. Lise yıllarının bir kısmını Vefa ve Kerkük (1914-15) sultanilerinde geçirdi; Antalya Sultanisi'nden mezun oldu (1917). Öğrenimini sürdürmek üzere İstanbul'a giden (1918) Ahmet Hamdi önce Baytar Mektebi'ne yatılı öğrenci olarak girdi. Burada bir yıl okuduktan sonra ertesi yıl Darülfünun'un Edebiyat Şubesi'ne kaydoldu; önce tarih, daha sonra felsefe öğrenimi görmeye teşebbüs etti. Bu kararsızlıkları sırasında, henüz lise öğrencisiyken yazılarından tanıdığı Yahya Kemal'in Edebiyat Şubesi'nde ders verdiğini öğrenince bu bölüme kaydını yaptırdı (1919). Fakültede sınıf veya dönem arkadaşları olan Hasan Âli [Yücel], Necmettin Halil [Onan], Rıfkı Melûl [Meriç] gibi isimlerin yanı sıra, daha öğrencilik yıllarında dönemin önde gelen dergilerinden olan *Dergâh*'ı yayımlayan Mustafa Nihat [Özön] da vardır. 1923'te fakülteden mezun olduktan sonra on yıl kadar sürecek olan lise edebiyat öğretmenliğine başlayan Ahmet Hamdi, böylece Cumhuriyet devrinin ilk öğretmenleri neslinden olarak aynı yıl önce Erzurum, daha sonra Konya (1925) ve Ankara (1927) liselerinde bulundu. Ankara'dayken, adı daha sonra Gazi Eğitim Enstitüsü'ne çevrilecek olan Gazi Orta Muallim Mektebi'nde ders verdi. Bu okulun bünyesinde bulunan Musiki Muallim Mektebi'nin zengin müzik salonundaki birkaç yüz plak, ona bu iki yıl içinde Batı müziğinin büyük yapıtlarını dinleme fırsatını verdi. 1932'de İstanbul Kadıköy Lisesi'ne atandı. 1933'te Ahmet Haşim'in ölümü üzerine ondan boşalmış olan Güzel Sanatlar Akademisi Sanat Tarihi Kürsüsü'nde estetik ve mitoloji dersleri verdi. Burası da onun için Batı kültür ve sanatına açılan yeni bir ufkun başlangıcı oldu. Bu görevi sırasında müzikten sonra resim, heykel ve mimarlık gibi plastik sanatlara da açılıyordu. Aynı yıllarda Üsküdar Amerikan Koleji'nde de edebiyat derslerine girdi. Bu arada İspanya büyükelçiliğinden dönmüş olan eski hocası Yahya Kemal'in dost meclislerinde bulundu. Onun aracılığıyla İstanbul Belediyesi Türk Musikisi Konservatuvarı'nın, daha sonraki yıllarda da İstanbul Radyosu'nun Türk müziği arşivlerindeki pek çok klasik parçayı, bazılarını Yahya Kemal'le ve onun yorumlarıyla beraber dinledi.

Türk edebiyatı derslerinin dönemlere ayrılmadan bir bütün olarak okutulduğu Edebiyat Fakültesi'nde ilk defa Tanzimat'ın 100. yılı vesilesiyle Maarif Vekâleti tarafından "19. Asır Türk Edebiyatı Kürsüsü" kurulması kararlaştırılınca Tanpınar da bu kürsünün başına getirildi. O zamanki mevzuata göre doktora ve doçentlik şartları aranmaksızın profesör olarak atanan Tanpınar bir süre sonra çalışmaları için zaman bulmak ve daha rahat şartlara kavuşmak düşüncesiyle 1943 seçimlerinde TMBB'ye 7. dönem Maraş milletvekili olarak girdi; 1943-46 arasında bulunduğu Meclis'te aktif bir çalışması olmadı. 1946 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi tarafından aday gösterilmeyince MEB'de müfettiş olarak görev aldı. 1948'de estetik dersleri vermek üzere İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ne atandı. 1949'da Edebiyat Fakültesi'ndeki profesörlük görevine döndü. 1953'te önce altı ay, daha sonra üç hafta (Filmoloji Kongresi), 1957'de bir hafta (Münih Müsteşrikler Kongresi) ve 1959'da da bir yıl kalmak üzere dört defa yurtdışına çıkan Tanpınar bu sürelerin büyük bir bölümünü Paris'te geçirmiş, bu arada Fransa'nın diğer şehirleri ile İngiltere, Belçika, Hollanda, İspanya, Portekiz, İtalya, Almanya ve Avusturya'yı da kısa sürelerle tanımak olanağı bulmuştur. Hemen hemen bütün hayatı boyunca sağlığından

şikâyetçi olduğu mektuplarından ve yakınlarının anılarından bilinen Tanpınar geçirdiği bir kalp kriziyle Haseki Hastanesi'ne kaldırıldı; ertesi sabah ikinci bir krizle vefat etti. Süleymaniye Camii'nde kılınan cenaze namazından ve İstanbul Üniversitesi'ndeki törenden sonra Rumelihisarı Kabristanı'nda hocası ve dostu Yahya Kemal'in kabrinin yanı başına defnedildi. Mezar taşı üzerinde çok bilinen bir şiirinin iki dizesi kazınmıştır:

"Ne içindeyim zamanın
Ne de büsbütün dışında"

Edebiyatın roman, öykü, deneme, şiir, eleştiri, inceleme, edebiyat tarihi gibi hemen hemen her türünde yapıt vermiş, hatta amatör olmaktan daha ileri bir düzeyde müzik, mimarlık, resim, hat gibi diğer güzel sanat alanlarıyla ilgili yapıtlar hakkında da dikkate değer yorumlar yazmış olmakla beraber, daha çok şair tarafı ön plana çıkan Tanpınar'ın mektup, söyleşi ve yazıları arasına sıkışmış anı notlarında kendisi hakkındaki değer yargıları yahut izlenimleri de "şairane" bir özellik gösterir. Kendi hayatı ve kişiliği üzerine önemli ipuçları taşıyan ve ölümünden kısa bir süre önce kaleme aldığı anlaşılan "Antalyalı Genç Kıza Mektup"ta "Ergani Madeni'nde üç yaşımda iken bir gün kendime rasladım. Ben sıcak ve buğulu bir camdan karla örtülü bir bayıra bakıyordum" diye başladığı iç dünyasının biyografisinde, uzak çocukluk yıllarından gelen izlenimlerini adeta bir şiir olarak yeniden kurduğu dikkati çeker. Gerek bu mektupta, gerekse diğer yapıtlarında sıkça tekrarladığı ve Tanpınar'ın psikolojisine ve oradan da estetiğine işaret edebilecek birtakım anahtar kavramlar vardır: Bakmak, lezzet ve hayranlık. Bu üç kavramın ifade ettiği ortak duygu bir "temaşa" psikolojisiyle açıklanabilir. Aynı cümlede "buğulu cam" sözünün arkasında ise kaybolmaya hazır, nostaljiyle karışık, fakat daha çok "izlenimci" ifade de dikkate alınırsa Tanpınar'ın estetik programının büyük bir parçası ortaya çıkar.

"Musul Akşamları" adını taşıyan ilk şiiri Celal Sahir'in yayımladığı şiir dergilerinden *Altıncı Kitap*'ta (Temmuz 1920) çıkan Tanpınar'ın diğer şiirleri *Dergâh*, *Millî Mecmua*, *Hayat*, *Görüş*, *Yeni Türk*, *Varlık*, *Kültür Haftası*, *Ağaç*, *Oluş*, *Ülkü*, *İstanbul*, *Aile*, *Yeditepe* gibi dönemin önemli kültür ve edebiyat dergilerinde yayımlandı. Sağlığında yaptığı bir seçimle *Şiirler* adıyla yayımlanan (1961) kitabında 37 şiir vardır. Bu kitaba girmemiş olanlar ile bitmemiş şiirlerinin ölümünden sonra bir araya getirildiği *Bütün Şiirleri*'nde ise bu sayı 90'ı bulmaktadır. Form bakımından klasik bir şiir eğitiminin gereğine inanan Tanpınar'ın sağlığında çıkardığı kitabına aldıkları tamamen hece vezniyledir. Tanpınar'ın heceyi seçmesi ancak aruzun sesini araması, ilk şiirlerini yazdığı yıllarda çevresinde aruzun son, hecenin ilk ustalarını bulmasıyla açıklanabilir. T. Alptekin, serbest şiir denemeleri de yapan Tanpınar'ın, aruzun devamı olan bir hece kurmak istediğini belirtir. Şiirlerinin çoğu müzik, rüya, zaman ve sonsuzluk temaları etrafında gelişir. İkinci derecede doğa, ölüm, korku, ışık ve aşk motifleri yer alır. Şiirinin bu özellikleri dikkate alındığında onun, hayranı ve çok şeylerini borçlu olduğunu söylediği hocası Yahya Kemal'in değil, edebiyat meclislerinde Yahya Kemal'e rakip görünmüş olan Ahmet Haşim'in izini takip etmiş olduğu anlaşılır. Genel olarak şiir ve kendi şiiri hakkındaki yazılarının ışığında Tanpınar'ın şiiri, büyük bir dikkat ve itinayla kelimeleri seçmek, sesi iyi tayin edebilmek için kulağın kontrolünü temin etmek, duygu ve düşünce birikimiyle onu mükemmelliğe eriştirmek formülüyle açıklanabilir. Bu mükemmellik, şiirin içeriğiyle birlikte diline ve biçimine de aittir.

Tanpınar, öykücülüğünde ve romancılığında da şairlik tarafı ağır basan bir yazardır. Hatta tarihe bakışında, edebiyat, müzik ve plastik sanat yapıtları hakkındaki eleştiri ve yorumlarında bile bu tarafı ön plandadır. Kendi roman ve öyküleri için şiir anlayışından farklı olmadığını, onlarda da "rüyanın nizamı"nın egemen olduğunu söyleyen Tanpınar'a göre burada bizzat rüyanın kendisi değil, "dilde rüya halini kurmak" söz konusudur. Bu, yaratıcılığının ürünü olan bir rüya olacaktır. Böylece rüya bir tarafıyla psikolojik bir deneyim olarak yapıta girerken, aynı zamanda onun estetik değerini de oluşturur. Burada bilimsel ve pozitivist açıdan bakılan bir rüya değil, belki bu verilerden de hareket edilerek, Freud'dan Jung'a ve Bachelard'a kadar uzanan birçok kuramı, hatta bunlara aykırı metapsişik ve dinsel yorumları da içine alan insanlığın zengin bir birikimi olan rüya vardır. Tanpınar'ın ilk öyküsü olan "Geçmiş Zaman Elbiseleri"nde rüyadan söz edilmez, ancak, öyle rüya gibi bir dekor içinde garip insanlar, olaylar ve mekân içinde geçer ki

okuyucu kendini ister istemez bir rüya atmosferinde bulur. Tanpınar'da rüyanın asıl trajik havası "Abdullah Efendi'nin Rüyaları" ve "Rüyalar" öykülerindedir. Her iki öyküde de rüyanın bilinçaltı veya metapsişik yorumlarına işaret vardır. İlk romanı *Mahur Beste* 1944'te *Ülkü* dergisinde tefrika edilmiştir. Behçet Beyefendi'nin yaşlılık günlerinden başlayan ve yaşamına giren kişiler çevresinde genişleyerek geçmişe uzanan roman, yarım kalmış olmasına rağmen, her bölüm kendi içinde tamdır ve karakterler derinlikli olarak işlenmiştir.

Tanpınar'ın roman ve öykülerinin önemli temalarından biri de zaman'dır. Bunda da ustası olarak kabul ettiği yazarlardan Marcel Proust'un etkisi vardır. Tanpınar da onun gibi bir "geçmiş zaman peşinde"dir. Bu geçmiş ya bireysel planda olur (bireysel anılar, bunların romana girişi yahut roman kahramanlarının anıları) veya ulusal tarih içinde (*Huzur*, *Mahur Beste*, *Sahnenin Dışındakiler* romanları ile "Erzurumlu Tahsin" öyküsü gibi yakın dönem tarihi ile iç içe olan yapıtlarında). Fakat zaman Tanpınar'da asıl estetik bir unsur, bir roman tekniği olarak önem kazanır. İlk defa *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika edilen (22 Şubat-2 Haziran 1948) *Huzur*, olay olarak 24 saat içine sığdırılmış olduğu halde geriye dönüşlerle zamanın genişletildiği hacimli bir romandır. Böylece romanda zaman, kahramanların hatırladıklarını güncel zamana taşıyan, bu özelliğiyle de yapıtın hem içeriğini, hem de tekniğini yöneten bir üslup mekanizması olur. Diğer romanlarında da bu tarzda geçmişe gidiş ve zamana dönüşün komplike olayları vardır. *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nde ise yazar aynı temayı ironik bir dille ve toplumsal bir hiciv malzemesi olarak kullanır. Önce *Yeni İstanbul* gazetesinde tefrika edilen (10 Mart-26 Mayıs 1950) *Sahnenin Dışındakiler*, Tanpınar'ın "nehir roman" olarak tasarladığı *Mahur Beste* ve *Huzur*'un bir parçasıdır. II. Meşrutiyet döneminin parti çekişmeleri ve Mütareke yıllarının bezginliğini vurgulayan roman, zengin imajlarla yüklü ironik üslubuyla öne çıkar.

Hemen hemen her romancıda olduğu gibi, Tanpınar'ın roman ve öyküleri de kendi hayatından izler taşır. Bu nedenle bazı eleştirmenler onun özellikle *Huzur* ve *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* gibi romanlarında hayattaki gerçek kişilikleri aramayı denemişlerdir. Roman ve öykülerinin çoğunda, bir kısmı arka planda da olsa, dönemin ve geçmişin tarihsel kişilikleri bazen otantik birer ad olarak geçer, bazen de farklı adlarla ve az çok deforme edilmiş olarak görünürler; *Huzur*'daki Mümtaz'ın Tanpınar'ı, İhsan'ın Yahya Kemal'i bilinen birtakım özellikleriyle göstermesi gibi. Bunun dışında yazarın çocukluğundan itibaren yaşadığı Sinop, Kerkük, Antalya, Erzurum ve çok geniş çapta ele aldığı İstanbul gibi mekânlar da anılarında belirttiği izlenimleriyle yapıtlarına yansımıştır.

Tanpınar'ın romanları için birer kültür romanı demek doğru olur. Hemen hemen her yapıtında, çok defa entelektüel, hatta yazar veya sanatçı olan kahramanlarının, bazen de diğer figüratif kişilerin diyaloglarında, iç konuşmalarında yakın dönem tarihinden mimarlık, resim, hat ve müziğe, oradan felsefi ve tasavvufi meselelere kadar zengin bir kültür birikimi sergilenir. Bu yüzden Tanpınar'ın romanlarıyla çok defa bu kültüre yabancı olmayan okuyucu ilgilenmiştir.

Tanpınar'ın edebi eleştirileri ve özellikle *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, zengin ve ayrıntılara dayanan belge tarihçiliği ile kişilerin ve metinlerin sanatkârca yorumunun sentezi karakterindedir. Edebiyat tarihleri arasında benzeri olmayan orijinal şeması, değer yargıları ve üslubuyla Tanpınar'ın edebiyat tarihi, tek yönteme bağlı kalmadan yazılmış yeni bir terkip anlayışının ürünüdür. Önsözünde Brunetière'in türlerin gelişmesi, Thibaudet'nin nesiller, Hippolyte Taine'in zaman ve çevre kuramlarından yöntem olarak yararlandığını söyleyen Tanpınar aslında bütün bu kuramsal temellerin edebiyat tarihine ancak bir giriş kapısı oluşturduğunu, daha sonra tarihin ve konuların gereğinin kendisini duyurmaya başladığını ifade eder. Bütün bunlar ona göre, edebiyat tarihçiliğinde tek bir yöntemde ısrar etmenin doğru olmadığı, belki her edebi dönem, kişi ve yapıt için farklı yöntem ve bakış açıları kullanılması gerektiği anlamına gelmektedir. İki cilt olarak düşündüğü halde sadece birinci cildini çıkarabildiği çalışması Tanzimat'tan başlayarak 1885'e kadar gelir. Böylece dar bir zaman çerçevesine sıkıştırdığı edebiyat tarihinin asıl özgünlüğü zaman, çevre, ırk, ekol, kültür, uygarlık gibi etkenlerin her birinin, sanatçı ve yapıtının oluşumunda farklı roller oynadığı tezine dayanmasıdır. Sınırlandırılmamış bir yöntem anlayışı, bu rolleri yapıtın ve

çalışmanın doğal akışı içinde belirleyecektir. *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*'nde eski edebiyat üzerine özgün ve önemli uzun bir girişten sonra "Garplılaşma Hareketlerine Umumi Bir Bakış" adlı bölümde uygarlık-edebiyat ilişkilerine dikkatleri çeken Tanpınar, Tanzimat'a yakın yıllarda divan ve halk şiiriyle nesri üzerinde de durur. Edebi kişiliklerin gruplaşması meselesinde de diğer edebiyat tarihçilerinden farklı bir tutum içindedir. Bir taraftan kişileri birbirine yaklaştıran bağları keşfederken, türlerin gelişmesini de bütün kitap boyunca bir fon konusu olarak izler.

Doğu uygarlığının en büyük eksikliklerinden birinin eleştiri olduğunu birkaç defa tekrar eden Tanpınar'ın edebiyatla ilgili yazıları *Edebiyat Üzerine Makaleler*, diğer eleştiri ve deneme yazıları *Yaşadığım Gibi* adı altında ölümünden sonra toplanmıştır. Edebiyat ve sanat meseleleri hakkındaki görüşlerini içeren özel mektupları *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Mektupları* adıyla, günlükleri *Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Başbaşa* adıyla yayımlanmıştır.

Tanpınar'ın düzyazıları arasında olduğu kadar, Türkçede de şehir monografileri arasında özel bir yeri olan *Beş Şehir* gerek düzyazı sanatı, gerekse içeriği bakımından dikkate değer yapıtlarındadır. Kitaptaki beş şehrin öyküsü için söylenebilecek ortak özellik, eskinin büyük değerleriyle geleceğe uzanan Türk şehirlerinin tarihsel ve kültürel maceralarını ve ümitlerini yansıtmasıdır. Böylece "Ankara"da Roma İmparatorluğu'ndan Selçuklu ve Osmanlı'ya, "Erzurum"da yakın dönem tarihinden günümüze, "Konya"da Selçuklu'dan Osmanlı'ya, "Bursa"da Osmanlı'nın başlangıç yıllarından güncel tarihe, nihayet "İstanbul"da Bizans'tan Osmanlı'ya, sürekliliğini kaybetmeyen ve kopmayan bir süreç içinde devamlı zihni bir gidiş-geliş; bütün bu uygarlıkların, onların bıraktığı sanat yapıtlarının, hayat tarzlarının, kültürlerinin, insanlarının mukayesesini verir

Ulus ve tarih hakkındaki düşüncelerinde Yahya Kemal'in kendisi üzerinde büyük etkisi olduğunu, yazılarında sık sık hatırlatan Tanpınar'ın şiirlerinde bu etkiyi görmek kolay değildir. Belki "Bursa'da Zaman" ve "Bir Gün İcadiye'de" adlı şiirlerinde bu etkiye nispeten açık olduğu söylenebilir. Roman ve öykülerinde olduğu kadar düzyazılarının çoğunda ve özellikle *Beş Şehir*'de Yahya Kemal'den gelen tarih zevki ve kültürü daha belirgindir. Nitekim *Beş Şehir*'i Yahya Kemal'e ithaf etmek istediğini, fakat kitabın, her iki basımında da uzakta olduğu için bu arzusunu yerine getirememiş olduğunu Antalya Mektubu'nun bir yerinde üzülerek kaydeder.

Beş Şehir'in en önemli özelliği, buradaki konuların birer şehir monografisi olmaktan ibaret kalmamalarıdır. Bunlarda tarih bilgisinden ziyade tarih kültürünün, sanat tarihi tasvirlerinden çok sanatçı sezgisinin, bir toplum kurumunun şematik-sosyolojik incelenmesi yerine de sıcak insani değerlerin ön planda olduğu görülür. Diğer bir özelliği ise kitabi bilgiye değil, yazarının gözlemlerine dayanmasıdır. Hayatının büyük bir bölümünü İstanbul'da geçirmiş olan Tanpınar, kitabında anlattığı şehirlerin her birinde iki yıl veya daha fazla bir süre kalmış, oraların tarihi, mimarlığı, günlük yaşayışı ve insanlarına bir bilim adamı gibi değil, bir dost gibi yakın olmuştur. Uzun süre ikamet etmediği Bursa'ya ise değişik sürelerle birkaç defa gitmiş olduğunu bizzat kendisi söyler. Böylece şehirlerin anlatıldığı sayfalar arasına Tanpınar'ın anıları ve izlenimleri de girer. Bununla beraber yapıta gezi notları veya anılar dizisi demek doğru olmaz. Bir taraftan da yazarının profesyonelce olmayan mimarlık, müzik, hat ve nakış zevki yazıların estetik temelini oluşturur. Her şehirde, oranın yetiştirdiği veya orada yaşamış olan siyasilerin, yöneticilerin, sanatçıların yanında yazarın bizzat tanıdığı esnaftan, zanaat sahiplerinden alelade kişiler, onların erdemleri, acıları, sevinçleri, gözyaşları veya küçük ihtirasları dikkate değer bir gözlemle bu yazıların zengin malzemesini oluşturmuştur. Bütün bunlar kaybolan değerlere karşı duyulan ince bir hüznün yanında yer yer Tanpınar'ın üslubuna özgü gizli bir ironiyle anlatılmıştır.

Kişiliği ve yapıtlarıyla Tanpınar'da, yenileşmenin zorunluluğuna inanır görünmesine, hatta yenilikleri yüceltme gayretine rağmen, Osmanlı uygarlık ve kültürünün, bunları doğuran büyük değerlerin yavaş yavaş kaybolmasından gelen bir iç sızısının, bitip tükenmeyen bir nostaljinin varlığı muhakkaktır. Bütün bu metinler içinde halk ve divan şiirlerinden mısralarla şarkı güfteleri, hatta bizzat müziğin eşliği bu nostaljik duyguları zenginleştirmektedir. *Beş Şehir*, diğer düzyazılarına kıyasla şiirsel üslubunu daha fazla hissettiren, deneme-monografi karışımı bir tür olarak kabul edilmelidir. Kitap Tanpınar'ın yapıtları arasında değişik düzey ve kesimlerdeki okuyucu

grupları tarafından sevilmiş, bu sebeple birçok defa basılmıştır.

Yapıtlarından *Abdullah Efendi'nin Rüyaları* (yön. M. Erksan, 1975) ve *Yaz Yağmuru* (yön. T. Giritlioğlu, 1995) filme alınarak TRT televizyonunda gösterildi.

Yapıtları: Şiir: *Şiirler*, İst.: Yeditepe, 1961 (yb İst.: YKY, 1999); *Bütün Şiirleri*, (önceki kitabındakilerle bunun dışında kalanlar) İst.: Dergâh, 1976.
Öykü: *Abdullah Efendi'nin Rüyaları*, İst.: Ahmet Halit, 1943; *Yaz Yağmuru*, İst.: Varlık, 1955; *Hikâyeler*, (önceki iki kitapta olanlarla bunların dışında kalanlar) İst.: Dergâh, 1983.
Roman: *Huzur*, İst.: Remzi, 1949 (eleştirel basım İst.: YKY, 2000); *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*, İst.: Remzi, 1961; *Sahnenin Dışındakiler*, İst.: Büyük Kitaplık, 1973; *Mahur Beste*, İst.: Dergâh, 1975; *Aydaki Kadın*, (ölümünden sonra bulundu ve tamamlandı; haz. G. Güven) İst.: Adam, 1987.
Deneme: *Beş Şehir*, Ank.: Ziraat Bankası Mtb., 1946 (eleştirel basım İst.: YKY, 2000); *Yaşadığım Gibi*, İst.: Türk Kültürü Ens., 1970 (eklerle yb İst.: Dergâh, 1996).
İnceleme-Araştırma: *Tevfik Fikret: Hayatı, Şahsiyeti, Şiirleri*, İst.: Semih Lütfi, 1937; *Namık Kemal Antolojisi*, İst.: Ahmet Halit, 1942; *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, (cilt I) İst., 1949 (yeniden ele alınmış ve genişletilmiş 2. bas., İst.: İÜEF, 1956); *Yahya Kemal*, İst.: Yahya Kemal'i Sevenler Cemiyeti, 1962; *Edebiyat Üzerine Makaleler*, İst.: MEB, 1969 (değişikliklerle yb İst.: Dergâh, 1977).
Senaryo: *İki Ateş Arasında*, (*Sahnenin Dışındakiler* romanının bizzat yazarı tarafından bir film senaryosu olarak hazırlanmış metni) İst.: İyi Şeyler, 1998.
Mektup-Günlük: *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Mektupları*, (haz. Z. Kerman) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1974; *Tanpınar'dan Hasan-Âli Yücel'e Mektuplar*, (haz. C. Y. Eronat) İst.: YKY, 1998; *Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Başbaşa*, (haz. Z. Kerman, İ. Enginün) İst.: Dergâh, 2007.
Çeviri: *Alkestis* (Euripides), Ank.: Maarif Vekâleti, 1943; *Elektra* (Euripides), Ank.: Maarif Vekâleti, 1943; *Medeia* (Euripides), Ank.: Maarif Vekâleti, 1943; *Yunan Heykeli* (H. Lechat; Z. Müridoğlu ile), İst.: Güzel Sanatlar Akademisi, 1945.
Diğer: *Mücevherlerin Sırrı: Derlenmemiş Yazılar, Anket ve Röportajlar*, (haz. S. Özdemir-İ. Dirin), İst.: YKY, 2002.
Kaynaklar: Ergun, *Şairler*, 285-287; M. Baydar, *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar*, İst., 1960, s. 192-195; Ö. F. Akün, "Ahmet Hamdi Tanpınar", *Türk Dili ve Edebiyatı*, S. 12 (1963), s. 1-32; M. Kaplan, *Tanpınar'ın Şiir Dünyası*, İst., 1964; S. Hilâv, "Tanpınar Üzerine Notlar", *Yeni Dergi*, S. 106 (Temmuz 1973); T. Alptekin, *Bir Kültür Bir İnsan: Ahmet Hamdi Tanpınar ve Edebiyatımıza Bakışlar*, İst., 1975; O. Okay, "Tanpınar, Ahmet Hamdi", *TDEA*, VIII, 225-232; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1095-1097; O. Demiralp, *Kutup Noktası*, İst., 1993; O. Okay, *Ahmet Hamdi Tanpınar*, İst., 2000; Ü. M. Yazan-S. Ü. Karışman, *Ebediyetin Huzurunda Ahmet Hamdi Tanpınar*, İst., 2000.

TANRIÖVER, HAMDULLAH SUPHİ *(İstanbul, 1885 - İstanbul, 10 Haziran 1966)* Hatip, şair, yazar.

Âmâ, Dürbün, Hasat, İstanbulin, Hordebin, Keçiboynuzu, Mûnekkit, Sermuharrir, Sivrisinek, Toplu İğne, Yatmaz imzalarını da kullandı. Maarif nazırı ve nümizmat Abdüllatif Suphi Paşa'nın oğlu; Osmanlı Devleti'nin ilk maarif nazırı Abdurrahman Sami Paşa dedesi, yazar Samipaşazade Sezai amcasıdır. Çocukluk yılları dedesinin Çamlıca'daki köşkü ile babasının Horhor'daki konağında geçti. 1904'te Galatasaray Sultanisi'ni bitirdi. Bir süre Reji İdaresi'nde çalıştı, daha sonra Darülmuallimin ile Darülfünun'da terbiye, Türk edebiyatı ve sanayi-i nefise dersleri verdi (1910-13). Bu arada Türk Yurdu Cemiyeti (1911) ile Türk Ocağı'nın etkinliklerine katıldı. Son Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda Antalya milletvekili olarak yer aldı.

1920'de İstanbul'un resmen işgali, Meclis-i Mebusan'ın ve Türk Ocakları'nın kapatılması üzerine Ankara'ya giderek Milli Mücadele'ye katıldı. Antalya milletvekili olarak ilk TBMM'ye girdi, aynı yıl Matbuat ve İstihbarat umum müdürü, ardından maarif vekili (Aralık 1920-Kasım 1921) oldu. Mehmet Akif'in kaleme aldığı "İstiklal Marşı"nın ulusal marş olarak kabul edilmesinde özel bir çaba sarf etti. 1923 ve 1927'de yapılan seçimlerde İstanbul milletvekili seçildi; Mart-Aralık 1925'te ikinci kez maarif vekilliği yaptı. 19 sene başkanlığını yürüttüğü Türk Ocakları'nın 1931'de kapatılması üzerine aynı yıl yapılan seçimlerde aday olmadı. 1931-44 arasında Bükreş'te büyükelçi olarak bulundu. 1945'te İçel, 1946'da İstanbul milletvekili seçildi. 1950'de Demokrat Parti (DP) listesinden bağımsız Manisa milletvekili, 1954'te yine DP'den İstanbul milletvekili oldu. Hürriyet Partisi adayı olarak katıldığı 1957 seçimlerini yitirdi. Merkezefendi'deki aile mezarlığında gömülüdür.

Gençlik yıllarında daha çok Namık Kemal'in etkisi altında kahramanlık şiirleri yazan Hamdullah Suphi 1909'da Fecr-i Ati topluluğuna katıldı. Bu yıllarda daha çok Servet-i Fünuncular'ın etkisi altında aşk ve doğa şiirleri yazdı. 1911'de Yeni Lisan hareketi içinde yer aldı, bu tarihten sonra aruzu bırakıp hece ölçüsü ve sade Türkçe ile yazmaya başladı. Ahmet Haşim'in şiirlerini okuduktan sonra ise şiiri tamamen bıraktı.

Türk Ocağı başkanı olarak Türkçülük ve

milliyetçilik sorunları üzerine çalışmalarıyla tanınan Hamdullah Suphi'nin asıl ün yaptığı alan hitabettir. On dokuz yıl başkanlığını yaptığı Türk Ocağı'nda sayısız konuşmalar yapmış, Milli Mücadele sırasında da halkı aydınlatmak üzere Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yaptığı konuşmalarıyla geniş bir kitle üzerinde etkili olmuştur.

Yapıtları: *Namık Kemal Bey Magosa'da*, İst., 1909; *La Question Arménienne et un point de vue Turc*, Berlin, [1919]; *Dağ Yolu*, (hitabeler) 2 c., Ank.: Türk Ocakları, 1928, 1931; *Günebakan*, (makaleler) Ank.: Türk Ocakları, 1929; *Anadolu Milli Mücadelesi*, Ank.: Genel Kurmay, 1946; *Dağyolu ve Günebakan'dan Seçmeler*, (haz. M. N. Sepetçioğlu) Ank.: MEB, 1971.

Kaynaklar: *Türk Yurdu* (H. S. Tanrıöver özel sayısı), c. VI, S. 2 (Şubat 1967); M. Baydar, *Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Anıları*, İst., 1968; F. Tevetoğlu, *Hamdullah Suphi Tanrıöver*, Ank., 1986; F. Çoker, *Türk Parlamento Tarihi-Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923*, c. III, Ank., 1995, s. 109-112; "Tanrıöver, Hamdullah Subhi", *TDEA*, VIII, 232-234; A. Uçman, "Tanrıöver, Hamdullah Suphi", *YYOA*, II, 608.

TANSEL, FEVZİYE ABDULLAH *(Muş, 23 Şubat 1912 - Ankara, 4 Ağustos 1988)* Edebiyat tarihçisi, yazar.

Fevziye A. Erinç, Bir Veli imzalarını da kullandı. Sâfâ Hanım ile Kadı Abdullah Hulusi Efendi'nin kızı. Küçük yaşta anne ve babasını kaybettikten sonra ilköğrenimine İstanbul'da akrabalarının yanında başladı. İstanbul Kız Lisesi'ni (1931) ve İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ile Yüksek Öğretmen Okulu'nu (1934) bitirdi. Konya Kız Öğretmen Okulu ile Konya Erkek Lisesi'nde (1935-36), Ankara Atatürk Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptıktan (1936-63) sonra, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde (1963) ve öğretim üyesi (Türk-İslam edebiyatı profesörü) olarak AÜ İlahiyat Fakültesi'nde (1964) görev aldı. 1978'de emekli oldu. 1960-61 öğretim yılında Columbia Üni. (New York) Near and Middle East Institute'da "Visiting Assistant Professor" olarak modern Türk edebiyatı ve metin şerhi dersleri verdi.

Edebiyat hayatına *Türk Dili* (Balıkesir) dergisinde yayımladığı "Baharda Kar" (16 Eylül 1929) adlı şiiriyle adım attı, lise yıllarından başlayarak şiirlerini özellikle *Muhit* ve *Ülkü* dergilerinde yayımladı (1937). Daha sonraki yıllarda edebiyat tarihine yöneldi ve bazı monografiler hazırladı. Çalışmalarında yeni bilgiler bularak, kaynaklara dayanarak ve ayrıntılara inerek sonuca gitmek en belirgin özelliklerinden birkaçı olarak dikkati çekti. Çeşitli ansiklopedilere (*İslam Ansiklopedisi* vb) ve dergilere (*Belleten*, *Ülkü*, *Tercüme* vb) bilimsel makale ve maddeler yazan Tansel 1984'te TDK üyeliğine seçildi. Bu kurumdan başka, Türk Ocağı, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Kubbealtı Akademisi, TYB gibi kuruluşlarda da çalıştı. Tansel'in dergilerde kalmış pek çok yazı ve makalesi bulunmaktadır.

Ödül: 1984 TYB Üstün Hizmet Ödülü (Münevver Ayaşlı ile paylaştı).

Yapıtları: Şiir: *Duyuşlar*, (Fevziye A. Erinç imzası ile) Konya: Ekekon B., 1935.

İnceleme: *Mehmed Akif, Hayatı ve Eserleri*, İst.: Kanaat, 1945 (eklerle yb İst.: İrfan, 1973); *Husûsi Mektuplarına Göre Namık Kemal ve Abdülhak Hamid*, Ank.: Güneş Mtb., 1949; *İstiklâl Harbinde Mücahit Kadınlarımız*, Ank.: Ankara Kültür Merkezi, 1988.

Yayıma Hazırladığı Yapıtlar: *Ziya Gökalp Külliyatı-I (Şiirler ve Halk Masalları), II (Limni ve Malta Mektupları)*, Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1952, 1965; *Şinasi: Makaleler*, Ank.: Dün-Bugün, 1960; *Şinasi: Şair Evlenmesi*, Ank.: Dün-Bugün, 1960; *Namık Kemal'in Hususî Mektupları*, 4 c., Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1967, 1969, 1973, 1986; *Mehmed Emin Yurdakul'un Eserleri-I*, Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1969; *Ömer Seyfettin'in Şiirleri*, Ank.: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1972.

Antoloji: *Çocuklar İçin Dinî Şiirler*, Ank.: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1961; *Tanzimat Devri Edebiyatı'nda Dinî Şiirler*, Ank.: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1962; *Servet-i Fünûn ve Son Devir Edebiyatında Dinî Şiirler*, Ank.: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1962; *Türk-İslâm Edebiyatı: Türkçe Dini Metinler*, 2 c., Ank.: AÜ İlahiyat Fak., 1967, 1971.

Yardımcı Ders Kitabı: *İyi ve Doğru Yazı Yazma Usulleri (Örneklerle Beraber)*, MEB, 1949; *İyi ve Doğru Yazma Usulleri*, 2 c., Ank.: Milli Kültür, 1962, 1963.

Kaynaklar: Banarlı, *RTET*, II, 1232; "Tansel, Fevziye Abdullah", *TDEA*, VIII, 234; İ. Binark-N. Sefercioğlu, *Fevziye Abdullah Tansel Bibliyografyası*, Ank., 1975; Necatigil, *İsimler*, 318-319; *AÜ İlahiyat Fakültesi 1968-1969 Yıllığı*.

TANSEL, OĞUZ *(Bozkır/Konya, 15 Şubat 1915 - Ankara, 30 Ekim 1994)* Şair.

Bozkır İlkokulu ve Konya Ortaokulu'nu bitirdi. İstanbul Pertevniyal Lisesi'nden sonra İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi (1935). Ancak buradaki öğrenimini tamamlamadan yeterlik sınavı vererek öğretmenliğe başladı (1938). Akhisar, Amasya, Eskişehir, Konya ortaokul ve liselerinde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. 1969'da sağlık sorunları nedeniyle emekliye ayrılarak Burhaniye/Ören'e yerleşti.

Hece ölçüsüyle yazdığı ilk şiirleri 1937'de *Servetifünun-Uyanış* ve *Varlık* dergilerinde çıktı. *Yelken*, *Aydınlık*, *Yeditepe*, *Dost*, *Güney* gibi dergilerde yayımladığı şiir ve yazıları ile tanındı. 1940 Kuşağı'nın lirik ve kendine özgü bir şairi olarak kabul edildi. Önceleri ölçülü ve uyaklı yazarken, 1940'tan sonra yeni şiir akımını benimsedi. Toplumsal gerçekçi çizgide sevgi, kardeşlik, özgürlük, barış, eşitlik gibi temaları işlediği şiirlerinde yalın bir söyleyişe ulaştığı belirtildi. Şiirlerinde sözcük ekonomisine dayalı titiz bir dil işçiliği ve ustalık, halk söyleminden ve folklorik öğelerden yararlanma görülür. Derlediği masallarda da kendine özgü bir üslup geliştirdi. Ölümünün birinci yılında dostları, anısına, *Üç Kanatlı Masal Kuşu Oğuz Tansel* adlı bir kitap çıkardılar (1995).

Ödül: *Allı ile Fırfırı* ile 1977 TDK Çocuk Yazını Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Savrulmayı Bekleyen Harman*, İst.: Yeni Mtb., 1953; *Gözünü Sevdiğim*, Ank.: Dost, 1962; *Sarıkız Yolu*, (toplu şiirler) İst.: Yaz, 1986; *Dağı Öpmeler*, (haz. A. Tansel) İst.: YKY, 1999.
Masal: *Altı Kardeşler*, Ank.: Dost, 1959; *Yedi Devler*, İst.: Kutulmuş Mtb., 1960; *Üç Kızlar*, Ank.: Dernek, 1963; *Mavi Gelin*, İst.: Yaz, 1966; *Bektaşi Dedikleri*, (M. Eloğlu ile) İst.: Türkiye İş Bankası, 1970; *Allı ile Fırfırı*, (toplu masallar) İst.: Yaz, 1976; *Bir de Varmış, İki de Varmış*, (A. Özyalçıner ile) Ank.: Ankara Belediyesi, 1979; *Çobanla Bey Kızı*, Ank.: Yaz, 1985.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 351; Kurdakul, *Sözlük*, 582; *TDEA*, VIII, 234; O. Tansel, *Dağı Öpmeler*, İst., 1999.

TANYOL, CAHİT *(Nizip/Gaziantep, 1914 -)* Şair, yazar, toplumbilimci.

Tam adı H. Cahit Tanyol. Şair Tuğrul Tanyol oğludur. Nizip İlkokulu'ndan (1926) sonra Adana Erkek Öğretmen Okulu'nu bitirdi (1931). Yükseköğrenimini Gazi Eğitim Enstitüsü'nde tamamladı (1935). Yozgat Lisesi, Çorum Ortaokulu, İzmir Tilkilik Ortaokulu, İstanbul Eyüp Ortaokulu, Taksim ve Haydarpaşa liselerinde öğretmenlik görevini sürdürdü. Bu arada İÜEF Felsefe Bölümü'nden mezun oldu (1944). "Schopenhauer'de Aklın Temeli" adıyla bitirme tezini, "Haz ve Elemin Ahlakta Yeri" adlı doktora çalışmasını ve *Örf ve Âdetler Sosyolojisi Açısından Sanat ve Ahlak* konulu doçentlik tezini hazırladı. İÜEF Sosyoloji Bölümü'ne asistan olarak girdi; 1953'te doçent, 1960'ta profesör oldu. Sosyoloji Ens. müdürlüğü ve Sosyoloji Bölümü başkanlığı görevlerini yürüttü (1972-82). 1982'de kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. TYS, Edebiyatçılar Derneği, Türk Sosyolojisi Derneği, Yahya Kemal'i Sevenler Derneği ve Turing Kulübü üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli ve iki çocuk babası.

İlk şiirleri ("Gurup", "Taşbaş'ta Akşam") İ. H. Sevük'ün Adana maarif eminiyken çıkardığı *Maarif Mecmuası*'nda yer aldı. Şiir ve yazıları 1928'den 1932'ye kadar *Servetifünun-Uyanış*, *Yenilik*, *İçtihat* gibi dergilerde yayımlandı. İzmir'deki öğretmenlik yıllarında *Aramak* adlı dergiyi çıkardı (16 sayı, Nisan 1939-Eylül 1940); şiir ve yazılarıyla tanınması bu dergi vasıtasıyla olmuştur. Edebiyat yaşamına daha sonra İstanbul'da yayın müdürlüğünü de yaptığı *Değirmen* dergisinde devam etti (12 sayı, Ekim 1942-Nisan 1944). Sonraki yıllarda yazı ve şiirlerini *Varlık*, *İstanbul*, *Yön*, *Akademi*, *İnsan*, *Aile*, *Küçük Dergi*, *Yeni İnsan*, *Hisar*, *Realite*, *Türk Yurdu*, *Yazko Somut*, *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Yeni Sabah*, *Son Telgraf*, *Güneş* gibi gazete ve dergilerde yayımladı.

Makale, deneme ve incelemelerini titiz bir çalışmayla kaleme aldı. Gündelik olayları bilimsel bir süzgeçten geçirerek yazdı; toplumcu bir anlayışı benimsedi. Şiirde vezin ve kafiyeye karşı bir tutum izledi: "Vezin ve kafiye şiirimizi dejenere etti ve klişe, bayatlamış duygulara siper vazifesi gördü. Kafiyeye hücum, sanat alanına kalp akçe sürenleri meydana çıkardı" sözleriyle bu konudaki düşüncelerini ortaya koydu. Fransızca ve Türkçe yayımlanan *Realite* dergisinde çıkan "Seyahate Davet" adlı şiiriyle birincilik kazandı.

Yapıtları: Şiir: *Kuruluş ve Fetih Destanı*, İst.: Güven Mtb., 1969; *Son Liman*, (bütün şiirleri) İst., 1992; *Düş Yorgunu*, (Toplu şiirler), İst.: Gendaş Kültür, 2001.
Deneme-İnceleme: *Örf ve Âdetler Sosyolojisi Bakımından Sanat ve Ahlak*, İst.: İÜEF, 1952; *Sosyal Ahlak-Laik Ahlaka Giriş*, İst.: İÜEF, 1960; *Peşke Binamlısı Köyü*, İst.: İstanbul Mtb., 1961; *Eylen Köyü*, İst., 1967; *Sosyolojik Açıdan Din-Ahlak-Laiklik ve Politika Üzerine Diyaloglar*, İst.: Okat, 1970; *Türk Sosyolojisinin Bazı Sorunları*, İst.: İÜEF, 1973; *Hocamız Fındıkoğlu*, İst.: İÜ İktisat Fak., 1976; *Atatürkçülük ve Halkçılık*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1981; *Türk Edebiyatında Yahya Kemal*, İst.: Remzi, 1985; *Laiklik ve İrtica*, İst.: Altın Kitaplar, 1989; *Çankaya Dramı*, İst.: Altın Kitaplar, 1990; *Kürtler ile Türkler*, İst., 1993; *Schopenhauer'da Ahlak Felsefesi*, İst., 1998; *Neden Türban Şeriat ve İrtica*, İst., 2002; *Hoca Kadri Efendi'nin Parlementosu*, İst., 2003.
Roman: *O Zaten Yoktu*, İst.: Altın Kitaplar, 2007.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 351-352; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1099; "Tanyol, Cahit", *TDEA*, VIII, 235; Kurdakul, *Sözlük*, 582-583; Karaalioğlu, 541; Işık, 575.

TANYOL, TUĞRUL *(İstanbul, 14 Ocak 1953 -)* Şair.

İlk şiirlerinde A. Tuğrul Tanyol imzasını kullandı. Öğretmen Fethiye Tanyol ile şair, yazar ve toplumbilimci Prof. Cahit Tanyol'un oğlu. Moda İlkokulu (1963), Saint Joseph (1968) ve Kabataş Erkek liselerinden (1972) sonra Boğaziçi Üni. İdari Bilimler Fak. Sosyal Bilimler Bölümü'nü bitirdi (1977). İÜEF Sosyoloji Bölümü'nde "kültür kişilik kuramları" teziyle doktorasını tamamladı (1980); Marmara Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ne asistan olarak girdi. Halen Marmara ve Yeditepe üniversitelerinde öğretim üyesi. *Üç Çiçek*, *Poetika*, *Özgür Edebiyat* dergileriyle Çizgi Yayınları'nın kurucuları arasında yer aldı. Açık Radyo'da "Settecento" adlı bir müzik programı hazırladı (1997). TYS (1995-96 yıllarında ikinci başkanlık yaptı) ve PEN Yazarlar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri 1970'te *Yeni İnsan* dergisinde çıktı. *Varlık*, *Somut*, *Türkiye Yazıları*, *Yazko Edebiyat*, *Sanat Olayı*, *Gösteri*, *Üç Çiçek*, *Poetika*, *Sombahar*, *Düşler*, *E* gibi dergilerde yayımlanan şiirlerinin yanı sıra şiirin ana sorunları üzerine yazdığı yazılarıyla tanındı. Günümüz Türk şiiri hakkında yaptığı değerlendirme/tartışma yazılarını *Varlık* dergisinde yayımladı. "1980 kuşağı" olarak adlandırılan şairlerin arasında öne çıkan isimlerden birisi oldu. Bazı şiirleri İngilizce, Fransızca ve İspanyolcaya çevrilerek dergi ve antolojilerde yer aldı. Edebiyat eserleri ve şiir çevirileri vardır.

İlk şiirlerinde çağrışım alanı alabildiğine geniş lirik ve romantik bir şiirin peşinde olduğu, yer yer 1970'lerde yazılan şiirin kimi özelliklerinden etkilendiği görüldü. İkinci kitabı *Ağustos Dehlizleri* ile kendi çizgisini yakaladığı kabul edildi. Divan edebiyatı, tarih ve tasavvufi öğelere göndermeler yaparak modern, dengeli ve müzikli bir şiir yapısı kurdu. Serbest şiirin yapısı içinde Ahmet Haşim ve Yahya Kemal şiirlerinin etkisiyle ölçü ve uyak denemelerine girişti. Zaman, ölüm, yalnızlık, şehir, tutku ve aşk gibi temaları sağlam ve incelikli bir şiir diliyle işledi.

Ödül: 1980 Güzel Sanatlar Akademisi'nin açtığı Sanat Emeği Dergisi Şiir Özel Ödülü; *Ağustos Dehlizleri* ile 1985 Behçet Necatigil Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Elinden Tutun Günü*, İst.: Üç Çiçek, 1983; *Ağustos Dehlizleri*, İst.: Çizgi, 1985; *Sudaki Ankâ*, İst.: Korsan, 1990; *Oda Müziği*, İst.: Telos, 1992; *İhanet Perisinin Soğuk Sarayı*, İst.: Era, 1995; *Toplu Şiirler 1971-1995*, İst.: YKY, 1997; *Büyü Bitti*, İst.: YKY, 2000; *Her Şey Bir Mevsim*, İst.: YKY, 2006.

Kaynaklar: *BF* (13 Eylül 2000); Necatigil, *İsimler*, 352; Kurdakul, *Sözlük*, 583; "Tanyol, Tuğrul", *TDEA*, VIII, 235; E. Erem, "Tuğrul Tanyol: Benim Önemsediklerimi Kimsenin Umursamadığını Görüyorum" (söyleşi), *Sombahar*, S. 11 (Mayıs-Haziran 1992); O. Kahyaoğlu, "Görsellik, Sembol ve İmgenin Çakıştığı Nokta: Tuğrul Tanyol Şiiri", *aynı yerde*.

TANYOLAÇ, TEVFİK *(Rakka/Halep, 1897 - İstanbul, 1975)* Şair.

Tam adı Tevfik Abdurrahman Tanyolaç. Tevfik A. Tanyolaç imzasını da kullandı. Kırklareli İdadisi'nde, daha sonra Bahriye Mektebi'nde okudu. I. Dünya Savaşı sırasında geçirdiği bir kaza sonucunda yaralandı ve harp malulü olarak emekliye ayrıldı. Sonraki yıllarda İÜ Tıp Fakültesi Diş Hekimliği Bölümü'nden mezun olarak bir süre dişçilik yaptı.

Tanyolaç, Kırklareli'nde yayımlanan *Yeşil Işık* adlı gazeteyi çıkardı ve bu gazetenin sürekli yazarlığını yaptı. Ulusal duyguların ve kahramanlık gibi temaların ağır bastığı şiirlerinin dışında çeşitli konularda makaleleri bulunmaktadır. *Kaç Kişi Kaldık* adlı kitabını harp malulleri konusuna dikkat çekmek üzere kaleme aldı. Yazarın biyoloji ve tıp alanında da yayımlanmış çalışmaları bulunmaktadır. Ayrıca sağlık bilgisi ve koruyucu hekimlik konularında ders kitapları yazdı.

Yapıtları: Şiir: *Yüce ve Çiçekleri*, (küçüklere şiirler) 1937; *Dalgalarla Engine*. ?;, *Gönül Bahçelerinden*, Ank.: Balkanoğlu Mtb., 1953; *Atamızı Anarken*, Ank., Türkiye Malul Gaziler Birliği, 1953; *Hürriyetleri İçin Döğüşen Milletlere Bir Türk Malul Gazisinin Andacıdır*, Ank.: Balkanoğlu Mtb., 1956; *27 Mayıs İnkılabı*, Ank.: Hilal Mtb., 1960; *Kıbrıs'ta Kanlı Bayram*, Ank.: Hilal Mtb., 1964.

Araştırma: *Kaç Kişi Kaldık*, Ank.: Balkanoğlu Mtb., 1960; *Gerçek Bir Kahraman*, Ank.: Hilal Mtb., 1964.

Manzum Piyes: *Kelkit'in Doğuşu*, İst.: Vakit Mtb., 1945.

Manzum Öykü: *Rüzgâr ve Delioğlan*, Ank.: Hilal Mtb., 1963.

Kaynaklar: "Tanyolaç, Tevfik", *TDEA*, VIII, 235.

TAR, SÜLEYMAN ŞAHİN *(Bursa, 1914 - İstanbul, 31 Ocak 1990)* Şair.

Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. 1941'de Adana'da öğretmenlik yaptığı sırada *Çığ* dergisini çıkardı. Bu dergideki bir öyküsünden dolayı hakkında dava açıldı ve Mersin Lisesi'ne sürüldü; 1946'da bir ihbar so-

nucu Ceza Kanunu'nun 142. maddesinden yargılandı ve öğretmenlikten el çektirildi. Daha sonra göreve döndürüldü, ancak Amasya ve Isparta kütüphanelerine sürüldü. Isparta'da 142. maddeden bir kez daha yargılandı; 1 yıl hapse mahkûm edildi. Öğretmenlikten ayrıldı; bir süre Misebolu'da zahire işiyle uğraştıktan sonra İstanbul'a gitti; Yeni Camii'nin arkasında 23 yıl arzuhalcilik yaptı. 1956'da Vatan Partisi'ne girdi, 1957'de partinin diğer üyeleriyle birlikte tutuklandı ve 18 ay hapis yattı. Son yıllarını Şirinevler'de bir huzurevinde geçirdi; 1 Şubat'ta Silivrikapı Mezarlığı'na gömüldü. İlk şiirleri *Çığ* dergisinde çıktı. 1940 kuşağı toplumcu gerçekçi şairleri arasında adını duyurdu; şiirlerini *Yücel*, *Türk Solu* ve *Yeryüzü* dergilerinde yayımladı. TYS üyesiydi.

Yapıtları: Şiir: *Istırap*, İst.: Arkadaş B., 1946; *Arkadaş*, İst.: Sümer Mtb., 1971; *Onlar*, İst.: Gerçek Sanat, 1989.
Öykü: *Misebolu Hikâyeleri*, İst.: Tomurcuk Mtb., 1982.

Kaynaklar: *BF* (Eylül 1999, yayımcısı Güngör Gençay'dan); Kurdakul, *Sözlük*, 583; S. Ş. Tar, *Onlar*, İst., 1989; G. Gençay, "İhanetin Ağında", *Gerçek Sanat*, S. 7 (Nisan 1995); Ö. Nida, "Pislikleri Görüp Temizlemek Gerekir", *Sorun*, Aralık 1990.

TARANCI, CAHİT SITKI *(Diyarbakır, 2 Ekim 1910 - Viyana, 12 Ekim 1956)* Şair.

Asıl adı Hüseyin Cahit. Cevat Sadık, İrfan Kudret imzalarını da kullandı. Diyarbakır'ın eski ve soylu Pirinççizadeler ailesine mensup pirinç tüccarı Bekir Sıtkı Bey ile Arife Hanım'ın oğlu. Camiikebir mahallesinde, 1973'te Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi'ne dönüştürülen evde doğdu. Bu evin Tarancı'nın anılarında önemli yeri vardır. Öğrenimine Diyarbakır'da Numune-i Terakki-i Hamidi Mekteb-i İptidaisi'nde başladı. Bir yıl sonra yine Diyarbakır'daki Mekteb-i Sultani'nin iptidai kısmına nakledildi. İlköğrenimini tamamlayınca İstanbul'a gönderildi; dört yıl Saint-Joseph Lisesi'nde öğrenim gördükten sonra, sınavla Galatasaray Lisesi'nin dokuzuncu sınıfına geçti. Burada, ölene kadar dost kalacağı Ziya Osman Saba ile tanıştı. 1931'de Galatasaray'ı bitirince, babasının isteği üzerine Mülkiye Mektebi'ne girdi. Dört yıl sonra bitiremeden ayrıldı. Bu kez Yüksek Ticaret Okulu'na yazıldı. Bu sırada açılan bir sınavı kazanarak Sümerbank'ta memur olarak işe başladı, bir yandan da *Cumhuriyet* gazetesinde öyküleri çıkıyordu (1937). Bir yıl kadar memurluk yaptıktan sonra, öğrenimine Sciences Politiques'te devam etmek üzere Paris'e gitti (1938). Paris Radyosu'nda Oktay Rifat ile birlikte Türkçe yayınları spikerliği yapıyor, bir yandan da *Cumhuriyet*'e öyküler gönderiyordu. 1940'ta Fransa'nın Almanlar tarafından işgali üzerine Paris'ten ayrılarak bisikletle Lyon'a, daha sonra Cenevre'ye geçti. İsviçre'de kısa bir süre kaldıktan sonra Türkiye'ye döndü (Ekim 1940). Bir süre Diyarbakır'da kaldı, Mart 1941'de askerlik görevine başladı. Ankara, Burhaniye ve Ilıca'da görev yaptıktan sonra Ekim 1943'te terhis oldu. Ticarethanesini ve evini İstanbul'a taşıyan babasının yanında işyerinin ticari defterlerini tutmaya başladı. Fazla içki içmesi yüzünden, babasıyla tartışarak evden ayrıldı. Beyoğlu'nda bir pansiyonda kalmaya başladı. 1944'ün son aylarında Ankara'ya gitti, çevirmen olarak Anadolu Ajansı'na girdi. Ankara'da Orhan Veli, Ahmet Muhip, Şahap Sıtkı, Melih Cevdet, Baki Süha, Oktay Rifat, Ceyhun Atuf, Yaşar Nabi, Cevdet Kudret, Sabahattin Eyuboğlu gibi şair ve yazarlar çevresinde bulundu. 1945'te Cumhuriyet Halk Partisi'nin açtığı şiir yarışmasında "Otuz Beş Yaş" adlı şiiriyle birinci oldu. Daha sonra Toprak Mahsulleri Ofisi'nde çalışmaya başladı. Oradan da Çalışma Bakanlığı'ndaki çevirmenlik kadrosuna geçti. 1951'de Cavidan Hanım'la evlendi. 1954'te hastalandı. Kısmi felç sebebiyle konuşamıyor ve hareket edemiyordu. Bir süre İstanbul'da Nişantaşı İşçi Sigortaları Hastanesi'nde yattıktan sonra doktorların tavsiyesi üzerine götürüldüğü Diyarbakır'da bir yıl kaldı. 1955'te yeniden Ankara'ya getirildi. Arkadaşı Samet Ağaoğlu'nun yardımlarıyla 6 Eylül 1956'da gönderildiği Viyana'da öldü. Cenazesi 26 Ekim 1956 cuma günü Ankara'da toprağa verildi.

Tarancı'nın ilk şiirleri 1930-31'de *Muhit*, Halit Fahri Ozansoy'un yönetimindeki *Servetifünun-Uyanış* dergileriyle Galatasaray'ın *Akademi* dergisinde çıktı. Şiirleri daha sonra *Varlık*, *Yücel*, *İnkılâpçı Gençlik*, *İnsan*, *Gündüz*, *Akpınar*, *Kültür Haftası*, *Ülkü*, *Demet*, *Pınar*, *İstanbul*, *Yaratış*, *Ankara*, *Cumhuriyet*, *Akşam*, *Vatan*, *Sanat ve Edebiyat* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı.

Şair olmayı daha lisedeyken düşleyen ve ailesine yazdığı mektuplarda bunu açıkça belirten Tarancı'nın edebiyat dünyasında tanınmasında Peyami Safa'nın *Cumhuriyet* gazetesinde

yayımladığı (Ekim-Kasım 1932) onun şiirini konu alan üç yazısı etkili oldu. "Şiirlerinin çoğunda bir lastik gibi uzanıp kısalan ve alelade bir hareket noktasından başlayarak namütenahiye doğru genişleyip büzülen bir kıvranış, bir araştırma, hatta bazan da nispetsizlik ve ahenksizlik var. Kaskatı bir kelime, bomboş bir mısra, adi bir başlayış, yahut bitiş, güzel bir şiirin ipekli dokuması üstünde birer yırtık veya leke gibi sırıtıyor. Fakat, kendimizi tekniğin taassubundan kurtararak, neticeden ziyade sebeplere ve âmillere doğru bütün dikkatimizi uzatırsak, şairin içinde, edebiyatımızda eşi bulunmayan yeni bir âlemin doğmaya hazırlandığını fark ediyoruz. Kendisi de bu âlemin yolunu aradığını anlamıştır ve bu müşahhas dünyadan kurtulmanın hasreti içindedir. (...) Sahiden, Cahit Sıtkı Bey'de yükseklere doğru kendini fırlatmak için hız almanın gerginliği var. Kanatlarının kuvvetini de bize hissettiriyor. Bu tarafından bakılınca zamanımızın en büyük kabiliyeti olduğuna şüphemiz kalmaz. Çünkü hiçbir şairimizin gözlerinin alabildiği nokta, onunki kadar uzaklarda ve yükseklerde değildir. Fakat bugün bulunduğu nokta ile hedefi arasındaki mesafeye bakıyoruz ve kendimizi biraz daha beklemeye mahkûm görüyoruz." Bu önemli destekten sonra Tarancı ilk şiir kitabı olan *Ömrümde Sükût*'u Peyami Safa'ya ithaf ederek yayımlar.

Türk edebiyatında şiir üzerine en çok düşünen şairlerden biri olan Tarancı bu düşüncelerini yazılarında ve mektuplarında geniş olarak açıklar. Şiir "kelimelerle güzel şekiller kurma sanatıdır" diyen Tarancı, şiiri "kelime ve şekil" işi olarak kabul etmektedir. "Ama kelime nedir? Annedir, dosttur, kadehtir, hasrettir, hayaldir yani bir manası, tedaisi, bir gölgesi, hatta bir rengi ve adı olan nesnedir. Kelime insanoğlundan haber verir. İnsanoğlunu işlemek her sanatkârın boynunun borcudur. İnsanoğlu dünyanın en zengin madenidir. Kelime dedik ama, kelime boş bir kalıp değil ki! Şairin hisleri, fikirleri, hayalleri, dünya görüşü, felsefesi, şahsiyeti, her şeyi şiirde belli olur. Şu var ki, kelimeleri tanımak, sevmek, okşamasını bilmek lazım. Hangi kelime, hangi kelime ile yan yana geldiğinde nasıl bir ışık peyda olur? Bunu bilmek lazım. Mallarmé'nin 'şiir, kelimeler dinidir' demesi bundandır. Şiir bu suretle hüner ve marifet işi oluyor. Öyledir de. Ata binmek, kundura yapmak, hatta kundura boyamak ne ise, şiir de odur, yani ustalık ve ihtiras işi." Bunun yanında biçim üzerine de düşüncelerini açıklayan şair, Valéry'nin "Demek kâfi değil, duyurmak lazım, hatta güzel duyurmak lazım" sözünü aktararak, "öyledir, aynı kumaştan iki terzi de elbise diker, biri hakikaten elbise olur, diğeri elbiseden başka her şeye benzer. Makas meselesi, başka bir şey değil, şair için de aynı şey varittir. Şahsî bir his, yeni bir imal, ileri bir fikir bulabilirsiniz. Ama kâfi değil, şairliğimiz onları söylemekle belli olacaktır. (...) Bütün büyük sanat eserlerine bakınız, hepsinde şeklin zaferini göreceksiniz. Şekil hummasına tutulmamış sanatkâr, şairse kalemini, ressam ise fırçasını elinden atmalıdır. Şekilsizlik içinde güzellik avına çıkanlar, kendi kendilerini aldatmaktan başka bir şey yapmış olmazlar" der. İlk yıllarda vezne önem vermesine karşın, aslolanın söylenmek isteneni olanakları içinde en güzel biçimde söylemek olduğunu düşünen Tarancı'ya göre "Mükemmeliyet ne aruzun, ne hecenin, ne de serbest veznin inhisar altına aldığı bir nesnedir. Mükemmeliyet, şairin kullandığı dilden azamiyi koparmasıdır. Zaten kafiye, vezin filan bu mükemmeliyet iradesinin emrinde çalıştıkları nispette elzemdirler, yoksa daima değil. (...) Sonra bazı şiir vardır ki, vezinli kafiyeli gelir, bazısı daha başıboş gelir. Hepsine hoş geldin, safa geldin demek en güzeli değil mi? Aslolan şey, kelimeleri yaşatmaktır, sen onlara hayat verdikten sonra gerisine karışma. Hatta ufak tefek kusurlarını da hoş görmek bazan şiirin çok lehinde oluyor. Çünkü şiir, daima, en ummadığımız yerdedir."

Necatigil onun şiirini değerlendirirken "*Ömrümde Sükût*'un ilk şiirlerinden birindedir şu mısra: 'Kimsecikler duymadan bir kapı açıp gitsem!' Sık sık bir dua gibi tekrarladığım, en sıkıntılı zamanlarımda Hızır gibi imdadıma yetişen bu kurtarıcı mısradaki üzgün dileği, işte şimdi iki yoldan gerçekleşti: Önce başkalarının ancak sonradan duyacakları, görecekleri, yürüyecekleri bir kapı açtı; hayata giden yolları, yaşamanın güzelliğini gösterdi, peşindekileri o yana çağırdı, Otuz Beş Yaş şiirindeki acı, kötümser ama geçici havanın rağmına her doğan günün bir dert değil, hayır, ne olursa olsun bir nimet olduğunu işaret etti. Sonra yâdelde kimsecikler duymadan bu sefer, tekneyi sarmış dalgalar arasında, çok eskiden bir ara ümitlerini bağladığı ölümün kapısına yöneldi, bu kapıyı açıp gitti" der.

Şiirlerinde –özellikle ilk dönem şiirlerinde– Fransız şairlerden Baudelaire, Verlaine, Rim-

baud, Valéry ile Paul Eluard'ın etkileri görülen Cahit Sıtkı özellikle 1935'ten sonra "yalnızlık" ve "ölüm" temaları üzerinde yoğunlaşır. Şairin bu temalar üzerinde ısrarla durmasını dönemin toplumsal koşullarından ve "fenomenolojik" bakış tarzı ile birlikte içine düştüğü nihilizm nedeniyle "fizyolojik ve fizik varlığı tek gerçek olarak" görmesinden kaynaklandığını belirten Mehmet Kaplan "Cahit Sıtkı, düşüncelerine hâkim olan ölüm temi dolayısiyle daha ziyade kendi ıstırabı içine kapalı, metafizik seviyeye yükselemeyen, dünya ile boşluk arasında sıkışmış, hayata koşmak isteyen, fakat ondan tam istediğini bulamayan bir insandır" der.

Tarancı'nın şiir dışında ürün verdiği türlerden biri de öyküdür. Şairliğinin gölgesinde kalan bu yönü pek bilinmez. Çoğunlukla *Cumhuriyet* gazetesinde –az sayıda da *Varlık* dergisinde– yayımlanan bu öykülerden çeviri ve uyarlama olanları "Cevat Sadık" ve "İrfan Kudret" imzalarını, telif olanları ise kendi imzasını taşır. Bunlardan telif olan 24'ü Selahattin Önerli tarafından, 31'i de Çetin Ezber tarafından derlenmiştir. Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde önem verdiği az kelimeyle çok şey söylemek düşüncesinin öyküleri için de geçerli olduğunu belirten İnci Enginün "şahsî yaşantısının ve kültürünün kendisine kazandırdığı birikimi, hem hikâyelerinde hem de şiirlerinde işlemiştir. Bazen önce hikâyelerinde işlediklerini, kelimelerin istifinden doğan şiir sesine ulaştıkları zaman şiirine geçirmiş, bazen de şiirini yazdıktan sonra onu bir de hikâyede işleyerek açıklamıştır. Böylece hikâye ve şiir birbirini tamamlamıştır" der. Olay örgüsünün basit bir çerçevede geliştiği öykülerde "hayatın güzelliği, bazen bir seste, bazen bir meyhanede, bazen de bir tütün kokusunda hissedilir. Hikâyeler, her şeye rağmen hayatın yaşanmaya değer olduğunu anlatır. Hayatı bu kadar cazip kılan da ne zaman olacağı bilinmeyen ölüm hadisesidir. Ölüm düşüncesi ve duygusu bu hikâyelerde hayatın karşıtı olarak ortaya çıkar ve hayatı manalı hale getirir. Hemen hepsi İstanbul'da geçen hikâyeler orta sınıf insanının hayatından kesitler verir. Hikâyelerdeki yalnızlık duygusu da ev, aile, sevilenle birlikte olma özlemine karşıt olarak kullanılmıştır. Evlilik hikâyelerinde ev içi çoğunlukla paylaşılır bir saadetin mekânı olarak tasavvur edilmiştir. Yazar hikâyelerinin çoğunda İstanbul sokaklarında dolaşır, gerçekleşmesi imkânsız hayaller kurar, ayrıca meyhaneler ve kahvehaneler de hikâye kahramanlarının günlük sıkıntılarından kurtulup rahatladıkları ve hayal kurabildikleri birer mekândır" (İrfan Karakoç).

Tarancı makale türündeki ilk yazısını *Akademi* dergisinde yayımlamıştır (15 Ocak 1931). Bu derginin dışında yazıları *Ağaç*, *Gündüz*, *Varlık*, *Servetifünun-Uyanış*, *Vakit* ve *Cumhuriyet* gibi gazete ve dergilerde görülür. Dostlarına –özellikle Ziya Osman Saba'ya– ve ailesine yazdığı mektuplar da önemli edebi metinlerdendir.

Ödül: "Otuz Beş Yaş" ile 1945 CHP Şiir Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Şiir: *Ömrümde Sükût*, İst.: Sühulet, 1933; *Otuz Beş Yaş*, İst.: Varlık, 1946; *Düşten Güzel*, İst.: Varlık, 1952; *Sonrası*, (73 yeni, 10 çeviri şiir, ölümünden sonra hakkında yazılanların bir bölümü) İst.: Varlık, 1957; *Bütün Şiirleri*, (haz. Asım Bezirci) İst.: Can, 1983.

Mektup: *Ziya'ya Mektuplar*, İst.: Varlık, 1957; *Evime ve Nihal'e Mektuplar*, (haz. İnci Enginün) Ank: TDK, 1989.

Makale-Deneme: *Yazılar-Makaleler, Konuşmalar, Yanıtlar*, (haz. Hakan Sazyek) İst.: Can, 1995.

İnceleme: *Peyami Safa: Hayatı ve Eserleri*, İst.: Semih Lütfü, 1940.

Çeviri: *Fransa'da Müstakil Resim* (Adolphe Basler-Charles Kunstler; A. M. Dıranas'la), 2 c., İst.: Kenan B., 1938.

Kaynaklar: G. Gençay, *Cahit Sıtkı Tarancı*, Ank., 1956; M. Uyguner, *Cahit Sıtkı Tarancı: Hayatı, Sanatı, Eseri*, İst., 1966; Ş. Beysanoğlu, *Cahit Sıtkı Tarancı: Hayatı, Sanatı, Seçme Şiirleri, Hikâyeleri ve Diğer Yazıları*, Ank., 1969; İ. Enginün, "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiir ve Hikâyeleri Arasındaki Paralellik", *Türk Dili*, S. 408 (Aralık 1985), s. 449-459; Ç. Ezber, "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hikâyeleri", İÜEF lisans tezi, 1979; M. Kaplan, "Cahit Sıtkı Tarancı", *Türk Yurdu*, S. 256 (Kasım 1956), s. 325-329; ay, "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiir Estetiği", *Ölçü*, S. 4 (1 Haziran 1957), s. 24-27; S. Önerli, *Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hikâyeciliği ve Hikâyeleri*, Ank., 1976; *Cahit Sıtkı Tarancı Bibliyografyası*, (Milli Kütüphane yayını) Ank., 1971; R. Bağcı, "Cahit Sıtkı ve Orhan Veli'de Yalnızlık Duygusu", *DEÜ Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 3 (Ocak 1993); İ. Karakoç, "Tarancı'nın Hikâyeleri: Düş ve Gerçek", I-II, *Dergâh*, S. 109 ve 110 (Mart ve Nisan 1999), s. 17-20 ve 19-21; Ö. Göçgün, "Şiir Dünyası İçinde: Cahit Sıtkı Tarancı", *Diyarbakır: Müze Şehir*, (haz. Ş. Beysanoğlu-M. S. Koz-E. N. İşli) İst., 1999, s. 319-333.

TARANOĞLU, GÜZİDE *(İstanbul, 29 Ocak 1922 -)* Şair.

Tam adı Fatma Güzide Taranoğlu. Bazı şiirlerinde Gülpınar soyadını kullandı. Üsküp eşrafından eczacı Rıfat Gülpınar ile Zübeyde Nevres Hanım'ın kızı. İlköğrenimini Ilgın'da, ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladıktan

sonra bir süre Emlak ve Eytam Bankası'nda çalıştı. Dr. Bilal Taranoğlu ile evlendikten sonra kendisini daha çok hayır işlerine verdi. Kadınlar Birliği, Yardımseverler Derneği, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi pek çok sosyal hizmet kurumunda gönüllü olarak görev yaptı. Bir dönem Ankara'da basılan *Yeni Tanin* gazetesinin sanat sayfalarını düzenleme işini yürüttü, *Yeni Zafer* gazetesinde köşe yazıları yazdı. 1976'da Ankara'da Gülpınar Yayınevi'ni kurdu ve aylık *Gülpınar* dergisini çıkardı.

İlk şiirleri *Çaba* dergisinde çıktı. Hece vezni ile yazdığı şiirlerinin pek çoğu bestelendi, "Bir şarkı yazdım sana", "Yıllar yılı sana aşk", "Sana sevgi taşıdım", "Ağlasan söz olur, gülsen söz olur", "Güzelsin doyulmaz bir çiçek gibi" bestelenen şiirlerinden bazılarıdır; "Tadı yok sensiz geçen ne baharın ne yazın" sözleriyle başlayan güftesi büyük beğeniyle karşılandı.

Yapıtları: Şiir: *Merhaba Dostum*, Ank.: Şark Mtb., 1967; *Mutlu Acı*, Ank.: Çaba, 1968; *Tozpembe*, Ank.: Çaba, 1969; *İnsanlar Mutlu Yaşasın*, Ank.: Başbakanlık B., 1972; *Ve Mutluluk Çiçek Açar*, Ank., 1975; *Sözde Özler-Özde Sözler*, Ank.: Gülpınar, 1976; *Aldanışlar Geçidi*, (antoloji) Ank.: Gülpınar, 1978; *Huzur Çağı*, Ank.: Gülpınar, 1981; *Umutlar Canda Çiçek*, Ank.: Emel Mtb., 1984; *Aşk Yıllara Yenilmez*, Ank.: Üçbilek Mtb., 1989; *Can Parçamız Çocuklar*, Ank.: Üçbilek Mtb., 1993; *Şiiristanda Hecelerin Dili*, 1997; *Bir Dalda Bin Çiçek*, (Toplu Şiirler), İst., 1997; *Aşk Şiir = Hayat*, İst., 2002; *Sevgi Yağmur Aşk Güneş*, İst., 2003.
Diğer: *Diyorum ki*, İst., 1976; *Aldanışlar Geçidi*, İst., 1978; *Selamlarım*, İst., 1996.
Kaynaklar: E. Tuncalp, *Gönül Tahtında Güzide*, Ank., 1979; "Taranoğlu, Güzide", *TDEA*, VIII, 254; B. Tamsöz, *Kadın Şairler*, Ank., 1994, s. 165-167; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 84; *Kim Kimdir*, 659.

TARHAN, ABDÜLHAK HÂMİT *(İstanbul, 2 Ocak 1852 - İstanbul, 13 Nisan 1937)* Şair, oyun yazarı.

Tanzimat dönemi devlet adamlarından tarihçi Hayrullah Efendi ile Müntehâ Nasip Hanım'ın oğlu. Büyükbabası Hekimbaşı Abdülhak Molla'nın Bebek'teki yalısında doğdu. Bulunduğu semtin mahalle mektebinde ve bir süre Hisar Rüştiyesi'nde okuduktan sonra düzenli bir okul öğrenimi olmadı. Babası ulema sınıfından olduğu için kendisine beş yaşında "İstanbul rüusu" verilerek 800 kuruş maaş bağlandı. On yaşlarında iken ağabeyi Abdülhak Nasuhi ile birlikte önce kısa süre kaldıkları Napoli ve Roma'ya, daha sonra Paris'e gitti (1862). Ertesi yıl, tedavi ve gezi amacıyla Avrupa yolculuğu yapmakta olan babası Hayrullah Efendi ile bir süre Paris'te kaldıktan sonra onunla birlikte Viyana yoluyla İstanbul'a döndü (1863). Hayrullah Efendi'nin Tahran elçiliğine atanması üzerine yine onunla birlikte Trabzon üzerinden Tahran'a gitti (1865); burada bir buçuk yıl kadar kaldı ve bir süre sefaret ikinci kâtipliğinde bulundu; babasının ani ölümü üzerine İstanbul'a döndü (1866). Aynı yıl Maliye Mühimme Kalemi'nde başladığı resmi görevi Şûra-yı Devlet ve Sadaret Mektubi Kalemi'ndeki memurluklarla sürdürdü. 1874'te Edirne'de Pirizade ailesinden Fatma Hanım ile evlendi. 1876 Haziranında Paris büyükelçiliği ikinci kâtibi olarak Fransa'ya gitti. 1878 sonlarında izinli olarak İstanbul'a döndüğü günlerde Paris'te yazıp bastırdığı *Nesteren* adlı oyunu yüzünden memurluktan alınmış olduğunu öğrendi. Önce Belgrad, daha sonra Berlin elçilikleri kâtipliğine atandıysa da kabul etmedi. Bir süre, Rize'de vali olarak bulunan ağabeyi Nasuhi Bey'in yanında kaldı. 1881 Eylülünde atandığı Poti'ye (Rusya), birkaç ay sonra da Golos'a (Yunanistan) şehbender (konsolos) olarak gitti. 1883 Ekiminde Bombay başşehbenderi oldu; Bombay'a giderken Midilli'de Namık Kemal ile beş altı saat görüştü. Vereme yakalanmış olan karısı Fatma Hanım'ın sağlığının Bombay'da iyice bozulması üzerine İstanbul'a dönme kararıyla bindikleri vapurda hastalık daha da ilerledi. O sırada Nasuhi Bey'in vali olarak bulunduğu Beyrut'a inmek zorunda kaldılar; Fatma Hanım burada öldü (21 Nisan 1885) ve defnedildi. Büyük bir sarsıntı geçiren Hâmit burada kaldığı kırk gün içinde yaşadığı ıstırapla *Makber*'i yazmaya başladı. İstanbul'a döndükten bir buçuk yıl sonra Londra elçiliği başkâtibi olarak İngiltere'ye gitti (Aralık 1886). Burada kaleme alıp tamamladığı *Zeynep* ve *Finten* adlı oyunlarını bastırmak üzere gönderdiği İstanbul'da bu yapıtların, özellikle de *Zeynep*'in, devleti ve hanedanı hicvettiği iddiasıyla basımına izin verilmedi ve yeniden görevden alınan Hâmit İstanbul'a döndü (Ağustos 1888). Bazı nüfuzlu dostlarının araya girmesiyle ve bizzat Hâmit'in II. Abdülhamit'e edebiyatla uğraşmayacağına ilişkin bir ariza yazması üzerine bağışlanarak aynı yıl Londra'daki elçilik kâtipliğine iade edildi. 1894 başlarında sefaret müsteşar muavinliğine yükseltilen Abdülhak Hâmit ertesi yıl Lahey elçiliğine atandı (Temmuz 1895). Bura-

da iki yıl kadar kaldıktan sonra yeniden Londra'ya, bu defa elçilik müsteşarı olarak döndü (Haziran 1897); diplomatik unvanı da ortaelçi oldu. 1906'da Brüksel elçiliğine atandı. Bu görevdeyken, Kâmil Paşa hükümeti, yerine yeni bir elçi atayarak Hâmit'in görevine son verdi (23 Aralık 1912). Londra'dayken evlendiği (1890) Nelly Clower'in ölümü (1911) üzerine İstanbul'da Cemile Hanım ile yirmi gün süreyle evli kalan Hâmit aynı yıl Belçika'da Lüsyen (Lucienne) Hanım ile evlendi. 1914'te Meclis-i Âyan üyeliğine atandı; 1917'de bu meclisin ikinci reis vekili oldu. Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı sonundaki yenilgisi üzerine Viyana'ya gitti. Mütareke yıllarını orada büyük sıkıntılar içinde geçirdi. Milli Mücadele'den sonra, 1922'nin sonuna doğru İstanbul'a döndü. TBMM ona "hidemat-ı vataniye" tertibinden maaş bağladı; İstanbul Belediyesi de ikameti için Maçka Palas'ta bir daire ayırdı. 1928'de girdiği TBMM'de ölümüne kadar İstanbul milletvekili olarak görev yaptı. Zatürreeden öldüğünde resmi bir tören düzenlendi; o sırada yeni açılmış olan Zincirlikuyu'daki Asri Mezarlığa ilk defnedilenlerden oldu.

Abdülhak Hâmit, Tanzimat döneminin birçok aydını gibi, düzenli ve resmi bir öğrenim görmemiştir. Buna biraz da çok küçük yaşlarından itibaren ağabeyine ve babasına refakatle yurtdışında uzun sürelerle kalması neden olmuştur. Hâmit anılarında, Hisar Rüştiyesi'nde de pek bir şey öğrenmediğini yazar. Paris'te Mösyö Hortus'un işlettiği ve çoğunlukla Osmanlı çocuklarının devam ettiği Ecole Nationale adlı bir özel okulda bir buçuk yıl kadar okumuş ve sadece Fransızca öğrenmiştir. Paris dönüşünde yine Bebek'te bir Fransız kolejine devam eder. Hiçbirinden mezun olamadığı bu dağınık, düzensiz okulların Hâmit üzerinde genel bilgiler ve Fransızca öğrenmek dışında herhangi bir iz bırakmadığı anlaşılmaktadır. Yine aynı dönemin diğer Osmanlı aydınları gibi, o da özel dersler, kişiler ve kitaplarla kendi kendini eğitmiş bir insandır. Bunların başında müderris, kadı, hekimbaşı, tarihçi yetiştirmiş, şiire meraklı kişilerin bulunduğu, dönemin benzer konak ve yalıları arasında ulemanın ve şairlerin gidip geldiği, sohbetlerin yapıldığı bir mekân olarak Hekimbaşı Yalısı da vardır. Yetişmesinde tarih, tıp, seyahatname, sözlük, tarım, şiir, öykü, tiyatro gibi çok değişik alanlarda dikkate değer yapıtlar yazmış olan babası Hayrullah Efendi ile Hâmit'in edebiyata, belki biraz da felsefeye yönelmesinde rolü olan ağabeyi Abdülhak Nasuhi'nin katkıları büyüktür. O dönemde bu koşullar altında büyüyen her çocuk gibi ona da özel hocalar tutulmuştur; bunlar arasında Arapça öğreten bir Evliya Hoca'nın adı geçer. Onu çocukluk ve gençlik yıllarında asıl yetiştirenin ise Nafia Nezareti mümeyyizlerinden Edremitli Bahaettin Efendi olduğu görülür. Yalıda başlayan, daha sonra Tahran'daki ikameti sırasında da devam eden en az altı yıllık hoca-talebe, daha sonra dostluk ilişkileri içinde Hâmit ondan Arapça, Arap edebiyatı ve divan şiiri kültürünü alır. Yine çocuk yaşta karşılaştığı için önceleri değerini bilemediği, fakat sonraları takdir ettiği ve kendisinden çok şey kazandığını söylediği Hoca Tahsin Efendi de doğa bilimleri ve felsefe kültürü olan bir kişidir. Paris'te de birlikte oldukları süre içinde Hoca Tahsin'in Hâmit üzerindeki önemli etkisi, onun felsefe ve metafizik konularında daha özgür düşünmesine yol açmıştır. Tahran'dayken elçilikte görevli İranlı Mirza Hasan Şevket'ten Farsça, Daniş Efendi'den Fransızca dersleri alır. İstanbul'a dönüşünde Sezai Bey'in babası Sami Paşa'nın Çamlıca'daki köşkünde yine Farsça derslerine devam eder. Dönemin pek çok yazarı gibi onun da yetişmesinde ve bir edebiyat çevresine girmesinde, adına "kalem" denilen devlet daireleri ve bürolar birer okul rolü oynamışlardır. Nitekim Hâmit'in de Maliye Kalemi'nde çalışırken Namık Kemal, Recaizade Ekrem, Samipaşazade Sezai ve Mizancı Murat gibi döneminin önemli aydınlarıyla tanıştığı bilinmektedir. Bunların dışında Hâmit anılarında, kişiliği ya da yapıtlarıyla tanıdığı ve kendisi üzerinde etkisi olduğuna inandığı Türk ve yabancı, Doğulu ve Batılı, klasik veya çağdaşı, hatta bazıları kendisinden de genç olan yüz elli kadar yazarın ve devlet adamının adlarını sıralar.

Abdülhak Hâmit'in, hayatı gibi, yapıtlarının yayımı da düzenli değildir. Kitaplarının ve tek tek şiirlerinin pek çoğu başta sansür olmak üzere çeşitli nedenlerle, yazıldıklarından çok sonra, bazıları otuz küsur yıl sonra yayımlanma olanağı bulabilmiştir. Döneminin özellikleri düşünülerek ilk denemelerinin şiir olması gerekmekteyse de, yayımlanma tarihleri dikkate alındığında şiirlerin daha geç yaşlarında gün ışığına çıktığı, ilk çalışmalarının tiyatro üzerine olduğu anlaşılmaktadır. Hâmit'in basılı ilk yapıtı *Macera-yı Aşk*'tır (1873). Konusu Keşmir'de tarihsel ve pastoral bir dekorda ge-

çen bu oyunu, akrabası olan Ahmet Vefik Paşa okuyup takdir etmiş, daha yalın yazmasını ve halk deyişlerini kullanmasını da tavsiye etmiştir. Bu tarihten iki yıl sonra ikinci oyunu *Sabr ü Sebat* yayımlanır. Tanzimat dönemi edebi yapıtlarının pek çoğunda işlenmiş olan, gençlerin kendi istedikleriyle evlenebilmeleri konusuna dayanan bu oyunda daha yalın bir dil kullanan Hâmit bu doğrultuda yüzden fazla atasözü ve deyim kullanmış, bu da diyalogların doğallığını yitirmesine yol açmıştır. Aynı yıl, bizzat kendisinin Namık Kemal'in *Zavallı Çocuk*'una nazire olarak, Recaizade Ekrem'in de etkisi altında kalarak yazdığını ifade ettiği *İçli Kız* basılır. Bu ilk denemelerden sonra Hâmit'in özgün kişiliğinin belirdiği ilk yapıtı *Duhter-i Hindu*, işlediği konu ve geçtiği coğrafya olarak Hâmit'in egzotik oyunlarının da ilkidir. Hindistan'da geçen bir aşk olayı içinde sömürgeci İngiliz zihniyeti ile yerli Hint âdetlerinin çatışmasının anlatıldığı yapıtta alegorik yolla devlet yönetimi ve yöneticiler de eleştirilir; kahramanların konuşmaları arasına giren manzum pastoral parçalar ise yazarın giriştiği yenilik arayışlarını örnekler. Aynı yıl yayımlanan *Nazife* manzum ve tarihi oyunlarının ilki olduğu gibi, konusunu Endülüs tarihinden alan beş oyununun da ilkidir. Oyunun, İspanya kıralı Ferdinando ile Arap mücahidesi Nazife arasında geçen uzun bir diyalogdan ibaret olması, yapıtın diğer bir özelliğidir. Bunları, manzum fakat duraksız hece vezniyle yazdığı, yine kendisinin Corneille'in *Le Cide* adlı oyunundan yararlanarak kaleme aldığını söylediği *Nesteren* izler. Bu arada şiirle de uğraşan Hâmit'in ilk şiir kitabı olan *Sahra* yayımlanır. Tanzimat sonrası Türk şiirine biçim ve içerik bakımından önemli yenilikler getiren Hâmit'in bu ilk şiir denemesi, sağlam bir şiir yapısı üzerine kurulmuştur. Her birinin ayrı başlığı olan on büyük şiir, farklı sayıda manzum parçalardan meydana gelmiştir. Değişik sayıda mısra ve kafiye düzeninde, çoğu birer müzik ve ses kavramı gösteren başlıklarıyla bu manzumelerin ortak içeriği şehir hayatı karşısında köy ve kır yaşayışının yüceltilmesidir. Bu temanın, Tanzimat yazarlarının birçoğunu etkilemiş olan J. J. Rousseau'nun doğa felsefesinden kaynaklandığı görülür. Ancak Hâmit'te, bu romantik bakış açısının dışında bir tür doğa mistisizminin, panteizmin ilk örnekleri de *Sahra*'dadır. *Sahra* ile aynı yıl, Endülüs İslam tarihiyle ilgili oyunlarının en önemlisi olan *Tarık*, ertesi yıl *Tezer*'le birlikte Büyük İskender'in İran seferini konu alan *Eşber* oyunları yayımlanır. Hâmit'in bu verimli dönemi 1885-86 yıllarında arka arkaya çıkan şiir kitapları *Belde*, *Bunlar Odur*, *Makber*, *Ölü*, *Hacle* ve *Bir Sefile'nin Hasbihali* ile noktalanır. Bu tarih, Londra'da elçilik kâtibi iken *Zeynep*'i yazıp bastırması girişimi ve sansür edilmesi üzerine başlayan zorunlu suskunluk yıllarının başlangıcıdır. Kuşkusuz, yayımlamamakla birlikte yine yazmakla meşgul olduğu bilinen bu uzun dönem, II. Meşrutiyet'in ilanından bir süre sonra, 1912'de *Bâlâdan Bir Ses* adlı şiirinin yayımlanmasıyla sona erer. Bu tarihten sonra aynı üretkenliğiyle şiir ve oyunlarının yayımını son yıllarına kadar sürdürmüştür.

Abdülhak Hâmit'in şiiri 19. yüzyıl içinde bir açıdan gerçek bir inkılâp olarak değerlendirilebilir. Ona gelinceye kadar yenilikçi Tanzimatçılar'da bile belli kalıplara sıkışmış olan şiir, Hâmit'in cüretli atılımlarıyla her türlü sınırı aşar. Şiirlerinde genel olarak kullandığı aruzda kendi uydurduğu kalıpları da dener. Hece vezninde ve bu veznin duraksız uzun mısralarıyla, bazen de kafiyesiz manzumeler yazar. Doğu mistisizmi ile Batı'dan kaynaklanan panteist ve spritüalist bir düşünce ve sınırlandırılmamış, biraz da disiplinsiz bir hayal gücü bu şiirlerin genel dinamiğini oluşturur. Çok dağınık konularda ve bol ürün vermiş olan, sağlam bir şiir dilini de sorun edinmeyen Hâmit'te bu dağınıklığı yüzünden olağanüstü ile sıradan bir arada bulunur.

Eski mesnevilere benzeyen uzun ve karmaşık bir manzume olan *Garam*'da yer yer birtakım felsefi düşüncelere açılır. Fakat onda asıl metafizik temalar ölüm düşüncesiyle beraber gelir. Karısı Fatma Hanım'ın ölümü Hâmit'in hayatında büyük bir olay olmakla birlikte onda ölüm düşüncesi bu olaydan çok önce vardır. 1912'de yayımlanmakla birlikte, en geç 1880'lerde yazılmaya başlandığı muhakkak olan *Garam*'daki "mezar-ı bîdefin: ölüsüz mezar" öyküsü ondaki ölüm sabit fikrinin çocukluk yıllarına kadar indiğini düşündürmektedir. Fatma Hanım'ın ölümüne ilişkin birer yapıt olan *Makber*'in ve *Bunlar Odur*'un bazı mısralarının da Fatma Hanım'ın sağlığında kaleme alındığı bilinmektedir. Ölüm, Hâmit'in hayatında sadece bir olay değil, onun iç dünyasını, zihnini işgal eden bir sorunsaldır. Değişmeyen bir kafiye düzeni ile sekizer mısralık 294 kıtadan meydana gelen *Makber*'de Fatma Hanım'ı, hastalığını ve ölümünü anlatan bölümler ile doğrudan doğruya

ve soyut bir sorunsal olarak ölümle ilgili kıtalar düzenli olmayan bir biçimde arka arkaya gelir. Fatma Hanım'la ilgili olanlar sonuçta yeni tarzda birer mersiye görünüşündeyken, ölümle ilgili kıtalarda dini, tasavvufi, felsefi birtakım sorunlar irdelenir; yer yer Tanrı'ya ve yaradılışa isyan eden şair sonunda kadere boyun eğer.

Çok değişik mekânlarda ve tarihlerde geçen oyunlarında konular Kanada'dan Avustralya'ya, İspanya'dan Orta Asya'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyaya yayılır. *Nesteren*'in konusu Kabil'de, *Eşber*'inki Pencap'ta geçer; *Finten* bir tarafıyla İngiliz sosyetesini canlandırır. Bazı oyunlarında olaylar ve kişiler birbirleriyle ilişkilidir ve bir çeşit süreklilik gösterir. *Tarık* ve onun devamı olan *İbn-i Musa* ile *Tezer, Nazife* ve *Abdullahü's-Sagîr* Endülüs Müslümanlarının tarihidir. Konusu Orta Asya'da geçen *Zeynep*, bir bakıma, Fatma Hanım'ın ölümü üzerine kaleme alınan *Makber* ve *Hacle* ile ilişkili bir oyundur. *İlhan, Turhan* ve *Hakan* oyunları Orta Asya Türk tarihine uzanır. Hâmit'in hayal gücünün karmaşık dünyasını sergilediği *Tayflar Geçidi, Ruhlar* ve *Arzîler*'de ise önceki oyunlarında yer alan bazı kahramanlar ile gerçek kişiliklerin ruhları (tayf: ışın) bir araya gelmiştir. Aslında, başta *Finten* ve *Zeynep* olmak üzere oyunlarının birçoğunda da hayali kahramanlar ve gerçekdışı varlıklar yer alır. Hâmit bunları da oyunlarının başında "eşhas-ı vaka" arasında sayar. Bu tipler ona İngiliz tiyatrosundan, özellikle Shakespeare'den gelmiş olmalıdır.

Abdülhak Hâmit'in oyunları tiyatro tekniği bakımından zayıftır. II. Meşrutiyet'ten günümüze kadar pek az yapıtı, üzerinde epeyce uğraşılarak sahnelenmiştir. Özellikle dönemin tiyatro tekniği ve olanakları göz önünde tutulduğunda, bu oyunların sahneye konulmasının mümkün olamayacağını, bu yüzden oynanmak için değil, okunmak için kaleme alındığını kendisi de belirtmiştir. Aslında oyunlarının anlatımı da konuşma dilinden oldukça uzaktır. Tanpınar, "bu noktada tiyatroları üzerinde fazla ısrarın beyhude olduğunu da söyleyelim. Hamid'in tiyatro dehasıyla doğmadığı aşikârdır" der.

Psikolojik yapısı ve yetişme tarzı bakımından çocukluğundan beri hayal gücünün öne çıktığı bir kişi olan Hâmit, özellikle Batı edebiyatını da tanıdıktan sonra, romantiklerin etkisi altında kalmıştır. Bazı oyunlarının giriş bölümlerinde kendisi Fransız klasiklerinin etkisiyle yazdığını söylemişse de, bu etki sadece bazı konularda ve birtakım ulvi duyguların yüceltilmesindedir. Bunun dışında klasik ekoldeki aklın üstünlüğü Hâmit'te yoktur; onda, romantiklerde olduğu gibi hayal gücü ve duygular egemendir. Oyunlarında ve daha çok şiirlerinde doğanın geniş bir yer tutması da aynı psikolojik özellikten ve etkiden kaynaklanır. İlk şiirlerinde, çağdaşı Recaizade Ekrem'de olduğu gibi, gerçek bir doğayı anlatan Hâmit, Hindistan gezisi sırasında karşılaştığı ve kendisinde olağanüstü bir şaşkınlık ve temaşa zevki uyandıran büyük doğa karşısında giderek panteist bir şair olur. "Kürsi-i İstiğrak", "Hyde Park'tan Geçerken", "Külbe-i İştiyak" ve "Devran-ı Muhabbet" gibi büyük şiirleri doğaya bu tarz bakışının örnekleri arasında sayılabilir.

Uzun ve verimli bir ömür süren Hâmit, Tanzimat'ın ikinci dönem şairi olmakla beraber, Servet-i Fünun, Fecr-i Ati, Milli Edebiyat ve Cumhuriyet dönemlerini de yaşamış ve her edebi dönemde kendini gençleştirme iradesi göstermiş olduğundan, kendisinden sonraki pek çok şairi etkilemiş ve kendisine sağlığında "şair-i azam" unvanı verilmiştir. Anılarını *İkdam* (28 Kânunısâni 1924-26 Haziran 1924) ve *Vakit* (8 Temmuz 1924-17 Mart 1925) gazetelerinde tefrika etti. Ayrıca yine *Vakit* gazetesinde "Ruznâme" (28 Mart 1925-10 Mayıs 1925), *Resimli Ay* dergisinde "Eserlerimi Nasıl Yazdım" (No. 53-66, Temmuz-Teşrinievvel 1928) başlıklı tefrikalar yayımladı. "Cünun-ı Aşk" ve "Kanuni'nin Vicdan Azabı" adlarında basılmamış iki oyunu daha olan Hâmit'in anıları ve mektupları İ. Enginün tarafından yayımlanmıştır.

Yapıtları: Şiir: *Sahra*, İst.: Mihran Mtb., 1879; *Divaneliklerim yahut Belde*, İst.: Dikran Karabetyan Mtb., 1885; *Bunlar Odur*, İst.: Dikran Karabetyan Mtb., 1885; *Makber*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1885; *Ölü*, İst.: Dikran Karabetyan Mtb., 1885; *Hacle*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1885; *Kahpe yahut Bir Sefilenin Hasbihali*, İst.: Karabet ve Kaspar Mtb., 1886; *Bâlâdan Bir Ses*, İst.: F. Lefler Mtb., 1912; *Validem*, İst.: İçtihat Mtb., 1913; *İlham-ı Vatan*, İst.: Matbaa-i Amire, 1916; *Garam*, İst.: Matbaa-i Amire, 1923. Şiirleri "Bütün Şiirleri" genel başlığı altında İ. Enginün tarafından dört kitap halinde yayımlandı: *Bütün Şiirleri I/Sahra-Divaneliklerim-Bunlar Odur*, İst.: Dergâh, 1979; *Bütün Şiirleri II/Makber-Ölü-Hacle-Bâlâdan Bir Ses*, İst.: Dergâh, 1982; *Bütün Şiirleri III/Hep yahut Hiç*, (kitaplarına girmemiş şiirleri) İst.: Dergâh, 1982; *Bütün Şiirleri IV/Garam-Bir Sefilenin Hasbihali*, İst.: Dergâh, 1999.

Oyun: *Macera-yı Aşk*, İst.: Fehmi Efendi Mtb., 1873; *Sabr ü Sebat*, İst.: Mekteb-i Sanayi Mtb., 1875; *İçli Kız*, İst.: Basiret Mtb., 1875; *Duhter-i Hindu*, İst.: Tasvir-i Efkâr Mtb., 1876; *Nazife*, İst.: Tasvir-i Efkâr Mtb., 1876; *Nesteren*, Paris: Victor Gupy Mtb., 1878; *Tarık yahut Endülüs Fethi*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1879; *Tezer yahut Melik Abdurrahmanü's-Salis*, İst.: Mihran Mtb., 1880; *Eşber*, İst.: Mihran Mtb., 1880; *Zeynep*, İst.: İkdam Mtb., 1909; *İlhan*, İst.: Tanin Mtb., 1913; *Turhan*, İst.: Yeni Osmanlı Mtb., 1916; *Finten*, İst.: Matbaa-i Amire, 1916; *Abdullahü's-Sagîr*, İst.: Matbaa-i Amire, 1917; *İbn-i Musa yahut Zatülcemal*, İst.: Matbaa-i Amire, 1917; *Sardanapal*, İst.: Matbaa-i Amire, 1917; *Tayflar Geçidi*, İst.: Matbaa-i Amire, 1917; *Yadigâr-ı Harp*, İst.: Matbaa-i Amire, 1917; *Ruhlar*, İst.: İkdam Mtb., 1922; *Yabancı Dostlar*, İst.: Yeni Mtb., 1924; *Arzîler*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1925; *Hakan*, İst.: Akşam Mtb., 1935. Oyunları İ. Enginün tarafından "Tiyatroları" genel başlığı altında yayımlanmaktadır: *Tiyatroları I/Sabrü Sebat-İçli Kız-Liberte-Yadigârı Harp*, İst.: Dergâh, 1998; *Tiyaroları II/Cünun-ı Aşk-Yabancı Dostlar*, İst.: Dergâh, 1998; *Tiyatroları III/Duhter-i Hindu-Finten*, İst.: Dergâh, 1998; *Tiyatroları IV/ Eşber-Sardanapal*, İst.: Dergâh, 2000; *Tiyatroları V/ Tarık İbn Musa-Tezer-Nazife-Abdullahü's-Sagir*, İst.: Dergâh, 2002; *Tiyatroları VI/ İlhan-Turhan-Tayflar Geçidi-Ruhlar-Arzîler*, İst.: Dergâh, 2002; *Tiyatroları VII/ Macera-yı Aşk-Nesteren-Zeynep-Hakan*, İst.: Dergâh, 2002.
Anı: *Abdülhak Hâmid'in Hatıraları*, (haz. İ. Enginün) İst.: Dergâh, 1994.
Mektup: *Abdülhak Hâmid'in Mektupları*, (haz. İ. Enginün) İst.: Dergâh, 2 c., 1995.
Kaynaklar: Rıza Tevfik, *Abdülhak Hâmid ve Mülâhazat-ı Felsefiyesi*, İst., 1918; İsmail Hikmet (Ertaylan), *Abdülhak Hâmit*, İst., 1932; H. Dizdaroğlu, *Abdülhak Hâmit*, İst., 1953; G. Akıncı, *Abdülhak Hâmid Tarhan*, Ank., 1954; A. H. Tanpınar, *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, İst., 1956 (genişletilmiş 2. bas.), s. 496-595; K. Bilgegil, *Abdülhak Hâmid'in Şiirlerinde Ledünnî Meselelerden: Allah*, İst., 1959; M. O. Okay, *Abdülhak Hâmid'in Romantizmi*, Erzurum, 1971; Y. Mardin, *Abdülhak Hâmid'in Londra'sı*, İst., 1976; A. Bezirci, *Abdülhak Hâmit*, İst., 1982; Özkırımlı, *TEA*, I, 22-25; İ. Enginün, *Abdülhak Hâmid Tarhan*, Ank., 1986; ay, "Abdülhak Hâmid Tarhan", *DİA*, I, 207-210; A. Uçman, "Tarhan, Abdülhak Hâmid", *TDEA*, VIII, 255-259; Y. Taşçıoğlu, *Abdülhak Hâmid Tarhan*, İst., 1999.

TARHAN, İLHAN *(Merzifon/Amasya, 28 Şubat 1953 -)* Romancı.

İlhan Önal imzasını da kullandı. Nafia Hanım ile çiftçi Cemal Tarhan'ın kızı. İlk ve orta öğrenimini Amasya'da tamamladı; 1974'te Buca Eğitim Enstitüsü Matematik Bölümü'nü bitirdi. Rize, Kırklareli, İzmir, Merzifon, Sinop ve Balıkesir liselerinde öğretmenlik yaptıktan sonra 1995'te emekli oldu. İzmir'de yaşıyor; boşanmış, iki çocuk annesi. Tarihi-sosyolojik romanı *Üç Nesil Bir Devir*'de, Rumeli'den Merzifon'a göçen Tatar Hüseyin, kızı ve torununun öykülerini akıcı bir dille anlattı.

Ödül: *Üç Nesil Bir Devir* ile 1986 Akademi Kitabevi Roman Yarışması Mansiyonu.

Yapıtları: Roman: *Üç Nesil Bir Devir*, (İlhan Önal imzasıyla) İst.: Cem, 1987.
Öykü: *Fındık Fıstık Eğlencelik*, İzmir: Etki, 1998.
Diğer: *Üçleme*, İzmir: Etki, 1998.
Kaynaklar: *BF* (14 Haziran 1999); Işık, 577.

TARIMAN, BETÜL *(Keşan/Edirne, 7 Eylül 1962 -)* Şair.

Hemşire Zühre Hanım ile subay Oğuz Tarıman'ın kızı. 1986'da Hacettepe Üni. Edebiyat Fak. Tarih Bölümü'nü bitirdi. Kastamonu ve Antalya'da öğretmenlik yaptı. Evli, bir çocuk annesi. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İlk şiiri ("Son Eylül") 1992'de *Kıyı* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Damar*, *İnsan*, *Poetikus*, *Varlık*, *Yeni Biçem* ve *kitap-lık* dergilerinde yayımladı.

Ödül: 1994 Ali Rıza Ertan Şiir Başarı Ödülü; *Üzgündü Kırlar* ile 1996 Çankaya Belediyesi ve Damar Dergisi Şiir Ödülü (üçüncülük); "Kardan Harfler" dosyasıyla 2000 Orhon Murat Arıburnu Jüri Özel Ödülü; *Yol İnsanları* ile 2005 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü kazandı.

Yapıtları: Şiir: *Ay Soloları*, Antalya.: Akdeniz, 1995; *Üzgündü Kırlar*, Ank.: Çankaya Belediyesi, 1996; *Kardan Harfler*, İst., 2000; *Güle Gece Yorumları*, İst., 2002; *Yol İnsanları*, İst., 2004; *Kar Merdiveni*, İst.: YKY, 2007; *Ağır Tören*, İst.: YKY, 2009.
Çocuk: *Elma Dersem Çık*, İst.: Can, 2009.
Kaynaklar: *BF* (6 Temmuz 1999); Işık, 577.

TARLAN, ALİ NİHAD *(İstanbul, 1898 - İstanbul, 30 Eylül 1978)* Edebiyat tarihçisi, şair, yazar.

Dağıstanlı bir aileye mensuptur. 3. Ordu muhasebecilerinden Mehmet Nazif Bey ile Ümmühani Hanım'ın oğlu. Babasından aldığı özel derslerin yanı sıra 1908'e kadar Manastır'da Rehber-i Maarif adlı özel bir okula devam etti, bu okulda Fransızca öğrendi. Babasının atandığı Selanik'te bir Fransız mektebine yazıldı. Babasının emekli olması üzerine ailesiyle birlikte gittiği (1910) İstanbul'da Burhan-ı Terakki Rüştiyesi'ne, sonra Vefa Sultanisi'ne devam etti. Vefa Sultanisi'ne devam ederken bir yandan Darülfünun Edebiyat Fakültesi'ne bağlı olarak kurulan Lisan Şubesi'nin Farsça ve Fransızca bölümlerine, bir yandan da Harbiye Nezareti 4. Sahra Topçu Şubesi'ne devam etti. Lisan Şubesi'ni ve Vefa Sultanisi'ni aynı yıl

içinde bitirdi. Ardından Darülfünun'un Edebiyat Fakültesi'nden de diploma aldı (1919). Bir yıl sonra aynı fakültede doktora tezini verdi. "İslam Edebiyatında Leyla ve Mecnun Mesnevisi" adlı teziyle Edebiyat Fakültesi'nin doktora yapan ilk öğrencisi oldu.

Öğretmenlik mesleğine 1919'da Gazi Osman Paşa Sultanisi'nde Fransızca dersleri vererek başladı. Daha sonra Beşiktaş ve Vefa sultanilerinde Fransızca, Nişantaşı Sultanisi'nde Türkçe, Davutpaşa Sultanisi'nde edebiyat, Galatasaray Lisesi'nde Farsça, Gaziosmanpaşa Ortaokulu ile Kabataş Erkek Lisesi'nde Türkçe ve edebiyat dersleri okuttu. Ayrıca Maltepe ve Kuleli askeri liselerinde, Nortobros, Eseyan ve Bezezyan azınlık okullarında Türkçe ve edebiyat dersleri verdi. 1933'te gerçekleştirilen üniversite reformu sırasında İÜEF metinler şerhi doçenti olarak atandı. *Şeyhi Divanını Tetkik* adlı çalışmasıyla doçentlik tezini verdi. 1941'de aynı üniversitede profesörlüğe yükseltildi. 1953'te eski Türk edebiyatı kürsüsü başkanlığına getirildi. Bu görevinden 1972'de emekli oldu.

Tarlan edebiyat yaşamına küçük yaşlardan başlayarak yazmaya başladığı şiir çalışmalarıyla girdi. Ortaöğrenimi sırasında Lamartine ve Alfred de Musset'den çeviriler yaptı; Abdülhak Hâmit etkisinde manzum piyesler kaleme aldı. Daha sonraki yıllarda Servet-i Fünun üslubunda şiirler, divan tarzında Türkçe ve Farsça gazeller, âşık ve tekke edebiyatı tarzında koşmalar ve nefesler, Milli Edebiyat'ın açtığı çığırda manzumeler ve serbest şiirler yazdı. İlk şiirlerini *Şebap* ve *Servet-i Fünun* dergilerinde yayımladı. *Edebiyat Gazetesi*, *Gündüz*, *Gençlik* dergilerinde şiir yayımlamayı sürdürdü. Şiir ve düzyazılarından bazılarını *Güneş Yaprak* (1953) ve *Kuğular* (1970) adlı eserlerinde topladı. Ayrıca *Gündüz*, *Gençlik*, *Fikir ve Sanatta Hareket*, *Her Ay*, *Hilal*, *İslam Düşüncesi*, *İslam Medeniyeti*, *Sebilürreşad*, *Söz*, *Ülkü*, *Bugün*, *Yeni Asya*, *Yeni İstanbul*, *Zafer* gibi gazete ve dergilerle akademik dergilerde şiir ve yazıları yer aldı.

Tarlan asıl olarak divan edebiyatı alanındaki uzmanlığı ile tanındı. Yılların birikimi ve emeği ile bu edebiyatın çeşitli kişilikleri, konuları ve metinleri üzerine birçok inceleme ve monografi yayımladı. Metin şerhi alanında yaptığı bilimsel çalışmalarında eski yöntemleri terk ederek, şairin psikolojisi, hayatı ve çevresini ön plana alan yeni bir yöntem geliştirdi. Yazarın edebiyat alanına getirdiği ilklerden biri eskilerin, hatta İranlı şairlerin bile üzerinde fazla durmadıkları sebkihindi üslubu üzerine yaptığı çalışmalardır. Ayrıca Türk şairlerinin divanlarının eleştirel basımlarını hazırladı. Türk şairlerinin Farsça divanlarını ilk inceleyen de Tarlan olmuştur.

Tarlan emekli olduktan sonra da çalışmalarını sürdürdü. Bu arada Nabi ve Nedim'in Farsça şiirlerini, Ali Şir Nevai'nin "Fani" mahlası ile yazdığı Farsça şiirlerini, Yavuz Sultan Selim'in ve Nefi'nin Farsça divanlarını ve Molla Camii'nin *Yusuf u Züleyha* mesnevisini Türkçeye çevirdi.

Pakistanlı şair Muhammet İkbal'in yapıtlarından yaptığı çeviriler nedeniyle Pakistan hükümetince Sitare-i İmtiyaz nişanı ile ödüllendirildi ve İkbal'i anma törenlerine başkanlık etmek üzere 1957'de Pakistan'a davet edildi. İran edebiyatı alanındaki çalışmaları nedeniyle 1947'de İran Eğitim Bakanlığı tarafından kendisine bir takdirname gönderildi. İran Şahı Rıza Pehlevi, yazarı Nişan-ı Âli-i Hümayun ile ödüllendirdi. Tahran Üniversitesi de kendisine bir nişan sundu.

Yapıtları: Şiir: *Güneş Yaprak*, (şiirler ve düzyazılar) İst.: Anıl Mtb., 1953; *Kuğular*, (şiirler ve düzyazılar) İst.: Yağmur, 1970.

İnceleme-Araştırma: *Edebi Sanatlara Dair*, İst.: Sühulet, 1930; *Şeyhi Divanını Tetkik*, 2 c., İst.: Sühulet, 1934, 1936 (iki cilt birlikte, İst.: İÜEF, 1964); *Divan Edebiyatında Tevhidler*, İst.: İÜEF, 1936; *Divan Edebiyatında Muamma*, İst.: İÜEF, 1936; *Metin Tamiri*, İst.: Burhanettin Erenler Mtb., 1937; *Metinler Şerhine Dair*, İst.: Sühulet, 1937; *Çağdaş İran Şiiri*, Ank.: CHP, 1938; *Şeyh Galip: Hayatı ve Şiirleri*, Ank.: CHP, 1939; *San'at ve Edebiyat Musahabesi*, Adana: Adana Öğretmen Okulu, 1939; *Mehmet Akif*, İst.: Sühulet, 1939; *Sanat Bakımından Edebiyatımızın Dahili Tekâmülü*, 1939; *Tanzimat Edebiyatında Hakiki Müceddit*, Ank.: Maarif Vekaleti, 1940; *Ali Şir Nevai*, İst.: İÜEF, 1942; *Şeyhi Divanını Tarama Sözlüğü ve Nüsha Farkları*, İst.: Maarif Mtb., 1942; *Leyla ile Mecnun/Nizami*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1943; *İran Edebiyatı*, İst.: Remzi, 1944; *Divan Edebiyatında Sanat Telakkisi*, İst.: Kenan Mtb., 1946; *Abdülhak Hâmid*, İst.: İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Mezunlar Cemiyeti, 1947; *Edebi Sanatlar*, İst.: Burhaneddin Erenler Mtb., 1947; *Şiir Mecmualarında XVI. ve XVII. Asır Divan Şiiri*, 4 fasikül, İst.: İÜEF, 1948-49; *Mevlana Celaleddini Rumi*, İst.: Varoğlu, 1948; *Mehmet Akif*, (Nurettin Topçu ile) İst.: Milliyetçiler Derneği, 1957; *Mehmet Akif ve Safahat*, İst.: Varoğlu, 1971, *Edebiyat Meseleleri*, İst.: Ötüken, 1981; *Fuzuli Divanı Şerhi*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1985.

Eleştirel Basım: *Hayali Bey Divanı*, İst.: İÜEF, 1945; *Fuzuli Divanı: Gazel, Musammat, Mukatta ve Rubai Kısmı*, İst.: İÜEF, 1950; *Necati Beg Divanı*, İst.: MEB, 1963; *Ahmed Paşa Divanı*, Ank.: MEB, 1966; *Zati Divanı*, 2 c., (gazeller kısmı) İst.: İÜEF, 1968-1970.

Çeviri: *Zerdüşt'ün Gataları*, (Farsçadan) İst.: Sühulet Mtb., 1935; *Ensar-ı Hadi: Benliğin Sırları*, İst.: Yenilik B., 1938; *Leyla ile Mecnun* (Nizami), İst.: Maarif Mtb., 1943; *Genceli Nizami Divanı*, İst.: Ahmet Halit, 1944; *Nefi'nin Farsça Divanı Tercümesi*, İst.: Sertoğlu, 1944; *Yavuz Sultan Selim Divanı*, İst.: Ahmet Halit, 1946; *Hüsrev ü Şirin* (Nizami; özet), İst.: Ahmet Halit, 1949; *Esrar ve Rümuz* (İkbal), 1949; *Fuzuli'nin Farsça Divanı Tercümesi*, Ank.: MEB, 1950; *Şarktan Haber*, 1956; *Rumuz-ı Bihodî* (İkbal), 1958; *Esrar-ı Hodî* (İkbal), 1958; *Yeni Gülşen-i Raz: Sır Güllerinin Açtığı Bahçe* (İkbal), İst.: Kervan Mtb., 1960; *Zebur-ı Acemden Seçmeler* (İkbal), 1964; *Darb-ı Kelim* (İkbal), İst.: Kalkınma İçin İşbirliği Kültür Ens., 1968; *Hicaz Armağanı* (İkbal), İst. Mtb., 1968.

Kaynaklar: S. N. Ergun, *Ali Nihad: Hayatı ve Eserleri*, İst., 1937; Y. Z. İnam, *Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan*, İst., 1965; H. A. Diriöz, *Âlim, Şair ve Mutasavvıf Ali Nihad Bey (Tarlan)*, İst., 1965; C. Eskiyerli, "Kişi Bibliyografyası ve Ali Nihad Tarlan'ın Eserleri", *Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları*, c. III (1979), s. 1-29; G. A. Tekin, "Ali Nihad Bey'in Hayatı", *aynı yerde*, s. 31-35; A. S. Tarlan, *Merhum Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Hayatının Tek Izdırabı ve Kalan Hoş Sedasından Yankılar*, İst., 1980; ay, *Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan (S. I.): Hayatı ve Eserleri*, Ank., 1995; A. Çelebioğlu, *Ali Nihad Tarlan*, Ank., 1989; Necatigil, *İsimler*, 354; "Tarlan, Ali Nihad", *TDEA*, VIII, 273-274; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1104.

TARUS, İLHAN *(Tekirdağ, 27 Ocak 1907 - Ankara, 8 Ocak 1967)* Öykücü, romancı, oyun yazarı.

Atiye Hanım ile Reji müdürlerinden Hasan Tahsin Tuna'nın oğlu. Ailesi Bulgaristan'ın Razgrad kasabasından göç etmiştir. İlk ve orta öğrenimini Tekirdağ, Biga, Niğde, Erbaa, Konya ve Kütahya'da tamamladı; Kabataş Erkek Lisesi'nin onuncu sınıfındayken (1925) sınavla Hukuk Fakültesi'ne girdi ve buradan mezun oldu (1928). Pazarcık (Kahramanmaraş), Edirne ve Kayseri'de savcılık ve hâkimlik yaptı (1929-32). Görevine son verilmesi üzerine İstanbul'a yerleşti ve çeşitli gazetelerde düzeltmen ve muhabir olarak çalıştı (1932-45). Yasal yollardan hakkını aradı ve tekrar Adalet Bakanlığı'ndaki görevine döndü (1946-57). Bir süre Ankara *Zafer* gazetesinde röportaj ve fıkra yazarlığı yaptı. Ankara Adliyesi Kütüphanesi'nde memur olarak çalışmaktayken öldü; Cebeci Mezarlığı'na gömüldü. Evli ve bir çocuk babasıydı.

İlk oyunu ("Çıldıran Adam") 1927'de *Hareket* dergisinde, ilk öyküleri 1935'te *Haber* dergisinde çıktı. Öykülerini *Servetifünun-Uyanış*, *Varlık*, *Seçilmiş Hikâyeler* ve *Yeditepe*'de yayımladı. Dördü basılmış on iki oyunu bulunmakla beraber öykü ve romanlarıyla tanındı. Konularını genellikle toplumsal sorunlar, idari bozukluklar, orta sınıf ve yoksul insanların günlük yaşam sıkıntıları içerisinden seçen yazar sağlam bir gözlemci ve realist bir öykü yazarı olarak değerlendirildi. "Bekir Sıtkı Kunt gibi yakından tanıdığı devlet ve adalet daireleri, malzeme bakımından eserlerinde geniş yer tutar. Temelleri gerçeğe bağlı idealizmden, özete gelir bir konu hikâyeciliğinden, yazdıklarını geniş çevrelere ulaştırabilmek kaygısıyla halka bağlı bir dil ve anlatım geleneğinden hareket eden sanatında, halk yaşayış ve felsefesini iyi bilen bir hayat ve halk adamı niteliği gösterir" (B. Necatigil). Türk öykücülüğünde gerçekçiliğin öncüleri arasında olmasına rağmen kendi kuşağı ve daha sonra gelenler üzerinde etkisi görülmemiştir. Yazarın kendisi de yazma amacını "Vazifemiz, okuma yazma kasırgası içinde bocalayan milletimize, iyi ve namuslu birer rehber olmaktan ibarettir" biçiminde ifade etmiştir. Bu nedenle, "anlaşılır bir dil" kullanmaktan yana oldu.

Apartman adlı öykü kitabı, "Türk hikâyeciliğinin geleneksel kalıp ve rahatlıkları, dil ve deyim zenginlikleri ve yer yer bir eğleni havası içinde, benzerleri pek çok tipler, ekonomik-sosyal toplum olayları panayırıdır" (B. Necatigil). Yazarın "büyük hikâye" olarak tanımladığı ve bir çeşit "toplumsal ütopya" niteliğindeki *Karınca Yuvası* ise taşıdığı eğitsel özellikler nedeniyle çocuk edebiyatımıza olumlu bir katkı olarak değerlendirilmiştir.

İlk romanı *Yeşilkaya Savcısı*, bir ay boyunca tutulmuş notlardan, anı defteri biçiminde oluşturulmuştur. Bu romanında yazar, Hukuk Fakültesi'ni yeni bitirmiş genç bir savcının atandığı bir ilçede, görevi sırasında karşılaştığı güçlükler ve nihayet yerel eşraf tarafından görevinden uzaklaştırılışını gerçekçi bir üslupla anlatmaktadır.

İlhan Tarus, Kurtuluş Savaşı'nı altı roman ile destanlaştırmak istemiş, ancak bunlardan üçünü yazabilmiştir. *Var Olmak* adlı romanda Çanakkale ve İstanbul'un işgal altında tutul-

duğu Mütareke döneminde (1919-22) Karabiga'da geçen olayları; *Hükümet Meydanı*'nda Konya Ayaklanması'nı anlatır. Bu dizide yer alan üçüncü kitabı *Vatan Tutkusu*'nda olaylar Yunanlıların Ege bölgesini işgali sırasında geçer; üç efenin Milli Mücadele başlarında Aydın dolaylarında Yunanlılara karşı verdikleri mücadelenin öyküsüdür. Bu romanlar, değişen olaylar içinde kişileri canlı olarak verebilmesi yönünden kimi eleştirmenlerce başarılı bulundu, kimi eleştirmenler de çıplak olguları göstermekle yetinip sosyal gerçekleri diyalektik görüş açısından incelemeyen dar natüralizm kalıplarına bağlı, karamsar bir gerçekçilik içinde olduğunu öne sürdüler (Ş. Kurdakul). Tefrika edilen bazı romanları gazete sayfalarında kaldı: "Samanpazarı" (*Dünya*, 1954), "İki Ağızlı Bıçak" (*Son Havadis*, 1955), "Orman" (*Halkçı*, 1954).

Ödül: "Karıncalar" ile 1949 Cumhuriyet Halk Partisi Piyes Yarışması (ikinciliği paylaştı).

Yapıtları: Öykü: *Doktor Monro'nun Mektubu*, İst.: Vakıf, 1938; *Tarus'un Hikâyeleri*, İst.: Kültür, 1947; *Apartman*, İst.: Varlık, 1950; *Karınca Yuvası*, (büyük öykü) Ank.: Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, 1952; *Ekin İti*, İst.: Varlık, 1953; *Köle Hanı*, İst.: Yeditepe, 1954.

Roman: *Yeşilkaya Savcısı*, İst.: Varlık, 1955; *Var Olmak*, İst.: Varlık, 1957; *Uzun Atlama: Bir Endüstrileşmenin Romanı*, Ank.: Mars Mtb., 1957; *Hükümet Meydanı*, İst.: Bahar Mtb., 1958; *Duru Göl*, Ank.: Dost, 1961; *Vatan Tutkusu*, İst.: Ağaoğlu, 1967.

Oyun: *Ceza Hâkimi*, Ank.: CHP, 1940; *Bir Gemi*, Ank.: CHP, 1942; *Suavi Efendi*, Ank.: MEB Mtb., 1962.

İnceleme: *Hıfzıssıhha Enstitüsü'nü Tanıtıyoruz*, (Cevad Baykal ile) Ank.: Alaeddin Kıral B., 1940; *Yüksek Ziraat Enstitüsü'nü Tanıtıyoruz*, (Cevad Baykal ile) İst.: Resimli Ay Mtb., 1940; *Ahiler*, Ank.: Çalışma Bakanlığı, 1947.

Kaynaklar: Nebioğlu, 596; İ. Tarus, "Kendi Kaleminden Yaşamöyküsü", *Yeditepe*, Mart 1967; Yaşar Nabi, "Yitik Dostlar", *Varlık*, S. 687 (1 Şubat 1967); Özkırımlı, *TEA*, IV, 1105; R. Mutluay, *100 Soruda Çağdaş Türk Edebiyatı*, İst., 1973; M. Ş. Onaran, "İlhan Tarus'la Geçen Günler", *Türk Dili*, S. 256 (Ocak 1973); Necatigil, *İsimler*, 354-355; Alangu, *Hikâye ve Roman*, II, 194-195; Kurdakul, *Sözlük*, 587; Necatigil, *Eserler*, 32, 136, 221, 223-224, 383-384, 408; Karaalioğlu, 545; "Tarus, İlhan", *TDEA*, VIII, 275-276; Kurdakul, *Cumhuriyet*, II, 106-108; Önertoy, 132-134; F. Toprak (haz.), "İlhan Tarus'un Öfkesi", *Ömer Faruk Toprak'ın Kaleminden Portreler*, Ank., 1999, s. 107-111.

TAŞ, BERRİN *(Kayseri, 8 Ocak 1957 -)* Şair.

Gülgün Atike İstanbulluoğlu Hanım ile doktor Hikmet Taş'ın kızı. Ceyhan Özel Sarsar Koleji'nde ve Adana Kız Lisesi'nde okudu. 1990 Kasım ayından beri İnsancıl Yayınları'nın yöneticisi, sahibi. On yıldır İnsancıl Atölyesinde Şiir Seminerleri veriyor. İstanbul'da yaşıyor. İlk şiirleri *İnsancıl* dergisinin ilk sayısında çıktı (Kasım 1990). "İlk Yaz"adlı şiiri bestelendi. Ekrem Ataer'in "Kurakta Yağmurlar"adlı çalışmasında yer aldı.

Yapıtları: Şiir: *İnsana Gecikmeden*, İst.: İnsancıl, 1992; *İnsanın Ayak Sesleri*, İst.: İnsancıl, 1994; *Bir Kenti Ağlıyorum*, İst.: İnsancıl, 1996; *Karanfil Alevleri*, İst.: İnsancıl, 2003; *Cehennem Şiirleri*, İst.: İnsancıl, 2005; *Peluşko*, İst.: İnsancıl, 2007; *Gelecek Ağacı*, İst.: İnsancıl, 2008.

Deneme: *Işığa Doğrulum*, İst.: İnsancıl, 1996; *Aşk... Yeni İnsanın Dili*, İst.: İnsancıl, 1997.

Kaynaklar: *BF* (10 Mart 2009).

TAŞ, ŞAHİN *(Gaziantep, 2 Mart 1966 -)* Şair.

Gülsüm Hanım ile bekçi Hasan Taş'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Gaziantep'te tamamladı; 1989'da Erzurum Atatürk Üni. Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1990'dan beri öğretmenlik yapıyor. TYB üyesi. Adana'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. İlk şiiri ("Kuş Yağmuru") 1981'de *Milliyet Çocuk*'ta çıktı. Şiirlerini *Edebiyat '81*, *Mavera*, *Sanat Olayı*, *Yedi İklim*, *İkindi Yazıları*, *Yalnız Ardıç*, *Kırağı*, *Karşı* ve *Şiir Defteri* dergilerinde yayımladı. Şiirlerinde "divan ve halk edebiyatı motiflerini yeniden yorumladığını" belirtiyor.

Yapıtları: Şiir: *Gülle Betik*, İst.: Hazar, 1994; *Kün*, İst.: Beyan, 1999.

Kaynaklar: *BF* (7 Temmuz 1999); "Şair Şahin Taş ile Şiir Üzerine" (söyleşi), *Yalnız Ardıç*, S. 16 (Temmuz-Ağustos, 1997).

TAŞAN, BERİN *(Merzifon/Amasya, 9 Kasım 1928 -)* Şair.

Tam adı Nizameddin Berin Taşan. Lebibe Hanım ile İçişleri Bakanlığı daire müdürü ve *Merzifon Tarihi* yazarı Aziz Taşan'ın oğlu. Mutasavvıf şair Merzifonlu Şeyh Abdürrahim Rûmi (1390-1458) on altıncı kuşaktan, şair Eyüp Sabri (1843-67) üçüncü kuşaktan büyük dedeleridir. İlk ve orta öğrenimini Merzifon, Niğde ve Samsun'da (1946), yükseköğrenimini AÜ Hukuk Fakültesi'nde (1951) parasız yatılı olarak tamamladı. İzmir, Şiran, Karaburun, Sinop Cezaevi ve Karşıyaka savcılığı görevlerinde bulunduktan sonra emekli oldu (1953-85). Halen serbest avukat. TYS, Edebiyatçılar Derneği

ve Dil Derneği üyesi. İzmir'de yaşıyor; evli, iki çocuğundan biri (kızı) 1995'te öldü.

İlk şiiri ("Bizden Sonra") 1946'da *Varlık*'ta çıktı. Şiir ve yazılarını *Yeni Ufuklar*, *Yeditepe*, *Ataç*, *Dost*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Evrim*, *Kaynak*, *İmece*, *Soyut*, *Türk Dili* dergilerinde yayımladı. İngilizce ve Bulgarcaya çevrilen bazı şiirleri antolojilerde yer aldı. İlk şiirinin yayımlandığı sırada Nurullah Ataç, "Öğütcülüğe kalkmadan, sesini yükseltip boş sözlere düşmeden, yüreğimizi saran tatlı üzüncün de en büyük nimetlerden biri olduğunu bilerek söylüyor" dedi. Şükran Kurdakul ise "ülke insanları ve gerçekleri karşısında sıcak ilgilerin, duyarlıkların şairi oldu" değerlendirmesini yaptı.

Yapıtları: Şiir: *Ellerim, Gözlerim, Yüreğim*, İzmir: Ressam Vedat Mtb., 1960; *Yüzünün Bir Yanında*, Ank.: Memleket, 1969; *Önce*, İst.: Kent B., 1986; *Şahdamarından*, Ank.: Toplam, 2001.
Oyun: *İçerdeki Adam*, İst.: Asya Mtb., 1971.
İnceleme: *Merzifonlu Şeyh Abdürrahim Rûmi*, İzmir: Hepileri Mtb., 1975.
Araştırma: *Cezaevinden Sonra (1250 Hükümlü üzerinde araştırma)*, İzmir, 1964; *Ağır Cezalı 300 Karar*, Ank., 1966.
Anı: *Bir Tanığım Kalsın*, Ank.: Ümit, 2005.
Kaynaklar: *BF* (11 Mayıs 1999); Necatigil, *İsimler*, 355; "Taşan, Berin", *TDEA*, VIII, 280; Kurdakul, *Sözlük*, 588; Karaalioğlu, 546; Mehmed Kemal, "Şiirin İzinde Yaşamak", *Cumhuriyet*, 2 Kasım 1987; V. Çolak, "Berin Taşan'la Söyleşi/Şiir Şahdamarımdan Kanıma Girdi", *ABeCe*, S. 91 (Mart 1994), s. 6-8.

TAŞÇI, MEHMET ALİ *(Burunarkaç/Emirdağ, 1952 - İstanbul, 1985)* Öykücü.

İlkokulu doğduğu köyde bitirdi. Yunus Emre Öğretmen Okulu (1964) ve Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'ndan (1969) mezun oldu. Ankara'nın bir köyünde ilkokul öğretmenliği yaptıktan (1970-71) sonra tekrar İstanbul'a döndü ve İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1977). Yalova ve Üsküdar liselerinde, özel dershanelerde edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. Öğrencilik yıllarından itibaren öykülerini ve yazılarını sürekli olarak *Pınar* dergisinde yayımladı; *Bayrak* gazetesinde günlük yazılar yazdı. Öykülerinde Anadolu insanının çileli yaşamını yalın bir dille işlediği kabul edildi.

Yapıtları: Öykü: *Kanlıdere*, İst.: Otağ, 1973; *Sebilhane Bardakları*, İst.: Otağ, 1976; *Yol Verin Dağlar*, İst.: Otağ, 1977.
Derleme: *Esir Doğu Türkistan İçin: İsa Yusuf Alptekin'in Mücadele Hatıraları*, İst.: Doğu Türkistan Neş. Merkezi, 1985.
Kaynaklar: "Taşçı, Mehmet Ali", *TDEA*, VIII, 280.

TAŞDELEN, ERTAN *(Kars, 27 Temmuz 1968 -)* Şair.

Bedriye Hanım ile bankacı Nurettin Taşdelen'in oğlu. Erzurum Atatürk Lisesi'ni, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni (1994) bitirdi. Zonguldak'ta avukatlık yapıyor; evli, bir çocuklu. Ürünlerini Zonguldak'ta çıkan yerel gazete ve dergilerde, *Sorun Polemik* dergisinde yayımladı. Zonguldak'ta *Uğraş* dergisini (1997-98, 15 sayı) çıkardı.

Yapıtları: Şiir: *Oğullar ve Ayçiçekleri*, İst.: Sorun, 2001; *Eylül Fırtınası*, İst.: Sorun, 2006.
Kaynaklar: *BF* (23 Mayıs 2002).

TAŞDİKEN, MEHMET *(Beyşehir/Konya, 1953 -)* Öykücü, senaryo yazarı.

İlk ve orta okulu Beyşehir'de okudu. İstanbul Kabataş Erkek Lisesi'ni (1971), İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1977) bitirdi. Silivri ve Üsküdar'da bir süre lise edebiyat öğretmenliği yaptıktan (1977-80) sonra reklamcılığa başladı. Öyküleri ve yazıları *Pınar*, *Türk Edebiyatı* dergilerinde yayımlandı. P. Safa'nın *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nu TV dizisi olarak senaryolaştırdı; dizi TV'de gösterildi (1985).

Yapıtları: Öykü: *Bir Sevdadır Çobanlık*, İst.: Otağ, 1976.
Senaryo: *Itrî*, (2. bas.) İst.: Kalem, 1980.
Deneme: *Berduş Düşünceler*, İst.: Nehir, 2001
Kaynaklar: Işık, 579.

TAŞER, SUAT *(İstanbul, 1919 - İzmir, 17 Kasım 1982)* Şair, tiyatrocu.

Nâzım Engin, Reşat Taus imzalarını da kullandı. Emine Hanım ile İbrahim Bey'in oğlu. İlkokulu Avanos'ta, ortaokulu Ankara'da okudu (1937). İstanbul Vefa Lisesi'nin 10. sınıfından ayrılarak Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'ne girdi (1940); yüksek kısmından mezun oldu (1945). Ankara Devlet Tiyatrosu'nda uzun yıllar aktörlük yaptı. Ankara Radyosu'nda spiker olarak çalıştı (1942-47); burada çocuk programları hazırladı. Çankaya Halkevi'nde gönüllü olarak tiyatro öğretmenliği yaptı (1964-66). İzmir Türk-Fransız Kültür Derneği'nde düzenlenen tiyatro kurslarını yönetti (1972 -73). 1973'te ABD'ye giderek çeşitli tiyatro okullarında çalıştı. Buca Eğitim Enstitüsü'nde tiyatro ve diksiyon dersleri verdi (1974-75). 1976'da Ege (sonradan Dokuz Eylül) Üni. Güzel Sanatlar Fak. Tiyatro Bölümü'ne öğretim görevlisi olarak girdi. 1978'de İzmir Devlet Tiyatrosu müdürlüğüne getiril-

diyse de öğretim üyeliğini sürdürdü. Evli ve bir çocuk babasıydı.

İlk şiirleri *Servetifünun-Uyanış* (1938) ve *Varlık* (1941-42) dergilerinde çıktı. *Yürüyüş*, *Adımlar*, *Yaprak*, *Harman*, *Pınar*, *Yığın*, *Yeni Sanat*, *Fikirler*, *Kaynak*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Dost*, *Ataç*, *Yeni Dergi* gibi dergilerde yazdı. 1940-60 arasında toplumcu yönelimlerle şiirler yazdı. *Yeryüzü* dergisinde yayımlanan "Önce-Sonra" adlı şiirinden ötürü Ceza Kanunu'nun 142. maddesine aykırılık iddiasıyla kovuşturmaya uğradı, beraat etti. 1960'lardan sonraki şiirlerinde daha bireysel duygulara yer verdi; "Ö. F. Toprak'ın deyişiyle sert vurgulu şiirlerin rüzgârını, bazen toplumsal, bazen bireysel duyguların içinde eriten, biraz içe dönük, ama yine toplumsal kaynaktan renk ve ses alan bir düzey üzerinde göründü" (Kurdakul). Şiirlerinde Garipçiler'in dili ve halk edebiyatından yararlanma eğilimi görülmektedir. Kimi şiirleri ince bir mizah ve yergi özellikleri taşır.

1950'den sonra tiyatro eleştirileri ve tiyatro üzerine yazılar kaleme aldı. W. Whitman, K. Stanislavski gibi yazarları Türkçeye kazandırdı. Ölümünden sonra, İzmir'de yayımlanan *Dönemeç* dergisi bir özel sayı çıkardı (Aralık 1982, S. 65). 1984'te adına Suat Taşer Oyun Ödülü kondu.

Ödül: *Bir Karakter Yaratmak* (K. Stanislavski) ile 1982 Yazko Çeviri İnceleme Dalı Özendirme Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Bir*, 1942; *1943*, (F. Giray ile) Ank.: Harman, 1943; *Hürriyet*, (Ö. F. Toprak ile) İzmir: Ant, 1945; *Merhaba*, Ank.: Emek B., 1952; *Haraç Mezat*, Ank.: Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, 1954; *Hayret Bey'in Serüveni*, İst.: Yeditepe, 1968; *Evrende Ellerimiz*, İst.: Dilek Mtb., 1970.
Oyun: *Aşk ve Barış*, Ank.: Dost, 1961; *Deli Dumrul*, Ank.: Dost, 1962.
İnceleme: *Kendini Tanı*, Ank.: MEB, 1950; *Tiyatro Meseleleri*, 1953; *Üç Duvarlı Dünya*, Ank.: Emek Basımevi, 1954; *Bir Dünya ki*, Ank.: Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, 1956; *Edebiyattan Güzel Sayfalar*, Ank.: Bilgi, 1958; *Konuşma Eğitimi*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1978.
Gezi: *Gönderilmeyen Mektuplar*, İst.: Yeditepe, 1969.
Derleme: *Binbir Gece Masalları*, 1957; *Edebiyattan Güzel Sayfalar*, 1958.
Çeviri: *Çayır Yaprakları* (W. Whitman), 1951; *Cesur Delikanlı* (W. Saroyan), 1952; *Bayırdaki Ev* (E. Caldwell), 1953; *Komedi Sanatı*, (Seyler ve Haggard), 1964; *Bir Karakter Yaratmak* (K. Stanislavski), 1981.
Kaynaklar: Nebioğlu, 596-597; Necatigil, *İsimler*, 355; Kurdakul, *Sözlük*, 588-589; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1107; "Taşer, Suat", *TDEA*, VIII, 280-281; Karaalioğlu, 546-547; *Dönemeç*, (özel sayı) S. 65 (Aralık 1982).

TAŞKIN, MÜMTAZ ZEKİ *(Bayramiç/Çanakkale, 15 Temmuz 1915 -)* Şair, çocuk edebiyatı yazarı.

Mustafa Mümtaz imzasını da kullandı. Hatice Hanım ile Mehmet Hulusi Bey'in oğlu. Çanakkale Cumhuriyet İlkokulu'nu (1928), İstanbul İstiklal Lisesi'ni (1936) bitirdi. İÜEF'de bir süre okudu. Sadri Ertem'in teşvikiyle *Vakit* gazetesinde çalışmaya başladı (1938). AÜ Hukuk Fakültesi'ne devam etti; buradaki öğrenimini tamamlamadan Emniyet Genel Müdürlüğü Basın Şubesi'nde göreve başladı (1941-48). M. Ertuğrul'un önerisiyle Ankara Küçük Tiyatro'nun müdürlüğüne getirildi (1947), bu görevini emekli olduğu 1965'e kadar sürdürdü. İstanbul'a yerleşerek İstanbul Şehir Tiyatroları basın danışmanı olarak çalıştı. *Türk Tiyatrosu* dergisini yönetti. Arkın Yayınevi'nin çıkardığı *Cumhuriyet Ansiklopedisi*'nde çalıştı. 1972'den itibaren Milliyet (Karacan) Yayınları'nın çocuk kitapları bölümünü yönetti. Tahsin Demiray'ın çıkardığı *Yavru Türk* ve *Ateş* adlı çocuk dergilerinde çalıştı. Ankara'da yayımlanan *Hâkimiyet* ve *Medeniyet* gazetelerinde bir süre fıkra ve eleştiri yazarlığı yaptı, O. Kavrakoğlu'nun çıkardığı *Spor Postası*'nda da çalıştı. 1968'de Avustralya'ya yerleşti. Evli ve yedi çocuk babası.

Hecenin egemenliğine karşı Türk şiirine Batılı anlamda yenilik getirmeye çalışan şairlerdendir; dadacı akıma dahil edilebilecek egzotik şiirler yazarak, kapalı şiirimizin kapılarını açmaya ve genişletmeye çalıştı (1930-34). Ercümend Behzad Lâv gibi aşırı yeniler arasında yer alarak dikkatleri çekti (B. Necatigil). Nâzım Hikmet çizgisini izleyerek 1940'lardan sonra serpilecek olan Garip akımının hazırlayıcılarından biri oldu. Arkadaşı Mustafa Niyazi Ispartalı ile birlikte çıkardıkları *Allo Allo* adlı şiir kitabı Nurullah Ataç tarafından olumlu karşılanırken Hüseyin Cahit Yalçın tarafından eleştirilmiştir. Daha sonraki yıllarda Orhan Veli şiirine katıldı. Şiirleri 1938'den başlayarak, *Gençlik*, *Yeni Ses*, *Servetifünun-Uyanış*, *Edebiyat Dünyası*, *Şadırvan*, *Kaynak* ve *Türk Dili* dergilerinde yayımlandı.

Dadacılık, Garip, İkinci Yeni gibi değişik çizgilerde sürdürdüğü şairliği pek başarılı bulunmamıştır. Ancak çocuk edebiyatı alanına önemli katkıları oldu; oyun, radyo oyunu, masal, şiir, roman gibi dallarda pek çok kitap yayımladı. Çocuk oyunlarından bazıları Devlet ve Şehir Tiyatroları'nda sahnelendi.

Yapıtları: Şiir: *Allo Allo*, (M. N. Ispartalı ile) İst.: Ülkü, 1934; *Köy Melodileri*, (Mustafa Mümtaz adıyla; M. N. Ispartalı ile) İst.: Cumhuriyet, 1936; *Varyete*, Ank.: Berkalp, 1949; *Sonsuzluğa Uçarken Potpuri*, (ilk iki kitabın eklenmesiyle bütün şiirleri) İst.: Anadolu Sanat, 2000.
Çocuk Kitabı: *Sihirbazın Kızı*, İst.: Yeni Mecmua, 1940; *Vatan Uğruna*, İst.: Yeni Mecmua, 1940; *Efe Ali*, İst.: Yeni Mecmua, 1940; *Akkurtlu Boğa Tarhan*, Ank.: Kelebek Çocuk, 1955; *Çocuklarımıza Resimli Şiirler*, Ank.: Doğuş Mtb., 1959; *Türk'ün Altın Masalı*, Öğretmenler Bankası, 1963; *Kahkaha Sultan: Büyükler ve Küçükler İçin Masallar*, Ank.: Dost, 1969; *Balık Çocuk*, İst.: Milliyet, 1973; *Ülkü Öğretmen*, İst.: Milliyet, 1973; *Çitlembik Kız*, İst.: Milliyet, 1975; *Beş Çocuk Kayıp*, İst.: Milliyet, 1976; *Ördek Ömer*, İst.: Milliyet, 1976; *Çocuklara Kahramanlık Hikâyeleri*, İst.: Milliyet, 1977; *Uykucu Mahmut*, İst.: Milliyet, 1979; *İstanbul Yemişi*, İst.: Remzi, 1980; *Bülbül*, İst.: Milliyet, 1980; *Üç Ayaklı Sıpa*, İst.: Milliyet, 1983; *Uzaylı Çocuk*, İst.: Milliyet, 1983; *Şampiyon Topaç*, İst.: Bilgi Başarı Çocuk, 1988; *Altın Destanı*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1984.
Oyun: *Oyuncakçı Dede*, Türkiye İş Bankası, 1956; *Yoklar Dağındaki Nar*, Ank.: Papatya, 1961; *Bunu Ancak Türk Yapar*, Ank.: Papatya, 1962.
Kaynaklar: Nebioğlu, 597; Karaalioğlu, 547; Necatigil, *İsimler*, 356; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1107; "Taşkın, Mümtaz Zeki", *TDEA*, VIII, 281; Kurdakul, *Sözlük*, 589-590.

TAŞPINAR, ZERRİN *(Ankara, 19 Nisan 1947 -)* Şair.

Zerrin Taşpınar Şahin imzasını da kullandı. Türkân Hanım ile harita subayı Abdullah Ruşen Taşpınar'ın kızı. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı. Bir süre redaktörlük, 1993'ten başlayarak da TRT'de yayınlanan "Akşama Doğru" programında metin yazarlığı yaptı. TYS Ankara temsilcisi ve Edebiyatçılar Derneği yönetim kurulu üyesi. Ankara'da yaşıyor; boşanmış, üç çocuk annesi. İlk şiiri 1965'te çıktı. Şiir ve yazılarını *Yarın*, *Varlık*, *İnsancıl*, *Damar*, *Pencere* ve *Karşı* dergilerinde yayımladı. Kendisini toplumcu gerçekçi olarak nitelendiriyor. Bir şiiri Bülent Özçağatay tarafından bestelendi.

Yapıtları: Şiir: *Bir Ardıç Kuşuyum Ben*, İst.: İnsancıl, 1992; *Anılarda Şimdi*, Ank.: Doruk, 1994; *Tavra*, Ank.: Suteni, 1995; *Asi Bir İmge*, Ank.: Kanguru, 2007.
Oyun: *Ağıttan Umuda*, Ank.: Edebiyatçılar Derneği, 1997.
Çocuk: *Kuş Kanadından Masallar*, Ank.: TSV Ankara, 1999; *Kuş Kanadından Öyküler*, Ank.: TSV Ankara, 1999.
Kaynaklar: *BF* (23 Nisan 1999).

TAŞYÜREK, HAYATİ VASFİ *(Afşın/Tanır/Kahramanmaraş, 17 Mayıs 1931 - Ankara, 20 Nisan 1990)* Şair.

Şiirlerinde ustası M. Ferahî Sağ'ın verdiği Vasfî mahlasını kullandı. Yüzbaşı Hüseyin Dede Efendi'nin oğlu. Kendi kendini yetiştirdi. Tanır kasabasında iki dönem belediye başkanlığı yaptı. Afşın'da 1964'te *Efsus* adlı kısa ömürlü bir gazete yayımladı. Şiirlerini hece ölçüsüyle yazdı.

Yapıtları: Şiir: *Kalbimdeki Arzu*, Maraş: İş B., 1951; *Yedi Uyurlar Destanı; Dile Gelen Anadolu*, İst.: Yağmur, 1973; *Acılar Bulutu; Ebesinin Oğlu; Gelin Başlı Dağlar; Türkmen Türkleri; Ülkü Tomurcukları*, Ank.: Ülkücü İşçiler Derneği Genel Merkezi, 1976; *Nazar*, 1992.
Kaynaklar: "Taşyürek, Hayati Vasfi", *TDEA*, VIII, 283-284; C. Çiftçi, *Maraşlı Şair-Yazar Âlimler*, İst., 2000, s. 316-317.

TECER, AHMET KUTSİ *(Kudüs, 4 Eylül 1901 - İstanbul, 22 Temmuz 1967)* Şair, oyun yazarı, folklor araştırmacısı.

Düyun-ı Umumiye müdürlerinden Abdurrahman Bey'in oğlu. Babasının memur olarak bulunduğu Kudüs'teki Fransız Frérler Okulu'nda başladığı öğrenimini babasının görev yerinin nakledildiği Kırklareli'nde sürdürdü. Kadıköy Sultanisi'ni, 1922'de Halkalı'daki Ziraat Mekteb-i Âlisi'ni bitirdi. Bir yıl kadar İzmir'de bir çiftlikte ve *İzmir Ziraat ve Ticaret Gazetesi*'nde çalıştıktan sonra Yükseköğretmen Okulu öğrencisi olarak İÜEF Felsefe Bölümü'nde yeniden öğrenime başladı. Buraya iki yıl devam ettikten sonra, burslu olarak biyoloji öğrenimi görmek üzere Paris'e gönderildi (1925). Sorbonne Üniversitesi'nde iki yıl biyoloji yerine felsefe okudu. 1927'de herhangi bir öğrenim belgesi alamadan Türkiye'ye döndü. Edebiyat Fakültesi'ne devam ederek öğrenimini tamamladı (1929). Çalışma hayatına Ankara Gazi Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü'nde Türkçe-edebiyat öğretmeni olarak başladı (1930). Aynı yıl Sivas Lisesi edebiyat öğretmenliğine, bir süre sonra da Sivas maarif müdürlüğüne atandı. 1937'de meslektaşı Meliha Hanım'la evlendi. Yükseköğretim genel müdürlüğü (1934-41), Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği (1942) ve milletvekilliği (1942-43 Adana, 1943-46 Urfa) yaptı. 1948'de Devlet Konservatuvarı'na, 1949'da Paris kültür ataşeliğine atandı. Daha sonra UNESCO Yürütme Komitesi Türk delegesi oldu (1950).

Galatasaray Lisesi (1951) ve İstanbul Konservatuvarı'nda (1953) görev aldı. 1957'de Güzel Sanatlar Akademisi'nde estetik, İÜ Gazetecilik Enstitüsü'nde ve İstanbul Radyosu'nda folklor dersleri verdi. İstanbul Eğitim Enstitüsü'nde görevliyken emekli oldu (1966). Siroz'dan öldü; Zincirlikuyu Mezarlığı'nda gömülüdür.

Tecer 1921'den sonra birçok dergi ve gazetede yazdığı folklor incelemeleri ve oyunları yanında (ilk yazısı 1919'da Bolu'da *Dertli* gazetesinde çıkmıştır) şiir de yayımlamaya başladı. İlk şiiri ("Gölgesinde Oturduğum Ağaç ve Ben") 1921'de Yahya Kemal ve arkadaşlarının çıkardığı *Dergâh* dergisinde yayımlandı. Tecer'in şiirleri daha sonra sırasıyla *Milli Mecmua*, Ahmet Hamdi Tanpınar'la çıkardıkları *Görüş* ile *Varlık*, *Oluş*, *Yücel*, *Ülkü*, *Türk Düşüncesi*, aralıklarla *Türk Yurdu* ve *Şadırvan* gibi dergilerde görüldü.

Ahmet Kutsi'nin yaşamı ve sanatı açısından Sivas yılları bir dönüm noktası oluşturur. Âşık geleneğinin canlı bir biçimde sürdüğü bu kentte, Tanpınar'ın ifadesiyle, "folkloru yeni bir iklim gibi keşfetmiş"ti. Sivaslı Âşık Ruhsati'nin bir şiirinde geçen "Tecer Dağı"nın adını soyadı olarak alan şair Sivas'ta bulunduğu 1930-34 yıllarında birçok etkinlikler düzenledi (Halk Şairleri Bayramı, 1931), dernekler kurdu (Halk Şairlerini Koruma Derneği, 1932), halkevi ve halkodalarıyla halkbilimine önemli katkılarda bulundu. 1934'te MEB yükseköğretim şube müdürü olarak Ankara'ya döndüğünde Sivas'tan tanıdığı halk müziği uzmanı Muzaffer Sarısözen'in Ankara Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi şefliğine atanmasını ve radyoda görevlendirilmesini, yine tanınmış bir folklor araştırmacısı olan Halil Bedii Yönetken'in aynı kurumlarda görev almasını sağladı. Tecer böylece halk müziğiyle ilgili çalışmalara daha akademik bir nitelik kazandırdığı gibi, konservatuvarda Batı müziğinin yanında ilk kez Türk halk müziğinin de yer almasına önayak oldu. 1931'den itibaren elinden tutup aydınlar arasında ilgi görmesini sağladığı Âşık Veysel, âşık edebiyatının 20. yüzyıldaki önde gelen temsilcilerinden biri olmuştur.

İlk şiirlerinde daha çok romantik aşkları, ölüm, yalnızlık, hüzün gibi bireysel temaları işleyen Tecer halk kültürünün zengin kaynakları ile tanıştıktan sonra, biraz da dönemin havasına uygun olarak, ülke ve toplum sorunlarına yöneldi. Başlangıçta daha çok canlı halk Türkçesine yer verme ve halk motiflerini kullanma biçiminde kendini gösteren bu yöneliş giderek Anadolu insanının toplumsal ve kültürel bütün sorunlarını kapsayacak biçimde genişledi. İyi ve güzel şiirlerin ancak halk için söylenen şiirler olduğuna inanan, "halk şiirine ve kültürüne dayanmayan şiirler kısa zamanda soluk ve cansız hale gelirken, diğerleri hayatla bağlarını kesmeden dipdiri ve canlı kalmayı başarırlar" diyen Tecer, halk şiirinin anlatım olanaklarından ve onun biçim özelliklerinden faydalandıkça, estetik ve sanat değerleri daha yüksek şiirler kaleme aldı. Şiiri tema bakımından çeşitlenirken, folklorik öğelerle de zenginleşti.

Tiyatro oyunu olarak da önemli yapıtlar veren Tecer bu konudaki görüşünü şöyle belirtir: "Biz kendi müesseselerimizi Garp sosyetesinin tekâmülü tarihine göre değil, kendi içtimaî şartlarımıza göre, kendi tarihimizin çerçevesi içinde görmeye alışmalıyız. Tiyatro tarihimiz için de mesele aynıdır. Tiyatro tarihimizin özelliğini aydınlatırken, Avrupa tiyatro geleneği ile ayrıldığımız noktaları geniş bir şekilde meydana koymak gerekir." Geleneksel Türk tiyatrosundan esinlenerek yazdığı *Köşebaşı* ve konusunu ünlü Köroğlu öyküsünden alan, mensur destan-piyes şeklinde yazılan *Koçyiğit Köroğlu* bu türde yazdığı önemli yapıtlarındandır. Tecer oyunlarında biçim yönünden, halk tiyatrosu geleneğinden, halk kültüründen ve halk motiflerinden yararlanarak halkın konuştuğu Türkçeyi şiirli bir dille yazıya geçirmiş; içerik yönünden ise Türk toplumunu geçmişten geleceğe uzanan bir süreç içinde ele almıştır. Tecer, şiirde olduğu gibi tiyatroda da folklordan hareket etmek gerektiği düşüncesindeydi. Bunun sonucu olarak ortaoyunu, özellikle de köylü temsilleri üzerinde, bugün de önemini koruyan araştırmalar yaptı.

Yapıtları: Şiir: *Şiirler*, Sivas: Kâmil Mtb., 1932. Bütün şiirleri *Ahmet Kutsi Tecer, Kişiliği, Sanat Anlayışı ve Tüm Şiirleri* (1980, haz. Vecihi Timuroğlu) içinde yayımlanmıştır.

Oyun: *Köşebaşı*, Ank.: Kültür Basım Yayım Kooperatifi, 1947 (*The Neighbourhood* adıyla İngilizceye çevrildi, 1964); *Bir Pazar Günü*, İst.: Genç Oyuncular Oyun Yayınları, 1959; *Koçyiğit Köroğlu*, İst.: MEB, 1969. (Yayımlanmamış olanlar: "Yazılan Bozulmaz", "Satılık Ev", "Hakikat" ["Yüzük Oyunu"], "Ömür Yolu", "Arkadaş Hatırı", "Avşarlar", "Didonlar", "Sunalar.")

Araştırma-İnceleme: *Köylü Temsilleri*, Ank.: Çığır Mecmuası, 1940.

Diğer: *Sivas Halk Şairleri Bayramı*, Sivas: Kâmil

Mtb., 1932; *Türk Folklorunda Sosyal Mesele*, (İÜ İktisat Fakültesi'nde konferans) İst.: İÜ İktisat Fak., 1969.

Kaynaklar: N. Albayrak, "Tecer, Ahmet Kutsi", *TDEA*, VIII, 289-291; M. Özbalcı, *Ahmet Kutsi Tecer: Şairliği ve Şiirleri Üzerine Bir İnceleme*, Ank. 1998; V. Timuroğlu, *Ahmet Kutsi Tecer: Kişiliği, Sanat Anlayışı ve Tüm Şiirleri*, Ank., 1980; S. Gökdemir, *Ahmet Kutsi Tecer*, Ank., 1987; A. K. Tecer, "Bir Demet Şiir", *Ülkü* (Yeni Seri), c. II, S. 23 (1 Eylül 1942); E. C. Güney, "Tecer Dağı Yıkılır mı?", *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, Ahmet Kutsi Tecer Özel Sayısı, S. 218 (1 Eylül 1968); M. And, "A. Kutsi Tecer ve Tiyatro", *Hisar*, S. 45 (Eylül 1967); A. H. Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, (haz. Z. Kerman) İst., 1995, s. 112.

TEK, MÜFİDE FERİT *(Kastamonu, 1892 - İstanbul, 24 Mart 1971)* Romancı, yazar.

Sevim Bike imzasını da kullandı. Hürriyet yanlısı bir subay olduğundan sürekli İstanbul'dan uzak yerlerde görevlendirilen Şevket Bey'in kızı. Çocukluğu babasının görevli olduğu Trablusgarp'ta geçti; orada İtalyan rahibelerin yönettiği bir okulda okudu; babasından Arapça, Farsça ve Fransızca öğrendi. O sırada Trablusgarp'ta sürgün olarak bulunan Jön Türkler'den Ahmet Ferit'le (Tek) tanıştı ve nişanlandı. Ahmet Ferit bir süre sonra cemiyetin isteği üzerine Paris'e kaçınca, Müfide Ferit de öğrenim için Paris'e gönderildi. 1907'de Ahmet Ferit'le Mısır'da evlendi; 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'a döndü. Eşinin başkanlığını yaptığı Türk Ocakları'nda çeşitli konferanslar verdi; ayrıca Sevim Bike takma adıyla *Türk Yurdu* ve *Şehbal* dergilerinde yazılar ve öyküler yayımladı. Siyasi nedenle sürgüne gönderilen eşiyle birlikte bir süre Sinop ve Bilecik'te bulundu. Kurtuluş Savaşı yıllarında eşiyle birlikte Anadolu'ya geçti ve *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinde Milli Mücadele'yi destekleyici nitelikte birçok yazı yazdı.

Cumhuriyet'in ilanından sonra, büyükelçi olan eşinin görevi dolayısıyla yurtdışında bulundu (1925-43). Bu zaman içinde yeni Türkiye ve yeni Türk kadınına ilişkin çeşitli yazılar yazdı ve konferanslar verdi. Yine bu yıllarda Paris'te Siyasal Bilgiler Okulu'nu bitirdi; bazı uluslararası kuruluşlarda görev aldı. Sahrayıcedit Mezarlığı'nda gömülüdür.

Müfide Ferit'in Türk edebiyat tarihindeki yeri daha çok yazdığı iki roman dolayısıyladır. Yayımlandığında edebiyat çevrelerinde büyük yankı uyandıran *Aydemir* adlı romanı, doğrudan doğruya Türkçülük ideolojisi doğrultusunda kaleme alınmış olup Osmanlı Devleti'nin çöküş yıllarındaki ulusçuluk etkinliklerini anlatmaktadır. 1923-24 yıllarında yazdığı *Pervaneler* ise Cumhuriyet'ten sonra Türkiye için gerçek bir tehlike olarak gördüğü misyoner etkinlikleri ve kültür emperyalizmini ele almaktadır.

Yapıtları: *Aydemir*, İst.: Türk Kadını Mecmuası, 1334/1918; *Pervaneler*, İst.: Matbaa-i Amire, 1340/1924 (yb kızı Emel Esin'in bir önsözüyle, İst.: Fener, 1998). Türkçesi basılmayan "Affolunmayan Günah" adlı romanının Almancası yayımlandı: *Die unverzeihliche Sünde*, (çev. Otto Spies) Krefeld, 1933.

Kaynaklar: G. Özleyen, "Tek, Müfide Ferit", *TDEA*, VIII, 295; "Aydemir", *TDEA*, I, 239-240; "Pervâneler", *TDEA*, VIII, 246; Necatigil, *İsimler*, 357; Kurdakul, *Sözlük*, 592; Necatigil, *Eserler*, 42-43; H. Balcı, "Müfide Ferid Tek ve Feminizm Üzerine Bir Konferans", *Toplumsal Tarih*, S. 46 (Ekim 1997), s. 15-22; C. Demircioğlu, "Aydemir Müellifi Müfide Ferit Hanım", *Toplumsal Tarih*, S. 59 (Kasım 1998), s. 14-21.

TEKÇE, GÜNGÖR *(İstanbul, 17 Eylül 1937 -)* Şair.

Tam adı Ali Güngör Tekçe. Mediha Hanım ile memur Kenan Tekçe'nin oğlu. İlk asker ressamlardan Mehmet Ali Laga (1878-1947) büyük amcasıdır. Taksim İlkokulu, Galatasaray Lisesi ve İÜEF Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. 1965'ten beri TRT İstanbul Radyosu'nda prodüktör; dizi programlar hazırladı, "Cihangir'in Bir Günü", "Kimsecikler Eline Su Dökemez", "Oynamazsan Nazlı Yarim", "Gülistan Palas", "Türkü" gibi radyo oyunları yazdı. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri 1956'da *Varlık*'ta çıktı. Şiir, yazı ve çevirilerini *Varlık*, *İnsancıl* ve *kitap-lık* dergileri ile *Cumhuriyet Kitap* ekinde yayımladı. Şiirlerini, Sennur Sezer "humora sığınan bunaltının şiiri" olarak değerlendirdi.

Ödül: "Kadınistan" ile 1991 İzmir Büyükşehir Belediyesi "Kadın" Şiirleri Yarışması (mansiyon), 2001 Cemal Süreyya Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sabah mısın?*, İst.: Broy, 1994; *Seğiren*, İst.: Hera, 2001; *Dokunuşlar*, Ank.: Hayal, 2009.

Çocuk Şiiri: *Büyüklere Kuşlu Mektuplar*, İst.: Era, 1996; *Kuşlu Mektuplarım Döndü*, İst.: Era, 1996.

Deneme: *Zafir Konağında Bir Tuhaf Zaman*, İst.: YKY, 2008.

Kaynaklar: *BF* (2 Haziran 1999); M. Uyguner, "Sabah mısın?", *Türk Dili*, Temmuz-Ağustos 1995; *İstanbul Radyosu: Anılar, Yaşantılar*, (haz. A. Dinç vd) İst., 2000, s. 269-270.

TEKDİLEK, SEYFETTİN *(İzmir, 1910 - İstanbul, 1981)* Şair.

Seyfi Baba olarak da bilinir. Babası PTT memuru, annesi fabrika işçisiydi. İlkokulu İzmir'de bitirdi. Annesi ve kız kardeşiyle birlikte küçük yaşta fabrikada çalıştı. Deniz Astsubay Okulu'ndan mezun olduktan sonra Donanma'da görev aldı. Burada Kemal Tahir'in kardeşi Nuri Tahir vasıtasıyla Nâzım Hikmet'in şiirlerini okumaya başladı. Donanma Davası (1938) sanıklarıyla birlikte Askeri Mahkeme'de yargılanarak on yıl hapse mahkûm oldu. Bir süre askeri hapishanede tutukluluktan sonra sivil hapishaneye gönderildi; burada Nâzım Hikmet ve Kemal Tahir'le tanıştı. Şiirlerini Nâzım Hikmet'e okuttu. Bir grup arkadaşıyla birlikte Sinop Cezaevi'ne gönderildi. Cezaevlerinde marangozluk yaptı. Serbest kaldıktan sonra İstanbul'da tuğla harmanında, simit fırınında, badanacılık, temizlikçilik gibi çok sayıda işte karın tokluğuna çalıştı. Son olarak mobilya cilacılığı yaptı. Kötü yaşam koşulları nedeniyle baş gösteren akciğer hastalığından öldü.

Yaşamı boyunca şiir yazmayı ve kendi deyişiyle "öykü karalamayı"sürdürdü. Yazdıklarının çoğu Sinop Cezaevi'ndeyken idarenin yaptığı bir aramada elinden alındı.

Yapıtları: Şiir: *Gemide Denize Hasret*, İst.: May, 1977.

Kaynaklar: "Tekdilek, Seyfettin", *TDEA*, VIII, 296; A. Aydemir, *Nâzım Nâzım*, (3. bas.) Ank., 1999, s. 113-131.

TEKDOĞAN, M. TURAN *(İstanbul, 15 Mart 1931 -)* Şair, yazar.

Tam adı Mehmet Turan Tekdoğan. Pembe Hanım ile Asım Mustafa Tekdoğan'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yaptı. Balıkesir Lisesi'nden mezun oldu. Öğrenimine bir süre ara verdikten sonra İstanbul Çapa Eğitim Ens. Edebiyat Bölümü'nden mezun olarak öğretmenliğe başladı (1956). Hekimhan, Sütçüler, Ezine, Çan, Dursunbey, Lapseki ve İstanbul'daki çeşitli ortaokullarda öğretmenlik ve yöneticilik, İstanbul Lisesi'nde test uzmanlığı yaptı. Yardımcı ders kitapları yazdı. İstanbul'da yaşıyor; evli ve iki çocuk babası. Eğitim ve öğretim üzerine yazdığı mesleki yazılarının dışında, şiirleri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. İlkokul okuma kitaplarında bazı şiirleri yer aldı.

Ödül: Arkın Yayınevi Çocuk Edebiyatı Yarışmalarında Masal ve Çocuk Şiiri Dallarında birincilik ödülü; *Yeşil Yandı Geç* ile 1986 Kültür ve Turizm Bakanlığı Karagöz Oyun Metni Yarışması (birincilik); 1987 Kültür ve Turizm Bakanlığı Çocuk Edebiyatı Ödülü (üçüncülük).

Yapıtları: Şiir: *Ölüye Mektup*, İst.: Gül Mtb., 1960; *Anılarımda Çocukluğum*, İst.: Fono Mtb., 1970; *Neden Güzel Dünya*, Ank.: İş Mtb., 1972.
Deneme-Araştırma: *İnsanlar ve Kitaplar*, İst., Dilek Mtb., 1973.
Derleme: *Doğumunun 100. Yılında Atatürk*, (İ. Bozkurt'la) 1980.
Çocuk Kitabı: *Cici Kızla Bici Kız*, İst.: Arkın, 1973; *Akıllı Nine ile Becerikli Dede*, İst., 1980; *Yeşil Yandı Geç*, (Karagöz oyun metni) 1987.
Kaynaklar: A. Oy, "Tekdoğan, M. Turan", *TDEA*, VIII, 296; *Kim Kimdir*, 665.

TEKELİOĞLU, ORHAN *(Ankara, 11 Mart 1958 -)* Şair, toplumbilimci.

Meliha Hanım ile Saim Ahmet Tekelioğlu'nun oğlu. Öğrenimini ODTÜ, Boğaziçi Üni. ve Norveç Oslo Üniversitesi'nde tamamladı. Ankara'da Bilkent Üni. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde ders verdi. İstanbul Bahçeşehir Üniv. Gazetecilik Bölümü Başkanı. Şiir ve yazıları *Yazko Felsefe*, *Üç Çiçek*, *Varlık*, *Gösteri*, *Şiir Atı*, *Express*, *Toplum ve Bilim*, *Toplumbilim* ve *Çalıntı* gibi dergilerde yayımlandı. *Gazete Pazar*'da gündelik sosyal olgulardan hareketle yazdığı yazılarıyla dikkati çekti (1998-99). *Radikal* gazetesinde yazıyor. Tekelioğlu'nun Türkiye kültür ve edebiyat tarihi, popüler kültür tarihi başta olmak üzere sosyal teori ve Türkiye popüler müzik tarihi gibi konularda Türkiye'de ve yurtdışında yayımlanmış birçok makalesi vardır.

Yapıtları: Şiir: *Opusculum: 'Kum Baladı'*, İst.: Şiir Atı, 1987; *Tablolar*, İst.: Şiir Atı, 19??; *Boşluklar*, İst.: Şiir Atı, 19??.
İnceleme: *Michel Foucault ve Sosyolojisi*, İst.: Bağlam, 1999; *Pop Yazılar*, İst.: Telos, 2006.
Derleme: *Şerif Mardin'e Armağan*, (A.Öncü ile) İst.: İletişim, 2005.
Kaynaklar: *Kim Kimdir*, 666.

TEKİN, LATİFE *(Karacefenk köyü / Bünyan / Kayseri, 1957 -)* Romancı.

Dokuz yaşındayken ailesi ile beraber İstanbul'a yerleşti. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da gördü; Beşiktaş Kız Lisesi'nden mezun oldu (1974). İstanbul Telefon Başmüdürlüğü'nde memur olarak çalıştı (1976-77). Bu iş-

ten ayrıldıktan sonra başka bir işte çalışmadı ve sadece yazarlığı uğraş edindi. Halen İstanbul'da ve Bodrum'da yaşıyor; boşanmış, bir çocuk annesi.

İlk romanı *Sevgili Arsız Ölüm* büyük bir ilgiyle karşılandı. Yazar romanda kırsal kesimden kente gelip yerleşen bir ailenin yaşamını masalsı bir hava içinde verdi. 1960'lardan bu yana köylerden kalkıp büyük şehirlerdeki gecekondu bölgelerine yerleşen insanların anlatıldığı bu roman bilinen "köy romanı" imgesini sarstı. Kitaba gösterilen tepkilerde genellikle beğeni ağır bastı. Romanı olumsuz anlamda eleştirenler, özellikle gerçekçilik yönünden karşı çıkarak, romandaki kişilerin Türkiye gerçeklerine ters düşmese de bu gerçekliğin anlatılışının gerçekçi olmadığı üstünde durdular. Nitekim yazar da kendisiyle yapılan bir söyleşide klasik "gerçekçi roman" anlayışından farklı bir tarz geliştirme çabası içinde olduğunu belirterek, "Klasik romanın halkımın kendisine bakışına, dünyayı algılayışına denk düşmediğini düşünüyorum. Romanı büsbütün inkâr etmiyorum. Ama kendi halk edebiyatımızı, kültürümüzü temel alarak yeni bir biçim geliştirme çabasındayım" dedi. Yapıtın bilinen Türk roman geleneğinden farklı bir anlatıma sahip olduğu genel olarak eleştirmenlerce kabul edildi; "Gerçekten de *Sevgili Arsız Ölüm*'ü incelediğimizde, zaman ve mekân, betimleme, olay örgüsü ve karakter gibi temel roman öğelerine yeni bir yaklaşım denendiğini ve bu konuda halk edebiyatından yararlanmaya çalışıldığını görürüz. (...) *Sevgili Arsız Ölüm* özgünlüğünü kısmen geleneksel hikayemizin özellikleriyle, modern romanın özelliklerini kaynaştırmasına borçlu bence" (B. Moran).

Romanın yayımlandığı dönemin, Latin Amerikalı yazarların art arda Türkçeye çevrilmiş olduğu bir dönemin hemen sonrasına denk gelmesi nedeniyle, özellikle yoğun bir Marquez etkisinin varlığından sıkça söz edildi. Her iki romanın da başlıca özelliğinin "fantezi" olması bu yargıya neden oldu. Ancak Latife Tekin'in "fantezisinin", Marquez'in oldukça yüksek bir "soyutlama düzeyinde" uygulanan bir teknik olan "fantezisinden" farkı, dünyanın ampirik gerçekliğini değiştirmeyen, fantastik imgelemlerin ampirik gerçekliğin ta kendisi olmasıyla ortaya çıkar. Benzerliğe ilişkin ise, ancak, bu yazarların teknik olarak birbirlerinden yararlanmalarından değil, ele aldıkları konunun dikte ettiği bir benzerlikten söz edilebilir; bu romanlardaki benzerliğe yol açan, azgelişmiş ülkelerin kırsal kesimlerinin benzerliğidir, (M. Belge). Kimi eleştirmenlerce romanın dili ve yapısı "özensiz ve rastgele" olarak nitelenirken, O. Kutlar, Tekin'in romanında, iyi tanıdığı "malzeme"yi ve karakterlerine en uygun dili kullandığını belirterek, "güçlü halk kaynağının" yazarın dilinin "mantık yapısını" belirlediğinden söz etmektedir.

İkinci romanı *Berci Kristin Çöp Masalları* da ilgiyle karşılandı. İlk romanıyla gerek mizah tonu, gerek aynı sade anlatım, gerekse konu ve figürler açısından benzer çizgide olduğu belirtildi (G. Aytaç). Latife Tekin bu romanında, bir şehir çöplüğündeki (Çiçektepe) gecekondularda yaşayan insanların doğayla, belediyeyle başa çıkabilmek için nasıl uğraştıklarını anlattı. Aslında trajik öykülere konu olabilecek bu yaşamı, çağdaş insan için inanılmaz göründüğünden bir masal havasında, öte yandan yine de gerçek olduğu için bir kara mizah tonunda ve son derece yalın bir anlatımla verdi. Bu roman, *Berji Kristin: Tales from the Garbage Hills* adıyla John Berger tarafından kaleme alınan bir önsözle İngiltere ve Amerika'da, Ayşe Saraçgil çevirisiyle İtalya'da yayımlandı; Ali Semizoğlu çevirisiyle Fransa'da yayımlanan kitap hakkında yabancı basında pek çok değerlendirme çıktı. *Liberation* gazetesi kitabı "Genç Türk yazar Latife Tekin'den toplumsal günlük ile destan arasında, İstanbul'daki bir gecekondunun kuruluşu: Berci Kristin Çöp Masalları" başlığı ile sundu. Kitap, Almanya, İsviçre ve Hollanda'da da okur önüne çıktı.

1980 öncesi devrimci bir örgüt içindeki ilişkileri ele alan romanı *Gece Dersleri* üzerine de yine birçok eleştiri yapıldı. *Buzdan Kılıçlar* ise önceki romanlarına göre sessizlikle karşılandı. Roman, konusu ve özellikle roman kahramanının ve yakın çevresinin dili açısından neredeyse bir dilbilim araştırması sayıldı. Oldukça soyut olarak nitelendirilen bu dil, asıl konuyla iç içe geçerek, asıl konunun dayandırıldığı bir arka plan işlevi görmektedir. Bununla birlikte sorunların okuyucunun önüne getirilmesi kesinlikle bir dilbilim biçiminde değildir (F. Akerson). Tekin son romanı *Aşk İşaretleri* ile ilgili yaptığı bir söyleşide hem bu romanına, hem de genel olarak yazarlık serüvenine ilişkin olarak şunları söylemektedir: "Bundan önce sadece yoksulların hikâyelerini anlatabiliyordum. *Sevgili Arsız Ölüm*'de insanların hoşuna giden, onları etkileyen bir hikâye an-

lattım. İçtenlikle anlatılmış bir hikâyeydi o. *Berci Kristin*'de belli bir mesafeye çekilsem de, yine bir hikâye anlatıyorum. İlk kez *Gece Dersleri* ile bu çizgide bir kırılma oldu. *Buzdan Kılıçlar*'da yoksulluğun ne olduğunu anlamak ve anlatmaktı derdim. Ya da yoksulluğa dair bir şey söylemek kaygısı vardı içimde. Yoksul insanlardan yola çıkıp, tüm insanlığa bakma ihtiyacı duymaya başladım. *Aşk İşaretleri* çok zaman aldı... Yazacağım kitabın duygusunu hissediyordum fakat onu anlatabilecek iç hazırlığım oluşmamıştı. Dilini kurmakta zorlandım ve bekledim. Sonunda bitti."

"Bir Yudum Sevgi" adlı filmin (yön. A. Yılmaz, 1984) senaryosunu yazdı. Bu film 22. Antalya Film Şenliği'nde Altın Portakal Ödülü'nü aldı; Uluslararası İstanbul Sinema Günleri'nde (1986) "en iyi film" seçildi.

Yapıtları: Roman: *Sevgili Arsız Ölüm*, İst.: Adam, 1983; *Berci Kristin Çöp Masalları*, İst.: Adam, 1984; *Gece Dersleri*, İst.: Adam, 1986; *Buzdan Kılıçlar*, İst.: Adam, 1989; *Aşk İşaretleri*, İst.: Metis, 1995; *Ormanda Ölüm Yokmuş*, İst.: Metis, 2001; *Unutma Bahçesi*, İst.: Everest, 2004; *Muinar*, İst.: Everest, 2006.
Öykü: *Gümüşlük Akademisi*, İst.: Metis, 1997.
Söyleşi: *Latife Tekin Kitabı*, (Haz. Pelin Özer) İst.: Everest, 2005.
Deneme: *Rüyalar ve Uyanışlar Defteri*, İst.: Doğan Kitap, 2009.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 357; Kurdakul, *Sözlük*, 592-593; "Tekin, Latife", *TDEA*, VIII, 299; Moran, III, 75-71; O. Kutlar, "Sevgili Arsız Ölüm'ün Bize Hazırladığı Birkaç Tuzak Üstüne", *Gösteri*, Ocak 1984; M. Belge, "Sevgili Arsız Ölüm", *aynı yerde*; F. Akerson, "Alacüvek Cinleriyle İstanbul Cinleri Karşı Karşıya", *Çağdaş Eleştiri*, Mart 1984; A. Birkiye, "Latife Tekin'in Romanlarında Gerçekçilik", *Varlık*, Haziran 1985; M. Belge, "Türk Roman Geleneği ve Sevgili Arsız Ölüm", *Toplum ve Bilim*, S: 25-26 (Bahar-Yaz 1984); G. Aytaç, "Berci Kristin Çöp Masalları", *Günümüzde Kitaplar*, Aralık 1985; A. Özkırımlı, "Kişiye Özel Açıklama Roman Gerçeğine Dönüşebilir mi?", *Cumhuriyet*, 27 Mart 1986; F. Akerson, "Yaşananı Dile Dökme", *Cumhuriyet Kitap*, S. 13 (1990); M. Yaşın, "Türkiye'de Herkes Bir Kıta", *Cumhuriyet Kitap*, 20 Mayıs 1993; N. Zand, "Gecekondu Masalları", *Cumhuriyet Kitap*, 13 Temmuz 1995; Z. Avcı, "Aşk İşaretleri", *Cumhuriyet Kitap*, S. 266 (23 Mart 1995); Özgüç, II, 197-199.

TEKİN, NURAY *(Hadim/Konya, 2 Ekim 1960 -)* Öykücü.

Gülşen Hanım'la orman mühendisi İhsan Tekin'in kızı. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı; 1989'da İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Yayınevlerinde, ansiklopedi ve dergilerde editörlük, düzeltmenlik ve redaktörlük yaptı. 2000'den beri ODTÜ'de okutman. Ankara'da yaşıyor; bekâr.

İlk denemesi ("Bu Şiirde Şiir Öncesi") 1984'te *Yeni Olgu*'da çıktı. Öykü ve yazılarını *Tanıtım*, *Panorama*, *Skylife* ve *Edebiyat Eleştiri* dergilerinde yayımladı. "Korku-gerilim yazarı" olarak tanındı.

Yapıtları: Öykü: *Tek Kişilik Ölüm*, İst.: İletişim, 1991: *Korkunun Yüzleri*, İst.: İletişim, 1996; *Son El*, Ank.: Arkadaş, 2001.
Kaynaklar: *BF* (14 Mayıs 1999); P. Mağden, "Bir Kitap Okudum Hayatın Anlamını Buldum", *Yeni Yüzyıl*, 3 Kasım 1996; F. Özdem, "Hayatın Gerçek Yüzünü Altüst Edebiliyor", *Pazartesi*, S. 27 (Haziran 1997); A. E. Yalazan, "Korkunun Edebiyata Faydası Var mı?", *Tempo*, S. 31 (6 Ağustos 1997).

TEKKANAT, ZÜHAL *(Ankara, 16 Ağustos 1938 -)* Şair.

Elif Sorgun imzasıyla da tanındı. Halime Melahat Hanım ile Kâzım Tekkanat'ın kızı. Şair Cemal Süreya ile evliydi; öykücü ve romancı Mehmet Seyda enişte sidir. Erenköy Kız Lisesi'ni ve Kadıköy Kız Enstitüsü'nü bitirdi. Sosyal Sigortalar Kurumu'nda çalıştı ve buradan emekli oldu. 1966'da *Yelken* dergisini yönetti, *Yeni İstanbul* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde sanat sayfası muhabirliği yaptı. TYS, Edebiyatçılar Derneği ve Cumhuriyetçi Kadınlar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; dul, bir çocuk annesi (C. Süreya'dan olan oğlu öldü). Şiir ve yazılarını *Yelken*, *Papirüs*, *Türk Dili*, *Türkiye Yazıları*, *Oluşum*, *Varlık*, *Kıyı* ve *Düşlem* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Gibi*, İst.: Aksiseda Mtb., 1965; *Acıben*, (Elif Sorgun adıyla) İst.: Broy, 1994; *İçimizdeki Günler*, (Elif Sorgun adıyla) İst.: Hera, 1997; *Yakamı Bırakmayan Şiirler*, (Elif Sorgun adıyla) İst.: Güldikeni, 2000; *Şiir Buluşması*, İst.: Güldikeni, 2002; *Dikine Sarkan Ağaç*, İst.: Artshop, 2008.
Derleme: *Dostlarının Kaleminden Cemal Süreya'nın Portresi*, İst.: Yön, 1998; *Papirüs Şiirleri Antolojisi*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2002.
Kaynaklar: *BF* (4 Haziran 1999); "Sorgun, Elif", *TDEA*, *VIII*, 37; *Kim Kimdir*, 667.

TELLİ, AHMET *(Eskipazar/Çankırı, 2 Aralık 1946 -)* Şair.

Emine Hanım ile öğretmen Salih Telli'nin oğlu. Hasanoğlan ve Pazarören öğretmen okullarında okudu. Dört yıl köy öğretmenliği yaptıktan sonra 1972'de Gazi Eğitim Ens. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Anadolu'da çeşitli liselerde ve Gazi Eğitim

Enstitüsü'nde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı (1972-81). *Türkiye Yazıları* dergisinin yazı kurulunda bulundu (1979-83). *Kurtuluş* gazetesinde yayımladığı "Cigerhun'un Şiiri" adlı yazısından ötürü 1983'te yargılandı, Ceza Kanunu'nun 142. maddesinden 1,5 yıl hüküm giydi, 1983-84'te Ankara Kapalı Cezaevi'nde yattı. Daha sonra yayımcılık (1981-92) ve öğretmenlik (1992-98) yaptı. TYS üyesi. Ankara'da yaşıyor; boşanmış, iki çocuk babası.

İlk ürünü 1961'de Ankara'da yayımlanan *Hız* gazetesinde çıktı. Daha sonra *Tiyatro '74*, *Edebiyat '81*; *Forum*, *İmece*, *Evrim*, *Varlık*, *Yeni Toplum*, *Yeni Dergi*, *Türk Dili*, *Oluşum*, *Dönemeç*, *Felsefe*, *Somut*, *Yeni Ortam*, *Cumhuriyet*, *Demokrasi*, *Ülkede Gündem*, *Yeni Biçem* dergi ve gazetelerinde yer alan şiir ve yazılarıyla tanındı. "1970 Kuşağı" olarak adlandırılan ve ülkenin siyasal, toplumsal koşullarından etkilenen bir şiir anlayışını benimseyen şairler arasında değerlendirilmiştir. *Hüznün İsyan Olur*'da yer alan şiirlerinde, özellikle de "Bedreddin Üstüne Dörtlükler"de Hilmi Yavuz ve Nâzım Hikmet şiirinin belirgin bir etkisi görülür. *Yangın Yılları*, *Hüznün İsyan Olur* ve *Dövüşen Anlatsın*'da 1970'li yıllarda uzak ya da yakın çağrışımlarına fazlaca yüklenilen kimi sözcükleri (hüzün, isyan, sevda, yalnızlık...) sık sık kullanmıştır. *Hüznün İsyan Olur* ve *Dövüşen Anlatsın*'da Telli'nin gelenekten yararlanma çabalarının işaretleri bulunmaktadır. Özellikle *Su Çürüdü*'deki şiirlerinde acılı, kederli bir tonun egemen olmasına rağmen alttan alta tarihsel bir iyimserliğin izleri de hissedilir.

"Kalmasın" (1993) ve "Kül ve Kil" (1997) adlı iki şiir kaseti çıkardı. Otuz kadar şiiri bestelendi ve bunlardan bazıları Yeni Türkü, Grup Yorum ve Selda Bağcan tarafından seslendirildi.

Ödül: *Hüznün İsyan Olur* ile 1980 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü (Metin Altıok ile paylaştı); *Saklı Kalan* ile 1982 Yazko Şiir Özendirme Ödülü; *Su Çürüdü* ile 1982 Nevzat Üstün Şiir Başarı Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Yangın Yılları*, İst.: Aşama, 1979; *Hüznün İsyan Olur*, Ank.: Türkiye Yazıları, 1979; *Dövüşen Anlatsın*, Ank.: Türkiye Yazıları, 1980; *Saklı Kalan*, İst.: Yazko, 1982; *Su Çürüdü*, Ank.: Dayanışma, 1982; *Belki Yine Gelirim*, Ank.: Dost, 1984; *Çocuksun Sen*, Ank.: Gibi, 1994; *Kalbim Unut Bu Şiiri*, (seçme şiirler) İst.: Piya, 1994; *Barbar ve Şehla*, İst.: Everest, 2003.

Deneme: *Ben Hiçbir Şey Söylemedim*, İst.: Telos, 2001; *Sulara mı Yazıldı*, İst.: Telos, 2001; *Buradayım Sözümde*, İst.: Everest, 2006.

Kaynaklar: *BF* (10 Ağustos 1999); Necatigil, *İsimler*, 358; Kurdakul, *Sözlük*, 593; *Türkiye Yazıları*, Ahmet Telli Özel Sayısı, S. 72 (Mart 1983); "Telli, Ahmet", *TDEA*, VIII, 302; M. Y. Bilen, *70 Kuşağı Şiirimizi Tartışıyor*, Ank., 1985, s. 61-71.

TELLİ, OZAN *(Telli köyü/İslâhiye/Gaziantep, 1 Ocak 1950 -)* Şair.

Asıl adı Mehmet Telli. Doğan Doğulu, Mehmet Seferi, Mehmet Meçhul ve Cemşit Mar imzalarını da kullandı. Fatma Naime Hanım ile çiftçi Mustafa Telli'nin oğlu. İlk ve orta okulu İslâhiye'de okudu; Trabzon Tarım Meslek Lisesi'nden mezun oldu (1970). Dicle Üni. Eğitim Fakültesi'ndeki öğrenimini yarım bıraktı. Küçük yaşlardan itibaren inşaat, tarım ve metal işçiliği yaptıktan sonra teknisyen olarak çalışmaya başladı ve emekli oldu (1999). TYS ve PEN Yazarlar Derneği üyesi. İslâhiye'de yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk şiiri 1970'te *İşçi Köylü* gazetesinde çıktı. *Çağ*, *Birikim*, *Sanat Emeği*, *Yeni Toplum*, *Özgür Gelecek*, *Yazko Edebiyat*, *Varlık*, *İnsancıl* ve *Gösteri* dergilerinde yayımladığı şiirler ve aldığı ödüllerle adını duyurdu. Köroğlu, Karacaoğlan, Pir Sultan gibi halk ozanlarından ve köyünde dinlediği halk türkülerinden, ağıtlardan etkilenerek yazdığı şiirlerinden sonra toplumcu gerçekçiliği benimsedi. Şiir anlayışını "köklü ve zengin bir kaynağa sahip olan halk şiiri geleneğinden özellikle yararlanarak, yerli bir sesle evrensel türküler söylemek" biçiminde ifade etti. 1980'deki askeri darbeden sonra *Ekmeğin, Şarabın, Tuzun Aşkına*; *İshakça* ve *Şahince* adlı kitapları toplatıldı; hakkında açılan dava zamanaşımından düştü. 1992'de üç destan kitabı toplatılarak para cezası verildi. Bazı şiirleri bestelendi.

Ödül: 1977 Vatan Gazetesi Şiir Birincilik Ödülü; 1980 Akademi Kitabevi Şiir Başarı Ödülü (M. Mungan ve T. Fişekçi ile paylaştı); *Şahkulu* ile 1983 Gösteri Dergisi Şiir Ödülü (birincilik); *İshakça* ile 1984 Natıroğlu Şiir Ödülü (ikincilik); 1987 Gülhane Sanat ve El Sanatları Festivali Şiir Ödülü (birincilik); 1992 Kültür Bakanlığı Şiir Başarı Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Özgürlük*, İst.: Yeni Türkü, 1979; *Şahince*, İst.: Yeni Türkü, 1981; *Ekmeğin, Şarabın, Tuzun Aşkına*, (72 dörtlük) İst.: Yeni Türkü, 1982; *İshakça*, İst.: Yeni Türkü, 1982; *Şahkulu Destanı*, Ank.: Yorum, 1985; *Aşktan Umut Kesilmez*, Ank.:

Yorum, 1982; *Kalenderoğlu Piri Mehmet Destanı*, Ank.: Yorum, 1987; *Koçgiri Destanı*, Almanya: Özgürlük Yolu, 1987; *Dersim Destanı*, Almanya: Özgürlük Yolu, 1990; *İsyan Damarına Kan Gerek* (*İshakça*, *Şahkulu Destanı* ve *Kalenderoğlu Piri Mehmet Destanı* ile ilk kez yayımlanan *Bizim Çeliğin Suyundan* bir arada), İst.: Yurt Kitap, 1991; *Ararat Destanı*, Almanya: Özgürlük Yolu, 1992; *Aşka Amin*, İst.: El, 2002; *Komüncüler*, İst.: El, 2002; *Ölümsemek*, İst.: El, 2007.

Kaynaklar: *BF* (22 Kasım 1999); Necatigil, *İsimler*, 358; Kurdakul, *Sözlük*, 596; "Telli, Ozan", *TDEA*, VIII, 302-303; K. Başar, "1940 Kuşağı Toplumcu Gerçekçi Ozanlarına Selam Olsun" (söyleşi), *Gösteri*, S. 35 (Ekim 1983).

TEMELKURAN, ECE *(İzmir, 22 Temmuz 1973 -)* Yazar.

Ressam Lale Temelkuran ile avukat Erol Temelkuran'ın kızı. Bornova Anadolu Lisesi ve AÜ Hukuk Fakültesi'nde okudu. *Cumhuriyet* gazetesi, *Artı-Haber* dergisi ve CNN Türk televizyonunda çalıştı. *Patika* dergisinin yayın kurulu üyesi, Ankara Caz Derneği'nin kurucu üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli. İlk şiiri 1990'da *Patika* dergisinde çıktı. Yazılarını *Milliyet* gazetesinde sürdürüyor. Kadın sorunlarını ve Türkiye'de kadının durumunu irdeleyen yazılarını Almanya ve Fransa'daki dergilerde yayımladı. Avrupa Çalışmaları Merkezi ve Reuters Enstitüsü'nün misafiri olarak Oxford Üniversitesi'nde bulundu (2008).

Ödül: "Bekâret Testi Suçtur" yazısıyla 1998 İstanbul Tabipler Odası Yılın Araştırma Yazısı Ödülü; 2006 Çağdaş Gazeteciler Derneği Barış Kalemi Ödülü; *Biz Burada Devrim Yapıyoruz Sinyorita* ile 2006 Türk Tabibler Birliği Düşünce ve Demokrasi Ödülü; 2008 Ayşe Nur Zarakolu Düşünceye Özgürlük Ödülü.

Yapıtları: Anlatı: *Bütün Kadınların Kafası Karışıktır*, İst.: İletişim, 1996; *İç Kitabı*, İst.: Gala, 2000; *Kıyı Kitabı*, İst.: Everest, 2002; *Dışarıdan Kıyıdan Konuşmalar*, İst.: Everest, 2004; *İçeriden Kıyıdan Konuşmalar*, İst.: Everest, 2008; *Muz Sesleri*, İst.: Everest, İst.: 2010.

Gezi: *Biz Burada Devrim Yapıyoruz Sinyorita*, İst.: Everest, 2006; *Ağrı'nın Derinliği*, İst.: Everest, 2008.

Diğer: *Oğlum Kızım Devletim: Evlerden Sokaklara Tutuklu Anneleri*, İst.: Metis, 1997; *Ne Anlatayım Ben Sana*, İst.: Everest, 2006.

Kaynaklar: *BF* (25 Şubat 2000); ecetemelkuran.com.

TEMİROĞLU, ALİ *(Güzelkent köyü/Varto/Muş, 1934 -)* Şair.

Pircan oymağına bağlı bir aileden gelmektedir. İlkokulu bitirdikten sonra inşaatlarda çalıştı. Bir süre Almanya'da yaşadı. Türkiye'ye dönüşünde inşaatlarda ustabaşılık, taşeronluk ve müteahhitlik gibi çeşitli işler yaptı. Halen Güzelkent köyünde yaşamaktadır. Halk şiiri geleneğine bağlı kalarak yerel ağız ve söyleyiş özelliklerinden yararlandı; hece ölçüsüyle şiirler kaleme aldı. Hakkında "Çağımızdaki pek çok güçlü ozanla aşık atabilecek bir âşık" değerlendirmesi yapıldı (T. K. Makal).

Yapıtları: Şiir: *Güzel Türkiyem*, İst.: İnanç, 1988; *Bingöl Dağı Güzel Köyüm*, İst.: İnanç, 1992; *Vermeyince Mabut Neylesin Mahmut*, Ank., 2000.

Kaynaklar: Işık, 582.

TEMİZYÜREK, MAHMUT *(Şarkışla/Sivas, 21 Mart 1955 -)* Şair, yazar.

Mehmet Fikri Ünal, Mehmet Fikri ve M. Yürek imzalarını da kullandı. İşçi Fikriye Hanım ile işçi Mehmet Temizyürek'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Sivas ve Ankara'da tamamladı. Matbaa ve inşaat işçiliği, santral operatörlüğü yaptı (1973-82). AÜ Eğitim Bilimleri Fak. Psikoloji Bölümü'nü bitirdi (1980-93). *Büyük Larousse* ve *Temel Britannica* ansiklopedilerinde yazarlık ve yayın kurulu üyeliği yaptı. *Tempo*, *Güneş*, *Demokrat*, *Siyah-Beyaz* ve *Demokrasi* dergi ve gazetelerinde yazdı. Başkent Üniversitesi'nde basın danışmanlığı yaptı (1996-2005). Bilkent Üniversitesi'nde dersler veriyor. Edebiyatçılar Derneği ve Gümüşlük Akademisi üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk şiiri ("Filistin") 1981'de *Yarın*'da çıktı. Şiir ve yazılarını *Edebiyat Dostları*, *Edebiyat Eleştiri*, *Defter*, *Adam Sanat*, *Evrensel Kültür*, *Virgül* ve *İnsan* dergilerinde yayımladı. "Özellikle İkinci Yeni ve gerçeküstücülükten" etkilendiğini belirtiyor.

Ödül: *Boşluktan Doğan* ile 2008 Memet Fuat Eleştiri Ödülü (Deneme Dalında).

Yapıtları: Şiir: *İz ve Rüya*, Ank.: Öteki, 1995; *Kırlangıcım Paranoya*, İst.: Yön, 2000; *Yeryüzünü Gezen Atlı*, İst.: Yasak Meyve, 2004.

Deneme: *Göçebe Buluşması*, Ank.: Ekin, 1996; *Boşluktan Doğan*, İst.: Kanat, 2007.

Kaynaklar: *BF* (15 Mayıs 1999); Işık, 583.

TEMO, SELİM *(Batman, 1972 -)* Şair.

Asıl adı Mehmet Selim ERGÜL. DTCF Etnoloji Bölümü mezunu (2000). Bilkent Üniversitesi'nde edebiyat yüksek lisansı ve doktorası yaptı. Yazı ve şiirleri 1993'ten itibaren *Edebiyat ve Eleştiri*, *Kavram ve Karmaşa*, *Varlık* dergilerinde yayımlandı. "O, Deniz ve İntihar" adlı oyunu sahnelendi. Kürtçeden Türkçeye çeviriler yaptı.

Ödül: 1997 Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülü; 1998 Halkevleri 66. Kuruluş Yılı Edebiyat Yarışması Roman Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Ah Tamara*, Ank., 1995; *Kırgın Nehirler Meseli*, İst., 1997; *Uğultular*, İst.: Avesta, 2000. Roman: *Çiftlere Cinayet Dersleri*, Ank., 1998. Antoloji: *Kürt Şiiri Antolojisi*, İst.: Agora, 2006.
Kaynaklar: Işık 06, 3495; tr.wikipedia.org.

TENEKECİ, İBRAHİM *(Kastamonu, 1 Eylül 1970 -)* Şair.

İbrahim Taşköprülü imzasını da kullandı. Huriye Hanım ile bekçi Ahmet Tenekeci'nin oğlu. İlk ve orta okulu Kâğıthane'de okudu, lise öğrenimini tamamlamadı. *Endülüs* edebiyat dergisinin yayın kurulunda çalıştı (1977, 7 sayı); *Kırkayak* dergisini çıkaranlar arasında yer aldı. H. Akın'la *Kırklar* dergisini yayımladı (36 sayı, 2000-2005). *Sağduyu* gazetesinde sanat editörlüğü (1997-98). Birey ve Birun yayınları'nda editörlük yaptı. *Milli Gazete*'de köşe yazıları yazdı. İstanbul'da yaşıyor; evli, beş çocuk babası. İlk şiiri ("Sandal") 1995'te *Kardelen*'de çıktı. Şiirleri ve yazıları *Dergâh*, *Kaşgar*, *Merdiven-Sanat*'ta yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Üç Köpük*, İst.: Dergâh, 1997; *Peltek Vaiz*, İst.: Şule, 1998; *Güzellik Uykusu*, İst.: Şule, 2000; *Giderken Söylenmiştir*, İst.: Profil, 2004; *Ağır Misafir*, İst.: Profil, 2008.
Günlük: *Üzgünlük*, İst.: Şule, 1999.
Deneme: *Uçuş Denemeleri*, İst.: Birun, 2003; *Son Düzlük*, İst.: Birun, 2004.
Antoloji: *Seçilmiş Şiirler Antolojisi*, İst.: Lamure, 2005; *Dergâh Şiirleri Güldestesi*, İst.: Dergâh, 2006; *Dergâh Hikayeleri Güldestesi*, İst.: Dergâh, 2006; *Dergâh Yazıları Güldestesi*, İst.: Dergâh, 2007.
Kaynaklar: *BF* (1 Haziran 1999); H. Şarkdemir, "Ancak Şairine Yakışan Bu Serüven", *Dergâh*, S. 94 (Aralık 1997); S. Çobanoğlu, "Normal Doğum", *Dergâh*, S. 95 (Ocak 1998); M. Kutlu, "Peltek Vaiz", *Yeni Şafak*, 12 Ocak 1999.

TEODOR KASAP *(Kayseri, 1835 - İstanbul, 1905)* Gazeteci, yazar.

Bir Rum manifaturacı olan babasının ölümünden sonra 1846'da İstanbul'a gitti. Kuruçeşme Rum Okulu'nda okurken, bir yandan da Kayserili bir Rum tüccarın yanında çırak olarak çalıştı. Bir Fransız subayın yardımıyla Kırım Savaşı bitiminde (1856) Fransa'ya gitti. Paris'te öğrenimini sürdürürken, bir söylentiye göre, bir süre de Alexandre Dumas'nın (baba) kâtipliğini yaptı. İstanbul'a dönüşünde Fransızca dersleri verdi, bir süre sonra da gazetecilik hayatına atıldı. İlk mizah gazetesi kabul edilen *Diyojen*'i (2 Kasım 1870-10 Ocak 1873, 183 sayı) sırasıyla Rumca, Fransızca ve Türkçe olarak yayımladı. *Diyojen* kapatılınca *Çıngıraklı Tatar* (1873) ve *Hayal* (1873) adlı mizah gazetelerini, 1875-76 arasında da *İstikbal* adlı günlük siyasi gazeteyi çıkardı (195 sayı). *Hayal*'de çıkan bir karikatür dolayısıyla üç yıl hapse mahkûm oldu (1877); kefaletle salıverilmesinden yararlanarak Avrupa'ya kaçtı. Saraydan izin çıktıktan sonra İstanbul'a döndü ve ölümüne kadar Mabeyin kütüphanecisi olarak sarayda görev aldı.

Türk tiyatrosunun yerli kaynak ve geleneklerden yararlanması görüşünü savunan Teodor Kasap'tan, "Türk mizah gazeteciliğinin kurucusu olmakla kalmayarak çok güzel iki Molière tercümesi de veren" diye söz eden A. H. Tanpınar ayrıca onu dilinin sadeliği bakımından Şinasi'nin izleyicisi olarak görür.

Yapıtları: Oyun: *Pinti Hamit*, (Molière'in *l'Avare*'ından uyarlama) İst.: Çıngıraklı Tatar Mtb., 1290/1873; *İşkilli Memo*, (ortaoyunu, Molière'in *Sganarelle ou le Cocu imaginaire*'inden uyarlama) İst.: Hayal Mtb., 1291/1874 (yb İst., 1965).
Çeviri: *Monte Kristo* (A. Dumas père), İst.: Ahmet Mithat'ın Mtb., 1288/1871; *Para Meselesi* (A. Dumas fils'in *La Question d'argent* adlı komedisi), İst.: Hayal Mtb., 1292/1875; *Lükresya Borciya* (V. Hugo), İst., 1292/1875.
Kaynaklar: İ. Sungu, "Teodor Kasap", *AA*, I, 126-127; Tanpınar, 280; C. Kudret, "Teodor Kasap", *İşkilli Memo*, İst., 1965, s. 5-26; "Teodor Kasab", *TDEA*, VIII, 313; D. Bayraktar, "Teodor Kasap", *YYOA*, II, 616-617.

TEOMAN, ALİ
bak. Ali Teoman.

TEOMAN, SABAHATTİN *(Dervişali/Fatih/İstanbul, 31 Mart 1914 -)* Şair.

Tam adı Sabahattin Tahsin Teoman. Teo imzasını da kullandı. Kurmay Albay Hasan Tahsin Teoman ile Hatice Hanım'ın oğlu. İstanbul Erkek Lisesi (1935) ve Siyasal Bilgiler Okulu'ndan (1939) mezun oldu. Maliye Bakanlığı Gelirler Umum Müdürlüğü'nde mümeyyizlik, şube müdürlüğü, genel müdür yardımcılığı ve müşavirlik görevlerinde bulundu (1939-60). Daha sonra Gümrük ve Tekel Bakanlığı'na geçti, Gümrükler genel müdürlüğü yaptı (1960-62). Ardından Sanayi Bakanlığı'nda Sanayi Dairesi başkanlığı görevini yürüttü (1962-65). Brüksel'de Avrupa Ekonomik Topluluğu nezdinde delege olarak bulundu (1965-68). Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu üyesiyken kendi isteğiyle emekli oldu (1968-71). Emeklilik sonrasında Türkiye Oda-

lar Birliği genel sekreterliği (1971-72), Türkiye Demir Çelik İşletmeleri yönetim kurulu üyeliği (1973-74) ve Petkim yönetim kurulu üyeliği (1974) yaptı. Ankara'da yaşıyor; evli ve iki çocuk babası.

İlk yazısı 1930'da *Vakit* gazetesinde çıktı. Şiir ve yazıları 1940'lı yıllardan itibaren *Vakit*, *Büyük Doğu*, *Gerçek*, *Doğuş*, *İstanbul*, *Yaratış*, *Şadırvan*, *Hep Bu Topraktan*, *Yücel*, *Varlık*, *Ülkü* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Şiirleri ve şiir üzerine yazıları daha çok *Varlık* dergisinde yer aldı. "Lirizmi ve ritmi ön planda tutan şiirleriyle 1940 kuşağının saf şiir anlayışını sürdüren şairler arasında" gösterildi (B. Necatigil).

Yapıtları: Şiir: *Rıhtım Sisleri*, Ank.: Alâeddin Kıral B., 1943; *Beşinci Mevsim*, Ank.: Sümer B., 1945.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 358; Çankaya, V, 2374-2376; Kurdakul, *Sözlük*, 594; O. F. Özçelik, "Sabahattin Teoman'la Konuşma", *Hisar*, S. 24 (1 Nisan 1952); M. Uyguner, "Teoman, Sabahattin Tahsin", *TDEA*, VIII, 313-314; C. Süreya, *Mülkiyeli Şairler*, İst., 1966, s. 41-44; Karaalioğlu, 551-552.

TEOMAN, ZEKİ *(Gülnar/İçel, 1912 - ?)* Şair, yazar.

Adana Öğretmen Okulu'ndan mezun oldu (1932). Gazi Eğitim Ens. tarih-coğrafya öğretmenliği yeterlik sınavını kazandı. Öğretmenliğin yanı sıra ilköğretim müdürü ve müfettiş olarak uzun yıllar görev yaptı. Şiir, öykü, roman ve inceleme alanlarında otuza yakın kitabı bulunmaktadır.

Yapıtları: Şiir: *Başlangıç*, 1933; *Mektup*, 1947; *Kazanç*, 1985.
Çocuk Kitabı: *Öğrendiğim Gerçek*, 1952; *Türk Masalları: Destanlar*, İst., 1955; *Amazon Mirina*, (bir İskit masalı) İst.: Dağarcık, 1958; *Okullarda Belli Günler*, İst.: Arayurt Öğrenci, 1958; *Okula Kaçan Çocuk*, İst.: Arayurt Öğrenci, 1961; *Ateş Çavuş*, İst.: Arayurt Öğrenci, 1968; *Gülnar Hatun*, 1980; *Öğretmen Yaşar*, 1981.
Araştırma-İnceleme: *Savur*, İst., 1939; *İçel Mektubu*, 1953; *27 Mayıs Devrimi Niçin Yapıldı*, İst.: Arayurt Öğrenci, 1960; *Kadıköy*, İst.: Arayurt Öğrenci, 1966; *Kıbrıs'ın Öyküsü*, İst.: Çeltüt Mtb., 1975; *Türk Yazınında Yenilik*, İst., 1985.
Kaynaklar: "Teoman, Zeki", *TDEA*, VIII, 314.

TEPEDELENLİ, NEZİHE MUHİTTİN
bak. Nezihe Muhittin

TEPEDELENLİOĞLU, NİZAMETTİN NAZİF *(Taşoz adası [bugün Tasos], 1901 - İstanbul, 25 Mayıs 1970)* Yazar, gazeteci.

Tepedelenli Ali Paşa soyundan Mehmet Nazif Bey'in oğlu. Drama Rüştiyesi'ni (1911) bitirdikten sonra İstanbul'da Fransız liselerinde, Bahriye, Hukuk, Yüksek Ticaret mekteplerinde okudu. Basın hayatına girdi (1917). İngilizlerin İstanbul'u işgali üzerine Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'ye katıldı. *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinde yazı işleri müdürlüğü ve başyazarlık yaptı. Erivan viskonsolosluğunda bulundu. Elli yıldan fazla gazetecilik ve yazarlık yaptıktan sonra, *Yeni İstanbul* gazetesinin fıkra yazarı bulunduğu bir sırada, kalp krizi sonucu öldü. Silivrikapı Mezarlığı'nda büyük dedesi Tepedelenlioğlu Ali Paşa'nın yanına gömüldü.

Gazeteciliğinin yanı sıra özellikle tarihi romanlarıyla tanındı. Ahmet Haşim, Nizamettin Nazif'in Türkçesini "şafaklardan pembe akisler alan büyük yelkenler gibi mutantan, renkli, taze bir Türkçe" biçiminde değerlendirdi. Yapıtlarından *Bir Millet Uyanıyor* (yön. M. Ertuğrul, 1932; yön. E. Eğilmez, 1966) ve *Kara Davut* (yön. M. Canova, 1953; yön. T. Başaran, 1967) filme çekildi.

Yapıtları: Roman: *Kara Davut*, I, İst.: Türk Mtb., 1928; II, İst.: Amidi Mtb., 1928; I-III, İst.: Resimli Ay, 1929; *Deli Deryalı*, Akşam Mtb., 1928; *Kolkola*, 1944, *Karlı Dağlar*, İst.: Türkiye, 1945.
Diğer: *Köroğlu*, 2 c., İst.: Hüsn-i Tabiat Mtb., 1928; *Battal Gazi*, 2 c.; *Bir Millet Uyanıyor*, İst.: Kanaat, [1933]; *Son Balo*, İst.: Kenar, 1941 (1944'te *Atatürk'ün Son Balosu* adıyla); *Fatma'ya Mektuplar*, İst.: Osmanbey Mtb., 1944; *1945 Komedyası Başlıyor*, İst., 1944; *Potsdam Muamması*, İst.: Osmanbey Mtb., 1945; *Bilinmeyen Taraflarıyla Atatürk*, İst.: Güler, 1959; *İlan-ı Hürriyet ve Sultan II. Abdülhamit Han*, İst.: Yeni Çığır, 1960; *Sultan II. Abdülhamid ve Osmanlı İmparatorluğunda Komitacılar*, İst.: Bedir, 1960; *Ordu ve Politika*, İst.: Bedir, 1967.
Çeviri: *Notre Dame de Paris* (V. Hugo), 1947.
Kaynaklar: *Yeni İstanbul* gazetesi, 26 Mayıs 1970; Gövsa, 378-379; Karaalioğlu, 522; Ahmet Haşim, *Bütün Eserleri: Bize Göre, İkdam'daki Diğer Yazıları*, (haz: İ. Enginün-Z. Kerman) İst., 1991, s. 81-82; Özgüç, I, 32, 88, 288, 325.

TEPEYRAN, EBUBEKİR HAZIM *(Niğde, 1864 - İstanbul, 5 Haziran 1947)* Öykücü, romancı.

Niğdeli Murat Paşa soyundan, Niğde tahrirat müdürü Hasan Efendi'nin oğlu. Şair-yazar Oktay Akbal torunudur. Niğde'de halk arasında "Tepeyran" denilen, Yenice mahallesindeki "Tepeviran" semtinde doğduğu için bu ismi soyadı olarak aldı. Babasının görevi nedeniyle çocukluğu Niğde, Isparta ve Antalya'da geçti. Isparta'da başladığı rüştiye mektebine Antalya'da devam etti ve Niğde'de bitirdi (1879). Bu arada Tahrirat Kalemi'ne stajyer olarak

devam ederken, okulu bitirdikten sonra o sıralarda yeni kurulan Tahrir-i Emlak Kalemi kâtipliğine atandı. Bir yıl sonra inşaat ve tahsilat kâtibi oldu. Kısa bir süre sonra babasının da yardımıyla Tahrirat Kalemi birinci kâtipliği görevini aldı. Aynı zamanda rüştiyede yazı öğretmenliği yaptı. Daha sonra asliye mahkemesi zabıt kâtipliğine getirildi; sorgu, hukuk ve ceza dairelerinde çalıştı. Denetim için Niğde'ye gelen Konya valisi Mehmet Sait Paşa'nın dikkatini çekti; kâtiplik yapmak ve vilayet gazetesinde yazılar yazmak üzere 1882'de Konya'ya gitti. Bu sıralarda teyzesinin kızı olan eşini, bir yaşındaki oğlunu ve yeni doğmuş olan kızını kolera salgınında kaybetti. Konya'ya gittikten sonra Fransızca öğrendi ve bu dilde şiirler yazmaya başladı (daha sonra bu şiirleri kitaplaştırmıştır). Kastamonu valisi Abdurrahman Paşa'nın isteği üzerine Kastamonu Mektubi Kalemi mümeyyizliğine atandı (1885). Kastamonu'da bulunduğu altı yıl içinde mühürdarlık, mektupçu kalemi mümeyyizliği görevlerini yürüttü, vilayet gazetesinde yazarlık, İdadi Mektebi'nde Mecelle ve mülkiye kanunları hocalığı yaptı. Paşanın görevinin İzmir'e nakli üzerine gittiği İzmir'de iki yıl mektupçu mümeyyizliği ve mektupçuluk yaptı. İzmir'de Halit Ziya Bey'le (Uşaklıgil) tanıştı ve onun yardımıyla Fransızcasını ilerletti. Edirne valiliğine atanan Abdurrahman Paşa'nın yanında vali yardımcısı oldu. Başarılı çalışmalarından dolayı 1896'da Dedeağaç mutasarrıflığına atandı. Burada asayiş ve imar işleriyle uğraştı. Başarılı olmasına rağmen, saraya verilen bir jurnal nedeniyle görevinden alındı. Suçlamaların asılsız olduğunun anlaşılması üzerine II. Abdülhamit tarafından "Bâlâ" rütbesi ve ikinci dereceden Osmanlı Nişanı ile ödüllendirilerek Musul valiliğine atandı. Burada iki buçuk yıl kaldıktan sonra yine bir jurnal üzerine Şûra-yı Devlet azalığı ile İstanbul'a çağrıldı. Daha sonra Manastır (1903) ve Bağdat (1906) valiliklerinde bulundu. İsteği üzerine önce Sivas, kısa bir süre sonra da Ankara valiliğine getirildi. Başarısı üzerine altı ay sonra İstanbul Şehreminliğiyle görevlendirildi (1909). 1910'da Hicaz, 1911'de Beyrut ve bir yıl sonra Halep valisi oldu. Beyrut valiliği sırasında, İtalyanların Osmanlı Devleti'ne savaş açmaları sonucu bombaladıkları Beyrut'ta sıkıyönetim ilan ederek karışıklıkları önlemesi üzerine, Paris'teki Kâinat Tarihi Akademisi tarafından onur üyesi seçilerek madalya ile ödüllendirildi. Daha sonra dört yıl görev yapacağı Şûra-yı Devlet Mülkiye ve Maarif Dairesi başkanlığına atandı. 1918'de Bursa valisi, 1920'de Ali Rıza Paşa hükümetinde dahiliye nazırı oldu. Bu görevini Salih Paşa hükümetinde de sürdürdü. Bursa valiliği ve dahiliye nazırlığı sırasında Kuvayı Milliye'yi koruduğu ve desteklediği ileri sürülerek tutuklandı; Mustafa Paşa Divan-ı Harbi'nce idama mahkûm edildi, ancak padişah Vahdettin bu cezayı küreğe çevirdi. Tevfik Paşa hükümeti sırasında söz konusu hükmün bozulması üzerine hapisten çıktı ve Ankara'ya geçti (1921). Daha sonra Sivas (Mayıs 1921) ve Trabzon (Ağustos 1921) valiliği, Tahkik ve Tetkik Heyeti başkanlığı yaptı. 1923-27 ve 1939-41 yıllarında Niğde milletvekili olarak TBMM'de bulundu. Sahrayıcedit Mezarlığı'nda gömülüdür.

Edebiyat hayatına şiirle başladı, ilk şiirlerini mektupçu Nâzım Bey'in teşvikiyle Konya vilayet gazetesinde yayımladı. Daha sonra bu şiirlerin içerik olarak bazı çevrelerce eleştirilmesi üzerine şiiri bıraktı (1932'de bir şiir kitabı yayımlamışsa da başarılı bulunmamıştır). Ülkenin çeşitli yerlerinde uzun süre yönetici olarak görev yapan Tepeyran gözlemlerini öykü tarzında değerlendirerek *Eski Şeyler* adı altında yayımladı. Yazarın Türk edebiyatında tanınmasını asıl sağlayan *Küçük Paşa* adlı romanı edebi değerinden çok konusuyla dikkat çeker. Tepeyran, yapıtının önsözünde ne yapmak istediğini şöyle açıklar: "Bu eser, bir hikâye diye okunursa sanat bakımından yeterli görülmez; Anadolu üzerine çizgiler, diye bakılınca da doğrusu çok eksiği bulunur. Konu dışında ettiğim sözlerle hikâyenin akışı aksıyor; yalnız şurası var ki ben o sözleri romanı süslemek için söylemedim; üstelik, bu romanı, daha çok, onlara dokunmuş olmak için yazdım. Gerçeği görmekten çekinmemeliyiz, doğru sözlere kulaklarımızı tıkarsak kendimizi aldatmış oluruz, yaramızın nerede olduğunu bilirsek sağaltması kolaylaşır." Yapıt, Nabizade Nâzım'ın *Karabibik*'inden (1890) sonra, köy hayatını geniş olarak işleyen bir roman olarak değerlendirilir. Tepeyran'ın, tarihi olaylara tanıklığı dolayısıyla büyük önem taşıyan anıları da yayımlanmıştır.

Yapıtları: Şiir: *Les Fleurs Dégénérés*, 1. c., İst.: Imprimerie Millî Medjmoua, 1931; *Kar Çiçekleri*, İst.: Millî Mecmua Mtb., 1932.

Öykü-Roman: *Eski Şeyler*, İst.: Ahmet İhsan ve Şürekâsı Matbaacılık Osmanlı Şirketi, 1326/1910; *Küçük Paşa*, İst.: Ahmet İhsan ve Şürekâsı Matba-

acılık Osmanlı Şirketi, 1326/1910 (yb İst.: İnkılâp, 1946).
Anı: *Ebubekir Hâzım Tepeyran Hatıraları*, ("Canlı Tarihler" dizisinin 1. kitabı) İst.: Türkiye, 1944 (2. bas. *Hatıralar*, haz. Faruk Ilıkan, İst.: Pera, 1998); *Zalimane Bir İdam Hükmü*, İst.: İnkılâp, 1946; *Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları*, (haz. Sadi Borak) İst.: Çağdaş, 1982.
Diğer: *İdari-İçtimai Sanihat*, Beyrut: Vilayet Mtb., 1331/1915.
Kaynaklar: A. Hayber, *Ebûbekir Hâzım Tepeyran*, İst., 1988; G. Akıncı, *Türk Romanında Köye Doğru*, Ank., 1961, s. 21-26; "Tepeyran, Ebubekir Hazım", *TDEA*, VII, 314-315; Necatigil, *Eserler*, 257-258; D. Bayraktar, "Tepeyran, Ebubekir Hazım", *YYOA*, II, 617.

TERZİOĞLU, FİDAN *(Muğla, 23 Eylül 1969 -)* Romancı.

Esin Hanım ile Ömer Terzioğlu'nun kızı. Ortaokul ve lise eğitimini Bornova Anadolu Lisesi'nde yaptı. BÜ Endüstri Mühendisliği mezunu (1992). Reklam metni yazarlığı ile uğraştı. İstanbul'da yaşıyor, bekâr.

Yapıtları: Roman: *Hayat Roman*, İst.: Stüdyo İmge, 2001; *Her Şeyi Gören Gözler*, İst.: Gendaş, 2002; *Hazdan Kaçan Kadınlar*, İst.: Okuyan Us, 2006.
Kaynaklar: *BF* (7 Mayıs 2002); M. Uyurkulak, "Acayip Zekice Hikâye", *Radikal Kitap*, S. 37 (20 Kasım 2001).

TEVETOĞLU, FETHİ *(İstanbul, 31 Ocak 1916 - İstanbul, 20 Kasım 1989)* Şair, yazar.

Tam adı Cihad Fethi Tevetoğlu. Atsıza Yoldaş, M. Atsızayoldaş, Ali Fethi, Tevetoğlu, F. Mengüç, Kopuz, Türkçü, 1 Numaralı Komünist Düşmanı, Dr. Cihad Bilir gibi takma adlar kullandı. Hafize Zehra Hanım ile deniz subayı Ali Dursun Tevetoğlu'nun oğlu. İlköğrenimini Trabzon'da tamamladı. Samsun Lisesi'ni bitirdi. Askeri Tıbbiye'den 1941'de tabip teğmen olarak mezun oldu, çocuk hastalıkları uzmanı olarak çalıştı. 1944'te "Irkçılık ve Turancılık" davasında yargılandı ve aklandı. Uzun yıllar doktorluk yaptıktan sonra istifa ederek ordudan ayrıldı. (1953). İhtisas yapmak üzere Amerika'ya gitti. Yurda dönünce (1958) Samsun'da doktorluk yaptı. 1961'de Adalet Partisi'nden Samsun senatörü seçildi. Komünizmle Mücadele derneklerinde görev aldı. *Kopuz* dergisini (1939-44) çıkardı. Türk milliyetçiliğini savunan ve komünizmle mücadeleyi anlatan yazılar, kitaplar yayımladı. Evli ve beş çocuk babasıydı.

Yapıtları: Şiir: *Yarın Turan Benimdir*, 1934; *Bir Bayrak Altında*, 1936; *Fuzuli'nin Bahçesi*, 1938; *Türklüğe Kurban*, 1943.
İnceleme: *Rabindranath Tagore*, 1938; *Faşist Yok Komünist Var*, 1962; *Dış Politika Görüşümüz*, 1963; *Mukaddes Topraklar*, (Z. Sofuoğlu ile) 1965; *Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler 1910-1960*, 1967; *Türk Dili İçin*, 1967; *Benim Gördüğüm Bugünkü Rusya*, 1968; *Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar*, Ank.: Atatürk ve Çevresi, 1971; *Millî Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar*, Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1988; *Tagore Külliyatı*, 1989.
Biyografi: *Ahmet Hikmet Müftüoğlu*, Ank.: MEB, 1951; *Enis Behiç Koryürek*, Ank.: Güneş Mtb., 1951; *Ömer Naci*, 1973; *Hamdullah Suphi Tanrıöver*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1986; *Mehmet Emin Yurdakul*, 1988; *Süleyman Paşa*, 1988.
Yayıma Hazırladığı Yapıtlar: *Gönül Hanım* (A. H. Müftüoğlu, 1927), *Çağlayanlar* (A. H. Müftüoğlu, 1971); *Miras ve Güneşin Ölümü* (E. B. Koryürek, 1971); *Günebakan* (H. S. Tanrıöver, 1986); *Dağ Yolu* (H. S. Tanrıöver, 1987).
Kaynaklar: V. B. Kurdoğlu, *Şair Tabibler*, İst., 1967, s. 500-508; Karaalioğlu, 553; "Tevetoğlu, Cihad Fethi", *TDEA*, VIII, 329-330; Işık, 584.

TEVFİK (NEYZEN) *(Bodrum, 24 Mart 1879 - İstanbul, 28 Ocak 1953)* Hiciv şairi.

Soyadı KOLAYLI. Bafra'nın Kolay nahiyesinden Hafız Hasan Fehmi Efendi ile Emine Hanım'ın oğludur. Babasının öğretmen olarak görev yaptığı Bodrum Rüştiyesi'ni bitirdi. Babasının atandığı Urla'da sinirsel bir rahatsızlığa tutuldu; hekimlerin, onu sıkmamaları ve kendi haline bırakmaları tavsiyesi, disiplinsiz ve derbeder bir hayat geçirmesine neden oldu. Öğrenimini tamamlamak üzere verildiği İzmir İdadisi'nde de okuyamadı. Önce Urla'da Mevlevi bir berberden, daha sonra İzmir Mevlevihanesi neyzenbaşısı Cemal Bey'den ney öğrendi. Bir yandan da şiir yazmaya heves etti. Babasının tavsiyesiyle medrese öğrenimi için İstanbul'a gitti (1899). Bazılarının garip karşıladığı kimi hallerini hoşgörü ile karşılayan Mehmet Akif'ten Arapça, Farsça ve Fransızca dersleri aldı, karşılığında ona ney üflemeyi öğretti. Yine Mehmet Akif aracılığıyla musiki meclislerinin toplandığı konaklara yaklaşma ve dönemin sanatçıları ve bilim adamlarıyla tanışma olanağı buldu. Cüretkâr ve disiplinsiz mizacı nedeniyle çeşitli yerlerde sakınmadan söylediği hicivler yüzünden birkaç kez tutuklandı. Bütün bunlar kendisini içkiye vermesine neden oldu. Gözlerden uzak yaşamak için gittiği Mısır'da kaldığı beş yıl içinde neyinin ve şiirlerinin dinlendiği konaklar kadar, meyhanelere de devam etti. II. Meşrutiyet'in (1908) ilanıyla İstanbul'a döndü.

Kimi zaman zenginlerden himaye gören, kimi zaman arkadaşlarının evinde kalan, çok defa da kahvehanelerde barınan Neyzen Tevfik'in düzenli bir işi ve 1930'lardan sonra İs-

tanbul Belediyesi'nin yalnızca himaye amacıyla kendisine verdiği bir miktar aylığın dışında düzenli bir geliri olmadı. Öldüğünde, çok kısa süren bir evliliğinden doğan kızı hayatta bulunuyordu. Kartal Mezarlığı'nda gömülüdür.

Düzenli bir öğrenim görmeyen Neyzen Tevfik'in hayatı gibi neyzenliği ve şairliği de hiçbir programa girmeyen, rastlantısal bir gelişme gösterir. Hemen hemen bütün müzikseverler arasında takdir görmüş olan neyzenliği, yaradılıştan bir yeteneğin dışavurmasıyla açıklanabilir. Çocukluğunda saz şairleri ile karşılaşan Neyzen'in şiirlerinde yer yer bu tarz şiirin izleri görülür. Fakat onun bu alandaki daha başarılı örnekleri, Bektaşi nefeslerinden aldığı esinle söyledikleridir. 19 yaşındayken yayımlanan ilk şiirleri Muallim Naci tarzında gazellerdir. İstanbul'a gittiğinde devam ettiği Mevlevi ve Bektaşi dergâhları, özellikle Mehmet Akif'le olan dostluğu ona yeni ufuklar açmıştır. Bununla birlikte şiirini de esinin rastlantılarına bırakmış, zayıf bir nazım tekniğiyle, zaman zaman yeteneğinin taştığı hikmetli, hatta lirik şiirler yanında çok kez siyasi-didaktik manzumeler yazmıştır. Mehmet Akif'te çok rahat bir dil ve teknik yapı gösteren aruz, Neyzen'in şiirlerinde hâlâ bir yığın arıza ile doludur. Heceyi kullanışında da aynı özensizlik dikkati çeker.

Tutuklanmalarına sebep olan hicivleri, sakınmaz sözleri gitgide müstehcen bir vokabüler kazanmış, belki de bu yüzden bir hiciv şairi olmuştur. Bununla birlikte hicivlerinde de sözcük ve zekâ oyunlarına dayanan başarılı örnekler vermiştir. Asıl edebi değer taşıyan şiirleri ise bazen bir kıta, bazen bir ya da birkaç mısra halinde kalır. Bunların bir bölümü Mevlevilik etkisiyle yazdığı mistik şiirlerdir. Daha Bektaşice olanlarında ise Neyzen'in asi eğilimleri, kadere isyanı, hatta siyasi hicivlerinde olduğu gibi küfre kadar varan ifadeleri görülür.

Neyzen Tevfik neyzenliği ve şairliğiyle birlikte kendisi hakkında çıkarılmış bir yığın fıkra ile de İstanbul'un renkli simalarından biri olmuştur.

Yapıtları: Şiir: *Hiç*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1335/1919; *Azab-ı Mukaddes*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1340/1924.

Kaynaklar: H. Yücebaş, *Neyzen Tevfik: Hayatı, Hatıraları, Şiirleri*, İst., 1973; M. Ergün, *Neyzen Tevfik ve Azab-ı Mukaddes'i*, İst., 1983; A. Kabacalı, *Çeşitli Yönleriyle Neyzen Tevfik*, İst., 1987; O. Okay, "Neyzen Tevfik Kolaylı", *Büyük Türk Klasikleri*, c. XI, s. 40-48; M. Kutlu, "Kolaylı, Tevfik (Neyzen)", *TDEA*, V, 384-386; D. Bayraktar, "Neyzen Tevfik", *YYOA*, II, 365.

TEVFİK FİKRET *(İstanbul, 24 Aralık 1867 - İstanbul, 19 Ağustos 1915)* Şair.

Asıl adı Mehmet Tevfik'tir. Nazmi, Mehmet Tevfik, Esat Necip, Tevfik Nazmi imzalarını da kullandı. Ailesinin baba tarafından Çankırı'nın Çerkeş kazasından olduğu bilinmektedir. Babası İstanbul'da ve taşrada çeşitli memurluklarda bulunmuş, mutasarrıflığa kadar yükselmiş Hüseyin Efendi, annesi sonradan Müslüman olmuş Sakız adalı bir ailenin kızı olan Hatice Refia Hanım'dır. Tevfik Fikret İstanbul'da babasının Kadırga semtindeki evinde doğdu. Bir süre sonra aile Aksaray'da Ağa Yokuşu'nun başında yeni yaptırdıkları konağa taşındı. Fikret bilinen ilk resmi öğrenimine bu konağın yakınındaki Valide Camii'nin bitişiğindeki Mahmudiye Valide Rüştiyesi'nde başladı. Bu okulun 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda İstanbul'a gelen Rumeli göçmenlerinin ikametine tahsis edilerek kapanması üzerine yazıldığı Galatasaray Sultanisi'ni parlak bir öğrencilikten sonra 1888'de birincilikle bitirdi. Aynı yıl Babıâli'de Hariciye Nezareti İstişare Odası'nda memurluğa başladı; ancak buranın çalışma düzeniyle uyuşamadığından kısa bir süre sonra ayrıldı. Bu arada Gedikpaşa Ticaret Mekteb-i Âlisi'nde Fransızca ve hüsnühat dersleri verdi. Sadaret Mektubi Kalemi'nin Mühimme Odası'nda kâtiplikle yeniden memurluğa döndü. Bir süre sonra önceki dairesine, bu defa muavin olarak atandı (Ağustos 1889). Dayısı olan Trabzon valisi Mustafa Bey'in kızı Nâzıme Hanım'la evliliği de bu sıralara rastlar (1890). Mezun olduğu Galatasaray Sultanisi'nin açtığı bir yarışmayı kazanarak orada önce Türkçe, daha sonra edebiyat muallimi olan (1894) Fikret, Kasım 1897'de bu görevinden istifa etti. Robert Kolej'den aldığı teklif üzerine orada ders vermeye başladı. Bu arada Kolej'e yakın bir semte, kayınpederinin Rumelihisarı'ndaki yalısına taşınmışlardı. Bu okulu gittikçe daha çok benimseyerek, biraz da mizacının onu yalnızlığa sürüklemesi nedeniyle Aksaray'daki baba evini satarak Rumelihisarı'nda, Robert Kolej'in hemen alt tarafında, kendi hazırladığı plana göre yaptırdığı ve Aşiyan adını verdiği evine geçti (1903). II. Meşrutiyet'ten sonra Galatasaray Sultanisi'ne müdür oldu (Ocak 1909). Bu okulun binasından ve yönetiminden başlayarak programlarına ve öğretim kadrosuna kadar bir dizi yenileştirme hareketine girişti. Aynı zamanda Darülfünun ve Darülmualli-

min'de ders verdi. Fakat dönemin maarif nazırı Emrullah Efendi ile araları açılınca önce Sultani müdürlüğünden, daha sonra da diğer resmi görevlerinden istifa etmek zorunda kaldı (Nisan 1910). İttihat ve Terakki hükümetinin iktidarda olduğu sırada kendisine mebusluk ve maarif nazırlığı teklif edildiği, fakat Fikret'in kabul etmediği yakınları tarafından dile getirilmiştir. İstifa ettikten sonra ölümüne kadar Robert Kolej'deki hocalığına devam etmiştir.

Genel olarak çevresiyle uyumlu olmayan, son yıllarını sinirsel ve bedensel rahatsızlıklarla geçiren Tevfik Fikret sekiz yıldan beri çekmekte olduğu şeker hastalığının ilerlemesiyle Aşiyan'da öldü ve Eyüp'teki aile kabristanında toprağa verildi.

Servet-i Fünun topluluğunun olduğu kadar yenileşme dönemi Türk edebiyatının da en önemli şairlerinden biri olan Tevfik Fikret'in bilinen ilk şiir denemeleri on beş-on altı yaşlarında iken başlar. Onun öğrenci olarak bulunduğu yıllarda Galatasaray Sultanisi'nde güçlü bir öğretmen kadrosu vardır. Farsça derslerine Acem Feyzi, Arapçaya Hacı Zihni Efendi, tarihe Abdurrahman Şeref, edebiyata Muallim Naci ve Recaizade Ekrem girmektedir. Bu hocaların hepsinin Fikret üzerinde etkisi olmakla birlikte, o önceleri kendisini şiir yazmaya özendiren ve ilk şiirlerinin yayımlanmasına aracı olan Feyzi Efendi'ye bağlanmış, daha sonra Ekrem'i üstat kabul ederek kendi şiirini onun açtığı yolda geliştirmiştir. Bilinen öğrenimi dışında yetişme yıllarında onun, döneminin edebiyat çevrelerinde bulunmadığı muhakkaktır. Doğu-Batı edebiyat ve kültürü ile ilgili olarak okumuş olduğu kitapların, çağdaşlarına kıyasla, zengin olduğu da söylenemez. Onunla uzun zaman *Servet-i Fünun* dergisinde kalem arkadaşlığı yapmış bulunan Halit Ziya anılarında önce tahmine, daha sonra gözlemlerine dayanarak bu konuda şu izlenimleri ifade eder: "Tevfik Fikret pek az, azın bütün manasıyla pek az okur bir şairdir. Fransız edebiyatının son safhalarını takip ettiğine dair bir emare göremedim; öyle anladım ki Victor Hugo ile Lamartine'den sonra daha yenileri belki ârızen ve nadiren görmüştür; hele nesir âleminde ülfetinin pek mahdut olduğunu kendisi söylemişti" (*Kırk Yıl*, İst., 1936, c. IV, s. 18-19). Halit Ziya bu satırları Fikret'i eleştirmek için yazmamış, Türk şiirine yeni ufuklar açmayı okuduklarıyla değil, yalnızca kendi gücüyle bir mucize gibi gerçekleştirdiğini belirtmek için dile getirmiştir.

Bu saptama dikkate alındığında Tevfik Fikret'in şairliğinin arka planında bir gelenek veya kültür birikiminden çok kişisel yeteneği, çabası ve bunların da kaynağı olan psikolojik yapısı bulunmaktadır. Belki her sanatçı için söylenebilecek bir ifadeyle, onun sanatının arkasında bir mizacın bulunması, pek çok sanatçıya oranla daha çok vurgulanması gereken bir gerçektir. Bu bakımdan Fikret'in yapıtını anlayabilmek için bu mizacın iyi belirlenmesi gerekmektedir.

Tevfik Fikret'in mizacını, dolayısıyla sanatını yapan özelliklerinin başında kalabalıklardan kaçan ve yalnızlığı seven bir insan olması gelir. Daha çocuk yaşlarındayken evde kendisine ayrılan odasının bütün dünyasını oluşturduğu, zamanının büyük bir bölümünü burada geçirmekten haz duyduğunu kendisinden naklen yakın dostları belirtmişlerdir. Bu davranışı gelişerek hayatı boyunca sürmüştür. Mizacının dışında başka olaylar da onu yalnızlığa itmiştir. Hac yolculuğu sırasında koleradan ölen annesini 12 yaşındayken kaybeden Fikret'i halası himayesine almıştır. Galatasaray Sultanisi'ndeki öğrenciliği sırasında da çok başarılı ve gerek hocaları, gerekse dönem arkadaşlarından hemen hemen herkesin dikkatini çeken bir öğrenci olduğu halde, bazılarına göre olasılıkla bu özelliğinden dolayı insanlardan kaçan bir ruh hali içinde yalnızlığı ve doğayla baş başa yaşamayı tercih ettiği bilinmektedir. Evliliğinin ilk yıllarında ve istifalarla geçen küçük memurlukları sırasında kendisini maddi bakımdan destekleyen ve dürüst bir memur olduğunda herkesin birleştiği babası Hüseyin Efendi'nin bir jurnal üzerine İstanbul'dan sürülüp Hama, Nablus, Akkâ, Urfa ve Halep gibi uzak bölgelere atanmasıyla daha da içine kapanık bir insan olmuştur. Fikret'in bu mizacı onun sonraki yıllarda Aşiyan'a çekilmesini olduğu kadar, şiirlerinin çoğunun kalabalıklardan uzak bir doğa dekoru içinde ve yalnızlık motifi etrafında kurulmasını da açıklar.

Fikret'in mizacının başka bir özelliği biçim titizliğinde görülür. Çocukluğunda şiirden önce resim merakı, kendi kendisini "Ressam Tevfik" diye adlandırması, öğrenciliği sırasında da resimle beraber yazısının da düzgün ve özenli olması bu titizliğinin belirtisidir. Mizacının bu özelliği bütün hayatı boyunca, ortalama düzeyin de biraz üzerinde resimle uğraşmasında, bu resim kültürünün şiirlerine yansımasında ve şiirlerinin de aynı biçim mü-

kemmelliğine ulaşmasında kendini göstermiştir. Böylece Aşiyan'ın planından en küçük noktasına kadar bütün ayrıntılarının saptanması, Sultani müdürlüğü sırasında giriştiği yeniliklerin çoğunun okulun yapısından başlayarak öğretmenlerin kılık kıyafetine kadar uzanması, kendi yönetiminde çıktığı dönemde *Servet-i Fünun*'un da böyle bir biçim mükemmelliğine erişmesi, hatta kendi kitaplarının basımında, özellikle *Haluk'un Defteri*'nde kâğıt ve kapağın seçiminden, mavi bir mürekkeple ve kendi el yazısıyla klişelerine ve desenlerine kadar emek sarf etmesi de bu karakteriyle açıklanabilmektedir.

Belki bu iki özelliğinin davranışlarına yansıyan bir tarafı da dürüstlüğü ve kırılgan bir tabiata sahip olmasıdır. Yakınları ve biyografisini yazanlar onun sık sık memurluk görevlerinden istifa etmesini, bazı yüksek makam tekliflerini kabul etmemesini bu dürüstlüğüyle ve haksızlıklara tahammül etmeyişiyle açıklarlar. Böylece en ufak bir olayda arkadaşlarına küsen, hırçınlaşan ve hayatının son yıllarına doğru çevresini gitgide kaybeden Fikret, belki başka faktörlerin de eklenmesiyle, kendi kurduğu edebi topluluğun, Servet-i Fünun'un dağılmasını da çabuklaştırmıştır.

Tevfik Fikret'in bilinen ilk şiiri, henüz on altı yaşında ve Sultani öğrencisi iken, Farsça hocası Feyzi Efendi'nin düzeltmeleri, özendirmesi ve aracılığıyla *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde çıkar (31 Aralık 1883). Bu, divan şiirinin hemen hemen bütün özelliklerini taşıyan ve Nazmi mahlasıyla yazılmış bir gazeldir. Bunu, yine o yıllarda yayımlanmış veya yakınlarına gönderdiği mektuplarına eklenmiş üçü Muallim Naci'ye, Şeyh Vasfi'ye ve Recaizade Ekrem'e nazire olmak üzere sekiz gazel, yine Naci'nin ve Vasfi'nin gazellerine yaptığı üç tahmis ve "Selim-i Evvel Lisanından" başlıklı bir manzume takip eder. Bunların hepsinde biçim ve içeriğiyle ve bütün belagat oyunlarıyla divan şiirinin özellikleri egemendir. Yine 1884-85 yıllarına ait "Ey Şivekâr Gül", "Mesudiyet-i Aşk", "Canan-ı Girîzâna" ve "Tevhit" gibi birkaç şiirinde daha çok biçimde, kısmen de içerikte küçük yenilik denemeleri yapar. Bu yıllara ait hem biçim, hem de içerikte yaptığı ilk önemli atılım, yine bir mektubun içinde kalmış "İlk Sâniha" adlı şiirdir. Ancak bütün bunları ve benzeri değişiklikleri sadece Fikret değil, o dönemde pek çok şair de denemektedir.

Tevfik Fikret'in bazıları yayımlanmayıp mektuplarında kalmış olan bu ilk şiirlerinin hepsi 1883-85 arasındadır. Sultani'den mezun oluncaya kadar, hatta mezun olduktan sonra birkaç yıl şiir yayımlamadığı görülür. Bu uzunca suskunluk döneminden sonra ilk defa İsmail Safa'nın çıkarmakta olduğu *Mirsat* dergisinde, fakat tarzı epey değişmiş olarak yeni şiirleri görülmeye başlar. İlki, derginin 7 Mayıs 1891 tarihli sayısında çıkan "Bahar" adlı şiirdir. Aynı yıl içinde *Mirsat*'ta 18 şiiri daha yayımlanır. Bunlardan ikisi derginin açtığı yarışmalarda birincilik kazanmış, böylece Fikret'e şiir alanında şöhret kapıları aralanmıştır. Bu iki şiirden ilki düzyazı-nazım karışığı bir "tevhit", ikincisi de Abdülhamit'in tahta çıkışının yıldönümü vesilesiyle yazılmış bir "cülusiye"dir. Fikret'in *Mirsat*'taki şiirleri genellikle aşk ve doğa konusunda, hayata iyimserlikle bakan, bazıları gazele benzese de adı gazel olmayan ve çoğu kez Abdülhak Hâmit'i ve Ekrem'i örnek alan şiirlerdir. *Mirsat*'ın o yılın ağustosunda kapanmasıyla Fikret de iki buçuk yıl süren yeni bir suskunluk dönemine girer. 1894 başlarında, arkadaşları Ali Ekrem ve Hüseyin Kâzım'ın rica ve ısrarlarıyla, yeni yayımlanacak bir derginin başyazarlığını kabul eder. Böylece hem bir edebi derginin başına geçmiş oluyor, hem de şiirlerinin yayımlanması için olanak bulmuş oluyordu. Nitekim 22 Şubat 1894'te çıkmaya başlayan *Malumat* dergisinde ilk sayısından başlayarak Fikret'in şiirlerinin yanı sıra ilk düzyazı ve makale denemeleri de görülür. Derginin 1895 Mayısında kapanmasına kadar yayımladığı 25 kadar şiirinde artık kendi kişiliğini ortaya koyan ilk belirtiler vardır. O zamana kadar önceki üstatlardan alarak yinelediği sözcük, kavram ve terkiplerde, hatta mısra yapısı ve içerikte bazı yenilikler aradığı görülür. Bir süre sonra *Servet-i Fünun*'da geliştireceği düzyazı cümleleriyle mısraları kurma ve müstezat formunu denemeleri de bu dönemde başlar. Asıl önemli olanı da sanat, estetik ve edebiyatın bazı sorunlarını deneme-makale tarzında yazılarla ele almasıdır. Bunlar arasında "Güzellik", "Hepimiz Tabiatın Birer Acemi Şakirdiyiz" gibi yazılarında onun resim sanatına, perspektife olan ilgisi görüldüğü gibi, şiirlerinde de bu eğilimlerini uygulaması dikkati çeker.

Tevfik Fikret'in *Rubab-ı Şikeste* şairi olarak asıl kişiliğiyle ortaya çıkması *Servet-i Fünun*

dergisinde bulunduğu yıllardadır. Bu derginin adıyla anılan ve Edebiyat-ı Cedide de denilen akımın tarihi ile Fikret'in *Servet-i Fünun*'un yöneticiliğini üzerine alması arasında paralellikler vardır. Önceleri *Servet* adlı bir derginin edebi eki olarak çıkan, bir süre sonra Ahmet İhsan'ın yönetiminde nitelikli bir dergi haline gelen *Servet-i Fünun*, 1895'te, Tanzimat döneminin önemli edebi tartışmalarından biri olan kafiyenin göz ya da kulak için olması tartışmasından başlayarak gelişen bir eski-yeni kavgası üzerine, Recaizade Ekrem'in kendisi ve yandaşları için seçtiği bir yayın organı olur. Ekrem'in tavsiyesiyle derginin yazı işlerini üzerine alan Fikret, sorumlu olduğu 25 Şubat 1896 tarihli 256. sayısından başlayarak dergiye biçim ve içerik bakımından önemli değişiklikler getirir. *Servet-i Fünun*'a başlık, desen ve fotoğraflarından başlayarak şiir ve yazı seçimine kadar düzeyli bir sanat ve edebiyat dergisi görünümü verir. Halit Ziya, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit, Hüseyin Siret, Cenap Şahabettin gibi birçok genç ve yetenekli yazar ve şairleri etrafına toplar. Beş yıl gibi kısa fakat yoğun bir edebi etkinlik ve yayım döneminde hemen hemen hep onun karizmatik kişiliğinin ve otoritesinin rolü hissedilmiştir. Bu yıllarda Fikret'in *Mektep*, *Mütalaa*, *Maarif* ve *İrtika* dergilerinde birkaç şiiri, *Tarik* gazetesinde "Hafta-i Edebiye" başlıklı dizi yazıları çıkmışsa da, hemen hemen bütün edebi etkinliğini *Servet-i Fünun*'da göstermiştir.

Tevfik Fikret'in çoğu *Servet-i Fünun*'da çıkmış olan şiirlerinin büyük bir bölümünü içeren ilk kitabı 1900 başlarında *Rubab-ı Şikeste* adı altında ve "Edebiyat-ı Cedide Kütüphanesi" yayını olarak çıkar. Kitap Fikret'in de tahmin edemeyeceği kadar ilgi görür ve bir ay sonra ikinci basımı yapılır. Ancak bu yılın sonlarına doğru kısmen Fikret'in gittikçe hırçınlaşan karakterinden, kısmen de derginin diğer yazarlarının mizaç farklılığından doğan sebeplerle toplulukta dağılma belirtileri görülür. Üst üste gelen bazı olaylar bu dağılmayı hızlandırır. Güney Afrika'da Boerler'in kurtuluş mücadelelerine karşı İngiltere'nin bastırma harekâtını destekleyen ve bazı Servet-i Fünun yazarlarıyla Fikret'in de imzaladığı bir belgeden sarayın haberdar olması, imza sahiplerinin sorguya çekilmesine, tutuklanmasına, hatta bazılarının sürgün edilmesine sebep olur. Tevfik Fikret bu sorgulamalardan cezaya uğramadan kurtulursa da artık *Servet-i Fünun* hükümetçe göz hapsine alınmıştır. Hüseyin Cahit'in 1901 Ekiminde çıkan çeviri bir yazısı hükümetçe zararlı bulunarak dergi kapatılır. Bu, topluluğun dağılmasına ve Fikret'in de arkadaşlarından iyice uzaklaşarak inzivaya çekilmesine neden olur. Bu arada bütün ayrıntılarıyla planlarını hazırladığı Rumelihisarı sırtlarındaki Aşiyan'ın da inşaatı tamamlanmış olduğundan bir süre sonra oraya yerleşir. Kendisini çok sarsan iki olay, kız kardeşinin ve Antep'te sürgünde bulunan babasının ölümleri de bu yıllara rastlar.

Böylece *Servet-i Fünun*'un kapatılmasından II. Meşrutiyet'e kadar geçen zaman içinde Fikret'in karamsarlığı artmış, doğaya ve yalnızlığa âşık bir sanatçı için ideal gibi görünen Aşiyan, çevresiyle ilişkilerini keserek onu daha da içine kapanık bir insan haline getirmiştir. Bütün bunlara daha karmaşık etkenlerin eklenmesiyle ulus, tarih, din, kahramanlık gibi duygulara inancı da azalmıştır. İstanbul'u lanetleyen "Sis", dine ve tarihe ağır bir şekilde saldıran "Tarih-i Kadim", II. Abdülhamit'e karşı ve Ermeni komitacılar tarafından düzenlenen başarısız bir suikast üzerine kaleme aldığı "Bir Lahza-i Teahhur" bu yıllarda yazdığı, fakat yayımlamadığı şiirlerindendir. Fikret'in kitabına almadığı ilk şiirlerinden olan "Tevhit"ten sonra, *Rubab-ı Şikeste*'de "Ramazan", "Sabah-ı Iyd" gibi İslami inanç çerçevesinde yazılan, "Köyün Mezarlığında" ve "Sabah Ezanında" gibi panteist duygulara açılan şiirleri de yer alır. Ancak bunlar arasında düşünceyi, iradeyi, aklı, muhakemeyi karanlıkta gösteren ve ne olursa olsun inanmanın tesellisine sığınan "İnanmak İhtiyacı" adlı şiiri kadar onun bedbinliğini yansıtan başka şiiri yoktur. Meşrutiyet'ten bir süre önce yazdığı "Sis" ve "Tarih-i Kadim" ile çok sonra Mehmet Akif'e cevap olarak kaleme aldığı "Tarih-i Kadim'e Zeyl" şiirlerinde ise artık o dine ve tarihi değerlere savaş açmış bir insandır.

Tevfik Fikret'i ümit ile karamsarlık arasında bocalatmış ve şiirlerine de yansımış bir olay daha vardır. Hemen hemen bütün Servet-i Fünuncular'ın kişiliklerinde ve yapıtlarında gerek II. Abdülhamit yönetiminin baskısı, gerekse kişisel mizaçları gereği toplumdan kaçıp hayali mekânlara sığınma eğilimi dikkati çeker. 1898 sonları veya 1899 başlarında bu eğilimlerini tatmin edecekleri bir hayale kapılırlar. Bir İngiliz gazetesindeki bir haber üzerine Fikret ve bazı arkadaşları aileleriyle beraber Yeni Ze-

landa'ya göç edip orada tabiatın içinde küçük bir koloni kurmak isterler. Yol masraflarını karşılayamamaktan dolayı bundan vazgeçerek bu kez Manisa'da bir çiftliğe çekilmeyi düşünürler. Çeşitli sebepler yüzünden bu da gerçekleşmeyince bu ümit ve hayal kırıklığı macerası birkaç şiirle *Rubab-ı Şikeste*'ye yansımakla kalır. Kitabın ilk şiiri olan "Süha ve Pervin"de, Süha'nın hayallerinden başlayarak "Ömr-i Muhayyel"e kadar Yeni Zelanda ütopyasından önce beliren bu duygular daha sonra "Yeşil Yurt", "Berid-i Ümit" adlı şiirlerde daha belirgin hale gelir. "Bir Mersiye" ise bütün bu ümitlerin sona erişini haber verir.

II. Meşrutiyet'in ilanıyla beraber basında ortaya çıkan alabildiğine özgür ortam birçok yazar gibi Fikret'i de etkilemiştir. Devrimden kısa bir süre önce İttihatçılar'ın kendisinden heyecanlı bir şiir istemeleri üzerine "Millet Şarkısı"nı kaleme alır. İhtilalin hemen ertesi gününün tarihini taşıyan "Rücu" başlıklı şiirde ise "Sis"te İstanbul için yağdırdığı lanetlerin hedefinin, gerçekte istibdat olduğunu söyleyerek önceki sözlerini geri alır. Bu dönemin ilk yıllarında yeni rejimden ümitlerle kendisinden istenen gençlik, erdem, çalışmak gibi konularda hamasi ve teşvik edici, fakat çoğu lirizmden uzak şiirler yazar. "Vatan Şarkısı", "Darülfünun Marşı", "Darülmuallimin Marşı", "Abide-i Hürriyet İçin Kitabe" gibi şiirler ile oğlu Haluk için yazdıklarından bazıları bunlardandır. 1910 ve 1911 yıllarında, eklediği bazı şiirlerle *Rubab-ı Şikeste*'nin yeni basımlarını yapan Fikret, gençlikten gördüğü ilgi üzerine, bu döneminin en lirik şiiri olan ve Edebiyat-ı Cedide estetiğinin temelini oluşturan "sanat sanat içindir" anlayışını bırakıp toplum sorunlarına eğilmeyi telkin eden *Rubabın Cevabı*'nı da 1911'de küçük bir kitap halinde yayımlar. Aynı yıl kendi el yazısının klişesi ve desenleriyle, özel bir kâğıda basılmış olarak *Haluk'un Defteri*'ni bastırır.

Büyük ümitlerin bağlandığı İttihat ve Terakki iktidarının giderek özgürlükleri sınırlayıcı davranışı, 1911 sonuna doğru Trablusgarp Savaşı'nı bahane ederek Meclis-i Mebusan'ı tatil etmesi üzerine Fikret çok sert ve güçlü bir polemik manzumesi olan "Doksan Beşe Doğru"yu, bir süre sonra da iktidardaki yolsuzlukları yine sert bir dille eleştiren "Han-ı Yağma"yı yazar. *Servet-i Fünun*'daki arkadaşlarından kopuşundan sonra bu karamsarlık onun yeniden inzivaya çekilmesine sebep olur. Hastalığının da arttığı bu dönemde bir çeşit çocukluğa dönüşte teselli bulmakla açıklanabilecek bir kitap yayımlar. Bu, arkadaşı Satı Bey'in açacağı Yeni Mektep'in "Yuva" kısmının çocukları için yazdığı ve içinde hece vezniyle çocuk şiirlerinin yer aldığı *Şermin*'dir.

Tevfik Fikret'in Edebiyat-ı Cedide topluluğunun diğer şairlerini arkasından sürükleyen öncü karakteri *Servet-i Fünun* dergisini yönettiği 1896-1901 arasındadır. O, en önemli yapıtı olan *Rubab-ı Şikeste* şairi olarak kendi kuşağına ve Türk şiirine büyük yenilikler getirmiştir. Edebiyatın Batı etkisindeki yenileşme döneminde gerek biçim, gerekse içerikte şiiri rastlantıya ve ilhama bırakmayan Fikret hemen hemen her mısrasını dikkat ve itina ile işlemiş, böylece sağlam bir nazım tekniği ortaya koymuştur. Mehmet Akif'ten önce aruz veznini hemen hemen bütün kalıplarıyla ve hatasız olarak kullanmıştır. Klasik beyit bütünlüğünü değiştirerek şiir cümlesinin değişik sayıda mısralara dağılması veya cümle ortasında biterek yeniden başlaması demek olan "ulantı"yı başarıyla uygulamış, Fransız kökenli kurallı nazım biçimleri yanında, çoğunu şiirin konusunu dikkate alarak geliştirdiği birbirinden çok farklı nazım biçimlerini de denemiştir. Kuşağının diğer mensupları gibi müzik kültürüne sahip olduğundan nazım tekniğini kurarken ses öğelerini aramış, böylece ünlü ve ünsüz seslerin, şiirin yine konusu dikkate alınarak kullanılmasında, alliterasyon ve asonanslardan yararlanmıştır. Ancak bunun için kelimelerde ahenk araması, konuşma hatta yazı dilinde bile bulunmayan birtakım Arapça ve Farsça kelimelerle şiir dilinin ağırlaşmasına da neden olmuştur. Bunun yanı sıra yine sahip olduğu resim kültürü, şiirinde renklerin belli bir estetik açıdan kullanılmasını sağladığı gibi, özellikle doğa betimlemelerinde ona gerçekçi bir nitelik kazandırmıştır. Şiirde temaların, konuların zenginleşmesinde de *Rubab-ı Şikeste*'nin rolü vardır. Bunlar arasında şairliği, ressamlığı, *Servet-i Fünun*'daki dostlarıyla ve Haluk'un babası olarak Fikret'in kendi ben'ini anlattıkları başta gelir. Sanat yapıtı ve estetik sorun olarak şiir, heykel, resim ve müzik, gerçeklerden kaçıp hayali, ütopik mekânlara sığınma, aşk, doğa, ayların kısa tasvirleri (Âveng-i Şühur), üç divan şairi (Fuzuli, Nefi, Nedim) ile kendi çağdaşı üç şairin (Hâmit, Ekrem, Cenap)

manzum portreleri (Âveng-i Tesavir), kadın, çocuk ve aile genel olarak bu şiirlerin konularını teşkil eder.

Tevfik Fikret ölümünden sonra da ilgi odağı olmayı korumuş, özellikle Akif'le aralarında çıkan çatışma daha sonraki kuşaklarda da zaman zaman tartışma konusu olmakta devam etmiştir. Ölümünün ilk yılından başlayarak yıldönümlerinde mezarının başında ve Aşiyan'da toplantılar ve törenler düzenlenmiştir. Aşiyan, İstanbul Belediyesi tarafından vârislerinden satın alınarak yeniden düzenlenmiş, 1945'te Hâmit, Ekrem ve Servet-i Fünun yazarlarının anılarının sergilendiği bir Edebiyat-ı Cedide Müzesi haline getirilmiştir. 1961'de Fikret'in kemikleri Eyüp'ten alınarak Aşiyan'ın bahçesine nakledilmiştir.

Yapıtları: *Rubab-ı Şikeste*, İst.: Alem Mtb., 1315/1900; *Tarih-i Kadim*, (kaçak basım) İst., 1321/1905; *Rubabın Cevabı*, İst.: Tanin Mtb., 1327/1911; *Haluk'un Defteri*, İst.: Tanin Mtb., 1327/1911; *Şermin*, İst.: Kanaat Mtb., 1330/1914. *Tevfik Fikret'in Bütün Şiirleri*, (haz. A. Bezirci) 3 c., İst., 1984; *Dil ve Edebiyat Yazıları*, (haz. İ. Parlatır) Ank., 1987.

Kaynaklar: H. Z. Ülken, *Tevfik Fikret*, İst., 1941; A. Gölpınarlı, *Tevfik Fikret ve Şiirimiz*, İst., 1941; R. T. Bölükbaşı, *Tevfik Fikret*, İst., 1945; K. Akyüz, *Tevfik Fikret*, Ank., 1947; İ. H. Ertaylan, *Tevfik Fikret: Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri*, İst., 1963; M. Kaplan, *Tevfik Fikret: Devir, Şahsiyet, Eser*, İst., 1971; Necatigil, *İsimler*, 359-360; Acaroğlu, 250-253; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1120-1121; Memet Fuat, *Tevfik Fikret: Yaşamı, Düşünce Dünyası, Sanatçı Kişiliği ve Seçme Şiirleri*, İst., 1995; S. Sertel, *İlericilik Gericilik Kavgasında Tevfik Fikret*, İst., 1996; H. Akay, *Yeni Türk Şiirinin Kurucularından Tevfik Fikret*, İst., 1998; İ. Parlatır, "Tevfik Fikret", *TDEA*, VIII, 330-338; A. Uçman, "Tevfik Fikret", *YYOA*, II, 618-622.

TEVFİK NEVZAT *(İzmir, 1865 - Adana, 1905)* Şair, yazar, gazeteci.

Habibe Hanım ile Binbaşı Hasan Efendi'nin oğlu. Jön Türkler'den Refik Nevzat kardeşidir. İzmir Rüştiyesi'nden mezun oldu. Özel hocalardan Arapça, Farsça dersleri aldı; Fransızca, biraz da İngilizce öğrendi. Genç yaşta Rüsumat Dairesi'nde kâtip olarak çalışmaya başladı. Halit Ziya (Uşaklıgil) ile tanışması İzmir'in ilk edebi-fenni dergisini çıkarmalarına vesile oldu. Bıçakçızade Hakkı, Halit Ziya ve Tevfik Nevzat 13 Mart 1884'te *Nevruz* dergisini çıkardılar. İlk edebiyat denemelerini bu dergide yayımlayan Tevfik Nevzat 13 Kasım 1886'da Halit Ziya ile birlikte *Hizmet* gazetesini çıkardı. Bu sıralarda İstanbul'da Hukuk Mektebi'nde açılan sınavda başarılı olarak davavekilliği diploması aldı. Kısa sürede avukat olarak büyük bir ün kazandı. 1894'te İzmir maarif müdürü Emrullah Efendi (II. Meşrutiyet döneminde maarif nazırı) ve avukat Güzel Hasan Bey'le Avrupa'ya kaçarak *Hizmet*'in yayımını Cenevre'de sürdürdü. Politika ile uğraşmamak kaydı ile bağışlanarak İzmir'e döndü; 21 Şubat 1895'te *Ahenk* gazetesini yayımlamaya başladı. 147. sayıya kadar başyazarlığını yaptığı bu gazetede eğitim, iktisat, kadın hakları gibi toplumsal konularda makaleler yayımladı. 1899'da aleyhlerinde verilen bir jurnal üzerine, aralarında Abdülhalim Memduh ve Tokadizade Şekip'in de bulunduğu beş arkadaşı ile birlikte Bitlis'e sürgüne gönderildi. Yaklaşık sekiz aylık bir sürgün hayatından sonra İzmir'e döndü. Bir yandan Jön Türkler'le ilişkilerini sürdürürken, bir yandan da Türkçü Necip ve Mehmet Şeref ile birlikte İzmir'de "Sade Türkçe" hareketinin geliştirilmesine çaba gösterdi. 1902'de yine bir jurnal üzerine Şair Eşref ve Hafız İsmail ile birlikte yargılanmak üzere İstanbul'a götürüldü. Yaklaşık altı ay süren yargılama sonunda üç sene kalebentlik cezasına çarptırıldı. Cezasını çekmek üzere Adana'ya Piyas (Payas) kalesine gönderildi. Ancak Adana'da alıkonularak, kalebentliğe mahkûm edilmesine karşın, kendisine Adana Hapishanesi'nde kürek cezası çektirildi. Cezasını tamamlamasına çok az bir zaman kala, 22 Mayıs 1905'te ailesine gönderilen bir telgrafta kendisini bir kuyuya atarak intihar ettiği bildirildi. Gardiyanlar tarafından öldürüldüğü biçiminde bir rivayet de vardır.

Tevfik Nevzat'ın gazetelerde yayımlanan makaleleri bir araya getirilmemiştir. Şiirlerini 1890'da *Aheng-i Şebap* adıyla bir araya getirmiştir. Ayrıca Adolphe Belot'tan çevirdiği "Ziyapaş Kadın" adlı roman 1888-91 arasında *Hizmet* gazetesinde tefrika edilmiştir.

Yapıtları: Şiir: *Aheng-i Şebap*, İzmir, 1890.

Kaynaklar: Z. Somar, *Bir Adamın ve Bir Şehrin Tarihi: Tevfik Nevzad*, İzmir, 1948; Hüseyin Avni (Ozan), *İzmir Şairleri Antolojisi*, İzmir, 1934, s. 150-157; İbnülemin, *Şairler*, IV, 1930-1932; Gövsa, 380; İ. Şahin, "Tevfik Nevzad", *TDEA*, VIII, 339-340; ay, "Tevfik Nevzad", *YYOA*, II, 622.

TEVFİKOĞLU, MUHTAR *(İstanbul, 1924 -)* Öykücü, araştırmacı.

Tam adı Ahmet Muhtar Tevfikoğlu. Fatma Mukaddes Hanım ile Emniyet müdürlerinden Mehmet Tevfik Bey'in oğlu. AÜ Tıp Fakültesi'ni bitirdi. 1954'ten itibaren yurdun çeşitli yerlerinde iç hastalıkları uzmanı olarak çalıştıktan sonra 1984'te emekli oldu. Türk Tabipler Birliği, Türk Kültürünü Araştırma Ens., Yahya Kemal Ens., Ziya Gökalp Derneği ve İLESAM üyesi. Ankara'da yaşıyor.

Yahya Kemal Beyatlı'nın yakın arkadaşı olan Tevfikoğlu şiir, öykü, eleştiri ve araştırmalarını daha çok *Töre*, *Türk Kültürü*, *Türk Edebiyatı*, *Tıb Dünyası* ve *Image* (Fransa) gibi dergilerde yayımladı. *Türk Tıb Yolu* adlı bir yıllık çıkardı (1953). Nermin Suner ile birlikte *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası*'nı yayıma hazırladı (1988). Gözlemlerine dayanan öykülerindeki sağlam Türkçesi ve ağırbaşlı üslubu ile dikkati çektiği belirtildi.

Ödül: *Rıfkı Melûl Meriç* ile 1987 Türkiye Milli Kültür Vakfı Edebiyat Armağanı; 1994 Türkiye Vakıflar Bankası Türk Kültürü, Edebiyatı ve Bilimine Hizmet Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Hikâyeler*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1980; *Hikâyeler II*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1986.
İnceleme-Araştırma: *Ölümünün 25. Yılında Yahya Kemal Beyatlı*, (Ş. Elçin ve S. K. Tural'la) Ank.: Türk Kültürünü Araştırma Ens., 1983; *Rıfkı Melûl Meriç*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1986; *Ali Emirî Efendi*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1989; *Fahri Celal Göktulga*, Ank.: Türk Kültürünü Araştırma Ens., 1993; *Âkil Muhtar Özden*, Ank.: Türk Kültürünü Araştırma Ens., 1996.
Antoloji: *Yeni Türk Nesri Antolojisi*, (Ş. Elçin'le) Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1987.
Kaynaklar: "Tevfikoğlu, Muhtar", *TDEA*, VIII, 341; *Kim Kimdir*, 671.

TEZ, İLHAMİ BEKİR *(Trablus/Libya, 1906 - İstanbul, 29 Mart 1984)* Şair, romancı.

İlhami Bekir, Vecdi Ahmed ve "Herhangibiri" imzalarını da kullandı. Küçük yaşta, subay olan dayısıyla birlikte İstanbul'a gitti (1911). Dayısının ölümü üzerine Darüleytam'a verildi. Darülmuallimin'i bitirdi (1926). 1954'e kadar yurdun çeşitli bölgelerindeki (Bolu, Düzce, Akçakoca, İzmir, İstanbul) okullarda öğretmenlik yaptı. Daha sonra eczacılıkla ilgili kitaplar yayımladı; *Bilmece* (108 sayı, 1943-45), *Memleketimizde ve Dünyada Kitaplar* (11 sayı, 1950), *SEK* (Sanat El Kitapları) adlı dergilerin çıkışında emeği geçti. *Cumhuriyet*, *Vatan*, *Son Posta* ve *Tan* gazetelerinde çalıştı; *Son Posta* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. 1955'ten itibaren, eşinden ayrıldığı ve ailesinden kimsesi kalmadığı için, yalnız olarak otellerde yaşadı. Son yıllarını İstanbul Bağcılar Huzurevi'nde geçirdi ve burada öldü.

Milli Mecmua'da yayımladığı (1924) ölçülü-uyaklık ilk şiirlerinden sonra şiir ve yazıları daha çok *Servetifünun-Uyanış*, *Resimli Ay*, *Meşale*, *Halkevi*, *Varlık*, *Resimli Şark*, *Yeni Adam* gibi dergilerde görüldü. Nâzım Hikmet, Sabiha ve Zekeriya Sertel, Vâ-Nû gibi isimlerin yanında bulunmuş olan Tez sosyalist düşüncenin önde gelen sanatçılarındandır. Türk edebiyatında serbest şiiri ilk uygulayanlardan biridir; toplumsal sorunlara bakış açısından Nâzım Hikmet etkisindedir. *24 Saat* adlı kitabındaki şiirlerle Türk şiirinde işçileri konu edinen ilk şair olduğu belirtilir. Kendi şiirini anlatırken "Ben bir aşk şairiyim" diyen (*Sanat Olayı*, S. 6, Haziran 1981) Tez'in tasvirci ve zaman zaman coşkun bir anlatımı vardır. Romanlarında daha çok toplumdaki dengesizliklerden doğan trajediyi anlatmaya çalışmıştır. I. Dünya Savaşı'na ve sonraki yıllara ilişkin gözlemlerini, insan ve toplum gerçeklerini yansıttığı *Taşlı Tarladaki Ev* adlı romanı yenilikçi anlatımı ve kurgusuyla dikkat çekti. Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu roman hakkında şöyle der: "İlhami Bekir bu ilk romanıyla bizi bir maden mühendisi gibi yeryüzünün solunması ve yaşanması olanaksız olan en alt katmanına indiriyor ve orada hem altın hem çamurla yüz yüze getiriyor. Ve hiç kuşkusuz betimlemelerinde ölüler diriliyor ve birçok diri güçler toprağa gömülüyor. Onun kaleminde eski Türk evreninin nasıl dile geldiğini görmek için bu romanı okumak gerekir."

Tuna Baltacıoğlu ise şairin portresini şu şekilde çizer: "İlhami Bekir Tez'le *Yeni Adam* günlerinde ve sonrasında yakın ilişkimiz oldu. Yumuşak, sevecen bir insandı. Görünümü bir Habeşi andırırdı. Kafasını arkaya atma biçiminde bir tiki vardı. Yüzünden eksik olmayan gülüşüyle ve sıcak yaklaşımıyla sizi kolaylar, her konuyu rahatça tartışabilirdiniz. 1950 yılının Şubat ayında Memet Fuat, Oktay Verel, İlhami Bekir Tez ve ben *Memleketimizde ve Dünyada Kitaplar* adı altında bir dergi yayınlamaya başlamıştık. Bu dergi 11 sayı çıktı ve Aralık ayında kapandı. Biz üç genç, neden İlhami Bekir'i de aramıza almıştık. Sanırım onun deneyimi, bilgisi ve yol göstericiliği bizi

etkilemişti. Ama bunların ötesinde onun sıcak yaklaşımı ve her türlü tartışmaya açık olması başlıca nedendi."

Yapıtları: Şiir: *Hayat Bilgisine Göre Çocuk Şiirleri*, (Galip Naşit Ar ile) İst., 1927; *24 Saat*, İst., 1929; *Mavi Kitap*, (çocuk şiir ve öyküleri, Nâzım Hikmet ile) İst., 1930; *Birinci Forma A*, İst., 1930; *Herhangi Bir Şiir Kitabıdır*, İst., 1931; *Mustafa Kemal*, İst., 1933; *Olduğu Gibi*, İst.: Sinan B., 1935; *Hürriyete Kaside*, İst.: Tan Mtb., 1945; *Birinci Seans*, (çocuk şiirleri) İst., 1956; *En Güzel Şarkı*, İst., 1960; *Küba*, (toplatıldı) İst., 1962; *Şiirler*, İst., 1971; *Altın Destan Mustafa Kemal*, (Cumhuriyetin 50. yıldönümü armağanı) İst., 1973; *70 Yaşın Melankolisi*, İst., 1975; *Unuttum*, İst., 1979.

Roman: *Asfalt*, İst., 1928; *Taşlı Tarladaki Ev*, (14 sayı tefrika *Yeni Adam*, 1939) İst.: Yeni Adam, 1944 (2. bas. İst.: De, 1984); *Herhangi Bir Roman Kitabıdır*, İst., 1965.

Kaynaklar: "Tez, İlhami Bekir", *TDEA*, VIII, 343; Necatigil, *İsimler*, 197-198; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1122; Kurdakul, *Sözlük*, 598; Karaalioğlu, 556; T. Baltacıoğlu, *Yeni Adam Günleri*, İst., 1998, s. 125-132, 177-179; *Nesin Vakfı Yıllığı*, İst., 1980; R. Durbaş, *Mektup Var İlhami Bekir*'den, İst.: 1997.

TEZEL, NAKİ *(İstanbul, 1915 - İstanbul, 1980)* Yazar, halkbilimci.

Tezel, Tezel Amca, Şerif Halil Başa, N. T., T. A., M. Korkusuz imzalarını da kullandı. PTT müdürlerinden İbrahim Cemal Bey'in oğlu. Pertevniyal Lisesi'ni ve İÜ Hukuk Fakültesi'ni (1940) bitirdi. Maiyet memurluğu, nahiye müdürlüğü, kaymakam vekilliği görevlerinde bulundu. Daha sonra Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde, Ticaret Bakanlığı'nda çalıştı. İş ve İşçi Bulma Kurumu başkanlığında bulundu (1958-61, 1968-71); 1971'de emekli oldu.

İlk yazısı 1935'te *İstanbul Belediye Dergisi*'nde çıktı. *Yeni Türk* ve *Halk Bilgisi Haberleri* dergilerinin yazı işlerini yönetti. Halk ve çocuk masalları, öyküler, folklorik malzemeler derledi. *Yücel*, *Varlık*, *Çığır*, *Ülkü*, *Yirminci Asır*, *Türk Dili*, *Eğitim*, *Hisar*, *Cumhuriyet*, *Dünya* gibi gazete ve dergilerde yazdı. Derlediği masalların bir kısmı İngilizce ve Fransızcaya çevrilip yayımlandı.

Yapıtları: Öykü: *Yıkılan Köprü*, Ank.: Alâeddin Kıral B., 1944.

Halkbilim: *Keloğlan Masalları*, 1936; *İstanbul Masalları*, İst.: Eminönü Halkevi, 1938; *Köroğlu Masalı*, İst.: Eminönü Halkevi, 1939; *Bilmeceler ve Maniler*, Ank., 1941; *Altın Tas*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1942; *Çocuk Masalları*, Ank.: Berkalp, 1943; *Beyböyrek*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1944; *Alabalık*, Ank.: Alâeddin Kıral B., 1944; *Altın Araba*, 1944; *Peri Kızı*, Ank.: Akba, 1944; *Yeşil Kuş*, Ank.: Akba, 1945; *Keloğlan*, 1945; *Elmas İşlemeli Kılıç*, 1946; *Konuşan Kaval*, 1946; *Seksen Göz*, 1946; *Şamdan Kız*, Ank.: Doğuş Mtb., 1946; *Kırk Kardeş*, 1949; *Fatma Nine*, Ank.: Doğuş Mtb., 1950; *Korkusuz Sultan*, Ank.: MEB, 1952; *Altın Bülbül*, Ank.: Öğretmen Dergisi, 1953; *Küçük Sultanın Güvercini*, Ank.: Öğretmen Dergisi, 1953; *Limon Kız*, Ank.: Doğuş Mtb., 1955; *Üç Güzel Masal*, Ank.: Güneşoğlu Çocuk Yayınları, 1959; *Talih Kuşu*, 1960; *Kayıp Sultan*, İst.: Varlık, 1962; *Türk Halk Bilmeceleri*, Ank.: Milli Folklor Enstitüsü, 1969; *Türkiye Folklor ve Etnografya Klavuzu*, Ank.: Milli Folklor Enstitüsü, 1969; *Türk Masalları*, 2 c., Ank.: MEB, 1971.

Diğer: *Türkiye-Avustralya İşçi Anlaşması Münasebetiyle Avustralya Hakkında Bir İnceleme*, Ank.: İş ve İşçi Bulma Kurumu, 1967.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 360; "Tezel, Naki", *TDEA*, VIII, 344-345; K. Yund, "Değerli Folklorcu Naki Tezel'i Yitirdik", *Türk Folkloru*, S. 15 (Ekim 1980).

TIĞLI, ERHAN *(Nazilli/Aydın, 14 Mart 1941 -)* Öykücü, şair.

Tığlı Erhan ve E. T. imzalarını da kullandı. İkbal Hanım ile işçi Sabahattin Tığlı'nın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Nazilli'de tamamladı; 1966'da İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1967'den başlayarak Nazilli, Eskişehir ve İstanbul'da edebiyat öğretmenliği yaptı, 1992'de emekliye ayrıldı. Nazilli'de *Işık* (1967-68) ve *Özgür Işık* (1974-76) dergilerini çıkardı. TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Odam") 1958'de *Nasrettin Hoca* dergisinde çıktı. Şiir, mizahi öykü ve yazılarını *Akbaba*, *Gırgır*, *Pardon*, *Papağan*, *Çağdaş Türk Dili*, *Türkiye Yazıları*, *Varlık*, *Yaba* ve *Sanat Çevresi* dergileri ile *Cumhuriyet*, *Hürriyet*, *Milliyet* ve *Yeni Asır* gazetelerinde yayımladı. Kendisini "sosyal gerçekçi bir gül-düşün öykücüsü" olarak nitelendiriyor.

Ödül: 1958 Türk Hava Kurumu Hikâye Yarışması (ikincilik); 1981 Yaba Hikâye Dalında Halk Ödülü (üçüncülük); 1987 Nasrettin Hoca Gülmece Öyküleri Ödülü (üçüncülük); 1996 Damar Dergisi ve Çankaya Belediyesi Çocuk Öyküsü Ödülü (üçüncülük).

Yapıtları: Şiir: *Varım*, İst.: Anıl Mtb., 1962; *Sessizliğin Sağanağı*, 1984.

Öykü: *Sonsuz Olmaktır Sevmek*, Nazilli: Dilek Mtb., 1975; *İkramiyeli Dünya*, Ank.: Yaba, 1983; *Öküzü Bayram Yerinde*, (çocuk öyküleri) Ank.: Çankaya Belediyesi, 1997; *Şeytan Rivayetleri*, İst.: Toplumsal Dönüşüm, 1997.

Oyun: *Bir Numaralı Adam*, (parodiler) Nazilli: Dilek Mtb., 1980.

İnceleme: *Halkımız-Gülen Ayvamız, Ağlayan Narımız*, Ank.: Yaba, 1980.

Deneme: *Türküleşsin Dünya*, Sivas: 4 Eylül, 1985.
Diğer: *Açıklamalı Atasözleri*, İst.: Eğitim, 1981; *Açıklamalı Deyimler*, İst.: Eğitim, 1981; *İlkokul Türkçe Sözlük*, İst.: Eğitim, ?; *Ortaokul Türkçe Sözlük*, İst.: Eğitim, ?.
Kaynaklar: *BF* (12 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 360; "Tığlı, Erhan", *TDEA*, VIII, 352; Kurdakul, *Sözlük*, 599; Karaalioğlu, 557.

TIRIL, ZEHRA *(Bünyan/Kayseri, 25 Haziran 1963 -)* Öykücü.

Servet Hanım ile nüfus müdürü Necattin Öztürk'ün kızı. Isparta Meslek Yüksekokulu'nu bitirdi (1986). 1988'den bu yana Türk Telekom'da çalışıyor. Uşak'ta yaşıyor; evli ve bir çocuk annesi.

Öykülerini *Kıyı*, *Varlık*, *Adam Öykü*, *Fayton*, *Damar* ve *Dört Mevsim* dergilerinde yayımladı. Fethi Naci, onun dile gösterdiği özen ve "gerçeklik duygusu için ayrıntıları çoğaltmak"taki ustalığı üzerinde durdu.

Ödül: Üç öykü ile 1999 Ahmet Naim Çıladır Öykü Ödülü (övgüye değer), *Odalarda Annem Yok* ile 2000 Cevdet Kudret Öykü Ödülü (S. Kaygusuz ile).

Yapıtları: Öykü: *Odalarda Annem Yok*, İst.: Can, 2000; *Pembe Gecelikli Kız*, İst.: Can, 2002.
Kaynaklar: *BF* (22 Şubat 2000); H. Şeker, "Odalarda Annem Yok", *Cumhuriyet Kitap*, S. 525 (9 Mart 2000); Fethi Naci, "Ve Cümle Yitikler, Mağluplar, Mahzunlar", *Cumhuriyet Kitap*, 21 Mart 2000; S. Yedig, "Uşak'taki Kafka", *Hürriyet*, 3 Haziran 2000.

TİMUÇİN, AFŞAR *(Akhisar/Manisa, 1939 -)* Şair, felsefeci.

İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdi (1959). İÜEF Fransız Filolojisi ve Felsefe bölümlerinde başladığı öğrenimini Kanada Montreal Üniversitesi'nde aldığı felsefe eğitimiyle tamamladı (1967). Erzurum Atatürk Üni. Tıp Fakültesi'nde Fransızca okutmanlığı yaptı (1968-71). *Meydan Larousse*'ta redaktör olarak çalıştı (1971-72). Bu arada felsefe doktorasını bitirdi ("Descarteşçı Bilgi Kuramının Temellendirilmesi", 1970); 1982'de *Descartes Felsefesine Giriş* adlı çalışmasıyla doçent ve 1992'de profesör oldu. Eray Canberk'le birlikte Kavram Yayınevi'ni kurdu. 1977 Ekiminde çıkan *Felsefe Dergisi*'nin sahipliğini ve yayın yönetmenliğini yaptı. Mimar Sinan Üni. İstanbul Devlet Konservatuvarı'nda öğretim üyeliği yaptı. 2001'de Kocaeli Üniversitesi Felsefe Bölüm Başkanı oldu. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk öyküsü ("Heykel") 1956'da *Vatan* gazetesinde çıktı. Şiir ve denemeleri *Yelken*, *Ataç*, *Dönem*, *Papirüs*, *Yeni Gazete*, *Varlık*, *Soyut*, *Yeni Ufuklar*, *Milliyet Sanat*, *Yazko Edebiyat*, *Yarın*, *Yeni Düşün* gibi dergilerde yayımlandı. "Yağmur İnceden Yağar" adlı romanı *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika edildi (1972). Toplumcu gerçekçi bir sanat anlayışını savunan Timuçin'in, şiirlerinde, gelenekten yararlanarak duyarlı ve lirik bir söyleyiş biçimi kurmayı başardığı belirtildi. *Destanlar*'da Tahir ile Zühre, Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin, Arzu ile Kamber ve Güllü ile Hamza gibi klasik halk öykülerini destan biçiminde yeniden yazdı. Şiirlerinde, kendi deyişiyle, "birbiri içinde iki yanı olan bir şiir kurmaya, birinde kendi iç derinliğinde yüceyi ve sağlam olanı, öbüründe bütün insanlığın gelişmelerini aramaya" çalıştı. *Nâzım Hikmet'in Şiiri* incelemesi yöntem olarak şairin yaşamını değil de şiirlerini merkeze almasıyla ve getirdiği derinlikli yorumlarla uzun bir süre Nâzım Hikmet hakkındaki değerlendirmelerin en kapsamlısı olarak kaldı. Timuçin'in felsefe incelemeleri (özellikle *Düşünce Tarihi* göz önüne alınırsa) özgün ve sistematik bir felsefi dil kurmaktan çok, felsefe tarihinin ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde Türkiye'de tanıtılmasını, öğretilmesini amaçlamaktadır. Dünya şiiriniden ve edebiyatından birçok çevirisi vardır.

Ödül: "Ayrılıkta Söylenmiş Bir Yaz Türküsü" şiiriyle 1970 TRT Başarı Ödülü; *Nâzım Hikmet'in Şiiri* ile 1979 TDK Eleştiri Ödülü; 1997 Truva Ödülleri Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Çöl*, İst.: Uğrak, 1968; *Destanlar*, İst.: Habora, 1969; *Böyle Söylenmeli Bizim Türkümüz*, İst.: Hilal Mtb., 1974; *Savaşçı Türküleri*, İst.: Kuram, 1980; *Boş Beşik*, (çocuklar için şiirler) İst.: Yazko, 1981; *Ey Benim Güzel Sevdalım*, İst.: Süreç, 1984; *Bu Sevda Böyle Gider*, İst.: Gölge, 1992; *Arınmalar*, İst.: Gölge, 1993; *Akşam Türküleri*, İst.: Sarmal, 1996; *Bulutlar Deniz Kokar*, İst.: Bulut, 2002; *Boş Beşik*, İst.: Bulut, 2003; *Bir Yaz Güzellemesi*, İst.: Bulut, 2008.
Öykü: *Denizli Pencere*, İst.: Yazko, 1981; *Neden Bazı Akşamlar*, İst.: Turne, 1985; *Aşkolsun Kırlangıçlar*, İst.: İnsancıl, 1996.
Roman: *Yarına Başlamak*, İst.: Hilal Mtb., 1975; *Gece Gelen Eski Dost*, İst.: Yazko, 1980; *Kıyılar Durunca*, İst.: Yazko, 1983; *Tepedeki Yalnızlık*, İst.: Bulut, 2008.
İnceleme: *Nâzım Hikmet'in Şiiri*, İst.: Kavram, 1978; *Niçin Yapısalcılık Değil*, İst.: Süreç, 1983; *Gerçekçi Düşüncenin Kaynakları*, İst.: De, 1984; *Niçin Varoluşçuluk Değil*, İst.: Süreç, 1985; *Gerçekçi Düşüncenin Gelişimi*, İst.: De, 1986; *Estetik*, İst.: Süreç, 1987; *Yeni Şiirimizin Kısa Romanı*, İst.:

Bulut, 2003; *Estetik Bakış*, İst.: Bulut, 2005; *Sorularla Estetik El Kitabı*, İst.: Bulut, 2009.
Deneme: *Sevmek Ne Güzel Şeydir*, İst.: BDS, 1991; *Gerçekçi Düşünce, Gerçekçi Sanat*, İst., 1992; *Felsefe Bir Sevinçtir*, 1995; *Özgür Prometheus*, İst.: İstanbul, 1997; *Demokrasi Bilinci*, İst.: Bulut, 2003; *İçimizdeki Deprem*, İst.: Bulut, 2005; *Erken Ölümler*, İst.: Bulut, 2005; *Felsefeden Estetiğe*, Ank.: Hayal, 2008; *Ölümü Kapıda Bekletmek*, İst.: Bulut, 2008.
Derleme: *Vietnam Şiiri*, (A. Kadir ile) İst.: Hilal Mtb., 1973; *Filistin Şiiri*, (A. Kadir ile) İst.: Hilal Mtb., 1974; *Portekiz Sömürgeleri Şiiri*, (A. Kadir ile), İst.: Hilal Mtb., 1975.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 361; Kurdakul, *Sözlük*, 600; Özkırımlı, *TEA*, III, 1126-1127; Karaalioğlu, 558; Işık, 586; A. Çalışlar, *Türk ve Dünya Edebiyatçıları*, IV, İst., 1988; 250; D. Hızlan, *Kitaplar Kitabı*, İst., 1996, s. 498-501; A. Öztürk, *Afşar Timuçin'le Düşünceye Yolculuk*, İst., 1999.

TİMUROĞLU, VECİHİ *(Kangal/Sivas, 29 Ekim 1927 -)* Şair, yazar.

Tam adı Sadık Vecihi Timuroğlu. Sadık Munzuroğlu, Mehmet Kürşat, Hüseyin Hakir ve Dr. Ali Hakir takma adlarını kullandı. Akile Hanım ile özel idare müdürü Hüseyin Avni Timuroğlu'nun oğlu. Ankara Necatibey İlkokulu, Diyarbakır Ortaokulu ve Erzurum Lisesi'ni bitirdikten sonra DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1950). Liselerde edebiyat öğretmeni ve yönetici olarak görev yaptı. *Zülfüyar* (1952), *Evrim* (6 sayı, 1975), *Türkiye Yazıları* (71 sayı, 1977-83), *Yazın Dergisi* (1981) ve *Oluşum* (128 sayı, 1974-84) dergilerinde kurucu ve yönetici oldu. *Barış* gazetesinin sanat sayfasını yönetti; Ceyhun Atuf Kansu ve Ahmet Kutsi Tecer'in bütün şiirlerini yayıma hazırladı. *Bir Sürgünün Ezgileri* 1983'te toplatıldı ve kendisi on yıla mahkûm edildi; 1985'te aklandı. TYS, Edebiyatçılar Derneği, Nâzım Hikmet Vakfı, Sinematek ve Türkiye Sanat Kurumu üyesi. Ankara'da yaşıyor; dul, üç çocuğundan biri hayatta (oğlu öldürüldü, büyük kızı öldü).

İlk yazısı 1940'ta Diyarbakır *Dicle* gazetesinde, ilk şiiri 1942'de *Varlık*'ta çıktı. Şiir, deneme, eleştiri ve çevirilerini *Yeditepe*, *Varlık*, *Türk Dili*, *Evrim*, *Yücel*, *Türkçe*, *Yeni Edebiyat*, *Özün*, *Yazko Edebiyat*, *Adam Sanat*, *2000'e Doğru*, *Düşlem* ve *Morca* dergileri ile *Ulus*, *Yenigün*, *Barış*, *Vatan* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımladı. Şiirlerinde "çağdaş acıların yarattığı duyarlıkların, doğunun türkü ve deyişlerinden özümsenmiş zenginliklerle kaynaşmış" olduğu belirtildi.

Ödül: 1973 Barış Gazetesi Şiir Ödülü; *Kurtuluş Savaşçısı Atatürk* ile 1981 Spor-Toto Ödülü; 1998 Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Bura Yemendir*, Ank.: Doruk, 1978; *Tut Beni Sevda Çağırır*, Ank.: Sesimiz, 1980; *Bir Sürgünün Ezgileri/Dersim Destanı*, İst.: Yazko, 1983; *Kardaşım Oğul*, Ank.: Onur, 1988; *Merhaba Oğlum*, Ank.: Başak, 1993; *Bülbülleri Ne Yaptılar?*, İst.: Sosyal, 1994; *Siyah Bir Güldür Ölüm*, İst.: Sosyal, 1997.
Öykü: *Minnacık Kadın*, Ank.: Ayça Yayın Üretim Kooperatifi, 1984.
Masal: *Fırat'a Masallar*, İst.: Sosyal, 1989.
Deneme: *Göz Göz Olmak*, Ank.: Doruk, 1977; *Yazınımızdan Portreler*, Ank.: Başak, 1991; *Yazılanından Başkalarının da Okuyacağı Mektuplar*, Ank.: Başak, 1992; *Şiirin Büyücü Kızı: İmge*, Antalya: Kedi, 1994.
İnceleme: *Simavne Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin ve Vâridât*, İst.: Yazko, 1982; *Ahmed Arif: Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, (Ş. Beysanoğlu ile) Ank.: Diyarbakır Vakfı, 1992; *Cahit Külebi/Hırçın ve Lirik*, Ank.: Başak, 1994; *Melih Cevdet*, Ank.: Prospero, 1994; *Mevlânâ*, Ank.: Bilim Sanat Kültür Vakfı, 1995; *Orhan Kemal*, Ank.: ABC, 1995; *Yunus Emre Üzerine Bir Deneme*, İst.: ?, 2004; *Ahmed Arif'in Türk Şiirindeki Yeri Üzerine Bir Deneme*, Ank.: Arkadaş, 2009; *İlhan Selçuk*, Ank.: Edebiyat ve Eleştiri, 2009.
Derleme: *Atatürk Şiirleri*, Ank.: Spor-Toto, 1981; *Atatürk ve Kuva-i Milliye Şiirleri*, 1998; *Dursun Akçam'ı Anmak*, Ank.: Arkadaş, 2004.
Kaynaklar: *BF* (27 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 361-362; "Timuroğlu, Vecihi", *TDEA*, VIII, 354; Kurdakul, *Sözlük*, 601; M. Hacıhasanoğlu, *Varlık*, Temmuz 1976; *Nesin Vakfı Yıllığı*, İst., 1978; C. Süreya, *Günübirlik*, İst., 1982; M. Y. Bilen, *Edebiyat İzinde*, Ank., 1986.

TİMURTAŞ, FARUK K. *(Kilis, 26 Şubat 1925 - İstanbul, 4 Temmuz 1982)* Dilci, yazar.

Tam adı Faruk Kadri. Önceleri DEMİRTAŞ olan soyadını Timurtaş olarak değiştirdi. Babası, Timurtaş Paşa torunlarından, önce Gaziantep'te sorgu hâkimliği, ardından avukatlık yapan Kara Kadri Bey, annesi Münevver Hanım'dır. Balıkesir milletvekilliği (1954-60) yapan Haluk Timurtaş ağabeyidir (ö. 1987). İlk ve orta okulu Kilis'te okudu. Ortaokul sıralarında memleketinin din adamlarından din ve tasavvuf eğitimi aldı. 1939'da yatılı girdiği İstanbul Kabataş Erkek Lisesi'nden pekiyi dereceyle mezun oldu (1942). Öğretmenleri arasında Faruk Nafiz Çamlıbel, Hıfzı Tevfik Gönensay, Nihat Sami Banarlı gibi edebiyatçılar vardı. İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden "XVII. Asır Şairlerinden Edirneli Güftî ve Teşrîfatü'ş-Şuarâ'sı"

adlı teziyle mezun oldu (1946). Prof. İ. Hikmet Ertaylan'ın gözetiminde "Şeyhî'nin Husrev ü Şîrîn'i" adlı tezle "edebiyat doktoru" unvanını aldı. Aralık 1950'de Yeni Türk Filolojisi Kürsüsü'nde (Yeni Türk Dili Anabilim Dalı) Prof. Ahmet Caferoğlu'nun asistanı oldu. Bir süre öğrenimini artırması için fakülte tarafından Paris'e gönderildi (1952-54); yurda döndükten sonra Sarıkamış'ta yedek subay olarak askerlik görevini yaptı (1957-58). "Şeyhî ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerinde Gramer Araştırmaları" teziyle doçent oldu (1959). 1965'te Londra Üni. Şark Dilleri Okulu'nda bir dizi konferans verdi. Bir yıl sonra çeşitli Avrupa başkentlerinde incelemelerde bulundu. 200'e yakın makale ve çeşitli incelemeleriyle birlikte "Osmanlıca Gramer" takdim tezi değerlendirilerek profesörlüğe yükseltildi (1967). Bir yandan akademik çalışmalarını sürdürürken, diğer yandan İktisat Fak. Gazetecilik Ens., Yüksek Öğretmen Okulu ve Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nda dil ve edebiyat dersleri verdi. Kıbrıs, Yugoslavya, Bulgaristan ve Romanya'da, Münih, Paris ve Londra'da mesleki araştırmalarda bulundu (1976-79). Son zamanlarında kalp rahatsızlığı duyan Timurtaş 25 Ocak 1982'de geçirdiği beyin kanaması ve felçten kurtulamayarak öldü. 5 Temmuzda Edirnekapı Sakızağacı Şehitliği'nde toprağa verildi.

Türk Kültür Ocağı başkanlığı (1948-49), Türkiye Muallimler Birliği başkanlığı ve Kilis Kültür ve Dayanışma Derneği başkanlığını yaptı. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün kurucu üyeleri arasında yer aldı. Türkiyat Ens. müdür yardımcılığı görevinde bulundu. TDK üyesiyken dildeki sadeleştirme hareketine karşı çıktığı için kurumdan ihraç edildi. Gençlik yıllarında bir süre şiir yazmış olan Timurtaş *Sabah*, *Cumhuriyet*, *Bilgi*, *Çınaraltı*, *Türk Yurdu*, *Hisar*, *Son Havadis*, *Tasvir*, *Tercüman*, *Orta Doğu* ve *Büyük Türkiye* gibi dergi ve gazetelerde yayımladığı makaleleriyle de tanındı. Çeşitli konularda yazmış olduğu bu makaleleri Mustafa Özkan tarafından iki kitapta toplanarak yayımlandı.

Yapıtları: Dil-Edebiyat-Araştırma: *Ali Şîr Nevâî'nin Türk Diline Hizmetleri*, İst.: Fakülteler Mtb., 1962; *Osmanlıca I (Eski Yazı-Gramer-Metinler)*, İst.: Yaprak, 1962; *Şeyhî'nin Husrev ü Şirini (İnceleme-Metin)*, İst.: İÜEF, 1963; *Osmanlıca Grameri*, İst., 1964; *Dil Davası ve Ziya Gökalp*, İst.: Fakülteler Mtb., 1965; *Şeyhî, Hayatı ve Eserleri*, İst.: İÜEF, 1968; *İkinci Dil Kongresi ve Akademi*, İst.: Türkiye Muallimler Birliği, 1969; *Süleyman Çelebi, Mevlid (Vesîletü'n-necât)*, Ank.: MEB, 1970; *Şeyhî'nin Harnâmesi*, İst.: İÜEF, 1971; *Tarihî Türkiye Türkçesi Araştırmaları I, Yeni Osmanlıca Metinler*, İst.: İÜEF, 1972; *Yunus Emre Divanı*, İst.: Tercüman Kitapçılık, 1972; *Tarihî Türkiye Türkçesi Araştırmaları II, Klasik ve Eski Osmanlı Türkçesi Metinleri*, İst., 1974; *Türkçemiz ve Uydurmacılık*, İst.: Boğaziçi, 1977; *Eski Türkiye Türkçesi, XV. Yüzyıl, Gramer-Metin-Sözlük*, İst.: İÜEF, 1977; *Türk Dili*, (M. Kaplan ve M. Ergin ile) Ank.: Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu, 1977; *Uydurma Olan ve Olmayan Kelimeler Sözlüğü*, İst.: Umur, 1979; *Tarihî Türkiye Türkçesi Araştırmaları III, Osmanlı Türkçesi Grameri*, İst., 1979; *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, İst.: Vilâyet, 1981; *Dil Davası*, (söyleşi: B. Bozgeyik) İst., 1981; *Diller ve Türkçemiz*, (haz. M. Özkan) İst., 1996; *Sanat-Edebiyat Dünyasından*, (haz. M. Özkan) İst.: Alfa, 1997.

Derleme: *Peyami Safa, Seçmeler*, (E. Göze ile) Ank.: MEB, 1970; *Bâki Divanından Seçmeler*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1987.

Diğer: *Mehmed Akif ve Cemiyetimiz*, İst.: Yağmur, 1962; *Millî Üniversite ve Reform*, İst.: Minnetoğlu, 1972.

Kaynaklar: M. Tulum, "Prof. Dr. Faruk Timurtaş-Hayatı ve Eserleri", *Türk Kültürü Araştırmaları*, Ank., 1983; "Timurtaş, Faruk Kadri", *TDEA*, VIII, 354-355; F. K. Timurtaş, *Diller ve Türkçemiz*, (haz. M. Özkan) İst., 1996, s. III-XII; ay, *Sanat-Edebiyat Dünyasından*, (haz. M. Özkan) İst., 1997, s. IV-LXII

TİRALİ, NAİM *(Giresun, 25 Aralık 1925 -İstanbul, 26 Mayıs 2009)* Öykücü, gazeteci.

Tam adı Naim Şafak Tirali. Naim H. Tirali ve Nureddin Şafgil imzalarını da kullandı. Asiye Hanım ile fındık üreticisi Abdullah Tirali'nin oğlu. İlkokulu Giresun'da okuduktan sonra Galatasaray Lisesi'ni bitirdi (1945). Bir süre *Tasvir* gazetesinde muhabir olarak çalıştı (1946). Giresun'da *Karadeniz Postası* gazetesini yayımladı (1947-49). İÜ Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan (1950) sonra hukuk doktorası için gittiği Paris'te bir yıl kaldı (1951). *Yenilik* dergisi (62 sayı, 1952-57) ile Yenilik Yayınevi'ni kurdu ve yönetti (1951-57). 1957'den sonra *Vatan* gazetesinde yazı işleri müdürlüğü ve fıkra yazarlığı yaptı; sahibi ve başyazarı olduğu *Vatan* gazetesini Ankara'da (1962) ve İstanbul'da (1962-75) yayımladı. 1959'da Amerikalı gazeteci E. Pulliam'ın Demokrat Parti iktidarını eleştiren "On İkiye Çeyrek Var" başlıklı yazısını yayımlayan gazeteler hakkında açılan davada (Pulliam Davası) yargılandı ve 16 ay hapse mahkûm oldu, Bulancak Cezaevi'nde bir süre (17 Şubat-28 Mayıs 1960) yattı. 1960 İhtilali'nden sonra serbest bırakıldı. 1961'de

Sözcü dergisinde genel yayın müdürlüğü yaptı. Daha sonra Cumhuriyet Halk Partisi'nden (CHP) Giresun milletvekili seçilerek Meclis'e girdi (1961-65); milletvekilliği sırasında Dünya Parlamentolar Birliği Türkiye Grubu başkanlığı ve CHP Meclis Grubu Onur Kurulu üyeliği yaptı. Son olarak Ankara'da *İktisat ve Ticaret* gazetesini çıkardı (1977-82) ve emekli oldu. TYS ve PEN Yazarlar Derneği üyesiydi. İstanbul'da yaşıyordu.

İlk öyküsü ("Arkadaş") 1943'te *Yeşilgiresun* gazetesinde çıktı. Öykü ve yazıları *Tasvir*, *Yenilikler*, *Çınaraltı*, *Varlık*, *Yeditepe*, *Kovan*, *Yeni Adam*, *Büyük Doğu*, *Yenilik*, *Vatan*, *Türk Dili*, *Yazko Edebiyat*, *Erkekçe*, *Milliyet* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. İlk kitaplarında "Özentisiz, duru bir dil, ince ve etkileyici bir psikoloji, yer yer alaycı ya da bezgin bir anlatımla dile getirdiği okul, aşk ve Beyoğlu yaşantılarını yansıttı" (B. Necatigil). Daha sonraki kitaplarında orta tabakadan insanların yaşadığı sorunları yine oldukça rahat, röportaj havasında bir anlatımla ele aldı. K. Özer'le yaptığı bir söyleşide "Kendisinden önceki hikâyecilerle yakınlığı nedir denirse, Naim Tirali'ye herhalde, Sait Faik ile Memduh Şevket arasında bir yer seçmek yanlış olmaz" dedi. Bazı öyküleri Ordu'da ORSEV Sanat Evi tarafından sahnelendi. Öykü kitapları hakkında çıkan eleştiri, tanıtım yazıları ve kendisiyle yapılan söyleşiler kitaplarının yeni basımlarında (Yön Yayınları) yer aldı.

Yapıtları: Öykü: *Park*, İst.: Üniversite B., 1947; *Yirmibeş Kuruşa Amerika*, Giresun: Yeşilgiresun Mtb., 1949; *Aşka Kitakse*, İst.: Yenilik, 1954 (yb *Bir Adayın Notları* ile birlikte, İst.: Yön, 1998); *Piraziz Nere Berlin Nere*, İst.: Yazko, 1984; *Aşk Dediğin*, İst.: Cem, 1988; *Çılgınca Şeyler*, İst.: Cem, 1993.
Anı-Gezi: *Bir Adayın Notları*, İst.: Yenilik B., 1965; *Avrupa'daki Amerika*, İst.: Yenilik B., 1965; *Devrimden Önce, Devrimden Sonra*, İst.: Yenilik B., 1965; *İki Şalom Arasında*, İst.: Cem, 1992.
Gazete Yazıları: *Şapkasını Yiyen Bakan*, İst.: Yön, 2000; *Karanlığa Işık Tutmak*, İst.: Yön, 2000.
Derleme: *Sakıncalı Yazarlardan Sakıncasız Öyküler*, İst.: Cem, 1994.
Kaynaklar: *BF* (14 Haziran 2000); Nebioğlu, 612; Necatigil, *İsimler*, 362; Necatigil, *Eserler*, 35, 411-412; Kurdakul, *Sözlük*, 602; Karaalioğlu, 560; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1127-1128; K. Özer, "Naim Tirali ile Söyleşi", *Varlık*, Ağustos 1983; "Tirali, Naim", *TDEA*, VIII, 356; A. Kabacalı, "Yaşamaya Çağıran Öykü", *Cumhuriyet*, 16 Haziran 1989; A. Kabacalı, *Kültürümüzden İnsan Adaları*, İst., 1995; N. Güngör, "Naim Tirali ile Piraziz'de", *Gösteri*, Kasım 1995.

TOHUMCU, ASLI *(Leverkusen/Almanya, 10 Aralık 1974 -)* Öykücü.

Ev tekstili tasarımcısı Mine Hanım ile yüksek mimar mühendis Adnan Tohumcu'nun kızı. İÜ İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki öğrenimini üçüncü sınıfta bıraktı. Mitos Yayınları (1993-95), *kitap-lık* dergisi, (1996-97), *Vatan Kitap* (2004-05) ve *Akşam Kitap*'ta (2005-06) editörlük, TRT'de metin yazarlığı, sunuculuk yaptı (2006-07). Hollanda'da *Haagsche Courant* gazetesinde çalıştı (2007-08). TUDEM yayınlarında editör. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk annesi.

İlk öyküsü ("Yıldız Çocuklara Masal") *Varlık* dergisinde çıktı (Şubat 1993). *Sombahar*, *Ludingirra*, *kitap-lık*, *Radikal Kitap* dergilerinde şiir ve yazıları çıktı. Hollanda'da yaşayan Türk göçmenlerin hayat hikâyeleri üzerine hazırladığı araştırması yayımlandı (Van Gennep Amsterdam, 2008). *Yok Bana Sensiz Hayat* Almanca ve Bulgarcaya çevrildi.

Yapıtları: Öykü: *Abis*, İst.: YKY, 2003.
Roman: *Yok Bana Sensiz Hayat*, İst.: İş Bankası, 2006.
Kaynaklar: *BF* (10 Şubat 2009); S. Orhan, "Ölümlerden Ölüm Beğen", *kitap-lık*, Temmuz 2004; H. Soyşekerci, "Dostluğun Derinliğine Yolculuk", *Varlık*, Temmuz 2006; K. Arslanoğlu, "Adamçocukların Aşk Hikâyesi", *Akşam Kitap*, Haziran 2006.

TOKATLI, ATTİLÂ *(Denizli, 1932 - İstanbul, 21 Şubat 1988)* Çevirmen, yazar, sinemacı.

Galatasaray Lisesi'nden sonra bir süre İÜ Felsefe Bölümü'nde okudu. 1956'da Paris'e giderek Sorbonne'da felsefe öğrenimi gördü; IDHEC Sinema Okulu'nu bitirdi. 1960'ta Türkiye'ye döndü. 1961'de çektiği "Denize İnen Sokak" filmi yurtiçi ve yurtdışında (Locarno Film Şenliği) ödüller aldı. Atıf Yılmaz ve Kemal Tahir'le birlikte senaryo yazarlığı yaptı. 1972'de çektiği "İstanbul Mezarları" belgeseli Kültür Bakanlığı aracılığıyla çeşitli ülkelerde gösterildi. Edebiyat ve felsefe alanlarında yaptığı yüzü aşkın çeviri, inceleme ve sözlük çalışmalarıyla tanındı.

Ödül: *Beyaz At* ile 1971 TDK Çeviri Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Devrimcinin Ölümü: Karşı Roman*, Ank.: Başak, 1987.
Felsefe: *Çağdaş Diyalektiğin Kaynağı Hegel*, İst.: Yazko, 1981.
Ansiklopedi: *Dünya Yazarları ve Eserleri Ansiklopedisi*, (S. Hilav ile) İst.: May, 1968; *Ansiklopedik Felsefe Sözlüğü*, Ank.: Bilgi, 1973; *Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*, 6 c., İst.: May, 1978-80.
Derleme: *Sosyalizm Nedir?*, İst.: Düşün, 1961; *Sovyet Şairleri Antolojisi*, İst.: Öncü, 1968; *Gizli Örgütler*, İst.: Gezegen, 1971; *Tarih Boyunca Politika*, İst.: Hür, 1980.

Çeviri: *Başkalarının Kellesi* (M. Aymé), İst.: İzlem, 1962; *Afrika'da Milli Kurtuluş ve Sosyalizm Hareketleri* (B. Davidson), İst.: Sosyal, 1965; *1917 Rus Devrimi* (F.-X. Coquin), İst.: İzlem, 1966; *Az Gelişmiş Ülkelerde Sosyalizm ve Köylüler* (M. Harbi-C. R. Doriguez-N. K. Vien), İst.: Gerçek, 1966; *Asya Tipi Üretim Tarzı ve Marksist Şemalara Göre Toplumların Evrimleri* (M. Godelier), İst.: Sosyal, 1966; *Hapishane Mektupları* (A. Gramsci), İst.: Gerçek, 1966; *Düşman Topraklarımızda* (A. Tolstoy), İst.: Gün, 1966; *Sosyalizm Açısından Cinsiyet ve Kadın* (B. Muldworf), İst.: Gerçek, 1966; *Seçme Yazılar* (V. İ. Lenin), İst.: Gerçek, 1966; *Türkiye Üzerine/Şark Meselesi* (K. Marx; S. Hilav ile), İst.: Gerçek, 1966; *Paris Düşerken* (İ. Ehrenburg), İst.: Sosyal, 1967; *Ve Çeliğe Su Verildi* (N. Ostrovski), İst.: Gün, 1968; *Paris Komünü* (G. Bourgin, A. Adamov; G. Üstün ile), İst.: Ağaoğlu, 1968; *Bir Kızıl Barbar* (R. M. Hostie), İst.: Gün, 1969; *Foma* (M. Gorki), İst.: Bilgi, 1970; *Beyaz At* (E. Triolet), Ank.: Bilgi, 1970; *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* (D. Sotiriyu), İst.: Sander, 1970; *Çimento* (F. V. Gladkov), İst.: Fono Mtb., 1970 (yb *Fabrika*, İst.: Gezegen, 1977); *Çingenem* (Z. Stancu), Ank.: Bilgi, 1971; *Yalnız Adam* (R. Vailland), Ank.: Bilgi, 1971; *Kanun* (R. Vailland), Ank.: Bilgi, 1971; *Milyarder* (M. S. Pierre), Ank.: Bilgi, 1971; *Koca Tanrının Yumruğu* (J. Thompson), Ank.: Bilgi, 1972; *Ve Çıplak Gelen Kadın* (P. Ashe), Ank.: Bilgi, 1973; *Suç Bankası* (A. Randal-M. Diennet), İst.: May, 1973; *Ekonomik Doktrinler Tarihi* (H. Denis), İst.: Sosyal, 1973; *Bir Yoldur Uzar Gider* (B. B. Benerci), İst.: Sander, 1973; *Anicet* (L. Aragon), İst.: Cem, 1974; *Pekin-Moskova Çatışması* (J. Baby), İst.: Özgün, 1974; *Merililer Geliyor* (P. Randa), İst.: Sander, 1974; *Polis Hikâyeleri* (R. Bornichde), İst.: Sander, 1974; *Felsefe Defterleri* (V. İ. Lenin), İst.: Sosyal, 1976; *Uluslararası İlişkiler Tarihi* (V. Potyemkin vd), 4 c., İst.: May, 1977; *Para* (P. Rey), İst.: Hür, 1978; *"Halkın Dostları"nın Aslı Nedir ve Sosyal Demokratlara Karşı Nasıl Mücadele Etmektedirler* (V. İ. Lenin), İst.: May, 1979; *Modern Mimarlığın Tarihi* (L. Benevole), İst.: Çevre, 1981; *Savaş ve Barış* (L. N. Tolstoy), İst.: Sosyal, 1982; *Trajedi* (V. Mayakovski), İst.: Eleştiri, 1982; *Uzay Şeytanları* (R. Laws), İst.: Baskan, 1983; *Mars'tan Gelen Ölüm* (P. Randa), İst.: Baskan, 1983; *Mikelanj: Seçme Mektuplar*, İst.: Düşün, 1983; *Latin Amerika'nın Kesik Damarları: Karşı Tarih* (E. Galeano; R. Hakmen ile), İst.: Alan, 1983; *Çığlık* (S. Chou), İst.: Yalçın, 1983; *Yaşamım ve Psikanaliz* (S. Freud), İst.: Düşün 1984; *Evrenin Ucu* (R. Laws), İst.: Baskan, 1984; *Ölü Ordunun Generali* (İ. Kadare; N. Sander ile), İst.: Can, 1986; *Kibar Semtler* (L. Aragon; R. Hakmen ile), İst.: Can, 1986; *Hazreti Muhammed* (M. Rodinson), İst.: Göçebe, [1986?].

Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 603; Karaalioğlu, 562.

TOKDEMİR, ABDÜLMECİT *(Şavşat/Artvin, 1894 - ?, 1974)* Şair.

Şair ve yazar Hayrettin Tokdemir oğludur. Tanınmış hekimler yetiştirmiş bir ailenin çocuğudur. Şavşat'a bağlı Balıklı medresesinde eğitim gördü. Daha sonra Maarif camiasında yer alarak Darü'l Hilafeti'l-Aliye'de müdür yardımcısı olarak görev yaptı. 1940'lardan itibaren ticaretle uğraştı ve davavekilliği yaptı. Ölümünden sonra, oğlu Hayrettin Tokdemir, şairin şiirlerini ve yaşamöyküsünü bir araya getirerek *Edebi Goncalar* adı altında yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Oğluma Öğütler*, Trabzon: Selçuk Mtb., 1964; *Edebi Goncalar*, (haz. H. Tokdemir) Ank.: Zeki Ofset, 1998.

Diğer: *7 Mart Kahramanları*, Ank.: Fon Mtb., 1972.

Kaynaklar: H. Tokdemir, "Tokdemir, Abdülmecit", *TDEA*, VIII, 366.

TOKDEMİR, HAYRETTİN *(Kocabey/Şavşat, 1928 - Ankara, 25 Haziran 1999)* Şair, yazar.

Şair Abdülmecit Tokdemir'in oğlu. Ortaöğrenimine Kars'ta başladı, Ankara'da tamamladı. Ankara Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü'nü bitirdikten sonra uzun yıllar sağlık meslek liselerinde öğretmenlik yaptı; 1983'te emekliye ayrıldı. Özellikle Artvin folkloru üzerine çalışmalar yaptı; Artvinli ozanların yaşamöykülerini ve yapıtlarını derledi. Babasının şiirlerini ve yaşamöyküsünü *Edebi Goncalar* adı altında topladı.

Yapıtları: Şiir: *Rubailer*, Ank.: Fon Mtb., 1975; *Sahara*, Ank.: Fon Mtb., 1977; *Gönül Bağı*, Ank.: Fon Mtb., 1977; *Kaçkar Çiçekleri*, Ank.: Fon Mtb., 1981.

Derleme-Yayım: *Kocabey*, Ank.: Ongun Kardeşler Mtb., 1968; *Şavşatlı Recai ve Eseri: Hediyye't-ül İhvan*, Ank., 1971; *Artvin Destanı*, Ank.: Fon Mtb., 1978; *Artvin Folkloru*, Ank.: Zeki Ofset, 1993; *Yusufelili Azmi*, Ank.: Zeki Ofset, 1997; *Âşık Deryami: Yaşamı ve Şiirleri*, Ank.: Zeki Ofset, 1998; *Kocabeyli Rahmani*, Ank.: Zeki Ofset, 1998; *Âşık Yanguni*, Ank.: Zeki Ofset, 1998; *Edebi Goncalar*, (A. Tokdemir'in şiirleri ve yaşamöyküsü) Ank.: Zeki Ofset, 1998.

Kaynaklar: "Tokdemir, Hayrettin", *TDEA*, VIII, 366.

TOKEL, BAYRAM BİLGE *(Yozgat, 10 Temmuz 1957 -)* Yazar, müzisyen.

Hakkı Coşar imzasını da kullandı. Saniye Hanım ile işçi Hüseyin Tokel'in oğlu. Müftükışla İlkokulu'nda (1968), Boğazlıyan Ortaokulu'nda (1971), Kayseri Endüstri Meslek Lisesi'nde (1974) okudu. Gazi Üni. Teknik Eğitim Fakültesi'nden mezun oldu (1979). Televizyon ve radyo programcılığı, metin yazarlığı ve kültür-müzik danışmanlığı yaptı. TRT-1 televizyonuna dört bölümlük "Neşet Ertaş Belgeseli"ni hazırladı (1999). "Ocakbaşı" (TRT, 1980-86 arası, metin yazarlığı ve yapımcılık), "Bizim Eller" (TRT-1, 1991-93 arası, metin yazarlığı ve

danışmanlık), "Halk Müziğinden Çeşitlemeler" (TRT-1/Radyo, 1997, hazırlayan, sunan) gibi programlara imza attı. *Doğuş*, *Divan* (1979) ve *Milli Eğitim ve Kültür* (1981) gibi dergilerde yazı kurulu üyeliği yaptı. 1986'dan beri Kültür Bakanlığı Devlet Halk Müziği sanatçısı olarak görev yapıyor. Kanal 7'de "Gönül Dağı" adlı halk müziği programını hazırlıyor. Ankara'da yaşıyor; evli ve üç çocuk babası.

İlk şiiri ("Dedem Ağlıyor") 1978'de *Hisar*'da çıktı. *Hisar*, *Divan*, *Doğuş*, *Türk Yurdu*, *Kanat*, *Erguvan*, *Milli Eğitim*, *Yörünge*, *Polemik*, *Türkiye Kültür Sanat Yıllığı*'nda çalışmaları yayımlandı. "Bayram" (1990), "Türk Folklor Ezgileri" (1998) ve "Yanık Havalar" (1999) adlı üç albümü bulunan Tokel'in "Bayram" adlı albümü Amerika'da çıktı. Ayrıca Orta Anadolu'dan ve Rumeli'den (Prizren) notaya alınmış 30 kadar halk müziği derlemesi vardır.

Yapıtları: Şiir: *Bir Yer Üşür*, Ank.: MEB, 1995.
Oyun: *Yunus Emre*, (üç perdelik müzikal) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1992.
Biyografi: *Neşet Ertaş Kitabı*, Ank.: Akçağ, 1999.
Diğer: *The High Religion of Islam*, (Hakkı Coşar imzasıyla) Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1988.
Müzik: *Bağımıza Gazel Düştü*, Ank.: Akçağ, 2002.
Kaynaklar: *BF* (11 Ocak 2000); Işık, 587.

TOKER, HAKAN *(Denizli, 1 Ağustos 1965 -)* Şair.

İnternet ortamında Pelin Kalp imzasını kullandı. Eczacı kalfası Hanife Hanım ile futbol antrenörü İnanç Toker'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Denizli'de tamamladı (1982); Pamukkale Üni. Denizli Mühendislik Fak. Makine (1982-87) ve İÜEF İngiliz Dili ve Edebiyatı (1988-91) bölümlerinde okudu, ikisini de bitirmedi. Denizlispor genç ve amatör takımlarında futbol oynadı (1978-82). İlk şiirleri 1997'de *Nar* dergisinde çıktı. Daha sonra *Ludingirra*, *kitap-lık* dergilerinde ve "altzine"de (internet ortamında, Pelin Kalp imzasıyla) göründü.

Yapıtları: Şiir: *Mavikara*, İst.: YKY, 1999.
Anlatı: *Postu Modern Kızıl Tilki*, (Hakan Toker, Pelin Kalp imzasıyla), İst.: YKY, 2002.
Kaynaklar: *BF* (21 Şubat 2000); N. Sağlam, "Mavikara", *kitap-lık*, S. 42 (Temmuz-Ağustos 2000)..

TOKER, YALÇIN *(Mut/İçel, 2 Haziran 1937 -)* Gazeteci, yazar, yayımcı.

Serhat Bayram imzasını da kullandı. Tam adı Bayram Yalçın Toker. Mükerrem Hanım ile çiftçi Mehmet Emin Toker'in oğlu. İlk ve orta okulu Silifke'de okudu; Vefa Lisesi'ni, İÜ Hukuk Fakültesi'ni (1960) bitirdi. *Yeni Sabah*, *Son Havadis*, *Tercüman* gazetelerinde çalıştı. 1974-82 arasında *Meşale* dergisini çıkardı. Halen kurucusu olduğu Toker Yayınları'nı yönetiyor. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuklu.

Ödül: *Türkiye'de Din ve Vicdan Hürriyeti* ile Türkiye Milli Kültür Vakfı 1993 Ödülü (birincilik).

Yapıtları: Roman: *Yaralı Yürek*, İst.: Toker, 1999.
Anı: *Ben Spor Yazarı İken*, İst.: Toker, 2001.
Biyografi: *Ömer Seyfettin*, İst.: Toker, 1973; *Ahmet Vefik Paşa*, İst.: Toker 1998.
Araştırma-İnceleme: *Milliyetçiliğin Yasal Kaynakları*, İst.: Toker, 1976; *En Üsttekiler: Türkler*, İst.: Toker, 1986; *Büyük Uyanış*, İst.: Toker, 1991; *Türkiye'de Din ve Vicdan Hürriyeti*, İst.: Toker, 1993; *Türk İsimleri*, İst.: Toker, 1995; *Yeşil Ordu*, İst.: Toker, 1996; *Türkiye'de Cumhuriyet Kavgası*, İst.: Toker, 1996.
Kaynaklar: *BF* (28 Mayıs 2002).

TOKGÖZ, AHMET İHSAN *(Erzurum, 1868 - Değirmendere/Gölcük, 27 Aralık 1942)* Yayımcı, yazar.

Defterdar ve muhasebeci Ahmet Halit Bey'in oğlu. Babasının görevi sebebiyle İmparatorluğun birçok şehrini gezdi. Şam'da Askeri Rüştiye'yi, 1881'de gittiği İstanbul'da Mülkiye Mektebi'nin idadi ve yüksek kısımlarını bitirdi (1887). Kısa bir süre Hariciye Nezareti Tercüme Kalemi'nde görev aldıktan sonra Tophane Müşirliği'nde Fransızca mütercimi olarak çalışmaya başladı. Bu sırada *Umran* dergisini çıkardı (3 Ekim 1887). Bir yandan da Rumca gazete çıkaran Nikolaidis'in yayımlamaya başladığı *Servet* adlı Türkçe günlük gazetede çevirmen olarak çalıştı. On dört ay süren Tophane Müşirliği tercümanlığından ayrılarak kendisini tamamen basın hayatına verdi. 1889'da *Şafak* dergisini yayımladı. 1890'da bir arkadaşıyla beraber Âlem Matbaası'nı satın aldı. 27 Mart 1891'de *Servet* gazetesinin eki olarak haftalık *Servet-i Fünun*'u çıkarmaya başladı. Mayıs 1891'de, matbaacılık konusunda incelemelerde bulunmak amacıyla Fransa, İngiltere, Belçika, Hollanda, Almanya, İtalya, İsviçre, Avusturya ve Macaristan'ı kapsayan dört aylık uzun bir geziye çıktı. 1895 sonlarında Recaizade Ekrem'in tavsiyesiyle *Servet-i Fünun*'u bir edebiyat dergisi haline getirdi. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra sağlık durumunun kötüleşmesi üzerine hava değişimi için önce Selanik ve Atina'ya, daha sonra Paris'e gitti. Dönüşünde teklif edilen Tiflis başşehbenderliği görevini

matbaasını bırakacak kimse bulunmadığını öne sürerek reddetti. 1910'da birkaç ortakla Ahmet İhsan ve Şürekâsı Komandit Şirketi'ni kurdu. Âli Ticaret Mektebi'nde iktisadi coğrafya hocalığı yaptı (1909-15). Beyoğlu belediye reisliğine getirildi (Ocak 1912-1913). 1917'de Abdullah Zühtü ile günlük *Le Soir* adlı Fransızca gazeteyi çıkarmaya başladı. Mütareke yıllarında Ocak 1920'de Piyer Loti Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı. Aynı yıl Avrupa'ya gitti, Münih'te Ankara hükümetinin propaganda ve istihbarat işlerini yürüttü. Lozan Konferansı sırasında Türk delegasyonunun matbuat bürosunu yönetti. 1931'den ölümüne kadar Ordu milletvekili olarak TBMM'de görev aldı. Yakalandığı kanser hastalığından kurtulamayarak Değirmendere'de vefat etti. Kabri aynı yerde, Garipler Mezarlığı'ndadır.

Edebiyata roman çevirileri ile başlayan Ahmet İhsan bu çevirileri hayatı boyunca sürdürmüş, iki romanın yanı sıra gezi ve anı türünde yapıtlar vermiş, ayrıca *Servet-i Fünun*'da çeşitli konularda birçok yazı kaleme almıştır. "O ciddi bir gazeteciliğin ve matbaacılığın ülkemizde yerleşmesini sağlamış, dikkatini her konuya, her meseleye çevirebilmiştir. (...) Gerek telif romanları gerekse hâtıraları sosyal ve millî özellikler taşıması bakımından dikkate değer. Özellikle hâtıralarında, devrin sosyal özelliklerini oldukça ayrıntılı bir şekilde buluyoruz. Bu da onu Servet-i Fünûnculardan ayıran bir durumdur" (B. Ercilasun). Türk basın ve edebiyat tarihinin en uzun soluklu dergilerinden (27 Mart 1891-26 Mayıs 1944) birini çıkarmış olan yazar, matbaacılık konusunda da geniş merakıyla yayımcılığın gelişmesinde önemli bir rol üstlenmiştir.

Yapıtları: Gezi-Anı: *Asya-yı Şarkiye Seyahat*, İst.: Âlem Mtb., 1307/1890; *Avrupa'da Ne Gördüm*, İst.: Âlem Mtb., 1307/1891; *Altı Hafta Nil'de Seyahat*, İst.: Âlem Mtb., 1312/1894; *Tuna'da Bir Hafta*, İst.: Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1327/1911 (yeni harflerle haz. Cüneyt Kut, "Ahmet İhsan Bey'in Tuna'da Bir Haftası", *Simurg*, S. 1 [Ekim 1999], s. 128-153); *Tirol Cephesi'nde Ateş Hattında*, İst.: Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1917; *Matbuat Hatıralarım*, İst.: Ahmet İhsan Mtb., 2 c., 1930, 1931.

Roman: *Ülfet*, İst.: Âlem Mtb., 1309/1892; "Haver" (*Servet-i Fünun*'da tefrika), 1892.

Diğer: *Takvim-i Umran*, İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1304/1888; *Nev Usul Fotoğraf*, İst.: Cemal Efendi Mtb., 1306/1898; *İlm-i Servet*, İst.: Âlem Mtb., 1307/1890; *Küçük Fıkralar*, İst.: Âlem Mtb., 1307/1890; *Demiryolları*, İst.: Âlem Mtb., 1308/1891; *Fenni Eğlenceler*, İst.: Âlem Mtb., 1308/1891; *Postacı*, İst.: Âlem Mtb., 1308/1891; *Bahse Ne Dersiniz?*, İst.: Âlem Mtb., 1308/1891; *Union Internationale des Associations pour la société des Nations Sixième Conférence, Prague, 4-7 Juin 1922*, Viyana, ty; *Cemiyet-i Akvam'a Müzaheret Cemiyetleri Beynelmilel İttihadı Sekizinci Lyon Kongresine Ait Rapor-Bal Ekalliyet Komisyonuna Ait Rapor*, İst.: Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1340/1924.

Çeviri: *Bir Serseri* (E. Enol-L. Judici) İst., 1303/1886; *Bamboş* (E. Sue), İst., 1886; *Kontes Sara* (G. Ohnet), İst., 1304/1887; *Kruva Mor Kadınları* (G. Ohnet), İst., 1887; *Demirhane Müdürü* (G. Ohnet), İst., 1889; *Ekmekçi Kadın* (X. de Montepin), İst., 1306/1889; *İki Valide* (E. Richbourg), İst., 1306/1889; *Bir Kadının Ruznamesi* (O. Feuillet) İst., 1308/1891; *Hermin* (A. Theuriet), İst., 1308/1891; *Hırsız Kadın* (G. Ohnet), İst., 1308/1891; *Sütçü Kızı* (P. de Cock) İst., 1308/1891; *Gençlik* (F. Coppee), İst., 1309/1892; *Sevda-yı Hakiki* (P. Bourget), İst., 1312/1894; *Hüsn ü Ân* (A. Theuriet), İst., 1313/1895; *Genç Fromon ve Büyük Risle* (A. Daudet), İst., 1897; *Mai Düşes* (P. Bourget), İst., 1317/1899; *Rus Ateşi* (P. Harrigaut), İst., 1926; *Yolda* (R. Dorgeles), İst., 1927; *Mücrim* (F. Coppee). J. Verne'den çevirileri: *Gizli Ada*, İst., 1306/1889; *Seksen Günde Devr-i Âlem*, İst., 1306/1890; *Kaptan Gran'ın Çocukları*, İst., 1307/1890; *Deniz Altında 20000 Fersah Seyahat*, İst., 1307/1890; *Cevv-i Havada Seyahat*, İst., 1308/1891; *Çin'de Seyahat*, İst., 1308/1891; *Kaptan Hatras'ın Seyahatı*, İst., 1308/1891; *İki Sene Mektep Tatili*, İst., 1308/1891; *Siyah Hindistan: Yer Altında Seyahat*, İst., 1308/1891; *Mihver-i Arz*, İst., 1308/1892; *Araba ile Devr-i Âlem*, İst., 1309/1893; *Balonda Bir Facia*, İst., 1311/1895; *Beş Hafta Balonla Seyahat*, İst., 1311/1895; *Antil Adalarına Seyahat*, 1320/1902; *Şancellor*, İst., 1319/1903.

Kaynaklar: B. Ercilasun, *Ahmet İhsan Tokgöz*, Ank., 1996; "Tokgöz, Ahmed İhsan", *TDEA*, VIII, 367; İ. Parlatır, "Servet-i Fünun", *TDEA*, VII, 527-528; O. Koloğlu, "Tokgöz, Ahmet İhsan", *YYOA*, II, 625-626.

TOKGÖZ, İSMET *(Bursa, 21 Kasım 1948 -)* Öykücü.

Saniye Hanım ile yapı ustası Zaim Tokgöz'ün oğlu. İlk ve orta öğrenimini Bursa'da Reşitpaşa İlkokulu, Çelebi Mehmet Ortaokulu ve Bursa Erkek Lisesi'nde tamamladıktan sonra AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi (1971). Sosyal Sigortalar Kurumu Denetleme Kurulu'nda on beş yıl denetim elemanı olarak çalıştı; 1996'dan beri özel bir şirkette genel müdür yardımcısı. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk öyküleri *Ulus* gazetesinin sanat sayfasında çıktı. *Dost*, *Soyut*, *Oluşum* ve *Yazı* dergilerinde yayımladığı öyküleriyle tanındı. Tek kita-

bı *Bir Kadırga İçin Yaz Resmi*'nin tanıtımında "duyarlığının sıcak, neredeyse yakıcı özelliği ile sımsıkı bir anlatım biçimini buluşturduğu" belirtildi. Yeni öykülerini *kitap-lık* dergisinde yayımlamakta.

Yapıtları: Öykü: *Bir Kadırga İçin Yaz Resmi*, Ank.: Tan, 1982.

Kaynaklar: *BF* (3 Ocak 2000); İ. Tokgöz, *Bir Kadırga İçin Yaz Resmi*, Ank., 1982.

TOKMAKÇIOĞLU, ERDOĞAN *(Sarayköy/Denizli, 19 Nisan 1934 -)* Öykücü.

A. Topuzoğlu, A. Üzen, Ahmet Nurettinoğlu, Ayhan Bardakçı, Dr. Fu Çi Yang, Hasan Cem, Hasan Fahri, Reyhan Ardakoç, Selahattin Galip imzalarını da kullandı. Öğretmen Hilmiye Hanım ile idareci Hasan Fahri Tokmakçıoğlu'nun oğlu. İzmit Lisesi'ni bitirdikten (1951) sonra AÜ Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenimini yarım bıraktı. 1952'den itibaren çeşitli gazete ve ansiklopedilerde çalıştı, yayımcılıkla uğraştı. 1997'den beri bazı televizyon belgesellerinde metin yazarlığı, *Asabi* gazetesinde köşe yazarlığı yapıyor. 1971'deki askeri müdahaleden sonra "Ahmet'e Mektup" adlı öyküsü hakkında açılan davadan beraat etti. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. Basın Şeref Kartı sahibi.

İlk şiiri 1946'da bir çocuk dergisinde çıktı. Şiir, öykü ve yazıları *Seçilmiş Hikâyeler*, *Türk Dili*, *Kaynak*, *Varlık*, *Yeditepe*, *Yansıma* ve *Hisar* dergileriyle *Dünya*, *Milliyet*, *Yeni Gün* ve *Yeni İstanbul* gazetelerinde yayımlandı. Öykülerinde "günlük gözlemlerini, ezilen, horlanan insanları fantazist bir görüşle" yansıttığı kabul edildi. "Kanlı Takip" adlı senaryosu (yön. Y. Figenli, 1967) ve "Bodrum Hâkimi" adlı öyküsü (yön. T. Şoray, 1976) filme alındı.

Ödül: "Dolmuş" ile 1951 TDK Öykü Ödülü (derece); "Çocuğun Biri" ile 1954 Dünya Gazetesi Hikâye Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Öykü: *Çingene Pilici*, (uzun öykü) İst.: Ekicigil, 1955; *Sıfırdan Önce*, İst.: Açık Oturum, 1959; *Çingene Pilici*, (ilk iki kitap ve yeni öykülerle) İst.: Habora, 1975.

Çocuk Romanı: *Karanfil Sokağı*, İst.: Milliyet, 1980; *Keçi Ayaklılar*, İst.: Milliyet, 1980; *Mavi Şapkalı Çocuk*, İst.: Milliyet, 1981; *Ebemkuşağı*, İst.: Can, 2002.

Masal: *Ünlü Türk Masalları*, İst.: İtimat, 1968; *Kalbur Saman İçinde*, İst.: Kervan, 1972; *Seçme Dünya Masalları*, İst.: Oluş, 1974; *Keloğlan ile Of Of Dev*, İst.: Milliyet, 1975; *Akıllı Davut*, İst.: Milliyet, 1975; *Yedi Köyün Eşeği*, İst.: Kıraçlı, 1977; *Ali Cengiz Oyunu*, İst.: Cem, 1982; *Kurbağa Gelin*, İst.: Bilge, 1983; *Türk Masalları*, İst.: Esin, 1985; *Talih Perisi*, İst.: Esin, 1985; *Üç Küçük Çiftçi*, İst.: Milliyet, 1985; *Türk Hayvan Masalları*, İst.: Can, 1991; *Zurna Çalan Kuş*, İst.: Can, 1992.

Derleme: *Bütün Yönleriyle Nasrettin Hoca*, İst.: Geçit, 2004.

Kaynaklar: *BF* (1999); Necatigil, *İsimler*, 363; Özgüç, I, 325; II, 57.

TOPAL, SEMRA *(Eskişehir, 4 Temmuz 1964 -)* Öykücü, romancı.

Bedriye Kahraman Hanım ile elektrik teknisyeni İsmail Topal'ın kızı. Anadolu Ünv. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü'nden mezun. Adana'da ayakkabı ve tekstil ticareti yaptı. Eskişehir'de yaşıyor. İlk öyküsü ("Bayan Mira'yla Ufak Bir Gezinti") *Varlık* dergisinde çıktı (1992). Öykülerini dergilerde yayımladı.

Ödül: "Çaydanlıklı Tanık" adlı öyküyle 1990 Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü; "Bayan Mira'yla Ufak Bir Gezinti" adlı öyküsüyle 1992 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Bayan Mira'yla Ufak Bir Gezinti*, İst.: YKY, 1996; *Mani*, İst.: Telos, 1998; *Kürklü Gece*, İst.: Büke, 2000.

Roman: *Salta Dur*, İst.: Okuyanus, 2003; *Gece Gülüşü*, İst.: Agora, 2005; *Yara*, İst.: Agora, 2006; *Mukaddes Cildin Parçalanışı*, İst.: Agora, 2008; *Kirlihanımlar*, İst.: Agora, 2010.

Kaynaklar: *BF* (20 Mart 2009).

TOPALOĞLU, ENVER *(Ordu, 26 Şubat 1963 -)* Şair.

Nazire Hanım ile Hakkı Topaloğlu'nun oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ordu'da tamamladı (1980); Marmara Üni. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü 1989'da terk etti. 1993'ten beri *Cumhuriyet* gazetesinde düzeltmen olarak çalışıyor. *No* dergisinde yayın kurulu üyeliği yaptı, 1996'da Mavi Radyo'da şiir sohbeti programı hazırladı. İstanbul'da yaşıyor; bekâr. İlk şiiri 1983'te *Yarın* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Defter*, *Sombahar*, *Varlık* ve *Göçebe* dergilerinde yayımladı. "Gerçeküstücülük ve İkinci Yeni şiiri"ne yakınlık duyduğunu belirtiyor.

Yapıtları: Şiir: *Yakamoz ve Tebessüm*, İst.: E, 1993; *Kristal Kral*, İst.: No Yirmiyedi, 1997; *Divane*, İst.: Şiirden, 2006.

Kaynaklar: *BF* (20 Mayıs 1999); H. Ergülen, "Şiirle Karşılaşmanın Keyfi", *Cumhuriyet Kitap*, S. 230 (21 Temmuz 1994); E. Turgut, "Aşktan Vazgeçmek İsraftır" (söyleşi), *Cumhuriyet Kitap*, S. 431 (21 Mayıs 1998).

TOPÇU, İHSAN *(Sürmene/Trabzon, 30 Ağustos 1948 -)* Şair.

Ülfet Hanım ile memur Mahmut Topçu'nun oğlu. İlk ve orta öğrenimini Trabzon ve Kilis'te tamamladı; 1971'de İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten sonra edebiyat öğretmenliği yaptı; 1994'ten beri Kocaeli Üniversitesi'nde görev yaptı. Kurucusu olduğu Kocaeli Üniversitesi Şiir Okulu'nun yayın organı *Gökyüzü* dergisinin (1996-2005) yayın yönetmenliğini üstlendi. Edebiyatçılar Derneği üyesi. Kocaeli'de yaşıyor; evli, iki çocuk babası. İlk şiiri ("Aydınlık") 1964'te *Hududeli* gazetesinde (Kilis) çıktı. Şiir ve yazılarını *Türk Dili*, *Damar*, *Kıyı*, *Güney*, *Karşı*, *Düşlem* ve *Yaşasın Edebiyat* dergilerinde yayımladı. Toplumcu gerçekçi bir şair olarak tanındı.

Ödül: "Gökyüzünü Yitiren Kuş" ile 1992 Hümanist Enternasyonal Şiir Onursal Ödülü (İsveç); *Yaşam Avuçlarımızda Sonsuz Veren Gül* ile 2004 Ş. Avni Ölez Şiir Emeği Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Üçüncü Mevki Duygular*, İst.: Ana, 1969; *Yarınsız Sayfaları Yırtıyorum*, Gemlik: Ana, 1975; *Arayış Yol Arıyor*, İst.: Ana, 1990; *Gökyüzünü Yitiren Kuş*, İst.: Kurtiş Mtb., 1994; *O Yitik Kıpırtı*, Ank.: Suteni, 1996; *Yaşam Avuçlarımızda Sonsuz Veren Gül*, Ank.: Pervaz, 2003.

Kaynaklar: *BF* (3 Haziran 1999); Işık, 589; "35. Sanat Yılında Şair İhsan Topçu", *Kıyı*, Ağustos 1998.

TOPÇU, NURETTİN *(İstanbul, 1909 - İstanbul, 10 Temmuz 1975)* Fikir adamı, yazar.

Nurettin Ahmet, Nizam Ahmet imzalarını da kullandı. Ticaretle meşgul Erzurumlu Topçuzade Ahmet Efendi ile Eğinli Fatma Hanım'ın oğlu. İlköğrenimini Bezmiâlem Valide Sultan ve Büyük Reşit Paşa Numune mekteplerinde yaptı. Vefa İdadisi'nde okudu, İstanbul Lisesi'nden mezun oldu. Avrupa'da öğrenim sınavını kazanarak Fransa'ya gitti (1928). Bir yıl Bordeaux Lisesi'nde okuduktan sonra Strasbourg Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi gördü. Sorbonne Üniversitesi'nde ahlak felsefesi üzerine doktora yaptı (1934). Türkiye'ye döndükten sonra Galatasaray, İzmir Atatürk, Denizli, İstanbul Haydarpaşa, Vefa ve İstanbul liseleri ile İmam-Hatip Okulu'nda ve Robert Kolej'de felsefe, psikoloji, dinler tarihi, din psikolojisi ve ahlak dersleri öğretmenliğinde bulundu. 1948'de doçent oldu; iki yıl kadar doçent olarak Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde ders verdiyse de kadroya tayini için başvurusu iki defa reddedildi. 1974'te felsefe öğretmeni bir doçent olarak emekliye ayrıldıktan bir yıl sonra öldü. Topkapı dışındaki Kozlu Mezarlığı'na gömüldü.

Paris'te doktora yaparken Sosyoloji Derneği'ne üye olan ve onun yayın organında sosyoloji ve felsefe yazıları çıkan Topçu önce İzmir'de, daha sonra İstanbul'da yayımladığı *Hareket* dergisinde, kimi zaman takma adlarla, sürekli yazdı. Bunun dışında *Bizim Türkiye*, *Komünizme Karşı Mücadele*, *İslam*, *İslam Medeniyeti*, *Türk Yurdu*, *Yeni İstiklal*, *Yeni İstanbul* gibi dergi ve gazetelerde yazdı. Fransa'dayken "action" (hareket) felsefesinin kurucusu olan Maurice Blondel'i ve şarkiyatçı Louis Massignon'u yakından tanıyan Topçu, yazılarında çağdaş insanın makineleşmesine, aşırı Batıcılığa karşı çıktı, komünizm ve kapitalizm dışında cemaatçi bir toplum ve ekonomi sisteminin temellerini oluşturmaya çalıştı. Fikir yazılarının çoğunda ve özellikle deneme türü yapıtlarında (*Var Olmak*) mistik dünya görüşünün etkisiyle zaman zaman yoğun duygusal ve poetik bir ifade görülür. 1926-36 yıllarında aralıklı olarak uzun bir süre içinde yazdığı anlaşılan ve ölümünden sonra yayımlanan *Reha*, idealize edilmiş bir aşkın romanıdır. Öykülerini topladığı *Taşralı*'da ise Anadolu romantizmi egemendir. Liseler için yazılmış felsefe, sosyoloji, mantık, psikoloji ve ahlak kitapları bulunan Topçu'nun bütün yapıtları Dergâh Yayınları tarafından yayımlanmaktadır.

Yapıtları: Öykü: *Taşralı*, İst.: Kutulmuş Mtb., 1959.
Roman: *Reha*, İst.: Dergâh, 1999.
Deneme: *Var Olmak*, İst.: Yağmur, 1965.
İnceleme: *Conformisme et Révolte*, Paris: Presses Modernes, 1934 (*İsyan Ahlakı* adıyla Mustafa Kök tarafından Türkçeye çevrildi, 1995); *Garbın İlim Zihniyeti ve Ahlâk Görüşü*, İst.: Milliyetçiler Derneği, 1955; *Şehit*, İst.: Milliyetçiler Derneği, 1959; *Komünizme Karşı Yeni Nizam*, İst.: Milliyetçiler Derneği, 1960; *Türkiye'nin Maarif Davası*, İst.: Milliyetçiler Derneği, 1960; *Ahlak Nizamı*, İst.: Milliyetçiler Derneği, 1961; *Yarınki Türkiye*, İst.: Yağmur, 1961; *Büyük Fetih*, İst.: Milliyetçiler Derneği, 1962; *Bergson*, İst.: Hareket, 1968; *İradenin Davası*, İst.: Hareket, 1968; *Devlet ve Demokrasi*, İst.: Hareket, 1969; *İslam ve İnsan*, İst.: Hareket, 1969; *Kültür ve Medeniyet*, İst.: Hareket, 1970; *Mehmet Akif*, İst.: Hareket, 1970; *Mevlâna ve Tasavvuf*, İst.: Hareket, 1974; *Milliyetçiliğimizin Esasları*, İst.: Dergâh, 1978.
Çeviri: *Varoluş Felsefesi* (P. Foulquié), İst.: Hareket, 1967.

Kaynaklar: "Topçu, Nurettin", *TDEA*, VIII, 369-370; M. Sarıtaş, *Nurettin Topçu'da Sosyo-Pedagojik Yapı*, Ank., 1986; S. S. Öğün, *Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik ve Nurettin Topçu*, İst., 1992; ay, *Modernleşme, Milliyetçilik ve Türkiye*, İst., 1995, s. 205-244; M. Kök, *Nurettin Topçu'da Din Felsefesi*, İst., 1995; H. B. Kaçmazoğlu, *Türkiye'de Siyasal*

Fikir Hareketleri, Erzurum, 1995, s. 170-187; H. Karaman, *Nurettin Topçu'da Ahlak Felsefesi*, İst., 2000; M. Çelik, *Nurettin Topçu ve Bugünkü Türkiye*, İst., 2000.

TOPÇUGİL, HÜSEYİN *(Şenkaya/Erzurum, 1 Temmuz 1925 - İstanbul, 14 Mart 2002)* Şair.

Menefşe Hanım ile manifaturacı Ahmet Topçugil'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Erzurum ve Kars'ta tamamladı; 1945'te Gazi Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nü bitirdi. Bir süre öğretmenlik, Bursa'da kitapçılık ve çeşitli kurumlarda memurluk yaptı; emekli. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; dul, iki çocuk babası. İlk şiiri 1943'te *İstanbul* dergisinde çıktı. Toplumcu gerçekçi anlayışa bağlı kalarak yazdığı şiirlerini *Türk Dili*, *İnsancıl*, *Gerçek Sanat*, *Öğretmen Dünyası* ve *Şiir Ok'u* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Tohumdaki Sancı*, İst.: Gerçek Sanat, 1995; *Gezgin Yürek*, İst.: İnsancıl, 1998.
Kaynaklar: *BF* (7 Haziran 1999); Işık, 591; İ. K. Karadayı, "Düşün Sanat Dostlarım", *Kıyı*, S. 146 (Mayıs 1998); *Kim Kimdir*, 679-680.

TOPRAK, BEDİRHAN *(Malatya, 19 Temmuz 1958 -)* Şair.

Saniye Hanım ile işçi Ahmet Turan Bey'in oğlu. İlk ve ortaokulu Malatya'da, liseyi Ankara'da okuduktan sonra İstanbul İTİA Siyasal Bilimler Fakültesi üçüncü sınıftayken öğrenimini yarıda bıraktı (1982). 1984-90 yılları arasında yayımlanan *Yeni Düşün* dergisinin yazı kurulunda yer aldı ve son iki yıl genel yayın yönetmeni olarak çalıştı. Belgesel sinemacılık, reklam yazarlığı ve pansiyon işletmeciliği yaptı. İstanbul'da yaşıyor; bekâr, bir çocuk babası.

İlk yazısı *Varlık*'ta (1982); "Kaç Kere Kaç" adlı ilk şiiri *Yeni Düşün*'de (1986) yayımlanan Bedirhan Toprak, şiir ve yazılarını *Varlık*, *Yazko-Somut*, *Adam-Sanat*, *Virgül* ve *kitap-lık* dergilerinde sürdürdü.

Ödül: *Dün Gördüm Gece Rüya* ile 2004 Selahattin Kaya Roman Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Anahtar Âyini*, İst.: Adam, 1999; *Gecedili*, İst.: YKY, 2004; *Su Yazısı*, İst.: YKY, 2007.
Roman: *Dün Gördüm Gece Rüya*, İst.: Gendaş, 2002; *Fanfa*, İst.: YKY, 2004; *Köpek ve Şairi*, İst.: YKY, 2006.
Biyografi: *Evveli Nokta Ahiri Nokta, Lütfi Filiz*, İst.: Pan, 2006.

Kaynaklar: *BF* (1 Haziran 2000).

TOPRAK, FÜRUZAN *(Bursa, 1926 -)* Öykücü, oyun yazarı.

Rana Hanım ile orman mühendisi Mehmet Ziya Atabek'in kızı. Şair Ömer Faruk Toprak eşi, İstanbul belediye başkanlarından Dr. Fahri Atabey ağabeyidir. İlk ve orta öğrenimini Bozüyük, İstanbul ve Ankara'da tamamladı; 1946'da DTCF Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Felsefe öğretmenliği, İÜ Gazetecilik Yüksek Okulu'nda öğretim üyeliği yaptı; emekli. Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü'nü kurdu (1980-87). TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor; dul.

Öykü ve yazılarını *Yeditepe* ve *Varlık* dergilerinde yayımladı. Destan oyunu *Boğaç Han* İstanbul Şehir Tiyatroları'nda oynandı (1970-71). Toplumcu gerçekçi akıma yakınlık duyan yazarın kendi yazdığı ("İki Kişilik Sinema Bileti", "Bir Maşrapa Su", "Mutluluk Tartışması") ve H. R. Gürpınar, O. Henry, Gogol, H. Troyat gibi yazarlardan uyarladığı radyo oyunları İstanbul Radyosu'nda yayınlandı.

Yapıtları: Öykü: *Dövme*, Ank.: Kerem, 1986; *Balonlar*, İst.: Gerçek Sanat, 1989; *Haykırmak*, İst.: Gerçek Sanat, 1991; *Hovarda*, İst.: Bumerang, 1999.
Oyun: *Boğaç Han*, İst.: Yeditepe, 1973.
Derleme: *Ömer Faruk Toprak-Tüm Şiirleri*, İst.: Adam, 1983; *Ömer Faruk Toprak'ın Düzyazıları*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1994; *Ömer Faruk Toprak'ın Kaleminden Portreler*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1999.
Mektup: *Ö.F Toprak Mektuplar*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2002.
Kaynaklar: *BF* (30 Haziran 1999); Işık, 590; *Kim Kimdir*, 680-681.

TOPRAK, MENEKŞE *(Kayseri, 1970 -)* Öykücü.

Gerçek adı Menevşe Toprak. Almanya'da işçi emeklisi Gülizar Hanım ile Almanya'da işçi emeklisi Süleyman Toprak'ın kızı. İlk öğrenimini Almanya'da Köln'de ve ortaokulu ve liseyi Ankara'da Yahya Kemal Beyatlı Lisesi'nde okudu. AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Banka uzmanı ve Bertellsmann Kitap Kulübü'nde proje yöneticisi olarak çalıştı. 2002'den bu yana serbest gazeteci ve radyo yapımcısı. Berlin ve İstanbul'da yaşıyor.

İlk öyküsü ("Eve Dönüş") *kitap-lık*'ta (S. 88, Kasım 2005) çıktı. *Özgür Edebiyat* ve *kitap-lık* dergilerinde öyküleri yayımlanıyor. Almancadan çevirileri kitaplaştı. Öyküleri Almancaya çevrildi, antolojilerde yayımlandı.

Yapıtları: Öykü: *Valizdeki Mektup*, İst.: YKY, 2007; *Hangi Dildedir Aşk*, İst.: YKY, 2009.

Kaynaklar: *BF* (10 Haziran 2009); Ö. Ayhan, "Ötekini Anlamak", *kitap-lık*, S. 103 (Mayıs 2007); M. Celâl, "Okuduğum Kitaplar", *Cumhuriyet Kitap*, (21 Mayıs 2007); B. Çelik, "Menekşe Toprak'tan Yurtsuzluk Üzerine", *Virgül*, S. 128 (Mayıs-Haziran 2009).

TOPRAK, ÖMER FARUK *(İstanbul, 14 Şubat 1920 - İstanbul, 20 Ağustos 1979)* Şair, yazar.

Darülfünun İlahiyat Şubesi fıkıh müderrislerinden İsmail Hakkı Toprak ile Saniye Hanım'ın oğlu. Yazar Füruzan Toprak eşidir. Gönen İlkokulu (1932), Kumkapı Ortaokulu (1936), İstanbul Lisesi ve Kütahya Lisesi'nde (1941) okudu. İÜ Hukuk Fakültesi'ne üç yıl devam ettikten sonra MEB Neşriyat Müdürlüğü'nde çalışmaya başladı (1945). *İnkılâpçı Gençlik* dergisini yönetti; *Yürüyüş* dergisinde (18 sayı, 1941-43) yedinci sayıdan sonra yöneticilik yaptı. Petrol Ofisi'nin Ankara ve İstanbul bürolarında yirmi beş yıl memur olarak çalıştı; kendi isteğiyle emekliye ayrıldı (1972). Türk Edebiyatçılar Birliği'nin yönetim kurulunda yer aldı; TYS üyesiydi. Karacaahmet Mezarlığı'nda gömülüdür. Eşi tarafından adına düzenlenen Toprak Şiir Ödülü 1980'den bu yana veriliyor.

İlk yazısı ("Zavallı Çocuk") 1934'te *Mektepli Gazetesi*'nde, ilk şiiri 1938'de *Servetifünun-Uyanış* dergisinde çıktı. Şiirlerini ve toplumcu sanatı savunan deneme ve eleştirilerini *Yürüyüş*, *İnkılâpçı Gençlik*, *Dikmen*, *Kaynak*, *Pazar Postası*, *Ataç*, *Forum*, *Mavi*, *May*, *Militan*, *Papirüs*, *Yeni Edebiyat*, *Yeditepe*, *Yansıma*, *Yeni Ufuklar*, *Varlık*, *Ant*, *Yeni Ortam*, *Politika*, *Türkiye Yazıları*, *Yön* gibi pek çok dergi ve gazetede yayımladı. Başlangıçta ölçülü-uyaklı aşk şiirleri yazdı; daha sonra 1940 Kuşağı'nın ülke ve insan sorunlarını dile getiren toplumcu gerçekçi şairleri arasında yer aldı. C. Süreya'nın değerlendirmesine göre, "Toprak'ta gerçek değil sorun öne çıkıyor; genel bir insanlık şarkısı halinde beliriyor çok kez; bu da ona kimi zaman öbür aktif realist arkadaşlarından ayrı olanaklar sağlıyor; ama şiirini bir didaktikle katılaştırıyor da."

Duman ve Alev adlı kitabında Gönen'de geçen çocukluk yıllarından başlayarak İstanbul'daki gençlik yıllarını, ilk şiir denemelerini, İkinci Dünya Savaşı yıllarını, 1940 Kuşağı edebiyatçılarını anlattı. *Tuz ve Ekmek* adlı romanında 1944-45 yıllarında sıkıyönetim altındaki İstanbul'da siyasi düşüncelerinden dolayı karısıyla birlikte baskı gören ve işkence sırasında ölen bir öğretmeni ele aldı. Şiirleri İspanyolca, Yunanca, Rumence, Yugoslavca, Arnavutça, Fransızcaya çevrildi, çeşitli antolojilerde yer aldı; *Tuz ve Ekmek* Rumenceye çevrildi (1986).

Yapıtları: Şiir: *İnsanlar*, İst., 1943; *Hürriyet*, (S. Taşer ile) İst., 1945; *Dağda Ateş Yakanlar*, İst., 1955, *Susan Anadolu*, İst., 1966; *Ay Işığı*, İst., 1973; *Tüm Şiirleri*, (haz. F. Toprak) İst.: Adam, 1983.
Roman: *Tuz ve Ekmek*, İst.: Sinan, 1973,
Öykü: *Karşı Pencere*, İst.: Cem, 1975.
Günlük-Anı: *Duman ve Alev*, İst.: May, 1968.
Gezi: *Bir Geziden Kalanlar: Sosyalist Ülkelere Yolculuk*, İst.: Ceylan, 2000.
Çocuk Kitabı: *Gönen Öyküleri*, İst.: AbeCe, 1979.
Diğer: *Ömer Faruk Toprak'ın Düz Yazıları*, (haz. F. Toprak) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1994; *Ömer Faruk Toprak'ın Kaleminden Portreler*, (haz. F. Toprak) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1999.
Çeviri: *Hikâyeler* (N. V. Gogol; A. Işık ile), İst.: Tel, 1973.

Kaynaklar: *BF* (19 Eylül 1999, eşi Füruzan Toprak tarafından); Necatigil, *İsimler*, 363-364; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1132-1133; Karaalioğlu, *565*; Kurdakul, *Sözlük*, 605; "Toprak, Ömer Faruk", *TDEA*, VIII, 372; Necatigil, *Eserler*, 135, 222, 373; *Sanat ve Toplum*, S. 1 (Temmuz-Ağustos 1978), s. 83-99; S. Sezer, "Ömer Faruk Toprak", *Cumhuriyet Kitap*, S. 523 (24 Şubat 2000); A. Özyalçıner, "Toprak'ın Öyküleri", *aynı yerde*; K. Özer, "'40 Kuşağı'nın Ustalarından Biri...", *aynı yerde*; G. Gençay, "'Durup Dinlenmeden Ateşler Yak'", *aynı yerde.*

TOPTAŞ, HASAN ALİ *(Çal/Denizli, 15 Ekim 1958 -)* Öykücü, romancı.

Hatice Hanım ile Osman Toptaş'ın oğlu. Baklan ilkokulu ve ortaokulundan sonra 1976'da Çal Lisesi'ni bitirdi; 1978'de Uşak Meslek Yüksek Okulu'ndaki eğitimini yarım bıraktı. 1981'den itibaren Çivril ve Sincan vergi dairelerinde memur olarak çalıştı; 1996'dan beri Sincan Hazine Avukatlığı memuru. Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk öyküsü ("Bayram Şekeri") 1983'te *Denizli* gazetesinde çıktı. Öykülerini *Dönem*, *İmece*, *Varlık* ve *Yazıt* dergilerinde yayımladı. S. Gümüş onun için "Hasan Ali Toptaş, imgelerin ve eğretilemelerin yarattığı bir dille yazarken okumayı yeniden üretim etkinliği olarak gören okuru da kışkırtan bir metin ortaya koyuyor. (...) Hasan Ali Toptaş, anlatıyı bir *büyük anlam* olarak gören, yazıyı yaratıcı dil olarak çözmek için uzun soluklu bir arayışı göze alan yazarlardan" değerlendirmesini yaptı. Kitapları başka dillere çevrildi.

Ödül: *Ölü Zaman Gezginleri* ile 1992 Çan-

kaya Belediyesi ve Damar Dergisi Öykü Ödülü (birincilik); *Sonsuzluğa Nokta* ile 1992 Kültür Bakanlığı Roman Ödülü (mansiyon); *Gölgesizler* ile 1994 Yunus Nadi Roman Ödülü; *Bin Hüzünlü Haz* ile 2000 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü; *Uykuların Doğusu* ile 2006 Orhan Kemal Roman Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Bir Gülüşün Kimliği*, Ank.: İz, 1987; *Yoklar Fısıltısı*, Ank.: Yazıt, 1990; *Ölü Zaman Gezginleri*, Ank.: Çankaya Belediyesi, 1993.
Roman: *Sonsuzluğa Nokta*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1993; *Gölgesizler*, İst.: Can, 1995; *Kayıp Hayaller Kitabı*, İst.: Can, 1996; *Bin Hüzünlü Haz*, İst.: Adam, 1998; *Uykuların Doğusu*, İst.: Doğan Kitap, 2005.
Şiir: *Yalnızlıklar*, İst.: Kavram Ajans, 1993.
Çocuk Romanı: *Ben Bir Gürgen Dalıyım*, Ank.: Damar, 1997.
Deneme: *Harfler ve Notalar*, İst.: Doğan Kitap, 2007.
Kaynaklar: *BF* (20 Temmuz 1999); Işık, 590; Fethi Naci, *Eleştiride Kırk Yıl*, İst., 1994; Y. Ecevit, "Roman Yazan Bir Şair: Hasan Ali Toptaş", *Cumhuriyet Kitap*, S. 342 (5 Eylül 1998); S. Gümüş, "Yazının Cehennemine Yolculuk", *Adam Sanat*, Nisan 1999; A. Şimşek, "Bin Hüzünlü Haz: Gerçek Bir Yalnızlık", *Virgül*, S. 20 (Haziran 1999).

TOPUZ, HIFZI *(İstanbul, 25 Ocak 1923 -)* Gazeteci, yazar, romancı.

Tam adı Mustafa Hıfzı Topuz. 1965'te Topuzoğlu imzasını da kullandı. Melahat Hanım ile işadamı Ahmet Rami Topuz'un oğlu. Vezir, Hicaz valisi Hasan Hilmi Paşa dedesi, eski dışişleri bakanı Hasan Esat Işık teyzesinin oğludur. İlk ve orta öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde tamamladı (1934-42); İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1948). Strasbourg'ta Uluslararası Gazetecilik Eğitim Merkezi'nde yüksek lisans öğrenimi gördü; Strasbourg Hukuk Fakültesi'nde "Türk Basınında Dış Haberler" konulu teziyle doktora yaptı. *Akşam* gazetesinde çalıştı (1947-57), makale ve röportajlarını *Vatan*, *Öncü*, *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yayımladı. 1959-83 arasında Paris'te UNESCO Merkezi'nde "basının geliştirilmesi" konusunda çalışmalar yürüttü, bu amaçla bir yıl Kongo'da kaldı. Bu arada TRT genel müdür yardımcısı olarak görev yaptı (1974-75). UNESCO'daki görevinden emekli olduktan sonra çeşitli üniversitelerde ders verdi. *İletişim Araştırmaları Dergisi*'ni (*İLAD*) yönetti. TYS, PEN Yazarlar Derneği, Basın Ahlak Konseyi, İletişim Araştırmaları Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. Yazılarını *Adam Sanat*, *Cem* ve *İLAD* dergilerinde yayımlıyor. Basın yayın alanında araştırma ve inceleme kitabı vardır. Romanlarıyla da tanındı.

Ödül: 1955 ve 1956 İstanbul Gazeteciler Sendikası Gazetecilik Armağanı; 1998 Burhan Felek Ödülü; 1998 Sertel Demokrasi Ödülü; *Başın Öne Eğilmesin* ile 2007 Orhan Kemal Roman Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Lumumba*, İst.: Yön, 1987; *Parisli Yıllar*, Ank.: Bilgi, 1994; *Meyyale*, İst.: Remzi, 1998; *Taif'te Ölüm*, İst.: Remzi, 1998; *Paris'te Son Osmanlılar Mediha Sultan ve Damat Ferit*, İst.: Remzi, 1999; *Hatice Sultan*, İst.: Remzi, 2000; *Gazi ve Fikriye*, İst.: Remzi, 2001; *Milli Mücadele'de Çamlıca'nın Üç Gülü*, İst.: Remzi, 2002; *Devrim Yılları*, İst.: Remzi, 2004; *Başın Öne Eğilmesin*, İst.: Remzi, 2007; *Özgürlüğe Kurşun*, İst.: Remzi, 2007; *Kara Çığlık*, İst.: Remzi, 2008.
Anı: *Eski Dostlar*, İst.: Remzi, 2000; *Elveda Afrika Hoşça Kal Paris*, İst.: Remzi, 2005; *Paris 68*, İst.: Agora, 2008; *Nişantaşı Anıları*, İst.: Heyamola, 2009.
Derleme: *Hoşgörü*, (ortak) Ank.: UNESCO, 1995.
Kaynaklar: *BF* (17 Mayıs 1999); "Topuz, Hıfzı", *TDEA*, VIII, 372; Kurdakul, *Sözlük*, 606; Karaalioğlu, 566; *Kim Kimdir*, 681.

TOROS, HALİME *(Namrun/Mersin, 17 Temmuz 1960 -)* Öykücü.

Tam adı Halime Toros SEVİL. Elif H. Toros imzasını da kullandı. Melahat Hanım ile memur Abdurrahman Toros'un kızı. Mersin Atatürk Lisesi ve Hacettepe Üni. Sağlık İdaresi Yüksek Okulu'nu bitirdi. *Zaman*, *Belde* ve *Vakit* gazetelerinde yazdı. TRT'deki belgesel programlarda metin yazarlığı yaptı. TYB üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk annesi. İlk öyküsü ("Ruhi Abi") 1983'te *Doğuş Edebiyat*'ta çıktı. Öykü ve yazılarını *Dolunay*, *İkindiyazıları*, *Ütopya*, *Dergâh*, *Yeni Dergi*, *Birey* ve *Kardelen* dergilerinde yayımladı. Kadın dünyasını başarıyla yansıttığı ilk öykü kitabı *Tanımsız*'daki samimi anlatımı ve yalın diliyle dikkat çekti.

Ödül: *Tanımsız* ile 1990 TYB "Yılın Hikâyecisi" Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Tanımsız*, İst.: Damla, 1990; *Sahurla Gelen Erkekler*, Ank.: Vadi, 1994; *Asya'nın Kandilleri*, Ank.: Hece, 2006.
Roman: *Halkaların Ezgisi*, İst.: Kırkambar, 1997.
Kaynaklar: *BF* (2 Kasım 1999); M. Kutlu, "Tanımsız", *Dergâh*, S. 7 (Eylül 1990); M. Yalçın, "Tanımsız", *Yönelişler*, S. 50 (Eylül 1990); S. Yalsızuçanlar "Sahurla Gelen Erkekler", *Yeni Dergi*, S. 3 (Haziran-Temmuz 1994); M. Kutlu, "Halkaların Ezgisi", *Yeni Şafak*, 10 Şubat 1998; Y. Ramazanoğlu, "Halkaların Ezgisi", *Virgül*, S. 18 (Nisan 1999).

TOROS, TAHA *(Tarsus/Adana, 1912 -)* Araştırmacı, yazar.

Tam adı Ömer Taha Toros. Taha Ay imzasını da kullandı. Tarsus müftüsü Küçükzade Hilmi Efendi'nin oğlu. Adana Lisesi'ni (1930) ve İÜ Hukuk Fakültesi'ni (1933) bitirdi. Türkçe öğretmenliği, Beyoğlu maliye tahsil müfettişliği, Adana Ticaret ve Sanayi Odası umumi kâtipliği (1937-40), Ticaret Bakanlığı'nda müfettişlik ve başmüfettişlik görevlerinde bulunduktan sonra kendi isteğiyle emekli oldu (1975). Memurluğu sırasında Halkevleri ve TDK gibi kuruluşlarda görev aldı. İstanbul'da yaşıyor.

Şiir ve yazılarını 1928'den itibaren *Maarif Mecmuası (Çukurova'da Memleket)*, *Millet*, *Yedigün*, *Hayat*, *Hayat Tarih*, *Tarih ve Toplum*, *Antica* dergileriyle *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yayımladı. Edebiyat, tarih, sanat, folklor ve biyografi alanlarında yaptığı araştırma, inceleme, derleme ve arşiv çalışmalarıyla tanındı. Ressam Nazife Güleryüz, F. Zonaro, Albert Mille, Rubolowski ve Fikret Mualla hakkında tanıtma broşürleri hazırladı.

Yapıtları: Şiir: *Toros Demetleri*, Adana, 1929; *İki Ses Geliyor*, (İlhami F. İle) İst.: Ahmet Halit, 1931.
Oyun: *Kaçkaç*, Ank., 1946.
Manzum Masal: *Seyhan Efsanesi*, İst., 1934.
Antoloji: *Türk Kadın Şairleri*, İst., 1934.
Anı: *Mâzi Cenneti I*, İst.: İletişim, 1992; *Ali Münif Bey'in Anıları*, İst.: İsis, 1996; *Ben Spor Yazarı iken*, İst.: ?, 2001.
Biyografi: *Türk Hatipleri*, Kültür Kooperatifi, 1949; *Fikret Mualla*, İst.: Akbank, 1986; *İlk Kadın Ressamlarımız*, (Türkçe-İngilizce) İst.: Akbank, 1988; *Türk Edebiyatından Altı Renkli Portre*, İst.: İsis, 1998; *O Güzel İnsanlar*, İst.: Aksoy, 2000; *Nazım Hikmet*, İst.: Cumhuriyet, 2006.
Folklor: *Tahtacı Oymakları*, Mersin Halkevi, 1938; *Dadaloğlu*, Adana, 1940.
Araştırma-İnceleme: *5 Kânun-ı sâni (Çukurova'nın Kurtuluşu)*, İst., 1933; *Köy İktisadiyatı*, Adana, 1938; *Cumhuriyetin 15. Yılında Seyhan*, İst., 1938; *Atatürk'ün Adana Seyahatleri*, Adana, 1939; *Şair Ziya Paşa'nın Adana Valiliği*, Adana, 1940; *Adana Rehberi*, Adana, 1941; *Millî Korunma*, İst.: YKY, 1956; *Geçmişte Türkiye-Polonya İlişkileri*, (Türkçe-İngilizce) İst., 1983; *Salih Münir Paşa'nın Notlarından Din ve Ahlak Kuralları*, İst.: Milliyet, 1986; *İsmet Paşa'ya Dair Bazı Bilgiler ve Belgeler*, İst.: İnönü Vakfı, 1992; *Kahvenin Öyküsü*, İst.: İletişim, 1998.

Kaynaklar: "Toros, Ömer Taha", *TDEA*, VIII, 372; Kurdakul, *Sözlük*, 606; T. Toros, *Mâzi Cenneti I*, İst., 1992; A. Kabacalı, "Geçmişin Tadı Var", *Cumhuriyet*, 2 Ekim 1989; T. Uçarol, "Kültür Varlığımızın Aynası Bir Arşiv" (söyleşi), *Gösteri*, S. 142 (Eylül 1992); B. Fenemen, "Tarihi Dillendiren İnsan", *Panorama*, S. 6 (19-25 Mayıs 1993); Prof. Dr. S. Kuneralp, "Yüzyılımızın Belleği/Taha Toros", *Skylife*, S. 157 (Haziran 1996); G. Dirican, "Bir de Taha Toros'tan Dinleyin", *Gazete Pazar*, 19 Nisan 1998; M. N. Yardım, "Dönüp Baktım Maziye" (söyleşi) *Türkiye*, 13 Haziran 1999.

TORUNOĞLU, SİBEL *(İstanbul, 26 Aralık 1961 -)* Öykücü.

Semiha Hanım ile avukat Emin Torunoğlu'nun kızı. Robert Koleji'i (1980), İÜ Edebiyat Fak. İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1987) bitirdi. Çevirmenlik yaptı. İstanbul'da yaşıyor, bekâr. İlk öyküsü ("Tımarhane Günlüğüm") *Hiç* dergisinde yayımlandı. *Hiç*, *Öküz* dergilerine katkıda bulundu. Torunoğlu öykülerinde kişisel deneyiminden yola çıkarak ele aldığı şizofren olma durumunu "şizofren cesur kişidir, merttir, faydacılıktan, çıkardan uzaktır; şairdir, ressamdır. Cansız olanla olmayan arasındaki bağdır" biçiminde ifade ediyor.

Yapıtları: Öykü: *Geri Gelen Ayna*, İst.: Gendaş, 2000; *Tımarhane Günlüğüm*, İst.: Stüdyo İmge, 2001.
Roman: *Travesti Pinokyo*, İst.: Stüdyo İmge, 2002.
Kaynaklar: *BF* (15 Mayıs 2002); Ş. İyinam, "Sibel'e Çok Yazık Oldu" (söyleşi), *Radikal Cumartesi*, 15 Aralık 2001.

TOSUN, NECİP *(Kırıkkale, 10 Eylül 1960 -)* Öykücü, eleştirmen.

Gülsüm Hanım ile işçi Gazi Tosun'un oğlu. İlk ve orta öğrenimini Kırıkkale'de tamamladı; Gazi Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ni bitirdi. 1988'den beri Sayıştay denetçisi. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk öyküsü ("Yangın") 1983'te *Aylık Dergi*'de çıktı. Öykü ve sinema yazılarını *Hece*, *Dergâh*, *Eşik Cini* ve *kitap-lık* dergilerinde yayımladı. Öykülerinde, "İmgelere ve çağrışımlara yaslanan bir ifade" kullandı (M. Kutlu). Öykü eleştirisi ve incelemeleriyle tanındı.

Yapıtları: Öykü: *Küller ve Uçurumlar*, Ank.: Hece, 1998; *Otuz Üçüncü Peron*, Ank.: Hece, 2005.
Deneme: *Hayat ve Öykü*, Ank., 1999; *Film Defteri*, İst., 2005.
İnceleme: *Türk Öykücülüğünde Rasim Özdenören*, İst.: İz, 1996; *Türk Öykücülüğünde Mustafa Kutlu*, İst.: Dergâh, 2004.
Kaynaklar: *BF* (3 Mayıs 1999); H. Su, "Modern Hayatın Bahtsız Çocuklarının Öyküleri", *Hece*, S. 22 (Ekim 1998); C. Şakar, "Necip Tosun'la 'Küller ve Uçurumlar' Üzerine" (söyleşi), *aynı yerde*; M. Mutlu, "İki Hikâye Kitabı", *Yeni Şafak*, 28 Temmuz 1998.

TOSUNER, NECATİ *(Ankara, 18 Haziran 1944 -)* Öykücü, romancı.

Tam adı Osman Necati Tosuner. Memur Ali Galip ile Hanım Tosuner'in oğlu. Ankara'da Demirlibahçe İlkokulu ve Cebeci Ortaokulu'nda okudu. Pertevniyal Lisesi'nden mezun oldu (1966). İÜEF Felsefe Bölümü'ndeki öğrenimini yarım bıraktı (1969). Bir süre Basın İlan Kurumu'nda çalıştı (1968-71). Daha sonra Almanya'da yaşadı (1974-76). Türkiye'ye dönüşünde Derinlik Yayınevi'ni kurdu ve yönetti (1977-86). 1983'ten sonra reklam şirketlerinde metin yazarı olarak çalıştı ve 1996'da emekli oldu. TYS, PEN Yazarlar Derneği ve Reklam Yazarları Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; boşanmış.

İlk öyküsü ("Onunkiler Maviydi") 1963'te Ankara'da yayımlanan *Resimli Posta* gazetesinde çıktı. Dört yaşında geçirdiği sakatlığın derin izlerini taşıyan öykülerini *Havadis*, *Milliyet*, *Orkun*, *Hisar*, *Yeni Ufuklar*, *Varlık*, *Türk Dili*, *Türkiye Yazıları*, *Papirüs*, *Soyut*, *Yeni Edebiyat*, *Yeni Gazete*, *Ulus*, *Gösteri*, *Milliyet Sanat*, *Yaşasın Edebiyat* gibi çok sayıda dergi ve gazetede yayımladı. Yalnızlık, çaresizlik, umut, sevgi arayışı, hüzün, farklılığa isyan, insanlara küskünlük, mutsuzluk gibi duygu ve temalar çevresinde yalın, incelikli ve samimi bir anlatımla geliştirdiği öyküleriyle kendi kuşağının önde gelen isimleri arasında yer aldı.

İlk öykülerinde çevresinde bulunan "küçük insanların" serüvenlerini yer yer mizahi bir üslupla veren yazar daha sonra oldukça içe dönük öyküler yazdı. Hemen hemen bütün öykülerinde fiziksel olarak sakat bir insanın yaşadığı bunalımları anlattı; bir soruşturmaya verdiği yanıtta, "benim için dert yanma işi olmuştur öykü yazmak" dedi. İkinci öykü kitabı olan *Çıkmazda* sekiz öyküden oluşmaktadır. Bu öykülerinin de hemen hemen tümünde öykü kişisinin, bir eksik adam saplantısı içinde, yaşama gücünü çocukluk yıllarından başlayarak gençliğine doğru nasıl parça parça yitirdiğini, isyandan tevekküle ya da tam tersine geçerken ne tür bunalımlar yaşadığını anlatır. Bir sonraki öykü kitabı *Kambur*'da bu tema iyice kökleşmiş görünmektedir. Kitapta yer alan on dört öykünün tümünde -kişi adları bazı öykülerde değişmekle birlikte- olaylar eşmerkezli daireler gibi hep bir beden sakatlığının yarattığı mutsuzluğun çevresinde toplanmakta ve gelişmektedir.

O. Önertoy'a göre, "'Ben' anlatımıyla verilen öykülerinin dil ve anlatımında ise sürekli bir gelişme görürüz. Özellikle iç konuşmalarda giderek ustalaşan yazar, yaptığı benzetmelerle anlatımına bir şiirsellik kazandırdığı gibi, kullandığı deyimler ve atasözleri, kimi zaman yöresel dile yer verişi, yer yer devrik cümleler kullanması anlatımına çekicilik kazandırır." Ayrıca "iç içe iki öykü tekniği kullanarak asıl gerçekliği kendi öz gerçeğiyle vermesi yönüyle kendine özgü bir yapıya ulaştı"ğı belirtildi (Z. Bayar).

Ödül: "İki Gün" adlı öyküsüyle 1971 TRT Sanat Ödülleri Yarışması (başarı ödülü); *Sancı.. Sancı...* ile 1978 TDK Roman Ödülü; "Armağan" adlı öyküsüyle 1997 Haldun Taner Öykü Ödülü (birincilik); *Güneş Giderken* ile 1999 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Elde Kitap* ile 2006 Ömer Asım Aksoy Ödülü; *Kasırganın Gözü* ile 2008 Attila İlhan Roman Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Özgürlük Masalı*, İst.: Ekin Mtb., 1965; *Çıkmazda*, İst.: Yeditepe, 1969; *Kambur*, İst.: Sinan, 1972; *Sisli*, İst.: Derinlik, 1977; *Necati Tosuner Sokağı*, İst.: Derinlik, 1983; *Çılgınsı*, İst.: Özgür, 1990; *Kambur ve Öncesi*, (ilk üç öykü kitabı) İst.: YKY, 1994; *Sisli ve Sonrası*, (sonraki üç öykü kitabı) İst.: YKY, 1996; *Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi*, İst.: YKY, 1997; *Güneş Giderken*, İst.: YKY, 1998; *Yakamoz Avına Çıkmak*, İst.: Kanat, 2007.

Roman: *Sancı.. Sancı...*, İst.: Derinlik, 1977; *Yalnızlıktan Devren Kiralık*, İst.: Doğan, 2000; *Bana Sen Söyle*, İst.: Doğan Kitapçılık, 2002; *Kasırganın Gözü*, İst.: Kanat, 2008.

Deneme: *Elde Kitap*, İst.: Neden Kitap, 2005

Oyun: *Fareli Sokağın Kızı*, 1991.

Çocuk Kitabı: *Keleş Osman Evden Kaçıyor*, İst.: Derinlik, 1977; *Keleş Osman'ın "Tarih"le Başı Dertte*, İst.: Derinlik, 1977; *Dayım Balon Olmuş*, İst.: Derinlik, 1977.

Kaynaklar: *BF* (14 Haziran 2000); Necatigil, *İsimler*, 364; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1133; Karaalioğlu, 566-567; Önertoy, 307-309; Kurdakul, *Sözlük*, 607; "Tosuner, Necati", *TDEA*, VIII, 373; Necatigil, *Eserler*, 104, 211-212; M. Yalçın, "Güneş Giderken", *Varlık*, S. 1098 (Mart 1999).

TOY, EROL *(Alaşehir/Manisa, [nüfus kaydında 1 Ekim] 1936 -)* Romancı.

Bir aşçının oğlu. 1951'de ortaokuldan mezun oldu. İzmir'de önce kol emeğine dayalı işler, daha sonra sigortacılık ve banka memurluğu yaptı. Çalıştığı bankanın İstanbul'daki bir şubesine atandıktan sonra sendikacılık yapmaya başladı. Daha sonra Yazko'nun yönetim kurulu başkanlığını yürüttü; Yazko'nun çıkardığı *Somut* dergisini yönetti (1983-84).

1986'da *Gölge Adam* gazetesinde çalıştı. İstanbul'da yaşıyor.

İlk öyküsü 1952'de İzmir'de *Çınar* dergisinde çıktı. *Milliyet* gazetesinin açtığı "Bir Memleket Gerçeği" konulu röportaj yarışmasına gönderdiği "Yaşadıklarının Farkında Olmadıklarımız" adlı röportajıyla adını duyurdu. *Akşam*, *Yön*, *May*, *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Barış* ve *Yeni Ortam* dergi ve gazetelerinde yayımlanan fıkra, inceleme ve makaleleriyle tanındı. Romanlarında Osmanlı Devleti'nin beyliklerle ilişkileri, yükselme ve zayıflama dönemleri, I. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı, Demokrat Parti'nin iktidar yılları, Türkiye'de sermaye gücünün ve işçi sınıfının gelişimi, 1971'deki askeri müdahale dönemi gibi Türkiye'nin tarihsel ve toplumsal gelişme sürecindeki önemli evreleri ele aldı. Romanlarında belgeselliğe özen göstererek yaşanan çelişkileri, olguları toplumcu gerçekçi bir bakış açısıyla yansıttı. *Iğrıp* adlı romanı dışında, klasik öyküleme tekniğine bağlı kaldı. İşadamı Vehbi Koç'u anlatan *İmparator* adlı romanı en çok baskı yapan kitabı oldu.

Ödül: "Yaşadıklarının Farkında Olmadıklarımız" adlı röportaj ile 1962 Ali Naci Karacan Armağanı "Bir Memleket Gerçeği" Konulu Röportaj Yarışması (üçüncülük).

Yapıtları: Öykü: *Yenilgi*, İst.: Yenilik B., 1967.
Roman: *Toprak Acıkınca*, 2 c., İst.: Ararat, 1968; *İmparator*, İst.: May, 1973; *Azap Ortakları*, 2 c., İst.: May, 1973; *Acı Para*, İst.: May, 1974; *Gözbağı*, İst.: May, 1976; *Son Seçim*, İst.: May, 1977; *Doruktaki Öfke*, İst.: Tekin, 1977; *Iğrıp*, İst.: May, 1977; *Kuzgunlar ve Leşler*, 2 c., İst.: Tekin, 1978-79; *Zor Oyunu*, Ank.: Tomurcuk Mtb., 1980; *Son Çağrı*, İst.: Yaz, 1983; *Avcı Kekliği*, İst.: Yaz, 1983; *Yitik Ülkü I*, İst.: Çağdaş, 1995; *Yitik Ülkü II*, İst.: Çağdaş, 1995; *Arinna'nın Gölgesi*, İst.: Yaz, 2000; *Yitik Ülkü III*, İst.: Yaz, 2002; *Sır Küpü*, İst.: Yaz, 2004.
Masal: *Fareler Cumhuriyeti: Bir Çocuk Masalı*, İst.: Arkadaş, 1975; *Altın Saray*, İst.: Arkadaş, 1980.
Oyun: *Pir Sultan Abdal*, İst.: İzlem, 1970; *Toplu Oyunları I (Meddah, İpteki, Kadınlar Matinesi)*, İst.: Mitosboyut, 2009.
Basılmamış Oyun: "Parti Pehlivanı", 1970; "Meddah", 1971; "İzmir'in İçinde", 1973; "İpteki", 1973.
İnceleme-Deneme: *Türk Gerilla Tarihi*, İst.: Ahmet Sarı Mtb., 1970; *Bal Tutanlar*, İst.: May, 1976; *Günü Gününe*, İst.: Yalçın, 1981; *Aydınımız İnsanımız Devletimiz*, İst.: Matbaa 81, 1982; *Aydın ve Çağı*, İst.: Tomurcuk Mtb., 1982.
Anı: *Yazko'nun Öyküsü* İst.: Yaz, 2007.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 364; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1133; "Toy, Erol", *TDEA*, VIII, 373; Fethi Naci, *Türkiye'de Roman*, 349-350; E. Toy, "Bir Romanın Oluşumu: Zor Oyunu/Yazarken", *Gösteri*, S. 2 (Ocak 1981); Necatigil, *Eserler*, 12, 369; Kurdakul, *Sözlük*, 607-608; Işık, 592, Karaalioğlu, 567.

TOZLU, HÜLYA *(Zonguldak, 15 Şubat 1950 -)* Öykücü, romancı.

Müzisyen Cahide Karamaden'in kızı. İlk öğrenimini Zonguldak ve Adana'da, lise öğrenimini Lüleburgaz ve Giresun'da tamamladı. Giresun ve İstanbul'da sekreterlik, hosteslik, öğretmenlik gibi işlerde çalıştı. Yayınevlerinde basın danışmanlığı yaptı. Öyküleri *Güzel Yazılar*, *Berfin Bahar*, *Yazın*, *Eski*, *Sol* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Roman: *Ve Suskun Gri Kadın*, İst.: E, 1994; *Yaşadıkça Adım Adım*, İst.: Bu, 1997.
Öykü: *Birleşen Sevgiler*, İst.: Özgür Eğitim, 2002; *Dün Bugündür*, İst.: Logos, 2001.
Kaynaklar: Işık 06, 3565.

TÖR, VEDAT NEDİM *(İstanbul, 1897 - İstanbul, 8 Nisan 1985)* Yazar.

Harbiye Nezareti Müsteşarlığı başkâtiplerinden Nedim Bey'in oğlu. Galatasaray Sultanisi'ni bitirdikten (1916) sonra öğrenim için Berlin'e gitti. 1921'de iktisat doktoru oldu. Yurda dönüşünden sonra *Aydınlık* dergisinin çevresinde oluşan sol hareket içinde yer aldı; 1927'de tutuklanarak Türkiye Komünist Partisi yöneticisi olmakla suçlandı, yargılanması sonucu 4 ay hapse mahkûm oldu. Ticaret Bakanlığı'na bağlı Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti merkez müdürlüğü (1929-33) görevinde bulundu. Devletçiliği savunan ve bir ideoloji oluşturmak amacıyla oluşturulan Kadro Hareketi'nin yayın organı olan *Kadro* dergisini (1932-35, 36 sayı) Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Şevket Süreyya Aydemir, Burhan Asaf Belge ve İsmail Husrev Tökin ile birlikte çıkardı. Matbuat umum müdürlüğü (1933-37), Turizm müdürlüğü ve Ankara Radyosu müdürlüğü (1938-44) görevlerinde bulundu. Daha sonra Yapı Kredi Bankası ve Akbank'ın kültür-sanat işleri danışmanlıklarını yaptı.

Yurdunu Tanı, *Yurdunu Sev*, *Hep Bu Topraktan*, *Aile*, *Doğan Kardeş*, *Türkiyemiz*, *Sanat Dünyamız*, *La Turquie Kémaliste* gibi dergiler çıkaran Tör kültür ve sanat etkinliklerinde, derneklerde aktif görevler aldı. Bu çerçevede "Türk Halk Oyunları Bayramı"nın tesisine çalıştı. 1939 New York Dünya Sergisi'nde Türk seksiyonunu düzenledi; müzik, resim ve fotoğraf yarışmaları; afiş ve pul yarışmaları; çocuk gösterileri ve yarışmaları; Yunus Emre Semineri'nin, Yerli Malı Haftaları'nın düzenlenmesi gibi çalışmalara öncülük etti. Makale ve fıkra türü yazılarını *Cumhuriyet*, *Akşam*,

Ulus, *Vatan*, *Milliyet* gibi gazetelerde ve çeşitli dergilerde yayımladı. İlk oyunlarında psikolojik bunalımlara yer veren yazar, daha sonraları toplumsal sorunlara ağırlık vermiştir.

Yapıtları: Oyun: *Kör*, İst.: Ahmet İhsan B., [1935]; *Üç Kişi Arasında*, İst.: Ülkü B., [1937]; *Değişen Adam*, Ank.: Halkevleri, 1941; *İmralı'nın İnsanları*, İst.: Zermabat B., [1942]; *Sahte Kahramanlar*, İst.: Koza, 1977. "İşsizler" (1924), "Fevkalasriler" (1928), "Hayvan Fikri Yedi" (1935'te *Varlık*'ta tefrika), "Köksüzler" (1937'de *Varlık*'ta tefrika), "Sanatkâr Aşkı" (1945), "Hep ve Hiç" (1951), "Siyah-Beyaz" (1952), "Aşağıdan Yukarı" adlı oyunları kitaplaşmadı.
Roman: *Resim Öğretmeni*, İst.: Kâğıt ve Basım İşleri A.Ş., 1943.
Anı: *Yıllar Böyle Geçti*, İst.: Milliyet, 1976.
Diğer: *Nasıldı, Nasıl Oldu*, İst.: Devlet Mtb., 1933; *29 Birinciteşrin*, Ank.: Köyhocası Mtb., 1933; *Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Cumhuriyetine*, (Burhan Asaf ile) İst.: Devlet Mtb., 1933; *Dinimiz*, İst.: Yedigün, 1940; *Birleşik Amerikanın İktisadî Oluşu*, İst.: Türk İktisat Cemiyeti, 1941; *Kemalizmin Dramı*, İst.: Erdini, 1980; *Atatürk Olmasaydı*, İst.: YKY Bankası, 1981.
Kaynaklar: S. İskit, *Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları*, Ank., 1944, s. 271-272; M. Tunçay, *Türkiye'de Sol Akımlar (1908-1925)*, Ank., 1978, s. 294, 297, 312, 362; "Tör, Vedat Nedim", *TDEA*, VIII, 374; Karaalioğlu, 812-813; M. R. İnan, "80 Yaşındaki Genç", *Milliyet*, 10 Eylül 1977; Yaşar Nabi, "75. Yıldönümünde Vedat Nedim Tör", *Varlık*, S. 781 (Ekim 1972).

TUĞCU, KEMALETTİN *(Çengelköy/İstanbul, 1902 - Çengelköy/İstanbul, 18 Ekim 1996)*
Öykücü, romancı.

Binbaşı Ali Galip Bey'in oğlu. Ayaklarındaki sakatlık nedeniyle öğrenim göremedi. Kendi çabasıyla Fransızca öğrendi. Devlet Demiryolları'nda ambar memuru (1929), Türkiye Matbaası'nda ciltçi, dizgici ve yönetici (1932) olarak çalıştı. Bu matbaanın Türkiye Yayınevi'ne dönüşmesi üzerine *Ateş*, *Yıldız*, *Ev-İş Kadın*, *Yavrutürk*, *Muallimler Birliği*, *Çocuk Haftası*, *Binbir Roman*, *Ceylan*, *Gelincik* gibi dergilerde çalıştı. Aynı yayınevinin "Evin Romanları" serisinde kitapları yayımlandı. *Doğan Kardeş* dergisinde matbaa müdürlüğü yaptı (1955). İş hayatını sekreterlik, arşiv şefliği, idare ve yayın müdürlüğü gibi çeşitli bölümlerinde çalışarak *Hayat* dergisinde sürdürdü ve buradan emekli oldu. İki çocuk babasıydı.

1930'lu yıllardan sonra İstanbul'da çıkan hemen hemen bütün çocuk dergilerinde ürünleri yayımlanmıştır. Daha çok sevgi ve acıma duygusu gibi temaları işleyen popüler çocuk romanlarıyla tanındı. 1980'e kadar pek çok kuşak onun melodram havası ağır basan kitaplarını okuyarak yetişti. Ancak o kendisini edebiyatın dışında görmüştür. Yazarın 550'den fazla çocuk romanı, otuza yakın çeşitli roman ve *Hz. Muhammed'in Hayatı* adlı bir incelemesi vardır. İlk romanı olan "Üçayaklılar", uzun yıllar çalıştığı Türkiye Yayınevi sahibi Tahsin Demiray'da kalmış, basılmamıştır. Öğrenim çağındaki çocukların kitap okuma alışkanlığı kazanmasında büyük pay sahibi olan Tuğcu çocuk edebiyatında akla gelen ilk ve en önemli yazarlardan biridir. Yapıtlarından yararlanılarak "Ayşecik" (yön. M. Ün, 1960), "Kolsuz Bebek" (yön. M. H. Egeli, 1961), "Yüz Karası" (yön. Y. Atadeniz, 1964) filmleri yapıldı; *Üvey Baba* romanı TV dizisi olarak filme çekildi.

Ödül: 1995 TÜYAP Kitap Fuarı Çocuk Edebiyatı Ödülü.

Yapıtları: Çocuk Kitabı: *Sokak Çocuğu*, 1955; *Ahretlik*, 1958; *Korkunç Yıllar*, 1958; *Hırsızın Oğlu*, 1959; *Yetim Malı*, 1959; *Ayşecik*, 1960; *Unutulan Çocuk*, 1960; *Yolunu Şaşıran Adam*, 1960; *Kimsesiz Çocuklar*, 1963; *Anasının Kuzusu*, 1964; *Yer Altında Bir Şehir*, 1964; *Ah Bu Çocuklar*, 1968; *Eskici Baba*, 1968; *Maymunlar Adası*, 1968; *Serseri Çocuklar*, 1968; *Babasının Oğlu*, 1969; *Köyden Gelen Yabancı*, 1969; *Pasifikte Bir Türk Genci*, 1969; *Balıkçı Güzeli*, 1970; *Çocuklar Adası*, 1970; *Öksüz Oğlan*, 1970; *Adını Değiştiren Çocuk*, 1971; *Altın Bilezik*, 1971; *İncili Terlik*, 1971; *Üvey Baba*, 1971; *Düşkün Çocuk*, 1972; *Sokak Çocuğu*, 1972; *Köyünü Unutan Adam*, 1972; *Yuvadan Uzak*, 1972; *Zavallı Büyük Baba*, 1972; *Annelerin Çilesi*, 1975; *Cambazın Kızı*, 1975; *Şeytan Çocuk*, 1975; *Yılanlı Bağ*, 1975; *Yetim Ali*, 1976; *Annesizler*, 1977; *Köyden Gelen Kız*, 1977; *Zavallı Çocuk*, 1982; *Aferin Yaşar*, 1983; *Bir Ocak Söndü*, 1987; *Ana Hakkı*, 1991.
İnceleme: *Hz. Muhammed'in Hayatı*.
Kaynaklar: "Tuğcu, Kemalettin", *TDEA*, VIII, 376; Necatigil, *İsimler*, 365; Işık, 594; Y. Eradam, "Dünyanın En Zengin Adamı Kemallettin Tuğcu", *Cumhuriyet Kitap*, S. 291 (14 Eylül 1995); Özgüç, I, 151, 174, 250.

TUĞCU, NEMİKA *(Kayseri, 10 Ocak 1946 -)*
Öykücü.

Tam adı Fatma Nemika Tuğcu. Muzaffer Hanım ile muhasebeci Faik Necdet Tuğcu'nun kızı. Çocuk kitapları yazarı Kemalettin Tuğcu amcasıdır. Kayseri Kız Ortaokulu'nu, Kandilli Kız Lisesi'ni (1965) bitirdi. Paşabahçe Şişe Cam Sanayii'ndeki görevinden emekli oldu. İlk öyküsü (Kondüktör) 1988'de *Varlık*'ta yayımlandı. İlk kitabı *Elişi Fotoğraflar* için C. Birgül "Bazı hikâyelerin bir roman malzemesine sahip

olduğu *Elişi Fotoğraflar*'ı okuyup son sayfayı çevirdiğinizde bütün hikâyelerde aslında var olan bir kadının size baktığını görüyorsunuz. (...) O kadın işte bütün hikâyelere sinen." değerlendirmesini yaptı.

Ödül: 2002 Behzat Ay Yazın ödülü (Mektup dalında, Remzi Demir ile paylaştı).

Yapıtları: Öykü: *Elişi Fotoğraflar*, İst.: Remzi, 2001. Biyografi: *Sırça Köşkün Masalcısı; Kemalettin Tuğcu'nun Yaşam Öyküsü*, İst.: Can, 2004.

Kaynaklar: *BF* (3 Mayıs 2002); M. İplikçi, "Nemika'nın Elişleri", *Radikal Kitap*, S. 46 (1 Şubat 2002), s. 9; C. Birgül, "Elişi Fotoğraflar", *Cumhuriyet Kitap*, S. 631 (21 Mart 2002), s. 16.

TUĞRUL, MEHMET *(Mahmutgazi köyü/Çal/Denizli, 1905 - Ankara, 1985)* Yazar, halkbilimci.

Antalya ve İzmir öğretmen okullarında okudu (1922-27), DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1940). "Ankara Örencik ve Ahi Köylerinin Türküleri" konulu teziyle lisans çalışmasını, "Mahmutgazi Köyü'nde Halk Edebiyatı" konulu teziyle doktorasını tamamladı. Çeşitli illerde ilkokul öğretmenliği ve yöneticilik (1927-40), köy enstitülerinde öğretmenlik ve yöneticilik (1940-42). DTCF'de asistanlık, Harp Akademisi Yüksek Levazım Okulu'nda Türkçe öğretmenliği, MEB'de şube müdürlüğü, genel müdür yardımcılığı, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde öğretmenlik yaptı. TDK ve Folklor Araştırmaları Kurumu üyesi. Yazmaya A. K. Tecer'in teşvikiyle başladı. TDK'nın çıkardığı "Türkçe Sözlük" ve "Söylev"in hazırlanışına katıldı, Halkevleri'nin yayını *Ülkü* dergisinin 3 yıl yazı işleri müdürlüğünü yürüttü, MEB'in çıkardığı "Köy Yayımları" dizisini yönetti (1947-50).

Yapıtları: Halkbilim: *Köyden Şiirler*, Ank.: Doğuş Mtb., 1943; *Çoban Armağanı*, (öyküler) Ank.: Zerbemat, 1944; *Ankara Örencik ve Ahi Köylerinin Türküleri*, Ank.: Halkevi, 1945; *Malatya'dan Derlenmiş Masallar*, Ank.: Halkbilgisi ve Halk Edebiyatı Yayınları, 1946; *Eğlenceli Hikâyeler*, Ank.: Ar B., 1946; *Mehmet ile Gülsün: Bir Kahramanlık Hikâyesi*, Ank.: CHP Halkevleri, 1947; *Karacaoğlan*, Ank.: MEB, 1948; *İstiklal Savaşı*, (B. Alpkan ile) Ank.: MEB, 1948.

Kaynaklar: "Tuğrul, Mehmet", *TDEA*, VIII, 377-378; T. Acaroğlu, *Türk Folkloru-Belleten*, I, 1986.

TUĞTEPE, SÜHA *(Cide/Kastamonu, 19 Mart 1956 - Almanya, 24 Haziran 2009)* Şair.

Havva Hanım ile berber Hüseyin Tuğtepe'nin oğlu. Parasız yatılı olarak Kastamonu İlköğretmen Okulu ve Adana Düziçi İlköğretmen Okulu'nda okudu (1975); İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi (1980). İstanbul'da muhasebecilik (1975-80) ve sahaflık (1980-86), Kuşadası Belediyesi'nde halkla ilişkiler ve basın danışmanlığı (1986-90) yaptı. TYS ve PEN Yazarlar Derneği üyesiydi. Memleketi Cide'ye defnedildi.

İlk şiiri 1978'de *Türkiye Yazıları*'nda çıktı. Şiir ve yazılarını *Yarın*, *Varlık*, *Yeni Düşün*, *Broy*, *Şiir Atı*, *Edebiyat '84*, *Adam Sanat*, *Sokak*, *Sombahar*, *Kunduz Düşleri* ve *Ütopya* dergilerinde yayımladı. Aşk, yalnızlık ve yabancılaşma temalarını yer yer argoya varan alaycı bir dille işledi.

Ödül: "Yüzler ve Zarflar" ile 1985 Akademi Kitabevi Şiir Ödülü (mansiyon); "Düşler ve Seyrekzamanlar" dosyasıyla 1989-90 Yunus Nadi Şiir Ödülü (mansiyon).

Yapıtları: Şiir: *Yüzler ve Zarflar*, İst.: Broy, 1986; *Düşler ve Seyrekzamanlar*, İst.: Piya, 1990; *Sürgün Mozaik*, İst.: Piya, 1995; *Pitonüşümesi*, İst.: Piya, 2000; *Güzel Hayvan*, İst.: Adam, 2005.
Anı: *Nişantaşı... Nişantaşı...*, İst.: Doğan Kitap, 2008.

Kaynaklar: *BF* (22 Nisan 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 609.

TULGAR, AHMET *(İstanbul, 26 Nisan 1959 -)* Öykücü.

Şükran Hanım ile Rıza Tulgar'ın oğlu. 1978'de Avusturya Lisesi'ni bitirdi. 1987'den itibaren *Sabah*, *Güneş*, *Akşam*, *Birgün* ve *Milliyet* gazeteleriyle *Şehir*, *Nokta* ve *ArtıHaber* dergilerinde çalıştı. *Boom Gençlik Dergisi* (1988) ile *Güneş Gençlik Dergisi*'nde (1988-90), *Birgün* gazetesinde (2008) genel yayın yönetmenliği yaptı. İbrahim Tatlıses'in yönettiği "Fırat" dizisinde (1997-98) oynadı. İstanbul'da yaşıyor; bekâr. Alman edebiyatından makale ve şiir çevirileri vardır. *Nokta* ve *ArtıHaber*'deki bazı yazıları Fransızcaya çevrilerek *Courier International*'da yayımlandı.

Yapıtları: Öykü: *Evsiz Ülke Hikâyeleri*, İst.: BFS, 1989; *Birbirimize*, İst.: Everest, 2009.
Deneme: *Şehrin Surlarındalar*, İst.: İhlal, 1992; *Tam Yakalandığımız Yerden*, İst.: İthaki, 2004.
Röportaj: *Mahallede Herkes Kahramandır*, İst.: İthaki, 2004; *Ne Olmuş Yani*, İst.: Everest, 2005; *Ben onlardan Biriyim*, İst.: Everest, 2007.
Roman: *Volkan'ın Romanı*, İst.: Everest, 2006.

Kaynaklar: *BF* (17 Eylül 1999).

TUNABOYLU, ZEKİ *(Plevne/Suhindol/Bulgaristan, 1906 - Zonguldak, 1952)* Şair, yazar.

Edirne Öğretmen Okulu'ndan mezun olduktan sonra Anadolu'nun çeşitli yerlerinde

öğretmen olarak görev yaptı. Bulgarca ve Fransızcadan çevirileri bulunmaktadır. Daha çok çocuk edebiyatı alanında ürünler verdi.

Yapıtları: Çocuk Kitabı: *Bizim Türkümüz*, (çocuk şiirleri) İst.: Ahmet Sait, 1943; *Tavşan Kardeşin Kurnazlıkları*, (çocuk masalları) Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1944, *Atilla'nın Kitabı*, (çocuk şiirleri) İst.: Ülkü Kitap Yurdu, 1949.

Kaynaklar: E. Ütük, "Tunaboylu, Zeki", *TDEA*, VIII, 381.

TUNCALP, ENVER *(Preveze, 1914 - Ankara, 1992)* Şair, yazar.

Preveze müftüsü İsmail Hakkı Bey'in oğlu. 1934'te İstanbul Harp Okulu'ndan mezun oldu. Silahlı Kuvvetler'in çeşitli kademelerinde görev yaptıktan sonra 1960'ta albay rütbesiyle emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra bir süre İlahiyat Fakültesi'ne devam etti. Tuncalp aynı zamanda pek çok derneğin üyesi ve kurucusudur. İlk şiiri Bursa'da yayımlanan *Hakkın Sesi* dergisinde çıktı. "Milli ve manevi değerlere" bağlılığı işleyen şiir ve yazıları genellikle yerel dergi ve gazetelerde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Trakya Türküleri*, İst., 1941; *Şaşkın Bakışlar*, Ank.: Ahmet İhsan Mtb., 1944; *Tanrıya Dualar*, İst.: Hakka Doğru Mecmuası, 1947; *Türküm Ne Mutlu Bana: Türk Çocuğunun Şiirleri*, Ank.: Akın Mtb., ?; *Gaziantep'in Halkı*, Gaziantep: Gaziantep Kültür Derneği, 1958; *Şükürname*, İst., 1959; *İntikam Destanı*, Ank.: Kardeş Mtb., 1964; *Orman İçinde*, Ank.: Ege Mtb., 1967; *Her Şey*, Ank.: Şark Mtb., 1970; *Çiçek Açan Seccade*, Ank.: Şark Mtb., 1972; *Üçler Yolu*, Siirt: Adalet Mtb., 1972; *Kışladan Sesler*, Ank.: Şark Mtb., 1972; *Cumhuriyet'in 50. Yıl Destanı*, Ank.: Şark Mtb., 1973; *Mevlana Sevgisi*, Ank.: Şark Mtb., 1973; *İlahi Sesler: İslam'ın Binası*, Ank.: Şark Mtb., 1973; *İlahi Sesler: İnandım İman Ettim*, Ank.: Şark Mtb., 1974; *Kıbrıs Barış Harekâtı Destanı*, Ank.: Şark Mtb., 1974; *Üçler Divanı*, (N. Şeker ve M. Bayram ile) Siirt: Adalet Mtb., 1975; *Anne Baba ve Ata Sevgisi*, Ank.: Şark Mtb., 1975; *Teknolojide Teknik Şiir Denemeleri*, Ank.: Şark Mtb., 1976; *Besteli Güfteler, Güftesiz Besteler*, Ank.: Şark Mtb., 1976; *1979 Çocuk Yılı Dolayısıyla Türk ve Dünya Çocuklarına Armağan*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1980; *Bağlıyız Atatürk'e*, Ank.: Şark Mtb., 1981; *Yurtta Sulh, Cihanda Sulh*, Ank.: Kemalist Atılım Dergisi, 1986.

Derleme-İnceleme: *Manzum Buhari-i Şerif: Peygamber Sözleri*, İst.: Saka Mtb., 1950; *Ramazan'ın Kudsiyeti ve Oruç*, Ank.: Din Yolu, 1957; *İslamda Mutlu Günler*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1960; *Kuran-ı Kerimden Ayetler*, Ank.: Hilal, 1960; *Milli Misak (Kızıl Tehlike)*, Ank.: Doğuş Mtb., 1965; *Yeşilay Ülküsü*, İzmir: Türkiye Yeşilay Cemiyeti İzmir Şubesi, 1968; *Türkçülük ve Türkiye Sevgisi*, Ank.: Cihan Mtb., 1968; *Alkol ve Sarhoş*, İst.: Cihan Mtb., 1968; *Silah Başına*, Ank.: Komünizmle Mücadele Derneği, 1969; *Asalak: Siyon*, Ank.: Arı Mtb., 1969; *Mezar Taşları ve Manzum Kitabeler*, Ank.: As Mtb., 1971; *Yaş mı, Kuru mu?*, Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1971; *Kurandan Bize Haber: 28 Peygamber*, Ank.: Şark Mtb., 1972; *Alparslan ve Malazgirt Destanı*, Ank.: Şark Mtb., 1973; *Manzum Biyografi*, Ank.: Şark Mtb., 1974; *Müslüman Türkler İçin Manzum Dualar*, Ank.: Şark Mtb., 1976; *Gönül Tahtında Güzide (Şair ve Yazar Güzide Taranoğlu)*, Ank.: Gülpınar Dergisi, 1979.

Kaynaklar: "Tuncalp, Enver", *TDEA*, VIII, 381-382.

TUNCEL, MURAT *(Posof/Kars, 2 Kasım 1952 -)* Öykücü, romancı.

Yosma Hanım ile çiftçi Alaattin Tuncel'in oğlu. Artvin Öğretmen Okulu'nu (1971) ve İstanbul Atatürk Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nü (1979) bitirdi. İlk ve orta okullarda öğretmenlik (1970-84), *Günaydın* gazetesinde düzeltmenlik (1984-89) yaptı. 1989'da Hollanda'ya yerleşti, öğretmenlik yapıyor. *Gebze Uyanış* gazetesinde editörlük (1979-82), *Türkü* dergisinde yazı kurulu üyeliği yaptı (1991-92). *Dargın Değilim Yaşama* kitabı nedeniyle 1981'de hakkında dava açıldı; beraat etti. TYS, Hollanda Yazarlar Sendikası üyesi. Lahey'de yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk yazısı 1979'da *Gebze Uyanış* gazetesinde çıktı. Öykü ve yazılarını *Varlık*, *Damar*, *Türk Dili* ve *Prizma* (Hollanda) dergilerinde yayımladı. Toplumcu gerçekçi bir yazar olarak kabul edildi. Yayınlanmış çocuk kitapları vardır.

Ödül: *Maviydi Adalet Sarayı* ile 1994 Şükrü Gümüş Roman Ödülü; *Üçüncü Ölüm* ile 1998 Halkevleri Kültür Sanat Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Dargın Değilim Yaşama*, İst.: Onur B., 1981; *Mengelez*, İst.: Servet, 1982; *Güneşsiz Dünya*, İst.: Çağıltı, 1987; *Beyoğlu Çığlıkları*, İst.: Gerçek Sanat, 1989; *Gölge Kız*, İst.: Varlık, 2002.

Roman: *Maviydi Adalet Sarayı*, İst.: Pencere, 1994; *Üçüncü Ölüm*, İst.: Halkevleri, 1998; *İnanna*, İst.: Varlık, 2006.

Anı: *Yarımağız Anılar*, İst.: Pencere, 1996.

Kaynaklar: *BF* (14 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 365.

TUNCER, CENGİZ *(Buldan/Denizli, 1931 - İstanbul, 8 Temmuz 1981)* Romancı, gazeteci, senaryo yazarı.

İzmir Buca Ortaokulu 2. sınıftan ayrıldı, ticaretle uğraşan babasının yanında çalıştı. Bir süre İzmir'deki *Anadolu* gazetesinin sanat sayfasını hazırladı (1949-50). 1951'de *Sabah Postası*'nda gazeteciliğe başladı. Aynı yıl Tarık

Dursun K., N. Gürcan ve Z. Metin'le *Kervan* dergisini çıkardı. 1953'te İstanbul'a giderek *Vatan*, *Son Posta*, *Gece Postası* ve *Akşam* gazetelerinde çalıştı. 1961'de R. Teksoy'la birlikte bir filmcilik şirketi kurdu. 1968'de gazeteciliği bırakarak Aydın Emeç'le birlikte E Yayınları'nı kurdu ve ölümüne kadar bu yayınevini yönetti.

İlk şiiri İzmir'de *Gençlik* adlı dergide çıktı (1945). T. Dursun K., N. Gürcan ve Z. Metin ile birlikte İzmir'de *Kervan* adlı dergiyi yayımladı (9 sayı, 1951-52). Gazetelerdeki röportajları ve kitap tanıtma yazılarıyla tanındı. *Yeditepe* ve *Kaynak* dergilerinde şiirler yayımladı. 1959'da yayımlanan *Hacizli Toprak* adlı romanında kırsal kesimin sorunlarını konu edindi. Bu romanın konusu, yazarın doğduğu topraklardaki bir köyde geçer. Röportajlarından yola çıkarak yazdığı ikinci romanı *Kerkenez* ise cinsel sorunun cinayete kadar uzanan etkisini konu edinmiştir. *Hacizli Toprak* Rusçaya (1964) ve Bulgarcaya (1965) çevrildi. "Başlık" adlı filmin (yön. K. İnci, 1965) senaristliğini, "Sevmek Seni" filminin (1965) senaristliğini ve yönetmenliğini yaptı.

Ödül: "Bir Cinayetin İçyüzü" adlı röportajıyla 1962 Gazeteciler Cemiyeti Altın Kalem Armağanı.

Yapıtları: Şiir: *Devriâlem*, (Tarık Dursun K. ile birlikte) Ank.: Kaynak, 1951.
Roman: *Hacizli Toprak*, İst.: Remzi, 1960; *Sevmek Seni*, İst.: Habora, 1966; *Kerkenez*, İst.: E, 1971.
Senaryo: *Sevmek Seni*, İst.: Habora, 1966.
Çeviri: *Yaşayanlar ve Ölüler* (K. Simonov; A. Emeç'le), İst.: Sosyal, 1968.
Kaynaklar: *BF* (8 Kasım 2000, eşi Aynur Tuncer tarafından); Necatigil, *İsimler*, 365-366; Karaalioğlu, 415; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1134-1135; "Tuncer, Cengiz", *TDEA*, VIII, 382; Kurdakul, *Sözlük*, 610-611; Necatigil, *Eserler*, 170; Özgüç, I, 253, 275.

TUNCER, HÜSEYİN *(Iğdır, 24 Temmuz 1947 -)* Edebiyat tarihçisi ve araştırmacısı.

Simüzer Hanım ile esnaf Mehdi Tuncer'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Kars'ta tamamladı; Erzurum Atatürk Üni. Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1970). Gazi Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Tarık Buğra" (1985) ve "Türk Yurdu (1911-31)" (1988) konulu çalışmalarıyla yüksek lisans ve doktora yaptı. 1989'dan beri Dokuz Eylül Üni. Buca Eğitim Fak. Türkçe Eğitimi Bölümü'nde yardımcı doçent. İLESAM üyesi. İzmir'de yaşıyor; evli, iki çocuk babası. İlk yazısı ("Azap Toprakları'nda Çiçekler Büyür") 1985'te *Töre* dergisinde çıktı. Yazılarını *Türk Edebiyatı*, *Türk Yurdu*, *Dolunay*, *Doğuş* ve *Folklor Araştırmaları* dergilerinde yayımladı.

Ödül: *Türk Yurdu (1911-31) Üzerine Bir İnceleme* ve *Türk Yurdu (1911-31) Bibliyografyası* ile 1993 "Ziya Gökalp" Türk Ocağı İlim Teşvik Armağanı.

Yapıtları: Edebiyat Tarihi: *Tanzimat Edebiyatı*, İzmir: Akademi, 1992; *Servet-i Fünun Edebiyatı*, İzmir: Akademi, 1992; *Meşrutiyet Devri Türk Edebiyatı*, İzmir: Akademi, 1994; *Beş Hececiler*, İzmir: Akademi, 1994; *Yedi Meşaleciler*, İzmir: Akademi, 1994; *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı I, II*, İzmir: Kanyılmaz Mtb., 1996; *Garipçiler*, İzmir: Kanyılmaz Mtb., 1997.
Araştırma-İnceleme: *Tarık Buğra*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1988; *Türk Yurdu (1911-31) Üzerine Bir İnceleme*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1990; *Tarık Buğra'nın Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*, İst.: MEB, 1992; *Edebiyat Araştırma ve İncelemeleri*, İzmir: Akademi, 1994; *Türk Yurdu (1911-31) Bibliyografyası*, İzmir: Akademi, 1993; *Türk Ocakları Tarihi Açıklamalı Kronolojisi (1912-97)*, (Y. Hacaloğlu ve R. Memişoğlu'yla) 2 c., Ank.: Türk Yurdu, 1998; ; *Dil-Kültür Edebiyat ve Sanat Penceremizden*, İzmir: Akademi, 2000; ; *Özker Yaşın Hayatı Sanatı Eserlerinden Seçmeler*, İst.: Çevre, 2001.
Öykü: *Özbekistan'da Çok Türkler Var*, İzmir: Akademi, 1999.
Derleme: *Şiirimizde İzmir*, (Y. Tuncer ile) Ank.: MEB, 1991; *Şiirlerle Türkiye*, (İ. Alpaslan ile) Ank.: Kültür Bakanlığı, 1995.
Kaynaklar: *BF* (1999); Işık, 595-596; *Kim Kimdir*, 689.

TUNCOR, FERİT RAGIP *(Çanakkale, 1912 - İstanbul, 12 Mayıs 2005)* Şair, yazar.

Şadan Fahir ve Ragıp Pigar imzalarını da kullandı. Faika Hanım ile eczacı-kimyager Ali Ragıp Bey'in oğlu. Yatılı olarak İzmir Muallim Mektebi'ni bitirdi (1931). Aydın'da öğretmenlik yaptı (1932-45), MEB Yayınlar Dairesi'nin çeşitli kademelerinde (1945-71) görev aldı; iki yıllık kütüphanecilik kursundan sonra Bakanlık Arşiv Kütüphanesi'ni kurdu. *Size* ve *Yeni Defne* dergilerini yönetti. Ürünlerini *İlköğretim*, *Varlık*, *Kadın*, *Ülkücü Öğretmen*, *Çığır*, *Çağrı*, *Milli Kültür*, *Erciyes*, *Türk Edebiyatı*, *Türk Folklor Araştırmaları*, *Eğitim Hareketleri* dergilerinde yayımladı. Şiir, roman, öykü, piyes, araştırma, derleme türlerinde çocuklar için elli civarında kitap yazmış olan Tuncor ayrıca H. Z. Uşaklıgil ve R. H. Karay'ın kitaplaşmamış bazı yapıtlarını ve Ziya Gökalpin makalelerini yayıma hazırladı.

Yapıtları: Şiir: *9 Eylül*, (şiirler ve düzyazılar; İzmirli şair ve yazarlarla) İzmir Spor Kulübü, 1930; *İzmir'den Sesler*, (İzmirli altı şair ve yazarla), 1931.
Öykü-Roman: *Bu Toprağın Çocukları*, Aydın: Nazilli Mtb., 1944; *Sarsılan Topraklar*, Aydın: Nazilli Mtb., 1944; *Bir Yalancının Cezası*, Aydın: Nazilli, 1945; *Kahraman Çocuk*, Aydın: Nazilli Mtb., 1945; *Köye Dönüş*, Aydın: Nazilli Mtb., 1945; *Kurtoğlu*, Aydın: Nazilli Mtb., 1945; *İyilik Perileri*, 1973.
Derleme: *Sevgi Şiirleri*, 1948; *Seçme Çocuk Masal ve Hikâyeleri Kılavuzu*, (R. Akman ile) Ank.: Arbas Mtb., 1948; *Çocuklara Bilmeceler*, İst.: İnkılâp, 1949; *Okul Piyesleri Kılavuzu*, (R. Akman ile) Ank.: Yeni Mtb., 1950; *19 Mayıs, 23 Nisan, 30 Ağustos, 29 Ekim Şiirleri*, (R. Akman ile) Ank.: Sanat B., 1954; *Cumhuriyet Bayramı Şiirleri*, Ank.: Sanat Mtb., 1955; *Atatürk Şiirleri*, Ank.: Cihan, 1958; *Atatürk ve Kahramanlık Şiirleri*, (2. bas.) İst.: İnkılâp ve Aka, 1981; *Atatürk'ten Vecizeler*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1981; *Kenan Evren'den Vecizeler*, 1983; *Renkli Resimlerle Nasrettin Hoca*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1984; *Atatürk Haftası*, (2. bas.) İst.: Postoğlu, 1985; *İlkokullar İçin Bayram Şiirleri*, 1987; *Rontlar ve Şarkılı Oyunlar*, (E. Bingöl ile) İst.: İnkılâp, 1988; *Okul Tiyatrosu*, İst.: İnkılâp, 1990; *İlkokullar İçin Ünite Şiirleri*, 1999.
Diğer: *Ortaokul Türkçe Okul Kitaplarında Adı Geçen Yazarlar ve Çevirmenler*, İst.: İnkılâp, 1952; *Piyasada Mevcut Çocuk Kitaplarını Tanıtma ve Sipariş Kılavuzu*, (V. K. Ağralı ile) 1953; *Türk ve Dünya Büyükleri I, II, III*, (S. Arıkan ile) Ank.: Öğretmen Dergisi, 1954, 1955, 1960; *Anneler Günü*, Ank.: Öğretmen Dergisi, 1957; *Hayat Bilgisine Uygun En Güzel Çocuk Şiirleri/İlkokul 1, 2, 3, 4, 5*, Ank.: Öğretmen Dergisi, 1957-58; *MEB Yayınlar Katalogu (1923-1973)*, Ank.: MEB, 1976; *Belirli Günler*, İst.: Rafet Zaimler, 1984; *Türkçe Yeni İmlâ Kılavuzu*, (M. S. Koz ile) İst.: Rafet Zaimler, 1985; *Monologlar*, İst.: Esin, 1987; *Okuma Bayramı*, 1988; *MEB Yayınlar Bibliyografyası (1923-1985)*, Ank.: MEB, 1989; *MEB Yayınlar Bibliyografyası (1923-1993)*, Ank.: MEB, 1996.
Kaynaklar: *BF* (3 Eylül 1999); Karaalioğlu, 573; M. Kutlu, "Tuncor, Ferit Ragıp", *TDEA*, VIII, 382-383.

TUNÇ, AYFER *(Adapazarı, 2 Mart 1964 -)* Öykücü.

Yıldız Hanım ile öğretmen Bedri Tunç'un kızı. Erenköy Kız Lisesi ve İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Sedat Bilgin'le birlikte *Tanım* dergisini (1984, 2 sayı) çıkarttı; *Sokak* (1989) dergisi ile *Güneş* ve *Yeni Yüzyıl* gazetelerinde çalıştı. Yapı Kredi Yayınları'nda yayın yönetmeni oldu (1999-2004). Radyo oyunları ve TV dizileri için senaryolar yazdı. "Alafranga İhtiyar" adlı öyküsü "Ah!" adıyla TV için filme alındı (yön. T. Eratalay 1994). İstanbul'da yaşıyor.

İlk yazısı 1983'te *Edebiyat '81* dergisinde çıktı. Öykü ve yazılarını *Milliyet Sanat*, *Adam Öykü*, *kitap-lık* ve *Sanat Dünyamız* dergilerinde yayımladı. Aşk, yalnızlık, ölüm gibi duygular çevresinde yoğunlaşan öykülerindeki lirik ve yalın anlatımı, "buruk, hüzünlü çağrışımlar uyandıran" dili ve başarılı kurgusuyla dikkat çekti. K. Ertop'a göre "Ayfer Tunç ayrıntıları yakalayan, yerli yerinde kullanan bir gözlemcidir. Toplumumuzun yakın geçmişini ve bugünün gerçeklerini ustalıkla önümüze sermektedir." F. Akatlı ise Ayfer Tunç'u "Edebiyatımızdan hanidir geri çekilmiş görünen 'trajik olan'ı mesele edinen ve üstesinden gelen iyi bir yazar" olarak nitelendirmektedir.

Ödül: "Saklı" öyküsüyle 1989 Yunus Nadi "Kadın Konulu" Öykü Yarışması Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Saklı*, İst.: Cem, 1989; *Mağara Arkadaşları*, İst.: YKY, 1996; *Aziz Bey Hadisesi*, İst.: YKY, 2000; *Taş Kâğıt Makas*, İst.: YKY, 2003; *Eveelotel*, İst.: Can, 2006; *Ömür Diyorlar Buna*, İst.: Can, 2007.
Roman: *Kapak Kızı*, İst.: Simavi, 1992; *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*, İst.: Can, 2009.
Araştırma: *İkiyüzlü Cinsellik*, (Oya Ayman ile) İst.: Altın Kitaplar, 1995.
Anı-Anlatı: *Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek: 70'li Yıllarda Hayatımız*, İst.: YKY, 2001.
Kaynaklar: *BF* (15 Nisan 1999); K. Ertop, "Kapak Kızı", *Varlık*, Haziran 1992; I. Şimşek, "Ayfer Tunç'la Söyleşi", *kitap-lık*, S. 22 (Temmuz-Ağustos 1996); Y. Nur, "Yazarlar Çok Yalnız", *Yeni Yüzyıl*, 30 Eylül 1996; E. Akın, "Hikâyeleri Şarap Misali...", *Milliyet Sanat*, S. 394 (15 Ekim 1996); F. Andaç, "Öykülerin Öykücülerin Evreninden Notlar", *Varlık*, S. 1071 (Aralık 1996); A. Ümit, "Yitik Yaşamların Şiiri", *Cumhuriyet Kitap*, 5 Aralık 1996; P. Çelikel, "Mutlu Aşklar Yaşanır, Yazılmaz" (söyleşi), *Binyıl Kitap*, 12 Mayıs 2000; H. Meryem, "İçimde Bir Erkek mi Yaşıyor Diye Düşünüyorum Bazen", *Öküz*, S. 7 (Temmuz 2000); H. İnci, "Günümüz Hikâyesinde Klasik Bir Tat", *Cumhuriyet Kitap*, 20 Temmuz 2000; Ö. Lekesiz, "Aziz Bey Hâdisesi", *Hece*, S. 44 (Ağustos 2000) - S. 45 (Eylül 2000); F. Akatlı, "Ağustos Mektubu", *Varlık*, S. 1116 (Eylül 2000).

TUNÇ, İLYAS *(Ordu, 12 Haziran 1956 -)* Şair.

Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümü'nü bitirdi. 1979'dan sonra İngilizce öğretmenliği yaptı. Sinop'ta yaşıyor, emekli. Şiirleri *Yazılı Günler, Karşı, Damar, Biçem, Akatalpa, Varlık* dergilerinde yayımlandı. İngilizceden şiir çevirileri yaptı.

Ödül: 1994 Ali Rıza Ertan Şiir Ödülü; 1995

Orhon Murat Arıburnu Şiir Jüri Özel Ödülü ve Damar Dergisi Çankaya Belediyesi İlkbahar Şiir Ödülü; *Sesler İncelikler* ile 2008 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Kış Bir Alkış mıydı*, Bursa: Biçem, 1992; *Kül ve Kopuş*, Ank.: Damar, 1995; *Fetüs Günlüğü*, Ank.: Pervaz, 2002; *Savrulmalar*, Ank.: Ekin, 2004; *Sesler İncelikler*, İst.: Artshop, 2008; *Karnaval Sözler Kitabı*, İst.: Artshop, 2009.
Kaynaklar: Işık 06, 3588.

TUNÇER, KUBİLAY *(Balıkesir, 12 Haziran 1969 -)* Şair.

Kubilay QB Tunçer imzasını kullandı. Gelinlikçi Beyhan Hanım ile bankacı Aynur Tuncer'in oğlu. Ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı; 1992'de ODTÜ Psikoloji Bölümü'nü bitirdi. Aynı üniversitenin Felsefe Bölümü'nde yüksek lisans yaptı. Turist rehberi olarak çalıştı; turizm şirketi sahibi. Profesyonel olarak illüzyon ve tiyatroyla uğraştı. İstanbul'da yaşıyor. Şiir ve yazılarını *Gösteri* ve *Tiyatro Tiyatro* dergilerinde yayımladı. "Anrico'nun Peşinde" adlı oyunu Devlet Tiyatroları'nda sahnelendi.

Yapıtları: Şiir: *Apokrifa*, Ank.: Gece, 1991.
Çocuk Kitabı: *Herkes Sihirbaz Olacak*, İst.: Can, 2002.
Oyun: *Olağan Mucizeler-Üç Tiyatro Oyunu*, İst.: Can, 2002.
Kaynaklar: *BF* (27 Mayıs 1999).

TURAÇ, CAFER *(Malatya, 8 Mart 1959 -)* Şair.

Asıl adı Turan KORKMAZ. Hatice Hanım ile işçi Abdurrahman Korkmaz'ın oğlu. Kuleli Askeri Lisesi'nden sonra Ankara'da Kara Harp Okulu'nu bitirdi (1981). Kıta subaylığı (1981-87), askeri şube başkanlıkları (1987-95) yaptı. 1996'dan sonra çeşitli şirketlerde ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde yöneticilik yaptı. İstanbul'da yaşıyor; evli ve iki çocuk babası.

Şiirlerini 1976'dan itibaren *Pınar*, *Aylık Dergi*, *Yedi İklim*, *Dergâh*, *Kayıtlar*, *Şiir Atı*, *Üç Çiçek*, *Düşler* dergilerinde yayımladı. Şiirlerinde Edip Cansever, Turgut Uyar ve Sezai Karakoç gibi İkinci Yeni şairlerine yakın olduğu söylenebilir.

Yapıtları: Şiir: *Yağmur Fotoğrafları*, İst.: kendi yayını, 1984; *Sessiz Redifler*, İst.: İz, 1992.
Kaynaklar: *BF* (1999); Işık, 597; A. Özer, "Bir Karaduygu'nun Mektupları", *Geniş Zamanlar*, S. 3 (1991); M. Macit, "Sevdâya Kaftan Biçen Derviş: Cafer Turaç", *Dergâh*, Ağustos 1997.

TURAL, SADIK KEMAL *(Kırıkkale, 1 Mart 1946 -)* Yazar.

Kemaloğlu ve Sadık Kemaloğlu imzalarını da kullandı. Kırıkkale Lisesi'ni fark derslerini vererek Samsun İlköğretmen Okulu'nu bitirdi. Bir süre ilkokul öğretmenliği yaptı. Erzurum Atatürk Üni. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1971). 1972'den itibaren Hacettepe Üniversitesi'nde Türkçe-kompozisyon dersleri verdi. 1978'de edebiyat doktoru, 1983'te doçent, 1988'de profesör oldu. 1989'da Gazi Üniversitesi'ne geçerek Fen-Edebiyat Fakültesi'nde Sanat Tarihi ile Felsefe bölümlerinin kurucu başkanlığını, Türk Dili ve Edebiyatı bölüm başkanlığını yürüttü. 1984'te Devlet Planlama Teşkilatı'nda kültür planlamacısı, Kültür Bakanlığı yayın komisyonlarında üye ve başkan olarak görev aldı (1983-88). Almanya'da (Köln) "Türk Çocuklarında Kültürel Kimlik ve Eğitim Meseleleri Projesi"nin başkanı olarak görev yaptı (1988-89). 1989'da Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi bilim kurulu üyeliğine atandı; bilim kurulunca yürütme kurulu üyeliğine seçildi (1989-93); 1993-2000 yıllarında Atatürk Kültür Merkezi başkanlığı yaptı. 1996'da UNESCO Milli Komisyonu yönetim kurulu üyeliğine ve Kültür Komitesi başkanlığına seçildi, 2000'de "Yüksek Kurum" başkanı oldu. İLESAM üyesi. Evli ve bir çocuk babası. Şiir ve yazılarını *Defne*, *Divan*, *Töre*, *Türk Kültürü* ve *Milli Kültür* dergilerinde yayımladı.

Ödül: *Zamanın Elinden Tutmak* ile 1982 Türkiye Milli Kültür Vakfı Ödülü, 1983 TYB Ödülü; 1998 Türk Folklor Araştırmaları Kurumu İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü.

Yapıtları: İnceleme: *Zamanın Elinden Tutmak: Edebiyat Nazariyâtı-Edebi Tenkit Örnekleri*, İst.: Ötüken, 1982; *Hikâyeciliğimizin 100. Yılında 100 Örnek*, (Z. Kerman ve M. K. Özgül ile) Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1987; *Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler*, Ank.: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1988; *Sorulara Cevaplarla, Kültür Edebiyat Dil*, 1991; *Şahsiyetler ve Eserler*, 1992; *Edebiyat Bilimine Katkılar*, 1993; *Ölümünün Yirmibeşinci Yılında Yahya Kemal Beyatlı*, (Ş. Elçin ve M. Tevfikoğlu ile) 1993; *Şükrü Elçin'e Armağan*, 1993; *Kılavuz:Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi*, 1996; *Türk Dünyasında Renkler ve Nevruz*, (E. Kılıç ile) 1996; *Estetik Duyarlık Konusunda Kavramlaştırma Denemesi*, 1997; *Tarihten Destana Akan Duyarlılık*, Ank.: Atatürk Kültür Merkezi, 1998; *Gorkut Ata: Türkmen Halk Nüshası*, (A. Nurmemmet ile) 1999; *Sensibility Flowing From History to Epic*, 1999; *Bilgelerin Yolunda*, Ank.: Atatürk Kültür Mer-

kezi, 1999; *Tarihtan Dastanga Ötken Sezimtaldık*, 2000; *Millî Duyarlılık veya Türk Estetiği Üzerine Düşünceler*, 2000.
Ders Kitabı: *Türkçe Kompozisyon*, 1976; *Türk Dili ve Edebiyatı: Lise-1*, (Ş. Aktaş ve İ. Karakuş ile) İst.: Deniz, 1998.
Kaynaklar: M. K. Özgül, "Tural, Sadık Kemal", *TDEA*, VIII, 383-384.

TURAN, ADEM *(Biga/Çanakkale, 15 Ocak 1960 -)* Şair.

Bedirhan Güney imzasını da kullandı. Habibe Hanım ile çiftçi Ali Turan'ın oğlu. Biga İmam-Hatip Lisesi'ni (1980) ve Uludağ Üni. İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi (1992). Türkiye 1. Amatör Lig takımlarında futbol oynadı (1976-79). Bursa *Marmara* gazetesinde yazı işleri müdürlüğü yaptı (1993-94); halen öğretmen. Yozgat'ta yaşıyor; evli, iki çocuk babası. İlk şiiri ("Yokluğun Bize Çokça Kahır Efendim") 1982'de *Yeni Devir* gazetesinde çıktı. Şiirleri *Mavera*, *Yönelişler*, *Dergâh*, *Kayıtlar*, *Yedi İklim*, *Hece* ve *Kırağı* dergilerinde yayımlandı.

Ödül: "Melekler ve Çocuklar" ile 1994 Türkiye Gazetesi Bosna Unutulmasın Şiir Yarışması (ikincilik).

Yapıtları: Şiir: *Artık Kuşlarını Uçur*, İst.: Yedi İklim, 1998; *Son Günün Şiiri*, İst.: Düş Çınarı, 1997; *Hayâl Defteri*, İst.: Beyan, 1997; *Bendeki Tenha*, İst.: İlke, 1999; *Nisan Çobanı*, İst.: Birey, 2002; *Ateşte Yıkanmış Atlar*, Ank.: Ebabil, 2007.
Kaynaklar: *BF* (21 Haziran 1999); Işık, 598; H. Su, "Son Günün Şiiri", *Hece*, Eylül 1997; H. Akın, "Eli Şiire Giden Adam", *Akit*, 10 Aralık 1997; M. Kahraman, "Son Günün Şiiri Üstüne", *Hece*, Haziran 1999.

TURAN, GÜVEN *(Gerze/Sinop, 2 Aralık 1943 -)* Şair, romancı, öykücü, eleştirmen.

Tam adı İsmail Güven Turan. Sabriye Hanım ile tütün tüccarı Ahmet Turan'ın oğlu. İlkokulu Samsun'da okudu (1956). Samsun Maarif Koleji'nden (1963) sonra DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1968). Aynı bölümde yüksek lisans eğitimini tamamladı (1973). AÜ Fen Fakültesi'nde okutman olarak çalıştı (1970-76). Bu arada TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu için çok sayıda program hazırladı (1968-77). Daha sonra reklamcılık alanında çalışmaya başladı; İstanbul'da çeşitli ajanslarda metin yazarlığı ve yöneticilik yaptı (1976-95). Reklam Yazarları Derneği kurucuları arasında yer aldı; bir süre başkanlık yaptı. 1995'ten bu yana Yapı Kredi Kültür Sanat Yayınları'nda yayın danışmanı olarak çalışıyor. TYS ve PEN Yazarlar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor.

İlk şiiri ("Aykırı Yaşantı") Haziran 1962'de *Yelken* dergisinde çıktı. 1980'li yıllara kadar şiir, öykü, eleştiri ve inceleme türündeki ürünleriyle *Dost*, *Dönem*, *Evrim*, *Devinim 60*, *Yordam*, *Soyut*, *Türk Dili*, *Alan '67*, *Ataç*, *Yelken*, *Oluşum* gibi dergilerle *Ulus* gazetesinin sanat ekinde yer aldı. H. Aker ile birlikte Ankara'da *Devinim 60* adlı bir dergi çıkardı (12 sayı, Şubat 1965-Ocak 1966). Daha sonra eleştirmen H. Cöntürk'ün genç kuşağın eğitimine ağırlık vermek, edebiyat anlayışı ve zevkini yükseltmek amacıyla çıkardığı *Yordam* dergisinin (27 sayı, Ocak 1966-Aralık 1969) etkin yazarları arasında yer aldı ve bu nedenle "Yordamcı" olarak da anıldı. 1980 sonrasında imzasının sıkça göründüğü dergiler *Tan*, *Yazko Edebiyat*, *Yeni Düşün*, *Gösteri*, *Adam Sanat*, *Gergedan*, *Argos*, *Defter*, *Sombahar* ve *kitap-lık*'tır. Öykü ve şiirlerinden bazıları yabancı dillere çevrilerek çeşitli dergi ve antolojilerde yer aldı.

Eleştiri kuramına ilişkin yazıları, eleştirileri, metin incelemeleri ve denemeleriyle dikkati çeken Turan ilk kitabı *Dalyan* ile adını duyurdu. TDK Roman Ödülü alan bu roman, dili ve anlatım özellikleriyle bir ustalığın ürünü olarak değerlendirildi. İmgenin ve söyleyiş biçiminin ağır bastığı şiirlerinde yalnızlık, hüzün ve aşk gibi temaları etkileyici bir şiir diliyle işledi. Bireysel gerilimlere ve küçük ayrıntılara önem verdiği belirtildi (A. Özkırımlı). Şiirlerinde doğanın türlü görünümleri, zamanın, mevsimlerin geçişi karşısındaki duygu ve düşüncelerini sözcükleri titizlikle seçerek dile getirdi; giderek kısa ve daha az sözcükle yazmaya, buna karşılık imgesel açıdan şiirini zenginleştirmeye çalıştı. Roman ve öykülerinde yaşam-ölüm çatışmasını kadın-erkek ilişkileri çerçevesinde anlatırken erotizme ustalıkla yer verdiği görüldü.

Ödül: *Dalyan* ile 1979 TDK Roman Ödülü; *Düş Günler* ile 1990 Yunus Nadi Ödülü; "Bir Albümde Dört Mevsim" ile 1991 Yunus Nadi Ödülü (Yayımlanmamış Şiir Kitabı Dalında); *Cendere* ile 2004 Altın Portakal Şiir Ödülü; *Süregelen* ile 2006 Memet Fuat Eleştiri Ödülü; 2008 TÜYAP İstanbul Kitap Fuarı Onur Eleştirmeni Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Güneşler... Gölgeler...*, İst.: Derinlik, 1981; *Peş*, İst.: Yazko, 1982; *Sevda Yorumları*, İst.: Şiir Atı, 1990; *Bir Albümde Dört Mevsim*, İst.: Korsan, 1991; *İkaros'un Uçuşu*, İst.: YKY, 1993; *Toplu Şiirler*, İst.: YKY, 1995; *101 Bir Dize*, İst.: YKY,

1996; *Gizli Alanlar*, İst.: YKY, 1997; *Görülen Kentler*, İst.: YKY, 1999; *İz Sürmek*, İst.: YKY, 2001; *Cendere*, İst.: YKY, 2003; *Serpintiler*, (Seçme Şiirler) İst.: Toroslu, 2006; *Çıkış*, İst.: YKY, 2008.
Roman: *Dalyan*, İst.: Derinlik, 1978; *Yalnız mısın*, İst.: Özgür, 1987; *Soğuk Tüylü Martı*, İst.: Mitos, 1992; *Üçlü* (üç roman birarada), İst.: YKY, 2002.
Öykü: *Düş Günler*, İst.: Afa, 1989; *Zemberek*, İst.: YKY, 2009.
Deneme-Eleştiri: *Kendini Okumak*, İst.: Eleştiri, 1987; *Bakır Çalığı*, İst.: Mitos, 1994; *Yazıyla Yaşamak*, (eleştiriler, denemeler, konuşmalar) İst.: YKY, 1996; *Çerçevenin Dışından*, İst.: YKY, 2004; *Süregelen*, İst.: YKY, 2005.
Çeviri: *Aşk ve İsyan* (K. Rexroth), İst.: İyi Şeyler, 1991; *Sınırsızdır Şiir* (M. Holub, seçme şiirler), İst.: İyi Şeyler, 1993; *Seçme Şiirler* (L. Glück), İst.: YKY, 1994; *Seçme Şiirler* (W. C. William), İst.: Kavram, 1995; *Seçme Şiirler* (H. D'den), İst.: Kavram, 1995.
Kaynaklar: *BF* (14 Nisan 1999), Necatigil, *İsimler*, 366-67; Kurdakul, *Sözlük*, 612-13; Karaalioğlu, 574; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1135; "Turan, Güven", *TDEA*, VIII, 384; *Kim Kimdir*, 692; N. Bulum, "Mevsimlerin Sesi", *Cumhuriyet Kitap*, S. 92 (28 Kasım 1991); M. Candan, "Senfonik Resimler", *Sombahar*, S. 8 (Kasım-Aralık 1991); G. Turan, *Yazıyla Yaşamak*, İst., 1996, s. 160-209; R. Dara, "Gülkurusu, Limonküfü...", *Kırık Amfora*, İst., 1999, s. 68-78.

TURANLIOĞLU, M. ULUĞ *(Pehlivanköy/Kırklareli, 1913 - Edirne, 17 Şubat 2002)* Şair, yazar.

Edirne İlköğretmen Okulu'nda okuduktan sonra bir süre ilkokul öğretmenliği yaptı. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi (1937). Emekli olduğu 1962'ye kadar Edirne, Çanakkale, Kırklareli illerinde Türkçe ve edebiyat öğretmeliği yaptı. *Damla* dergisini çıkardı (102 sayı, 1942-57). *Kopuz*, *Çığır*, *Yücel*, *Hisar* gibi dergilerde yazdı, *Önder* (Keşan) gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Hece ölçüsüyle kahramanlık ve yurt şiirleri yazmıştır.

Yapıtları: Şiir: *Meriç Kıyılarında*, 1932; *Bir Haykırış*, 1933; *Edirne Şiirleri*, 1941; *Köy Şiirleri*, 1942; *Meriç Konuşuyor*, 1942; *Memleket Şiirleri*, Edirne: Damla, 1945; *Edirne'den Kars'a Kadar*, 1949; *Herşey Vatan İçin*, 1952; *Aşk ve Vatan Şiirleri*, 1957; *Selçuk Bayrak Şiirleri*, 1957; *Türk Şiirinde Türk Büyükleri*, 1961; *Şiirimizde Edirne*, 1963; *Türk Ozanları Antolojisi*, 1971; *Âşık Veysel Şatıroğlu*, 1973; *Atatürk Şiirleri*, II. c., 1977; *Trakya'dan Bir Ses*, 1983; *Atatürk Çocuklarına Şiirler*, Edirne: Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi, 1993.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 367; "Turanlıoğlu, Uluğ", *TDEA*, VIII, 392.

TURGUT, AHMET *(İnönü, 1920 -)* Şair.

İlkokulu doğduğu kasabada okudu; ortaokulu İstanbul'da bitirdi. 1948'de yayımladığı ilk şiir kitabı *Gönül'den Gönül'e*'deki şiirlerinde, doğduğu kasaba olan İnönü, çevresindeki insanlar ve doğa gibi konuları işledi. Özellikle ilk şiirlerinde gerek biçim, gerekse konu olarak halk şiiri geleneğinin etkileri sezilmektedir. Hece ölçüsünü kullanan şair, şiirlerinin bir bölümünü *Çınaraltı* ve *Türke Doğru* gibi dergilerde yayımladı. 1945-60 arasında çeşitli gazetelerde muhabir olarak çalıştı. Şiirlerinin yanı sıra öyküleri vardır.

Yapıtları: Şiir: *Gönül'den Gönül'e*, Eskişehir: Güzeliş Mtb., 1948; *Acılarım*, 1956; *Bir Bahar Bekliyorum*, Bozüyük: Bozüyük B., 1965.
Kaynaklar: "Turgut, Ahmet", *TDEA*, VIII, 394; Ahmet Turgut, *Gönül'den Gönül'e*, Eskişehir, 1948.

TURGUT, ENGİN *(İstanbul, 9 Şubat 1957 -)* Şair, ressam.

Yaşar Hanım ile memur Halim Turgut'un oğlu. Üsküdar Akşam Lisesi'ni bitirdi. Gümrük komisyonculuğu (1976), banka memurluğu (1978), tezgâhtarlık, İtalya'da domates ve patates toplayıcılığı, reklamcılık gibi işlerde çalıştı. *Sombahar* dergisinde teknik yönetmenlik (1990-91), *eski'Z* dergisinde yayın kurulu üyeliği yaptı (1992), resim sergileri açtı. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri ("Sımsıkı") 1975'te *Hürriyet* gazetesinin *Kelebek* ekinde çıktı. Şiir, yazı ve söyleşilerini *Yarın*, *Yeryüzü Konukları*, *Edebiyat '81*, *Varlık*, *Gösteri*, *Sombahar*, *No*, *Uç*, *Bahçe*, *İnsan*, *Yaşasın Edebiyat*, *Mavi Portakal*, *eski'Z*, *Nar*, *Öküz* ve *Cumhuriyet Kitap* dergilerinde, ressamlarla yaptığı söyleşileri ve resim yazılarını *Anons* dergisinde yayımladı. Aşk, yalnızlık, hüzün, ölüm, varoluş, çocukluk ve can sıkıntısı gibi duygu ve temaları ironik bir dille işledi. Konuşma dilinin sesini ustaca kullandığı şiirlerindeki imgesel yoğunluk ve derinlikle dikkat çekti.

Ödül: *Küs* ile 1993 Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Kışkırtıcı Erguvan*, İst.: Şiir Atı, 1987; *Küs*, İst.: Telos, 1992; *Bayan Elma*, İst.: No. 27, 1997; *Aşk: Canım Benim!*, Antalya: İnsan Şiir Defteri, 1998; *Aşkın Kırkbir Hâli*, İst.: Hera, 1998, *Mucize Tozları*, İst.: Şule, 2002; *Mahcup*, Ank.: Hayal, 2006; *57 Model Chevrolet ya da Küçük Caz Şarkı*, İst.: Artshop, 2007; *Suyun Rüyası*, İst.: Artshop, 2008.
Deneme: *Hiçbir Zamana Sığmayan*, Ank.: Hayal, 2006.
Kaynaklar: *BF* (16 Ağustos 1999); Necatigil, *İsimler*, 367; O. Kâhyaoğlu, "Turgut ve Altıok'tan Kırılgan ve Hakiki Şiirler", *Özgür Gündem*, 20 Aralık 1992; G. Eryüksel, "Ve Her Sözcük Her Şairi Sevmez!",

Milliyet Sanat, 15 Ocak 1993; T. Kantürk, "Engin Turgut'la Söyleşi", *Varlık*, Mart 1993; H. Ergülen, "Uf Olmak Çok Şey Demektir", *Cumhuriyet Kitap*, 10 Ekim 1993; "Özel Bölüm: Engin Turgut" *Sombahar*, S. 20 (Kasım-Aralık 1993); A. Irmakkesen, "İmgenin Kıyısındaki Gerilla", *Cumhuriyet Kitap*, S. 417 (12 Şubat 1998); O. Özdem, "Aşkın ve Elmanın Şairi Engin Turgut", *Cumhuriyet Kitap*, S. 476 (1 Nisan 1999); "M. Cengiz, "Aşkın Kırkbir Hâli ve Aşk Canım Benim", *aynı yerde*; M. C. Doğan, "Dünyaya Tutulan Şiirden Ayna", *aynı yerde*; E. Topaloğlu, "Bay Kim ile Bayan Kimse", *aynı yerde*; S. Koçak, "Hayal ile Şiir Arasında Bir İmge Olarak Çokturgut", *aynı yerde;* enginturgut.com.

TURHAN, SEYFETTİN *(Karacabey/Bursa, 15 Mayıs 1923 - İstanbul, 16 Aralık 2002)* Öykücü, romancı.

Gazete yazılarında S. T. rumuzunu kullandı. Cemile Hanım ile kiremitçi Sefer Turhan'ın oğlu. Bursa milletvekili ve son Şeriye ve Evkaf Vekili Mustafa Fehmi Gerçeker ile oğlu Diyanet İşleri Başkanı Tevfik Gerçeker anne tarafından akrabasıdır. İlk ve orta öğrenimini Bursa ve İstanbul'da tamamladı; Maltepe Askeri Lisesi'ni (1941-43), Ankara Harp Okulu'nu ve Eskişehir Hava Okulu'nu (1947) bitirdi. 1952'den itibaren çeşitli gazete ve ansiklopedilerde görev aldı. Eskişehir Üni. İletişim Bilimleri Fakültesi öğretim görevlisi ve Akademi İstanbul İletişim Bölümü başkanı olarak görev yaptı. "Köy romanı akımı"na yakınlık duyduğunu belirten yazar, ürünlerini *Varlık*, *Yeditepe* ve *Kaynak* dergileriyle *Vatan* ve *Pazar Postası* gazetelerinde yayımladı.

Ödül: *Aptal* ile 1944 Halkevleri Genel Merkezi Sanat Yarışması "Küçük Hikâye" Dalı (ikincilik); *Yol Parası* ile Kaynak Dergisi Öykü Yarışması (birincilik); 1988 Ankara Gazeteciler Cemiyeti "Son Kırk Yılın En Başarılı Gazetecisi" Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Aptal*, Ank.: Halkevleri, 1944; *Yol Parası*, Ank.: Kaynak Dergisi, 1951.
Roman: *Tanrı Müjdecisi*, İst.: Ant, 1946.
Basın: *Amerika ve İngiltere'de Gazete ve Gazetecilik*, Ank.: Gazeteciler Cemiyeti, 1958; *Başyazı ve Yorum Yazarlığı*, Eskişehir: Anadolu Üni., 1995; *Haber Ajansları*, (Dr. Filiz Seçim ile) Eskişehir: Anadolu Üni., 1997; *Araştırmacı Gazetecilik*, Ank.: Uğur Mumcu Vakfı, 1996.
Diğer: *Atatürk-Nutuk: Olaylar Ansiklopedisi*, İst.: Remzi, 1986; *Atatürk'te Konular Ansiklopedisi*, İst.: YKY, 1993.
Çeviri: *Kör Gazap* (J. Saul), İst.: Altın Kitaplar, 1994.
Kaynaklar: *BF* (31 Mayıs 1999).

TURİNAY, NECMETTİN *(Sandıklı/Afyon, 7 Şubat 1946 -)* Denemeci, araştırmacı.

Afyonkarahisar Lisesi'nden (1964) sonra İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1968) ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu (1971) bitirdi. Erzurum Atatürk Üni. Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde Abdülhak Şinasi Hisar üzerine doktora çalışması yaptı. Alaşehir Lisesi, Meteoroloji Teknik Lisesi, Maçka Yüksek Tekniker Okulu ve Gazi Eğitim Enstitüsü'nde edebiyat öğretmeni olarak çalıştı (1971-77). TRT'ye muhabir olarak girdi (1977); daha sonra uzman ve Yayın Denetleme Kurulu üyesi oldu. Bir süre Başbakanlık danışmanı olarak görev yaptı. TYB genel başkanlığı görevinde bulundu (2004). Ankara'da yaşıyor; evli.

İlk yazısı 1968'de *Pınar* dergisinde çıktı. *Yeniden Millî Mücadele*, *Hisar*, *Türk Edebiyatı*, *Töre*, *Mavera*, *Millî Kültür*, *Millî Eğitim* ve *Doğuş* dergileri ile *Ortadoğu* gazetesinde titiz çözümlemelere dayalı edebiyat, dil ve kültür yazılarıyla dikkat çekti. A. Şinasi Hisar'ın edebiyat yazılarını derleyip *Kitaplar ve Muharrirler* adıyla üç cilt halinde yayına hazırladı.

Ödül: *Geleceğin Dünyası Yeniliğin Ufukları* ile 1983 TYB Deneme-Eleştiri Ödülü.

Yapıtları: Deneme: *Geleceğin Dünyası/Yeniliğin Ufukları*, Ank.: Birlik, 1983; *Dua ve Yakarış*, İst.: Etkileşim, 2005; *Bir Yusuf Bin Züleyha*, İst.: Etkileşim, 2006; *Şehrin Büyük Rüyası*, İst.: Etkileşim, 2007.
Araştırma-İnceleme: *Abdülhak Şinasi Hisar*, Ank.: MEB, 1988; *Kültür, Dil ve Sanata Dair*, Ank.: Akçay, 1997; *Değişen Toplum ve Aile*, Ank.: Akçay, 1996.
Sadeleştirme: *Müşâhedat* (Ahmet Mithat), 1979, Safahat (Mehmet Akif Ersoy), 2008.
Kaynaklar: "Turinay, Necmettin", *TDEA*, VIII, 394-395; Işık, 603.

TURNA, BURAK *(İstanbul, 20 Ocak 1975 -)* Romancı.

İlk ve ortaöğrenimini İstanbul Yeşilköy'de tamamladı. Kıbrıs Girne Amerikan Üniversitesi İşletme Bölümü mezunu. Çevirmenlik, ekonomi muhabirliği yaptı. Bankacılık ve tekstil sektöründe çalıştı.

Yapıtları: Roman: *Metal Fırtına*, (O.Uçar ile) İst.: Timaş, 2004; *Üçüncü Dünya Savaşı*, İst.: Timaş, 2005; *Metal Fırtına 2 Kurtuluş*, İst.: Timaş, 2005; *Nükleer Darbe*, İst.: Altın, 2006; *Bigeran*, İst.: Profil, 2007; *Metal Fırtına 3*, İst.: Profil, 2005; *Metal Fırtına 4*, İst.: Profil, 2009.
Deneme: *SistemA Geleceğin Düşüncesi*, İst.: Timaş, 2005.
Kaynaklar: Işık 06, 3616; tr.wikipedia.org.

TUZCU, MEHMET MÜMTAZ *(İzmir, 5 Ocak 1950 -)* Şair.

Öğretmen Lâmia Hikmet Hanım ile yargıç Ahmet Alaettin Tuzcu'nun oğlu. İlk ve orta öğrenimini İzmir'de tamamladı; 1975'te Hacettepe Üni. Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Aynı bölümden yüksek lisans derecesi aldı; 1976'dan beri Ege Üniversitesi'nde Fransızca okutmanlığı yaptı. Emekli. İzmir'de *Küçücük* (1979-80), *Körfez* (1983) ve *Dilizi* (1992) dergilerini çıkardı. İzmir'de yaşıyor, evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri ("Duman Kokusu") ve ilk öyküsü ("Kış Odası") 1971'de *Demokrat İzmir* gazetesinde çıktı. Şiir ve yazıları *Türk Dili*, *Dönemeç*, *Varlık*, *Yazko Edebiyat*, *Sanat Olayı*, *Oluşum*, *Yeni Biçem* ve *Sombahar* dergilerinde yayımlandı. İkinci Yeni'nin kapalı imgelerine yaslanan "kunt bir şiir" yazdığı kabul edildi. C. Süreya, Tuzcu için "Sözde, yontusal bir olanağa, içerikte de humour'a yöneliyor" derken, R. Dara "M. Mümtaz Tuzcu bin bir ayrıntıyla bir söz ve ses mimarisi için bilemiş soluğunu. Ve bu soluk, büyük kent ve büyük kentteki insan nefretini, sevgi ve sıcaklık özlemini dillendirmede" değerlendirmesini yaptı.

Ödül: *Bulvar Resimleri* ile 1987 Halil Kocagöz Şiir Ödülü; "Gece Raporu" dosyasıyla 1995 Sabri Altınel Şiir Ödülü (üçüncülük); *Sevda Adıyla* ile 1997 Cemal Süreya Şiir Ödülü; 2001 Orhon Murat arıburnu Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Yalan Yazın Yelleri*, İzmir: Gündem, 1985; *Bulvar Resimleri*, İzmir: Dönemeç, 1986; *Sevda Adıyla*, İzmir: Etki, 1996; *Yazöte (Toplu Şiirler 1971-98)*, İst.: YKY, 2001.
Roman: *YaşamSanat*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2006.
Kaynaklar: *BF* (Temmuz 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 614; İ. Öğretmen, "M. M. Tuzcu'yla Konuşma", *Çağdaş Eleştiri*, Ekim 1983; C. Süreyya, "155. Gün", *Milliyet Sanat*, 1 Nisan 1985; R. Dara, "Kunt Şiir ya da Kan ve Güneş", *Çağdaş Eleştiri*, Mayıs 1985; H. Peker, "*Sevda Adıyla*", *Varlık*, Ağustos 1997.

TÜLBENTÇİ, FERİDUN FAZIL *(İstanbul, 1912 - İstanbul, 6 Ağustos 1982)* Romancı, radyocu.

Rahşen Hanım ile Çanakkale şehitlerinden Yüzbaşı Hasan Fazıl Bey'in oğlu. Vefa Lisesi'ni ve İstanbul Ticaret Yüksekokulu'nu bitirdi. Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde görev aldı (1943-49). Ankara ve İstanbul'da *Ulus*, *Vatan*, *Cumhuriyet*, *Hürriyet* gibi çeşitli gazetelerde çalıştı (1949-59). 1949'da, Ankara Radyosu'nda tarih programları hazırlamaya başladı ve bunu on yıl sürdürdü. 1950'den sonra İstanbul Radyosu'nda danışmanlık ve program müdürlüğü yaptı; çok sayıda program hazırladı. Evli ve iki çocuk babasıydı.

İlk şiirleri 1929'da yayımlandı. Şiirlerini başta *Varlık* olmak üzere *Ağaç*, *Oluş*, *Gündüz*, *Yücel* dergilerinde yayımladı. 1935'te, A. M. Dıranas, C. S. Tarancı gibi şairlerin de yer aldığı *Büyük Harpten Sonrakiler* adlı bir şiir antolojisi hazırladı. Ankara ve İstanbul radyolarında "Geçmişte Bugün", "Kahramanlık Menkıbeleri", "Kahramanlar Geçiyor", "Büyük Türk Zaferleri" gibi programlardaki konuşmaları daha sonra kitap halinde yayımlandı. Radyo programlarının etkilerini de taşıyan ve geniş kitlelere okuma zevki ve tarih sevgisini aşılayan popüler tarihi romanlar yazdı. Bunlardan *Yavuz Sultan Selim Ağlıyor* (yön. S. Ayanoğlu, 1952) ve *İstanbul Kapılarında* ("İstanbul'un Fethi" adıyla, yön. A. Arakon, 1951) filme alındı.

Yapıtları: Roman: *Serhadlerin Çocuğu Sultan Yıldırım Bayezid*, Ank.: Akba, 1947; *Yavuz Sultan Selim Ağlıyor*, Ank.: Akba, 1947; *Barbaros Hayrettin Geliyor*, İst.: İnkılâp, 1949; *Osmanoğulları*, İst.: İnkılâp, 1950; *Sultanların Aşkı*, İst.: İnkılâp, 1952; *İstanbul Kapılarında*, İst.: İnkılâp, 1954 (yb *İstanbul'un Fethi* adıyla); *Şah İsmail*, İst.: İnkılâp, 1956; *Turgut Reis*, İst.: İnkılâp, 1958; *Cem Sultan*, İst.: İnkılâp, 1959; *Hürrem Sultan*, İst.: İnkılâp, 1960; *Kanuni Sultan Süleyman*, İst.: İnkılâp, 1962; *Şanlı Kadırgalar*, İst.: İnkılâp, 1964.
Şiir: *Sabahtan Bir Saat Evvel*, Ank.: Hâkimiyet-i Milliye, 1932.
Antoloji: *Büyük Harpten Sonrakiler*, Ank.: Ulus B., 1935.
Araştırma-İnceleme: *Cumhuriyetten Sonra Çıkan Gazete ve Mecmualar*, Ank.: Matbuat Umum Müdürlüğü, 1941; *İkinci Cihan Harbi Kronolojisi*, 7 c., (M. M. Bekman ile) Ank.: Basın Yayın Umum Müdürlüğü, 1943-48; *Geçmişte Bugün*, 4 c., Ank.: Akba, 1943-49; *Tarihe Şan Veren Türk*, Ank.: Akba, 1945; *Büyük Türk Zaferleri*, Ank.: Akba, 1946; *Cumhuriyet Nasıl Kuruldu?*, İst.: Sel, 1955; *Kahramanlar Geçiyor*, 3 c., İst.: İnkılâp, 1951-60; *Türk Atasözleri ve Deyimleri*, İst.: İnkılâp, 1963; *Türk Büyükleri ve Kahramanları*, İst.: İnkılâp, 1967; *Türk Tarihinden Sayfalar*, İst.: İnkılâp, 1986.
Kaynaklar: Nebioğlu, 629; Necatigil, *İsimler*, 367-368; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1137; "Tülbentçi, Feridun Fazıl", *TDEA*, VIII, 398-399; Özgüç, I, 66, 81-82; A. Dinç vd (haz.), *İstanbul Radyosu: Anılar, Yaşantılar*, İst., 2000, s. 272.

TÜLEYLİOĞLU, ORHAN *(Ankara, 1965 -)* Şair, yazar.

AÜ Fen Fakültesi Kimya Bölümü mezunu. Özel sektörde çalıştı. Uğur Mumcu Araştırma-

cı Gazetecilik Vakfı'nda yayın koordinatörlüğü yaptı. Zonguldak *Uğraş* ve *Karikatür* dergilerinin yayın kurullarında yer aldı. Ankara'da yaşıyor. Şiir ve yazıları 1989'dan sonra *Edebiyat ve Eleştiri, Milliyet Sanat, Şiirlik, Varlık, Türk Dili* dergilerinde yayımlandı.

Ödül: *Her Karşılaşma Bir Veda* ile 1999 İbrahim Yıldız Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Anların Tetiği*, Ank.: Prospero, 1994; *Her Karşılaşma Bir Veda*, İst.: Hera, 1998.
Deneme - İnceleme: *Okumak mı, O da Ne?*, İst: Cumhuriyet, 2000; *Barbar Uygarlık*, Ank.: Ürün, 2004; *Evrenle Ölç Kendini: Atila Josef*, (S. C. Aysevener'le) Ank.: Edebiyatçılar Derneği, 2006; *Savaşçı ve Şair Jose Marti*, Ank.: Edebiyatçılar Derneği, 2006.
Kaynaklar: Işık 06, 3621.

TÜMER, GÜRHAN *(İzmir, 15 Kasım 1944 -)* Öykücü, denemeci, mimar.

Nezahat Hanım ile yüksek ziraat mühendisi Vehbi Tümer'in oğlu. Ortaöğrenimine İzmir Saint Joseph Fransız Koleji'nde başladı, ABD'de Libertyville High School'da tamamladı. İTÜ Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi; aynı üniversitede yüksek lisans, İzmir Ege (şimdi Dokuz Eylül) Üniversitesi'nde doktora çalışmasını tamamladı, daha sonra profesörlüğe yükseldi. 1970'ten beri öğretim görevlisi. İzmir Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı ile Güzel Sanatlar ve Eğitim Vakfı (kurucu) üyesi. İzmir'de yaşıyor; evli.

İlk yazısı (Leonardo'nun İşleri) 1980'de *Milliyet Sanat*'ta çıktı. *Ortaklaşa, Yazko Edebiyat, Yazko Somut, Dönemeç, Gösteri, Adam Sanat, Çağdaş Eleştiri* gibi dergilerde yayımlanan yazılarıyla adını duyurdu. TRT'ye programlar hazırladı: "İzmir İzmir" adlı belgeselin metin yazarlığını ve sunuculuğunu yaptı; "Stüdyo İzmir" adlı söyleşi programında danışman olarak görev aldı.

Ödül: "Bishop'lar ve Huxley'ler" ile 1982 Hürriyet Gösteri Dergisi Deneme Yarışması (üçüncülük); *Güneşin Çocukları* ile 1984 De Yayınevi Masal Yarışması (birincilik); *Bir İstanbul Öyküsü* ile 1988 Gülhane Sanat ve El Sanatları Festivali Öykü Yarışması (mansiyon).

Yapıtları: Öykü: *Kut Han*, (uzun öykü) İzmir: Gündem, 1985; *Asılan Cemil*, İzmir: Sanat-Koop., 1986.
Roman: *Âdem Güzel'in Yazarlığı*, İzmir: Sanat-Koop., 1987.
Deneme-İnceleme: *Mimarlığın Özü ve Sözü*, İzmir, 1980; *Mimarlık-Edebiyat İlişkileri Üzerine Bir Deneme*, İzmir, 1982; *İnsan-Mekân İlişkileri ve Kafka*, İst.: Sanat-Koop., 1984; *Bir Başka Mimarlık*, İzmir: Mimarlar Odası İzmir Şubesi, 1993; *Aynalı Binalar, Nöbetçi Mimarlar*, Bursa: Mimarlar Odası Bursa Şubesi, 1996; *Cumhuriyet Dönemi'nde Yabancı Mimarlar Sorunu*, İzmir: Mimarlar Odası İzmir Şubesi, 1998; *Ve Mimarlık*, İst.: Literatür, 2004; *Hiçbir Şey Yapamamak*, İst.: Geniş Kitaplık, 2006; *Mimarca Değinmeler*, İst.: YEM, 2008.
Gezi: *Yazılı Yerler*, İst.: Geniş Kitaplık, 2006.
Kaynaklar: *BF* (Eylül 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 615.

TÜMERKAN, CAVİDAN *(İstanbul, 12 Mart 1922 -)* Şair.

Tam adı Fatma Cavidan Tümerkan. İlk kitabı *Evin Yolu*'nda Cavidan Binkaya imzasını kullandı. Fatma Mahire Hanım ile hukukçu Zeynel Abidin Binkaya'nın kızı. Eşi Dr. Muhit Tümerkan Sinop milletvekilliği yaptı. Bostancı İlkokulu, Kadıköy Kız Ortaokulu ve Erenköy Kız Lisesi'nden (birincilikle) mezun olduktan sonra İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1944). Bir süre İstanbul Kız Lisesi'nde edebiyat öğretmeni olarak çalıştıktan sonra Ankara'ya yerleşti. Ankara Eğitim Koleji'nde görevini sürdürdü (1944-49). İstanbul'da yaşıyor; dul, üç çocuk annesi.

Şiirlerini *Kaynak, Varlık, Ajans-Türk, Yücel, Hisar, Türk Dili, Eflatun* gibi dergilerde yayımlandı. B. Necatigil "ömrün uğraklarını derli toplu, zarif biçimlerde, yenileştirmek için kendini zorlamadan, samimi ve ince sesli türküler halinde gören, gösteren bir şair" değerlendirmesini yaptı. Bazı şiirlerini Nazife Güven besteledi. "Yolculuk" adlı şiiri 1973'te Paris'te Fransızca yayımlanan *Dünya Kadın Şairler Antolojisi*'nde yer aldı.

Yapıtları: Şiir: *Evin Yolu*, (Cavidan Binkaya adıyla) İst.: Ülkü Mtb., 1951; *Ne Olur Bir Şarkıcık*, İst.: Narin Mtb., 1957; *Hani En Sevdiğin Renkti Beyaz*, Ank.: Ajans-Türk Mtb., 1961; *Yaşamak Oyunu*, İst.: Mim, 1965; *Sonrasız*, Ank.: Ajans-Türk Mtb., 1969; *Güneş Beklemez*, İst.: Ajans-Türk, 1978; *Erguvan Dünya*, İst.: Özdemir Mtb., 1985; *...Ve Bahçelerde Büyür Sonsuzluk, Simsiyah Bir Gül Gibi*, (seçme şiirler) İst.: kendi yayını, 1994; *Özün Sözü*, (dörtlükler) İst.: Payel, 1997.
Kaynaklar: *BF* (15 Eylül 1999); Necatigil, *İsimler*, 368; Kurdakul, *Sözlük*, 615; M. Uyguner, "Tümerkan, Cavidan", *TDEA*, VIII, 399; Karaalioğlu, 576; M. Dıranas, "Evin Yolu", *Zafer*, 9 Ocak 1951; N. S. Banarlı, "Evin Yolun'a Dâir", *Hürriyet*, 1 Mart 1951; O. Akbal, "Bir Şarkıcık", *Vatan*, 4 Nisan 1957; N. Güngör, "Beyaz Bir Şair: Cavidan Tümerkan", *Gösteri*, Ocak, 1993.

TÜRKALİ, VEDAT *(Samsun, 13 Mayıs 1919 -)* Romancı, senaryo ve oyun yazarı.

Asıl adı Abdülkadir PİRHASAN. Daha önceki soyadı DEMİRKAN'dı. Pirhasan soyadını kendisi aldı. Asker olduğu için ilk şiir ve yazılarında Hasan Denizli takma adını kullandı. 1960'tan sonra Vedat Türkali adını kullandı. Melek Hanım ile müstahdem Osman Demirkan'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Samsun'da yaptı. Askeri öğrenci olarak İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1942). Akşehir, Maltepe ve Kuleli Askeri liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Kuleli Askeri Lisesi'ndeki edebiyat öğretmenliği sırasında Ceza Kanunu'nun 141. maddesine aykırı eylemde bulunduğu iddiasıyla tutuklandı; 9 yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı. Yaşamının 7 yılını hapishanede geçirdikten (1951-58) sonra şartlı tahliye ile salıverildi. Bu tarihten sonra ilgi alanı olarak sinemayı seçti; senaryo ve oyun yazarlığı, film yönetmenliği ve yayımcılık yaptı, tiyatro ile uğraştı. R. Ilgaz ile birlikte Gar Yayınları'nı kurdu. 1980'deki askeri darbeden sonra Türkiye Yazarlar Sendikası, Aydınlar Dilekçesi ve Barış Derneği davalarından yargılandı. TYS ve Tiyatro Yazarları Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli. Tiyatro sanatçısı Deniz Türkali ile şair ve sinemacı Barış Pirhasan çocuklarıdır.

1938'den sonra Abdülkadir Demirkan adıyla şiirler, Hasan Denizli adıyla yazılar (*Barış*, 1950) yayımladı. 1960'tan itibaren sinema ve tiyatroya yöneldi; toplumsal sorunlara değinen ve gerçekçi bir bakışı içeren pek çok senaryo yazdı, bunlardan bir bölümünü daha sonra kitaplaştırdı. 1960'ta "Dolandırıcılar Şahı" (yön. A. Yılmaz) ile ilk senaryo denemesini yaptı. Vedat Türkali ismiyle ilk ünlenişi "Karanlıkta Uyananlar" (yön. E. Göreç) filminin senaryosu ile Antalya Film Festivali'nde en iyi senaryo ödülünü kazanmasıyla oldu (1965). Türk sinemasının çağdaşlaşma sürecinde "Otobüs Yolcuları" (yön. E. Göreç, 1960), "Üç Tekerlekli Bisiklet" (yön. L. Ö. Akad ve M. Ün, 1962), "Bedrana" (yön. S. Duru, 1974) gibi önemli filmlerin senaryolarına imza attı. 1965'te "Sokakta Kan Vardı" ile yönetmenliği denedi. Daha sonra *141. Basamak* adlı oyunuyla ilgi çekti; bu oyun Ankara'da Halk Oyuncuları'nca, *Bu Ölü Kalkacak* 1976'da İstanbul Şehir Tiyatrosu'nca sahnelendi.

Yazar olarak asıl tanınması ilk romanı *Bir Gün Tek Başına* ile olmuştur. Geniş bir okur kitlesi tarafından ilgiyle karşılanan bu romanında, 27 Mayıs 1960 İhtilali öncesi dönemde Türk aydınının gerek toplumsal, gerekse ikili ilişkilerinde yaşadığı bunalımları dile getirdi; ön planında iki insan arasındaki sorunlu bir aşk ilişkisi yer alırken, arka planda toplumsal olaylar, 27 Mayıs müdahalesini hazırlayan toplumsal çalkantılar ve 1960 Nisanındaki öğrenci olayları sergilenmiştir. Fethi Naci'ye göre, "V. Türkali, bireyleri toplumsal olayların etkisi içinde, bireyselle toplumsalın karşılıklı etkileşimleri içinde gösterebildiği için hem romanın kişileri romancıdan bağımsız bir yaşarlık, bir sahihlik kazanıyorlar, hem de toplumsal olaylar, toplumsal gerçeklikler romana eklenmiş gereksiz betimlemeler olmaktan kurtuluyorlar." Türk aydınına ve aydınların çevreleriyle ilişkilerine dair gerçekçi gözlemler içeren bu roman yayımlandığı yıllarda tartışma yarattı, edebiyat çevrelerinde çeşitli biçimlerde değerlendirildi; kurgusu, anlatım tekniği ve gerçekçi yaklaşımıyla çağdaş Türk romanında bir aşama olarak nitelendi.

Bunu izleyen romanı *Mavi Karanlık*'ta 1980'deki askeri darbe öncesinin siyasal-toplumsal arka planında, Bodrum kentinde bir araya gelmiş olan küçük burjuva ve ilerici aydın kesimlerinden kişileri ele alarak, toplumun genel çizgisini "Bodrum alegorisi" içinde, eleştirel, yergisel ve yer yer psikolojik çözümlemelerle vermeye çalıştı. 1980 darbesi öncesinin çelişkili ortamı içinde Türkiye ile sinema arasında bir paralellik kurarak aydın kesimden kişilerin düşünsel konumları ile toplumsal tavırlarını irdeleyen *Yeşilçam Dedikleri Türkiye* ve *Tek Kişilik Ölüm* adlı romanlarından sonra on yıl boyunca Londra'da kaldı. Bu süre içinde 1942'den bu yana yazmayı tasarladığı Türkiye Komünist Partisi'ni anlatan romanı *Güven*'i kaleme aldı.

Ödül: *Dallar Yeşil Olmalı* ile 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması Başarı Ödülü; *Bir Gün Tek Başına* ile 1974 Milliyet Yayınları Roman Yarışması (birincilik) ve 1976 Orhan Kemal Roman Armağanı; "Karanlıkta Uyuyanlar" ile 1965, *Kara Çarşaflı Gelin* ile 1977 Antalya Film Festivali'nde En İyi Senaryo Ödülleri; "Bedrana" ve *Güneşli Bataklık* senaryoları ile Carlovy Vary Film Şenliği'nde Cidalc ve İşçi Sendikaları Özel Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Bir Gün Tek Başına*, İst.: Milliyet, 1975; *Mavi Karanlık*, İst.: Adam, 1983; *Yeşilçam Dedikleri Türkiye*, İst.: Cem, 1986; *Tek Kişilik Ölüm*, İst.: Cem, 1990; *Güven*, (2 c.) İst.: Gendaş, 1999; *Kayıp Romanlar*, İst.: Everest, 2004; *Yalancı Tanıklar Kahvesi*, İst.: Turkuvaz, 2009.
Oyun: *141. Basamak*, İst.: Cem, 1971; *Bu Ölü Kalkacak*, İst.: Cem, 1976; *Dallar Yeşil Olmalı*, İst.: Cem, 1985.

Film Senaryosu: *Üç Film Birden* (*Kara Çarşaflı Gelin*, *Güneşli Bataklık*, *Analık Davası*), 1979; *Eski Filmler*, İst.: Cem, 1983.
Şiir: *Eski Şiirler Yeni Türküler*, İst.: Cem, 1979.
Deneme-Anı: *Bu Gemi Nereye*, (yazılar, konuşmalar, soruşturmalar) İst.: Cem, 1985; *Savunmalar*, İst.: Cem, 1989; *Yanıtlar*, İst.: Cem, 1992; *Ölmedikçe: Yazılar, Konuşmalar-Soruşturmalar*, İst.: Epsilon, 1999; *Komünist*, İst.: Gendaş Kültür, 2001; *Tüm Yazıları Konuşmaları*, İst.: Gendaş Kültür, 2001; *Özgürlük İçin Kürt Yazıları*, İst.: Gendaş Kültür, 2002.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 368; Necatigil, *Eserler*, 69; Fethi Naci, *Türkiye'de Roman*, 237-241; Kurdakul, *Sözlük*, 616; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1137; "Pirhasan, Abdülkadir", *TDEA*, VII, 251-252; *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, X, 5374; A. Çalışlar, *Türk ve Dünya Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, IV, 274; Özgüç, I, 155, 177, 204, 239; II, 14; *Kim Kimdir*, 587; Z. Güven, "Allahım Yoksa Komünist mi Oluyorum", *Hürriyet Pazar*, 26 Eylül 1999; D. Şentekin, "Hepimizin Böyle Bir Amcası Olmadı", *Binyıl Kitap*, 9 Haziran 2000; Hz. S.Özdemir, *Vedat Türkali*, İst. 2005; E.Karaca, *Vedat Türkali Ansiklopedisi*, İst. 2006.

TÜRKAY, ORÇUN *(İstanbul, 1976 -)* Öykücü, çevirmen.

Saint Joseph Lisesi ve İÜ Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Yayınevlerinde editörlük yaptı; serbest çevirmenlik yapıyor. İstanbul'da yaşıyor; evli. Yazıları ve çevirileri *kitap-lık*, *cogito*, *Sanat Dünyamız*, *P*, *Doxa* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Öykü: *Peri Masalları*, İst.: YKY, 2004; *Zavallı*, İst.: YKY, 2008.
Çeviri: *Çingeneler: Bir Avrupa Yazgısı*, Henriette Asséo, YKY; *Dalí-Büyük Paranoyak*, Jean-Louis Gailemin, YKY; *Türkiye'de Asker ve Siyaset*, Levent Ünsaldı, Kitap; *Çocuklar İçin Ortaçağ*, Jacques Le Goff, Jean-Louis Schlegel, YKY; *Renkler ve Malzemeleri*, François Delamare - Bernard Guineau, YKY; *Grafik Tasarım*, Alain Weill, YKY; *Takvim Zamanın Efendisi midir?*, Jacqueline de Bourgoing, YKY; *Nijinsky'nin Günlüğü*, Vaslav F. Nijinsky, YKY; *Gökyüzü, Düzen ve Karmaşa*, Jean-Pierre Verdet, YKY; *Bulutlar*, Juan José Saer, Sel; *Dört Asker*, Hubert Mingarelli, Sel; *Acı*, Marguerite Duras, Sel; *Melankoli*, Hélène Prigent, YKY; *Béatrice'ten Sonra Birinci Yüzyıl*, Amin Maalouf, YKY; *Çivisi Çıkmış Dünya*, Amin Maalouf, YKY; *Jardin'lerin Romanı*, Alexandre Jardin, Can; *Odalar*, Olivier Rolin ve Arkadaşları, Can.
Kaynaklar: *BF* (2009); C. İleri, "Z., Raskolnikov'un, Zebercet'in küçücük bir çıkıntısıdır" (Söyleşi), *kitap-lık*, S. 117, Haziran 2008.

TÜRKAY, OSMAN *(Ozanköy/Kıbrıs, 16 Şubat 1927 - 24 Ocak 2001 Girne/Kıbrıs)* Şair.

Emete Hanım ile Mustafa Bey'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Kıbrıs'ta tamamladı. İngiltere'de Londra Modern Diller Okulu Gazetecilik Bölümü'nü bitirdikten (1955) sonra Londra İktisadi Bilimler Okulu Felsefe Bölümü'nde (1957) öğrenim gördü. Londra'da bulunduğu yıllar boyunca işçilik, şirketlerde temsilcilik, tercümanlık yaptı. 1957'de Kıbrıs'a döndü; *Bozkurt* dergisinde makale ve fıkra yazarlığı yaptı, Lefkoşa'da *Beşparmak* ve *Uyarı* adıyla sanat dergileri çıkardı, Beşparmak Yayınevi'ni kurdu ve *Kıbrıs Türk Sesi* adlı bir gazete yayımladı (1962-63). Londra'ya dönerek burada yayımlanmakta olan haftalık *Vatan* gazetesinin sorumlu müdürü oldu. Dünya Kültür ve Sanat Akademisi Uluslararası Yürütme Kurulu başkanlığını yürüttü.

1959'dan itibaren *Türk Dili*, *Papirüs*, *Yelken*, *Denge*, *Sesimiz*, sürekli olarak da *Yeditepe* ve *Varlık* dergilerinde şiir, tanıtma yazıları, deneme türü çalışmaları yayımlandı. Özellikle T. S. Eliot'tan yaptığı şiir çevirileriyle tanındı. Genellikle uzun dizelere bağlı, yeterince yoğunlaşmamış görünen ilk şiirlerinde daha çok memleket gerçeklerini ve sorunlarını işlediği belirtildi. Son dönem şiirlerinde ise "gerçek diye bir şeyin olmadığından" hareketle daha soyut temalara kaydığı görüldü (Ş. Kurdakul). Kıtalararası Şiir Derneği (World Poetry Society International) tarafından yayımlanan *Poet* dergisi Mayıs 1982 sayısını tümüyle Osman Türkay'a ayırmıştır.

Ödül: İngilizce çevirileri dolayısıyla 1973 Uluslararası Şiir Derneği (The International Poetry Society) en büyük onur armağanı; şiirlerindeki başarısı nedeniyle 1989 Albert Einstein Uluslararası Vakfı'nca Albert Einstein Barış Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *7 Telli*, Lefkoşa: Beşparmak, 1959; *Uyurgezer*, İst.: Yeditepe, 1969; *Beethoven'de Aydınlığa Uyanmak*, İst.: Yeditepe, 1970; *Evrenin Düşünde Gezgin (Senfonik Şiirler, İdeoprogramlar, Ağıtlar)*, İst.: Yeditepe, 1971; *Kıyamet Günü Gözlemcileri*, İst.: Yeditepe, 1975; *Seçme Şiirler 1950-1990*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1990; *Cosmorama*, (İngilizce seçme şiirler), ABD.: 1999; *Ölümsüzlük Acısı*, Lefkoşe: KKTC Kültür Bakanlığı, 1999; *Piramit Üçlüsü*, Lefkoşe: KKTC Kültür Bakanlığı, 1999.
Deneme: *Edebiyat Eleştiri ve Dil Üstüne Düşünceler*, İst.: KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı, 1993.
Derleme: *Modern Turkish Poetry*, (T. Baybars ile) Londra: MPT, 1971.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 369; Kurdakul, *Sözlük*, 616-617, Karaalioğlu, 577; M. Uyguner, "Türkay, Osman", *TDEA*, VIII, 425; *Kim Kimdir*, 700.

TÜRKER, ATA *(Karaman, 29 Ocak 1956 -)* Romancı.

Nurten Hanım'la astsubay İsmet İbrahim Türker'in oğlu. 15 yaşındayken evden kovuldu ve 4 sene sokaklarda yaşadı. 19 yaşında fabrika işçisi olarak çalışmaya başladı. Daha sonra ticaretle uğraştı. 1998'de bütün zamanını yazarlığa ayırabilmek için ticareti bıraktı. Gebze'de yaşıyor, evli, iki çocuklu. Edebiyatın yanı sıra resimle de uğraşıyor. İlk romanı *Tanrının Çocukları*'nda kendi deneyiminden yola çıkarak sokak çocuklarının yaşamını romanlaştırdı.

Ödül: "Zor Karar" adlı öyküsüyle 2000 Ömer Seyfettin öykü Ödülü (ikincilik).

Yapıtları: Roman: *Tanrının Çocukları*, İst.: Gendaş Kültür, 2000; *Pişmanlık*, İst.: Broy, 2002.
Öykü: *Zor Karar*, İst.: Broy, 2002.
Kaynaklar: *BF* (8 Mayıs 2002); M. Babaoğlu, "Melek Oldum, Azrail Değil", *Radikal* (23 Şubat 2001); Ü. Ö. Akagündüz, "Yüreğim Sokaklarda Kaldı", *Zaman* (26 Şubat 2001).

TÜRKER (KEÇE), SEHER *(Şebinkarahisar/Giresun, 1951 -)* Şair.

Elazığ Kız İlköğretmen Okulu'ndan (1969) sonra ilkokul öğretmenliğine başladı. Uzun yıllar İzmit'te öğretmenlik yaptı (1969-94). Bu arada Eskişehir Anadolu Üni. Açık Öğretim Fak. Ön Lisans Bölümü'nden mezun oldu (1986). İLESAM üyesi. İzmit'te yaşıyor; evli ve iki çocuk annesi. Şiirleri *Demlik*, *Tarla*, *AykırıSanat*, *Bizim Hisar*, *Klebe* ve *Çağrı* dergilerinde yer aldı.

Ödül: "Dönüşü Olmayan Yolların Göçmeni" adlı öyküsüyle Ömer Seyfettin Hikâye Yarışması (seçiciler kurulu özel ödülü).

Yapıtları: Şiir: *Sis Çekildi*, 1995; *Şiir Bulutu*, 1997; *Deli Rüzgâr*, İst.: Gündüz, 2005.
Kaynaklar: Işık, 604.

TÜRKER, SİBEL K. *(Ankara, 20 Mart 1968 -)* Yazar.

Sibel Türker adını da kullanıyor. Ruhiye Hanım ile Yaşar Kayalı'nın kızı. Ankara Maltepe İlkokulu'nu ve Anıttepe Lisesi'ni bitirdi. AÜ Hukuk Fakültesi mezunu. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuğu var. İlk şiiri ("Bir Düşüşün Çakıltaşı Nedeni") *Sombahar* dergisinde çıktı (1993). *Radikal İki* ve *Milliyet Sanat*'ta yazıları yayımlandı.

Ödül: *Öykü Sersemi* ile 2005 Yunus Nadi Öykü Ödülü, *Ağula* ile 2006 Haldun Taner Öykü Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *KalpYazan*, İst.: Doğan Kitap, 2003; *Öykü Sersemi*, İst.: Doğan Kitap, 2003; *Ağula*, İst.: Doğan Kitap, 2005.
Roman: *Şair Öldü*, İst.: Doğan Kitap, 2006; *Meryem'in Biricik Hayatı*, İst.: Doğan Kitap, 2008.
Kaynaklar: *BF* (20 Ocak 2009).

TÜRKER, YILDIRIM *(Ankara, 24 Ağustos 1957 -)* Şair, yazar.

ODTÜ Şehir Planlama Bölümü'nü bitirdi. İstanbul Şehir Tiyatroları'nda dramaturg, sinema sektöründe senarist ve asistan olarak çalıştı. M. Mungan ve C. Çalışkur'la birlikte Ankara'da *Yeni İnsan* adlı bir dergi çıkardı (1980); Y. Müderrisoğlu ile "Gölge Ustası" adlı iki bölümlük bir oyun yazdı (1981). *Radikal* gazetesinde yazıyor. İstanbul'da yaşıyor. 1978'den itibaren şiir ve yazılarını dergilerde yayımladı. Şiirlerinin yanı sıra kültür, politika ve edebiyat konularında yazdığı yazılarla da dikkat çekti.

Yapıtları: Şiir: *Cihangir Kedileri*, İst.: Korsan, 1993.
Çocuk Kitabı: *Gözyaşından Okyanusa*, İst.: Ödül Alan Kitaplar, 1981.
Diğer: *Gözaltında Kayıp: Onu Unutma!*, İst.: Metis, 1995; *Türkiye Sizinle Gurur Duyuyor*, İst.: Metis, 1998.
Kaynaklar: "Kim Kimdir", *kitap-lık*, S. 38 (Güz 1999), s. 282.

TÜRKMEN, FİKRET *(Yozgat, 1945 -)* Folklor ve Halk edebiyatı araştırmacısı.

İlk ve orta öğrenimini Yozgat-Boğazlıyan'da tamamladıktan sonra, Bursa Işıklar Askeri Lisesi'ni bitirdi. Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olduktan sonra (1967), Konya Erkek Lisesi'nde bir yıl öğretmenlik yaptı. 1968'de, Erzurum Atatürk Üniversitesi'nin açtığı sınavı kazanarak Halk edebiyatı asistanı oldu. 1972'de, "Âşık Garip Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma" adlı doktorasını tamamladıktan sonra, Paris'de Prof. Pertev Naili Boratav'ın yanında folklor metodolojisi ve halk edebiyatı ders, seminer ve konferanslarına katıldı (1974). Türkiye'ye döndü Atatürk Üniversitesi'ndeki görevinden 1978'de, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler (şimdiki Edebiyat) Fakültesi'ne atandı. 1980'de *Tahir ile Zühre* adlı kitabıyla doçent, 1986'da "Nasreddin Hoca Fıkraları" konulu teziyle profesör oldu. İzmir'de yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

ABD'de PIAC (Permanent International Altaistic Conference); ABD ve Kanada'da "Turkish Studies Assocation", Fransa'da ESCAS (European Seminer on Central Asian Studies)

daimi üyesi olan Fikret Türkmen; Türkiye'de İLESAM (İlim ve Edebiyat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği); Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü ve TDK Bilim Kurulu üyesidir. Halen, TDK Yürütme Kurulu üyesi olarak da görev yapmakta ve TKD tarafından organize edilen "Türk destanları ve halk hikâyelerinin derlenme ve arşivlenmesi"yle ilgili bir pojeyi yönetmektedir. Fikret Türkmen'e 1992'de Azerbaycan Devlet Üniversitesi tarafından fahri doktora verilmiştir.

Ödül: 1995'te *Manas Destanı*'yla ilgili çalışmaları dolayısıyla "Manas-1000" nişanı; 1996'da Türkmenistan - "Uluslararası Mahdumkulu Ödülü; Aşık edebiyatı konusundaki çalışma ve hizmetlerinden ötürü, "Konya Aşıklar Bayramı"nın 30. Yılı (ve TBMM'nin 75. Yılı) etkinlikleri çerçevesinde "Altın Armağan".

Yapıtları: *Âşık Garip Hikâyesi Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma*, Ank.: Atatürk Üni., 1974 (yb Ank.: Akçağ, 1996); *Tahir ile Zühre*, Ank.: Kültür Bakanlığı 1983 (yb Ank.: Akçağ, 1998); *Letâif-i Nasreddin Hoca (Burhaniye Tercümesi-İneleme-Şerh)*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1989; *Azi-Ya*, (Kamil V. Nerimanoğlu ve Mustafa Öner ile birlikte) İst., 1992; *Türk Halk Edebiyatının Ermeni Kültürüne Tesiri*, İzmir: Akademi, 1992; *Sahada Folklor Deneme Teknikleri*, İzmir: Ege Üni., 1995; *Manas Destanı Üzerine İncelemeler (Çeviriler I)*, Ank.: TDK, 1995; *Manas Destanı*, (A.İnayet ile) Ank.: AKM, 1995; *Türkmen Şiiri Antolojisi*, Ank.: Türksoy, 1995; *Kazak Destanları IV Kırım'ın Kırk Batırı*, (M.Arıkan ile) Ank.: TDK, 2007; *Kırgız Destanları VI Manas Destanı*, (S.Orazbakoğlu ile) Ank.: TDK, 2007; *Türk Dünyasında Köroğlu Anlatmaları*, (M.Duranlı ve F.Rahmankulov ile) Ank.: TDK, 2007; *Kırgız Destanları III Kocacaş Destanı*, (G.Uzun ve B.B.Hança ile) Ank.: TDK, 2007; *Âşık Şeref Taşlıova'dan Derlenen Halk Hikayeleri*, (N.Tan ve M.Taşlıova ile) Ank.: TDK, 2008.
Çeviri: *Halk Bilimi Yöntemi* (K.Krohon - J. Krohon), Ank.: TDK, 1995.
Kaynaklar: akademik.ege.edu.tr.

TÜRKÖZ, YEŞİM *(İstanbul, 6 Eylül 1963 -)* Öykücü.

Tam adı Yeşim Taş Türköz. Nezahat Hanım ile memur ve futbol antrenörü Fikri Taş'ın kızı. ODTÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü'nü (1985) bitirdi. Aynı okulda klinik psikoloji alanında yüksek lisans yaptı (1988). Bilkent Üniversitesi Öğrenci Gelişim ve Danışma Merkezi'nde klinik psikolog. Ankara'da yaşıyor; evli, bir çocuklu. Mesleki yayınları da var.

Yapıtları: Öykü: *Büyü Dükkânı: Psikodrama Öyküleri*, İst.: Sistem, 1998.
Roman: *İç Dünya Oyunları*, İst.: Galata, 2005.
Kaynaklar: BF (30 Mayıs 2002).

TÜRKSOY, EMİN *(Başpınar/Kemaliye/Erzincan, 1904 - Yalova, 1979)* Şair.

İlkokulu doğduğu köyde okudu. Daha sonra İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'nu bitirdi ve 42 yıl Kırklareli ve İstanbul'daki ilk ve orta okullarda öğretmenlik yaptı; 1967'de emekliye ayrıldı. Milli duyguların ön planda olduğu şiirleri ve taşlamaları ile tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Milli Şiirler*, İst.: Sebat Mtb., 1972; *Yılların Ötesinden*, İst.: Sebat Mtb., 1972.
Kaynaklar: E. Ütük, "Türksoy, Emin", *TDEA*, VIII, 447.

TÜTENGİL, CAVİT ORHAN *(Sebil köyü/Tarsus/İçel, 17 Ocak 1921 - İstanbul, 7 Aralık 1979)* Denemeci, sosyolog, düşünür.

Cavit Orhan Öz imzasını da kullandı. Öğretmen Ali Rauf Tütengil ile Meryem Hanım'ın oğlu. Tarsus'ta başladığı ortaöğrenimini İstanbul'da Haydarpaşa Lisesi'nde tamamladı (1940). İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdi (1944). Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra 1950'de Fransa'ya gitti; doktora tezi olarak verdiği *Montesquieu'nün Siyasi ve İktisadi Fikirleri* adlı çalışmasına bu dönemde başladı. Bu arada Paris izlenimlerini *Varlık* dergisinde yayımladı. 1951'de Türkiye'ye dönerek öğretmenliği sürdürdü. 1953'te İÜ İktisat Fakültesi Sosyoloji Kürsüsü'ne asistan olarak girdi. 1957'de Montesquieu üzerine çalışmasını tamamlayarak doktorasını verdi. *İçtimai ve İktisadi Bakımdan Türkiye'nin Karayolları* adlı kitabıyla doçent (1960), on yıl sonra profesör oldu. İÜ İktisat Fakültesi'nde, Gazetecilik Enstitüsü'nde, Harp Akademisi'nde ve Hacettepe Üniversitesi'nde dersler verdi. TDK'da yönetim kurulu üyeliğinde bulundu. 7 Aralık 1979 sabahı evinden çıkarken uğradığı bir silahlı saldırı sonucu öldü; Zincirlikuyu Mezarlığı'nda gömülüdür.

İlk yazısı Mersin'de *Bağ* dergisinde çıktı (1942). Üniversite yıllarında C. Tanyol ile birlikte *Değirmen* (12 sayı, 1942-44) adlı bir dergi çıkardı. Bu dergideki öykü ve yazılarında Cavit Orhan Öz adını kullandı. Öğretmenliği sırasında da Diyarbakır'da *Çizgi* dergisini çıkardı (1953). Bu dergilerin dışında, *Yenilik*, *Yeni Ufuklar*, *Milliyet Sanat*, *Türk Dili*, *Sosyoloji Dergisi*, *Cumhuriyet* gibi yayın organlarında inceleme ve araştırmalar yazdı. Yabancı ve Türk düşünürler üzerine monografiler hazırladı ve Ziya Gökalp üzerine oldukça kapsamlı bir

çalışma gerçekleştirdi. İlgilendiği konulardan biri de basın tarihi ve yerel basın oldu. Tütengil uygulamalı alan araştırmaları ve sosyolojik yöntem çalışmaları da yaptı. Türkiye'nin kırsal kesiminin sorunlarını ve özelliklerini araştırdı *(100 Soruda Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları)*; göç olgusu üzerinde odaklaştı *(Köyden Şehire Göç Meselesi)*. Azgelişmişlik ve modernleşme sorunları üzerinde durdu *(Azgelişmiş Ülkelerin Toplumsal Yapısı)*. Türkiye'de sosyolojinin gelişmesine gerek kuramsal, gerek yöntemsel açıdan önemli katkılarda bulundu.

Ödül: *Montesquieu'nün Siyasi ve İktisadi Fikirleri* ile 1957 TDK Bilim Ödülü.

Yapıtları: Araştırma-İnceleme: *Ziya Gökalp Bibliyografyası*, İst.: Türkiye Felsefi, Harsi ve İçtimai Araştırma Merkezi, 1945; *Köy Enstitüsü Üzerine Düşünceler*, İst.: Berksoy B., 1948; *Prens Sabahattin*, İst.: Geçit, 1954; *Ziya Gökalp Üzerine Notlar*, İst.: Varlık, 1956; *Montesquieu'nün Siyasi ve İktisadi Fikirleri*, İst.: İÜ İktisat Fak. İçtimaiyat Ens., [1956]; *İçtimai ve İktisadi Bakımdan Türkiye'nin Karayolları*, İst.: Elif, 1961; *Azgelişmiş Ülkelerin Toplumsal Yapısı*, [1961?]; *Gazete ve Dergileri İnceleme Metodu*, İst.: İÜ İktisat Fak. Gazetecilik Ens., 1961; *Türkiye'de Bölge Basını ve Diyarbakır Gazeteciliği*, İst.: İÜ İktisat Fak. Gazetecilik Ens., 1962; *Atatürk'ten Düşünceler*, İst., 1962; *Köyden Şehire Göç Meselesi*, 1963; *Doktor Rıza Üzerine Üç Yazı-Yankılar-Belgeler*, Ank.:Üçler, 1965; *Köy Sorunu ve Gençlik*, İst.: Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı, 1967; *Sakarya Basını*, Adapazarı: Sakarya Sosyal Araştırma Merkezi, 1968; *Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Metod*, İst.: İÜ İktisat Fak., 1968; *Yeni Osmanlılardan Bu Yana İngiltere'de Türk Basını*, İst.: İÜ İktisat Fak. Gazetecilik Ens., 1969; *Türkiye'de Köy Sorunu*, İst.: Kitaş, [1969?]; *Azgelişmenin Sosyolojisi*, İst.: Ülken, 1970; *100 Soruda Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları*, İst.: Gerçek, 1975; *Prens Lütfullah Dosyası*, (V. Günyol ile) İst.: Çan, 1977.
Deneme: *Ağrı Dağındaki Horoz*, İst.: Çan, 1968; *Temeldeki Çatlak*, İst.: Çağdaş, 1975; *Atatürk'ü Anlamak ve Tanımlamak*, İst.: Varlık, 1975.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 369; E. Kongar, *Cavit Orhan Tütengil*, Ank., 1982; *Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil'e Armağan*, İst., 1980; *Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil'in Anısına Armağan*, İst., 1982; M. Budak, "Hocam ve Arkadaşım Cavit Orhan Tütengil", 1980 Yılı Sosyoloji Konferansları, 1980; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1173-1174; "Tütengil, Cavit Orhan", *TDEA*, VIII, 451; *Ord. Prof. Dr. G. Kessler'in Sosyoloji Tarihimizdeki Yeri ve Türkiye'deki Yayınlarının Bibliyografyası*, İst.: Sermet Mtb., 1964.

UÇAR, BURAK MİKAİL *(Elazığ, 19 Ekim 1968 -)* Oyun yazarı, öykücü.

Asıl adı Mikail Uçar. Desinatör Bercuhi Hanım ile oto operatörü Serkis Uçar'ın oğlu. İÜEF Antropoloji Bölümü'nü birincilikle bitirdi (1993). Çeşitli tiyatro atölyeleri ve gruplarıyla klasik, modern ve yaratıcı drama çalışmaları yaptı. Bir reklam şirketinde metin yazarı olarak çalışıyor. İstanbul'da yaşıyor; bekâr.

İlk öyküsü ("Süt ve Şiirdi O") 13 Aralık 1987'de *Güneş* gazetesinde çıktı. Öykülerini *Gösteri*, *Varlık*, *Defter* ve *eski'Z* dergilerinde yayımladı. *Umut Cinayeti* adlı oyunu 1991-92-93 sezonlarında İstanbul Devlet Tiyatrosu'nda yönetmen Z. Müftüoğlu tarafından sahnelendi. *Umut Cinayeti*, *Oda Saklambacı* ve *Şamatacılar* üçlemesi için A. Candan, "Oyunlarda gerçekliğin değişken yüzüne, umarsızlık ortasında beliren iletişim umuduna ve imgelemin sınırsız olanaklarına tanık oluyoruz" dedi.

Ödül: "Bir Modern Masal Denemesi: Kurukızla Kuruoğlan" öyküsüyle 1987 Güneş Gazetesi Genç Sanatçılar Öykü Ödülü (üçüncülük); "Umut Cinayeti" ile 1992 İsmet Küntay En İyi Tiyatro Yazarı Ödülü; "Otoyol", "Meyveler, Natürmort" ve "Yeşil Sanatlar Müzesi" öyküleriyle 1996 Gençlik Kitabevi Öykü Ödülü (birincilik).

Yapıtları: Oyun: *Toplu Oyunları I (Umut Cinayeti, Oda Saklambacı, Şamatacılar)*, İst.: Mitos Boyut, 1994.

Kaynaklar: *BF* (23 Mayıs 2000); *Öyküler*, (Gençlik Kitabevi'nin Öykü Ödülü'nü kazanan yapıtlar) İst., 1997, s. 13-36.

UÇAR, YILMAZ *(İstanbul, 20 Ekim 1965 -)* Öykücü, şair.

Gülşen Hanım ile tornacı Mustafa Uçar'ın oğlu. Bakırköy Ticaret Lisesi'ni bitirdi (1986). Bir süre banka memurluğu yaptı; halen bir kitabevinde muhasebeci. TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor, bekâr. İlk öyküsü ("Beş Yüz Lira") 1988'de *Varlık*'ta çıktı. Toplumcu gerçekçi anlayıştaki ürünlerini *Berfin Bahar*, *Söylem* ve *Gerçek Sanat* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Öykü: *İstanbul Düşü*, İst.: 2 B, 1996; *Ağlayan Bebek*, İst.: Özener Mtb., 1999; *Artçı Sarsıntılar*, İst.: Bumerang, 2002; *Kanadı Kırık*, İst.: Sone, 2004; *Yıkım*, İst.: Sone, 2008.
Şiir: *Umut*, İst.: Özener Mtb., 1999.

Kaynaklar: *BF* (30 Aralık 1999).

UÇARI, ERCÜMENT *(İstanbul, 3 Nisan 1928 - İstanbul, 21 Ocak 1996)* Şair.

İlkokulu İstanbul'da, ortaokulu Kütahya'da bitirdi. Bursa Lisesi'nden (1950) ve İÜ Hukuk Fakültesi'nden (1959) mezun oldu. Bir süre öğretmen ve serbest avukat olarak çalıştıktan sonra Petrol Ofisi İstanbul Bölge Müdürlüğü Hukuk Servisi'nde çalıştı; 1983'te emekli oldu.

İlk şiiri 1945'te Zonguldak'ta yayımlanan *Bucak* adlı dergide çıktı. *Türk Sanatı*, *Kaynak*, *Varlık*, *Yeditepe*, *Dost*, *Pazar Postası*, *Yelken*, *Yeni Edebiyat* başta olmak üzere 40'a yakın sanat-edebiyat dergisinde şiirleri yayımlandı. Bir ara öykü yazmayı denediyse de şiirde karar kıldı. Bununla birlikte öykü, eleştiri, inceleme, günlük, deneme türünde yazılar yayımlamayı da sürdürdü. "En yalın öğeyi tersten gören, negatifleştiren, sayrılı bir duyarlıkla" (C. Süreya); "imgeye dayalı, çağrışımlarla gelişen, biçim ve öz açısından İkinci Yeni şiirini sürdüren bir şair olarak tanındı" (A. Özkırımlı). B. Necatigil'e göre, "Zamanla aklın ve hayal gücünün soyutlamalarına yaslanan bir duygu evreni kurdu." Genellikle kendisini konu alan şiirleriyle kendine has bir ses yaratmayı başaran şair, şiir anlayışını ise şu sözlerle ifade etti: "Şiir benim için bir kaçıştır. Kendimden, çevremden, kozmozdan. Ve onlara koşarak yeniden varmaktır."

Yapıtları: Şiir: *Cümbüşçübaşı*, Ank.: Dost, 1958; *Et*, İst.: Ekin Mtb., 1960; *Kuyuda Yusuf*, İst.: Baha Mtb., 1962; *Avlanırken Bir Korku*, İst.: Karagüneş, 1967; *Albatros Adı Bir Gün Gelecek*, İst.: Garanti Mtb., 1971; *Geçmiş Zaman Tevellüdü*, İst., 1988, *Ziba Sokağı*, İst., 1991; *Ay Batarken Kancama*, İst., 1994; *Yırtık Sözler*, İst.: Hera, 1996 (ölümünden sonra).

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 369; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1175-1176; Kurdakul, *Sözlük*, 619; "Uçarı, Ercüment", *TDEA*, VIII, 454; Karaalioğlu, 579.

UÇAROL, TUNCER *(Adana, 27 Ekim, 1941 -)* Eleştirmen, denemeci.

Pakize Hanım ile A. Hamdi Uçarol'un oğlu. Adana Erkek Lisesi'ni (1960) ve AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi (1964). Stajını Maliye Bakanlığı'nda tamamladıktan sonra Ticaret Bakanlığı'na geçti; 1965-68 yıllarında müfettiş yardımcılığı, 1968'den sonra müfettişlik yaptı. İstanbul'da yaşıyor.

İlk şiirlerini Adana'daki yerel gazete ve dergilerde yayımladı. Daha sonra eleştiri ve deneme türüne yöneldi; 1969'da *Papirüs* dergisinde yayımlanan iki incelemesiyle dikkat çekti. Sonraki yıllarda deneme, eleştiri, eleştirel günlük, konuşmalar ve Türk edebiyatı sosyolojisine ilişkin birçok çalışması yayımlandı.

Yapıtları: Derleme: *En Güzel Esnaf ve Sanatkâr Öyküleri*, Ank.: Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Koop., 2002; *Bakkal Öyküleri*, Ank.: Türkiye Bakkallar ve Bayiler Fed., 2003; *Timsahın Ağzındaki Usta*, Ank.: Genel-İş Send., 2006; *Kadın İşçiler*, Ank.: Genel-İş Send., 2007; *Çocuk İşçiler*, Ank.: Genel-İş Send., 2007; *Hüzün Dolu İşçi Öyküleri*, Ank.: Genel-İş Send., 2008.

Kaynaklar: Çankaya, VII, 4456; Kurdakul, *Sözlük*, 619.

UÇKAN, GÜRHAN *(Ankara, 1948 - Stockholm, 5 Aralık 2006)* Şair, yazar.

İlk ve orta okulu Ankara'da okudu. Ankara Kurtuluş Lisesi'nden sonra ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi'nden mezun oldu (1973). Doktora yapmak üzere gittiği İsveç'e yerleşerek yaşamını burada sürdürdü. Şiir, inceleme yazıları ve çevirileri *Yansıma*, *Sanat ve Toplum*, *Bilim ve Sanat*, *Yarın*, *Varlık*, *Cumhuriyet*, *Politika* gibi çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Sevdalar da Geçici*, İst.: Sanat ve Toplum, 1982; *Haykıran Sessizlik*, İst.: Yarın, 1984; *Bir Demet Özlem*, İst.: Kavram, 1989; *Hoş Geldin*, Ank.: Güldikeni, 2000.
Öykü: *Gabriel*, İst.: Sanat ve Toplum, 1982; *Mutlu Kadınlar*, İst.: Kavram, 1993; *Gece Yarısı Güneşi*, İst.: Kavram, 1994; *Sevginin Çiçek Açtığı Yerde*, Ank.: Güldikeni, 2000.
İnceleme: *Sosyalist Kültürün Genç Bir Örneği Küba*, İst., 1980; *Çağdaş Sömürgecilik ve Emperyalist Yayılma Örneği: Güney Afrika Cumhuriyeti*, İst.: Yarın, 1986; *Kadınların İsveç'i*, (U. Gürkan ile) İst.: İmge, 1997.
Gezi-Anı: *Kalıcı Kuşlar da Üşür*, İst.: ?, 2000.
Roman: *Aşkın Yedinci Gücü*, İst.: ?, 2001.

Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 620; Işık, 606-607.

UÇKAN, H. VASFİ *(Ödemiş/İzmir, 15 Ağustos, 1929 -)* Şair, oyun yazarı.

Tam adı Hasan Vasfi Uçkan. Bir kunduracının oğlu. İlk ve orta okulu Ödemiş'te okudu. Ankara II. Erkek Sanat Enstitüsü'nü (1948) ve Deniz Astsubay Okulu'nu (1950) bitirdi. Bir süre Deniz Kuvvetleri'nde astsubay olarak görev yaptı; başarılı çalışmaları göz önünde bulundurularak, sınavla subaylığa geçti (1958). Uzun yıllar yüzbaşı rütbesiyle Ankara'da Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nda görev yaptı. 1972'de kendi isteğiyle emekli oldu. Emeklilik sonrasında Ankara Radyosu'nda dramaturg olarak çalıştı (1974-78). Ankara'da yaşıyor; evli ve bir çocuk babası.

İlk şiiri 1944'te Ödemiş'te çıkan bir gazetede yer aldı. 1950'li yıllarda şiir, öykü ve yazılarıyla *Varlık*, *Yeditepe*, *Kaynak*, *Türk Dili*, *Yeni Ufuklar*, *Vatan*, *Dünya*, *Yeni İstanbul*, *Cumhuriyet* gibi dergi ve gazetelerde göründü. Aşk, gurbet ve doğa tutkusunu işleyen şiirleri daha çok *Varlık*, *Yeditepe* ve *Ufuklar* dergilerinde yayımlandı. 1967'den sonra tiyatroya yöneldi. Bu dönemde yazdığı "Deli Emine" (1968) ve *Acılı Toprak* (1970) Ankara Devlet Tiyatroları'nca sahnelendi. Ayrıca radyoda yayımlanan kırktan fazla oyunu bulunmaktadır. Daha sonra televizyon oyunları da yazdı.

Yapıtları: Şiir: *Gurbet Yolcusu*, İst.: Bolayır B., 1950; *Deniz Kesimi*, Ank.: Yeni Desen Mtb., 1965; *Boşluğa Düşen Taş*, Ank., 1994.
Oyun: *Acılı Toprak*, Ank.: Devlet Tiyatroları, 1983.
Öykü: *Ölümün Yüzü*, 1985.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 369-370; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1176; "Uçkan, H. Vasfi", *TDEA*, VIII, 454; Kurdakul, *Sözlük*, 620; Karaalioğlu, 579-580; Çongar, 319-327.

UÇMAN, ABDULLAH *(Edirne, 17 Şubat 1951 -)* Edebiyat araştırmacısı, denemeci.

Hayriye Hanım ve memur Yaşar Uçman'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Edirne'de tamamladı (1968). İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olduktan (1972) sonra bir süre kütüphane memurluğu yaptı (1974-78). 1976'dan başlayarak *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* başta olmak üzere birçok ansiklopediye madde yazdı. 1978'de İÜEF Yeni Türk Edebiyatı Kürsüsü'nde M. Kaplan'ın asistanı oldu. 1981'de doktorasını tamamladı. 1984'ten beri Mimar Sinan Üni. Fen-Edebiyat Fak. Türkoloji Bölümü'nde doçent. İstanbul'da yaşıyor; evli ve bir çocuk babası.

İlk eleştiri yazısı ("Mansur Bey ve Düşündürdükleri") 1972'de *Hareket* dergisinde çıktı. *Yeni Sanat* dergisinin (10 sayı, 1974-75) kurucuları arasında yer aldı. Yakın dönem Türk edebiyatını konu alan makalelerini *Hisar*, *Düşünce*, *Mavera*, *Yönelişler*, *Milli Kültür*, *Kubbealtı Akademi*, *Tarih ve Toplum* ve *Dergâh* dergilerinde yayımladı.

Uzun yıllardan beri Rıza Tevfik Bölükbaşı ve arşivi üzerine çalışmaktadır. Arşivden çıkan ve yakın tarihin dil, edebiyat, felsefe ve kültür tarihi açısından önem taşıyan kimi yayımlanmamış belgelerden kitaplar oluşturdu, yazılar kaleme aldı.

Yapıtları: İnceleme: *Eşrefoğlu Rûmî*, (Ö. Akıncı ile) İst.: Bedir, 1976; *Muallim Naci*, İst.: Timaş, 1998; *Rıza Tevfik*, İst.: Timaş, 1999; *Rıza Tevfik'in Şiirleri ve Edebi Makaleleri Üzerine Bir Araştırma*, İst.: ?, 2004.
Derleme-Sadeleştirme: *Koca Sekbanbaşı Risalesi*, İst.: Tercüman, 1976; *Fatih Sultan Mehmed'e Nasihatlar*, İst.: Tercüman, 1976; *Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi Sefâretnâmesi*, İst.: Tercüman, 1977; *Rıza Tevfik'in Tekke ve Halk Edebiyatı ile İlgili Makaleleri*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1982; *Cenab Şahabeddin'in Bütün Şiirleri*, (M. Kaplan, İ. Enginün, B. Emil, N. Birinci ile) İst.: İÜEF, 1984; *Abdülhak Hâmid ve Mülâhazât-ı Felsefiyesi* (Rıza Tevfik), İst.: İÜEF, 1984; *Felsefe Tarihçesi* (Said Rıza), İst.: Çocuk Vakfı, 1992; *Biraz da Ben Konuşayım* (Rıza Tevfik), İst.: İletişim, 1993; *İstanbul'da Bir Ramazan* (Cenap Şahabettin), İst.: İletişim, 1994; *Şiiri ve Sanat Anlayışı Üzerine Rıza Tevfik'ten Ali İlmî Fânî'ye Bir Mektup*, İst.: Kitabevi, 1997; *Edebiyat-ı Cedîde'ye Dâir Ali Ekrem'den Rıza Tevfik'e Bir Mektup*, İst.: Kitabevi, 1997; *Türk Dilinin Sadeleşmesi ve Hece Vezni Üzerine Bir Münakaşa*, İst.: Kitabevi, 1997; *Bir 150'liğin Mektupları*, (H. İnci ile) İst.: Kitabevi, 1998; *Ebûbekir Râtib Efendi'nin Nemçe Sefâretnâmesi*, İst.: Kitabevi, 1999; *Rıza Tevfik'in Sanat ve Estetikle İlgili Yazıları*, İst.: Kitabevi, 2000; *Bir Gül Bu Karanlıklarda, Tanpınar Üzerine Yazılar*, (H. İnci'yle) İst.: Kitabevi, 2002.
Kaynaklar: *BF* (10 Haziran 1999); "Uçman, Abdullah", *TDEA*, VIII, 454; *Kim Kimdir*, 705.

UÇUK, CAHİT *(İstanbul, 18 Ağustos 1911 - İstanbul, 6 Kasım 2004)* Romancı, öykücü.

Kaymakamlık ve milletvekilliği yapan İbrahim Vehbi Uçuk'un kızı. Babasının memurluğu nedeniyle düzenli bir öğrenimi olmadı, özel öğrenim gördü. Edebiyat yaşamına şiirle başladı. İlk öyküsü ("Bir Masal ki Herkes Okumalı") 1935'te *Yarım Ay* dergisinde çıktı; bu dergide ve *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlanan öyküleriyle tanındı. Pek çok yeni basımı yapılan ve uluslararası ödül alan *Türk İkizleri* adlı masal kitabı İngilizce, Japonca, Almanca, Farsçaya kadar birçok dile çevrildi. Bu başarısı üzerine İran'a davet edildi (1973) ve İran şahının eşi Farah Diba'nın arzusu üzerine *İranlı İkizler* adlı kitabı kaleme aldı. Bir dönemin çok okunan yazarları arasında yer alan Cahit Uçuk, yapıtlarında yurt ve doğa sevgisi, Anadolu kadını, kadın hakları, kadının toplumdaki yeri gibi temaları gerçekçi bir tutumla, temiz bir dil ve samimi bir anlatımla işledi; "ucuz duygusal oyunlara düşmeyen kadın sanatçılardan biri olarak kabul edildi" (Ş. Kurdakul). Çocuk edebiyatına da çok sayıda yapıt kazandırmıştır.

Ödül: *Türk İkizleri* ile 1958 Uluslararası Çocuk Kitapları Birliği'nin Hans Christian Andersen Yarışması (Şeref Armağanı).

Yapıtları: Roman: *Kirazlı Pınar*, İst.: Remzi, 1936; *Dikenli Çit*, İst.: İnkılâp, 1937; *Kırmızı Balıklar*, İst.: İnkılâp, 1946; *Küçük Ev*, İst.: İnkılâp, 1947; *Kanlı Düğün*, İst., 1956; *Siyah Dantelli Şemşiye*, 1956; *Değirmen Taşı*, İst.: İstanbul Matbaacılık, 1966; *Gecenin Bu Saatinde*, İst.: Uçuk, 1968; *Hep Yarın*, İst.: Uçuk, 1968; *Özlem Şarkısı*, İst.: Uçuk, 1968; *Yalçın Kayalar*, İst.: Uçuk, 1971; *Bıraktığı Yerden*, İst.: Uçuk, 1973.
Öykü: *Cennet Bahçe*, İst.: Uçuk, 1967; *Saman Arabası*, 1968; *Bir Işıklı Pencere*, İst.: Uçuk, 1969; *Kurtların Saygısı*, İst.: Uçuk, 1970; *Değişen Sensin*, İst.: Uçuk, 1970.
Oyun: *Yaşamak İstiyoruz*, Ank.: Türkiye Kızılay Cemiyeti, 1945; *Gök Korsan*, İst.: Roman Mecmuası, 1956 (1946-47'de İstanbul Şehir Tiyatroları'nda oynandı).
Çocuk Kitabı: *Türk İkizleri*, İst.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1938; *Sihirli Bilezik*, (piyes) Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1943; *Emrindeyiz*, (piyes) Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1943; *Kırmızı Mantarlar*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1943; *Üç Masal*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1943; *Bir Köy Masalı*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1945; *Türk Çocuğuna Masallar*, 1946; *Ateş Gözlü Dev*, Ank.: Akay, 1945; *Kurnaz Tilki*, Ank.: Akay, 1946; *Gümüş Kanat*, İst.: Doğan Kardeş, 1962; *Mavi Ok*, İst.: Uçuk, 1968; *Cepteki Yavrular*, İst.: Milliyet, 1973; *Ormanın Küçük Meleği*, İst.: Uçuk, 1995; *Çiğdem'in Düşleri*, İst.: Uçuk, 1995.
Anı: *Bir İmparatorluk Çökerken*, İst.: YKY, 1995; *Erkekler Dünyasında Bir Kadın Yazar*, İst.: YKY, 2003; *Yıllar Sadece Bir Sayı*, İst.: YKY, 2003.
Kaynaklar: Yazar, 101-107; Necatigil, *İsimler*, 370; Karaalioğlu, 580; "Uçuk, Cahit", *TDEA*, VIII, 454-455; Kurdakul, *Sözlük*, 673-674; Işık, 607; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 68-69.

UÇUK, SEMİHA *(İstanbul, 1 Ocak 1924 -)* Öykücü.

Tam adı Fatma Semiha Uçuk. Fatma Kethüdaoğlu imzasını da kullandı. Hemşire Hatice Nigâr Hanım ile asker Mehmet Sait Uçuk'un kızı. Aile adı olan "Kethüdaoğlu"nu soyadı olarak alamamaları üzerine babasına rica ederek ilkokul yıllarında tutkunu olduğu yazar Cahit Uçuk'un soyadını almalarını sağladı. İlk ve orta okulu Tekirdağ ve İstanbul'da tamamladı; Edirne Lisesi'nden sonra İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı ve Fransız Filolojisi bölümlerinde okudu. Ziraat Bankası İstanbul şubesinin kambiyo bölümünde çalıştı (1950-75). İstanbul'da yaşıyor.

New York'ta çıkan *Türk Evi* dergisinde "İstanbul Mektupları" adıyla bir dizi yazı yayımladı (1977-78). İlk öyküsü ("Niçin? Niçin?") 1989'da *Varlık*'ta çıktı. Anı, röportaj, şiir, makale ve çevirileri *İnsancıl*, *Türk Dili*, *Kıyı*, *Çağdaş Türk Dili* ve İsveç'te çıkan *Güneş* dergisinde yayımlandı.

Yapıtları: Öykü: *Uzaydan Gelen Kadın*, (Fatma Kethüdaoğlu adıyla) İst.: İnsancıl, 1993; *Martısız Deniz*, İst.: İnsancıl, 1995; *Öğrenci Otobüsü*, Ank.: Güldikeni, 1998.
Gezi: *Gezi Notları*, İst.: İnsancıl, 1995.
Biyografi: *İlhan Koman*, (Fatma Semiha Uçuk adıyla), İst.: Yaylacık Mtb., 1996.
Kaynaklar: *BF* (31 Temmuz 2000); M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 86; N. Saatçılar, "Öyküye Geç Başladığım İçin Hızlı Gidiyorum" (söyleşi), *Cumhuriyet Kitap*, S. 370 (20 Mart 1997); M. Menemencioğlu, "Yazı'nın Rüzgârında Bir Yazar", *Cumhuriyet Kitap*, S. 470 (18 Şubat 1999); L. Şahin, "Yazının Ateşi Hep Yüreğinde", *aynı yerde*; A. Mutlu, "Öğrenci Otobüsünde Bir Öykücü", *aynı yerde*; I. Kür, " 'İlhan Koman' İçin", *aynı yerde*.

UĞUR, REFİK *(Kadılı köyü/Kayseri, 8 Mart 1947 -)* Şair.

Feride Hanım ile çiftçi Ali Uğur'un oğlu. İstanbul Levazım Okulu'ndaki öğrenimini 1965'te tamamladı ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nde görev yaptı (1965-88). İzmir Balçova'da kitabevi işletti (1988-94). 1993'teki Sivas olaylarını basın yoluyla kınadığı için hakkında dava açıldı. Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği ve TYS üyesi. İzmir Balçova'da yaşıyor; üç oğlundan birisini 1975'te, bir diğerini ve eşini 1987'de trafik kazasında yitirdi.

İlk yazısı ("Değişme Evrene Özgü Bir Olgudur") 1990'da Kayseri'de çıkan *Anadolu Haber* gazetesinde yer aldı. Toplumcu gerçekçi anlayıştaki şiir ve yazıları *Gerçek Sanat*, *Şiir Okulu*, *İşçi Yaşamı*, *ABeCe*, *Kavga*, *Biçem*, *Palmiye*, *Gölge*, *Kayseri Anadolu Haber*, *Ege'de Yarın* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Çıra Olduk Çaylarda*, Erzincan: Ermat, 1988; *Acıların Irmağı Dirence Meme*, İst.: Alev, 1992; *Kendini Sınayan Özlem*, İzmir: Etki, 1999; *Renginden Yanan Günler*, İzm.: Birleşik, 2005.
Kaynaklar: *BF* (20 Nisan 1999); Işık, 608; F. Sarıçiçek, "Çıra Olduk Çaylarda", *Antalya*, 4 Eylül 1991; G. Gençay, "Edebiyat Cephesinde Yeni Bir Şey Var", *Gerçek Sanat*, Şubat 1993.

UĞURLU, HALİM *(Taşkent/Konya, 10 Mart 1926.- İstanbul, 1 Aralık 2001)* Şair.

Asıl adı Abdülhalim Uğurlu. A. Halim Uğur imzasını da kullandı. Zeynep Hanım ile maliyeci, Taşkent belediye başkanı Kâmil

Uğurlu'nun oğlu. Besteci ve piyanist Tuluyhan Uğurlu oğludur. Taşkent İlkokulu (1938), Konya Ortaokulu (1941) ve İstanbul Taksim Erkek Lisesi'nden (1946) sonra İÜEF Felsefe Bölümü'nden mezun oldu (1950). Gazetecilik (1947-50), turizmcilik ve otelcilik (1958-72), sanayicilik (1972-85) yaptı. 1986'da emekliye ayrıldı. Uluslararası Yazarlar ve Gazeteciler Derneği (ATURJET) genel sekreterliği ve başkanlığı, Yazko genel sekreterliği yaptı. Güreş Federasyonu astbaşkanlığında bulundu (1970-75). Türk Basın Birliği onur üyesiydi; TYS, PEN Yazarlar Derneği üyesiydi. Evli ve iki çocuk babasıydı.

İlk şiiri 1944'te *Büyük Doğu* dergisinde çıktı. *Edebiyat Dünyası*, *Türk Basın Birliği*, *Papirüs*, *Türk Dili*, *Son Çağ*, *Yansıma*, *Güney*, *Yazko*, *Gösteri*, *Türk Dili Dergisi*'nde yayımlanan ve Anadolu insanının acılarını, özlemlerini yansıtan şiirleriyle tanındı. İlkin aruz ve hece ölçüsünü kullandı, daha sonra serbest şiire yöneldi. İlk dönemlerde şiirinde sembolizmin, mistisizmin etkileri görüldü. Daha sonra toplumcu gerçekçi bir yaklaşımı benimsedi. Son dönem şiirlerinde ise şiirin hiçbir kurum ve kuralın buyruğuna girmeyen, ancak her şeyi kapsayan bir sanat olduğu görüşünden yola çıktı. M. Uyguner, Uğurlu'nun şiirleri için, "İnsana tasavvuf açısından yaklaşma çabası sezilen şiirlerinde Anadolu halkının sevecenliği görüldü. Toplumcu şiir anlayışı ise bir kavga şiiri olmaktan çok, çare bulma, yön verme şiiri" değerlendirmesini yaptı. Şairin sözcük derleme ve resim çalışmaları da vardır.

Ödül: *Gökağrı* adlı kitabındaki "Anadolu Acısı" adlı şiiriyle 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması (başarı ödülü).

Yapıtları: Şiir: *Asya Baharı*, (N. F. Kısakürek'in önsözüyle) İst.: Berksoy B., 1950; *Değişim*, İst.: Minnetoğlu, 1967; *Gökağrı*, İst.: Yücel, 1971; *Zamanların Dili*, İst.: Yeryüzü, 1974; *Türke Destan*, İst.: Yeryüzü, 1974; *Kan Su Kesince*, İst.: Yeryüzü, 1979; *Kıyamet Çiçekleri*, İst.: Yeryüzü, 1988; *Sözcüklerde Uyanmak*, İst.: Aksoy, 2000.

Kaynaklar: *BF* (12 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 370; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1176; "Uğurlu, Halim", *TDEA*, VIII, 455; Kurdakul, *Sözlük*, 621; Karaalioğlu, 581; M. Uyguner, *Türk Dili*, S. 61 (1988).

UĞURLU, NURER *(Adana, 1940 -)* Şair.

Mersin Lisesi'nden mezun oldu (1958). İÜ Hukuk Fakültesi'nde bir süre okuduktan sonra öğrenimini tamamlamadan ayrıldı. Yayımcılık hayatına atıldı; kitap dağıtım kuruluşu Ge-Da'yı kurdu, Ok ve Örgün yayınlarının yöneticiliğini yaptı. İstanbul'da yaşıyor.

İlk şiirleri Adana'da yayımlanan *Salkım* dergisinde çıktı (1955). *Yeditepe*, *Yelken*, *Yeni Ufuklar*, *Dost*, *Türk Dili*, *Yeni a*, *Yusufçuk*, *Yeni Edebiyat*, *Yeni Düşün*, *Broy*, *Varlık*, *Adam Sanat*, *Ulus*, *Cumhuriyet* ve *Yeni Ortam* gibi dergi ve gazetelerde yazdı. "İlk şiirlerinde kendine özgü söyleyiş biçimleri arayan Uğurlu daha sonra toplumsal içeriği olan temalara yöneldi" (Ş. Kurdakul). Sözcüklerle oynamadan, toplumcu bir bakış açısıyla dengeli bir şiir dili yarattığı kabul edildi. Şiir, deneme ve araştırma kitaplarının dışında lise ve meslek liseleri için tarih ve Türk dili ve edebiyatı kitapları bulunmaktadır.

Yapıtları: Şiir: *Masal*, İst.: Yeditepe, 1964; *Türkiye'nin Mavisi*, İst.: Gözlem Mtb., 1981; *Anadolu'nun Türküsü*, İst.: Ok, 1984; *Yazıtlar*, İst.: Ok, 1988; *Rüzgârdan Rüzgâra*, İst.: Broy, 1993; *Mor Beyaz Arası*, İst.: Örgün, 1998.
Anı-Roman: *Orhan Kemal'in İkbal Kahvesi*, İst.: Cem, 1972.
Deneme: *Sürekli Bir İlkbahar*, İst.: Örgün, 1987; *Divan Bahçesi*, İst.: Örgün, 1992.
Araştırma: *Bilmece Bildirmece*, İst.: Örgün, 1984; *Nasreddin Hoca*, İst.: Örgün, 1984; *Ömer Seyfettin*, İst.: Örgün, 1984; *Dede Korkut Hikâyeleri*, İst.: Örgün, 1992; *Atatürk'ün Yazdığı Geometri Kılavuzu*, İst.: Örgün, 1997; *Yazı Devriminin Öyküsü/S. N. Özerdim*, İst.: Yenigün Haber Ajansı, 1998.
Öykü: *Her Aşkın Bir Hikayesi*, İst.: Örgün, 2003.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 370; Kurdakul, *Sözlük*, 621-622; Karaalioğlu, 581-582; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1176; "Uğurlu, Nurer", *TDEA*, VIII, 455-456; S. Sezer, "Mor Beyaz Arasında Bir Şair", *Cumhuriyet Kitap*, S. 381 (5 Haziran 1997); H. Kıvanç, "Şiirimizin Geçmişine Bakmak Zorundayız", *aynı yerde*; H. Özkan, "Mor Beyaz Arası", *aynı yerde*.

ULAY, FARUK *(İstanbul, 1957 -)* Öykücü, romancı.

Nezahat Hanım ile muhasebeci Bülent Ulay'ın oğlu. Ortaöğrenimini Ankara Bahçelievler Deneme Lisesi'nde tamamladı (1973); Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksek Okulu Grafik Tasarım Bölümü'nü bitirdi (1977). London University Goldsmiths' College Görsel İletişim Bölümü'nde fotoğraf ağırlıklı yüksek lisans çalışması yaptı. 1982'den beri Los Angeles'ta grafik tasarım ve fotoğraf çalışmalarını sürdürüyor. *Fol* dergisinde misafir editörlük yaptı (7. sayı). Los Angeles'ta yaşıyor; evli.

İlk yazısı 1984'te *Milliyet Sanat*'ta çıktı. Öykü ve yazılarını *Milliyet Sanat*, *Hayalet*

Gemi, *Adam Öykü*, *kitap-lık* ve *Notos* dergilerinde yayımladı. *Modus Operandi*'de yer alan öykülerinden ikisi ABD'de çıkan *The Blue Moon Review* ve *The Cafe Irreal* dergilerinde yayımlandı. Kendisini "Fransız Yeni Roman akımı" ile "Fransa'da çalışmalarını sürdüren Oulipo grubu"na yakın hissettiğini belirterek, "Adım postmodernist yazarlar arasında geçse de kitaplarımı modernist bir sanatçının çalışmaları olarak görürüm" diyor. V. Günyol, "Faruk Ulay'ın dünyası, bireyin iç dünyasının dışa vuran yansımalarıyla dolup taşıyor. Onun öykülerinde düşle gerçeği birbirinden ayıramazsınız kolay kolay" değerlendirmesini yaptı.

Yapıtları: Öykü: *Kopuk Bağlantılar*, İst.: Ada, 1988; *Amber*, İst.: YKY, 1999; *Modus Operandi*, İst.: Sel, 1999; *Tuhaf İnsanlar Zamanı*, İst.: YKY, 2003.
Roman: *İti*, İst.: YKY, 1995; *Beşpeşe*, (M. Mungan, P. Kür, E. Şafak, C. Oker'le), İst.: Metis, 2004.
Deneysel Metinler: *Yazılamamış Bir Tarih Kitabı İçin Dipnotlar*, İst.: Harf, 1996; *32 Büst*, (Bülent Erkmen ile) İst.: Ofset Yapımevi, 1999; *Beldeler Kitabı*, İst.: YKY, 2003.
Kaynaklar: *BF* (6 Temmuz 1999); V. Günyol, "Yaşarken (Mayıs 1989 Ortaları)", *Milliyet Sanat*, 1989; U. Asan, "Faruk Ulay'a Açık Mektup", *kitap-lık*, Mayıs-Haziran 1996.

ULÇUGÜR, SAADET (TİMUR) *(Trabzon, 1926 - İstanbul, 7 Ekim 1985)* Öykücü.

T. Saadet ve Saadet Timur imzalarını da kullandı. Edebiyat öğretmeni İsmail Ulçugür'le evlendikten (1963) sonra Saadet Timur Ulçugür adıyla yazdı. İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1948). Edebiyat öğretmeni olarak İstanbul'da Üsküdar Amerikan Kız Lisesi (1949-62) ve Darüşşafaka Lisesi'nde, Ankara'da Tevfik Fikret Lisesi, Yüksek Teknik Öğretmen Okulu ve TED Özel Ankara Lisesi'nde görev yaptı. Beş buçuk yıl İstanbul Radyosu'nda çalıştı; "Okul Öğrenci Saati" programını hazırlayıp sundu.

İlk yazısı T. Saadet imzasıyla *İstanbul* dergisinde çıktı (15 Şubat 1945); aynı yıl bu dergide şiirleri de yayımlanmıştır. *Yeni İstanbul* ve *Vatan* gazetelerinde makale ve röportajları yer aldı. İlk öyküleri *Seçilmiş Hikâyeler* (1952) ve *İstanbul* (1954-56) dergilerinde yayımlandı. Daha sonra *Dost*, *Yelken*, *Yeditepe*, *Yeni Ufuklar*, *Türk Dili*, *Maya* ve *Ataç* dergilerinde şiir, öykü, oyun ve yazılar yazdı. Amacını "Seurat'nın 'düz yüzeyi derinleştirmek' dediği şeyi hikâyede yapmak istiyorum" biçiminde ifade etmiştir. Öykülerinde daha çok bireysel sorunları işleyen soyut bir anlatım tarzını benimsedi. Kadınların yaşadığı sorunları da işleyen yazar, çocuk edebiyatı alanında da ürünler verdi.

Yapıtları: Öykü: *Şeytansız*, (Saadet Timur adıyla) İst.: İstanbul, 1958; *Bu Kadar Değilim*, (Saadet Timur adıyla) İst.: İzlem,1963; *Beş Günün Öyküsü*, (Saadet Timur adıyla) İst.: Dayanışma, 1982.
İnceleme: *Nurullah Ataç: Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, İst.: Varlık, 1964; *Türk Dili ve Edebiyatı*, Ank.: Ankara Öğretim Merkezi, 1975.
Çocuk Şiiri: *Topacım Fır Dönerken*, İst.: Sıralar Mtb., 1962.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 370-371; "Timur, Saadet (Ulçugür)", *TDEA*, VIII, 354; Karaalioğlu, 582; S. Timur, *Beş Günün Öyküsü*, İst., 1982; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 88-89.

ULUIRMAK, ÜLKÜ *(Şereflikoçhisar/Ankara, 10 Eylül 1939 -)* Şair.

Asıl adı Ülkü ALÇORA. Kitap tanıtım yazılarında bir dönem Ülker Kozan imzasını kullandı. Naşide Hanım ile bankacı Hüsamettin Uluırmak'ın kızı. Ankara Kız Lisesi'ni ve DTCF Fransız Filolojisi'ni bitirdi. 1963'ten itibaren TRT Ankara radyo ve televizyonunda prodüktörlük yaptı; "Kitap Saati", "Yaşasın Sanat", "Yaşasın Şiir" ve "25. Kare" gibi programları hazırladı, radyo oyunları yazdı; 1983'te emekli oldu. Antalya'da yaşıyor; evli, bir çocuk annesi.

İlk şiiri ("Aydınlıklar") 1958'de Konya'da *Çağrı* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Varlık*, *Türk Dili*, *Oluşum*, *Türkiye Yazıları* ve *Yeni Yaprak* dergilerinde yayımladı. "Her yazarın başlı başına bir akım olduğu" görüşünde.

Yapıtları: Şiir: *Küçük Şeyler*, Ank.: Memleket, 1968; *Tavuskuşu*, İst.: Edebiyat Gazetesi, 1991; *Şiir ki Bitmeyen*, İst.: Papirüs, 2006.
Öykü: *Baudelaire, Gül, Aşiyan ve Satranç Maçı*, İst.: Martı, 1990.
Roman: *Zlata'nın Öyküsü*, İst.: Papirüs, 2005.
Kaynaklar: *BF* (6 Nisan 1999).

ULUNAY, REFİ CEVAT *(Şam, 1890 - İstanbul, 4 Kasım 1968)* Gazeteci, romancı.

Tam adı M. Refi Cevat Ulunay. Ref'i Cevat, Arı, Ulunay imzaları da onundur. Mevlana'nın soyundan Ankara valisi Ali Muhittin Paşa ile Makbule Hanım'ın oğlu. Babasının memuriyeti dolayısıyla bulunduğu Şam'da doğdu, İstanbul'da Vefa semtinde büyüdü. Vefa Taş Mektebi'nde (1898) ve Şemsü'l-Maarif adlı özel bir okulda (1901) okudu. Galatasaray Sultanisi'ni bitirdikten (1909) sonra *Tanin* ve *İkdam*

gazetelerinde çalışmaya başladı. İttihat ve Terakki'ye karşı olan Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na girdi ve bu partinin yayın organı olan *Alemdar* (1911-1913 ve 1918-1921; kapatıldıkça *Darbe*, *Şehrah*, *Nevrah*, *Yeni Yol*, *Meslek*, *Bedâhet*, *Mukavemet*, *Hedef*, *Takvimli Gazete*, *Teşrih*, *Alem*, *Haberdar*, *Azim*, *Asildâr* adlarıyla çıktı) gazetesini çıkardı. Ancak Babıâli Baskını (1913) üzerine gazetesini kapattı; siyasi nedenlerle Sinop, Çorum ve Konya'da sürgün yaşadı (1914-18). Mütareke'den sonra İstanbul'a dönerek gazetesini yeniden çıkarmaya başladı. Milli Mücadele karşıtı yazıları ve İngiliz Muhipler Cemiyeti'nin örgütlenmesine geniş yer vermesi dolayısıyla "Yüzellilikler" listesine alınması üzerine Avrupa'ya gitti (1922). Yüzellilikler'in affına ilişkin yasadan yararlanarak Türkiye'ye döndü (1938); *Yeni Sabah* (1938-53) ve *Milliyet* (1953-68) gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. İstanbul Belediye Konservatuvarı Tasnif Kurulu üyesi olarak çalıştı. Kalp hastalığı ve geçirdiği bir felç sonucu öldü; vasiyeti üzerine cenazesi Konya'ya götürülerek Mevlana türbesi karşısındaki Üçler Mezarlığı'nda toprağa verildi.

İlk yazısı 1909'da *Tanin* gazetesinde çıktı. *Gıdık* dergisindeki yazılarında siyasal güldürünün özgün örneklerini verdi. Gazete yazarlığının yanı sıra tiyatro ve müzik eleştirileri, romanlar yazdı, çeviriler yaptı. Geleneksel yaşamın sorunlarını işleyen fıkraları, gezi yazıları ve daha çok gazeteci diliyle yazdığı röportaj/anı tarzındaki popüler tarih romanlarıyla tanındı. Yazılarında, dilde özleşmeye karşı bir tutum sergiledi.

Yapıtları: Roman: *Üçler*, İst.: Alemdar Mtb., 1921; *Köle*, İst.: Semih Lütfi, [1942?]; *Enkaz Arasında*, İst.: Yokuş, 1945; *Dağlar Kralı Balçıklı Edhem*, İst.: Bolayır, 1955; *Sayılı Fırtınalar*, İst.: A, 1955 (yb *Eski İstanbul Kabadayıları: Sayılı Fırtınalar*, İst.: Arba, 1994); *Eski İstanbul Yosmaları*, İst.: Bolayır, 1959; *Bir Başka Âlem*, İst.: Ak, 1964; *Mermer Köşkün Sahibi*, (2. bas.) İst.: Arba, 1995.
Gezi: *İhtişam Diyarı Hindistan*, İst.: Rafet Zaimler, 1962.
İnceleme-Eleştiri: *Rıza Tevfik: Şiirleri ve Mektupları*, İst.: Semih Lütfi, [1943].
Anı: *Sürgün Hatıraları: Menfalar/Menfiler*, İst.: Arma, 2000.
Çeviri: *Kadın ve Oyuncağı* (P. Louys), İst.: Semih Lütfi, 1940; *Werther* (J. W. von Goethe), İst.: Semih Lütfi, 1940; *Hitlerle İki Sene* (N. Henderson), İst.: Semih Lütfi, 1940; *Fransa'yı Kemiren Kurt* (A. F. Luce); *Zambak* (V. Sardou); *Hacı Murat* (L. N. Tolstoy), İst.: Muallim Ahmet Halit, 1943; *Hint Diyarında Karış Karış* (F. de Croisset), Ank.: Akba, 1943; *İşkenceler Bahçesi* (O. Mirbeau), İst.: A, 1955.

Kaynaklar: Gövsa, 389; Nebioğlu, 641-642; Necatigil, *İsimler*, 371; Acaroğlu, 256-257; H. Yücebaş, *Bütün Cepheleriyle Refi Cevat Ulunay*, İst., 1969; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1176-77; "Ulunay, Refi Cevat", *TDEA*, VIII, 457-458; Gönç, I, 146; Karaalioğlu, 583; Kurdakul, *Sözlük*, 622-623.

UMRAN NAZİF
bak. YİĞİTER, Umran Nazif

UMRAN, SEDAT *(İstanbul, 1926 -)* Şair, çevirmen.

Asıl adı Osman Sedat ÖCAL. Emine Sadiye Hanım ile öğretmen Mehmet Kâzım Öcal'ın oğlu. Haydarpaşa Lisesi'ni (1942) ve İÜEF Alman Filolojisi'ni bitirdi (1948). Memurluk (1951-56) ve çeşitli şirketlerde çevirmenlik (1956-74) yaptı. PEN Yazarlar Derneği, TYB ve İLESAM üyesi. İstanbul'da yaşıyor.

İlk şiiri 1943'te *Yedigün*'de çıktı. Şiirlerini *Hisar*, *Türk Dili*, *Varlık*, *Soyut*, *Büyük Doğu*, *Diriliş*, *Türk Edebiyatı*, *Argos*, *Gergedan* ve *Yedi İklim* dergilerinde yayımladı. Edebiyat ve felsefe konularında Almancadan çeviriler yaptı. Bir tür eşya sembolizmini dile getiren *Leke* adlı şiir kitabı nedeniyle "eşyanın şairi" olarak tanındı. İlhan Berk bu kitabı dili bakımından "şiire karşı bir şiir deneyi" olarak değerlendirdi.

Ödül: *Felsefenin Arka Merdiveni* ile 1995 TYB Çeviri Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Meş'aleler*, İst.: kendi yayını, 1949; *Leke*, İst.: Soyut, 1970; *Gittin Taş Atarak Denizlerime*, İst.: Akabe, 1990; *Kara Işıldak*, İst.: İz; 1993; *Aynada Gün Doğumu*, İst.: İz, 1995; *Parmak Uçlarımdaki Yangın*, İst.: Birleşik Dağıtım-Yayıncılık, 1995; *Sedat Umran'dan Seçmeler*, İst.: Ötüken, 1996; *Kırık Ayna*, İst.: Yaba, 2000; *Sonsuzluk Atı* (Toplu Şiirleri), İst.: İz, 2000; *Kış Bayramı*, İst.: Şi, 2001; *Akşamın Kaması*, İst.: İz, 2004.
Deneme: *Şiirde Metafizik Gerçek*, İst.: Timaş, 1996.
Antoloji: *Büyük Alman Şairleri*, İst.: Birleşik, 1995: *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Bilinen ve Bilinmeyen Şaheserler*, (H. Akay ile) İst.: İşaret, 1995; *Şaheser Çocuk Şiirleri Antolojisi*, (H. Akay ile) İst.: İşaret, 1995; *Ünlü Şairlerin En Güzel Aşk Şiirleri*, İst.: Birey, 1999; *Almanca Manzum Çevirileriyle Ünlü Türk Şairleri*, İst.: İz, 2003.
Çeviri: *Brahmanizm* (Nikhilananda), İst.: Ruh ve Madde, 1977; *Epigramlar* (Angelus Silesius), İst.: Ruh ve Madde, 1979; *Roman Kuramı* (G. Lukacs), İst.: Say, 1985; *Büyük Kurtuluş* (D. T. Suziki), İst.: Ruh ve Madde, 1988; *Edebiyat ve İhtilâl* (J. Rühle), İst.: Milliyet, 1989; *Hint Felsefesi* (H. Zimmer), İst.: Ruh ve Madde, 1990; *Felsefenin Arka Merdiveni* (W. Weischedel), İst.: İz, 1993; *Zen Yolu*, (2. bas.) İst.: Ruh ve Madde, 1993; *20. Yüzyıl Büyük Alman*

Şairleri, İst.: Birleşik Dağıtım-Yayıncılık, 1995; *Diyaloglar* (G. Bruno), İst.: Berfin, 1995; *Felsefenin Küçük Okulu* (K. Jaspers), İst.: Birleşik Dağıtım-Yayıncılık, 1995; *İnsanın Gelişiminin Devr-i Daimi* (S. Aurobindo), İst.: Birleşik Dağıtım-Yayıncılık, 1995; *Uçuş Korkusu* (R. Krefting), İst.: Önel, 1997; *Çanakkale Savaşı* (C. Mühlmann), İst.: Timaş, 1998.
Kaynaklar: *BF* (10 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 371; M. Kutlu, "Umran, Sedat", *TDEA*, VII, 459; Kurdakul, *Sözlük*, 623; Karaalioğlu, 584; Işık, 611; O. S. Erkekli, "Kırık Ayna", *Cumhuriyet Kitap*, S. 551 (7 Eylül 2000).

URAL, ALİ A. *(Ladik/Samsun, 9 Mart 1959 -)* Şair.

Tam adı Abdurrahim Ali Ural. Ülker Hanım ile ziraat mühendisi Mehmet Kemal Ural'ın oğlu. Ankara Atatürk Lisesi'ni ve Muhammed bin Suud Üni. Arap Dili-Edebiyatı Ens. ve İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi (1985). Şule Yayınları'nı kurdu (1987); *Merdiven Sanat* (1997), *Kitaphaber* (1997), *Merdiven Şiir* (2005 -2008) dergilerini çıkardı. Burç FM'de "Merdiven" adlı bir program hazırladı. Zaman Gazetesi Pazar Eki'nde yazıyor. TYB üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Öfkeli Çocuklar") 1982'de *Mavera*'da çıktı. "Yangın Merdiveni" başlığı altında yazdığı sürrealist öykülerini *Merdiven Sanat*'ta, mektup türündeki yazılarını *Sağduyu* gazetesinde yayımladı. Şair Engin Turgut, "Son derece yalın, sakin, ama bir şeyleri göstererek yazıyor" değerlendirmesini yaptı.

Yapıtları: Şiir: *Körün Parmak Uçları*, İst.: Şule, 1998; *Kuduz Aşısı*, İst.: Şule, 2006.
Öykü: *Yangın Merdiveni: Kaçış Hikâyeleri*, İst.: Şule, 2000.
Roman: *Güneşimin Önünden Çekil*, İst.: Şule, 2007.
Deneme - Mektup: *Posta Kutusunda Mızıka*, İst.: Şule, 1999; *Makyaj Yapan Ölüler*, İst.: Şule, 2005; *Resimde Görünmeyen*, İst.: Şule, 2006; *Satranç Oynayan Derviş*, İst.: Şule, 2008.
Kaynaklar: *BF* (1999); O. Petek, "Körün Parmak Uçları", *Dergâh*, Mart 1999; E. Turgut, "Bulduğumuz İlk Martıyı Kalbinize Sürün", *Cumhuriyet Kitap*, S. 491 (15 Temmuz 1999).

URAL, EŞREF *(Gölhisar/Burdur, 2 Aralık 1969 -)* Şair.

Asıl adı Eşraf Ural. Memur Gülizar Hanım ile çiftçi Veli Ural'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Burdur'da tamamladı; Dumlupınar Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. İşletme Bölümü'nü bitirdi. 1994'ten beri mali müşavir. Edebiyatçılar Derneği ve Antalya Sanatçılar Derneği üyesi. Antalya'da yaşıyor; bekâr. İlk yazısı ("Yaşar Kemal'e Dostluk Mektubu") 1992'de *Özgür Gündem* gazetesinde çıktı. Şiirlerini *Çalı*, *Morca*, *Bahçe* ve *Mavi Bulut* dergilerinde yayımladı. Toplumcu gerçekçi anlayışta olduğunu belirtiyor.

Yapıtları: Şiir: *Hoşçakal Yüreğim*, Antalya: Toplum, 1995; *Huzursuz Bulut*, İst.: Ekin Ajans, 2004.
Anı: *Düşünceme Cemre Düştü*, İst.: Kara, 2000.
Kaynaklar: *BF* (27 Mayıs 1999); Işık, 612.

URAL, YALVAÇ *(Konya, 24 Temmuz 1945 -)* Çocuk edebiyatı yazarı.

Feride Hanım ile memur İsmail Hakkı Ural'ın oğlu. Babasının memuriyeti nedeniyle ilk ve orta öğrenimini çok sayıda okul değiştirerek tamamladı; İstanbul Atatürk Lisesi'nden mezun oldu. Bir süre müzisyenlik yaptı. Milliyet Yayınları'nda çalıştı (1980-88). Daha sonra Gelişim Yayınları'na geçti. Çocuk yayınları alanında çalıştı. *Milliyet Çocuk*, *Milliyet Kardeş*, *Güm Güm* gibi çocuk dergilerinde yöneticilik yaptı. İstanbul'da yaşıyor; evli ve bir çocuk babası.

Edebiyata çocuk dergilerinde yayımladığı gülmece ağırlıklı şiirleriyle girdi. Daha sonra çocuk edebiyatı alanında ürünler verdi. Televizyon için çocuk programları hazırladı: "Az Gittik Uz Gittik", "Tekir Noktalama İşaretlerini Öğretiyor", "Sihirli Pabuçlar" vb. Karikatür albümleri de bulunan yazarın çocuk kitaplarında fantezi ve mizah öğesini ustalıkla kullandığı belirtildi. Kitaplarından bazıları çeşitli dillere çevrildi.

Ödül-Unvan: *Müzik Satan Çocuklar* ile 1979 II. Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı Şiir Birincilik Ödülü; 1979 Milliyet Sanat Dergisi Oyun Ödülü; 1983 Türk-Yunan Dostluğu Abdi İpekçi Ödülü Yarışması (şiir başarı ödülü); Türk ve dünya çocuk edebiyatına yaptığı katkılardan dolayı 1986'da Uluslararası "Polonya Gülümseme Nişanı" ve "Poloya Çocukları Şövalyelik" Unvanı.

Yapıtları: Başlıca Çocuk Kitapları: *Sincap*, İst.: Milliyet, 1978; *Bir Gök Dolusu Güvercin*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1979, *Müzik Satan Çocuklar*, İst.: ABC, 1979; *Korkulu Bir Gün*, İst.: May, 1980; *Tekir Noktalama İşaretlerini Öğretiyor*, İst.: Yalçın, 1981; *Kırmızı Kızlar Çatıları Gizler*, İst.: Cem, 1982; *La Fonten Orman Mahkemesinde*, İst.: Cem, 1983; *Alfabe Boyama*, İst.: Milliyet, 1983; *Anadolu Efsaneleri*, İst.: Yuva, 1986; *Zıpır Bilmeceler*, İst.: Redhouse, 1988; *Yeni Zıpır Bilmeceler: Dünyanın En Komik Bilmeceleri*, İst.: Altın Kitaplar, 1991;

Zıpır-Sal Bilmeceler, İst.: Varlık, 1992; *Zıpır-Matik Bilmeceler*, İst.: Varlık, 1993; *Mega Zıpırcık Bilmeceler*, İst.: Ad, 1995; *Gözü Boynuz ile İzi Yaldız*, İst.: Milliyet, 1996; *Problemli Apartman Çocuğu*, İst.: Milliyet, 1996; *Bayraklar Kitabı*, İst.: Ad, 1996; *At Zıpırları*, İst.: Ad, 1997; *Çocuklara Deneyler*, İst.: Ad, 1997; *Dil Çevirmece Saymaca Tekerleme*, İst.: Ad, 1997; *Dinapozor Bilmeceler*, İst.: Milliyet, 1997; *Fil Zıpırları*, İst.: Ad, 1997; *Göz Aldatmacaları*, İst.: Ad, 1997; *Hormonlu Zıpırlar: Kırmızı Kızlar Çatıları Gizler*, İst.: Milliyet, 1997; *İt Zıpırları*, İst.: Ad, 1997; *Kahraman Süvariler*, İst.: Ad, 1997; *Kayıp Ülkenin Çocuğu*, İst.: Ad, 1997; *Kedi-Köpek Zıpırları*, İst.: Ad, 1997; *Kibrit Oyunları*, İst.: Ad, 1997; *Matematik Oyunları*, İst.: Ad, 1997; *Sayılar Boyama*, İst.: Ad, 1997; *Sessiz Alfabe*, İst.: Ad, 1997; *Sessiz Zıpırlar*, İst.: Ad, 1997; *Sihirli Papuçlar*, İst.: Milliyet, 1997; *Temel Reis Ispanağı Yoğurtsuz Yer*, İst.: Milliyet, 1997; *Zekâ Oyunları*, İst.: Ad, 1997; *Alucura Çay Evi*, İst.: Aksoy, 1999; *Korkuluğun Kalbi*, İst.: Aksoy, 1999; *Gölcüğün Küçük Avcıları*, İst.: Aksoy, 1999.
İnceleme: *Süleyman Nazif*, İst.: Milliyet, 1983.
Şiir: *Kulağımdaki Küçük Çan*, İst.: May, 1979; *Mırnâme*, İst.: Aksoy, 1999.
Albüm: *Cemal Nadir Karikatür Albümü*, İst.: Milliyet, 1984; *Karikatür Albümü*, İst.: Milliyet, 1984; *Karikatür Albümü: Dalkavuk, Salamon, Cumartesi Karikatürleri*, İst.: Milliyet, 1984.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 372; M. R. Şirin, "Ural, Yalvaç", *TDEA*, VIII, 461-462; *Kim Kimdir*, 712.

URAZ, MURAT *(Trabzon, 14 Eylül 1894 - İstanbul, 10 Aralık 1981)* Edebiyat araştırmacısı, eğitimci.

M.U., Kâzım Mete, Kunt Ozan takma adlarını kullandı. İslamoğullarından Hurşit Efendi'nin oğlu. İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da tamamladı. Darülfünun Edebiyat Şubesi'ni bitirdi (1913). Trabzon Sultanisi'nde yöneticilik yaptı, edebiyat ve felsefe derslerine girdi. Erzurum Lisesi müdürlüğünden (1925) sonra İstanbul Vefa Lisesi edebiyat öğretmenliğine atandı (1931). Bu arada Pertevniyal, Alman, Notre Dame de Sion ve Saint Benoit liselerinde de dersler verdi. Daha sonra Kız Muallim Mektebi (1937), Vefa Lisesi (1950-55) ve Aksaray Özel Akşam Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. Bir süre Maarif müşavirliği ve Maarif müdürlüğü görevlerini yürüttü (1942-50). Vefa Lisesi'ndeyken emekliye ayrıldı (1957).

İlk öyküsü ("Kayıkçı") 1913'te Trabzon'da *Meşveret* gazetesinde çıktı. Ardından aynı kentte çıkan *İstikbal* gazetesinde mizahi manzumeleri, tarihsel makaleleri yayımlandı. Erzurum *Halkevi* ve *Türk Folklor Araştırmaları* dergilerinde inceleme yazıları yayımladı. *Nur* adıyla bir dergi çıkardı. Edebiyat ve halkbilim konularında birçok araştırmaya imza attı. Çeşitli edebiyatçıların yaşamı, sanatı, yapıtlarını içeren tanıtma kitaplarıyla ve Türk ve Batı edebiyatına ilişkin antolojileriyle tanındı.

Halk Edebiyatı Şiir ve Dil Örnekleri, konusunda yeni bilgi ve örnekler içeren ve kaynak özelliğini bugün de koruyan ilk çalışmaları arasında yer aldı. *Türk Edip ve Şairleri* ile *Resimli Kadın Şair ve Muharrirlerimiz* adlı kitaplarıyla bugün birçoğu unutulmuş ya da çeşitli sebeplerle önemsenmemiş birçok şair ve yazarı fazla derinleşmeden tanıtmasıyla bir köprü görevini yerine getirdi.

Yapıtları: İnceleme-Araştırma: *Yahya Kemal*, (Kunt Ozan imzasıyla) İst.: Okullar Ansiklopedik Yayımları, 1937; *Ahmet Haşim*, (Kunt Ozan imzasıyla) İst.: Okullar Ansiklopedik Yayımları, 1937 (yb *Ahmet Haşim*, İst.: Semih Lütfü, [1941?]); *Tevfik Fikret*, (Kunt Ozan imzasıyla) İst.: Okullar Ansiklopedik Yayımları, 1937 (yb *Tevfik Fikret*, İst.: Tefeyyüz, 1945); *Abdülhak Hamit*, (Kunt Ozan imzasıyla) İst.: Okullar Ansiklopedik Yayımları, 1937 (yb *Abdülhak Hamit*, İst.: Sühulet, 1941); *Esat Mahmut*, İst.: Sühulet, [1937?]; *Reşat Nuri*, İst.: Sühulet, [1937?]; *Nedim*, İst.: Tefeyyüz, 1938; *Namık Kemal*, İst.: Tefeyyüz, 1938; *Şinasi*, İst.: Tefeyyüz, 1938; *Muallim Naci*, İst.: Tefeyyüz, 1938; *Recaizade Ekrem*, İst.: Tefeyyüz, 1938; *Aka Gündüz*, İst.: Semih Lütfü, 1938; *Hasan Âli Yücel*, İst.: Semih Lütfü, 1938; *Cenap Şehabettin*, İst.: Tefeyyüz, 1940; *Âşık Emrah*, İst.: Yeni Şark Kitabevi-Türk Neşriyat Yurdu, 1940; *Sadri Ertem*, İst.: Semih Lütfü, 1940; *Bağdatlı Ruhi*, İst.: Tefeyyüz, 1941; *Baki*, İst.: Tefeyyüz, 1941; *Ahmet Mithat*, İst.: Tefeyyüz, 1940-41; *Ragıp Paşa*, İst.: Tefeyyüz, 1940-41; *Seyrani*, İst., 1942; *Nabi*, İst.: Tefeyyüz, 1944; *Ahmet Vefik Paşa*, İst.: Tefeyyüz, 1944; *Şeyhülislam Yahya*, İst.: Tefeyyüz, 1944; *Ziya Paşa*, İst.: Tefeyyüz, 1946; *Cervantes ve Don Kişot*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, 1955; *Dante ve Petrarca*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, 1955; *Euripides ve İphigenie, Elektra*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, 1955; *Homeros ve İlyada*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, [1955?]; *Sophokles ve Kral Oidipus-Antigone*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, 1955; *Virgilius ve Seneca*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, 1955.
Araştırma: *Halk Edebiyatı Şiir ve Dil Örnekleri*, İst.: Sühulet, 1933; *Türk Adları*, İst.: Yeni Şark Bilik Evi, 1935; *Edebiyat ve Türk Edebiyatı Tarihi Hülasası*, İst.: Yeni Kitapçı, [1937?]; *Divan Edebiyatı Nazım Şekilleri*, İst.: İnkılâp, 1940; *Vezin ve Kafiye*, İst.: İnkılâp, 1940; *Küçük Mitoloji (Yunan-Roma)*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, [1955?]; *Mevlit ve İzahı*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, 1955; *Türk Mitolojisi*, İst.: Hüsnütabiat Matbaası, 1967.
Derleme: *Âşık Sümmani ile Gülperi*, İst.: Yusuf Ziya Balçık, 1937; *Emrah ile Selvi*, İst.: Yusuf Ziya Balçık, 1937; *Kenan ile Lalezar*, İst.: Yeni Şark, 1938; *Bahadır ile Mahinur*, İst., 1939; *Orta Okuma Kitaplarında Yazıları Bulunan Şair ve Ediplerin Ha-*

yatı, İst., 1939; *Türk Edip ve Şairleri*, 4 c., İst.: Tefeyyüz, 1939-40; *Edebiyat Antolojisi*, 6 c., İst.: Sühulet, 1938-40; *XIII. Asırdan Sonra Avrupa Edip ve Şairleri*, İst.: İnkılâp, 1940; *Resimli Kadın Şair ve Muharrirlerimiz*, İst.: Tefeyyüz, 1940; *Karacaoğlan ile Karakız*, İst.: Yusuf Ziya Balçık ve Ş. Kitabevi, 1941; *Sürmeli Beyle Telli Senem*, (Kâzım Mete imzasıyla) İst., 1941; *Seçme Çocuk Şiirleri*, İst.: Tefeyyüz, 1942; *İlahiler*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, 1942; *Nefesler*, İst.: Yeni Şark Kitaphanesi, 1942; *Bağdad Cengi*, İst., 1943; *Halk Edebiyatı Örneklerinden Koşmalar*, İst.: Cahit Balçık ve Ş. Kitabevi, 1943; *Roman Hülasaları*, İst.: Tefeyyüz, 1945 *Sümmani'nin Koşmaları ve Şenlik-Sümmani Arasındaki Bağlama ve Nazireler*, İst.: Bozkurt, 1953; *İstanbul İçin Şiirler*, İst.: Türk Neşriyat Yurdu, 1953; *Tevfik Fikret ve Kitaplarında Çıkmayan Şiirleri*, İst.: Türk Neşriyet Yurdu, 1959; *Vezin-Nazım*, İst.: Okat, 1962; *Batı Edebiyatından Seçme Özetler*, (destan, öykü, roman ve tiyatro) İst.: Yeni Şark Kütüphanesi-Türk Neşriyat Yurdu, 1962; *Türk Edebiyatından Seçme Özetler*, (destan, öykü, roman ve tiyatro) İst.: Yeni Şark Kütüphanesi-Türk Neşriyat Yurdu, 1962.
Çevriyazı: *Peçevi Tarihi I-II* (İbrahim Peçevi), İst.: Neşriyat Yurdu-Yeni Şark Maarif Kitaphanesi, 1968-69.
Çeviri: *Manon Lesko* (A. Prevost), İst.: Semih Lütfü, 1938.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 372; Kurdakul, *Sözlük*, 624; İ. G. Kayaoğlu, "Murat Uraz, Hayatı ve Eserleri", *Kıyı*, S. 29 (Ağustos 1988); Karaalioğlu, 584; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1177; "Uraz, Murat", *TDEA*, VIII, 462.

URGAN, MÎNA *(İstanbul, 1 Mayıs 1915 - 15 Haziran 2000)* Yazar, çevirmen.

Tam adı Fatma Mîna Urgan. Şefika Hanım ile şair ve oyun yazarı Tahsin Nahit Bey'in kızı. Şair ve aktör Cahit Irgat ayrıldığı eşi; şair ve ressam Mustafa Irgat oğlu, tiyatro oyuncusu Zeynep Irgat kızıdır. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ndeki öğreniminden sonra İÜEF Fransız Filolojisi'ni bitirdi ve aynı fakültenin İngiliz Filolojisi Bölümü'nde doktora yaptı. *Elizabeth Devri Tiyatrosunda Soytarılar* adlı çalışmasıyla doçent (1949) ve 1960'ta profesör oldu. Aynı yıl, Türkiye İşçi Partisi'ne girdi. İngiliz edebiyatı profesörü olarak sürdürdüğü öğretim üyeliğinden 1977 yılında emekli oldu. Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin kurucu üyesiydi. Aşiyan Mezarlığı'nda gömülüdür.

Mîna Urgan, gerek İngiliz edebiyatı üzerine incelemeleri ve aynı edebiyattan yaptığı çeviriler, gerekse İngiliz edebiyatı profesörü olarak sürdürdüğü eğitimciliğiyle "duayen" kimliğini kazanmıştır. *İngiliz Edebiyatı Tarihi* adlı çalışması başta olmak üzere, Thomas Moore, Shakespeare, D. H. Lawrence ve Virgina Woolf üstüne yaptığı incelemeler, Türk edebiyatına kazandırılmış çok önemli başvuru kitaplarıdır. Özellikle *Edebiyatta Ütopya Kavramı ve Thomas Moore* adlı çalışması, edebiyatı olduğu kadar hayatı da özgürlük ve barış tasarımı çerçevesinde imgeleyip öneren bir çalışma olarak büyük yankı bulmuştur. Ancak Mîna Urgan'ın asıl tanınması, görece "ihtisas" gerektiren bu alanlardaki çalışmalarından çok yaşamının son yıllarında kaleme aldığı anılarının yayımlanmasıyla gerçekleşmiştir. Seksen üç yıllık bir ömrün anı ve tanıklıklarını bir araya getiren *Bir Dinozorun Anıları* (1998) altmış, gezi yazılarından oluşan *Bir Dinozorun Gezileri* adlı kitabı ise altmış altı baskı yaparak Mîna Urgan'ı, "çok satar" yazarlar arasına kattı. Mîna Urgan'ın, "Benim gibi bir kocakarının hayatını kim merak eder ki" çekincesiyle kaleme aldığı *Bir Dinozorun Anıları* başta kendisi olmak üzere herkesi şaşırtarak yüzbinlerce okura ulaştı. Alabildiğine alçakgönüllü, ufak tefek, sürekli sigara içen, sözünü sakınmadan komünist ve ateist olduğunu söyleyebilen bir İngiliz edebiyatı profesörünün özellikle kendiyle alay etmeyi ihmal etmeden ve hemen hemen her satıra sindirilmiş yaşama sevinciyle kaleme aldığı anı ve tanıklıklarının içtenliği her kesimden okurun çok büyük ilgisiyle karşılandı. *Bir Dinozorun Anıları*, anıların eksenine Mîna Urgan'ı oturmakla birlikte Atatürk'ten Halide Edip'e, Necip Fazıl, Abidin Dino, Neyzen Tevfik, Sait Faik ve Yahya Kemal'den Ahmet Haşim'e sayısız tanıklık ve bu tanıklık aracılığıyla çizdiği panoramayla da çok önemli bir "doküman" niteliği kazanmıştır. *Bir Dinozorun Gezileri*'nde ise, başta Mavi Yolculuk ve Bodrum olmak üzere, Anadolu, Paris, İngiltere, İtalya, Sovyet Rusya ve Amerika'ya "dinozorca" (az parayla) yaptığı yolculukları, eksilmeyen yaşama sevinci ve gülümseten izlenimlerle aktardı.

Ödül: 1993 Altın Kitap Ödülü; *Virginia Woolf* ile 1995 Sedat Simavi Vakfı Onur Ödülü; 1996 Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü.

Yapıtları: Anı: *Bir Dinozorun Anıları*, İst.: YKY, 1998.
Gezi: *Bir Dinozorun Gezileri*, İst.: YKY, 1999.
İnceleme: *Elizabeth Devri Tiyatrosunda Soytarılar*, İst.: İÜEF, 1949; *Shakespeare*, 2 c., İst.: İÜEF, 1960, 1970; *Macbeth: Bir İnceleme*, İst.: Çan, 1965; *Edebiyatta Ütopya Kavramı ve Thomas More*, İst.: Adam, 1984; *Shakespeare ve Hamlet*, İst.: Altın Kitaplar, 1984; *İngiliz Edebiyatı Tarihi*, 5 c., İst.: Altın Kitaplar, 1986-93; *Virginia Woolf*, İst.: YKY, 1995; *D. H. Lawrence*, İst.: YKY, 1997.

Çeviri: *Tom Jones: Sokakta Bulunmuş Bir Çocuğun Hikâyesi* (H. Fielding), 4 c., Ank.: MEB, 1945-46; *Otuz Yaşındaki Kadın* (H. Balzac), Ank.: MEB, 1946; *Arthur'un Ölümü* (J. Malory), 4 c., Ank.: MEB; 1948; *Troilos ile Kressida* (W. Shakespeare; S. Eyuboğlu ile), Ank.: Maarif Vekâleti, 1956; *Ses Sese Karşı* (A. Huxley), 2 c., Ank.: MEB, 1961-62; *Utopia* (T. More, ortak çeviri), İst.: Çan, 1964; *Moby Dick* (H. Melville; S. Eyuboğlu ile), Ank.: MEB, 1964; *Uygarlık* (C. Bell, ortak çeviri), İst.: Çan, 1966; *Sineklerin Tanrısı* (W. Golding), İst.: Millet, 1979; *Forsyte Efsanesi* (J. Galsworthy), 1980; *Yıkılış* (G. Green); İst.: Adam, 1982; *Yalınayak Sokrates* (M. Anderson), 1985.

Kaynaklar: *BF* (1 Nisan 1999); A. Kaynardağ, "Benzersiz Araştırmalardan Sonra Anılarıyla Karşımda", *Cumhuriyet Kitap*, S. 432 (28 Mayıs 1998).

US, HAKKI TARIK *(Gördes/Manisa, 1889 - İstanbul, 21 Ekim 1956)* Gazeteci, yazar.

Asıl adı İsmail Hakkı. Tarık imzasını da kullandı. Büyük harf kullanılmasına karşı çıktığı ve yazılarında hep küçük harf kullandığı için basın dünyasında "Miniskül Hakkı" lakabıyla da anıldı. Gördesli tüccarlardan saatçi Hacı Hasan Hulusi Efendi ile Sıdıka Hanım'ın oğlu. Gazeteci Mehmet Asım Us ağabeyi, Hasan Rasim Us kardeşidir. İlk ve orta öğrenimini Gördes'te tamamladı. İzmir ve İstanbul'daki gazete ve dergilere yazılar, şiirler göndermeye başladı. 1906'da Gördes Belediyesi'nde sandık emini oldu, ek olarak Evkaf Komisyonu kâtipliğini de yapıyordu. II. Meşrutiyet'in ilanından (1908) sonra İstanbul'da bulunan ağabeyi Mehmet Asım'ın yanına gitti, açılan sınavı kazanarak Hukuk Mektebi'ne girdi. *Tanin*'de Tarık imzasıyla yazmaya başladı. İttihat ve Terakki saflarında yer aldı. *Tanin*'den *Tercüman-ı Hakikat*'e, oradan *Tasvir-i Efkâr*'a geçti. 1911'de Hukuk Mektebi'ni bitirdi. İttihat ve Terakki tarafından, *Hakikat* gazetesini yönetmek üzere Eskişehir'e gönderildi; buradaki ilk başyazısı Mayıs 1912'de çıktı. 1914'te İstanbul Sultanisi'nde öğretmenliğe atandı, bu görevi 1923'e kadar sürdü. Bu arada Mercan ve Galatasaray sultanilerinde öğretmenlik yaptı. 1917'de ağabeyi Mehmet Asım'la Ahmet Emin'in [Yalman] *Vakit (Vakıt)* gazetesini kurmaları üzerine gazeteciliğe döndü. Milli Mücadele'yi yazılarıyla destekledi, gizli direniş örgütü MM (Müdafaa-i Milliye) grubunda görev aldı (bu hizmetlerinden ötürü İstiklal Madalyası alacaktır). Gazetecilerin örgütlenmesine öncülük etti, Türk Matbuat Cemiyeti'nin yönetim kurulunda görev yaptı. Mustafa Kemal'le ilk röportaj yapan gazetecilerden biri oldu. 1923'te Giresun milletvekili seçildi ve aktif bir parlamenter olarak bu görevini dört dönem (1923-39) sürdürdü. Uzun yıllar Matbuat Cemiyeti'nin ve İstanbul Basın Birliği'nin (1939-46) başkanlığını yaptı. Ölümüne kadar *Vakit*'te yazdı.

1936-47 arasında *Kitap ve Kitapçılık* dergisini yayımladı (30 sayı). Çok zengin kütüphanesini bağışlayarak İstanbul Beyazıt'ta Hakkı Tarık Us Kütüphanesi'nin kurulmasını sağladı. Namık Kemal, Ahmet Mithat, Nabizade Nâzım'ın bazı yapıtlarının ve Meclis-i Mebusan tutanaklarının Latin harfleriyle ilk basımını gerçekleştirdi.

Yapıtları: *Meclis-i Mebusan: 1293-1877 Zabıt Ceridesi*, (1877-78 Meclis-i Mebusan Zabıtları) 2 c., 1939, 1954; *50. Yıl (Yazı Hayatında Elli Yılını Dolduranların Jübilesi)*, İst., 1943; *Ahmed Midhat Efendi ve Şair Fıtnat Hanım*, İst.: Vakit B., 1948; *Fatih*, İst.: Vakit Yurdu, 1953; *Bir Jübilenin İntibaları: Ahmed Midhat'ı Anıyoruz*, (derleme) İst., 1955.

Kaynaklar: Z. Uysal, *Us Kardeşler ve Vakıt Gazetesi*, İst., 1991; N. Akbayar-O. Koloğlu, *Gazeteci Bir Aile: Mehmet Asım, Hakkı Tarık, Hasan Rasim Us'lar*, Ank., 1996; F. Y. Oral, *Türk Basın Tarihi*, 2 c., Ank., 1968-73; H. R. Us-H. S. Gezgin, *Hakkı Tarık Us (1889-1956)*, İst., 1957; Asım Us, *Gördüklerim, Duyduklarım, Duygularım*, İst., 1964.

US, HASAN RASİM *(Gördes/Manisa, 1903 - Viyana, 6 Temmuz 1967)* Gazeteci, yazar.

Roman uyarlamalarında Burhan Burçak imzasını kullandı. Gördesli tüccarlardan saatçi Hacı Hasan Hulusi Efendi ile Sıdıka Hanım'ın oğlu. Gazeteci ve yazar Mehmet Asım Us ile Hakkı Tarık Us'un kardeşi. Gördes Numune Mektebi, Nişantaşı Sultanisi ve Yüksek Ticaret Mektebi'nde okudu. Gazeteci olarak çalışmaya başladı. Ağabeyi Mehmet Asım ile Ahmet Emin'in [Yalman] birlikte çıkardıkları *Vakit (Vakıt)* gazetesine girdi. Bir dönem kendisi de yayımcılık yaptı. *Haber* (1931-57) ve *En Son Dakika* (1939-49) adlarıyla iki gazete çıkardı. Dün ve Yarın Külliyatı ve Cep Kitapları Serisi'nden çok sayıda kitap yayımladı. İlk şiiri ("Halı") Mart 1922'de *Dergâh*'ta çıktı. Bazı Fransız romancıların yapıtlarını dilimize kazandırdı. Resme ve heykele yeteneği vardı; çok sayıda karikatür-portreler çizdi. Evli, çocuksuzdu. Cenazesi İstanbul'a getirilip 15 Temmuz 1967'de Merkezefendi Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Yapıtları: Roman: *Hayat mı Bu*, İst., 1938; *Daldan Düşen Yaprak*.
Derleme: *Hakkı Tarık Us (1889-1956)*, (H. S. Gezgin'le) İst.: Hakkı Tarık Us Kütüphanesi Tesisi, 1957.
Çeviri: *Topaz* (M. Pagnol, oyun), İst.: Vakit, 1933.
Kaynaklar: Gövsa, 390; N. Akbayar-O. Koloğlu, *Gazeteci Bir Aile: Mehmet Asım, Hakkı Tarık, Hasan Rasim Us'lar*, Ank., 1996; Gönç, III, 143; "Us, Hasan Rasim", *TDEA*, VIII, 462.

US, MEHMET ASIM *(Gördes/Manisa, 1884 - İstanbul, 11 Aralık 1967)* Gazeteci, yazar.

Gördesli tüccarlardan saatçi Hacı Hasan Hulusi Efendi ile Sıdıka Hanım'ın oğlu. Gazeteci, yazar Hakkı Tarık Us ve Hasan Rasim Us kardeşleridir. Beşiktaş Askeri Rüştiyesi ve Vefa İdadisi'nde okuduktan sonra 1907'de Mülkiye Mektebi'nden mezun oldu. Ziraat Bankası'nda ve İzmir Vilayeti'nde maiyet memuru (1907-08) olarak çalıştı. Bir süre Gördes'te kaymakam vekilliği yaptıktan sonra 1909'da Elmalı kaymakamlığına atandı. 1910'da görevinden istifa ederek İstanbul'a gitti ve Hüseyin Cahit'in [Yalçın] çıkardığı *Tanin* gazetesinde çalıştı; "Dereden Tepeden" ve "Karikatür" başlığı altında yazdı. İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'nda (Darülmuallimin) ve Galatasaray Sultanisi'nde öğretmenlik, 1914'ten sonra Maliye Nezareti'nde memurluk yaptı. Gazeteciliğe dönerek Ekim 1917'de Ahmet Emin [Yalman] ile birlikte *Vakit (Vakıt)* gazetesini çıkarmaya başladı. Cumhuriyet'in ilanından sonra 1927'de Artvin milletvekili seçildi ve bu görevi 1950'ye kadar sürdürdü.

Yapıtları: Derleme-Anı-Gezi: *Karikatür*, (gazete yazıları) İst.: Tanin Mtb., 1911; *Ameli Kitabet, Usul-i Tahrir*, 1914; *Anadolu Yavrusunun Kitabı*, (Ahmet Cevat ile) İst.: Matbaa-i Amire, 1917; *Müntehap Çocuk Şiirleri*, (antoloji, Celal Sahir ile) 3 c., İst.: Matbaa-i Amire, 1918-19; *İzmir'den Bursa'ya*, (Halide Edip, Yakup Kadri, Falih Rıfkı ile) İst., 1922; *Yugoslavya Seyahat Notları*, İst.: Vakit, 1936; *Londra Seyahati İntibaları*, İst.: Vakit, 1939; *İstanbul'dan Çoruh'a*, İst.: Vakit, 1948; *Gördüklerim, Duyduklarım, Duygularım: Meşrutiyet ve Cumhuriyet Devirlerine Ait Hatıralar ve Tetkikler*, İst.: Vakit Mtb., 1964; *Son 150 Yılın Tarihi: Tanzimat Paşaları*, İst.: Türk Dünyası, 1965; *Asım Us'un Hatıra Notları: 1930'dan 1950 Yılına Kadar Atatürk ve İsmet İnönü Devirlerine Ait Seçme Fıkralar*, İst.: Vakit Mtb., 1966.
Çeviri: *Kader* (Voltaire'den *Zadig*), İst.: Vakit B., 1936.
Kaynaklar: *Nevsal-i Milli*, İst., 1914, s. 140; Selim Nüzhet [Gerçek], *Almanak 1933*, İst., 1933; F. S. Oral, *Türk Basın Tarihi*, 2 c., Ank., 1968, 1973; Y. Z. Ortaç, *Bizim Yokuş*, İst., 1966; Z. Uysal, *Us Kardeşler ve Vakıt Gazetesi*, İst., 1991; N. Akbayar-O. Koloğlu, *Gazeteci Bir Aile: Mehmet Asım, Hakkı Tarık, Hasan Rasim Us'lar*, Ank., 1996; Kurdakul, *Sözlük*, 625; "Us, Mehmed Asım", *TDEA*, VIII, 462-463.

USLU, DİDEM *(Ankara, 19 Haziran 1954 -)* Öykücü.

Tam adı Ayşe Didem Uslu. Huriye Gönül Hanım ile cerrah M. Sabih Battalgazi'nin kızı. TED Ankara Koleji (1971) ve Hacettepe Üni. Sosyal ve İdari Bilimler Fak. İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1976). Dokuz Eylül Üni. Fen-Edebiyat Fak. Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda doçent (1995) ve profesör oldu (2001). Anabilim dalı başkanlığı görevniden emekli oldu (2006). İstanbul Beykent Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı. Edebiyatçılar Derneği, Amerikan Etüdleri Derneği, Eleştiri ve Dilbilim Derneği (PALA; İngiltere) üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk annesi.

İlk öyküsü ("Üç Fotoğrafta Yaşam") 1990'da *In Vivo* dergisinde çıktı. Öykü ve yazılarını *Argos*, *Adam Sanat*, *İnsancıl*, *Gösteri* ve *Milliyet Sanat* dergilerinde yayımladı. Yapısalcılık, göstergebilim ve feminizm akımlarına yakınlık duyduğunu belirtiyor.

Ödül: 1989, 1990, 1991 Türk Hava Kurumu Hikâye Ödülü (mansiyon); 1990 İzmir Büyükşehir Belediyesi Çocuk Öyküleri Yarışması (mansiyon); *Tutkulu Bir İstanbul Üçlemesi* ile 1992 Haldun Taner Öykü Ödülü; *Göçüp Gitti Göçmen Kuşlar* ile 1998 Orhan Kemal Öykü Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Tutkulu Bir İstanbul Üçlemesi*, İst.: Simavi, 1992; *Geçip Gitti Göçmen Kuşlar*, İst.: YKY, 1997; *Beyaz Martının Son Düşü*, Ank.: Kibele, 2007.
Eleştiri: *Kıyaslamalı Bir Edebiyat Eleştirisi*, Ank.: Karşı, 1993; *Onların Özgür Zencileri de Vardır*, (T. Morrison'un Romanlarında Afrikalı-Amerikalıların Kimlik Sorunsalı) İzmir: Dokuz Eylül, 1998; *20. Yüzyıl Amerikan Edebiyatında Kadın*, İzmir: Dokuz Eylül, 1999; *Amerikan Tiyatrosunda Düşler: Oyun Yazarları, Yapıtlar, Evreler, Akımlar*, İzmir: Dokuz Eylül, 2001.
Roman: *Zamanın Ötesinde Buluşma*, Ank.: Kibele, 2006; *Uçak Kanadında Evliya Çelebi*, İst.: Ötüken, 2008.
Kaynaklar: *BF* (12 Haziran 1999); Işık, 613; *Kim Kimdir*, 714.

USLU, MUZAFFER TAYYİP *(İstanbul, 1922 - Zonguldak, 3 Temmuz 1946)* Şair.

Çocukluğunun bir bölümü polis komiseri olan babasının görevi nedeniyle Mersin'de geçti; babası daha sonra Zonguldak Kömür İşletmeleri'nde memurluğa başladı. İlk ve orta okulu İstanbul'da okudu, Zonguldak Çelikel Lisesi'ni, geçirdiği zatürree hastalığı nedeniyle, güçlükle bitirebildi (1943). Ardından İÜEF Felsefe Bölümü'ne girdiyse de hem hastalığının vereme çevirmesi, hem de parasızlık nedeniyle öğrenimini sürdüremedi. Zonguldak'a dönerek Ereğli Kömür İşletmeleri İş Mükellefiyeti Dairesi'nde memuriyete girdi. Ancak yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak genç yaşta öldü.

İlk şiiri *Varlık*'ta çıktı (1941). Kendisi gibi genç yaşta veremden ölen arkadaşı Rüştü Onur (1920-42) ile birlikte genç kuşağın başarılı şairleri arasında gösterildi. *Varlık*, *Ocak* gazetesi, *Değirmen* ve *Kara Elmas* dergilerinde yayımlanan şiirleriyle beğeni topladı. Şair "yaşamındaki acılara rağmen, gizli bir üzgünlük içinde yaşamanın güzelliğini yazdı" (B. Necatigil). Zaman zaman duygusal, kimi zaman da acı bir alayın egemen olduğu, ince bir duyarlıkla işlediği şiirlerindeki temiz dili ve ustaca söyleyişleriyle genç yaşta yeni şiir akımının şairleri arasında yer aldı. Şiirlerinde Orhan Veli ve Oktay Rifat etkisi hissedildi. Şiirlerini *Şimdilik* adıyla tek bir kitapta topladı. Ölümünden sonra Necati Cumalı, bu kitabında yer alan ve dergilerde kalmış şiirlerini, yazılarından seçmeleri, ölümünden önce ve sonra hakkında yazılanları bir araya getirerek *Muzaffer Tayyip* (1956) adıyla yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Şimdilik*, Zonguldak: İncealemdaroğlu B., 1945.

Kaynaklar: *Muzaffer Tayyip: Şiirleri, Yazıları, Kendisi İçin Yazılanlar*, (haz. N. Cumalı) İst.: 1956; Ü. Tekinalp, *Yeni Türk Şiiri Antolojisi*, İst., 1958, s. 121-127; Necatigil, *İsimler*, 372-373; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1178; Kurdakul, *Sözlük*, 625-626; "Uslu, Muzaffer Tayyip", *TDEA*, VIII, 463; Karaalioğlu, 585.

UŞAKLI, ÖMER BEDRETTİN *(Uşak, 24 Ağustos 1904 - İstanbul, 24 Şubat 1946)* Şair.

Önceleri "Gökbelen" soyadını kullanmış, bunu daha sonra "Uşaklı" olarak değiştirmiştir. Kadı Ömer Lütfü Efendi ile Uşak'ın tanınmış ailelerinden olan Ali Mollazadelere mensup Hayriye Hanım'ın oğlu. Uşak'ta başladığı öğrenimini babasının görevi nedeniyle Rumeli ve Anadolu'nun çeşitli yerlerinde ve Suriye'de sürdürdü. 1918'de İstanbul'a gönderildi; yatılı olarak kaydolduğu Nişantaşı Sultanisi'ne iki yıl devam ettikten sonra Kabataş Sultanisi'ne geçti (1920). İki yıl Kabataş'ta okuduktan sonra, babasının Sivas kadılığına atanması üzerine Sivas'a gitti. Bir süre Sivas Sultanisi'ne devam ettikten sonra 1923'te İstanbul'a döndü. Kabataş Sultanisi'ne bir yıl devam etti ve mezun oldu. 1924'te Mülkiye Mektebi'ne girdi. Mektebin birinci sınıfındayken babasının ölmesi üzerine yaz tatillerinde Uşak'a gidip tütün tahmin memuru olarak çalışmaya başladı. 1927'de Mülkiye'den mezun olduktan sonra maiyet memuru olarak Bursa'ya atandı. Tirilye'de nahiye müdür vekilliği, Mudanya'da kaymakam vekilliği yaptı. 1928'den başlayarak Manavgat, Ünye, Şavşat, Artvin ve Edremit'te kaymakamlık yaptı. Mülkiye müfettişi olarak görevlendirildi (1938). Bu görevi sırasında bütün Anadolu'yu dolaşma olanağı buldu. 1943'te Kütahya milletvekili olarak Meclis'e girdi. Vereme yakalandı, Yakacık Sanatoryumu'nda öldü.

Ömer Bedrettin'in edebiyata yönelmesi, Sivas Sultanisi'nde edebiyat öğretmeni olan Cenap Muhittin'in (Kozanoğlu) etkisiyle oldu. Bu etkiyle aruz öğrenerek gazeller, bir yandan da hece ölçüsüyle koşmalar yazdı. Mülkiye'de okuduğu sıralarda yaz tatillerinde tütün tahmin memuru olarak köyleri dolaşırken doğa ve köylü ile çok yakın ilişkisi, içindeki şiir hevesini canlandırmış, duygularını "köy odalarında, dağ başlarında, çam ve meşe diplerinde" yazmaya çalışmıştı. Bu şiirlerini o yıllarda *Milli Mecmua* ve *Türk Yurdu*'nda yayımladı; 1926'da ilk şiir kitabı *Deniz Sarhoşları*'nı çıkardı. Edebiyat dünyasında olumlu yankılar yapan bu yapıttan sonra *Hayat Mecmuası*, *Varlık* ve *Ülkü*'de düzenli olarak, aralıklarla da *Meşale*, *Oluş*, *Muhit* ve *Yeni Mecmua*'da yazdı. Milli Edebiyat'ın "memleketçi" yönü ağır basan şairlerinden olan Ömer Bedrettin, şiirin "neyi anlatırsa anlatsın bu topraktan bir ses ve bir öz taşıması" gerektiğini ve memleket şiirinin, bize saz şairlerinin aksettirdiği Anadolu'yu bugünün yeni görüşleriyle dile getirdiğini belirtir. "Cumhuriyet ideolojisine bağlı olan Uşaklı, Divan edebiyatımızı ve eski kültürümüzü inkâr etmemekle birlikte, esasen Halk kültüründen istifade için 'mektepten memlekete' koşan bir neslin ve anlayışın temsilcisidir. Bu konuda en yakın benzeri Ahmet Kutsi Tecer'dir" (M. Kutlu).

Yapıtları: *Deniz Sarhoşları*, İst.: Necm-i İstikbal Mtb., 1926 (yb "Bataklık Güneşleri" bölümü eklenerek, 1929); *Yayla Dumanı*, İst.: Türkiye Mtb., 1934 (yb seçme şiirleriyle birlikte, 1945); *Sarıkız Mermerleri*, Ank.: Titaş B., 1942; *Ömer Bedrettin Uşaklı, Bütün Eserleri*, (haz. İnci Enginün) Ank., 1998.

Kaynaklar: Yazar, 331-338; Çankaya, V, 1865-1870; C. Süreya, *Mülkiyeli Şairler*, İst., 1966, s. 30; B. S. Ediboğlu, "Uşaklı, Ömer Bedrettin", *AA*, II, 753; ay, *Bizim Kuşak ve Ötekiler*, İst., 1968, s. 49-55; M. Kutlu, "Uşaklı, Ömer Bedrettin", *TDEA*, VIII, 464-465; İ. Geçer, *Ömer Bedrettin Uşaklı*, 1986; İ. Enginün (haz.), *Ömer Bedrettin Uşaklı, Bütün Eserleri*, Ank., 1988, s. XV-XVI.

UŞAKLIGİL, HALİT ZİYA *(İstanbul, 1865 - İstanbul, 27 Mart 1945)* Romancı, öykücü.

Mehmet Halit, Halit imzalarını da kullandı. Helvacızadeler adıyla tanınan Uşak kökenli bir aileye mensuptur. Ailenin bir kolu sonradan İzmir'e yerleşmiş ve Uşşakizadeler adıyla tanınmıştır. Büyükbabası dönemin tanınmış halı tüccarlarından Hacı Ali Efendi, babası İstanbul'da yine halıcılıkla meşgul olan Hacı Halil Efendi'dir. Halit Ziya, ailenin İstanbul'a taşınmasından sonra Eyüp Balcılar'daki bir kira evinde dünyaya geldi. Babası eski edebiyat ve tasavvuf kültürüyle birlikte Batılı hayat tarzına da yabancı olmayan, çocuklarını ara sıra Beyoğlu'ndaki tiyatro temsillerine götüren bir adamdı. Çocukluk yılları, babasının daha sonra Şehzadebaşı'nda inşa ettirdiği konakta zengin ve kalabalık bir aile ortamında geçti. Öğrenimine Mercan'daki mahalle mektebinde başladı, daha sonra ailesine haber vermeden Fatih Askeri Rüştiyesi'ne yazıldı. Edebiyat ve özellikle tiyatro ile bu yaşlarda daha yakından ilgilenmeye başladı. *Kırk Yıl* adlı anılarında anlattıklarına göre, *Âşık Garip*, *Kerem ile Aslı*, *Leyla ile Mecnun* öyküleriyle *Binbir Gece Masalları*'nı bu sırada okudu. Edebiyata karşı ilgisinin gelişmesinde babasıyla birlikte Gedikpaşa Tiyatrosu'nda seyretmiş olduğu oyunlar etkili oldu. Büyükbabası her istediği kitabı aldığı için de yaşıtlarına göre oldukça zengin bir kütüphaneye sahipti.

1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) sonrasında İstanbul'da işleri bozulan Halil Efendi, ailesini İzmir'e taşıyınca, Halit Ziya da öğrenimini İzmir Rüştiyesi'nde sürdürdü. Bu arada özel hocalardan Fransızca öğrendi. Katolik rahiplerin Ermeni çocuklar için İzmir'de kurduğu Machitariste adlı okula devam etti, burada gayrimüslim çevre ile kurduğu ilişkiler sonucu alafranga eğilimleri arttı. Okulda Fransızca ile birlikte İtalyanca da öğrendi. Bir yandan da Ahmet Mithat ve Namık Kemal gibi dönemin tanınmış yazarlarıyla birlikte Jules Verne, Eugène Sue gibi yazarları asıllarından okumaya başladı, hatta bunlardan Ponson du Terrail'ın bir yapıtını Türkçeye çevirmeye çalıştı. Henüz okulda okurken fenni içerikli bir yazısı Uşşakizade Mehmet Halit imzasıyla *Hazine-i Evrak*'ta yayımlandı, daha sonra *Tercüman-ı Hakikat*'te de bazı edebi yazıları çıktı. 1883 sonlarında rüştiyeden mezun oldu, ancak öğrenime devam edemedi. Bu arada yine bir özel hocadan İngilizce dersleri aldı.

1884'ten başlayarak *Envar-ı Zekâ* dergisine yazmaya başladı. Aynı yıl İzmir'deki yakın arkadaşlarından Tevfik Nevzat ve Bıçakçızade Hakkı ile birlikte İzmir'in ilk edebiyat dergisi olan *Nevruz*'u çıkarmaya başladı (1 Mart-15 Ağustos 1884, 12 sayı). Dergide Tevfik Nevzat şiirler yazıyor, Bıçakçızade Hakkı Arap-Fars edebiyatlarından çeviriler yapıyor, Halit Ziya da "Tuvalet Masası" adlı bir dizi yazı ile tuvalet eşyası hakkında bilgi veriyordu. Halit Ziya'nın George Ohnet'den çevirdiği *Demirhane Müdürü* adlı roman da tefrika halinde bu dergide yayımlandı. Bazı edebiyat tarihçileri, Halit Ziya'nın derginin 3. sayısında yayımlanan "Genç Kız" adlı yazısının, onun diğer bütün yapıtlarının dikkati çeken özelliğini oluşturan sanatkârane düzyazının ilk örneğini ortaya koyduğunu belirtmektedirler. Goncourt Kardeşler, Gustave Flaubert ve Paul Bourget'nin yapıtlarını yine bu sırada okuyan Halit Ziya'nın üslubunda belirli bir değişme ve gelişme olduğu açıkça görülüyordu.

1885'te, Hariciye Nezareti'nde bir memurluğa girmek isteğiyle İstanbul'a gitti; istediği memurluğa giremedi, ama Muallim Naci ve Ebüzziya Tevfik gibi dönemin önde gelen bazı edebiyatçılarıyla tanışma fırsatı buldu. Ayrıca, biraz da arkadaşı Abdülhalim Memduh'un özendirmesiyle *Fransa Edebiyatının Numune ve Tarihi* adıyla bir kitap yazmaya başladı. Albert, Nisard, Sainte-Beuve ve Vapereau gibi yazarların yapıtlarından yararlanılarak hazırlanan ve Türkçede Fransız edebiyatı hakkındaki ilk kaynak olan bu yapıt aynı yıl yayımlandı.

Ancak annesinin hastalanması, ayrıca İstanbul'da aradığını bulamaması üzerine bir süre sonra yeniden İzmir'e döndü. Önce İzmir Rüştiyesi'nde Fransızca hocası olarak, daha sonra

Osmanlı Bankası'nda memur olarak çalışmaya başladı. 1886'dan başlayarak da İzmir İdadisi'nde Türk edebiyatı dersleri verdi. 1886'da Tevfik Nevzat ile birlikte İzmir'in kültür ve edebiyat hayatına canlılık getiren *Hizmet* ve *Ahenk* gazetelerini çıkarmaya başladı. Aynı yıl, ilk romanı olan *Sefile*'yi *Hizmet*'te tefrika etti. Gazetede düzyazı şiirleri yanında pek çok küçük öyküsü ve edebiyat üzerine yazıları çıktı. 1889'da *Hizmet*'in "Küçük Kitaplar" dizisi içinde *Mensur Şiirler*'i yayımlandı. Daha önce gazetede parça parça yayımlandığı için fazla ilgi görmeyen düzyazı şiirleri kitap haline gelince edebiyat çevrelerinin ilgisini çekti. İzmir dönemine ait ilk yapıtı olan *Bir Muhtıranın Son Yaprakları* adlı öykü kitabı da 1888'de yayımlandı. Bu kitabın yayımlanışından sonra Recaizade Ekrem ile mektuplaşmaya başladı. *Hizmet*'te tefrika edilen *Sefile*'yi kitap halinde yayımlamak üzere İstanbul'a gönderdi, ancak yapıt "âdâb-ı İslamiyeye aykırı" bulunarak yayımlanmadı. Bu sırada geniş bir yayım faaliyetine girdiği görülen Halit Ziya'nın *Bir İzdivacın Tarih-i Muaşakası*, *Bir Muhtıranın Son Yaprakları*, *Nemide*, "Dayda" ve "Deli" adlı yapıtları hep bu günlerde ortaya çıktı. Yine bu günlerde, çok sevdiği ve yetişmesinde büyük etkisi olan annesini kaybetti (1888). Biraz annesinin ölümü, biraz da ölüm temasını işlemenin o dönemde bir tür moda olması nedeniyle *Mezardan Sesler* ile üçüncü romanı olan *Bir Ölünün Defteri*'ni kaleme aldı. Önce *Hizmet*'te tefrika edilen bu roman 1893'te İstanbul'da kitap halinde yayımlandı. Halit Ziya *Kırk Yıl*'da, bu romanının "üslubunun istikrar noktası" olduğunu belirtmektedir. Daha sonra yazdığı *Bu muydu?* ve *Heyhat* adlı yapıtları da önce *Hizmet* gazetesinde tefrika edildi.

1889'da Köse Raif Paşa'nın yeğeni Memnune Hanım'la evlendi, aynı yıl Uluslararası Paris Fuarı'na katıldı, dönüşünde gezi izlenimlerini *Vakit* gazetesiyle *Hizmet*'te yayımladı. Avrupa'dan döndükten sonra yazdığı *Ferdi ve Şürekâsı* önce yine *Hizmet*'te tefrika edildi. Bir süre sonra aile içinde arka arkaya bazı ölümler oldu; önce çok sevdiği büyükbabasını, sonra amcasını ve ilk çocuğu Vedide'yi kaybetti. Aile dağılır gibi oldu, babasıyla kayınpederi İstanbul'a gittiler. Kendisi de çalıştığı bankadan ayrıldı; İzmir'e yeni atanan Vali Abdurrahman Paşa'nın önerisi üzerine Vilayet Mesalih-i Ecnebiye Kalemi başkâtipliğine getirildi (1893). Bu dönemde bir yandan da *Hizmet*'te Hint, Rus, İskandinav ve İbrani edebiyatlarını tanıtıcı yazılar kaleme aldı, ayrıca 19. yüzyılın tanınmış bir kısım öykücülerinden çeşitli öyküler çevirdi. Daha sonra bu öyküler *Nâkil* adıyla kitap halinde de yayımlandı.

Bir süre sonra İstanbul'dan, Reji İdaresi'nden başkâtiplik teklifi alınca, hiç düşünmeden, dokuz yıl süren İzmir dönemini noktalayarak, edebiyat çevrelerinde az çok tanınmış bir yazar olarak İstanbul'a gitti (4 Mart 1893). Reji İdaresi'nde önce Muhaberat-ı Türkiye başkâtibi olarak göreve başladı, sekiz ay kadar sonra aynı kalemin müdürlüğüne yükseldi. 1909 Nisanına kadar 16 yıl Reji İdaresi'nde çalıştı ve maddi bakımdan oldukça iyi olanaklar elde etti. Bu dairedeki görevi bir tür çevirmenlik olduğu için, vaktinin büyük bir kısmını okumaya ve yazmaya ayırabiliyordu. Reji'deki çalışma odası kısa sürede Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit gibi dönemin genç yazarlarının uğrak yeri haline geldi. İstanbul'a yerleştikten bir süre sonra Hüseyin Siret, Ahmet Rasim, Rıza Tevfik, Ahmet Mithat Efendi, Muallim Naci, Recaizade Ekrem, Ali Ekrem, Ahmet İhsan, Ahmet Hikmet, Safveti Ziya, Tevfik Fikret ve Cenap Şahabettin gibi dönemin tanınmış edebiyatçılarıyla tanıştı, bir kısmıyla ölümüne kadar sürecek dostluklar kurdu. Böylece bir süre sonra Servet-i Fünun topluluğunu oluşturacak isimler de bir araya gelmiş oldu. Bu sırada İstanbul'da dağınık şekilde devam eden edebi etkinlikler yavaş yavaş eski ve yeni edebiyat biçiminde belli başlı iki grup halinde bir oluşuma doğru yöneldi.

Halit Ziya'nın İstanbul'a gittikten sonra "Canbaz Kız" adlı öyküsü Nisan 1893'te *Servet-i Fünun*'da yayımlandı. 1894'ten başlayarak *Mektep* dergisinde yazmaya başladı. Recaizade Ekrem'in önayak olmasıyla Tevfik Fikret'in Şubat 1896'dan itibaren *Servet-i Fünun* dergisinin başına geçmesi ve derginin bütünüyle edebi bir kimlik kazanmasından sonra, burada yazmaya başladı. Kısa zamanda Cenap Şahabettin, Hüseyin Cahit, İsmail Safa ve Mehmet Rauf'un da katılmasıyla oluşan Edebiyat-ı Cedide hareketinin en önemli isimlerinden biri oldu. Edebiyat dünyasında ilk ününü sağladığı *Mai ve Siyah* adlı romanı Mayıs 1896-Mart 1897 arasında *Servet-i Fünun*'da tefrika edildi. Bunun yanında yine burada telif ve çeviri çeşitli öyküler yayımladı. 1898'de bu defa *Aşk-ı Mem-*

nu romanı tefrika edildi. Bu sırada *Servet-i Fünun* yanında *Musavver Fen ve Edep* dergisiyle *İkdam* ve *Sabah* gazetelerinde yayımlanan küçük öykülerini *Bir Şi'r-i Hayal* (1897), *Solgun Demet* (1898) ve *Bir Yazın Tarihi* (1900) adlı kitaplarda bir araya getirdi. Giderek alevlenen eski ve yeni edebiyat tartışmalarının mümkün olduğu kadar dışında durmaya çalıştı, polemiklere katılmadı. 1901'de *Kırık Hayatlar* tefrika edilirken Hüseyin Cahit'in bir yazısı yüzünden dergi tatil edilince, tefrika da yarım kaldı. *Servet-i Fünun*'un kapanmasıyla birlikte yazı hayatı da önemli ölçüde aksadı. 1905'te, Yeşilköy'de yaptırdığı yeni evine taşındı. Yine bu yıllarda Ahmet Haşim, Hamdullah Suphi [Tanrıöver], İzzet Melih [Devrim], Reşit Saffet [Atabinen] gibi gençler Halit Ziya aracılığıyla Reji İdaresi'ne girdi ve zamanla burada bir edebiyat çevresi oluştu.

Biraz da dönemin siyasi koşulları ve sıkı sansür yüzünden II. Meşrutiyet'in ilan edildiği 1908'e kadar edebi çalışmalarını büyük ölçüde azalttı. Ağustos 1908'de Reji komiserliğine atandı. Aynı günlerde Darülfünun'da Batı edebiyatı derslerini vermekle görevlendirildi, bir süre sonra estetik derslerini de vermeye başladı. II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle birlikte bir anda hareketlenen edebiyat ve yayın dünyasında *Sabah*, *Tanin*, *Mehasin*, *Şûra-yı Ümmet*, *Musavver Muhit*, *Servet-i Fünun* ve *Resimli Kitap* gibi çeşitli gazete ve dergilerde adı yeniden görülmeye başlandı. Ayrıca Sahne-i Osmani'nin edebi heyeti ile Aralık 1908'de kurulan Türk Derneği'nin çalışmalarına fiilen katıldı. 31 Mart Olayı'ndan (1909) kısa bir süre önce birçok arkadaşı gibi o da İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girdi; daha sonra cemiyetin önerisiyle V. Mehmet Reşat'ın Mabeyin başkâtibi oldu (Nisan 1909). Bu görevi Temmuz 1912'ye kadar devam etti; bu sırada bir süre de âyan üyeliği yaptı. Temmuz 1912'de Ahmet Muhtar Paşa başkanlığında kurulan Büyük Kabine onu İttihatçı sayarak görevinden uzaklaştırdı. O da böylece, bir süredir uzak kaldığı edebiyat dünyası ile Darülfünun'daki derslerine yeniden kavuşma fırsatı buldu. Yine bu sırada Reji'nin yerini alan Tütün İnhisarı'nın idare meclisi başkanlığına atandı. 1912-14 arasında Darülfünun'da Batı edebiyatı ve estetik dersleri verdi. Yine bu sırada *Yunan Edebiyatı* (1912) ve *Latin Edebiyatı* (1912) adlı kitaplarını yayımladı. Bu dönemde hocalık dışında Maarif Nezareti'nce oluşturulan Istılahat-ı İlmiye Encümeni ile Darülbedayi'nin edebi heyetinde, Cemiyet-i Umumiye-i Belediye ve Meclis-i Umumi-i Vilayet gibi çeşitli kurullarda görev yaptı.

1914'te, I. Dünya Savaşı'nın başladığı günlerde tedavi olmak amacıyla, ama resmi bir görevle ailesiyle birlikte yurtdışına çıktı. Belirli aralıklarla Paris, Bükreş, Viyana'da ve Almanya'nın çeşitli şehirlerinde bulundu. 1918 sonlarında yurda döndü, Avrupa gezisine ait anı ve izlenimlerini *Tanin*'de yayımladı. Bu dönemde daha çok *İkdam*, *Tanin*, *Vakit* ve *Peyam-ı Sabah* gazetelerinde zaman zaman siyasal, toplumsal ve edebi yazılar yazdı.

Cumhuriyet'in ilanından sonraki yıllarda Halit Ziya'ya herhangi bir resmi görev verilmedi, buna karşılık bu dönem onun yazı hayatına yeniden döndüğü verimli bir dönem oldu. Bir ara Matbuat Cemiyeti başkanlığına getirildi. 1923-30 arasında daha çok *Hayat*, *Milli Mecmua*, *Güneş* ve *Resimli Ay* dergilerinde öykü ve anı tarzında yazıları yayımlandı. Bir süre de *Cumhuriyet* ve *Son Posta* gazetelerinde sanat ve edebiyatla ilgili yazılar yazdı. Yine bu yıllarda *Mai ve Siyah*, *Aşk-ı Memnu* ve *Kırık Hayatlar* adlı romanlarını yeniden ele aldı ve yapılarına dokunmadan, dillerini dönemin sadeleşme hareketi doğrultusunda biraz sadeleştirerek yeniden yayımladı. 1936'da, bir yanıyla doğrudan doğruya kendi hayatına, bir yanıyla da II. Abdülhamit dönemine ve Servet-i Fünun hareketine ışık tutan, aynı zamanda Türk edebiyatının bu türdeki en güzel örneklerinden biri kabul edilen anıları *Kırk Yıl*'ı yayımladı. Bunu 1942'de *Saray ve Ötesi* izledi. Bu anılar dönemin edebiyatçıları arasında büyük yankılar uyandırdı. Ayrıca *Akşam*, *Varlık*, *Muhit*, *Yedigün* ve *Anayurt* dergilerinde öykü ve makaleleri yayımlandı.

1937'de Tiran elçiliğinde başkâtip olarak çalışan oğlu Halil Vedat'ın intiharı kendisini çok sarstı. Oğlu ile ilgili anılarını *Bir Acı Hikâye* adıyla yayımladı (1942). Oğlunun intiharından sonra bir çeşit inzivaya çekildi, hemen hemen hiç kimseyle görüşmedi. Üç ay kadar hasta yattı ve her türlü tedaviyi reddetti. 1905'ten beri oturduğu Yeşilköy'deki köşkünde öldü, Bakırköy Mezarlığı'na, oğlu Halil Vedat'ın mezarının yanına gömüldü. Ölümü dönemin edebiyat ve sanat çevrelerinde büyük üzüntü uyandırdı, çeşitli gazete ve dergilerde hakkında yazılar yazıldı, bazı özel sayılar hazırlandı.

Halit Ziya altmış yıl kadar devam eden yazı hayatında öykü, roman, düzyazı şiir, tiyatro, anı, hitabet, makale ve edebiyat tarihi gibi değişik türlerde yapıtlar vermiş, özellikle öykü ve romanlarıyla yenileşme dönemi Türk edebiyatına damgasını vurmuştur.

Edebiyata karşı merak ve ilgisi biraz da büyükbabasının destek ve özendirmesiyle çok erken yaşlarda başlayan Halit Ziya ilk yazılarında Mehmet Halit ve Halit imzalarını kullanmış, İzmir'de çıkardığı *Nevruz*, *Hizmet* ve *Ahenk* gazetelerinde yayımladığı çevirileriyle dikkat çekmiştir. İlki J. Racine'den çevirdiği "La Thébaide" adlı yapıttır. Ayrıca *Nevruz*'da G. Ohnet'den *Demirhane Müdürü* ile Musset, Hugo ve Mallarmé'den çeşitli çeviriler yapmıştır. İlk romanı olan *Sefile*'de bazı toplumsal zorluklar yüzünden kötü yola sürüklenen bir kadının sefaletini ve ıstıraplarını, daha sonra yazdığı *Nemide* ve *Bir Ölünün Defteri*'nde aşk dolayısıyla katlanılan özverileri, *Ferdi ve Şürekâsı*'nda ise maddi çıkarlarla özveri ve erdem duygularının çatışmasını anlatmıştır.

Yazarlığa bir tür hazırlık dönemi kabul edilen ve büyük bir kısmı İzmir'de geçen bu yıllarda Halit Ziya her şeyden önce romanı ve romancılığı ciddi bir iş olarak görmüş, romancılıkta yöntem sorununu ilk kavrayan da o olmuştur. Henüz roman yazmaya başlamadan önce roman sanatı üzerinde düşünmesi ve bu yolda göstermiş olduğu çabalar oldukça dikkat çekicidir. Önce *Hizmet* gazetesinde dizi olarak yayımlanan, 1889'da kitap olarak çıkan *Hikâye* adlı araştırması Türk edebiyatında bu alanda hazırlanan ilk yapıttır. Halit Ziya burada temel olarak "anlatım"a dayalı öykü sanatının Batı dünyasında destan ve tarihi yapıtlardan roman ve öyküye doğru nasıl evrildiğini ele almıştır. Batı dünyasındaki belli başlı yapıtları tanıtması, tarih ile anlatıma dayalı öykü arasındaki farkı ortaya koyması, ayrıca romantizm, realizm ve natüralizm gibi 19. yüzyılın edebi akımları hakkında bilgi vermesi bakımından yapıt büyük bir önem taşımaktadır.

1895'ten sonraki dönem Halit Ziya'nın olgunluk yıllarıdır. Bu dönemde daha çok roman üzerinde yoğunlaşmış, en dikkate değer romanlarını ortaya koymuştur. Özellikle *Mai ve Siyah*, *Aşk-ı Memnu* ve *Kırık Hayatlar* romanları hem kendi sanatı açısından, hem de Türk romancılığı bakımından yüksek bir düzeyi ifade eder. *Hikâye* adlı kitabında romantizm ve realizm olmak üzere edebiyatta belli başlı iki akımın varlığını kabul eden Halit Ziya romantizme saygı duyduğunu, ancak kendisinin realizmi tercih ettiğini belirtmiş, ayrıca "masalcılar" diyerek küçümsediği halk edebiyatı ürünlerini de edebiyat dışı ürünler olarak kabul etmiştir. Hayatı boyunca bu görüşlere bağlı kalan yazarın romanlarında yine de bu iki ana kaynaktan gelen öğeler yan yanadır. Romantizmden gelen aşk ve duygusallığı, realizmden gelen gözlemcilikle birleştirerek işlemiş, aşırı duygusal ve içe dönük tipleri realist yöntemlerle kurguladığı romanlarında dengeli bir biçimde ele alıp anlatmıştır.

Bir Servet-i Fünun dönemi yazarı olarak Halit Ziya'nın ilk önemli romanı *Mai ve Siyah*'tır. Genç bir şairin mavi hulyalardan siyah felakete doğru düşüşünü konu edinen roman, bir bakıma Servet-i Fünun topluluğunun beyannamesi gibi kabul edilmiştir. Burada aynı zamanda dönemin basın dünyasına da ayrıntılı bir şekilde yer veren yazar, romanında ayrıca edebiyat ve sanata ilişkin görüşlerini açıklama fırsatı bulmuştur. Romanın kahramanı Ahmet Cemil, edebiyat dünyasında önemli bir olay haline geleceğini umduğu bir şiir kitabı hazırlamakta, yapıtı yayımlanınca ünlü ve zengin biri olmayı, hatta âşık olduğu zengin bir ailenin kızı olan Lamia ile evlenmeyi bile tasarlamaktadır. Ancak henüz Mülkiye'yi bitirmeden babasının ölümü üzerine ailenin geçim yükünün onun omuzlarına kalması, para kazanabilmek için Fransızcadan çeviriler yapması, onu hayatın gerçek yüzüyle karşı karşıya getirir. Yapıtını arkadaşlarına okur; ancak eski sanat anlayışını savunanlar yaptıkları acımasızca eleştirilerle bir anda bütün ümitlerini öldürürler. Arkasından, hamile olan kız kardeşinin, kocasının hoyrat davranışları sonucu ölümü, sevgilisi Lamia'nın bir subayla evlenmesi ile artık büsbütün yalnız kalan ve insafsız hayata yenildiğini itiraf eden Ahmet Cemil romanın sonunda siyah bir gecede annesiyle birlikte İstanbul'u terk eder.

Halit Ziya'nın ikinci önemli romanı *Aşk-ı Memnu* görünüşte ölçüsüz ve biraz da maddi çıkara dayalı bir evliliğin ortaya çıkardığı yasak bir aşkın felaketle sona eren acıklı bir öyküsüdür. Boğaziçi'nde Melih Bey takımı diye tanınmış aileden Firdevs Hanım'ın genç ve güzel kızı Bihter biraz müreffeh bir hayat sürmek, biraz da hafifmeşrep bir kadın olan

annesinin kötü şöhretinden kurtulmak ve ona asla benzememek için iki çocuk sahibi, kırklı yaşlardaki Adnan Bey'le evlenir. Bihter, Adnan Bey'in yalısına gelin olarak geldikten bir süre sonra kocası Adnan Bey'de bulamadığı aşkı, kocasının çapkın yeğeni Behlül ile yaşadığı yasak aşkta bulmayı dener. Ancak bir süre sonra Behlül'ün Bihter'i yüzüstü bırakarak tekrar Beyoğlu'ndaki eski sevgilisine dönmesi, ardından da Adnan Bey'in son derece duygusal kızı, Nihal ile nişanlanmaya kalkması ile söz konusu "yasak aşk" bütün yalıda duyulur. Bihter kendi kendisiyle kısa bir mücadeleden sonra annesinden, Behlül'den ve yalıya gelin olarak gelmesini bir türlü hazmedemeyen, babasını kendisinden ayırdığını düşünen Nihal'den intikam almak üzere intihar eder. Bunun üzerine Behlül kaçar, Nihal tekrar babasına kavuşur, yalının Bihter'in gelmesiyle bozulan düzeni geri döner. Yüzyılın başlarında yazılan *Aşk-ı Memnu* bir yandan alafranga bir hayata girmekte olan Türk toplumunu bu yönüyle tanıtırken, bir yandan da Avrupa'da görülen ve Batılı romancıların da kullandıkları soyaçekim ve determinizm gibi realizmin gerektirdiği bütün öğeleri başarıyla işlemiş, gözlemleri ve ayrıntılı betimlemeleriyle Türk romanında bir dönüm noktası oluşturmuştur.

Halit Ziya'nın çeşitli açılardan beğenilen diğer romanı *Kırık Hayatlar*'da ise çeşitli toplumsal dengesizliklerle hayatları kırık dökük olan insanlardan hayat deneyimleri, asıl roman kahramanı Doktor Behiç'in hayatı çevresinde toplanmıştır. Roman, kahramanının hayatlarını kırık dökük insanlardan uzaklaşıp aradığı mutluluğu dış dünyada değil de yuvasında bulmak üzere ailesine geri dönmesiyle sona erer.

Halit Ziya'nın başarı gösterdiği diğer bir alan da düzyazı şiirdir. Daha çok, aşk, kadın, doğa, ölüm ve hayata karşı nefret duygusunun işlendiği düzyazı şiirler, onun da bu türde örnekler vermesi sonucu, döneminde birdenbire moda olmuş ve Servet-i Fünuncular'dan Mehmet Rauf ile Hüseyin Cahit de bu türde yapıtlar yazmışlardır.

Düzyazılarında Fransız yazarların cümle kurgusunu örnek alan Halit Ziya'nın sanatkârane bir üslupla uzun cümleler ve zengin sıfatlarla meydana getirdiği anlatımı, döneminde herkesin ilgisini çekmiştir. Türk romancılığında önemli bir dönüm noktası olan Halit Ziya aynı zamanda sanatkârane üslubuyla da roman türünü belirli bir düzeye getirmiştir.

Kırık Hayatlar 1965'te Halit Refiğ tarafından filme çekildi; *Aşk-ı Memnu* 1975'te Halit Refiğ tarafından dizi-film olarak televizyona uyarlandı.

Yapıtları: Roman: "Sefile", (*Hizmet*'te tefrika halinde kalmıştır) 1885; *Nemide*, İzmir: Hizmet Mtb., 1307/1889; *Bir Ölünün Defteri*, İzmir: Hizmet Mtb., 1307/1889; *Ferdi ve Şürekâsı*, İst.: Nişan Berberyan Mtb., 1312/1894; *Mai ve Siyah*, İst.: Âlem Mtb., 1313/1897; *Aşk-ı Memnu*, İst.: Edebiyat-ı Cedide Ktp., 1900; *Kırık Hayatlar*, İst.: İkbal, 1342/1924; *Nesl-i Ahir*, (yarım kalmış tefrika) İst.: İnkılâp, 1990.

Öykü: *Bir İzdivacın Tarih-i Muaşakası*, İst.: Mihran Mtb., 1306/1888; *Bir Muhtıranın Son Yaprakları*, İst.: Mihran Mtb., 1306/1888; *Küçük Fıkralar*, 3 c., İst.: İkdam Mtb., 1314/1896; *Bu muydu?*, İst., 1314/1896; *Heyhat*, 1896; *Bir Yazın Tarihi*, İst.: Âlem Mtb., 1316/1900; *Solgun Demet*, İst.: Edebiyat-ı Cedide Ktp., 1317/1901; *Bir Şi'r-i Hayal*, İst.: Matbaa-i Hayriye, 1330/1914; *Sepette Bulunmuş*, İst.: Şule Neşriyat, 1920; *Bir Hikâye-i Sevda*, İst.: Sabah Mtb, 1338/1922; *Hepsinden Acı*, İst.: Sühulet Ktp., 1934; *Aşka Dair*, İst.: Semih Lütfi, 1935; *Onu Beklerken*, İst.: Hilmi, 1935; *İhtiyar Dost*, İst.: Cumhuriyet Mtb., 1937; *Kadın Pençesi*, İst.: Hilmi, 1939; *İzmir Hikâyeleri*, İst.: Cumhuriyet Mtb., 1950.

Oyun: *Kâbus*, İst.: Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1334/1918, *Füruzan*, (A. Dumas Fils'ten uyarlama) İst.: Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1334/1918; *Fare*, (E. Pailleron'dan uyarlama) İst.: Cihan Mtb., 1341/1924.

Düzyazı Şiir: *Mensur Şiirler*, İzmir: Hizmet Mtb., 1307/1889; *Mezardan Sesler*, İzmir: Hizmet Mtb., 1307/1889.

Anı: *Kırk Yıl*, 4 c., İst.: Matbaacılık ve Neşriyat, 1936; *Saray ve Ötesi*, 3 c., İst.: Hilmi, 1940-42; *Bir Acı Hikâye*, İst.: Hilmi, 1942.

Hitabet: *Birkaç Yaprak*, İst.: A. Asaduryan Mtb., 1316/1898.

Edebiyat Tarihi: *Garptan Şarka Seyyale-i Edebiye: Fransa Edebiyatının Numune ve Tarihi*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1303/1885; *Hikâye*, İst.: Vatan Kitaphanesi, 1307/1889 (yb haz. Nur Gürani Arslan, paralel metin, YKY, 1998); *Tarih-i Edebiyat-ı Garbiyeden Fransız Edebiyatı Dersleri*, İst.: Darülfünun Mtb., 1329/1913; *Yunan Tarih-i Edebiyatı*, İst.: Matbaa-i Amire, 1331/1912; *İspanyol Edebiyatı*, 1913; *Alman Tarih-i Edebiyatı*, 1914; *Latin Tarih-i Edebiyatı*, İst.: Matbaa-i Amire, 1915.

Makale: *Kenarda Kalmış*, İst.: İkbal, 1342/1924; *Sanata Dair*, 4 c., 1938-63.

Diğer: *Hesap Oyunları*, İzmir: Hizmet Mtb., 1308/1890; *Fransızca Muallimi*, İst.: Mihran Mtb., 1306/1889; *Tuhfe-i Letaif*, İzmir: Hizmet Mtb., 1308/1890; *Mebhasü'l-kıhf*, İzmir: Hizmet Mtb., 1308/1890; *Bukalemun-ı Kimya*, İzmir: Hizmet Mtb., 1308/1890; *Kanun ve Fenn-i Vilade*, İst.: Nişan Berberyan Mtb., 1311/1893; *İlm-i Sima*, İst.: Nişan Berberyan Mtb., 1311/1893.

Çeviri: *Demirhane Müdürü* (G. Ohnet), İst.: Mahmut Bey Mtb., 1300/1888; *Nâkil*, (öyküler) 4 c., İst.: 1311-12/1893-94.

Kaynaklar: Mehmet Rauf, "Halit Ziya Bey", *Nevsal-i Milli*, İst., 1914, s. 143-147; A. C. Yöntem, "Halid Ziya Uşaklıgil", *AA*, I, 385-386; M. Kaplan, "Halid Ziya", *İA*, V/1, 143-147: L. S. Akalın, *Halit Ziya: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İst., 1953; O. Önertoy, *Halit Ziya Uşaklıgil: Romancılığı ve Romanımızdaki Yeri*, Ank., 1965; A. H. Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, (haz. Z. Kerman) İst., 1969, s. 301-304; N. Akı, "Halit Ziya Uşaklıgil'in Mensur Şiirleri", *AÜ Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, c. I, S. 1 (Ekim 1970), s. 1-9; C. Yener, *Halit Ziya Uşaklıgil*, İst., 1974; M. Kaplan, "Mai ve Siyah Romanının Üslubu Hakkında", *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar*, c. I, İst., 1976, s. 437-458; Kudret (1977), I, 194-208; Banarlı, *RTET*, II, 1050-1055; S. İleri, *Uzun Bir Kışın Siyah Günleri*, İst., 1981; Fethi Naci, *Türkiye'de Roman*, 58-65; Moran, I, 72-93; N. Z. Bakırcıoğlu, *Başlangıcından Günümüze Türk Romanı*, İst., 1983, s. 76-86; R. P. Finn, *Türk Romanı*, (çev. Tomris Uyar) Ank., 1984, s. 151-155; H. Dizdaroğlu, "Halit Ziya Uşaklıgil'in Öykücülüğü", *Türk Dili*, (Türk Öykücülüğü Özel Sayısı) S. 286 (Temmuz 1985), s. 53-65; C. Kavcar, *Batılılaşma Açısından Servet-i Fünun Romanı*, Ank., 1985; Ö. F. Huyugüzel, *Halit Ziya Uşaklıgil: Hayatı, Eserleri, Eserlerinden Seçmeler*, İst., 1995; Z. Kerman-Ö. F. Huyugüzel, "Halit Ziya Uşaklıgil Bibliyografyası", *Türk Dili*, S. 529 (Ocak 1996), s. 164-248; *Türk Dili*, (Halit Ziya Uşakligil Özel Bölümü) S. 529 (Ocak 1996), s. 87-248; Z. Kerman, *Halit Ziya Uşaklıgil'in Romanlarından Batılı Yaşayış Tarzı ile İlgili Unsurlar*, Ank., 1997; M. Kutlu, "Uşaklıgil, Halit Ziya", *TDEA*, VIII, 465-469; C. Aksu, "Uşaklıgil, Halit Ziya", *YYOA*, II, 640-643.

UYAR, MEHMET *(Çivril/Denizli, 10 Ocak 1960 -)* Romancı.

Rabia Hanım ile Ahmet Uyar'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimi Çivril'de tamamladı; Ege Üni. Sosyal Bilimler Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1980). Kastamonu ve İstanbul'da öğretmenlik yaptı. 2006'da emekli oldu. 1994'ten beri sinema ve televizyon için senaryo yazıyor. İstanbul'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

Ödül: *Karmaşa* ile 1984 Sedat Yenigün Roman Yarışması (üçüncülük); *Efsane Sır* ile 1992 Kültür Bakanlığı Roman Ödülü; "Kuşların Dili" ile 1989 Tarım ve Orman Bakanlığı Hikâye Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Roman: *Karmaşa*, İst.: Beyan, 1985; *Kayıp Ocak*, Ank.: MEB, 1992; *Efsane Sır*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1993; *Yeşil Mesnevi*, İst.: Timaş, 1997; *Gönül Yolculuğu*, İst.: Şehir, 2000; *Sır Kapısı I-II-III*, İst.: Muştu, 2004.

Kaynaklar: *BF* (1999); Işık, 615; mehmetuyar.com.

UYAR, TOMRİS *(İstanbul, 15 Mart 1941 - 4 Temmuz 2003)* Öykücü, denemeci, çevirmen.

R. Tomris imzasını da kullandı (1969'a kadar). Hukukçu Celile Hanım ile hukukçu ve yazar Ali Fuad Gedik'in kızı. Şair Turgut Uyar'ın eşi. CHP Trabzon milletvekillerinden Süleyman Sırrı Gedik büyükbabasıdır. İlkokulu Taksim'deki Yeni Kolej'de (1952), ortaokulu İngiliz High School'da (1957), liseyi Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'nde (1961) tamamladıktan sonra İÜ İktisat Fak. Gazetecilik Enstitüsü'nü (1963) bitirdi. Ü. Tamer ile birlikte C. Süreya'nın çıkardığı *Papirüs* dergisinin yayımına katıldı. Bir ara Boğaziçi Üniversitesi'nde karşılaştırmalı edebiyat dersleri verdi. Kurucu üyesi olduğu TYS'den daha sonra istifa etti. Kanser teşhisiyle yatırıldığı Florence Nightingale Hastanesi'nde öldü. Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi.

İlk çevirisi ("Şekerden Bebek", Tagore'dan) 1962'de *Varlık*'ta, ilk öyküsü ("Kristin") Mart 1965'te *Türk Dili*'nde çıktı. Öykü, deneme, eleştiri, günlük ve çevirileri *Varlık*, *Dost*, *Papirüs*, *Yeni Dergi*, *Soyut*, *Yeni Edebiyat*, *Yeni Düşün*, *Gösteri*, *Gergedan*, *Argos*, *Adam Öykü* gibi belli başlı dergilerde yayımlandı; özellikle 1966'dan sonra *Papirüs*'te yayımladığı ürünleriyle adını duyurdu. 1970'ten sonra gelişen yeni Türk öykücülüğünün önde gelen isimleri arasında yer aldı. Klasik öykünün sınırlarını şiirsel bir dille zorlayarak izlenimler, anılar, ayrıntılar, betimlemeler, çağrışımlar, imgeler ve iç konuşmalara dayalı bir öykü dünyası kurduğu kabul edildi. Evlilik ve aile konuları çevresinde gelişen ilk öykülerinde ağırlıklı olarak kadınların dünyasına eğilirken daha sonraları öykü kişileri çeşitlendi. Dili kullanmadaki ustalığı, kendine özgü incelikleri olan anlatımı ve modern tekniği ile Türk öykücülüğünün etkileyici isimlerinden biri oldu.

Öyküde "yoğunluk, içtenlik ve sahicilik" olması gerektiğini savunan Uyar, ilk kitabı *İpek ve Bakır*'daki öykülerinde küçük burjuva kökenli insanların yaşama biçimleri üzerine yoğunlaşır. F. Akatlı'ya göre "*İpek ve Bakır*'da olay akışları yok; olay kesitleri ya da durumlara ışık düşürecek, can alıcı 'zum'lar var. Kişiler ve kişi ilişkileri de uzun uzadıya, bütünlüklü bir anlatımla verilmiyor; ama bütünlüğü kendi içinde gizli bir iletim biçimi seçiyor yazar." İkinci kitabı *Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi*, sınıf atlama özlemini taşıyan bilinçli ya da

bilinçsiz kitlelerle; yaşadıkları durumlar nedeniyle bir seçim yapmaya itilen, gelecekte kendi sınıfsal değerlerine sahip çıkacak 'ezilmişlerin' çatışmalarını, birbirleriyle 'ödeşmelerini' ele alır. F. Akatlı'nın deyimiyle, *Ödeşmeler*'deki öyküler, bir yerlerinden kitabın adına bağlanabiliyorlar: "Hep bir hesap var ortada, görülmesi gereken. Ödeşmenin kâh apaçık görüldüğü, kâh ancak sezildiği bu öyküler, yazarlarını bir kez daha, biraz daha iyi tanıtıyorlar okuyana..." Bu kitabın son öyküsü olan "Şahmeran Hikâyesi", 15. yy şairlerinden Abdi Musa'nın *Câmasbnâme*'sinden alınarak "halk hikâyesi" biçimine dönüştürülmüş eski bir öykünün modern biçimde alegorik bir uyarlamasıdır.

Önceki öykülerinde insanlardan çok durumlar önemsenmişken *Diz Boyu Papatyalar*'da insanların yaşama biçimleri öyküye yansır. S. İleri bu konuda şöyle demektedir: "Bu kitapta ele alınan insanlar da çeşitli katlardan. Oysa *İpek ve Bakır*'da olsun, *Ödeşmeler*'de olsun küçük burjuva kökenli insanların yaşama biçimleri hikâyeye yansıtılmıştı. *Diz Boyu Papatyalar*'da bıçkın kabadayılara, ününü yitirmiş sinema oyuncularına, ekmek parasını nasıl çıkartacağını kestiremeyen kimselere hep bir arada rastlıyoruz. Geçiş toplumunun insanlarından bir kesit vermek istiyor hikâyeci. Bu insanların sergilenişinde de özel bir tutum göze çarpıyor." *Yürekte Bukağı*'da ise gittikçe yozlaşan bir ortamda ve bu ortamla beslenen hastalıklı toplum düzeninin yüreklerine geçirdiği bukağıdan kurtulmaya çalışan, yeni değerler geliştirmeye çabalayan insanları görürüz. "*Yürekteki Bukağı*'yı salt, yazarın öykülerinin toplamı olarak değil, T. Uyar'ın öykücülüğünün temelini kuran iki belirgin bileşenin; nesnel, ama yorumlayıcı gözlemciliği ile yaratıcı ve şiirleştirici imgeleminin dil düzleminde gerçeklik kazanan bir bütünleşmesi olarak düşünmek gerektiği"ni vurgulayan F. Akatlı, "*İpek ve Bakır*'dan *Yürekte Bukağı*'ya dört kitabıyla, yazarın hep aynı corpus'a öykü biriktirdiği kanısındayım" görüşünü dile getirir.

1980 sonrasında yayımlanan *Gece Gezen Kızlar,* "Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler", "Kırmızı Şapkalı Kız", "Fareli Köyün Kavalcısı", "Uyuyan Güzel" vb gibi evrensel masalların günümüze yansıması ve dokuz eski masaldan dokuz yeni öykü yaratmanın en ilginç örneklerinden kabul edildi. *Yaza Yolculuk*'taki öykülerde ise genelde insanlara öğretilen basmakalıp değer yargılarının gözden geçirilmesi, kişinin kendine ya da yaşadığı yere dönüşü gibi bir çeşit dönüş yolculuğu vardır. Günah temasını işleyen *Sekizinci Günah*'tan sonra yayımladığı *Otuzların Kadını*'nda Uyar bir portreyi anlatır. Annesinin 1936'da Osman Hamdi tarafından yapılmış yağlıboya portresini anlatırken de annesini andıran 1930'ların "diğer" kadınlarının öykülerinden yararlanır. *Aramızdaki Şey*, alabildiğine yalın, süssüz bir anlatımla yazılmış "kırmızılı öyküler"den oluşur. İlk öyküdeki kırmızı giysinin çağrıştırdığı ilk olasılıklar, gitgide başka "kırmızılara" açılır ve yazar sanki *Aramızdaki Şey*'i yazarak genç yaşta onulmaz bir hastalık sonucu ölen eski bir öğrencisine "gönül borcu"nu öder. Ustalığını geliştirerek öykücülüğüne yeni özellikler eklediği kabul edilen *Aramızdaki Şey* için F. Oran, "Hesaplaşmaların, söylenmemiş sözlerin öyküleri de diyebiliriz" der.

Öykücülüğü ile Türk edebiyatında özel bir yer edinmiş olan Uyar, modern dünya edebiyatından yaptığı çevirilerle de Türk edebiyatına katkılarda bulunmuştur. Bir öyküsü "Sarmaşık Gülleri" adıyla S. Önal tarafından televizyona uyarlandı. Öyküleri İngilizce, Almanca, Fransızca, Lehçe, Rusçaya çevrilerek çeşitli antolojilerde yer aldı.

Ödül: *Evrenin Yapısı* ile (Lucretius; Turgut Uyar ile) 1975 TDK Çeviri Ödülü; "Hiawata" ile Avni Dilligil Tiyatro Çeviri Ödülü; *Yürekte Bukağı* ile 1980 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Yaza Yolculuk* ile 1987 Sait Faik Hikâye Armağanı; M. Mungan ve N. Gürsel ile birlikte kendisine de verilen 1987 Haldun Taner Hikâye Ödülü'nü ödüle katılmadığı gerekçesiyle kabul etmedi. *Güzel Yazı Defteri* ile 2002 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *İpek ve Bakır*, Ank.: Bilgi, 1971; *Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi*, (resimleyen N. Günsür) İst.: Sinan, 1973; *Diz Boyu Papatyalar*, İst.: Okar, 1975 (yb *Diz Boyu Papatyalar*, [toplu öyküler] İst.: Adam, 1984); *Yürekte Bukağı*, İst.: Okar, 1979; *Yaz Düşleri/Düş Kışları*, İst.: Ada, 1981; *Gece Gezen Kızlar*, İst.: Ada, 1983; *Rus Ruleti/Dön Geri Bak*, (toplu öyküler), İst.: Can, 1985; *Yaza Yolculuk*, İst.: Can, 1989; *Sekizinci Günah*, İst.: Can, 1990; *Otuzların Kadını*, İst.: Can, 1992; *İki Yaka İki Uç*, (gençlik öyküleri/seçmeler) İst.: Gendaş, 1992; *Aramızdaki Şey*, İst.: Can, 1997; *Güzel Yazı Defteri*, İst.: YKY, 2002; *Yaz Geldi* (Doğan Kardeş Seçme Öyküler, haz. Handan İnci), İst.: YKY, 2009.
Günlük: *Gündökümü 75*, İst.: Koza, 1976; *Sesler, Yüzler, Sokaklar*, İst.: Hür, 1981; *Günlerin Tortusu: Bir Uyumsuzun Notları*, İst.: Ada, 1985; *Yazılı*

Günler (1985-1988), İst.: Can, 1989; *Gündökümü (1975-1980): Bir Uyumsuzun Notları*, İst.: Can, 1989; *Tanışma Anları (1989-1995)*, İst.: Can, 1995; *Yüzleşmeler: Bir Uyumsuzun Notları (1995-1999)*, İst.: Can, 2000; *Gündökümü: Bir Uyumsuzun Notları I, II*, İst.: YKY, 2003.

Derleme: *Çağdaş Amerikan Öyküleri*, Ank.: Yeni Ankara, 1980; *Hint Masalları: Şekerden Bebek*, İst.: Can, 1982; *Amerikan Hikâyeleri Antolojisi*, İst.: İletişim, 1983; *Sonsuz ve Öbürü*, (Turgut Uyar'ın anısına, Seyyit Nezir ile) İst.: Broy, 1985; *Şiirde Dün Yok mu: Turgut Uyar Üzerine Yazılar*, İst.: Can, 1999.

Çeviri: *1 Mayıs* (F. S. Fitzgerald), İst.: Gerçek, 1968; *Altın Böcek* (E. A. Poe), İst.: Varlık, 1969; *Pedro Paramo* (J. Rulfo), İst.: De, 1970; *İnsan Postu* (W. Heinrich), İst.: Hürriyet, 1972; *Değirmencinin Karısı* (P. A. de Alarcon), İst.: Milliyet, 1973; *Tehlike* (?), İst.: Deniz, 1973; *Evrenin Yapısı* (Lucretius; Turgut Uyar ile), İst.: Hürriyet, 1974; *Gönül Abla ve Fırsatlar Ülkesi* (N. West), İst.: Sander, 1974 (yb *Gönül Abla ve Temizinden Bir Milyon*, İst.: YKY, 1999); *Küçük Prens* (A. de S. Exupéry; C. Süreya ile), İst.: Cem, 1975; *Mrs. Dalloway* (V. Woolf), İst.: Yeni Ankara, [1976]; *Alis Harikalar Ülkesinde* (L. Carroll), İst.: Cem, 1976; *Aç Kaplan Yılları* (J. G. Davis), İst.: Hürriyet, 1977; *Petersburg Ekspresi* (H. Koning), İst.: Milliyet, 1977; *Şarlatanlar Dönemi* (L. Hellman), İst.: Milliyet, 1977; *Başkan Babamızın Sonbaharı* (G. G. Marquez), İst.: Milliyet, 1978; *Laura Mars'ın Gözleri* (H. B. Gilmour), İst.: Milliyet, 1979; *Al Midilli* (J. Steinbeck), İst.: Arkadaş, 1980; *Gök Nasıl da Karardı* (E. Gaines), İst.: Arkadaş, 1980; *Hapishane Kuşu* (K. Vonnegut), İst.: Altın Kitaplar, 1980; *İnci* (J. Steinbeck), İst.: Can, 1981; *Ölüm ve Pusula* (J. L. Borges), İst.: Ada, 1982; *Olağandışı Öyküler* (E. A. Poe; M. Fuat ile), İst.: Adam, 1982; *On Küçük Zenci* (A. M. Christie), İst.: Can, 1982; *Hiroşima* (J. Hersey), (2. bas.) İst.: De, 1984; *G* (J. Berger), İst.: İletişim, 1984; *Türk Romanı (İlk Dönem/1872-1900)* (R. P. Finn), Ank.: Bilgi, 1984; *Mırıldandığım Öyküler* (J. Cortázar), İst.: Can, 1985; *Son Perde* (R. Dahl), İst.: Can, 1987; *Seni İçime Gömdüm* (A. Jolly), İst.: Ara, 1988; *Merdivenin Dibindeki Gülümseyiş* (H. Miller), İst.: Nisan, 1989; *Babayasaları Anasözleri* (der. S. J. Peers-G. Bennett), İst.: Metis, 1989; *Trendeki Yabancılar* (P. Highsmith), İst.: Metis, 1991; *Uşak Ne Gördü* (J. Orton), İst.: Nisan, 1992; *Perde Arası* (V. Woolf), İst.: Can, 1992; *Ormanın Tam İçinden* (F. O'Connor; F. Özgüven ile), İst.: Mitos, 1993; *Kızıl Ölümün Maskesi* (E. A. Poe), (2. bas.) İst.: Nisan, 1994; *Oscar Wilde'ın Son Vasiyeti* (P. Ackroyd), İst.: Simavi, 1994; *Son Düş* (S. Fitzgerald), İst.: İletişim, 1994; *Yüzücü* (J. Cheever), İst.: YKY, 1994; *Sigaranın Saltanatı* (K. Klein), İst.: İletişim, 1995; *Ailede Bir Ölüm* (J. Agee), İst.: Ayrıntı, 1996; *Karanlık Gözükünce* (W. Styron), İst.: Oğlak, 1996; *Küçük Tragedyalar* (A. S. Puşkin), İst.: Oğlak, 1997; *Gene Aşk* (D. Lessing), İst.: Can, 1997; *Başka Ateşler-Latin Amerikalı Kadın Yazarlardan Öyküler* (A. Manguel), ?, 1998; *Alef* (J. L. Borges; ortak çeviri), İst.: İletişim, 1998; *Borges ve Yazma Üzerine* (der. N. T. di Giovanni, D. Halpern, F. Macshane), İst.: İletişim, 1998; *Ficciones* (J. L. Borges; ortak çeviri), İst.: İletişim, 1998; *Pnin* (V. Nabokov), İst.: İletişim, 1999; *Yağmur Gibi Söyle Bana* (T. Williams), İst.: Nisan, 1999; *Bir Aşk Kırgınının Şarkısı* (G. Apollinaire); *Türk Edebiyatında Sosyal Konular*, (K. Karpat), İst.: Varlık, ?; *Aynanın İçinden* (L. Carrol), İst.: Can, 2000; *Caz Dönemi* (E. L. Doctorow), İst.: Can, 2000; *Çalınan Mektup*, (E. A. Poe), Ank.: Dost, 2000.

Kaynaklar: *BF* (1999), Necatigil, *İsimler*, 374-375; Necatigil, *Eserler*, 125, 200-201, 292-293; Kurdakul, *Sözlük*, 629; Karaalioğlu, 587-588; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1185-86; A. Bezirci, "İpek ve Bakır", *Yeni a*, S. 6 (Eylül 1972); ay, *Hikâyecilerimiz*, İst., 1980; F. Akatlı, *Bir Pencereden*, İst., 1982, s. 345-359; Önertoy, 319-320; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 176-182; F. Andaç, "Oyalayıcı Bir Şey Yazmaktansa, Kopkoyu Bir Karanlığı Yeğlerim" (söyleşi), *Adam Öykü*, S. 7 (Kasım-Aralık 1996); F. Akatlı, *Öykülerde Dünyalar*, İst., 1998; A. Özkırımlı, "Yaşadığımız Dünyada İnsan Düellosuzluktan Ölebilir", *O Güzel İnsanlar*, İst., 1998, s. 140-143; "Uyar, Tomris", *TDEA*, VIII, 469; E. Ercan, "Yalın ve Duyarlı bir Evren Kurucusu", *Cumhuriyet Kitap*, 18 Haziran 1998; F. Oran, "Aramızdaki 'Öykü' cü", *aynı yerde*; *kitap-lık* (Tomris Uyar dosyası), S. 130, Eylül 2009.

UYAR, TURGUT *(Ankara, 4 Ağustos 1927 - İstanbul, 22 Ağustos 1985)* Şair.

Tam adı Ahmet Turgut Uyar. Ahmet Turgut, Tangar ve T. U. imzalarını da kullandı. Fatma Hanım ile harita subayı Hayri Bey'in oğlu. İlkokulu, babasının emekliliğinden sonra göçtükleri İstanbul Edirnekapı'daki Hırka-i Şerif İlkokulu'nda (19. İlkmektep) ve Molla Aşki'deki 5. İlkokul'da okudu; liseyi Konya Askeri Okulu (1941) ve Bursa Işıklar Askeri Lisesi'nde okuduktan (1946) sonra Askeri Memurlar Okulu'nu bitirip (1947) memur subay olarak göreve başladı. Posof (Kars-Ardahan), Terme (Samsun) ve Ankara'da personel subayı olarak görev yaptı (1947-58). 1958'de askerlikten ayrılarak Türkiye Selüloz ve Kâğıt Sanayii'nin (SEKA) Ankara şubesinde çalışmaya başladı. *Dönem* dergisinin (24 sayı, 1963-65) kurucuları arasında yer aldı. Kendi isteğiyle emekli olduktan (1969) sonra İstanbul'a yerleşti; Aşiyan Mezarlığı'nda gömülüdür. İlk eşi Yezdan Şener'den üç, ikinci eşi öykücü Tomris Uyar'dan bir çocuğu vardır.

İkinci Yeni'nin, E. Cansever ve C. Süreya ile birlikte üç öncü şairinden biri olan T. Uyar edebiyat dünyasına hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerle girdi. İlk şiiri ("Yad") *Yedigün* dergisinde çıktı (46. sayı, 22 Haziran 1947). *Kaynak*, *Varlık*,

Yeditepe, *Pazar Postası*, *Dost*, *Değişim*, *Türk Dili*, *Yeni Dergi*, *Papirüs*, *Oluşum*, *Gösteri*, *Yeni Düşün* gibi dergilerde şiirlerini yayımladı. "Bir Şiirden" başlıklı yazılarını *Papirüs*'te, eleştiri ve denemelerini *Dost*'ta yayımladı. İlk kitabı *Arz-ı Hal* ve ikinci kitabı *Türkiyem*, hece ölçüsünü kullandığı, hece kalıplarını günümüze taşıyarak yeni denemelere giriştiği şiirlerin örnekleri oldu. Söz konusu dönemde (1947-58), biçimde hece ölçüsü kalıpları bakımından halk şiiri geleneğinden yola çıkan T. Uyar şiiri, içerikte de memleket ve insanın gündelik sorunlarına yer verişiyle toplumsal nitelikler taşıyan bir şiir olarak belirginlik kazandı. Anılan dönemde, görevi gereği Anadolu ve kırsal kesim insanını yakından tanıması ve kimi sorunları onlarla paylaşıp yaşamasının etkileri, *Arz-ı Hal*'le başlayıp *Türkiyem*'e uzanan çizgide gittikçe belirginleşip güçlü bir sese ulaştı.

N. Ataç, şiirimize T. Uyar'la birlikte giren farklı sese dikkat çekerken, söz konusu süreci *Türkiyem*'e yazdığı önsözde *Arz-ı Hal*'den başlatır: "Üç yıl mı oluyor? Dört yıl mı? Ankara'nın ufacık *Kaynak* dergisi bir şiir yarışması açmıştı. Dergiyi çıkaran Dökmeci kardeşler beni de düşünmüşler, yargıcılar kurulunda, yani hakem heyetinde bulunmamı istediler. Güzelleri vardı gelen şiirler içinde. Olmaz olur mu? Türk şiirinin en verimli çağlarından birindeyiz şimdi, her yıl yeni yeni şairler getiriyor, o kadar ki hepsini öğrenemiyoruz. Okuduğum şiirlerden birini, *Arz-ı Hal* adlısını beğenmiştim. Kimin olduğunu bilmiyordum, sonradan söylediler, Turgut Uyar'ınmış. (...) Bu şiire birincilik verilmesine çalıştım. Kurulda üç kişiydik, öteki üyeleri kandıramadım. (...) Turgut Uyar'ın *Arz-ı Hal*'i ikinci oldu. Neden o kadar sevmiştim *Arz-ı Hal* şiirini? Kusursuz bir şiir midir o? Değil, o günlerde de görmüştüm, şimdi de görüyorum, var kusurları, bir acemilik seziliyor. Ama yeni yetişen bir şair için acemilik kötü bir şey midir? Başkalarına uymayıp da kendi yolunu aradığını göstermez mi? O acemiliği için de sevdim Turgut Uyar'ın şiirini. (...) Bir gün *Varlık*'ta bir şiirini okudum: 'Uzak Kaderler İçin'. Ses değişivermişti. Turgut Uyar kendini artık aramıyordu, bulmuştu. O şiiri yazan adamın gönlünde büyük şiirin esmeye başladığı anlaşılıyordu. Acemilikten büsbütün kurtulmuş muydu? Hayır. Bir kere Turgut Uyar'ın dili daha iyice arılaşamadı; şekil, bakıyorsunuz, birdenbire aksayıveriyor. Olsun, artık biliyorum ki Turgut Uyar günümüzün en iyi Türk şairlerinden biridir, genç şairlerimizin başta gelenlerini sayarken onu unutmaya kimsenin hakkı yoktur. (...) Bilmem yanılıyor muyum Turgut Uyar'ı iyi bir şair saymakla? Hiç sanmıyorum. Ne olursa olsun, onun için atıyorum zarımı."

T. Uyar, başta N. Ataç olmak üzere kimseyi yanıltmadı ve *Türkiyem*'den yedi yıl sonra, içerikten biçime yepyeni özellikler taşıyan öncü bir kitapla, *Dünyanın En Güzel Arabistanı*'yla, kendi şiirine bambaşka bir yatak açarken Türk şiirinde de etkileri günümüze dek sürecek olan bir dizi tartışmayı başlattı. Demokrat Parti döneminde Türk şiiri, bir yandan edebiyat ortamında fırtına gibi esmiş olan Garip akımının etkisinden kurtulmaya çalışıyor, Garip şiirinin günümüz insanını açıklamaya yetmediğini, çağdaş bireyin sorunlarını ele alabilmek için yeni bir imge kullanımının gerektiğini iddia ediyor, öte yandan, günden güne artan baskı altında bunalan birey için çıkış yolları arıyordu. Daha sonra İkinci Yeni adıyla anılacak bir grup şair bu türden bir arayış içindeydiler ve söz konusu arayış kısa bir süre içinde dergilerde kalan tek tek şiirlerden çıkıp kitap boyutlarına ulaşan bir şiir tavrına dönüştü (O. Rifat: *Perçemli Sokak*, 1956; İ. Berk: *Galile Denizi*, 1958; C. Süreya: *Üvercinka*, 1958; E. Cansever: *Yerçekimli Karanfil*, 1958; T. Uyar: *Dünyanın En Güzel Arabistanı*, 1959) ve şiirden öykü ve romana kadar bütün edebiyat ortamını kökten sarsan bir dönüşümü başlattı. Biçimde, dildeki bozmalar ve imge düzenindeki uzak çağrışımlarla belirginlik kazanan İkinci Yeni akımı, içerikte de, şiirin o güne dek uzak durduğu çağdaş bireyin sorunları ve açmazlarına neredeyse sınır tanımayan bir tutumla yer vererek farklılaştı.

Böylesi bir dönemin ürünü olan *Dünyanın En Güzel Arabistanı*, özellikle "Akçaburgazlı Yekta" şiirlerindeki öyküleme tekniği, uzun dize kuruluşları, son derece zengin imge kullanımı ve duyarlığını yerelden evrensele taşıyan özellikleriyle aynı dönemde birer ikişer yıl arayla yayımlanan diğer kitaplardan ayrılarak öne çıktı. Bireyi, toplumun asli parçası olarak ele alan ve bireyin gelişimi sağlanmadan, bireyin sorunlarını çözmeden toplumun sorunlarının çözülemeyeceği biçimde özetlenebilecek farklı bir toplumsallık anlayışı taşıyan bu şiirlerde bireyin fazlaca ön planda yer alması,

İkinci Yeni'nin bütün şairlerini olduğu gibi, T. Uyar'ı da bireycilik suçlamasıyla yüz yüze bıraktı. Kolaycı ve kolaycı olduğu için de haksız olan bu yargılar, bir yandan alışmış olduğu şiir duyarlığına tutucu ölçüdeki bağlılığı yüzünden "yeni" olan bu şiiri anlayamıyor, öte yandan "toplumcu ilke"lere gönülden bağlılığı nedeniyle bireyin sorunlarının bu ölçüde öne çıkarılmasından yakınıyordu. Bir başka deyişle, şiir ortamında Garip akımının başlattığı "hece kalıplarını kıran" biçimdeki devrimi ve 40 Kuşağı'nın yer yer "kaba slogan"a varan toplumcu içeriğini "verili durum" olarak benimsemişti ve "yeni" karşısındaki tavrını, "statüko"yu korumak biçiminde belirledi. Söz konusu "statükoyu korumak" kaygısı, İkinci Yeni'yi karşılarına alan kimi şair ve eleştirmenler tarafından yer yer Demokrat Parti uydusu, giderek de "faşist" şiir türünden oldukça uç karalamalara vardırılsa da, gerek İkinci Yeni'nin diğer öncü şairleri, gerekse T. Uyar, açıkça "saldırı"ya varan bu tavır karşısında bir yandan kendi şiirlerini oluştururken, öte yandan şiir ortamını yeni deneme ve imkânlara açmak çabasından geri durmadılar. Bu bilinçli ısrar nedeniyledir ki, hem kendi şiirlerini olabilecek en uzak imkânlara taşıdılar, hem de Türk şiirini, etkisi 40 yıl boyunca süren ve hâlâ sürmekte olan çok köklü değişimlere uğrattılar.

O güne dek şiirde konu edilmeyen biçimde, bireyin çelişkilerini, uyumsuzluğunu ve yalnızlığını anlattığı *Dünyanın En Güzel Arabistanı*, Türk şiirini derinden etkileyen bir kitap oldu. Ancak, *Dünyanın En Güzel Arabistanı*, Türk şiirine getirdiklerinin yanı sıra T. Uyar şiirinin neredeyse bütün ipuçlarını barındıran karakteriyle de ayrıca öne çıkar. T. Uyar lirizmi, "öyküleme tekniği"nin bir yansıması olarak Türk şiirinde bir başka örneğine kolayca rastlanmayacak uzun dize tercihi; ve şiirde yer yer "düz anlatım"a varan doğrudan söyleyişin bütün örnekleri en tipik haliyle ilk kez bu kitapta ortaya çıkar.

Tütünler Islak, *Dünyanın En Güzel Arabistanı*'yla başlayan yeni şiir tavrının devamı niteliğinde olmakla birlikte, T. Uyar şiirini özellikle biçimdeki durmuş oturmuşluğuyla bir ileri konağa taşıyan karakteriyle öne çıkan kitaptır. *Dünyanın En Güzel Arabistanı*'yla bireyin hayat içindeki konumunu, yalnızlığı, çaresizliği ve açmazıyla oldukça kalın ve neredeyse değişmez çizgileriyle saptayan T. Uyar'ın *Tütünler Islak* ile bir uçtan bireyin toplumla ilişkilerine ve giderek de toplumsal sorunlarına eğilmeye başladığı görülür. Birey, toplumsal düzeyde yaşanan yabancılaşma ve giderek de yalnızlaşmanın kurbanıdır; *Dünyanın En Güzel Arabistanı*'nda daha örtük biçimde yer alan bu yaklaşım, *Tütünler Islak*'ta tartışmaya yer bırakmayacak bir açıklıkta belirginlik kazanır ve T. Uyar şiiri, kendine açtığı bu yeni yatakta, gün geçtikçe daha da derinleşerek akmaya başlar.

Her Pazartesi, T. Uyar'ın, askeri görevini bırakarak sivil hayata geçtiği (1958), ilk eşi Yezdan Şener'den ayrıldığı (1966), emekli olduktan sonra Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a yerleştiği (1967), ve ikinci eşi R. Tomris'le (Tomris Uyar) evlendiği (1968) tarihleri ve yaşamı açısından çok kesin dönüşümleri barındıran bir dönemin ürünüdür. "Toplu Şiirleri"ne adını veren "Büyük Saat" adlı şiirin de yer aldığı bu kitap, *Dünyanın En Güzel Arabistanı*'yla başlayan "bireyi hiçbir koşulda göz ardı etmeme" biçiminde yansıyan seçimi ve şiir tavrına rağmen toplumsal konu ve sorunların önceki iki kitaba oranla daha fazla öne çıktığı bir kitaptır. Çünkü kendi şiir serüveninin gelişim çizgisinde, bireyin çağıyla ilgili sorun ve açmazının hesaplaşmasını bir ölçüde örneklemiş ve tamamlamış, böylece, bireyi toplumsal sorunları, çilesi, hatta acısıyla ele alarak daha kapsayıcı bir söyleme ulaşmıştır. T. Uyar şiirinin içerik olarak bu görece değişiminin bir başka belirleyeni, aynı dönemde Türkiye'de yaşanan toplumsal dönüşüm, yükselen sol muhalefet ve gün geçtikçe etkinlik kazanan işçi sınıfı hareketidir. T. Uyar, bu hareketleri, düşlediği güzel dünyanın yansımaları olarak değerlendirip şiirlerine taşımıştır.

Bir sonraki kitabı *Divan*, çağımızın gündeme taşıdığı içeriği divan şiiri geleneğinin kalıplarıyla yeniden söylemek bağlamında, özellikle Türk şiirindeki "biricik" deney olması bakımından öne çıkar. Divan şiirinin münacat, naat, kaside, rubai gibi formlarından ve aruz kalıplarından esinlenen şiirlerden oluşan *Divan*'da gelenekten yararlanmaktan çok geleneği dönüştürmenin peşindedir ve bunu, yine ustalaşmış şiir sezgisi ve becerisiyle yapar. *Toplandılar* adlı kitabı, *Divan* denemesiyle ara verdiği "toplumsal mücadelesi içindeki birey"in şiirine dönüşün ya da *Her Pazartesi*'yle başlayan sürecin devamı niteliğindedir. T. Uyar,

her zamanki tavrıyla bir yandan yalnızlığı ve açmazıyla öne çıkardığı bireyin sorunlarından hiçbir koşulda vazgeçmeme tutumunu sürdürürken, öte yandan toplumsal hareketlerin vaat ettiği "güzel günler"in şiirini yazarak hem gündemdeki mücadeleyi destanlaştırır, hem de yürütülen mücadele için çok gerekli olan umudu besler. İkinci Yeni'nin etkinlik kazanmaya başladığı ilk yıllarda "Demokrat Parti kuyrukçuluğu", giderek de "faşist" suçlamalarına muhatap olmuş bir şair olarak T. Uyar'ın özellikle *Toplandılar*'da yer alan şiirleri, söz konusu suçlamalara en güzel cevapları oluşturmanın ötesinde "direniş edebiyatı"nın en güzel örnekleri arasında yer alır. *Kayayı Delen İncir* ise, yaşanılan dönemin öne çıkan sorunları ve duyarlığı gereği, önceki hiçbir kitabında rastlanmayacak ölçüde "yüklü" bir toplumsal içeriğe sahiptir ve bunu, dönemin şairlerinden farklı olarak, şiir dilinden, estetik yaklaşımından kesinlikle taviz vermeden, şiirini slogan söyleyişe alet etmeden gerçekleştirir.

Birey olarak, yine yalnızdır T. Uyar, uyumsuzdur, çaresiz ve çıkışsızdır, ancak bu acıyı dile getirirken yaşanan toplumsal muhalefet ve yürütülen mücadele karşısında duyarsız kalamaz, çünkü kendi bireysel kurtuluşunu ancak toplumsal kurtuluşla mümkün sayan bilince daha işin başında varmıştır. Bu bilinci örnekleyen şiirler olarak "Santigrad 100", "Hangi Soruyu Niye", "Nedir Sonsuzdan Bir Önce", "Yapı", "Acıyor", "Kırlardan Geliyorlar", "İhbar 1", "İhbar 2", "Gülün Kanından", "Kim Varsa", "Hazırlandın Diyelim" başlıklı şiirler, *Kayayı Delen İncir* adlı kitabında özellikle öne çıkar.

Büyük Saat adıyla yayımlanan toplu şiirlerinin sonuna eklenen *Dün Yok mu* adlı kitabında, gerek bireysel, gerekse toplumsal plandaki her iki savaşımını da ısrarla sürdürmüş, ama "yenilmiş" bir şairin şiirleri yer alır. *Dün Yok mu*, başta yalnızlığı olmak koşuluyla, umutsuzluğu ve ona bağlı olarak mutsuzluğuyla, yenik, yılgın ve bıkkın bir şairi çıkarır karşımıza. Umut, alttan alta kendini duyursa da, sonuç kaçınılmaz biçimde açıktır; serüvenin sonu, bireyin kendi içinde ve toplumsal planda çıkışsızlığına varmıştır. *Büyük Saat*'in yayımlanmasından ölümüne kadar geçen bir yıllık sürede, bu umutsuzluk ve kırgınlığının yansıması olarak dergilerde pek seyrek görülür T. Uyar imzası.

Onun *Bir Şiirden* adlı deneme-eleştiri kitabına yazdığı "Zincir" başlıklı önsöz ise sadece Türk şiirine değil, evrensel plandaki şiir serüveni ve şair kimliğine getirdiği boyutla, toplam iki sayfaya sığdırılmış bir başyapıt niteliğindedir. Şiirimize yön vermiş adlardan A. H. Tarhan, M. E. Yurdakul, Y. K. Beyatlı, F. N. Çamlıbel, O. S. Orhon, K. K. Kamu, N. F. Kısakürek, N. H. Ran, A. K. Tecer, M. Z. Taşkın, B. R. Eyuboğlu, A. M. Dıranas, C. S. Tarancı, M. Tayyip, R. Onur, O. V. Kanık, O. Rifat, S. K. Aksal, C. Külebi, M. Eloğlu ve C. Kırca'yı birer şiirlerinden yola çıkarak değerlendirdiği bu kitabında, şairler üstüne geliştirdiği yargılarında, ama daha çok da şiirin ne ve şairin kim olduğunu tartıştığı önsözde taşları yerli yerine oturtur.

T. Uyar, şiiri ve Türk şiirine getirdikleri bakımından günümüzde de İkinci Yeni üstüne kaleme alınan bütün inceleme ve değerlendirmelerde ana eksen içinde yer alır. Şiirleriyle N. Ataç, H. Cöntürk, Fethi Naci, M. İ. Erdost, K. Tahir, N. Menemencioğlu, K. Ertop, D. Hızlan, F. Akatlı, C. Süreya, E. Cansever gibi eleştirmen ve şairlerin sürekli olarak ilgi odağında kalan T. Uyar, ölümünden sonra da, başta Tomris Uyar, O. Kutlar, F. Edgü, E. Batur, A. Oktay, E. Ayhan, H. Aktunç, R. Durbaş ve O. Koçak olmak üzere pek çok yazarın sık sık başvurduğu bir "referans şair" olma niteliğini korumuştur. Şiirleri kadar yazılarıyla da sürekli bir etkinlik içinde olan T. Uyar'ın özellikle "Şiir Çıkmazda" ve "Çıkmazın Güzelliği" başlıklı yazıları, yayımlandıkları dönemde çok uzun sürecek bir tartışmayı başlatmakla kalmamış, şiir ve şair üstüne ileri sürdüğü tezleriyle günümüze kadar süren etkisini korumuştur. Söz konusu yazılar, genel olarak şiir ve şiirin sorunlarını anlamak için olduğu kadar, özelde T. Uyar şiirine yaklaşabilmek için de okura çok önemli anahtarlar sunan yazılardır.

"Ben" başlıklı anlatısında kendini şöyle tanımlar: "Ben hep sıkıntılıyım. Yani bir adamın canı sıkılır, o ben'im. Çünkü bana en yaraşan durumdur sıkıntılı olmak. Ben silahsız bir askerim de ondan. Törenler askeriyim ben. Cumartesi ve Pazar askeri. Aslında karışık bir şey, kime ne söylenebilir? Bir sıkıntıyı ısrarla büyüterek, asıl büyük sıkıntıya ısrarla giden tümün attığı çekirdek. Pis bir köleliğe ve sonsuz çılgınlığa varacak bir oluşumu sıkıntıyla bekliyen bölünmez Varlık'ın ben'i. Ondan severim sıkıntıyı. Sevincin o amansız, o aşağılayıcı bönlüğünden korur beni. Ne söylenmişse ve ne

söylenmemişse, ne yapılmışsa ve ne yapılmamışsa, ne düzeltilmişse ve ne düzeltilmemişse ondan sıkılan biri. Belki söylenmemişin, yapılmamışın ve düzeltilmemişin telaşı içinde biraz. O kadar. Ve sıkıntılı. Ve sıkıntılı. İşte böyle başlıyordu her yerde mutsuzluk. Ve mutsuzluk büyük bir umut gibi çekiyor kendine beni."

Ödül: "Arz-ı Hal" adlı şiirle Kaynak Dergisi Şiir Yarışması (ikincilik); *Tütünler Islak* ile 1963 Yeditepe Şiir Armağanı; *Evrenin Yapısı* ile 1975 TDK Çeviri Ödülü (Tomris Uyar ile); *Kayayı Delen İncir* ile 1982 Behçet Necatigil Şiir Ödülü; *Büyük Saat* ile 1984 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Arz-ı Hal* (T. Uyar) *ve Akşam Üzeri Türküsü*, (M. Çetin Tezcan) Ank.: Kaynak, 1949; *Türkiyem*, İst.: Varlık, 1952; *Dünyanın En Güzel Arabistanı*, Ank.: Açık Oturum, 1959; *Tütünler Islak*, Ank.: Dost, 1962; *Her Pazartesi (1962-1967 Notları)*, İst.: Gerçek, 1968; *Divan*, Ank.: Bilgi, 1970; *Toplandılar (1970-1973 Notları)*, İst.: Cem, 1974; *Toplu Şiirler I*, (ilk dört kitabı) İst.: Karacan, 1981; *Kayayı Delen İncir*, İst.: Karacan, 1982; *Büyük Saat*, (*Dün Yok mu?* ve bütün şiirleri) İst.: Can, 1984; *Büyük Saat*, (Kitaplarına girmemiş şiirleriyle), İst.: YKY, 2002; *Ne Güzeldi Senin Çılgınlığın*, (Seçme Şiirler) İst.: Adam, 2003; *Göğe Bakma Durağı*, İst.: YKY, 2009.
Deneme-Eleştiri: *Bir Şiirden*, İst.: Ada, 1983; *Korkulu Ustalık*, (Bütün Yazıları) İst.: YKY, 2009.
Diğer: *Sonsuz ve Öbürü*, (son şiirleri ve hakkında çıkan yazılar; haz. Tomris Uyar-S. Nezir) İst.: Broy, 1985.
Çeviri: *Evrenin Yapısı* (Lucretius; Tomris Uyar ile), İst.: Hürriyet, 1974.
Kaynaklar: *BF* (10 Haziran 1999; eşi T. Uyar tarafından); H. Cöntürk-A. Bezirci, *Turgut Uyar-Edip Cansever*, İst., 1961; Necatigil, *İsimler*, 375; Kurdakul, *Sözlük*, 629-630; Karaalioğlu, 588-589; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1186; Tomris Uyar, "Turgut Uyar: 'Şiirde Şairane'ye Hep Karşı Oldum' " (söyleşi), *Gösteri*, S. 5 (Nisan 1981); T. Uyar, *Büyük Saat*, İst., 1984; T. Uyar, *Bir Şiirden*, İst., 1983; T. Uyar-S. Nezir, *Sonsuz ve Öbürü*, İst., 1985; E. Ercan, *Şair Çünkü Onlar*, İst., 1990; Çongar, 287-305; H. Arslanbezer, "Uyar, Turgut", *TDEA*, VIII, 469-471.

UYAROĞLU, İSMAİL *(Balya/Balıkesir, 1948 -)* Şair.

Aydın Ortaklar Öğretmen Okulu (1965) ve İstanbul Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nü bitirdi. Kahramanmaraş, Malatya, Kars ve İstanbul'da Türkçe ve edebiyat dersleri öğretmenliği yaptı. Daha sonra öğretmenlik mesleğini bırakarak bir süre çeşitli yayınevlerinde ve *Cumhuriyet* gazetesinde düzeltmenlik yaptı. Reklam şirketlerinde metin yazarı olarak çalıştı. İstanbul'da yaşıyor; evli ve bir çocuk babası.

İlk şiiri 1967'de *Yordam* dergisinde çıktı. Bu tarihten sonra *Yansıma*, *Yeni a*, *Militan*, *Sanat Emeği*, *Yazko Edebiyat* ve *Gösteri* gibi dergilerde şiir, eleştiri ve yorumları ile görüldü. *Milliyet Sanat* dergisinin "1974'ün En Başarılı Genç Şairi" yarışmasında seçilen dört şairden biri olarak adını duyurdu. Şiirlerinin esinini günlük yaşamdan alan toplumcu gerçekçi bir şair olarak tanındı. İkinci Yeni etkisindeki ilk şiirlerinden sonra dünyayı kavgasıyla, sevdasıyla, sevinciyle, hüznüyle, bütün çeşitlilik ve zenginlikleriyle dizelerine yansıtmaya çabaladı. Şiire ilişkin düşüncesini "Şiir kurtarıcıdır; insanı ve hayatı kurtarır" sözleriyle dile getirdi. Şairin duru ve yalın bir şiir diline sahip olduğu belirtildi. 1970-80 döneminin slogancı yanı ağır basan şairlerinden biri olarak da değerlendirildi.

Ödül: "Leş" adlı oyunuyla 1977 14. Antalya Uluslararası Sanat Festivali Tiyatro Oyunu Yarışması (birincilik); *Çocuk ve Şiir* ile 1978 TDK Çocuk Yazını Ödülü; "Koku" adlı öyküsüyle 1978 Yakacık Sanat Şenliği (birincilik); *Bir Liranın İki Günü* ile 1979 Yunus Nadi Armağanı En Güzel Çocuk Romanı Yarışması (birincilik); *Hayatı Karşılayan Şiirler* ile 1981 Yazko Şiir Büyük Ödülü; *Lanettayin Bir Şair* ile 2005 Yunus nadi Şiir Ödülü; *Kirli Şiirler* ile 2008 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Aşktan ve Umuttan Aldım Rengimi*, İst.: Cem, 1978; *Yakında*, İst.: Cem, 1980; *Hayatı Karşılayan Şiirler*, İst.: Yazko, 1981; *Şiir Kitabı*, İst.: Yazko, 1982; *Bir Demet Diken*, İst.: Yazko, 1983; *5 + 2'ler*, İst.: Eksen, 1984; *Ve Aşk*, İst.: Cem, 1985; *Ateşin İçinden*, (toplu şiirler) İst.: Can, 1986; *Adsız Oyun*, İst.: Eksen, 1986; *Şiir... Ölümcül Yolculuğun Senin*, İst., 1987; *Lanettayin Bir Şair*, İst.: Alkım, 2004; *Kedileri Severken Ağlayınız*, (Toplu Şiirler), İst.: YKY, 2007; *Kirli Şiirler*, İst.: YKY, 2008.
Çocuk Romanı: *Bir Liranın İki Günü*, İst.: Güneş, 1979.
Çocuk Şiiri: *Gül Sağanağı*, İst.: Gözlem, 1976; *Çocuk ve Şiir*, İst.: Cem, 1977; *Büyüyünce*, İst.: Eksen, 1986.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 375-376; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1186-1187; Kurdakul, *Sözlük*, 630-631; Karaalioğlu, 589; "Uyaroğlu, İsmail", *TDEA*, VIII, 472.

UYGUNER, MUZAFFER *(Kandıra/Kocaeli, 7 Şubat [nüfusta 18 Ağustos] 1923 - Burhaniye, 16 Eylül 2002)* Yazar.

Selmin Güneyli, Emin Recepoğlu, Borga Ozan ve Gözde Ozan imzalarını da kullandı. Makbule Hanım ile çiftçi Emin Uyguner'in

oğlu. Trabzon Lisesi'ni (1941), AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni (1945) bitirdi. 1947'de Ticaret Bakanlığı'na müfettiş yardımcısı olarak girdi. Bu görevi sırasında fark sınavlarını vererek AÜ Hukuk Fakültesi'nden sertifika aldı (1955). Daha sonra Küçük Sanat Kooperatifleri şube müdürlüğü (1955-57), Sınai Mülkiyet müdürlüğü (1957-60), Sanayi Dairesi başkan yardımcılığı (1960-66), Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi üyeliği (1966-70), İmar ve İskân Bakanlığı Teftiş Kurulu başkanlığı (1970-78) yaptı; 1978'de emekliye ayrıldı. TYS, Edebiyatçılar Derneği ve İLESAM üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk yazısı (M. A. Ersoy'un ölümü üzerine) daha ortaokul öğrencisiyken 1936'da İzmit'te *Türk Yolu* gazetesinde çıktı. *İnkılapçı Gençlik*, *İstanbul*, *Yaratış*, *Kaynak*, *Hisar*, *Varlık*, *Türk Dili* gibi dergilerdeki şiir ve kitap tanıtma yazılarıyla tanındı. *Varlık* dergisinin 1955'te açtığı bir yarışmada ikincilik ödülü kazandı. Daha sonra *Çağdaş Türk Dili*, *Kıyı*, *Defne*, *Çağrı*, *Yeni Defne*, *Çağdaş*, *Mülkiyeliler Birliği*, *Beş Sanat*, *Yazko*, *Oluşum*, *Sesimiz*, *Kemalist Ülkü*, *Yenilik* ve *Cumhuriyet Kitap* dergilerinde yazıları çıktı. Daha çok eleştiri, inceleme, derleme ve biyografi türünde kitaplar yazdı. Çalıştığı devlet kurumlarında mesleki konularda kitaplar hazırladı, çeviriler yaptı. 1970-78 arasında, Ankara'da çıkan *Mülkiyeliler Birliği* dergisinin yayın kurulu üyesiydi. Ayrıca M. Ş. Esendal, S. F. Abasıyanık ve C. A. Kansu'nun kitaplarını yayıma hazırladı.

Ödül: 1997 Edebiyatçılar Derneği Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Kayın Ağacı*, İst.: Işıl Mtb., 1953.
Araştırma-İnceleme: *Sait Faik'in Hayatı*, Ank.: Mars Mtb., 1959; *Tarancı'nın Şiir Üzerine Düşünceleri*, Ank.: Mars Mtb., 1960; *Sait Faik Abasıyanık*, İst.: Varlık, 1964; *Yahya Kemal Beyatlı*, İst.: Varlık, 1965; *Cahit Sıtkı Tarancı*, İst.: Varlık, 1966; *Orhan Veli'nin Dil ve Şiir Üzerine Düşünceleri*, Ank.: Başnur Mtb., 1967; *Orhan Veli Kanık*, İst.: Varlık, 1967; *Reşat Nuri Güntekin*, İst.: Varlık, 1967; *Halide Edib Adıvar*, İst.: Varlık, 1968; *Karacaoğlan*, Ank.: Bilgi, 1989; *Yunus Emre*, Ank.: Bilgi, 1989; *Pir Sultan Abdal*, Ank.: Bilgi, 1989; *Âşık Veysel*, Ank.: Bilgi, 1990; *Dadaloğlu*, Ank.: Bilgi, 1990; *Ömer Seyfettin*, Ank.: Bilgi, 1990; *Salâh Birsel*, Ank.: Bilgi, 1990; *Cahit Külebi*, Ank.: Bilgi, 1991; *Seyranî*, Ank.: Bilgi, 1991; *Dertli*, Ank.: Bilgi, 1991; *Şinasi*, Ank.: Bilgi, 1991; *Mehmet Âkif Ersoy*, Ank.: Bilgi, 1991; *Memduh Şevket Esendal*, Ank.: Bilgi, 1991; *Mehmet Emin Yurdakul*, Ank.: Bilgi, 1992; *Ziya Gökalp*, Ank.: Bilgi, 1992; *Sabahattin Ali*, Ank.: Bilgi, 1992; *Halit Ziya Uşaklıgil*, Ank.: Bilgi, 1992; *Yaşar Kemal*, Ank.: Bilgi, 1993; *Yakup Kadri Karaosmanoğlu*, Ank.: Bilgi, 1993; *Muzaffer İzgü*, Ank.: Bilgi, 1994; *Necip Fazıl Kısakürek*, Ank.: Bilgi, 1994; *Neyzen Tevfik*, Ank.: Bilgi, 2000; *Sebahattin Kudret Aksal*, Ank.: Bilgi, 2000.
Derleme (Ömer Seyfettin'in yapıtları): *Doğduğum Yer*, (şiirler) Ank.: Bilgi, 1986; *Dil Konusunda Yazılar*, Ank.: Bilgi, 1989; *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, Ank.: Bilgi, 1990; *Olup Bitenler, Toplumsal Yazılar*, Ank.: Bilgi, 1992; *Türklük Üzerine Yazılar*, Ank.: Bilgi, 1993;
Sözlük: *Yapıt Hakları Terimleri Sözlüğü*, Ank.: TDK, 1971; *Yapım İyeliği Terimleri Sözlüğü*, Ank.: TDK, 1971; *Tecim-Maliye ve Sayışmanlık Terimleri Sözlüğü*, Ank.: TDK, 1972.

Kaynaklar: *BF* (12 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 376-377; Karaalioğu, 590; Çankaya, V, 2846-2851; Seyda, 385-400; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1187-1188; "Uyguner, Muzaffer", *TDEA*, VIII, 472; Kurdakul, *Sözlük*, 631; F. R. Tuncor, "Muzaffer Uyguner", *Yeni Defne*, Ocak-Şubat 1998; Z. Aliye, "Biyografi, Kapsamlı Olmalı", *Cumhuriyet Kitap*, S. 272 (4 Mayıs 1995); *Kim Kimdir*, 716.

UYGUR, NERMİ *(İstanbul, 15 Ocak 1925 - 21 Şubat 2005)* Denemeci, felsefeci.

Mediha Hanım ile memur İbrahim Ethem Uygur'un oğlu. İlkokulu İstanbul'un çeşitli okullarında okudu; Pendik İlkokulu'nda başladığı öğrenimine Halıcıoğlu İlkokulu'nda devam etti ve Büyükada İlkokulu'nda tamamladı. Ardından Galatasaray Lisesi'nin ilk açılan Latince sınıfının öğrencisi oldu; burada burslu ve yatılı olarak öğrenimini sürdürdü ve 1944'te mezun oldu. Yükseköğrenimini İÜEF Felsefe Bölümü'nde gördü. Bu bölümdeki öğrenciliği sırasında felsefeden başka Latinceye, Fransız edebiyatına, Almanca derslerine ve o zamanlar henüz bağımsız bir bölüm olmayan sanat tarihi derslerine devam etti. 1948'de üniversiteyi bitirir bitirmez askere gitti. 1950'nin başlarında, mezun olduğu bölüme asistan olarak girdi; "Wilhelm Dilthey'a Göre Konuca Temellenmeleri Bakımından Manevi Bilimler Öbeğinin Meydana Getirdiği Bilgi Bağlantısı" konulu doktora çalışmasını yaptı (1952). İki yıl kadar süren bu çalışmadan sonra üniversite tarafından Almanya'ya gönderildi. Köln Üniversitesi'nde üç yıla yakın bir süre kaldı ve fenomenoloji üzerine uzmanlaştı. *Edmund Husserl'de Başkasının Ben'i Sorunu* adlı çalışmasıyla felsefe doçenti unvanını aldı (1955). Ayrıca Avrupa'nın çeşitli ülkelerindeki öğrenim kurumlarında araştırmalar yaptı. 1964'te profesör olduğu İÜEF Felsefe Bölümü'ndeki görevini sürdürdü. Bu arada Almanya'nın Wuppertal Üniversitesi'nde birkaç yıl man-

tık, dil, sanat, kültür felsefesi ağırlıklı dersler verdi. 1988'den bu yana Marmara Üni. Güzel Sanatlar Enstitüsü'nde düşünce-sanat ilişkileri üzerine yüksek lisans ve doktora dersleri verdi. 1992'de İÜ'deki görevinden emekliye ayrıldı. PEN Yazarlar Derneği kurucu üyesi; Türk Felsefe Kurumu ve Edebiyatçılar Derneği onur üyesiydi.

Yazmaya üniversitedeki öğrencilik yıllarında başladı; şiirden çok, o yıllarda daha zor bir alan gözüyle baktığı düzyazıya yöneldi. Bu yıllarda Nurullah Ataç'ı büyük bir ilgiyle izledi ve çok sayıda deneme yazdı, ancak hiçbirisini yayımlamadı. İlk kez 1960 İhtilali'nden hemen sonraki aylarda, *Türk Dili* dergisinde bir yazısı çıktı. Bu ilk yayımına ilişkin duygularını "Bir tezlik dürtüyordu içimden beni; yayınsızlıktan bir tuhaf olmuştum sanıyorum 'artık tam zamanı' diyordum. Bekleme bitti, sessizlik bozuldu" sözleriyle ifade etmektedir. Daha sonraları *Değişim*, *a*, *Felsefe Arkivi*, *Yeni Dergi*, *Türk Dili*, *Yeni Ufuklar* dergilerinde denemeleri yayımlandı; daha çok *Yeni Dergi* ve *Yeni Ufuklar*'da göründü.

Dilin Gücü adlı kitabıyla birlikte dil konusu sürekli işlediği bir alan oldu ve Cumhuriyet'le birlikte Türk edebiyatının en kuşatıcı atılışlarını gerçekleştirdiğini, dilin arılaşıp durulaştığını savundu. *Dünyagörüşü*'nde, katı bir dünya görüşü anlayışına, çepeçevre gerçekliği budayan hazır çözümlemelere karşı eleştirilerini ve düşüncelerini ele aldı. Eleştirisiz denemecilik olamayacağını savunan yazar, tek tek edebiyat yayınlarını eleştirmekten çok, çabalarını eleştirinin eleştirisinde yoğunlaştırdı. *İnsan Açısından Edebiyat* adlı çalışması, eleştirel tutumun kuruluşunu, eleştiri dilinin ana kavramlarını, örtük ya da açık ön dayanaklarını gün ışığına çıkarma çabası olarak değerlendirilebilir. *Güneşle* ise bir bakıma uygulamalı bir yöntemle yazarın deneme kuramını açıkladığı bir yapıttır. Yazara göre edebiyatla deneme aynı şeydir: "Deneme şiirdir, romandır, eleştiridir, öyküdür, tiyatrodur. Bilimdir deneme, felsefedir... Yaşamak; denemek. Yaşama; deneme..." Bu bağlamda yazara göre aynı zamanda bir romandır *Güneşle*; insanın, toplumun, kültürün, kitapların romanı.

Genellikle felsefenin edebiyatla, edebiyatın da felsefeyle beslendiği yapıtlar veren yazara göre felsefe edebiyatla, edebiyat felsefeyle uzlaştırılırsa her ikisinin gelişmesi, anlaşılması, benimsenmesi kolaylaşacağı gibi, ele alınan sorunlara da çözüm bulunur. Çünkü her iki alanın da temel konusu, ilgi alanı insandır. Felsefe, dil, düşünce, davranış, şiir, edebiyat, deneme, inceleme insan çevresinde bulunan, insanın varlık alanını oluşturan başlıca konulardır.

1996'da yayımladığı *Başka-Sevgisi* adlı çalışmasında bu kez insanın dünyasına, yaşama alanına, kültür gerçekliğine "sevgi" ve "akraba" kavramlarıyla yaklaşarak, bir tür sevgi fenomenolojisi yaptığı görüldü. "Bu denemede olup bitenler, başkalarının tanıklığı, sevgiye ilişkin sokuluşların somutlaştığı aracı ortamlar artık onun için. Tüm dünya, insan dünyası bu kavramla çerçeveleniyor. Böyle bir tutumun yanı sıra, daha önceki yapıtlarda sık sık ele alınan kavramların yeniden, bu kez 'sevgi' özellikle de 'başka-sevgisi' bağlamında örtük ya da açık bir biçimde ele alındığı görülüyor: Toplum, tarih, kültür varlığı olarak insan, bunalım, dil, Türkçe, kuram-eylem, deneme-denemeci, okur-yazar, öznellik-nesnellik, yabancı, başka, iç-dış..." (B. Çotuksöken). Son yapıtı *Dipten Gelen*, birçok yapıtında ipuçlarını verdiği kendine yönelik çözümleyici tavrının ötesinde, onun kendine en çok yaklaştığı metin olarak belirdi (B. Çotuksöken).

Uygur, Türkçe dışında, Fransızca, İngilizce ve Almanca yayın etkinlikleriyle yalnızca Türkiye'de değil, yurtdışında da özgün bir düşünür ve denemeci olarak adını duyurdu. Ayrıca Almanca, Fransızca ve İngilizceden felsefe alanında çevirileri yayımlandı. Yazarın yapıtları hakkında *Nermi Uygur'un Felsefe Dünyasından* adıyla B. Çotuksöken tarafından hazırlanmış bir de çalışma bulunmaktadır.

Ödül: *Edmund Husserl'de Başkasının Ben'i Sorunu* ile 1959 TDK Bilim Ödülü; *Tadı Damağımda* ile 1995 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü; 1995 TYB Deneme Ödülü; 2000 Türkiye Bilimler Akademisi Hizmet Ödülü.

Yapıtları: Deneme-İnceleme: *Edmund Husserl'de Başkasının Ben'i Sorunu*, İst.: İÜEF, 1958; *Dilthey Sosyoloji Düşmanı mıdır*, İst.: İÜEF, 1959; *Bir Felsefe Sorunu Nedir*, İst.: İÜEF, 1960; *Felsefede Temellendirme*, İÜEF, 1961; *Bertrand Russell'ın Felsefedeki Gelişmesi*, İst.: İÜEF, 1962; *Deney*, İst.: İÜEF, 1962; *Felsefe ve Tarih*, İst.: İstanbul Mtb., 1962; *Felsefe Dünyasından*, İst.: İÜEF, 1962; *Felsefenin Çağrısı*, İst.: İÜEF, 1962; *Eğretileme (Metafor) Problemi*, İst.: İÜEF, 1962; *Dilin Gücü*, İst.: Baha Mtb., 1962; *What is Philosophical Question*, İst.: İÜEF, 1962; *J. L. Austin ve Algı*, İst.: İÜEF, 1963; *Dünya-*

görüşü, İst.: Baha Mtb., 1963; *Bertrand Russell'in Doğruluk Anlayışı*, İst.: İÜEF, 1963; *Güneşle*, İst.: Kitap, 1969; *İnsan Açısından Edebiyat*, İÜEF, 1969; *100 Soruda Türk Felsefesinin Boyutları*, İst.: Gerçek, 1974; *Kuram-Eylem Bağlamı: Çözümleyici Bir Felsefe Denemesi*, İst.: İÜEF, 1975; *Dil Yönünden Fizik Felsefesi*, İst.: İÜEF, 1979; *Yaşama Felsefesi*, İst.: Çağdaş, 1981; *Kültür Kuramı*, İst.: Remzi, 1984; *Bunalımdan Yaşama Kültürü*, İst.: Ara, 1989; *Çağdaş Ortamda Teknik: Derlemeler Deyişler*, İst.: Ara, 1989; *İçi Dışıyla Batı'nın Kültür Dünyası: Bir Deneme, Bir Tutam Deyiş*, İst.: Ara, 1992; *Tadı Damağımda (Bir Okur-Yazarın Kitap Okuma Serüvenleri)*, İst.: YKY, 1995; *Başka-Sevgisi*, İst.: YKY, 1996; *Salkımlar*, İst.: YKY, 1998; *Dipten Gelen*, İst.: YKY, 1999; *Denemeli Denemesiz*, İst.: YKY, 1999; *İçimin Sesi*, İst.: YKY, 2001; *Eşekler İkindiler Yetişimler*, İst.: YKY, 2005.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 377; Nebioğlu, 649-650; Kurdakul, *Sözlük*, 632; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1118; Seyda, 401-414; "Uygur, Nermi", *TDEA*, VIII, 473; Karaalioğlu, 590-591; B. Onaran, "Tadı Damağım(ız)da Bir Düşünür ve Yazar: Nermi Uygur", *Cumhuriyet Kitap*, S. 273 (11 Mayıs 1995); B. Çotuksöken, *Nermi Uygur'un Felsefe Dünyasından Kesitler*, İst., 1996; ay, "Felsefe ve Yöntem(i)", *kitap-lık*, S. 21 (Mayıs-Haziran 1996), s. 41-42; ay, "Sevgi Dolayımında İnsan", *Cumhuriyet Kitap*, 17 Temmuz 1997; ay, "Dipten Gelen ya da Kavramları Aşma Çabası", *Cumhuriyet Kitap*, 11 Kasım 1999.

UYSAL, AHMET *(Savaştepe/Balıkesir, 29 Mayıs 1938 -)* Şair, yazar.

Tam adı Seyit Ahmet Uysal. Elif Hanım ile Devlet Demiryolları tren istasyonu şefi Seyit Veli Uysal'ın oğlu. Savaştepe İlköğretmen Okulu'nu bitirdi (1957). Bir süre ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra yükseköğrenimini Ankara Gazi Eğitim Ens. Eğitim Bölümü'nde tamamladı (1968). Çanakkale, Balıkesir ve Bursa'da öğretmenlik; Yozgat, Balıkesir ve Afyon'da müfettişlik yaptı (1957-68). Emekli olduktan sonra Balıkesir Altınoluk'a yerleşti; evli, iki çocuk babası. Edebiyatçılar Derneği, TYS, Dil Derneği üyesi.

İlk şiirleri 1954'te Dinar'da *Şairler Yaprağı* dergisinde çıktı. *Demet*, *Ilgaz*, *Yelken*, *Yansıma* ve yönetimine katıldığı *Yeni Dönem* ve *Varlık* dergilerindeki şiir ve yazılarıyla tanındı. *Düşlem* dergisinin (24 sayı, 1998-99) kurucuları arasında yer aldı. *Yaban Kedisi* adlı çocuk öyküleri kitabı 1985'te, *Die Wildkatze* adıyla Almanya'da yayımlandı.

Ödül: "Harç Kovası" adlı öyküyle 1975 12. Antalya Film Festivali Hikâye Yarışması (mansiyon); "Kuş Gölünde Günler" adlı dosyasıyla 1992 Çankaya Belediyesi ve Damar Dergisi Çocuk Kitapları Yarışması (şiir dalında ikincilik); 1992 Kırmızıfare Çocuk Dergisi Öykü Yarışması (başarı ödülü); "Suyla Sınanmış Şiirler" adlı dosyasıyla 1998 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü. "Acının Gümüşü" dosyası ile 1999 Yunus Nadi Şiir Ödülü; "Eylül Ebruları" şiir dosyası ile 2008 Ergin Günçe Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sularla*, Bursa: Yeni Biçem, 1994; *Uzak Yazlarda*, Bursa: Düşlem, 1988; *Acının Gümüşü*, Ank.: Bilgi, 1999; *Heva*, İst.: Ve Edebiyat, 2009.
Antoloji: *Mapusane Şiirleri*, Bursa: Adım, 1974.
Çocuk Kitabı: *Yaban Kedisi*, (öykü) İst.: Arkadaş, 1979; *Keloğlan'ın Düşü*, 1980; *Keloğlanın Diliyle*, İst.: Can, 1981; *Çöp Toplama Yarışı*, 1990, *Eğri Büğrü ile Tepesi Delik*, (şiir) İst.: Özer, 1990; *Alaca Baykuş*, Ank.: Bilgi, 1996; *Çöpçü Martı*, Ank.: Bilgi, 1996; *Anası Bulut Babası Yağmur*, Ank.: Bilgi, 1996; *Kuş Gölünde Günler*, Ank.: Bilgi, 1997; *Mağara Gölü'nde Serüven*, Ank.: Bilgi, 1999; *Ayda Yaz Uykusu*, Ank.: Bilgi, 1999.

Kaynaklar: *BF* (8 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 377-378; Kurdakul, *Sözlük*, 632; "Uysal, Ahmet", *TDEA*, VIII, 480.

UYSAL, HALİL *(Gürlevik köyü/Anamur/İçel, 28 Kasım 1939 -)* Şair.

H. U. Mülazımoğlu ve Nasır imzalarını da kullandı (1955-58). Emine Hanım ile İbrahim Uysal'ın oğlu. Mersin Lisesi'ni (1958), AÜ Hukuk Fakültesi'ni (1963) bitirdi. 1964'ten itibaren Afyon, Sarıkamış, Sivas, İzmit, Konya ve Elazığ'da askeri yargıç ve savcı olarak görev yaptı. 1975'te İzmit 15. Kolordu savcısıyken siyasal görüşleri nedeniyle görevden alındı. Yargı yoluyla 1978'de görevine dönene kadar Ankara Barosu'nda avukatlık yaptı. 1981'de Elazığ 8. Kolordu yargıcıyken kendi isteğiyle emekliye ayrıldı ve Paris'e gitti. 1985'te Paris Üni. Siyasal Bilimler Bölümü'nde "Türkiye'de Köy Enstitüleri" adlı teziyle yüksek lisans yaptı. Eski TDK üyesi (1962-81). 1987'den beri Paris Barosu'nda avukatlık yapıyor; bekâr.

İlk şiiri ("Vatan Topraklarında") 1952'de, İstanbul'da yayımlanan öğrenci gazetesi *Mustafam*'da çıktı; bu şiirle orta dereceli okullar arası şiir yarışmasında ödül de aldı. Şiir, çeviri (C. Baudelaire ve H. Michaux'den) ve eleştirilerini 1952'den başlayarak *Petek*, *Varlık*, *Dost*, *Türk Dili*, *Güney*, *Çağdaş Türk Dili*, *Yeditepe*, *Soyut*, *Ilgaz* gibi dergilerde yayımladı. İlk kitabı *Yersu*, soyut eğilimler taşımakla birlikte, duygusal planda yoğun; bireysel ve toplumsal yaşamdan algılara dayalı bir yapıt olarak değerlendirildi. İnsan sevgisine dayalı diğer

ürünlerinde ise özümsenmiş folklorik öğelerin ve toplumsal duyarlıkların ağır bastığı belirtildi. B. Necatigil ve kendi şiirlerinden bazılarını Fransızcaya çevirdi.

Ödül: "Türkü" adlı şiiriyle 1970 TRT Şiir Başarı Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Yersu*, Ank.: Memleket, 1966; *Alkol-dönem*, İst.: Yeditepe, 1968; *Geç Kalmanın Gurbetinde Bir Koşu*, İst.: Yeditepe, 1984.

Kaynaklar: *BF* (15 Aralık 1999); Necatigil, *İsimler*, 378; Kurdakul, *Sözlük*, 632-633; Karaalioğlu, 591; H. Cöntürk, *Dönem*, 1964; A. Bulut, "Halil Uysal'la Bir Konuşma", *Yeditepe*, S. 148 (Ağustos 1968); M. Balel, "Halil Uysal Doğa'nın Şiirini Anlatıyor", *Yeni Ortam*, 25 Mayıs 1973; İ. Karaahmedoğlu, "Ağustos 1976'da Halil Uysal'a Sorular", *Ilgaz*, S. 179 (Ağustos 1976); R. Hakkı, "Geç Kalmanın Gurbetinde Bir Koşu", *Kocaeli*, 28 Eylül 1986; *Kim Kimdir*, 717.

UYSAL, HAYRETTİN *(Gündoğdu köyü/Kocaeli, 1928 -)* Yazar.

Arifiye Köy Enstitüsü'nü ve İstanbul Eğitim Ens. Edebiyat Bölümü'nü bitirdikten (1947) sonra Türkçe öğretmenliği yaptı; Bingöl Milli Eğitim müdürü oldu. Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu başkanlığını yürüttü. 1964'te öğretmenliği bıraktı. 1965 seçimlerinde CHP Sakarya milletvekili oldu; Sosyal Güvenlik Bakanlığı görevinde bulundu (1977). Evli ve bir çocuk babası.

İlk şiirlerini Arifiye Köy Enstitüsü'nde öğrenciyken yazdı. Sonraki yıllarda şiirlerinin yanı sıra, çeşitli gazete ve dergilerde köy notları, öykü ve denemeler yayımladı. Genellikle toplum sorunlarını ele alan bir edebiyat anlayışı içerisinde ürünler verdi. Bir dönem *Demet* adında bir eğitim ve fikir dergisi çıkardı ve bu derginin başyazarlığını yaptı.

Yapıtları: Çocuk Kitabı: *Yollar Çamur*, İst.: Çatı, 1960; *Kartal Çetesi*, (S. Uysal ile) İst.: Çatı, 1960. Diğer: *Sapanca*, (1 Eylül 1957 ilçe kuruluşu anısı) İst.: Yenilik B., 1957; *Büyük Eğitim Mitingi*, İst.: Ekin B., 1964; *Mustafa Kemal Sabahları*, Ank.: Çatı, 1998.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 378; Karaalioğlu, 592.

UYSAL, OYA *(İstanbul, 24 Mayıs 1952 -)* Şair.

Perihan Hanım ile Denizcilik İşletmeleri memuru A. Cevdet Uysal'ın kızı. Mecidiyeköy Lisesi'ni bitirdi (1971). Yapı Kredi Bankası Şişli Şubesi'nde kambiyo şefi olarak görev yaptı (1972-92); emekli. TYS, Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği, Uğur Mumcu Vakfı ve BİLSAK (kurucu) üyesi. İstanbul'da yaşıyor; bir çocuk annesi.

İlk şiiri 1968'de *Sesimiz* dergisinde çıktı. *Varlık*, *Gösteri*, *Yazko Edebiyat*, *Türk Dili*, *Adam Sanat*, *Yeni Biçem*, *Yaşasın Edebiyat* ve *Milliyet Sanat* dergilerinde yayımladığı şiirlerle tanındı. "Lirik şiir"e yakınlık duyduğunu belirten şair özellikle son üç kitabı ve aldığı ödüllerle dikkat çekti.

Ödül: "Uçuruma Düşen Nehir" dosyasıyla 1997 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü; "Mevsimini Kaybetmiş Rüzgâr" dosyasıyla 1999 Cemal Süreya Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *İkili Düşünceler*, İst.: Bozak Mtb., 1972; *Büyük Düşlerin Türküsü*, İst.: Erenler Mtb., 1974; *Savaş Çocukları*, İst.: Otağ Mtb., 1976; *Elim Sende Ayışığı*, İst.: İnkılâp, 1994; *Yıldız Kokuyordu Gökyüzü*, İst.: Gerçek Sanat, 1994; *Uçuruma Düşen Nehir*, İst.: Era, 1997; *Mevsimini Kaybetmiş Rüzgâr*, İst.: Can, 2000; *Günaydın Sevgili Gece*, İst.: Can, 2003; *Kimselerin Akşamı*, İst.: YKY, 2008.

Kaynaklar: *BF* (7 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 378; Işık, 617; *Cumhuriyet Kitap*, 16 Temmuz 1998; *Kim Kimdir*, 717.

UYSAL, SERMET SAMİ *(Çorum, 1925 -)* Yazar.

İlköğrenimini Çorum, ortaöğrenimini İzmit ve İstanbul Kabataş Erkek Lisesi'nde tamamladı (1944). Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi'ne iki yıl devam etti. Askerlik dönüşü İÜEF Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi (1948); daha sonra Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne geçti (1950); buradan 1954'te mezun oldu. Kuleli Askeri Lisesi'nde (1954-59) ve Galatasaray Lisesi'nde (1956-63) edebiyat öğretmenliği yaptı. Brüksel ve Paris üniversitelerinde okutman olarak çalıştı (1963-69). Sorbonne Üniversitesi'ne bağlı bir enstitüde "Fransızcadan Türkçeye Geçen Sözcüklerle İlgili İncelemeler ve Bu Konuda Özel Sözlük" konulu teziyle doktorasını verdi (1969). Fransa'da kaldığı yıllarda H. de Montherlant, A. Maurois, M. Aymé, E. Triolet, L. Aragon, E. Ionesco, M. Duras, F. Sagan, J. P. Sartre ve S. de Beauvoir gibi pek çok yazarla tanıştı. Türkiye'ye döndükten sonra İÜ Yabancı Diller Okulu'nda uzman ve İTÜ'de okutman olarak çalıştı (1970-80). İstanbul'da yaşıyor.

Edebiyata küçük yaşlarda şiir yazarak girdi; sonraları öykü ve roman denemeleri de oldu. *Varlık*, *Türk Düşüncesi*, *Ayda Bir*, *Cep Dergisi*, *Ses*, *Hayat* gibi dergilerde ve *Cumhuriyet*, *Vatan*, *Yeni İstanbul*, *Ulus*, *Akşam* gazetelerinde şiir, öykü, roman, deneme, inceleme, rö-

portaj ve çeviriler yayımladı. "Aşk Her Şeyin Üstünde" adlı romanı 1954'te *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika edildi. Yazar özellikle Yahya Kemal ve Abdülhak Şinasi üzerine yaptığı çalışmalarla tanındı.

Yapıtları: İnceleme: *Abdülhak Şinasi Hisar: Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, İst.: Sermet Mtb., 1961; *Tevfik Fikret ve Şermin*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1973; *Şiire Adanmış Bir Yaşam: Yahya Kemal Beyatlı*, İst.: Yahya Kemal'i Sevenler Derneği, 1998.
Röportaj: *Yahya Kemal'le Sohbetler*, İst.: Kitap, 1959 (yb *İşte Gerçek Yahya Kemal*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1972); *Eşlerine Göre Ediplerimiz*, İst.: LM, 2004; *Bâki Kalan Bu Kubbede*, İst.: LM, 2005.
Şiir: *Hasret Şarkıları*, İst.: Bilge Kültür, 2007.
Kaynaklar: Y. Çotuksöken, "Uysal, Sermet Sami", *TDEA*, VIII, 480; Karaalioğlu, 592.

UYTUN, GÖKTÜRK MEHMET *(Çemişgezek/Tunceli, 27 Eylül 1935 - Ankara, 2 Temmuz 2001)* Şair, yazar.

Murat Ertürk, Savaş Ergenekon, Fatma Bilgili ve Bozkurt Serdaroğlu imzalarını da kullandı. Nazire Hanım ile maliyeci Tahsin Uytun'un oğlu. Öykücü ve yazar Nurettin Uytun ağabeyidir. Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi (1957). Öğretmenlik, Talim Terbiye Kurulu uzmanlığı ve Devlet Meteoroloji İşleri personel müdürlüğü görevlerinde bulundu, 1990'da emekli oldu. *Çemişgezek*, *Orkun*, *Çocuk Gazetesi* (N. Uytun ile) ve *Şeker Çocuk* dergilerini çıkardı. Türkiye Yazarlar Birliği, İLESAM ve Aydınlar Ocağı üyesiydi.

İlk şiiri ("Gelsin") 1957'de *Toprak* dergisinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Türk Yurdu*, *Hisar*, *Türk Edebiyatı* ve *Doğuş Edebiyat* dergilerinde yayımladı. Bazı şiirleri bestelendi.

Ödül: *Kader* ile 1996 İLESAM Arif Nihat Asya Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Yıllardan Sonra*, Ank.: Eroğlu Mtb., 1964; *Bir Yağmur Sonrası*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1969; *Türkiyem*, Ank.: Gaye Mtb., 1976; *Sanadır Şarkılarım*, Ank.: Gaye Mtb., 1976; *Kader*, Ank.: Gen Ajans, 1994.
Çocuk Kitabı: *Okul Şiirleri*, Ank.: Nur Mtb., 1960; *Vatan Sağolsun*, Ank.: Tekışık, 1965; *Öksüz Ali*, Ank.: Güven Mtb., 1967; *Kaplumbağa ile Kurbağa*, Ank.: Arı Mtb., 1967; *Boş Yuva*, Ank.: Tekışık, 1971; *Ayşecik ve Minik Kuş*, Ank.: Tekışık, 1991; *Kır Gezisi*, Ank.: Tekışık, 1991; *Zeynep Öğretmen*, Ank.: Tekışık, 1991; *Osman Gazi'nin Rüyası*, Ank.: Tekışık, 1991; *Göynük ve Akşemseddin*, Ank., 1992; *Arif Nihat Asya*, Ank.: Genel Mtb., ?; *Çocuk ve Tabiat*, Ank.: Genel Mtb., 1997; *Tekerlemeler*, Ank.: Cantekin Mtb., 1993; *At Hırsızları*, Ank.: Genel Mtb., 1997.
Antoloji: *Resimli Malazgirt Şiirleri Antolojisi*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1971; *Şiirimizde Çocuk*, Ank.: Cantekin Mtb., 1993; *Şiirimizde Bayrak*, Ank.: Gen Ajans, 1996; *Şiirimizde Öğretmen*, Ank.: Gen Ajans, 1996; *Şiirimizde Çevre*, Ank.: Gen Ajans, 1996.
Kaynaklar: *BF* (20 Ağustos 1999); "Uytun, Göktürk Mehmet", *TDEA*, VIII, 480; Işık, 618.

UYTUN, NURETTİN *(Çemişgezek/Tunceli, 13 Temmuz 1924 -)* Öykücü, şair.

Uytun Kurt, Nurettin Kutlu Kurt ve Gökoğlu Nurettin Uytun imzalarını da kullandı. Nazire Hanım ile maliyeci Tahsin Uytun'un oğlu. Şair Göktürk Mehmet Uytun kardeşidir. Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'nü bitirdi. İlkokul öğretmenliği ve müfettişliği yaptı (1944-77); emekli. *Çocuk Gazetesi*'ni çıkardı (G. M. Uytun ile; 14 sayı, 1968-69), Uytun Yayınevi'ni yönetti. İLESAM üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. Öykü, şiir ve yazılarını *Defne*, *Orkun*, *Türk Edebiyatı* dergileriyle *Hergün*, *Tercüman* ve bazı yerel gazetelerde yayımladı.

Yapıtları: Öykü: *Yemin*, Ank.: Gaye Mtb., 1975; *Kahramanlık*, Ank.: Gaye Mtb., 1976; *Vahşet*, Ank.: Gaye Mtb., 1976.
Şiir: *Muhabbet Kuşu*, İst.: Yeni Asya, 1998; *Erguvanlar Açarken*, İst.: Yeni Asya, 1998; *Gül Düşmüş Bahtına*, İst.: BYŞBD, 2005.
Kaynaklar: *BF* (13 Haziran 1999).

UYURKULAK, MURAT *(Aydın, 23 Ekim 1972 -)* Yazar.

Ahmet Macaroğlu, Cem Seferoğlu adlarını da kullandı. Öğretmen Ayla Akap Hanım ile öğretmen Hasan Uyurkulak'ın oğlu. İzmir Çamdibi Devrim İlkokulu'nda (1983) ve Bornova Anadolu Lisesi'nde okudu (1990). Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1995) ve Ege Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'ndeki öğrenimini yarıda bıraktı (1999). *Pero* (1993-95) ve *Kaplumbağalar ve Kurbağalar* (1996-98) adında iki fanzin çıkardı. İstanbul'da çevirmenlik, garsonluk, gazetecilik, yayıncılık gibi işler yaptı. *Radikal*, *Birgün* gazetelerinde çalıştı. İstanbul'da yaşıyor. *Milliyet Sanat Dergisi*'nde yazıyor. *Tol* romanını Mahir Günşıray sahneye uyarladı, oyun Almanca ve Lehçeye çevrildi, Türkiye, Almanya ve Polonya'da çeşitli tiyatrolarda sahnelendi. Almancada yayımlandı (*Zorn*, Unionsverlag, 2008).

Yapıtları: Roman: *Tol*, İst.: Metis, 2002; *Har*, İst.: Metis, 2006.
Kaynaklar: *BF* (10 Şubat 2009).

UZUNBAY, ZEYNEP *(Gemerek/Sivas, 11 Temmuz 1961 -)* Şair.

Asıl adı Zeynep ÖZDEMİR. Fatma Hanım ile öğretmen Mustafa Özdemir'in kızı. Kayseri Sağlık Meslek Lisesi'ni (1979) ve Gazi Eğitim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1985) bitirdi. Tokat ve Turhal'da iki yıl hemşirelik yaptı (1979-81); 1986'da öğretmenliğe başladı, 2006'da emekli oldu. Edebiyatçılar Derneği üyesi. İzmir'de yaşıyor; iki çocuk annesi.

İlk şiiri ("Bekleme Beni") 1993'te *Çağdaş Türk Dili* dergisinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Yeni Biçem*, *Varlık*, *Damar*, *Dize* ve *Kavram Kargaşa* dergilerinde yayımladı. H. Şafak, onun için, "Yazdıkları kendi hayatı olduğu kadar, o hayatın dilidir. Zeynep şiir dilini oluşturabilmiş bir şair özelliği göstermesiyle de dikkate değerdir. Onun yazdıkları bu biçimle ve bu dille yazılabilir. Şiirin dilini de, biçimini de şiirleştirdiği aşk anlayışı belirginleştirir" değerlendirmesini yaptı.

Ödül: *Sabahçı Su Kıyıları* ile 1995 Çankaya Belediyesi ve Damar Dergisi İlkbahar Şiir Yarışması (üçüncülük); *Yaşamaşk* ile 1998 Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülü; *Kim'e* ile 2003 Homeros Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sabahçı Su Kıyıları*, Ank.: Çankaya Belediyesi, 1995; *Yaşamaşk*, İst.: Hera, 1998; *Kim'e*, İst.: Papirüs, 2004; *Yara Falı*, İst.: Dünya, 2006.

Kaynaklar: *BF* (7 Ağustos 1999); Z. Uzunbay, "Sorulara Yanıtlar", *Damar*, S. 58 (Ocak 1996); Ö. Seçkin, "Hangi Dizelerini Yazmış Olmayı İsterdim", *aynı yerde*; N. Aksakal, "Sabahçı Su Kıyıları'nda Gezinen 'Tam Teşekküllü' Şiirler", *aynı yerde*; T. A. Balkar, "Bir Uzak Maviden: Dünyalıymışım", *aynı yerde*; F. Koyuncu, "Zeynep Uzunbay'ın Şiiri Üzerine", *aynı yerde*; H. Şafak, *Saptamalar Vurgular*, Ank., 1998, s. 170-183.

UZUNER, BUKET *(Ankara, 3 Ekim 1955 -)* Öykücü, romancı, gezi yazarı.

Tam adı Buket K. Uzuner. *Varlık* dergisindeki "Bir Siyah Saçlı Kadının Gezi Notları" başlıklı yazılarını Günsu Bertan imzasıyla yayımladı (1987-88). Öğretmen Rabia Özar ve bankacı Hayati Uzuner'in kızı. Ankara Sakalar İlkokulu'ndan (1966) sonra Anafartalar Kız Lisesi'ni üçüncülükle bitirdi (1972). Lise yıllarında lisanslı olarak voleybol oynadı. Hacettepe Üni. Fen Fak. Biyoloji Bölümü'nden mezun oldu (1977). Norveç Bergen Üni. Mikrobiyoloji Bölümü'nde mikrobiyel ekoloji ve sosyoloji (1979), ABD Michigan Üniversitesi'nde toplum sağlığı konularında yüksek lisans çalışmaları yaptı (1982). ODTÜ Çevre Mühendisliği Bölümü'nde araştırma görevlisi, Finlandiya Tampere Teknik Üni. Su Teknolojisi Bölümü'nde araştırmacı olarak çalıştı. 1991'de, kendi ifadesiyle, "tam zamanlı edebiyatçı" olma kararıyla akademik çalışmalarına son verdi, bu kararı ekonomik yönden desteklemek amacıyla reklam, turizm ve sinema sektörlerinde çalıştı. Remzi Kitabevi'nde yabancı yayınlar editörlüğü (1995-96), TRT-2'de "Gündemde Sanat Var" adlı programda edebiyat danışmanlığı (1995-96) ve *Yaşasın Edebiyat* dergisinde yayın kurulu üyeliği (1998-99) yaptı. Öğrenci, araştırmacı ve gezgin olarak Avrupa, Amerika ve Afrika'da yaşadı. *Gezi* (*National Geographic-Traveller Turkey*) dergisindeki "Sokak Portreleri"ni ve *Cumhuriyet* gazetesindeki pazar yazılarını sürdürüyor. 1996'da Iowa Üniversitesi'nin düzenlediği Uluslararası Yazarlar Programı'na katıldı ve bu üniversitenin onur üyesi oldu. 1993-95 döneminde yönetim kurulunda görev aldığı PEN Yazarlar Derneği, TYS, Edebiyatçılar Derneği ve Kanada Yazarlar Derneği (TWUC) üyesi, Gezginler Derneği ve Balkan Dekameronu kurucu üyesi. New York ve İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk annesi.

İlk öyküsü ("Efendi") 1975'te *Dönemeç* dergisinde çıktı. Öykü, deneme ve gezi yazıları 1977'den itibaren *Türk Dili*, *Oluşum*, *Varlık*, *Yarın*, *Sanat Olayı*, *Cönk*, *Gösteri*, *Gergedan*, *Argos*, *Gezi*, *Yaşasın Edebiyat* dergilerinde, *Cumhuriyet* ve *Radikal* gibi gazetelerde yayımlandı. Kadın dergisi *Rapsodi*'de kadın ve gezi sayfaları hazırladı (1989-92). Üslubu "içten, duyarlı ve mizah dolu" olarak nitelenen Uzuner'in öykü ve romanları, T. S. Halman tarafından postmodern ve neo-sürrealist olarak değerlendirildi. Kendisini modernizme daha yakın bulduğunu belirten Uzuner'in son romanı *Kumral Ada~Mavi Tuna*, "bireysel ve toplumsal iç savaş metaforlarıyla bizi iç barışa, içimizle barışmaya" çağıran yaklaşımıyla olduğu kadar, çok sayıda baskı yapmasıyla da edebiyat dünyasının gündemine yerleşti. "Güneş Yiyen Çingene" ve "Yerli Filmlerle Büyümüş Kız Çocuklarından Biri" adlı öyküleri İngilizceye çevrilerek ABD'de yayımlanan *Akdeniz ve Balkan Yazarlar Antolojisi*'nde yer aldı. Kitapları yedi dile çevrildi.

Ödül: "Mor ve Ötesi" adlı öyküsüyle 1988 Yunus Nadi Armağanı Öykü Yarışma-

sı (mansiyon); "Balık İzlerinin Sesi" ile 1993 Yunus Nadi Armağanı Yayımlanmamış Roman Ödülü (O. Baydar'la paylaştı); *Kumral Ada~Mavi Tuna* ile 1998 İÜ İletişim Fak. Roman Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Benim Adım Mayıs*, İst.: Süreç, 1986; *Ayın En Çıplak Günü*, İst.: Boyut, 1988; *Güneş Yiyen Çingene*, İst.: Gür, 1989; *Karayel Hüznü*, İst.: Remzi, 1993; *Şairler Şehri*, İst.: Remzi, 1994; *A Cup of Turkish Coffee / Bir Fincan Kahve* (iki dilli seçki), İst.: Milet London, 2001; *Şiirin Kızkardeşi Öykü*, İst.: Everest, 2003; *Yolda*, İst.: Turkuvaz, 2009.

Roman: *İki Yeşil Susamuru, Anneleri, Babaları, Sevgilileri ve Diğerleri*, İst.: Gür, 1991; *Balık İzlerinin Sesi*, İst.: Remzi, 1992; *Kumral Ada~Mavi Tuna*, İst.: Remzi, 1997; *Gelibolu*, İst.: Remzi, 2002; *İstanbullular*, İst.: Everest, 2007.

Deneme: *Selin ve Cem'le Yolculuklar*, İst.: Everest, 2008.

Biyografi: *Gümüş Yaz Gümüş Kız*, İst.: Everest, 2002.

Gezi: *Bir Siyah Saçlı Kadının Gezi Notları*, İst.: Gür, 1989; *Şehir Romantiğinin Günlüğü*, İst.: Remzi, 1998; *New York Seyir Defteri*, İst.: Remzi, 2000.

Kaynaklar: *BF* (30 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 378-379; "Uzuner, Buket", *TDEA*, VIII, 482; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 257-258; Işık, 68-619; buketuzuner.com.

UZUNGÜNEŞ, CEM *(Razgrad/Bulgaristan, 15 Şubat 1962 -)* Şair.

Asıl adı Şinasi ŞENTÜRK. Terzi Rahime Hanım ile işçi Mehmet Şentürk'ün oğlu. İlk ve orta okulu Aydın'da tamamladı; Kuleli Askeri Lisesi'ni ve Hacettepe Üni. İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1986'dan bu yana İngilizce öğretmeni. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk şiiri 1988'de *Mavi Derinlik* dergisinde çıktı. *Adam Sanat*, *Sombahar*, *Ludingirra*, *Varlık*, *Kaşgar* ve *kitap-lık* dergilerinde şiir ve yazıları yayımlandı.

Ödül: 1998 Kültür Bakanlığı 75. Yıl Şiir Başarı Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Soluğan*, Ank.: Öteki, 1998; *Arzuevi*, İst.: YKY, 2005.

Kaynaklar: *BF* (20 Eylül 2000); N. Ağıl, "Dört Dilsizin Ateşli Tartışması", *Ludingirra*, Yaz 1999.

UZUNYAYLALI, M. TALAT *(Erzurum, 1 Ocak 1955 -)* Romancı, gazeteci.

Asıl adı Talat GEYİK. Ticaret Lisesi'ni (1973) ve Marmara Üni. Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu Radyo-TV Bölümü'nü (1982) bitirdi. *Yeni Asya*, *Millî Gazete*, *Yeni Devir* ve *Sebil* gazete ve dergilerinde düzeltmen, muhabir, sayfa sekreteri olarak çalıştı (1975-81). Askerliğinden sonra Erzurum'a döndü, Anadolu Ajansı Bölge Müdürlüğü'nde çalıştı (1984-99). Emekli olduktan sonra Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev aldı. Evli, dört çocuk babası. Doğu Anadolu Gazeteciler Cemiyeti ve Basın Konseyi üyesi. İlk yazısı 1973'te Erzurum'da *Hür Söz* gazetesinde çıktı.

Ödül: 1986 Doğu Anadolu Gazeteciler Cemiyeti Haber Ödülü (birincilik).

Yapıtları: Roman: *Senatörün Kızı*, 1986; *Aydınlığı Bulan Adam*, (ilk adı *Molla*) 1987; *Sabrın Suskun Sesi*, İst.: Beka, 1992; *Taht ve Baht*, İst.: Beka, 1995; *Efsane Kadın Nenehatun*, İst.: Nesil, 2006.

Çocuk Kitabı: *Aldatılan Leylekler*, 1989.

Kaynaklar: Işık, 619.

ÜFTADEOĞLU, M. MUSTAFA *(Tavşanlı/Kütahya, 23 Ağustos 1953 -)* Öykücü.

Tam adı Mehmet Mustafa Üftadeoğlu. M. Üfdate imzasını da kullandı. Emine Hanım ile tüccar Abdülhalim Üftadeoğlu'nun oğlu. İlk ve orta öğrenimini Tavşanlı'da yaptıktan sonra Ankara Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli yerlerde öğretmen olarak görev yaptı. İzmir'de yaşıyor, evli. İlk ürünü *Türk Dili* dergisinde yayımlandı. Hikâyelerini *Yağmur*, *Sızıntı* gibi dergilerde yayımlamayı sürdürdü.

Yaptıları: Öykü: *Zaman Kuşları*, İzmir: Çağlayan, 1999; *Şehrin Ötesindeki Adam*, İst.: Adım, 2002; *Yokluğunda Buldum Seni*, İst.: Nesil, 2005; *İnsan Yetiştiren Ağaçlar*, İst.: Nesil, 2006.
Günlük: *Beyaz Sayfalar*, İst.: Adım, 2002.
Çocuk Kitabı: *Köye Gezi*, İzmir: Kaynak 1998; *Bostan ve Gülistan'dan Hikâyeler 1-2*, İst.: Nil, 2000-2004; *Barış'ın Anı Defteri*, İst.: Nil, 2000.
Kaynaklar: *BF* (21 Mayıs 2002).

ÜLDES, ERSAN *(Manisa, 27 Mart 1973 -)* Romancı.

Rakibe Hanım ile öğretmen Salih Üldes'in oğlu. Yıldız Teknik Üniversitesi Gemi İnşaatı ve Makineleri Mühendisliği Bölümü'nden mezun (1995). Aynı bölümde yüksek lisansını tamamladı (1997). Makine mühendisliği (1997-99), reklam yazarlığı, kreatif direktörlük yaptı. 2006'dan beri at yetiştiriciliği yapıyor. Reklam ajansı yöneticisi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir kızı var. İlk şiiri ("Yengi") *Milliyet Sanat* dergisinde çıktı (1990). *Turkish Book Review*, *Özgür Edebiyat* dergilerinde yazıları ve eleştirileri yayımlandı.

Ödül: *Yerli Film* ile 1999 İnkılap Kitabevi Roman Ödülü.

Yaptıları: Roman: *Yerli Film*, İst.: İnkılap, 2000; *Aldırılan Çocuklar Örgütü*, İst.: Telos, 2004; *Zafiyet Kuramı*, İst.: Plan B, 2007.
Kaynaklar: *BF* (10 Şubat 2009).

ÜLKEN, HİLMİ ZİYA *(İstanbul, 1901 - İstanbul, 5 Haziran 1974)* Felsefeci, yazar.

Dr. kimyager Mehmet Ziya Bey ile Kırım Savaşı sırasında ailesiyle Türkiye'ye göç eden Kazan'ın tanınmış müderrislerinden Kerim Hazret'in torunu Müşfike Hanım'ın oğlu. Özel Tefeyyüz İptidai ve Rüştiyesi'ni, İstanbul Sultanisi'ni, Mülkiye Mektebi'ni (1921) bitirdi. Mezuniyetinden sonra atandığı İstanbul Edebiyat Fakültesi coğrafya asistanlığı sırasında fakülte kütüphane memurluğuna da vekâlet etti; Felsefe Bölümü'nden ahlak, sosyoloji ve felsefe tarihi

sertifikaları aldı. 1924'te Bursa Lisesi coğrafya öğretmenliğine atandı. Kısa bir süre sonra Ankara Lisesi felsefe, Öğretmen Okulu tarih ve coğrafya öğretmenliklerine, 1925'te lisedeki görevi üzerinde kalmak üzere Maarif Vekâleti İstatistik Dairesi müdürlüğüne, 1926'da Talim ve Terbiye Heyeti Tercüme Bürosu üyeliğine getirildi. Aynı yıl Çapa Kız Öğretmen Okulu tarih ve psikoloji, İstanbul Erkek Lisesi felsefe öğretmenliğine, 1930'da Galatasaray ve Kabataş liseleri felsefe ve sosyoloji öğretmenliğine atandı. Maarif Vekâleti tarafından gönderildiği Almanya'da bir yıla yakın bir süre incelemelerde bulundu. Üniversite reformundan (1933) sonra İÜEF'ye "Türk Tefekkürü Tarihi" doçenti olarak atandı (1935), ayrıca içtimai doktrinler tarihi de okuttu. 1941'de Prof. von Aster ve Prof. Şerefeddin Yaltkaya'nın teklifleri üzerine profesör unvanını aldı. 1942'de eski derslerine ek olarak sosyoloji kürsüsünün yönetimini de üstlendi. 1944-48 yıllarında ek görev olarak İTÜ'de sanat tarihi derslerini okuttu. 1945-49 arasında sosyoloji derslerinin yanı sıra değerler kuramı ve bilgi kuramı dersleri verdi. Üniversite yönetimiyle arasında çıkan anlaşmazlık üzerine 1955'te ek görev olarak AÜ İlahiyat Fakültesi felsefe profesörlüğünü üstlendi. 1957'de ordinaryüs profesörlüğe yükseltildi. Ekim 1960'ta hükümet 147 üniversite profesörünün görevlerine son verirken, Ülken'in de İstanbul'daki derslerini alarak asli kadrosunu Ankara'ya nakletti. İki yıl sonra bu haksızlık giderilip İstanbul'daki görevi iade edildiyse de, Ülken bunu kabul etmedi. 1964-65 yıllarında İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nde felsefe dersleri okuttu. 1968'de yeni açılan AÜ Eğitim Fakültesi'nde açık bulunan eğitim ve bilim felsefesi profesörlüğüne ek görevle atandı. Bu görevde üç yıl kaldıktan sonra emekli oldu (1971). Fakat görevi bir yıl daha uzatıldı. 1973 Temmuzunda İlahiyat Fakültesi'ndeki görevinden ayrıldı. Yakalandığı kalp ve beyin hastalıklarından kurtulamayarak öldü. Rumelihisarı Mezarlığı'na gömüldü.

Yazı hayatına çok küçük yaşlarda başlayan (1912, *Çocuk Dünyası*, şiir) Ülken yazılarını Agâh Mazlum ile çıkardıkları *Mihrap* (1923-25, 28 sayı), Mülkiye ve Edebiyat Fakültesi'nden arkadaşlarıyla çıkardığı *Anadolu*, *Dergâh*, *Muallimler Birliği Mecmuası*, *Türk Yurdu*, Agâh Sırrı Levend'in desteğiyle çıkardığı *Felsefe ve İçtimaiyat Mecmuası* (1927-29, 16 sayı), *Galatasaray*, *Mülkiye*, Celâleddin Ezine'nin maddi yardımlarıyla çıkardığı *İnsan* (1938-41, 25 sayı) dergilerinde ve Sosyoloji Kürsüsü'nde 1960'a kadar çıkardığı *Sosyoloji Dergisi* adlı yıllıkta yayımladı. Paris, Bükreş, Roma, Oslo, Yeni Delhi, Şam, Amsterdam, Zagreb, Sevr, Bağdat, Viyana, Strasbourg ve Varna'da düzenlenen çeşitli kongrelere tebliğleriyle katılan Ülken, ayrıca araştırma yapmak üzere kısa sürelerle Berlin, Viyana ve İngiltere'de bulundu.

Özellikle Türk düşünce tarihi, İslam felsefesi ve düşüncesi alanlarında yaptığı öncü çalışmalarla tanınan Ülken bilimsel çalışmalarının yanında sanatla da ilgilenmiş, roman ve şiir türlerinde ürünler vermiştir; karakalem, kompozisyon ve yağlıboyadan oluşan resim çalışmaları vardır.

Yapıtları: Roman: *Posta Yolu*, ("İnsan Meddücezri" adlı dizi romanın üçüncü kitabı) İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1941; *Yarım Adam*, ("İnsan Meddücezri" adlı dizi romanının ikinci kitabı") İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1943 (1936'da tefrika, *Cumhuriyet*).

Deneme: *Aşk Ahlâkı*, İst.: Remzi, 1931; *İnsanî Vatanperverlik*, İst.: A. Halit, 1933; *Şeytanla Konuşmalar*, İst.: Ülkü Mtb., 1942.

İnceleme-Araştırma-Derleme: *Umumi Ruhiyat*, İst.: Darülfünun Mtb., 1928; *Felsefe Dersleri: Bilgi ve Vücud Nazariyeleri*, İst.: İlhami-Fevzi Lütfi Mtb., 1928; *Felsefe Yıllığı: 1931-1932*, İst.: Türkiye Mtb., 1931; *Umumi İçtimaiyat*, İst.: Ebüzziya Mtb., 1931; *Türk Tefekkürü Tarihi*, 2 c., İst.: Ebüzziya Mtb., 1932, 1933; *Felsefe Yıllığı: 1934-1935*, İst.: Bozkurt Mtb., 1935; *Türk Feylosofları Antolojisi I*, İst.: Yeni Kitapçı, 1935; *Uyanış Devirlerinde Tercümenin Rolü*, İst.: Vakit, 1935; *Türk Mistisizmini Tetkike Giriş*, İst.: Akşam Mtb., 1935; *Yirminci Asır Filozofları*, İst.: Kanaat, [1936]; *İlliyet Meselesi ve Diyalektik*, Ank., 1938; *Ziya Gökalp*, (haz.) İst.: Kanaat, [1939]; *Farabi*, (K. Burslan ile) İst.: Kanaat, [1940]; *Türk Tarihinde Mezhep Cereyanları*, (T. Hariri'nin kitabına not) İst.: Ahmed Said Mtb., 1940; *İçtimai Doktrinler Tarihi*, İst.: İÜ, 1941; *İbn-i Haldun*, (Z. F. Fındıkoğlu ile) İst.: Ahmed Said Mtb., 1941; *Mantık Tarihi*, İst.: İÜEF, 1942; *Resim ve Cemiyet*, İst.: Üniversite Kitabevi, 1942; *Dinî Sosyoloji*, İst.: İÜEF, 1943; *Sosyoloji*, İst.: Remzi, 1943; *Yahudi Meselesi*, İst.: Üniversite Kitabevi, 1944; *Milletlerin Uyanışı*, İst.: Marmara Kitabevi, 1945; *İslam Düşüncesi: Türk Tefekkürü Tarihi Araştırmalarına Giriş*, İst.: İÜEF, 1946; *Ahlâk*, İst.: İÜEF, 1946; *Sosyolojiye Giriş*, İst.: İÜEF, 1948; *Millet ve Tarih Şuuru*, İst.: İÜEF, 1948; *İslam Sanatı*, İst.: İTÜ, 1948; *İbn Rüşd*, İst.: İÜ Tıb Tarihi Ens., 1951; *İbn Sinâ*, İst.: İÜ Tıb Tarihi Ens., 1951; *Rubaîyyat-ı Melûl*, İst.: Milli Mecmua B., 1951; *Tarihi Maddeciliğe Reddiye*, İst.: Türk Sosyoloji Cemiyeti, 1951; *İslam Düşüncesine Giriş*, İst.: İÜEF, 1954; *Sosyoloji Problemleri*, İst.: İÜEF, 1955; *Dünyada ve Türkiye'de Sosyoloji Öğre-*

timi ve Araştırmaları, İst.: Çeltüt Mtb., 1956; *İslâm Düşüncesi II: İslam Felsefe Tarihi*, İst.: İÜEF, 1957; *Veraset ve Cemiyet*, İst.: Kutulmuş Mtb., 1957; *Felsefeye Giriş*, 2 c., Ank.: AÜ İlahiyat Fak., 1957, 1958; *Sosyoloji Sözlüğü*, (haz.) Ank.: MEB, 1959; *Siyasi Partiler ve Sosyalizm*, İst.: Anıt, [1963]; *Bilgi ve Değer*, Ank.: Aytemiz Kitabevi, [1965]; *Değerler, Kültür ve Sanat*, İst.: Kâğıt ve Basım İşleri Mtb., 1965; *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, Konya: Selçuk, [1966]; *Humanisme de cultures: Contribution à la resherche d'un humanisme intégral*, Ank.: İÜ İlahiyat Fak., 1967; *İslam Felsefesi Kaynakları ve Tesirleri*, İst.: Türkiye İş Bankası, 1967; *Varlık ve Oluş*, Ank.: AÜ İlahiyat Fak., 1968; *İlim Felsefesi*, Ank.: AÜ Eğitim Fak., 1969; *Toplum Yapısı ve Soyaçekme*, İst.: Doruktekin, [1971]; *Genel Felsefe Dersleri*, Ank.: AÜ İlahiyat Fak., 1972.

Çeviri: *İçtimaiyat Hakkında İptidai Malumat* (G. Richard), İst., 1928; *Yeni İlmi Zihniyet* (G. Bachelard), İst., 1934; *İlim ve Felsefe* (M. Schalik), İst., 1934; *Metafizik* (Aristo, 1. kitap), İst., 1935; *Rüzgâr Gibi Geçti* (M. Mitchell; A. İnsel ile), İst., 1941; *Lojik Prensipleri ve Muasır Tenkit* (A. Reymond), Ank., 1942; *Emil* (J. J. Rousseau'dan kısaltılarak; A. R. Ülgener ve S. Güzey ile), İst., 1943; *Etika* (Spinoza), Ank., 1946; *Tabiat Kanunlarının Zorunsuzluğu Hakkında* (E. Boutroux) İst., 1947.

Kaynaklar: Dr. E. Sanay, *Hilmi Ziya Ülken: Psikolojisi, Sosyolojisi, Felsefesi*, Ank., 1988; Çankaya, IV, 1678-1686; İ. Kara, "Ülken, Hilmi Ziya", *TDEA*, VIII, 485-486; M. Balakbabalar, "Ord. Prof. Hilmi Ziya Ülken", *AÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, c. XX, s. V-XXI; Z. Somar, "Türk Düşüncesi ve Hilmi Ziya Ülken, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, c. XX, S. 229-230 (1974), s. 11-13; S. H. Bolay, "Ord. Prof. Hilmi Ziya Ülken", *Diyânet Gazetesi*, c. V, S. 104 (1 Kasım 1974), s. 3.

ÜLKÜ, CAHİT *(Ankara, 7 Ağustos 1941 -)* Romancı.

Fahriye Hanım ile bankacı Talit Ülkü'nün oğlu. Bahçelievler Deneme Lisesi'ni, İTÜ Mimarlık Fakültesi'ni (1968) bitirdi. Ankara'da serbest proje mimarlığı yaptı. 1984'te Demokratik Sol Parti'nin kuruluş çalışmalarına katıldı, ancak partinin resmen kuruluşundan önce hareketten ayrıldı. 1985'te bir "hayat sigortası" şirketinin kurucusu ve yönetim kurulu başkanı olarak İzmir'e yerleşti. 1992'en başlayarak İzmir'de kurucusu olduğu "Radyofon 99.3" radyosunda "Saklı Tarih" adlı programı hazırladı ve sundu.

Yapıtları: Roman: *Pargalı İbrahim Paşa: Kanuni'nin Düşü Hürrem'in Kâbusu*, İst.: İnkılap, 2001; *Çobanlıktan Veziriazamlığa Rüstem Paşa*, İst.: İnkılap, 2002; *Son Hazaryalı*, İst.: İnkılap, 2004.

Kaynaklar: *BF* (22 Mayıs 2002).

ÜLKÜTAŞIR, M. ŞAKİR *(İstanbul, 14 Mart 1894 - İstanbul 30 Mayıs 1981)* Halkbilimci, yazar.

Tam adı Mehmet Şakir Ülkütaşır. Simkeşhane başkâtipliği görevinde bulunmuş Hüsnü Efendi'nin oğlu. Babasını küçük yaşta kaybetti. Numune-i Terakki İlkokulu'nda okudu; sağlık memuru yetiştiren lise dengi bir okuldan mezun olduktan sonra Darülfünun'da edebiyat, ruhbilim, felsefe ve tarih derslerini izledi. Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru bir süre Maraş İdadisi'nde öğretmenlik yaptı. Bu yıllarda bu yörenin geleneksel, folklorik özellikleriyle ilgili derlemelerde bulundu. 1928'de İstanbul'da kurulan Türk Halk Bilgisi derneğinin çalışmalarına katıldı, bu derneğin yayın organı *Halk Bilgisi Haberleri* dergisinde folklor üzerine yazılar yazdı. Memur olarak Sinop ve Samsun'da bulundu. 1933'te derleme kolu yardımcısı olarak girdiği TDK'da emekliye ayrıldığı 1963'e kadar uzman olarak çalıştı. TDK dışında, Halkevleri, Yeşilay, Türk Birliği, Türk Ocağı, Türk Folklor Derneği, Türk Halk Bilgisi Derneği, Çocuk Esirgeme Kurumu'nda çalıştı. Türk Etnografya ve Folklor Derneği'nin ikinci başkanlığını yaptı. Yazarın yayın alanındaki en verimli dönemi TDK'da çalıştığı yıllar olmuştur. Birçok gazete ve dergide, yıllıklarda, *İslam (Türk) Ansiklopedisi*, *Aylık Ansiklopedi*, *İnönü-Türk Ansiklopedisi*, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* gibi ansiklopedilerde çok sayıda yazısı yayımlandı.

Yazıları 1920'li yıllardan itibaren yayımlanmaya başladı. *Halk Bilgisi Mecmuası*, *Azerbaycan*, *Yurt Bilgisi*, *Halk Bilgisi Haberleri*, *Güzelyurt*, *Adsız*, *Milli Mecmua*, *Yeni Türk*, *Yeni Muhit*, *Amaç*, *Yolların Sesi*, *Varlık*, *Sebilürreşat*, *Ankara*, *Ülkü*, *Tarihten Sesler*, *Yücel* yazdığı dergilerden bazılarıdır. Ziya Gökalp-Fuad Köprülü çizgisini benimseyen Ülkütaşır halk oyunları, halk müziği gibi halkbilimin çeşitli alanlarında yaptığı çalışmalarla tanındı. Ayrıca tarih, biyografi, dil ve edebiyat üzerine de çok sayıda yazısı yayımlandı.

Yapıtları: İnceleme: *Sinop Vilayeti: Tarih, Coğrafya ve Halkıyat Tetkikleri*, (bir forması basılmıştır) 1926; *Sinop'ta Candaroğulları Zamanına Ait Tarihi Eserler*, İst.: Burhanettin Mtb., 1934; *Türkiye Etnografya ve Folklor Sözlüğü Üzerine Bir Kalem Tecrübesi*, İst.: Burhanettin Mtb., 1937; *Türkoloji Ansiklopedisi Üzerine Bir Kalem Deneyi*, (A. Abdal Kumral ve A. İnan ile) İst.: Eminönü Halkevi, 1938; *Türk Halkbilgisine Ait Araştırmalar*, İst.: Eminönü Halkevi, 1938; *Cevdet Paşa: Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri*, Ank.: Doğuş Mtb., 1945; *Uluğ Bey*, İst.:

Ahmet Halit, 1946; *Babur Şah*, İst.: Ahmet Halit, 1946; *Büyük Türk Dilcisi Kâşgarlı Mahmut: Hayatı, Şahsiyeti, Divanü Lûgat'ı*, Ank.: TDK, 1946; *Meşhur Türk İmparatoriçeleri*, İst.: Varoğlu, 1947; *Sivastopol Harbi*, İst.: Varoğlu, 1948; *Adlar, Adverme ile İlişkili Âdet ve İnanmalar*, Samsun: Ahali Mtb., 1952; *Türk ve İslam Geleneğinde Ağaç*, Ank.: Türk Etnografya ve Folklor Derneği, 1963; *Nasreddin Hoca*, (C. Öztelli ile) Ank., Türk Etnografya ve Folklor Derneği, 1964; *Cumhuriyet'le Birlikte Türkiye'de Folklor ve Etnografya Çalışmaları*, Ank.: Milli Folklor Enstitüsü, 1973; *Atatürk ve Harf Devrimi*, Ank.: TDK, 1973.

Kaynaklar: M. Kutlu, "Ülkütaşır, Mehmet Şakir", *TDEA*, VIII, 487; Karaalioğlu, 595.

ÜLSEVER, CÜNEYT *(Ankara, 1951 -)* Yazar.

Robert Koleji ve Boğaziçi Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. ABD Harward Üniversitesi'nde doktorasını tamamladı. Türkiye'de çeşitli bankalarda üst düzey yöneticilik yaptı. Televizyon programları hazırladı. *Hürriyet* gazetesinde köşe yazarı. İnsan yönetimi ve siyasi konularda kitapları vardır.

Yapıtları: Roman: *Karadul Bir Prens Masalı*, İst.: Timaş, 1999; *Hacı*, İst.: Om, 2003; *Topal Devrimci Cinayeti*, İst.: Everest, 2005; *Hisarüstü Cinayetleri*, İst.: Everest, 2008.
Tiyatro: *Aşkın Kendisi Aşk*, İst.: MitosBoyut, 2008.
Deneme: *Teneke Evin Torunu*, İst.: Om, 2003.
Kaynaklar: Işık 06, 3732.

ÜMİT, AHMET *(Gaziantep, 30 Eylül 1960 -)* Romancı, öykücü.

Terzi Fatma Hanım ile tüccar Mehmet Ümit'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Gaziantep ve Ergani'de tamamladı; Marmara Üni. Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirdi (1983). Moskova Sosyal Bilimler Akademisi'nde öğrenim gördü (1985-86). Reklamcılık yaptı (1989-96), *Yine Hişt* dergisini çıkardı (1990-98). TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri *Adam Sanat*'ta çıktı. Şiir, öykü ve yazılarını *Adam Sanat*, *Yine Hişt*, *Öküz* ve *Cumhuriyet Kitap* dergileriyle *Yeni Yüzyıl* gazetesinde yayımladı. Romanları, sürükleyici anlatımı, kurgusu ve sinematografik özellikleriyle eleştirmenler tarafından Türk edebiyatında polisiye roman türünün en başarılı örnekleri olarak gösterildi. V. Günyol *Sis ve Gece*'yi "polisiye içerikli, polisiye havalı bir roman, gelişigüzel olaylara bulanmış, gelgeç yaşam çizgisinin çok ötelerinde, insan psikolojisini zorlayan, bir sevda ekseninde gelişip insancıllığa kanat geren bir yaşam serüveni" olarak değerlendirdi. Öykülerinden yola çıkılarak televizyon dizeliri yapıldı. *Sis ve Gece* T.Yasalar tarafından sinemaya uyarlandı (2007). Eserleri yabancı dillere çevrildi.

Ödül: *Çıplak Ayaklıydı Gece* ile 1992 Ferit Oğuz Bayır Düşün ve Sanat Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Sis ve Gece*, İst.: Cem, 1996; *Kar Kokusu*, İst.: Can, 1998; *Patasana*, İst.: Om, 2000; *Kukla*, İst.: Om, 2002; *Beyoğlu Rapsodisi*, İst.: Doğan Kitap, 2003; *Kavim*, İst.: Doğan Kitap, 2006; *Ninatta'nın Bileziği*, İst.: Doğan Kitap, 2006; *Bab-ı Esrar*, İst.: Doğan Kitap, 2008.
Öykü: *Çıplak Ayaklıydı Gece*, İst.: Cem, 1991; *Bir Ses Böler Geceyi*, İst.: Cem, 1998; *Agatha'nın Anahtarı*, İst.: Can, 1999; *Şeytan Ayrıntıda Gizlidir*, İst.: Doğan Kitap, 2002; *Aşk Köpekliktir*, İst.: Doğan Kitap, 2004.
Şiir: *Sokağın Zulası*, İst.: Deniz, 1989.
Çocuk: *Masal Masal İçinde*, İst.: Cem, 1994; *Olmayan Ülke*, İst.: Doğan Egmond, 2008.
Çizgi Roman: *Başkomiser Nevzat 1*, (Çizen: İ. Gülgeç) İst.: Doğan Kitap, 2005; *Başkomiser Nevzat 2*, (Çizen: İ. Gülgeç) İst.: Güncel, 2007.
Deneme: *İnsan Ruhunun Haritası*, İst.: Doğan Kitap, 2005
Kaynaklar: *BF* (8 Nisan 1999); C. Erciyes, "Üç Bin Yılın Zalimliği", *Radikal*, 27 Ocak 2000; H. Y. Foggo, "Zalimler Çağında 'Patasana Sendromu' ", *Radikal İki*, 30 Ocak 2000; M. Alagöz, "Mezopotamya'daki Kanlı Gelenek ve Ahmet Ümit", *Cumhuriyet Kitap*, S. 525 (9 Mart 2000); V. Günyol, "Bir İnsanlık Trajedisi: Patasana", *aynı yerde*; L. Yılmaz, "Hatti Yazman'ı Patasana'nın Ahmet Ümit'i Tekzibidir", *aynı yerde*.

ÜNAL, HAYRİYE *(Afyon, 6 Ekim 1973 -)* Şair

ODTÜ Matematik Bölümü mezunu (1997). AÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yüksek lisans yaptı (2005). Farsça öğrendi. Radyo programcılığı, öğretmenlik, yayınevlerinde redaktörlük, düzeltmenlik yaptı. Ankara'da yaşıyor.

İlk şiiri ("Gözleri Kamaşanlar İçin Üç Kısa Şarkı") *Hece* dergisinde çıktı (Eylül 1997). Şiir, yazı ve çevirileri *Dergâh, Son Duvar, Kaşgar, İpek Dili, Atlılar, Kırklar* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Roman: *Saçları Vardır Aşkın*, İst.: Dergâh, 2000; *Âdemin Kızlarından Biri*, İst.: Mavi Ağaç, 2003; *Sert Geçecek Bu Kış*, Ank.: Hece, 2006,
Kaynaklar: Işık 06, 3737; tr.wikipedia.org.

ÜNAL, ÜMİT . *(Tire/İzmir, 14 Nisan 1965 -)* Öykücü, romancı, senaryo yazarı.

Öğretmen Sevinç Ünal ile öğretmen Necdet Ünal'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Menemen Lisesi'nde tamamladı (1981); Dokuz Eylül Üni. Güzel Sanatlar Fak. Sinema-Televizyon Bölü-

mü'nü (1985) bitirdi. Film ve reklam senaryoları yazdı; 1999'dan bu yana reklam yönetmeni olarak çalışıyor. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

Amerikan Güzeli adlı öykü kitabı ve sinema filmleri için yazdığı senaryolarla tanındı. "Teyzem" (yön. H. Refiğ, 1986), "Milyarder" (E. Eğilmez ile birlikte; yön. K. Tibet, 1986), "Hayallerim, Aşkım ve Sen" (yön. A. Yılmaz, 1987), "Piano, Piano Bacaksız" (T. Başaran ve K. Demirel ile birlikte; yön. T. Başaran, 1990), "Berlin in Berlin" (S. Çetin ile birlikte; yön. S. Çetin, 1992), "Amerikalı" (Ş. Gören ile birlikte; yön. Ş. Gören, 1993), "Yaz Yağmuru" (A. H. Tanpınar'ın öyküsünden; yön. T. Giritlioğlu, 1993) sinema filmlerinin ve "Tatlı Betüş" (1992) ile "Aziz Ahmet" (1993) adlı televizyon dizilerinin senaryolarını yazdı.

Ödül: "Teyzem" senaryosuyla 1986 Milliyet Gazetesi Senaryo Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Öykü: *Amerikan Güzeli*, İst.: Oğlak, 1993.
Roman: *Aşkın Alfabesi*, İst.: İyi Şeyler, 1996; *Kuyruk*, İst.: Oğlak, 2002.
Kaynaklar: *BF* (16 Haziran 2000); Özgüç, II, 270-271, 279-280, 304-305, 378; III, 26-27, 48-50, 77-78.

ÜNALDI HASANNEBİOĞLU, CUMALİ *(Malatya, 29 Ekim 1949 -)* Şair.

Asıl adı Cumali ÜNALDI'dır. Cem Bentli ve Hasan Nebioğlu imzalarını da kullandı. Lütfiye Hanım ile memur Ali Ünaldı'nın oğlu. Anne tarafından dedeleri Boranlı Mustafa Baba ile oğlu Abdullah Fahri Baba tanınmış Kadiri şeyhleridir. İlk ve orta öğrenimini Malatya'da tamamladı; Erzurum Atatürk Üni. Ziraat Fakültesi'ni bitirdi (1972). Ziraat yüksek mühendisi olarak Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nda çalıştı; Başbakanlık müşavirliği yaptı. 1987-88 sezonunda Malatyaspor'da astbaşkanlık yaptı. World Academy of Arts and Culture üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

İlk şiiri ("Bekleyiş") 1966'da Malatya'da arkadaşlarıyla birlikte yayımladıkları *Çile*'de çıktı. Özellikle *Adımlar* ve *Hareket*, *Düşünce*, *Defne*, *Mavera* ve *Yedi İklim* dergilerindeki şiir ve yazılarıyla tanındı. 1990'da "Sudaki Kendi Yüzüm" adlı bir şiir kaseti çıkardı. Geleneksel edebiyatın izlerini taşıyan yüksek tonlu şiirlerinde acılarını, hüzünlerini ve yakarışlarını İslami bir duyarlıkla dile getirdi.

Ödül: *Kendini Yusuf Gören* ile 1987 TYB Yılın Şairi Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Çerağ*, İst.: Düşünce, 1979; *Bir Gecenin Şiiri*, İst.: Akabe, 1988; *Kendini Yusuf Gören*, İst.: Yazı, 1988; *Ölüm Bile Aşkile*, Konya: Sanat, 1994; *Kalbim, Ey Divane*, İst.: Erguvan, 2006.
Kaynaklar: *BF* (3 Haziran 1999); "Ünaldı, Cumali", *TDEA*, VIII, 489; M. Metiner, "Dünden Bugüne", *Kitap*, S. 18-19 (Ağustos-Eylül 1988); *Kim Kimdir*, 725.

ÜNAYDIN, RUŞEN EŞREF *(İstanbul, 1892 - İstanbul, 21 Eylül 1959)* Gazeteci, yazar.

Sivaslı Vaizzadeler ailesinden hekim Eşref Ruşen Bey'in oğlu. Küçük yaşta annesini kaybetti, babasının görevli olarak Almanya'ya gitmesi üzerine amcası Tevfik Paşa tarafından yetiştirildi. Galatasaray Sultanisi'nden sonra Darülfünun Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi (1914). İstanbul'da çeşitli okullarda Türkçe, edebiyat ve Fransızca öğretmenliği yaptı. 1914'ten başlayarak *Vakit* gazetesinde dönemin tanınmış edebiyatçılarıyla yaptığı röportaj tarzındaki konuşmalarla geniş bir çevrede adı duyuldu. 1918'de yine *Vakit* muhabiri olarak Batum'da ve Kafkasya'da bulundu. Milli Mücadele yıllarında Sivas'a ve Amasya'ya gitti, daha sonra Ankara'ya yerleşti. 1921'de Londra Konferansı'na basın danışmanı olarak katıldı. Aynı yıl *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesi muhabiri olarak batı cephesine gitti. 1923'te Afyon milletvekili olarak TBMM'ye girdi. 1933'te cumhurbaşkanlığı genel sekreterliğine; 1934'te Tiran, aynı yıl Atina, daha sonra Budapeşte (1939), Roma (1943), Londra (1944), yeniden Atina (1945) elçiliklerine atandı. 1952'de emekliye ayrıldı. Rumelihisarı Mezarlığı'nda gömülüdür.

İlk yazılarını *Servet-i Fünun*'da yayımlayan Ruşen Eşref öyküden düzyazı şiire, denemeden anıya kadar çeşitli türlerde ürünler vermekle birlikte, Türk edebiyatı tarihinde daha çok röportajlarıyla tanındı. Bu röportajların başında da, önce "Edebi Ziyaretler ve Mülakatlar" başlığıyla değişik gazetelerde yayımlanıp daha sonra *Diyorlar ki* adıyla kitaplaşan ünlü röportajlar gelmektedir. 1918'de *Yeni Mecmua*'nın Çanakkale özel sayısında yayımladığı "Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülakat" adlı röportajıyla da Mustafa Kemal'i ilk kez Türk kamuoyuna tanıtmıştır. Kurtuluş Savaşı yıllarında yazdığı ulusal duyguları dile getiren yazılar bu türün en iyi örneklerindendir.

Yapıtları: Röportaj: *Diyorlar ki*, İst.: Kanaat Mtb., 1334/1918; *Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülakat*, İst.: Devlet Mtb., 1930; *Atatürk'ün Hastalığı: Prof. Dr. Nihat Reşat Belger'le Mülakat*,

Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1959; *Çanakkale'de Savaşanlar Dediler ki*, Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1960.
Anı: *Geçmiş Günler*, İst.: Matbaa-i Osmaniye, 1919; *Tevfik Fikret: Hayatına Dair Hatıralar*, İst.: Kütüphane-i Sudi, 1919; *Ayrılıklar 1334-1336*, İst.: Orhaniye Mtb., 1339/1923; *Türk Dili Tetkik Cemiyeti Kurulduğundan İlk Kurultaya Kadar Hatıralar*, Ank.: Türk Dili Tetkik Cemiyeti, 1933; *Atatürk, Tarih ve Dil Kurumları*, Ank.: TDK, 1954; *Atatürk'ü Özleyiş: Hatıralar*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1957; *Galatasaray ve Futbol*, İst.: Yenilik B., 1957.
Diğer: *İki Saltanat Arasında*, İst.: Kanaat, 1334/1918; *İstiklal Yolunda*, Ank.: Matbuat ve İstihbarat Mtb., 1338/1922; *Damla Damla*, İst.: Hamit Mtb., 1928; *Boğaziçi Yakından*, İst.: Çituri Biraderler B., 1938; *Sur la littérature Turque*, Budapeşte, 1943; *Sur la civilisation de la Gréce antique*, Atina, 1950; *Atatürk ve Milli Tesanüt*, İst.: Milli Tesanüt Birliği, 1954.
Ders Kitabı: *Yeni Kıraat Kitabı*, (6 kısım, Mithat Sadullah [Sander]ve Necmettin Sadık [Sadak] ile) İst.: Şirket-i Mürettibiye Mtb., 1336/1920; *Cumhuriyet Kıraati*, (8 kısım, Mithat Sadullah [Sander] ve Necmettin Sadık [Sadak] ile) İst., 1924-25; *Renkli Resimli Yeni Mektep Kıraati*, (5 kısım, Mithat Sadullah [Sander] ve Necmettin Sadık [Sadak] ile) İst.: Tefeyyüz, 1929-30; *Resimli Cumhuriyet Kıraati*, (8 kısım, Mithat Sadullah [Sander] ve Necmettin Sadık [Sadak] ile) İst.: Tefeyyüz, 1928-30; *Yeni İlk Mektep Kıraati*, (2. sınıf, M. S. Sander ve N. S. Sadak ile) İst.: Resimli Ay B., 1934.
Çeviri: *Âdemoğlu: Bir Peygamberin Tarihi* (E. Ludwig), 1930; *Çoban Şiirleri: Bükolikler* (Vergilius), 1930; *Beyaz Geceler* (Dostoyevski), 1934.
Kaynaklar: İsmail Habip, *Edebi Yeniliğimiz*, 480-483; M. N. Özön, *Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, İst., 1945, s. 434-435; Gövsa, 393; Banarlı, *RTET*, II, 1241; N. Birinci, *Ruşen Eşref Ünaydın'dan Seçmeler*, Ank., 1982; ay, "Ünaydın, Ruşen Eşref", *TDEA*, VIII, 489-490.

ÜNLÜ, FERHAT *(Adana, 5 Ekim 1975 -)* Yazar.

Gülseren Hanım ile emekli Ramazan Ünlü'nün oğlu. İÜ İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü mezunu (1997). *Yeni Şafak* gazetesi'nde muhabirlik (1995-2004), *Haftalık* dergisinde muhabirlik, editörlük ve köşe yazarlığı yaptı (2004-2007). 2007'den beri *Sabah* gazetesinde muhabirlik yapıyor. İstanbul'da yaşıyor; evli. Güncel siyasi olaylar hakkında inceleme kitapları yayımlandı.

Yapıtları: Roman: *Buzdan Gözyaşı*, İst.: Bakış, 2002; *Bir Gölgenin İntikamı*, İst.: Everest, 2003; *Münasebetsizleri Ayıklama Teşkilatı*, İst.: Everest, 2006.
Kaynaklar: *BF* (16 Ocak 2009)

ÜNLÜ, MAHİR *(Harput/Elazığ, Mart 1926 -)* Yazar.

Münevver Hanım ile davavekili, arzuhalci Salih Ünlü'nün oğlu; şair, romancı Şemsettin Ünlü kardeşidir. Ankara Gazi Onuncu Yıl Yatılı Okulu (1938), Elazığ Lisesi (1945) ve askeri öğrenci olarak DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1951) bitirdi. Öğretmen teğmen olarak Ankara Askeri Mızıka Meslek Okulu (1951-56), Bursa Işıklar Askeri Lisesi (1956-61) ve Kuleli Askeri Lisesi'nde (1961-67) çalıştı. Genelkurmay Başkanlığı Halkla İlişkiler Şubesi'nde propaganda subayıyken Ankara Radyosu "Silahlı Kuvvetler Saati" programının metinlerini hazırladı (1967-69). Çankırı Astsubay Okulu'nda planlama subayı (1969-71) ve 2. Kolordu'da (Gelibolu) kütüphane müdürü oldu. Emekliye ayrıldıktan sonra Darüşşafaka ve Saint Joseph liselerinde öğretmen olarak çalıştı (1971-81). İstanbul Feneryolu'nda Ekin Kitabevi'ni işletti (1981-83). TYS ve Dil Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk yazısı ("İmlâ Konusunda") 1958'de *Varlık*'ta çıktı. Dil ve edebiyatın sorunlarına ilişkin yazılarını *Cumhuriyet* gazetesi, *Türk Dili*, *Somut*, *Öğretmen Dünyası*, *Çağdaş Türk Dili*, *Gerçek Sanat* ve İstanbul'da A. Miskioğlu'nun çıkardığı *Türk Dili Dergisi*'nde yayımladı. Mızıka Meslek Okulu için yazdığı marş Muammer Sun tarafından bestelendi. Daha çok liseler için hazırladığı ders kitaplarıyla tanındı.

Yapıtları: İnceleme: *Toplumsallık Açısından Örneklerle Türk Edebiyatı (İslâmlık Sürecinde)*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1982; *Dil ve Edebiyatta Temel Kavramlar*, Eskişehir: Anadolu Üni., 1991; *Türkçede Yazınsal Eleştiri*, İst.: İnkılâp, 1997; *Türkçede İnciler İncelikler*, İst.: İnkılâp, 2004; *Çağdaş Türk Edebiyatına Doğru / 19. Yüzyıl*, İst.: İnkılâp, 2006.
Anı: *Yatılı Dolmakalem*, İst.: İnkılâp, 2005.
Sözlük: *Öz Türkçe Sözlük*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1977; *Yabancı Karşılıklı Türkçe Sözlük*, İst.: İnkılâp, 2004.
Monografi: *Şinasi: Kişiliği, Yapıtları*, İst.: İnkılâp, 1995.
Ders Kitabı: *Türk Dili ve Edebiyatı*, (Lise I, II, III; Ö. Sarıca ve Ö. Özcan ile) İst.: İnkılâp, 1965-67; *20. Yüzyıl Türk Edebiyatı*, (Ö. Özcan ile) 4 c., İst.: İnkılâp, 1987-91; *Örneklerle Edebiyat Bilgileri*, İst.: Cem, 1992; *Dil Bilgileri*, İst.: Cem, 1993; *Edebiyat I, II, III, IV*, (Ö. Özcan ile) İst.: İnkılâp, 1994-97; *Türkçe (Dilbilgisi)*, İst.: İnkılâp, 1998.
Derleme: *Kavramlar ve Boyutları*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1977; *Türkçede Öykü ve Roman*, İst.: İnkılâp, 2009.
Günümüz Türkçesine Aktarma: *Türkçülüğün Esasları* (Z. Gökalp; Y. Çotuksöken ile), İst.: İnkılâp ve Aka, 1975; *Ahmet Haşim ve Düzyazıları*, İst.: İnkılâp, 1992; *Dede Korkut Öyküleri*, İst.: İnkılâp, 1995.
Kaynaklar: *BF* (12 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 380; Çongar, 263-271.

ÜNLÜ, ÖZCAN *(Ordu, 10 Eylül 1968 -)* Şair.

Can Çakır ve Ali Kemal imzalarını da kullandı. Emine Hanım ile Ahmet Ünlü'nün oğlu. İstanbul Denizcilik Meslek Lisesi'ni bitirdi (1986). 1987'den beri gazeteci; *Türkiye* gazetesinin kültür-sanat yönetmenliği, *Kardelen* ve *Kültür Dünyası* dergilerinde yayın kurulu üyeliği ve danışmanlık yaptı. İLESAM ve TYB üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk şiiri ("Hüzün") 1988'de *Mavera* dergisinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Kardelen*, *Kültür Dünyası*, *Türk Edebiyatı* dergileri ile *Türkiye* gazetesinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Nokta'ya Şiirler*, İst.: kendi yayını, 1988; *Benden Önce*, İst.: Kardelen, 1989; *Aşk Olur*, İst.: Esra, 1996; *Korkuya Türkü*, İst.: Denge, 1997; *Aşk Bu Kadar Yakışmamıştı Bana*, İst.: Birşey, 1999; *Teslimiyet*, İst.: Timaş, 2001; *Ateş Güzeli*, İst.: Birey, 2002.
Roman: *Aşk Günlüğü*, İst.: Bilge, 2002; *Baba Anneme Bağırma*, İst.: Akis, 2005.
Deneme: *Besbelli Yalnızlık*, 2002; *Aynaya Bakınca Söylenen*, İst.: Birey, 2004; *Sevgi, Aşk ve Mutluluk*, (Ç.Ünlü'yle) İst.: Mozaik, 2004; *Fethin 552. Yılında İstanbul Aşkı*, İst.: 2005; *Biz Aşkın Çocuklarıyız*, İst.: Akis, 2005.
Derleme: *Ünlü Şairlerin En Güzel Aşk Şiirleri*, (2. Kitap), İst.: Birey, 2000; *Savaşa Direnen Şiirler*, İst.: Beyan, 2003; *Yüz Yıllık Türk Şiir Atlası*, İst.: Birey, 2004.
Kaynaklar: *BF* (9 Ekim 1999).

ÜNLÜ, SAVAŞ *(Çorum, 29 Ekim 1955 -)* Mizah yazarı.

Tam adı Mahmut Savaş Ünlü. Ferdane Hanım ile asker H. Osman Ünlü'nün oğlu. İlk ve orta öğrenimini Balıkesir ve İzmir'de tamamladı; Buca Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi (1978). Türkçe öğretmeni. Edebiyatçılar Derneği üyesi. İzmir'de yaşıyor; bekâr. 1975'ten itibaren TRT için radyo oyunları ve parodiler yazdı. Mizahi öykülerini *Gırgır*, *Pişmiş Kelle*, *Fırt*, *Kuzeysu*, *Varlık* dergilerinde yayımladı.

Ödül: 1988, 1990, 1991 ve 1992 Akşehir Nasrettin Hoca Öykü Yarışması (mansiyon ve başarı); 1993 Milliyet Yayınları Mizah Yarışması (birincilik); 1998 Mevlüt Kaplan Çocuk Öyküsü Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Mizah: *Patlayacak mı?*, Akşehir: Nasreddin Hoca Derneği, 1993; *Pazar Arabası*, İzmir: Park, 1994; *Çeşitlemeler*, İzmir: Park, 1996.
Çocuk Kitabı: *En Güzel Yarıyıl Tatili*, İzmir: İleri, 1996; *Sevgi Gezegeni*, İst.: İnkılâp, 1996; *Yün Çoraplar*, İst.: İnkılâp, 1997; *Kuşumuz Özgür*, İst.: İnkılâp, 1997; *Tatillerde Güzel Şeyler Yapılır*, İst.: İnkılâp, 1999; *Armağanların En Güzeli*, İzmir: Özgür Eğitim, 1999; *Atari Merakı*, İst.: Bu, 2000; *Beyaz Çoraplar*, İst.: Bu, 2000; *Tribünlerde Sevgi Çiçekleri*, İst.: Bu, 2000; *Babamın Yaramazlıkları*, İst.: Bu, 2001; *Kitaba Sevdalandık*, İst.: Heyamola, 2007.
Kaynaklar: *BF* (20 Mayıs 1999); Kurdakul, *Sözlük* (1999), 689-690.

ÜNLÜ, SEYFETTİN *(Aydın, 25 Mart 1965 -)* Şair, romancı.

Nazmiye Hanım ile tüccar Hamit Ünlü'nün oğlu. Ankara Meteoroloji Koleji'ni bitirdi (1983). Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nde ve Üsküdar Belediyesi'nde çalıştı. *Mavera*'da yayın yönetmenliği (1990-91), *Yönelişler*'de yazı işleri müdürlüğü (1991-92), *Yedi İklim*'de yayın kurulu üyeliği yaptı. TYB üyesi. İstanbul'da yaşıyor. İlk şiiri ("Yabancısı Olmak") 1982'de *Mavera*'da çıktı. Şiirlerini *Mavera*, *Yönelişler*, *Yedi İklim*, *Dergâh*, *Defter* ve *Şiir Atı*'nda yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Meczup ve Hançer*, İst.: Güz, 1990.
Roman: *Cam Tesbih*, İst.: İlke, 1995.
Derleme: *İslam Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler*, (yay. haz.) 2 c., İst.: İlke, 1995; *Hayal Şehir, Yeni Türk Edebiyatında Üsküdar*, (K.Ünlü ile) İst.: Kaknüs, 2003.
İnceleme: *Bir Ulu Rüyayı Görenler Şehri Üsküdar*, İst.: Kaknüs, 2006; *Yadi Gâr-ı Selanik*, Ank.: Kültür Bak., 2007; *Aydın Hatırası*, İst.: Kültür Bakanlığı, 2008.
Çevriyazı: *Rehber-i Hak*, (el yazmasından) kendi yayını, 1994; *Osmanlı'nın Bozgun Yılları* (S. Lauzanne; Osmanlıcasından), İst.: Beyan, [1995]; *Hicaz Seyahatnamesi* (Nabi), İst.: Timaş, 1996; *İsfahan Seyahatnamesi* (P. Loti; Osmanlıcasından), İst.: Timaş, 1996.
Kaynaklar: *BF* (25 Mayıs 1999); Işık, 622.

ÜNLÜ, ŞEMSETTİN *(Harput/Elazığ, 1 Eylül 1928 -)* Şair, romancı.

Münevver Hanım ile davavekili, arzuhalci Salih Ünlü'nün oğlu; yazar Mahir Ünlü ağabeyidir. İlk ve ortaokulu Elazığ'da okudu (1943); Kuleli Askeri Lisesi'ni (1946), Harp Okulu'nu (1948) ve İzmir Ulaştırma Okulu'nu (1950) bitirdi. 1965'te ODTÜ İdari İlimler Fak. Ekonomi-İstatistik Bölümü'nde yüksek lisansını tamamladı. Albay rütbesindeyken kendi isteğiyle emekliye ayrıldı (1970); TÜBİTAK Yöneylem Araştırması Ünitesi'nde araştırmacı (1970-72), GİMA'da genel müdür yardımcısı (1974), Ordu Yardımlaşma Kurumu'nda genel müdür yardımcısı (1982) ve Türk Otomotiv Endüstrileri AŞ'de genel müdür (1983) olarak çalıştı. Dil Derneği'nin çıkardığı *Çağdaş Türk Dili* dergisini 30 sayı yönetti (1993-96). TYS üyesi, Edebiyatçılar Derneği kurucu üyesi ve

Dil Derneği yönetim kurulu üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Yalnızlık") Yaşar Nabi'nin hazırladığı *Yeni Şiirler 1951*'de çıktı (İst.: Varlık, 1951). Şiir ve yazılarını *Varlık*, *Yücel*, *Ufuklar*, *Yeni Ufuklar*, *Türk Dili*, *Saçak*, *Oluşum*, *Çağdaş Türk Dili* ve *Adam Sanat* dergilerinde ve *Cumhuriyet* gazetesinde yayımladı. C. F. Barnaby'den çevirdiği "At Sırtında Anadolu" adlı yapıt *Dünya* gazetesinde tefrika edildi. Toplumsal gerçekçilik anlayışına bağlı kalarak romanlarında "tarihseli soyutladığı"nı belirtti. Bir "üçleme" özelliğindeki *Yukarışehir*, *Toprak Kurşun Geçirmez* ve *Yüz Uzun Yıl* adlı romanlarında Tanzimat'tan İkinci Meşrutiyet'e (1908) kadar geçen dönemde bir ortaçağ kenti görünümündeki Harput'ta yaşanan olayları, savaşları, yıkımları, acıları ve aşkları anlattı.

Ödül: *Yukarışehir* ile 1987 Orhan Kemal Roman Armağanı; *Toprak Kurşun Geçirmez* ile 1989 Madaralı Roman Ödülü; "Eksi Beş Kelaynak" ile 1999 Kültür Bakanlığı Cumhuriyetin 75. Yılı Eser Yarışması Deneme Ödülü (başarı).

Yapıtları: Şiir: *Durur Bakar İbrahim*, İst.: Yeditepe, 1977; *Dirlik Düzenlik Türküleri*, İst.: Yeditepe, 1980.
Roman: *Yukarışehir*, İst.: Remzi, 1986; *Toprak Kurşun Geçirmez*, İst.: Remzi, 1988; *Yüz Uzun Yıl*, İst.: Can, 1993; *İsmet Paşa'nın Ağır Topları*, İst.: Dünya, 2003.
Deneme: *Eksi Beş Kelaynak*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1999; *Romanların Dünyası*, İst.: Dünya, 2004.
Masal: *Büyülü Değirmen*, İst.: İnkılâp, 1998.
Kaynaklar: *BF* (20 Temmuz 1999); Necatigil, *İsimler*, 380; Kurdakul, *Sözlük*, 635-636; Karaalioğlu, *597*; "Ünlü, Şemsettin", *TDEA*, VIII, 490-491; Çongar, 306-318; *Kim Kimdir*, 726-727.

ÜNLÜER, İHSAN *(Topaltı/İzmir, 14 Mayıs 1926 - İstanbul, 4 Nisan 1990)* Mizah yazarı.

Ayakkabıcı İsmail Usta'nın oğlu. İzmir Atatürk Lisesi'nden mezun oldu. Askeri öğrenci olarak İÜ Tıp Fakültesi'ni bitirdi (1948). 1952'de üsteğmen rütbesindeyken sağlık nedeniyle askerlikten ayrıldı. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde uzman hekim olarak görev yaptı. Devlet Opera ve Balesi'nin İstanbul'da açılan eğitim stüdyolarında beş yıl kurs gördü. Ardından İstanbul İtalyan Kültür Derneği Şan Okulu'nda öğrenim gördü ve tenor olarak şehir operası temsillerinde rol aldı. Ankara ve İstanbul radyolarında söyleşiler düzenledi. Yazar asıl olarak cinsellik, kadın-erkek ilişkileri konusunda yazdığı yazılar, çeşitli yerlerde yaptığı konuşmalar ve bu konulardaki ilginç çıkışlarıyla tanındı. Edebiyat alanında ise özellikle *Akbaba* dergisi ve *Cumhuriyet* gazetesinde (1964-81) sanat ve tıp konularını bağdaştıran gülmece yazılarıyla beğeni topladı. Yakalandığı Alzheimer hastalığından kurtulamayarak öldü; Karacaahmet Mezarlığı'na gömüldü. Moda'da evinin bulunduğu sokağa Kadıköy Belediyesi tarafından yazarın adı verildi.

Yapıtları: Mizah: *Sevgi ve Aşk Tutkularımız*, İst.: Altın Kitaplar, 1972; *Oku Oku Budur Sonu*, İst.: Çağdaş, 1978.
Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 636; Karaalioğlu, 597-598; Çongar, 243-249.

ÜNSEL, ZİYA *(İstanbul, 1915 - 6 Mart 1972)* Gezi yazarı.

İstanbul Erkek İlköğretmen Okulu'nu ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi. Türkçe öğretmeni olarak yurdun çeşitli okullarında görev yaptı. İstanbul Beykoz Ortaokulu müdürüyken bir saldırı sonucu öldü. Dağcılığa da meraklı olan Ünsel, öğretmenliği sırasında Türkiye'nin az bilinen yörelerini dolaştı ve derlediği yol notlarıyla gezi edebiyatına katkıda bulundu.

Yapıtları: Gezi Notları: *Beydağ*, Malatya: Beden Terbiyesi, 1954; *Yeşil Malatya: Gezmek, Tozmak Üstüne*, İst.: Ekin Mtb., 1959; *Harput Masalı*, İst.: Ekin Mtb., 1960; *Mutlu Güney*, İst.: Işık, 1963; *Anadolu Çizgisi*, İst.: Işık, 1964.
Araştırma-Derleme: *Hitabet Sanatı ve Meşhur Hatipler*, İst.: Muallim Fuat Gücüyener Mtb., 1950; *İşletmelerde Spor*, Malatya: Güven Mtb., 1952; *Spor Bibliyografyası*, (1953'e kadar) Malatya Beden Terbiyesi, 1954; *Atamın Gününde*, İst.: Işık Mtb., 1964.
Kaynaklar: "Ünsel, Ziya", *TDEA*, VIII, 491; Karaalioğlu, 598.

ÜNVER, ERDOĞAN *(Soma/Manisa, 22 Şubat 1927 - Ankara, 25 Eylül 2004)* Şair.

"Halk şiiri" tarzındaki şiirlerinde Erünver imzasını kullandı. Saadet Hanım ile bankacı Kâmil Ünver'in oğlu. Şair Eşref anne tarafından akrabası olur. İlkokulu Soma'da, ortaokulu İzmir'de tamamladı; Ankara Atatürk Lisesi'ni ve AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1958'den itibaren avukatlık yaptı. 1950'de Hüseyin Yurdabak ile birlikte *Bahçe* dergisini (9 sayı) çıkardı; aynı dergiyi 1975'ten itibaren yeniden çıkardı (29 sayı); *Türk Birliği* dergisinin (1965-72, 75 sayı) yazı işleri müdürlüğünü yürüttü. 1996'da Bağdat-Merbid şiir toplantılarına katıldı. İLESAM ve Çok Sesli Müzik Derneği üyesiydi. Ankara'da yaşıyordu.

İlk şiirleri 1947'de Manisa'daki *Işık* ve *Spil* gazeteleriyle *Tanin* gazetesinde çıktı. Lise yıllarında öğretmenleri Nurullah Ataç ve Fevziye

Abdullah Tansel'in teşviklerini gördü. Şiir ve yazılarını *Bahçe*, *Eğitim*, *Çağrı*, *Filiz* ve *Türk Birliği* dergilerinde yayımladı. Şekip Ayhan Özışık tarafından bestelenen "Saçların Tarumar" şiiriyle tanındı; pek çok güftesi TRT repertuarına alındı.

Yapıtları: Şiir: *Yağmurla Gelen Bahar*, Ank.: Anadolu Mtb., 1970; *Yağmurla Giden Bahar*, 1995.
Antoloji: *Bahçe Şairleri Antolojisi*, (A. Satoğlu ve H. Yurdabak ile) Ank.: Bahçe Dergisi Yay., 1992.
Kaynaklar: *BF* (Eylül 1999); "Ünver, Erdoğan", *TDEA*, VIII, 491.

ÜNVER, MEHMET *(İstanbul, 1 Eylül 1956 -)* Romancı.

Fatma Nüzhet Hanım ile işçi Mustafa Ünver'in oğlu. Deniz Astsubay Hazırlama Okulu'nu bitirdikten sonra 10 yıl Deniz Kuvvetleri'nde görev yaptı. İstanbul'da yaşıyor, bekâr. Kuzguncuk'ta geçen çocukluk yıllarını anlattığı ilk romanı *Bir Kuzgun Yaz* anlatımının sıcaklığıyla dikkat çekti.

Yapıtları: Roman: *Bir Kuzgun Yaz*, İst.: Okuyanus, 2002; *Pus*, İst.: Okuyanus, 2003; *Kırmızı Fener Sokağı*, İst.: Okuyanus, 2005; *Tabu*, İst.: Cinius, 2007; *Mad*, İst.: Cinius, 2008.
Kaynaklar: *BF* (2002); M. Danalı, "İstanbul'un Son Mutlu Yaz'ı" (söyleşi), *Milliyet* (18 Mart 2002)

ÜNVER, SERDAR *(Gemlik/Bursa, 1 Ocak 1955 -)* Şair.

Sevim Hanım ile tüccar Kaya Ali Ünver'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Gemlik'te tamamladı; DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1982). Ünye İmam-Hatip Lisesi ve Gemlik Ticaret Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı; 1996'dan beri Uludağ Üni. Eğitim Fakültesi'nde öğretim görevlisi. Edebiyatçılar Derneği ve Çağdaş Gazeteciler Derneği üyesi. Bursa'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk şiiri ("Kuş/Deniz") 1994'te *Yeni Biçem*'de çıktı. Şiirlerini *Şiir-lik*, *Dize*, *Eşik* ve *İnsan* dergilerinde yayımladı. Yalın bir dille yazdığı kısa şiirleriyle dikkat çekti.

Yapıtları: Şiir: *Arkası Dün*, Ank.: Suteni, 1995; *Kuşlar Kanadı*, Ank.: Suteni, 1998; *Eylül Avlusu*, İst.: Yasak Meyve, 2006.
Kaynaklar: *BF* (5 Haziran 1999); Işık, 623; H. Haşal, "Eşikte Zaman ve Serdar Ünver'in 'Arkası Dün' Şiirleri", *Milliyet Sanat*, 15 Mart 1996; H. Ergülen, "Okur-Yazar", *Varlık*, S. 1096 (Ocak 1999).

ÜREN, İHSAN *(Çorlu/Tekirdağ, 24 Ağustos 1939 -)* Şair.

Yılmaz Divit ve İ. Ü. imzalarını da kullandı. Resmiye Hanım ile çiftçi Eyyüp Üren'in oğlu. Bursa Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi (1961). Çanakkale ve Bursa'da edebiyat öğretmenliği (1961-80), Çorlu'da kitapçılık (1981-91) yaptı; emekli. *Biçem* (12 sayı, 1990-93) dergisini yönetti, *Yeni Biçem*'in kurucuları arasında yer aldı. Edebiyatçılar Derneği ve Dil Derneği üyesi. Bursa'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Çifte Perçin") 1956'da *Damla* (Edirne) dergisinde çıktı. Şiirlerini *Pazar Postası*, *Yeditepe*, *Kuzeysu*, *İzlek*, *Somut*, *Ayrım*, *Promete*, *Biçem*, *Yeni Biçem* ve *Düşlem* dergilerinde yayımladı. *Yeni Biçem* ve *Akatalpa* dergileri için "Ufuk Turu" başlığıyla yıllıklar hazırladı. İlk şiirlerinde (1958-60) İkinci Yeni etkisi görülürken daha sonra toplumcu şiire yöneldi.

Yapıtları: Şiir: *Sevmek Mevmek*, Bursa: Ekin Öğrenci Pazarı, 1990; *Harman Yangını*, Bursa: Ekin Öğrenci Pazarı, 1990; *Bilge Zakkum*, Bursa: Biçem, 1992; *Kirli Cam*, Bursa: Repta, 1993; *Çiğ Bir Çığ*, Ank.: Suteni, 1995; *Gözyaşı Şişesi*, Ank.: Suteni, 1997; *Japongülü Gibi*, Ank.: Suteni, 1997; *Yaşamdan Savrulan*, Ank.: Suteni, 1998; *Milenyum Haikuları*, İst.: Doğa, 2002; *Sis Zaman Düş Zaman*, İst.: Doğa, 2002.
Derleme-İnceleme: *Tanıklarıyla Balkan Türklerinden Bilmeceler*, Bursa: Biçem Kitaplığı, 1991.
Kaynaklar: *BF* (27 Mayıs 1999).

ÖRGÜP, FİKRET *(İstanbul, 1914 - İstanbul, 8 Mart 1977)* Öykücü, denemeci, şair, ressam.

Galatasaray Lisesi'nden sonra İÜ Tıp Fakültesi'ni bitirdi (1940). İç hastalıkları uzmanı olarak (1946) İstanbul'da serbest hekimlik yaptı. İki kez askere alındı. 1954-59 yıllarında Amerika'da psikiyatri öğrenimi gördü; Fransa'da çalışmalara katıldı. İstanbul'da ruh hekimliği yaptı. Şizofreni konusunda bilimsel bir monografi yazdı. 1950, 1953 ve 1968 yıllarında resim sergileri açtı. Sait Faik'in yakın dostu ve doktoruydu. Çengelköy Mezarlığı'nda toprağa verildi.

1951'den itibaren özellikle *Yeditepe*'de yayımladığı öykü, şiir ve yazılarıyla tanındı. Daha sonra Celâl Sılay'ın çıkardığı *Yeni İnsan* ve *Varlık* dergilerinde göründü. 1968-73 yıllarında tuttuğu günlükleri ölümünden sonra kitaplaştırıldı. Yalnızlık ve yabancılaşma temalarına ağırlık verdiği öykülerinde olaylara ve insanlara derinlemesine gözlemlerle ve ekspresyonist algılarla bir "ruh heykeltıraşı" gibi eğildi. *Kısa Lodos Hikâyeleri*'nin "Önsöz"ünde öykü anlayışını dile getirdi. "Kısa hikâye, bir yaşantı parçasını, yontup kırparak, biçim vererek

okutmak ve başkalarına da yaşatmaktır." B. Necatigil, "Dr. Fikret Ürgüp, çağımız insanının yalnızlıklarını, geçerlikteki değerlere karşı yabancılaşmasını simgeleyen, mecazlı, alegorili ve özgün hikâyeler yazdı" derken *Van*'ı da şöyle değerlendirmiştir: "Otuz kısa hikâye var kitapta. Sık mecazlar, alegoriler dokusu; olayları değil, izlenim ve atmosferleri belirliyor. Hepsine çağımız insanın bunalım ve yalnızlıklarını, geçerlikte değerlere yabancılaşmasını duyuran birer deneme, Franz Kafka esprisini güzel özümlemiş birer düzyazı şiir gözüyle de bakabiliriz. Ürgüp karakteristiği en belirgin çizgileriyle 'Yolculuk', 'Van', 'Orada', 'Tenis Topu', 'Hatırlayış' vb. örneklerinde açıkça görülür."

Yapıtları: Öykü: *Van*, İst.: İstanbul Mtb., 1966; *Kısa Lodos Hikâyeleri*, İst.: İstanbul Mtb., 1968; *Van/ Kısa Lodos Hikâyeleri*, (haz. L. Yılmaz) Ank.: Gece, 1991.
Günlük: *Dosdoğru Günlük*, (haz. M. Vardar-L. Yılmaz) İst.: YKY, 1995.
Monografi: *Şizofreni*, İst.: Baha Mtb., 1964.
Çeviri: *Kaçak* (W. S. Maugham; N. Sander ile), İst.: Remzi, 1941; *Şehvete Düşkün* (W. S. Maugham; N. Sander ile), İst.: Semih Lütfü, 1945.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 380; Necatigil, *Eserler*, 382; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1192; M. Uyguner, "Ürgüp, Fikret", *TDEA*, VIII, 492; Kurdakul, *Sözlük*, 636; Karaalioğlu, 599; H. İ. Dinamo, *Yeditepe*, S. 168 (Nisan 1970); B. Necatigil, "Bir Doktor Öldü Hikâyeciydi", *Varlık*, S. 835 (Nisan 1977); Dr. S. Tarim, "Fikret Ürgüp, Öykü ve Resimlerinde Gerçeğin Bittiği Alanda Başlayan Dünyayı Çizmeye Çalıştı", *Milliyet Sanat*, S. 223 (18 Mart 1977); M. Yalçın, "Van/Kısa Lodos Hikâyeleri", *Varlık*, Ağustos 1992; E. Ayhan, " 'Marjinal' Bir İnsan Olarak Fikret Ürgüp", *Şiirin Bir Altın Çağı*, İst., 1993, s. 59-61.

ÜRÜK, YAŞAR *(İzmir, 11 Ağustos 1952 -)* Oyun yazarı, yönetmen.

Nigâr Hanım ile memur H. Sabahattin Ürük'ün oğlu. Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nden mezun oldu. Öğrencilik yıllarında lisanslı olarak atletizm sporuyla uğraştı (1973-78). 1978'de İzmir Devlet Tiyatrosu'na oyuncu olarak girdi. 1981'den sonra yönetmen olarak çalıştı; kendi yazdığı oyunları da yönetti. TRT'de radyo tiyatrosu programları yönetti. 1990'da Salihli Belediyesi Şehir Tiyatrosu'nun kuruluşunda görev aldı. Tiyatrocuğunun yanı sıra kültür ve sanat alanında çalışmalar yaptı; *Yeni Asır* gazetesiyle *İzmir İzmir* dergisinde yazdı, çok sayıda konferansa katıldı. İzmir'de yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

Ödül: *Mustafa Diye Biri* ile 1987 Kültür Bakanlığı Oyun Yazma Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Oyun: *Ah, Güzel İzmir!*, İzmir: Salihli Belediyesi, 1987; *Savaş Denilen Eski Şarkı*, İzmir: Salihli Belediyesi, 1989; *Mustafa Diye Biri*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1990.
Şiir: *Karşıyaka Şiirleri*, İzmir: Atadost, 1998.
Araştırma: *Şu Bizim Karşıyaka*, İzmir: Atadost, 1999.
Kaynaklar: *BF* (24 Nisan 2000); "Ürük, Yaşar", *TDEA*, VIII, 492.

ÜSTÜN, EMİN FAİK *(Balıkesir, 1922 - İzmir, 12 Eylül 1973)* Şair.

Nazire Hanım ile M. Faik Üstün'ün oğlu. İlk ve orta öğrenimini Balıkesir'de yaptı (1940). İÜ Tıp Fakültesi'ne girdi; öğrenimini AÜ Tıp Fakültesi'nde tamamladı; 1946'da aynı fakültenin Radyoloji Enstitüsü'nde asistan oldu. Paris Üni. Radyum Enstitüsü'nde bir yıl çalıştı (1950-51). 1952'de doçent, 1959'da profesör oldu. Ege Üni. Tıp Fak. Radyoloji Enstitüsü'nde radyoloji profesörü olarak çalışırken İzmir'de öldü.

Yapıtları: Şiir: *Yaşama Sevinci*, İzmir: Mavitan Mtb., 1973.
Araştırma: *Radyoloji*, Ank.: Güzel İstanbul Mtb., 1958; *Atatürk: Kişiliği, Ülkücülüğü, Gençliğe Güveni*, İzmir: Ege Üni., 1962; *Radyoloji ve Yurt Dışında Radyoloji*, İzmir: Ege Üni., 1964; *Tıbbiyeli: İyi İnsan İyi Hekim*, İzmir: Ege Üni., 1964; *Ülkücü Atatürk*, İzmir: Ege Üni., 1964; *Bir Radyoloji Öncüsünün Hayatı*, İst.: Baha Mtb., 1969; *Bilim, İnsan ve Üniversite*, İzmir: Ege Üni., 1969; *Atatürk*, İzmir: Ege Üni., 1971.
Kaynaklar: Nebioğlu, 662; V. B. Kurdoğlu, *Şair Tabibler*, İst., 1967, s. 524-526; Karaalioğlu, 599-600.

ÜSTÜN, NEVZAT *(İstanbul, 1924 - İstanbul, 8 Kasım 1979)* Şair, öykücü.

Aliye Hanım ile tüccar Şadi Üstün'ün oğlu. Küçük yaşta ailesinin memleketi olan Kayseri'ye gitti, ilkokulu Develi'de bitirdi (1936). Ortaöğrenimini Amerikan Koleji, İstanbul Erkek Lisesi ve Boğaziçi Lisesi'nde tamamladı (1937-46). Öğrenim için gittiği Paris'te iki yıl kaldı (1946-48). Ö. E. Cansever ile birlikte *Nokta* dergisini çıkardı (1951, 8 sayı). *Tanin*, *Ekspres*, *Vatan*, *İkdam*, *Yeni Tanin*, *Cumhuriyet* ve *Yeni Ortam* gazetelerinde yazdı. Bolu yakınlarında geçirdiği bir trafik kazası sonucunda yaşamını yitirdi. Bu kazada eşi de ağır yaralandı.

İlk şiiri 1935'te bir çocuk dergisinde çıktı. Öykü ve şiirleri *Kaynak*, *Yeditepe*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Pazar Postası*, *Yelken*, *Ataç*, *Dönem*, *Yeni Gazete*, *Yeni Edebiyat*, *Yansıma* gibi gazete ve dergilerde yer aldı. Gerek öykülerinde, gerekse şiirlerinde toplumcu gerçekçi

akımın ilkelerine bağlı kaldı. A. Özkırımlı'ya göre "Garip'i izleyen ara kuşağın temsilcilerinden biri olarak belirir. İlk şiirlerinde Oktay Rifat'ın tavrı görülür. Giderek bir düşünce şiirine, kavga şiirine yönelir." Öykülerini oldukça abartılı bir gerçeklik duygusuyla kaleme aldı. Dönemin toplumsal sorunlarını, özellikle Kayseri ve Güneydoğu Anadolu insanının yoksulluklar içindeki yaşamını gözlemlerine dayanarak yalın bir anlatımla vermeye çalıştı. Öykülerinden çoğu Rusça, Çekçe ve Bulgarcaya çevrildi. Ölümünden sonra ailesi tarafından konan "Nevzat Üstün Şiir ve Öykü Ödülü" 1980'den beri verilmektedir.

Yapıtları: Şiir: *Oluş*, İst.: Aydınlık B., 1946; *Yaşadığımız Devre Dair Şiirler*, İst.: Tan Mtb., 1951; *Cüceler Çarşısı*, İst.: Yeditepe, 1955; *Yitikler Kapısı*, İst.: Düşün, 1960; *Güneş Ülkesi*, İst.: Var, 1965; *Hey Sen Amerikalı*, İst.: Var, 1967; *Köprübaşı*, (yeni şiirlerle birlikte ilk altı kitabın toplu basımı) İst.: Var, 1968; *Ak Yeşil Kavak Ağaçları*, İst.: Var, 1972; *Beklenen Sabah*, (seçme şiirler) İst., 1978.
Öykü: *Yaşama Duvarı*, İst.: Ataç, 1964; *Almanya Almanya*, İst.: Var, 1965; *Çıplak*, İst.: Var, 1966; *Akrep Üretim Çiftliği*, İst.: Var, 1968; *Çıplak*, (ilk dört kitabın toplu basımı) İst.: Var, 1970; *Boğaların Ölümü*, İst.: Çağdaş, 1975.
Gezi: *Sovyetler Birliği'nden Batıya*, İst.: Var, 1966; *Karın İçindeki Portakal: İsveç*, İst.: Var, 1972; *Üçüncü Bir Dünya*, İst.: Çağdaş, 1974; *Alamanya Beyleri ile Portekiz Bahçeleri*, İst.: Çağdaş, 1975; *Çağdaki Sancı*, İst., 1976; *Büyük Şaşkınlık*, (olay-öyküler) İst., 1977; *Güneşin Ağzı*, (inceleme-araştırma-röportaj) 1978; *Bunalımlı Günler*, (olay-öyküler) 1979.
Araştırma: *Türkiye'deki Amerika*, 2 c., İst.: Var, 1968 (genişletilmiş yb tek cilt, İst.: Var, 1969)
Kaynaklar: Nebioğlu, 663; Necatigil, *İsimler*, 380-381; Necatigil, *Eserler*, 20-21, 25-26, 77, 106-107; Kurdakul, *Sözlük*, 636-637; Karaalioğlu, 600; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1193-1194; "Üstün, Nevzat", *TDEA*, VIII, 492-493; "Akrep Üretim Çiftliği", *TDEA*, I, 94-95; "Almanya Almanya", *TDEA*, I, 120; "Çıplak", *TDEA*, II, 144; "Nevzat Üstün'ü Yitirdik", *Milliyet Sanat*, S. 344 (19 Kasım 1979).

ÜSTÜNDAĞ, METİN *(Erzincan, 15 Şubat 1965 -)* Yazar, karikatürist.

Yazılarında Met Üst, Mansur Şebboy, Albert Kamu Vicdanı, İmgehan Lirikboy adlarını da kullandı. Haskız Hanım ile bakkal Şeref Üstündağ'ın oğlu. Sekiz yaşında İstanbul'a geldi; Kasımpaşa Lisesi'ni bitirdi. Mimar Sinan üniversitesi Sahne ve Güzel Sanatlar Bölümü'ndeki öğrenimini yarıda bıraktı. 1980'den itibaren *Çarşaf* ve *Gırgır* dergilerinde çalıştı. Arkadaşlarıyla birlikte *Limon, Nankör, Deli* ve *Penguen* mizah dergilerini kurdu. Edebiyat içerikli *Hayvan* ve *Öküz* dergilerini kurdu, yönetti. TYS ve Türkiye PEN üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. *Denemeyenler*, Ankara Öteki Tiyatro tarafından *Çıkışyokland Cumhuriyeti* adıyla sahnelendi. Karikatürlerden oluşan *Pazar Sevişgenleri 1* adlı kitabı müstehcenlik iddiasıyla yargılandı, beraat etti (2002).

Yapıtları: Mizah-Şiir-Öykü: *Langadank*, İst.: Güneş, 1988; *Kımıl Zararlısı Olma Kımılda Biraz*, İst.: Tan Mtb., 1989; *Mavra Zamanı*, İst.: Parantez, 1993; *Ömür Törpüsü*, İst.: Parantez, 1996; *İmza; Bir Dost*, İst.: Parantez, 1997; *Yankı Vadisi*, İst.; Parantez, 1999; *Denemeyenler*, İst.; Parantez, 2000; *Hasar Tespit Çalışmaları*, İst.; Sel, 2001; *Pablo Neruda'ya Cevaplar Kitabı*, İst.; Sel, 2002; *Görüşmeyeli Uzun Zaman Oldu*, İst.: Sel, 2003.
Şiir: *Ugh*, İst.: Parantez, 1993; *Kalk Gidelim Defteri*, İst.: Parantez, 1994; *Zemheri*, İst.: Parantez, 1996; *Tentürdiyot*, İst.; Parantez, 2000; *Orhan Veli'lemeler*, İst.; Sel, 2002.
Karikatür: *Pazar Sevişgenleri*, İst.: Parantez, 1995; *Pazar Sevişgenleri I*, İst.: Sel, 2002; *Pazar Sevişgenleri II*, İst.: Sel, 2003; *Pazar Sevişgenleri III*, İst.: Parantez, 2005.
Kaynaklar: BF (10 Şubat 2009).

ÖTÜK, ETEM *(Ütükler/Razgrad/Bulgaristan, 1925 - İstanbul, 1989)* Şair, yazar, eğitimci.

"Memişoğlu", "Diken", "Köy Çocuğu" gibi takma adlar da kullandı. İlköğrenimine doğduğu yerde başladı, ancak tamamlayamadı; 1934'te ailesiyle birlikte Türkiye'ye göçerek Babaeski'nin Çiğdemli köyüne yerleşti. Ortaokulu Lüleburgaz'da bitirdi (1942). Bitirme sınavlarına dışarıdan girerek Edirne Kız İlköğretmen Okulu'ndan diploma aldı (1948) ve ilkokul öğretmenliği yaptı. Bitirme sınavlarına dışarıdan girerek İstanbul Eğitim Ens. Edebiyat Bölümü'nden mezun oldu (1962). Daha sonra Kırklareli ve İstanbul'da müfettişlik yaptı. Mezarı Kırklareli'ndedir.

Varlık, *Çınaraltı*, *Yeni Adam*, *Ufuklar*, *Yeni Ufuklar*, *Yeditepe*, *Kaynak*, *Yücel*, *Pazar Postası*, *Dünya*, *Akşam*, *Cumhuriyet*, *Türk Dili*, *Yazko* gibi dergilerde ve gazetelerde yazdı. Ayrıca Trakya'da yayımlanan çeşitli yerel yayınlarda *(Yeşilyurt*, *Özdilek*, *Edirne Postası*, *Damla)* yazı ve şiirleri yer aldı. Bilecik'te H. Yurdusev ile birlikte *Sanat Yolu* adlı bir gazete çıkardı (1955).

Yapıtları: Şiir: *Vatan İçin*, Kırklareli, 1948; *Yolların Çocuğu*, İst.: Ark Mtb., 1969; *Büyük Atatürk*, İst.: Köyün Çocuğu, 1981.
Öykü: *Gazi Zeynel Çavuş*, İst.: Bu, 1984; *Bir Yığın Toprak*, İst.: Bu, 1984.
Derleme-İnceleme: *Refet Rodoplu'nun Anısına Saygı*, (haz.) İst.: Acar Mtb., 1984.
Kaynaklar: Karaalioğlu, 601; "Ütük, Etem", *TDEA*, VIII, 493.

VÂ-NÛ, VÂLÂ NURETTİN *(İstanbul, 1901 - İstanbul, 9 Mart 1967)* Gazeteci, yazar.

Akşamcı, Ali Marmara, Ayşe Duyar, Hatice Süreyya, Hikâyeci, Kadri Feyyâz, Veli Nuri imzalarını da kullandı. Babası Selanik valisi Nurettin Bey'dir. Galatasaray Lisesi'nin orta kısmını bitirdi (1917). Bir süre Viyana Ticaret Akademisi'nde okudu. 1921'de Milli Mücadele'ye katılmak üzere arkadaşı Nâzım Hikmet'le birlikte Anadolu'ya geçti; Bolu Lisesi'nde Fransızca öğretmenliği yaptı. Yine Nâzım Hikmet'le birlikte Batum üzerinden Moskova'ya gitti; Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nde (KTUV) öğrenim gördü. Yurda döndükten sonra kısa sürelerle banka memurluğu ve ticaret mekteplerinde öğretmenlik yaptı. *Vakit* gazetesinde başladığı (1926) gazetecilik mesleğini ölünceye kadar sürdürdü. Uzun yıllar *Akşam* gazetesinde fıkra yazarlığı yaptı (1927-38). Fıkra, röportaj ve sanat-edebiyat yazıları ayrıca *Haber*, *Cumhuriyet*, *Tercüman*, *Havadis* ve *Köroğlu* gazetelerinde yayımlandı. Edirnekapı Mezarlığı'nda gömülüdür.

Edebiyat hayatına Celâl Sahir Erozan'ın çıkardığı *Birinci Kitap*, *İkinci Kitap* adlı aylık şiir dergilerinde çıkan şiirlerle atılan Vâlâ Nurettin daha sonra makale, inceleme, eleştiri, fıkra, oyun, senaryo ve roman türlerinde yapıtlar verdi.

Ödül: *Korkusuz Murat* ile 1966 Doğan Kardeş Çocuk Romanları Yarışması'nda ikincilik (Müzehher Vâ-nû ile).

Yapıtları: Roman: *Baltacı ile Katerina*, İst.: Marifet Mtb., 1928; *Ebenin Hatıratı*, İst.: Kanaat, 1929; *Aşkın Birinci Şartı*, İst.: Resimli Ay, 1930; *Küçük İlanlar*, İst.: Akşam Kitaphanesi, 1933; *Leke*, İst.: Sühulet, 1933; *Kardeş Katili*, İst.: Akşam Kitaphanesi, 1933; *Karacaahmed'in Esrarı: Meşhur Polis Hafiyesi Yılmaz Ali'nin Maceraları*, İst.: Akşam Kitaphanesi, 1933; *Dipsiz Kuyu*, İst.: Akşam Kitaphanesi, 1933; *Pembe Pırlanta*, İst.: Akşam Kitaphanesi, 1933; *Benim ve Onların Hikâyeleri*, İst.: Resimli Ay, 1936; *Seni Satın Aldım*, İst.: İnkılâp, 1938; *Hayatımın Erkeği*, İst.: İnkılâp, 1939; *Mazinin Yükü Altında*, (2. bas.) İst.: İnkılâp, 1942; *Onu Elimden Aldın*, İst.: İnkılâp, 1943; *Unutamadım Seni*, İst.: Ahmet Halit, 1943; *Bir İhanetin Cezası*, (Hatice Süreyya adıyla) İst.: Arif Bolat, [1944]; *Vurgun Peşinde*, İst.: Tasvir Neşriyatı, 1944; *Beyaz Güller*, İst.: Ak, 1962; *Tuzaktaki Kaplan*, İst.: Ak, 1963.
Anı: *Bu Dünyadan Nâzım Geçti*, İst.: Remzi, 1965.
Çocuk Kitabı; *Korkusuz Murat*, (Nihal Karamağralı [Müzehher Vâ-nû] ile) İst.: Arkın, 1996.
Diğer: *Kan Davası*, Ank.: Matbuat Umum Müdürlüğü, 1940; *Antalya İkinci Dünya Harbi İçinde Nasıl Güzelleşebildi*, İst.: Kenan Mtb., 1944; *Kim Zehirli-*

yor Bunları, (Nihal Karamağralı [Müzehher Vâ-nû] ile) 1944.
Çeviri: *Ayak Takımı Arasında* (M. Gorki, oyun), 1941; *Karşılık Görmeyen Aşk* (M. Gorki), 1943, *Bir Kocanın Başına Gelenler* (G. Philip), 1943; *Yerin Kulağı Var* (A. Christie), 1943; *Telefondaki Ses* (B. Graeme), 1945; *Gün Doğmadan Paris* (L. Bromfield), 1946; *Tolstoy'dan 17 Hikâye*, 1946; *Yeşil Canavar* (H. Landon), 1946; *Kızlara Suikast* (A. Christie), 1962; *Düşman Dostlar* (J. D. Carr), 1963; *Viran Kule* (J. D. Carr), 1963; *Aranılan Katil* (J. D. Carr), 1963; 1963; *Yalan İçinde Yalan* (J. D. Carr), 1964.
Kaynaklar: Gövsa, 395; "Vâ-Nû, Vâlâ Nurettin", *TDEA*, VIII, 507; *Yeni Yayınlar*, Haziran 1968; Necatigil, *İsimler*, 345-346; Karaalioğlu, 857.

VALİ, ESTREYA SEVAL *(İstanbul, 25 Haziran 1953 -)* Şair, yazar.

Yapıtlarını, yayımcısının "Estreya yabancı adı, böyle adlar okuyucunun ilgisini çeker, daha cazip gelir" teklifi üzerine babaannesinin adı olan Estreya adını asıl adı olan Seval'a ekleyerek yayımladı. Suzan Hanım ile serbest meslek sahibi İzzet Assıoy'un kızı. 1965'te İstanbul Ondokuz Mayıs İlkokulu'nu bitirdi, ortaokulu ve liseyi İstanbul Notre Dame de Sion Fransız Lisesi'nde okudu. Özel şirketlerde sekreterlik yaptı (1971-78). 1998'den beri teknik ve ticari çevirmenlik yapıyor. İstanbul'da yaşıyor; evli. Selim İleri tarafından "aşk romancısı" olarak tanımlandı.

Yapıtları: Roman: *Kuşkunun Doğduğu Gün*, İst.: Utku, 1995; *Yalnız Sen*, İst.: Şefik Mtb., 1995; *Üç Günün Hatırası*, İst.: Şefik Mtb., 1995; *Nur Sevinecek*, İst.: Yaz, 1996.
Şiir: *Geometrik Aşk*, İst.: Utku, 1995; *Doğanın Çığlığı*, İst.: Şefik Mtb., 1996.
Derleme: *Yeni Bir Yıl (Güzel Sözler)*, İst.: Özden Mtb., 1995.
Çeviri: *İzmir Yahudileri, 19-20. yüzyıl* (H.Nahum), İst.: İletişim, 2000.
Kaynaklar: *BF* (8 Ağustos 1999); S. Yanarocak, " 'Aşk Romanları Yazarı' Estreya Seval Vali'yi Tanıyor musunuz ?", *Şalom*, 5 Nisan 1995, s. 2; S. İleri, "Yeni Bir Aşk Romancısı", *Perisi Kaçmış Yazılar*, İst.: İyi Şeyler, 1996, s. 187-189; Z. Ankara, "Ben Uçmak İstemiyorum", *Radikal*, 17 Kasım 1996, s. 23; T. Burultay, "Estreya Seval Biraz Kerime Nadir Biraz Muazzez Tahsin", *Negatif*, S. 45 (Eylül 1998), s. 84-86; K. Oğuz, "A de, Roman Yazsın!", *Aktüel*, S. 244 (7-13 Mart 1996), s. 62-64.

VARDAL, SUAT *(İstanbul, 1957 -)* Şair.

İlk ve orta ve öğrenimini İstanbul'da gördü. Bir süre İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde ve İÜEF Felsefe Bölümü'nde okudu. İlk şiir kitabı *Biz Gene Yanyana* ile ödül alarak dikkatleri çekti. 1979'dan bu yana edebiyat dergilerinde şiirleri yayımlanıyor.

Ödül: *Biz Gene Yanyana* ile 1982 Akademi Kitabevi Edebiyat Ödülleri (başarı).

Yapıtları: Şiir: *Biz Gene Yanyana*, İst.: Yeni Türkü, 1981; *Yorulur Ölümlü Gözleri*, İst.: Yeni Türkü, 1983; *Hayal Dersleri*, İst.: Adam, 1994.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 381.

VAROL, KEMAL *(Ergani/Diyarbakır, 29 Eylül 1977 -)* Şair.

Serdar Güven, Mehmed Mehmedoğlu adlarını da kullandı. Nuriye Hanım ile Devlet Demiryolları'ndan emekli yol işçisi Mehmet Varol'un oğlu. Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ni bitirdi. Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü'nde yüksek lisansını yarıda bıraktı. 2000'den beri öğretmen olarak çalışıyor. Diyarbakır'da yaşıyor; evli. İlk şiiri ("Mumun Yalancısı") *Amida* dergisinde çıktı (1998). *Dize, Edebiyat ve Eleştiri, Poetikus, Varlık, Mesele, Radikal Kitap, Zaman Kitap, Milliyet Sanat* dergilerinde şiirleri ve yazıları yayımlandı.

Ödül: *Yas Yüzükleri* ile 2003 Nüzhet Erman Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Yas Yüzükleri*, İst.: Avesta, 2001; *Kin Divanı*, Ş.Urfa: Yom, 2005; *Temmuzun On Sekizi*, İst.: Everest, 2008.
Kaynaklar: *BF* (10 Mart 2009).

VASSAF, MELİH *(Aydın, 16 Mart 1927 - İstanbul, 30 Ocak 1982)* Oyun yazarı, eleştirmen.

İlk ve orta okulu Aydın'da okuduktan sonra İstanbul Boğaziçi Lisesi'ni bitirdi. Bir süre İÜ Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne devam ettiyse de öğrenimini tamamlamadan ayrıldı. Tiyatro müdürlüklerinde bulundu. Sosyal Sigortalar Kurumu müfettişliğinden emekli oldu.

Tiyatroya ilgisi küçük yaşlarda başladı. Tiyatro eleştirileri *Son Telgraf*, *Akis*, *Vatan*, *Yelpaze*, *Ses Tiyatro* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Oyunlarında genellikle aileyi ve aile içinde kuşaklar arasındaki ilişkileri ele aldı. Tür olarak ayrım yapmadı; komedi ve dram türü oyunlar kaleme aldı. Oyunları İstanbul tiyatrolarında sahnelendi, ancak kitap haline getirilmedi.

Yapıtları: Basılmamış Oyunları: "Sam Rüzgârları", 1956; "Aşka Susamışlardı", 1957; "Bir Küçücük

Aslancık Varmış", 1966; "Nuh'un Gemisi", 1966; "Yat Borusu", 1971; "Kızlara Göz Kulak Olun", 1975; "Eski Çamlar Bardak Oldu", 1979; "Bir Hamamda İki Çıplak", "Bir Kadın Yarattım", "Şaşkın Komiser", "Hayat Tatlıdır", "Aşk Budalası", "Leyleğin Ömrü", "Sülüman Bacanak", "Maymun Gözünü Açtı", "Bütün Kadınlar Güzeldir."

Kaynaklar: Karaalioğlu, 603; "Vassaf, Melih", *TDEA*, VIII, 518.

VECİHİ *(İstanbul, 1869 - 1904)* Romancı.

Tam adı Vecihi Mehmet. Vezir Vecihi Paşa'nın torunu ve Şûra-yı Devlet üyelerinden Aziz Bey'in oğlu. 1891'de Mühendis Okulu'ndan istihkâm subayı olarak mezun oldu. Nafia Fen Heyeti'nde görev yaptı, Mabeyin şifre kâtibi Asım Bey'in kızıyla evlendi. İçkiye düşkünlüğüyle tanınan Vecihi kolağası rütbesindeyken 35 yaşında geçirdiği bir kalp krizi sonucunda öldü.

1894'ten itibaren *İkdam* gazetesinde tefrika ettiği romanlarıyla, çeşitli halk kesimlerinden geniş ilgi gördü. Özellikle büyük ilgi gören *Mehcure* adlı yapıtıyla tanındı. Ayrıca konuları birbirine oldukça yakın 10'un üzerinde öyküsü bulunmaktadır. "Endülüs" adlı manzum oyunu yayımlanmamıştır. Namık Kemal tarzında parlak benzetişlerle, süslü ve uzun cümlelerle yazan bir romancı olarak tanınmıştır.

Yapıtları: Roman: *Mihridil*, İst.: İkdam Mtb., 1311/1895; *Mehcure*, İst.: İkdam Mtb., 1311/1895; *Hikmet yahut Mehcure'nin Kısm-ı Sanisi*, (*Mehcure*'nin devamı) İst.: İkdam Mtb., 1314/1898; *Nerime*, İst.: Rauf Bey Ktp., 1314/1898, *Hürrem Bey*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1314/1898; *Sail*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1314/1898; *Malik*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1314/1898; *Mesude*, İst.: İkdam Mtb., 1314/1898; *Çoban Kızı*, İst.: İkdam Mtb., 1314/1898; *Nedamet*, İst.: 1314/1898; *Müjgan*, İst.: İkdam Mtb., 1314/1898; *Hasbihal*, İst.: Kütüphane-i Vecihi, 1315/1899; *Vuslat*, İst.: Asır Mtb., 1315/1899; *Sakıp*, İst.: Asır Mtb., 1315/1899; *Netice yahut Bir Yetimin Sergüzeşti*, İst.: Asır Ktp. ve Mtb., 1315/1899; *Harabe*, İst.: İkdam Mtb., 1315/1899; *Feryat*, İst.: İkdam Mtb., 1315/1899; *Hasta*, İst.: İkdam Mtb., 1315/1899; *Akif*, İst.: İkdam Mtb., 1315/1899; *Sevdayı Masumane*, İst.: Tahir Bey Mtb., 1316/1900.

Öykü: *Halime*, (uzun öykü) İst.: İkdam Mtb., 1314/1898; *Hikâye-i Müntehabe Mecmuası*, İst.: İkdam Mtb., 1314/1898.

Tarih: *Musavver Tarih-i Harp*, İst.: İkdam Mtb., 1315/1899.

Kaynaklar: Gövsa, 396; "Vecihi Mehmed Bey", *TDEA*, VIII, 522; Kudret, I, 254.

VEHBİ

bak. Süleyman Vehbi

VELİBEYOĞLU, VELİ RECAİ *(Mucur/Kırşehir, 1916 - İstanbul, 1991)* Şair, yazar.

Kitaplarının çoğunu Âşık Dindari takma adıyla yayımladı. Müderris ve Şeriye Mahkemesi başkanı Mehmet Hayri Bey'in oğlu. İlk öğrenimini doğduğu ilçede okudu, daha sonra Adana Öğretmen Okulu'nu bitirdi (1938). Torbalı'da, Mucur'un ilçe merkezi ve köylerinde öğretmenlik yaptıktan sonra İstanbul'a yerleşti ve burada otuz yıl ilkokul öğretmenliği yaptı; 1968'de emekliye ayrıldı. Kırşehir'de yayımlanan *Mucur* (1956-62) ve *İslam-Türk* (1960-64) gazetelerinin çıkarılmasına katkıda bulundu; *Velibeyoğlu Takvimi*'ni çıkardı (1961-65). Ayrıca Mucur'da Define Matbaası'nı kurdu ve kitaplarından bazılarını burada bastı; bir süre İstanbul'da da matbaacılıkla uğraştı.

Velibeyoğlu'nun asıl uğraş verdiği alan antoloji, katalog, sözlük türü çalışmalardır. Ancak bu alandaki çalışmalarının çok az bir kısmını yayımlayabilmiştir. Yazarın *Örneklerle Basılı Bütün Şiir Kitapları Antolojisi*, Osmanlının son döneminden 1975'e kadar Türkçe basılmış bütün şiir kitaplarını kapsamak amacıyla hazırlanmış ve bu hedefini büyük ölçüde gerçekleştirmiştir. Yayımlayamadığı çalışmalarından bazıları şunlardır: "Bütün Türk Şairleri Ansiklopedisi", "İstanbul Kütüphaneleri Kılavuzu", "Divanlar Katalogu", "Hattat Şairler", "Fetva Yazarları", "Büyük İslam Sözlüğü", "Tasavvuf Ansiklopedisi", "Bestekâr Şairler Ansiklopedisi."

Yapıtları: Şiir: *Hicret Kuşları*, 1943; *Esmaü'l-Hüsna*, 1966; *Azgın Aşkın Gönle Virdi*, 1975; *Eskimeyen Aşk*, İst.: Kardeşler B., 1981.

Oyun: *Ormanları Koruyalım Saadete Erelim (Millî Piyes)*, İst.: Kutulmuş Mtb., 1966.

Araştırma-İnceleme: *Eşsiz İnsan Örneği Hz. Muhammed*, Kayseri: Erciyes Mtb., 1953; *Müslüman Ahlâkından Kırk Yaprak*, 1953; *Cuma Namazı Rehberi*, Mucur: Define Mtb., 1956; *Yirmisekiz Peygamber: İdris*, Mucur: Define Mtb., 1956; *Yirmisekiz Peygamber: İbrahim*, Mucur: Define Mtb., 1957; *Yirmisekiz Peygamber: Hud*, Mucur: Define Mtb., 1957; *Yirmisekiz Peygamber: Salih*, Mucur: Define Mtb., 1957; *Hz. Ali*, Mucur: Define Mtb., 1957; *Cehennem*, Mucur: Define Mtb., 1957; *Cin*, Mucur: Define Mtb., 1957; *Sadaka*, Mucur: Define Mtb., 1957; *İslamda Meşhur Türk İmamlar*, Kırşehir: Velibeyoğlu, 1957; *İslâm Cep Lûgat ve Ansiklopedisi*, Kırşehir: Velibeyoğlu, 1957; *Kadir Gecesi*, Mucur: Define Mtb., 1958; *Fâsık*, Mucur: Define Mtb., 1958; *Saff*, Mucur: Define Mtb., 1958; *Ramazan: Oruç*, Mucur: Define Mtb., 1958; *Cihad, Şehitlik ve Gazilik*, Mucur: Define Mtb., 1960; *Yirmisekiz Peygamber: Nuh*, Mucur: Define Mtb., 1961;

Din Sözlüğü, Mucur: Define Mtb., 1962; *Abdullah Biçare Divanı*, ?; *Geyveli Güvahi*, ?; *Edebiyat Takvimi*, ?.
Derleme: *Kader: "Alın Yazısı"*, Mucur: Define Mtb., 1957; *Bayrak*, Mucur: Define Mtb., 1960; *Çağımız Halk Şairlerinden Seçme Şiirler*, Mucur: Define Mtb., 1960; *Örneklerle Basılı Bütün Şiir Kitapları Antolojisi*, (2 c.) İst., 1975.
Kaynaklar: "Velibeyoğlu, Veli Recai", *TDEA*, VIII, 528-529.

VENTURA, AVRAM *(İzmir, 10 Ekim 1949 -)* Şair, denemeci.

Raşel Hanım ile tüccar Davi Ventura'nın oğlu. Karataş Musevi İlkokulu (1961), Kültür Ortaokulu (1964), İzmir Ticaret Lisesi (1968) ve Ege Üni. İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi'nden (1972) mezun oldu. *Şalom* gazetesinin İzmir temsilciliğini yapmakta ve aynı gazetede köşe yazıları yazmaktadır. İzmir Kültür ve Sanat Derneği üyesi. 1973'ten bu yana ticaretle meşgul. Evli ve iki çocuk babası.

İlk şiiri 1968'de *Hafta Sonu* gazetesinde çıktı. 1970'li yıllarda *Varlık, Yeditepe, Somut* ve *Güney* dergilerinde, son yıllarda da *Yeni Biçem, Düşlem, Yaklaşım* dergilerinde şiirleri ve denemeleri yayımlandı. "Benim Hiç Kardeşim Olmadı" adlı şiiri Nesim Eskin tarafından İbraniceye çevrildi ve İsrail'de *Apirion* dergisinde yayımlandı (47. sayı, 1997).

Yapıtları: Şiir: *Sevgidir Yaşayan*, İzmir: Sanat-Koop, 1985; *Boşlukta Bir Ses*, İzmir: Ozan, 1991; *Beş Yüz Dallı Akasya*, İst.: Broy, 1993; *Yol Üçlemleri*, İzmir: İleri, 1995; *Gözleri Yüreğimin*, İzmir: Ercan, 2002.
Deneme: *Bir Sözü Söylemek Gerek*, İst.: Gözlem, 1993; *Kırk Dilli Kuş*, İst.: Gözlem, 1995; *Ayın Aydınlık Yüzü*, İst.: İnkılâp, 1999; *Körlerin Gördüğü*, İzmir: Etki, 2003; *Yalnız Sen Varsın*, İzmir: Etki, 2007; *Damlada Gizli Duran*, İzmir: Şenocak, 2003.
Kaynaklar: *BF* (10 Eylül 1999); O. Çallı, "Kırk Dilli Kuş", *Varlık*, S. 1065 (Haziran 1996); L. Palombo, " 'İnsanın Avukatı' Avram Ventura'yla Edebiyat Üzerine Bir Çift Söz", *Şalom*, 10 Temmuz 1996; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 695.

VEREL, OKTAY *(İstanbul, 1927 -)* Romancı, gazeteci.

İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdi (1948). Fabrika işçiliği, Ankara Radyosu'nda spikerlik ve dublörlük gibi işlerde bir süre çalıştıktan sonra *Ulus* gazetesinde köy enstitüleriyle ilgili bir dizi röportajla gazetecilik yaşamına adım attı. *Ulus, Son Telgraf, Tan, Ekspres, Tanin, Hergün, Akşam, Tercüman, Yeni Gazete, Yeni İstanbul* gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü, fıkra ve röportaj yazarlığı yaptı. *Akbaba* dergisinde mizah yazıları yayımladı. Tuna Baltacıoğlu ve Memet Fuat ile birlikte *Kitaplar* dergisini çıkardı (1950-51). *Ulus* gazetesi yazarı bulunduğu yıllarda, "Çöl Demokrasisi" yazısı (1957) ve *Kuklalar* romanı (tefrika edilişi 1959) nedeniyle iki kez kovuşturmaya uğradı ve aklandı. Bir ara Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nda müşavirlik, ardından İstanbul Basın Merkezi müdürlüğü yaptı (1978). Daha sonra tekrar gazeteciliğe döndü. İstanbul'da yaşıyor.

"Mizah hikâyeleri yanı sıra, toplumsal gözlemlere dayanan, yergiye ağırlık veren romanlarıyla tanındı" (B. Necatigil). Gazetecilik ve röportaj yazarlığından gelen geniş gözlem gücüyle romana yöneldi. Toplumu, kurulu düzenin yanlış işleyen çarkını; çıkarcıları, ikiyüzlüleri, sömürenleri ve soyguncuları anlattığı yapıtlarında siyasal yergi ağır basar.

Yapıtları: Roman: *Kuklalar*, İst.: Yeni Mtb., 1960; *Havada Bahar Kokusu Var*, İst.: İtimat, 1968; *Maksat Vatan Kurtulsun*, İst.: Ararat, 1970; *Şimdi Tasa Anayasa*, İst.: Ararat, 1971; *Aslan Gibi Eşekler*, İst.: Ararat, 1973; *Şeytan Mağarası*, İst.: Remzi, 1982.
Röportaj: *Vatan Sana Minnettardır*, Ank.: Türk Hava Kurumu, 1981; *Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Böyle Geçti: Sabiha Gökçen*, Ank.: Türk Hava Kurumu, 1982; *İstikbal Göklerin Gökler Bizimdir*, Ank.: Türk Hava Kurumu, 1985.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 382; Kurdakul, *Sözlük*, 640; Karaalioğlu, 605; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1202; "Verel, Oktay", *TDEA*, VIII, 529.

VOLKAN, SABAHATTİN *(İstanbul, 1909 - ?)* Şair, müzisyen.

İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da gördü. Ticaret Lisesi'nden mezun oldu. Asıl mesleği bankacılık olmakla beraber Türkiye'nin yetiştirdiği en büyük rebap sanatçılarından biri olarak kabul edilir. Otuzdan fazla bestesi olan Volkan, İstanbul Radyosu'nda "Rebabtan Sesler" adı altında ayda bir kez yayınlanan bir program hazırladı (1952-74).

Yapıtları: Şiir: *Ömürden Sesler*, İst., 1939; *Koydan Akseden Şarkı: 1925-1987*, İst.: Üsküdar Mtb., 1987.
Kaynaklar: "Volkan, Sabahattin", *TDEA*, VIII, 537.

YADİGÂR, SALİHA *(İstanbul, 30 Temmuz 1963 -)* Öykücü.

İşçi Şükran Hanım ile işçi İbrahim Yadigâr'ın kızı. İÜ Orman Fakültesi'nden mezun (1984); aynı bölümde yüksek lisansını tamamladı (1987). Orman Mühendisleri Odası'nın dergisi *Orman Mühendisliği*'nin yayın kurulunda çalıştı (1990-93). 2005'ten beri Çevre ve Orman İl Müdürlüğü'nün ağaçlandırma şube mühendisliğinde çalışıyor. İstanbul'da yaşıyor.

İlk öyküsü ("Genç Kızın Soyluluğu") *Varlık* dergisinde çıktı (1986). Öykü ve yazıları *Adam Öykü*, *E*, *Kar* dergileriyle *Birgün* ve *Evrensel* gazetelerinde yayımlandı.

Yapıtları: Öykü: *Unutma Beni*, Ank.: Yazıt, 1993; *Nümayiş Mahallesi*, İst.: Pentimento, 2001; *Yazdı Sevda*, İst.: Yalın Ses, 2008.
Kaynaklar: *BF* (10 Şubat 2009).

YAĞAN, EMİR ALİ *(Elazığ, 1958 -)* Şair.

İlk ve orta öğrenimini Elazığ'da tamamladı. Ankara Eğitim Enstitüsü'nde okudu. 12 Eylül sonrası siyasi nedenlerle sekiz yıl hapis cezası aldı. Tahliye olduktan sonra Fransa'ya iltica etti. Paris 8 Üniversitesi'nde öğrenim gördü. Fransa'da yaşıyor. Şiirleri *Tohum*, *Parantez*, *Evrensel* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Urmiye Mavisi*, İst.: Umut, 1989; *Şarkılar Ülkesi*, İst.: Piya, 1991; *Gitmek Uzun Bir Öykü*, İst.: Piya, 1995; *Evvel Zaman Şiirleri*, İst.: Piya, 2003; *Sahra Sanrı ve Sara*, İst.: Çivi Yazıları, 2007.
Kaynaklar: Işık 06, 3783.

YAĞCI, ÖNER *(Zile/Tokat, 1 Nisan 1951 -)* Yazar.

Şerife Hanım ile oto tamircisi Ömer Yağcı'nın oğlu. Tokat İlköğretmen Okulu'nu (1969) ve Ankara Gazi Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nü (1975) bitirdi. Aynı yıl Ağrı ilindeki Taşlıçay Ortaokulu'nda Türkçe öğretmenliği yapmaya başladı. 1978-80 arasında TÖB-DER (Tüm Öğretmenler Dayanışma Derneği) genel sekreter yardımcılığı yaptı. 12 Eylül 1980'deki askeri darbeden sonra dokuz yıla hüküm giydi ve beş yıl hapis yattı. Çeşitli yayınevlerinde editör olarak çalıştı (1987-98). PEN Yazarlar Derneği'nde yöneticilik (1993-97), genel sekreterlik (1997-99), Edebiyatçılar Derneği'de yönetim kurulu üyeliği (1994-99), Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı'nda yöneticilik (1993-98) yaptı; TYS, Dil Derneği ve 68'liler

Birliği Vakfı üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli ve bir çocuk babası.

İlk şiirleri ("Yarın İçin-Oy Dünya-Hayatımız") 1974'te *Yeni Adımlar* dergisinde çıktı. Yazılarını *Yeni Düşün*, *Varlık*, *Karşı*, *Damar*, *İnsancıl*, *Cumhuriyet Kitap*, *Günümüzde Kitaplar*, *Berfin*, *Dünya Kitap*, *Yaba*, *Gerçek Sanat*, *Yazın* gibi dergilerde yayımladı. 12 Eylül döneminin toplumsal sorunlarını gözlemlerine dayanarak yansıtmaya çalıştığı romanlarıyla tanındı. Toplumcu gerçekçiliğin çağdaş bir yorumunu yapma çabası içinde olduğunu belirtti.

Ödül: *Kardelen* ile 1986 Akademi Kitabevi Roman Başarı Ödülü; *Turnalar* ile 1988 Madaralı Roman Ödülü; Tüm yapıtlarıyla 1994 Sabahattin Ali Kültür Günleri Onur Ödülü ve 1995 Truva Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Kardelen*, İst.: Cem, 1987; *Turnalar*, İst.: Cem, 1987; *Gökyüzüne Akan Irmak*, İst.: Cem, 1989; *Yediveren*, İst.: Cem, 1995; *Kaptan*, İst., İnkılap, 1999; *Kır*, İst.: Cumhuriyet, 2009.
İnceleme: *Fedailer Mangası*, İst.: Çınar, 1993; *Şükran Kurdakul*, İst.: Çınar, 1994; *Aziz Nesin Aydınlığı*, İst.: Engin, 1997.
Deneme: *Umut İnsanda*, İst.: Toplumsal Dönüşüm, 1997; *Sivas'ı Unutmak*, İst.: Pencere, 1997; *Aydınlığın Ustaları*, İst.: Bumerang Kitaplar, 1999; *Yine de İyimser*, İst.: Berfin, 2001; *Dil Kaleminin Enstitüsü*, İst.: Pencere, 2001; *Aydınlıklar Önümüzde*, İst.: Etik-Us, 2003; *Nazım Hikmet Aydınlığı*, İst.: Berfin, 2003; *Savaş ve Edebiyat*, İst.: Toplumsal Dönüşüm, 2003; *Küreselleşme Sürecinde Edebiyatımız*, İst.: İleri, 2004; *Emperyalizm ve Yurtseverlik*, İst.: İleri, 2004; *Nazi Kampları*, İst.: Papirüs, 2004; *Sonsuza Rüzgârdı 68*, (A.Nergiz, B.Yıldız, H.H.Yalvaç'la), İst.: Sone, 2005; *Beyler Bu Vatana Nasıl Kıydınız*, İst.: Yirmi Dört, 2007.
Derleme: *Nasreddin Hoca*, İst.: Engin, 1994; *Özlü ve Güzel Sözler*, İst.: Deniz, 1994; *Karacaoğlan*, İst.: Gün, 1996; *Dadaloğlu*, İst.: Gün, 1996; *Köroğlu*, İst.: Gün, 1996; *Pir Sultan Abdal*, İst.: Gün, 1996; *Yunus Emre*, İst.: Gün, 1997; *Hayyam*, İst.: Gün, 1997; *Ezoptan Masallar*, İst.: Engin, 1997; *Cumhuriyet Dönemi Edebiyat Çevirileri Seçkisi*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1999.
Kaynaklar: *BF* (16 Nisan 1999), Necatigil, *İsimler*, 382-383; Kurdakul, *Sözlük*, 641; S. Gümüş, *Roman Kitabı*, İst., 1991, "Turnalar: İyiler Korusu", s. 123-127; B. Savcı, "Bir 'Eylül Kardelini'nin 'Acı'dan 'Umut'a Açılışı", *Milliyet Sanat*, S. 260 (15 Mart 1991); M. Başaran, "Kardelen'den Yediveren'e Öner Yağcı", *Cumhuriyet Kitap*, S. 321 (11 Nisan 1996); A. Ümit, "Aydınlığın ve Umudun Romanı", *aynı yerde*; R. Mavruk, "Şiirlerle Türkülerle Arıyorum", *aynı yerde*; Y.Yeşildağ, *Öner Yağcı Umuttan İnada*, İst., 2001.

YAĞCIOĞLU, HALİM *(İzmir, 1919 - ?, 2008)* Şair, yazar.

Kadriye Hanım ile memur Niyazi Yağcıoğlu'nun oğlu. İzmir'de Necatibey İlkokulu, Kızılçullu Amerikan Koleji ve İstanbul Erkek Lisesi'nde okudu (1938). Ankara Gazi Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nden mezun oldu (1944). Bir süre DTCF Sinoloji Bölümü'ne devam etti. Uzun yıllar Zonguldak, Eskişehir, Ankara, Urfa, Sivas, Gaziantep, Bolu ortaokul ve liselerinde Türkçe, edebiyat ve İngilizce öğretmenliğinin yanı sıra yöneticilik de yaptı. Ankara'da Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nde çalıştı. Bir arkadaşıyla birlikte Sivas Sanatsevenler Derneği'ni kurdu.

İlk şiiri 1934'te *Gündüz* dergisinde çıktı. *Çınaraltı*, *Ülkü*, *Doğu* (Zonguldak) dergilerinde yayımladığı (1941-45) şiirlerinde uzunca bir süre *Ülkü* dergisi çevresinde gelişen ve halk şiiri geleneğine yaslanan bir şiir anlayışına bağlı kaldı; bu ilk dönemde saz şairi anlayışı ve tarzında, hece ölçüsü kullanarak ürünler verdi. 1945'ten sonra *Kaynak*, *Dost*, *Edebiyat Dünyası*, *Fikirler*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Çağrı*, *Türk Dili*, *Varlık* gibi dergilerde yayımladığı şiirlerinde ise Yeni Şiir akımının getirdiği anlatım olanaklarından yararlanan toplumcu bir şiir anlayışına yöneldiği görüldü. *Dünya* gazetesinde "Edebiyat Dünyası" başlığı altında kitap tanıtma yazıları yazdı.

Yapıtları: Şiir: *Samanyolu*, [1942]; *Kasım Rüzgârı*, İst.: Yeni Ufuklar, 1955: *Anzelha*, Ank.: Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, 1957; *Beyaz Güller*, İst.: Hür, 1964; *Destan Türk-Mustafa Kemaller Tükenmez*, Ank.: Türkiye Kemalist Yazarlar ve Sanatçılar Derneği, 1973; *Altın Günlerin Eşiğinde*, İst.: Yeditepe, 1976; *Burası Sınır Şehri Gaziantep*, ?.
Oyun: *Afyon Yalayan Çocuk*, (S. G. Gülyüz ile) 1964.
Derleme: *Takla Göz Takla Kulak*, (Sivas ilinden derleme çocuk masalları) İst.: Varlık, 1962; *Öğretmen Şiirleri Antolojisi*, Ank.: Güven Mtb., 1965; *Türk Kadın Şairleri Antolojisi*, Ank.: Gündüz, 1966; *Atatürk'ten Son Mektup*, Ank.: Türkiye Kemalist Yazarlar ve Sanatçılar Derneği, 1985.
Kaynaklar: Nebioğlu, 668; Necatigil, *İsimler*, 382-383; Karaalioğlu, 606; Kurdakul, *Sözlük*, 641; Özkırımlı, *TEA*, 1206; "Yağcıoğlu, Halim", *TDEA*, VIII, 542; *Ankara Edebiyat*, s. 15, Aralık 2008 (dosya.)

YALÇIN, BURHAN SADIK *(Tarsus/Mersin, 1912 - ?)* Şair, yazar.

Hukukçu Sadık Yalçın'ın oğlu. Adana'da Zaferimilli Okulu'ndan sonra Adana Lisesi'nde bir süre okudu. Gazeteciliğe atıldı; *Yeni Adana*, *Türk Sözü* ve *Gür Ses* gazetelerinde

yazı işleri müdürlüğü, *Akşam* gazetesinin Adana muhabirliğini yaptı. İstanbul'da Matbuat Umum Müdürlüğü'nde memurluğa başladı. Daha sonra Ankara'ya giderek *Tasvir* gazetesinde, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nda çalıştı. 1953'te *Yeni Devir* gazetesini kurdu. İlk şiiri ("Handan") *Çiçek* dergisinde çıktı. Öyküleri ve "Kızıl Gece" adlı roman tefrikası *Yeni Adana* gazetesinde, şiirleri ve yazıları *Çukurovada Memleket*, *Hareket*, *Uyanış*, *Hayat*, *Yeni Hayat*, *Varlık*, *Gündüz* ve *İstanbul'un Sesi* dergileriyle *Akşam*, *Ulus* ve *Zafer* gazetelerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Çeşme/Şiirler-Nesirler*, İst.: Anıl Mtb., 1949; *Gönül Damlaları*, Ank.: Butik Mtb., 1968. Roman: *Yalaza*, İst.: Akşam Mtb., 1934.
Kaynaklar: Yazar, 93-94; M. Savaşçı, "Burhan Sadık Yalçın'ın Biyografisi: Basılı ve Basılacak Eserleri", *Gönül Damlaları*, Ank., 1968, s. 13-14.

YALÇIN, FAZLI *(Güzelköy/Kayseri, 1947 -)* Öykücü.

Kırşehir İlköğretmen Okulu'ndan mezun oldu. Bir süre sendikacılık ve öğretmenlik yaptı. Yazılarını Kayseri'de çıkan *Hâkimiyet-Sanat* dergisinde yayımladı. Öykülerinde 1970'li yılların toplumsal olaylarını ele aldı.

Ödül: "Günışığı Kenti" adlı basılmamış romanıyla 1979 Kültür Bakanlığı Çocuk Yapıtları Yarışması (başarı ödülü); *Sevgi Yoksa* ile 1981 Akademi Kitabevi Öykü Ödülü, (Feyza Hepçilingirler ile paylaştı).

Yapıtları: Öykü: *Sevgi Yoksa*, Kayseri: Hâkimiyet-Sanat, 1980; *Bir Uzun Türkü*, Kayseri: Aday Kitaplar, 1982.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 383; Kurdakul, *Sözlük*, 642; "Yalçın, Fazlı", *TDEA*, VIII, 550.

YALÇIN, HÜSEYİN CAHİT *(Balıkesir, 7 Aralık 1875 - İstanbul, 18 Ekim 1957)* Gazeteci, yazar, siyaset adamı.

Akşamcı, Ahmet Şerif, Hâki, Hemrah, Münif Fehim, Safved Suat imzalarını da kullanmıştır. Maliye'de aşar müdürü Ali Rıza Efendi ile Fatma Neyyire Hanım'ın oğlu. Şair ve oyun yazarı Hüseyin Suat ağabeyidir. İlköğrenimini İstanbul'da Aksaray'da Yakup Ağa mahalle mektebinde yaptı. Babasının memuriyeti dolayısıyla sekiz yaşlarında ailesiyle birlikte gittiği Serez'de askeri rüştiyeyi bitirdi. On üç yaşlarında annesiyle birlikte İstanbul'a döndü ve Dersaadet Mülki İdadisi'ne kaydoldu. Buradaki öğrencilik yıllarında Ahmet Mithat Efendi'nin yapıtlarıyla E. Gaboriau, X. de Montepin gibi bazı Fransız yazarlarını okumaya başladı. Biraz onların, ama daha fazla Ahmet Mithat Efendi'nin romanlarının etkisi altında *Nadide* adında heves ürünü, acemice bir roman kaleme aldı (1891). 1893'te idadiden mezun oldu; bu sırada, Türk kültür ve edebiyatının önde gelen isimlerinden Namık Kemal, Beşir Fuat, Ahmet Rıza ve Mizancı Murat Bey'i tanıdı. Mülkiye Mektebi'ndeyken P. Bourget ve E. Zola gibi realist romancıların yapıtlarını Fransızca asıllarından okumaya başladı.

1896'da parlak bir dereceyle Mülkiye Mektebi'ni bitirdi, aynı yıl Maarif Nezareti Mektubi Kalemi'nde memur olarak çalışmaya başladı. *Mütalaa*, *Tarik*, *Sabah* ve *Saadet* gibi gazetelerde ilk yazılarını yayımladığı günlerde Cenap Şahabettin ve Mehmet Rauf'la tanışarak Servet-i Fünun topluluğuna katıldı. *Servet-i Fünun* dergisinin yanında, topluluk mensuplarının yapıtlarını yayımlamak üzere Edebiyat-ı Cedide Kütüphanesi'nin kurulmasını sağladı; ayrıca Servet-i Fünun karşıtı yazarlarla yapılan kalem kavgalarında daima ön planda yer aldı. 1901'de, "Edebiyat ve Hukuk" adıyla Fransızcadan çevirdiği bir makalesi dolayısıyla *Servet-i Fünun* dergisi kapatıldı ve topluluğun dağılma süreci başladı. Bir süre Vefa İdadisi'nde müdür yardımcılığı yaptı, daha sonra Mülki İdadisi'ne kitabet ve Fransızca hocası tayin edildi. 1906'da Mercan İdadisi müdürlüğüne getirildi.

1908'de, II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte edebiyatı bıraktı ve politikaya girdi. Ağustos 1908'de yakın arkadaşları Tevfik Fikret ve Hüseyin Kâzım [Kadri] ile birlikte *Tanin* gazetesini kurdu, ancak kısa bir süre sonra bu iki arkadaşının gazeteden ayrılmasıyla birlikte, gazetenin yayımı doğrudan doğruya onun üzerine kaldı. Bu tarihten sonra İttihat ve Terakki'nin siyasi alanda bir nevi kalemşoru oldu. Aynı yıl yapılan seçimlerde İttihat ve Terakki listesinden İstanbul milletvekili seçildi. *İkdam* gazetesinde parti aleyhinde ağır yazılar yazan Ali Kemal'le uzun polemiklere girişti. 31 Mart Olayı (1909) sırasında isyancılar tarafından önce sahibi olduğu *Tanin* matbaası tahrip edildi, ardından kendisi de öldürülmek istendi. Olayların büyümesi üzerine gizlendi, sonra Selanik'e kaçtı; Selanik'ten gelen Hareket Ordusu'nun şehirde düzeni sağlamasından sonra İstanbul'a dönebildi. 1911'de Düyun-ı Umumiye Dayinler vekili oldu, bu görevi 1922'ye kadar devam etti.

Yazılarında kullandığı sert ifadeler yüzünden *Tanin* gazetesi sık sık kapatıldı; ancak o her kapanışın arkasından *Cenin*, *Renin*, *Senin* adlarıyla gazetesini yayımlamaya devam etti. 1913'ten sonra o da İttihat ve Terakki'yi eleştirmeye başladı, Balkan Savaşı'ndan sonra *Tanin*'i bütünüyle bıraktı. Haziran 1919'da Malta'ya sürüldü, Nisan 1921'de sürgünden kurtulduktan sonra bir süre İtalya'da yaşadı. 1922'de İstanbul'a döndükten sonra *Tanin*'i yeniden çıkarmaya başladı. Hükümete yöneltiği ağır eleştiriler ve eski İttihatçıları savunması dolayısıyla 1923'te İstiklal Mahkemesi tarafından yargılandı ve yargılama sonucu beraat etti. 1925'te ise müebbet sürgün cezası ile Çorum'a gönderildi; ancak bir süre sonra cezanın kalkması üzerine 1926'da serbest kaldı ve İstanbul'a döndü. Bu tarihten Atatürk'ün ölümüne kadar politikanın dışında durmaya çalıştı.

1933'te *Akşam* gazetesinde yazılar yazmaya ve Türk kültür hayatının önemli yayın organlarından biri olan *Fikir Hareketleri* dergisini (1933-40) yayımlamaya başladı. 1935-46 arasında *Yedigün*'de sohbet, deneme ve gezi yazıları yayımladı. Atatürk'ün ölümünden sonra İsmet İnönü'nün kendisine milletvekilliği teklif etmesi üzerine tekrar politikaya döndü ve 1939-54 arasında Çankırı, İstanbul ve Kars milletvekili olarak TBMM'de bulundu. 1943'te *Tanin*'i yeniden çıkarmaya başladı; özellikle 1948'den sonra Demokrat Parti (DP) karşısında çok sert bir tutum sergiledi. 1954'te, DP'yi eleştiren yazıları yüzünden 26 ay hapse mahkûm oldu, ancak ileri yaşı dolayısıyla basında çıkan büyük gürültüler sonucunda affedildi. 1957 seçimlerinde tekrar adaylığını koydu, ancak seçim sonuçları belli olmadan, yakalandığı zatürreeden kurtulamayarak öldü. Kabri Feriköy Mezarlığı'ndadır.

Okuma zevk ve alışkanlığını küçük yaşta anne ve babasından alan Hüseyin Cahit bu çağlarda bir yandan dini ve tasavvufi yapıtlar okurken, bir yandan da bazı gazeteleri takip etmektedir. Bir kısım Fransız romancılarla Ahmet Mithat Efendi'nin etkisi altında yazdığı ilk roman denemesinden sonra, onun asıl edebi etkinliği 1896'da *Mektep* dergisinde başlar. Servet-i Fünuncular'la tanışıp bu topluluğa katıldıktan sonra 1901'e kadar *Servet-i Fünun* yanında *Mütalaa*, *Tarik*, *Saadet* ve *Sabah* gazetelerinde öykü, roman ve düzyazı şiirlerle edebi eleştiri yazıları yazmıştır.

Bir öykü yazarı olarak Servet-i Fünuncular'dan pek farklı özellikler göstermeyen Hüseyin Cahit bazı öykülerinde hayal-gerçek çelişkisi çevresinde romantik ve gerçekçi duyuş tarzını dile getirmiş, yer yer toplumun değişik kesimlerine ilişkin çeşitli karakterleri başarıyla canlandırmıştır. Bir kısım öykülerinde ise, dönemin yaygın anlayışı doğrultusunda determinist bir bakış açısıyla, insan psikolojisini çevre ve toplumsal koşulların belirlediği sorunu üzerinde durmuştur.

Servet-i Fünun döneminde yayımladığı *Hayat-ı Hakikiye Sahneleri* adını taşıyan edebi fıkralar ile düzyazı şiirleri, aynı günlerde Tevfik Fikret'in şiirlerinde dile getirilen, hayat karşısında ezilmiş, zavallı bir kısım insanların anlatıldığı ve okuyucuda büyük bir acıma duygusu uyandıran anlatımlarla doludur. İlk romanı *Nadide*, Ahmet Mithat'ın romanlarının etkisi altında yazılmış, romantik ve eğitici özellikler taşıyan acemice bir yapıttır. Bir genç kızın tutkuları uğruna işlediği cinayetin anlatıldığı roman, dönemin bazı âdet ve geleneklerini işlemesi bakımından aynı zamanda sosyolojik bir değer taşımaktadır.

Yazarın ustalık dönemi yapıtı kabul edilen *Hayal İçinde* ise içerik bakımından hem *Nadide*'den, hem de önceki öykülerinden daha başarılı bulunmuştur. Hüseyin Cahit'in başından geçen bir maceraya ve o sırada tutulan notlara dayanılarak kaleme alınan romanda, Nezih adlı, gerçekten temiz ve yüksek ideallerle yüklü bir gencin, İstanbul'da Rum azınlığa mensup bir kıza duyduğu aşk ve bu aşk dolayısıyla hayatın acı gerçekleriyle karşı karşıya gelmesi anlatılmıştır. Romancının burada asıl amacı, roman kahramanı Nezih'in hayatla yüz yüze geldikten sonra kişiliğinde meydana gelen büyük değişmeyi vermektir. Romanın sonunda kahraman şüpheci ve inkârcı biri haline gelir. Yazar bu macera ile bir bakıma dönemin Türk aydınlarının Doğu-Batı arasındaki müstereddit durumunu vermek istemiştir.

Öyküleri dışında *Servet-i Fünun*'da yayımladığı sanat ve edebiyatla ilgili yazılarında, Batı'daki edebi akımlarla edebiyat ve sanat hareketlerini yakından izlediği anlaşılan Hüseyin Cahit'in, bu yazılarıyla günün sanat ve edebiyat ortamında önemli bir boşluğu doldurduğu vurgulanmıştır.

Hüseyin Cahit'in gerek Servet-i Fünun yıllarında, gerekse Cumhuriyet döneminde edebiyat kuramı ve eleştiri ile ilgili birçok yazısı ve polemikleri yayımlanmıştır. Önce, Servet-i Fünun-

cular'ı savunmak için Ali Kemal, Ahmet Rasim ve Mehmet Celal'le giriştiği kalem kavgaları yanında roman sanatı, estetik ve edebiyat tarihi konularında da düşüncelerini açıklamış, özellikle edebi eleştirilerinde H. Taine'in görüşleri doğrultusunda romantik bir eleştiri anlayışını gündeme getirmiştir. Bu yazılarında ayrıca realizm, parnasizm ve sembolizm gibi edebi hareketler ile Stendhal, Balzac ve Flaubert üzerinde de durmuştur. Aynı yıllarda *Sabah* gazetesinde "Hayat-ı Matbuat" genel başlığıyla yazdığı yazılarda ise yeni yayımlanan edebi ve düşünsel yapıtları ele alıp okuyucularına tanıtmıştır. Cumhuriyet'ten sonra çıkardığı *Fikir Hareketleri* dergisinde de aynı doğrultuda, önemli edebi yapıtları tanıtan yazar, burada daha çok izlenimci eleştiri örnekleri ortaya koymuştur.

Bir gazeteci olarak Hüseyin Cahit'in çok uzun bir zaman süresine yayılan yazı faaliyeti sadece bunlardan ibaret değildir. Üç dönem halinde çıkan *Tanin*'de (1908-14, 1922-25, 1943-47), *Ulus*, *Yeni Ulus* ve *Halkçı* gazetelerinde (1948-57) yayımlanan siyasi yazıları ile *Akşam*'daki (1933-36) fıkraları dışında, *Yedigün* (1935-46) ile *Boğaziçi* (1936-38) dergilerinde sohbet, anı, gezi ve deneme yazıları da bulunmaktadır. Yaşadığı dönemin çeşitli edebi ve siyasi olaylarının bizzat içinde bulunan yazarın bu yazıları, yakın dönem Türk düşünce ve edebiyat tarihi bakımından önemli birer kaynak niteliğindedir.

Hüseyin Cahit'in bütün bu faaliyetlerinin yanında, üzerinde durulması gereken diğer önemli bir yanı da, 1896-1948 arasında elli yıldan fazla bir süre devam eden çeviri faaliyetidir.

Yapıtları: Roman: *Nadide*, Âlem Mtb., 1308/1891; *Hayal İçinde*, İst.: Edebiyat-ı Cedide Ktp., 1317/1901.
Öykü: *Hayat-ı Muhayyel*, İst.: Âlem Mtb., 1315/1899; *Niçin Aldatırlarmış?*, İst.: Akşam Teşebbüs Mtb., 1922.
Öykü-Fıkra-Mensur Şiir: *Hayat-ı Hakikiye Sahneleri*, İst.: Edebiyat-ı Cedide Ktp., 1325/1909.
Eleştiri: *Kavgalarım*, İst.: Edebiyat-ı Cedide Ktp., 1326/1910.
Anı: *Edebi Hatıralar*, İst.: Akşam Kitaphanesi, 1935 (yb *Edebiyat Anıları*, [haz. R. Mutluay] İst.: Türkiye İş Bankası, 1975); *Siyasal Anılar*, (haz. R. Mutluay) İst.: Türkiye İş Bankası, 1975; *Tanıdıklarım*, İst.: YKY, 2001.
Monografi: *Talat Paşa*, İst.: Yedigün, 1943.
Ders Kitabı: *Türkçe Sarf ve Nahiv*, 1908.
Diğer: *Avrupa'yı Arıyorum, Avrupa'dan Bakışla Türkiye (Benim Görüşümle Olaylar 1)*, Ank.: Ulus B., ty; *Karşımıza Çıkan İlk Hayati Mesele (Benim Görüşümle Olaylar 2)*, Ank.: Ulus B., 1946; *Seçim Üzerine Yazılar (Benim Görüşümle Olaylar 3)*, Ank.: Ulus B:, 1946; *Komünist Tahrikleri Karşısında (Benim Görüşümle Olaylar 4)*, Ank.: Karagöz Mtb., 1947; *Seçme Makaleler*, Ank.: Ulus B., 1951.
Çeviri: *Graziella* (A. de Lamartine), 1902; *İzlanda Balıkçısı* (P. Loti), 1903, 1937; *Madam Krizantem* (P. Loti), 1903; *Din Hayatının İptidai Şekilleri* (E. Durkheim), 2 c., 1923-24; *Hunların, Türklerin, Moğolların ve Daha Sair Tatarların Tarih-i Umumisi* (J. de Guignes), 8 c., 1923-25; *Sosyalist Meslekleri* (V. Pareto), 2 c., 1923; *Aile İçinde Terbiye, Ebeveynin Günahları, Kızlarımız* (F. Thomas), 1924, 1931; *Aile İçinde Terbiye, Ebeveynin Günahları, Oğullarımız* (F. Thomas) 1924, 1931; *İslam Tarihi* (L. Caetani), 10 c., 1924-27; *Tecrübe Üzerine Müesses Psikoloji* (H. Haffding), 2 c., 1924; *Hürriyet-i Vicdan* (L. Marillier), 1924; *Asri Demokrasiler* (J. Bryce), 1924; *Demokrasi ve Mesail-i İktisadiye* (A. T. Hadeley), 1925; *Sanayi-i Nefisenin Menşeleri* (Y. Hirn), 1925; *Hürriyet* (J. S. Mill), 1927; *İngiltere'nin Hükümeti* (A. L. Lowel), 5 c., 1927; *İlim ve Din* (E. Boutroux), 1927; *Ruh ve Beden* (A. Binet), 1927; *Ahlak Terbiyesi* (E. Durkheim), 1928; *Çocuğun Psikolojisi ve Tecrübi Pedagoji* (E. Cleparéde), 1928; *Çocuklar Hakkında Asri Fikirler* (A. Binet), 1928; *Demokrasi* (E. Vacherot), 2 c., 1931; *Siyasi Hürriyetlerimiz* (M. Caudel), 2 c., 1931; *Vatandaşın Kitabı* (E. Laboulaye), 1931; *Allahlar Susamışlardı* (A. France), 1937; *Kürek Cehennemi* (T. Murri), 1937; *En Güzel İtalyan Hikâyeleri*, 1938; *Fransa Tarihi* (J. Bainville), 2 c., 1938; *İngiltere Tarihi* (A. Maurois), 2 c., 1938; *Avrupa Kavimlerinin Mukayeseli Tarihi* (C. Seignobos), 2 c., 1939-40; *Cihan Harbinin Şarka Ait Kaynakları* (J. Pichon), 1939; *Türk Mektupları* (O. G. de Busbecq), 1939; *Kavgam* (A. Hitler), 2 c., 1940, 1941; *Yırtıcılar* (A. Vivanti), 2 c., 1942; *Hususi Hayatlarında Hükümdarlar* (E. Berkson), 2 c., 1943; *Büyük Katerina* (L. Murat), 1944; *Sovyet Efsanesi ve Hakikat: Kızıl Rusya'nın İçyüzü* (A. Koestler), 1947; *Kızıl Rusya: Tek Başına Bir Dünya* (W. C. Bullitt), 1948.
Kaynaklar: S. Hızarcı, *Hüseyin Cahit Yalçın: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İst., 1957; H. Yücebaş, *Büyük Mücahit Hüseyin Cahit Yalçın*, İst., 1960; Kudret, 229-241; B. Ercilasun, *Servet-i Fünun'da Edebi Tenkit*, Ank., 1981, s. 142-163; Ö. F. Huyugüzel, *Hüseyin Cahit Yalçın'ın Hayatı, Hikâye ve Romanları Üzerinde Bir Araştırma*, Ank., 1982; ay, *Hüseyin Cahit Yalçın'ın Hayatı ve Edebi Eserleri Üzerinde Bir Araştırma*, İzmir, 1984; Mehmed Rauf, *Edebi Hatıralar*, (haz. M. Törenek) İst., 1997, s. 35-50; Ö. F. Huyugüzel, "Yalçın, Hüseyin Cahit", *TDEA*, VIII, 550-552.

YALÇIN, HÜSEYİN SUAT *(İstanbul, 1867 - İstanbul, 21 Mart 1942)* Şair, oyun yazarı.

Gâve-i Mazlum, Gâve-i Zalim imzalarını da kullandı. Maliye muhasebecisi Ali Rıza Bey'in oğlu, gazeteci ve yazar Hüseyin Cahit Yalçın'ın ağabeyi. İstanbul'da başladığı ilköğrenimini babasının atandığı Balıkesir'de tamamladı. Daha sonra İstanbul'da bir süre Beyazıt Rüştiyesi'nde okudu; 1880'de açılan

bir sınavı kazanarak girdiği Tıbbiye-i Mülkiye'yi 1886'da bitirdi. Hekim olarak atandığı Midilli Belediyesi'nde üç yıl kadar çalıştı, daha sonra İstanbul'a döndü ve İstanbul Belediyesi'nde hekim olarak görev yaptı. 1893'te gittiği Paris'te çocuk hastalıkları uzmanlığı yaptı. 1895'te İstanbul'a döndü; bir süre sonra Suriye sıhhiye müfettişliğine atandı. 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'a döndü ve Meclis-i Âli-i Umur-ı Sıhhiye üyeliğine getirildi. Bu meclis kaldırılınca serbest hekimlik yaptı. Mütareke'den sonra Milli Mücadele'ye katılmak üzere Ankara'ya gitti ve hekim olarak Anadolu'nun çeşitli yerlerinde hizmet etti. Cumhuriyet'ten sonra yeniden İstanbul'a döndü, Denizyolları tabibi olarak gemilerde çalıştı. Feriköy Mezarlığı'na defnedildi.

Şiir yazmaya Midilli'de başlayan Hüseyin Suat başlangıçta Cenap Şahabettin'in kardeşi Ali Nusret'in etkisiyle kaleme aldığı eski tarzda şiirleri, Şeyh Vasfi'nin aracılığıyla, Muallim Naci'nin yönettiği *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinin edebiyat sayfasında yayımladı. Cenap Şahabettin'i tanıdıktan sonra bu kez *Mektep* dergisinde yayımladığı yeni tarz şiirler yazmaya başladı. 1895'ten sonra Cenap Şahabettin ile birlikte Servet-i Fünun hareketine katılan Hüseyin Suat'ın özellikle Cenap'ın etkisi altında yazdığı aşk ve kadın konulu şiirleri ilgi gördü. II. Meşrutiyet'ten (1908) sonra başta *Kalem* dergisi olmak üzere çeşitli mizah dergilerinde "Gâve-i Zalim" imzasıyla mizahi şiirler ve yazılar yayımladı. Bir yandan da bazıları Darülbedayi'de sahnelenen tiyatro yapıtları yazmaya, uyarlamaya ve çevirmeye başladı. Bunlar arasında Emile Fabre'dan uyarladığı "Çürük Temel" adlı oyun Darülbedayi'nin sahnelediği ilk oyun (1916) olarak tarihe geçmiştir. Edebiyat tarihlerinde daha çok şair olarak tanınmasına karşılık, bazıları onun oyun yazarlığını şairliğinden daha önemli bulurlar.

Şiirlerinde uzun süre aruz veznini kullanan Hüseyin Suat Milli Edebiyat hareketine katıldıktan sonra hece vezni ile başarılı şiirler yazmıştır. TBMM tarafından açılan "İstiklal Marşı Müsabakası"na da katılan şairin hamasi şiirleri de bulunmaktadır. Telif ve uyarlama oyunlarının sayısı yirmiden fazladır.

Yapıtları: Şiir: *Lane-i Melal*, İst.: Edebiyat-ı Cedide Ktp., 1326/1910; *Gâve Destanı*, (mizahi şiirler) İst.: Kitaphane-i Sudi, 1339/1923.
Oyun: "Şehbal yahut İstibdadın Son Perdesi;" *Kirli Çamaşırlar*, (A. Valabrègue ile M. Hennequin'den uyarlama) İst.: Edebiyat-ı Cedide Ktp., 1326/1910; "Ahirette Bir Gün" (manzum); "Çürük Temel", (E. Fabre'den uyarlama); *Çifteli Mikroplar*, 1920; *Kayseri Gülleri*, (F. Fonson ile F. Wicheler'den uyarlama; Münir Nigâr'la) İst., 1336/1920; "Yamalar"; *Tayyare*, 1927; "Acemi Çaylaklar", (uyarlama); "Ballıbaba"; "Bir Zifaf Gecesi"; "Çapanoğlu"; "Derse Devam Edelim" (Cenap Şahabettin ile); "Harman Sonu"; "Hülle"; "Kundak Takımları", (A. Sylvan'dan uyarlama); "Ana Karnında Son Gece", (manzum); "Malum Meçhul", (S. Cimcoz ile).
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, 1711-1713; Efzayiş Suat, *Hüseyin Suad Yalçın ve Şiirleri*, İst., 1943; Akyüz, *Antoloji* (1970), 338-340; B. Ercilâsun, "Hüseyin Suad Yalçın", *Büyük Türk Klasikleri*, c. X, İst., 1990, s. 39-40; M. And, *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu*, Ank., 1971, s. 101-102; A. Uçman, "Kendi Kaleminden Hüseyin Suad Yalçın", *Tarih ve Toplum*, S. 177 (Eylül 1998), s. 17-19; "Yalçın, Hüseyin Suat", *TDEA*, VIII, 552-553.

YALÇIN, İRFAN *(Zonguldak, 23 Nisan 1934 -)* Romancı.

Şaziment Hanım ile memur Kemal Yalçın'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Zonguldak'ta tamamladı (1953). İÜEF Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1960). Adana (1962-64), Çarşamba (1964-66) ve Zonguldak (1966-72) liselerinde Fransızca öğretmenliği yaptı. Öğretmenlikten ayrılarak (1972) İstanbul'da Ocak Kitabevi'ni işletti ve Z Yayınevi'ni kurdu. TYS üyesi. Muğla Köyceğiz'de yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

1959'da *Varlık*, 1959-60'ta *Türk Dili* dergilerinde yayımlanan öykü ve çevirilerinden sonra edebiyat çalışmalarına bir süre ara verdi. Eleştirileri, öykü ve şiirleri *Soyut*, *Yansıma*, *Gelecek*, *Yeditepe*, *Yeni Adımlar* ve *Varlık* dergilerinde yer aldı. İlk romanı *Pansiyon Huzur*'da, toplumun dışladığı insanların yaşam çevrelerini, insan ilişkilerini anlattı, hastalıklı kişilikleri sergiledi. *Ölüm Ağzı* adlı romanında II. Dünya Savaşı yıllarında, Zonguldak'taki maden ocaklarında, ilkel ve kötü koşullar altında zorla çalıştırılan insanların dramını anlatırken, bölgenin geçmişini de yansıttı. G. Emre'ye göre, romanda doğa olayları, yaşam biçimleri ve insan ilişkileri usta bir anlatımla verilmiştir ve romanın bilinen kırsal kesim insanlarını yansıtan tiplemesi çok başarılıdır. Romanda kullanılan yerel dil, anlatımın daha gerçekçi bir tabloya oturtulmasını sağlamıştır.

Pansiyon Huzur ve *Fareyi Öldürmek* adlı romanları sahneye uyarlanan Yalçın tiyatro oyunları da yazdı. Bunlardan "Plastik Hayatlar" 1981-82 tiyatro sezonunda Ankara Halk Tiyatrosu'nda, "Zor Günler" 1987'de, "Aşağıdakiler" 1991'de Devlet Tiyatroları'nda sah-

nelendi. Fransızcadan çeviriler yapan Yalçın'ın *Ölümün Ağzı* adlı yapıtı Rusçaya çevrilerek yayımlandı. *Genelevde Yas* ("14 Numara" adıyla, yön S. Çetin, 1985) filme alındı.

Ödül: "İnce Memet" eleştirisiyle 1968 Yeni Dergi Eleştiri Yarışması (ikincilik); *Pansiyon Huzur* ile 1975 Milliyet Yayınları Roman Yarışması (ikincilik); *Ölümün Ağzı* ile 1980 TDK Roman Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Pansiyon Huzur*, İst.: Milliyet, 1975; *Fareyi Öldürmek*, İst.: Milliyet, 1977; *Genelevde Yas*, İst.: Z, 1978; *Ölümün Ağzı*, İst.: Z, 1979; *Büyük Soytarı*, İst.: Z, 1982; *Uzun Bir Yalnızlığın Tarihçesi*, İst.: Gölge, 1991, *Annem Babam ve Ben*, İst.: Milliyet, 1995; *Yorgun Sevda*, İst.: Can 2009.

Kaynaklar: *BF* (1 Haziran 1999); Necatigil, *İsimler*, 384-385; Necatigil, *Eserler*, 300; Kurdakul, *Sözlük*, 644; Karaalioğlu, 609; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1206; Fethi Naci, *Türkiye'de Roman*, 378-381; "Yalçın, İrfan", *TDEA*, VIII, 553; A. Kabacalı, "Pansiyon Huzur", *Milliyet Sanat*, 25 Mayıs 1975; G. Emre, "Ölümün Ağzı", *Politika*, 12 Nisan 1980; Özgüç, II, 239.

YALÇIN, MURAT *(İstanbul, 24 Mart 1970 -)* Öykücü.

Asıl adı Ömer Şahin Yalçın. Aysel Hanım ile Bekir Yalçın'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. İÜ Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü'nü bitirdi. Öğrencilik yıllarında *Varlık* ve *Sombahar* dergilerinde (1990-92), gazetelerde (1995-96) çalıştı. 1997'de Yapı Kredi Yayınları'nda çalışmaya başladı: *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*'nin editörlüğünü yaptı, 2000'den bu yana *kitap-lık* dergisini yönetmekte. İstanbul'da yaşıyor; şair Elif Sofya ile evli, bir oğlu var.

İlk öyküsü ("Hiçşey") 1989'da *İkindi Yazıları* dergisinde çıktı. *Varlık, Argos, Sombahar, Nar, Gösteri, Adam Öykü, kitap-lık, Notos* dergileriyle bazı gazetelerde öykü, yazı ve söyleşiler yayımladı. Ortak kitap ve antolojilerde de yer alan öykülerinde farklı tümce yapılarıyla alışılmış dilsel kodu kırdığı ve o kodla oynadığı belirtildi; ince anlatım yolları geliştirebilen bir yazar olarak nitelendirildi.

Yapıtları: Öykü: *Aşkımumya*, İst.: YKY, 1995; *İma Kılavuzu*, İst.: YKY, 2003; *Şen Saat*, İst.: Defne, 2006 (yb İst.: Can, 2007); *Kesik Hava*, İst.: YKY, 2009.
Anlatı: *Hafif Metro Günleri*, İst.: YKY, 1998.
Derleme: *Türkiye'de Deneysel Edebiyat Antolojisi* (*kitap-lık* dergisi eki), 2003; *İstanbul Sokakları: 101 Yazardan 100 Sokak*, İst.: YKY, 2008; *Havva* (Vüs'at O. Bener'den Seçme Öyküler), İst.: YKY, 2009.

Kaynaklar: *BF* (13 Haziran 1999).

YALÇIN, NEVZAT *(Kıbrıs, 1926 -)* Şair.

İlk ve orta öğrenimini Kıbrıs'ta tamamladıktan sonra Türkiye'ye giderek (1945) DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1949). Etibank'ta raportör, Londra Büyükelçiliği'nde çevirmen olarak çalıştı. ODTÜ'de öğretim görevlisi olarak İngilizce dersleri verdi (1964-70). Aynı yıllarda Ankara Radyosu'nun İngilizce haber ve program spikerliğini yaptı. Bir dönem *Hisar* dergisinin yazı işleri müdürlüğü görevini yürüttü. 1970'te Almanya'ya giderek öğretmen olarak görev yaptı.

İlk şiirleri Kıbrıs'ta bir dergide çıktı. Şiirleri ve öyküleri *Yedigün* ve *Hisar* gibi dergilerde yer aldı. Aşk ve özlem temalarını işlediği şiirlerini önce aruz vezniyle yazarken daha sonra serbest vezne yöneldi.

Yapıtları: Şiir: *A Sokağı*, Ank.: Hisar, 1969; *Güneş ve Adam*, 1977; *Daha Yeni Daha Yakın*, Bonn: Önel Verlag, 1991; *En Eski En Uzak*, Bonn: Önel Verlag, 1991.
Oyun: *Bunalım*, 1980.

Kaynaklar: G. Sâmanoğlu, "Hisar'dan Portreler V: Nevzat Yalçın", *Hisar*, S. 23 (Mart 1952); Necatigil, *İsimler*, 385; Karaalioğlu, 610-611; "Yalçın, Nevzat", *TDEA*, VIII, 553.

YALIM, ÖZCAN *(Giresun, 19 Eylül 1931 -)* Şair.

Tam adı Özcan Oğuz Yalım. Halime Hanım ile banka memuru İbrahim Oğuz Yalım'ın oğlu. Kastamonu Lisesi'ni (1952) ve AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni (1958) bitirdi. Muğla maiyet memurluğuna atandı (1960), bir yıl sonra istifa etti. Elif Kitabevi'nde (Sahaflar Çarşısı), Ankara'da Bilgi Kitabevi'nde çalıştı. *Yusufçuk* (24 sayı, 1979-80) dergisinde sorumlu yönetmenlik ve yabancılara özel Türkçe öğretmenliği yaptı; 1995'te emekli oldu. İzmir Çiğli'de yaşıyor; boşanmış, üç çocuk babası. İlk şiiri ("Baş Dönmesi") 1953'te *Kaynak*'ta çıktı. Şiirlerini *Varlık, Arayış, Yeni Ufuklar, Yelken, Türk Dili, Oluşum, Yusufçuk, Dize, Edebiyat ve Eleştiri* dergilerinde, mizah öykülerini *Zübük*'te yayımladı. Bazı şiirleri İngilizceye çevrildi.

Yapıtları: Şiir: *Aramıza Gül Girdi*, Ank.: Tan, 1982; *Yaşadık mı?*, Ank.: Doruk, 1992.
Mizah: *Brezinta Öyküleri*, Ank.: Hacan, 1988.
Derleme: *Türkçe'de Eş ve Karşıt Anlamlılar Sözlüğü*, Ank.: Bilgi, 1983; *Türkçe'de Yakın ve Karşıt Anlamlılar Sözlüğü*, Ank.: İmge, 1998; *Konularına Göre Dünyanın En İyi Fıkralar ve Nükteler Antolojisi*, İst.: Papirüs, 1999.

Kaynaklar: *BF* (9 Nisan 1999); Çankaya, VI, 3915-3918; Ö. Yalım, "Kim Bu Özcan Yalım?", *Pencere*, Mart-Haziran 1997.

YALKIN, SABAHATTİN *(Antakya, 11 Mart 1934 -)* Şair.

Sabahattin Topaloğlu imzasını da kullandı. Menekşe Hanım ile berber Ahmet Yalkın'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Antakya'da tamamladıktan sonra İTÜ Elektrik Fakültesi'ni bitirdi. Devlet Su İşleri (1960-76) ve Elektrik İşleri Etüt İdaresi'nde (1970-93) çalıştıktan sonra emekli oldu. Ankara ve İstanbul'da yaşıyor. Evli, bir çocuklu. Edebiyatçılar Derneği ve Türkiye Yazarlar Sendikası üyesi. İlk şiiri ("Fasafiso") 1954'te Antakya'da çıkan *İleri Gençlik* gazetesinde yayımlandı. Ürünlerini *Damar*, *Türk Dili Dergisi*, *Güney Rüzgârı* (Antakya), *Ardıçkuşu* (Adana) dergilerinde yayımlamayı sürdürdü. 1990-94 arasında Ankara'da edebiyat dergisi *Yazıt*'ı çıkardı.

Yapıtları: Şiir: *Akdeniz Delisi*, Ank.: İlkyaz, 1988; *Güney Güneşi*, Antakya: Kültür Mtb., 1991; *Bütün Yüzlerim*, Ank.: Anadolu Ekini, 1992; *Akdeniz*, Ank.: Prospero, 1994; *Çocuk Deliceleri*, Ank.: Damar, 1995; *Beni Yasaklama*, Stockholm: Yarın, 1995; *Sabahı Düşünmek*, Stockholm: Yarın, 1996; *Asi Destanı*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2001; *Güneş yarıyı Geçince*, İst.: Gerçek Sanat, 2003; *Gam Şiirleri*, Ank.: Damar, 2003; *Soluğumun Rengi - Dünya İle Gözgöze*, İst.: Gerçek Sanat, 2004; *Vakit İstanbul'du*, Ank.: Avcıol, 2005.

Kaynaklar: *BF* (21 Kasım 2002).

YALNIZ, EBED MAHİR *(İstanbul, 1908 - Ankara, 3 Ekim 2000)* Şair.

Fatma Zehra Hanım ile Mehmet Tahir Bey'in oğlu. Konya Öğretmen Okulu'ndan mezun oldu (1930). Viyana ve Almanya'da başladığı yükseköğrenimini DTCF Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı. Askerlik dönüşü öğretmenliğe başladı; Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Almanca öğretmenliği yaptı. Milliyetçi-memleketçi şairler arasında yer alan Yalnız, 18. yüzyıldan günümüze 58 Alman şairin yer aldığı bir antoloji hazırladı. Ayrıca folklor alanında da çalışmaları olmuştur.

Yapıtları: Şiir: *Bu Gece Rüyalarım*, Ank.: Doğuş Mtb., 1957; *Aynalar*, Ank.: Doğuş Mtb., 1986.
Derleme-Çeviri: *Alman Şiir Antolojisi*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1960.
Çeviri: *Zacharias Topelius* (S. Lagerlöf), Ank.: Marif Vekâleti, 1957.

Kaynaklar: Nebioğlu, 671; Necatigil, *İsimler*, 385-386; Karaalioğlu, 612; "Yalnız, Ebed Mahir", *TDEA*, VIII, 554.

YALSIZUÇANLAR, SADIK *(Malatya, 1 Aralık 1962 -)* Öykücü, romancı, denemeci.

Necla Hanım ile sinema işletmecisi Abdurrahman Yalsızuçanlar'ın oğlu. İlkokulu Malatya'da, ortaokul ve liseyi Hatay'da okudu. Hacettepe Üni. Türkoloji Bölümü'nü bitirdi (1984). Bir süre yayımcılık ve öğretmenlik yaptı. 1988'den sonra TRT Ankara Televizyonu'nda yapımcı olarak çalıştı. *Yeni Dergi*'de editörlük yaptı (8 sayı, 1996). Ankara'da yaşıyor; evli.

İlk öyküsü ("Ana") 1980'de *Yeni Asya* gazetesinde çıktı. Ürünlerini *Köprü*, *Hece*, *Dergâh*, *Yeni Türkiye*, *İzlenim* ve *Doğu-Batı* dergilerinde, *Zaman* ve *Yeni Şafak* gazetelerinde yayımladı. Geleneksel anlatılara dayanan öykülerinde yabancılaşmış bireylerin metafizik gerilimlerini yenilikçi bir üslupla dile getirdi.

Ödül: 1982 Köprü Dergisi Öykü Ödülü; *Şehirleri Süsleyen Yolcu* ile 1986 TYB Öykü Ödülü; *Rüya Sineması* ile 1994 TYB Deneme Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Şehirleri Süsleyen Yolcu*, Ank.: Birlik, 1986; *Gerçeği İnciten Papağan*, İst.: Karakalem, 1992; *Kuş Uykusu*, İst.: İz, 1996; *Güzeran*, İst.: Kırkambar, 1998; *Halvet Der Encümen*, İst.: Şule, 1999; *Varlığın Evi*, İst.: Timaş, 2002; *Sırlı Tuğlalar*, İst.: YKY, 2003; *Öyküler Kitabı*, (İlk beş kitap birarada), İst.: Gelenek, 2003; *Hiç*, İst.: YKY, 2004; *Ayan Beyan*, İst.: Sel, 2005; *Garip*, İst.: Kapı, 2007.
Roman: *Yakaza*, İst.: Karakalem, 1992; *Gezgin*, İst.: Timaş, 2004; *Şey*, İst.: Kapı, 2006; *Anka*, İst.: Timaş, 2008.
Masal: *Mavi Kanatlı Kuş*, Ank.: Başbakanlık, 1991; *Düş Bahçesi*, İst.: Kırkambar, 1998; *Kerem ile Aslı: Âşıklık Ne Müşkil Haldir*, İst.: Timaş, 2001; *Mem ile Zin Gözyaşlarının Aydınlığında*, İst.: Timaş 2001.
Deneme-İnceleme: *Rüya Sineması*, Ank.: İsav, 1994; *Korku ve Ümit ve Aşk*, Ank.: Akçağ, 1996; *Düşkırığı*, İst.: Kırkambar, 1998; *Televizyon ve Kutsal*, İst.: Timaş, 1998; *Geçen Gün Ömürdendir*, İst.: Şule, 1999; *Tarafsızlık Masalı*, İst.: Şule, 1999; *Düş Kırığı*, İst.: ?, 1998; *Aşka Dair Yalanlar*, İst.: Nesil, 2004; *Dua Günlüğü*, İst.: Timaş, 2004; *Tövbe ve İstiğfar Günlüğü*, İst.: Timaş, 2004; *Bir Yolcunun Halleri*, İst.: Gelenek, 2004; *Al Aşkını Ver Beni*, İst.: Timaş, 2004; *İletişim*, İst.: Kapı, 2007; *Hayat Müzikle Devam Eder*, İst.: Kapı, 2008; *Dünyanın Orta Yeri Sinema*, İst.: Etkileşim, 2008; *Sessizlik Diyarı*, İst.: Etkileşim, 2008.
Antoloji- Derleme: *Hikmet Öyküleri*, İst.: Timaş, 2003; *Rehber Öyküler*, İst.: Timaş, 2003; *Sevgiliye Şiirler*, İst.: Silüet, 2009; *Muhsin Başkan*, İst.: Timaş, 2009.

Kaynaklar: *BF* (1999); "Yalsızuçanlar, Sadık", *TDEA*, VIII, 556; Işık, 631; sadikyalsizucanlar.net.

YALVAÇ, HASAN HÜSEYİN *(Yalıkavak/Bodrum, 19 Kasım 1951 -)* Şair.

Aydın Aydınoğlu imzasını da kullandı. Simizar Hanım ile memur Arslan Necati Yalvaç'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Eski Foça ve Karadeniz Ereğlisi'nde tamamladı; Ege Üni. Fen Fakültesi Tabii İlimler Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli illerde öğretmenlik ve muhasebecilik yaptı; 1995'ten beri kitapçı. *Minerva* (5 sayı, 1995) dergisini çıkardı. Radyo Boran'da "Sanat ve Siyaset" programını hazırladı (1996-97). TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, dört çocuk babası. İlk ürünü 1964'te *Yeni Asır* gazetesinin çocuk sayfasında çıktı. Ürünlerini *Gerçek Sanat*, *Damar*, *Şiir Okulu*, *Beşparmak*, *Evrensel Kültür* ve *Papirüs* dergilerinde yayımladı.

Ödül: 1988 Sabri Akay Şiir Yarışması (mansiyon); *Ezgi'nin Söyledikleri* ile 1996 Çankaya Belediyesi-Damar Dergisi Çocuk Şiiri Ödülü (üçüncülük); "Herkes Vazgeçti, Ya Sen" ile 1997 İbrahim Yıldız Şiir Yarışması Birincilik Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Goca Goca Daşlar*, İzmir: Atlas Mtb., 1970; *Merhaba Yaşamak*, İzmir: Atlas Mtb., 1973; *Umudun Şafağı*, İst.: Kardeşler B., 1979; *Sevdadan Yana Yaşamak*, İst.: Özal Mtb., 1987; *Erek Torna Atölyesi*, İst.: Gerçek Sanat, 1990; *770 Gün Türküleri*, İst.: Gerçek Sanat, 1991; *Adı Barış*, Ank.: Prospero, 1994; *Gerze Notları*, İzmir: Sone, 1996; *Ezgi'nin Söyledikleri*, Ank.: Çankaya Belediyesi, 1997; *Herkes Vazgeçti Ya Sen*, İst.: ?, 2001; *Sevda ki Hüznü Kalır Bana*, İst.: Sone, 2004; *"Amerika Katil Katil"*, İst.: Sone, 2004; *Arpaçay'da Beyaz Üşür*, İst.: Sone, 2004; *Aşk Rengi Zarflar*, İst.: Sone, 2007; *Rüzgâr Sesi Aşk*, İst.: Sone, 2007.
Diğer: *Bu Bir Hasan İzzettin Dinamo Kitabıdır*, Ank.: Utku, 1994; *Bu Bir Hasan Hüseyin Korkmazgil Kitabıdır*, Ank.: Utku, 1995; *Bu Bir Rıfat Ilgaz Kitabıdır*, İzmir: Sone, 1995; *Bir İnsan: Yusuf Metin*, İzmir: Reform Mtb., 1997; *Şair ve Şiir*, İst.: Sone, 2004; *Sonsuza Rüzârdı 68*, (Ö. Yağcı, A.Nergiz, B.Yıldız'la), İst.: Sone, 2005; *Şair Sözü Yalan Değildir*, İst.: Sone, 2008.
Kaynaklar: *BF* (28 Aralık 1999).

YARAN, AZER *(Korucuk Köyü/Fatsa/Ordu, 13 Eylül 1949 - Ordu, 4 Ekim 2005)* Şair, çevirmen.

Lütfiye Hanım ile çiftçi Abdullah Yaran'ın oğlu. Ordu Lisesi'ni (1967) ve DTCF Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1971) bitirdi. TRT Ankara Radyosu çoksesli korosunda sanatçılık (1970-81), TRT Dış Yayınlar muhabirliği (1975), reklam yazarlığı (1982) ve çevirmenlik (1987-91) yaptı; 1996'da emekli oldu. Doğum yeri olan Fatsa'nın Korucuk köyüne yerleşti. Prostat kanserinden kurtulamayarak öldü.

İlk şiiri ("Sen") 1976'da *Türkiye Yazıları*'nda çıktı. Şiirlerini *Oluşum*, *Sanat Emeği*, *Somut*, *Milliyet Sanat*, *Gösteri*, *Bilim ve Sanat* dergilerinde yayımladı. Kendi ifadesiyle "Başlangıçta toplumsal ve bireysel gerçekçilik, daha sonra 'öte-gerçekçilik' ya da 'aşkın-gerçekçilik' " çizgisinde ürünler verdi. Ataol Behramoğlu "Genellikle uzun dizeli, uyaklı ve lirik şiirleriyle kuşağı içinde en çok Ahmet Erhan'la benzeştiği söylenebilir. Çocukluk yaşantıları, bölgesinin kültür özellikleri şiirini besleyen başlıca kaynaklar arasındadır" değerlendirmesini yaptı (*Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi*). "Kişiselden toplumsala, toplumsaldan evrensele küçük kıvılcımlarla sıçrayan bir şiir kurduğu" (Muzaffer Buyrukçu) söylendi.

Yapıtları: Şiir: *Mayıs*, Ank.: Türkiye Yazıları, 1979; *Burada Günışığı Türk*, Ank.: Gibi, 1996; *Deniz ve Ten*, Ank.: Öteki, 1998; *Giz Menekşesi*, (Toplu Şiirler), İst.: YKY, 2004.
Çeviri: *Türkiye'de Kapitalizmin Gelişme Özellikleri* (Y. N. Rozaliyev), Ank.: Onur, 1978; *Lirikler* (S. Yesenin), Ank.: Ayça, 1982; *Seçilmiş Şiirler* (A. Ahmatova), İst.: Adam, 1984; *Anadolu Selçuklu Devleti* (V. Gordlevski), Ank.: Onur, 1988; *Sönüyor Al Kanatları Günbatımının* (S. Yesenin), İst.: Adam, 1992; *Şiirler* (A. Blok), İst.: İyi Şeyler, 1992; *Kızkardeşim Hayat* (B. Pasternak), İst.: İyi Şeyler, 1993; *İkinci Doğuş* (B. Pasternak), İst.: Adam, 1994; *Deniz Kızı* (M. Lermontov), İst.: İyi Şeyler, 1994; *Bakır Atlı* (A. Puşkin), İst.: İyi Şeyler, 1995; *Sen-Simalarıyla Çiçeklerin* (G. Aygi), İst.: İyi Şeyler, 1995; *Ruh ve Ad* (M. Tsvetayeva), İst.: İyi Şeyler, 1996; *Dinleyin* (V. Mayakovski), İst.: İyi Şeyler, 1999; *Şiirler*, (A. Tarkovski) İst.: İyi Şeyler, 1999; *Yevgeni Onegin*, (Puşkin)İst.: YKY, 2003.
Kaynaklar: *BF* (18 Nisan 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 646; Karaalioğlu, 612; R. Dara, "Bitkiler ve Böcekler ve Bizler İçin Türküler", *Yeni Biçem*, S. 65 (Eylül 1998); İ. Yıldız, "Azer Yaran: Burada Günışığı Türk", *Göçebe*, S. 7, 1998.

YARDIM, MEHMET NURİ *(Siirt, 23 Nisan 1960 -)* Araştırmacı.

Siirt Lisesi'ni bitirdi. İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu (1985). *Yeni Asya*, *Doğuş*, *Tercüman*, *Orta Doğu*, *Zaman* gazetelerinde çalıştı, *Türkiye* gazetesi kültür-sanat sayfasını yönetti. Kubbealtı Akademisi Vakfı müdürlüğü, *Kubbealtı Akademi Mecmuası*'nın yazı işleri müdürlüğü görevinde bulundu. İlesam, Türkiye Yazarlar Birliği, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti üyesi. İstanbul'da yaşıyor. Yazıları *Türk Edebiyatı*, *Kitap Haber*, *E*, *Yedi İklim* dergilerinde yayımlandı.

Ödül: 2000 Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Kültür Sanat Başarı Ödülü; *Kayıp İstasyon* ile TYB 2005 Biyografi Ödülü.

Yapıtları: Araştırma - İnceleme - Derleme: *Edebiyatçılarımızın Çocukluk Hatıraları*, İst.: Timaş, 1986; *Romancılar Konuşuyor*, İst.: Nesil, 2000; *Türk Şiirinden Portreler*, İst.: Burak, 2001; *Kelam ve Kalem*, İst., 2001; *Edebiyatımızın Güleryüzü*, İst.: Çatı, 2002; *Unutulmayan Edebiyatçılarımız*, İst.: Nesil, 2004; *Yazar Olacak Çocuklar*, İst.: Selis, 2004; *Ziya Osman Saba Sevgisi*, İst.: Nesil, 2004; *Tarihimizin Güleryüzü*, İst.: Nesil, 2007; *Edebiyatımızda Hüzün*, İst.: Yağmur, 2009.

Biyografi: *Yahya Kemal Beyatlı'nın Dünyası*, (C. Atlı'yla), İst.: Erdem, 1986; *Ömer Seyfettin*, İst.: Hikmet Neşriyat, 1998; *Refik Halit Karay*, İst.: Boğaziçi, 1998; *Sait Faik Abasıyanık*, İst.: Hikmet Neşriyat, 2002; *Ziya Osman Saba*, İst.: Hikmet Neşriyat, 2002; *Safiye Erol Kitabı*, İst.: Benseno, 2002; *Kayıp İstasyon*, İst.: Şule, 2005; *Dr. Cahit Öney*, İst.: Akış, 2004; *Aşina Çehreler*, İst.: Nesil, 2007.

Öykü: *Sefertası*, İst.: Erguvan, 2009.

Kaynaklar: Işık 06, 3812; mehmetnuriyardim.com.

YARDIMCI, MEHMET *(Zile/Tokat, 8 Ağustos 1945 -)* Şair, halkbilimci.

İlk ve orta öğrenimini Zile, Ankara ve Tokat'ta tamamladı. Trabzon Fatih Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nü bitirdi (1970). Lisans öğrenimini Malatya İnönü Üni. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı (1986). Yurdun çeşitli illerinde ilk ve orta okullarla liselerde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı (1966-82). Cumhuriyet Üni. Tokat Ziraat Fakültesi'nde ve Malatya İnönü Üniversitesi'nde öğretim görevlisi ve yönetici olarak çalıştı (1984-88). 1988'den sonra Eğitim Fak. Halk Edebiyatı Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmalarını sürdürdü. 1997'den beri İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi'nde görevli. TYB, İLESAM, Türk Folklor Araştırmaları Kurumu üyesi. Yazılarını ve şiirlerini *Tercüman*, *Hisar*, *Zile Postası*, *Çağıltı*, *Sanat*, *Kıyı*, *Varlık*, *Erciyes*, *Halk Kültürü*, *Milli Folklor*, *İçel Kültürü*, *Türk Dili* gazete ve dergilerinde yayımladı. Ortak araştırma çalışmalarına madde ve makale yazarı olarak katıldı.

Ödül: 1990 Türk Folkloruna Hizmet Ödülü, 1982 MEB Öğretmen Konulu Şiir Yarışması (ikinciliği), 1985 Tercüman Gazetesi Büyük Şiir Yarışması (ikinciliği), 1985 Yunus Emre Şiir Yarışması (birinciliği),1986 Sabri Akay Şiir Yarışması (ikinciliği), 1992 İsveç Anyversary Festof Humanyst International Jüri Özel Ödülü, 1994 İznik Şiir Yarışması (birinciliği), TBMM 75. yıl Ulusal Egemenlik Destan Yarışması (üçüncülüğü).

Yapıtları: Şiir: *Sevgi Eylemi*, 1974; *Görünüm*, 1975; *Kurtuluş Savaşı Destanı*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1983; *Sevda Çiçeği*, 1988; *Kerem İçimde Yandı*, Malatya, Açıksöz, 1993; *Yunuslama*, İzmir: Ürün Yay., 2002.

Araştırma-İnceleme: *Yüzyıllar Boyu Zileli Halk Ozanları*, Ank.: Ayyıldız Mtb., 1983; *Zileli Fedai*, (H. İvgin ile) Ank.: Ayyıldız Mtb., 1983; *Zileli Âşık Necmi*, 1988; *Efsanelerimiz*, (C. Kavcar ile) 1989; *Zileli Âşık Talibi*, İst.: İnanç, 1989; *Malatya Folklor Bibliyografyası*, 1990; *Halk Bilimi ve Edebiyatı Yazıları*, 1993; *Hekimhan Folkloru ve Hekimhanlı Halk Şairleri*, (O. Kazancı ile) Malatya: Açıksöz, 1993; *Türkçe Seslerle İlgili Kurallar ve Noktalama İşaretleri*, Ank.: Ürün, 1996; *Zileli Âşık Ceyhuni: Hayatı, Sanatı, Şiirleri ve Diğer Ceyhaniler*, (H. İvgin ile) Ank.: Ürün, 1996; *Türk Halkbilimi ve Edebiyatı Araştırmaları*, Ank.: Ürün, 1999; *Destanlar*, Ank.: ?, 2002; *Yazılı Anlatım İlkeleri*, Ank.: ?, 2002; *Başlangıcından Günümüze Türk Edebiyatı*, Ank.: ?, 2003; *Aşık Edebiyatı Araştırmaları*, Ank.: ?, 2003; *Türk Halk Edebiyatında Nesir*, Ank.: ?, 2004; *Başlangıcından Günümüze Türk Halk Şiiri*, Ank.: ?, 2004; *16. Yüzyıldan Günümüze İz Bırakan Zileli Şairler*, Ank.: ?, 2004.

Kaynaklar: "Yardımcı, Mehmet", *TDEA*, VIII, 562; Işık, 632-633; mehmetyardimci.com.

YARICI, DOĞAN *(Beykoz/İstanbul, 1 Haziran 1967 -)* Öykücü.

Hasan Doğan ve Doğan Vardar imzalarını da kullandı. Selime Hanım ile aşçıbaşı Hasan Yarıcı'nın oğlu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı (1985). Levent Kırca Tiyatrosu (1985-88) ve Masal Gerçek Tiyatrosu'nda (1988-90) oyuncu ve yönetmen yardımcısı olarak çalıştı. 1990'da Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Balina ile Mandalina" adlı şiirini oyunlaştırdı ve yönetti; Gogol'ün "Burun" adlı öyküsünü senaryolaştırdı. TRT'de gösterilen pek çok kültür ve eğlence programında yazar, oyuncu ve yönetmen olarak görev aldı. 1987'den beri reklam sektöründe yazarlık ve yaratıcı yönetmenlik yapıyor. Kendi Yayını adıyla kurduğu yayınevini yönetiyor. İstanbul'da yaşıyor; bekâr.

İlk öyküsü ("Ama") 1986'da *Gökyüzü* dergisinde çıktı. Öykü, şiir ve denemeleri *Gösteri*, *Nar*, *Varlık*, *Çalıntı*, *Sanat Olayı* dergileri ve *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlandı. "NanKör Coğrafya" adlı uzun şiiri *Nar Selection '96*'da İngilizce olarak basıldı. Kendi ifadesiyle "dile, akan bilince, bireyin içsel bilinmezliğine" uzanan öykülerinde görsellik ve biçimselliğin öne çıktığı görüldü. Kısa, kesik kesik, sayıklar gibi ya da kekeler gibi kurduğu cümlelerle ayrıntı-

ya inen, sağlam bir dille geliştirdiği yoğun ve özenli öykü dünyasında cinsellik, sapkınlık ve aykırılık önemli bir yer tutar.

Ödül: "Kemik" dosyasıyla 1994 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü (birincilik).

Yapıtları: Öykü: *Evlâ*, İst.: Oğlak, 1993; *Kemik*, İst.: Oğlak, 1994; *Gece Kelebekleri*, İst.: YKY, 2004; *Kıyıda*, İst.: YKY, 2007.
Şiir: *Aşk ve Sair*, İst.: Şiir Atı, 1995.
Derleme: *Türkçe Aykırı Sözler Derleme Sözlüğü*, İst.: kendi yayını, 2000.
Kaynaklar: *BF* (Ağustos 1999); N. Tosuner, "Bu İlk Kitabım, Sona Ulaşmaya Çalışan Bir Okurla En Başa Varmaya Çalışan Bir Yazarın İlk Kitabı (söyleşi)", *Varlık*, Nisan 1994; doganyarici.com.

YASAR, İZZET *(İstanbul, 24 Mayıs 1951 -)* Şair, öykücü.

Reşit İmrahor takma adını da kullandı (Enis Batur ve Ahmet Güntan ile birlikte). Edibe Hanım ile Prof. Muzaffer Yasar'ın oğlu. Galatasaray Lisesi'nden sonra girdiği İÜEF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü ikinci sınıftayken bıraktı. Bir süre çevirmenlik yaptı; 1978'den sonra reklam yazarlığı yaptı. M. Solakhan'ın "Zungenbrecher" (1986), S. Yasar'ın "Sarı Tebessüm" (1993) ve "Sevgilim İstanbul" filmlerinde senaryo ve diyalog yazdı. Marmaris Selimiye'de yaşıyor; evli.

1970'ten başlayarak *Yeni Dergi* ve *Birikim*'de çıkan şiirleri ile tanındı. Şiir ve öykünün yanı sıra eleştiri, deneme ve sinema kuramı yazıları ve çevirileriyle de dikkat çekti. Şiir ve öyküde aynı şeyi yapmak istediğini belirten yazar görüşlerini, "Gerçekliği doğru kavrayabilmek için bir noktada onun dışına çıkmamız gerekir", "Şiirde de, öteki anlam üretimlerinde de, gerçek bir gelişmeyi işaret-bilim teorisinin gelişmesinde görüyorum" şeklinde dile getirdi. "Şiirin mübadele toplumlarının söylem biçimine başkaldırması"nı önemseyerek Ece Ayhan'la başlayan "işaret-bilimsel" açılıma bağlı kaldı. Bireysel serüvenlerin ardındaki gerçekleri diyalektik bir duyarlıkla anlatırken ince yergi öğelerini başarıyla kullandı. *Dönüşü Olmayan Hikâyeler*'de öyküyle üslup arasında bir karşıtlık yaratarak gerçekliğin farklı bir açıdan algılanmasını sağladı. F. Özgüven bir değerlendirmesinde "İzzet Yasar nesne-insan arasındaki ilişkinin 'tarihinden' bir çeşit yeni anlatıcı sesi, yeni bir üslup üretiyor. Kesinlikle geleneği olmayan, yepyeni bir ses ve üslup bu" görüşünü belirtti.

Ödül: *Dönüşü Olmayan Hikâyeler* ile 1981 Sabahattin Ali Öykü Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Kanama*, İst.: Ma-Ya, 1974; *Yeni Kuş Bakışı*, İst.: Derinlik, 1979; *Ölü Kitap*, İst.: Tan, 1982; *Kuvve'den Fiil'e*, İst.: Mitos, 1993 (E. Batur ve A. Güntan ile birlikte Reşit İmrahor takma adıyla; haz. C. Koyuncu); *Dil Oyunları*, İst.: Sel, 2002; *Asla Yazmayacaksın O Şiiri*, İst.: Yasak Meyve, 2007.
Öykü: *Dönüşü Olmayan Hikâyeler*, İst.: Cem, 1982.
Şiir-Öykü: *'tün Eserleri* (*Kanama*, *Yeni Kuş Bakışı*, *Dönüşü Olmayan Hikâyeler* ve *Ölü Kitap* bir arada), İst.: Oğlak, 1995; *Özel Sektör İmamı*, İst.: Adam, 2003.
Deneme: *Balta/Zar*, (sinema üstüne denemeler) İst.: YKY, 1999.
Derleme: *Unutulmuş Şiirler Antolojisi*, (R. İmrahor adıyla) İst.: YKY, 1994.
Çeviri: *Dikenli Tel* (M. Scorza), İst.: İletişim, 1984; *Bakış ve Ses* (P. Bonitzer), İst.: YKY, 1995; *Bilitis'in Şarkıları* (P. Louÿs), İst.: YKY, 1997.
Kaynaklar: *BF* (28 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 386; "Yasar, İzzet", *TDEA*, VIII, 564; Kurdakul, *Sözlük*, 646; Karaalioğlu, 613; F. Özgören, "Hikâyede Naylon Tadı", *Çağdaş Eleştiri*, S. 2 (Nisan 1982); M. Başaran, *Ve Niçin (Yine) Felsefe*, İst., 1993.

YAŞAR BEDRİ *(Akçaabat/Trabzon, 1 Ocak 1956 -)* Şair.

Tam adı Yaşar Bedri ÖZDEMİR. Nakkaş imzasını da kullandı. Nazmiye Hanım ile marangoz Remzi Özdemir'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da tamamladı; 1980'de Trabzon Fatih Eğitim Ens. Türkçe-Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. Marangozluk, gazetecilik, ciltçilik, gemicilik, ressamlık ve nakkaşlık yaptı; 1989'dan beri reklam tabelacısı. *Ezgi Sanat* (5 sayı, 1978) *Çıkın Sanat* (1 sayı, 1979), *Ada*, *Mor Taka* dergilerini çıkardı; pek çok resim sergisi açtı. TYB üyesi. Trabzon'da yaşıyor; evli, dört çocuk babası. İlk şiiri 1975'te *Kelebek*'te çıktı. Şiir ve yazılarını *Adam Sanat*, *Çağdaş Türk Dili*, *Milliyet Sanat*, *Yazko Edebiyat*, *Türk Edebiyatı* ve *Yedi İklim* dergileri ile *Akit*, *Yeni Şafak* ve *Son Posta* gazetelerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Bağıracağım*, Trabzon: Bedirhan, 1976; *Azâd Ettim Yürek Seni*, Trabzon: Bedirhan, 1978; *İdris*, Trabzon: Güven Mtb., 1980; *Adını Koyamadığım*, Trabzon: Olcay Mtb., 1984; *Babil'i Beş Geçe*, Samsun: Gelecek, 1992; *Ölüm Dağlara Oğul Bırakınca*, Trabzon: Divan, 1996; *Yorgun, Derviş ve Uzakta*, Trabzon: Gelecek, 1994; *Mutedil Bir Siyamlı*, İst.: Beyan, 1999; *Ah Minyatürleri*, İst.: Ada, 2004; *Tenha*, Trabzon: Mor Taka, 2008.
Anlatı: *Sızıdır Beyoğlu İbranîce Yazılsa da*, Trabzon: Gelecek, 1994; *Cabülka*, İst.: Anka, 2002; *Hiç*, İst.: İlke, 2007; *Ressamın Güncesi*, İst.: İlke, 2008.
Yıllık: *Trabzon '96*.
Kaynaklar: *BF* (Haziran 1999); A. Usta, "Şiir Hiç İhanet Etmeyen Tanığımdır" (söyleşi), *Vakit*, 22 Ocak 1994; yasarbedri.com.

YAŞAR KEMAL *(Göğceli [Gökçedam] köyü/ Osmaniye/ Adana, 1923 [nüfus kaydında 1926] -)* Romancı.

Asıl adı Kemal Sadık GÖKÇELİ. Nigâr Hanım ile çiftçi Sadık Efendi'nin oğlu. Aslen Van-Erciş yolu üzerinde ve Van Gölü'ne yakın Muradiye ilçesine bağlı Ernis (bugün Günseli) köyünden olan ailesi Birinci Dünya Savaşı'ndaki işgal yüzünden uzun bir göç süreci sonunda Adana'nın Osmaniye ilçesine bağlı Hemite (bugün Gökçedam) köyüne yerleşmişti. Küçük yaşta bir kaza nedeniyle tek gözünü kaybeden Yaşar Kemal 5 yaşındayken babasının kan davası sonucunda öldürülmesine tanık oldu. Burhanlı köyü ilkokulunda başladığı ilköğrenimini Kadirli İlkokulu'nda tamamladı. Adana'da ortaokula devam ederken bir yandan da çırçır fabrikasında işçilik yaptı. Ortaokulu son sınıfta terk ettikten sonra çeşitli işlerde çalıştı. Kuzucuoğlu Pamuk Üretme Çiftliği'nde ırgat kâtipliği (1941), Adana Halkevi Ramazanoğlu kitaplığında hademelik (1942), Zirai Mücadele'de ırgatbaşlığı, daha sonra Kadirli'nin Bahçe köyünde öğretmen vekilliği (1942-43), pamuk tarlalarında, batozlarda ırgatlık, traktör sürücülüğü, çeltik tarlalarında su bekçiliği yaptı. Yirmiye yakın işte çalıştığı bu yıllarda en uzun işi beş yıl üst üste yaptığı su bekçiliği oldu. Bu arada 17 yaşındayken siyasi nedenlerle ilk tutukluluk deneyimini yaşadı. Askerlikten sonra 1946'da gittiği İstanbul'da Fransızlara ait Havagazı Şirketi'nde gaz kontrol memuru olarak çalıştı. 1948'de Kadirli'ye döndü, bir süre yine çeltik tarlalarında su bekçiliği yaptıktan sonra arzuhalcilik yapmaya başladı, çeşitli güçlüklerle karşılaştığı için bu işi de sürdüremedi. 1950'de Türk Ceza Kanunu'nun 142. maddesine aykırı eylemde bulunmak savıyla tutuklandı ve bir süre Kozan Cezaevi'nde yattı. 1951'de salıverilince İstanbul'a gitti.

Kısa bir işsizlik döneminin ardından *Cumhuriyet* gazetesinde Yurt Haberleri servisinde başladığı gazeteciliği fıkra ve röportaj yazarlığı ile sürdürdü (1951-63). 1962'de girdiği Türkiye İşçi Partisi'nde Genel Yönetim Kurulu üyeliği, Propaganda Komitesi başkanlığı ve Merkez Yürütme Kurulu üyeliği yaptı. 1963'te ayrıldığı gazetecilikten sonra kendini bütünüyle roman yazma uğraşına verdi. 1967'de haftalık dergi *Ant*'ın kurucuları arasında yer aldı. Sorumlusu olduğu bu derginin yayınları arasından çıkan *Marksizmin Temel Kitabı* adlı yapıttan dolayı 18 ay hüküm giydi. Bu karar Yargıtay tarafından bozuldu. *Ant* dergisindeki yazılarından dolayı çeşitli kovuşturmalara uğradı. 1973'te Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kuruluşuna katıldı ve 1974-75 yıllarında ilk genel başkanlığını üstlendi. 1995'te *Der Spiegel*'de çıkan bir yazısı dolayısıyla İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılandı, 20 ay hapis cezasına çarptırıldı ve cezası ertelendi. PEN Yazarlar Derneği üyesi. Halen İstanbul'da yaşamakta ve yazarlık ile yaşamını sürdürmekte olan Yaşar Kemal dul ve bir çocuk babasıdır.

Yazar küçük yaşlarda halk edebiyatına ilgi duydu; saz çalmaya, türkü söylemeye başladı. Yöredeki halk ozanlarıyla karşılıklı atışmalar yaptı. İlkokulda okurken şiir yazmaya başladı. Köy köy dolaşarak folklor ürünleri derledi. Bu yıllarda şiirlerini Kemal Sadık Göğceli adı ile *Türksözü* (1939), *Yeni Adana* (1939) ve *Vakit* (1940) gazetelerinde ve *Varlık*, *Kovan*, *Ülkü*, *Millet*, *Beşpınar* dergilerinde yayımladı. 1940'lı yıllarda Adana'da çıkan *Çığ* dergisi çevresindeki yazar ve aydınlarla ilişki kurdu. Abidin Dino ve ağabeyi Arif Dino ile kurduğu yakınlık onun düşünce ve edebiyat dünyasının gelişimini etkiledi. Ramazanoğlu Kütüphanesi'nde çalıştığı dönemde Eski Yunan klasiklerinden Çukurova tarihine kadar pek çok kitapla tanışma olanağı buldu. Bu sıralarda Orhan Kemal'le de tanıştı. İlk öyküleri "Bebek", "Dükkâncı", "Memet ile Memet" 1950'lerde yayımlandı. İlk öyküsü "Pis Hikâye"yi ise 1946'da Kayseri'de askerliğini yaparken yazdı. Gözleme dayanan bu ilk öykülerinde konularını Çukurova ve Çukurova insanından aldı; bu yöre insanlarının ekonomik sıkıntılar ve güç doğa koşullarındaki savaşımını insan-doğa-çevre ilişkisi içerisinde ele aldı; giderek uzun öykülere yöneldi.

Bir folklor derlemesi olan ilk kitabı *Ağıtlar* (1943), o güne değin hiç derlenmemiş ya da çok az ilgi gösterilmiş tekerlemeleri ve ağıtları gün ışığına çıkardı. Bu ağıtları 16 yaşından itibaren derlemeye başlayan yazar, daha sonra Karacaoğlan'ın yayımlanmamış şiirleri üzerine çalıştı. Söz konusu derleme ve çalışmalar, yazarın ileride yazacağı romanlara önemli ölçüde malzeme sağladı.

Cumhuriyet gazetesine girdikten sonra Yaşar Kemal imzası ile yazmaya başladı. Bu dönemde Anadolu insanının iktisadi ve toplumsal

sorunlarını dile getirdiği dizi röportajları ile tanınmaya başladı: "Yanan Ormanlarda Elli Gün" (1955), "Çukurova Yana Yana" (1955). "Dünyanın En Büyük Çiftliğinde Yedi Gün" (1955), "Peri Bacaları" (1957). 1952'de yayımlanan ilk öykü kitabı *Sarı Sıcak*'ta da yer alan "Bebek" öyküsünün *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika edilmeye başlandığı dönemde yazarın imzasına olan merak giderek artmaya başladı. 1953-54'te *Cumhuriyet*'te tefrika edilen ilk romanı *İnce Memed* ise büyük ilgi uyandırdı.

Türkiye'de tarımdan sanayileşmeye geçiş evresi olarak nitelenebilecek 1950'li yıllarda, Çukurova'nın geniş biçimde makineleşmeye açılması ve verimli topraklar üzerindeki ağalar arası rant savaşımının kızışması, bunun yoksul Çukurova köylüsü üzerindeki sonuçları Yaşar Kemal'in romanlarının ilk evresinin ana temasını oluşturmuştur denilebilir. Ağa baskısı karşısında dağa çıkan eşkıya *İnce Memed*'le yazar, bir destan kahramanını anlatırken aynı zamanda toplumsal yapıdaki aksaklıkların da eleştirisini yapar. Roman, ağalara karşı Çukurova'nın yoksul halkına arka çıkan İnce Memed'in halkı için savaşımını konu alır. Roman kahramanının Toroslar'da beş köyün bütün topraklarına sahip bir ağaya karşı direnişi ve çekişmeleri uzun bir serüveni kapsar. Sonunda İnce Memed toprakları gerçek sahipleri olan köylülere dağıtır, ağayı öldürür, dağa çekilip kayıplara karışır ve bir efsane kişisi haline gelir. Yazarın kendi deyimiyle "mecbur adamın" öyküsüdür İnce Memed. Yayımlandığı dönemde büyük yankı yaratmış olan *İnce Memed*'de yazarın geleneksel masal, efsane tema ve motiflerinden yararlanarak çağdaş düzeyde romantik bir öykü kurduğu gözlenir. *Teneke* (1967), Çukurova yöresindeki çeltik ağalarına karşı mücadele eden ve köylünün yanında yer alan genç ve idealist bir kaymakamın trajik öyküsünü işler, "aydının mücadele gücü"nü dile getirir. Daha sonra bu romanı iki perdelik oyun biçiminde sahneye uyarlanmıştır.

Psikoloji ve simgesel öğelerin yer yer ağır bastığı "Dağın Öteki Yüzü" üçlemesinin ilk kitabı olan *Orta Direk*'te (1960) yazar, "Toros'ların arka yanındaki" bir köyün insanlarının, pamuk tarlalarında ırgatlık yapmak için, Çukurova'ya doğru yola koyuluşlarını, tabiatla dövüşe dövüşe Çukurova'ya varışlarını anlatır. Roman destansı bir hava içinde ve bu havaya uygun bir Türkçe ile kaleme alınmıştır. Bu "üçleme" yazarın, *Orta Direk*'in önsözünde de belirttiği gibi, kendi yaşantısı ve tanıklığıdır. Yine yazarın deyimiyle, her ne kadar bu roman yazarın ailesinin göçünü ve kendisinin çocukluk yıllarını anlatıyor görünse de söz konusu olan bir otobiyografi değil, romandır. Dizinin ikinci kitabı *Yer Demir Gök Bakır* (1963) bir köy topluluğunun mit yaratması öyküsüdür. *Yer Demir Gök Bakır*'da, güçlükler içinde bunalan, yaşama şartlarını değiştirmek için bir umutları, bir düşünceleri olmayan köylülerin, insanoğlunun çaresiz kaldıkça başvurduğu çözüme başvurarak, bir mit yaratmalarını ve bu mite sığınışlarını anlatır. Üçlemenin son kitabı *Ölmez Otu*'nda ise bir yandan değişen koşullar içinde bu mitin yıkılışı anlatılırken, diğer yandan da bir kişinin bir cinayet mitini yaratışı anlatılır. Üçlemenin ilk iki kitabında korkunç sefalet koşullarında duygulanımlara kapılmadan, büyük bir serinkanlılıkla ve bir romancı gözü ile köyün ekonomik ve toplumsal gerçekliği, köylülerin yaşama ve çalışma koşullarını veren Yaşar Kemal *Ölmez Otu*'nda nesnel koşulları geri plana alarak doğrudan doğruya insana eğilir.

"Irmak Roman" niteliğindeki "Akçasazın Ağaları" adlı dizinin ilk iki kitabı *Demirciler Çarşısı Cinayeti* (1973) ve *Yusufcuk Yusuf*'ta (1975) ülkenin tarihsel gelişimi sürecinde Çukurova'daki toplumsal yapının değişimi anlatılır: Derebeyi artığı ağa tipinin çöküşünü, yok oluşunu ve bu yok oluşa koşut giden gelişmeyi; bir başka yönüyle Demokrat Parti'nin kredi yardımları ile tarımdan para kazanan ağaların sanayiye yatırım yapmalarını anlatarak eski toprak ağalarının yavaş yavaş sanayici olmaları sürecini betimler. Ne var ki Yaşar Kemal bu toplumsal değişme sürecinin üzerinde fazla durmaz; asıl göstermek istediği, bir düzenin çöküşü ve yozlaşmasıdır. Bu romanlarında Çukurova'da kapitalizmin gelişmesiyle yok olmaya yüz tutan bir yapının son çırpınışlarını, toprak ağası iki ailenin gerçeğinde verir.

Hüyükteki Nar Ağacı'nda, Çukurova'da tarımdaki makineleşme sonucunda ortaya çıkan işsizlik sorunu ele alınır. Çukurova'ya çalışmaya inen kırsal kesim insanının bu yeni gelişme karşısındaki dramını ve çaresizliğini işler. "Kimsecik" üçlemesinin ilk kitabı *Yağmurcuk Kuşu* yarı özyaşam öyküsü niteliği taşımaktadır. Van Gölü kıyısındaki bir köyden yine Çukurova'ya göçen bir ailenin karşılaştıkları

sorunlar çevresinde göç serüveni yansıtılır. Bu üçlemenin ortak noktasını köy insanlarının, özellikle de bir köy çocuğunun duyguları, düşünceleri, özleyişleri oluşturmaktadır. "Korku" teması bu "üçleme"nin odağında yer almaktadır. Özellikle "üçleme"nin ikinci kitabı *Kale Kapısı* "korkunun romanı" olarak nitelenebilir. "Üçleme"nin son kitabı *Kanın Sesi* bir evdeki kişilerin, daha çok da bir çocuğun, Salman'ın öyküsüdür aynı zamanda, Salman'la birlikte bütün çocukların öyküsüdür. *Kanın Sesi* "korkunun sesi", "cinayetin sesi" olduğu kadar "sevginin sesi"dir de.

Yaşar Kemal pek çok yapıtında Anadolu'nun efsane ve masallarından yararlanmıştır. Halk öykücülüğünden yola çıkarak, sözlü gelenekte yaşayan Köroğlu, Karacaoğlan, Alageyik öykülerini *Üç Anadolu Efsanesi* (1967) adıyla yeniden kaleme almıştır. *Ağrıdağı Efsanesi*'nde (1970) bir aşk olayından yola çıkarak ve bu simgesel tema içerisinde baskı karşısında halkın dayanışma gücünü; *Binboğalar Efsanesi*'nde (1971) ise Toros eteklerindeki Türkmen göçebelerin yerleşik düzene geçmeleriyle ortaya çıkan güçlükleri, düş kırıklıklarını ve geçmiş yaşamlarına duydukları özlemi anlatır. Osmanlının son dönemlerinde haksızlıklara karşı dağa çıkmış bir eşkıyanın yaşamını *Çakırcalı Efe*'de (1972) ele alır. *Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca*'da ise yine bir halk öyküsünden yola çıkar; alegorik bir üslupla sömürenlerle sömürülenler arasındaki ilişkiler anlatılır.

Yaşar Kemal 70'li yılların ortalarından itibaren yazarlığında yeni bir yönelimin ürünleri olarak nitelenebilecek ürünler vermeye başlar. *Al Gözüm Seyreyle Salih* (1976), *Kuşlar da Gitti* (1978) ve *Deniz Küstü* (1978) romanlarında yazar ilk kez Çukurova dışına çıkarak kenti ve deniz insanını konu edinir. *Deniz Küstü*'de büyük kentin karmaşasını, yozluğunu işler. Deniz insanının kentteki yaşam serüveninden yola çıkarak kente yabancılaşmasını, deniz doğasının yok oluşunu yansıtır. Aynı olguyu *Kuşlar da Gitti*'de çocukların dünyasından ele alır. Bir deniz kasabasındaki insanların sorunlarını, uğraşılarını, birbirleriyle ilişkilerini *Al Gözüm Seyreyle Salih*'te dile getirir.

"Bir Ada Hikâyesi" üçlemesinin ilk kitabı olarak kaleme aldığı *Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana*'da Ege'de mübadele hükümleri gereğince Yunanistan'a göç ettirilen Rumların boşalttığı bir ada ekseninde Balkan Savaşı'ndan Sarıkamış'a, Çanakkale'den Yezidi kırımına değin yakın tarihte yaşanan acıları dile getirir. K. Şahin, romanı değerlendirirken "Romanın asıl amacı, mübadele sonrasının kıpırtısızlığında bu topraklarda yaşanan savaşlara, çoktan unutulmuş olan, kimsenin sözünü bile etmediği, etmek istemediği savaşlara dair bir şeyler anlatmak sanki" der.

Yazarın Anadolu insanının sözlü anlatım geleneğinin ürünleri olan destanlardan, ağıtlardan, halk öykülerinden, masallardan, türkülerden ve çağdaş roman tekniklerinden yararlanarak vardığı bireşim ve üslup onu her bakımdan özgün bir çağdaş sanatçı kimliğine ulaştırmıştır. Kurduğu imge ve mit dünyası, benzetmeler, betimlemeler, doğanın tüm yönleriyle anlatımı, kullandığı dil, yerel sözcükler ve deyimler, atasözleri, yakarışlar, sövgüler onun anlatımını canlı ve etkileyici kılan özellikler olarak görünmektedir. Anlatımındaki özgünlük "düşle gerçeği, doğayla insanı iç içe" vermedeki başarısından kaynaklanmaktadır. Yarattığı dünyanın dış görünümünü etkileyici bir biçimde çizer. Şiirsel üslubu, olağanüstü düş gücü, modern romanla epik anlatım biçimlerini başarıyla bağdaştırması onu özgün kıldığı kadar güçlü de kılan özellikleridir.

Yazarın *İnce Memed* adlı romanı yaklaşık 40 dile çevrilerek yayımlandı. Diğer romanları da çok sayıda yabancı dile çevrildi; kitaplarının yurtdışındaki baskısı 140'tan fazladır. Bu bağlamda uluslararası bir üne sahip olan Yaşar Kemal ilgili kurum ve kişilerce Nobel Edebiyat Ödülü'ne de aday gösterilmiştir.

Roman ve öykülerinden yapılan uyarlamalarla çağdaş Türk tiyatrosuna da katkıları oldu; *Yer Demir Gök Bakır*, "Uzundere" adıyla 1965'te, *Teneke* yazarın oyunlaştırması ile Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu tarafından 1965'te ve *Ağrı Dağı Efsanesi* 1974'te çeşitli tiyatrolar tarafından sahnelendi. Birçok yapıtı da sinemaya uyarlandı. Bunlardan "Beyaz Mendil"i 1955'te Lütfü Akad; "Namus Düşmanı"nı 1957'de Ziya Metin; "Alageyik"i 1959'da, "Karacaoğlan'ın Sevdası"nı 1959'da ve "Ölüm Tarlası"nı 1966'da Atıf Yılmaz; "Ağrı Dağı Efsanesi"ni 1974'te Memduh Ün; "Yılanı Öldürseler"i 1981'de Türkân Şoray, "İnce Memed"i 1984'te Peter Ustinov ve "Yer Demir Gök Bakır"ı 1987'de Zülfü Livaneli yönetti.

Ödül-Unvan: "Dünyanın En Büyük Çiftliğinde Yedi Gün" adlı röportaj dizisi ile 1955 Gazeteciler Cemiyeti Başarı Armağanı; *İnce Memed* ile 1956 Varlık Roman Armağanı; *Teneke*'den aynı adla uyarlanan oyunu ile 1966 İlhan İskender Armağanı; "Teneke" oyunu ile 1966 Uluslararası Nancy Tiyatro Festivali Birincilik Ödülü; *Demirciler Çarşısı Cinayeti* ile 1974 Madaralı Roman Armağanı; 1977 Fransa Eleştirmenler Sendikası En İyi Yabancı Roman Ödülü; *Ölmez Otu* ile 1978'de Fransa'da En İyi Yabancı Kitap Ödülü; *Binboğalar Efsanesi* ile 1979 Fransa "Büyük Jüri" En İyi Kitap Ödülü; 1982 Uluslararası Cino Del Duca Ödülü; 1984 Fransız Legion d'Honneur Ödülü Commandeur payesi; 1984 TÜYAP Kitap Fuarı Halk Ödülü; 1985 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü; *Kale Kapısı* ile 1986 Orhan Kemal Roman Ödülü; 1988 TÜYAP Kitap Fuarı Halk Ödülü; 1988 Fransa Kültür Bakanlığı Commandeur des Arts et des Lettres Nişanı; 1991 Fransa Strasbourg Üniversitesi Onur Doktorası; 1992 11. TÜYAP Kitap Fuarı Onur Yazarı; 1992 Antalya Akdeniz Üniversitesi Onur Doktorası; 1993 Kültür Bakanlığı Büyük Ödülü; 1994 Mülkiyeliler Birliği Rüştü Koray Armağanı; 1996 Türkiye Yayıncılar Birliği Düşünce Özgürlüğü Ödülü; *Kanın Sesi* ile 1996 Akdeniz En İyi Yabancı Kitap Ödülü (Perpignan, Fransa); 1996 VII. Katalunya Uluslararası Ödülü; 1996 Humanright Watch Helmann Hammet "Baskıya Karşı Cesaret Ödülü (ABD); 1997 Fransa Premio Internazionale Nonino Ödülü; 1997 İsveç Kenne Vakfı Düşünce ve Söz Özgürlüğü Ödülü; 1997 Norveç Yazarlar Birliği Ödülü; 1997 Frankfurt Kitap Fuarı Barış Ödülü; 1998 Berlin Frei Üniversitesi Fahri Doktora; 1998 Bordeaux Yayıncılar Birliği Yabancı Edebiyat Ödülü; 2002 Bilkent Üniversitesi Fahri Doktora; 2003 Selanik Savanos Ödülü; 2003 Türkiye Yayıncılar Birliği Emek Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Sarı Sıcak*, İst.: Varlık, 1952; *Bütün Hikâyeler*, İst.: Cem, 1975.

Roman: *İnce Memed*, 1. c., İst., 1955; 2. c., İst., 1969; 3. c., İst., 1984; 4. c., 1987; *Teneke*, İst.: Varlık, 1955; *Orta Direk*, İst.: Remzi, 1960; *Yer Demir Gök Bakır*, İst.: Güven, 1963; *Ölmez Otu*, İst.: Ant, 1968; *Akçasazın Ağaları/Demirciler Çarşısı Cinayeti*, İst.: Cem, 1974; *Akçasazın Ağaları/Yusufcuk Yusuf*, İst.: Cem, 1975; *Yılanı Öldürseler*, İst.: Cem, 1976; *Al Gözüm Seyreyle Salih*, İst.: Cem, 1976; *Allahın Askerleri*, İst.: Milliyet, 1978; *Kuşlar da Gitti*, (uzun öykü) İst.: Milliyet, 1978; *Deniz Küstü*, İst.: Milliyet, 1978; *Hüyükteki Nar Ağacı*, İst.: Toros, 1982; *Yağmurcuk Kuşu/Kimsecik I*, İst.: Toros, 1980; *Kale Kapısı/Kimsecik II*, İst.: Toros, 1985; *Kanın Sesi/Kimsecik III*, İst.: Toros, 1991; *Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana*, İst.: Adam, 1997; *Karıncanın Su İçtiği*, İst.: Adam, 2002; *Tanyeri Horozları*, İst.: Adam, 2002.

Destansı Roman: *Üç Anadolu Efsanesi*, İst.: Ararat, 1967; *Ağrıdağı Efsanesi*, İst.: Cem, 1970; *Binboğalar Efsanesi*, İst.: Cem, 1971; *Çakırcalı Efe*, İst.: Ararat, 1972.

Röportaj: *Yanan Ormanlarda 50 Gün*, İst.: Türkiye Ormancılar Cemiyeti, 1955; *Çukurova Yana Yana*, İst.: Yeditepe, 1955; *Peribacaları*, İst.: Varlık, 1957; *Bu Diyar Baştan Başa*, İst.: Cem, 1971; *Bir Bulut Kaynıyor*, İst.: Cem, 1974.

Deneme-Derleme: *Ağıtlar*, Adana: Halkevi, 1943; *Taş Çatlasa*, İst.: Ataç, 1961; *Baldaki Tuz*, (1959-74 gazete yazıları) İst.: Cem, 1974; *Gökyüzü Mavi Kaldı*, (halk edebiyatından seçmeler, S. Eyüboğlu ile); *Ağacın Çürüğü: Yazılar-Konuşmalar*, (der. Alpay Kabacalı) İst.: Milliyet, 1980; *Yayımlanmamış 10 Ağıt*, İst.: Anadolu Sanat, 1985; *Sarı Defterdekiler: Folklor Derlemeleri*, (haz. Alpay Kabacalı) İst.: YKY, 1997; *Ustadır Arı*, İst.: Can, 1995, *Zulmün Artsın*, İst.: Can, 1995; *Binbir Çiçekli Bahçe: Yazılar-Konuşmalar*, (haz. Alpay Kabacalı) İst.: YKY, 2009.

Çocuk Romanı: *Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca*, İst.: Cem, 1977.

Çeviri: *Ayışığı Kuyumcuları* (A. Vidalie; Thilda Kemal ile), İst.: Adam, 1977.

Kaynaklar: *BF* (26 Mayıs 1999); Necatigil, *İsimler*, 386-387; Necatigil, *Eserler*; Acaroğlu, 123-124; Kurdakul, *Sözlük*, 648; Mahmut Makal, *Varlık*, 1 Haziran 1967; *Türk ve Dünya Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, c. IV, s. 368; R. Taner-A. Bezirci, *Seçme Romanlar*, s. 212-213; A. Püsküllüoğlu, *Yaşar Kemal Sözlüğü*, İst., 1974; "Yaşar Kemal'le Kapalı Oturum", (katılanlar A. Benk, T. Yücel) *Çağdaş Eleştiri*, 1 (Mart 1981), s. 8-28; Fethi Naci, *Yaşar Kemal'in Romancılığı*, İst., 1990; *Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor, (Alain Bosquet'nin Yaşar Kemal'le Konuşmaları)* İst., 1993; F. Oran, "Belleksiz Halk Ölü Bir Halktır, *Cumhuriyet Kitap*, 9 Mayıs 1991; Fethi Naci, "Kanın Sesi", *aynı yerde*; A. Kabacalı "O Yazınımızın da Onuru", *Cumhuriyet Kitap*, 5 Kasım 1992; N. Gürsel, "Bir Edebiyat Devi", *Cumhuriyet Kitap*, 28 Kasım 1998; ay, *Yaşar Kemal: Bir Geçiş Döneminin Romancısı*, İst., 2000; *Yaşar Kemal'i Okumak*, (ortak kitap) İst., 2000; M. Uyguner, *Yaşar Kemal: Yaşamı, Yapıtları, Yapıtlarından Seçmeler*, Ank., 1993; K. Şahin, "Bir Ada Hikâyesi", *Virgül*, S. 9 (Haziran 1998), s. 2-3; yasarkemal.net.

YAŞAR MİRAÇ *(Trabzon, 9 Eylül 1953 -)* Şair.

Asıl adı Miraç ÇOLAK. Behice Hanım ile kamyon şoförü Dursun Çolak'ın oğlu. Trabzon Lisesi'nden sonra DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Trabzon'da gazetecilikle uğraştı (1968-70); çalışmak ve öğrenim görmek için gittiği Almanya'da on beş ay kaldı (1973-74). Ankara'da *Yeni Türkü Sanat Gazetesi*'ni (3 sayı, 1978) yönetti; İstanbul'da *Yeni*

Türkü dergisi ve yayınevini kurdu. Almanya'da *Yenidil* dergisi (10 sayı, 1989-90) yazı kurulunda bulundu. 12 Eylül 1980 sonrası *Trabzonlu Delikanlı*, *Taliplerin Ağıdı* ve *Gül Ekmek* adlı şiir kitapları yasaklandı; *Taliplerin Ağıdı* için açılan davadan aklandı, ancak kitaplarının yasağı yedi yıl sürdü. TYS ve Dil Derneği üyesi. 1988'den sonra Almanya'da öğretmenlik yaptı. 2000'li yıllarda Türkiye'ye döndü. İstanbul'da yaşıyor; evli ve iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Trabzonspor") Trabzon'da yayımlanan *Bayraktar* gazetesinde çıktı (8 Ağustos 1968). *Militan*, *Yürüyüş*, *Yusufçuk*, *Türk Dili*, *Sanat Emeği*, *Adam Sanat*, *Yazko Edebiyat* ve *Milliyet Sanat* dergilerinde yayımladığı toplumcu içerikli şiirlerle tanındı. Yetmişin üzerinde şiiri çeşitli formlarda bestelendi; bazı şiirleri İngilizce, Almanca, Rusça, Yunanca, Makedonca, Arnavutça, Hollandaca, Arapça gibi dillere çevrilerek basıldı.

Ödül: 1977 Vatan Gazetesi "Özgürlük" Şiir Yarışması (üçüncülük); *Trabzonlu Delikanlı* ile 1980 TDK Şiir Ödülü; "Kemençenin Türküsü" adlı senaryosu ile 1978 Kültür ve Turizm Bakanlığı Yarı Belgesel Kısa Film Senaryosu Ödülü; 1980 İlerici Kadınlar Derneği Yılın Başarılı Sanatçısı Ödülü; "Dilsiz Sevdalılar" ile 1983 Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülü (A. Cengizkan ile paylaştı); 1989 Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Sanat Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Trabzonlu Delikanlı*, İst.: Sanat Emeği, 1979; *Şili ile Söyleşi*, İst.: Yeni Türkü, 1979; *Gül Ekmek*, İst.: ABeCe, 1980; *Taliplerin Ağıdı*, İst.: Yazko, 1980; *Çan Deresi Türküleri*, İst.: Fotoğrafi, 1981; *İçli Şarkılar*, İst.: Fotoğrafi, 1981; *Trabzon'dan Çıktım Yola*, İst.: Yeni Türkü, 1981; *Yurdumun İşçileri*, Gelsenkirchen: Yeni Türkü, 1985; *İstanbul Bir Kırmızı Gül*, Gelsenkirchen: Yeni Türkü, 1985; *Barış Güllerinin Gümüş Denizi*, İst.: Yeni Türkü, 1986; *Güleriz Ağlanacak*, İst.: Yeni Türkü, 1988; *Karadeniz Hırçın Kız*, İst.: Yeni Türkü, 1988; *Baleylim*, (şiir-fotoğraf albümü; Ç. Karadağ ile) Ank.: Doruk, 1997; *Lazcaz*, İst.: Adam, 1999; *Deli Dumrul Sarı Yıldız*, İst.: Bulut, 1999; *Bin Bir*, (Toplu Şiirler) İst.: Bilim Sanat Galerisi, 2002; *Pembe Halk*, İst.: Bileşim, 2005; *Trabzonaşk*, İst.: Bileşim, 2006; *Sevgili Mutsuzluğum*, İst.: Bileşim, 2006.
Diğer: *Nasıl Bir Trabzonspor*, Trabzon: Serander, 2002.
Kaynaklar: *BF* (3 Ekim 2000); Necatigil, *İsimler*, 254; Kurdakul, *Sözlük*, 423; Karaalioğlu, 366; Özkırımlı, *TEA*, III, 856; "Miraç, Yaşar", *TDEA*, VI, 374-375; M. H. Doğan, "Şiir-Türkü-Folklor Üzerine Düşünceler", *Milliyet Sanat*, S. 2 (Mart 1980); M. C. Anday, "Anlatılamayan", *Cumhuriyet*, 31 Temmuz 1981; A. Çam, "Yaşar Miraç'ın Şiir Dili", *Türk Dili*, Mart 1982.

YAŞAR NEZİHE *(İstanbul, 17 Ocak 1880 - İstanbul, 5 Kasım 1971)* Şair, yazar.

Soyadı BÜKÜLMEZ. Mazlume, Mahmure, Mehcure imzalarını da kullandı. Şehremaneti kantar idaresinde memur olan babasından gizli olarak gittiği mahalle mektebinde ancak bir yıl kadar okuyabildi. Sıkıntılarla geçen ve mutsuzlukla sonuçlanan üç evlilik yaptı. Küçük yaşta şiir yazmaya heveslendi. İlk şiirleri on beş yaşında iken *Malumat* gazetesinde çıktı. Bunlarda kendi talihinin sembolü olan takma adlar kullandı. Daha sonra çoğunlukla *Kadın*, *Kadınlar Dünyası*, *Kadın Yolu* ve *Menekşe* gibi kadın dergilerinde ve *Terakki*, *Sabah*, *Aydınlık* gibi dergi ve gazetelerde şiir ve yazıları yayımlandı. Şiirlerinde bireysel acı ve sıkıntıların yanı sıra toplumsal sorunlara da yer vermiş, 1 Mayıs ve grev şiirleri yazdığı için bir süre gözaltına alınmıştır. Küçükyalı Altıntepe Mezarlığı'nda gömülüdür.

Yapıtları: Şiir: *Bir Deste Menekşe*, İst.: Cihan Mtb., 1331/1915; *Feryatlarım*, İst.: Vatan Mtb., 1340/1924.
Kaynaklar: *Nevsal-i Milli*, İst., 1914, s. 220-221; İbnülemin, *Şairler*, IV, 1190-1194; Taha Ay [Toros], "Yaşar Nezihe Hanım", *Yedigün*, S. 72 (25 Temmuz 1934), s. 7-8; "Bükülmez, Yaşar Nezihe", *TDEA*, I, 479; B. Tamsöz, *Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi*, Ank., 1994, s. 104-109; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 41-44; T. Toros, *Mâzi Cenneti*, İst., 1998, s. 130-148.

YAŞAR, SADIK *(Silifke/İçel, 15 Aralık 1959 -)* Şair.

İçel Eğitim Enstitüsü mezunu (1979). Öğretmenlik yaptı. İlk şiiri *Damar* dergisinde çıktı (1996). Şiirleri, *Islık*, *Akatalpa*, *Dize*, *Varlık*, *E* dergilerinde yayımlandı.

Ödül: *Güller Hattındayız* ile 2000 Arkadaş Z. Özger Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Güller Hattındayız*, İzmir: Mayıs, 2000; *Tarçın At*, İzmir: Mayıs, 2002; *Ceylan Görmez Sokağı*, İzmir: Mayıs, 2006.
Kaynaklar: Işık 06, 3827.

YAŞAR, YUNUS *(Karaman, 25 Mayıs 1950 -)* Şair.

İlk kitabında (*Sana Bir Şiir Yazdım*) Yunus Pancar imzasını kullandı. Ayşe Hanım ile Kemal Pancar'ın oğlu. Mersin Sanat Enstitüsü'nü (1971) ve Çukurova Üni. Makine Yüksek Teknikerlik Okulu'nu bitirdi. Gazetecilik, sendikacılık ve yayımcılık yaptı. *Kırkmerdiven* (1990-91) ve *Akdeniz Sanat* (1991) dergileri-

ni çıkardı; 1998'den beri *Müdafaa-i Hukuk* dergisini çıkarıyor. Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği ve Antalya Sanatçılar Derneği (kurucu) üyesi. Antalya'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası. İlk şiiri 1969'da *Yunus Emre* dergisinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Kırkmerdiven*, *Akdeniz Sanat*, *Damar*, *Morca*, *AykırıSanat*, *Karşı* ve *Çalı* dergilerinde yayımladı.

Ödül: 1972 Kırklareli Hürses Gazetesi Şiir Yarışması (birincilik); 1973 İçel Valiliği Şiir Yarışması (birincilik); 1995 Ali Rıza Ertan Şiir Başarı Ödülü; 1996 Sabri Altınel Şiir Yarışması (ikincilik); 1998 Salih Bilgin Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sana Bir Şiir Yazdım*, Karaman: Aydın Mtb., 1969; *Ekin Kokan Ellerin*, Mersin: Gürpınar Mtb., 1971; *Umut Yüklü Kağnılar*, Mersin: Kemal Mtb., 1973; *Beni Tanımalısın*, Mersin: Kemal Mtb., 1973; *Acılar Ürüne Durdu*, Adana: Dost, 1974; *Sorunları Morga Kaldırdılar*, İst.: Biltek, 1978; *Çok Sesli Ağıtlar*, Antalya: Akdeniz Sanatevi, 1984; *Benim İşim Seni Sevmek*, Antalya: Akdeniz Sanatevi, 1991; *Güle Bezedik Acıları*, İst.: Broy, 1990; *Aşkları da Yakarlarsa Bir Gün*, Ank.: Suteni, 1997; *Düşe Kurulu Zemberek*, Ank.: Suteni, 1997; *Suluboya Zamanlar*, Ank.: Damar, 2008.

Kaynaklar: *BF* (1 Haziran 1999); Işık, 634.

YAŞIN, MEHMET *(Lefkoşa/Kıbrıs, 10 Mart 1958 -)* Şair.

Şair Özker Yaşın ile öğretmen Ayşe Hanım'ın oğlu. Şair Neşe Yaşın üvey kardeşidir. İlk ve orta öğrenimini Lefkoşa'da tamamladı; AÜ Siyasal Bilgiler Fak. Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi. Bir süre Kıbrıs'ta gazetecilik de yapan Yaşın İÜ'de siyasal tarih alanında yüksek lisans eğitimini tamamlayarak 1986'da İngiltere'ye gitti; Birmingham Üni. Sanatlar Fak. Bizans-Osmanlı ve Modern Yunan Merkezi'nde başladığı "şiir ve kimlik" konusundaki doktora çalışmasını Middlesex Üni. Edebiyat Fakültesi'nde sürdürdü. Atina Üniversitesi'nde Yunan Dili ve Edebiyatı kurslarına katıldı. Middlesex Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yaptı. Kıbrıs'ın Türk ve Rum kesimindeki üniversitelerde dersler verdi. 1981'de Lefkoşa'da *Karanfil* (1 sayı), Temmuz 2000'den başlayarak *Dialogos* (İngilizce-Yunanca-Türkçe) dergilerini çıkardı.

İlk şiiri ("Temmuz") 1979'da *Sanat Emeği*'nde çıktı. Şiirleri daha çok *Yazko Edebiyat*, *Defter*, *Adam Sanat* ve *kitap-lık* dergilerinde yayımlandı. Yalın bir dil kullandığı lirik şiirlerden giderek Akdeniz'in mitolojik ve dinsel fantezileriyle yoğrulan bir şiire doğru yöneldi. İlk şiir kitabı 1986'da toplatılan Yaşın'ın birçok yabancı dile çevrilen şiirleri Kıbrıslı Türk ve Rum sanatçılar tarafından bestelendi.

Ödül: *Sevgilim Ölü Asker* ile 1985 Akademi Şiir Ödülü (birincilik) ve A. Kadir Şiir Ödülü; *Soydaşınız Balık Burcu* ile 1995 Cevdet Kudret Roman Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sevgilim Ölü Asker*, İst.: Yeni Türkü, 1984; *Işık - Merdiven*, İst.: Cem, 1986; *Pathos*, İst.: Cem, 1990; *Sözverici Koltuğu*, İst.: Adam, 1993; *Hayal Tamiri*, İst.: Adam, 1998; *Adı Kayıplar Listesinde*, İst.: YKY, 2002; *Toplu Şiirler 1978-2005*, İst.: Everest, 2007; *Turuncu Kuş*, İst.: Everest, 2007; *Kalbi Durmuş Zamanda*, İst.: Everest, 2009.
Roman: *Soydaşınız Balık Burcu*, İst.: YKY, 1998; *Sınırdışı Saatler*, İst.: Adam, 2003.
Deneme: *Poeturka*, İst.: Adam, 1995; *Kozmopoetika: Yazılar, Söyleşiler, Değiniler 1978-2001*, İst.: YKY, 2002; *Toplu Yazılar 1978-2005*, İst.: Everest, 2007.
Antolojik Araştırma: *Edebiyatta Kıbrıslı Türk Kimliği*, (ortak yayın) 1988; *Kıbrıslıtürk Şiiri Antolojisi*, İst.: YKY, 1994; *Eski Kıbrıs Şiiri Antolojisi*, İst.: YKY, 1999.

Kaynaklar: *BF* (29 Ağustos 1999); Necatigil, *İsimler*, 387-388; Kurdakul, *Sözlük*, 648-649; N. Gürkan, "Üç Vatan, Üç Kimlik Arasında Bir Şair-Yazar", *Cumhuriyet Kitap*, S. 306 (28 Aralık 1995); B. Azgın, "Mehmet Yaşın'ın Şiiri", *aynı yerde*; R. Christie, "Arzunun Karşılığı; Yalnızlık...", *aynı yerde*; G. Akın, *Şiir Üzerine Notlar*, İst., 1996, s. 190.

YAŞIN, NEŞE *(Lefkoşa/Kıbrıs, 1959 -)* Şair.

Şair Özker Yaşın'ın kızı. Şair Mehmet Yaşın üvey ağabeyidir. İlk ve orta öğrenimini Kıbrıs'ta tamamladı. ODTÜ Sosyal Bilimler Bölümü'nde öğrenim gördü ve aynı üniversitenin kütüphanesinde bir süre çalıştı. 1986'da Kıbrıs'a döndü. *Yeni-Düzen* gazetesinde yazdı, Kıbrıslı Rumların yönetimindeki CBC (Kıbrıs Radyo Yayın Kurumu) radyosunda Türkçe kültür programları hazırladı. Güney Kıbrıs'ta üniversitelerde edebiyat dersleri verdi.

İlk şiirleri Kıbrıs'ta *Karanfil* ve *Kültür-Sanat* dergilerinde çıktı. Türkiye'de ise *Sanat Emeği*, *Yazko Edebiyat*, *Varlık*, *Adam Sanat* gibi dergilerde şiirleri ve Kıbrıslı Rum şairlerden yaptığı şiir çevirileri yer aldı. M. Yaşın'ın değerlendirmesiyle "1974 Kuşağı şairlerinin önde gelen temsilcisidir. İncelikli ve içten kadınsı-çocuksu duyarlıklarını koruyarak 'isyankâr bir şiir' yarattı." Birçok şiiri Rumcaya çevrildi ve Güney Kıbrıs'ta okul kitaplarına alındı. Şiirleri bir çok dile çevrildi. *Üzgün Kızların Gizli Tarihi* Almanca ve Yunancada yayımlandı.

Ödül: Kıbrıs kültürüne katkılarından dola-

yı 1978 Güney Kıbrıs Eğitim Bakanlığı Özel Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sümbül ile Nergis*, İst., 1979; *Savaşların Gözyaşları*, İst., 1979; *Kapılar*, İst., 1992; *Ay Aşktan Yapılmıştır*, İst.: Gendaş Kültür, 2001; *Bellek Odaları*, İst.: Dünya, 2005.
Roman; *Üzgün Kızların Gizli Tarihi*, İst.: İletişim, 2002.
Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 649; M. Yaşın, *Kıbrıslıtürk Şiiri Antolojisi*, İst., 1994, s. 328; B. Tamsöz, *Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi*, Ank., 1994, s. 278-281; M. Aydın, *Ne Yazıyor Bu Kadınlar*, Ank., 1995, s. 278-280.

YAŞIN, ÖZKER *(Lefkoşa/Kıbrıs, 4 Ekim 1932 -)* Şair.

Tam adı Mustafa Özker Yaşın. Terzioğlu, A. Bahadır, Özcan Yalçın, Lefkoşalı imzalarını da kullandı. Terzi Mehmet Sadık ile Zekiye Şükran Yaşın'ın oğlu. Şair Mehmet Yaşın ile şair Neşe Yaşın çocuklarıdır. 1939'da Türkiye'ye geldi, İstanbul Gelenbevi Ortaokulu ve Vefa Lisesi'ni bitirdi. 1950'de Kıbrıs'a giderek gazetecilik (1952), kitapçılık (1956-87), reklam acenteliği (1958-60), matbaacılık (1969-75) yaptı. Kıbrıs radyolarında "Kitap Saati" (1957-65), Kıbrıs televizyonlarında "Edebiyat Sohbetleri" (1959-65) programlarını yaptı. Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin kuruluşuna katıldı; 1970-74 döneminde milletvekili oldu ve 1975-76'da Kurucu Meclis üyeliği yaptı. 1987'den bu yana İstanbul'da oturuyor ve serbest gazetecilik yapıyor; evli, beş çocuk babası.

İlk şiiri 1946'da İstanbul'da *Son Telgraf* gazetesinde yer aldı. *Varlık*, *Çardak*, *Devrim Gençliği*, *Kıbrıs Postası*, *Hürsöz*, *Devrim*, *Olay*, *Kıbrıslı* gibi dergilerde şiir ve yazıları yayımlandı. Özellikle *Varlık* dergisindeki şiirleriyle tanındı. Şiirlerinde Kıbrıs sorunlarını ve buna ilişkin milliyetçi duyguları işledi. Kıbrıs'ta *Kıbrıslı Postası* (1955-56) ve *Çevre* (1960-61) dergileriyle haftalık *Savaş* gazetesini (1963-73) çıkardı. Uzun bir süre Kıbrıs'ın "usta şair"i olarak izlendi. M. Yaşın'a göre, "Şiirlerinde destansı bir atmosfer yaratan Özker Yaşın, oyunları ve romanlarıyla da Kıbrıslıtürk edebiyatına katkı yaptı." *Mücahitler* adlı romanı Y. Uçanoğlu'nun yönetmenliğinde dizi yapılarak TRT-1'de gösterildi.

Ödül: *Kanlı Kıbrıs* ile 1964 Turan Emeksiz Armağanı (F. H. Dağlarca ile paylaştı); *Nevzat ve Ben* ile 1967 Türk Bankası Kültür Sanat Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Ol Alem*, Lefkoşa, 1952; *Bayraktar Destanı*, Lefkoşa, 1953; *Kıbrıs'tan Atatürk'e*, Lefkoşa, 1953; *Limanda Bir Gemi*, İst., 1956; *Namık Kemal Kıbrıs'ta*, Lefkoşa, 1957; *Kıbrıs Mektubu*, Lefkoşa, 1958; *Mehmetçik Kıbrıs'ta*, Lefkoşa, 1960; *Atatürk'e Saygı Duruşu*, İst., 1963; *Kanlı Kıbrıs: Bir Şahlanışın Destanı I*, İst., 1964; *Oğlum Savaş'a Mektuplar: Bir Şahlanışın Destanı II*, İst., 1965; *Hödüknâme*, (Terzioğlu imzasıyla) Lefkoşa, 1970; *Kıbrıs'ta Bayrak*, Lefkoşa, 1973; *Kıbrıs Benim Vatanım* (Tüm Şiirleri I), İst., 1986; *Önce Kuşlar Uyanır* (Tüm Şiirleri II), İst., 1986; *Yüreğimin Yarısı Sende*, İst., 1998; *Akdeniz'de Bir Ada*, İst., Çevre, 2000.
Mektup Şiirler: *Şiir Mektuplar*, İst., 2001.
Roman: *Bütün Kapılar Kapandı*, Lefkoşa, 1955; *Mücahitler*, Lefkoşa, 1971 (yb *Kıbrıs'ta Vuruşanlar*, İst., 1974); *Girne'den Yol Bağladık*, İst., 1976; *Kıbrıslı Kâzım*, İst., 1976; *Nevzat ve Ben*, c. I, 1997.
Oyun: *Bayraktar Türküsü*, Lefkoşa, 1959; *Zafer ve Bağış*, İst., 1988.
Kaynaklar: *BF* (16 Haziran 1999); Necatigil, *İsimler*, 388; Kurdakul, *Sözlük*, 649; Karaalioğlu, 615-616; "Yaşın, Özker", *TDEA*, VIII, 565; M. Yaşın, *Kıbrıslıtürk Şiiri Antolojisi*, İst., 1994, s. 328-329; *Hüseyin Tuncer-Özker Yaşın-Hayatı Sanatı-* Eserlerinden Seçmeler, İst., 2001; *Özker Yaşın: Hayatı, Sanatı, Eserlerinden Seçmeler*, (haz. H. Tuncer) İst.: Çevre, 2001

YAVAŞLI, AYDOĞAN *(Manisa, 10 Nisan 1955 -)* Şair, mizah yazarı.

Alper Doğu, Mesut Akkalem ve Aydasu Doğan imzalarını da kullandı. Sevdiye Hanım ile Muammer Yavaşlı'nın oğlu. Anadolu Üni. Açık Öğretim Fakültesi'ni bitirdi. 1975'ten sonra öğretmenlik yaptı. Edebiyatçılar Derneği genel yönetim kurulu üyesi. İzmir'de yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri 1977'de *Türk Dili*'nde çıktı. Şiir, öykü ve yazılarını *Dönemeç*, *Varlık*, *Adam Öykü* ve *Damar* dergilerinde yayımladı.

Ödül: "Her İnsan Bir Mağaradır" öyküsüyle 1991 Ömer Seyfettin Hikâye Ödülü; *Ben Mustafa Kemal* ile 1998 Kültür Bakanlığı Çocuk Romanı Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Ateş Salıncağı*, İzmir: Gündem, 1986; *Yüzlerde... Aynalarda*, Ank.: Promete, 1994.
Öykü: *Talan Yorgunları*, İst.: İnkılâp, 1998.
Mizah: *Hayret Bi'şey Yaa!*, İst.: İnkılâp, 1996; *Herıld Yani*, İst.: İnkılâp, 1996; *Ne Alâka*, İst.: İnkılâp, 1997.
Roman: *Gençlik Başımda Duman*, İst.: Bulut, 2002
Başlıca Çocuk Kitapları: *Serüvenden Serüvene-Ercan ile Dodo*, İst.: İnkılâp, 1996; *Tatiller Çabuk Biter*, İst.: İnkılâp, 1996; *Tatil Günlüğü*, İst.: Bulut, 1999; *Tatiller Çabuk Biter*, İst.: Bulut, 2001; *Bir Yürekte Bin Özlem*, İst.: Bulut, 2001; *Arkadaş Hikâyeleri*, İst.: Bulut, 2002; *Sevgi Hikayeleri*, İst.: Bulut,

2006; *Bir Kuşun Kanadında*, İst.: Bulut, 2009.
Biyografi: *Ben Mustafa Kemal*, İst.: Bulut, 1999; *Ben Öğretmen Kubilay*, İst.: Bulut, 2004; *Ben Hasan Tahsin*, İst.: Bulut, 2008.
Kaynaklar: *BF* (12 Nisan 1999).

YAVUZ, CEM *(İstanbul, 21 Aralık 1966 -)* Şair.

Tam adı Cem Yavuz ÖZAFŞAR. Cahit Irmak, Cemil Zeze, Sârâ Büyükduru, Âlim Karaşın imzalarını da kullandı. Terzi Leyla Hanım ile şoför Cemal Özafşar'ın oğlu. Heybeliada Deniz Lisesi'nden sonra girdiği Deniz Harp Okulu'nu üçüncü sınıftayken bıraktı (1987). Ege Üni. İletişim Fakültesi'nden mezun oldu (1992). Gazetelerde düzeltmenlik, redaktörlük, teknik sekreterlik ve editörlük yaptı. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri ("Kartalbaşlı Ayça") 1991'de *Dergâh*'ta çıktı. Çalışmalarını *Dergâh*, *İpek Dili*, *Gezi Traveller*, *Doğu Batı*, *Varlık* ve *Est&Non* dergileriyle *Zaman* gazetesinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Ayn'*, İst.: Est&Non, 1999; *Seyr*, İst.: Hayy Kitap, 2006.
Düzşiir-Yazılar: *Ars Moriendi*, (Cahit Irmak adıyla) İst.: Est&Non, 1999.
Deneme: *Seyr'engiz*, İst.: Hayy Kitap, 2006.
Kaynaklar: *BF* (18 Aralık 1999).

YAVUZ, HİLMİ *(İstanbul, 14 Nisan 1936 -)* Şair, yazar.

Ali Hikmet, Osman Şirvan, Yavuz Ömercanoğlu, İrfan Külyutmaz imzalarını da kullandı. Orhangazi'de (1939-45), Terme'de (1946-49) ve Şebinkarahisar'da (1949-50) kaymakamlık yapmış olan Yahya Hikmet Yavuz (1898-1967) ile Vecide Hanım'ın (1910-1982) oğlu. Babasının görevi nedeniyle çocukluk yılları Anadolu'da geçti, Samsun'da Terme İlkokulu (1947) ve Siirt Ortaokulu'nu (1950) bitirdi. İstanbul Kabataş Erkek Lisesi'nden mezun olduktan (1954) sonra İÜ Hukuk Fakültesi'ne devam etti. *Vatan* gazetesinde muhabirlik, *Cumhuriyet* gazetesinde yazı işleri müdür yardımcılığı yaptı. Hukuk öğrenimini yarıda bırakarak 1964'te İngiltere'ye gitti. BBC Radyosu Türkçe Yayın Servisi'nde çalıştı (1964-69); Londra Üni. Felsefe Bölümü'nden mezun oldu (1969). *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Yeni Ortam* gazetelerinde eleştiri, inceleme yazıları yayımladı. *Meydan Larousse Ansiklopedisi* yazı kurulunda (1970-71) ve Gelişim Yayınları'nda (1972-78) çalıştı. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri daire başkanlığı yaptı. Şiirlerinden Gönül Paçacı tarafından yapılan besteler "Sevda Derinlerdedir" adıyla yayımlandı (Kalan Müzik, 1995). 1977'den sonra Mimar Sinan, Boğaziçi, İTÜ, Yıldız Teknik ve Bilkent üniversitelerinde şiir kuramı, uygarlık tarihi ve felsefe dersleri verdi. İstanbul'da yaşıyor; iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Sabahların Türküsü") Kabataş Erkek Lisesi'nde öğrenciyken okulun öğrenci dergisi *Dönüm*'de (15 Aralık 1952) çıktı. *Küçük Dergi*, *Yeditepe*, *a*, *Varlık*, *Şiir Sanatı*, *Papirüs*, *Yeni Ufuklar*, *Gösteri*, *Milliyet Sanat* gibi pek çok dergide ve *Milliyet*, *Cumhuriyet*, *Zaman* gibi gazetelerde şiir ve yazıları yer aldı. İlk şiir kitabı *Bakış Kuşu*'yla divan ve halk şairlerinden Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Asaf Halet Çelebi ve Behçet Necatigil'e uzanan bir gelenekten beslendiğini ortaya koydu. Şiirin bir "söz" olduğu konusunda İkinci Yeni'ye yaklaşmakla birlikte, İkinci Yeni'nin şiir anlayışını benimsemedi. İlk kitaplarıyla birlikte dönemin usta şairlerinin beğenisini kazandı. *Bakış Kuşu*'ndaki şiirleri "gerçek şiir" olarak niteleyen Cahit Külebi, Hilmi Yavuz'un "şiir denilen gizli varlığı bulan, biçimle içeriğin kutsal birleşmesini gerçekleştiren büyük bir şair" olduğunu vurguladı.

Bedreddin Üzerine Şiirler'le birlikte kitaplarında tek bir temayı ele alarak, bu temayı bütün boyutlarıyla işlemeye başladı. Şeyh Bedreddin ayaklanmasını şiirsel bir metne dönüştürürken aynı temayı işleyen diğer şairlerden farklı olarak Bedreddin'in karşıtlarını da –Mevlana Hayder, Beyazıd Paşa vb– konuşturduğu için bu temayı her yönüyle kuşatmayı başardı. Bu kitapta temaya paralel olarak 15. yüzyıl Osmanlı toplumunu yansıtacak, yan anlamlarla yüklü sözcükler ve benzetmeler kullandı.

Hilmi Yavuz, *Bedreddin Üzerine Şiirler*'den sonra *Doğu Şiirleri* ve *Mustafa Subhi Üzerine Şiirler*'de de söylemin nesnesi olarak "tarih"i kullanmayı sürdürdü. O dönemde etkili olan toplumcu şiir anlayışına yeni bir bakış açısı getirdi; konunun ve mesajın öne çıkarılması yerine "şiiri amaçlamak" gerektiğini ortaya koydu. *Doğu Şiirleri*'nde "doğu"yu hem bir coğrafya terimi olarak, hem de bütün kültür tarihini kapsayacak biçimde işledi ve bu kitapta da "öykü" ve "söylem"i örtüştürmeyi başardı. *Yaz Şiirleri*'yle öykülemeden iyice uzaklaşan şair, söylemi tamamen öne çıkardı. "Yaz" sözcüğü kitapta tevriyeli olarak kullanıldı: "Yaz"mak fiili ve mevsim olarak "yaz." Hilmi Yavuz, *Yaz Şiirleri*'nde söyle-

min nesnesinin "Doğayla Kültür arasındaki sınır bölgede olduğunu" söyler. Tasavvufta felsefeyle şiirin iç içe olduğunu düşünen şair *Gizemli Şiirler* ve *Zaman Şiirleri*'yle tasavvufa yöneldi. *Gizemli Şiirler*'de tasavvuf ile dil arasındaki ilişkileri işledi. "Bergsoncu bir zaman anlayışını" benimsediğini söylediği *Zaman Şiirleri*'nde "geçmiş"i bir kimlik sorunu olarak ele aldı. "Dün", "Bugün" ve "Yarın" adlı üç bölümden oluşan kitapta geçmişle bugün arasında bir bağıntı kurmaya çalıştı. "Bu kitapta kendi söylen'imi ya da kendi bireysel mitos'umu, Doğu'nun ve Batı'nın (özellikle de eski Yunan'ın) mitosları dolayımında dile getirmek istedim" dediği *Söylen Şiirleri*'nde "Söylenler", "Söylen'en'ler" ve "Söylen'meyenler"i yazarken Doğu'yu ve Batı'yı mitoslar çerçevesinde buluşturarak evrenseli yakalamaya çalıştı.

Zaman Şiirleri'yle başlattığı, şiir kitaplarını üç bölümden oluşturma geleneğini *Ayna Şiirleri*'yle doruğa ulaştırdı ve *Ayna Şiirleri* bir teslis (üçleme) olarak ortaya çıktı. Kitap, "yitik bir ben'e" (Hilmi'ye), "yitik bir kent'e" (İstanbul'a) ve "yitik bir aşk'a" (Nuran'a) adanmış sonnet'lerden oluşuyordu. Bu üç bölümde yer alan otuz şiirle -ya da otuz aynayla- otuz kuş (Simurg) imgelerine de göndermeler vardı. Dilek Doltaş, *Ayna Şiirleri*'nde Hilmi Yavuz'u "imge ve simge kullanımında T.S. Eliot ve W.B. Yeats kadar yetkin ve etkileyici" bulduğunu belirtti. Teslis'ten Tevhid'e bir çöl yolculuğu olan *Çöl Şiirleri* de üç bölümden oluştu. "birinci kitap: teslis", "ikinci kitap: tesniye" ve "üçüncü kitap: tevhid." Bölüm adlarıyla çölde inen kitap'larla dinlere (Musevilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet) göndermeler yapan Hilmi Yavuz'un şiirinin ipuçlarını vermede, kitaplarındaki ithaflar da önemlidir. "Benden öncekilere" ithafıyla, önemsediği, kendi şiirinin derinlerinde yer alan başka şiirleri/şairleri de bir kez daha belirtti. Modern ile Gelenek (Rilke-Haşim; Nerval-Şeyh Galib vb) bu kitapta kesişti, bir araya geldi. *Akşam Şiirleri*'ndeki bütün şiirler eskilerin "sehl-i mümteni" dedikleri tarzda (kolay ve sade göründüğü halde, bulunup söylenmesi ve taklidi zor olan söz) ve retorikten uzak olması bakımından Hilmi Yavuz'un şiirindeki yeni bir aşamaya işaret etti.

Geleneği, "devam eden ve değişen şeylerin içinden değişmeyeni çıkarmak" olarak tanımlayan Hilmi Yavuz, şiirlerini her zaman geleneksel olanı yeniden üretmek üzerine kurdu. Eski şiirin mazmunlarını yeniden yaşama geçirdi. Dilin ve estetiğin öne çıktığı, anlamı derinlerde olan, çoğul okumaya açık ve okurdan çaba bekleyen şiirler yazdı. Sınırlı sözcüklerle yazmayı seven şair, bir sözcüğü değişik anlamlarıyla kullanarak şiirlerindeki anlamı derinleştirdi. "Ben şiirde bir anlamda söz'ün olduğu kadar ses'in kimyasının da peşindeyim" dedi ve şiirin "yapılan bir şey" olduğunu savundu.

Hilmi Yavuz, şairliğinin yanı sıra felsefe ve kültür alanlarında yazdığı kitapları ve "anlatı"larıyla da dikkat çekti. Füsun Akatlı'nın deyişiyle "felsefeyi kuşatıcı bir üst sorunsal olarak" gördü. İnceleme, çözümleme ve değerlendirmeler yaptığı felsefe yazılarında Doğu-Batı çatışmasının üzerinde durdu. Kültür, dil ve edebiyat alanlarındaki birikimlerini, düşüncelerini kimi zaman bir araştırmacı ya da felsefeci, kimi zamansa bir denemeci üslubuyla, makale, inceleme ve notlar'la okura iletti.

Taormina, *Fehmi K.'nın Acayip Serüvenleri* ve *Kuyu* adlı "anlatı" üçlemesiyle postmodern örnekler verdi. Şiirleriyle geçmişteki iyi şiirlere göndermeler yapan Hilmi Yavuz, anlatılarıyla da okuru metinler arası bir yolculuğa çıkardı. *Taormina*'da "bu kitabın yazılmasına katkıda bulundukları için" başta L. Wittgenstein olmak üzere, I. Calvino'dan Eşrefoğlu Rumi'ye, Aristo'dan E. Canetti'ye pek çok yazara teşekkür eder. *Taormina* bir kent, bir kent imgesi ya da yalnızca bir imgedir. Hilmi Yavuz *Taormina* için şunları söyler: "Taormina'ya kente değil de bir imgeye girer gibi girersiniz. İmge bir denizin iki kıyısında kurulmuş ve bir kıyısında ne varsa, öteki kıyıda da aynısı olan bir imge." *Taormina*'daki anlatı kahramanı Yusuf Horoz da (Y. H.), Hilmi Yavuz'un (H. Y.) aynadaki imgesidir. Baştan sona çağrışımlar, anımsatmalar ve göndermelerle örülü kitapta zaman ve mekân kavramları aşılmıştır.

Bu üç anlatıdaki ortak yanlardan bir diğeri de, kullanılan ironik dildir. Hatta yazar, bir felsefe metni gibi kurguladığı *Fehmi K.'nın Acayip Serüvenleri*'ni bir psikanaliz ve anlatı parodisine dönüştürür. Kahramanı Fehmi Kavkı'nın sabah kalktığında hamamböceğine dönüşmemiş olduğu için Tanrı'ya şükretmesiyle başlayan anlatı, okuru daha ilk adımda Franz Kafka'ya gönderir. *Fehmi K.'nın Aca-*

yip Serüvenleri'nde gündelik gerçeklermiş gibi anlatılanlar, göndermeler yapılan kurmacaların gerçekliğinin sınırlarını bile aşmaktadır. *Fehmi K.'nın Acayip Serüvenleri*'nden sonra anlatı kahramanı Hilmi Yavuz'u, son anlatısını yazmak için bir "kuyu" ararken buluruz. *Kuyu*, ölüm konulu bir anlatı yazmaya başlamanın serüveni gibi görünür, ama aslında, yine bir ironi eşliğinde dilde, kültürde ve bilinçdışında yapılan bir kazı serüvenidir.

Hilmi Yavuz, bu postmodern anlatılardan sonra, Bodrum'daki iki yaz mevsimi boyunca yazdıklarını *Geçmiş Yaz Defterleri* adlı kitapta topladı. Yaşam ve ölüm hakkındaki düşüncelerini de anlatan yazar, bir eksik-oluş sorununun yaşandığını ve bunu giderecek tek aracın şiir olduğunu vurguladı. *Geçmiş Yaz Defterleri*'ni de anı, deneme, felsefi metin ve şiiri kapsayacak bir günlük havasında yazdı. Şiirleriyle olduğu gibi, düzyazılarıyla da kökü geçmiş kültüre dayanan yeni bir yol açmaya çalışan Hilmi Yavuz, kültür adamı, felsefeci, eğitimci, yazar ve özellikle de şair kimliğiyle çağdaş Türk edebiyatının önemli adlarından birisidir.

Ödül: *Doğu Şiirleri* ile 1978 Yeditepe Şiir Ödülü; *Zaman Şiirleri* ile 1987 Sedat Simavi Büyük Edebiyat Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Bakış Kuşu*, İst.: Yeditepe, 1969; *Bedreddin Üzerine Şiirler*, İst.: Cem, 1975; *Doğu Şiirleri*, İst.: Cem, 1977; *Yaz Şiirleri*, İst.: Cem, 1981; *Gizemli Şiirler*, İst.: Cem, 1984; *Zaman Şiirleri*, İst.: Şiir Atı, 1987; *Hüzün ki En Çok Yakışandır Bize*, İst.: Can, 1989 (önceki kitaplarının yanı sıra *Mustafa Subhi Üzerine Şiirler*'in de yer aldığı *Toplu Şiirler*); *Söylen Şiirleri*, İst.: Arba, 1989; *Ayna Şiirleri*, İst.: Anadolu Sanat, 1992; *Gülün Ustası Yoktur*, (Toplu Şiirler 1) İst.: Can, 1993; *Erguvan Sözler*, (Toplu Şiirler 2) İst.: Can, 1993; *Çöl Şiirleri*, İst.: Varlık, 1996; *Akşam Şiirleri*, İst.: Varlık, 1998; *Yolculuk Şiirleri*, İst.: Can, 2001; *Hurufi Şiirler*, İst.: YKY, 2004; *Büyü'sün Yaz*, (Toplu Şiirler) İst.: YKY, 2006; *Kayboluş Şiirleri*, İst.: YKY, 2008.

Deneme-Anı: *Denemeler, Karşı Denemeler*, İst.: Bağlam, 1988; *İstanbul Yazıları*, İst.: Anadolu Sanat, 1991; *İstanbul'u Dinliyorum*, İst.: Anadolu Sanat, 1993; *Âh Kadınlar*, İst.: Parantez, 1996; *Denemeler*, İst.: Boyut, 1996; *Kendime, İstanbul'a, Kadınlara Dair*, İst.: Boyut, 1997; *Geçmiş Yaz Defterleri*, İst.: Can, 1998; *İnsanlar, Mekânlar, Yolculuklar*, İst.: Boyut, 1999; *Deneme, (Denemeler, Karşı Denemeler*'in genişletilmiş basımı), İst.: Boyut Kitapları, 1999; *Ceviz Sandıktaki Anılar*, İst.: Can, 2001; *Budalalığın Keşfi*, İst.: Can, 2002; *Kara Güneş*, İst.: Can, 2003; *Söz'ün Gücü*, İst.: Dünya, 2003; *Bulanık Defterler*, İst.: YKY, 2005; *Yüzler ve İzler*, Ank.: Aşina Kitaplar, 2006.

Makale-İnceleme-Notlar: *Felsefe ve Ulusal Kültür*, Ank.: Bilgi, 1977; *Roman Kavramı ve Türk Romanı*, Ank.: Bilgi, 1977; *Kültür Üzerine*, İst.: Bağlam, 1987; *Felsefe Üzerine*, İst.: Bağlam, 1987; *Yazın Üzerine*, İst.: Bağlam, 1987; *Dilin Dili*, İst.: Arma, 1991; *Okuma Notları*, İst.: Simavi, 1993; *Osmanlılık Kültür Kimlik*, İst.: Boyut, 1996; *Yazın Dili ve Sanat*, İst.: Boyut, 1996; *Felsefe Yazıları*, İst.: Boyut, 1997; *Modernleşme, Oryantalizm ve İslam*, İst.: Boyut, 1998; *İslam ve Sivil Toplum Üzerine Yazılar*, İst.: Boyut, 1999; *Özel Hayattan Küreselleşme'ye*, İst.: Boyut Kitapları, 2001; *Biz Bu Dünyadan Değil miydik?*, İst.: Dünya, 2007; *Edebiyat ve Sanat Üzerine Yazılar*, İst.: YKY, 2008; *Batı Uygarlık Tarihine Bir Giriş*, (B.Pelvanoğlu ile) Ank.: Aşina, 2008; *İslam'ın Zihin Tarihi*, İst.: Timaş, 2009.

Anlatı: *Taormina*, İst.: Afa, 1990, *Fehmi K.'nın Acayip Serüvenleri*, İst.: Afa, 1991; *Kuyu*, İst.: Afa, 1994; *Üç Anlatı*, (toplu anlatılar) İst.: Can, 1995.

Röportaj: *Şiir Henüz*, İst.: Est&Non, 1999; *Şiirim Gibi Yaşadım*, (Hz. C.B.Yüce) İst.: Dünya, 2006.

Çeviri: *Bilim ve Din* (B. Russell), İst.: Varlık, 1972; *Şiirler* (P. Neruda), İst.: Cem, 1971.

Kaynaklar: *BF* (3 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 388; Kurdakul, *Sözlük*, 649-650; Karaalioğlu, 616; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1215-1216; "Yavuz, Hilmi", *TDEA*, VIII, 567-568; H. Yavuz, *Şiir Henüz*, (röportajlar) İst., 1999; C. Külebi, *Şiir Her Zaman*, Ank., 1985; D. Doltaş, *Berna Moran'a Armağan: Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış* ("Ayna Şiirlerinde Gelenek ve Çağdaşlık"), İst., 1997; F. Akatlı, "Hilmi Yavuz'un Felsefe Yazıları Üzerine", *Varlık*, S. 1088 (Mayıs 1998); *Tömer Dil Dergisi*, Hilmi Yavuz Özel Sayısı, S. 91 (Mayıs 2000); U.Soldan, *Şiirin Aynasındaki Simurg*, İst., 2003; İ.H.Baran, *Hilmi Yavuz Kitabı*, Ş.Urfa, 2006; M.Yiğitbaş, *Gülün Ustası Hilmi Yavuz*, İst., 2008.

YAVUZ, İBRAHİM ULVİ *(Bolvadin/Afyon, 9 Mart 1942 -)* Öykücü, romancı.

Fatma Hanım ile maliyeci Ali Şevki Yavuz'un oğlu. İlk ve orta öğrenimini Bolvadin'de tamamladı. Bolvadin Maliye Müdürlüğü'nde memur olarak işe girdi (1965). Bir yıl sonra Diyanet İşleri Başkanlığı'na geçti. Bu kurumda önce memur, daha sonra Personel Müdürlüğü'nde şef ve müdür yardımcısı olarak görev yaptı (1966-75). Daha sonra Devlet Bakanlığı'nda müdür yardımcılığı (1975-79), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda Özel Kalem müdür yardımcılığı (1979-86), Sağlık Bakanlığı Özel Kalem müdür yardımcılığı (1986-89) ve müdürlüğü görevlerinde bulundu; buradan emekli oldu. TYB üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli ve üç çocuk babası.

İlk şiiri ("Arayış") 1962'de *Şule* dergisinde, ilk öyküsü ("Bir Kaşık Çorba") 1970'te *Diya-*

net gazetesinde çıktı. 1962'den sonra şiir ve yazılarını *Şule*, *İslam*, *Hamle*, *Yeni Asya*, *Millî Gazete*, *Hilal*, *Yeni Devir*, *Kadın ve Aile* dergi ve gazetelerinde yayımladı. Romanlarındaki toplumsal temalar konusunda AÜ İlahiyat Fakültesi'nde M. A. Işık tarafından bir lisans tezi hazırlandı (1997).

Ödül: 1964 İslam Dergisi Şiir Yarışması'nda ödül; *Kıyam Vakti* ile 1985 Bolvadin Kaymak Şenlikleri Özel Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Dikenli Yollar*, Ank.: Nur, 1976; *Çalkantı*, Ank.: Nur, 1980; *Korkunun Bedeli*, İst.: Türdav, 1980; *Baharı Beklerken*, İst.: Şamil, 1984; *Son Kavşak*, İst.: Beka, 1984; *Kıyam Vakti*, İst.: Şamil, 1984; *Hasretin İlk Durağı*, İst.: Beka, 1989; *Gönlüme Cemre Düştü*, İst.: Beka, 1991; *Düşlerin Rengi Soldu*, İst.: Beka, 1993.
Öykü: *Küllenmiş Acılar*, İst.: Beka, 1990.
İnceleme: *Türkiye'de Roman Sanatı ve Gelişimi Üzerine Bir Deneme*, İst.: Beka, 1999.
Anı: *Mavi Defter*, İst.: Alternatif, 2002.
Kaynaklar: *BF* (28 Mart 2000); "Yavuz, İbrahim Ulvi", *TDEA*, VIII, 568; Işık, 636; A. Tekşen, "Kıyam Vakti", *TYB Kültür Sanat Yıllığı*, Ank., 1987; S. Yalsızuçanlar, "Ana Hatlarıyla Türkiye'de Roman Sanatı ve Gelişimi", *Zaman*, 25 Şubat 2000.

YAZAR, MEHMET BEHÇET *(Halep, 1890 - İstanbul, 2 Temmuz 1980)* Şair, yazar.

Mehmet Beşir Bey ile Emine Maide Hanım'ın oğlu. İlköğrenimine babasının Bidayet Mahkemesi başkâtibi olarak bulunduğu Halep'te başladı, ortaöğrenimini Selanik'te tamamladıktan sonra 1910'da İstanbul'da Hukuk Mektebi'nden mezun oldu. Bu sırada açılan bir sınavı kazanarak Beyrut Sultanisi'ne öğretmen olarak atandı. Burada 1918'e kadar görev yaptı, daha sonra İstanbul'a döndü ve Darüleytam müdürlüğüne getirildi (1919). Oradan Kastamonu Sultanisi müdürlüğüne atandı. 1922'de bir süre Ankara'da Matbuat Umum Müdürlüğü'nde çalıştı. Daha sonra Kastamonu Maarif müdürlüğüne, oradan da İstanbul Üsküdar Kız Lisesi edebiyat öğretmenliğine getirildi (1927). İki yıl kadar sonra Kabataş Lisesi'ne, 1937'de Haydarpaşa Lisesi'ne geçti; 1951'de göz rahatsızlığı dolayısıyla emekliye ayrıldı.

1908'de kurulan Fecr-i Ati topluluğuna katılan Mehmet Behçet bu topluluğun gerek şiir, gerekse düzyazı alanındaki bütün özelliklerini taşımaktadır. Dile ve nazım tekniğine egemen, daha çok bireyciliği ön plana aldığı lirik şiirler yazmış, Fecr-i Ati topluluğu dağıldıktan sonra ürünlerini *Şair* ve *Nedim* dergilerinde yayımlamıştır. Son şiirlerinde dili giderek sadeleşmiştir.

Mehmet Behçet edebiyat tarihlerinde daha çok, yaşadığı dönemin şair ve romancılarıyla ilgili olarak hazırladığı anket, röportaj ve antolojilerle yer almıştır. Bunlardan özellikle *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı* adlı yapıt dönemin birçok yazarının Türk edebiyatının geçmişini ve geleceğini değerlendirdiği görüşleriyle önem taşımaktadır.

Yapıtları: Şiir. *Erganun*, İst.: Tanin Mtb., 1327/1911; *Buhurdan*, (fanteziler, düzyazı şiirler) Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1925; *Yumak*, İst.: Kanaat, 1938.
İnceleme: *Beyrut Vilayeti-Cenup bölümü*, (Refik Tamimi ile) Beyrut: Vilayet Mtb., 1333/1916; *Beyrut Vilayeti-Şimal Bölümü*, (Refik Tamimi ile) Beyrut: Vilayet Mtb., 1333/1917; *Kastamonu Âsâr-ı Kadimesi*, İst.: Matbaa-i Amire, 1341/1925.
Diğer: *Genç Şairlerimiz ve Eserleri*, İst.: Kanaat, 1936; *Genç Romancılarımız ve Eserleri*, İst.: Ahmet Sait B., 1937; *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*, (anket-antoloji) İst.: Kanaat, 1938; *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Simaları*, İst.: 21. Yüzyıl, 1999.
Çocuk Kitabı: *Orhan'ın Deniz Eğlenceleri*, İst.: Milli Mtb., 1926; *Orhan ile Gümüş*, İst.: Milli Mtb., 1926; *Orhan'ın Hayvanlar Bahçesi*, İst.: Milli Mtb., 1927; *Orhan'ın Tayyareciliği*, 1932; *Orhan'ın Maceraları*, İst. Rafet Zaimler, 1953.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, 179-180; Ergun, *Şairler*, II, 776-782; R. N. Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmed Behçet ve Tahsin Nahid*, İst., 1961; Akyüz, *Antoloji* (1986), 649-659; "Yazar, Mehmet Behçet", *TDEA*, VIII, 569.

YAZGAN, BESTAMİ *(Osmaniye/Adana, 1955 -)* Şair, yazar.

Osmaniye İmam-Hatip Lisesi (1974), Erzurum Atatürk Üni. Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden (1978) mezun oldu. Adana'da öğretmenliği yaptı. *Güneysu* dergisinin genel yayın yönetmenliğini yürüttü. TYB üyesi. Evli ve dört çocuk babası. Şiir ve yazıları 1985'ten bu yana *Türkiye*, *Zaman*, *Millî Gazete*, *Bayrak*, *Yeni Düşünce*, *Tercüman*, *Yeni Hafta* gazeteleri ile *Güneysu*, *Kıvılcım*, *Gülçiçek*, *Tan* (Yugoslavya), *Şafak* (Yunanistan), *Kandil Çocuk*, *Can Kardeş*, *Türkiye Çocuk*, *Azerbaycan'ın Sesi* dergilerinde yer aldı.

Ödül: 1985 Tercüman Gazetesi Şiir Yarışması (mansiyon); 1986 Yeni Aksu Dergisi Şiir Yarışması (birincilik); Orman Bakanlığı "Orman" Konulu Şiir Yarışması (üçüncülük); MEB Yunus Emre Şiir Yarışması (ikincilik); Hollanda Türk Kültür Merkezi Şiir Yarışması (birin-

cilik); 1995 TYB Çocuk Edebiyatı Dalı Yılın Yazarı Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sabır Türküsü*, İst.: Bayrak, 1990; *Çiçek Dili*, 1991; *Gökkuşağı Sevinci*, Ank.: MEB, 1991; *Çocuk Şiirleri*, 1993; *Çiçek Güzeli*, 1994; *Yiğit Töresi*, 1995; *Yıldızlara Astık Yüreğimizi*, İst.: Realist, 2000; *Can Yokuşu*, İst.: Yedi Harf, 2004; *Şimdi Sevda Yürüsün*, İst.: Yedi Harf, 2008.
Kaynaklar: Işık, 637; bestamiyazgan.com.tr.

YAZICI, VEDAT *(Balıkesir, 23 Nisan 1945 -)* Eleştirmen.

Yetkin Evren imzasını da kullandı. Ayşe Hanım ile çiftçi Hüseyin Yazıcı'nın oğlu. Savaştepe İlköğretmen Okulu (1963) ve Gazi Eğitim Ens. Edebiyat Bölümü'nü (1987) bitirdi. Nevşehir'de Türkçe öğretmenliği (1965-72), radyo program yapımcılığı (1972-86), Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi test uzmanlığı (1986-92) yaptı; 1992'den beri Bilkent Üni. İnsani Bilimler ve Edebiyat Fak. öğretim görevlisi. *Bilkent 4 Mevsim* dergisini çıkardı. Kültür Bakanlığı Çocuk Eserleri yayın kurulunda görev yaptı. Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

Burhan Günel'in bir öyküsü üstüne ilk yazısı 1971'de *Ulus* gazetesinde yayımlandı. *Yeditepe*, *Dost*, *Yazko Edebiyat*, *Yazko Somut*, *Türk Dili*, *Yeni Biçem*, *4 Mevsim*, *Ardıçkuşu* ve *Öğretmen Dünyası* dergileri ile *Yeni Ortam* gazetesinde yayımladığı eleştiri, tanıtım ve deneme yazılarıyla tanındı.

Yapıtları: Eleştiri-Deneme: *Sözümüz Şairlerden Şiirlerden*, Ank.: Prospero, 1997; *Dil Sesinde Yürümek*, Ank.: Güldikeni, 1998; *İzler Silinmeden*, Ank.: Ürün, 1999; *Yazının Kırlarında*, Ank.: Ürün, 1999; *Martıya Mektuplar*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2000; *Şiirin Sesinde Koşmak*, İst.: Can, 2002.
Çocuk Öyküsü: *Garip Anne Olacak*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1999; *Yağmur ve Bahar'ın Masalı*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2000.
Diğer: *Turizm Bilgisi ve Ahlakı*, Ank.: MEB, 1975.
Kaynaklar: *BF* (12 Nisan 1999); A. Özer, "Vedat Yazıcı'nın İlk Kitabı", *Damar*, S. 75 (Haziran 1997); R. Hakkı, "Şairler, Şiirler", *Özgür Kocaeli*, 3 Şubat 1997; H. Akarsu, "Vedat Yazıcı'nın Yeni Kitapları", *Türk Dili*, Kasım-Aralık 1999.

YAZICI, YASEMİN *(İzmir, 1957 -)* Romancı.

Tam adı Yasemin Yazıcı Pekşen. İlk yazıları *Demokrat İzmir* gazetesinde çıktı (1977). *Cumhuriyet* gazetesi sanat servisinde, *Yazko Somut*, *Sanat Olayı* dergilerinde çalıştı. Yerli ve yabancı ortak yapımlarda yönetmen yardımcısı, yapımcı ve senarist olarak görev aldı. Öyküleri, gezi yazıları, denemeleri *Adam Öykü*, *E*, *Eski*, *İmge Öyküler*, *Eşik Cini* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Roman: *Kaybolan Kasaba*, İst.: Broy, 1990; *Saklambaç Oynuyorduk Zamanla*, İst.: Sel, 1998; *Vampir Tangosu*, İst.: Alkım, 2004.
Öykü: *Tırtıl Yağmuru*, İst.: Everest, 2008.
Kaynaklar: *Tırtıl Yağmuru*, İst., 2008.

YAZMAN, M. ŞEVKİ *(Elazığ, 1896 - İstanbul, 26 Aralık 1974)* Yazar.

Elazığ Askeri Rüştiyesi'nde, Kuleli Askeri Lisesi'nde (1914) okudu. Zabit vekili olarak I. Dünya ve Kurtuluş savaşlarına katıldı. Zaferden sonra Harp Okulu'nu (1924), ardından İÜ Fen Fakültesi Elektrik ve Makine Enstitüsü'nü (1931) bitirdi. Silahlı Kuvvetler'de yüksek mühendis ve istihkâm subayı olarak görev yaptı. Çok partili hayata geçişle birlikte politikaya atıldı; 1950-54 arasında Elazığ milletvekili olarak TBMM'de bulundu. Daha sonra Türkiye Petrolleri AO idare meclisi üyeliği yaptı. Zincirlikuyu Mezarlığı'na gömülüdür. Çanakkale Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve Büyük Taarruz üzerine yazdığı yazılarla tanındı. Tarihi öyküler kaleme aldı. *Toros Çocuğu* adlı romanı filme alındı (yön. Ş. Kamil, 1946).

Yapıtları: Anı-Tarih: *Mehmetçik Avrupa'da*, İst.: İkbal, 1928 (yb İst.: Kenan B., 1943); *İstiklal Savaşı Nasıl Oldu*, İst.: Akşam B., 1934; *Türk Çanakkale*, Ank.: Ulus B., 1938.
Roman: *Toros Çocuğu*, İst.: Ahmet Halit, 1943.
Öykü: *İlk Kurşun*, İst.: Kenan Kutay Mtb., [1936?]; *Bölüğün Oğlu*, Ank.: Çocuk Esirgeme Kurumu, 1944.
İnceleme: *Viyana Kapılarından Dönüş ve Osman Ağa'nın Çilesi*, İst.: Tarih, 1962; *Tarihte Türk-Alman Dostluk İlişkileri*, (R. Turfan ile) İst.: Türk-Alman Dostluk Cemiyeti, 1969.
Çevriyazı-Sadeleştirme: *Viyana Muhasarasından Sonra Avusturyalılara Esir Düşen Osman Ağa'nın Hatıraları*, İst.: Tanyeri, 1961.
Çeviri: *Yazı Tedrisatında Yeni Usuller* (R. Dottrens; Mahsur Tekin ile), Ank.: Türkiye Mtb., 1933; *İstanbul Şehri Örnek Alınarak Doğulu Çıkmaz Sokak Bünyesinin Meydana Geliş Sebepleri ve Gecekondulara İlgisi Bakımından Bir Araştırma* (R. Stewig), İst.: Fetih Cemiyeti, 1966; *Coğrafi Tabiata Uygun Sahalar Yönünden Batı Anadolunun Taksimatı* (R. Stewig), İst.: İstanbul Sanat Ens., 1967; *Türkiye'de Beş Yıl* (L. von Sanders), İst.: Burçak, 1968; *Batı Anadolu Bölgesinde Kültür Gelişmesinin Ana Hatları* (R. Stewig; R. Turfan ile), İst.: İTÜ Mimarlık Fak., 1970.
Kaynaklar: Nebioğlu, 681; Karaalioğlu, 618; "Yazman, M. Şevki", *TDEA*, VIII, 576; Özgüç, I, 48.

YEĞİNOBALI, NİHAL *(Manisa, 16 Kasım 1927 -)* Çevirmen, romancı.

Tam adı Zeynep Nihal Yeğinobalı. Süreyya Sarıca ve Vincent Ewing takma adlarını kullandı. Feride Hanım ile maliyeci Halil Asım Yeğinobalı'nın kızı. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni bitirdi; New York Üniversitesi Edebiyat Bölümü'ndeki öğrenimini yarım bıraktı. Amerikalı bir film yapımcısı ile evlendi ve sekiz yıl Amerika'da yaşadı. 1981-84 yıllarında San Francisco'da tezgâhtarlık yaptı. PEN Yazarlar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; boşanmış, iki çocuk annesi.

İlk çevirisi *Allah'ın Bahçesi* (R. Hichens) 1946'da yayımlandı. Çeviri ve yazılarını *Hafta*, *100 Roman*, *Yıldız*, *Hayat* ve *Akbaba* dergilerinde yayımladı. 1945'ten itibaren C. Dickens, J. Austen, E. Galeano, F. Weldon ve I. Murdoch gibi pek çok yazardan çevirdiği romanla tanındı.

Yapıtları: Roman: *Genç Kızlar* (V. Ewing adıyla), İst.: Türkiye, 1950; *Mazi Kalbimde Bir Yaradır*, İst.: Cem, 1987; *Sitem*, İst.: Can, 1998; *Belki Defne*, İst.: Doğan Kitap, 2005; *Gazel*, İst.: Can, 2007.
Anı: *Cumhuriyet Çocuğu*, İst.: Can, 1999.
Başlıca Çevirileri: *Allahın Bahçesi* (R. Hichens), 1946; *Bir Genç Kız Yetişiyor* (B. Smith), 1946; *Dağ Çiçeği* (D. du Maurier), 1946; *Istırap Cenneti* (L. Margaret), 1947; *Ayrılık Şarkısı* (F. Barclay), 1948; *Kâbus Şatosu* (A. J. Cronin), 1948; *Beyazlı Kadın* (W. Collins), 1949; *Peter Pan* (J. M. Barrie), 1949; *Düğün Haftası* (D. Hutchison), 1950; *Sevenler Hanı* (E. Goudge), 1950; *Altı Kişi Arasında* (S. S. Van Dine), 1952; *Kara İmparator* (F. Gerard), 1952; *Quo Vadis?* (H. Sienkiewicz), 1952; *Seni İstiyorum* (S. Hugh), 1952; *Şüpheli Kadın* (D. L. Sayers), 1952; *Bir Başka Kadın* (H. Walpole), 1958; *Oğullar ve Sevgililer* (D. H. Lawrence); 1959; *Cesaret ve Fazilet Mücadelesi* (J. F. Kennedy), 1963; *Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* (E. M. Remarque), 1963; *Leopar* (G. di Lampedusa), 1963; *Öldüren Büyü* (A. Christie), 1963; *Eflâtun Kız* (V. Ewing), 1964; *Hayat Hüzünleri* (S. Maugham), 1964; *Rüzgâr Gibi Geçti* (M. Mitchell), 1964; *Tom Jones* (H. Fielding), 1964; *Cellatlar Şirketi* (J. London), 1965; *Grup* (M. Mc Carthy), 1965; *Atatürk: Bir Milletin Yeniden Doğuşu* (Lord Kinross), 1966; *Don'da Hasat* (M. Şolohov), 1966; *Mandarinler* (S. de Beauvoir) 1966; *Büyük Ümitler* (C. Dickens), 1967; *Mübarek Toprak* (P. Buck), 1967; *Aşk ve Gurur* (J. Austen), 1968; *Jane Eyre* (C. Bronte), 1968; *Oliver Twist* (C. Dickens), 1968; *Umut Parkı* (J. Austen), 1968; *Kalabalıktan Uzak* (T. Hardy), 1969; *Kül ve Ateş* (J. Austen), 1969; *Âşık Kadınlar* (D. H. Lawrence), 1970; *İnsanlık Suçu* (T. Dreiser), 1970; *Her Zaman Bekliyeceğim* (G. Metalious), 1971; *Kadınca* (S. de Beauvoir), 1972; *Kalbimdeki Kadın* (J. Austen), 1972; *Geyikli Park* (N. Mailer), 1973; *Hayatın Esiriyiz* (S. Maugham), 1973; *Seks Meleği Marilyn Monroe* (N. Mailer), 1973; *Yitik Ufuklar* (J. Hilton), 1973; *Bizim Kızlar* (M. Mc Cortby), 1974; *Havana'daki Adamımız* (G. Greene), 1974; *Leylakların Altında* (L. M. Alcott), 1974; *Saltanat Günleri* (E. Johnson), 1974; *Şehzade ile Dilenci* (M. Twain), 1974; *Voss* (P. White), 1974; *Başkaldıranlar* (F. Knebel), 1975; *Zampara Alfi* (B. Naughton), 1975; *Cennet Çayırı* (J. Steinbeck), 1976; *Metro: Pelham Bir İki Üç* (J. Godey), 1976; *Yıldızlarla Evlilik, Aşk ve Seks Falı* (T. King), 1976; *Ormanlar Kralı Robin Hood: Yoksulların Umudu*, 1978; *Ana* (P. S. Buck), 1983; *Büyüdükçe* (J. Cortazar), 1985; *Pinokyo* (C. Collodi), 1985; *Dom Casmurro: "Nalet"*, (M. de Assis), 1986; *Emma* (J. Austen), 1986; *Gurur Dünyası-Vanity Fair* (W. M. Thackeray), 1986; *Güneşteki Adamlar* (Hasan Kanafani), 1986; *Örümcek Kadının Öpücüğü* (M. Puig), 1986; *Tanrıya Adanan Toprak* (E. Caldwell), 1986; *Bir Yaşam* (E. Kazan), 1989; *Hüsran Tangosu* (M. Puig), 1989; *Grimm Masalları* (J. L. C. Grimm-W. C. Grimm), 1989; *Mutlu Prens* (O. Wilde), 1989; *Tom Sawyer* (M. Twain), 1989; *Yüzbaşı ve Düşman* (G. Greene), 1989; *Beşinci Çocuk* (D. Lessing), 1990; *Dorian Gray'ın Portresi* (O. Wilde), 1990; *Hilalin Işığında* (D. de Sozua), 1990; *Ruhlar Evi* (I. Allende), 1990; *Sürücü Koltuğu* (M. Spark), 1990; *Uyandırılmış Toprak* (M. Şolohov), 1991; *Erkeklerin Kalpleri ve Hayatları* (F. Walden), 1992; *Melekler Zamanı* (I. Murdoch), 1992; *Sempozyum* (M. Spark), 1992; *Ağ* (I. Murdoch), 1993; *Bir Dişi Şeytanın Hayatı ve Aşkları* (F. Weldon), 1993; *Zümrüt Kent* (F. Baum), 1993; *Kucaklaşmanın Kitabı* (E. Galeano), 1994; *Rüzgârın Yüzyılı* (E. Galeano), 1994; *Beyaz Otel* (D. M. Thomas), 1995; *Elli Yaş Korkusu* (E. Jong), 1995; *Başkanın Çocuğu* (F. Weldon), 1995; *Bir Kadın Düşmanından Öykücükler* (P. Highsmith), 1996; *Bir Sarı Çiçek* (J. Cortázar), 1996; *İsfahanlı Hacı Baba'nın Maceraları* (J. Morier), 1997.
Kaynaklar: *BF* (10 Mayıs 1999); Z. Güven, "Şark Erkeği Roman Kahramanını Bile Kıskanır" (söyleşi), *Hürriyet Pazar*, 12 Mart 2000.

YEL, ESEN *(Gördes, 1942 -)* Öykücü.

Savaştepe Öğretmen Okulu'ndan sonra İstanbul Eğitim Ens. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gördü. Uzun yıllar ortaokul ve liselerde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptıktan sonra emekli oldu. İstanbul'da yaşıyor, evli. Toplumcu gerçekçi bir anlayışla kaleme aldığı öykülerinde değişen toplumsal koşulların yarattığı yeni sorunlar ve çelişkilerle bu çelişkiler içerisinde yeni bakış açısı kazanmaya çalışan insanları ele aldı. Çağdaşlaşmaya ve akla ters düşen çeşitli kurumları mizahi bir dille eleştirdi, bazen de açıkça alaya aldı.

Yapıtları: Öykü: *Özgürlük Partisi*, İst., 1970; *Zıkkımın Peki*, İst.: Soluk, 1973; *Adını Çocuklar Koysun*, İst.: Soluk, 1973; *Polyanna*, İst.: Soluk, 1973; *Komünistleri Tanıyan Köpek*, İst.: Okar, 1978; *Demokrasi Sakız Çiğniyor*, İst., 1987.

İnceleme: *Çağdaş Kompozisyon: Güzel Yazma, Güzel Konuşma, Dramatizasyon*, İst.: Okar, 1976.
Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük*, 652; Karaalioğlu, 619; "Yel, Esen", *TDEA*, VIII, 580.

YEL, HAKAN *(İstanbul, 1968 -)* Romancı.

DTCF Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nü bitirdi (1992). Restoran yöneticiliği, ürün müdürlüğü, satış yöneticiliği yaptı. Satış teknikleri konusunda seminerler verdi. Reklam yazarlığı eğitimi aldı. Film şirketinde senarist.

Yapıtları: Roman: *Sultana Dokunmak*, İst.: Altın, 2005; *Lokanta*, İst.: Altın, 2006; *Her Şeyimi Satarım Ruhum Hariç*, İst.: Altın, 2007; *Rüzgâr Ekenler*, İst.: Altın, 2008.
Kaynaklar: hakanyel.com

YEMNİ, SADIK *(İstanbul, 2 Ocak 1951 -)* Romancı.

Tam adı Sadık Ziya Yemni. Nevin Hanım ile memur Enver Yemni'nin oğlu. İlk ve orta öğrenimini İzmir'de tamamladı; Ege Üni. Kimya Mühendisliği Bölümü'ndeki öğrenimini yarım bırakarak Hollanda'ya yerleşti. Burada konfeksiyon işçiliği, garsonluk, temizlikçilik, gece kulübünde kapıcılık, köprücülük gibi işler yaptı (1975-88). Amsterdam'da yaşıyor; dul, iki çocuk babası.

İlk öyküsü 1986'da *İlke* (Hollanda) dergisinde çıktı. Aynı dergide Hollanda'da yaşayan sanatçı ve politikacılarla yaptığı söyleşiler yayımlandı. Metafizik simgelerle yüklü gerilim, bilimkurgu, polisiye ve fantastik türdeki romanlarını "gizemkâr dehşet tirildemesi" (*mystery horror thriller*) deyimiyle tanımladı. Türkçe ve Hollandaca yazdığı dört oyunu Amsterdam'da sahnelendi.

Yapıtları: Roman: *Muska*, İst.: Metis, 1996 (*De Amulet*, Amsterdam: Prometheus, 1995); *Amsterdam'ın Gülü*, İst.: Metis, 1996 (*De Roos van Amsterdam*, Amsterdam: Prometheus, 1993); *Öte Yer*, İst.: Metis, 1997; *Metros*, İst.: Everest, 2002; *Çözücü*, İst.: Everest, 2003; *Ölümsüz*, İst.: Everest, 2004; *Yatır*, İst.: Everest, 2005; *Muhabbet Evi*, İst.: Everest, 2006; *Durum 429*, İst.: Everest, 2007.
Öykü: *Hayal Tozu Gölgevisi*, İst.: Everest, 2009.
Hollandaca Yayımlananlar: *De Ijzeren Snavel (Demirden Gaga)*, Amsterdam: De Balie, 1987; *De Geest van de Brug (Köprünün Ruhu)*, Amsterdam: De Balie, 1991; *Het Station (İstasyon)*, Amsterdam: De Balie/De Kist, 1992; *De Ridders van Amsterdam (Amsterdam'ın Şövalyeleri)*, Amsterdam: Prometheus, 1994.
Kaynaklar: *BF* (20 Nisan 1999); N. Kasap, "Türlerötesi Bir Büyü: Muska ve...", *Cumhuriyet Kitap*, S. 356 (12 Aralık 1996); F. Özüven, "Yerin Ruhu: Sadık Yemni", *Virgül*, S. 1 (Ekim 1997).

YENER, MAVİSEL *(Ankara, 10 Aralık 1962 -)* Yazar.

Ege Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nden mezun (1984); aynı okulda yüksek lisans yaptı. *Gazete Ege*, *Haber Ekspres* gazetelerinde çocuk sayfaları hazırladı. Diş hekimliği yapıyor. Evli, iki çocuk annesi. İlk yazısı *Yeni Asır* gazetesinde çıktı (1989). *Virgül*, *Kum*, *Beş Parmak* dergilerinde öykü ve yazıları yayımlandı.

Ödül: "Evinden Kaçan Masal" ile 1999 Tömer Anadili Masal Yarışması Ödülü; "Su Yeşili" öyküsü ile 2000 Tömer Anadili 2000'e Öyküler Yarışması Ödülü; "Üşengeç" ile 2001 Çocuk Mizah Öyküleri Ödülü; 2002 Samim Kocagöz Öykü Ödülü; 2002 Ömer Seyfettin Öykü Ödülü; "Mavi Zamanlar" ile TUDEM Çocuk Roman Yarışması Birincilik Ödülü; "Mavi Ay" ile 2004 Çocuk Edebiyatçıları Birliği Yılın Çocuk Şiir Kitabı Ödülü; "Ocakçı Gözleri" ile 2005 İşçi Öyküleri Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Derin Yırtmaç*, Ank.: Bilgi, 2004.
Başlıca Çocuk Kitapları: *Mavi Elma*, İzmir: K, 1999; *Uzaylılar Bize Geldi*, İzmir: K, 2001; *Çikolata Zamanı*, Ank.: Bilgi, 2002; *Uçan Goril*, İzmir: K, 2004; *Kar Sesi*, (A. Akal'la) İst.: Uçanbalık, 2004; *Evinden Kaçan Masal*, Ank.: Bilgi, 2005; *Kaç Güneş Var*, (A. Akal'la) İst.: Uçanbalık, 2008; *Sırsayar*, Ank.: Bilgi, 2009; *Mustafa Kemal'in Kayıp Seslerinin İzinde*, Ank.: Bilgi, 2009.
Kaynaklar: maviselyener.com

YENER, CEMİL *(Antakya, 1913 - İstanbul, 14 Eylül 1995)* Yazar.

Adana Lisesi'ni (1937), İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu (1941) bitirdi. Çeşitli illerin liselerinde ve yüksekokullarda edebiyat öğretmenliği ve yöneticilik yaptı; Milli Eğitim müdürü olarak çalıştı. 1973'te emekli oldu. İlk yazıları *Varlık* dergisinde çıktı. *Varlık*, *Türk Dili*, *Yelken*, *Hayat Tarih* gibi dergilerde ve *Yeni Ortam* gazetesinde yazdı.

Ödül: *Fuzuli'nin Dünyası* ile 1967 TDK Deneme-Eleştiri-Gezi Ödülü (birincilik); bir denemesi ile 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması (başarı ödülü).

Yapıtları: İnceleme: *Bir Romancının Dünyası ve Romanlarındaki Dünya*, (H. Z. Uşaklıgil üzerine) İst.: M. Sıralar Mtb., 1959; *Fuzuli'nin Dünyası*, İst.: Minnetoğlu, 1966; *Varidat*, (Şeyh Bedrettin'in yapıtının çevirisi ve incelemesi) İst.: Elif, 1970.
Derleme: *Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*, İst.: Bateş, 1973.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 390; "Yener, Cemil", *TDEA*, VIII, 581; Işık, 641.

YENGİN, MUHİDDİN RAİF *(İstanbul, 1880 - 1955)* Şair.

Evkaf Nezareti kâtiplerinden Raif Efendi'nin oğlu. İlkokulu Tezgâhçılar'daki Taş Mektep'te ve sonra özel bir okulda okudu. Küçük yaşta babasını kaybetti; öğrenimi Mesudiye Firkateyni süvarisi olan dayısı Miralay Hayri Bey'in (Ferik Hayri Paşa) yardımlarıyla sürdürdü. Beşiktaş'ta rüştiyeyi bitirdikten sonra girdiği Bahriye Mektebi'nden 1897'de mülazım-ı sani rütbesi ve makine mühendisi olarak mezun oldu. Tersane'de ve Liman Dairesi'nde çalıştı. Bahriye Mektebi'nde öğretmenlik yaptı; Türkçe ve İngilizce dersleri okuttu. 1915'te kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Hadika-i Meşveret, Şemsü'l-Mekâtip gibi özel okullarda, Darüşşafaka'da Türkçe ve edebiyat, daha sonra Vefa ve Mercan sultanilerinde, ayrıca Halıcıoğlu ve Kuleli askeri liselerinde İngilizce öğretmenliği yaptı.

Yengin'in şiirleri *Servet-i Fünun*, *Resimli Gazete*, *Tercüman-ı Hakikat*, *Maarif*, *Aşiyan*, *Malumat*, *Terakki* ve *Mahfil* gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. Eski tarzda gazel ve rubailer, yeni tarz manzumeler, hece ölçüsüyle şiirler yazdı; Arapça, Farsça ve İngilizceden çeviriler yaptı.

Yapıtları: *Eski Rubailerim*, İst.: Cumhuriyet Mtb., 1946.

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, II, 993-996; "Yengin, Muhiddin Raif", *TDEA*, VIII, 581.

YERLİ, COŞKUN *(İstanbul, 5 Ağustos 1950 - Ankara, 15 Temmuz 2007)* Şair, çevirmen.

Hatice Hanım ile işçi Mehmet Yerli'nin oğlu. İstanbul Deniz Astsubay Ortaokulu'nu bitirdi (1966), Deniz Kuvvetleri'nde elektronik astsubayı (1967-81) ve elektronik subayı (1981-92) olarak görev yaptı. Bu arada Ankara Atatürk Lisesi'nden (1973) sonra Hacettepe Üni. İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde (1978) okudu. 1992'den sonra özel sektörde çalıştı. Kanser tedavisi gördüğü Başkent Hastanesi'nde öldü.

Şiir, yazı ve çevirilerini *Yeni Biçem*, *Şiir-lik*, *kitap-lık*, *Ludingirra*, *Göçebe*, *Varlık* ve *Gösteri* dergilerinde yayımladı. Özellikle İngiliz, İrlandalı ve Japon şairlerden çevirdiği şiirler *Cumhuriyet Kitap*'ın "Şiir Atlası" sayfasında yer aldı.

Ödül: "Yağmurun Direnişi" dosyasıyla 1998 Arkadaş Z. Özger Şiir Jüri Özel Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Yağmurun Direnişi*, İst.: YKY, 1998. Anlatı: *Yokluk*, İst.: YKY, 2007.

Çeviri: *Dokuz Öykü* (J. D. Salinger), İst.: YKY, 1993; *Çavdar Tarlasında Çocuklar* (J. D. Salinger), İst.: YKY, 1994; *From İstanbul/İstanbuldan* (S. Wade), İst.: YKY, 1998; *Yükseltin Tavan Kirişini Ustalar ve Seymour: Bir Giriş* (J. D. Salinger), İst.: YKY, 1999; *Kuzeye Giden İnce Yol* (M. Başo) İst.: YKY, 1994; *Geceyarısı Çiçekleri* (E. Boland), İst.: İyi Şeyler; *Trenlere El Sallayan* (R. McGough), İst.: İyi Şeyler, 1996; *Yıldızlı Şölen* (H. Reed), İst.: İyi Şeyler, 1996; *Ömrümde Bir Yıl* (K. İssa), İst.: İyi Şeyler, 1997.

Kaynaklar: *BF* (1999).

YESARİ, AFİF *(İstanbul, 16 Nisan 1922 - İstanbul, 23 Ağustos1989)* Yazar.

İzzet Günkaya ve Muzaffer Ulukaya (eşinin adı) imzalarını da kullandı. Romancı Mahmut Yesari'nin oğlu. Hattat Yesarizade Mehmet Esat Efendi ile hattat Yesarizade Mustafa İzzet dedeleridir. İlkokuldan sonra özel öğrenim gördü. Edebiyat yaşamına 1940'larda *Yeni Edebiyat* dergisinde yayımladığı öyküleriyle girdi. Bir süre gezgin tiyatro topluluklarında aktörlük yaptı. Muzaffer Ulukaya adıyla yüz civarında dedektif romanı (büyük çoğunluğu sahte Mike Hammer) yazarak kırılması güç bir rekorun sahibi oldu. *Tanin*, *Son Havadis*, *Hürvatan*, *Dünya* gazeteleri ve *Hayat* dergisinde gazeteci-yazar olarak çalıştı. Dergi ve gazetelerde magazin ve sinema eleştiri yazıları yazdı. Gazetecilik dışında zaman zaman aktörlük yaptı; İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda, özel tiyatrolarda ve filmlerde rol aldı. Radyo oyunları ve skeçler kaleme aldı. İTÜ Televizyonu'nda yayınlanan ilk yerli TV oyununun senaryosunu yazdı. "Düşünce Tiyatrosu" adını verdiği tiyatroda diyaloğu kaldırıp piyes kahramanlarının düşüncelerini spikerin ağzından aktaran bir tekniği ilk uygulayan oyun yazarı olarak ün kazandı. Bu tür tiyatro üzerine kuramsal yapıtlar da yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Boşluk*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1970; *Boşluk* 73; İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1973.

Öykü: *Tren Yolu*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1949; *Hafta Tatili*, İst.: Sulhi Garan Mtb., 1954; *Dudakları Barut Kokuyordu*, (polisiye) İst.: Hareket, 1963.

Oyun: *Uzak: Düşünce Tiyatrosu Oyunu*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1966; *Soytarının Biri: Düşünce Tiyatrosu Oyunu*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1967; *Olduğu Gibi*, (2 bas.) İst., 1968.

Roman: *Şalter*, İst.: Sander, 1984.

Diğer: *İşte Beyoğlu, Artist Olmak: Sinema Sanatı ile İlgili Çeşitli Konular*, İst.: İtimat, 1965; *Düşünce Tiyatrosu* (*Olduğu Gibi* adlı bir perdelik oyunla birlikte) İst.: Tarla, 1966; *Tiyatro ve İnsan*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1967; *Ruhlar Konuşuyor*, İst.: Hüs-

nütabiat Mtb., 1971; *Hengâme*, İst.: E, 1979; *Çağlar Boyunca Büyü ve Büyücülük*, İst.: Göl, 1980; *İnsanlar ve Öyküler*, İst.: Sander, 1985; *İstanbul Hatırası*, İst.: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1987.
Çeviri: *Ölüm Şatosu* (B. Backer), 1967; *Hepimiz Vampiriz* (R. Matheson), 1972.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 391; "Yesari, Afif", *TDEA*, VIII, 689; Artan, 16, 31.

YESARİ, MAHMUT *(İstanbul, 5 Mayıs 1895 - İstanbul, 16 Ağustos 1945)* Romancı, oyun yazarı.

Tam adı Mahmut Esat Yesari'dir. Karikatürlerinde M. Esat, ilk yazılarında Yesarizâde Mahmud Esad, daha sonra Memduh Suat imzalarını da kullandı. Miralay Fahrettin Bey'in oğlu. Hattat Yesarizade Mehmed Esat ile hattat Yesarizade Mustafa İzzet dedeleri, romancı Afif Yesari oğludur. İstanbul Sultanisi'ndeki öğrenimi sırasında, henüz on beş yaşındayken *Gıdık* adlı mizah dergisinde "M. Esat" imzasıyla karikatürler yayımlamaya başladı (1910-11). Resme olan yeteneği dolayısıyla devlet tarafından Avrupa'ya gönderilecekti, ancak I. Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle Sanayi-i Nefise Mektebi'ne girdi (1914). Birinci Dünya Savaşı'nda yedek subay olarak Çanakkale'ye gönderildi; Anafartalar'daki askerlik görevinden sonra İstanbul'daki *Diken* adlı dergide yayımladığı karikatürlerle basın hayatına atıldı (1918-19). Fransızcadan uyarladığı "Fidan Zehra" adlı komedisi *Nedim* dergisinde tefrika edildi (1919). *Yarın* dergisinde kaleme aldığı tiyatro eleştirilerinin (1923) yanı sıra başta Reşat Nuri Güntekin ile birlikte çıkardığı *Kelebek* (77 sayı, 1923-24) olmak üzere, *Resimli Herşey*, *Yedigün* ve *Yarımay* gibi dergilerde öyküler yayımladı, gazetelerde romanlar tefrika etti. "Antika Tablo", "Asri Hülyalar", "Ayrı Oda", "Bay-Bayan Bekir'in Rüyası", "Bir Sukut-ı Hayal", "Çürük Merdiven", "Hanife Hanım Hizmetçi Arıyor", "Sancağın Şerefi", "Sürtük", "Serseri", "Turna" gibi uyarlama ve telif oyunlarıyla tanındı. 1927'de yayımlanan *Çulluk* adlı romanıyla yaygın bir üne kavuştu. Geçimini kalemiyle sağlayan bir yazar olarak ardında yirmiden fazla roman, elli kadar oyun ve sayısız öykü bırakmış olan Mahmut Yesari, Yakacık Sanatoryumu'nda veremden öldü; Çamlıca'da Çataldağı'ndaki aile mezarlığında toprağa verildi.

"Bir Namus Meselesi" adlı ilk romanı *Kelebek*'te tefrika edildi (S. 25-31, 1923). Konularını günlük yaşamdan alırken özellikle yoksul kesimden insanların sorunlarına eğildi; gerçekçi bir halk romancısı olarak tanındı. Cumhuriyet döneminde popüler romanın en iyi örneklerini verdiği, popüler romanı edebi romana bağlayan halkalardan biri olduğu ve yaşadığı dönemde R. N. Güntekin'den sonra en çok okunan yazar olduğu kabul edildi. Ele aldığı konuları güçlü bir gözlemle ve gerçekçi, samimi bir üslupla yansıtırken toplumun çeşitli kesimleri arasındaki eşitsizliklere, baskı ve sömürüye dikkat çekti. Uzun yıllar gündemde kalmış olan romanı *Çulluk*'u yazmak için bir süre Cibali'deki tütün fabrikasında çalışmış olması, yazarlığını belirleyen gözlemci ve gerçekçi yaklaşımını ortaya koyan örneklerden birini oluşturur.

Batılılaşma olgusunun toplumun kimi kesimleri tarafından yanlış algılanmasına yönelik eleştirilerini bazen mizaha kaçan bir ifade ve acı bir hicivle dile getiren romanları ile *Bahçemde Bir Gül Açtı*, *Su Sinekleri* ve *Kırlangıçlar* adlı romanları da gene ciddi gözlemlerin sonucunda kaleme alınmış yapıtlar olarak yüksek sosyete ve yeni zenginlerin yaşamından çarpıcı kesitler sunar. Genelde yalın, akıcı ve kolay anlaşılır bir dille yazmış olan Mahmut Yesari, yapıtlarında yer yer öne çıkan duygusallık nedeniyle eleştirmenler tarafından gerçekçi olduğu kadar naif bir yazar olarak da nitelendirilmiştir. "Çoban Yıldızı" adlı romanı 1983'te Y. Yılmaz tarafından filme alındı; "Kudret Helvası" adıyla uyarladığı oyunu ("Sana Göz Kırptı Derim;" M. Henneguin-P. Veber) Nâzım Hikmet (Mümtaz Osman imzasıyla) senaryolaştırdı ve Muhsin Ertuğrul "Söz Bir Allah Bir" adıyla filme çekti. Oyunları, okul temsilleri ve uyarlamalarının B. Dürder'in hazırladığı tam listesi *Varlık* dergisindedir (Eylül 1959).

Yapıtları: Roman: *Çoban Yıldızı*, İst.: Orhaniye Mtb., 1925 (yb İst.: İnkılâp ve Aka, 1967); *Çulluk*, İst.: Sühulet, 1927 (yb haz. M. S. Koz, İst.: Oğlak, 1995); *Pervin Abla*, İst.: İkbal, 1927 (yb İst.: İnkılâp ve Aka, [1966?]); *Ak Saçlı Genç Kız*, İst.: Sühulet, 1928; *Geceleyin Sokaklar*, İst.: Resimli Ay, 1929; *Bağrıyanık Ömer*, İst.: Kanaat, 1930; *Kırlangıçlar*, İst.: Sühulet, 1930; *Su Sinekleri*, İst.: Sühulet, 1932; *Kalbimin Suçu*, İst.: Sühulet, 1932; *Bahçemde Bir Gül Açtı*, İst.: Sühulet, 1933; *Ölünün Gözleri*, İst.: Sühulet, 1933; *Tipi Dindi*, İst.: Sühulet, 1933; *Sevda İhtikârı*, İst.: Remzi, 1934; *Aşk Yarışı*, İst.: Kanaat, 1934; *Bir Kadın Geçti*, İst.: Kanaat, 1934; *Kanlı Sır*, İst.: Kanaat, 1935; *Yakut Yüzük*, İst.: İnkılâp, 1937; *Dağ Rüzgârları*, İst., 1939; *Sağnak Altında*, Ank.: Akba, 1943.

Öykü-Röportaj: *Yakacık Mektupları*, İst.: Çığır, 1938.
Oyun-Okul Temsili: *Soyulan Hırsız*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1928; *Karga ile Tilki*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1928; *Sütten Ağzım Yandı*, İst.: Çığır, 193?; *Kâhya Kadın*, İst.: Resimli Ay, 1931; *Sürtük*, İst.: Remzi, 1937; *Müthiş Bir Hastalık*, İst.: Çığır, [1939?]; *Fener Nöbeti*, İst.: Çığır, [1939?]; *Kaplıca Oteli*, İst.: Çığır, 1939; *Pencereden Pencereye...*, İst.: Çığır, [1939?]; *Bir Hayal Kırıklığı*, Ank.: Öğretmen Dergisi, 1961; *Hasbahçe*, Ank.: Öğretmen Dergisi, 1961; *Kazma Kuyuyu*, Ank.: Öğretmenler Dergisi, 1961; *Tavsiye Mektupları*, Ank.: Öğretmenler Dergisi, 1961; *Serseri*, Ank.: MEB, 1964.
Çeviri: *Kayıp Yüzünden Kazanç*, (?) İst.: Ülkü B., 1936; *Yalı Uşağı* (M. Pagnol; oyun), İst.: Remzi, 1940; *Erkek Güzeli*, (?) Ank.: CHP Halkevleri, 1941.
Kaynaklar: N. Sadullah (Danış), "Mahmut Yesari Bize Hayatını Anlatıyor", *Yedigün*, 9 Mayıs 1934; Y. Z. Ortaç, *Bir Varmış Bir Yokmuş/Portreler*, (2. bas.) İst., 1960, s. 175-180; Necatigil, *İsimler*, 390-391; Necatigil, *Eserler*, 112, 347, 366; Acaroğlu, 266-267; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1224-25; "Yesarî, Mahmud", *TDEA*, VIII, 590; Karaalioğlu, 620-621; Kurdakul, *Sözlük*, 654; Önertoy, 30-32; Ş. Toker, *Romancı Yönüyle Mahmut Yesari*, İzmir: Ege Üni, 1996; A. Özkırımlı, "Bir Halk Romancısı", *O Güzel İnsanlar*, İst., 1998, s. 76-78; Özgüç, I, 34; II, 183.

YEŞİL, CEMAL *(Diyarbakır, 1900 - Ankara, 27 Kasım 1977)* Şair.

Tam adı Cemal Ethem Yeşil. Mülkiye Mektebi'ni bitirdi (1921). Kâtiplik göreviyle işe başladığı Maliye Vekâleti'nde müfettiş muavini (1923) ve müfettişlik (1925) görevlerinden sonra Bütçe ve Mali Kontrol umum müdürlüğü (1936) ve bakanlık müsteşarlığı (1938) görevlerine getirildi. 1942-47 arasında Başbakanlık müsteşarlığı; 1945-50 yıllarında Cumhurbaşkanlığı genel sekreterliği görevlerinde bulundu. 1950'den sonra Dışişleri Bakanlığı'nda görev aldı ve Kâbil büyükelçiliği, Budapeşte büyükelçiliği, Dışişleri Bakanlığı baş hukuk müşavirliği, Varşova büyükelçiliği görevlerinde bulundu (1950-65). Yaş haddinden emekli oldu (Temmuz 1965).

1919'da yazdığı "Mülkiye Marşı" ve *Varlık* dergisinde yayımladığı rubaileriyle tanındı. Rubailerinde günümüz Türkçesini ustalıkla kullandı; bu türe hem öz, hem iç uyum yönlerinden katkıda bulundu. Bir rubaisinde "hem cilveli, hem ufak tefek bir taze" biçiminde nitelediği bu türe "gündelik özel yaşantılarından gelme içten bir sevimlilik ekledi" (B. Necatigil). Şairin "Ver Saki" adlı şiiri Refik Fersan tarafından bestelendi. Gazete ve dergilerde kalan şiirlerinden başka rubailerini topladığı bir kitabı bulunmaktadır. Ölümünden sonra kalan rubailerinin bir bölümü de kitaplaştırıldı.

Yapıtları: Şiir: *Rübailer*, Ank.: Devlet Mtb., 1950; *Rübailer II*, Ank.: Türk Tarih Kurumu B., 1979.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 392; C. Süreya, *Mülkiyeli Şairler*, İst., 1966, s. 27; Çankaya, IV, 1735-1739; Kurdakul, *Sözlük*, 656.

YEŞİL, KÂMİL *(Çine/Aydın, 31 Mart 1963 -)* Öykücü.

M. Sabri Aydınlı adını da kullandı. Zeliha Hanım ile Abdülkadir Yeşil'in oğlu. Çine İmam-Hatip Lisesi'ni bitirdi (1983). Erzurum Atatürk Üni. Türk Dili ve Edebiyat Bölümü'nden mezun oldu (1987). Öğretmenlik yapıyor. Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuklu. İlk öyküsü (İlgi) Ankara'da çıkan *Aylık Dergi*'de yayımlandı (1988). *Panel* dergisinin (1990-92) kültür-sanat sayfalarını yönetti. Çalışmalarını *Tarih ve Düşünce*, *Dergâh* ve *Kırklar* dergilerinde yayımlıyor. TYB üyesi.

Ödül: *Balın Tuzu Eksik* ile 2001 TYB Öykü Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Ankebut*, İst.: Kaknüs, 1998; *Balın Tuzu Eksik*, İst.: Birey, 2001; *Kayıp Dilin Öyküleri*, İst.: Mavi Ağaç, 2003; *Tamir Görmüş Aşk*, İst.: İz, 2004; *Özet Yaşamaklar*, Ank.: Ebabil, 2007.
Deneme: *Uhrevi İşler*, İst.: Artus, 2008.
Kaynaklar: *BF* (8 Mayıs 2002).

YEŞİLDAĞ, YILMAZ *(Emirdağ/Afyon, 29 Nisan 1952 -)* Şair.

İşçi Zarife Hanım ile öğretmen Ramazan Yeşildağ'ın oğlu. Bursa Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü'nü bitirdiği 1979'dan sonra öğretmenlik, 1999'dan sonra editörlük yaptı. *Eylül* dergisini (11 sayı, Sivas 1988-89) yönetti. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; üç çocuk babası. İlk şiiri ("Düşlemek Neye Yarar") 1985'te *Öğretmen Dünyası*'nda çıktı. Şiirlerini *Kitap Gazetesi*, *Damar* ve *Varlık* dergilerinde, yazılarını *Evrensel* ve *Emek* gazetelerinde yayımladı.

Ödül: 1986 Sabri Akay Şiir Yarışması (birincilik); 1998 Eğitim-Sen Çocuk Öyküsü Özendirme Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Sevgimi Sunuyorum Sana*, Ank.: Girişim, 1985; *Hüzün Yağmurları*, Sivas: 4 Eylül, 1987; *Öksüz Ülkenin Söylencesi*, İst.: Gerçek Sanat, 1991; *Yaşamın Hakkarisindeki Militan*, İst.: Kora, 1995; *Cinnet ve Cinayet*, İst.: Piya, 1997; *Aşk da Bitti*, İst.: Bumerang, 2001; *Öksüz Ülkenin Söylencesi*, İst.: Etik-Us, 2001; *Lav ve Kül*, İst.: Etik-Us, 2004.
Öykü: *Uçurum Aşklar Tiradı*, İst.: Bumerang, 1999.
Deneme: *Eskil Fotoğrafların Sesi*, İst.: Ulusal, 1997.

Çocuk Kitabı: *Büyükler Neredesiniz?*, İst.: Ulusal, 1997; *Güneş Ülkesine Uçuş*, İst.: Eğitim-Sen, 1998; *Keloğlan ile Cinler Padişahı*, İst.: Engin, 1998; *Sihirbaz Şapkasını Kaybetti*, İst.: Bu, 2000.
Biyografi: *Mevlana*, İst.: Gün, 2000; *Hacı Bektaş Veli*, İst.: Gün, 2000; *Öner Yağcı, Umuttan İnada*, İst.: Bumerang, 2001.
Roman: *Yanlışlarımı Geri İstiyorum*, İst.: Etik-Us, 2003.
Kaynaklar: *BF* (8 Haziran 1999); Işık, 643.

YEŞİLOVA, MUSTAFA *(Erzincan, 1924 [nüfus kaydında 1928] - Bodrum, 4 Ekim 1985)* Romancı.

İlköğrenimini Erzincan'da yaptıktan sonra İstanbul'da Kumkapı Ortaokulu'nu ve İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdi. Daha sonra Polis Enstitüsü'nde okudu. Halkevlerinin temsil kollarında çalıştı. Anadolu Ajansı ve *Tasvir* gazetesinde muhabirlik yaptı. Vekil öğretmen olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nda ve başkomiser olarak Emniyet Teşkilatı'nda görev yaptı. Bodrum'da başkomiserken kendi isteğiyle emekliye ayrıldı (1975); yaşamını bu ilçede sürdürdü. Belgesel nitelikli iki roman yazdı.

Ödül: *Kopo* ile 1977 Milliyet Yayınları Roman Yarışması (birincilik).

Yapıtları: Roman: *Kopo*, İst.: Milliyet, 1978; *Karasu*, İst.: Hür, 1981.
Kaynaklar: Karaalioğlu, 621-622; Işık, 643-644.

YEŞİLYURT, TÜRKÂN *(Samsun, 16 Mayıs 1967 -)* Şair.

Fikriye Hanım ile müteahhit Mehmet Bey'in kızı. AÜ Ziraat Fakültesi ile Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Ziraat mühendisliği, kafeterya işletmeciliği ve muhasebe müdürlüğü yaptı; 1997'den beri mali müşavir. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli. İlk şiiri ("En Güzel Aşk Şiirlerini Yazmak İstiyorum") 1990'da *Karşı* dergisinde çıktı. Şiirlerini *Yeni Biçem*, *Şiir-lik*, *Şiir Ülkesi*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Pencere* ve *Varlık* dergilerinde yayımladı.

Yapıtları: Şiir: *Yoksun*, Ank.: Karşı, 1993; *Hâlâ Yoksun*, Ank.: Karşı, 1994; *Dün Kendimin Önünden Geçtim*, İst.: Yasak Meyve, 2006.
İnceleme: *Osmanlı Toprak Düzeni ve Halk Şiiri*, Ank.: Karşı, 1994.
Kaynaklar: *BF* (8 Haziran 1999).

YEŞİM, RAGIP ŞEVKİ *(Leskovik/Makedonya, 1910 - İstanbul, 12 Şubat 1971)* Romancı.

Ekrem Sabit, Rabia Şakir, Reşit Şevket, Sabahattin Osman imzalarını da kullandı. İlkokulu İstanbul'da (1924), ortaokulu Mersin'de (1927), liseyi Antalya'da okudu (1930). Mersin'e yerleşerek bir Fransız bankasında işe girdi. Bir taraftan da yerel gazetelere yazılar yazdı. Bankanın kapanması üzerine İstanbul'a giderek gazeteciliğe başladı (1932). *Cumhuriyet* (1932), *Son Posta* (1933), *Yeni Sabah* (1940-45), *Yarın* (1946) ve *Memleket* (1947-48) gazetelerinde çalıştı. 1948'de Hadise, 1965'te Yeşim Yayınevi'ni kurdu. *Son Havadis* gazetesinde tarihi romanlar yazarıyken öldü. Merkezefendi Mezarlığı'nda gömülüdür.

Ragıp Şevki Yeşim tarihi romanları ile tanındı. Günlük gazetelerde takma adlarla yazdığı çok sayıda öykülerinin çoğu gazete sayfalarında kaldı; sadece bir öykü kitabı yayımladı. Tefrika romanlarının önemli bir kısmı kitap haline getirildi.

Yapıtları: Roman: *İçimizden Biri*, 1936; *Dişi Örümcek*, 1937; *Efeler*, 1938; *Yaralı Kurt*, İst.: Remzi, 1944; *Genç Osman*, İst.: Türkiye, 1964; *Beyaz Atlı Sipahi*, İst.: Türkiye, 1964; *Bizanslı Beyaz Güvercin*, İst.: Türkiye, 1964; *Zümrüt Gözlü Sultan*, (Hürrem Sultan'ın hayatı) İst.: Türkiye, 1965; *Ovaya İnen Şahin*, İst.: Türkiye, 1971.
Öykü: *Beni Yakan Bir Ateş Var*, İst.: Şafak, 1932.
Derleme: *Seçme Türküleri*, İst.: Sine Radyo Haftası Neşriyatı, 1957; *Nasreddin Hoca*, (bütün fıkralarıyla hayatı) İst.: Türkiye, 1966.
Diğer: *Yeryüzüne İnen En Büyük Nur Allah'ın Kitabı Kuran-ı Kerimin Nâzil Oluşu ve Dünyaya Yayılışı*, 3 c., İst.: Yeşim, 1965-66; *Allah'ın Gazapları*, 4 c., İst.: Yeşim, 1965-67; *Allah'ın Peygamberleri*, 4 c., İst.: Yeşim, 1967; *Allah'ın Son Peygamberi*, 2 c., İst.: Yeşim, 1970.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 392; "Yeşim, Ragıp Şevki", *TDEA*, VIII, 591-592; Işık, 644.

YETİK, HAYRİ KAKO *(Şanlıurfa, 1 Ocak 1954 -)* Şair.

Asıl adı Hayri Yetik'dir. Ahmet Behlül, Hayri Kako imzalarını da kullandı. Diyarbakır Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi (1977). Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. *Ayrım Şiir* dergisini çıkardı (12 sayı, 1989), *Agora* dergisinde yayın danışmanlığı, *İle* dergisinde yayın yönetmenliğini (2005), Edebiyatçılar Derneği yönetim kurulu üyeliği ve İzmir temsilciliği yaptı. TYS ve Türkiye PEN üyesi. İlk şiiri ("Ağu Akşamlarda Demlenme") *Edebiyat 81*'de çıktı (1982). *Varlık, Eski, Gösteri, Papirüs, Kum, E, Yom* dergilerinde şiir ve yazıları yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Mezopotamya Günlüğü*, Ank., 1989; *Amytis Kederi*, Ank., 2000; *Dördüncü Hal*, İzmir: Ercan Kitabevi, 2003; *Aşk Bir Hayal*, İzmir: İlya, 2007.

İnceleme: *Ahmed Arif'in Asi ve Mahzun Şiiri*, Ank.: Si, 2001; *Edebiyatta Çalıntı*, İst.: İnkılap, 2005.
Kaynaklar: Işık 06, 3881.

YETKİN, SUUT KEMAL *(Şanlıurfa, 1903 - Ankara, 18 Nisan 1980)* Denemeci, estetikçi.

Suut Saffet imzasını da kullandı. Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemi milletvekillerinden, şiirleri ve tasavvufla ilgili yapıtları bulunan Urfalı Şeyh Saffet Kemalettin Yetkin'in oğlu. Altı yaşına kadar Urfa'da kaldı, babasının milletvekili seçilmesinden bir yıl sonra İstanbul'a gitti (1909). İlköğrenimini Darülmuallimin'in Numune-i Tatbikat Mektebi'nde yaptıktan sonra gittiği Galatasaray Sultanisi'nden mezun olunca (1924) önce Edebiyat, sonra Hukuk Fakültesi'ne yazıldı. Daha sonra felsefe öğrenimi için Paris'e gitti (1925); Sorbonne ve Rennes üniversitelerinde felsefe, estetik, sanat tarihi ve pedagoji okudu. 1930'da yurda döndü; sırasıyla Konya Lisesi, Ankara Erkek Lisesi, Gazi Terbiye Ens., Edirne Muallim Mektebi, Edirne Lisesi'nde felsefe öğretmenliği ve yöneticilik görevlerinde bulundu. 1933'te İÜEF'de estetik ve sanat tarihi doçenti oldu. Siyasal Bilgiler Okulu'nda Fransızca öğretmenliği, Ankara Kız Lisesi müdürlüğü (1936-38) yaptı. Bir süre Maarif Vekâleti Güzel Sanatlar umum müdürlüğünde bulundu (1938-41). 1941'de DTCF'ye estetik ve sanat tarihi profesörü olarak atandı. Cumhuriyet Halk Partisi Urfa milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı (1943-50). Ankara Üniversitesi'ne profesör olarak dönüşünde İlahiyat ve Eğitim fakültelerinde ve Hacettepe Üniversitesi'nde sanat tarihi ve estetik dersleri verdi. 1951-53 arasında İlahiyat Fakültesi dekanlığı, 1959-64 yıllarında Ankara Üni. rektörlüğü yaptı. Zaman zaman Columbia ve Sorbonne üniversitelerinde dersler verdi, yurt içinde ve dışında uluslararası birçok bilimsel kongreye katıldı. 1973'te emekli oldu. Ankara'da *Sanat ve Edebiyat* gazetesini çıkardı (1947). Ölümünden sonra AÜ İlahiyat Fakültesi *Yıllık Araştırmalar Dergisi*'nin 3. cildini (1981), Hacettepe Üniversitesi de *Suut Kemal'e Armağan* kitabını onun anısına ayırdı.

Şiir sevgisini babasından alan Suut Kemal'in edebiyat zevkinin gelişmesinde Galatasaray Sultanisi'ndeki hocası Ali Ekrem'in [Bolayır] önemli rolü vardır. 1921'de *Yarın* dergisinde yayımlanan ilk şiirinden sonra şiir ve yazılarını *Servet-i Fünun*'da yayımladı. 1923'te Suut Saffet imzasıyla yayımladığı *Şiir-i Leyal* adlı kitabında yer alan, bütünü aruz vezniyle yazılmış 13 şiir Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati, özellikle Cenap ve Haşim etkisini taşır. Kullandığı dil de döneminin sadeleşme akımından uzaktır. Şiir hevesi bu kitaptan sonra da bir süre devam ettiyse de Paris'teki felsefe ve estetik eğitimi bu hevesini gittikçe ikinci planda bıraktı. O tarihten sonra da hiçbir şiiri yayımlanmadı. Önce felsefeyle ilgili ders kitabı niteliğinde yapıtlar yazdı. Daha sonra yine felsefe, sanat tarihi, estetik, güzel sanatlar, sanat yapıtlarının yorumu, büyük sanatçıların yaşam ve yapıtlarıyla ilgili monografik ve geniş kapsamlı çalışmalar yaptı. Güzel sanatlar ve estetik birikiminin ışığında şiir ve diğer edebiyat türleri, edebiyatın genel sorunları üzerinde deneme tarzı yazılar kaleme aldı. Bu denemeleri ve diğer yazıları *Görüş*, *Varlık*, *İnsan*, *Kültür Haftası*, *Kültür Dünyası*, *Hisar* gibi dergilerde çıktı. Bir süre *Ulus*'ta yazdı. Ayrıca yurtdışında da akademik dergilerde makaleleri yayımlandı. Bunların dışında Fransızcadan birçok felsefi ve edebi yapıtı Türkçeye çevirdi.

Yapıtları: Felsefe, Estetik ve Güzel Sanatlar: *Estetik*, İst.: Devlet Mtb., 1931; *Metafizik*, 1932; *Büyük Muztaripler: Schopenhauer, Nietzsche, Tolstoy*, İst.: Ahmet Halit., 1932; *Sanat Felsefesi*, İst.: Resimli Ay, 1934; *Filozofi ve Sanat*, İst.: Vakit, 1935; *Estetik Dersleri*, Ank.: DTCF, 1942; *Manzara Üzerine Bir Deneme*, (ayrı basım) Ank., 1942; *Sanat Meseleleri*, İst.. Nebioğlu, 1945; *İslam Sanatı*, Ank., 1959; *Leonardo da Vinci'nin Sanatı*, Ank.: Maarif Bakanlığı, 1945; *İslam Sanatı Tarihi*, AÜ İlahiyat Fak., 1954; *Büyük Ressamlar*, İst.: Remzi, 1955; *İslam Türk Sanatı*, İst.: Maarif Vekâleti, 1956; *İslâm Mimarisi*, Ank.: İlahiyat Fak., 1959; *Beylikler Devri Sanatından Klasik Türk Sanatına*, Ank., 1960; *Türk Mimarisi*, Ank.: Bilgi, 1970; *Estetik Doktrinler*, Ank.: Bilgi, 1972; *İslam Ülkelerinde Sanat*, İst.: Cem, 1974; *Büyük Tedirginler*, Ank.: Gül, 1976; *Barok Sanat*, İst.: Cem, 1977; *Estetik ve Ana Sorunları*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1979; *Architecture Turque en Turquie*, Paris, 1962; *L'ancienne Peinture Turque*, Paris, 1970.
Edebiyat: *Şiir-i Leyal*, İst.: Evkaf-ı İslamiye Mtb., 1923, *Ahmet Haşim ve Sembolizm*, Ank.: CHP, 1938; *Edebî Meslekler Tarihi*, İst.: DTCF, 1941 (*Edebiyatta Akımlar* adıyla İst.: Remzi, 1967); *Edebiyatta Milli Benliğe Dönüş*, Ank., 1942; *Edebiyat Konuşmaları*, İst.: Remzi, 1944; *Edebiyat Üzerine*, İst.: Yenilik, 1952; *Günlerin Götürdüğü*, İst.: Varlık, 1958; *Düş'ün Payı*, İst.: Kitap, 1960; *Zamanımızda Kitap ve Kütüphaneler*, Ank., 1961; *Yokuşa Doğru*, Ank.: Dernek, 1963; *Baudelaire ve Kötülük Çiçekleri*, İst.: Varlık, 1967; *Şiir Üzerine Düşünceler*, İst.: Varlık, 1969; *Denemeler*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1972.
Çeviri: *Etika* (Spinoza), 1934; *Laocoon* (Lessing),

1935; *Metafizik Nedir?* (Heidegger), 1935; *Monadoloji* (Leibniz), 1935; *Estetik* (Hegel), 1936; *Marksizm: Tahlil ve Tenkit* (A. Deschamps), 1937; *Felsefe Meselelerinin Bugünkü Durumu* (A. Cresson), 1943; *Phaidon* (Eflatun), 1943; *Dünya Edebiyatının Ölmeyen Üç Tipi: Hamlet, Don Kişot, Faust* (J. Calvet), 1945; *Sevmek Korkusu* (Colette), 1945 (*Avare Kadın* adıyla 1992); *Seçme Yazılar* (A. Gide) 1948; *Santiago Şövalyesi* (H. de Montherlant), 1950; *Doğu İslâm Memleketlerinde Minyatür* (E. Kühnel), 1952; *İslâm Dünyası Kısa Kronoloji* (J. Sauvaget), 1951.

Kaynaklar: Seyda, 415-429; "Yetkin, Suut Kemal", *TDEA*, VIII, 592-595; K. Bostancı, "Şairlik Yönüyle Suut Kemal Yetkin", *Türk Dili*, S. 563 (KAsım 1999); M. Ş. Onaran, "Suut Hoca", *Varlık*, S. 1112 (Mayıs 2000).

YILANLIOĞLU, İ. HAKKI *(Kastamonu, 1918 - İstanbul, 6 Temmuz 1992)* Yazar.

Tam adı İsmail Hakkı Yılanlıoğlu. Ahmet Necip Bey'in oğlu. Eskişehir Lisesi'ni (1938), askeri öğrenci olarak Veteriner Fakültesi'ni bitirdi (1942). Veteriner hekim ve öğretmen olarak orduda görev aldı (1942-40). Kastamonu milletvekilliği yaptı (1961-69). Evli ve dört çocuk babasıydı. 1938'den sonra *Kopuz*, *Doğrusöz*, *Çınaraltı*, *Çığır*, *Türkeli*, *Devran*, *Orkun*, *Gurbet*, *Kürşat*, *Altınışık*, *Halka Doğru*, *Ocak*, *Özleyiş*, *Töre*, *Ötüken*, *Kudret*, *Diyanet*, *Hergün*, *Bayrak* dergi ve gazetelerinde yayımladığı "milli ve manevi" değerleri konu alan şiir ve yazılarıyla tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Meşalem*, İst.: Altınışık, 1957; *Manzum Öğütler*, İst.: Altınışık, 1960; *Kader Yolu*, (ilahiler) 1977; *Yol Boyunca*, Ank.: Arı Mtb., 1982.

Manzum Piyes: *Müslüman Türk Çocuklarına Armağanım*, 1951; *Şehit Ocağı*, Ank.: Diyanet İşleri, 1980.

İnceleme-Deneme: *Üç Büyük Tehlike: Siyonizm/Komünizm/Masonluk*, İst.: Altınışık, 1968; *Güzel Ahlak*, 1974; *Manevi Değerlerimiz ve Yapılan Tahribat*, İst.: Adak, 1977; *Kocatepe Camii Nasıl Yapıldı*, Ank.: Hüseyin Hüsnü Tekışık Mtb., 1987.

Kaynaklar: K. Öztürk, *TBMM Albümü (1920-73)*, Ank., 1973, s. 456; Işık, 645.

YILDIRIM, CAFER *(Seyitgazi/Eskişehir, 17 Kasım 1961 -)* Şair.

Adile Hanım ile çiftçi Faik Yıldırım'ın oğlu. Eskişehir Yunus Emre Öğretmen Lisesi ve DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde okudu; öğretmenlik yapıyor. *Gerçek Sanat* dergisinde yayın kurulu üyeliğinde bulundu. TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk şiiri ("Bir İşçinin Şiirleşen Yargıları") 1987'de *Temmuz* dergisinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Papirüs*, *Evrensel Kültür*, *Damar*, *İnsancıl* ve *Edebiyat Gündemi* dergilerinde yayımladı.

Ödül: "Zaman Üşürken" ile 1998 İbrahim Yıldız Şiir Ödülü (övgüye değer); "Künye ve Yurtsal Serüven" ile 1998 Hasan Âli Yücel Şiir Ödülü (ikincilik).

Yapıtları: Şiir: *Türküler Kimin İçin*, İst.: Gerçek Sanat, 1988; *Bir Firariyse Umut*, İst.: Gerçek Sanat, 1992; *Yurtsuz Sevda*, İst.: Toplumsal Dönüşüm, 1995; *İki x İki Dört Sincaptır Belki*, İst.: Kaynak, 2000.

Araştırma, Deneme: *Şamandan Şaire Türk Şiiri*, İst.: Engin, 1997; *Öteki Zaman*, İst.: Babıali, 2005; *Şiir Hayatları*, İst.: Babıali, 2004.

Kaynaklar: *BF* (2 Mart 2000); R. Hakkı "Yurtsuz Sevda", *Özgür Kocaeli*, 21 Aralık 1995.

YILDIRIM, ELMAS *(Bakû/Azerbaycan, 1907 - Malatya, 14 Ocak 1952)* Şair.

Tüccar Abdülmuhammet Bey ile Nisa Hanım'ın oğlu. 12. Bakû Lisesi'ni bitirdi (1925). Bakû Şark Edebiyatı Fakültesi'ne girdi (1927), ancak tüccar çocuğu olduğu anlaşılınca okuldan uzaklaştırıldı. "Azerbaycan Proleter Yazıcılar Cemiyeti"ne üye oldu. İstanbul'da çıkan *Hayat* dergisinde "A Dağlar" adlı şiirinin yayımlanması üzerine bu cemiyetten çıkarıldı. Önce Dağıstan'a, buradan da Türkistan'a sürüldü. Ailesiyle İran'a kaçarken (1933) yakalandı ve hapse atıldı; daha sonra güçlükle Türkiye'ye ulaşabildi. Elazığ'a yerleşti; öğretmenlik ve bucak müdürlüğü yaptı. Malatya'nın Kale bucağı müdürüyken yakalandığı böbrek hastalığından kurtulamayarak öldü. Vatan ve Türklük gibi konuları ateşli bir dille işlediği ve hece ölçüsüyle yazdığı şiirleri daha çok *Bozkurt*, *Gökbörü*, *Özleyiş*, *Aras* gibi dergilerde yer aldı. Ayrıca Azerbaycan halk edebiyatına ilişkin yayımlanmış incelemeleri bulunmaktadır.

Yapıtları: Şiir: *Boğulmayan Bir Ses*, İst.: Azerbaycan Neşriyat Yurdu, 1936; *Dağlara Seslenirken*, İst.: Azerbaycan Neşriyat Yurdu, 1937; *Elmas Yıldırım'ın Seçilmiş Şiirleri*, Ank.: Azerbaycan Kültür Derneği, 1953; *Yiğitlere Sesleniş*, Ank.: Azerbaycan Kültür Derneği, 1990.

Derleme: *Azerbaycan Manileri: Halk Edebiyatından Alınmış Bayatılar* (şikesteler), Elazığ: Turan B., 1947.

Kaynaklar: Karaalioğlu, 624-625; "Yıldırım, Elmas", *TDEA*, VIII, 594.

YILDIRIM, İBRAHİM *(İstanbul, 23 Şubat 1950 -)* Öykücü, romancı.

İbrahim Yusuf imzasını da kullandı. İhsaniye Hanım ile bankacı, ressam Mustafa Yıldırım'ın oğlu. Atatürk Erkek Lisesi'nden sonra İÜ İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre bankacılık yaptı; Reklam şirketlerinde metin yazarı olarak çalıştı (1980-2008). Öykü seçkisi *Yaşasın Edebiyat*'ı (C. Önderseven'le birlikte; 4 sayı, 1987-92) çıkardı. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Arabesk") 1978'de İbrahim Yusuf adıyla *Varlık* dergisinde, ilk öyküsü *Oluşum*'da çıktı. Çeşitli dergilerde yayımladığı şiir ve öykülerinin yanı sıra *Günümüzde Kitaplar*, *Çerçeve*, *Cumhuriyet Kitap* dergilerinde "Bir Zamanlar Bir Kitap" ve "Sarı Yapraklı Kitaplar" başlığı altında denemeler yazdı. "A Kuşağı öykücülerine ve 1968'den itibaren ivme kazanan Yeni Hikâye'ye yakın" olduğunu belirtiyor. H. Aktunç'un değerlendirmesiyle "Çağdaş bir çelebinin insancıllığıyla, sevgisiyle, çağdaş hikâyenin biçim kaygısına güzel yanıtlar bularak yazıyor." *Bir Cinayetin Ekonomisi* adlı kitabında yer alan "Edip Sönmez'in Dönüşü" adlı öyküyü Hasan Bülent Kahraman "1986'nın en iyi öyküsü" olarak gösterdi (*Gösteri*, 1987). *Kuşevi'nin Efendisi* ile romana yöneldi. "Kumcul" adlı üç bölümlük anlatısı www.altkitap.com sitesinde yayımlandı.

Ödül: "Bıçkın ve Ortahalli" ile 1980 Abdi İpekçi Roman Yarışması (övgüye değer).

Yapıtları: Öykü: *Bir Cinayetin Ekonomisi*, İst.: Çizgi, 1986; *Hassas Ruhlar Şikâyetçi Aşklar*, İst.: Can, 2004.
Roman: *Kuşevi'nin Efendisi*, İst.: Sel, 2000; *Yaralı Kalmak*, İst.: Sel, 2001; *Bıçkın ve Ortahalli*, İst.: YKY, 2003; *Hal ve Zaman Mektupları*, İst.: Merkez, 2006; *Ölü Bir Zamana Ağıt*, İst.: Turkuvaz, 2008.
Kaynaklar: *BF* (7 Eylül 1999); H. Aktunç, "Hoş Geldin Genç Usta", *Güneş*, 19 Ocak 1987; A. Süer, "Kuşevi'nin Efendisi", *Cumhuriyet Kitap*, S. 558 (26 Ekim 2000).

YILDIRIM, NECATİ *(Yeşiloba köyü/Çal/Denizli, 1946 -)* Şair.

Nazilli İlköğretmen Okulu'ndan ve Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nden mezun oldu (1966). Çeşitli ortaokul ve liselerde Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. Bir süre İzmir Eğitim Enstitüsü'nde görev yaptı. *Dönemeç* dergisinde çalıştı. İlk şiiri Eylül 1965'te *Varlık*'ta çıktı. Ülke ve eğitim sorunları üzerine yazıları ve toplumcu gerçekçi anlayıştaki şiirleri *Yeditepe*, *Yansıma*, *Yeni a*, *Yeni Dönem*, *Demokrat İzmir*, *Dönemeç*, *Türkiye Yazıları*, *Yarın* gibi dergi ve gazetelerde yer aldı. Çocuk kitapları ve ders kitapları da yazdı.

Yapıtları: Şiir: *Yüzyirmi Sokak*, Ank.: Memleket, 1967; *Umutsuzluğu Dağıt Yüzünden*, İzmir: Gündem, 1978; *Gökyüzü Çiçeği*, (çocuk şiirleri) İzmir: Gündem, 1983; *Dost Olan Su Versin*, İzmir: Gündem, 1984; *Yanık Ülkem*, (Toplu Şiirler) İst.: Toplumsal Dönüşüm, 2002.
Röportaj: *Mapusane İnsanları*, İzmir: Gündem, 1985.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 393; Kurdakul, *Sözlük*, 657; necatiyildirim.com.

YILDIZ, AHMET *(Artvin, 6 Şubat 1960 -)* Öykücü.

Eren Yıldız imzasını da kullandı. Ayşe Hanım ile işçi Hikmet Yıldız'ın oğlu. Karadeniz Teknik Üni. Eğitim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1987). 1992'den itibaren Ankara'da *Edebiyat ve Eleştiri* dergisini çıkardı. Yayıncılık yaptı. Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; bekâr. İlk öyküsü ("Bir Bahar Günü Kentte") 1983'te *Kıyı* dergisinde çıktı. Öykülerini *Adam Öykü*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Öküz* ve *Sanal Ördek* dergilerinde yayımladı.

Ödül: "Ölüm Hoş Geldi" ile 1987 Akademi Kitabevi Öykü Ödülü (birinciliği Hakan Şenocak'la paylaştı).

Yapıtları: Öykü: *Üçlü Kavşak*, İst.: Cem, 1988; *Kadın ve Boğa*, İst.: Çalıntı, 1998; *Genç Kyros'un Yazgısı*, İst.: Everest, 2002.
Eleştiri: *Kertenkeleler ve Edebiyat*, İst.: Papirüs, 2004.
Yıllık: *Edebiyat Yıllığı 2006*, Ank.: edebiyat ve Eleştiri, 2007.
Kaynaklar: *BF* (18 Haziran 1999); Işık, 646.

YILDIZ, AHMET GÜNBAY *(Reşadiye/Tokat, 1943 -)* Romancı.

Cemil Cahit Hancı imzasını da kullandı. Saniye Hanım ile memur Haydar Yıldız'ın oğlu. Ankara Mustafa Kemal Lisesi'ni bitirdi (1960). Merkez Bankası'ndan emekli oldu (1965-92). TYB üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, dört çocuk babası. İlk romanı *Çiçekler Susayınca* 1972'de *Yeni Asya* gazetesinde tefrika edildi. İslami duyarlıkla yazdığı popüler romanlarıyla tanındı.

Ödül: 1997 TYB Yılın Romancısı Ödülü.

Yapıtları: Roman: *Yanık Buğdaylar*, İst.: Türdav, 1975; *Çiçekler Susayınca*, İst.: Türdav, 1975; *Boş-*

luk, İst.: Türdav, 1976; *Sitem*, İst.: Türdav, 1978; *Figan*, İst.: Türdav, 1978; *Aynada Batan Güneş*, İst.: Türdav, 1980; *Dallar Meyveye Durdu*, İst.: Türdav, 1982; *Azat Kuşları*, İst.: Timaş, 1984; *Üç Deniz Ötesi*, 1986; *Sokağa Açılan Kapı*, İst.: Timaş, 1987; *Bir Dünya Yıkıldı*, İst.: Timaş, 1988; *Gurbeti Ben Yaşadım*, İst.: Timaş, 1990; *Yasak Dünya*, (Cemil Cahit Hancı imzasıyla) İst.: Timaş, 1991; *Sular Durulursa*, İst.: Timaş, 1993; *Ekinler Yeşerdikçe*, İst.: Timaş, 1994; *Mavi Gözyaşı*, İst.: Timaş, 1995; *Gönül Yarası*, İst.: Timaş, 1996; *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*, İst.: Timaş, 1997; *Aşka Uyanmak*, İst.: Timaş, 1998; *Ülkemin Açmayan Çiçekleri*, İst.: Timaş, 1999; *Sevdalar Sözde Kaldı*, İst.: Timaş, 1999; *Sahibini Arayan Mektuplar*, İst.: Timaş, 2000; *Afedersin Hayat*, İst.: Timaş, 2002; *Güneşe Matem Düştü*, İst.: Timaş, 2002; *Hülyalar Hüzün Açtı*, İst.: Timaş, 2003; *Leyl Işıkları*, İst.: Timaş, 2003; *Yürekte Büyümek*, İst.: Timaş, 2005; *Günahın Rengi*, İst.: Timaş, 2005; *Sevmekten Korkuyorum*, İst.: Timaş, 2006; *O'na Secde Yakışıyor*, İst.: Timaş, 2006; *Yıllar Geriye Dönse*, İst.: Timaş, 2007; *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi*, İst.: Timaş, 2007; *Kiralık Hayaller*, İst.: Timaş, 2008; *Orada da Yıldızlar Kayar mı?*, İst.: Timaş, 2008.
Şiir: *Bahçemde Hazan*, İst.: Timaş, 1998; *Gün Solar Akşamın Mateminden*, İst.: Timaş, 2002; *Gelirim*, İst.: Timaş, 2005; *Gül ve Hüzün*, İst.: Timaş, 2006.
Deneme: *Hayata Dair Notlar*, İst.: Timaş, 2003.
Kaynaklar: *BF* (Temmuz 1999); "Yıldız, Ahmet Günbay", *TDEA*, *VIII*, 595-596; Işık, 647.

YILDIZ, ALİM *(Yıldızeli, 16 Ocak 1971 -)* Şair, yazar.

Necmi Bilgin imzasını da kullandı. Fatma Hanım ile çiftçi Eyüp Yıldız'ın oğlu. Sivas İmam Hatip Lisesi'ni, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni (1992) bitirdi. Yüksek lisans çalışmasını (Edebiyat-ı Umumiyye Mecmuası indeksi ve Dönemin Edebi Hayatındaki Yeri) aynı fakültede, doktora çalışmasını (Fenayî Divanı) Dokuz Eylül Üniversitesi'nde (2002) tamamladı. Halen Dokuz Eylül Üniversitesi'nde öğretim görevlisi. Evli, iki çocuklu. İlk şiiri (Dert ve Çare) 9 Ocak 1989'da *Milli Gazete*'de yayımlandı. Yazı ve şiirleriyle *Yedi İklim*, *Kardelen*, *Kadın-Aile*, *Yeni Dünya*, *Nida* dergilerinde göründü. Sivas'ta yayımlanan *Muştu* dergisini (1992, üç sayı) çıkardı. TYB üyesi.

Ödül: "Mersiye" adlı şiiriyle Şair Akif İnan Şiir Yarışması birincilik ödülü (1992).

Yapıtları: Şiir: *Af Dilekçesi*, İst.: Feyiz, 1992; *Sevda Nöbetleri*, İst.: Rağbet, 2000; *Yeniden Söylenen*, Sivas: Buruciye, 2008.
Antoloji: *Sivaslı Şairler Antolojisi*, İst., 2002.
Araştırma, Derleme: Türk-İslam Edebiyatı (H. İ. Şener'le).
Kaynaklar: *BF* (2002).

YILDIZ, BEKİR *(Şanlıurfa, 3 Mart 1933 - İstanbul, 8 Ağustos 1998)* Öykücü, romancı.

Hatice Hanım ile polis memuru Şükrü Yıldız'ın oğlu. Çocukluğu Van, Kastamonu, Nizip, Urfa ve Adana'da geçti. İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü'nü (1950) ve İstanbul Matbaacılık Okulu'nu (1954) bitirdi. Dizgi operatörlüğü ve öğretmenlik yaptı. Almanya'ya giderek Heidelberg Matbaa Makineleri Fabrikası'nın montaj bölümünde çalıştı (1962-66). Yurda döndükten sonra İstanbul'da kurduğu Asya Matbaası'nı işletti (1966-81). TYS üyesi; evli ve üç çocuk babasıydı.

İlk öyküsü 1951'de *Tomurcuk* adlı çocuk dergisinde çıktı. Yazı ve öyküleri *Yeditepe*, *May*, *Halkın Dostları*, *Yeni a*, *Yazko Edebiyat* dergilerinde yayımlandı. Konularını Urfa ve yöresinden alan öykülerin yer aldığı *Reşo Ağa* adlı kitabıyla tanındı. Öykülerinde Güneydoğu Anadolu insanının yaşamını, bölgenin töre ve geleneklerini, ağa-köylü ilişkisini, yörede yaygın olan kaçakçılık ve kan davası gibi konuları işledi. Almanya'daki Türklerin toplumla uyumsuzluğunu, iç çatışmalarını konu edindiği *Türkler Almanya*'da adlı romanının başkişisi Yücel, yazarın kendi biyografisinden çok belirgin izler taşır. Roman, kuruluş ve anlatım basitliklerine karşın, çarpıcı gözlemleri ve eleştirel yaklaşımıyla dikkat çekicidir. Almanya'ya işçi göçünün yarattığı sorunlara erken tarihlerde parmak basması açısından da Türk romanında ayrı bir yeri vardır. *Halkalı Köle*'de ise kendi yaşamından hareketle evlilik kurumunu irdeledi.

S. Duru iki öyküsünden "Bedrana" (1974) ve üç öyküsünden "Kara Çarşaflı Gelin" (1975) filmlerini yaptı. *Halkalı Köle* (yön. Ü. Efekan, 1986), "Çark" adlı öyküsü (yön. M. Hiçdurmaz, 1987), *Harran*'ın bir bölümü ("Umut Zamanı" adıyla, yön H. Kara, 1987) ve *Darbe* (yön. Ü. Efekan, 1990) filme alındı.

Ödül: *Kara Vagon* ile 1968 May Edebiyat Ödülü; *Kaçakçı Şahan* ile 1971 Sait Faik Hikâye Armağanı (Bilge Karasu ile paylaştı); *Darbe* ile 1990 Milliyet Yayınları Roman Yarışması (birincilik); "Allah'ın Gölgesine Koşanlar" ile 1991 Yunus Nadi Röportaj Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Reşo Ağa*, İst.: May, 1968; *Kara Vagon*, İst.: May, 1969; *Kaçakçı Şahan*, İst.: Asya, 1970; *Sahipsizler*, İst.: Cem, 1971; *Evlilik Şirketi*, İst.: Sinan, 1972; *Beyaz Türkü*, İst.: Cem, 1973; *Alman Ekmeği*, İst.: Cem, 1974; *Dünyadan Bir Atlı Geçti*, İst.: Cem, 1975; *İnsan Posası*, İst.: Cem,

1976; *Demir Bebek*, İst.: Cem, 1977; *Güneydoğu Öyküleri (Kaçakçı Şahan-Kara Vagon)*, İst.: Milliyet, 1979; *Mahşerin İnsanları*, İst.: Yazko, 1982; *Bozkır Gelini*, İst.: Varlık, 1985; *Seçilmiş Öyküler*, İst.: Cem, 1989.
Roman: *Türkler Almanya'da*, İst.: Bilmen Mtb., 1966; *Halkalı Köle*, İst.: Yazko, 1980; *Aile Savaşları*, İst.: Varlık, 1984; *Ve Zalim ve İnanmış ve Kerbelâ*, İst.: Cem, 1986; *Darbe*, İst.: Cem, 1989.
Röportaj: *Harran*, İst.: Cem, 1972; *Yaman Göç*, İst.: Yazko, 1983; *Allah'ın Gölgesine Koşanlar*, 1991.
Yazılar: *Yargılayan Zaman İçinden: Konuşmalar-Soruşturmalar-Yazılar*, İst.: Cem, 1984.
Çocuk Kitabı: *Ölümsüz Kavak*, İst.: Cem, 1980; *Arılar Ordusu*, İst.: Cem, 1980; *Şahinler Vadisi*, İst.: Yazko, 1981.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 393; Necatigil, *Eserler*, 60, 176, 207-208, 216, 308-309, 373-374; Kurdakul, *Sözlük*, 657-658; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1226; "Yıldız, Bekir", *TDEA*, VIII, 596; Karaalioğlu, 625-626; V. Günyol, *Çalakalem*, İst., 1977; M. Ergün, *Hikâyemizde Bekir Yıldız Gerçeği*, 1975; A. Bezirci, *1950 Sonrasında Hikâyecilerimiz*, İst., 1980; Önertoy, 199-201; Özgüç, II, 14-15, 44-45, 264, 296, 325, 373; *Kim Kimdir*, 758.

YILDIZ, İBRAHİM *(Çengeller Köyü/Eflani/Zonguldak, 1928 - İstanbul, 12 Şubat 1994)* Şair.

Yıldız Osmanoğlu adıyla kitap eleştirileri yazdı. 1961'de Karabük İş Okulu Erkek Sanat Enstitüsü'nden fark derslerini vererek diploma aldı. Çıraklık, işçilik, ustabaşılık olmak üzere her kademede çalıştı. Son olarak Karabük Demir Çelik Fabrikaları'nın idari bölümünde görev yaptı. 1957-60 arasında yerel *Karabük Postası* gazetesinin haftalık sanat sayfasını hazırladı. Bu yıllarda şiirleri *Durum*, *Yelken*, *Yeditepe*, *Pazar Postası* ve çeşitli gazetelerde yayımlandı. Ölümünden sonra oğlu tarafından *Tay* adıyla şiirleri ve yazar hakkında çıkan yazıların derlendiği bir kitap yayımlandı.

Ödül: "Bay Sokak" adlı şiiriyle 1989 *Gazete* Gazetesi Şiir Yarışması (mansiyon).

Yapıtları: Şiir: *Doruktaki Koltuk Boş*, Ank.: Memleket, 1990; *Kıyıda Bir İbrahim*, Ank.: Memleket, 1990; *Işığın Kanı*, İst.: Gerçek Sanat, 1991; *Toplumun Teni*, Bursa: Yeni Biçem, 1992; *Tay*, Bursa: Yeni Biçem, 1994; *Kimbilir Kime Mektuplar*, Ank.: Güldikeni, 1997.
Kaynaklar: Işık, 648; İ. Yıldız, *Tay*, İst., 1994.

YILDIZ, İRFAN *(Ünye/Ordu, 18 Temmuz 1967 [nüfus kaydında 1 Şubat 1970] -)* Şair.

Şükriye Hanım ile rençber Temel Yıldız'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ünye'de tamamladı; 1990'da İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. *Düşler* dergisinin yayın yönetmenliğini üstlendi, *Göçebe* dergisi kurucuları arasında yer aldı. *Uzak* Şiir dergisini yayımladı. TYS üyesi. 1992'den beri Ünye'de serbest avukatlık yapıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk şiiri ("Ya Cavidan Vaziyet Böyle Umumiyetle") 1987'de *Genç Hukukçular* dergisinde çıktı. *Broy*, *Düşler*, *Göçebe*, *Geniş Zamanlar*, *Varlık*, *Gösteri* ve *kitap-lık* dergilerinde şiir ve yazıları yayımlandı. Rahat bir söyleyişle yazdığı şiirlerinde doğayla insanın kaynaşmasını ve hesaplaşmasını yansıttı.

Yapıtları: Şiir: *Rüzgârın Fili Yakınımdır*, İst.: İskenderiye Kütüphanesi, 1991; *Çiçek Tozu Günleri*, İst.: Göçebe, 1996; *Eğri Denizler / Mermer Avlular*, Ünye: Uzaktan Dizeler, 2005; *Şapkasız İstanbul Destanı*, Ünye: Uzaktan Dizeler, 2006; *Erkete Acılar*, Ünye: Uzaktan Dizeler, 2007.
Kaynaklar: *BF* (Mayıs 1999).

YILDIZOĞLU, ERGİN *(İstanbul, 1952 -)* Şair, eleştirmen.

1989'da University of East Anglia Gelişme İktisadı Bölümü'nde doktorasını verdi. ODTÜ, Yıldız Teknik ve Ankara üniversitelerinde dersler verdi. 1993'den beri *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazarı. Londra'da yaşıyor. Şiir ve yazıları *Adam Sanat*, *Sombahar*, *Ludingirra*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Kaçak Yayın*, *Cumpuriyet Kitap* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Gözgöze Geldiğimizde Şehir ve Ben*, Ank.: Ümit, 2000; *Geceyle "Gece" Arasında*, İst.: Alkım, 2004; *Çürüme ve Çözülme*, İst.: Pan/Heves, 2008.
Eleştiri, Deneme: *Yaşasın Modernist Refleks*, İst.: Telos, 1997; *Köpeğin Ahlakı*, İst.: Gri, 2005.
Kaynaklar: *Çürüme ve Çözülme*, İst., 2008.

YILMAZ, DURALİ *(Acıpayam/Denizli, 21 Mart 1948 -)* Öykücü, romancı, denemeci.

Cennet Hanım ile çiftçi Halil İbrahim Yılmaz'ın oğlu. Burdur İmam-Hatip Okulu ve Haydarpaşa Lisesi'nden sonra 1971'de İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirdi. Bir süre Diyanet İşleri'nde ve Şer'î Siciller Arşivi'nde çalıştı. Mimar Sinan Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde verdiği "Türk Romanının Doğuşu ve Ahmet Mithat" konulu teziyle doktor oldu. 1988'de İletişim Fakültesi'nde doçentlik, 1993'te profesör olarak Muğla Üni. Fen Edebiyat Fakültesi'nde dekanlık yaptı. 1998'de İÜEF Türk Dili Bölümü başkanlığı görevinde bulundu; Kıbrıs Yakın Doğu Üniversitesi'nde öğretim üyeliği sürüyor. İLESAM üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk öyküsü ("Söylenmeyen") 1968'de *Milli Gençlik* dergisinde çıktı. *Hisar*, *Hareket*, *Diriliş*, *Büyük Doğu* ve *Türk Edebiyatı* dergileri ile *Tercüman*, *Yeni Devir* ve *Türkiye* gazetelerinde öykü ve yazılarını yayımladı. *Yesevi Irmakları* adlı romanı Kazakça basıldı. O. Pekmezoğlu'nun yönettiği oyunu "Sevgiyi Öğrenen Adam" 1987'de TRT-2'de gösterildi. Romanlarında bireyin uyumsuzluklarını ve bunalımlarını anlattı; olaydan çok düşünceye önem verdi. Yazılarında Türk romancıların tasavvufi yapıtlara eğilmesi gerektiğini savundu.

Ödül: *Aziz Sofi*, *Fetva Yokuşu* ve *Gel İçimde Ağla* ile 1976, 1978 ve 1981 Milli Kültür Vakfı Edebiyat Ödülü; 1982 Kayseri Sanatçılar Derneği "Yılın Romancısı" Ödülü; 1996 Denizlililer Birliği Vakfı Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Söylenmeyen*, İst.: Fetih, 1975; *Gel İçimde Ağla*, İst.: Işır, 1981; *Akrebin Dansı*, İst.: Yedi İklim, 1989; *Dansedebilmek*, İst.: Ötüken, 1997.
Roman: *Siyah Perdeli Evler*, İst.: Fetih, 1975; *Savaş Günlüğü*, İst.: Fetih, 1976; *Aziz Sofi*, İst.: Çığır, 1976; *Ankara'da Ölüm*, İst.: Çığır, 1977; *Fetva Yokuşu*, İst.: Ötüken, 1978; *Çilekeş Müslümanlar*, İst.: Işır, 1982; *Ölmeden Ölenler*, İst.: Tuğra, 1988; *Yesevi Irmakları*, İst.: Ötüken, 1995; *Kıyam*, İst.: Ötüken, 1998; *Kutup Yıldızları*, İst.: Ötüken, 2000; *Şeyh Bedrettin: Sufi İsyanı*, İst.: Ozan, 2001; *Çerağ Uyanacak mı?*, İst.: Ozan, 2002.
Deneme-İnceleme: *Romanımız ve İnsanımız*, İst.: Nakışlar, 1976; *Roman Kavramı ve Türk Romanının Doğuşu*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1990; *Roman Sanatı ve Toplum*, İst.: Ötüken, 1996.
Kaynaklar: *BF* (5 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 394; "Yılmaz, Durali", *TDEA*, VIII, 597-598; Kurdakul, *Sözlük*, 658; Karaalioğlu, 626; Işık, 648.

YILMAZ, DURAN *(Antalya, 1942 - Almanya, 1995)* Öykücü.

Öğrenimini çeşitli işlerde çalışırken sürdürdü. Uzun süre Antalya'nın köylerinde öğretmenlik yaptı. Çiftçilikle de uğraştı. Bir edebiyat etkinliğine katılmak üzere çağrıldığı Almanya'da öldü. Evli ve iki çocuk babasıydı.

İlk öyküsü 1972'de *Yeni Dergi*'de çıktı. Öyküleri ve yazıları *Yeni Dergi*, *Yeni Adımlar*, *Yeni Toplum*, *Sanat Emeği*, *Türkiye Yazıları*, *Yarına Doğru* ve *Öykü* dergilerinde yayımlandı. Kaybolan göçebe toplulukların yaşam biçimi ve geleneklerini yansıttığı öykülerini *Yörük Hikâyeleri*'nde topladı.

Ödül: "Yurt Yeri" adlı öyküsüyle Yeni Adımlar Dergisi Hikâye Yarışması (övgüye değer); "Kışlak" adlı öyküsüyle Yeni Adımlar Dergisi Hikâye Yarışması (birincilik); *Başaklar Olgunlaşırken* ile 1975 Antalya Sanat Festivali Yarışması (mansiyon).

Yapıtları: Öykü: *Yörük Hikâyeleri*, Ank.: Dayanışma, 1983; *Kadın Korkusu*, İst.: Broy, 1992.
Çocuk Kitabı: *Keloğlan ve Ak Ülke*, İst.: Oda, 1981.
Kaynaklar: Işık, 648-649; N. Güngör, "Yörük Hikâyecinin Ölümü", *Adam Öykü*, S. 2 (Ocak-Şubat 1996).

YILMAZ, ERCAN *(Sakarya, 1977 -)* Şair.

Fikriye Hanım ile işçi emeklisi Mahmut Şevket Yılmaz'ın oğlu. Karadeniz Teknik Ünivesitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun. 1999'dan beri edebiyat öğretmenliği yapıyor. Trabzon'da yayımlanan *Ada* dergisinin yönetiyor. Adapazarı'nda yaşıyor; evli. İlk şiirleri *Mısra-lık* (KKTC) ve *Yedi İklim* dergilerinde çıktı. Şiirleri *Ada*, *Dergâh*, *Türk Edebiyatı* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Aherli Zamanlar*, İst.: Can, 2002; *İncire Yemin*, Ank.: Aşina, 2007.
Kaynaklar: *BF* (10 Mart 2009).

YILMAZ, İSMAİL *(Alpagut köyü/Bilecik, 1952 -)* Romancı.

Bursa İmam-Hatip Lisesi (1975) ve Bursa Uludağ Üni. İlahiyat Fakültesi'nden (1980) mezun oldu. Diyanet İşleri'nde çalıştıktan (1975-82) sonra ortaokul ve liselerde din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri öğretmenliği yaptı. İlk yazıları 1970'te *Marmara* dergisinde (Bursa) yayımlandı. Yazı ve öyküleri *Yeni Devir*, *Mavera* ve *Zaman* gibi çeşitli gazete ve dergilerde yer aldı.

Ödül: *Bir Namludur Yüreğim* ile 1986 Sedat Yenigün Roman Ödülü (birincilik).

Yapıtları: Roman: *Korkunun Bekçileri*, İst.: İklim, 1987; *Bir Namludur Yüreğim*, İst.: Timaş, 1988; *Ulu Çınar'ın Kökleri*, İst., 1989; *Güneşin Durduğu Yer*, İst.: Timaş, 1990; *Yuvasız Kuşlar*, İst.: Timaş, 1990; *Çanlar Sustu*, İst.: Timaş, 1991; *Gökyüzü Yangınları*, İst.: Timaş, 1996.
Kaynaklar: Işık, 649.

YILMAZ, LEVENT *(Ankara, 1969 -)* Şair, çevirmen.

Liseden sonra bir yıl Amerika'da kaldı. AÜ İletişim Fakültesi'ni bitirdi. Ankara'da Gece Yayınları'nın kuruluşuna katılarak 1991'e kadar yayın yönetmenliğini yürüttü. 1994'te EHESS'te (Paris) 17. yüzyıl Avrupa tarih yazımı üzerine doktora çalışmasına başladı.

1996-97 yıllarında çalışmalarını Fondazione San Carlo'nun (Modena) davetlisi olarak İtalya'da sürdürdü. Dost Kitabevi Yayınları'nın genel yayın danışmanlığını ve Fransa'da Actes Sud yayınlarında dizi yönetmenliğini yürüttü. İstanlbul Bilgi üniversitesi'nde görev yapıyor.

Şiir, yazı ve çevirileri çeşitli dergilerde yayımlandı. Şiirlerinde insanı, nesneleri ve doğayı her türlü kültürel göndermelerden soyutlayarak anlamlandırma çabası içinde olduğu görüldü. Kendi ifadesiyle "bir ilk dünyayı işitmeye, kurmaya" çalışarak varoluşu, "neşe ve tedirginlik" duyguları ekseninde yeniden irdeledi. Özellikle *Kaplan Zamanı ve Geçiş* adlı kitabında "hayal edilmiş coğrafyalar"a açıldı; modern yaşamın ve güncel olanın uzağında, kendine özgü bir düşünüş ve duyuş dünyasının diliyle devinen şiirler kurdu.

Yapıtları: Şiir: *Gece Şiirleri*, Ank., 1988; *Hayâl ile Fırtına*, Ank.: Gece, 1991; *Kayıp Ruhlar İsimsiz Adalar*, İst.: YKY, 1993; *Kaplan Zamanı ve Geçiş*, İst.: Altıkırkbeş, 1997; *Sonülke*, (*Hayâl ile Fırtına*, *Kayıp Ruhlar İsimsiz Adalar*, *Kaplan Zamanı ve Geçiş* ile birlikte) İst.: YKY, 1999; *Afrika*, İst.: Metis, 2009.
Derleme: *Anthologie de la Poésie Turque Contemporaine*, (J. Pinquié ile birlikte) Fransa: Editions Publisud, 1991; *1945 Sonrası Fransız Şiiri Antolojisi*, İst.: YKY, 1993.
Söyleşi: *Düşünen Söyleşiler*, İst.: Bilgi üniversitesi, 2005.
Kaynaklar: L. Yılmaz, *Sonülke*, İst., 1999; B. Keskin, "Levent Yılmaz: 'Neşe ve Tedirginliğin Hüküm Sürdüğü Bir Coğrafyadır Dünya' " (söyleşi), *Virgül*, S. 31 (Haziran 2000), s. 42-45.

YILMAZ, MUSTAFA *(Şenkaya/Erzurum, 7 Ağustos 1955 -)* Şair.

Erinç Dinç ve Özgür Çağlar imzalarını da kullandı. Zehra Hanım ile müezzin Halil Yılmaz'ın oğlu. Erzurum Atatürk Üni. Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi. Öğretmenlik yaptı. *Dört Eylül Sanat* dergisini (1986-87, 66 sayı) hazırladı ve yönetti. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası. İlk yazısı 1973'te *Şenkaya* gazetesinde çıktı. Çalışmalarını *Anadolu* ve *Yeni Ülke* gazeteleriyle *Oluşum*, *Güneysu* ve *Öğretmen Dünyası* dergilerinde yayımladı.

Ödül: 1998 MEB 1. Ulusal Çocuk Şiirleri Yarışması (üçüncülük); 1999 Öğretmenler Arası "Sevgi Çiçeği Çocuklarımız" Şiir Yarışması (mansiyon).

Yapıtları: Şiir: *Üç Analıdır İnsan*, İst.: Senfoni, 1999; *Cumhuriyet Çocuklarıyız Biz*, (ortak kitap) Ank.: MEB, 1998; *Değer Yargısı*, İst.: ?, 2002; *Sevda İnsandan Sorulur*, İst.: Engin, 2003; *Sevi'nin Evidir İnsan*, İst.: Dört Eylül Sanat, 2004.
Çocuk: *Güle Yaprağa Dönüşmek*, İst.: Dört Eylül, 2002.
Kaynaklar: *BF* (11 Kasım 1999).

YILMAZ, ÖZLEM N. *(Kahramanmaraş, 11 Ocak 1978 -)* Öykücü.

Öğretmen Elmas Hanım ile öğretmen Nuh Ali Uçaür'ın kızı. Diyarbakır'da Gazi Ortaokulu ve Cumhuriyet Fen Lisesi'nde okudu. Dicle Üniversitesi Biyoloji Öğretmenliği Bölümü'nü bitirdi; 2000'den beri öğretmenlik yapıyor. Türkiye PEN üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli. Öyküleri *kitap-lık*, *Notos Öykü*, *Mahsus Mahal* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Öykü: *Kayıp Yalnızlık Ormanı*, İst.: Everest, 2006; *Kız Böceği*, İst.: Everest, 2008.
Kaynaklar: *BF* (10 Mart 2009).

YILMAZ, SÜLEYMAN *(Boyalı köyü/Ardanuç/Artvin, 1934 -)* Şair.

Boyalı İlkokulu'ndan mezun oldu (1948). Ardanuç'ta bir süre ticaret ve serbest muhasebecilik yaptı (1961-80). Daha sonra Bursa'ya yerleşerek serbest muhasebeci olarak çalıştı. TYB üyesi. Evli ve altı çocuk babası. İlk yazısı ("Kıbrıs Çıkarması") 1974'te *Artvin Serhat* gazetesinde çıktı. Yazı ve şiirleri *Hakses*, *Bakış*, *Erciyes*, *Bursa*, *Marmara* gibi gazete ve dergilerde yayımlandı.

Ödül: 1992 Kültür Bakanlığı "Kitap Sevgisi ve Okuma" Konulu Şiir Yarışması (mansiyon).

Yapıtları: Şiir: *Bahçe I*, Trabzon: Hakimiyet Mtb., 1973; *Bahçe II*, Trabzon: Hakimiyet Mtb., 1976; *Bahçe III*, Trabzon: ?, 2003; *Bahçe IV*, Trabzon: ?, 2006.
Kaynaklar: Işık, 649.

YILMAZ, ŞİİR ERKÖK *(Ankara, 9 Temmuz 1948 -)* Öykücü.

1979'a kadar Şiir Erkök imzasını kullandı. Edebiyat öğretmeni Adalet Hanım ile sinir hastalıkları uzmanı Ferit Erkök'ün kızı. İlkokulu Eskişehir'de (1959) okuduktan sonra Ankara'da Namık Kemal Ortaokulu (1962) ve Ankara Kız Lisesi'nden mezun oldu (1965); AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni (1969) bitirdi. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde yüksek lisans derecesi aldı (1971); 1976'da doktor, 1981'de doçent ve 1989'da profesör oldu. Gazi Üni. İktisadi-İdari Bilimler Fak. İktisat Bölümü'nde öğretim üyesi. *Ekonomik*

Yaklaşım ve *Mülkiye Dergisi* yayın kurulu üyesi. Edebiyatçılar Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor.

İlk öyküsü ("Bir Ölünün Ardından") 1974'te *Soyut*'ta çıktı. Öykülerini *Soyut*, *Oluşum* ve *kitap-lık* dergilerinde yayımladı. Genellikle diyaloglar üzerine kurulu öykülerinde insan ilişkilerini sıcak, gerçekçi ve ironik bir dille yansıttı. Kısa ve yalın cümlelerle oluşturduğu insan ve çevre betimlemelerinde sinematografik bir anlayışı benimsedi. "Uzun öykü" olarak tanımladığı tek romanı *Abdullah'ın Ablası*'nda yedi yaşındaki bir çocuğun yaşadığı imkânsız aşkı ve bu aşkın yarattığı acıları anlattı.

Yapıtları: Öykü: *Hop Eden Şey*, Ank.: Yeni Ankara, 1978; *Uyuyamamak*, İst.: Dönemli, 1987; *Enayi Bir Aşk*, İst.: YKY, 1997; *Çiçek Yiyen İnek*, İst.: YKY, 2006.
Roman (Uzun Öykü): *Abdullah'ın Ablası*, İst.: YKY, 1996.
Diğer: *Teknoloji Seçimi ve İstihdam*, 1978; *Enflasyon*, 1982; *Dış Ticaret Kuramlarının Evrimi*, 1992.
Kaynaklar: *BF* (13 Eylül 1999); F. Akatlı, *Bir Pencereden*, İst.: Adam, 1982.

YIRCALI, SITKI *(Balıkesir, 13 Eylül 1908 - İstanbul, 29 Aralık 1988)* Şair.

İlkokulu Balıkesir ve Konya'da okudu. Kabataş Lisesi'ni (1928) ve İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Fransa'ya giderek Sorbonne Üni. Hukuk Fakültesi'nde doktora yaptı (1935). Yurda dönüşünde kısa bir süre Bakırköy Dezesyan Lisesi'nde Türkçe öğretmenliği ve Maliye Bakanlığı'nda müfettişlik yaptı. Daha sonra Balıkesir'e yerleşerek serbest avukatlığa başladı. Demokrat Parti Balıkesir il başkanı olarak politikaya atıldı. 1946'da Meclis'e girdi; 1960'a kadar milletvekilliğinin yanı sıra çeşitli bakanlıklar da yaptı. 27 Mayıs 1960 İhtilali'nden sonra bir süre Yassıada'da tutuklu kaldı. Adalet Partisi'nden Balıkesir senatörü seçildi (1975). Türk Parlamenterler Birliği genel başkanlığını yürüttü. Evli ve iki çocuk babasıydı.

1930'dan başlayarak çeşitli dergi ve gazetelerde şiir ve makaleleri yer aldı. Hececiler ve Yedi Meşaleciler'le dostluk kurdu; Fransa'da doktora yaparken tanıştığı Yahya Kemal'den etkilendi. Öykü ve şiirleri *Hisar*, *Varlık* ve *İnsan* dergilerinde yayımlandı. Yıllar sonra *Dost* dergisinde yayımladığı şiirlerle edebiyata döndü. Şiir ve öykülerinin yanı sıra hukuksal, mali ve sosyal konularda yayımlanmış çok sayıda makalesi ve bir de çevirisi bulunmaktadır.

Yapıtları: Şiir: *Kilitlenmiş Dünya*, Ank.: Ajans-Türk Mtb., 1958; *Üçüncü Katın İnsanları*, (ilk kitabında yayımladığı şiirler ve yenileri) Ank.: Ajans-Türk Mtb., 1959; *Narlıkahvede Deli Divane*, Ank.: Yet, 1966; *Toprak Gemi*, Ank.: Ajans-Türk Mtb., 1985.
Gezi: *Batı'ya Kalkan Tren*, Ank.: Yet, 1965.
Kaynaklar: "Yırcalı, Sıtkı", *TDEA*, VIII, 599; Kurdakul, *Sözlük*, 659; Karaalioğlu, 627; F. Toprak (haz.), *Ömer Faruk Toprak'ın Kaleminden Portreler*, Ank., 1999, s. 204.

YİĞENOĞLU, ÇETİN *(Kozan/Adana, 20 Aralık 1948 -)* Öykücü, gazeteci.

Terzi Nezihe Hanım ile terzi Ali Murtaza Yiğenoğlu'nun oğlu. İlk ve orta öğrenimini Kozan'da tamamladı; İÜ Gazetecilik Yüksek Okulu'nu bitirdi. 1978'den beri gazetecilik yapıyor. Çukurova Gazeteciler Cemiyeti başkanlığını yürüttü (1991-95); bu cemiyetin yayın organı *Çukurova Postası*'nı çıkardı. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. Adana'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası. Haber, röportaj ve yazılarını *Cumhuriyet* gazetesinde yayımladı.

Ödül: "Kartal Yavrusu" ile 1996 Haldun Taner Öykü Ödülü (ikincilik); Çağdaş Gazeteciler Derneği 1981 Haber, 1986 Röportaj Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Irazca Yıldız Köy Gazinosu*, Ank.: Yaba, 1989; *Son Meyhaneci*, İst.: Sel, 1996.
Roman: *İnokin-Bir Aşk Bilmecesi*, İst.: Çağdaş, 1997; *Gasteci*, İst.: Gendaş, 2000; *Haydar'ı Öldürmek*, İst.: YKY, 2005; *Kırmızı Koku*, İst.: Cumhuriyet, 2007.
Kaynaklar: *BF* (26 Nisan 1999).

YİĞİTER, UMRAN NAZİF *(İstanbul, 21 Mart 1915 - İstanbul, 28 Aralık 1964)* Öykücü.

Yerel gazetelerdeki makalelerinde Semine Meral imzasını kullandı. Sağlık müdürlerinden Dr. Nazif Bey'in oğlu. Babasının görevi nedeniyle çocukluğu Anadolu'nun çeşitli kent ve kasabalarında geçti. İlköğrenimini Isparta'da (1927), lise öğrenimini İstanbul Pertevniyal Lisesi'nde tamamladı (1933). İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1936). Konya'nın çeşitli ilçelerinde ve Zonguldak'ta savcılık, yargıçlık görevlerinde bulundu. Adli görevinden ayrılarak İstanbul'a yerleştikten sonra, 1950'ye kadar serbest avukat olarak çalıştı. 1950 seçimlerinde Demokrat Parti'den milletvekili seçilerek Meclis'e girdi, ancak 1954 seçimlerinden önce milletvekilliğinden ayrılarak İstanbul 2. Noteri oldu. Ölümüne kadar noterliği sürdürdü. Feriköy Mezarlığı'nda gömülüdür.

Zonguldak'ta bulunduğu yıllarda haftalık *Yeni Zonguldak* ve *Ocak* gazetelerini yönetti ve bu gazetelerde Semine Meral takma adıyla ma-

kaleler yazdı. "Tangonun Ölümü" adlı romanı *Yeni Zonguldak* gazetesinde tefrika edildi. İlk öyküsü *Çocuk Sesi* adlı bir çocuk dergisinde (1930), kendisince sanat değeri taşıyan ilk öyküsü ("Renkli Fener") *Varlık* dergisinde yayımlandı (1933).

Yapıtlarında Anadolu insanının, özellikle de Orta Anadolu ve Karadeniz yöresi insanının sorunlarını dile getirmiştir. Taşra yaşamından edindiği izlenim ve gözlemlerden yola çıkarak, işçileri, köylüleri, küçük memurları, amir-memur ilişkilerini anlatmıştır. Gerçekçi bir tutumun egemen olduğu öykülerinde toplumsal yapıdaki bozuklukları, bu yapı içerisindeki bireyin sorunlarıyla yoksulluklarını, umutlarını, çelişkilerini, iç dünyalarını yansıtmıştır. Anadolu kasabalarındaki gündelik hayatı yansıttığı bu öykülerinde yer yer beliren gülmece öğesi, duygulu anlatımını etkili kılmıştır.

Yapıtları: Öykü: *Karadenizli Amele*, 1933; *İçimizden Birkaçı*, Zonguldak: Zonguldak Halkevi, 1941; *Yaşamak İçin*, İst.: Varlık, 1948; *Gar Saati*, İst.: Yeditepe, 1951; *Tepedeki Ev*, Ank.: Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, 1954; *Aşk Üçgeni*, İst.: Yeditepe, 1962.
Diğer: *Kömür Havzasında Amele Hukuku*, Zonguldak, 1943.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 394; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 717; "Yiğitler, Umran Nazif", *TDEA*, VIII, 600; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1232.

YİĞİT, ŞÜKRAN *(İstanbul, 21 Temmuz 1961 -)* Romancı.

Türkân Hanım ile asker İbrahim Yiğit'in kızı. Ankara Yenimahalle Fatih Ilkokulu'nda ve Keçiören Lisesi'nde okudu. ODTÜ Endüstri Mühendisliği Bölümü mezunu. Endüstri mühendisi, sistem programcısı, yazılım mühendisi, risk analisti olarak çalıştı. Frankfurt'ta yaşıyor; evli.

Yapıtları: Roman: *Ankara Mon Amour*, İst.: İletişim, 2003; *Bir Akdeniz Kedisinin Hatıraları*, İst.: İletişim, 2004; *Çatıkatı Aşıkları*, İst.: İletişim, 2008.
Kaynaklar: *BF* (10 Mart 2009)

YİĞİTLER, H. ZEKÂİ *(Karaman, 20 Ağustos 1941 - Ankara, 2004)* Şair, derlemeci.

Asıl adı Zekâi Yiğitler. Ayşe Hanım ile işçi Halil İbrahim Yiğitler'in oğlu. Romancı ve çevirmen Halil Gökhan oğludur. Akşehir İlköğretmen Okulu'nu (1959) ve İstanbul Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi (1962). Elbistan, Tarsus, Balıkesir, Edremit ve İstanbul'da öğretmen, Ankara Film-Radyo-Televizyon Eğitim Merkezi'nde yapımcı olarak görev yaptı; on üç dizilik çocuk oyunu "Azmi ile Cezmi" 1986'da televizyonda gösterildi. Senaryo ve radyo oyunu yazarlığı, televizyon programcılığı yaptı. Şiirlerini 1958'den itibaren *Varlık*, *Çağrı*, *Ilgaz*, *Hisar*, *Kemalist Ülkü*, *Soyut*, *Türk Dili*, *Oluşum*, *Yelken* ve *Yazko Edebiyat* dergilerinde yayımladı. Şiirlerinde aşk, umut, acı ve toplumsal sorunlar üzerinde yoğunlaştı.

Ödül: 1958 Çağrı Dergisi Hikâye Ödülü (birincilik); 1971 Kemalist Ülkü Dergisi Atatürk Şiiri Ödülü (ikincilik).

Yapıtları: Şiir: *Mavi Güvercin*, İst.: Köymen, 1961; *Senin Gözlerine Bakmak*, İst.: kendi yayını, 1962; *Kutup Gülü*, İst.: Beşgen, 1962; *10 Kasımlarda Atatürk*, İst.: kendi yayını, 1962; *Günde Güneş*, İst.: kendi yayını, 1965; *Atatürk Destan*, Adana: kendi yayını, 1967; *Deniz Çağım*, Balıkesir: kendi yayını, 1970; *Nasrettin Hoca Şiirleri*, Balıkesir: kendi yayını, 1971; *Susan Toprak*, Balıkesir: kendi yayını, 1972; *Savaşın Soluğu*, İst.: Yücel, 1975; *Atom Çocuklarının Romanı*, İzmir: kendi yayını, 1979; *Nasrettin Hoca'dan Şakalar Şiirler*, Balıkesir: kendi yayını, 1979; *Atamıza 100. Yıl Oratoryosu*, Ank.: kendi yayını, 1982; *Nasrettin Hoca*, İst.: Esin, 1982; *Resimlerle Nasrettin Hoca*, Ank.: Öğün, 1986.
Çocuk Romanı: *Öğretmenim*, İst.: Milliyet, 1974; *Gökhan ile Özhancık*, İst.: Milliyet, 1980.
Derleme: *Derdiyok ile Zülfüsiyah*, Ank.: Öğün, 1986; *Leyla ile Mecnun*, Ank.: Öğün, 1986; *Kerem ile Aslı*, Ank.: Öğün, 1986; *Karacaoğlan*, Ank.: Öğün, 1986; *Arzu ile Kamber*, Ank.: Öğün, 1986; *Dadaloğlu*, Ank.: Öğün, 1986; *Tahir ile Zühre*, Ank.: Öğün, 1986; *Âşık Garip*, Ank.: Öğün, 1986; *Ferhat ile Şirin*, Ank.: Öğün, 1986; *Maviş ile Necip*, Ank.: Öğün, 1986; *Varaka ile Gülşah*, Ank.: Öğün, 1986; *Emrah ile Selvi*, Ank.: Öğün, 1986; *Sürmelibey ile Telli Senem*, Ank.: Öğün, 1986; *Yusuf ile Züleyha*, Ank.: Öğün, 1986; *Türk ve Dünya Edebiyatından Şairler ve Yazarlar*, Ank.: Öğün, 1988; *İmlâ Kılavuzu*, Ank.: Öğün, 1988; *Rubailer* (Ömer Hayyam), Ank.: Ayyıldız, 1998.
Çeviri: *Bir Lokma Et* (J. London); *Beyaz Geceler* (Dostoyevski).
Kaynaklar: *BF* (3 Ağustos 1999); Karaalioğlu, 629; H. Gökhan, "Savaşı Soluğu", *Varlık*, S. 1115 (Ağustos 2000).

YİĞİTOĞLU, ALİ SELAHATTİN *(İstanbul, 1887 - İstanbul, 31 Aralık 1939)* Şair.

Yazı ve şiirlerinde Ali Salahi imzasını kullandı. Maarif Nezareti kâtiplerinden Hüseyin Hüsnü Bey'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Sultanahmet Mahalle Mektebi'nde ve Kadırga Rüştiyesi'nde gördü. Mekteb-i İdadi-i Mülki'den mezun olduktan sonra iki yıl kadar Hukuk Mektebi'nde okudu. Hattat olan babasının, yetişmesinde büyük katkıları oldu. Çalışma hayatına Maarif Nezareti Teftiş ve Muayene Heyeti'nde kâtip olarak başla-

dı. Daha sonra öğretmenlik mesleğine geçti. Bezm-i Âlem Kız Lisesi, Galatasaray Lisesi ve Kadıköy Erkek Lisesi'nde Farsça okuttu. Farsça dersinin kaldırılmasından sonra çeşitli okullarda Türkçe ve edebiyat dersleri verdi. Son görev yeri olan Pertevniyal Lisesi'nden kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Merkez Efendi haziresinde gömülüdür.

Yiğitoğlu geleneksel şiire bağlı kalarak, aruz vezniyle yazmış bir şairdir. Dini-tasavvufi nitelikte ürünler vermiştir. II. Meşrutiyet (1908) sonrası düşünce hareketlerinden İslamcılığa yakın durmuştur. Yazıları ve şiirleri *Sırat-ı Müstakim*, *Sebilürreşad*, *Beyanü'l-hak*, *Misbah* gibi dönemin çeşitli dergilerinde yayımlanmıştır. Refet Avni'nin çıkardığı *Meram* dergisinin edebiyat sayfasının başyazarlığını yaptı. Şiirlerinin yanı sıra "Bezm-i Âlem Kız Lisesi Marşı", "Erenköy Lisesi Marşı", "Ankara Lisesi Marşı"nın sözlerini yazmıştır. Sadi, Abdülhak Hâmit ve Mehmet Akif gibi şairlerden etkilendiği belirtilmiştir. İslam büyüklerinden on dokuzunu ele alan "Ravzatu'l-İhlas" adlı manzum yapıtı basılmamıştır.

Yapıtları: Şiir: *Aşkın Sesi*, İst.: Sühulet Mtb., 1925
Düzyazı: *Mahasin-i Ahlak*, İst.: Matbaa-i Kütüphane-i Cihan, 1324/1906.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, 1639; F. A. Tansel, "XX. Asır Türk Edebiyatının Unutulmaması Gereken Şairlerinden Ali Selahaddin Yiğitoğlu", *İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, III (1977); "Yiğitoğlu, Ali Selahaddin", *TDEA*, VIII, 600.

YOLGİDEN, SELAHATTİN *(İstanbul, 7 Mart 1977 -)* Şair.

Sabiha Hanım ile işçi emeklisi Selahattin Yolgiden'in oğlu. Avcılar Endüstri Meslek Lisesi'nde okudu. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ve Kamu Yönetimi öğrenimlerini yarım bıraktı. DNR mağazalarının müzik direktörü. İstanbul'da yaşıyor; bekâr. İlk şiiri ("Gölge") *E* dergisinde çıktı (2000). Şiirleri *Adam Sanat, Özgür Edebiyat, Sözcükler, Öteki-siz, kitap-lık* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları: Şiir: *Su Kıyısında Kimse Yoktu*, İst.: Adam, 2004; *Gün Geceye Küstüğünde*, İst.: 2006 Yay., 2007; *Umutsuz Limanlar*, İst.: Sel, 2009.
Kaynaklar: *BF* (10 Mart 2009).

YORULMAZ, AHMET *(Ayvalık/Balıkesir, 1932 -)* Yazar.

Ortaokulu bitirdikten sonra öğrenim görmedi; Yunanca öğrendi. Bir süre İstanbul'da gazeteci olarak çalıştı (1952); Ayvalık'ta *Türk Dünyası* gazetesini çıkardı (1961), Geylan Kitabevi'ni kurdu ve işletti (1963-96). Çağdaş Yunan edebiyatından şiir ve roman çevirileri vardır.

Yapıtları: Roman: *Savaşın Çocukları: Girit'ten Sonra Ayvalık*, (2. bas.) İst.: Belge, 1997; *Kuşaklar - ya da Ayvalık Yaşantısı*, Ayvalık: Geylan, 1999; *Girit'ten Cunda'ya*, İst.: Remzi, 2003.
Diğer: *Ayvalık'ı Gezerken*, İst.: Geylan, 1977 (genişletilmiş yb 1991); *Ayvalık'ta İz Bırakanlar*, (portreler-anılar) 1998; *Cunda Yolu Ayvalık'tan Geçer*, İst.: Remzi, 2009.
Başlıca Çevirileri: *Post Avcısı* (S. Mirivilis), İst., 1981; *Tombik ile Zıpzıp* (E. Aleksiyu), İst., 1981; *Eski Tüfekler*, (M. Koumanderas), İst.: Bir, 1998; Aşk Hikâyesi, (V. Vasilikos), İst.: 2000.
Kaynaklar: Kurdakul, *Sözlük* (1999), 718.

YORULMAZ, ENVER *(Diyarbakır, 27 Kasım 1947 -)* Şair, öykücü, romancı.

Mustafa Özgür Başaran ve Mustafa Naci takma adlarını kullandı. Sıdıka Hanım ile memur Ahmet Yorulmaz'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Diyarbakır'da tamamladı; Gazi Üni. Basın Yayın Yüksek Okulu'nu bitirdi. Devlet Su İşleri, Devlet İstatistik Enstitüsü, İller Bankası ve Sümerbank'ta çalıştı; emekli. *Sümerbank*, *Çaba* ve *Yeni Çaba* dergilerini çıkardı. Çağdaş Gazeteciler Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; boşanmış, bir çocuk babası. İlk şiiri ("Yürü") 1961'de *Öz Diyarbakır* gazetesinde çıktı.

Yapıtları: Şiir: *Güneş Bir Başka Doğsun*, Ank.: kendi yayını, 1979; *Sen Hain Ol Yaşam*, Ank.: kendi yayını, 1982; *Seni Yalnız Gecelerime Sakladım*, İst.: ?, 2006.
Öykü: *Fato*, Ank.: kendi yayını, 1985; *Onaltıncı Sokak*, Ank.: kendi yayını, 1985; *Önce Umutlar Kök Saldı*, Ank.: kendi yayını, 1996; *Gecenin Sessizliği Altında*, Ank.: kendi yayını, 1996.
Roman: *Merhaba Yaşam*, Ank.: kendi yayını, 1986; *Sahildeki Adam*, Ank.: kendi yayını, 1987; *Tayfunlar Estikçe*, Ank.: kendi yayını, 1989; *Şafağın Öncüleri*, Ank.: kendi yayını, 1993.
Deneme: *Güneydoğu... Güneydoğu*, Ank.: kendi yayını, 1997; *Ne Yamandır Diyarbakır Elleri*, Ank.: kendi yayını, 1998; *Merhaba Ey Demokrasi*, Ank.: kendi yayını, 1999.
Kaynaklar: *BF* (7 Haziran 1999).

YÖNSEL, PERİDE CELAL
bak. Peride Celal

YÖNTEM, ALİ CANİP *(İstanbul, 1887 - İstanbul, 26 Ekim 1967)* Şair ve yazar.

Yekta Bahir, Gökalp, Celal Sakıp imzalarını da kullandı. Evkaf Nezareti memurlarından Halil Saip Bey ile Anapa müftüsü İslam Efendi'nin kızı Hafize Nuriye Hanım'ın oğlu.

İlköğrenimini Üsküdar'da Gülfem Hatun İptidaisi'nde yaptı. Toptaşı Askeri Rüştiyesi'nden sonra iki yıl kadar Selamsız'daki Fransız Mektebi'ne devam etti. Babasının Evkaf muhasebecisi olarak Selanik'e atanması üzerine Selanik Mülki İdadisi'ne girdi. Son sınıftayken açılan sınavı kazanarak İstanbul'daki Hukuk Mektebi'ne kaydoldu. Bir yıl kadar burada okuduktan sonra kaydını Selanik'te açılan Hukuk Mektebi'ne aldırdı. Aynı zamanda İttihat ve Terakki Mektebi'nde ve Ziraat Mekteb-i Âlisi'nde ders verdi (1908). 1909'da İstanbul'da kurulan Fecr-i Ati edebi topluluğuna girdi ve topluluğun Selanik'teki muhabir üyeliğini yaptı. Selanik'te yayımlanan ve Türk edebiyatında önemli bir yeri olan *Genç Kalemler* dergisinin başyazarı oldu. Balkan Savaşı'nın başlaması üzerine, öğreniminin son yılında İstanbul'a gitti. Bundan sonra öğrenimine devam etmedi. 1912'de Çanakkale Sultanisi'nde edebiyat ve felsefe öğretmeni olarak görevlendirildi. 1914'te İstanbul Gelenbevi Sultanisi'ne atandı. Bir süre sonra Darülmuallimin edebiyat öğretmenliğine getirildi. Lise ders kitaplarını hazırlamak üzere Darülfünun'da oluşturulan komisyona üye oldu (1917-18). İÜ Edebiyat Fakültesi'nde Yahya Kemal'in verdiği Türk edebiyatı tarihi dersini, şairin ayrılması üzerine bir yıl süreyle vekâleten okuttu. 1920'de Milli Mücadele'ye katılmak üzere Anadolu'ya geçti. Önce Trabzon Sultanisi müdürlüğüne, daha sonra Giresun maarif müdürlüğüne getirildi. 1922'de maarif umumi müfettişliğine atandı. Fakat kendi isteği ile öğretmenliğe dönerek (1923) Kabataş Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. Maarif Vekâleti'nde kütüphanelerin tasnifi için oluşturulan komisyonun başına getirildi. Türk Tarih Encümeni üyeliğine seçildi ve 1927'de tekrar Maarif Vekâleti umumi müfettişliği görevine getirildi. İki dönem Ordu milletvekili olarak Meclis'te bulundu (1943-42). Aynı yıl Türk Dili Tetkik Cemiyeti üyeliğine seçildi. 1943'te İÜ Edebiyat Fakültesi'ne Türk edebiyatı profesörü olarak atandı. 1950 seçimlerinde Demokrat Parti'den Bursa milletvekili seçildi. 1954'te milletvekilliğinden ayrıldıktan sonra İstanbul'a yerleşti. Son yıllarını yalnız bir şekilde geçirdi. Sahrayıcedit Mezarlığı'na gömüldü.

Küçük yaşlarda eski tarz gazeller yazmaya başlayan Ali Canip'in yayımlanan ilk yazısı ("Vatan Fedaisi Resneli Niyazi Bey) Selanik'te çıkan *Bağçe* adlı dergide yer aldı (17 Ağustos 1908). Yazı ve şiirlerini daha sonra *Kadın* (Selanik), *Resimli Kitap*, *Aşiyan*, *Hüsn ve Şiir*, başyazarlığını yaptığı *Genç Kalemler*, *Türk Yurdu*, *Halka Doğru*, *Yeni Mecmua*, *Küçük Mecmua*, *Çınaraltı* ve *Türkiyat Mecmuası*'nda yayımladı. Şiirlerinin yanında, "Milli Edebiyat Meselesi", "Bediiyat Bahisleri" adları altında edebiyat ve dil üzerine düşüncelerini ve Nedim, Osmanzade Taip gibi kişiler üzerine araştırmalarını da bu dergilerde yayımladı. Yaşadığı dönemle ilgili olarak, siyasi, edebi gözlem ve anılarını da hayatının son yıllarında *Yakın Tarihimiz* adlı dergide okuyucuya aktardı (1962-63).

Önceleri aruzla ve sone, biçimleriyle Tevfik Fikret etkisiyle şiirler yazan Ali Canip daha sonra yalın bir dille ve çoğunlukla hece ölçüsüyle yazmaya başladı. Şiir kitabını yayımladığı 1918'den sonra ise daha çok dil ve edebiyat, özellikle 18. yy'a ait kişiler ve yapıtlar üzerine yazdığı makale ve araştırma yazılarıyla öne çıktı.

Yapıtları: Şiir: *Geçtiğim Yol*, İst.: Halk Kitaphanesi, 1334/1918.

Araştırma-İnceleme-Derleme: *Milli Edebiyat Meselesi ve Cenap Bey'le Münakaşalarım 1328-1329*, İst.: Kanaat, 1918; *Edebiyat*, (liseler için ders kitabı) İst.: Maarif Vekâleti, 1340/1924; *Epope*, İst.: Maarif Vekâleti, 1927; *Leyla ve Mecnun*, (Fuzuli'den özet ve seçme) İst.: Maarif Vekâleti, 1927; *Naima Tarihi*, İst.: Maarif Vekâleti, 1927; *Ömer Seyfeddin: Hayatı ve Eserleri*, İst.: A. Halit, 1935.

Antoloji: *Türk Edebiyatı Antolojisi*, İst.: Devlet B., 1930.

Kaynaklar: Ömer Seyfettin, "Ali Canib Bey ve Sanatı", *Nevsal-i Milli*, İst., 1914, s. 299-313; İbnülemin, *Şairler*, I, 193-195; Ergun, I, 407-414; S. N. Ergun, *Ali Canip: Hayatı ve Eserleri*, 1937; F. A. Tansel, "Ali Canib Yöntem", *TTK Belleten*, XXXII/125, 1968; Banarlı, *RTET*, II, 1108-1109; Akyüz, *Antoloji* (1986), s. 641-648; Nüzhet Haşim, *Milli Edebiyata Doğru*, 1918; H. S. Gezgin, "Ali Canib", *Yeni Mecmua*, c. II, S. 38 (19 İkincikânun 1940); Necatigil, *İsimler*, 395; "Yöntem, Ali Canip", *TDEA*, VIII, 603-604.

YÖRÜK, CENGİZ *(Aydın, 1928 - İstanbul 14 Nisan 2008)* Öykücü.

Milli Mücadele'nin tanınan isimlerinden Yörük Ali Efe'nin oğlu. İzmir İnönü (Namık Kemal) Lisesi'ni bitirdi. Bir süre Aydın'da ticaretle uğraştıktan sonra İstanbul'a yerleşerek kurduğu bir reklam şirketinin yöneticiliğini yaptı.

Köy notları türündeki ilk yazısı 1950'de *Varlık*'ta, ilk öyküsü Ağustos 1952'de *Küçük*

Dergi'de çıktı. 1950'lerden itibaren *Varlık*, *Küçük Dergi*, *İstanbul*, *Yeditepe* gibi dergilerde öykülerini yayımladı. Ege Bölgesi kasaba ve bucaklarından seçtiği kişilerin çevre ilişkileri içindeki serüvenlerini yansıtırken, öykünün alışılmış kalıplarından kaçınmaya çalıştığı, ancak yeni bir anlatım ve yapı kurmakta zorlandığı belirtildi. A. Köksal'a göre, "1950'lerden sonra gelen yenilikçi kuşağın denemelerine katılmayarak (...) açık bir anlatımla insan ve yurt gerçeklerini işledi."

Yapıtları: Öykü: *Yoldaki Taşlar*, İst., Yeditepe, 1954; *Çölde Bir Deve*, İst.: Yeditepe, 1965; *Yalnız Kalanlar*, İst.: Yeditepe, 1967.
Derleme: *Yeni Şiirimizden*, İst.: Yörük, 1962.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 395; Kurdakul, *Sözlük*, 661; Karaalioğlu, 631; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1234; "Yörük, Cengiz", *TDEA*, VIII, 605.

YULA, ÖZEN *(Eskişehir, 7 Eylül 1965 -)* Öykücü, oyun yazarı.

Tam adı Mutlu Özen Yula. Eğitimci Nedret Hanım ile Albay Halit Yaşar Yula'nın oğlu. Anadolu Lisesi'nde ve ABD'de West Albany High School'da okudu. Hacettepe Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. İktisat Bölümü'nü bitirdi; yüksek lisansını DTCF Tiyatro Bölümü'nde tamamladı. Yapı Kredi Yayınları'nda *kitap-lık* dergisi editörü olarak çalıştı (1996-98), reklam yazarlığı yaptı. İstanbul'da yaşıyor.

Biçem denemelerine ve dil oyunlarına dayalı öykülerinde kentleşmenin getirdiği yabancılaşma, mekanikleşme, yozlaşma ve yalnızlık gibi temaları ustalıklı bir dille işledi. Oyunlarında ise sözün inceliklerinden yararlanan Yula'nın, şiirsel bir dil ve titiz bir kurgunun ürünü olan "80060 – İstanbul Beyaz, Rakı Rengârenk", "Ay Tedirginliği", "Hayat Devam Ediyor – Renklerin Hayat" adlı oyunları sahnelendi.

Ödül: *Ay Tedirginliği* oyunuyla 2001 Afife Jale Tiyatro Ödülü; *Arızalı Kalpler* kitabında yer alan "Mazi Taşıyan Trenler" adlı öyküsüyle 2002 Haldun Taner Öykü ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Öbür Dünya Bilgisi*, İst.: İletişim, 1993; *Buğuevi*, İst.: İletişim, 1998; *Arızalı Kalpler*, İst.: Doğan Kitap, 2002; *Tanrı Kimseyi Duymuyor*, İst.: YKY, 2005.
Anlatı: *Kayıpkent Üçlemesi*, İst.: Mitos, 1995; *Jartiyer, Kırbaç ve Baby-Doll'un Ötesindekiler: Hayattan Apartma 21 Kadın Portresi*, İst.: Doğan Kitapçılık, 2001.
Roman: *Hayat Bir Kere*, İst.: Doğan, 2000; *Gizli Aşk Bu*, İst.: Everest, 2009.
Oyun: *Toplu Oyunları 1*, ("Ay Tedirginliği", "Dünyanın Ortasında Bir Yer"), İst.: Mitos Boyut, 1996; *Toplu Oyunları 2*, ("İstanbul Beyaz, Rakı Rengârenk", "Kırmızı Yorgunları", "Gözü Kara") İst.: Mitos Boyut, 1998; *Toplu Oyunları 3*, ("Gayri Resmi Hürrem", "Sahibinden Kiralık", "Yakındoğu'da Emanet"), İst.: Mitos Boyut, 2002; *Toplu Oyunlar 4*, İst.: YKY, 2007; *İtiraz Oyunları*, İst.: Mitos Boyut, 2008.
Kaynaklar: *BF* (16 Ekim 2000); A. Sevinç, "Mesele'lerin Sufle Ettiği 'Mesela'lar", *Virgül*, Haziran 2000.

YUMER, HÜR *(İstanbul, 1955 - İstanbul, 1994)* Yazar, çevirmen.

Huceste Hanım ile gençliğinde öykü yazarlığı ve gazetecilik de yapmış olan Sacit Yumer'in oğlu. Maçka 19 Mayıs İlkokulu ve Saint Michel'de okudu. Çocukluğu ve ilkgençlik yılları Beykoz'da geçti. Gronoble Üni. İktisadi Bilimler Fakültesi'ni bitirdi. Adam Yayınları'nda redaktörlük, İÜ Yabancı Diller Bölümü'nde Fransızca okutmanlığı yaptı; *Metis Çeviri* dergisinde çalıştı (1987-92). İntihar ederek yaşamına son verdi.

Bazı öykülerini *Defter* dergisinde yayımladı. Yaşamının son yıllarında oyun yazımıyla ilgilendi. İstanbul Devlet Tiyatrosu'nda sahnelenen (1993-94) "Kassandra" adlı oyunu Serra Yılmaz ile birlikte çevirdi; bu oyunun ve *Tartuffe*'ün dramaturji çalışmalarında yer aldı. Öyküleri, ölümünden sonra *Ahdım Var*'da toplandı. P. Nizan'dan çevirdiği yayımlanmamış bir kitabı da vardır ("Antoine Boyle").

Yapıtları: Öykü: *Ahdım Var*, İst.: Metis, 1995.
Çeviri: *Doğu Öyküleri* (M. Yourcenar), İst.: Adam, 1985; *Bir Ölüm Bağışlamak* (M. Yourcenar), İst.: Adam, 1988; *Giacometti'nin Atölyesi* (J. Genet), İst.: Metis, 1990; *Ölüler Ansiklopedisi* (D. Kiş), İst.: Remzi, 1991.
Kaynaklar: *BF* (26 Ekim 2000; yayımcısı S. Sökmen tarafından).

YUND, KERİM *(Silifke, Mayıs 1912 - 1 Mayıs 1997)* Şair, folklor araştırmacısı.

Asıl adı Kerim Sami. Kerim Özdemir, Akoğlu Sami imzalarını da kullandı. Babası Mustafa Efendi'nin Çanakkale Savaşı'nda ölmesiyle çok küçük yaşta yetim kaldı. İlköğrenimini Silifke, Dörtyol ve Pazarcık'ta tamamladı. İstanbul'da Orman Mektebi'ni bitirdi (1934). Orman Genel Müdürlüğü'nde çeşitli görevlerde bulundu. Dışardan sınavla Ankara Gazi Lisesi'ni (1942), ardından Hukuk Fakültesi'ni (1948) bitirdi. Adana bölgesine orman müfettişi olarak atandı. 1954'te Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak seçimlere katıldı, ancak kazanamadı. Bir süre Ankara'da serbest avukatlık yaptıktan

sonra İstanbul'da Orman Başmüdürlüğü'nde çalışmaya başladı (1956); 1972'de buradan emekli oldu. Dul ve üç çocuk babasıydı.

İlk yazısı İsmail Habib'in [Sevük] Adana'da yayımladığı *Adana Mıntıkası Maarif Mecmuası*'nda çıktı ("Atalar Sözü", 13 tefrika, 1930-31). Halkevlerinin dergileri başta olmak üzere *Kopuz*, *Çınaraltı*, *Türk Dili*, *Türk Folklor Araştırmaları*, *Hisar* gibi dergilerde folklor üzerine makaleleri ve şiirleri yayımlandı. *Yeşil Türkiye* adlı bir dergi çıkardı (105 sayı, 1951-59). Yazılarının çoğu orman ve ağaç sevgisi üzerinedir. Hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde hamasi konuları işlemiştir. Dil üzerine araştırma ve derlemeleri de vardır.

Ödül: Folklor Araştırmaları Kurumu 1989 Hasan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Kokulu Çam*, İst., 1940; *Savaş Türküleri*, Ank.: Titaş B., 1942; *Orman*, Ank.: Kültür Basım ve Yayım Kooperatifi, 1949; *İçel Dağlarından*, 1954; *Silifke Türküsü*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1961.
Öykü: *Çocuklara Tabiat Hikâyeleri*, Ank.: Kültür Basım ve Yayın Kooperatifi, 1948.
Derleme: *Ağaç-Orman Üzerine Atasözleri ve Açıklamaları*, Ank.: Recep Ulusoğlu B., 1942; *İçel Antolojisi*, 1952; *İçel'den Yapraklar*, Ank.: Desen Mtb., 1954; *Ormancılıkla İlgili Atasözleri, Deyimler, Dilekler, Mecazlar*, İst.: Türkiye Harsi ve İçtimai Araştırmalar Derneği, 1966.
Biyografi: *Hoca Ali Rıza ve Eserleri*, (H. Kutlu ile) Ank.: Verim, 1950; *Kerim Yund ve Eserleri*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1961; *Hüseyin Fehmi İmer, Hayatı, Hatıraları*, İst.: Baha Mtb., [1973?].
Folklor: *Prehistorik ve İlk Çağlarda Türklerde Ağaç Medeniyeti*, Ank.: Sakarya B., 1947; *Folklor ve Sosyoloji*, İst.: Türkiye Harsi ve İçtimai Araştırmalar Derneği, 1964; *Silifke'de Kültür İklimi*, İst.: Türkiye Harsi ve İçtimai Araştırmalar Derneği, 1962; *Turizm Bakımından Silifke*, İst.: Toker Mtb., 1966; *Ord. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun Folklor Yönü*, İst.: İÜ İktisat Fak., 1976.
Diğer: *Çam Kese Böceği*, İst.: Yeşil Türkiye Cemiyeti, 1952; *Ordu ve Orman*, Ank.: Desen Mtb., 1954; *Türkiye Orman Umum Müdürleri Albümü*, İst.: Hüsnütabiat Mtb., 1959; *İlkokullarda Ormancılık Öğretiminin Amacı*, İst., Pedagoji Cemiyeti., 1959; *İstiklal Marşı Bilgisi*, İst.: Türkiye Harsi ve İçtimai Araştırmalar Derneği, 1961.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 395; Karaalioğlu, 631; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 719-720; "Yund, Kerim", *TDEA*, VIII, 605; *Kerim Yund ve Eserleri*, İst., 1961; M. S. Koz, "Adana Mıntıkası Maarif Mecmuası (Çukurova'da Memleket-Memleket Çukurova'da)", *II. Karacaoğlan-Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu-Bildiriler*, Adana, 1993, s. 428-429.

YUNUS KORAY *(Sülekler/Korkuteli/Antalya, 25 Ekim 1957 -)* Şair.

Asıl adı Koray KÜÇÜKEMİROĞLU. Yunus Koray K. ve Hayali imzalarını da kullandı. Feride Saryet Hanım ile öğretmen Galip Küçükemiroğlu'nun oğlu. Antalya Lisesi'nden (1976) sonra DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nı (1982) bitirdi. Antalyaspor genç takımı, Finikespor ve Korkutelispor'da futbol oynadı (1974-78). Balıkesir ve İzmir'de öğretmenlik, düzeltmenlik ve sigortacılık yaptı. 1994'ten sonra Namık Kemal Lisesi ve özel bir dershanede edebiyat öğretmenliği yaptı. Edebiyatçılar Derneği yönetim kurulu üyesi. İzmir'de yaşıyor, iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Beyazı Emziren") 1977'de *Türk Dili*'nde çıktı. Şiir ve yazılarını *Varlık*, *Türkiye Yazıları*, *Somut*, *Oluşum*, *Yusufçuk*, *Tan*, *Milliyet Sanat*, *Yeni Biçem*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Gösteri* ve *Mavi Derinlik* dergilerinde yayımladı. Şiirlerinde "işçiliğin, gerçekliğin boyutları ile uygunluk içinde bütünselleştiği" (V. Öngören) kabul edildi.

Ödül: "Yaşamı Yargılayan Şiirler" dosyasıyla 1986 Akademi Kitabevi Şiir Başarı Ödülü; "Ölümsüz Ölüler" ile 1990 Mavi Derinlik Dergisi Şiir Ödülü (birincilik); *Karşı Kitap* ile 1995 Ali Rıza Ertan Şiir Başarı Ödülü ve Sabri Altınel Şiir Ödülü (ikincilik).

Yapıtları: Şiir: *Yaşamı Yargılayan Şiirler*, İst.: Cem, 1987; *Devlet ve Patika*, İst.: Gölge, 1993; *Karşı Kitap*, Ank.: Doruk, 1997; *Kuyudaki Sarkaç*, (Toplu Şiirler) İst.: Toplumsal Dönüşüm, 2003.
Kaynaklar: *BF* (30 Ekim 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 383-384; V. Öngören, "Yaşamı Yargılayan Şiirler", *Yeni Düşün*, Temmuz 1987; İ. Oluklu, "80'li Yılların Şiiri Üstüne Yunus Koray'a Sorular", *Karşı*, S. 80 (Aralık 1993); M. Y. Bilen, "Devlet ve Patika", *Varlık*, Ekim 1995; Ş. Kurdakul, "Yaşasın Edebiyat", *Cumhuriyet*, 30 Ekim 1995.

YURDABAK, HÜSEYİN *(Yoğunpelit/Beypazarı/Ankara, 1931 -)* Şair.

Tam adı H. Hüseyin Yurdabak. Hüseyin Çolak imzasını da kullandı (1947-65). Ayşe Hanım ile tüccar Ahmet Yurdabak'ın oğlu. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı. İstanbul Gazetecilik Yüksek Okulu'ndan mezun oldu (1954). Ticaretle uğraştı, sigortacılık yaptı. Ankara'da *Bahçe* (39 sayı, 1950-79), *Çağdaş Edebiyat* (45 sayı, 1960-65) ve *Karınca* (1975-80) dergilerini çıkardı. TYB ve İLESAM üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası. *Çağrı*, *Türk Dili*, *Türk Edebiyatı*, *Yedi*

Gün, *Her Hafta*, *20. Asır*, *Hanımeli*, *Nilüfer*, *Bahçe*, *Filiz*, *Gülpınar*, *Eflatun*, *Ufuk* dergilerinde yayımladığı şiir ve yazılarıyla tanındı. "Her mevsim içimden gelir geçersin" gibi pek çok şiiri şarkı formunda bestelendi.

Yapıtları: Şiir: *Altın Kumlar*, Ank.: Çağdaş Dergisi, 1963; *Hüzün Durağı*, Ank., 1993; *Hüzün Tadı*, Ank., 2003.
Şiir-Öykü: *Dört Kardeştik*, Ank.: Akın B., 1947.
İnceleme: *Liman (Halil Soyuer'in Şiirleri)*, Ank., 1950.
Derleme: *Türk İslam Tarihi ve Tarihçileri Hakkında Araştırmalar I: Matrakçı Nasuh, Şahsiyeti ve Eserleri*, İst.: Osman Yalçın Mtb., 1959; *Ateşe Esen Rüzgâr*, (özdeyişler) Ank., 1992; *Bahçe Şairleri*, (E. Ünver ve A. Satoğlu ile) Ank., 1992; *Gönül Sohbetleri Güldestesi*, (F. Halıcı ve A. Satoğlu ile) 3 c., Ank.: Çağrı Dergisi, 1997, 1998, 1999; *Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Ank.: Folklor Araştırmaları Kurumu, 1999; *Şiirle Yaşayanlar*, Ank., 2009; *Türk Edebiyatından Bir Demet I-II*, Ank., 2006.
Kaynaklar: *BF* (1999); "Yurdabak, Hüseyin", *TDEA*, VIII, 612.

YURDAKUL, AHMET *(Balıkesir, 20 Kasım 1954 -)* Öykücü, romancı.

Sıdıka Hanım ile Zeynel Yurdakul'un oğlu. İzmir Eşrefpaşa Lisesi'ni (1972), İÜ İktisat Fakültesi'ni (1977) bitirdi. Özel sektörde yönetici olarak çalıştı. PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İzmir'de yaşıyor; evli ve iki çocuk babası.

İlk öyküleri Attilâ İlhan'ın yönetimindeki *Demokrat İzmir* gazetesinin sanat sayfalarında çıktı (1972-73). 1985'te aldığı öykü ödülleriyle adını duyurdu. Daha sonra öykülerini *Sanat Olayı*, *Dönemeç*, *Varlık*, *Adam Sanat*, *Gösteri*, *Yeni Düşün*, *Adam Öykü* gibi dergilerde yayımlamayı sürdürdü.

Ödül: 1985 Enka Bilim ve Sanat Vakfı Öykü Ödülü (mansiyon); "Telgraf Telleri" adlı dosyasıyla 1985 Akademi Kitabevi Öykü Ödülü (birincilik); *Kahramanlar Ölmeli* ile 1988 Orhan Kemal Roman Armağanı; "Korsanın Seyir Defteri" dosyasıyla 1993 Yunus Nadi Yayımlanmamış Roman Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Körfez Üstü Yıldız Gezer*, Ank.: Bilgi, 1986; *Despina'nın Gözyaşları*, Ank.: Bilgi, 1996.
Roman: *Kahramanlar Ölmeli*, Ank.: Bilgi, 1988; *Yorgun Canlar*, Ank.: Bilgi, 1989; *Bir Masal Akşamı*, Ank.: Bilgi, 1991; *Korsanın Seyir Defteri*, Ank.: Bilgi, 1993; *Büyük Bulmaca*, Ank.: Bilgi, 1998.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 396-397; Kurdakul, *Sözlük* (1999), 721; *Kim Kimdir*, 767.

YURDAKUL, MEHMET EMİN *(İstanbul, Mayıs 1869 - İstanbul, 14 Ocak 1944)* Şair.

Balıkçı Salih Reis ile Emine Hanım'ın oğlu. Saray Mektebi denilen sıbyan mektebinden sonra Beşiktaş Askeri Rüştiyesi'ne gönderildi. Daha sonra Mülkiye Mektebi'nin idadi kısmına yazıldı, ancak 1887'de buradan ayrılmak zorunda kaldı ve maaşsız kâtip olarak Sadaret Dairesi Evrak Kalemi'nde çalışmaya başladı. 1889'da Hukuk Mektebi'ne kaydoldu, ancak Amerika'ya gitmek umuduyla iki yıl sonra buradan da ayrıldı. Bu tarihten itibaren edebiyatla ve özellikle şiirle daha yakından uğraşmaya başladı. 1891'de, Ahmet Cevat Paşa'nın tavsiyesiyle Rüsumat İdaresi'ne evrak müdürü olarak atandı.

İstanbul'a gelen İslam düşünürü Cemalettin Efgani'nin sohbetlerine katıldı, zamanla onu rehber olarak kabul etti. 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı sırasında doğrudan doğruya hece vezni ve sade Türkçe ile şiirler yazmaya başladı. Ulusal duyguları halkın anlayabileceği bir dille anlatan bu şiirler geniş bir okuyucu çevresinde büyük yankı yaptı. 1898'de bu şiirleri, Recaizade Ekrem, Abdülhak Hâmit, Şemsettin Sami, Rıza Tevfik ve Fazlı Necip'in takrizleri, ressam Zonaro'nun resimleriyle birlikte *Türkçe Şiirler* adıyla kitap halinde yayımladı.

1907'de İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girdi, aynı yıl Erzurum rüsumat nazırlığına, 1908'de, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Trabzon rüsumat nazırlığına atandı. 31 Mart Olayı'ndan (1909) sonra getirildiği Bahriye Nezareti müsteşarlığında yalnızca bir ay kadar kalabildi. Eylül 1909'da Hicaz valiliğine atandı, ancak siyasi kargaşanın hüküm sürdüğü Hicaz'da Şerif Hüseyin ile anlaşmazlığa düşünce, kendi isteğiyle Sivas valiliğine getirildi (Mart 1910). Üç ay kadar sonra istifa ederek İstanbul'a döndü; Haziran 1911'de kurulan Türk Ocağı'nın başkanlığına getirildi, Türk Yurdu Cemiyeti'nin kuruluşuna katıldı. Aynı yılın sonlarında atandığı Erzurum valiliğinde bir yıl kadar kaldıktan sonra emekliye ayrıldı.

Mütareke'den sonra İstanbul'un işgali üzerine, Yusuf Akçura ile İstanbul'dan ayrılarak İnebolu yoluyla Ankara'ya gitti (Nisan 1921). Milli Mücadele bütün şiddetiyle devam ederken halkın moralini yükseltmek amacıyla Samih Rifat'la birlikte konuşmalar yapmak üzere Anadolu'yu dolaştı. 1923'ten ölümüne kadar Şarkikarahisar, Urfa ve İstanbul milletvekili

olarak TBMM'de görev yaptı. Kalbinden rahatsızlanarak yatırıldığı Alman Hastanesi'nde öldü; Zincirlikuyu Mezarlığı'na gömüldü.

Türk edebiyatı tarihinde daha çok "Anadolu'dan Bir Ses yahut Cenge Giderken" adlı şiiriyle tanınan Mehmet Emin esas olarak halk zevkinin hüküm sürdüğü bir çevrede yetişmiş, edebi zevkinin oluşumunda da küçük yaşta babasından dinlediği halk öykülerinin büyük etkisi olmuştur. Yeni Türk şiirinde ulusallaşma hareketini başlattığı kabul edilen Mehmet Emin, şiir tekniği ve estetik açıdan güçlü bir şair olmasa da, halkın zevk ve anlayışından hareket etmesi, yerli hayata ait sahneleri halkın diliyle anlatması bakımından Türk şiirinde yepyeni bir hareket başlatmıştır. *Türkçe Şiirler*'den sonra sanat hayatının önemli bir dönemeci kabul edilen *Türk Sazı* doğrudan doğruya Türk ulusuna karşı duyduğu sevgiyi dile getirmektedir.

Şiir anlayışını "güzellik için olmakla birlikte iyilik içindir de!" sözleriyle dile getiren Mehmet Emin, çağdaşı olan Servet-i Fünuncular'ın tersine, sanatın amacını ideal güzelliğe ulaşmak yerine, "milli fayda sağlamak" biçimde görmüştür.

Yapıtları: Şiir: *Türkçe Şiirler*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1316/1898; *Türk Sazı*, İst.: Matbaa-i Hayriye, 1330/1914; *Ey Türk Uyan!*, İst.: Babikyan Mtb., 1320/1914; *Tan Sesleri*, İst.: Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1331/1915; *Ordunun Destanı*, İst.: Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1332/1916; *Dicle Önünde*, İst.: Harp Mecmuası, 1332/1916; *Hastabakıcı Hanımlar*, İst.: Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1333/1917; *Turan'a Doğru*, İst.: Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1334/1918; *Zafer Yolunda*, İst.: Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1334/1918; *İsyan ve Dua*, İst.: Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1334/1918; *Aydın Kızları*, İst.: Matbuat ve İstihbarat Mtb., 1921; *Mustafa Kemal*, (şiir ve düzyazı) İst.: Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1928; *Ankara*, İst.: İkbal, 1939. Mehmet Emin'in bütün şiirleri *Mehmed Emin Yurdakul'un Eserleri I: Şiirler* (Ank., 1969) adıyla F. A. Tansel tarafından toplu bir şekilde yayımlanmıştır.
Diğer: *Fazilet ve Asalet*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1308/1891; *Türkün Hukuku*, İst.: Ahmet İhsan Mtb., 1335/1919; *Kıral Corc'a*, Ank., 1339/1924; *Dante'ye*, İst.: Ahmet İhsan Mtb., 1928.
Kaynaklar: Köprülüzade Mehmed Fuad, "Mehmet Emin Bey", *Nevsal-i Milli*, İst., 1914, s. 159-160; Ruşen Eşref, *Diyorlar ki*, İst., 1918, s. 157-167; Yazar, 243-264; I. H. Baltacıoğlu, "Mehmet Emin Yurdakul ile Görüştüm", *Yeni Adam*, S. 452 (26 Ağustos 1943); U. İğdemir, "Yurdakul, Mehmet Emin", *AA*, I, 321-323; H. Yücebaş, *Milli Şairimiz Mehmed Emin Yurdakul*, İst., 1947; A. F. Oğuzkan, *Mehmed Emin Yurdakul: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İst., 1953; E. N. Gökşen, *Mehmet Emin Yurdakul*, Ank., 1963; Kaplan, *Şiir*, I, 147-151; Akyüz, *Antoloji* (1970), 499-510; F. Tevetoğlu, *Mehmed Emin Yurdakul*, Ank., 1988.

YURDALAN, ÖZCAN *(Adana, 14 Eylül 1955 -)* Gezi yazarı.

Hikmet Hanım ile subay Orhan Yurdalan'ın oğlu. Ankara Yükseliş Koleji'nden sonra girdiği AÜ Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenimini yarım bıraktı. Ankara'da *Fotoğraf* dergisini (1978-84), Didim'de *İmece* gazetesini (1984-88) çıkardı. "Namaste/Hindistan-Nepal Yollarında" (1998) adlı bir CD-ROM'u vardır. Serbest gazetecilik, fotoğrafçılık ve gezi rehberliği yapıyor. Edebiyatçılar Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli.

İlk öyküsü ("Bir Kır Masalı") Ankara'da *Devinim* dergisinde çıktı. Gezi yazıları, fotoğrafları ve röportajlarını *Gezi Dergisi*, *Milliyet Pazar*, *Cumhuriyet Dergi* ve *İstanbul Kültür Sanat Haritası*'nda yayımladı.

Yapıtları: Gezi: *Namaste/Nepal-Hindistan Gezi Notları*, Didim: Nar Kitapları, 1995; *Fas'ta Yolculuk*, İst.: Bağlam, 1998; *Sarı Otobüs 1; İran Yolculuğu*, İst.: Om, 2001; *Sarı Otobüs 2; Pakistan Yolculuğu*, İst.: Om, 2002; *Sagamartha Eteklerinde*, İst.: Agora, 2006; *Naure Çarkı*, İst.: Agora, 2006.
Kaynaklar: *BF* (24 Mayıs 2000).

YURDATAP, SELAMİ MÜNİR *(Trablusgarp, 1910 - ?)* Yazar.

Şam Sultanisi'nde (1920) ve İtalyan Lisesi'nde (1925) okudu. 1927'de *İkdam* gazetesinde çalışmaya başladı. *Vakit*, *Şehir*, *Tasvir*, *Hürriyet* gazetelerinde; *Bıldırcın*, *Aydabir*, *İnci* dergilerinde yazar ve yönetici olarak çalıştı. *Akbaba* mizah dergisinde uzun yıllar çalıştıktan sonra emekliye ayrıldı. Çevirileriyle girdiği edebiyat dünyasında mizahi öyküleriyle dikkatleri çekti. Asıl tanınması çok sayıdaki popüler romanlarıyla oldu. 1928 öncesinde polisiye romanlar da yazan Yurtadap, *Binbir Gece Masalları*'nı da çevirdi (1949).

Yapıtları: Roman-Halk Hikâyesi: *Zehirli Çiçek*, İst., 1927; *Garson Kız*, İst., 1928; *Gelini Kim Öldürdü*, İst.: Tecelli Mtb., 1932; *Bir Çapkının Hatıratı*, İst.: Yusuf Ziya, 1933; *Uğru ile Kadı Hikâyesi*, İst.: Yusuf Ziya, 1933; *Dans Hocası*, İst.: Yusuf Ziya, 1933; *Kadınlar Hamamında İlk Şarhoşluk: Koca Buhranı*, İst.: Güneş Mtb., 1934; *Sevda İlacı*, İst.: Yusuf Ziya, 1934; *Yeraltında Gezen Suhabinin Macerası: Bedevi ile Hükümdar*, İst.: Güneş Mtb., 1934; *Derdi Yok ile Zülfü Siyah*, İst.: Yusuf Ziya, 1935; *Resimli Gül ile Sitemkâr*, İst.: Yusuf Ziya, 1935; *Elif ile Mahmut Hikâyesi*, İst.: Yusuf Ziya,

1936; *Şah İsmail Hikâyesi*, İst.: Yusuf Ziya, 1936; *Kız Kaçakçıları*, İst.: Bozkurt Mtb., 1936; *Gayri Tabiî Aşklar*, İst.: Bozkurt B., 1936; *Dertli Hasan ile Nazlıhan Hikâyesi*, İst.: Yusuf Ziya, 1937; *Ferhat ile Şirin*, İst.: Yusuf Ziya Balçık, 1937; *Hançerli Hanım Hikâyesi*, İst.: Yusuf Balçık, 1937; *Bay Börek ile Akkavak Kızı Hikâyesi*, İst.: Yusuf Ziya, 1937; *Razinihan ile Mahfiruze*, İst.: Yusuf Ziya Balçık, 1937; *Kahraman Tosun Kaptan*, İst.: Yusuf Balçık, 1937; *Resimli Köşk Hikâyesi*, İst.: Bozkurt B., 1937; *Keloğlan ile Kara Çomak Hikâyesi*, İst.: Yusuf Ziya Balçık, 1937; *Tam Şahmaran Hikâyesi*, İst.: Yusuf Ziya Balçık, 1937; *Yanık Ömer ile Güzel Zeynep Hikâyesi*, İst.: Yusuf Ziya Balçık, 1937; *Yedi Âlimler Hikâyesi*, İst.: Bozkurt Mtb., 1937; *Lorel Hardi İstanbul'da*, İst.: Bozkurt Mtb., 1939; *Şeyh Ahmet'in Aşk Macerası*, İst.: Bozkurt Mtb., 1939; *Şeyhin Oğlu ile Oyuncu Yasemin*, İst.: Bozkurt Mtb., 1939; *Baytekin Yıldızlar Dünyasında*, İst.: Güven B., 1940; *Baytekin ile Tarzan*, İst.: Güven B., 1940; *Saadet Yuvası*, İst.: İsmail Akgün Mtb., 1940; *Çakıcı Efe*, İst.: Resimli Ay Mtb., 1941; *Dünya Güzeli*, İst.: Bozkurt Mtb., 1941; *Bir Türk'e Gönül Verdim*, İst.: Güven Mtb., 1941; *Nasreddin Hoca Bobstiller Arasında*, İst.: Yeni Mecmua, 1941; *Nasreddin Hoca Dünyayı Dolaşıyor*, İst.: Güven B., 1941; *Nasreddin Hoca Şişman Abla ile Evleniyor*, İst.: Yeni Mecmua, 1941; *Nasreddin Hoca Karagözün Düğününde*, İst.: Bozkurt Mtb., 1941; *Leyla ile Mecnun*, İst.: Güven B., 1941; *Harunureşidin Gözdesi*, İst.: Resimli Ay Mtb., 1942; *Bekri Mustafa'nın Latifeleri*, İst.: Emniyet Kütüphaneleri, 1942; *Paris Batakhanelerinde*, İst.: Güven Mtb., 1943; *Sahte Mihrace*, İst.: Güven Basımevi, 1943; *Sihirbazlar Kralı Mandrake İstanbul'da*, İst.: Latif Dinçbaş Mtb., 1943; *Yarım Milyonluk Pırlanta*, İst.: Güven Mtb., 1943; *Kaçırılan Film Yıldızı*, İst.: Güven Mtb., 1943; *Yedi Kale Cengi*, İst.: Emniyet Kütüphanesi, 1944; *Mehmetçik Çanakkale'de*, İst.: Yeni Reklam Mtb., 1944; *Billur Köşk Hikâyesi*, İst.: Bozkurt B., 1949; *Kanlı Define*, İst.: Aydınlık Mtb., 1951; *Tarzan-Mandrake Mücadelesi*, İst.: İpek Mtb., 1951; *Hz. Ali'nin Savaşlarında Ejder Kalesi*, İst.: Bozkurt B., 1957; *Hz. Ali'nin Savaşlarında Berber Kalesi*, İst.: Bozkurt B., 1957; *Muhammet Hanefi'nin İntikamı*, İst.: Bozkurt, 1958; *Kerbela Faciası*, İst.: Bozkurt, 1959; *Şehvet Geceleri*, İst.: Gazeteci Kitap ve Yayınevi, 1960; *Büyük Resimli Aşk Hikâyesi*, İst.: Halk, 1966; *Hayberli Sihirbazın İntikamı*, İst.: Halk, 1966; *Hz. Ali'ye Meydan Okuyan Kız*, İst.: Halk, 1966; *Dertli Kaval ve Kısmet Hikâyesi*, İst.: Alaaddin Sağlam, 1967; *Hakiki Resimli Sürmeli Bey Hikâyesi*, İst.: Halk, 1967; *Hz. Ali Ölüm Vadisinde*, İst.: Şenay Mtb., 1967; *Hamza Pehlivan ile Malik Ejder Cengi*, İst.: Alaaddin Sağlam, 1967; *Hz. Ali ile Cemel Cengi*, İst.: Halk, 1968; *Hz. Ali Kıyımcılara Karşı*, İst.: Halk, 1968; *Gazveler Kahramanı Hz. Ali'nin İlk Zaferleri*, İst.: Halk, 1968; *Hakiki Resimli Yedi Âlimler Hikâyesi*, İst.: Halk, 1969; *Hz. Ali Mührü Süleyman'ın İzinde*, İst.: Alaaddin Sağlam, 1971; *Hayber Kalesi Fethi*, İst.: Alaaddin Sağlam, 1971; *Nasreddin Hoca İstanbul'da*, İst.: Şenyıldız, 1973; *Keloğlan ile Dertli Yılan*, İst.: Şenyıldız Mtb., 1973; *Hz. Ali'nin Yemen Cengi*, İst.: Sebat Mtb., 1973; *Hz. Ali Zerrin Kalesinde: Kesik Başın İntikamı*, İst.: Akpınar, 1982.

Derleme-İnceleme: *Yeni Sevda Mektup Numuneleri*, İst.: Beyazıt Talebe, 1933; *Yeni İstida Örnekleri*, İst.: Yusuf Ziya, 1934; *İlaveli ve Manzum Kerbela Vakası*, İst.: Yusuf Ziya, 1936; *Musahhah Âşık Ömer Divanı*, İst.: Bozkurt Mtb., 1937; *Yeni ve Mufassal Aşk ve Evlenme Mektupları*, İst.: Yusuf Ziya Balçık Oğulları, 1938; *Yunus Emre: Hayat Hikâyesi ve Şiirleri*, İst.: Akpınar, 1938; *İlaveli Mızraklı İlmihal*, İst.: Yusuf Ziya Balçık, 1938; *Binbir Hadis Tercümesi ve Tefsiri*, İst.: Yusuf Ziya Balçık, 1941; *İslam Dininde Rüya ve Rüya Tabirleri*, İst.: Doğru Yol, 1948; *Hz. Muhammet'in Mektupları*, İst.: Doğru Yol, 1948; *Büyük Resimli İslam Tarihi*, (N. A. Banoğlu ile) İst.: Türk Dünyası Mecmuası, 1950; *Bitmemiş Senfoni: Dahi Sanatkâr Schubert'in Hayatı*, İst.: Sıralar Mtb., 1952; *Resimli Nasreddin Hoca Fıkraları*, İst.: Bozkurt Mtb., 1957; *Hz. Ali ile Hariciler Mücadelesi*, İst.: Mehmet Şakir, 1958; *Hz. Ali-Muaviye Mücadelesi: Sifin Vakasının İçyüzü*, İst.: Mehmet Şakir, 1958; *Niyetli ve İzahlı Aşk Manileri*, İst.: Cahit Balçık, 1960; *Resimli Büyük Rüya Tabirleri*, İst.: Halk, 1966; *Tam Köroğlu Hikâyesi*, İst.: Halk, 1966; *Keloğlan ve En Güzel Meraklı Masallar*, İst.: Şenay Mtb., 1968; *Siyer-i nebi: Hz. Muhammet ve Bütün Peygamberlerin Hayatı*, İst.: Yeni Savaş Mtb., 1969; *Âşık Ömer Divanı*, İst.: Şenyıldız, 1973; *Karacaoğlan: Aşk Hikâyesi ve Şiirleri*, İst.: Şenyıldız, 1974; *Pir Sultan Abdal: Hayat Hikâyesi ve En Seçme Şiirleri*, İst.: Sağlam, 1976; *Köroğlu: Büyük Halk Hikâyesi*, İst.: Sağlam, 1977; *Pir Sultan Yaşamı, Şiirlerinden Esintiler*, İst.: Doğuş Kültür Hizmetleri, 1997.

Çeviri: *Binbir Gece Masalları*, 1949.

Kaynaklar: "Yurtadap, Selami Münir", *TDEA*, VIII, 615; Karaalioğlu, 634; E. Üyepazarcı, *Korkmayınız Mr. Sherlock Holmes*, İst., 1997, s. 109, 135.

YURTMAN, ABDÜLGANİ SENİY *(İstanbul, 1871 - 1951)* Şair, yazar.

Davavekili Osman Nuri Bey'in oğlu. Rüştiye öğrenimini ağabeyinin memur olarak bulunduğu Akkâ'da yaptı. Çeşitli memurluklarda bulunduktan sonra 1890'da İstanbul'a giderek Mülkiye Mektebi'nin idadi ve 1898'de yüksek kısmından mezun oldu. Maarif Nezareti'nde çalıştı. Selanik maiyet memurluğu, Gevgili (1902), Karaferye (1904) kaymakamlığı görevlerinde bulundu. 1908'de Selanik Hukuk Mektebi'nde müdür vekilliği yaptı; devletler hukuku ve idare hukuku dersleri verdi. Yemen, Adana, Beyrut vilayetleri mektupçuluğuna atandı. Beyrut'ta vali vekilliği ve belediye başkan vekilliğinde bulundu. 1916'da Lazkiye mutasarrıfı oldu. Son olarak Hariciye'de çalıştı; şifre kalemi müdürlüğü ve müsteşar vekilliği yaptı. Buradan 1935'te yaş haddinden emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra da aynı

yerde Arapça çevirmen olarak çalıştı. 1940'ta getirildiği Polis Enstitüsü Arapça hocalığından 1947'de ayrıldı.

Yurtman çeşitli konularda kaleme aldığı makalelerini *Hazine-i Fünun*, *Mecmua-i Ebüzziya*, *Mizan*, *İleri* gibi çok sayıda dergi ve gazetede yayımladı. Şiirlerini bir kitapta toplamadı.

Yapıtları: Oyun: *Akıbet-i Tevekkül*, İst.: Kaspar Mtb., 1313/1895.
Gezi: *Yemen Yolunda*, İst.: Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 1325/1909; *Yemen Yolunda (Yemen'den Avdet)*, Beyrut: Vilayet Mtb., 1330-1914.
Diğer: *Aksiyyat*, İst.: Cemal Efendi Mtb., 1307/1890; *Eshab-ı Tabakat-ı Seba*, İst.: Âlem Mtb., 1311/1893; *Edebiyat*, İst.: Kaspar Mtb., 1312/1894; *Hikemiyat-ı İslamiye ve Şarkiye*, İst.: Asır Ktp., 1316/1898; *Beyrut Bombardımanı*, Beyrut: Vilayet Mtb., 1916.
Çeviri: *Tarih-i Medeniyet* (C. Seignobos), 2 c., Selanik: Asır Mtb., 1328/1912; *Maarif Divanından Seçmeler*, 1942.
Kaynaklar: Çankaya, II-III, 370-371; "Yurdman, Abdülgani Seniy", *TDEA*, VIII, 616.

YURTTAŞ, HÜSEYİN *(Kozbeyli köyü/Foça/İzmir, 2 Kasım 1946 -)* Şair, çocuk edebiyatı yazarı.

Özgür Foçalı imzasını da kullandı. Emine Hanım ile çiftçi Hasip Yurttaş'ın oğlu. Kozbeyli Köyü İlkokulu ve Menemen Ortaokulu'ndan sonra parasız yatılı olarak Edirne Erkek İlköğretmen Okulu'nu bitirdi (1964). Van, Amasya, Ödemiş ve İzmir'de ilkokul öğretmenliği yaptıktan (1964-83) sonra istifa ederek yayımcılık ve dağıtımcılık işine girdi (1983-90). Bornova Belediye Kitaplığı ve Okumaevi'ni kurdu (1992-94). 1986'dan itibaren *Dönemeç* dergisinin (78 sayı, 1976-87) yönetimini üstlendi. *Yeni Asır* gazetesinde "Cumartesi Sohbeti" adı altında yazılar yazdı. TYS, PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. İzmir'de yaşıyor; evli.

İlk şiiri ("Değişen Ölü") 1963'te *Keşan Gazetesi*'nde çıktı; asıl çıkışını A. İlhan'ın yönettiği *Demokrat İzmir* gazetesinin sanat sayfasında yayımladığı (1974-75) şiirlerle gerçekleştirdi. Ürünlerini *Ege Sanat*, *Yeditepe*, *Dost*, *Oluşum*, *Yeni Türkü*, *Türkiye Yazıları*, *Hakimiyet Sanat*, *Somut*, *Yazko Edebiyat*, *Sanat Olayı*, *Edebiyat Cephesi*, *Varlık* ve *Düşlem* dergileri ile *Demokrat İzmir*, *Yeni Ortam*, *Politika* ve *Vatan* gazetelerinde yayımladı. Kendisini "imgeci-toplumcu" bir şair olarak tanımlayan Yurttaş'ın şiirlerinin Nâzım Hikmet, Ahmed Arif ve Attilâ İlhan'dan etkiler taşıdığı belirtildi.

İlkokullar için ders kitapları yayımladı. "Çınar Dede" adlı beş bölümlük radyo oyunu İstanbul Radyosu'nun "Çocuk Bahçesi" programında seslendirildi. *Astronot Çekirge* kitabındaki fabllar Bulgarcaya çevrildi. TÖMER'in düzenlediği ankette "En Başarılı On Çocuk Yazarı" arasına girdi.

Ödül: *Sanayi Çarşısı* ile 1980 Nevzat Üstün Şiir Başarı Ödülü; *Gecede Kanat Sesleri* ile 1982 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü (mansiyon); *Kod Adı: Mansur* ile 1992 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü; *Sevgiye Dönsün Dünya* ile 1992 Çankaya Belediyesi ve Damar Dergisi İlkbahar Ödülleri Çocuk Şiiri Birinciliği; *Kirli Tarih* ile 1993 Yunus Nadi Yayımlanmamış Şiir Kitabı Ödülü, 1994 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü (H. Atabaş'la paylaştı).

Yapıtları: Şiir: *İlk İşim Uyanmak*, 1970; *Gelincik Günleri*, İst.: May, 1977; *Uzun Yollar Yolcusu*, 1978; *Uzunçalar*, İzmir: Dönemeç, 1979; *Sanayi Çarşısı*, İst.: Derinlik,1980; *Gecede Kanat Sesleri*, İst.: Yazko, 1984; *Çürüme*, 1986 (2. bas. Ank.: Bilgi, 1997); *Kod Adı: Mansur*, Ank.: Bilgi, 1993; *Kirli Tarih*, Ank.: Bilgi, 1993; *Sevgiden Ötesi Cehennem*, Ank.: Bilgi, 1995; *Yirminci Yüzyıl Ağıtları*, Ank.: Bilgi, 1996; *Aşkların Gizli Defteri*, Ank.: Bilgi, 1998; *Aşka Bahar Yetmez*, Ank.: Bilgi, 2001; *Kayıp İklimler*, İst.: Sel, 2007.
Öykü: *Ömrün Issız Günleri*, Ank.: Bilgi, 2001; *Buğulu Camların Ardı*, İst.: Sel, 2007.
Deneme: *Ayna Kırıkları-1: Bir Sıcak Merhaba*, Ank.: Bilgi, 1996; *Ayna Kırıkları-2: Bu Şehir, Bu Topraklar*, Ank.: Bilgi, 1999; *Ayna Kırıkları 3: Kış Masalları*, Ank.: Bilgi, 2001.
Roman: *Saklı Kimlik*, Ank.: Bilgi, 2004.
Anı: *Sarıbey*, Ank., 2002.
Başlıca Çocuk Kitabı: *Dev ile Savaş*, 1977; *Sır*, 1977; *Hasancıklar da Büyür*, 1977; *Güvercin Kayaları*, 1980; *Eşekler Cenneti*, 1980; *Astronot Çekirge*, 1980; *Çınar Dede*, 1981; *Tel Araba*, 1982; *Neşeli Kukla*, 1982; *Yaralı Kuş*, 1982; *Ercan ile Mercan*, 1982; *Dağdaki Yabancı*, 1982; *Dilli Kaval*, 1982; *Kara Kedi*, 1982; *Kaçak Civciv*, 1982; *Mete'nin Mavi Topu*, 1982; *Bekir ile Tekir*, 1982; *Obur Şıpışıp*, 1982; *Kıskanç Sinek*, İzmir: Yurttaş Dağıtım, 1987; *Kırlangıç Yuvası*, 1987; *Avcı Örümcek*, 1987; *Zurnacı Eşek*, 1987; *Kahraman Leylek*, 1987; *Çakalın Dişleri*, 1987; *Ağaçkakanın Öfkesi*, 1987; *Sucu Tilki*, 1987; *Ağaca Çıkan Ayı*, 1987; *Çamlı Kuledeki Giz*, Ank.: Bilgi, 1991; *Beyaz Bisiklet*, Ank.: Bilgi, 1993; *Sevgiye Dönsün Dünya*, 1993; *Uzaylılar Gelince*, Ank.: Bilgi, 1994; *Cüceler Gezegeni*, Ank.: Bilgi, 1994; *Küçük Telsizci*, Ank.: Bilgi, 1995; *Küçük Balıkçılar*, Ank.: Bilgi, 1995; *Tavşancı Dede*, Ank.: Bilgi, 1995; *Kıyıdaki Tekne*, Ank.: Bilgi, 1995; *Akıllı Köpek Alabaş*, Ank.: Bilgi, 1995; *Deli Uçurtma*, Ank.: Bilgi, 1995; *Dağa Düşen Uçak*, Ank.: Bilgi, 1995; *Irmak Çocukları*, Ank.,

Bilgi, 1995; *Sakar Tay*, Ank.: Bilgi, 1995; *Mavi Bilye*, Ank.: Bilgi, 1995; *Kör Kaptanın Serüvenleri*, Ank.: Bilgi, 1996; *Gülce Kızın Düşleri*, Ank.: Bilgi, 1997; *Hınzır Çiçek*, Ank.: Bilgi, 1997; *Sarıbey: Yazarın Kedisi*, Ank.: Bilgi, 2002; *Konuşan Kukla*, Ank.: Bilgi, 2002; *Robotlar Ülkesi*, İst.: Say, 2008.

Kaynaklar: *BF* (8 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 397-398; "Yurttaş, Hüseyin", *TDEA*, VIII, 616; Kurdakul, *Sözlük*, 664; M. Y. Bilen, *Edebiyat İzinde*, Ank., 1986.

YUSUF BAHAETTİN

bak. Bahaettin (Ziver Paşazade)

YUSUF KÂMİL PAŞA *(Arapkir/Malatya 1808 - İstanbul, 11 Ekim 1876)* Sadrazam, şair.

İsmail Beyzade Mehmet Bey'in oğlu. Küçük yaşta babasını kaybettiğinden, vezir olan amcası Gümrükçü Osman Paşa'nın yanında yetişti. Öğrenimini tamamladıktan sonra Divan-ı Hümayun Kalemi'nde memurluğa başladı. 1883'te Mısır'a giderek Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın hizmetine girdi; Paşa'nın kızı Zeynep Hanım ile evlendi. Abbas Paşa'nın iktidarı sırasında sürgüne gönderildi. Üç aylık sürgünden sonra Mustafa Reşit Paşa tarafından İstanbul'a getirtildi (1849). Burada Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye, Meclis-i Maarif-i Umumiye, Encümen-i Daniş üyeliklerinde bulundu. İki kez Ticaret Nezareti'ne, Meclis-i Âli-i Tanzimat, beş kez Meclis-i Vâlâ, üç kez Şûra-yı Devlet başkanlığına, Ahkâm-ı Adliye Nezareti'ne, altı kez Mecalis-i Âliye memuriyetine, bir defa sadaret kaymakamlığına, 1863'te sadrazamlığa getirildi. Hanımı ile birlikte İstanbul'un birçok semtinde hayır eserleri yaptırmış olan Yusuf Kâmil Paşa'nın kabri, yine kendisinin yaptırdığı Zeynep (ve) Kâmil Hastanesi'nin bahçesindedir.

Yazar ve şairleri himaye eden Yusuf Kâmil Paşa, Fénelon'un *Les Avantures de Télémaque*'ını *Tercüme-i Telemak* adıyla çevirerek (çeviri 1859, bas. 1862) Türkçeye ilk roman çevirisini kazandırmıştır. Özetlenerek Türkçeye aktarılan yapıt, dil olarak ağır ve secili bir üslupla çevrilmiş olsa da, inşa açısından devrinde çok beğenilmiş ve uzun yıllar okullarda okutulmuştur. Yapıtın dili ve etkisi konusunda Tanpınar "Fénelon'un eseri Paşa'nın ağır ve çok şarklı üslubunda hemen hemen bütün hüviyetini kaybeder. Bununla beraber ihtiva ettiği ahlâki umdelerle, bizim için yeni olan hayal sistemiyle ve taşıdığı Yunanî unsurlarla zaman zaman bilhassa Nâmık Kemal–Ekrem nesline tesir edecektir" der. İlk basılışında Maarif Nazırı Kemal Efendi'nin, ikinci basılışında da Sami Paşa'nın yazdıkları uzun "takriz"ler, yapıta o yıllarda bir romandan çok, "siyasetname" gözüyle bakıldığını gösterir.

İbnülemin Mahmud Kemal İnal, Yusuf Kâmil Paşa'nın özel ve siyasi yazışmaları ile şiirlerinin babasına intikal ettiğini, fakat bunların 1864'te çıkan yangında evleriyle birlikte yandığını belirtir. İbnülemin o tarihten sonra yazılan özel mektuplar, tarihler ve kasidelerden babasının toplayabildiklerini *Eser-i Kâmil Paşa* adıyla bastırdığını söyler.

Yapıtları: *Tercüme-i Telemak* (Fénelon), İst.: Tabhane-i Amire, 1279/1862; *Eser-i Kâmil Paşa*, (yay. İ. M. K. İnal) İst.: Asır Ktp., 1308/1891.

Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, II, 781-791; B. Gürsoy, "Yusuf Kâmil Paşa", *TDEA*, VIII, 621; "Tercüme-i Telemak", *TDEA*, VIII, 321; "Yusuf Kâmil Paşa", *YYOA*, II, 684-685.

YUSUF ZİYA (YOZGATLI) *(Yozgat, 1854 - İstanbul, 1918)* Şair.

Ziya Hayri imzasını da kullandı. Yozgatlı Hasan Hayri Paşa'nın oğlu. Rüştiye'den sonra öğrenimini özel dersler alarak sürdürdü. Yozgat ve Kırşehir'de tahrirat ve adliye kalemlerinde çalıştı; Niğde, Kırşehir, Lüleburgaz, Kastamonu'da savcı yardımcılığı; Çankırı, Musul, Adana'da ceza mahkemesi reisliği yaptı. Hakkında verilen bir jurnal üzerine Adana'daki görevinden azledildi. Bu ihbarla ilgili olarak İstanbul İstinaf Mahkemesi'nde yargılandı ve beraatine karar verildi. Bu karardan sonra, önce Edirne Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi reisliğine, sonra Trablusgarp İstinaf Mahkemesi savcılığı görevlerine getirildi. Ancak Trablusgarp Ceza Mahkemesi reisine hakaret ettiği gerekçesiyle görevinden alındı ve adliyede görev yapmaktan men edildi (1906). II. Meşrutiyetin ilanından sonra (1908) Üsküdar Bidayet Mahkemesi üyesi olarak görev yaptı. Merkez Efendi Kabristanı'nda gömülüdür.

Yapıtları: Şiir: *Tabsıra yahut Adana Temaşası*, Adana: Vilayet Mtb., 1314/1896; *Kastamonu, Küre, İnebolu Temeşası*, Adana: Vilayet Mtb., 1314/1896; *Temaşa-yı Celâl-i Huda*, Kastamonu: Vilayet Mtb., 1314/1896; *Zemzeme-i Zafer*, Sakız: Şems Mtb., 1316/1898; *Birinci Mecmua-i Eşarım yahut Nevbaharım*, Sakız: Şems Mtb., 1316/1898; *Evsaf-ı Seniye-i Hamîdiyeden Bir Şemne*, Sakız: Şems Mtb., 1316/1898; *Barika-i Teessür*, İst.: Metin Mtb., 1325/1909; *Vaveyla-yı Peder yahut Evlat Acısı*, İst.: Kateon Mtb., 1330/1914.

Derleme: *Müntehabat-ı Şahname-i Firdevsi-i Tusi*, İst.: Kasbar Mtb., 1306/1889.

Diğer: *Medar-ı Mükâleme (Türkçe-Arapça-Farsça)*, İst.: Kasbar Mtb., 1306/1889; *Mirat-ı Muhammediye ve Menakıb-ı Ahmediye*, İst.: Matbaa-i Amire, 1313/1895.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, IV, 2075; "Ziya Yusuf Bey (Yozgatlı)", *TDEA*, VIII, 669-670.

YÜCE, ALİ *(Hisarcık köyü/Yayladağ/Hatay, 1928 -)* Şair, yazar.

Kâmile Hanım ile çiftçi Nuri Yüce'nin oğlu. Okuma yazmayı "Gece Mektebi"nde öğrendi; çobanlık yaptığı sırada Kışlak İlkokulu'nu dışarıdan bitirdi (1946). Adana Düziçi Köy Enstitüsü'nden mezun olduktan (1951) sonra Hatay'ın köylerinde öğretmenlik yaptı. Kendi kendine İngilizce öğrenerek 1961'de Gazi Eğitim Ens. İngilizce Bölümü'nü dışarıdan bitirdi. Antakya Ticaret Lisesi'nde İngilizce öğretmeniyken 1977'de kendi isteğiyle emekli oldu. Edebiyatçılar Derneği ve Dil Derneği üyesi. Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk şiiri ("Sakal") 1955'te *Salkım* sanat gazetesinde (Adana) çıktı. *Pazar Postası*, *Yeditepe*, *Yücel*, *Yeni Ufuklar*, *Dönem*, *Türk Dili*, *Soyut*, *Oluşum*, *Türkiye Yazıları* ve *Damar* dergilerinde yayımladığı şiirleriyle toplumcu gerçekçi bir şair olarak tanındı. *Sevgim Servetimdir* kitabının önsözünde "Ben şiirde açıklıktan yanayım. Şiirlerimi halk kültüründen mayaladığıma göre bu doğaldır elbet. Halk ne söylerse dosdoğru, apaçık söyler" dedi.

Ödül: "Gece Bekçisi" ile 1956 Antakya Şiir Yarışması (birincilik); "Akkız" ile 1975 Arkın Kitabevi Çocuk Edebiyatı Ödülü; *Şeytanistan* ile 1975 Milliyet Roman Yarışması (mansiyon); "Poliklinik" ile 1978 İzmir Tabipler Birliği Şiir Ödülü; "Sakla Beni Anne" ile 1978 TRT Çocuklar İçin Şarkı Sözü Ödülü; *Halk Çağı* ile 1980 Nevzat Üstün Şiir Ödülü, 1982 TDK Şiir Ödülü, 1982 Yeditepe Şiir Armağanı; "Dersimiz Bağımsızlık" ile 1981 İzmir Sanatçılar Derneği Atatürk Şiiri Ödülü (birincilik); *Şiir Sıcağı* ile 1985 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü; "Olmaca" ile 1994 Palermo Akdeniz Ülkeleri Uluslararası Altın Madalya Ödülü; 1996 Evrensel Kültür Merkezi Emeğe Saygı Ödülü; 1997 Damar Dergisi Edebiyat Emeği Ödülü; 1998 Edebiyatçılar Derneği Altın Madalya Onur Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Boyundan Utan Darağacı*, Ank.: Bilgi, 1976; *Halk Çağı*, İst.: Yazko, 1981; *Ortadoğu Şiirleri*, İst.: Yazko, 1983; *Şiir Sıcağı*, Ank.: kendi yayını, 1984; *Antakya Çarşıları*, Ank.: Hatiboğlu, 1986; *Şiir Tufanı*, Ank.: kendi yayını, 1989; *Taş Tanrılar*, Ank.: kendi yayını, 1990; *Asılacak Kitap*, Ank.: Bilgi, 1991; *Yunuslama*, Ank.: Bilgi, 1991; *Havalı Meryem*, Ank.: Bilgi, 1994; *Sevgim Servetimdir*, Ank.: Bilgi, 1997; *Aşktır En Yüce Makam*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2000.
Çocuk Şiiri: *Anamı Arıyorum*, Ank.: Hatiboğlu, 1981; *İnsan Tomurcukları*, Ank.: Bilgi, 1991; *Uzaya Giden Uçurtma*, Ank.: Bilgi, 1994; *Topun İçindeki Dev*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 2000.
Anı-Roman: *Şeytanistan*, İst.: Milliyet, 1976; *Siskent*, Ank.: Doruk, 1998.
Deneme: *Şiirin Dili, Yapısı, İşlevi*, Antakya: kendi yayını, 1975.
Kaynaklar: *BF* (10 Mart 1999); Necatigil, *İsimler*, 398; "Yüce, Ali", *TDEA*, VIII, 623; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1241; Kurdakul, *Sözlük*, 665; M. Bayrak, *Köy Enstitülü Yazarlar Ozanlar*, 1978, s. 580; *Damar*, (Ali Yüce Özel Sayısı) S. 73 (Nisan 1997).

YÜCE, KÂMRAN *(Elazığ, 1926 - Çorlu, 13 Ekim 1986)* Şair.

İstanbul Haydarpaşa Lisesi'nden sonra bir süre İÜ Hukuk Fakültesi'ne devam etti. Öğrenimi sırasında Küçük Sahne kadrosunda oyunculuğa başladı. Karaca Tiyatrosu'nda ve yaklaşık yirmi beş yıl Kent Oyuncuları'nda aktörlük yaptı. Çorlu yakınlarında geçirdiği trafik kazasında öldü. Aracı kullanan Şükran Güngör ile Yıldız Kenter ise yaralı olarak kurtuldu.

Şiir ve öyküleri 1952'den itibaren *Yücel*, *Yeryüzü*, *Küçük Dergi*, *Diyelim*, *Varlık*, *Yenilik*, *Yeni Ufuklar*, *Yeditepe*, *Dost*, *Yeni Gazete* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. İlk şiirlerinde Garip akımının etkisi hissedildi. Daha sonra Garip çizgisinden sıyrılarak, İkinci Yeni'nin işçiliğe dayanan tekniği içinde toplumsallığa yakın, yürekli, yalın, kişiye sıcak gelen şiirleriyle beğeni topladı (D. Hızlan).

Yapıtları: Şiir: *Gölge*, İst.: Yeni Ufuklar, 1955; *Soyunuk*, İst.: Yeditepe, 1961; *Güneş Yorgunu Atlar*, İst.: Kent Oyuncuları, 1971.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 399; Kurdakul, *Sözlük*, 666; Karaalioğlu, 636-637; "Yüce, Kâmran", *TDEA*, VIII, 623.

YÜCEBAŞ, HİLMİ *(Drama/Yunanistan, 1915 - İstanbul, 21 Şubat 1996)* Araştırmacı.

Tam adı Ahmet Hilmi Yücebaş. Ahmet Hilmi ve A. Hilmi Yücebaş imzalarını da kullandı. Ortaöğrenimini tamamladıktan sonra öğretmenlik ve memurluk yaptı. *Tekirdağ* gazetesinin yazı işlerini yönetti (1932-42); sürekli gazeteciliği dolayısıyla Basın Şeref Kartı aldı (1968). İlk şiir ve yazıları *Resimlişark* ve *Muhit* dergilerinde yayımlandı. Biyografi, araştırma ve derlemeleriyle tanındı.

Yapıtları: Biyografi: *Namık Kemal ve Vatan Sevgisi*, (A. Hilmi Yücebaş adıyla) Tekirdağ: İl B., 1937; *Gazi Osman Paşa ve Plevne*, (A. Hilmi Yücebaş adıyla) İst.: Kenan Mtb., 1943; *105. Doğum Yıldönümünde Namık Kemal*, İst.: Ak-ün B., 1946; *Milli Şairimiz Mehmed Emin Yurdakul*, İst.: Talat Altın Mtb., 1947; *Bütün Cepheleriyle Filozof Rıza Tevfik*, İst.: Halk B., 1950; *Bütün Cepheleriyle Cemal Nadir*, 1950; *Bütün Cepheleriyle Yahya Kemal*, İst.: Fakülteler Mtb., 1953; *Bütün Cepheleriyle Ercüment Ekrem*, İst.: Ahmet Halit, 1957; *Bütün Cepheleriyle Reşat Nuri*, İst.: Yeni Mtb., 1957; *Bütün Cepheleriyle Mehmet Akif*, İst., 1958; *Bütün Cepheleriyle Neyzen Tevfik*, İst., 1958; *Bütün Cepheleriyle Ahmet Haşim*, İst.: İnkılâp, 1958; *Bütün Cepheleriyle Tevfik Fikret*, İst.: Ahmet Halit Yaşaroğlu, 1959; *Bütün Cepheleriyle Aka Gündüz*, İst.: Ahmet Halit Yaşaroğlu, 1959; *Bütün Cepheleriyle Namık Kemal*, İst.: Ahmet Halit Yaşaroğlu, 1959; *Karikatür Üstatlarımızdan Cem ve Ramiz*, İst.: Dizerkonca Mtb., 1959; *Ömer Hayyam*, İst.: Ahmet Halit Yaşaroğlu, 1960; *Büyük Mücahit Hüseyin Cahit*, İst.: Dizerkonca, 1960; *Bütün Cepheleriyle Ömer Seyfettin*, İst.: Ahmet Halit Yaşaroğlu, 1960; *Bütün Cepheleriyle Halide Edip Adıvar*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1964; *Bütün Cepheleriyle Sait Faik*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1964; *Bütün Cepheleriyle Hüseyin Rahmi Gürpınar*, İst.: İnkılâp ve Aka, 1964; *Bütün Cepheleriyle Refi Cevat Ulunay*, İst.: Yaylacık Mtb., 1969; *Bütün Cepheleriyle Faruk Nafiz Çamlıbel*, İst.: Yaylacık Mtb., 1974; *Fatih Sultan Mehmet*, 1981.

Derleme: *Trakya Köylerinde Kültür Derlemeleri*, İst.: Akşam Mtb., 1935; *Tekirdağlı Şairler*, 1939; *Mithat Paşa: Düşünceler, Hatıralar, Fıkralar, Şiirler*, İst.: Osmanbey B., 1944; *Partililer Albümü*, İst., 1954; *Hiciv Edebiyatı Antolojisi*, İst.: Dizerkonca Mtb., 1955 (yb *Hiciv ve Mizah Edebiyatı Antolojisi*); *Süleyman Nazif'ten Hatıralar*, İst.: Dizerkonca Mtb., 1957; *Ahmed Rasim: Aşkları, Hatıraları, Ölümünün 25. Yıldönümü Münasebetiyle*, İst.: Dizerkonca Mtb., 1957; *Şair Eşref: Bütün Şiirleri ve Hatıraları*, 1958; *Türk Mizahçıları, Nüktedanlar ve Şairler*, İst.: Ahmet Halit Yaşaroğlu, 1958; *Edebiyatımızda Mevlana*, İst.: Ahmet Halit Yaşaroğlu, 1959; *Şair Padişahlar*, İst.: Ahmet Halit Yaşaroğlu, 1960; *Yedi Şairden Hatıralar*, (Abdullah Cevdet, Samih Rifat, Celal Sahir, İhsan Hamami, Halil Nihat, İbrahim Alaattin, Enis Behiç Koryürek) İst.: Ahmet Halit, 1960; *Edebiyatımızda Atatürk*, İst.: Dizerkonca Mtb., 1960; *Atatürk'ün Nükteleri, Fıkraları, Hatıraları*, İst.: Yeni Mtb., 1963; *Nâzım Hikmet Türk Basınında*, İst.: Yaylacık Mtb., 1967; *Meşhurların Nükteleri*, İst.: Bulvar Gazetesi, 1987.

Diğer: *Tabiye ve İaşe Tabiyesi*, (Ahmet Hilmi adıyla; İhtiyat Zabit Mektebi için) İst.: Gayret Mtb., 1934.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 399; "Yücebaş, Hilmi", *TDEA*, VIII, 623; H. Yücebaş, *Şair Eşref*, İst., 1984, (3. bas.), s. 441-442; A. Oy, *Yüzyllar Boyunca Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar*, ist., 1995, s. 367-368.

YÜCEL, ADNAN *(Seli/Elazığ, 27 Mart 1953 - Adana, 24 Temmuz 2002)* Şair.

Zeliha Hanım ile işçi Hasan Yücel'in oğlu. Diyarbakır Eğitim Ens. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1976). AÜ Eğitim Fak. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde "Şiirimizde Garip Hareketi" konulu tezini hazırladı (1980). Ankara'da edebiyat öğretmenliği yaptı. 1987'den beri Çukurova Üni. Eğitim Fakültesi'nde öğretim görevlisiydi. *Ateşin ve Güneşin Çocukları* adlı kitabı nedeniyle hakkında açılan dava takipsizlikle sonuçlandı. TYS, PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesiydi. Evli, iki çocuk babasıydı.

İlk şiirleri ("Ter Şiirleri") 1974'te *Yeni Adımlar* dergisinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Yapıt*, *Sanat Emeği*, *Türkiye Yazıları*, *Yazko Edebiyat*, *Dönemeç*, *Edebiyat '81*, *Damar*, *Evrensel Kültür* dergileriyle *Yeni Halkçı* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımladı. Bazı şiirleri Hollandaca, Almanca ve İngilizceye çevrildi.

Yapıtları: Şiir: *Kavgalara Sözlenen Sevda*, Ank.: Yapıt, 1979; *Soframda Kaval Sesi*, Ank.: Yurt, 1982; *Bir Özlem Bir Türkü*, Ank.: Yurt, 1984; *Acıya Kurşun İşlemez*, Ank.: Yurt, 1985; *Yeryüzü Aşkın Yüzü Oluncaya Dek*, İst.: Yurt, 1986; *Rüzgârla Bir*, İst.: Yurt, 1989; *Ateşin ve Güneşin Çocukları*, İst.: Yurt, 1992; *Çukurova Çeşitlemesi*, Ank.: Yurt, 1994; *Sular Tanıktır Aşkımıza*, İst.: Yurt, 1998.

Araştırma-İnceleme: *Karacaoğlan*, İst.: Altın, 1993.

Kaynaklar: *BF* (14 Nisan 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 667; Işık, 654.

YÜCEL, CAN *(İstanbul, 1926 - İzmir, 12 Ağustos 1999)* Şair, çevirmen.

Yazar ve eski milli eğitim bakanlarından Hasan Âli Yücel'in oğlu. Ankara Atatürk Lisesi'ni bitirdi (1934). DTCF Klasik Filoloji Bölümü'nde bir süre okuduktan sonra İngiltere'ye giderek Cambridge Üniversitesi'nde öğrenimine devam etti. Askerliğini Kore'de yaptı (1953). Uzun süre Paris ve İngiltere'de yaşadı. Londra'da BBC Türkçe Yayınlar Bölümü'nde spiker olarak çalıştı. 1963'te Türkiye'ye döndü; Marmaris ve Bodrum'da turist rehberliği yaptı (1963-65). İstanbul'a yerleştikten sonra çeviri işleriyle uğraştı. Çevirdiği iki kitaptan dolayı 12 Mart 1971'deki askeri müdahale sonrası dönemde 15 yıla hüküm giydi ve Adana Cezaevi'nde tutuklu kaldı; 1974'teki afta tahliye edildi. 1999 genel seçimlerinde Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nden İzmir bölgesi milletvekili adayı oldu. Şiirlerinde, argo ve "müstehcen" sözlere sık sık yer verdiği gerekçesiyle ko-

vuşturmalara da uğrayan C. Yücel, edebiyatın "edepli bir şey" sanılmasının temel bir yanılgı olduğunu savundu. Öldüğünde, dönemin cumhurbaşkanı S. Demirel'e hakaretten kesinleşmiş bir yıl iki ay hapis cezası bulunmaktaydı. Bademcik kanseri tedavisi gördüğü İzmir Dokuz Eylül Üni. Tıp Fak. Hastanesi'nde öldü. Son yıllarını geçirdiği Datça'ya gömüldü. Datça Belediyesi, adını oturduğu sokağa verdi. Evli ve üç çocuk babasıydı.

Bir dönem *Vatan* ve *Demokrat* gazetelerinde yazarlık da yapan C. Yücel'in şiir, yazı ve şiir çevirileri 1945'ten itibaren *Yenilikler*, *Beraber*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Dost*, *Sosyal Adalet*, *Şiir Sanatı*, *Dönem*, *Yön*, *Ant*, *İmece*, *Papirüs*, *Yeni Dergi*, *Birikim*, *Sanat Emeği*, *Yazko Edebiyat*, *Yeni Düşün*, *Adam Sanat*, *Sombahar*, *Leman*, *Öküz* gibi dergilerde yer aldı. İlk şiir kitabı *Yazma*, Garip şiirinin etkisi altında olmakla beraber asıl ağır basan özellik Antik Yunan şiirinin etkisidir. Ancak Yücel'in bu şiirlerinde asıl hedeflediği, kendi deyimiyle, "Yunanilerle Mevleviler arasında bir Anadolu birleşimi kurmak" çabasıdır. Uyaklı söyleyiş, coşkulu anlatım, geleceğe beslediği umut ilk şiirlerinin belirgin yanlarıdır. *Yazma*'daki şiirlerin ortak duygusu "yaşama sevinci" olarak nitelenebilir. Can Yücel'in şiirinin "zekânın iyi niyeti" diye özetlenebileceğini belirten C. Süreya, "Can Yücel kadar değişik teknikler kullanmış başka şairimiz yoktur" der. *Yazma*'dan sonra da biçim arayışlarını sürdüren şair, "toplumsal sorunların yarattığı izlenimlerin ağırlığından kurtulmak istermiş gibi; kimi taşlama, kimi bıçak gibi işleyen bir duyarlık çizgisiyle yazdığı şiirlerde yalın dili ve buluşlarıyla dikkati çekti" (Ş. Kurdakul).

Yirmi üç yıl sonra yayımladığı ikinci kitabı *Sevgi Duvarı*'nda topladığı şiirlerinde imge yoğunluğunun, doğa ve insan ilişkilerinin öne çıktığı görülür. Bu kitapta *Yazma*'dan uzağa düşmemekle birlikte, bilinen "Can Yücel şiiri"nin daha belirgin hale geldiği gözlenmektedir. Daha atak ve sözünü sakınmayan bir dil, dilin deformasyonu, argo ve küfür şiirine girmiştir. *Bir Siyasinin Şiirleri* ise Can Yücel'in o döneme kadarki şiir serüveninin tutarlı bir bireşimi gibidir. Bu şiirlerinde hapishaneden dışarıdaki ve içerideki yaşama dönük izlenim, gözlem, duygu ve düşünce birikimini, kendi politik kimliğini de sorgulayarak aktarmıştır. Tarihsel olaylarla günlük olayları iç içe işlemiştir; güncelliğin gerekliliğine inanmakla birlikte "kesin günceli arayan yiğitlemeler" yazmaktan sakınmıştır. Ona göre güncellik aynı zamanda tarihselliği de içermelidir; yoksa içinde yaşanılan an, yaşanan deneyimler ortaya saçılıp dağılır. Güncel deneyimlerin zincirini kuracak olan bağ, tarihselliktir. Şiirlerinin ana izleği güncel olmakla birlikte, günceli taşlama yüklü bir anlatımla, tarihselliği elden bırakmadan, politik eleştiri düzeyinde ele almıştır.

Toplumsal olanı yansıtmada mizah ve ironi, şiirinin en önde gelen öğesi olmuştur. Şiirlerinde toplumcu bir anlayıştan yola çıkarak, daha iyi bir dünyanın kurulması amacını savunmuştur. Şiir anlayışını "şiir, yaşanılan dünyada umutsuz nesneler içinden bir umudu bulmak, deli olan bu dünyada tek akıllılığı, uslanmayan akıllılığı anlatmaktır" biçiminde özetler. Nâzım Hikmet, M. Eloğlu ve Garip şiiri paralelinde Can Yücel şiirini irdeleyen S. Hilav'a göre, "Can'ın şiiri, kültür, dünya görüşü, siyasal bilinç ve özgür öznelliğin bir bileşimidir. Mitlerden ve Kutsal Kitap'tan gerçeküstücülere ve 'Beat Generation' şairlerine kadar tüm dünya kültürünün sözlü ve yazılı ürünleri içinden yolunu seçen bir şiirdir bu. Dolayısıyla onun dünyayı algılamasında, akıl ve duyu gibi birbirinden hayli uzak ruhsal yetiler kaynaşmış ve bir bütünselliğe varmıştır."

Şairin sözcük oyunlarıyla ulaştığı dil ustalığı, şiirini "yeni anlam boyutlarıyla donatarak" etkili kılar. Halk kaynaklarına, halk ağzına, daha çok da halk türkülerinin deyişlerine yaslanır. Kullandığı günlük dil, yöresel deyişler, deyimler ve argo sözcükler ve şiirini etkili kılan diğer öğelerdir. Diyaloglar, atasözleri ve benzetmelerle kendine özgü bir üslup kurmuştur. Yücel bir "tema şairi" değildir; doğaçtan yazma tarzını benimsemiştir. Bu konudaki yaklaşımı "bilinçaltından bir şeyler çekme, yakalama yerine, derinlerdeki şeyi kendiliğinden ortaya çıkarma" yönündedir. Şiirlerini önceden tasarlamadan, doğaçtan yazmakla hayat hakkındaki peşin hükümlerin devre dışı kalacağına ve şairin yazdığı şiiriyle çıplak olarak beraber olabileceğine inanmaktadır. Şiir serüveninde ilk kitaplarından beri var olan çocuk imgesi *Çok Bi Çocuk* kitabında iyice belirir. Romantik şiirin, büyük, süslü şiirin yerine daha sade bir eğilimin egemen olabilmesi için şiirde "çocukça bakış"a yeniden dönülmesini öneren şair, büyük laflar yerine daha sade sözcüklerle

karşı koymanın, "dünyaya bir çocuk gibi sade bakabilmekle" olanaklı olduğunu dile getirir.

Çevirilerinde de dili ve üslubuyla kendi kimliğini koruduğu, çevirdiği her yapıta kendi sesini kattığı, yapıtları neredeyse yeniden yazarak değişik bir çeviri anlayışı geliştirdiği görüldü. Metne sadık çevirilerin harfi, lafzı, anlamı yakalama telaşından şiirin tınısını kaçırabildiklerini, oysa şiiri şiir edenin tınısı olduğunu savundu. C. Yücel'e göre çeviri denen uğraş, söz konusu olayı başka bir dilde yeniden yaratmaktır; bu nedenle kendisi de şiir çevirilerinin altına "çevirmen" değil, "Türkçe söyleyen" kaydını düştü. Şiir çevirisi alanında takındığı bu tutumu nedeniyle "çevirdiği şairlerin diliyle oynadığı" biçimindeki eleştirilere hedef olmuştur. Ünlü dünya şairlerinden çevirdiği şiirleri topladığı *Her Boydan* adlı kitabının yanı sıra B. Brecht, F. G. Lorca, W. Shakespeare, P. Weiss gibi yazarlardan da oyun çevirileri yaptı.

Yapıtları: Şiir: *Yazma*, İst.: Nebioğlu, 1950; *Sevgi Duvarı*, İst.: Sander, 1973; *Bir Siyasinin Şiirleri*, İst.: Konuk, 1974; *Ölüm ve Oğlum*, İst.: Cem, 1976; *Şiir Alayı*, (bütün şiirleri) İst.: Yazko, 1981; *Rengâhenk*, (B. Uygur'un resimleriyle) İst.: Hakan Ofset, 1983; *Gökyokuş*, İst.: de, 1984; *Beşibiryerde*, (*Gökyokuş* dışında bütün şiirleri) İst.: Adam, 1985; *Canfeda*, İst.: de, 1987; *Altısıbiryerde*, (ilk altı kitabı bir arada) İst.: Adam, 1988; *Çok Bi Çocuk*, İst.: Adam, 1988; *Kısa Devre*, İst.: Yeni Yaprak, 1990; *Kuzgunun Yavrusu*, İst.: Yeni Yaprak, 1990; *Sekizibiryerde*, İst.: Adam, 1990; *Gece Vardiyası Albümü*, İst.: Korsan, 1991; *Güle Güle-Seslerin Sessizliği*, İst.: Papirüs, 1993; *Gezintiler*, İst.: Papirüs, 1994; *Maaile*, İst.: Papirüs, 1995; *Seke Seke*, İst.: Papirüs, 1997; *Mekânım Datça Olsun*, İst.: Bulut, 1999.
Düzyazılar: *Düzünden*, İst.: Papirüs, 1994; *Can'dan Yazılar*, İst.: Papirüs, 1995.
Çeviri: *Hatırladıklarım* (E. Roosevelt), 1953; *Yeni Türkiye: Bir Garp Devleti* (G. Duhamel), 1956; *Her Boydan*, (Dünya şiirinden çeviriler) Ank.: Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, 1957; *Anne Frank'ın Hatıra Defteri* (A. Frank), 1958; *Lord Stratford'un Türkiye Hatıraları* (S. Lane-Poole), 1959; *Muhteşem Gatsby* (S. Fitzgerald), 1964; *Sırça Kümes* (T. Williams), 1964; *Gerilla Harbi* (Mao Tsetung), 1967; *Küba'da Sosyalizm ve İnsan* (E. Che Guevara), 1967; *Lenin Petrograd'da* (E. Wilson), 1967; *Siyah İktidar* (S. Carmichael), 1968; *Saloz'un Mavalı* (P. Weiss), 1972; *Yeni Başlayanlar İçin Marks* (yazan ve çizen Rius), 1977; *Bahar Noktası* (W. Shakespeare), İst.: Adam, 1981; *Şvayk Hitler'e Karşı* (B. Brecht), 1982; *Don Cristobita ile Dona Rosita* (F. G. Lorca), 1983; *Batı Yakasının Hikâyesi* (A. Laurents), 1988; *Fırtına* (W. Shakespeare), İst.: Adam, 1991; *Kar Kokusu* (C. M. Schulz), 1991; *Define Adası* (R. L. Stevenson), 1992; *Oliver Twist* (C. Dickens), 1992; *Hamlet* (W. Shakespeare), İst.: Adam, 1992.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 400; Özkırımlı, *TEA*, IV, 1242; Kurdakul, *Sözlük*, 667-668; Karaalioğlu, 637-638; C. Süreya, "Can Yücel'in Şiirinde İroni", *Şapkam Dolu Çiçekle*, (2. bas.) İst., 1985, s. 158-165; S. Hilav, *Edebiyat Yazıları*, İst., 1993; S. Sezer, "Sekiz Kitap Tekmil-i Birden Can Yücel", *Cumhuriyet Kitap*, S. 199 (16 Aralık 1993); M. Celâl-N. Alpay, "O Şiir Nesnesi Hiçbir Şeye Benzemiyor", *Sombahar*, S. 34 (Mart-Nisan 1996); O. Kâhyaoğlu, "Şiiriyle Birlikte", *aynı yerde*; Y. Kayıran, "Modern Türk Şiirinde Bir Tavır: Can Yücel'in Şiirinde İmge", *aynı yerde*; M. Yalçın, "Can Yücel'in Şiiri", *aynı yerde*; H. B. Kahraman, "Can Yücel Şiirinin 'Modern Sonrası' Özelliğini Belirleyen Etmenler Üstüne", *aynı yerde*; "Yücel, Can", *TDEA*, VIII, 624; V. Timuroğlu, "Kendisinden Sonrakileri Zorlayan Şair Can Yücel", *Cumhuriyet Kitap*, S. 519 (27 Ocak 2000).

YÜCEL, DOĞU *(İstanbul, 15 Nisan 1977 -)* Yazar.

Yazar ve çevirmen Şükran Yücel ile tiyatrocu Erkan Yücel'in oğlu. İzmir Amerikan Lisesi'nde okudu. İstanbul Üniversitesi Radyo-TV Sinema bölümün bitirdi. 2001'den beri *Blue Jean* dergisinde çalışıyor. "Okul" ve "Küçük Kıyamet" filmlerinin senaryolarını yazdı.

Ödül: "Rüya Çocuk", "Hayalperest" ve "Ölü Sevgiliye Mektup" öykümleriyle 1997 Gençlik Kitabevi Başarı Ödülü; "Gıcık Sırrı" öyküsüyle 1999 Nostromo Bilimkurgu Kısa Öykü Yarışması (mansiyon).

Yapıtları: Öykü: *Düşler, Kâbuslar ve Gelecek Masalları*, İst.: Çitlembik, 2001.
Roman: *Hayalet Kitap*, İst.: Stüdyo İmge, 2002.
Kaynaklar: *BF* (10 Mart 2009).

YÜCEL, HASAN ÂLİ *(İstanbul, 17 Aralık 1897 - İstanbul, 26 Şubat 1961)* Şair, yazar, siyaset adamı.

"Eski Bir Öğretmen" imzasını da kullandı. Neyyire Hanım ile Maliye Nezareti memurlarından Ali Rıza Bey'in oğlu. Anne tarafından 1890'da Japonya açıklarında batan Ertuğrul firkateyninin süvarisi Yarbay Ali Bey'in, baba tarafından ise Posta ve Telgraf Nazırı Hasan Âli Efendi'nin torunu. Şair Can Yücel oğludur. Öğrenimine Altımermer Yolgeçen Mahalle Mektebi'nde başladı. Aksaray'daki Yusuf Paşa Mekteb-i Osmanisi'nde rüştiyeye devam ettikten sonra Vefa İdadisi'ne girdi. 1915'te son sınıfta okurken yedek subay olarak askere alındı. Askerlik görevinden sonra girdiği (1918) Hukuk Fakültesi'nden ayrılıp Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü 1921'de bitirdi. 1922'de İzmir Erkek İlköğretmen Okulu Türkçe-edebiyat öğretmenliğine atandı. İstanbul'a dönerek (1924) Kuleli Askeri Lisesi, İstanbul Erkek Li-

sesi ve Galatasaray Lisesi'nde edebiyat, felsefe, içtimaiyat ve yurttaşlık bilgisi dersleri verdi. 1927'de maarif müfettişi oldu. 1930'da öğrenci müfettişliği göreviyle Fransa'ya gitti. Yurda döndükten sonra Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nde (1932) görev aldı ve Dil Kurultayı'na katıldı. Gazi Eğitim Enstitüsü müdürlüğü (1933), Orta Öğretim genel müdürlüğü (1933-35) yaptı. 1935'te İzmir milletvekili seçildi. 1938'de getirildiği maarif vekilliğini 1946'ya kadar sürdürdü. 1950'ye kadar İzmir milletvekili olarak Meclis'te bulunduktan sonra siyaseti bıraktı. Siyasal hayattan çekildikten sonra Türk Tarih Kurumu'nun çalışmalarına katıldı, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu'nda görev aldı ve 1955-60 yıllarında İş Bankası Kültür Yayınları'nı yönetti. Mezarı Ankara'dadır.

Hasan Âli Yücel siyasetçi yönünün gölgesinde kalan şairliğe ve yazarlığa felsefe bölümünde okuduğu sıralarda (1920-21) *Yeni Mecmua*, *Dergâh*, *Yarın*, *Büyük Mecmua*, *Düşünce* ve *Milli Mecmua* gibi dergilerde yayımladığı şiir ve makalelerle başladı. Yetişmesinde ve Doğu kültürünü tanımasında Yenikapı Mevlevihanesi şeyhlerinden Mehmet Celalettin Dede'nin oğlu Baki Dede ile Şerefeddin Yaltkaya önemli rol oynadı. Bu yıllarda Necmettin Halil [Onan], Ali Mümtaz [Arolat], Ahmet Hamdi [Tanpınar] ve Ahmet Kutsi [Tecer] ile birlikte *Dergâh* dergisi (1921-22) çevresinde yer aldı. Hece ve aruzu birlikte kullandığı ilk şiirlerinde dini ve mistik eğilimler ağır basar. Milli Edebiyat görüşüne bağlı olarak halk, divan ve tekke edebiyatı geleneğinden faydalanılarak ürün verilmesi yanlısıdır. Makalelerinden oluşan *Pazartesi Konuşmaları* adlı yapıtında bu konu hakkındaki düşüncelerini geniş olarak açıklar.

Birikimini ve eğitimci yönünü bakanlık yaptığı dönemde çok iyi bir şekilde kullanan Hasan Âli Yücel bu görevi sırasında ilköğretim seferberliğinin yaygınlaştırılmasını, köy enstitülerinin kurulup (1940) geliştirilmesini, Devlet Tiyatro ve Operası ile Ankara Üniversitesi'nin bazı fakültelerinin açılmasını, Teknik Üniversite'nin kurulmasını, dünya klasiklerinin Türkçeye kazandırılmasını (1941-) ve birçok ansiklopedi (*İslam*, *İnönü/Türk*, *Sanat*) ve derginin (*İlköğretim*, *Güzel Sanatlar*, *Meslekî ve Teknik Öğretim*, *Tercüme*, *Tarih Belgeleri*, *Kadın-Ev*, *Köy Enstitüleri*) yayımlanmasını gerçekleştirmiştir.

Ödül: Goethe üzerine yaptığı çalışma için Alman Kültür Bakanlığı'nın Goethe Madalyası.

Yapıtları: Şiir: *Dönen Ses*, İst.: Remzi, 1933; *Sizin İçin*, (çocuk şiirleri) İst.: Ülkü B., 1938; *Dinle Benden*, İst.: İnkılâp, 1960; *Allah Bir*, Ank.: Türk Tarih Kurumu B., 1961.
İnceleme: *Suri ve Tatbiki Mantık*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1926; *Mantık ve Metodoloji*, İst.: Devlet Mtb., 1928; *Goethe: Bir Dehanın Romanı*, İst.: Remzi, 1932; *Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış*, İst.: Remzi, 1932; *Fazıl Ahmed: Hayatı ve Eserleri*, İst.: Cumhuriyet Kitaphanesi, 1937; *Bir Türk Hekimi ve Tıbba Dair Manzum Eseri*, İst.: Devlet B., 1937; *Edebiyat Tarihimizden*, (1. c., Y. K. Karaosmanoğlu üzerine monografi) Ank.: Türkiye İş Bankası, 1957.
Makale-Fıkra-Deneme: *Pazartesi Konuşmaları*, İst.: Remzi, 1937; *İçten-Dıştan*, Ank.: Ulus B., 1938; *Davam*, Ank.: Ulus B., 1947; *Hürriyete Doğru*, İst.: İnkılâp, 1955; *İyi Vatandaş-İyi İnsan*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1956; *Kıbrıs Mektupları*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1957; *İngiltere Mektupları*, 1958; *Hürriyet, Gene Hürriyet*, 2 c., 1960, 1966; *Kültür Üzerine Düşünceler*, Ank.: Türkiye İş Bankası, 1974.
Anı: *Geçtiğim Günlerden*, İst.: İletişim, 1990.
Eğitim: *Fransız Maarif Teşkilatında Müfettişler*, İst.: Devlet B., 1934; *Fransa'da Kültür İşleri*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1936; *Türkiye'de Orta Öğretim*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1938; *Maarifle İlgili Söylev ve Demeçler*, 1947; *Köy Enstitüleri ve Köy Eğitimi ile İlgili Yazılar-Konuşmalar*, (haz. M. Aydoğan) Ank.: Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı, 1997.
Diğer: *Türk Edebiyatı Nümuneleri*, (Hıfzı Tevfik ve Hamamizade İhsan ile) İst.: Devlet Mtb., 1926; *Tarih-i Kadim ve Doksanbeşe Doğru* (Tevfik Fikret), 1928; *Mevlana'nın Rubaileri*, İst.: Remzi, 1932; *Hasan Âli Yücel Tarafından Açılan Davalar ve Neticeleri*, Ank., Ulus B., 1950.
Çeviri: *Ruhiyat Elifbası* (A. Cuvier), İst.: Darülfünun Edebiyat Medresesi, 1339/1923; *Sanat Musahabeleri* (J. M. Guyau), İst.: Devlet Mtb., 1928.

Kaynaklar: "Yücel, Hasan Âli", *TDEA*, VIII, 624-626; Necatigil, *İsimler*, 362-363; Acaroğlu, 274-277; M. Emiroğlu, *Hasan Âli Yücel*, 1967; F. R. Unat, "Hasan Âli Yücel", *TTK Belleten*, S. XXV/98 (1961); M. Kara, "Doğumunun 100. Yıldönümünde Mevlevî Bir Maarif Vekili: Hasan Âli Yücel", *Dergâh*, S. 100 (Haziran 1998); M. Çıkar, *Hasan Âli Yücel ve Türk Kültür Reformu*, Ank., 1998; Ali Mehmet - C. Şengör, *Hasan Âli Yücel ve Türk Aydınlanması*, İst.: 2001; F. Ertuğrul, *Özgürleşme Yolunda Unutulmuş Bir Uğrak: Hasan Âli Yücel-Kenan Öner Davası*, Ank.: 2000; *A.G. Sayar, Hasan Âli Yücel'in Tasavvufi Dünyası ve Mevleviliği*, İst.: 2002.

YÜCEL, ŞEVKET *(Süleymanlı/Kahramanmaraş, 2 Mart 1930 - 3 Şubat 2001)* Şair, öykücü, denemeci.

Zekiye Hanım ile çiftçi Nuri Yücel'in oğlu. Diyarbakır Dicle Köy Enstitüsü'nü (1951) ve dışardan Gazi Eğitim Enstitüsü'nü (1959) bitirdi. İlkokul öğretmenliği ve edebiyat öğretmenliği yaptı; 1981'de emekli oldu. Kahramanmaraş Birlik TV'de edebiyat sohbetleri yaptı (1997). TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesiydi. Kah-

ramanmaraş'ta yaşayan Yücel evli, üç çocuk babasıydı.

Şiir, öykü ve denemelerini 1964'ten itibaren *Varlık*, *Hisar*, *Ilgaz*, *Yeditepe*, *Oluşum*, *Hâkimiyet Sanat*, *İmece*, *Yaba*, *Türk Dili*, *Yansıma*, *Öğretmen Dünyası*, *Kiraz*, ve *İnsancıl* dergilerinde yayımladı. Tahir Alangu onun için "Öğretmen ve öğrenciler dünyasını anlatan hikâyelerindeki mutlu hava, yer yer sert gerçekçiliğinden gelen acılı hikâyelerinin içimize çöktürdüğü üzüntüyü gideriyor" değerlendirmesini yaptı. Sevgi, dostluk ve çağdaşlık temalarını işlediği denemelerinde temiz bir dil kullandığı ve sıcak bir anlatımı olduğu kabul edildi. İnsanlara ve hayata bakışındaki ustalık ve derinlikle köy enstitülü yazarlar arasında belirgin bir yer edindi.

Ödül: 1966 İstanbul Genç Yetenekler Kulübü Şiir ve Hikâye Yarışması birinciliği; "Kendini Yenilemek ve Eşek" denemesiyle 1970 TRT Deneme Başarı Ödülü; 1983 Zonguldak 100. Yıl Vakfı Şiir ve Hikâye Mansiyonu; 1992 MEB Çocuk Hikâyeleri Yarışması ikinciliği.

Yapıtları: Şiir: *Kuş Gölgesi*, İst.: kendi yayını, 1967; *Umut Bir Gül Uzatırken*, Ank.: Yaba, 1986; *Güz Rengi Ayrılıklar*, Adana: Özgün, 1999.
Öykü: *Görmeden Gidenler*, İst.: kendi yayını, 1966; *Güneşin Parmakları*, İst.: kendi yayını, 1970; *Bir Sevgi Adamı*, Ank.: Yaba, 1983.
Deneme: *Kendini Yenilemek*, İst.: Çağdaş, 1976; *Boşta Bırakanlar*, İst.: Çağımız, 1979; *Beyaz Sesler*, İst.: Ayça, 1984; *Sözcüklerle Öpüşmek*, Adana: Özgün, 1998.
Şiir-Öykü-Deneme: *Sevgi Güneşi*, Ank.: kendi yayını, 1994.
Çocuk Öyküsü: *Çocukla Keklik*, Kayseri: Özgür Çocuk, 1977; *Sakar Oğlak*, İst.: Yaba, 1980; *Barış İstiyorum*, Ank.: MEB, 1996.
Kaynaklar: *BF* (19 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 400; "Yücel, Şevket", *TDEA*, *VIII*, 626; Kurdakul, *Sözlük*, 668; Karaalioğlu, 639; T. Alangu, *Varlık Yıllığı*, İst., 1967, s. 82; A. Köklügiller, "Kendini Yenilemek", *Varlık*, S. 841 (Ekim 1977); A. Öktem, "Şevket Yücel: Aslında Hepimiz Yalnızız", *Yeni Biçem*, Ocak 1997.

YÜCEL, ŞÜKRAN *(İzmir, 10 Aralık 1951 -)* Öykücü.

Emine Hanım ile tüccar Mehmet Kuduğ'un kızı. Tiyatro ve sinema sanatçısı Erkan Yücel (ö. 9 Eylül 1985) eşiydi. İzmir Amerikan Kız Koleji'ni bitirdi (1971); AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki öğrenimini yarım bıraktı. Gazetecilik, tiyatro oyunculuğu ve oyun çevirileri yaptı; 1994'ten beri *Yeni Asır* gazetesinde köşe yazarı. PEN Yazarlar Derneği üyesi. İzmir'de yaşıyor; iki çocuk annesi.

İlk öyküsü ("Buradan Bir Beyaz Atlı Geçti mi?") 1994'te *Gösteri*'de çıktı. Öykülerini *Adam Öykü*, *Cumhuriyet Dergi*, *Milliyet Sanat* ve *İzmir İzmir* dergilerinde yayımladı. *Düş Gölgesi* kitabı orkestra şefi İclâl Kardıçalı tarafından bestelendi.

Ödül: 1995 PEN Yazarlar Derneği Orhan Kemal Öykü Yarışması (başarı ödülü).

Yapıtları: Öykü: *Düş Gölgesi*, İst.: Afa, 1995; *Ölüme Karşı Oyun*, İst.: Gendaş, 2000.
Çeviri: *Pazar Çocuğu* (I. Bergman); *Maymun Davası* (J. Lawrence-R. E. Lee); *Toplu Oyunları* (T. Stoppand); *Toplu Oyunları* (S. Shepard).
Kaynaklar: *BF* (12 Nisan 1999); G. Erdur, "Yitik Düşlerin Gölgesinde Yaşayanlara...", *Cumhuriyet*, 11 Mart 1996; H. Yaşar, "Düş Gölgesi", *Adam Öykü*, S. 4 (Mayıs-Haziran 1996).

YÜCEL, TAHSİN *(Elbistan/Kahramanmaraş, 17 Şubat 1933 -)* Öykücü, romancı, denemeci, eleştirmen, çevirmen.

Nuriye Münevver Hanım ile kunduracı Ahmet Yücel'in oğlu. Elbistan Gazi Paşa İlkokulu'nu bitirdikten sonra 1945'te İstanbul'a giderek Galatasaray Lisesi'ni (1953) ve İÜEF Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1960). Aynı bölüme asistan olarak girdi (1961); 1969'da doktor, 1972'de doçent, 1978'de profesör oldu. İÜEF'deki öğretim üyeliği görevinden 2000 yılında emekliye ayrıldı. İstanbul'da yaşıyor; evli ve iki çocuk babası.

İlk öyküsü ("Dert Çok, Hemdert Yok!") *Yeni Hikâyeler 1950* (haz. Yaşar Nabi, İst.: Varlık, 1950, s. 94-98) adlı derlemede yer aldı. Bunu *Varlık* dergisinde yayımlanan (1 Mayıs 1950) köy ve kasaba notları izledi. *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yeryüzü*, *Beraber*, *Mavi* gibi dergilerde yayımladığı (1950-56) öykülerinde özellikle dilinin arılığı, yeni sözcükleri kullanmadaki başarısı, Anadolu insanını tutarlı bir yaklaşımla ele alması ve anlatımındaki ustalıkla dikkat çekti. B. Necatigil'e göre, "okuyucu, T. Yücel'in, konularını toplumun alt ve orta tabakalarından alan hikâyelerinde kırık, ezik hayatlara yakılmış birer ağıt acılığı bulur, bunların etkileyici anılarda devam eden bir güç ve arınmış bir dille işlendiği görülür."

İlk öykü kitaplarında *(Uçan Daireler*, *Haney Yaşamalı*, *Düşlerin Ölümü)* doğduğu yöreyi (Elbistan) konu edinerek, buralarda yaşayan insanların çevreyle ilişkilerini, yoksulluğun neden olduğu umutsuzluğu ve hayal dünyalarını oldukça karamsar sayılabilecek

bir dille yansıttı. Yazar bu karamsarlığın daha çok o dönemin edebiyatından ve o dönemin gençliğinin eğilimlerinden kaynaklandığını belirtmektedir. Bu öykülerinde yerel ağızların ve deyimlerin ustalıkla kullanıldığı görülür. Kendine özgü çocuksu bir duyarlıkla, düzgün ve temiz bir dille kaleme aldığı *Haney Yaşamalı* ve *Düşlerin Ölümü* yayımlandıklarında büyük ilgi gördü; eleştirmenlerin farklı değerlendirmeleriyle karşılaştı.

1970'li yıllarda yapı, anlatım, kişilerin çevre bağlamları, gerçeğin yansıtılma tarzı gibi çeşitli yönlerden ilk dönemdekilere benzemeyen özgün bir anlatı tekniği geliştirdiği öyküler kaleme aldı. *Yaşadıktan Sonra* ve *Dönüşüm* adlı öykü kitaplarında bireyin iç gerçekliğini, bilinç dünyasını aktarmaya yöneldi. Özellikle *Dönüşüm*, anlatımının alışılmışın dışında olması nedeniyle oldukça yadırgandı; öykülerin "yerli" olmadığı öne sürüldü. Kendisi bu kitabıyla ilgili olarak "Genellikle yapılanın tersine, kişilerimi birer 'tip' olarak değil, derin bir iç dünyaları, özgün sorunları olan birer birey olarak canlandırmaya çalıştım" dedi. Ancak T. Yücel'in anlatı yaklaşımının asıl yön değiştirmesi *Vatandaş* ve *Ben ve Öteki* kitaplarıyla olmuştur denilebilir. Güncel siyasal konulara ironik bir yaklaşımla eğildiği *Aykırı Öyküler*'de ince bir toplum eleştirisi yaptığı söylenebilir. Tam anlamıyla bir ustalık ürünü denebilecek olan *Komşular* adlı öykü kitabının "Komşular" adlı öyküsünü eleştirmen Fethi Naci bir başyapıt olarak değerlendirdi.

Yazarın romanlarına bakıldığında ise iki genel tavrın bulunduğunu görülür: *Peygamberin Son Beş Günü* adlı romanında toplumun politik tavrının ironik bir biçimde yargılanması yapılmaktadır. *Mutfak Çıkmazı* ve *Bıyık Söylencesi* adlı romanlarında ise toplumun gelenek ve göreneklerine bağlı kesiminde, bu bağlılığın çağımızla çatışmasının trajik sonuçlarının ironik biçimde anlatılması söz konusudur. İkinci romanı *Peygamberin Son Beş Günü*'nde çizdiği "solcu" tipi nedeniyle kendisini politik bir eleştirinin ortasında bulan yazar, üçüncü romanı *Bıyık Söylencesi*'nde romancılığını iyice olgunlaştırdı. *Yazın, Gene Yazın* adlı kitabında, "yaşantılardan" yola çıkarak yazdığı birbirinden bağımsız, ama kendi aralarında bir bütünlük de oluşturan denemelerini topladı. 1980-93 yıllarında dil, yapısalcılık, yazınsal yapıtın yorumu, edebiyat ödülleri gibi çeşitli konularda yaptığı polemikleri içeren *Tartışmalar*'ı, kendi deyimiyle, "tanıklığa gereksinim duyanlar için" yayımladı.

Göstergebilimin Türkiye'deki öncülerinden olan T. Yücel'in doktora tezi *L'Imaginaire de Bernanos / Bernanos'un Düş Evreni*, Türkiye'de göstergebilim çalışmalarının ilk örneklerinden sayılır. Balzac'ın romanlarındaki insan betimlemelerini irdeleyen *Figures et messages dans la Comédie Humaine* (*İnsanlık Güldürüsü'nde Yüzler ve Bildiriler*) adlı çalışması önce Fransa'da yayımlanan yazarın yapısalcılık ve göstergebilim alanlarında yapılmış incelemeleri bulunmaktadır: *Anlatı Yerlemleri* ve *Yapısalcılık. Anlatı Yerlemleri*'nde göstergebilime dayalı bir edebiyat anlayışı içinde anlatı çözümlemelerini uzam ve kişi bağlantıları çerçevesinde inceler.

Haney Yaşamalı ve *Uçan Daireler*'den bazı öyküleri İsveççeye çevrildi (*Dem stora berusningen*, Stockholm: Tidens Förlag, 1958). Hakkında 1998'de Madrid Üniversitesi'nde R. C. Ortega tarafından yapılmış "El Cuento turco Contemporáneo: Ben ve Öteki de Tahsin Yücel como modelode análisis" başlıklı bir doktora çalışması bulunmaktadır.

Ödül: *Haney Yaşamalı* ile 1956 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Düşlerin Ölümü* ile 1959 TDK Öykü Ödülü; *Yaban Düşünce* ile 1984 Azra Erhat "Çeviri Üstün Hizmet Ödülü;" *Peygamberin Son Beş Günü* ile 1993 Orhan Kemal Roman Armağanı; *Söylemlerin İçinden* ile 1999 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü; *Yalan* ile 2003 Yunus Nadi Roman Ödülü ve 2003 Ömer Asım Aksoy Roman Ödülü.

Unvan: Fransız Hükümeti Palmes Académiques nişanı Commandeur derecesi (1997).

Yapıtları: Öykü: *Uçan Daireler*, İst.: Varlık, 1954; *Haney Yaşamalı*, İst.: Yenilik, 1955; *Düşlerin Ölümü*, İst.: Ataç, 1958; *Yaşadıktan Sonra*, İst.: Yankı, 1969; *Ben ve Öteki*, İst.: Ada, 1983; *Aykırı Öyküler*, İst.: Can, 1989; *Komşular*, İst.: Can, 1999; *Golyan Devrimi*, İst.: Can, 2008.

Roman: *Mutfak Çıkmazı*, İst.: Varlık, 1960; *Peygamberin Son Beş Günü*, İst.: Can, 1992; *Bıyık Söylencesi*, İst.: Can, 1995; *Yalan*, İst.: Can, 2002; *Kumru ile Kumru*, İst.: Can, 2005; *Gökdelen*, İst.: Can, 2006.

Masal: *Anadolu Masalları*, İst.: Varlık, 1957.

Anlatı: *Dönüşüm*, Ank.: Bilgi, 1975; *Vatandaş*, İst.: Bilgi, 1975.

Deneme-Eleştiri: *Yazın ve Yaşam*, İst.: Çağdaş, 1976; *Yazının Sınırları*, İst.: Adam, 1982; *Tartışmalar*, İst.: YKY, 1993; *Yazın, Gene Yazın*, İst.:

YKY, 1995; *Alıntılar*, İst.: YKY, 1997; *Söylemlerin İçinden*, İst.: YKY, 1998; *Salaklık Üstüne Deneme*, İst.: YKY, 2000.
İnceleme: *Dil Devrimi*, İst.: Varlık, 1968; *L'Imaginaire de Bernanos*, İst.: İÜEF, 1969; *Figures et Messages dans la Comédie Humaine*, Tours, Maison Mame, 1972 (yazarca yapılmış Türkçe çevirisi: *İnsanlık Güldürüsü'nde Yüzler ve Bildiriler*, İst.: YKY, 1997); *Anlatı Yerlemleri*, İst.: Ada, 1980; *Dil Devrimi ve Sonuçları*, Ank.: TDK, 1982; *Yapısalcılık*, İst.: Ada, 1982; *Eleştirinin Abecesi*, İst.: Simavi, 1991; *Atatürk ve Atatürkçülük*, İst., 2000.
Derleme: *Yazı ve Yorum* (R. Barthes seçkisi), İst.: Metis, 1990.
Çeviri: *Amok* (S. Zweig), 1954; *Arı Maya* (W. Bonsels), 1954; *Tom Amca'nın Kulübesi* (E. H. Beecher-Stowe), 1954; *Usta İşçi* (S. Zweig), 1954; *Malezya Tılsımı* (S. W. Maugham), 1954; *Jane Eyre* (C. Bronte), 1954; *Taraskonlu Tartarin* (A. Daudet), 1954; *Yarına Dönüş* (U. Sigrid), 1954; *Bir Numaralı Evde Olanlar* (J. Steinbeck), 1955; *Geçmiş Günler* (F. Carco), 1955; *Genç Kızlar* (H. de Montherlant), 1955; *Güzel Kadın Meyhanesi* (R. Dorgeles), 1955; *Kadınlara Acıyın* (H. de Montherlant), 1955; *Kedinin Masalları* (M. Aymé), 1955; *İyilik Şeytanı* (H. de Montherlant), 1955; *Kan* (C. Malaparte), 1955; *Kanatlılar* (J. Kessel), 1955; *Kolej Yılları* (V. Larbaud), 1955; *Yeryüzünde Bir Yolcu* (J. Green), 1955; *Katil* (G. Simenon), 1956; *Kül Kedisi* (C. Perrault), 1956; *Taşralı Kız* (A. Moravia), 1956; *Madam Bovary* (G. Flaubert), 1956; *Büyük Sürü* (J. Giono), 1956; *Cüzzamlı Kadınlar* (H. de Montherlant), 1956; *Ya Gerçek Olsaydı* (R. Dorgeles), 1956; *Duvargeçen* (M. Aymé), 1956; *Tehlikeli Geçit* (S. W. Maugham), 1957; *Colomba* (P. Mérimée), 1958; *Küçük Prenses* (F. H. Burnett), 1958; *Kar Topu* (G. de Maupassant), 1958; *Vatikan Zindanları* (A. Gide), 1958; *Kaçak* (G. Simenon), 1959; *Pamuk Prenses* (J. Grimm), 1959; *Kırmızı Zambak* (A. France), 1959; *Sapho* (A. Daudet), 1959; *Uzaktan* (Colette), 1959; *Kadın ve Kukla* (P. Louys), 1959; *Dünya Nimetleri* (A. Gide), 1959; *Ayrı Yol* (A. Gide), 1960; *Kaz Baba* (M. Aymé), 1960; *Diktatörün Kadını* (A. Moravia), 1960; *Bella* (J. Giraudoux), 1960; *Yeni Nimetler* (A. Gide), 1960; *Paris Sıkıntısı* (C. Baudelaire), 1961; *Eugenie Grandet* (H. de Balzac), 1961; *Konuşan Hayvanlar* (M. Aymé), 1961; *Swann'ın Bir Aşkı* (M. Proust), 1961; *Bekârlar* (H. de Montherlant), 1962; *Çoban Prens* (H. C. Andersen), 1962; *Sisifos Efsanesi* (A. Camus), 1962; *Vadideki Zambak* (H. de Balzac), 1962; *Kalpazanlar* (A. Gide), 1963; *Tersi ve Yüzü* (A. Camus), 1963; *Kamelyalı Kadın* (A. Dumas), 1963; *Sinekler* (J. P. Sartre), 1963; *Evlilik* (A. Moravia), 1965; *Altenburg'un Ceviz Ağaçları* (A. Malraux), 1966; *Başkaldıran İnsan* (A. Camus), 1967; *İklimler* (E. Herzog), 1967; *Kadınlar Okulu* (A. Gide), 1967; *Ak Bıldırcın* (J. Steinbeck), 1968; *Cennet Bahçesi* (H. C. Andersen), 1969; *Politika ve Propaganda* (J. M. Domenach), 1969; *Tolstoy'un Hayatı* (R. Rolland), 1969; *Kale* (A. de Saint-Exupéry), 1970; *Yeşil Kısrak* (M. Aymé), 1970; *İnsanların Dünyası* (A. de Saint-Exupéry), 1970; *Becket: Tanrının Şerefi* (J. Anouilh), 1972; *Parmak Kız* (H. C. Andersen), 1972; *Goriot Baba* (H. de Balzac), 1972; *Karlar Kraliçesi* (H. C. Andersen), 1973; *Eleştiri Kuramları* (J. C. Carloni-C. Filloux), 1975; *Nuhun Gemisi* (M. Aymé), 1979; *Suluboya Kutuları* (M. Aymé), 1981; *Yağmur Yağdıran Kedi* (M. Aymé), 1981; *Yaban Düşünce* (C. Lévi-Strauss), 1984; *Kral Solomon'un Bunalımı* (E. Ajar), 1985; *Sevgili* (M. Duras), 1986; *Yazının Sıfır Derecesi* (R. Barthes), 1989; *Çağdaş Söylenler* (R. Barthes), 1990; *Duygusal Sürgün* (Colette), 1991; *Hastane Günlüğü* (G. Hervé), 1992; *Kısa Düzyazılar* (M. Tournier), 1993; *Yaz* (A. Camus), 1994; *Sürgün ve Krallık* (A. Camus), 1996; *Göstergeler İmparatorluğu* (R. Barthes), 1996.
Kaynaklar: *BF* (18 Mart 1999); Necatigil, *İsimler*, 401; Necatigil, *Eserler*, 139-141, 173-174, 278-279, 375-376, 400-401; M. Baydar, *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar*, İst., 1960, s. 234; T. Alangu, *Varlık Yıllığı*, İst., 1961; A. Bezirci, *Günlerin Götürdüğü-Getirdiği*, İst., 1962, s. 125-153; Kurdakul, *Sözlük*, 669-670; Karaalioğlu, 639-640; T. Altuğ, "Tahsin Yücel'in Öyküleri ve 'Vatandaş'", *Politika*, 9 Şubat 1976; Ü. Onart, "Bir Anlama Yorumlama Denemesi: Dönüşüm", *Türk Dili*, S. 301 (Ekim 1976); Özkırımlı, *TEA*, IV, 1243; Önertoy, 272-274; A. Çalışlar, *Türk ve Dünya Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, c. IV, s. 380; Fethi Naci, *Roman ve Yaşam*, İst., 1992; M. Yalçın. "Tahsin Yücel'le Söyleşi", *Varlık*, Nisan 1992; O. Demiralp, *Okuma Defteri*, İst., 1995, s. 59-73; S. Sezer, "Bir Usta: Tahsin Yücel", *Cumhuriyet Kitap*, 8 Haziran 1995; F. Andaç-S. Gümüş, "Benim İçin Yazın, Bireyden Bireye Bir İletişimdir" (söyleşi), *Adam Öykü*, S. 5 (Temmuz-Ağustos 1996); "Yücel, Tahsin", *TDEA*, VIII, 626; *Kim Kimdir*, 772; H. Akarsu, "Komşular", *Cumhuriyet Kitap*, S. 540 (22 Haziran 2000); Y. Cıbıroğlu, "Bıyık/Hem Dümen Hem Dümenci", *Gösteri*, S. 221 (Ağustos-Eylül 2000).

YÜKSEL, AYŞEGÜL *(İstanbul, 8 Mayıs 1941 -)*
Yazar, tiyatro eleştirmeni, çevirmen.

Tam adı Ayşegül Tülin Yüksel. Ayşegül GÜNKUT imzasıyla çeviriler yaptı. Müveddet Hanım ile Korgeneral Selahattin Günkut'un kızı. İstanbul Kadıköy'deki Gazi Mustafa Kemal Paşa İlkokulu'nu (1952) ve Üsküdar Amerikan Kız Lisesi'ni bitirdi (1959). İÜEF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1964). 1965'te Fulbright bursuyla Amerika'ya gitti, New York Üni. Graduate School of Arts and Sciences'da yüksek lisans yaptı (1966). Bir süre öğretmen ve çevirmen olarak çalıştıktan sonra tekrar Amerika'ya gitti. New York'taki The New School'da tiyatro yazını konusunda dersler aldı (1969-70). Dönüşte ODTÜ Beşeri Bilimler Bölümü'nde öğretim üyesi oldu (1970). DTCF Tiyatro Bölümü'nde "Melih Cevdet Anday Tiyatrosunun Yapısal Çözüm-

lemesi" konulu teziyle doktorasını tamamladı (1981). ODTÜ'deki öğretim üyeliğinin yanı sıra DTCF'nin tiyatro, İngiliz dili ve edebiyatı bölümlerinde ders verdi. 1985'te doçent oldu. 1987'de ODTÜ'den ayrıldı, o tarihten bu yana DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda profesör. Ankara'da yaşıyor; evli, iki çocuk annesi. Milletlerarası Tiyatro Enstitüsü (ITI), Uluslararası Tiyatro Eleştirmenleri Birliği (AICT), Uluslararası PEN, Tiyatro Eleştirmenleri Birliği, PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesi.

İlk şiir çevirisi (A. Marvell'dan "Sevginin Tanımı") 1962'de *Yelken*'de çıktı. İngilizceden çevirdiği makale ve şiirler *Türk Dili*, *Yelken*, *Ataç*, *Yeni Dergi*, *Eylem* dergilerinde yayımlandı, 1975'ten bu yana yazmakta olduğu tiyatro incelemeleri ve eleştirileri *Özgür İnsan*, *Devlet Tiyatrosu*, *Halkoyu*, *Bilim ve Sanat*, *Gösteri*, *Tiyatro Tiyatro*, *Milliyet Sanat*, *Cumhuriyet*, *Gündoğan Edebiyat* gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. Özellikle tiyatro metni çözümlemelerinde kullandığı yapısalcı yaklaşımla dikkatleri çekti. İncelediği tiyatro metinlerinin yapısal özelliklerini saptadı ve bu yapısal özelliklerden yola çıkarak yapıtların "işleyiş kurallarını" ve "derin anlamını" belirlemeye yöneldi. Çağdaş Türk yazarlarının oyunlarından yaptığı metin çözümlemelerinin daha sonraki çalışmalara "temel bir kaynak oluşturacak nitelikte" olduğu belirtildi.

Ödül: *Yapısalcılık ve Bir Uygulama (Melih Cevdet Anday Tiyatrosu)* ile 1982 Yazko İnceleme-Eleştiri Ödülü (K. Bumin'le paylaştı), 1982 TDK İnceleme-Eleştiri Ödülü; *Haldun Taner Tiyatrosu* ile 1993 Kültür Bakanlığı İnceleme-Eleştiri Ödülü; Kanada'da yayımlanan *Çağdaş Tiyatro Ansiklopedisi*'nin (WECT) "Türk Tiyatrosu" maddesinin yazımına katılması, *AnaBritannica* ve *Campton's* ansiklopedilerine Türk tiyatrosu ve yazarlarına ilişkin maddeleri yazması ve tiyatro alanındaki başarılı çalışmaları nedeniyle 1990 Tiyatro-TV Yazarları Derneği Tiyatro Başarı Özel Ödülü.

Yapıtları: İnceleme-Araştırma: *Yapısalcılık ve Bir Uygulama (Melih Cevdet Anday Tiyatrosu)*, İst.: Yazko, 1981; *Haldun Taner Tiyatrosu*, Ank.: Bilgi, 1986; *Samuel Beckett Tiyatrosu*, İst.: Yapı-Kredi, 1992; *Çağdaş Türk Tiyatrosundan On Yazar*, İst.: Mitos Boyut, 1997; *Sahneden İzdüşümler (1975-2000)*, İst.: Mitos Boyut, 2000; *Elveda Dünya Merhaba Kâinat: Memet Baydur'un Ardından*, (S. Şener ve F. Elmas ile), İst.: Mitos Boyut, 2002; *Dram Sanatında Ezgi ve Uyum*, İst.: Alkım, 2004. Çeviri (A. Günkut adıyla): *Aslan Asker Şvayk* (J. Hasek), İst.: Ataç, 1964; *Rüya Yorum Metodu* (S. Freud), İst.: Ataç, 1964; *Cumartesi Gecesi ve Pazar Sabahı* (A. Sillitoe), İst.: Ağaoğlu, 1965.

Kaynaklar: *BF* (4 Mayıs 1999), Necatigil, *İsimler*, 401-402; Kurdakul, *Sözlük*, 670; A. Özyalçıner, "Yapısalcılık ve Bir Uygulama Üstüne Ayşegül Yüksel'le Bir Konuşma", *Yazko Edebiyat*, S. 15 (Ocak 1982); K. Ertop, "Yazko Ödüllerini Kazananlarla Söyleşi", *Cumhuriyet*, 20 Ocak 1982; Y. Ecevit, "Bir Tiyatro Düşünürü: Ayşegül Yüksel", *Cumhuriyet Kitap*, S. 324; Y. Eradam, "Samuel Beckett Tiyatrosu", *Cumhuriyet Kitap*, S. 155 (1992); S. Şener, "Tiyatro Yalnız Yazar Değil", *Radikal İki*, 9 Temmuz 2000.

YÜKSEL, NEVZAT *(Paşabahçe/İstanbul, 1955 -)* Yazar.

İlk ve orta okulu Beykoz'da, liseyi Sarıyer'de (1973) okudu. İstanbul Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nü bitirerek (1977) öğretmenlik yapmaya başladı. 1992'de Türk Dili ve Edebiyatı lisans programını tamamladı. TYB üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli ve dört çocuk babası. Çocuk edebiyatı alanında çalışmalarını *Yeni Devir* gazetesiyle *Selam* ve *Gülçocuk* dergilerinde yayımladı.

Ödül: *Serçeciğin Günlüğü* ve *Ormandaki Yangın* ile 1990 TYB Çocuk Edebiyatı Yılın Yazarı Ödülü.

Yapıtları: Çocuk Kitabı: *Kaf Dağının Ardı*, (şiir) 1989; *Yaşantılar* (öykü), 1989; *Ormandaki Yangın*, (roman) 1991; *Serçeciğin Günlüğü*, (masal) 1991.

Kaynaklar: Işık, 658.

YÜKSEL, SADİ *(Varto/Muş, 1957 -)* Şair, yazar.

Kul Sadi mahlasını kullandı. Konya Selçuk Eğitim Ens. Türkçe Bölümü'nden mezun oldu (1980). Bir süre Türkçe öğretmenliği yaptıktan sonra 1984'te yayımcılık işine geçti. Vahdet Yayınları'nı ve Fırat Yayınları'nı yönetti. *Anadolu'da Bugün* gazetesinde çalıştı.

Şiir, deneme ve incelemeleri Konya'da yayımlanan *Yeni Konya*, *Yeni Meram*, *Konya Postası*, *Türkiye'de Yarın* gibi yerel gazete ve dergilerde çıktı (1973-81). Daha sonra *Anadolu'da Bugün*, *Milli Gazete*, *Yeni Devir*, *Çağrı*, *Türk Edebiyatı*, *Ribat*, *Vahdet* gibi yayınlarda yer aldı. Âşık tarzı şiirleriyle tanınan şair, Konya Âşıklar Bayramı'nda çeşitli dereceler aldı.

Yapıtları: Şiir: *Gönülden*, Konya: Konya Hayra Hizmet Vakfı, 1978; *Velfecr*, İst.: Petek, 1983; *Garipleri Sadası*, İst.: Erenler Mtb., 1984.
Roman: *Bir Kıvılcım Daha Düştü*, İst.: Petek, 1983.

İnceleme: *Tebriz'li Güneş*, 1981; *İrfan ve Yunus Emre*, İst.: Petek, 1983; *Mevlana'yı Anlamak*, İst.: Vahdet, 1984; *Doğunun Uyanışı-İkbal*, İst.: Vahdet, 1985; *Ebu'l Kelam Azad*, (biyografi) İst.: Vahdet, 1985; *Girdaptaki Toplum*, 1986.
Çeviri: *Mesnevi Pınarı* (Mevlana; Derviş Ahmed ile), 1979; *Rubailer I* (Mevlana), İst.: Petek, 1982.
Kaynaklar: "Yüksel, Sadi", *TDEA*, VIII, 627; Işık, 657.

YÜKSEL, TURGUT *(Onaz/Denizli, 22 Haziran 1967 -)* Romancı.

Turgut Rıza adını da kullandı. Türkân Hanım ile öğretmen Remzi Yüksel'in oğlu. Ortaokul ve lise öğrenimini Davutpaşa Lisesi'nde tamamladı. Anadolu Üni. İşletme Fakültesi mezunu. İstanbul'da yaşıyor, evli. *Radikal* gazetesi, *Öküz* ve *Hıbır* dergilerinde çizgiromanları yayımlandı. *Aksak Kurbağa* (1998-99) dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı. *Akrebin Gölgesi* adlı çizgiroman dergisini çıkarttı. Fantastik eğilimlere yakın durduğunu ifade ediyor.

Yapıtları: Roman: *Sıvı*, İst.: Gendaş, 2001.
Öykü: *Katı*, İst.: Çitlembik, 2008.
Çizgi Roman: *Yüzyıllık Gölgeler*, (E. Gündüz ile) İst.: Epsilon, 2003.
Kaynaklar: *BF* (3 Mayıs 2002).

YÜRÜK, ALİ *(Emirdağ/Afyon, 18 Haziran 1940 -)* Oyun yazarı.

Emine Hanım ile sorgu yargıcı (müstantik) Veli Yürük'ün oğlu. İlk ve orta okulu Emirdağ'da, liseyi Eskişehir Lisesi'nde tamamladı (1960). İÜEF Coğrafya Bölümü'nü bitirdi (1972). Eskişehir Şekerspor'da voleybol, Emirdağ Gençlik Spor'da futbol oynadı (1957-60). İstanbul Şehir Tiyatroları'nda çalıştı (1960-75). 1975'ten beri TRT'de denetçi olarak görev yapıyor. Ankara'da yaşıyor; evli, üç çocuk babası.

Yazıları 1970'li yıllarda *Türk Edebiyatı* dergisinde yayımlandı. İlk oyunu *Çatallıköy* Ankara Devlet Tiyatrosu'nda oynandı (1966). 1978'de Türkolog Anna Masala tarafından *Il Villaggio di Ciatalli* adıyla İtalyancaya çevrildi. 1973'te TRT Türkiye Radyoları'nda "Arkası Yarın" programında yayınlanan bu oyun 1989'da TRT televizyonu için üç bölümlük dizi olarak çekildi; 1968'de Ü. Erakalın tarafından filme alındı. *Türkmen Düğünü* ise Bursa (1975), Ankara (1976, 1996) ve Adana (1987) devlet tiyatrolarında sahnelendi. Ankara Devlet Tiyatrosu'nda 145 kez sahnelenerek bir sezonda en çok sahnelenen oyun unvanını aldı (Ekim 1996-Haziran 1997).

Yapıtları: Oyun: *Çatıllıköy*, Ank.: MEB, 1969; *Türkmen Düğünü*, Ank.: Ocak, 1978.
Anı: *Türkiye'de Tiyatro Kavgası*, İst.: Boğaziçi, 1976 (yb *Tiyatronun Perde Arkası*, Ank.: Ocak, 1990).
İnceleme-Araştırma: *Türkiye Neden Böyle*, Ank.: kendi yayını, 1985; *Batı Masası*, Ank.: Ocak, 1998.
Kaynaklar: *BF* (24 Ocak 2000); "Yürük, Ali", *TDEA*, VIII, 628; Işık, 658; M. T. Acaroğlu, "Emirdağlı Yazar Ali Yürük'ün Oyunlarında Atasözleri ve Deyimler", *III. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu. Bildiriler*, Afyonkarahisar: Afyon Belediyesi, 1994, s. 128-139.

YÜZBAŞIOĞLU, MUAMMER *(Akşehir/Konya, 2 Ekim 1927 -)* Şair, yazar.

Münciye Hanım ile Mehmet Yüzbaşıoğlu'nun oğlu. İlk ve orta okulu Akşehir'de okudu. Konya Lisesi'nden sonra İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1956). Ortaöğretimde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Lise ve eğitim enstitüsü müdürlüğü, MEB Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü'nde şube müdürlüğü, bakanlık denetmenliği görevlerinde bulundu. Bonn Büyükelçiliği'nde kültür ataşesi yardımcısı ve Frankfurt Başkonsolosluğu'nda eğitim danışmanı olarak çalıştı. Türkiye'ye döndükten sonra da edebiyat öğretmenliği yaptı ve emekli oldu. İstanbul'da yaşıyor; evli ve üç çocuk babası. Şiir, yazı ve incelemeleri *Varlık*, *Türk Dili* gibi dergilerde yayımlandı. Almancadan çocuk kitapları da çevirmiştir. Şiirlerinden çok ilk ve orta dereceli okullar için hazırladığı kitaplarla tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Bir Bulut Geçti*, 1948; *Hakka Karşı*, 1954; *Çocuk Şiirleri*, İst.: Yeni Mtb., 1957.
Öykü: *Bir İlk Yaz Sabahı*, İst.: ?, 2001.
Okul Kitabı: *Örneklerle Edebiyat Bilgileri*, İst.: Fakülteler Mtb., 1958; *Örneklerle Edebiyatımız*, İst.: Yeni Mtb., 1959; *İmlâ Kuralları ve Noktalama İşaretleri*, İst.: Yeni Mtb., 1960; *Çocuklar İçin Küçük Hikâyeler*, İst., 1968; *Küçüklerimize Öyküler*, İst., 1969; *Atatürk'ü Anmak*, (seçilmiş düzyazı ve şiirler) İst.: Yörük Mtb., 1971; *Uygulamalı Kolay Dilbilgisi*, (N. Yüzbaşıoğlu ile) İst.: Çeltüt, 1971; *Örneklerle Yazılı ve Sözlü Anlatım Bilgileri*, İst.: Serbest, 1984; *Testlerle Dilbilgisi*, İst.: Kipaş Dağıtım, 1984; *Türk ve Batı Edebiyatında Şairler Yazarlar*, İst.: Kipaş Dağıtım, 1984; *Deyimler Sözlüğü*, İst.: Kipaş Dağıtım, 1985; *Açıklamalı Atasözlerimiz*, İst.: Kipaş Dağıtım, 1985; *Türk ve Batı Edebiyatından Ünlü Romanlar*, İst.: Kipaş Dağıtım, 1986.
Kaynaklar: "Yüzbaşıoğlu, Muammer", *TDEA*, VIII, 630; Karaalioğlu, 640; Kim Kimdir, 775.

ZAİMOĞLU, ZİYA İLHAN *(Üsküp, 1912 - İzmir, 25 Ağustos 1965)* Şair.

Asıl adı Yusuf Ziya İLHAN. Çok küçük yaşlarda ailesiyle birlikte Üsküp'ten Türkiye'ye göç etti; ilk ve orta okulu burada okudu. Askerliğini tamamladıktan sonra Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde polis memuru olarak çalışmaya başladı. Dışarıdan bitirme sınavlarını vererek liseden mezun oldu; komiserliğe terfi etti. Bu görevi sırasında girdiği AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre Adana'da gazetecilik yaptıktan sonra çeşitli yerlerde yargıçlık ve savcılık görevlerinde bulundu. Son görevi İstanbul Sosyal Sigortalar Kurumu Hukuk İşleri Müdürlüğü'nde avukatlıktı. Bir kalp krizi sonucunda öldü. Duygu, düşünce ve daha çok izlenimlerini şiirleştiren bir şair olarak tanındı.

Yapıtları: Şiir: *Bir Ses İki Name*, (İ. A. Pura ile) İst.: İnkılâp, 1931; *Portakal Bahçeleri*, İst.: İnkılâp, 1936; *Memleket Havası*, (İ. A. Pura ile) İst.: Nazım Berksoy Mtb., 1946; *Mevsim Yağmuru*, İst.: Mim, 1964.

Kaynaklar: "Zaimoğlu, Ziya İlhan", *TDEA*, VIII, 635; Kurdakul, *Sözlük*, 674.

ZARİFOĞLU, CAHİT *(Ankara, 1 Temmuz 1940 - İstanbul, 7 Haziran 1987)* Şair, yazar.

Abdurrahman Cem, Ahmet Sağlam, Vedat Can, Zarifoğlu imzalarını da kullandı. İlk ve orta öğrenimini aslen Maraşlı olan babasının hâkim olarak bulunduğu Siverek, Kızılcahamam, Ankara ve Maraş'ta tamamladı. Maraş Lisesi'ni (1959) ve İÜEF Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1971) bitirdi. 1967 ve 1973 yıllarında ikişer ay süreyle Almanya'ya gitti. Öğrencilik yıllarında değişik yayın organları ve kuruluşlarda çevirmen, düzeltmen, muhasebeci, teknik sekreter ve İstanbul'da bulunan özel bir lisede Almanca öğretmeni (1972-73) olarak çalıştı. Askerliğini Sarıkamış ve Kıbrıs'ta yaptı (1973-75). Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Eğitim Şubesi'nde görev aldı (1975). 1976'da girdiği TRT'ye 1983'e kadar Ankara'da, daha sonra da ölümüne kadar İstanbul'da genel müdür çevirmen sekreteri, raportör, araştırma görevlisi, uzman, şef ve denetçi olarak hizmet etti. Kanser tedavisi için yattığı Cerrahpaşa Hastanesi'nde öldü; Üsküdar'daki Küplüce Mezarlığı'na gömüldü. Evli ve iki çocuk babasıydı.

İlk yazı ve şiirlerini lise yıllarında yerel dergilerde yayımladı; daha sonra Mahir İz'in çıkardığı haftalık *Yeni İstiklâl* gazetesinde

kendi adıyla ve Abdurrahman Cem imzasıyla yazdı (1963-64). Şiirleri *Yeni Dergi*, *Türk Dili*, *Diriliş*, *Edebiyat*, *Mavera*, *Papirüs*, *Soyut*, *Yönelişler* gibi dergilerde çıktı. *Yeni Devir*, *Millî Gazete* ve *Zaman* gazetelerinde Ahmet Sağlam, Vedat Can ve Zarifoğlu müştearlarıyla yazdı. 1962'de Maraş'ta tek sayılık *Açı* dergisini çıkardı. Liseden arkadaşları olan R. Özdenören, E. Beyazıt ve A. İnan ile birlikte *Mavera* dergisinin kurucuları arasında yer aldı (1976). Birkaç yıl bu dergiyi yönetti; "İlk Adımlar" başlığı altında genç edebiyatçıların ürünlerini değerlendirdi.

İkinci Yeni şiirinin etkileri görülen ilk şiirlerinden sonra giderek daha rahat bir söyleyişe kavuşarak insan varlığı ile doğa arasında nitelik ve hikmet arayan bir tutum içine girdi. "Zarifoğlu'nun şiiri başlangıçta benimkiyle Sezai Karakoç'unki arasında kendine yer arar" diyen C. Süreya, Zarifoğlu şiirinin bir serüven duygusundan doğduğunu belirtir. B. Necatigil ise onun şiirinin genel olarak "madde ve ruh çatışması, Batı diktasına karşı Doğu protestosu" temaları çevresinde geliştiğini vurgular. Yer yer gerçeküstücü öğeler ve eski şiir kalıplarıyla zenginleşen şiirlerinde destansı bir ton ve "tahkiye"nin egemen olduğu görülür. Özellikle 1970'li yıllardan sonra yeni kuşak şairleri etkileyen isimlerden biri oldu.

Ödül: *Yürekdede ile Padişah* ile 1984 TYB Çocuk Edebiyatı Dalında Yılın Yazarı Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *İşaret Çocukları*, İst.: İnsan, 1967; *Yedi Güzel Adam*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1973; *Menziller*, Ank.: Akabe, 1977; *Korku ve Yakarış*, İst.: Akabe, 1985; *Şiirler*, (bütün şiirleri) İst.: Beyan, 1989.
Öykü: *İns*, Ank.: Edebiyat Dergisi, 1974; *Hikâyeler*, (bütün öyküleri) İst.: Beyan, 1996.
Roman: *Savaş Ritimleri*, İst.: Akabe, 1985; *Romanlar* (*Savaş Ritimleri* ve tamamlanmamış romanı *Anne*), İst.: Beyan, 1991.
Günlük: *Yaşamak*, Ank.: Akabe, 1980.
Deneme: *Bir Değirmendir Bu Dünya*, İst.: Nehir, 1986.
Çocuk Kitabı: *Serçe Kuş*, Ank.: Akabe, 1983; *Ağaçkakanlar*, Ank.: Akabe, 1983; *Katıraslan*, Ank.: Akabe, 1983; *Yürekdede ile Padişah*, Ank.: Akabe, 1984; *Motorlu Kuş*, İst.: Akabe, 1987; *Ağaç Okul*, İst.: Akabe, 1987; *Küçük Şehzade*, İst.: Akabe, 1987; *Kuşların Dili*, (F. Attar'dan adapte) İst.: Akabe, 1989; *Gülücük*, (çocuklar için şiirler) İst.: Beyan, 1989.
Oyun: *Sütçü İmam*, İst.: Akabe, 1987.
Diğer: *Konuşmalar*, (der. Hüseyin Durukan) İst.: Beyan, 1991.

Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 402; Kurdakul, *Sözlük*, 671; Karaalioğlu, 641; *Yedi İklim*, "Cahit Zarifoğlu Özel Sayısı", S. 5-6 (Temmuz-Ağustos 1987); *Mavera*, "Cahit Zarifoğlu Özel Sayısı", S. 129 (Eylül 1987); İ. Eryiğit, "Cahit Zarifoğlu'nun Şiirlerinde Ölüm", *Dergâh*, S. 16 (Haziran 1991); M. Ocaktan, "Dünyasal 'Ben'in Metafizik 'Ben'le Buluşması", *Bürde*, S. 3 (Haziran 1991); K. E. Berki, "Cahit Zarifoğlu ve Düşünceler", *aynı yerde*; A. Özer, "Cahit Zarifoğlu: Aklın Kıyısında Çınlar Ruh Çağanozu", *aynı yerde*; V. B. Bayrıl, "İşaret Çocukları'nda Simgeler I", *aynı yerde*; Y. Taşçıoğlu, "Zarifoğlu Şiiri Üzerine", *aynı yerde*; N. Çavuş, "Cahit Zarifoğlu'nun Şiiri I", *aynı yerde*; S. Ünlü, "Hakikat Bilgisini Kuşanan Şair", *aynı yerde*; N. Çalıkuşu, "Zarif Bir Edebiyatçıyı Anarken", *aynı yerde*; V. B. Bayrıl, "İşaret Çocukları'nda Simgeler II", *Bürde*, S. 4 (Temmuz 1991); "Zarifoğlu, Cahit", *TDEA*, VIII, 644-645; M. Yalçın, "Maverasını Arayan Adam: Zarifoğlu", *Ludingirra*, S. 2 (Yaz 1997).

ZEKÂ, NECMİ *(Mersin, 1 Ağustos 1963 -)* Şair.

Tam adı Necmi Ersin Zekâ. Aytaç Antmen imzasını da kullandı. Sabriye Hanım ile tüccar Hasan Zekâ'nın oğlu. İstanbul Alman Lisesi'nden sonra Boğaziçi Üniversitesi'nde siyaset bilimi öğrenimi gördü. Liecester Üniversitesi'nde (İngiltere) yüksek lisans derecesi aldı; Northwestern Üniversitesi'ndeki doktora çalışmasını yarım bıraktı. Yabancı dil öğretmenliği, *AnaBritannica Ansiklopedisi*'nde çevirmenlik, Boğaziçi Üniversitesi'nde araştırma görevliliği ve reklamcılık yaptı. 1999'dan beri danışman. İstanbul'da yaşıyor; bekâr.

İlk şiiri ("Şehrin Dağlarında Üzüntü") 1978'de *Semaver* dergisinde çıktı. Şiir ve yazılarını *Sanat Olayı*, *Defter*, *Varlık* ve *Argos* dergilerinde yayımladı. İlk şiir kitabı *20 Ş.* "Tüm formelliği içinde, kişisel bir 'öğrenme' 'daha fazlasını öğrenme' denemesinin sonuçlarını içeren şiirler" değerlendirmesiyle sunuldu. H. Ergülen, "*20 Ş.* bir yanıyla çok gündelik, çok olağan, bir yanıyla da bütün bu gündelik ve olağanın şaşırtıcı bir biçimde şiirle buluştuğu bir kitap" değerlendirmesini yaptı.

Ödül: *Yavru Aslan'dan Konu Komşu'ya* ile 2003 Antalya Altın Portakal Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *20 Ş.*, İst.: YKY, 1994; *Roma'ya Varış*, İst.: Kıyı, 1995; *Yavru Aslan'dan Konu Komşu'ya*, (Toplu Şiirler) İst.: YKY, 2002; *Ben Ona O Bana Ne Oldu Sana Dedik*, İst.: YKY, 2005; *Kitaba Adını Veren Şiir*, İst.: YKY, 2009.
Derleme: *Postmodernizm*, İst.: Kıyı, 1990.

Kaynaklar: *BF* (27 Nisan 1999): H. Ergülen, "Keyfi Koyulaştırmak...", *Cumhuriyet Kitap*, S. 253 (22 Aralık 1994).

ZEKERİYA, NECATİ *(Üsküp/Makedonya, 1929 - Sremska Kameniça, 10 Haziran 1988)* Şair, yazar.

Yugoslavya'da Öğretmen Okulu'ndan mezun oldu, felsefe öğrenimi gördü. Yugoslavya'daki Türk okullarında öğretmenlik yaptı. Üsküp'te yayımlanan *Sevinç* ve *Tomurcuk* adlı çocuk dergilerini yirmi yıl yönetti. 1944'ten sonra Üsküp'te yayımlanan *Birlik* gazetesinin başyazarlığını sürdürdü (1969).

Çeviri, şiir ve yazılarını Türkiye'de *Varlık*, *Türkiye Yazıları*, *Milliyet Sanat*, *Yeditepe*, *Saçak* gibi dergilerde yayımladı. Yugoslavya ile Türkiye arasında adeta bir kültür elçisi görevini üstlendi. Günümüz Türk edebiyatından yaptığı derlemeleri Yugoslavya'da yayımladı. Çağdaş Yugoslav edebiyatını, özellikle İzzet Sarayliç, Vasko Popa, Radovan Pavlovski gibi çeşitli şairlerden yaptığı derleme ve çevirilerle Türk okuyucusuna tanıttı.

Yapıtları: Şiir: *Aramak*, (İlhami Emin ile) Üsküp: Koci Racin, 1954; *Damlalar*, Üsküp: Nova Makedonya, 1967.
Çocuk Öyküsü: *Bir Dalda Bin Çiçek*, Üsküp: Koci Racin, 1964; *İnciler*, Üsküp: Retska Radost, 1966; *Eski Sokağın Çocukları*, Üsküp: Nova Makedonya, 1967; *Bizim Sokağın Çocukları*, İst.: Varlık, 1968; *Güzel Nedir, Çirkin Nedir*, İst.: Varlık, 1970; *Orhan*, İst.: Koza, 1973; *Yeşil Nerede*, Üsküp: Kultura, 1975.
Derleme: *Çiçek: Yazarlarımızdan Seçmeler*, Üsküp: Koci Racin, 1963; *Ninniler*, Üsküp: Kultura, 1964; *Üçler'den Size: Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rıfat*, Üsküp: Nova Makedonya, 1968; *Nobel'cilerden Çocuk Hikâyeleri*, İst.: Milliyet, 1971; *On Makedon Ozan*, İst.: Cem, 1971; *Dilimizi Sevelim*, Üsküp: Prosvetno Delo, 1972; *Çağdaş Yugoslavya Hikâyeleri Antolojisi*, İst.: Varlık, 1975; *Çağdaş Makedonya Şiiri*, İst.: Koza, 1978; *Struga Akşamları*, (şiir, Tarık Dursun K. ile) İst.: Koza, 1978; *Uçun Kuşlar Uçun*, İst.: Koza, 1978; *Demet*, (seçme çocuk öyküleri) İst.: Tekin, 1982; *Yaprak*, (okuma kitabı) Üsküp: Prosvetno Delo, 1985.
Kaynaklar: Necatigil, *İsimler*, 403; Kurdakul, *Sözlük*, 444; Karaalioğlu, 387; A. Oy, "Zekeriya, Necati", *TDEA*, VIII, 650.

ZELYUT, RIZA *(Niksar/Tokat, 13 Nisan 1948 -)* Gazeteci, yazar.

Nuriye Hanım ile çiftçi İbrahim Zelyut'un oğlu. Ortaöğrenimini Tokat Öğretmen Okulu'nda tamamladı. Trabzon Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi (1970). Ortaokul ve liselerde Türkçe, edebiyat öğretmenliği yaptı. 1979'da yayımlanan *Sonsuz Yarım Gün* adlı yapıtı nedeniyle hakkında açılan davada bir buçuk yıl hapis, dört ay sürgün cezası aldı (1981). Cezaevinden çıktıktan sonra gazeteciliğe başladı (1983). TYS üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk babası.

İlk yazısı 1968'de, Trabzon'da yayımlanan *Kıyı* dergisinde yer aldı. *Yelken*, *Yansıma*, *Güney*, *Köken*, *Yeni Toplum*, *Yeni Ortam*, *Cumhuriyet*, *Türk Dili*, *Yazko Edebiyat*, *Akşam*, *Güneş* gibi dergi ve gazetelerde yayımlanan yazılarıyla tanındı. Özellikle 1974'te *Yeni Toplum*'da yer alan "Türk Kültürünün Kaynakları" gibi araştırmalarıyla dikkati çekti.

Ödül: 1976'da Hacıbektaş Belediyesi Hacı Bektaş Ödülü; 1983 TDK Cumhuriyetin 50. Yılı İnceleme Ödülü.

Yapıtları: İnceleme-Araştırma: *Halk Şiirinde Gerçekçilik*, Ank.: Ayko, 1982; *Osmanlı'da Karşı Düşünce: Düşünceleri Nedeniyle İdam Edilenler*, İst.: Alan, 1986; *Halk Şiirinde Başkaldırı*, 1989; *Öz Kaynaklarına Göre Alevilik*, 1990; *Aleviler Ne Yapmalı*, 1993; *Alevi-Bektaşilerde Mizah*, 1994; *Siyaset ve Din: Muaviye'den Erbakan'a*, İst.: Yön, 1996; *Hacı Bektaş Veli*, (broşür) 1990.
Çocuk Kitabı: *Yabancılar*, İst.: ABeCe, 1979; *Uzayda Savaş*, İst.: AbeCe, 1980; *Geçmişe Yolculuk*, İst.: Bilge, 1983.
Destan: *Sonsuz Yarım Gün*, İst.: Mekin, 1979.
Kaynaklar: *BF* (21 Haziran 1999); Kurdakul, *Sözlük*, 672; "Zelyut, Rıza", *TDEA*, VIII, 651; *Kim Kimdir*, 777.

ZENGİN, MEVLÂNA İDRİS *(Andırın/Kahramanmaraş, 15 Mart 1966 -)* Şair, öykücü, masal yazarı.

Şerife Hanım ile esnaf Mustafa Zengin'in oğlu. *İkindiyazıları* dergisinin kurucusu Nedim Ali Zengin ağabeyidir. Kahramanmaraş İmam-Hatip Lisesi ve İÜ Hukuk Fakültesi mezunu. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk yazısı 1979'da *Yeni Devir* gazetesinde çıktı. Şiir ve yazılarını *İkindiyazıları*, *Diriliş*, *Dergâh*, *Albatros* ve *Mavikuş* dergileri ile *Zaman* ve *Yeni Şafak* gazetelerinde yayımladı. "Beyaz Kargadan Mavi Masallar" (1989) ve *Sufi ile Pufi* (1990) öyküsü TRT'de canlandırıldı.

Ödül: *Kuş Renkli Çocukluğum* ile 1987 Gökyüzü Yayınları "Çocuklar İçin Şiir" Ödülü; *Korku Dükkânı* ile 1998 TYB Çocuk Edebiyatı Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Kuş Renkli Çocukluğum*, İst.: Beyan, 1990; *İyi Geceler Bayım*, İst.: A Sanat, 1997.
Başlıca Çocuk Kitapları: *Çınçınlı Masal Sokağı*, İst.: Çocuk Vakfı, 1992; *Kirpiler Şapka Giymez*,

İst.: Çocuk Vakfı, 1992; *Sufi ile Pufi*, İst.: Çocuk Vakfı, 1992; *Tehlikeli Bir Kipat*, İst.: Denge, 1997; *Hayal Dükkânı*, İst.: Denge, 1997; *Korku Dükkânı*, İst.: Kırkambar, 1998; *Ütüsüz Ayakkabılar*, İst.: Kırkambar, 1999; *Kuş Adam*, İst.: Kipat, 2004; *Televizyonları Bozulan Şehir*, İst.: Kipat, 2004; *Dünyanın En Uğur Böceği*, İst.: Kipat, 2009.
Deneme: *Vay Canına*, İst.: Kırkambar, 1998.
Kaynaklar: *BF* (1999).

ZEREN, MEHMET *(Elazığ, 1 Ekim 1950 -)* Romancı.

Fadime Hanım ile çiftçi Ahmet Zeren'in oğlu. Sürsürü İlkokulu'nda (1962), Sanat Ortaokulu'nda (1966), Tunceli Erkek İlköğretmen Okulu'nda (1969) okudu. Atatürk Üni. Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1978). Elazığ'ın Palu ilçesine bağlı köylerde ilkokul öğretmenliği (1969-79), Elazığ, Kastamonu ve İstanbul'da edebiyat öğretmenliği (1979-95) yaptı ve emekli oldu. İstanbul'da yaşıyor; evli ve üç çocuk babası.

1977'den itibaren *Hedef* ve *Türk Folkloru* dergileriyle Elazığ'da çıkan *Nurhak* gazetesinde yazıları yayımlandı. Toplumsal gerçekçilik akımını benimseyen yazarın *Öz Yurdunda Garipsin* adlı kitabı 1989'da toplatıldı, yargılama sonunda beraat etti. Çok sayıda yardımcı ders kitabı yayımladı.

Yapıtları: Roman: *Gözyaşları*, İst.: Ebru, 1987; *Öz Yurdunda Garipsin*, İst.: Hazen, 1. c. 1987, 2. c. 1988, 3. c. 1989, 4. c. 1999; *Karanlıklar Dağılınca*, İst.: Hazen, 1988; *Kurban*, İst.: Hazen, 1988; *Vahşet*, İst.: Hazen, 1988; *Pişmanlık*, İst.: Hazen, 1990; *Kötü*, İst.: Hazen, 1990; *Dönüş*, İst.: Hazen, 1990; *Çırpınış*, İst.: Hazen, 1991; *İşkence*, İst.: Hazen, 1991; *Bosna'da Katliam*, İst.: Hazen, 1993; *Aldırma Reis*, İst.: Hazen, 1999; *Gizli El*, İst.: Hazen, 2004.
Şiir: *Şiire Doğru*, İst.: Hazen, 1990.
İnceleme: *Açıklamalı Divan Şiiri*, İst.: Bayrak Mtb., 1986.
Derleme: *Hz. Mevlana'nın En Büyük Eseri Mesnevi'de Geçen Bütün Hikâyeler*, İst.: Hazen, 1996; *Sevginin Gücü*, (*Mesnevi*'den çocuklar için öyküler) İst.: Hazen, 1998; *Bezirgân ve Papağanı*, (*Mesnevi*'den çocuklar için öyküler) İst.: Hazen, 1998; *Aslan Payı*, (*Mesnevi*'den çocuklar için öyküler) İst.: Hazen, 1998; *İki Demircinin Farkı*, (*Mesnevi*'den çocuklar için öyküler) İst.: Hazen, 1998; *Kör, Sağır ve Çıplak*, (*Mesnevi*'den çocuklar için öyküler) İst.: Hazen, 1998; *Üç Öğüt*, (*Mesnevi*'den çocuklar için öyküler) İst.: Hazen, 1998; *En Güzel Sözler En Güzel Kıssalar*, İst.: Hazen, 2003; *Şark Hikayeleri*, İst.: Hazen, 2003.
Kaynaklar: *BF* (13 Ocak 2000); Işık, 662.

ZEYBEK, HAŞMET *(Gülek/Tarsus, 1 Ocak 1948 -)* Oyun yazarı.

Sabriye Hanım ile PTT memuru İ. Nazmi Zeybek'in oğlu. İlk ve orta öğrenimini Adana ve Tarsus'ta tamamladı. 1962-67 yıllarında Tarsus'ta Meydan Oyuncuları ile birlikte oyunlar sahneledi. 1972'de Türkiye'de ilk kez denenen Gazete Tiyatrosu'nu kurdu. 1974'ten itibaren Dostlar Tiyatrosu ve İstanbul Şehir Tiyatroları'nda oyuncu, yönetmen ve yazar olarak çalıştı. TYS ve Tiyatro ve Televizyon Yazarları Derneği üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, iki çocuk babası.

İlk oyunu *Irgat* 1969'da *DTCF Tiyatro* dergisinde çıktı. Oyun ve yazılarını *Tiyatro 72*, *Yarına Doğru*, *Direniş* ve *Militan* dergilerinde yayımladı. "Toprak", "Balta", *Alpagut Olayı*, "Evrensel Pezevenk Para" ve *Kafalar* gibi oyunları sahnelendi. Toplumsal gerçekçi anlayışı benimsediğini belirtiyor.

Ödül: *Düğün ya da Davul* ile 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması Başarı Ödülü; 1999 Milli Eğitim Bakanlığı Vakfı Türk Kültürüne Katkıda Bulunanlar Ödülü.

Yapıtları: Oyun: *Irgat*, İst.: İzlem, 1970; *Düğün ya da Davul*, İst.: Koral, 1976; *Alpagut Olayı*, İst.: Koral, 1977; *Zilli Şıh*, İst.: İlgi, 1984; *Kafalar*, İst.: Koral, 1992; *Evrensel Pezevenk Para*, İst.: Hasat, 2000; *47'liler Meddahı*, İst.: Tohum, 2003; *Thedora*, İst.: MitosBoyut, 2009.
Diğer: *Kültür Üzerine*, İst.: Kor, 1978.
Kaynaklar: *BF* (Ağustos 1999); Necatigil, *İsimler*, 403; Kurdakul, *Sözlük*, 673; "Zeybek, Haşmet", *TDEA*, VIII, 653; Karaalioğlu, 642.

ZEYNEP ALİYE *(Samsun, 1 Eylül 1952 -)* Öykücü.

Asıl adı Aliye DÜNDAR. Aliye Yavuz, Aliye Erkan ve Deniz takma adlarını da kullandı. Nazire Hanım ile müteahhit Ahmet Yavuz'un kızı. İlk ve orta öğrenimini Samsun'da tamamladı; İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi. İstanbul ve Almanya'da (1979-83) Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. *Yazarlar Dünyası* genel yayın yönetmenliği ve *Yaşasın Edebiyat* yazı kurulu üyeliği yaptı. TYS, BESAM ve Özerk Sanat Konseyi üyesi. İstanbul'da yaşıyor; evli, bir çocuk annesi.

İlk öyküsü 1968'de Samsun *Demokrat Canik* gazetesinde çıktı. Öykü, şiir ve yazılarını *Varlık*, *Gösteri*, *Milliyet Sanat*, *Yeni Biçem*, *Sombahar*, *Adam Öykü* ve *Yaşasın Edebiyat* dergilerinde yayımladı.

Ödül: *Aliye'nin Öyküleri* ile 1993 Art-Con-

test Öykü Ödülü; *Diş İzleri* ile 1996 Orhan Kemal Öykü Ödülü, 1997 Haldun Taner Öykü Yarışması (üçüncülük); *Raylardaki Merdivenler* ile 1998 Sabahattin Ali Öykü Ödülü; *Vahşi Kelebek* ile 2002 Yunus Nadi Öykü ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Yaşamak Masal Değil*, İst.: Gerçek Sanat, 1990; *Aliye'nin Öyküleri*, İst.: Cem, 1992; *Dolunay Vardı*, İst.: Altın, 1995; *Diş İzleri*, Ank.: Bilgi, 1998; *Raylardaki Merdivenler*, Ank.: Bilgi, 1998; *Çıplak Güvercinler*, İst.: İskele, 2005.
Şiir: *Bir Neon Kayması*, Ank.: Bilgi, 1999; *Vahşi Kelebek*, Ank.: Bilgi, 2002; *Çöl Kapısı*, İst.: Artshop, 2009.
Söyleşi: *Yüz Yüze Edebiyat*, Ank.: Bilgi, 2001; *Mavi Adam: Attilâ İlhan'la Söyleşiler*, Ank.: Bilgi, 2001.
Kaynaklar: *BF* (20 Nisan 1999); Necatigil, *İsimler*, 403; Işık, 56.

ZİLELİ, GÜN *(Ankara, 24 Ekim 1946 -)* Romancı.

Mehmet Gündüz, Ali Aydemir, Timur İnceel imzalarını da kullandı. Nihal Hanım ile süvari subayı Necati Zileli'nin oğlu. Ankara Atatürk Lisesi'ni bitirdikten (1966) sonra girdiği DTCF Felsefe Bölümü'nü 1968'de terk etti. Birçok siyasi dergi çevresinde yer alan, bunlardan bazılarında çalışan, bazılarını kuran Zileli'nin bu dergilerde öyküleri ve siyasal yazıları çıktı.

İlk yazısı 1964'te *Emekçi* dergisinde, ilk öyküsü 1967'de *Yordam* dergisinde yayımlandı. *Yön*, *Emekçi*, *TÖS*, *Yordam*, *Soyut*, *Türk Solu*, *Aydınlık*, *Somut*, *Amargi*, *Ateş Hırsızı*, *Apolitika*, *Sosyalizmin Sorunları*, *Uzun Yürüyüş*, *Kaos GL*, *Demokrasi*, *Birikim*, *Yeni Zamanlar* (Hannover), dergileriyle gazetelerinde çalıştı ve yazıları yayımlandı. *Aydınlık Sosyalist Dergi* (1968), *İşçi-Köylü* (1969), *Proleter Devrimci Aydınlık* (1970), *Aydınlık* (haftalık) (1974), *Halkın Sesi* (1975), *Bora*, *Aydınlık* (aylık) (1978), *Türkiye Gerçeği* (1979), *Ufuklar* (1980), *Saçak* (1984), *Sosyalist Birlik* (1989), *Firari* (Londra, 1997) dergilerinin kurucuları arasında yer aldı, editörlüğünü ve yazarlığını yaptı.

Yapıtları: Roman: *Deniz Orada*, İst.: Sel, 1995; *Bahar ve Tipi*, İst.: Telos, 1998.
Anı: *Yarılma*, İst.: Ozan, 2000; *Havariler 1972-1983*, İst.: İletişim, 2002; *Sapak 1983-1992*, İst.: İletişim, 2003; *Ev 1946-1954*, İst.: İletişim, 2004.
Kaynaklar: *BF* (16 Nisan 1999); T. Polikar, "Deniz Orada", *Dünya Kitap*, Ocak 1996; S. Kaplan, "Deniz Orada ve Gün Zileli", *Yeni Oluşum* (Londra), Ocak 1996; M. Buyrukçu, "Deniz Orada", *Varlık*, Temmuz 1996.

ZİYA (ADANALI) *(Adana, 1859 - Afyon, 26 Ağustos 1932)* Şair.

Adana Rüştiyesi'nden mezun oldu. Kendisi için yazdığı bir hicviyeyi beğenen Adana valisi Ziya Paşa tarafından öğrenim görmesi için İstanbul'a gönderildi. İstanbul'a giderek bir süre Tıbbiye'ye devam etti; ancak tamamlamadan ayrıldı. Evkaf Nezareti'nde memuriyete başladı. Bu arada İstanbullu şairlerle tanıştı. İçkiye düşkünlüğü arttı; zamanının önemli bölümünü meyhanelerde geçirmeye başladı. Yine içkili bir ânında köprü üzerinde bir seraskere hakaret edince başı derde girdi. Tutuklandı, ancak arkadaşlarının araya girmesi ile hapishane yerine akıl hastanesine gönderildi. Bir süre burada tutuldu. Tahliye edildikten sonra Fizan'a sürüldü (1894). Buradan Mısır'a kaçtı. Daha sonra bağışlanarak İstanbul'a döndü. Kendi isteği üzerine Afyon Evkaf Müdürlüğü'ne atandı. On beş yıl bu görevde kaldı. Bursa Evkaf Müdürlüğü başkâtipliğine atandıysa da gitmedi; kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.

19. yüzyılda taşrada yetişmiş şairlerin en güçlülerinden biri olarak kabul edilen Ziya içkiye olan aşırı düşkünlüğü, düzensiz bir hayat sürmesi sonucunda "Evrak-ı Hazanım" adı altında bir araya getirmek istediği şiirlerini kitaplaştıramadı. Bazı şiirleri Afyon'da *Taşpınar* adlı dergide yayımlanan Adanalı Ziya'nın bulunabilen şiirleri ölümünden sonra *Adanalı Ziya ve Eserleri* adlı yapıtta toplanmıştır.

Kaynaklar: M. Tacettin, *Adanalı Ziya ve Eserleri*, Konya, 1933; İbnülemin, *Şairler*, IV, 2066-2074; "Ziya (Adanalı)", *TDEA*, VIII, 660; Mahir Erkmen, "Adanalı Ziya", *Hisar*, S. 36 (Aralık 1966).

ZİYA GÖKALP *(Diyarbakır, 23 Mart 1876 - İstanbul, 25 Ekim 1924)* Şair, yazar, fikir adamı ve sosyolog.

Asıl adı Mehmet Ziya'dır. Bimar, Büyükbaba, Celal Sakib, Demirtaş, Hiçi, Hüseyin Sedat, Hüseyin Vedat, İşçi Kızı, Mehmet Mehdi, Mehmet Nail, Tevfik Sedat, Tevfik Vedat imzalarını da kullanmıştır. Çermik'ten gelerek Diyarbakır'a yerleşen köklü bir ailenin çocuğudur. Babası Diyarbakır vilayet evrak müdürlüğü ve nüfus nazırlığı da yapan Tevfik Efendi, annesi Pirinççizadeler soyundan Zeliha Hanım'dır. İlköğrenimine mahalle mektebinde başladı, daha sonra Diyarbakır Askeri Rüştiyesi'ni bitirdi (1890). Rüştiye müdürü olan Kolağası İsmail Hakkı Bey'in derslerinde genç

yaşta hürriyet, meşrutiyet ve istibdat konularında bilgi sahibi oldu.

Okuldan mezun olduğu yıl babası vefat etti; ailenin büyüğü sayılan amcası Hasip Efendi öğrenimini sürdürmek için İstanbul'a gitmesine izin vermeyince, Diyarbakır İdadisi'ne yazıldı. Bu dönemde amcasından İslami ilimlerle birlikte tasavvuf ve İslam felsefesi dersleri aldı, Arapça ve Farsça bilgisini geliştirdi. Yine bu sırada okul müdürünün teşvikiyle Fransızca öğrenmeye, fen dersleri hocası Yorgaki Efendi'nin teşvikiyle Batı felsefesiyle ilgilenmeye başladı. İdadinin son sınıfında iken, okumakta olduğu kitapların etkisi altında oldukça ciddi bir bunalım geçirdi ve başına bir kurşun sıkarak intihara kalkıştı.

1895 başlarında, biraz da kardeşinin yardımıyla, İstanbul'a gitti ve Mülkiye Baytar Mektebi'ne girdi. Okulda derslerden çok siyasi konularla ilgilendi; bu sırada tanıdığı İbrahim Temo ve İshak Sükûti'nin aracılığıyla gizli İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne kaydoldu. Üç yıl kadar kaldığı İstanbul'da siyaset yanında felsefe, sosyoloji ve psikolojiye de merak sardı; bu konular üzerine yazılmış çeşitli Fransızca kitaplar okudu. 1898 yılı yaz tatilinde Diyarbakır'a döndü; burada, bazı gizli toplantılara katılmak, zararlı kitaplar okumak ve gizli cemiyet kurmak gibi suçlamalarla tutuklandı. Dört-beş ay kadar sonra serbest kalınca İstanbul'a döndü, ancak okul yönetimi tarafından bir daha okula kabul edilmedi. Ayrıca, mahkemeye çıkarılmadan, on ay kadar Taşkışla'da, iki ay da Mehterhane'de hapsedildi. Böylece baytarlık öğrenimi yarıda kaldı.

1900'de, memleketi olan Diyarbakır'da ikamet etmeye mecbur tutuldu. Aynı yıl amcasının kızı Vecihe Hanım ile evlendi. Bir ara kendisini yeniden okumaya verdi, daha sonra yeniden siyasal etkinliklere yöneldi. Bu sırada İstanbul'da ve Avrupa'daki çeşitli merkezlerde etkinlik gösteren Jön Türkler'le ilişkiye girişti ve onların yayımladığı gazete ve kitapları getirterek yakın arkadaşlarına ulaştırdı. Bir ara Ticaret Odası Kitabevi ile Mülkiye müstantıklığında çalıştı (1905-08). Hamidiye Alayları'nın başındaki İbrahim Paşa'nın bölge halkına çeşitli işkenceler yapması münasebetiyle, duruma devletin müdahale etmesi için, yöre halkıyla birlikte birkaç günlüğüne şehrin telgrafhanesini işgal etti.

1908'de II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi üzerine, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Diyarbakır şubesinin başına getirildi. Yine bu sırada *Diyarbakır* ve *Peyman* gazetelerinde yayımladığı yazılarla yöre halkına meşrutiyet rejiminin faydalı yanlarını anlattı. Aralık 1908'de, İttihat ve Terakki merkezi tarafından Diyarbakır, Van ve Bitlis şubelerini denetlemekle görevlendirildi. Eylül 1909'da, cemiyetin Selanik'te toplanan genel kongresine Diyarbakır temsilcisi sıfatıyla katıldı. Bu sırada bir süre İstanbul'da Darülfünun'da psikoloji ve dini ilimler dersi verdi; daha sonra Diyarbakır maarif müdürlüğüne atandı (Temmuz 1910). Aralık 1910'da, bu görevden ayrılarak yine Selanik'te toplanan parti kongresine katıldı ve Selanik Sultanisi'nde sosyoloji dersleri vermeye başladı. Nisan 1911'de, fırkanın da desteğini sağlayarak, Ömer Seyfettin ve Ali Canip ile birlikte Selanik'te *Genç Kalemler* dergisini yayımlamaya başladı. Nisan 1912'de, Meclis-i Mebusan açıldıktan sonra kendisine teklif edilen maarif nazırlığı görevini kabul etmedi. 1913'te Darülfünun'da sosyoloji müderrisliğine getirildi; bu görevini 1919'da işgal kuvvetleri tarafından tutuklanıp Malta'ya sürülünceye kadar sürdürdü. Bu sırada *Halka Doğru*, *İslam Mecmuası* ve *Yeni Mecmua*'da sosyoloji ve eski Türk tarihiyle ilgili çeşitli yazılar yayımladı. Malta'da üç yıla yakın bir süre kaldı, Mayıs 1921'de sürgünden kurtulup İstanbul'a dönebildi; bir süre sonra aile fertleriyle birlikte Diyarbakır'a gitti.

Diyarbakır'da, o sırada Anadolu'da başlamış olan Milli Mücadele'yi destekleyici faaliyetlere katıldı, ayrıca lise ve öğretmen okulunda edebiyat ve psikoloji dersleri verdi. Haziran 1922'den itibaren Diyarbakır'da *Küçük Mecmua* adıyla haftalık bir dergi çıkarmaya başladı. Mart 1923'te Maarif Vekâleti Telif ve Tercüme Heyeti başkanlığına getirildi ve böylece Ankara'ya gitti; ağustosta Diyarbakır milletvekili seçildi. Ancak sürekli bir mücadele ve hızlı çalışma temposu yüzünden bünyesi yorgun düşmüştü; hekimlerin tavsiyesi üzerine bir süre dinlenmek için İstanbul'a döndü ve sekiz ay kadar hastanede tedavi gördü. Yapılan çeşitli müdahalelere rağmen kurtarılamayarak hayata gözlerini kapadı. Cenazesi Divanyolu'ndaki Sultan Mahmut Türbesi haziresine gömüldü.

Çeşitli manzum yapıtlar ve şiirler yazmış olmakla birlikte yakın dönem Türk kültür tarihinde adından, daha çok, bir fikir adamı ola-

rak söz ettiren Ziya Gökalp, Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet'ten sonra görülen Türkçülük akımı içinde önemli bir yere sahiptir. Kendi ifadesiyle "şiirin değil, şuurun hâkim olduğu" bir dönemde yaşamakta olduğu için, şiirlerini daha çok belirli bir düşüncenin propagandasını yapmak amacıyla yazmış, yeni devlet, yeni hayat tarzı, toplumsal yapı, millet ve milliyet düşüncesi, kültür, eğitim gibi sorunlarda ileri sürdüğü görüşleriyle Cumhuriyet Türkiye'sinin temellerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Bir sosyal bilimci olarak Ziya Gökalp'in kafasındaki toplum modeli, etkisi altında kaldığı E. Durkheim'dan önemli etkiler taşımaktadır. Bireyi temel alan liberalizm ile sınıf çatışmasına dayanan Marksizm karşısında o, mesleki kurumları temel alan farklı bir sistem (korporasyon) önermekte, bu yüzden de bireysel özgürlüğün toplumsal dayanışma ve kamu çıkarlarına aykırı düşmemesi gerektiğini söylemektedir. Ziya Gökalp savunduğu bu sistem için "içtimai mefkûrecilik" deyimini kullanmıştır. II. Meşrutiyet'i izleyen yıllarda hemen hemen her alanda Türk insanının ihtiyaçlarına cevap aramak ve Türk toplumunu uygar dünyada belirli bir düzeye çıkarmak için büyük bir gayret sarf eden Gökalp yeni hayat tarzının ve yeni ihtiyaçların mutlaka ulusal hayatın gerektirdiği biçimde olması gerektiğini savunmuştur.

Gençlik dönemindeki bu arayışlarını 1911'de *Genç Kalemler*'de yayımlanan "Turan" adlı manzumesinde dile getiren Gökalp, burada, yeryüzündeki bütün Türkleri kucaklayıcı bir ideale işaret etmekte ve yeni kuşaklara yeni ufuklar göstermektedir. Ancak Osmanlı Devleti önce Balkan Savaşı'na, hemen ardından da I. Dünya Savaşı'na girince, Turan idealinin yerini acı gerçeklikler alır; doğuda Kafkasya'da, batıda Balkanlar'daki vatan topraklarının büyük bir kısmı bir anda elden çıkar. Bu yeni durum karşısında Gökalp, 1918'de yazdığı "Vatan" manzumesinde, artık eski Turan idealini bir yana bırakır ve gerçeklere dayalı, var olan vatan sınırları içerisinde "dil, ülkü ve din birliği" etrafında birleşen, çalışkan bir millet tasavvur etmeye başlar. Ancak bu manzumelerin yazılışı üzerinden uzun bir zaman geçmeden, İngilizler tarafından tutuklanıp daha sonra Malta'ya sürülmesi, hemen arkasından Anadolu topraklarının İtilaf devletleri tarafından işgal edilmesi üzerine, Malta'da kaleme aldığı "Çobanlı Bülbül" şiirinde, daha önce olduğu gibi hayali vatan fikri yerine Misak-ı Milli sınırları içindeki bugünkü Türkiye'nin adını telaffuz ettiği görülmektedir.

II. Meşrutiyet'ten sonra yazdığı manzumelerinde aruz ölçüsünü kullanan Gökalp 1911'de yayımlanan "Turan" manzumesinden sonra aruzu tamamen bırakmış ve "Türk milli vezni" adını verdiği hece ölçüsüyle yazmaya başlamıştır. Gökalp'in, aralarında manzum öykü, destan ve halk masalları tarzında bazı hacimli yapıtlarının da bulunduğu manzumelerinin sayısı toplam olarak 130 kadardır.

Şiir yazmaya başladığında önce Namık Kemal'in, bir süre sonra Servet-i Fünuncular'ın etkisi altında kalan Gökalp heceyle yazmaya başladığında ise Mehmet Emin'in [Yurdakul] sade Türkçe ve heceyle yazılmış şiirleriyle karşılaşır. Biçim olarak daha çok halk geleneğine bağlı kaldığı şiirlerinde daha başarılı olan şair, kimi şiirlerinde Turan idealini ve Orta Asya tarihini işlerken, kimilerinde de savaş gücünü ve ulusal birliği anlatan didaktik örnekler ortaya koymuştur.

Mehmet Emin'in arkasından, Milli Edebiyat döneminin başlarında Ziya Gökalp'in asıl rolü, 1911'de Ömer Seyfettin ve Ali Canip ile birlikte Selanik'te yayımlamaya başladığı *Genç Kalemler* dergisinde görülür. Onun Milli Edebiyat adını verdiği edebiyatın biçim, içerik ve dil bakımından nasıl olması gerektiğini anlattığı *Genç Kalemler*'deki yazılarında, Türk edebiyatının asıl kaynağının halk edebiyatı ve halk kültürü olduğunu savunduğu dikkati çekmektedir. Gökalp'e göre, Avrupa'da olduğu gibi bizde de edebiyatçılar önce kendi halkının ilk edebi örneklerini tanımalı, daha sonra bunları yeniden ele alarak özgün sanat yapıtları ortaya konmalıdır. Böylece Gökalp, edebiyatı, ilk kez toplumbilimci olgu olarak ele almış ve asıl büyük edebi örneklerin de bu biçimde halk kültüründen çıkacağına olan inancını dile getirmiştir.

Ortaya attığı bu görüş doğrultusunda kendisi de hem bilimsel araştırmalar yapmış, hem de bazı düzyazı ürünler vermiştir. O, Yeni Lisan hareketi içinde yer almasına karşın, döneminde ortaya çıkan bilimsel ve felsefi terimler konusunda biraz farklı düşünmektedir. Sanat yapıtları için, Türkçeleşmiş olanlar dışında, Türkçeye girmiş Arapça ve Farsça sözcük ve tamlamaların bütünüyle atılmasını savunur-

ken, Batı'dan gelen bilimsel ve teknik terimler için ise ya aynen alınmasını, ya da Arapçadan türetilmesini tavsiye etmiştir. Bu amaçla 1917'de kurulan Istılahat-ı İlmiye Encümeni'nde çalışan Gökalp'in kendisi de bu yolda "hars", "mefkûre" ve "halkıyat" gibi yeni bazı kavramlar türetmiştir.

Bazen kendi adıyla, bazen de takma adlarla *Peyman*, *Genç Kalemler*, *Türk Yurdu*, *Halka Doğru*, *İslam Mecmuası*, *Bilgi Mecmuası*, *Milli Tetebbular Mecmuası*, *Yeni Mecmua*, *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, *Hâkimiyet-i Milliye* ve *Küçük Mecmua* gibi birçok gazete ve dergide tarih, toplumbilim, eski Türk tarihi, halkbilim, Türkçülük, Türk dili, sanat ve edebiyat konularında birçok makale yayımlayan Ziya Gökalp'in bu yazıları daha sonraki yıllarda derlenip kitap halinde yayımlanmıştır.

Yapıtları: *Şakî İbrahim Destanı*, Diyarbakır, 1908; *İlm-i İctima Dersleri*, İst.: 1329/1913; *Kızıl Elma*, İst.: Hayriye Mtb., 1330/1914; *Ala Geyik*, 1914; *İlm-i İctima*, İst.: 1331/1915; *Rusya'daki Türkler Ne Yapmalı?*, İst.: Tanin Mtb., 1918; *Yeni Hayat*, İst.: Bukaf-ı İslamiye Mtb., 1918; *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak*, İst.: Yeni Mecmua Neşriyatı, 1918; *Türk Töresi*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1339/1923; *Altın Işık*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1339/1923; *Doğru Yol, Hâkimiyet-i Milliye ve Umdelerin Tasnif, Tahlil ve Tefsiri*, Ank.: Matbuat ve İstihbarat Mtb., 1339/1923; *Türkçülüğün Esasları*, Ank.: Milli İçtimaiyat Ktp., 1339/1923, *Türk Medeniyeti Tarihi*, Ank.: Maarif Vekâleti, 1341/1925; *Ziya Gökalp Külliyatı I: Şiirler ve Halk Masalları* (haz. F. A. Tansel), Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1952; *Ziya Gökalp Külliyatı II: Limni ve Malta Mektupları* (haz. F. A. Tansel), Ank.: Türk Tarih Kurumu, 1965; *Felsefe Dersleri*, Haz.: Ali Utku-Erdoğan Erbay, Konya, Çizgi, 2006. Ayrıca, doğumunun 100. yıldönümü dolayısıyla, daha önce yayımlanan bütün yapıtlarıyla birlikte gazete ve dergi sayfalarında kalan makaleleri 10 ciltlik bir dizi halinde 1976-1981 arasında Kültür Bakanlığı tarafından topluca yayımlanmıştır.

Kaynaklar: K. N. Duru, *Ziya Gökalp*, İst., 1942; E. B. Şapolyo, *Ziya Gökalp, İttihat ve Terakki ve Meşrutiyet Tarihi*, İst., 1943; M. E. Erişirgil, *Bir Fikir Adamının Romanı: Ziya Gökalp*, İst., 1951; A. N. Göksel, *Ziya Gökalp: Hayatı, Sanatı, Eseri*, İst., 1952; Z. F. Fındıkoğlu, *Ziya Gökalp İçin Yazdıklarım ve Söylediklerim*, İst., 1955; S. Beysanoğlu, *Ziya Gökalp'ın İlk Yazı Hayatı*, İst., 1956; ay, *Ziya Gökalp İçin Yazılanlar Söylenenler*, Ank., 1964; C. O. Tütengil, *Ziya Gökalp*, İst., 1964; İ. H. Baltacıoğlu, *Ziya Gökalp*, İst., 1966; O. Türkdoğan, *Ziya Gökalp Sosyolojisinde Bazı Kavramların Değerlendirilmesi*, Erzurum, 1970; U. Heyd, *Ziya Gökalp: Türk Milliyetçiliğinin Temelleri*, (çev. C. Meriç) İst., 1980; H. Tanyu, *Ziya Gökalp'in Kronolojisi*, Ank., 1981; M. Kaplan, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar*, c. I, İst., 1987, s. 490-558; H. Celkan, *Ziya Gökalp'in Eğitim Sosyolojisi*, Ank., 1989; Hüseyin Kâzım Kadri, *Ziya Gökalp'in Tenkidi*, (haz. İ. Kara) İst., 1989; R. Filizok, *Ziya Gökalp'in Edebi Eserlerinde Halk Edebiyatı Tesiri Üzerinde Bir Araştırma*, Ank., 1991.

ZİYA PAŞA *(İstanbul, 1829 - Adana, 17 Mayıs 1880)* Şair, yazar, gazeteci.

Asıl adı Abdülhamit Ziyaettin'dir. Babası Galata Gümrüğü kâtiplerinden Feridüddin Efendi, annesi Itır Hanım'dır. Bir süre Kandilli'deki mahalle mektebine, daha sonra Süleymaniye'deki Mekteb-i Edebiye ile Beyazıt Rüştiyesi'ne devam etti. Lalası İsmail Ağa'nın özendirmesi ve çabalarıyla küçük yaşta Arapça ve Farsça öğrendi. 1845'te rüştiyeyi bitirince Sadaret Mektubi Kalemi'nde kâtip olarak çalışmaya başladı. Burada iken, son tezkire yazarı Fatin Efendi aracılığıyla dönemin tanınmış şair ve edebiyatçılarından, aynı zamanda Encümen-i Şuara mensuplarından Leskofçalı Galip Bey, Osman Şems Efendi, Nevres Efendi ve Kâzım Paşa ile tanıştı. Onlarla birlikte dönemin önemli edebiyat mahfillerinden biri sayılan Lebip Efendi Konağı ile Mahmut Paşa Camii çevresindeki kahvehanelere devam ederek klasik edebiyat kültürünü geliştirdi. Mahmut Nedim Paşa'nın aracılığıyla da Sadrazam Mustafa Reşit Paşa'yı tanıma fırsatı buldu. Kendisi de şair olan Şeyhülislam Arif Hikmet Bey'e sunduğu kasidelerle bazı çevrelerin dikkatini çekmeyi başardı.

Bütün bunların sonucunda, Mustafa Reşit Paşa'nın önayak olmasıyla 1855'te Mabeyn-i Hümayun üçüncü kâtibi olarak sarayda çalışmaya başladı. Bu görev onun hayatında önemli bir dönüm noktası oluşturdu. Burada bir yandan Fransızca öğrenerek Batı kültür ve edebiyatını tanımaya çalışırken, bir yandan da siyasi anlamda mevki ihtirasına kapıldı. Mabeyin Müşiri Ethem Paşa'nın özendirmesiyle, onun Fransızcadan çevirmeye başladığı *Endülüs Tarihi*'nin yarım kalan bölümünü tamamladı; bir süre sonra da *Engizisyon Tarihi*'ni Türkçeye çevirdi.

1861'de Abdülaziz'in tahta çıkması dolayısıyla sunduğu bazı kasideler sayesinde padişahın teveccühünü kazandı ve bu durum onda bir anda siyasi mevkilere yükselme ümidi doğurdu. Ancak koruyucusu durumundaki Mustafa Reşit Paşa'nın ölümünden sonra Âli Paşa

ile anlaşamaması ve ona karşı sürekli cephe alması bütünüyle aleyhine oldu. Bir süre sonra saraydan uzaklaştırılarak Zaptiye müsteşarlığına (1861), hemen ardından da Atina elçiliğine atandı, ancak bu sırada Atina'da meydana gelen ihtilal dolayısıyla bu görevi kabul etmedi. Bunun üzerine aynı yıl paşa unvanı verilerek Kıbrıs mutasarrıflığına gönderildi. Ancak Kıbrıs'ın havası sağlığına pek iyi gelmedi, kendisi sıtmaya yakalandığı gibi babası felç oldu, çocuklarından biri öldü. Sürekli başvuruları sonucunda Meclis-i Vâlâ üyeliği ile İstanbul'a geri dönebildi (1862). Kısa bir süre sonra padişahın iradesiyle Bosna müfettişliğine atandı, ancak uzun bir zaman geçmeden bu görevinden azledildi. Âli Paşa ile sürtüşmeleri büyüyünce, birkaç ay sonra Amasya mutasarrıflığına getirilerek yine İstanbul'dan uzaklaştırıldı. Burada görev yaptığı iki yıl içerisinde büyük bir imar faaliyetine girişti, ancak hakkında çıkarılan bir suiistimal söylentisi üzerine, 1865'te görev yeri değiştirilerek Canik mutasarrıflığına atandı. Aynı yıl içerisinde yine Meclis-i Vâlâ üyeliği ile İstanbul'a döndü. Bu tarihten itibaren yazı yazmayı hızlandırdı ve özellikle *Muhbir* gazetesinde yayımlanan siyasi yazıları ile Babıâli'nin dış siyasetini ağır bir dille eleştirmeye başladı.

Yine bu sırada hastalığını bahane ederek tedavi olmak amacıyla Paris'e gitmek için Âli Paşa'dan izin istedi; bu isteğine karşılık büyük masraftan söz edildi ve Paris sergisine gönderilecek eşya komisyonu ile birlikte görevli olarak gitmesinin daha uygun olacağı söylendi. Bu konudaki kesin kararı beklerken ikinci defa Kıbrıs mutasarrıflığına tayini çıktı. Bunun üzerine, daha önce Kıbrıs'ta görev yapmış olduğundan ve havası ile bir türlü uyuşamadığından söz ederek, görev yerinin başka yere naklini istedi. Yine bu sırada, siyasi bir tedbir olmak üzere Erzurum vali yardımcılığına tayin edilen Namık Kemal ile birlikte onun da gizli Yeni Osmanlılar Cemiyeti ile yakın ilişkisi saptanmış bulunuyordu. Görev yeri Rodos mutasarrıflığına nakledildiği halde istifasını verdi ve görev yerine gitmedi. Bunun yerine, cemiyeti yurtdışından destekleyen Mustafa Fazıl Paşa'nın davetine uyarak, *Courrier d'Orient* gazetesinin sahibi Giampietri'nin yardımıyla, Namık Kemal ile birlikte gizlice Paris'e kaçtı (17 Mayıs 1867). Firarı kesinleşince devlet tarafından verilen paşalık rütbesi geri alındı. Mustafa Fazıl Paşa'nın cemiyet mensuplarına bağlamış olduğu maaş ile bir süre Paris'te yaşadı. Ancak Paris'e gelişinden birkaç ay sonra Sultan Abdülaziz'in Avrupa gezisi dolayısıyla Fransız hükümetinin uyarısı üzerine, diğer arkadaşlarıyla birlikte Fransa'yı terk ederek Londra'ya geçti. Cemiyet mensupları tarafından alınan ortak kararlara pek aldırmayan Ali Suavi'nin cemiyet adına çıkan *Muhbir* gazetesinin yayımında dilediği gibi hareket etmesi üzerine, biraz da onun etkisini azaltmak için, 29 Haziran 1868'de Namık Kemal ile birlikte Londra'da *Hürriyet* gazetesini çıkarmaya başladı. Gazetede yayımladığı yazılarında zaman zaman Osmanlı Devleti'nin iç ve dış siyasetini eleştirmekle birlikte, içinde bulunduğu siyasi mücadeleyi hiçbir zaman kişisel bir sorun haline getirmedi. Ancak gazetenin 64. sayısında Namık Kemal'in İstanbul'a dönmek üzere *Hürriyet*'ten ayrılmasından sonra, doğrudan doğruya Âli Paşa'yı hedef alan ve çok ağır suçlamalarda bulunan yazılar yazdı. Gazetede çıkan bir makale dolayısıyla İngiliz hükümeti tarafından bir süre tutuklandı; kefaletle serbest bırakılınca Londra'dan ayrıldı, önce Paris'e, oradan da Cenevre'ye geçti. Mustafa Fazıl Paşa'nın Sultan Abdülaziz ile anlaşıp İstanbul'a geri dönmesinden sonra, bu kez onun rakibi olan Hıdiv İsmail Paşa'nın maddi desteğiyle gazeteyi 100. sayıya kadar Cenevre'de çıkarmayı sürdürdü.

Âli Paşa'nın Eylül 1871'de ölümünden sonra, Sadrazam Mahmut Nedim Paşa'nın aracılığıyla Sultan Abdülaziz'e sunmuş olduğu bir kasidenin yarattığı uygun ortamdan yararlanarak İstanbul'a dönebildi. 1872'de İcra Cemiyeti başkanlığına, bir süre sonra da Şûra-yı Devlet üyeliğine tayin edildi ve 1876'ya kadar bu görevde kaldı. Sultan Abdülaziz'in ordunun desteği ile tahttan indirilmesinden, yerine V. Murat'ın padişah olmasından sonra Maarif müsteşarlığına getirildi. V. Murat'ın üç aylık saltanatından sonra II. Abdülhamit'in tahta geçmesi üzerine, Namık Kemal ile birlikte Kanun-ı Esasi Encümeni'nde çalıştı. II. Abdülhamit'in 93 Harbi'ni (1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı) bahane ederek Meclis-i Mebusan'ı tatil etmesinden sonra, ikinci defa paşa unvanı verilmek suretiyle Suriye valiliğine tayin edildi (1878). Üç buçuk ay kadar sonra görev yeri Konya'ya nakledildi, daha sonra Adana'ya vali oldu. Burada ciddi bir imar faaliyetine girişti,

şehirde yeni ilkokullarla rüştiye mektepleri açtırdı, ayrıca bir de tiyatro kurdu. Ancak daha önce Kıbrıs'ta başlayan ve Amasya'da ciddi bir şekilde nükseden hastalığının yeniden ortaya çıkması sonucu öldü; Adana Ulu Camii haziresine gömüldü.

Türk edebiyatı tarihinde Şinasi'den sonra Namık Kemal ile birlikte Ziya Paşa, Tanzimat'ın ilanından sonraki dönemde gelişmeye başlayan Batı etkisi altındaki yeni Türk edebiyatının kurucularından biri kabul edilmektedir. Ancak yüzyıllardan beri devam etmekte olan bir edebi gelenek içinde yetişen Tanzimat sonrası şairlerin hemen hemen hepsinde görülen bazı ortak özellikler onda da mevcuttur. Bunların başlıcasını divan şiiri tesiri, âşık tarzı ve Batı tesiri meydana getirmektedir.

"Defter-i Âmal" adındaki anılarında lalası İsmail Ağa'nın teşviki ile Farsçayı öğrendiğini belirten Ziya Paşa, manzum *Harabat* mukaddimesinde ise henüz on beş yaşına gelmeden şiirle meşgul olduğunu açıklamaktadır. Yine lalasının teşvikiyle o yıllarda âşık tarzında şiirler de yazan Ziya Paşa'nın okumuş olduğu ilk yapıtlar arasında *Âşık Ömer Divanı* bulunmaktadır. 1861'de, divan şiirinin son temsilcileri sayılan Encümen-i Şuara toplantılarına katılmaya başlayan Ziya Paşa artık divan şiiri tarzında şiirler yazmaya başlar. Hatta ona şöhret kazandıran "Terci-i Bent"i de yine bu sırada kaleme alır.

1868'de *Hürriyet*'te yayımladığı "Şiir ve İnşa" adlı makalesinde biraz da yurtdışında bulunmanın verdiği rahatlıkla, Osmanlı şiiri denebilecek bir şiir ile Türk milletinin saf anlamda bir dilinin bulunup bulunmadığını soran Ziya Paşa Necati Bey, Baki ve Nef'i divanlarındaki manzumelerle Nedim ile Vasıf'ın şarkılarını da bu anlayış doğrultusunda Türk şiiri kabul etmez. Bütün bu şiirlerde Osmanlı şairlerin İranlı şairleri, onların da Arap şairleri taklit ederek ortaya melez bir şey çıktığını söyler ve divan şiirinin orijinal bir şiir olmadığını ileri sürer. Buna karşılık, Türk edebiyat tarihinde ilk kez, gerçek Türk şiirinin halk şiiri olduğunu ileri sürer. Bundan altı yıl sonra kaleme aldığı manzum *Harabat* mukaddimesinde ise, daha önce eleştirdiği divan şairlerini yüceltmesi, buna karşılık halk şiirini aşağılaması, aralarında yakın arkadaşı Namık Kemal'in de bulunduğu yeni edebiyat taraftarlarınca eleştirilmesine yol açmıştır. Bazı şiirlerinde yeni dil anlayışına uygun bir biçimde sade dil kullanan Ziya Paşa, "Şiir ve İnşa" makalesinde, örnek düzyazı dili olarak da *Muhbir* gazetesindeki yazılarla Mütercim Asım Efendi'nin dilini gösterir.

Ziya Paşa'nın henüz Avrupa'ya gitmeden önce yazdığı ve haklı bir ün kazanmasına yol açan "Terci-i Bent"i, bütün İslam dünyasının hayat anlayışını özetlemesi bakımından önemli bir yapıttır. Doğrudan doğruya Tanrı, insan, kâinat, kader ve öbür dünya gibi bütün Doğu felsefesinin başlıca sorularının konu edildiği manzumenin, Türk şiirinde, Nabi'den beri devam eden bir geleneğin son halkası olduğu öne sürülmüştür. 1870'te Avrupa'da bulunduğu sırada yazdığı, birçok beyti atasözleri arasına girebilecek ölçüde yaygınlık kazanan "Terkib-i Bent"i onar beyitlik on iki bentten meydana gelir. Yer yer "sehl-i mümteni" sayılabilecek beyitlerle zenginleşen manzume, Bağdatlı Ruhi'nin açmış olduğu yolu yeni çağda sürdüren önemli bir yapıttır. Bir bölüm şiirlerinde âşık tarzı ile halk şiiri etkisi de açıkça görülmekle birlikte, Ziya Paşa'nın, Tanzimat sonrası edebiyatta Şinasi, Namık Kemal veya Abdülhak Hâmit gibi yenilik getirdiğini söylemek mümkün değildir.

Yapıtları: Şiir: *Terci-i Bent–Terkib-i Bent*, İst.: Mühendisyan Ohannes Mtb., 1289/1872; *Eşar-ı Ziya*, (damadı Hamdi Bey tarafından yayımlanan bütün şiirleri) İst.: Mihran Mtb., 1298/1881 (Süleyman Nazif tarafından yapılan yb *Külliyat-ı Ziya Paşa*, İst.: Kanaat Ktp., 1342-1924); *Mukaddime-i Harabat*, İst.: Matbaa-i Ebüzziya, 1311/1893 (*Harabat*'a yazdığı önsözün ayrıbasımı).

Mizah: *Zafarname Şerhi*, İst.: Jırayır-Kateon Mtb., ty.

Antoloji: *Harabat*, İst.: Matbaa-i Amire, 3 c., 1291-1292/1874-1875.

Anı: Kaybolan *Emile* çevirisine önsöz olarak "Defter-i Âmalim" başlığıyla yazdığı çocukluk anıları 1872'de *Mecmua-i Ebüzziya*'da yayımlandı.

Diğer: *Veraset-i Saltanat-ı Seniye Hakkında Mektup*, 1285/1868; *Edib-i Muhterem Merhum Ziya Paşa'nın Rüyası*, İst.: Kasbar Mtb., 1326/1910; *Cennetmekân Sultan Abdülaziz Han'ın Londra'ya Azimetinde Takdim Olunan Merhum Ziya Paşa'nın Arzıhali*, İst., 1327/1911.

Çeviri: *Endülüs Tarihi I, II* (Viardot), İst., 1869, 1864; *Engizisyon Tarihi* (Chéruel ve Laeallée), İst., 1299/1882; *Riyanın Encamı* (Moliére, Tartuffe), İst., 1298/1882 (*Tartüf veya Riyanın Encamı*, İst., 1304/1887). J. J. Rousseau'dan yaptığı *Emile* ve *Les Confessions* çevirileri ile Fénelon'dan yaptığı *Télémaque* çevirilerinin metinleri kaybolmuştur.

Kaynaklar: Süleyman Nazif, *İki Dost*, İst., 1926; İsmail Hikmet (Ertaylan), *Ziya Paşa*, İst., 1932; M.

Uraz, *Ziya Paşa*, İst., 1938; T. Toros, *Ziya Paşa'nın Adana Valiliği*, Adana, 1940; Ş. Kurgan, *Ziya Paşa: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İst., 1953; K. Akyüz, *Ziya Paşa'nın Amasya Mutasarrıflığı Sırasındaki Olaylar*, Ank., 1964; Tanpınar (1967), 279-321; Kaplan, *Şiir*, I (1969), 32-53; Akyüz, *Antoloji* (1970), 22-51; İbnülemin, *Şairler*, 1983-2014; M. K. Bilgegil, *Harâbât Karşısında Namık Kemal*, İst., 1972; Banarlı, *RTET*, II, 868-878; M. K. Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, 2. bas., Ank., 1979; S. F. Ülgener, "İki Devir ve İki Terkîb-i Bend", *Zihniyet, Aydınlar ve İzm'ler*, Ank., 1983, s. 28-38; Ö. Göçgün, *Ziya Paşa'nın Hayatı, Eserleri, Edebi Şahsiyeti ve Bütün Şiirleri*, Ank., 1987; B. Emil, "Ziya Paşa'da İslamiyet ve Meşveret (Parlamento) Fikri", *Türk Kültür ve Edebiyatından Şahsiyetler*, Ank., 1997, s. 37-72.

ZİYA ŞAKİR *(İstanbul, 1883 - 1959)* Yazar.

Soyadı SOKU. Hüseyin Servet, M. Ziya, Hamid Nuri, Bahtiyar, Emekligil, Z. Melek, Abdülmüheymin imzalarını da kullandı. Bursa, İstanbul Vefa ve Halep idadilerinde okudu; bir süre hukuk eğitimi gördü. Edebiyata lise yıllarında şiirle başladı, ilk şiiri *İrtika*'da yayımlandı. Daha sonra *Terakki*, *Musavver Fen* ve *Edep* gibi dergilerde yazdı. 1904-08 arasında *Hanımlara Mahsus Gazete* ile *Çocuklara Mahsus Gazete*'nin yöneticiliğini yaptı.

Üyesi bulunduğu "Cemiyet-i İnkılabiye" adlı gizli bir derneğin *Mecmua-i İnkılap* adlı yayın organını kendi evinde bastı. Bu dergide kendi yazılarını Abdülmüheymin imzasıyla yayımladı. İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girdi. II. Meşrutiyet'in ilanından (1908) sonra *İstibdat Faciaları*, *Aşk ve Vazife* gibi hamasi oyunlar yazdı. Muhlis Sabahattin ve Suphi Nuri ile *Genç Türk* gazetesini çıkardı, burada İttihatçıları eleştiren yazılar yayımladı. Bu yazılarının yaratacağı sonuçlardan çekinerek Mısır'a kaçtı. İstanbul'a dönüşünde tutuklanarak Sinop'a sürgün edildi. Daha sonra bağışlandı ve bir süre *Hak* gazetesinde yazdı. Gönüllü olarak Balkan Savaşı'na katıldı. I. Dünya Savaşı sırasında Bursa'da *Ertuğrul* gazetesini çıkardı. Milli Mücadele'ye katılmak üzere Ankara'ya gitti. Cumhuriyet'in ilanından sonra İstanbul'a döndü ve Tekel İdaresi'nde çalıştı. Çeşitli gazetelerde tefrika ettiği tarihsel yapıtlarla tanındı. 1928'den itibaren *Son Posta*, *Yeni Gün*, *Tan*, *Son Telgraf*, *İkdam*, *Kitap*, *Köroğlu*, *Vatan*'da 140 kadar yapıtı tefrika edildi, bunlardan bazıları kitap halinde yayımlandı.

Mısır'da bulunduğu yıllarda sinemayla da ilgilenen Ziya Şakir senaryo yazarlığı da yaptı. Aynı adlı romanından uyarladığı "Allahın Cenneti" senaryosu 1939'da M. Ertuğrul tarafından filme çekildi.

Yapıtları: Roman: *Allahın Cenneti*, İst.: Maarif, 1940; *Aşk Hasreti*, İst.: Maarif 1943; *Macera Peşinde*, İst.: Maarif, 1943; *Yere Batan Cinayeti*, İst.: Maarif, 1943; *Şark Yıldızı Selma*, İst.: Maarif, 1944; *Kiralık Kalp*, İst.: Maarif, 1944; *Sadullah Ağa*, İst.: Efe, 1944; *Asri Bakireler*, İst.: Maarif, 1945; *Beyaz Kelebek*, İst.: Maarif, 1945; *Bir Tangonun Romanı*, İst.: Maarif., 1945; *Büyük Macera*, İst.: Maarif, 1945; *İhanetin Cezası*, İst.: Maarif, 1945.
Diğer: *Kerbelânın İntikamı: Türk Kahramanı Ebâ Müslim*, İst.: Maarif, 1933; *Atatürk: Doğumundan, Cumhuriyetin On Beşinci Yıldönümüne Kadar*, İst.: Ülkü, B., 1938; *Mezhebler Tarihi: Şiilik-Sünnilik-Alevilik-Kızılbaşlık Ne Demektir ve Nasıl Çıktı?*, İst.: Maarif, 1938; *İsmet İnönü'nün Hayatı*, İst.: Sabiha Zekeriya Sertel Tan Evi, 1939; *Nasreddin Hoca'nın Hayatı ve Hikâyeleri*, İst.: Sabiha Zekeriya Sertel, 1939; *Kerbelâ Vak'ası*, İst.: Maarif, 1942; *Yakın Tarihin Üç Büyük Adamı: Talât, Enver, Cemal Paşalar*, İst.: Muallim Fuat Gücüyener, 1943; *Hazreti Muhammed: Hususi, İçtimai ve İlmi Hayatı*, İst.: Türk Anadolu Kitap Deposu, 1943; *Battal Gazi*, İst.: Üstün Eserler Neşriyat Evi, 1943; *Çırağan Sarayında 28 Sene: Beşinci Murad'ın Hayatı*, İst.: Muallim Fuat Gücüyener, 1943; *Hazreti Mevlânâ*, İst.: Muallim Fuat Gücüyener, 1943; *İkinci Sultan Hamid: Şahsiyeti ve Hususiyetleri*, İst.: Anadolu Türk Kitap Deposu, 1943; *Selçuk Sarayında Ömer Hayyam'ın Hayat ve Maceraları*, İst.: Üstün Eserler Neşriyat Evi, 1943; *Bektaşi Nefes ve Mersiyeleri*, İst.: Ahmet Sait Mtb., 1943; *Sultan Hamid ve Mikado*, İst.: Ahmet Sait Mtb., 1943; *Sultan Hamid'in Son Günleri*, İst.: Anadolu Türk Kitap Deposu, 1943; *Yarım Asır Evvel Bizi İdare Edenler*, İst.: Anadolu Türk Kitap Deposu, 1943; *Timurlenk ve Üç Boz Atlı*, İst.: Anadolu Türk Kitap Deposu, 1943; *1914 Cihan Harbine Nasıl Girdik?*, İst.: Anadolu Türk Kitap Deposu, 1943; *1914-1948 Cihan Harbini Nasıl İdare Ettik?*, İst.: Anadolu Türk Kitap Deposu, 1944; *Osmanlı Saraylarında Cinci Hoca*, İst.: Anadolu Türk, 1944; *Dâvûd ile Bat Şeva*, İst.: Arif Bolat, 1944; *Osmanlı İmparatorluğu'nda Maktul Vezirler*, İst.: Muallim Fuat Gücüyener Anadolu Türk Kitap Deposu, 1944; *Tarihten Korkmayanlar*, İst.: Anadolu Türk Kitap Deposu, 1944; *Yusuf ile Züleyha*, İst.: Arif Bolat, 1944; *Sultan Hamid'in Gizli Siyaseti*, İst.: Fuat Gücüyener Anadolu Türk Kitap Deposu, 1945; *Nuri Demirağ Kimdir?*, İst.: Kenan Mtb., 1947; *Hazreti Ali ve Öğütleri*, İst.: İsmail Akgün Mtb., 1950; *Osmanlı İmparatorluğu'nun İlk Türk Şeyhülislamı Molla Fenârî*, İst.: İsmail Akgün Mtb., 1951; *Celâl Bayar: Hayatı ve Eserleri*, İst.: Aygün Mtb., 1952; *Büyük Türk Kahramanı Seyyid Battal Gazi'nin Efsanevi Maceraları*, İst.: Maarif, 1953; *Fatih Sultan Mehmet*, İst.: Maarif, 1953; *Türkiye Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın Yunanistan Seyahat Hatıraları*, İst.: İsmail Akgün Mtb., 1953; *Türkiye Cumhurbaş-*

kanı Celâl Bayar'ın Yugoslavya Seyahat Hatıraları, İst.: İsmail Akgün Mtb., 1954; *Büyük Türk İnkılabı*, İst.: Çeltüt Mtb., 1956; *Tanzimat Devrinden Sonra Osmanlı Nizam Ordusu Tarihi*, İst.: Çeltüt Mtb., 1957; *Mahmut Şevket Paşa*, İst.: Muallim Fuat Gücüyener Anadolu Türk Kitap Deposu, 195?; *Hazreti Hatice*, İst.: Maarif, 1958; *Hazreti Fâtıma*, İst.: Maarif, 1958; *Hazreti Hamza*, İst.: Maarif, 1958; *Haliç ve Eyüp Sultan*, İst., 1959.

Kaynaklar: H. Eryüksel, *Ziya Şakir: Hayatı ve Eserleri*, İst., 1949; "Soku, Ziya Şakir", *TDEA*, VIII, 33.

ZİYALAN, MUSTAFA *(Zonguldak, 1959 -)* Şair, çevirmen.

Şair Nihat Ziyalan'ın oğlu. Alman Lisesi ve Çapa Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre Viyana'da, Mainz'da kaldı. Niğde'nin Fertek köyünde sağlık ocağı hekimliği, adli tabiplik ve Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde psikiyatri asistanlığı yaptı. Los Angeles'ta psikanalitik psikoterapi, New York Üniversitesi'nde psikiyatri eğitimi gördü, şizofreni konusunda araştırmalar yaptı. Bir caz grubuyla çalıştı. New York'ta psikiyatrist olarak çalışıyor; evli.

Şiir, yazı ve çevirilerini 1985'ten itibaren *Varlık*, *Yazko Çeviri*, *Adam Sanat*, *Evrensel Kültür*, *Şiir-lik*, *Şizofrengi* ve *In Vivo* dergilerinde yayımladı. P. Auster, A. Ahmatova, C. Bukowski, P. Celan, e. e. cummings, E. Fried, H. M. Enzensberger, B. Brecht, T. Adorno, W. L. Kaschnitz gibi şair ve yazarlardan çeviriler yaptı. Berlin'de çıkan *Şiir-lik* dergisine "Amerikan Şiiri" özel bölümü hazırladı, New York'ta şiir okumalarına katıldı; internette "Marmara" adlı bir dergi çıkarıyor. İnternette S. Adalı'nın yönettiği "Türk Şiiri Sayfaları"nda ve New York'ta çıkan *Talisman* dergisinin "Türk Şiiri Özel Bölümü"nde yer aldı.

Yapıtları: Şiir: *New York'un Arabı*, İst.: BDS/Yordam, 1998; *Dünle Yarın Arasında*, İst.: Edebiyat Gazetesi, 1990; *Kızıl Kanca Şiirleri*, İst.: Yasak Meyve, 2007; *Bucaksız*, İst.: Artshop, 2008; *Manhattan'da Şiir Konuşmaları*, İst.: Yasak Meyve, 2009; *Land of Smiles / Gülümsemeler Ülkesi*, (Seçme Şiirler) İst.: Artshop, 2009.
Öykü: *Su Kedileri*, İst.: Okuyan Us, 2005.
Kaynaklar: *BF* (Kasım 1999).

ZİYALAN, NİHAT *(Adana, 26 Şubat 1936 -)* Şair.

Baran Hanım ile Mustafa Ziyalan'ın oğlu. Şair ve çevirmen Mustafa Ziyalan'ın babasıdır. Adana Erkek Lisesi'ndeki öğrenimini yarım bıraktı. Adana Şehir Tiyatrosu'nda (1955-67), Ankara Sanat Tiyatrosu'nda (AST) (1955-67) oyunculuk yaptı; çocukluk arkadaşı Yılmaz Güney'in teşvikiyle yüz elliye yakın filmde rol aldı (1970-80). 1980'de Avustralya'ya göç ederek Sydney'e yerleşti. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesi.

İlk şiiri ("Dumlupınar Denizaltısı") 1953'te Adana'da *Bugün* gazetesinde çıktı. *Yeditepe*, *Yeni Ufuklar*, *Pazar Postası*, *Yeni Edebiyat*, *Papirüs*, *Yeni Gazete*, *Yazko Edebiyat*, *Adam Sanat*, *Öküz*, *Varlık*, *Adam Öykü*, Sydney'de yayımlanan *Yorum* gibi gazete ve dergilerde yazdı. İkinci Yeni şiirinin etkisinde, yaşamına ilişkin duyarlıkları işlediği şiirlerini çoğunlukla *Dost*, *Papirüs* ve *Soyut* dergilerinde yayımladı. Bazı şiirleri İngilizceye çevrilerek Avustralya'da yayımlanan seçkilerde yer aldı. İlk romanı *Güneşle Damgalı*'da özgürlük arayışını, paylaşma ve dayanışma duygularını ele aldı.

Yapıtları: Şiir: *Asık Yüzlünün Biri*, İst.: Sürek, 1963; *Güvercin Uçuşu*, İst.: Cem, 1980; *Avustralya'dan Şiirler*, İst.: Yazko, 1985; *Sevgili Şiir*, İst.: YKY, 2007; *Tomurcuk Sevda*, İst.: Yasak Meyve, 2009.
Roman: *Güneşle Damgalı*, İst.: Telos, 2000; *Menekşeli Konak*, İst.: Adam, 2004.
Öykü: *Kısa Pantolonlu Sevda*, İst.: Can, 2001; *Severim Pazartesileri*, İst.: Adam, 2004.
Kaynaklar: *BF* (1 Haziran 1999); Necatigil, *İsimler*, 406; Kurdakul, *Sözlük*, 676-677; "Ziyalan, Nihat", *TDEA*, VIII, 670.

ZORLUTUNA, HALİDE NUSRET *(İstanbul, 1901 - İstanbul, 10 Haziran 1984)* Şair, yazar.

Kerkük mutasarrıfı, Fedakâran-ı Millet Cemiyeti başkanı ve gazeteci Avnullah Kâzımi ile Ayşe Nazlı Zorlu Hanım'ın kızı. Romancı Emine Işınsu kızı, eğitimci yazar İsmet Kür kız kardeşi ve romancı Pınar Kür yeğenidir. İlköğrenimini Kerkük'te çeşitli hocalardan aldığı derslerle özel olarak tamamladı. Erenköy Kız Lisesi'ni bitirdikten sonra bir süre İÜEF Tarih Şubesi'ne devam etti. Sınavla öğretmenlik hakkını kazandı, öğretmenlik hayatına 1924'te Edirne Kız Öğretmen Okulu'nda başladı. Kırklareli, Kars, Ardahan, Urfa, Karaman, İstanbul ve Ankara ortaokul ve liselerinde Türkçe ve edebiyat öğretmenlikleri yaptı. 1957'de Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulu'ndan emekliye ayrıldı. Çocuk Esirgeme, Yardımseverler, Kadınlar Birliği, Eski Muharipler derneklerinde üye olarak, Türk Anneler Derneği'nde genel başkan olarak çalıştı.

Edebiyat dünyasına lise öğrencisiyken Mu-

allim Ahmet Halit'in [Yaşaroğlu] çıkardığı *Talebe Defteri* adlı öğrenci dergisine yazdığı "Ağlayan Kahkahalar" adlı yazıyla girdi. İlk şiir ve yazılarını Mütareke yıllarından başlayarak *Milli Mecmua*'da yayımlayan (1923-28) Zorlutuna daha sonra *Çınaraltı*, *Kadınlar Dünyası*, *Türk Kadını*, *Çağrı*, *Hilal*, *Defne*, *Salon Mecmuası*, *Aydabir*, *Hisar* dergilerinde, *Vakit*, *Zafer*, *Kudret*, *Haber*, *Yeni İstanbul*, *Sabah*, *Hürriyet* gazetelerinde yazmaya devam etti.

Zorlutuna hakkında Necatigil "şiirlerinde değişik yaşamalar karşısında bir kadın ruhunun duyarlığını dile getirdi"ğini söylerken, N. Sami Banarlı "hisli ve şefkatli bir genç kız ruhuyla ve kısmen mistik temayüllerle terennüm ettiği ilk şiirlerinden, Türk saz şiiri tesiriyle veya gittikçe olgunlaşan, bir hayatın çeşitli tahassüsleriyle söylediği en son şiirlerine kadar, Türk şiirine temiz bir Türk dili, samimi ve lirik manzumeler kazandırmış bir sanatkârdır" değerlendirmesini yaptı. Şairin 50. sanat yılı dolayısıyla yapılan törende söyledikleri sanat görüşünü vermesi bakımından önem taşımaktadır: "Kalemimi 50 yıldan beri karınca kaderince milletimin hayrına kullanmağa çalıştım. Bunda ne dereceye kadar başarılı olduğumu bilemiyorum, ama memleket zararına tek satır yazmamış olmanın inanç ve sevinci içerisindeyim."

Yapıtları: Şiir: *Geceden Taşan Dertler*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1930; *Yayla Türküsü*, 1943; *Yurdumun Dört Bucağı*, Ank.: Güney Matbaacılık ve Gazetecilik, 1950; *Ellerim Bomboş*, İst.: Kür, 1967.
Roman-Öykü: *Küller*, İst.: Kader Mtb., 1337/1921; *Sisli Geceler*, İst.: İkbal, 1341/1925; *Gülün Babası Kim*, İst.: Remzi, 1933; *Beyaz Selvi*, (uzun öykü) İst.: Uğur, 1945; *Büyükanne*, 1971; *Aydınlık Kapı*, 1974; *Aşk ve Zafer*, 1978.
Mektup-Anı: *Hanım Mektupları*, İst.: Orhaniye Mtb., 1342/1923; *Benim Küçük Dostlarım: Okul Hatıraları*, İst.: Muallim Ahmet Halit, 1948; *Bir Devrin Romanı*, Ank.: Kültür Bakanlığı, 1978.
Kaynaklar: Yazar, 144-149; Banarlı, *RTET*, II, 1224-1225; Necatigil, *İsimler*, 368; M. Çınarlı, *Sanatçı Dostlarım*, İst., 1979, s. 140-153; H. F. Ozansoy, *Edebiyatçılar Çevremde*, Ank., 1970, s. 198-203; H. N. Zorlutuna, *Bir Devrin Romanı*.

ZÜHDÎ MEHMED (TAYYİBZADE) *(Trabzon, 1854 - Vakfıkebir/Giresun arasında denizde, 1914)* Şair.

Şiirlerinde Hafız mahlasını kullandı. Hoca Tayyib Efendi'nin oğlu. Medrese eğitimi gördü. 1877'de icazet alarak Islahhane Mektebi'nde muallim oldu. Daha sonra Maarif'ten ayrılarak, Adliye'ye geçti; mahkeme üyeliği ve icra memurluğu yaptı. Rüştiyelerde Farsça dersleri verdi. Bir ara Trabzon Vilayet Matbaası müdürlüğü görevini de yürüttü. *Trabzon* gazetesinde yazıları yayımlandı. Meşrutiyetin ilanından sonra *Temkin* adı ile bir gazete çıkardı. Halveti tarikatına mensup olan şairin son görevi Trabzon İstinaf Mahkemesi üyeliğidir. İstanbul'a gitmek üzere bindiği vapurun Vakfıkebir-Giresun arasında batması üzerine boğularak öldü.

Yapıtları: Şiir. *Nevbave*, Trabzon: Vilayet Mtb., 1293/1876; *Nazm-ı Siyer-i Zühdi*; Trabzon: Serasi Mtb., 1324/1908; *Ziynetü'l-efide*, Trabzon: Serasi Mtb., 1324/1908.
Diğer: *Mir'atü'l -Müluk*, Trabzon: Trabzon Mtb., 1294/1877; *Risale-i Ukud*, ?; *Mecmua-i Zühdi*, İst.: Mahmut Bey Mtb., 1306/1890; *Vatan Hediyesi* (*Trabzon* gazetesinde yazdığı bentler; *Temkin* gazetesindeki makaleleri ve *Saadet* gazetesinde Beyani imzası ile yayımladığı yazıları ve bazı şiirleri), Trabzon: İkbal Mtb., 1329/1913; *Defter-i Esami-i Rical*, ?.
Kaynaklar: İbnülemin, *Şairler*, 2107-2109; Ö. Akbulut, *Trabzon Şairleri*, Trabzon, 1952, s. 43-45; S. H. Karahasanoğlu, "Nazm-ı Siyer-i Zühdi", *Tarih ve Toplum*, S. 87 (Mart 1991), s. 61-63; "Zühdî Mehmet (Tayyibzade)", *TDEA*, VIII, 673.

Şinasi'den günümüze modern Türk edebiyatını tüm şair ve yazarlarıyla eksiksiz biçimde sunmayı; şair ve yazarları biyografi ve yapıtlarının yanı sıra edebiyattaki yeri ve etkileriyle de konumlamayı amaçlayan *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, bu basımında ulaştığı madde sayısı ve güncellemelerle alanındaki en kapsamlı çalışma.

"19. ve 20. yüzyılda Türkiye Türkçesiyle telif eser vermiş tüm şair ve yazarlar" ölçütünden hareket eden *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, günümüze kadar daha çok kişisel çabalarla sınırlı kalmış bir alana kurumsal girişimin nicelik ve nitelik üstünlüğünü getirmekle birlikte, yüzlerce madde başlığıyla da Türk edebiyatı için gerçek bir başvuru kaynağı.

Geniş yazar kadrosu desteğiyle iki yıllık çalışma sonunda hazırlanan *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, kapsamıyla olduğu kadar biyografi ve yapıtlar hakkındaki bilgilerin doğruluğuyla da alanındaki tek örnek.

ISBN 978-975-08-0569-0

9 789750 805691

75 TL
İki cilt birlikte satılır.

